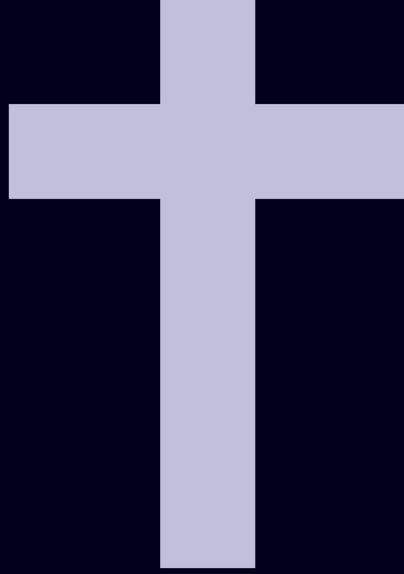

Tã-drĩ Lěľě Ó'dí
Óvârí Kâ

Avokaya: Tã-drĩ Lěľě Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

Tã-drĩ Lělě Ó'dí Óvârí Kâ
Avokaya: Tã-drĩ Lělě Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Avokaya)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Apr 2025 from source files dated 26 Apr 2025
87931ba7-0e83-5f4d-bd6e-8c45876fc354

Contents

Mātáyō	1
Márākō	88
Lúkã	140
Yōwánĩ	215
Tã 'Ē'ē	280
Rómã lé 'bá	360
1 Kōrínītō lé 'bá	401
2 Kōrínītō lé 'bá	435
Gālātíyã lé 'bá	455
Ēfésō lé 'bá	468
Fīlípĩ lé 'bá	480
Kōlósĩ lé 'bá	488
1 Tēsālōníkã lé 'bá	496
2 Tēsālōníkã lé 'bá	502
1 Tímátíyã	505
2 Tímátíyã	514
Títō	520
Fīlēmónã	525
Ībūrũ	527
Yākóbã	557
1 Pétērō	565
2 Pétērō	575
1 Yōwánĩ	581
2 Yōwánĩ	590
3 Yōwánĩ	591
Yúdĩ	593
Tã Á'dã	596

Tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsí Mátáyō drí îgĩlí rî Mátáyō

Tã 'ě'á zĩlá nĩlĩ sĩsĩ rî

Búkũ nô, Mátáyō gólá â'dó 'bá bē lājó' 'bá Yésũ kâ rî 'bá yĩ ãlólá ró rî, îgĩ nĩ òjĩlá Yúdã yĩ kâ rî yĩ drí. Tã ífí gólá drí îgĩzó lâ rî rĩ'á ì'dĩ tã rĩrĩ Yésũ kâ ãngó nõ drĩ rî tã lâ â'dázó, gō'dá kpá tã Yésũ drí ìmbálé òjĩlá drí rî bē. Mátáyō lē â'dálá gólĩyĩ drí kĩ, Yésũ fí ì'dĩ 'díyĩ pã 'bá rî gógó Ôvârí drí tã lâ 'bálé trá ãkũ ró 'ě'á ãjólá rî, gō'dá kĩ, Yésũ â'dó 'díyĩ pã 'bá ró tótó òjĩlá Yúdã yĩ kâ drí kô. Bē-rî Yésũ rĩ'á 'díyĩ pã 'bá ró òjĩlá 'bãsurú ãngó 'ásĩ ndrĩ rî yĩ drí.

Búkũ Mátáyō kâ nõ 'á rî, í'dígówá rĩrĩ Yésũ kâ ãngó 'á nõngá rî kâ bē, gō'dá kpá òdrã gólákâ rî, gō'dá tã â'dã ãzã 'bá yĩ kpá bē nĩ rĩ 'bá tã ìmbã Yésũ kâ â'dalé rî,

Kápĩtã 5-7 Tã Yésũ drí ìmbálé kúnĩ drĩ 'álá rî

'Dĩ rî íyíkã rĩ'á lãtĩ rĩzó ãngó drĩ nõngá kũmũ Ôvârí kâ zélé rî ì'dĩ.

Kápĩtã 10 Tã Yésũ drí ìmbálé lājó' 'bá íyíkã rî 'bá yĩ drí rî

'Dĩ rî íyíkã rĩ'á lãtĩ gólá tã gólá kĩ 'bá nĩ rî, kãyĩ gólá Ôvârí drí 'ězó òjĩlá 'bálé 'dó rĩlĩ kũmũ íyíkã zélé rî bí 'ě'á ãcálé rî ãtázó rî ì'dĩ.

Kápĩtã 13 Úlĩ mãnĩgõ kũmũ Ôvârí kâ rî tãsí

Kápĩtã 18 Tã gólá rĩrĩ kâ kpãkã ãlô ãdrúpĩ ãzí ró kũmũ Ôvârí kâ zélé rî

Kápĩtã 24-25 Tã kãyĩ gólá Yésũ drí 'ězó ãgólé rĩlĩ kúmú ró òjĩlá ãngó nõ kâ drĩlĩ ndrĩ rî

*Tã ãfõ-ãfõ Yésũ rî á'bíyá yĩ kâ tãsí rî
(Lúkã 3.23-38)*

¹ Tã ãfõ-ãfõ Yésũ Krístõ rî á'bíyá yĩ kâ rî rĩ'á nõõ. Yésũ rĩ'á kúmú Dãwúdĩ rî ózõwá 'í. Gõ'dá Dãwúdĩ íyíkã ãbãrãyãmã rî ózõwá 'í. Ózõwá gólĩyĩ ìtõlê bē ãbãrãyãmã rú sĩ cãlê bũũũ kúmú Dãwúdĩ rú rî rĩ'á ãyĩ òzõ nõõ 'bá yĩ kãtĩ.

² ãbãrãyãmã tĩ Ìsákã.

Gõ'dá Ìsákã tĩ íyíkã Yãkóbã.

Gõ'dá Yãkóbã tĩ íyíkã Yúdã yĩ ãdrúpĩ lâ yĩ bē.

³ Gõ'dá Yúdã tĩ Përezē yĩ Zërã bē, gō'dá ãndrē lâ yĩ Tãmã ì'dĩ.

Gõ'dá Përezē tĩ íyíkã Èzērónē.

Gõ'dá Èzērónē tĩ íyíkã Rãmã.

⁴ Gõ'dá Rãmã tĩ íyíkã ãmĩnãdãbã.

Gõ'dá ãmĩnãdãbã tĩ íyíkã Nãsónõ.

Gõ'dá Nãsónõ tĩ íyíkã Sãlãmónã.

⁵ Gõ'dá Sãlãmónã tĩ íyíkã Bõ'ázã. Gõ'dá Bõ'ázã rî ãndrē íyíkã Rãhãbã.

Gõ'dá Bõ'ázã tĩ íyíkã Óbēdē. Gõ'dá Óbēdē rî ãndrē íyíkã Rútã.

Gõ'dá Óbēdē tĩ íyíkã Yésē.

⁶ Gõ'dá Yésē tĩ íyíkã kúmú Dãwúdĩ.

Gõ'dá nĩngá sĩ, ózōwá gólĩyĩ ìtòlè bè kúmú Dậwúđĩ rú sĩ cǎlè bũúũ kậỵ
gólá òjĩlǎ Ĩsĩrǎ'élè kǎ trۆzó ǎjĩlí 'bậđrĩ lídĩ 'á Bǎbĩlónǎ 'ǎlǎ rĩ sĩ rĩ rĩ'á
òzō nồ rĩ 'bá yĩ tí.

Kúmú Dậwúđĩ tị Sólòmồ. Gõ'dá Sólòmồ rĩ ǎndrè íyĩkǎ Ủrĩyǎ rĩ ǎyĩzĩ
rú bè Bǎtèsébǎ rĩ ì'dĩ.

⁷ Gõ'dá Sólòmồ tị íyĩkǎ Rẻhỏbỏwǎ.

Gõ'dá Rẻhỏbỏwǎ tị íyĩkǎ ǎbĩjǎ.

Gõ'dá ǎbĩjǎ tị íyĩkǎ ǎsǎ.

⁸ Gõ'dá ǎsǎ tị íyĩkǎ Yỗsǎpǎtǎ.

Gõ'dá Yỗsǎpǎtǎ tị íyĩkǎ Yẻhỏrǎmǎ.

Gõ'dá Yẻhỏrǎmǎ tị íyĩkǎ Ủzĩyǎ.

⁹ Gõ'dá Ủzĩyǎ lỏfồ íyĩkǎ Yỗtǎmǎ.

Gõ'dá Yỗtǎmǎ tị íyĩkǎ ǎhǎzǎ.

Gõ'dá ǎhǎzǎ tị íyĩkǎ Ễzẻkĩyǎ.

¹⁰ Gõ'dá Ễzẻkĩyǎ tị íyĩkǎ Mǎnǎsẻ.

Mǎnǎsẻ gồ tị íyĩkǎ ǎmónǎ.

Gõ'dá ǎmónǎ tị íyĩkǎ Yỗsĩyǎ.

¹¹ Gõ'dá Yỗsĩyǎ tị íyĩkǎ Yẻhỏyǎkĩnĩ yĩ ậđrủpĩ lǎ yĩ bè.

Ồtrồ gólĩyĩ trá ndrồ gólá òjĩlǎ ǎwǎ đrĩ òjĩlǎ Ĩsĩrǎ'élè kǎ ừrủzồ ǎjủ 'ǎsĩ
ǎjĩlí 'bậđrĩ lídĩ 'á Bǎbĩlónǎ 'ǎlǎ rĩlĩ tỏlǎ ndrồ đũũ sĩ rĩ 'á.

¹² Gõ'dá ózōwá gólĩyĩ ìtòlè ndrồ gólá òjĩlǎ Ĩsĩrǎ'élè kǎ rủzồ ǎjĩlí Bǎbĩlónǎ
'ǎlǎ rĩ vớsĩ rĩ cǎlè bũúũ ndrồ Yẻsũ rĩ tịzồ rĩ 'á rĩ rĩ'á ìyĩ òzō nồ rĩ 'bá
yĩ tí.

Yẻhỏyǎkĩnĩ tị Sẻyǎlẻtẻlẻ.

Gõ'dá Sẻyǎlẻtẻlẻ tị íyĩkǎ Zǎrǎbǎbǎlǎ.

¹³ Gõ'dá Zǎrǎbǎbǎlǎ tị íyĩkǎ ǎbĩyủđǎ.

Gõ'dá ǎbĩyủđǎ tị íyĩkǎ Ễlĩyǎkĩmồ.

Gõ'dá Ễlĩyǎkĩmồ tị íyĩkǎ ǎzỏrǎ.

¹⁴ Gõ'dá ǎzỏrǎ tị íyĩkǎ Zǎđỏkǎ.

Gõ'dá Zǎđỏkǎ tị íyĩkǎ ǎkĩmǎ.

Gõ'dá ǎkĩmǎ tị íyĩkǎ Ễlĩyủđǎ.

¹⁵ Gõ'dá Ễlĩyủđǎ tị íyĩkǎ Ễlẻyǎzǎ.

Gõ'dá Ễlẻyǎzǎ tị íyĩkǎ Mǎtǎnǎ.

Gõ'dá Mǎtǎnǎ tị íyĩkǎ Yǎkỏbǎ.

¹⁶ Yǎkỏbǎ tị íyĩkǎ Yỗsẻpǎ.

Yỗsẻpǎ 'đĩ íyĩkǎ Mǎrĩyǎ rĩ ǎgỏ rỏ rĩ ì'dĩ.

Mǎrĩyǎ íyĩkǎ Yẻsũ gólá ǎ'dỏ 'bá 'đĩyĩ pǎ 'bá rỏ rĩ ǎndrè ì'dĩ.

¹⁷ Ỉtĩ rĩ, gõ'dá ìtòlẻ ǎbǎrǎyǎmǎ rú sĩ cǎlẻ bũúũ kúmú Dậwúđĩ rú rĩ, ózōwǎ
ǎndǎ rủ trá mủđrĩ-đrĩ-lǎ-ngǎ-sủ. Gõ'dá kpǎ ìtòlẻ Dậwúđĩ rú sĩ cǎlẻ bũúũ
kậỵ òjĩlǎ Ĩsĩrǎ'élẻ kǎ trۆzó Bǎbĩlónǎ 'ǎlǎ rĩ, ózōwǎ ǎndǎ rủ kpǎ trá mủđrĩ-
đrĩ-lǎ-ngǎ-sủ. Gõ'dá ìtòlẻ ndrồ òjĩlǎ Ĩsĩrǎ'élẻ kǎ trۆzó Bǎbĩlónǎ 'ǎlǎ rĩ 'á
cǎlẻ bũúũ Yẻsũ Krĩstồ rĩ tịrĩ 'á rĩ, ózōwǎ ǎndǎ rủ kpǎ trá mủđrĩ-đrĩ-lǎ-ngǎ-
sủ.

*Tǎ gólĩyĩ rủ 'ẻ 'bá Yẻsũ Krĩstồ rĩ tịtị tǎsĩ rĩ
(Lủkǎ 2.1-7)*

¹⁸ Tǎ gólĩyĩ rủ 'ẻ 'bá Yẻsũ Krĩstồ rĩ tịtị tǎsĩ rĩ ǎ'dỏ trá nồtĩ, gólá rĩ ǎndrè
Mǎrĩyǎ óndrẻ trá 'ẻ'á gĩlǎ òkỏ rỏ Yỗsẻpǎ đrĩ. Gõ'dá đrẻ ǎkpǎkǎ'dǎ Yỗsẻpǎ

yí drí rĩ ãkó Māriyā bê vō ãlô 'á òzō ágó yí drí rĩrĩ rĩlí òkó bê rĩ kátí rĩ, Māriyā úsú vō lâ trá kĩ, yí 'bā rú trá mvá bê mbârākā Líndrí Tāndí Ôvârí kâ rĩ kâ sī.

¹⁹ Gõ'dá Yōsépā nĩ bê trá kĩ'á nĩ rĩ, Māriyā trá cú òtô bê ìtí rĩ, gólá lēé kô ãnyĩ lògólé Māriyā drĩ. Gólá ìsũ tâ trá 'èzó Māriyā rĩ áyéle ìnĩnĩ ró vō lâ úsú ãkó, tãlã gólá rĩ'á ãgô tãndí 'í.

²⁰ Gõ'dá Yōsépā òtírĩ rĩrĩ tâ rĩ 'dĩ ìsũlí 'è'á 'èlã rĩ, nyĩ ró, mālãyĩkã Ôvârí kâ drí rú â'dázó gólá drí ãbĩ-ãbĩ 'á tâ átálé gólá drí kĩ, "Yōsépã, Dãwúdĩ rĩ ózõwã,* ní 'è ùrĩ kô Māriyā rĩ trólé ání òkó ró, tãlã gólá 'bã rú mvá bê 'dĩ mbârākã Líndrí Tāndí Ôvârí kâ rĩ kâ sī. Â'dó kô ãgô ãzã sī.

²¹ Gólá â'dô mvá ágó tĩ'á, gõ'dá ní â'dô rú lâ zĩ'á Yésũ,* tãlã gólá â'dô òjílã íyĩkã pã'á tâ ònjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ."

²²⁻²⁵ Gõ'dá Yōsépã nĩrĩ bê ìfĩ â'dú 'ásĩ rĩ, drílã gõzó tâ rĩ 'dĩ 'èlé, té òzõ mālãyĩkã drí átálé 'dĩ kátí. Gólá drí Māriyā rĩ trózó íyĩ òkó ró, gõ'dá gólá áyĩ Māriyā bê òkó ró kô cãlé bũũ kãyĩ Māriyā drí mvá tĩzó rĩ 'á. Gõ'dá útĩ bê mvá rĩ 'dĩ rĩ, Yōsépã drí rú lâ zĩzó Yésũ.

Tã Yésũ rĩ tĩ kã 'è rú ìtí 'dĩ, tãlã tâ gólá Ôvârí drí átálé trá ãkũ ró nã 'bã yí sī tâ ãngũ 'bã íyĩkã Ísáyã sị rĩ â'dô ró bê tâ pãtĩ ró kĩ'á nĩ rĩ, "Ízãmvã gólá tâ ãgô kã nĩ 'bã drẽ kô rĩ â'dô 'è'á rú 'bãlé 'ã bê. Gólá â'dô 'è'á mvá ágó tĩlĩ, áâ'dô rú lâ zĩ'á Ímánõwëlẽ."

Ísáyã 7.14

Rú Ímánõwëlẽ 'dĩ, tâ ífĩ lâ kĩ, Ôvârí bê rĩ'á ãmã bê.

2

Tã tã nĩ 'bã yí drí ânĩzó Yésũ rĩ ìnjĩlĩ rĩ

¹ Útĩ Yésũ Bètélémẽ 'á 'bãdrĩ Yũdáyã kã 'á. Ndrô gólá rĩ tĩzó 'dĩ 'á rĩ, Ēródẽ* ì'dĩ kúmú ãngĩ 'ì 'bãdrĩ rĩ 'dĩ drĩlĩ. Gõ'dá Yésũ rĩ tĩtĩ vósĩ rĩ, tâ nĩ 'bã ãzã 'bã yí gólĩyĩ rĩ 'bã tâ ì'bĩ'bĩwã drí rĩ'á â'dálã rĩ nĩlĩ rĩ drí ãngázó ãnĩlí vō jējẽ 'ásĩ òmvórẽ lésĩ ãcálé Yērõsãlémã 'á, tãlã ì'bĩ'bĩwã ãzã drĩ gólĩyĩ trá jãrĩbã rĩ 'dĩ 'álã.

² Gõ'dá gólĩyĩ cã bê tólã rĩ, drílĩyĩ rĩzó tâ ìjĩlĩ kĩ nĩ rĩ, "Mvã gólá tĩlĩ nõngã 'bãdrĩ nô 'á 'è 'bã â'dólé kúmú ãngĩ ró ãní òjílã Yúdã yí kã drĩlĩ rĩ bê ángô lé ró yã? ãmã drí 'bãzó drẽ òmvórẽ 'álã rĩ, ì'bĩ'bĩwã ãzã áfõ trá tâ â'dálé ãmã drí kĩ, úútĩ kúmú ãngĩ trá 'bãdrĩ nô 'á. Ĭ'dĩ ãmã drí ânĩzó nõ gólá rĩ ìnjĩlĩ."

³ Gõ'dá tâ 'dĩ 'dè bê kúmú ãngĩ Ēródẽ bílĩ rĩ, drílã â'dózó tâ ìsũ ró rõô, tãlã gólá ìsũ tâ trá kĩ nĩ rĩ, kúmú ó'dĩ 'dĩ â'dô trá ãnĩ'á kũmũ trólé yí drĩgã sī. Gõ'dá tâ 'dĩ drí òjílã dũ Yērõsãlémã 'á rĩ 'bãzó kpã â'dólé tâ ìsũ ró.

⁴ Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, kúmú ãngĩ Ēródẽ drí drĩ-'bã ãngĩ Yúdã yí kã rĩ 'bã yí ãzĩzó gõ'dá kpã lâ'bĩ ìmbã 'bã yí bê ndrĩ 'dó ãnĩlí yí ngálã. Drílã gólĩyĩ ìjĩzó kĩ, "Úlĩ tâ ãngũ 'bã Ôvârí kã rĩ 'bã yí kã vó ró rĩ, áâ'dô kúmú 'è 'bã â'dólé 'díyĩ pã 'bã ró rĩ tĩ'á ángô lé yã?"

⁵ Gõ'dá drĩ-'bã Yúdã yí kã 'dĩ 'bã yí drí tã-drĩ lògõzó kúmú Ēródẽ drí kĩ, "Ôvârí kĩ, áâ'dô gólá rĩ tĩ'á Bètélémẽ 'á 'bãdrĩ ãmãkã Yũdáyã kã 'á nõngã, òzõ tâ ãngũ 'bã Míkã drí tâ lâ ìgĩlĩ trá ãkũ ró rĩ kátí kĩ'á nĩ rĩ,

* **1:20 1.20** Tã ãngũ 'bã ãngũ tâ trá kĩ, 'díyĩ pã 'bã â'dô áfõ'á Dãwúdĩ rĩ ózõwã yí 'ásĩ. * **1:21**

1.21 Rú Yésũ 'dĩ, tâ ífĩ lâ kĩ, 'díyĩ pã 'bã. * **2:1 2.1 Ēródẽ** 'Dĩ rĩ'á Ēródẽ ãzã gólá 'è 'bã rĩlĩ kúmú ró ìzãtũ kãyĩ Yésũ rĩ fũzó rĩ 'á rĩ, átã lâ ì'dĩ.

6 'Bētēlēmē 'bādrī Yūdáyā kā 'á, ní â'dô kpálé jārībā fínyáwá ró rī,
tā áníkā lậvũ trá gặặ jārībā āzị drị sị, tālā áá'dô kúmú ạngị lậfô'á ní
'ásị.
Gólá â'dô 'ế'á 'bālé lókí 'bá ró ỏjịlā ámakā ĩsịrā'élē ká drịlị.' "

Míkā 5.2

7 Gõ'dá nĩngá sị rị, kúmú Ēródē drị tã nị 'bá 'dị 'bá yị ậzịzó ânịlị yị ngálā
ĩnịnị ró, tālā gólá lế kậỵ sịsị gólá ỉ'bị'bịwạ drị áfỗzó 'á lā rị nịlị gólịyị tị sị,
tālā yị ữnị ró kậỵ mvá rị 'dị tịzó 'á lā rị bē.

8 Gõ'dá tã nị 'bá 'dị 'bá yị lậgỗ tã-drị tã ỉjị gólākā 'dị ká gólá drị bē rị,
gólá drị gólịyị ádózó kị nị rị, "Nị nị mvá 'dị lậndālế. Ỗzỗ nị ữsụ gólá trá
rị, nị lậgỗ tã lā má drị, má nị ró bē kpá gólá rị ỉnịlị." Gõ'dá Ēródē drị tã
nị 'bá 'dị 'bá yị jỗzó nịlị Bētēlēmē 'álá.

9-10 Nĩngá sị, gólịyị drị rịrị nịlị Bētēlēmē 'álá rị sị rị, gólịyị drị kpá
ỉ'bị'bịwạ ầlồ-ầlồ drịlịyị ndrếlế trá ómvóre 'álá rị ndrếzó ó'dị. Gõ'dá gólịyị
ndrế ỉ'bị'bịwạ 'dị bē rị, gólịyị drị á'dózó ẩyịkỗ ẩmbá sị. Ỉ'bị'bịwạ rị 'dị drị
'dếzó gólịyị drị sịsị, gõ'dá nịzó ádrếlế tề vồ mvá bē rị 'á.

11 Gõ'dá gólịyị cầ bē tólá rị, drịlịyị fịzó jọ mvá bē rị 'á mvá ửsụlị ándrế
lā Mārịyā bē. Gõ'dá drịlịyị 'á'ỉ tịzó vữdrị mvá 'dị ỉnịjố. Drịlịyị ngá fềfề
ỉyịkầ á'dó 'bá dáầbỗ ró, dồ rụ'bạ kầ zịlị mừặ, gõ'dá kpá ngá tầndị ẩjị bē
rị 'bá yị bē lậfỗzó fềlề mvá 'dị drị. Ngá fềfề 'dị 'bá yị lậgị lầ lậvũ gặặ.

12 Gõ'dá tã nị 'bá 'dị 'bá yị 'ế bē gồlề 'bặdrị ỉyịkầ 'álá rị, Ỗvạ rị drị gólịyị
lịfị ỉmbázó ẩbị-ẩbị 'á kị nị rị, gólịyị ỏgỗ ỉyị kồ kồrồ Ēródē drị sị, tālā gólịyị
ỏzó mvá 'dị vồ lầ á'dá Ēródē drị kồ. Gõ'dá gólịyị drị ngặzó gồlề ỉyị drị
'bặdrị 'álá lậtị ngị ẩzầ 'ásị.

Tã Yỗsếpầ yị drị rầzó Mặsịrị 'álá ỉyị nyầányầ pầlề rị

13 Gõ'dá gồgỗ tã nị 'bá 'dị 'bá yị kầ rị vồsị rị, mầlầyịkầ Ỗvạ rị kầ drị rồ
á'dázó kpá ó'dị Yỗsếpầ drị ẩbị-ẩbị 'á tầ áttầlề gólá drị kị, "Nị ngầ 'wầầ ửrồ
mvá 'dị trồlề ándrề lầ bē, nị rầ ró ỉ'dị bē lầ 'bặdrị Mặsịrị kầ 'álá, tālā Ēródē
rầ'á mvá 'dị lậndầ'á 'ế'á fầlầ! Ỉttị rị, nị nị rầlị Mặsịrị 'á tólá, tề ỏzỗ má ẩầầ
tầ trá ẩnị drị rị, nị gồ ró bē ágồlề."

14 Gõ'dá Yỗsếpầ drị tã 'dị 'ếzó tề ỏzỗ mầlầyịkầ drị áttầlề trá gólá drị rị
kầttị. Ngắcị rị gồgó 'dị sị rị, gólá drị ngặzó mvá 'dị trồlề ándrề lầ bē rầzó
Mặsịrị 'álá.

15 Gõ'dá drịlịyị rầzó Mặsịrị 'á tólá cầlề bườườ ndrồ kúmú Ēródē drị drầzó
rị sị.

Tầ 'dị 'ế rồ ỉttị 'dị, tầlầ ửlị Ỗvạ rị drị áttầlề trá tầ ẩngườ 'bá ỉyịkầ sị kầ'á nị
rị, "Má ẩzị áầầ mvá áfồlề Mặsịrị 'ásị" rị ẩ'dồ ró bē tầ pầttị ró.

Tầ kúmú Ēródē drị tầ 'bầzó 'dịyịmvá ỗnyịkỗ ágó ró rị 'bá yị

ửfúzó ndrị vồlề Bētēlēmē 'ásị rị

16 Gõ'dá nĩngá sị rị, kúmú Ēródē nị bē trá kầ'á nị rị, tầ nị 'bá 'dị 'bá yị 'ế
tầ yị drị 'bălề gólịyị drị rị kồ'dầwầ rị, gólá drị 'bầzó ỗmbầ ró rồồ. Gõ'dá
nĩngá sị rị, drịlầ tầ 'bầzó ẩjồ 'bườ 'bá ỉyịkầ rị 'bá yị drị kị, "Nị nị 'dịyịmvá
ỗnyịkỗ ágó ró ỉttồlề gólịyị cầ 'bá drề ndrồ ầlồ kồ rị 'bá yị rồ sị cầlề bườườ
gólịyị ndrồ lầ yị drị cầlề rị rị 'bá yị rồ rị ửfầlị Bētēlēmē 'á gõ'dá kpá vồ
á'dó 'bá ẩnyị Bētēlēmē lặgắttị rị 'bá yị 'ásị ndrị." Gólá 'bầ tầ 'dị ỉttị 'dị rị,
tầlầ kậỵ sịsị gólá ỉ'bị'bịwạ 'dị drị áfỗzó 'á lầ tầ nị 'bá 'dị 'bá yị drị á'dầlề
gólá drị rị tầsị.

17 Gõ'dá ìzā gólâ tâ àngũ 'bá Yērēmíyā drí átálé trá ãkù ró jãrĩbã Rámã kã tãsí rĩ drí rú 'èzò ìtí Bètèlémě 'á 'dīyímvá 'dĩ 'bá yĩ ùfũ-ùfũ lâ yĩ tãsí.

18 Gólâ kĩ,

“Áârĩ ãwó lúlũ bē Rámã 'álâ.

Ôkó Ìsĩrã'élē kã rĩ 'bá yĩ rĩ ìyĩ nĩ ãwó ngólé mvá lâ yĩ ôdrã 'bá trá rĩ tãsí.

Gõ'dá gólĩyĩ lēé kô ãwó ngõngõ 'dĩ àyélé mvá lâ yĩ ôdrã 'bá rĩ 'bá yĩ tãsí.”
Yērēmíyã 31.15

Tã Yõsépã yĩ drí ngãzò gólé volé 'bãdrĩ Ìsĩrã'élē kã rĩ 'álâ rĩ

19 Gõ'dá kúmú àngí Ēródē drã bē rĩ, nyĩ ró, mālāyíkã Ôvãrí kã drí rú à'dázó Yõsépã drí Mãsĩrĩ 'álâ àbĩ-àbĩ 'á.

20 Drílâ tâ átázó Yõsépã drí kĩ, “Ní ngã, ní trõ mvá 'dĩ àndrē lâ bē, nĩ nĩ ró gólé gólĩyĩ bē 'bãdrĩ Ìsĩrã'élē kã rĩ 'álâ, tãlã òjílã gólĩyĩ lē 'bá mvá 'dĩ fũlĩ rĩ 'bá yĩ ôdrã ìyĩ trá ndrĩ.”

21 Gõ'dá úlĩ mālāyíkã drí átálé 'dĩ drí sĩ rĩ, Yõsépã drí ngãzò mvá 'dĩ trólé àndrē lâ bē gõzò gólĩyĩ bē 'bãdrĩ Ìsĩrã'élē kã rĩ 'álâ.

22 Gõ'dá Yõsépã òtírĩ tâ àrí kĩ'á nĩ rĩ, kúmú Ēródē rĩ mvá rú bē Ārĩkèlãsã rĩ òrĩ trá kúmú ró átá lâ rĩ vò 'á 'bãdrĩ Yũdáyã kã drĩlĩ rĩ, gólâ drí à'dózó ùrĩ ró nĩ'á gólé tólâ. Gõ'dá Ôvãrí drí Ìfĩ lõmbã fězò Yõsépã drí àbĩ-àbĩ 'á, gólâ ònĩ kô gólé 'bãdrĩ Yũdáyã kã rĩ 'álâ. Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, gólâ drí ngãzò nĩlĩ 'bãdrĩ Gãlĩláyã kã rĩ 'álâ.

23 Ìtí rĩ, gõ'dá Yõsépã yĩ drí nĩzò rĩlĩ jãrĩbã Nãzãrētã kã 'álâ. Tã 'dĩ 'è rú trá ìtí 'dĩ, tãlã úlĩ gólĩyĩ tâ àngũ 'bá àzã drí átálé trá ãkù ró 'dĩyĩ pã 'bá tãsí kĩ'á nĩ rĩ, àã'dô gólâ rĩ zĩ'á Nãzãrētã lé 'bá ró rĩ, ã'dô ró bē tâ pãtĩ ró.

3

*Tã Yõwãní bãbãtízĩ 'è 'bá ró rĩ drí tã pězò òjílã drí rĩ
(Márãkõ 1.1-8; Lúkã 3.1-18; Yõwãní 1.19-28)*

1 Gõ'dá Yésũ mbã bē àcálé àgò àngí ró rĩ, Yõwãní bãbãtízĩ 'è 'bá ró rĩ drí àcázó òmã 'álâ 'bãdrĩ Yũdáyã kã 'á. Gólâ drí ìtõzò rĩ'á tâ pèlè òjílã drí kĩ nĩ rĩ,

2 “Nĩ àjã drĩ volé tâ ònjĩ àníkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, tãlã 'dĩyĩ pã 'bá gólâ Ôvãrí drí tâ lâ 'bálé àjólé rĩ trá ànyĩ 'è'á àcálé à'dólé kúmú ró ànĩ drĩlĩ.”

3 Yõwãní ì'dĩ òjílã tíbē tâ àngũ 'bá Ìsáyã drí tâ lâ àngũlĩ ãkù ró nã sĩ kĩ'á nĩ rĩ,

“Òjílã àzã bē òmã 'álâ, rĩ'á tâ ìyã'á ngbãlã-ngbãlã kĩ,

'Nĩ èdè lãtĩ njãã Kúmú àníkã drí ànĩzò 'álâ sĩ.

Nĩ èdè lãtĩ lâ 'dĩ ã'dô ró mbĩ drílâ lãmúzò 'álâ sĩ rĩ.' ”

Ìsáyã 40.3

4 Yõwãní rĩ 'dĩ ítã drílã rĩ'á sòlã rĩ èédè trá gãmèlè 'bí 'ásĩ. Gõ'dá gásĩ gólâ drí rĩ'á òmbèlã ìyĩ ìpítĩkù 'á rĩ èédè trá ìnyíríkó 'ásĩ. Gõ'dá gólâ rĩ òmbĩ nyãlè ì'dĩ àpé ògò kã bē.*

5 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, òjílã dũũ àrĩ tâ bē tâ pèpè Yõwãní kã fáfã áyágá Jõrõdénĩ kã rĩ 'álâ rĩ tãsí rĩ, drĩlĩyĩ ngãzò rĩ'á ìyĩ ànĩlĩ Yõwãní ngáá tólâ. Òjílã rĩ 'dĩ 'bá yĩ ùrũkã lâ yĩ ànĩ trá Yērõsãlémã lésĩ, gõ'dá àzã 'bá yĩ ànĩ trá vò àzã 'bá yĩ 'bãdrĩ Yũdáyã kã rĩ kã 'ásĩ, gõ'dá àzã 'bá yĩ ànĩ ìyĩkã trá 'bãdrĩ gólâ ànyĩ áyágá Jõrõdénĩ rĩ lãgãtĩ rĩ 'ásĩ.

* 3:4 3.4 Rĩrĩ Yõwãní kã ã'dô trá òzò rĩrĩ tâ àngũ 'bá Ôvãrí kã gólâ zĩlĩ Èlĩyã rĩ kãtĩ.

⁶ Gō'dá òjlā 'dí 'bá yí àrì ìyí úlí Yōwánì kà 'dì bē rì, drílìyí tã ònjí ìyíkà lófòzó. Ítí rì, gō'dá Yōwánì drí bābātízì 'èzó gólìyí drí áyágá Jōrōdénì rì 'á.

⁷ Kàyì nā 'bá yí sī rì, òjlā gólìyí zílí Pārúsì ró rì 'bá yí gō'dá kpá gólìyí zílí Sādúsì ró rì 'bá yí bē, drílìyí ànìzó Yōwánì ngálá, tálá Yōwánì ìbábátízā ró ìyí bē.* Gō'dá Yōwánì nì à'dô-à'dô gólìyíkà trá. Gólá drí tã átázó drílìyí kī, “Ànì rì'á nyé òzō ìnì gólìyí rì 'bá rālè volé lāsì ùrì drí sī rì 'bá yí kátí. Nì ìsū ànìkà bē rì, nì à'dô 'è'á ngá pālè òmbā Ôvārì kà 'ásì cé bābātízì sī yā?

⁸ Òzō nì òlè trá ngá pālè rì, 'dòvó nì àjà drì volé tã ònjí ànìkà 'ásì. Ítí rì, tã 'è'è tándí ànìkà à'dô à'dó'á òzō lō'wà tándí kátí, tálá àà'dà ró bē kī pātù nì àjà drì trá volé tã ònjí ànìkà 'ásì.

⁹ Gō'dá nì àyè tã ìsū ànìkà kī'á nì rì, nì à'dô 'è'á ànì nyáányà pālè òmbā Ôvārì kà 'ásì, tálá ànì rì'á Ābārāyámā rì ózōwá yí ì'dì rì. Tã 'dí ícá kò ànì pālè. Nì àrì drè, Ôvārì rì'á mbārākā bē kúnì mvá nō 'bá yí òjázó Ābārāyámā rì ózōwá yí ró ànì vò 'á.

¹⁰ Ànì rì'á òzō fè ì'dílí rì kátí ìnyákú nō drì. Ôvārì 'bā òlówá trá njāà fè gólìyí 'wā 'bá kò rì yí àgāzó vùdrì. Ôvārì à'dô ngá-àrú gólá 'wā 'bá kò rì zā'á òzō tótò kátí lāsì gólá rì 'bā vèlé àdūkù àkó rì 'á.”

¹¹ Gō'dá Yōwánì drí kpá tã ìyázó òjlā drí ndrì kī, “Má rì bābātízì 'élé ànì drí cé lūmvú sī, 'dì àà'dà ró tã bē kī, nì àjà drì trá volé tã ònjí ànìkà 'ásì. Gō'dá òjlā àzà bē 'è 'bá àcálé má vósì. Àmbā òjlā rì 'dì kà lāvù gārā àmákà rì drì sī. Má à'dó kò tándí ró ícálé kà'bókā gólákà trólé. Gólá à'dô bābātízì 'è'á òjlā drí Líndrì Tándí Ôvārì kà sī gō'dá kpá lāsì sī.

¹² Gólá trá njāà 'è'á àdrúgú ìyíkà cālè. Ítí rì, gólá à'dô àdrúgú ífí tándí rì 'bá yí èlè'á 'bálè èró 'á. Gō'dá gólá à'dô àdrúgú kúrùmú è'bé'á vèlé lāsì 'á zāà bāđì.”

*Tã Yōwánì drí Yésù rì ìbábátízāzó rì
(Márākō 1.9-11; Lúkã 3.21-22)*

¹³ Nīngá sī rì, Yésù drí ngāzó jārìbā ìyíkà Gālìláyā 'á rì àyélé nìzó cālè áyágá Jōrōdénì rì 'álá, tálá Yōwánì ò'è ró bābātízì bē yí drí.

¹⁴ Gō'dá Yōwánì àrì tã Yésù drí lèlé yí drí 'élé rì bē rì, gólá lèé kò Yésù rì ìbábátízālè, tálá àmbā Yésù kà lāvù gārā àmbā gólákà rì drì sī. Gólá kī Yésù drí rì, “Ní ànì má drí bābātízì 'èzó ní drí à'dô tāsì yā? Ní à'dô bābātízì 'è'á bē-rì nì má drí.”

¹⁵ Gō'dá Yésù drí tã-drì lógōzó Yōwánì drí kī, “Ní 'è bābātízì nì má drí, tálá mǎ 'è ró tã mbì gólá Ôvārì drí lèlé àmā drí 'élé rì 'bá yí bē.” Gō'dá Yōwánì àrì úlí Yésù kà 'dì bē rì, gólá drí tã-drì lèzó Yésù rì ìbábátízāzó.

¹⁶ Gō'dá Yōwánì ìbábátízā Yésù bē rì, Yésù òtírì ìyí drì ìngá ìmvú 'ásì rì, gō'dá kòrò 'būu drí rù nǐzó, gō'dá Yésù drí Líndrì Tándí Ôvārì kà ndrèzó ànìrì 'á òzō àtú'bú kátí 'dèlé yí drì.

¹⁷ Gō'dá gbórókò drí à'úzó ùrú lésì úlí àtá-àtá bē kī nì rì, “Nòò àmā mvá gólá má drí lèlé tákányì rì ì'dì. Gólá rì tã sù trá má rú ròò.”

4

*Tã Sātánā drí Yésù rì ùjūzó kpù rì
(Márākō 1.12-13; Lúkã 4.1-13)*

* **3:7 3.7** Pārúsì yí gō'dá Sādúsì yí bē rì'á drì-'bá Yúdà yí kà gólìyí lè 'bá tã gólìyí sù 'bá Ôvārì rú rì 'bá yí 'élé rì ì'dì, gō'dá pìpìsìlì lá yí rì trá ònjí ró.

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí Yésũ rĩ trôzó âjílí òmã 'álâ, tâlá Sâtánã ùũjũ ró gólâ bê.

2 Gólâ drí rĩzó òmã 'á tólâ kâyî nyâ'dî-rĩ ãtú sĩ gõ'dá kpá ngácî sĩ 'álé 'ã'í sĩ. Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, lõfó 'è gólâ trá rōô.

3 Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, Sâtánã drí ânĩzó Yésũ rĩ ùjũlĩ kĩ, “Ôzō ní ã'dô fĩ Ôvârí rĩ mvá 'ĩ rĩ, 'dõvó ní 'bã tã kúnĩ mvá nõ 'bá yĩ òjã ró rû bê ãmbãtã ró ní drí nyãlé lõfó drí sĩ.”

4 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lõgõzó Sâtánã drí kĩ, “'É'è, tã ãgĩ Ôvârí kâ âtã tã trá kĩ,

'Ôjílã ãcã kô rĩlí cé ngá nyãnyã sĩ.

Ngá ãzã lãvũ 'bá ngá nyãnyã drĩ sĩ kôrô rĩ kpá bê,

rĩ'á tãkô ã'dĩ ùlĩ ndrĩ gólĩyĩ Ôvârí drí âtãlé òjílã drí rĩ 'bá yĩ ã'dĩ.' ”

Tã 'Bã'bã Ândã 8.3

5 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Sâtánã drí kpá Yésũ rĩ âtrôzó òmã lésĩ âjílí jãrĩbã Ôvârí kâ Yërôsãlemã rĩ 'á. Gõ'dá Sâtánã drí mbãzó gólâ bê jó ąngĩ Ôvârí kâ rĩ ãpĩrĩ lâ 'álâ.

6 Gõ'dá Sâtánã drí kpá tã âtãzó Yésũ drí kĩ, “Ôzō ní ã'dô fĩ Ôvârí rĩ mvá 'ĩ rĩ, 'dõvó ní wã drẽ jó nõ drĩ sĩ 'délé vũdrĩ 'álâ, ãã'dã ró kĩ nĩ rĩ, Ôvârí lõkĩ ní trá rōô, tâlá ãgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rĩ,

'Ôvârí 'bã tã trá mälãyĩkã íyĩkã yĩ drí ání tãsí rĩzó ání vó ndrẽlé.

Gólĩyĩ ã'dô ání lõkó'á ãyĩ drĩgã, tâlá ngá ãzãkã òzó ání rû'bã dõô kô,

gõ'lé ání pá mvá òzó kpá rû sũ kúnĩ mvá rû kô.' ”

Lôngó 91.11-12

7 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã-drĩ lõgõzó Sâtánã drí kĩ, “Gõ'dá ãgĩ kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ,

'Nĩ ùũjũ Kúmú áníkã Ôvârí kô.’

Tã 'Bã'bã Ândã 6.16

Ítĩ rĩ, má ùjũú Ôvârí kô.”

8 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Sâtánã drí Yésũ rĩ trôzó âjílí kpá ùnĩ ąngĩ ãpĩrĩ 'álâ. Gõ'dá Sâtánã drí 'bãdrĩ ãmbã ąngó nõ 'á nõngá nõ 'bá yĩ ã'dãzó Yésũ drí ã'dô lâ tãndĩ ró rĩ bê.

9 Gõ'dá Sâtánã drí gõzó tã âtãlé Yésũ drí kĩ, “Ngá gólĩyĩ ndrĩ ąngó nõ 'á nõngá nõ 'bá yĩ, mã ã'dĩ lĩpĩ lâ 'ĩ. Ôzō ní ùtĩ 'ã'í trá mã ândrá ámã ãnjĩzó kúmú ró rĩ, mã ã'dô ngá 'dĩ 'bá yĩ fẽ'á ndrĩ ní drí.”

10 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lõgõzó Sâtánã drí kĩ, “Sâtánã, ní âyê mã! ãgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ,

'Kúmú Ôvârí ã'dĩ cé Ôvârí pãtĩ ãníkã ãní drí ãnjĩlĩ rĩ ã'dĩ,

gõ'dá nĩ ã'bũ rû cé gólâ drí.' ”

Tã 'Bã'bã Ândã 6.13

11 Nĩngá sĩ, Sâtánã lõndã lãtĩ bê trá kpĩ Yésũ rĩ pẽzó rĩ, gólâ drí ngãzó nĩlí Yésũ rĩ âyélé. Gõ'dá kôrô mälãyĩkã drí ânĩzó gólâ rĩ pãlé.

*Tã Yésũ drí ãtãzó tã pẽlé Gãlĩlãyã 'álã rĩ
(Márãkô 1.14-15; Lúkã 4.14-15)*

12 Gõ'dá nĩngá sĩ, gõgõ Yésũ kã òmã 'ásĩ rĩ vósĩ rĩ, gólâ drí tã ârízó kĩ, Yõwãní bãbãtĩzĩ 'è 'bá ró rĩ òõ'bã trá gãnimã 'á. Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drí ngãzó gólé 'bãdrĩ Gãlĩlãyã kã 'álâ.

13 Gólâ rĩ kô jãrĩbã íyĩkã Nãzãrãtã rĩ 'álâ. Gõ'dá drĩlã ngãzó lãvũlĩ nĩ'á rĩlí jãrĩbã zĩlí Kãpãrãnõmã rĩ 'álâ, tĩbê ã'dó 'bá ãnyĩ ãmvũ ândrã Gãlĩlãyã

kâ rú rí. 'Dĩ 'bãdrĩ 'bãsurú zĩlĩ Zãbũlãnã gã'dá Nãfátálĩ bê rĩ 'bá yĩ drĩ rĩzò 'á lâ rĩ ì'dĩ.

¹⁴⁻¹⁷ Gõ'dá Yésũ câ bê Gãlĩláyã 'á tólã rĩ, gólã drĩ ìtòzò tã àtĩ-àtĩ tãndĩ Ôvãrĩ kã ìmbálé òjĩlã drĩ. Gólã kĩ, "Nĩ àjã drĩ vólé tã ònjĩ ànĩkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, tãlã Ôvãrĩ nĩ lãtĩ trá ànĩ drĩ rĩzò kũmũ ìyĩkã zélé òjĩlã ìyĩkã ró."

Yésũ 'ê tã rĩ 'dĩ tólã ìtĩ 'dĩ, tãlã úlĩ gólĩyĩ tã àngũ 'bá Ìsáyã drĩ àtálé trá àkũ ró rĩ à'dô ró bê tã pãtĩ rĩ kĩ'á nĩ rĩ,

"'Bãdrĩ gólã 'bãsurú zĩlĩ Zãbũlãnã gã'dá Nãfátálĩ yĩ bê drĩ rĩzò 'á lâ 'bãsurú àzã 'bá yĩ gólĩyĩ à'dó 'bá kò òjĩlã Yúdã yĩ kã ró rĩ 'bá yĩ bê rĩ,

'bãdrĩ Gãlĩláyã kã 'dĩ ìtò áyágã Jõrõdénĩ rĩ 'ásĩ nĩ'á cãlé bũũ Ìmrvũ àndrẽ zĩlĩ Mẽdĩtẽrénĩ rĩ rú.

Gõ'dá òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá ìnrĩkúwã 'á ndrò dũũ sĩ tólã nã 'bá yĩ, gólĩyĩ à'dô ngá ì'ĩ àngĩ ndrẽ'á.

Òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá ngá lãnĩ òdrã kã zélé 'dĩ 'bá yĩ, ngá ì'ĩ rĩ 'dĩ à'dô vò ìwã'á gólĩyĩ drĩ."*

Ìsáyã 9.1-2

*Tã Yésũ drĩ ì'bĩ 'bẽ 'bá àzízò sũ à'dólé lãjò'bá ìyĩkã ró rĩ
(Márãkõ 1.16-20; Lúkã 5.1-11)*

¹⁸ Kãyĩ àzã sĩ rĩ, Yésũ rĩ'á nĩ'á Ìmrvũ àndrẽ Gãlĩláyã kã gãrã drĩ lâ 'ásĩ. Gõ'dá gólã drĩ nĩzò ì'bĩ 'bẽ 'bá àzã 'bá yĩ ùsúlĩ rĩ, Sĩmõnã Pètẽrõ gã'dá àdrũpĩ lâ Àndĩrĩyã bê, gólĩyĩ vũ ìmbã trá Ìmrvũ 'á ì'bĩ rũzò.

¹⁹ Gõ'dá Yésũ drĩ tã àtázò gólĩyĩ drĩ kĩ, "Nĩ ànĩ 'dèlé má vòsĩ rĩ, gã'dá má à'dô ànĩ 'bã'á à'dólé òjĩlã àzĩ àsé 'bá ró, tãlã gólĩyĩ à'dô ró bê òjĩlã àmákã ró, òzò ànĩ drĩ rĩrĩ ì'bĩ àsélé rĩ kãtĩ."

²⁰ Gõ'dá nĩngã sĩ, kòrò drĩlĩyĩ ìmbã ìyĩkã àyézò 'dẽzò Yésũ vòsĩ lãjò'bá gólãkã ró.

²¹ Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ yĩ drĩ ngãzò lãvũlĩ àtĩ 'alã. Gólĩyĩ drĩ nĩzò Zẽbẽdáyõ rĩ mvã ágó rĩ Yãkóbã yĩ ùsúlĩ àdrũpĩ lâ Yõwãnĩ bê. Gólĩyĩ rĩ'á kòlóngbõ 'á átã lâ yĩ bê ìmbã ìyĩkã Ìfĩ lâ èdé'á. Gõ'dá Yésũ drĩ gólĩyĩ àzízò ànĩlĩ 'dèlé yĩ vòsĩ.

²² Gõ'dá 'wã ró, drĩlĩyĩ ngãzò átã lâ yĩ àyélé kòlóngbõ 'á 'dẽzò Yésũ vòsĩ lãjò'bá gólãkã ró.

Tã òjĩlã dũũ drĩ ànĩzò Yésũ ngálã tã ìmbã gólãkã tãsĩ

*ngá lãzé 'bá èdê-èdê bê rĩ
(Lúkã 6.17-19)*

²³ Nĩngã sĩ rĩ, Yésũ yĩ drĩ nĩzò àcĩ tõ bê jãrĩbã mvã Gãlĩláyã kã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ. Gõ'dá vò rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ, gólã rĩ trá nĩ'á òjĩlã Ìfĩ ìmbã bê tã àtĩ-àtĩ tãndĩ kũmũ Ôvãrĩ kã rĩ kã tãsĩ jò tã Ôvãrĩ kã àrĩ kã rĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólã nĩ kpã trá òjĩlã gólĩyĩ ngá lãzé tĩ ngĩngĩ bê rĩ èdé bê ngá lãzé gólĩyĩkã 'ásĩ.

²⁴ Tã rĩ 'dĩ tãsĩ rĩ, mbãràkã Yésũ kã rĩzò ngá lãzé 'bá èdéle 'dĩ tã lâ drĩ lã'búzò 'bãdrĩ Sírĩyã kã 'ásĩ ndrĩ. Ìtĩ rĩ, gã'dá òjĩlã Sírĩyã kã rĩ 'bá yĩ drĩ òjĩlã gólĩyĩ ngá lãzé tĩ ngĩngĩ bê rĩ 'bá yĩ àjízò dũũ Yésũ ngálã. Gõ'dá Yésũ èdê òjĩlã gólĩyĩ ngá lãzé lâ drĩ lãzélé rõ rĩ 'bá yĩ trá ngá lãzé gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólã lâdrò lĩndrĩ ònjĩ kpã trá òjĩlã gólĩyĩ lĩndrĩ ònjĩ drĩ òmbélé trá rĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólã èdê òjĩlã gólĩyĩ ngbã'ó bê rĩ 'bá yĩ trá. Gõ'dá gólã èdê gólĩyĩ pá lâ yĩ drĩ drãlé trá àcĩ tõ 'bá kò rĩ yĩ kpã trá, drĩlĩyĩ àcĩ tòzò.

* **4:14-17 4.14-17** Úlĩ 'dĩ 'bá yĩ tã ìfĩ lâ kĩ nĩ rĩ, òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ nĩ lãtĩ pãtĩ Ôvãrĩ kã kò. Gõ'dá Yésũ à'dô à'dã'á lâ gólĩyĩ drĩ.

²⁵ Gõ'dá tã rî 'dĩ 'bá yî tãsí rî, õ'bí ãmbá ânĩ trá Yésũ ngálâ vō ngĩngĩ 'bãdrĩ Gãlĩláyã kã rî 'ásĩ, kpá jãrĩbã gólĩyĩ mùdrĩ Ìmvũ àndrê Gãlĩláyã kã gãrã drĩ lâ ãzã rî lésĩ, Yërõsãlémã lésĩ gõ'dá kpá vō ãzã 'bá yî Yũdáyã kã rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá vō ãzã 'bá yî áyágá Jõrõdénĩ 'dĩ 'á'á lé drĩ lâ lésĩ rî 'ásĩ. Gólĩyĩ ânĩ trá ndrĩ 'dèlé Yésũ vósĩ.

5

*Tã gólĩyĩ Yésũ drĩ ìmbálé òjĩlã drĩ únĩ pá 'álâ rî
(Lúkã 6.20-23)*

¹ Gõ'dá Yésũ ndrê bê òjĩlã õ'bí 'dĩ 'bá yî rî, drĩlã nĩzõ rĩlí vũdrĩ únĩ pá 'álâ. Gõ'dá tã àrí 'bá yî drĩ nĩzõ kpá únĩ pá 'á tólã õ'bí 'dĩ 'bá yî bê, drĩlĩyĩ nĩzõ rú è'bélé gbãã Yésũ rú sĩ.

² Gõ'dá Yésũ drĩ ìtõzõ òjĩlã 'dĩ 'bá yî ìmbálé kĩ nĩ rî,

³ “Òzõ nĩ ùnĩ trá kĩ'á nĩ rî, rĩ'á Ôvãrí ì'dĩ gólã ícã 'bá mbãràkã fèlé ânĩ drĩ tãlã nĩ rî mbãràkã ãkó tã gólãkã 'èlé rî, tã ãníkã à'dô sũ'á gólã rú. Ìtĩ rî, nĩ à'dô rĩ'á Ôvãrí bê ùrú 'álâ.

⁴ Òzõ nĩ à'dô ìzã ró tã ònjĩ tãsí rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, Ôvãrí à'dô ìzã ãníkã ndrê'á, gõ'dá gólã drĩ ânĩ pãzõ ìzã ãníkã 'dĩ 'ásĩ.

⁵ Òzõ nĩ òrĩ cú ìtĩ ânĩ nyãányã 'bã ãkó sĩsĩ 'álâ rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, Ôvãrí à'dô ânĩ 'bã'á à'dólé cú drĩ-ãcê bê ãmbá.

⁶ Òzõ nĩ òlè tákányĩ tã mbĩ Ôvãrí kã 'èlé rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, Ôvãrí à'dô mbãràkã fè'á ãmbã ânĩ drĩ tã mbĩ ìyĩkã 'èzõ ndrĩ.

⁷ Òzõ nĩ òrĩ òjĩlã ãzí àyélé tã ònjĩ drĩlĩyĩ 'èlé trá ânĩ rú rî 'ásĩ rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, Ôvãrí à'dô kpá ânĩ àyè'á tã ònjĩ ãníkã 'ásĩ.

⁸ Òzõ nĩ òrĩ tã ìsũ tãndĩ bê ânĩ pĩpĩsĩlĩ 'á rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, nĩ à'dô rĩ'á vō ãlô 'á Ôvãrí bê gólã rî nĩlĩ dódó.

⁹ Òzõ nĩ òrĩ òjĩlã gólĩyĩ à'dó 'bã òmbã bê ìyĩ lãfálé 'ásĩ rî 'bá yî pãlé tã gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ rî à'dĩlĩ tã tãndĩ sĩ rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, Ôvãrí à'dô ânĩ zĩ'á ìyĩ mvã yî ró.

¹⁰ Òzõ nĩ òrĩ zãã tã mbĩ Ôvãrí kã 'èlé kãyĩ òjĩlã drĩ lãñõ fèzõ ânĩ drĩ tã lâ tãsí rî 'á rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, ngá gólĩyĩ Ôvãrí drĩ tã lâ 'bãlé 'è'á fèlã òjĩlã ìyĩkã drĩ rî, nĩ à'dô kpá ùsú'á lâ.

¹¹⁻¹² “Nĩ ndrê drê, òzõ òjĩlã òlò'dã ìyĩ ânĩ ngátã gólĩyĩ òfè ìyĩ lãñõ ânĩ drĩ ngátã àãdô ìyĩ ònjõ 'ì ânĩ rú, gólĩyĩ drĩ gõzõ rĩlí tã ònjĩ 'dĩ 'bá yî 'èlé ânĩ drĩ tãlã ânĩ rĩ'á tã àrí 'bã ámãkã ì'dĩ rî drĩ sĩ rî, nĩ ìsũ tã kó kó. 'Dĩ rî kpá lãñõ tã àngũ 'bã Ôvãrí kã sĩsĩ rî 'bá yî drĩ ùsúlĩ rî ì'dĩ. Òzõ nĩ ùnjũ Ôvãrí rî rú lùyĩlĩ fĩlĩ àtũ-àtũ sĩ tã 'dĩ 'bá yî tãsí rî, tã ãníkã à'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ìtĩ rî, nĩ à'dô drĩ-à àngĩ ùsú'á ùrú 'álã Ôvãrí ngálã.”

Tã Yésũ drĩ ìmbálé tã 'è'è tã àrí 'bã ìyĩkã rî kã drĩ à'dólé

*òzõ 'ã'ì-nyã kãtĩ gõ'dá kpá òzõ ngá ì'ì kãtĩ rî
(Márãkõ 9.50; Lúkã 14.34-35)*

¹³ Gõ'dá nĩngã sĩ rî, Yésũ drĩ ìtõzõ tã àrí 'bã dũũ 'dĩ 'bá yî ìmbálé ùlĩ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, “Ànĩ nyãányã, tã 'è'è ãníkã à'dô nyé òzõ 'ã'ì-nyã drĩ à'dórè tãndĩ ró ngá nyãnyã drĩ rî kãtĩ. Gõ'dá òzõ nĩ àâyè tã tãndĩ 'è'è trá rî, ânĩ drĩ gõzõ à'dólé nyé òzõ 'ã'ì-nyã gólã àsó 'bã kó pètèkè rî kãtĩ. Ícã kó 'bãlã drĩlã àsózó dódó ó'dĩ, tãlã ìzã rú trá. Ìtĩ rî, àã'dô dã'á lâ vũdrĩ.

14 “Ānī rī'á kpá nyé ȳzō ngá ĩ'ĩ gólá wō ĩwá 'bá ȳjílā drí ndrī rī kátí, tálā gólíyī ȳndrē ró bē tā gólíyī Ōvārí drí lélé gólíyī drí 'élé rī bē. Kpá ĩtí, ānī rī'á nyé ȳzō jārībā gólá 'dīlī lūtú drī ndrélé tō lāpílī kō rī kátí.

15 Nī ndrē drē, ȳjílā āzā ĩ'ĩ lāmbā íyíkā kō 'bālē jó 'á drī lā ákólé límvo sī. Gólá á'dō 'bā'á lā ũrū tārābízā drī ĩ'ĩ ró wō bē ȳjílā drí wō ndrēzō dódó.

16 Gō'dá kpá rī'á ĩtí, nī 'bā tā 'ē'ē áníkā ā'dō sūsū ró ȳjílā āzī lífī drī 'á, tálā ȳzō gólíyī ȳndrē tā sūsū ānī drí rī'á 'ēlā 'dī 'bá yī trá rī, gólíyī á'dō á'dó'á āyīkō ró, gō'dá gólíyī á'dō ānī átá ũrū 'álā rī lúyí'á.”

Tā Yēsū drí ĩmbálé tā 'bā'bā Ōvārí ká rī tāsī rī

17 Gō'dá Yēsū drí kpá tā ĩmbázó tā 'bā'bā Ōvārí ká rī tāsī kī, “Nī ĩsū tā kō kī nī rī, má ānī tā ngī ĩmbálé tā 'bā'bā Ōvārí drí fēlé Músā sī gō'dá tā ĩmbā tā āngū 'bá íyíkā rī ká bē rī ĩzálé. Má ānī, tálā tā pātī tā ĩmbā gólíyíkā 'dī 'bá yī ká á'dalé ȳjílā drí.

18 Má átā ānī drí tā pātī ró, tā gólíyī ndrī ĩgīlī trá búkū Ōvārí ká 'á rī, tā ĩgī rī 'dī 'bá yī ícá kō jálā á'dólé tā ĩgī ngī āzā ró ulí Ōvārí ká drī sī. Á'dō rī'á ĩtí cālē búúú kȳyī ādūkū āngó nō ká 'á. Gō'dá tā rī 'dī 'bá yī á'dō rī 'ē'á ĩtí, té ȳzō Ōvārí drí 'bālē trá rī kátí.

19 Gō'dá ȳjílā tībē tā 'bā'bā Ōvārí ká 'bālē 'élé rī gā 'bá trá dó 'ēzō lā kō ngátá drílā ȳjílā āzī ĩmbázó tā 'élé ȳzō gólá kátí yā rī, Ōvārí á'dō kpá ȳjílā rī 'dī gā'á dó, ícá kō gólá rī lāgúlī ȳjílā íyíkā ró kūmū íyíkā wō ũrū 'álā rī ká 'á. Gō'dá gólá rī 'bá tā 'bā'bā Ōvārí ká 'élé ndrī gō'dá drílā rīzō ȳjílā āzī ĩmbálé tā 'élé ȳzō drílā rīrī tā rī 'dī 'bá yī 'élé 'dī kátí rī, Ōvārí á'dō gólá rī lāgú'á ȳjílā íyíkā ró kūmū íyíkā wō ũrū 'álā rī ká 'á.

20 Nī ndrē drē, Pārúsī yī lā'bí ĩmbá 'bá rī 'bá yī bē, gólíyī rī trá tā 'bā'bā Ōvārí ká 'élé dódó. Gō'dá ȳzō nī ōrī kō tā gólíyī á'dó 'bá mbī rī 'élé lāwūlī gārā tā mbī gólíyī Pārúsī yī gō'dá lā'bí ĩmbá 'bá yī bē drí rī'á 'élé rī 'bá yī drī sī rī, nī ícá kō cālē kūmū Ōvārí ká wō ũrū 'álā rī ká 'á.”

Tā Yēsū drí ĩmbálé tā ngāngā ká āwā ró rī tāsī rī (Lúkā 12.57-59)

21 Gō'dá nīngá sī rī, Yēsū drí ĩtōzō tā ĩmbálé tā ngāngā ká āwā ró rī tāsī. Gólá kī, “Nī ārī tā gólá átálé trá āmā á'bíyā yī drí ākū ró Músā sī kī'á nī rī, 'Ní fū ȳjílā āzī kō' rī trá. Gō'dá áátā kpá trá kī, 'ȳzō ȳjílā āzā ũfū ȳjílā āzī trá rī, áá'dō tā kī'á ȳjílā rī 'dī rú.’

22 Gō'dá má átā ānī drí ȳzō ȳjílā āzā ōngā trá āwā ró íyī āzī-āzī bē rī, áá'dō tā kī'á ȳjílā rī 'dī rú. Gō'dá ȳzō ȳjílā āzā āátā ulí ōnjí trá íyī āzī-āzī rú rī, tā kī 'bá yī á'dō tā kī'á ȳjílā rī 'dī rú. Gō'dá ȳzō ȳjílā āzā ũzī íyī āzī-āzī trá lífō-lífō ró rī, rī'á mbī ȳjílā rī 'dī wūzō lāsī Ōvārí drí édélé trá Sātānā yī drí rī 'á.

23 “Gō'dá ĩtí rī, nī āzā, ȳzō ní āānī trá 'ē'á ngá fēfē áníkā fēlé Ōvārí drí wō rīzō ngá fēfē 'bālē rī 'á rī, gō'dá ȳzō ánī āzī-āzī á'dō cú tā āzā bē ní rú rī, ȳzō tā rī 'dī āāgā trá ní drī rī, ní fē ngá fēfē rī 'dī drē kō.

24 Ní āyē ngá fēfē rī 'dī ākpā wō tā rī 'dī drí āgázó ní drī 'dī 'á nīngá. Mí nī ānī āzī-āzī 'dī ngálā, nī édē ró tā ānī lāfálé 'ásī 'dī zālō sīsī, ní gō ró bē āgólé nī'á ngá fēfē áníkā 'dī fēlé Ōvārí drí.

25 “Gō'dá ȳzō ȳjílā āzā á'dō cú tā bē ní rú rī, gō'dá ȳjílā rī 'dī ōlē trá ánī ājílí kúmú āndrá tā áníkā kílí rī, ní ngá 'wāā nílí gólá ngálā, nī'á tā ānī lāfálé 'á gólá bē 'dī édélé drē ākpākā'dā gólá drí ánī ājī ākó kúmú āndrá. Gō'dá ȳzō ní ēédē tā rī 'dī kō rī, gólá ōtrō ní trá nī'á ājílā kúmú āndrá rī,

kúmú â'dô tâ ánikâ kí'á ònjí ró, gólâ â'dô áni fě'á drī-'bá gǎnimǎ kâ drīgá. Ítí rí, gólâ â'dô áni trō'á 'bǎlé gǎnimǎ 'á.

²⁶ Má âtâ ní drí tâ pǎtī ró, ní â'dô rí'á gǎnimǎ 'á tólâ cǎlé búúú âđđ kúmú drí 'bǎlé ní drí fělé rí fě'á zǎlô gōzó áni lófólé gǎnimǎ 'ásí."

Tā Yésū drí ímbálé tâ â'dú kō kâ 'dǎzí rí òkó bē rí tāsī rí

²⁷ Nīngá sī, Yésū drí kpá tâ âtázó kí, "Nī ârí tâ gólâ 'bǎlé trá ǎkú ró âmá á'bíyá yí drí Músá sī kí'á nī rí, 'Nī 'bā òkó gólíyí â'dó 'bá kō áni òkó ró ngátá āgō gólíyí â'dó 'bá kō áni ágó ró rí kō áni ũgúlí áyízó ĩ'dí bē lâ' rí trá.

²⁸ Gō'dá má âtâ tâ áni drí, òzō āgō āzâ òndrē òkó āzâ trá lówó sī â'dú kōzó ĩ'dí bē lâ rí, gólâ 'ê 'dī tâ ònjí 'í íyí pīpīsílí 'á òkó 'dī rú. 'Dīi kpá rí'á nyé òzō āgō 'dī 'ê tâ rí 'dī trá rí kátí. Gō'dá kpá rí'á ítí òkó tāsī.

²⁹ Gō'dá â'dô bē trá ítí rí, nī āzâ, òzō áni līfí drí-ágó lésí rí ò'bā nī tâ ònjí 'élé rí, ní āngí gólâ trúwá vólé. Rí'á tǎndí ró ní drí cǎzó vō úrú 'álâ rí 'á cé līfí ãlô bē, gō'dá ní drí cǎzó līfí bē rí nī'á vélé lǎsí gólâ Ôvârí drí êdéle Sātánā yí drí rí 'á rí drīi sī.

³⁰ Gō'dá kpá rí'á ítí, òzō áni drí-ágó ò'bā nī tâ ònjí 'élé rí, ní gá áni drí rí 'dī njíyá vólé. Rí'á tǎndí ró ní drí cǎzó vō úrú 'álâ rí 'álâ cé drí ãlô bē, gō'dá ní drí cǎzó drí bē rí nī'á vélé lǎsí gólâ Ôvârí drí êdéle Sātánā yí drí rí 'á rí drīi sī."

Tā Yésū drí ímbálé tâ òkó íngâ kâ tāsī rí

(Márākō 10.11-12; Lúkǎ 16.18)

³¹ Gō'dá Yésū ímbâ tâ trá tâ òkó íngâ kâ tāsī kí nī rí, "Nī ârí kpá tâ gólâ âtálé trá Músá sī tâ òkó íngâ kâ tāsī kí'á nī rí, 'Òzō òjílâ āzâ òlê trá íyí òkó rí íngálé rí, gólâ òfē wárāgā òkó íngâ kâ òkó rí 'dī drí' rí trá.

³² Gō'dá mâ rí gógó, má âtâ áni drí, òzō òjílâ āzâ ũúsú òkó lâ kō áyírī 'á āgō āzâ bē rí, gō'dá gólâ drí òkó lâ 'dī íngázó cú ítí tâ ònjí 'dī 'ê ákó rí, gō'dá òzō òkó 'dī ònī trá nī'á āgō āzâ trólé rí, gólâ 'bā òkó 'dī trá tâ ònjí 'élé. Ítí rí, āgō rí gógó òkó 'dī trō 'bá 'dī, gólíyí kpārǎtí òkó rí 'dī bē, gólíyí 'ê tâ ònjí trá Ôvârí rí līfí drí 'á."

Tā Yésū drí ímbálé tâ òjílâ drí 'bǎlé 'élé Ôvârí ândrá rí tāsī rí

³³ Gō'dá Yésū ímbâ tâ kpá trá tâ òjílâ drí 'bǎlé 'élé Ôvârí ândrá rí tāsī, gólâ kí, "Nī ârí tâ gólâ âtálé trá âmá á'bíyá yí drí kí'á nī rí, 'Nī āzâ, òzō ní ò'bā tâ trá Ôvârí ândrá tâ āzâ 'ézó rí, ní 'ê tâ rí 'dī té ítí. Òzō ní ò'ê tâ rí 'dī kō rí, rí'á ònjí ró.'

³⁴ Gō'dá mâ rí gógó, má âtâ áni drí, nī ítrí lâtrítrí kō tâ gólíyí áni drí 'é'á 'élâ rí 'bá yí tāsī. Ítí rí, nī ítrí lâtrítrí kō 'būú sī, tǎlâ 'būú 'dī rí'á rí-vō Ôvârí kâ rízó rílí kúmú ángí ró ngá drīlī ndrī rí ĩ'dí.

³⁵ Gō'dá nī ítrí lâtrítrí kpá kō ĩnyákú drí sī, tǎlâ ĩnyákú drí 'dī rí'á pá tō vō Ôvârí kâ rízó kúmú ángí ró āngó nō drīlī rí ĩ'dí. Gō'dá nī ítrí lâtrítrí kpá kō jǎribǎ Yērōsǎlémā kâ rú lâ sī, tǎlâ 'dīi kpá rí'á jǎribǎ gólâ Ôvârí drí rízó òjílâ íyíkâ drīlī kúmú ángí ró rí ĩ'dí.

³⁶ Gō'dá nī ítrí lâtrítrí kpá kō áni drí sī, tǎlâ áni nyáányâ ícá kō drí-'bí ãlô rí lârákô lâ jǎlé â'dólé mvêêmvê ró ngátá nīnī ró.

³⁷ Ítí rí, nī âtâ tâ cé kí, 'Áwô, pǎtī mā â'dô 'é'á lâ', òzō nī òlê trá 'élâ rí. Òzō nī òlê 'élâ kō rí, gō'dá nī âtâ kpá cé kí, "É'ê, mā ícá kō 'élâ', tǎlâ úlí òjílâ āzâ drí âtálé tâ 'dī 'bá yí drīi sī rí, tâ â'dálé kí, tâ òjílâ 'dī drí âtálé 'dī rí'á tâ Sātánā kâ ĩ'dí."

Tā Yésū drí ìmbálé tã tã-võ lògõ kã tãsí rí
(Lúkã 6.29-30)

³⁸ Gõ'dá Yésū drí kpá tã ìmbázó tã tã-võ lògõ kã tãsí kī, “Nī ârī úlī gólá âtalé ãkú ró nã sī rí trá kī'á nī rí, ‘Ōzō òjílã àzã òcã íyí àzì-àzì rí līfī ãlô rí trá kpãácū rí, áâ'dô kpá òjílã rí 'dī līfī lá cã'á òzō drílã íyí àzì-àzì rí līfī cãrē 'dī kâtí' rí trá. Gõ'dá ‘òzō òjílã àzã òcã íyí àzì-àzì rí sī trá ñólé kãálí rí, áâ'dô kpá òjílã rí 'dī sī lá cã'á ñólé òzō drílã íyí àzì-àzì rí sī ñõrē 'dī kâtí' rí kpá trá.

³⁹ Gõ'dá ngbãangbãno rí, má âtã ãnī drí, nī lògõ tã ònjí kô tã ònjí àzì sī òjílã gólã tã ònjí 'è 'bá trá ãnī rú rí drí. Ōzō òjílã àzã òsã ání áyá' bú drí-ágó lésí rí, gõ'dá ní jã kpá ání áyá' bú drí-lījī lésí rí, gólã òsã ró bē.

⁴⁰ Gõ'dá òzō òjílã àzã àájī nī vō tã kī kã 'álã, ã'dô ró bē tã-vó áníkã kīzó ítã áníkã ãlô rí trózó rí, ní òcī tī kô tã rí 'dī 'á, gõ'dá ní àyē gólã òtrō ró kpá àzã.

⁴¹ Ítí rí, gõ'dá òzō àjú 'bū 'bã ò'bã íyí nī mbâràkã sī ngá íyíkã ñjílí ñzò í'dí bē lá áyágá drí mbálé ãlô rí, ní mbã áyágá drí zãlô rí ngá gólíyíkã 'dī bē.

⁴² Ōzō òjílã àzã ùzī ngá trá ní tī sī rí, ní fē ngá rí 'dī drílã. Gõ'dá òzō òjílã àzã òlē ngá àmúlí ní drígá sī rí, ní fē ngá rí 'dī drílã, ní lògã kô.”

Tã Yésū drí ìmbálé tã ngá lèlè kã àjú-'bã-àzì drí rí tãsí rí
(Lúkã 6.27-28, 32-36)

⁴³ Gõ'dá Yésū drí tã âtázó tã ngá lèlè kã tãsí kī, “Nī ârī tã gólã âtalé ãkú ró nã sī kī'á nī rí, ‘Nī lē ãnī rú-lē-àzì yí, gõ'dá nī 'bã ãnī àjú-'bã-àzì yí lówó kô' rí trá.

⁴⁴ Gõ'dá ngbãangbãno rí, má âtã tã ãnī drí, nī lē ãnī àjú-'bã-àzì yí. Gõ'dá nī 'è rãtãã òjílã gólíyí rí 'bã lâñõ fèlè ãnī drí rí 'bã yí tãsí, Ôvãrí òpã ró gólíyí bē.

⁴⁵ Ōzō nī ò'è trá ítí rí, 'dī ãã'dã ró bē kī, pãtĩ ãnī rí'á ãnī átã Ôvãrí úrú 'álã rí mvã lá yí í'dí. Tãlã Ôvãrí rí rí'á tã tãndí 'èlè òjílã drí ndrī, gólã rí nī ítú 'bãlè rí'á vō í'lí òjílã gólíyí tãndí rí 'bã yí drí kpãkã ãlô òjílã gólíyí ònjí rí 'bã yí bē. Gõ'dá gólã rí kpá nī òzè 'bãlè 'dīlī òjílã gólíyí rí 'bã tã mbì rí 'èlè rí 'bã yí drí, gõ'dá kpá òjílã gólíyí rí 'bã tã ònjí 'èlè rí 'bã yí drí.

⁴⁶ Gõ'dá òzō nī òrī cé òjílã gólíyí rí 'bã tã tãndí 'èlè ãnī drí rí lèlè í'dí rí, Ôvãrí á'dô drí-'ã fè'á ãnī drí á'dô tãsí yã? Tãlã gbõ lé òjílã ònjí rí 'bã íyí àdī òmbè gī kã ù'dúlí rí 'bã yí, gólíyí rí kpá cé òjílã gólíyí íyí lè 'bã rí lèlè í'dí.

⁴⁷ Ōzō nī òrī cé nī'á nī-bè-yã fè bē ãnī rú-lē-àzì yí drí í'dí rí, nī ìsū ãníkã bē rí, nī 'è 'dī tã tãndí 'í Ôvãrí rí līfī drí 'á yã? Òjílã gólíyí gbõ lé Ôvãrí rí nī 'bã kô rí 'bã yí rí íyí kpá 'èlã ítí.

⁴⁸ Ítí rí, ãnī nyãányã, nī rí tã gólíyí á'dó 'bã mbì pãtĩ rí 'èlè í'dí kãrá, òzō ãnī átã úrú 'álã rí drí rírí tã mbì 'èlè rí kâtí.”

6

Tã Yésū drí ìmbálé òjílã ò'bí 'dī 'bã yí drí tã tãndí 'èzò

Ìnínì ró rí tãsí

¹ Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū drí ìtözó kpá rí'á ò'bí 'dī 'bã yí ìmbálé tã tã tãndí 'èzò ìnínì ró rí tãsí, gólã kī, “Ōzō nī òlè trá tã tãndí 'èlè rí, nī 'è tã rí 'dī dódó līfī lōmbã sī, áâ'dô kô òjílã līfī drí 'á, tãlã gólíyí òzò ndrèlã kô. Gõ'dá

ōzō nī ō'è tā 'dī trá ōjílā līfī drī 'á ānī tā lóngózó bē rī, nī ícá kō drī-'à āzā úsúlī ānī átá úrú 'álá rī drīgá sī.

2 “Bē trá ítí rī, ōzō nī ōtírī rīí ngá fēlé ōjílā gólīyī ízā bē rī pázó rī, nī íyā tā lá kō, ōzō ōjílā gólīyī á'dó 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rī 'bá yī drí rīrī 'ēlá rī kátí. Ōzō gólīyī ōfē ngá trá ōjílā āzī pázó rī, gólīyī rī tā lá íyálé úrú ngbálá-ngbálá jó tā Ôvârí kâ ârí kâ rī 'bá yī 'ásī gō'dá kpá lătī drīí sī. Gólīyī rī tā 'dī 'ēlé ítí 'dī, cé tálá ōjílā ōndrē ró íyī bē, gō'dá gólīyī ūlūyī ró íyī kpá bē. Má átá ānī drí, gólīyī ícá kō drī-'à úsúlī Ôvârí drīgá sī, drī-'à gólīyíkâ 'ē'á úsúlâ rī trá cé í'dī gólīyī lūyī-lūyī sī 'dī.

3 Gō'dá nī āzā, ōzō ní ōtírī rīí ngá fēlé ōjílā gólâ ízā bē rī pázó rī, ní 'bā ōjílâ āzā kō tā ní drí rī'á 'ēlé 'dī vō lá úsúlī.

4 Ní 'è tā rī 'dī ñnīnī ró cé ānī lāfálé 'ásī ōjílâ rī 'dī bē. Ōzō ní ō'è trá ítí rī, gō'dá Ôvârí ánī átá úrú 'álá gólâ rī 'bá tā gólīyī rī'á 'ēlá ñnīnī ró rī nīlī ndrī rī á'dô tā ní drí 'ēlé 'dī ndrē'á. Ítí rī, gólâ á'dô drī-'à tândí fē'á ní drí.”

5 Gō'dá nīngá sī, Yēsū drí ngázó kpá rī'á ō'bí 'dī 'bá yī ímbálé tā rātáā 'ē'ē kâ tāsī. Gólâ kí, “Ōzō nī ōtírī rīí rātáā 'ēlé Ôvârí drí rī, nī 'è kō ōzō ōjílâ gólīyī á'dó 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rī 'bá yī drí rīrī 'ēlá rī kátí. Gólīyī lē tā rōō ádrélé úrú jó tā Ôvârí kâ ârí kâ 'ásī gō'dá kpá lătī rú úsúmâ 'ásī íyī nyānyā á'dalé, ōjílâ āzī ōndrē ró íyī bē yī ōtírī rīí rātáā 'ēlé rī. Má átá ānī drí tā pătī ró, gólīyī ícá kō drī-'à úsúlī Ôvârí drīgá sī, drī-'à gólīyíkâ 'ē'á úsúlâ rī trá cé í'dī gólīyī lūyī-lūyī sī 'dī.

6 Ítí rī, ōzō nī ōtírī rīí rātáā 'ēlé Ôvârí drí rī, nī fī jó ānīkâ 'á, nī á'bā ró átī ānīkâ, nī gō ró bē rātáā 'ēlé ñnīnī ró ānī átá gólâ ānī drí ndrēlé kō'dáwá rī drí. Ítí rī, rātáā gólâ ānī drí 'ēlé ñnīnī ró 'dī, gólâ á'dô ârí'á lá, gō'dá gólâ á'dô drī-'à fē'á ānī drí tā lá sī.

7 “Ítí rī, nī āá'dô trá rātáā 'ē'á Ôvârí drí rī, nī rī kō 'ēlá ōzō ōjílâ gólīyī Ôvârí rī nī 'bá kō rī 'bá yī drí rīrī 'ēlá rī kátí. Gólīyī rī rī'á rātáā 'ēlé ācē úlī tā ífī ākó rī 'bá yī bē dūú. Gólīyī rī íyíkâ tā ányá ñsúlī kí, rātáā íyíkâ rī'á 'ēlá ācē 'dī, Ôvârí á'dô ârí'á lá.

8 Nī rī kō rātáā 'ēlé ítí tā ífī ākó, ōzō gólīyī drí rīrī 'ēlá rī kátí. Gō'dá á'dó kō ícá-íca ró ānī drí rātáā 'ēzō ācē, tálâ ānī átá Ôvârí nī ngá gólīyī ānī drí lēlé yī drīgá sī rī trá cú ítí ānī drí íyī ñjī ākó.

9 Gō'dá ōzō nī ōtírī rīí rātáā 'ēlé rī, nī 'è rātáā ōzō nōô rī tí.

‘Ămâ átá úrú 'álá rī,
ánī rú á'dô ññlī ññjī.

10 Kūmū ánīkâ rī āácâ,
tā ní drí lēlé rú 'ēlé rī ō'è rú ñnyákú drīí, ōzō drílâ á'dórē úrú 'álá rī kátí.

11 Ăndrō nô, ní áfē ngá nyānyā āmákâ kâyī vósī cé rī āmâ drí.

12 Ní âyē āmâ tā ōñjī āmákâ rī 'bá yī 'ásī,
ōzō āmâ drí gólīyī tā ōñjī 'ē 'bá trá āmâ rú rī yī âyérē kátí.

13 Ní âjī āmâ kō lôfílí tā ūjū-ūjū 'á,
gō'dá ní pā āmâ Sātánâ drīgá sī.’*

14 “Ōzō nī āâyē ōjílâ gólīyī rī 'bá tā ōñjī 'ēlé ānī drí rī yī trá tā ōñjī gólīyíkâ rī'á 'ēlá 'dī 'ásī rī, gō'dá Ôvârí ānī átá úrú 'álá rī á'dô kpá ānī âyē'á tā ōñjī ánīkâ 'ásī.

* **6:13 6.13** Tā ígī āzā 'bá yī vérēsī nō 'á rī ígī úlī nō 'bá yī kpá 'á lá, “Tálâ kūmū, mbârâkâ gō'dá āmbâ ākī 'dó íyī ánīkâ í'dī. Áá'dô ítí.””

15 Gõ'dá õzõ nĩ ãâyê gólĩyĩ kô tâ õnjĩ gólĩyĩkâ rĩ'á 'èlâ rĩ 'ásĩ rĩ, Ôvârí ãnĩ átá ùrú 'álâ rĩ âyé ãnĩ kpá kô tâ õnjĩ ãníkâ 'ásĩ."

16 Nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drĩ ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ ìmbázó kĩ, "Õzõ nĩ ãâ'dô trá tĩ 'bĩ'á rĩzó 'alé 'ã'í sĩ ngá nyã ãkó rãtãã 'èlé Ôvârí drĩ rĩ, nĩ ìnjĩ ìfĩ kô, õzõ õjĩlã gólĩyĩ â'dó 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rĩ 'bá yĩ drĩ rĩrĩ 'èlâ rĩ kãtĩ. Gólĩyĩ rĩ ìyĩ nyãányã â'dalé õjĩlã ãzĩ õndrê ró bê kĩ, ìyĩ rĩ'á tĩ 'bĩ'á. Tã gólĩyĩkâ rĩ'á 'èlâ ìyĩ tâ lóngózó 'dĩ tãsí rĩ, má átã ãnĩ drĩ tâ pãtĩjĩ ró, gólĩyĩ ìcã kô drĩ-â ùsúlĩ Ôvârí drĩgã sĩ.

17 Õzõ nĩ ãâ'dô trá tĩ 'bĩ'á rĩzó 'alé 'ã'í sĩ rãtãã 'èlé Ôvârí drĩ rĩ, nĩ jĩ ãnĩ ìfĩ ngbãngbã ãnĩ 'bãzó â'dólé ãyĩkô ró,

18 tãlã õjĩlã ãzĩ õzó nĩlã kĩ'á nĩ rĩ, ãnĩ rĩ'á tĩ 'bĩ'á. ãnĩ átã tĩbê ãnĩ drĩ ndrêlé kô'dáwã rĩ â'dô nĩ'á lâ cé nĩ. Ítĩ rĩ, rãtãã gólã ãnĩ drĩ 'èlé tĩ 'bĩ'bĩ sĩ ìnjĩ ró 'dĩ, Ôvârí â'dô ãrĩ'á lâ, gõ'dá drĩlã tâ-drĩ lâ jãzó."

Tã Yésũ drĩ ìmbálé tã ìfĩ 'bã'bã kã cé ngá ùrú 'álâ rĩ

*drĩ rĩ tãsí rĩ
(Lúkã 12.33-34)*

19 Nĩngá sĩ, Yésũ drĩ kpá tâ átázó kĩ, "Nĩ è'bê ngá-tĩ ãngó nõ 'á nõ 'bá yĩ kô cé tĩtĩ 'dó ãnĩ nyãányã drĩ, 'bãlé vò tĩbê ngá ãsũkũ'dũ yĩ kãtĩ gõ'dá ùjúrúkú yĩ bê rĩ yĩ drĩ 'èzó fĩlĩ ìzãlã rĩ 'á, ngãtã vò ngá gólĩyĩ âdĩ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ drĩ 'èzó lâkálé rũ ìzãlé rĩ 'á, gõ'dá kpá vò gólã ùgú yĩ drĩ ìcãlé ãtĩ nòlé ngá ùgúzó 'álã sĩ rĩ 'á kô.

20 Gõ'dá nĩ lãpĩ bê-rĩ ngá-tĩ tãndĩ ãnĩ nyãányã drĩ vò ùrú 'álâ rĩ 'á. Tãlã tólã rĩ, ngá ãsũkũ'dũ yĩ kãtĩ ùjúrúkú yĩ bê rĩ ìcã kô fĩlĩ ngá-tĩ tãndĩ 'dĩ 'bá yĩ ìzãlé, gõ'dá ngá-tĩ 'dĩ 'bá yĩ rúbã lâ yĩ ìcã kô lâkálé gõ'dá rũ ìzãlé, gõ'dá ùgú ìcã kpá kô fĩlĩ ngá-tĩ 'dĩ 'bá yĩ ùgũlĩ.

21 Tãlã tâ ìsũ ãníkã â'dô 'bã'á nyé vò gólã ãnĩ drĩ ngá tâ lâ drĩ lâzélé ãnĩ rú kôró rĩ 'bãzó 'á lâ rĩ 'á.

22 "Nĩ ndrê drê, ãnĩ ìfĩ rĩ'á nyé õzõ lãmbã kãtĩ vò ì'ìlĩ ãnĩ rúbã drĩ tâ ndrĩ ndrêzó dódó. Gõ'dá õzõ ãnĩ ìfĩ õndrê vò dódó rĩ, ãnĩ rúbã â'dô 'bã'á kpá ngá ì'ì ró tâ pãtĩjĩ Ôvârí kã 'èzó. Â'dô rĩ'á ìtĩ ãnĩ drĩ õzõ nĩ òrĩ rĩlĩ ngá ãlô ró Ôvârí bê rĩ.

23 Gõ'dá õzõ ãnĩ ìfĩ õndrê vò kô dódó tâ gólĩyĩ mbĩ Ôvârí kã ndrêzó rĩ, Gõ'dá õzõ nĩ òrĩ kô ãnĩ ìfĩ 'bãlé Ôvârí drĩjĩ tâ gólãkã 'èlé rĩ, ãnĩ rúbã â'dô 'bã'á kpá ìnĩrĩkúwã ró tâ ányã rĩ 'bá yĩ 'èlé ì'dĩ. Gõ'dá ngá gólĩyĩ ãnĩ drĩ rĩ'á ndrêlã ìnĩrĩkúwã ró rĩ 'bá yĩ, õzõ nĩ ìsũ kĩ'á nĩ rĩ, 'dĩ ã'dô ngá ì'ì 'ì ãnĩ drĩ tâ mbĩ 'èzó ì'dĩ sĩ lâ rĩ, tâ ìsũ ãníkã 'dĩ rĩ'á ányã ró ãnĩ âdólé ngbã.

24 "Nĩ ndrê drê, ìcã kô õjĩlã ãlô drĩ rũ ì'bũzó kúmú rĩ drĩ 'dó ìtũ-pã ãlô 'á. Gõ'dá gólã ìcã kô kúmú ngĩngĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ lélé ndrĩ 'dó. Gólã â'dô tâ kúmú ãlô rĩ kã lã'á ì'dĩ, gõzó ãzã rĩ gãlé dó. Â'dólé bê trá ìtĩ rĩ, õzõ nĩ õlê trá ìfĩ 'bãlé ngá-tĩ dũ ùsúlĩ ãnĩ nyãányã drĩ ì'dĩ rĩ, nĩ â'dô ìcã'á rũ ì'bũlĩ Ôvârí drĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô rĩ sĩ ángô tí yã? 'Dĩ ìcã kô ãlôwãlã. Nĩ ì'bũ rũ cé Ôvârí drĩ ì'dĩ!"

Tã Yésũ drĩ ìmbálé tã rĩrĩ kã ìfĩ lô'bé ãkô sĩ ngá ndrĩ gólĩyĩ õjĩlã drĩ lélé rĩzó ãngó 'á rĩ tãsí rĩ

(Lúkã 12.22-31)

25 Nĩngá sĩ, Yésũ drĩ ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ ìmbázó kĩ, "Ngá gólĩyĩ ãnĩ drĩ lélé rĩzó ãngó nõ 'á rĩ tãsí rĩ, má átã tâ ãnĩ drĩ kĩ, nĩ â'dô kô tâ ìsũ ró ngá gólĩyĩ 'è 'bã ãnĩ 'bãlé rĩlĩ lédrê-lédrê ró ngá nyãnyã kãtĩ ngá mvũmvũ bê, ngãtã ítã

ānī drí sōlé ānī rú'ba 'á rī tāsī. Nī ndrē drē, tā ngá nyānyā kā itá sōsō bē rī lāvwū kō gāṛā lōvó-lōvó drī sī.

²⁶ 'Dōvó nī ĩsū drē āríwá tā. Gólīyī 'wāá ámvú kō, gō'dá è'bé ĩyī kpá ngá-ĩyinyā ámvú 'ásí 'bālé ěró 'á kō. Gbō lé ĩtí rī, Ôvārī ānī átá úrú 'álá rī, rī nī rī'á ngá nyānyā fēlé gólīyī drí rī'á nyālā. Gō'dá ānī tā lāzē gāṛā Ôvārī rú āríwá drī sī. ĩtí rī, gólá ícá kō tā ānīká ĩvīlī.

²⁷ Gō'dá nī ĩsū ānīká bē rī, ĩfī lō'bē-lō'bē ānīká ngá 'dī 'bá yī tāsī rī à'dò káyī ānīká rī ká āngó nō 'á rī lōpé'á à'dólé ācē yā?

²⁸ "Gō'dá tālá à'dò 'í ānī drí rīzó ĩfī lō'bélé itá sōlé rú'ba 'á rī tāsī yā? 'Dōvó nī ndrē drē lāṭī gólá fē fōō ōmā 'álá rī drí rīzó mbālé rī. Gólīyī lōsē itá kō gō'dá 'é ĩyī lōsī kpá kō itá úsúzó ĩyī nyānyā drí.

²⁹ Gō'dá Ôvārī 'bā gólīyī trá à'dólé lārākō bē sūsū ró rōō. Gō'dá ĩtí rī, itá lārākō Ôvārī drí 'bālé drīlīyī rī sū lāvwūlī kōrō itá lārākō kúmú Sólōmō drí sōlé kūmū ká rī drī sī.

³⁰ Gō'dá nī ndrē drē, Ôvārī 'bā ngá-āṛú nī à'dólé lārākō bē sūsū ró gólīyī rī 'bá mbālé rīlī cé káyī dā sī gō'dá āndrálé 'ílí vélé volé ōmā bē mīlī sī rī. Ōzō gō'dá Ôvārī ĩcā trá ngá-āṛú 'bālé à'dólé lārākō bē sūsū ró rī, gō'dá gólá ícá íyíkā itá fēlé ānī drí kō yā? ĩtí rī, nī rī kō tā lēlē sī Ôvārī 'á pīpīslī ālō sī à'dò tāsī yā? Ānī tā lāvwū gāṛā Ôvārī drí ngá-āṛú 'dī 'bá yī drī sī.

³¹ Gō'dá ĩtí rī, nī lō'bē ĩfī kō kī, 'Óō, mā à'dò nō kó à'dò nyā'á ĩ'dī yā?' ngāta 'Óō, mā à'dò nō kó à'dò mvū'á ĩ'dī yā?' ngāta 'Óō, mā à'dò itá úsú'á sōlé nō kó à'dò 'ásī yā?'

³² Tā 'dī 'bá yī tāsī rī, ōjīlā gólīyī rī 'bá tā ĩsūlī ĩtí 'dī 'bá yī, 'dī ōjīlā gólīyī tā lē 'bá drē Ôvārī 'á kō rī 'bá yī ĩ'dī. Ôvārī ānī átá úrú 'álá rī nī ngá gólīyī ānī drí à'dózó ĩzā lá bē rī trá.

³³ Tā ĩfī lō'bē-lō'bē ká ngá āngó nō 'á rī tāsī rī vō lá 'á rī, nī rī zāā kūmū Ôvārī ká zélé, gō'dá nī 'bā ró tā ĩsū ānīká bē tā gólīyī Ôvārī drí lēlé ānī drí 'élé rī 'bá yī drī ĩ'dī. Ōzō nī ō'è tā rī 'dī 'bá yī trá ĩtí rī, Ôvārī à'dò ngá gólīyī ānī drí à'dózó ĩzā bē tā lá tāsī rī 'bá yī áfē'á ānī drí.

³⁴ Gō'dá à'dò bē trá ĩtí rī, nī lō'bē ĩfī kō āndrō nō tā gólīyī 'ē 'bá à'dólé ĩdrú rī 'bá yī tāsī, tālá nī nī drē tā gólīyī 'ē 'bá rú 'élé káyī ĩdrú rī 'á rī kō. Káyī ndrī rī'á lāṅō ngīngī ĩyíkā bē ālō-ālō. Rī'á ícā-ícā ró ānī drí cé lāṅō káyī ālō rī ká nīzō ĩ'dī, ānī drí lāṅō káyī ndrī ká nīzō rī drī sī."

7

Tā Yésū drí ĩmbále ōjīlā ō'bí 'dī 'bá yī drí tā tā-vó ōjīlā āzī ká

kī ká ányā ró rī tāsī rī

(Lúkā 6.37-38, 41-42)

¹ Gō'dá Yésū drí kpá tā ĩmbázó tā tā-vó kīkī ká ányā ró āzī-āzī rú rī tāsī kī, "Nī kī tā ōjīlā āzī ká kō tā gólīyī drí rī'á 'ēlá ányā ró rī 'bá yī tāsī, tālá Ôvārī ōzó kō kpá tā-vó ānīká kī ōnjí ró.

² Nī ndrē drē, Ôvārī à'dò 'ē'á tā-vó ānīká kīlī kpá té ōzō ānī drí tā-vó ānī āzī-āzī yī ká kīrī kátí, gō'dá gólá à'dò ānī 'ē'á kpá té ōzō ānī drí rīrī ōjīlā āzī 'élé rī kátí.

³⁻⁵ Ōzō nī ōlē kō 'dásí 'élé āzī-āzī rú rī, nī átā tā āzī-āzī drí kī'á nī rī, gólīyī à'dò ōnjí rī kō. Nī ō'è trá ĩtí rī, ānī cú tī ācē bē. Tōtō ānī drí à'dī-drī 'á rī, nī kū zālō, nī gō ró tōtō ānī āzī-āzī yī ká rī tā lá átálé. Nī ndrē tā 'ē'ē ānīká rī zālō, nī gō ró ānī āzī-āzī yī ká rī tā lá átálé."

Tā tā Ôvârí kâ ìmbá kâ òjílã gólíyî rî 'bá ìyî 'dásí 'èlé

úlí Ôvârí kâ rú rî drí rî

⁶ Gõ'dá nǐngá sǐ, Yésũ drí kpá tã ìmbázó kǐ, “Ôzõ nǐ òrî úlí Ôvârí kâ ìmbálé òjílã drí gõ'dá òjílã rî 'dǐ 'bá yî òrî ìyî àní lò'dalé lò'dá úlí Ôvârí kâ 'dǐ 'bá yî tãsí rî, nǐ àyê gólíyî, nǐ ìmbâ gõ'dá úlí Ôvârí kâ kô drílíyî, tãlá gólíyî à'dô 'è'á volé gálé dó úlí Ôvârí kâ 'dǐ àrílì gõ'dá kpá tã lá 'èlé. Gólíyî rǐ'á nyé òzõ òké lífõ tìbê àní drí ngá nyãnyã fèzó drílã, gõ'dá drílã rú jãzó àkpã àní òcílì dró ngá nyãnyã tãndí àníkâ fèlé drílã 'dǐ drílì rî kâtí. Gõ'dá gólíyî kpá rǐ'á òzõ ngbìkpí 'bã kâ gólã ngá sũsũ 'díyî lò'í kâ àní drí fèlé trá drílã rî tã 'bá pá sǐ ùlútrá 'á rî kâtí.”

Tã ngá tã ìyî-ìyî kâ Ôvârí drígá sǐ rî tãsí rî
(Lúkã 11.9-13)

⁷⁻⁸ Gõ'dá Yésũ drí kpá tã ìmbázó tã rãtãã 'è'è kâ tãsí kǐ, “Ôzõ nǐ ìjǐ àní átá ùrú 'álã rî ngá gólíyî àní drí à'dózó ìzã lá bê rî 'bá yî tãsí rî, gólã à'dô àfè'á lá àní drí. Gõ'dá òzõ nǐ òrî lônðãlá rî, nǐ à'dô ùsú'á lá. Gõ'dá òzõ nǐ ògã àtǐ rî, àá'dô nǐ'á lá àní drí. Nǐ ndrê drê, Ôvârí à'dô rãtãã àní drí 'èlé drílã rǐ àrí'á trá. Gólã à'dô ngá gólíyî àní drí à'dózó ìzã bê tã lá tãsí 'dǐ 'bá yî fè'á trá àní drí.

⁹ Ítí rî, 'dõvó nǐ ìsũ drê àní nyãnyã tã, àní mvá rî átá yî, òzõ àní mvá yî ìjǐ àmbãtã tã àní tǐ sǐ nyãlé rî, nǐ à'dô kúnì mvá àtrõ'á ì'dí fèlé gólíyî drí àmbãtã 'dǐ vò lá 'á yã?

¹⁰ Ngátá òzõ àní mvá yî ìjǐ ì'bì tã àní tǐ sǐ nyãlé rî, ní à'dô ìnǐ àtrõ'á ì'dí fèlé gólíyî drí yã?

¹¹ Ôzõ àní gólíyî à'dó 'bá tã ònjí 'bá ró rî ìicã trá ngá tãndí fèlé àní mvá yî drí rî, ìtí rî, Ôvârí àní átá ùrú 'álã rî à'dô ìcã'á kó ngá tãndí fèlé àní drí. Gólã rǐ'á njãã ngá tãndí fèlé àní drí lãvũlì gãrã àní drí fèlé àní mvá yî drí rî drǐ sǐ.

¹² “Tã gólã Ôvârí drí lèlé lãvũ 'bá gãrã rî ì'dí nõ. Nǐ rî tã gólíyî à'dó 'bá tãndí rî 'bá yî 'èlé ì'dí òjílã àzì drí. Tã tãndí gólíyî àní drí lèlé òjílã drí 'èlé àní drí rî 'bá yî, nǐ rî kpá 'èlá ì'dí òjílã àzì drí. 'Dǐ tã Ôvârí drí 'bãlé àmã drí 'èlé tã ìgǐ-ìgǐ ìyíkã 'á rî ì'dí.”

Tã Yésũ drí ìmbálé tã fǐfǐ kâ àngó Ôvârí kâ 'álã rî tãsí rî
(Lúkã 13.24)

¹³⁻¹⁴ Gõ'dá Yésũ drí tã ìmbázó tã fǐfǐ kâ cãlé àngó Ôvârí kâ 'álã rî tãsí kǐ, “Lãtǐ gólã fǐzó cãlé àngó Ôvârí kâ 'álã rî, jó tǐlǐ-tǐ lá rǐ'á ngbãã 'bilíwã ìtí. Lãtǐ fǐzó cãlé tólã rî, rǐ'á lãtǐ àmbã-àmbã 'í. Òjílã 'è 'bá fǐlì 'álã sǐ rî à'dô 'bã'á cé dã. Gõ'dá òjílã gólíyî fǐ 'bá tólã rî à'dô ìyî lédrê-lédrê àdũkũ àkó rî ùsú'á. Gõ'dá lãtǐ nǐzó vò lãsǐ kâ Ôvârí drí èdélé trá Sãtãná yî drí rî 'álã rî, jó tǐlǐ-tǐ lá rǐ'á àvũ-àvũ ró. Lãtǐ fǐ kâ tólã rî à'dó kô àmbã-àmbã ró. Òjílã àmbã à'dô ìyî nǐ'á 'álã sǐ.”

Tã Yésũ drí tã àtázó òjílã gólíyî tã àmã 'bá kǐ'á nǐ rî yî à'dô

tã Ôvârí kâ ìmbá 'bá 'ì rî tãsí rî
(Lúkã 6.43-44)

¹⁵ Gõ'dá Yésũ drí drí-mbílì sòzó òjílã ò'bì 'dǐ 'bá yî lǐfǐ tã òjílã gólíyî tã àmã 'bá kǐ'á nǐ rî, yî à'dô tã Ôvârí kâ ìmbã 'bá 'ì rî kâ tãsí kǐ, “Àní lǐfǐ òmbã àní rú tã ìmbã 'bá gólíyî à'dó 'bá òjílã àdó 'bá ró rî tãsí. Gólíyî lèndrê òzõ

kábjílíkí mvá kátí, gō'dá tā ìsū gólíyí pìpìsílí 'á rí rí'á òzō kíákèlówá gólá rí 'bá kōrōnyā āzì fūlì rí kátí.

¹⁶ Òzō nǐ òrì tā ìmbá 'bá 'dī 'bá yí ndrélé mánísí rí, nǐ â'dô gólíyí â'dô-â'dô nǐ'á tā 'è'è gólíyíkâ 'ásí. Nǐ â'dô kpá nǐ'á lâ ngátá tā gólíyí drí rí'á ìmbálâ 'dī pātǐ tā Ôvârí kâ 'î ngâ â'dó kô tā Ôvârí kâ 'î yâ rí. Tâ 'è'è gólíyíkâ â'dâ gólíyí trá òzō fê lō'wâ drí fê lâ â'darê kátí. Ẹkú lâ sǐ, ólófí fê 'wâ lō'wâ bê kǎnkí ró yâ? Ngátá púrūcì fê 'wâ lō'wâ bê kánágōwá ró yâ?

¹⁷⁻¹⁸ Fê gólá tǎndí ró rí 'wâ íyíkâ té lō'wâ tǎndí ì'dí, gō'dá fê gólá ònjí ró rí 'wâ íyíkâ kpá té lō'wâ ònjí ì'dí.

¹⁹ Ítí rí, fê gólíyí tǐbê lō'wâ tǎndí 'wâ 'bá kô rí, áâ'dô gǎ'á lâ volé vūdrí zálé lǎsì sǐ.

²⁰ Kpá ítí rí, nǐ â'dô tā ìmbá 'bá rí 'bá òjílâ ádólé rí 'bá yí nǐ'á tā gólíyí drí rí'á 'èlâ rí 'bá yí 'ásí."

Tā Yésū drí ìmbálé òjílâ gólíyí tā àmā 'bá kǐ'á nǐ rí,

yí â'dô tā ârí 'bá gólâkâ ì'dí rí tāsí rí

(Lúkâ 13.25-27)

²¹ Gō'dá Yésū drí gōzó tā ìmbálé tā òjílâ drí 'èzó cǎlé ãngó Ôvârí kâ úrú 'álâ rí 'á rí tāsí kǐ, "Òjílâ ndrǐ gólíyí rí 'bá àmā zǐlì kúmú, kúmú rí, gólíyí ícá kô ndrǐ cǎlé ãngó Ôvârí kâ úrú 'álâ rí 'á. Gō'dá gólíyí rí 'bá tā àmā átá Ôvârí úrú 'álâ rí drí lélé 'èlé rí 'bá yí 'èlé rí, gólíyí â'dô cǎ'á cé nǐ.

²² Gō'dá kǎyí gólá Ôvârí drí 'èzó tā-vó òjílâ ndrǐ kâ kǐlì rí tú rí, òjílâ dūú â'dô ìyí ànǐ'á má ngálâ tā átálé kǐ, 'Kúmú, mã ìmbâ tā ànìkâ trá òjílâ drí.' Gō'dá àzâ 'bá yí â'dô ìyí tā átá'á kǐ'á nǐ rí, 'Kúmú, mã rí trá rí'á lín drí ònjí lâdrólé òjílâ 'ásí ànǐ rú sǐ.' Gō'dá àzâ 'bá yí â'dô ìyí tā átá'á kǐ'á nǐ rí, 'Kúmú, mã 'è tā lâràkô tì drí â'dízó rí 'bá yí trá dūú ànǐ rú sǐ.'

²³ Gō'dá má â'dô tā lògō'á drílíyí kǐ, 'Mí nǐ volé má lǎgátì sǐ, ànǐ tā ònjí 'bá yí! Má nǐ ànǐ kô!' "

Tā Yésū drí òjílâ gólíyí vó lôbê 'bá íyíkâ ró rí 'bá yí tā lâ 'bǐzò jó 'dī 'bá rí rí 'bá yí rú rí

(Lúkâ 6.47-49)

²⁴ Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó òjílâ gólíyí íyí vó lôbê 'bá rí yí tāsí kǐ, "Òjílâ gólá úlì àmákâ àrí 'bá gō'dá tā lâ 'èzó rí, gólá rí'á òzō tā nǐ 'bá gólá jó íyíkâ 'dī 'bá gá lútú drǐ ìnyákú tǎndí 'á rí kátí.

²⁵ Tâ 'dī tāsí rí, gbô lé òzê ù'dí trá kǎgūmǎǎ bê rōô rí, gō'dá ìmvú drí tǐzó rōô rí, jó 'dī ícá kô 'dèlé vūdrí, tálâ ú'dí trá gá lútú drǐ ìnyákú tǎndí 'á.

²⁶ Gō'dá òjílâ tǐbê úlì àmákâ àrí 'bá cé àrí gō'dá 'è 'bá lâ kô rí, gólá rí'á òzō tā nǐ àkó lé 'bá gólá jó íyíkâ 'dī 'bá vō àlólê 'á rí kátí.

²⁷ Ítí rí, gō'dá òzō òzê ù'dí trá kǎgūmǎǎ bê rōô rí, gō'dá ìmvú drí tǐzó rōô rí, jó 'dī â'dô 'è'á 'dèlé, drílâ rú ìzázó."

²⁸ Gō'dá Yésū ndê bê tā ìmbâ íyíkâ 'dī 'bá yí rí, ò'bí gólíyí tā 'dī 'bá yí àrí 'bá 'dī tì lâ ìyí drí â'dízó tā ìmbâ gólâkâ 'dī tāsí.

²⁹ Gō'dá gólíyí nǐ ìyí trá kǐ, gólá rí kô tā ìmbálé òzō tā lâ'bí kâ ìmbâ 'bá rí 'bá yí drí rírí tā ìmbálé rí kátí. Gólá cú rí'á drí-àcê bê.

8

Tā Yésū drí ãgô àzâ ngá lǎzé àrí kâ bê rí êdézó rí

(Márākō 1.40-45; Lúkâ 5.12-16)

¹ Nĩngá sī rī, Yésū yī drí ngāzó nĩlĩ lütú 'dĩ âyéle, gō'dá ò'bí āmbá drí kpá 'dēzó zāā gólĩyī vósī.

² Gō'dá āgō āzā ngá lāzé ārí ká bē rī drí ânĩzó 'ā'ĩ tĩlĩ vūdrĩ Yésū āndrá, gōzó rú'bá lô'bálé Yésū drí kī, “Óō kúmú, òzō ĩcā trá ní lĩfĩ ní drí ámā pāzó ngá lāzé nō 'ásī rī, ní êdē ámā rú'bá nō â'dólé ngbángbá.”

³ Ītĩ rī, Yésū drí iyī drí ĩjōzó āgō 'dĩ rú'bá lâ dōlé. Gō'dá gólá drí tã átázó kī, “Āwô, má lē trá ánĩ êdélé ngá lāzé áníkâ 'dĩ 'ásī. 'Dōvó ánĩ rú'bá êêdē rú ngbángbá.” Gō'dá kôro āgō 'dĩ rú'bá lâ drí rú êdézó dódó ngá lāzé iyíkâ 'dĩ 'ásī.

⁴ Ītĩ rī, Yésū drí tã átázó āgō rī 'dĩ drí kī, “Tã gólá rú 'ē 'bá ní drí nō, ní átã tã lâ kô òjĩlã āzã drí ālólã. Nĩ nĩ drĩ-'bá lâ'bí 'ē ká ngálã lâ'bí 'díyī êdē ká ārí 'ásī rī 'dálé zālô, tãlã gólá òndrē ró bē kī, pãtĩĩ ngá lāzé áníkâ ndē rú trá ngbángbá, ní gō ró kōrōnyã ĩlĩ ngá fēfē ró Ôvārĩ drí, òzō Músã drí tã lâ 'bálé trá rī kãtĩ.” Gō'dá āgō 'dĩ drí nĩzó tã 'dĩ 'élé.

*Tã Yésū drí rú ĩ'bũ 'bá drĩ-'bá ngá āwã ró Rómã kã rī kã êdézó cé tã lēlē drĩ-'bá 'dĩ kã rōo rī tã sī rī
(Lúkã 7.1-10)*

⁵ Gō'dá nĩngá sī, Yésū yī drí ngāzó nĩlĩ cãlé jãrĩbã gólá zĩlĩ Kãpērãnomã rī 'álã. Gō'dá gólĩyī cã bē tólã rī, āgō āzã drĩ-'bá ãjú 'bũ 'bá Rómã kã ró rī drí ânĩzó Yésū ngálã. Gō'dá drílã ngāzó tã átálé Yésū drí rú'bá lô'bã-lô'bã sī kī,

⁶ “Āmbá, rú ĩ'bũ 'bá ámakã rĩ'á ngá lāzé ró ānyī 'ē'á drãlé. Ngá lāzé 'dĩ lâzé trá rōo gólá rú, gólá mbãrãkã ākó iyī jãzó. Nĩ pã gólã!”

⁷ Gō'dá Yésū drí tã átázó drĩ-'bá 'dĩ drí kī, “Tãndĩ ró, má â'dô nĩ'á rú ĩ'bũ 'bá áníkâ 'dĩ pãlé.”

⁸ Gō'dá drĩ-'bá 'dĩ drí tã-drĩ lôgōzó Yésū drí kī, “'É'ē āmbá, āmbã ámakã rĩ ĩcã kô ánĩ 'bálé ácalé bũũ má drí 'bã 'álã. Gō'dá òzō ní āãtã kó cé tã drĩ-ãcē áníkã sī rī, má nĩ trá, rú ĩ'bũ 'bá ámakã â'dô ngã'á ngá lāzé 'dĩ 'ásī.

⁹ Nĩ ndrē drē, āmbá, má kpá rĩ'á drĩ-ãcē drĩ-'bá ámakã gólĩyī sísĩ-lésĩ rī 'bá yĩ kã zélé. Gō'dá má kpá cú rĩ'á drĩ-ãcē bē tã 'bãzó òjĩlã má zélé rī 'bá yĩ drí tã má drí lēlé rī 'bá yĩ 'ézó. Òzō má āãtã tã trá ãjú 'bũ 'bá ámakã ālô rī drí kī, gólã ònĩ nĩ'á tã āzã 'élé rī, drílã nĩzó 'elã. Gō'dá òzō má ããzĩ ãjú 'bũ 'bá ālô rī trá kī, gólã āãnĩ rī, drílã ânĩzó 'wãã. Gō'dá má òkĩ kpá rú ĩ'bũ 'bá ámakã ālô rī drí, 'Nĩ 'ē tã nō' rī, drílã 'ézó lâ, té òzō má drí átálé 'dĩ kãtĩ.”

¹⁰ Gō'dá Yésū ārĩ tã drĩ-'bá ãjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí átálé bē rī, gólã rī tĩ drí â'dízó â'dĩ. Gō'dá drílã ngāzó tã átálé òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá 'délé gólã vósĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kī, “Má átã ânĩ drí, tã pãtĩĩ ró, má úsú drē òjĩlã āzã òrĩ ámakã Īsĩrã'élé kã 'ásī â'dó 'bá tã lēlē bē rōo òzō āgō āwã nō kãtĩ rī kô.

¹¹ Gō'dá má átã ânĩ drí nōtĩ. Kãyĩ ãdũkũ āngó nō kã tú rī, òjĩlã gólĩyĩ â'dó 'bá kô òjĩlã Yúdã yĩ kã ró rī 'bá yĩ â'dô ânĩ'á 'bãdrĩ 'ásĩ ndrĩ rĩlĩ vō ālô 'á āngó Ôvārĩ kã úrú 'álã rī 'á kãrãmã nyãlé ámã á'bĩyã Ābãrãyãmã yĩ Īsãkã gō'dá kpá Yãkóbã yĩ bē.

¹² Gō'dá òjĩlã Yúdã yĩ kã tĩbē Ôvārĩ drí njĩlĩ â'dólé òjĩlã iyíkã ró rī 'bá yĩ, Ôvārĩ â'dô òjĩlã dũu gólĩyĩ lãfálé 'ásī rī gã'á dó, tãlã gólĩyĩ gã volé trá dó tã lēlé má 'á. Áã'dô gólĩyĩ vũ'á ĩnĩrĩkúwã 'á, lãsí Ôvārĩ drí êdélé trá Sãtãnã yĩ drí rī 'á. Tólã rī, gólĩyĩ â'dô āwó ngõ'á sĩ-gĩlĩ nyãnyã bē ngá lâzê-lâzê lãsí kã drí sī.”

¹³ Nĩngá sī, Yésū drí gōzó tã átálé drĩ-'bá ãjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí kī, “Mĩ nĩ gólé 'bã 'álã pĩpĩsĩlĩ ã'dĩ sī, tãlã tã gólã ní drí lēlé rī 'ē rú trá ní drí tã lēlē

áníkâ má 'á rî sî." Gõ'dá kôro rû ì'bù 'bá gólâkâ nâ drí rû êdézó ngá lâzé íyíkâ 'dî 'ásî ìtú-pá ãlô-ãlô 'dî 'á.

*Tã Yésũ drí òjílã dũu ìngázó ngá lâzé 'ásî rî
(Márãkõ 1.29-34; Lúkã 4.38-41)*

¹⁴ Gõ'dá Yésũ yî drí ngázó nílí Pétêrõ drí 'bã 'álâ. Gõ'dá drílíyî Pétêrõ rî ãdrá rî úsúzó ngá lâzé ró àyí'á gbãrãkã drî. Rú'bá lâ ndrî âmê-âmê ró tílí-tílí.

¹⁵ Gõ'dá Yésũ drí ngázó drí lâ dôlé. Gõ'dá kôro ngá lâzé 'dî drí rû ndézó. Ìtí rî, Pétêrõ rî ãdrá 'dî drí ngázó ùrû gbãrãkã drî sî ngá nyãnyã àtrólé àfêlé Yésũ yî drí nyãlé lâjõ'bá gólâkâ rî 'bá yî bê.

¹⁶ Gõ'dá câ bê lãnjátúlí sî rî, òjílã àzã 'bá yî drí òjílã gólíyî líndrí ònjí drí òmbélé trá rî 'bá yî àtrözó àjílí Yésũ ngálâ. Gõ'dá Yésũ drí líndrí ònjí 'dî 'bá yî lâdrözó òjílã 'dî 'bá yî 'ásî cé úlí àtã-àtã sî. Gõ'dá gólã drí òjílã gólíyî ndrî ngá lâzé bê rî 'bá yî ìngázó ngá lâzé íyíkâ 'ásî.

¹⁷ Yésũ 'è tã 'dî ìtí 'dî, tãlã úlí gólã tã àngũ 'bá Ìsáyã drí àtálé trá àkú ró kí'á nî rî, gólã trõ ngá lâzé trá vólé àmã rú sî, gõ'dá gólã êdê ngá lâzé àmãkã trá rî, à'dô ró bê tã pãtî ró.

Tã Yésũ drí tã àtázó òjílã àzã 'bá yî gólíyî lè 'bá 'dêlé

*gólã vósí rî drí rî
(Lúkã 9.57-62)*

¹⁸ Níngã sî rî, òjílã dũu drí rízó ìyî 'dó ànílí Yésũ ngálã Ìmvú àndrê Gãlíláyã kã 'dî gãrã drî lâ 'á, tãlã mbãrãkã gólâkã rízó tã lâràkõ 'dî 'bá yî 'èlé 'dî tãsî. Gõ'dá Yésũ ndrê bê òjílã yî lãgátí dũu 'dî 'bá yî rî, drílã tã àtázó lâjõ'bá íyíkã drí, gólíyî êdê ró kólóngbõ njãã, tãlã yî òmbã ró gólíyî bê 'á'á lé drí Ìmvú àndrê 'dî kã àzã lésí rî 'álâ.

¹⁹ Ìtí rî, lâjõ'bá Yésũ kã 'dî 'bá yî òtírí rî kólóngbõ êdélé rî, gõ'dá kôro lâ'bí ìmbá 'bá àzã drí ànízó Yésũ ngálã. Gõ'dá drílã tã àtázó Yésũ drí kí, "Tã ìmbá 'bá, mã rî'á njãã ànî vó bélé võ gólã ní drí 'èzó nílí 'álâ rî 'á."

²⁰ Yésũ drí tã-drí lògözó drílã kí, "Òbã yî cú rî'á 'bú íyíkã bê rízó 'á lâ, gõ'dá àrívã yî kpá rî'á jó íyíkã à'dú kô kã bê. Gõ'dá mã rî gógó gólã Ôvãrî drí àjólé ùrú lésí rî rî'á võ àkó rízó 'á lâ gõ'dá kpá võ à'dú kô kã àkó."

²¹ Níngã sî rî, àgõ àzã gólã rî 'bá úlí Yésũ kã àrílí rî drí kpá ànízó tã àtálé Yésũ drí kí, "Kúmú, mã lè fí trá nílí ànî vó bélé rî, gõ'dá mã drê rî'á tãkõ àmã átã rî tãlé 'bãlé zãlõ 'bú 'á."

²² Gõ'dá Yésũ drí tã-drí lògözó àgõ rî 'dî drí kí, "Ní àyê òjílã gólíyî à'dó 'bá àvõ* ró rî 'bá yî ò'bã àvõ àzì íyíkã. Gõ'dá ní ànî 'dêlé mã vósí."

*Tã Yésũ drí kãgũmãã àndrê êdrézó rî
(Márãkõ 4.35-41; Lúkã 8.22-25)*

²³ 'Dî vósí rî, Yésũ yî drí ngázó mbãlé kólóngbõ 'á lâjõ'bá íyíkã yî bê nílí Ìmvú àndrê Gãlíláyã kã 'dî drí lâ mbãlé.

²⁴ Gõ'dá gólíyî òtírí rî nílí rî, gõ'dá nyî ró, kãgũmãã àndrê drí ìtözó rî'á sîlî ònjí ró. Ìtí rî, kãgũmãã 'dî drí rízó kólóngbõ íyálé mbãrãkã sî kãgbã-kãgbã. Gõ'dá kãgũmãã rî 'dî drí Ìmvú vîzó dũu kólóngbõ 'á, gõ'dá kólóngbõ drí 'èzó rû ìrílí Ìmvú 'á. Tã 'dî 'bá yî òtírí rî rû 'èlé 'dî rî, Yésũ rî'á à'dú kô'á kólóngbõ 'á.

8:17 8.17 Ìsáyã 53.4. * **8:22 8.22** Úlí rî 'dî tã ìfí lâ kí, òjílã gólíyî tã lè 'bá drê kô Yésũ 'á rî 'bá yî ò'bã àvõ àzì íyíkã nî.

²⁵ Ítí rî, ùrî drí fîzó lājó'ba gólâkâ 'dî 'bá yî 'á. Gõ'dá drílîyî ngâzó nî'á gólâ rî ôlólé â'dú 'ásî ôtrê-ôtrê bê kî "Kúmú, ní ngâ ùrú âmâ pâlê. Âmâ trá 'ê'á drâlê nõ."

²⁶ Gõ'dá Yésû drí tã-drî lôgôzó gólîyî drí kî, "Ănî ùrî ró ã'dô tãsî yã? Tã lëlê ânîkâ má 'á rî cé fînyáwá ítí ã'dô tãsî yã?" Gõ'dá gólâ drí ngâzó âdrélé ùrú tã 'bâlê kâgũmãã ândrê rî 'bá sîlî gõ'dá ñmvû rî 'bá rû ñyálé 'dî bê âandrê ró bê. Gõ'dá kôro kâgũmãã ândrê âmâ rî 'bá sîlî gõ'dá ñmvû gólâ rî 'bá kôlóngbô ñyálé rî bê drí âdrézó.

²⁷ Ítí rî, lājó'ba Yésû kâ 'dî 'bá yî ndrê tã gólâ rû 'ê 'bá 'dî bê rî, gólîyî tî drí â'dízó ndrúndrú. Gõ'dá drílîyî ngâzó tã âtálé ñyî vò 'ásî kî, "Ăgô gólâ kâgũmãã drí tã 'bã'bã gólâkâ ârízó ñmvû âmâ rî 'bá kôlóngbô ñyálé rî bê nõ ñyíkâ âgô lâràkô ángô rî ñ'dî yã?"

*Tã Yésû drí lîndrî ònjî drôzó âgô âzâ 'bá yî rî rî 'ásî rî
(Márâkô 5.1-20; Lúkã 8.26-39)*

²⁸ Gõ'dá Yésû yî mbã bê ñmvû ândrê 'dî drî lâ rî, drílîyî nîzó câlé vò gólâ zîlî Gërâgêsã rî 'álâ.* Gõ'dá vò rî 'dî 'á tólâ rî, drílîyî nîzó rû ùsúlî âgô âzâ 'bá yî rî lîndrî ònjî âbãbã kâ bê rî yî bê. Ăgô rî 'dî 'bá yî rî ñyî rîlî ùgî ló'dé kâ rîzó ôjîlã 'bãdrî 'dî kâ ôdrã 'bá rî yî 'bâlê 'á lâ rî 'á. Gõ'dá lîndrî ònjî 'dî 'bá yî 'bã âgô 'dî 'bá yî trá â'dólé âwáláká ró rôô. Tã rî 'dî tãsî, ôjîlã â'dô trá ùrî ró âcî tólé lâtî rî 'dî 'ásî.

²⁹ Gõ'dá âgô 'dî 'bá yî ùsû vò lâ bê kî'á nî rî, 'dî ã'dô Yésû ñ'dî rî, lîndrî ònjî gólîyî 'á rî 'bá yî drí ngâzó rî'á ôtrélé kî, "Ôvârí rî mvá, ní lë ã'dô ñ âmâ drîgá sî yã? Ní ânî trá lâṅô fêlé âmâ drí drê âkpãkã'dã ñtú gólâ Ôvârí drí 'bâlê lâṅô fêzó âmâ drí rî drí âcá âkó yã?"

³⁰ Ănyî vò rî 'dî lâgátî sî rî, ngbîkpî ôtolô'bî rî'á ñyî ngá nyã'á gîâ nâtî.

³¹ Gõ'dá lîndrî ònjî 'dî 'bá yî drí ngâzó rû'bã lô'bâlê Yésû drí kî, "Ôzô ní ôlê trá âmâ drólé vólé rî, ní jô âmâ nî'á filí ôtolô'bî ngbîkpî nã 'bá yî kâ 'á."

³² Gõ'dá Yésû drí tã 'bãzó lîndrî ònjî 'dî 'bá yî drí kî, "Dôvó, nî âfô!" Gõ'dá drílîyî ngâzó âfólé, nî'á kôro filí ngbîkpî 'dî 'bá yî 'á. Ítí rî, ôtolô'bî ngbîkpî 'dî 'bá yî kâ drí ngâzó ñyî ndrî râlê âlólê gólókô ñmvû ândrê 'dî kâ 'á. Drílîyî lô'dézó ñmvû 'á ñmvúlî ôdrâlê ndrî.

³³ Gõ'dá 'dî vósî rî, ôjîlã rî 'bã ngbîkpî 'dî 'bá yî vó lâ yî ndrêlé rî 'bá yî drí ngâzó ñyî râlê jãrîbã 'álâ, nî'á tã ndrî Yésû drí 'êlé lîndrî ònjî drôzó âgô 'dî 'bá yî 'ásî gólîyî drí ndrêlé rî tã lâ ngîlî ôjîlã tólâ nã 'bá yî drí.

³⁴ Gõ'dá ôjîlã jãrîbã 'dî kâ 'dî 'bá yî ârî ñyî tã Yésû drí 'êlé 'dî bê rî, gólîyî drí 'bãzó âwã ró Yésû rû. Tã 'dî tãsî rî, drílîyî ngâzó nîlî Yésû ngálâ tã âtálé drílâ rû'bã lô'bã-lô'bã sî kî, "Ní ngâ fólé vólé 'bãdrî âmákâ 'ásî."

9

*Tã Yésû drí tã â'dázó ôjîlã drí kî yî cú rî'á drî-âcê bê tã ònjî ôjîlã kâ âyézó
rî
(Márâkô 2.1-12; Lúkã 5.17-26)*

¹ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû yî drí mbãzó kôlóngbô 'á lājó'ba ñyíkâ yî bê. Drílîyî ngâzó nîlî kôro ñmvû ândrê Gâlîláyã kâ 'dî drî sî, nî'á gólê jãrîbã ñyî nyãányã kâ Kãpêrãnomã rî 'álâ.

² Gõ'dá gólîyî câ bê Kãpêrãnomã 'álâ rî, ôjîlã âzâ 'bá yî drí âgô âzâ gólâ pá lâ yî drí drãzó trá rî âtrôzó gbãrãkã drî ãjîlî Yésû ngálâ, gólâ ñngã ró

* 8:28 8.28 *Gërâgêsã* Vò 'dî rû lâ âzã kpá Gêrãsã gõ'dá Gádãrã.

ãgô 'dĩ bê. Gõ'dá Yésũ ndrê tâ òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí 'èlê ãgô 'dĩ àtrözó àjízó yí ngálã 'dĩ bê rí, gólã drí nǐzó lâ kĩ, gólĩyĩ lè tâ trá mbârãkã íyíkã rǐzó òjílã ìngálé ngá lâzé 'ásĩ rí 'á. Gõ'dá drílã ngãzó tâ àtálé ãgô rí gógó 'dĩ drí kĩ, "Ámã rù-lê-ãzĩyã, ní 'è ùrĩ kô. Áâyê ní trá tâ ònjĩ àníkã 'ásĩ."

³ Gõ'dá lâ'bí ìmbá 'bá ãzã 'bá yĩ bê rĩ'á ìyĩ vò rí 'dĩ 'á tólã. Gõ'dá gólĩyĩ àrĩlí bê ùlí Yésũ kã àtálé ãgô rí 'dĩ drí rí, drílĩyĩ ìtözó rĩ'á tâ àtálé ìyĩ lâfálé 'ásĩ kĩ, "Ágô 'dĩ rí ùlí àtálé ìtĩ 'dĩ ã'dô tãsí yã? Gólã ìsũ íyíkã bê rí kĩ, yí ã'dô Ôvãrí 'ì yã? Ôvãrí rí cé nĩ rĩ'á tâ ònjĩ òjílã kã àyélé."

⁴ Gõ'dá Yésũ nĩ tâ ìsũ gólĩyíkã ànyã ró yí rú 'dĩ trá tō. Yésũ drí gōzó tâ àtálé drílĩyĩ kĩ, "Nĩ rí tâ ìsũlĩ má rú ànyã ró ìtĩ ã'dô tãsí yã?"

⁵⁻⁷ Mã gólã àjólé ùrú lésĩ rí cú rĩ'á drĩ-ãcê bê àngó nō 'á tâ ònjĩ àyézó. À'dô 'bã'á cú ìtĩ lâñō ãkó má drí tâ ònjĩ òjílã kã àyézó cé ùlí àtã-àtã sĩ. Gõ'dá òzō má ìngã ãgô pá lâ drí drãlé nō trá ùrú àcĩ tólé cé ùlí àtã-àtã sĩ rí, 'dĩ ã'dô à'dálã kĩ, mã cú rĩ'á drĩ-ãcê bê tâ ònjĩ gólãkã àyézó." Gõ'dá ìtĩ rí, Yésũ drí ngãzó tâ àtálé ãgô pá lâ drí drãlé 'dĩ drí kĩ, "Nĩ ngã ùrũ!" Gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ pá lâ drí àmbãzó àcálé tãndĩ ró, gõ'dá drílã ngãzó àdrélé ùrũ. Gõ'dá Yésũ drí tâ àtázó gólã drí kĩ, "Nĩ nĩ gbãrãkã àníkã nǐzó gólé 'bã 'álã." Nĩngã sĩ, ãgô 'dĩ drí gbãrãkã íyíkã nǐzó nǐzó gólé yí drí 'bã 'álã.

⁸ Gõ'dá òjílã ò'bí tólã nã 'bá yĩ ndrê ìyĩ tâ lâràkô Yésũ drí 'èlê 'dĩ bê rí, gólĩyĩ tĩ drí à'dízó ndrúndrú. Gõ'dá drílĩyĩ ìtözó rĩ'á Ôvãrí rí lùyílĩ, tãlá gólã àfê mbârãkã trá àmbã Yésũ drí.

*Tã Yésũ drí Mátáyō rí nǐzó à'dólé lâjõ'bã íyíkã ró rí
(Márãkõ 2.13-17; Lúkã 5.27-32)*

⁹ Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ yí àyê vò 'dĩ bê rí, drílĩyĩ ngãzó nĩlí àcĩ íyíkã 'á. Gõ'dá drílĩyĩ nǐzó ãgô ãzã bélé-bélé ù'dú 'bá ró rú bê Mátáyō* rí ùsũlĩ rĩ'á vò íyíkã bélé-bélé ù'dú kã 'á. Gõ'dá Yésũ ndrê gólã bê rí, Yésũ drí tâ àtázó drílã kĩ, "Nĩ ànĩ àmã vó bélé lâjõ'bã àmãkã ró." Gõ'dá kôrô Mátáyō drí ngãzó ùrũ 'dèlé Yésũ vósĩ.

¹⁰ Kãyĩ ãzã sĩ, Mátáyō drí Yésũ yí àzízó lâjõ'bã gólãkã yí bê yí drí 'bã 'álã ngá nyãlé yí bê. Gõ'dá gólã drí kpá ìyĩ rù-lê-ãzĩ yí bélé-bélé ù'dú 'bá ró rí 'bá yí gõ'dá kpá òjílã ãzã 'bá yí gólĩyĩ Pãrúsĩ yí drí rĩ'á ndrêlã tâ ònjĩ 'bã ró rí yí bê àzízó ànĩlí ngá nyãlé Yésũ yí bê.

¹¹ Gõ'dá Pãrúsĩ* ãzã 'bá yí nĩ ìyĩ bê tâ Yésũ yí drí ngá nyãzó bélé-bélé ù'dú 'bá yí bê gõ'dá òjílã tĩbê gólĩyĩ drí rĩ'á ndrêlã tâ ònjĩ 'bã ró rí 'bá yí bê 'dĩ rí, drílĩyĩ ngãzó ànĩlí lâjõ'bã Yésũ kã rí 'bá yí ngálã tâ àtálé Yésũ rú àwã sĩ kĩ, "Tãlá ã'dô 'ì tâ ìmbá 'bã àníkã drí rǐzó ngá nyãlé vò àlô 'á òjílã ònjĩ ìtĩ 'dĩ 'bá yí bê yã?"

¹² Gõ'dá Yésũ àrĩ tâ Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí drí àtálé 'dĩ bê rí, drílã gōzó tâ àtálé Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí drí kĩ, "Òjílã gólã ngá lâzé ãkó rí nĩ kô àlókô 'bã ngálã, cé gólĩyĩ ngá lâzé ró rí 'bá yí ì'dĩ.

¹³ Nĩ àrĩ drê gõ'dá nĩ ìsũ drê ùlí gólã Ôvãrí drí àtálé búkũ íyíkã 'á rí, tâ lâ kĩ'á nĩ rí, 'Tã gólã lâvũ 'bã gãrã tâ kôrõnyã zã kã ngá fêfê ró má drí rí drĩ rí sĩ ì'dĩ nō, nĩ ã'dô ngá lélé bê òjílã àzĩ drí.' Gõ'dá má ànĩ kô tâ mbĩ 'bã pãlé, mã ànĩ tâ ònjĩ 'bã àzĩlĩ, tãlá òpã ró gólĩyĩ bê tâ ònjĩ gólĩyíkã 'ásĩ."

Tã Yésũ drí tâ àtázó tâ tĩ 'bĩ'bĩ kã tãsí gõ'dá kpá

* **9:9 9.9** Mátáyō rí rú ãzã kpá Lávĩ. Gólã kpá búkũ nō ìgĩ 'bã rí ì'dĩ. * **9:11 9.11** Tã ìsũ Pãrúsĩ yí kã 'á rí, gólĩyĩ kĩ, ngá nyãnyã vò àlô 'á tâ ònjĩ 'bã bê rí ã'dô ìyĩ 'bã'á à'dólé ònjĩ ró Ôvãrí ìfĩ drĩ 'á. **9:13 9.13** Òsãyã 6.6.

lã'bí ãkũ rî tãsi rî
(*Márãkõ 2.18-22; Lúkã 5.33-39*)

¹⁴ Nĩngá sī, tã ârí 'bá Yōwánĩ bãbãtízĩ 'è 'bá ró rî kã ãzã 'bá yĩ drí ânĩzó ãyĩ Yésũ ngálã tã ãjĩlĩ gólã tĩ kĩ, “Ãmã tã ârí 'bá Yōwánĩ bãbãtízĩ 'è 'bá ró rî kã rî 'bá yĩ gõ'dã tã ârí 'bá Pãrúsĩ kã rî 'bá yĩ bê, kãyĩ ãzã 'bá yĩ sī, mã rî tĩ 'bĩlĩ rĩzó 'álé 'ã'í sī rãtãã 'èlé Ôvãrí drí. Gõ'dã lãjõ'bã ánikã rî 'bá yĩ rĩ ãyĩ kô tĩ 'bĩlĩ ã'dô tãsi yã?”

¹⁵ Nĩngá sī, Yésũ drí tã-drĩ lôgõzó gólĩyĩ drí úlĩ mãnĩgõ sī kĩ nĩ rĩ, “Ã'dô ã'dó'á ãyĩkã ángõ tí ró ãmú drí tĩ 'bĩzó ãzã ã'dalé võ kãrãmã kã 'á õdrógõ drí 'bãrẽ drẽ bê gólĩyĩ lãfálé 'á rĩ yã?*" 'Dĩ ãcã kô. Gõ'dã ãzãtũ rĩ, kãyĩ ã'dô ãcã'á õdrógõ drí ã'dózó yũ gólĩyĩ lãfálé. Gõ'dã kãyĩ rĩ 'dĩ sī, gólĩyĩ drí gõzó rĩlĩ 'álé 'ã'í sī tĩ 'bĩlĩ ãzã drí sī.

¹⁶ “Gõ'dã nĩ ãsũ drẽ kpã tã ítã ãkũ gólã sī 'bã trá rĩ tã lâ. Ôzõ õjĩlã ãzã õjõ ítã ó'dĩ lôsélé ãpĩ ítã ãkũ gólã sī 'bã trá 'dĩ kã rũ gõzó jĩlã ãmũvũ sī rĩ, ítã gólã ó'dĩ 'dĩ ã'dô ãyĩngã ôró'á ãnjólé volé ítã ãkũ 'dĩ rũ sī, ãpĩ lâ drí rĩzó hõwéé ãvũ-ãvũ ró lãvũlĩ gãrã sĩsĩ rĩ drĩ sī.

¹⁷ Gõ'dã ã'dó kô tãndĩ ró õjĩlã ãzã drí õdrã ó'dĩ lôrózó mõrã gólã ãkũ mbãrãkã ãkó rĩ 'á. Gólã õ'è trá ãtĩ rĩ, gõ'dã õdrã õtĩrĩ ángã rĩ, mõrã ãkũ 'dĩ ã'dô pĩ'á, õdrã 'dĩ drí lãsózó vũdrĩ rũ ãzãlé. ãtĩ rĩ, órĩ õdrã ó'dĩ lôrólã mõrã gólã tãndĩ ró rĩ 'á. Tã 'dĩ tãsi rĩ, ã'dô rĩ'á dózó cú ãtĩ rũ ãzã ãkó. Gõ'dã tã ãmbã ámãkã 'dĩ rĩ'á tã ãmbã ó'dĩ gólã ãcã 'bã kô õnjálé lã'bí ãkũ bê rĩ 'dĩ, rĩ'á õzõ ítã ó'dĩ 'dĩ gõ'dã õdrã ó'dĩ 'dĩ bê rĩ kãtĩ.”

Tã Yésũ drí ãzãmvã ãzã ãngãzó õdrã 'ásĩ gõ'dã kpã õkó ãzã

ngã lãzé párá õkó kã rĩ kã bê rĩ êdézó rĩ
(*Márãkõ 5.21-43; Lúkã 8.40-56*)

¹⁸ Gõ'dã nĩngã sī, Yésũ drẽ rĩ'á tã ãtã'á tã ârí 'bã Yōwánĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drí rĩ, gõ'dã ãgõ ãzã gólã ã'dó 'bã jó tã Ôvãrí kã ârí kã vó lâ ndrẽ 'bã ró rĩ drí ânĩzó Yésũ ngálã 'ã'í tĩlĩ vũdrĩ gólã ãndrã rũ'bã lô'bãlé drĩlã kĩ, “Óõ kũmũ, ámã mvã ãnjõ drã trá ngbããngbãõ. Gõ'dã õzõ nĩ ããnĩ gólã ngálã drĩ 'bãlé rũ'bã lâ 'á rĩ, gólã ã'dô lĩdrĩ'á ó'dĩ õdrã 'ásĩ rĩlĩ lãdrẽ-lãdrẽ ró.”

¹⁹ ãtĩ rĩ, kôró Yésũ yĩ drí ngãzó nĩlĩ lãjõ'bã ãyĩkã yĩ bê 'dãlé ãgõ 'dĩ vó lâ bẽlé.

²⁰ Gõ'dã gólĩyĩ õtĩrĩ 'bãã rĩ'á nĩ'á lãtĩ 'ásĩ rĩ, õkó ãzã drí ânĩzó. Ôkó 'dĩ rĩ'á cú ngã lãzé párá kã bê. Ngã lãzé rĩ 'dĩ 'è õkó 'dĩ trá ndrõ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ sī. Drĩlã ânĩzó Yésũ ãgũlĩ lãsĩ ró, ãnĩ'á ítã tĩ Yésũ kã dõlé kĩrĩ ró.

²¹ Gólã ãsũ tã trá yĩ 'á kĩ, õzõ yĩ õdõ kó cé ítã tĩ Yésũ kã 'dĩ 'dĩ rĩ, yĩ ãã'dô rũ êdã'á ngã lãzé ãyĩkã 'dĩ 'ásĩ.

²² Gõ'dã Yésũ ãsũ tã õkó 'dĩ drí 'èlé 'dĩ võ lâ bê rĩ, drĩlã gõzó ãyĩ jãlé võ ndrẽlé õkó 'dĩ ngálã, gõ'dã drĩlã tã ãtãzó kĩ, “Ãmã ãzó, ãnĩ pĩpĩsĩlĩ ãã'dĩ. Tã lãlé ánikã mã 'á rĩ êdã nĩ trá ngã lãzé 'dĩ 'ásĩ.” Gõ'dã kôró ãrĩ rĩ 'bã rãlé õkó 'dĩ rũ sī rĩ drí ãdrãzó.

²³ Gõ'dã Yésũ yĩ drí ngãzó lãvũlĩ nĩ'á cãlé ãgõ drĩ-'bã ró 'dĩ drí 'bã 'álã ãgõ rĩ gógó 'dĩ yĩ bê. Gõ'dã gólĩyĩ cã bê tólã rĩ, gólĩyĩ drí õjĩlã dũũ ãsũzó rĩ'á ãyĩ kãngã yĩ võ'á gũnĩyã yĩ bê, gõ'dã ãzã 'bã yĩ rĩ'á ãyĩkã ãwõ ngõ'á. Võ trá bãrãbãnyã ró.

* **9:15 9.15** Ôdrógõ 'dĩ Yésũ 'dĩ, gõ'dã ãmú 'dĩ 'bã yĩ rĩ'á ãyĩ lãjõ'bã Yésũ kã rĩ 'bã yĩ 'dĩ. Lã'bí Yúdã yĩ kã vó ró rĩ, órĩ ngã nyãlé õdrógõ bê 'dó võ ãlõ 'á.

24 Nīngá sī, Yésū drí gōzó tā átálé òjílā 'dī 'bá yī drí kī, gólīyī òfō ndrī ìvī 'álâ jó mvá ãvō bê 'dī 'ásī. Gólâ kī gólīyī drí rī, “Ízá 'dī drāá kō. Gólâ rī 'dī íyīngá à'dú kō'á.” Gō'dá òjílā 'dī 'bá yī àrī bê úlī Yésū ká átálé 'dī rī, drīlīyī ngāzó rī'á Yésū rī gūlī gbō gūgū.

25 Gō'dá òjílā 'dī 'bá yī fō ìyī bê ìvī 'álâ rī, Yésū drí ngāzó filí jó gólâ mvá ãvō bê 'dī 'á. Gō'dá drīlā ízámvá 'dī drī lâ rüzó, gō'dá kôro ízámvá 'dī drī ngāzó ùrū lédrē-lédrē ró.

26 Gō'dá nīngá sī rī, tā lâràkô Yésū drí 'èlè 'dī tā lâ drī lâ'búzó ndrī 'bãdrī 'dī 'ásī.

Tā Yésū drī līfī àkó lé 'bá rī rī 'bá yī līfī lâ yī èdézó gō'dá kpá líndrī ònjí drōzó àgò àzâ úlī àtá 'bá kô rī 'ásī rī

27 Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī drí ngāzó vō 'dī àyéle nīzó zāà àcī ìyīkâ 'á àtī 'álâ. Gólīyī òtírī rī nīlī lātī 'ásī rī, àgò àzâ 'bá yī rī līfī àkó lé 'bá ró rī 'bá yī drí 'dézó Yésū yī vósī. Gō'dá drīlīyī ngāzó trélé ùrū lāzī zīzī bê kī nī rī, “Yésū Dãwúđī rī ózowá, ní ndrē àmâ ízâ! Ní pâ àmâ!”

28 Gō'dá Yésū yī drí ngāzó kūlī àgò rī 'dī 'bá yī bê 'bã gólīyī drí rīzó 'álâ lājó'bá íyīkâ bê rī 'á. Gō'dá Yésū drí àgò līfī àkó lé 'bá 'dī 'bá yī ìjízó kī, “Nī lē tā trá kī, má à'dô ícá'á ànī līfī èdélé yā?” Gō'dá drīlīyī tā-drī lógōzó Yésū drí kī, “Àwô kúmú, mã lē tā trá.”

29 Ítí rī, Yésū drí gólīyī līfī dōzó tā àtâ-àtâ bê kī, “Dōvó ànī līfī èèdè rú tálâ tā lèlè ànīkâ mã 'á 'dī tāsī.”

30 Gō'dá kôro, gólīyī līfī drí rú nījízó vō ndrélé ngbángbá. Nīngá sī rī, Yésū drí drī-mbílí sōzó gólīyī līfī kī, “Tā lâràkô gólâ rú 'è 'bá ànī drí 'dī, nī àtâ tā lâ kô òjílâ àzākâ drí àlôwálâ.”

31 Gbō lé Yésū àtâ tā bê ítí rī, àgò rī 'dī 'bá yī drí nīzó tā Yésū drí gólīyī līfī èdézó 'dī tā lâ àtá bê òjílâ drí. Ítí rī, tā rī 'dī drí lâ'búzó ndrī 'bãdrī 'dī 'ásī.

32 Gō'dá àgò gólīyī Yésū drí līfī lâ yī èdélé trá 'dī 'bá yī lāvū ìyī bê rī, òjílâ àzâ 'bá yī drí àgò àzâ líndrī ònjí drí rī'á òmbélé gō'dá gólâ rī 'bã 'bá úlī átálé kô rī àtrōzó àjílí Yésū ngálâ.

33 Gō'dá Yésū drí líndrī ònjí 'dī drōzó volé àgò 'dī 'ásī, gō'dá kôro àgò 'dī drí ngāzó rī'á úlī átálé. Ítí rī, òjílâ dūù gólīyī tā 'dī ndrē 'bá rī yī, tī lâ ìyī drí à'dízó ndrúndrú. Gō'dá drīlīyī ngāzó tā átálé kī, “Mã ndrē drē tā lâràkô nōtí nō kó kô rú 'èrē 'á 'bãdrī Ísīrā'élè ká 'á nōngá.”

34 Gō'dá Pãrúsī àzâ 'bá yī kpá bê tólâ. Gō'dá gólīyī ndrē bê àgò 'dī úlī àtárē 'á gō'dá kpá àrī úlī òjílâ 'dī 'bá yī ká bê rī, drīlīyī ngāzó tā átálé Yésū rú kī, “Mbâràkâ gólâ Yésū drí rīzó tā lâràkô 'èlè ì'dī sī lâ 'dī, drī-'bá líndrī ònjí ká Sâtánâ fē mbâràkâ 'dī nī Yésū drí líndrī ònjí 'dī lôfōzó àgò 'dī 'ásī.”

Tā Yésū drí ízâ òjílâ dūù ká ndrēzó gō'dá kpá tā àtázó òjílâ lôsī Òvârí ká 'è 'bá rī tāsī rī

35 Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī drí ngāzó nī'á lāmú bê lājó'bá íyīkâ yī bê jãrībã Gãlíláyã ká rī 'bá yī 'ásī ndrī gō'dá kpá vō mvá ònyíkô Gãlíláyã 'á rī 'bá yī 'ásī ndrī. Vō rī 'dī 'bá yī 'ásī cé títī, Yésū rī trá òjílâ līfī ìmbá bê jó tā Òvârí ká àrī ká 'ásī. Gō'dá gólâ rī kpá trá nī'á tā àtî-àtî tãndí pē bê òjílâ drí, tálâ gólīyī òjâ ró ìyī nyáányâ 'bálé kúmú Òvârí ká zélè òjílâ gólâkâ ró. Gō'dá gólâ drí kpá rīzó òjílâ ndrī gólīyī ngá lãzé bê rī 'bá yī ìngalé ngá lãzé gólīyíkâ 'ásī.

36 Gō'dá Yésū ndrē bê ò'bí rú è'bé 'bá yī lãgátī rī 'bá tā ìmbá íyīkâ àrílí 'dī 'bá yī rī, gólâ drí à'dózó tā ìsū ró gólīyī tāsī, tálâ gólīyī rī'á lãjō bê àmbá,

ōjílā āzā yū gólīyī pālé. Gólīyī rī'á nyé ōzō kạbịlịkị gólīyī à'dó 'bá lôkí 'bá àkó rí kátí gólá rí lịfị drị 'á.

³⁷ Nīngá sī, Yésū drí gōzō tā átálé lājó'bá íyíkà yī drí ōjílā dūū gólīyī à'dó 'bá lānō bē àmbá 'dī 'bá yī tāsī kī nī rí, “Nī ndrē drē, ngá-īyínyà ámvú 'á rí rī'á àmbá, trá njāā 'ē'á lōsī lā 'élé, gō'dá ōjílā gólīyī 'ē 'bá lōsī lā 'élé rí rī'á cé dā.

³⁸ Tā 'dī tāsī rí, nī 'ē rātāā Ôvārí gólá ámvú lịpị ró rí drí, gólá āājō ró bē ōjílā dūū ànīlị lōsī 'élé ámvú gólákā 'dī 'á.”

10

Tā Yésū drí lājó'bá íyíkà mùdrị-drị-lā-ngâ-rị rí 'bá yī jōzō nī'á lōsī Ôvārí ká 'ē bē rí

(Márākō 3.13-19; Lúkǎ 6.12-16)

¹ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí lājó'bá íyíkà mùdrị-drị-lā-ngâ-rị rí 'bá yī àzízó yí ngálá. Gō'dá drílá drị-ācē fēzō drílīyī, tǎlā gólīyī ōnī ró īyī lındrị ōnjí lǎdró bē ōjílā 'ásī, gō'dá kpá ōjílā gólīyī ngá lǎzé bē rí 'bá yī ìngá bē ngá lǎzé tị ngīngī gólīyíkà rí 'bá yī 'ásī ndrị.

² Lājó'bá Yésū ká mùdrị-drị-lā-ngâ-rị rí 'bá yī rú lā īyī ì'dī nō,

Sīmónā gólá kpá rī'á zīlā Pétērō rí, àdrúpị lā

Āndīrīyā, Zēbēdáyō rí mvá yī

Yākóbā yī

Yōwánī bē,

³ Fílīpō,

Bātōlōmēyō,*

Tómā,

Mátáyō bélé-bélé ù'dú 'bá ró rí,

Yākóbā Ālōpáyā rí mvá,

Tādēyō,*

⁴ Sīmónā gólá àkù ró àsī 'bá trá àjù 'būlị mịrị Rómā ká bē rí, gō'dá

Yúdǎ Īsīkārīyótá gólá 'ē 'bá Yésū rí drị-bā fēlé fūlị rí.

⁵ Gō'dá Yésū drí gōzō tā átálé lājó'bá íyíkà mùdrị-drị-lā-ngâ-rị 'dī 'bá yī drí àcị gólīyíkà 'ē'á tōlā 'dī tāsī kī, “Mī nī kō ōjílā gólīyī à'dó 'bá kō ōjílā Yúdǎ yí ká ró rí 'bá yī ngálá gō'dá kpá ōjílā gólīyī à'dó 'bá Sāmārīyā lé 'bá ró rí 'bá yī ngálá.

⁶ Mī nī bē-rí cé ōjílā àmákā Īsīrā'élé ká gólīyī à'dó 'bá ōzō kạbịlịkị gólīyī kù 'bá trá lạtị mbị 'ásī rí 'bá yī kátí rí 'bá yī ngálá, nī pē ró úlị Ôvārí ká bē gólīyī drí.

⁷ Gō'dá vō cé tịtị ànị drí 'ēzō nīlị 'álá sī rí 'bá yī 'ásī rí, nī pē tā ōjílā drí kī nī rí, ‘Kạyị gólá Ôvārí drí 'bālē ōjílā drí 'ēzō rīlị kùmū íyíkà zélé rí àbị 'ē'á àcálé 'wāā ró.’

⁸ Ōzō nī ūūsū gólīyī ngá lǎzé bē rí 'bá yī trá rí, nī ìngá gólīyī ngá lǎzé īyíkà 'ásī. Gō'dá nī ìngá gólīyī òdrā 'bá trá rí yī òdrā 'ásī. Gólīyī ngá lǎzé àrị ká bē rí 'bá yī, nī èdē gólīyī ngá lǎzé gólīyíkà 'dī 'ásī. Gō'dá gólīyī lındrị ōnjí bē rí 'bá yī, nī lǎdrō lındrị 'dī 'bá yī vólé gólīyī 'ásī. Nī 'ē tā 'dī 'bá yī tǎkó cú ìtị ngá àzākā zị àkó gólīyī tị sī, tǎlā má fē drị-ācē trá ànị drí tǎkó ìtị tā lǎrākō 'dī 'bá yī 'ēzō.

⁹ Gō'dá ìtị rí, nī trō àđị àzākā kō ànị bē àcị ànị drí 'ē'á tōlā 'dī 'á.

* **10:3 10.3** Bātōlōmēyō rí rú āzā kpá ì'dī Nātānélé. * **10:3 10.3** Tādēyō rí rú āzā kpá Yúdǎ gólá rī'á Yākóbā āzā rí mvá lā ì'dī.

10 Gõ'dá nĩ trõ jõráã ítá 'bã kã kpá kô ãní bê. Gõ'dá nĩ trõ ítá, ngãtá ká'bókã, ngãtá pĩdrĩgũ ãzã kpá kô ãní bê. Nĩ ndrê drê, rĩ'á mbĩ òjílã drí ngá ãní drí â'dózó ìzã lâ bê tâ lâ tãsí lósĩ Ôvãrí kã 'èzó rĩ 'bá yĩ fèzó ãní drí.

11 “Òzõ nĩ òcã trá jãribã ãzã 'á ngãtã võ mvã ãzã 'á yã rĩ, òzõ nĩ ùúsù òjílã tãndĩ gólã njãã 'è 'bã ãní lãgúlĩ yĩ drí 'bã 'á ùmú ró rĩ trá rĩ, nĩ rĩ 'bã rĩ 'dĩ 'á nĩngã cãlé bũũũ kãyĩ gólã ãní drí 'èzó võ 'dĩ àyélé lãvũzó àtĩ 'álã rĩ tú.

12 Gõ'dá òzõ nĩ òfĩ trá 'bã ãzã 'á rĩ, nĩ àtã tâ kĩ, Ôvãrí ãã'dô òjílã 'bã rĩ 'dĩ kã rĩ 'bá yĩ bê.

13 Òzõ gólĩyĩ òlãgũ ãní trá rĩ, Ôvãrí â'dô â'dó'á gólĩyĩ bê. Gõ'dá òzõ gólĩyĩ ògã volé trá dó ãní lãgúlĩ rĩ, nĩ àyê 'bã rĩ 'dĩ, nĩ lãvũ volé nĩngã sĩ. Ítĩ rĩ, Ôvãrí ìcã kô â'dólé gólĩyĩ bê.

14 Gõ'dá òzõ òjílã jãribã ãzã 'bá yĩ kã ngãtã òjílã 'bã ãzã 'bá yĩ kã òlãgũ ìyĩ ãní kô rĩ, gõ'dá gólĩyĩ ògã volé trá dó ùlĩ Ôvãrí kã ãní drí pèlé rĩ àrĩlĩ rĩ, nĩ àyê võ rĩ 'dĩ. Nĩ òtĩrĩ võ rĩ 'dĩ àyê rĩ, nĩ ìyã tãpĩlĩndrĩ võ rĩ 'dĩ kã volé ãní pá ágálé 'ásĩ lãmbé lãtrĩ kã ró gólĩyĩ rú.

15 Má àtã ãní drí tâ pãtĩĩ ró, kãyĩ gólã Ôvãrí drí 'èzó tã-vó òjílã ndrĩ kã kílĩ rĩ tú rĩ, lãñõ gólã Ôvãrí drí 'è'á fèlã òjílã gólĩyĩ volé gã 'bã tâ ãníkã àrĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ drí rĩ, â'dô lãvũ'á gãrã lãñõ gólã Ôvãrí drí fèlé trá àkũ ró òjílã Gõmórã kã gõ'dá Sõdómõ kã bê rĩ 'bá yĩ drí rĩ drĩ sĩ.”

Tã Yèsũ drí lĩfĩ lõmbã fèzó lãjõ'bã ìyĩkã drí lãñõ gólã 'è 'bã 'dèlé gólĩyĩ drĩ rĩ tãsí rĩ

(Márãkõ 6.7-13; Lúkã 9.1-6)

16 Nĩngã sĩ, Yèsũ drí tâ àtãzó lãjõ'bã ìyĩkã drí lãñõ gólĩyĩ drí 'è'á ùsúlã rĩ tãsí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ àrĩ drê! Mã 'è'á ãní jõlé ùlĩ Ôvãrí kã pèlé òjílã gólĩyĩ tâ àmãkã lè 'bã kô rĩ 'bá yĩ drí. Òjílã rĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á nyé òzõ ápápã gólã rĩ 'bã 'ã'ú mvã lókólé rĩ kãtĩ. Gólĩyĩ â'dô 'è'á lãñõ fèlé ãní drí. Ítĩ rĩ, ãní lĩfĩ òmbã ãní rú òzõ kãkãrá lĩmú lĩfĩ drí mbãrê rĩ kãtĩ. Nĩ 'bã ãní â'dólé nyé òzõ àtũ'bú kãtĩ, tâ ònjĩ ãzã 'è ãkõ gólĩyĩ drí.

17 ãní lĩfĩ òmbã ãní rú, tãlã òjílã Yúdã yĩ kã ãzã 'bá yĩ â'dô ìyĩ 'è'á ãní rũlĩ cãlé ònjõró'bĩ sĩ jõ gólĩyĩkã tâ Ôvãrí kã àrĩ kã 'á. Gõ'dá òjílã â'dô ãní trõ'á àjílĩ tâ kĩ 'bã àndrá võ tâ kĩ kã 'á tâ ãníkã kílĩ.

18 Òjílã â'dô ãní trõ'á kpã àjílĩ drĩ-'bã àngĩ 'bãdrĩ kã rĩ 'bá yĩ àndrá tâ ãníkã kílĩ, tãlã ãní bê rĩ'á lãjõ'bã àmãkã ró rĩ drí sĩ. Òzõ gólĩyĩ àãjĩ ãní trá tâ kĩ 'bã 'dĩ 'bá yĩ àndrá rĩ, 'dĩ trá àndrã-tãndĩ gólã ãní drí 'èzó tâ àmãkã â'dálé gólĩyĩ drí, gõ'dá kpã òjílã ãzã 'bá yĩ gólĩyĩ â'dó 'bã kô òjílã Yúdã yĩ kã ró rĩ 'bá yĩ drí rĩ 'dĩ.

19 Gõ'dá òzõ áããtrõ ãní trá àjílĩ tâ kĩ 'bã àndrá tã-vó ãníkã kílĩ rĩ, nĩ 'è ùrĩ kô tâ gólĩyĩ ãní drí 'è'á àtãlã gólĩyĩ drí rĩ 'bá yĩ tãsí, tãlã áã'dô tâ gólĩyĩ ãní drí 'è'á àtãlã rĩ fè'á ãní drí.

20 Nĩ ndrê drê, Lĩndrĩ Tãndĩ ãní átã Ôvãrí kã rĩ â'dô ùlĩ gólĩyĩ ãní drí 'è'á àtãlã rĩ 'bá yĩ â'dã'á nĩ ãní drí àtãlé. Ùlĩ 'dĩ 'bá yĩ â'dó kô ãní nyãányã kã ì'dĩ.

21 “Òjílã â'dô rũ jã'á tâ lè 'bã má 'á rĩ 'bá yĩ rú. Òjílã ãzã 'bá yĩ â'dô rũ jã'á ìyĩ àdrúpĩ yĩ drĩ-'bã fèlé fũlĩ ùrĩ drí sĩ, gõ'dã mvã rĩ átã yĩ â'dô kpã rũ jã'á àkpã mvã lâ yĩ drĩ-'bã fèlé fũlĩ, gõ'dã 'dĩyĩmvã yĩ â'dô kpã rũ jã'á àkpã átã lâ yĩ gõ'dã àndrê lâ yĩ bê drĩ-'bã lâ yĩ fèlé fũlĩ.

22 Ōjílā gólīyī tā lē 'bá má 'á kô rī 'bá yī â'dô rú jã'á ãnī rú. Gólīyī 'bãã ãnī lôvó kô tãlã tā lëlē ãníkã â'dózó ōjílã ámakã ró 'dī tãsí. Gólīyī ndrī tībē tā lëlē ìyíkã má 'á rī àtī 'bá gágá rīzó zãã ì'dī bē lâ rī, gólīyī â'dô ngá pãpã ùsú'á.

23 Ōzō ōjílã òfē ìyī lânō trá ãnī drī jãrībã ãlô rī 'á rī, nī àyē jãrībã rī 'dī. Nī rã tā ámakã pëlē ōjílã jãrībã àzã kã rī 'bá yī drī. Má àtã ãnī drī tā pãtī ró, nī ícã kô lôsī ãníkã tā pēpē kã ndélé jãrībã Ìsīrã'élē kã dũu rī 'bá yī 'ásī ndrī, drē àkpãkã'dã mã rī gógó Ôvãrī drī àjólé ùrú lésī nõ drī àgō ãkó.*

24 “Má àtã ãnī drī, ìnjī tā àrī 'bá kô lâvũlī gãrã tā ìmbã 'bá gólãkã drī sī. Gõ'dã ìnjī rãgī kã kô lâvũlī gãrã gólã rī lĩpī drī sī.

25 Gõ'dã ãnī lâjõ'bã ámakã rī 'bá yī, õzō ōjílã òrī ìyī tā 'élé ãnī drī õzō drīlīyī 'erē lâ mã tā ìmbã 'bã ãníkã ró rī drī rī tí rī, nī â'dô àyīkô ró. ãnī gólīyī rãgī ró rī 'bá yī kã rī'á ìtī. Nī nī trá kī, rī'á mbī ōjílã drī rīzó tā 'élé ãnī drī, õzō drīlīyī 'élé mã ãnī lĩpī ró rī drī rī kãtī. Ìtī rī, mã gólã â'dó 'bã drī-'bã 'bã-tī Ôvãrī kã rī kã ró rī, àátã úlī 'dásí kã trá mã rú kī, Sãtãnã* òrī nī rī'á mbãrãkã fëlē mã drī. Â'dô bē trá ìtī rī, â'dô ícã'á íyíkã úlī 'dásí kã àtãzó ãnī gólīyī â'dó 'bã 'bã-tī Ôvãrī kã rī 'bá yī rú ònjí ró lâvũlī gãrã úlī 'dásí kã gólã ōjílã drī àtãlé mã rú rī drī sī kô yã?

26 “Gõ'dã nī 'è ùrī kô ōjílã gólīyī 'è 'bã lânō fëlē ãnī drī rī 'bá yī drī sī. Tã ndrī gólīyī lâpĩlĩ lâpĩ rī 'bá yī, Ôvãrī â'dô lôfõ'á lâ vō ngbãngbã 'á. Gõ'dã tā gólīyī ōjílã drī rī'á 'élé kírī vō lâ ùsú ãkó rī 'bá yī àâ'dô lôfõ'á lâ ōjílã drī nĩlĩ ndrī.

27 Gõ'dã kã ìtī, ngbãngbãnõ rī, tā ndrī gólīyī mã drī àtãlé ãnī lâjõ'bã drī ìnĩnĩ ró rī 'bá yī, nī lôfõ ndrī ōjílã drī vō ngbãngbã 'á. Gõ'dã tā ndrī gólīyī mã drī àtãlé ãnī bí-'bálé 'á àyãyã sī rī 'bá yī, nī ìyã tā rī 'dī 'bá yī òfõ ró kôrõ jõ-drī àpírī 'ásī ōjílã drī àrĩlĩ.

28 Nī 'è ùrī kô ōjílã gólīyī 'è 'bã ãnī fũlĩ tā ámakã tãsí rī 'bá yī drī sī. Nī rī tā ámakã 'élé, tãlã gólīyī ícã kô ãnī lĩndrĩ fũlĩ cé ãnī rú'bã ì'dī. Nī ùrī cé Ôvãrĩ gólã 'è 'bã ōjílã lĩndrĩ ìzãlé rú'bã ìnyãkú bē lâsĩ gólã èdélé trá Sãtãnã yī drī rī 'á rī ì'dī.

29 “Gõ'dã nī ìsũ tā àrĩwã mvã gólīyī njúwã ró rī 'bã ōjílã bē 'bã 'á rī 'bã yī tā lâ. Òrī rī'á gólīyī ndrélē ngá fĩnyãwã ró. Gbõ lé ìtī rī, ãlô rī ícã kô â'délé vũdrĩ drãlé cú ìtī Ôvãrĩ drī vō lâ ùsú ãkó. Ôvãrĩ rī nī rī'á gólīyī vō ndrélē.

30-31 Gõ'dã ãnī nyãányã nĩ ìsũ tā kô. Ôvãrĩ lē ãnī trá rõô lâvũlĩ gãrã àrĩwã mvã 'dī 'bã yī drī sī. Gólã nĩ tā ãníkã trá ndrī dódó. Gbõ lé drī-'bí ãnī drī 'dī, gólã lâ trá ãlô-ãlô ndrī.

32 “Gõ'dã ōjílã gólīyī ndrī àdré 'bã tā lëlē ìyíkã má 'á rī sī ùrī ãkó ōjílã àzĩ àndrá tā àtãlé kī, yī â'dô ōjílã ámakã ì'dī tā lëlē ìyíkã má 'á rī àyē ãkó rī, mã â'dô kã tá àtã'á àmã átã ùrú 'álã rī àndrá kī, gólīyī 'dī 'bã yī rī'á pãtī ōjílã ámakã ì'dī.

33 Gõ'dã ōjílã gólīyī tībē tā lëlē ìyíkã má 'á rī àyē 'bã ùrī drī kãyĩ lânō kã sī gõ'dã àmã tĩ gã 'bã dõ ōjílã àzĩ àndrá gõ'dã tá àtã 'bã kĩ'á nĩ rī, yī â'dó kô ōjílã ámakã ì'dī rī, mã â'dô kã gólīyī tĩ gã'á àmã átã ùrú 'álã rī àndrá kī, gólīyī â'dó kô ōjílã ámakã ì'dī, mã nĩ gólīyī kô.”

* **10:23 10:23** Úlĩ gólã Yésũ drĩ àtãlé kĩ'á nĩ rĩ, lâjõ'bã íyíkã ícã ìyī kô lôsĩ gólīyíkã ndélé cãlé kãyĩ yĩ drĩ 'èzõ àgólé tú rĩ, ōjílã àzã 'bã yī ìsũ tá trá kī, 'dĩ kãyĩ gólã Yésũ rĩ lĩdrĩ-lĩdrĩ òdrã 'ásĩ rĩ vósĩ rĩ ì'dĩ. * **10:25 10:25** Vèrèsĩ 25 'á, Mátáyõ zĩ Sãtãnã “ ‘Bèlĩzãbãbã’ ”. Tã ífĩ lâ kī, kúmú lĩndrĩ ònjĩ rĩ 'bã yĩ kã.

*Tā 'dē'dē Yēsū vósī rī drī â'dózo lânō 'ásī rī
(Lúkã 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ Gõ'dá Yēsū drī kpá tā átázó kī, “Nī ìsū tā kô kī nī rī, má àânī tā ã'dí àjílí òjílã àngó nõ kâ lâfálé. Ànī-ânī áamá kâ sī rī, òjílã gólíyī tā lē 'bá drē má 'á kô rī 'bá yī â'dô ìyī 'bã'á àjú-'bá-âzí ró ànī gólíyī tā lē 'bá trá má 'á rī 'bá yī rú.

³⁵⁻³⁶ Ànī-ânī áamá kâ òjílã àzílí má ngálá rī â'dô 'è'á lâfálé cãcã àjílí òjílã drī. Tā 'dī tãsí rī, gólíyī àjú-'bá-âzí yī â'dô 'bã'á àkpã òjílã 'bã-tì gólíyī nyáányã kâ rī 'bá yī 'ásí.

“Dīyímvá â'dô ngã'á 'délé àwã bê átá lâ yī drī tā lēlê átá lâ yī kâ má 'á rī tãsí.

Gõ'dá òkó mvá â'dô kpá ngã'á 'délé àwã bê àndrê lâ yī drī tā lēlê àndrê lâ yī kâ má 'á rī tãsí.

Gõ'dá mvází yī â'dô ìyī kpá tā rī 'dī 'bá yī 'è'á ìtí àdrá lâ yī drī tā lēlê àdrá lâ yī kâ má 'á rī tãsí.’

Míkã 7.6

³⁷ “Ànī gólíyī ànī átá yī lē 'bá ànī àndrê yī bê ì'dí lãvũlì gãrã áamá lélé drī sī rī, nī ìcã kô â'dólé tā àrí 'bá áamá kâ ró. Gõ'dá ànī gólíyī â'dó 'bá mvá rī átá yī ró rī 'bá yī kpá rī'á ìtí, òzõ nī òrī ànī mvá yī lélé ì'dí lãvũlì gãrã áamá lélé drī sī rī, nī ìcã kpá kô â'dólé tā àrí 'bá áamá kâ ró.

³⁸ Òzõ òjílã àzã òlê trá áamá vó bêlé â'dólé tā àrí 'bá áamá kâ ró rī, gólã àâ'dô njãã lânō ùsúlí tā lēlê gólã kâ má 'á rī tãsí, òzõ òjílã gólã 'è 'bá fê lãlì-lãlì íyíkã njílí gõzó nī'á gólã rī ìpálé drī lâ, drílã lânō ùsúzó rī kátí. Gõ'dá òzõ òjílã rī 'dī ìcã kô tá rī 'dī 'èlê ìtí rī, gólã ìcã kô â'dólé tá àrí 'bá áamá kâ ró.

³⁹ Òjílã gólã tìbê rī 'bá tá gólíyī íyí pã kâ àngó nõ 'á rī 'èlé cé ì'dí gõzó lãtì áamá kâ àyélé rī, gólã ìcã kô lédrê-lédrê àdũkũ àkó rī ùsúlí. Gõ'dá gólã tìbê â'dó 'bá njãã íyí nyáányã fêlé lânō ùsúlí áamá tãsí rī, gólã â'dô lédrê-lédrê àdũkũ àkó rī ùsú'á.”

*Tā Yēsū drī tā átázó tā 'è'è tãndí òjílã kâ tá íyíkã pē 'bá yī drī rī tãsí rī
(Márãkõ 9.41)*

⁴⁰ Nīngá sī, Yēsū drī tā átázó òjílã gólíyī lãjó'á íyíkã rī 'bá yī drī 'è'á ùsúlã àcì gólíyíkã 'á rī tãsí kī, “Òzõ òjílã àzã òlãgũ ànī trá ùmú ró yī drī 'bã 'á rī, òjílã rī 'dī lãgũ 'dī mã ì'dí, gõ'dá kpá Ôvãrí gólã áamá àjólé bê rī ì'dí.

⁴¹ Gõ'dá òzõ òjílã àzã òlãgũ ànī gólíyī nī 'bá úlì Ôvãrí kâ átá bê tãlã ànī rī'á úlì Ôvãrí kâ átá 'bá ró rī, Ôvãrí â'dô drí-'à gólã ìcã 'bá rī fê'á òjílã rī 'dī drí, òzõ drílã 'è'á fêlã ànī drí rī kátí. Gõ'dá òzõ òjílã àzã òlãgũ ànī trá tá tãndí 'è 'bá ró rī, Ôvãrí â'dô kpá drí-'à tìbê 'è'á fêlã tá mbì 'bá drí rī fê'á ì'dí gólã drí.

⁴² Nī àzã, òzõ ní òpã òjílã àzí trá gbõ kó cé ìmvú ã'dí fëzó ì'dí òjílã rī 'dī drí mvũlì tãlã gólã tá àrí 'bá áamá kâ ì'dí, gbõ lé ndrêlé ngá tãkó ró rī, tá tãndí ànìkã 'dī tãsí rī, Ôvãrí â'dô drí-'à fê'á ní drí.”

11

Tā võrã 'bá Yõwãní bãbãtízí 'è 'bá ró rī kâ drí nízó

*Yēsū rī ìjílí rī
(Lúkã 7.18-35)*

¹ Gõ'dá nǐngá sǐ rǐ, Yésũ ndě bē tā ìmbâ drílâ â'dalé lǎjò'bá íyíkâ 'dǐ 'bá yí drí 'èlé 'dǐ 'bá yí rǐ, gõ'dá drílâ ngǎzó nǐlǐ jǎrǐbâ 'bãdrǐ Gǎlǐláyâ kâ rǐ 'bá yí 'ásǐ, nǐ'á òjǐlâ Ìfǐ ìmbá bē tā Ôvârí kâ sǐ, gõ'dá kpá tā pē bē.

² Gõ'dá ó'bã Yōwánǐ bǎbâtízǐ 'ē 'bá ró rǐ bē gǎnǐmǎ 'á rǐ, Yōwánǐ drí tā lǎrâkô Yésũ drí rǐ'á 'èlâ rǐ 'bá yí tā lâ ârízó. Ítí rǐ, drílâ ngǎzó vōrâ 'bá íyíkâ âzâ 'bá yí jòlé Yésũ ngálâ, nǐ'á Yésũ rǐ ìjǐlǐ, â'dô ró bē yí drí tā gólâ rǐ nyǎányâ tǎsǐ rǐ nǐzó.

³ Gõ'dá vōrâ 'bá 'dǐ 'bá yí câ ìyí bē Yésũ rǐ ùsúlǐ rǐ, drǐlǐyí Yésũ rǐ ìjízó kǐ, “Nǐ òjǐlâ gólâ 'ē'á âjólâ 'díyí pǎ 'bá ró rǐ ì'dǐ, ngátá mǎ òtē drē òjǐlâ âzâ ngǐ lâ ì'dǐ yǎ?”

⁴ Gõ'dá Yésũ drí tā-drǐ lògòzó drǐlǐyí kǐ, “Nǐ gō tā gólǐyí ãnǐ drí ndrélé trá gõ'dá kpá ârílǐ trá âmâ tǎsǐ rǐ 'bá yí átálé Yōwánǐ drí.

⁵ Má 'bã òjǐlâ Ìfǐ ãkó lé 'bá trá vō ndrélé ngbángbá, òjǐlâ gólǐyí òḡō ró rǐ 'bá yí trá âcǐ tólé tǎndí ró, gõ'dá òjǐlâ ârí bē rǐ 'bá yí rú'bá lâ édê rú trá ngbángbá, òjǐlâ bǐ-'bálé lâ drí âşǐlǐ rǐ trá tā ârí'á, òjǐlâ drâ 'bá rǐ 'bá yí ngâ ìyí trá òdrâ 'ásǐ, gõ'dá tā âtǐ-âtǐ tǎndí Ôvârí kâ áâ'dô trá rǐ'á pē'á lâ òjǐlâ gólǐyí ìzâ 'bá ró rǐ 'bá yí drí.

⁶ Nǐ ndrê drē, gbō lé tā gólǐyí má drí 'èlé rǐ 'bá yí ò'bã òjǐlâ dūũ nǐ âmâ gálé dó rǐ, Ôvârí â'dô òrē fē'á òjǐlâ gólǐyí âmâ gǎ 'bá kô tā 'dǐ 'bá yí tǎsǐ rǐ 'bá yí drí. Ítí rǐ, nǐ âtâ tā Yōwánǐ drí, gólâ òrǐ zââ tā lèlé má 'á.”

Tā Yésũ drí átálé Yōwánǐ bǎbâtízǐ 'ē 'bá ró rǐ tǎsǐ rǐ

⁷ Gõ'dá vōrâ 'bá Yōwánǐ kâ 'dǐ 'bá yí lǎvũ ìyí bē nǐ'á gólé rǐ, Yésũ drí ìtòzó rǐ'á tā átálé òjǐlâ dūũ gólǐyí rǐ 'bá yí bē rǐ 'bá yí drí Yōwánǐ rǐ tǎsǐ kǐ, “Kâyí gólâ ãnǐ drí nǐzó òmǎ 'álâ tā Yōwánǐ kâ ârílǐ rǐ 'á rǐ, nǐ ndrê â'dô ngâ 'ì tólâ yǎ? Nǐ ndrê òjǐlâ gólâ mbârâkâ ãkó òzō òmǎ ìlǐ drí 'ē'á bǐlâ vũdrǐ rǐ kâtí rǐ ì'dǐ yǎ? 'É'ē, â'dó ìtí kô.

⁸ Ngátá nǐ ìsũ ãnikâ bē-rǐ kǐ, nǐ â'dô òjǐlâ gólâ ítá tǎndí sũ 'bá rǐ ùsú'á ì'dǐ òmǎ 'á tólâ yǎ? 'É'ē â'dó ìtí kô. Òjǐlâ gólǐyí rǐ 'bá ítá tǎndí sùlǐ rǐ 'bá yí, rǐ ìyí rǐlǐ jó ǎngǐ ǎngǐ 'á jǎrǐbâ 'ásǐ.

⁹ Nǐ â'dâ drē ngâ gólâ ãnǐ drí nǐ'á ndrêlá kâyí ãnǐ drí nǐrǐ Yōwánǐ ngálâ tólâ rǐ sǐ rǐ má drí. Òzō nǐ ònǐ tā ǎngũ 'bá ndrêlé rǐ, 'dǐlǐ tǎ pǎtǐlǐ 'ì. Yōwánǐ rǐ'á tā ǎngũ 'bá 'ì, ãmbâ gólâkâ rǐ lǎvũ gǎrǎ tā ǎngũ 'bá âzâ 'bá yí kâ drǐlǐ sǐ.

¹⁰ Yōwánǐ ì'dǐ òjǐlâ gólâ Ôvârí drí tā átázó gólâ rǐ tǎsǐ tā ìgǐ íyíkâ 'á kǐ'á nǐ rǐ, yí â'dô lǎjò'bá íyíkâ âjò'á sǐsǐ, ãânǐ ró bē lǎtǐ édélé má drí ãnǐ-ãnǐ âmákâ rǐ tǎsǐ.

¹¹ “Má âtâ nõ ãnǐ drí tā pǎtǐlǐ ró, ãmbâ Yōwánǐ bǎbâtízǐ 'ē 'bá ró rǐ kâ rǐ lǎvũ gǎrǎ ãmbâ òjǐlâ gólǐyí tǐlǐ ndrǐ ǎngó nõ 'á bũúũ ǎndrô nõ rǐ 'bá yí kâ drǐlǐ sǐ. Gõ'dá òjǐlâ ndrǐ gólǐyí â'dó 'bá òjǐlâ Ôvârí kâ ró tā lèlê gólǐyíkâ má 'á 'díyí pǎ 'bá ró rǐ tǎsǐ rǐ 'bá yí lǎfálé 'ásǐ rǐ, òjǐlâ gólâ ãmbâ lâ drí â'dólé cé fǐnyáwá rǐ, ãmbâ gólâkâ lǎvũ gǎrǎ ãmbâ Yōwánǐ kâ drǐlǐ sǐ.

¹² Ítòlé kâyí gólâ Yōwánǐ drí ìtòzó tā Ôvârí kâ pèlé rǐ sǐ, âcálé bũúũ ǎndrô nõ, òjǐlâ ǎwǎlǎkǎ ró rǐ 'bá yí rǐ'á lǎḡō fē'á òjǐlâ Ôvârí kâ drí. Òjǐlâ rǐ 'dǐ 'bá yí rǐ ìyí tā rǐ 'dǐ 'èlé ònjǐ ró mbârâkâ sǐ.

¹³ Drē ǎkpâkâ'dã Yōwánǐ bǎbâtízǐ 'ē 'bá ró rǐ âjò ãkó âcálé bũúũ kâyí gólâ drí rǐzó tā Ôvârí kâ pèlé rǐ sǐ, tā gólǐyí 'ē 'bá rú 'èlé rǐ, tā ǎngũ 'bá yí ndrǐ tā ìgǐ Músâ kâ yí bē âtâ ìyí tā trá tā rǐ 'dǐ 'bá yí tǎsǐ.

14 Ōzō nī ōlē tā trá úlī tā ạngũ 'bá yí kâ 'dĩ 'á rī, nī â'dô nĩ'á lâ kī, Yōwánĩ bābātízĩ 'ē 'bá ró rī ĩ'dĩ tā ạngũ 'bá gólá Ôvârí drí tā lâ 'bálé trá 'ē'á ájólá ōzō tā ạngũ 'bá Ēlĩyā kâtí rī.

15 Ōzō ānĩ bĩ-'bálé āârĩ tā bê rī, 'dōvó nĩ ârĩ drē úlī nō 'bá yí.

16-17 “Ōjĩlā kạyĩ nō 'bá yí kâ gólĩyĩ vólé gā 'bá dó tā lēlé tā Ôvârí kâ 'á nō 'bá yí, áâ'dô gólĩyĩ ĩ' bĩ'á ōzō ā'dô kâtí yā? Gólĩyĩ rĩ'á nyé ōzō 'dĩyĩmvá gólĩyĩ vólé gā 'bá dó lāvĩlí āzĩ-āzĩ lâ yí bê vō ālō 'á rī kâtí. Ōzō 'dĩyĩmvá ōcā ĩyĩ lậrĩ trá rĩzó ậndú tōlé rī, gō'dá āzā 'bá yí ōgā trá dó ậndú tōlé rī, drĩlĩyĩ tā âtázó kĩ nĩ rī, 'Mā câ lậrĩ ậndú tōzó, gō'dá nĩ lēé ậndú tōlé āmá bê kō ā'dô tāsĩ yā?’ Gō'dá ōzō gólĩyĩ ōngō gbō āwó lôngó drĩlĩyĩ āwó ngōzó rī, gō'dá āzā 'bá yí ōgā kpá dó āwó ngōlé gólĩyĩ bê rī, drĩlĩyĩ tā âtázó kĩ nĩ rī 'Nĩ lēé kpá āwó ngōlé āmá bê kō ā'dô tāsĩ yā?’

18 Nĩ ndrē drē, Yōwánĩ bābātízĩ 'ē 'bá ró rī âcā bê rī, gólá nyá ngá nyānyā tândĩ kō, gō'dá gólá mvú ōdrá kpá kō. Tā rī 'dĩ tāsĩ rī, nĩ âtā kĩ nĩ rī, gólá cú lĩndrĩ ōnjĩ bê yí 'á.

19 Gō'dá má gólá Ôvârí drí ájólé úrú lésĩ rī âcā bê rī, má nyā ngá nyānyā tândĩ trá, gō'dá má mvú kpá ōdrá trá. Tā 'dĩ tāsĩ rī, áâtā tā âmá tāsĩ kĩ nĩ rī, 'Mĩ ndrē, nōō rĩ'á 'alé kō 'bá 'ĩ gō'dá kpá ōdrá mvú 'bá 'ĩ. Gō'dá gólá trō ōjĩlā ōnjĩ āzā 'bá yí trá â'dolé gólá rī rũ-lē-āzĩyā yí ró.' Gō'dá má kĩ nĩ rī tā āzā ĩ'dĩ nō, ānĩ ōjĩlā gólĩyĩ úlĩ Yōwánĩ kâ ârĩ 'bá úlĩ âmákā rī bê rī â'dô ĩyĩ nĩ'á lâ tā pậtĩ-pậtĩ ró. Úlĩ má drí rĩ'á âtálā nō rī Ôvârí kâ ĩ'dĩ.”

Tā Yēsũ drí tā âtázó ōjĩlā jặrĩbặ āzā 'bá yí kâ gólĩyĩ tā íyĩkā

lē 'bá kō rĩ 'bá yí rú rĩ

(Lúkặ 10.13-15)

20 Gō'dá nĩngá sĩ rī, Yēsũ drí tā âtázó ōjĩlā gólĩyĩ rĩ 'bá rĩlĩ jặrĩbặ gólĩyĩ gólá drí rĩzó tā lārākō āmbá tị drí ậ'dịzó tā lâ sĩ rī 'bá yí 'ēlé 'alá sĩ rī 'á rī 'bá yí rú, tālā ōjĩlā rī 'dĩ 'bá yí lēé ĩyĩ kō drĩ âdĩlĩ tā ōnjĩ ĩyĩkā rĩ 'bá yí 'ásĩ tā lēzó gólá 'á.

21 Gólá kĩ, “Ānĩ ōjĩlā jặrĩbặ Kōrázā kâ rĩ kâ rĩ 'bá yí gō'dá ānĩ ōjĩlā jặrĩbặ Bētāsédā kâ rĩ kâ rĩ 'bá yí bê, lậngō ōnjĩ tētē ā'dô 'ē'á 'dēlé ānĩ drĩ, tālā nĩ gā vólé dó tā lēlé má 'á. Nĩ ĩsũ drē tā jặrĩbặ Tírā kâ rĩ kâ gō'dá Sĩdónā kâ bê. Ôvârí ĩzā jặrĩbặ 'dĩ 'bá yí trá ặkũ ró tā ōnjĩ ōjĩlā gólĩyĩ rĩ 'bá tólā nā 'bá yí kâ tāsĩ. Gō'dá tí ōjĩlā jặrĩbặ 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ 'bá yí ōró ĩyĩ tā lārākō gólĩyĩ má drí rĩ'á 'ēlā ānĩ lặfále 'á rĩ 'bá yí ndrēé cú ĩyĩ lặfĩ sĩ rī, tí gólĩyĩ sō ítá lựrĩkũ ĩzā kâ trá ĩyĩ rú gōzó ófó fólé ĩyĩ drĩ, 'dĩlĩ āâ'dá ró bê kĩ, pậtĩ gólĩyĩ âdĩ drĩ trá 'wāā tā ōnjĩ ĩyĩkā rĩ 'bá yí 'ásĩ.

22 Mā âtā ānĩ drí tā pậtĩ ró, ānĩ ōjĩlā Kōrázā kâ gō'dá Bētāsédā kâ bê rī, kạyĩ gólá Ôvârí drí 'ēzó tā-vō ōjĩlā ndrĩ kâ kĩlĩ rĩ tú rī, lậngō gólá 'ē'á fēlā ānĩ drí rĩ â'dô 'ē'á lậvũlĩ gặrặ lậngō gólá Ôvârí drí 'ē'á fēlā ōjĩlā Tírā yí kâ Sĩdónā bê 'dĩ 'bá yí drí rĩ drĩ sĩ.

23 “Gō'dá ānĩ ōjĩlā Kặpặrặnặmặ kâ rĩ 'bá yí, nĩ ĩsũ ānĩkā bê-rĩ kĩ, Ôvârí āâ'dô ānĩ lặgủ'á yí ngálā úrú 'alá yā? Gólá â'dô ānĩ vũ'á lặsị gólá ēdélé Sātánā yí drí rĩ 'á. Gólá ícá kō ānĩ lặgủl, tālā nĩ gā vólé trá dó tā lēlé má 'á. Gō'dá nĩ ĩsũ drē tā Sōdómō kâ tĩbē Ôvârí drí ĩzālé trá ōjĩlā íyĩkā bê ặkũ ró tā ōnjĩ gólĩyĩkā tāsĩ rĩ tā lâ. Gō'dá tí tā lārākō gólĩyĩ ānĩ ōjĩlā Kặpặrặnặmặ kâ drí ndrēlé rĩ 'bá yí ōóró 'ēlā Sōdómō 'alá rĩ, tí ōjĩlā lâ yí âdĩ drĩ trá tā ōnjĩ ĩyĩkā rĩ 'bá yí 'ásĩ, gō'dá tí Ôvârí ícá jặrĩbặ 'dĩ ĩzālé kō, â'dô 'bặ'á drē bê rĩ'á zāā ácálé bũũũ āndrō nō.

24 Má âtâ ânî drí tã pãtĩ ró, ânî ôjílã Kãpērãnomã kã rí 'bá yí, kãyî gólã Ôvãrí drí 'ëzó tã-vó ôjílã ndrĩ kã kílĩ rí tú rí, lãnõ gólã 'ë'á fêlá ânî drí rí â'dô 'ë'á lãvũlĩ gãrã lãnõ gólã Ôvãrí drí 'ë'á fêlá ôjílã Sôdómõ kã 'dĩ 'bá yí drí rí drĩ sĩ."

Tã Ôvãrí drí tã iyíkã â'dázó ôjílã gólĩyĩ iyĩ nyãányã lôgõ 'bá õzõ 'dĩyĩmvã kãtĩ rí 'bá yí drí rí
(Lúkã 10.21-22)

25 Gõ'dá nĩngã sĩ rí, Yësũ drí ítõzó rĩ'á Ôvãrí rí luyĩlĩ kĩ nĩ rí, "Tátá, ní rí trá võ úrú 'álã rí 'á gõ'dá kpá ãngó nõ drĩlĩ kúmú ró, má luyĩ nĩ, tãlá ní lãpĩ tã pãtĩ ánĩkã rí trá ôjílã gólĩyĩ tã ãsũ 'bá kĩ'á nĩ rí, iyĩ lĩfĩ õmbã rõõ gõ'dá yĩ ãnĩ tã kpá rõõ rí 'bá yí drí sĩ. Ítĩ rí, ní â'dã tã rí 'dĩ 'bá yí trá trã ôjílã gólĩyĩ iyĩ nyãányã lôgõ 'bá õzõ 'dĩyĩmvã kãtĩ rí 'bá yí drí.

26 Tátá, sũ trá ní rú tã rí 'dĩ 'bá yí drí rú 'ëzó ítĩ 'dĩ."

27 Gõ'dá Yësũ drí tã átázó kĩ, "Ãmã átã ãfẽ drĩ-ãcê trá má drí â'dózó ngã ndrĩ drĩlĩ. Ítĩ rí, ôjílã ãzãkã ícã kô ãmã nĩlĩ Ôvãrí rí mvã ró, ãmã átã Ôvãrí nĩ mã cé nĩ. Gõ'dá ôjílã ãzãkã ícã kpá kô ãmã átã rí nĩlĩ. Gõ'dá mã rí gógó gólã rí mvã ró rí nĩ gólã cé nĩ, gõ'dá ôjílã gólĩyĩ mã drí nĩlĩ ãmã átã rí â'dázó drĩlĩyĩ rí 'bá yí bẽ."

Tã Yësũ drí tã átázó ôjílã gólĩyĩ lãnõ bẽ rí 'bá yí drí rí

28 Gõ'dá Yësũ drí tã átázó kĩ, "Ãnĩ gólĩyĩ â'dó 'bá lãnõ ngã lãnĩ kã bẽ rí, nĩ ânĩ mã ngálã, tãlá mã fẽ ró mbãrãkã bẽ ânĩ drí. Má â'dô ânĩ 'bã'á lówólẽ pĩpĩsĩlĩ ã' dĩ sĩ kãyî lãnõ kã rí 'bá yí 'á.

29 Nĩ 'bã ânĩ nyãányã drĩ-ãcê ãmãkã zêlé rú ã'bũ 'bá ãmãkã ró. Nĩ ârĩ tã gólĩyĩ mã drí rĩ'á átãlá ânĩ drí rí 'bá yí, nĩ gõ ró tã rí 'dĩ 'bá yí 'êlé ã'dĩ, tãlá mã â'dó kô sĩ lõmbã 'bá 'ĩ. Tã ãmãkã rĩ'á mãnisĩ, â'dó kô mbãrãkã sĩ. Ôzõ nĩ õ'ê tã rí 'dĩ 'bá yí trá ítĩ rí, nĩ â'dô lõvõ-lõvõ úsú'á ânĩ nyãányã drí.

30 Tã gólĩyĩ mã drí lãlé ânĩ drí 'êlé rí 'bá yí, mã â'dô mbãrãkã fẽ'á ânĩ drí 'ëzó lã lãnõ ãkó. Ítĩ rí, ngã gólĩyĩ mã drí lãlé ânĩ drí nĩlĩ rí rĩ'á tãlãfẽ ítĩ, â'dó kô ngã lãnĩ-lãnĩ 'ĩ."

12

Tã Yësũ drí iyĩ â'dázó kãyî rãtãã kã rí lĩpĩ lã ró rí
(Mãrãkõ 2.23-28; Lúkã 6.1-5)

1 Kãyî rãtãã kã* sĩ, Yësũ yí drí ngãzó nĩlĩ lãjõ'bã iyíkã yí bẽ kôrõ ãmvú ãdrúgú lĩnjĩ 'bã trá rí kã 'ásĩ. Gõ'dá lãjõ'bã gólãkã 'dĩ 'bá yí trá rĩ'á lõfó ró. Ítĩ rí, gólĩyĩ õtĩrĩ rĩ lãvũlĩ ãdrúgú 'dĩ 'bá yí rú sĩ rí, drĩlĩyĩ rĩzó ãdrúgú õsĩlĩ nyãlé.

2 Nĩngã sĩ, Pãrúsĩ ãzã 'bã yí õtĩrĩ lãjõ'bã Yësũ kã 'dĩ 'bá yí ndrẽ tã 'dĩ 'ërẽ 'á rí, drĩlĩyĩ tã átázó Yësũ drí kĩ, "Lãjõ'bã ánĩkã 'dĩ 'bá yí rí iyĩ tã gólã ãmã drí ãyélé kô 'êlé lã'bí ãmãkã vó ró rí 'êlé ítĩ kãyî rãtãã kã sĩ ã'dô tãsĩ yã?"*

3 Gõ'dá Yësũ drí tã-drĩ lôgõzó drĩlĩyĩ kĩ, "Nĩ zĩ tã gólã ãgĩlĩ kúmú ãngĩ Dãwúdĩ rí tãsĩ búkũ Ôvãrí kã 'á rí kô yã? Kãyî gólĩyĩ drí 'bãzó lõfó ró ãjũ 'bũ 'bã iyíkã yí bẽ rí 'á rí, gólĩyĩ 'ê ã'dô 'ĩ yã?

4 Gólĩyĩ fĩ trá jõ Ôvãrí kã 'á ãmbãtã fêlé trá ngã fêfê ró Ôvãrí drí rí nyãlé. Nĩ nĩ trá tãndĩ ró kĩ'á nĩ rí, cé drĩ-'bã lã'bí 'ê kã rí 'bã yí ãâyẽ ã'dĩ ngã nyãnyã

* 12:1 12.1 'Dĩ Sãbĩ sĩ, â'dó kô Gĩmã sĩ. * 12:2 12.2 Lã'bí Yúdã yí kã vó ró rí, ãâyẽ ôjílã kô ãdrúgú drĩ õsĩlĩ kãyî rãtãã kã sĩ, tãlá kãyî rãtãã kã 'á rí, ó'ê lõsĩ kô.

rí 'dĩ nyälé. Gbõ lé Dăwúdĩ yĩ nyâ bê ngá nyānyā rĩ 'dĩ rĩ, úzĩ gólĩyĩ kô lâ'bí ìzā 'bá ró.

⁵ Gõ'dá nĩ zĩ tã 'bã'bã gólĩyĩ ìgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á drĩ-'bá lâ'bí 'ẽ kâ rĩ 'bá yĩ tāsĩ rĩ kô yā? Gólĩyĩ rĩ lōsĩ 'èlé jó ạngĩ Ôvârí kâ 'á kạyĩ rātáã kâ sĩ. Gõ'dá úzĩ gólĩyĩ kô lâ'bí ìzā 'bá ró.

⁶ Má âtâ ânĩ drĩ tã pătĩ-pătĩ ró, ngá âzâ bê nōngá,* âmbã gólâkâ lậvũ gặặ âmbã jó ạngĩ Ôvârí kâ rĩ kâ drĩ sĩ.

⁷ Gõ'dá nĩ ìsũ drẽ tã gólâ ìgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rĩ, 'Tã gólâ má drĩ lélé lậvũ 'bá gặặ tã kōrōnyā zāzā kâ má drĩ rĩ drĩ sĩ rĩ 'dĩ nō, nĩ ndrê ìzā òjilā âzĩ kâ.' Úlĩ 'dĩ 'bá yĩ, mĩ nũ tã ífĩ lâ kô. Tĩ nĩ òró tã ífĩ lâ nũ rĩ, tĩ nĩ ícá kô tã kílĩ òjilā gólĩyĩ rĩ 'bá kô tã 'èlé ányâ ró rĩ 'bá yĩ rú.

⁸ Gõ'dá mã gólâ ájólé úrú lésĩ rĩ rĩ'á cú drĩ-ácê bê kạyĩ rātáã kâ drĩlĩ."

Tã Yēsũ drĩ ãgô ãzâ drĩ lâ drĩ ôgólé ôgô rĩ êdézó kpá

kạyĩ rātáã kâ 'dĩ sĩ rĩ

(Márākō 3.1-6; Lúkǎ 6.6-11)

⁹ Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yēsũ yĩ drĩ ngázó vō 'dĩ âyéle nĩzó filĩ jó tã Ôvârí kâ ârĩ kâ rĩ 'álâ.

¹⁰ Gõ'dá jó 'dĩ 'á tólâ rĩ, Yēsũ drĩ ãgô ãzâ drĩ lâ drĩ ôgólé ôgô rĩ ùsúzó. Gõ'dá Pậrúsĩ yĩ lâ'bí ìmbá 'bá ãzâ 'bá yĩ bê kpá bê rĩ'á ìyĩ tólâ. Gólĩyĩ ndrê ãgô gólâ drĩ lâ drĩ ôgólé ôgô 'dĩ bê rĩ, gólĩyĩ ìsũ tã trá kĩ, ngátá Yēsũ â'dô ãgô 'dĩ êdé'á yã rĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ ngázó Yēsũ rĩ ìjilĩ kĩ, "Ã'dô lâ'bí âmákâ vó ró rĩ, rĩ'á tãndĩ ró òjilā ngá lâzé bê rĩ êdéle kạyĩ rātáã kâ sĩ yã?" Gólĩyĩ rĩ 'dĩ Yēsũ rĩ mândikā lô'bã'á, òzō gólâ ò'è tã ányâ trá rĩ, ókĩ ró tã gólâkâ bê ònjĩ ró.

¹¹ Gõ'dá Yēsũ drĩ tã-drĩ lôgōzó drĩlĩyĩ kĩ, "Õzō òjilā ãzâ ãlô ânĩ lâfálé sĩ â'dô kạbĩlĩkĩ ìyĩkâ bê ãlô, gõ'dá kạbĩlĩkĩ gólâkâ 'dĩ ò'dê trá 'bú ạngĩ 'á kạyĩ rātáã kâ 'á rĩ, ááyé gólâ kô lôfōlā vólé 'bú 'ásĩ yã? Gólâ â'dô kạbĩlĩkĩ 'dĩ âsé'á.

¹² Lã'bí âmákâ âyé âmâ tã tãndĩ 'èlé kōrōnyā 'bã kâ pālé kạyĩ rātáã kâ sĩ. Gõ'dá nĩ ìsũ drẽ tã òjilā mvá kâ. Òjilā mvá tã lâzê gặặ kạbĩlĩkĩ tã drĩ sĩ. Ítĩ rĩ, lâ'bí âmákâ âyé âmâ tã tãndĩ 'èlé òjilā âzĩ pālé kạyĩ rātáã kâ sĩ."

¹³ Gõ'dá Yēsũ drĩ gōzó tã âtálé ãgô drĩ lâ drĩ ôgólé 'dĩ drĩ kĩ, "Nĩ ìjō ání drĩ." Gõ'dá ãgô 'dĩ drĩ ìyĩ drĩ ìjōzó mbĩ. Gõ'dá gólâ rĩ drĩ drĩ rú êdézó â'dólé tãndĩ ró, òzō drĩ lâ ãzâ rĩ kâtĩ.

¹⁴ Nĩngá sĩ, Pậrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngázó nĩlĩ vō 'dĩ âyéle tã ì'bĩlĩ Yēsũ rú, tãlâ yĩ ùsũ ró lậặ bê gólâ rĩ fũzó.

Tã Yēsũ gólâ Ôvârí drĩ nĩlĩ nĩ rú ì'bũ 'bá ìyĩkâ ró rĩ tāsĩ

¹⁵ Gõ'dá Yēsũ nĩ tã ìsũ Pậrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ kâ 'èzó ìyĩ fũlĩ 'dĩ bê rĩ, drĩlā ngázó nĩlĩ vólé vō 'dĩ 'ásĩ. Nĩngá sĩ, ò'bĩ dũvũ vō ãzâ 'bá yĩ 'ásĩ drĩ ngázó 'délé gólâ rĩ vó bélé. Gõ'dá òjilā gólĩyĩ ndrĩ ngá lâzé tĩ ngĩngĩ bê rĩ 'bá yĩ, gólâ drĩ gólĩyĩ êdézó ngá lâzé ìyĩkâ 'ásĩ.

¹⁶ Gõ'dá Yēsũ êdê òjilā gólĩyĩ ngá lâzé bê 'dĩ 'bá yĩ bê rĩ, gólâ drĩ drĩ-mbĩlĩ sōzó gólĩyĩ ìfĩ tã âtâ-âtâ bê kĩ, "Nĩ lôfō âmâ tã kô kĩ mã ââ'dô ã'dĩ ì'dĩ yã òjilā ãzākâ drĩ."

¹⁷ Tã 'dĩ 'è rú trá ìtĩ 'dĩ, tãlâ tã gólâ Ôvârí drĩ âtálé trá tã ạngũ 'bá Ísáyã tĩ ặkũ ró nã rĩ â'dô ró bê tã pătĩ ró. Gólâ kĩ,

¹⁸ "Nōô gólâ tĩbê mã drĩ nĩlĩ â'dólé rú ì'bũ 'bá âmákâ ró rĩ 'dĩ.

* 12:6 12.6 Ngá 'dĩ rĩ'á Yēsũ ì'dĩ. 12:7 12.7 Õsēyā 6.6.

- Gólâ ĩ'dí túbê má drí lélé rōô rí.
 Gō'dá gólâ rí tā sù trá má rú tákányĩ.
 Má â'dô Líndrí Tándí ámakâ âjô'á mbârâkâ sölé gólâ 'á,
 tãlâ gólâ òpē ró tā ngá pãpã kâ mbî rí bê òrĩ ndrĩ òjílã kâ ãngó 'ásĩ rí
 dri.
 19 Òzō gólâ òtirĩ rĩĩ tā ìmbálé rí, gólâ rí kô lâwãlé ngátá òtrélé.
 Ítí rí, òjílã gólíyĩ rí 'bá látĩ drĩ rí 'bá yí ârí gólâ kô òtrérē 'á.
 20 Lómí gólâ tólé pá sĩ rí, gólâ ícá kô ñólã,
 gō'dá gólâ ícá kpá kô lám bã gólâ rí 'bá kólé òcĩkã ró rí âdrálé,*
 cãlé búúú kâyĩ gólâ drí 'èzó látĩ ngá pãpã kâ ñjĩlĩ òjílã pãzó rí tú.
 21 Tã 'dí tãsí rí, òjílã 'bãsurú ndrĩ kâ â'dô ìyĩ lĩfĩ 'bã'á gólâ drĩ 'díyĩ pã 'bá
 ró."

Ìsáyã 42.1-4

*Tã Yésũ drí mbârâkâ íyíkã rĩzó tã lârákô 'élé rí tā lâ â'dázó kĩ, â'dó kô
 mbârâkâ Sātánã kâ ĩ'dí rí
 (Márãkô 3.20-30; Lúkã 11.14-23)*

22 Gō'dá ñngá sĩ, ãgô ãzã líndrí ònjí drí rĩ'á òmbélé òmbê rí âtrōzó âjílĩ
 Yésũ ngálã. Líndrí ònjí rí 'dĩ 'bã ãgô 'dĩ trá úlĩ átã ákó gō'dá kpá vō ndrē
 ákó. Gō'dá Yésũ drí líndrí ònjí 'dĩ drōzó volé ãgô 'dĩ 'ásĩ. Gō'dá gólã lófō
 líndrí ònjí 'dĩ bê rí, ãgô 'dĩ drí ngãzó rĩ'á úlĩ átãlé, gō'dá kpá lĩfĩ lâ drí rú
 ñjĩzó vō ndrélé dódó.

23 Ítí rí, ò'bĩ 'dĩ 'bá yí ndrē ìyĩ tā Yésũ drí 'élé 'dĩ bê rí, tĩ lâ ìyĩ drí â'dízó
 ndrúndrú. Gō'dá gólíyĩ drí tā ìjízó ìyĩ lâfálé 'ásĩ kĩ, "Ãgô ñô â'dô 'bã'á
 Dãwúđĩ rí ózōwã gólã Ôvãrí drí 'è'á âjólã 'díyĩ pã 'bá ró rí ĩ'dí yã?"

24 Gō'dá Pãrúsĩ ãzã 'bá yí ârí ìyĩ úlĩ ò'bĩ 'dĩ 'bá yí drí átãlé 'dĩ bê rí, gólíyĩ
 drí ngãzó tã átãlé Yésũ rú kĩ ñĩ rí, "Mbârâkã gólã Yésũ drí rĩzó tã lârákô
 'élé ĩ'dí sĩ lâ 'dĩ, drĩ-'bã líndrí ònjí kã Sātánã òrĩ ñĩ rĩ'á mbârâkã 'dĩ fēlé
 gólã drí rĩzó tã 'dĩ 'bá yí 'élé 'dĩ."

25 Gō'dá Yésũ ñĩ tã Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí drí rĩ'á ìsũlã 'dĩ trá. Gō'dá drílã gōzó
 tã átãlé gólíyĩ drí úlĩ mãnĩgō sĩ kĩ ñĩ rí, "Òzō òjílã 'bãdrĩ ãlô kã òcã ìyĩ lâfã
 trá âjũ 'bũlĩ ãkpã ìyĩ vō 'ásĩ rí, 'bãdrĩ 'dĩ â'dô 'dē'á, drílã rú ìzãzó. Òzō
 gō'dá òjílã jãribã ãlô kã ngátã 'bã-tĩ ãlô kã òcã ìyĩ lâfã rú fũlĩ ãkpã ìyĩ vō
 'ásĩ rí, â'dô ìyĩ 'dē'á drílã rú lâpēzó.

26 Gō'dá òzō Sātánã òrĩ ãkpã ñĩ líndrí ònjí íyíkã lâdrólé òjílã gólíyĩ líndrí
 ònjí bê rí 'ásĩ rí, 'dĩ gólíyĩ cã lâfã trá ãkpã ìyĩ vō 'ásĩ. Ítí rí, kũmũ gólãkã
 â'dô 'è'á 'bãlé âmbã-âmbã ró mbârâkã bê rí íyíkã ángô tí ró yã?

27 Gō'dá òjílã ãníkã rí ìyĩ bê líndrí ònjí lâdrólé òjílã 'ásĩ rí, ã'dĩ fē mbârâkã
 'dĩ ñĩ gólíyĩ drí yã? 'Dōvó ñĩ ìsũ drē tā 'dĩ vó lâ dódó, ñĩ gō ró tã-vó ámakã
 kílĩ mbĩmbĩ. Tã-vó gólíyíkã â'dô tã â'dã'á ãñĩ drí kĩ, ícã kô má drí líndrí
 ònjí lâdrólé òjílã 'ásĩ mbârâkã drĩ-'bã líndrí ònjí 'dĩ 'bá yí kã rí kã sĩ.

28 Gō'dá òzō pãtĩ Líndrí Tándí Ôvãrí kã òfē mbârâkã ñĩ má drí rĩzó líndrí
 ònjí lâdrólé rí, Ôvãrí â'dã tā trá kĩ, yí âjô mã trá 'díyĩ pã 'bá ró, tãlã òjílã
 ndrĩ òrĩ ró bê kũmũ íyíkã zélé."

29 Gō'dá Yésũ drí úlĩ mãnĩgō ãzã átãzó kĩ, "Ûgũ ícã kô filĩ òjílã gólã fãfã
 bê rí drí 'bã 'á, ñĩ'á ngã gólãkã ùgũlĩ jó 'ásĩ. Ícã trá ùgũ rí 'dĩ fãfã lâ drí
 lâvũzó gãrã fãfã 'bã-lípĩ 'dĩ kã drĩ sĩ* gólã drí 'bã-lípĩ 'dĩ òmbézó zãlô sĩsĩ
 rí, gólã òró gō ícãlé filĩ ñĩ'á ngã 'bã-lípĩ 'dĩ kã ùgũlĩ.

* 12:20 12.20 Úlĩ mãnĩgō 'dĩ 'bá yí, tā ífĩ lâ kĩ, Yésũ ícã kô òjílã gólíyĩ mbârâkã ákó rí 'bá yí gãlé
 dó. * 12:29 12.29 Úlĩ mãnĩgō 'dĩ tā ífĩ lâ kĩ, mbârâkã Yésũ kã lâvũ trá gãrã líndrí ònjí drōzó òjílã
 'ásĩ.

30 Má âtâ ânî drí, òzō òjílā āzâ āâ'dô kô má bê ngá ãlô ró rî, òjílā rî 'dĩ rĩ'á áamá ãjú-'bá-ãzí 'í.

31-32 Má âtâ ânî drí tâ pătĩ ró, òzō òjílā āzâ ò'è tâ ònjí āzâ 'bá yí trá Ôvârí rú ngátá āâtâ úlî ònjí Ôvârí rú rî, áâ'dô ícá'á tâ ònjí gólâkâ âyéélé. Gõ'dá òzō òjílā āzâ āâtâ úlî ònjí mâ rî gógó Ôvârí drí âjólé úrú lésĩ 'díyí pã 'bá ró nõ rú rî, áâ'dô kpá tâ ònjí òjílā rî 'dĩ kâ âyé'á. Gõ'dá òzō òjílā āzâ āâtâ úlî ònjí trá Líndrí Tândí Ôvârí kâ rú rî, Ôvârí ícá kô tâ ònjí òjílā rî 'dĩ kâ âyéélé, ngbãangbãno cãlé búúú ãzátú."

*Tã rĩzó òjílā pĩpĩsílí nĩlî úlî gólĩyî drí rĩ'á âtálâ rî sĩ rî
(Lúkã 6.43-45)*

33 Gõ'dá Yésũ drí kpá tâ âtázó kĩ nĩ rî, "Òzō nĩ òrî úlî âtálé rî, nĩ ìsũ vó lâ dódó. Òzō nĩ òlè fè lõ'wâ tândí rî úsúlî rî, ní â'dô úsú'á lâ fè tândí drĩ. Òzō gõ'dá fè rî 'dĩ ã'dô fè gólâ ònjí rî ì'dĩ rî, nĩ â'dô lõ'wâ ònjí rî úsú'á ì'dĩ fè rî 'dĩ drĩ. Tã 'dĩ tãsí rî, nĩ â'dô fè nĩ'á lõ'wâ lâ 'ásĩ.

34 Gõ'dá ânî Pãrúsĩ yí, ânî rĩ'á nyé òzō ãnĩ kâtí, tâ ìsũ ânî pĩpĩsílí 'á rî rĩ'á ònjí ró. Nĩ â'dô ícá'á tâ tândí âtálé íyíkâ ángô tí ró yã? Nĩ ndrè drè, òjílā rî íyíkâ fí té tâ íyí pĩpĩsílí 'á rî âtálé ì'dĩ.

35 Gõ'dá òjílā gólĩyî tândí ró rî, rî íyíkâ tâ tândí ìsúlî ì'dĩ. Tã 'dĩ tãsí rî, gólĩyî rî úlî tândí lõfólé ì'dĩ íyí pĩpĩsílí 'ásĩ. Gõ'dá ìtí rî, òjílā gólĩyî ònjí rî 'bá yí, gólĩyî rî íyíkâ tâ ònjí ìsúlî ì'dĩ. Tã 'dĩ tãsí rî, gólĩyî rî tâ ònjí lõfólé ì'dĩ íyí pĩpĩsílí 'ásĩ.

36 Gõ'dá má âtâ ânî drí, kâyî gólâ Ôvârí drí 'èzó tâ-vó òjílā ndrĩ kâ kílí rî tú rî, Ôvârí â'dô 'è'á tâ-vó âníkâ kílí úlî gólĩyî ndrĩ ânî drí âtálé vó lâ ìsũ ákó rî vó ró.

37 Ìtí rî, úlî âníkâ āzâ 'bá yí â'dô â'dálâ kĩ, nĩ 'è tâ mbî 'í, gõ'dá úlî āzâ 'bá yí â'dô â'dálâ kĩ, nĩ 'è tâ ányâ 'í."

Tã Yésũ drí tâ âtázó drĩ-'bá ángí Yúdã yí kâ gólĩyî gólâ rî ãjĩ 'bá tâ lârákô 'èlé ãyí drí rî 'bá yí rú rî

(Márãkô 8.11-12; Lúkã 11.29-32)

38 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, lõ'bí ìmbá 'bá āzâ 'bá yí gõ'dá Pãrúsĩ yí bê drí Yésũ rî ùjũzó kĩ, "Tã ìmbá 'bá, ní 'è tâ lârákô gólâ tĩ drí â'dízó rî áamá drí, tâlá mã nĩ ró bê kĩ, pătĩ Ôvârí âjô nĩ nĩ."

39 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tâ lõgólé òjílā 'dĩ 'bá yí drí tâ lõ ákô gólĩyíkâ yí 'á rî drí kĩ, "Ânî òjílā kâyî nõ 'bá yí kâ nõ rĩ'á òjílā ònjí 'í. Nĩ ró Ôvârí kô. Nĩ rî áamá ãjĩlî tâ lârákô 'èlé ânî drí ndrèlé ã'dô tãsí yã? Tã lârákô gólâ ânî drí 'è'á ndrèlá má sĩ rî â'dô 'bã'á cé òzō tâ lârákô gólâ Ôvârí drí 'èlé trá ákú ró tâ ángũ 'bá Yónã drí rî kâtí rî ì'dĩ.

40 Ákú ró nã 'bá yí sĩ, ã'bî ândrè tê Yónã bê rî, gólâ rî trá ã'bî ândrè nã 'á ãtú nã gõ'dá ngácî kpá nã. Á'dô 'bã'á kpá ãtí áamá tãsí. Mã gólâ Ôvârí drí âjólé úrú lésĩ 'díyí pã 'bá ró rî â'dô 'è'á rĩlî ãnyákú 'á ãtú nã gõ'dá ngácî kpá nã.

41 'Dõvó nĩ ìsũ drè òjílā Nínĩvè kâ tâ lâ. Yónã pè úlî Ôvârí kâ bê gólĩyî drí rî, drĩlĩyî tâ lèzó 'á lâ, gõ'dá gólĩyî âdĩ drĩ trá tâ ònjí íyíkâ 'ásĩ.* Ámbã ámakâ lõvũ gãrã ámbã Yónã kâ drĩ sĩ. Nĩ lèé tâ kô úlî ámakâ 'á ã'dô tãsí yã? Ânî òjílā kâyî nõ 'bá yí kâ nõ, nĩ ndrè drè, kâyî gólâ 'èzó tâ-vó òjílā kâ kílí rî tú rî, òjílā Nínĩvè kâ â'dô íyí ícícíyá 'è'á ânî rú Ôvârí ândrá, tâlá nĩ gã vólé trá dó tâ lèlé úlî ámakâ 'á.

* 12:41 12.41 Nĩ zĩ tâ òjílā Nínĩvè kâ 'dĩ 'bá yí tãsí búkú Yónã kâ 'á kápĩtã 3.

42 Gõ'dá nĩ ìsũ drě kpá kúmú ąngí gólâ ôkó ró â'dó 'bá 'bãdrĩ Sébã kã drĩlĩ rĩ tã lâ.* Gólâ rĩ'á ôkó tã nĩnĩ 'bá 'î. Gólâ ąngá trá ąnĩlĩ 'bãdrĩ íyíkã jējē ró nã lēsĩ, nĩ'á kúmú ąngí Sólômô rĩ ndrėlē, tãlã gólâ ąrĩ tã nĩnĩ kúmú Sólômô kã rōô 'dĩ tã lâ trá, ĩ'dĩ gólâ drĩ ąngázó ąnĩlĩ, tãlã Sólômô ĩĩmbã ró yĩ bē tã nĩnĩ íyíkã 'dĩ sĩ. Ầbã ámákã lậvũ gặặ kúmú Sólômô kã drĩ sĩ. Má ątã ąnĩ drĩ, ąnĩ ôjĩlã kặặ nō 'bá yĩ kã nō, kặặ gólâ Ôvãrĩ drĩ 'ězô tã-vô ôjĩlã kã kĩlĩ rĩ tú rĩ, ôkó 'dĩ â'dô ícícíyá 'ē'á ąnĩ rú Ôvãrĩ ąndrã, tãlã nĩ gã vólé dó tã lėlé má 'á."

Tã ągô-ągô lĩndrĩ ônjĩ kã flĩ kpá ó'dĩ ôjĩlã 'á rĩ tãsĩ
(Lúkã 11.24-26)

43 Gõ'dá nĩngã sĩ, Yēsũ drĩ kpá tã ątázó kĩ, "Ôzô ôodrô lĩndrĩ ônjĩ trá ôjĩlã 'ásĩ rĩ, lĩndrĩ ônjĩ 'dĩ â'dô nĩ'á lậmũ bē vō ągąngbėlē 'ásĩ, nĩ'á vō lōndã bē rĩzô 'á lâ. Ôzô gõ'dá gólâ ũũsũ vō kô rĩzô lōvólé 'á lâ rĩ,

44 gólâ â'dô tã ątã'á íyĩ nyąanyã drĩ kĩ, 'Má â'dô nĩ'á gólé ôjĩlã má drĩ ąfōzô 'alã sĩ rĩ 'á.' Ôzô ôjĩlã 'dĩ ặặ Lĩndrĩ Tåndĩ Ôvãrĩ kã kô rĩlĩ íyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á rĩ, lĩndrĩ ônjĩ 'dĩ â'dô ôjĩlã 'dĩ pĩpĩsĩlĩ lâ ũsũ'á drě zãã tãkó ĩtĩ. Úkũ 'á lâ trá ngbąngbã, gõ'dá éędē trá tåndĩ ró.

45 Gõ'dá lĩndrĩ ônjĩ 'dĩ â'dô nĩ'á lĩndrĩ ônjĩ ônjĩ lâ drĩ lậvũlĩ gặặ gólãkã drĩ sĩ rĩ 'bá yĩ ặdrĩlĩ nặ-drĩ-lã-rĩ, drĩlĩyĩ ąnĩzô filĩ ôjĩlã 'dĩ 'á. ĩtĩ rĩ, lĩndrĩ ônjĩ 'dĩ 'bá yĩ â'dô ôjĩlã 'dĩ 'ē'á ônjĩ tētē ró rōô lậvũlĩ gặặ gólã sĩsĩ rĩ drĩ sĩ. Ầ'dô ą'dó'á kpã ĩtĩ ôjĩlã kặặ nō 'bá yĩ kã gólĩyĩ vólé gã 'bá dó tã lėlé má 'á rĩ 'bá yĩ drĩ."

Tã Yēsũ drĩ tã ątázó íyĩ ąndrē yĩ tãsĩ íyĩ ặdrũpĩ yĩ bē rĩ
(Márãkô 3.31-35; Lúkã 8.19-21)

46 Gõ'dá Yēsũ ôtĩrĩ rĩ drě zãã tã ątálé ô'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, ąndrē lâ yĩ ặdrũpĩ lâ yĩ bē, drĩlĩyĩ ącázó ąnĩ'á gólâ rĩ lōndã bē. Drĩlĩyĩ ądrézô ąkpã ĩvĩ 'alã.

47 Gõ'dá drĩlĩyĩ ôjĩlã ălô jōzô filĩ jó 'alã, nĩ'á tã ątálé Yēsũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ánĩ ąndrē yĩ ąnĩ ặdrũpĩ yĩ bē, gólĩyĩ bē ĩvĩ 'alã, gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, nĩ ônĩ íyĩ ngálã, tãlã yĩ lē tã ątálé nĩ bē."

48 Gõ'dá Yēsũ drĩ tã-drĩ lōgōzô kĩ nĩ rĩ, "Ámã ąndrē íyíkã ấ'dĩ ĩ'dĩ ąmã ặdrũpĩ yĩ bē yã?"

49 Gõ'dá Yēsũ drĩ íyĩ drĩ ĩjōzô tã ąrĩ 'bá íyíkã 'dĩ 'bá yĩ ą'dálé, gõ'dá drĩlã ngázó tã ątálé kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ndrē drē, nō 'bá yĩ rĩ'á ąmã ąndrē yĩ ĩ'dĩ ąmã ặdrũpĩ yĩ bē.

50 ĩtĩ rĩ, ôjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá tã gólã ąmã ątã ũrũ 'alã rĩ drĩ lėlé ôjĩlã drĩ 'ėlé rĩ 'bá yĩ 'ėlé ĩ'dĩ rĩ, gólĩyĩ ĩ'dĩ ąmã ặdrũpĩ yĩ, ąmã ízô yĩ, gõ'dá ąmã ąndrē yĩ bē."

13

Í'dígówã órĩ rĩ 'bã kã úlĩ mẵnĩgō sĩ rĩ
(Márãkô 4.1-9; Lúkã 8.4-8)

1 Kặặ ălô-ălô 'dĩ sĩ rĩ, Yēsũ yĩ drĩ ngázó 'bã 'dĩ ąyéłé nĩzô lĩmvũ ąndrē Gãlĩlãyã kã tĩ 'alã, tãlã yĩ nĩ ró bē rĩlĩ tólã ôjĩlã ĩmbálé.

2 Gõ'dá ôjĩlã drĩ ĩtōzô rĩ'á ąnĩlĩ Yēsũ ngálã. Gõ'dá gólâ ndrē ôjĩlã 'dĩ 'bã yĩ bē rũ ê'bé'á ącálé dũũ yĩ lặặ rĩ, drĩlã ngázó mbãłé kōlōngbō 'á rĩlĩ

* 12:42 12.42 Nĩ zĩ tã ôkó 'dĩ tãsĩ 1 Kúmú 10 'á.

vũdrí. Gõ'dá òjílã ò'bí 'dĩ 'bá yí drí âdrézó ìyíkâ ìmvú ândrê 'dĩ gārã drí lâ 'á.

³ Gõ'dá Yésũ drí ìtòzò rĩ'á tã àmbá àzâ 'bá yí ìmbálé ò'bí 'dĩ 'bá yí drí úlí mǎnĩgõ yí sǐ í'dígówá yí bē. Gólâ kí nĩ rĩ, “Kâyî àzâ sǐ, àmvú 'wã 'bá àzâ drí ngázó nĩlì yí drí àmvú 'álâ nĩ'á òrĩ rĩlì.

⁴ Gõ'dá gólâ òtírĩ rĩ òrĩ rĩlì rĩ, òrĩ àzâ 'bá yí lò'dê ìyíkâ trá pávó tì 'á. Gõ'dá àrìwá ànĩ trá ù'dúlâ nyálé.

⁵ Gõ'dá òrĩ àzâ 'bá yí lò'dê ìyíkâ vò gólâ rövò bē ìnyákú lâ drí â'dózó cé fínýáwá rĩ 'á. Gõ'dá ìtí rĩ, òrĩ lâ drí âfözó mbälé 'wã'wã, tãlâ ìnyákú â'dó kò fífí ró.

⁶ Gõ'dá ìtú âfõ bē kälé gbílì-gbílì rĩ, drílâ ngá-àrú 'dĩ zázó, drílâ àndrázó 'lìlì, gõ'dá drílâ drázó, tãlâ ìndrìgò lâ fí kò dódó ìnyákú 'á.

⁷ Gõ'dá òrĩ àzâ 'bá yí lò'dê ìyíkâ àsõpá ngbũkpũ rĩ 'bá yí lãfálé 'á. Ìtí rĩ, drílìyì âfözó mbälé tãndì ró. Gõ'dá àsõpá 'dĩ 'bá yí drí ngá-àrú 'dĩ 'bá yí vözó, drílìyì drázó.

⁸ Gõ'dá òrĩ àzâ 'bá yí lò'dê ìyíkâ ìnyákú tãndì 'á. Drílìyì mbázó tãndì ró lò'wã 'wälé cõkpõ-cõkpõ. Gõ'dá àzâ 'bá yí drí lò'wã 'wázó kámá-âlò, àzâ 'bá yí 'wã ìyíkâ nyâ'dì-nâ, gõ'dá àzâ 'bá yí 'wã ìyíkâ nyâ'dì-trá-drì-lâ-ngá-mùdrì.

⁹ Gõ'dá òzò nĩ àârì tã bē rĩ, 'dövó nĩ àrì úlì 'dĩ 'bá yí dódó 'bälé ànì drì.”

*Tã ífí Yésũ drí rìzò tã ìmbálé úlì mǎnĩgõ sǐ í'dígówá bē rì
(Márãkõ 4.10-12; Lúkã 8.9-10)*

¹⁰ Nĩngá sǐ, tã àrì 'bá Yésũ kã rĩ 'bá yí drí ànìzò ìyì gólâ ngálâ tã ìjílì gólâ tì kí, “Tãlâ à'dò 'ì ní drí rìzò tã ìmbálé òjílã drí úlì mǎnĩgõ sǐ yã?”

¹¹ Gõ'dá Yésũ drí tã-drì lògözó drílìyì kí, “Ónyì ànì nyàányà trá, tãlâ tã Ôvârì kã gólâ drí lãpílì òjílã àzâ 'bá yí drí sǐ tã tìbê gólâ drí òjílã 'bázó rìlì kũmũ ìyíkâ zélé rĩ tãsì rĩ àá'dâ ró bē ànì drì. Gõ'dá rĩ'á àmbâ-àmbâ ró òjílã àzâ 'bá yí drí tã 'dì 'bá yí nìzò.

¹² Nĩ ndrê drê, òjílã gólìyì tã Ôvârì kã drí fìzò gólìyì drì rĩ, àá'dò gólìyì ìmbá'á ròò tã Ôvârì kã sǐ. Gólìyì à'dò 'bã'á tã nĩnì bē àmbá. Gõ'dá gólìyì tã àmákã drí fìzò gólìyì drì kò'dáwá rĩ, tã Ôvârì kã fínýáwá gólìyì drí nìlì 'dì ìcá kò gólìyì pälé, à'dò 'bã'á cú ìtí lòsì àkò.

¹³ Má rì tã ìmbálé úlì mǎnĩgõ sǐ í'dígówá bē, tãlâ tã gólìyì má drí rĩ'á 'èlâ rĩ, òjílã àmbá gólìyì rĩ 'bá ndrêlâ rĩ 'bá yí àmbê ìyì lĩfì kpãákũ, tãlâ ìyì òzò kò ìcá ndrêlâ. Ìtí rĩ, gólìyì ìcá kò tã ífí lâ nìlì. Gõ'dá tã má drí rĩ'á àtálâ rĩ, àrì ìyì bē rĩ, gólìyì jã ìyì bì vólé, tãlâ ìyì òzò kò ìcá àrìlâ. Ìtí rĩ, tã lâ fí kpá kò gólìyì drì. 'Dì tã ífí gólâ má drí rìzò gólìyì ìmbálé úlì mǎnĩgõ sǐ í'dígówá bē rĩ 'dì 'dì.

¹⁴ Ìtí rĩ, tã gólâ tã àngũ 'bá Ìsáyã drí àtálé trá àkũ ró gólìyì tãsì rĩ rĩ'á tã pãtĩ 'ì, kí'á nĩ rĩ,

'Nĩ à'dò úlì àmákã àrì'á, gõ'dá tã lâ ìcá kò filì ànì drì.

Nĩ à'dò tã gólâ má drí rĩ'á 'èlâ rĩ ndrê'á, gõ'dá nĩ ìcá kò tã ífí lâ nìlì.

¹⁵ Tí òjílã 'dì 'bá yí drì lâ yì òró 'bãã kò àmbâ-àmbâ ró,

gõ'dá gólìyì òró ìyì bì-'bálé àsì kò kpãákũ,

gõ'dá òró ìyì kpá lĩfì àmbê kpãákũ kò rĩ,

tí lĩfì lâ yì ndrê tã nô trá,

tí bì-'bálé lâ yì àrì tã nô trá,

tí tã àmákã fì nô trá gólìyì drì.

Gõ'dá gólìyì àjã drì nô trá àgölé má ngálâ,

má pá ró gólìyì bē.'

Īsáyā 6.9-10

16 “Ānī tā árí 'bá ámákā rī 'bá yī, ānī rī'á ândrâ-tândī bê, tâlâ nī nǐ ānī ĩfī trá tâ ámákā ndrêlé dódó, gō'dá nī nǐ ānī bī-'bálé kpá trá tâ ámákā árílí dódó gōzó 'êlâ tândí ró.

17 Má âtâ ānī drí tâ pătǐ ró, tâ ângũ 'bá dũú gólíyī â'dó 'bá âkũ ró nā 'bá yī gō'dá tâ mbī 'bá dũú Ôvârí kâ āzâ 'bá yī bê, gólíyī lē ĩyī trá tákányī tâ gólíyī ānī drí rī'á ndrêlé ngbâângbânō ānī ĩfī sī nō 'bá yī ndrêlé, gō'dá gólíyī ícá kô ndrêlá. Gólíyī lē trá kpá tâ gólíyī ānī drí rī'á árílâ ngbâângbânō rī árílí ĩyī bī sī, gō'dá gólíyī ícá kpá kô árílâ.”

*Tā Yēsũ drí í'dígówá órī rī 'bá kâ 'dī tâ ífí lâ â'dázó rí
(Márākō 4.13-20; Lúkã 8.11-15)*

18 Gō'dá Yēsũ drí ítōzó í'dígówá órī rī 'bá kâ 'dī tâ ífí lâ â'dalé. Gólâ kī nī rī,

19 “Nī árí drē, órī gólíyī 'dē 'bá látì 'á rī, 'dī ōjílâ gólíyī tâ âtî-âtî tândí kũmũ Ôvârí kâ rī tāsī rī árí 'bá, gō'dá tâ lâ fí gólíyī drī dódó kô. Ítí rī, Sātânâ drí ânīzó úlì gólíyī drí árílí 'dī trólé volé gólíyī pīpīsilí 'ásī.

20 Gō'dá órī gólíyī 'dē 'bá ĩnyákú rōvō bê rī 'á rī, 'dī rī'á ōjílâ gólíyī tâ âtî-âtî tândí 'dī árí 'bá dódó, gō'dá drílíyī tâ lēzó 'á lâ âyīkō sī.

21 Gō'dá tâ lēlê gólíyíkâ â'dó kô cú mbârákâ bê rōô. Ítí rī, úlì gólíyī drí árílí 'dī 'bá yī ícá kô rílí zââ gólíyī pīpīsilí 'á. Gō'dá ōzō kâyī ĩzâ kâ ââcâ trá rī, ngâtâ ōzō óôfē lâņō ōnjí tētē trá gólíyī drí tâ lēlê gólíyíkâ tāsī rī, drílíyī tâ lēlê ĩyíkâ 'dī âyézó 'wââ ró.

22 Órī gólâ 'dē 'bá âsōpâ ngbũkpũ lâfálé 'á rī, 'dī rī'á ōjílâ gólíyī tâ âtî-âtî tândí Ôvârí kâ 'dī árí 'bá dódó gōzó tâ lēlé 'á lâ. Gbō lé ítí rī, gólíyī rī'á tâ ĩsũ bê rōô ngá gólíyī ângó nō 'á nō 'bá yī tāsī. Ítí rī, gólíyī lē â'dolé ngá-drī âmbá bê. Tâ ĩsũ gólíyíkâ 'dī â'dô gólíyī âdó'á. Ítí rī, tâ lēlê gólíyíkâ Ôvârí 'á 'dī drí â'dózó cú ítí lō'wâ âkó.

23 Órī gólâ 'dē 'bá ĩnyákú tândí 'á rī, 'dī rī'á ōjílâ gólíyī tâ âtî-âtî tândí Ôvârí kâ 'dī árí 'bá drílíyī tâ lēzó 'á lâ pīpīsilí âlô sī rī 'bá yī ĩ'dí. Ítí rī, āzâ 'bá yī drí lō'wâ 'wâzó âcálé kámâ-âlô tâ 'ê'ê tândí gólíyíkâ sī, āzâ 'bá yī 'wâ ĩyíkâ nyâ'dî-nâ, gō'dá āzâ 'bá yī 'wâ ĩyíkâ nyâ'dî-âlô-drī-lâ-ngâ-mùdrí.”

Í'dígówá Yēsũ drí âtálé tâ írírí ôngî-ôngî kâ ĩfó 'ásī rī tāsī rí

24 Gō'dá nīngá sī, Yēsũ drí ítōzó í'dígówá āzâ âtálé ô'bí 'dī 'bá yī drí kī, “Tâ gólâ Ôvârí drí 'êzó ōjílâ gólíyī rī 'bá ĩyī kũmũ ĩyíkâ zélé rī vó lâ yī ndrêlé rī rī'á nōtí. Āgô āzâ drí âmvú ĩyíkâ 'wâzó, gō'dá drílâ ĩfó órī tândí rīzó âmvú ĩyíkâ 'dī 'á.

25 Gō'dá ngâcì āzâ sī, ōjílâ ôtírí 'bââ ĩyī ndrī â'dú kō'á rī, âjú-'bá-âzí âmvú lípì 'dī kâ drí ânīzó kírí ró írírí ífí rílí dró ĩfó gólâkâ rílí 'dī 'bá yī lâfálé sī. Gō'dá drílâ íyīngá ngâzó lâvũlì.

26 Gō'dá ĩfó 'dī 'bá yī ôtírí 'bââ âfô'á mbâlê lō'wâ 'wâlê rī, gō'dá írírí 'dī 'bá yī drí kpá âfōzó mbâlê 'dũwâ ĩfó 'dī 'bá yī bê.

27 Gō'dá rû ĩ'bũ 'bá âmvú lípì 'dī kâ 'dī 'bá yī ndrê ĩyī írírí rī 'bá âfólê ĩfó lâfálé sī 'dī 'bá yī bê rī, drílíyī ngâzó nílí âmvú lípì 'dī ĩjílí kī, 'Ámbá, ákī, ní rī fí cé ĩfó órī ĩ'dí âmvú âníkâ 'dī 'á kô yâ? Gō'dá írírí âfô 'bá 'á lâ rōô 'dī 'bá yī úsũ rû ĩyíkâ ângô lésí yâ?”

28 Gō'dá âmvú lípì 'dī drí tâ-drī lôgōzó drílíyī kī, 'Ájú-'bá-âzí rī ĩyī írírí 'dī 'bá yī nī.' Ítí rī, rû ĩ'bũ 'bá gólâkâ 'dī 'bá yī drí gólâ rī ĩjízó kī, 'Ā'dô bê ítí rī, ní lē tâ-drī trá âmâ drí nízó írírí 'dī 'bá yī ôngílí volé yâ?”

29 Gõ'dá ìtí rí, ámvú lípî 'dĩ drí kpá tâ-drĩ lògõzó drílìyî kî, “É'è, nĩ òngí drè kò ngbãangbãno, tâlá nĩ òzó gõ'dá kò ìfó òngí kpãá gólìyî bè.

30 Nĩ àyè drè írírí 'dĩ 'bá yî òmbâ ró ìyî 'dũwã ìfó 'dĩ 'bá yî bè cãlé búúú pará rízó ìfó ñòlé rí 'á. 'Dĩ vósí rí, má â'dô tâ âtá'á lósí 'è 'bá ámakâ rí 'bá yî drí, gólìyî òngí ró ìyî drè írírí 'dĩ 'bá yî síjì, gólìyî òombè ró tũ vò ãlô 'á zãlé lãsí sî, gõ'dá gólìyî ògõ ró ìfó ñòlé 'bãlé èró 'á.’ ”

Úlì mǎnīgō látì gólâ òjìlâ Ôvârí kâ drí 'èzó lizólé âcálé dũú rí tãsí rí (Márākō 4.30-32; Lúkã 13.20-21)

31 Gõ'dá Yésũ drí úlì mǎnīgō ãzâ âtázó rî òjìlâ gólìyî 'è 'bá â'dólé òjìlâ Ôvârí kâ ró rí 'bá yî tãsí. Gólâ kî, “Látì gólâ Ôvârí drí 'èzó òjìlâ dũú 'bãlé lizólé â'dólé òjìlâ íyíkâ ró rí rí'á òzõ ãgõ ãzâ gólâ lí'ba ífí ì'dì 'bá ámvú íyíkâ 'á rí kâtí.

32 Gbõ lé lí'ba ífí 'dĩ rí'á fínyáwá ìtí rí, gõ'dá òtírí âfõô rí, â'dô mbã'á âcálé fê ángí ró. Ìtí rí, ãríwá â'dô ìyî rí'á gárá lâ 'dĩ 'bá yî drĩ. Â'dô â'dó'á kpá ìtí òjìlâ dã gólìyî rí 'bá ámâ vó lòbèlé rí 'bá yî drí, gólìyî â'dô 'è'á lizólé dũú ìtí ìzátú.”

33 Gõ'dá nĩngá sí rí, Yésũ drí kpá úlì mǎnīgō ãzâ âtázó tâ ãlô-ãlô 'dĩ tãsí. Gólâ kî, “Látì gólâ Ôvârí drí 'èzó òjìlâ íyíkâ 'bãlé lizólé dũú rí kpá rí'á òzõ òkó ãzâ gólâ lè 'bá ãmbãtã íyíkâ ákú sí rí 'bèlé rí kâtí. Gólâ â'dô 'ã'ì-ãrá âtrõ'á ãmbá gõzó ákú âtrólé fínyáwá ìtí dãlé 'á lâ. Ìtí rí, ákú fínyáwá 'dĩ drí 'ã'ì-ãrá 'dĩ 'bãzó ãpìlì ãmbá.”

34-35 Yésũ rí kò ò'bí ìmbálé cú ìtí úlì mǎnīgō ákó í'dígówá bè. Gólâ rí gólìyî ìmbálé úlì mǎnīgō sí í'dígówá bè 'dĩ, tâlá úlì gólâ tâ àngũ 'bá Ôvârí kâ drí âtalé trá ákú ró Yésũ rí tãsí rí nã 'bá yî â'dô ró bè tâ pãtĩ ró. Úlì rí 'dĩ 'bá yî kî,

“Má â'dô tâ âtá'á ãnì drí úlì mǎnīgō sí í'dígówá bè.

Má â'dô tâ gólìyî lãpìlì kírì ìtõ vò àngó nò kâ 'ásí rí 'bá yî â'dá'á ãnì drí úlì mǎnīgō sí í'dígówá bè.”

Lôngó 78.2

Tã Yésũ drí í'dígówá írírí òngí-òngí kâ ìfó 'ásí ífí lâ â'dázó rí

36 Nĩngá sí, Yésũ yî drí ngãzó ò'bí 'dĩ 'bá yî àyélé tâ ârí 'bá íyíkâ yî bè nĩzó gólé 'bã 'álâ. Gõ'dá gólìyî câ bè 'bã 'álâ rí, tâ ârí 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ãnĩzó ìyî gólâ rí ìjìlì kî, “Ní â'dã drè í'dígówá ánikâ írírí ífí kâ rílì ámvú ìfó kâ 'á 'dĩ ìtõ lâ ãmã drí.”

37 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó í'dígówá 'dĩ tâ ífí lâ â'dálé drílìyî. Gólâ kî, “Ãgõ gólâ òrì ìfó kâ rí 'bá ámvú íyíkâ 'á 'dĩ mã gólâ Ôvârí drí àjólé ùrú lésí nò ì'dì.

38 Gõ'dá ámvú rí gógó íyíkâ àngó nò ì'dì. Gõ'dá òrì ìfó kâ 'dĩ íyíkâ òjìlâ gólìyî 'è 'bá â'dólé òjìlâ Ôvârí kâ ró rí 'bá yî ì'dì. Gõ'dá òrì írírí kâ 'dĩ íyíkâ òjìlâ gólìyî Sãtãnã kâ ró rí 'bá yî ì'dì.

39 Gõ'dá àjù-'bã-ãzì gólâ òrì ònjí írírí kâ rí 'bá 'dĩ íyíkâ Sãtãnã ì'dì. Kãyì ìfó ñò kâ 'dĩ íyíkâ kãyì àdũkũ àngó nò kâ rí ì'dì. Gõ'dá lósí 'è 'bá ngá gólìyî ámvú 'á rí ñòlé rí íyíkâ mãlãyíkã Ôvârí kâ rí 'bá yî ì'dì.

40 “Òzõ írírí è'bèrè tũ vò ãlô 'á zãlé lãsí 'á rí kâtí, â'dô rú 'è'á kpá ìtí kãyì àdũkũ àngó nò kâ sí.

41 Gõ'dá mã â'dô mãlãyíkã ámakâ àjó'á. Gólìyî â'dô ãnì'á òjìlâ gólìyî rí 'bá òjìlâ ãzì 'bãlé tâ ònjí 'èlé rí 'bá yî è'bèlé ndrì àngó Ôvârí drí 'bãlé nò 'ásí, gõ'dá kpá gólìyî ndrì rí 'bá tâ ònjí ãzâ 'bá yî 'èlé rí 'bá yî bè.

42 Gõ'dá mālāyíkā 'dī 'bá yī â'dô gólīyī trõ'á vūlī lāsī rã'dã êdélé Sātánā yī drí rī 'á vélé tólā ngbá. Gólīyī â'dô ãwó ngõ'á sị-gílí nyānyā bē, ngá lāzé-lāzé ònjí 'dī drí sī.

43 Gõ'dá òjílā gólīyī rī 'bá tā mbị Ôvârí kâ 'élé rī 'bá yī, gólīyī â'dô lậgú'á lậgú òzō ỉtú kâtí ãngó ó'dí gólīyī átá Ôvârí kâ rī 'álâ. Òzō nī ã'dô bị bē rī, 'dõvó nī ârī drē úlị ámákâ 'dī 'bá yī dódó."

Tā â'dô-â'dô òjílā Ôvârí kâ ró rī tā lâ drí â'dózó tā ạngí ró rī

44 Gõ'dá nīngá sī, Yēsū drí úlị mănĩgō ãzâ âtázó rị tā â'dô-â'dô òjílā Ôvârí kâ ró rī kâ tāsī. Gólâ kī, "Tā â'dô-â'dô òjílā Ôvârí kâ ró rī kâ rī'á nyé òzō ãgō ãzâ gólâ nī 'bá ngá gólâ lậgí lâ drí â'dózó rō òzō dáãbō kâtí lậpílí trá vō ạmvú kâ 'á rī ùsúlí rī kâtí. Gõ'dá gólâ ndrē ngá rī 'dī bē rī, drílâ lậpízó lâ kpá ó'dí vō rī 'dī 'á. Gõ'dá drílâ ngázó nī'á gólé yí drí 'bã 'álâ, nī'á ngá íyíkâ 'bã kâ lậzílí gílí ndrī vólé, ã'dô ró yí drí â'dózó lậfâ bē dũũ ãgōzó ạmvú vō 'dī gílí, ã'dô ró bē íyī nyānyā kâ ró, gõ'dá ngá gólâ òzō dáãbō kâtí 'dī, yí trõ ró bē yí drí.

45 "Gõ'dá â'dô-â'dô òjílā Ôvârí kâ ró rī kpá rī'á òzō ngá lậzị 'bá gólâ nī 'bá ngá 'díyí lô'í kâ sūsū ró zílí pérélê rī lônđã bē gílí rī kâtí.

46 Gõ'dá drílâ pérélê ãzâ sūsū ró lậgí lâ drí lậvũlị gặặ rī ùsúzó. Gõ'dá gólâ ùsũ pérélê 'dī bē rī, drílâ nızó ngá íyíkâ lậzílí gílí ndrī vólé, gõ'dá drílâ pérélê 'dī gízó yí drí."

Tā Yēsū drí úlị mănĩgō âtázó tā Ôvârí drí òjílā íyíkâ êpézó trólé úrú 'álâ rī tāsī rī

47 Gõ'dá nīngá sī, Yēsū drí kpá úlị mănĩgō ãzâ âtázó kī, "Tā Ôvârí drí 'ézó òjílâ íyíkâ êpélé trólé úrú 'álâ rī rī'á nyé òzō ỉ'bị 'bē 'bá ãzâ 'bá yí nī 'bá ỉ'bị 'bélé áyágá 'álâ ìmbá sī gõ'dá drílīyī ỉ'bị tị úrúzó dũũ ìmbá íyíkâ 'dī 'á rī kâtí.

48 Gõ'dá drílīyī gōzó ìmbá 'dī âsélé ỉvī ángálangâ drị 'álâ. Gõ'dá drílīyī ỉ'bị gólīyī tândí rī yí êpézó 'bále bậgã 'á, gõ'dá ngá lédrē-lédrē ònjí rī 'bá yí êpézó vūlị vólé.

49 Â'dô 'ê'á rú 'élé kpá ỉtí kậyị ặdũkũ ãngó nō kâ sī. Mālāyíkâ Ôvârí kâ â'dô ỉyí ânī'á òjílâ gólīyī ònjí rī 'bá yí lậfále lâ cále òjílâ gólīyī tândí rī 'bá yí rú sī.

50 Ỉtí rī, áâ'dô òjílâ ònjí 'dī 'bá yí trõ'á vūlī lāsī 'á. Tólâ gólīyī â'dô ãwó ngõ'á sị-gílí nyānyā bē ngá lāzé-lāzé lāsị kâ 'dī drí sī."

51 Gõ'dá Yēsū drí tā ỉjízó tā ârī 'bá íyíkâ 'dī 'bá yí tị kī, "Tā 'dī 'bá yí fị trá ânī drị yã?" Gõ'dá drílīyī tā 'dī drị lâ kōzó kī, "Áwô, tā 'dī 'bá yí fị trá âmâ drị."

52 Gõ'dá Yēsū drí kpá tā âtázó drílīyī kī nī rī, "Rī'á tândí ró òzō ã'dô trá ỉtí rī, tậlâ lậ'bị ìmbá 'bá gólâ tá Ôvârí kâ ỉlị 'bá gõ'dá drílâ gōzó rílí kũmũ Ôvârí kâ zélé rī, gólâ rī'á nyé òzō 'bã-lípị gólâ ngá tândí ó'dí íyíkâ lỏfô 'bá ngá tândí ặkũ bē vō gólâ drí lậpízó lâ rī 'ásī tá tândí 'ézó ỉ'dí sī lâ yí rī kâtí. Gólâ â'dô tá Ôvârí drí â'dále ặkũ ró rī 'bá yí ỉlị'á tá Ôvârí drí â'dále ngbẫngbẫnō rī 'bá yí bē."

53 Nīngá sī, Yēsū ndē bē tá ìmbâ íyíkâ úlị mănĩgō sī 'dī 'bá yí rī, drílâ ngázó nílí vólé nīngá sī.

Tā òjílâ Yēsū rī nyānyā kâ rī 'bá yí drí vólé gázó dó tá lélé gólâ 'á rī (Márākō 6.1-6; Lúkạ 4.16-30)

⁵⁴ Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū drí ngāzó nĩ'á gōlé jārībā iyī nyāányā ká Nāzārētā rī 'álā. Gõ'dá gólā cá bē tólā rī, drílā nĩzó filí jó tā Ôvārí ká ārī ká 'álā, rī'á òjílā ìmbálé. Ítí rī, òjílā ārī iyī tā gólā drí rī'á ìmbálā 'dī 'bá yī bē rī, tī lā iyī drí à'dízó. Gõ'dá drílīyī ngāzó tā átálé Yésū rú kī, “Āgō nō úsū iyíkā tā nīnī rōō mbārākā bē rīzó tā lārākō 'élé nō ā'dô 'ásī yā?”

⁵⁵ Mā nī gólā trá tándí ró. Gólā ĩ'dī āgō gólā rī 'bá ngá êdélé fē 'ásī rī mvá lā ĩ'dī. Āndrē lā Mārīyā ĩ'dī. Gõ'dá àdrúpī lā yī ĩ'dī Yākóbā, Yōsépā, Sīmónā gõ'dá kpá Yúdā.

⁵⁶ Gõ'dá ízó lā yī ndrī 'dó rī'á iyī āmá bē nōngá. Gõ'dá gólā à'dô rú jā'á à'dolé tā nīnī 'dī 'bá yī bē rōō gõ'dá kpá mbārākā bē rōō 'dī iyíkā ángō tī ró yā?”

⁵⁷ Ítí rī, òjílā 'dī 'bá yī drí à'dózó àwā ró Yésū bē, Gõ'dá drílīyī Yésū rī gāzó dó līfī ìmbá 'bá ró. Gõ'dá ĩtí rī, Yésū drí ngāzó tā átálé drílīyī kī, “Órī tā àngū 'bá ìnjīlī ìnjī vō 'ásī ndrī. Gõ'dá cé òjílā 'bādrī gólā rī nyāányā ká rī 'bá yī gõ'dá òjílā 'bā-tī gólākā rī ká rī 'bá yī bē ìnjīlī iyī gólā kō.”

⁵⁸ Tālā tā lē ākō òjílā 'dī 'bá yī ká tāsī rī, gólā 'é tā tī drí à'dízó rī 'bá yī kō āmbá 'bādrī iyíkā 'dī 'á nĩngá.

14

*Tā òdrā Yōwānī bābātízī 'ē 'bá ró rī ká tāsī rī
(Mārākō 6.14-29; Lúkã 9.7-9)*

¹ Kàyī nā 'bá yī sī rī, Ēródē Ānītípā ĩ'dī kúmú àngí 'í 'bādrī Gālīláyā ká drīlī. Gõ'dá drílā rīzó tā lārākō Yésū drí rī'á 'ēlā rī 'bá yī tā lā yī ārílī.

² Gõ'dá Ēródē ārī tā lārākō 'dī 'bá yī tā lā bē rī, gólā drí tā átázó Yésū rī tāsī tā lōgō 'bá iyíkā rī 'bá yī drí kī, Yésū āā'dô pātīlī Yōwānī bābātízī 'ē 'bá ró rī ĩ'dī. Gólā òlīdrī trá ó'dí òdrā 'ásī mbārākā bē. ĩ'dī gólā drí à'dózó cú mbārākā bē rīzó tā lārākō 'dī 'bá yī 'élé 'dī.

³⁻⁵ Nī ndrē drē, tā gólā òdrā pá àsé 'bá Yōwānī drīlī rī ĩ'dī nō. Sīsī rī, kúmú Ēródē drí àdrúpī lā Filīpō rī òkó rú bē Ērōdíyā rī drī ìzāzó. Gõ'dá drílā òkó 'dī pāzó àdrúpī lā drīgá sī trōlé yī drí òkó ró. Gõ'dá Yōwānī ndrē tā Ēródē drí 'élé 'dī bē rī, gólā drí gōzó tā lōgōlé Ēródē drīlī kī, “Ā'dó kō tā mbī ró ní drí òkó pāzó ànī àdrúpī drīgá sī.” Gõ'dá Ēródē ārī tā Yōwānī drí átálé yī drí 'dī bē rī, drílā ngāzó àwā ró Yōwānī bē 'ézó gólā rī fūlī. Gõ'dá Ēródē 'é bē Yōwānī rī fūlī rī, gólā drí à'dózó ūrī ró tā ĩsū òjílā Yúdā yī ká rī 'bá yī ká tāsī, tālā gólā nī trá kī, òjílā Yúdā yī ká rī 'bá yī nī iyī trá kī Yōwānī ā'dô rī'á tā àngū 'bá 'í. Tā 'dī tāsī rī, gólā 'bāá tā kō Yōwānī rī fūzó, gõ'dá gólā drí tā 'bāzó Yōwānī rī àrúzó òmbélé 'bālé gānīmā 'á.

⁶ Nĩngá sī, kàyī Ēródē rī tīzó 'á lā rī àcā bē rī, gólā drí kārāmā àngí 'ézó. Gõ'dá gólā drí òjílā àngí àngí àzízó dūū ànīlī kārāmā 'dī 'á. Gõ'dá drílā tā 'bāzó Ērōdíyā rī mvá ànjó drí àndú tōzó ūmú 'dī 'bá yī àndrá. Gõ'dá ízámvá 'dī drí àndú tōzó sūsū ró lāvūlī kōrō gólīyī àndrá. Àndú gólākā tōlé 'dī tā lā drí sūzó kúmú Ēródē rú rōō.

⁷ Tā rī 'dī tāsī rī, kúmú Ēródē drí lātrītrī ìtrízó ízámvá 'dī drí kī, ngá tībē gólā drí zīlī yī tī sī rī, yī ā'dô ngá rī 'dī fē'á gólā drí.

⁸ Gõ'dá Ēródē rī òkó drí gōzó ngá iyī mvá drí 'ē'á zīlā Ēródē tī 'dī à'dalé iyī mvá drí. Gõ'dá ízámvá 'dī drí gōzó tā átálé Ēródē drí kī, “Ónī nĩ'á Yōwānī bābātízī 'ē 'bá ró rī drī lā àgálé nījīyā 'bālé tábīgá drīlī àjílī má drí nōlé.”

⁹ Gõ'dá Ēródē ârî úlí 'dĩ 'bá yí bê rî, gólâ drí gōzó â'dólé tâ ìsũ ró úlí 'dĩ 'bá yí tāsī. Gõ'dá lâtrírí gólâ drí ìtrílí ùmú 'dĩ 'bá yí ândrá 'dĩ tāsī rî, drílâ tâ-drĩ lēzó ngá ízámvá 'dĩ drí lēlé 'dĩ fēzó drílâ.

¹⁰ Nĩngá sī rî, Ēródē drí âjú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yí jōzó nĩ'á gānimā 'álâ Yōwānī rî drĩ âgálé njiyá, drĩ lâ âtrōlé tábígá drĩ.

¹¹ Gõ'dá gólíyí âgâ Yōwānī rî drĩ bê rî, drílíyí âtrōzó lâ tábígá drĩ, ânĩ'á fēlá ízámvá 'dĩ drí. Gõ'dá ízámvá 'dĩ drí trōzó lâ nĩ'á fēlá ândrê lâ drí.

¹² 'Dĩ vósī rî, tâ ârî 'bá Yōwānī kâ rî 'bá yí drí ânīzó ìyí Yōwānī rî âvō ãlĩ 'dĩ trōlé nĩ'á 'bālâ 'bú 'á. Gõ'dá drílíyí nīzó kpá nĩ'á tâ lâ âtálé Yēsũ drí.

Tā Yēsũ drí ngá nyānyā fēzó òjílâ dũú drí rî

(Márākō 6.30-44; Lúkã 9.10-17; Yōwānī 6.1-14)

¹³ Gõ'dá Yēsũ ârî bê Yōwānī rî òdrâ tâ rî, drílâ ngāzó nĩlí mbālê kōlóngbō 'á nĩ'á ìmvú ândrê Gālíláyâ kâ 'dĩ drĩ lâ mbālê, tâlá yí nĩ ró bê vō gólâ òjílâ âkó rî ùsúlí rīzó 'á lâ. Gõ'dá òjílâ ârî ìyí tâ bê kí'á nĩ rî, Yēsũ ngâ trá 'ē'á nĩlí kōlóngbō sī rî, drílíyí ngāzó jãrĩbã ìyíkâ âyéle lãvũzó sīsĩ 'álâ pá sī ìmvú ândrê 'dĩ gārâ drĩ lâ 'ásī, nĩ'á vō gólâ Yēsũ drí 'ēzó nĩlí 'á lâ rî 'á.

¹⁴ Gõ'dá Yēsũ câ bê tólâ rî, drílâ âfōzó kōlóngbō 'ásī. Drílâ ò'bí tĩlĩ ndrēzó. Gõ'dá gólâ ndrê ò'bí 'dĩ 'bá yí bê rî, gólíyí ìzã drí gāzó gólâ rú, gõ'dá drílâ gólíyí ngá lãzé bê rî 'bá yí êdézó ngá lãzé ìyíkâ 'ásī.

¹⁵ Gõ'dá câ bê lãnjátúlí bê rî, lãjó'bá Yēsũ kâ drí ânīzó Yēsũ ngálâ tâ ìjílí gólâ tĩ kí, “Nōô gõ'dá trá vō âgāngbêlê 'î nō, ìtú gõ'dá trá 'ē'á fílí. Nĩ jô ò'bí nō 'bá yí âkpã nōtí, ònĩ ró ìyí bê, nĩ'á ngá nyānyā lōndálé vō mvá âzã 'bá yí òjílâ bê rî 'ásī ìyí drí nyālê.”

¹⁶ Gõ'dá Yēsũ drí gōzó tâ-drĩ lôgōlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí drí kí nĩ rî, “Â'dó kô îcâ-îcâ ró drílíyí nīzó ngá nyānyā lōndálé ìyí drí nyālê. Ânĩ nyānyā, nĩ fē ngá nyānyā gólíyí drí nyālê.”

¹⁷ Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yí drí tâ-drĩ lôgōzó Yēsũ drí kí, “Âmâ kó cé rĩ'á âmbātã bê nji gõ'dá ì'bĩ mvá bê kpá rĩ.”

¹⁸ Nĩngá sī, Yēsũ drí tâ âtázó drílíyí kí, “Nĩ âjĩ ngá nyānyā rî gógó 'dĩ 'bá yí má ngáá nōlé.” Gõ'dá drílíyí trōzó lâ fēlé Yēsũ drí.

¹⁹ Gõ'dá ìtí rî, Yēsũ drí tâ âtázó ò'bí 'dĩ 'bá yí drí kí nĩ rî, gólíyí òrĩ vũdrí òmã drĩ. Gólíyí rî bê vũdrí rî, gólâ drí âmbātã nji 'dĩ trōzó ì'bĩ rĩ 'dĩ bê yí drígá gõ'dá vō ndrēzó 'bũú 'álâ, drílâ rãtãã 'ēzó Ôvãrĩ drí ngá nyānyā 'dĩ 'bá yí tāsī. Gõ'dá drílâ âmbātã 'dĩ 'á lâ pĩzó ì'bĩ 'dĩ 'bá yí bê. Nĩngá sī, drílâ trōzó lâ fēlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí drígá, gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yí drí trōzó lâ lãnjílí ò'bí 'dĩ 'bá yí drí.

²⁰ Drílíyí nyázó lâ, ngá nyānyā 'dĩ drí gólíyí îcázó. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yí drí ngá nyānyā âmbúkũ lâkí 'bá rî ê'bézó ívō 'ásī dũúdũ zãlô mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ.

²¹ Ìtí rî, òjílâ gólíyí ngá 'dĩ 'bá yí nyã 'bá rî rĩ'á ìyí kútũ-nji. 'Dĩ òlã cé âgô ì'dĩ. Gõ'dá òlãá òkó 'dĩyímvá bê kô.

Tā Yēsũ drí âcĩ tōzó ìmvú ândrê drĩ sī rî

(Márākō 6.45-52; Yōwānī 6.15-21)

²² Gõ'dá kôro tâ 'dĩ vósī rî, Yēsũ drí tâ âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí drí kí nĩ rî, gólíyí òmbã kōlóngbō 'á lãvũlĩ sīsĩ 'álâ, nĩ'á gōlé 'á'á lé drĩ ìmvú ândrê 'dĩ kã âzã lésī rî 'á. Yí drē rĩ'á tãkô, tâlá yí lē ò'bí 'dĩ 'bá yí jōlé zãlô sīsĩ, gólíyí ònĩ ró bê gōlé ìyí drí 'bã 'ásī.

²³ Gõ'dá Yēsũ jô ò'bí 'dĩ 'bá yí bê ndrĩ, nĩ'á gōlé ìyí drí 'bã 'ásī rî, drílâ gōzó mbālê únĩ drĩ 'álâ, nĩ'á rãtãã 'élé. Gólâ drí rīzó élê únĩ drĩ 'á tólâ rãtãã 'élé ngãcĩ 'dĩ sī.

24 Gõ'dá lājó'ba Yésũ kâ 'dĩ 'bá yĩ òtírĩ nĩ jējē ró Ìm̀vũ àndrê 'dĩ ító 'á lâ 'á rĩ, kăgũmăă àndrê drí ítòzó rĩ'á àsílí ònjí ró. Ítí rĩ, kăgũmăă 'dĩ drí rĩzó Ìm̀vũ àndrê 'dĩ drĩ lâ íyálé kăgbă-kăgbă. Ìm̀vũ rĩ 'bá rũ íyálé 'dĩ drí rĩzó rũ sílí kòlóngbò rũ. Drílâ rĩzó kòlóngbò íyálé ònjí tètē ró.

25 Gõ'dá òtírĩ cãâ 'bòlôwá àwó sĩ rĩ, Yésũ drí ngázó rĩ'á nílí lājó'ba íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ ngálâ Ìm̀vũ drĩ sĩ.

26 Gõ'dá lājó'ba gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ ndrê íyĩ gólâ bê rĩ'á ànĩ'á Ìm̀vũ drĩ sĩ rĩ, ùrĩ drí gázó gólíyĩ rũ. Gõ'dá drílíyĩ ngázó trélé tã átá bê kĩ, “Wúúwú, 'dĩ àvô línđrĩ 'í rĩ 'bá ànĩlĩ 'dĩ!”

27 Yésũ àrĩ tã gólíyíkâ átálé 'dĩ bê rĩ, gõ'dá kôrô drílâ ngázó tã átálé drílíyĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ 'ê ùrĩ kô. Nôô mã Yésũ 'dĩ.”

28 Gõ'dá Pétêrô drí gôzó tã-drĩ lôgölê Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Kúmú, òzô 'dĩ ã'dô fí pătĩ nĩ 'dĩ rĩ, 'dôvó ní zĩ mã nílí ní ngálâ Ìm̀vũ drĩ sĩ.”

29 Gõ'dá Yésũ drí tã átázó Pétêrô drí kĩ nĩ rĩ, “'Dôvó ní ànĩ.” Gõ'dá Pétêrô drí àrízó kòlóngbò 'ásĩ nílí Yésũ ngálâ Ìm̀vũ drĩ sĩ.

30 Gõ'dá Pétêrô òtírĩ rĩ nílí rĩ, gólâ drí Ìfĩ jázó vò ndrêlé gārâ drĩ. Ítí rĩ, gólâ ùsũ kăgũmăă rĩ 'bá Ìm̀vũ drĩ íyálé 'dĩ vò lâ bê rĩ, kôrô ùrĩ drí gázó gólâ rũ. Gõ'dá drílâ ítòzó rĩ'á létélé nĩ'á Ìm̀vũ zê 'álâ. Gõ'dá drílâ ngázó trélé kĩ, “Kúmú, ní pã mã!”

31 Gõ'dá kôrô Yésũ drí íyĩ drĩ Ìjòzó 'wãâ Pétêrô rĩ lòkózó àsélé gólâ òzó lété kô. Gõ'dá drílâ ngázó tã átálé Pétêrô drí kĩ, “Tã lèlê ànìkâ mã 'á rĩ cé fínyáwá ítí ã'dô tã sĩ yã? Nĩ rĩ tã Ìsùlĩ rĩ rĩ ã'dô tã sĩ yã?”

32 Gõ'dá Pétêrô yĩ Yésũ bê drí ngázó íyĩ mbálé kòlóngbò 'á. Ítí rĩ, gólíyĩ fĩ bê kòlóngbò 'á rĩ, kôrô kăgũmăă 'dĩ drí àdrézó.

33 Gõ'dá lājó'ba gólíyĩ ndrĩ kòlóngbò 'dĩ 'á 'dĩ 'bá yĩ ndrê íyĩ tã gólíyĩ rũ 'ê 'bá 'dĩ 'bá yĩ bê rĩ, drílíyĩ ngázó Yésũ rĩ Ìnjílí úlí àtâ-àtâ bê kĩ, “Pătĩ nòô rĩ'á Ôvârí rĩ mvá 'dĩ.”

Tã Yésũ drí ngá lãzé 'bá êdézó ngá lãzé íyíkâ 'ásĩ 'bãdrĩ zĩlĩ Gẽnēsārétē rĩ 'álâ rĩ

(Márākō 6.53-56)

34 Nĩngá sĩ, Yésũ yĩ mbã bê Ìm̀vũ àndrê 'dĩ drĩ lâ rĩ, drílíyĩ nĩzó cãlé 'bãdrĩ gólâ zĩlĩ Gẽnēsārétē rĩ 'álâ.

35 Gõ'dá òjílâ tólâ nã 'bá yĩ àrĩ íyĩ tã bê kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ àacã trá rĩ, drílíyĩ ngázó tã lâ 'bálé òjílâ gólíyĩ vò 'dĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drí àrílí ndrĩ, gólíyĩ àájí ró òjílâ gólíyíkâ ngá lãzé bê rĩ 'bá yĩ Yésũ ngálâ.

36 Gõ'dá áájílí bê òjílâ gólíyĩ ngá lãzé bê 'dĩ 'bá yĩ Yésũ ngálâ rĩ, òjílâ gólíyĩ òjílâ ngá lãzé bê 'dĩ 'bá yĩ ájí 'bá rĩ yĩ drí gôzó rũ'á 'bálé Yésũ rũ kĩ, “Nĩ àyê òjílâ ngá lãzé bê 'dĩ 'bá yĩ òdô íyĩ cé ítá tĩ ànìkâ 'dĩ, ngá lãzé gólíyíkâ ã'dô rũ ndě'á.” Gõ'dá Yésũ drí tã gólíyíkâ 'dĩ drĩ lâ lèzó. Ítí rĩ, gólíyĩ ndrĩ ítá tĩ Yésũ kâ dô 'bá rĩ yĩ, ngá lãzé gólíyíkâ drí rũ ndězó.

15

Tã Yésũ drí tã átázó lã'bí Yúdã yĩ kã tã sĩ rĩ

(Márākō 7.1-13)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Pãrúsĩ àzã 'bá yĩ gõ'dá lã'bí Yúdã yĩ kã ìmbá 'bá àzã 'bá yĩ bê drí ànìzó Yērôsàlémã lésĩ, ànĩ'á ícícíyá 'èlé Yésũ rũ. Gõ'dá drílíyĩ tã Ìjízó Yésũ tĩ kĩ,

2 “Lājó'ba ànìkâ rĩ 'bá yĩ rĩ íyĩ kô lã'bí àmã ẹ'bíyá yĩ kã 'èlé ndrĩ ã'dô tã sĩ yã? Nĩ ndrê drē, gólíyĩ òlē trá ngá nyálé rĩ, gólíyĩ rĩ kô íyĩ drí jílí lătĩ mbĩ sĩ lã'bí àmákâ rĩ vó ró.”

³ Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lógõzó drílĩyĩ kĩ, “Tãlã ã'dô 'ĩ ãnĩ drí rĩzó tã 'bã'bã Ôvãrí kã 'èlé kô tã lã'bí ãníkã rĩ 'bã yĩ kã 'è'è lã sĩ yã?

⁴ Nĩ ndrê drê, Ôvãrí 'bã tã trá kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ ìnjĩ ãnĩ átã yĩ ãnĩ ãndrê bê. Gõ'dá õzõ õjĩlã ãzã õ'è 'dásĩ átã lã rú ngãtã ãndrê lã rú yã rĩ, ãã'dô õjĩlã rĩ 'dĩ fũ'á volé.’

⁵⁻⁶ Gõ'dá nĩ rĩ tã ìmbálé kĩ nĩ rĩ, õzõ õjĩlã ãzã ãã'dô ngã ãzã 'bã yĩ bê ìcálé fêlé iyĩ átã rĩ pãzó iyĩ ãndrê bê gõ'dá sísĩ gólã ãtã tã trá ngã 'dĩ 'bã yĩ ã'dô trá fêlé ngã fêfê ró Ôvãrí drí rĩ, ìtĩ rĩ, ìcã gõ'dã kô gólã drí ngã rĩ 'dĩ fêzó iyĩ átã yĩ drí iyĩ ãndrê bê. Ìtĩ rĩ, lã'bí 'dĩ 'è'è lã sĩ rĩ, nĩ njĩ lãtĩ trá gólã drí átã lã rĩ ìnjĩzó kô ãndrê lã bê. Tã 'dĩ tãsi rĩ, nĩ njã tã 'bã'bã Ôvãrí kã rĩ trá ãnĩ drí gõzó tã lã'bí ãnĩ nyãányã kã rĩ kã 'èlé ì'dĩ.

⁷ ãnĩ gólĩyĩ ã'dó 'bã tã ìsũ bê rĩ nõ 'bã yĩ, ùlĩ gólã Ôvãrí drí ãtãlé tã ãngũ 'bã Ìsáyã sĩ ãnĩ tãsi rĩ, rĩ'á mbĩ.

⁸ Gólã kĩ,
'Õjĩlã nõ 'bã yĩ rĩ ìyĩ ãmã ìnjĩlĩ cé ìyĩ tĩ sĩ,
gõ'dã gólĩyĩ lée kô tã ãmãkã 'èlé ìyĩ pĩpĩsĩlĩ sĩ.

⁹ Gólĩyĩ rĩ ãmã ìnjĩlĩ tã ìfĩ ãkó,
tãlã gólĩyĩ rĩ lã'bí ìyĩkã õjĩlã mvã kã rĩ ìmbálé ì'dĩ tã 'bã'bã ãmãkã Ôvãrí kã rĩ võ lã 'á.' ”

Ìsáyã 29.13

*Ngã gólĩyĩ rĩ 'bã õjĩlã 'bãlé ã'dólé õnjĩ ró Ôvãrí rĩ ìfĩ drĩ 'á rĩ
(Márãkõ 7.14-23)*

¹⁰ Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, Yésũ drí õ'bí gólĩyĩ rũ è'bé 'bã gólã lãgãtĩ rĩ 'bã yĩ ãzĩzó ãnĩlĩ yĩ ngãlã. Gõ'dã drĩlã tã ãtãzó gólĩyĩ drí kĩ, “Nĩ ãrĩ ùlĩ mã drí 'è'á ãtãlã ãnĩ drí nõ, gõ'dã tã lã õfĩ ãnĩ drĩ dódó.

¹¹ Ngã gólã fĩ 'bã õjĩlã sĩ-'bãlé 'ásĩ rĩ, rĩ kô õjĩlã 'bãlé ã'dólé õnjĩ ró Ôvãrí rĩ ìfĩ drĩ 'á. Gõ'dã ngã gólã rĩ 'bã zãã lãpĩ-lãpĩ ró õjĩlã pĩpĩsĩlĩ 'á rĩ, rĩ nĩ rĩ'á õjĩlã 'bãlé ã'dólé õnjĩ ró Ôvãrí rĩ ìfĩ drĩ 'á.”

¹² Nĩngã sĩ, lãjõ'bã Yésũ kã rĩ 'bã yĩ drí rũ èsézó ãnyĩ gólã lãgãtĩ. Gõ'dã drílĩyĩ tã ìjĩzó gólã tũ kĩ, “Nĩ nĩ trá kĩ'á nĩ rĩ, ùlĩ ní drí ãtãlé 'dĩ 'bã yĩ 'bã Pãrúsĩ yĩ trá ã'dólé ãwã ró ní bê yã?”

¹³ Gõ'dã Yésũ drí tã-drĩ lógõzó drílĩyĩ ùlĩ mãnĩgõ sĩ kĩ, “Ngã-ãrũ ndrĩ gólĩyĩ ãmã átã ùrũ 'álã rĩ drĩ ì'dĩlĩ nĩ kô'dãwã rĩ, ãã'dô ãngĩ'á lã volé õmvórê lã 'ásĩ.

¹⁴ Nĩ ãyê drê Pãrúsĩ 'dĩ 'bã yĩ. Gólĩyĩ rĩ'á õzõ õjĩlã gólĩyĩ ìfĩ ãkó lé 'bã tĩbê rĩ 'bã ìyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ ìfĩ ãkó lé 'bã ró rĩ 'bã yĩ sêlé rĩ kãtĩ. ã'dô ìcã'á fĩ trá õjĩlã gólã ìfĩ ãkó rĩ drí iyĩ ãzĩ-ãzĩ rĩ sêzó yã? Ìcã kô. Õzõ gólã õsê iyĩ ãzĩ-ãzĩ trá rĩ, gólĩyĩ kpãrãtĩ ã'dô 'dê'á ìyĩ 'bũ ãndrê fĩfĩ ró rĩ 'á.”

¹⁵ Gõ'dã Pêtêrõ drí gõzó tã ãtãlé Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ã'dã drê ùlĩ mãnĩgõ ngã gólã rĩ 'bã õjĩlã 'bãlé ã'dólé õnjĩ ró Ôvãrí rĩ ìfĩ drĩ 'á rĩ tãsi rĩ tã ìfĩ lã ãmã drĩ.”

¹⁶ Ìtĩ rĩ, Yésũ drí tã lógõzó ãmbã-ãmbã ró lãjõ'bã ìyĩkã 'dĩ 'bã yĩ drí kĩ, “Tã nõ fĩ drê zãã ãnĩ drĩ kô yã?

¹⁷ Nĩ nũ kô kĩ'á nĩ rĩ, ngã gólã fĩ 'bã õjĩlã tũ 'ásĩ rĩ, rĩ ìyĩkã nĩlĩ õjĩlã 'ã 'á, gõ'dã drĩlã ãfõzó volé rũ'bã 'ásĩ yã? Ngã gólã õjĩlã drí nyãlé rĩ ìcã kô gólã rĩ ìzãlé Ôvãrí rĩ ìfĩ drĩ 'á.

¹⁸ Gõ'dã ngã gólã ãfõ 'bã õjĩlã tũ 'ásĩ rĩ, 'dĩ ngã gólã ãfõ 'bã tã ìsũ gólãkã 'ásĩ rĩ ì'dĩ. 'Dĩ ngã gólã rĩ 'bã õjĩlã ìzãlé Ôvãrí rĩ ìfĩ drĩ 'á rĩ ì'dĩ.

19 Nĩ ndrê drê, tâ ïsũ ònjí gólâ rĩ 'bá òjílâ äzâ 'bälé òjílâ äzí fülí, ngätá gólâ rĩ 'bälé äyílí 'däzĩ rĩ òkó bê ngätá 'däzĩ rĩ ágó bê, ngätá gólâ rĩ 'bälé ävê 'élé, ngätá gólâ rĩ 'bälé ngá òjílâ äzí kâ ûgũlí, ngätá gólâ rĩ 'bälé ònjô ädólé òjílâ äzí rú, ngätá gólâ rĩ 'bälé ulí ònjí ätálé òjílâ äzí rú yã rĩ, tâ ïsũ ònjí 'dĩ 'bá yĩ rĩ äföle òjílâ rĩ 'dĩ pĩpĩsílí lâ 'ásĩ.

20 'Dĩ ngá gólíyĩ rĩ 'bá òjílâ 'bälé ä'dóle ònjí ró Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ 'bá yĩ ï'dĩ. Ìtí rĩ, ngá nyãnyã drĩ jĩjĩ lätĩ mbĩ 'ásĩ rĩ äkó rĩ 'bää òjílâ kô ä'dóle ònjí ró Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á."

*Tã Yésũ drí mvá änjó òkó äzâ òjílâ lídí ró rĩ kâ êdézó rĩ
(Máräkô 7.24-30)*

21 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ yĩ drí ngäzô vö 'dĩ äyéle lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ bê nĩzó 'bãdrĩ gólâ änyĩ jãrĩbã Tírã kâ Sídônã kâ bê rĩ lãgátĩ rĩ 'álâ.

22 Gõ'dá gólíyĩ câ bê tólâ rĩ, òkó äzâ òrĩ Kãnánã kâ 'ásĩ gólâ rĩ 'bá 'bãdrĩ 'dĩ 'á rĩ drí äñzó äwó ngöle Yésũ drí rú'bã lô'bã-lô'bã sĩ kĩ, "Kúmú Yésũ, Dãwúđĩ rĩ ózôwá, ní ndrê ämã ïzã! Mvã änjó ämãkã, gólâ cú rĩ'á líndrí ònjí bê. Líndrí ònjí 'dĩ rĩ gólâ rĩ ïkpókpólölé röö. Ní pâ gólâ!"

23 Gõ'dá Yésũ lôgöó tâ òkó 'dĩ kâ 'dĩ drĩ lâ kô. Gólâ drí íyĩngá rĩzó títĩ. Nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yĩ drí äñzó tâ ätálé gólâ drí rú'bã lô'bã-lô'bã sĩ kĩ, "Ní drö òkó lídí 'dĩ volé ämã lãgátĩ sĩ, gólâ özó rĩ kô ämã ïkpókpólölé ôtrê-ôtrê sĩ."

24 Ìtí rĩ, Yésũ drí ngäzô tâ-drĩ lôgölé kĩ, "Ôvârí äjô mã äñlí nöngá nõ cé òjílâ Yúdã yĩ kâ gólíyĩ ävĩ 'bá trá özö kãbĩlĩkĩ kãtĩ rĩ 'bá yĩ lõndälé."

25 Gõ'dá òkó 'dĩ drí ngäzô äñlí Yésũ rĩ ïnjĩlí. Gõ'dá drílâ ngäzô tâ ätálé kĩ, "Kúmú, ní pâ mã!"

26 Gõ'dá Yésũ drí kpá tâ-drĩ lôgözó gólâ drí ulí mãñgö sĩ kĩ, "Ä'dó kô tãndĩ ró ngá nyãnyã trözó 'dĩyĩmvã* drígã sĩ fêlé öké drí nyälé."

27 Ìtí rĩ, òkó 'dĩ drí ngäzô tâ ätálé Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Äwö kúmú, 'dĩ rĩ'á tâ pãtĩ 'ĩ. Gõ'dá öké rĩ ngá ïdíkö rĩ 'bã lô'déle íyĩ lípĩ drígã sĩ rĩ 'bá yĩ ù'dúlí ï'dĩ nyälé."

28 Gõ'dá Yésũ drí tâ-drĩ lôgözó òkó 'dĩ drí kĩ, "Nĩ rĩ'á òkó gólâ ä'dó 'bã tâ lèlê bê gãrã mã 'á rĩ ï'dĩ. Tã gólâ ní drí lèlê rĩ ä'dô rú 'ë'á ní drí." Gõ'dá kôró líndrí ònjí rĩ 'bã mvã änjó lâ 'dĩ ïkpókpólölé 'dĩ drí äfözó volé. Ìtí rĩ, mvã änjó gólâkã 'dĩ rú'bã lâ drí rú êdézó.

Tã gólâ Yésũ drí òjílâ düü êdézó ngá lãzé íyíkâ 'ásĩ rĩ

29 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ yĩ drí 'bãdrĩ 'dĩ äyéle lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ bê. Drílíyĩ ngäzô nĩlí, nĩ'á cãlé lĩmvü ändrê Gãlíláyã kã tĩ. Gõ'dá drílíyĩ nĩzó zãã lĩmvü ändrê 'dĩ gãrã drĩ lâ 'ásĩ, nĩ'á cãlé únĩ äzã rú. Gõ'dá drílíyĩ mbãzó únĩ gãrã drĩ lâ 'á rĩlí vüdrí.

30 Nĩngá sĩ, ö'bí düü drí ngäzô íyĩ rĩ'á äñlí Yésũ ngálâ. Gólíyĩ drí ngá lãzé 'bã gólíyĩ ònjô ró äcĩ tó 'bã kô rĩ 'bã yĩ, gólíyĩ lĩfĩ äkó lé 'bã ró rĩ 'bã yĩ, gólíyĩ kôrkpó ró rĩ 'bã yĩ, gólíyĩ ulí ätã 'bã kô rĩ 'bã yĩ, gõ'dá gólíyĩ ngá lãzé tĩ ngĩngĩ bê rĩ 'bã yĩ ätrözó äjílí Yésũ ngálâ. Gõ'dá drílíyĩ òjílâ gólíyĩ ngá lãzé ró 'dĩ 'bã yĩ lô'bãzó Yésũ ändrá. Gõ'dá Yésũ drí gólíyĩ êdézó ngá lãzé gólíyíkã 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ.

31 Ìtí rĩ, ö'bí 'dĩ 'bã yĩ ndrê íyĩ òjílâ gólíyĩ ulí ätã 'bã kô rĩ 'bã yĩ bê trá rĩ'á ulí ätã'á, gólíyĩ kôrkpó ró rĩ 'bã yĩ pâ lâ yĩ lötô rú bê trá äcãlé mbĩmbĩ, gólíyĩ ònjô ró rĩ 'bã yĩ gõ'dã bê trá äcĩ tó'á, gólíyĩ lĩfĩ lâ yĩ drí vö ndrèlé kô

* 15:26 15.26 'Dĩyĩmvã 'Dĩyĩmvã nõ 'bã yĩ gólíyĩ 'bãsurú Yúdã yĩ kã rĩ ï'dĩ. Òjílâ Yúdã yĩ kã ndrê òjílâ ätrã özö öké kãtĩ.

rî 'bá yî bê trá vō ndrē'á dódó rî, tî lâ ãyî drí â'dízó ndrúndrú. Ítí rî, drílíyî ngázó ãyî rî'á Ôvârí gólâ ôjílâ Ìsîrâ'elê kâ drí rî'á ãnjílâ rî lûyílî tã gólâ rû 'ê 'bá 'dî tãsí.

*Tã Yésû drí ngá nyãnyã fêzô kpá ó'dí ôjílâ dũû drí rî
(Márãkô 8.1-10)*

³² Gõ'dá nĩngá sî rî, Yésû drí lâjô'bá íyíkâ 'dî 'bá yî âzízó ânílí yí ngálâ. Gõ'dá drílâ tã âtázó drílíyî kî, “Mâ rî'á tã ãsû ró ô'bí nõ 'bá yî tãsí, tãlâ gólíyî rî trá má bê nõngá kâyî nâ, gõ'dá ngbãangbânõ rî, gólíyî trá rî'á ngá âzâ ãkó nyãlé. Má lée kô gólíyî jôlé nî'á gólé ãyî drí 'bã 'álâ lõfó sî, gólíyî Ìfî õzô ãnî kô lãtî 'á lõfó drí sî.”

³³ Gõ'dá lâjô'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî drí tã-drî lôgõzô gólâ drí kî, “Mâ â'dô ngá nyãnyã úsú'á vō 'bã ãkó nõ 'á ô'bí nõ 'bá yî ícálé ã'dô 'ásî yã?”

³⁴ Gõ'dá Yésû drí tã ãjízó gólíyî tî kî, “Ãnî rî'á ãmbãtã bê nõngá tãsí yã?” Drílíyî tã-drî lôgõzô kî, “Ãmã cé rî'á ãmbãtã bê nî-drî-lã-rî gõ'dá kpá ã'bî bê dã.”

³⁵ Nĩngá sî, Yésû drí gõzô tã âtálé ô'bí 'dî 'bá yî drí kî, gólíyî òrî vüdrí ãnyákú drî.

³⁶ Gõ'dá drílâ ãmbãtã nî-drî-lã-rî 'dî 'bá yî trõzô yí drígá ã'bî dã 'dî bê. Drílâ ãwô-ítí 'êzô Ôvârí drí ngá 'dî 'bá yî tãsí. Gõ'dá drílâ 'á lâ yî ãpîzô, gõ'dá trõzô lâ fêlé lâjô'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drígá. Gõ'dá drílíyî trõzô lâ lãnjílî ô'bí 'dî 'bá yî drí nyãlé.

³⁷ Ítí rî, ô'bí 'dî 'bá yî ndrî drí ngá nyãzô. Ngá nyãnyã drí gólíyî ícázó. Gõ'dá lâjô'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî drí ngá nyãnyã ãmbúkú lâkî 'bá rî ã'dúzó ê'bélé ívô 'ásî dũûdũ nî-drî-lã-rî.

³⁸ Ôjílâ ndrî gólíyî ngá 'dî nyã 'bá rî yî rî'á kútû-sû. 'Dî òlã cé ãgô ã'dî. Gõ'dá òlã òkô 'dîyímvá bê kô.

³⁹ Gõ'dá 'dî vósî rî, Yésû drí ô'bí 'dî 'bá yî jõzô, nî'á gólé ãyî drí 'bã 'ásî. Gõ'dá gólâ jô ô'bí 'dî 'bá yî bê vólé rî, drílíyî ngázó mbãlé kólóngbô 'á lâjô'bá íyíkâ yí bê nîlí 'bãdrî mvá gólâ zílî Mãgãdãná rî 'álâ.

16

*Tã drî-'bá ángî Yúdã yí kâ rî 'bá yî drí Yésû rî ãjízó tã lâràkô 'elê rî
(Márãkô 8.11-13; Lúkã 12.54-56)*

¹ Kâyî ãzâ sî, Pãrúsî ãzâ 'bá yî gõ'dá Sãdúsî ãzâ 'bá yí bê drí ânízó ãyî Yésû rî ãjúlî. Ítí rî, drílíyî Yésû rî ãjízó kî, “Ní 'ê tã lâràkô tî drí â'dízó rî 'bá yî, tã â'dálé kî, pãtî Ôvârí ájô nî nî úrú lésî.”

² Gõ'dá Yésû drí tã-drî lôgõzô drílíyî ngá gólíyî drí rî'á ndrêlã rî 'bá rû â'dálé lâmbé sî rî 'bá yî tãsí kî, “Õzô ãtú òtírî 'êê nî'á fílî rî, vō Ìfî òlíkã trá líkã kãkã ró rî, nî rî tã âtálé kî nî rî, ãdrú 'bũû Ìfî â'dô 'bã'á ngbãngbã.

³ Õzô gõ'dá nî òndrê 'bũû Ìfî â'dô trá mükükü ró cîjínó rî, nî rî tã âtálé kî nî rî, òzê ábî 'ê'á 'dílî. Nî rî lâmbé ngá gólíyî rî 'bá rû 'elê 'bũû 'álâ rî 'bá yí kâ ndrêlé ãnî drí tã ífî lâ â'dázó. Gõ'dá lâmbé kâyî nõ 'bá yí kâ gólâ â'dó 'bá tã má drí rî'á 'elã rî ró nõ, nî ícã kô tã ífî lâ â'dálé.*

⁴ Ôjílâ kâyî nõ 'bá yí kâ nõ rî'á ôjílâ ònjí 'î. Gólíyî ró Ôvârí kô. Gólíyî rî rî'á ámã ãjílî lâmbé tã lâràkô tî drí â'dízó rî 'bá yí kâ 'elê ãyî drí ndrêlé ã'dô tãsí yã? Tã lâràkô gólâ gólíyî drí 'ê'á ndrêlã má sî rî â'dô 'bã'á cé õzô

* 16:3 16.3 Úlí 'dî tã ífî lâ kî, drî-'bá ángî Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî nî ãyî Yésû kô 'dîyî pã 'bá ró.

tā lârákô gólâ Ôvârí drí 'élé tā ạngũ 'bá Yónā drí rí kátí rí ì'dí."* Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngázó gólĩyì àyélé nĩzó vólé.

Tā Yésũ drí lĩfì lōmbâ fězó lājó'bá íyíkâ drí tā ìmbâ ànyâ P̄rúsĩ yí kâ S̄dúsĩ yí bē rí tāsĩ rí

(Márākō 8.14-21)

⁵ Nĩngá sĩ rí, Yésũ yí drí mbāzó lājó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bē 'á'á lé drí lĩmvú àndrē 'dĩ kâ āzâ lésĩ rí 'á. Gõ'dá gólĩyì mbā bē lĩmvú 'dĩ drí lâ rí, lājó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yí drí vō lâ úsúzó kĩ, àmbātā tā jâ trá ìyì drĩ sĩ trólé kpāā ìyí bē.

⁶ Gõ'dá Yésũ drí lĩfì lōmbâ fězó lājó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí drí kĩ, "Ānì lĩfì òmbâ ànì rú àkú P̄rúsĩ yí kâ S̄dúsĩ yí bē rí tāsĩ."

⁷ Gõ'dá lājó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yí àrì ìyì úlì gólâkâ 'dĩ bē rí, tā ífì lâ fì gólĩyì drĩ dódó kô. Gõ'dá drĩlĩyì ngázó rĩ'á tā àtálé ìyì lāfálé 'ásĩ kĩ, "Yésũ àtā úlì ìtí 'dĩ, tálâ àmbātā tā drí jázó àmā drĩ sĩ àtrólé kpāā àmā bē rí drí sĩ yā?"

⁸ Gõ'dá Yésũ nĩ tā gólĩyì drí rĩ'á ìsũlâ 'dĩ bē rí, drílâ gōzó tā àtálé kĩ, "Nĩ rí àmbātā ànì drí 'è'á nyālâ rí tā lâ ìsũlì ã'dô tāsĩ yā? Tā lēlē ànìkâ má 'á rí rĩ'á cé fĩnyáwá ìtí ã'dô tāsĩ yā?"

⁹ Tā gólâ má drí ngá nyānyā fězó ò'bì kútũ-njì drí nyālé àmbātā njì sĩ rí, tā lâ fì ànì drĩ kô yā? Gõ'dá ngá nyānyā àmbúkũ lákì 'bá ànì drí ù'dúlì è'bélé dũdũ ìvō 'ásĩ rí tāsì yā? Tā 'dĩ àgá ànì drĩ kô yā?

¹⁰ Gõ'dá nĩ ìsũ drē tā má drí ngá nyānyā fězó ò'bì kútũ-sù drí àmbātā njì-drĩ-lâ-rĩ sĩ rí tā lâ, ngá nyānyā àmbúkũ lákì 'bá rí nĩ ù'dũ è'bélé ìvō 'ásĩ dũdũ tāsì yā?

¹¹ Nĩ rí tā ìsũlì kĩ'á nĩ rí, má rí drí-mbílì sōlé ànì lĩfì ngá nyānyā tāsì rí ã'dô tāsì yā? Má rí kô tā ngá nyānyā kâ tā lâ àtálé ànì drí, ànì lĩfì òmbâ ànì rú àkú P̄rúsĩ yí kâ S̄dúsĩ yí bē rí tāsĩ."

¹² Nĩngá sĩ, úlì Yésũ kâ 'dĩ tā ífì lâ drí gōzó fìlì lājó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yí drĩ dódó. Gólĩyì nĩ trá kĩ nĩ rí, Yésũ rí kô lĩfì lōmbâ fēlé ìyì drí 'dĩ àkú gólâ rĩzó àmbātā 'bēlé rí tāsì. Gólâ rí lĩfì lōmbâ fēlé ìyì drí 'dĩ tā ìmbâ ànyâ P̄rúsĩ yí kâ S̄dúsĩ yí bē gólâ ícá 'bá tā ìsũ òjìlâ kâ ìzálé rí tāsì.

Tā Pétērō drí Yésũ rí à'dázó 'dìyì pā 'bá ró rí

(Márākō 8.27-9.1; Lúkã 9.18-27)

¹³ Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yí drí nĩzó lājó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bē cālé vō gólâ ànyì jārìbã zìlì Sēsārēyā Fìlìpì rú rí 'álâ. Gõ'dá gólĩyì cā bē tólâ rí, Yésũ drí lājó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí ìjízó kĩ, "Mā gólâ àjólé úrú lésĩ nô, òjìlâ ìsũ ìyì tā bē àmā tāsì rí, gólĩyì kĩ nĩ rí, má ã'dì ì'dì yā?"

¹⁴ Gõ'dá drĩlĩyì tã-drĩ lōgōzó Yésũ drí kĩ, "Òjìlâ àzâ 'bá yí ìsũ ìyìkâ kĩ nĩ rí, ní ã'dô Yōwánì bābātízì 'è 'bá ró gólâ drã 'bá trá rí ì'dì. Gõ'dá òjìlâ àzâ 'bá yí ìsũ ìyìkâ kĩ nĩ rí, ní ã'dô tā ạngũ 'bá Ēlìyā gólâ à'dó 'bá bē àkú ró gõ'dá 'è 'bá àgōlé àngó nõ 'á rí ì'dì. Gõ'dá àzâ 'bá yí ìsũ ìyìkâ kĩ nĩ rí, ní ã'dô tā ạngũ 'bá Yērēmíyā à'dó 'bá kpá bē àkú ró rí ì'dì. Gõ'dá àzâ 'bá yí ìsũ ìyìkâ tā kĩ nĩ rí, ngátá ní ã'dô 'bã'á àlô tā ạngũ 'bá àzì yí lāfálé sĩ rí ì'dì yā rí."

¹⁵ Nĩngá sĩ, Yésũ drí gōzó tā ìjìlì lājó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí tì kĩ nĩ rí, "Ānì nyāányā nĩ ìsũ ànìkâ bē rí, má ã'dì ì'dì yā?"

* **16:4 16.4** Tā Yésũ kâ òzō Yónā kátí rí ì'dì nô, Yónā rí ì'bì 'á kàyì nā gõ'dá ì'bì drí gólâ rí lô'dézó lédre-lédre ró, gõ'dá kpá ìtí Yésũ à'dô 'è'á rìlì 'bú 'á kàyì nā. Nĩ zì búkũ Yónā kâ, kápìtã 1-2.

16 Gõ'dá Símónã Pétērō drí ngāzó tã-drĩ lōgōlé kī, “Nĩ rĩ'á 'díyī pã 'bá gólá ãjólé úrú lésĩ rĩ ĩ'dĩ, nĩ Ôvãrí gólá lédrē-lédrē ró rĩ mvá lâ ĩ'dĩ.”

17 Ītĩ rĩ, Yésũ drí tã-drĩ lōgōzó Pétērō drí kī nĩ rĩ, “Símónã Yónã rĩ mvá, Ôvãrí fē òrē tã nĩnĩ kã trá ní drí. Úlĩ 'dĩ ámã átã gólá úrú 'álã rĩ â'dã nĩ ní drí.”

18 Gõ'dá Yésũ drí tã átázó Pétērō drí tã 'bã'bã ró kī nĩ rĩ, “Nĩ Pétērō, má átã tã ní drí, nĩ rĩ'á òzō kúnĩ kátĩ. Má â'dô kãñĩsã ámakã 'dĩ'á kúnĩ nõ drĩ. Gõ'dá mbãrãkã òdrã kã ícã kô kãñĩsã 'dĩ pēlé.*

19 Tã 'dĩ tãsí rĩ, má â'dô drĩ-ãcê vō úrú 'álã rĩ kã fē'á ní drí. Òzō ní òlōgã tã ãzã trá dó â'dólé ãnyákú drĩ nōngá rĩ, 'dĩ rĩ tã â'dalé kī, Ôvãrí lōgã tã 'dĩ kpá trá dó úrú 'álã. Gõ'dá òzō ní òlē tã-drĩ trá tã drí rũ 'ézó ãnyákú drĩ nōngá rĩ, 'dĩ rĩ tã â'dalé kī, Ôvãrí lē tã 'dĩ kpá trá drĩlã rũ 'ézó úrú 'álã.”

20 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngāzó drĩ-mbĩlí sōlé lãjó'bã íyíkã 'dĩ 'bã yĩ lĩfĩ kī nĩ rĩ, gólĩyĩ ãâ'dã ĩyĩ tã kô òjĩlã ãzãkã drí kī, yĩ â'dô 'díyī pã 'bã gólá Ôvãrí drí ãjólé úrú lésĩ rĩ ĩ'dĩ.

Tã Yésũ drí òdrã íyíkã tã lâ â'dázó lãjó'bã íyíkã rĩ 'bã yĩ drĩ rĩ

21 Gõ'dá tã 'dĩ 'bã yĩ vósĩ rĩ, Yésũ drí ĩtōzó tã gólĩyĩ 'ē 'bã rũ 'ēlé yĩ drí rĩ ngĩlí ngbãlí-ngbãlí lãjó'bã íyíkã rĩ 'bã yĩ drí. Gólã kī, “Ícã trá má drí nĩzó Yērōsãlēmã 'álã. Tólã má â'dô lãñō úsú'á rōo drĩ-'bã ąngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ gõ'dã gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bã yĩ drĩgã sĩ, gõ'dã kpã gólĩyĩ lâ'bĩ ĩmbã 'bã ró rĩ 'bã yĩ bē. Áâ'dô ámã fũ'á. Gõ'dã kãyĩ nã sĩ, má â'dô lĩdrĩ'á òdrã 'ásĩ.”

22 Gõ'dã Pétērō ãrĩ úlĩ Yésũ drí átálé 'dĩ bē rĩ, drĩlã Yésũ rĩ drĩ rüzó sēlé gbĩyã gãrã drĩ ãzi-ãzĩ lâ yĩ rũ sĩ. Gõ'dã drĩlã tã lōgōzó Yésũ drĩ kī nĩ rĩ, “Kúmú, tã 'dĩ 'bã yĩ ò'é rũ kô ní drí, Ôvãrí òpã nĩ tã 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ.”

23 Gõ'dã Yésũ drí rũ jãzó tã átálé Pétērō drí ãmbã-ãmbã ró kī, “Pétērō, ní ãyē mã tã ĩsũ ánikã Sãtãnã kã 'dĩ 'ásĩ. Lãtĩ Ôvãrí drĩ 'bãlé trá mã drĩ rĩ, ní lē â'bãlã â'dô tãsí yã? Tã ĩsũ ánikã 'dĩ rĩ'á tã ĩsũ áni nyãányã kã 'ĩ, 'dĩ ã'dó kô tã ĩsũ tãndĩ Ôvãrí kã rĩ ĩ'dĩ.”

24 Gõ'dã Yésũ drí tã átázó lãjó'bã íyíkã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kī, “Nĩ ãrĩ drē, òzō òjĩlã ãzã òlē trá 'dēlé mã vósĩ tã ãrĩ 'bã ámakã ró rĩ, gólã ãyē tã gólã drĩ lēlé íyĩ nyãányã drĩ rĩ 'bã yĩ, gõ'dã gólã â'dô njãã fē lãlĩ-lãlĩ íyíkã njĩlĩ, ãnĩzó 'dēlé mã vósĩ tã ãrĩ 'bã ámakã ró.

25 Nĩ ndrē drē, òzō òjĩlã ãzã òlē trá íyĩ nyãányã pãlé òdrã 'ásĩ ámã gãgã dó rĩ sĩ rĩ, gólã ícã kô lédrē-lédrē ądũkũ ãkó rĩ úsúlĩ. Gõ'dã òjĩlã gólã íyĩ nyãányã fē 'bã rũ ĩzãlé gõ'dã kpã drãlé ámã tãsí rĩ, gólã â'dô lédrē-lédrē ądũkũ ãkó rĩ úsú'á.

26 Â'dô â'dó'á ąngô tí òzō òjĩlã ã'dô cú ngã-drĩ ãmbã ąngó nõ 'á nõ bē ndrĩ rĩ, gõ'dã òzō gólã ĩvĩ lãtĩ lédrē-lédrē ądũkũ ãkó rĩ kã trá rĩ yã? Ītĩ rĩ, gólã â'dô ícã'á ngã ãzã gĩlí lédrē-lédrē ądũkũ ãkó rĩ vō lâ lōgōzó yã?

27 Tã 'dĩ tãsí rĩ, mã gólã ãjólé úrú lésĩ nõ â'dô 'ē'á ągólé kpã ó'dĩ mbãrãkã ámã átã kã bē gõ'dã kpã mãlãyíkã ámakã yĩ bē. Gõ'dã mã â'dô 'ē'á tã-vō òjĩlã ndrĩ kã kĩlĩ â'dô tã gólĩyĩ drĩ 'ēlé rĩ vó ró.

28 Mã átã ãni drĩ nõ tã pãtĩ rĩ, ãni gólĩyĩ â'dó 'bã ngbãąngbãnō nōngã nõ 'bã yĩ lãfãlé sĩ rĩ, òjĩlã ãzã 'bã yĩ ícã kô drãlé cãlé bũũ kãyĩ gólĩyĩ drĩ 'ézó ámã ndrēlé ągõrē 'á rĩlĩ kúmú ąngĩ ró ąngó nõ drĩlĩ rĩ tú.”

* **16:18 16.18 Pétērō** Rú 'dĩ tã ífĩ lâ kī nĩ rĩ, “ 'kúnĩ’ ”. Gólã â'dô 'bã'á drĩ-'bã kãñĩsã kã ró. Úlĩ mbãrãkã òdrã kã tãsí 'dĩ 'bã yĩ, tã ífĩ lâ kī, mbãrãkã Sãtãnã kã ícã kô krĩstō 'bã yĩ 'bãlé ndrĩ tã lēlé íyíkã Yésũ 'á rĩ ãyélé kãñĩsã drĩ drãzó.

17

*Tã Yésũ rî rú'ba drí rú jázó â'dolé lăgû-lăgû ró rî
(Márākō 9.2-13; Lúkã 9.28-36)*

¹ Gõ'dá kâyî nji-kázíyá vósî rî, Yésũ drí Yākóbã yî drizó âdrúpî lâ Yōwánî bê, gõ'dá kpá Pétêrô bê nîzó mbâlê únî âzâ drî lâ 'á rîlí cé gólîyî bê ìyî drî sî tólâ.

² Gõ'dá Yésũ òtírî 'bãã lăjô'ba íyíkâ 'dî 'bá yî bê únî 'dî drî 'á tólâ rî, nyî ró, Yésũ rî lârákô drí rú jázó â'dolé lăgû-lăgû ró, nîlí lâ drí gôzó lăgúlí kâ'dâ-kâ'dâ ôzô ìtú kâtí. Gõ'dá ítá gólâkâ drí rú jázó kpá â'dolé lăgû-lăgû ró rôô ôzô ngá ì'î kâtí.

³ Gõ'dá nyî ró, Músã yî drí âgázó Êlíyã bê gólîyî ândrá, rî'á ìyî úlí âtálé Yésũ bê.

⁴ Nîngá sî, Pétêrô drí ngázó tã âtálé Yésũ drí kî nî rî, "Kúmú, rî'á tã tândí 'î âmâ drí â'dózó ânî bê nōngá. Ôzô ní ôlê rî, má â'dô gũgũ gã'á nōngá nâ, âlô ní drí, âlô Músã drí, gõ'dá âlô Êlíyã drí."

⁵ Gõ'dá Pétêrô òtírî 'bãã drê zãã rî'á úlí âtá'á rî, 'wãã ró, mbãrãsã sã mvêêmvê drí ânîzó úrú lésî ânî'á gólîyî rú'ba lîmólé. Gõ'dá gbórókô drí â'úzó úlí âtâ-âtâ bê mbãrãsã sã 'dî 'ásî kî, "Nôô âmâ mvá gólâ má drí lêlé rôô rî ì'dî. Nî ârî tã gólâkâ."

⁶ Ítí rî, lăjô'ba Yésũ kâ nâ 'dî 'bá yî ârî ìyî úlí 'dî bê rî, gólîyî drí â'dózó ùrî ró, gõ'dá drîlíyî ngázó 'dêlé ìyî lífî âkólé vüdrî ñnyákú drî.

⁷ Gõ'dá Yésũ drí ânîzó drí dôlé gólîyî rú, gõ'dá drîlá ngázó tã âtálé gólîyî drí kî nî rî, "Nî 'ê ùrî kô'dáwá. Nî ngá úrú!"

⁸ Gõ'dá gólîyî òtírî ìyî drî ìngá vò ndrêlé rî, gólîyî ndrê gbô cé Yésũ ì'dî élê.

⁹ Nîngá sî rî, Yésũ yî òtírî 'bãã ârî'á únî drî lésî rî, gólâ drí ngázó tã âtálé ngbálî-ngbálî lăjô'ba íyíkâ nâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Tã lârákô gólâ ânî drí ndrêlé 'dî, nî âtâ tã lâ kô ôjílâ âzãkã drí âlôwálâ cãlé búúú kâyî gólâ mâ gólâ âjólé úrú lésî rî drí 'ezó lídrílî ôdrã 'ásî rî tú."

¹⁰ Gõ'dá lăjô'ba gólâkâ 'dî 'bá yî drí gólâ rî ìjízó kî, "Tãlã â'dô 'î lâ'bí ìmbá 'bá rî 'bá yî drí tã âtázó kî nî rî, rî'á ìcã-ìcã ró Êlíyã drí âgôzó zãlô sîsî ângó 'á nōngá 'díyî pã 'bá drí gôzó âcálé yã?"*

¹¹ Gõ'dá Yésũ drí tã-drî lôgôzó kî nî rî, "Úlí gólîyî drí âtálé 'dî rî'á tã mbî 'î. Rî'á ìcã-ìcã ró Êlíyã drí âcázó sîsî lãtî êdêlé njãã 'díyî pã 'bá drí ânîzó 'álâ sî.

¹² Gõ'dá má âtã ânî drí kî, Êlíyã âcã trá nōngá. Gõ'dá drî-'bá Yúdã yî kâ 'dî 'bá yî nî ìyî gólâ kô. Gõ'dá gólîyî lô'ê gólâ rî lârákô trá ònjî ró, ôzô gólîyî drí lêlé rî kâtí. Gõ'dá kpá rî'á ítí, mâ gólâ âjólé úrú lésî rî, gólîyî â'dô 'ê'á lãñô fêlé má drí rôô."

¹³ Ítí rî, lăjô'ba Yésũ kâ 'dî 'bá yî ârî ìyî úlí Yésũ drí âtálé 'dî bê rî, úlí Êlíyã rî tã sî 'dî tã ífî lâ drí gôzó fílî gólîyî drî dódó. Gõ'dá gólîyî drí nîzó lâ kî, Yésũ òrî 'dî tã Yōwánî bãbãtízî 'ê 'bá ró rî kâ tã lâ âtálé ì'dî ìyî drí 'dî.

*Tã Yésũ drí líndrí ònjî tîbê lăjô'ba gólâkâ rî 'bá yî drí ìcálé drôlá kô rî
drôzó ágãmvã âzã 'ásî rî*

(Márākō 9.14-29; Lúkã 9.37-43)

¹⁴ Gõ'dá Yésũ yî âcã ìyî bê únî 'dî pálé lâ 'á lăjô'ba íyíkâ nâ 'dî 'bá yî bê rî, gólîyî drí ò'bí düú úsúzó, rî'á ìyî gólîyî tẽ'á. Nîngá sî, âgô âzã drí ânîzó nî'á 'ã'î tîlí Yésũ ândrá.

* 17:10 17.10 Úlí Êlíyã rî tã sî 'dî, ìngî trá Málákî 4.5 'á.

¹⁵ Gõ'dá gólâ drí ngâzó tâ âtálé Yésũ drí kî, “Kúmú, âmâ mvá ãgô ró rî rî'á cú líndrí ònjí tîbê rî 'bá gólâ rî 'èlé ònjí ró rî bê. Líndrí ònjí 'dî rî gólâ rî âsélé âsê. Kâÿî ãzâ 'bá yî sî rî, líndrí ònjí 'dî rî gólâ rî vŭlî lÿsî 'á, gõ'dá kâÿî ãzâ 'bá yî sî rî, rî gólâ rî vŭlî lÿmvû 'á. Ní ndrê gólâ rî ìzâ! Ní pâ gólâ!

¹⁶ Má âÿî gólâ bê lâjô'bá ânîkâ rî 'bá yî ngálâ rî, gõ'dá gólÿî ícá kô gólâ rî êdélé.”

¹⁷ Gõ'dá Yésũ ârî úlî ãgô 'dî drí âtálé 'dî bê rî, drílâ ngâzó tâ âtálé kî, “Âní òjílâ kâÿî nõ 'bá yî kâ nõ, ânî rî'á tâ lèlê ãkó Ôvârí 'á. Tâ ìsũ ânîkâ rî'á ânyâ ró. Má â'dô 'è'á rílî ânî bê ìtí 'dî bŭúũ ángô tú yâ? Má â'dô fî ãtũ'á rîzó ânî bê ìtí 'dî bŭúũ ángô tú yâ? Áâÿî mvá líndrí ònjí bê 'dî má ngáá nõlé.”

¹⁸ Gõ'dá áâÿî mvá 'dî bê Yésũ ngálâ rî, gólâ drí tâ 'bázó drí-âcê sî líndrí ònjí 'dî drí kî, “Ní âfô!” Gõ'dá kôrô líndrí ònjí 'dî drí âfôzó vólé. Ítí rî, kôrô mvá 'dî drí rû êdézó ìtú-pá ãlô-ãlô 'dî sî.

¹⁹ Gõ'dá tâ rî 'dî vósî rî, lâjô'bá Yésũ kâ 'dî 'bá yî drí ngâzó nî'á Yésũ rî ìjílî gólÿî drí 'bãrê ìÿî drî sî rî 'á. Gólÿî kî, “Má ícá kô líndrí ònjí 'dî drôlé ágámvá 'dî 'ásî ã'dô tâsî yâ?”

²⁰ Gõ'dá Yésũ drí tâ-drî lôgôzó drílÿî kî, “Nî ícá kô líndrí ònjí 'dî drôlé, tâlâ tâ lèlê ânîkâ Ôvârí 'á rî rî'á cé fînyáwá ìtí. Má âtâ ânî drí tâ pãtî ró, tí nî òró 'bãâ tâ lèlê bê Ôvârí 'á cé fînyáwá òzô ánú ífî rî kâtí rî, nî â'dô ícá'á cú tâ âtálé únî nõ drí kî, gólâ êêsê rû vö íyíkâ 'dî 'ásî rî, únî 'dî â'dô rû êsê'á. Ngá ãzâ ícá kô ânî ndêlé.”

²¹ (Gõ'dá Yésũ drí tâ âtázó kî, “Líndrí ònjí lâràkô bê ìtí 'dî ícá kô âfôlé, òzô nî ò'bî tî kô rîzó ràtáã 'èlé Ôvârí drí tâ lâ tâsî rî.”)*

*Tâ Yésũ drí íÿî òdrâ tâ âtázó kpá ó'dí rî
(Márãkô 9.30-32; Lúkã 9.43-45)*

²² Yésũ yî ãgô bê lâjô'bá íyíkâ 'dî 'bá yî bê âcálé 'bãdrî Gãlîláyã kâ 'á rî, kâÿî ãzâ sî, gólâ drí ngâzó tâ âtálé gólÿî drí kî, “Áâ'dô trá 'è'á má gólâ ãjólé úrú lésî rî drí-bã lá fèlé òjílâ drígá.

²³ Ítí rî, áâ'dô âmâ fũ'á. Gõ'dá kpálé ìtí rî, kâÿî nâ sî, má â'dô lídrí'á òdrâ 'ásî.” Gõ'dá lâjô'bá gólâkâ 'dî 'bá yî ârî ìÿî úlî gólâ drí âtálé 'dî bê rî, gólÿî drí gôzó â'dólé ìzâ ró rôô.

Tâ Yésũ drí tâ âtázó tâ bélé-bélé fêfê kâ jó ángî Ôvârí kâ 'á rî

tãsî rî

²⁴ Gõ'dá nîngá sî, Yésũ yî drí nîzó lâjô'bá íyíkâ 'dî 'bá yî bê cãlé jãrîbã Kãpêránómã kâ rî 'álâ. Tólâ rî, bélé-bélé ù'dú 'bá gólÿî rî 'bá bélé-bélé ù'dúlî jó ángî Ôvârí kâ 'á rî ãzâ 'bá yî drí ânîzó ìÿî Pétêrô rî ìjílî kî, “Tâ ìmbá 'bá ânîkâ, Yésũ rî bê bélé-bélé rî'á fèlâ jó ángî Ôvârí kâ 'á rî fèlé yâ?”*

²⁵ Gõ'dá Pétêrô drí tâ-drî lôgôzó gólÿî drí kî nî rî, “Áwô, gólâ rî bê fèlâ.” Nîngá sî, Pétêrô drí ngâzó gólé 'bã 'álâ, nî'á tâ 'dî âtálé Yésũ drí. Drê ãkpãkã'dã Pétêrô ìtô drê tâ 'dî ngílî sîsî Yésũ drí kô rî, kôrô Yésũ drí Pétêrô rî ìjízó kî, “Sîmónã, ní â'dâ drê tâ ìsũ ânîkâ tâ bélé-bélé fê kâ tâsî rî má drí. Tâ ìsũ ânîkâ 'á rî, òzô kúmú 'bãdrî kâ rî 'bá yî òlê trá bélé-bélé ù'dúlî rî, gólÿî rî ù'dúlâ ã'dî yî drígá sî yâ? Gólÿî rî ù'dúlâ ãkpã mvá ìyíkâ rî 'bá yî drígá sî ngátá òjílâ ãzâ 'bá yî drígá sî yâ?”

* **17:21 17.21** Sîsî rî, úlî vérêsî 21 kâ nõ 'bá yî ìgî kô. * **17:24 17.24** Ôjílâ Yúdã yî kâ ãgô ró rî 'bá yî rî ìÿî rî'á áđî lôsî kâÿî rî kâ rî kâ fèlé ndrô vósî cé jó ángî Ôvârí kâ 'á.

²⁶ Gõ'dá Pétērō drí tã-drĩ lógōzó kǐ nĩ rĩ, “Ōjílã āzã 'bá yĩ rĩ ãyĩ nĩ fêlã.” Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó kǐ, “'Dĩ rĩ'á mbũ. Ītĩ rĩ, ícã kô mvá kúmú 'dĩ 'bá yĩ kã drĩ bélé-bélé fêzó.*

²⁷ Gõ'dá ĩtĩ rĩ, mã 'bã bélé-bélé ù'dú 'bá 'dĩ 'bá yĩ kô â'dólé ăwã ró âmã bẽ. Nĩ ngã nĩlĩ ĩ'bĩ 'bélé ãmvũ ândrẽ 'álã. Ōzõ nĩ âãsẽ ĩ'bĩ drĩ-kákã trá rĩ, nĩ nĩ ĩ'bĩ rĩ 'dĩ sĩ-'bálé lâ. Nĩ â'dô âđĩ ùsú'á sĩ-'bálé lâ 'dĩ 'á, gõ'dá nĩ trõ ró âđĩ rĩ 'dĩ nĩ'á fêlã bélé-bélé ù'dú 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ âmã ômbẽ gĩzó nĩ bẽ.” Gõ'dá Pétērō drí tã 'dĩ 'ezõ té õzõ Yésũ drí âtálé 'dĩ kãtĩ. Ītĩ rĩ, drilã âđĩ ùsúzõ, drilã nĩzõ âjílã bélé-bélé ù'dú 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ ãyĩ ômbẽ gĩzó Yésũ bẽ.

18

*Tã Yésũ drĩ âtálé tã â'dô-â'dô kã âmã ró Ôvãrĩ rĩ ãyĩ drĩ 'á rĩ tãsĩ rĩ
(Márãkõ 9.33-37; Lúkã 9.46-48)*

¹ Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, lãjõ'bã Yésũ kã rĩ 'bá yĩ drĩ ânĩzó ãyĩ tã ĩjĩlĩ gólã tĩ kǐ nĩ rĩ, “Ōjílã gólĩyĩ rĩ 'bá kũmũ Ôvãrĩ kã zélé rĩ 'bá yĩ lãfálé sĩ rĩ, õjílã gólã âmã gólãkã drĩ lãvũlĩ gãřã äzĩ-äzĩ drĩ sĩ rĩ íyĩkã ä'dĩ ĩ'dĩ yã?”

² Gõ'dá Yésũ ârĩ bẽ tã ĩjĩ lãjõ'bã íyĩkã 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ rĩ, gólã drĩ mvá fĩnyáwã äzã äzĩzó 'bãlẽ âdrélé lãjõ'bã íyĩkã 'dĩ 'bá yĩ ândrã.

³ Gõ'dá Yésũ drĩ gõzó tã âtálé drĩlĩyĩ kǐ, “Mã âtã ânĩ drĩ tã pãtĩĩ ró, õzõ nĩ õlõgõ ânĩ nyãányã kô â'dólé õzõ mvá fĩnyáwã nõ kãtĩ rĩ, nĩ ícã kô cãlẽ ängõ Ôvãrĩ kã võ ùrũ 'álã rĩ 'á.

⁴ Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, õjílã gólã âmã lâ drĩ â'dólé gãřã õjílã rĩ 'bá kũmũ Ôvãrĩ kã zélé rĩ 'bá yĩ lãfálé sĩ rĩ, rĩ'á õjílã gólã tĩbẽ íyĩ nyãányã lógõ 'bá áyábálã ró õzõ mvá fĩnyáwã nõ kãtĩ rĩ ĩ'dĩ.

⁵ Gõ'dá õzõ õjílã äzã õlãgũ gbõ cẽ mvá fĩnyáwã nõtĩ nõ ĩ'dĩ tã lãlẽ gólãkã mã 'á rĩ tãsĩ rĩ, õjílã rĩ 'dĩ lãgũ kpã mã ĩ'dĩ.”

*Ngã gólĩyĩ rĩ 'bã õjílã 'bãlẽ tã õnjĩ 'ëlẽ rĩ 'bã yĩ
(Márãkõ 9.42-48; Lúkã 17.1-2)*

⁶ Gõ'dá Yésũ drĩ kpã tã âtázó tã õjílã äzĩ âdô-âdô kã tãsĩ. Gólã kǐ, “Ōzõ õjílã äzã äädõ õjílã gólĩyĩ â'dó 'bã tã lãlẽ bẽ õzõ 'dĩyĩmvã fĩnyáwã kãtĩ rĩ trá, ä'dõ ró bẽ drĩlĩyĩ tã lãlẽ íyĩkã mã 'á rĩ äyézõ rĩ, lãņõ gólã Ôvãrĩ drĩ 'ẽ'á fêlã õjílã rĩ 'dĩ drĩ rĩ â'dô 'ẽ'á 'bãlẽ õnjĩ têtẽ ró lãvũlĩ gãřã lãņõ õjílã gólã kũnĩ ùngũ kũlũtũtũ rĩ ômbézõ ômbẽ lâ 'á trõlẽ vũlĩ gãlĩ 'á drãlẽ volé rĩ kã drĩ sĩ.

⁷ Gõ'dá kpã ĩtĩ, lãņõ bẽ rĩ'á âmã õjílã ängõ nõ kã rĩ 'bã yĩ drĩ, tãlã ngã gólĩyĩ rĩ 'bã õjílã âdólé tã õnjĩ 'ëlẽ rĩ 'bã yĩ bẽ dũũ. Ngã 'dĩ 'bã yĩ â'dõ rĩ'á rũ 'ëlẽ zãã ĩtĩ. Gõ'dá gólĩyĩ rĩ 'bã õjílã äzĩ âdólé 'dĩ 'bã yĩ, lãņõ gólã Ôvãrĩ drĩ 'ẽ'á fêlã gólĩyĩ drĩ rĩ â'dô 'ẽ'á 'bãlẽ õnjĩ têtẽ ró.

⁸ “Gõ'dá nĩ äzã õzõ ânĩ drĩ ngãtã ânĩ pá õrĩ nĩ ânĩ 'bãlẽ tã õnjĩ 'ëlẽ rĩ, nĩ gã ânĩ drĩ rĩ 'dĩ nĩyã volé ngãtã ânĩ pá 'dĩ volé. Rĩ'á tãndĩ ró nĩ drĩ cãzó võ ùrũ 'álã rĩ 'á cẽ drĩ bẽ älõ ngãtã pá bẽ älõ, nĩ drĩ cãzó drĩ bẽ rĩ ngãtã pá bẽ rĩ, nĩ'á vëlẽ lãsĩ gólã Ôvãrĩ drĩ êdélé Sãtãnã yĩ drĩ rĩ 'á rĩ drĩ sĩ.

⁹ Gõ'dá õzõ ânĩ ãyĩ õ'bã nĩ nĩ tã õnjĩ 'ëlẽ rĩ, nĩ ängĩ gólã volé. Rĩ'á tãndĩ ró nĩ drĩ cãzó ùrũ 'álã võ lãdrẽ-lãdrẽ äđũkũ äkõ rĩ kã 'á cẽ ãyĩ bẽ älõ, nĩ drĩ cãzó ãyĩ bẽ rĩ, nĩ'á vëlẽ lãsĩ gólã Ôvãrĩ drĩ êdélé Sãtãnã yĩ drĩ rĩ 'á rĩ drĩ sĩ.”

* **17:26 17.26** Úlĩ Yésũ kã 'dĩ 'bã yĩ, tã ĩfĩ lâ kǐ, ícã kô Yésũ Ôvãrĩ rĩ mvá ró rĩ drĩ bélé-bélé fêzó jó ängĩ Ôvãrĩ kã 'á.

*Tā Yēsū drí í'dígówá átázó kábīlīkī gólá àvī 'bá trá rí tāsī rí
(Lúkã 15.3-7)*

¹⁰ Gõ'dá nīngá sī, Yēsū drí tã átázó lājó'bán íyíkã rí 'bá yí drí kí nī rí, “Nī ndrē òjílã gólīyī rī 'bá 'dēlé má vósī òzō 'dīyímvá kátí rí 'bá yí kò òzō ngá tãkó kátí. Má átã ànī drí, tã là yí làzē rōō Ôvãrí rú. Ítí rí, mālãyíkã gólīyī rī 'bá gólīyī vó ndrēlé rí 'bá yí bē àmã átã úrú 'álã rí àndrá gólīyī tã à'dalé gólá drí.

¹¹ (Nī ndrē drē, mã rí gógó ànī 'bá úrú lésī nò, Ôvãrí àjô mã àngó nò 'á nò òjílã gólīyī àvī 'bá trá rí 'bá yí lōndãlé, tãlà mã pâ ró gólīyī bē.)*

¹² “Dòvó nī ìsū drē tã kábīlīkī lōkí 'bá kã. Òzō gólá à'dô kábīlīkī íyíkã bē nyã'dī-njī rí, gõ'dá òzō kábīlīkī àlô kábīlīkī gólákã 'dī 'bá yí lãfálé 'ásī àvī trá rí, gólá à'dô à'dô 'è'á ì'dí yã? Gólá à'dô kábīlīkī lãkí 'bá nyã'dī-sù-drī-lã-gã-mùdrī-drī-lã-gã-njī-drī-lã-sù 'dī 'bá yí àyè'á ngá nyãrē 'á lütú pãlé nīngá, gòzò nīlí gólá àlô àvī 'bá trá rí lōndãlé.

¹³ Má átã ànī drí tã pãtī ró, òzō gólá ùúsù kábīlīkī íyíkã àlô àvī 'bá 'dī trá rí, gólá à'dô 'bã'á àyīkò ró rōō làvūlī gãrã àyīkò gólá drí à'dózó ì'dí bē là kábīlīkī gólákã nyã'dī-sù-drī-lã-gã-mùdrī-drī-lã-gã-njī-drī-lã-sù àvī 'bá kò 'dī 'bá yí tāsī rí drī sī.

¹⁴ Gõ'dá kpá rí'á ìtí, ànī átã úrú 'álã rí lēé òjílã gólīyī rí 'bá 'dēlé má vósī òzō 'dīyímvá ònyīkò kátí nò 'bá yí àlô rí drí àvīlī kò'dáwá làtī íyíkã 'ásī.”

*Tā Yēsū drí ìmbálé tã lãfálé èdê-èdê kã òjílã gólá tã ònjí 'è 'bá trá òjílã
àzì drí rí tāsī rí*

¹⁵ Gõ'dá Yēsū drí kpá tã ìmbázó lājó'bán íyíkã rí 'bá yí drí kí nī rí, “Nī àzã, òzō tã lē 'bá àzì àzã ò'è tã ònjí trá ní drí rí, ní nī gólá ngálã nī'á tã ònjí gólákã 'dī à'dalé gólá drí. Nī 'è tã rí 'dī cé rī ànī lãfálé 'ásī gólá bē. Òzō gólá àãrī tã ànīkã trá rí, ní pâ gólá trá tã ònjí gólákã 'dī àyélé.

¹⁶ Gõ'dá òzō òjílã rí 'dī ògã volé trá dó tã ànīkã àrílí rí, ní drī òjílã àzã àlô ngátã rī yã rí nīzó kpá ó'dí òjílã 'dī ngálã, tãlà àãátã ró tã 'dī bē òjílã 'dī 'bá yí ìfí drī là 'á, tãlà tã ndrī ànī drí àtálé gólá bē rí, òjílã 'dī 'bá yí àãrī ró ìyí bē dódó.

¹⁷ Gõ'dá òzō òjílã rí 'dī ògã volé kpá trá dó tã òjílã 'dī 'bá yí kã àrílí rí, nī àtã tã là òjílã kãnisã kã drí. Gõ'dá òzō gólá ògã volé kpá trá dó tã òjílã kãnisã kã kã àrílí rí, nī 'è gólá òzō òjílã tã lē 'bá Ôvãrí 'á kò rí kátí, gõ'dá kpá tã ònjí 'bá ró òzō bélé-bélé ù'dú 'bá gólīyī rí 'bá àdī nyalé rí kátí.

¹⁸ “Má átã ànī drí tã pãtī ró, òzō nī ògã tã àzã trá dó rú 'èlé àngó nò 'á nōngá rí, 'dī kpá tã gólá Ôvãrí drí gálé trá dó rú 'èlé úrú 'álã rí ì'dí. Gõ'dá òzō nī àâyè tã àzã trá rú 'èlé àngó nò 'á nōngá rí, 'dī kpá tã gólá Ôvãrí drí àyélé trá rú 'èlé úrú 'álã rí ì'dí.

¹⁹ Gõ'dá mã átã kpá ànī drí nōtí, òzō òjílã rī òlè ìyí tã-drī trá ngá àzã 'èzó àngó nò 'á nōngá rí, nī 'è rãtãã Ôvãrí àmã átã úrú 'álã rí drí ngá rí 'dī tāsī. Gólá à'dô ngá rí 'dī 'è'á ànī drí.

²⁰ Ítí rí, òzō òjílã èè'bè ìyí rú trá rī ngátã nã vò àlô 'á àmã rú sī rí, mã à'dô à'dó'á gólīyī lãfálé 'á.”

Tā Yēsū drí lògòlé Pétērō drí tã tã ònjí òjílã àzì kã àyè-àyè kã

tāsī rí

²¹ Gõ'dá nīngá sī rí, Pétērō drí ànīzó tã ìjílí Yēsū tì kí nī rí, “Kúmú, òzō àmã àzì-àzì àzã òrī trá zãã rí'á tã ònjí 'èlé mã drí àndalé àndalé rí, mã

* **18:11 18.11** Úlī gólīyī vérēsī 11 'á 'dī ìgīlī kò tã ìgī Mátáyō kã àzã 'bá yí 'á.

âyê gólâ tâ ònjí gólâkâ 'dĩ 'bá yí 'ásí àndâlâ tǎsì yā? Rĩ'á tǎndí ró má drí gólâ rí âyézó àndâlâ n̄jì-drĩ-lâ-rĩ yā?"

²² Gõ'dá Yésũ drí tǎ-drĩ lógōzó Pétērō drí kī, "'É'ê, ní âyé gólâ kô cé àndâlâ n̄jì-drĩ-lâ-rĩ. Ní âyé gólâ nyâ'di-nâ-drĩ-lâ-múdrí àndâlâ n̄jì-drĩ-lâ-rĩ."

²³ Gõ'dá Yésũ drí tǎ átázó tǎ kũmũ Ôvǎrí ká rí ká tǎsì. Gólâ kī, "À'dô-â'dô kũmũ Ôvǎrí ká rí ká rí rĩ'á òzō kũmũ àngí àzâ gólâ â'dó 'bá lôsĩ 'ê 'bá íyíkâ bê rí kâtí. Lôsĩ 'ê 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yí, àzâ 'bá yí trõ ìyí âđđĩ trá gólâ drígá sĩ 'ê'á lógōlâ àtí 'á tólâ. Gõ'dá kâyì àzâ sĩ, gólâ drí lôsĩ 'ê 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yí âzízó ànìlì âđđĩ íyíkâ 'dĩ 'bá yí lógōlé.

²⁴ Ítí rí, lôsĩ 'ê 'bá àlô kũmũ 'dĩ ká tìbê âđđĩ trõ 'bá gólâ drígá sĩ rí àjízó lâ kũmũ 'dĩ àndrá. Àđđĩ rí 'dĩ rĩ'á âđđĩ òjílâ dũũ lôsĩ ndrô dũũ ká rí ká 'í.

²⁵ Nĩngá sĩ, lôsĩ 'ê 'bá kũmũ 'dĩ ká 'dĩ ícá kô âđđĩ 'dĩ vò lâ lógōlé, tǎlâ âđđĩ 'dĩ rĩ'á âđđĩ àmbá 'í. Tǎ 'dĩ tǎsì rí, kũmũ 'dĩ drí tǎ 'bázó òógí ró gólìyí bê vólé rǎgĩ ró òkó lâ bê mvá lâ yí bê gõ'dá kpá ngá gólâkâ 'bã ká rí yí bê ndrĩ vólé, gólâ ícá ró bê âđđĩ íyíkâ 'dĩ vò lâ lógōlé.

²⁶ "Gõ'dá lôsĩ 'ê 'bá 'dĩ àrì tǎ 'dĩ bê ìtí rí, drílâ â'dózó tǎ ìsũ ró, gõ'dá drílâ ngǎzó 'ǎ'í t̄lì vũdrĩ kũmũ 'dĩ àndrá rú lô'bǎlé gólâ drí kī, 'Óô kũmũ, ní ndrê àmâ ìzǎ, ànì 'á àđđĩ má rú. Ní êsê kâyì gbíyá má drí s̄s̄ì 'álâ, má â'dô âđđĩ ànìkâ 'dĩ vò lâ lônđǎ'á ànìzó lógōlâ ndrĩ ní drí.'

²⁷ Gõ'dá lôsĩ 'ê 'bá kũmũ 'dĩ ká 'dĩ, ìzǎ lâ drí gǎzó gólâ rú. Ítí rí, drílâ âđđĩ 'dĩ âyézó drílâ, gõ'dá gólâ drí lôsĩ 'ê 'bá gólâkâ 'dĩ âyézó n̄lì drĩ-bǎláyì ró.

²⁸ "Nĩngá sĩ, lôsĩ 'ê 'bá gólâ âyéle nō drí n̄zó ìyí rú ùsúlì àzì-àzì lâ àzâ âđđĩ fínýáwá trõ 'bá gólâ drígá sĩ kpá 'ê'á lógōlâ àtí 'álâ rí bê.* Gõ'dá gólìyí ùsũ rú bê àzì-àzì lâ 'dĩ bê rí, gõ'dá kôrô drílâ ngǎzó 'dèlê òmbê lâ rũlì àngbũ rĩ'á ìzálâ. Gõ'dá drílâ ngǎzó tǎ átálé àzì-àzì lâ 'dĩ drí kī, 'Ní àfê âđđĩ àmákâ tìbê ní drí trólé má drígá sĩ rí ngbǎàngbànō!'

²⁹ Gõ'dá àzì-àzì lâ 'dĩ drí ngǎzó 'ǎ'í t̄lì vũdrĩ lôsĩ 'ê 'bá àzì lâ 'dĩ àndrá rú lô'bǎlé gólâ drí kī, 'Óô àmâ àzì-àzì, ní ndrê àmâ ìzǎ, ànì 'á àđđĩ má rú! Ní êsê kâyì gbíyá má drí s̄s̄ì 'álâ. Má â'dô âđđĩ ànìkâ 'dĩ vò lâ lônđǎ'á ànìzó fêlâ ndrĩ ní drí.'

³⁰ Gõ'dá lôsĩ 'ê 'bá gólâ s̄s̄ì kũmũ drí gólâ rí âyéle âđđĩ íyíkâ tǎsì nō rí, gá vólé trá dó àzì-àzì lâ âđđĩ fínýáwá trõ 'bá gólâ drígá sĩ rí âyéle. Bê-rí, gólâ drí lôsĩ 'ê 'bá àzì gólâkâ 'dĩ trõzó 'bǎlé gǎnìmǎ 'á r̄lì tólâ, té gólâ àáfê ró âđđĩ íyíkâ 'dĩ bê zǎlô.

³¹ Ítí rí, lôsĩ 'ê 'bá kũmũ 'dĩ ká àzâ 'bá yí ndrê tǎ rú 'ê 'bá 'dĩ bê rí, gólìyí drí â'dózó tǎ ìsũ ró rōô. Gõ'dá drílìyí ngǎzó n̄lì tǎ 'dĩ átálé kũmũ íyíkâ 'dĩ drí.

³² "Gõ'dá kũmũ 'dĩ àrì bê tǎ 'dĩ ìtí rí, drílâ lôsĩ 'ê 'bá íyíkâ gólâ àzì-àzì lâ rí 'bã 'bá gǎnìmǎ 'á 'dĩ âzízó. Gõ'dá gólâ àcâ bê rí, kũmũ drí ngǎzó tǎ átálé drílâ kī, 'Nĩ rĩ'á lôsĩ 'ê 'bá ònjí 'í! Ní lô'bã rú'bã bê má drí âđđĩ ní drí trólé má drígá sĩ rí tǎsì rí, má âyé nì té òzō ní drí ìjílì rí kâtí.

³³ Gõ'dá ní 'ê tǎ ànì àzì-àzì drí ìtí à'dô tǎsì yā? Tí ní â'dô ànì àzì-àzì rí ìzǎ ndrê'á kpá òzō má drí ànì ìzǎ ndrê'á rí kâtí!'

³⁴ Gõ'dá kũmũ 'dĩ drí 'bázó àwǎ ró tǎ 'dĩ tǎsì. Drílâ lôsĩ 'ê 'bá 'dĩ jōzó 'bǎlé gǎnìmǎ 'á, tǎlâ òófê ró lǎñô bê gólâ drí, té âđđĩ íyíkâ gólâ drí trólé rí, gólâ òlógō ró bê ndrĩ zǎlô."

* 18:28 18.28 Àđđĩ 'dĩ rĩ'á âđđĩ kâyì kámá-àlô ká 'í.

³⁵ Gõ'dá Yésũ ngi bê í'dígówá 'dĩ ndélé rî, gólâ kî, “Ôzõ nî ââyê tâ ònjí ãnî ãzî-ãzî kâ kô ãnî pîpîsílí 'ásî rî, ãnî ãlô-ãlô ndrî, âmâ átá ùrú 'álâ rî â'dô kpá 'è'á ãnî 'èlé té òzõ 'dĩ rî kâtí.”

19

*Tã Yésũ drí ìmbálé tâ òkó ìngâ kâ tãsí rî
(Márãkõ 10.1-12)*

¹ Gõ'dá Yésũ ndélé bê tâ ìmbâ íyíkâ tâ ònjí âyê-âyê tãsí rî, drílîyî ngãzó 'bãdrî Gãlílâyã kâ âyéle lãjó' bá íyíkâ bê. Drílîyî nîzó mbãlé 'á'á lé drî áyágá Jõrõdénî kâ ãzâ lésî rî 'á. Drílîyî nîzó zãâ áyágá Jõrõdénî kâ 'dĩ 'á'á lé drî lâ lésî. Gõ'dá drílîyî mbãzó kpá gólê 'á'á lé drî ãzâ rî lésî cãlé 'bãdrî Yũdáyã kâ rî 'á.

² Gõ'dá gólîyî câ bê 'bãdrî Yũdáyã kâ 'dĩ 'á tólâ rî, òjílã ò'bí dũu drí ìtõzó 'délé gólîyî vósî. Òjílã gólîyî ngá lâzé bê rî 'bá yî, Yésũ drí gólîyî êdézó ndrî ngá lâzé íyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásî.

³ Nîngá sî, Pãrúsî ãzâ 'bá yî drí ãnîzó íyî Yésũ rî ùjúlí, ngátá gólâ â'dô ùlî ányâ átá'á yã rî. Drílîyî tâ ìjízó gólâ tî kî nî rî, “Tã 'bã'bã Ôvâri drí fêlé ãmâ drí 'èlé Músã sî rî vó ró rî, rî'á tãndí ró òjílã ãzâ drí òkó lâ rî ìngázó, òzõ òkó rî 'dĩ ò'è tâ ányâ ãzâ trá rî yã?”

⁴ Gõ'dá Yésũ drí tâ-drî lôgõzó Pãrúsî 'dĩ 'bá yî drí kî nî rî, “Nî zî tâ gólâ ìgílí búkũ Ôvâri kâ 'á rî kô kî'á nî rî, ìtõ vò ãngó kâ 'ásî rî, Ôvâri 'bã òjílã mvã bê rî, gólâ 'bã ãgô yî trá òkó yî bê yã?”

⁵ Tã 'dĩ tãsí rî, Ôvâri átã tâ trá kî nî rî,
'Ágô â'dô átã lâ rî âyé'á ândré lâ bê â'dózó òkó lâ bê ngá ãlô ró.

⁶ Gólîyî rî 'dĩ â'dó ngá ngíngî 'î kô. Ítí rî, ãgô yî òkó bê gólîyî rî'á ngá ãlô 'î.
'Dõvó ngá gólâ Ôvâri drí êbélé trá ngá ãlô ró rî, òjílã ãzâ òcã gólîyî lâfálé kô.' ”

Tã Ómvó Ngá 2.24

⁷ Gõ'dá Pãrúsî 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî ìjízó kpá ó'dí kî, “Ní kî nî rî, â'dó kô tãndí ró ãmâ drí òkó ìngázó rî, gõ'dá tãlã ã'dô 'î Músã drí tâ 'bãzó ãmâ drí kî, òzõ mã òlê trá òkó ìngálé rî, mã ùngî wãrãgã òkó ìngâ kâ fêlé òkó rî 'dĩ drí yã?”

⁸ Gõ'dá Yésũ drí tâ-drî lôgõzó gólîyî drí kî, “Músã ìgî tâ 'dĩ ãnî drí ìtí 'dĩ, tãlã ãnî drî rî'á ãmbã-ãmbã ró, tãlã tâ ã'dô trá ãnî lâfálé 'ásî ãnî òkó yî bê rî nî ícã kô tâ rî 'dĩ êdélé. Gõ'dá tâ 'bã'bã Ôvâri kâ â'dó kô ìtí ìtõ vò ãngó kâ 'ásî. Sísî rî, Ôvâri 'bãã tâ 'bã'bã òkó ìngâ kâ kô.

⁹ Má átã ãnî drí, â'dó kô tãndí ró òjílã ãzâ drí òkó lâ rî ìngázó cú ìtí tâ ífí ãzâ ãkó, òzõ òkó rî 'dĩ ò'è tâ ònjí ãzâ kô gõ'dá ãgô rî 'dĩ drí nîzó òkó ãzâ trólê áyízó 'í'dí bê lâ rî, gólâ 'è 'dĩ tâ ònjí 'î Ôvâri rî ìfí drî 'á, âyê fí ãlô, òzõ òjílã rî 'dĩ ùúsú òkó lâ trá áyírî 'á íyî ãgô ãzâ bê rî 'í'dí, gólâ òró gõ òkó lâ 'dĩ ìngálé.”

¹⁰ Gõ'dá lãjó' bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ári íyî ùlî Yésũ drí átálé 'dĩ bê rî, gõ'dá drílîyî gõzó tâ átálé gólâ drí kî nî rî, “Ôzõ tâ ãgô yî lâfálé 'á òkó bê rî ãã'dô ãmbã-ãmbã ró ìtí rî, rî'á tãndí ró ãgô drí rîzó cú ìtí òkó trõ ãkó.”

¹¹ Gõ'dá Yésũ drí tâ-drî lôgõzó drílîyî kî nî rî, “Òjílã dũu ícã íyî kô tâ ìsũ ãnikã òkó tãsí 'dĩ 'èlé. Á'dô 'bã'á cé òjílã ícã 'bá rílí òkó trõ ãkó rî 'bá yî 'í'dí.

¹² Tã 'dĩ tãsí rî, tâ ífí bê rî'á ngíngî òjílã ãzâ 'bá yî drí òkó trõzó kô 'á lâ rî. Útí òjílã ãzâ 'bá yî trá ìtí 'bãnjã ró, gõ'dá òjílã ãzâ 'bá yî òjílã ázî lísî

gólīyī nī, gō'dá ōjīlā āzā 'bá yī lēé īyī ōkó gīlī kō, tālā gólīyī fē īyī nyāányā trá cé lōsī Ôvārī kâ 'ēlé ī'dī. Ōjīlā gólā ícá 'bá trá tā rī 'dī 'ēlé rī, 'dōvó gólā ō'è."

*Tā Yēsū drī ōrē fēzō 'dīyímvá ōnyíkō drī rī
(Márākō 10.13-16; Lúkã 18.15-17)*

¹³ Gō'dá nīngá sī, ōjīlā āzā 'bá yī drī 'dīyímvá ōnyíkō âtrōzó âjīlī Yēsū ngálā, tālā Yēsū ō'bā ró drī bē gólīyī drī ōrē fēzō drīlīyī, gō'dá kpá rātāā 'ézó bē gólīyī tāsī. Gō'dá lājó'bá gólákâ 'dī 'bá yī drī ōjīlā 'dī 'bá yī lógázó dó ânīlī 'dīyímvá 'dī 'bá yī bē Yēsū ngálā.

¹⁴ Gō'dá Yēsū drī ngāzó tā átálé kī nī rī, "Nī âyē 'dīyímvá 'dī 'bá yī āānī ró īyī má ngálā, nī lógā gólīyī kō, tālā ōjīlā rī 'bá kūmū Ôvārī kâ zélé rī 'bá yī rī'á ōjīlā gólīyī īyī nyāányā lógō 'bá ōzō 'dīyímvá ōnyíkō nōtī nō 'bá yī kátī rī ī'dī."

¹⁵ Nīngá sī rī, drīlā íyī drī 'bāzó 'dīyímvá 'dī 'bá yī drī sī ālō-ālō, gō'dá drīlā ōrē fēzō drīlīyī. Gō'dá drīlīyī ngāzó nīlī vō 'dī âyélé lājó'bá 'dī 'bá yī bē.

*Tā Yēsū drī átálé ágámvá gólā ngá-tī āmbá bē rī drī lédrē-lédrē ādūkū
ākó rī tāsī rī
(Márākō 10.17-31; Lúkã 18.18-30)*

¹⁶ Gō'dá nīngá sī rī, ágámvá āzā ngá-tī āmbá bē rī drī ânīzó tā ījīlī Yēsū tī kī nī rī, "Tā ímbá 'bá, ōzō má ōlē lédrē-lédrē ādūkū ākó rī úsúlī rī, má â'dô tā tândí ángō rī 'é'á ī'dī sūlī Ôvārī rī līfī drī 'á úsúzó lâ yā?"

¹⁷ Gō'dá Yēsū drī tā-drī lógōzó drīlā kī, "Tālā â'dô 'í ní drī ámā ījízó tā gólā â'dó 'bá tândí ró rī tāsī yā? Ôvārī cé ī'dī rī'á tândí ró. Ōzō ní ōlē trá lédrē-lédrē ādūkū ākó rī úsúlī rī, ní ñnjī tā 'bā'bā Ôvārī kâ rī ī'dī ndrī."

¹⁸ Ítī rī, ágámvá 'dī drī Yēsū rī ījízó kī, "Má â'dô tā 'bā'bā ángō rī 'é'á ī'dī yā?"

Ítī rī, Yēsū drī gōzó tā-drī lógōlé drīlā kī, "Ní fū ōjīlā āzī kō. Ní 'bā ōkó gólā â'dó 'bá kō ânī ōkó ró rī kō ní ūgúlī âyízó ī'dī bē lâ. Ní ūgū ngá kō. Ní âdō ōnjō kō ōjīlā āzī rú.

¹⁹ Ní ârī ânī átá yī tī-vō ânī ândré bē, tālā ní ñnjī ró gólīyī bē. Ní lē ōjīlā āzī ōzō ní drī ânī nyāányā lērē kátī."

²⁰ Nīngá sī, ágámvá 'dī drī tā-drī lógōzó Yēsū drī kī, "Tā 'bā'bā 'dī 'bá yī, má 'è trá ndrī. Gō'dá tā āzā kpá bē drē zāâ má drī 'ēlé yā?"

²¹ Gō'dá Yēsū drī tā-drī lógōzó drīlā kī, "Ōzō ní ōlē trá â'dólé tā mbī 'ē 'bá ró Ôvārī rī līfī drī 'á rī, ní gō nīlī ngá-tī āmbá áníkâ 'dī 'bá yī lāzīlī gīlī ndrī vólé, ní fē ró âdī lâ ōjīlā gólīyī ízā bē rī 'bá yī drī, gō'dá ní gō ró bē ânīlī 'dēlé ámā vó bēlé tā ârī 'bá ámakâ ró. Ōzō ní ō'è tā 'dī trá ítī rī, ní â'dô 'bā'á ngá-tī tândí bē dūū úrú 'álâ."

²² Gō'dá ágámvá 'dī ârīlī bē úlī Yēsū drī átálé ítī 'dī rī, kôrô rú'bá lâ drī âdāzó. Gō'dá drīlā â'dózó tā ísū ró rōō, tālā gólā lēé kō ngá íyíkâ āmbá 'dī 'bá yī lāzīlī gīlī vólé. Gō'dá drīlā ngāzó nīlī vólé.

²³ Nīngá sī, Yēsū drī gōzó tā átálé tā ârī 'bá íyíkâ rī 'bá yī drī kī, "Má âtā ânī drī tā pātīlī ró, rī'á âmbâ-âmbâ ró ōjīlā gólīyī ngá-tī āmbá bē rī 'bá yī drī â'dózó ōjīlā Ôvārī kâ ró gólīyī drī ícázó rīlī kūmū gólákâ zélé tā gólákâ rī 'ēlé.

²⁴ Â'dô 'bā'á âmbâ-âmbâ ró gólīyī drī lāvūlī gāřā tā âmbâ-âmbâ ñnjígó drī 'é'á úsúlā újūrī filī kôrô lībīřā 'bú 'ásī rī drī sī."

²⁵ Gõ'dá tã árí 'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yí árí ãyí úlĩ gólã drĩ átálé 'dĩ bê rĩ, tĩ lã yí drĩ â'dízó rõô úlĩ 'dĩ 'bá yí drĩ sĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ Yésũ rĩ ãjízó kĩ, "Õzõ ã'dô trá ãtĩ rĩ, õjĩlã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ 'è'á pãlã rĩ â'dô 'bã'á ãyĩkã õjĩlã ángõ rĩ 'bá yí ã'dĩ yã?"*

²⁶ Yésũ drĩ ãfĩ jãzó võ ndrèlé gólĩyĩ ngálã ró, gõ'dá drĩlã gõzó tã átálé kĩ, "Ngã gólĩyĩ õjĩlã mvã drĩ ãcálé kô 'èlã rĩ, Ôvãrí ãcã trá 'èlã ndrĩ."

²⁷ Nĩngã sĩ rĩ, Pètẽrõ drĩ ngãzó tã átálé Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ndrè drẽ, ãmã lãjõ'bã ánikã rĩ 'bá yí, mã áyè ngã ãmã nyãányã kã rĩ 'bá yí trá ndrĩ ãnĩzó 'dèlé ní vósĩ tã árí 'bá ánikã ró. ãtĩ rĩ, tã tãndĩ gólã ãmã drĩ 'è'á ãsúlã Ôvãrí drĩgã sĩ ãzátú rĩ ãyĩkã ã'dô 'ĩ yã?"

²⁸ Gõ'dá Yésũ drĩ tã-drĩ lõgõzó lãjõ'bã ãyĩkã 'dĩ 'bá yí drĩ kĩ, "Mã ãtã ãnĩ drĩ tã pãtĩ ró, mã gólã Ôvãrí drĩ ãjólé trá ãrũ lésĩ nõ, kãyĩ gólã mã drĩ 'èzó ngã ndrĩ 'bãlé ó'dĩ ãzátú rĩ sĩ rĩ, mã ã'dô 'è'á rĩlĩ kĩtĩ ámãkã drĩ kúmú ángĩ ró drĩ-ãcê bê. Gõ'dá ãnĩ lãjõ'bã ámãkã mũdrĩ-drĩ-lã-gã-rĩ rĩ 'bá yí ã'dô 'è'á rĩlĩ mã bê kĩtĩ mũdrĩ-drĩ-lã-gã-rĩ rĩ 'bá yí drĩ kúmú ró tã-võ õrĩ õjĩlã ãsĩrã'èlé kã rĩ kã mũdrĩ-drĩ-lã-gã-rĩ rĩ 'bá yí kã kĩlĩ.

²⁹ Gõ'dá õjĩlã ndrĩ gólĩyĩ 'bã ãyĩkã áyè 'bã, átã lã yí, ãndrè lã yí, mvã lã yí, ãdrũpĩ lã yí, ãzó lã yí, ngãtã ámvú yí bê áyè 'bã 'dèzó mã vósĩ tã árí 'bã ámãkã ró rĩ, ngã gólĩyĩ drĩ 'è'á ãsúlã ámã átã Ôvãrí drĩgã sĩ ãzátú rĩ ã'dô 'è'á lãvũlĩ gãrã ãndãlã kãmã-ãlõ ngã gólĩyĩ drĩ áyèlé rĩ drĩ sĩ. Gõ'dá gólĩyĩ ã'dô kpã lãdrè-lãdrè ãdũkũ ãkó rĩ ãsú'á.

³⁰ Gõ'dá ãtĩ rĩ, õjĩlã dũũ tĩbè ngbããngbãnõ ndrèlé ãyĩ õjĩlã ãmbã-ãmbã ró rĩ 'bá yí, ãzátú rĩ, gólĩyĩ ã'dô ã'dó'á õjĩlã tãkó ró Ôvãrí rĩ ãfĩ drĩ 'á, gólĩyĩ ã'dô gõ'á vólé 'álã. Gõ'dá õjĩlã gólĩyĩ dũũ gólĩyĩ ngbããngbãnõ rĩ'á ndrèlã ãyĩ õjĩlã tãkó ró rĩ 'bá yí, ãzátú rĩ, gólĩyĩ ã'dô ã'dó'á õjĩlã ãmbã-ãmbã ró Ôvãrí rĩ ãfĩ drĩ 'á, gólĩyĩ ã'dô 'bã'á sĩsĩ 'álã."

20

Úlĩ mãnĩgõ lãtĩ gólã Ôvãrí drĩ 'èzó drĩ-ã fèlé õjĩlã drĩ ãzátú rĩ

tãsĩ rĩ

¹ Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yésũ drĩ ãtõzó tã ãmbálé úlĩ mãnĩgõ sĩ tã árí 'bã ãyĩkã rĩ 'bá yí drĩ lãtĩ gólã Ôvãrí drĩ 'èzó drĩ-ã fèlé õjĩlã ãyĩkã drĩ ãzátú rĩ tãsĩ. Gólã kĩ, "Lãtĩ gólã Ôvãrí drĩ 'èzó drĩ-ã fèlé õjĩlã ãyĩkã drĩ rĩ rĩ'á nyé õzõ ãgõ ãzã ámvú lĩpĩ ró rĩ kãtĩ. Kãyĩ ãzã sĩ, ãkpã cĩnõ, gólã drĩ ngãzó nĩlĩ võ ngã lãzĩ kã gĩlĩ rĩ 'álã, nĩ'á õjĩlã lõndãlé ããnĩ ró ãyĩ lõsĩ 'èlé ámvú ãyĩkã 'dĩ 'á ãdĩ sĩ.

² Gõ'dá ámvú lĩpĩ ãsũ õjĩlã bê lõsĩ 'èlé ámvú ãyĩkã 'dĩ 'á rĩ, gólã drĩ tã ãbĩzó gólĩyĩ bê ãdĩ tãndĩ kãyĩ ãlõ kã fèlé drĩlĩyĩ ndrĩ ãcã-ãcã ró. Gõ'dá drĩlĩyĩ tã-drĩ lã lãzó. Nĩngã sĩ rĩ, ámvú lĩpĩ drĩ gólĩyĩ jõzó nĩ'á lõsĩ 'èlé ámvú ãyĩkã 'dĩ 'álã.

³ "Nĩngã sĩ, ãtũ-pã nĩ-drĩ-lã-sũ cĩnõ 'dĩ kã rĩ sĩ, ámvú lĩpĩ 'dĩ drĩ nĩzó gólé kpã ó'dĩ võ ngã lãzĩ kã gĩlĩ 'dĩ 'álã. Gõ'dá drĩlã nĩzó õjĩlã ãzã 'bã yí ãsúlĩ, rĩ'á ãyĩ ãdrè'á tólã tãkó ãtĩ.

⁴ Gõ'dá drĩlã tã átãzó drĩlĩyĩ kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ nĩ kpã nĩ'á lõsĩ 'èlé mã drĩ ámvú 'álã, mã ã'dô ãdĩ mbĩ lõsĩ ãnĩ drĩ 'èlé mã drĩ kãyĩ ãndrõ nõ kã sĩ rĩ fè'á ãnĩ drĩ.' Gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzó nĩlĩ lõsĩ 'èlé.

* **19:25 19.25** Tã árí 'bã Yésũ kã 'dĩ 'bã yí ãjĩ tã 'dĩ ãtĩ 'dĩ rĩ, tãlã tã ãsũ gólĩyĩkã 'á rĩ, ngã-tĩ ãmbã 'dĩ ãã'dô lãmbè õrè Ôvãrí drĩ fèlé õjĩlã drĩ rĩ ã'dĩ. ãtĩ rĩ, õjĩlã ngã-tĩ bê dũũ rĩ ã'dô ãyĩ õjĩlã tãndĩ 'ĩ.

5 “Gõ'dá ìtú-pá câ bê mùdrì-drì-lâ-gâ-rĩ ìtú-àyí sǐ rǐ gõ'dá kpá ìtú-pá nâ lǎnjátúlí bê rǐ, ámvú lípì 'dǐ drí kpá tǎ ãlô-ãlô 'dǐ 'èzò. Drílâ nǐzò kpá ó'dí vò ngá lâzì kâ gǐlǐ rǐ 'álâ, nǐ'á òjílâ lônðälé ânǐ'á lôsǐ 'èlé ámvú íyíkâ 'dǐ 'á.

6 Gõ'dá câ bê lǎnjátúlí bê ìtú drí 'bārē 'è'á nǐ'á fǐlǐ rǐ 'á rǐ, ámvú lípì 'dǐ drí nǐzò gòlè kpá ó'dí vò ngá lâzì kâ gǐlǐ rǐ 'álâ. Drílâ nǐzò òjílâ ãzâ 'bá yǐ ùsúlí rǐ'á ádré'á ìyǐ tǎkó tólâ vò ngá lâzì kâ 'dǐ 'á. Gõ'dá drílâ tǎ ìjízò gólíyǐ tǐ kǐ, 'Nǐ rǐ ádrélé nǒngá ìtú kǎálú tǎkó lôsǐ 'è ãkó ã'dô tǎsǐ yǎ?’

7 Gõ'dá drílíyǐ tǎ-drì lògòzò kǐ nǐ rǐ, ‘Òjílâ ãzākā yù lôsǐ fē 'bá ãmā drí 'èlé.’ Gõ'dá ámvú lípì drí gòzò tǎ átálé drílíyǐ kǐ nǐ rǐ, ‘Dòvó nǐ nǐ kpá lôsǐ 'èlé má drí ámvú 'álâ.’ Gõ'dá drílíyǐ nǐzò kpá lôsǐ 'èlé.

8 “Gõ'dá câ bê vò drí 'èrē ânǐlǐ rǐ 'á rǐ, ámvú lípì drí tǎ átázò drì-'bá íyíkâ lôsǐ kâ drí kǐ, 'Nǐ ãzǐ lôsǐ 'è 'bá 'dǐ 'bá yǐ, nǐ fē ró ãdì gólíyǐ drí. Nǐ ìtò ãdì fèlé òjílâ gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá 'èlé lǎnjátúlí bê rǐ 'bá yǐ rú sǐ, cǎlé gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá 'èlé ãkpā cǐnó rǐ 'bá yǐ rú.’

9 Gõ'dá òjílâ gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá 'èlé lǎnjátúlí 'ásǐ rǐ 'bá yǐ ânǐ ìyǐ bê ãdì ìyíkâ trólé rǐ, drì-'bá lôsǐ kâ fē gólíyǐ drí ãdì lôsǐ kǎyǐ ãlô kâ rǐ kâ ì'dí. Kpá ìtí, òjílâ gólíyǐ ndrǐ ámvú lípì drí ãzǐlǐ ânǐ'á lôsǐ 'èlé rǐ 'bá yǐ, drì-'bá lôsǐ kâ fē kpá ãdì lôsǐ kǎyǐ ãlô kâ rǐ kâ ì'dí gólíyǐ drí ndrǐ.

10 Gõ'dá òjílâ gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá 'èlé ãkpā cǐnó rǐ lésǐ rǐ 'bá yǐ ânǐ ìyǐ bê ãdì ìyíkâ trólé rǐ, gólíyǐ ìsù tǎ trá kǐ nǐ rǐ, áã'dô ãdì fē'á ìyǐ drí lǎvùlǐ gǎrǎ ãdì fèlé òjílâ gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá 'èlé lǎnjátúlí bê rǐ 'bá yǐ drí rǐ drǐ sǐ. Gõ'dá òfē kpá ãdì lôsǐ kǎyǐ ãlô kâ rǐ kâ ì'dí gólíyǐ drí.

11 “Gõ'dá gólíyǐ trò ãdì ìyíkâ bê rǐ, drílíyǐ ìtòzò rǐ'á lòzólé úlǐ ngürũ-ngürũ bê ámvú lípì 'dǐ rú.

12 Gõ'dá drílíyǐ ngázò tǎ átálé ámvú lípì drí kǐ, ‘Òjílâ gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá 'èlé lǎnjátúlí 'ásǐ rǐ 'bá yǐ 'è ìyǐ lôsǐ cé dǎ ìtí. Gõ'dá ãmā rǐ gógó ãmákâ lôsǐ 'è 'bá ìtú kǎálú ìtú ãmé drǐ sǐ nò rǐ 'bá yǐ, áã'dô ãdì fē'á ãmā drí ìcâ-ìcâ ró òjílâ gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá 'èlé volé lésǐ rǐ 'bá yǐ bê ángò tǐ ró yǎ?’

13 Gõ'dá ámvú lípì drí gòzò tǎ átálé lôsǐ 'è 'bá ãlô gólíyǐ lǎfálé 'ásǐ rǐ drí kǐ, ‘Ámā rú-lē-ãzǐyǎ, nǐ lē tǎ-drì trá ãdì kǎyǐ ãlô kâ 'è'á fèlâ ãnǐ drí rǐ tǎsǐ. Má ádó ãnǐ kò.

14 Nǐ trò ãdì ãnǐkâ, nǐ nǐ gòlè ãnǐ drí 'bā 'ásǐ. Má lē kpá ãdì fèlé ìcâ-ìcâ ró òjílâ gólíyǐ lôsǐ ìtò 'bá volé lésǐ rǐ 'bá yǐ drí òzò má drí fèlé ãnǐ drí 'dǐ kátí.

15 Nǐ ìsù ãnǐkâ bê-rǐ, á'dó kò rǐ'á mbì má drí tǎ gólâ má drí lèlé 'èlé rǐ 'èzò ãdì ãmákâ sǐ òzò má drí lèlé rǐ kátí yǎ? Gõ'dá tǎlâ ã'dô 'ì ãnǐ drí á'dózò ãwǎ ró má bê yǎ? ãnǐ rǐ'á ãwǎ ró má bê tǎlâ tǎ gólâ má drí 'èlé tǎndí ró òjílâ pǎlé rǐ tǎsǐ yǎ? Má á'dô ìcá'á tǎ gólâ má drí lèlé 'èlé rǐ 'èlé òzò má drí lèlé rǐ kátí ãdì ãmákâ sǐ.’ ”

16 Gõ'dá Yésù ndélé bê úlǐ mǎnǐgò lǎtǐ gólâ Òvǎrǐ drí 'èzò drì-'á fèlé òjílâ íyíkâ drí rǐ tǎsǐ rǐ, drílâ gòzò tǎ átálé kǐ nǐ rǐ, ‘Òjílâ dǔù tǐbê ngbǎngbânò ndrèlé ìyǐ òjílâ ãmbâ-ãmbâ ró rǐ 'bá yǐ á'dô ìyǐ á'dó'á ìzátú òjílâ tǎkó ró Òvǎrǐ rǐ lǐfǐ drì 'á, gólíyǐ á'dô gò'á volé 'álâ. Gõ'dá òjílâ dǔù gólíyǐ ngbǎngbânò rǐ'á ndrèlâ ìyǐ òjílâ tǎkó ró rǐ 'bá yǐ, ìzátú rǐ, gólíyǐ á'dô á'dó'á òjílâ ãmbâ-ãmbâ ró Òvǎrǐ rǐ lǐfǐ drì 'á, gólíyǐ á'dô 'bā'á sǐsǐ 'álâ.’ ”

Tǎ Yésù drí ìyǐ òdrǎ tǎ átázò kpá ó'dí lǎjò'bá íyíkâ

rǐ 'bá yǐ drí rǐ

(Márākō 10.32-34; Lúkǎ 18.31-34)

¹⁷ Gõ'dá nĩngá sī, Yésũ yī drí ngāzó nīlī Yērōsālémā 'álā tā árí 'bá íyíkā rī 'bá yī bē. Gõ'dá gólīyī òtírī rī nīlī lātī 'ásī rī, drílā ngāzó lājó' 'bá íyíkā mûdrī-drī-lā-gā-rī rī 'bá yī drīlī gbíyá lātī gārā drī 'á tā árí 'bá 'dī 'bá yī lāfálé sī, tálā yī à'dô ró bē cé íyī drīlī sī. Gõ'dá Yésũ drí tā gólīyī 'ē 'bá rú 'ēlé yī drí Yērōsālémā 'álā rī tā lā átázó gólīyī drí.

¹⁸ Gólā kī, “Nī árí drē, âmā trá 'ē'á nīlī Yērōsālémā 'álā nō. Mā gólā àjólé úrú lésī nō, áà'dô 'ē'á âmā drī-bā félé drī-'bá àngí Yúdā yī ká rī 'bá yī drīgá gõ'dá kpá lā'bí ímbá 'bá rī 'bá yī bē. Gólīyī à'dô 'ē'á tā-vó âmákā kílī ányá ró, tálā úfú ró mā bē.

¹⁹ Gõ'dá gólīyī à'dô íyī âmā drī-bā fē'á òjílā àtrā Rómā ká rī 'bá yī drīgá. Ítí rī, gólīyī à'dô âmā lārākô lô'é'á. Gólīyī à'dô âmā cā'á ònjóró'bí sī, gõ'dá gólīyī à'dô âmā ípá'á fē lālī-lālī drīlī má drí drāzó. Gõ'dá kàyī nā sī, má à'dô lídrí'á kpá ó'dí òdrā 'ásī.” Gõ'dá Yésũ àtā úlī 'dī 'bá yī bē lājó' 'bá íyíkā 'dī 'bá yī drí rī, drīlīyī ngāzó gólé tā árí 'bá íyíkā 'dī 'bá yī lāfálé.

Tā Yākóbā yī Yōwánī bē àndrē lā yī drí tā ìjízó Yésũ tī

íyī mvá yī tāsī rī (Márākō 10.35-45)

²⁰ Gõ'dá nĩngá sī rī, Zēbēdáyō rī òkó drí ngāzó mvá lā yī rī Yākóbā yī Yōwánī bē drīlī àfōzó gólīyī bē lājó' 'bá 'dī 'bá yī lāfálé sī. Drīlīyī nīzó cālé Yésũ lāgátī. Gõ'dá cā íyī bē Yésũ lāgátī rī, òkó rī gógó drí ngāzó 'á'í tīlī vûdrī Yésũ àndrá tā ìnjī sī. Gõ'dá drílā tā ìjízó Yésũ tī íyī mvá 'dī 'bá yī tāsī.

²¹ Gõ'dá Yésũ árí úlī gólākā 'dī bē rī, drílā tā ìjízó òkó 'dī tī kī nī rī, “Ní lē má ò'ē à'dô ì'dī ní drí yā?” Gõ'dá òkó 'dī drí ngāzó tā átálé Yésũ drí rú' 'bá lô'bā-lô'bā sī kī nī rī, “Ìzátú kàyī gólā ní drí 'èzó rīlī kúmú àngí ró àngó nō drīlī rī tú rī, ní 'bā âmā mvá nō 'bá yī rīlī ní bē, àlô rī òrī íyíkā àní drī-ágó drī lésī ró gõ'dá àzā rī òrī íyíkā àní drī-ìjī drī lésī rī 'á.”

²² Gõ'dá Yésũ drí tā átázó Yākóbā yī drí Yōwánī bē kī, “Tā gólā àní drí tā lā ìjílī má tī sī 'dī rī, nī nīlī tā ífí lā kô. Nī à'dô ícá'á cú ngá mvūlī ìgā mvá lānō ká gólā má drí 'èzó ngá mvūlī 'á lā sī rī 'ásī má bē yā?” Gõ'dá drīlīyī tā-drī lògōzó Yésũ drí kī nī rī, “Àwô, âmā rī'á njāà ngá mvūlī ìgā mvá lānō ká 'dī 'ásī.”

²³ Gõ'dá Yésũ drí tā-drī lògōzó drīlīyī kī nī rī, “Nī à'dô ngá mvū'á trá cú ìgā mvá lānō ká 'dī 'ásī. Gõ'dá mā rī'á drī-àcē àkó òjílā gólīyī 'ē 'bá rīlī âmā gārā drī 'á rī 'bá yī njízó. Âmā átá èdē vō 'dī 'bá yī trá òjílā gólīyī gólā drí 'ē'á njílā nī rīlī 'á lā rī 'bá yī drí.”

²⁴ Gõ'dá lājó' 'bá àmbúkū Yésũ ká mûdrī 'dī 'bá yī árí íyī tā Yākóbā yī Yōwánī bē àndrē lā yī drí ìjílī Yésũ tī gólīyī tāsī 'dī tā lā bē rī, drīlīyī à'dózó àwā ró Yākóbā yī rú Yōwánī bē.

²⁵ Tā 'dī tāsī rī, Yésũ drí lājó' 'bá íyíkā 'dī 'bá yī àzízó ndrī ànīlī yī lāgátī. Gõ'dá drílā tā átázó gólīyī drí kī, “Mī nī trá kī nī rī, kúmú 'bāsurú ká rī 'bá yī rī rīlī 'bāsurú íyíkā rī 'bá yī drīlī mbārākā sī.

²⁶ Gõ'dá àní lājó' 'bá âmákā rī 'bá yī lāfálé 'á rī, nī 'é ìtí kô. Gólā tībē lē 'bá à'dólé àmbá ró àní lāfálé 'ásī Òvārī rī līfī drī 'á rī, gólā ìlī'bū rú íyī àzī-àzī yī drí ndrī.

²⁷ Òjílā àní lāfálé sī gólā tībē lē 'bá à'dólé àmbá ró sísí íyī àzī-àzī yī drīlī sī Òvārī rī līfī drī 'á rī, gólā àà'dô rāgī ró rú ì'būlī àzī-àzī lā yī drí ndrī.

28 Tā 'dī tāsī rī, mā rī gógó ajólé úrú lésī nō, má ânī kō āā'dō ró bê rù ì'būzó má drí. Má ânī rù ì'būlī āzī-āzī yī drí gō'dá kpá ámā nyāányā fēlé drālé òjílā dūú tāsī, tālā má ìnjī ró gólīyī bê tā ònjī ìyíkā 'ásī."

*Tā Yésū drí ìfī ākó lé 'bá rī rī 'bá yī ìfī lâ yī édézó rī
(Márākō 10.46-52; Lúkã 18.35-43)*

29 Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī drí ngāzó nīlī zāā âcī ìyíkā 'á lājó'bá íyíkā rī bê, nī'á Yērōsālémā 'álā. Gō'dá drīlīyī ânīzó âcálé jārībā gólā zīlī Yērīkō rī 'á. Gō'dá gólīyī òtírī jārībā 'dī áyé rī, òjílā ò'bí dūú drí ngāzó 'dēlé gólīyī vósī.

30 Gō'dá tólā rī, Yésū yī òtírī 'bāā lāvū'á lātī 'ásī rī, āgō ìfī ākó lé 'bá ró āzā 'bá yī bê rī'á rī lātī gārā drī 'á. Gō'dá gólīyī árī ìyī tā bê kī'á nī rī, 'dīlī ā'dô Yésū ì'dī rī'á lāvū'á rī, drīlīyī ngāzó trélé lāzī bê kī nī rī, "Yésū, ní 'bā āmā ìzā ògā ní drīlī, ní ì'dī tībē Ôvārī drí tā lâ átálé kī'á nī rī, â'dô ânī'á āmā pālē nō, ní pā āmā."

31 Nīngá sī, ò'bí 'dī 'bá yī árī ìyī bê òtrê-òtrê ìfī ākó lé 'bá 'dī 'bá yī ká rī, drīlīyī tā lògōzó gólīyī drīlī mbārākā sī kī, "Nī òtrê kō, nī rī títí." Gō'dá gbō lé ìtí rī, ìfī ākó lé 'bá 'dī 'bá yī drí ngāzó rī'á òtrélé lāvūlī gārā sīsī rī drīlī sī kī nī rī, "Nī ì'dī tībē Ôvārī drí tā lâ átálé kī'á nī rī, â'dô ânī'á āmā pālē nō, ní ndrê āmā ìzā! Ánī 'á ãd'đī āmā rú! Ní pā āmā!"

32 Gō'dá Yésū drí âdrézó ìfī ākó lé 'bá 'dī 'bá yī ãzīlī ânīlī yī ngálā. Gō'dá gólīyī âcā bê Yésū lāgátī rī, Yésū drí tā ìjízó gólīyī tī kī nī rī, "Nī lē má drí ā'dô 'élé ânī drí yā?"

33 Gō'dá drīlīyī tā-drī lògōzó Yésū drí kī nī rī, "Kúmú, ní nīlī āmā ìfī, tālā mā ndrê ró vō bê!"

34 Ítí rī, gólīyī ìzā drí gāzó Yésū rú. Gō'dá Yésū drí gólīyī ìfī dōzó. Gō'dá gólā dōlé bê gólīyī ìfī rī, kōrō gólīyī ìfī drí rù nījózó vō ndrélé dódó. Nīngá sī rī, drīlīyī ngāzó 'dēlé Yésū vósī.

21

*Tā Yésū rī lūyízó fīrī 'á Yērōsālémā 'álā rī
(Márākō 11.1-11; Lúkã 19.28-40; Yōwánī 12.12-19)*

1 Gō'dá nīngá sī, Yésū yī nī ìyī bê tā árī 'bá íyíkā 'dī 'bá yī bê ānyī 'ē'á cālē Yērōsālémā rú rī, drīlīyī cāzó 'bādrī mvá zīlī Bētēfágē rī 'álā únī gólā fē dō ká zīlī òlívī rī bê yī drīlī rī lāgátī. Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drí tā árī 'bá íyíkā rī rī 'bá yī ãzízó jólé nīlī sīsī 'álā.

2 Gō'dá Yésū drí tā átázó drīlīyī kī, "Nī nī fīlī 'bādrī mvá Bētēfágē āmā ágá 'álā nā 'á. Ōzō nī òcā trá tólā rī, nī â'dô dōngí ândrê úsú'á mvá lâ bê òlô'í trá. Ítí rī, nī âtī gólīyī ajílī má drí nōlé.

3 Gō'dá òzō òjílā āzā ìjīlī ânī trá kī'á nī rī, nī rī dōngí 'dī 'bá yī âtīlī ā'dô tāsī yā rī, nī âtā kī nī rī, 'Kúmú āmákā lē nī, gólā â'dô lògō'á lâ 'wāā vólé.'

4 Yésū âtā tā tá árī 'bá gólākā 'dī 'bá yī drí ìtí 'dī, tālā úlī gólā tā āngū 'bá Zēkārīyā drí átálé trá ākū ró nā rī â'dô rù 'ē'á té òzō drílā āngūlī trá rī kátī kī'á nī rī,

5 "Nī âtā tā òjílā Yērōsālémā ká drí kī, 'Nī ndrê drē, kúmú ānīkā rī'á ânī'á ânī ngálā.

Gólā lògō íyī nyāányā trá vūdrī, gólā mbā trá dōngí drīlī, gólā rī'á ânī'á dōngí mvá drīlī.' "

Zēkārīyā 9.9

6 Ítí rī, tá árī 'bá rī 'dī 'bá yī drí nīzó tá 'dī 'élé té òzō Yésū drí átálé 'dī kátī.

7 Gólîyî drî dōngí ândrê 'dî âtrōzó mvá lâ bê âjílî Yésũ drî. Gõ'dá drílîyî ítá ìyíkâ âtrōzó, ânî'á 'bâlâ dōngí 'dî 'bá yî drî. Gõ'dá Yésũ drî mbâzó rîlî dōngí mvá 'dî drî, tâlá yí nî ró bê filî drî lâ Yērōsālémâ 'álâ.

8 Nîngá sî rî, ô'bî dũu drî ítá ìyíkâ âtrōzó 'bélé vũdrî lâtî drî sî. Gõ'dá ôjílâ âzâ 'bá yî gólîyî lâfálé sî rî ôṅô ìyíkâ mbírâ bí ì'dî lô'bélé vũdrî lâtî drî sî, tâlá Yésũ ôñî ró dōngí 'dî bê drî lâ 'ásî. Gólîyî 'ê tâ 'dî ítî 'dî Yésũ rî ìnjîzó.

9 Gólîyî ôtirî 'bââ rî'á nî'á rî, ôjílâ ô'bî gólîyî rî 'bá nîlî Yésũ yí bê 'dî 'bá yî, gólîyî 'dê 'bá sîsî rî 'bá yî gõ'dá gólîyî 'dê 'bá vólé lésî rî 'bá yí bê, drílîyî ngâzó rî'á Yésũ rî lûyîlî kî nî rî, "Mâ lûyî nî kúmú gólâ 'bâlê trá 'díyî pã 'bá ró rî. Ôvârí ôfê ôrê ní drî, nî tîbê ânî 'bá mbârâkâ gólâkâ bê rî. Ôvârí 'bũu 'álâ rî, rú lâ ã'dô lûyîlî lûyî rōô."

10 Gõ'dá Yésũ yí câ bê Yērōsālémâ 'álâ rî, ôjílâ ndrî jâribâ Yērōsālémâ kâ 'á 'dî 'bá yî drî â'dózó lâ-rô-lârô ró. Gõ'dá drílîyî tâ ìjîzó ìyî vō 'ásî kî nî rî, "Ăgô nō ìyíkâ ã'dî ì'dî yã?"

11 Gõ'dá ô'bî gólîyî ânî 'bá Yésũ yí bê 'dî 'bá yî drî tâ-drî lôgōzó drílîyî kî nî rî, "Nôô Yésũ Nâzâretâ 'bâdrî Gâlîláyâ kâ rî lésî, gólâ Ôvârí drî tâ lâ 'bâlê 'ê'á âjólâ tâ ângũ 'bá ró rî ì'dî."

Tã gólîyî Yésũ drî 'élé â'dî-drî jó ângí Ôvârí kâ rî kâ 'álâ

rî 'bá yî

(Márâkô 11.15-19; Lúkã 19.45-48; Yōwánî 2.13-22)

12 Gõ'dá nîngá sî rî, Yésũ drî ngâzó nîlî filî ã'dî-drî jó ângí Ôvârí kâ rî kâ 'álâ. Gõ'dá gólâ fî bê tólâ rî, drílâ ngá lâzî 'bá gõ'dá kpá âmámô lâzî 'bá ngá fêfê ró Ôvârí drî rî 'bá yî ùsúzó ngá ìyíkâ lâzî'á lâgî ôñjî sî. Gõ'dá gólâ drî kpá ôjílâ gólîyî rî 'bá âdî ôrî ngíngî ìkúrâlê âdî ôrî âzâ 'bá yí kâ sî rî ùsúzó. Gõ'dá Yésũ ùsú tâ 'dî bê ítî rî, gólâ drî ngâzó ômbâ ró ôjílâ 'dî 'bá yí bê. Gólâ drî ngâzó târâbízâ rîzó âdî ìkúrâlê drî lâ 'á rî drî lâ âkólé ndrî vũdrî. Gõ'dá Yésũ drî kpá gbá'dá ôjílâ gólîyî rî 'bá âmámô 'dî 'bá yî lâzîlî gílî rî 'bá yí kâ drî lâ âkózó vũdrî. Nîngá sî, Yésũ drî ngâzó ôjílâ 'dî 'bá yî lâdrólé ndrî vólé ã'dî-drî jó ângí Ôvârí kâ rî kâ 'dî 'ásî úlî âtâ-âtâ bê kî,

13 "Ílgî trá búkũ Ôvârí kâ 'á kî nî rî, 'Jó âmákâ rî'á vō gólâ rîzó râtãã 'élé má drî 'á lâ rî ì'dî.'

Îsáyã 56.7

Gõ'dá nî jâ jó âmákâ 'dî trá â'dólé vō ùgú yí drî rîzó ngá ìyíkâ lâpílî 'á lâ rî kâ ró."

14 Nîngá sî rî, ôjílâ gólîyî lîfî âkó lé 'bá ró rî 'bá yî gõ'dá gólîyî ôṅô ró rî 'bá yí bê, drílîyî ânîzó Yésũ ngálâ ã'dî-drî jó ângí Ôvârí kâ rî kâ 'dî 'á. Gõ'dá Yésũ drî ôjílâ 'dî 'bá yî êdézó âcálé dódó ngá lâzé gólîyíkâ 'dî 'bá yí 'ásî.

15 Gõ'dá drî-'bá ângí Yúdã yí kâ rî 'bá yî gõ'dá kpá lâ'bî ìmbá 'bá rî 'bá yí bê, ndrê ìyî tâ lârákô Yésũ drî 'élé 'dî 'bá yí bê, gõ'dá gólîyî ârî 'dîyîmvá bê rî'á ìyî ôtré'á Yésũ rî lûyî-lûyî bê kî nî rî, "Mâ lûyî nî gólâ kúmú, Dãwúdí rî ózowá ró" rî, drílîyî â'dózó âwã ró Yésũ rú.

16 Ítî rî, drílîyî Yésũ rî ìjîzó kî, "Ní ârî tâ 'dîyîmvá 'dî 'bá yí drî rî'á âtálâ 'dî trá yã? Gólîyî rî rî'á ânî lûyîlî ítî 'dî ã'dô tâsî yã?" Gõ'dá Yésũ drî tâ-drî lôgōzó drílîyî kî nî rî, "Ăwô, má ârî tâ gólîyíkâ 'dî trá. Nî zî tâ gólâ Dãwúdí drî âtálê Ôvârí drî kî'á nî rî, 'Ní 'bã 'dîyîmvá ônyíkô trá 'dîyîmvá ôdé bê ânî lûyîlî ìyî tî sî' rî kô yã?"

17 Nīngá sī, Yésū drí ngāzó drī-'bá 'dī 'bá yī áyéle. Drílâ fōzó volé Yērōsālémā 'ásī. Drílâ nīzó jārībā Bētānī kâ rī 'álâ. Gō'dá drílâ â'dú kōzó âkpā tólâ.

*Tā Yésū drí mbârākā tā lēlē kâ â'dázó kânágōwá fē rú rī
(Márākō 11.12-14, 20-24)*

18 Gō'dá nīngá sī, kâyī drīzō lâ āzâ rī sī âkpākā'dā cīnó, Yésū yī drí ngāzó nī'á gólē lājō'bá iyíkâ yī bê Yērōsālémā 'álâ. Gō'dá lâtī drī sī rī, gólâ gō'dá trá lōfó ró.

19 Gō'dá gólâ drí kânágōwá fē ndrēzó lâtī gārā drī 'á bí bê ngbūkpū. Gō'dá drílâ nīzó kânágōwá fē 'dī lō'wâ lâ ndrēlé, ā'dô ró bê yī drí nyālē lōfó drí. Gō'dá gólâ úsú lō'wâ lâ kô. Gólâ úsú cé bí lâ ī'dī. Tā 'dī tāsī rī, Yésū drí kânágōwá fē 'dī trīzó kī, "Ní ícâ áníkâ lō'wâ āzākā 'wālē kó kô." Gō'dá kôró fē 'dī drí ândrázó drālē.

20 Ítí rī, lājō'bá Yésū kâ 'dī 'bá yī ndrē iyī bê tā gólâ rú 'ē 'bá 'dī ítí rī, tī lâ iyī drí â'dízó ndrúndrú. Gō'dá drílīyī tā ijízó Yésū tī kī nī rī, "Fē 'dī ândrâ 'wāâ drālē ítí 'dī ángô tí ró yā?"

21 Gō'dá Yésū drí tā-drī lôgōzó lājō'bá iyíkâ 'dī 'bá yī drí kī, "Má âtâ ānī drí tā pātī ró, ōzō nī ā'dô cú tā lēlē bê Ôvârí 'á gō'dá tā ĩsū ānī pīpīsilī 'á rī ā'dô kô rī rī rī, nī ā'dô ícâ'á cú tā gólâ má drí 'ēlé fē nō drí nō 'ēlé, gō'dá nī ā'dô ícâ'á cú tā āzâ 'bá yī 'ēlé gārā nō drī sī. Ōzō nī āâtâ tā únī ángí drí kī, 'Ní ngā nī'á 'dēlé ĩmvū ândrē 'á' rī, tā rī 'dī ā'dô rú 'ē'á, ōzō ānī drí âtálē 'dī kâtí.

22 Ōzō nī ā'dô cú tā lēlē bê ítí rī, ngá gólâ ānī drí tā lâ ijílí Ôvârí tī rātāā sī rī, nī ā'dô úsú'á lâ."

Tā drī-'bá ángí Yúdā yī kâ rī 'bá yī drí Yésū rī ijízó

*drī-âcē gólâkâ tāsī rī
(Márākō 11.27-33; Lúkã 20.1-8)*

23 Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drí nīzó gólē kpá ó'dí â'dī-drī jó ángí Ôvârí kâ rī kâ 'dī 'á Yērōsālémā 'álâ. Drílâ ítōzó rī'á ōjílâ ĩmbálē. Gólâ ōtírī 'bāâ tā ĩmbá'á rī, drī-'bá ángí Yúdā yī kâ rī 'bá yī gō'dá gólīyī â'dó 'bá sīsī-lésī ró rī 'bá yī bê rī drí ânīzó iyī tā ijílí Yésū tī kī, "Ní úsú áníkâ drī-âcē tā nō 'bá yī 'ézó ā'dô 'ásī yā? Ā'dī fē drī-âcē nī ní drí rīzó tā gólīyī ní drí rī'á 'ēlá 'dī 'bá yī 'ēlé yā?"

24 Ítí rī, Yésū drí tā-drī lôgōzó drílīyī kī nī rī, "Ōzō nī ōlē trá nīlâ kī'á nī, ā'dī fē drī-âcē nī má drí tā 'dī 'bá yī 'ézó yā rī, má lē ānī ijílí tā ĩjī āzâ sī, ōzō nī ōlôgō tā ĩjī ámakâ 'dī drī lâ trá rī, má drí gōzó gólâ tībē drī-âcē fē 'bá má drí rī â'dálē ānī drí.

25 Nī ā'dá drē tā má drí, tā Yōwánī bābātízī 'ē 'bá ró rī kâ tāsī, ā'dī fē drī-âcē gólâ drí rīzó bābātízī 'ēlé ōjílâ drí rī nī, Ôvârí fē nī ngátá ōjílâ mvá fē nī yā?" Gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yī kâ 'dī 'bá yī ârī iyī tā Yésū drí ijílí 'dī bê rī, drílīyī ngāzó rī'á tā ōjálē iyī vō 'ásī kī, "Ōzō mā āâtâ tā kī nī rī, Ôvârí ōfē drī-âcē nī Yōwánī drí rī, Yésū ā'dô āmâ ĩjī'á kī, mā lēē tā kô tā Yōwánī drí pēlé rī 'á ā'dô tāsī yā?"

26 Gō'dá ōzō mā āâtâ kī nī rī, ōjílâ mvá ōfē drī-âcē nī Yōwánī drí rī, āmâ rī'á ūrī ró tā ōjílâ drí 'ē'á 'ēlá āmâ drí rī tāsī, tálâ gólīyī â'dô ngā'á āwā ró āmâ bê. Gólīyī ndrī nī iyī trá kī nī rī, Yōwánī rī'á tā ângū 'bá 'í."

27 Gō'dá drílīyī tā-drī lôgōzó Yésū drí kī, "Mā nī kô ā'dī fē drī-âcē nī Yōwánī drí yā rī." Gō'dá Yésū drí kpá tā âtázó drī-'bá ángí Yúdā yī kâ 'dī

'bá yî drí kî nî rî, "Má ícá kpá kô â'dálâ ãnî drí ngätä ã'dî fê drî-âcê nî má drí yâ rî."

Tã mvá gólâ tã iyî átá kâ 'ê 'bá rî kâ

²⁸ Gõ'dá nǐngá sǐ rǐ, Yésũ drí ngãzó í'dígówá ãgô ãzâ mvá bê rǐ rǐ kâ ngǐlǐ drǐ-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dǐ 'bá yí drí. Gólâ kǐ, "Ãgô ãzâ bê rǐ'á mvá ágó bê rǐ. Drílâ ngãzó tã átálé iyí mvá sǐsǐ rǐ drí kǐ, 'Ãmâ mvá, ní nǐ ãndrô nǐ'á ngá 'wǎlé má drí ámvú 'álâ."

²⁹ Gõ'dá mvá 'dǐ drí tã-drǐ lôgõzó iyî átá drí kǐ nǐ rǐ, "É'ê, má lée kô." Gõ'dá tã 'dǐ vósǐ rǐ, drílâ gõzó tã ãsũ iyíkâ jǎlé, drílâ gõzó nǐlǐ ngá 'wǎlé.

³⁰ Gõ'dá ãgô 'dǐ drí kpá tã ãlô-ãlô 'dǐ átázó iyí mvá ãdũ rǐ drí. Gõ'dá mvá ãdũ rǐ drí tã-drǐ lôgõzó átá lâ drí kǐ, 'Ãwô, tátá, má â'dô nǐ'á ngá 'wǎlé.' Gõ'dá gólâ nǐlǐ kô."

³¹ Gõ'dá Yésũ drí drǐ-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dǐ 'bá yí ãjízó kǐ, "'Dǐyímvá rǐ 'dǐ 'bá yí lâfálé sǐ rǐ, mvá gólâ ángô rǐ 'ê tã átá lâ drí lélé rǐ nǐ yâ?" Gõ'dá drǐlǐyí tã-drǐ lôgõzó Yésũ drí kǐ, "Mvá gólâ sǐsǐ rǐ ã'dǐ."

Gõ'dá Yésũ drí tã átázó drǐlǐyí kǐ, "Má átâ ãnî drí tã pǎtǐlǐ ró, bélé-bélé ù'dú 'bá ònjí rǐ 'bá yí gõ'dá òkó gólǐyí ãgô kpá 'bá ró rǐ 'bá yí bê, gólǐyí ãnî drí ndrélé tã ònjí 'bá ró rǐ â'dô ãyí rú jǎ'á nǐ sǐsǐ ãnî drí sǐ tã lélé Ôvǎrǐ 'á â'dózó òjǐlǎ Ôvǎrǐ kâ ró.

³² Gõ'dá tã â'dálâ ã'dǐ nǒ, Yõwǎnǐ bǎbǎtízǐ 'ê 'bá ró rǐ ãnǐ bê lǎtǐ mbǐ â'dalé ãnǐ drí â'dózó tã mbǐ 'ê 'bá ró Ôvǎrǐ rǐ lǐfǐ drǐ 'á rǐ, nǐ gâ volé trá dó tã lélé úlǐ Ôvǎrǐ kâ gólâ drí pélé rǐ 'á. Gõ'dá bélé-bélé ù'dú 'bá yí gõ'dá òkó gólǐyí ãgô kpá 'bá ró rǐ yí bê, gólǐyí lē tã trá tã Yõwǎnǐ drí pélé 'dǐ 'á. Gõ'dá nǐ ndrê tã gólǐyí drí 'elé 'dǐ bê rǐ, nǐ gâ volé trá dó drǐ ájálé tã ònjí ãnǐkâ 'ásǐ tã lészó úlǐ Ôvǎrǐ kâ Yõwǎnǐ drí pélé ãnǐ drí 'dǐ 'á."

Tã Yésũ drí úlǐ mǎnǐgõ ámvú 'wǎ 'bá ònjí rǐ 'bá yí kâ rǐ átázó drǐ-'bá ángí Yúdã yí kâ rǐ 'bá yí rú rǐ

(Márākō 12.1-12; Lúkã 20.9-19)

³³ Gõ'dá nǐngá sǐ rǐ, Yésũ drí úlǐ mǎnǐgõ ãzâ átázó drǐ-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dǐ 'bá yí drí. Gólâ kǐ, "Nǐ ãrǐ drê, ãgô ãzâ bê rǐ'á ámvú ángí iyíkâ bê. Gólâ drí fê õzô ãlâ'bâ kátí gólâ rǐzó õdrá 'elé lõ'wâ lâ 'ásǐ rǐ ã'dǐzó dũũ ámvú iyíkâ 'dǐ 'ásǐ. Gõ'dá drílâ ndõgõ gãzó dǐrǐ gbãã ámvú iyíkâ 'dǐ rú sǐ, tǎlâ ùgú gõ'dá kõrõnyã bê õzó lǎtǐ ùsú áfízó ámvú iyíkâ 'dǐ 'á kô. Gõ'dá ámvú lǐpǐ 'dǐ drí võ ãzâ édézó gũǎlǐ-gũǎlǐ kúnǐ 'á, tǎlâ rǐzó õdrá 'dǐ zǎlé 'á lâ. Gõ'dá drílâ kpǎrá édézó ãcê ùrú, tǎlâ òjǐlǎ gólâ rǐ 'bá ámvú iyíkâ 'dǐ vó lâ ndrélé rǐ drí mbãzó rǐlǐ drǐ lâ 'á rǐ'á võ lõndrélé. Nǐngá sǐ, ámvú lǐpǐ 'dǐ drí ámvú 'wǎ 'bá ãzâ 'bá yí ázízó ãnǐ'á lõsǐ 'elé ámvú iyíkâ 'dǐ 'á nǐngá. Gõ'dá drǐlǐyí tã ã'bǐzó ámvú 'wǎ 'bá 'dǐ 'bá yí bê fê ámvú iyíkâ 'á 'dǐ 'bá yí lõ'wâ lâ yí lâfálé lâ cǎlé gólǐyí bê. Nǐngá sǐ, ámvú lǐpǐ 'dǐ drí ngãzó nǐlǐ ácǐ iyíkâ 'á jējē ró 'bǎdrǐ ãzâ 'á.

³⁴ Gõ'dá kǎyǐ fê lõ'wâ 'dǐ 'bá yí drí kãzó rǐzó òkǐlǎ rǐ ãcâ bê rǐ, ámvú lǐpǐ drí lǎjó'bá iyíkâ ãzâ 'bá yí jõzó ámvú 'wǎ 'bá iyíkâ 'dǐ 'bá yí ngálâ, nǐ'á fê lõ'wâ gólâ iyíkâ ró rǐ átrólé ájǐlǐ yí drí.

³⁵ "Gõ'dá lǎjó'bá 'dǐ 'bá yí cǎ ãyí bê ámvú 'wǎ 'bá 'dǐ 'bá yí ngálâ rǐ, ámvú 'wǎ 'bá 'dǐ 'bá yí drí ngãzó 'délé lǎjó'bá 'dǐ 'bá yí drǐlǐ. Drǐlǐyí lǎjó'bá ãlô rǐ rǐzó cǎlé, gõ'dá drǐlǐyí lǎjó'bá ãzâ rǐ füzó, gõ'dá drǐlǐyí lǎjó'bá ãzâ nâ lâ ró rǐ lúvüzó kúnǐ mvá sǐ.

³⁶ "Gõ'dá ámvú lǐpǐ 'dǐ ãrǐ tã ònjí ámvú 'wǎ 'bá 'dǐ 'bá yí drí 'elé 'dǐ bê rǐ, drílâ gõzó kpá ó'dǐ lǎjó'bá iyíkâ ãzâ 'bá yí jólé lǎvǐlǐ gǎrǎ lǎjó'bá gólâ

drí jōlé sísí rí 'bá yí drī sī. Gō'dá lājó'bán 'dī 'bá yí cá ãyí bē ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yí ngálá rí, ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yí drí tā gólíyí drí 'èlé lājó'bán ámvú lípì ká ájólé sísí rí 'bá yí drí rí 'èzó kpá lājó'bán ájólé 'dī 'bá yí drí.

³⁷ Gō'dá ámvú lípì 'dī ári tā gólá rú 'è 'bá lājó'bán íyíká jōlé 'dī 'bá yí drí rí bē rí, gólá drí tā ãsüzó kí nī rí, 'Má á'dô áamá mvá nyáányá rí jō'á ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yí ngálá. Ázàngá sī, gólíyí á'dô gólá rí ãnjí'á.' Gō'dá áđúkū lá ró, ámvú lípì drí gōzó íyí mvá rí jōlé gólíyí ngálá.

³⁸ Gō'dá ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yí ndrē ãyí ámvú lípì rí mvá bē rí'á ání'á ãyí ngálá rí, drílíyí tā ã'bízó ãyí vō 'ásí kí, "Dī ámvú lípì rí mvá ã'dí 'è 'bá ngá nō 'bá yí trōlé ndrī drí-vó ró yí drí rí. Á'dô ãtí rí, má fū gólá vólé, tálá má trō ró bē ámvú 'è 'bá á'dólé drí-vó góláká ró nō ngá ndrī 'á lá nō 'bá yí bē áamá nyáányá drí.'

³⁹ Gō'dá ámvú lípì 'dī mvá lá áká bē gólíyí ngálá rí, drílíyí gólá rí rüzó sélé lôfólé vólé ámvú 'ásí. Gō'dá drílíyí gólá rí füzó."

⁴⁰ Nīngá sī, Yésū drí tā ãjízó drī-'bá ángí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí tì kí nī rí, "Tā ãsū áníká 'á rí, òzō ámvú lípì áãgō trá ácalé rí, gólá á'dô á'dô tā 'è'á ã'dí ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yí drí yā?"

⁴¹ Gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí tā-drī lôgōzó Yésū drí kí nī rí, "Ámvú lípì 'dī á'dô òjílá ònjí tētē 'dī 'bá yí úfú'á. Gō'dá drílá gōzó ámvú 'wā 'bá tándí gólíyí 'è 'bá lō'wá íyíká ró rí fēlé yí drí mbì káyí fē lō'wá 'dī òkí-òkí ká sī ázá 'bá yí ázílí, ání'á lōsī 'èlé ámvú íyíká 'dī 'á nīngá."

⁴² Gō'dá Yésū drí tā ázázó drī-'bá ángí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí kí nī rí, "Tā ání drí lôgólé má drí 'dī rí'á tā mbì 'í. 'Dōvó nī ãsū drē ání nyáányá tā." Gō'dá Yésū drí gōzó tā ãjílí gólíyí tì kí, "Nī zí tā gólá ãgílí búkū Ôvârí ká 'á áamá tāsí rí kô kí'á nī rí,

Jó ájú gólá jó 'dī 'bá yí drí gálé trá dó rí,
gólá trá ã'dí ájú tándí jó ká tá lá drí lâzélé gārā rí ró,
tálá gólá ã'dí mbârâkâ jó-drī ká 'í.

Ôvârí 'è tá rí 'dī nī á'dólé ãtí.

Tā rí 'dī rí'á tá gólá áamá tì drí á'dízó tá lá tāsí rí ã'dí.' "

Lôngó 118.22-23

⁴³ Gō'dá Yésū drí tā ázázó drī-'bá ángí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí kí, "Tálá nī gá vólé trá dō tá lélé má 'á rí drí sī rí, ándrâ-tándí gólá Ôvârí drí 'è'á fēlá ání drí á'dózó òjílá íyíká ró rí, Ôvârí á'dô 'è'á trólá vólé ání drīgá sī fēlé òjílá ázá 'bá yí gólíyí tíbē 'è 'bá ãyí tá gólá Ôvârí drí lélé 'èlé rí 'bá yí drí, á'dô ró bē drílíyí lō'wá tándí 'wázó Ôvârí drí.

⁴⁴ ãtí rí, òzō òjílá ázá úsì íyí pá trá jó ájú 'dī rú rí, gólá rí pá á'dô ñō'á. Gō'dá òzō jó ájú 'dī áá'dé òjílá rí 'dī drī rí, á'dô gólá rí òñō'á cīnyí-cīnyí."*

⁴⁵ Gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yí ká ári ãyí úlí mánīgō gólíyí Yésū drí átalé 'dī 'bá yí bē rí, gólíyí nī trá kí nī rí, Yésū rí úlí 'dī 'bá yí átalé 'dī ãyí rú.

⁴⁶ ãtí rí, drílíyí rízó látí lōndálé 'èzó Yésū rí rúlí. Gō'dá gólíyí ícá kô tá rí 'dī 'èlé 'wâá ró, tálá gólíyí rí'á ãrī ró ò'bí 'dī 'bá yí drí sī, tálá ò'bí 'dī 'bá yí nī ãyí trá kí nī rí, Yésū rí'á tá ángū 'bá Ôvârí ká 'í.

* **21:44 21.44** Úlí 'dī 'bá yí, tá ífí lá kí, òjílá gólíyí Yésū rí gá 'bá dó rí, lãñō ònjí tētē á'dô 'dē'á gólíyí drī.

22

Tā Yésū drí í dígówá kārámā lāgī ká rí ká ngīzó tā ōjílā drí 'ēzó rílí kūmū Ōvārí ká zélé rí tāsī rí (Lúkà 14.15-24)

¹ Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí kpá í dígówá āzā ngīzó ōjílā Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí tā ōjílā drí 'ēzó rílí kūmū Ōvārí ká zélé rí tāsī.

² Gólá kī, “Tā rīrī ká kūmū Ōvārí ká zélé rí rī'á ōzō kúmú ángí āzā kārámā lāgī ká édé 'bá mvá lâ drí rí kátí. Gō'dá kúmú 'dī édé kārámā lāgī ká 'dī bē njāā rí, gólá átā tā trá ōjílā dūū āānī ró ìyí kārámā rí 'dī 'á ūmú ró.

³ Gō'dá kàyì gólá 'ēzó kārámā lāgī ká 'dī 'élé rí ācā bē rí, kúmú 'dī drí rú ì'bū 'bá íyíká jōzó nī'á tā átálé ōjílā gólíyí yí drí àzílí rí 'bá yí drí, gólíyí āānī ró ìyí kārámā 'dī 'á. Gō'dá ōjílā gólíyí àzílí 'dī 'bá yí lēé ìyí kō ānīlí kārámā rí 'dī 'á.

⁴ “Gō'dá ōjílā àzílí 'dī 'bá yí lēé ìyí bē kō ānīlí rí, gō'dá kúmú 'dī drí rú ì'bū 'bá íyíká āzā 'bá yí jōzó kpá ó'dí vōrā bē tā átálé ōjílā gólíyí gólá drí àzílí sísí 'dī 'bá yí drí ālō-ālō kī, ‘Nī ndrē drē, má fū ìtí trá dūū. Má édé ngá trá ndrī njāā, nī ānī 'wāā kārámā nyālé.’

⁵ Gō'dá ōjílā vōrā jōzó gólíyí vó 'dī 'bá yí drí volé gāzó dó tā rú ì'bū 'bá jōlé 'dī 'bá yí ká ārílí, tálā gólíyí rí ìyīngá trá lōsī ìyí nyāányā ká 'élé ì'dī. Āzā 'bá yí nī ìyīngá trá ngá 'wālé ì'dī ìyí drí ámvú 'álá. Gō'dá āzā 'bá yí nī ìyīngá trá vō ìyíká lōsī ká āzā 'bá yí 'ásí.

⁶ Gō'dá ōjílā gólíyí àzílí 'dī 'bá yí lāfálé 'ásí rí, āzā 'bá yí drí ngāzó 'dēlé rú ì'bū 'bá 'dī 'bá yí drí gólíyí rúlí cālé ōnjí tētē ró, gō'dá drílíyí rú ì'bū 'bá 'dī 'bá yí ūrūkā 'bá yí ūfúzó.

⁷ Gō'dá kúmú 'dī ārī tā rú 'ē 'bá 'dī bē ìtí rí, gólá drí á'dózó āwā ró rōō. Gō'dá drílā ngāzó àjú 'bū 'bá íyíká rí 'bá yí jōlé, nī'á ōjílā 'dī 'bá yí ūfúlí gō'dá kpá jārībā gólíyíká lōzālé volé.

⁸ “Dī vósí rí, kúmú 'dī drí rú ì'bū 'bá gólákā ūrūkā lâ āgō 'bá 'dī 'bá yí àzízó ānīlí yí ngálá, gō'dá drílā tā átázó drílíyí kī, ‘Nī ndrē drē, ōjílā gólíyí má drí àzílí sísí rí 'bá yí rī'á ōjílā ōnjí 'í. Gólíyí á'dó kō ōjílā tándí ícálé àzílí rí yí ì'dī.

⁹ Tā 'dī tāsī rí, nī ngá nīlí lātí rú ūsúmā 'ásí, ōjílā gólíyí túbē ānī drí ūsúlí rí, nī àzì gólíyí āānī ró ìyí bē kārámā ámakā nō 'á.’

¹⁰ Gō'dá rú ì'bū 'bá 'dī 'bá yí drí nīzó ìyí tā 'dī 'élé ōzō kúmú 'dī drí átálé trá gólíyí drí 'dī kátí. Drílíyí nīzó ōjílā gólíyí drí ūsúlí tándí ró rí 'bá yí, gō'dá kpá ōnjí ró rí 'bá yí bē é'bélé àdrílí ānīzó gólíyí bē vō kārámā ká 'á. Ítí rí, jó gólá kārámā ká 'dī drí á'dózó ūmú bē dūū.

¹¹ “Gō'dá nīngá sī rí, kúmú kārámā lípì ró 'dī drí ngāzó filí jó kārámā ká 'dī 'á, nī'á nī-bē-yā 'élé ūmú íyíká 'dī 'bá yí drí. Gólá fī bē tólā rí, gólá drí ūmú āzā gólá itá lāgī ká sō 'bá kō rí ūsúzó ūmú 'dī 'bá yí lāfálé 'á.*

¹² Nīngá sī, kúmú kārámā lípì ró 'dī drí tā ìjízó ūmú rí gógó 'dī tì kī nī rí, ‘Ámā rú-lē-āzīyā, ní āfī nōngá cú ìtí itá lāgī ká ākó nō ángō tí ró yā?’ Gō'dá āgō 'dī ícá kō tā lògólé kārámā lípì 'dī drí. Gólá rí trá títí ró.

¹³ Gō'dá kúmú 'dī drí tā 'bāzó rú ì'bū 'bá íyíká 'dī 'bá yí drí kī, ‘Nī ōmbē pá lâ yí drí lâ yí bē, nī vū ró gólá ìvì 'álá ìnìrìkúwá 'á. Tólā gólá á'dô āwó ngō'á sī-gílí nyānyā bē.’ ”

* 22:11 22.11 Úlì ūmú gólá itá lāgī ká sō 'bá kō rí tāsī 'dī, tā ìfí lâ kī, ōjílā gólá ānī 'bá Yésū ngálá tā ōnjí íyíká áyé 'bá kō rí ì'dī.

14 Gõ'dá ãdũkũ lâ ró, Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ndrè drè, Ôvârí âzĩ òjílã trá dũũ â'dólé òjílã íyíkã ró. Gõ'dá gólã nji òjílã trá cé dã â'dólé òjílã íyíkã ró. 'Dĩ òjílã gólĩyĩ 'è 'bá tã gólãkã 'èlé rĩ 'bá yĩ ì'dĩ.”

Tã Pãrúsĩ yĩ drí Yésũ rĩ ùjũzó tã òmbè gĩ kã kúmú ángĩ

Rómã kã drí rĩ tãsí rĩ

(Márãkõ 12.13-17; Lúkã 20.20-26)

15 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Pãrúsĩ yĩ drí nĩzó rũ è'bélé vò ãlò 'á tã ì'bĩlĩ, ã'dô ró bè ìyĩ drí lãtĩ lòndãzó Yésũ rĩ ùjũlĩ ngãtã gólã â'dô úlĩ ányã âtã'á yã rĩ.

16 Nĩngã sĩ, Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí òjílã íyíkã ãzã 'bá yĩ jòzó òjílã kúmú Ēródè kã ãzã 'bá yĩ bè, nĩ'á Yésũ rĩ ùjũlĩ tã ìji sĩ. Gõ'dá gólĩyĩ câ bè Yésũ ngálã rĩ, drílĩyĩ tã ìjízó Yésũ tĩ kĩ nĩ rĩ, “Tã ìmbã 'bá, mã nĩ trá, ìnjĩ nĩ trá tã mbĩ 'è 'bá ró. Nĩ rĩ tã gólĩyĩ mbĩ Ôvârí kã rĩ ìmbálé ì'dĩ òjílã drí 'èlé. Nĩ â'dó kò ùrĩ ró tã ìsũ òjílã kã ányã ró tã ìmbã ánikã rú rĩ tãsí. Nĩ rĩ kò ìfĩ 'bálé ãmbã gólĩyíkã drĩ.”

17 Nĩ â'dã drè tã ìsũ ánikã rĩ ãmã drí. Rĩ'á mbĩ ãmã drí òmbè gĩzó kúmú ángĩ Rómã kã drí, ngãtã â'dó kò rĩ'á mbĩ yã?”

18 Gõ'dá Yésũ nĩ tã ìsũ Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ kã gõ'dá òjílã Ēródè kã rĩ 'bá yĩ bè drílĩyĩ 'èzó íyĩ mândĩkã lô'bálé 'dĩ bè rĩ,* gólã drí ngãzó tã âtálé drílĩyĩ mbãrãkã sĩ kĩ nĩ rĩ, “Ãnĩ gólĩyĩ â'dó 'bá tã ãnjú 'bá ró nò 'bá yĩ, nĩ lè ámã ùjũlĩ ámã mândĩkã lô'bã-lò'bã 'dĩ sĩ ã'dô tãsí yã?”

19 Nĩ â'dã drè ãdĩ tìbè ãnĩ drí 'èzó òmbè gĩlĩ ì'dĩ sĩ lâ 'dĩ ãlò rĩ mã ndrè ró bè.” Gõ'dá drílĩyĩ ãdĩ rĩ 'dĩ ãlò rĩ âtròzó fèlé Yésũ drí ndrèlé.

20 Gõ'dá Yésũ drí gólĩyĩ ìjízó kĩ, “Nò ã'dĩ rĩ líndrĩ 'ì ãdĩ ífĩ nò rú, gõ'dá rú ìgĩlĩ rú lâ 'á nò bè yã?”

21 Gõ'dá drílĩyĩ tã-drĩ lògõzó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Dĩ rĩ'á kúmú ángĩ Rómã kã Sízã rĩ líndrĩ 'ì gõ'dá rú lâ bè 'dĩ.”

Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyĩ drí kĩ, “Õzõ ã'dô ìtĩ rĩ, gólã ì'dĩ lãfã 'dĩ lĩpĩ lâ 'ì, nĩ lògõ lãfã 'dĩ vólé gólã drí òmbè gĩgĩ sĩ. Gõ'dá ãnĩ rĩ gógó ífĩfĩ lâ ãnĩ lĩpĩ rĩ'á Ôvârí ì'dĩ, nĩ fè ãnĩ nyãnyã gólã drí tã gólã drí lèlé ãnĩ drí 'èlé rĩ 'èzó.”

22 Gõ'dá gólĩyĩ ãrĩ ìyĩ tã Yésũ drí âtálé 'dĩ bè rĩ, gólĩyĩ tĩ drí ã'dízó ndrúndrú, gõ'dá drílĩyĩ ngãzó lã'bulĩ Yésũ rĩ áyéle.

Tã Sãdúsĩ yĩ drí Yésũ rĩ ùjũzó tã ìji sĩ tã òjílã drí 'èzó lídrilĩ òdrã 'ásĩ rĩ tãsí rĩ

(Márãkõ 12.18-27; Lúkã 20.27-40)

23 Gõ'dá kãyĩ ãlò-ãlò 'dĩ sĩ rĩ, Sãdúsĩ ãzã 'bá yĩ drí kpã ãnĩzó ìyĩ Yésũ rĩ ùjũlĩ tã ìji sĩ tã lídrĩ-lídrĩ kã òdrã 'ásĩ rĩ tãsí. Sãdúsĩ 'dĩ 'bá yĩ tã ìsũ gólĩyíkã 'á rĩ, gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, òzõ òjílã òdrã trá rĩ, gólã ícã kò lídrilĩ kpã ó'dĩ òdrã 'ásĩ.

24 Gõ'dá drílĩyĩ tã ìjízó Yésũ tĩ kĩ, “Tã ìmbã 'bá, tã ìmbã Músã kã 'bálé ãmã drí rĩ rĩ'á nõtĩ, 'Õzõ nĩ ãzã ãnĩ ãdrúpĩ òdrã trá òkó lâ rĩ áyéle cú ìtĩ mvã ãkó rĩ, nĩ ãdrúpĩ lâ 'dĩ ã'dô ãyízĩ 'dĩ trõ'á, ã'dô ró bè mvã tĩzó ãnĩ ãdrúpĩ ã'dĩ ró 'dĩ vò lâ 'á.’

25 ã'dô ìtĩ rĩ, mã lè tã ìsũ ánikã nĩlĩ tã nô tãsí. Òjílã ãzã 'bá yĩ bè rĩ'á ìyĩ nji-drĩ-lã-rĩ 'dó ãdrúpĩ ró òjílã ãmãkã lãfálé sĩ. Gõ'dá gólĩyĩ ãdrúpĩ sísĩ rĩ drí òkó tròzó, gõ'dá drílã drãzó drè ãkpãkã'dã tĩ ìyĩ mvã kò òkó lâ 'dĩ bè.

* 22:18 22.18 Pãrúsĩ yĩ ãzĩ òjílã Ēródè kã trá 'èzó Yésũ rĩ mândĩkã lô'bálé tã 'dĩ tãsí, tãlã tã ìsũ gólĩyíkã tã 'dĩ tãsí rĩ rĩ'á ngĩngĩ. Pãrúsĩ lèé ìyĩ tã òjílã íyíkã drí òmbè gĩzó kúmú Rómã kã drí 'dĩ kò, gõ'dá òjílã Ēródè kã rĩ 'bá yĩ lè nĩ.

Gõ'dá âdrúpĩ gólâ 'dê 'bá sísí rí wó rí drí âyízí 'dĩ trōzó ã'dô ró bê mvá tịzō âdrúpĩ lâ 'dĩ wô lâ 'á.

²⁶ Gõ'dá drílâ kpá drāzō drē âkpākã'dã tị ìyì mvá kô âyízí 'dĩ bê. Gõ'dá tã ãlô-ãlô 'dĩ drí kpá rú 'èzō âdrúpĩ gólâ nã lâ ró rí drí, gõ'dá kpá âdrúpĩ âmbúkũ 'dĩ 'bá yì drí ndrĩ ìtí, gólìyì drí âyízí 'dĩ trōzó gõ'dá gólìyì tị mvá ì'dí bê lâ kpá kô.

²⁷ Gõ'dá âdũkũ lâ ró, òkó âyízí ró 'dĩ drí kpá drāzō.

²⁸ Ìtí rí, òjílâ gólìyì â'dó 'bá n̄jì-drì-lâ-rì âdrúpĩ ró 'dĩ 'bá yì trō ìyì òkó 'dĩ trá ndrĩ ìyì drí òkó ró. Òzō ã'dô bê trá ìtí rí, kàyì gólâ òjílâ drí 'èzō lîdrílí òdrã 'ásí rí tú rí, òkó 'dĩ ã'dô 'bã'á âdrúpĩ ángô rí òkó lâ 'í âdrúpĩ gólìyì n̄jì-drì-lâ-rì 'dĩ 'bá yì lãfálé sī yã?"

²⁹ Gõ'dá Yésũ drí tã-drì lógōzó drílìyì kī nī rí, "Nī rí ãnī nyãányã âdólé tã lîdrí-lîdrí kã òdrã 'ásí rí tã sī, tãlã mī n̄jì tã gólâ ìgílí búkũ Ôvârí kã 'á rí kô, gõ'dá mī n̄jì mbârâkã Ôvârí kã kpá kô.

³⁰ Tã ìjì ãnī drí ìjílí 'dĩ tã sī rí, kàyì gólâ òjílâ drí 'èzō lîdrílí òdrã 'ásí rí tú rí, òjílâ trōó òkó kô. Gólìyì â'dô 'bã'á òzō mālâyíkã úrú 'álâ rí 'bá yì kâtí.

³¹ "Tã lîdrí-lîdrí kã òdrã 'ásí rí tã sī rí, nī zì tã gólâ Ôvârí drí âtalé ãnī drí búkũ ìyíkã 'á rí kô yã?"

³² Gólâ kī,

'Mâ Ôvârí tìbê Âbârâyámã drí rí'á rôlâ rí, mâ kpá ì'dí Ôvârí tìbê Ìsákã drí rí'á rôlâ rí, kpá Ôvârí Yãkóbã drí rôlé rí ì'dí.'

Âfô-âfô 3.6

Rí'á òjílâ lédrê-lédrê ró gólìyì ìcá 'bá Ôvârí rí rôlé. Ìcá kô ãvô drí Ôvârí rí rôzó. Ìtí rí, gbô lé Âbârâyámã yì òdrã bê trá âkũ ró nã rí, gólìyì lîndrí bê rí'á lédrê-lédrê ró Ôvârí ngálâ úrú 'álâ."

³³ Ìtí rí, òjílâ gólìyì rú è'bé 'bá tã Yésũ drí rí'á âtalá Sãdúsì yì drí 'dĩ ârílí rí 'bá yì ârì tã Yésũ drí âtalé 'dĩ bê rí, tị lâ ìyì drí â'dízó úlì gólâkã 'dĩ 'bá yì tã sī.

Tã Pãrúsì yì drí Yésũ rí ìjízó tã 'bã'bã Ôvârí kã gólâ lãvũ 'bá gãrã rí tã sī rí

(Márãkô 12.28-34; Lúkã 10.25-28)

³⁴ Gõ'dá n̄ngá sī, Pãrúsì yì ârì tã bê kī'á nī rí, Yésũ òpê Sãdúsì 'dĩ 'bá yì trá rí, drílìyì ngázó rú è'bélé tã ì'bìlì, ã'dô ró lãtì ãzã lîndãzó, tãlã ìyì drí Yésũ rí ùjüzó bê kpá ó'dí.

³⁵ 'Dĩ wósí rí, Pãrúsì 'dĩ 'bá yì drí ãnizó Yésũ ngálâ. Gõ'dá ãlô gólìyì lãfálé sī gólâ tìbê tã 'bã'bã Ôvârí kã n̄jì 'bá trá dódó rí, gólâ drí Yésũ rí ùjüzó tã ìjì ãzã sī.

³⁶ Gólâ kī, "Tã ìmbá 'bá, tã 'bã'bã gólìyì ndrĩ Ôvârí drí âfêlé ãmã drí 'èlé Músã sī rí 'bá yì lãfálé sī rí, tã 'bã'bã gólâ lãvũ 'bá gãrã rí ìyíkã ángô rí ì'dí yã?"

³⁷ Gõ'dá Yésũ drí tã-drì lógōzó drílâ kī,

" 'Ní lè Yãkóbã Ôvârí ánikã ãnī p̄p̄s̄ìlì sī ndrĩ, ãnī lîndrí sī ndrĩ, gõ'dá kpá tã ìsũ ánikã sī ndrĩ.'

Tã 'Bã'bã Ândã 6.5

³⁸ 'Dĩ rí'á tã 'bã'bã sísí gólâ lãvũ 'bá gãrã tã 'bã'bã ãzì dr̄jì sī rí ì'dí.

³⁹ Gõ'dá tã 'bã'bã ãzã rì lâ ró gólâ lãvũ 'bá kpá gãrã rí rí'á ì'dí nō.

'Ní lè òjílâ ãzì òzō ní drí ãnī nyãányã lèrê kâtí.'

Lãvĩ 'bá yì 19.18

40 Tã 'bã'bã gólíyî ndrî Ôvârí drí âfêlé ãmâ drí 'èlé Músã sî rî 'bá yî gô'dá tã ìmbâ tã ângũ 'bá yî kâ bê rî, ólôgô trá cé ì'dî rî 'dî."

*Tã Yésũ drí ìjílí 'díyî pã 'bá tãsî rî
(Márãkô 12.35-37; Lúkã 20.41-44)*

41 Gô'dá nîngá sî rî, Pãrúsî yî drê bê rî'á ìyî zãã vò ãlô 'á Yésũ yî bê rî, Yésũ drí tã ìjízó gólíyî tî kî,

42 "Tã ìsũ ãníkã 'á rî, 'díyî pã 'bá gólã Ôvârí drí tã lâ 'bãlé àjólé rî íyíkã ã'dî ì'dî yã? Gólã rî'á ã'dî rî ózowá ì'dî yã?" Gô'dá drílíyî tã-drî lôgôzô Yésũ drí kî nî rî, "Gólã rî'á kúmú Dãwúđî rî ózowá ì'dî."

43 Gô'dá Yésũ drí tã ìjízó gólíyî tî kî, "Ôzô 'díyî pã 'bá ã'dô Dãwúđî rî ózowá 'î rî, gô'dá tãlã ã'dô 'î Dãwúđî drí gólã rî zîzó kúmú ró yã? Nî ndrê drê, Dãwúđî âtã úlî Ôvârí kã nõ 'bá yî trá 'díyî pã 'bá tãsî mbârãkã Líndrí Tãndí Ôvârí kã rî kã sî.

44 Gólã kî, 'Kúmú Ôvârí âtã tã trá kúmú ámakã drí kî nî rî, "Nî rî ãmâ drî-ágó drî lésî ró drî-âcê bê. Má ã'dô ání ãjú-'bã-ãzî yî 'bã'á ání pã zêlé." ' ' "

Lôngó 110.1

45 Gô'dá Yésũ drí tã ìjízó gólíyî tî kî, "Ôzô Dãwúđî ùzî 'díyî pã 'bá trá kúmú íyíkã ró rî, ìtí rî, ã'dô ã'dô'á íyíkã ángô tí ró 'díyî pã 'bá drí ã'dózó gólã rî ózowá ró yã?"*

46 Nîngá sî rî, Pãrúsî 'dî 'bá yî ârî ìyî úlî Yésũ drí lôgólé gólíyî drí 'dî bê rî, òjílã ãzãkã yû gólíyî lâfálé sî gólã ícã 'bá tã ìjî Yésũ kã 'dî 'bá yî tã-drî lâ lôgólé rî. Ìtí rî, ìtôlé kâyî 'dî sî nî'á ãtî 'álã òjílã ãzãkã yû lè 'bá Yésũ rî ìjílí tã ìjî ãzã 'bá yî sî, tãlã gólíyî trá ndrî ùrî ró.

23

Tã Yésũ drí tã âtázó drî-'bá ángí Yúdã yî kã rî 'bá yî rú rî

1 Gô'dá nîngá sî rî, Yésũ drí tã âtázó lâjô'á íyíkã rî 'bá yî drí òjílã gólíyî rú ê'bé 'bá úlî gólãkã árílî rî 'bá yî bê.

2 Gólã kî, "Lã'bí ìmbã 'bá yî gô'dá Pãrúsî yî bê, gólíyî cú rî'á drî-âcê bê tã 'bã'bã Ôvârí drí âfêlé Músã sî rî 'bá yî ã'dázó òjílã drí.

3 Gô'dá nî ìsũ tã kî nî rî, rî'á mbî ãní drí tã ndrî gólíyî drí âtálé rî 'bá yî 'ézó yã? Nî ndrê tã gólíyî drí rî'á 'èlã rî 'bá yî! Gô'dá nî 'è tã kô òzô gólíyî drí rî'á 'èlã rî kátí, tãlã tã gólíyî drí rî'á ìmbálã ãní drí 'èlé 'dî 'bá yî, gólíyî nyãányã rî ìyî kô tã rî 'dî 'bá yî 'èlé té ìtí.

4 Nî ndrê drê, gólíyî âtrô tã 'bã'bã ìyî nyãányã kã ãzã 'bá yî trá dró 'bãlé tã 'bã'bã Ôvârí kã drî. Tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî ndrî gô'dá trá rî'á ngá lãnî ró òjílã drí 'èlé. Gô'dá drílíyî gôzô òjílã 'bãlé rî'á tã rî 'dî 'bá yî 'èlé mbârãkã sî. Gbô lé ìtí rî, gólíyî nyãányã lèé kô òjílã pãlé ngá lãnî rî 'dî 'bá yî 'ásî.

5 "Gô'dá gólíyî rî úlî Ôvârí kã ìgílí ìnyíríkó àvú-àvú ró rî drî, tãlã ólèndrê ró bê dódó. Gô'dá drílíyî gôzô òmbélã ìyî ándrá-gã-sílî 'ásî, gô'dá drílíyî sôzó lâ kpá ìyî drî 'ásî. Gólíyî 'è 'dî rîzó ràtãã 'èlé ì'dî sî lâ. Gô'dá gólíyî cú rî'á ítã ãzã rî'á àkólã ìyî ùwú 'á rî bê. Gólíyî drí kèlèlè lôsézó dũ ìtã rî 'dî tî sî ãcê-ãcê ìtí. Gólíyî rî tã 'bã'bã Ôvârí kã lãlé kèlèlè rî 'dî 'bá yî sî, gólíyî òtírî rî ràtãã 'èlé rî. Gólíyî rî tã 'dî 'bá yî 'èlé ìtí 'dî, tãlã òjílã ùnî ró bê kî'á nî rî, yî rî tã 'bã'bã Ôvârí kã 'èlé ndrî dódó.

* 22:45 22.45 Yésũ âtã tã 'dî ìtí, tãlã gólã lè gólíyî drí nîlî dódó, 'díyî pã 'bá 'dî rî ã'dô 'bã'á òjílã mvã ró, kpã òzô Ôvârí rî ìfífí tí.

⁶ Gõ'dá gólíyí ònī trá vō kārámā kâ 'ásī gõ'dá jó tā Ôvârí kâ ârí kâ 'ásī rí, gólíyí lē ìyí nyáányâ 'bálé rílí rī-vō òjílā āmbâ-āmbâ kâ drī sī.

⁷ Gõ'dá òzō gólíyí òtírí nī vō ngá lậzị kâ gílí rí 'bá yí 'ásī rí, gólíyí lē òjílā drí nī-bê-yâ 'élé ìyí drí tā rōrō sī, gõ'dá gólíyí lē òjílā ìnjị rō ìyí bê ìnjị, gõ'dá úzị rō ìyí bê " 'āmbá" ' rō.

⁸ "Nī 'bā òjílā āzị kō ānī zịlị " 'āmbá" ', ānī rī'á tā ìmbá 'bá bê cé ālô, tālā āmbā ānikā rī'á 'dó ālô, ānī ndrī rī'á âdrúpị āzị rō.

⁹ Gõ'dá kpá ìtí, nī zị òjílā āzị āngó nō 'á nōngá nō kō " 'átá" ', tālā ānī átá rī'á cé ālô Ôvârí ì'dí 'būū 'álá.

¹⁰ Nī 'bā òjílā kō ānī zịlị " 'kúmú" ' rō, tālā Kúmú ānikā cé Krístō 'díyí pā 'bá rō rí ì'dí.

¹¹ Gõ'dá òjílā ānī lāfálé sī gólá lē 'bá â'dólé āmbá rō rí, gólá āâ'dô rú ì'bū 'bá rō ìyí āzị-āzị yí drí.

¹² Gõ'dá òjílā tībê ìyí nyáányâ 'bā 'bá â'dólé āmbá rō rí, Ôvârí â'dô gólá rí lôgõ'á vūdrị. Gõ'dá òjílā gólá tībê ìyí nyáányâ lôgõ 'bá â'dólé ngá tākō rō rí, Ôvârí â'dô gólá rí 'bā'á â'dólé òjílā āmbá rō."

Tā Yēsū drí lậzị 'ē 'bá 'dēlé drī-'bá Yúdạ yí kâ rí 'bá yí drī rí

tā lā átázó rí

¹³ Gõ'dá nīngá sī, Yēsū drí ngázó tā átálé drī-'bá Yúdạ yí kâ 'dī 'bá yí drí lậzị gólá Ôvârí drí 'ē'á fēlā gólíyí drí rí tāsī. Gólá kī, "Ānī lā'bí ìmbá 'bá yí Pậrúsị yí bê, nī rí trá ānī nyáányâ âdólé. Ôvârí â'dô lậzị ònjị tētē fē'á ānī drí, tālā nī â'bā ậtị fızó vō úrú 'álá rí 'á rí trá kpạkụ òjílā drí, tā 'bā'bā dūū ānī drí 'bálé òjílā drí 'élé rí 'bá yí sī. Gõ'dá ānī nyáányâ ícá kō filí, tālā nī rí kō tā 'bā'bā ānī drí rī'á ìmbálā òjílā drí rí 'bá yí 'élé. Gõ'dá òjílā gólíyí lē 'bá filí rí, nī njị ậtị kō gólíyí drí fızó.

¹⁴ (Ānī drī-'bá ạngí Yúdạ yí kâ nō 'bá yí, ānī rī'á mǎnī 'bá 'í. Nī rí ậyízị âdólé rızó ậđị gólíyí drí 'ē'á fēlā jó drílíyí rızó 'á lā rí lịpị lā yí drí rí trólé drịgá lā yí nyálé volé. Gõ'dá nī rí kpá rātāā 'élé ácê, tālā Ôvârí â'dô rō bê ậyikō rō ānī bê. Tā 'dī tāsī rí, Ôvârí â'dô lậzị ònjị tētē fē'á ānī drí.)*

¹⁵ "Ānī drī-'bá ạngí Yúdạ yí kâ rī 'bá ānī nyáányâ âdólé nō 'bá yí, Ôvârí â'dô lậzị ònjị tētē fē'á ānī drí, tālā nī rí nī'á 'bậdrị āzā 'bá yí 'ásī jējē rō òjílā lōndā bê â'dólé tā ârí 'bá ānikā rō, gõ'dá nī rí kpá nī'á ìmvū ândrē drī mbā bê, nī'á òjílā lōndā bê â'dólé kpá tā ârí 'bá ānikā rō. Gõ'dá òzō nī ũúsù gólíyí trá rí, tā ìmbā ānikā lā'bí ndrī 'ē'ē tāsī 'dī â'dô gólíyí 'bā'á â'dólé ònjị rō lậvụlị gặrặ ānī nyáányâ drī sī. Ítí rí, nī 'bā gólíyí trá 'ē'á nī'á vėlé lặsị gólá Ôvârí drí êdélé Sătánā yí drí rí 'á.

¹⁶ "Ānī drī-'bá ạngí Yúdạ yí kâ, ānī rī'á lịfị ắkó lé 'bá gólíyí rī 'bá ìyí āzị-āzị yí sėlé rí 'bá yí ì'dí, tālā nī rí tā anyā ìmbálé ì'dí òjílā drí. Nī rí trá tā ìmbálé kī nī rí, òzō òjílā āzā ìttrị lậtríttrị trá ngá āzā 'ézó jó ạngí Ôvârí kâ rú lā sī rí, gõ'dá òzō gólá ò'ê ngá rí 'dī kō rí, 'dīlì â'dó kō tā ònjị 'í. Gõ'dá òzō òjílā rí 'dī ìttrị lậtríttrị trá ngá āzā 'ézó dáābō jó ạngí Ôvârí kâ 'á 'dī rú lā sī rí, gõ'dá ícá trá gólá drí tā rí 'dī 'élé. 'Dīlì rī'á tā ìmbā anyā 'í. Tā 'dī tāsī rí, Ôvârí â'dô lậzị ònjị tētē fē'á ānī drí.

¹⁷ Ānī rī'á lịfị ắkó lé 'bá gólíyí tā nịnjị ắkó rí 'bá yí ì'dí. Ítí rí, tā ìsū ānikā 'á rí, ngá ạngó rí ì'dí tā lā drí lậvụlị gặrặ rí, dáābō jó ạngí Ôvârí kâ 'á 'dī

* 23:14 23.14 Sịsị rí, ìngịlị úlị vērēsị 14 kâ nō 'bá yí kō búkū Mátáyō kâ 'á.

ĩ'di ngátá jó ạngí Ôvârí kâ gólâ dáábō 'dĩ 'bã 'bá â'dólé tândí ró Ôvârí drí 'dĩ ĩ'di yã?

18 Gõ'dá nĩ rĩ kpá tã ìmbálé kĩ, òzō òjílã àzã ìĩtrĩ lãtrĩtrĩ trá vō rĩzō kōrōnyã zálé fělé Ôvârí drí ngá fěfě ró rĩ rú lâ sĩ ngá àzã 'ězó rĩ, gõ'dá òzō gólâ ò'è ngá rĩ 'dĩ kô rĩ, 'dĩ ã' dó kô tã ònjí 'í. Gõ'dá òzō òjílã àzã ìĩtrĩ lãtrĩtrĩ trá ngá gólĩyĩ fělé Ôvârí drí ngá fěfě ró 'dĩ rú lâ sĩ ngá àzã 'ězó rĩ, ìcã trá gólâ drí ngá rĩ 'dĩ 'èlé.

19 ãnĩ rĩ'á òjílã gólĩyĩ ìĩfĩ ãkó lé 'bá ró rĩ yĩ ĩ'di. Tã ìmbã ãníkã 'dĩ rĩ'á ányã ró. Gõ'dá tã ìsũ ãníkã 'á rĩ, ngá ángò rĩ ĩ'di tã lâ drí lãvũlĩ gãrã rĩ, ngá gólĩyĩ fělé trá Ôvârí drí ngá fěfě ró 'dĩ 'bá yĩ ĩ'di ngátá vō gólâ ngá 'dĩ 'bá yĩ 'bãzō drĩ lâ 'á tìbê ngá fěfě 'dĩ 'bá yĩ 'bã 'bá â'dólé tândí ró Ôvârí drí rĩ ĩ'di yã?

20 Tã 'dĩ tãsi rĩ, òjílã gólâ tìbê lãtrĩtrĩ ìtrĩ 'bá trá vō rĩzō kōrōnyã zálé fělé Ôvârí drí ngá fěfě ró rĩ rú lâ sĩ rĩ, gólâ ìtrĩ lãtrĩtrĩ kpá trá ngá fěfě gólĩyĩ drĩ lâ 'á 'dĩ 'bá yĩ rú lâ sĩ ndrĩ.

21 Gõ'dá òzō òjílã àzã ìĩtrĩ lãtrĩtrĩ trá jó ạngí Ôvârí kâ rú lâ sĩ rĩ, gólâ ìtrĩ lãtrĩtrĩ 'dĩ kpá trá Ôvârí gólâ rĩ 'bá jó 'dĩ 'á 'dĩ rú lâ sĩ.

22 Gõ'dá òzō òjílã àzã ìĩtrĩ lãtrĩtrĩ 'bũũ rú sĩ rĩ, gólâ ìtrĩ lãtrĩtrĩ trá kítĩ Ôvârí drí rĩzō rĩlĩ drĩ lâ 'á kúmú ró rĩ rú lâ sĩ gõ'dá kpá Ôvârí gólâ tìbê rĩ 'bá kítĩ rĩ 'dĩ drĩ rĩ bē.

23 “Gõ'dá nĩ rĩ trá ãlô mùdrĩ 'ásĩ trólé ngá gólĩyĩ ãtó drí ãsózó drí lâ sĩ, òzō 'ã'í-nyá yĩ kâtí, dō yĩ kâtí, gõ'dá kpá òzō 'ã'í-tĩtĩ kâtí rĩ 'bá yĩ bē, fělé Ôvârí drí ngá fěfě ró. Tã 'dĩ 'bá yĩ, nĩ rĩ 'èlã ndrĩ tândí ró, gõ'dá nĩ rĩ kô tã 'bã'bã Ôvârí kâ lãvũ 'bá gãrã rĩ 'bá yĩ 'èlé. Nĩ rĩ kô tã-vó òjílã kâ kílĩ mbĩ, gõ'dá nĩ rĩ kpá kô òjílã gólĩyĩ ìzã bē rĩ 'bá yĩ pãlé, gõ'dá nĩ rĩ kpá kô rĩlĩ zãã tã gólĩyĩ mbĩ Ôvârí drí lèlé ãnĩ drí 'èlé rĩ 'bá yĩ 'èlé. Tã 'dĩ tãsi rĩ, Ôvârí ã'dô lãṅō ònjí tètē fē'á ãnĩ drí.”

24 Gõ'dá Yésũ drí úlĩ mãnĩgō àzã àtázó tã 'dĩ tãsi drĩ-'bá ạngí Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ, “ãnĩ rĩ'á òzō ìĩfĩ ãkó lé 'bá yĩ kâtí. ãnĩ rĩ'á nyé òzō òjílã gólĩyĩ nyãámúrúwã drí 'dězó ngá mvũmvũ gólĩyĩkã 'á ndrèlé tō drĩlĩyĩ ãpězó lâ vólé gõ'dá ìnjígó ãndrê gólâ 'dē 'bá ngá mvũmvũ 'dĩ 'á 'dĩ ndrèzō lâ kô gõ'dá drĩlĩyĩ gōzō ìnjígó 'dĩ mvũlĩ tēlé nyé ìyĩ 'à 'á rĩ kâtí.

25 “ãnĩ drĩ-'bá Yúdã yĩ kã nō 'bá yĩ, tã 'è'è ãníkã rĩ 'bá yĩ rĩ'á rĩ rĩ. Nĩ rĩ ìgã mvã ãníkã gõ'dá tãbígã ãníkã bē rĩ 'bá yĩ rú'bã lâ ìvĩ lésĩ rĩ jílĩ cé ĩ'di ngbángbã, gõ'dá ãnĩ drí 'álé lâ yĩ àyézó ìyĩkã ìndĩ ró, tãlã ngá gólĩyĩ ãnĩ drí rĩ'á ùsúlã rĩ 'bá yĩ, nĩ rĩ rĩ'á ùsúlã òjílã ãdô-ãdô sĩ, gõ'dá nĩ lē ngá dũũ ndrĩ ãnĩ nyãányã drí. Nĩ 'bã ãnĩ nyãányã â'dólé òjílã tândí ró, gõ'dá ãnĩ pĩpĩsílĩ rĩ'á ònjí ró. Tã 'dĩ tãsi rĩ, Ôvârí ã'dô lãṅō ònjí tètē fē'á ãnĩ drí.

26 ãnĩ rĩ'á òjílã gólĩyĩ ìĩfĩ ãkó lé 'bá ró rĩ yĩ ĩ'di. 'Dōvó nĩ jĩ drē ìgã mvã ãníkã 'à lâ zãlô sísĩ, gõ'dá nĩ gō ró bē rú'bã lâ ìvĩ lésĩ rĩ jílĩ, tãlã ã'dô ró bē ngbángbã.

27 “Ìtĩ rĩ, ãnĩ drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ, ãnĩ kpá rĩ'á nyé òzō ló'dé gólĩyĩ rú'bã lâ bēlé dódó òlèndrê ró bē ìvĩ lésĩ sũsũ ró rĩ kâtí. Gõ'dá ló'dé rĩ 'dĩ 'álé lâ 'á tólã rĩ, ãã'dô òjílã ãvō fã ùsú'á ĩ'di, gõ'dá kpá ngá ònjĩ-ònjĩ àzã 'bá yĩ bē dũũ. Tã 'dĩ tãsi rĩ, Ôvârí ã'dô lãṅō ònjí tètē fē'á ãnĩ drí.

28 Gõ'dá ãnĩ kpá rĩ'á ìtĩ. Nĩ 'bã ãnĩ nyãányã trá â'dólé òjílã àzĩ ìĩfĩ drĩ 'á tã mbĩ 'è 'bá ró. Gõ'dá ãnĩ pĩpĩsílĩ rĩ'á ònjí ró tã ìsũ bē rĩ rĩ.

29 “Ānī drī-'bá Yúdā yí kâ 'dī 'bá yī, ānī rī'á tā ôjá 'bá 'í. Ôvârí â'dô lânō ònjí tētē fē'á ānī drí tā nô 'bá yī tāsī. Nī rī trá ló'dé tā ạngũ 'bá Ôvârí kâ ôdrā 'bá trá rī yí kâ rú'bá lâ êdélé dódó, gō'dá nī rī kpá trá rī'á ló'dé tā mbī 'bá Ôvârí kâ ôdrā 'bá trá rī yí kâ rú'bá lâ êdélé sūsū ró njörókō bê, tǎlā ā'dô ró bê ānī drí rīzō gólīyī ñnjīlī.

30 Nī rī tā átálé kī nī rī, 'Tí mā ōró 'bāâ bê kâyī ăkū ró gólā āmā ă'bíyá yí drí rīzō tā ạngũ 'bá Ôvârí kâ úfúlí nā 'bá yī sī rī, tí mā ícá kô tā-drī lēlé rú ê'bélé gólīyī bê tā ạngũ 'bá 'dī 'bá yī úfúzó.'

31 Úlī gólā ānī drí átálé ānī tī sī 'dī rī â'dâ tā trá kī nī rī, ôjīlā tā ạngũ 'bá Ôvârí kâ úfú 'bá nā 'bá yī, ānī rī'á gólīyī ózōwá yī í'dī.

32 Bê trá ítí rī, tā ònjí ānī ă'bíyá yí drí ítölē 'ēlé rī, nī trō kpá í'dī 'ēlé cāzō bê būúũ ădūkū lâ 'á, tǎlā ānī rī'á nyé ōzō gólīyī kátí.

33 Ānī rī'á ñnī cú gūi bê rī 'bá yī í'dī, nī â'dô ícá'á ānī pǎlé lânō lǎsī kâ Ôvârí drí 'ē'á fēlā ānī drí rī 'ásī ángô tí ró yā?

34 “Tā gólā 'ē 'bá tā 'dī 'bá yī â'dálé ānī tāsī rī í'dī nō. Má â'dô tā Ôvârí kâ átá 'bá āzā 'bá yī tā nī 'bá āzā 'bá yí bê gō'dá kpá tā ímbá 'bá āzā 'bá yí bê ájó'á ānī ngálā. Nī â'dô ūrūkâ 'bá yī ípá'á fē lǎlī-lǎlī drī, gō'dá nī â'dô 'ē'á ūrūkâ 'bá yī úfúlí lǎtī ngīngī 'ásī. Gō'dá nī â'dô 'ē'á āzā 'bá yī cǎlé ònjóró'bí sī jó tā Ôvârí kâ árī kâ 'ásī. Gō'dá nī â'dô nī'á lârá bê jǎrībā 'ásī, nī'á āzā 'bá yī gólīyī lǎfálé 'ásī rī lōndā bê lânō fēzō drīlīyī.

35 Tā ònjí ānī drí 'ē'á 'ēlā 'dī 'bá yī tāsī rī, tā mbī 'bá Ôvârí kâ ānī ă'bíyá yí drí úfúlí trá ăkū ró nā 'bá yī, lânō lâ â'dô āgō'á ăkpā ānī drī, ítölē ôdrā tā mbī 'bá Ôvârí kâ Ábēlē rú sī būúũ ácálé ôdrā tā ạngũ 'bá rú bê Zēkārīyā kâ rī rú gólā tībē â'dó 'bá Bērēkīyā rī mvá ró ānī ă'bíyá yí drí fūlī jó ạngí Ôvârí kâ 'á,* vō tībē Ôvârí drí rīzō 'á lâ rī lǎfálé 'á vō rīzō kōrōnyā zǎlé fēlé Ôvârí drí ngá fēfē ró rī bê.

36 Má átā ānī drí tā pǎtī rō, tā ònjí gólīyī 'ēlé tā mbī 'bá Ôvârí kâ úfúzó ăkū ró nā 'bá yī, lânō lâ â'dô 'dē'á ānī ôjīlā kâyī nō 'bá yí kâ nō drī.”

Tā lâzé 'bá Yēsū rú ôjīlā Yúdā yí kâ Yērōsālémā 'á rī 'bá yí

tāsī rī

(Lúkǎ 13.34-35)

37 Gō'dá nīngá sī rī, Yēsū drí tā átázó ôjīlā Yúdā yí kâ Yērōsālémā 'álā rī 'bá yí drí kī, “Ānī ôjīlā Yērōsālémā kâ, nī úfú tā ạngũ 'bá Ôvârí kâ ájólé ānī ngálā rī 'bá yí trá, gō'dá nī lúvū lǎjó'á gólīyī Ôvârí drí ájólé ānī ngálā rī 'bá yí kpá trá kúní mvá sī. Gbō lé ítí rī, mā rī'á zāâ ngá lēlé bê ānī tāsī. Gō'dá má újū trá kpīi ānī ê'bélé vō ălō 'á sūzō ānī rú, ōzō 'ă'ú ândrē drí mvá lâ yí ê'bērē íyí úfú zēlé sūzō gólīyī rú rī kátí. Gō'dá nī gā lōvō ámakā ānī drí 'dī trá dó.

38 Nī ndrē drē, jǎrībā ānīkâ gō'dá jó ạngí ānī drí rīzō Ôvârí rī ñnjīlī 'á lâ rī bê â'dô rú ízā'á, gō'dá drīlā rīzō cú ítí ôjīlā āzākā ăkó, tǎlā Ôvârí âyē trá.

39 Má átā ānī drí tā pǎtī rō, nī ícá kô amā ndrēlé ó'dí nōngá cǎlé būúũ kâyī gólā má drí 'ēzō ágólé rīlī kúmú ró ăngó nō drīlī rī tú. Kâyī 'dī 'á rī, ōzō ôjīlā ôndrē íyī mâ trá rī, gólīyī â'dô 'ē'á tā átálé kī nī rī, Ôvârí ôfē ōrē mâ gólā ānī 'bá drī-ăcē gólākā bê kúmú ró rī drí.”

* 23:35 23.35 Ábēlē rī'á tā mbī 'bá Ôvârí kâ gólā fūlī sījī ítō vō ăngó kâ sī rī í'dī. Gō'dá Zēkārīyā íyíkā tā mbī 'bá Ôvârí kâ gólā fūlī ădūkū lâ ró drē ăkpākā'dā útī Yēsū kō.

24

Tā Yésū drí tā gólīyī 'ē 'bá rú 'élé tā â'dâ ró ìzátú drē ākpākā'dā yí drí āgō ākó āngó nō 'á rí tú rí â'dázó lājó'bá íyíkā

rí 'bá yí drí rí

(Márākō 13.1-23; Lúkã 21.5-24)

¹ Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí ngāzó jó ạngí Ôvârí kâ 'dī âyéle lājó'bá íyíkā rí 'bá yí bê. Gõ'dá gólīyī òtírī 'bāâ lậvũ'á jó ạngí 'dī rú sī rí, lājó'bá gólākā 'dī 'bá yí drí ngāzó jó ạngí 'dī 'bá yí bêbê lâ sūsũ lâ 'dī 'bá yí bê â'dále gólâ drí.

² Gõ'dá Yésū drí tā âtázó gólīyī drí kī, “Nī ndrê jó ạngí Ôvârí kâ 'dī trá yā? Tā pậtĩ ró, jó ãnī drí ndrêlé sūsũ ró 'dī áâ'dô úfú'á lâ ndrī, gõ'dá kúní mvá ãlô ícá kô lâkílí jó 'dī drĩ, â'dô lô'dé'á ndrī vũdrĩ.”

³ Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí nīzó cãlé úní gólâ fê dô kâ bê rí drĩ 'álâ lājó'bá íyíkā 'dī 'bá yí bê. Gõ'dá drilīyī mbāzó úní 'dī drĩ, gólīyī cé ìyī drĩ sī. Gõ'dá Yésū drí ngāzó rílí vũdrĩ. Nīngá sī, lājó'bá gólākā 'dī 'bá yí drí rú êsézó ãnyī gólâ lậgátĩ. Drilīyī tā ìjízó gólâ tĩ kī, “Kúmú, tā jó ạngí Ôvârí kâ úfú kâ 'dī â'dô 'ê'á rú 'élé ạngó tú yā? Tā gólīyī 'ē 'bá rú 'élé tā â'dâ ró kậyī āgō-āgō ánikā āngó nō 'á rí kâ â'dále âmâ drí rí â'dô 'bā'á â'dô 'í yā? Gõ'dá kpá tā gólīyī 'ē 'bá kậyī ậđũkũ āngó nō kâ â'dále âmâ drí rí â'dô 'bā'á â'dô 'í yā?”

⁴ Gõ'dá Yésū drí tā-drĩ lôgōzó lājó'bá íyíkā 'dī 'bá yí drí kī, “Ānī ìfĩ òmbâ ãnī rú, nī âyé òjílâ āzākā kô ãnī ádólé āgō-āgō ámakā tāsī.

⁵ Tālâ òjílâ dũu â'dô ìyī ãnī'á tā âmãlé kī, yī ãâ'dô 'díyī pã 'bá gólâ Ôvârí drí ájólé úrú lésĩ rí ì'dĩ. Tā 'dī tāsĩ rí, gólīyī â'dô 'ê'á òjílâ dũu ádólé, drilīyī tā lələ ìyíkā má 'á rí âyézó.

⁶ “Gõ'dá nī â'dô kpá ậjũ ậyĩ árí'á ãnyī, gõ'dá nī â'dô kpá ậjũ gólīyī jējē ró rí 'bá yí tā lâ árí'á. Tā 'dī 'bá yí â'dô rú 'ê'á ndrī sísĩ tā Ôvârí drí lələ rí vó ró. Ítĩ rí, nī 'ê ùrĩ kô, tãlâ 'dĩ â'dá tá kô kī nī rí, 'dĩ trá ậđũkũ āngó nō kâ 'í.

⁷ Gõ'dá òjílâ 'bãdrĩ ãlô kâ â'dô ngã'á 'dêlé ậjũ bê òjílâ 'bãdrĩ ãzã kâ rí drĩ. Gõ'dá ậjũ 'bũ 'bá kúmú ãzã rí kâ â'dô ngã'á nílí 'dêlé ậjũ bê ậjũ 'bũ 'bá kúmú ãzã kâ rí drĩ. Gõ'dá lõfó ònjĩ têtê â'dô 'ê'á 'dêlé òjílâ drĩ, gõ'dá ậgbĩgbĩ â'dô ìnyákũ drĩ ìyá'á vò 'ásĩ ndrĩ.

⁸ Tā 'dī 'bá yí â'dô 'bã'á, nyé òzô mvá lâzê-lâzê â'dô 'bá sísĩ òkó gólâ 'ê 'bá mvá tĩlĩ rí drí rí kátĩ.

⁹ “Òjílâ â'dô ìyī ãnī rú'á fêlé ãnī ậjũ-'bã-ãzí gólīyī 'ê 'bá lâņō fêlé ãnī drí rí 'bá yí drĩgã. Gólīyī â'dô ãnī 'bã'á gặnimặ 'á. Gõ'dá gólīyī â'dô lâņō ònjĩ têtê fê'á ãnī drí. Gõ'dá gólīyī drí kpá ãnī úfúzó. Ítĩ rí, òjílâ cé tậtậ 'bãã ìyī ãnī lôvó kô, tãlâ ãnī rĩ'á tá árí 'bá ámakā ì'dĩ rí drí sī.

¹⁰ Tã rí 'dĩ 'bá yí òtírĩ rĩ rú 'élé rí, òjílâ dũu â'dô ìyī tá lələ ìyíkā má 'á rí âyé'á, gõ'dá gólīyī â'dô ìyī ází-ázĩ yí drĩ-bã fê'á ậjũ-'bã-ãzí lâ yí drĩgã.

¹¹ Tã ậngũ 'bã dũu tá âmã 'bã kĩ'á nī rí, ìyī ã'dô tá ậngũ 'bã Ôvârí kâ ì'dĩ rí, â'dô ìyī ãnī'á òjílâ dũu ádólé ònjõ sī.

¹² Tã ònjĩ gólīyī 'ê 'bã rú 'élé ạngó nō 'á rí 'bá yí â'dô lậtậ'á rồo lậvũlậ gặặ sísĩ rí drĩ sī. Tã 'dĩ tāsĩ rí, 'dĩ trá kậyĩ gólâ òjílâ âmã drí 'êzó â'dólé ngã lələ ákó ìyī ází-ázĩ yí drí rí trá ì'dĩ.

¹³ Gbõ lé ìtĩ rí, òjílâ gólâ tá lələ ìyíkā má 'á rí ậtậ 'bã gặặ âyé 'bã lâ kô cãzó bũũ ậđũkũ lâ 'á rí, gólâ â'dô lẻdrẻ-lẻdrẻ ậđũkũ ákó rí úsũ'á.

14 Gõ'dá áâ'dô tâ âti-âti tândí kũmũ Ôvârí kâ tâsĩ nô rĩ pẽ'á zâlô sísí òjílã òrĩ ndrĩ kâ ângó nõ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ drĩ, tâlá gólíyĩ âârĩ ró ìyĩ tâ pãtĩ 'dĩ bẽ. Gõ'dá 'dĩ vósĩ, ãdũkũ ângó nõ kâ òró gõ ácalé.

15 “Tã gólã 'èzó Yērōsálémã rĩ ìzálé rĩ tâsĩ, kãyì â'dô 'è'á ácalé ânĩ drĩ ngá tâ ângũ 'bá Dãnĩyélẽ drĩ tâ lâ âtalé trá ãkũ ró nã rĩ ndrẽzó. Nĩ ârĩ drẽ úlĩ ngbàngã nõ. Gólã kĩ,

‘Ẹzátú nĩ â'dô ngá ònjĩ gólã 'è 'bá ãnyĩ âjílĩ rĩ ndrẽ'á.

Gõ'dá áâ'dô ngá rĩ 'dĩ âtrõ'á 'bálé jó ạngĩ Ôvârí kâ 'á.

Ngá rĩ 'dĩ â'dô jó Ôvârí kâ 'dĩ 'bã'á â'dólé ìndĩ ró Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á.' ”

Dãnĩyélẽ 9.27; 11.31

16 Gõ'dá Yésũ drĩ kpá tâ âtázó lãjó'á íyíkã drĩ kĩ, “Òjílã Yũdáyã kã rĩ 'bá yĩ, òzõ gólíyĩ òndrẽ tâ ãnyĩ kã 'dĩ trá rũ 'èrẽ 'á rĩ, gólíyĩ òrã volé 'wãã'wã, nĩ'á ìyĩ lãpílĩ únĩ lãfálé 'á.

17 Òjílã gólã rĩ 'bá lôsĩ 'èlé jó íyíkã drĩ rĩ, gólã âârĩ rãlé volé 'wãã'wã, gólã òlípĩ kô kpá fílĩ jó 'álã nĩ'á ngá íyíkã jó kã rĩ 'bá yĩ âtrólé.

18 Gõ'dá òjílã gólã rĩ 'bá lôsĩ 'èlé yĩ drĩ ámvũ 'á kãyì rĩ 'dĩ sĩ rĩ, gólã ògõ kô 'bã 'álã nĩ'á ítã íyíkã âtrólé. Gólã òlípĩ kô, gólã òrã nĩ'á ìyĩ lãpílĩ.

19 Gõ'dá kãyì 'dĩ sĩ rĩ, òkó gólíyĩ rũ 'bã 'bá mvá bẽ rĩ 'bá yĩ â'dô ìyĩ 'è'á 'bálé lãṅõ ònjĩ tètẽ bẽ gõ'dá kpá òkó gólíyĩ mvá òdé bẽ ìyĩ drĩgã rĩ 'bá yĩ bẽ, tâlá rãrã 'dĩ tâsĩ.

20 Òzõ kãyì lãṅõ rĩ 'dĩ kã ãacã trá rĩ, ìcã trá ânĩ drĩ rãlé 'wãã'wã. Tã 'dĩ tâsĩ rĩ, nĩ 'è rãtãã Ôvârí drĩ kãyì rĩ 'dĩ òzó ácã kô òzè lĩmvũ sĩ gõ'dá kãyì lówõ-lówõ kã sĩ.

21 Lãṅõ gólã 'è 'bá â'dólé kãyì 'dĩ 'á rĩ, â'dô lãvũ'á gãrã lãṅõ gólíyĩ rũ 'è 'bá ìtõ võ ângó nõ 'bãrẽ kã 'ásĩ ácalé bũũũ ândrõ nõ rĩ kã drĩ sĩ. Gõ'dá ățĩ 'álã rĩ, lãṅõ ãzã ìcã kô lãvũlĩ gãrã lãṅõ 'dĩ drĩ sĩ.

22 Gólã lógõ kãyì rĩ 'dĩ trá ngbãã kútúwã, tâlá yĩ pâ ró òjílã yĩ drĩ njílĩ trá â'dólé òjílã íyíkã ró rĩ 'bá yĩ bẽ. Tĩ gólã òró gõ kãyì rĩ 'dĩ 'bálé ãcè rĩ, òjílã â'dô ìyĩ òdrã'á ndrĩ. Gólíyĩ ìcã kô ngá pãlé.

23 “Gõ'dá kãyì 'dĩ 'bá yĩ sĩ, òzõ òjílã ãzã ãâtã tâ trá ânĩ drĩ kĩ, ‘Nĩ ndrẽ drẽ, 'díyĩ pã 'bã rĩ'á nõ’, ngãtã ‘gólã rĩ'á nã’ yã rĩ, ní lã tâ gólãkã 'dĩ kô.

24 Tãlá òjílã dũũ rĩ'á gólíyĩ 'è 'bá ìyĩ tâ âmãlé kí'á nĩ rĩ, ìyĩ â'dô 'díyĩ pã 'bã Ôvârí drĩ âjólé rĩ 'bã yĩ ì'dĩ. Gõ'dá tâ ângũ 'bã òjílã âdó 'bã ãzã 'bã yĩ bẽ, gólíyĩ â'dô kpá ânĩ'á ìyĩ tâ lâràkõ ãmbã òjílã tĩ drĩ â'dízó drílã sĩ rĩ 'bã yĩ 'èlé, tâlá â'dô ró bẽ ìyĩ drĩ lãtĩ lãndãzó òjílã gólíyĩ Ôvârí drĩ njílĩ â'dólé òjílã íyíkã ró rĩ 'bã yĩ âdózó, tí òzõ yĩ ùũsũ lãtĩ lâ trá rĩ.

25 Nĩ ârĩ drẽ, má âtã tâ 'dĩ 'bã yĩ ânĩ drĩ sísí, tâlá ânĩ lĩfĩ òmbã ró bẽ ânĩ rũ drẽ ãkpãkã'dã tâ 'dĩ 'bã yĩ drĩ rũ 'è ãkó.

26 “Gõ'dá òzõ òjílã ãzã ãâtã tâ trá ânĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, ‘Nĩ ndrẽ drẽ, 'díyĩ pã 'bã â'dô bẽ rĩ'á võ ãgãngbêlẽ 'á’ rĩ, nĩ nĩ kô tólã gólã rĩ lãndãlé. Ngãtã òzõ ããâtã tâ trá kí'á nĩ rĩ, gólã òlãpĩ yĩ trá rĩ'á jó 'á nõ rĩ, ní lã tâ gólãkã 'dĩ kpã kô.

27 Kãyì gólã mã âjólé úrũ lãsĩ 'díyĩ pã 'bã ró rĩ drĩ 'èzó âgólé kpã ó'dĩ ângó nõ 'á rĩ tú rĩ, òjílã ndrĩ â'dô ìyĩ âmã ndrẽ'á òzõ ngá ì'ĩ gólã võ ì'ĩ 'bã kã'dã-kã'dã òmvórẽ lãsĩ bũũũ lãnjĩ 'álã rĩ kãtĩ.

28 Kãyì gólã mã drĩ 'èzó âgólé ângó nõ 'á rĩ tú rĩ, òjílã ndrĩ â'dô ndrẽ'á lâ òzõ drílíyĩ lógõnõ ndrẽrẽ lô'dérẽ kãrõnyã ãvõ drĩ rĩ kãtĩ.”

*Tã Yésũ drĩ âgõ-âgõ íyíkã ângó nõ 'á rĩ tâ lâ â'dázó rĩ
(Márãkõ 13.24-31; Lúkã 21.25-33)*

29 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã átázó kǐ nǐ rǐ, “Gõ'dá kôrô lãnõ kâyî 'dĩ 'bá yí kâ vósí rǐ, ngá gólíyî â'dó 'bá 'bũũ 'álâ rǐ 'bá yí â'dô ãyî rú ãyá'á ndrǐ, ícá ãyî kô lôsĩ 'élé dódó. Gõ'dá ãtú ãfĩ â'dô ãkánágõ'á ãnĩrĩkúwá ró, ícá kô vó ãwálé. Gõ'dá párá ícá kpá kô vó ãwálé. Gõ'dá ã'bí'bíwá â'dô ãyí lô'dé'á ndrǐ vũdrǐ 'bũũ lésĩ.

30 'Dĩ vósí rǐ, ngá gólâ 'é 'bá âgõ-âgõ mã gólâ âjólé úrú lésĩ nô kâ â'dalé rǐ, â'dô rú â'dá'á 'bũũ 'álâ. Ítí rǐ, õjílâ õrǐ ndrǐ kâ â'dô ãyí 'é'á âmâ ndrélé ânĩrǐ 'á mbârâsâsâ bê. Õzõ gólíyî õndrê mã trá rǐ, õjílâ âmâ â'dô ãyí áwó ngõ'á ãrǐ drí sǐ, tãlâ mã â'dô 'é'á ânĩlí cú mbârâkâ ángí bê gõ'dá kpá âmâ Ôvârí kâ bê.

31 Mã â'dô 'é'á mãlâyíkâ yí âzĩlí gũníyá sǐ. Áâ'dô 'é'á gũníyá vólé, gõ'dá mãlâyíkâ yí â'dô ãyí rú ê'bé'á ndrǐ vó ãlô 'á. Ôvârí â'dô gólíyî jõ'á ángó 'ásĩ ndrǐ, nĩ'á õjílâ ndrǐ gólíyî yí drí nĩlí õjílâ íyíkâ ró rǐ 'bá yí ê'bélé vó 'ásĩ ndrǐ.

32 “Nĩ ârǐ drê úlí mãnĩgõ gólâ fê bí tãsĩ nõ, ãmbâ ró ânĩ bê. Õzõ nĩ õndrê gárâ lá 'dĩ 'bá yí trá ârõ'á bí bê cãrõ rǐ, nĩ â'dô nĩ'á lá kǐ nĩ rǐ, ôzê ãmvú trá ãnyí 'é'á âcálé.

33 Á'dô 'é'á â'dólé kpá ãtí âgõ-âgõ âmákâ tãsĩ. Õzõ nĩ õndrê tã gólíyî ndrǐ mã drí átálé 'dĩ 'bá yí trá rú 'erê 'á rǐ, nĩ â'dô nĩ'á lá kǐ nĩ rǐ, kâyî mã drí 'ézó âgólé rǐ trá ãnyí.

34 Mã âtâ ânĩ drí tã pãtĩ ró, tã 'dĩ 'bá yí â'dô 'é'á rú 'élé sísí drê âkpãkã'dã õjílâ kâyî nõ 'bá yí kâ ôdrãá ãyí kô ndrǐ.

35 Õzõ ángó nõ õndê gbõ lé 'bũũ bê rǐ, úlí âmákâ ícá kô rú ndélé.”

*Tã Yésũ drí átálé kâyî âgõ-âgõ íyíkâ kâ rǐ tãsĩ rǐ
(Márãkõ 13.32-37; Lúkã 17.26-30, 34-36)*

36 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã átázó lãjõ'á íyíkâ 'dĩ 'bá yí drí tã âgõ-âgõ íyíkâ ángó nõ 'á rǐ kâ tãsĩ. Gólâ kǐ, “Kâyî mã drí 'ézó âgólé ángó nõ 'á rǐ, õjílâ ázãkã ícá kô nĩlâ, gbõ lé mãlâyíkâ gólíyî úrú 'álâ rǐ 'bá yí (gõ'dá mã rǐ gógó Ôvârí rǐ mvá ró nõ bê)* nĩ ãyí kâyî rǐ 'dĩ kpá kô. Âmâ átá nĩ kâyî rǐ 'dĩ cé nĩ.

37 Kâyî gólâ mã drí 'ézó âgólé tã-vó õjílâ kâ kǐlĩ ángó nõ 'á rǐ tú rǐ, â'dô 'bã'á nyé õzõ kâyî gólâ Nówã kâ ákú ró nã sǐ rǐ kãtí.

38-39 Gõ'dá drê âkpãkã'dã Ôvârí ájõ ãmvú tĩ kô ânĩ'á õjílâ úfúlí tã õnjí ãyíkâ tãsĩ rǐ, õjílâ nã 'bá yí rǐ ãyĩngá drĩ-báláyí ró tã ãsũ ákó kǐ'á nĩ rǐ, lãnõ â'dô 'é'á ânĩlí 'délé ãyí drĩ. Gólíyî rǐ trá ngá nyálé, ngá mvũlí, gõ'dá âgõ rǐ ãyí trá õkó gĩlí cãlé bũũ kâyî gólâ Nówã yí drí fízó kólóngbõ ânдрê 'á ãyí nyãányã pãlé rǐ tú. Gõ'dá gólíyî nĩ ãyí kǐ'á nĩ rǐ, ôzê trá ânĩ'á 'dĩlĩ rǐ kô, cãlé bũũ kâyî gólâ ãmvú tĩ drí ânĩzõ gólíyî úfúlí rǐ tú. Á'dô rú 'é'á kpá ãtí kâyî mã gólâ âjólé úrú lésĩ rǐ drí 'erê âgólé ángó nõ 'á rǐ tú. Ágõ-âgõ âmákâ â'dô 'é'á gólíyî ãrõlé ãrõ.

40 Gõ'dá kâyî rǐ 'dĩ tú rǐ, õzõ ágõ rĩ â'dô ãyí trá rĩ'á ngá 'wã'á ámvú 'á rǐ, áâ'dô ãlô rǐ trõ'á, gõzõ ázã rǐ áyélé.

41 Gõ'dá õzõ õkó â'dô ãyí rĩ rĩ'á ngá 'ã'á kúní ngá 'ã kâ drĩ rǐ, áâ'dô kpá ãlô rǐ trõ'á ã'dĩ, gõzõ ázã rǐ áyélé.

42 “Nĩ rǐ rĩlĩ tã mbĩmbĩ rǐ 'é'ê lá sǐ âgõ-âgõ âmákâ tãlé, tãlâ mã nĩ kâyî gólâ mã drí 'ézó âgólé rǐ kô. Ítí rǐ, nĩ rǐ ngíyá ró.

24:29 24.29 Yõwélé 2.10. * 24:36 24.36 Úlí gólâ Ôvârí rǐ mvá kâ 'dĩ ãgĩ kô wãrãgã bí Mátáyõ kâ ázã 'bá yí 'á.

⁴³ Gõ'dá nĩ ìsũ drē tā nò, tí 'bā-lípì òró gō ìtú-pá ngácì kà gólâ ùgú drí 'èzò ànìlì ngá gólâkâ ùgùlì 'á là rí nĩ rí, tí gólâ à'dô rĩ'á ngíyá ró, gólâ ícá kò ùgú 'dĩ àyélé àfílì ngá gólâkâ ùgùlì gólâ drí jó 'ásì.

⁴⁴ Gõ'dá kpá rĩ'á ìtí àgō-àgō ámakâ tāsì. Nĩ rí rílì ngíyá ró, tálâ mĩ nĩ kàyì gólâ má drí 'èzò àgòlè 'á là rí kò. Má à'dô àgō'á nyĩ ró.”

Tā Yēsũ drí ìmbálé tā rù ì'bũ 'bá gólâ rĩ 'bá tā gólâkâ

*'élé mbì rí kâ tāsì rí
(Lúkã 12.41-48)*

⁴⁵ Gõ'dá nĩngá sĩ rí, Yēsũ drí kpá tā ìmbázó lājó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí drí tā rù ì'bũ 'bá tándí rí kâ tāsì. Gólâ kĩ, “Bā-lípì à'dô à'dô 'è'á ì'dí rù ì'bũ 'bá gólâ tā nĩnĩ bē lífì 'bázó drí là 'á rí drí yā? Òzō gólâ òtírì 'èè nílì àcì íyíkâ 'á rí, gólâ à'dô 'è'á rù ì'bũ 'bá 'dĩ 'bálé àzì-àzì là yí vó ndrèlè mbìmbì lòsì lánjì-lánjì sĩ.

⁴⁶ Gõ'dá òzō 'bā-lípì rí 'dĩ àagō trá àcálé rù ì'bũ 'bá gólâkâ 'dĩ ùsúlì tā 'dì 'èrè 'á tándí ró ìtí rí, gólâ à'dô 'bā'á àyìkò ró rù ì'bũ 'bá 'dì bē.

⁴⁷ Má àtâ ànì drí tā pàtĩ ró, 'bā-lípì 'dĩ à'dô rù ì'bũ 'bá 'dì 'bā'á ngá íyíkâ 'bā kâ ndrì rí 'bá yí vó là ndrèlè.

⁴⁸ Gõ'dá òzō rù ì'bũ 'bá gólâ 'bálé àzì-àzì là yí vó ndrèlè 'dĩ à'dô rù ì'bũ 'bá ònjì 'ì rí, òzō 'bā-lípì 'dĩ ònjā trá àcì gólâkâ 'dĩ 'á rí, rù ì'bũ 'bá 'dì à'dô tā ìsũ'á kĩ nĩ rí, 'bā-lípì íyíkâ 'dĩ njā trá rōò, gólâ ícá kò àgòlè 'wāâ.

⁴⁹ Gõ'dá rù ì'bũ 'bá 'dĩ drí ngázó rĩ'á rù ì'bũ 'bá àzì 'dĩ 'bá yí 'élé ònjì ró, rĩ'á gólìyì cālè, gõ'dá drílâ rìzò cé ngá nyālè ì'dí gõ'dá kpá òdrá mvùlì òdrá mvù 'bá àzì là yí bē.

⁵⁰ Gõ'dá òzō 'bā-lípì rù ì'bũ 'bá 'dì kâ òtírì àgōò àcálé rí, gólâ à'dô àcá'á nyĩ ró, ìtú gólâ rù ì'bũ 'bá 'dì drí nílì kò'dáwá rí sĩ.

⁵¹ 'Bā-lípì à'dô lánḡ ònjì tètè fè'á drílâ, òzō lánḡ 'è'á fèlâ tā ònjì 'è 'bá drí rí kátì, gõ'dá à'dô gólâ rí vù'á vò lánḡ kâ rí 'á, tólâ gólâ à'dô àwó ngō'á sí-gílì nyānyā bē ngá làzè-lázè drí sĩ.”

25

Tā Yēsũ drí ì'dígówá òkó mvá mùdrì rí 'bá yí kâ ngìzò

àgō-àgō íyíkâ tāsì rí

¹ Gõ'dá nĩngá sĩ rí, Yēsũ drí ìtōzò lājó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí ìmbálé àgō-àgō íyíkâ àngó nò 'á kúmú ró rí tāsì. Gólâ kĩ, “Àgō-àgō ámakâ kúmú ró àngó nò 'á rí à'dô gõ'dá à'dó'á òzō òkó mvá mùdrì gólìyì rí 'bá òdrógò drí tèle rí kátì. Gólìyì trō lāmbā ìyíkâ trá nìzò òdrógò drí tèle.

² Òkó mvá nḡ rí 'bá yí rĩ'á tā nḡ 'bá 'ì, gõ'dá gólìyì àzâ nḡ rí 'bá yí rĩ'á tā nḡ àkò lé 'bá 'ì.

³ Gõ'dá òkó mvá gólìyì nḡ tā nḡ àkò lé 'bá ró rí 'bá yí trō lāmbā ìyíkâ bē rí, gólìyì trō ò òlípì kpāà kò ìyì bē.

⁴ Gõ'dá òkó mvá gólìyì tā nḡ 'bá rí yí trō lāmbā ìyíkâ bē rí, gólìyì trō ò òlípì kpāà ìyì bē mālāngì 'á.

⁵ Gõ'dá òdrógò drílìyì rĩ'á tēlâ rí àcá kò 'wāâ, gõ'dá à'dú drí ìtōzò rĩ'á gólìyì 'élé, gólìyì trá lùsù-lùsù ró à'dú drí sĩ, gõ'dá drílìyì ngázó à'dú kòlè.

⁶ “Gõ'dá cā bē à'bì ító 'á rí, òkó mvá gólìyì mùdrì 'dĩ 'bá yí drí òtrè-òtrè àrìzò kĩ nĩ rí, ‘Nĩ ndrè drè, òdrógò bí ànì'á! Nĩ àfō 'wāâ'wā gólâ rí lāgúlì!’

⁷ Gõ'dá òkó mvá mùdrì 'dĩ 'bá yí drí lífì nḡzò à'dú 'ásì, gõ'dá drílìyì ìtōzò rĩ'á lāmbā ìyíkâ 'dĩ 'bá yí bāgò là èdélè.

⁸ Gõ'dá òkó mvá gólíyî nî tã nî ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî ùsù ìyî vò lá bê trá kî, dô lám bã ìyíkà 'á rî bê trá 'è'á rù ndélé rî, òkó mvá nî 'dî 'bá yî drí tã átázó òkó mvá gólíyî tã nî 'bá ró rî yî drí kî nî rî, 'Nî àfê dô àlípî àmâ drí, tãlâ dô àmákâ trá 'è'á rù ndélé.'

⁹ Gõ'dá òkó mvá tã nî 'bá 'dî 'bá yî drí tã-drî lôgõzó òkó mvá gólíyî tã nî ãkó lé 'bá ró rî 'dî 'bá yî drí kî, 'Dô nô ícá àmâ drí ànî bê kò, nî nî dô gílí dô lậzị 'bá ngálâ.'

¹⁰ "Gõ'dá òkó mvá gólíyî tã nî ãkó lé 'bá ró 'dî 'bá yî drí ngãzó nílí vò dô gî kâ 'álâ. Gõ'dá gólíyî òtírí lậvũu rî, òdrógô drí íyíngá àcázó. Òkó mvá gólíyî nî lám bã ìyíkà èdé 'bá njãã rî 'bá yî drí fízó òdrógô bê jó kãrãmã kâ 'álâ, gõ'dá ódrí ậtị à'bãzó.

¹¹ 'Dî vòsì rî, òkó mvá gólíyî tã nî ãkó lé 'bá ró 'dî 'bá yî drí àgõzó àcálé vò dô gî kâ rî lészì. Gõ'dá gólíyî àgõ bê àcálé rî, àà'bã ậtị trá kpãkũ. Gõ'dá drílíyî lậzị zízó kî nî rî, 'Kúmú, kúmú, ní nî ậtị àmâ drí!'

¹² Gõ'dá òdrógô drí tã-drî lôgõzó drílíyî kî nî rî, 'Má àtã ànî drí tã pậtị rí, má nî ànî kò.' "

¹³ Ậdũkũ là ró, Yészũ drí tã átázó lậjó 'bá íyíkà 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî rî njãã àgõ-àgõ àmákâ tėlé, tãlâ mî nî kậyị gólâ má drí 'èzó àgõlè 'á là rî kò. Má à'dô àgõ 'á àcálé nyĩ ró."

*Í'dígówá rù ì'bũ 'bá nã kúmú àzã kã rî 'bá yî tãsì
(Lúkã 19.11-27)*

¹⁴ Gõ'dá nĩngá sî rî, Yészũ drí í'dígówá àzã ngízó drí-à drílâ 'è'á fèlã òjílã íyíkà drí lòsì íyíkà 'èzó rî tãsì kậyị drílâ 'èzó àgõlè kúmú ró rî sî. Gólâ kî, "Tã drí-à Ôvãrì drí 'è'á fèlã òjílã íyíkà drí lòsì íyíkà 'èzó rî tãsì rî rí'á òzò kúmú àzã 'è 'bá nílí àcị íyíkà 'á jējē ró rî kátí. Gõ'dá drē àkpãkã'dã gólâ nî kò àcị íyíkà 'dî 'á rî, gólâ drí rù ì'bũ 'bá íyíkà nã rî 'bá yî àzízó, gõ'dá drílâ tã átázó drílíyî kî nî rî, 'Nî ndrē ngá àmákã nò 'bá yî vò lá dódó.'

¹⁵ Gõ'dá kúmú 'dî drí àđđ fèzó drílíyî, à'dô mbãrãkã gólíyíkã sũzó ngá rú rî vò ró, tãlã gólíyî ùlípị ró àđđ íyíkà 'dî bê. Gõ'dá rù ì'bũ 'bá sịsị rî drí rî, gólâ drí àđđ fèzó kịsị nî, gõ'dá rù ì'bũ 'bá rị là ró rî drí, gólâ drí àđđ fèzó kịsị rị, gõ'dá rù ì'bũ 'bá nã ró rî drí, gólâ drí àđđ fèzó kịsị àlô. Nĩngá sî, kúmú 'dî drí ngãzó nílí àcị íyíkà 'á.

¹⁶ Gõ'dá rù ì'bũ 'bá gólâ sịsị àđđ fèzó drílâ kịsị nî rî, gólâ drí nızó lòsì àzã 'èlè àđđ 'dî sî, tãlã àđđ 'dî ùlípị ró bê. Gõ'dá drílâ àđđ àzã ùsúzó kpá kịsị nî lòsì 'è'è sî. Àđđ gólãkã 'dî drí lậpịzò àcálé kịsì mủdrị.

¹⁷ Gõ'dá rù ì'bũ 'bá gólâ àđđ fèzó drílâ kịsị rị rî drí kpá nızó lòsì 'èlè àđđ fèlã gólâ drí 'dî sî. Gõ'dá drílâ àđđ àzã ùsúzó kpá kịsị rị lòsì 'è'è sî. Àđđ gólãkã drí lậpịzò àcálé kịsì sũ.

¹⁸ Gõ'dá rù ì'bũ 'bá gólâ àđđ fèzó drílâ kịsì àlô rî drí nızó 'bũ 'đđlị àđđ kúmú gólãkã 'dî kã lậpịzò 'á là, tãlã yí drí sũzó bê àđđ 'dî rù kúmú drí.

¹⁹ "Gõ'dá kậyị dũu vòsì, kúmú 'dî drí àcázó àgõlè yí drí 'bã 'á. Gólâ àgõ bê rî, gólâ drí rù ì'bũ 'bá íyíkà 'dî 'bá yî àzízó yí ngálâ, tãlã gólíyî à'dã ró lòsì gólíyî drí 'èlè àđđ íyíkà 'dî sî rî bê yí drí.

²⁰ Gõ'dá rù ì'bũ 'bá gólâ àđđ fèzó drílâ kịsị nî rî drí àđđ gólâ drí ùsúlí ndrì rî àtrözó àjílí kúmú drí. Gõ'dá drílâ ngãzó tã átálé kî nî rî, 'Ambã, ní ndrē drē, àđđ ní drí fèlè má drí kịsị nî sịsị rì ì'dì rì'á nò. Gõ'dá má ùsù àđđ àzã kpá kịsị nî àđđ rì 'dì drị, àđđ là ì'dì rì'á nò!'

²¹ "Gõ'dá kúmú drí rù ì'bũ 'bá 'dî lậyízó kî nî rî, 'Ní rì'á rù ì'bũ 'bá àmákã tãndì ró má drí lậfị 'bãzó drị là 'á rì ì'dì. Tãlã ní ndrē àđđ fínyáwã má drí

félé ní drí rí vó lâ trá tãndí ró, má â'dô ánî 'bã'á ngá ámakâ ãmbá rí 'bá yí vó lâ ndrêlé. Ní ânî, mã 'è ró ãyíkô ní bê.'

22 “Gõ'dá rú ì'bũ 'bá gólá âđi fëzó drí lâ kîsî rî rí drí kpá âđi gólá drí ùsúlí rí âtrözó âjílí kúmú drí. Gõ'dá drílâ tâ âtázó kî nî rí, 'Ãmbá, ní ndrê drê, âđi ní drí félé má drí kîsî rî rí rî'á nõ. Má ùsú âđi ãzâ kpá kîsî rî âđi rí 'dî drî, âđi lâ ì'dî rî'á nõ!’

23 “Gõ'dá kúmú drí kpá rú ì'bũ 'bá íyíkâ 'dî lùyízó kî nî rí, 'Nî rî'á rú ì'bũ 'bá ámakâ tãndí ró má drí ìfî 'bãzó drî lâ 'á rí ì'dî. Tãlâ ní ndrê âđi fínýáwá má drí félé ní drí rí vó lâ trá tãndí ró, má â'dô ánî 'bã'á ngá ámakâ ãmbá rí 'bá yí vó lâ ndrêlé. Ní ânî, mã 'è ró ãyíkô ní bê.’

24 “Gõ'dá rú ì'bũ 'bá gólá âđi fëzó drílâ kîsî ãlô rí drí ngãzó âđi félé gólá drí rí lôgólé kúmú drí. Gõ'dá drílâ tâ ìsũ íyí nyãányâ kâ âtázó kúmú drí kî nî rí, 'Ãmbá, má nî trá kî nî rí, nî rî'á sî lõmbâ 'bá 'î, tãlâ âđi ánî nyãányâ kâ rí âpílí lôsî rú ì'bũ 'bá áníkâ rí 'bá yí kâ sî, gõ'dá ní rí kpá ngá ìyínyâ tîbê ánî nyãányâ drí ì'dílí nî kô'dáwá rí 'bá yí è'bélé ánî nyãányâ drí.

25 Ítí rí, mã rî'á ùrî ró âđi áníkâ 'dî ìzãlé. Tã 'dî tãsî rí, ì'dî má drí nîzô 'bú 'dílí âđi 'dî lãpízó 'á lâ. Ní ndrê, âđi rí ì'dî rî'á nõ.’

26 “Gõ'dá kúmú drí tâ-drî lôgözó rú ì'bũ 'bá 'dî drí kî nî rí, 'Nî rî'á rú ì'bũ 'bá ònjí 'î, rú ì'bũ 'bá gólá òvó ró rí ì'dî. Mí nî trá kî nî rí, má rí âđi ùsúlí rú ì'bũ 'bá ámakâ rí 'bá yí drígá sî. Gõ'dá má rí kpá ngá ìyínyâ tîbê ámâ nyãányâ drí ì'dílí nî kô'dáwá rí 'bá yí è'bélé má drí.

27 Ní lãpí âđi ámakâ â'dô tãsî yã? Tí â'dô â'dó'á tãndí ró ní drí âđi 'dî fëzó òjílâ ãzâ drí lôsî 'ëzó ì'dî sî lâ, â'dô ró bê gólá drí âđi ãzâ ùsúzó fínýáwá gá drî lâ 'á, tãlâ má òtírî âgõô rí, má ùsú ró bê âđi rí 'dî cú drî bê.’

28 “Nîngá sî, kúmú drí tâ 'bãzó rú ì'bũ 'bá íyíkâ ãlô rí drí kî, 'Ní trô âđi 'dî vólé rú ì'bũ 'bá ònjí 'dî drígá sî, félé rú ì'bũ 'bá gólá âđi ùsú 'bá kîsî mùdrí rí drí.’

29 Gõ'dá kúmú drí tâ âtázó kî nî rí, 'Òjílâ gólá â'dó 'bá ngá bê rí, áâ'dô 'è'á ngá félé gólá drí ãmbá lãvũlî gãrã ngá gólá drí ùsúlí rí drî sî. Gõ'dá òjílâ gólá â'dó 'bá ngá ãkó rí, gbô lé ngá fínýáwá gólá drí ùsúlí rí, áâ'dô trô'á lâ vólé gólá drígá sî.’*

30 Gõ'dá kúmú drí tâ âtázó kî nî rí, 'Rú ì'bũ 'bá gólá lôsî 'è 'bá kô nõ, òtrô gólá vũlî ìvî 'álá ìnîrîkúwá 'á, vò gólá Òvârí drí êdélé Sâtánâ yí drí rí 'á, vò gólá òjílâ drí 'ëzó ãwó ngólé sî-gílí nyãnyã bê rí 'á.’ ”

Tã Yésũ drí 'ëzó tâ-vó òjílâ ndrî kâ kílí â'dô tâ 'è'è gólíyíkâ

vó ró rí

31 Gõ'dá nîngá sî rí, Yésũ drí tâ âtázó âgõ-âgõ íyíkâ ãngó 'á nõngá tâ-vó òjílâ kâ kílí rí tãsî. Gólá kî, “Kâyî tîbê mã gólá ájólé ùrú lésî rí drí 'ëzó âgólé ãngó nõ 'á rí sî, má â'dô âgõ'á mbârâkâ ãkî bê, mãlâyíkâ ámakâ rí 'bá yí â'dô ìyí 'bã'á ndrî má bê. Má â'dô rî'á kúmú ró kîtî ámakâ drî drí-ãcê bê tâ-vó òjílâ kâ kílí.

32 Gõ'dá òjílâ òrî ndrî kâ ãngó 'ásî rí 'bá yí â'dô ìyí rú è'bé'á ndrî má ândrá. Má â'dô gólíyí lãfá cã'á rî, òzô kãbîlîkî lãfá cãrê ìndrî rú sî rí kátí.

33 Má â'dô òjílâ tâ mbî 'bá rí 'bá yí 'bã'á ámâ drí-ágó drî lésî ró, gõ'dá má â'dô òjílâ tâ ònjí 'bá ró rí 'bá yí 'bã'á íyíkâ ámâ drí-ìjî lésî rí 'á.

* 25:29 25.29 Úlî gólá òjílâ ngá bê 'dî, tâ ìfî lâ kî nî rí, 'dî òjílâ gólá lôsî 'è 'bá tãndí ró Òvârí drí â'dô mbârâkâ Òvârí drí félé gólá drí rí vó ró rí ì'dî. Gõ'dá òjílâ gólá â'dó 'bá ngá ãkó rí, 'dî òjílâ gólá lôsî 'è 'bá kô tãndí ró Òvârí drí mbârâkâ Òvârí drí félé gólá drí rí sî ì'dî.

³⁴ “Gõ'dá má gólâ rî 'bá kúmú ró rî â'dô tâ âtá'á òjílâ gólíyî áamá drí-ágó drí lésí rî 'bá yî drí kî nî rî, 'Ănî òjílâ gólíyî áamá átá drí òrê fêzó drílíyî rî ì'dî, nî ânî ngá tândí gólíyî Ôvârí drí êdéle ânî òjílâ íyíkâ ró rî 'bá yî drí ìtô vò ãngó nò kâ sî rî trólé ânî drí drí-'â ró.

³⁵ Tâlâ má â'dô bê lõfó ró rî, nî âfê ngá nyãnyã trá má drí nyãlé. Gõ'dá Ìmvû lõvó 'ê má bê rî, nî âfê Ìmvû trá má drí mvûlî. Gõ'dá nî ndrê má bê òjílâ lídí ró rî, nî lậgû má trá ânî drí 'bã 'á ùmú ró.

³⁶ Gõ'dá nî ndrê má bê ítá ìzã bê rî, nî âfê ítá trá má drí sòlé. Gõ'dá má â'dô bê ngá lãzé ró rî, nî ndrê áamá vó trá tândí ró. Gõ'dá ó'bã má bê gặnimặ 'á rî, nî ânî trá áamá lômíli.'

³⁷ “Gõ'dá òjílâ tâ mbị 'bá â'dô ìyî tâ-drị lậgồ'á má drí kî nî rî, 'Kúmú, mã ndrê nî lõfó ró áamá drí ngá nyãnyã fêzó ní drí nyãlé rî ángô tú yã? Mã ndrê nî Ìmvû lõvó bê áamá drí Ìmvû fêzó ní drí mvûlî rî ángô tú yã?

³⁸ Mã ndrê nî òjílâ lídí ró áamá drí ânî lậgúzó áamá drí 'bã 'á ùmú ró rî ángô tú yã? Gõ'dá mã ndrê nî ítá ìzã bê áamá drí ítá fêzó ní drí sòlé rî ángô tú yã?

³⁹ Gõ'dá mã ndrê nî ngá lãzé ró ngátá gặnimặ 'á áamá drí nìzó ânî ndrêlé rî ángô tú yã?’

⁴⁰ Gõ'dá má kúmú ró rî â'dô tâ-drị lậgồ'á drílíyî kî nî rî, 'Má âtâ ânî drí tâ pặtị ró, òzô nî òpâ òjílâ áamá kâ ãlô rî trá rî, gbô lé óõndrê òjílâ rî 'dì ngá tặkó ró rî, nî pặ 'dì kpá má ì'dî.'

⁴¹ “Gõ'dá má â'dô rû jặ'á tâ âtále òjílâ gólíyî áamá drí-lịjị drí lésí rî 'bá yî drí kî nî rî, 'Ănî gólíyî Ôvârí drí trílí nò 'bá yî, nî nî volé má lặgặtị sî, nî'á lặsị gólâ rî 'bá vélé ặđặkặ ặkó tặbê Ôvârí drí êdéle Sặtặnặ yî drí mặlặyịkặ gólặkặ rî 'bá yị bê rị 'á lá.

⁴² Tâlâ nî ndrê má bê lõfó ró rî, nî âfêé ngá nyãnyã kô má drí nyãlé, gõ'dá nî ndrê má bê Ìmvû lõvó bê rî, nî âfêé Ìmvû kô má drí mvûlî.

⁴³ Gõ'dá nî ndrê má bê òjílâ lídí ró rî, nî lậgû má kô ânî drí 'bã 'á. Gõ'dá nî ndrê má bê ítá ìzã bê rî, nî âfêé ítá kô má drí sòlé. Gõ'dá má â'dô bê ngá lãzé ró rî, nî ndrê áamá vó kô. Gõ'dá ó'bã má bê gặnimặ 'á rî, nî ânî kô áamá ndrêlé.'

⁴⁴ “Gõ'dá òjílâ rî 'dì 'bá yî â'dô ìyî tâ-drị lậgồ'á kî nî rî, 'Kúmú, mã ndrê nî lõfó ró rî ángô tú yã, ngátá Ìmvû lõvó bê rî ángô tú yã, ngátá òjílâ lídí ró rî ángô tú yã, ngátá ítá ìzã bê rî ángô tú yã, ngátá ngá lãzé ró rî ángô tú yã, ngátá gặnimặ 'á rî ángô tú áamá drí ânî pặzó kô rị yặ?’

⁴⁵ Gõ'dá má â'dô tâ-drị lậgồ'á drílíyî kî, 'Má âtâ ânî drí tâ pặtị ró, òzô nî ògặ volé trá dó òjílâ áamá kâ ãlô rî pặlé rî, gbô lé óõndrê òjílâ rî 'dì ngá tặkó ró rî, nî gặ volé 'dì kpá trá dó áamá pặlé.'

⁴⁶ Gõ'dá Ôvârí â'dô òjílâ ònị 'dì 'bá yî jặ'á vò gólâ lậgồ ặđặkặ ặkó rị kặ rị 'á. Gõ'dá tâ mbị 'bá â'dô ìyî nị'á cé nî rịlị Ôvârí bê zặ gặđặđặ ặđặkặ ặkó.”

26

Tặ drị-'bá ặngị Yúđặ yị kặ rị 'bá yị drí tặ ì'ặızó 'êzó

Yếsu rị fặlị rị

(Mặrặkồ 14.1-2; Lúkặ 22.1-2; Yồwặnị 11.45-53)

¹ Gõ'dá nìngá sî rî, Yếsu ndêlé bê tâ ìmbặ íyíkâ 'dì 'bá yî ndrị rî, drílặ gồzó tâ âtále lặjồ'bá íyíkâ 'dì 'bá yî drí kî,

2 “Nĩ nĩ trá kĩ, kạyị 'ēzō kārāmā lậvũ-lậvũ kôrô kâ 'êlê rĩ â'dô 'ē'á ítôlê kạyị rĩ vósĩ.* Mâ rĩ gógó ajólê úrú lésĩ nō, áâ'dô âmâ drị-bã fê'á âmâ ajú-'bá-azĩ yĩ drịgá. Gólĩyị â'dô âmâ ipá'á fê lậlị-lậlị drị.”

3 Gõ'dá kạyị Yēsũ drị tã átázó lặj'ó'bá iyíkâ 'dĩ 'bá yĩ drị 'dĩ sĩ, drị-'bá ạngĩ Yúdặ yĩ kâ rĩ 'bá yĩ gõ'dá ỏjilặ sĩsị-lésĩ rĩ 'bá yĩ bê, gólĩyị ê'bê iyĩ rũ trá drị-'bá drị-'bá azĩ rĩ 'bá yĩ drịlị rũ bê Kạyifặ rĩ drị 'bã 'alặ.

4 Gólĩyị ê'bê rũ tólặ 'dĩ, tặlặ tặ ì'bặlị iyĩ vồ 'ásĩ Yēsũ rĩ rữzồ bê kớrĩ rồ gólặ rĩ fặzồ vólê.

5 Gõ'dá gólĩyị ỉsũ tặ trá kĩ nĩ rĩ, â'dồ kồ tặndị rồ iyĩ drị Yēsũ rĩ rữzồ kạyị kārāmặ lậvũ-lậvũ kôrô kâ 'dĩ sĩ, tặlặ ỏjilặ dườ â'dồ ngặ'á ặwặ 'êlê iyĩ bê.

*Tặ ỏkồ ặzặ drị đồ útúzồ Yēsũ đrị Bếtặnặ 'alặ rĩ
(Mặrặkồ 14.3-9; Yỗwặnặ 12.1-8)*

6 Kạyị 'dĩ 'bá yĩ sĩ rĩ, Yēsũ yĩ rĩ rặlị jặrặbặ zặlị Bếtặnặ rĩ 'alặ, ặgồ ặzặ gólặ drị êdêlê ngặ lặzê ặrặ kặ 'ásĩ rũ bê Sặmồnặ rĩ drị 'bặ 'á.

7 Gõ'dá Yēsũ yĩ ỏtặrặ 'bặ ặgặ nyặ'á Sặmồnặ drị 'bặ 'á tólặ rĩ, ỏkồ ặzặ drị đồ gólặ ặjặ bê tườ-rườ rặ ặtrồzồ mặlặngặ gólặ êdêlê kúnặ zặlị ặlặbặsếtặ rặ 'ásĩ rặ 'á, ặnặ'á útúlặ Yēsũ đrị. Lặgặ đồ rặ 'dĩ kặ lậvũ gặặ đồ ặzặ đrị sĩ. Ỏkồ 'dĩ 'ê tặ 'dặ ítặ 'dặ tặlặ Yēsũ rặ ặnặjặzồ.

8 Gõ'dá lặj'ó'bá Yēsũ kặ 'dĩ 'bá yĩ ndrê iyĩ tặ ỏkồ 'dĩ drị 'êlê 'dĩ bê rặ, tặ 'dặ 'bặ gólĩyị gõ'dá kồ â'dồlê ặyặkồ rồ. Drặlặyặ rặzồ tặ ặtặlê iyĩ lặfặlê 'ásĩ kặ, “Dặ rặ'á tặ ngặ ặzặ-ặzặ kặ 'ặ.

9 Tặ â'dồ â'dồ'á tặndị rồ ỏzồ ỏồ'bặ đồ 'dặ gặlặ vólê ặđặ ặmbặ sĩ, gồzồ ặđặ lặ fêlê ngặ ặkồ lê 'bặ rặ 'bá yặ pặzồ rặ.”

10 Gõ'dá Yēsũ nặ tặ ỉsũ lặj'ó'bá 'dĩ 'bá yặ kặ 'dặ bê rặ, gólặ drị ngặzồ tặ ặtặlê drặlặyặ kặ nặ rặ, “Nặ rặ ỏkồ 'dặ ặkpồkpồlồlê ítặ ặ'dồ tặ sĩ yặ? Gólặ 'ê 'dặ tặ tặndị 'ặ má drị. Tặ gólặkặ 'dặ sườ trá má rũ tặkặnyặ.

11 Ngặ ặkồ lê 'bá rồ rặ 'bá yặ â'dồ iyặ 'bặ'á ặnặ bê nồngặ kạyị vósặ cặ. Gõ'dá má ặcặ kồ rặlặ zặặ ặnặ bê nồngặ.

12 Đồ ỏkồ 'dặ drị útúlặ má đrặ 'dặ, tặ ặfặ lặ kặ, gólặ êdê 'dặ âmặ rũ'bặ ặvồ 'ặ 'bặlê 'bứ 'á.

13 Má ặtặ ặnặ drị tặ pặtặ rồ, ỏzồ ỏồtặrặ tặ ặtặ-ặtặ tặndị Ỏvặrặ kặ pề ặngồ 'ásặ ỏjilặ 'bặsườ ndrặ kặ rặ drặ rặ, áâ'dồ tặ tặndị ỏkồ 'dặ drị 'êlê 'dặ tặ lặ ặtặ'á ỏjilặ drị, tặlặ gólặ rặ tặ ỉsườzồ bê.”

*Tặ Yúdặ drị tặ 'bặzồ Yēsũ rặ đrị-bặ fêzồ đrị-'bá ạngặ Yúdặ yặ kặ rặ 'bá yặ drị rặ
(Mặrặkồ 14.10-11; Lúkặ 22.3-6)*

14 Gõ'dá nặngặ sĩ rặ, lặj'ó'bá ặlồ Yēsũ kặ rũ bê Yúdặ Ỉsặkặrặyồtặ rặ drị ngặzồ nặlặ đrị-'bá ạngặ Yúdặ yặ kặ rặ 'bá yặ ngặlặ, tặlặ Yēsũ rặ đrị-bặ fêzồ gólặyặ drị.

15 Gõ'dá Yúdặ drị tặ ặjặzồ gólặyặ tặ kặ nặ rặ, “Ỏzồ nặ ỏlê tặ-drặ trá má drị Yēsũ rặ đrị-bặ fêzồ ặnặ drặ rặ, nặ â'dồ ặđặ fê'á má drặ tặ sĩ yặ?” Gõ'dá drặlặyặ tặ ặjặ Yúdặ kặ 'dặ đrặ lặ lồgồzồ. Gólặyặ drặ ặđặ ặfặ lặzồ nyặ'dặ-trặ-drặ-lặ-ngặ-mứdrặ sặlặvặ 'ásặ fêlê Yúdặ drặ.

16 Gõ'dá ítôlê kạyị rặ 'dặ 'ásặ rặ, Yúdặ drặ ítồzồ rặ'á lặtặ lồndặlê, tặlặ yặ fê rồ Yēsũ rặ đrị-bặ bê gólặyặ drặ.

*Tặ Yēsũ đrị ngặ nyặnyặ ặđườkườ nyặzồ lặj'ó'bá iyúkặ yặ bê rặ
(Mặrặkồ 14.12-26; Lúkặ 22.7-23; Yỗwặnặ 13.21-30)*

* 26:2 26.2 Úfồ Yēsũ kôrồ kārāmặ 'dặ vósặ tặ â'dồ rồ kặ, Yēsũ rặ'á ỏzồ kặbặlặkặ gólặ fặlặ ặrặ lặ lồbêlê jồ tặlặ sĩ ỏjilặ ỏpặ rồ ngặ bê rặ kặtặ.

17 Gõ'dá nĩngá sī, kạyị drị-káká kārámā āmbātā ăkú ăkó rī kâ rī kâ âcâ bê rī, lăjô'bán Yēsũ kâ rī 'bá yī drī ânĩzô tâ ijilí gólâ tị kī nĩ rī, “Nĩ lē āmā drī nĩlĩ kārámā lậvũ-lậvũ kôrô kâ êdélé āmā drī nyălê ángô lé yā?”*

18 Gõ'dá Yēsũ drī tâ-drị lôgôzô lăjô'bán iyíkâ 'dĩ 'bá yī drī kī, “Nĩ ngâ nĩlĩ filĩ jạrịbạ ángi Yērôsălémā kâ nā 'ălâ. Ôzô nĩ ôcâ trá tólâ rī, nĩ â'dô āgô āzâ úsú'á. Nĩ âtâ tâ gólâ drī kī, ‘Tâ ìmbá 'bá āmákâ kī nĩ rī, kạyị gólâ Ôvâri drī 'bălê yī drī rī trá ănyī 'ê'á âcálê. Yī â'dô ânĩ'á kārámā lậvũ-lậvũ kôrô kâ nyălê ní drī 'bá 'á āmā lăjô'bán iyíkâ yī bê.’ ”

19 Gõ'dá lăjô'bán Yēsũ kâ 'dĩ 'bá yī drī nĩzô iyī tâ 'dĩ 'êlê té ôzô Yēsũ drī âtálê gólĩyī drī 'dĩ kâtí. Drilĩyī ngâ nyănyă kārámā kâ êdézô āgô 'dĩ drī 'bá 'á nĩngá.

20 Gõ'dá câ bê lạnjátulĩ bê rī, Yēsũ yī drī rû ê'bézô vō ălô 'á lăjô'bán iyíkâ mùdrị-drị-lâ-ngâ-rị 'dĩ 'bá yī bê kārámā 'dĩ nyălê.

21 Gólĩyī ôtírĩ 'bââ rĩ'á ngâ nyă'á rī, Yēsũ drī ngăzô tâ âtálê lăjô'bán iyíkâ 'dĩ 'bá yī drī kī, “Má âtâ ânĩ drī tâ pậtị rô, lăjô'bán ălô ânĩ lăfálê sī â'dô âmā drị-bâ fê'á âmā ăjủ-'bá-ăzí yī drịgá.”

22 Gõ'dá lăjô'bán Yēsũ kâ 'dĩ 'bá yī ârĩ iyī ulĩ gólâ drī âtálê 'dĩ bê rī, gólĩyī drī â'dózô ndrĩ tâ ịsũ rô rồ. Gõ'dá drilĩyī ngăzô rĩ'á iyī â'dálê Yēsũ drī ălô-ălô kī, “Kúmú, ôjilă 'ê 'bá ânĩ drị-bâ fêlê rī â'dô â'dó'á mâ i'dĩ yā?”

23 Gõ'dá Yēsũ drī tâ-drị lôgôzô drilĩyī kī nĩ rī, “Ôjilă ălô ânĩ lăfálê 'ásĩ gólâ ngbăangbănô rĩ 'bá drị sôlê má bê săănĩ ătó kâ ălô 'á rī â'dô âmā drị-bâ fê'á nĩ.

24 Áâ'dô mâ gólâ ăjólê úrú lésĩ nô fũ'á, ôzô tâ lâ igilĩ trá búkũ Ôvâri kâ 'á rī kâtí. Gõ'dá ôjilă gólâ 'ê 'bá âmā drị-bâ fêlê 'dĩ, Ôvâri â'dô lạnô ỏnị têtê fê'á drilă. Tị â'dô â'dó'á tândi rô ôzô úũtị ôjilă rī 'dĩ kô.”

25 Yúdạ gólâ tĩbê 'ê 'bá Yēsũ rī drị-bâ fêlê rī drī tâ ijízô gólâ tị kī nĩ rī, “Tâ ìmbá 'bá, â'dô â'dó'á ă'dĩ i'dĩ yā? Mă i'dĩ yā?” Yēsũ drī tâ-drị lôgôzô drilă kī nĩ rī, “Ăwô, nĩ i'dĩ!”

26 Gõ'dá Yēsũ yī ôtírĩ rĩ ngâ nyălê rī, gólâ drī āmbātā trôzô. Drilă rătăă 'êzô Ôvâri drī āmbātā 'dĩ tāsĩ. Drilă āmbātā 'dĩ 'á lâ úpịzô, gõ'dá drilă trôzô lâ fêlê lăjô'bán iyíkâ yī drī tâ âtâ-ătâ bê kī nĩ rī, “Nĩ trô, nĩ nyă, nô rĩ'á âmā rủ'bá 'i.”

27 Gõ'dá Yēsũ drī kpá ịgă ôdră ălâ'bán kâ trôzô. Drilă rătăă 'êzô Ôvâri drī tâ lâ tāsĩ. Gõ'dá drilă fêzô lâ lăjô'bán iyíkâ 'dĩ 'bá yī drī mvũlị tâ âtâ-ătâ bê kī nĩ rī, “Ănĩ ndrĩ, nĩ mvũ!

28 Nôô rī âmā ărĩ tâ-drị lêlê ó'dĩ êdézô Ôvâri yī lăfálê ôjilă iyíkâ yī bê rī i'dĩ, tĩbê ră 'bá tâ ỏnị ôjilă kâ ăyê-ăyê kâ tāsĩ rī i'dĩ.

29 Má âtâ ânĩ drī, má ịcá kô ôdră nô mvũlị, călê bũũ kạyị gólâ má drī 'êzô mvũlă ănĩ bê kpá ó'dĩ kạyị âmā átá drī âmā 'băzô kúmú rô ôjilă drịlị rī tú.”

30 Nĩngá sī rī, Yēsũ yī drī lôngô Ôvâri rī lủyị kâ ngôzô lăjô'bán iyíkâ 'dĩ 'bá yī bê. 'Dĩ vósĩ rī, drilĩyī nĩzô únị fê dô kâ bê yī drị rī 'ălâ.

*Tă Yēsũ drī tâ Pétêrô drī 'êzô iyī tị gălê rī tâ lâ âtázô rī
(Mărăkô 14.27-31; Lúkă 22.31-34; Yôwănĩ 13.36-38)*

31 Gõ'dá nĩngá sī rī, Yēsũ drī tâ lăjô'bán iyíkâ 'dĩ 'bá yī drī 'êzô rălê yī rủ sī rī tâ lâ âtázô gólĩyī drī. Gólâ kī, “Má âtâ ânĩ drī, ngặcị nô sī, nĩ â'dô ră'á ndrĩ âmā ăyêlê, tălă Ôvâri âtâ tâ trá tâ ịgĩ iyíkâ 'á kī nĩ rī,

* 26:17 26.17 Kārámā āmbātā ăkú ăkó rī kâ 'dĩ, ỏrĩ rĩ'á 'êlê kạyị nị-drị-lâ-rị. Ỏrĩ nyăsá kārámā lậvũ-lậvũ kôrô kâ rī kâ êdélé kạyị sịsị kārámā rī 'dĩ kâ 'á.

'Má â'dô kăbîlîkî lôkî 'bá fũ'á,
gõ'dá kăbîlîkî gólâkâ â'dô ãyî rû lâpě'á ndrî vólé.'

Zêkârîyã 13.7

³² Má â'dô lîdrî'á ôdrã 'ásî. 'Dîi vósî rî, má â'dô lâvũ'á sîsî ãnî ândrá Gâlîláyã 'álâ. Nî â'dô nî'á âmâ úsúli tólâ."

³³ Gõ'dá Pétērō drî ngãzō tã-drî lôgôlé Yésũ drî kî nî rî, "Âmâ ãzî-ãzî yî ôlâ'bû gbô lé ndrî ânî âyélé rî, má ícá kô ânî âyélé."

³⁴ Gõ'dá Yésũ drî tã âtázó Pétērō drî kî, "Pétērō, má âtâ ní drî tã pătî rî, ngácî nõ sî, drě âkpākã'dã 'ã'ú-lúgú drî cîrî 'bê ãkó rî, ní â'dô tî gã'á má rú sî ândâlâ nâ. Nî â'dô tã âtá'á kî nî rî, yî nîi mâ kô."

³⁵ Gõ'dá Pétērō drî tã-drî lôgôzó Yésũ drî kî nî rî, "Má ícá kô tî gâlê ní rú sî. Ôzô â'dô ôdrã 'î rî, mã â'dô drã'á ní bê." Gõ'dá lâjô'bá ãzî 'dî 'bá yî drî kpá tã âtázó ôzô Pétērō drî âtálé 'dî kâtî.

*Tã Yésũ drî rãtãã 'êzô Gêtêsêmãnî 'álâ rî
(Márãkô 14.32-42; Lúkã 22.39-46)*

³⁶ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésũ yî drî nîzó cãlé vô gólâ zîlî Gêtêsêmãnî rî 'álâ. Gólîyî câ bê tólâ rî, Yésũ drî ngãzō tã âtálé lâjô'bá íyíkã 'dî 'bá yî drî kî nî rî, "Nî rî nōngá. Mã drě nî'á gbíyá ãtî 'álâ rãtãã 'êlé."

³⁷ Gõ'dá Yésũ drî Pétērō yî, Zêbêdáyō rî mvá rî Yákóbã yî Yōwãnî bê rî 'bá yî drîzó kpãâ yî bê. Gõ'dá Yésũ drî â'dózó ãzã ró gõ'dá kpá tã ãsũ ró rôô.

³⁸ Gõ'dá gólâ drî tã âtázó lâjô'bá íyíkã 'dî 'bá yî drî kî nî rî, "Âmâ pîpîsîlî trá tã ãsũ ró rôô. Tã ãsũ 'dî 'ê trá âmâ fûlî. Nî rî nōngá lîfî ngbã ró tãlã rãtãã 'êlé má bê."

³⁹ Nîngá sî, Yésũ drî ngãzō nîlî gbíyá ãtî 'álâ, gõ'dá drîlã íyî lâlãzó vûdrî ãnyákú drî rãtãã 'êlé kî, "Tátá, ôzô ãcã trá ní lîfî rî, ní trô ãgã mvá lâjô gólâ 'ê 'bá âmâ 'êlé rî kã nõ vólé. Gõ'dá ní 'ê tã gólâ ní drî lêlé 'êlé rî ã'dî, â'dó kô tã gólâ má drî lêlé rî ã'dî."

⁴⁰ Gõ'dá Yésũ drî ngãzō gólé lâjô'bá íyíkã nâ 'dî 'bá yî ngálâ. Gólâ drî gólîyî úsúzó rî'á ãyî â'dú kô'á. Gõ'dá gólâ drî ngãzō tã âtálé Pétērō yî drî kî, "Nî ícá kô rîlî lîfî ngbã ró rãtãã 'êlé má bê cãlé cé ãtú-pá ãlô â'dô tãsî yã?"

⁴¹ Nî rî lîfî ngbã ró rãtãã 'êlé, tãlã Sâtãnã ôzó ãnî ãjũũ kô âmâ âyélé. ãnî pîpîsîlî lë tã tãndî 'êlé, gõ'dá ãnî rú'bã rî'á cú ãtî mbãrãkã ãkó tã rî 'dî 'êzô."

⁴² Gõ'dá Yésũ drî gôzó kpá ó'dî nî'á rãtãã 'êlé. Gólâ kî, "Tátá, ôzô ãcã kô ní drî ãgã mvá lâjô kã nõ trôlé vólé má drî mvũ ãkó lâ rî, má â'dô 'ê'á lâ ôzô ní drî lêlé rî kâtî."

⁴³ Nîngá sî, Yésũ drî ngãzō gólé lâjô'bá íyíkã 'dî 'bá yî ngálâ. Gõ'dá gólâ drî kpá gólîyî úsúzó rî'á lûsú'á â'dú drî sî.

⁴⁴ Gõ'dá drîlã ngãzō lâjô'bá íyíkã 'dî 'bá yî âyélé, nîzó rãtãã ândâlâ nâ lâ 'êlé. Gõ'dá drîlã kpá rãtãã ãlô-ãlô 'dî 'êzô ã'dî.

⁴⁵ Gõ'dá Yésũ drî gôzó lâjô'bá íyíkã 'dî 'bá yî ngálâ. Gólâ úsú gólîyî rî'á â'dú kô'á. Gõ'dá gólâ drî tã âtázó drîlîyî kî, "ãnî drě zãã rî'á â'dú kô'á yã? Nî ndrê drě, ãtú-pá âcã trá ngbãângbãno 'êzô mã gólâ âjólé úrú lésî nõ drî-bã lâ fêlé tã ãnjí 'bá yî drîgã.

⁴⁶ Nî ngã úrú, mã nî ró bê! Nî ndrê ôjîlã gólâ 'ê 'bá âmâ drî-bã fêlé rî rî'á ânî'á nã!"

*Tã Yésũ rî rûzó rî
(Márãkô 14.43-50; Lúkã 22.47-53; Yōwãnî 18.3-12)*

⁴⁷ Gõ'dá nīngá sī, Yésū òtírī rī drē zāâ tâ átá'á lājó'ba íyíkâ 'dī 'bá yī drí rī, kòrò lājó'ba gólâkâ ãlò Yúdâ rī drí âcázó òjílâ ò'bí bē dūû. Òjílâ rī 'dī 'bá yī, drī-'bá ạngí Yúdâ yí kâ rī 'bá yī gõ'dá gólīyī sísí-lésī rī 'bá yí bē rī âjô gólīyī nī līgú mbēlēsó-mbélésô bē gõ'dá kpá pīdrīgú ạngí ạngí yí bē ìyī drīgá sī, ânī'á Yésū rī rūlī.

⁴⁸ Yúdâ â'dâ lạtī yí drí 'èzò Yésū rī drī-bā félé rī trá ậkù ró òjílâ 'dī 'bá yí drí. Gólâ kī, “Òjílâ gólâ má drí 'è'á nī'á âmvólâ bí-'balé lâ vólé rī, nī rú gólâ 'dī.”

⁴⁹ Gõ'dá gólīyī ânī bē âcálé rī, Yúdâ drí nīzò mbī Yésū ngálâ, nī'á nī-bē-yā félé Yésū drí, gólâ kī, “Tā ìmbá 'bá, nī bē yā?” Gólâ drí Yésū rī âmvózó bí-'balé lâ vólé.

⁵⁰ Gõ'dá Yúdâ 'è nī-bē-yā bē Yésū drí rī, Yésū drí tâ átázó gólâ drí kī nī rī, “Âmâ rú-lē-âzīyā, nī 'è tâ ní drí ânī'á 'èlâ rī.”

Gõ'dá kòrò òjílâ 'dī 'bá yí drí ngázó ndròlè ạngbū Yésū drī. Gõ'dá drīlīyī Yésū rī rüzó.

⁵¹ Gõ'dá lājó'ba ãlò lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yī lāfálé 'ásī drí līgú mbēlēsô íyíkâ ạngízó fókâ lâ 'ásī. Gõ'dá kòrò drílâ rú 'bū 'bá drī-'bá drī-'bá Yúdâ yí kâ rī 'bá yí rī kâ rī kâ bí lâ gázó nījyá vólé vūdrī.

⁵² Gõ'dá Yésū drí tâ átázó lājó'ba gólâ rú 'bū 'bá 'dī bí lâ gā 'bá 'dī drí kī nī rī, “Ní sô līgú ánikâ 'dī lògòlè vólé fókâ lâ 'á. Òjílâ gólīyī rī 'bá ậwạ 'èlè līgú mbēlēsó-mbélésô rī 'bá yí sī rī, áâ'dô kpá gólīyī fū'á līgú mbēlēsó-mbélésô sī.

⁵³ Mí nījī kô kī nī rī, má â'dô ícá'á âmâ átá Ôvârí rī zījī mālāyíkâ ájólé ânī'á âmâ pālè yā? Gólâ â'dô ícá'á mālāyíkâ ájólé dūûdū.

⁵⁴ Gõ'dá òzô Ôvârí ââjô mālāyíkâ trá ânī'á âmâ pālè rī, tâ gólâ ìgīlī búkū Ôvârí kâ 'á 'è 'bá rú 'èlè âmâ tāsī rī â'dô rú 'è'á ạngô tí yā?”

⁵⁵ Gõ'dá Yésū drí ngázó tâ átálé òjílâ ò'bí 'dī 'bá yí drí kī nī rī, “Nī ânī âmâ rūlī līgú mbēlēsó-mbélésô bē gõ'dá kpá pīdrīgú ạngí ạngí yí bē òzô òjílâ gólâ tâ ònjí 'è 'bá mūrī rú rī kâtí â'dô tāsī yā? Má rī trá tâ ìmbalé kậyī vósī cè ậ-dī-drī jó ạngí Ôvârí kâ rī kâ 'á. Nī rú mâ kô tólâ â'dô tāsī yā?”

⁵⁶ Tā gólīyī ndrī ânī drí rī'á 'èlâ 'dī 'bá yī, 'è rú ìtí 'dī, tālâ ulī gólīyī tâ ạngū 'bá yí drí ìgīlī búkū Ôvârí kâ 'á rī â'dô ró bē tâ pătī rí.”

Nīngá sī rī, lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yí drí lârázó ndrī Yésū rú sī, gólâ rī âyélé élè.

Tā Yésū drí âdrézó lākíkâ 'á drī-'bá ạngí Yúdâ yí kâ ândrá rī

(Márākō 14.53-65; Lúkã 22.54-55, 63-71; Yōwánī 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Gõ'dá nīngá sī rī, òjílâ gólīyī Yésū rī rú 'bá rī yí drí gólâ rī trözó ájílī âmbá drī-'bá ạngí Yúdâ yí kâ rī 'bá yí kâ rú bē Kāyífā rī drí jó 'álâ. Tólâ lâ'bí ìmbá 'bá yí gõ'dá òjílâ gólīyī sísí-lésī rī 'bá yí bē 'èbē ìyī rú trá drī-'bá ạngí Yúdâ yí kâ âzâ 'bá yí bē, tālâ ìyī drí tâ-vó Yésū kâ kīzò bē.

⁵⁸ Gõ'dá Pétērô drí ngázó 'délé nīlī Yésū yí vósī jējē ró vólé lésī. Drílâ ânīzò âcálé ậ-dī-drī drī-'bá ạngí Kāyífā kâ rī 'á. Gólâ cā bē tólâ rī, drílâ fīzò nī'á rīlī vò ãlò 'á lómígówá gólīyī rī 'bá ậ-dī-drī 'dī vó lâ ndrèlè rī 'bá yí bē, tālâ yí ndrè ró tâ gólâ 'è 'bá rú 'èlè Yésū drí rī bē.

⁵⁹ Gõ'dá jó Yésū rī lófízó 'álâ 'dī 'á tólâ rī, tâ kī 'bá 'dī 'bá yí ndrī òjílâ gólīyī rú 'èbè 'bá tólâ nā 'bá yí bē, drīlīyī rīzò òjílâ gólīyī 'è 'bá tâ â'bálé Yésū rú ònjô sī rī lônðalé, tālâ ìyī drí gólâ rī füzó bē.

⁶⁰ Gbô lé òjílâ dūû âfô ìyī bē tâ átálé Yésū rú ònjô sī rī, úûsú tâ ònjí Yésū drí 'èlè rī kô. Ậdūkū lâ ró rī, ậgô âzâ 'bá yí rī drí ngázó âfólé âdrélè tâ kī 'bá 'dī 'bá yí ândrá tâ â'bálé Yésū rú ònjô sī kī,

61 “Āgō nō kī nī rī, yī â'dô îcá'á jó ąngí Ôvârí kâ úfúlí, gō'dá yī drí bēzō lâ ó'dí vō lâ 'á kâyî nâ sī.”

62 Gō'dá āmbá drī-'bá ąngí 'dī 'bá yī kâ 'dī ârī úlī āgō 'dī 'bá yī drí âtalé 'dī bē rī, drílâ ngāzō úrū tâ âtalé Yēsū drí kī nī rī, “Nī ârī úlī āgō 'dī 'bá yī drí âtalé ní rú 'dī trá yā? Nī cú tâ āzâ bē lôgōlé tâ gólīyī drí âtalé ní rú 'dī vō lâ 'ásī yā?”

63 Gō'dá Yēsū drí rīzō títí úlī âtá ākó. Nīngá sī, āmbá 'dī drí tâ âtázó Yēsū drí kī nī rī, “Má 'bā ní drí lâtrítrí îtrílí Ôvârí gólâ rī 'bá lédrē-lédrē ró rī rú lâ sī, ní â'dâ āmâ drí ôzō ní â'dô pătī 'díyī pā 'bá, Ôvârí rī mvá ĩ'dī rī.”

64 Gō'dá Yēsū drí tâ-drī lôgōzō kī nī rī, “Rī'á ôzō ní drí âtalé 'dī kâtí. Gō'dá má âtâ ânī drí tâ pătī ró, ĩzátú rī, nī â'dô mâ gólâ âjólé úrú lésī nō ndrē'á rīrī 'á Ôvârí mbârâkâ ākī rī drī-ągó drī lésī ró. Nī â'dô âmâ ndrē'á āgōrē 'á mbârâkâ bē 'būū lésī mbârāsāsâ bē.”

65 Gō'dá āmbá 'dī ârī úlī Yēsū drí âtalé 'dī bē rī, gólâ drí â'dózó õmbâ ró, gō'dá drílâ ítá iyíkâ sīzō õmbâ sī. Gō'dá drílâ tâ âtázó tâ kī 'bá 'dī 'bá yī drí kī, “Ānī ndrī, nī ârī úlī gólâ drí âtalé Ôvârí rī 'dázó 'dī trá. Gólâ âmâ tâ trá kī nī rī, yī â'dô 'díyī pā 'bá Ôvârí rī mvá ĩ'dī. Mā lēé gō'dá õjílâ āzākâ kô ânī'á tâ âtalé gólâ rī tāsī.

66 Gō'dá tâ ĩsū-ĩsū âníkâ ąngō tí tâ āgō 'dī kâ tāsī yā?” Gō'dá drílīyī ngāzō tâ kílí Yēsū rú kī nī rī, “Gólâ âtâ úlī õnjí trá Ôvârí rú. Úfû gólâ volé.”*

67 Nīngá sī, drílīyī Yēsū rī ĩfī āmbézó kpăákū ítá sī. Gō'dá lómígówá āzâ 'bá yī drí tū lúwúzó gólâ rī ĩfī 'á. Gō'dá āzâ 'bá yī drí gólâ rī sızó drī sī. Gō'dá āzâ 'bá yī drí iyíkâ gólâ rī ĩfī sázó.

68 Gō'dá drílīyī rīzō 'dásí 'élé Yēsū rú tâ ĩjī sī kī, “‘Díyī pā 'bá, ní â'dâ drē õjílâ ânī sī 'bá 'dī âmâ drí.”

Tā Pētērō drí tī gāzō Yēsū rú sī rī

(Márākō 14.66-72; Lúkă 22.56-62; Yōwánī 18.15-18, 25-27)

69 Gō'dá Yēsū ôtırī 'bāâ drē âdré'á lâkíkâ 'á tâ kī 'bá 'dī 'bá yī ândrá gō'dá Pētērō drē kpá zââ â'dī-drī 'dī 'á rī, ízámvá āzâ rú ĩ'bū 'bá ró rī drí Pētērō rī ndrēzō. Drílâ ânīzō tâ âtalé Pētērō drí kī, “Ākī, nī fī ĩ'dī gólâ rī 'bá lâmúlí Yēsū gólâ Gālílâyā lé 'bá ró rī bē rī!”

70 Gō'dá Pētērō ârī tâ ízámvá 'dī drí âtalé gólâ drí 'dī bē rī, drílâ tī gāzō õjílâ gólīyī drí rīzō gólīyī bē 'dī ândrá kī nī rī, “Má nījī tâ âníkâ rī'á âtalé 'dī kô!”

71 Gō'dá Pētērō ní drí ngāzō nílí vō 'dī 'ásī gólé áťī ndōgō 'dī kâ rī tī 'álâ. Áťī tī tólâ rī, õjílâ āzâ 'bá yī kpá bē rī'á ĩyī âdré'á nīngá. Gō'dá ízámvá āzâ rú ĩ'bū 'bá ró rī drí kpá Pētērō rī ndrēzō. Ízámvá 'dī drí gólâ rī â'dázó õjílâ 'dī 'bá yī drí kī nī rī, “Āgō nō õjílâ ālô gólâ rī 'bá lâmúlí Yēsū gólâ Nāzārétâ lé 'bá ró rī yī bē rī ĩ'dī.”

72 Gō'dá Pētērō ní ârī úlī 'dī bē rī, ní drí tī gāzō ândálé kpá ó'dí. Gō'dá ní drí lâtrítrí îtrízó gō'dá tâ âtázó kī nī rī, “Má nījī āgō 'dī kô kô!”

73 Gō'dá ĩtú-pá dâ vósī rī, õjílâ āzâ 'bá yī gólīyī rī 'bá âdrélé tólâ nâ 'bá yī drí ânīzō ĩyī tâ âtalé Pētērō drí kī, “Pătī, nī õjílâ ālô gólâ rī 'bá lâmúlí Yēsū yī bē rī ĩ'dī! Mā nī ní úlī âtâ-âtâ âníkâ 'ásī, ní rī úlī âtalé nyé ôzō Gālílâyā lé 'bá kâtí.”

74 Gō'dá Pētērō ní drí lâtrítrí îtrízó kī nī rī, “Ôzō má â'dô fī ālô õjílâ Yēsū kâ 'ásī rī ĩ'dī rī, ngá āzâ ô'ê mâ! Má nījī āgō 'dī kô!”

* 26:66 26.66 Búkū Lávī 'Bá kâ vó ró rī, õjílâ gólâ Ôvârí rī 'dâ 'bá rī, áâ'dô gólâ rī fū'á.

Úlĭ Pétērō kâ 'dĩ vósĭ rĭ, kôro 'ă'ú-lúgú drĭ cířĭ 'bēzó.

⁷⁵ Gō'dá Pétērō ârĭ 'ă'ú-lúgú 'dĩ cířĭ lâ bê rĭ, kôro úlĭ Yésũ drĭ âtalé gólâ drĭ kĭ'á nĭ rĭ, “Drē âkpākă'dă 'ă'ú-lúgú 'bē cířĭ kô rĭ, ní â'dô tĭ gă'á má rú sĭ ândâlâ nâ” rĭ drĭ âgázó gólâ drĭ. Gō'dá úlĭ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yĭ âgâ bê Pétērō drĭ rĭ, drĭlâ ngázó fôlé ĭví 'álâ 'ă'dĭ-drĭ 'dĩ 'ásĭ, gō'dá drĭlâ ngázó rĭ'á âwó ngôlé ngbálâ-ngbálâ ĭlĭndrĭ bê tâ ōnjĭ íyĭkâ 'dĩ tāsĭ.

27

*Tă drĭ-'bá Yúdă yĭ kâ drĭ Yésũ rĭ âjĭzó kúmú Pĭlátō ândrá rĭ
(Márākō 15.1; Lúkă 23.1-2; Yōwánĭ 18.28-32)*

¹ Gō'dá nĭngá sĭ, cĭjĭnó rĭ sĭ, drĭ-'bá ângĭ Yúdă yĭ kâ rĭ 'bá yĭ ndrĭ gō'dá gólĭyĭ sĭsĭ-lésĭ rĭ 'bá yĭ bê drĭ rŭ ê'bēzó vō âlô 'á tâ ĭ'bĭlĭ, â'dô ró bê ĭyĭ drĭ Yésũ rĭ fŭzó.

² Gō'dá gólĭyĭ drĭ Yésũ rĭ âmbézó drĭlĭ âjĭlĭ Pĭlátō gólâ mĭrĭ Rómă kâ drĭ 'bălê kúmú ró 'bădrĭ Yŭdăyă kâ drĭlĭ rĭ ândrá, tâlâ Pĭlátō ôkĭ ró tâ gólâkâ bê.*

*Tă rŭ 'ê 'bá Yúdă drĭ âđĭ gólâ drĭ trôlé rĭ tāsĭ rĭ
(Tă 'Ĕ'ê 1.18-19)*

³ Gō'dá Yúdă gólâ Yésũ rĭ drĭ-bă fē 'bá rĭ ârĭ tâ bê kĭ'á nĭ rĭ, ôôkĭ tâ trá 'ézó Yésũ rĭ fŭlĭ rĭ, gólâ drĭ â'dózó tâ ĭsŭ ró tâ ōnjĭ gólâ drĭ 'êlé 'dĩ tāsĭ. Gō'dá drĭlâ ngázó âđĭ ífĭ sĭlĭvă 'ásĭ fêlé gólâ drĭ nyâ'dĭ-tră-drĭ-lâ-ngâ-mŭdrĭ 'dĩ trôlé nĭ'á lôgôlâ vólé drĭ-'bá ângĭ Yúdă yĭ kâ rĭ 'bá yĭ drĭ gólĭyĭ sĭsĭ-lésĭ rĭ 'bá yĭ bê 'ă'dĭ-drĭ jó ângĭ Ôvârĭ kâ rĭ kâ 'álâ.

⁴ Gō'dá Yúdă drĭ ngázó tâ âtalé gólĭyĭ drĭ kĭ, “Mă 'ê tâ ōnjĭ trá, mă drĭ âgô tâ ōnjĭ 'ê 'bá kô nō drĭ-bă lâ fēzó ânĭ drĭ ōnjō sĭ fŭlĭ.” Gō'dá drĭ-'bá 'dĩ 'bá yĭ drĭ tâ-drĭ lôgôzó Yúdă drĭ kĭ, “'Dĭ rĭ'á tâ ânĭkâ ĭ'dĭ, gō'dá â'dó kô tâ âmăkâ ĭ'dĭ.”

⁵ Yúdă ârĭ úlĭ drĭ-'bá 'dĩ 'bá yĭ kâ 'dĩ bê rĭ, drĭlâ âđĭ 'dĩ trôzó vŭlĭ vŭdrĭ 'ă'dĭ-drĭ jó ângĭ Ôvârĭ kâ 'dĩ kâ 'á. Gō'dá gólâ drĭ ngázó nĭlĭ vólé íyĭ ômbê ĭlĭ, gō'dá drăzó.

⁶ Gō'dá drĭ-'bá ângĭ Yúdă yĭ kâ 'dĩ 'bá yĭ drĭ ngázó âđĭ 'dĩ trôlé. Gō'dá drĭlĭyĭ tâ âtalé kĭ, “Tă 'bă'bă âmăkâ vó ró rĭ, â'dó kô mbĭ âmă drĭ âđĭ nō 'băzó vō gólâ rĭzó âđĭ jó ângĭ Ôvârĭ kâ rĭ kâ 'bălê 'á lâ rĭ 'á, tâlâ 'dĭ rĭ'á âđĭ ôjĭlă ârĭ kâ 'ĭ, ôfē Yésũ rĭ fŭzó.”

⁷ Gō'dá drĭ-'bá 'dĩ 'bá yĭ drĭ tâ ĭ'bĭzó tâ gólĭyĭ drĭ 'ê'á 'êlâ âđĭ 'dĩ sĭ rĭ tāsĭ. Drĭlĭyĭ tâ-drĭ lēzó vō gĭzó âđĭ rĭ 'dĩ sĭ. Gō'dá drĭlĭyĭ vō rĭ 'dĩ gĭzó lĭmvó rŭ 'bá âzâ drĭgă sĭ, â'dô ró bê vō ló'dé kâ ró rĭzó ôjĭlă lĭdĭ ró rĭ 'bá yĭ âvô lâ yĭ lô'bălê 'á lâ.

⁸ Tă 'dĩ tāsĭ rĭ, gôzó vō 'dĩ rŭ lâ zĭlĭ “ ‘Vô Ārĭ kă” ’ âcalé bŭŭŭ ândrō nō.

⁹ Tă 'dĩ 'ê rŭ trá ĭtĭ 'dĩ, tâlâ úlĭ gólâ tâ ângŭ 'bá Yērēmĭyă drĭ âtalé trá âkŭ ró nă rĭ â'dô ró bê tâ pătĭjĭ ró. Gólâ kĭ, “Gólĭyĭ drĭ âđĭ ífĭ sĭlĭvă 'ásĭ rĭ trôzó nyâ'dĭ-tră-drĭ-lâ-mŭdrĭ. 'Dĭ rĭ'á âđĭ ôjĭlă ĭsĭră'êlé kâ drĭ tâ-drĭ lēzó trôlé fêlé ôjĭlă drĭ-bă fēzó fŭlĭ rĭ ĭ'dĭ.

¹⁰ Gō'dá gólĭyĭ drĭ âđĭ 'dĩ trôzó vō gĭzó ĭ'dĭ sĭ lâ lĭmvó rŭ 'bá drĭgă sĭ. Tă 'dĩ 'ê rŭ trá ôzō Ôvârĭ drĭ tâ lâ 'bălê trá má drĭ rĭ kătĭ.”

*Tă kúmú Pĭlátō drĭ tâ Yésũ kâ kĭzó ô'bĭ ândrá rĭ
(Márākō 15.2-15; Lúkă 23.3-25; Yōwánĭ 18.33-19.16)*

* **27:2 27.2** Gólĭyĭ drĭ Yésũ âjĭlĭ Pĭlátō ândrá tâ lâ kĭlĭ, tâlâ rĭ'á cé kúmú Rómă kâ rĭ 'bá yĭ ĭ'dĭ tâ-vô ôjĭlă kâ kĭlĭ rĭ'á fŭlă.

11 Gõ'dá Yésũ òtírĩ rĩ âdrélé kúmú 'bãdrĩ Yũdáyã kã drĩlĩ Pílátô ândrá rĩ, Pílátô drí Yésũ rĩ ìjízó kĩ, "Nĩ ì'dí kúmú ángí gólã rĩ 'bã rĩlí òjílã Yúdã yí kã drĩlĩ rĩ ì'dí yã?" Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lògòzó kĩ, "Rĩ'á òzô ní drí âtálé nĩ 'dí kátí."

12 Nĩngá sĩ, drĩ-'bã Yúdã yí kã ndrĩ 'dí 'bã yí drí rĩzó ìyí ícícíyá 'èlé Yésũ rú. Gõ'dá gólíyí rĩ bẽ ícícíyá 'èlé Yésũ rú rĩ, gólã drí rĩzó títí ró tã àzãkã âtã ãkó.

13 Gõ'dá Pílátô drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ, "Tã àmbã rĩ'á âtálé ní rú 'dí 'bã yí, ní àrí kô yã?"

14 Gõ'dá Yésũ drí rĩzó títí ró tã-drĩ lògô ãkó Pílátô drí. Tã 'dí tãsí rĩ, Pílátô rĩ tĩ drí à'dízó ndrúndrú.*

15 Rĩ'á ndrô vósí cé, kãyì kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã rĩ sĩ, kúmú Rómã kã à'dó 'bã ndrô rĩ 'dí sĩ 'bãdrĩ Yũdáyã kã drĩlĩ rĩ drí òjílã 'bãlé gãnímã 'á rĩ ãlô rĩ 'bã yí ãlô lâ yí lófòzó volé gãnímã 'ásĩ drĩ-bãlãyì ró. 'Dĩ rĩ rĩ'á òjílã gólã ò'bí Yúdã yí kã drí njílí lófólé rĩ ì'dí.

16 Kãyì 'dí 'bã yí sĩ rĩ, gãnímã lé 'bã àzã rú bẽ Bãrãbã tĩbê rú lâ drí lã'búlí òjílã drí tã ònjí 'è'è gólãkã drí sĩ rĩ bẽ rĩ'á gãnímã 'á.

17 Gõ'dá òjílã ò'bí è'è ìyí rú bẽ àcálé dũũ Pílátô ândrá rĩ, Pílátô drí ò'bí 'dí 'bã yí ìjízó kĩ, "Nĩ lã má drí òjílã ángô rĩ ìnjílí ì'dí àní drí gãnímã 'ásĩ kãyì àmbã nõ tú yã? Má ìnjí Bãrãbã ì'dí ngãtã Yésũ gólã zĩlĩ 'díyí pã 'bã ró rĩ ì'dí yã?"

18 Pílátô ìjĩ tã 'dí ìtí 'dí, tãlã gólã nĩ trá dódó kĩ nĩ rĩ, drĩ-'bã Yúdã yí kã 'dí 'bã yí 'álé lâ yí âdrã trá Yésũ rú drĩ-ãcê gólãkã tãsí. Ì'dí gólíyí drí Yésũ rĩ trõzó àjílí gólã ândrá.

19 Nĩngá sĩ, kúmú Pílátô drẽ zãã rĩ'á kítĩ íyíkã tã kĩ kã 'dí drĩ rĩ, òkó lâ drí tã âtízó àní'á âtálã drílã kĩ, "Nĩ 'è tã ònjí àzãkã kô ãlôwãlã àgô tã ònjí 'è 'bã kô 'dí drí, tãlã má àbĩ trá ònjí ró tã gólãkã tãsí ngãcì àgì rĩ kã sĩ. Gõ'dá àbĩ-àbĩ rĩ 'dí ìkpókpolô mã trá rõô."

20 Nĩngá sĩ rĩ, drĩ-'bã Yúdã yí kã 'dí 'bã yí drí rĩzó tã sòlé òjílã ò'bí 'dí 'bã yí 'á kĩ nĩ rĩ, "Nĩ àtã tã Pílátô drí kĩ, 'Mã lã ólófô Bãrãbã ì'dí àmã drí, gõ'dá úfũ Yésũ ì'dí volé.' "

21 Gõ'dá Pílátô drí tã ìjízó kpá ó'dí ò'bí 'dí 'bã yí tĩ kĩ nĩ rĩ, "Òjílã rĩ nõ 'bã yí lãfálé sĩ rĩ, nĩ lã má ìnjí òjílã ángô rĩ ì'dí àní drí yã?" Drílíyí tã-drĩ lògòzó kĩ, "Nĩ ìnjí Bãrãbã ì'dí!"

22 Gõ'dá Pílátô drí tã âtázó gólíyí drí kĩ, "Òzô mã ìnjí Bãrãbã trá rĩ, mã ò'è à'dô ì'dí Yésũ gólã zĩlĩ 'díyí pã 'bã ró rĩ drí yã?" Drílíyí tã-drĩ lògòzó òtrê-òtrê sĩ kĩ nĩ rĩ, "Íípã gólã fê lãlĩ-lãlĩ drĩ drãlé volé!"

23 Gõ'dá Pílátô drí tã ìjízó òjílã ò'bí 'dí 'bã yí tĩ kĩ, "Nĩ lã má drí àgô nõ fũlĩ à'dô tãsí yã? Tã gólã drí 'èlé ònjí rĩ à'dô 'í yã?" Òjílã 'dí 'bã yí àrí ìyí tã Pílátô drí ìjílí 'dí bẽ rĩ, drílíyí ngãzó trélé tã bẽ ngbãlã-ngbãlã kĩ nĩ rĩ, "Íípã gólã fê lãlĩ-lãlĩ drĩ òdrã ró volé!"

24 Gõ'dá Pílátô cê rú bẽ trá kpĩ tã ìsũ òjílã 'dí 'bã yí kã jãlé rĩ, gólã ícã kô tã rĩ 'dí 'èlé. Tãlã òzô gólã òrĩ zãã tã ìjílí Yésũ rĩ tãsí rĩ, òjílã 'dí 'bã yí à'dô ìyí ngã'á àwã ró rõô gólã bẽ. Gõ'dá Pílátô ndrê tã 'dí bẽ ìtí rĩ, drílã ngãzó ìmvũ àtrólé íyí drí jízó ò'bí 'dí 'bã yí ândrá tã à'dã ró. Gõ'dá drílã ngãzó tã âtálé kĩ, "Mã tã àzãkã ãkó òdrã àgô nõ kã tãsí. 'Dĩ rĩ'á tã àníkã ì'dí."

25 Gõ'dá ò'bí 'dí 'bã yí ndrĩ drí ngãzó tã âtálé Pílátô drí kĩ, "Òdrã àgô 'dí kã, lãñô lâ ògô àmã drĩ àmã mvã yí bẽ."

* 27:14 27.14 Pílátô ìsũ tã kĩ, Yésũ à'dó kô tã ònjí tètê 'è 'bã 'í. Tã 'dí tãsí rĩ, Pílátô rĩ tĩ drí à'dízó, tãlã Yésũ àtã tã mbĩmbĩ íyí nyãányã pãzó kô.

²⁶ Nīngá sī, Pīlátō drí Bārābā rī ìnjízó gānimā 'ásī fēlé ō'bí 'dī 'bá yī drí. Gō'dá drílā tā 'bāzó Yésū rī cāzó ònjóró'bí sī, gō'dá Yésū rī fēzó, nī'á ìpálá fē lậ-lậ drị drălé.

*Tā ấjủ 'bủ 'bá Pīlátō kả rị 'bá yị drị 'dásị 'ếzó Yésũ rủ rị
(Márākō 15.16-20; Yōwánĩ 19.2-3)*

²⁷ Gō'dá nīngá sī rī, ấjủ 'bủ 'bá kúmú Pīlátō kả rị 'bá yị drị Yésū rị trỗzó, nī'á ấjủlả vồ ìyĩkả rịzó rị 'á 'bả ắngỉ* Pīlátō kả rị 'á-lả. Gō'dá tólả rị, ấjủ 'bủ 'bá 'dị 'bá yị drị ìyĩ ázị-ázị yị ắzịzó ndrị ắnĩ'á rủ ê'bélé dỉrị Yésū rủ sị.

²⁸ Gō'dá dríllyị ítả Yésū drị sồlé rị ắngízó vólé gólả rủ sị. Gō'dá dríllyị ítả bị ắkủ kảkả rồ kúmủ kả rị'á ắkólả rị ắtrỗzó ì'dị ắkólé gólả rủ, ắ'dồ rồ bẻ 'dásị 'ếzó gólả rủ.

²⁹ Gō'dá dríllyị púrũcị gára êdézó ắpả rồ ắkólé ắtrả Yésū drị. Dríllyị pỉdrịgủ trỗzó 'bảlé Yésū rị drị-ắgó lésị rị 'á, ắ'dồ rồ bẻ ôzó pỉdrịgủ kúmủ kả rị kảtị. Gō'dá dríllyị ắndịzó Yésū ắndrả, rị'á 'dásị 'ếlé gólả rủ kị nỉ rị, “Kúmủ ắngỉ gólả rị 'bả ôjủlả Yúdạ yị kả drịlị rị, mả lủyị nỉ, nỉ rị zả ắbáđủ rồ.”

³⁰ Nīngá sị, góllyị drị rịzó tủ lủwủlị Yésū rị lịfị 'á. Gō'dá góllyị drị pỉdrịgủ dríllyị félé gólả drị rị trỗzó gólả drịgắ sị, rịzó gólả rị cắlé drị 'á ì'dị sị lả ắndắlé ắndắlé.

³¹ Gō'dá góllyị lỏ'ề ìyị Yésū rị lảrắkồ bẻ trá mảnị mảnị ìcắlé rị, dríllyị gồzó ítả kúmủ kả góllyị drị ắkólé gólả rủ rị ắngízó vólé, gō'dá dríllyị ítả gólảkả rị sồzó ì'dị lồgồlé gólả rủ. Gō'dá nīngá sị, góllyị drị Yésū rị 'bāzó fē lậ-lậ 'ếzó gólả rị ìpále drị lả 'á rị nỉlị, nỉzó vồ 'ếzó nỉ'á gólả rị ìpále rị 'á-lả.

*Tả Yésũ rị trỗzó nỉ'á ìpálả fề lậ-lậ drị drălé rị
(Márākō 15.21-32; Lúkả 23.26-43; Yōwánĩ 19.17-27)*

³² Gō'dá góllyị ôtırị 'bả rị'á nỉ'á lậtị 'ásị rị, dríllyị nỉzó rủ ùsủlị ìyị ắgồ ắzả rủ bẻ Sỉmónả rị bẻ. Gólả rị ìyĩngả ắnỉlị jạrịbả gólả zỉlị Kỉrénẻ* rị lésị. Góllyị ùsủ rủ bẻ lậtị 'á rị, ấjủ 'bủ 'bá 'dị 'bá yị drị ắgồ rị 'dị 'bāzó mbảrắkả sị fề lậ-lậ Yésū kả 'dị nỉlị nỉzó ì'dị bẻ lả.

³³ Gō'dá dríllyị nỉzó cắlé vồ gólả zỉlị Gồlồgồtả rị 'á.*

³⁴ Vồ rị 'dị 'á tólả rị, ấjủ 'bủ 'bá 'dị 'bá yị drị ôđrả gólả ònjắlé ắlồkồ ắzả gỉgỉ lả rồ rị sị rị ắtrỗzó félé Yésū drị mvủlị, ắ'dồ rồ ngả lắzẻ-lắzẻ gólả rủ 'dị sị lả ắdịlị. Gō'dá Yésū ắmbẻ ôđrả 'dị bẻ rị, gólả drị vólé gắzó dó mvủlả.

³⁵⁻³⁸ Nīngá sị rị, ấjủ 'bủ 'bá 'dị 'bá yị drị Yésū rị ìpázó fề lậ-lậ drị. Gō'dá góllyị ndẻ Yésū rị ìpả-ìpả bẻ rị, dríllyị tả gólả ìgỉlị trắkủ tả ắ'bả-ắ'bả rồ Yésū rủ fề kpẻkẻẻ drị rị ìpázó ùrủ Yésū drịlị. Tả ắ'bả-ắ'bả ìgỉlị 'dị rị'á nồ.

NỒ YÉSŨ GÓLẢ Ắ'DÓ 'BÁ KÚMỦ ẮNGỈ RỒ
ÔJỈLẢ YÚDẠ YỊ KẢ DRỈLỊ RỊ Ì'DỊ

Gō'dá dríllyị kpả ngả ôpả 'bả rị ắzả 'bả yị ìpázó fề lậ-lậ ắzả drị Yésū rị gảrả drị 'á, ìpả ắlồ rị gồlé Yésū rị drị-ắgó drị lésị rồ, gō'dá ắzả rị ìpázó ìyĩkả gồlé Yésū rị drị-lịjị drị lésị rồ. 'Dỉ vồsị rị, ấjủ 'bủ 'bá 'dị 'bá yị drị ítả Yésū kả lắfắlé lả cắzó ìyị vồ 'ásị. Gō'dá dríllyị gồmảrị vủzó ì'dị, tắlả ngắtả ítả tắndị ắzả Yésū kả rị ắ'dồ 'dẻ'á ắ'dị drị yả rị. Nīngá sị, dríllyị ngắzó rỉlị vủđrị rị'á Yésū rị ndrẻlé ùrủ fề lậ-lậ drị lómỉgồwả rồ.

* 27:27 27.27 Órị jồ ắngỉ rị 'dị zỉlị Pảrẻtờrịyả. Ìtồ lả kị, jồ kúmủ ắngỉ kả. * 27:32 27.32 Kỉrẻnẻ
'Dị jạrịbả gólả ắ'dó 'bả 'bắđrị ôjủlả ắndrồ nồ kả drị rị'á zỉlả Lỉbịyả rị 'á rị ì'dị. * 27:33 27.33
Gồlồgồtả Tả ìfị lả kị nỉ rị, 'dỉ rị'á vồ gólả ắvồ drị fả bẻ rị ì'dị.

39 Nĩngá sī, òjílā gólíyī rī 'bá lậvũlị lậlị 'ásī rī 'bá yī ndrê ãyī Yésũ bê rī, dríllyī rĩzô drị ãyálé gō'dá kpá Yésũ rī lô'dâ-lô'dâ bê kī,

40 “Nĩ âtâ tâ nĩ kī nĩ rī, yí ââ'dô jó ạnglị Ôvârí kâ úfú'á gōzô bêlâ ó'dí kậyị nâ sī, òzô nĩ ã'dô fí Ôvârí rī mvá 'í rī, nĩ pâ ání nyãányã, nĩ ârī vũdrị fê lậlị-lậlị 'dĩ drị sī.”

41 Gō'dá drị-'bá ạnglị Yúdạ yí kâ rī 'bá yī, lã'bí ãmbá 'bá yī, gō'dá góllyī sịsị-lésị rī 'bá yí bê drị rĩzô ãyī kpá Yésũ rī gũlị.

42 Dríllyī tâ âtázô kī, “Nĩ gólâ rī 'bá òjílâ ãzị pãlé rī, nĩ pâ ání nyãányã kô ã'dô tãsī yã? Òzô nĩ ã'dô fí kúmú ạnglị gólâ rī 'bá ãmã òjílâ Ìsĩrã'élé kâ drịlị rī ã'dí rī, 'dôvô nĩ ârī vũdrị fê lậlị-lậlị drị sī, tãlã mã lē ró tâ bê nĩ 'á.

43 Nĩ âtâ tâ trá kī, yí 'bã lịfị trá Ôvârí drị, gō'dá kpá kī nĩ rī, yí ã'dô Ôvârí rī mvá 'í. Gō'dá òzô Ôvârí òlê trá ání pãlé rī, gólâ òpã nĩ ngbãângbãnwô.”

44 Gō'dá ngá òpã 'bá góllyī ãpálé Yésũ bê fê lậlị-lậlị drị rī drị kpá Yésũ rī 'dãzô lã'dá ãlô-ãlô 'dĩ sī.

*Tã Yésũ rī òdrã tãsī rī
(Márãkô 15.33-41; Lúkã 23.44-49; Yôwãnĩ 19.28-30)*

45 Gō'dá nĩngá sī rī, ãtú òtĩrĩ cã ãtú-pã mũdrị-drị-lã-ngã-rị ãtú-ãyị sī rī, ãnĩrĩkúwạ drị 'bãdrị 'dĩ ãmózó ndrĩ cãlé bũũũ ãtú-pã nã lãnjãtũlị sī rī 'á.

46 Gō'dá cã bê ãtú-pã nã lãnjãtũlị kâ 'dĩ 'á rī, Yésũ drị ngãzô trêlé ãrũ ngbãlã-ngbãlã Ærãmãyã tị sī kī nĩ rī, Ælôyĩ, Ælôyĩ, lãmã sãbãkãtãní? Tã ífĩ lã kī, “Ôvârí ámãkã, Ôvârí ámãkã, nĩ ãyê mã ã'dô tãsī yã?”

47 Gō'dá òjílâ ãzã 'bá yī rī 'bá ãdrélé tólã nã 'bá yī ârī ãyī trêtrê Yésũ kâ ãrũ 'dĩ bê rī, góllyī ãsũ ãyĩkã tâ kī nĩ rī, Yésũ òrĩ 'dĩ tâ ạngũ 'bá Ællyã rī zĩ'á ã'dĩ.

48 Gō'dá ãlô òjílâ 'dĩ 'bá yī lãfálé 'ásī rī drị rãzô 'wãã, nĩ'á ngá ãzã cõfõ-cõfõ rī ãtrólé sólé òdrã ã'dĩ 'á. Drílã ngá rī 'dĩ òmbézô fê mvá sịlị, ãnĩ'á 'bãlã Yésũ tị gólã ãnjũ ró ãmvũ lã 'dĩ bê.

49 Gō'dá òjílâ ãrũkã 'bá yī âtã ãyĩkã tâ kī nĩ rī, “Ó'bã drê òdrã 'dĩ Yésũ tị kô. Mã ndrê drê ngãtã tâ ạngũ 'bá Ællyã ã'dô ãnĩ'á gólã rī pãlé yã rī.”

50 Gō'dá Yésũ drị trêzô kpá ó'dí ãrũ, gō'dá drílã lówó-lówó ãyézô.

51 ãtú-pã gólã Yésũ drị lówó-lówó ãyézô 'dĩ 'á rī, ítã gólã 'ĩlị jó ạnglị Ôvârí kã 'á, jó mvã* ãzã zĩlị “ 'vô ngĩngĩ lã Ôvârí drị” ' 'álé lésị rī jó tĩlị-tĩ lã 'á rī, ítã 'dĩ 'ã lã drị sızô kpêérê rị ãrũ lésị ãcãlé bũũũ vũdrị. Gō'dá ãnyãkú drị drị rũ ãyãzô kịgbĩ-kịgbĩ, gō'dá kúnị drị ãfũzô lô'délé ngĩngĩ vô 'ásĩ.

52 Gō'dá ló'dé drị rũ nĩzô hũwã ãnyãkú drị rũ ãyã 'bá 'dĩ drị sī, gō'dã tâ mbị 'bã dũũ Ôvârí kã òdrã 'bã trá ãkũ ró rī 'bã yī drị ãlĩrızô ãyī òdrã 'ásĩ ã'dólé lédre-lédre ró.

53 Gō'dã dríllyī ãfõzô ãyī ló'dé 'ásĩ. Gō'dã Yésũ rī ãlĩrĩ-lĩrĩ òdrã 'ásĩ rī vólé drị lã 'ásĩ rī, dríllyī nĩzô ãrĩbã Ôvârí kã Yêrõsãlẽmã 'á rī 'álã. Tólã rī, òjílã dũũ drị góllyī ndrêzô.

54 Gō'dã drị-'bã ãjũ 'bũ 'bã Rómã kã rī kã gō'dã ãjũ 'bũ 'bã gólãkã góllyī rī 'bã ãyī Yésũ rī ãmĩlĩ rī 'bã yí bê ndrê ãyī ãgbĩgbĩ gólã ãnyãkú drị ãyã 'bã 'dĩ bê gō'dã tâ góllyī rũ 'ê 'bã 'dĩ 'bã yí bê rī, góllyī drị ã'dózô ãrĩ ró rõ. Gō'dã dríllyī ngãzô tâ ãtálé kī, “Pãtĩ, nõõ rĩ'á Ôvârí rī mvá 'í.”

55 Òkô dũũ góllyī rī 'bã Yésũ rī pãlé rī 'bã yī, ãnĩ 'bã ãyī Yésũ yí bê Gãlĩlãyã lésị rī yí drị ãdrézô jêjê ró, rĩ'á ãyī Yésũ rī ndrêlé.

* 27:51 27.51 Jó mvã 'dĩ cé vô ãmbã ãlô drị-'bã ạnglị Yúdạ yí kã rī 'bã yí kã drị rĩzô fĩlị 'á lã, nĩ'á Ôvârí ngãlã rī ã'dĩ.

⁵⁶ Gólíyī lāfálé 'á rī, Māriyā Māgādālā, gō'dá Māriyā gólá â'dó 'bá Yākóbā yī Jósē bē ândrē ró rī, gō'dá kpá Zēbēdayō rī òkó gólá â'dó 'bá Yākóbā yī Yōwánī bē rī ândrē lá ró rī bē, gólíyī bē nīngá.

*Tā Yēsū rī āvō 'bāzō rī
(Mārākō 15.42-47; Lúkã 23.50-56; Yōwánī 19.38-42)*

⁵⁷⁻⁵⁸ Gō'dá cá bē lānjátúlí bē rī, āgō āzā ngá-tì āmbá 'bá ró gólá â'dó 'bá Ārāmátáyā lé 'bá ró rú bē Yōsépā rī drí ngāzō nīlí Pīlātō ngálá, nī'á Yēsū rī āvō tā ìjílí, yī trō ró bē nī'á 'bālā. Yōsépā rī 'dī, gólá rī'á tā ârí 'bá Yēsū ká ì'dí. Gō'dá Pīlātō drí tā 'bāzō Yēsū rī āvō 'dī âyézó Yōsépā drí trólé.

⁵⁹ Nīngá sī, Yōsépā yī drí Yēsū rī āvō 'dī âtrōzō êdélé, gō'dá drílíyī Yēsū rī āvō gōzō ítá ó'dí ngbángbá ró rī 'á.*

⁶⁰⁻⁶¹ Gō'dá drílíyī Yēsū rī āvō 'dī trōzō, nī'á 'bālā 'bú Yōsépā drí êdélé ó'dí ró ūgí ró íyī nyáanyā drí rī 'á. Māriyā Māgādālā yī Māriyā āzā rī bē tībē rī 'bá âdrélé ìyī Yēsū rī ndrélé fē lāḷi-lāḷi drī rī, gólíyī drí nīzō Yōsépā yī âjílí 'bú gólá 'ézó Yēsū rī āvō 'bālé 'á lá rī drī 'álá. Gō'dá Yōsépā yī 'bā Yēsū rī āvō bē rī, drílíyī kúní úngú ạngí lílízó, gō'dá drílíyī ūgí 'dī tì lá â'bāzō kpàkū ì'dí sī lá. Gō'dá drílíyī nīzō volé nīngá sī. Gō'dá òkó 'dī 'bá yī drí rīzō ìyíkā ākpā ló'dé gārā drī 'á tólá, rī'á vō ndrélé ló'dé drī 'álá.

Tā Pīlātō drí ājū 'bū 'bá yī 'bāzō rī'á Yēsū rī ló'dé lómílí rī

⁶² Gō'dá drīzō āzā rī sī, 'dī rī'á kàyī òjílā Yúdā yī ká drí rīzō rātāā 'èlé 'á lá rī ì'dí. Kàyī rī 'dī 'á rī, drī-'bá ạngí Yúdā yī ká rī 'bá yī gō'dá Pārúsī yī bē drí ngāzō nīlí Pīlātō ngálá tā átálé Yēsū rī āvō tāsī.

⁶³ Gólíyī kī, “Āmbá, ní ndrē drē, ònjō 'bá 'dī átā tā trá kī nī rī, òzō yī òdrā trá rī, kàyī nā sī, yī â'dô līdrí'á òdrā 'ásī.

⁶⁴ Tā 'dī tāsī rī, mā ânī nō tā ìjílí ní tì, â'dô â'dó'á tándí ró, òzō ní ò'bā ājū 'bū 'bá āzā 'bá yī ló'dé drī 'dī lómílí dódó cālé būūū kàyī nā sī rī, tālā lājó'bá gólākā 'dī 'bá yī òzō ânī ìyī kó gólá rī āvō ūgūlī gōzō tā átálé kī nī rī, gólá òlīdrí trá òdrā 'ásī. Ònjō 'dī â'dô òjílā âdó'á dūū lāvūlī gārē ònjō Yēsū drí âdólé sīsī rī drī sī.”

⁶⁵ Gō'dá Pīlātō drí tā-drī lēzō drī-'bá Yúdā yī ká 'dī 'bá yī drí kī, “Tándí ró, nī trō ājū 'bū 'bá ámákā āzā 'bá yī 'bālé, òndrē ró ìyī ló'dé 'dī vō lá bē dódó.”

⁶⁶ Gō'dá drílíyī nīzō ló'dé 'dī tì lá bēlé í'dá sī, gō'dá drílíyī ājū 'bū 'bá 'dī 'bá yī 'bāzō tólá lómígówá ró.

28

*Tā Yēsū drí līdrízó òdrā 'ásī rī
(Mārākō 16.1-10; Lúkã 24.1-12; Yōwánī 20.1-10)*

¹ Gō'dá nīngá sī rī, kàyī Yúdā yī ká rātāā ká vósī rī, kàyī Gímā ká sī ākpākā'dā cīnó, Māriyā Māgādālā yī drí ngāzō nīlí Māriyā āzī lá bē ló'dé drī 'álá.

² Gō'dá gólíyī cá bē tólá rī, mālāyíkā Ôvārí ká āzā drí ácázó úrú lésī. Nyī ró, ągbīgbī ândrē drí ítōzō ìnyákú drī ìyálé rōō, tālā âcā-âcā mālāyíkā 'dī ká 'dī drí sī. Mālāyíkā 'dī âcā bē rī, drílā kúní úngú 'bālé ūgí Yēsū rī āvō 'bāzō 'á lá rī tì 'dī lílízó volé, drílā gōzō rílí gá kúní rī 'dī drī.

³ Gō'dá mālāyíkā 'dī ándrá-gá-sílí lá rī'á lāgū-lāgū ró òzō ngá ì'í-ì'í kátí, gō'dá ítá gólākā rī'á mvēêmvē ró kpírí-kpírí.

* **27:59 27.59** Nīkōdīmā pá Yōsépā nī Yēsū rī āvō 'bā'bā ló'dé 'á rī sī. Nī â'dô úsú'á lá Yōwánī 19.39-40 'á.

⁴ Ítí rî, ǎjú 'bũ 'bá gólíyî 'bǎlé rî'á ìyî Yésũ rî ló'dé vó ndrèlé 'dĩ 'bá yî ndrè ìyî mǎlǎyíkǎ 'dĩ bē rî, ũrî drí gǎzó gólíyî rú rōô. Gólíyî rú'bá drí rîzó lèlé ũrî drí sî, gō'dá drílíyî lô'dézó ndrî vūdrî rú î'wǎ ákó òzō ǎvō kâtí.

⁵ Gō'dá mǎlǎyíkǎ 'dĩ drí ngǎzó tǎ átálé òkó 'dĩ 'bá yî drí kî, “Nî 'è ũrî kô! Má nî trá, nî rî Yésũ gólá ìpálé fè lǎlî-lǎlî drî rî lōndǎlé.

⁶ Gólá yû nōngá. Gólá lîdrî trá, òzō gólá drí tǎ lâ átárē trá ǎnî drí rî kâtí. Nî ǎnî vō gólá rî ǎvō lǎlǎzó 'á lâ rî ndrèlé.

⁷ Nî nî 'wǎâ, nî'á tǎ lâ átálé lǎjǎ'bá gólákǎ rî 'bá yî drí kî, gólá lîdrî trá òdrǎ 'ásî. Gólá â'dô lǎvũ'á sîsî ǎnî ǎndrá nîlî Gǎlîláyǎ 'álá. Nî â'dô nî'á gólá rî ndrèlé tólá. 'Dĩ tǎ má drí ǎtílî ǎnî drí nî'á átálé rî î'dî.”

⁸ Ítí rî, òkó 'dĩ 'bá yî drè zǎâ ũrî ró, gō'dá gólíyî drí kpá â'dózó ǎyîkō ǎmbá bē tǎ tǎndî ǎtílî gólíyî drí 'dĩ tǎsî. Gō'dá drílíyî nîzó 'wǎâ'wǎ tǎ mǎlǎyíkǎ 'dĩ drí ǎtílî gólíyî tî 'dĩ átálé lǎjǎ'bá Yésũ kǎ rî 'bá yî drí.

⁹ Gólíyî òtírî 'bǎâ nî'á rî, nyî ró, Yésũ rî gógó nyǎányǎ lâ drí ǎnîzó rú ùsúlî gólíyî bē lǎtî 'á. Yésũ drí nî-bē-yǎ 'èzó drílíyî. Gō'dá drílíyî rǎzó nî'á rú ùtúlî Yésũ drî, gō'dá drílíyî Yésũ rî pá ǎmvózó gólá rî ìnjîzó.

¹⁰ Gō'dá Yésũ drí tǎ átázó drílíyî kî, “Nî 'è ũrî kô! Nî nî tǎ átálé ǎmǎ rú-lē-ǎzî yî drí, gólíyî ònî Gǎlîláyǎ 'álá. Gólíyî â'dô ǎmǎ ndrè'á tólá.”

Tǎ ǎjú 'bũ 'bá yî drí tǎ gólíyî rú 'è 'bá Yésũ rî ló'dé drî 'álá rî 'bá yî tǎ lâ ngîzó drî-'bá Yúdǎ yî kǎ rî 'bá yî drí rî

¹¹ Nîngá sî rî, òkó 'dĩ 'bá yî drí ngǎzó lǎvũlî ǎcî ìyíkǎ 'á, nî'á lǎjǎ'bá Yésũ kǎ rî 'bá yî ngálá. Gō'dá drè ǎkpákǎ'dǎ gólíyî drí cǎ ákó rî, ǎjú 'bũ 'bá ũrúkǎ 'bá yî gólíyî rî 'bá Yésũ rî ló'dé drî lômílî rî 'bá yî drí ngǎzó nîlî ìyî Yērōsǎlémǎ 'álá, nî'á tǎ gólíyî rú 'è 'bá 'dĩ 'bá yî tǎ lâ átálé drî-'bá ǎngî Yúdǎ yî kǎ rî 'bá yî drí.

¹² Drî-'bá ǎngî Yúdǎ yî kǎ 'dĩ 'bá yî ǎrî ìyî tǎ ǎjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí átálé 'dĩ bē rî, drílíyî ngǎzó rú è'bélé vō ǎlô 'á òjîlǎ sîsî-lésî rî 'bá yî bē tǎ ì'bîlî tǎ gólíyî rú 'è 'bá 'dĩ 'bá yî tǎsî. Gō'dá drílíyî ǎjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî lîfî lâ yî gîzó ǎdî ǎmbá sî, tǎlǎ gólíyî ǎâdô ró ònjô bē tǎ 'dĩ 'bá yî tǎsî.

¹³ Gō'dá drî-'bá ǎngî Yúdǎ yî kǎ 'dĩ 'bá yî drí tǎ átázó ǎjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kî, “Òzō ìjîjî ǎnî trá rî, nî ǎtǎ tǎ kî nî rî, 'Mǎ òtírî 'bǎâ ǎ'dú kō'á ngǎcî bē rî, lǎjǎ'bá Yésũ kǎ rî 'bá yî drí ǎnîzó gólá rî ǎvō ùgũlî ùgî 'ásî.’

¹⁴ Gō'dá òzō úlî 'dĩ ò'dè trá kúmú Pîlátô bîlî rî, mǎ â'dô ǎdré'á ǎnî bē. Mǎ â'dô tǎ átá'á gólá drí kî nî rî, úlî ǎnî drí átálé 'dĩ rî'á tǎ pǎtîjî 'î. Ítí rî, gólá îcǎ kô lǎjô fèlé ǎnî drí.”

¹⁵ Nîngá sî, ǎjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tǎ-drî lèzó. Drílíyî ǎdî fèlé ìyî drí 'dĩ trôzó nîzó tǎ gólá átálé gólíyî drí kî'á nî rî, lǎjǎ'bá Yésũ kǎ ùgũ ìyî Yésũ rî ǎvō nî 'dĩ tǎ lâ átálé òjîlǎ drí. Gō'dá tǎ 'dĩ drí lǎ'búzó òjîlǎ Yúdǎ yî kǎ rî 'bá yî lǎfálé sî, ǎcálé bũúú ǎndrô nô. Ítí rî, òjîlǎ Yúdǎ yî kǎ lèé ìyî tǎ kô kî'á nî rî, Yésũ òlîdrî trá òdrǎ 'ásî rî.

Tǎ Yésũ drí drî-ǎcê fèzó lǎjǎ'bá íyíkǎ rî 'bá yî drí rî

(Mǎrǎkô 16.14-18; Lúkǎ 24.36-49; Yōwǎnî 20.19-23; Tǎ 'È'è 1.6-8)

¹⁶ Gō'dá nîngá sî, lǎjǎ'bá Yésũ kǎ mûdrî-drî-lǎ-ngǎ-ǎlô 'dĩ 'bá yî ǎrî ìyî tǎ Yésũ drí ǎtílî òkó 'dĩ 'bá yî tî ǎnî'á átálá ìyî drí 'dĩ bē rî, drílíyî ngǎzó nîlî Gǎlîláyǎ 'álá únî gólá Yésũ drí tǎ lâ átálé kî'á nî rî, gólíyî ǎ'dô nî'á ìyî ùsúlî drî lâ 'álá rî drî 'álá.

¹⁷ Gólíyî cǎ bē tólá rî, drílíyî Yésũ rî ùsúzó, gō'dá drílíyî gólá rî ìnjîzó. Gō'dá kpálé gólíyî ndrèlé bē Yésũ rî, tǎ ǎrî 'bá ũrúkǎ 'bá yî, tǎ ìsũ gólíyíkǎ drè zǎâ rî'á rî rî tǎ lèlé kî, 'dĩ ǎ'dô pǎtîjî Yésũ î'dî.

¹⁸ Gõ'dá Yésũ drí rû êsézó ãnyî lâjó'ba íyíkâ 'dĩ 'bá yî lăgátı̄, gõ'dá drílâ ngázó tã âtalé drílîyî kî, “Ôvârí fê drı̄-âcê ngá gólîyî ndrî 'bũũ 'álâ rî 'bá yî kâ gõ'dá ngá gólîyî ndrî ãngó nõ 'á rî 'bá yî bê rî kâ trá má drı̄gá.

¹⁹ Tã 'dî tãsí rî, nî ngâ lậ'búlí vō 'ásî ndrî tã âtî-âtî tãndí ámakâ nõ pélé òjílâ òrî ndrî ãngó 'ásî rî kâ drı̄, gólîyî ã'dô ró bê tã ârí 'bá ámakâ ró. Gõ'dá gólîyî tã lē 'bá trá rî, nî íbábátízã gólîyî Átá rî rú sî, Mvá rî rú sî, gõ'dá kpá Líndrí Tãndí rî rú sî.

²⁰ Gõ'dá nî ímbã gólîyî kpá tã ndrî má drı̄ â'dalé ãnî drı̄ rî 'bá yî 'ělé. Má â'dô rî'á ãnî bê kậyî vósı̄ cé, cãlé bũũ kậyî ậđũkũ ãngó nõ kâ rî tú.” Ĩ'dî 'dĩ.

Tã âti-âti tãndí Yésũ rî tãsi Márākō drí igĩlĩ rĩ Márākō

Tã 'ě'á zĩlã nĩlĩ sísĩ rĩ

Búkũ nô, Yōwánĩ Márākō gólã â'dó 'bã bê âcĩ tō ãzĩ Póolō yĩ kã ró Bārãnábã yĩ bê rĩ, igĩ nĩ. Gólã kpã Pétērō rĩ lãmũ-ãziyã 'ĩ. Nĩ zĩ tã Márākō nô tãsi búkũ Tã 'Ě'ě kã 'á, kápĩtã lâ yĩ 12-15. Márākō kĩ nĩ rĩ, nõô ã'dô rĩ'á tã âti-âti tãndí Yésũ Ôvãrĩ rĩ mvã ró rĩ tãsi rĩ ĩ'dĩ.

Márākō lã â'dalã kĩ, Yésũ rĩ'á mbãrãkã bê ngã ãmbã nõ 'bã yĩ drĩĩ sĩ ndrĩ. ĩ'dĩ gólã drĩ 'bãzõ ĩ'dígówã tã lãrãkō Yésũ drĩ 'elã rĩ 'bã yĩ kã bê dũũ. 'Dĩ rĩ tã lâ ãã'dã ró bê kĩ, Yésũ mbãrãkã bê õjĩlã ngã lãzã bê rĩ ãngãzõ ngã lãzã 'ásĩ, gõ'dã kpã líndrĩ õnjĩ 'bãlã tã iyĩkã ãrĩlĩ, gõ'dã kãgũmãã 'bãlã ĩmvũ ãndrã bê tã iyĩkã ãrĩlĩ gõ'dã ngã nyãnyã fẽlã õjĩlã gólĩyĩ lõfõ ró rĩ yĩ drĩ, gõ'dã kpã õjĩlã gólĩyĩ õdrã 'bã trá rĩ yĩ lídrĩlĩ ãgõlã lãdrã-lãdrã ró. Gõ'dã gólã kpã mbãrãkã bê tã õnjĩ õjĩlã kã ãyãzõ. Gólã â'dã mbãrãkã iyĩkã kpã trá lídrĩ-lídrĩ iyĩkã õdrã 'ásĩ rĩ sĩ.

*Tã gólã Yōwánĩ bãbãtĩzĩ 'ě 'bã ró rĩ drĩ ãnĩzõ lãtĩ êdãlã ãcã-ãcã 'díyĩ pã 'bã ãmãkã kã rĩ tãsi rĩ
(Mãtãyõ 3.1-12; Lúkã 3.1-18; Yōwánĩ 1.19-28)*

¹ Tã âti-âti tãndí Yésũ Krĩstõ gólã Ôvãrĩ rĩ mvã rĩ tãsi rĩ rĩ'á nõtĩ.

² Tã Yésũ kã ĩtõ rũ trá õzõ tã ãngũ 'bã ĩsãyã drĩ igĩlĩ trá ãkũ ró nã sĩ rĩ kãtĩ, Ôvãrĩ ãtã iyĩ mvã drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ndrã drã, mã ã'dô lãjõ'bã ãmãkã jõ'á ãtĩ 'álã, ã'dô ró lãtĩ êdãlã nĩ drĩ ãnĩzõ.

Mãlãkĩ 3.1

³ Lãjõ'bã rĩ gógõ 'dĩ ã'dô rĩ'á õmã 'á. Gólã ã'dô tã iyã'á ãrũ ãkĩ'á nĩ rĩ, 'Ãnĩ õjĩlã, kũmũ ãmãkã ãã'dô bí 'ě'á ãcãlã. ĩtĩ rĩ, nĩ êdã lãtĩ ãnĩkã njãã gólã drĩ.

Nĩ êdã lãtĩ rĩ 'dĩ dódõ mbĩmbĩ ró, ã'dô ró bê gólã drĩ ãcĩ tõzõ drĩ lâ 'ásĩ.' " ĩsãyã 40.3

⁴ Lãjõ'bã gólã Ôvãrĩ drĩ tã lâ pãlã 'dĩ Yōwánĩ ĩ'dĩ. Gólã rĩ õmã 'á, gõ'dã drĩlã rĩzõ õjĩlã ãzĩlĩ ãnĩlĩ, yĩ dã ró lũmvũ gólĩyĩ drĩĩ bãbãtĩzĩ ró.* Gólã ãtã úlĩ gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ãjã drĩ tã õnjĩ 'ásĩ Ôvãrĩ rĩ rõlã. Őzõ nĩ õ'ẽ tã 'dĩ ĩ'dĩ rĩ, Ôvãrĩ ã'dô ãnĩ ãyã'á tã õnjĩ ãnĩkã 'ásĩ. Gõ'dã nĩ ãnĩ mã dã ró lũmvũ ãnĩ drĩĩ bãbãtĩzĩ ró."

⁵ Nĩngã sĩ, õjĩlã dũũ drĩ ngãzõ nĩlĩ Yōwánĩ ngãlã õmã 'álã. Őjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ãrũkã lâ ãnĩ iyĩ Yãrõsãlãmã lãsĩ, gõ'dã ãzã 'bã yĩ ãnĩ iyĩ võ ãzã 'bã yĩ lãsĩ Yũdãyã 'á. Nĩngã sĩ, drĩlĩyĩ úlĩ Yōwánĩ drĩ pãlã 'dĩ ãrĩzõ iyĩ. Vólã drĩ lâ 'ásĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzõ tã õnjĩ iyĩkã lõfõlã. Gõ'dã nĩngã sĩ, Yōwánĩ drĩ ngãzõ lũmvũ dãlã gólĩyĩ drĩĩ ĩmvũ ãyãgã zĩlĩ Jõrõdãnĩ rĩ 'á bãbãtĩzĩ ró.

⁶ Yōwánĩ rĩ 'dĩ, êdãlã ĩtã gólãkã trá gãmãlã 'bí 'ásĩ. Gãsi gólãkã iyĩ ĩpĩtĩkũ 'á rĩ iyĩkã ĩnyĩrĩkõ 'ásĩ, gõ'dã ngã nyãnyã gólãkã rĩ iyĩkã õmbĩ ĩ'dĩ gbõ ãpã õgõ kã bê.

* 1:4 1.4 Lũmvũ dãdã drĩ 'á 'Dĩ rĩ'á tã ã'dã-ã'dã ró, 'díyĩ jĩjĩ tã õnjĩ 'ásĩ rĩ kã ĩ'dĩ.

⁷ Yōwánī ìyâ tâ âtî-âti tândí 'dĩ kī, “Ōjílā āzā ābí ānī'á má vó, āmbā gólākā gārā ámakā rī drī sī. Āmbā ámakā ícá kô. Má ícá kô ãndīlī ká'bókā gólākā āngílí.

⁸ Mā rī gógó Yōwánī nô 'è bābātízī ōjílā drī cé lūmvū sī. Gō'dá gólā rī gógó â'dô bābātízī 'è'á ōjílā drī Líndrí Tándí Ôvârí kâ rī sī.”

*Tā Ôvârí drī Yésū rī êdézó njāâ lôsī gólākā tāsī rī
(Mātáyō 3.13-4.11; Lúkã 3.21-22; 4.1-13)*

⁹ Nīngá sī, Yésū drī ngāzó Nāzārétā gólā 'bādrī zīlī Gālíláyā rī 'á rī lésī nīlí Yōwánī ngálā. Nīngá sī, Yōwánī drī ngāzó gólā rī íbábátízālé áyágá zīlī Jōrōdénī rī 'á.

¹⁰ Gō'dá nīngá sī, Yésū ōtírī rī āfōlé lūmvū 'dĩ 'ásī rī, gólā drī 'būū ndrēzó rū nīrī 'á, gō'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ drī â'dézo drī lâ ōzō ãtú'bu kâtí.

¹¹ Gō'dá ulī drī â'úzó 'būū lésī Yésū drī kī nī rī, “Nī nō áamá mvá ífíí má drī lôvó lâ 'bālē kōrô rī ì'dĩ. Ānī tâ sū trá má rú rōô.”

¹² Tā 'dĩ volé drī lâ 'ásī, Líndrí Tándí Ôvârí kâ 'dĩ drī Yésū rī jōzó volé ōmā 'álā.

¹³ Tólā ōmā 'álā, Yésū 'è kâyī rī'á nyā'dī-rī kōrōnyā ōnjí ōmā kâ lāfálé. 'Dĩ Sātánā íyíkā rī'á gólā rī ūjū'á kpī. Gō'dá mālāyíkā Ôvârí kâ rī 'bá yí bē, rī'á ìyī Yésū rī gógó lôkí'á.

*Tā Yésū drī lājó'ba íyíkā sīsī rī 'bá yī âzízó rī
(Mātáyō 4.12-22; Lúkã 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Yōwánī gólā bābātízī 'è 'bá rī ōmbéré gānīmā 'á rī volé drī lâ 'ásī rī, Yésū drī ngāzó gólé Gālíláyā 'álā. Tólā gólā lāmú vō 'ásī nīlí nī'á tâ âtî-âti Ôvârí kâ pē bē.

¹⁵ Gólā kī nī rī, “Ôvârí nī lātī trá ānī drī rīzó kūmū íyíkā zélé ōjílā íyíkā ró. Ā'dô bē trá ítí rī, nī ājā drī tâ ōnjí ānīkā 'ásī, nī gō ró tâ lēlē ānīkā 'bālē tâ âtî-âti tândí Ôvârí kâ 'dĩ 'á.”

¹⁶ Kâyī ālō sī, Yésū ōtírī rī nīlí lūmvū āndrē Gālíláyā kâ rī tī sī rī, drílā nīzó ì'bī 'bē 'bá āzā 'bá yī ūsúlī rī, Sīmónā Pétērō gō'dá âdrúpī lâ Āndīrīyā bē. Gólīyī rī'á ímbā íyíkā ì'bī kâ vū'á lūmvū 'á. Sīmónā yī Āndīrīyā bē rī'á ìyī kpārātī ì'bī 'bē 'bá 'í.

¹⁷ Nīngá sī, Yésū drī ngāzó tâ átálé gólīyī drī kī nī rī, “Nī ānī 'dēlé má vósī, tálā má 'bā ró ānī bē ōjílā ásé 'bá ró má drī, gólīyī ã'dô ró ōjílā ámakā ró, ōzō ānī drī â'dórē ì'bī ásé 'bá ró sīsī rī kâtí.”

¹⁸ Gō'dá nīngá sī, drílīyī ngāzó 'wāā ímbā íyíkā áyéle 'dēzó Yésū vósī lājó'ba gólākā ró.

¹⁹ Gō'dá drílīyī ngāzó nīlí ãtī 'álā fīnyáwá. Nīngá sī, Yésū drī Zēbēdáyō yī ūsúzó mvá lâ yī bē rī, rú lâ yī Yākóbā yī Yōwánī bē. 'Dĩ gólīyī rī'á kōlóngbō 'á ímbā íyíkā līfī lâ êdé'á.

²⁰ Gō'dá nīngá sī, Yésū ndrē gólīyī bē rī, drílā ngāzó 'wāā Yākóbā yī âzílī Yōwánī bē â'dólé lājó'ba íyíkā ró. Nīngá sī, drílīyī ngāzó átá lâ yī áyéle kōlóngbō 'á 'dēzó Yésū vósī lājó'ba gólākā ró.

*Tā ōjílā líndrí ōnjí bē rī tāsī
(Lúkã 4.31-37)*

²¹ 'Dĩ vósī, Yésū yī drī ngāzó nīlí lājó'ba íyíkā bē jārībā zīlī Kāpērānómā rī 'álā. Kâyī rātāā kâ sī rī, Yésū yī drī ngāzó filí ìyī jó tâ Ôvârí kâ ārī kâ 'á. Tólā Yésū drī ngāzó rī'á tâ Ôvârí kâ ímbálé ōjílā drī.

22 Gõ'dá nĩngá sī rī, òjílā 'dī 'bá yī tī lá yī drí à'dízó tā Yésū drí rī'á ìmbálá 'dī drí sī. Tā ìmbà Yésū ká rī à'dó òzō līfī ìmbá 'bá àzà 'bá yī gólīyī rī 'bá rīlī lā'bí Ôvārī ká à'dalé rī àzà 'bá yī kátí kô àlôwálá, tálá Yésū rī gógó nyāányā lá ìmbà tā ìyíká cú drí-àcê kúmú ká rī sī.

23 Yésū òtírī rī drē tā ìmbalé rī, àgô àzà bē rī'á líndrī ònjí àbàbà Sātánā ká rī ká bē, òmbē gólá trá vūdrí. Gõ'dá àtrū kũ'dū ró, àgô rī 'dī drí ngāzō rī'á òtrélé lāzī zīzī bē úlí líndrī ònjí yī 'á 'dī 'bá yī ká sī kī nī rī,

24 “Má nī nī trá dódó, Yésū òjílā Nāzārétā ká ró. Nī òjílā ndīndī 'í pātī Ôvārī ká rī ì'dī. Ní lē à'dô 'élé má rú yā? Ní ànī nō má líndrī ònjí ró àgô nō 'á nō fūlī yā?”

25 Gõ'dá nĩngá sī, Yésū drí tā àtázó líndrī ònjí àbàbà ká 'dī drí 'alé àdrā sī, “Ní rī títī, ní àfō volé àgô nō 'ásī.”

26 Gõ'dá nĩngá sī, líndrī ònjí àbàbà ká rī 'bá àgô 'dī 'á 'dī drí rīzō àgô rī 'dī ìyálé kīkī mbārākā sī, drílā àgô 'dī 'bázó òtrélé ngbálá-ngbálá, gõ'dá drílā ngāzō drí ìnjílí volé àgô rī 'dī rú sī.

27 Gõ'dá nĩngá sī, òjílā tī drí à'dízó ndrī tā 'dī drí sī. Nĩngá sī, drílīyī ngāzō rī'á tā ìjílí ìyī vō 'ásī kī nī rī, “Ngá nōtí nō à'dô 'í? Gólá rī tā àtalé drí-àcê Ôvārī ká rī sī, tálá líndrī ònjí 'dī àārī ró kpá tā gólá drí rī'á rālā rī 'bá yī bē.”

28 Nĩngá sī, òjílā 'dī 'bá yī drí ngāzō nílí 'bā 'alā tā Yésū drí líndrī ònjí 'dī drōzō 'dī àtalé òjílā àzà 'bá yī drí. Ítí, tā 'dī 'bā Yésū rī rú à'dolé līkú-līkú ró 'bàdrī Gālíláyā ká rī 'ásī dīrī kàngbū.

*Tā Yésū drí ngá lāzé 'bá ìngázó Kāpērānómā 'alā rī
(Mātáyō 8.14-17; Lúkã 4.38-41)*

29 'Dīl vósī, Yésū yī drí ngāzō nílí volé jó tā Ôvārī ká àrī ká rī 'ásī. Gólīyī Sīmónā, Àndīrīyā, Yākóbā, gõ'dá Yōwānī yī bē. Gólīyī nī kôró mbī Sīmónā Pétērō yī drí 'bā 'alā àdrúpī lá Àndīrīyā bē.

30 Tólá Sīmónā rī àdrá rī'á àyí'á vūdrí gbārākā drī jó 'á. Rú'bá lá àmē trá tīlī-tīlī. Nĩngá sī, 'wāà ngá lāzé gólākā 'dī ódrí tā lá pēzō Yésū drí.

31 Yésū drí ngāzō filí òkó rī 'dī ngálá jó 'alā. Nĩngá sī, Yésū drí drí lá rūzō sélé, tálá gólá òngá ró bē úrú. Kôró 'wāà òkó rī 'dī rú'bá lá àmé 'bá 'dī drí à'dízó, gõ'dá drílá ngāzō nílí ngá nyānyā lá'dílí gólīyī drí nyalé.

32 Ítú òtírī fī rī,* òjílā drí ngāzō rī'á ngá lāzé 'bá gõ'dá kpá gólīyī líndrī ònjí Sātánā ká drí òmbélé trá rī 'bá yī bē àtrólé àjílí Yésū ngálá.

33 Gõ'dá nĩngá sī, òjílā jārībā 'dī 'ásī rī drí ìyī òmózó tīlílí ró jó tīlí jó Yésū drí rīzō rīlī rī tī.

34 Nĩngá sī, Yésū drí ngāzō rī'á òjílā dūú ngá lāzé tī lārākô ngīngī bē rī 'bá yī pālē ngá lāzé ìyíká 'ásī. Drílā kpá líndrī ònjí 'dī 'bá yī lādrózó volé òjílā gólīyī à'dó 'bá ì'dí bē lá rī 'bá yī 'ásī. Gólá àyé líndrī ònjí 'dī 'bá yī kô tī nīlī lāndrā drī sī, tálá gólīyī nī trá kī, gólá à'dī ì'dī yā. Gõ'dá ítí rī, Yésū lēé drē kô gólīyī drí ìyī tā 'balé lā'búlí 'wāà òjílā drí.

*Tā Yésū drí ngāzō lāvūlī Kāpērānómā 'ásī rī
(Lúkã 4.42-44)*

35 Cīnó rī 'dī sī, Yésū drí ngāzō jó 'dī 'ásī àkpā vō drē pānī-pānī nílí vō òjílā àkó rī 'á tólá nílí tī ìratálé Ôvārī drí.

36 Gõ'dá Yésū bē trá yú'dawá rī, Sīmónā yī ìyī àzī-àzī yī bē drí ngāzō nílí Yésū rī lōndalé.

* 1:32 1.32 Òjílā ànī trá ìtú drí fīrī 'á, tálá kàyī rātāā ká gólá òjílā drí lōvózó 'á lá 'dī ndē rú trá.

³⁷ Gõ'dá gólíyî ûsû Yésû bê rî, drílíyî ngázó tâ átálé drílâ kí nî rî, “Õjílâ ndrî 'dó rî'á ânî lônďâ'á, ní ãâgõ ró ãyî pâlê!”

³⁸ Nĩngá sî, Yésû drí tã-drî lôgõzõ gólíyî drí kí nî rî, “Nĩ 'dê, mã nî ró võ ãzâ 'bá yî â'dó 'bá ãnyî rî 'bá yî 'álâ, tãlâ má lē kpá úlî Ôvârí kã pēlé õjílâ gólíyî võ 'dî 'bá yî 'á 'dĩ yî drí, tãlâ 'dĩ ngá 'ě'ě má drí ânĩ'á 'ělâ nõngá rî ã'dî.”

³⁹ Ítí ró rî, gólíyî drí lãmúzõ dîrî võ Gãlíláyã kã rî 'ásî ndrî. Võ rî 'dĩ 'bá yî 'á rî, Yésû drí nĩzõ úlî Ôvârí kã pē bê õjílâ drí jó tã Ôvârí kã ârî kã rî 'bá yî 'ásî. Gõ'dá gólâ lâdrõ línđrî õnjí kpá õjílâ línđrî 'dĩ 'bá yî drí rĩzõ 'á lâ yî rî 'ásî.

*Tã Yésû drí ãrî 'bá êďézõ rî
(Mátáyõ 8.1-4; Lúkã 5.12-16)*

⁴⁰ Ítú ãzâ sî, ãgõ ãzâ ãrî 'bá ró drí ânĩzõ 'ã'î tĩlî ãnyákú drĩ Yésû ãndrá. Drílâ ngázó rú'bã lô'bãlé Yésû drí kí nî rî, “Õzõ ãcã trá ní ãfî ã'dõ ró bê ámã êďézõ rî, 'dõvõ ní êďé mã ngbãngbã ngá lâzê ámãkã nõ 'ásî.”

⁴¹ Nĩngá sî, ãgõ rî 'dĩ ãzã lâ drí gãzõ Yésû drí. Gõ'dá Yésû drí ngázõ drí 'bãlé gólâ drĩ, gõzõ tâ átálé kí nî rî, “Ãwõ, mã lē tã trá ânî pãzõ â'dólé rú'bã bê ngbãngbã.”

⁴² Nĩngá sî, kõrõ ãrî 'dĩ drí rú ndězõ vólé ãgõ 'dĩ rú'bã lâ 'ásî. Gõ'dá ãgõ rî 'dĩ rú'bã lâ drí â'dózõ lúwã-lúwã.

⁴³⁻⁴⁴ Gõ'dá nĩngá sî, Yésû drí ngázõ ãgõ rî 'dĩ átílî ngbílî-ngbílî kí nî rî, “Nĩ ârî dódó, ní âtã tâ kõ tâ rî nõ tãsî õjílâ ãzãkã drí. Nĩ 'dã lâ'bí rú'bã drí rú êďézõ ãrî 'ásî rî ã'dî. Nĩ nî cú nî, ânî nyãányã â'dálé drĩ-'bã lâ'bí 'ě kã rî drí, ní gõ ró kõrõnyã ãlî ngá fēfē ró Ôvârí drí, õzõ tâ âtã Músã kã 'bãlé ãrî 'bã ã'dõ ró ngbãngbã rî kãtî, tãlâ ní 'ê ró ãwõ-ítí ãmbã Ôvârí drí. Õzõ ní õ'ê tâ rî 'dĩ trá ítí rî, õjílâ ndrî â'dõ nĩ'á lâ ãyî kí nî rî, ngá lâzê áníkã ãrî ró 'dĩ õndē rú trá ní rú sî.”

⁴⁵ Yésû âtã bê tâ 'dĩ kpálé ítí ãgõ rî 'dĩ drí rî, ãgõ rî 'dĩ cí tî tã Yésû drí pēlé yí drí 'dĩ drĩ kõ. Gólâ ngá íyĩngá nĩ'á tâ rî 'dĩ âtã bê õjílâ drí ãrílî ndrî, gõ'dã tâ rî 'dĩ drí lâ'búzõ fãã võ 'ásî cé tĩtĩ. Ítí lâ 'dĩ drí rî, Yésû ícã gõ'dã kõ nĩ'á fílî jãrĩbã ãzã 'bá yî 'ásî, õjílâ tĩlĩlĩ õzõ ãyî gólâ rî õmõ kõ rõõ. Í'dĩ ítí, Yésû lâjõ'bã íyíkã rî 'bá yí bê drí gõzõ rílî ãyî õmã 'á. Kpálé Yésû yí rĩrĩ õmã 'á 'dĩ sî rî, õjílâ dũũ íyíkã zãã ânĩ'á ãyî gólâ ngálã võ drĩ 'ásî cé tĩtĩ.

2

*Tã Yésû drí mbãrãkã íyíkã â'dázõ tâ õnjí ãgõ pá lâ drí ôdrãlé trá kpãrãtĩ
rî kã rî ãyézõ rî sî*

(Mátáyõ 9.1-8; Lúkã 5.17-26)

¹ Kãyî fĩnyáwã vólé drĩ 'ásî, Yésû drí ngázõ gólé vólé Kãpērãnõmã 'álã. Áatã ókĩ nî rî, Yésû bê 'bã gólã drí rĩzõ rî 'álã.

² Gõ'dã õjílã ârî ãyî bê úlî rî 'dĩ rî, õjílã ítĩlĩlĩ drí ngázõ rú ê'bélé dũũ jó 'á Yésû ngálã bũũũ ã'dĩ-drĩ 'ásî ndrî. Gõ'dã Yésû drí ngázõ rĩ'á tã Ôvârí kã átálé gólíyî drí.

³ Nĩngá sî, Yésû õtírĩ rĩ úlî átálé rî, õjílã sù drí ãgõ ãzã pá lâ drí ôdrãlé trá kpãrãtĩ rî ãnjĩzõ ânĩzõ ã'dĩ bê lâ gbãrãkã sî Yésû ngálã, tãlã Yésû õpã ró gólã bê â'dólé ndĩndĩ ró.

⁴ Nĩngá sî, gólíyî ãcã bê 'bã rî 'dĩ 'á rî, gólíyî ícã gõ'dã kõ ãgõ pá lâ drí ôdrãlé trá kpãrãtĩ 'dĩ lôfílî Yésû ngálã jó 'álã, tãlã õjílã trá rĩ'á ãyî ngbã'ũ

rōō. Gō'dá nǐngá sǐ, ōjílā gólǐyī āgō pá lá drí ôdrālé trá 'dǐ ānjǐ 'bá 'dǐ 'bá yí drí ngāzó mbālé ūpǐ lōlé jó-drǐ lésǐ* gōzó gbārākā āgō pá lá drí ôdrālé 'dǐ bē 'dǐ â'izó bāgō sǐ írǐlǐ kōrō ūpǐ rǐ 'dǐ 'ásǐ jó 'álá.

⁵ Gō'dá Yésū ndrē tā rǐ 'dǐ ítí bē rǐ, drílā nǐzó lá kǐ nǐ rǐ, āgō 'dǐ 'bá yí rǐ'á ÿyī tā lēlē ángǐ bē mbārākā íyíkā ōjílā pā ká rǐ 'á. Ítí ró rǐ, Yésū drí ngāzó tā átálé āgō pá lá drí ôdrālé trá 'dǐ drí kǐ nǐ rǐ, “Ámā rù-lē-āzǐyā, ááyē ní trá tā ōnjǐ ánikā 'ásǐ.”

⁶ Nǐngá sǐ rǐ, gólǐyī lā'bí ìmbá 'bá rǐ 'bá yí kpá rǐ'á ÿyī tólā Yésū bē. Gō'dá gólǐyī ārǐ úlǐ Yésū ká 'dǐ bē rǐ, drílǐyī ngāzó tā ÿsǐlǐ ÿyī 'á kǐ nǐ rǐ,

⁷ íyíkā kō ángō tí ró āgō nō drí rǐzó úlǐ átálé nōtí nō yā? Gólā trá 'ē'á Ôvārǐ rǐ mbārākā âmālé yí drí. Cé Ôvārǐ ĩ'dǐ ícá 'bá ró tā ōnjǐ ōjílā ká áyéle.

⁸ Nǐngá sǐ, Yésū drí 'wāā tā ÿsǐ-ÿsǐ gólǐyíkā 'dǐ nǐzó, gō'dá drílā gólǐyī ÿjǐzó kǐ nǐ rǐ, “Nǐ rǐ tā ÿsǐlǐ ítí lā 'dǐ ró má rú ā'dō tāsǐ?”

⁹ Mā 'díyǐ pā 'bá Ôvārǐ ngá lésǐ rǐ ĩ'dǐ cú mbārākā bē ōjílā áyézó tā ōnjǐ gólǐyíkā 'ásǐ. Gō'dá má ícá trá tā 'dǐ átálé cú ítí lāñō ākó. Tā 'ē 'bá â'dálā kǐ'á nǐ rǐ, pǎtǐí má â'dō â'dó'á mbārākā 'dǐ bē rǐ, rǐ'á nōtí, má â'dō āgō nō pá lá yí 'bā'á â'dólé tándí ró.

¹⁰ Ngbāāngbānō, má â'dō úlǐ átá'á, tālā mǐ nǐ ró bē kǐ'á nǐ rǐ, mā gólā Ôvārǐ drí ájólé trá úrú lésǐ rǐ rǐ'á cú mbārākā tā ōnjǐ áyé ká bē āngó nō 'á nōngá.” Nǐngá sǐ, Yésū drí tā átázó āgō pá lá drí ôdrālé trá kpārǎtǐ rǐ drí kǐ nǐ rǐ,

¹¹ “Má 'bā tā ní drí kǐ nǐ rǐ, ní ngā úrú, ní trō gbārākā ánikā 'dǐ nǐzó 'bā 'álá.”

¹² Nǐngá sǐ, ōjílā 'dǐ 'bá yí lǐfǐ drǐ lā 'á ndrǐ āgō 'dǐ drí ngāzó 'wāā kōrō ádrélé úrú, drílā gbārākā íyíkā 'dǐ trōzó gōzó ngālé fōlé ĩ'dǐ bē lā ĩví 'álá. Tā lārākō 'dǐ tāsǐ rǐ, ōjílā 'dǐ 'bá yí tǐ lā yí drí â'dǐzó. Gō'dá nǐngá sǐ, drílǐyī ngāzó Ôvārǐ rǐ lùyǐlǐ kǐ nǐ rǐ, “Ītú âmā tǐzó rǐ sǐ rǐ, mā ndrē drē tā 'dǐ rǐ kátí rǐ drē kó kō. Mā nǐ kō kǐ, Ôvārǐ āāfē mbārākā trá āmbá Yésū drí.”

*Tā Yésū yí ká bélé-bélé ũ'dú 'bá yí bē
(Mātáyō 9.9-13; Lúkǎ 5.27-32)*

¹³ Tólā sǐ, Yésū yí drí ngāzó gólé volé lǐmvú āndrē tǐ 'álá tā árǐ 'bá íyíkā rǐ 'bá yí bē. 'Dǐ ōjílā ítǐlǐlǐ rōō bē rǐ'á ānǐ'á tā Yésū ká árǐlǐ. Nǐngá sǐ rǐ, Yésū drí ngāzó tā ìmbálé gólǐyī drí.

¹⁴ Gō'dá 'dǐlǐ vósǐ rǐ, Yésū yí rǐ'á lāmú'á rǐ, drílǐyī Mātáyō* Ālōpáyā rǐ mvá rǐ úsúzó rǐ'á vō íyíkā bélé-bélé ũ'dú ká rǐ 'á. Nǐngá sǐ rǐ, Yésū drí ngāzó tā átálé gólā drí kǐ nǐ rǐ, “Nǐ ngā 'dēlé má vósǐ â'dólé lājó'á ámákā ró.” Nǐngá sǐ, Mātáyō drí ngāzó 'wāā 'dēlé gólā vósǐ lājó'á ró.

¹⁵ 'Dǐlǐ vósǐ, Mātáyō drí Yésū yí āzǐzó yí drí 'bā 'álá. Yésū yí ōtǐrǐ rǐlǐ ngá nyālē Mātáyō rǐ 'bā 'álá rǐ, bélé-bélé ũ'dú 'bá gō'dá gólǐyī lā'bí Yúdǎ yí ká rǐ 'dā 'bá kō rǐ 'bá yí bē rǐ'á ÿyī dūū, tālā ōjílā ōzō gólǐyī kátí 'dǐ 'bá yí trá rǐ'á dūū 'dó Yésū rǐ vó lōbē 'bá ró. Yésū yí lājó'á íyíkā rǐ 'bá yí bē rǐ ÿyī rǐ'á ngá nyā'á gólǐyī bē tólā.

¹⁶ Nǐngá sǐ, lā'bí ìmbá 'bá â'dó 'bá ÿyī Pǎrúsǐ* ró rǐ 'bá yí drí ngāzó ānǐlǐ Yésū rǐ úsúlǐ lājó'á íyíkā bē rǐ'á ÿyī ngá nyā'á bélé-bélé ũ'dú 'bá 'dǐ 'bá yí bē gō'dá kpá gólǐyī lā'bí ízā 'bá rǐ 'bá yí bē. Nǐngá sǐ, drílǐyī ngāzó tā ÿjǐlǐ lājó'á Yésū ká rǐ 'bá yí tǐ kǐ nǐ rǐ, “Yésū rǐ rǐ'á ngá nyālē tā ōnjǐ 'bá 'dǐ 'bá yí bē vō ālō 'á ā'dō tāsǐ yā?”

* 2:4 2.4 Jó-drǐ 'dǐ trá rǐ'á sālārā ítí. * 2:14 2.14 Mātáyō rǐ rú āzā kpá Lǎvǐ ĩ'dǐ. * 2:16 2.16 Pǎrúsǐ 'Dǐlǐ ōjílā gólǐyī lā'bí ÿyíkā âtǐ 'bá gǎ kpākā ālō tā 'bā'bā Ôvārǐ ká bē rǐ ĩ'dǐ. 'Dǐlǐ rǐ'á ōjílā tā lā'bí 'dā 'bá ĩ'dǐ.

17 Nīngá sī, Yésū ârī bê tâ ìjī gólīyíkâ 'dī rī, drílâ ngāzó tâ-drī lôgōlé kī nī rī, “Ngá lâzé âkó lé 'bá lōndāá ójó kô, cé ngá lâzé 'bá lōndā ójó nī ìyī pālê. Gō'dá má ânī kô tâ mbī 'bá pālê, má ânī tâ ònjī 'bá âzīlī, tâlâ ópâ ró gólīyī bê tâ ònjī gólīyíkâ 'ásī.”

*Tā tâ ìmbâ ó'dí Yésū kâ rī tāsī
(Mātáyō 9.14-17; Lúkǎ 5.33-39)*

18 Nīngá sī, tâ ârī 'bá Yōwánī bābātízī 'ē 'bá ró rī kâ gō'dá kpá Pārúsī kâ bê rī ìyī trá tī 'bīlī rīzó 'alé 'ā'í ró rātāā 'ēlé Ôvârí drī lâ'bī Yúdâ yī kâ vó ró. Nīngá sī, òjīlā āzâ 'bá yī drī ngāzó Yésū rī ìjīlī kī nī rī, “Tā ârī 'bá Yōwánī bābātízī 'bá ró rī kâ kpārātī tâ ârī 'bá Pārúsī kâ bê, rī ìyī tī 'bīlī rīzó 'alé 'ā'í ró rātāā 'ēlé Ôvârí drī. Gō'dá â'dô tāsī gólīyī tâ ârī 'bá ânī nyānyā kâ ró rī 'bá yī rī kô tī 'bīlī rīzó 'alé 'ā'í ró òzō gólīyī kâtī yā?”

19 Nīngá sī, Yésū drī tâ-drī lôgōzó gólīyī drī úlī mǎnīgō sī kī nī rī, “Ôdrógô* bê rī'á nōngá ânī lâfálé 'á. Â'dô â'dó'á íyíkâ ángô tí ró ūmú gólâkâ drī rīzó tī 'bīlī, gō'dá ôdrógô drī â'dó'á kpá bê lâfálé lâ yī 'á âyīkō ònō-vō kâ 'ēlé gólīyī bê rī yā? Ícá kô â'dolé ìtī lâ 'dī ró, tâlâ ôdrógô bê gólīyī lâfálé.

20 Gō'dá ìzátú rī, ìtú â'dô âwú'á trá ôdrógô trōzó volé gólīyī lâfálé sī. Gō'dá ìtú rī 'dī tú rī, gólīyī â'dô rī'á trá 'alé 'ā'í ró ìzā drī sī.

21 “Úlī mǎnīgō āzâ bê rī tâ ìmbâ ó'dí ámakâ rī tāsī, gólīyī rī'á nōtī. Ólôsé ítá ó'dí ró rī kô kpāákū ítá ákū ôsī 'bá trá rī rú, tâlâ ítá ó'dí 'dī òzó ôró ânjólé volé ítá ákū 'dī ùpī lâ âyéle hōwēē âvū-âvū ró lâvūlī gǎrǎ sīsī rī drī sī.

22 Gō'dá â'dó kô tǎndī ró òjīlā āzâ drī ôdrá ó'dí lôrózó mōrá gólâ ákū mbārākā âkó rī 'á. Gólâ ò'ê trá ìtī rī, gō'dá ôdrá ôtírī ângá rī, mōrá ákū 'dī â'dô pī'á, ôdrá 'dī drī lâsózó vūdrī rú ìzālê. Ítī rī, órī ôdrá ó'dí lôrólâ mōrá gólâ tǎndī ró rī 'á. Tā 'dī tāsī rī, â'dô rī'á dódó cú ìtī rú ìzā âkó. Ítī rī, ícá kô tâ ìmbâ ó'dí ámakâ rī ònjálê lâ'bī ákū rī bê.”

*Tā Yésū drī ìyī â'dázó kâyī rātāā kâ rī līpī lâ ró rī
(Mātáyō 12.1-8; Lúkǎ 6.1-5)*

23 Kâyī rātāā kâ* sī, Yésū yī lâjó'bá íyíkâ rī 'bá yī bê rī'á ìyī nī'á kôró ámvú âdrúgú ìnjī 'bá trá rī kâ 'ásī. Ámvú rī 'dī 'á nīngá rī, drīlīyī ngāzó rī'á âdrúgú vūlī rī'á nyālâ lôfó drī sī.

24 Nīngá sī, òjīlā Pārúsī kâ ârī ìyī tâ 'dī bê rī, drīlīyī ngāzó Yésū rī ìjīlī kī nī rī, “Lājó'bá ánikâ rī ìyī cú ìtī lâ'bī ámakâ rī 'dā âkó â'dô tāsī yā? Drīlīyī rīzó rī'á lôsī 'ēlé kâyī rātāā kâ rī sī.”

25-26 Nīngá sī, Yésū drī ngāzó tâ 'dī drī lâ lôgōlé gólīyī drī kī nī rī, “Nī zī tâ kúmú ángī Dǎwúđī rī tāsī búkū Ôvârí kâ 'á rī kô yā? Ìtú Âbīyātārā drī â'dó'á drē āmbá drī-'bá lâ'bī 'ē 'bá rī 'bá yī kâ ró, gō'dá Dǎwúđī yī drī â'dó'á âjú 'bū 'bá íyíkâ rī 'bá yī bê lôfó ró kôró rī. Gō'dá drīlīyī ngāzó fīlī jó Ôvârí kâ 'á āmbātā fēlé trá ngá fēfē ró Ôvârí drī rī nyālê rī. Nī nī trá tǎndī ró kī nī rī, cé drī-'bá lâ'bī 'ē kâ rī 'bá yī áâyê ì'dī ngá nyānyā rī 'dī nyālê. Â'dô kpálê ìtī rī, Dǎwúđī yī nyā ngá nyānyā rī 'dī âjú 'bū 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī bê. Gō'dá áátá kô kī nī rī, gólīyī lâ'bī ìzā 'bá 'í tâ gólīyī drī 'ēlé trá 'dī tāsī, tâlâ lôfó mbārākā lâvū kôró tâ lâ'bī 'dā 'bá kâ rī drī sī.”

* 2:19 2.19 Ôdrógô 'Dīlī Yésū ì'dí, gō'dá ūmú 'dī 'bá yī rī'á ìyī lâjó'bá Yésū kâ rī 'bá yī ì'dí. Lā'bī Yúdâ yī kâ vó ró rī, órī ngá nyālê ôdrógô bê 'dó vō ālō 'á. * 2:23 2.23 'Dīlī Sǎbī sī, â'dó kô Gímā sī. 2:25-26 2.25-26 1 Sāmōwélê 21.3-6.

²⁷ Nīngá sī, Yésū âta tā āzâ kpá trá gólīyī drī kī nī rī, “Ôvâri 'bā ĩtú rātáā kâ 'dī â'dólé òjílā drī lôvózó 'á lâ. Gõ'dá 'bāá òjílā kô lâ 'bí kâyī rātáā kâ lãnjī lâ trólé.

²⁸ Mâ gólá Ôvâri drī ájólé trá úrú lésī rī, ĩ'dī kâyī rātáā kâ drīlī.”

3

*Tā Yésū drī āgô drī ôgô-ôgô bê rī êdézó ĩtú rātáā kâ sī rī
(Mātáyō 12.9-14; Lúkã 6.6-11)*

¹ Kâyī rātáā kâ āzâ sī, Yésū yī drī ngāzó nīlī filí jó tā Ôvâri kâ ârī kâ rī 'álâ. Jó rī 'dī 'á tólâ rī, āgô āzâ bê rī'á. Āgô rī 'dī drī lâ rī'á ôgô-ôgô ró.

² Gõ'dá Pãrúsī yī lâ 'bí ìmbá 'bá āzâ 'bá yī bê kpá bê rī'á ĩyī tólâ. Gólīyī lē Yésū rī ãlī ãñólé tā ònjí 'bá ró. Gólīyī rī'á Yésū rī mândikâ lô 'bā'á ngátá Yésū rī â'dô āgô gólá drī lâ drī ôgólé ôgô 'dī pã'á yā rī, ã'dô kpálé kâyī rātáā kâ rī ĩ'dī rī.

³ Nīngá sī, Yésū drī ngāzó āgô 'dī zīlī kī nī rī, “Ní ngâ úrú, gõ'dá ní ânī ró âdrélé òjílā lâfálé 'á nôlé.” ĩtí rī, āgô rī 'dī drī tā 'dī 'ézó té ĩtí.

⁴ 'Dī vósī rī, Yésū drī ngāzó tā pélé òjílā 'dī 'bá yī drī kī nī rī, “Kâyī rātáā 'ézó rī sī rī, tā mbîmbî 'élé rī íyíkâ kó ã'dô 'í yā? ĩtí rī, tā 'bā'bā âmákâ 'élé rī 'bā âmâ òjílā 'â âmúlí ngátá 'â âmúlí kô yā? Tā 'bā'bā rī gógó ãlólâ âmákâ 'dī 'bā âmâ bê òjílā pâlé ngátá òjílâ âyéle drâlé yā?” Nīngá sī rī, òjílâ 'dī 'bá yī drī rīzó ĩyī njūrū tā 'dī drī lâ lôgô ákó.

⁵ Gõ'dá ĩtí rī, Yésū drī vō ndrēzó gólīyī drī sī ĩfī ĩnjī-ĩnjī òmbā kâ rī sī. Gólá gõ'dá kpá ĩzā ró gólīyī tāsī, tãlâ gólīyī drī rī'á âmâ-âmâ ró ĩzā ngá lâzé 'bá kâ nīlī. ĩ'dī ĩtí, Yésū drī ngāzó tā pélé āgô drī bê kôgô'dô 'dī drī kī nī rī, “Ní êjē ânī drī 'dī, tãlâ êjē ró rú bê mbîmbî ró.” Nīngá sī, āgô 'dī drī tā 'dī 'ézó té òzô átálé 'dī kátí, gõ'dá kôrô drī lâ 'dī drī rú êjēzó âcálé mbîmbî dódó.

⁶ Tã rī 'dī volé drī lâ 'ásī, Pãrúsī 'dī 'bá yī drī ngāzó nīlī òjílâ gólīyī kúmú ángí zīlī Êródē rī kâ rī 'bá yī ngálâ nīlī nī'á tā ĩ'bīlī, ã'dô ró bê Yésū rī fūzó volé.

Tā lârákô Yésū drī 'élé ĩmvú ândrê tī 'álâ rī

⁷⁻⁸ Tólâ sī, Yésū yī drī ngāzó tā ârī 'bá íyíkâ rī 'bá yī bê nīlī òjílâ ò'bí 'dī 'bá yī âyéle nīzó ĩmvú ândrê zīlī Gãlíláyã rī tī 'álâ. Gõ'dá òjílâ dūu drī ânīzó 'bãdrī Gãlíláyã kâ rī lésī 'délé gólīyī vósī. Òjílâ dūu āzâ 'bá yī fī kpá dró dūu 'délé gólīyī vó, tãlâ gólīyī ârī tā ángí Yésū drī rī'á 'êlâ rī trá. Òjílâ āzâ 'bá yī ânī ĩyī íyíkâ Yērôsãlémã lésī, kpá vō āzâ 'bá yī lésī Yūdáyã 'á. Āzâ 'bá yī ânī ĩyī 'bãdrī ĩdūmíyã kâ rī lésī, ũrúkâ 'bá yī gõ'dá íyíkâ kpá áyágá Jórôdénī rī 'á'á lé drī lâ lésī, gõ'dá gólīyī jãrībã zīlī Tírã Sídónã bê rī gãrã drī lâ lésī.

⁹ Tãlâ òjílâ ĩtílílí 'dī 'bá yī tāsī rī, Yésū drī ngāzó tā átálé tā ârī 'bá íyíkâ rī 'bá yī drī kólóngbô mvá âsélé ãnyī mbãzó 'á lâ, òzó ĩyī íyī lôzé kô.

¹⁰ Yésū 'é ĩtí ró, tãlâ òjílâ ngá lâzé 'bá ndrī 'dó rú fū'á ĩyī ânílí gólá rī dôlé, tãlâ yī pã ró ngá bê kpá ngá lâzé íyíkâ rī 'bá yī 'ásī, tãlâ gólīyī nī trá kī, sísí Yésū pã òjílâ ngá lâzé 'bá trá rōô.

¹¹ Òjílâ línđrī ònjí drī òmbélé rī 'bá yī tāsī, òzô gólīyī òtírī Yésū rī ndrē rī, kôrô línđrī ònjí gólīyíkâ 'dī drī gólīyī lúvüzó ĩnyákú drī òtrê-òtrê bê úrú kī nī rī, “Ní ĩ'dī Ôvâri rī mvá 'í.”

¹² Yésū drī tā 'bãzó línđrī ònjí 'dī 'bá yī drī, tãlâ gólīyī òzó íyī tā lôfôô.

*Tã Yésũ drí òjílã mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ njĩzó lãjó' bá íyíkã ró rí
(Mátáyõ 10.1-4; Lúkã 6.12-16)*

13-14 Nĩngá sĩ, Yésũ yĩ drí ngãzó tã ârí 'bá íyíkã yĩ bê nĩlí únĩ 'álã. 'Dĩ vósĩ rĩ, drílã ngãzó ãgõ mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ yĩ drí lélé rĩ 'bá yĩ âzĩlí â'dólé lãjó' bá íyíkã ró. Gõ'dá nĩngá sĩ, drĩlĩyĩ ngãzó ânĩlí gólã ngálã. Gólã njĩ gólĩyĩ 'dĩ, tãlã gólĩyĩ òrĩ ró bê yĩ bê, gõ'dá kpá tãlã yĩ lãjó ró gólĩyĩ bê nĩlí únĩ íyíkã pẽ bê,

15 gõ'dá gólĩyĩ ã'dõ ró bê cú mbârãkã drĩ-ãcê kã bê líndrĩ ònjĩ lâdrózó òjílã gólĩyĩ líndrĩ ònjĩ drí òmbélé rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, tãlã líndrĩ ònjĩ ããfõ ró volé gólĩyĩ 'ásĩ.

16 Nõõ yĩ rĩ'á ãgõ Yésũ drí njĩlí mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ 'bá yĩ rú lâ yĩ ï'dĩ, Sĩmónã gólã drí zĩlí kpá Pétērõ rĩ,

17 Zēbēdayō rĩ mvá yĩ

Yākóbã yĩ

Yōwánĩ bê gólĩyĩ Yésũ drí rú lâ yĩ zĩlí kpārãtĩ “ ‘Mõgbará Mvã” ’ rĩ,

18 Gólã njĩ kpá

Ãndĩrĩyã,

Fĩlĩpõ,

Bãtõlõmãyõ,*

Mátáyõ,

Tómã,

Yākóbã Ãlõpáyã rĩ mvá,

Tãdãyõ,*

Sĩmónã gólã fĩ 'bá õmã 'á õmbã 'elé 'bãdrĩ tãsí rĩ ï'dĩ,

19 gõ'dá

Yúdã Ísĩkãrĩyõtã gólã 'ẽ 'bá Yésũ rĩ gĩlí fũlí rĩ.

*Tã Yésũ drí tã ìsũ ányã íyĩ tãsí rĩ êdézó mbĩ rĩ
(Mátáyõ 12.22-32; Lúkã 11.14-23; 12.10)*

20 'Dĩ vósĩ, Yésũ yĩ drí ngãzó nĩlí tã ârí 'bá íyíkã yĩ bê gólé 'bã ìyĩ drí rĩzó rĩ 'álã. Gólĩyĩ cãcã gólé 'bã 'álã rĩ vósĩ, òjílã drí rú ê'bézó ó'dĩ ngbã'ũ dĩrĩ Yésũ yĩ rú sĩ lãvũlí kôrõ, tãlã Yésũ yĩ òzó ícã nyãsã nyãlé kô.

21 Tã Yésũ drí rĩ'á 'elã 'dĩ drí lú'úzó áró lâ yĩ bĩlí, gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzó ânĩlí, tãlã yĩ òtrõ ró gólã bê volé, tãlã áatã trá ókĩ nĩ rĩ, “Yésũ ã'dõ òjílã lífõ 'ĩ.”

22 Gõ'dá kpá lã'bĩ ìmbã 'bã ãzã 'bã yĩ ânĩ 'bã ìyĩ Yērõsãlãmã lésĩ rĩ, ânĩ'á tã Yésũ kã rĩ'á 'elã rĩ 'bã yĩ ndrélé ìyĩ lĩfĩ sĩ, átã ìyĩ tã mbârãkã Yésũ kã rĩ tãsí kĩ nĩ rĩ, “Sãtãnã òfẽ mbârãkã nĩ Yésũ drí. 'Dĩ kúmú líndrĩ ònjĩ kã* rĩ nĩ rĩ'á mbârãkã félé drílã líndrĩ ònjĩ lâdrózó ï'dĩ sĩ lâ volé òjílã 'ásĩ.”

23 Gõ'dá ìtĩ, Yésũ ârí tã 'dĩ bê rĩ, drílã ngãzó gólĩyĩ lã'bĩ ìmbã 'bã 'dĩ 'bã yĩ âzĩlí yĩ ngálã. Nĩngá sĩ, drílã ngãzó rĩlí tã átálé gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Ìtĩ rĩ, Sãtãnã â'dõ ícã'á ìyĩ nyãányã drólé volé òjílã 'ásĩ 'dĩ ángõ tí ró yã? Tã ìsũ ânĩkã ámã tãsí ányã ró.

24 Tã â'dálã bê rĩ: Òzõ 'bã-tĩ òrĩ rú lõnyĩ-lõnyĩ ró ãwã 'elé rĩ, 'bã-tĩ rĩ 'dĩ ícã kô ádrélé ãwã 'dĩ 'elé té òzõ gólĩyĩ drí fĩ òmbéré ãlõ rĩ kãtĩ.

25 Gõ'dá kpá òzõ òjílã ã'dĩ-drĩ ãlõ rĩ kã òlõnyĩ ìyĩ lãfálé lõnyĩ-lõnyĩ rú fũzó ãzĩ-ãzĩ bê rĩ, 'dĩ ã'dĩ-drĩ 'dĩ njãã kô zĩ rú fũfũ rĩ 'dĩ 'á.

* 3:18 3.18 Bãtõlõmãyõ rĩ rú ãzã Nãtãnelẽ. * 3:18 3.18 Tãdãyõ rĩ rú ãzã Yúdã, átã lâ rĩ rú Yākóbã.

* 3:22 3.22 Òjílã òtĩrĩ tã átã Sãtãnã kúmú líndrĩ ònjĩ kã rĩ ró rĩ tãsí, úzĩ rú lâ Bēlīzābābā.

²⁶ Kpá ĩtí ró, òzō Sātánā òfē fí mbârākā trá má drí líndrí ònjí drōzó rí, 'dĩ gólá ngá trá àjú 'bũlí íyí nyáányá bē gō'dá gólá rí'á rú lōnyĩ-lōnyĩ ró, gō'dá gólá â'dô mbârākā gólákā izā'á 'wāā.

²⁷ “Gō'dá mī nī trá, ũgú ícá kô filí jó òjílā gólá fāfā bē rí ká 'á cú ĩtí òjílā rí 'dĩ òmbé ákó njírí-njírí. Ícá trá fāfā òjílā 'dĩ ká drí â'dólé lāvũlí kôô fāfā 'bā lĩpì 'dĩ ká drĩ sī. Òzō òòòmbé gólá trá rí, ũgú drí gōzó fí filí ngá 'è'á ũgũlá rí ũgũlí. ĩtí rí, fāfā ámakā lāvũ trá kôô fāfā Sātánā ká drĩ sī.

²⁸ “Nōô má âtā tā pātí-pātí 'í âní drí, tā tì ònjí òjílā úlí âtá 'bá ònjí Ôvârí rú rí, â'dô ícá'á cú Ôvârí drí tā ònjí gólĩyíkā 'dĩ 'bá yí âyéle.

²⁹ Gō'dá òjílā úlí ònjí âtá 'bá Líndrí Tândí Ôvârí ká rú rí, ícá kô tá ònjí gólĩyíkā âyéle àlôwálá. Gō'dá â'dô íyíkā lãnjĩ tá ònjí 'dĩ ká nĩ'á zāâ bậđĩ ãđũkũ ákó.”

³⁰ Yésũ âtā úlí 'dĩ ĩtí, tálā òjílā 'dĩ 'bá yí 'è 'dásí trá Líndrí Tândí Ôvârí ká rú úlí gólĩyíkā sī kī nĩ rí, Yésũ â'dô líndrí ònjí zélé.

Tā Yésũ rí áró yí tāsĩ

(Mātáyō 12.46-50; Lúkã 8.19-21)

³¹⁻³² 'Dĩ òjílā dũú trá rí'á íyí đĩrĩ gbāā Yésũ rú sī. Nĩngá sī rí, Yésũ rí ândrē gō'dá Yésũ rí âdrúpĩ yí bē drí ácázó. Gólĩyí âcā bē rí, drĩlĩyí rĩzó tãkō ĩví 'álā, tálā ícá kô gólĩyí drí ácázó filí kôô jó 'álā òjílā ò'bí 'dĩ 'bá yí tāsĩ. Gō'dá drĩlĩyí tá âtízó jó 'álā Yésũ drí, Yésũ rí àzĩlí ânĩlí íyí ngálā ĩví 'álā. Nĩngá sī, òjílā rí 'bá jó 'álā 'dĩ 'bá yí drí tá âtázó Yésũ drí kī nĩ rí, “Nĩ ndrē drē, ânĩ ândrē ânĩ âdrúpĩ yí bē rí'á íyí ĩví 'álā, gō'dá gólĩyí lē nĩ âfōlé íyí ngálā.”

³³ Nĩngá sī, Yésũ drí ngāzó tá lōgōlé kī nĩ rí, “Âmā ândrē âmā âdrúpĩ yí bē íyíkā ã'dĩ 'dĩ yā? Òjílā àzā 'bá yí kpá âmā áró 'í.”

³⁴ ĩtí, drílā ngāzó vō ndrēlé đĩrĩ òjílā rí 'bá pãrã-pãrã gólá rú sī gbāā 'dĩ 'bá yí drĩ sī, gō'dá drílā tá âtázó kī nĩ rí, “Nĩ ndrē, nōô âmā ândrē yí 'dĩ âmā âdrúpĩ yí bē âmā ízó yí bē.

³⁵ Gólĩyí tá Ôvârí drí lēlé rí 'è 'bá rí, gólĩyí rí'á âmā âdrúpĩ yí 'dĩ, âmā ízó yí 'dĩ, âmā ândrē yí 'dĩ. Má lē gólĩyí rōô.”

4

Í'dígówá órĩ rĩ 'bá ká úlí mǎnĩgō sī rí

(Mātáyō 13.1-9; Lúkã 8.4-8)

¹ Nĩngá sī, Yésũ drí ngāzó kpá ó'dí rí'á lāmúlí lĩmvũ ândrē Gālĩláyā ká rí tĩ sī. Nĩngá sī, drílā ngāzó rí'á òjílā ìmbálé. Òjílā tĩlĩlí drí àvázó mǎndrĩ dũú. Tálā òjílā ò'bí 'dĩ 'bá yí lōzē rú trá ànyĩ Yésũ rú, Yésũ drí ngāzó mbálé cú kōlóngbō 'á nĩlí lĩmvũ 'álā fĩnyáwá, drílā gōzó rĩlí kōlóngbō 'dĩ 'á. 'Dĩ òjílā àmbá àvā 'bá rú è'bélé ngbã'ũ 'dĩ 'bá yí rí íyíkā gōlé ángálángā drĩlí lésĩ ró.

² ĩtí, Yésũ drí rĩzó rí'á tá â'dalé gólĩyí drí úlí mǎnĩgō sī. Úlí mǎnĩgō àlô sī rí, drílā ngāzó tá âtálé nōtĩ,

³ “Nĩ ârĩ drē úlí má drí 'è'á âtálā ânĩ drí nō. ĩtú àzā sī, àmvú 'wā 'bá ngá trá nĩlí órĩ rĩlí yí drí àmvú 'álā.

⁴ Gō'dá gólá rí bē rí'á órĩ 'dĩ rĩlí rí, órĩ àzā 'bá yí lōngá lô'délé gĩā pávó 'á èsē-drĩ. ĩtí rí, àrĩwá drí â'dézó ù'dúlā nyálé vólé.

⁵ “Nĩngá sī, gō'dá órĩ àzā 'bá yí lò'dē íyíkā ñnyákú â'dó 'bá rōvō drĩ rí 'á. ĩtí rí, ñnyákú rí 'dĩ â'dó kô nĩnjĩ ró.

⁶ Gõ'dá ngá-ǎrú drí âfõzó mbâlê 'wãâ'wã. Lé ìtí rî, òzõ ìtú ãâcâ trá lété-lété lâ 'á rî, ngá-ǎrú âfõ 'bá trá 'dĩ â 'dô ândrá'á vélé volé háwô, tãlã ìndrĩgô lâ yî fí drê kô dódó ìnyákú 'á.

⁷ “Gõ'dá órĩ ífí ùrúkâ 'bá yî 'dê ìyíkâ ãsõpá kãrãnyã rî 'á. Nĩngá sî, ãsõpá rî 'dĩ drí ìpizó ǎngí ró, gõ'dá drílã ngá-ǎrú âfõ 'bá 'dĩ ùfúzó tílílí ngá ífí ãzã ùsú ãkó ngá-ǎrú 'dĩ 'bá yî 'ásĩ.

⁸ Gõ'dá nĩngá sî, órĩ ãzã 'bá yî lóngã 'dêlé ìyíkâ ìnyákú tãndí drĩ, gõ'dá dríliyî mbázó tãndí ró lõ'wã 'wãlé cõkpõ-cõkpõ. Gõ'dá ãzã 'bá yî drí lõ'wã 'wãzó ândãlã nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ, gõ'dá ãzã 'bá yî òzõ ândãlã nyã'dĩ-nã kãtí, nĩngá sî, ãzã 'bá yî ìyíkâ ândãlã nyã'dĩ-njî kãtí.”

⁹ Æ'dô trá ìtí, Yésũ drí ùlĩ mãnĩgõ ìyíkâ vó lâ âtízó òjílã 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Gõ'dá òzõ nĩ ããrĩ tã bê rî, 'dõvó nĩ ãrĩ ùlĩ 'dĩ 'bá yî dódó 'bãlé ãnĩ drĩ.”

*Tã Yésũ drí tã âtázó ùlĩ mãnĩgõ tãsĩ rî
(Mátáyõ 13.10-17; Lúkã 8.9-10)*

¹⁰ Gõ'dá 'dĩ vósî, Yésũ yî lãjõ'bá ìyíkâ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rî 'bá yî bê òtírĩ rĩ rílí òjílã ùrúkâ 'bá yî bê ìyî drĩ sî rî, lãjõ'bá rî 'dĩ 'bá yî òjílã ùrúkâ 'dĩ 'bá yî bê drí ngãzó Yésũ rî ìjílí, ã'dô ró bê gólã drí ùlĩ mãnĩgõ ífí gólã drí âtálé trá 'dĩ lõfõzó ìyî drí trãtrã.

¹¹ Bê trá ìtí rî, Yésũ drí ngãzó tã-drĩ lõgõlé gólíyî drí kĩ nĩ rî, “Ækũ ró Ôvãrĩ â'dã tã kô ngbãlĩ-ngbãlĩ òjílã drí pãvó yî drí òjílã 'bãzó â'dólé òjílã ìyíkâ ró rî tãsî. Gõ'dá ngbãngbãnõ, má â'dô â'dã'á lâ ngbãlĩ-ngbãlĩ ãnĩ drí. Gõ'dá òjílã gólíyî lã 'bá kô Ôvãrĩ rî nĩlĩ rî 'dĩ 'bá yî tãsî, nõõ má rã tã trá ãkĩ ãkó gólíyî drí ùlĩ mãnĩgõ sî.

¹² Tã rî 'dĩ â'dô â'dó'á, òzõ tã ǎngũ 'bá drí ìgílí trá gólíyî tã lãlã ãkó rî tãsî ãkũ ró ãkũ ró nã sî rî kãtí.

‘Ìtí rî, gólíyî â'dô tã Ôvãrĩ kã ndrẽ'á té ìyî ìfí sî cú ìtí ìtõ lâ nĩ ãkó.

Gõ'dá gólíyî â'dô kpá Ôvãrĩ rî gbórókõ árí'á ìyî bí sî cú ìtí tã ífí lâ nĩ ãkó.

Òzõ gólíyî õndrẽ tã 'dĩ trá ãrĩ-ãrĩ lâ bê rî,

gólíyî drí gõzó drĩ ãjálé tã õnjí ìyíkâ 'ásî, tãlã õgõ ró bê tã õnjí ìyíkâ 'dĩ ãyéle ìyî drí.’ ”

Ìsãyã 6.9-10

*Tã Yésũ drí ùlĩ mãnĩgõ ìtõ ìnyákú lâràkõ tãsĩ rî lõfõzó rî
(Mátáyõ 13.18-23; Lúkã 8.11-15)*

¹³ Bê trá ìtí rî, Yésũ drí ngãzó lãjõ'bá ìyíkâ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'dĩ 'bá yî ìjílí kĩ nĩ rî, “Tã ífí ùlĩ mãnĩgõ ìnyákú tĩ lâràkõ tãsî 'dĩ fí trá ãnĩ drĩ yã? Òzõ gõ'dá óõfí ãnĩ drĩ kô'dãwã rî, nĩ â'dô ìcã'á gõ'dá ǎngõ tí ró ùlĩ mãnĩgõ ãzã 'bá yî tã ífí lâ yî nĩlĩ yã? 'Dõvó bê trá ìtí rî, ùlĩ mãnĩgõ lâ tã ífí lâ ì'dĩ nõtí.

¹⁴ Órĩ rĩrĩ 'dĩ rĩ'á òzõ tã âtĩ-âtĩ Ôvãrĩ kã pãrẽ rî kãtí.

¹⁵ Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yî tãsî rî, â'dô trá òzõ órĩ gólã lóngã 'bá 'dêlé pãvó 'á ãsê-drĩ rî kãtí. Òzõ áããtã tã âtĩ-âtĩ Ôvãrĩ kã trá gólíyî drí rî, gólíyî ìnjĩ kô, tãlã kôró Sãtãnã ãtrõ'á lâ volé gólíyî 'ásî.

¹⁶ Gõ'dá ùlĩ 'dĩ árí 'bá ãzã 'bá yî tãsî rî, gólíyî ìyíkâ â'dó'á òzõ órĩ gólã lóngã 'bá 'dêlé ìnyákú gólã rövõ drĩ rî 'á rî kãtí. Gólíyî 'dĩ 'bá yî árí ìyî tã âtĩ-âtĩ Ôvãrĩ kã trá rî, gõ'dá dríliyî trõzó lâ 'wã ãyĩkõ sî.

¹⁷ Gõ'dá gólíyî rĩ'á òzõ ngá-ǎrú ìndrĩgõ lâ drí filí kô'dãwã rî tí, gólíyî rî cé fínyãwã ìtí tã lãlã sî Ôvãrĩ 'á. Gõ'dá nĩngá sî, òzõ lãñõ 'díyî ùfũ kã ãã'dé trá gólíyî drĩ tãlã tã âtĩ-âtĩ 'dĩ tãsî rî, gólíyî drí ãyézó lâ kôró 'wã.

18 Gõ'dá òjílā āzā 'bá yī tāsī rī, ìyíkā òzō órī gólā lóngá 'bá 'dèlé āsōpá kārānyā rī lāfálé 'á rī kátí. Gólīyī 'dī 'bá yī árí ìyíkā fí tā átī-átī Ôvârí kâ trá.

19 Gõ'dá gólīyī rī'á pīpīsilī bē rī, tálā tā ìsū ngá āngó nō kâ rī kâ fí trá gólīyī 'á, ngátá gólīyī áyē lāfā trá ìyī ádólé, gólīyī lē á'dólé cú ngá-tì bē dūū. Tā 'dī 'bá yī tāsī rī, tā átī-átī 'dī gõ'dá já gólīyī kô Ôvârí rī rôlé dódó. 'Dī rīrī gólīyíkâ rī rī'á cú ìtí lō'wâ ákó.

20 Nīngá sī, òjílā āzā 'bá yī kpá bē rī'á ìyī òzō órī gólā lóngá 'bá 'dèlé ìnyákú tándí drī rī kátí. Gólīyī rī'á pīpīsilī ālô bē, gõ'dá gólīyī árí ìyíkā tā átī-átī Ôvârí kâ gōzó kpá tā-drī lá lélé, gõ'dá kpá lō'wâ lá lōfōzó rīrī gólīyíkâ tándí rī sī, ándálā nyá'dī-trá-drī-lá-ngá-múdrī, nyá'dī-nâ, gõ'dá kpá nyá'dī-njī, gārā órī gólā tībē rīlī trá rī drī sī."

*Úlī mǎnīgō vō ìwâ-ìwâ lám̄bā kâ rī tāsī
(Lúkǎ 8.16-18)*

21 Drē Yésū zāā rī'á úlī pē'á òjílā tīlīlī 'dī 'bá yī drī rī, drílā kpá tā átázó kī nī rī, "Òzō òjílā āzā ì'í lám̄bā íyíkā trá ngácì sī rī, gólā trō fí bē 'bālé gōzó drī lá ákólé límvo sī yā? Ítí rī, gólā á'dô trō'á lá lāpílí gbārākā íyíkā zélé yā? 'Dī ìcá kô á'dólé ìtí lá 'dī ró. Gólā trō lám̄bā rī 'dī 'bālé gá tārābízā drī, tálā vō ìwálé.

22 Òzō lám̄bā drī á'dórē kátí, tā átī-átī pātī lāpílí ngbāangbānō rī, ìcá trá átrólā á'dalé ndrī līfī drī 'á ìzátú. Gõ'dá ìcá kpá trá òjílā drī tā ìmbā-ìmbā ámakā nīlī ìzátú.

23 Òzō ānī á'dô bí bē rī, nī árí tā 'dī tándí ró."

24 Gõ'dá nīngá sī, Yésū drī kpá tā átázó gólīyī drī kī nī rī, "Nī ìgá bí dódó tā má drī átálé ānī drī nō árízó. Ítí rī, nī á'dô Ôvârí rī nī'á dódó. Òzō nī āárī tā trá dódó 'èlé rī, nī á'dô tā nī'á Ôvârí rī tāsī kpá dódó lāvūlī kôró.

25 Òzō nī ìcá trá tā Ôvârí kâ rī 'bá yī árílī rī, 'dī á'dô ānī 'bā'á tá gólākā rī 'bá yī árílī kôró. Òzō nī ògā trá árílā rī, tā nīnī tā Ôvârí kâ rī 'bá yī tāsī rī á'dô àvī'á ānī drī sī."

Úlī mǎnīgō ngá-ǎrú mbā 'bá būū ìnjīlī rī tāsī

26 Nīngá sī, Yésū átā úlī mǎnīgō āzā kpá kī nī rī, "Ôvârí 'è òjílā kó ángó tí ró á'dólé òjílā íyíkā ró yā? 'Dī á'dô òzō órī mbā 'bá rī kátí. Òjílā ngá órī rīlī 'dī sīsī yī drī ámvú 'á.

27 'Dī vósī, òjílā rī 'dī drī rīzó á'dú kólé ngácì vósī cé, gōzó ngálé rī'á ngá 'ē'ē āzā 'èlé cīnó vósī kpá cé. Gólā òtírī rī ngá āzā 'bá yī 'èlé rī, órī 'dī drī vō lútúzó ìvī mbālé. 'Dī gólā nī kô kī'á nī rī, ngá rī 'dī 'è rú ìtí 'dī ángó tí ró yā.

28 Ôzē 'è órī nī vō lútúlī cú ìtí. Sīsī ngá-ǎrú pá fā áfō nī mbālé, vó lá 'ásī, drílā ngázó fōô 'bālé, gõ'dá līfī lá drī ìnjízó drī lá 'á ádūkū lá ró.

29 Òzō ádrúgú ùlīnjī trá rī, gōzó tōlá vūdrī, 'dī trá tì lá ìtónārē 'í ámvú līpī drī."*

*Úlī mǎnīgō lí'ba ífī tāsī
(Mátáyō 13.31-32; Lúkǎ 13.18-19)*

* 4:29 4.29 Úlī mǎnīgō 'dī tá ífī lá kī, òjílā já rú á'dólé òjílā Ôvârí kâ ró cú ìtí, má nī pávó lá dódó kô.

30-31 Yésū ijī kpá òjílā, gólā kī nī rī, “Làtì gólā Ôvârí drí 'èzò òjílā dūū 'bālè lizólé â'dólé òjílā íyíkâ ró rī rī'á òzò â'dô tâ kâtí yā? 'Dī rī'á òzò āgò āzâ gólā lí'ba ífí ì'dí 'bá ámvú íyíkâ 'á rī kâtí. Lí'ba ífí rī'á cíkírnyáwá ítí.

32 Òzò â'dô kpálé ítí là 'dī kâtí rī, òzò ìjī'dí lí'ba ífí rī 'dī trá rī, drílā áfòzò mbālè fê ândrê ró gārā cú gárá bê ngbũkpũ áríwá drí rīzò 'délé lôvólé drī là 'á. Á'dô â'dó'á kpá ítí òjílā dā gólíyī rī 'bá ámâ vó lôbélé rī 'bá yī drí, gólíyī â'dô 'è'á lizólé dūū ítí ìzátú.”

33 Yésū ngí íyī tì-vò òjílā tìlílí 'dī 'bá yī drí kpá úlì mǎnīgò āzâ 'bá yī sī òzò drílā ngílí 'dī 'bá yī kâtí. Gólā ngí úlì mǎnīgò 'dī 'bá yī tâ nīnī òjílā 'dī 'bá yī ká vó ró.

34 Gólā ngí tâ òjílā tìlílí 'dī 'bá yī drí cé úlì mǎnīgò sī cú ítí ìtò là yī lôfò ákó. Gõ'dá òzò gólíyī â'dô trá íyī drī sī tâ árí 'bá íyíkâ bê rī, drílā tâ 'dī 'bá yī ìtò là lôfòzò ndrī tâ árí 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí.

*Tā Yésū drí kǎgũmǎǎ ândrê êdrézó rí
(Mátáyò 8.23-27; Lúkǎ 8.22-25)*

35 Lǎnjátúlí bê kpá ítú rī 'dī sī, Yésū drí ngǎzó tâ átálé lǎjò'ba íyíkâ 'dī 'bá yī drí kī nī rī, “Nī 'dè mǎ ngá ró nílí ìmvú ândrê mbālè 'á'á tólá sī.”

36 Ítí, lǎjò'ba rī 'dī 'bá yī drí ngǎzó mbālè fílí kòlóngbò Yésū drí â'dózó 'á là 'dī 'á. 'Dī gólíyī áyè òjílā tìlílí 'dī 'bá yī trá ákpākā'dā 'á'á lé drī āzâ lésí rī 'á, drílíyī gòzó Yésū rī ájílí kòlóngbò sī 'á'á 'álá. 'Dī gõ'dá kòlóngbò āzâ 'bá yī kpá bê kpāá gólíyī vó.

37 Nīngá sī, Yésū yī òtírí rī ìmvú ândrê 'dī mbālè kòlóngbò sī rī, nyī ró, kǎgũmǎǎ drí ngǎzó vílí ònjí là ró. Drílā ìmvú drí ònjázó kpürú-kpürú kòlóngbò drí rīzò rú ikándálé ngǎâlò-ngǎâlò. Gõ'dá ìmvú drí fízó kòlóngbò 'á 'è'á kòlóngbò ícálé dūū.

38 'Dī Yésū bê rī'á â'dú kò'á volé lésí kòlóngbò rī 'dī 'á. Gólā 'bā íyī drí gá ngá drī-âdrī ká drī. Nīngá sī, lǎjò'ba gólákâ rī 'bá yī drí ânízó gólā rī òlólé kī nī rī, “Wáâwá, ìfí ícì 'bá, ní pá âmâ, tí nòtí nò ìmvú úfú âmâ trá ngbá cú ítí ní drí vò là úsú ákó. Ítí rī, âmâ tâ nǎjì ní drī kò, òzò mǎ òdrá trá rī yā? Ní ndrè lǎnò âmâ drí â'dózó 'á là nò kò yā?”

39 Ítí rī, Yésū drí ngǎzó tâ átálé kǎgũmǎǎ 'dī drí âdrézó tǐ. Gólā kī nī rī, “Kǎgũmǎǎ, ní âdrê tǐ. Ìmvú, ní âdrê.” Gõ'dá ítí kòrò kǎgũmǎǎ drí âdrézó, vò áyí drí vızó yī, kpá ìmvú drí âdrézó lēē.

40 Nīngá sī, Yésū drí ngǎzó tâ átálé lǎjò'ba íyíkâ drí kī nī rī, “Ānì úrī ró â'dô tāsī yā? Tā lēlē âníkâ má 'á rī â'dô drē cé fínyáwá ítí â'dô tāsī yā? Má â'dô ânì âtí'á gágá.”

41 Ítí rī, gõ'dá lǎjò'ba gólákâ drí ngǎzó rī'á gólā rī rólé kòrò, tǎlá gólā rī mbârākā tāsī. Nīngá sī, gólíyī drí tâ átázó íyī lǎfálé 'ásí kī nī rī, “Āgò rī nò íyíkâ cú rī'á mbârākā Ôvârí ká bê! Í'dí kǎgũmǎǎ gõ'dá ìmvú bê drí tâ gólákâ árízó nò!”

5

*Tā Yésū drí āgò línđrī ònjí yī drí òmbélé rí ìnjízó rí
(Mátáyò 8.28-34; Lúkǎ 8.26-39)*

1 Tā 'dī 'bá yī vósí, Yésū yī lǎjò'ba íyíkâ â'dó 'bá kòlóngbò 'á rī 'bá yī bê drí ngǎzó ìmvú ândrê zǐlì Gálíláyā rī mbālè 'á'á āzâ rī lésí. Drílíyī cǎzó vò tǎkó 'álá Gērǎgésā* rī 'álá.

* 5:1 5.1 Gērǎgésā Vò 'dī rú là āzâ kpá Gērásā gõ'dá Gádárā.

2 Drē gólīyī ōtírī rīi áfōlé kōlóngbō īyíkā 'ásī rī, drílīyī āgō āzā ūsúzó, líndrí ōnjí ābābā ká Sātánā vá lésī rī ōmbé gólá trá vūdrī. Āgō rī 'dī ngá trá rālē ūndú ró Yésū ngálá ūgī 'ásī cālē Yésū rī ūsúlī.

3-4 Gólá ānī trá rīlī ló'dé ūgī ró rī yī lāfálé 'á ākū ró. Ōjílā rī trá rī'á gólá rī ōmbélé nyārī yī sī āndālā dūū. Ā'dō kpálé ítí rī, ĩtú vósī cé, ōzō ōóōmbé gólá trá rī, gólá drī rīzó nyārī 'dī 'bá yī ōkílí tú tú vólé. Ítí rī, ícá gō'dá kō gólá rī ōmbézó, ā'dō kpálé ōmbélé nyārī sī rī. Ōjílā āzā 'bá yī mbārākā lá ícá kō gólá rī ātūzó.

5 Gólá rī trá lāmúlī ĩtú kára ngáčī gīrī ló'dé ūgī ró rī 'bá yī lāfálé sī gō'dá kpá kúnī lāfálé sī. Gólá rī kára rī'á ōtrélé gō'dá kpá rī'á íyī āđīlī kúnī mvá sī, tálā yī ūūsú ró lāzé bē. Īzā 'é gólá kó trá rōō.

6 Rú ūsū-ūsū āgō rī 'dī ká Yésū bē rī ā'dō trá nōtí. Gólá ndrē Yésū bē rī, drílā ngāzó nī'á Yésū ngálá. Gō'dá gólá cā bē Yésū ngálá rī, drílā ngāzó 'délé 'ā'í drīī Yésū āndrá rú'bá ló'bálé gólá drī.

7-8 Ítí, Yésū ndrē āgō rī 'dī bē rī, Yésū drī ngāzó tā átálé líndrí ōnjí ābābā ká gólá 'á 'dī drī kī nī rī, “Líndrí ōnjí, ní āfō vólé āgō nō 'ásī.” Gō'dá nīngá sī, āgō rī 'dī drī ngāzó trélé ūrū kī nī rī, “Yésū, Ōvārī āmbá rī mvá, ní lē ā'dō ngá 'í má drīgá sī yā? Má ló'bā rú'bá ní drī Ōvārī rī rú sī, ní íkpókpólō āmā kō'dáwá.”

9 Ítí, Yésū drī ngāzó gólá rī ĩjílī kī nī rī, “Ánī rú ā'dī ĩ'dī yā?” Gō'dá nīngá sī, āgō rī 'dī drī tā-drī 'dī lōgōzó Yésū drī kī nī rī, “Ámā rú Ō'bígó, tálā āmā rī'á dūū líndrí ōnjí bē.”

10 Nīngá sī, āgō rī 'dī drī rú'bá ló'bāzó rōō Yésū drī, tálā Yésū ōzó líndrí ōnjí 'dī 'bá yī lādró vólé 'bādrī 'dī 'ásī.

11-13 'Dīī rī, ngbíkpi ōtólō'bī 'bā ká bē rī'á īyī ānyī vō rī 'dī 'á zālō kútū-rī gólīyī rī'á ānyá'á lūtú gārā 'á. Gō'dá líndrí ōnjí āgō 'dī 'á 'dī 'bá yī drī ngāzó rú'bá ló'bálé Yésū drī kī nī rī, “Ní drō āmā fīlī ngbíkpi 'bā ká gólīyī rī 'bá īyī ānyálé nā yī 'á.” Ítí, Yésū drī tā lēzó drílīyī fīzó ngbíkpi 'dī 'bá yī 'á. Nīngá sī, líndrí ōnjí rī 'dī 'bá yī ndrī drī āfōzó āgō rī 'dī 'ásī nīlī īyī fīlī ngbíkpi 'bā ká 'á, ōzō Yésū drī lélé trá rī kátí. Gō'dá 'wāā ngbíkpi 'bā ká 'dī 'bá yī drī ngāzó rālē ālólē lūtú pá lá gólókō nā 'á zāā ló'délé ĩmvū 'álá, gō'dá drílīyī ĩmvúzó ōdrālē ndrī.

14 Nīngá sī, ngbíkpi 'dī 'bá yī lókí 'bá lá yī ndrélé bē īyī tā 'dī 'bá yī rī, drílīyī ngāzó rālē vólé tā lá ā'dálé ōjílā gólīyī 'bādrī 'dī ká ā'dó 'bá īyī ōmā 'ásī gō'dá kpá jāribā 'ásī rī 'bá yī drī. Tálā tā gólīyī drī ā'dálé 'dī tāsī rī, ōjílā dūū drī ngāzó ānīlī īyī tā rú 'é 'bá trá 'dī ndrélé.

15 Gō'dá gólīyī ācálé bē Yésū ngálá rī, drílīyī āgō líndrí ōnjí dūū drī ōmbélé trá gō'dá Yésū drī drólé trá 'dī ndrēzó, gólá trá gō'dá rī'á títí drī tándí sī, gō'dá kpá trá cú ítá bē yī rú. Gólīyī ndrē bē kī'á nī rī, líndrí ōnjí ābābā ká āfō īyī trá āgō rī 'dī 'ásī rī, drílīyī ā'dózó ndrī 'dó ūrī ró tákányī.

16 Tā 'dī vólé drī lá 'ásī, gólīyī líndrí ōnjí ndrē 'bá trá āfōrē 'á rī yī drī tā āgō 'dī 'é 'bá 'dī ngīzó ōjílā ūrúkā 'bá yī drī árílí. 'Dīī gólīyī ngī tā ngbíkpi 'é 'bá ló'délé ndrī ĩmvū 'á ōdrālē rī kpá trá ōjílā ūrúkā 'dī 'bá yī drī.

17 Nīngá sī, ōjílā 'dī 'bá yī drī rú'bá ló'bāzó Yésū rú, tálā Yésū āāyē ró 'bādrī īyíkā.

18 Bē trá ítí rī, Yésū yī drī ngāzó mbālē kōlóngbō 'á kpá ó'dí gólé ĩmvū āndrē ālólā 'dī drīī sī 'á'á 'álá. Gólá mbā bē kōlóngbō 'á rī, āgō líndrí ōnjí yī drī āfōzó trá 'álá sī 'dī drī ngāzó rú'bá ló'bálé Yésū rú kī nī rī, “Yésū, má lē nīlī ní bē.”

19 Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí gāzó dó. Gólâ kī āgô 'dī drí rī, “Dõvó ní ngá gólé ní drí 'bā 'álâ òjílâ áníkâ 'bā 'á rī yī ngálâ, ní ngí ró bê tâ Ôvârí drí 'èlé ní drí tãndí ró 'dī gólīyī drí. Ní ngí gólīyī drí, ní kī, Ôvârí ndrê ání ìzã 'ì, gõ'dá drílâ ání pãzó 'álâ sī.”

20 Nīngá sī, āgô rī 'dī drí ngāzó nīlī jārībā 'bādrī 'dī kâ mūdri rī 'bá yī 'ásī. Drílâ tâ Yésū drí 'èlé yī drí rī ngízó òjílâ drí. Gõ'dá òjílâ ndrī tâ 'dī ári 'bá rī tī lâ yī drí â'dízó ndrú tâ lârákô 'dī drí.

*Tã lârákô rī Yésū drí 'èlé rī 'bá yī
(Mātáyō 9.18-26; Lúkã 8.40-56)*

21 Tólâ sī, Yésū yī drí âmbāzó kólóngbõ sī āgólé ìmvú ândrê 'dī 'á'á lé drī ãtú drí firī 'álâ rī ãzã rī lésī. Gõ'dá gólīyī âcã bê ìmvú tī rī, òjílâ ìtílílí drí rú è'bézó Yésū lãgãtí.

22 Yésū yī bê drē âkpã ìmvú ândrê tī 'álâ rī, āgô ãzã rú lâ Yáirō drí âcázó. Gólâ jó tâ Ôvârí kâ ârī kâ vó lâ ndrê 'bá 'ì. Gólâ âcã bê gõ'dá drílâ Yésū rī ndrêzó rī, drílâ 'ã'ì tīzó vūdri gōzó drī âsölé Yésū ândrá.

23 Nīngá sī, drílâ rú 'bá lô'bāzó Yésū rú rōô kī nī rī, “Ámã mvá òkó mvá ró rī 'è trá ãnyī drálé. 'Dõvó ní ânī drī 'bálé drī lâ, tâlá gólâ òpã ró ngá bê. Ní pã gólâ, tâlá gólâ òzó drãã kô.”

24 Ítí rī, Yésū drí tâ-drī lëzó nīlī Yáirō bê.

Nīngá sī, Yésū yī òtirī rīlī nīlī Yáirō bê Yáirō drí 'bá 'álâ rī, òjílâ dūú drí ngāzó kpá 'dèlé gólīyī vósī. Gõ'dá nī'á ìyī lô'bé bê Yésū rú sī.

25 Nīngá sī, òkó ãzã nī áníkâ bê gólīyī bê nīngá. Ní rī'á cú ãrī bê lâsó'á ní rú sī pará ró.* Rú'bá rī 'dī rī trá rī'á gólâ rī 'èlé ndrô mūdri-drī-lâ-ngã-rī sī.

26 'Dī gólâ lâmvú trá kpīlī ójó ngálâ. Nīngá sī, ójó 'dī 'bá yī ìcã kô òkó 'dī 'bálé â'dólé tãndí ró. Tíkó ã'dô ró bê òkó rī 'dī 'bāzó â'dólé tãndí ró rī, gõ'dá rú'bá gólâ rú 'dī lãnjī ìyīngá ãtí 'álâ. Gõ'dá lâfã ìdíkô gólâ drīgá rī 'bá yī ndē rú trá ndrī ójó drí.

27-28 Gõ'dá òkó 'dī ári bê Yésū rī tâ rī, gõ'dá gólâ gō ndrélé bê Yésū rī, gólâ drí ngāzó 'dèlé kpã òjílâ ò'bí 'dī 'bá yī bê Yésū vósī. Gólâ ìsū ìyíkã yī drī rī kī nī rī, òzõ yī òdõ cé ítã tī Yésū kã 'dī ì'dí rī, ìyī rú'bá â'dô āgõ'á vō lâ 'á tãndí ró. Gõ'dá tólâ sī, gólâ drí ânīzó ítã Yésū kã dólé kíri ró.

29 Ítí rī, 'wãã ãrī rī 'bá lâsólé gólâ rú sī 'dī drí kízó vólé. Gõ'dá gólâ drí nīzó lâ kī nī rī, yī êdê rú trá ndrī dódó.

30 Gõ'dá nīngá sī, 'wãã Yésū ní drí nīzó lâ kī, mbârãkã áníkâ êdê òjílâ trá. Gõ'dá ìtí rī, ní drí âdrézó rú pīlī gbãã tâ ìjílí òjílâ ò'bí 'dī 'bá yī tī kī nī rī, “Ã'dí dõ ítã ámãkã kíri ró nī yã?”

31 Gõ'dá lâjó'bá gólãkã drí tâ-drī lôgõzó kī nī rī, “Ní ìjī tâ kī, ã'dí dõ ítã áníkã nī yã 'dī ã'dô tãsí yã? Ní ndrê áníkã òjílâ nô 'bá yī rī 'bá rī'á rú ìfílí ní rú nõ kô yã?”

32 Gõ'dá bê kpálé ìtí rī, Yésū drē zãã rī'á vō ndrê'á dīrī gbãã tâlá gólâ ítã ìyíkã dõ 'bá trá 'dī ùsúzó.

33 Nīngá sī, òkó ítã Yésū kã dõ 'bá trá 'dī drí ngāzó ânīlī Yésū ngálâ lèlê ró kpã kpã kpã ùrī bê, tâlá gólâ nī trá kī, ìyī rú'bá êdê rú trá. Ítí, drílâ ìyī âdãzó ãdrū Yésū ândrá gōzó ngálé tâ pãtī rī âtálé Yésū drí kī, “Má dõ ítã áníkã mã kíri ró.”

* 5:25 5.25 Lã'bí Yúdã yī kã vó ró rī, ìcã trá òkó 'dī drí rīzó élé ngá lâzé 'dī tãsí.

³⁴ Vó lâ sī, Yésū drí tā átázó kī nī rī, “Ámâ îzó, ní êdê rú trá tā lēlē áníkâ má 'á rī tāsī. Ní ngâ gólé 'bā 'álâ rú'ba' â'dí sī. Ní â'dô kô tā îsū-îsū ró rú'ba ní rú â'dó 'bá trá 'dī tāsī. Rú'ba áníkâ 'dī kī trá zāâ gbádú.”

³⁵ Gō'dá Yésū yī òtírī rīí úlí 'dī átálé òkó rī 'dī bē rī, òjílā ũrúkâ 'bá yī drí ngāzó âcálé Yáirō mvá lâ drí 'bālé ngá lâzé ró rī drí 'bā lésī vōrā bē Yáirō drí kī nī rī, “Yáirō, ánī mvá drā trá. Ní rī gō'dá līfī ícī 'bá rī òjílā ânīlí ní drí 'bā 'álâ kô.”

³⁶ Lé ítí rī, Yésū gā tā òjílā 'dī 'bá yī drí átálé Yáirō drí 'dī dó. Gō'dá gólâ kī Yáirō drí rī, “Ánī líndrī ò'bē kô ò. Ní rī tā lēlē sī Ôvārī 'á.”

³⁷ Tā 'dī vósī, Yésū lēē gō'dá òjílā ò'bī 'dī 'bá yī kô 'dēlé yí vósī nīlí Yáirō drí 'bā 'álâ. Lājó'ba gólâkâ lāfálé sī, cé Pétērō, gō'dá Yōwánī âdrúpī lâ Yákóbâ bē âjī òyī Yésū nī.

³⁸ Gō'dá nīngá sī, gólīyī òtírī âcá Yáirō drí 'bā 'álâ rī, vō trá bārábányá, gō'dá òjílā dūú trá 'dó áwó ngō'á rōô îzā ró, gō'dá lúlū ângbâ òyíkâ trá káwó-káwó.

³⁹ Nīngá sī, Yésū yī drí fīzó jó áwó kâ rī 'álâ, gō'dá Yésū drí tā átázó áwó ânjó 'bá drí âgô bē kī nī rī, “Nī rī rī'á áwó ngólé ngbálá-ngbálá nō â'dô tāsī yā? Nī rī rī'á tā gólâ bārábányá ró nōtí nō 'èlé â'dô tāsī yā? Mvā nō drāá kô. Gólâ rī íyīngá â'dú kô'á.”

⁴⁰ Nīngá sī, òjílā áwó 'á 'dī 'bá yī drí Yésū rī gūzó gbō gūgū.

Gō'dá nīngá sī, Yésū drí tā 'bāzó òjílā gólīyī jó ávō kâ rī 'álâ rī 'bá yī drí âfólé ívī 'álâ. Gō'dá drílâ ngāzó mvá 'dī ândré lâ yī, átá lâ bē gō'dá kpá lājó'ba íyíkâ nâ 'dī 'bá yī bē zīzó filí yí bē jó ávō 'bāzó ngbàngbá drīí 'dī 'álâ.

⁴¹ Gō'dá gólīyī âfī bē rī, Yésū drí ízámvá rī 'dī drī lâ rüzó. Gō'dá drílâ ngāzó tā átálé Ārāmáyā tī sī kī nī rī, *Tālītā gúmī*. Ítō lâ kī nī rī, “Ízámvá, ní ngâ ũrū.”

⁴²⁻⁴³ Ítí rī, 'wāâ ízámvá 'dī drí kôô ngāzó ũrū, gō'dá drílâ gōzó rī'á lâmúlí dīrī. Á'dô bē trá ítí rī, òjílâ kâkârà ndrī gólâ rī ndrē 'bá trá rī yī, tī lâ òyī drí â'dízó 'dó â'dī-â'dī ndrú. Gō'dá nīngá sī, Yésū drí tā 'bāzó gólīyī drí, tálâ gólīyī òzó tā 'dī pēē kô òjílâ drí âlólâ. Gō'dá gólâ drí kpá tā átázó kī, óòfē ngá nyānyā ízámvá rī 'dī drí nyālé. Ízá rī 'dī ndrô lâ trá rī'á mūdri-drī-lâ-ngâ-rī.

6

*Tā Nāzārētā lé 'bá drí Yésū rī gāzó dó rī
(Mātáyō 13.53-58; Lúkã 4.16-30)*

¹ Tólâ sī, Yésū yī drí ngāzó lājó'ba íyíkâ rī 'bá yī bē vō nā âyéle nīzó jārībâ Yésū rī līfī drí cīzó 'á lâ âgô ró rī 'álâ.

² Ítí, gō'dá kâyī rātāā 'ē kâ Ôvārī drí rī âcâ bē rī, Yésū drí ngāzó nīlí filí jó tā Ôvārī kâ ârī kâ rī 'álâ. Jó rī 'dī 'á tólâ rī, drílâ ngāzó rī'á òjílâ līfī ímbálé. Nīngá sī, òjílâ dūú gólīyī Yésū rī úlí ârī 'bá trá rī yī tī lâ yī drí â'dízó ndrú. Gō'dá gólīyī drí tā átázó kī nī rī, “Âgô rī gólâ nō ũsū íyíkâ tā nīnī ángí rī nō 'bá yī ángô lésī ró yā? Gō'dá gólâ rī 'bā 'bá kpá â'dólé cú mbārākâ bē rīzó tā lârákô 'èlé nō â'dô 'ásī yā?”

³ Gólâ â'dó kô cé òjílâ rī 'bá ngá êdélé fē 'ásī âmâ drí nīlí trá nō í'dī kô yā? Gólâ â'dó kô Mārīyā rī mvá ágó ró rī í'dī yā? Ítí rī, mǎ nī âdrúpī lâ yī trá. Gólīyī í'dī Yákóbâ, Yōsépâ, Yúdâ gō'dá kpá Sīmónâ. Gō'dá gólâ rī îzó yī â'dó kô âmá bē nōngá yā? Á'dô ícá'á gólâ drí tā ímbázó tā nīnī sī âmâ drí ángô tī yā?” Bē trá ítí rī, drílīyī Yésū rī gāzó dó līfī ímbá 'bá ró.

⁴ Nīngá sī, Yésū drí ngāzó tā-drī lôgōlé gólīyī drí úlī mǎnīgō sī kī nī rī, “Tā pǎtī-pǎtī ró, gō'dá cé ōjílā 'bǎdrī gólákā rī 'á rī 'bá yī ìnjī ìyī kō gólá rú. Ítí lâ 'dī ró, ānī ndrī 'dó 'bǎá lǎnjī má rú kō.”

⁵⁻⁶ Yésū rī tī drí ǎ'dízó, tǎlā ōjílā 'dī 'bá yī rī'á cú ítí tā lēlē ākó gólá 'á. Tā rī 'dī tāsī rī, ícá kō Yésū drí tā lārākō āmbá 'ēzó ìyī drí 'bǎdrī 'á tólā. Gólá 'bǎ drī trá cé ngá lǎzé 'bá ūrūkā 'bá yī drī, tǎlā gólīyī ǎ'dô ró bê tǎndí ró. 'Dī 'bá yī ngá Yésū drí 'élé vō gólá rī līfī drí cīzó āgō ró rī 'álá rī 'dī.

*Tā Yésū drí lǎjó'bá íyíkā mūdri-drī-lā-ngā-rī rī 'bá yī jōzó rī
(Mātáyō 10.5-15; Lúkǎ 9.1-6)*

Tólá sī, Yésū yī drí ngāzó nīlī lǎmú bê gbāa jǎrībǎ āzā 'bá yī 'ásī ōjílā līfī ìmbá bê.

⁷ Ítú āzā sī, Yésū drí ngāzó lǎjó'bá íyíkā mūdri-drī-lā-ngā-rī rī 'bá yī ǎzízó yí ngálá, yí jō ró gólīyī tī sú āzī ró rī rī nīlī tā âtī-âtī íyíkā pē bê ōjílā drí. Gólá fē mbārākā gólīyī drí línđrī ōnjí lǎdrózó 'dī sī lâ volé.

⁸ Yésū 'bǎ tā lǎjó'bá rī 'dī 'bá yī drí ǎcī gólīyíkā 'dī tōzó drī-drī ró. Gólá kī gólīyī drí rī, “Nī trō ngá nyānyā kō. Nī trō jōráā ítá 'bǎ kǎ kō, gō'dá nī trō lǎfǎ kpá kō. Nī trō cé pǎdrīgú mvá 'dī ānī drīgá.

⁹ Nī sō kǎ'bókā 'dī ānī pá. Gō'dá nī ākpǎ ítá kō zǎlō rī ānī rú.”

¹⁰ Nīngá sī, Yésū drí tā ǎtázó lǎjó'bá 'dī 'bá yī drí kī nī rī, “Jǎrībǎ ānī drí nīzó fī bê 'álá sī cé tīfī 'dī 'á rī, ōzō nī ōcǎ trá 'bǎ āzā 'á ūmú ró rī, nī rī ǎ'dú kōlé cé 'bǎ rī 'dī 'á té būúú kǎyī ānī drí jǎrībǎ rī 'dī ǎyézó rī tú.

¹¹ Nī ōcǎ trá vō ūrūkā 'bá yī ānī lǎgúzó 'á lâ sī kō rī 'á rī, gō'dá ōzō ōōgǎ trá dó úlī ānīkǎ ārīlī rī, nī rī kō 'á lâ tólá. Gō'dá ōzō nī ōngǎ trá nīlī 'á lâ 'ásī volé rī, nī yā ró tǎpílīndrī lâ volé ānī pá ágálé 'ásī. Nī 'é 'dī, āǎ'dǎ ró bê tā gólīyī rú lǎmbé ró kī nī rī, Ōvǎrī ǎ'dô lǎñō fē'á gólīyī drí.”

¹² Volé drī lâ 'ásī, lǎjó'bá 'dī 'bá yī drí ngāzó nīlī ìyī ōzō tā Yésū drí ǎtálé trá rī kǎtí. Gólīyī pē tā ōjílā drí kī nī rī, ōjílā āǎdī drī tā ōnjí ìyíkā 'ásī.

¹³ Gólīyī nī trá línđrī ōnjí lǎdró bê ōjílā 'ásī. Gō'dá gólīyī lôbē dō kpá trá ngá lǎzé 'bá ǎndrá-gǎ-sílī 'ásī rǎtǎá 'ē'ē sī gō'dá ngá lǎzé drí ndēzó gólīyī rú sī.

*Tā Ēródē drí tā Yésū drí 'élé rī ǎrízó rī
(Mātáyō 14.1-12; Lúkǎ 9.7-9)*

¹⁴ Kúmú ǎngí 'bǎdrī Gǎlīláyā kǎ rī rú lâ Ēródē ǎnītípā. Gólá ǎrī tā lārākō dūú Yésū drí 'élé 'dī 'bá yī trá ndrī, tǎlā Yésū rī rú līkú trá rōō. Gō'dá ōjílā ūrūkā 'bá yī ǎtā ìyī tā kī nī rī, “ǎ'dô Yōwǎnī bǎbātízī 'bá ró drǎ 'bá trá rī 'dī. Ítí rī, ó'ē gólá kpá trá līdrīlī ó'dí. Tǎlā 'dī, ngbǎāngbānō, gólá drí ǎ'dózó cú mbārākā āmbá ítí 'dī bê tā lārākō 'ēzó.”

¹⁵ ǎzā 'bá yī kī ìyíkā rī, “Yésū ǎ'dô tā ǎngū 'bá Ēlīyā 'dī. Ōvǎrī ǎǎjō gólá trá ūrú lésī, ōzō yí drí 'bǎlé rī kǎtí.”* Gō'dá āzā 'bá yī ǎtā ìyíkā kpá kī nī rī, “Gólá ǎ'dô cé tā ǎngū 'bá āzā 'í, ōzō tā ǎngū 'bá ǎ'dó 'bá trá ǎkú nǎ 'bá yí kǎtí.”

¹⁶ Gō'dá nīngá sī, kúmú ǎngí Ēródē ǎrī bê tā ōjílā drí rī'á ǎtálá, gō'dá kpá ìsūlā Yésū rī tā 'á rī, gólá rī nyānyā drí ngāzó tā ìsūlī cú nī kī nī rī, “Gólá 'dī Yōwǎnī má drí ōmbē lâ gǎlé trá njíyá volé rī 'dī. Gólá līdrī nō gō'dá kpá trá līdrī ōdrǎ 'ásī.”

Tā ódrí Yōwǎnī bǎbātízī 'bá ró rī fūzó rī

¹⁷⁻²⁰ Tā gólá ōdrǎ pá ǎsé 'bá Yōwǎnī drī rī 'dī nō. Sísí ōkó āzā rú lâ Ērōdíyā ǎ'dô trá Ēródē rī ǎdrúpī Fílīpō rī ōkó 'í. Gō'dá Ēródē ní drí ngāzó

* 6:15 6.15 Ēlīyā Nī zī 1 Kúmú kǎpītā 17.

ōkó rī 'dī drī lā izālé volé ánī âdrúpī Filīpō drīgá sī â'dólé nī rī gógó drī ōkó ró. Gō'dá Yōwánī ndrē tā 'dī bē rī, drílā ngāzó tā pélé Ēródē drī kī nī rī, “Â'dó kō tā mbī ró ní drī ánī âdrúpī rī ōkó rī trōzó â'dólé ní drī ōkó ró.” Tālā tā 'dī tāsī rī, ōkó rī gógó Ērōdíyā drī ngāzó tā ōmbélé ngóló yí 'á Yōwánī rú. Gólā lōndā pávó yí drī Yōwánī rī fūzó 'á lā sī rī kpī. Gō'dá ĩtí rī, Ēródē âyé gólā kō tā rī 'dī 'élé, tálā Ēródē rī gógó ĩnjī Yōwánī trá rōō. Gólā nī trá kī, Yōwánī ōjílā tándí mbī rī ĩ'dī Ôvârí rī ĩfī drī 'á. ĩtí rī, Ēródē rī ĩfī drī mbāzó Yōwánī drī Ērōdíyā drīgá sī. ĩ'dī Ēródē drī Yōwánī rī ōmbézó 'bālé gānimā 'á. Ēródē rī kpá zāâ nīlī úlī Ôvârí kâ Yōwánī drī rī'á ngīlā rī 'bá yī ârīlī gānimā 'álā. Úlī Yōwánī kâ 'dī â'dô kpálé gólā rī drī ĩjā'á rī, gólā rī kpá zāâ gólé ârīlā, tálā úlī rī 'dī 'bá yī rī'á tándí ró kōrō.

²¹ Gō'dá kâyī âzā sī, Ērōdíyā drī ngāzó lâtī úsúlī Yōwánī rī fūzó. Kâyī rī 'dī kâyī Ēródē rī tīzó 'á lā rī ĩ'dī. ĩtí, kâyī rī 'dī tú, Ēródē yī drī kâramā ândrē 'bāzó. Gō'dá Ēródē drī ngāzó tā âtílī ōjílā âmbâ-âmbâ kūmū íyíkâ zélé rī yí drī, drī-'bá âjú 'bū 'bá yí kâ gō'dá kpá 'dó ōjílā âmbâ-âmbâ Gālīláyā 'álā rī yí drī, tálā gólīyī ânī ró íyī kâramā rī 'dī nyālé yí ngálā.

²² Nīngá sī, kâramā rī 'dī tú rī, Ērōdíyā rī mvá ânjó ró rī drī ngāzó filī ândú tōlé lăvūlī gāřă. ĩtí rī, ândú tōtō gólākâ 'dī drī Ēródē yī ūmú íyíkâ rī 'bá yí bē 'bāzó â'dólé ndrī âyīkō ró lăvūlī kōrō. Tálā ândú ízámvá 'dī drī tōlé 'dī tāsī rī, Ēródē drī tā âtázó drílā kī nī rī, “Ōzō ní ĩjī mâ rī, má â'dô ngá ní drī lélé rī fē'á ní drī.”

²³ Gō'dá nīngá sī, Ēródē drī ngāzó tā âtálé lâtrírī ró kī nī rī, “Má â'dô ngá ní drī lélé rī fē'á ní drī. Ōzō ní ōlē rī, má â'dô 'bădrī ámakâ lâfálā nyī'á rī gōzó âzā rī fēlé ní drī.”

²⁴ Tólā sī, ízámvá 'dī drī ngāzó nīlī ândrē lā Ērōdíyā rī ĩjílī kī nī rī, “Má â'dô ngá ângô rī zī'á ĩ'dī Ēródē tī sī âfēlé má drī yā?” Gō'dá ândrē lā drī tā-drī lôgōzó drílā kī nī rī, “Ní âtâ Ēródē drī, gólā ōjō ōjílā nī'á Yōwánī bābātízī 'bá ró rī ōmbē lā gālē njíyá, ââtrō ró drī lā 'dī tábígá 'á âjílī ní drī, tálā má nī ró kī nī rī, gólā drā trá.”

²⁵ ĩtí rī, ízámvá 'dī drī ngāzó rālē 'wāâ'wâ pá drī kâ sī gólé Ēródē ngálā. Gō'dá drílā tā âtázó Ēródē drī kī nī rī, “Má lē úfū Yōwánī bābātízī 'bá ró rī, ōgâ ōmbē lā njíyá volé, ō'bâ ró drī lā 'dī tábígá 'á âtrōlé âjílī má drī nōlé.”

²⁶ Nīngá sī, Ēródē drī â'dózó tā ĩsū ró, tálā lâtrírī gólā drī ĩtrílī trá ízámvá 'dī drī rī tāsī. Ōzō gólā ōgâ dó tā ízámvá 'dī kâ lélé 'dī 'élé rī, ânyī â'dô gā'á gólā drī ūmú gólākâ 'dī 'bá yī ândrá.

²⁷ Gō'dá bē trá ĩtí rī, Ēródē drī gbō tā-drī lēzó ōōgâ ró Yōwánī rī ōmbē njíyá volé. Gō'dá Ēródē drī tā 'bāzó âjú 'bū 'bá íyíkâ âlô rī drī, ōnī ró bē Yōwánī rī drī âgálé âtrōlé âgōzó ĩ'dī bē lā. Gō'dá âjú 'bū 'bá Ēródē kâ 'dī drī ngāzó nīlī gānimā 'álā. Gólā câ bē tólā rī, drílā Yōwánī rī ōmbē gāzó njíyá volé.

²⁸ Nīngá sī, drílā ngāzó âgólé Yōwánī rī drī bē tábígá 'á âjílī fēlé ízámvá 'dī drī. Gō'dá gólā âcâ bē ĩ'dī bē lā rī, ízámvá 'dī drī ngāzó drī rī 'dī trōlé âjílī ândrē lā drī.

²⁹ Nīngá sī, tā ârí 'bá Yōwánī kâ rī 'bá yī ârī íyī tā 'dī bē ĩtí rī, drīlīyī ngāzó nīlī gānimā 'álā Yōwánī rī âvō âlī 'dī njílī nīzó ĩ'dī bē lā 'bālé 'bú 'á.

*Tā Yēsū drī ngá nyānyā fēzó ō'bí âmbá drī rī
(Mātáyō 14.13-21; Lúkă 9.10-17; Yōwánī 6.1-14)*

30 Tólâ sî, lâjô'ba Yésû kâ 'dî 'bá yî drí âgôzó iyî âçî iyíkâ tôle nâ 'ásî Yésû ngálâ. Gô'dá drílyî rîzó tâ rû 'ê 'bá âçî iyî drí tôle nâ 'bá yî 'ásî rî ngílí Yésû drí kpá 'dó ndrî tâ drílyî ìmbálé trá ôjílâ drí rî yî bê.

31 Ítú rî nâ 'bá yî sî, ôjílâ düû rî iyî trá ânílí kára Yésû rî ndrêlé. Ítí rî, ânî-ânî gô'dá ôjílâ 'dî 'bá yî kâ 'dî 'bâá Yésû yî kô ngá nyâlê dódó gô'dá kpá lôvólé tândí ró. Gô'dá tâ rî 'dî tāsî rî, Yésû drí tâ âtázó lâjô'ba iyíkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî ngâ, mã nî ró vò ôjílâ âkó rî ndâlê úsúlí, â'dô ró âmâ nyānyā drí lôvózó 'á lâ tākō."

32 Nîngá sî, drílyî ngázó filí kôlóngbô 'á, gôzó ìmvû ândrê 'dî drî lâ mbâzó nílí vò ôjílâ âkó rî 'álâ.

33 Gô'dá tólâ sî, ôjílâ düû ndrê iyî Yésû yî trá nîrî 'á kôlóngbô sî. Drílyî vò Yésû yî drí rîzó nílí 'álâ 'dî nîzó téké, gô'dá drílyî ngázó ndrî nílí 'wââ'wâ rû ê'bélê jârîbâ 'ásî ndrî. Nîngá sî, drílyî ngázó nílí 'wââ'wâ pá sî ìmvû ândrê 'dî tí 'álâ, gô'dá câlé vò ôjílâ âkó 'dî 'á sîsî Yésû yî drí sî.

34 Gô'dá nîngá sî, Yésû yî câ bê vò rî nâ 'á gôzó 'ê'á ârílí kôlóngbô 'ásî rî, drílyî ôjílâ ô'bí ndrêzó ê'bê rû iyî trá ngbâ'û Yésû rî têlé. Gô'dá Yésû ndrê gólíyî bê trá ítí rî, îzâ lâ yî drí gólâ rî 'êzó. Ôjílâ 'dî 'bá yî lèndrê iyî Yésû rî ìfî drî 'á ôzô kâbîlíkî â'dó 'bá iyî lôkí 'bá âkó rî kâtí. Nîngá sî, Yésû drí ngázó gólíyî ìmbálé tâ düû sî. Yésû â'dâ tâ trá gólíyî drí câlé búúú lânjátúlí 'á.

35 Nîngá sî, lânjátúlí âlô 'dî sî, lâjô'ba Yésû kâ rî 'bá yî drí ngázó ânílí Yésû rî gógó ngálâ tâ âtálé gólâ drí kî nî rî, "Nî ndrê drê, Kúmú, nõô ítú trá 'ê'á filí. Gô'dá ôjílâ âmâ 'dî 'bá yî trá iyî ndrî lôfó ró, gô'dá 'bâ kpá yû'dawá vò rî nõ 'á gólíyî drí ngá nyānyā úsúzó.

36 Nî ícâ drê gólíyî âyéle, tâlá ônî ró iyî bê ngá nyānyā ndâlê gílí iyî drí nyâlê vò mvá âzâ 'bá yî ôjílâ bê rî 'á."

37 Gô'dá nîngá sî, Yésû drí tâ lôgôzó lâjô'ba iyíkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Ânî rî gógó, nî fê ngá nyānyā ôjílâ rî 'dî 'bá yî drí nyâlê kê." Nîngá sî, lâjô'ba 'dî 'bá yî drí ngázó tâ îjílí kî nî rî, "Mã â'dô 'ê'á lâ ângô tí ró yâ? Ngá 'dî lē iyíkâ cú lâfâ âmâ ngá nyānyā ndrô âlô rî kâ gîzó í'dî düû ícálê fêlé ôjílâ rî nõ 'bá yî drí ndrî."

38 Gô'dá nîngá sî, Yésû drí lâjô'ba iyíkâ 'dî 'bá yî îjízó kî nî rî, "Âmbâtâ ânî drígá ô'bí 'dî 'bá yî bê tāsî yâ? Nî ngâ drê ndrêlá." Ítí, lâjô'ba 'dî 'bá yî drí ngázó nílí ngá nyānyā ndrêlé ô'bí 'dî 'bá yî drígá sî. Gô'dá gólíyî úsú âmâbâtâ cé nî gô'dá ì'bî mvá bê rî. Nîngá sî, lâjô'ba 'dî 'bá yî drí gôzó ngá nyānyā 'dî bê â'dalé Yésû drí.

39 Vò 'dî 'á tólâ rî, ômâ ârú dîrî bê rî'á ìnyákú drî kpâákú. Nîngá sî, Yésû drí tâ âtázó lâjô'ba iyíkâ 'dî 'bá yî drí, tâlá gólíyî ôlônî ró ô'bí 'dî 'bá yî lâfálê lâ rílí ômâ ârú 'dî drî vò 'ásî tû tû ngíngî.

40 Ítí, ô'bí 'dî 'bá yî drí rîzó iyî vûdrî vò 'ásî tû tû. 'Dî rî, ôjílâ ûrûkâ 'bá yî vò âlô 'á kámá-âlô gô'dá âzâ 'bá yî rî'á nyâ'dî-rî-drî-lâ-ngâ-mûdrî.

41 Nîngá sî, Yésû drí âmâbâtâ nî gô'dá ì'bî rî 'dî bê âtrôzó. Drílâ vò ndrêzó 'bûú 'álâ, gô'dá drílâ âwô-ítí 'êzó Ôvârí drí tâlá ngá nyānyā 'dî tāsî. Nîngá sî, drílâ âmâbâtâ 'dî 'bá yî 'â lâ úpízó ônyí ró. Gô'dá drílâ fêzó lâ lâjô'ba iyíkâ 'dî 'bá yî drígá sî, tâlá gólíyî ôlânjî ró ndrî ô'bí 'dî 'bá yî drí nyâlê. Gólâ 'ê ì'bî rî 'dî 'bá yî kpá té ôzô drílâ âmâbâtâ 'êrê kâtí lânjílí ô'bí 'dî 'bá yî drí.

42 Ítí rî, ô'bí 'dî 'bá yî drí ngá nyāzó düûdû. Ngá nyānyā drí gólíyî pèzó.

⁴³ Vólé drī lâ 'ásī, lājó'ba 'dī 'bá yī drí ngāzó ngá nyānyā ǎmbúkū lâkí 'bá trá rī 'bá yī è'béle. Ítí rī, ngá nyānyā ǎmbúkū gólīyī drí è'béle 'dī ícā trá cú ívō múdrī-drī-lâ-ngâ-rī 'ásī dūūdū.

⁴⁴ Gō'dá āgō ndrī ngá 'dī nyā 'bá trá rī yī rī'á kútū-njī. 'Dī rī, ólāá ōkó kō 'dīyímvá bē.

*Tā Yēsū drī lāmúzó līmvū drī sī rī
(Mātáyō 14.22-33; Yōwánī 6.15-21)*

⁴⁵ Nīngá sī, Yēsū drí ngāzó tā átálé lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī drí, tálā gólīyī ōmbā ró 'wāā kōlóngbō 'á, ā'dō ró bē gólīyī drí lāvūzó ǎtí 'álā jārībā zīlī Bētāsédā rī 'álā gólé līmvū āndrē 'dī 'á'á lé drílā ítú drí fīrī 'álā ró rī lésī. Gō'dá gólā rī gógó ā'dō íyíkā lâkí'á tākō, tálā ō'bí 'dī 'bá yī jólé gólé 'bā 'álā. Nīngá sī, lājó'ba 'dī 'bá yī drí tā Yēsū drí átálé 'dī 'ézó té ítí.

⁴⁶ Gō'dá ō'bí 'dī 'bá yī lāvūlī bē trá gólé íyī drí 'bā 'ásī rī, Yēsū drí ngāzó nī'á mbālē úní drī 'álā rātāā 'elé Ōvārī drí.

⁴⁷ Vó lâ sī, vō drí ǎnírī 'á 'dī, kōlóngbō tībē lājó'ba bē yī 'á 'dī trá līmvū āndrē ító 'á 'á. 'Dī Yēsū rī gógó íyíkā élēwálā līmvū āndrē gārā drī ǎzā rī lésī úní drī 'álā.

⁴⁸ Gō'dá nīngá sī, kǎgūmǎǎ āndrē drí ngāzó rī'á ǎsīlī rī rī rī līmvū āndrē drī sī. Bē trá ítí rī, lājó'ba 'dī 'bá yī drí lāñō āndrē úsúzó kōlóngbō 'dī zērē 'á volé kǎgūmǎǎ 'dī drí sī. Gólīyī újū kpī kōlóngbō 'dī zélé sīsī 'álā ró fē sī. Gō'dá Yēsū ndrē bē rī, lājó'ba íyíkā trá lāñō āndrē 'á. Ítú-pá sū ngá drí ǎwúrī sī, drílā gōzó ngālē nī'á līmvū āndrē 'dī tī 'álā. Tólā gólā drí ngāzó rī'á nīlī līmvū drī sī, nī'á lājó'ba íyíkā kōlóngbō 'á 'dī 'bá yī ngálā.

⁴⁹ Gō'dá lājó'ba 'dī 'bá yī ndrē gólā bē rī'á ǎnī'á līmvū drī sī íyī ngálā rī, drīlīyī ngāzó trélé úrū kí nī rī, “Wúúwú, nī ndrē drē ngá 'bā 'bá ǎnī'á nā, ǎvō línđrī 'í, rī'á ǎnī'á nā.”

⁵⁰ Gō'dá gólīyī ndrē gólā bē ítí lâ 'dī ró rī, línđrī lâ yī drí lô'bézó dī ūrī drí.

Ítí rī, kôro Yēsū drí ngāzó tā átálé gólīyī drí kí nī rī, “Nī ā'dō kō ūrī ró. Nī ǎtū ǎnī fīlī, nōo mā rī gógó Yēsū í'dī.”

⁵¹ Vó lâ 'ásī, drílā ngāzó mbālē fīlī kōlóngbō 'álā gólīyī bē. Gō'dá kôro ílī āndrē 'dī drí ǎdrézó. Nīngá sī, lājó'ba 'dī 'bá yī tī lâ íyī drí ǎdízó, gō'dá sī-'balé drí rīzó kǎ'dā. Tā ǎsū gólīyíkā kí, “‘Á! Nōtí nō ā'dō tā 'í yā?”

⁵² Gólīyī tī ǎ'dī trá, tálā mbārākā Yēsū drí ǎmbātā njī fēzó ō'bí drí rī, tā lâ fī gólīyī drī kō.

*Tā Gēnēsārētē 'álā rī tāsī
(Mātáyō 14.34-36)*

⁵³ Tólā sī, Yēsū yī drí līmvū āndrē 'dī drī lâ mbāzó kōlóngbō sī, gōzó cālē 'bǎdrī zīlī Gēnēsārētē rī 'álā. Gō'dá mbā íyī līmvū āndrē 'dī bē rī, drīlīyī ngāzó kōlóngbō 'dī sélé ōmbélé gǎ līmvū tī.

⁵⁴ Gō'dá nīngá sī, gólīyī ōtírī kōlóngbō 'dī áyé rī, ōjílā tólā nā, drīlīyī kôro Yēsū rī nīzó.

⁵⁵ Gō'dá nīngá sī, drīlīyī ngāzó lâ'búlī nīlī 'wāā'wā íyī drí 'bā 'ásī tā pélé ōjílā drí ndrī kí, Yēsū ǎcā trá. Gō'dá 'bǎdrī 'dī 'ásī ndrī, ōjílā drí ngāzó ngá lāzé 'bá íyíkā ǎnjīlī gbārākā sī ǎnīzó ǎjílā íyī Yēsū ngálā.

⁵⁶ Jārībā 'ásī gō'dá kpá 'bǎdrī 'ásī ndrī, ōzō Yēsū ǎácā trá rī, órī ngá lāzé 'bá ǎtrólé ǎjílī vō rīzó ngá lāvīlī rī 'á. Tólā rī, ngá lāzé 'bá rī íyī rú'bá lô'bālē Yēsū drí kí nī rī, “‘Dōvó mā dō cé ítá tī ǎnīkā í'dī, tálā mā ngá ró ngá lāzé 'ásī.” Gō'dá ngá lāzé 'bá ndrī kǎkǎrǎ ítá tī Yēsū ká sōlé rī dō 'bá trá rī drí ngāzó ngá lāzé 'ásī ā'dólé ndīndī.

7

*Tā Yésū drí átálé lã'bí Yúdã yí kâ tãsi rí
(Mātáyō 15.1-9)*

¹ Itú āzâ sī, Pãrúsī Yērōsālēmã lé 'bá ró rí 'bá yí drí ânizó Yésū ngálá gólíyí tã lã'bí kâ ìmbá 'bá āzâ 'bá yí bê.*

² Gólíyí ndrê tã ári 'bá Yésū kâ āzâ 'bá yí trá ngá nyānyā nyã'á ìyí cú ìtí ìyí drí jī ákó tãndí ró bũúú drí kúlúgúsú 'ásí. Â'dô lã'bí gólíyíkâ vó ró rí, gólíyí drí drê 'dó ìndí ró.

³ Nī ndrê trá Pãrúsī yí gō'dá òjílã òrī Yúdã yí kâ āzâ 'bá yí bê drê zãã ndrī lã'bí ìyí á'biyá yí kâ 'dã'á. Lã'bí 'dī â'dâ gólíyí drí lãtí mbìmbì 'í gólíyí drí ìyí drí jízó drê àkpākã'dã sísí ngá nyānyā nyã ákó rí ì'dí.

⁴ Gō'dá kpá òzō Pãrúsī 'dī 'bá yí ògí ngá nyālé rí yí trá rí, gólíyí jī zālô sísí drê gólíyí drí nyã ákó lâ. Lã'bí gólíyíkâ 'dī â'dâ gólíyí drí kpá lãtí tãndí ngá āzâ 'bá yí ngá nyānyā tãsi òzō ìgã yí, límvo yí, sãáni yí, gō'dá kpá kōjōronī yí tí rí jījī â'dólé ngbángbá ìndí ákó rí tãsi, tãlá Ôvãrí òzó ìyí ndrêê ìndí 'bá ró kô.

⁵ Tãlá lã'bí àmbá 'dī 'bá yí tãsi rí, Pãrúsī 'dī 'bá yí gō'dá gólíyí tã lã'bí kâ ìmbá 'bá 'dī 'bá yí bê drí ngãzó Yésū rí ìjílí kī nī rí, “Tã ári 'bá ànikã 'dī 'bá yí 'dá ìyí lã'bí àmã á'biyá yí kâ lópélé àmã drí rí kô â'dô tãsi yã? Gólíyí jī ìyí drí kô bũúú drí kúlúgúsú 'ásí drê àkpākã'dã ngá nyã ákó. Òzō gólíyí ònyã ngá trá rí, gólíyí drí â'dó kô ngbángbá lã'bí àmãkã rí vó ró.”

⁶ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí tã 'dī drí lâ lògōzó kī nī rí, “Àni rí'á àndòtò kãtí drí bê rí Ôvãrí rí tãsi. Tã àngũ 'bá Ìsáyã ìgí tã pãtĩ trá àni tãsi àkú ró kī nī rí,

‘Òjílã nô 'bá yí ìnjī ìyí mã cú ìtí ìyí tì sī,
gō'dá gólíyí 'bãá àmã lòvo kô ìyí pìpìsílí 'á.

⁷ Gólíyí ìnjī ìyí mã cú ìtí tì sī,

tãlá tã drílíyí rí'á ìmbálã rí 'bá yí â'dó kô mã Ôvãrí ngá lésí.

Tã drílíyí rí'á ìmbálã 'dī 'bá yí rí'á cé lã'bí òjílã mvã kã 'í.’

Ìsáyã 29.13

⁸ Nī àyê tã Ôvãrí drí 'bãlé rí yí trá volé gō'dá nī rí trá cé ànīngá lã'bí òjílã mvã kã â'dalé ì'dí.”

⁹ Nīngá sī, Yésū àtã úlí āzã kpá gólíyí drí kī nī rí, “Pãtĩ nī ìsũ ànikã bê rí, 'dī ì'â'dô rí'á tã tãndí 'í yã? Gō'dá àni drí rízó tã Ôvãrí drí 'bãlé rí gãlé dó, gōzó rílí lã'bí àni nyãányã kã rí 'bá yí 'dãlé ì'dí.

¹⁰ Músã kī nī rí,

‘Ní ìnjī àni átã àni àndrê bê.’

Àfō-àfō 20.12

Gō'dá ‘Òzō òjílã āzã àtã úlí ònjí trá átã lâ rú ngãtã àndrê lâ rú yã rí, àâ'dô gólã rí fũ'á volé.’

Àfō-àfō 21.17

¹¹ 'Dī tã Ôvãrí drí átálé trá rí ì'dí. Gō'dá nī ró úlí rí 'dī kô, tãlá lã'bí ànikã zílí *Kōrōbãní* 'dī tãsi.* Â'dô lã'bí Kōrōbãní kã vó ró rí, òjílã āzã àtã tã trá nõtí, ‘Ngã nô 'bá yí ndrī Ôvãrí kã ì'dí.’ Gō'dá 'dī vósí rí, tã 'bã'bã gólákã Ôvãrí drí rí tãsi, ìcã kô drílã ngã 'dī 'bá yí fêlé ìyí átã yí drí ìyí àndrê bê.

* **7:1 7.1 Lã'bí ìmbá 'bá** 'Dī kpá Pãrúsī yí lãfálé 'ásí. * **7:11 7.11 Kōrōbãní** Tã ìfí lâ kī, ngã fêfê.

12 Lã'bí rî 'dĩ tāsī, ānī Pārúsī, nī āyē gólīyī lã'bí Kōrōbánī kã 'dã 'bã 'dĩ 'bã yī kō ngá āzākã 'ēlé iyī átã yī drī iyī āndrē yī bē, tãlã ngá iyīkã ndrī â'dô trá Ôvãrí kã.

13 Lã'bí rî ānī drī rī'ã lōpélã ãtīlī ãtīlī ānī ózōwã yī drī 'dĩ 'bã yī 'ē úlī Ôvãrí drī 'bãlã trá rī â'dólé āyō ró ífī ākó. Gō'dã nī rī kpã trá tã ányã āzã 'bã yī ãmbálé òzō 'dĩ kãtí."

*Tã rī 'bã òjilã ìzãlé pãtī rō Ôvãrí rī līfī drī 'ã rī tãsī
(Mātáyō 15.10-20)*

14 Nīngã sī, Yēsũ drī ngãzō òjilã ãzīlī dũũ ānīlī úlī iyīkã ārīlī. Gólã kī gólīyī drī rī, "Ānī ndrī, nī ārī úlī ámakã nõ 'bã yī òfī ró ānī drīlī.

15 Ngã rī 'bã òjilã ìzãlé Ôvãrí rī līfī drī 'ã rī iyīkã ã'dô 'î yã? Ā'dó kō ngá gólã fī 'bã òjilã 'ã kōrō sī-'bãlé 'ásī rī 'dĩ, iyīngã ngá gólã rī'ã lãpīlã zãã pīpīsīlī 'ã rī 'dĩ.

16 Ītī rī, ānī cú bī bē yã? 'Dōvó nī ārī úlī ámakã nõ 'bã yī ndrī."

17 Nīngã sī, Yēsũ yī drī ngãzō tã ārī 'bã iyīkã rī 'bã yī bē ò'bī dũũ 'dĩ 'bã yī āyélé ngãzō fīlī jó 'álã. Jó 'dĩ 'ã tólã rī, tã ārī 'bã Yēsũ kã 'dĩ 'bã yī drī ngãzō Yēsũ rī ìjīlī úlī mǎnīgō tã òjilã ìzã 'bã rī kã ìtō lã lófólé iyī drī.

18 Nīngã sī, Yēsũ drī ngãzō drī-mbīlī sōlé gólīyī līfī úlī âtã-âtã sī kī, "Tã nô fī drē zãã ānī drīlī kō yã? Nyãsã gólã ānī drī nyãlé rī ìzãã ānī kō,

19 tãlã nyãsã rī gógó 'dĩ lãpī rũ ānī pīpīsīlī 'ã kō. Nyãsã rī 'dĩ fī rīlī òjilã fīlī 'ã, gō'dã drīlã lã'búzó rũ'bã 'ásī." Úlī nõ 'bã yī sī, Yēsũ â'dã tã 'î kī nī rī, ngá òjilã drī rī'ã nyãlã rī 'bã yī ndrī tãndī rō Ôvãrí rī līfī drī 'ã.

20 Nīngã sī, Yēsũ drī tã rī 'bã òjilã ìzãlé rī 'bã yī lófōzō nõtī, "Tã ìsũ-ìsũ ònjī òjilã kã 'alé lésī ró rī 'dĩ rī 'bã gólã rī ìzãlé rī.

21-22 Tã ònjī 'dĩ 'bã yī ndrī āfī tã ìsũ-ìsũ ònjī òjilã kã rī 'ásī, òkó zīzī, āgō ndãndã, úgũ, òjilã fũfũ, āvē, ngá òjilã kã lówó lã 'bã'bã, tã ònjī 'ē'ē āzī-āzī drī, ādômã, tã ònjī lówó tã ònjī 'ezó, òjilã ndrīndrī, òjilã 'dã'dã, áru-áruwã, tã òfō 'ē'ē.

23 Tã ònjī 'dĩ 'bã yī ndrī 'dó rī āfólé òjilã 'ásī. Gō'dã tã rī 'dĩ 'bã yī 'dĩ rī 'bã òjilã ìzãlé rī."

*Tã Yēsũ drī òkó ātrã āzã pãzō tã lēlē òkó rī 'dĩ kã tãsī rī
(Mātáyō 15.21-28)*

24 Tólã sī, Yēsũ drī ngãzō nīlī 'bãdrī ānyī jãrībã zīlī Tírã rī lãgátī rī 'álã. Gō'dã gólã câ bē tólã rī, drīlã fīzō jó āzã 'ã kīrī rīlī tī òjilã drī sī, tãlã gólã lēé kō òjilã drī vō yī drī rīzō 'ã lã rī nīlī. Tãkō gólã lãpī rũ bē kpálé òjilã drī sī rī, òjilã ùsũ gólã rī vō trá.

25-26 Gō'dã vō rī 'dĩ 'ã rī, òkó ātrã āzã bē rī'ã 'bãsúru Gīrīkī kã 'ásī. Útī gólã trá vō zīlī Sírīyã rī 'álã rī. Òkó rī 'dĩ cú mvã ānjó bē, līndrī ònjī rī trá òmbélã. Nīngã sī, òkó rī 'dĩ drī tã ārízó kī nī rī, Yēsũ ácã trá. Drīlã ānīzō kōrō iyī ādãlé ādrũ ñnyákú drīlī Yēsũ āndrã rũ'bã lô'bã-lô'bã sī Yēsũ drī kī nī rī, gólã òlófō līndrī ònjī nã volé iyī mvã ānjó ró nã 'ásī.

27 Gō'dã Yēsũ drī ngãzō tã-drī lógólé drīlã úlī mǎnīgō sī kī nī rī, "Nī āyē má fē ró ngá nyãnyã sīsī ámã mvã yī nyãnyã rī yī drī. Ā'dó kō rī'ã mbī ngá nyãnyã 'dīyímvã sīlī sī rī ātrōzō volé fēlé ānī òké drī nyãlé."*

28 Nīngã sī, òkó rī 'dĩ drī tã-drī lógōzō Yēsũ drī kī nī rī, "Kúmú, òzō ã'dô kpálé ìtī rī, 'dĩ rī'ã úlī mbī 'î, gō'dã òké gólīyī vũ 'bã tãrãbízã zélé rī ìcã iyī kpã trá ngá nyãnyã lô'dé 'bã 'dīyímvã drīgã sī rī nyãlé."

* 7:27 7.27 'Dīyímvã nõ 'bã yī gólīyī 'bãsúru Yúdã yī kã rī 'dĩ. Òjilã Yúdã yī kã ndrē òjilã ātrã òzō òké kãtí.

29 Nīngá sī, úlí òkó 'dī kâ lôgôlé 'dī drí sūzó Yésū bílí takányī. Gõ'dá Yésū drí ngāzó tã âtalé òkó 'dī drí kī nī rī, “Tãlã úlí ní drí âtalé trá 'dī tãsí rī, línđrī ònjí nã ódrô trá volé ánî mvá ãnjó nã 'ásī. 'Dôvó ní ngâ gôlé 'bã 'álã gólã rī ndrêlé.”

30 Tólã sī, òkó 'dī drí ngāzó gôlé 'bã 'álã. Drílã íyî mvá ãnjó 'dī úsúzó âyí'á gbārākã drī. Tã pãtī ró, línđrī ònjí 'dī fô trá gólã 'ásí volé.

Tã Yésū drí ãgô bí-'bálé ãkó rī pãzó rī

31 Tólã sī, Yésū drí ngāzó nīlí kôrô vō ãnyī Tírã rú rī 'ásī. Gólã nī lâvũlí 'dī kôrô jãrībã zīlí Sīdónã rī rú sī. Nīngá sī, drílã nīzó lâmúlí đírí Ìmvú ândrê zīlí Gálílâyã rī rú sī búúú drílã cãzó 'bãđrī gólã jãrībã bê múđrī rī 'á rī 'álã.

32 Tólã rī, òjílã drí ngāzó ãgô ãzã bí-'bálé ãkó rī âtrôlé ãjílí Yésū ngálã, gólã òpã ró ãgô rī 'dī drí 'bã'bã sī đrī lâ. ãgô rī gógó 'dī ícã kpã kô úlí âtalé kpīyã-kpīyã ró.

33 Nīngá sī, Yésū drí ãgô 'dī âtrôzó élêwálã òjílã dũú 'dī 'bã yī lâfálé 'ásī. Drílã ngāzó íyî đrī-mvã sôlé ãgô rī 'dī bí-'bálé lâ 'á. Nīngá sī, Yésū drí tũ wũzó íyî đrī-mvã 'á, gõ'dá drílã bêzó lâ ãgô 'dī lândrã lâ 'á.

34 Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí vō ndrêzó úrú 'álã 'bũú 'álã. Nīngá sī, drílã lôvózó kêfêê mbárākã úsúzó ngã pãpã 'êzó ĩ'dí sī lâ. Gólã âtã tã trá íyî tī sī ãgô 'dī bí-'bálé lâ tãsí gólã rī lândrã bê kī nī rī, *Éfãtã*. Ĩtô lâ kī, “ ‘Nī nģī rũ” ’

35 Ĩtí rī, ãgô 'dī bí-'bálé lâ drí rũ nģızó, drílã tã ârízó. Gõ'dá kpã lândrã lâ drí rũ ĩnjízó úlí âtalé ngbãlã-ngbãlã dódó.

36 Vó lâ sī, Yésū drí ãgô 'dī âtrôzó lôgôlé volé òjílã dũú 'dī 'bã yī válã. Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí tã 'bãzó gólíyī drí ngbílí-ngbílí kī nī rī, “Nī pē tã lârákô nō tã lâ kô òjílã ãzã drí ãlôwálã.” Gõ'dá bê kpálé ĩtí rī, òjílã 'dī 'bã yī ârí íyî úlí Yésū kã 'dī kô. Gõ'dá drílíyī ngāzó nīlí tã lâ pē bê òjílã drí ãkí ãkó. 'Đī Yésū íyíkã zãã rī'á tã pē'á òjílã drí, tãlã gólíyī òzó tã tã lârákô 'dī kã 'bãã lâ'bulí fãã. Gõ'dá gólíyī ĩyīngã gbō zãã tã 'dī lôpé'á òjílã ãzã 'bã yī drí ãtī 'álã, tãlã tã rī 'dī òlã'bú ró bê òjílã drí ârílí ndrī kãkãrã.

37 Ĩtí rī, gólíyī tã rī 'dī ârí 'bã trá rī yī, tī lâ yī drí ã'dízó ndrúndrú. Gõ'dá nīngá sī, drílíyī tã âtázó Yésū rī tãsí kī nī rī, “Gólã 'ê tã trá ndrī dódó. Tã gólãkã 'dī tã ãngí 'í. Gõ'dá gólã êdê ãgô bí-'bálé ãkó 'dī trá tã ârílí, gõ'dá gólã êdê ãgô ùđũrúđú ró rī kpã trá úlí âtalé kpīyã-kpīyã dódó.”

8

*Tã Yésū drí ngã nyãnyã fêzó kpã ó'dí òjílã dũú drí rī
(Mátáyō 15.32-39)*

1 Ĩtú ãzã sī, òjílã tīlílí ãzã 'bã yī drí ngāzó íyî ê'bélé 'dêlé Yésū vó. Gólíyī 'ê trá Yésū yī bê kãyī nã. Gõ'dá nīngá sī rī, ngã nyãnyã gólíyíkã ndê rũ trá. Tã rī 'dī tãsí rī, Yésū ní drí ngāzó lâjô'bã ánikã rī 'bã yī ãzilí ní ngálã, gõ'dá ní drí tã âtázó gólíyī drí kī nī rī,

2 “Mã rī'á ĩzã ró òjílã tīlílí nō 'bã yī tãsí. Mã rī trá gólíyī bê kãyī nã, gõ'dá ngbãangbãno rī, gólíyī trá cú ĩtí ngã ãzã ãkó íyî đrīgã nyãlé.

3 Òzô má òjô gólíyī nīlí gôlé íyî drí 'bã 'ásí cú ĩtí ngã nyãnyã fê ãkó sísí gólíyī drí rī, gólíyī Ìfí â'dô ãnı'á lâtı 'á lôfó drí sī, tãlã gólíyī ãzã 'bã yī ânı íyî trá vō jêjê 'ásí.”

4 Nīngá sī, lâjô'bã gólãkã rī 'bã yī drí ngāzó úlí 'dī đrī lâ lôgôlé gólã drí kī nī rī, “Nôô rī'á vō ngbãngbã 'ã'í 'í 'bã ãzãkã ãkó. Gõ'dá trá ĩtí rī, mã

â'dô îcá'á trá ngá nyānyā úsúlí vō rî nō 'á fēlé ōjílā rî tǐlǐlǐ ró nō 'bá yí drí yā?"

⁵ Bê trá ítí rî, Yésū drí ngāzó lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí ìjǐlǐ kī nī rî, "Ānī ndrī 'dó ōjílā 'dī 'bá yí bê rî, āmbātā bê ānī drīgá tǎsǐ yā?" Gō'dá lājó'bá drí tǎ-drī lôgōzó Yésū drí kī nī rî, "Bê rī'á nǐ-drī-lâ-rī."

⁶ Ítí rî, Yésū drí ngāzó tǎ âtalé ōjílā tǐlǐlǐ 'dī 'bá yí drí kī, gólǐyí ōrī vūdrí. Vó lâ sī rî, drílâ ngāzó āmbātā nǐ-drī-lâ-rī 'dī 'bá yí âtrōlé. Drílâ gōzó āwō-ítí 'ēlé Ôvârí drí tǎ lâ sī. Nīngá sī, drílâ āmbātā 'dī 'bá yí 'â lâ úpǐzó gōzó trōlá fēlé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí drí lânjǐlǐ ōjílā tǐlǐlǐ 'dī 'bá yí drí. Gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yí drí 'ēzó lâ té gólâ drí âtalé rî kâtí.

⁷ Dī rî, ì'bì ōnyí kpá bê cé dǎ ítí. Nīngá sī, Yésū drí ngāzó âtrōlá, gō'dá drílâ āwō-ítí 'ēzó kpá Ôvârí drí tǎ lâ sī, gōzó tǎ âtalé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí drí, ōtrō ró ìyí kpá ì'bì ōnyí 'dī 'bá yí lânjǐlǐ ōjílā tǐlǐlǐ 'dī 'bá yí drí.

⁸ Gō'dá nīngá sī, ōjílā 'dī 'bá yí drí ngá nyāzó dūūdū. Gō'dá ngá nyānyā 'dī volé drī lâ 'ásī rî, lājó'bá drí āmbātā āmbúkū ì'bì yí bê lâkí 'bá 'dī ú'dúzó lô'bálé dūūdū ívō āmbá āmbá zālō nǐ-drī-lâ-rī rî 'bá yí 'ásī.

⁹ Āgō ngá nyānyā rî 'dī nyā 'bá rî yí olā gólǐyí rī'á kútū-sū. 'Dī rî, olāā ōkó kō 'dīyímvá bê. Tǎ rî 'dī vósī, Yésū drí ngāzó ōjílā 'dī 'bá yí jōlé volé.

¹⁰ Nīngá sī, kôrô Yésū yí drí nīzó mbálé kōlóngbō 'á lājó'bá íyíkâ yí bê. Drílǐyí gōzó ìymvū drī mbálé nǐlǐ 'bǎdrī mvá zǐlǐ Dālāmānótā rî 'álâ.

*Tǎ Pǎrúsǐ yí drí Yésū rî ùjūzó rî
(Mātáyō 12.38-42; 16.1-4)*

¹¹ Nīngá sī, Pǎrúsǐ ūrūkâ 'bá yí drí ngāzó ānǐlǐ úlǐ ngǐlǐ Yésū bê, tǎlâ gólǐyí lē trá Yésū rî ùjūlǐ. Ítí rî, drílǐyí Yésū rî ùjízó tǎ lârákō gólâ tǎ â'dá 'bá kī'á nī rî, Ôvârí âjō gólâ nī rî, â'dalé ìyí drí. Gólǐyí ìsū tǎ kī, îcá kō Yésū drí tǎ lârákō 'ēzó.

¹² Bê ítí rî, Yésū drí ngāzó zōlé tǎlâ tǎ lē ākō gólǐyíkâ tǎsǐ, gōzó úlǐ âtalé kī nī rî, "Ānī ōjílā rī 'bá āndrō nō 'bá yí, tǎlâ â'dô 'î ānī drí ngāzó rī'á tǎ tǎ lârákō kǎ ìjǐlǐ ndrēlé, tǎ â'dalé ānī drí kī, Ôvârí âjō mâ nī yā? Má âtâ trá ānī drí, nī ndrē tǎ lârákō āzākā tǐ, tǐ drí â'dízó rî gbō kó kō ālôwálâ."

¹³ Nīngá sī, drílǐyí ngāzó Pǎrúsǐ 'dī 'bá yí áyélé gōzó mbálé fǐlǐ kōlóngbō 'á lājó'bá íyíkâ bê ó'dí.

*Tǎ gólǐyí Yésū drí pēlé tǎ ìmbâ-ìmbâ Pǎrúsǐ yí kǎ tǎsǐ rî 'bá yí
(Mātáyō 16.5-12)*

Gō'dá Yésū yí drí 'ērē ìymvū ândrē drī mbálé nīzó 'á'á āzâ rî 'álâ rî,

¹⁴⁻¹⁶ Yésū drí drī-mbǐlǐ sōzó lājó'bá íyíkâ rî 'bá yí ìfǐlǐ úlǐ mǎnǐgō sī kī nī rî, "Nī ndrē ānī vó ākú ódrǐ 'bálé āmbātā 'á rî drí sī Pǎrúsǐ yí drīgá sī gō'dá kpá ōjílā 'dē 'bá Ēródē vó rî 'bá yí bê."

Gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yí nǐlǐ ìyí úlǐ mǎnǐgō 'dī ífǐlǐ lâ kō. Drílǐyí rīzó rī'á úlǐ Yésū kǎ 'dī ngǐlǐ ìyí lâfálé 'ásī kī nī rî, "Gólâ âtâ úlǐ rî 'dī kó ítí lâ 'dī ró, tǎlâ āmâ rī'á āmbātā ākó rî drí."*

¹⁷ 'Dīlǐ Yésū nǐ tǎ gólǐyíkâ rī'á âtalâ kǐrǐ ró 'dī trá. Gō'dá â'dólé bê ítí rî, Yésū drí tǎ âtázó gólǐyí drí kī nī rî, "Nī rî tǎ ānī drí â'dózó āmbātā ākó rî âtalé ānī lâfálé 'ásī â'dô tǎsǐ yā? Tǎ fǐ drē zāâ ānī drīlǐ kō yā?"

¹⁸ Ānī rī'á cú ìfǐlǐ bê, ngá nī ndrē vó kō â'dô tǎsǐ yā? Ānī rī'á cú bǐ bê, ngá nī ârǐ tǎ kō â'dô tǎsǐ yā? Ānī rī'á tǎ má drí 'ēlé trá rî 'bá yí ìsū'á yā?

* **8:14-16 8.14-16 Akú** Tǎ ífǐlǐ lâ kī, tǎ ìmbâ-ìmbâ ányâ Pǎrúsǐ yí kǎ rî 'bá yí ì'dí.

19 Má òtirī āmbātā n̄jī rī ūp̄jī fēlé ōjilā kútū-n̄jī drī nyālē rī, ívō lākí 'bá ìyī dūūdū ngá nyānyā āmbúkū bē ānī drī ū'dúlī rī t̄s̄jī yā?" Nīngá sī, drīlīyī t̄a-dr̄jī lōgōzó kī nī rī, "Ívō dūūdū mùdrī-dr̄jī-lā-ngā-r̄jī."

20 Gō'dá nīngá sī, Yēsū drī kpá t̄a ìjízó gólīyī t̄jī kī nī rī, "Ngā gō'dá má ūp̄jī bē āmbātā n̄jī-dr̄jī-lā-r̄jī rī trá fēlé ōjilā kútū-sū drī nyālē rī, ívō āndrē dūūdū ngá nyānyā āmbúkū bē ānī drī ū'dúlī trá rī r̄'á t̄s̄jī yā?" Gō'dá drīlīyī t̄a lōgōzó kī nī rī, "N̄jī-dr̄jī-lā-r̄jī."

21 Nīngá sī, Yēsū drī t̄a lōgōzó gólīyī drī kī nī rī, "T̄a ndrī 'dī 'bá yī 'ásī rī, z̄āā t̄a mbārākā ámakā k̄a ngá nyānyā fēzó ānī drī ōjilā bē rī fī drē ānī dr̄jī kō yā?"

Tā Yēsū drī āgō l̄jī ākó rī l̄jī lá édézó rī

22 Nīngá sī, Yēsū yī drī n̄zō kōlóngbō sī cālē j̄arībā z̄ilī Bētāsédā rī 'álā. Tólá ōjilā āzā 'bá yī drī āgō āzā l̄jī ākó rī ātrōzó ājilī Yēsū ngálā. Gō'dá drīlīyī rú'bá lô'bāzó Yēsū drī, gólá ō'bā ró drī āgō l̄jī ākó 'dī dr̄jī, t̄alā āgō rī 'dī ōndrē ró vō bē.

23 Nīngá sī, Yēsū drī āgō 'dī drī lá ārúzó āsélé n̄zō ì'dī bē lá volé j̄arībā 'ásī.* Gō'dá drīlā tū wūzó pē pē āgō 'dī l̄jī lá 'á. Drīlā drī 'bāzó kpá l̄jī lá 'á. Vó lá sī, Yēsū drī gōzó gólá rī ìjilī kī nī rī, "Nī bí ngá āzākā ndrē'á yā?"

24 Gō'dá āgō 'dī drī vō ndrēzó d̄rī, gō'dá drīlā t̄a-dr̄jī lōgōzó Yēsū drī kī nī rī, "Áwō, má bí ngá ndrē'á m̄nā-m̄nā. Má ndrē ōjilā l̄mú'á má l̄jī ōzō fē gárá ìlī drī r̄'á ìyálá rī k̄atī."

25 Nīngá sī, Yēsū drī drī 'bāzó āgō 'dī l̄jī lá 'á kpá ó'dí. Gō'dá 'dīlī vósī rī, āgō 'dī drī vō ndrēzó rárá. P̄t̄jī l̄jī lá éédē trá á'dólé s̄jī rī k̄atī dódó ó'dí.

26 Nīngá sī, Yēsū drī āgō rī 'dī j̄ózó mb̄jī 'bā 'álā, gō'dá t̄a ātázó drīlā kī nī rī, "Nī gō volé kōrō j̄arībā 'ásī kō, t̄alā t̄a ánī l̄jī drī rú édézó trá dódó 'dī ōzó kō l̄'á' b̄ú ōjilā drī."

*Tā Yēsū drī t̄a ìjízó kī, yī á'dô ā'dī ì'dī yā rī
(M̄t̄áyō 16.13-20; Lúkã 9.18-21)*

27 Tólá sī, Yēsū yī l̄ájó'bá íyíkā rī 'bá yī bē drī ngāzó ìyī n̄lī 'b̄adr̄jī mvá ānyī j̄arībā z̄ilī Sēsāréyā Fīlīp̄jī rú rī 'álā. Ākpākā'dā drē l̄at̄jī dr̄jī, Yēsū drī l̄ájó'bá íyíkā 'dī 'bá yī ìjízó kī nī rī, "Nī ātā drē má drī, ōjilā kī má āā'dô ā'dī ì'dī yā?"

28 Nīngá sī, l̄ájó'bá drī t̄a ìjī Yēsū k̄a 'dī drī lá lōgōzó kī, "Ōjilā ìsū t̄a kī, ní āā'dô ōjilā ākū gólá āgō 'bá ūrú lésī rī ì'dī. Ōjilā ūrūkā 'bá yī kī nī rī, ní āā'dô Yōwānī b̄ābātízī 'ē 'bá ró rī ì'dī. Gō'dá ōjilā āzā 'bá yī kī nī rī, ní āā'dô Ēlīyā t̄a āngū 'bá ró ākū nā āāgō nī ūrú lésī. Nīngá sī, āzā 'bá yī kī ìyíkā, ní āā'dô ālō t̄a āngū 'bá ākū ró rī yī ì'dī."

29 Ítī rī, Yēsū drī ngāzó l̄ájó'bá íyíkā 'dī 'bá yī ìjilī kī nī rī, "Ngā gō'dá ānī, nī kī ānīkā rī, má āā'dô ā'dī ì'dī yā?"

Nīngá sī, Pētērō drī t̄a ìjī Yēsū k̄a 'dī drī lá lōgōzó kī nī rī, "Nī 'dīyī p̄á 'bá gólá Ōvārī drī ājólé rī ì'dī."

30 Ítī rī, Yēsū drī t̄a 'bāzó l̄ájó'bá 'dī 'bá yī drī kī nī rī, gólīyī āātā t̄a p̄t̄jī gólá rī t̄āsī 'dī kō ōjilā āzā drī ālōwálā.

*Tā Yēsū drī t̄a āngūzó l̄ānō íyíkā t̄āsī rī
(M̄t̄áyō 16.21-28; Lúkã 9.22-27)*

31 Vó lá sī, Yēsū drī ngāzó r̄'á l̄ájó'bá íyíkā 'dī 'bá yī l̄jī lá ìyī ìmbálé kī nī rī, "Má Ōvārī drī ājólé ūrú lésī rī íyíkā kó ìzā 'élé tákányī. Ítī rī, gólīyī

* 8:23 8.23 Yēsū āsē āgō 'dī volé j̄arībā 'ásī, t̄alā gólá lē édélā kírī ró.

sísí-lésí rí 'bá yí gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yí ká rí 'bá yí bē, gō'dá kpá gólīyí lā'bí ímbá 'bá rí 'bá yí bē â'dô ìyí áamá gā'á dó. Gō'dá drīlīyí áamá fūzó, gō'dá kâyí ná sī,* má â'dô līdrí'á ōdrā 'ásí."

³² Yésū pē úlī trá trē lājó'bá íyíkā 'dī 'bá yí drí, gólīyí āārī ró ìyí tā 'dī bē dódó. Nīngá sī, Pétērō drí ngāzó Yésū rí drīlī gbíyá volé āzī-āzī 'ásí, gō'dá ngāzó rī'á tā lōgōlé Yésū drí kī nī rí, "Ní átā úlī 'dī 'bá yí kō. Úfú nī kō."

³³ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí ìyí jāzó vō ndrēlé lājó'bá íyíkā ngálā gōzó tā lōgōlé Pétērō drīlī kī nī rí, "Ní áyē má úlī áníkā Sātānā ká ró 'dī 'ásí. Tā ní drí átálé 'dī â'dó kō Ôvārī ká. 'Dīlī tā ìsū ánī nyānyā ká ì'dī."

Tā Yésū drí 'bālé ōjīlā gólīyí lē 'bá â'dólé tā árí 'bá íyíkā ró

rí yí drí rí

³⁴ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí ōjīlā dūū 'dó tā árí 'bá íyíkā bē 'dī 'bá yí āzízó kpākā ālō gōzó tā átálé gólīyí drí kī nī rí, "Ōzō ōjīlā ālō āzā ōlē trá 'dēlé má vó tā árí 'bá ró rí, 'dōvó gólā āâyē tā lōvókō íyí nyānyā ká, gō'dá gólā â'dô kpá njāā drālē, ōzō ōjīlā fē lālī-lālī íyíkā nī 'bá â'dô ró íyí ìpázó drī lā rí kátí. 'Dōvó gólā ō'dē má vósí zāā tā árí 'bá ámakā ró.

³⁵ Ōzō ōjīlā āzā āâyē má ōdrā ūrī drí sī rí, gólā trōó lédrē-lédrē ādūkū ākó rí kó kō. Ōzō tā árí 'bá ōrī zāā tā ámakā 'élé tā átī-átī Ôvārī ká bē rí, úfúfú gólā kpálé rí, gólā â'dô rī'á zāā lédrē-lédrē ādūkū ākó rí bē.

³⁶ Nī ìsū tā ānī lédrē-lédrē tāsī. Ōzō nī ōlāzī ānī lédrē-lédrē nyānyā trá gílī volé, tálā lāfā ndrī 'bādrī nō 'á rí úsúzó rí, nī â'dô â'dó'á trá āyīkō ró lāfā rí 'dī bē yā? Ítí kō, 'dīlī nī ìvī ngá tā lā drí 'dēlé kōrō rí trá.

³⁷ Ngá āzā bē rī'á tólā ōjīlā drí ìyí lédrē-lédrē āgízó lōgōlé volé ì'dī sī lā yā? Ngá āzākā yū'dawá.

³⁸ Ítí rí, ōzō ōjīlā āzā ōgā má trá dó tā má drí rī'á ímbálā gō'dá átálā rí 'bá yí bē ōjīlā ōnjí āngó nō ká āndrá rí, ítí rí, ítú tā ōnjí kī ká sī, má gólā Ôvārī drí ájólé úrú lésí rí â'dô kpá gólā rí gā'á dó ítú gólā má ōtírī āgōō rí 'á. Ítú rí 'dī tú rí, má â'dô āgō'á cú â'dô lānjā Ôvārī ká bē, gō'dá kpá mālāyíkā tāndí ākī gólākā rí 'bá yí bē."

9

¹ Nīngá sī, Yésū drí kpá úlī átázó gólīyí drí kī nī rí, "Tā 'dī ōjā ānī drī sī kō. Ōjīlā ūrūkā 'bá yí nōngá â'dô 'bā'á ìyí drē zāā lédrē-lédrē ró, Ôvārī ōtírī mbārākā ángí íyíkā rí â'dá āngó nō 'á rí."

*Tā Yésū rí rú'bá drí rú jāzó â'dólé lāgū-lāgū ró rí
(Mātáyō 17.1-13; Lúkā 9.28-36)*

² Kâyí nī-kázíyá vósí, Yésū yí drí ngāzó nīlī. 'Dīlī gólīyí Pétērō, Yākóbā gō'dá Yōwānī yí bē. Yésū drí gólīyí drīzó nīzó úní āzā drī 'álā ngū ōjīlā ūrūkā 'bá yí 'ásí. Gō'dá úní 'dī drī 'á tólā rí, Yésū rí lārākō drí rú ōjázó Pétērō yí līfī drī 'á Yākóbā gō'dá Yōwānī yí bē.

³ Ítá Yésū ká drí ngāzó lāgúlī kâ'dâ-kâ'dâ, gō'dá drīlā rú jāzó mvēemvē ró kpírī-kpírī gārē ítá gólā ōjīlā drí ícálé jīlā āngó 'á nōngá rí drīlī sī.

⁴ Nīngá sī, Ēlīyā yí Músā bē drí áfōzó lājó'bá ná 'dī 'bá yí āndrá, rī'á ìyí úlī átá'á Yésū yí bē.

* **8:31 8.31** Áâ'dô Yésū rí fū'á kâyí lōsī ká nī 'á, gō'dá gólā â'dô līdrí'á ōdrā 'ásí gímā 'á. Ōjīlā Yúdā yí ká lā ìyí ítú-âyí ì'dī kâyí ró.

⁵ Gō'dá Pétērō ndrê gólīyī bē rī, drílā ngāzó tā átálé Yésū drí kī nī rī, “Kúmú rī'á tā tándí 'í âmá drí â'dózo ání bē nōngá. Ítí rī, mā â'dô gūgū gā'á ná. 'Dīl ālō ní drí, āzā Músā drí gō'dá kpá ālō Ēlīyā drí.”

⁶ Pétērō átā úlí 'dī tā ĩsū ākó, tálā gólā nīlī tā yí drí 'è'á átálā rī kō. Gólā gō'dá lājó'ba āzā rī rī 'bá yí bē trá ũrī ró rōô.

⁷ Nīngá sī, mbārāsāsā drí āsízó úrú lésī gólīyī límólé ndrī. Gō'dá lājó'ba 'dī 'bá yí drí úlí árízó mbārāsāsā 'ásī kī nī rī, “Nōô âmá mvá nyānyā má drí lówó lá 'bālē rī ĩ'dī, 'dōvó nī rī úlí gólākā árílí.”

⁸ Nīngá sī, mbārāsāsā wálé bē rī, lājó'ba 'dī 'bá yí drí ngāzó 'wāâ vō ndrélé dīrī gbāâ. Drílīyī cé Yésū rī ndrēzó ĩ'dī ĩyī bē, gō'dá Músā yí Ēlīyā bē trá yù'dawá.

⁹ Vó lá 'ásī, gólīyī ōtírī rīlī árílí úní drī lésī Yésū yí bē rī, Yésū drí ngāzó tā átálé gólīyī drí, tálā gólīyī ōzó tā gólīyī drí ndrélé trá 'dī pēē ōjílā āzākā ālólā drí. Gólīyī ō'bā tā 'dī tākō ĩyī 'á té ĩtú gólā yí Yésū drí lídrízó ó'dí ōdrā 'ásī rī tú.

¹⁰ Ítí rī, drílīyī tā Yésū ká átálé ĩyī drí 'dī 'èzó té ĩtí. Gō'dá gólīyī drí rīzó kpá ĩyī ĩjílí ĩyī lāfálé 'ásī úlí ĩtō kī'á nī rī, lídrī-lídrī ó'dí ōdrā 'ásī rī tāsī.

¹¹ Vólé drī lá 'ásī, lājó'ba 'dī 'bá yí drí Yésū rī ĩjízó kī nī rī, “Úlī lā'bí ĩmbá 'bá drí átálé kī'á nī rī, Ēlīyā â'dô ácá'á āgólé zālō sīsí 'díyī pā 'bá ājólé Ôvārí ngá lésī rī drí sī rī tā pātīlī 'í yā?”*

¹²⁻¹³ Nīngá sī, Yésū drí tā ĩjī gólīyīkā 'dī drī lá lōgōzó kī nī rī, “Tā pātīlī 'í, rī'á dó Ēlīyā drí ácázó sīsí ōjílā pīpīsílí édélé njāâ âcâ-âcâ 'díyī pā 'bá ká tāsī. Má átā ānī drí pātīlī ró, Ēlīyā ácâ trá.* Gō'dá ōjílā 'è ĩyī gólā trá ōnjí ró, ōzō drílīyī lélé rī tí. Gólīyī 'è gólā té ōzō tā āngū 'bá drí ĩgílí trá Ēlīyā rī tāsī ākú ró rī kátí. Gō'dá kpá mā rī gógó Ôvārí drí ājólé trá úrú lésī nō kátí, ĩngī trá kī nī rī, má â'dô 'bā'á lāngō bē rōô. Áâ'dô âmá gā'á dó. Íngī úlí 'dī 'bá yí trá âmá tāsī ĩtí ā'dô tāsī yā?”

*Tā Yésū drí líndrí ōnjí rī lófōzó ágámvá āzā 'ásī rī
(Mātáyō 17.14-21; Lúkã 9.37-43)*

¹⁴ Nīngá sī, Yésū yí āngā bē lājó'ba ná rī 'bá yí bē āgólé lājó'ba ũrūkā 'bá yí ngálā rī, drílīyī ōjílā tīlīlī úsúzó è'bē rú ĩyī trá gbāâ lājó'ba rī 'dī 'bá yí rú sī. 'Dīl lā'bí ĩmbá 'bá rī ĩyī kpá bē tólā rī'á ĩyī tā ōjá'á lājó'ba rī 'dī 'bá yí bē.

¹⁵ Gō'dá 'wāâ ōjílā drí ndrī lífí 'bēzó Yésū rú ānīrī 'á ĩyī lājó'ba ná rī 'bá yí bē. Ítí rī, tī lá ĩyī drí â'dízó ndrī. Ōjílā 'dī 'bá yí drí ngāzó rālē gólā ngálā nī-bē-yā fēlé gólā drí.

¹⁶ Nīngá sī, Yésū drí ōjílā rī 'dī 'bá yí ĩjízó kī, “Nī rī ā'dô tā ōjá'á ngbāangbānō lājó'ba ámákā nō 'bá yí bē yā?”

¹⁷ Gō'dá nīngá sī, āgō āzā ālō ōjílā tīlīlī 'dī 'bá yí lāfálé sī drí ngāzó tā ĩjī Yésū ká 'dī drī lá lōgólé kī, “Tā ĩmbá 'bá, má ājī âmá mvá ágó ró nō ní ngálā, tálā gólā rī'á cú líndrí ōnjí bē, gō'dá 'è gólā trá rīlī úlí átā ākó.

¹⁸ Líndrí ōnjí rī 'dī rī gólā rī áselé áse gī gī gī vūdrí cú āmósá bē yí tī kãtrū-kãtrū, gō'dá nī'á lōngá bē pērē-pērē. Nīngá sī, kpá cú sī-gílí nyānyā bē kítrí-kítrí, gō'dá drílā gólā rī ásezó kágā'dā. Gō'dá má ácalé bē nōngá rī, má ndā ní trá kpīlī. Gō'dá má drí gbō lājó'ba áníkā 'dī 'bá yí ĩjízó, tálā

* **9:11 9.11** Tā ĩsū gólīyīkā kī, ícá kō 'díyī pā 'bá drí drāzó. Ácâ-âcâ Ēlīyā ká vósī, 'díyī pā 'bá â'dô rī'á āngó nō drīlī mbārākā sī kúmú āngí ró. * **9:12-13 9.12-13 Ēlīyā** 'Dīl Yōwānī bābātīzī 'bá ró rī ĩ'dī.

gólīyī ōlōfō ró īyī líndrí ōnjí 'dī ámā mvá ágó ró nō 'ásī. Tákō gólīyī ícá kō líndrí ōnjí 'dī lōfōlé.”

¹⁹ Nīngá sī, Yésū drí tā-drī lōgōzó gólīyī drí kī nī rī, “Ānī ndrī rī'á 'dó tā lēlē ākó. Má â'dô rī'á ānī tā lēlē ākó 'bá bê ādūkū lâ cālē būúū ángó tú yā? Nī â'dô tā ârí'á ángó tú yā? Nī âjī ágámvá 'dī má ngáá nōlé.”

²⁰ Ītí rī, drīlīyī ágámvá 'dī âjízó Yésū ngálâ. Nīngá sī, líndrí ōnjí rī 'bá ōmbélâ 'dī ndrē Yésū bê rī, 'wāâ drílâ ágámvá rī 'dī íngázó vūlī vūdrī. Gō'dá drílâ rīzó íyī līnyílī ĩnyákú drī sī, gō'dá cú āmósá bê yí tū kătrū-kătrū.

²¹ Nīngá sī, Yésū drí ágámvá 'dī átá lâ rī ĩjízó kī, “Líndrí ōnjí 'dī ĩtō ânī mvá ágó 'dī 'élé ángó tú yā?” Ītí rī, ágámvá 'dī átá lâ drí tā Yésū kâ ĩjílī 'dī drī lâ lōgōzó kī, “Ītō gólâ trá âkū ró kó 'dīmvā 'ásī.

²² Gō'dá lô'bē gólâ kpá trá ândálé ândálé ĩtú āzâ 'bá yí sī rī lăşí 'á, gō'dá ĩtú āzâ sī rī ĩmvū 'á, â'dô ró tíkó drílâ drāzó vólé. Ītí rī, ní ícâ trá gólâ rī pālē yā? Ōzō ní ĩcâ fí trá rī, 'dōvó ní ndrē āmā ĩzâ. Ní pâ āmâ.”

²³ Nīngá sī, Yésū drí tā átázó gólâ drí kī nī rī, “Ní âtâ trá má drí kī, ōzō má ĩcâ trá rī, má âtâ ní drí, ōzō ní â'dô cú tā lēlē bê Ōvârí 'á rī, rī'á tā tákó 'í Ōvârí drí tā cé tītī 'ēzó ní drí.”

²⁴ Gō'dá 'wāâ, ágámvá 'dī átá lâ drí āwó ngōzó kī nī rī, “Mâ rī'á tā lēlē bê fīnyáwá ĩtí, 'dōvó ní pâ mâ, má â'dô ró tā lēlē bê âtī 'álâ.”

²⁵ Nīngá sī, Yésū drí ōjílâ tīlīlī ndrēzó ârâ'á yí ngálâ. Gō'dá gólâ ndrélé bê gólīyī ĩtí rī, drílâ íyī jázó líndrí ōnjí gólâ ágámvá 'dī 'ē 'bá trá â'dólé úlī âtâ ākó gō'dá kpá tā ârí ākó 'dī drōzó vólé úlī âtâ-âtâ sī kī nī rī, “Nī líndrí ōnjí 'dī, ní âfō vólé gólâ 'ásī. Ní fī gō'dá kō gólâ 'á kpá ó'dí.”

²⁶ Nīngá sī, líndrí ōnjí 'dī drí trēzó ūrū ágámvá 'dī tī lâ sī, gō'dá ngāzó ágámvá 'dī â'bélé vūdrī, gō'dá kpá rī'á gólâ rī ĩzílī kīzī-kīzī. Gō'dá drílâ ngāzó âfōlé vólé ágámvá 'dī 'á lâ 'ásī. 'Dī 'élé bê rú trá ĩtí rī, ágámvá 'dī drí rīzó drē nyé āvō kâtī. Gō'dá tā 'dī tāsī rī, ōjílâ drí ngāzó tā âtálé kī nī rī, “'Á, mvá āgō 'dī kâ 'dī drâ 'bô trá 'dī!”

²⁷ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí ágámvá rī 'dī drí lâ rūzó gólâ rī íngázó ūrū. Ītí rī, ágámvá 'dī drí ngāzó âdrélé ūrū, éédē gólâ trá.

²⁸ Vó lâ 'ásī, Yésū yí lăjó'á íyíkâ yí bê drí ngāzó filí jó 'álâ. Gō'dá lăjó'á gólâkâ 'dī 'bá yí drí gólâ rī ĩjízó ĩnīnī ró kī nī rī, “Tălâ â'dô 'í āmâ nyāányâ drí ícázó kō líndrí ōnjí 'dī lōfōlé vólé ágámvá 'dī 'ásī yā?”

²⁹ Nīngá sī, Yésū drí tā-drī 'dī lōgōzó gólīyī drí kī nī rī, “Líndrí ōnjí lârákō 'dī ícá kō ânī drí drólé cú ĩtí rātāâ 'ē'ē ākó. Nī â'dô rātāâ 'ē'á zălô āmbâ Ōvârí drí, tălâ gólâ ōfē ró mbârâkâ drōzó lâ ĩ'dī sī lâ vólé.”

*Tā Yésū drí íyī ōdrâ pávó tā átázó kpá ó'dí rī
(Mātáyō 17.22-23; Lúkã 9.43-45)*

³⁰ Nīngá sī, Yésū yí drí ngāzó lăvūlī vō 'dī âyéle. Gólīyī lăvū kôró ĩnīnī ró 'bădrī zīlī Gālíláyâ rī 'ásī, tălâ Yésū lēé kō ōjílâ āzâ drí nīlâ kī, íyī bí lăvū'á.

³¹ Yésū 'ē tā rī 'dī ĩtí 'dī, tălâ gólâ rī'á lăjó'á íyíkâ 'dī 'bá yí ĩfī lâ yí ĩmbá'á íyī ōdrâ tāsī. Ītí rī, gólâ kī gólīyī drí rī, “Mâ gólâ Ōvârí drí âjólé ūrú lésī rī, áâ'dô ámā drí-bâ fē'á ōjílâ drí, drīlīyī fūlī. Ōzō â'dô kpálé ĩtí rī, kăyī nâ sī rī, má â'dô lídrí'á ōdrâ 'ásī.”

³² Nīngá sī, lăjó'á 'dī 'bá yí nīlī úlī gólâkâ âtálé 'dī 'bá yí ífī lâ kō. Gō'dá gólīyī ĩjī ífī lâ tá kpá kō, tălâ ūrī gâ trá gólīyī rú.

*Tā āmbâ pătī-pătī rī tāsī rī
(Mātáyō 18.1-5; Lúkã 9.46-48)*

³³ Nīngá sī, Yésū yī lājó'bán íyíkâ mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî rî 'bá yī bê drî ngāzó gólē Kāpērānómā 'álâ. Gō'dá tólâ Yésū yī â'dólé bê ìyî jó 'á rî, drílâ lājó'bán 'dî 'bá yī ìjízó kî nî rî, "Tâ ânî drî rî'á tâ lâ ôjálé ânî lâfálé 'ásî lậậ 'ásî rî ã'dô 'í yā?"

³⁴ Ítí rî, lājó'bán 'dî 'bá yī drî âgízó tị ãnyî drî sî, tâlâ pávó 'ásî rî, gólîyî rî trá tâ ôjálé tâlâ lājó'bán gólâ 'ê 'bá â'dólé ôjílâ ãmbá ró gặặ rî Yésū rî lậậ drî 'á rî ã'dî ì'dî yā rî tāsî.

³⁵ Nīngá sī, Yésū drî rîzó vûdrî. Drílâ lājó'bán íyíkâ 'dî 'bá yī âzízó â'dólé dîrî yī rú sî. Gō'dá gólâ kî gólîyî drî rî, "Ôjílâ gólâ lē 'bá â'dólé ãmbá íyî âzî-âzî rî lậvụậ kôrô rî, gólâ ô'bâ yī â'dólé ậđủkủ ró ãmbâ ãngó nō kâ ãkó, tâlâ gólâ ã'dô ró bê rú ì'bũ 'bá ró âzî-âzî drî ndrî."

³⁶ Nīngá sî rî, Yésū drî ngāzó mvá âzâ âtrôlé ãlô âdrélé ìyî ândrá ndrî. Gō'dá drílâ mvá 'dî âmvózó ìyî drî sî gôzó tâ âtálé lājó'bán drî kî,

³⁷ "Ôjílâ gólâ ãlô 'dîyîmvá fînyáwá nō 'bá yī 'ásî lậậ 'bá, ôzô ôjílâ má drî lélé rî kátí rî, 'dî lậậ kpá trá má ì'dî. Gō'dá ôjílâ ámâ lậậ 'bá rî lậậ kpá gólâ ámâ ậjô 'bá nōngá rî ì'dî."

*Tâ ôjílâ tâ lârâkô 'ê 'bá Yésū rî rú sî rî tāsî rî
(Lúkã 9.49-50)*

³⁸ Nīngá sî, Yōwánî drî tâ âtázó Yésū drî kî, "Ãmbá, mã ndrê ãgô ãzâ trá gólâ â'dó kô ãmbâ lâfálé 'ásî, gō'dá gólâ rî'á ânî rú zị'á ì'dî lîndrî ônjí lâdrózó vólé ôjílâ 'ásî. Mã cê rú trá kpậ rú lâ tâ 'dî âyéle, tâlâ gólâ â'dó kô ãmbâ lâfálé 'ásî."

³⁹ Gō'dá ítí rî, Yésū drî tâ-drî lôgôzó gólîyî drî kî nî rî, "Nî ìsũ tâ kô. Nî êdrê gólâ kô. Ôjílâ gólâ ámâ rú zị 'bá ì'dî tâ lârâkô 'êzó rî, gólâ ícá kô úlî ônjí âtálé 'wâ má rú.

⁴⁰ Ôjílâ ãzâ rî 'bá kô tâ ônjí 'êlé ãmbâ rú rî, rî'á tâ pậậ rú ró ãmbâ âzî-âzî 'í.

⁴¹ Mã âtâ ânî drî tâ pậậ rú. Ôzô kpále ôjílâ ãzâ ôfê lûmvú cé ìgã sî dũũ mvụậ, tâlâ ânî trá ôjílâ ámákâ ì'dî rî, gólâ 'dî tâ mbậ ró ã'dô drî-â Ôvârí kâ úsú'á."

*Ngá ôjílâ 'bâ 'bá tâ ônjí 'êlé rî
(Mâtáyô 18.6-9; Lúkã 17.1-2)*

⁴² Nīngá sî, Yésū drî tâ âtázó kî nî rî, "Nî ãzâ, ôzô ní ãâdô gólîyî dâdâwá ró* rî yī trá lậậ mbậ Ôvârí kâ rî âyéle gō'dá rîzó tâ ônjí 'êlé ì'dî rî, rî'á ônjí ró lậvụậ. Tíkó ã'dô ã'dó'á tândí ró, ôzô tí ôôtrô kúnî ândrê kûlûtûtũ rî ì'dî 'bâlé ômbéle ngárá ânî ômbê 'á, gō'dá ânî trôzó vụậ ì'dí bê lâ gặậ 'á, tâlâ ní drâ ró bê vólé, drê ãkpâkã'dã ní drî gólâ dâwá 'dî ãdó ãkó.

⁴³⁻⁴⁴ "Kpá ítí ôzô ní ôlê tâ ônjí 'êlé ânî drî sî rî, ní âyê, ní lậ gólâ túú vólé, ã'dô ró bê lêdrê-lêdrê ậđủkủ ãkó rî tāsî. Ní drî ã'dózó lêdrê-lêdrê ậđủkủ ãkó rî bê cé drî ậậ bê rî sũ nî gặặ ní drî ã'dózó drî bê rậ, gō'dá fízó vélé lậậ ândrê rậ'dậ âdrâ 'bá kô rî 'á rî drậ sî.

⁴⁵⁻⁴⁶ Kpá ítí ró, ôzô ní ôlê nîlî pá sî tâ ônjí 'êlé rî, ní âyê, ní lậ ânî pá njíyá vólé. Rî'á tândí ró ní drî ã'dózó lêdrê-lêdrê ậđủkủ ãkó rî bê cé pá ãlô bê, gō'dá gólâ ní drî ã'dózó cú pá bê rậ ní drî vêzó lậậ 'á rî drậ sî.

⁴⁷ Ôzô gō'dá ânî lậậ ô'ê nî ânî 'bâlé tâ ônjí 'êlé rî, ní ângî gólâ vụậ vólé. Rî'á tândí ró ní drî cãzó 'bũũ 'álâ lậậ bê ãlô, gō'dá ní drî ã'dózó lậậ bê rậ ânî vûzó lậậ 'á rî drậ sî.

⁴⁸ Vô 'dî 'á tólâ rî, ì'bũ gólîyî drâ 'bá kô rî 'bá yī rî ìyíkâ zãã ôjílâ nyâlê, gō'dá lậậ rî 'bá gólîyî zâlê rî âdrãá íyíkâ kpá kô.

* 9:42 9.42 Gólîyî dâdâwá ró rî ã'dó kô cé 'dîyîmvá ì'dî, kpá gólîyî tâ lélé bê fînyáwá rî.

49 “Órí 'ǎ'í-nyá nǎlé ǎ'wá íbǐ rú, tǎlá òzó nǎá kô. Í'dí kpá nyé ítí, Ôvǎrí rí ǎmá jǔlǐ lǎsǐ* sǐ ǎ'dólé òjílǎ tǎndí ró yí drí.

50 'ǎ'í-nyá rǐ'á ngá ǎsô-ǎsô 'í. Gô'dá òzô 'ǎ'í-nyá rí 'dǐ ǎsô-ǎsô lá òndě trá rí, ní ǎ'dô 'ǎ'í-nyá rí 'dǐ 'ě'á ángô tí yǎ? Ní ǎ'dô dǎ'á lá volé vǔdrǐ, tǎlá ní ícá kô 'ělá ǎsólé ó'dí. ǎní ndrǐ, nǐ ǎ'dô 'ǎ'í-nyá ró ngírí-ngírí ǎní ǎzǐ-ǎzǐ yí lǎfálé. Nǐ rí gólǐyí bē ǎ'dǐ ró. Nǐ òjǎ tǎ kô ǎní lǎfálé 'ásǐ ǎ'dózó ǎmbá ró.”
'Dǐ 'bá yí Yésú rí tǐ-vô 'í lǎjó'bá íyíká rí 'bá yí drí.

10

*Tǎ Yésú drí ímbálé tǎ òkó íngá kǎ tǎsǐ rí
(Mátáyô 19.1-12; Lúkǎ 16.18)*

1 'Dǐ vósǐ, Yésú yí drí Kǎpērǎnómǎ rí ǎyézó ngǎzó nǐlǐ mbǎlé 'á'á lé drǐ ǎyágá Jǒrödénǐ kǎ ǎzǎ lésǐ rí 'á. Drǐlǐyí nǐzó zǎá ǎyágá Jǒrödénǐ kǎ 'dǐ 'á'á lé drǐ lá lésǐ. Gô'dá drǐlǐyí mbázó kpá gólé 'á'á lé drǐ ǎzǎ rí lésǐ cǎlé 'bǎdrǐ Yǔdáyǎ kǎ rí 'á. Ítí rí, vǒ 'dǐ 'bá yí 'ásǐ ndrǐ, òjílǎ ò'bǐ drí rú ê'bézó dǐrǐ gbǎá gólá rú sǐ kpá ó'dí. Nǐngá sǐ, gólá drí ngǎzó rǐ'á tǎ ǎ'dalé gólǐyí drí òzô drǐlá rǐ'á kó 'ělá sǐsǐ rí kǎtí.

2 Nǐngá sǐ rí, Pǎrúsǐ yí drí ngǎzó ǎnǐlǐ íyí gólá ngálá, tǎlá gólǐyí lě gólá rí ùjǔlǐ tǎ íjǐ sǐ, òzô gólá ǎátǎ tǎ ǎnyǎ trá tǎ 'bǎ'bǎ Músǎ kǎ rú rí tǎsǐ. Íjǐ íyí gólá kǐ nǐ rí, “Rǐ'á tǎ mbǐ 'í òjílǎ drí íyí òkó rí íngázó volé òzô òkó rí 'dǐ ò'ě tǎ ǎnyǎ ǎzǎ trá rí yǎ?”

3 Ítí rí, Yésú drí tǎ íjǐ gólǐyíká 'dǐ drǐ lá lògǒzó kǐ, “Tǎ ǎtǎ Músǎ kǎ 'bǎlé trá búkú Ôvǎrí kǎ 'á ǎkú ró ǎní drí 'ělé tǎ 'dǐ tǎsǐ rí kǐ ǎ'dô yǎ?”

4 Nǐngá sǐ, drǐlǐyí tǎ-drǐ lògǒzó kǐ nǐ rí, “Músǎ 'bǎ tǎ kǐ, òzô òjílǎ òlě íyí òkó rí íngalé rí, gólá òfě wǎrǎgǎ òkó íngá kǎ òkó rí 'dǐ drí.”

5 Ítí, Yésú drí tǎ ǎtázó gólǐyí drí kǐ nǐ rí, “Músǎ ígǐ tǎ trá òzô 'dǐ kǎtí cé tǎlá ǎní ǎ'bǐyǎ yí drǐ ǎ'dô trá ǎmbǎ-ǎmbǎ ró. Ngbǎangbǎnô, ǎní drǐ kpá trá ǎmbǎ-ǎmbǎ ró, tǎlá tǎ ǎ'dô trá ǎní lǎfálé 'ásǐ ǎní òkó yí bē rí, nǐ ícá kô tǎ rí 'dǐ édélé.

6 ǎkú ró kǎyǐ nǎ 'bá yí sǐ, Ôvǎrí drí sǐsǐ ñnyákú yí 'bǔú bē 'bázó rí, 'gólá 'bǎ ǎgô cú íyí òkó bē’.

7-8 ‘Tǎlá í'dǐ 'dǐ, òjílǎ drí 'bǎ íyí átá yí kǎ ǎndré bē rí ǎyézó, gô'dá njǔzó òkó lá bē ngá ǎlô ró.’

Tǎ Ómvó Ngá 2.24

Nǐ ndrě drě, gólǐyí ǎ'dó gô'dá kô ngá rǐ 'í.

9 Ítí rí, nǐ cǎ òjílǎ lǎfálé Ôvǎrí drí ícǔlǐ trá ngá ǎlô ró rí kô'dává.”

10 Nǐngá sǐ, Yésú yí gô bē 'bǎ 'álá rí, lǎjó'bá góláká drí gólá rí íjǐzó kpá ó'dí tǎ 'dǐ tǎsǐ.

11 Ítí, Yésú drí tǎ-drǐ lògǒzó drǐlǐyí kǐ nǐ rí, “Òjílǎ ǎzǎ gólá íyí òkó rí íngá 'bá volé ǎ'dô ró bē òkó ó'dí ǎzǎ gǐzó í'dǐ rí, gólá 'ě 'dǐ tǎ ònjǐ 'í òkó lá rú gô'dá kpá Ôvǎrí rú.

12 Gô'dá òzô òkó òngá kpá trá volé íyí ágó drǐgǎ sǐ nǐ'á ágó ǎzǎ trólé í'dǐ rí, 'dǐ gólá 'ě tǎ ònjǐ kpá trá íyí ágó ǎkú rí drí gô'dá kpá Ôvǎrí rú.”

*Tǎ Yésú drí òrě fězó 'dǐyǐmvá ònyíkô drí rí
(Mátáyô 19.13-15; Lúkǎ 18.15-17)*

13 Nǐngá sǐ, òjílǎ ǎzǎ 'bá yí drí 'dǐyǐmvá ònyíkô ǎdrǐzó ǎjǐlǐ Yésú ngálá, ǎ'dô ró bē gólá drí tǔ wǔzó gólǐyí pǐpǐsǐlǐ 'á òrě ró gólǐyí drí. Gô'dá lǎjó'bá

* 9:49 9.49 *Lǎsǐ* 'Dǐ lǎnô 'í, òzô Yóbô rí 'ě 'bá rí kǎtí. Nǐ zǐ Yóbô kǎpǐtǎ 1-2. 10:6 10.6 Tǎ Ómvó Ngá 1.27.

gólākā drí ngāzó tā lógōlé ōjílā 'dīyímvá ájí 'bá 'dī 'bá yī drī kī nī rī, gólīyī āānī kō.

¹⁴ Yésū ndrē bē lājō' 'bá 'dī 'bá yī tā 'ē'á ítí rī, tā 'dī cí Yésū rī fīi kō, gō'dá drílā tā átázó gólīyī drí kī nī rī, “Nī áyē 'dīyímvá 'dī 'bá yī ānīlī má ngálā. Nī lógā gólīyī kō, tálā ōjílā gólīyī tā ámakā árí 'bá 'ēlé 'wāā ōzō 'dīyímvá nō 'bá yī drí tā árí rī 'ēlé rī kátí rī á'dô iyī á'dó'á ōjílā Ôvârí kâ ró.

¹⁵ Tā pätī rō, má átā ānī drí, ōzō nī ōlē á'dólé ōjílā Ôvârí kâ ró rī, 'dōvó nī árí tā ámakā 'ēlé 'wāā ōzō 'dīyímvá ōnyíkō nō 'bá yī kátí. Ōzō á'dô íti kō'dáwá rī, nī ícá kō á'dólé ōjílā Ôvârí kâ ró.”

¹⁶ Vó lâ sī, Yésū drí 'dīyímvá 'dī 'bá yī ázízó ágōlé yí ngálā. Gō'dá drílā tū wūzó gólīyī pīpīsilī 'á, gōzó Ôvârí rī ijílí ófē rō bē ōrē gólīyī drí ndrī.

*Tā Yésū drí átálé ngá-tī dūū 'bá drí rī
(Mātáyō 19.16-30; Lúkã 18.18-30)*

¹⁷ Vó lâ sī, Yésū yī ōtírī ngāā vō 'dī áyéle rī, āgō āzā drí ngāzó áralé 'ā'í tīlī vūdrī Yésū ándrá, gō'dá drílā Yésū rī ijízó kī, “Līfī ímbá 'bá tándí, má á'dô tā ángō rī 'ē'á í'dī, tálā má drí á'dózó lédrē-lédrē ádukū ákó rī bē yā?”

¹⁸ Ítí rī, Yésū drí ngāzó tā 'dī drī lâ lógōlé drílā kī nī rī, “Ní zī má ōjílā tándí rō á'dô tāsī yā? Ōjílā tándí āngó nō 'á yū. Cé Ôvârí í'dī rī'á tándí rō.

¹⁹ Á'dô látī 'būū 'álā rī tāsī rī, ní nī tā Ôvârí drí 'bālé trá rī yī rī'á nō 'bá yī tí. Ní fū ōjílā kō. Ní 'bā ōkó gólā á'dó 'bá kō ání ōkó rō rī kō ní ūgúlí áyízó í'dí bē lâ. Ní ūgū ngá kō. Ní ádô ōnjō kō. Ní ádô ōjílā kō ngá gólākā trōzó volé. Ní árí ání átá yī tī-vō ání ándré bē, tálā ní ínjī rō gólīyī bē.”

²⁰ Nīngá sī, āgō 'dī drí tā lógōzó Yésū drí kī, “Áwō, má rī trá tā 'dī 'bá yī 'ēlé kó ákpākā'dā 'dīmva lesī būūū ácalé ándrō nō.”

²¹ Nīngá sī, Yésū drí ngāzó vō ndrēlé mbī āgō rī 'dī ngálā lôvó sī. Gō'dá nīngá sī, Yésū drí tā átázó drílā kī nī rī, “Ngá āzā lâkī trá ālō ní drí 'ēlé. 'Dōvó ní ngā nīlī ngá á'dó 'bá áníkâ rō rī 'bá yī lăzílí gílí ndrī volé, tálā ní trō rō lâfâ lâ 'dī fēlé ngá ákó lé 'bá drí. Ítí rī, ní á'dô á'dó'á ngá tándí bē dūū 'būū 'álā. Ōzō ní ō'ē tā rī 'dī 'bá yī trá rī, ní gō rō bē ānīlī 'dēlé má vó zāā tā árí 'bá ámakā rō.”

²² Gō'dá āgō 'dī árílī bē úlī Yésū kâ 'dī 'bá yī rī, vō drí rú ízāzó rú lâ. Drílā ngāzó nīlī volé ízā rō, tálā gólā rī'á ngá-tī bē dūū. Gólā lēé kō ngá āmbá iyíkâ 'dī 'bá yī lăzílí gílí volé.

²³ Nīngá sī, Yésū drí ngāzó vō ndrēlé dīrī gbāā, gō'dá drílā tā átázó tā árí 'bá iyíkâ drí kī nī rī, “Rī'á āmbā-āmbā rō ōjílā ngá-tī bē dūū rī drí á'dózó ōjílā Ôvârí kâ ró.”

²⁴ Ítí rī, tā árí 'bá tī drí á'dízó. Gō'dá Yésū drí tā 'dī átázó kpá ó'dí gólīyī drí kī nī rī, “Ámā 'bá yī, rī'á lânjō rō āmbá ngá-tī dūū 'bá drí á'dózó ōjílā Ôvârí kâ ró.

²⁵ Lânjō lâ á'dô lăvū'á kôro lânjō ínjígó rī 'bá ūjūlī fīlī kôro lībīră 'bú 'ásī rī kâ drī sī.”

²⁶ Gō'dá nīngá sī, tā árí 'bá 'dī 'bá yī tī lâ yī drí á'dízó rōó úlī 'dī 'bá yī drí sī. Nīngá sī, drílīyī tā átázó iyī lâfálé 'ásī kī nī rī, “Ōzō á'dô ítí lâ 'dī rō rī, á'dô á'dó'á ángō tí rō ōjílā āzākâ drí ngá pāzó yā?”*

* **10:26 10.26** Gólīyī ijī tā ijī 'dī, tálā tā ísū gólīyíkâ 'á rī kī, ngá dūū á'dô lâmbé ōrē Ôvârí kâ ōjílā drí rī í'dí. Ngá-tī dūū 'bá á'dô trá ōjílā tándí 'í.

²⁷ Vó lâ sî, Yésũ drí vò ndrêzó gólîyî ngálâ, gôzó tâ âtalé kî nî rî, “Ôjílâ âzá ícá kô íyî nyáányâ pâlê yí sêésê ró. Cé Ôvârí î'dî, tâlá tâ ndêé gólâ kô. Ôvârí cú fâfâ bê tâ ndrî 'êzó.”

Lâfî nîzó Ôvârí ngálâ rî

²⁸ Nîngá sî, Pétêrô drí tâ âtázó Yésũ drí îyî lâjô'bán yî tāsî kî nî rî, “Nî ndrê drê, mã âyê ngá âmákâ rî 'bán yî trá ndrî, tâ lâ rîzó ânî vó lôbêlé î'dî. Gô'dá bê trá ítí rî, mã â'dô ã'dô úsú'á î'dî Ôvârí drígá sî yã?”

²⁹ Ítí rî, Yésũ drí tâ âtázó lâjô'bán íyíkâ drí kî nî rî, “Pătîî, mã âtâ ânî drí, ôjílâ ngá íyíkâ rî 'bán yî âyé 'bán tâ âmákâ 'êzó î'dî rî, ôzó gólâ ââyê íyî átá 'î ngátá íyî ândrê, íyî âdrúpî, íyî ízó ngátá 'dîyîmvá yî î'dî yã, ngátá 'bô 'bã 'î ámvú yí bê, ã'dô ró bê tâ âtî-âtî Ôvârí kâ âtázó ôjílâ drí yã rî,

³⁰ gólâ â'dô ngá úsú'á dũũ ângó nô 'á. Gólâ â'dô â'dó'á ândrê bê dũũ, âdrúpî yî, ízó yî, átá yî, 'bã yî gô'dá ámvú yí bê dũũdũ ângó nô 'á. Gólâ â'dô kpá lânô úsú'á rôô, tâlá ôjílâ â'dô gólâ rî lârákô 'ê'á úlî âmákâ âtâ-âtâ lâ tāsî. Gô'dá gólâ â'dô kpá tâ tândî úsú'á 'bũũ 'álâ, rîzó zãã gbádú ãdũkũ âkó tólâ.

³¹ Gô'dá nî 'bã ânî nyáányâ kô â'dolé lânjî-lânjî ró ngá âníkâ âyéle ndrî âmâ tāsî rî tāsî, tâlá ôjílâ gólîyî tâ lâ drí lânjîlî rôô rî 'bán yî, tâ lâ yî â'dô âzá'á, gô'dá gólîyî tâ lâ drí lânjîlî kô'dáwá rî, áâ'dô gólîyî tâ 'bã'á â'dolé lânjî-lânjî ró kôró îzátú.”

*Tã Yésũ drí tâ âtázó kpá ó'dí íyî ôdrã tāsî rî
(Mátáyô 20.17-19; Lúkã 18.31-34)*

³² Kâyî âzá sî, Yésũ yí drí ngázó nîlî lâfî Yêrôsâlemã kâ rî 'ásî gólê Yêrôsâlemã 'álâ. 'Dîi Yésũ 'dê íyíkâ tâ ârí 'bán íyíkâ 'dî 'bán yî ândrá. Gô'dá tâ ârí 'bán gólâkâ 'dî 'bán yî, tî lâ yî drí â'dízó, tâlá fîi îdú-îdú gólâkâ 'dî tāsî. Gólîyî bê kpálê 'dê'á Yésũ vósî rî, gólîyî kpá rî'á ùrî ró. Ítí rî, Yésũ drí âdrêzó, gô'dá drílâ lâjô'bán íyíkâ mùdrî-drî-lâ-ngâ-rî 'dî 'bán yî âzízó yí ngálâ. Nîngá sî, drílâ tâ âtázó gólîyî drí tâ 'ê 'bán rû 'êlé yí drí rî tāsî.

³³ Gólâ kî gólîyî drí rî, “Nî ârí drê, nôô âmâ trá nî'á Yêrôsâlemã 'álâ nô. Tólâ rî, mã gólâ Ôvârí drí âjólê trá úrú lésî nô, áâ'dô âmâ drî-bã fê'á âmâ trôzó drî-'bán ângî Yúdã yí kâ rî 'bán yî ândrá gô'dá kpá lâ'bí ímbá 'bán yí bê. Tólâ rî, gólîyî â'dô tâ âmákâ kî'á kî nî rî, 'dôvó úfû mã. Gólîyî â'dô âmâ trô'á âjílî ôjílâ âtrã Rómã kâ rî 'bán yí drí.

³⁴ Gô'dá ôjílâ 'dî 'bán yî â'dô âmâ gũ'á. Gólîyî â'dô tũ lûwú'á má lîfî, vó lâ sî, âmâ cãzó. Gô'dá tâ 'dî 'bán yî vósî, gólîyî â'dô âmâ fũ'á. Gô'dá kâyî nã sî rî, mã â'dô lîdrî'á ôdrã 'ásî.”

*Tã Yâkóbã yî Yôwánî bê drí tâ îjízó Yésũ tî rî
(Mátáyô 20.20-28)*

³⁵ Nîngá sî, Yâkóbã yî âdrúpî lâ Yôwánî bê, Zêbêdáyô rî mvá yí ró rî drí ngázó îyî rû êsélé ânyî Yésũ lâgátî gô'dá tâ îjílî tî lâ kî nî rî, “Lîfî ímbá 'bán, nî â'dô ícá'á trá tâ ãlô gólâ âmã drí 'ê'á îjílâ nô 'êlé âmã drí yã?”

³⁶ Ítí rî, Yésũ drí gólîyî îjízó kî, “Nî lê mã ô'ê ã'dô î'dî ânî drí yã?”

³⁷ Gô'dá lôgô îyî tâ-drî Yésũ drí kî, “Ítú ní drí ânîzó rîlî kúmú ângî ró ângó nô drîî rî sî, nî 'bã âmã rîlî ânî gârã drî 'á, ãlô âmã lâfálê 'ásî rî íyíkâ ânî drî-ágó drîî, gô'dá âzá ãlô rî ã'dô ró íyíkâ ânî drî-lîjî drîî, mã gô ró rîlî ânî bê ângó nô drîî.”

³⁸ Nîngá sî, Yésũ drí tâ âtázó gólîyî drí kî, “Mî nîjî tâ ífî tâ ânî drí îjílî 'dî kâ kô. Nî ôlê trá âyîkô âmákâ rî 'êlé rî, ítí rî, nî â'dô ícá'á trá îzã kôkô âmákâ â'dô 'bán âtî 'álâ rî 'êlé yã? Nî â'dô ícá'á trá ngá mvûlî îgã lânô kâ

gólâ má drí 'ézó ngá mvũlí 'álâ sī rī 'ásī yā? Lâṅō â'dô 'dī'á má drī ōzō Ìmvũ gólâ rī'á dālâ ōjílâ drī bābātízī 'ě vō 'á rī kátí. Nī ícâ trá â'dólé bābātízī 'ě'ě ítí 'dī bē yā?"

³⁹ Ítí rī, dríliyī tā-drī lôgōzó Yésū drí kī nī rī, "Ăwô, mā ícâ trá."

Nīngá sī, Yésū drí tā âtázó gólīyī drí kī nī rī, "Ā'dô â'dó'á ōzō 'dī tí. Nī â'dô kpá ngá mvũ'á ĩgā lâṅō kâ má drí ngá mvũzó 'álâ sī rī 'ásī, gō'dá áâ'dô kpá bābātízī lâṅō kâ 'ě'á ânī drí ōzō 'ě'á 'ělâ má drí rī kátí.

⁴⁰ Ōzō ā'dô kpálé 'dī kátí rī, mā mbârākā ākó vō rī kâ ámâ gārā drī 'á rī fēzó ânī drí. Ōvārī rī'á vō kūmū kâ êdé'á ōjílâ drílâ 'ě'á êpēlá rī yī drí."

⁴¹ Gō'dá nīngá sī, lājó'á múdrī rī 'bá yī árílí bē ĩyī úlí Yākóbā yī kâ âdrúpī lá Yōwání bē 'dī rī, gólīyī drí â'dózó ōmbā ró Yākóbā yī drí.

⁴² Ítí rī, Yésū drí tā âtázó gólīyī drí rú 'é'bézó ndrī dīrī, gō'dá gólâ drí tā âtázó gólīyī drí kī nī rī, "Mī nī trá kī nī rī, kúmú 'bāsúró kâ rī 'bá yī rī rílí 'bāsúró íyíkâ rī 'bá yī drīlī mbârākā sī.

⁴³ Gō'dá ânī lājó'á ámákâ rī 'bá yī lāfálé 'á rī, nī 'é ítí kô. Gólâ tībē lē 'bá â'dólé āmbá ró ânī lāfálé 'ásī Ōvārī rī līfī drī 'á rī, gólâ ĩ'ũ rú íyī āzī-āzī yī drí ndrī.

⁴⁴ Ōjílâ ânī lāfálé sī gólâ tībē lē 'bá â'dólé āmbá ró sīsī íyī āzī-āzī yī drī sī Ōvārī rī līfī drī 'á rī, gólâ āâ'dô rāgī ró rú ĩ'ũlī āzī-āzī lá yī drí ndrī.

⁴⁵ Nī árī drē, mā gólâ ájólé trá úró lésī rī, ânī kô â'dólé āzī-āzī drí rú ĩ'ũzó má drí. Má ânī nô rú ĩ'ũlī ĩ'dī āzī-āzī drí, gō'dá kpá ámâ nyāányā félé drālē, tálâ má ā'dô ró bē ōjílâ dūu drī tīzó ĩ'dī sī lâ."

*Tā Yésū drí Bātīmáyā rī līfī êdézó rī
(Mātáyō 20.29-34; Lúkã 18.35-43)*

⁴⁶ Nīngá sī, Yésū yī rī trá nī'á gólé Yērōsālémā 'álâ ró, gō'dá dríliyī cāzó Yéríkō 'á. Gō'dá gólīyī bē trá lāvũ'á Yéríkō 'ásī rī, ōjílâ tīlīlī íyíkâ kpá zāá gólīyī bē 'dūwā. Tólâ līfī ākó lé 'bá āzā bē rī'á rú lá Bātīmáyā, gō'dá átá lá rī rú rī'á Tīmáyā, gólâ rī rílí lātī gārā drī 'á, tálâ yī ōrī ró bē lāfā zīlī ōjílâ lātī kâ drīgá sī.

⁴⁷ Ítí rī, gólâ drí tā árízó kī nī rī, āâ'dô Yésū Nāzārétā lésī rī ĩ'dī lāvũ'á ōjílâ tīlīlī bē. Gō'dá gólâ árílí bē tā 'dī rī, drílâ ngāzó rílí lāzī zīlī ngbálá-ngbálá kī nī rī, "Yésū, ní 'bā ámâ ĩzā ōgā ní drī, ní ĩ'dī tībē Ōvārī drí tā lá âtálé kī'á nī rī, â'dô ânī'á ámâ pālē nō, ní pā mâ."

⁴⁸ Nīngá sī, ōjílâ dūu drí ngāzó nīlī gólâ ngálâ rī'á tā lôgólé gólâ drī, gólâ āāgī títí. Gō'dá lé ítí rī, Bātīmáyā, ní lēé tā ōjílâ 'dī 'bá yī kâ 'dī árílí kô. Ítí, ní drí gōzó trélé úrú kpá ó'dí ngbálá-ngbálá kī, "Nī ĩ'dī tībē Ōvārī drí tā lá âtálé kī'á nī rī, â'dô ânī'á ámâ pālē nō, ní ndrē ámâ ĩzā! Ánī 'á āā'dī má rú! Ní pā mâ!"

⁴⁹ Nīngá sī, Yésū drí âdrézó tā âtálé ōjílâ 'dī 'bá yī drí kī nī rī, "Nī āzī āgō nā ânīlī má ngáá nōlé." Ítí rī, ōjílâ 'dī 'bá yī drí līfī ākó lé 'bá Bātīmáyā rī āzízó kī nī rī, "Ánī pīpīslī āā'dī. Ní ngā úrú nīlī, tálâ gólâ trá ánī zī'á."

⁵⁰ Ítí rī, Bātīmáyā ní drí ítá ândrē ní rú rī āngízó vūlī vūdrī, ngāzó nīlī 'wāwā Yésū ngálâ.

⁵¹ Gō'dá gólâ cā bē rī, Yésū drí ĩjízó lá kī nī rī, "Ní lē má ō'ě ā'dô ĩ'dī ní drí yā?"

Nīngá sī, drílâ tā lôgōzó Yésū drí kī, "Āmbá, ní êdé ámâ līfī, ā'dô ró bē má drí vō ndrēzó."

⁵² Gõ'dá Yésũ kǐ drílâ rî, “Ã'dô trá 'dĩi kátí rî, ní nĩ, má pâ nĩ trá, tâlá nĩ rî rĩlĩ tâ lēlē ámakâ bê ní 'á.” Gõ'dá Yésũ òtírĩ kpá úlĩ 'dĩ 'bá yĩ átá ndēlé rî, kôró Bâtímáyã rî lĩfĩ drí rû nǐjzó, drílâ vò ndrēzó rará. Ítí rî, Bâtímáyã drí ngázó 'dēlé kpãá Yésũ vósĩ òjílã tĩlĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ bê 'dũwã.

11

*Tã Yésũ rî lûyízó drílâ firĩ Yērōsālémã 'álâ rî 'á rî
(Mātáyō 21.1-11; Lúkã 19.28-40; Yōwánĩ 12.12-19)*

¹ Yésũ yĩ tâ ârí 'bá iyíkã rî 'bá yĩ bê trá rĩ'á iyĩ nĩ'á sísĩ 'álâ ró gōlé Yērōsālémã 'álâ. Nĩngá sĩ, drílĩyĩ cãzó jãrĩbã zĩlĩ Bētãní gõ'dá Bētēfágē bê ãnyĩ Yērōsālémã rú rî 'álâ. Tólã lãtĩ 'dĩ drĩ rî, drílĩyĩ cãzó únĩ gólã fê dô kã zĩlĩ òlívĩ rî bê yĩ drĩ rî 'álâ. Gõ'dá gólĩyĩ cã bê tólã rî, Yésũ drí ngázó tâ ârí 'bá iyíkã rĩ rî 'bá yĩ jōlé ãtĩ 'álâ.

² Ítí, drílã tâ átázó gólĩyĩ drí kǐ nĩ rî, “Nĩ fĩ 'bãdrĩ mvã Bētēfágē ãtĩ 'álã nã 'á. Tólã rî, nĩ â'dô dōngí mvã ãzã ómbãá drē drĩ lâ 'á kô'dáwã rî ùsú'á ó'ĩ trá 'ĩ'ĩ tólã. Nĩ âtĩ ânĩzó 'ĩ'dí bê lâ.

³ Òzō òjílã ãzã 'bá yĩ ïjĩ ãní trá kǐ nĩ rî, nĩ rî dōngí 'dĩ âtilĩ ã'dô tãsí yã rî, nĩ lôgō tâ-drĩ drílã kǐ nĩ rî, ‘Kúmú ámakâ lē nĩ, gólã â'dô lôgō'á lâ 'wãã vólé.’ ”

⁴ Ítí, tâ ârí 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ drí ngázó nĩlĩ, gõ'dá drílĩyĩ dōngí ùsúzó, ó'ĩ 'ĩ ãnyĩ jó tĩlĩ-tĩ bê 'bã ãzã 'á lãtĩ gãrã drĩ 'á. Nĩngá sĩ, drílĩyĩ 'dēzó rĩ'á âtilã.

⁵ Gõ'dá gólĩyĩ 'dē bê rĩ'á dōngí rî 'dĩ âtilĩ rî, òjílã rĩ 'bá ádrélé ãnyĩ rî 'bá yĩ drí gólĩyĩ ïjízó kǐ, “Nĩ rî dōngí 'dĩ âtilĩ ã'dô tãsí yã?”

⁶ Gõ'dá tâ ârí 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ lôgō yĩ tâ-drĩ gbō òjílã rî 'dĩ 'bá yĩ drí nyé òzō Yésũ drí átálé trá gólĩyĩ drí rî kátí. Bê trá ítí rî, òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí tâ ârí 'bá 'dĩ 'bá yĩ âyézó dōngí rî 'dĩ âtilĩ sēlé nĩzó 'ĩ'dí bê lâ vólé.

⁷ Nĩngá sĩ, drílĩyĩ dōngí 'dĩ âsézó ájílĩ Yésũ drí. Gõ'dá gólĩyĩ drí ítã bí ángí ró rî 'bá yĩ âtrōzó 'bēlé dōngí rî 'dĩ ùgúlĩ, tâlá Yésũ òrĩ ró bê drĩ lâ. Gõ'dá ítí rî, Yésũ drí mbãzó rĩlĩ gã drĩ lâ filĩ Yērōsālémã 'álã.

⁸ Gõ'dá dōngí â'dô bê rĩ'á nĩ'á Yésũ bê yĩ drĩ rî, òjílã dũũ drí ngázó 'dó rĩ'á ítã iyíkã 'bēlé ïnyákú drĩ sĩ lãtĩ 'ásĩ Yésũ ândrá, tâlá gólã ònĩ ró drĩ lâ sĩ. Gõ'dá òjílã ùrúkã 'bá yĩ iyíkã nĩ'á lârá bê mbírã bí ãñō bê òmã 'ásĩ ájílĩ 'bēlé 'dó Yésũ ândrá drílã nĩzó drĩ lâ sĩ. 'Dĩ gólĩyĩ lãgũ òjílã ãmbã 'ĩ.

⁹⁻¹⁰ Nĩngá sĩ, òjílã ãtĩ 'álã rî 'bá yĩ gõ'dá 'dó gólĩyĩ vólé 'álã rî 'bá yĩ bê drí ngázó iyĩ rĩlĩ tâ pēlé gbórókō vãvãràvã sĩ kǐ nĩ rî,

“Mã lûyĩ nĩ, Kúmú.

Nĩ ájō Yésũ trá drĩ-ãcē ánikã bê rĩlĩ ãngó drĩlĩ 'díyĩ pã 'bá ró,

Mã lûyĩ nĩ, Òvãrí, tâlá ãngó lĩpĩ trá ãnyĩ 'è'á ãngó rũlĩ.

Mã lûyĩ nĩ, Òvãrí gólã rĩ 'bá 'bũũ 'álã rî.”

Ítí, gólĩyĩ lãgũ Yésũ trá kúmú ángí iyíkã ró.

¹¹ Ítí rî, Yésũ yĩ drí ngázó nĩlĩ Yērōsālémã 'álã. Tólã, Yésũ yĩ drí áfízó ã'dĩ-drĩ jó ángí Òvãrí kã rî kã 'á. Gõ'dá Yésũ drí vò ndrēzó díri 'álé lâ 'ásĩ. Tãlá ítú 'dē trá rî drí sĩ, Yésũ yĩ lãjó'bã iyíkã múdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rî 'bá yĩ bê drí ngázó gōlé vólé Bētãní 'álã, vò drílĩyĩ rĩzó rî 'álã.

*Tã Yésũ drí kãnãgōwã lō'wã ãkó rî trĩzó rî
(Mātáyō 21.18-19)*

¹² Gõ'dá cǐjínó lâ sĩ, Yésũ yĩ trá ãgō'á iyĩ lãjó'bã iyíkã yĩ bê Yērōsālémã 'álã Bētãní lēsĩ. Yésũ trá gõ'dá lōfó ró.

13 Gõ'dá Yésū yí â'dô bê rĩ'á nĩ'á ãyî lätî 'ásî rî, drílâ fê äzâ rĩ'á zĩlá kånágõwá rî ndrëzó gã jējē ró bí bê ngbũkpũ. Ítí, drílíyî ngázó nĩlí zélé lâ 'álâ, tälâ ndrëlä ngátá lõ'wâ lâ bê yâ rî tāsî. Gõ'dá gólíyî cá bê fê rî 'dĩ zélé rî, lõ'wâ lâ trá yû'dáwá ãlôwálâ. Ûsû ãyî cé bí lâ ã'dĩ ngbũkpũ fê lâ drĩ, tälâ kâyî gólâkâ 'wázó rî âcá drē kô.

14 Bê trá ítí rî, Yésū drí fê 'dĩ trízó kĩ nĩ rî, “Ní rî ánikâ fí zãâ ítí lõ'wâ 'wâ âkó, gõ'dá õjílâ õzó ícá kô ání lõ'wâ nyälé ó'dí ãlôwálâ.” Gõ'dá nĩngá rî, lãjõ'bá gólâkâ rî 'bá yí ári ãyî lãtrí drílâ trílí 'dĩ trá.

*Tã Yésū drí ngá lâzî 'bá lâdrózó ã'dî-drî jó ángî Ôvârí kâ 'ásî rî
(Mátáyõ 21.12-17; Lúkã 19.45-48; Yõwánî 2.13-17)*

15 Vó lâ sî, Yésū yí drí ngázó nĩlí cälé Yërõsälémã 'álâ kpá ó'dí. Gõ'dá drílíyî fízó ã'dî-drî jó ángî Ôvârí kâ rî kâ 'á. Tólâ rî, Yésū drí õjílâ úsúzó rĩ'á ãyî ngá lâzî'á gõ'dá kpá ngá gã bê lâgî õnjí sî. Gõ'dá gólâ drí kpá õjílâ äzâ 'bá yí ndrëzó rĩ'á ãyî âdî õrî äzâ 'bá yí ãkúrã'á âdî õrî äzâ 'bá yí sî. Gõ'dá Yésū ndrë tã 'dĩ bê ítí rî, gólâ drí â'dózó õmbã ró, tälâ gólíyî rî trá vò ãyî átá kâ rî ãzälé. Ítí rî, Yésū drí ngázó nĩlí tãrãbízã âdî ãkúrã 'bá yí kâ 'dĩ 'bá yí lõzélé gõ'dá drí lâ yí âkólé ndrî vüdrî. Gõ'dá gólâ drí kpá ngázó nĩlí gbá'dá õjílâ gólíyî rî 'bá ãyîkã ämãmõ â'dó 'bá ngá fëfë ró Ôvârí drí rî yí lâzilî gílí volé rî lõzélé kpá ndrî 'dó vüdrî. Drílâ gõzó õjílâ 'dĩ 'bá yí lâdrólé ndrî volé úlî ätã-ätã bê kî,

16-17 “Úlî Ôvârí kâ ãgílî jó Ôvârí kâ tāsî rî kî ä'dô yã? Ôvârí kî nĩ rî, 'jó ámakã rĩ'á vò 'bãsurú ngíngî drí ânízó rû ê'bélé 'á lâ rílí cé rãtãã 'ëlé ã'dí.’

Ísáyã 56.7

Gõ'dá nõõ, 'nĩ jã jó ámakã trá vò ãgũ kã ró', õzó ání drí rĩ'á 'ëlã 'dĩ kãtí.” Yésū lë trá vò 'dĩ äyélé cé õjílâ drí rãtãã 'ëzó ã'dí 'á lâ. Gólâ äyé õjílâ kô ngá ãyîkã lâzilî ã'dî-drî jó ángî Ôvârí kâ 'dĩ 'á.

18 Nĩngá sî, drî-'bá Yúdã yí kã rî 'bá yí drí tã Yésū kã õjílâ lâdrózó 'dĩ árizó ãyî. Tã 'dĩ tāsî rî, gólíyî drí ngázó rĩ'á lätî lõndälé Yésū rî füzó ãrî drí sî. Tã ãsû gólíyîkã kî, õjílâ â'dô 'dë'á ndrî Yésū vó ãyî äyélé, tälâ õjílâ düü ndrî tî lâ yí â'dî trá ãfî ãmbã-ãmbã Yésū kã 'dĩ tāsî.

19 Nĩngá sî, tã Yésū drí õjílâ lâdrózó ã'dî-drî 'ásî 'dĩ vósî, lãnjátúlú bê rî, Yésū yí lãjõ'bá ãyîkã yí bê drí ngázó drí dñlî ãyî gólé 'bã 'álâ Bëtãní 'álâ.

*Tã Yésū drí ãmbálé tã lëlë tāsî kånágõwá fê yí drí trílí rî rú rî
(Mátáyõ 21.20-22)*

20 Gõ'dá cñnó Yésū yí drí ngázó gólé Yërõsälémã 'álâ. Lätî 'ásî rî, gólíyî drí fê Yésū drí trílí sîsî rî ndrëzó. Gõ'dá gólíyî â'dô bê rĩ'á lâvũ'á rî, drílíyî fê rî 'dĩ ndrëzó drã trá, gõ'dá 'í trá kó õmvóre lâ lésî rãñõ.

21 Ítí rî, tã Yésū drí fê 'dĩ trízó rî drí ägázó Pëtëro drî. Gõ'dá drílâ ngázó tã ätálé Yésū drí kî nĩ rî, “Tã ãmbã 'bã, ní ndrë drë, fê gólâ ní drí trílí rî drã trá, 'í trá kãgã'dã nã.”

22 Nĩngá sî, Yésū drí tã-drî lõgõzó Pëtëro yí drí kî nĩ rî, “Õzó nĩ õ'bã tã lëlë ánikã ndrî gágã Ôvârí 'á rî, nĩ â'dô kpá ícã'á tã rî 'dĩ 'ëlé má tí mbãrãkã Ôvârí kã sî.

23 Má ätã ání drí nõ tã pãtî 'í. Õzó nĩ äätã úlî trá únî ángî drí kî nĩ rî, 'Úní ángî, únñî rû 'dëlé ãmvü ändrë 'á rî.’ Õzó nĩ äätã úlî rî 'dĩ tã lëlë gágã

rākā fê kátí rí sī cú ítí tā ìsū rĩ rĩ ãkó ãlôwálâ rĩ, Ôvârí ôró fí tā rĩ ãní drí átálé 'dĩ 'èè ãní drí pătĩĩ.

²⁴ Tã 'dĩ tãsí rĩ, má âtâ kpá ó'dí, òzô nĩ òtírĩ rãtãã 'èè Ôvârí drí tā ãzã 'èzó ãní drí rĩ, òzô nĩ òrĩ tā lèlè sĩ kĩ pătĩĩ Ôvârí â'dô tā rĩ 'dĩ 'è'á rĩ, tā rĩ 'dĩ â'dô rũ 'è'á ãní drí.

²⁵ “Òzô nĩ ãzã ãâ'dô bí rĩ'á tĩ ìrátã'á Ôvârí drí, ngãtã òjílã ãzã ò'è tā ònjí trá ní drí yã rĩ, ání fĩ ãâ'dĩ gólã rú, ní âyê gólã tā ònjí 'dĩ 'ásĩ, tãlã ání átã gólã 'bũũ 'álã rĩ ãâyê ró kpá tā ònjí áníkã rĩ 'bá yĩ bè.

²⁶ Òzô ní ògã dó tā ònjí ãzĩ-ãzĩ kã âyélé rĩ, Ôvârí â'dô gã'á kpá dó tā ònjí áníkã rĩ âyélé.”

*Tã ìjĩ drĩ-ãcê Yésũ kã tãsí rĩ
(Mātáyō 21.23-27; Lúkã 20.1-8)*

²⁷ Nĩngã sĩ, Yésũ yĩ drí cãzó kpá ó'dí Yêrôsãlémã 'álã lãjó'bã íyíkã 'dĩ 'bã yĩ bè. Gõ'dã gólíyĩ â'dô bè rĩ'á nĩ'á ìyĩ jó ąngĩ Ôvârí kã rĩ 'álã òjílã ìfĩ ìmbálé rĩ, lã'bĩ ìmbã 'bã, gõ'dã drĩ-'bã ąngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ ndrĩ 'dó gólíyĩ sísĩ-lésĩ ró rĩ 'bã yĩ bè, drílíyĩ ngãzó ìyĩ ãnílĩ Yésũ ngálã ã'dĩ-drĩ jó Ôvârí kã rĩ kã 'á.

²⁸ Nĩngã sĩ rĩ, drílíyĩ tā ìjízó Yésũ tĩ kĩ nĩ rĩ, “Ndã drĩ-ãcê ã'dô kã 'ì ní drĩgã rĩzó òjílã ìfĩ ìmbálé ã'dĩ-drĩ jó Ôvârí kã rĩ kã 'ásĩ yã? Kó ã'dĩ fê drê drĩ-ãcê rĩ 'dĩ ní drí nĩ yã?”

²⁹ Nĩngã sĩ, Yésũ drí tā ìjĩ gólíyíkã 'dĩ drĩ lâ lôgõzó kĩ, “Mã â'dô kpã ãní ìjĩ'á tā ìjĩ sĩ. Òzô tā ìjĩ ámãkã 'dĩ nĩ òlôgõ tã-drĩ lâ trá rĩ, má drí 'dèzó fĩ drĩ-ãcê ąngõ rĩ sĩ má drí rĩzó tā nô 'bã yĩ 'èlé nõ lófólé ãní drí.

³⁰ Ítĩ rĩ, ã'dĩ ãjó Yõwãní bãbãtízĩ 'è 'bã ró rĩ nĩ ãnílĩ rĩlĩ bãbãtízĩ 'èlé òjílã drí yã? Ôvârí ãjó gólã nĩ bãbãtízĩ 'èlé ngãtã òjílã mvã ãjó gólã nĩ yã?”

³¹ Nĩngã sĩ, drĩ-'bã Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drí ngãzó rĩ'á tā ìjĩ Yésũ kã 'dĩ òjálé ìyĩ lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, “Mã â'dô tā ìjĩ gólãkã 'dĩ drĩ lâ jã'á ąngõ tí yã? Òzô mã òjã kĩ nĩ rĩ, Ôvârí ãjó Yõwãní nĩ rĩ, 'dĩ gólã â'dô tā lôgõ'á ãmã drí kĩ nĩ rĩ, ‘Òzô ã'dô trá ítĩ rĩ, nĩ gã dó úlĩ Yõwãní kã rĩ lèlè ã'dô tãsí yã?”

³² Gõ'dã òzô mã ããtã kĩ, òjílã ãzã ããjó gólã nĩ rĩ, â'dô â'dó'á ąngõ tí yã?” Gólíyĩ rĩ tā 'dĩ òjálé 'dĩ ùrĩ drí, tãlã òjílã ìyíkã rĩ 'bã yĩ òzó kô rũ jãã ìyĩ rú, tãlã òjílã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ndrĩ tā pătĩĩ ró lè ìyĩ tā trá kĩ nĩ rĩ, Yõwãní rĩ'á tā ąngũ 'bã nyãányã Ôvârí kã 'ì.

³³ Á'dólé bè trá ítĩ rĩ, drĩ-'bã Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drí ngãzó tã-drĩ lôgólé ìyĩ Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Mã nĩ gólã Yõwãní rĩ ãjó 'bã rĩ kô.” Nĩngã sĩ, Yésũ drí ngãzó úlĩ átálé gólíyĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Òzô tã-drĩ lôgõ ãníkã ã'dô ítĩ rĩ, gõ'dã mã gã kpã trá dó drĩ-ãcê fê 'bã mã drí rĩ â'dálé ãní drí.”

12

Úlĩ mãnĩgõ ąmvũ 'wã 'bã kã Yésũ drí átálé drĩ-'bã Yúdã yĩ kã

*rĩ 'bã yĩ rú rĩ
(Mātáyō 21.33-46; Lúkã 20.9-19)*

¹ Nĩngã sĩ, Yésũ drí ngãzó úlĩ mãnĩgõ átálé drĩ-'bã Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drí. Úlĩ mãnĩgõ rĩ ì'dĩ nõtĩ. “Ągõ ãzã bè ãlô. Drílã ngãzó fê òzô ãlã'bã kátĩ gólã rĩzó òdrã 'èlé lõ'wã lâ 'ásĩ rĩ ì'dĩlĩ dũũ yĩ drí ąmvũ 'á. Gõ'dã drílã ndõgõ gãzó dĩrĩ gbãã rú lâ sĩ, tãlã ùgũ gõ'dã kõrõnyã bè òzó lãtĩ ùsũ áfízó ãnílĩ fê lõ'wã 'dĩ ìzãlé. Gõ'dã éédê võ ãzã kpã kúnĩ 'á gũãlĩ-gũãlĩ ítĩ rĩzó òdrã 'dĩ zãlé 'á lâ. Gõ'dã drílã kpãrã 'dĩzó ùrũ, tãlã kpã ąmvũ vó ndrẽ 'bã

drí rīzó mbālē rīlī gá drī lā 'á rī'á ámvú vó ndrēlé. Nīngá sī, gólá drí ámvú 'wā 'bá āzā 'bá yī āzízó ānīlī lōsī 'ēlé ámvú íyíkā 'dī 'á, ōzō ō'wā trá rī, yī fē ró ūrūkā lā bē gólīyī drí. Gō'dá gólá rī gógó drí íyíkā ngāzó nīlī 'bādrī āzā 'alā jējē ró.

² Gólá volé sī rī, fē lō'wā 'dī 'bá yī drí līnjízó kālē. Gō'dá lō'wā 'dī 'bá yī ōkírī tú rī, ámvú līpī nī 'bá trá 'bādrī lídī 'alā nā drí ngāzó lājó'bá íyíkā ājólé kó tólā sī ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálā, tālā lō'wā â'dó 'bá trá íyíkā ró rī tāsī yī drí.

³ Gō'dá ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī gā dó. Nīngá sī, drīlīyī lājó'bá ājólé 'dī rūzó ānjī cālē kpādī-kpādī ōnjī lā drī, gō'dá drīlīyī drí yīzó rú lā sī gólé volé ámvú līpī ngálā drī-drī ró.

⁴ “Vó lā sī, ámvú līpī drí kpá lājó'bá íyíkā āzā ājózó ámvú 'wā 'bá rī 'dī 'bá yī ngálā zāā lō'wā íyíkā ró rī tāsī. Gō'dá 'dī rī, ámvú 'wā 'bá drí ngāzó īyī rī'á lājó'bá 'dī cālē ōnjī ró. Gólīyī 'ē tā ānyī ká trá āmbá lājó'bá 'dī drí, gō'dá kpá gólá rī lō'dázó drōlé gólé volé.

⁵ Nīngá sī, ámvú līpī drí ngāzó kpá lājó'bá íyíkā āzā ājólé ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálā. Gō'dá ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drí lājó'bá 'dī fūzó. Lé ítí rī, ámvú līpī drí rīzó fī zāā lājó'bá íyíkā rī 'bá yī ājólé ālō-ālō ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálā. Nīngá sī, ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drí íyíkā rīzó kpá zāā, lājó'bá rī'á ājólā 'dī 'bá yī, āzā 'bá yī cālē gō'dá āzā 'bá yī úfúlī.

⁶ “Gō'dá vó lā sī, lākí 'bá ámvú līpī drí jōlé ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálā kó rī, cé mvá lā drílā lēlé tákányī rī ī'dī. Ítí rī, ámvú līpī 'dī drí íyī mvá 'dī jōzó ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálā ādūkū lā ró tā īsū-īsū bē yī drī kī nī rī, ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī â'dô īyī íyī mvá 'dī īnjī'á.

⁷ Gō'dá vó rī 'dī 'á nīngá rī, mvá lā 'dī ácálé bē ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī ngálā ámvú 'alā rī, ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī drí ngāzó tā ngólé kírī ró īyī lāfálé 'ásī kī nī rī, 'Nōô trá rī'á gólá drī-vó līpī ró rī ī'dī. Nī ngā mā fū ró gólá volé. Vó lā sī rī, drī-vó 'dī â'dô â'dó'á āmákā ró.’

⁸ Ítí rī, drīlīyī ámvú līpī rī mvá 'dī fūzó gōzó āvō lā trōlé vūlī volé ámvú 'ásī tā ādūkū ró.

⁹ “Ngbāāngbānō rī, má ījī ānī nōtí, ámvú 'dī līpī lā â'dô â'dô 'ē'á ī'dī yā? Má â'dô â'dá'á lā ānī drí. Gólá â'dô āngá'á ānīlī ámvú 'wā 'bá 'dī 'bá yī úfúlī ngbā, gōzó ámvú 'dī trōlé fēlé ámvú 'wā 'bá āzā 'bá yī drí vó lā ndrēlé.”

¹⁰ Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó íyī ífífí tāsī kī nī rī, “Nī zī tā nō kō tā īgī Ōvārī ká 'ásī yā? Gólá kī nī rī,

‘Ājū nyāányā gólá jó 'dī 'bá yī drí gālē dó rī,
â'dô gō'dá trá ājū tā lā drí lāzélé rōô jó ká ró rī ī'dī.

¹¹ Tā 'dī rī'á Ōvārī drīgá sī, gō'dá gólá rī nyāányā 'ē nī.
Āmā tī â'dī trá tā 'dī drí sī.’ ”

Lôngó 118.1-2

¹² Yésū ndē bē úlī âta-âta 'dī rī, drī-'bá Yúdā yī ká lē trá gólá rī rūlī, tālā gólīyī nī trá kī nī rī, Yésū âta úlī mānīgō 'dī 'bá yī íyī rú. Gō'dá gólīyī āyē Yésū gōzó nīlī volé cú ítí gólá rī rū ākó, tālā gólīyī trá ūrī ró ōjīlā ō'bī 'dī 'bá yī tāsī.

*Tā ódrí Yésū rī ūjūzó tā ōmbē gīgī ká mūrī Rómā ká tāsī rī
(Mātáyō 22.15-22; Lúkã 20.20-26)*

13 Tólâ sî, drî-'bá Yúdâ yí kâ 'dî 'bá yî drí ngāzó Pārúsî āzâ 'bá yî jōlé ōjílâ gólīyî 'dē 'bá kúmú Ēródē vó rí 'bá yí bē* Yésū ngálâ nílí gólâ rí ūjūlí tā átâ-átâ ányâ gólâkâ tāsî, tálâ gólâ átâ ró tā ányâ bē kúmú Sízâ kâ rú.

14 Nīngá sî, gólīyî drí ácázó Yésū ngálâ, gō'dá drílīyî tā átázó kī nī rí, “Āmbá, mā nī trá kī nī rí, ĭnjī nī trá tā mbî 'è 'bá ró. Ní áyé ōjílâ kō'dáwá ání drī ízālê, āmbā gólīyíkâ sî. Vō rí 'dī 'á rí, pātī nī rí ōjílâ ĩmbálê tā Ôvârí kâ rí 'bá yí sî. Á'dô bē trá ĩtí rí, mā ĩjī tā ní tī. Rī'á tā mbî 'í ōmbê gīzó kúmú ángí Rómâ kâ Sízâ drí ngátá rī'á tā ányâ 'í yā?”

15 Mā ōgí ōmbê ngátá mā ōgā dó ōmbê gīlí yā?” Gō'dá Yésū árílí bē tā ĩjī 'dī rí, gólâ nī tā ĩsū gólīyíkâ trá tā ānjú 'bá ró. Nīngá sî, drílâ tā ĩjízó gólīyî tī kī nī rí, “Nī lē áamá ádólê tā ányâ átálê mūrī rú ā'dô tāsī yā? Nī āfē drē lāfâ āní drī rīzó ōmbê gīlí 'dī ālô rī má drí, tálâ má ndrê ró bē.”

16 ĩtí rí, gólīyî drí ngāzó âdī ífí 'dī ājílí Yésū ngálâ. Nīngá sî, drílâ âdī ífí 'dī átrōzó á'dalé gólīyî drí, gō'dá tā ĩjízó kī, “Nōô ā'dī rí líndrī 'í âdī ífí nō rú, gō'dá rú ĩgīlí rú lá 'á nō bē yā?” Nīngá sî, drílīyî tā-drī lōgōzó Yésū drí kī, “Kúmú ángí Rómâ kâ Sízâ rí líndrī 'í rú lá bē.”

17 Gō'dá Yésū drí tā átázó gólīyî drí kī, “Ōzō ā'dô ĩtí rí, gólâ ĩ'dī lāfâ 'dī līpī lá 'í, nī lōgō lāfâ 'dī volé gólâ drí ōmbê gīgī sî. Gō'dá āní rí gógó ífífi lá āní līpī rī'á Ôvârí ĩ'dī, nī fē āní nyānyâ gólâ drí tā gólâ drí lēlé āní drí 'élé rí 'ézó.” ĩtí rí, āgō 'dī 'bá yí tī lá yí drí â'dízó, gō'dá drílīyî ngāzó nílí ĩyí volé.

*Tā līdrī-līdrī ōjílâ kâ ōdrā 'ásī rí tāsī
(Mātáyō 22.23-33; Lúkã 20.27-40)*

18 Nīngá sî, ōjílâ zīlí Sādúsî rí 'bá yí drí ānīzó kpá Yésū ngálâ gólâ rí ūjūlí. Gólīyî ōjílâ tā ĩmbá 'bá kī'á nī rí, Ôvârí ōlīdrī ōjílâ kó kō ōdrā 'ásī rí yí ĩ'dī. Gólīyî ácâ bē rí, drílīyî Yésū rí ĩjízó kī nī rí,

19 “Āmbá, ākū ró Músã ĩgī tā trá āmâ drí 'élé kī, 'Ōzō nī āzâ ání âdrúpī ōdrā trá ōkó lá rí áyéle cú ĩtí mvá ākó rí, nī âdrúpī lá 'dī á'dô āyízí 'dī trō'á, ā'dô ró bē mvá tīzó ání âdrúpī â'dí ró 'dī vō lá 'á.’

20 'Dōvó, tā á'dâ ró, mā ngī drē í'dígówá ní drí. Ōjílâ bē rī'á ĩyí zālô nī-drī-lâ-rī 'dó âdrúpī ró. Nīngá sî, âdrúpī sīsī rí drí ngāzó ōkó trōlé. Gō'dá gólâ drā bē rí, gólâ cú ĩtí 'dīyímvá ākó ōkó rí 'dī bē.

21 Tā rí 'dī tāsī rí, âdrúpī lá tīlī ūgúlí lá 'á rí drí ōkó rí 'dī trōzó. Nīngá sî, gólâ drí kpá drāzó cú ĩtí 'dīyímvá ākó ōkó 'dī bē. Gō'dá âdrúpī nâ lá ró rí drí kpá ōkó ālô 'dī trōzó. Nīngá sî, gōzó kpá drālê volé.

22 'Dó látī ālô 'dī 'ásī, âdrúpī nī-drī-lâ-rī 'dī 'bá yí drí 'dó ōkó 'dī trōzó ālô-ālô, gō'dá ōdrāzó kpá ngbá volé 'dīyímvá āzākâ tī ākó. Gō'dá âdūkū lá ró, ōkó rí 'dī nyānyâ lá drí ngāzó drālê kpá volé.

23 Ngã âdrúpī nī-drī-lâ-rī 'dī 'bá yí drí ōkó 'dī trōzó trá ndrī ōkó ró nō, gō'dá ĩtú gólâ âdrúpī 'dī 'bá yí ōkó rí 'dī bē drí līdrízó ōdrā 'ásī rí sī rí, ōkó rí 'dī á'dô 'bã'á âdrúpī ángō rí kâ ĩ'dī yā?”

24 ĩtí rí, Yésū drí tā 'dī drī lá lōgōzó gólīyî drí kī nī rí, “Tā ĩsū āníkâ rī'á ányâ ró, tálâ nī nījī tā ífí úlí Ôvârí kâ kō. Gō'dá nī gā dó tā lēlé kī, Ôvârí mbârākâ bē ōjílâ līdrílí ōdrā 'ásī.

* 12:13 12.13 Pārúsî yí âjī ōjílâ Ēródē kâ trá 'ézó Yésū rí mândīkâ lô'bálê tā ĩjī tā ōmbê gīgī kâ tāsī rí sî, tálâ tā ĩsū gólīyíkâ tā ōmbê gīgī kâ tāsī rí rī'á ngīngí. Pārúsî lēé ĩyí tā ōjílâ ĩyíkâ Yúdâ yí kâ rí drí ōmbê gīzó kúmú ángí Rómâ kâ drí 'dī kō, gō'dá ōjílâ Ēródē kâ rí 'bá yí lē nī.

25 Ìtú gólâ òjílâ drí lîdrízó âfôlé òdrâ 'ásí rî tú rî, ãgô trôó gô'dá òkó kô, gô'dá ófée òkó kpá kô'dáwá ãgô drí òkó ró. Vò 'dî 'á rî, òjílâ â'dô â'dó'á òzô málâyíkâ gólîyî â'dó 'bá úrú 'álâ rî 'bá yí kâtí.

26 “À'dô lîdrî-lîdrî òdrâ 'ásí rî tāsî rî, búkû Ôvârí kâ 'á, nî zî tã Músâ drí ìgílí úlî Ôvârí drí âtalé gólâ drí fê cú lășî bê yí 'á rî kô yã? Ìtú rî 'dî sî, Ôvârí kî Músâ drí rî, 'Mâ Ôvârí gólâ Âbârâyámâ yî drí rî'á rôlâ Yâkóbâ yî Ìsákâ yí bê rî ì'dî.’

27 “Úlî 'dî 'bá yí â'dâ tã âmâ drí kî, lîdrî-lîdrî òjílâ kâ òdrâ 'ásí rî rî'á tã pătîî 'î. Nî ndrê drê, îcâ fí trá Ôvârí drí tã nô âtázó ãvô tāsî kî, gólîyî rî'á gólâ rî rôlé yã? Ícá kô. Gólâ Ôvârí òjílâ gólîyî lédrê-lédrê ró rî 'bá yí drí rôlé 'î. Nî ndrê drê, Âbârâyámâ yî òdrâ bê kpálé rî, gólîyî lîndrí bê zââ úrú 'álâ Ôvârí bê. Ítí rî, tã ìsû ânîkâ kî'á nî rî òjílâ òlîdrí kô òdrâ 'ásí 'dî rî rî'á ányâ ró.”

*Tã tã 'bã'bã lâvû 'bá kôrô rî tāsî
(Mătáyô 22.34-40; Lúkâ 10.25-28)*

28 Lã'bí ìmbá 'bá ãzâ ãlô ârî Yésû trá tã 'dî 'bá yí ngîrî 'á Sădúsî 'dî 'bá yí bê. Gô'dá gólâ ndrê bê Yésû lôgô tã ìjî gólîyíkâ 'dî trá tã nîñî sî rî, gólâ drí kpá ngázó Yésû rî ìjîlî tã ìjî sî kî, “Tã âmá ndrî Ôvârí kâ 'bálé 'dî lâfálé lâ 'ásí rî, tã 'bã'bã ángô rî íyíkâ ì'dî lâvûlî kôrô âmâ drí ârîlî yã?”

29 Nîngá sî, Yésû drí tã ìjî gólâkâ 'dî drî lâ lôgôzó kî, “Tã 'bã'bã gólâ lâvû 'bá kôrô ânî drí 'élé rî ì'dî nô, 'Ânî òjílâ âmákâ Ìsîrâ'élê kâ, nî ârî drê tã nô! Ôvârí âmákâ Yâkóvâ rî'á Ôvârí ãlô pătîî rî ì'dî. Ôvârí ãzâ yû'dawá.

30 Nî 'bã Yâkóvâ Ôvârí ânîkâ lôvó lâ pîpîsîlî ãlô sî ndrî, ânî lîndrí sî ndrî, tã ìsû ânîkâ sî ndrî, gô'dá kpá ânî mbârâkâ sî ndrî.’

31 Vó lâ sî, tã 'bã'bã ãzâ lâvû 'bá kôrô rî lâ ró rî ì'dî nô. 'Nî 'bã òjílâ ãzî lôvó kpá té òzô ânî drí ânî lôvó 'bârê kâtí.' Tã 'bã'bã ãzâ yû'dawá lâvû 'bá kôrô tã 'bã'bã gólîyî rî 'dî 'bá yí drîî sî.”

32 Nîngá sî, lâ'bí ìmbá 'bá 'dî drí tã-drî lôgôzó Yésû drí kî, “Tã ìmbá 'bá, ní pē úlî trá dó, úlî ânîkâ rî'á mbî kî'á nî rî, Ôvârí rî'á ãlô gô'dá Ôvârí ãzâ yû'dawá.

33 Ôvârí rî lôvó 'bã'bã pîpîsîlî ãlô sî ndrî, ânî lîndrí sî ndrî, tã ìsû ânîkâ sî ndrî, ânî mbârâkâ sî ndrî, gô'dá ãzî-ãzî lôvó 'bã'bã té òzô ânî drí ânî nyãányâ lôvó 'bârê kâtí rî, gô'dá ìtí rî, tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yí rî'á ìyî lâvû 'bá kôrô kôrõnyâ ìjî òjílâ drí rî'á zâlâ ngá fêfê ró Ôvârí drí rî 'bá yí drîî sî. Kôrõnyâ ìjî lôvó ãkó rî rî'á tã tãkó 'î.”

34 Nîngá sî, Yésû ârî bê úlî ãgô 'dî kâ 'dî 'bá yí rî, gólâ nî trá kî, ãgô 'dî âtâ úlî rî 'dî 'bá yí tã nîñî sî. Gô'dá drîlâ tã âtázó ãgô rî 'dî drí kî, “Nî trá ãnyî 'è'á tã Ôvârí drí òjílâ 'bázó â'dólé íyíkâ ró rî nîlî mbîmbî.” Vó lâ sî, òjílâ gô'dá trá ìyî ndrî ùrî ró tã ìjîlî Yésû tî tã ùjû-ùjû ró.

*Tã Yésû drí ìjîlî 'dîyî pã 'bá tāsî rî
(Mătáyô 22.41-46; Lúkâ 20.41-44)*

35 Gô'dá nîngá sî, Yésû rî'á òjílâ ìmbá'á ã'dî-drî jó ạngî Ôvârí kâ rî kâ 'á. Drîlâ ngázó tã ìjîlî kî nî rî, “Lã'bí ìmbá 'bá âtâ ìyî kî nî rî, 'Ôjílâ Ôvârí drí âjólé 'dîyî pã 'bá ró rî â'dô â'dó'á ózôwá kúmú ạngî Dăwúđî kâ ró.' À'dô â'dó'á ìtí 'dî ángô tî ró yã?

³⁶ Dăwúđĩ rĩ nyāányā pē úlĩ gólĩyĩ Líndrĩ Tándĩ Ôvârí kâ drĩ â'dalé drílâ 'díyĩ pã 'bá 'dĩ tāsĩ rĩ trá kĩ,

‘Ôvârí Yâkôvâ âtâ trá kúmú ámakâ drĩ kĩ nĩ rĩ,

“Dôvó ní rĩ âmâ gārâ drĩ 'á gólé drĩ-ágó drĩ lésĩ āngó nō rŭlĩ má bē.

Gõ'dá má â'dô ãjú-'bá-ãzí ánĩkâ rĩ 'bá yĩ 'bã'á rĩlĩ ánĩ pá zélé.” ’

Lôngó 110.1

³⁷ Nĩ ndrê, Dăwúđĩ rĩ nyāányā zĩ 'díyĩ pã 'bá Ôvârí ngá lésĩ 'dĩ trá kúmú iyĩkâ ró. Gõ'dá bē trá ítĩ 'dĩ kâtĩ rĩ, 'díyĩ pã 'bá 'dĩ â'dô 'bã'á cé Dăwúđĩ rĩ ózôwá ró āngó tí yã?” Yésũ âtâ tã 'dĩ ítĩ, tãlâ gólâ lē gólĩyĩ drĩ nĩlĩ dódó, 'díyĩ pã 'bá 'dĩ rĩ â'dô 'bã'á ôjĩlã mvá ró, kpá ôzô Ôvârí rĩ ífĩfĩ tí.

Nĩngá sĩ, ôjĩlã tĩlĩlĩ ã'dĩ-drĩ jó āngĩ Ôvârí kâ rĩ 'á 'dĩ 'bá yĩ drĩ úlĩ Yésũ kâ 'dĩ tã-drĩ lâ lēzó āyĩkô sĩ.

*Tã Yésũ drĩ ôjĩlã lĩfĩ ãmbázó tã lâ'bí ãmbá 'bá kâ tāsĩ rĩ
(Mátáyô 23.1-36; Lúkã 20.45-47)*

³⁸ Yésũ â'dâ tã kpá kĩ nĩ rĩ, “Ānĩ lĩfĩ ômbâ ānĩ rú, lâ'bí ãmbá 'bá tāsĩ, nĩ ôzó kô 'bãâ ôzô gólĩyĩ tí. Gólĩyĩ lē ôjĩlã ndrĩ drĩ iyĩ ndrêlê ôjĩlã āmbá ró. Gólĩyĩ lē ítá kũndrũ-kũndrũ iyĩkâ sölê gôzó ngälê nĩ'á lâmú bē dírĩ vō ngá lâzĩ kâ 'ásĩ, tãlâ ôjĩlã ô'ê ró bē nĩ-bē-yã iyĩ drĩ ôzô ôjĩlã āmbá kâtĩ rũ ãnjĩ-ĩnjĩ sĩ.

³⁹ Gõ'dá kpá ôzô gólĩyĩ ôfĩ iyĩ trá jó tã Ôvârí kâ ârĩ kâ 'á rĩ, gólĩyĩ fĩ rĩlĩ té rĩ-vō sũ 'bá kôrô rĩ 'bá yĩ drĩ sĩ. Kâramã sĩ rĩ, gólĩyĩ lē kpá rĩlĩ rĩ-vō sũ 'bá kôrô rĩ 'bá yĩ drĩ ngá nyälê ôjĩlã āmbâ-āmbâ bē.

⁴⁰ Gólĩyĩ njãâ rãtãã 'elê Ôvârí drĩ ãcê ró, tãlâ ĩĩsũ ró bē kĩ nĩ rĩ, yĩ â'dô iyĩkâ lâvũ 'bá gārã rĩ ĩ'dĩ. Gõ'dá nĩ ndrê drē tã ãnjĩ gólĩyĩ nyāányā drĩ rĩ'á 'elâ rĩ. Gõ'dá ó'bã gólĩyĩ bē rĩ'á ngá 'elê āyĩzĩ rĩ 'bá yĩ drĩ vó lâ yĩ ndrêlê rĩ, gólĩyĩ âdô āyĩzĩ 'dĩ 'bá yĩ lâfã gólĩyĩkâ tāsĩ. Ôvârí â'dô lâņō āndrê fē'á ôjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drĩ.”

*Lãfã fēfē āyĩzĩ ĩzã 'bá ró rĩ kâ
(Lúkã 21.1-4)*

⁴¹ Nĩngá sĩ, Yésũ drĩ ngázó nĩlĩ rĩlĩ vũdrĩ ānyĩ ngá ôjĩlã drĩ rĩzó lâfã ngá fēfē ró Ôvârí drĩ 'á lâ rĩ lãgátĩ jó āngĩ Ôvârí kâ rĩ 'á. Gólâ rĩ trá rĩ'á ôjĩlã gólĩyĩ ndrĩ rĩ 'bá ānĩlĩ lâfã ngá fēfē iyĩkâ ró rĩ 'bá yĩ 'bã'bã lâ yĩ ngá 'dĩ 'á rĩ ndrêlê. Ngá-tĩ dũũ 'bá ānĩ'á iyĩ kpá lâfã āmbá āmbá 'bãlê ngá 'dĩ 'á.

⁴² Gõ'dá āyĩzĩ āzã lâfã ĩzã 'bá ró rĩ drĩ kpá ānĩzó ngá fēfē iyĩkâ rĩ bē fēlê Ôvârí drĩ. Drĩlã lâfã ífĩ āmbúkũ iyĩkâ cé fĩnyáwá rĩ rĩ 'bá yĩ âtrôzó 'bãlê ngá 'dĩ 'á.

⁴³ Gõ'dá Yésũ ndrêlê bē gólâ rĩ, drĩlã ngázó lâjô'bá iyĩkâ rĩ 'bá yĩ āzĩlĩ ānĩlĩ ānyĩ, gõ'dá gólĩyĩ ānĩlĩ bē iyĩ rĩ, Yésũ drĩ tã âtázó gólĩyĩ drĩ kĩ, “Nĩ ndrê āyĩzĩ lâfã ĩzã 'bá nã. Má âtâ tã pãtĩĩ 'ĩ ānĩ drĩ. Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á, āyĩzĩ lâfã ĩzã 'bá ró nã 'bã lâfã āmbá 'ĩ ngá nō 'á lâvũlĩ kôrô ôjĩlã āzã 'bá yĩ drĩ sĩ,

⁴⁴ tãlâ ôjĩlã āmbá 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ 'dó rĩ'á iyĩ lâfã āmbúkũ bē iyĩ lĩkítĩ 'ásĩ, lâfã gólĩyĩ drĩ 'bãlê ngá nō 'á nō rĩ ũrũkâ lâ 'ĩ. Gõ'dá āyĩzĩ 'dĩ 'bã iyĩkâ rĩ trá ndrĩ, ũrũkâ lâ āyê ākó yĩ drĩ ngá pãzó drĩ lâ.”

13

*Tã Yésũ drĩ jó āngĩ Ôvârí kâ ũfũ-ũfũ lâ tã āngũzó rĩ
(Mátáyô 24.1-2; Lúkã 21.5-6)*

1 Yésū yī lājó'ba íyíkā yī bē drí ngāzó âfōlé vólé jó ąngí Ôvârí kâ rī 'ásī. Gólíyī drí rīrī âfōlé rī 'á rī, lājó'ba âlô lājó'ba gólâkâ 'dī 'bá yī lāfálé sī drí tã âtázó gólâ drí kī, "Tã ìmbá 'bá, jó 'dīlī Ôvârí drí nō 'bá yī sù trá kôró. Ní ndrê drê kúní mvá lâ yī 'dó rī'á ąngí ąngí ró âbē 'á."

2 Gõ'dá Yésū drí tã-drī 'dī lôgōzó gólíyī drí kī nī rī, "Nī ndrê jó ąngí ąngí sūsū ró 'dī 'bá yī. Pătī ró, má âtã tã ãnī drí ndrī, ĩzátú rī, áá'dô úfú'á lâ ndrī. Kúní mvá âzākã âlôlâ lâkí kô rú âdrô-âdrô ró gá âzī-âzī drī."

3 Nīngá sī, Yésū yī drí ngāzó nīlī mbálé úní fê dô kâ bē yī drī rī drī 'álâ. Únī rī 'dī drī sī, óndrê jó ąngí Ôvârí kâ 'dī tō. Gõ'dá gólâ ôtírī 'bãã rī'á úní 'dī drī rī, Pétērô, Yākóbã, Yōwánī, gõ'dá kpá Āndīriyã yī drí rú êsezó ĩyī ãnyī Yésū rī ĩjílí ĩnīnī ró kī nī rī,

4 "Dôvó, ní â'dã kâyī gólâ 'ezó jó Ôvârí kâ nō ĩzálé rī ãmã drí. Ní gô ró kpá lâmbé tã gólíyī 'ê 'bá â'dólé sīsī tã â'dã ró kī'á nī rī kâyī rī 'dī trá ãnyī rī â'dálé ãmã drí."

*Lânõ 'ê 'bá 'dêlé ąngó nō drī rī
(Mātáyō 24.3-14; Lúkã 21.7-19)*

5 Ītí rī, Yésū drí tã lôgōzó gólíyī drí kī, "Ānī ĩfī ōmbã ãnī rú. Nī âyê ôjílã âzākã kô ãnī âdólé âgô-âgô ámakã tãsī.

6 Má âtã tã 'dī ĩtí, tãlã ôjílã dũũ â'dô ĩyī ãnī'á 'dó ámã rú bē ĩyī sīlī sī tã â'bã-â'bã bē kī, 'Mã 'díyī pã 'bá Ôvârí drí ájólé rī ĩ'dī.' Ītí rī, gólíyī â'dô ôjílã dũũ âdó'á lâtī Ôvârí kâ áyélé.

7 "Gõ'dá kpá ôzô nī âârī tã ąjú kâ trá ãnyī ãnyī, gõ'dá kpá ôzô nī âârī tã ōmbã kâ trá rī, nī 'ê ũrī kô. Tã ĩtí 'dī 'bá yī ícã trá â'dólé ôzô tã Ôvârí kâ lélé rī kâtí. Gõ'dá ądũkũ ąngó nō kâ ácã drê kô. Ngã ōnjí âzã 'bá yī â'dô kpá rú 'ê'á cãkã'dã.

8 Pătī ró, 'bãdrī â'dô ngã'á 'dêlé ąjú bē 'bãdrī âzī drī. Kúmú ąngí âzã ąjú 'bũ 'bá íyíkã bē â'dô ngã'á ĩyī 'dêlé ąjú bē kúmú ąngí âzī drī. Gõ'dá kpá ĩnyákú drī â'dô rú ĩyã'á gbī gbī gbī rôô vō drī âzã 'bá yī 'ásī. Lõfó ōnjí têtê â'dô 'dê'á ôjílã drī. Lânõ rī 'dī 'bá yī rī'á ôzô ngã lâzê-lâzê sīsī rī 'bá drī ĩngálé drê ąkpãkã'dã útī mvá kô rī kâtí."

9 Yésū sō drī-mbílí kpá lājó'ba íyíkã rī 'bá yī ĩfī kī nī rī, "Ānī ĩfī ōmbã ãnī rú, ôjílã â'dô ãnī rú trô'á ájílí kúmú ândrá, tãlã nī 'dê trá má vó. Gólíyī â'dô ãnī ũrũkã 'bá yī ôkí'á ōnjóró'bí sī jó tã Ôvârí kâ ârī kâ rī 'á. Ôótírī ãnī ájī âdrélé kúmú ândrá rī, nī â'dô ícã'á tã ámakã âtálé ĩfī drī 'bá ró.

10 ąkpãkã'dã ądũkũ ąngó nō kâ ácã drê kô rī, ícã-ícã tã lē 'bá drí tã âtī-âtī tãndí Ôvârí kâ nō âtázó zãã bãđī ôjílã drí ąngó nō 'ásī kâkãrã.

11 Ôzô úũrũ ãnī trá trólé ájílí âdrélé kúmú ândrá rī, ãnī línđrī ō'bê kô đī sīsī tã ãnī drí 'ê'á âtálã kúmú drí rī tãsī. Nī pē cé úlī gólíyī Ôvârí drí âtálé ãnī drí pélé âdrérê 'á kúmú ândrá rī ĩ'dī. Línđrī Tãndí Ôvârí kâ â'dô â'dó'á nī tã âtálé ãnī tī sī. Nī âtã úlī ãnī nyãányã kâ rī kô."

12 Nīngá sī, Yésū drí tã âtázó zãã kī nī rī, "Kâyī rī 'dī 'bá yī tú rī, âgô â'dô ĩyī âdrúpī rī ąlī ąnõ'á 'bãlé fũlī vólé, tãlã âdrúpī lâ 'dī ôjílã ámakã ĩ'dī. Átã ró rī â'dô kpá tã âlôlã 'dī 'ê'á ĩ'dī ĩyī mvá nyãányã ôjílã ámakã ró rī drí. Kpá ĩtí, 'díyĩmvã â'dô ĩyī rú jã'á kpúrũkélê ąkpã ĩyī ândré yī rú átã yī bē, gólíyī 'bãlé â'dô ró úfúlí vólé.

13 Ītí rī, ôjílã cé tĩtĩ 'bãã ãnī lôvó kô, tãlã nī lē tã trá má 'á. Ôjílã gólíyī âdré 'bá ĩyíkã zãã rákã fê kâtí ĩtú lânõ ąmbã 'dī 'bá yī kâ 'ásī rī, Ôvârí â'dô gólíyī pã'á."

*Tã ānyĩ kã 'ě'á lôfilã jó ạngĩ Ôvãrí kã 'á rĩ tãsí
(Mătáyō 24.15-28; Lúkã 21.20-24)*

¹⁴ Gõ'dá Yésũ âtã tã kpá kĩ, "'Dõvó nĩ ârí drẽ úlĩ ngbàngã nõ. Ịzátú, áâ'dô ngá õnjĩ ānyĩ kã âtrõ'á lôfilĩ jó ạngĩ Ôvãrí kã 'á 'bãlã â'dólé ịndĩ ró Ôvãrí rĩ ịfị drị 'á. Õzõ nĩ õndrẽ ngá rĩ 'dĩ trá rĩ, 'dõvó õjilã Yũdáyã 'á rĩ òrã volé 'wãã'wã únĩ 'álã ịyĩ nyāányã pãlé.

¹⁵ Ānĩ gólĩyĩ jó-drị 'álã rĩ 'bá yĩ, nĩ ârí gõ'dá kô vũdrị filĩ jó 'álã ngá lôfõlé ịvĩ. Ịtú-pá yũ ngá rú'bã kã rĩ 'bá yĩ pãzó.

¹⁶ Ānĩ rĩ 'bá ngá 'ělé ānĩ drĩ ạmvũ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ, nĩ ngá kô gõlé 'bã 'álã ítã ānĩkã âtrõlé.

¹⁷ Kãyĩ rĩ 'dĩ tú rĩ, òkó gólĩyĩ cú 'ã bê gõ'dá gólĩyĩ cú 'dĩyĩmvã òdé bê drẽ bã ndrõ'á yĩ rĩ 'bá yĩ â'dô lãṅõ njĩ'á rõõ.

¹⁸ Nĩ ịrátã tị Ôvãrí drĩ, tãlã tã õnjĩ rĩ 'dĩ òzó kô rú 'èè òzè ịmvũ sĩ,

¹⁹ tãlã ịtú lãṅõ kã 'dĩ 'bá yĩ â'dô â'dó'á lãṅõ bê rõõ, ịtú ãzã 'bá yĩ drị sĩ, ịtõlé kó Ôvãrí drĩ ạngó 'bãzó rĩ sĩ. Lãṅõ õnjĩ ịtĩ 'dĩ 'bá yĩ ãndã rú kô ó'dĩ 'dĩ vósĩ.

²⁰ Õzõ Ôvãrí ãyẽ lãṅõ õnjĩ 'dĩ njãlé kãyĩ dũũ sĩ rĩ, õjilã rĩ 'bã lédrẽ-lédrẽ ró rĩ yũ'dãwã. Tãlã õjilã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ zĩlĩ trá tã lèlé yĩ 'á rĩ tãsí, gólã ãyẽ lãṅõ õnjĩ 'dĩ njãlé kô, â'dô 'bã'á cé kãyĩ fĩnyãwã sĩ."

Drị-mbilĩ sõsõ Yésũ kã õjilã ịfị tã ãmã-ãmã õjilã ãzã 'bá yĩ kã rĩ tãsí rĩ

²¹ "Kãyĩ rĩ 'dĩ sĩ, òzõ õjilã ãzã ãnĩ trá tã pèlé ãnĩ drĩ kĩ, 'Nĩ ndrẽ drẽ, 'dĩyĩ pã 'bã ãmãkã rĩ rĩ'á nõ', ngãtã õjilã ãzã òkĩ nĩ rĩ, "'Dĩyĩ pã 'bã ãmãkã gĩã rĩ'á nã' rĩ, nĩ 'bã tã kô úlĩ gólãkã 'dĩ 'bá yĩ 'á.

²² Õjilã â'dô ãnĩ'á ịyĩ rĩ'á õnjõ ãgãlé kĩ nĩ rĩ, yĩ ã'dô tã ạngũ 'bã Ôvãrí kã, ngãtã yĩ ã'dô 'dĩyĩ pã 'bã ãjólé Ôvãrí ngá lésĩ rĩ 'dĩ. Gólĩyĩ â'dô tã tị drĩ ã'dĩzó rĩ 'bá yĩ 'è'á õjilã ãdózó 'dĩ sĩ lã. Õzõ ịncã trá rĩ, gólĩyĩ â'dô kpá tã jũ'á õjilã Ôvãrí drĩ èpèlé trá pãlé rĩ 'bá yĩ ãdózó.

²³ "Tãlã lãṅõ rĩ 'dĩ 'bá yĩ tãsí ndrĩ rĩ, 'dõvó ãnĩ ịfị õmbã ãnĩ rú kãkãrá ịmũ kãtĩ. Mã sõ drị-mbilĩ ãnĩ ịfị tã 'dĩ 'bá yĩ tãsí drẽ ãkpãkã'dã, òzó ịyĩ ãnĩ ãdó kô."

Tã ãgõ-ãgõ Yésũ kã tãsí rĩ

(Mătáyō 24.29-44; Lúkã 21.25-33)

²⁴ Gõ'dá Yésũ drĩ tã ãtãzó gólĩyĩ drĩ kpá òzõ úlĩ Ịsáyã drĩ ãtãlé rĩ kãtĩ kĩ nĩ rĩ, "Lãṅõ rĩ 'dĩ 'bá yĩ vósĩ, tã nõ 'bá yĩ â'dô â'dó'á, 'Ịnĩrĩkúwã â'dô ãsĩ'á ạmvũ ịtú ịfị. Gõ'dá párá ịwã võ kô ngãcị bê.

²⁵ Ị'bị'bịwã â'dô lô'dé'á ịnyãkú drị 'bũũ lésĩ.

Ngã 'bũũ 'álã rĩ 'bá yĩ ndrĩ drĩ rú ịyãzó kịzị-kịzị.'

Ịsáyã 13.10; 34.4

²⁶ "Ịtú rĩ 'dĩ tú rĩ, õjilã drĩ mã Ôvãrí drĩ ãjólé ùrú lésĩ rĩ ndrẽzó tõ ãnĩrĩ 'á ùrú lésĩ mbãrãsã bê. Mã ã'dô ãnĩ'á cú mbãrãkã ạngĩ bê gõ'dá kpá ãmbã Ôvãrí kã rĩ bê.

²⁷ Mã ã'dô mãlãyĩkã ãmãkã rĩ 'bá yĩ ãjó'á võ ạngó nõ drị rĩ 'ásĩ ndrĩ, tãlã nĩ'á õjilã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ èpèlé trá tã ãrĩ 'bã ãmãkã ró rĩ 'bá yĩ è'bélé tũ võ ãlõ 'á ạngó drị sĩ ndrĩ."

²⁸ Yésũ âtã kpá gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ịsũ tã lãmbé gólã òzè ịmvũ ã'dã 'bã kĩ trá ãnyĩ 'è'á ãcãlé rĩ tãsí. Õzõ nĩ õndrẽ fê bị ã'dô trá ãrõ'á kã'dã-kã'dã rĩ, 'dĩ nĩ ịsũ kĩ nĩ rĩ, òzè ịmvũ trá 'è'á ãcãlé.

29 Ítí rí, òzō nǐ òndrē ngá má drí tã lâ ângũlǐ 'dĩ 'bá yí trá rú 'ě'á rí, nǐ â'dô nǐ'á lâ kǐ, ãtú má drí 'ězó âgõlê 'á lâ rí bí 'ě'á âcálé.

30 Má âtâ ânî drí nō úlǐ pãtǐ-pãtǐ 'î. Tã má drí âtalé ânî drí nō 'bá yí ndrĩ â'dô rú 'ě'á drē âkpãkã'dã õjĩlã ùrúkã 'bá yí gólĩyí lédrē-lédrē ró ngbãangbãnō nō 'bá yí ôdrãá drē kô.

31 Ìnyákú drĩ 'bũũ bê â'dô rú ndē'á. Gõ'dá tã ámakã má drí âtalé nō 'bá yí ndēé rú kô, â'dô rú 'ě'á ndrĩ."

32 Yésũ âtâ kpá kǐ nǐ rí, "Õjĩlã äzãkã nǐ kãyí má drí âcázó âgõlê ängó nō 'á rí kô. Gõ'dá mãlãyíkã 'bũũ 'álã rí 'bá yí nǐ kpá kô. Kpálé mã Ôvãrĩ rí mvá ró rí nǐ kãyí rí 'dĩ kpá kô, cé Ôvãrĩ ämã átã nǐ íyĩngã nǐ.

33 Änî Ìfĩ õmbã ânî rú, nǐ rí tĩ ìrátã-ìrátã sǐ, tãlã mã nǐ kãyí mbĩmbĩ tã rí 'dĩ drí 'ězó â'dólé 'á lâ rí kô.

34 "Ägõ-ägõ ámakã â'dô 'bã'á òzõ ägõ gólã 'bã äyé 'bá ngãzó nǐlĩ äcǐ 'á rí kãtĩ. Drē âkpãkã'dã gólã ngá drē kô rí, gólã lãnjĩ lósĩ trá cé tĩtĩ ngá 'ě 'bá íyíkã drí 'elé. Gólã âtã tã kpá lómígówá íyíkã ätĩ tĩ rí drí vō äřĩlĩ dódó.

35 Änî Ìfĩ õmbã tã ámakã äřĩlĩ dódó, òzõ lómígówá 'dĩ kãtĩ, nǐ nǐ kô má â'dô äcã'á ägõlê ängó tú. Má â'dô íyĩngã äcã'á ägõlê lãnjãtúlĩ sǐ, ä'bĩ ító 'á, 'ã'ú-lúgú cĩřĩ sǐ ngãtã cĩnó yã rí.

36 Nǐ kô ä'dú kô. Nǐ rí njãã, má â'dô äcã'á ägõlê nyĩ ró ânî úsúlĩ ãtú ânî drí nǐlĩ kô rí 'á.

37 Má âtâ kpá úlǐ älõlã nō ì'dĩ ânî drí ndrĩ. Änî Ìfĩ õmbã tã rí 'dĩ drĩ dódó. Úlǐ ädũkũ ámakã ânî drí rí ì'dĩ 'dĩ."

14

*Tã òkó äzã drí dô dãzó Yésũ drĩ rí
(Mátãyõ 26.1-16; Lúkã 7.37-38; Yõwãnĩ 12.1-8)*

1 Kãyí ämbúkũ lâkĩ trá rĩ ãtú kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã* rí drí 'ězó âcálé. Kãrãmã rí 'dĩ úzĩ kpá kãrãmã ämbãtã äkú äkó rí nyã kã. Drē âkpãkã'dã sísĩ kãyí kãrãmã 'dĩ kã drí äcã äkó rí, drĩ-'bã ängĩ Yúdã yĩ kã rí 'bá yí gõ'dã lâ'bĩ ìmbã 'bã bê trá rĩ'á ãyĩ tã lõndã'á ãnĩnĩ ró Yésũ rí rüzó fũlĩ vólé.

2 Kpálé gólĩyí lē bê trá Yésũ rí fũlĩ rí, gólĩyí kǐ nǐ rí, "Mã rú gólã kô kãyí kãrãmã kã 'dĩ sǐ, tãlã õjĩlã dũũ 'dĩ 'bá yí òzó ãyĩ ngãã äwã ró Yésũ rí pãlé cú ämã drĩgã sǐ." Gólĩyí lē kãrãmã ädũkũ tēlê ì'dĩ.

3 Kãyí rí 'dĩ sǐ, Yésũ rí gógó rĩ'á Bêtãnĩ 'álã. Gólã rí ägõ äzã gólã drí êdélé ngá lãzé ärí kã 'ásĩ, rú bê Sãmõnã rí drí 'bã 'álã. Gõ'dá Yésũ yí bê trá rĩ'á nyãsä nyã'á tólã rí, òkó äzã drí ngãzó äfĩlĩ cú mãlãngĩ* dô äjĩ bê tũrũ-tũrũ lâgĩ lâ drí 'bãlé kôrô rí kã bê yĩ drĩgã. Dõ rí 'dĩ, rú lâ rĩ'á nãrãdã. Ítĩ rí, òkó 'dĩ drí cãzó Yésũ ngálã. Drĩlã mãlãngĩ tĩ pĩzó, gõ'dã dô 'á lâ 'dĩ ùtúzó trũtrũ tĩlĩlĩ Yésũ drĩ, ä'dô ró bê gólã rí ãnjĩzó.

4 Nĩngã sǐ, õjĩlã ùrúkã 'bá yí jó 'álã rí yí drí ngãzó rĩ'á úlǐ âtalé äwã sǐ ãyĩ lãfãlé 'ásĩ kǐ nǐ rí, "Õkó 'dĩ ãzã dô lâgĩ lâ drí 'bãlé kôrô 'dĩ dãlé vũdrĩ ä'dô tãsĩ yã?

5 Lãfã gĩzó lâ rí lãvũ gãrã lãfã ngá 'ě 'bã kã ndrô älõ kã rí drĩ sǐ. Gólã ä'dô tĩkó dô 'dĩ lãzĩ'á gĩlĩ vólé tãlã lãfã lâ 'dĩ tãsĩ fēlé ngá äkó lé 'bã drí." Gólĩyí âtã úlǐ trá rõ òkó rí 'dĩ drí.

* 14:1 14.1 Kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã 'Dĩ kãrãmã õjĩlã Yúdã yĩ kã drí kãyí gólĩyí ä'bĩyã yí drí äfõzó Mãšĩřĩ 'ásĩ rí tã lâ ãsüzó rí. Gólĩyí úfũ kãbĩlĩkĩ äri lâ lõbēlé gólĩyí drí ätĩ tĩ sǐ, ä'dô ró bê lãmbé ró mãlãyíkã drí ndrēlé lãvüzó bê kôrô ätĩ tĩ sǐ tã lâ òzó mvã drĩ-kãkã gólĩyíkã ägó ró rí 'bá yí úfũ kô. * 14:3 14.3 Mãlãngĩ 'Dĩ êédê kúnĩ zĩlĩ äläbãsetã rí 'ásĩ.

⁶ Ítí rí, Yésū drí tã-drĩ lógōzó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, “Nĩ rí òkó 'dĩ ìkpókpolòlé à'dò tāsĩ yã? Gólâ 'è tã sūsũ trá má drí.

⁷ Ngá ãkó lé 'bá à'dô à'dó'á zãã ãnyĩ ãnĩ drí pãlé zãã cé, òzō ãnĩ drí lèlé rí tí. Gõ'dá má rí gógó à'dó kô zãã cé ãnĩ bē.

⁸ Òkó nō 'è ngá gólâ drí ìcálé 'èlâ má drí rí trá. Gólâ dā dō ãjĩ bē tūrũ-tūrũ 'dĩ trá má drĩ ãmâ rú'bá èdélé sísí ãmâ ãvō lẹpĩ ãkó 'bú 'á.*

⁹ Pătĩ vō drĩ 'ásĩ ndrĩ ãngó 'ásĩ, òjílâ òtírĩ rĩ tã àtĩ-àtĩ Òvârĩ kâ ngĩlĩ rí, gólĩyĩ à'dô kpá tã òkó nō drí 'èlé trá nō ngĩ'á tólâ, gólâ rí tã ããgâ ró bē drĩ 'á.”

¹⁰ Vó lâ sĩ, lājó'bá ãlô mùdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ rí 'bá yĩ lãfálé 'ásĩ rú bē Yúdã Ìsĩkãrĩyótã rí drí ngãzó nĩlĩ drĩ-'bá ąngĩ Yúdã yĩ kâ rí 'bá yĩ rí ngálâ, à'dô ró bē Yésū rí drĩ-bã fèlé rĩlĩ.

¹¹ Gólĩyĩ rĩ'á ãyĩkō ãmbá sĩ úlĩ Yúdã kâ 'dĩ 'á. Nĩngá sĩ rí, gólĩyĩ drí tã 'bãzó lãfã fèzó Yúdã drí. Tã rí 'dĩ tāsĩ rí, Yúdã drí lẹtĩ ndãzó Yésū rí fèzó gólĩyĩ drĩgá.

Tã Yésū drí ngá nyãnyã ądũkũ nyãzó lājó'bá iyĩkã rí 'bá yĩ bē (Mátáyō 26.17-30; Lúkã 22.7-23; Yōwãnĩ 13.21-30)

¹² Kãyĩ drĩ-kákã kãrãmã ãmbãtã ąkũ ãkó rí kâ, gõ'dá kpá rĩ'á kãyĩ rĩzó kãbĩlĩkĩ ùlĩlĩ lãmbé lãvũ-lãvũ kôrô ątĩ tí sĩ kâ ró rí ì'dĩ, lājó'bá Yésū kâ rí 'bá yĩ drí ngãzó gólâ rí ìjĩlĩ kĩ nĩ rí, “Nĩ lē ãmâ drí vō èdélé ąngô lé, à'dô ró ãmâ drí nyãsã lãvũ-lãvũ kôrô kâ nō nyãzó 'á lâ kpãkã ãlô yã?”

¹³ Nĩngá sĩ, Yésū drí lājó'bá iyĩkã rĩ rí 'bá yĩ ãzĩzó gólĩyĩ mùdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'dĩ 'bá yĩ lãfálé sĩ. Drílâ ngãzó tã pèlé gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, “Nĩ nĩ filĩ Yērōsálémã 'álâ. Tólâ nĩ à'dô ągô úsú'á rĩ'á lĩmvũ lĩmvó lĩmvũ bē dũũ yĩ 'á rí nji'á. Nĩ 'dè, nĩ bē ró gólâ rí vó, bũũũ gólâ òfĩ ró jó 'álâ.

¹⁴ Gõ'dá nĩ ìjĩ ró tã jó lĩpĩ 'dĩ tí kĩ nĩ rí, “Tã ìmbá 'bá ìjĩ tã nô nĩ kĩ, “Jó ùmũ kâ ąngô lé ró ãmâ drí nyãsã kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô rí kâ nyãzó 'á lâ lājó'bá ãmãkã rí 'bá yĩ bē yã?” ’

¹⁵ Tólâ rí, jó lĩpĩ à'dô ãnĩ ąjĩ'á jó lãkũ úrũ lésĩ rí 'álâ, éedè trá njãã tãrãbĩzã yĩ bē yĩ 'á. Nĩ èdè vō rí 'dĩ ãmâ drí ngá nyãzó 'á lâ tólâ.”

¹⁶ Ítí rí, lājó'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzó nĩlĩ iyĩ. Gõ'dá gólĩyĩ drí cãzó jãrĩbã ąngĩ nã 'álâ. Gõ'dá tã Yésū drí rãlé trá gólĩyĩ drí 'dĩ 'bá yĩ, drĩlĩyĩ 'èzó lâ, té òzō Yésū drí àtálé rí tí. Drĩlĩyĩ nyãsã 'èzó dódó ìtĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô rí kâ tāsĩ.

¹⁷ Nĩngá sĩ, lãnjãtúlĩ bē, Yésū yĩ drí cãzó tólâ lājó'bá iyĩkã mùdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'dĩ 'bá yĩ bē nyãsã kãrãmã kâ nyãlé.

¹⁸ Gõ'dá gólĩyĩ drĩ rĩ'á dĩrĩ gbãã tãrãbĩzã rú sĩ nyãsã nyã'á iyĩ rí, Yésū drí ngãzó tã àtálé gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, “Pătĩ ró, òjílâ ãlô ãnĩ rĩ 'bá tãrãbĩzã rú sĩ nyãsã nyãlé nō 'bá yĩ 'ásĩ à'dô ãmâ drĩ-bã fè'á nĩ ąjú-'bã-ãzĩ ãmãkã yĩ drí.”

¹⁹ Gõ'dá lājó'bá 'dĩ 'bá yĩ ãrĩlĩ bē úlĩ 'dĩ 'bá yĩ rí, drĩlĩyĩ à'dózó tã ìsũ-ìsũ ró. Gõ'dá gólĩyĩ drí ngãzó ãlô-ãlô Yésū rí ìjĩlĩ kĩ nĩ rí, “À'dô ìcã'á trá má drí à'dózó òjílâ rí 'dĩ ró yã? Ícã kô.”

²⁰ Ítí, Yésū drí tã-drĩ lógōzó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, “Gólâ 'è 'bá ãmâ drĩ-bã fèlé rí, ãnĩ lājó'bá ãmãkã nō 'bá yĩ lãfálé sĩ. Gólâ ì'dĩ 'è 'bá ãmbãtã iyĩkã trólé sölé sããnĩ mvã átó kâ 'á 'dũwã má bē rí.

²¹ Má gólâ ąjólé úrũ lésĩ rí, à'dô drĩ'á nyé òzō ìgĩlĩ trá búkũ Òvârĩ kâ 'á ãmâ tāsĩ rí kãtĩ. Gõ'dá ągô gólâ 'è 'bá ãmâ drĩ-bã fèlé ãmâ ąjú-'bã-ãzĩ yĩ

* 14:8 14.8 Lã'bĩ Yúdã yĩ kâ vó ró, ìjĩ ãvō dō sĩ ąkpãkã'dã sísí lẹpĩ ãkó lâ 'bú 'á.

drí 'dī, lāṅō â'dô 'dē'á gólâ drī rōō. Â'dô â'dó'á kó tãndí ró tí ōzō úútī āgō rī 'dī kô'dáwá rī."

²² Gō'dá gólīyī drē bê zãã ngá nyã'á iyī rī, Yésū drí āmbātā âtrōzó āwō-ítí 'ézó Ôvârí drí, gō'dá gólâ drí 'â lâ pīzó. Gólâ drí trōzó lâ fēlé lājó'bán íyíkâ 'dī 'bá yī drí ndrī, gō'dá drílâ tâ âtázó gólīyī drí kī nī rī, "Nī nyâ, nōô âmâ rú'bán 'í."

²³ Vó lâ sī, Yésū drí ĩgã ōdrá âlâ'bâ kâ rī âtrōzó. Drílâ āwō-ítí 'ézó Ôvârí drí. Gō'dá gólâ drí trōzó lâ fēlé lājó'bán íyíkâ yī drí. Drílīyī mvūzó lâ.

²⁴ Gólīyī ōtírī rī mvūlá rī, Yésū drí tâ âtázó gólīyī drí kī nī rī, "Nōô âmâ ârí tâ-drī lēlé ó'dí rī kâ, gólâ 'ē 'bá rālē má rú sī rī ĩ'dī ânī ōjílâ dūū pālē, ōzō Ôvârí drí 'bālē trá rī tí.

²⁵ Má âtâ ânī drí nō tâ pātī 'í. Nōô rī vósī, mã mvú ōdrá âlâ'bâ kâ gō'dá kô ânī bê kpá ó'dí, mã â'dô mvū'á lâ ânī bê té ĩtú gólâ ōjílâ drí Ôvârí rī ndrēzó āngó nō rú 'bá ró rī sī."

²⁶ Nīngá sī, gólīyī drí ngãzó lōngó ngōlé Ôvârí rī lūyízó. Vó lâ 'ásī, drílīyī ngãzó fōlé nīlī únī fē dō kâ bê yī drī drī 'álâ.

*Tã Yésū drí tâ āngūzó kī, Pétērō â'dô iyī tī gã'á rī
(Mātáyō 26.31-35; Lúkã 22.31-34; Yōwánī 13.36-38)*

²⁷ Lãtī drī rī, Yésū drí tâ âtázó lājó'bán íyíkâ rī 'bá yī drí kī nī rī, "Nī â'dô ndrī 'dó âmâ âyē'á. Â'dô â'dó'á ōzō Ôvârí drí âtálé trá ākū ró búkū íyíkâ 'á rī kâtí kī, yī â'dô lôkí 'bá fū'á, gō'dá kãbīlīkī â'dô rú lãpē'á ndrī.

²⁸ Má âtâ ânī drí, ōzō má ōlīdrī trá ōdrã 'ásī rī, mã â'dô cã'á sīsī ânī drí Gãlíláyã 'álâ, nī â'dô âmâ úsú'á tólâ."

²⁹ Nīngá sī, Pétērō drí ngãzó tâ âtálé Yésū drí kī nī rī, "Ōzō â'dô kpálé lājó'bán ōjã ũgúlī nī ní drí rī, mã rī gógó nyãányã lâ já ũgúlī ní drí kô ãlôwálâ."

³⁰ Nīngá sī, Yésū drí tâ-drī lôgōzó drílâ kī nī rī, "Má âtâ tâ pātī 'í ní drí. Ngãcī nō sī, drē ākpākã'dã 'ã'ú-lúgú 'bé cīrī kô ândâlâ rī, ní â'dô tī gã'á má rú sī. Ní â kī'á nī rī, yī nī mã kô ândâlâ nã."

³¹ Gō'dá Pétērō drí tâ âtázó ngbálá-ngbálá kī nī rī, "Mã rī'á njãã drálé ní bê, mã gãã tī kô." Gō'dá lājó'bán âzã 'dī 'bá yī âtâ iyī kpá ndrī 'dó úlī Pétērō kâ ãlólâ 'dī ĩ'dī.

*Rãtãã Yésū kâ 'ēlé Gētēsēmãní 'álâ drē ākpākã'dã úfú gólâ kô rī
(Mātáyō 26.36-46; Lúkã 22.39-46)*

³² Nīngá sī, Yésū yī lājó'bán íyíkâ yī bê, drílīyī ngãzó nīlī vō zīlī Gētēsēmãní rī 'álâ. Tólâ, Yésū drí tâ âtázó gólīyī âzã 'bá yī drí kī nī rī, "Nī rī nōngá, mã drē nī'á rãtãã 'ēlé."

³³ Nīngá sī, Yésū drí Pétērō, Yãkóbã gō'dá Yōwánī yī bê drīzó kpãã yī bê. Drílâ ngãzó â'dólé tâ ĩsū ró rōō gō'dá kpá ĩzã ró.

³⁴ Gō'dá nīngá sī, drílâ tâ âtázó gólīyī drí kī nī rī, "Mã trá rī'á ĩzã ró rōō, mã ĩsū tâ kī, ĩzã mã rú trá rōō, â'dô âmâ fū'á nī. Nī rī nōngá līfī lōmbã sī â'dólé ânī vó lôkílī."

³⁵ Ítí, Yésū drí nīzó gbíyá ãtī 'álâ. Drílâ ngãzó iyī âdálé ãdrū vūdrī, gō'dá ngãzó tī ĩrátálé Ôvârí drí kī nī rī, "Ōzō ĩcã trá rī, ní âyē mã kô ĩzã nīlī.

³⁶ Âmâ átã, rī'á ní drí lãṅō ãkó tâ tī 'ézó cé tūtī. Ítí rī, ní trō ĩgã lãṅō kâ nō vólé mã drīgá sī.* Gō'dá kpálé mã ōlē ní drí âmâ pālē rī, mã â'dô ngá ní drí lēlé mã drí 'ēlé rī 'é'á."

14:27 14.27 Zēkãriyã 13.7. * **14:36 14.36** ĩgã lãṅō kâ 'Dī rī'á ōdrã Yésū kâ fē lãṅ-lãṅ drī rī ĩ'dī gō'dá kpá lãṅjī-lãṅjī tâ ōnjī ōjílâ kâ ndrī rī nīnjī lâ kâ 'í.

³⁷ Vó lâ sî, Yésũ drí ngázó gólé lājó'ba íyíkâ nâ 'dî 'bá yî ngálâ. Gólâ úsũ gólíyî â'dú kô'á. Gõ'dá drílâ tâ átázó Símónã Pétêrõ drí kî nî rî, "Símónã, ânî â'dú kô'á yã? Nî ícá kô rílí cé ãtú-pá ãlô lífî ngbâ võ lôkílí yã?"

³⁸ Âmã âdrúpî yî, nî lôkî ânî nyáányâ gõ'dá nî írátã ró tî, tâlá nî òzó kô tâ ányâ 'êê. Má nî trá, nî lã tâ mbîmbî rî 'êlé, gõ'dá ânî mbârâkã ãkó 'êzó lâ."

³⁹ Nîngá sî, Yésũ drí ngázó nílí kpá ó'dí nî'á rãtãã ãlólâ 'dî 'êlé Ôvãrí drí.

⁴⁰ Gõ'dá gólâ ágõ bê lājó'ba íyíkâ nâ 'dî 'bá yî ngálâ rî, gólâ úsũ gólíyî kpá zãã â'dú kô'á, tâlá gólíyî rî'á lîndî'á. Gõ'dá Yésũ drí gólíyî ãjízó kî, "Nî rî â'dú kólé nõtí ã'dô tãsî yã?" Nîngá sî, gólíyî nîjî tâ-drî ãyî drí 'ê'á lôgõlá Yésũ drí rî kô.

⁴¹ Nîngá sî, Yésũ drí ngázó nílí kpá ó'dí rãtãã 'êlé, gõ'dá drílâ ágõzó. Gõ'dá gólâ úsũ bê lājó'ba íyíkâ nâ 'dî 'bá yî drê kpá zãã â'dú kô'á rî, drílâ ngázó tâ átálé gólíyî drí kî nî rî, "Ânî drê zãã â'dú kô'á yã? Ícã trá 'dî. Nî ndrê drê, ngbãangbãnõ rî, mã gólâ Ôvãrí drí ãjólé úrú lésî rî ó'ê trá fêlá ãjú-'bã-ãzî drígã.

⁴² Gólâ âmã drî-bã fê 'bá rî trá ânî'á. Nî ngã úrú, mã nî ró rú úsúljî gólíyî bê lãtî 'á."

Tã ódrí Yésũ rî rüzó rî

(Mátáyõ 26.47-56; Lúkã 22.47-53; Yõwãní 18.3-12)

⁴³ Yésũ òtírî rîjî úljî átálé rî, Yúdã gólâ â'dó 'bá ãlô lājó'ba mùdrî-drî-lã-ngã-rîjî Yésũ kã rî 'bá yî 'ásî rî drí ácázó. Gólâ âdrî òjílã tîljîjî kpãã yî bê. Gólíyî cú lígú mbêlèsó-mbêlèsô rî 'bá yî bê, gõ'dá kpá pîdrígú kûjúbî-kújúbî rî 'bá yî bê. Òjílã tîljîjî ãjólé Yúdã bê 'dî 'bá yî, drî-'bã ángí Yúdã yî kã rî 'bá yî, lâ'bî ímbã 'bã yî, gõ'dá kpá òjílã gólíyî â'dó 'bã síjî-lésî rî 'bã yî bê ãjô gólíyî nî.

⁴⁴ Drê ãkpãkã'dã gólíyî ácã drê kô'dãwã rî, Yúdã rî 'dî lã tâ-drî trá kírî ró òjílã tîljîjî 'dî 'bã yî drí Yésũ rî â'dázó. Gólâ kî òjílã rî 'dî 'bã yî drí rî, "Òjílã gólâ mã drí ámvólé gõzó bí-'balé lâ vólé rî, 'dîjî gólâ ã'dî ânî drí rûljî ãngbũ òmbélé njírî-njírî trólé vólé lôkî-lôkî lâ ró rî."

⁴⁵ Nîngá sî, gólíyî ácã bê rî, kôrô Yúdã drí ânîzó Yésũ rî zîljî "Tã ímbã 'bã!" gõ'dá gólâ rî ámvózó gõzó bí-'balé lâ vólé.

⁴⁶ Ítî rî, kôrô ágõ 'dî 'bã yî drí ngázó ndrólé ãngbũ Yésũ drîjî. Gõ'dá drílíyî Yésũ rî rüzó.

⁴⁷ Bê trá ítî rî, lājó'ba Yésũ kã ãlô rî drí ngázó lígú mbêlèsô íyíkâ ángílî áhõwã, fókã lâ 'ásî rû füzó. Gõ'dá drílâ ágõ ãzã ãlô rî bí lâ gãzó njíyã. Ágõ 'dî rú ã'bũ 'bã drî-'bã drî-'bã ãzî drîjî kã rî ã'dî.

⁴⁸ Nîngá sî, Yésũ drí tâ átázó òjílã dũũ 'dî 'bã yî drí kî nî rî, "Nî ânî âmã rûljî pîdrígú ándrê ándrê bê gõ'dá kpá lígú mbêlèsó-mbêlèsô bê ã'dô tãsî yã? Mã drî-'bã òjílã ònjî kã 'í mîrî rú yã?"

⁴⁹ Mã rî rílí ânî bê ãtú vósî cé. Mã rî rílí tâ â'dálé ã'dî-drî jó ángí Ôvãrí kã rî kã 'á. Drê mã ã'dô bê tólã rî, nî rú mã kô. Gõ'dá 'dîjî rî'á mbî, tâ tâ ígî Ôvãrí kã drí átálé rî drí rú 'êzó."

⁵⁰ Ítî rî, lājó'ba Yésũ kã 'dî 'bã yî ndrî drí Yésũ rî áyézó, gõ'dá ngázó rãlé ãyî vólé.

⁵¹ Gõ'dá ágõ ánjî ãlô ítã tãndí gõ 'bã tãkó yî rú rî trá rî'á 'dê'á Yésũ vósî. Gõ'dá òjílã 'dî 'bã yî ndrô ãyî bê ãngbũ drî lâ rî,

⁵² drílâ íyî ánjózó ãpõwã, ítã íyíkã ãlô 'dî áyélé gólíyî drígã, rãzó ùndú ró.

*Tā Yésū rī âjízó drī-'bá Yúdā yí kâ ândrá rī
(Mātáyō 26.57-68; Lúkã 22.54-55, 63-71; Yōwánĩ 18.13-14, 19-24)*

⁵³ Nĩngá sī, ōjílã 'dī 'bá yí drí Yésū rī drīzó âjílĩ ãmbá drī-'bá ángí Yúdā yí kâ rī 'bá yí kâ rī ândrá. Drī-'bá ángí āzã 'bá yí 'dó ndrĩ lâ'bí ãmbá 'bá yí bē, gō'dá gólíyĩ â'dó 'bá sísĩ-lésĩ rī 'bá yí bē drí rú ê'bézó tũ tólã.

⁵⁴ Gō'dá Pétērō drí ngãzó 'délé Yésū yí vó gĩã jējē ró volé 'álã. Vó lâ sī, drílã âfízó kirĩ ã'dĩ-drĩ ãmbá drī-'bá ángí Yúdā yí kâ rī 'bá yí kâ rĩ kâ 'á. Tólã drílíyĩ rízó lãşĩ yálé kpãkã ãlô lómígówá 'dĩ 'bá yí bē.

⁵⁵ Gō'dá jó 'álã rĩ, drī-'bá ángí 'dĩ 'bá yí ndrĩ 'dó tã kĩ 'bá āzã 'bá yí bē rĩ'á zãã iyĩ tã ífĩ lōndã'á lô'bãlé Yésū rú cú ítĩ, ã'dô ró bē gólã rĩ fūzó volé. Nĩngá sī rĩ, Yésū rĩ'á cú ítĩ tã ōnjĩ ákó.

⁵⁶ Ōjílã dũũ âdô iyĩ ōnjō trá Yésū rú. Gō'dá ōnjō drílíyĩ lô'bãlé Yésū rú 'dĩ 'bá yí 'bé drĩ kô ãlōwálã.

⁵⁷ Ōjílã ūrúkã 'bá yí ngã iyĩ âdrélé cú ūrú tã lô'bãlé Yésū rú ōnjō sī kĩ nĩ rĩ,

⁵⁸ “Mã ârĩ gólã trá tã âtã'á kĩ nĩ rĩ, yí â'dô jó ángí Ôvãrí kâ ōjílã mvã drĩ bēlé nĩ nô úfú'á ízãlé volé. Gō'dá kãşĩ nã sī, yí â'dô jó āzã Ôvãrí kâ ōjílã mvã drĩ bēlé nĩ kô'dáwã rĩ bē'á.”

⁵⁹ Gō'dá ōnjō gólíyĩkã 'dĩ â'dô bē kpã trá lé ítĩ rĩ, 'bé drĩ kpã kô úlĩ āzã drílíyĩ lô'bãlé trá rĩ 'bá yí bē.

⁶⁰ Nĩngá sī, ãmbá drī-'bá ángí 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ drí ngãzó âdrélé ūrú tã kĩ 'bá ndrĩ ândrá, tãlã Yésū rĩ ijílĩ tã ijĩ sī. Ítĩ gólã kĩ Yésū drí rĩ, “Nĩ lôgōó úlĩ ãmbá ōjílã nô 'bá yí drí rízó ání ãlĩ ãñólé 'dĩ sī lâ nô kô yã?”

⁶¹ Lé ítĩ rĩ, Yésū rĩ íyĩngã gbō tĩtĩ ró úlĩ ijílĩ 'dĩ drĩ lâ lôgō ákó.

Drī-'bá drī-'bá Yúdā yí kâ 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ drí Yésū rĩ ijízó kpã ó'dĩ tã ijĩ sī kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ãsũ ánikã bē rĩ, nĩ 'díyĩ pã 'bá ájólé ūrú lésĩ rĩ 'dĩ, gō'dá kpã Ôvãrí gólã tãndĩ ákĩ rĩ mvã lâ 'ĩ yã?”

⁶² Nĩngá sī, Yésū drí tã-drĩ lôgōzó kĩ, “Pãtĩĩ, mã fĩ 'dĩ gólã ní drí tã lâ âtálé 'dĩ. Gō'dá nĩ â'dô mã gólã Ôvãrí drí ájólé ūrú lésĩ nô ndrē'á kãşĩ rĩ gógó 'dĩ sī, mã ōtĩrĩ rĩ Ôvãrí mbãrãkã ákĩ rĩ drĩ-ágó drĩ lésĩ ró rĩ, nĩ â'dô kpã ámã ndrē'á ágō-ágō rĩ 'dĩ sī ángó nô 'á mbãrãkã Ôvãrí kã bē.”

⁶³ Nĩngá sī, drī-'bá ángí 'dĩ drí ngãzó ōmbã ró. Drílã ítã íyĩkã sızó ōmbã sī, gō'dá tã âtázó kĩ nĩ rĩ, “Ícã gō'dã kô ōjílã āzã 'bá yí drí kpã ngãzó iyĩ úlĩ âtálé tĩ gã 'bá ró.

⁶⁴ Ání ōjílã nô 'bá yí, nĩ ârĩ lâ'dã gólãkã Ôvãrí rú nô trá. Ágō nô lē iyĩ 'bãlé â'dólé Ôvãrí kãtĩ, 'dĩ sũ kô. Á'dô bē trá ítĩ rĩ, mã lēé gō'dã tĩ gã 'bã āzã kô. Tã ãsũ ánikã tã 'dĩ 'á rĩ íyĩkã ángó tí ró yã?” Gō'dã nĩngá sī, gólíyĩ drí ngãzó 'dó tã kílĩ Yésū rú kĩ nĩ rĩ, “Úfũ gólã volé.”

⁶⁵ Ítĩ rĩ, lómígówá āzã 'bá yí drí ngãzó rĩ'á tũ lúwúlĩ gólã rú. Drílíyĩ gólã rĩ lĩfĩ ōmbézó kpãşĩkũ ítã sī. Gō'dã gólíyĩ drí rízó Yésū rĩ âdĩlĩ drĩ mbãcĩkō sī kĩ kĩ. Gō'dã ágōzó iyĩ tã âtálé kĩ nĩ rĩ, “Nĩ kĩ yí â'dô tã ángũ 'bã 'ĩ rĩ, nĩ â'dã drē ngbãangbãno ngãtã ã'dĩ dĩ nĩ ámã lãfálé sī nĩ yã rĩ.” Gō'dã ítĩ rĩ, lómígówá āzã 'bá yí gólíyĩ lãfálé 'ásĩ drí gólã rĩ trōzó cãlé rōo.

*Tã Pétērō drí tĩ gãzó Yésū rú sī rĩ
(Mātáyō 26.69-75; Lúkã 22.56-62; Yōwánĩ 18.15-18, 25-27)*

⁶⁶ Yésū ōtĩrĩ 'bãã drē tã kĩ 'bã ândrá jó 'álã rĩ, Pétērō drí rízó íyĩkã ákpã ã'dĩ-drĩ 'á ãvĩ. Ízãmvã ãlô gólã â'dó 'bã rú 'bũ 'bã drī-'bã ángí 'dĩ kã rĩ ró drí ânízó anyĩ Pétērō lãgãtĩ ã'dĩ-drĩ 'á.

⁶⁷ Gõ'dá nĩngá sī, gólâ ndrê bê Pétêrō rĩ'á lăsí tị rĩ, drílâ ngăzō gólâ rĩ ndrêlê trĩi. Nĩngá sī rĩ, drílâ tâ âtázō kĩ nĩ rĩ, “Hé, nĩ ákĩ fĩ kpá Yésũ Năzărétă lé 'bá ró rĩ bê!”

⁶⁸ Ítí rĩ, Pétêrō drí tị găzō dó. Gólâ kĩ nĩ rĩ, “Má nĩi tâ áníkâ rĩ'á âtálâ 'dĩ 'bá yĩ kô'dáwá. Má nĩi âgô 'dĩ kô.” Gõ'dá Pétêrō drí ngăzō nĩlĩ gôlê áti ndôgô kâ tị 'álâ ró. Kôrô 'ă'ú-lúgú drí cĩrĩ 'bêzô.

⁶⁹ Gõ'dá rũ ì'bũ 'bá ízámvá ró 'dĩ ndrê bê gólâ âdrérê 'á áti ndôgô kâ rĩ tị 'álâ rĩ, drílâ ngăzō tâ âtálê kpá ó'dí ôjílâ gólĩyĩ â'dó 'bá trá âdré'á ânyĩ rĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Má nĩ trá, âgô nō rĩ'á ôjílâ Yésũ kâ ì'dĩ.”

⁷⁰ Ítí rĩ, Pétêrō drí tị găzō kpá ó'dí kĩ, “Â'dó mâ ì'dĩ kô.”

Gõ'dá ãtú-pá dă vósĩ rĩ, ôjílâ gólĩyĩ rĩ 'bá âdrélê ânyĩ Pétêrō lăgátĩ rĩ 'bá yĩ drí ngăzō tâ âtálê kĩ nĩ rĩ, “Pătĩi, nĩ rĩ'á âlô ôjílâ Yésũ kâ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, tâlâ ní ânĩ Gălĩláyă lésĩ.”*

⁷¹ Gõ'dá Pétêrō drí ngăzō íyĩ lâtrílĩ kĩ nĩ rĩ, “Ôzô má ââdô ònjô 'ĩ rĩ, ngă âzâ ô'ê mâ. Nĩ fũ mâ tâkô kô. Má nĩi âgô ânĩ drí rĩ'á tâ lâ âtálê 'dĩ kô.”

⁷² Nĩngá sī, kôrô 'ă'ú-lúgú drí cĩrĩ 'bêzô ândâlâ rĩ lâ ró. Nĩngá sī, úlĩ Yésũ kâ âtálê trá kĩ'á nĩ rĩ, drê âkpăkă'dă 'ă'ú-lúgú 'bé cĩrĩ kô ândâlâ rĩ rĩ, ní â'dô tị gă'á kĩ nĩ rĩ, yĩ nĩi mâ kô'dáwá ândâlâ nâ rĩ drí kôrô âgázô Pétêrô drĩi. Ítí rĩ, kpăáfũ Pétêrô drí füzô áwó bê ònjĩ têtê ró ãlĩndrĩ bê cõrõ-cõrõ tâ ònjĩ íyĩkâ 'dĩ tāsĩ.

15

*Tă kú mú Pílátô drí tă Yésũ kâ kízô ányâ ró rĩ
(Mătáyô 27.1-2, 11-26; Lúkă 23.1-5, 13-25; Yôwánĩ 18.28-19.16)*

¹ Ākpă cĩnó, gólĩyĩ tâ kĩ 'bá ró rĩ yĩ ndrĩ drí rĩzô ãyĩ tâ ì'bĩlĩ ãyĩ lăfálê 'ásĩ Yésũ rú. Gólĩyĩ ì'dĩ drĩ-'bá ángĩ Yúdă yĩ kâ rĩ 'bá yĩ, gõ'dá gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ, lâ'bĩ ímbá 'bá yĩ bê. Nĩngá sī, drílĩyĩ tâ-drĩ kízô Yésũ rĩ òmbélê drĩlĩ âjílĩ kú mú Pílátô* ândrá, Pílátô ôlê ró tâ-drĩ bê gólâ rĩ füzô.

² Gõ'dá nĩngá sī, gólĩyĩ fĩlĩ bê kú mú Pílátô drĩi jó 'álâ tâ Yésũ kâ 'dĩ ngĩlĩ drílâ rĩ, Pílátô drí ngăzô Yésũ rĩ ãjílĩ kĩ, “Nĩ ì'dĩ kú mú ángĩ ôjílâ áníkâ Yúdă yĩ kâ rĩ kâ yă?” Nĩngá sī, Yésũ drí tâ ãjĩ kú mú kâ 'dĩ drĩ lâ lôgõzô kĩ, “Â'bă'á fĩ ôzô ní drí âtálê 'dĩ tí.”

³ Nĩngá sī, drĩ-'bá ángĩ Yúdă yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drí ngăzô tâ â'bălé kpá ó'dí Yésũ rú. Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ kú mú Pílátô drí rĩ, Yésũ ô'ê tâ ònjĩ trá dũũ.

⁴ Gõ'dá tâlâ úlĩ 'dĩ 'bá yĩ tāsĩ rĩ, Pílátô drí ngăzô Yésũ rĩ ãjílĩ kpá ó'dí, “Nĩ â'dô tâ nô drĩ lâ lôgõ'á trá yă? Nĩ ârĩ tâ ònjĩ áníkâ 'élê dũũ nô tâ lâ trá yă?”

⁵ Â'dô bê ãtĩ rĩ, Yésũ lôgõó tâ ãjĩ 'dĩ drĩ lâ kô kú mú Pílátô drí âlôwálâ. Ítĩ rĩ, Pílátô rĩ tị drí â'dízô ndrú.*

⁶ Gõ'dá lâ'bĩ âzâ kpá bê rĩ'á kăyĩ kărámă lăvũ-lăvũ kôrô kâ nă 'á, ódrĩ ôjílâ âlô ãnjízô volé gănimă 'ásĩ. Ôjílâ gólâ ódrĩ njílĩ ãnjílĩ rĩ, gólâ ì'dĩ ãnjílĩ gănimă 'ásĩ.

⁷ Āgô âzâ bê rĩ'á gănimă 'á, rú lâ Bărábă. Gólĩyĩ rĩ'á ôjílâ ũrũkă gă 'bá trá ãyĩ kõră ró rĩ 'bá yĩ bê. Bărábă rĩ gógó fũ ôjílâ âzâ 'bá yĩ trá kăyĩ gólâ drí tâ sôzô ôjílâ 'á rú jălê kõră ró mũrĩ Rómă kâ rú rĩ sĩ.

* **14:70 14.70** Gólĩyĩ ârĩ Pétêrô rĩ gbórókô trá ôzô Gălĩláyă lé 'bá kătĩ. * **15:1 15.1 Pílátô** Gólâ ì'dĩ kú mú Rómă 'bá kâ rĩ 'bá 'bădrĩ Yúdăyă kâ drĩlĩ rĩ. Drĩ-'bá Yúdă yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ ájĩ Yésũ trá gólâ ngálâ, tâlâ rĩ'á cé kú mú Rómă kâ rĩ 'bá yĩ ì'dĩ tâ-vó ôjílâ kâ kílĩ rĩ'á fũlâ. * **15:5 15.5** Pílátô ãsũ tâ kĩ, Yésũ â'dó kô tâ ònjĩ têtê 'ê 'bá 'ĩ. Tă 'dĩ tāsĩ rĩ, Pílátô rĩ tị drí â'dízô, tâlâ Yésũ âtá tâ mbĩmbĩ íyĩ nyáányă pázô kô.

8 Tālâ lâ'bí 'dī tāsī rī, ōjilā tīlīlī drī ânīzō ÿyī kúmú Pīlātō ngálâ tâ ïjīlī gólâ tī ōjilā ālō gānīmā 'á rī ïnjī-ïnjī lâ volé rī tāsī, ōzō gólâ drī rīrī trá 'ēlâ ndrō vósī cé ĩtú kārāmā rī 'dī kâ tú rī kâtī.

9 Nīngá sī rī, kúmú Pīlātō drī ngāzō ōjilā rī 'dī 'bá yī ïjīlī kī nī rī, “Nī lē má ïnjī kúmú ángī ānī Yúdā yī kâ nō ĩ'dī volé gānīmā 'ásī yā?”*

10 Pīlātō ïjī tâ 'dī ĩtī lâ 'dī ró, tálâ gólâ nī trá dódó kī nī rī, drī-'bá Yúdā yī kâ 'dī 'bá yī 'ē ÿyī Yésū rī rūlī ájīlī yī drī, tálâ drī-ácē Yésū kâ 'dī ágī-ágī gólīyī līfī.

11 Gō'dá drī-'bá rī 'dī 'bá yī lēē ÿyī tâ rī 'dī kō ālōwálâ. Gō'dá gólīyī rī ÿyīkâ trá zāâ tâ sōlē ōjilā tīlīlī 'dī 'bá yī 'á, ā'dô ró tâ ïjīlī Bārābā rī ïnjízō ĩ'dī volé gānīmā 'ásī Yésū rī vō 'á.

12 Nīngá sī, Pīlātō drī gólīyī ïjízó kī, “Nī lē má ō'ē ā'dô ĩ'dī gólâ ódrī zīlī trá kúmú Yúdā yī kâ ró nō drī yā?”

13 ĩtī rī, ōjilā tīlīlī 'dī 'bá yī drī ngāzō āngbalé kāwō kī, “Īpâ gólâ ngarâ fē lālī-lālī drī, tálâ gólâ ōdrā ró bē volé.”

14 Nīngá sī, kúmú Pīlātō drī gólīyī ïjízó kī, “Tālâ ā'dô 'ī má drī tâ ōnjī tētē 'dī 'ēzō yā? Gólâ 'ē ā'dô 'ī ōnjī tētē ró yā?”* Gō'dá ōjilā 'dī 'bá yī gā dó tâ ārīlī. Gō'dá gólīyī ōtrē gbō ātī 'álâ ũrū kī nī rī, “Īpâ gólâ fē lālī-lālī drī ōdrā ró volé.”

15 Nīngá sī, kúmú Pīlātō lē trá tâ gólâ ōjilā tīlīlī 'dī 'bá yī drī lēlē rī 'ēlē gólīyī drī. Tā rī 'dī tāsī, Pīlātō ní drī Bārābā rī ïnjízó volé gānīmā 'ásī, ōzō ōjilā rī 'dī 'bá yī drī lēlē rī kâtī. Nīngá sī, gólâ drī ngāzō tâ átálē ājú 'bū 'bá íyīkâ rī 'bá yī drī, ā'dô ró bē Yésū rī cāzō ōnjóró'bí sī ndrī-ndírī, gō'dá gólâ rī trōzō fēlē ōjilā gólīyī 'ē 'bá gólâ rī ĩpálē ngarâ fē lālī-lālī drī rī 'bá yī drī.

*Tā ājú 'bū 'bá Pīlātō kâ drī ÿyī 'dásī 'ēzō Yésū rú rī
(Mātáyō 27.27-31; Yōwánī 19.2-3)*

16 ĩtī rī, ājú 'bū 'bá Pīlātō kâ 'dī 'bá yī drī Yésū rī drīzō ájīlī ā'dī-drī jó ángī* kúmú āmbá rī kâ rī 'álâ. Gō'dá gólīyī cā bē tólâ rī, drīlīyī ājú 'bū 'bá āzā 'bá yī ázízó ndrī tū.

17 Gō'dá nīngá sī, gólīyī drī ítá bī ākū kākā dādā lâ ró rī ātrōzō gólē dīrī gbāâ Yésū rī ũwū 'ásī. Nīngá sī, gólīyī gā kpá pūrūcī gárá pālē ōzō ĩtī kâtī ápā kúmú ángī kâ ró ásálē ātrā Yésū drī. Gólīyī 'ē tâ 'dī 'bá yī ÿyīkâ 'dó, tálâ Yésū rī gógó ōlēndrē ró kúmú ángī kâtī.

18 Vó lâ 'ásī, ājú 'bū 'bá 'dī 'bá yī drī ngāzō rī'á ōtrélē Yésū drī, gólâ rī gū'á ÿyī kī, “Mā 'ē nī-bē-yā ní drī kúmú ángī ōrī Yúdā yī kâ rī kâ.”

19 Gólīyī tī 'ā'ī kpá Yésū āndrá āndálē āndálē ōzō gólâ rī ïnjīrī kâtī. Nīngá sī rī, drīlīyī Yésū rī drī cāzō pīdrīgú sī kpōwē-kpōwē āndálē āndálē, gō'dá rīzō tū lūwúlī līfī lâ 'ásī āndálē āndálē. 'Dī 'bá yī ndrī 'dó 'dásī 'ē'ē 'ī Yésū rú.

20 Gō'dá 'dásī 'ē'ē 'dī ícā gólīyī bē trá rī, gólīyī drī ítá kākā drīlīyī gólē trá rú'bá lâ 'á rī ïnjízó gōzō ítá gólākā rī ātrólē ĩ'dī ásólē rú'bá lâ 'á ó'dí. Drīlīyī gólâ rī drīzō ájīlī vō 'ēzō gólâ rī ĩpálē fē lālī-lālī drī rī 'álâ.

*Tā Yésū rī ĩpázó fē lālī-lālī drī drālē rī
(Mātáyō 27.32-44; Lúkā 23.26-43; Yōwánī 19.17-27)*

* 15:9 15.9 Pīlātō ïjī tâ 'dī ĩtī 'dī, tálâ gólâ lē tíkō ōjilā 'dī 'bá yī ōlē ró ÿyī tâ-drī Yésū rī ïnjízō ĩ'dī gānīmā 'ásī. * 15:14 15.14 Nī zī úlī āmbúkū Pīlātō kâ Lúkā 23.22 'á. * 15:16 15.16 Órī jó ángī rī 'dī zīlī Pārētōriyā. ĩtō lâ kī, jó kúmú ángī kâ.

21 Yésũ trá rĩ'á fê lậ-lậ nễ'á nĩzó i'dĩ bê lâ vồ ỗjĩlả ìpả kả rĩ 'á. Gồ'dá pávó 'á rĩ, Yésũ rĩ fãfã drĩ rũ ndềzồ. Gồ'dá ícả kồ drĩlả rĩzồ zầ fê lậ-lậ ìyĩkả 'dĩ nễlĩ. Tồlả ảgồ ảzả bê Kĩrẻnẻ lẻ 'bả 'i pávồ tị 'á, rũ lả Sĩmỏnả.* Sĩmỏnả rĩ nễ'ả Yẻrỏsảlẻmả 'á. Bảdrỉ mảvả ìyĩkả rĩ lẻsỉ. Gồ'dá ảjủ 'bủ 'bả 'dỉ 'bả yỉ ùsủ gồlả bê pávồ 'á rĩ, drỉlỉyỉ gồlả rĩ 'bảzồ mảbảrảkả sỉ fê lậ-lậ Yẻsủ drỉ ícảlẻ nễlỉ kồ 'dỉ nễlỉ Yẻsủ bê.

22 Ítỉ rĩ, drỉlỉyỉ Yẻsủ rĩ ảjủzồ vồ zỉlỉ Gồlồgồtả rĩ 'á. Gồlồgồtả 'dỉ ítồ lả kỉ, vồ ảvồ drỉ fả kả.*

23 Vồ rĩ 'dỉ 'á tồlả rĩ, ảjủ 'bủ 'bả 'dỉ 'bả yỉ drỉ ngảzồ rỉlỉ ỗdrả ỗnẻlẻ trá ảlỏkồ bê rĩ ảtrỏlẻ rĩ'ả fẻlả Yẻsủ drỉ mảvủlỉ, ả'dồ rồ ngả lảzẻ-lảzẻ gồlả rũ 'dỉ sỉ lả ả'dỉlỉ. Gồ'dá Yẻsủ gả ìyỉngả dó mảvủlả.

24 Nỉngả sỉ, ảjủ 'bủ 'bả 'dỉ 'bả yỉ drỉ ngảzồ ítả Yẻsủ kả ảngỉlỉ vồlẻ, gồ'dá gồlả rĩ trỏzồ ìpảlẻ ngảrả fê lậ-lậ drỉ, gồzồ ítả gồlảkả ảtrỏlẻ lảfảlả cảlẻ ìyỉ vồ 'ảsỉ, gồ'dá ảzả tảndỉ rĩ ảtrỏzồ vủlỉ gồmảrỉ sỉ, tầlả gồlỉyỉ lẻ ndrẻlả ngỏtả ítả rĩ 'dỉ ả 'dẻ'ả ả'dỉ drỉ yả rĩ.

25 Ítủ-pả gồlỉyỉ drỉ Yẻsủ rĩ ìpảzồ rĩ trá rĩ'ả nễ-drỉ-lả-sủ cỉnỏ.

26 Nỉngả sỉ, tả ả'bảlẻ Yẻsủ rũ rĩ ìgỉzồ ngả tả ả'dả kả drỉ trỏlẻ ìpảlẻ gả fê lậ-lậ 'dỉ drỉ Yẻsủ rĩ drỉlỉ 'á. Tả ả'bả ìgỉlỉ Yẻsủ rũ 'dỉ rĩ'ả nỏtỉ,

NỒ RỈ'Á KÚMÚ ẶNGỈ YÚDẶ YỈ KẢ RỈ I'DỈ.

27 Ítủ gồlả Yẻsủ rĩ ìpảzồ 'dỉ tú rĩ, ìpả ngả ỗpả 'bả ảzả 'bả yỉ kỏpả zầlồ rỉ gồlả rĩ gảrả drỉ 'ả fê lậ-lậ drỉ. Ngả ỗpả 'bả ảzả ảlồ rĩ ìpả ìyĩkả gồlẻ Yẻsủ rĩ drỉ-ảgồ drỉ lẻsỉ, gồ'dá gồlả ảzả rĩ ìyĩkả gồlẻ drỉ-lỉjỉ lả lẻsỉ rồ.

28 (Tả ngả ỗpả 'bả gồlỉyỉ ìpảlẻ Yẻsủ rĩ gảrả drỉ 'ả 'dỉ 'bả yỉ kả ả'dả tả gồlả ìgỉlỉ trá búkủ Ỗvảrỉ kả 'ả kỉ'ả nỉ rĩ,

"Úsủ gồlả trá tả ỗnỉ 'bả rồ, i'dỉ gồzồ gồlả rĩ fủlỉ tả ỗnỉ 'bả ảzỉ bê.")*

Ỉsảyả 53.12

29 Ỗjỉlả gồlỉyỉ rỉ 'bả lậvủlỉ rĩ 'bả yỉ drỉ rỉzồ Yẻsủ rĩ lỏ'dảlẻ gồzồ ìyỉ drỉ ìyẻlẻ. Nỉngả sỉ, drỉlỉyỉ tả ảtảzồ kỉ nỉ rĩ, "Nỉ kỉ nỉ rĩ, yỉ ả'dồ ícả'ả cú jỏ ảngỉ Ỗvảrỉ kả ùfủlỉ gồ'dá kỏpả bẻzồ lả jỏ ó'dỉ rồ cẻ kậyỉ nả sỉ.

30 Bẻ trá ítỉ rĩ, ỗzồ nỉ ả'dồ cú mảbảrảkả bê rĩ, 'dỏvồ nỉ pả drẻ nỉ ngbảảngbảnỏ kậyỉ nỏ sỉ fê lậ-lậ 'dỉ drỉ sỉ."

31 Kỏpả tẻ ỗzồ sỉsỉ nả 'bả yỉ kảtỉ, drỉ-'bả ảngỉ Yủdả yỉ kả rĩ 'bả yỉ ndrỉ 'dỏ lả'bỉ ìmbả 'bả ảzả 'bả yỉ bê drỉ ngảzồ ìyỉ rỉlỉ Yẻsủ rĩ gủlỉ rỏồ ìyỉ lảfảlẻ 'ảsỉ kỉ nỉ rĩ, "Gồlả ícả ìyĩkả cẻ ỗjỉlả ảzả 'bả yỉ pảlẻ i'dỉ, gồ'dá gồlả ícả ìyĩkả kỏ ìyỉ nyảảnyả pảlẻ ỗdrả 'ảsỉ.

32 Gồlả kỉ, yỉ ả'dồ 'dỉyỉ pả 'bả 'i gồ'dá kỏpả kủmủ ảngỉ ảmả ỗjỉlả Ỉsỉrả'ẻlẻ yỉ kả i'dỉ rĩ, 'dỏvồ gồlả ảảrỉ vủdrỉ fê lậ-lậ drỉ sỉ ngbảảngbảnỏ, tầlả mả ndrẻ rồ drẻ gồlả rĩ mảbảrảkả, gồ'dá mả lẻ rồ tả gồlả 'ả." Gồ'dá ngả ỗpả 'bả gồlỉyỉ rỉ Yẻsủ bê fê lậ-lậ drỉ rĩ 'bả yỉ gủ ìyỉ kỏpả gồlả.

Tả Yẻsủ drỉ drỏzồ rỉ

(Mảtảyỏ 27.45-56; Lủkả 23.44-49; Yỏwỏnỉ 19.28-30)

33 Ítủ-pả mủdrỉ-drỉ-lả-ngả-rỉ sỉ, ìtủ gảgảlỉgả sỉ ìnỉrỉkủwả drỉ 'bảdrỉ lỉmỏzồ ndrỉ gủndrỉ tả lảrỏkồ rồ. ìnỉrỉkủwả 'dỉ lỉmỏ 'bảdrỉ nẻlẻ bủủ ìtủ-pả nả 'ả.

34 Gồ'dá ìtủ-pả nả 'dỉ 'ả rĩ, Yẻsủ drỉ ngảzồ trẻlẻ ùrủ Ảrảmảyả tị sỉ kỉ nỉ rĩ, Ễlỏyỉ, Ễlỏyỉ, lảmả sảbảkỏtảnỉ? Ítồ lả kỉ, "Ỗvảrỉ ảmảkả, Ỗvảrỉ ảmảkả, nỉ ảyẻ mả ả'dồ tảsỉ yả?"

* 15:21 15.21 Sỉmỏnả rĩ 'dỉ ảlẻkẻzảndả rỉ ảtả 'i Rủfủsả bê. * 15:22 15.22 Úzỉ vồ 'dỉ vồ ảvồ drỉ fả kả, tầlả ùfủ tả ỗnỉ 'bả trá dủ vồ 'dỉ 'ả. * 15:28 15.28 Tả ìgỉlỉ vẻrẻsỉ 28 'ả 'dỉ, tả ìgỉ 'bả sỉsỉ rỉ 'bả yỉ ìgỉ kồ.

³⁵ Gõ'dá nĩngá sī, òjílā ũrũkâ 'bá yí rĩ 'bá âdrélé ÿyî ãnyî rĩ 'bá yí ârĩlí bê ÿyî úlí Yésũ kâ 'dĩ rĩ, gólĩyî nĩjĩ tã ífí lâ kô, gõ'dá drĩlĩyî ngãzó tã âtálé kĩ, "Hé! Nĩ ârĩ drē úlí gólâkâ 'dĩ. Gólâ rĩ'á tã ângũ 'bá Ēlĩyã rĩ zĩ'á ânĩlí íyî pãlé."

³⁶ Vó lâ sī, âgô âzâ drĩ ngãzó rãlé nĩ'á ngá âzâ ôzô cõfó kâtĩ rĩ âtrõlé. Drĩlã trõzó lâ sõlé õdrã ã'dĩ 'á gõzó sõlã fê mvã sĩlĩ, gõ'dá ãngãzó lâ ãjõlé Yésũ drĩ ndrõlé.* Nĩngá sī, drĩlã tã âtãzó òjílã âzã 'bá yí drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ rĩ drē njũrũ ngbããngbãno ndrẽlã ngãtã Ēlĩyã â'dô âcã'á fĩ trá gólã rĩ pãlé yã rĩ."

³⁷ Ītĩ, Yésũ drĩ kpã ngãzó trẽlé ũrũ ó'dĩ gõ'dá lôvô-lôvô âyézó.

³⁸ Gõ'dá Yésũ drã bê rĩ, ítã bĩ 'bãlé jó mvã* tĩ jó ângĩ Ôvãrĩ kã 'á rĩ drĩ ngãzó sĩlĩ âkpẽrẽ ũrũ lésĩ bũũũ vũdrĩ.

³⁹ Nĩngá sī, drĩ-'bã ãjũ 'bũ 'bã kã gólã âdré 'bã Yésũ ândrã rĩ ârĩlí bê Yésũ rĩ trẽtrẽ gõ'dã ndrélé bê lãtĩ Yésũ drĩ drãzó 'dĩ rĩ, drĩlã gõzó tã âtálé kĩ, "Pãtĩjĩ! Âgô nõ rĩ'á Ôvãrĩ rĩ mvã 'ĩ."

⁴⁰ Gõ'dá nĩngá sī, òkó ũrũkâ 'bá yí Yésũ rĩ lã 'bã trá rĩ ÿyĩkã gĩã âdré'á ÿyĩ nãtĩ Yésũ rũ sī rĩ'á ÿyĩ gólã rĩ ndrẽ'á drãrẽ 'á. Gólĩyî lãfãlé 'á rĩ, rĩ'á Mãrĩyã Mãgãdãlã, Sãlómẽ, gõ'dã kpã Mãrĩyã Yãkóbã gólã dãwã ró rĩ ândrẽ yĩ Jõsẽ bê.

⁴¹ Gãlĩlãyã 'álã rĩ, òkó nã 'dĩ 'bã yí lôbẽ ÿyĩ Yésũ rĩ vó trá, gólĩyĩ fẽ ngã nyãnyã trá tólã Yésũ yĩ drĩ lãjõ'bã iyĩkã 'dĩ 'bã yí bê. Gõ'dã òkó ãmbã dũũ gólĩyĩ ânĩ 'bã trá Yésũ bê Yẽrõsãlãmã lésĩ rĩ, kpã 'dó bê ndrĩ rĩ'á ÿyĩ tólã òkó nã 'dĩ 'bã yí bê.

*Tã ódrĩ Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó ũgĩ 'á rĩ
(Mãtãyõ 27.57-61; Lúkã 23.50-56; Yõwãní 19.38-42)*

⁴²⁻⁴³ Yésũ drã té ãtũ gólã òjílã drĩ rĩzó ÿyĩ êdélé kãyĩ gólã lôvô-lôvô kã rĩ tãsĩ rĩ 'á. Kãyĩ rĩ 'dĩ ã'dĩ sĩsĩ Sãbĩ drĩ sī. Tólã âgô âzã bê rĩ'á rũ lâ Yõsẽpã Ārãmãtãyã lésĩ. Gólã âgô ãnjĩ-ãnjĩ 'ĩ gólĩyĩ drĩ-'bã Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yí lãfãlé 'ásĩ. Gólã rĩ trá tã lã'á Yésũ 'á gõ'dã gólã rĩ âgô-âgô ângó nõ 'á rĩ tãlé. Gõ'dã lãnjãtũlĩ âcã bê rĩ, drĩlã ngãzó ÿyĩ fĩ zãlé ngãzó nĩlí kũmũ Pĩlãtõ ngãlã Yésũ rĩ ãvõ tãsĩ, tãlã yĩ òlãpĩ ró bê drē âkpãkã'dã kãyĩ lôvô-lôvô kã rĩ âcã drē kô.

⁴⁴ Gõ'dã úlí kĩzó nĩ Yésũ õdrã trá rĩ drĩ ê'dẽ dãzó Pĩlãtõ rũ. Nĩngá sī, drĩlã drĩ-'bã ãjũ 'bũ 'bã kã âzĩzó ãlõ yĩ ngãlã ãjĩlĩ ngãtã fĩ tã pãtĩjĩ 'ĩ kĩzó nĩ rĩ, Yésũ õdrã trá yã rĩ.

⁴⁵ Gõ'dã gólã ârĩlí bê kĩ, pãtĩjĩ Yésũ drã trá rĩ, drĩlã tã-drĩ lãzó Yõsẽpã yĩ drĩ Yésũ rĩ ãvõ trõlé nĩ'á 'bãlã.

⁴⁶ Ītĩ rĩ, Yõsẽpã yĩ drĩ ítã tãndĩ mvẽẽmvẽ âtrõzó, gõzó Yésũ rĩ ãvõ âtrõlé fê lãlĩ-lãlĩ drĩjĩ sī, gõ'dã ítã 'dĩ âtrõzó Yésũ rĩ ãvõ gõzó ã'dĩ sī lâ ngólõ-ngólõ. Nĩngá sī, trõzó lâ 'bãlé ũgĩ gólãkã drĩlã 'dĩlĩ 'dĩ'dĩ únĩ 'á rĩ 'á. Vó lâ sī, drĩlã kũnĩ ũngũ ângĩ lĩlĩzó ndũũ ũgĩ 'dĩ tĩ.

⁴⁷ 'Dĩ Mãrĩyã Mãgãdãlã yĩ Mãrĩyã gólã Jõsẽ rĩ ândrẽ ró rĩ bê, drĩlĩyĩ ngãzó 'dãlé ÿyĩ Yõsẽpã yĩ vó nĩ'á võ gólã Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó rĩ ndrẽlé.

16

*Tã Yésũ drĩ lĩdrĩzó õdrã 'ásĩ rĩ
(Mãtãyõ 28.1-8; Lúkã 24.1-12; Yõwãní 20.1-10)*

* **15:36 15.36** Ódrã ã'dĩ 'dĩ òfẽ Yésũ drĩ 'dĩ rĩ ã'ã'dĩ ró lũmvũ lôvõ rĩ 'bã gólã rĩ 'elã 'dĩ bê. * **15:38 15.38** Jó mvã 'dĩ cã võ tĩbẽ ãmbã ãlõ drĩ-'bã ângĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ kã drĩ rĩzó fĩlĩ 'á lâ, nĩ'á Ôvãrĩ ngãlã rĩ ã'dĩ. Ngbããngbãno tĩ lâ hũwã tã lã 'bã ndrĩ drĩ fĩzó Ôvãrĩ ândrã.

1 Gõ'dá kâyî lôvô-lôvô kâ ndê rû bê ãtú-pá nji-kázíyá sî lãnjátúlí bê rî, Māriyā Yākóbā rî ândrê, gõ'dá Māriyā Māgādālā lésî rî, Sālómê yí bê drí ngázó ãyî nílí ãlókô dô ró gólíyî drí gílí trá rî âtrôlé ânízó ã'dí bê lâ ló'dé drí 'álâ ãnílí Yésû rî ävô rú.

2 Kâyî ãlô kâyî lôvô-lôvô kâ vósî rî,* drílíyî ngázó nílí ãyî äkpākã'dã 'bôlôwá äwó sî. Gõ'dá ãtú drí äfôrê 'á rî, drílíyî cãzó ló'dé drí 'álâ.

3 Drê gólíyî äkpākã'dã lätî 'á rî, gólíyî ãjî tã trá ãyî vö 'ásî kî, "Ä'dî ä'dô kó kúnî úngû ángî ügî tî 'dî jã'á volé ämã drí nî yã?"

4 Gõ'dá gólíyî ãngã bê drí vö ndrêlé ätî 'álâ rî, drílíyî ngã ndrêzó, kúnî úngû ángî ügî tî rî ójã trá volé.

5 Ítí, drílíyî ngázó fílí cú ügî 'álâ. Gõ'dá ügî 'á tólã rî, gólíyî drí ägô änjî äzã ndrêzó ítã mvêêmvê äcê kpírî-kpírî rî bê yí rú. Ägô änjî rî 'dî rî gölé drí-ágó lésî ró. Gõ'dá ôkó nã 'dî 'bã yí ndrê bê gólã ítí rî, tî lâ yí drí ä'dízó ürî drí tã lâràkô 'dî drí sî.

6 Níngã sî, ägô rî 'dî drí ngázó tã ätálé gólíyî drí kî, "Nî 'ê ürî kô. Nî lôndã 'dî Yésû Nãzãrétã lésî rî ã'dî. Gólã ã'dî fülí fê lãlî-lãlî drî rî. Nî ndrê vö gólã rî ävô lâläzó rî. Nî ndrê, ngbãangbãno gólã gõ'dã trá níngã yû'dãwã. Gólã bê rî'á lédrê-lédrê ró. Gólã lídrî trá ôdrã 'ásî.

7 Nî ngã nílí tã 'dî pélé Pétêrô drí lãjô'bã äzî lâ yí bê. Nî pë gólíyî drí kî nî rî, Yésû trá rî'á nî'á Gãliláyã 'álâ gólíyî ändrá 'álâ. Gólíyî ä'dô gólã rî ndrê'á tólã, ôzô drílã ätálé trá gólíyî drí sísí rî tî."

8 Ítí, ôkó 'dî 'bã yí drí ngázó ló'dé drí äyéle rãzó, tãlã tî lâ yí ä'dî trá ä'dî, gõ'dã gólíyî trá ndrî ürî ró kpã lëlê ró. Gólíyî nji tî kô ôjílã äzãkã drí pávó 'á, tãlã gólíyî trá ürî ró rôô.

*Tã älipî búkû nô ndêzó rî**

9 Gõ'dã Yésû lídrî bê ôdrã 'ásî Gímã sî äkpākã'dã cjinó rî, drílã íyî ä'dázó sísí Māriyā Māgādālã drí. Māriyā 'dî gólã Yésû drí líndrî ãnjî nji-drî-lã-rî lâdrózó trá volé 'álâ sî rî ã'dî.

10 Níngã sî, Māriyā Māgādālã drí ngázó nílí tã 'dî ngílí ôjílã gólíyî ä'dô 'bã Yésû bê rî yí drí. Gólíyî trá ãzã 'ê'á, gõ'dã kpã äwó ró rôô.

11 Gõ'dã Māriyā Māgādālã drí tã ätázó ôjílã 'dî 'bã yí drí kî nî rî, yí öndrê Yésû trá, gólã lídrî trá. Gólíyî gã dó úlî Māriyā drí ätálé 'dî ärílî.

12 'Dî vósî, Yésû drí kpã íyî ä'dázó lâràkô ngü äzã sî tã ärí 'bã rî rî 'bã yí drí, drílíyî rû úsúrî lätî 'á nîrî 'á 'bãdrî mvã äzã rî 'álâ.

13 Níngã sî, tã ärí 'bã rî 'dî 'bã yí drí ngázó gölé Yêrôsãlémã 'álâ nî'á kpã tã lâ pélé tã ärí 'bã ämbúkû 'dî 'bã yí drí.* Gõ'dã tã ärí 'bã ämbúkû 'dî 'bã yí lëé ãyî tã kpã kô úlî tã ärí 'bã rî 'dî 'bã yí drí pélé 'dî 'á.

14 'Dî vósî, Yésû drí íyî ä'dázó lãjô'bã íyíkã mùdrî-drî-lã-ngã-ãlô rî 'bã yí drí gólíyî drí rîrî ngã nyãlé rî 'á. Yésû drí tã lôgözó gólíyî drî tã önjî gólíyíkã tãsî, tãlã gólíyî cú ítí tã lëlê äkó. Gólíyî gã trá dó úlî ôjílã Yésû rî ndrê 'bã trá rî 'bã yí kã ärílî Yésû rî gógó lídrî-lídrî lâ ôdrã 'ásî rî tãsî.

15 Gõ'dã níngã sî, Yésû drí tã ätázó gólíyî drí kî, "Nî ngã lã'búli 'bãdrî 'ásî ndrî tã ätî-ätî tãndí Övãrí kã ngílí ôjílã drí ndrî kãkãrã.

16 Äã'dô ôjílã gólíyî tã lë 'bã trá tã ätî-ätî tãndí Övãrí kã 'á gõ'dã kpã lümvû bãbãtizî kã dãzó trá drî lâ ãyî rî pã'á. Gólíyî gã 'bã íyíkã dó rî, äã'dô tã-vó gólíyíkã kî'á önjî ró.

* 16:2 16.2 Kâyî ãlô kâyî lôvô-lôvô kâ vósî 'dî rî'á kâyî Gímã kã 'í. * 16:8 16.8 Tã ãgî Mārākō kã ädükû lâ ró rî 'bã yí ävî trá. ã'dî tã ãgî lôpé 'bã äzã 'bã yí ãgî ãyî tã gólã vërêsi 9-20 'á 'dî nî.

* 16:13 16.13 Nî zî 'dígówã Yésû drí íyî ä'dázó lãjô'bã rî 'dî 'bã yí drí búkû Lúkã kã 'á kãpõtã 24.

¹⁷ Gólīyī tā lē 'bá trá rī 'bá yī â'dô ìyī tā lâràkô nō 'bá yī 'ě'á ì'dī. Gólīyī â'dô líndrī ònjí lôfō'á volé òjílā 'ásí ámâ rú zīzī sī. Gólīyī â'dô tī drílīyī âátalé kô'dáwá rī âátá'á.

¹⁸ Gólīyī â'dô ìnī rŭ'á drí sī, ngátá òzō gólīyī ũmvú ǎlī trá rī, gólīyī drāá kô. Gólīyī â'dô drí 'bā'á ngá lâzé 'bá drī, tálā òngá ró ìyī bē ngá lâzé 'ásí â'dólé rú'bá ǎ'dī sī."

¹⁹ Nīngá sī, Yésū ââtâ bē úlī ndélé lâjó'bá íyíkâ drí rī, ódrí gólâ rī trōzó 'būū 'álâ rīlī drí-ágó Ôvârí kâ drī, ǎngó rŭlī Ôvârí bē.

²⁰ Nīngá sī, tā ârí 'bá 'dī 'bá yī drí ngázó nīlī tā âtī-âtī tândí Ôvârí kâ ngī bē òjílâ drí vō 'ásí ndrī. Gô'dá Yésū drí gólīyī pázó tā â'dalé òjílâ drí kī, tā âtī-âtī gólīyī drí âátalé 'dī rī'á pătŭtŭ tā lâràkô gólīyī drí 'ělé rī 'bá yī sī.

Í'dígówá nō ǎdŭkŭ lâ ì'dī nō.

Tã âti-âti tãndí Yésũ rí tãsi Lúkã drí ìgĩlí rí Lúkã

Tã 'ě'á zĩlã nĩlĩ sĩsĩ rĩ

Nõ rĩ'á búkũ drĩ-káká Lúkã drí ìgĩlí rí ì'dí. Gólã ìgĩ búkũ gólã Tã 'Ě'ě kã rĩ kpá nĩ. Lúkã rĩ'á dõkõtórõ 'ì, gólã â'dó kò 'bãsurú Yúdã yĩ kã 'ásĩ. Gólã â'dô trá Póolõ rĩ açĩ tõ azĩ ró Póolõ òtirĩ nĩ 'bãdrĩ ngĩ azã 'bã yĩ 'ásĩ rĩ. Búkũ rĩ 'dí 'bã yĩ gólã ìgĩ trá òjĩlã àmbã azã rú bê Tĩyõfilẽ rĩ drí, tãlã gólã rĩ ìmbálé gõ'dã kpá tã lẽ 'bã azã 'bã yĩ â'dó 'bã bê òjĩlã Yúdã yĩ kã ró rĩ 'bã yĩ bê tã Yésũ rĩ tãsi rĩ sĩ.

Tã Lúkã drí ìmbálé rĩ kĩ, Ôvãrí lẽ òjĩlã ndrĩ, gõ'dã Yésũ 'díyĩ pã 'bã òjĩlã kã 'ì ndrĩ. Ì'dí tã 'dí kã rĩ tí rĩ, gólã drí â'dózó í'dígówá gólã òjĩlã gólã òjĩlã azĩ drí lélé kò rĩ 'bã yĩ tãsi rĩ bê dũũ, õzõ ìzã 'bã rú bê Lázãrõ rĩ tí, ágãmvã gólã rĩ 'bã tã 'ělẽ íyĩ átã drí tã rõrõ àkó rĩ gõ'dã lãfã átã lã drí fělẽ drĩlã rĩ ìzã 'bã ndrĩ rĩ, gõ'dã kpá belé-belé ù'dú 'bã Zãkáyõ, òjĩlã tãndí Sãmãrĩyã lé 'bã ró tã tãndí 'ě 'bã íyĩ àjú-'bã-azĩ drí rĩ, gõ'dã kpã àmbã àjú 'bũ 'bã Rómã kã kã, gõ'dã kpã í'dígówá òkó azã 'bã yĩ òjĩlã azĩ drí lélé kò rĩ yĩ kã bê, gõ'dã kpã tã ngã òpã 'bã gólĩyĩ rĩ ìpálé Yésũ bê rĩ 'bã yĩ kã bê.

Lúkã rĩ tã íyĩkã ìgĩlí vó lã ndrẽndrẽ bê dódó gõ'dã tã ífĩ â'dó 'bã bê rĩ 'bã yĩ gólã drí 'bãzõ lã sĩrú-sĩrú, tãlã ò'bã ró í'dígówá íyĩkã bê â'dólé pãtĩ. Í'dígówá àmbã võ azã 'bã yĩ, gólã ùsũ â'bã'á Mãrĩyã, Yésũ rĩ àndrẽ tí sĩ. Gõ'dã ìgĩlĩ í'dígówá 'dĩ 'bã yĩ azã 'bã yĩ kò búkũ azã 'bã yĩ 'ásĩ. Lúkã kĩ nĩ rĩ, Yésũ ò'è rãtãã Ôvãrí drí àndãlã dũũ, tã â'dalé àmã gólã rĩ vó bê 'bã ró nõ 'bã yĩ drí, gõ'dã gólã àtã tã kpã dũũ Líndrĩ Tãndí Ôvãrí kã tãsi. Gólã â'dã tã kpã kĩ, ngã fẽfẽ ạngĩ Ôvãrí kã àmã drí rĩ, rĩ'á tã ònjĩ àmãkã àyẽ-àyẽ lã ì'dí.

¹⁻⁴ Àgõ àmbã Tĩyõfilẽ, tã ìgĩ-ìgĩ nõ ní drí òjĩlã azã 'bã yĩ ànĩ drí 'bãzõ gólĩyĩ bê Kúmú Yésũ 'á rĩ yĩ bê. Má lẽ trá tã nõ ífĩ lã mbĩmbĩ lã àtalé ànĩ drí tã Yésũ kã tãsi. Òjĩlã azã 'bã yĩ rĩ'á nĩ íyĩ trá dódó, ìgĩ íyĩ tã trá tã gólãkã tãsi. Má nĩ trá tã òjĩlã nã 'bã yĩ drí ìgĩlí 'dĩ rĩ'á tã pãtĩ-pãtĩ rũ 'ě 'bã trá rĩ ì'dí. Òjĩlã nã 'bã yĩ ì'dí rĩ 'bã íyĩ tã gólãkã rĩ ìcĩlí òjĩlã drí rĩ ì'dí, mã rĩ gógó mã rĩ trá tã gólãkã 'dĩ tĩ lã ñalé òjĩlã nã 'bã yĩ bê. Má drí kpã tã 'dĩ ndrẽ 'bã lã azã 'bã yĩ ùsúzõ àmã drí rĩzõ tã 'dĩ tĩ lã ñalé gólĩyĩ bê. Má ùjũ tã gólĩyĩ drí ìgĩlí 'dĩ ìgĩlí ó'dí mãnĩsĩ tãndí ró, tãlã nĩ lẽ ró tã lã bê ndrĩ dódó. Tã mã drí ìgĩlí ànĩ drí nõ ìtõ rĩ'á Yésũ rĩ tĩtĩ 'ásĩ bũũũ àcalé gólã rĩ gõgõ Ôvãrí ngálã ùrú 'álã rĩ 'á.

Tã tã gólã Yõwãní rĩ tĩzõ rĩ tãsi

⁵ Ndrõ gólã tĩbẽ Yõwãní rĩ tĩzõ rĩ 'á rĩ, Ěródẽ ì'dí kúmú ró 'bãdrĩ Yūdãyã kã rĩ drĩ. Ndrõ gólã 'dĩ 'á rĩ, àgõ azã rĩ'á drĩ-'bã lã'bĩ 'ě kã rĩ ró, rú lã Zãkãrĩyã, òkó lã rĩ rú íyĩkã Ělĩzãbãtã. Gõ'dã Ělĩzãbãtã rĩ átã kpã drĩ-'bã lã'bĩ 'ě kã 'ì.

⁶ Zãkãrĩyã yĩ òkó lã bê tã 'ě'ě gólĩyĩkã rĩ'á tãndí ró Ôvãrí rĩ lĩfĩ drĩ 'á. Gólĩyĩ rõ Ôvãrí rĩ tĩ-võ trá, té õzõ Ôvãrí drí lélé rĩ tí.

⁷ Gólĩyĩ cú ìtĩ mvã àkó, tãlã Ělĩzãbãtã rĩ'á óndó 'ì. Gólĩyĩ 'dó kpãrãtĩ àrãkã ró.

8 Tã 'è'è gólã drĩ-'bã lã'bí 'è kã rí kã 'dĩ, órĩ 'èlã Yērōsālēmã 'álã jó ąngĩ Ôvãrí kã nã 'á. Zākãriyã yĩ drĩ-'bã lã'bí 'è kã ązã 'bã yĩ bẽ gólĩyĩ 'bãsurú dãwã rĩ gógó Zākãriyã kã rĩ 'ásĩ rĩ,* drĩlĩyĩ ânĩzó Yērōsālēmã 'álã rĩlĩ ngã ąjĩ bẽ tũrũ-tũrũ ązō bãhũrũ kãtĩ rĩ zãlé Ôvãrí drĩ úrũ 'álã. Gólĩyĩ 'è ãyĩ tã 'dĩ őrĩ Yúdã yĩ kã drĩ ndrĩ. Kãyĩ vósĩ cẽ lãnjãtúlĩ bẽ, drĩ-'bã lã'bí 'è kã ąlõ rĩ drĩ fĩzó jó ąngĩ Ôvãrí kã 'dĩ 'álã rĩlĩ ngã ąjĩ bẽ rĩ zãlé Ôvãrí drĩ úrũ 'álã.

9 Kãyĩ ązã sĩ, lãnjãtúlĩ bẽ, Zākãriyã rĩ ązĩ-ązĩ yĩ zĩ gólã trá 'bãlé rĩ'á ngã ąjĩ bẽ rĩ zãlé jó ąngĩ Ôvãrí kã nã 'á. Drĩlã gōzó fĩlĩ jó ąngĩ 'dĩ 'á cẽ élẽwálã.

10 Őjĩlã ązã 'bã yĩ bẽ dũũ, rĩ ãyĩkã ãvĩ 'álã rãtãã 'èlé.

11 Gólã rĩ bẽ ngã ąjĩ bẽ 'dĩ zãlé jó ąngĩ 'dĩ 'álã rĩ, mālãyĩkã lãjõ'bã Ôvãrí kã drĩ ęcãzó. Mālãyĩkã 'dĩ rĩ ęcdréle ęcnyĩ võ ngã zãzó 'dĩ rũ, drĩ-ągó lészĩ ró.

12 Gõ'dã gólã ndrẽ mālãyĩkã 'dĩ bẽ rĩ, gólã lãrõ trá, dãkãrũ, lẽlẽ ró.

13 Gõ'dã mālãyĩkã 'dĩ drĩ tã ęcãzó gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ 'è őrĩ kõ. Mã ânĩ ã'dĩ tã nõ ęcãlé nĩ drĩ nõ, rãtãã ęcĩkã rĩ'á 'èlé ãtũ vósĩ cẽ rĩ, Ôvãrí ęcĩ trá. ęcĩ őkõ Ēlĩzãbẽtã ęc'dõ rũ 'bã'á 'ã bẽ. Drĩlã mvã tĩzó ągó ró. Nĩ ęc'dõ rũ lã zĩ'á Yõwãĩ.

14 ęcĩ lĩfĩ ęc'dõ wã'á tõwã mvã 'dĩ tãsĩ. Őjĩlã ndrĩ sĩ lã ãyĩ ęc'dõ ęcĩ gũ'á tã 'è'è tãndĩ mvã 'dĩ kã rĩ tãsĩ.

15 Tã ãfĩ lã ã'dĩ rĩ'á nõtĩ, tãlã Ôvãrí zĩ gólã trá rĩlĩ őkĩlã lĩfĩ ęcĩlĩ tã mbĩmbĩ sĩ. Ôvãrí zĩ gólã trá 'bãlé őkĩlã ãfĩfĩ ró, tã 'è'è gólãkã ęc'dõ 'bã'á ngĩ ęcĩ-ęcĩ lãfãlé sĩ. Gólã mvũ őkdrã kõ. Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã ęc'dõ rĩ'á gólã bẽ gólã rĩ lõpéle gólã rĩ pã'á tã ãyĩkã 'èlé ndrĩ tãndĩ ró.

16 Gólã ęc'dõ őkĩlã őrĩ Ĩsĩrã'èlé kã rĩ 'bã yĩ kã drĩ lã yĩ ęcĩ'á 'dẽlé Ôvãrí vó.

17 Gólã ęc'dõ 'dẽ'á sĩsĩ võ ęcđéle Ôvãrí drĩ ęcđézó gólã vó. Gólã ęc'dõ tã ęcĩ-ęcĩ tãndĩ Ôvãrí kã pẽ'á, drĩlã őkĩlã ęcsezó ndrĩ ęcĩlã. Gólã rĩ gógó ęc'dõ 'bã'á kpã mbãrãkã bẽ, ązō tã ęcngũ 'bã Ēlĩyã tĩbẽ drã 'bã ęckũ ró rĩ tí. Gólã ęc'dõ tã pẽ'á mvã rĩ ęcã yĩ drĩ mvã lã yĩ bẽ gólĩyĩ 'bãlé ęc'dóle ęcyĩkõ ró 'ã ęc'dĩ sĩ. Gólã ęc'dõ tã pẽ'á őkĩlã gólĩyĩ ęcĩmãkõ 'bã drĩ, gõ'dã drĩlĩyĩ ãyĩ jãzó tã mbĩ rĩ ãsũlĩ ã'dĩ. Gólã ęc'dõ tã pẽ'á őkĩlã drĩ ãyĩ ęcđézó njãã tã őkĩ ęcđó Ôvãrí drĩ ęcãzó ęcũlã ãyĩ ndrĩ."

18 Zākãriyã drĩ tã ęcãzó mālãyĩkã 'dĩ drĩ, "ęc'dõ 'bã'á ęcđõ tí ró yã? Mã trá ęcãkã ró, ęcã őkõ kpã trá ęcãkã 'ĩ rĩ."

19 Mālãyĩkã 'dĩ drĩ tã-drĩ lõgõzó kĩ nĩ rĩ, "Mã Gãbẽrẽlẽ ã'dĩ. Mã lãjõ'bã Ôvãrí kã ã'dĩ. Ôvãrí ęcjõ mã tã tãndĩ nõ ęcãlé nĩ drĩ, gõ'dã nĩ lẽé kõ.

20 Tã ęcã ęcjõzó ã'dĩ bẽ lã rĩ rĩ'á tã pãtĩ 'ĩ, ęc'dõ rũ 'è'á tẽ ązō mã drĩ ęcãlé 'dĩ tí. Gõ'dã nĩ lẽé tã mã drĩ ęcãlé 'dĩ bẽ kõ rĩ, ngbãngbãno nĩlĩ sĩsĩ 'álã Ôvãrí ęc'dõ ęcĩ 'bã'á ęc'dũ'dũ ró."

21 Gõ'dã őkĩlã gólĩyĩ ãvĩ 'álã rĩ 'bã yĩ ãyĩkã drẽ zãã ęcđrẽ'á jó ąngĩ 'dĩ tĩlĩ Zākãriyã rĩ tẽlé ęcđõlé rĩ, gólĩyĩ kĩ, "Zākãriyã rĩ njãlé jó 'á nõ ęc'dõ 'è'á yã?"

22 Gõ'dã gólã ęcđõ bẽ rĩ, ęcã úlĩ gõ'dã kõ kõ, tãlã gólã trá ęc'dũ'dũ ró. Rĩ tã ęcãlé cẽ drĩ sĩ. Gõ'dã őkĩlã 'dĩ 'bã yĩ ęcã ãyĩ tã trá kĩ nĩ rĩ, "Dĩ, gólã ndrẽ tã lãrãkõ ązã 'bã yĩ trá jó 'á tólã."

* **1:8 1.8 Bãsurú dãwã** Drĩ-'bã 'dĩ 'bã yĩ lĩzó ãyĩ trá dũũ, drĩlĩyĩ ãyĩ lãfãlé cãzó 'bãsurú 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ dãdã, gõ'dã 'bãsurú dãwã Zākãriyã kã rĩ úzĩ ãyĩkã ã'dĩ ęcĩjã. 'Bãsurú dãwã 'dĩ 'bã yĩ, lõsĩ gólĩyĩkã rĩ ã'dĩ, drĩlĩyĩ rĩzó ęcĩlĩ ngĩngĩ ęcđãlã rĩ ndrõ ęcđõ sĩ, nĩ'á Yērōsālēmã 'álã ngã fẽfẽ fẽlé Ôvãrí drĩ.

23 Gõ'dá 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, kâyĩ 'dĩ 'bá yĩ gólã drĩ rĩzó ngá 'è'è 'èlé jó ángĩ Òvãrí kã 'dĩ 'álã rĩ ndě rũ trá. Gólã ngá trá gólé 'bã 'álã té 'bãdrĩ mvá íyíkã rĩ 'álã.

24 Gõ'dá òkó lâ Ēlĩzãbétã 'bã rũ trá 'à bẽ. Ēlĩzãbétã rĩ trá 'bã 'á lãmú ãkó 'bã-tĩ 'ásĩ parã nĩ.

25 Ēlĩzãbétã kĩ nĩ rĩ, “Ngbãangbãno Òvãrí pã mã trá. Gólã ndrẽ mã bẽ rĩ, âmã ìzã gã trá gólã lĩfĩ, mã 'bã rũ trá 'à bẽ. Gólã trõ ãnyĩ trá mã drĩ sĩ.”

26 Ēlĩzãbétã bẽ trá 'à bẽ parã nĩ-kázíyã rĩ, Òvãrí drĩ lãjó' 'bá íyíkã Gãbẽrélẽ rĩ ãjózó ízãmvã ãzã rũ bẽ Mãriyã rĩ ngálã. Mãriyã 'dĩ rĩ rĩlĩ Nãzãrétã 'álã. Nãzãrétã rĩ'á Gãlĩláyã 'á.

27 Gólã lẽ tã trá ãgõ ãzã rũ bẽ Yõsépã rĩ trõzó ágó ró. 'Dĩ gólã nĩ drẽ ãgõ tã kô. 'Dĩ Yõsépã rĩ'á kúmú Dãwúdĩ rĩ ózõwã ì'dĩ.

28 Gãbẽrélẽ drĩ ãcázó Mãriyã ngálã tã átálé kĩ nĩ rĩ, “Tã ã-dĩ-ã-dĩ Òvãrí kã ãã'dô ní bẽ. Gólã lẽ nĩ trá kôrô.”

29 Tã átálé 'dĩ sĩ rĩ, Mãriyã rĩ drĩ lĩjã trá, gõ'dá gólã nĩ úlĩ ífĩ Gãbẽrélẽ drĩ átálé yĩ drĩ 'dĩ kô.

30 Gãbẽrélẽ drĩ gõzó tã átálé gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Mãriyã, ní 'è ùrĩ kô, tãlã Òvãrí zĩ nĩ trá cé ì'dĩ élêwálã òkó mvã ãzí lãfálé sĩ 'bãlé 'díyĩ pã 'bã rĩ ãndrẽ ró.

31 Nĩ ãã'dô rũ 'bã'á 'à bẽ, gõ'dá ní drĩ tĩzó lâ mvã ágó ró. Nĩ ãã'dô rũ lâ zĩ'á “Yésũ” ’.

32-33 Gólã ì'dĩ tĩbẽ Dãwúdĩ rĩ ózõwã ró rĩ, gõ'dá gólã kpã ì'dĩ tĩbẽ Òvãrí drĩ tã lâ 'bãlé kĩ'á nĩ rĩ, yĩ ãã'dô ãjó'á lâ rĩlĩ kúmú ró òrĩ ãnĩkã rĩ 'bã yĩ drĩ zãã ãdũkũ ãkó rĩ ì'dĩ.”

34 Mãriyã kĩ nĩ rĩ, “Dĩ rĩ ãã'dô 'bã'á ángõ tí yã? Mã drẽ 'dĩyĩmvã ró nõ. Mã nĩ drẽ tã ãgõ kã kpã kô nõ.”

35 Gãbẽrélẽ kĩ, “Òvãrí rĩ mbãrãkã ãã'dô ãnĩ 'bã'á trá rũ 'bãlé 'à bẽ, tãlã mvã rĩ 'dĩ ãã'dô 'bã'á Òvãrí rĩ mvã ró, gólã ãã'dô té õzõ Òvãrí rĩ gógó kãtĩ.

36 Nĩ ndrẽ drẽ, ãnĩ áró Ēlĩzãbétã gólã óndó 'ĩ gõ'dá kpã ãrãkã ró, ngbãangbãno rĩ, gólã trá cú 'à bẽ parã nĩ-kázíyã.

37 Tã ãmbã nã 'bã yĩ, Òvãrí ãã'dô 'bã'á lâ rũ 'èlé cú ìtĩ lãñõ ãkó. Úlĩ Òvãrí kã cú mbãrãkã bẽ.”

38 Mãriyã kĩ, “Mã rĩ'á rũ ì'bũ 'bã Òvãrí kã ì'dĩ. Mã rĩ gólã rĩ rölé zãã rõrõ kãrá. Mã ãã'dô rũ 'bã'á mvã 'dĩ bẽ. Tã 'dĩ ãã'dô ãã'dó'á ìtĩ.” Gãbẽrélẽ drĩ Mãriyã rĩ ãyézó, gõzó nĩlĩ.

39 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Mãriyã drĩ ngá íyíkã êdézó 'wãã'wã nĩzó íyĩ áró Ēlĩzãbétã rĩ ndrélẽ. Ēlĩzãbétã rĩ rĩlĩ 'bãdrĩ mvã ãzã 'á, võ lâ 'dĩ lütú ró 'bãdrĩ Yũdáyã kã rĩ 'álã.

40 Mãriyã drĩ ãcázó Ēlĩzãbétã drĩ 'bã 'álã, gõzó filĩ jó 'álã, nĩ-bẽ-yã fèlé Ēlĩzãbétã drĩ.

41 Gólã fẽ nĩ-bẽ-yã bẽ Ēlĩzãbétã drĩ rĩ, mvã drĩ rũ ì'wãzó Ēlĩzãbétã 'á. Gõ'dá Lĩndrĩ Òvãrí kã ìmbã Ēlĩzãbétã rĩ lĩfĩ trá tã nĩnĩ sĩ.

42 Gõ'dá Ēlĩzãbétã kĩ nĩ rĩ, “Óõ Mãriyã, Òvãrí 'bã lĩfĩ trá ní drĩ kôrô òkó ãzí drĩ sĩ, tãlã Òvãrí zĩ nĩ trá mvã íyíkã tĩlĩ. Mvã tĩbẽ ní drĩ 'è'á tĩlã nõ rĩ, Òvãrí lẽ trá kôrô.

43 Tãlã ãã'dô 'ĩ, ní drĩ ãnĩzó âmã ndrélẽ yã? Mã cú ìtĩ fõlõgã ró nõ. Nĩ âmã pã 'bã rĩ ãndrẽ 'ĩ.

44 Mã nĩ trá kĩ, ní ãã'dô 'bã'á Òvãrí rĩ ãndrẽ ró, tãlã mvã mã rĩ gógó 'á nõ ì'wã rũ trá ãyĩkõ drĩ nĩ-bẽ-yã ní drĩ fèlé mã drĩ 'dĩ sĩ.

45 Ôvârí lē nī fī trá kôro, gólâ â'dô 'ē'á tã 'dī 'ēlé té ōzō drilâ âtalé mālâyíkã drī rī tí pät̄t̄i ró.”

Nōô lōngó Māriyã kã ï'di

46 Gõ'dá Māriyã drī Ôvârí rī lûyízó lōngó sī nōtí,
“Má rī nō Ôvârí rī lûyílí gólâ tībē 'díyī pã 'bá ró nō.

47 Gólâ 'bã mã trá â'dólé äyikō sī.

48-49 Mã gólâ áyábalá ró nō, gólâ 'bã lĩfī trá má dr̄i.
Nōngá sī, ōkó äzī ndrī kī nī rī, mã trá cú ândrã-tãndĩ bē,

tãlã Ôvârí tībē mbãrãkã äkī nō,
gólâ â'dô fãfã fē'á kpá nī mã drī tã 'dī 'bá yī 'ēzó.

Gólâ ï'di â'dô-â'dô gólãkã drī 'bãlé ngĩ ōjilã ndrī dr̄i sī,
tã tãndĩ gólãkã rĩ'á ämbã.

50 Ämã izã gã trá gólâ dr̄i.

Ōzō mã ōro gólâ rī, gólâ â'dô ämã pã'á, ōzō gólâ drī ämã ä'bíyã yī pãrē
äkũ ró rī tí.

51 Gólâ rī drī rĩ'á mbãrãkã bē ōjilã gólĩyī lómbé-lómbéwã 'bá rī 'bá yī izãzó
vólé.

52 Gólâ â'dô kúmú gólĩyī lómbé-lómbéwã 'bá ró rī yī ñngã'á vólé kĩt̄i kúmú
kã rī dr̄i sī,
gólĩyī 'bã 'bá vólé 'álã rī 'bãzó ï'di sīsī 'álã.

53 Gólâ rī pĩpĩsílí mvēmvē ró, ōjilã gólĩyī 'bã 'bá izã ró rī yī pãlé.

Gõ'dá gólâ lēé ōjilã gólĩyī äro-äro 'bã ngã ämbã ä'dô ró 'dó yī drī 'dĩ 'bá yī
kô.

54 Ngbãângbãno rī, gólâ 'bã trá zãã tã iyíkã yī drī âtalé ämã ä'bíyã yī drī
rī ï'di.

55 Gólâ rī ämã pãlé, gõ'dá gólâ zĩ ämã, Äbãrãyãmã rī ōrĩ yī, ōjilã iyíkã ró.
Ï'di 'dĩ.”

56 Māriyã rī trá áro lâ Ëlizãbétã bē parã nã. Ëlizãbétã drī mvã t̄izó zãlô,
drilã gözó gölé.

57 Ëlizãbétã t̄i mvã trá mvã ágó ró.

58 Gólâ rī áro yī, gólâ rī rû-lē-äzī yī bē trá iyī ndrī äyikō ró, tãlã Ôvârí
'bã gólâ trá mvã t̄ilí gólâ drī 'bãrē ōkó ädrã ró rī 'á.

59 Kãyī n̄i-dr̄i-lã-r̄i vósī rī, ōjilã äzã 'bá yī äñi iyī trá mvã 'dĩ äjilí 'dēlé
bãsä 'á. Kãyī 'dĩ trá kpá kãyī gólâ rú z̄izó mvã 'dĩ dr̄i rī ï'di. Gólĩyī kī nī
rī, “Mvã 'dĩ rú lâ úz̄i Zãkãriyã.”

60 Gõ'dá Ëlizãbétã lēé kô. Ëlizãbétã kī nī rī, “Mvã 'dĩ rú lâ rĩ'á Yōwãní.”

61 Ōjilã 'dĩ 'bá yī kī nī rī, “Dĩ rī lâ 'bí ämãkã rī ï'di, mvã 'dĩ rú lâ z̄izó ōzō
áro lâ yī kãtí. Ní áro äzã äkó rú bē Yōwãní.”

62 Gõ'dá gólĩyī ij̄i Zãkãriyã trá kī nī rī, “Ní lē mvã nō rú lâ z̄ilí ä'di ï'di
yã?”

63 Zãkãriyã drī gözó mvã 'dĩ rú lâ ñgilí wãrãgã b̄i dr̄i kī nī rī, “Úz̄i rú lâ
Yōwãní.” Ōjilã 'dĩ 'bá yī lâro trá.

64 Kôro Zãkãriyã rī t̄i drī rú n̄jizó ulí âtalé iyī t̄i sī. Drilã ítónãzó Ôvârí rī
lûyílí.

65 Gõ'dá äzī-äzī lâ yī trá 'dó ũr̄i ró. Tã 'dĩ lâ 'bũ trá ndrī vō nã 'bá yī 'ásī.

66 Ōjilã ndrī tã 'dĩ 'bá yī äri 'bã rī iyī trá 'dó tã ïsũ-ïisũ ró, gólĩyī kī nī rī,
“Á! Mvã rī nō ä'dô lâ 'i yã?”

Nōô lōngó Zãkãriyã kã ï'di

67 Gõ'dá nĩngá sī rī, Ôvârí nĭ Zākārīyã rī tī bê rī, Líndrī Tãndī Ôvârí kã drī gólã rī lĭfĭ ĩmbázó tã nĭnĭ sī, úlĭ âtázó nōtĭ,

68 “Má lûyĭ drē Ôvârí âmákã.

Gólã trá ãnyĭ 'ě'á 'díyĭ pã 'bá âjólé ãmã drī mbârãkã bê.

69 'Díyĭ pã 'bá nō rī â'dô 'ě'á 'bãlé ãmã drĭ ndrĭ kúmú ró.

Gólã â'dô 'bã'á nĭ ãmã lĭpĭ ró, ôzô gólã rī á'bĭyã Dãwúdĭ tĭbê Ôvârí rō 'bá rī tĭ.

70 Ākũ ró rī, tã ângũ 'bá Ôvârí kã drī tã lâ âtilĭ kĭ'á nĭ rī,

71 Ôvârí â'dô ãmã pã'á nĭ ãmã âjú-'bã-ãzĭ yĭ drĭgã sĭ, ĭzãã ĭyĭ ãmã kô.

72 'Dĭ rī tã gólã drĭlã 'bãlé zãã ãmã á'bĭyã drī Ākũ ró rī ĭ'dĭ.

Gólã â'dô tã gólã drĭlã 'bãlé gólĭyĭ drī 'dĭ 'bã'á drĭlã rŭ 'ězô.

73 Gólã 'bã tã rī gógó 'dĭ trá rŭ 'ělé Ābãrãyãmã drī, gõ'dá tã rī gógó 'dĭ drī rŭ 'ězô.

74 Gólã â'dô ãmã pã'á ãmã âjú-'bã-ãzĭ yĭ drĭgã sĭ, mã ĭ'bũ ró rŭ bê yĭ drī cú ĭtĭ ũrĭ Ākô.

75 Gõ'dá kpã mã rī ró bê tã mbĭ 'bá ró yĭ lĭfĭ.

76 Âmã mvã, mã âtã tã nô ní drī.

Nĭ â'dô 'bã'á tã ângũ 'bã mbârãkã bê kôrô rī ró.

Nĭ â'dô 'bã'á tã ãmã pã 'bã kã lŏyã 'bã ró.

Nĭ â'dô kpã 'bã'á lĭfĭ ĭcí 'bã ró ôjĭlã drī âcã-âcã ãmã pã 'bã kã rī drĭ lâ tĕlé.

77 Nĭ â'dô ôjĭlã lĭfĭ ĭcí'á nĭ kĭ nĭ rī, Ôvârí rĭ'á pĭpĭsĭlĭ bê mvĕĕmvĕ ró, tãlã gólã â'dô rĭ'á nĭ tã ônjĭ ôjĭlã kã âyélé.

78 Ôvârí âmákã rĭ'á 'ã ã'dĭ bê kpã ngã lĕlĕ bê.

79 Gólã â'dô âcã'á ôjĭlã 'bãlé rŭ ôjálé ngŭ tã 'ě'ě ĭyĭkã rī 'ásĭ.

Gólã â'dô ãmã ĭcí'á 'bãlé mbĭ Ôvârí ágálé,

Ôvârí rī pĭpĭsĭlĭ drī â'dĭzó ãmã rŭ.

Gólã â'dô ôdrã ũrĭ gólã rĭ 'bã ãmã lĭfĭ ôjálé ôzô ĭnrĭkúwã kãtĭ rī trŏ'á vólé ãmã pĭpĭsĭlĭ 'ásĭ.

Gólã â'dô lãtĭ Ôvârí kã rī ĭ't'á ngbãngbã, gólã rī pĭpĭsĭlĭ â'dô â'dĭ'á â'dĭ ãmã rŭ ndrĭ. ĭ'dĭ 'dĭ.”

80 Gõ'dá Yŏwãní mbã trá ángĭ ágô ró, gõ'dá gólã nĭ trá rĭlĭ ômã 'álã élĕwãlã bũũ ãcãlé ndrô gólã drĭlã rĭzó tã pĕlé ôjĭlã gólĭyĭ Yũdãyã kã rī 'bã yĭ drī rī 'á.

2

Tã gólã Yĕsũ rī tĭzó rī

(Mãtãyŏ 1.18-25)

1-2 Ndrô nã 'bã yĭ sĭ, kúmú ángĭ Rómã kã ãzã rĭ'á kúmú ãzĭ drĭ sĭ ndrĭ, rŭ lâ rĭ'á Āgúsŭtũ. Kúmú ángĭ 'dĭ drī tã 'bãzó ôjĭlã drī ndrĭ kĭ nĭ rī,

3 ôjĭlã ôgô tĭlĭlĭ 'bãdrĭ ĭyĭ á'bĭyã yĭ tĭzó rī 'ásĭ, nĭ'á ĭyĭ rŭ ĭgĭlĭ 'bã-tĭ ĭyĭkã vó ró bĕlé-bĕlé tãsĭ.*

4-5 Ākũ ró rī, Yŏsĕpã rī á'bĭyã rī trá 'bãdrĭ mvã gólã zĭlĭ Bĕtĕlĕmĕ 'dĭ 'á, gólã 'bãsŭrũ kúmú Dãwúdĭ yĭ kã rī 'ásĭ. Gõ'dá nĩngá sĭ rī, Yŏsĕpã yĭ ngã ĭyĭ trá Mãrĭyã bê, Nãzãrĕtã 'ásĭ nĭlĭ Bĕtĕlĕmĕ 'álã ĭyĭ rŭ ĭgĭlĭ bĕlé-bĕlé tãsĭ. Mãrĭyã 'bã rŭ trá 'ã bê mbârãkã Ôvârí kã sĭ.

* 2:3 2.3 Ānyĭ 'bãdrĭ gólã Yũdãyã 'dĭ lãgãtĭ 'bãdrĭ ãzã rŭ bê Sĭrĭyã 'dĭ kúmú lâ ĭyĭkã Kĭrĭnyã ĭ'dĭ.

6 Gólíyî òtírî rî Bêtêlémê 'álâ rî, kâÿî Mâriyã drí 'ëzó mvá òlî rî câ trá, úsú gólâ trá tólâ.

7 Mâriyã drí gôzó mvá sísí íyíkâ òlî ágó ró. Drílâ mvá 'dî gôzó ítá sí ngóló-ngóló gólâ rî lâlê òmã 'ã'í drî. Gólíyî rî'á jó gólâ kâbîlîkî drí rîzó 'á lâ rî 'á, tâlá vò yû'dáwá drílíyî áÿízó jó ùmú kâ rî 'álâ.

8 Kâÿî 'dî 'bá yî 'á rî, òjílâ äzâ 'bá yî kpá rî'á ÿyî kâbîlîkî ÿyíkâ lôkí'á ngâcî sí òmã 'álâ.

9 Mälâyíkâ Ôvâri kâ äzâ drí ânîzó gólíyî ngálâ. Gõ'dá ñírîkúwá ämbá ngâcî kâ 'dî drí gôzó 'bälê òzô ïtú-äÿî kâti, kängbê-kängbê, lậgù-lậgù ró. Lôkí 'bá 'dî 'bá yî lâ rô ÿyî trá ùrî bê.

10 Mälâyíkâ 'dî drí tâ âtázó drílíyî kí nî rî, "Nî 'ê ùrî kô, tâlá Ôvâri äjó mâ trá tâ tândí pélé ânî drí. Tâ tândí má drí ânîzó ï'dí bê lâ nõ â'dô òjílâ ndrî 'ê'á äÿîkô ró,

11 tâlá ändrô nô rî 'díyî pã 'bá tîbê Ôvâri drí tâ lâ âtálê kí'á nî rî, äâ'dô äjó'á lâ òjílâ pälê rî, útî trá Bêtêlémê 'álâ.

12 Nî â'dô úsú'á lâ 'wãâ. Tâ pätî ró rî, òzô nî òcâ trá Bêtêlémê 'álâ rî, nî â'dô mvá òdé úsú'á ógô trá ítá sí ngóló-ngóló jó kâbîlîkî drí rîzó rî 'á. Ändrê lâ lâ trá òmã 'ã'í drî."

13 Kôrô 'dî rî vósî rî, mälâyíkâ Ôvâri kâ údúgú'bî drí rîzó ÿyî ânîlí úrú lésî lóngó ngô bê Ôvâri rî lûÿî-lûÿî bê kí nî rî,

14 "Òjílâ ndrî ùlûÿî Ôvâri úrú 'álâ rî, gólâ lê òjílâ trá kôrô.

Gólâ 'bã íyî pîpîsîlî trá â'dî-â'dî ró ânî rú ndrî. ï'dî 'dî."

15 Mälâyíkâ údúgú'bî Ôvâri kâ 'dî 'bá yî drí gôzó úrú 'álâ.

Gõ'dá lôkí 'bá 'dî 'bá yî drí tâ ï'bîzó kí nî rî, yî ònî drê Bêtêlémê 'álâ tâ gólâ mälâyíkâ 'dî 'bá yî drí rî'á pälê ÿyî drí 'dî ndrêlé.

16 Gólíyî râ ÿyî trá 'wãâ'wã, nî'á tâ nã ndrêlé, drílíyî mvá òdé 'dî úsúzó ändrê lâ bê, mvá òdé 'dî òlá trá vûdrî òmã 'ã'í drî.

17-20 Gõ'dá nîngá sí rî, drílíyî nîzó gólê volé lóngó Ôvâri rî lûÿî-lûÿî kâ bê. Tâ tîbê drílíyî ârílí gõ'dá kpá drílíyî ndrêzó lâ rî'á kpá té òzô mälâyíkâ 'dî 'bá yî drí âtálê drílíyî rî tí. Òjílâ gólíyî tîbê tâ kâbîlîkî lôkí 'bá yî drí âtálê nõ ârí 'bá lâ ÿyî rî, gólíyî trá 'dó ndrî lâ rô-lâ rô ró tâ 'dî ârírî 'á.

Gõ'dá nîngá sí rî, tákô tâ tîbê sísí Ôvâri drí rî'á âtálâ Mâriyã drí mälâyíkâ ÿyíkâ sí rî ägâ trá ndrî gólâ 'á. Drílâ rîzó tîtî díyî rî'á tâ 'dî ïtô lâ ïsûlí.

21 Kâÿî ñî-drî-lâ-rî vósî rî, ó'bê mvá 'dî trá bãsã 'á, gõ'dá átá lâ zî rú lâ trá Yésû, té òzô Gãbêrêlé drí âtálê ändrê lâ Mâriyã drí rî kâti.

Tã gólâ Yésû rî â'dázó jó ángî Ôvâri kâ 'álâ rî

22-24 Mvã 'dî tîtî lâ vósî rî, Mâriyã drí 'ëzó lâ kâÿî nyã'dî-rî, drílíyî gôzó ngälê nîlí Yôsépã bê Yêrôsälémã 'álâ. Gólíyî câ bê rî, nî ÿyî trá filí jó ángî Ôvâri kâ rî 'álâ mvã 'dî â'dálê Ôvâri drí kpá ngá fêfê ÿyíkâ fêlé Ôvâri drí. Ngá fêfê drílíyî fêlé 'dî rî'á ämãmô rî, â'dô tâ 'bã'bã Ôvâri drí 'bälê Músã sí rî vó ró, tâlá 'dî rî'á mvã sísí 'î.

25 'Dî vósî rî, ägô äzâ bê rî'á Yêrôsälémã 'á tólâ, rú lâ rî'á Símonã. Gólâ rî'á ägô tândí 'î. Gólâ 'ê lâ'bî 'dî 'bá yî trá ndrî bê rî, gólâ drí tâ gólâ Líndrí Tãndí Ôvâri kâ drí rî'á âtálâ drílâ rî rôzó.

26 Líndrí Tãndí Ôvâri kâ 'bã tâ trá gólâ drí kí, gólâ òdrãã kô té gólâ drí 'díyî pã 'bã ndrêzó zälô.

27 Líndrí Tãndí Ôvâri kâ drí tâ âtázó drílâ ònî ró bê jó ángî Ôvâri kâ nã 'á tólâ. Gõ'dá 'dî rî kpá trá té kâÿî gólâ Mâriyã yî drí nîzó ágó lâ Yôsépã

bê filí jó ạngí 'dĩ 'álâ ngá fêfê ìyíkâ fêlé Ôvârí drí rî ì'dî. Sîmónã drí drĩ 'bêzó gólĩyí bê jó ạngí nã 'á tólã.

²⁸ Gõ'dá gólã ndrê mvá nã bê rî, nĩ trá, yí trõ mvá 'dĩ trá yí rú ândré lâ rú sî. Gólã kî, “Dĩ rî 'díyî pã 'bá Ôvârí drí tâ lâ âtálé rî ì'dî.” Gõ'dá drílã gõzó Ôvârí rî lùyìlì kî nĩ rî,

²⁹⁻³⁰ “Kúmú ámakâ Ôvârí, má 'ê ãwô-ìtí ãmbá ní drí, tâlã ní âjô mvá 'dĩ ạngó 'á nõ,

'dĩ má â'dô gõ'dá drã'á, má ndrê gólã trá cú ámã ìfìfì sî.

³¹ Mvã 'dĩ ní 'bã trá, kó ãkũ ró òrĩ nõ 'bá yí pãlé ndrĩ ạngó 'á nõngá.

³² Mvã, nĩ â'dô 'bã'á òzõ lãşì kòkò kâtí Ôvârí rî ífífí â'dalé òjílã ạngó 'á nõ 'bá yí drí ndrĩ.

Gólã ì'dî ãlô òjílã Ìsîrã'élê kã 'ásî gólã 'é 'bá òjílã ndrĩ drí lùyìlì rî. Ì'dî 'dĩ.”

³³ 'Dĩ vósî rî, Mãriyã yí Yõsêpã bê trá ìyî lâ-rõ-lã-rõ ró úlì Sîmónã drí âtálé 'dĩ 'á.

³⁴⁻³⁵ Sîmónã drí gõzó òrê fêlé gólĩyî drí, gõ'dá Sîmónã drí tâ âtázó Mãriyã drí kî nĩ rî, “Ní ârî drê, òjílã ãzã 'bá yí â'dô ìyî âtálã kî, ãwô, tâ pãtĩ ró, Ôvârí âjô gólã nĩ ạngó 'á nõngá, gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yí, Ôvârí â'dô gólĩyî pã'á. Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yí â'dô ìyî âtálã kî, 'é'ê, Ôvârí âjô gólã nĩ kô, gõ'dá òjílã gólĩyî ìtí 'dĩ 'bá yí Ôvârí â'dô gólĩyî ìzã'á. Óõ Mãriyã, nĩ gólã rî ândré, ní â'dô 'bã'á ìzã kòkò bê rõô lâñõ 'ê 'bá gólã rî 'êlé rî sî.”

³⁶⁻³⁷ Gõ'dá kôrô 'dĩ rî vósî rî, òkó ãzã drí kpá âfizó jó ạngí Ôvârí kã 'dĩ 'á, rú lâ Ánã, Fãñuwêlê rî mvã 'î, 'bãşurú Æsêrã yí kã. Gólã tâ ạngũ 'bã 'î. Gólã rî'á òkó ãdrã 'î, ndrô lâ trá nyã'dî-sû-drĩ-lã-sû. Ágó lâ gí gólã bê rî, 'ê ìyî trá ndrô nñi-drĩ-lã-rĩ, ágó lâ drí gõzó drãlé. Gólã rî gõ'dá trá ãyìzì ró ágó lâ rî vólé drĩ 'ásî zãã ágó ãkó. Gólã rî'á kãyî vósî cé jó ạngí Ôvârí kã 'dĩ 'álã rãtãã 'ê'á Ôvârí drí, gõ'dá rí kãyî ãlô tâ ìşulì nõtí kî'á nĩ rî, ngã nyãnyã 'êzó yí drí rî kô, cé rîzó rãtãã 'êlé ì'dî Ôvârí drí.

³⁸ Gõ'dá gólã ndrê mvã 'dĩ bê rî, gólã nĩ trá kî nĩ rî, 'dĩ rî 'díyî pã 'bá 'î Ôvârí ngá lésî. Gólã lùyì Ôvârí trá, gõ'dá lâñjî tâ lâ trá gólĩyî rî 'bã 'díyî pã 'bã tãlé Yêrõsãlãmã 'álã ânìlì Ôvârí ngá lésî ạngó 'á nõngá òjílã ìyíkã pãlé rî yí drí.

³⁹ Gõ'dá nĩngá sî, Yõsêpã yí Mãriyã bê Yêsũ rî òdê yí bê nĩ ìyî trá rîlì Nãzãrêtã 'á 'bãdrĩ zìlì Gãlìlã yã rî 'álã.

Tã Yêsũ drí 'bãzó drê 'dìyîmvã ró rî

⁴⁰ Mvã Yêsũ 'dĩ mbã trá tólã mbãrãkã bê. Gólã trá tâ nĩnĩ bê ãmbã. Ôvârí pã gólã trá.

⁴¹ Ndrô vósî cé, gólã rî átã yí ândré lâ bê rî ìyî trá nìlì Yêrõsãlãmã 'álã kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã 'êlé.

⁴² Gõ'dá gólã òtîrî 'bãã ndrô bê mũdrî-drĩ-lã-ngã-rĩ rî gólã nĩ trá lãmúlì ìyî átã yí ìyî ândré bê Yêrõsãlãmã 'álã kãrãmã 'dì 'êlé. Áró lâ yí dũũ nĩ ìyî trá 'dó gólĩyí bê.

⁴³ Kãrãmã 'dì vósî rî, Yõsêpã yí Mãriyã bê ngã ìyî trá gólé Nãzãrêtã 'álã, gõ'dá mvã Yêsũ 'dĩ 'bê ìyîngã võ trá ãkpãkã'dã Yêrõsãlãmã 'álã cú ìtí, ândré lâ yí átã bê drí nĩ ãkó.

⁴⁴ Átã lâ yí nñi ìyî ândré lâ bê kî'á nĩ rî, gólã ã'dô ãkpã vólé rî kô. Gólĩyî kî ìyíkã rî, gólã òlãvũ trá áró lâ ãzã 'bã yí bê şìşì 'álã. Kãyî drilìyî ngãzó ìyîngã nìlì rî sî, lãñjãtúlì bê, ìtú drí fîrî 'á, Yõsêpã Mãriyã bê gõ'dá drilìyî rîzó gólã rî ndãlé.

⁴⁵ Gõ'dá gólĩyĩ ndã gólã trá kp̃ĩ, ùsú ÿyĩ gólã kô ãzí-ãzí lâ yĩ lâfálé sĩ. Gõ'dá gólĩyĩ drí gōzó vólé Yērōsālēmã 'álã gólã rĩ ndãlé kpá ó'dí.

⁴⁶ Ndã ÿyĩ gólã trá kâyĩ rĩ sĩ, drílĩyĩ gōzó nĩlĩ gólã rĩ ùsúlĩ jó ạngĩ Ôvârí kã 'dĩ 'álã, íyĩngá rĩ'á lâ'bí ìmbá 'bá rĩ 'bá yĩ lâfálé, rĩ'á úlĩ gólĩyĩkã ârí'á, kpá rĩ'á gólĩyĩ ìjĩ'á tâ ìjĩ-ìjĩ ãzã 'bá yĩ sĩ.

⁴⁷ Ôjĩlã rĩ 'bá ÿyĩ tâ gólã drí átálé rĩ 'bá yĩ ârílĩ rĩ, tĩ lâ ÿyĩ ã'dĩ trá tâ gólã drí rĩ'á átálã rĩ 'á kpá tâ ìjĩ gólãkã rĩ 'á, tâlã gólã nĩ tâ trá kôrô.

⁴⁸ Gõ'dá ândrê lâ Mãriyã âtã tâ trá gólã drí nõtĩ kĩ nĩ rĩ, “Âmã mvã, ní 'ê ãmã drí nō ã'dô tâ 'ĩ yã? Âmã ání átã bê gõ'dã trá ùrĩ ró, tâlã mã ndã ní trá kp̃ĩ.”

⁴⁹ Gõ'dá gólã lôgô úlĩ vō trá gólĩyĩ drí nõtĩ, “Nĩ rĩ ámã ndãlé ãmbã vō ãzã 'bá yĩ 'ásĩ nō ã'dô tâsĩ yã? Nĩ nĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, bê mã drí 'ê'á rĩlĩ jó ámã átã Ôvârí kã rĩ 'á tâ gólãkã rĩ 'êlé yã?”

⁵⁰ Mãriyã yĩ Yōsépã bê nĩ ÿyĩ tâ ífĩ gólã drí átálé 'dĩ kô.

⁵¹ Drílĩyĩ gōzó ândrê lâ yĩ bê átã lâ yĩ bê 'dũwã Nãzãrêtã 'álã. Gólã rō ÿyĩ átã yĩ trá ândrê lâ bê tâ ãmbã 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ. Ândrê lâ ðsũ tâ gólã kó rũ 'ê 'bã gólã rĩ tĩrĩ 'á rĩ trá gõ'dã âgã trá 'á lâ, rĩ trá tâ ðsũlĩ ãmbã tâ lâ sĩ.

⁵² Gólã mbã trá mbãrãkã bê, gólã ìcĩ ÿyĩ ìfĩ trá tâ nĩnĩ ãzã 'bá yĩ sĩ. Ôvârí trá ãyĩkô ró ãmbã gólã bê. Gõ'dã kpá ôjĩlã gólã rĩ nĩ 'bã rĩ yĩ, gólĩyĩ kpá trá ãyĩkô ró gólã bê.

3

Tã tâ pēpē Yōwánĩ kã tâsĩ

(Mátáyō 3.1-12; Mārãkō 1.1-8; Yōwánĩ 1.19-28)

¹ Gõ'dã Yésũ òtĩrĩ cãã ndrô nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ rĩ, Tĩbérĩyã ì'dĩ kúmú ạngĩ 'ĩ kúmú ãzí drĩ sĩ ndrĩ 'bãlé Ágúsütũ rĩ vō 'á. Tĩbérĩyã 'ê trá kũmũ 'á ndrô mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-njĩ. Tĩbérĩyã 'bã kúmú Pílãtō trá Yũdáyã lé 'bã yĩ drĩlĩ, gõ'dã kúmú Ēródē Ānĩtĩpã* trá Gãlĩláyã lé 'bã yĩ drĩlĩ, gõ'dã kúmú Fĩlĩpō ÿyĩkã trá ðtũrĩyã lé 'bã drĩlĩ gõ'dã kpá Trãkónĩ bê, gõ'dã kúmú Lĩsãnĩ ÿyĩkã Ābĩlĩnĩ 'álã.

² Kãyĩfã ì'dĩ drĩ-'bã drĩ-'bã Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ kã 'ĩ, gólã rĩ ã'bĩ Ánãsĩ bê. Kãyĩ 'dĩ 'á rĩ, Ôvârí drí tâ átázó Yōwánĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Ngbãangbãnō rĩ, ní ðtónã ôjĩlã 'bãlé tâ pēpē sĩ njãã lãtĩ 'á rĩlĩ Ôvârí rĩ drĩ tēlé lãgúlĩ.” Yōwánĩ rĩ'á òmã 'á.

³ Gõ'dã Yōwánĩ drí ngãzó nĩlĩ lãmũ bê tâ 'bãlé ôjĩlã rĩ 'bã ãnyĩ áyágã Jōrōdénĩ lãgãtĩ rĩ yĩ drí. Tã gólã drí rĩ'á pēlã rĩ ì'dĩ rĩ'á nõtĩ, “Nĩ ãdĩ drĩ tâ ònjĩ 'ásĩ Ôvârí rĩ rōlé. Gõ'dã nĩ ãnĩ mã drí lũmvũ dãzó ãnĩ drĩ bãbãtĩzĩ ró áyágã Jōrōdénĩ 'dĩ 'á tâ ã'dã-ã'dã ró kĩ'á nĩ rĩ, nĩ ãjã drĩ trá tâ ònjĩ ãnĩkã 'ásĩ. Nĩ ò'ê tâ 'dĩ rĩ ì'dĩ rĩ, Ôvârí ã'dô ãnĩ áyé'á tâ ònjĩ ãnĩkã 'ásĩ.”

⁴⁻⁵ Ākpã ãkũ ró rĩ, Ôvârí 'bã tâ ạngũ 'bã ãzã trá rũ lâ Īsáyã tâ pēlé Yōwánĩ rĩ tâsĩ nõtĩ,

“Āgô ãzã ã'dô rĩ'á òtrélé òmã 'á kĩ nĩ rĩ,

'Nĩ êdē lãtĩ mbĩ Kúmú ãnĩkã 'dĩyĩ pã 'bã rĩ drí ãcázó lãmúlĩ drĩ lâ sĩ.

⁶ Ā'dô ðtĩ rĩ, òrĩ ndrĩ 'bãdrĩ ãmbã nō 'bã yĩ 'ásĩ ã'dô ÿyĩ nĩ'á lâ tō kĩ nĩ rĩ, nō ãgô gólã Ôvârí drí 'ê'á ãjólã rĩ ì'dĩ.' ”

Īsáyã 40.3-5

* **3:1 3.1 Ēródē Ānĩtĩpã yĩ Fĩlĩpō bê** átã lâ yĩ ì'dĩ Ēródē gólã 'ê 'bã Yésũ rĩ òdē fũlĩ rĩ.

7 Nĩngá sī rī, ōjilã āmbá rī trá ânĩlĩ Yōwánĩ ngálã gólã ōdã ró lūmvũ bê ãyĩ drĩ bābātízĩ ró. Ō'bí āmbá 'dĩ 'bá yĩ lāfálé sī, ōjilã āzã 'bá yĩ lē ãyĩ tã-drĩ kpá trá lūmvũ dāzō ãyĩ drĩ. Gō'dá gólĩyĩ gā ãyĩ dó drĩ ájálé tã ōnjĩ ãyĩkã 'ásĩ. Gō'dá Yōwánĩ drĩ tã átázó gólĩyĩ drĩ kākārākã sī kī nĩ rī, “Ānĩ â'dô rĩ'á ōzō ãnĩ gólĩyĩ rã 'bá lāsĩ ngbĩlĩrĩ ágálé sī rī kátĩ. Nĩ ãsũ ānĩkã bê rī, nĩ â'dô 'ē'á ngá pālé ōmbã Ôvãrĩ kã 'ásĩ cé bābātízĩ sī yã?”

8 Ōzō nĩ ōlē trá ngá pālé rī, 'dōvó nĩ âjã drĩ volé tã ōnjĩ ānĩkã 'ásĩ. Ītĩ rī, tã 'ē'ē tãndĩ ānĩkã â'dô â'dó'á ōzō lō'wã tãndĩ kátĩ, tãlã āã'dã ró bê kī, pãtĩ nĩ âjã drĩ trá volé tã ōnjĩ ānĩkã 'ásĩ. Gō'dá nĩ âyē tã ãsũ ānĩkã kī'á nĩ rī, nĩ āã'dô 'ē'á ānĩ nyānyã pālé lãŋō Ôvãrĩ drĩ 'ē'á fēlã ānĩ drĩ rī 'ásĩ, tãlã ānĩ rĩ'á Ābārāyãmã rī ózōwã yĩ ĩ'dĩ rī. Tã 'dĩ ícã kō ānĩ pālé. Nĩ ârĩ drē, Ôvãrĩ mbārākã bê â'dô kúnĩ mvã nõ 'bá yĩ ôjã'á Ābārāyãmã rī ózōwã yĩ ró ānĩ vō 'á.

9 Ānĩ ōzō fē ĩ'dĩlĩ rī kátĩ ãnyákũ nõ drĩ. Ôvãrĩ 'bã ōlówã trá njãã fē gólĩyĩ 'wã 'bá kō rī yĩ ágázó vūdrĩ. Ôvãrĩ â'dô fē gólã 'wã 'bá kō rī zã'á ōzō tōtō kátĩ lāsĩ gólã rĩ 'bá vėlē ãdũkũ ākó rī 'á.”

10 Gō'dá ōjilã gólĩyĩ tã gólã Yōwánĩ drĩ átálé rī ârĩ 'bá rī, átã ãyĩ tã trá kī nĩ rī, “Mã â'dô â'dã'á lã ángō tí yã kī'á nĩ rī, áâyē āmã trá tã ōnjĩ āmákã tãsĩ rī, mã rī gō'dá trá Ôvãrĩ rī rōlē ĩ'dĩ yã?”

11 Yōwánĩ kī, “Nĩ 'ē tã tãndĩ ĩ'dĩ ōjilã drĩ ndrĩ lã'bí ānĩkã rī lãvũlĩ. Ōzō nĩ ā'dô ítã bê rĩ rī, nĩ fē ālō rī ōjilã gólã ítã ākó rī drĩ. Ōzō nĩ ā'dô ngã-ĩyinyã bê rī, nĩ cã lāfálã ōjilã gólã ĩzã lã bê rī yĩ drĩ.”

12 Gō'dá bélé-bélé ũ'dú 'bá āzã 'bá yĩ kpá rĩ'á tólã, gólĩyĩ lē kpá Yōwánĩ ĩbábátízã ró ãyĩ bê tã ōnjĩ ãyĩkã tãsĩ. Bélé-bélé ũ'dú 'bá 'dĩ 'bá yĩ átã ãyĩ trá Yōwánĩ drĩ kī nĩ rī, “Āmã bélé-bélé ũ'dú 'bá nõ 'bá yĩ, mã â'dô āmákã kó mbĩmbĩ lã â'dô 'ē'á ĩ'dĩ yã?”

13 Yōwánĩ kī, “Nĩ lōpē lãfã bélé-bélé kã 'dĩ kō sīsĩ 'álã tã ānĩkã rī tí.”

14 Gō'dá ājũ 'bũ 'bá āzã 'bá yĩ kpá rĩ'á ĩtĩ, gólĩyĩ ĩjĩ Yōwánĩ kpá trá kī nĩ rī, “Ngã gō'dá āmã tãsĩ rī yã?” Yōwánĩ kī, “Nĩ 'bã ōjilã ōrĩ ānĩ lĩfĩ gĩlĩ, nĩ âyē ró ãyĩ bê tã ángĩ ãyĩ drĩ 'ēlē rī tãsĩ kō. Nĩ 'ē ícĩcĩyã ōjilã āzĩ rú ōnjō sī kō. Lãfã gólã rĩ'á fēlã ānĩ drĩ rī, nĩ mã kō.”

15 'Dĩ rī kãyĩ tĩbē āyĩkō drĩ 'bãsurũ Yúdã yĩ kã rī 'bá yĩ cĩzō rī ĩ'dĩ. Gólĩyĩ ãsũ ãyĩkã bê rī, Yōwánĩ â'dô 'dĩyĩ pã 'bá ãyĩ drĩ rĩ'á tēlã Ôvãrĩ ngá lēsĩ rī, â'dô 'ē'á ájólã ōjilã pālé rī ĩ'dĩ.

16 Gō'dá Yōwánĩ drĩ tã ãyázó gólĩyĩ drĩ kī nĩ rī, “Mã â'dó kō 'dĩyĩ pã 'bá gólã 'ē 'bá ōjilã ĩbábátízãlē lāsĩ sī gō'dá kpá Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã sī rī ĩ'dĩ. Mã āmákã cé ānĩ ĩbábátízãlē lūmvũ sī. Gō'dá āgō āzã kpá rĩ'á ānĩ'á mã vó. Gólã ĩ'dĩ tĩbē ānĩ drĩ rĩ'á tēlã 'ē 'bá ácálé 'dĩyĩ pã 'bá ró rī, tã gólãkã rī ĩ'dĩ nōtĩ, ōjilã tã gólãkã lē 'bá rī, gólã â'dô Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã fē'á drilã. Gō'dá ōjilã tã gólãkã lē 'bá kō rī, āã'dô ĩzã'á lã lāsĩ sī. Gólã mbārākã bê gãrã mã drĩ sī. Mã ícã kō kã'bókã gólãkã ángĩlĩ pá lã sī.

17 Gólã ãyĩkã rĩ'á ōzō ōjilã ãdrúgũ cã 'bá kátĩ, gólã â'dô ãdrúgũ ífĩ tãndĩ rī élé'á dālē yĩ drĩ 'bãlē ěró 'álã rī ĩ'dĩ, gō'dá kúrũmũ lã 'dĩ dāzō ãyĩkã tōtō ró ōmã 'álã zālē volé lāsĩ sī ãdũkũ ākó.”

18 'Dĩ rī tã gólã Yōwánĩ drĩ rĩ'á pēlã āndálé kárã lãjō'bã Ôvãrĩ kã ró ōjilã drĩ rī ĩ'dĩ, ōjilã ō'bã ró lĩfĩ bê Ôvãrĩ drĩ.

19 Tã āzã Yōwánĩ drĩ 'élē rī ĩ'dĩ nõ. Gólã nĩ trá kúmũ Ēródē Ānĩtĩpã ngálã, sō drĩ-mbĩlĩ trá gólã lĩfĩ tã ōnjĩ Ēródē drĩ 'élē rī 'á, tãlã Ēródē pá ãdrúpĩ lã

rî òkó rú bê Ērōdíyã rî trá gólã dríḡá sî trōlé yí drí òkó ró.

²⁰ Gõ'dá Ērōdē ârílí bê tâ Yōwánî drí âtalé ítí 'dî rî, gólã 'bã Yōwánî trá gānīmã 'á. 'Dî rî tâ ònjí âzã gólã Ērōdē drí 'elé rî ì'dî.

*Tã Yōwánî drí Yésũ rî ìbãbãtízãzó rî
(Mātáyō 3.13-17; Mārãkō 1.9-11)*

²¹ Ākpãkã'dã Ērōdē rú drē Yōwánî 'bãlé gānīmã 'á kô rî, Yōwánî dã lūmvû trá òjílã drîḡ bãbãtízî ró âmbá áyágá Jōrōdénî kã 'álã. Gólã 'ê bãbãtízî kpá trá Yésũ drí zãlô Jōrōdénî 'álã. Gõ'dá gólã ndē bãbãtízî 'ê'ê bê rî, Yésũ drí rîzó rãtãã 'elé drē ākpãkã'dã ìmvû 'á.

²² Kôrô 'bũũ drí rú nḡzó, Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí â'dézó Yésũ drîḡ òzô ãtú'bu kãtí. Úlí drí â'úzó 'bũũ lésî Yésũ drí kî nî rî, "Nî ámã mvã ífíí rî ì'dî má drí lélé rōô rî. Ání tâ sũ trá má rú rōô."

²³⁻³⁸ Yésũ trá ndrô bê nyã'dî-trã-drî-lã-ngã-mũdrî, gólã drí ngã 'ê'ê ìtōzó ãngó nõ 'á nõngã. Òjílã ndrî ìsũ ìyíkã bê rî, gólã â'dô Yōsépã rî mvã 'î.

*Nôô rî tâ Yésũ rî á'byá yí kã rî ì'dî
(Mātáyō 1.1-17)*

Åkũ ró rî Ôvãrí 'bã Ádãmã trá.

Ádãmã tî mvã trá rú lâ Sétē.

Sétē tî mvã trá rú lâ Ēnósã.

Ēnósã tî mvã trá rú lâ Kēnãnã.

Kēnãnã tî mvã trá rú lâ Mãjãlélē.

Mãjãlélē tî mvã trá rú lâ Yãrãdã.

Yãrãdã tî mvã trá rú lâ Ēnókã.

Ēnókã tî mvã trá rú lâ Mētũsélã.

Mētũsélã tî mvã trá rú lâ Lēmékē.

Lēmékē tî mvã trá rú lâ Nówã.

Nówã tî mvã trá rú lâ Sémē.

Sémē tî mvã trá rú lâ Ārãpãsãdã.

Ārãpãsãdã tî mvã trá rú lâ Kãnãnã.

Kãnãnã tî mvã trá rú lâ Sélã.

Sélã tî mvã trá rú lâ Ēbérē.

Ēbérē tî mvã trá rú lâ Pëlégē.

Pëlégē tî mvã trá rú lâ Rúũ.

Rúũ tî mvã trá rú lâ Sērúḡî.

Sērúḡî tî mvã trá rú lâ Nãhórã.

Nãhórã tî mvã trá rú lâ Térã.

Térã tî mvã trá rú lâ Ābãrãyãmã.

Ābãrãyãmã tî mvã trá rú lâ Īsákã.

Īsákã tî mvã trá rú lâ Yãkóbã.

Yãkóbã tî mvã trá rú lâ Yúdã.

Yúdã tî mvã trá rú lâ Përezē.

Përezē tî mvã trá rú lâ Ēzērónē.

Ēzērónē tî mvã trá rú lâ Ārínî.

Ārínî tî mvã trá rú lâ Ādãmínõ.

Ādãmínõ tî mvã trá rú lâ Āmĩnãdãbã.

Āmĩnãdãbã tî mvã trá rú lâ Nãsónõ.

Nãsónõ tî mvã trá rú lâ Sãlãmõ.

Sãlãmõ tî mvã trá rú lâ Bõ'ázã.

Bõ'ázã tị mvá trá rú lâ Óbēdē.
 Óbēdē tị mvá trá rú lâ Yésē.
 Yésē tị mvá trá rú lâ Dậwúđị.
 Dậwúđị tị mvá trá rú lâ Nátánã.
 Nátánã tị mvá trá rú lâ Mátátã.
 Mátátã tị mvá trá rú lâ Ménã.
 Ménã tị mvá trá rú lâ Mēlịyã.
 Mēlịyã tị mvá trá rú lâ Ēlịyākímō.
 Ēlịyākímō tị mvá trá rú lâ Yōnámō.
 Yōnámō tị mvá trá rú lâ Yōsépã.
 Yōsépã tị mvá trá rú lâ Yúdã.
 Yúdã tị mvá trá rú lâ Sīmónã.
 Sīmónã tị mvá trá rú lâ Lávị.
 Lávị tị mvá trá rú lâ Mátátã.
 Mátátã tị mvá trá rú lâ Yōrímō.
 Yōrímō tị mvá trá rú lâ Ēlịyézē.
 Ēlịyézē tị mvá trá rú lâ Yásōwã.
 Yásōwã tị mvá trá rú lâ Érē.
 Érē tị mvá trá rú lâ Ēlēmădémō.
 Ēlēmădémō tị mvá trá rú lâ Kōsámō.
 Kōsámō tị mvá trá rú lâ Áđị.
 Áđị tị mvá trá rú lâ Mēlékē.
 Mēlékē tị mvá trá rú lâ Nérị.
 Nérị tị mvá trá rú lâ Sịyátị.
 Sịyátị tị mvá trá rú lâ Zārăbăbălă.
 Zārăbăbălă tị mvá trá rú lâ Rēsă.
 Rēsă tị mvá trá rú lâ Yōánã.
 Yōánã tị mvá trá rú lâ Yódã.
 Yódã tị mvá trá rú lâ Yōsékē.
 Yōsékē tị mvá trá rú lâ Sēménē.
 Sēménē tị mvá trá rú lâ Mătătịyã.
 Mătătịyã tị mvá trá rú lâ Mătã.
 Mătã tị mvá trá rú lâ Nágã.
 Nágã tị mvá trá rú lâ Ēsílị.
 Ēsílị tị mvá trá rú lâ Nậhũmặ.
 Nậhũmặ tị mvá trá rú lâ Ămósē.
 Ămósē tị mvá trá rú lâ Mătătịyã.
 Mătătịyã tị mvá trá rú lâ Yōsépã.
 Yōsépã tị mvá trá rú lâ Jănáyị.
 Jănáyị tị mvá trá rú lâ Mēlékē.
 Mēlékē tị mvá trá rú lâ Lávị.
 Lávị tị mvá trá rú lâ Mátátã.
 Mátátã tị mvá trá rú lâ Élị.
 Élị tị mvá trá rú lâ Yōsépã.
 Gõ'dá Yōsépã ìmbâ Yésũ trá ỏzỏ íyị mvá tịlị nị rị kătị.

4

*Tã Sătánă đrị Yésũ rị ùjũzó rị
 (Mătáyỏ 4.1-11; Mărăkỏ 1.12-13)*

¹ Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ trá mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kã rĩ kã bê yĩ 'á rōō. Gólã ngã trá 'bãdrĩ áyágá Jōrōdēnĩ kã 'dĩ 'ásĩ nĩlí sĩsĩ 'álã rĩ, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kã drĩ gólã rĩ ájízó nĩlí lãmulĩ òmã 'álã. Tólã rĩ, Sātãnã drĩ rĩzó gólã rĩ ùjũlí kãyĩ nyã'dĩ-rĩ sĩ.

² Kãyĩ nyã'dĩ-rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'á rĩ, gólã cú ìtĩ ngã nyãnyã ãkó, gólã trá lõfó ró tákányĩ.

³ Gõ'dá Sātãnã drĩ tã átázó gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ã'dô fĩ pãtĩĩ Ôvârí rĩ mvá 'ĩ rĩ, ní jã kúnĩ mvá nõ ngã nyãnyã ró ní drĩ nyãlé.”

⁴ Gõ'dá Yésũ kĩ, “'É'ē, tã ìgĩ Ôvârí kã 'á áatã trá nõtĩ, 'Ôjĩlã rĩ rĩlí cé ngã nyãnyã sĩ kô.

Ngã ãzã lãvũ 'bã ngã nyãnyã drĩĩ sĩ kôró rĩ kpá bê, tãkõ ì'dĩ rĩ'á ulĩ Ôvârí kã.' ”

Tã 'Bã'bã Ændã 8.3

⁵ Sātãnã drĩ kpá gólã rĩ ìngázó ùrũ 'wãã 'bãdrĩ ãmbã nõ 'bã yĩ ã'dázó ndrĩ drĩlã.

⁶ Sātãnã drĩ gōzó tã átálé gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Mã ì'dĩ ngã ndrĩ ãngó nõ 'á lĩpĩ lã 'ĩ. Òzõ ní òlẽ trá rĩ, mã ã'dô kpá drĩ-ãcē ámákã rĩ fē'á ní drĩ gõ'dá kpá ngã tãndĩ ãmbã ãngó nõ kã rĩ 'bã yĩ fē'á ní drĩ, tã ãzã 'bã yĩ ní drĩ lēlé 'ēlé rĩ 'ēzó ì'dĩ bê lã.

⁷ Òzõ ní ùtĩ 'ã'ĩ trá vũdrĩ ámã ìnjĩzó rĩ, mã ã'dô kpá mbârâkã fē'á ndrĩ ní drĩ.”

⁸ Yésũ kĩ, “'Ígĩ trá búkũ Ôvârí kã 'á kĩ,

'Kúmũ Ôvârí ì'dĩ cé Ôvârí pãtĩĩ ãníkã ãnĩ drĩ ìnjĩlĩ rĩ ì'dĩ, gõ'dá nĩ ì'bũ rũ cé gólã drĩ.' ”

Tã 'Bã'bã Ændã 6.13

⁹ Gõ'dá Sātãnã drĩ gólã rĩ ájízó 'wãã Yērōsãlēmã 'álã. Gõ'dá Sātãnã drĩ gólã rĩ 'bãzó jó ạngĩ Ôvârí kã rĩ ãpĩrĩ lã 'álã. Sātãnã drĩ tã átázó gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Òzõ ní ã'dô fĩ Ôvârí rĩ mvá ì'dĩ rĩ, ní ãwã drē ã'délé vũdrĩ ãã'dã ró tã bê kĩ nĩ rĩ, Ôvârí lôkĩ nĩ trá rōō,

¹⁰ tãlã ìgĩ trá búkũ Ôvârí kã 'á kĩ nĩ rĩ,

'Ôvârí 'bã tã trá mālãyĩkã ìyĩkã yĩ drĩ ání tãsĩ rĩzó ání vó ndrēlé.

¹¹ Gólĩyĩ ã'dô ání lôkó'á ìyĩ drĩgã, tãlã ngã ãzãkã òzó ání rú'bã dōō kô, gbõ lé ání pá mvá òzó kpá rũ sũĩ kúnĩ mvá rú kô.' ”

Lôngó 91.11-12

¹² Gõ'dá Yésũ kĩ, “Búkũ Ôvârí kã 'dĩ 'á rĩ, ókĩ nĩ rĩ,

'Nĩ 'bã Kúmũ áníkã Ôvârí kô rĩ'á ùjũlã.' ”

Tã 'Bã'bã Ændã 6.16

¹³ Sātãnã ùjũ Yésũ bê kpĩĩ ngã ãmbã nõ 'bã yĩ 'ásĩ ìtĩ rĩ, gõ'dá Sātãnã ãyē gólã trá drē tãkõ.

¹⁴⁻¹⁵ Yésũ drĩ gōzó Gãlĩlãyã 'álã. Líndrí Tãndí Ôvârí kã drĩ mbârâkã fēzó drĩlã rĩzó òjĩlã ìfĩ ìcĩlí kôró. Gólã rĩ trá òjĩlã ìfĩ ìcĩlí jó tã ãrĩ kã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ ndrĩ 'bãdrĩ Gãlĩlãyã kã 'á. Ôjĩlã rĩ trá gólã rĩ rú lũyĩlĩ rōō 'bãdrĩ 'ásĩ ndrĩ tã 'ē'ē tãndĩ gólãkã drĩ.

*Tã Yésũ drĩ tã pēzó Nãzãrētã 'álã rĩ
(Mátãyõ 13.53-58; Mãrãkõ 6.1-6)*

¹⁶ Yésũ drĩ ãgōzó Nãzãrētã 'álã, vō yĩ drĩ rĩzó trá ãkpãkã'dã 'dĩyĩmvá ró rĩ 'álã. Kãyĩ rãtãã 'ēzó rĩ, drĩlã nĩzó jó tã ãrĩ kã rĩ 'álã, 'dĩ ìyĩkã kó tã 'ē'ē gólãkã ì'dĩ. Drĩlã gōzó ãdrēlé ùrũ, tãlã gólã lē ulĩ Ôvârí kã zĩlĩ òjĩlã drĩ.

17 Gõ'dá ófě wárãgã bì ãzã trá drílã ngóló-ngóló. Wárãgã bì nã 'á rî, Ôvãrí ãngũ tã gólíyî 'ě 'bá rû 'ělé ãzãtú rî 'bá yî trá tã ãngũ 'bá Ísáyã tî sî. Yésũ zî úlî 'dî trá nõtí,

18 “Ôvãrí zî mã trá òjílã pãlé. Gólã áfě fãfã trá mã drí Líndrí Tãndí íyíkã sî.

Mã ânî trá tã ã'dî-ã'dî fělé òjílã gólíyî rî 'bá lífî lô'bélé tã ònjí ãyíkã tã sî rî yî drí.

19 Tã mã drí ânî'á átálã ânî drí nõ trá kãyî Ôvãrí drí òjílã íyíkã lôfõzó tã ãtũ-ãtũ 'ásî rî ã'dî.”

Ísáyã 61.1-2

20 'Dî rî vósî rî, Yésũ drí gõzó wárãgã bì yî drí rî'á zîlã 'dî rî ã'bãzó pãlé ngóló-ngóló fělé òjílã gólã rî 'bá vó lâ ndrělé rî drígã. Drílã gõzó rílî vüdrî rî'á òjílã lífî ícílî tã yî drí zîlî rî yî sî. Ôjílã rî 'bá ãyî ndrî 'dî 'bá yî ãgã ãyî bílî trá, tã 'ě 'bá áfõlé rî árizó ndrî.

21 Drílã gõzó tã pẽpẽ ítõnãlé nõtí kî nî rî, “Ítú gólã ãndrõ nõ sî rî, tã tîbê mã drí rî'á zîlã ânî drí tîbê nõ 'è rû trá, ácã trá tã pãtî-pãtî ró, õzõ tã ãngũ 'bá drí ãgílî rî kãtî.” Gólã ícî òjílã trá tã ífî gólã drí rî'á zîlã 'dî 'bá yî sî, gõ'dá ã'dî òjílã 'dî 'bá yî ãsũ ãyíkã bê rî kî, gólã òkî yî ã'dõ ã'dî tîbê tã ãngũ 'bá Ísáyã drí rî'á tã lâ átálé rî ã'dî.

22 Ôjílã ndrî ã'dó 'bá tólã rî 'bá yî rî ãyî trá tã tãndí átálé ã'dî gólã rî tã sî. Gõ'dá tî lâ yî drí ã'dízó ndrúndrú tãlã tã tãndí gólã drí rî'á átálã 'dî 'bá yî tã sî. Gõ'dá drílíyî kpá rîzó tã átálé kî, “Ícã ángõ tî ró mvã Yõsépã kã nõ drí rîzó úlî ítî 'dî 'bá yî átálé yã?”

23 Yésũ átã trá òjílã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Nî lěé tã mã drí rî'á átálã rî kô. Nî nî nõ úlî mãñgõ gólã kî'á nî rî, ‘Nî ójó, ní ngî ngá sîsî ánî rú sî, ní gõ ró ázî-ázî rú sî rî ngílî.’ Mã átã úlî mãñgõ 'dî, tãlã nî árî tã mã drí rîzó tã lâràkõ 'ělé Kãpẽrãnomã 'álã rî trá, ã'dî nî kî kpã mã õ'è ró bê ânî drí nõngã zãlõ, yî õndrê ró, yî õgõ ró tã lělé.

24 'Dõvõ mã lôgõ drẽ úlî mãñgõ ngíngî ânî drí, “Tã ãngũ 'bá úsú õrẽ kô ãyî áró yî drígã sî.”

25 Nî ndrê drẽ, ãkû ró rî, tã ãngũ 'bá Êlíyã úsú õrẽ kô òjílã íyíkã drígã sî. Ítî rî, Ôvãrí drí gõzó lôfõ ònjí tětẽ 'bãlé gólíyî ãzãlé ndrõ nã cú drî bê. Gõ'dá 'bãdrî ãmã Ísîrã'ělẽ kã 'á rî, ãyízî bê rî'á dũ ãzã 'è'á ãyî.

26 Gõ'dá Ôvãrí ájó tã ãngũ 'bá Êlíyã kô ãyízî rî 'dî 'bá yî pãlé. Gõ'dá gólã jô ãyíngã Êlíyã volé 'bãdrî ãmãkã nõ 'ásî, nî'á ãyízî ãzã ngîlã lâ pãlé ã'dî. ãyízî rî 'dî Zãrẽpãtã lé 'bá 'î 'bãdrî Sîdõnã kã 'á.

27 “Gõ'dá kpã kãyî tã ãngũ 'bá Êlîsã kã rî sî, Ôvãrí pá òjílã ãzã õrî ãmãkã nõ 'ásî, ngã lâzé bê õzõ árî 'bá kãtî rî kô, gõ'dá gólã pá cẽ ãgõ rú bê Nãmãnã Sîrîyã lé 'bá ró rî ã'dî, gîã 'bãsúrú lídî 'ásî.”

28 Gõ'dá òjílã 'dî 'bá yî árílî bê tã gólã drí rî'á átálã 'dî rî, drílíyî ngãzó 'dó õmbã ró lâvũlî kôrõ.

29 Ôjílã 'dî 'bá yî ndrî ngã ãyî trá úrû gólã rî drõlé volé 'bãdrî mvã nã 'ásî, nîzó gólã rî lôzé bê võ cîrîngî'dî'dî rî 'ásî, tãlã gólã ãã'dẽ ró bê drãlé volé.

30 Gõ'dá gólã drí ãyíngã ngã pãzó cú òjílã õ'bî 'dî 'bá yî lâfãlé sî võ 'dî ãyélẽ, gõ'dá ãyíngã nîzó võ ãzã 'á.

*Tã Yésũ drí tã pẽzó Kãpẽrãnomã 'álã rî
(Márãkõ 1.21-28)*

³¹ Nĩngá sĩ rĩ, drílã nĩzó gólé Kãpērãnómã 'álã.* Kãyĩ rãtãã kã sĩ, gólã rĩ'á tã Ôvãrí kã ìmbã'á òjílã drí jó tã Ôvãrí kã àrĩ kã 'á tólã.

³² Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ tĩ là yĩ drí à'dízó, tãlã Yésũ ìmbã tã íyĩkã cú drĩ-ácê Ôvãrí kã rĩ sĩ.

³³ Àgô ãzã rĩ'á jó tã àrĩ kã 'dĩ 'á. Àgô 'dĩ cú rĩ'á líndrĩ ònjĩ àbãbã Sātánã kã bẽ yĩ 'á, gõ'dá líndrĩ ònjĩ 'dĩ òmbẽ gólã trá. Gõ'dá líndrĩ ònjĩ 'dĩ drí trẽzó àgô 'dĩ gbórókõ là sĩ ùrũ kĩ nĩ rĩ,

³⁴ “Yésũ, ní ìzã àmã drĩ kô. Nĩ ànĩ nõ trá àmã ìzãlé. Má nĩ trá, ní Ôvãrí rĩ mvã ì'dĩ.”

³⁵ Yésũ drí gõzó tã àtálé líndrĩ ònjĩ àbãbã kã 'dĩ drí 'álé àdrã sĩ, “Nĩ, ní rĩ títĩ. Nĩ àfõ àgô 'dĩ 'ásĩ.” Ìtĩ rĩ, líndrĩ ònjĩ 'dĩ drí àgô 'dĩ vũzó vũdrĩ òjílã 'dĩ 'bá yĩ àndrà. Líndrĩ ònjĩ 'dĩ drí àfõzó àgô 'dĩ àyéle. Gõ'dá líndrĩ ònjĩ àbãbã kã 'dĩ 'é gólã ònjĩ ró kô.

³⁶ Nĩngá sĩ, òjílã tĩ drí à'dízó ndrĩ tã 'dĩ drí sĩ. Òjílã 'dĩ 'bá yĩ rĩ ìyĩ trá tã àtálé ìyĩ võ 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, “À'dĩ fẽ mbàràkã Yésũ drí líndrĩ ònjĩ àbãbã kã 'bãzó ìyĩ rólé rĩ nĩ yã?”

³⁷ Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí tã Yésũ drí 'élé 'dĩ àtázó là'búlĩ ndrĩ võ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ.

*Tã Yésũ drí ngá làzé 'bá êdézó rĩ
(Mātáyõ 8.14-17; Mārākõ 1.29-34)*

³⁸ 'Dĩ vósĩ rĩ, Yésũ yĩ àzĩ-àzĩ là yĩ bẽ drí gõzó ngálé jó tã àrĩ kã 'ásĩ nĩ'á Sīmónã Pétērõ drí 'bã 'álã nyāsã nyãlé. Gõ'dá Sīmónã Pétērõ rĩ àdrã rĩ'á ngá làzé ró, rú'bã là àmẽ trá tĩlĩ-tĩlĩ. Ódrĩ tã là pẽzó Yésũ drí.

³⁹ Yésũ drí ànĩzó àdréle ànyĩ gbārākã gólã drí àyízó rĩ làgátĩ. Gólã kĩ, “Ngá làzé 'dĩ òndẽ rũ.” Kórõ Sīmónã Pétērõ rĩ àdrã rĩ rú'bã drí à'dízó. Drílã ngãzó ùrũ nyāsã là'dílĩ.

⁴⁰ Lãnjàtúlĩ bẽ, òjílã ãzã 'bá yĩ drí kpá ìyĩ rũ-lẽ-àzĩ yĩ àjízó ngá làzé ngĩngĩ bẽ gólã ngálã êdéle. Gólã rĩ trá ìyĩ drí 'bãlé gólĩyĩ drĩ, êdẽ rũ ìyĩ trá ndrĩ.

⁴¹ Gólã rĩ trá òjílã ãzã 'bá yĩ kpá ìnjĩlĩ líndrĩ ònjĩ Sātánã kã 'ásĩ. Líndrĩ ònjĩ 'dĩ 'bá yĩ drí trẽzó ùrũ kĩ nĩ rĩ, “Wúú! Nĩ Ôvãrí rĩ mvã ì'dĩ, 'díyĩ pã 'bá 'ĩ.” Gõ'dá gólã àtã tã trá líndrĩ ònjĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ rĩ títĩ.” Gólã lãé drẽ kô òjílã drí gólã rĩ nĩlĩ 'díyĩ pã 'bá ró.

⁴² Ìdrũ rĩ tĩ, võ drí àwúrĩ sĩ, gólã drí ngãzó jãrĩbã nã 'ásĩ àfõlé nĩ'á võ òjílã àkõ rĩ 'álã. Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí ìyĩ rĩzó gólã rĩ ndãlé. Gõ'dá ùsũ ìyĩ gólã bẽ rĩ, àtã ìyĩ tã trá drílã kĩ nĩ rĩ, “Nĩ rĩ àmã bẽ nõngã. Nĩ nĩ kô.”

⁴³ Gólã kĩ, “Ícã kô má drí rĩzó cé võ àlõ nõ 'á, má à'dõ nĩ'á kpá võ ãzã 'bá yĩ 'ásĩ tã Ôvãrí kã àtálé òjílã drí ndrĩ, tãlã Ôvãrí àjõ mã trá tã íyĩkã àtálé.”

⁴⁴ 'Dĩ vósĩ rĩ, gólã nĩ trá zãã tã ìmbã bẽ jó tã Ôvãrí kã àrĩ kã 'ásĩ 'bãdrĩ mvã 'bãdrĩ Yũdáyã kã 'á 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ.

5

*Tã Sīmónã Pétērõ yĩ Yākóbã yĩ Yōwãnĩ yĩ bẽ drí 'dẽzó Yésũ vó rĩ
(Mātáyõ 4.18-22; Mārākõ 1.16-20)*

¹ Kãyĩ ãzã sĩ rĩ, Yésũ rĩ'á òjílã ò'bĩ àmbã ìfĩ ìcí'á ànyĩ ìmvũ àndrẽ zĩlĩ Gãlĩláyã rĩ làgátĩ.* Òjílã ìzõ trá rõõ ìfĩ ìyĩ 'à trá ngárã-ngárã rũ ìpĩ 'bá rĩ yĩ, rũ lòzé 'bá rĩ 'bá yĩ bẽ.

* **4:31 4.31 Kãpērãnómã** 'Dĩ rĩ'á 'bãdrĩ zĩlĩ Gãlĩláyã rĩ 'á. * **5:1 5.1 Ìmvũ àndrẽ Gãlĩláyã** Rú là ãzã òrĩ kpá zĩlã Gẽnèsàrètẽ.

2-3 Gõ'dá Yésũ ndrê bê ìtí rî, òjílã trá dũũ ãnyî ãnyî yí rú rî, gólã ndrê kólóngbõ trá rî ìtí lípì lá yí àsê ìyî trá ìvî 'alã ìmvũ 'ásì. Gólã drí gõzó mbálé ãlò rî drî, tãlã óndrê ró yí bê tõ tã átárê 'á. Kólóngbõ 'dì, lípì lá Símónã Pétērõ ì'dí. Símónã Pétērõ yí lãmvũ-ãzìyã lá yí bê rî'á ìyî ìmbá ìyíkã ì'bì kã ìfì lá èdé'á ngbãã ãnyî. Lãmvũ-ãzìyã lá 'dì 'bá yí, rú lá yí Yákóbã yí Yõwánì bê, Zèbédáyõ rî mvá ró rî yí. Yésũ drí tã átázó Símónã drí, gólã èsê drê kólóngbõ ìyíkã 'dì fínyáwá ìmvũ 'alã òjílã 'dì 'bá yí rú sî, yí gõ ró tã átálé rîzó gólìyì ìfì ìcìlì ìmvũ lésì ró, ãârì ró ìyî bê tãndí ró.

4 Yésũ ndê òjílã ò'bì 'dì 'bá yí ìfì lá yí ìcì-ìcì trá. Drílã gõzó tã átálé Símónã Pétērõ yí drí Yákóbã yí bê Yõwánì yí bê kólóngbõ zélé ìmvũ gálì 'á, ò'bê ró ìyî ìmbá ìyíkã ìmvũ 'á ì'bì rüzó.

5 Símónã drí tã átázó Yésũ drí kî nî rî, "Ìfì ìcì 'bá, mã rî trá ìmbá nõ 'bélé ì'bì drí ngácì nõ sî kára ìmvũ nõ 'á, gõ'dá mã rú kó ngá ãzã kô. Gõ'dá tãlã ní átã tã trá ãmã drí rî drí sî, mã â'dô ìmbá 'bê'á ó'dí."

6 Gõ'dá 'bê ìyî ìmbá bê ândalé rî, drílìyì gõzó ì'bì rülì ìyíkã ìmbá 'á dũũ òzõ tõtõ kâtì, àsê ìyì kpî.

7 Drílìyì ãzì-ãzì lá yí ãzìzó ìyì pälé ì'bì àsélé ìmvũ 'ásì 'bälé kólóngbõ 'á, ìmbá gõ'dá trá sî'á, 'bã ìyì ì'bì gõ'dá trá njú'dã-njú'dã kólóngbõ 'á lãnjì-lãnjì ró, kólóngbõ trá 'è'á filì fìfì ìmvũ zélé.

8-10 Gõ'dá Símónã yí ãzì-ãzì lá yí bê ndrê bê ì'bì trá dũũ ìmbá 'á rî, tì lá yí â'dì trá ndrî. Símónã drí 'ã'ì tìzó vüdrì Yésũ ágálé kî nî rî, "Òvãrí, mã nõ òjílã ònjì 'ì. Ní, ní 'è âfilì kólóngbõ ãmãkã nõ 'á ãmã pälé nõ ángò tí ró, mã cú ìtí áyábálá ró nõ yã?" Yésũ kî, "Ní 'è ùrì kô, ìtónã ì'dì ngbãangbã nõ ìtú ãndrõ nõ sî rî, tã 'è'è ánìkã â'dó gõ'dá ì'bì àsélé ì'dì kô. Ní â'dô gõ'dá rî'á òjílã mvá àsélé ì'dì 'délé má vó tã ãmãkã rî 'èlè ì'dì."

11 Símónã yí ãzì-ãzì lá yí bê drí gõzó kólóngbõ àsélé ìmvũ 'ásì. Ìtónãlè kãyì 'dì 'á rî, Símónã yí Yákóbã yí Yõwánì bê áyè ìyì lôsì ì'bì rürü kã trá, ágõ ìyì trá 'délé Yésũ vó lãjõ'bá ró.

*Tã Yésũ drí ãgõ ãzã ngá lãzé ãrì kã bê yí rú rî èdézó rî
(Mátáyõ 8.1-4; Mårãkõ 1.40-45)*

12 Kãyì ãzã sî, Yésũ rî'á 'bãdrì mvá ãzã 'á. Drílã ãgõ ãzã ùsúzó ngá lãzé ãrì kã bê yí rú. ãgõ nõ drí rîzó vüdrì 'ã'ì drî gólã ágálé rú'bã lô'bälé kî nî rî, "Kúmú, òzõ ìcã trá ní ìfì rî, ní èdè ãmã rú'bã nõ, ã'dô ró bê ngbãngbã."

13 Drílã drì 'bãzó gólã rú kî nî rî, "Áwõ-'dì, mã lè trá ánì pälé èdélé rú'bã bê lúwã-lúwã." Níngã sî rî, kôrõ ngá lãzé 'dì drí ndëzó ãgõ 'dì rú sî. ãgõ 'dì, rú'bã lá drí ãgõzó lúwã-lúwã.

14 Drílã tã 'bãzó ãgõ 'dì drì kî nî rî, "Ní â'dã tã nõ òjílã ãzã drí kô. Ní nî zãlò ánì rú'bã 'dì â'dalé drì-'bã lã'bì 'è kã drì, ní gõ ró ngá fèfè fèlè Òvãrí drì. 'Dì rî tã Òvãrí drì átálé ãmã á'bìyã Músã drì tã 'bã'bã ró rî ì'dì. Òzõ ní ò'è trá ìtí rî, òjílã ndrî â'dô ìyì nî'á lá kî nî rî, ní èdè rú trá ngbãngbã ãrì 'dì 'ásì."

15 Tã Yésũ drí rî'á 'èlã nõ lã'bù trá zãã ngbèrè vò 'ásì ndrî. Gõ'dá ò'bì ãzã 'bá yí ìyíkã kpã zãã ânì'á gólã ngálã úlì gólãkã rî ãrìlì, gõ'dá kpã gólã rî ìjìlì ìyì èdélé ngá lãzé 'ásì.

16 Gõ'dá Yésũ rî rî'á 'bélé ìyíngã 'bê'bê ùgũ sî, nî'á vò gólã òjílã ãkó rî 'alã rãtãã ìyíkã 'èlè.

*Tã Yésũ drí ãgõ ãzã ngá lãzé bê kôrõkpó ró rî èdézó rî
(Mátáyõ 9.1-8; Mårãkõ 2.1-12)*

17 Gõ'dá kâyî äzâ sî rî, Yésü rî'á õjílã ìmbá'á jó äzâ 'á. Lã'bí ìmbá 'bá yî Pãrusî* äzâ 'bá yî bê rî'á ìyî úlî Yésü kâ rî'á átálã rî árílî kpá gólã rî ùjùlî. Vò drílîyî ânîzó 'álã 'ásî rî, äzâ 'bá yî ãnyî ãnyî, äzâ 'bá yî jējē ró õzõ Yērõsälémã tí rî. Gõ'dá Ôvârí rî rî'á mbârãkã fêlê Yésü drí rîzó õjílã ngá lâzé bê rî 'bá yî êdélê.

18 Ôjílã äzâ 'bá yî ãnjî ìyî ägô äzâ trá gbârãkã sî nîzó gólã ngálã. Ägô rî 'dî rî'á kôrõkpó ró.

19 Ôjílã 'dî 'bá yî ìcã gõ'dá filí jó 'álã kô, tãlã õjílã gõ'dá trá rõõ bũũ ìvî sî. Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí gõzó mbälé jó-drî 'álã,* ùpî lölê jó-drî lésî ró ägô nã ìrîzó kôrõ gbârãkã bê nyé vüdrî 'álã ãnyî Yésü ágálê ìtî.

20 Gólã nî trá kî nî rî, õjílã 'dî 'bá yî lē ìyî tã trá kî nî rî, yî rî'á cú mbârãkã bê ägô 'dî êdézó rî, drílã gõzó tã átálê ägô ngá lâzé bê 'dî drí kî nî rî, “Ámã rû-lē-ãzí, ááyê nî trá tã õnjî áníkã 'ásî.”

21 Nîngã sî rî, Pãrusî 'dî 'bá yî lã'bí ìmbá 'bá 'dî 'bá yî bê, drílîyî rîzó lôzólé ìyî vò 'ásî Yésü rú. Drílîyî tã átázó kî nî rî, “Ägô nõ gólã rî íyíkã ã'dô tã átálê ì'dî, gólã ìsü íyíkã bê rî, yî äã'dô Ôvârí ì'dî yã? Cé Ôvârí ì'dî rî 'bá tã õnjî õjílã kã äyéle rî.”

22 Gõ'dá Yésü nî tã ìsü-ìsü gólîyíkã bê trá ìtî rî, drílã gõzó tã átálê kî nî rî, “Nî rî tã ìsülî ìtî ã'dô tã sî yã?”

23 Mã gólã äjólê ùrú lésî rî cú rî'á drî-äcê bê ängó nõ 'á tã õnjî õjílã kã äyézó. Á'dô 'bã'á cú ìtî lâñõ äkó má drí tã õnjî õjílã kã äyézó cé úlî ätã-ätã sî.

24 Gõ'dá õzõ má ìngã ägô kôrõkpó ró nõ trá ùrú äcî tölê cé úlî ätã-ätã sî rî, 'dî ã'dô á'dálã kî, mã cú rî'á drî-äcê bê tã õnjî gólãkã äyézó.” Drílã tã átázó ägô ngá lâzé bê 'dî drí kî nî rî, “Ní ngã ùrú. Ní trõ gbârãkã áníkã, ní gõ ró 'bã 'álã.”

25 Tã Yésü drí átálê 'dî sî rî, ägô 'dî drí ngãzó ùrú, gbârãkã íyíkã trölê, zãã nîzó ìyî pá sî yî drí 'bã 'álã.

26 Ôjílã tîbê tã 'dî ndrê 'bá trá rî, tî lâ ìyî drí ä'dîzó. Gõ'dá drílîyî Ôvârí rî lúyîzó kî nî rî, “Mã ndrê tã tî drí ä'dîzó drí lâ sî rî trá ändrõ nõ.”

*Tã Yésü drí Mätáyõ rî zîzó rî
(Mätáyõ 9.9; Mârãkõ 2.13-14)*

27 Gõ'dá 'dî rî vósî rî, kâyî äzâ sî rî, Yésü rî'á lâmú'á. Gólã ùsü ägô äzã trá. Ägô 'dî belé-belé ù'dú 'bá 'î, rú lâ Mätáyõ.* Mätáyõ rî'á vò íyíkã belé-belé ù'dú kã 'á. Yésü drí tã átázó Mätáyõ drí kî nî rî, “Mätáyõ, ní ânî 'dêlé mã vó lâjõ'bã ámãkã ró.”

28 Îtónãlé kâyî 'dî 'ásî rî, Mätáyõ äyé ngá 'ê'ê íyíkã trá, nî trá 'dêlé Yésü vó.

29 Nîngã sî rî, Mätáyõ drí rû-lē-ãzíyã lâ yî äzîzó, äânî ró ìyî ngá nyälê yî drí 'bã 'álã, tãlã ùsú ró ìyî Yésü yî bê lâjõ'bã gólãkã yî bê tólã. Rû-lē-ãzíyã lâ 'dî 'bá yî ämbã lâ rî'á belé-belé ù'dú 'bá 'î.

*Tã ìfî ìcî 'bá Yúdã yî kã rî 'bá yî drí tã Yésü kã lëzó kô rî
(Mätáyõ 9.10-17; Mârãkõ 2.15-22)*

30 Pãrusî yî gõ'dá gólîyî ùrúkã á'dó 'bá lã'bí ìmbá 'bá ró rî 'bá yî bê ndrê ìyî belé-belé ù'dú 'bá rî 'bá yî tã õnjî 'bá ró, tãlã belé-belé ù'dú 'bá yî ìzã

* 5:17 5.17 Pãrusî Pãrusî yî rî'á õjílã gólîyî ìyî á'dálê kî, ìyî á'dô tã õnyíkõ lã'bí kã rõ 'bá cé tîtî rî 'bá yî ì'dî. Gólîyî dó kpãkã älo lâmú-ãzíyã 'î lã'bí ìmbá 'bá rî 'bá yî bê. Gõ'dá gólîyî rî tã 'ê'ê tãndî ìyíkã á'dálê ìvî õjílã ìfî drî 'á. * 5:19 5.19 Jó 'dî drî lâ rî'á sãlãrã ró ìtî. * 5:27 5.27 Mätáyõ Mätáyõ rî rú äzã kpá Lãvî ì'dî.

lã'bí òrĩ gólìyíkã trá. Gõ'dá lĩfĩ ící 'bá Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí tã átázó lãjó' 'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Yésũ rĩ íyíkã ngá nyälé tã ònjí 'bá 'dĩ 'bá yí bẽ tãlã ã'dô 'í yã?"

³¹⁻³² Nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drí tã átázó lĩfĩ ící 'bá 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ârĩ drẽ, ngá lâzé 'bá nĩ cé nĩ ójó ngálã ngá ngĩlí. Gõ'dá má ânĩ kô tã mbĩ 'bá pãlé, má ânĩ trá tã ònjí 'bá âzĩlí, tãlã ópã ró gólìyĩ bẽ tã ònjí gólìyíkã 'ásĩ."

³³ Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí drí tã átázó gólã drí kĩ nĩ rĩ, "Tã ârĩ 'bá Yówãní kã rĩ 'bá yí tã ârĩ 'bá Pãrúsĩ yí kã bẽ rĩ ìyĩ trá tĩ 'bĩlí rĩzó 'alé 'ã'í ró rãtãã 'elé ì'dĩ, gõ'dá tã ârĩ 'bá áníkã nõ 'bá yí rĩ ìyíkã ngá nyälé zãã kãrá kpá ngá mvũ'á cú ìtĩ tĩ 'bĩ ãkó ã'dô tãsí yã?"

³⁴ Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lògõzó gólìyĩ drí kĩ, "Nĩ ârĩ drẽ, gõ'dá òdrógô yí òtĩrĩ rĩ dũrũbã bẽ lãgĩ 'á ã'bí lâ drí 'bã 'álã rĩ, gólìyĩ nyã ìyĩ ngá ndrĩ 'dó vò ãlô 'á ãyĩkô 'ezó kô yã? Òzô ã'dô ìtĩ ngbãangbãno rĩ, ãmã tã ârĩ 'bá ámãkã bẽ kpá trá 'dó ãyĩkô ró ngá nyã'á 'dó vò ãlô 'á.

³⁵ Tã ã'dã-ã'dã lâ òzô òdrógô òtĩrĩ ã'dó yũ rĩ, gólìyĩ ã'dô rĩ'á cú ìtĩ ngá nyã ãkó. Kpá ìtĩ, òzô má òtĩrĩ gõô ámã átã ngálã ùrũ 'álã rĩ, tã ârĩ 'bá ámãkã ã'dô rĩ'á kpá cú ìtĩ ngá nyã ãkó."

³⁶ Gólã átã trá lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Má rĩ nõ tã ó'dí ìmbálé ì'dĩ tã ârĩ 'bá ámãkã rĩ 'bá yí drí, tã ó'dí ró rĩ ì'dĩ tã ãkũ rĩ vò lâ 'á. Tã gólã má drí rĩ'á ìmbálã nõ rĩ'á òzô ítã ó'dí kãtĩ. Ólõsé ítã ó'dí ró rĩ kô kpãákũ ítã ãkũ òsĩ 'bá trá rĩ rũ, tãlã ítã ó'dí 'dĩ òzó ôró ânjólé volé ítã ãkũ 'dĩ ùpĩ lâ áyélé hõwéẽ ãvũ-ãvũ ró lãvũlí gãrã sĩsĩ rĩ drĩ sĩ.

³⁷ Gõ'dá tã gólã má drí rĩ'á ìmbálã nõ kpá rĩ'á òzô òdrã ó'dí kãtĩ. Á'dó kô tãndĩ ró òjĩlã ãzã drí òdrã ó'dí lôrózó mõrá gólã ãkũ mbãrãkã ãkó rĩ 'á. Gólã ò'è trá ìtĩ rĩ, gõ'dá òdrã òtĩrĩ ángã rĩ, mõrá ãkũ 'dĩ ã'dô pĩ'á, òdrã 'dĩ drí lãsózó vũdrĩ rũ ìzãlé.

³⁸ Ìtĩ rĩ, òrĩ òdrã ó'dí lôrólã mõrá gólã tãndĩ ró rĩ 'á. Tã 'dĩ tãsí rĩ, ã'dô rĩ'á dódó cú ìtĩ rũ ìzã ãkó.

³⁹ Ânĩ lã'bí ìmbá 'bá nõ 'bá yí Pãrúsĩ yí bẽ lẽ ìyíkã cé tã ãkũ rĩ rôlé ì'dĩ, nĩ ã'dô trá òzô òjĩlã gólã rĩ 'bá íyíkã cé òdrã ãkũ mvũlí ì'dĩ rĩ kãtĩ, nĩ lëé kô ngá ó'dí ítójólé ngã 'bô tãndĩ ró, ngã ã'dó kô tãndĩ ró yã rĩ, nĩ lëé kpá tã ârĩ 'bá ámãkã drí tã ó'dí ámãkã ârĩlĩ kô. Ì'dĩ 'dĩ."

6

Tã Pãrúsĩ yí drí ngãzó òmbã bẽ tãlã Yésũ drí lã'bí kãyĩ rãtãã kã rĩ kã ìnjĩzó kô rĩ tãsí

(Mátáyõ 12.1-14; Mãrãkõ 2.23-3.6)

¹ Kãyĩ rãtãã kã sĩ, Yésũ yí rĩ'á lãvũ'á pávó kôró ãmvũ ãdrúgú ìnjĩ 'bá trá rĩ kã 'ásĩ lãjó' 'bá íyíkã rĩ 'bá yí bẽ. Gõ'dá lãjó' 'bá gólãkã 'dĩ 'bá yí drí ãdrúgú òsĩzó nyälé lõfó drí sĩ.

² Gõ'dá lãjó' 'bá 'dĩ 'bá yí 'è bẽ ìtĩ rĩ, Pãrúsĩ ãzã 'bá yí ngã trá òmbã ró. Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí drí tã átázó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Tãlã ã'dô 'í lãjó' 'bá áníkã 'dĩ 'bá yí drí ãdrúgú òsĩzó kãyĩ rãtãã kã nõ sĩ yã? Rĩ'á tã ònjí 'í lõsĩ 'ezó ìtĩ kãyĩ rãtãã kã sĩ."

³ Yésũ drí tã átázó Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ zĩ tã ãmã ã'bìyã kúmú ãngĩ Dãwũdĩ rĩ tãsí rĩ trá búkũ Ôvãrĩ kã 'á yã?*" Gólìyĩ ãjũ 'bũ 'bá íyíkã rĩ 'bá yí bẽ rĩ'á lõfó ró.

⁴ Gólìyĩ fĩ ìyĩ trá jó Ôvãrĩ kã 'álã ãmbãtã fëlé trá ngá fëfë ró Ôvãrĩ drí rĩ nyälé. Nĩ nĩ trá tãndĩ ró kĩ'á nĩ rĩ, cé drĩ-'bã lã'bí 'ẽ kã rĩ 'bá yí ááyè ì'dĩ

* 6:3 6.3 Nĩ zĩ ì'dígówã nõ 1 Sãmõwélẽ 11 'á.

ngá nyãnyã rî 'dĩ nyälé. Gõ'dá áátá kô kî nî rî, gólîyî lâ'bí îzã 'bá 'î tã gólîyî drî 'êlé trá 'dĩ tãsi, tãlã lõfó mbârãkã lãvũ kôró tã lâ'bí 'dã 'bá kã rî drî sî.

⁵ Mâ gólã âjólé úrú lésî rî rî'á drî-âcê bê kâyî gólã 'bãlé rãtãã 'ëzó 'dĩ drîlî."

⁶ Kâyî âzã sî, kpá kâyî rãtãã kã 'î, Yésũ drî fîzó jó tã Ôvãrí kã ârî kã âzã 'á òjîlã lîfî ìcílî. Ägô âzã rî'á tólã, drî-ägó lâ lîsî trá, êjêé rú kô, rî trá kôgô'dô ìtî.

⁷ Pãrúsî yî lâ'bí ìmbã 'bã âzã 'bã yî bê rî'á ìyî vò 'dî 'á tólã, rî'á ìyî Yésũ rî lôtî'á ngãtã gólã äã'dô 'bô tã îzã'á kâyî rãtãã 'ëzó 'dĩ 'á ägô 'dĩ êdézó yã rî, yî òfê ró mõndrã lâ bê, úürú ró gólã, rî ìyî trá cé gólã rî ndrêlé ì'dî lôsî 'dî 'êrê 'á kâyî rãtãã kã 'dĩ sî.

⁸ Gõ'dá Yésũ nî bê tã ìsũ-ìsũ gólîyîkã 'dĩ trá rî, gólîyî lëé ìyî trá íyî fûlî vólé, tãlã gólã lëé tã ämbã gólîyîkã rî'á 'bãlã 'dĩ 'bã yî kô. Yésũ drî gôzó tã áátalé ägô drî bê lîsî ró 'dĩ drî kî nî rî, "Ní ngã úrú, ní ânî ró má ngãã nõlé, Pãrúsî 'dĩ 'bã yî lâ'bí ìmbã 'bã 'dĩ 'bã yî bê òndrê ró ìyî bê tã má drî 'ë'á 'êlã rî." Ägô 'dĩ drî ngãzó úrú ânîlî gólã ngálã.

⁹ Gólã drî tã áátázó Pãrúsî yî drî lâ'bí ìmbã 'bã 'dĩ 'bã yî bê kî nî rî, "Tã 'bã'bã ämãkã 'á rî, ìcã trá ämã drî òjîlã pãzó kâyî rãtãã 'ëzó rî 'á ngãtã kô yã? Má ä'dô òjîlã älo rî pã'á cú ngãtã má äâyê gólã òrî ró bê îzã 'êlé yã?"

¹⁰ Gólã drî rîzó Pãrúsî yî tãlã tã-drî ìyîkã 'dĩ jãlé rî, kó òjîlã älo äzã ätã úlî kô. Gólã drî gôzó tã áátalé ägô 'dĩ drî kî nî rî, "Ní êjê ânî drî mbîmbî." Ägô 'dĩ drî úlî gólãkã 'dĩ ärízó ìyî drî êjêzó. Gõ'dá ägô 'dĩ drî ìyî drî 'bãzó tãndî ró mbîmbî mënë-mënë.

¹¹ Gõ'dá Pãrúsî yî lâ'bí ìmbã 'bã 'dĩ 'bã yî bê trá 'dó òmbã ró, rî'á lîfî ìnjî'á, sí-gílî nyã'á, rî ìyî trá tã áátalé ìyî vò 'ásî kî, yî ä'dô gólã rî 'ë'á ängó tí ró yã ìyî drî fûzó lâ vólé rî.

Tã Yésũ drî òjîlã äzã 'bã yî zîzó müdrî-drî-lã-ngã-rî

lãjô'bã ìyîkã ró rî

(Mätáyô 10.1-4; Mārākō 3.13-19)

¹² Gõ'dá 'dó kâyî gólã 'dĩ 'á rî, Yésũ äyê tã ârí 'bã ìyîkã trá 'dó vólé, drîlã mbãzó únî drî 'álã élêwãlã, gólã rî trá tólã ngãcî gîrî cé rãtãã 'êlé ì'dî.

¹³ Gõ'dá vò äwulî bê rî, drîlã ägôzó únî drî lésî tã ârí 'bã ìyîkã rî 'bã yî äzîlî yî ngálã. Gõ'dá drîlã tã ârí 'bã ìyîkã 'dĩ 'bã yî ê'bézó 'dó vò älo 'á, tã áátázó drîlîyî, drîlã gôzó zîlã 'álã 'ásî cé müdrî-drî-lã-ngã-rî rîlî yî bê lãjô'bã ìyîkã ró tã yî drî rî'á ìmbãlã rî 'bã yî ìlîlî.

¹⁴⁻¹⁶ Gõ'dá rú lâ ìyî ì'dî nõ,
Sîmónã rî'á zîlã Pétêrô rî,
Ändîrîyã, Sîmónã rî ädrúpî ró rî,
Yãkóbã yî ädrúpî lâ
Yõwãní bê.
Fílîpô,
Bãtôlôméyô,*
Mätáyô,
Tómã,
Yãkóbã Älöpáyã rî mvã ì'dî,
Sîmónã gólã fî 'bã òmã 'á òmbã 'êlé 'bãdrî tãsi rî ì'dî,
Yúdã Yãkóbã äzã rî mvã lâ ró rî,*

* **6:14-16 6.14-16 Bãtôlôméyô** Bãtôlôméyô rî rú äzã Nãtãnelê. * **6:14-16 6.14-16 Yúdã** Yúdã 'dĩ rî'á zîlã kpá Tãdáyô rî ì'dî.

Yúdã Ìsikãrìyótã gólã 'è 'bá Yésũ rì gílí fúlí rì.

*Tã Yésũ drí pèlé òjílã drí úní zè 'álã rì
(Mātáyō 5-7)*

17 Yésũ yí lǎjó' 'bá íyíkã rì 'bá yí bē, àrì ìyì trá vūdrì úní ãpírì lésì, zãã àcã ìyì trá ìnyákú drì vò sālãrã sālãrã rì 'á, vò gólã òjílã drí rìzò rù è' 'bélé vò àmbã nõ 'bá yí 'ásì ndrì tã ìmbã-ìmbã gólákã àrílí rì 'á, vò jējē 'ásì, Yēròsàlémã lésì, Tírã lésì, gò'dá kpá Sídónã lésì.

18 Vò 'dí 'á rì, òjílã àzã 'bá yí ngá lãzé bē rì ànì ìyì trá gólã ngálã, gólã èèdè ró ìyì. Gò'dá kpá àzã 'bá yí Sātánã drí òmbélé trá rì ànì ìyì trá, gólã èèdè ró ìyì.

19 Òjílã ndrì ùjũ ìyì trá 'è'á drí dólé Yésũ rú kī nī rì, Yésũ òdò drí gbò 'wãã òjílã nõ 'bá yí rú, kòrò drílìyì rù èdézó. Gólã rì mbàràkã cã trá òjílã 'dí 'bá yí rú, drílìyì 'bãzò tãndí ró 'dì.

20 Gò'dá nìngá sī rì, gólã ndrè tã àrì 'bá íyíkã rì yí lǐfì lã trá, drílã rìzò tã àtálé gólìyì drí kī nī rì, “Ànì tã àrì 'bá àmákã rì yì, òzò ànì à'dò mbàràkã àkó ngá àkó lé 'bá ró rì, tã ànìkã à'dò sũ'á Ôvãrì rú. Ìtí rì, nī à'dò rì'á gólã bē ùrú 'álã.

21 Òzò ànì à'dò ngá lòvó bē dũu rì, cé Ôvãrì ì'dì ngá lòvó ànìkã 'dì ndrèlé. Gólã à'dò ngá ànì drí à'dózó lòvó lã bē 'dì fè'á ànì drí.

Òzò nī òrì àwó ngólé nõ tãlã tã 'è'è ònjì ànìkã ìzã tã tãndí ànì lãfálé Ôvãrì bē rì 'á rì trá rì drí rì, tã ànìkã à'dò sũ'á Ôvãrì rú. Àyìkò à'dò ànì cì'á, òzò Ôvãrì òtírì tã ònjì ànìkã trõò volé rì.

22-23 Òzò òjílã àzã 'bá yí òcã ìyì lãfálé cã ànì rú sī, rìzò ànì lò'dalé kpá 'dásì 'èlé ànì rú, tãlã ànì à'dò tã àrì 'bá àmákã ì'dì rì, nī ìsũ tã kò.

Tã ìsũ-ìsũ vò 'á rì, nī 'bã tã à'dì-à'dì ì'dì àyìkò sī ànì pìpìsílì 'á, ànì rì'á cú tã tãndí bē, tãlã nī à'dò drì-'á àngì ùsú'á ùrú 'álã Ôvãrì ngálã.

Àkù rì, tã àngũ 'bá Ôvãrì kã rì 'bá yì, à'bìyà òjílã 'dí 'bá yì kã rì ìzã kpá gólìyì rú.

Ànì pìpìsílì ìdũ ìdũ Ôvãrì rì rólé òzò tã àngũ 'bá nã 'bá yì tí.

24 “Ngbãàngbãno rì, gólìyì tìbè 'bã 'bá tã àrì 'bá àmákã ró kò rì, tã gólìyìkã rì ìyìkã kpá ngì.

Ìzã kòkò à'dò àcã'á gólìyì rì 'bá àngó nõ 'á rì ngá-tì dũu rì 'bá yì bē rì 'bá yì drì,

tãlã gólìyì è'bè ngá-tì trá dũu lãpì 'bá ró gólìyì nyãányã drí.

25 Ìzã kòkò à'dò àcã'á gólìyì 'bã 'bá àrõ-àrõ bē rì 'bá yì drì,

gólìyì trá cé ngá bē àngó 'á nõngá, gò'dá gólìyì ngá àzã àkó Ôvãrì ngálã.

Ìzã kòkò à'dò àcã'á gólìyì tìbè à'dó 'bá cé àyìkò bē àngó nõ 'á rì 'bá yì drì, tãlã gólìyì lèé tã àmákã kò.

26 Ìzã kòkò à'dò àcã'á gólìyì tìbè lè 'bá ìyìkã cé òjílã drí ìyì lù'yìlì ì'dì rì drì, gólìyì rì'á òzò tã àngũ 'bá ònjì gólìyì ànì à'bìyà yì drí lù'yìlì rì 'bá yì kátì.”

Tã àmã drí lãràkò àmã átã Ôvãrì kã trõzó rì

27 “Ànì tã àrì 'bá àmákã rì, nī àrì drè, nī lè òjílã gólìyì rì 'bá ànì ìzãlé rì 'bá yì. Nī 'è tã tãndí gólìyì drí.

28 “Òzò gólìyì àà'dò rì'á ànì trì'á rì, nī 'è rãtãã Ôvãrì òfè ró tã tãndí gólìyì drí.

29-30 Õzõ õjílã äzã ùşĩ ãñî ékpě ngätã 'bõ ãñî ùlũgbúrũ ngã 'bõ ãñî gãgãlĩ-fã yã rĩ, nĩ şĩ gólãkã kô, nĩ âyê gólã ùşĩ ró ãñî kpá ó'dí. Õzõ ùgũ ùũgũ ítã ãñíkã ãlô rĩ, nĩ êdrê gólã kô. Õzõ õjílã äzã ùşĩ ngã ní tĩ şĩ rĩ, nĩ lógã kô, nĩ fê drílã. Õzõ óõlógõ kô rĩ, nĩ ìjĩ kô.

31 Tã gólã ní drí lélé kĩ'á nĩ, ìyĩ äzĩ-äzĩ yĩ õ'è ìyĩ ì'dĩ ãñî drí rĩ, nĩ 'è kpá ì'dĩ gólĩyĩ drí.

32 “Ícã kô õzõ nĩ õlê cé ãñî rû-lê-äzĩ yĩ ì'dĩ. Â'dô 'bã'á kpá ìtĩ õjílã gólĩyĩ Ôvãrí rõ 'bã kô rĩ yĩ drí. Ôvãrí lë ãñî drí õjílã lélé ndrĩ ãñî äjú-'bã-äzĩ yĩ bê ndrĩ. 'Dĩ rĩ, tã gólĩyĩ má drí 'è'á â'dálã ãñî drí rĩ, ì'dĩ nĩ 'è kpá gólĩyĩ rĩ 'bã ãñî ìkpókpólólê rĩ yĩ drí.

33 Tã õnjĩ 'bã 'è ìyĩkã tã tãndĩ ì'dĩ õjílã drí, tãlã gólĩyĩ lë ìyĩkã kpá ólógõ ró tã tãndĩ ìyĩkã 'dĩ vò lã ìyĩ drí. Gõ'dã ãñî, nĩ 'è kpá tã tãndĩ ì'dĩ õjílã gólĩyĩ ícã 'bã tã tãndĩ vò lógólê ãñî drí kô rĩ yĩ drí.

34 Tã õnjĩ 'bã yĩ fê ìyĩkã lãfã cé õjílã gólã ícã 'bã vò lã lógólê ìyĩ drí rĩ 'bã yĩ drí. Gõ'dã Ôvãrí kĩ, nĩ fê ngã kpá õjílã gólã ícã 'bã ngã ãñíkã 'dĩ vò lã lógólê kô rĩ yĩ drí.

35-36 Nĩ 'è tã tãndĩ kpá õjílã drí ndrĩ. Õzõ nĩ õ'è trá ìtĩ rĩ, õjílã äã'dô kĩ'á nĩ rĩ, ãñî â'dô õzõ ãñî átã Ôvãrí kãtĩ, ãñî rú â'dô ìkú'á. ãñî átã Ôvãrí rĩ şĩ rĩ'á ìvĩ õjílã drí ndrĩ, gólã rĩ õjílã âyélé tã õnjĩ ìyĩkã 'ásĩ. Nĩ trõ lârákõ ãñî átã Ôvãrí kã ì'dĩ.

37 “Nĩ 'è 'dásĩ tã kĩzó ányã ró õjílã äzĩ rú kô, Ôvãrí õzó kpá 'èlã ãñî drí. Nĩ âyê tã õnjĩ ãñî äzĩ-äzĩ yĩ drí 'èlé ãñî drí rĩ, Ôvãrí õgõ ró tã õnjĩ ãñíkã rĩ âyélé.

38 Nĩ fê ngã ãñî äzĩ-äzĩ yĩ drí nyälé ìfĩ âmbé äkó, tãlã Ôvãrí â'dô kpá vò lã lógõ'á ãñî drí ìfĩ âmbé äkó lâvũlĩ gãrã.”

Tã ìfĩ ícĩ 'bã tãndĩ ró rĩ kã ârízó rĩ tãşĩ

39 “Ìfĩ äkó lé 'bã sê ìfĩ äkó lé 'bã kpá bê yã? 'È'è gólĩyĩ kpãrãtĩ â'dô ìyĩ 'dê'á 'bú 'á. Nĩ 'dê kô ìfĩ ícĩ 'bã õnjĩ vó, gólã rĩ'á õzõ ìfĩ äkó lé 'bã kãtĩ.

40 Õzõ ãñî ìfĩfĩ ä'dô trá ìfĩ ícĩ 'bã ró rĩ, nĩ nĩ tãndĩ ró kĩ nĩ rĩ, 'dĩyĩmvã ãñî drí rĩ'á ìfĩ lã yĩ ícĩlĩ rĩ â'dô ìyĩ ãñî lârákõ trõ'á ì'dĩ. ìfĩ ìmbã 'bã õnjĩ â'dô 'dĩyĩmvã ìyĩkã ìmbã'á kpá õnjĩ têtê ìtĩ.

41-42 Õzõ nĩ õlê kô 'dásĩ 'èlé äzĩ-äzĩ rú rĩ, nĩ âtã tã äzĩ-äzĩ drí kĩ'á nĩ rĩ, gólĩyĩ â'dô õnjĩ rĩ kô. Nĩ õ'è trá ìtĩ rĩ, ãñî cú tĩ äcê bê. Tõtõ ãñî drí ä'dĩ-drĩ 'á rĩ, nĩ kũ zãlô, nĩ gõ ró tõtõ ãñî äzĩ-äzĩ yĩ kã rĩ tã lã âtálê. Nĩ ndrê tã 'è'è ãñíkã rĩ zãlô, nĩ gõ ró ãñî äzĩ-äzĩ yĩ kã rĩ tã lã âtálê.”

43 Yésũ âtã ùlĩ mãnĩgõ äzã kpá trá kĩ nĩ rĩ, “Fê tãndĩ 'wã lõ'wã õnjĩ kô.

44 Gõ'dã mã nĩ fê lârákõ tãndĩ ró rĩ lõ'wã lã şĩ, õzõ nĩ õndrê lõ'wã lã trá rĩ, nĩ kĩ nĩ rĩ, nõõ rĩ fê 'dĩ ì'dĩ. Tã â'dã-â'dã lã rĩ'á nõtĩ, ä'dĩ ôkĩ ìyĩkã kãñĩkĩ lõ'wã ólófĩ fê drĩ şĩ rĩ nĩ yã?

45 Úlĩ mãnĩgõ ámakã nõ rĩ tã ífĩ lã rĩ'á nõtĩ, õjílã tãndĩ rĩ kpá té tã tãndĩ 'èlé ì'dĩ, gõ'dã rĩ kpá ùlĩ tãndĩ âtálê ì'dĩ yĩ şĩlĩ şĩ. Õjílã õnjĩ rĩ ìyĩkã kpá té tã âfõ 'bã ndrĩ gólã 'ásĩ õnjĩ têtê ró rĩ 'èlé ì'dĩ.

46 ãñî äzã 'bã yĩ, nĩ rĩ kãrá âmã zĩlĩ kúmú kúmú, gõ'dã nĩ ró tã ámakã kô.

47-48 Õjílã gólã ùlĩ ámakã rõ 'bã rĩ rĩ'á õzõ ägõ äzã gólã 'bú 'dĩ 'bã kãlũ jó ìyĩkã 'dĩzó gã lütú drĩ ìnyãkú tãndĩ 'á rĩ kãtĩ. Tãlã gbõ lé õzê ù'dĩ trá kãgũmãã bê rõõ rĩ, gõ'dã ìmvũ drí tĩzó rõõ rĩ, jó 'dĩ ícã kô 'dêlé vũdrĩ, tãlã ú'dĩ trá gã lütú drĩ ìnyãkú tãndĩ 'á.

49 Gõ'dá òjílã gólã úlí ámákã árí 'bá cú ítí rō 'bá lâ kō rí rĩ'á òzō āgō āzã gólã jó íyíkã 'dĩ 'bá vō ãlólē 'á rí kâtí. Ítí rí, gõ'dá òzō òzē ù 'dĩ trá kǎgũmǎǎ bē rōō rí, gõ'dá ãmvú drí tǐzō rōō rí, jó 'dĩ â'dô 'ē'á 'dēlé, drílã rú ìzãzō."

7

Tã Yésũ drí rú ì'bũ 'bá āgō āwã ró rí kã édézó cé tã lēlē

*āgō āwã 'dĩ kã rōō rí tãsí rí
(Mātáyō 8.5-13)*

1 Gõ'dá Yésũ ndē bē úlí 'dĩ 'bá yí âtã-âtã lâ ndrĩ rí, drílĩyĩ gōzō nĩlí gōlé Kǎpērãnomã 'álã lǎjõ'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí bē.

2 Tólã rí, āgō āzã rĩ'á, gólã drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá Rómã kã rí 'bá yí kã 'í. Rú ì'bũ 'bá gólãkã bē 'bã 'álã ngá lǎzē bē, ǎnyĩ 'ē'á drǎlé. Gólã lē rú ì'bũ 'bá íyíkã 'dĩ tã lâ trá rōō.

3 Gõ'dá árí bē kĩ'á nĩ rí, Yésũ âcã trá rí, gólã drí òjílã Yúdǎ yí kã sísí-lésĩ rí jōzō Yésũ ngálã gólã ēēdē ró rú ì'bũ 'bá 'dĩ bē 'bǎlé tãndĩ ró.

4 Gõ'dá òjílã gólĩyĩ sísí-lésĩ 'dĩ 'bá yí âcã ãyĩ bē Yésũ ngálã rí, drílĩyĩ tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rí, "Ní ânĩ rú ì'bũ 'bá āgō nã kã nã pǎlé, tǎlã āgō nã rĩ'á āgō tãndĩ 'í.

5 Gólã â'dó òrĩ ǎmákã rí 'ásĩ kō. Gõ'dá ní ndrē drē, gólã âfē lǎfã trá ǎmã drí jó tã árí kã 'dǐzō."

6 Gõ'dá Yésũ drí ngãzō nĩlí òjílã sísí-lésĩ 'dĩ 'bá yí bē drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí 'bã 'álã. Gõ'dá câ ãyĩ bē ǎnyĩ rí, drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí òjílã āzã 'bá yí jōzō, nĩ'á Yésũ rí ùsúlí pávó 'á tã âtĩ-âtĩ āzã bē kĩ nĩ rí, "Lĩfĩ ící 'bá, nĩ rĩ'á āgō ǎmbá 'í. Ícã kō ní drí ânĩzō ání ìkpókópólólē âcázó bũũũ má drí 'bã 'á nōlé.

7 Mã ámákã nō áyábálã 'í, má jō cé tã ì'dĩ ní drí, ní âtã ró tã tólã sĩ, ngá lǎzē ǎyãyé ró rú ì'bũ 'bá ámákã nō.

8 Má nĩ tã gólã drĩ-ǎcē kã 'dĩ trá, mã rĩ'á drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kã 'í, mã rí kpá tã òjílã gólã sísí-lésĩ má drí rí kã rōlé. Gõ'dá gólĩyĩ 'bã 'bá má zēlé rí 'bá yí rō ãyĩ kpá tã ámákã rí, òzō mã ǎâtã gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, gólĩyĩ ònĩ rí, â'dô ãyĩ nĩ'á, òzō mã òkĩ nĩ rí, gólĩyĩ ǎânĩ rí, â'dô ãyĩ kpá ânĩ'á. Gõ'dá rú ì'bũ 'bá ámákã rí 'bá yí rí ãyĩ kpá ǎmã rōlé kpá ítí. Òzō ní ǎâtã cé tã ì'dĩ tólã sĩ rí, mã nĩ trá, gólã â'dô 'bã'á tãndĩ ró."

9 Gõ'dá Yésũ árílí bē tã āgō ǎmbá drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kã 'dĩ kã rí, gólã lâ rō trá kĩ nĩ rí, "Āgō 'dĩ lē tã trá tã pǎtǐ rō, mbârãkã ámákã trá kōrō." Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó ò'bí ǎmbá â'dé 'bá yí vósĩ 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rí, "Òjílã gólĩyĩ òrĩ ǎmákã Ísĩrã'élē kã rí 'á rí, tã lēlé gólĩyíkã Óvãrí 'á rí â'dó rōō té òzō āgō nō kã rí tí kō." Yésũ 'ē trá té òzō drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí âtálé rí tí. Gólã 'ē rãtãã trá Óvãrí drí rú ì'bũ 'bá 'dĩ tãsí.

10 'Dĩ vósĩ rí, òjílã gólĩyĩ tĩbē ânĩ 'bá drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kã nō drí 'bã lésĩ rí, gõ'dá gō ãyĩ bē 'bã 'álã rí, ùsú ãyĩ rú ì'bũ 'bá tĩbē ngá lǎzē bē 'dĩ ngá trá ngá lǎzē 'ásĩ trá tãndĩ ró.

Tã Yésũ drí ǎyízĩ āzã mvã lâ ìngázó ǎvō 'ásĩ rí

11 'Dĩ rí vósĩ rí, Yésũ drí ngãzō nĩlí 'bãdrĩ mvã āzã rĩ'á zĩlã Nãnã rí 'álã. Gõ'dá tã árí 'bá gólãkã 'dĩ 'bá yí ò'bí ǎmbá 'dĩ 'bá yí bē 'dē trá zãã gólã vósĩ.

12 Gólã òtĩrĩ cãã ǎnyĩ 'bãdrĩ mvã nã 'á rí, ùsú ãyĩ rú trá òjílã ò'bí āzã 'bá yí bē, ânĩ'á ãyĩ 'bãdrĩ nã lésĩ ágãmvã āzã ǎvō lâ bē, nĩ'á 'bãlã 'bú 'á.

Ágámvá 'dĩ útĩ gólã kó ì'dĩ élêwálã 'dĩ, átã lâ drã trá. Ândrê lâ gô'dã ì'dĩ ãyízí ró.

¹³ Kúmú Yésũ ndrê bê ítí rí, gólã trá tã ìsũ-ìsũ ró òkó ãyízí ró nõ ìzã lâ drí. Gólã drí tã átázó òkó ãyízí ró 'dĩ drí kĩ nĩ rí, “Óõ âmã ândrê, ní ngô ãwô kô.”

¹⁴ Drílã gôzó íyĩ drí òlĩ gbãrãkã ãvô nǝzô 'dĩ rú. Ôjílã gólĩyĩ tĩbê rĩ 'bã ãvô nǝlĩ 'dĩ 'bã yĩ drí âdrézó ãvô bê. Drílã tã átázó ãvô 'dĩ drí kĩ nĩ rí, “Nĩ, ní ngã ùrũ òdrã 'ásĩ.”

¹⁵ ãvô drí gôzó ngãlê ùrũ rĩ'ã úlĩ átálê ôjílã drí. Yésũ drí mvã nõ ìngázó âsézó lâ ândrê lâ ngálã.

¹⁶ Ôjílã tĩ drí ã'dízó ndrĩ 'dó, drílĩyĩ ãwô-ítĩ ãmbã 'ézó Ôvãrĩ drí. Ôjílã ãzã 'bã yĩ kĩ nĩ rí, “Ãgô gólã Yésũ nõ rĩ'ã pãtĩ òzô tã ãngũ 'bã kãtĩ cú mbãrãkã bê.” ãzã 'bã yĩ drí tã átázó kĩ nĩ rí, “Ôvãrĩ lê 'bãsurũ ãmãkã nõ trá kôro, tãlã gólã ãjô ãgô gólã Yésũ nõ trá ãmã drí.”

¹⁷ Tã gólã Yésũ drí 'elê nõ rí lã'bũ trá vô 'ásĩ ndrĩ.

Tã vörã 'bã Yöwãní bãbãtízĩ 'ê 'bã ró rĩ kã drĩ nĩzó Yésũ rĩ ìjĩlĩ rĩ (Mãtãyô 11.2-6)

¹⁸ Yöwãní bãbãtízĩ 'ê 'bã ró rĩ'ã drê gãnimã 'álã. Gólã ãrĩ bê tã lãrãkô ãmbã Yésũ drí rĩ'ã 'elã 'dĩ 'bã yĩ tã ãrĩ 'bã yĩ rĩ gógó kã rĩ sũlĩ sĩ rĩ,

¹⁹⁻²⁰ gólã jô vörã 'bã yĩ trá rĩ nĩ'ã Yésũ ngálã vörã bê. Vörã 'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ìjĩ ìyĩ Yésũ trá tã Yöwãní drí átálê rĩ sĩ kĩ nĩ rí, “Nĩ ôjílã gólã 'ê'ã ãjólã 'dĩyĩ pã 'bã ró rĩ ì'dĩ, ngãtã mã òtê drê ôjílã ãzã ngũ lâ ì'dĩ yã?”

²¹ Vörã 'bã 'dĩ 'bã yĩ òtĩrĩ ãcã rĩ, ùsũ ìyĩ Yésũ rĩ'ã ôjílã ãzã 'bã yĩ êdê'ã dũũ, kpã rĩ'ã ôjílã ãzã 'bã yĩ ìlĩ lâ êdê'ã vô ndrêlê, gô'dã kpã gólĩyĩ lĩndrĩ ònjĩ bê rĩ ìnjĩ'ã 'bãlê tãndĩ ró.

²² Yésũ drí tã átázó vörã 'bã Yöwãní kã 'dĩ 'bã yĩ drí kĩ nĩ rí, “Nĩ gô volê Yöwãní ngálã, nĩ gô ró ngã gólã tĩbê ãnĩ drí ndrêlê nõlê nõ 'bã yĩ tã lâ átálê Yöwãní drí. Nĩ ãtã gólã drí, mã 'bã ôjílã ìlĩ ãkó lê 'bã trá vô ndrêlê ngbãngbã, ôjílã gólĩyĩ òjô ró rĩ 'bã yĩ trá ãcĩ tölê tãndĩ ró, gô'dã ôjílã ãrĩ bê rĩ 'bã yĩ rú'bã lâ êdê rú trá ngbãngbã, ôjílã bĩ-'bãlê lâ drí ãsĩlĩ rĩ trá tã ãrĩ'ã, ôjílã drã 'bã rĩ 'bã yĩ ngã ìyĩ trá òdrã 'ásĩ, gólĩyĩ ngã ãkó lê 'bã ùsũ ìyĩ úlĩ tãndĩ trá mã tĩ sĩ.

²³ Ítĩ rĩ, nĩ ãtã Yöwãní drí, mã ì'dĩ ãjólê trá Ôvãrĩ ngã lésĩ 'dĩyĩ pã 'bã ró, gólã òrĩ zãã tã lëlê ì'dĩ mã 'ã. Nĩ ndrê drê, gbô lê tã gólĩyĩ mã drí 'elê rĩ 'bã yĩ ò'bã ôjílã dũũ nĩ âmã gãlê dó rĩ, Ôvãrĩ ã'dô òrê fê'ã ôjílã gólĩyĩ âmã gã 'bã kô tã 'dĩ 'bã yĩ tãsĩ rĩ 'bã yĩ drí.”

Tã Yésũ drí átálê Yöwãní bãbãtízĩ 'ê 'bã ró rĩ tãsĩ rĩ (Mãtãyô 11.7-19)

²⁴ Gô'dã vörã 'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ gô ìyĩ bê volê rĩ, Yésũ ìtónã trá tã átálê ò'bĩ ãmbã ã'dê 'bã gólã vó 'dĩ 'bã yĩ drí. ãtã tã trá gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, “Tã Yöwãní kã rĩ'ã nõtĩ. Nĩ nĩ ndrĩ Yöwãní rĩ ãrĩlĩ òmã 'álã 'dĩ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ nĩ ndrĩ ôjílã gólã mbãrãkã ãkó òzô òmã ìlĩ drí 'ê'ã bĩlã vũdrĩ rĩ kãtĩ rĩ ndrêlê yã? 'É'ê, ã'dó ítĩ kô.

²⁵ Ngã gô'dã nĩ nĩ Yöwãní rĩ ãrĩlĩ òmã 'álã nõ rĩ, tãlã drílã 'bãzó ôjílã ngã-drĩ ãmbã bê, ítã sũ 'bã tãndĩ ró rĩ bê rĩ drí sĩ yã? 'É'ê! ã'dó kpã ítĩ kô, tãlã ôjílã gólã ngã-drĩ ãmbã bê rĩ rĩ òmã 'ã kô. Ôjílã gólã ngã-drĩ ãmbã bê rĩ, rĩ ìyĩkã jãrĩbã 'álã jô ãngĩ ãngĩ 'ã.

²⁶ Nĩ nĩ Yöwãní rĩ ndrêlê, tãlã nĩ lê tã trá kĩ, gólã ì'dĩ tã ãngũ 'bã 'ĩ Ôvãrĩ ngã lésĩ. Tãndĩ ró, Yöwãní lãvũ gãrã tã ãngũ 'bã ãzã 'bã yĩ drĩ sĩ.

²⁷ Yōwānī ĩ'dí tíbē Ôvârí drí tā lâ átálé tā ạngũ 'bá Mālákī sǐlǐ kǐ'á nĩ rĩ, 'Ôvârí kǐ nĩ rĩ, yí ábí lǎj'ó' 'bá íyíká j'ó'á sǐsǐ, nĩ'á áamá tā átálé sǐsǐ ôjílã drí, má ácã ró bê úsúlã njãã.' "

²⁸ Yésũ átã trá kǐ nĩ rĩ, "Ôjílã gólǐyĩ tǐlǐ trá ạngó n'ó 'á bũũũ ăndr'ô nô rĩ 'bá yĩ lǎfálé sǐ rĩ, ămbã Yōwānī kã ĩ'dí k'ôrô gólǐyíkã drǐĩ sǐ. G'ô'dá ănĩ gólǐyĩ lǐfǐ 'bã 'bá má drǐĩ 'díyĩ pã 'bá ănĩkã ró, áamá r'ólé ôz'ô Kúmú ănĩkã kâtí rĩ 'bá yĩ lǎfálé 'ásĩ, ôjílã tíbē 'bã 'bá áyábálã ró ạngó 'á n'ongá rĩ, ămbã lâ â'dô 'bã'á k'ôrô Yōwānī kã drǐĩ sǐ kũmũ Ôvârí kã rĩ 'á."

²⁹ G'ô'dá ôjílã 'dí 'bá yĩ ndrĩ ărĩ tā Yésũ drí átálé ĩtĩ 'dí bê rĩ, ôjílã ndrĩ bélé-bélé ú'dú 'bá rĩ 'bá yĩ bê l'uyĩ ĩyĩ Ôvârí trá, tãlã gólǐyĩ l'ẽ tā trá úlĩ Yōwānī kã 'á. Sǐsǐ rĩ, ôjílã 'dí 'bá yĩ ĩjĩ ĩyĩ tā trá Yōwānī tǐ, gólã ôdã ró lũmvũ ĩyĩ drǐĩ tā ônjĩ ĩyíkã áyézó tā l'ẽl'ẽ ĩyíkã Ôvârí 'á rĩ sǐ.

³⁰ G'ô'dá Pǎrúsĩ yĩ lã'bí ĩmbã 'bá rĩ yĩ bê, gã ĩyĩ trá dó Yōwānī drí lũmvũ dǎl'ẽ ĩyĩ drǐĩ tā ônjĩ ĩyíkã tãsĩ, tãlã gólǐyĩ l'ẽé tā Ôvârí kã rĩ k'ô.

³¹⁻³² G'ô'dá Yésũ rĩ trá zãã tā átálé kǐ nĩ rĩ, "Ôjílã ăndr'ô nô kã gólǐyĩ tā Yōwānī kã l'ẽ 'bá k'ô rĩ, g'ô'dá gólǐyĩ l'ẽé tā ámákã kpá k'ô tā 'dí 'á rĩ ĩ'dí, má átã úlĩ mǎnĩg'ô nô gólǐyĩ tãsĩ. Gólǐyĩ rĩ'á nyé ôz'ô 'díyĩmvã gólǐyĩ vólé gã 'bá dó l'ávĩlĩ ăzĩ-ăzĩ lâ yĩ bê v'ô ăl'ô 'á rĩ kâtí. Ôz'ô 'díyĩmvã ôcã ĩyĩ l'arĩ trá rĩzó ăndú t'ólé rĩ, g'ô'dá ăzã 'bá yĩ ôgã trá dó ăndú t'ólé rĩ, drǐl'ĩyĩ tā átázó kǐ nĩ rĩ, 'Mã câ l'arĩ ăndú t'ózó, g'ô'dá nĩ l'ẽé ăndú t'ólé ămã bê k'ô ă'dô tãsĩ yã?' G'ô'dá ôz'ô gólǐyĩ ông'ô gb'ô ăwó l'ongó drǐl'ĩyĩ ăwó ng'ózó rĩ, g'ô'dá ăzã 'bá yĩ ôgã kpá dó ăwó ng'ólé gólǐyĩ bê rĩ, drǐl'ĩyĩ tā átázó kǐ nĩ rĩ 'Nĩ l'ẽé kpá ăwó ng'ólé ămã bê k'ô ă'dô tãsĩ yã?'

³³ "Nĩ ndr'ê dr'ẽ, k'ayĩ ăwó ng'ô kã sǐ, Yōwānī rĩ bê cú ĩtĩ nyãsã tãndĩ nyã ăk'ô ôdrã mvũ ăk'ô rĩ, nĩ átã kpá kǐ nĩ rĩ, Yōwānī ăã'dô cú l'ındrĩ ônjĩ bê.

³⁴ G'ô'dá mã gólã Ôvârí drí ăj'ólé úrú l'ésĩ rĩ ăcã bê nyãsã nyãl'ẽ ănĩ bê 'dũwã, ôdrã mvũlĩ ănĩ bê 'dũwã rĩ, nĩ kǐ nĩ rĩ, má ăã'dô 'álé k'ô 'bá 'ĩ, má ăã'dô kpá ôdrã mvũ 'bá 'ĩ, má ôtr'ô ôjílã ônjĩ-ônjĩ kpá l'ămũ-ăzĩyã ró mã drí.

³⁵ G'ô'dá mã kǐ nĩ rĩ tā ăzã ĩ'dí n'ô, ănĩ ôjílã gólǐyĩ úlĩ Yōwānī kã ărĩ 'bá úlĩ ámákã rĩ bê rĩ ă'dô ĩyĩ n'ĩ'á lâ tā p'atĩ-p'atĩ ró. Úlĩ mã drí rĩ'á átálã n'ô rĩ Ôvârí kã ĩ'dí."

Tã Pǎrúsĩ ăzã drí tā tãndĩ 'ẽz'ô Yésũ drí k'ô rĩ

³⁶ K'ayĩ ăzã rĩ sǐ rĩ, Pǎrúsĩ ăzã rú lâ Sĩm'ónã drí Yésũ rĩ ăz'ízó ăn'ĩlĩ yĩ drí 'bã 'álã ngã nyãl'ẽ ôz'ô ũmũ kâtí. G'ô'dá Yésũ ăcálé bê rĩ, drílã ăn'ízó r'ĩlĩ ănyĩ tãrãb'ízã l'ăg'atĩ ngã nyãl'ẽ.

³⁷ G'ô'dá ôk'ô ăzã rĩ'á t'ólã ănyĩ Sĩm'ónã drí 'bã l'ăg'atĩ. Ôk'ô 'dí tā 'ẽ'ẽ lâ sú k'ô, ôjílã ndrĩ zĩ ĩyĩ gólã 'dó ôk'ô ônjĩ ró. Ôk'ô 'dí ărĩ bê kǐ'á nĩ rĩ, Yésũ rĩ'á ngã nyã'á Sĩm'ónã drí 'bã 'álã rĩ, ôk'ô 'dí drí mǎl'ăngĩ mvã d'ô ĩn'ĩ-ĩn'ĩ kã ăjĩ bê tũrũ-tũrũ rĩ ătr'ózó kpãã yĩ dr'ígã. D'ô ĩn'ĩ-ĩn'ĩ 'dí órĩ g'ĩlã l'ăfã ămbã sǐ. Ôk'ô 'dí drí ăn'ízó ăf'ĩlĩ j'ó 'álã.

³⁸ Ôk'ô 'dí drí rũ jãzó Yésũ ũg'úlĩ l'ésĩ ró ăwó bê. G'ô'dá ăwó drílã rĩ'á ng'ólã 'dí rĩ ĩl'ındrĩ lâ drí Yésũ rĩ pá ũg'úlĩ ăj'ízó ndrĩ 'b'el'ek'et'ẽ. G'ô'dá ôk'ô 'dí drí rĩzó vũdrĩ Yésũ rĩ pá l'ĩlĩ íyĩ drĩ-'bí ăc'ê-ăc'ê 'dí sǐ. Ôk'ô 'dí drí tũ wũzó p'ẽ p'ẽ Yésũ rĩ pá 'á, gólã rĩ rúm'vã ăp'đĩ ndrúndrú, drílã g'ózó d'ô ăjĩ bê n'ô ĩn'ĩlĩ Yésũ rĩ pá ũg'úlĩ 'á ôz'ô ôr'ẽ f'èr'ẽ kâtí.

³⁹ Sĩm'ónã ndr'ê bê tā ôk'ô 'dí drí 'el'ẽ 'dí ĩtĩ rĩ, ĩsũ tā trá ăkpã yĩ 'á kǐ nĩ rĩ, "Ăg'ô gólã Yésũ n'ô rĩ ă'dó tā ạngũ 'bá 'ĩ k'ô. Tĩ gólã ôró 'bãã tā ạngũ 'bá

'í rî, gólâ nî tâ 'ë'ë òkó 'dĩ kâ ònjí 'dĩ trá, tí âyé òkó 'dĩ âcálé ànyî yí lăgátí kô."

⁴⁰ Gõ'dá Yésũ kĩ nĩ rî Símónã drí rî, "Má lě trá tâ àzâ átálé ní drí." Símónã kĩ, "Ăwô, ní âtâ."

⁴¹ Yésũ drí úlî mănĩgô átázó nõtí, "Ăgô àzâ 'bá yî rî nĩ ìyî trá lăfâ zĩlî àgô àzâ tí sî, tí drílìyî 'èzó lăfâ 'dĩ vò lâ lôgölé. Ăgô àzâ rî trô íyíkâ gĩnìyã kútũ-njî, àzâ rî trô íyíkâ gĩnìyã kámá-njî.

⁴² Ícá gõ'dá àgô 'dĩ 'bá yî drí lăfâ drílìyî trölé 'dĩ lôgözó lîpî lâ drí kô. Gõ'dá lăfâ lîpî 'dĩ kĩ nĩ rî, 'Nĩ âyé lăfâ 'dĩ nĩ lôgô má drí gõ'dá kô.' Í'dî 'dĩ. Ngbâângbânô rî, má ìjî drē nĩ, àgô ángô rî â'dô lăfâ lîpî rî lě'á nĩ kôrô íyî àzî-àzî drĩ sî rî nĩ yã?"

⁴³ Símónã lôgô tâ ìjî-ìjî 'dĩ trá Yésũ drí nõtí, "Ăgô gólâ lăfâ trô 'bá gără rî, gõ'dá lăfâ lîpî drí tâ átázó kí'á nĩ rî, gólâ àâyê òlôgô lăfâ 'dĩ vò lâ yí drí kô rî ì'dî." Yésũ kĩ, "Tã pătĩ ró.

⁴⁴ Símónã, ní 'é tâ dódó má drí kô, ní dăã lîmvú âmâ pá 'á kô, gõ'dá òkó 'dĩ jî âmâ pá trá íyî lîfî ìlîndrî sî.

⁴⁵ Gõ'dá ní âfôó âmâ ìngílî ndrölé òzô lâ'bí âmákâ rî tí kô, òkó nô ndrô âmâ pá mvá trá gără ní drĩ sî.

⁴⁶ Gõ'dá ní ìnî dô kô âmâ pá rîzó dô ìnîlî rî 'á kô. Òkó nô gõ'dá ânî nĩ dô ìnîlî âmâ pá rú. Gõ'dá dô 'dĩ ógî rî'á lăfâ àmbá sî.

⁴⁷ Má âtâ tâ àzâ ì'dî ní drí nô. Tã òkó nô drí 'èlé nô rî, tãlâ gólâ nî trá Ôvârí âyé gólâ trá tâ ònjí àmbá íyíkâ rî 'ásî ndrî, tâ gólâ drí âmâ lězô kôrô rî ì'dî 'dĩ. Òzô òjílâ â'dô cé tâ ònjí bê fínyáwá ìtí rî, Ôvârí drí gólâ rî âyézó tâ lâ sî rî, gólâ â'dô Ôvârí rî lě'á kpá cé dăwá ìtí."

⁴⁸ Yésũ drí tâ átázó òkó 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ôvârí âyé nî trá tâ ònjí áníkâ tã sî."

⁴⁹ Gõ'dá òjílâ àzâ 'bá yî rî 'bá ìyî ngá nyălé Yésũ yí bê vò àlô 'á 'dĩ 'bá yî, drílìyî tâ átázó ìyî vò 'ásî kĩ nĩ rî, "Ăgô nô íyíkâ kó ã'dî ì'dî yã? Gólâ rî kpá tâ ònjí òjílâ kâ rî âyé lé yã?"

⁵⁰ Gõ'dá Yésũ drí tâ átázó òkó 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ôvârí â'dô íyî lîfî 'bã'á ní drĩ ânî pälé, tãlâ ní lě tâ âmákâ trá. Ní nĩ, ânî rú'bá àđ'dî ndrúndrú."

8

¹ Gõ'dá 'dĩ rî volé drî lâ 'ásî rî, Yésũ yí nĩ ìyî trá lămú bê 'bădrî mvá ònyíkô 'dĩ 'bá yî 'ásî ndrî, nĩ'á tâ tândí átá bê òjílâ drí tâ kũmũ Ôvârí kâ rî kâ tã sî. Lăjô'bá gólâkâ mũdrî-drî-lâ-ngâ-rî 'dĩ 'bá yî nĩ ìyî kpá trá lămúlî gólâ bê.

² Gõ'dá òkó àzâ 'bá yî dũu 'dê ìyî trá nílî gólìyî bê. Òkó 'dĩ 'bá yî, àzâ 'bá yî Yésũ êdê trá ngá lăzé 'ásî. Gõ'dá àzâ 'bá yî, Yésũ drô lîndrî ònjí trá 'á lâ yí sî, òzô Măriyã Măgădălă gólâ Yésũ drí lîndrî ònjí drözó 'á lâ sî njî-drî-lâ-ngâ-rî rî kâtí.

³ Gõ'dá òkó àzâ 'dĩ íyíkâ Kózã rî òkó ì'dî, rú lâ Jôánã. Kózã 'dĩ rî'á drî-'bá rú ì'bũ 'bá kúmú Ēródê kâ rî 'bá yí kâ ì'dî. Gõ'dá òkó àzâ kpá tólâ, rú lâ Sôzánã. Gõ'dá òkó 'dĩ 'bá yî rî trá ndrî lăfâ ìyíkâ fêlé ngá nyãnyã gîzó gólìyî drí nyălé.

*Tã Yésũ drí tâ átázó òjílâ drí úlî mănĩgô sî rî
(Mătáyô 13.1-23; Mărākô 4.1-25)*

4 Nĩngá sī, òjílã ê'bê rû trá 'dó ndrī vò ãlò 'á. Òjílã ânī trá 'bãdrī mvã ãmbã nõ 'bá yī 'ásī ndrī 'dó úlī Yésũ kã árilí. Gõ'dá gólã átã tá trá drílīyī úlī mǎnĩgõ sī nõtí kī nī rī,

5 “Àmvú 'wã 'bá ãzã nī trá àmvú 'álã. Drílã órī rĩzó. Órī ãzã 'bá yī lówã trá 'délé lǎtī lĩfī 'á, gõ'dá òjílã rī trá lǎmúlī drī lâ sī, úkũú ãnyákú drī lâ kô, áriwã ânī trá nyãlã vólé.

6 Gõ'dá órī ãzã 'bá yī 'dê ãyíkã trá rövõ drī, áfõ trá. Gõ'dá nĩngá sī rī, ãtũ áfõ bê kálé rī, drílã ngá-ãrú lâ 'dĩ zázó, drílã drãzó kpá vólé.

7 Gõ'dá órī ãzã 'bá yī lò'dê ãyíkã ãsõpã ngbũkpũ rī 'bá yī lãfálé 'á. Ítí rī, drílīyī áfõzó mbãlé tãndí ró. Gõ'dá ãsõpã 'dĩ 'bá yī drī ãrú lâ 'dĩ 'bá yī vözó, drílīyī drãzó.

8 Gõ'dá órī ãzã drī ãyíkã 'dëzó ãnyákú tãndí ãzã rũ'bũ-rũ'bũ lâ 'á. Drílã áfõzó ãyíkã tãndí ró, pá fã bê kòdõngbõ ítí. Drílã fõzó 'wãlé cõkpõ-cõkpõ pá fã ãlò 'dĩ sī, ífí bê kũrũgbũ.” Gõ'dá gólã átã tá trá õ'bí 'dĩ 'bá yī drī kī nī rī, “Ánī, nī ãsũ úlī ámákã 'dĩ vólé drī lâ tãndí ró, nī 'bã ró ânī drī.”

9 Gõ'dá 'dĩ rī vósí rī, lãjó'bá gólãkã 'dĩ 'bá yī drī tá átãzó gólã rī ãjízó kī nī rī, “Úlī mǎnĩgõ ánikã átãlé nõ tá ífí lâ ángó tí yã?”

10 Drílã tá-drī lògõzó kī nī rī, “Ónyĩ ânī nyãányã trá, tãlã tá Ôvãrí kã gólã drī lǎpílí òjílã ãzã 'bá yī drī sī tá tãbê gólã drī òjílã 'bãzó rĩlĩ kũmũ ãyíkã zélé rī tãsĩ rī áã'dã ró bê ânī drī.

Gõ'dá òjílã gólīyī tãbê tá lâ lã 'bá kô rī, gólīyī ári ãyī úlī mǎnĩgõ má drī rĩ'á átãlã rī trá.

Ítí rī, gólīyī á'dô tá Ôvãrí kã ndrë'á té ãyī lĩfī sī cú ítí ãtõ lâ nĩ ákó.

Gõ'dá gólīyī á'dô kpá Ôvãrí rī gbórókõ ári'á ãyī bí sī cú ítí tá ífí lâ nĩ ákó.’

Ísáyã 6.9

11 “Úlī mǎnĩgõ má drī átãlé nõ, tá ífí lâ rĩ'á nõtí. Órī 'dĩ 'bá yī á'dô trá õzõ tá tãbê Ôvãrí drī rĩ'á átãlã ânī drī rī tí.

12 Lǎtī lĩfī 'dĩ rī ãyíkã õzõ òjílã gólã úlī Ôvãrí kã ári 'bá trá rī tí, gõ'dá Sãtãnã drī ãzãzó lâ vólé pĩpĩsĩlĩ lâ 'ásĩ, gólã lãé gõ'dá tá Ôvãrí kã rī kô, Ôvãrí pá gõ'dá gólã tá õnjĩ gólãkã rī 'ásĩ kô.

13 Rövõ drī 'dĩ ãyíkã õzõ òjílã gólã úlī Ôvãrí kã ári 'bá trá fĩ dódó, gõ'dá gólã cé tá lãlã fĩnyáwã bê Ôvãrí 'á. Òzõ lãñõ ãzã õtĩrĩ gólã rī úsú rī, drílã tá Ôvãrí kã 'dĩ áyézó vólé 'wãã.

14 Órī gólã 'dê 'bá ãsõpã ngbũkpũ lãfálé 'á rī, 'dĩ rĩ'á òjílã gólã tá átĩ-átĩ tãndí Ôvãrí kã 'dĩ ári 'bá dódó gõzó tá lãlã 'á lâ. Gbõ lé ítí rī, gólã rĩ'á tá ãsũ bê rõõ ngá gólīyī ángó nõ 'á nõ 'bá yī tãsĩ. Ítí rī, gólã lã yī drī 'bãlé ngá-drī ãmbã nõ 'bá yī bê gãrã. Gõ'dá 'dĩ vósí rī, tá 'ë'ë ángó nõ kã õmbê gólã trá ngãrã-ngãrã, gólã ícã tá tãndí 'ëlé dódó kô tá õnjĩ áyézó.

15 ãnyákú gólã tãndí ró rũ'bũ-rũ'bũ 'dĩ rī, ãyíkã òjílã gólīyī tãbê úlī Ôvãrí kã ári 'bá rözó lâ rī 'bá yī ã'dĩ. Gólīyī rī trá zãã tá lãlã bê Ôvãrí 'á 'álé ãdũ-ãdũ sī rī, gólīyī rī ãyíkã zãã tá tãndí 'ë'ë sī Ôvãrí drī. Tá tãndí drílīyī rĩ'á 'ëlã 'dĩ á'dô á'dó'á õzõ ádrúgú gólã 'wã 'bá ífí bê cõkpõ-cõkpõ lĩfī bê kũrũgbũ nã kãtí.”

16-18 Yésũ kī nī rī, “Òzõ má drī rĩ'á átãlã ânī drī rī tí, má rī bê ânī lĩfī ícílí úlī mǎnĩgõ sī rī, òjílã ãmbã nĩ ãyī tá ífí lâ kô. Gõ'dá ã'dĩ nõ kãyĩ lâ trá 'ë'á ácálé ã'dĩ nõ òjílã ndrī drī tá ífí lâ yī nĩzó dódó. Tá ãmbã-ãmbã ámákã ãyíkã rĩ'á õzõ lãmbã ã'ĩ-ã'ĩ kãtí. Òjílã ãzã ã'ĩ lãmbã ãyíkã bê drī lâ ákólé lĩmvó sī ngã 'bõ lǎpílí gbãrãkã zélé yã? Á'dó ítí kô. Òjílã ndrī rī lãmbã ã'ĩlĩ

'bälé tārābízā drī jó 'á. Ōjílā ōtírī fī jó 'álā rī, drílā ndrēzó lá tō. Kpá i'dī ití, kâyî trá 'ë'á cälé ōjílā drí tā ìmbâ-ìmbâ ámakâ nīzó dódó. Ānī lājó'ba ámakâ rī 'bá yī â'dô 'bā'á lá nī ōjílā drí nīlī tándí ró. Á'dô 'bā'á kpá ití, nī â'dô tā ámakâ rī ârí'á nī ìmbálé ōjílā āzī drí. Ōzō nī ō'è trá ití rī, má â'dô tā nīnī ānīkâ lópé'á tā ámakâ rī 'á. Gō'dá ōzō nī ōgā trá dó ārílā rī, tā tā nīnī 'dī tāsī rī â'dô âvī'á ānī drī sī."

¹⁹ Gō'dá 'dī rī vósī rī, Yésū rī ândré, gólā rī âdrúpī yī bê âcā ìyī trá, 'ë'á gólā rī ndrélé. Gō'dá nīngá sī rī, gólīyī ícā kō ānīlī ānyī gólā rú, tálā ō'bī āmbá 'dī 'bá yī drí sī.

²⁰ Drílīyī gōzó ōjílā jólé i'dī gólā rī âzílī ìyī ngálā.

²¹ Gō'dá gólā ārílī bê tā kí'á nī rī, ìyī ândré yī, ìyī âdrúpī yī bê, lē ìyī ìyī ndrélé rī, drílā gōzó tā átálé nōtī kí nī rī, "Tā pātī ró rī, má lē áamá ândré yī áamá âdrúpī yī bê. Gō'dá ōjílā gólīyī úlī ámakâ ârí 'bá kpá rōzó lá rī, gólīyī kpá áamá ândré yī i'dī áamá âdrúpī yī bê."

*Tā Yésū drí ìmvū ândré fī 'bá kǎgūmǎā bê 'bāzó rīlī tītī rī
(Mātáyō 8.23-27; Mārākō 4.35-41)*

²² Kâyî āzā sī rī, Yésū âtā tā trá lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī drí kí nī rī, "Mā mbā ìmvū ândré nō drī sī 'á'á 'álā." Drílīyī gōzó mbälé kōlóngbō 'á.

²³ Gō'dá gólīyī drí itōzó trá 'ë'á mbälé 'á'á 'álā rī, Yésū ōkō trá lāṅō āmbá ō'bī kâ 'dī 'bá yī drí, gólā 'dē trá â'dú bê kōlóngbō 'á kīnī-kīnī. Gō'dá nīngá sī rī, kǎgūmǎā ândré drí ānīzó rī'á vīlī. Gō'dá kōlóngbō bí íyīngá 'ë'á filī ìmvū zē 'álā.

²⁴ Gō'dá lājó'ba 'dī 'bá yī drí gólā rī ōlózó â'dú 'ásī kí nī rī, "Āmā līpī, ní ngā, áamá trá 'ë'á drälé nō." Gólā drí līfī nīzō tā átálé ìmvū āmbá tī 'bá kǎgūmǎā bê 'dī drí rīzó tītī. Gō'dá kōrō kǎgūmǎā ândré āmbá rī 'bá sīlī gō'dá ìmvū gólā rī 'bá kōlóngbō íyálé rī bê drí âdrézó.

²⁵ Gólā drí gōzó tā átálé lājó'ba íyíkā rī yī drí kí nī rī, "Tálā ā'dô 'i ānī drí tā lēlē ānīkā áyézó yā?" Lājó'ba 'dī 'bá yī, tī lá yī drí â'dizó gólā rī mbārākā drí. Ātā ìyī tā trá ìyī vō 'ásī kí nī rī, "Āgō nō íyíkā ā'dô lá 'i tā átā 'bá kǎgūmǎā drí ìmvū bê drílīyī âdrézó nō."

*Tā Yésū drí líndrī ōnjī dūū lófōzó āgō āzā 'ásī rī
(Mātáyō 8.28-34; Mārākō 5.1-20)*

²⁶ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī lājó'ba íyíkā 'dī 'bá yī bê mbā ìyī ìmvū ândré 'dī drí lá trá 'á'á lésī ró rī, gólīyī drí nīzó fōlé vō āzā zīlī Gērāgēsā rī 'á.*

²⁷⁻²⁹ Vō 'dī 'á tólā rī, āgō āzā rī'á, Sātānā ājō líndrī ōnjī ābābā kâ trá rīlī 'á lá. Gólā rī'á jō ākó gō'dá rī íyíkā rī bê ūgī gólīyī rīzó āvō 'bälé rī 'bá yī 'ásī jējē ró. Ōōmbé gólā trá nyārī sī, gō'dá rī trá ōkílā tōwārī-tōwārī volé. Gólā rī íyīngá lārā bê ōmā 'ásī cú ití ūndú ró.

Yésū āfō bê kōlóngbō 'ásī ácalé vō tākó 'álā rī, āgō gólā líndrī ōnjī bê 'dī drí ngāzó ānī'á ōtré bê gbō ití líndrī ōnjī ābābā kâ drí. Gólā drí ānīzó 'dēlé 'ā'ī sī Yésū ágálé. Yésū âtā tā trá líndrī ōnjī 'dī drí āfōzó volé gólā 'ásī. Yésū âtā bê tā ití líndrī ōnjī 'dī drí rī, líndrī ōnjī 'dī drí gōzó trélé gbórókō āmbá āgō 'dī kâ sī kí nī rī, "Yésū, Ōvārī āmbá rī mvá, ní lē ā'dô ngā 'i āmā drīgá sī yā? Ní íkpókpólō āmā kō, ní ízā āmā kō."

³⁰⁻³¹ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū ìjī líndrī ōnjī ābābā kâ 'dī trá kí nī rī, "Ānī rú ā'dī i'dī yā?" Líndrī ōnjī ābābā kâ 'dī lōgō tā-drī trá Yésū drí kí nī rī, "Āmā rú rī'á Ō'bígó, tálā āmā rī'á dūū." Gō'dá líndrī ōnjī 'dī ìjī Yésū trá

* 8:26 8.26 Gērāgēsā Vō 'dī rú lá āzā kpá Gērāsā gō'dá Gādārā.

ândalé andalé, “Ní 'bã âmâ kô vô ònjí rú izã kã ãdükü ãkó rí 'á. Ní jô âmâ cé ãnyí.”

³² Ngbíkpi òtòlò'bĩ ãzã 'bá yí rĩ'á ãyí ngá sĩ'á nyãlé ãnyí lütú gārã 'á, gô'dá líndrí ònjí ãbãbã kã 'dĩ 'bá yí ãjĩ tã trá kĩ nĩ rí, “Mã ânĩ filí ngbíkpi 'dĩ 'bá yí 'á. Ní lã tã-drĩ trá âmâ drí yã?” Yésũ lã tã-drĩ trá líndrí ònjí 'dĩ 'bá yí drí, gô'dá nĩ ãyí trá filí ngbíkpi 'á.

³³ Gô'dá nĩngá sĩ, líndrí ònjí ãbãbã kã fi bê ngbíkpi 'dĩ 'bá yí 'á rí, rã ãyí trá zãã líndrí ònjí ãbãbã kã 'dĩ 'bá yí bê òzõ lífõ-lífõ kãtí, ãlólé lütú pá 'álã gólókõ 'á zãã lò'délé ãmvũ 'á òdrãlé.

³⁴ Gô'dá òjílã gólĩyí rĩ 'bá ngbíkpi lòkílí rí, gólĩyí rĩ'á tólã. Lòkí 'bá 'dĩ 'bá yí ndrê tã 'dĩ bê ãtí rí, rã ãyí trá volé, nĩ'á tã ãtã bê òjílã drílĩyí ùsúlí lãtĩ 'ásĩ rí 'bá yí drí.

³⁵ Òjílã gólĩyí tã 'dĩ ãrí 'bá rí ânĩ ãyí trá ndrĩ tã 'dĩ ndrêlé cú ãyí ãfĩ sĩ. Ûsũ ãyí ãgõ gólã líndrí ònjí ãbãbã kã drí ãfõzó 'á lâ sĩ nõ rĩ'á vüdrĩ Yésũ lãgãtĩ, tã Yésũ drí rĩ'á ãtãlã rí ãrí'á. Gô'dá ãgõ 'dĩ trá cú itã bê yí rú, líndrí ònjí ãbãbã kã 'dĩ 'bá yí ãyê gólã trá zãã. Tã ãsũ gólãkã gô'dá trá tãndí ró.

³⁶ Gólĩyí 'bã 'bá nĩngá tã 'dĩ ndrêlé ãyí ãfĩ sĩ rí, ãtã ãyí tã Yésũ drí ãgõ 'dĩ 'bãzó tãndí ró 'dĩ trá kpã ãzã 'bá yí drí.

³⁷⁻³⁸ Gólĩyí trá ùrĩ ró ãmbã, ãtã ãyí tã trá Yésũ drí, ònĩ ró bê nĩngá sĩ volé.

Ãgõ 'dĩ gô'dá ã'dó kô zãã líndrí ònjí ãbãbã kã bê, lã trá zãã 'délé Yésũ vó tã ãrí 'bá ró. Gô'dá Yésũ ãtã trá drílã nõtĩ,

³⁹ “Ní gõ ní drí 'bã 'álã, ní ãtã ró tã Òvãrí drí 'élé ní drí nõ òjílã drí.” Gô'dá nĩngá sĩ rí, ãgõ 'dĩ nĩ trá, nĩ'á tã 'élé yí drí 'dĩ ãtã bê òjílã drí. Gô'dá Yésũ yí lãjõ'bã ãyíkã 'dĩ 'bá yí bê mbã ãyí trá kólõngbõ 'á, nĩ'á gólé volé.

*Tã Yésũ drí Yáĩrõ rí mvã rí ãngázó òdrã 'ásĩ rí
(Mãtãyo 9.18-26; Mãrãkõ 5.21-43)*

⁴⁰ Yésũ yí òtĩrĩ ãgõ ãmvũ ãndrê nã 'á'á lé drĩ lâ lãsĩ rí, ò'bĩ ãmbã rí ãyí trá gólã rí tãlé lãgúlí.

⁴¹ ãgõ ãzã bê rú lâ Yáĩrõ, drílã ãnĩzó Yésũ ngálã. Yáĩrõ rĩ'á jó tã ãrí kã vó lâ ndrê 'bã 'ĩ. Yáĩrõ ânĩ trá rílí 'ã'ĩ sĩ Yésũ ãgálé, ãjĩ gólã trá ãnílí yí drí 'bã 'álã ãyí pãlé,

⁴² tãlã mvã lâ trá ngá lãzé ró, 'ẽ'á drãlé. Ízãmvã 'dĩ ã'dĩ ãlõ 'dĩ. Ndrõ lâ rĩ'á mvãdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ.

'Dĩ 'ásĩ rí, Yésũ nĩ trá Yáĩrõ rí ãjílí 'bã 'álã. Gô'dá ò'bĩ ãmbã 'dĩ 'bá yí nĩ trá ndrĩ gólã vósĩ, rú lòzê-lòzê bê gólã rú sĩ.

⁴³ Gô'dá òkõ ãzã rĩ'á ngá lãzé bê ndrõ mvãdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ, ndrê rú kô, ngá lãzé 'dĩ rí parã ró. Òkõ 'dĩ rí trá lãfã ãzãlã ãmbã ngá lãzé 'dĩ òndê ró rú bê. Gô'dá òjílã ãzã òjó ró, ãlókõ 'bã ró êdé 'bã lâ rí yú.

⁴⁴ Gô'dá òkõ 'dĩ drí ãnĩzó rú ãjãlé Yésũ ùgúlí lãsĩ ró, itã tĩ gólãkã dólé. Kõrõ ngá lãzé 'dĩ drí rú ndrêzó.

⁴⁵ Gô'dá nĩngá sĩ rí, Yésũ drí tã ãjízó, “Ã'dĩ dõ mã nĩ yã?” Gô'dá òjílã ndrĩ 'dĩ 'bá yí gã ãyí tĩ trá kĩ nĩ rí, “Mã nĩ kô.” Gô'dá òjílã 'dĩ 'bá yí gã ãyí tĩ bê ndrĩ rí, Pétêrõ ãtã trá nõtĩ kĩ nĩ rí, “Ãmã lípĩ, òjílã ndrĩ 'dó rĩ'á ãnĩ ãpĩ'á.”

⁴⁶ Gô'dá Yésũ kĩ nĩ rí Pétêrõ drí rí, “Òjílã ãzã dõ mã trá, mã nĩ trá, mã òtójõ trá bũũ mã rú, ãmã fãfã cá trá gólã rú.”

⁴⁷ Gô'dá òkõ 'dĩ ãrílí bê tã gólã drí ãtãlé 'dĩ rí, gólã nĩ trá kĩ nĩ rí, Yésũ nĩ yí trá. Kõrõ drílã ãnĩzó rílí 'ã'ĩ sĩ gólã ãgálé, ùrĩ ãmbã sĩ lãlé ró. Tã gólã drí Yésũ rí dõzó êêdé ró yí bê rí tãsĩ, kpã pãtĩ gólã êêdé rú trá.

48 Gõ'dá gólâ âtâ trá òkó 'dĩ drí kǐ nǐ rǐ, “Ámâ ìzó, ngbãangbânõ rǐ, nǐ trá dódó. Tã lělé ániká 'bã mã nǐ áni édéle. Nǐ ngâ úrú, nǐ nǐ. Ôvârí ãã'dô nǐ bê.”

49 Gõ'dá gólâ drě tã âtá'á òkó nõ drí rǐ, lãjõ'bánã âcã kpá trá Yáirõ drí 'bã lésǐ kǐ nǐ rǐ, Yáirõ rǐ mvá òdrã trá, ícã kô Yésũ drí ânĩzó.

50 Gõ'dá Yésũ árílí bê úlǐ 'dĩ ìtí rǐ, gólâ kǐ nǐ rǐ Yáirõ drí rǐ, “Nǐ 'è ùrǐ kô, nǐ lě tã-drǐ ámakã, áni mvá â'dô ngã'á â'dóle tãndí ró.”

51-52 Gõ'dá gólíyǐ ndrǐ nǐ ìyǐ trá 'dó cãlé Yáirõ drí 'bã 'álã. Gõ'dá âcã ìyǐ bê rǐ, òjílã ò'bí ãmbã 'dĩ 'bánã ìyǐ 'dó áwó ngõ'á.

Gõ'dá nǐngã sǐ rǐ, Yésũ lě cé Pétērõ, Yōwánǐ, Yákóbã gõ'dá gbõ mvá rǐ ândrě mvá rǐ átã bê fǐlǐ jó áwó kã rǐ 'á yǐ bê. Gólâ kǐ nǐ rǐ áwó ãnjó 'bánã 'dĩ 'bánã ìyǐ drí rǐ, “Nǐ âyê áwó, mvá 'dĩ drãã kô, gólâ rǐ íyǐngã â'dú kô'á.”

53 Gõ'dá ò'bí ãmbã áwó ãnjó 'bánã 'dĩ 'bánã ìyǐ gólâ trá kǐ nǐ rǐ, “Dĩ tã ònjõ kã 'ì, mvá 'dĩ drã trá.”

54 Gólâ fǐ trá jó 'álã, rú mvá áwõ nõ drǐ lâ trá, gõ'dá âtã tã trá kǐ nǐ rǐ, “Ízãmvã, nǐ ngâ úrú.”

55 Kôrõ mvá nõ lôvó-lôvó lâ drí âgõzó 'á lâ. Drílã ngãzó òdrã 'ásǐ. Yésũ âtã tã trá mvá rǐ ândrě drí kǐ nǐ rǐ, “Nǐ âfě ngã nyãnyã mvá nõ drí nyãlé.”

56 Gõ'dá mvá rǐ ândrě yǐ átã lâ yǐ bê lâ rõ ìyǐ trá ãmbã, tã lâ rãkõ drílíyǐ ndrělé sǐsǐ lâ kô 'dĩ 'á. Yésũ âtã trá drílíyǐ, gólíyǐ ââtã tã 'dĩ òjílã ãzã ãlõlã drí kô.

9

Tã Yésũ drí drǐ-âcê fězó lãjõ'bánã íyíkã rǐ 'bánã ìyǐ drí rǐ (Mátáyõ 10.5-15; Mârãkõ 6.7-13)

1-2 Gõ'dá nǐngã sǐ rǐ, Yésũ zǐ lãjõ'bánã íyíkã mùdrǐ-drǐ-lã-ngã-rǐ 'dĩ 'bánã ìyǐ ndrǐ yǐ ngálã. Gólâ kǐ nǐ rǐ, “Ngbãangbânõ, mã fě drǐ-âcê ámakã trá ãni drǐ, mã fě fãfã ámakã kpá trá ãni drǐ, ãni drǐ nĩzó lĩndrǐ ònjǐ lâdrõ bê òjílã 'ásǐ, kpá rĩzó òjílã gólíyǐ ngã lâzé bê rǐ 'bánã ìyǐ 'bãlé ngãlé ngã lâzé 'ásǐ tãndí ró. Ngbãangbânõ rǐ, nǐ lânjǐ tã 'dĩ 'bánã ìyǐ jãrǐbã 'ásǐ ndrǐ kpá rĩzó òjílã lǐfǐ ícǐ bê tã kũmũ Ôvârí kã rǐ kã tã sǐ.

3 Nǐ ârǐ drě, nǐ trõ ngã ãzã kô ãni bê âcǐ 'dĩ tõrě lâ 'á. Tã â'dã-â'dã lâ rǐ'á òzõ nõõ rǐ tí, ngã tibê 'bã 'bánã òzõ pǐdrǐgú, ngã nyãnyã, jõrãã ítã 'bã kã, lâfã rĩzó ngã nyãlé rǐ 'bánã ìyǐ kãtǐ rǐ, nǐ trõ ãni bê kô.

4 Òzõ nǐ ãacã trá ã'dǐ-drǐ 'á rǐ, 'bã-lǐpǐ òlãgũ ãni rǐlǐ yǐ bê nǐngã rǐ, nǐ rǐ gólâ bê cãlé bũũũ kãyǐ gólâ ãni drǐ 'ězõ 'bãdrǐ mvá 'dĩ âyélé 'ězõ nǐlǐ sǐsǐ 'álã rǐ sǐ.

5 Òzõ òjílã òlãgũ ãni kô rǐlǐ yǐ bê rǐ, nǐ lâvũ ãningã sǐsǐ 'álã. Nǐ yã tãpǐlĩndrǐ 'bãdrǐ 'dĩ kã ãni pá ágãlé 'ásǐ. Nǐ 'è 'dĩ tã â'dã ró kǐ, òjílã 'dĩ 'bánã ìyǐ gã Ôvârí trá dó.”

6 Gõ'dá lãjõ'bánã gólíyǐ mùdrǐ-drǐ-lã-ngã-rǐ 'dĩ 'bánã ìyǐ drǐ ngãzó nǐlǐ âcǐ íyíkã 'á, nǐ'á lâmũ bê võ kpã bê nǐngã sǐ kôrõ nǐngã 'bã ònyíkõ 'ásǐ ndrǐ, òjílã lǐfǐ ícǐ bê tã kũmũ Ôvârí kã rǐ kã tã sǐ, nĩzó ngã lâzé 'bánã édé bê.

7 'Dĩ 'ásǐ rǐ, tã Yésũ kã nǐ'á 'è bê lâ 'dĩ 'bánã ìyǐ cã trá kũmũ Êródẽ Ænĩtǐpã rú. Êródẽ rǐ drǐ lǐjã trá lǐjã-lǐjã tã Yésũ kã rǐ 'á, tãlã òjílã ãzã 'bánã ìyǐ kǐ nǐ rǐ, Yésũ ãã'dô Yōwánǐ bãbãtǐzǐ 'è 'bánã ró gólâ âfõ 'bánã òdrã 'ásǐ rǐ ì'dĩ.

8 Gõ'dá ãzã 'bánã ìyǐ kǐ nǐ rǐ, Yésũ ã'dô tã ângũ 'bánã Êlǐyã ì'dĩ. Gõ'dã òjílã ãzã 'bánã ìyǐ kǐ nǐ rǐ, Yésũ ã'dô kpã tã ângũ 'bánã ãzã 'bánã ìyǐ ngũ rǐ ì'dĩ.

⁹ Ēródē ìsū tā trá ākpā yí 'á kī nī rī, “Āgō nō â'dó Yōwánī ì'dí kō, tãlã mã rī gógó rī fū Yōwánī trá drī lâ gálé volé àkù ró. Āgō nō â'dô 'bã'á gō'dá kó ã'dí ì'dí yã? Mã lē drē gólã rī ìfī ndrélé.”

*Tã Yésū drí tã lâràkô 'èzò òjílã àmbá lõfó bē rī 'bá yí drí rī
(Mātáyō 14.13-21; Mārākō 6.30-44; Yōwánī 6.1-14)*

¹⁰ Gō'dá lājó'bán Yésū kã 'dī 'bá yí òtírī ìyí àgōò àcì ìyíkã tólé rī tã lâ átálé Yésū drí rī, Yésū yí drí ngázó nīlī 'bãdrī mvá àzã fínyáwá rī'á zílã Bētásédã rī 'álã lõvolé lànō òjílã ò'bí kã 'ásī.

¹¹ Gō'dá ò'bí 'dī 'bá yí 'dē ìyí kpá té zãã gólīyí vó. Yésū drí kpá tã-drī lēzò ngá lãzē 'bá ìngázó ngá lãzē 'ásī, gólīyí ìfī ìcílí tã kũmũ Ôvãrí kã rī kã tãsí.

¹² Gō'dá lànjàtúlí bē rī, lājó'bán 'dī 'bá yí ànī ìyí trá gólã ngálã tã átálé drílã kī nī rī, “Ní jò òjílã 'dī 'bá yí volé, ònī ró ìyí vò ndãlé ìyí drí à'dú kōzò 'á lâ, kpá ngá ndãlé ìyí drí nyãlé, tãlã jò yũ'dáwá vò nò 'á nõngá gólīyí drí.”

¹³ Gólã kī nī rī lājó'bán 'dī 'bá yí drí rī, gólīyí rī gógó òfē nyãsá òjílã 'dī 'bá yí drí nyãlé. Gō'dá lājó'bán 'dī 'bá yí kī nī rī gólã drí rī, “Mã â'dô nyãsá gī'á òjílã àmbá nō 'bá yí drí yã? Ícã kō, àmã cé rī'á àmbãtã bē nī, ì'bì cé rī.

¹⁴ Āgō 'dī 'bá yí trá gãrã lãvũlì kútũ-njì drī sī.”

Yésū drí gōzò tã átálé lājó'bán ìyíkã rī 'bá yí drí, àátã ró ìyí tã ò'bí àmbá 'dī 'bá yí drí rīzò vũdrí vò 'ásī tũ tũ, vò àlô rī 'á òjílã òrī nyã'dí-rī-drī-lã-ngã-múdrí.

¹⁵ Gō'dá ò'bí àmbá 'dī 'bá yí rī ìyí bē ndrī vũdrí rī,

¹⁶ Yésū drí gōzò àwô-ítí 'élé Ôvãrí drí ngá nyãnyã drílīyí 'è'á nyãlã 'dī tãsí. Gólã drí gōzò àmbãtã ì'bì bē 'dī trólé 'à lâ ùpílí dãdã ítí, félé ò'bí àmbá 'dī 'bá yí drí. Lājó'bán gólãkã rī drí àmbãtã lànjízó òjílã ò'bí 'dī 'bá yí drí.

¹⁷ Ô'bí àmbá 'dī 'bá yí ndrī drí àmbãtã nyãzò ìcálé ìyí 'á dũũdũ. Àmbúkũ lâ drí lâkízó ù'dúzó lâ ìvò 'ásī dũũdũ mùdrí-drī-lã-ngã-rī.

Tã Ôvãrí drí Yésū rī â'dázó Pétērō yí drí Yōwánī yí

*Yākóbã yí bē mvá ìyíkã ró rī
(Mātáyō 16.13-17.13; Mārākō 8.27-9.13)*

¹⁸ Kàyì àzã sī, Yésū rī'á rãtãã 'è'á Ôvãrí drí. Lājó'bán gólãkã 'dī 'bá yí kpá rī'á ànyì gólã bē. Gólã ndē rãtãã bē rī, gólã drí ngázó lājó'bán ìyíkã 'dī 'bá yí ìjílí. Gólã kī nī rī gólīyí drí rī, “Òjílã ò'bí àmbá rī 'bá 'dī 'bá yí tã ìsū-ìsū gólīyíkã àmã tãsí rī ìyíkã àngô tí yã?”

¹⁹ Lājó'bán gólãkã 'dī 'bá yí kī nī rī gólã drí rī, “Tã ìsū-ìsū ò'bí 'dī 'bá yí kã rī kī nī rī, ní àã'dô Yōwánī bãbãtízí 'è 'bá ró rī ì'dí. Gō'dá àzã 'bá yí kī ìyíkã, ní àã'dô Òlíyã àgō 'bá ùrú lésí rī ì'dí. Gō'dá àzã 'bá yí kī ìyíkã, ní àã'dô tã àngũ 'bá àzã 'bá yí ngũ àgō 'bá ùrú lésí rī ì'dí.”

²⁰ Yésū drí kpá lājó'bán ìyíkã 'dī 'bá yí ìjízó, “Gō'dá ànī rī gógó rī, nī ìsū ànìkã bē rī, mã ã'dí ì'dí yã?” Pétērō drí gōzò tã átálé kī nī rī, “Ní 'dìyí pã 'bá gólã Ôvãrí drí àjólé rī ì'dí.”

²¹ Yésū drí gōzò tã átálé lājó'bán ìyíkã 'dī 'bá yí drí kī nī rī, “Àwô, 'dī tã pãtī 'í. Gō'dá nī à'dã drē òjílã àzã 'bá yí drí kō.

²² Mã Ôvãrí drí àjólé ùrú lésí rī ì'dí, mã à'dô lànō ùsú'á rōò sísí-lésí rī 'bá yí gō'dá drī-'bá àngí Yúdã yí kã rī 'bá yí bē gō'dá kpá lã'bì ìmbá 'bá rī

'bá yí bê rî drígá sî. Gõ'dá drílîyî ámâ füzó, gõ'dá kâyî nâ rî sî,* má â'dô lîdrî'á ôdrã 'ásî."

²³ Yésü drí kpá tâ âtázó kî nî rî, "Ngbãangbânõ tâ gólâ má drí 'è'á âtálé òjílã drí ndrî nô rî, òzõ òjílã äzâ òlê trá 'délé má vó rî, gólâ ìsü tâ kô íyî ífífi tãsî, gólâ òrî njãã drálé tâ ámakâ 'èrê 'á.

²⁴ Òzõ òjílã äzâ òfê íyî ífífi ôdrã drí tâ ámakâ rî 'á kô rî, gõ'dá gólâ â'dô ùrî ró rî, gólâ â'dô 'bã'á cú ítí vò äkó má ngálã. Òzõ òjílã äzâ ò'è ùrî kô ôdrã drí tâ ámakâ tãsî rî, gólâ â'dô 'bã'á cú vò bê má ngálã úrú 'álã.

²⁵ Á'dô â'dó'á ángó tí òzõ òjílã ä'dô cú ngá-drî ämbá ängó nõ 'á nõ bê ndrî rî, gõ'dá òzõ gólâ ìvî lätî lédrê-lédrê ädukü äkó rî kâ trá rî yã?

²⁶ Nî árí drê, òzõ òjílã äzâ drî lâ òòkî òkî ámâ zîlî òjílã íyíkã ró ngã 'bò rû-lê-äzî ró yã rî, òzõ má òtírî ägõõ kpá ó'dí mbârãkã Ôvârí drí âfêlé má drí rî bê mälâyikã ámakâ rî 'bá yí bê rî, ámâ drî â'dô òkí'á kpá òkí gólâ rî zîlî má ngálã.

²⁷ Änî, má âtã ì'dî äñî drí nõ äñî 'dî 'bá yí lâfálé sî, nî drãã drê kô, Ôvârí â'dô 'è'á â'dálã äñî drí dódó äñî drí nîzõ lâ kî, mã rî'á gólâ tîbê gólâ drí äjólé rî ì'dî."

²⁸ Gõ'dá kâyî nî-drî-lã-nã lâvü bê tâ Yésü drí âtálé 'dî volé drî lâ 'ásî rî, drílã gözõ mbälé únî drî 'álã rãtãã 'èlé. Pétêrõ, Yõwãní, Yãkóbã drílîyî gólã rî äjízó.

²⁹ Gólã drí rîrî rãtãã 'èlé rî 'á rî, lîfî lâ drí rû òjázó gõ'dá ngü kã'dã-kã'dã, ítã gólã rú rî drí gözõ rî'á lâgúlî, òzõ mögbará drí lâgúrî kâtî.

³⁰⁻³¹ Kôrõ 'dî rî vósî rî, ägõ äzã 'bá yí rî drí äfõzõ gólã lâgátî. Ägõ rî 'dî 'bá yí Músã yí ì'dî Êlîyã bê. Gólîyî 'dó lâgû-lâgû ró. Gólîyî rî'á ôdrã tâ Yésü kã rî tâ lâ âtã'á äfõ-äfõ gólãkã ôdrã 'ásî Yêrõsãlémã 'álã rî bê 'è 'bã rû 'èlé ngbãangbânõ rî.

³² Pétêrõ yí íyî äzî-äzî yí bê trá íyî lîndî'á ä'dú bê. Gõ'dá gólîyî òtírî lîfî nîjî ä'dú 'ásî rî, gõ'dá ndrê íyî gbõ Yésü ì'dî íyî lâgátî rúmvã bê 'dó lâgû-lâgû ró zãã ägõ rî 'dî 'bá yí bê yí lâgátî.

³³ Gõ'dá ägõ rî 'dî 'bá yí drí Yésü rî äyézó íyîngã nîzõ. Pétêrõ drí tâ âtázó Yésü drí kî nî rî, "Lîfî ícî 'bã, rî'á tâ tãndî 'î ämã drí â'dózó äñî bê nõngã. Ngbãangbânõ rî, mã gã gügü nã, älo rî ní drí, älo rî Músã drí, gõ'dá älo rî Êlîyã drí." Tãkõ Pétêrõ rî íyíkã nõ 'dó tâ tãkõ âtálé ì'dî.

³⁴ Pétêrõ drê rî'á tâ âtã'á yí sîlî sî nõtî nõ rî, mbãrãsãsã drí gólîyî lîmózó kpãákü, gólîyî gõ'dá trá ùrî ró.

³⁵ Drílîyî gözõ òjílã äzã gbórókõ lâ árílî mbãrãsãsã 'dî 'á rî'á úlî âtã'á kî nî rî, "Nõõ rî ámã mvã gólã má drí lèlé rõõ rî ì'dî."

³⁶ Gõ'dá 'dî rî volé drî lâ 'ásî rî, gólîyî ndrê íyî vò bê tãndî ró rî, ndrê íyî Yésü gõ'dá élêwálã. Gõ'dá lâjõ'bã 'dî 'bá yí drí rîzõ 'dó njürü, âtã íyî tâ kô òjílã äzã drí tâ gólîyî drí ndrêlé 'dî tãsî, té Yésü drí gözõ zãlo úrú 'álã.

*Tã Yésü drí lîndrî ònjî lôfõzõ mvã äzã 'ásî rî
(Mätáyõ 17.14-18; Mārãkõ 9.14-27)*

³⁷ Gõ'dá cîjîno äzã rî sî rî, drílîyî gözõ árílî kúnî drî lésî, gõ'dá ò'bí ämbã drí rû è'bézõ gbãã dîrî Yésü rú sî.

³⁸ Òjílã älo ò'bí 'dî 'bá yí lâfálé sî, drílã trêzõ úrú lâzî bê Yésü drí kî, "Lîfî ícî 'bã, ní äñî ámã mvã nõ ndrêlé, gólã cé ì'dî má drí älo nõ.

* **9:22 9.22 Kâyî nâ rî sî** Á'dô Yésü rî fû'á kâyî lôsî kã nî 'á, gõ'dá gólã â'dô lîdrî'á ôdrã 'ásî Gímã 'á. Òjílã Yúdã yí kã lâ íyî ìtú-äyî ì'dî kâyî ró.

39 Línđrí ònjí rĩ 'bá Sātánā rĩ rólé rĩ, rĩ trá mvá 'dĩ vŭlĩ vŭđrĩ trētrē bē ũrũ. Línđrí ònjí 'dĩ rĩ mvá 'dĩ áselé àmósá bē kătrũ íyĩ tĩ 'ásĩ, gólâ rĩ 'élé kâyĩ vósĩ cé. Făfă lâ drĩ rĩzó rũ ndélé.

40 Má lô'bă rũ'bă trá lăjó'bă ánikâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ, àâtâ ró íyĩ tă, línđrí ònjí 'dĩ àâyê ró gólâ rĩ, gô'dá gólĩyĩ ícá kô."

41 Yésũ kĩ nĩ rĩ, "Ănĩ òjĩlă nô 'bá yĩ, nĩ lée tă Ôvârí 'á kô yă? Má â'dô rĩ'á zăă ânĩ bē ãđũkũ lâ călé bŭũũ ángô tú yă? Nĩ âjĩ ânĩ mvá 'dĩ má ngáá nólé."

42 Gô'dá mvá 'dĩ òtĩrĩ kpá ángá ânĩlí gólâ ngálâ rĩ, línđrí ònjí 'dĩ drĩ ásezó lâ, drĩlâ rĩzó lélé. Yésũ drĩ gôzó tă átálé línđrí ònjí 'dĩ drĩ mvá 'dĩ àyézó, drĩlâ 'bázó tândĩ ró. Drĩlâ mvá 'dĩ trôzó âjĩlí átá lâ ngálâ.

43 Òjĩlă ndrê trá ndrĩ, Ôvârí fē făfă trá Yésũ drĩ. Kâyĩ nă 'bá yĩ sĩ rĩ, òjĩlă 'băđrĩ nă kâ rĩ trá 'dó úlĩ átálé gólâ rĩ tāsĩ.

Gô'dá òjĩlă 'băđrĩ mvá nă 'bá yĩ kâ nă â'dô bē trá ndrĩ lâŕô-lârô ró tă Yésũ drĩ rĩ'á 'ělâ rĩ 'á rĩ, gô'dá Yésũ drĩ gôzó úlĩ ngŭrũ-ngŭrũ átálé lăjó'bă íyĩkâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ,

44 "Nĩ ârĩ úlĩ má drĩ 'ě'á átálâ ânĩ drĩ nŏ tândĩ ró, tă má drĩ 'ě'á átálâ ânĩ drĩ rĩ ĩ'dĩ nŏ. Mă gólâ Ôvârí drĩ âjólé ũrũ lésĩ rĩ, áâ'dô bí 'ě'á âmâ drĩ-bă félé òjĩlă drĩ fŭlĩ."

45 Lăjó'bă gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ nŭĩ íyĩ úlĩ gólâ drĩ átálé 'dĩ ífĩ lâ kô, tălâ Ôvârí lôgâ tă ífĩ lâ nĩ gólĩyĩ drĩ. Gô'dá nĩngá sĩ rĩ, gólĩyĩ kpá ũrĩ ró Yésũ rĩ ĩjĩlí tă ífĩ lâ â'dálé íyĩ drĩ.

46 Gô'dá lăjó'bă gólâkâ rĩ 'bá yĩ ngâ íyĩ trá ndrĩ tă ôkĩ-ôkĩ bē íyĩ lâfálé 'ásĩ â'dĩ ĩ'dĩ àmbá ró gără íyĩ drĩ sĩ yă.

47 Gólâ nĩ tă ĩsũ-ĩsũ gólĩyĩkâ 'dĩ trá téké. Gô'dá drĩlâ gôzó mvá fĩnyáwá âzâ âtrólé 'bălé âdrélé íyĩ lăgătĩ ĩtĩ.

48 Gô'dá drĩlâ tă átázó nŏtĩ gólĩyĩ drĩ, "Ôzô òjĩlă âzâ ôlě 'dĩyĩmvá fĩnyáwá trá rĩ, òjĩlă rĩ 'dĩ lē mă ĩ'dĩ. Ôzô òjĩlă âzâ ôlě mă trá rĩ, gólâ lē 'dĩ Ôvârí gólâ âmâ âjó 'bá rĩ ĩ'dĩ. Nĩ ndrê drē, ôzô ôô'bă kpálé mvá fĩnyáwá nŏ ĩ'dĩ ânĩ drĩ àmbá ró rĩ, nĩ ĩ'bũ rũ kpá gólâ drĩ. Nĩ ndrê trá, tă ĩsũ-ĩsũ Ôvârí kâ 'á rĩ, íyĩkâ cé rĩlí òjĩlă âzĩ pălé ĩ'dĩ. Ănĩ tă ârĩ 'bá âmákâ rĩ 'bá yĩ, tălâ â'dô 'ĩ ânĩ drĩ rĩzó rũ cėlé 'bázó òjĩlă ángĩ ró yă?"

49 Gô'dá nĩngá sĩ rĩ, Yŏwánĩ drĩ tă átázó kĩ nĩ rĩ, "Lĩfĩ ícĩ 'bá, mă ndrê âgô âzâ trá rĩ'á línđrí ònjí lôfô'á òjĩlă 'ásĩ. Gólâ rĩ trá ngá nyălé ânĩ rũ sĩ tă línđrí ònjí lôfô-lôfô kâ 'dĩ 'á, mă rĩ trá gólâ rĩ ĩkĩlí tă 'dĩ 'bá yĩ 'ērē lâ 'ásĩ, tălâ gólâ â'dó àmă lâfálé sĩ kô."

50 Gô'dá Yésũ kĩ nĩ rĩ gólĩyĩ drĩ rĩ, "Nĩ àyê gólâ, tălâ gólâ 'é tă 'dĩ kô ôzô âjú-'bă-âzĩ kătĩ."

Tă Yésũ drĩ ngăzó Gălĩlăyă rĩ àyélé nĩzó Yērôsălémă 'álâ rĩ

51 Gô'dá Yésũ òtĩrĩ kâyĩ yĩ drĩ 'ězó gólé ũrũ 'álâ rĩ ndrēē ànyĩ ànyĩ âcá'á rĩ, gólâ òmbē íyĩ fĩ trá íyĩ êdezó nĩlí drălé Yērôsălémă 'álâ. Gólâ àyē 'băđrĩ gólâ Gălĩlăyă kâ 'dĩ trá, drĩlâ fĩzó 'băđrĩ Sămărĩyă lé 'bá kâ rĩ 'á.

52 Drĩlâ íyĩ àndră átízó sĩsĩ, tălâ gólĩyĩ òrĩ ró íyĩ bē njăă íyĩ âcâ-âcâ tėlé. Tă gólâ drĩ átĩlí 'dĩ rĩ că trá bŭũũ 'băđrĩ mvá âzâ gólâ òjĩlă Sămărĩyă lé 'bá yĩ drĩ rĩzó kpá 'á lâ rĩ 'á.

53 Òjĩlă 'dĩ 'bá yĩ lée íyĩ tă gólâkâ 'dĩ tă-drĩ lâ kô, tălâ gólĩyĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, gólâ 'é trá nĩlí Yērôsălémă 'álâ, 'băđrĩ íyĩ âjú-'bă-âzĩ yĩ kâ rĩ 'álâ.

54 Gõ'dá Yōwánī yī âdrúpī lâ Yākóbã bê ârī ìyī tā 'dī bê rī, gólīyī âtã ìyī tā trá Yésū drī kī nī rī, “Ămã lípī, ní lě tã-drī ãmã drī Ôvãrī rī ìjízó ãájô ró bê lâsí òjílã 'dī 'bã yī zãlé vólé.”

55 Gólã âtã tá trá, tá ìsū gólīyíkã 'dī ãâyê ró ìyī.

56 Gõ'dá nīngã sī rī, zãã drílīyī nīzó 'bãdrī mvã ãzã ngī lâ 'á.

57 Gõ'dá gólīyī drī rīrī nīlí lãtī 'ásī rī 'á, gólīyī úsú ãgô ãzã trá. Ăgô 'dī âtã trá Yésū drī kī nī rī, “Má lě trá ânī vó bêlé zãã vó ãmbã nõ 'ásī bãđī vó ní drī rīzó lâmúlī rī 'ásī òzô tá ârī 'bã âníkã kãtī.”

58 Gõ'dá gólã lôgô tá 'dī drī lâ trá úlí mănīgô sī kī, “Ôbã cú 'bú íyíkã bê â'dú kôzó 'á lâ, gõ'dá ãrīwã kpã cú jó íyíkã bê â'dú kôzó. Gõ'dá mã gólã ãjólé trá úrú lésī nõ rī, mã cú ìtī 'bã ãkô rīzó lôvólé 'á lâ ãmã ífífí kã.”

59 Kãyī ãzã sī, drílã kpã ãgô ãzã ìjízó ããnī ró bê, yī òrī ró lífī lâ ìcílí. Ăgô 'dī lôgô tá trá gólã drī kī nī rī, “Má lě fí trá nīlí rī, mã drē rī'á tãkô ãmã átã rī ãrãkã tēlé 'bãlé 'bú 'á zãlô.”

60 Gõ'dá Yésū kī, “Ní âyê òjílã gólīyī tá lě 'bã ìyī pīpīsílí 'á kô rī â'dô ìyī ãvô 'bã'á trá. Má lě ní drī ânīzó ãmã bê ãndrô nõ òjílã ãzílí ânīlí 'bãlé Ôvãrī rī mvã ró.”

61 Gõ'dá ãgô ãzã âtã tá kpã trá kī nī rī, “Ăwô, mã lě trá ãmã drī nīzó ní bê, ní âyê drē mã, mã nī'á zãlô tá lâ ì'bílí ãmã átã bê.”

62 Gólã âtã úlí mănīgô kpã trá drílã kī nī rī, “Ôzô òjílã ãzã òndê lôsī íyíkã 'bãlé rī kô drílã rīzó gólé vólé 'bã 'álã tá lâ sī, lôsī ãmãkã rī âyézó rī, òjílã 'dī â'dô òjílã ãmãkã lôsī ãmãkã 'ê 'bã rī ì'di kô.”

10

Tã Yésū drī òjílã ãzã 'bã yī zīzó nyã'di-nã-drī-lã-ngã-múdrī-drī-lã-ngã-rī rī

1 'Dī rī vósī rī, Kúmú Yésū drī òjílã ãzã 'bã yī zīzó nyã'di-nã-drī-lã-ngã-múdrī-drī-lã-ngã-rī, jólé sīsī 'bãdrī mvã ònyíkô yī drī 'ê'á nī'á lâmú bê 'á lâ sī rī 'ásī, rī rī.

2 Drílã úlí mănīgô ãzã átãzó òjílã 'dī 'bã yī drī kī nī rī, “Nī nī sīsī mã ágã 'álã tá Ôvãrī kã pélé òjílã drī, tãlã òjílã ãmbã lě tá 'dī ârílí. Gólīyī rī'á òzô ãmvú ãngí ãdrúgú lâ drī mvélé trá njãã 'ê'á ñólã rī, gõ'dá òjílã ñô 'bã lâ yú rī kãtī. Gõ'dá mã lě nī 'ê rãtãã Ôvãrī drī gólã tībê 'bã 'bã òjílã ndrī lípī ró rī, gólã ãájô ró bê òjílã rī'á òjílã ãzī nõ 'bã yī lífī lâ yī ìcílí tá gólãkã ârílí.

3 Nī nī, nī ndrē ânī tãndí ró, tãlã ânī rī'á òzô ìndrī mvã gólã rī 'bã lâvũlí kôró vó gólã kíãkélówã drī 'bãzó 'á lâ 'ásī rī kãtī.

4 Nī nī 'wãã'wã, nī trô ngã kô ânī bê, òzô lâfã, jôráã, kã'bókã kãtī rī 'bã yī. Nī âdrē kpã kô nī'á nī-bê-yã 'ê bê òjílã drī lãtī 'ásī.

5 Ôzô nī ããcã trá 'bã ãzã 'á rī, nī fê nī-bê-yã 'bã-lípī drī nôtí kī nī rī, 'Ní trô tá ã'dí Ôvãrī kã trá ní bê.'

6 Ôzô 'bã-lípī yī òlê tá trá rī, Ôvãrī â'dô gólīyī pã'á. Ôzô òlê ìyī kô rī, Ôvãrī pá gólīyī kô.

7 Nī rī zãã 'bã ãlô 'á, â'dô kô nī'á lâmú bê 'bã-tī kpã bê kô. Nī nyã ngã, nī mvú ngã gólīyī drī âfêlé ânī drī rī 'bã yī, tãlã ngã 'dī òfê ró fãfã ânī drī rīzó tá ãmãkã rī ìcílí.

8 “Ôzô òlãgú ânī trá 'bãdrī mvã ãzã 'á rī, nī nyã ngã ndrī, nī gã ngã gólã gólīyī drī âfêlé ânī drī rī kô.

9 Nī êdê òjílã gólīyī ngã lâzé bê rī 'bã yī dódó, nī âtã gólīyī drī kī nī rī, 'Ôvãrī lě ânī â'dô ró òjílã íyíkã ró, òlê ngã lēlê âníkã gólã bê rī ò'bê drī ãlô.'

10 Õzõ õjilã äzã 'bá yí 'bãdrĩ 'dĩ kã õlẽ tã ãníkã kô rĩ, nĩ âtã gólĩyĩ drĩ nõtĩ kĩ nĩ rĩ,

11 'Mã âyê ãnĩ trá zãã, nĩ ndrê drê, mã yã tãpílĩndrĩ 'bãdrĩ 'dĩ kã trá ãmã pá ágálẽ 'ásĩ, mã tô pá 'á lâ gõ'dá kô. Nĩ ndrê trá, Ôvãrí lẽ ãnĩ, gólã rĩ ãnĩ zĩ'á ãnĩlĩ õjilã íyĩkã ró, gõ'dá nĩ gã dó.'

12 Lãnõ gólã Ôvãrí drĩ 'ẽ'á fêlã drĩlĩyĩ rĩ â'dô lãnõ gólã drilã 'ẽ'á fêlã õjilã Sõdómõ kã drĩ rĩ lãvũ'á.

13-14 "Á! ãnĩ õjilã 'bãdrĩ Kõrãzã kã nõ õjilã gólĩyĩ 'bãdrĩ Bêtãsedã kã rĩ 'bá yí bẽ, mã 'ẽ tã lâràkõ trá ãndálẽ ãndálẽ ãnĩ lĩfĩ drĩ 'á. ãnĩ lẽẽ kô drĩ ãjálẽ 'dẽzõ Ôvãrí vó. Nĩ nĩ trá â'dô tã â'dô nĩ jãribã Tĩrã yĩ kã drĩ Sĩdõnã bẽ, ãkũ ró rĩ, Ôvãrí izã gólĩyĩ trá kôrõ. Gólĩyĩ õró tã lâràkõ gólĩyĩ mã drĩ rĩ'á 'êlã ãnĩ lãfálẽ 'á rĩ 'bá yí ndrêẽ cú ãyĩ lĩfĩ sĩ rĩ, tí gólĩyĩ âdĩ drĩ trá tã õnjĩ íyĩkã rĩ 'bá yí 'ásĩ. Ítĩ rĩ, Ôvãrí â'dô lãnõ ãmbã fê'á ãnĩ drĩ lãvũlĩ kôrõ.

15 Gõ'dá õjilã gólĩyĩ Kãpẽrãnomã kã rĩ 'bá yí ãsũ íyĩkã bẽ rĩ, Ôvãrí â'dô gólĩyĩ lãgũ'á trõlẽ úrú 'álã, tãlã gólĩyĩ ãrĩ tã âtã-âtã ámãkã bẽ rĩ, gõ'dá nĩ ãyĩ mã trá tã lâràkõ ndrĩ mã drĩ 'êlẽ rĩ 'á yã? 'É'ẽ! Gólĩyĩ â'dô nĩ'á lãsĩ ãdũkũ ãkõ rĩ 'á, tãlã gólĩyĩ gã dó drĩ âdĩlĩ tã õnjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ."

16 Gõ'dá Yésũ âtã tã trá lãjõ'bã íyĩkã rĩ 'bá yí drĩ nõtĩ, "Mã fê drĩ-ãcê ámãkã trá ãnĩ drĩ õjilã lĩfĩ ícízõ ámã võ 'á. Õzõ õjilã äzã 'bá yí õlẽ tã ãníkã trá rĩ, gólĩyĩ lẽ tã ámãkã rĩ kpã trá. Õzõ gólĩyĩ õgã tã ãmbã-ãmbã ãníkã trá dó rĩ, gólĩyĩ gã ámãkã rĩ kpã trá dó. Õzõ õjilã äzã 'bá yí õgã tã ámãkã trá dó rĩ, gólĩyĩ gã Ôvãrí kã rĩ kpã trá dó, tãlã gólã ámã ájõ 'bá rĩ ã'dĩ."

17 Gõ'dá õjilã gólĩyĩ zĩlĩ nyã'dĩ-nã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'dĩ 'bá yí, nĩ ãyĩ trá tã Yésũ kã âtã bẽ. Gõ'dã gólĩyĩ ãgõ ãyĩ gólã ngálã rú'bã ãsõ-ãsõ bẽ. Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, "Mã 'ẽ tã 'dĩ trá tẽ õzõ nĩ drĩ âtálẽ rĩ tí. Lĩndrĩ õnjĩ gólã Sãtãnã kã, mã âtã tã bẽ drĩlĩyĩ rĩ, gólĩyĩ âyê õjilã trá. Mã zĩ ãnĩ rú bẽ rĩ, gõ'dã kôrõ drĩlĩyĩ rözõ lâ."

18 Yésũ drĩ gõzõ tã âtálẽ gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ãwõ, ãkũ ró rĩ, Sãtãnã njã tã Ôvãrí kã bẽ njãnjã rĩ, mã ndrê ámã lĩfĩ sĩ Ôvãrí drĩ Sãtãnã rĩ ãvũzõ úrú lãsĩ vũdrĩ 'á nõlẽ.

19 Lĩndrĩ õnjĩ 'dĩ 'bá yí rĩ'á õzõ ótõnyĩ kãtĩ õjilã zãlẽ zãzã, kpã ãnĩ bẽ rĩ õjilã cĩlĩ lâzê-lãzê ró. Gõ'dã nĩ ró tã kô, gólĩyĩ lĩsĩ ãnĩ kô, tãlã mã fê drĩ-ãcê ámãkã trá ãnĩ drĩ gólĩyĩ izãzõ.

20 Ngbããngbãnõ rĩ, ãnĩ rú'bã trá ãsõ-ãsõ ró, tãlã nĩ ãsũ bẽ, rĩ ãyĩ trá mbãràkã bẽ lĩndrĩ õnjĩ izãzõ. Tãndĩ ró, ãnĩ rú'bã ãã'dô ãsõ-ãsõ ró, tãlã nĩ â'dô trá Ôvãrí rĩ mvã ró rĩ drĩ sĩ."

21 Gõ'dã Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã 'bã Yésũ trá â'dólẽ pĩpĩsĩlĩ lâ bẽ ndrĩ ãyĩkõ ró, drilã tã âtãzõ Ôvãrí drĩ rãtãã sĩ kĩ nĩ rĩ, "Ãwõ-ítĩ, ámã átã, nĩ tĩbẽ ãngõ lĩpĩ ró rĩ, nĩ lãpĩ tã nõ 'bá yí trá ndrĩ õjilã gólĩyĩ tã nĩ ãkĩ nõ 'bá yí drĩ. ãnĩ Lĩndrĩ â'dã tã ífĩ nõ õjilã gólĩyĩ áyãbálã ró rĩ yĩ drĩ. Nĩ 'ẽ ítĩ õzõ tã gólã ãnĩ pĩpĩsĩlĩ drĩ lãlẽ rĩ tí."

22 Gõ'dã gólã drĩ tã âtãzõ lãjõ'bã íyĩkã rĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ámã átã Ôvãrí ãfê ngã ãmbã nõ 'bá yí trá ndrĩ mã drĩgã. Ámã átã Ôvãrí nĩ mã trá ãyĩ mvã ró, mã ã'dĩ. Mã nĩ gólã kpã trá ámã átã ró Ôvãrí ã'dĩ. Gõ'dã mã lẽ trá Ôvãrí rĩ â'dálẽ õjilã gólĩyĩ mã drĩ êpêlẽ nõ 'bá yí drĩ."

23 Drilã gõzõ tã âtálẽ mãnisĩ lãjõ'bã íyĩkã 'dĩ 'bá yí drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ôvãrí rĩ lĩfĩ ãã'dô ãnĩ drĩ, tãlã nĩ rĩ trá ámã ndrêlẽ tã lâràkõ 'êrẽ 'á ãmbã.

24 Kúmú ãmbá ãzâ 'bá yî, gô'dá tâ ãngû 'bá ãmbá rî 'bá yî bê lê ãyî tâ lârákô 'dî 'bá yî ndrêlé rî, gô'dá ícá ãyî ndrêlá kô, lê ãyî kpá úlí gólíyî má drí rî'á átálâ cú áamá tî sî ãní drí nã 'bá yî árílí rî, gólíyî árí kpá kô."

Í'dígówá Sãmárĩyã lé 'bá drí ãyî ãjú-'bá-ãzí pãzó rî

25 Kãyî ãzâ sî, ãgô ãzâ gólâ lâ'bí ãmbá 'bá rî ãyî Yésû trá, 'ézó tâ nĩnĩ Yésû kã rî újũlí tâ ãzâ 'bá yî 'á, tâlá lâ'bí ãmbá 'bá 'dî lê Yésû átã ró úlí ãzâ bê ányã ró. Lã'bí ãmbá 'bá 'dî drí tâ átázó gólâ drí kĩ nĩ rî, "Lĩfĩ ícá 'bá Yésû, òzô má òlê trá rĩlí ãdũkũ ãkó vò ùrú 'álâ rî 'á rî, má â'dô ã'dô 'è'á ã'dî yã?"

26 Gólâ átã trá lâ'bí ãmbá 'bá 'dî drí nõtí kĩ nĩ rî, "Tã tíbê Músã drí ãgĩlí tâ 'bã'bã Ôvãrí kã tãsí rî, átã tâ kĩ ã'dî yã? Ní átã tâ lâ má drí."

27 Lã'bí ãmbá 'bá 'dî lôgô tâ trá kĩ nĩ rî, "Tã ãgĩ tâ 'bã'bã Ôvãrí kã 'dî rî úlí átálê ãmã drí kĩ nĩ rî,

'Ní lê Ôvãrí Kúmú áníkã ró rî pĩpĩsílí ãlô sî,

ání mbãrãkã sî ndrĩ, tâ ãsũ-ãsũ áníkã sî ndrĩ.'

Tã 'Bã'bã ãndã 6.5

Gô'dá kpá,

'Ní lê ání ãzí-ãzí yî, òzô ní drí ání ífífí lèrê kãtí.' "

Lãvĩ 'bá yî 19.18

28 Yésû kĩ, "Tã ní drí ãgĩlí má tî rî, ní ndê trá ã'dî 'dî. Òzô ní ò'è tâ 'dî 'bá yî trá ngbã 'bũú rî, ní â'dô rĩ'á Ôvãrí bê 'bãdrĩ ùrú 'álâ rî 'á ãdũkũ ãkó."

29 Lã'bí ãmbá 'bá 'dî lèé kô òjílã drí tâ átálê kĩ'á nĩ rî, Yésû ã'dî tâ nĩnĩ bê kôró yí drĩ sî. Lã'bí ãmbá 'bá 'dî kĩ, "Ní â'dã drê má drí òjílã ángô rî 'bá yî ã'dî ámã ãzí-ãzí ró má drí lèlé rî yã?"

30 Gô'dá Yésû lôgô tâ-drĩ trá lâ'bí ãmbá 'bá 'dî drí í'dígówá sî kĩ nĩ rî, "Ãgô ãzã rĩ'á ání'á Yêrôsãlémã lésí, 'è'á nílí Yérĩkô 'álâ. Ãgô ãzã 'bá yî ngã ôpã 'bá 'í, rú ãyî gólâ trá lãtî 'á. Ngã ôpã 'bá 'dî 'bá yî drí ngã gólãkã ôpázó ndrĩ, ítã yí bê ndrĩ. Gólâ gô'dá cú ítí ùndú ró. Ngã ôpã 'bá 'dî 'bá yî drí gôzó gólâ rî cãlé 'è'á fũlá fũfũ, sêzó lâ nĩ'á vũlá pávó gãrã 'á ítí, gbôcô, ãyî drĩgã sî áyélé ãvô ró.

31 "Kãyî 'dî sî rî, ándrã-tãndĩ ró, drĩ-'bã lâ'bí 'è kã ãzã ãyĩngã kpã rĩ'á ání'á ácãlé vò tíbê gólâ drí rĩzó òzô ãvô kãtí 'dî 'á. Gô'dã drĩ-'bã lâ'bí 'è kã 'dî ndrê bê gólâ ãyí'á vũdrĩ ítí rî, drílã ãyĩngã lãvũzó rú lâ sî áyélã nĩngã.

32 "Gô'dã 'dĩ rî vósí rî, ãgô ãzã drí kpã ácázó. Ãgô ácã 'bã nõ rî lôsĩ gólãkã rî rĩ'á ãyíkã ùgúlí ãtĩ 'bã drĩ-'bã lâ'bí 'è kã rî 'bã yí kã lãfálê sî. Gô'dã ãgô nõ ndrê gólâ bê rî, drílã ãyĩngã kpã lãvũzó rú lâ sî lãtĩ gãrã drĩ ãzã rî 'ásí.

33 "Gô'dã 'dĩ rî vósí rî, ãgô ãzã drí kpã ácázó. Ãgô 'dĩ Sãmárĩyã lé 'bã 'í, ãyíkã gĩã ngã áwã 'í. Ãgô gólã Sãmárĩyã lé 'bã ró 'dĩ ndrê bê ãgô lãzé bê 'dĩ ãyí'á vũdrĩ rî, ãzã lâ gã trá drílã, gólã kĩ nĩ rî, 'Óô! ã'dô 'è ãgô nõ nõtí nõ nĩ yã?"

34 "Gô'dã drílã ánízó ãgô lãzé bê 'dĩ ãngálê lãzé lâ jĩzó ôdrã sî, drílã kpã dô dãzó ã'dî lãzé 'dĩ 'á ãlókô ró, drílã lãzé lâ òmbézó ítã sî ngãrã-ngãrã. Drílã ãgô lãzé bê 'dĩ ãngázó 'bãlé dõngí ãyíkã rî drĩ, trólê ájílí jãrĩbã 'álã. Ácã ãyî bê jãrĩbã 'álã rî, 'bã ãgô lãzé bê 'dĩ trá jó ùmú kã rî 'álã. Gólã ndrê ãgô lãzé bê 'dĩ vó lâ trá tãndĩ ró.

35 Ìdrú rî tí, drílã gôzó lãvũlí. Drílã lãfã fêzó ãgô jó ùmú kã vó lâ ndrê 'bã ró 'dĩ drí ãlókô gĩzó, kpã ngã nyãnyã gĩzó ãgô lãzé bê 'dĩ drí. Drílã kpã tâ átázó kĩ nĩ rî, òzô yí òtĩrĩ ãgô rî, yí â'dô kpã lãfã ãzã fè'á ngã gólã drí nyãlé nõngã rî tãsí. ã'dî 'dî."

³⁶ Gõ'dá Yésũ âtâ trá ägô gólâ lâ'bí ìmbá 'bá ró 'dĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Tã ìsũ ánikâ rĩ íyíkâ ángô tí yã? Òjílã nã 'dĩ 'bá yí lãfálé sĩ rĩ, ã'dĩ pá ägô gólâ ngá ôpá 'bá drí cälé rĩ nĩ yã, tã 'èzô drílâ òzô áró lâ kâtí rĩ yã?”

³⁷ Lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ âtâ trá kĩ nĩ rĩ, “Cé òjílã ânĩ 'bá Sãmáryã lésĩ rĩ ì'dĩ.” Yésũ kĩ, “Ní gõ 'bã 'álâ, ní 'è kpá òzô ägô gólâ Sãmáryã lésĩ rĩ drí 'èlé 'dĩ tí.”

Tã Yésũ drí âtálé Márâtã drí rĩ

³⁸⁻³⁹ Yésũ yí lãjó'bá íyíkâ bê drílyĩ rĩrĩ nĩlí Yërösälémã 'álâ rĩ 'á, kãyì äzã sĩ pávó 'á rĩ, drílyĩ äcázó 'bãdrĩ mvá äzã 'á. 'Bãdrĩ mvá 'dĩ 'á rĩ, òkó äzã rĩ'á tólâ rú bê Márâtã. Ämvúpĩ lâ rĩ rú Märyã. Gólĩyĩ nĩ Yésũ trá. Márâtã drí Yésũ rĩ tã âtízó ânĩlí ìyĩ drí 'bã 'álâ ùmú ró. Yésũ äcã bê drílyĩ 'bã 'á rĩ, Märyã ânĩ trá rĩlí vüdrĩ Kúmú Yésũ lãgátĩ, úlí gólâkã rĩ'á âtálâ rĩ ârĩlí ì'dĩ.

⁴⁰ Gõ'dá Márâtã ìcã íyíkâ úlí Yésũ kã 'dĩ ârĩlí kó kô, tãlã gólâ rĩ ìfĩ trá lârà-lãrà ró, lôsĩ nyäsã lâ'dĩ-lã'dĩ kã rĩ 'è'á ì'dĩ, drĩ lâ ìjã trá ndĩ ìtĩ. Márâtã drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Kúmú Yésũ, tãlã ã'dô 'ì ämã ämvúpĩ Märyã drí ämã äyézó élêwálâ, rĩ'á lôsĩ nyäsã lâ'dĩ-lã'dĩ kã 'èlé yã? Ní âtã gólâ drí äânĩ ró ämã pälé lôsĩ äzã 'bã yí 'ásĩ.”

⁴¹ Gõ'dá Kúmú Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ rĩ, “Márâtã, Márâtã, kãyì vósĩ ndrĩ, ní rĩ zãã rĩ'á ìfĩ lô'bélé lô'bê lôsĩ jó kã 'èrê 'á ángô tí yã?”

⁴² Ní ârĩ drê, lôsĩ tãndí kó ì'dĩ älö nõ. Tãkõ ì'dĩ úlí má drí rĩ'á âtálâ nõ ârĩ-ârĩ lâ ì'dĩ. Märyã lè trá úlí má drí rĩ'á âtálâ nõ ârĩlí. Nĩngã sĩ rĩ, má ìcã tã âtálé drílâ kĩ'á nĩ rĩ, gólâ ònĩ lôsĩ äzã 'èlé rĩ kô.”

11

Tã rãtãã 'èzô Ôvãrí drí rĩ tãsi (Mätáyô 6.9-13; 7.7-11)

¹ Gõ'dá kãyì äzã sĩ, Yésũ rĩ rãtãã 'è'á Ôvãrí drí. Gõ'dá lãjó'bá gólâkã rĩ'á gólâ bê tólâ, älö gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ rĩ kĩ nĩ rĩ, “Kúmú ämãkã, ní ìcĩ ämã ìfĩ rãtãã 'è'è sĩ Ôvãrí drí. Ókĩ nĩ rĩ, Yõwãní ìcĩ íyíkã tã ârĩ 'bã íyíkã rĩ 'bã yí ìfĩ lâ trá rãtãã 'è'è sĩ.”

²⁻⁴ Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkã 'dĩ 'bã yí drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ 'è rãtãã nõtĩ, nĩ kĩ,

Ämã átã úrú 'álâ rĩ, ânĩ rú ã'dô ìnjĩlí ìnjĩ.

Kümũ ánikâ rĩ äâcã.

Ändrõ nõ, ní äfê ngã nyãnyã ämãkã kãyì vósĩ cé rĩ ämã drí.

Ní äyé ämã tã ònjĩ ämãkã rĩ 'bã yí 'ásĩ,

ämã drí rĩ'á 'èlã rĩ 'bã yí tãsi,

òzô ämã drí rĩrĩ äzĩ-äzĩ gólĩyĩ rĩ 'bã tã ònjĩ 'èlé ämã drí rĩ 'bã yí äyéřê kâtĩ.

Tã ùjũ-ùjũ 'á rĩ, ní 'bã ämã pĩpĩsĩlí ìdũ ìdũ,

tãlã mã òzó tã ònjĩ 'èè.”

⁵⁻⁶ Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ drí kpã tã äzã âtázó gólĩyĩ drí tã rãtãã 'è'è kã Ôvãrí drí rĩ tãsi nõtĩ, “Òzô tí tã äzã 'bã yí ã'dô trá òzô nõtĩ rĩ. Ngãcĩ ító 'á, òzô ùmú äzã äâcã ní drí 'bã 'á vò jëjê äzã 'ásĩ rĩ, gõ'dá ùmú rĩ 'dĩ rĩ'á lõfó ró, gõ'dá nĩ cú ìtĩ ngã nyãnyã äkó fêlé ùmú 'dĩ drí nyälé rĩ, gõ'dá ní ngã nĩlí 'bã-tĩ-'dĩ-äzĩ ánikâ ngálâ. Ní kĩ 'bã-tĩ-'dĩ-äzĩ 'dĩ drí rĩ, ùmú äcã trá yí drĩ vò jëjê 'ásĩ, yí cú ìtĩ ngã nyãnyã äkó fêlé drílâ nyälé, ìcã kô äkórĩ drí ämbãtã äfëzó yí drí fêlé drílâ yã?”

7 “Ngbãangbânõ rî, má âtâ ânî drí drê ânî tâ ìjî-ìjî sî. 'Bã-tî-'dî-ãzí áníkã 'dî â'dô lôgõ'á lâ ní drí kî nî rî, 'Ní ìkpókpolõ mâ kô, má â'bã áti trá, má nji gõ'dá áti kô, âmâ, âmángá trá âmâ mvá yí bê â'dú kô'á.’

8 “Gõ'dá 'bã-tî-'dî-ãzí áníkã 'dî â'dô ngã'á gbārākã drî sî, áti njîlî ní drí, ngá gólâ ní drí lélé rî âfèzó ní drí. Gólâ 'ê tâ 'dî ìtí tâlâ ã'dô 'î yã? Tâlâ ní gólâ rî rû-lê-ãzí 'î rî drí yã? 'É'ê, gólâ 'ê tâ 'dî ìtí, tâlâ ní rî'á zãã tâ ìjî'á gólâ tí, gólâ gõ'dá lèè òjílã drí tâ ìsùlî kî, yí 'bã-tî-'dî-ãzí ònjí 'î rî kô. Òzõ ã'dô ìtí rî, Ôvârí gólâ tîbê 'bã 'bá kôrô ânî 'bã-tî-'dî-ãzí drî sî rî â'dô tâ ìjî-ìjî áníkã ârí'á.

9-10 “Òzõ òjílã ãzã ìjî ngá ãzã tâ lâ Ôvârí tí rî, áâ'dô fê'á lâ té gólâ drí. Òzõ òjílã òrî ngá ãzã ndã'á rî, áâ'dô kpá úsú'á lâ. Òzõ òjílã ãzã òrî áti gálê rî, áâ'dô nji'á lâ gólâ drí.

11 Òzõ mvá ãzã ùzî ngá nyãnyã átá lâ tí rî, átá lâ fêé kúnî mvá ì'dî kô gólâ drí. Òzõ ùzî ì'bî 'î rî, ófêé ìnjî ì'dî drílâ kô.

12 Òzõ ùzî 'ã'ú 'bú ì'dî rî, ófêé ótónyî ì'dî drílâ kpá kô.

13 Nî ndrè drê, ânî gólîyî tîbê tâ ònjí bê rî 'bá yî, nî fê kpá ngá tãndí ì'dî ânî mvá yí drí. Ngã gõ'dá âmâ átá tîbê úrú 'álâ rî â'dô íyíkã fê'á lâ ânî drí gãrã kô yã? Òzõ nî ãzã Línдрí Tãndí gólâkã ì'dî rî, gólâ â'dô fê'á lâ kpá ânî drí.”

*Tã línдрí ònjí Sātánã kã rî 'bá yî tãsi
(Mátáyõ 12.22-30; Márãkõ 3.20-27)*

14 Kãyî ãzã sî rî, Yésù êdê ãgõ ãzã trá ngá lâzé línдрí ònjí kã 'ásî. Línдрí ònjí 'dî 'bã ãgõ rî 'dî trá rîlî cú ìtí úlî átá ãkó ù'dú'dú ró. Gõ'dá éedé ãgõ 'dî bê rî, ãgõ 'dî rî trá gõ'dá tâ átálé íyî tí sî tãndí ró òjílã drí ârílî. Òjílã gólîyî ãgõ 'dî ndrè 'bá Yésù drí rîrî êdêrê lâ 'á rî â'dô íyî trá ndrî lâ-rõ-lã-rõ ró.

15 Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yî gã dó tâ-drî lélé kî, mbârākã gólâ Yésù drí rîzõ òjílã êdélé ì'dî sî lâ 'dî, â'dó Ôvârí ngá lésî kô, òjílã gólâ mbârākã fê 'bá Yésù drí rîzõ òjílã êdélé nõ rî'á Sātánã ì'dî, tâlâ línдрí ònjí 'dî bê rî'á Sātánã bê mbârākã Sātánã kã zélé.

16 Òjílã ãzã 'bá yî tâ lélé ãkó rî, lè íyî Yésù rî ùjùlî kî nî rî, gólâ â'dô ngá ádó 'bá 'î, 'dõvó gólâ ò'è drê kpá tâ lâ-rãkõ ngî gólîyî òndrè ró bê gólîyî ùnjî ró bê kî'á nî rî, Ôvârí fê mbârākã 'dî nî gólâ drí.

17 Gõ'dá Yésù nî tâ ìsù-ìsù ònjí òjílã 'dî 'bá yî kã 'dî trá kî nî rî, gólîyî lè trá kòlõgbõ cãlé yí drí. Gólîyî lè â'dálâ kî, Ôvârí â'dó ì'dî kô íyî ájõ 'bá rî. Gõ'dá Yésù âtâ tâ trá òjílã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “'Bãsúru gólâ tîbê lâfálé cã 'bá rî gõzó rîlî rû fùlî íyî vò 'ásî rî â'dô rî'á fí trá zîlî 'bãsúru ãlõ ró yã? 'Bã gólâ rîzõ lâwãlé 'á lâ ìtú vósî cé ãzí-ãzí bê rî, â'dô rî'á trá vò ãlõ 'á 'bã-tî ãlõ ró yã?

18 Òzõ òjílã gólîyî áyî 'bá 'dó Sātánã zélé rî òrî íyî lâwãlé kárá rî, kùmù Sātánã kã â'dô rî'á ãlõ rî ángõ tí yã? 'É'ê, ícã rîlî kô. Rî'á pãtî ró, Sātánã â'dô vólé gã'á dó mbârākã áfèlé má drí. Nî ìsù áníkã bê rî, Sātánã fê mbârākã nî má drí rîzõ línдрí ònjí ãbãbã kã lôfólé òjílã 'ásî 'dî. Òzõ ã'dô ìtí rî, Sātánã â'dô kpá mbârākã áfè'á má drí rîzõ línдрí ònjí gólâkã gólâ rî úfú zélé 'dî 'bá yî ìzãzó yã?

19 Gõ'dá nî ìsù drê tâ dã ânî drî, tâ gólâ má drí 'è'á átálâ ânî drí nõ tãsi. Òzõ Sātánã ã'dô ì'dî mbârākã fê 'bá ró má drí rî, gõ'dá ã'dî fê íyíkã mbârākã ânî drî-'bá yî drí rîzõ línдрí ònjí lôfólé òjílã 'ásî rî nî yã? Nî ìjî tâ

drẽ drĩ-'bã 'dĩ 'bã yĩ tĩ, ã'dĩ fẽ mbârâkã 'dĩ gólĩyĩ drĩ nĩ yã? Drĩ-'bã 'dĩ 'bã yĩ â'dô âtã'á lâ ãnĩ drĩ kĩ, Ôvãrí âfẽ mbârâkã nô nĩ ãyĩ drĩ.

²⁰ Gõ'dã mã rĩ gógó kpá rĩ'á mbârâkã Ôvãrí ngá lésĩ rĩ bê. Nĩ ndrẽ drẽ, gólã rĩ gógó tĩbê mbârâkã 'bã ró 'ẽ 'bã ãnĩ pãlé rĩ, mã ã'dĩ rĩ'á nõ. Ôvãrí ãjô mã nĩ ãnĩ ãlĩ'ĩ ícĩlí, mã ã'dĩ tĩbê ãnĩ drĩ 'ẽ'á rólã rĩ.

²¹ “Sātãnã rĩ'á õzõ ãgõ ãwãlãkã 'bã íyĩkã rĩ 'bã íyĩ mvã yĩ vó ndrẽlé ndrẽndrẽ ãjú sĩ rĩ kãtĩ.

²² Ôzõ ãgõ ãzã kpá ãwãlãkã ró mbârâkã lâ drĩ gólã rĩ lãvũlĩ gãrã rĩ ããnĩ kpá 'dẽlé õmbã bê gólã drĩ rĩ, ã'dô gólã rĩ drõ'á cú 'bã 'ásĩ 'dĩyĩmvã gólãkã 'dĩ 'bã yĩ ãwũzó ngbã ngã 'bã kã bê.

²³ “Mã ãmbã ãnĩ ãlĩ'ĩ ã'dĩ nõ. Nĩ rĩ kô õmbã Ôvãrí yĩ lãfãlé 'á Sātãnã bê rĩ tãlé. Pãtĩ ró, õmbã rĩ 'dĩ 'ẽ'á ãcãlé. Ôzõ nĩ ããmũ 'ã mã bê kpãkã ãlô kô rĩ, nĩ lã gõ'dã trá 'ã ãmũlĩ ãjú-'bã-ãzĩyã Sātãnã bê. ãnĩ drĩ ãmã pãlé õjĩlã Ôvãrí kã ê'bélé vó ãlô 'á õzõ kãbĩlĩkĩ lókĩ 'bã drĩ kãbĩlĩkĩ íyĩkã ê'béré kãtĩ. Ôzõ nĩ õ'ẽ ãtĩ kô rĩ, nĩ lã gõ'dã trá õjĩlã Ôvãrí kã lãpãlé mã rú sĩ vólẽ. Gõ'dã 'dĩ 'ásĩ rĩ, Ôvãrí ã'dô tã ãtã'á kĩ nĩ rĩ, ‘Ãnĩ ãmã ãjú-'bã-ãzĩ 'ĩ.’

²⁴ “Mã lã trá tã ãzã ãtãlé ãnĩ drĩ nõngã líndrĩ õnjĩ 'bã tãsí. Ôzõ líndrĩ õnjĩ Sātãnã 'ásĩ 'dĩ ããyẽ õjĩlã trá rĩ, drĩlã rĩzó nĩ'á lãmũ bê élẽ nĩ'á õjĩlã ãzã 'bã yĩ ndãlé, nĩzó rĩlĩ 'ã lâ 'á. Ôzõ ãũsũ õjĩlã 'ã ãzã kô drĩlã rĩzó 'á lâ rĩ, ã'dô õjĩlã sĩsĩ 'dĩ nĩ'á, gõ'dã drĩlã ãgõzó ó'dĩ.

²⁵ Ôzõ õjĩlã 'dĩ ããzĩ Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã íyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á kô líndrĩ õnjĩ 'dĩ vó lâ 'á rĩ, líndrĩ õnjĩ 'dĩ õtĩrĩ ãgõõ rĩ, ã'dô gólã rĩ pĩpĩsĩlĩ ãsũ'á zãã tãkõ ãtĩ íyĩ tã'á ngbãngbã, õzõ jó gólã tõtõ ãkũzó trá 'ãlã sĩ êdélé ãmũ drĩ rĩ kãtĩ.

²⁶ Gõ'dã líndrĩ õnjĩ 'dĩ ã'dô ãzĩ-ãzĩ ê'bé'á dũũ ãnĩzó rĩlĩ vó 'dĩ 'á, 'dĩ rĩ ã'dô 'bã'á lãñõ ró ãmbã lãvũlĩ sĩsĩ rĩ drĩ sĩ.”

²⁷ Gõ'dã Yésũ drẽ rĩ'á tã ãdũkũ íyĩkã ãtã'á õ'bĩ ãmbã rĩ 'bã ãtĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ rĩ, gõ'dã õkõ ãzã õ'bĩ 'dĩ 'bã yĩ lãfãlé 'ásĩ, drĩlã trẽzó ãlĩ bê Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Õkõ ãzã gólã 'bã 'bã ãnĩ ãndrẽ ró nõ, Ôvãrí fẽ ãyĩkõ trá drĩlã lãvũlĩ kôrõ.”

²⁸ Gõ'dã Yésũ drĩ tã ãtãzó õkõ 'dĩ drĩ nõtĩ, “Ôvãrí ã'dô ãyĩkõ fẽ'á lãvũlĩ kôrõ õjĩlã gólã rĩ 'bã ãlĩ mã drĩ ãtãlé nõ ãrĩlĩ rĩ drĩ gõ'dã kpá rõ 'bã lâ rĩ drĩ.”

*Tã Yésũ drĩ gãzó dó tã lãrãkõ 'ëlẽ rĩ
(Mãtãyõ 12.38-42)*

²⁹ Gõ'dã nõngã sĩ rĩ, õ'bĩ ãmbã 'dĩ 'bã yĩ trá ãsĩ'á dĩrĩ gbãã Yésũ rú sĩ, õzõ õbẽbẽwã drĩ vó bẽrẽ gbãã rĩ kãtĩ. Gõ'dã Yésũ drĩ tã ãtãzó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Õjĩlã rĩ'á ãmbã tã lãlã ãkõ. Gólĩyĩ lã mã drĩ tã lãrãkõ 'ëlẽ gólĩyĩ ãlĩ drĩ 'á. Mã gã dó tã lãrãkõ 'ëlẽ gólĩyĩ ãlĩ drĩ 'á. ãdũkũ lâ, gólĩyĩ ã'dô ãyĩ tã lãrãkõ ãzã ndrẽ'á cẽ ãlô, õzõ tã ã'dã-ã'dã kãtĩ, õzõ tã tĩbê Ôvãrí drĩ 'ëlẽ Yõnã drĩ rĩ kãtĩ.

³⁰ Tã Yõnã kã rĩ rĩ'á nõtĩ. ãkũ ró, ã'bĩ ãngĩ ãzã tã gólã trá nyẽ yĩ 'á. Gõ'dã Ôvãrí drĩ ã'bĩ 'dĩ 'bãzó gólã rĩ lã'délé vólẽ lédrẽ-lédrẽ ró. Gõ'dã õjĩlã gólĩyĩ 'bãdrĩ Nĩnĩvẽ kã rĩ 'bã yĩ 'á rĩ ãrĩ ãyĩ tã 'dĩ bê rĩ, gólĩyĩ drĩ nĩzó lâ kĩ nĩ rĩ, Ôvãrí ãjô gólã nĩ ãyĩ ngãlã. Gõ'dã tã ãmãkã rĩ rĩ'á nõtĩ, Ôvãrí ã'dô kpã ãmã 'bã'á ã'dólẽ lédrẽ-lédrẽ ró mã drĩ 'bãzó 'bũ 'ãlã rĩ vósĩ. Gõ'dã 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã ãngõ 'á nõngã nõ 'bã yĩ rĩ ã'dô ãyĩ nĩ'á lâ kĩ nĩ rĩ, Ôvãrí ãjô mã nĩ.

³¹⁻³² ãzãtũ kãyĩ gólã Ôvãrí drĩ tã-vó ãnĩ õjĩlã kã rĩ kĩzó rĩ 'á rĩ, õjĩlã gólĩyĩ Nĩnĩvẽ kã rĩ ã'dô 'bã'á kpã ãtĩ tĩ gã 'bã ró ícĩcĩyã 'ëlẽ ãnĩ tĩbê tã ãrĩ 'bã kô rĩ

'bá yí rú, tãlã òjílã gólìyí Nínìvè kã rí 'bá yí àrì ìyí tã Yónã kã bê rí, drílìyí drì àdìzò tã ònjí 'ásí.

“Gõ'dá kúmú àzã kpá gólã vò jējē àzã kã rí rí'á òkó 'í.* Gólã à'dò 'bã'á tólã kpá ìtí ícìcìyá 'èlè ànì gólìyí tã lè 'bá kò rí 'bá yí rú. Gólã ànì trá vò jējē 'ásí ùlì tã nìjì kã àrìlì kúmú Sólòmò sílì sī. Gõ'dá mã tìbè àjólé ùrú lésì rí à'dò 'bã'á gǎrǎ kúmú Sólòmò drì sī. Gõ'dá nì lèé ùlì àmákã àrìlì kò. Ngbàngbã, mã rí tã Ôvãrì kã ícì'á ànì drì, gõ'dá nì lèé kò àrìlã mã tì sī.

³³ “Dòvó nì àrì drè, òjílã àzã yú'dàwà lǎsì 'ìlì drì lá àkólé límvó zélé. Òzò òjílã ì'ì lǎsì ìngálé ùrú rí, òjílã òtírì 'èè fílì jó ìnìrìkúwà ró rí 'á rí, à'dò ndrè'á lá tó. Ùlì àmákã rí ìyíkã òzò lǎsì 'ìlì lǎpìlì límvó zélé kò rí kátì. Ícã té tã lãrãkò 'èzò 'ìdì rí kò.

³⁴ Vò 'ì'ì'ì drì fìzò búúú 'á lá ngbàngbã. Òzò ànì lǐfì à'dò ngá lǎzé ró rí, ngá 'ì'ì fì kò, à'dò 'bã'á ìnìrìkúwà ró. Òzò nì ààrì ùlì àmákã kò rí, ànì nyé òzò lǐfì gólã ngá lǎzé ró rí kátì.

³⁵⁻³⁶ Ùlì àmákã nò à'dò 'bã'á òzò ngá 'ì'ì'ì kátì, ànì lǐfì òmbã ànì rú, ànì drì ùlì àmákã trózò 'balé ànì pǐpìsìlì 'á tãlã ùlì àmákã nò rí rìlì vò 'ìlì ànì pǐpìsìlì 'á, òzò vò 'ì'ì'ì ngbàngbã rí kátì.”

*Tã Yésù drì tì ànyázò Pǎrúsì yí lã'bí ìmbá 'bá rí 'bá yí bê rí
(Mātáyō 23.1-36; Mārākō 12.38-40)*

³⁷ Gõ'dá 'dì rí vósì rí, Pǎrúsì àzã drì Yésù rí zìzò ànìlì ngá nyãlé yí bê. Gõ'dá Yésù drì àcázò rìlì vùdrì òzò lã'bí gólìyíkã rí tí. Drìlã gòzò ìtónãlè ngá nyãlé.

³⁸ Gõ'dá gólã ìjì límvú tã kò íyí drì jìzò búúú kúlúgúsú 'á, òzò lã'bí Pǎrúsì kã rí tí. Pǎrúsì 'dì trá lãrò-lãrò ró.

³⁹ Gõ'dá Yésù drì tã àtázò Pǎrúsì 'dì drì kì nì rí, “Ànì ànì àzì-àzì yí bê gólìyí à'dò 'bá Pǎrúsì ró rí 'bá yí, nì àrì drè. Nì rò lã'bí ànìkã trá tákányì. Nì jì ànìkã cé ànì rúmva 'ìdì, gõ'dá ànì pǐpìsìlì drì ìyíkã rìzò ìndì ró. Mã àtã tã 'dì tãlã ànì ngá lòvó 'bá 'í, gõ'dá nì à'dò kpá òjílã gólìyí ìzã 'bá ró rí yí 'bã'á àdì ìyíkã fèlè ànì drì.

⁴⁰⁻⁴¹ Òzò nì òjì cé límvó rú'ba ìvì lésì rí 'ìdì rí, nì ìsù ànìkã bê rí, 'alé lá à'dò 'bã'á kpá ngbàngbã yã? Nì jì ànì pǐpìsìlì kpá, Ôvãrì èèdè ró kpá ànì rú'ba ànì pǐpìsìlì bê. Gõ'dá à'dò ìtí rí, nì àyè ngá lòvó volé, àdì ànì líkítì 'á, ànì drì rí'á 'bãlã 'dì, nì fè ìzã 'bá drì, ànì pǐpìsìlì à'dò ró bê ngbàngbã.

⁴² “Ànì Pǎrúsì yí, lãṅò ǎngí à'dò ànì 'è'á, tãlã nì rí trá tã ònyíkò àmbã lã'bí ànìkã rí 'bá yí kã vó lá lòbèlè ìndì-ìndì, gõ'dá tã 'bã'bã tìbè Ôvãrì kã rí àyézò vùdrì. Tã à'dã-à'dã lá rí'á nòtì, nì cá ǎmvú ànìkã àtúbì kã lãfálã mùdrì, gõ'dá àlò rí ànì drì fèzò lá Ôvãrì drì, gõ'dá nì lèé òjílã gólìyí ìzã ró rí 'bá yí vó lá ndrèlè kò. 'Dì rí, nì lèé Ôvãrì pǐpìsìlì àlò sī kò.

⁴³ “Ànì Pǎrúsì nò 'bá yí, nì lè ànìkã rìlì 'dò rí-vò àmbã-àmbã drì sísì lésì òjílã ágálé, òzò nì òtírì nì jó tã àrì kã rí 'alã rí, nì lè òjílã òfè ró nì-bè-yã ìyí drì rìzò ìyí ìnjìlì vò rú è'bè kã 'dì 'á.

⁴⁴ Òjílã 'dì 'bá yí nì kò kì, ànì pǐpìsìlì à'dò rí'á ìndì ró.”

⁴⁵ Gõ'dá àgò àzã rí 'bá lã'bí ìmbálé rí drì ngázò tã àtálé Yésù drì kì nì rí, “Òzò ní ààtã trá ìtí òjílã gólìyí Pǎrúsì ró rí yí drì rí, 'dì rí, ní rí kpá gólìyí rí 'bá lã'bí ìmbálé rí 'bá yí 'bã'á 'dásì 'èzò rú lá ìyí.”

* **11:31-32 11.31-32** Kúmú 'dì rí trá kúmú Sólòmò rí lòmílì, gólã Sébã lésì. Sébã 'dì Sãwòdiyã ùgú 'alã. Nì zì tã gólãkã búkù Kúmú kã àlò rí 'á, kápìtã mùdrì.

46 Nĩngá sī, Yésū drí tā átázó āgō 'dī drí kī, “Tā pātī ró, ōjílã gólīyī lã'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī, Ôvârí â'dô lãnō fē'á gólīyī drí, tãlã lã'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī rī ìyī tā āzã 'bá yī lã'bí kã lópélé dūū ōjílã drí 'èlé. Tã ōnyíkō 'dī 'bá yī ndrī è'bê rû gō'dá trá dūū gólīyī òmbê kúkú 'á lãnĵī-lãnĵī ró, ōzō ngá lãnĵī kâtí. Ānī gólīyī lã'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī rī ìyī ngá è'bélé dūū lãnĵī-lãnĵī ró ōjílã drí nĵílí, gō'dá nī lēé gólīyī pālē nĵīrĵī lã 'á gō'dá kpá kō.

47 “Nī rī ló'dé tãndí ó'dí bélé vō āzã 'bá yī 'ásī ngĩngĩ vō gólīyī tībē tā àngū 'bá Ôvârí kã rī 'bá yī àvō lã 'bãzō rī 'á. Nī 'è ìtí, tãlã ōjílã òlôngō ró ànī tā bē, gō'dá ànī á'bíyá yī gá ìyī vólé dó úlĵī tā àngū 'bá 'dī 'bá yī kã àrĵílí, gōzō tā àngū 'bá yī fūlĵī vólé.

48 Nī trō ànĵíkã 'dī té ànī á'bíyá yī lãrãkō ĩ'dí.

49 Ōzō àndrō nô Ôvârí àãĵō tā àngū 'bá āzã rī, nī â'dô úlĵī gólãkã gã'á dó, gō'dá ànī drí kpá gólã rī fūzō vólé. Tã pātī ró, Ôvârí kī, yī â'dô vōrã àĵó'á tā àngū 'bá íyĵíkã bē tā átálé ànī drí, ànī rī gógó â'dô gólã rī drō'á vólé kpá gólã rī fūzō.

50 Ôvârí â'dô kpá ànī ìzã'á vólé. Ôvârí â'dô ícĵícĵyá 'è'á ànī rú, tãlã tā àngū 'bá yī ànī drí fūlĵī àmbá kó ìtō vō àngó kã rī 'á bũũũ ĵtũ àndrō nô 'á rī tãsī,

51 ìtōlé kó sĵsĵ Ábēlē drĵī sī bũũũ àcálé āzã rú bē Zēkãrĵyã rī rú, úfũ Zēkãrĵyã íyĵíkã jó àngĵī Ôvârí kã rī 'á, ànyī vō kōrōnyã zã kã lãgátĵī.* Ānī ōjílã gólīyī 'bã 'bá drē lédrē-lédrē ró rī, Ôvârí â'dô ànī ìzã'á kpá lãnō fēzō ànī drí tā ōnĵí 'dī tãsī.

52 “Ānī gólīyī lã'bí ìmbá 'bá ró 'dī ìyĵíkã ōzō ōjílã gólīyī 'bã 'bá gbákálã-fē, jó tĵlĵ-tĵ Ôvârí kã ìgbálákãzō ĩ'dí sī lã rī kâtí. Gbákálã-fē íyĵíkã ōzō tā nĵnĵī gólã 'èzō àmã pālē mbãrãkã tā ōnĵí kã 'ásī rī kâtí. Ānī lã'bí ìmbá 'bá yī, nī lēé kō àtĵī Ôvârí kã nĵlĵī ōjílã drí fĵzō jó tĵlĵ-tĵ 'dī 'ásī. Ôvârí â'dô kpá gólīyī pã'á, drĵlĵyī fĵzō, gō'dá ànī rī gógó, nī fĵ kō.”

53 Gō'dá Yésū drí vō 'dī àyézó. Pãrũsĵ yī lã'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī bē drí rĵzō tā átálé 'álé àdrã sī Yésū rú. Kãĵĵī 'dī 'á rī, Yésū gō'dá trá zãã gólīyī àĵú-'bã-ãzĵyã 'ĵ, gō'dá gólīyī rī trá Yésū rī ìĵlĵí tā ìĵĵ-ìĵĵ āzã 'bá yī sī dūū,

54 tãlã Yésū àĵvĵī ró bē úlĵī āzã 'bá yī 'á, gō'dá yī ũrũ ró gólã bē úlĵī àfō 'bã gólã sĵlĵī sī rī sī, à'dô ró bē ìyī drí ícĵícĵyá 'èzō gólã rú gólīyī sĵsĵ-lésī rī drí, à'dô ró bē gólã rī fūzō vólé.

12

1 Kãĵĵī vósĵī cé, ō'bí àmbá è'bê rû trá zãã rĵ'á Yésū rī vó bélé. Ōjílã trá dūū. Gō'dá Yésū drí tā átázó lãĵó'bã íyĵíkã drí kī nī rī, “Ānī lĵĵī ōmbã ànī rú, nī trō tā Pãrũsĵ yī kã kō. Pãrũsĵ yī rī ìyĵíkã tā átálé kōrō Ôvârí rī rōrō tãsī, gō'dá gólīyī 'é ìyī tā lã kō, gō'dá gólīyī rī rĵlĵí tā lã'bí ìyĵíkã rī kã 'èlé ĩ'dí, gólīyī pĵpĵsĵlĵī sũ kō.

2 Gō'dá ĵzãtũ rī, Ôvârí â'dô tā gólīyī ōjílã pĵpĵsĵlĵī 'á rī à'dã'á àlō-àlō ndrī.

3 Ícã kō ōjílã àlō ànī lãfálé 'ásī rī drí úlĵī àyãyã ànī drí rĵ'á átálã jó ìnĵrĵkúwã ró rī 'á rī lãpĵlĵí, àyãyã rī 'dī à'dô à'dó'á úlĵī ngbãlã-ngbãlã ró ōjílã ndrī drí àrĵílí 'bũũ.”

*Tã gólã ōjílã āzã rōzō kō cé Ôvârí rī rōzō ĩ'dí rī
(Mãtãyō 10.26-33)*

* 11:51 11.51 Nī zĵ tā Zēkãrĵyã kã búkũ 2 Kúmũ kã 'á, kãpĵtã 24.

4 “Nĩ ârĩ drē, nĩ rô òjílã gólã mbârákã bê 'ē 'bá ãní rú' 'bá ñnyákú fūlĩ rĩ kô.

5 Nĩ rô cé Ôvârí ì'dí, tãlã gólã ícã kpá ãní 'bãlé drãlé, gô'dá gólã ícã kpá ãní 'bãlé vò gólã lãsí ãdũkũ ákó rĩ 'bá vélé rĩ 'á, tãlã tã ònjí ãníkã tãsí. Gólã ì'dí rĩ'á ãní drí 'ē'á rôlã rĩ.

6 “Nĩ ârĩ drē, òzõ nĩ ògĩ áriwá mvá rĩ'á sôlã fê sílĩ dãdãwá 'dĩ 'bá yĩ ì'dí nyãlé lãfã fínyáwá sí rĩ, òjílã 'bãá lĩfĩ drĩ lâ kô. Gô'dá áriwá dãdãwá rĩ 'dĩ 'bá yĩ, Ôvârí nĩ gólĩyĩ trá ãlô-ãlô ndrĩ.

7 Nĩ ndrê trá, Ôvârí lâ òjílã drĩ-'bí 'dĩ trá ndrĩ ãlô-ãlô, 'bãá ãní tã vĩlĩ kô. ã'dô ìtĩ rĩ, nĩ 'ê ùrĩ kô, tãlã Ôvârí lē ãní trá kô rô lãvũlĩ ngá ònyíkô ndrĩ drĩ sí.”

8 Yésũ kí nĩ rĩ, “Òzõ nĩ ãã'dã tã gólã ãní drí tã ámákã lēzó 'dĩ trá òjílã lĩfĩ drĩ 'á rĩ, gô'dá má á'dô kpá á'dã'á lâ ámã átã rĩ lĩfĩ drĩ 'á kí'á nĩ rĩ, ãní nõ òjílã ámákã ì'dí. Gô'dá málãyíkã Ôvârí kã á'dô ìyĩ kpá tã 'dĩ 'bá yĩ nĩ'á ndrĩ.

9 Òzõ nĩ ògã dó 'délé má vò òjílã lĩfĩ drĩ 'á ùrĩ drí sí rĩ, gô'dá má á'dô vólé gã'á kpá dó ãní á'dálé ámã átã drí málãyíkã íyíkã rĩ 'bá yĩ bê. Nĩ á'dó òjílã ámákã kô.

10 Nĩ ârĩ drē, má átã tã ãzã gólĩyĩ tĩbê ámã gã 'bá dó rĩ 'bá yĩ drí, òzõ gólĩyĩ ò'ê 'dásí mã tĩbê ájólé ùrú lésí nõ rú rĩ, gô'dá gólĩyĩ drí Ôvârí rĩ ìjízó ìyĩ áyéle tã ònjí ìyíkã 'dĩ tãsí rĩ, Ôvârí á'dô gólĩyĩ áyé'á. Òzõ nĩ ããtã kí nĩ rĩ, mbârákã ámákã nõ á'dô íyíkã Sâtánã kã ì'dí, mbârákã ámákã rĩ ãã'dó kô Líndrí Tãndí Ôvârí kã sí rĩ. Òzõ nĩ ñjĩ Ôvârí ãní pãlé rĩ, Ôvârí ícã kô ãní pãlé tã ònjí ãníkã 'ásí.

11 “Ãní tĩbê 'bã 'bá òjílã ámákã ró rĩ, nĩ ârĩ drē. Òzõ òjílã ãzã òfē ãní drĩ-bã ícícíyã 'ézó ãní rú, ãní 'bãzó ádrélé òjílã ãmbã-ãmbã 'bãlé jó tã ârĩ kã rĩ 'á rĩ ágálé, ngã 'bô kúmú ágálé tã Ôvârí kã rĩ sí rĩ, nĩ 'ê ùrĩ kô,

12 Tãlã Líndrí Tãndí Ôvârí kã á'dô úlĩ tãndí 'bã'á ãní sílĩ átálé.”

Tã Yésũ drí átálé ãgô ngã-tĩ ãmbã kãkãrã cé ãngó 'á nõngã nõ

lē 'bá lâ ró rĩ tãsí

13 ãgô ãzã rĩ'á ò'bí ãmbã ìtĩ 'dĩ 'ásí, ãgô 'dĩ drí Yésũ rĩ ìjízó nõtĩ kí nĩ rĩ, “Lĩfĩ ícĩ 'bã, ní átã tã ámã ádrúpĩ sílĩ rĩ drí, gólã ããfē drĩ-vó ámã átã kã rĩ ùrũkã lâ mã drí á'dô lâ'bí ámákã rĩ vó ró, tãlã 'dĩ rĩ ngã ãdũkũ ámã átã drí 'élé rĩ ì'dí. Gô'dá gólã lēé tã 'dĩ 'élé kô.”

14 Yésũ jã tã-drĩ 'dĩ trá gólã drí kí nĩ rĩ, “Mã á'dó mvá sílĩ 'bãsurú ãníkã rĩ 'á rĩ ì'dí kô tã ãníkã 'dĩ átálé yã?”

15 Yésũ átã tã trá ò'bí ãmbã 'dĩ 'bá yĩ drí kí nĩ rĩ, “Nĩ 'bã ãní lĩfĩ ngã ãmbã dũũ rĩ drĩ kô, tãlã rĩrĩ ámákã ãngó nõ 'á rĩ á'dó kô ãní drí 'bãzó ngã-tĩ bê ãmbã. Òzõ nĩ ò'bã ãní lĩfĩ ngã ãmbã dũũ rĩ drĩ rĩ, nĩ á'dô 'ē'á lãtĩ vò ùrú 'álã rĩ kã ìvĩlĩ.

16 “Dõvó mã átã drē í'dígówã ãzã ãní drí, nĩ ârĩ ró bê. ãgô ãzã rĩ'á ámvú íyíkã bê ádrúgú lâ rĩ'á rõõ. Gólã trõ ádrúgú trá ndrõ 'dĩ 'á rõõ.

17 Gólã rĩ trá tã ìsũlĩ nõtĩ kí nĩ rĩ, ‘Mã êró ángĩ ákó mã drí ádrúgú 'bãzó 'á lâ.

18 Á'dô bê trá ìtĩ rĩ, mã lē trá êró gólã ákũ rĩ ùfũlĩ vólé ó'dí lâ 'dĩzó ì'dí vò lâ 'á ángĩ ró, mã drí ádrúgú ámákã ãmbã 'dĩ 'bãzó ndrĩ 'á lâ ngã ònyíkô bê ndrĩ,

19 tãlã ndrô äzã rĩ 'bá ägölé nã sĩ rĩ, má ä'dô ró bê ngá nyãnyã bê düü, gö'dá má lëé gö'dá ámvú äzã 'wälé kô, tãlã má rĩ ró tãkó ïtí cé ngá nyãlé ï'dí äyĩkô sĩ.'

20 Gö'dá Ôvãrí drí tã átázó ägô 'dĩ drí kĩ nĩ rĩ, 'Änĩ drĩ yü. Gö'dá ngácì ändrô nô sĩ, má ä'dô fê äníkã ñô'á. Nĩ ä'dô ngá äníkã ämbá 'dĩ 'bá yĩ äyé'á ä'dí drí yã?' ï'dí 'dĩ."

21 Gö'dá Yésü kĩ, "Í'dígówá má drí átálé 'dĩ rĩ'á öjílã gólíyĩ ïyíngá lë 'bá 'bälé ngá bê ämbá ängó nõ 'á rĩ 'bá yĩ drí. Özô ä'dô trá ïtí rĩ, tãndí ró ämã drí tã Ôvãrí kã rĩ 'ézó ï'dí ängó nõ 'á, tãlã ïzã özó ämã 'ëë kô ïzátú."

22 Gö'dá Yésü drí tã átázó lãjóbá íyíkã rĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Má ätã ï'dí äñĩ drí nõ, nĩ lô'bê lĩfĩ kô ngá nyãnyã ängó nõ kã tãsĩ, ítã sôsô, äyĩkô ängó nõ kã rĩ bê. Ícã äñĩ drí rĩ'á Ôvãrí rĩ tã lóngólé ï'dí.

23 Nĩ örí cé tã ïsülij ngá-tì ämbá tãsĩ rĩ, Ôvãrí 'bãä äñĩ rúmvã äsô-äsô ró kô.

24 Nĩ ndrê drë gbô tã ä'dã-ä'dã lá äríwã tãsĩ, gólíyĩ cú ïtí ámvú äkó kpá ëró äkó ängó 'á nõngá, gö'dá Ôvãrí rĩ ngá nyãnyã fëlé nĩ gólíyĩ drí kãÿi vósĩ cé. Ngã gö'dá äñĩ rĩ gógó öjílã mvã ró, Ôvãrí drí lëlé kôrô äríwã drĩ sĩ rĩ.

25 Özô nĩ örí lĩfĩ lô'bélé lô'bê rĩ, ä'dô Ôvãrí rĩ 'bã'á fí trá kãÿi äñíkã lôpélé ätì 'álã yã?

26 Özô ä'dô ïtí kô rĩ, tãlã ä'dô 'i äñĩ drí rĩzó lĩfĩ lô'bélé ïtí yã?

27 "Nĩ ndrê drë gbô fê fôô ömã 'álã rĩ, rĩ'á sÿsÿ ró, lârákô lá ïyĩ 'dó ngĩngĩ. Gólíyĩ 'é lôsĩ fãfã sĩ ítã lôfözó ïyĩ drí kô. Kúmú ängí rú bê Sólömô rĩ, gólã rĩ trá ítã tãndí sÿsÿ ró rĩ bê. Gö'dá ítã gólã fê fôô kã rĩ sÿ íyíkã lâvÿlĩ gãrã.

28 Gö'dá fê fôô 'dĩ 'bá yĩ rĩ ïyíkã cé kãÿi dãwã sĩ ïtí, gö'dá drílíyĩ vëzó ömã bê ndrĩ vólé. Özô Ôvãrí öfë íyíkã ítã tãndí fê fôô yĩ drí ömã 'álã vëlé vólé rĩ, fëé íyíkã ngá äñĩ drí rĩ kô yã? Nĩ lëé tã-drĩ kĩ'á nĩ rĩ Ôvãrí rĩ'á äñĩ vó ndrë'á rĩ kô tãlã ä'dô 'i yã?

29 Nĩ ïsÿ tã kô kãÿi vósĩ cé tã tãndí ängó nõ kã tãsĩ, özô ngá mvÿmvÿ kãtí ngá nyãnyã bê rĩ tãsĩ, gö'dá nĩ lô'bê lĩfĩ kpá kô.

30 Öjílã gólíyĩ túbê Ôvãrí rĩ rô 'bá kô rĩ, gólíyĩ rĩ ngá 'dĩ 'bá yĩ lëlé zãä nĩ. Nĩ 'é ùrĩ kô, tãlã äñĩ átã úrú 'álã rĩ nĩ ngá gólíyĩ ícã 'bã äñĩ drí rĩ trá.

31 Nĩ 'bã Ôvãrí rĩ lĩfĩ öwã tówã tã rörô äñíkã gólã drí rĩ sĩ. ïtí gólã ä'dô äñĩ vó ndrë'á ngá gólíyĩ 'ë 'bã ícálé äñĩ drí rĩ fëzó äñĩ drí.

32 "Äñĩ lãjóbá ämãkã rĩ'á cé dãwã ïtí gö'dá äñĩ tã 'dë má drí tákányĩ. Nĩ 'é ùrĩ kô, tãlã äñĩ átã túbê Ôvãrí rĩ ä'dô äñĩ 'bã'á äñĩ rúbã drí äsózó kôrô úrú 'álã.

33 Özô nĩ ö'bã ngá ämbá äñíkã 'dĩ 'bá yĩ gílí vólé öjílã ïzã 'bã rĩ pãzó ï'dí sĩ lá rĩ, nĩ ä'dô ngá tãndí úsú'á trá Ôvãrí ngálã. Ùgú ùgüú ngá tãndí gólã Ôvãrí drí fëlé trá äñĩ drí 'dĩ kô, gö'dá ïzãã rú kpá kô, ä'dô rĩ'á ädükü äkó zãä äñíkã ró.

34 Özô ngá tãndí äñíkã ölapì rú ängó 'á nõngá rĩ, nĩ lë rílí zãä ngá tãndí 'dĩ lâgátì. Özô ngá tãndí äñíkã ölapì rú úrú 'álã Ôvãrí bê rĩ, nĩ lë rílí kpá Ôvãrí bê lâgátì lá.

Tã Yésü drí átálé úlĩ mãñĩgô sĩ lãjóbá íyíkã rĩ yĩ drí

íyĩ êdézó njãä ägô-ägô íyíkã tãsĩ rĩ

35-36 “Äni lâjõ'ba ámakã rî 'ba yi, ni rî ãtú vósí cé njãã ámakã ägõ-ägõ tãlã, tãlã ni nji kãyi ámakã ägõzõ rî kô. Ni rî njãã võ tãlã, õzõ rû ã'bũ 'ba drí rĩrĩ njãã iyí lípì rî tãlã ägõlã ngãcì sî 'bã 'á kãramã vósí rî kãtí, tãlã yí õrî ró bẽ lífì ngbã áfì njílì iyí lípì drí.

37 Õzõ lípì lâ ùsù gólã rĩ'á njãã rî, gólã ã'dõ ró bẽ äyĩkõ sî. Gõ'dã lípì lâ ã'dõ gólã rî 'bã'á rĩlì vüdrì tãrãbízã lægátì, gõ'dã gólã rî lípì ã'dõ nyãsã trõ'á fãlã gólã drí nyãlã. Gõ'dã õzõ mã äni lípì ró rî äägõ ängó nõ 'á äni ùsùlì njãã ámakã tãrã 'á rî, mã ã'dõ ã'dó'á kpá äyĩkõ ró. Kãyi 'dĩ 'á rî, mã ã'dõ äni 'bã'á rĩlì vüdrì tãrãbízã ámakã lægátì ùrú 'álã.

38 Rú ã'bũ 'ba nji kô ngãtã 'bõ lípì lâ ã'dõ äcã'á lænjátúlì bẽ ngãtã 'bõ ngãcì ító 'á yã rî. Õzõ ùsù rû ã'bũ 'ba iyíkã zãã lífì ngbã rî, gólã ã'dõ 'bã'á äyĩkõ ró.

39-40 'Dõvõ ã'dõ ãtí rî, ni rî njãã ámakã ägõ-ägõ tãlã, tãlã ägõ-ägõ ámakã ùnji ãtú lâ kô. Õzõ ägõ-ägõ ámakã rî ã'dõ kpálã jãjã ró rî, ni ã'dõ njãã. Äni lífì õmbã äni rú, ni ã'dõ kô õzõ õjílã ùgú drí ngã gólãkã ùgùlì rî tí. Tãlã gólã nji kô kî, ùgú ã'dõ äni'á filí yí drí jó 'á ngã ùgùlì. Õzõ tí gólã õró njlã njlã rî, gólã ã'dõ rĩ'á njãã ùgú 'dĩ tãlã.”

41 Nĩngã sî rî, Pãtãrõ drí tã ätãzõ Yãsũ drí kî ni rî, “Kúmú ámakã, ní rî tã 'dĩ ätãlã 'dĩ ämã læjõ'ba ánikã ró rî yí drí, ngã 'bõ õjílã drí ndrĩ yã?”

42 Gõ'dã Kúmú Yãsũ lôgõ tã-drì 'dĩ trá Pãtãrõ drí kî, “Mã ätã tã 'dĩ tã læ 'ba ámakã rî yí drí ndrĩ. Äni læjõ'ba ámakã rî äni lífì õmbã äni rú, ni ã'dõ ró rû ã'bũ 'ba tãndí ró. ãtí rî, rû ã'bũ 'ba gólã ã'dõ 'ba drì-'ba ngã vó ndrã 'ba ró drì lõmbã bẽ rî, rî iyíkã ã'dõ 'ãlã ã'dĩ yã? Gólã ã'dĩ tãlã lípì lâ drí 'bãlã ã'dólã rû ã'bũ 'ba äzi drì ndrĩ drì-'ba ró rî. Gólã rî rĩ'á ngã nyãnyã góllyíkã èdãlã.

43-44 Gõ'dã lípì lâ õtãrì ägõõ äcì 'ásí rî, rû ã'bũ 'ba gólãkã 'dĩ 'ã ngã 'ã'ã gólãkã trá ndrĩ tãndí ró. Gõ'dã lípì lâ drí ã'dózõ gólã rî tã lõngõ-lõngõ bẽ, gõ'dã drílã ã'dózõ äyĩkõ ró, gõ'dã kpá gólã rî 'bãlã ngã 'ã'ã iyíkã vó lâ ndrãlã ndrĩ, tãlã gólã ã'dĩ drì-'ba tãndí ã.

45 “Gõ'dã rû ã'bũ 'ba drì-'ba ró 'dĩ õkì iyí lípì äcã drã ägõlã 'wãã äcì 'ásí kô, gólã drí rĩzõ rû ã'bũ 'ba äzi gólã bẽ nĩngã 'dĩ 'ba yi cãlã, gõ'dã kpá rĩ'á ngã lípì lâ kã ãzãlã, gõ'dã gbõ rĩ'á ngã nyãlã ã'dĩ, õdrã yí mvùlì ã'dĩ rõõ, õdrã drí rĩzõ cìlã rî.

46 Gõ'dã nĩngã sî rî, lípì lâ ã'dõ ägõ'á nyĩ rô, gólã rî ùsùlì tã änyã rî 'ba yi 'ãrã lâ 'á. Gõ'dã lípì lâ 'dĩ ã'dõ 'ã'ã gólã rî cãlã, gõ'dã kpá trõlã 'bãlã gãnimã 'á, tãlã gólã ã'dõ drì-'ba tãndí ã kô. Gólã rî rû ã'dõ kpá kô lõngõ-lõngõ ró.

47 “Rû ã'bũ 'ba tãlã tã lípì lâ kã nji 'ba trá gõ'dã drílã rõzõ lâ kô rî, lípì lâ ã'dõ lænjõ fã'á drílã kõrõ.

48 Gõ'dã rû ã'bũ 'ba tãlã tã lípì lâ kã nji 'ba kô gõ'dã drílã ävãzõ 'á lâ sî rî, ã'dõ kpá lænjõ fã'á drílã cé fĩnyãwã ãtí. Äni læjõ'ba ámakã rî 'ba yi, mã äcì äni trá tã ämbã sî tã 'dĩ 'ba yi äni drí góllyí rõlã gõ'dã kpá äni drí tã 'dĩ 'ba yi ãmbãlã õjílã drí 'bũ.

49-50 “Ägõ-ägõ ámakã ängó 'á nõngã rî ã'dõ lænjõ Õvãrì kã 'bã'á ängó drì. Lãnjõ Õvãrì kã 'dĩ ã'dõ ã'dó'á õzõ ngbĩlĩrì læsì kã rî tí. Ngbĩlĩrì rî gógó 'dĩ ã'dõ kpá ámakã zã'á. Tã 'dĩ rî trá zãã ngiyã mã drì tã 'dĩ õ'ã rû gbõ 'wãã.

51 Nĩ ãsũ änikã bẽ rî, mã äni ängó nõ èdãlã yã? 'ã'ã, õjílã ã'dõ ãyì læfãlã cã'á äzi-äzi rú sî ámakã tãsì.

52 'Bã-tì älõ nõtì nõ 'á rî, õjílã äzã 'ba yi ã'dõ 'dã'á mã vó, gõ'dã äzã 'ba yi ã'dõ ámakã gã'á.

⁵³ Āzã 'bá yí átá lâ yí â'dô áamá lě'á, gō'dá mvá lâ yí lěé ìyíkã má kô. Ōzō mvází yí òlě má nĩ rí, gō'dá ãdrá yí lěé má kô. Nĩ ìsũ drě tã ìtí 'dĩ 'bá yí dódó ãnĩ drĩ.

Tã Yēsũ drí drí-mbílí sōzó òjílã lífí tãlã ìyí èdézó njãã

âgō-âgō ìyíkã ãngó 'á nōngá rí tãsĩ rí

⁵⁴ “Ānĩ òjílã ndrĩ nĩ ârĩ drě, òzō nĩ òndrě mbārāsāsã mükükũ trá ãnĩ'á rōô ómvórě lésĩ rí, nĩ nĩ trá kĩ nĩ rí, òzê bí ãnĩ'á 'dĩlí.

⁵⁵ Gō'dá kpá ìtí, òzō nĩ òndrě fê bí òmã bê trá lâwá'á rí, nĩ nĩ trá kĩ nĩ rí, mĩlí trá ãnyĩ ácá'á.

⁵⁶ Nĩ kĩ, nĩ rí ìyí rĩ'á tã nĩnĩ bê mĩlí tãsĩ kpá òzê ìimvũ tãsĩ rí, ngã gō'dá ã'dô tã 'í, nĩ â'dó kô tã nĩnĩ bê tã Ôvãrí kã tãsĩ yã?

⁵⁷⁻⁵⁸ “Nĩ ârĩ drě, òzō nĩ òtrō lãfã òjílã ãzã drĩgá sĩ rí, gólã ákĩ'á nĩ rí, nĩ âfě 'wãã'wã yí òzó ãnĩ ãjĩ tã-vó kĩ kã 'á kô.

⁵⁹ Gō'dá óó'bã ãnĩ trá gãnimã 'á rí, nĩ âfōó tãkó ìtí kô, nĩ â'dô té lãfã fě'á zãlô gōzó ãnĩ lófólé. Gō'dá Ôvãrí 'è ícícíyá trá ãnĩ rú, tãlã nĩ lěé gólã rí rólé kô. Ā'dô ìtí rí, nĩ ndã látĩ 'wãã'wã ãnĩ drí ãnĩ pãzó, tãlã kãyĩ 'èzó lãņō fělé ãnĩ drí rí trá ácá'á ãnyĩ.”

13

Tã òjílã gólíyĩ rĩ 'bá drãlé nyĩ ró rí tãsĩ rí

¹ Gō'dá nĩngá sĩ rí, òjílã ãzã 'bá yí ácã ìyí trá tã tĩbê ãmbá rú 'è 'bá Yērōsãlémã 'alã nã tã lâ átálé. Ōjílã 'dĩ 'bá yí átã ìyí tã trá kĩ nĩ rí, “Kúmú Pílãtō úfũ ãgō ãzã 'bá yí trá Gãlĩlãyã lésĩ. Pílãtō fũ gólíyĩ drĩlĩyĩ rĩrĩ ngã fěfě fělé jó ãngĩ Ôvãrí kã 'á rí 'á. 'Dĩ rĩ'á tã pãtĩ 'í gólíyĩ òjílã ònjĩ 'í yã?”

² Yēsũ átã trá kĩ nĩ rí, “Nĩ ìsũ ãnĩkã bê rí, Ôvãrí 'bã òjílã 'dĩ 'bá yí Pílãtō úfũ ró, tãlã gólíyĩ òjílã ònjĩ 'í yã? Gólíyĩ rĩ'á òjílã ònjĩ 'í lãvũlĩ gãrã òjílã ãzĩ Gãlĩlãyã lé 'bá ró rí yí drĩ sĩ yã?”

³ Ôvãrí fũ gólíyĩ volé 'dĩ kĩ'á nĩ rí gólíyĩ òjílã ònjĩ 'í rí kô. 'Dĩ rí â'dó tã ífĩ lâ 'dĩ kô, gō'dá ã'dô ìyíkã 'bã'á tã pãtĩ ró, Ôvãrí ã'dô tã-vó gólíyíkã kĩ'á òjílã ãmbã nō 'bá yí bê ndrĩ gōzó lãņō fělé gólíyĩ drí. Gō'dá nĩ ãdĩ drĩ tã ònjĩ ãnĩkã 'ásĩ.

⁴ Nĩ nĩ tã tĩbê òjílã gólíyĩ ãmbã drã 'bã mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-njĩ-drĩ-lã-nã jó bēlé tōrōngōlō Sílómã 'á rí drí pĩzó drĩ lâ yí gólíyĩ úfũlĩ ndrĩ rí kô yã? Nĩ ìsũ ãnĩkã bê rí, Ôvãrí 'bã gólíyĩ ìyíkã kô drãlé ìtí, tãlã gólíyĩ òjílã ònjĩ 'í lãvũlĩ gãrã ãzĩ-ãzĩ drĩ sĩ yã?”

⁵ 'É'è, nĩ ârĩ drě, òzō nĩ ããdĩ drĩ tã ònjĩ 'ásĩ kô rí, Ôvãrí ã'dô ãnĩ ìzã'á.”

Tã tã Yēsũ drí átálé ulĩ mãñgō ró, tã Ôvãrí drí lãņō ìkízó,

tãlã òjílã ããdĩ ró drĩ bê rí tãsĩ

⁶ Gō'dá Yēsũ átã ulĩ mãñgō ãzã trá nōtĩ kĩ nĩ rí, “Āgō ãzã ì'dĩ kãnãgōwã trá yí drí ãmvũ 'á. Fê 'dĩ rí trá ndrō ãmbã sĩ 'wã kô.

⁷ Nĩngá sĩ rí, gólã lě trá fê 'dĩ gãlé volé, tãlã rí trá vō ãmvũ 'á 'dĩ lógálé tãkó.

⁸ Gō'dá nĩngá sĩ rí, ãzĩ-ãzĩ lâ ãzã drí tã átázó drĩlã kĩ nĩ rí, 'Nĩ âyê drě ndrō ãlō sĩ, òzō ò'wã kpá kô rí, ní gō ró gãlã volé. Nĩ 'wã lãgãtĩ lâ ngbã dĩrĩ, ní njo ró tōtō ìdĩkō 'dĩ ndrĩ ómvórě lâ 'á,

⁹ ngãtã ã'dô 'wãã yã rí, òzō ò'wã kpá kô rí, ní gō ró gãlã volé.’ ”

Tã Yēsũ drí òkó ãzã èdézó kãyĩ rãtãã kã sĩ ãnyĩ fězó ãjũ-'bã-ãzĩ

lã yî drí rí

¹⁰ Kãyî rãtãã kã ãzã sî rí, Yésũ rĩ'á tã Ôvãrí kã ìmbá'á jó tã ârí kã 'á.

¹¹ Ôkó ãzã rĩ'á tólã ngá lâzé ãnyã-fã kã bê. ãnyã-fã ãdĩ ôkó 'dĩ trá ngbãã kúgú'dúwá ìtí, ìjõõ yî kô ndrô lâ mûdrí-drĩ-lã-ngã-njĩ-drĩ-lã-nã.

¹² Yésũ ndrê ôkó 'dĩ bê rí, gólã kî nî rí, “Íyá, ngbããngbãõ rí, ngá lâzé ãníkã 'dĩ ndê rú trá.”

¹³ Drílã gõzõ íyî drí 'bãlé ôkó 'dĩ drĩ. Kôró ngá lâzé 'dĩ drí rú ndezó. Ôkó 'dĩ drí rú ìjõzõ mbîmbî, té õzõ íyíkã ãkû rí tí. Ôkó 'dĩ drí gõzõ Ôvãrí rí lúyílí ãmbá íyî êdê-êdê 'dĩ tãsí.

¹⁴ Gõ'dá ãgõ gólã ãmbá sîsî-lésî jó tã ârí kã 'dĩ 'á rí, gólã trá õmbã ró, tãlã Yésũ êdê ôkó 'dĩ trá kãyî rãtãã 'ezó 'dĩ sî. ãgõ gólã ãmbá sîsî-lésî 'dĩ drí tã ãtázõ õjílã drí kî nî rí, “Kãyî rĩ'á ãmã drí ngá 'ezó 'á lâ njî-kázíyá. Nî ãnî kãyî 'dĩ 'bã yî 'á êedê ró ãnî, ã'dó kô kãyî rãtãã kã sî.”

¹⁵ Kúmú Yésũ lôgõ tã-drĩ trá ãgõ ãmbá sîsî-lésî 'dĩ drí kî nî rí, “Ãnî ãkpúrúkã 'î, ãnî 'dĩ 'bã yî ndrî, õzõ õjílã ãlõ ã'dô ìndrî íyíkã bê ngãtã kãbîlîkî íyíkã bê yã rí, ìnjílã ìmvú fëzõ drílã mvülî kãyî rãtãã kã 'dĩ 'á kô yã?”

¹⁶ Gõ'dá ôkó nõ rĩ'á õjílã ãníkã ì'dî, gólã rĩ'á ngá lâzé bê. Sãtãná õmbê trá ãdĩ-ãdĩ ró ndrô ãmbá sî, ìcã kô gólã rí ìnjízõ kãyî rãtãã kã 'dĩ 'á yã?”

¹⁷ Gõ'dá nîngã sî rí, tã-drĩ lôgõ-lõgõ Yésũ kã 'dĩ 'è íyî ãjû-'bã-ãzî yî trá 'dó 'bãlé ãnyî ró tã gólã drí ãtálé 'dĩ 'á. Gõ'dá õjílã ùrúkã ãzã 'bã yî rĩ'á ìyî ãyîkõ ãmbá sî tã tãndí ãngî Yésũ drí 'ëlé 'dĩ 'á.

Tã Yésũ drí ãtálé úlî mãnîgõ sî ãndãlã rî, õjílã Ôvãrí kã rîrî lâ ãngõ 'á nõngã rí tãsí rí

¹⁸⁻¹⁹ Gõ'dá Yésũ kî nî rí, “Õjílã gólîyî úlî Ôvãrí kã rí ârí 'bã rí 'bã yî rĩ'á õzõ lí'bã ífî kãtí. Nî ndrê lí'bã ífî cé fînyáwá ìtí, drílã ngãzõ ãfõlé mbãlé fê ãngî ró gárã bê dũũ tãrõngõlõ ùrũ. ãríwã drí rîzõ 'dêlé drí lâ kpã 'bã 'dîzõ drí lâ 'á. Õjílã gólîyî cé dãwã úlî ãmãkã ârí 'bã rí ã'dô ìyíkã 'bã'á ìtí dũũ.

²⁰⁻²¹ “Õjílã Ôvãrí kã kpã rĩ'á õzõ ãkú kãtí. Ôkó ãzã ã'dô ãkú dã'á cé fînyáwá ìtí õdrã 'á, drílã lâ'búzõ ndrî 'á lâ sî.”

*Tã gólã fîfî kũmũ Ôvãrí kã 'á ùrú 'álã rí rĩ'á ãmbã-ãmbã ró**rí tãsí**(Mãtáyõ 7.13-14, 21-23)*

²² Yésũ õtírî rî nîlî lãmúlî Yërõsãlémã 'álã rí, gólã rí trá ãdrélé 'bãdrî mvã õnyîkõ ãzã 'bã yî 'ásî õjílã ìfî ìcî bê.

²³ ãgõ ãzã ìjî gólã trá kî nî rí, “Lîfî ìcî 'bã, ãã'dô cé õjílã ùrúkã pã'á ì'dî fîlî ùrú 'álã yã?”

²⁴ Yésũ lôgõ tã trá gólã drí kî nî rí, “Õjílã ãzã nîjî kô kî'á nî rí, õjílã bê tãsí 'è'á cãlé 'bãdrî Ôvãrí kã rí 'álã. Gõ'dá ãnî, nî sõ fãfã nî cã ró bê, tãlã õjílã ãmbã ìsũ ìyíkã kî, ãã'dô tã fînyáwá 'î cãzõ kũmũ Ôvãrí kã 'á. Gõ'dá Ôvãrí ã'dô õjílã 'dî 'bã yî lôgã'á dó cãlé, tãlã gólîyî rí ìyî Ôvãrí rí tãlé pîpîsîlî ãlõ sî kô.

²⁵ Ôvãrí rĩ'á õzõ jó lîpî kãtí. Õjílã ãmbã ã'dô ùjũ'á lâ fîlî, gõ'dá kãyî ndê rú bê rí, Ôvãrí drí íyîngã ngãzõ ãtî ã'bãlé kpããkũ. Õzõ ní ã'dô zãã rĩ'á jó tîlî-tî 'á rí, ìcã gõ'dá ní drí fîzõ kô. Gõ'dá ní ãkî'á nî rí, ‘Ôvãrí, ní njî ãtî má drí.’ Ôvãrí ãkî'á nî rí, ‘Mã nîjî nî kô. Mã nîjî võ ní drí ãnîzõ rí kpã kô.’

26 Õzõ ní ãâtã gbõ lé kǐ nǐ rǐ, 'Ní rǐ trá fǐ nǐ ámã Ìfǐ Ìcǐlí tã áníká sǐ jǎrǐbã ámákã rǐ 'álã rǐ. Má rǐ trá kpá ngá nyãlé ãní bê' rǐ.

27 Ôvãrí ãkǐ'á nǐ rǐ kpá, 'Má nǐí wõ ní drǐ ãnízó rǐ kpá kô. Ní nǐ nǐngá sǐ vólé. Má nǐí nǐ kô, nǐ òjǐlã ònjǐ 'í.'

28 Gõ'dá ní drǐ â'dô rǐ'á ãwó ngõlé ãmbã, tã ìsũ-ìsũ bê gõ'dá kpá ìzã drǐ rǐzó ání 'élé ãdũkũ ãkó. Ní â'dô Æbãrãyãmã yǐ ndrë'á Ìsákã bê Yãkóbã yǐ bê rǐ'á ìyǐ jó tãndí nã 'álã tã ãngũ 'bã Ôvãrí kã yǐ bê, gõ'dá nǐ rǐ gógó Ôvãrí ìkǐ nǐ trá ãkpã jó tǐlǐ-tǐ 'á fǐ ãkó yǐ ngálã.

29 "Tã pãtǐí ró, Ôvãrí â'dô òjǐlã ãzǐ'á òrǐ ãmbã 'bãdrǐ 'á nõ 'bã yǐ 'ásǐ ómvórë lésǐ, kpá ìtú drǐ fǐrǐ lésǐ 'dó ndrǐ ãnílǐ rǐlǐ ngá nyãlé yǐ bê jó 'álã.

30 Â'dô 'bã'á ìtǐ ìzátú rǐ, gólǐyǐ tǐbê kǐ 'bã nǐ rǐ ìyǐ ìyǐkã òjǐlã vólé áyábálã ró rǐ ì'dǐ rǐ, Ôvãrí â'dô gólǐyǐ trõ'á lãvũlǐ 'bãlé sǐsǐ òjǐlã 'bãsúrú ìyǐkã kã rǐ ró. Gõ'dá â'dô 'bã'á kpá ìtǐ ãní tǐbê ìyǐ 'bã 'bã sǐsǐ rǐ, â'dô ìyǐkã 'bã'á òjǐlã ãdũkũ ró. Nǐ fǐ kô 'bãdrǐ Ôvãrí kã rǐ 'álã."

31 Gõ'dá kôró Pãrúsǐ ãzã 'bã yǐ drǐ ãcázó Yésũ ngálã tã átálé mbãrãkã sǐ gólã drǐ kǐ nǐ rǐ, "Yésũ, ní ngã nǐlǐ nǐngá sǐ vólé, tãlã Æródë lë trá ání fũlǐ."

32 Yésũ lôgõ tã-drǐ trá Pãrúsǐ 'dǐ 'bã yǐ drǐ kǐ nǐ rǐ, "Nǐ ègbê mã lé rǐ, mã 'é ùrǐ kô ãlólã. Æródë â'dô òzõ òtógowá kãtǐ. Nǐ nǐ tã átálé òtógowá 'dǐ, Æródë drǐ kǐ, mã drë zãã ngá ámákã 'è'á òjǐlã gólǐyǐ lǐndrǐ ònjǐ bê rǐ 'bã yǐ kpá gólǐyǐ ngá lãzé bê rǐ 'bã yǐ èdé bê.

33 Kãyǐ ámákã mã drǐ ngá ámákã ndëzó rǐ ãcã drë kô. Æródë â'dó ì'dǐ 'è 'bã ámã fũlǐ rǐ kô, tãlã mã rǐ'á tã ãngũ 'bã 'í, mã â'dô drã'á Yërõsãlëmã 'álã, tãlã 'dǐlǐ rǐ wõ gólã òjǐlã tã ãngũ 'bã drǐ drãzó 'á lã rǐ ì'dǐ.

34 "Á! Æní òjǐlã Yërõsãlëmã lé 'bã yǐ, nǐ fũ tã ãngũ 'bã yǐ gólã Ôvãrí ngá lésǐ nõ nǐ. Nǐ lúvũ võrã 'bã Ôvãrí kã rǐ 'bã yǐ nǐ kúnǐ mvã sǐ. Mã lë ámã drǐ 'bãlé ãní rú sǐ ãní ãmvózó kũrú-kũrú òzõ 'ã'ú ãndrë drǐ vũrǐ ìyǐ úfú 'bãlé mvã lã yǐ drǐlǐ sǐ kũrú-kũrú rǐ kãtǐ rǐ, gõ'dá nǐ gã vólé dó.

35 Ngbããngbãno rǐ, ãâ'dô jãrǐbã ãníká 'dǐ ìzã'á vólé. Nǐ ndrë mã kô zãã, té kãyǐ ìzátú ãní drǐ ámã lùyízó mã drǐ rǐrǐ ãgõlé Ôvãrí ngá lésǐ rǐ 'á."

14

Tã Yésũ drǐ ãgõ ãzã kũzǐkũ bê rǐ èdézó kãyǐ rãtãã 'è kã 'á rǐzó Pãrúsǐ yǐ tǐ ãnyálé rǐ

1 Kãyǐ ãzã rãtãã kã sǐ rǐ, Pãrúsǐ ãzã gólã ãmbã ró rǐ, ãzǐ Yésũ trá ãnílǐ ngá nyãlé yǐ bê. Gõ'dá Pãrúsǐ 'dǐ ãzǐ-ãzǐ lã yǐ ãzã 'bã yǐ bê, lë ìyǐ trá Yésũ rǐ ùjũlǐ. Drǐlǐyǐ rǐzó gólã rǐ ìpítãlé òzõ tǐ gólã ãâ'dô tã ònjǐ ãzã 'è'á yã rǐ.

2 Drǐlǐyǐ tã ì'bǐzó, ãgõ ãzã ãjízó pá lã drǐ lã bê rǐ'á gãgã ró, Yésũ èèdé ró gólã bê kãyǐ 'dǐ sǐ.

3 Gõ'dá nǐngá sǐ rǐ, Yésũ nǐ tã gólǐyǐkã 'dǐ trá, ì'bǐ ìyǐ tã 'èzó ìyǐ drǐ rũlǐ 'á lã. Drǐlã tã ìjízó gólǐyǐ tǐ kǐ nǐ rǐ, "Ìcã trá ngá pãpã 'èzó kãyǐ rãtãã kã nõ 'á yã? Nǐ ãtã tã 'dǐ mã drǐ."

4 Gõ'dá nǐngá sǐ rǐ, òjǐlã ãzã ãlõ tã-drǐ jã 'bã rǐ yũ. Drǐlã gõzó drǐ 'bãlé ngá lãzé 'bã nõ drǐ lã rũzó drǐ lã bê kǐ nǐ rǐ, "Ní ngã ùrũ, ngá lãzé áníká ndë rú trá." Drǐlã gõzó tã 'bãlé ngá lãzé 'bã nõ rǐ drǐ nǐzó.

5 Gõ'dá Yésũ drǐ tã átázó Ìfǐ Ìmbã 'bã 'dǐ 'bã yǐ drǐ kǐ nǐ rǐ, "Ãgõ ãzã ã'dô mvã bê, gõ'dá mvã 'dǐ ò'dé óró fǐfǐ 'á rǐ, â'dô ìcã'á lófõzó lã kãyǐ rãtãã kã 'dǐ 'á kô yã? Õzõ òjǐlã ãzã ã'dô ìtǐ bê, ìtǐ gólãkã ò'dé óró 'á rǐ, â'dô ìcã'á lófõzó lã kãyǐ rãtãã kã 'dǐ 'á kô yã?"

⁶ Gõ'dá nĩngá sī rī, gólīyī rī īyī trá 'dó tītī, ícá īyī kô úlī gólâkâ 'dī vō lâ lôgōlé.

⁷ 'Dī rī vósī rī, Yēsū drī úlī mǎnīgō āzâ âtázó ūmú gólīyī gólâ bê tólâ rī yī drī tā yī drī rī'á ndrēlâ ūmú āzâ 'bá yī drī rī'á 'ēlâ rī 'ásī. Ūmú āzâ 'bá yī āâcâ trá vō kārāmā kâ 'á rī, gólīyī lē īyīkâ rīlī té kītī gólâ 'bālē ōjīlā āmbâ-āmbâ drī rīzō rī drī.

⁸ Yēsū kī nī rī, “Ōzō úūzī ānī trá vō āmbâ āzâ 'á ngātá 'bô lāgī 'á ngā 'bô kārāmā ąngī āzâ 'bá yī 'á yā rī, nī āzâ, nī rī kô kītī gólâ 'bālē ōjīlā āmbâ-āmbâ drī rīzō rī drī.

⁹ Ōzō ōjīlā āmbâ rī vō 'dī 'bázó drīlâ 'dī āâcâ trá rī, āâ'dô ánī ینگá'á rī vō 'dī drī sī. Ānyī ąngī drī gázó nī drī, nī drī nīzō rīlī ĩnyákú 'á.

¹⁰ Ōzō nī ā'dô tā nī 'bá 'ī rī, nī rī sīsī ĩnyákú drī, ógō ró ánī ینگالé rīlī kītī drī, ōjīlā ndrī ūnī ró bê kī nī rī, ĩnī nī trá kōrō.

¹¹ Ōjīlā gólâ tībē īyī 'bā 'bá ōjīlā ąngī ró gārā āzī-āzī drī sī rī, Ōvārī ā'dô gólâ rī ĩfī êmvé'á, drīlâ 'bázó ānyī ró ōjīlā ĩfī drī 'á ndrī. Gõ'dá ōjīlā gólâ īyī 'bā 'bá áyábálá ró rī, Ōvārī ā'dô ōjīlā 'bā'á gólâ rī ĩnjīlī.”

¹² Gõ'dá Yēsū drī tā âtázó āgō gólâ ngá ĩpī ró nō drī kī nī rī, “Ōzō ōjīlā āzâ ōtírī 'ēē āzī-āzī zīlī kārāmā īyīkâ 'á ngā 'bô ānīlī ngá nyālē yī bê yā rī, gólâ ąâzī cé īyī ĩmū-āzīyā yī ĩ'dī kô, gólâ ąâzī kpá cé ōjīlā gólīyī ngá bê āmbâ 'dī 'bá yī ĩ'dī kô. Nī nī trá ōjīlā gólīyī cé ānī ĩmū-āzīyā ró ĩ'dī, ā'dô īyī kpá ānī ązī'á ngá nyālē īyī bê kārāmā īyīkâ 'á.

¹³ Ōzō nī ōlē trá ōjīlā zīlī rī, nī zī ĩfī ákó lé 'bá kōrōkpó gõ'dá kpá ĩzā 'bá bê, āānī ró īyī kārāmā nyālē.

¹⁴ Tālâ gólīyī ngá ákó lôgōlé ānī drī. ĩzátú rī, ōdrā ānīkâ vósī, nī ōtírī cāâ úrú 'alâ rī, Ōvārī ā'dô ōrē fē'á nī ānī drī tā tāndī bê.”

Tā Yēsū drī í'dígówá kārāmā ąngī āzâ kâ ngīzō ōjīlā ĩfī ícízó

*tā kūmū Ōvārī kâ rī kâ tāsī rī
(Mātáyō 22.1-10)*

¹⁵ Āgō āzâ kpá rī'á tārābízā lągátī ĩtī, āgō nō ārīlī bê tā Yēsū drī átálé nō rī, gólâ átâ tā trá nōtī kī nī rī, “Wááwá! Ōjīlā tībē gólīyī ā'dó 'bá 'ē'á kārāmā nyālē Ōvārī drī 'bā 'alâ úrú 'alâ rī, gólīyī rī'á cú āndrâ-tāndī bê.”

¹⁶ Yēsū átâ tā trá āgō 'dī drī nōtī kī nī rī, “Āwō, tā pătī-pătī ró, 'dīlī tā tāndī 'ī.

“Nī ārī drē í'dígówá ámakâ nō. Āgō āzâ zī ōjīlā trá kārāmā īyīkâ 'á dūū ĩvūlī kōrō.

¹⁷ Gõ'dá nĩngá sī rī, ōtírī nyāsá ávó rī, gólâ jō rú ĩ'bū 'bá īyīkâ trá, nī'á ōjīlā gólīyī ūmú ró rī 'bá yī ązīlī, āānī ró īyī. Gólâ átâ tā trá kī nī rī, éēdē ngá nyānyā trá ngá mvūmvū yī bê kpānó-kpānó. Gólīyī āānī.

¹⁸ Gõ'dá ōjīlā 'dī 'bá yī ndrī gā īyī trá dó ānīlī. Ōjīlā gólâ zīlī sīsī rī kī nī rī, 'Má nīlī kô. Má gī ąmvú ó'dī ámakâ trá, má drē nī'á ndrēlâ.’

¹⁹ Gõ'dá āzâ rī kī nī rī, 'Má gī ĩndrī ámakâ trá ó'dī ró, má nī drē trá, nī'á ājīlā vō tāndī āzâ 'á ngá nyālē, má ácá kārāmā 'dī 'á kô.’

²⁰ Gõ'dá kpá āgō āzâ kī nī rī rú ĩ'bū 'bá 'dī drī rī, 'Má ícá ānīlī kô, tālâ lāgī ámâ ōkó kâ ó'ē drē ągī.’

²¹ “Gõ'dá rú ĩ'bū 'bá 'dī drī gōzó vólé īyī ĩpī ngálâ tā lâ átálé drīlâ. Āgō kārāmā ĩpī āmbâ 'dī trá ōmbâ ró, átâ tā trá rú ĩ'bū 'bá īyīkâ 'dī drī kī nī rī, 'Nī ndrē drē, má édē ngá nyānyā trá ngá mvūmvū yī bê kpānó-kpānó kārāmā nō tāsī, ōjīlā āānī ndrī nyālâ ōzó rú ĩzāâ. Nī ngá nīlī fōfōrō, nī'á

lãmú bê lätî ònyíkò 'ásī ndrī òjílã àzì bê, ní àzì lĩfĩ àkó lé 'bá, kòròkpó ìzã 'bá, àyízì bê, àànĩ ró ìyì kàrámã ámakã nõ 'á.' Gõ'dá rú ì'bũ 'bá 'dĩ nĩ trá òjílã 'dĩ 'bá yì àzìlì, àgõzó ì'dí bê là ìyì.

²²⁻²³ Gõ'dá kàrámã lípì kī nĩ rī, vò drē zãã bê òjílã drī rīzó, gólã ògõ kpá. Rú ì'bũ 'bá íyíkã ònĩ gõ'dá 'bã-tì 'ásī òjílã àzì bê mbàrákã sī ànìlì. Kàrámã lípì lē à'dì-drĩ íyíkã drī 'bãlé ndrī 'dó ùmú ró.

²⁴ Kàrámã lípì kī nĩ rī, yì àtã trá nõtí, òzõ òjílã tìbê gã 'bá dó ànìlì rī àànĩ rī, gólìyì nyá ngá àzã rú bê nyásá rī yì drī 'bã 'á nòngá kò."

*Tã gólã Ôvãrí drī lèlé lãjò'bá tãndí 'bãzó rī
(Mátáyõ 10.37-38)*

²⁵ Kãyì àzã sī rī, òjílã zì-àndrē drī nīzó ìyì Yésũ bê lätî 'ásī.

²⁶ Yésũ drī àdrézó, rī'á gólìyì lĩfĩ ìcìlì tã àzã 'bá yì sī, gólìyì ã'dò ró ìyì bê ngá lèlé bê Ôvãrí 'á kī nĩ rī, "Òzõ nĩ òlè tã ámakã kò lãvũlì gãrã òjílã ànìkã 'bã 'á rī drĩ sī rī, kpá ànì rī gógó ífífì là drĩ sī rī, ícã kò ànì drī 'bãzó rú ì'bũ 'bá ámakã ró.

²⁷ Òzõ nĩ òfē ànì ífífì trá 'è'á fũlã ámã tã sī rī, nĩ à'dô 'bã'á rú ì'bũ 'bá ámakã ró. Òzõ nĩ òlè cé ànì rú'bã ìnyákú pälé ì'dí rī, nĩ à'dó kò rú ì'bũ 'bá ámakã ró. Nĩ ìsũ tã má drī àtálé ànì drī 'dĩ zãlò sísì, nĩ gõ ró à'délé ámã vó bélé.

²⁸ "Tã à'dã-à'dã là rī'á nõtí, òzõ nĩ òlè trá òjílã ù'dì ró jó àngì ànì drī ùrú tòrõngõlò rī, sísì nĩ à'dô lãfã ànìkã lófõ'á lãlé zãlò, nĩ gõ ró lôsì 'bá 'dĩ 'bá yì ìjìlì à'dò ìyì 'dì'á là tã sī yã.

²⁹ Òzõ nĩ ìtò gbõ kòrò jó àngì 'dìlì ì'dí lãfã fínyáwá sī rī, ndéé rú kò, lãfã drī ndézó ànì drīgá sī, òjílã drī rīzó ànì gũlì kī nĩ rī,

³⁰ 'Wáyéé! Nĩ ndrē drē, gólã ìtónã jó àngì 'dìlì àyélé cú ìtí ndē àkó là. Ngá lãfã ã'dò yù rī, ngá kó à'dô 'ì yã?'

³¹ "Tã à'dã-à'dã là àzã kpá ì'dí nõ. Òzõ òjílã 'bãdrĩ àzã kã àànĩ trá 'dèlé àjú bê 'bãdrĩ àzã drĩ rī, kúmú 'dézó drĩ là 'dĩ ìtòó kòrò àjú ìtónálé ì'dí kò, àzì drĩ-'bá àjú 'bũ 'bá kã zãlò tã là ì'bızó, òzõ gólìyì ìicã trá rī, nızó là kī àjú 'bũ 'bá ícã trá yã rī.

³² Òzõ gólìyì ìicã kò rī, kúmú drī tã là èdézó kúmú àzì bê, ú'bú àjú kò, tãlã óòzó òjílã íyíkã ùfú ndèlé.

³³ Má àtã ì'dí nõ ànì drī, nĩ ìsũ tã zãlò sísì, òzõ nĩ à'dô trá njãã ngá àmbá ànìkã 'dĩ 'bá yì àyélé, òjílã ànìkã 'bã 'á rī 'bá yì bê, ámã vó bézó ì'dí rī. Òzõ nĩ ò'è ìtí kò rī, ó'bãã ànì rú ì'bũ 'bá ámakã ró rī kò.

³⁴⁻³⁵ Rú ì'bũ 'bá gólã tã ámakã àyè 'bá 'èlé kò kī'á nĩ rī àmbã-àmbã rī, à'dò íyíkã 'bã'á té òzõ 'à'í-nyá gólã rú ìzã 'bá trá rī kátí. Gõ'dá trá tótò 'ì dälé vólé òmã 'álã. Òzõ ànì à'dô bí bê rī, nĩ àrì tã 'dì."

15

Tã àyìkò drī Ôvãrí rī cızó òjílã drĩ àdĩ 'bá rī tã sī rī

¹ Kãyì àzã sī rī, bélé-bélé ù'dú 'bá yì kpá lã'bí ìzã 'bá yì bê dũũ ànì ìyì trá ùlì Yésũ kã àrìlì.

² Gõ'dá òjílã gólìyì zìlì Pãrúsì ró rī 'bá yì, kpá lã'bí ìmbá 'bá yì rī trá tã àzã 'bá yì tì là njälé 'èlé ìyì lãfálé 'ásì kī nĩ rī, "Yésũ kpá lãmú-àzìyã 'ì lã'bí ìzã 'bá nõ 'bá yì bê. Nĩ ndrē gólã ngá nyá'á gólìyì bê." Pãrúsì 'dĩ 'bá yì zì òjílã gólìyì lã'bí ìzã 'bá 'dĩ 'bá yì " 'òjílã àvĩ-àvĩ ró" '.

³ Gõ'dá Yésũ àrìlì bê tã 'dì ìtí rī, drìlã gõzó í'dígówá àzã ngìlì.

⁴ Gólã kī nĩ rī,

Õzõ õjílã äzã ã'dô kábĩlíkĩ bê nyã'dĩ-njĩ, gõ'dá cé ãlô rĩ òrĩ trá vólé, ävĩ trá rĩ, gólã ã'dô kábĩlíkĩ 'dĩ 'bá yĩ ãmbúkũ lâ 'bã'á kóró 'á. Drílã gõzõ zãã nĩ'á ãlô 'dĩ ndãlé té drílã ùsúzó lâ ì'dĩ.

⁵ Õzõ ùsù trá rĩ, drílã ãnjĩzõ lâ ángbálángõ 'á, ágõzõ ì'dĩ bê lâ, drílã gõzõ 'bãlé äyĩkõ ró.

⁶ Òró gõ tã lâ átálé iyĩ lãmũ-ãziyã drí kĩ nĩ rĩ, “Má trá äyĩkõ ämbá sĩ, tãlã kábĩlíkĩ ámakã ävĩ 'bá rĩ, má ùsù trá.”

⁷ Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yésũ kĩ nĩ rĩ, í'dígówá iyĩkã 'dĩ tã ífĩ lâ rĩ'á nõtí, Ôvãrí rĩ'á äyĩkõ ämbá sĩ, õzõ õjílã ãlô äãdĩ drĩ trá tã õnjĩ 'ásĩ rĩ, Ôvãrí ã'dó kô äyĩkõ sĩ õjílã gólĩyĩ drĩ ädĩ 'bá kô 'dĩ 'bá yĩ bê, tãlã gólĩyĩ rĩ'á õjílã lómbé-lómbéwá 'bá 'ĩ, kĩ nĩ rĩ, yĩ ã'dô tãndĩ ró.

⁸ Nĩngã sĩ, Yésũ átã í'dígówá äzã kpá trá òkó äzã tã sĩ kĩ nĩ rĩ,

Lãfã òkó äzã kã ävĩ trá drĩgã lâ sĩ jó 'á. Òkó 'dĩ rĩ trá lãfã iyĩkã 'dĩ ndãlé jó 'ásĩ. Drílã lãsí ì'izó ãlíká sĩ, rĩzõ jó 'alé äkũlĩ mãnisĩ, ìndĩ-ìndĩ, rĩzõ lãfã iyĩkã 'dĩ ndãlé té drílã ùsúzó lâ ì'dĩ. Gólã kĩ nĩ rĩ, “Wããwã! Äwõ-ítĩ, má ùsù lãfã ámakã ävĩ 'bá rĩ trá.”

⁹ Òkó 'dĩ drí kpá iyĩ lãmũ-ãziyã yĩ äzĩzõ kĩ nĩ rĩ drílĩyĩ, “Äwõ-ítĩ, äyĩkõ cí trá má rú, tãlã lãfã ámakã ävĩ 'bá jó 'á rĩ, má ùsù trá.”

¹⁰ Yésũ drí gõzõ tã átálé kĩ, “Õzõ tã õnjĩ 'bá ãlô ädĩ drĩ trá tã õnjĩ 'ásĩ rĩ, äyĩkõ cí trá Ôvãrí rú ämbá.”

¹¹ Yésũ átã í'dígówá äzã ngĩ lâ kpá trá tã Ôvãrí drí drĩ ädĩ 'bá rĩ lëzõ rĩ tã sĩ drílĩyĩ kĩ nĩ rĩ,

Ägõ äzã ngã-drĩ ämbá bê, gólã rĩ'á mvã bê rĩ, ägõ mvã ró.

¹² Gõ'dá mvã gólã ädú ró rĩ drí tã átázó iyĩ átã drí kĩ nĩ rĩ, “Tátã, nĩ rĩ'á ngã bê ämbã. Má lë ní câ ngã 'dĩ 'bá yĩ lãfãlé ämã drí äkpã ní drí drã äkó. Nĩ äfë ámakã rĩ ngbãangbãñõ.” Gõ'dá átã lâ drí ngã yĩ bê rĩ lãfãlé lâ cãzõ drílĩyĩ ädrúpĩ lâ bê.

¹³ Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, mvã gólã ädú rĩ drí ngã gólã iyĩkã rĩ gĩzõ ngbã vólé, iyĩngã nĩzõ 'bãdrĩ äzã 'á jëjë ró átã lâ rú sĩ. Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, gólã ìzã lãfã tĩbê 'bã 'bá yĩ bê rĩ trá ndrĩ rĩrĩ õnjĩ-õnjĩ sĩ.

¹⁴ Lãfã tĩbê ämbã mvã 'dĩ drĩgã nõ ndë rú trá 'bũũ. Gõ'dá nĩngã sĩ, kãrãbã ángĩ lõfó kã 'dë trá 'bãdrĩ ämbã 'dĩ 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá ùsù mvã nã trá cú ìtĩ lãfã äzã äkó yĩ drĩgã.

¹⁵⁻¹⁶ Gõ'dá nĩngã sĩ, mvã 'dĩ nĩ trá ägõ äzã 'bá yĩ kó 'bãdrĩ 'bá ró rĩ ãlô lâ ngálã lõsĩ ndãlé 'ëlé. Gõ'dá ägõ 'dĩ drí gólã rĩ jõzõ nĩ'á võ ngbĩkpĩ kã rĩ 'álã, ngbĩkpĩ iyĩkã vó lâ ndrëlé. Gõ'dá gólã ìsũ tã trá kĩ nĩ rĩ, “Äwõ-'dĩ, tãkó, má ã'dô ngã nyã'á ändrõ ädrúgú kúrũmũ rĩ'á dãlã ìgĩzë bê ngbĩkpĩ drí 'dĩ 'bá yĩ.” Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, õjílã äzã ãlólã fëé ngã 'dĩ 'bá yĩ drílã nyãlé kô.

¹⁷ Nĩngã sĩ rĩ, tã ìsũ-ìsũ äcã trá gólã drĩ nõtí kĩ nĩ rĩ, “Má õtĩrĩ rĩ drãlé lõfó drí nõ rĩ, lõsĩ 'ë 'bá ämã átã drí ämvú 'á rĩ yĩ, gólĩyĩ rĩ'á ngã nyãnyã bê kpãno-kpãno vũdrĩ sĩ. Gõ'dá nõõ rĩ, má drí rĩzõ iyĩkã drãlé lõfó drí ämã átã drí 'bãrë bê rĩ 'á yã?

¹⁸ Má nĩ'á gólé ämã átã ngálã, mã kĩ'á nĩ rĩ, “Tátã, mã ìzã rú trá, mã 'ë tã õnjĩ trá bũũ Ôvãrí rú, gõ'dá kpã ní rú.

¹⁹ Ngbãangbãñõ rĩ, ìcã gõ'dá kô ní drí ämã zĩzõ kpã ó'dĩ äní mvã ró. Nĩ 'ë mã õzõ lõsĩ 'ë 'bã ánikã rĩ tí.”

²⁰ Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, drílã ngãzõ zãã nĩ'á gólé iyĩ átã ngálã. Gólã drë jëjë ró iyĩ átã lãgãtĩ sĩ rĩ, átã lâ drí gólã rĩ ndrëzõ. Átã lâ rĩ 'ã gã trá ätrã. Átã lâ drí ärázõ änílĩ rú ùtúlĩ gólã drĩ, gólã rĩ ämvólé bĩ-'bãlé lâ võzõ.

21 Gólã átã tã trá átã lâ drí kî nî rî, “Tátã, má îzã rû trá, má 'ê tã ònjí trá búúú Ôvãrí rú gô'dã kpá ní drí, ícã kô gô'dã ní drí ámã zîzó ání mvã ró.”

22-23 Gô'dã mvã 'dî átã lâ, ãyîkô cî gólã trá ãmbã, rî tã 'êlé 'dó Ìfî ãkó. Drílã lâjô'ba íyíkã zîzó kî nî rî, “Wãã'wã, nî 'bã lûmvú drílã dãlé yí rú, òsô ró ítã tãndí, kã'bókã bê íyî pá 'á. Nî ãfê ró tó mó ámãkã nã sôlé drígã lâ. Nî nî ró bê kãbîlîkî sêsê ró 'dî ãsélé fûlî. Mã 'ê ró bê kãrãmã ángî.

24 Má kî nî rî, mvã ámãkã nõ drã trá, tãkô íyîngã lédrê-lédrê ró.” Gô'dã drílîyî kãrãmã îtónãzó.

25-26 Nîngã sî rî, ójô 'dîyîmvã nî'á mvã gólã sîsî rî âzîlî ámvú lésî ããní ró, tãlã gólã rî âdrúpî tîbê âvî 'bã rî âcã trá 'bã 'á. Gô'dã ágãmvã gólã sîsî 'dî òtîrî íyíkã âcã ãnyî 'bã lâgãtî rî, kálálã gô'dã trá tãkányî 'bã 'álã. Ágãmvã 'dî kî, “Ã'dô tã 'î nôtî nõ yã?”

27 'Dîyîmvã 'dî kî, “Ání átã fû kãbîlîkî lîngã-lîngã trá kãrãmã ángî 'èzó î'dî sî lâ, tãlã ání âdrúpî âgô trá volé 'bã 'á, tã ãmbã gólã rî ìmvú 'bã 'dî 'ásî.”

28 Mvã sîsî rî trá òmbã ró, ícã gô'dã âfôlé ã'dî-drî 'á kô. Nîngã sî, átã lâ drí ânîzó rú'ba lô'bãlé rú lâ, ããfô ró bê 'bã 'álã nî-bê-yã fêlé íyî âdrúpî drí.

29 Átã tã trá átã lâ drí kî nî rî, “Ámã átã, ní ndrê drê, ndrô ãmbã nõ sî rî, má rî trá 'bã 'á ngã 'êlé ní drí òzô lâjô'ba kâtí. Má 'é tã ònjí ãzã ní drí kô. Nî ãfê íyíkã ã'dô 'î má drí yã? Ngbãã 'ã'ú ró rî, ní fú ãmã drí nyãlé ámã lâmû-ãzîyã yí bê kãrãmã 'èzó kô.

30 Gô'dã mvã áníkã tîbê ngã áníkã îzã 'bã ndrî òkó mvã drî òlê ró yí bê gô'dã âgô íyíkã bê rî, ní drí kãbîlîkî ángî fûzó drílã.”

31 Átã lâ lôgô tã-drî trá drílã kî nî rî, “Ámã mvã, ní ndrê drê, ãmã rî'á ní bê ìtú vósî cé 'bã 'á nõ, ngã gólã ámãkã rî ndrî 'dó rî'á kpá áníkã.

32 Má 'ê drê kãrãmã, má ã'dô ró ãyîkô sî, tãlã ání âdrúpî tîbê ngã pá 'bã òdrã 'ásî nõ rî tãsî.”

Ngã gólã í'dígówã gólîyî nã nõ 'bã yí 'á rî yí rî tã â'dalé ã'dô ngã lêlé Ôvãrí kã tã ònjí 'ê 'bã drí rî tãsî. Yésû rî tã 'dî átalé Pãrúsî yí drí, tãlã Pãrúsî yí lée íyî Yésû drí rîlî tã ònjí 'ê 'bã bê vó ãlô 'á kô.

16

Tã ãgô ãzã drí íyî êdézó tã ãtî 'álã rî tãsî rî

1 Gô'dã Yésû átã trá lâjô'ba íyíkã rî yí drí kî nî rî, “Nôô rî í'dígówã ãgô ãzã ngã-drî ãmbã lîpî ró rî kã, ãgô ãzã drílã 'bãlé ngã íyíkã 'dî 'bã yí vó lâ ndrêlé rî bê. Ôjîlã ãzã drí tã átalé ãgô ãmbã ngã lîpî ró 'dî drí, ãgô tîbê âkórî drí 'bãlé ngã íyíkã 'dî 'bã yí vó lâ ndrêlé rî, ã'dô trá rî'á lâfã âkórî kã nyã'á.

2 Ágô ngã lîpî ró 'dî drí ngãzó ngã vó ndrê 'bã íyíkã 'dî âzîlî tã átalé drílã kî nî rî, ‘Ôjîlã ãzã átã tã má drí kî nî rî, ní òrî trá lâfã ámãkã îzãlé. Á'dô trá ítî rî, ní ìgî ngã gólã tîbê rû îzã 'bã rî, ôjîlã drí trôlé ní drígã sî mǎrî ró rî 'é'á lôgólã má drí rî 'bã yí vûdrî, gô'dã kpá ngã gólã 'bã 'bã rî 'bã yí bê, mã nî ró bê. Gô'dã má lê trá ání ìnjîlî volé ngã 'èrê 'ásî, tãlã ní 'é ngã dódó kô.’

3 “Gô'dã ãgô gólã ngã vó ndrê 'bã ró 'dî ìsû tã trá ãkpã yí 'á kî nî rî, ‘Óô! Ámã lîpî lê trá ámã ìnjîlî ngã 'èrê 'ásî volé, má ã'dô 'é'á lâ ã'dô ró yã? Má drí rîzó ó'bã ngã 'êlé cú ámã drí sî yã? 'É'ê! Mã fãfã ãkó, má ícã kô. Mã

drí 'bázó ngá ndã 'bá ró 'bã 'ásí kpá ngá zĩ 'bá ró yã? 'É'ë! Má ãnyĩ ró tã 'dí 'bá yĩ 'ërë 'á.

⁴ Má nĩ tã má drí 'ë'á 'ëlã rĩ trá. Má lë trá tã tãndí 'ëlé òjílã drí ndrĩ, òzõ ìĩnjĩ má trá ngá 'ërë 'ásí rĩ, ùzĩ ró ìyĩ má bê ngá nyálé ìyĩ drí 'bã 'ásí.'

⁵ “Àgò gólã ngá vó ndrë 'bá ró 'dĩ 'è tã trá nõtí, gólã zĩ òjílã gólíyĩ rĩ 'bá m̐rĩ trólé àgò àmbá 'dĩ drígá sĩ rĩ yĩ trá ndrĩ ànĩlĩ yĩ ngálã àlô-àlô. Gólã àtã tã trá àgò sísĩ rĩ drí kĩ nĩ rĩ, ‘Ní à'dô 'è'á ngá àgò àmbá nõ kã lògölé tãtĩ yã?’

⁶ Àgò 'dĩ kĩ nĩ rĩ, ‘Má trõ dõ rĩ'á sãfiyã kámã-àlô-drĩ-lã-nyã'dĩ-nã.’ Ngá vó ndrë 'bá 'dĩ kĩ nĩ rĩ, ‘Ní ndrë drë, àmã 'dó rĩ'á ngá àlô 'ì ní bê. Má à'dô 'è'á lâ ní drí nõtí, à'dô ró bê ní drí njòzó lâ 'á lâ, kpá ní drí ànĩ drí lãfálé àndrãzó, sãfiyã kámã-àlô-drĩ-lã-nyã'dĩ-nã 'dĩ 'á rĩ, má ìgĩ cé nyã'dĩ-sù ní drí lògölã.’ Gõ'dá àgò gólã m̐rĩ trõ 'bá 'dĩ drí tã-drĩ lëzó 'dó àlô.

⁷ Ngá vó ndrë 'bá 'dĩ drí kpá àgò àzã ìtĩ 'dĩ ìjízó, ‘Ní m̐rĩ àgò àmbá kã bê ní vó tãtĩ yã?’ Àgò 'dĩ kĩ nĩ rĩ, ìyĩkã bê àdrúgú rĩ'á kòmvo kútũ-àlô. Ngá vó ndrë 'bá nã drí tã-drĩ lëzó ìgízó lâ cé kòmvo kámã-njĩ.

⁸ “Gõ'dá àgò àmbá ngá lĩpĩ ró 'dĩ àrĩ tã gólã ngá vó ndrë 'bá 'dĩ drí rĩ'á 'ëlã 'dĩ bê rĩ, gólã kĩ, ‘Ngá vó ndrë 'bá 'dĩ 'è 'dĩ lĩfĩ lõmbã 'ì yĩ drí. Gólã èdè lãtĩ yĩ drí ìzátú òõtĩrĩ ìyĩ àyè ngá 'ërë 'ásí rĩ tãtĩ.’ ”

Gõ'dá Yèsũ àtã tã trá nõtí kĩ nĩ rĩ, “Ní ndrë drë, òjílã àngó nõ kã bê ndrĩ, gólíyĩ rĩ'á tã nĩ 'bá 'ì kòrò òjílã Ôvãrĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ sĩ, tãlã òjílã àngó nõ rĩ kã rĩ ìyĩ èdélé njãã rĩlĩ tã gólã 'è 'bá àcálé ìdrú ìnãtú àngó nõ 'á rĩ tãtĩ. Gõ'dá òjílã Ôvãrĩ kã rĩ 'bá yĩ èdè ìyĩkã ìyĩ kò vò 'bũũ 'álã rĩ tãtĩ.

⁹ Má àtã ànĩ drí nõ, òzõ ànĩ à'dô trá lãfã àngĩ bê ànĩ drígá rĩ, nĩ 'bã cé ànĩ ìfífí drí ì'dĩ kò. Nĩ pã kpá òjílã gólíyĩ ngá àkó lé 'bá ìzã ró rĩ ì'dĩ sĩ lâ. Ìzátú rĩ, nĩ òtĩrĩ drãã nĩlĩ ùrú 'álã rĩ, Ôvãrĩ òlãgú ró ànĩ bê, ànĩrĩ 'á yĩ ngálã.”

Tã lãfã kã tãtĩ

¹⁰ “Òzõ òjílã àzã à'dô drí lõmbã bê, ngá fĩnyáwã rú rĩ, gólã à'dô 'bã'á kpá drí lõmbã bê ngá àngĩ rú.

¹¹ Àmã àdrúpĩ yĩ, Ôvãrĩ fë lãfã àngĩ ànĩ drí nõ, à'dô ró ànĩ drí ànĩ àzĩ-àzĩ yĩ pãzó ì'dĩ sĩ lâ, ngã gõ'dá òzõ ànĩ drí àãmbã àmbã rú lâ rĩ, nĩ òpã ànĩ àzĩ-àzĩ yĩ ì'dĩ sĩ lâ kò rĩ, gõ'dá ìzátú òdrã ànĩkã vósĩ rĩ, Ôvãrĩ à'dô fĩ ànĩ pã'á trá ngá tãndí sĩ yã?

¹² Òzõ nĩ òrĩ ngá àzĩ-àzĩ kã rĩ ìzãlé ìzã rĩ, à'dĩ à'dô ngá fë'á nĩ ànĩ drí à'dô ró bê ànĩ drí vó lâ ndrëlé yã?

¹³ “Òzõ nĩ òlë lãfã àngĩ rĩ, à'dô 'bã'á ànĩ drí lãnjĩ-lãnjĩ ró Ôvãrĩ rĩ rözó. Rú ì'bũ 'bá àlô rĩ ì'bũú rú òjílã rĩ drí 'dó ìtũ-pá àlô rĩ 'á kò. Òzõ gólã àãrĩ cé tã òjílã àlô rĩ kã ì'dĩ rĩ, gólã àrĩ tã òjílã àzã rĩ kã kò. Má àtã ì'dĩ ànĩ drí nõ, à'dó kò tãndí ró 'bázó rú ì'bũ 'bá Ôvãrĩ kã ró gõ'dá kpá lãfã kã ró rĩ.”

¹⁴ Pãrúsĩ yĩ lë ìyĩkã tã lãfã kã 'dĩ kòrò, àrĩ ìyĩ ùlĩ Yèsũ drí àtálé ìtĩ 'dĩ bê rĩ, drílĩyĩ rĩzó Yèsũ rĩ gũlĩ.

¹⁵ Yèsũ kĩ nĩ rĩ, “Ànĩ Pãrúsĩ yĩ, nĩ rĩ tã tãndí ànĩkã 'ëlé cé òjílã lĩfĩ drí 'á, òòlôngò ró ìyĩ tã bê. Ôvãrĩ lëé òjílã gólíyĩ rĩ 'bá tã 'ëlé ìtĩ 'dĩ 'bá yĩ kò. Ôvãrĩ nĩ ìyĩkã ànĩ pĩpĩsílĩ trá ndrĩ 'dó àñã ró.

¹⁶ “Àkũ ró rĩ, Ôvãrĩ àtã tã tãndí yĩ drí 'è'á 'ëlã òjílã pãzó rĩ trá. Músã rĩ trá ùlĩ Ôvãrĩ kã àtálé, gõ'dá tã àngũ 'bá àzã 'bá yĩ rĩ kpá 'ëlã. Gõ'dá Yòwãní tĩbè rĩ 'bá lĩmvũ dälé òjílã drĩ, àâyè ró ìyĩ tã ònjĩ ìyĩkã rĩ àtã kpá. Má kpá ì'dĩ àtã'á lâ nõ, òzõ nĩ àãjã drí tã ònjĩ 'ásí rĩ, Ôvãrĩ à'dô ànĩ pã'á.

Õjílã àmbá àrî tã ámakâ trá, gô'dá 'bã ìyî trá àyílí úlí ámakâ rî drî ìcã-ìcã ró.

17 Gô'dá má læ zãã ànî drí rílí tã Músã kã rî rôlé kpá tã tã àngũ 'bá kã rî bê ndrî 'bũú, tãlá úlí Ôvârí kã nõ rî'á úlí ífíí 'ì, pãtì-pãtì ró. Mã ìnjî úlí 'dî 'bá yî òrî ró àdũkũ àkó.

18 “Nî nî trá lã'bí 'á rî, rî'á 'wãã ró ànî drí ànî òkó yî ìngázó, òkó ó'dí trözó. Má àtã ànî drí 'dî, òzõ nî ò'è trá ìtí rî, nî ró Ôvârí kô. Òzõ nî ògî òkó àzì-àzì drí ìngalé trá àkũ rî ì'dî rî, 'dî kã rî'á tã ònjî 'ì Ôvârí ágálé. Tã ífí lã ì'dî rî'á nõ, tãlá kãyî gólã àgô òtírî rû gî òkó lã bê rî, Ôvârí kî gólîyî àã'dô ngá àlô ró té drîlîyî drázó drãdrã, ágó ró òkó ró, lãfálé cã àkó.”

Tã òjílã ngá-tî àmbá bê læ 'bá àzì-àzì pãlé kô rî tãsî rî

19 Gô'dá Yésũ àtã tã trá kî nî rî, “Àgô àzã bê rî'á nõngá, gólã rî'á ngá àmbá nõ 'bá yî tî lã bê cé tî. Gólã rî'á ítã tãndí bê, rî íyíkã ngá tãndí nyãlé ì'dî, kãyî vósì cé.

20-21 Àgô àzã rú bê Lázãrô. Òjílã àzã ànjî gólã trá àyéle ndõgõ àgô gólã ngá bê àmbá 'dî kã 'dîlî 'bã rú sî ìtí 'dî kã tîlî. Lázãrô rî'á ìzã 'bá 'ì, kpá lãzé bê dũú. Lãzé gólãkã 'dî 'bá yî rî lôrálé lôrà, òké rî trá àndrãlã. Lázãrô ìsũ tã trá, yî ànî ró bê nyãsá 'ã'ì lãkî 'bá àgô 'dî drí àyéle lô'dé 'bá vũdrî sî rî nyãlé ì'dî.

22 “Ìtú àzã sî, Lázãrô tîbê ìzã 'bá ró nõ drã trá. Mãlãyíkã Ôvârí kã drí gólã rî àjízó vò gólã àmã á'bíyã Àbãrãyãmã drí rîzõ 'á lã ùrú 'álã rî 'á. Gô'dá àgô àmbá 'dî drí kpá drázó, àvõ lã 'bãzõ 'bú 'á,

23 gólã drí nîzõ vò òjílã zã kã lãsî ró rî 'álã rî'á vèlé. Àgô àmbá 'dî òtírî vò ndrêê ùrú 'álã rî, gólã ndrê Àbãrãyãmã yî trá Lázãrô bê jêjê ró yî rú sî. Àbãrãyãmã àmvô Lázãrô trá kpãácî yî rú.

24 Àgô àmbá 'dî drí trézõ ùrú kî nî rî, ‘Àbãrãyãmã, ní ndrê àmã ìzã nõ, ní àjô Lázãrô lũmvú bê dãlé má sîlî, àmã lãndrã pá òmvórê trá kî'á lãsî drí nõ. Mã trá vè'á nõ.’

25 “Àbãrãyãmã lògõ tã trá àgô àmbá 'dî drí kî nî rî, ‘Nî ìsũ drê, tã tîbê ní drí 'bãzõ drê àngó 'álã rî, nî rî'á ngá bê àmbá àyîkõ bê, kãyî vósì cé, ngá tãndí nyã'á. Lázãrô íyíkã rî'á ìzã 'è'á tã ìsũ-ìsũ bê. Ngbãàngbãno rî, Ôvârí 'bã Lázãrô trá vò tãndí nõ 'á àyîkõ bê kãyî vósì cé, nî ànîkã kpá rî'á ìzã 'è'á.

26 Tã àzã kpá ì'dî nõ. Ícã kô má drí lãvũzõ nîngá tólã, tãlá gólókõ àngî rî'á 'dî àmã lãfálé ànî bê rî 'á, òjílã àzã ícã lãvũlî tólã kô.’

27 “Àgô àmbá 'dî àtã trá kî nî rî, ‘À'dô trá ìtí rî, ní àjô Lázãrô àànî ró àmã átã rî mvá yî ngálã.

28 Mã rî'á àdrúpî bê njî, àatã ró tã gólîyî drí mbîmbî, òzõ ìyî gô'dá kpá pávó tî má drí trólé nõ trõ òdrã gólîyíkã rî vósì.’

29 Àbãrãyãmã àtã trá gólã drí kî nî rî, ‘Gólîyî cú búkũ Músã drí ìgílî rî bê, gô'dá kpá tã àngũ 'bá drí ìgílî rî bê, gólîyî àãrî úlí lã.’

30 Àgô àmbá 'dî àtã kpá trá kî nî rî, ‘Á'bíyã Àbãrãyãmã, gólîyî à'dô ìyî tã læ'á, té òzõ òjílã àzã àãfõ trá òdrã 'ásî gólé tã àtálé gólîyî drí rî, òró ìyî gò àrílã.’

31 Gô'dá Àbãrãyãmã àtã kpá trá gólã drí kî nî rî, ‘Òzõ gólîyî àãrî úlí Músã yî drí ìgílî tã àngũ 'bá bê búkũ 'á rî kô rî, gólîyî àrî úlí òjílã àfõ 'bá àvõ 'ásî nílî tã àtálé gólîyî drí rî kã kpá kô.’ Ì'dî 'dî.”

17

Tã ìcì-ìcì Yésù kã â'dô-â'dô tã ârí 'bá íyíkã ró rí kã tãsí

¹ Yésù âtã tã trá tã ârí 'bá íyíkã rí 'bá yí drí kī nī rí, “Ōjílã ádó 'bá bē dūū rī 'bá ōjílã ázì 'bälé rī'á tã ōnjí 'èlé rí. Nī ârí drē, má âtã ânī drí, ōjílã rī 'bá ōjílã ázì ádólé rī'á tã ōnjí 'èlé rí, Ôvârí â'dô lânḡ ạngí fē'á gólīyī drí.

² Ōzō â'dô ìtí rí, ânī gólīyī rī 'bá ōjílã 'bälé tã ōnjí 'èlé rí, ōzō tí nī ōrī nīlã kī'á nī, lânḡ lâ Ôvârí drí 'è'á fêlã ânī drí rí rī'á gãrã rí, nī â'dô tã ìsũ'á kī, ‘Tí ùkũkũ ōró tã ngũ bē má drí sīsí rí, má 'é tã 'dī 'bá yí kō. 'É'è, nōô má â'dô âmã 'ĩ'á bãgó sī vólé.’

³ “Ōzō ōjílã äzã ò'è tã ōnjí ânī drí rí, nī sō drí-mbílí gólã Ìfí sīsí, ōzō gólã â'dô trá tã ìsũ-ìsũ ró tã lâ sī rí, ōzō Ìjī ânī trá íyí áyélé tã ōnjí íyíkã tãsí rí, nī áyè gólã.

⁴ Ōzō gólã ōrī kpá zãã tã ōnjí 'dī 'èlé ânī drí ândálé ândálé rí, gō'dá gólã â'dô trá kpá tã ìsũ-ìsũ ró tã lâ sī rí, gólã Ìjī ânī rí, nī áyè kpá gólã tã lâ tãsí.”

⁵ Kãyì äzã sī rí, lãjò'bá Yésù kã drí gólã rí Ìjízó kī nī rí, “Mã lē ní 'bã âmã tã pãtĩ ró tã lèlé gãrã.”

⁶ Yésù lôgō tã trá kī nī rí, “Ōzō tã lèlé âníkã â'dô cé fínyáwá ìtí ōzō lí'bá ífí kátí rí, nī â'dô tã lârákō 'è'á, ânī drí tã âtázó fê ạngí ìtí 'dī drí, íyí ìndrīgó ângízó rú èsézó, nī'á âdrélé Ìmvũ ândrê ìtí 'dī 'á. Gō'dá fê 'dī â'dô tã 'dī 'è'á té ìtí.”

⁷ Kãyì äzã sī, Yésù âtã úlì mănīgō trá tã ârí 'bá íyíkã rí yí drí nōtí, “Ōzō nī â'dô rãgĩ lípì 'í rí, rãgĩ 'dī ò'è ngá trá ânī drí rí, ngátá rí 'bô ámvú âníkã 'wã'á, ngã 'bô kãbĩlĩkĩ âníkã vó lâ ndrélé yã rí, ōzō rãgĩ 'dī òndē ngá 'è'è trá ndrĩ lãnjátúlì bē drílã âgōzó 'bã 'álã rí, gólã â'dô âgō'á zãã rílì vũdrí ngá nyälé yã?

⁸ 'É'è ìcã kō, sīsí gólã â'dô âgō'á nyäsã átrólé 'bälé tãrãbízã drĩ èdélé íyí lípì drí zãlô nyälé sīsí. Ōzō gólã ò'è trá rí, gō'dá 'dĩ vósí rí, lípì lâ ōró gō gólã rí áyélé rílì vũdrí íyíkã rí nyälé.

⁹ Ōzō gólã òndē ngá 'è'è 'dī 'bá yí trá ndrĩ rí, lípì lâ 'é áwô-ìtí drílã kpá kō âkĩ'á nī rí, rãgĩ 'dī 'é ngá äzã gólã drí tãndí ró lãvũlì kō rí tí.

¹⁰ Ìtí Ôvârí 'dī ânī lípì 'í, gō'dá ânī rãgĩ gólãkã 'dĩ, ìcã trá ânī drí gólã rí rōzó 'dĩ. Nī rô Ôvârí, gólã ò'è tã tãndí kpálé ânī drí kō rí, tãlã gólã rī'á lípì âníkã 'dĩ.”

Tã Yésù drí ârí 'bá mùdrí èdézó rí

¹¹ Yésù drí rĩrĩ lãmúlì Yērōsãlémã 'álã rí 'á, gólã lãvũ trá ãnyí èsê-drĩ Sãmãrĩyã yí kã Gãlĩlãyã bē rí 'ásí.

¹² Gólã úsũ ägō äzã 'bá yí trá mùdrí 'dó ârí 'bá 'í íyí 'bã-tì äzã gãrã lâ 'á. Ägō 'dĩ 'bá yí âdrê ìyí trá ìyí vō 'á, ânĩ ìyí ãnyí Yésù ngálã kō.

¹³ Gólīyī zì Yésù trá kī nī rí, “Yésù âmã lípì, ní ndrê âmã ìzã, ní èdê ró âmã bē.”

¹⁴ Yésù ndrê gólīyī bē ìtí rí, drílã gōzó tã átálé gólīyī drí kī nī rí, “Nī ngã nī ró ânī rú'bã 'dī 'bá yí â'dálé drí-'bã lã'bí 'è kã drí, tãlã drí-'bã lã'bí 'è kã òlôyã ró bē tã lâ ōjílã drí kī nī rí, ânī rú'bã èdê rú trá.” Gō'dá gólīyī òtírĩ nũ rí, rú'bã lâ yí èdê rú trá tãndí ró.

¹⁵ Árí 'bá gólã ãlô rí ndrê bē ìtí rí, gólã ägō trá Yésù ngálã áwô-ìtí 'èlé Yésù drí, kpá Ôvârí rí lùyì-lùyì bē òtrê-òtrê bē gbórókō âmã sī.

16 Gólã ânĩ trá 'ã'ĩ tĩlĩ Yésũ ágálé ãwô-ĩtĩ 'èlé Yésũ drí. Ægô 'dĩ rĩ'á Sãmáryã lé 'bá 'ĩ, gólã á'dó òjílã Yúdã yí kã 'ĩ kô.

17 Gõ'dá Yésũ drí tã átázó kĩ nĩ rĩ, "Má êdê òjílã mùdrĩ trá tãndĩ ró. Ælô rĩ ãgô cé nĩ rĩ, ãmbúkũ lá 'dĩ 'bá yí ã'dô 'á yã?"

18 Cé òjílã átrá nõ ãgô iyíkã cé nĩ, ãwô-ĩtĩ 'èlé Ôvãrí drí rĩ yã?"

19 Yésũ drí tã átázó ãgô 'dĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ngã ùrũ, nĩ nĩ, nĩ trá tãndĩ ró. Tã lèlé áníkã má 'á rĩ êdê nĩ nĩ."

*Tã á'dô kũmũ Yésũ kã ãngó 'á rĩ kã tãsi
(Mātáyō 24.23-28, 37-41)*

20 Kãyĩ ãzã sĩ rĩ, Pãrúsĩ ãzã 'bá yí ìjĩ ìyĩ tã ìjĩ-ìjĩ trá Yésũ tĩ gólã rĩ ùjũzó kĩ nĩ rĩ, "Ôvãrí á'dô gólã tĩbê yí drí zĩlĩ rĩ áj'ó'á ãmã pãlé, gõ'dá kpá rĩlĩ ãmã drĩ kúmú ró rĩ ãngó tũ yã?" Gõ'dá Yésũ lògô tã trá gólĩyĩ drí, "Òzô gólã tĩbê Ôvãrí drí zĩlĩ rĩ ããcã rĩ, á'dô ácã'á ìnĩnĩ ró.

21 Gólã ácã kô rĩlĩ kĩtĩ iyíkã drĩ rĩ'á ânĩ vó ndrèlé kúmú ãzã vò lá 'á rĩ kô. Nĩ nũĩ kĩ'á nĩ rĩ, gólã tĩbê Ôvãrí drí zĩlĩ rĩ ácã trá ãngó 'á nõngã, gólã rĩ'á ngbãangbãno ânĩ lãfálé 'á nõngã rĩ kô yã?"

22 'Dĩ vósĩ, Yésũ átã tã trá tã árí 'bá iyíkã rĩ yí drí kĩ nĩ rĩ, "Ìzátú rĩ, nĩ á'dô tã mã gólã ájólé trá ùrũ lésĩ rĩ kã ìsũ'á kôrô, mã ãgô ró bê ãngó 'á nõngã ìyĩ pãlé, gõ'dá 'dĩ rĩ á'dó drẽ kãyĩ ámãkã 'èzó ãgólé rĩ ì'dĩ kô.

23 Òjílã ãzã 'bá yí á'dô rĩ'á ânĩ ádólé kĩ nĩ rĩ, yĩ òndrê mã gólã ájólé ùrũ lésĩ rĩ trá vò ãzã 'á. Gõ'dá 'dĩ rĩ, nĩ lèé tã-drĩ lá kô, nĩ lèé tã-drĩ kpá kô á'dézó gólĩyĩ vó.

24 Òzô mã ò'è ácálé rĩ, tã lá á'dô lã'bú'á 'bãdrĩ ãmbã nõ 'bá yí 'ásĩ ndrĩ, òzô òzê lãgũ-lãgũ gólã lãgũ 'bá 'wãã ùrũ òjílã drí ndrèlé vò 'ásĩ ndrĩ rĩ kãtĩ.

25 Ngbãangbãno rĩ, mã 'è'á lãgũ ùsúlĩ ìzã kôkô ãmbã bê, òjílã gólĩyĩ 'bã 'bá lédrẽ-lédrẽ ró ndrẽ 'bá lá rĩ á'dô gã'á dó tã ámãkã rĩ lèlé. Tãkô, 'dĩ rĩ mã gólã Ôvãrí drí ájólé ùrũ lésĩ rĩ ì'dĩ.

26 "Gõ'dá kãyĩ tĩbê mã drí 'èzó ãgólé ãngó 'á nõngã rĩ 'á, òjílã á'dô rĩ'á tã 'èlé, té òzô drĩlĩyĩ rĩrĩ tã 'èlé kãyĩ Nówã kã rĩ 'á rĩ kãtĩ.

27 Gólĩyĩ á'dô ìyĩngã rĩ'á ãndú tólé, òdrã mvũlĩ, lãgĩ òkó kã 'è'á ì'dĩ. Nĩ ndrẽ drẽ, òjílã kãyĩ Nówã kã rĩ 'á rĩ ìsũú ìyĩ tã kô, Nówã òtĩrĩ fĩ kòlóngbô ángĩ 'dĩ 'á rĩ, gõ'dá 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, òzê drí 'dĩzô, ìmvũ ãndrê drí tĩzó gólĩyĩ ùfũlĩ ndrĩ vólé, tãlá gólĩyĩ êdê ìyĩ njĩyã ró ìmvũ tĩtĩ drĩ tẽzó kô, tãlá gólĩyĩ kĩ, ìmvũ ìcã tĩlĩ ãngó ãmbã nõ ètélé kô. Á'dô tã ãgô-ãgô ámãkã ãngó 'á rĩ kã tãsi rĩ kpá ìtĩ, òjílã ìcã kô tã lá lèlé kĩ, mã ãgô trá.

28 "Kãyĩ gólã mã drí 'èzó ãgólé ãngó 'á nõlé rĩ, á'dô 'bã'á òzô kãyĩ gólã tĩbê Ôvãrí drí òjílã Sòdómô kã zãzó lãsĩ sĩ Gòmórã kã bê rĩ tĩ, kãyĩ Lótô drí 'bãzó drẽ rĩ'á gólĩyĩ lãfálé rĩ kãtĩ. Òjílã 'dĩ 'bá yí rĩ ìyĩngã drĩ-bãlãyĩ ró. Òjílã ãzã 'bá yí ìyĩngã ngã nyã'á, gõ'dá ãzã 'bá yí rĩ'á òdrã mvũ'á, gõ'dá ãzã 'bá yí iyíkã ngã gĩ'á, ãzã 'bá yí ãmvũ iyíkã 'wã'á, ãzã 'bá yí jó ó'dĩ iyíkã bê'á. Gólĩyĩ nũĩ kĩ'á nĩ rĩ, Ôvãrí bí 'è'á ìyĩ zãlé 'bũũ ngbãangbãno rĩ tĩ rĩ kô.

29 Lótô yí 'bã-tĩ iyíkã rĩ bê, drĩlĩyĩ ìyĩngã rãzó fólé vólé, gõ'dá Ôvãrí drí lãsĩ ádãzó 'bũũ lésĩ òjílã 'dĩ 'bá yí drĩlĩyĩ gólĩyĩ zãlé ngã ònyíkô bê ngbã ndrĩ.

30 Ámã ãgô-ãgô ìzátú rĩ, á'dô 'bã'á nyé òzô 'dĩ rĩ kãtĩ. Òjílã ãmbã á'dó kô njãã ámã ãgô-ãgô tã árílĩ rĩzó ámã drĩ tèlé.

31 “Kãyì gólá má drí 'ezó ágölé rí 'á, òzò nĩ ã'dô ùrú jó-drĩ tĩ'á rí, nĩ ári gō'dá vūdrĩ filí ãni drí jó 'álá kô ngá ònyíkô ãniká átrólé. Òzò nĩ ãã'dô ngá 'wã'á ámvú 'álá rí, nĩ ágō gō'dá 'bã 'álá kô.

32 Tã gólá Lótō rí òkó ká rí ãágá drē ãni 'á, nĩ ìsũ tã lá.

33 Òzò nĩ ìsũ rĩrĩ ãniká ãngó 'á nōngá rí tã lá ùsũ ãni drí kôrô rí, nĩ ícá gō'dá rĩlí 'bãdrĩ Òvãrí ká ãdũkũ ãkó nã 'álá rĩlí zãã gólá bē gbádú kô. Kãyì gólá ágō-ágō ámaká ãngó 'á nōngá rí tú rí, má ã'dô òjílã ãzã 'bá yí pã'á, gō'dá má ã'dô kpá ùgúlí dĩ'á òjílã ãzã 'bá yí drí.

34 Ægō ãzã 'bá yí, òzò òkó ìyí ã'dú gbãrãkã ãlô drĩ rí rí, má ã'dô ãlô rí pã'á, má ã'dô ãlô rí áy'é'á.

35-36 Òzò òkó ãzã 'bá yí ã'dô rĩ òrĩ ìyí ngá 'ĩ'á rí, má ã'dô cé ãlô rí trõ'á 'ĩ'dí, òzò ãzã rí ã'dô kô òjílã ámaká 'ĩ'dí rí, má ã'dô áy'é'á lá ãkpã vò 'dí 'á nĩngá.”

37 Gō'dá tã ári 'bá Yésũ ká 'dĩ 'bá yí drí gólá rí ìjízó kĩ nĩ rí, “Vò mbĩmbĩ ãniká ní drí 'ezó ágölé rí, íyíkã ã'dô 'á yã?” Gō'dá Yésũ drí tã lògõzò kĩ nĩ rí, “Nĩ ã'dô nĩ'á lá, òzò lògõnõ drí vò gólá kōrõnyã drí drãzó 'á lá rí nĩrĩ kãtí.”

18

Tã Yésũ drí 'dígówá ãzã ngĩzò òjílã ìfí 'ícízó rãtãã 'è'è Òvãrí

drí rí tãsi rí

1 'Dĩ vósí, Yésũ ngí 'dígówá ãzã trá tã ári 'bá íyíkã rí 'bá yí drí. 'Í'dígówá 'dĩ rí tã ã'dalé nõtí, tãndí ró ãni drí rĩzó zãã rãtãã 'elé 'ĩ'dí, nĩ áyè tã lá, ùvĩ kô, nĩ òzó òkõ kô.

2 Yésũ kĩ nĩ rí, “Tã kĩ 'bá ãzã gólá ã'dó tã kĩ 'bá tãndí 'í kô.

3 Òkó ãzã ãyízí ró ãni trá gólá ngálã ãndalé ãndalé, òpã ró yí tã-vó íyíkã kílí rí.

4 Tã kĩ 'bá 'dĩ rí gálé zãã dó tã-vó òkó 'dĩ kã kílí. Gō'dá kãyì ãmbá ãzã 'bá yí vósí rí, tã kĩ 'bá 'dĩ ìsũ tã trá yí 'á kĩ nĩ rí, ‘Má ró Òvãrí kô òjílã bē ndrĩ.

5 Tãkõ má lē trá tã-vó òkó 'dĩ kã kílí, tãlã gólá rí trá ámã ìkpókpólólé 'ítú vósí cé.' ”

6 Yésũ gō'dá ãtã tã trá lãjóbã íyíkã rí yí drí kĩ nĩ rí, “Nĩ ári ùlĩ tã kĩ 'bá 'dĩ drí ãtãlé 'dĩ trá yã? Gólá ã'dó kô tã kĩ 'bá tãndí 'í, gō'dá gólá pã òkó 'dĩ trá.

7 Nĩ ndrē drē, Òvãrí tĩbē 'bã 'bá 'ítú vósí cé tãndí ró nõ ã'dô rĩ'á zãã òjílã rĩ 'bá ãwó ngölé yí drí rãtãã bē rí pãlé.

8 Òzò gólá òpã òjílã 'dí 'bá yí kô 'wãã ró, ãkpã drĩlĩyĩ ãwó ngõrē 'á rí, 'dĩ rí ã'dô gólĩyĩ pã'á kpá kãyì ãzã 'bá yí sĩ 'wãã ró. Æ'dô 'ítí rí, má 'ìjĩ ãni rĩlí ãwó ngölé 'ítú vósí cé rãtãã bē, tãlã mã gólá ùrú lésĩ nò òtĩrĩ ágõ ãngó 'á nōngá rí, ùsũ ró ãni bē njãã rãtãã 'èrē 'á ãwó ngõngõ bē.”

Úlĩ mãnĩgõ Yésũ drí ãtãlé lómbé-lómbéwá 'bá rú rí

9 Kãyì ãzã sĩ, Yésũ ãtã úlĩ mãnĩgõ ãzã trá òjílã gólĩyĩ lómbé-lómbéwá 'bá ró kĩ'á nĩ rí, yí ã'dô tã tãndí 'è 'bá 'í rĩzó òjílã ãzĩ zĩlí tã ònjí 'bá ró rí yí drí.

10 Gólã kĩ nĩ rí nõtí, “Òjílã ãzã 'bá yí rĩ, nĩ ìyí trá rãtãã 'elé jó ángí Òvãrí kã 'álã. Ælô rí íyíkã bélé-bélé ù'dú 'bá 'í, gō'dá ãzã rí íyíkã Pãrúsĩ 'í.

11 Pãrúsĩ 'dĩ ãdrē íyíkã ùrú òjílã ìfí drĩ 'á íyí ã'dalé rĩzó rãtãã 'elé. Gólã kĩ nĩ rí, ‘Áwô-ítí Òvãrí, má luyĩ nĩ trá, tãlã ní 'bã mã trá tãndí ró òjílã ãzĩ drĩ sĩ ndrĩ, gólĩyĩ ngá òpã 'bá, òmbã 'è 'bá, 'dãzĩ rí òkó áyí 'bá, gō'dá kpá

õzõ bélé-bélé ù'dú 'bá áamá gārã 'á nõtí nõ gõ'dá kpá gólĩyĩ tã lã'bí ãmákã kã ìzã 'bá rĩ. Hãã! Mã tãndĩ ró gãrã drĩ lâ yĩ sĩ.

12 Ôvãrí, ní ndrê trá, má rĩ rãtãã 'èlê 'álé 'ã'í sĩ ní drĩ, má rĩ rĩlĩ lõfó sĩ ãndãlã rĩ gímã ãlô 'á. Má rĩ kpá lãfã fèlê òjĩlã rĩ 'bá tã áníkã átálé ãmã drĩ rĩ drĩgã.'

13 "Gõ'dá bélé-bélé ù'dú 'bá 'dĩ ânĩ bê rĩ, 'è rãtãã íyĩkã ìnĩnĩ ró rú'bã lõ'bã-lò'bã sĩ. Òzõ òjĩlã áyábálã kãtĩ, gólã rĩ ádrélé íyĩngã ãkpã volé 'álã ró. Drĩlã rĩzõ íyĩ ágásĩ drĩ sãlê ìzã sĩ trẽ trẽ kĩ nĩ rĩ, 'Óõ! Ôvãrí mã tã ònjĩ 'bá nõ, má lõ'bã rú'bã ní drĩ, ní âyê mã tã ònjĩ ámákã ãmbã nõ 'ásĩ, mã rĩ'á tã ònjĩ 'bá 'ĩ.' "

14 Gõ'dá Yésũ ãtã trá kĩ, "Mã ãtã drê tã nõ ânĩ drĩ. Ôvãrí âyê tã ònjĩ bélé-bélé ù'dú 'bá 'dĩ kã trá, gõ'dá gólã âyê tã ònjĩ gólã Pãrúsĩ kã rĩ kô. Òzõ òjĩlã ãzã òlõngô íyĩ tã ãkpã nĩ rĩ, Ôvãrí ã'dô gólã rĩ 'bã'á ã'dólé ngã tãkó ró. Òzõ òjĩlã ãzã ò'bã yĩ ã'dólé ngã tãkó ró rĩ, Ôvãrí ã'dô gólã rĩ rú 'bã'á lõngô-lõngô ró."

Yésũ lõngô òjĩlã gólĩyĩ íyĩ rõ 'bá rĩ trá õzõ 'dĩyĩmvã fĩnyáwã drĩ tã átã lâ yĩ kã rõrê tĩ

(Mãtáyõ 19.13-15; Mãrãkõ 10.13-16)

15 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, òjĩlã ãzã 'bã yĩ drĩ 'dĩyĩmvã ònyĩkõ ájízõ Yésũ ngálã, òfê ró òrê gólĩyĩ drĩ. Gõ'dá lãjõ'bã gólãkã 'dĩ 'bã yĩ lõgã gólĩyĩ dó ânĩlĩ ãnyĩ 'dĩyĩmvã 'dĩ 'bã yĩ bê.

16 Gõ'dá gólã ndrê bê ìtĩ rĩ, gólã âzĩ 'dĩyĩmvã ònyĩkõ 'dĩ 'bã yĩ trá ânĩlĩ yĩ ngálã. Gólã ãtã trá lãjõ'bã íyĩkã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ âyê 'dĩyĩmvã ònyĩkõ 'dĩ 'bã yĩ ãânĩ ró íyĩ mã ngáã nõlê. Nĩ lõgã gólĩyĩ kô.

17 Nĩ ndrê trá, tã kũmũ Ôvãrí kã 'á rĩ rĩ'á nõtĩ, òjĩlã lâ 'á lâ rĩ, rĩ'á tã lèlê bê, õzõ 'dĩyĩmvã ònyĩkõ kãtĩ. ã'dô 'bã'á cé ânĩ tã lè 'bã õzõ 'dĩyĩmvã ònyĩkõ kãtĩ rĩ 'bã yĩ drĩ. ã'dô íyĩ fĩ'á nĩ kũmũ Ôvãrí kã rĩ 'á."

Tã gólã òjĩlã ngã-drĩ ãmbã bê rĩ drĩ ngã íyĩkã 'dĩ 'bã yĩ âyézõ kô 'dèzõ Yésũ vósĩ rĩ

(Mãtáyõ 19.16-30; Mãrãkõ 10.17-31)

18 Kãyĩ ãzã sĩ, ãgõ ãmbã ãzã ìjĩ Yésũ trá kĩ nĩ rĩ, "Lĩfĩ ìmbã 'bã tãndĩ, mã ã'dô ã'dô 'è'á ì'dĩ mã drĩ rĩzõ kũmũ Ôvãrí kã zèlê, rĩlĩ gólã bê ãdũkũ ãkó yã?"

19 Yésũ kĩ nĩ rĩ, "Mã lõgõ tã-vó áníkã 'dĩ nõtĩ. Nĩ zĩ mã lĩfĩ ìmbã 'bã tãndĩ ró tãlã ã'dô 'ĩ yã? Cé Ôvãrí ì'dĩ tãndĩ ró.

20 Gõ'dá ní rô tã ãmbã Ôvãrí drĩ ã'dálé Músã drĩ mũdrĩ rĩ 'bã yĩ trá ndrĩ yã, kĩ'á nĩ rĩ, ní 'bã òkó gólã ã'dó 'bã kô ání òkó ró rĩ kô ní ùgúlĩ ãyízõ ì'dĩ bê lâ, ní fũ òjĩlã kô, ní ùgũ ngã kô, ní ãdô ònjõ kô, ní ãrĩ ání átã yĩ tĩ-võ ání ãndrê yĩ bê, tãlã ní ìnjĩ ró gólĩyĩ bê yã?"

21 ãgõ 'dĩ lõgõ tã-drĩ trá Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Drê ãkpãkã'dã, mã drĩ 'bãzõ 'dĩyĩmvã ró rĩ, mã rô tã 'dĩ 'bã yĩ trá ndrĩ."

22 Gõ'dá Yésũ ãrĩ tã 'dĩ 'bã yĩ bê rĩ, drĩlã tã átázõ ãgõ 'dĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Tãndĩ ró, ní rô tã 'dĩ 'bã yĩ trá ndrĩ. Tã ãzã rĩ'á ãlô, ní gĩ ngã ní drĩ 'bãzõ ì'dĩ bê lâ 'dĩ 'bã yĩ ndrĩ, ní fê ró lãfã lâ ìzã 'bã yĩ drĩ íyĩ pãzõ. Òzõ ní ò'è trá ìtĩ rĩ, Ôvãrí ã'dô ngã tãndĩ tĩ dũũ fê'á ní drĩ, ní drĩ rĩzõ gólã bê võ ùrũ 'álã rĩ 'álã. 'Dĩ rĩ tã gólã lãvũ 'bã gãrã lãfã drĩ sĩ rĩ ì'dĩ, ní gõ ró ã'délé mã vó."

23 ãgõ 'dĩ ãrĩ tã Yésũ drĩ átálé ìtĩ 'dĩ bê rĩ, gólã trá tã ìsũ-ìsũ ró ãmbã, tãlã gólã rĩ'á ngã-tĩ bê ãmbã, lèé gĩlã ndrĩ kô.

24 Gõ'dá Yésũ âtâ trá òjílã rĩ 'bá ìtí tã 'dĩ àrílí rĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Rĩ'á lãṅò ró àmbá òjílã ngá-tì bē dũũ rĩ drí fìzò kũmũ Ôvãrí kã rĩ 'álã.

25 À'dò 'bã'á cú ìtí lãṅò àkò ìnjígò drí fìzò lĩbĩrã 'bú 'ásì kòólòróò."

26 Gõ'dá òjílã rĩ 'bá àmbá tã àrílí ìtí 'dĩ 'bá yí âtâ ìyí trá Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Òzò à'dò ìtí rĩ, à'dò à'dó'á àngò tí ró òjílã àzãkã drí ngá pãzò yã?"*

27 Yésũ drí tã-drĩ jãzò kĩ nĩ rĩ, "Òjílã àzãkã yù'dãwã ànì lãfálé sĩ tã tãndí 'élé tãlã ìyí 'bãlé òjílã Ôvãrí kã ró rílí gólã bē àdũkũ àkò ùrú 'álã, cé Ôvãrí à'dò ànì 'bã'á nĩ òjílã ìyíkã ró."

28 Pétèrò âtâ trá Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Ní ndrè drè, àmã rĩ gógó rĩ, mã àyè ngá àmbá àmãkã rĩ 'bá yí trá ndrĩ volé à'dézò ànì vó bélé nõ. À'dò ìcã'á trá àmã drí fìzò kũmũ Ôvãrí kã rĩ 'álã yã?"

29-30 Yésũ drí kpá tã àtázò tã àrí 'bá ìyíkã 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Ôvãrí à'dò ngá tãndí àfè'á dũũ ànì drí àngò 'á nõngá, gõ'dá gólã à'dò lédrè-lédrè àdũkũ àkò rĩ fè'á ànì drí vò ùrú 'álã rĩ 'álã, ànì gólĩyí 'bã ìyíkã àyè 'bá ndrĩ ìyí áró yí bē ndrĩ kũmũ Ôvãrí kã tãsí rĩ yí drí."

Tã Yésũ drí òdrã tã ìyíkã 'è 'bá à'dólé Yèròsãlémã 'álã rĩ

tã lã àtázò kpá ó'dí lãjóbã ìyíkã rĩ 'bá yí drí rĩ

(Mātáyō 20.17-19; Mārākō 10.32-34)

31 Gõ'dá Yésũ yí drí ngãzò nílí lãtì Yèròsãlémã kã 'ásì gólé Yèròsãlémã 'álã ró. Drílã lãjóbã ìyíkã mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ 'bá yí àzízò ndrĩ tã àrí 'bá àzã 'dĩ 'bá yí lãfálé 'ásì rílí yí lãgátì tã àtázò drílĩyí. Gólã kĩ, "Ngbãangbãno rĩ, nĩ ngã, mã nĩ Yèròsãlémã 'álã, tãlã àkũ ró rĩ, tã àngũ 'bá Ôvãrí kã âtâ trá kĩ nĩ rĩ, cé Yèròsãlémã 'álã ì'dí, tã àzã 'bá yí drí rũ 'èzò mã gólã tìbè àjólé Ôvãrí ngá lésì rĩ drí.

32 Àmã drĩ à'dò à'dé'á òjílã àtrã Rómã kã rĩ 'bá yí drígá. Òjílã 'dĩ 'bá yí à'dò ìyí àmã lò'dá'á, à'dò ìyí tũ lùwú'á mã rú.

33 Drílĩyí àmã cãzò kpá drílĩyí àmã füzò. Gõ'dá kãyì nã lã 'á rĩ, mã drí kpá àfòzò ó'dí òdrã 'ásì."

34 Gõ'dá lãjóbã Yésũ kã 'dĩ 'bá yí nĩ ìyí tã Yésũ drí àtálé ìyí drí 'dĩ ìfí lã kò, à'dò kò mbì gólĩyí bílì.

Tã Yésũ drí lĩfì àkò lé 'bá èdézò ànyí Yèrìkò 'álã rĩ

(Mātáyō 20.29-34; Mārākō 10.46-52)

35 Yésũ drí 'èrè nílí lãvũlì kòrò Yèrìkò 'ásì nílí Yèròsãlémã 'álã rĩ 'á rĩ, ò'bí àmbá rĩ trá nílí gólã bē. Àgò àzã lĩfì àkò rĩ 'bá nĩ'á lãfã zì bē òjílã tì sĩ rĩ, rĩ'á ànyí pãvò tì gãrã 'á.

36 Lĩfì àkò lé 'bá 'dĩ àrílí bē òjílã ò'bí àmbá dũũ rĩ 'bá ìyí lãvũlì yí lãgátì sĩ 'dĩ àyí lã rĩ, gólã ìjì òjílã àzã ànyí yí lãgátì ìtí 'dĩ trá kĩ nĩ rĩ, "'Dĩ à'dò 'ì yã àmbá àyí bē 'dĩ?"

37 Òjílã 'dĩ âtâ trá gólã drí kĩ nĩ rĩ, "Yésũ Nãzãrètã lé 'bá ró rĩ ì'dí òjílã àzã 'bá yí bē lãvũ'á ìyí."

38 Àgò gólã lĩfì àkò 'dĩ zì lãzì trá àmbá àmbá kĩ nĩ rĩ, "Yésũ, ní 'bã àmã ìzã ògã ní drĩ, ní ì'dí tìbè Ôvãrí drí tã lã àtálé kĩ'á nĩ rĩ, àà'dò ànĩ'á àmã pãlé nõ, ní pã mã."

39 Gõ'dá òjílã àzã 'bá yí drí tã lògòzò gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ní, ní rĩ títì." Gõ'dá gólã àrí tã òjílã 'dĩ 'bá yí kã 'dĩ kò. Drílã lãzì àzã zìzò kpá àmbá

* **18:26 18.26** Gólĩyí ìjì tã ìjì 'dĩ, tãlã tã ìsũ gólĩyíkã 'á rĩ kĩ, ngá dũũ à'dò lãmbé òrè Ôvãrí kã òjílã drí rĩ kã ì'dí. Ngá-tì dũũ 'bá à'dò trá òjílã tãndí 'ì.

ãmbá kî nî rî, “Nî ì'dî tîbê Ôvârí drí tã lâ âtalé kî'á nî rî, ãâ'dô ânî'á ãmã pãlé nõ, ní ndrê ámã ìzã! Ánî 'á ãâ'dî má rú! Ní pâ mã!”

⁴⁰ Gõ'dá Yésũ drí âdrézó kî nî rî òjílã 'dî 'bá yî drí rî, “Nî âjî ãgô 'dî má ngáá nõlé.” Gõ'dá lîfî ãkó lé 'bá 'dî drí ânîzó ãnyî Yésũ lãgátî. Yésũ kî nî rî,

⁴¹ “Ní lã ã'dô mã drígá sî yã? Má â'dô ánî pã'á ángô tí ró yã?” Lîfî ãkó lé 'bá 'dî kî, “Ãgô ãmbá, ní êdê ámã lîfî nõ vò ndrêlé tãndí ró.”

⁴² Gõ'dá Yésũ kî, “Ánî lîfî 'dî â'dô vò ndrê'á, â'dô 'bã'á tãndí ró. Tã lãlã ánikã má 'á rî 'bã nî trá rû êdélé tãndí ró.”

⁴³ Kôrô ìtú 'dî sî rî, ãgô 'dî drí vò ndrêzó tãndí ró rará. Gõ'dá ãgô 'dî drí ngãzó 'délé Yésũ vó, Yésũ rî rû lûyî-lûyî bê ãwô-ìtí ãmbá 'è'è bê Ôvârí drí ìtú vósî cé kî nî rî, “Tákô, Ôvârí rî'á mbârãkã bê tákányî pãtî tî má ndrê vò kô.” Gõ'dá òjílã ãmbá 'dî 'bá yî ndrê ìyî gólã bê vò ndrê'á rî, lûyî ìyî Ôvârí kpá trá kî nî rî, “Tákô, Ôvârí fê fãfã trá gãrã Yésũ drí pãtî.”

19

Tã bélé-bélé ù'dú 'bá Zākáyō rî tāsī rî

¹ Gõ'dá Yésũ drí ngãzó nîlî kôrô jãrîbã Yérîkô kã rî 'ásî.

² Ægô ãzã bê tólã rú lâ Zākáyō, gólã rî'á drî-'bá bélé-bélé ù'dú 'bá kã 'î, gólã rî'á kpá ngá-tî ãmbá rî 'bá yî bê dũũ, tã ndêé gólã kô. Òjílã ndrî 'bãã ìyî bélé-bélé ù'dú 'bá lôvó kô, tãlã gólîyî rî ìyî trá lâ'bî gólîyîkã ìzãlé kpá rî'á lãfã òjílã kã ádólé nyãlé.

³ Zākáyō ârî bê kî'á nî rî, Yésũ trá ânî'á kôrô jãrîbã 'ásî rî, gólã lã trá cú Yésũ rî lîfî ndrêlé. Zākáyō rî'á ãgô kútúwã 'î, nyãgõrã ró, ícã Yésũ rî rû'bã ndrêlé tólã kô, tãlã ò'bî trá dũũ.

⁴ Gõ'dá nîngá sî rî, rá trá lãvũlî sîsî 'álã mbãlé fê ángî tãrõngõlõ lâ drî Yésũ rî lãvũ-lãvũ tãlé rû'bã lâ ndrêlé.

⁵ Gõ'dá Yésũ ácalé bê té fê ángî 'dî zélé rî, gólã drí Zākáyō rî zîzó kî nî rî, “Zākáyō, Zākáyō, ní ârî vũdrî. Ændrõ nõ rî, má lã trá nîlî rîlî ní drí 'bã 'álã ní bê.”

⁶ Æyîkô cí Zākáyō trá. Drílã ârízó fê drî sî vũdrî 'wã'wã, nî-bê-yã fêlé Yésũ drí.

⁷ Gõ'dá òjílã ndrê bê 'dó Yésũ nî trá Zākáyō drí 'bã 'álã rî, gólîyî ngã trá ndrî 'dó ùlî ngũrũ-ngũrũ bê kî nî rî, “'É'è, Yésũ nî íyîkã rîlî ãgô tã ònjî 'bã nã drí 'bã 'álã ã'dô drí yã?”

⁸ Zākáyō drí gõzó âdrêlé Yésũ ágálé ãnyî, ìyî òmbê kúkú âdîlî tã âtázó kî nî rî, “Kúmú ámakã, ní âyê mã tã ònjî ámakã tãsî. Má lã trá ngã ãmbã mã drí 'bãzó ì'dî bê lâ nõ lãfãlã cãlé rî, ãzã 'bã yî fëzó òjílã ìzã 'bã ngã ãkó rî yî drí. Gõ'dá má lã trá lãfã tîbê òjílã kã mã drí rî'á ádólã nyãlé rî 'bã yî kã rî lôgólé volé gólîyî drí. Má lã gõ'dá vò lâ fêlé ândãlã sù òjílã drí ãlô-ãlô.”

⁹ Yésũ kî nî rî gólã drí rî, “Kãyî ãndrõ nõ sî rî, Ôvârí âyê nî trá tã ònjî ánikã tãsî. Sîsî rî, ní â'dô trá gbõ bélé-bélé ù'dú 'bã 'î rî, ní ìzã lâ'bî trá, òjílã kî nî rî, ní â'dó Æbãrãyãmã rî ózõwã 'î kô. Tákô ngbãangbãno rî, nî pãtî-pãtî ró Æbãrãyãmã rî ózõwã ì'dî, tãlã ní âjã drî trá tã ònjî ánikã 'ásî.

¹⁰ Má drí ânîrî Ôvârí ngã lésî rî tú rî, má ânî cé òjílã gólîyî ãvî 'bã trá lãtî Ôvârí kã 'ásî tã ònjî drí rî pãlé.”

Ì'dígówã kúmú ángî ãzã drí drí-ãcê fëzó rû ì'bũ 'bã íyîkã

lĩfĩ lõmbã bê rĩ drĩ rĩ tãsi
(Mātáyõ 25.14-30)

11 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ ítónã trá 'dígówá ãzã átálé õjĩlã nĩ 'bã ãyĩ ájĩlĩ Yērõsãlémã 'álã rĩ drĩ, tãlã õjĩlã 'dĩ 'bã yĩ ãsũ ãyĩkã bê rĩ, tã Yésũ drĩ rĩ'á átálã tã kũmũ Ôvãrĩ kã rĩ tãsi rĩ ã'dô rũ 'ẽ'á ãkpãkã'dã ãyĩ lĩfĩ drĩ 'á, Yērõsãlémã 'á tólã.

12 Gólã kĩ nĩ rĩ, "Ãgõ ãmbã ãzã úzĩ gólã trá nĩlĩ 'bãdrĩ ãzã 'á jējē ró ãyĩ 'bãlé kũmũ 'bãdrĩ ãyĩkã kã ró, gõ'dá ãgõlé yĩ drĩ 'bã 'álã.

13 Drē ãkpã gólã ngá drē nĩlĩ 'bã 'ásĩ kô, gólã ãzĩ rũ ã'bũ 'bã ãyĩkã trá mũdrĩ ãnĩlĩ yĩ ngálã, tã ãyĩkã 'ẽ'á átálã gólĩyĩ drĩ rĩ ãrĩlĩ. Drĩlã lãfã fēzõ gólĩyĩ drĩ cé tĩtĩ lãfã párá nã kã. Gõ'dá drĩlã tã átázõ gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ 'ẽ lõsĩ lãfã ámakã nõ drĩ mbãzõ, ã'dô ró bê ãmbã má drĩ.' Gõ'dá gólã drĩ ngázõ nĩlĩ 'bãdrĩ jējē ró nã 'álã.

14 Õjĩlã gólã rĩ ífĩfĩ kã rĩ gã ãyĩ gólã dó 'bãlé kũmũ ró ãyĩ drĩ, gólĩyĩ drĩ kpá tã átízõ jõlé 'bãdrĩ jējē ró 'dĩ 'álã kĩ nĩ rĩ, 'Mã lēé ãgõ 'dĩ kô 'bãlé kũmũ ró ãmã drĩ.'

15 "Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ó'bã gólã trá kũmũ ró, ãgõ trá yĩ drĩ 'bã 'á. Gõ'dá gólã ãgõ bê rĩ, ãzĩ rũ ã'bũ 'bã ãyĩkã 'dĩ 'bã yĩ trá ndrĩ ãnĩlĩ yĩ ngálã, gólã lē trá lãfã yĩ drĩ áyélé gólĩyĩ drĩgã rĩ ndrēlé, ã'dĩ kã rĩ lãvũ nĩ kôró yã?

16 Gõ'dá rũ ã'bũ 'bã ãlõ rĩ drĩ ãnĩzõ gólã ngálã kĩ nĩ rĩ, "Bã-lĩpĩ, má 'ẽ lõsĩ trá lãfã párá nã kã 'dĩ lõpē rũ trá ãndálé mũdrĩ.'

17 Gólĩyĩ lĩpĩ 'dĩ kĩ nĩ rĩ ãgõ 'dĩ drĩ rĩ, "Tã tãndĩ 'ĩ, má ã'dô ãnĩ 'bã'á kpá kũmũ 'bãdrĩ mvã mũdrĩ rĩ kã ró.'

18 Gõ'dá rũ ã'bũ 'bã rĩ lã rĩ drĩ ãnĩzõ gólã ngálã kĩ nĩ rĩ, "Bã-lĩpĩ, má 'ẽ lõsĩ trá lãfã párá nã kã 'dĩ lõpē rũ trá ãndálé nĩ.'

19 Gólĩyĩ lĩpĩ 'dĩ kĩ nĩ rĩ ãgõ 'dĩ drĩ rĩ, "Tã tãndĩ 'ĩ, má ã'dô ãnĩ 'bã'á kpá kũmũ 'bãdrĩ nĩ kã ró.'

20 "Gõ'dá ãzã drĩ kpá ãngázõ kĩ nĩ rĩ, "Bã-lĩpĩ, lãfã ãnĩkã tĩbē fēlé má drĩgã lãfã párá nã kã rĩ rĩ'á nõ, má ãbí lõgõ'á lã ní drĩ, má lãpĩ zãã rĩ'á kpãkã ítã kã 'á nõ.

21 Ûrĩ 'ẽ mã 'ẽ'ẽ, tãlã nĩ õjĩlã ãwãlãkã 'ĩ. Nĩ rĩ ngá gólĩyĩ 'bã 'bã ãnĩkã ró kô rĩ trõlé 'dõ ndrĩ ní drĩ, gõ'dá ní rĩ kpá ngá gólĩyĩ õjĩlã kã ã'dĩlĩ kã 'bã ã'dõ 'bã ãnĩkã ró kô rĩ nõlé ndrĩ ní drĩ.'

22 Gõ'dá ãgõ 'dĩ lĩpĩ lã kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ rĩ'á rũ ã'bũ 'bã õnjĩ 'ĩ. Tã 'dĩ ãfõ nĩ rĩ gógõ sũlĩ sĩ kĩ nĩ rĩ, má ã'dô õjĩlã ãwãlãkã 'ĩ.

23 Tãlã ã'dô 'ĩ ní drĩ lãfã 'dĩ 'bãzõ cú ãtĩ lõsĩ 'ẽzõ ã'dĩ sĩ lã, drĩlã tĩzõ nĩ'á sũsũ 'álã kô yã? Tã ní drĩ lãfã 'dĩ lãpĩzõ rĩlĩ cú ãtĩ 'dĩ rĩ, má lē trõlã volé ní drĩgã sĩ.'

24 "Kũmũ drĩ tã átázõ rũ ã'bũ 'bã ãzã 'bã yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ trõ lãfã 'dĩ volé drĩgã lã sĩ, fēlé ãgõ gólã ãyĩkã 'bã 'bã tĩlĩ ãndãlã mũdrĩ rĩ drĩ.'

25 Gõ'dá rũ ã'bũ 'bã 'dĩ 'bã yĩ kĩ nĩ rĩ, 'Gõ'dá ãgõ ãzã nã kpá rĩ'á lãfã dũũ bê rĩ, ã'dô nõõ rĩ fē'á kpá gólã drĩ yã?'

26 Gõ'dá lãfã lĩpĩ kĩ nĩ rĩ, 'Mã ãtã drē tã ãzã ãnĩ drĩ, õjĩlã gólĩyĩ má drĩ ãnjĩlĩ rĩ, má ã'dô ngá fē'á drĩlĩyĩ gãrã. Gõ'dá gólĩyĩ tĩbē má drĩ ãnjĩlĩ kô rĩ, má ã'dô ngá gólĩyĩkã rĩ trõ'á volé drĩgã lã ãyĩ sĩ.

27 Ngbããngbãno mã lē nĩ ãjĩ ãmã ãjũ-'bã-ãzĩyã yĩ gólĩyĩ tĩbē ãmã lē 'bã kô 'bãlé kũmũ ró ãyĩ drĩ rĩ fũlĩ ngbããngbãno ãmã lĩfĩ drĩ 'á nõngã.' "

Tã õ'bí ãmbã drĩ Yésũ rĩ lãgúzõ ãcãrē Yērõsãlémã 'álã rĩ 'á rĩ
(Mātáyõ 21.1-11; Mārãkõ 11.1-11; Yõwãní 12.12-19)

28 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drẽ zãã rĩ'á nĩ'á Yērōsālēmã 'álã. Tã árí 'bá gólãkã 'dĩ 'bá yĩ 'dê trá zãã gólã vó.

29 Gólĩyĩ ânĩ trá âcálé ãnyĩ 'bãdrĩ mvá zĩlĩ Bêtēfágē rĩ 'á. Bêtēfágē 'dĩ rĩ'á ãnyĩ Bêtánĩ lãgátĩ. Yésũ yĩ cá trá únĩ gólã fê dô kã zĩlĩ òlívĩ rĩ bê yĩ drĩ rĩ drĩ 'álã, gõ'dá drílã tã árí 'bá ãzã 'bá yĩ jōzó rĩ sĩsĩ, nĩ'á fĩlĩ 'bãdrĩ mvá Bêtēfágē kã 'dĩ 'á.

30 Gólã kĩ nĩ rĩ, “Nĩ nĩ, nĩ fĩ Bêtēfágē 'álã. Ōzō nĩ òcã trá rĩ, nĩ â'dô dōngĩ mvá úsú'á ó'ĩ trá 'ĩ'ĩ tólã. Dōngĩ 'dĩ kó òjĩlã ãzã mbãã drẽ drĩ lâ kô. Nĩ âtĩ dōngĩ 'dĩ, nĩ âsê ró âjĩlĩ má drĩ nōlê.

31 Ōzō òjĩlã ãzã ñjĩ ânĩ trá kĩ'á nĩ rĩ, nĩ rĩ dōngĩ 'dĩ âtĩlĩ nĩzó 'ĩ'dĩ bê lâ ã'dĩ drĩ yã rĩ, nĩ âtã drílã nōtĩ kĩ nĩ rĩ, ‘Kúmú ãmãkã lē nĩ, gólã â'dô lôgõ'á lâ 'wãã vólê.’ ”

32 Tã árí 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ nĩ ñyĩ trá, 'ê ñyĩ tã 'dĩ trá, té òzō Yésũ drĩ âtálé gólĩyĩ drĩ rĩ tí. Nĩ ñyĩ úsú ñyĩ dōngĩ ó'díwã 'dĩ trá,

33 'dê ñyĩ trá rĩ'á âtĩlã. Gõ'dá dōngĩ 'dĩ lĩpĩ lâ ñjĩ gólĩyĩ trá kĩ nĩ rĩ, “Háyĩ, nĩ rĩ dōngĩ 'dĩ âtĩlĩ ã'dô tãsĩ yã?”

34 Tã árí 'bá rĩ nô 'bá yĩ lôgõ ñyĩ tã trá kĩ nĩ rĩ, “Kúmú rĩ lēlã nĩ.”

35 Tã árí 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ dōngĩ 'dĩ âtĩzó âjĩlĩ Yésũ drĩ. Ōjĩlã rĩ'á dũũ ânĩ 'bá Yésũ rĩ âjĩlĩ rĩ, ãzã 'bá yĩ drĩ ítã dãzó dōngĩ 'dĩ ùgúlĩ, ã'dô ró bê Yésũ drĩ rĩzó drĩ lâ mĩ 'dĩ.

36 Gõ'dá drĩlĩyĩ Yésũ rĩ ñngázó 'bãlé dōngĩ ùgúlĩ. Gõ'dá ãzã 'bá yĩ 'dê ñyĩkã sĩsĩ zãã, nĩ'á ítã 'bê bê vũdrĩ sĩ lãtĩ 'ásĩ, Yésũ drĩ nĩzó dōngĩ bê drĩ lâ sĩ. Ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ 'ê ñyĩ tã 'dĩ ítĩ 'dĩ, tãlã gólĩyĩ lē ñyĩkã trá Yésũ trá 'ĩ'dĩ kúmú ãngĩ ñyĩkã ró.

37 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drĩ ngãzó âlólé únĩ gólã fê dô kã bê yĩ drĩ 'dĩ pálé lâ 'álã. Ō'bĩ ãmbã drĩ nĩzó gólã rĩ âjĩlĩ. Drĩlĩyĩ rĩzó Ôvãrí rĩ lũyĩlĩ gbórókõ ãmbã sĩ. Gólĩyĩ 'ê ñyĩ ãwô-ĩtĩ trá Ôvãrí drĩ, tãlã Yésũ 'ê tã lâràkõ ãzã 'bá yĩ òyĩ ró rĩ trá dũũ gólĩyĩ lĩfĩ drĩ 'á.

38 Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, Ôvãrí ããfē òrē kúmú ãngĩ drílã âjólé ñyĩ drĩ nō drĩ. Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, ngbãângbãno, tã ã'dĩ âcã trá ñyĩ lãfálé Ôvãrí ngã lēsĩ, yĩ ñjĩ ñjĩ Ôvãrí gólã rĩ 'bá mbãràkã bê gãrã úrú 'álã rĩ.

39 Gõ'dá Pãrúsĩ yĩ árí ñyĩ tã 'dĩ bê ítĩ rĩ, gólĩyĩ âtã ñyĩ tã trá Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, gólã ãâtã tã òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, gólĩyĩ ãâtã tã 'dĩ 'bá yĩ kô, gólĩyĩ òrĩ tĩtĩ, gólĩyĩ òrĩ tã ãzã âtálé Yésũ rĩ rú sĩ kô.

40 Yésũ drĩ tã âtázó Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Ícã kô gólĩyĩ drĩ rĩzó tĩtĩ. Ōzō gólĩyĩ ùlũyĩ Ôvãrí kô âmã tãsĩ rĩ, kúnĩ mvá gólĩyĩ lãtĩ 'á nō 'bá yĩ â'dô Ôvãrí rĩ lũyĩ'á trá.”

41 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drĩ Yērōsālēmã rĩ ndrẽzó sĩsĩ yĩ ágálé ítĩ, gólã drĩ ítónãzó ãwó ngólé ñlĩndrĩ sĩ.

42 Drílã tã âtázó kĩ nĩ rĩ, “Ōõ ânĩ òjĩlã Yērōsālēmã lē 'bã nō rĩ trá ândrã-tãndĩ 'ĩ ãdũkũ ânĩkã 'ezó ânĩ pãlé rĩ 'ĩ'dĩ nō. Ōmbã Ôvãrí kã sũ lâ drĩ ã'dĩzó ânĩ rú rĩ 'ĩ'dĩ. Gõ'dá nĩ ñjĩ gõ'dã kô, nĩ ndrē kpã kô.

43-44 Ngbãângbãno rĩ, ânĩ ãjú-'bã-ãzĩ yĩ â'dô 'dē'á ânĩ drĩ vō 'ásĩ ndrĩ. Gólĩyĩ â'dô rú 'ê'bē'á ndrĩ gbãã jãrĩbã ânĩkã rú sĩ. Gólĩyĩ â'dô ngã 'bãrànjã ró rĩ 'dĩ'á, kpã bēzó lâ únĩ sĩ jãrĩbã ânĩkã rú sĩ, nĩ òzó 'bēê rãlé kô. Gólĩyĩ â'dô ânĩ úfú'á ngbã ndēlé vólé. Drĩlĩyĩ jãrĩbã ânĩkã 'dĩ ñzãzó ngbãngbã. Tãlã nĩ gã vólé dó tã lēlé kĩ'á nĩ rĩ, Ôvãrí âcã trá ñyĩ pãlé.”

45-46 Yésũ drĩ fĩzó jãrĩbã 'álã zãã lãvũlĩ jó ãngĩ Ôvãrí kã rĩ 'álã, gólã òtĩrĩ âcã ã'dĩ-drĩ jó ãngĩ Ôvãrí kã 'dĩ 'álã rĩ, gólã úsú òjĩlã ãzã 'bá yĩ trá rĩ'á ñyĩ

ngá gólã rĩ'á fêlã zãlé ngá fêfê ró rĩ gĩ'á ãkpã jó 'á. Yésũ drí tã átázó gólĩyĩ drí òmbã sĩ kĩ nĩ rĩ, “Òvãrí àtã trá tã àngũ 'bá Ìsáyã sílĩ kĩ nĩ rĩ, 'Jó ámakã rĩ iyíkã cé rãtãã 'èzó ì'dĩ 'á lâ má drí ámã lúyĩ-lúyĩ bẽ.’

Ìsáyã 56.7

Nĩ àrĩ drẽ, jó Òvãrí kã à'dó kò ngá àzã 'èzó 'á lâ. Gõ'dá nõõ rĩ, nĩ jã trá rĩzò ngá ànikã gílĩ 'á lâ, rĩ'á lâfã lâ nyãlé. Ànĩ trá òzõ ùgũ kãtĩ.” Gõ'dá Yésũ lâdrò òjilã 'dĩ 'bá yĩ trá òmbã sĩ.

⁴⁷ Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yésũ rĩ trá lâmúlĩ kãyĩ vósĩ cé, jó àngĩ Òvãrí kã 'dĩ 'á, rĩlĩ tã tãndĩ Òvãrí kã átálé òjilã gólĩyĩ rĩ 'bá rù è'bélé jó àngĩ Òvãrí kã rĩ 'á rĩ yĩ drí. Drĩ-'bá àngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ, lâ'bí ìmbã 'bá yĩ gõ'dá kpá gólĩyĩ sísĩ-lésĩ ró rĩ 'bá yĩ bẽ, lẽ iyĩ trá Yésũ rĩ fúlĩ rĩ.

⁴⁸ Ícã iyĩ kò, tãlã òjilã àmbã 'dó rĩ'á tólã úlĩ Yésũ drí rĩ'á lôyálã 'dĩ àrĩ'á. Ò'bí àmbã ìtĩ 'dĩ 'bá yĩ lẽ 'dó úlĩ Yésũ kã àrĩlĩ iyĩ bĩ-'balé sĩ.

20

Tã àjú-'bá-àzĩ Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ drí tĩ ànyázó Yésũ bẽ

drĩ-àcê gólãkã rĩ tãsĩ rĩ

(Mātáyō 21.23-27; Mārākō 11.27-33)

¹ Kãyĩ àzã sĩ, Yésũ òtírĩ rĩlĩ tã pélé jó àngĩ Òvãrí kã 'dĩ 'á rĩ, drĩ-'bá àngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ gõ'dá lâ'bí ìmbã 'bá yĩ bẽ, rĩ iyĩ trá Yésũ rĩ ìjilĩ tã ìjĩ-ìjĩ sĩ kĩ nĩ rĩ,

² “À'dĩ 'bã nĩ rĩ'á tã pélé jó Òvãrí kã nõ 'á rĩ nĩ yã? À'dĩ fê drĩ-àcê ní drí tã 'dĩ 'bá yĩ 'èzó rĩ nĩ yã?”

³ Yésũ lôgò tã-drĩ trá gólĩyĩ drí nõtĩ, “Má lẽ trá ànĩ ìjilĩ tã ìjĩ-ìjĩ sĩ nõtĩ,

⁴ à'dĩ 'bã Yōwãní rĩ'á bãbãtizĩ 'élé òjilã drí rĩ nĩ yã?”

⁵ Gõ'dá drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ ícã iyĩ úlĩ Yésũ kã 'dĩ vò lâ lôgólé kò. Gólĩyĩ ìsũ tã trá kĩ nĩ rĩ, òzõ yĩ àátã gólã drí kĩ'á nĩ rĩ, Òvãrí ì'dĩ rĩ, Yésũ à'dó lôgò'á lâ iyĩ drí kĩ nĩ rĩ, ngã à'dó kpá ìtĩ rĩ, gólĩyĩ ró úlĩ Yōwãní kã kò à'dó tãsĩ yã?

⁶ Òzõ gõ'dá yĩ àátã kpá à'dó Òvãrí ì'dĩ kò rĩ, ò'bí àmbã rĩ 'bá ìtĩ 'dĩ 'bá yĩ à'dó 'dẽ'á kpá iyĩ drĩ ìyĩ fúlĩ, tãlã gólĩyĩ lẽ iyĩ tã-drĩ trá kĩ nĩ rĩ, Yōwãní ì'dĩ tã àngũ 'bá Òvãrí kã.

⁷ Gõ'dá à'dó bẽ ìtĩ rĩ, drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ gã iyĩ trá dó tã-drĩ lôgólé, gólĩyĩ drí tã átázó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, yĩ nũjĩ kò.

⁸ Gõ'dá Yésũ àtã trá gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Òzõ à'dó ìtĩ rĩ, má lëé kpá kò à'dálã ànĩ drí kĩ, à'dĩ 'bã mã nĩ tã pélé yã rĩ.”

Tã Yésũ drí tã ìmbázó ì'dígówá sĩ, drĩ-'bá òrĩ iyíkã kã rĩ 'bá yĩ à'dó iyĩ gã'á dó rĩ

(Mātáyō 21.33-46; Mārākō 12.1-12)

⁹ Yésũ àtã ì'dígówá trá drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Àgò àzã 'wã àmvú iyíkã trá, gólã drí fê òzõ àlã'bã kãtĩ gólã rĩzò òdrã 'élé lõ'wã lâ 'ásĩ rĩ ì'dízó 'á lâ. Àmvú lípĩ 'dĩ drí gòzò àmvú 'wã 'bã àzã 'bã yĩ 'bãlé rĩ'á lôsĩ 'élé àmvú iyíkã 'dĩ 'á, tãlã gólã 'è'á nĩlĩ rĩlĩ 'bãdrĩ àzã 'á jējē ró àmvú iyíkã 'dĩ rú sĩ. Drílã gòzò tã átálé àmvú 'wã 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí kĩ nĩ rĩ, 'Òzõ fê àmvú 'á 'dĩ ò'wã trá rĩ, nĩ trò lõ'wã lâ ùrũkã 'bã yĩ ànĩ drí, nĩ gò ró àmbúkũ lâ àfélé má lípĩ lâ drí.’

¹⁰ Gõ'dá fê lõ'wã 'dĩ kã trá àmvú 'wã 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí òkízó lâ. Àmvú lípĩ drí gòzò lãjò'bã iyíkã àjólé ànĩ'á fê lõ'wã iyíkã ró rĩ trólé. Àmvú 'wã

'bá 'dĩ 'bá yĩ drí lājó' 'bá ámvú lípì ká 'dĩ rüzó cälé drölé vólé, drílíyĩ gāzó dó fê lõ'wā 'dĩ félé ámvú lípì 'dĩ drí.

11 Ámvú lípì 'dĩ drí kpá lājó' 'bá āzā ājózó. Ámvú 'wā 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí rüzó là kpá cälé. Gólíyĩ 'è tā ānyĩ ká trá āmbá lājó' 'bá 'dĩ drí, gō'dá kpá gólá rĩ lõ'dázó drölé gólé vólé. Lōgā ĩyĩ fê lõ'wā 'dĩ kpá dó félé.

12 Ámvú lípì 'dĩ drí gōzó lājó' 'bá nā là jölé, drílíyĩ kpá cāzó là, lõ'ézó là rōō. Fēē ĩyĩ fê lõ'wā 'dĩ ámvú lípì drí kpá kō.

13 “Ámvú lípì 'dĩ drí tā ĩsūzó kī nĩ rĩ, ‘Má â'dô 'è'á là nõ ángô tí ró yā? Má lē gō'dá trá drē amā mvá má drí lélé kōrō rĩ jölé ĩ'dĩ. Āzāngá sī, gólíyĩ â'dô gólá rĩ rō'á, drílíyĩ ngá amákā 'dĩ āfēzó.’ Gō'dá mvá 'dĩ drí nīzó ámvú 'álā.

14 “Gō'dá ámvú 'wā 'bá 'dĩ 'bá yĩ òtírĩ ámvú lípì 'dĩ mvá là rĩ ndrēē rĩ, átā ĩyĩ tā trá ĩyĩ lāfálé 'ásī kī nĩ rĩ, ‘Nōō rĩ ámvú lípì rĩ mvá ĩ'dĩ, mā rū gólá fūlĩ vólé, tálā ámvú nõ òrĩ ró bē āmāngá amā drí.’

15 Gólíyĩ lõkō ámvú lípì rĩ mvá trá, sēlā vólé ámvú 'ásī gō'dá nĩ'á fūlĩ vólé.”

Gō'dá ĩ'dígówá 'dĩ vósĩ rĩ, Yésū ĩjĩ tā trá drĩ-'bá Yúdā yĩ ká 'dĩ 'bá yĩ tĩ kī nĩ rĩ, “Gō'dá ámvú lípì 'dĩ â'dô 'è'á là ángô tí ró yā?

16 Tā pātĩ rō, ámvú lípì â'dô ânĩ'á ámvú 'wā 'bá ònjĩ 'dĩ 'bá yĩ úfúlĩ, drílā gōzó ámvú 'wā 'bá āzā 'bá yĩ 'bālē ĩ'dĩ ámvú 'dĩ 'á.” Gō'dá ò'bĩ āmbá rĩ 'bá ĩtĩ 'dĩ 'bá yĩ drí tā átázó kī nĩ rĩ, “Tā ĩtĩ 'dĩ 'bá yĩ ícá rū 'èlé kō.”

17 Yésū â'dā òjílā 'dĩ 'bá yĩ ĩfĩ là trá drĩ-mbílĩ sī kī nĩ rĩ, “Nĩ nĩ úlĩ tā āngū 'bá Ôvārĩ ká drí átálé kī'á nĩ rĩ, 'Ājū nyānyā gólá jó 'dĩ 'bá yĩ drí gälé dó rĩ, â'dô gō'dá trá ājū tā là drí lázélé rōō jó ká ró rĩ ĩ'dĩ.

Tā 'dĩ rĩ'á Ôvārĩ drīgá sī, gō'dá gólá rĩ nyānyā 'è nĩ. Āmā tĩ â'dĩ trá tā 'dĩ drí sī.’

Lôngó 118.22

18 “Ītĩ rĩ, òzō òjílā āzā ūsĩ íyĩ pá trá jó ājū 'dĩ rú rĩ, gólá rĩ pá â'dô ñō'á. Gō'dá òzō jó ājū 'dĩ āâ'dē òjílā rĩ 'dĩ drĩ rĩ, â'dô gólá rĩ òñō'á cīnyĩ-cīnyĩ.”*

19 Gō'dá nīngá sī, drĩ-'bá Yúdā yĩ ká 'dĩ 'bá yĩ lē ĩyĩ trá Yésū rĩ trölé nĩ'á fūlā, tálā gólíyĩ nĩ trá Yésū rĩ ĩ'dígówá átálé 'dĩ ĩyĩ rú. Nīngá sī rĩ, gólíyĩ ícá 'èlā kō, tálā gólíyĩ rō ò'bĩ āmbá 'dĩ 'bá yĩ āwālākā là yĩ ĩ'dĩ.

Tā drĩ-'bá Yúdā yĩ ká rĩ 'bá yĩ drí kōlōgbō cāzó kpĩ,

*Yésū drí 'dēzó zēlé là 'á rĩ
(Mātáyō 22.15-33; Mārākō 12.13-27)*

20 Drĩ-'bá Yúdā yĩ ká 'dĩ 'bá yĩ rĩ ĩyĩ trá Yésū rĩ ádólé, úlĩ ònjĩ āzā āáfō ró bē gólá sílĩ sī, yĩ ūrū ró gólá bē. Jō ĩyĩ tā ngō 'bá yĩ trá nīlĩ Yésū rĩ tĩ lōtēlé, āātā ró úlĩ āzā bē anyā ró, gólíyĩ āānĩ ró bē tā là ngólé ĩyĩ drí. Gólíyĩ drí kpá tā átázó tā ngō 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí, gólíyĩ òjā ĩyĩ kpá 'bālē òjílā tándĩ ró tā ĩjĩ-ĩjĩ āzā 'bá yĩ ĩjílĩ Yésū tĩ, pávó lõndāzó gólá rĩ rüzó, drĩ là āâ'dē ró bē, gólíyĩ āâ'dô kpá ícícíyá 'è 'bá ró Yésū rú.

21 Òjílā gólíyĩ tā ngō 'bá 'dĩ yĩ ĩjĩ ĩyĩ Yésū trá kī nĩ rĩ, “Lĩfĩ ícĩ 'bá, ní átā úlĩ tándĩ trá, gō'dá ní ícĩ òjílā ĩfĩ trá tā pātĩ-pātĩ Ôvārĩ ká rĩ sī, òzō òjílā āmbá 'dĩ 'bá yĩ ā'dô ĩyĩ gbō lé òmbā ró ní bē rĩ.

22 Mā lē ní átā amā drí tā mbĩ ró, mā ògĩ òmbē ngá ātrā Rómā ká drí ngā kō yā?”

23 Yésū nĩ trá gólíyĩ rĩ 'dĩ kōlōgbō cā'á yĩ drí 'dēzó, tálā yĩ ūrū ró yĩ bē.

* 20:18 20.18 Úlĩ 'dĩ 'bá yĩ, tā ífĩ là kī, òjílā gólíyĩ Yésū rĩ gā 'bá dó rĩ, lāñō ònjĩ tētē â'dô 'dē'á gólíyĩ drĩ.

Gólã drí gōzó tã átálé gólíyî drí nōtí,

²⁴ “Nî âfê drê lâfâ ânî drí rîzó ômbê gîlí î'dî sî lâ 'dî ãlô rî má drí, tãlã má ndrê ró bê. Nôô ã'dî rî líndrí 'î âđđí ífí nō rú, gō'dá rú îgílí rú lâ 'á nō bê yã?”

²⁵ Tã ngô 'bã 'dî 'bã yî drí tã átázó Yésũ drí kî nî rî, “Nôô rî kúmú Rómã kã 'bãlé ãmã drî nō líndrí lâ î'dî.”

Gō'dá Yésũ âtã trá gólíyî drí nōtí, “Ôzô ã'dô îtí rî, gólã î'dî lâfã 'dî lípî lâ 'î, nî lôgô lâfã 'dî volé gólã drí ômbê gîgî sî. Gō'dá ânî rî gógó ífífí lâ ânî lípî rî'á Ôvârí î'dî, nî fê ânî nyãnyã gólã drí tã gólã drí lélé ânî drí 'êlé rî 'êzó.”

²⁶ Nîngã sî rî, tã ngô 'bã 'dî 'bã yî trá 'dó lâ-rô-lâ-rô ró, tãlã Yésũ lôgô tã îjî-îjî gólíyîkã 'dî trá tã nîñî sî. Gólíyî îcã îyî úlí ãzã átálé Yésũ rî drí rûzó rî kô. Gólíyî gō'dá trá úlí ãzã ãkó átálé.

²⁷ Gō'dá Sãdúsî ãzã 'bã yî ãcã îyî trá Yésũ rî ûjûlí. Gólíyî rî îyîkã ôjílã lífî îcílí kî nî rî, Ôvârí îcã kô ôjílã îngálé ôdrã 'ásî.

²⁸ Gólíyî âtã trá Yésũ drí nōtí, “Lífî îcî 'bã, ãmã á'bíyã Músã îgî tã trá ãmã drí kî nî rî, 'Ôzô ãgô ãzã ôdrã cú îtí mvã tî ãkó rî, gólã rî âdrúpî yî â'dô gólã rî ôkó 'dî trô'á mvã tîzó gólã drí.’

²⁹ Ngbãângbãno rî, mã âtã drê í'dígówã ãzã ní drí. ãgô ãzã rî'á mvã bê nî-drî-lã-rî 'dó îyî ágó ró. Gō'dá mvã sîsî rî drí ôkó gîzó, drílã drãzó ôkó 'dî âyélé tî îyî mvã ôkó 'dî bê kô.

³⁰ Âdrúpî lâ ãzã drí trôzó lâ ãyízî ró, tî îyî mvã kpã kô, drílã kpã drãzó.

³¹ Âdrúpî ãzã drí kpã ãyízî 'dî trôzó, tî mvã kpã kô, drílã kpã drãzó. Âdrúpî ãzã drí kpã ãyízî 'dî trôzó, tî mvã kpã kô, drílã kpã drãzó, ndrî gbô 'dó îtí té âđũkũ lâ mvã âđũ ró rî, drílã ãyízî 'dî trôzó nî, tî îyî mvã kpã kô. Mvã âđũ 'dî drí kpã drãzó.

³² Ôkó 'dî drí kpã drãzó. Gō'dá ní âtã drê tã lâ ãmã drí.

³³ Îzátú ãngó nō 'á rî, ôzô Ôvârí îngã ôjílã ôdrã 'bã rî yî trá lédrê-lédrê ró rî, âdrúpî gólíyî nî-drî-lã-rî 'dó ôkó 'dî trô 'bã ndrî 'dî 'bã yî 'ásî rî, ôkó 'dî â'dô 'bã'á ãngó rî ôkó lâ ró yã?” Gólíyî âtã tã 'dî îtí 'dî, tãlã Yésũ rî rú'bã ônjã ró bê tã ãnyã lôgólé î'dî.

³⁴ Yésũ drí tã átázó Sãdúsî 'dî 'bã yî drí kî nî rî, “Ãngó 'á nōngã rî, ãgô rî ôkó gílí.

³⁵ Gō'dã vō Ôvârí ngálã úrú 'álã rî 'á rî, â'dó kô ôkó gîzó î'dî 'bãzó ãyîkô ró, ôjílã tî mvã kô,

³⁶ gō'dã ôjílã drãã kpã kô. Ôjílã â'dô 'bã'á 'dó ndrî ôzô mãlãyîkã kâtí, drãã îyî gō'dã kô. Gólíyî â'dô 'bã'á Ôvârí rî mvã ró, tãlã Ôvârí îngã gólíyî trá ôdrã 'ásî.

³⁷ Ânî Sãdúsî yî, tã îsũ ânîkã â'dó kô mbî. ãmã á'bíyã Músã îgî tã trá âyélé ãmã drí, kãyî tîbê Ôvârí drí úlí átázó yî drí fê ngbũkpũ-ngbũkpũ rî 'bã kólé lâsî ró îtí 'dî 'ásî kî nî rî, 'Mã cé î'dî Ôvârí tîbê Âbãrãyãmã drí rî'á rôlã rî, mã kpã î'dî Ôvârí tîbê Îsákã drí rî'á rôlã rî î'dî, kpã Ôvârí Yãkóbã drí rôlé rî î'dî.' Ôvârí ôtírî tã átã Músã drí rî, Âbãrãyãmã, Îsákã gō'dã Yãkóbã yî drã îyî trá.

³⁸ Îcã gō'dã kô ãvô drí Ôvârí rî rôzó, gō'dã ngbãângbãno rî, Âbãrãyãmã, Îsákã, Yãkóbã gō'dã trá lédrê-lédrê ró Ôvârí ngálã.”

³⁹ Lã'bí ãmbã 'bã ãzã 'bã yî drí tã átázó Yésũ drí kî nî rî, “Yésũ, ní lôgô tã-drî Sãdúsî 'dî 'bã yî kã trá tãndí ró.” Gólíyî âtã tã 'dî îtí 'dî, tãlã gólíyî lée îyî Sãdúsî yî kô.

40 Gõ'dá nĩngá sī, lã'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī òjílã gólīyī sīsī-lésī rī yī bē rō ìyī Yésū trá, ìjī ìyī gõ'dá gólá ó'dí kô, tãlã gólīyī ìcá gõ'dá tã àzã ìsūlī Yésū rī drī rüzó 'á lâ kô. Tã lôgô-lôgô Yésū kã rī lãvũ gólīyī trá tã nĩnĩ sī.

Tã 'díyī pã 'bá rī tāsī

(Mātáyō 22.41-46; Mārãkō 12.35-37)

41 Gõ'dá Yésū kī drī-'bá Yúdã yī kã 'dī 'bá yī drī rī, “Nī ìsū drē tã mãnísī tã 'díyī pã 'bá kã tāsī. Ígī trá búkũ Ôvãrí kã 'á kī'á nī rī, 'díyī pã 'bá gólá Ôvãrí drī 'ē'á àjólã nō rī'á kúmú Dãwúđī rī ózōwá 'í.

42 Gõ'dá má kī, kúmú Dãwúđī rī gógó àtã trá lóngó àzã 'á nĩngá kī nī rī, 'díyī pã 'bá gólá Ôvãrí drī 'ē'á àjólã nō àã'dô 'bã'á kúmú íyíkã ró. Dãwúđī àtã trá nõtí,

‘Ôvãrí àtã tã trá Kúmú ámakã drī, gólá òrī yī bē vō àlô 'á cú drī-àcê bē àngó nō rülí yī bē.

43 Gõ'dá yī à'dô gólá rī àjú-'bã-ãzī yī 'bã'á à'dólé áyábálá ró gólá rī pá zélé.’

Lóngó 110.1

44 Gõ'dá Yésū àtã tã trá drī-'bá Yúdã yī kã 'dī 'bá yī drī úlī mãnīgō sī kī nī rī, “À'dô à'dó'á àngô tí ró, 'díyī pã 'bá gólá Ôvãrí drī 'ē'á àjólã rī drī 'bãzó kúmú ró Dãwúđī drī, gõ'dá kpá à'dólé Dãwúđī rī ózōwá ró yã?” Yésū àtã tã 'dī ìtí, tãlã gólá lē gólīyī drī nĩlã dódó, 'díyī pã 'bá 'dī rī à'dô 'bã'á òjílã mvá ró, kpá òzō Ôvãrí rī ífífí tí.

45 Gõ'dá nĩngá sī, Yésū àtã tã trá tã àrī 'bá íyíkã rī drī, gõ'dá ò'bí àmbá 'dī 'bá yī àrī ìyī gólá kpá trá, tã àtã rī'á nõtí,

46 “Nī 'bã ànī drī, àdũkũ lâ ró, nī òzó 'bãã kô òzō lã'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī tí. Lã'bí ìmbá 'bá rī 'bá yī gólīyī rī ìyíkã ítã àcê-àcê solé ì'dí kãtrã-kãtrã vũdrī sī, ìyī à'dázó bē ìfífí ìcá 'bá ró. Gõ'dá kpá rızó àcì tólé lómbé-lómbéwá sī gōcē-gōcē vō ngá gī kã 'ásī, òjílã òrī ró bē nī-bē-yã fēlé ìyī drī tã rōrō sī. Gõ'dá gólīyī nī bē rãtãã 'èlé jó tã àrī kã 'álã rī, gólīyī drī té kítī àngí àngí sīsī 'álã rī 'bá yī zīzó ì'dí rızó drī lâ. Òzō gólīyī òcã trá vō kãrãmã kã 'á rī, gólīyī drī ìyíkã rızó zãã ìyī ífífí 'bãlé à'dólé sīsī rīlī kítī àngí àngí drī, kítī gólīyī kó 'bãlé cé ùmú gólīyī àmbã-àmbã drī rī yī drī.

47 Gõ'dá ó'bã gólīyī bē rī'á ngá 'èlé òkó gólīyī ágó lâ yī drī òdrãlé rī vó lâ yī ndrélé rī, gólīyī rī ìyĩngá cé lãfã òkó 'dī 'bá yī kã 'dī ìzãlé ì'dí. Gõ'dá gólīyī rī trá rī'á rãtãã 'èlé kãrá Ôvãrí drī, gbórókō àmbá sī ngbálá-ngbálá, òjílã àzī ìfífí drī 'á. Gõ'dá nĩngá sī rī, gólīyī rī'á tã ònjí bē tákányī ìyī pĩpĩsílí 'á. Tã lâ rī'á nõtí, Ôvãrí à'dô lãñō fē'á gólīyī drī lãvũlī kôrô.”

21

1 Yésū rī trá ànyī ngá gólá rızó lãfã ngá fēfē ró rī 'bãlé 'á lâ rızó ngá 'ē'ē Ôvãrí kã vó lâ ndrélé jó àngí Ôvãrí kã 'á rī lãgátí. Gólá ndrē àgô àzã 'bá yī ngá-drī àmbá bē rī 'bá yī trá, lãfã àmbá 'bã'á ngá 'dī 'á.

2 Gõ'dá àyízí àzã ìzã 'bá ró rī gólá cé lãfã ífí bē rī, drílã kpá ànızó fēlã Ôvãrí drī.

3 Gõ'dá Yésū drī tã àtázó kī nī rī, “Má àtã ànī drī tã pãtĩ ró, nī ndrē drē òkó ìzã 'bá ró nō. Gólá fē lãfã dódó ró Ôvãrí drī lãvũlī gãrã, tãlã gólá cú ìtí ngá àzã àkó fēlé. Ôvãrí à'dô tã tãndí gólákã 'dī vō lâ lôgô'á.

4 Àgô gólīyī ngá-drī àmbá bē nō 'bá yī rī'á lãfã bē dũũ, fēfē lâ à'dó lãñō ró kô. Gõ'dá òkó gólá ìzã 'bá ró nō kã rī, fē íyíkã ì'dí nyé 'dī, àmbúkũ lâ àyé àkó yī drī ngá pãzó drī lâ àtí 'álã, 'dĩ ngá lēlé gólákã rī ì'dí.”

Tã Yésũ drí â'dalé lãjó'ba íyíkã drí Yērōsālēmã rí rú izã-izã tãsi ñzátú rí (Mátáyō 24.1-35; Mārãkō 13.1-31)

⁵ Lãjó'ba Yésũ kã bê rí'á âfō'á jó ąngí Ôvãrí kã 'ásí rí, gólíyí drí rízó tã átálé tã jó ąngí Ôvãrí kã sũ ãkí, bêlé kúní mvá sī ígígírãlé nyãrũ-nyãrũ nã tãsi, kpá ngá fêfê Ôvãrí drí jó ąngí gólákã nã êdézó sũlì rōo nã tãsi.

⁶ Yésũ átã tã trá gólíyí drí kí nĩ rí, “Má átã í'dí ãní drí tã pãtĩ ró, ñzátú rí, nĩ â'dô ndrẽ'á lâ, jó ąngí tōrōngōlō sũ 'bã ãkí 'dĩ, kãyí lâ òtírĩ cãã rí, áã'dô lâpẽ'á lâ ndéré-ndéré, kúní mvá lâ 'dĩ 'bã yí drí lò'dézó ndrĩ vũdrí sī ndíyã-ndíyã.”

⁷ Gō'dá nĩngá sī, lãjó'ba 'dĩ 'bã yí drí tã ñjízó Yésũ tĩ kí nĩ rí, “Ngá 'dĩ, kãyí lâ â'dô ácã'á ąngó tú yã? Ngá ãzã bê 'ẽ 'bã rú 'èlé sísí kãyí lâ â'dalé ãmã drí yã?”

⁸ Yésũ kí, “Nĩ 'bã ãní drĩ tãndí ró, nĩ 'bã òjílã ããdô ãní kô ągō-ągō ámãkã rí tã lâ tãsi. Ònjō 'bã ãzã 'bã yí bê rí'á dũũ. ãzã 'bã yí â'dô tã ãmã'á kí nĩ rí, yí ã'dô í'dí 'díyí pã 'bã 'í. ãzã 'bã yí â'dô átã'á lâ kí nĩ rí, kãyí cã trá ądũkũ ąngó kã drí ácãzó. Gō'dá nĩ ãrĩ tã 'dĩ 'bã yí kô ãlōwálã, tãlã 'dĩ 'dó ònjō 'í.

⁹ “Gō'dá òzō nĩ ããrĩ tã ąjú kã ngã'á gbō lé vō ãzã 'bã yí 'ásí rí, nĩ 'è ùrĩ kô. Nĩ lò'bê lĩfĩ kpá kô kĩ'á nĩ rí, ądũkũ ąngó kã trá ácã'á í'dí 'dĩ. Ngá ãmbã 'dĩ 'bã yí â'dô lâvũ'á ndrĩ ądũkũ ąngó kã òró gō ácãlé volé lésí ró.

¹⁰ Nĩ â'dô ndrẽ'á lâ, òrĩ tĩ ãmbã â'dô ngã'á rí'á rú fũlì ñyí vō 'ásí gĩã nãlé gō'dá kpá nōngã. Kó nĩ 'è ùrĩ kô.

¹¹ Nĩ â'dô ndrẽ'á lâ, tã lâràkô â'dô rú 'è'á, ñnyákú drí rízó rú ñyálé, kpá lõfó ònjí drí 'dézó òjílã drĩ, ngá lâzé tĩ ònjĩ-ònjĩ â'dô òjílã 'è'á ndrĩ. Gō'dá nĩ â'dô ndrẽ'á lâ kpá tã lâràkô ãzã 'bã yí òzō òyĩ ąngí kãtí rí â'dô rú 'è'á 'bũũ 'á. Ítú lĩfĩ ngã 'bô 'bĩ'bĩwã lĩfĩ 'í yã rí, â'dô rí'á rú òjálé vō 'ásí ngĩngí. 'Dĩ rí tã â'dalé kí, kãyí ądũkũ trá ãnyí.

¹² “Gō'dá ãkpãkã'dã drẽ ngá 'dĩ 'bã yí 'é rú kô rí, ãní ãzã 'bã yí, òjílã â'dô ãní rũ'á ąjílĩ òjílã ąngí sísí-lésí rí ągálé tã lâ kílí, ãzã 'bã yí ąjízó kúmú ąngí ąngí ągálé tã lâ kílí 'bãlé gãnimã 'á, rí'á ãní ñzãlé, tãlã ãní lãjó'ba ámãkã í'dí rí drí sī.

¹³ Òzō tã 'dĩ 'bã yí òtírĩ rú 'èè rí, nĩ â'dô lãtĩ tãndí ùsú'á tã átãzó ãmã tãsi.

¹⁴⁻¹⁵ Nĩ 'è ùrĩ kô. Óõ'bã ãní gbō lé gãnimã 'á rí, nĩ lò'bê lĩfĩ kô úlì vō ãní ąjú-'bã-ãzĩ yí kã ícícíyã 'èzō ãní rú rí lògōrẽ 'á, tãlã mã bê. Má â'dô tã nĩñĩ ãfẽ'á ãní drí úlì ífífí átãzó í'dí gólíyí pězó.

¹⁶ ãní ãzĩ-ãzĩ yí ngãtã 'bô ãní áró yí â'dô lé òdrã sō'á nĩ ãní lĩfĩ ãmã tãsi rí, nĩ 'è ùrĩ kô. Áã'dô òjílã ãzã 'bã yí ãní lâfálé sī rí ùfú'á kpá ãmã tãsi.

¹⁷ Òjílã ãzã 'bã yí dũũ 'alé lâ yí drí ádrãzó kpá ãní rú ãmã tãsi.

¹⁸ Gólíyí â'dô ãní fũ'á gō'dá gólíyí ícã kô ãní fũlì zãã, â'dô ñyí cé ãní rú'bã fũ'á í'dí, ãní lĩdrĩ-lĩdrĩ áyélé.

¹⁹ Òzō òjílã ãã'dô ãní ñzã'á rōo ãmã tãsi rí, nĩ rí fĩ ãtũ-ãtũ sī. Ítĩ rí, nĩ â'dô lédre-lédre ądũkũ ákó rí ùsú'á.

²⁰ “Nĩ ndrẽ dódó òzō ąjú 'bũ 'bã òtírĩ rãã dírĩ gbãã Yērōsālēmã rú sī ąjú 'bũlì rí, nĩ nĩ trá ãbí 'è'á ñzãlã.

²¹ Òjílã gólíyí rí 'bã dírĩ Yũdáyã rú sī rí òrã ndrĩ úní drĩ 'álã ñyí lâpílì. Gō'dá òjílã gólíyí rí 'bã ñyí 'bã-tĩ ñyíkã 'ásí rí, â'dó kô tãndí ró drílíyí gō'dá rãzó Yērōsālēmã 'álã ñyí lâpílì.

²² Gólíyí 'è rãlé 'dĩ, tãlã Ôvãrí trá 'è'á Yērōsālēmã rí ñzãlé. Ôvãrí 'è Yērōsālēmã rí ñzãlé 'dĩ, tãlã ąkú ró rí tã ąngũ 'bã átã tã lâ trá íti.

²³ Nõô rí trá kâÿî ìzã kã 'î òkó 'á bê rí 'bá yí drí gõ'dá kpá gólíyî mvá bê drí 'á rí 'bá yí drí! Òjílã ndrî â'dô ìzã 'ë'á rõô ngbîlîrî Ôvârí kã drí sî.

²⁴ Áâ'dô òjílã àmbá 'dî'á ìzã'á àjú sî, áâ'dô òjílã àzã 'bá yí rû'á fêlé rãgũ ró 'bãdrî àzã 'bá yí 'á jējē ró. Òjílã lídí drí ânîzó nî Yērōsālēmã rí rûlî, té kâÿî Ôvârí drí 'bãlé mbârãkã gólíyîkã drí rû ndēzó rí drí cãzó nî."

Tã Yēsũ drí àtálé lãjó'bá íyíkã drí àgõ-àgõ íyíkã tãsî rí

²⁵⁻²⁶ "Gõ'dá nîngá sî rí, tã lârákô àzã 'bá yí â'dô rû 'ë'á ìtú lîfî, kpá párá lîfî, kpá ì'bî'bîwá lîfî. 'Dîi rí, ngá 'bũu 'álã rí 'bá yí â'dô rû ìyá'á kîzî-kîzî òyî ró. Tã 'dî 'bá yí â'dô òjílã àmbá 'bã'á â'dólé kóló-kóló ró fãfã àkó ìtí. Òjílã àmbá ícã rãlé kô, tãlã ngá 'dî 'bá yí â'dô ìmvû àndrê 'bã'á tîlî òjílã úfúlî. Òjílã àmbá drî â'dô lîjã'á ùrî drí, tãlã gólíyî àkî'á nî rí, àdũkũ àngó kã àcã trá.

²⁷ Gõ'dá mã gólã àjólé úrú lésî nô â'dô àgõ'á mbârãsãsã bê. Mã â'dô ânî'á cú mbârãkã àngî bê gõ'dá kpá àmbã Ôvârí kã rí bê, òjílã drí ndrēzó lá ndrî.

²⁸ Tã 'dî 'bá yí òtîrî rû 'ëê ìtí rí, nî 'bã lîfî vó lá, tãlã mã â'dô àgõ'á òjílã gólíyî ìzã bê àmã tãsî rí pãlé ìzã rí 'dî 'ásî."

²⁹⁻³⁰ Gõ'dá Yēsũ àtã úlî mãnîgõ trá gólíyî drí nõtí kî nî rí, "Nî òtîrî fê bí ndrêê àrõ'á cãrõ rí, nî nî trá kî nî rí, òzê ìmvû trá ànyî 'ë'á àcálé.

³¹ Gõ'dá nõô rí kpá ìtí, òzõ nî òtîrî tã lârákô 'dî 'bá yí ndrêê rû 'ë'á rí, nî â'dô nî'á lá kpá kî nî rí, tã kũmũ Ôvârí kã rí kã rí 'ë'á ànyî àcálé.

³² Òjílã ànî lãfálé sî rí, àzã 'bá yí â'dô ndrê'á lá drê àkpã gólíyî òdrãá drê kô.

³³ Òzõ kpálé ìnyákú drî 'bũu bê àâ'dô rû ndê'á ndrî rí, úlî àmákã nõ ndêé rû kô àlôwálã.

³⁴⁻³⁵ Nî sũ ànî rú dódó, nî ìsũ tã kô cé tã àngó nõ kã tãsî, nî sõ ànî kô mõrá òdrã kã rí 'á, rîzó cú ìtí tã ìsũ-ìsũ àkó. Àgõ-àgõ àmákã àngó 'á nólé rí â'dô 'bã'á cú ìtí, òjílã àzã drí kâÿî lá nî àkó, â'dô 'bã'á 'wãã ró, òzõ kólõgbõ drí àsîrî 'wãã ró àcõmõ édrégó drî rí kâtí. Òjílã gólíyî túbê drî àdî 'bá tã ònjí ìyíkã 'ásî kô rí, úsú ìyî kâÿî gõ'dá drî àdîzó tã ònjí ìyíkã 'ásî kô.

³⁶ Ànî lãjó'bá àmákã rí 'bá yí, nî rí njãã. Mã â'dô 'ë'á àgólé 'wãã ró, nî rí zãã rãtãã 'èlé Ôvârí drí, ò'bã ró ànî pîpîsîlî bê ìdû-ìdû ró rîlî lãjó'bá tãndí ró. Òzõ nî ò'è trá ìtí rí, â'dó kô ànyî ró àdrérê 'á ìzátú mã ágálé, mã òtîrî àgõô tã kîlî àdũkũ lá ró rí. Nî â'dô kákárã ìmú kâtí, nî pã ró ngá bê lãṅõ àmbá 'dî 'bá yí 'ásî. Nî 'bã ànî pîpîsîlî kpá vũdrî, nî pã ró ngá bê lãṅõ Ôvârí rí mvá kã rí 'ásî. 'Dîi tã àmákã ì'dî."

³⁷ Yēsũ rí trá òjílã lîfî ícílî ìtú vósî cé jó àngî Ôvârí kã 'álã. Lãnjátúlî sî rí, drílã ngãzó gólé táyã gólíyîkã 'álã, únî fê dô kã bê dũu drî lá rí drî 'álã.

³⁸ Àkpãkã'dã òjî bê, ìtú vósî cé, òjílã àmbá rí ìyî trá nîlî tã gólãkã àrîlî.

22

Tã drî-'bá àngî Yúdã yí kã rí 'bá yí drí àyílî lã'bî ìmbá 'bá bê 'èzó Yēsũ rí fúlî rí

¹ Gõ'dá kãrãmã àmbãtã àkú àkó rí kã túbê rî'á zîlã kpá kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã àcã trá ànyî.

² Drî-'bá àngî Yúdã yí kã rí 'bá yí lã'bî ìmbá 'bá yí bê, è'bê ìyî rû trá tã ì'bîlî 'èzó Yēsũ rí fúlî ìnîñî ró, tãlã gólíyî rô òmbã òjílã kã rí ì'dî.

³ Kpá kâÿî gólîÿî drí rîrî tâ ì'bîlî rî 'á rî, Sâtánã drí fîzó Yúdã Ìsîkãrîÿótã 'á, Yúdã rî 'bãlé Yésù rî drî-bã fêlé ÿÿî ãjú-'bã-ãzí ÿÿî drîgá. Yúdã 'dî kpá lâjô'ba Yésù kã ì'dî.

⁴ Yúdã drí nîzó ôjîlã ãmbã-ãmbã Yúdã ÿÿî kã gólîÿî rî 'bã ÿÿî tâ lônðãlé 'ëzó Yésù rî fûlî 'dî 'bã ÿÿî ngálã tâ 'dî ì'bîlî gólîÿî bê.

⁵ Âcã-âcã Yúdã kã gólîÿî ngálã rî, ãÿîkô lâ cî gólîÿî trá kôrô. Drîlîÿî tâ-drî lëzó lâfã fëzó Yúdã drí, Yésù rî drî-bã fëzó ÿÿî drî rî sî.

⁶ Yúdã rî trá cé ìtú tëlé ì'dî 'ëzó Yésù rî drî-bã fêlé ãjú-'bã-ãzí drí, gólã ôtîrî 'bãã élëwálã rî.

*Tã ngã nyãnyã Yésù kã ãdükü lâ ró lâjô'ba ÿÿîkã bê rî tãsî rî
(Mátáyô 26.17-30; Márãkô 14.12-26; Yôwãnî 13)*

⁷ Kâÿî gólã kãrãmã nã kã sî rî, 'bã-lîpî 'bã-tî ãlô-ãlô kã drí kãbîlîkî ùlîzó nyãlé ã'dî-drî ÿÿîkã 'á, ã'dô ró bê kâÿî Ôvãrî drí lâvũzó kôrô ÿÿî drî sî Mãsîrî 'álã rî, tâ lâ ôzó jãã kô.

⁸ Yésù drí tâ âtázó Pétêrô ÿÿî drí Yôwãnî bê nîlî ngã kãrãmã 'dî kã êdélé.

⁹ Pétêrô ÿÿî Yôwãnî bê drîlîÿî tâ ìjízó Yésù tî kî, vô lâ 'dî ángô lé yã?

¹⁰ Yésù âtã trá gólîÿî drí kî, “Nî nî, ôzó nî ôcã trá Yêrôsãlémã 'álã rî, nî ã'dô ángô ãzã ùsú'á, rî'á lûmvú lîmvó nî'á. Nî 'dê zãã gólã vô, ã'dô nî'á filî jó 'álã.

¹¹ Nî gô ró úlî âtálé 'bã-lîpî drí kî nî rî, ‘Âmã lîpî âtã tâ ní drí nôtî, jó ÿÿî drí rîzó 'á lâ lâjô'ba ÿÿîkã rî 'bã ÿÿî bê kãrãmã nyãlé rî ÿÿîkã ángô lé yã?’

¹² Gólã ã'dô jó 'álé ángî ãzã ã'dã'á ãnî drí, lâkû ùrú lésî rî 'á ôrî mbãlé mbãmbã nî'á 'álã ãzã rî 'á tólã. Tãrãbízã ÿÿî ngã ãzã 'bã ÿÿî bê 'dó rî'á tólã kpá, nî lî ró kãbîlîkî lâ'dîlî ngã nyãnyã ãzã 'bã ÿÿî bê êdélé njãã, ãmã drí ãnî'á nyãlã, nî gô ró ãnîlî tâ lâ âtálé ãmã drí.”

¹³ Gô'dã Pétêrô ÿÿî Yôwãnî bê, drîlîÿî nîzó ángô 'dî ùsúlî, té ôzó Yésù drí âtálé rî tí. Gô'dã drîlîÿî ngã kãrãmã 'dî kã êdézó.

¹⁴ Gô'dã nîngã sî, Pétêrô ÿÿî Yôwãnî bê ãnî ÿÿî trá tâ lâ âtálé Yésù drí. Yésù ÿÿî drí ãcázó lâjô'ba ÿÿîkã rî 'bã ÿÿî bê kãrãmã nyãlé. Drîlîÿî nîzó rîlî tãrãbízã lâgátî ìtî.

¹⁵ Yésù drí gôzó tâ âtálé lâjô'ba ÿÿîkã drí kî nî rî, “Má rî tâ âtálé ãnî drí rî, má lë tâ trá tákányî ãmã drí kãrãmã nô 'ëzó ãnî bê drë ãkpãkã'dã má drãã drë kô.

¹⁶ Má 'é kãrãmã ãzã gô'dã ôzó nôô rî tí kô, zãã té ngã gólã tâ lâ ã'dálé nô ã'dô rú 'ë'á zãlô. Gô'dã Ôvãrî ã'dô ãmã 'bã'á kúmú vô ùrú 'álã rî kã ró.”

¹⁷ Yésù drí ìgã ôdrã ãlã'bã kã ìngázó ùrú, drîlã rãtãã 'ëzó Ôvãrî drí. Gô'dã gólã kî nî rî, “Ãnî ndrî, nî trô ìgã ôdrã ãlã'bã kã nô má drîgá sî, nî mvû ró.

¹⁸ Ôzó má drí âtálé ãnî drí nôtî, má mvú ôdrã ãlã'bã gô'dã kô té tâ kûmû Ôvãrî kã tâ lâ drí rú 'ëzó zãlô.”

¹⁹ Gô'dã drîlã ãmbãtã trôzó, rãtãã 'ëzó Ôvãrî drí, drîlã ùpîzó lâ fêlé lâjô'ba ÿÿîkã rî ÿÿî drí kî nî rî, “Ãã'dô ãmã rú'bã ùpî'á, ôzó ãmbãtã nô tí. Má lë ãnî drí ãmbãtã nô nyãlé kpãkã ãlô ôzó nôô tí, ã'dô ró bê ãnî drí ãmã ôdrã gólã ãnî pãzó rî tâ lâ ìsüzó.”

²⁰ Gô'dã nyã ÿÿî ngã bê trá ndrî rî, Yésù drí kpá ìgã ôdrã kã nô trôzó kpá ó'dî kî nî rî, “Ãmã ãrî ã'dô lâsó'á trá ôzó ôdrã nô tí, ã'dô ró bê Ôvãrî drí ãnî pãzó. Ôdrã nô ã'dã tâ-drî lëlë ó'dî Ôvãrî kã ì'dî ãnî pãzó, tâlã ôdrã ãmãkã ã'dô ãnî gî'á.

²¹ “Tãkô gólã 'ë 'bã ãmã drî-bã fêlé ãmã ãjú-'bã-ãzí ÿÿî drîgá rî kpá rî'á ãnyî má lâgátî nô.

22 Trá ãnyî 'ě'á ámâ fŭlŭl vólé ĩ'dî, 'dĩi tâ Ôvârí drí ámâ ájózó ânĩlĩ ãngó 'á nõ, ã'dô ró bê tâ õnjĩ ãníkâ tãsí ãní drĩ tĩzó. Gólâ tĩbê ámâ drĩ-bã fě 'bã ámâ ãjú-'bã-ãzí yĩ drĩgá rĩ, gólâ rĩ ĩzã gã trá má drĩ, tâ õnjĩ 'ě'ě gólâkâ 'dĩ ã'dô gô'á ãkpã gólâ drĩ.

23 Lãjó' bá 'dĩ 'bã yĩ rĩ trá tâ ĩjĩlĩ ĩyĩ vŏ 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, "Tã 'dĩ ã'dô 'bã'á ángô tí yã? Ôjĩlã ángô rĩ ã'dô tâ 'ě'á nĩ ĩtĩ ãmâ lãfálé sĩ yã?"

24 'Dĩi rĩ vŏsí rĩ, lãjó' bá gólâkâ 'dĩ 'bã yĩ drĩ ngãzó rĩ'á tĩ ôcĩlĩ ĩyĩ vŏ 'ásĩ, ã'dĩ ĩ'dĩ ĩyĩ lãfálé kŏrô ĩyĩ drĩ yã.

25 Gŏ'dá Yésũ âtã trá gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ârĩ drě, tâ kúmũ ángĩ ángĩ kã ángó 'á nõngá rĩ trá nõtĩ, gólĩyĩ âtã ĩyĩ tâ trá ôjĩlã drĩ ânĩzó 'wãã'wã ngã 'bô tâ ãzã 'bã yĩ 'ězó 'wãã'wã. Gŏ'dá gólĩyĩ 'bã ôjĩlã trá rú ãzã zĩlĩ ĩyĩ drĩ nõtĩ, " 'rũ-lě-ãzíyã ôjĩlã kã ndrĩ" '.

26 Gŏ'dá ãní drĩ rĩ ã'dó ĩtĩ kŏ. Gólâ tĩbê 'ě 'bã rũ ĩ'bŭlĩ ĩyĩ ãzí-ãzí yĩ drĩ rĩ, gólâ ĩ'dĩ tĩbê Ôvârí drĩ 'ě'á 'bãlã ôjĩlã ángĩ ró rĩ.

27 Nĩ ã'dã drě má drĩ, ã'dĩ ĩ'dĩ gãřã yã, ôjĩlã gólâ rĩ 'bã tãrãbízã bê yĩ ágálé rĩ ĩ'dĩ, ngã 'bô ôjĩlã rĩ 'bã nyãsã lãnjĩlĩ ĩyĩ drĩ nõ ĩ'dĩ? Nĩ lôgŏ drě tâ nõ má drĩ, ôjĩlã gólâ rĩ 'bã tãrãbízã lãgãtĩ nõ, nĩ ĩsũ drě tâ 'ě'ě ámákã. Nĩ ndrě drě, mã bê ãní lãfálé nõngá, ôzŏ rũ ĩ'bũ 'bã kãtĩ."

28 Gŏ'dá Yésũ kĩ, "Nĩ rĩ trá má bê lãŋŏ drĩ ámâ 'ěřě 'á.

29 Ámã átã Ôvârí ãfě drĩ-ãcê ĩyĩkã trá má drĩ. Ngbããngbãnŏ rĩ, mã fě drĩ-ãcê trá ãní drĩ ndrĩ, tãlã nĩ rĩ trá ãnyĩ má lãgãtĩ tâ ámákã árĩlĩ.

30 Nĩ ã'dô rĩ'á ngã mvŭlĩ, ngã nyãlé mã bê tãrãbízã ámákã drĩ kŭmũ ámákã 'á, nĩ ã'dô rĩ'á mã bê tã-vŏ 'bãsurũ ĩsĩrã'élě kã mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ 'bã yĩ kã kĩlĩ."

31 Yésũ drĩ tâ âtãzó Sĩmŏnã Pétěrŏ drĩ kĩ, "Sĩmŏnã, nĩ ârĩ úlĩ ámákã. Sãtãnã ũsũ drĩ-ãcê Ôvârí drĩgã sĩ ãní ũjũzó ndrĩ. Gólâ ã'dô ãní ĩyã'á ôzŏ yãvŏ ãdrũgũ kŭrũmũ kã ĩyãř kãtĩ.

32 Mã rĩ trá rãtãã 'ělě ãní tãsí, tãlã ní ôzó tâ lělě áníkã áyě vólé kŏ. Nĩ ã'dô tâ õnjĩ 'ě'á, gŏ'dã ní ôtĩrĩ drĩ ãdĩi tâ õnjĩ áníkã 'ásĩ rĩ, ní sŏ mbãrãkã ãní ãdrũpĩ yĩ nõngã nõ 'bã yĩ rĩ 'á gãgã, 'dê ĩyĩ kŏ."

33 Pétěrŏ âtã trá Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ámã lĩpĩ, mã trá njãã nĩlĩ gãŋĩmã 'álã kpã drãlé ní bê."

34 Yésũ kĩ, "Kãyĩ gólã ãndrŏ nõ 'á nõ, drě ãkpãkã'dã 'ã'ú-lũgũ 'bé cĩrĩ kŏ, ní ã'dô ámã gã'á ãndãlã nã kĩ'á nĩ rĩ, yĩ nŭĩ mã kŏ."

35 Gŏ'dá Yésũ drĩ tâ âtãzó lãjó' bá ĩyĩkã 'dĩ 'bã yĩ drĩ ndrĩ kĩ nĩ rĩ, "Kãyĩ tĩbê mã drĩ ãní jŏzó nĩlĩ tâ átã bê rĩ 'á, mã kĩ nĩ rĩ, nĩ trŏ lãfã kŏ, nĩ trŏ ítã, kã'bŏkã, jŏrãã áníkã ngã 'bãzó 'á lã rĩ yĩ kŏ. Nĩ lě ngã ãzã trá yã?" Gólĩyĩ lôgŏ tâ-drĩ trá Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "'É'ě."

36 Yésũ kĩ, "Ngbããngbãnŏ rĩ, trá ĩtũ-pã ĩzã kã 'ĩ. Nĩ trŏ lãfã jŏrãã yĩ bê, tãlã nĩ nŭĩ kŏ, nĩ ãã'dô 'ě'á rãlé jějě ró rĩ. Nĩ ã'dô ítã ángĩ áníkã 'bã'á gĩlĩ, lĩgũ ãndrě gĩzó drĩ-lãfã ró ãní drĩgã ôzó ãní fũũ kŏ.

37 Mã âtã tâ 'dĩ ĩtĩ, tãlã tâ tĩbê tâ ángũ 'bã ĩsãyã drĩ átãlé ãkũ ró rĩ 'á ámã tãsí ã'dô bí 'ě'á ácãlé ngbããngbãnŏ, ã'dô ĩyĩ ámã ĩzã'á ôzŏ tâ õnjĩ 'bã kãtĩ. Áwŏ, tâ 'dĩ 'bã yĩ ã'dô rũ 'ě'á 'dó ngbããngbãnŏ."

38 Lãjó' bá gólâkã 'dĩ 'bã yĩ nŭĩ ĩyĩ tâ 'dĩ ĩfĩ lã kŏ. Gólĩyĩ kĩ, "Nĩ ndrě, Yésũ, ãmã rĩ'á lĩgũ ãndrě bê zãlŏ rĩ." Yésũ ĩkĩ gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, "Ícã trá 'dĩ."

*Tã Yésũ drĩ ĩyĩ êdézŏ rãtãã sĩ drãzó rĩ
(Mãtãyŏ 26.36-46; Mãrãkŏ 14.32-42)*

³⁹ 'Dĩ rĩ vósĩ rĩ, Yésũ yĩ drí gōzó lājó'bán íyíkã 'dĩ 'bá yĩ bē táyã gólíyíkã rĩ gārã drĩ lâ mbãlé únĩ fê dó kã bē yĩ drĩ rĩ drĩ 'álã.

⁴⁰ Gólíyĩ òtírĩ cãã vō 'dĩ 'á rĩ, gólã drí tã átázó lājó'bán íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ 'ê rãtãã Ôvãrí drí, gólã ò'bã ãnĩ pĩpĩsílĩ ìdũ-ìdũ ró, tãlã nĩ òzó tã lēlē ãníkã ôjá òdrã ùrĩ drí.”

⁴¹ Drílã ngãzó nĩlĩ gólíyĩ lãgãtĩ sĩ vólé rĩlĩ gĩã nãtĩ, 'ã'ĩ tĩlĩ vũdrĩ rãtãã 'èzó Ôvãrí drí.

⁴² Gólã kĩ nĩ rĩ, “Tátã, òzó ní òlē trá rĩ, ní 'bã lãŋō ąngĩ nõ kã kō má drĩ. Gõ'dã ní 'bã tã â'dô òzó tã lēlē ãníkã rĩ tí. Má â'dô rō'á lâ.”

⁴³ Gõ'dã mālãyíkã Ôvãrí kã drí ãnĩzó úrũ lésĩ gólã rĩ lópélé mbãrãkã fēlē gólã drí, tãlã gólã rĩ rú'bã òdrã trá ndrĩ, tã ìsũ-ìsũ tãsĩ.

⁴⁴ Gólã 'ê rãtãã trá rōô cú tã ìsũ-ìsũ ìzã kã sĩ íyĩ pĩpĩsílĩ 'á. Gõ'dã gólã rĩ ùrĩ rã trá gólã rú sĩ vũdrĩ, òzó ãrĩ drí rãrē kãtĩ.

⁴⁵ Gólã ndē rãtãã 'è'è bē rĩ, drílã gōzó lājó'bán íyíkã rĩ yĩ ngálã, ùsũ gólíyĩ trá 'dó â'dú kō'á, gólíyĩ trá lãŋō ró ìzã drí sĩ.

⁴⁶ Gõ'dã gólã âtã trá drílíyĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ rĩ â'dú kólē ã'dô drí yã? Nĩ ngã úrũ rãtãã 'élē, tãlã nĩ òzó tã lēlē ãníkã ôjá kō òdrã ùrĩ drí sĩ.”

Tã lã'bí ìmbã 'bã yĩ drĩ-'bã ąngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ bē rĩ drí Yésũ rĩ rüzó rĩ

(Mātáyō 26.47-56; Mārãkō 14.43-50; Yōwãnĩ 18.3-11)

⁴⁷ Yésũ drē tã âtã'á lājó'bán íyíkã drí nõ rĩ, òjílã ò'bĩ ãzã 'bã yĩ drí ãcázó. Yúdã, lājó'bán Yésũ kã rĩ, âdrĩ òjílã ò'bĩ trá ãnĩlĩ Yésũ rĩ rũlĩ. Yúdã ãnĩ trá Yésũ rĩ ãmvólé, nĩ-bē-yã fēzó drílã.

⁴⁸ Yésũ âtã trá Yúdã drí kĩ nĩ rĩ, “Yúdã, ní 'ê tã nõtĩ ã'dô tãsĩ yã, ámã drĩ-bã fēzó ąjú-'bã-ãzĩ drí nĩ-bē-yã fēfē sĩ má drí nõ?”

⁴⁹ Lājó'bán gólãkã 'dĩ 'bã yĩ ndrē ìyĩ bē tã 'dĩ trá ãnyĩ rĩ, gólíyĩ kĩ nĩ rĩ, “Ãmã lĩpĩ, mã ògã gólíyĩ lĩgũ ãndrē ãmãkã nõ 'bã yĩ sĩ yã?”

⁵⁰ Gõ'dã lājó'bán ãzã Yésũ kã rĩ drí, drĩ-'bã drĩ-'bã Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ kã rũ ì'bũ 'bã lâ bĩ lâ gãzó lĩgũ ãndrē sĩ nĩyã vũdrĩ.

⁵¹ Gõ'dã Yésũ drí tã átázó lājó'bán 'dĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Ìcã trá 'dĩ, ní âyē.” Gõ'dã drílã ngãzó ągō 'dĩ bĩ lâ trólé lógólé vō lâ 'á êdélé dódó.

⁵² Gõ'dã Yésũ âtã trá drĩ-'bã ąngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ, ąjú 'bũ 'bã gólíyíkã yĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ lē ãnĩlĩ lĩgũ yĩ bē, pĩdrĩgũ yĩ bē yã?”

⁵³ Òzó nĩ òlē mã rĩ, mã rĩ trá jó ąngĩ Ôvãrí kã 'á ãnĩ bē, nĩ lēé kō ámã rũlĩ tólã ã'dô tãsĩ yã? Nĩ rĩ ãnĩlĩ ngãcĩ sĩ nõ tã nõ 'bã yĩ 'élē mã drí nõ rĩ, tãlã nĩ rĩ tã 'è'è Sãtãnã kã 'élē ì'dĩ yã?”

Tã Pétērō drí tĩ gãzó Yésũ rú sĩ ùrĩ drí rĩ

(Mātáyō 26.57-68; Mārãkō 14.53-65; Yōwãnĩ 18.12-27)

⁵⁴ Òjílã nã 'bã yĩ rũ ìyĩ Yésũ trá, sē ìyĩ gólã trá mbãrãkã sĩ, nĩzó ì'dĩ bē lâ drĩ-'bã drĩ-'bã Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ kã nã ngálã. Pétērō drí 'dēzó zãã gólíyĩ vó ùgũlĩ lésĩ ró, ùgũ sĩ.

⁵⁵ Lómígówã ãzã 'bã yĩ ìcĩ ìyĩ lãsí trá ą'dĩ-drĩ 'á ìtĩ, rĩzó tĩ lâ. Pétērō drí ãnĩzó âtolé tĩ lâ ìtĩ.

⁵⁶ Ízãmvã ãzã rũ ì'bũ 'bã ró rĩ drí Pétērō rĩ nĩzó rĩrĩ lãsí tĩ rĩ 'á. Ízãmvã 'dĩ drí Pétērō rĩ â'dázó òjílã ãzã 'bã yĩ drí tã átázó kĩ nĩ rĩ, “Ãgō nõ gólíyĩ Yésũ yĩ bē ãlō.”

⁵⁷ Pétērō gã tĩ trá dó kĩ nĩ rĩ, “Mã nĩ ągō 'dĩ kō.”

58 Gõ'dá kpá 'dĩ rí vósí rí, òjílã àzã drí kpá ânĩzó tã átálé Pétērõ drí kĩ nĩ rí, “Má nĩ trá kĩ, nĩ rĩ'á ãlò Yésũ bê rí 'bá yí 'ásí rí ì'dí.” Pétērõ kĩ, “'É'ě, à'dó mã ì'dí kò.”

59 Gõ'dá 'dĩ rí volé drí lâ 'è cé ÿtú-pá ãlò, òjílã àzã drí kpá ânĩzó kĩ nĩ rí, “Tã pãtĩ ró, ãgò nõ gólĩyí Yésũ bê. Nĩ ndrê gólã Gãliláyã lé 'bá 'í.”*

60 Pétērõ kĩ, “'Dĩ ònjõ 'í.” Drẽ Pétērõ rĩ'á tã átá'á yí sílí nõtí nõ rí, 'ã'ú-lúgú trá cĩrĩ 'bẽ'á.

61 Kúmú Yésũ drí Ìfí àjázó mbí vò ndrêlé Pétērõ ngálã. Kòrò Pétērõ drí tã Yésũ drí átálé yí drí rí ÿsũzó kĩ'á nĩ rí, 'ã'ú-lúgú òtĩrĩ cĩrĩ 'bẽẽ àndrõ nõ rí, gólã gã íyí tĩ trá àndâlã nã rí.

62 Gõ'dá Pétērõ drí ngãzó nĩlĩ volé ã'dĩ-drĩ 'dĩ 'ásí, rĩ'á ãwó ngólé rõõ tã ÿsũ-ÿsũ bê tã ònjí íyíkã 'dĩ tãsí.

63 Gõ'dá ngácì ãlò-ãlò 'dĩ sĩ rí, lómígówá gólĩyí rĩ 'bá Yésũ rí vò ndrêlé rí, rí ÿyí trá zãã Yésũ rí lô'dalé kpá rĩ'á gólã rí cãlé.

64 Ômbê ÿyí itá trá gólã Ìfí kĩ nĩ rí, “Ní à'dò òzõ tã àngũ 'bá kátí rí, ní à'dã ãmã drí, à'dí rí ànì cãlé ngbãangbãõ rí nĩ yã?”

65 Rí ÿyí trá zãã tã àzã ònjí-ònjí átálé gólã drí.

Tã drĩ-'bá Yúdã yí kã rí 'bá yí drí rú è'bézó Yésũ rí drĩ-bã fèlé

tã ònjí 'bá ró rí

66 Ngá drí àwúrĩ 'á, drĩ-'bá àngí Yúdã yí kã rí 'bá yí è'bè ÿyí rú trá gólĩyí à'dó 'bá sísí-lésí rí 'bá yí bê gõ'dá kpá lâ'bí ìmbá 'bá rí 'bá yí bê vò ãlò 'á. Ódrí nĩzó Yésũ rí àdrĩlĩ 'bãlé gólĩyí ágálé.

67 Gólĩyí drí Yésũ rí ÿjízó kĩ nĩ rí, “Òzõ ní à'dò ì'dí Ôvãrí drí àjólé 'díyí pã 'bá ró rí, ní àtã tã lâ ãmã drí.” Yésũ àtã trá gólĩyí drí kĩ nĩ rí, “Òzõ mã àtã ànì drí ngbãangbãõ kĩ'á nĩ rí, mã ì'dí nõõ rí, nĩ lèé tã-drĩ lâ kò, nĩ àkĩ'á nĩ rí, à'dò ònjõ 'í.

68 Òzõ mã ÿjĩ tã ànì tĩ rí, nĩ lògõõ vò lâ mã drí kpá kò.

69 Gõ'dá ngbãangbãõ rí, tã pãtĩ ró, mã àjólé Ôvãrí ngá lésí nõ, à'dò fí gõ'á, rĩlĩ Ôvãrí mbãràkã Ìpí ró rí gãrà drĩ lâ 'á drĩ-ágó lâ lésí ró.”

70 Gólĩyí kĩ nĩ rí, “Ní ì'dí Ôvãrí rí mvá 'í yã? Ní àtã ãmã drí.” Yésũ kĩ, “Ì'dí 'dĩ òzõ ànì drí átálé 'dĩ tĩ.”

71 Gõ'dá gólĩyí àtã ÿyí kĩ nĩ rí, “Àmã tã ÿsũ àzã àkó òjílã àzã àzílí ãmã àlípí ró. Gõ'dá mã àrĩ trá gólã sílí sĩ, àtã trá íyí tĩ sĩ kĩ nĩ rí, yí à'dò Ôvãrí ì'dí. 'Dĩ rĩ'á tã ònjí 'í, mã fú gólã volé.”

23

*Tã kúmú Pílátõ drí tã Yésũ kã kĩzó rí
(Mătáyõ 27.1-26; Mărãkõ 15.1-15; Yõwãní 18.28-19.16)*

1 Gõ'dá 'dĩ vósí rí, drílĩyí Yésũ rí àjízó kúmú Pílátõ ágálé.*

2 Gólĩyí drí rĩzó ícícíyá 'èlé gólã rú kĩ nĩ rí, “Àgò nõ sõ tã trá òjílã àmãkã 'á kĩ nĩ rí, gólĩyí ògí òmbê kò ànì gólĩyí ngá àtrã ró rí 'bá yí drí. Gõ'dá gólã kĩ nĩ rí, yí à'dò kpá 'díyí pã 'bá gólã tíbê Ôvãrí drí tã lâ átálé, yí à'dò àjó'á lâ àngó 'á nõngá 'bãlé kúmú àmãkã ró rí ì'dí. Ní fú gólã volé.”

3 Gõ'dá Pílátõ ÿjĩ Yésũ trá kĩ nĩ rí, “Ní ì'dí kúmú 'í òrĩ Yúdã yí kã drĩ yã?” Yésũ lògõ tã trá Pílátõ drí kĩ nĩ rí, “Rĩ'á òzõ ní drí átálé nĩ 'dĩ kátí.”

* 22:59 22.59 Gólã àrĩ Pétērõ rí gbórókò trá òzõ Gãliláyã lé 'bá kátí. * 23:1 23.1 Gólĩyí àjĩ Yésũ Pílátõ ágálé tã lâ kílí, tãlã rĩ'á cé kúmú Rómã kã rí 'bá yí ì'dí tã-vó òjílã kã kílí rĩ'á fúlã.

4 Gõ'dá Pílatõ ârî ícícíyá 'dĩ 'bá yí bê ndrî rî, âtâ tâ trá drî-'bá sísí-lésí rî 'bá yí drí ò'bí ãmbá 'dĩ 'bá yí bê kî nî rî, "Má âtâ ãnî drí nõ, ãgõ nõ 'é tâ õnjí ãzâ ãlõlâ kô."

5 Gõ'dá õjílã gólíyí ícícíyá 'bá 'dĩ 'bá yí rî ìyí trá zãâ sölé tâ bê kî nî rî, Yésũ òrî õjílã 'â ìngalé, Ìfí ícílí tâ õnjí 'èlé ì'dí ìtónalé 'bãdrî Gãlíláyã kã rî 'ásí ndrî bũũ ãcalé nõngá Yërõsãlémã 'á.

6 Gõ'dá Pílatõ ârî tâ 'dí bê ìtí rî, gólã ìjî gólíyí trá kî nî rî, "Yésũ 'dĩ Gãlíláyã lé 'bá 'í yã?"

7 Gõ'dá Ęródë ì'dí kúmú 'í Gãlíláyã lé 'bá yí drîlî. Gõ'dá kâyî nã 'bá yí sî rî, Ęródë kpá trá ãnî'á ùmũ tõlé Yërõsãlémã 'álã, gõ'dá Pílatõ drí Yésũ rî jõzó ícícíyá 'bá 'dĩ 'bá yí bê ndrî Ęródë ngálã gólã òkí ró tâ gólíyíkã.

8 Kâyî ãmbá 'dĩ 'bá yí sî rî, Ęródë 'è trá lãtî lõndalé 'ézó Yésũ rî ndrêlé tâ lâràkõ drílã rî'á 'èlã 'dĩ 'bá yí bê, gõ'dá Ęródë trá ãyîkõ ró ãmbá Pílatõ bê Yésũ rî ãjólé yí ngálã.

9 Ęródë ìjî Yésũ trá tâ ìjî-ìjî ãzâ 'bá yí sî dũũ, gõ'dá Yésũ âtã úlî ãzâ kô ãlõwálã.

10 Drî-'bá ãngí Yúdã yí kã rî 'bá yí lã'bí ìmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê, rî ìyí trá zãâ ícícíyá 'èlé Yésũ rú kôrõ. 'Á lâ yí drí ngãzó õmbã bê gólã rú.

11 Ęródë yí ãjú 'bũ 'bá íyíkã rî yí bê, rî ìyí trá Yésũ rî lò'dalé rîzó lâràkõ lâ 'èlé, drílíyí ítã nyãrũ-nyãrũ sõzó Yésũ rú õzõ ítã kúmú kã kãtí 'dásí ró. Drílíyí Yésũ rî jõzó lògõlé volé Pílatõ ngálã.

12 Kâyî 'dĩ sî rî, Ęródë yí Pílatõ bê, drílíyí 'bãzó zãâ rû-lë-ãzí ró. Kó drë ãkũ rî, gólíyí lëé ìyí rú ìyí lâfálé 'ásí kô.

13 Gõ'dá Pílatõ drí drî-'bá ãngí Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí ãzízó gólíyí sísí-lésí 'dĩ 'bá yí bê 'dó, gõ'dá drílã õjílã ndrî kpá zîzó võ ãlõ 'á,

14 tâ âtãzó drílíyí kî nî rî, "Nî ãjî Yésũ trá má ngálã ícícíyá 'ézó rú lâ má drí kî nî rî, gólã òrî õjílã ãdólé. Gõ'dá mã rî gógó, mã rî bê ndrêlã rî, mã ùsú tâ õnjí gólãkã kô, ícícíyá ãnîkã 'dĩ tâ ífí ãkó.

15 Ęródë ìsũ tâ kpá ìtí, tâlã ãjõ Yésũ kpá trá lògõlé mã ngálã. Nî ndrê trá gólã 'é tâ õnjí kô, mã lëé kô gólã rî fülî cú ìtí.

16-17 ã'dõ trá ìtí rî, mã lë trá gólã rî ãyélé. Sísí mã ã'dõ õjílã 'bã'á gólã rî cãlé õnjóró'bí sî ãnî drí."

18 Gõ'dá õjílã 'dĩ 'bá yí ãngbã ìyí trá 'dó tâ bê kî nî rî, "Ní fũ gólã volé, gólã tîbê ãmã drí lëlé lòfõlé ãmã drí rî Bãràbã ì'dí."*

19 Bãràbã nõ rî, ó'bã gólã gãnimã 'á, tâlã gólã fũ õjílã trá, gólã sõ tâ kpá trá õjílã 'ã ngã ãtrã rõzó kô.

20 Gõ'dá Pílatõ âtã trá ò'bí ãmbá 'dĩ 'bá yí drí ó'dí kî nî rî, yí lë trá Yésũ rî ãyélé, yí lëé gólã rî fülî kô.

21 Gõ'dá drílíyí kpá òtrézó tâ bê ó'dí kî nî rî, "Ní fũ gólã volé fê lãlî-lãlî drî."

22 Kpá Pílatõ drí ò'bí ãmbá 'dĩ 'bá yí ìjízó ó'dí kî nî rî, "Tãlã ã'dõ 'í nî lë Yésũ rî fülî yã? Nî ã'dã drë tâ õnjí gólã drí 'èlé rî mã drí. Mã kî nî rî, gólã 'é tâ õnjí kô, mã lë cé gólã rî cãlé ì'dí, gólã rî ãyézó."

23 Gõ'dá ò'bí ãmbá 'dĩ 'bá yí drí ãngbãzó òtrê-òtrê bê kî nî rî, "Ní fũ gólã! Ní ìpã gólã fê lãlî-lãlî drî!" Gõ'dá gólíyí òtrê trá rõõ.

24 Pílatõ drí tâ gólíyíkã drî lâ lëzó,

25 Bãràbã rî lòfõzó gãnimã 'ásí gõ'dá Yésũ rî füzó, õzõ tâ gólíyí drí lëlé rî tí.

* 23:18 23.18 Kâyî ãmbá ãzã 'bá yí vósí cé 'dĩ rî 'á, tâ 'è'è kúmú 'dĩ kã ì'dí gólã rî trá tâ 'bãlé gãnimã 'bã ãzã ãlõ lòfõzó volé gãnimã 'ásí.

Tã Yésũ rí füzó rí

(Mátáyõ 27.32-56; Márãkõ 15.21-41; Yõwánĩ 19.17-27)

²⁶ Aǰú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí drí Yésũ rí sězó volé nĩngá sĩ. Látĩ 'á rí, drílĩyĩ kpá ägõ äzã rú bê Sĩmõnã rí ùsúzó. Sĩmõnã gólã Kĩrénẽ* lé 'bá 'ĩ. Sĩmõnã rí nĩ'á Yērõsãlémã 'álã 'bãdrĩ mvá iyíkã rí lésĩ. Drílĩyĩ Sĩmõnã rí 'bãzó mbãrãkã sĩ fê lãlĩ-lãlĩ êdélé Yésũ rí ipázó drĩ lâ nã nĩlĩ Yésũ bê.

²⁷ Gõ'dã õ'bí ämbã 'dĩ 'bá yí drí 'dězó iyíkã gólĩyĩ vó. Õkó äzã 'bá yí kpá tólã rí iyĩ trá äwó ngõlé ämbã Yésũ rí tãsi.

²⁸ Yésũ drí lĩfĩ äjázó volé gólĩyĩ ndrêlé, tã ätázó drílĩyĩ kĩ nĩ rí, "Änĩ mvá Yērõsãlémã kã rí yĩ, nĩ ngõ äwó ämã tãsi kô, nĩ ngõ äwó änĩ ífifi tãsi kpá änĩ mvá yĩ tãsi.

²⁹ İzátú rí, İzã ängĩ ä'dô änĩ 'ë'á. İtú İzã kã 'dĩ sĩ rí, nĩ ä'dô tã İsũ'á kĩ nĩ rí, 'Ä'dĩ kĩ tí mã ütĩ mvá gbõ kô, mã rí ró ämãngã óndó ró mvá äkó, mã õzó rĩ İzã ndrêlé ämã mvá yĩ rú drílĩyĩ drãrẽ 'á.'

³⁰ 'Nĩ ä'dô tã İjĩ'á kúnĩ tĩ kĩ nĩ rí,

yĩ õfĩ ró İyĩ lãpĩlĩ ügĩ lâ 'á, gõ'dã İcã kpá kô.'

Õsãyã 10.8

³¹ Õzõ lãngõ 'dĩ õ'ë mã gólã tã õnjĩ 'ë 'bã kô rí trá rí, lãngõ ä'dô 'ë'á ä'dólé õjĩlã gólĩyĩ tã õnjĩ 'ë 'bã kôrõ rí yĩ drĩ lãvũlĩ gãrã. İ'dĩ 'dĩ."

³²⁻³³ Gõ'dã ägõ äzã 'bá yí kpá rĩ, ägõ 'dĩ 'bá yí ngã õpã 'bá yí İ'dĩ, äjú 'bũ 'bã 'dĩ 'bá yí trõ İyĩ kpá trá nĩ'á İpãlã Yésũ bê fê lãlĩ-lãlĩ drĩ sĩ fũlĩ volé, võ äzã kó õjĩlã fũ kã rĩ'á zĩlĩ ävõ drĩ-fã rí 'álã. İpã Yésũ trá gólĩyĩ lãfãlé 'á.

³⁴ Gõ'dã 'dĩ vósĩ rí, Yésũ drí tã ätázó Ôvãrĩ drí kĩ nĩ rí, "Ämã átã, ní äyê õjĩlã gólĩyĩ ämã fũ 'bã nõ 'bã yí, tãlã gólĩyĩ nĩ kô kĩ'á nĩ rí, mã änĩ mvã ní drí äjólé gólĩyĩ pãlé rí İ'dĩ." Aǰú 'bũ 'bã 'dĩ 'bã yí lãnjĩ İtã Yésũ kã trá İyĩ võ 'ásĩ, gõ'dã äzã tãndĩ rí ätrõzó vũlĩ gõmãrĩ sĩ.

³⁵ Õ'bí ämbã 'dĩ 'bá yí rí İyĩ trá ndrêlã. Drĩ-'bã Yúdã yĩ kã rí 'bã yí rí İyĩ trá 'dãsí 'ëlé Yésũ rú kĩ nĩ rí, "Nĩ ndrê drẽ, gólã rí iyíkã äzĩ-äzĩ pãlé, gõ'dã pã İyĩ ífifi kô ä'dô drí yã? Gólã ä'dó kô İ'dĩ 'dĩyĩ pã 'bã tĩbê Ôvãrĩ drí zĩlĩ nĩ rí İ'dĩ yã?"

³⁶ Aǰú 'bũ 'bã 'dĩ 'bã yí 'ë İyĩ 'dãsí kpã trá Yésũ rú, drílĩyĩ õdrã İdrĩ fëzó Yésũ drí mvũlĩ.

³⁷ Gólĩyĩ kĩ nĩ rí, "Õzõ ní ä'dô İ'dĩ kúmú 'ĩ õjĩlã Yúdã yĩ kã rí drĩlĩ mbãrãkã bê kôrõ rí, ní pã änĩ ífifi."

³⁸ Äätã tã 'dĩ İtĩ, tãlã õjĩlã äzã İgĩ trá fê lãlĩ-lãlĩ 'dĩ drĩ kĩ nĩ rí,

NÕÔ RĨ'Á KÚMÚ YÚDẠ YÍ KÃ RÍ İ'DĨ

³⁹ Ngã õpã 'bã äzã älo İpãlé Yésũ bê rí 'ë 'dãsí kpã trá kĩ nĩ rí, "Õzõ ní ä'dô 'dĩyĩ pã 'bã Ôvãrĩ ngã lésĩ rí İ'dĩ rí, ní pã änĩ ífifi ämã bê ndrĩ."

⁴⁰ Gõ'dã ngã õpã 'bã äzã gólã İpãlé 'dó võ älo 'á Yésũ yĩ bê rí kĩ nĩ rí, "Nĩ ró Ôvãrĩ kô, ní drí tã ätázó drĩlã İtĩ 'dĩ yã? Nĩ kpã rĩ'á İzã 'ë'á gólã tí,

⁴¹ gõ'dã mã rí ämãkã İzã 'ëlé nõ tã 'ë'ë õnjĩ ämãkã rí drí. Gõ'dã gólã 'é tã õnjĩ äzã kô."

⁴² Gõ'dã ngã õpã 'bã 'dĩ drí tã ätázó Yésũ drí kĩ nĩ rí, "Yésũ, ní 'bã ämã tã üvĩ kô õzõ ní õtĩrĩ ägõõ ängõ nõ 'á kúmú ró rí."

⁴³ Gõ'dã nĩngã sĩ, Yésũ kĩ gólã drí rí, "Tã pãtĩ ró, mã ätã ní drí, ní ä'dô 'bã'á mã bê võ úrú 'álã rí 'á ändrõ nõ."

* 23:26 23.26 Kĩrénẽ 'dĩ İarĩbã gólã ä'dó 'bã 'bãdrĩ õjĩlã ändrõ nõ kã drí rĩ'á zĩlã Lĩbĩyã rí 'á rí İ'dĩ.

44 Gõ'dá 'dĩ rí vósí rí, ìtú-pá mùdrì-drì-lâ-ngâ-rĩ ìtú-ãyí 'dĩ sī, ìnrìkúwá drí 'bãdrì límózó ndrì cãlé bũúũ ìtú-pá nã sī.

45 Jējē ró, jó ạngí Ôvârí kã nã 'álâ rí, ítã gólâ tìbê ômbélé jó mvá* òjílã drí cãzó 'á lâ kô rí 'á, drílâ sizó kpērē úrú lésí bũúũ vũdrì zâlô rĩ.

46 Gõ'dá Yésũ drí trězó ảmbá úrú Ôvârí drí kĩ nĩ rí, "Tátá, má fê ámã lówó-lówó ní drìgá." Nĩngá sī, kôró Yésũ drí drãzó.

47 Gõ'dá drì-'bã gólâ ảmbá ảjú 'bũ 'bã kã 'bãlé gólìyì vó ndrèlé 'dĩ rí ndrè tã 'dĩ bê ìtí rí, drílâ Ôvârí rí lùyízó kĩ nĩ rí, "Tã pãtĩ ró, ảgô nũ tã mbì 'bã 'ì, úfũ gólâ nũ cú ìtí."

48 Kpá ò'bì ảmbá nũ 'bã yì ndrè ìyì tã 'dĩ bê ìtí rí, drílìyì gôzó ìyì 'bã 'álâ, ảgásì sãsã bê tã ìsũ-ìsũ ảmbá 'dĩ drì sī.

49 Gõ'dá Yésũ rí rũ-lê-ảzì yì òkó gólìyì ảnĩ 'bã gólâ rí ảjílì Gãlìlâyã lésì rí 'bã yì bê, ảdrè ìyì trá jējē ró Yésũ rí ndrèlé.

Tã Yésũ rí ảvô 'bãzó ùgì 'álâ rí

(Mătáyô 27.56-61; Mărākô 15.42-47; Yôwánĩ 19.38-42)

50-51 Nĩngá sī, ảgô ảzã rĩ'á, rú lâ Yôsépã, gólâ ảrãmătáyã* lé 'bã 'ì. Gólâ ì'dì drì-'bã Yúdã yì kã. Gólâ ì'dì rĩ'á òjílã tãndì 'ì. Gólâ lèé tã-drì kô Yésũ rí fũzó. Gólâ lè tã trá pãtĩ kĩ, Yésũ ì'dì tìbê ảjólé Ôvârí ngá lésì ró rí ì'dì 'bãlé òjílã drì kúmú ró.

52 Gólâ nĩ trá Pìlátô rí ìjílì Yésũ rí ảvô tãsì, yì òtrô ró bê 'bãlé.

53 Pìlátô lè tã-drì trá drílâ, Yésũ rí ảvô ảngízó fê lậlậ-lậlậ drì sī, ítã tãndì mvêêmvê sôzó rú lâ. Gólìyì 'bã Yésũ rí ảvô trá ùgì 'á kãtrã-kãtrã ró, gólâ ndèé êdê-êdê lâ ndrì kô, tãlã ìtú trá fĩ'á. Ô'bãã drè òjílã ảzã kô ùgì 'dĩ 'á kô sịsị lâ sī.*

54 Kậyì 'dĩ gímã volé drì nĩ 'ì, kậyì rí 'dĩ rĩ'á kậyì òjílã drì rızó ìyì êdélé nĩzó rãtãã 'èlé rí ì'dì. Ícã kô ngá 'ézó kậyì rãtãã 'ézó rí 'á.

55 Òkó gólìyì Yésũ rí ảjì 'bã Gãlìlâyã lésì rí 'bã yì 'dè ìyì trá zãã Yôsépã yì vó bũúũ vô Yésũ rí 'bãzó ùgì 'á rí 'álâ, tãlã yì ảgô ró bê kậyì rãtãã kã vósì Yésũ rí ảvô êdélé.

56 Drìlìyì gôzó ảgólé volé 'bãdrì mvã nã 'álâ ảlókô ảzã 'bã yì 'bãdrì kã êdélé dũ bê ảvô lâ ìnızó kpã nĩ'á ảwó ngólé, ìdrú cịnó rí tí, gõ'dá rãtãã 'ézó, tãlã 'dĩ trá tã 'bã'bã 'ì, ótó ảcì kô.

24

Tã Yésũ rí ảvô drì ìdrízó òdrã 'ásì mbârãkã Ôvârí kã sī rí

(Mătáyô 28.1-10; Mărākô 16.1-8; Yôwánĩ 20.1-10)

1 Kậyì gólâ rãtãã kã 'dĩ vósì, ảkpãkã'dã ngá drì ảwúrì 'á, vô pãnĩ-pãnĩ rí, òkó 'dĩ 'bã yì ngã ìyì trá gólé vô gólâ Yésũ rí ảvô 'bãzó ùgì 'á rí 'álâ êdélé ảlókô sī dũ yì bê.

2 Gõ'dá òkó 'dĩ 'bã yì cã ìyì bê ùgì 'álâ rí, ndrè ìyì ólìlì kúnì úngũ 'bãlé tìbê ùgì tị ạngí nã trá volé ùgì tị sī.

3 Gólìyì fĩ ìyì bê ùgì 'álâ rí, úsú ìyì Yésũ rí ảvô gõ'dá vô lâ 'á kô.

4 Ầ lâ yì drì gãzó. Gõ'dá gólìyì tị drì kpã ả'dízó. Kôró ảgô ảzã 'bã yì rĩ ítã lậgũ-lậgũ bê rí 'bã yì drì ảdrézó ìyì tólã.

* 23:45 23.45 Jó mvã 'dĩ cè vô drì-'bã ạngí ảlô drì-'bã Yúdã yì kã rí 'bã yì kã drì rızó filì 'á lâ, nĩ'á Ôvârí ngálã rí ì'dì. * 23:50-51 23.50-51 ảrãmătáyã 'dĩ rĩ'á 'bãdrì Yúdãyã rí 'á. * 23:53 23.53 Yúdã yì 'bã ảvô ùgì 'á, tãlã ìnyákú ảmbã-ảmbã, ícã kô 'bũ 'dízó 'á lâ.

5 Òkó 'dĩ 'bá yí lâró ãyí trá ùrĩ bē, àsō ãyí drĩ trá vūdrĩ. Gõ'dá ãgō 'dĩ 'bá yí drí tã átázó gólĩyí drí kĩ nĩ rĩ, “Tãlã ã'dô 'ì ãnĩ drí rĩzó òjĩlã lédrē-lédrē ró rĩ ndãlé vō ãvō 'bã kã rĩ 'á yã?

6 Yésũ átã tã trá ãnĩ drí kĩ nĩ rĩ, yí ã'dô ngã'á òdrã 'ásĩ. Gólã nōngá yũ'dáwã. Nĩ ãsũ drē tã tĩbē drilã átálé ãnĩ drí Gãlĩláyã 'álã rĩ, gólã átã tã ãnĩ drí kĩ nĩ rĩ,

7 ‘Mã ãjólé ùrũ lésĩ nō áã'dô ámã drĩ-bã fē'á ăwãlãkã drĩgã ãpálé fē lãlĩ-lãlĩ drĩ. Mã drí drãzó, kãyĩ nã 'á rĩ mã drí kpã ngãzó òdrã 'ásĩ.’ ”

8 Gõ'dá tã tĩbē Yésũ drí átálé rĩ drí ãgãzó gólĩyí drĩ.

9 Gõ'dá òkó 'dĩ 'bá yí drí ãgōzó ùgĩ lésĩ volé Yērōsãlémã 'álã tã 'dĩ 'bá yí átálé lãjó'bã Yésũ kã rĩ yí drí rũ-lē-ãzĩ lâ yí ãzã 'bá yí bē.

10 Òkó 'dĩ 'bá yí lãfálé sĩ rĩ nĩlĩ rĩ Mãriyã Mãgãdálã ã'dĩ, Jõãnã gõ'dá Mãriyã gólã Yãkóbã rĩ ãndrē yí bē.

11 Gõ'dá lãjó'bã 'dĩ 'bá yí ãrĩ ãyí tã òkó 'dĩ 'bá yí drí átálé kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ lĩdrĩ trá òdrã 'ásĩ rĩ, gólĩyí drí tã átázó kĩ nĩ rĩ, òkó 'dĩ 'bá yí átã ãyí ùlĩ ãzã-ãzã 'ì, lēé ãyí ùlĩ 'dĩ tã lâ ãrĩlĩ kô.

12 Gõ'dá Pétērō drí ngãzó rãlé nĩ'á ùgĩ 'álã. Gõ'dá gólã cã bē tólã rĩ, drilã ãndĩzó rĩ'á vō ãndrĩlĩ ãyĩ ùgĩ 'álã, gõ'dá ndrē cé ítã tãndĩ gólã ãvō 'bãzó 'á lâ rĩ ã'dĩ, ãvō gõ'dá yũ. Gõ'dã nĩngã sĩ, drilã ngãzó nĩ'á gólé 'bã 'álã tã ãsũ-ãsũ bē lãvũlĩ kôrô.

*Tã Yésũ drí rũ ã'dãzó lãjó'bã ãyĩkã rĩ 'bá yí drí rĩ
(Márãkō 16.12-13)*

13 'Dó kãyĩ ãlō 'dĩ ã'dĩ, Yésũ rĩ rũ-lē-ãzĩ yí kpã zãlō rĩ rĩ'á ãyĩ nĩ'á 'bãdrĩ mvã ãzã rĩ'á zĩlã Ēmãwō rĩ 'álã. 'Bãdrĩ mvã 'dĩ jējē lâ rĩ'á kĩlōmĩtĩrĩ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-ãlō Yērōsãlémã rũ sĩ. ãgō ãlō, rũ lâ Kēlēópã.

14 Gólĩyĩ rĩ'á òdrã tã Yésũ kã rĩ átã'á, gõ'dã ngã nō 'bá yí 'è rũ 'dó volé lésĩ.

15 Gólĩyĩ drí rĩrĩ tã átálé rĩ 'á Yésũ drí ãnĩzó ácálé ãnyĩ gólĩyĩ lãgãtĩ tã átálé gólĩyĩ bē.

16 Gõ'dã Ôvãrĩ 'è ãgō 'dĩ 'bá yí gólã rĩ nĩlĩ kô.

17 Gõ'dã Yésũ drí tã átázó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ rĩ ã'dô tã átã'á lãtĩ 'ásĩ yã?” Gólĩyĩ drí ãdrézó pávó tĩ 'á, lĩfĩ lâ yí gõ'dã trá ãzã ró.

18 Gõ'dã Kēlēópã drí tã átázó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ãrĩ tã ãngĩ rũ 'è 'bã ãndrãtũ Yērōsãlémã 'álã rĩ kô yã?”

19 Yésũ drí tã-drĩ jãzó kĩ nĩ rĩ, “Ã'dô tã 'è rũ nĩ yã?” Gólĩyĩ kĩ, “Tã gólã Yésũ Nãzãrētã lé 'bã ró rĩ kã. Gólã trá tã ãngũ 'bã Ôvãrĩ kã 'ì. Drilã rĩzó tã tãndĩ átálé dódó mbãrãkã sĩ. Tã 'è'è gólãkã ndrĩ 'dó tã Ôvãrĩ kã rĩ vó ró. Òjĩlã dũ ãnjĩ ãyĩ gólã trá.

20 Gõ'dã drĩ-'bã ãngĩ Yúdã yí kã rĩ 'bá yí rĩ gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yí bē, fē ãyĩ gólã rĩ drĩ-bã trá fũlĩ volé, gólã rĩ ãpã-ãpã fē lãlĩ-lãlĩ drĩ sĩ rĩ.

21 Mã nĩ trá ãgō rĩ 'dĩ ã'dô ámã pã'á nĩ ámã ãjú-'bã-ãzĩ yí drĩgã sĩ. Gõ'dã gólã drã trá, 'è trá kãyĩ rĩ.

22 Gõ'dã tã ãzã kpã ã'dĩ nō, ùsũ gõ'dã ãvō lâ ùgĩ 'á kpã kô. Cĩjĩnō nō òkó ãzã 'bá yí ámã lãfálé sĩ, átã ãyĩ ùlĩ rũbãã ãzã trá nōngã kĩ nĩ rĩ, yĩ ònĩ bē ùgĩ gólã Yésũ rĩ ãvō 'bãzó rĩ ndrēlē rĩ,

23 yĩ ùsũ gólã rĩ ãvō 'á lâ kô. Gólĩyĩ drí ãgōzó volé tã lâ átálé ámã drí, yĩ òndrē mãlãyĩkã 'ì gólã rĩ vō 'á tólã. Gõ'dã mãlãyĩkã 'dĩ drí tã átázó ãyĩ drí kĩ nĩ rĩ, ‘Yésũ ã'dô bē lédrē-lédrē ró.’

24 Gõ'dá ägô äzâ 'bá yî ämâ läfálé sî rî drí kpá nîzó ügí gólâ rî 'bázó 'á lâ 'dî ndrêlé rî, úsú ÿyî tã kpá té özö ökö 'dî 'bá yî drí âtarê lâ tí, úsú ÿyî gólâ rî ävö kö."

25 Gõ'dá nîngá sî, Yésü kî nî rî gólÿyî drí rî, "Änî gólÿyî tîbê tã nî 'bá kö'dává nõ 'bá yî, nî lëé kö ulí gólÿyî tîbê tã ängü 'bá drí îgîlí äñî drí rî ärílí yã?"

26 Tã ängü 'bá âta trá kî nî rî, ÿzátú rî, gólâ tîbê Ôvârí drí zîlí nî 'díyî pä 'bá ró rî â'dô rû izã 'á ití, gõ'dá Ôvârí drí gólâ rî 'bázó kpá mbârâkã bê gârê kúmú ängí ró."

27 Gõ'dá Yésü drí tã gólâ Músã yî drí îgîlí tã ängü 'bá bê tã iyîká rî tãsî rî ífí lâ âtázó drílÿyî.

28 Gõ'dá gólÿyî câ ÿyî bê Êmáwö 'á rî, Yésü 'ê trá zãâ nîlí sîsî 'álâ.

29 Gõ'dá îkî ÿyî Yésü trá tã âtázó drílâ kî nî rî, "Nî rî ämã bê nõngá. Nî ndrê, ÿtú trá fî'á." Gõ'dá Yésü drí äñîzó äfîlí jó 'á gólÿyî bê rîlí.

30 Gólâ rî trá vüdrí ngá nyälé gólÿyî bê. Gõ'dá trö ämbätã trá, drílâ rätãä 'ëzó Ôvârí drí, gõ'dá drílâ üpÿzó lâ cíkirînyáwá ró ití fêlé gólÿyî drí.

31 Ngbãangbãno rî, Ôvârí nÿi gólÿyî rî lîfî trá Yésü rî nîlí. Gõ'dá Yésü drí iyîngá ävÿzó.

32 Gõ'dá ägô 'dî 'bá yî drí tã âtázó ÿyî vö 'ásî kî nî rî, "Ägô 'dî fî té Yésü rî ífíí í'dî. Ämã trá äyîkô ró gólâ drí tã âtarê ämã drí lätî 'á, kpá tã gólâ drí tã lâ îgîlí 'dî 'bá yî ífí lâ lôföre ämã drí rî 'á."

33 Kôro gólÿyî drí ngãzó ürû, nî'á gölé volé Yêrosãlemã 'álâ. Gõ'dá gólÿyî câ ÿyî bê rî, úsú ÿyî läjó'bá Yésü kã müdrî-drî-lâ-ngã-älö 'dî 'bá yî 'ê'bê ÿyî rû trá 'dó vö älö 'á, ÿyî rû-lê-äziyã yî bê.

34 Läjó'bá 'dî 'bá yî kî nî rî gólÿyî drí rî, "Äwö-ití Yésü lîdrî trá ödrã 'ásî, gólâ â'dã yî trá Sîmónã Pétêrö drí."

35 Gõ'dá ägô rî nã 'bá yî âta ÿyî kpá gólÿyî drí, tã tîbê rû 'ê 'bá lätî 'á drílÿyî ndrêlé rî tãsî, gõ'dá kpá drílÿyî Yésü rî nîzó drílâ rîrî ämbätã üpîlí rî 'á.

36 Nîngá sî, kôro Yésü rî gógó drí ädrézó gólÿyî läfálé tã âtálé gólÿyî drí kî nî rî, "Äñî pîpîsîlí ää'dî."

37 Gõ'dá läjó'bá 'dî 'bá yî lâro ÿyî trá, rî ÿyî trá 'dó tîtî ürî bê, tãlã gólÿyî îsü iyîká bê rî, Yésü â'dô 'búlî-'bã 'î.

38 Yésü drí tã âtázó gólÿyî drí kî nî rî, "Nî rî ürî 'êlé ä'dô drí sî yã? Nî rî tã îsülí rî rî kî'á nî rî, ä'dó mã í'dî kö rî ä'dô drí sî yã?"

39-40 Nî ndrê drê älibî ämã drí 'á, ämã pá bê. Mã rî gógó í'dî rî'á nõ. Nî änjü drê ämã rû'bã. Nî ndrê drê, 'búlî-'bã cú ití ÿnyîrikö äkö kpá fã äkö, mã rî'á cú ÿnyîrikö bê gõ'dá kpá fã bê."

41 Gólÿyî 'â gã trá, lîndrí lâ yî 'bê trá dî, tãlã tã 'dî trá özö tã lâràkô tã lëzó 'á lâ kö rî kâtí. Gõ'dá Yésü drí tã âtázó gólÿyî drí kî nî rî, "Äñî cú ngã nyãnyã bê äfêlé mã drí nyälé yã?"

42 Gõ'dá gólÿyî drí ÿ'bî lâ'dî-lã'dî äfêzó Yésü drí nyälé.

43 Yésü drí gözó ÿ'bî 'dî nyälé gólÿyî lîfî drí 'á.

44 Gõ'dá nîngá sî, Yésü drí tã âtázó gólÿyî drí, "Äñî, nî îsü tã tîbê mã drí âtálé äñî drí, mã drí 'bázó drê äñî bê 'bãdrî 'á nõngá rî 'á rî trá yã? Mã âta tã trá äñî drí kî, tã gólÿyî Músã yî drí îgîlí ämã tãsî, tã ängü 'bá yî bê, kpá tã ndrî lô'bázó lõngó sî rî â'dô rû 'ê'á trá."

45 Gõ'dá 'dîí vósî rî, Yésü âta bê tã 'dî rî, gólâ drí gólÿyî 'bázó nîlá lîfî îcî ulí Ôvârí kã búkû 'á rî kã rî sî, gólÿyî ünî ró tã ífí lâ bê dódó.

⁴⁶ Gõ'dá drílã tã âtázó gólĩyĩ drí, “Ôvãrí âtã trá tã ãngũ 'bá drí kĩ, gólã tĩbê âjólé ùrú lésĩ 'díyĩ pã 'bá ró rĩ, ìzã â'dô gólã rĩ 'ě'á, drílã drãzó, gõ'dá kãpĩ nã 'á rĩ, gólã drí lĩdrízó òdrã 'ásĩ.

⁴⁷ 'Dĩ rĩ vósĩ rĩ, òjĩlã ãzã 'bá yĩ â'dô ãyĩ tã lâ pẽ'á òrĩ ãmbã ãngó 'á nõ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, gólĩyĩ tĩbê drĩ âjá 'bá trá tã 'ě'ě ònjĩ ãyĩkã 'ásĩ rĩ, Ôvãrí â'dô gólĩyĩ âyé'á tã ònjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ 'díyĩ pã 'bá rĩ tãĩ.

⁴⁸ Æní ífífí ã'dĩ 'ě 'bá tã ámakã pélé rĩ, tãlã ãní rĩ gógó rĩ ndrê tã rũ 'ě 'bá rĩ cú nĩ ãní ãfífí ífífí sĩ.

⁴⁹ Ámã ífífí â'dô Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kã tĩbê ámã átã drí tã lâ âtálé rĩ âjó'á ãní pãlé. Nĩ rĩ drê tãkõ Yërõsãlémã 'á nõngã tãlã té drílã âcázó nĩ. Gõ'dá kpã mbãrãkã Ôvãrí kã â'dô âcã'á rĩlĩ ãní bẽ.”

*Tã Yésũ drí gõzó ùrú 'álã rĩ
(Márãkõ 16.19-20)*

⁵⁰ Gõ'dá nõngã sĩ rĩ, Yésũ drí gólĩyĩ lôfõzó 'bãdrĩ mvã nã 'ásĩ, nĩlĩ ãnyĩ 'bãdrĩ mvã ãzã 'álã Bêtãní rú. Gõ'dá drílã òrê fẽzó drílĩyĩ.

⁵¹ Gõ'dá Yésũ fẽ òrê bẽ gólĩyĩ drí ndrĩ rĩ, Ôvãrí drí Yésũ rĩ trõzó nĩlĩ võ 'bũũ 'álã ùrú 'álã rĩ 'álã.

⁵² Nõngã sĩ, gólĩyĩ drí ãwô-ítĩ ãmbã 'ẽzó Yésũ drí gólã rĩ lùyízó Ôvãrí ró. Gõ'dá drílĩyĩ ãgõzó volé Yërõsãlémã 'álã ãyĩkõ ró ãmbã.

⁵³ Gólĩyĩ rĩ trá Ôvãrí rĩ lùyílĩ ãtũ vósĩ cé ãyĩ pĩpĩsílĩ sĩ jó ãngĩ Ôvãrí kã rĩ 'á.

Tã âtî-âtî Tãndí Yésũ rî tãsí Yōwánĩ drí îgĩlĩ rî Yōwánĩ

Tã 'ě'á zĩlã nĩlĩ sĩsĩ rî

Búkũ nô, lãjó'ba Yōwánĩ îgĩ nĩ, gólã ì'dí iyĩ zĩ 'bá lãjó'ba gólã Yésũ drí lélé rōo rî. Gólã ì'dí gólã tã Yésũ drí 'élé rî ndrē 'bá cú iyĩ lĩfĩ sĩ rî. Gólã îgĩ búkũ Tã Â'dã kã kpá nĩ, gō'dá kpá Tã Îgĩ-îgĩ Yōwánĩ kã nã rî 'bá yĩ bē. Gólã îgĩ búkũ nô tãlã òjĩlã òlē ró bē kĩ, Yésũ Ôvãrĩ rî mvá 'ĩ. Gō'dá tã lélé gólĩyĩkã 'dĩ tãsí rî, gólĩyĩ â'dô â'dó'á lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rî bē.

Yōwánĩ â'dã tã 'dĩ â'dólé tã pãtĩĩ ró, tã lâràkô ãzã 'bá yĩ nĩ-drĩ-lã-rĩ Yésũ drí 'élé rî â'dã-â'dã lâ yĩ sĩ, gō'dá kpá tã Yésũ drí rĩ'á âtalã iyĩ tãsí rî 'bá yĩ tãsí. Tã îgĩ Yōwánĩ kã nō 'á rî, úzĩ Yésũ nōtĩ:

Ôvãrĩ rî â'dã 'bá, Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩ 'bá Ôvãrĩ kã, Ôvãrĩ rî mvá, 'Dĩyĩ pã 'bá tã lâ 'bãlé trá ãkũ ró, Ngá î'ĩ 'bá, Lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó fē 'bá, Gólã lâti mbĩ nĩzó Ôvãrĩ ngálã rî â'dã 'bá, Gólã â'dó 'bá ró ãngó drĩ ndrĩ, Lõkĩ 'bá tãndĩ rĩ 'bá kãbĩlĩkĩ iyĩkã vó lâ ndrēlé dódó, Gólã òjĩlã ìngã 'bá òdrã 'ásĩ, gō'dá Gólã â'dó 'bá fē ãmbãndĩ ró.

Tã gólãkã lâvũ 'bá kôrô rî kĩ nōtĩ, Yésũ â'dô lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rî fē'á ãmã drí ngá fēfē drĩ-bãlãyĩ ró, òzõ mã òlē tã gólãkã trá rî.

Tã Yésũ Ôvãrĩ rî â'dã 'bá ró rî tãsí

¹ Drē ãkpãkã'dã sĩsĩ ó'bãã ãngó nō drē kô rî, “ ‘Ôvãrĩ rî â'dã 'bã’ ”* bē rĩ'á Ôvãrĩ bē. Gólã Ôvãrĩ 'ĩ.

² Îtõ vó 'ásĩ, Ôvãrĩ òtĩrĩ ãngó 'bãã rî, gólã bē rĩ'á Ôvãrĩ bē.

³ Ôzõ Ôvãrĩ òlē trá ngá lô'bãlé rî, Ôvãrĩ âtã tã lâ gólã drí, drĩlã 'ézó lâ, nyé òzõ Ôvãrĩ drí lélé rî kãtĩ. Ngá ãzã yũ'dãwã 'bãlé cú ìtĩ gólã ãkó.

⁴⁻⁵ Gólã ì'dí Ôvãrĩ drí ãjólé lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rî félé òjĩlã drí rî. Gólã kpá ì'dí Ôvãrĩ drí ãjólé ngá î'ĩ iyĩkã bē ãnĩlĩ ìnĩrĩkúwã tã ònjĩ kã drólé volé òjĩlã pĩpĩsĩlĩ 'ásĩ rî. Gbõ lé òjĩlã lēé iyĩ kô ìnĩrĩkúwã iyĩkã î'ĩlĩ rî, ìcã kô lôsĩ gólãkã ìnĩrĩkúwã î'ĩ kã 'dĩ pélé.

⁶⁻⁷ Ægõ ãzã bē rú lâ Yōwánĩ bãbãtĩzĩ 'ě 'bá ró rî. Ôvãrĩ nĩ gólã trá jólé nĩ'á tã Ngá î'ĩ 'bã kã pélé òjĩlã drí, gólĩyĩ êédé iyĩ njãã ngá î'ĩ 'bã 'ě 'bã ãcálé 'dĩ tēlé tã lélé sĩ tã âtî-âtî 'dĩ 'á.

⁸ Yōwánĩ rî gógó â'dó kô Ngá î'ĩ 'bã 'dĩ ì'dĩ. Gō'dá lôsĩ Yōwánĩ kã rî iyĩkã cé Ngá î'ĩ 'bã rî gógó 'dĩ tã lâ pélé òjĩlã drí.

⁹ Gólã Ngá î'ĩ 'bã ró Ôvãrĩ rî â'dã 'bã ãmã drí rî ì'dĩ tĩbē Ôvãrĩ drí ãjólé úrú lésĩ òjĩlã mvá ró ãmã lâfálé ãngó 'á nōngã, tã mbĩ Ôvãrĩ kã â'dálé ãmã òjĩlã drí rî ì'dĩ.

¹⁰ Gbõ lé ó'bã bē òjĩlã ãngó nō 'á ndrĩ gólã sĩ rî, gō'dá kpálé gólã â'dô bē kpá ì'dí Ôvãrĩ rî â'dã 'bã ró òjĩlã drí ãngó nō 'á rî, òjĩlã dũũ gã iyĩ volé dó gólã rî nĩlĩ 'dĩyĩ pã 'bã ró.

¹¹ Gbõ lé útĩ bē gólã òjĩlã Yúdã yĩ kã ró rî, Yúdã yĩ gã iyĩ gólã dó.

¹² Gō'dá ùrũkã 'bã yĩ lâfálé sĩ gólĩyĩ tĩbē tã lē 'bã trá gólã 'á rî, gólã 'bã gólĩyĩ trá â'dólé Ôvãrĩ rî mvá yĩ ró pĩpĩsĩlĩ tãndĩ iyĩkã rî sĩ.

¹³ Gólĩyĩ ãcã trá â'dólé Ôvãrĩ rî mvá yĩ ró, tãlã gólĩyĩ lē tã trá gólã tĩbē Ôvãrĩ rî â'dã 'bã rî 'á rî drí sĩ. Gólĩyĩ ãcã â'dólé Ôvãrĩ rî mvá ró 'dĩ â'dó òzõ

* 1:1 1.1 Ôvãrĩ rî â'dã 'bã Yōwánĩ zĩ gólã “ ‘Úlĩ’ ”.

ãmâ òjílã mvá ândrê drí tĩlí nĩ átá bê rĩ tí kô, Ôvârí jâ â'dô-â'dô gólĩyíkâ rĩ ì'dí gólĩyí 'bãlé â'dólé íyí mvá yí ró.

14-15 Gõ'dá gólâ tíbê “ Ôvârí rĩ â'dá 'bá” ’ rĩ útì trá òjílã mvá ró ânĩlí rĩlí ãmâ lâfálé 'á ângó nõ 'á. ãmâ lâjóbá gólâkâ rĩ, mã nĩ gólâ Ôvârí rĩ mvá ãlôwá ró, tâlá mbârâkâ átá lâ Ôvârí kâ fêlé gólâ drí rĩ tãsí. Gólâ ì'dí tíbê Yōwání bãbâtízĩ 'ê 'bá ró rĩ drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rĩ, gólâ â'dô âcá'á rĩ. Yōwání âtâ kĩ, “Nõô âgô tíbê má drí rĩ'á tã lâ âtálé ânĩ drí kĩzó nĩ rĩ, ãâ'dô âcá'á má vósĩ rĩ ì'dí. Gõ'dá ãmbã gólâkâ rĩ lâvũ gãrã ámakâ rĩ drĩ sĩ. Má nĩ trá, 'dĩ tã pãtĩ 'ĩ, tâlá gólâ bê rĩ'á drê ãkpãkã'dã útì mã kô.” Gólâ Ôvârí rĩ â'dá 'bá ró 'dĩ ãâ'dô pĩpĩsílĩ pãtĩ mbĩ bê 'â ã'dĩ bê òjílã tãsí.

16 'Á ã'dĩ ãmbã gólâkâ òjílã tãsí 'dĩ sĩ, gólâ fê òrê trá ãmâ drí lâvũlĩ gãrã zãã bãdĩ.

17 Nĩ ndrê drê, Ôvârí fê tã 'bã'bã íyíkâ ãmâ drí Músã sĩ, gõ'dá gólâ rĩ 'â ã'dĩ trá ãmâ tãsí Yésũ Krístõ sĩ. Gõ'dá mã nĩ pĩpĩsílĩ pãtĩ mbĩ gólâkâ Yésũ sĩ.

18 Òjílã ãzãkã yũ'dawá Ôvârí rĩ ndrê 'bá trá íyí lĩfĩ sĩ rĩ. Gõ'dá Yésũ Ôvârí rĩ mvá ró ì'dí Ôvârí rĩ cócóló 'ĩ. Gólâ â'dâ â'dô-â'dô tãndĩ Ôvârí kâ òjílã tãsí rĩ trá dódó òjílã drí ângó nõ 'á tã 'ê'ê íyíkâ rĩ sĩ.

Tã drĩ-'bá ángí Yúdã yí kâ rĩ 'bá yí drí òjílã jözó nĩ'á Yōwání bãbâtízĩ 'ê 'bá ró rĩ ìjílĩ rĩ

(Mátáyõ 3.1-12; Mårãkõ 1.1-8; Lúkã 3.1-18)

19 Drĩ-'bá ángí Yúdã yí kâ rĩ 'bá yí ârĩ íyí tã bê kĩ'á nĩ rĩ, Yōwání rĩ'á tã pẽ'á kpá bãbâtízĩ 'ê'á òjílã drí rĩ, gólĩyí pĩpĩsílĩ drí lóngázó tã rĩ 'dĩ tãsí. Gõ'dá drĩlĩyí drĩ-'bá ãzã 'bá yí gólĩyí lâfálé 'ásĩ gõ'dá kpá ùgúlĩ ãtĩ 'bá gólĩyíkâ ãzã 'bá yí bê jözó Yērõsãlemã 'ásĩ nĩlí Yōwání rĩ ìjílĩ ngãtã gólâ ã'dĩ ì'dí yã rĩ, ngãtã gólâ 'dĩyí pã 'bá Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩzó nĩ, yí â'dô âjóbá lâ ângó 'á òjílã pãlé rĩ ì'dí yã rĩ.

20 Gõ'dá òjílã jölé 'dĩ 'bá yí câ bê Yōwání ngálã tã 'dĩ ìjílĩ rĩ, Yōwání drí ngãzó tã lógólé gólĩyí drí trã kĩ, yí â'dó kô 'dĩyí pã 'bá tã lâ âtálé rĩ ì'dí.

21 Gõ'dá âgô 'dĩ 'bá yí drí tã ìjízó kpá ó'dí Yōwání tĩ kĩ, “Háyĩ, ngã gõ'dá nĩ ã'dĩ ì'dí yã? Nĩ tã ângũ 'bá Êlĩyã gólâ 'ê 'bá âgólé kpá ó'dí rĩ ì'dí yã?” Yōwání kĩ gólĩyí drí rĩ, “Má â'dó Êlĩyã ì'dí kô.” Gõ'dá gólĩyí drí Yōwání rĩ ìjízó kpá ó'dí kĩ, “Mã kĩ, gõ'dá nĩ ánĩkã kó ã'dĩ ì'dí yã, nĩ tã ângũ 'bá Músã drí tã lâ ìgĩlí búkũ* Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rĩ, ãâ'dô âcá'á rĩ ì'dí?” Gõ'dá Yōwání drí tã-drĩ jãzó kpá ó'dí kĩ, “Kó kô, má â'dó kpá kô tã ângũ 'bá ânĩ drí tã lâ âtálé 'dĩ ì'dí.”

22 Gõ'dá gólĩyí drí gólâ rĩ ìjízó kpá ó'dí kĩ, “Nĩ âtã drê tã mbĩ ãmâ drí, mã gõ ró bê nĩ'á âtálã òjílã ãmbã-ãmbã ãmâ âjóbá 'bá rĩ yí drí. Gõ'dá nĩ ánĩkã kó ã'dĩ ì'dí yã?”

23 Gõ'dá Yōwání drí tã-drĩ lógõzó gólĩyí drí úlĩ gólĩyí tã ângũ 'bá Ísáyã drí ângũlĩ íyí tãsí kĩ,

“Má â'dô âcá'á tã íyálé òmã 'álã òjílã drí kĩ,

‘Kúmú ãmakâ bí ânĩ'á, nĩ êdê lãtĩ njãã gólâ drí ânĩzó 'á lâ sĩ.’ ”

Ísáyã 40.3

24 Gõ'dá òjílã drĩ-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dĩ 'bá yí drí âjólé 'dĩ 'bá yí, Pãrúsĩ yí kpá bê gólĩyí lâfálé. Drĩlĩyí Yōwání rĩ ìjízó kĩ,

* 1:21 1.21 Nĩ zĩ tã Músã drí ìgĩlí tã ângũ 'bá 'dĩ tãsí rĩ Tã 'Bã'bã Ándã 18.15-19 'á.

25 “Ōzō ní ã'dô 'díyī pã 'bá ãmã Yúdã yī drí rĩ'á tēlã rī ĩ'dī kô, ní ã'dô gō'dá kpá Ēlīyã ĩ'dī kô, gō'dá kpá tã ãngũ 'bá Músã drí tã lâ átálé rī ĩ'dī kô rī, gō'dá ní rī òjílã ìbábátízálé ã'dô tāsī yã?”

26-27 Gō'dá Yōwánī drí tã-drī jãzó gólīyī drí kī nī rī, “Má rī rĩ'á òjílã ìbábátízálé ìmvũ sī, tãlã má rī gólīyī édélé â'dólé njãâ 'díyī pã 'bá rī lãgúlí. Má âtã ãnī drí, 'díyī pã 'bá rī gógó 'dī bē rĩ'á ngbãangbãno ãngó ãmákã nõ 'á nōngá. Gō'dá gólã ĩ'dī tībē tã lâ drí 'ē'á lâzélé kôrô 'ē 'bá â'dólé ãmbá ró rī. Gólã â'dô bē gbō lé nōngá rī, nī nñí gólã kô. Má rī gógó Yōwánī nõ â'dó kô tãndí ró ícálé â'dólé rú ì'bũ 'bá gólãkã ró ká'bókã gólãkã ãngílí.”

28 Tã 'dī 'ē rú trá ĩtí áyágá ãmbá zīlī Jōrōdénī gólã Yōwánī drí rīzō bábátízī 'élé 'á lâ rī, 'á'á lé drī òjī lésī rī 'álã.*

Tã Yōwánī drí Yēsũ rī â'dázó Kábīlīkī drī tī 'bá Ôvãrī kã ró rī

29 Kãyī ãzã rī sī, Yōwánī bábátízī 'bá ró rī drí Yēsũ rī ndrēzó ãnīrī 'á yī ngálã. Kôrô Yōwánī drí ngãzó tã átálé òjílã gólīyī rī 'bá gólã bē 'dī 'bá yī drí kī, “Nī ndrē drē ãgô nã. 'Dī ãgô Ôvãrī drí ãjólé drī tī 'bá ró rī ĩ'dī. Gólã ĩ'dī “ 'Kábīlīkī drī tī 'bá Ôvãrī kã” ' ãrī lâ drí 'ē'á tã ònjī òjílã kã jīlī ndrī rī.

30 Gólã ĩ'dī má drí tã lâ átálé ãnī drí kī, gólã ãã'dô íyī â'dá'á ngbãangbãno rī. Gō'dá gólã kpá ĩ'dī má drí kī'á nī rī, ãmbã gólãkã rī rĩ'á gãrã má drī sī rī, tãlã drē ãkpã útí mã kô rī, gólã bē rĩ'á.

31 Sīsī rī, má nñí gólã kô 'díyī pã 'bá ró. Gō'dá ngbãangbãno rī, má nñí gólã trá. Má rī bábátízī 'élé ãnī drí ìmvũ sī, 'dī rī ã'dô ró bē gólã rī â'dázó ãnī Īsīrã'élé yī drí, tãlã ã'dô ró bē kpá òjílã 'bãlé â'dólé njãâ gólã rī lãgúlí kãyī gólã drí ácázó rī tú.”

32-33 Gō'dá Yōwánī drí lãtí yī drí tã nřzó kī, Yēsũ ĩ'dī rĩ'á 'díyī pã 'bá 'i rī â'dázó òjílã drí kī, “Kãyī Yēsũ drí ãnřzó mã drí gólã rī ìbábátízãzó rī, mã nñí gólã trá 'díyī pã 'bá ró. Mī ndrē drē, Ôvãrī kī, mã ãã'dô íyī mvã 'dī nñ'á, òzō mã òtīrī Línđrī Tãndí íyíkã ndrēê â'déré 'á rīlī gólã drī òzō ãtú'bú kãtí rī. Ôvãrī kī, òzō mã òndrē tã 'dī trá rú 'ē'á rī, mã â'dô nñ'á lâ kī, òjílã tã rī 'dī drí rú 'ézó drílã 'dī rī, trá rĩ'á 'díyī pã 'bá 'i, gō'dá kpá gólã tībē rī 'bá Línđrī Tãndí Ôvãrī kã áfélé òjílã drí rī ĩ'dī.

34 Mã rī gógó Yōwánī, mã ndrē Línđrī Tãndí Ôvãrī kã 'dī trá ãmã lĩfī sī â'dé trá rīlī gá Yēsũ rī gógó drī. Má âtã ãnī drí pãtí-pãtí ró, gólã rĩ'á 'díyī pã 'bá 'i, gō'dá gólã kpá rĩ'á Ôvãrī rī mvã 'i.”

Tã Yēsũ drí ìtōzó lãjó'ba drī-kákã íyíkã zīlī rī

35 Įdrú rī tī rī, Yōwánī bábátízī 'ē 'bá ró rī rĩ'á ĩyī ádré'á lãjó'ba íyíkã rī rī 'bá yī bē.

36 Gō'dá Yōwánī ndrē Yēsũ bē ãnī'á rī, gólã drí tã átázó lãjó'ba íyíkã rī 'dī 'bá yī drí kī, “Nī ndrē drē ãgô rī 'bá ãnīlī nã! 'Dī rĩ'á 'díyī pã 'bá gólã Ôvãrī drí ãjólé ãnī'á drãlé òzō kábīlīkī drī tītī kã ró rī kãtí.”

37 Gō'dá nñgã sī, lãjó'ba Yōwánī kã rī 'dī 'bá yī ãrī ĩyī bē ulí Yōwánī drí átálé 'dī rī, kôrô drīlīyī ngãzó 'délé Yēsũ vósī.

38 Nñgã sī, Yēsũ òtīrī vō ndrēê volé rī, lãjó'ba Yōwánī kã rī 'dī 'bá yī rĩ'á ĩyī ãnī'á gólã vósī. ĩtí rī, Yēsũ drí ádrézó gólīyī tēlé, gō'dá ácã ĩyī bē rī, Yēsũ drí gólīyī ĩjízó kī, “Ngã ãnī drí lélé rī ã'dô 'i yã?”

Gō'dá lãjó'ba Yōwánī kã 'dī 'bá yī drí tã-drī lógōzó Yēsũ drí kī, “Lĩfī ìmbã 'bá, mã lē vō ní drí rīzó rīlī rī ndrēlé.”

* 1:28 1.28 Vō 'dī úzī rú lâ Bētãní. 'Dī ngī Bētãní gólã ãnyī Yērōsãlēmã rú rī rú sī.

39 Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí kpá tã-drī lógõzó gólīyī drí kī, “Ōzõ nī òlê trá vō má drí rīzó rī ndrêlé rī, 'dõvó nī â'dê má vósī, nī ânī ró bê ndrêlá.” Ítí rī, drīlīyī 'dêzó Yésū vósī, gólá rī âjílí bũũũ cãlé vō gólá drí rīzó rīlī rī 'álá. Gólīyī drí cãzó Yésū yí bê vō Yésū drí rīzó rīlī rī 'álá lãnjátúlí sī ìtú-pá sù 'á. Gõ'dá drīlīyī rīzó Yésū yí bê tólá kâyī rī 'dī sī.

40 Lājó'bán Yōwánī kã ãlô gólá 'dê 'bá Yésū vósī kâyī rī 'dī 'á rī, rú lâ Ændīrīyã.

41 Gõ'dá ìdrú rī tí rī, kôró Ændīrīyã drí ngãzó nīlī íyī âdrúpī rú bê Sīmónã rī ngálá. Gõ'dá Ændīrīyã drí tã âtázó âdrúpī lâ Sīmónã drí kī, “Mã úsù 'díyī pã 'bá trá!”

42 Gõ'dá drílá íyī âdrúpī Sīmónã rī âdrīzó âjílí Yésū ngálá. Gõ'dá Yésū ndrêlé bê Sīmónã rī, kôró gólá drí nīzó lâ tō kī, Sīmónã lê trá 'dêlé yí vósī â'dólé lājó'bán íyíkã ró. Gõ'dá gólá drí tã âtázó Sīmónã drí kī, “Sīmónã, Yónã rī mvá, má â'dô ânī rú zī'á gõ'dá Pétêrô.” (Rú Pétêrô 'dī Ìbũrũ tī sī rī'á Kéfã, tã ífí lâ kī, kúní.)

43 Gõ'dá ìtú ãzã rī sī, Yésū ìsũ tã trá nīzó gólé 'bãdrī zīlī Gãlīláyã rī 'álá lājó'bán yí drí úsúlí 'dī 'bá yí bê. Gõ'dá gólīyī cã bê Gãlīláyã 'álá rī, Yésū drí ãgô ãzã úsúzó tólá rú lâ Fílīpô, gõ'dá Yésū drí tã âtázó gólá drí kī, “Ní â'dê má vósī.”

44 Fílīpô rī gógó 'dī ânī jãrībã zīlī Bêtãsedã rī lésī, Bêtãsedã 'dī kpá jãrībã Ændīrīyã yí drí ânīzó 'álá sī Pétêrô bê rī ì'dī.

45 Gõ'dá nīngá sī, Fílīpô drí nīzó nī'á Nãtãnelê rī úsúlí, drílá tã âtázó Nãtãnelê drí kī, “Ní ìsũ drê tã gólá Ôvãrī drí âtálé ãkũ ró Músã yí tī sī tã ângũ 'bá yí bê kīzó nī, yí â'dô 'díyī pã 'bá âjó'á ãmã drí rī! 'Díyī pã 'bá rī gógó 'dī bê rī'á ãmã lãfálé ngbãangbãno! Mã úsù gólá trá! Rú lâ Yésū gólá Yôsépã rī mvá 'í jãrībã zīlī Nãzãrétã rī lésī.”

46 Gõ'dá Nãtãnelê drí tã âtázó Fílīpô drí kī, “Tã tãndí ìcã fí trá âfólé Nãzãrétã lésí yã?” Fílīpô drí tã-drī lógõzó Nãtãnelê drí kī, “Ní ôkí tã kô, nõô tã pãtī 'í! Ní ânī, mã nī ró bê ndrêlá.” Gõ'dá ìtí rī, drīlīyī ngãzó nīlī Yésū rī ndrêlé.

47 Gõ'dá Yésū ndrê bê Nãtãnelê ânīrī 'á yí ngálá rī, Yésū drí tã âtázó kī, “Ní ndrê drê ãgô rī 'bá ânīlī nã! Gólá rī'á ôjílã tãndí ãmãkã Ìsīrã'élê yí kã tībê õnjô ádó 'bá kô rī ì'dī.”

48 Nīngá sī, Nãtãnelê drí tã âtázó Yésū drí kī, “Tí ní nī mã ángô tí ró yã?” Gõ'dá Yésū drí tã-drī jãzó Nãtãnelê tī kī, “Mã ndrê nī trá vō tībê ní drí rīzó lôvólé 'á lâ, kãnãgõwã líndrī nã 'á, drê ãkpãkã'dã Fílīpô nī ãmã tã âtálé ní drí kô.”

49 Gõ'dá Nãtãnelê drí tã âtázó Yésū drí kī, “Līfī ìmbã 'bá, mã lê tã trá kī, nī Ôvãrī rī mvá 'í, gõ'dá kpá Kúmú ãmã ôjílã Ìsīrã'élê kã kã.”

50 Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí kpá tã-drī lógõzó Nãtãnelê drí kī, “Ní lê tã kīzó nī, mã â'dô Ôvãrī rī mvá ì'dī rī, tãlá mã drí tã âtázó ní drí kī, mã ndrê ní ãkpãkã'dã, ní drí rīzó lôvólé kãnãgõwã líndrī nã 'á rī drí sī yã? Mã âtã ní drí pãtī-pãtī ró, ní â'dô tã lãrãkô gólá ânī tī drí â'dízó rī ndrê'á ìzátú gãrã gólá nõ drī sī.”

51 Gõ'dá Yésū drí kpá tã âtázó ó'dí kī, “Ní ârī tã nõ, ânī ndrī! Ìzátú 'bũũ â'dô rú nī'á ânī drí málãyíkã Ôvãrī kã rī 'bá yí ndrêzó ânīrī 'á mã ngálá, Ôvãrī â'dô â'dã'á lâ kī, pãtī, mã rī'á gólá tībê yí drí âjólé trá úrú lésí rī ì'dī.”

2

Tā lârákô drî-káká Yésũ drî 'êlé lăgî Kánã 'álâ rî 'á rî

¹ Kâÿî rî vósî, ôjîlã äzâ 'bá yî rî'á kâramã lăgî kâ 'ê'á jăribă mvá zîlî Kánã rî 'á, 'bădrî Gălîlâyã kâ rî 'álâ. Măriyã Yésũ rî ândrê kpá rî'á lăgî 'dî vó lâ 'á.

² Gõ'dá lăgî lîpî yî drî kpá Yésũ rî âzîzó ânîlí kâramã lăgî 'dî kâ 'dî 'á lăjô'bá íyîká rî 'bá yî bê. Ítî rî, Yésũ yî drî ngăzó nîlí.

³ Gõ'dá ôtirî cãâ kâramã lăgî kâ 'dî ító 'á lâ 'á rî, ôdrá kâramã kâ 'dî drî rû ndězó. Gõ'dá ôdrá kâramã rî 'dî kâ ndê rû bê rî, Măriyã drî ânîzó Yésũ ngálâ tâ âtálé gólâ drî kî nî rî, "Ámã mvá, ôdrá kâramã nô kâ nô ndê rû trá!"

⁴ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésũ drî tâ-drî lôgôzó ândrê lâ drî kî, "Nî âtâ tâ lâ má drî â'dô tāsî yã? 'Dîi â'dó tâ ámákâ î'dî kô. Kâÿî má drî mbârâkã ámákâ â'dázó ôjîlã drî rî âcá drê kô."

⁵ Gõ'dá nîngá sî, ândrê lâ drî lîfî jăzó rû î'bũ 'bá lăgî lîpî kâ rî 'bá yî ngálâ tâ âtálé gólîyî drî kî nî rî, "Nî 'ê ngá gólâ drî â'dalé ânî drî 'êlé rî î'dî."

⁶ 'Bã kâramã 'êzó 'á lâ 'dî, cú rî'á lîmvó ąngî ąngî bê nî-kaziyá rîzó lîmvú lódâlê 'á lâ sî.*

⁷ Gõ'dá nîngá sî, Yésũ drî tâ âtázó rû î'bũ 'bá 'dî 'bá yî drî kî nî rî, "Nî nî lîmvú âbêlé óró lésî lódâlê lîmvó 'dî 'bá yî 'ásî." Ítî rî, rû î'bũ 'bá 'dî 'bá yî drî nîzó lîmvú âbêlé lódâlê lîmvó 'dî 'bá yî 'ásî dũûdũ.

⁸ Gõ'dá nîngá sî, lîmvó ąngî ąngî 'dî 'bá yî ícã bê dũûdũ rî, Yésũ drî kpá tâ âtázó rû î'bũ 'bá 'dî 'bá yî drî kî, "Nî bê lîmvú 'dî âjîlí kâramã vó ndrê 'bá drî." Drîlîyî 'êzó lâ té ôzô Yésũ drî âtálé rî kâtî.

⁹ Nîngá sî, kâramã vó ndrê 'bá 'dî drî lîmvú rû î'bũ 'bá 'dî 'bá yî drî âjîlí yî drî 'dî trôzó âmbélé rî, gõ'dá lîmvú rî 'dî jâ rû trá ôdrá ró, gõ'dá âsô-âsô ró gără sîsî gólîyî drî rî'á mvülâ rî drî sî. Kâramã vó ndrê 'bá 'dî nîjî kô ngátá ôdrá 'dî úsú rû â'dô 'ásî yã rî, gõ'dá rû î'bũ 'bá 'dî 'bá yî nî vó ôdrá 'dî úsúzó rî trá, gólîyî â'dá lâ kô kâramã vó ndrê 'bá 'dî drî. Gõ'dá kâramã vó ndrê 'bá 'dî drî ôdrógô ôkó lâ rî âjîlí 'dî âzîzó tâ âtázó drîlâ kî nî rî,

¹⁰ "Ôjîlã rî ôdrá íyîká âsó 'bá âsô rî lánjîlí î'dî sîsî kâramã vó 'ásî, gôzó gólâ âsó 'bá kô rî fêlé âdũkũ lâ ró, ôzô ôjîlã âzîlí rî 'bá yî â'dô trá 'dó ôdrá ró rî. Gõ'dá ánîká rî â'dó íyîká ítî kô. Nî âyê ánîká ôdrá âsó 'bá dódó kôrô rî trá fêlé ôjîlã drî âdũkũ lâ ró."

¹¹ 'Dîi tâ lârákô drî-káká Yésũ kâ 'êlé rî î'dî. Tã lârákô 'dî rî â'dalâ kî, Yésũ Ôvâri rî mvá 'î. Gõ'dá lăjô'bá gólâkã ndrê îyî bê tâ lârákô gólâ drî 'êlé 'dî rî, gólîyî drî tâ-drî lězó pătî-pătî ró kî, Yésũ Ôvâri rî mvá 'î.

¹² Kâramã lăgî kâ 'dî vósî rî, Yésũ yî drî ngăzó nîlí Kăpêrănómã 'álâ, ândrê lâ yî bê, gõ'dá âdrúpî lâ yî bê gõ'dá kpá lăjô'bá íyîká rî 'bá yî bê 'êlá kâÿî fînyáwá.

Tã Yésũ drî ngá lâzî 'bá lâdrózó ă'dî-drî jó ąngî Ôvâri kã

rî kã 'ásî rî

(Mătáyô 21.12-13; Mărãkô 11.15-17; Lúkã 19.45-46)

¹³ Gõ'dá kâÿî kâramã lăvũ-lăvũ kôrô kâ rî trá ânyî. Tã 'dî tāsî rî, Yésũ yî drî nîzó Yêrôsălémã 'álâ lăjô'bá íyîká 'dî 'bá yî bê.

¹⁴ Tólâ drîlîyî fîzó ă'dî-drî jó ąngî Ôvâri kã rî kã 'á, drîlîyî ngá lâzî 'bá úsúzó dũû, äzã 'bá yî rî'á îtî lâzî'á, äzã 'bá yî rî'á kăbîlíkî lâzî'á, äzã 'bá yî

* **2:6 2.6 Lîmvó** 'Dîi âlô-âlô ódã lîmvú săfîyã nî 'ásî 'á lâ. Ôjîlã rî îyî nyãányã jîlí lîmvú rî 'dî sî, tâlá yî â'dô ró bê ngbángbã â'dô lâ'bî Yúdã yî kã vó ró.

āmámō lậzị'á, ấ'dô ró bê fêlê ngá fêfê ró Ôvârí drí, gồ'dá ấzâ 'bá yí ìyíkâ kpá ậđi ỡrĩ ìkúrặ'á ậđi ỡrĩ ngĩngi ỗjilá ấzâ 'bá yí kâ sĩ.

¹⁵ Gồ'dá Yếsũ ndrê tấ 'dĩ bê rĩ, tấ rĩ 'dĩ sủ gólá lịfị kô, tấlầ ỗjilá 'dĩ 'bá yí rĩ ngá 'dĩ 'bá yí lậzịlị lậgị ỗnị sĩ jồ Ôvârí kâ rĩ 'á. Ỗtĩ rĩ, Yếsũ drí ngặzồ bặgồ pịpị ấtrồlê gồzồ 'ầ lầ ấtịlị ấndắlê, ấ'dô ró bê ỗnịjồró'bị ró, ỗjilá rĩ 'bá kồrồnyấ lậzịlị 'dĩ 'bá yí lầdrồzồ ndrĩ vồlê kồrồnyấ ìyíkâ 'dĩ 'bá yí bê ì'dĩ sĩ lầ, gồ'dá gólá drí kpá tầrầbịzầ ậđi ìkúrặ 'bá yí kâ 'dĩ lồzếzồ ndrĩ vủdrị ậđi gồlịyíkâ 'dĩ 'bá yí drí rủ lậpếzồ ndrĩyắngá vủdrị sĩ.

¹⁶ Gồ'dá Yếsũ drí tấ ấtắzồ ỗjilá gồlịyị rĩ 'bá ấmámồ lậzịlị 'dĩ 'bá yí drí kị nĩ rĩ, “Nĩ ầrĩ drê tấ ấmắkầ nồ! Nĩ rĩ ngá lậzịlị ậ'dị-drị jồ ắngị Ôvârí kâ rĩ kầ 'á ấ'dồ tấsị yầ? Nồồ vồ ấmầ ấtắ kầ ì'dĩ. Rị'á ỗnị ró ầnị drí 'bặzồ lầ ầ'dó lê vồ ngá lậzị kầ ró! Nĩ ù'dủ ngá ầnịkầ 'dĩ 'bá yí trồlê, nịzồ ì'dị bê lầ vồlê nồngá sĩ.”

¹⁷ Gồ'dá nịngá sĩ, lặjồ'bá Yếsũ kầ ầrĩ ìyị tầ Yếsũ drí ấtắlê 'dĩ bê rĩ, gồlịyị drí nịzồ lầ kị, Yếsũ rị'á vồ Ôvârí rĩ ìrắtầ kầ lồvồ lầ bê yí 'á dủ. Gólá rĩ vồ lầ ndrêlê nyê ỗzồ kúmủ Dậwủđị kắtị, tầbê tầ ấtắ 'bá kị'á nĩ rĩ, “Ôvârí, tầ lồvồ bê rị'á má 'á dủ rịzồ jồ ầnịkầ vồ lầ ndrêlê.”

¹⁸ Gồ'dá nịngá sĩ, drị-'bá ắngị Yứđặ yí kầ rĩ 'bá yí trá ặwặ ró tầ Yếsũ drí ngá lậzị 'bá lầdrồzồ ậ'dị-drị jồ ắngị Ôvârí kầ rĩ kầ 'ầsị rĩ tầsị, gồlịyị drí ầnịzồ Yếsũ ngắlầ tị ầnyắlê gólá bê tầ 'dĩ tầsị kị, “Tầlầ ấ'dồ 'ì nị drí ầnị 'bặzồ ầ'dó lê gặrặ ầzị-ầzị drị sĩ yầ? Ầ'dồ ìtĩ rĩ, nị 'è drê tầ lầrắkồ tầbê ầ'dá 'bá lầ kị'á nĩ rĩ, 'dị drị-ầcê Ôvârí kầ rĩ ì'dị rĩ, mầ nị ró bê kị'á nĩ rĩ, nị ầnị Ôvârí ngá lếsị.”

¹⁹ Yếsũ drí tầ-drị lồgồzồ gồlịyị drí kị, “Ầnị, ỗzồ kpắlê nĩ ùủfủ jồ Ôvârí kầ nồ rĩ, mầ rĩ gồgồ, má ầ'dồ bê'á lầ kpá ó'dị cê kậyị nầ sĩ.”

²⁰ Gồ'dá drị-'bá ắngị Yứđặ yí kầ 'dĩ 'bá yí drí tầ-drị jặzồ Yếsũ drí kị, “Wủủwủ, nị ặvị tráầ! Nị nị kồ kị'á nĩ rĩ, ỗjilá 'dị jồ ắngị Ôvârí kầ 'dĩ ndrêlê ndrồ nyầ'dị-rị-drị-lầ-ngầ-nị-kắzịyắ sĩ yầ? Nị ìsủ ầnịkầ bê-rị kị, nị ầ'dồ ìcắ'á jồ ắngị 'dĩ 'dịlị ndrêlê cê kậyị nầ sĩ yầ?”

²¹ Ỗlị Yếsũ drí ấtắlê jồ ắngị Ôvârí kầ ùfủ kầ 'dĩ, tắkồ, rị'á ùlị mắnịgồ 'ì, ìyị rủ'bá ìnyắkủ tầsị, drị-'bá ắngị Yứđặ yí kầ ầ'dồ ìyị fủ'á, gồ'dá kậyị nầ sĩ, yí ầ'dồ lịdrị'á kpá ó'dị ỗdrầ 'ầsị.

²² Gồ'dá kậyị gólá lặjồ'bá Yếsũ kầ 'dĩ 'bá yí drí Yếsũ rĩ ndrếzồ lịdrị trá ỗdrầ 'ầsị rĩ, ùlị tầbê Yếsũ drí ấtắlê gồlịyị drí kị'á nĩ rĩ, ầầ'dồ ìyị fủ'á, gồ'dá kậyị nầ sĩ, yí ầ'dồ lịdrị'á kpá ó'dị ỗdrầ 'ầsị rĩ drí ầgắzồ gồlịyị drị. Gồ'dá lặjồ'bá gólắkầ 'dĩ 'bá yí drí tầ lếzồ ùlị tầbê Ôvârí drí ấtắlê bủkủ 'á kị'á nĩ rĩ, yí ầ'dồ 'dịyị pầ 'bá rĩ lịdrị'á kpá ó'dị ỗdrầ 'ầsị rĩ trá, tắkồ, rị'á tầ mbị 'ì. Gồlịyị lê tầ 'dĩ, tầlầ gồlịyị ndrê trá ùlị Yếsũ drí ấtắlê rĩ, tầ lầ 'è rủ trá pắtị.

²³ Kậyị kầrầmầ lậvủ-lậvủ kồrồ kầ 'dĩ 'bá yí sĩ, Yếsũ drí tầ lầrắkồ ỗjilá pầ kầ 'ếzồ dủ mbầrắkầ Ôvârí kầ sĩ. Gồ'dá ỗjilá ndrê ìyị tầ lầrắkồ gólắkầ 'èlê 'dĩ 'bá yí bê rĩ, ỗjilá dủ drí ngặzồ 'dồ tầ lềlê gólá 'á. Gồ'dá tầ ìsủ gồlịyíkầ Yếsũ rĩ tầsị kị'á nĩ rĩ, Yếsũ ầ'dồ ìyị pầ'á ỗjilá Rồmầ kầ drịgặ sĩ 'dị rị'á ầnyầ ró.

²⁴ Gồ'dá Yếsũ lềê kồ tầ ìsủ gồlịyíkầ 'dĩ 'èlê ì'dĩ, tầlầ gólá nị tầ ìsủ gồlịyíkầ trá ndrĩ tầndị ró.

²⁵ Gólá lềê kồ ỗjilá ấzầ drí tầ ấtắlê yí drí ỗjilá mầvầ tầsị, tầlầ gólá nị tầ ìsủ ầnyầ gồlịyị pịpịsịlị 'á rĩ kpá trá ndrĩ.

3

Tã Nìkòdínmã drí nìzò tã ìjílí Yésù tì rí

¹ Ægò àzà bē rú lâ Nìkòdínmã, gólá sísí-lésí tã Yúdă yí kâ kî 'bá 'ì, gò'dá kpá drí-'bá Pǎrúsí yí kâ ì'dí.

² Ngácì àlò sī, gólá drí ngázó nílí Yésù ngálá. Gò'dá gólá cá bē Yésù ngálá rí, drílá tã átázó Yésù drí kî, “Tã ìmbá 'bá, mã nî trá kî, Ôvârí âjò nî nî ânî'á tã íyíkâ ìmbálé àmâ drí, tãlâ òjílã àzà yù'dáwá àngó nò 'á tã lâràkò ní drí rî'á 'èlâ 'dì 'èlé, òzò mbàràkã Ôvârí kâ à'dô yù'dáwá gólá bē rí.”

³ Gò'dá Yésù drí tã-drí jãzó Nìkòdínmã drí kî, “Má àtã ní drí nò tã pǎtì-pǎtì ró rí ì'dí, òzò òjílã òlè tã trá à'dózó Ôvârí rí mvá ró rí, àà'dô gólá rí tì'á zālò ó'dí.”

⁴ Gò'dá Nìkòdínmã nî ùlì Yésù kâ àtálé 'dì ífí lâ kò, gólá rí tì à'dì gò'dá trá à'dì tã Yésù drí àtálé 'dì tãsí. Gò'dá gólá drí tã-drí jãzó Yésù drí kî, “À'dô à'dó'á ìtí 'dì íyíkâ kó àngó tí ró kízó nî rí, òjílã à'dó 'bá trá àngí rí àà'dô tì'á lâ kpá ó'dí 'dì yã? Òjílã mbã 'bá trá àngí rí à'dô gò'á kpá ó'dí àndrè lâ 'á gòzó tìlã àndalé trá ó'dí yã?”

⁵ Gò'dá Yésù drí kpá tã-drí lògòzó Nìkòdínmã drí kî, “Má àtã ní drí nò tã pǎtì'ì, òzò ùùtì òjílã kò ó'dí ró rí, gólá ícá kò à'dólé òjílã Ôvârí kâ ró. Àà'dô òjílã ndrì tì'á zālò Líndrì Tãndí Ôvârí kâ rí sī, gò'dá kpá tã ònjí gólíyíkâ jìzó zālò ìmvú Ôvârí kâ rí sī, ìtí rí, gólíyì 'dè gbò à'dólé òjílã Ôvârí kâ ró.

⁶ Mí ndrè drè, òjílã mvá tì íyíkâ kpá té íyì nyàányà ì'dí, gò'dá Líndrì Tãndí Ôvârí kâ tì íyíkâ fí té íyì nyàányà ì'dí, à'dô-à'dô bē òjílã Ôvârí kâ ró.

⁷ Nìkòdínmã! Ání drí òlìjã tã má drí àtálé ní drí nò sī kò! Rî'á tã pǎtì'ì ró àní ndrì tìzó ó'dí, nî 'dè gbò à'dólé òjílã Ôvârí kâ ró.

⁸ Ní ìsù drè gbò tã ìlì kâ. Ìlì vù íyíkâ vò 'ásí ndrì. Gò'dá mã ndrè vò ìlì kâ rìzó rí kò. Ìlì òtìrì rî vùlì rí, mã nî kò, gólá rí nílí àngó lé, gò'dá mã ndrè ìlì rí 'dì rú'bá lâ kpá kò. Gò'dá òjílã gólá tìlì trá Líndrì Tãndí Ôvârí kâ sī rí, à'dô 'bã'á kpá ìtí. Ìtí rí, mã nî tã tã lâ sī rí kpá kò.”

⁹ Gò'dá Nìkòdínmã drí kpá tã-drí lògòzó Yésù drí kî, “'É'è, tã àníkã 'dì fí drè zãá má drì kò.”

¹⁰ Nìngá sī, Yésù drí kpá tã átázó Nìkòdínmã drí ó'dí kî, “Nìkòdínmã, ní tã ìmbá 'bá àngí òjílã ndrì àmákã Ìsìrã'èlé kâ drí rî'á ìnjílã rí ì'dí. Tãlã à'dô 'ì ùlì má drí àtálé nò drí zãá fìzó ní drì kò rí?”

¹¹ Ní àrì drè tã má drí àtálé ní drí nò tãndí ró, tãlã 'dì rî'á ngá gólá àmâ drí ndrèlé trá àmâ ìfì sī rí ì'dí. Gò'dá tãlã à'dô 'ì ní drí tã lèzó kò ngá àmâ drí ndrèlé trá pǎtì'ì ró nò 'á yã?

¹² Ní àrì drè, má à'dã tã ùrú 'alã nã à'dô lâ àní drí ngá gólíyì àngó nò 'á nò 'bá yì sī, gò'dá tã lâ fí drè zãá àní drì kò. Òzò gò'dá má ààtã ngá gólíyì ùrú 'alã rí tã lâ ì'dí pǎtì'ì rí, nî à'dô tã-drí lâ lè'á fí trá yã?

¹³ Má àtã ní drí, òjílã àzà yù'dáwá cã 'bá trá ùrú 'alã, cé mã gólá àjólé trá ùrú lésí nò ì'dí àní 'bá tã ùrú 'alã kâ nã 'bá yì àtálé ní drí rí.

¹⁴⁻¹⁵ “Má àtã ní drí, rî'á ícã-ìcã ró ódrì mã àjólé trá ùrú lésí rí ìngalé ùrú fè drì, tãlã gólíyì tìbè tã lè 'bá trá má 'á rí ùùsù ró íyì lédrè-lédrè àdùkù àkò rí bē, nyé òzò Músã drí 'èrè lâ àkù ró àmâ à'bìyá yì drí òmã 'á kàyì ìnì drí rìzó gólíyì òcílì rí tú rí kátì. Gólá èdè ìnì líndrì trá ìpálé fè sílì ìngalé ùrú, tãlã òjílã gólíyì ìnì drí òcílì rí ìngã íyì ìfì trá ùrú ìnì líndrì 'dì ndrèlé rí, Ôvârí à'dô gólíyì pã'á òdrã ìnì drí gólíyì cìzó 'dì 'ásí.

16 Ôvârí lē òjílā trá ndrī rōô, tâlá gólâ âjô mvá íyíkâ kó ãlô nô trá ânī'á drálé tâ ònjí gólīyíkâ tāsī, tâlá òjílā tībê tâ lē 'bá trá mvá gólâkâ nô 'á rí dráá kô gō'dá â'dô rī'á lédrê-lédrê ró zââ, òzô rú'bá ñnyáku lâ òdrâ kpá lé rī."

17 Pâṭi-pâṭi ró, Ôvârí âjô íyí mvá ãngó nô 'á nô, â'dó kô lâṅô fêlé òjílā drí tâ ònjí gólīyíkâ tāsī. Bê-rí Ôvârí âjô íyí mvá ãngó nô 'á nô òjílā pâlê tâ ònjí gólīyíkâ rī 'ásī.

18 Òjílā gólīyí ndrī lē 'bá trá Ôvârí rī mvá 'á rí ââ'dô ñyí ngá pâ'á lâṅô 'ê'á fêlá gólīyí drí tâ ònjí gólīyíkâ tāsī rī 'ásī. Gō'dá gólīyí lē 'bá Ôvârí rī mvá 'á kô rí, ââ'dô ñyíkâ lâṅô tâ ònjí ñyíkâ rí kâ ñâ'á ñyí drī.

19 Rī'á tâ mbî ró, lâṅô tâ ònjí òjílā gólīyí tâ lē 'bá Ôvârí rī mvá 'á kô rí kâ fêzó gólīyí drí. Nī ndrê drê, Ôvârí âjô íyí mvá ãngó nô 'á nô, â'dô ró ngá ñí tâ mbî kâ â'dalé òjílā drí. Gō'dá òjílā lēé kô rílí ngá ñí 'dî 'á. Gólīyí lē tákányí rílí zââ ñnīríkúwá Sâtánâ kâ rí 'á, tâlá tâ 'ê'ê gólīyíkâ ndrī rī'á ònjí ró.

20 Òjílā gólīyí tâ ònjí 'ê 'bá rí yí gâ ñyí ngá ñí trá dó, tâlá óôzó tâ ònjí ñyíkâ ndrêé kô.

21 Òjílā gólīyí rī 'bá tâ pâṭī Ôvârí kâ lélê pīpīsilí ãlô sī rí, gólīyí ñí'á tībê ngá ñí Ôvârí kâ 'dî lâgú 'bá rí. Gō'dá ngá ñí 'dî â'dô tâ â'dá'á òjílā âzâ 'bá yí drí kī, gólâ rí 'dî tâ Ôvârí drí lélê gólâ drí 'élê rí 'élê ñí'á.

Tā Yōwánī bābātízī 'ê 'bá ró rí drí átálé 'díyí pâ 'bá tāsī rí

22 Gō'dá ñngá sī rí, Yésū yí drí ngázó Yērōsālémâ 'ásī ñlílí lâjô'á íyíkâ yí bê 'bādrī mvá âzâ 'bá yí Yūdáyâ kâ 'álâ rílí òjílâ 'bādrī mvá 'dī 'bá yí kâ ñí'á lâ yí ñmbálé tâ Ôvârí kâ sī. Gō'dá gólīyí drí rīzó òjílâ gólīyí tâ ñmbâ Yésū kâ tāsī rí lē 'bá trá rí 'bá yí ñbábátízálé.

23 'Dī Yōwánī íyíkâ kpá rī'á òjílâ ñbábátízâ'á vō zīlī Æyēnónâ rí 'á ãnyí jārībâ âzâ zīlī Sālímâ rí lâgátí, tâlá ñmvú tándí bê tólâ dūú bābātízī 'ézó 'á lâ. Gō'dá òjílâ dūú tâ lē 'bá trá tâ Ôvârí kâ 'á rí, rí ñyí trá ânílí Yōwánī rí ñjílí ñyí ñbábátízálé.

24 Tā 'dī 'bá yí â'dô trá drê ãkpākâ'dâ Ēródê Æñítípâ rú drê Yōwánī 'bálê gāñímâ 'á kô.

25 Kâyí âzâ sī, lâjô'á Yōwánī kâ rī'á ñyí ñí ãnyá'á ãgô âzâ 'bāsúru Yúdâ yí kâ 'ásī rí bê, tâ lâ'bí ngīngí gólâ â'dózó ngbángbâ Ôvârí rí ñí'á drí 'á rí tāsī.

26 Gō'dá gólīyí árílí bê tâ tībê ãgô 'dī átálé rí, lâjô'á Yōwánī kâ 'dī 'bá yí drí tâ átázó Yōwánī drí kī ñí rí, "Līfí ñmbâ 'bá, ãgô gólâ ní drí úsúlí 'á'á lésí ní drí zīlī 'díyí pâ 'bá ró rí kpá rī'á òjílâ ñbábátízâ'á gō'dá ânī-ânī òjílâ kâ ãmâ ngáá nólé rí vō lâ 'á rí, òjílâ ñyíngá 'dó rī'á ñí'á gólâ ngálâ bābātízī tāsī."

27 Gō'dá ñngá sī, Yōwánī drí tâ-drī lôgôzó lâjô'á íyíkâ 'dī 'bá yí drí kī, "Nī ñsū tâ kô, tâlá ãgô rú bê Yésū 'dī rí, Ôvârí fê mbârâkâ ñí gólâ drí rīzó òjílâ ñbábátízálé 'dī. Gólâ 'ê 'dī â'dó kô mbârâkâ íyíkâ sī.

28 Æñí ndrī, ñí ñí trá tándí ró, má rí trá átálâ òjílâ drí ndrī kī, 'Má â'dó kô 'díyí pâ 'bá 'í. Ôvârí âjô mâ trá sīsí íyíkâ cé òjílâ êdélê ñjââ ânī-ânī gólâkâ rí tēlé.'

29 Mâ rī'á ãyīkô ró, tâlá òjílâ dūú rī'á ñí'á Yésū ngálâ. 'Dī má â'dô 'bâ'á nyé òzô ãgô ãñjī âzâ rú-lê-ází lâ bê rí kátí, gō'dá òzô ãgô ãñjī rí 'dī ògí òkó trá ó'dí rí, òjílâ ndrī drí â'dózó ãyīkô ró, tâlá gólīyí ndrê ãyīkô ãgô ãñjī 'dī kâ ñí'á òkó lâ ó'dí 'dī bê. Kpálê rí, gólīyí ñcá kô òkó 'dī trólê ñí.

³⁰ Rí'á tándí ró Yésū drí ácázó òjílā āmbá tā lá drí lāzélé rōō rí ró. Ōzō amā tā òlāzē kō rí, tā lá 'é ngá āzā kō.

³¹ “Tā pātī ró, òjílā gólā ānī 'bá Ōvārí ngá lésī rí ímbā íyíkā kpá té tā gólīyī Ōvārí ngá lésī rí yī ĩ'dí. Gō'dá mā òjílā āngó nō ká ró rí, rí tā Ōvārí ká ímbalé tā nīnī āngó nō ká rí vó ró. Ítí rí, Yésū rí'á gārā má drī sī, tālā gólā ānī trá Ōvārí ngá lésī.

³² Yésū rí íyíkā nō tā yí drí ndrélé trá kpá yí drí árílí trá rí ímbalé ĩ'dí. Gō'dá cé òjílā fínyáwá lē ĩyī tā nī tā ímbā gólākā 'dī 'á.

³³ Ōjílā gólīyī tā lē 'bá trá tā ímbā Yésū ká 'á rí, 'dī gólīyī â'dā tā trá kī, tā Ōvārí ká tā pātī ró.

³⁴ Tālā Ōvārí ajō Yésū nī ānīlí tā átī-átī íyíkā ímbalé amā drí. Ōvārí rí'á Yésū bē ngá ālō ró, gō'dá gólā drí Líndrí Tándí íyíkā ajózó mbârākā bē ānīlí rīlí Yésū bē, Yésū ò'è ró ngá ndrī mbârākā lá sī.

³⁵ Nī ndrē drē, Ōvārí lē ĩyī mvá Yésū trá rōō. Gō'dá gólā drí drī-ácē fēzō Yésū drí â'dózó mbârākā bē ngá ndrī drīlí.

³⁶ Ōjílā ndrī tībē tā lē 'bá trá Ōvārí rí mvá 'á rí, gólīyī trá òjílā Ōvārí ká ĩ'dí gō'dá Ōvārí â'dô lédrē-lédrē ādūkū ākó rí fē'á gólīyī drí. Gō'dá òzō òjílā òlē tā Ōvārí rí mvá 'á kō rí, rí'á ònjí ró! Ōvārí fēé lédrē-lédrē ādūkū ākó rí gólīyī drí kō. Ōvārí â'dô rí'á zāā lāṅō fē'á ĩ'dí gólīyī drí tā ònjí gólīyíkā 'dī tāsī, tālā Ōvārí rí'á āwā ró gólīyī bē.”

4

Tā Yésū drí átálé òkó Sāmārīyā lé 'bá ró rí drí rí

¹⁻³ Kāyī nā 'bá yī 'á rí, òjílā dūū rí trá nīlí Yésū ngálā bābātízī 'élé. Ōjílā rí 'bá 'délé Yésū vósī gō'dá Yésū yí drí kpá rīzō bābātízī 'élé drīlíyī rí, trá gārā gólīyī rí 'bá nīlí Yōwání ngálā rí 'bá yī drī sī. Gbō lé òjílā 'dī 'bá yī rí ĩyī bē nīlí Yésū ngálā rí, Yésū rí gógó nyānyā lá 'é bābātízī cú nī òjílā rí 'dī 'bá yī drí kō. Lājó'bá gólākā rí 'bá yī rí ĩyī nī bābātízī 'élé òjílā 'dī 'bá yī drí. Gō'dá Pārúsī yī árī ĩyī bē tā 'dī rí, tā 'dī sú gō'dá gólīyī rú kō. Gō'dá Yésū nī tā 'dī bē kī, tā 'dī sú Pārúsī yī rú gō'dá kō rí, gólīyī drí ngāzō nīlí lājó'bá íyíkā 'dī 'bá yī bē 'bādrī Yūdáyā ká 'dī áyéle gōzō volé Gālīláyā 'álā.

⁴ Gō'dá gōgō Gālīláyā 'álā rí sī rí, Yésū yī nī kōrō lätī gólā nī 'bá kpūrú 'bādrī zīlí Sāmārīyā rí 'ásī rí 'ásī.

⁵⁻⁶ Gō'dá gólīyī drí nīzō cālē ānyī jārībā mvá āzā Sāmārīyā ká zīlí Sīkārā rí lāgātī. Óró bē rí'á tólā tībē Yākóbā* drí 'dīlí trá ākū ró gō'dá drílā fēlé ĩnyákú lá bē ĩyī mvá Yōsépā drí rí. Yésū yī gō cá bē óró 'dī tī rí, lāṅō ácí ká fī trá gólā rú rōō. 'Dī rí'á ĩtú-pá mūdri-drī-lā-gā-rī sī, ĩtú amē gō'dá trá rōō. Ítí rí, gólā drí rīzō vūdrī lōvólé óró 'dī tī.

⁷⁻⁸ Gō'dá lājó'bá gólākā 'dī 'bá yī drí ĩyī ngāzō nīlí jārībā mvá nā 'álā nī'á ngá nyānyā gīlí, gólā rí áyéle ākpā óró 'dī tī nīngá élé.

Nīngá sī, òkó āzā 'bāsúru Sāmārīyā ká 'ásī, rí rīlí jārībā mvá 'dī 'á nīngá drí ānīzō ĩmvú 'ūlí óró 'dī 'ásī. Gō'dá òkó Sāmārīyā lé 'bá ró 'dī ácā bē rí, Yésū drí tā átázó òkó 'dī drí kī, “Amā ízō, ní â'dô ícá'á fī trá ĩmvú áfēlé má tī yā?”

⁹ Gō'dá òkó 'dī drí tā-drī lôgōzō Yésū drí kī, “Ní zī ĩmvú má tī 'dī ángó tī ró? Mā Sāmārīyā lé 'bá 'í. Ákū lá sī, ānī òjílā Yūdā yí ká mvú ĩyī ĩgā tī

* 4:5-6 4.5-6 *Yākóbā* 'Dī ĩ'dí Ābārāyāmā rí ózōwá 'í.

bê òjílà Sāmáriyā ká bê yā?” Òkó 'dī átá úlí 'dī ítí 'dī, tálà òjílà Yúdà yí ká kī, ngá Sāmáriyā lé 'bá ká à'dò iyí izā'á Òvârí rí lĩfĩ drĩ 'á.

10 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lógõzó òkó 'dī drí kī, “Tí ní òró ngá fěfě tãndí Òvârí drí rĩ'á fělá òjílà drí ngbãangbânõ rí nñi bê, gõ'dá ní òró tí kpá má rí gógó lĩmvũ zĩ 'bá ní tí sĩ nô nñi bê, gõ'dá ní drí lĩmvũ zĩzó má tí sĩ rí, tí má à'dò lĩmvũ gólá ánì 'bã 'bá rĩlí zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rí fě'á ní drí.”

11 Gõ'dá òkó 'dī drí tã-drĩ lógõzó Yésũ drí kī, “Àmbá, óró nõ fífí, ní kpá ngá lĩmvũ àsê ká àkó rí, ní à'dò áníkà lĩmvũ rí 'dī àsê'á à'dò sĩ yã? Gõ'dá ní à'dò áníkà lĩmvũ àmá 'bã 'bá rĩlí zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rí úsú'á à'dò 'ásí àngó nõ 'á rí yã?”

12 Úlí áníkà átálé 'dī 'á rí, ní ìsũ áníkà bê rí, ní gãrã àmá á'bíyá Yákóbã tíbê óró nõ 'dĩ 'bá nĩ, yí rí gógó drí mvũlí kōrōnyā íyíkà yí bê ndrĩ, gõ'dá íyí mvá yí drí mvũzó lá kpá ì'dí rĩrĩ gólĩyíkà sĩ gõ'dá àcálé búúú àmá rú rí drĩ sĩ yã?”

13 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ jãzó òkó 'dī drí kī, “Òjílà tíbê lĩmvũ mvũ 'bá óró Yákóbã ká 'dī 'ásí rí, lĩmvũ lówó à'dò gólá rí 'ě'á kpá ó'dí.

14 Gõ'dá òjílà tíbê lĩmvũ má drí 'ě'á fělá ní drí rí mvũ 'bá rí, lĩmvũ lówó 'é gólá gõ'dá kò, tálà lĩmvũ má drí 'ě'á fělá gólá drí 'dĩ rí, à'dò rĩ'á gólá rí pĩpĩsílí 'á òzò óró kátí, lĩmvũ lá 'dĩ à'dò rĩ'á àtĩlí gólá rí pālé zãâ gbádú àdũkũ àkó.”

15 Gõ'dá òkó 'dī drí tã lógõzó kpá Yésũ drí kī, “Àmbá, ní àfě lĩmvũ rí láràkò bê ítí 'dĩ má drí kě, tálà lĩmvũ lówó òzó kò àmá 'èè kpá ó'dí, gõ'dá má òzó kò kpá ànĩ lĩmvũ à'úlí ó'dí óró nõ 'ásí.”

16 Yésũ drí gõzó tã átálé òkó 'dī drí kī, “Tãndí ró, 'dòvó ní nĩ àní ágó rí àzílí, nĩ àní ró gólá bê má ngáá nólé.”

17-18 Gõ'dá òkó 'dī drí tã-drĩ jãzó Yésũ drí kī, “Má àmàngá ágó àkó.”

Gõ'dá Yésũ drí tã átázó gólá drí kī, “Pătĩ, úlí áníkà 'dĩ rĩ'á mbì! Ní ágó àkó, tálà ní trò ágó trá àyélé àyélé àndàlã nñi, gõ'dá àgò gólá àní drí 'bãzó gólá bê ngbãangbânõ rí, à'dò kò àní ágó 'ì.”

19 Gõ'dá òkó 'dī drí tã-drĩ lógõzó Yésũ drí kī, “Àmbá, à'dò ítí rí, pătĩ ní rĩ'á tã àngũ 'bá 'ì!

20 Ítí rí 'dòvó, má ìjì drě tã ní tí. Vò gólá tãndí mbì òjílà drí Òvârí rí ìnjĩzó 'á lá rí íyíkà àngò rí ì'dí yã? Tálà àmá á'bíyá yí ìmbà íyíkà àmá lã'bí àmákà 'á Òvârí rí ìnjĩlí únì àmbá àzã drĩ nōngá. Gõ'dá àní òjílà Yúdà yí ká rí, rí átálá kī, vò tãndí mbì Òvârí rí ìnjĩ ká à'dò cé Yēròsàlémã 'álá. Ngbãangbânõ vò rĩ 'dĩ 'ásí rí, gõ'dá àngò rí íyíkà ì'dí tãndí ró Òvârí rí ìnjĩzó yã?”

21 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ jãzó gólá drí kī, “Ní àrì drě úlí má drí 'ě'á átálá ní drí nõ. Kàyì lá trá ngbãã ànyì òjílà drí Òvârí rí ìnjĩzó vò 'ásí ndrĩ pĩpĩsílí àlò sĩ, gõ'dá Òvârí drí ràtãã gólĩyíkà 'dĩ àrízó. À'dò kò cé únì drĩ nōngá, ngátá cé Yēròsàlémã 'álá.

22 Àní Sāmáriyā lé 'bá, nĩ rí Òvârí gólá àní drí nĩlí kò rí ìnjĩlí ì'dí. Gõ'dá àmá Yúdà yí, mã rí Òvârí àmá drí nĩlí trá dódó rí ìnjĩlí ì'dí, tálà 'díyì pã 'bá gólá Òvârí drí àjólé rí rĩ'á òjílà Yúdà ká 'ì.

23 Gõ'dá kàyì àcá trá Òvârí drí lãtì ó'dí à'dázó òjílà drí. Òvârí lè òjílà drí íyì ìnjĩlí vò 'ásí ndrĩ tã mbì sĩ. Gõ'dá tã lãvũ 'bá gãrã rí, gólá lè òjílà drí íyì ìnjĩlí pĩpĩsílí àlò tãndí rí sĩ.

24 Ní àrì drē! Ôvârí rî'á líndrí ró. Gólâ rí kô cé vō ãlô 'á. Gólâ rí kárá tã 'èlé p̄p̄s̄l̄l̄ tãndí ãlô rí s̄í. Ôjílâ ìj̄nj̄ gólâ p̄p̄s̄l̄l̄ tãndí p̄t̄t̄j̄ mb̄i gō'dá kpá ãlô rí s̄í. 'Dĩ rí s̄ú n̄i Ôvârí drí rōô."

25 Gō'dá òkó 'dĩ drí tã-dr̄j̄ lógōzó k̄i, "Úl̄i tãndí ní drí átálé 'dĩ 'bã mã trá 'díȳi p̄ã 'bá t̄ibê 'è 'bá ácalé rí tã lâ ìs̄ul̄i, gólâ â'dô ácalé n̄i tã p̄t̄t̄j̄ Ôvârí ngá lés̄i rí â'dalé ndr̄i ãmã drí."

26 Yésũ drí tã-dr̄j̄ lógōzó òkó 'dĩ drí k̄i, "Mã r̄i 'bá tã nô átálé ní drí nō r̄i'á 'díȳi p̄ã 'bá r̄i gógó ì'di."

27 Gō'dá Yésũ drē zãã r̄i'á úl̄i átá'á òkó 'dĩ bē r̄i, lājó'bá gólâkã r̄i 'bá ȳi drí ágōzó j̄ar̄ib̄ã lés̄i gól̄iȳi ùs̄ul̄i úl̄i átárē 'á. Gō'dá lājó'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá ȳi ùs̄u ìȳi gól̄iȳi bē úl̄i átárē 'á r̄i, dr̄il̄iȳi â'dózó lārō-lārō ró, tãlã lã'b̄i Yúdã ȳi kã 'á r̄i, r̄i'á ònj̄i ró ágō drí r̄izó tã nḡil̄i òkó lídí bē. Gbō lé lājó'bá 'dĩ 'bá ȳi â'dô bē lārō-lārō ró gō'dá kpá tã ìs̄u ró r̄i, òj̄ilã ãlô gól̄iȳi lãfálé s̄i òkó 'dĩ ìj̄i 'bá k̄i'á n̄i r̄i, ní lē ã'dô yã, ngátá Yésũ r̄i ìj̄i 'bá k̄i'á n̄i r̄i, gólâ r̄i úl̄i átálé òkó Sãmáryã lé 'bá ró 'dĩ bē ã'dô tãsi yã r̄i ȳu.

28 Gō'dá òkó 'dĩ drí ìmv̄u límvó íyíkã áyézó ãkpã n̄ingã, gólâ drí ngãzó n̄il̄i 'wãã'wã gólé volé j̄ar̄ib̄ã 'álã. Gō'dá gólâ câ bē tólã r̄i, gólâ drí òj̄ilã âz̄izó tã átázó gól̄iȳi drí k̄i,

29 "N̄i ân̄i drē 'wãã'wã tã nô ár̄il̄i! Má ùs̄u ágō ãzã trá óró t̄i tólã, gō'dá ágō r̄i 'dĩ â'dã tã gól̄iȳi mã drí 'èlé trá ãkũ ró r̄i ȳi trá ndr̄i mã drí! Gólâ ícã f̄i trá â'dólé 'díȳi p̄ã 'bá ãmã drí r̄i'á tēlã r̄i ì'di yã? N̄i ân̄i, mã n̄i ró ndr̄elã."

30 Gō'dá òj̄ilã 'dĩ 'bá ȳi ár̄il̄i bē úl̄i òkó 'dĩ kã átálé 'dĩ r̄i, gól̄iȳi drí ngãzó ndr̄i n̄il̄i Yésũ r̄i ndr̄elé óró t̄i 'á tólã.

31 Gō'dá òkó 'dĩ òt̄ir̄i kpá lãv̄ũ r̄i, kôrô lājó'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá ȳi drí ngá nyãnyã átrōzó f̄elē Yésũ drí. Gól̄iȳi drí tã átázó k̄i, "Tã ìmbã 'bá, mã ḡi ngá nyãnyã trá, r̄i'á nō, ní nyã."

32 Gō'dá Yésũ drí tã átázó lājó'bá íyíkã 'dĩ 'bá ȳi drí k̄i, "Mã cú ngá nyãnyã ámakã bē, t̄ibê ân̄i ndr̄i drí tã lâ n̄il̄i kô r̄i."

33 Gō'dá lājó'bá 'dĩ 'bá ȳi, dr̄i lâ ìȳi trá l̄ijã-l̄ijã ró. Gō'dá dr̄il̄iȳi r̄izó tã átálé ìȳi lãfálé 'ás̄i k̄i, "Ôj̄ilã ãzã âj̄i ngá nyãnyã trá gólâ drí ãmã volé s̄i nō yã?"

34 N̄ingã s̄i, Yésũ drí gōzó úl̄i m̄ãnj̄gō íyíkã ngá nyãnyã kã 'dĩ ìt̄o lâ â'dalé gól̄iȳi drí k̄i, "N̄i ndrē drē, mã r̄i nō l̄os̄i gólâ Ôvârí drí ámã ájózó 'èlã r̄i 'è'á. Ôzō mã òt̄ir̄i r̄i l̄os̄i gólâ drí l̄elē mã drí 'èlé r̄i 'èlé r̄i, 'dĩ f̄ē f̄ãfã mã drí òzō ngá nyãnyã drí f̄ãfã f̄erē òj̄ilã drí r̄i k̄at̄i. Mã lē ámakã zãã ìt̄u vós̄i cé l̄os̄i r̄i 'dĩ 'èlé ndr̄elé volé.

35 Ôj̄ilã r̄i trá tã átálé k̄i, òzō ãããf̄ũ ãdrúgú trá r̄i, ãdrúgú r̄i 'èlã parã dũũ ámv̄u 'á gōzó ñólã! N̄i ndrē drē, ãndrō nô r̄i, â'dó gō'dá ìt̄i kô. N̄i ndrē drē vō lãt̄i 'álã! ãdrúgú ìnj̄i trá njãã ñólé! N̄i ân̄i, mã ñō ró è'bélé vō ãlô 'á 'bãlé èró Ôvârí kã 'á.

36 Ôvârí âj̄o mã ân̄il̄i úl̄i íyíkã ì'd̄il̄i òj̄ilã 'ás̄i. N̄i ân̄i ámã p̄alé òj̄ilã 'dĩ 'bá ȳi è'bélé tũ vō ãlô 'á, tãlã òr̄i ró ìȳi bē lédrē-lédrē ró zãã gbãdú ãdũkũ ákó. Mã ì'di ì'di 'bá lâ 'i, mã â'dô lãñō l̄os̄i kã ân̄i drí ámã p̄ázó 'dĩ drí-â lâ f̄ē'á ân̄i drí, mã â'dô ró bē ãȳikō ró kpãkã ãlô ân̄i bē òj̄ilã gól̄iȳi ãmã drí ìmbálé 'dĩ 'bá ȳi tãsi.

37 R̄i'á tã p̄ãt̄t̄i ró òj̄ilã drí r̄izó tã átálé k̄i, 'Ãzã 'bá ȳi ì'di ìȳikã ì'di-ì'di lâ, gō'dá ãzã 'bá ȳi ñō íyíkã ñōñō lâ è'bélé èró 'á.'

38 Gõ'dá ngbãangbânõ rî, mâ rî'á ânî jõ'á ngá gólîyî má drí ì'dílî rî 'bá yî ê'bélé. Gbõ lé òjílã äzã 'bá yî ò'è ìyî lôsî òjílã 'dî 'bá yî êdê-êdê lâ kã nî ânî drí rî, gõ'dá nî â'dô ândrã-tãndî lâ úsú'á."

39 Gõ'dá Sãmáryã lé 'bá 'dî 'bá yî ârî ìyî bê úlî òkó 'dî kã átálé kî'á nî rî, Yésù òlòfò tã yî drí 'élé trá ãkú ró rî yî trá ndrî 'dó yî drí rî, òjílã düü gólîyî lâfálé 'ásî drí tã lëzó pãtîî kî, Yésù äâ'dô 'diyî pã 'bá 'î.

40 Gõ'dá Sãmáryã lé 'bá 'dî 'bá yî câ ìyî bê Yésù ngálã óró tí 'á tólã rî, gólîyî lë drë zãã tã ìmbã Yésù kã ârîlí, gõ'dá drîlîyî rú'bã lò'bãzó Yésù rú, gólã òrî ró drë dã ìyî bê jãrîbã ìyíkã 'dî 'á nîngá. Yésù drí tã-drî gólîyíkã 'dî lëzó, gõ'dá gólã drí rîzó gólîyî bê nîngá kãyî rî sî.

41 Gõ'dá Yésù ìmbã gólîyî bê kãyî rî 'dî 'á rî, òjílã düü drí ngãzó tã lëlé Yésù 'á 'diyî pã 'bá ró pîpîsîlí ãlò sî.

42 Òjílã gólîyî tã lë 'bá trá Yésù 'á 'dî 'bá yî, drîlîyî ngãzó úlî átálé òkó gólã gólîyî äzî 'bá ânîlí Yésù rî ndrêlé 'dî drí kî, "Ämã îzó, mã nî trá ngbãangbânõ kî, pãtîî Yésù ì'dî gólã ânî 'bá òjílã ndrî pãlé tã ònjí gólîyíkã 'ásî rî. Sîsî rî, mã lë tã cé úlî ní drí átálé ämã drí nã tãsî. Gõ'dá mã lë tã pîpîsîlí ãlò sî ngbãangbânõ rî, tãlã mã ârî úlî rî 'bá âfòlé gólã sîlí sî rî trá cú ämã bí sî. Ngbãangbânõ, mã 'dê trá gólã vósî."

Tã Yésù drí ägò ämbã äzã mvã lâ ìngãzó ngá lâzé 'ásî

cú ìtî ndrë ãkó lâ rî

43 Kãyî rî 'dî vósî, Yésù yî drí ngãzó lâvũlí Gãlîláyã 'álã.

44 Gõ'dá 'dî gólã ätã úlî mãnîgò trá kî, "Òjílã gólã tã ängü 'bã Ôvãrî kã ró rî, òjílã gólãkã rî 'bá yî ró gólã kò." Gólã ätã úlî 'dî trá ìtî, tãlã gólã nî trá kî, òjílã Yúdã yî kã rî 'bá yî ìnjî ìyî yî kò.

45 Gõ'dá gólîyî câ bê Gãlîláyã 'álã rî, òjílã ndrî drí ngãzó Yésù rî lâgúlî äyîkò sî, gólîyî ìsü ìyíkã bê rî kî, Yésù ä'dô kpã tã lâràkò gólã drí 'élé Yëròsãlémã 'álã rî 'è'á 'bãdrî ìyíkã 'á nîngá, tãlã òjílã gólîyî ùrûkã 'bá yî nî 'bã Yëròsãlémã 'álã kãrãmã lâvũ-lävũ kòrò kã 'élé nã 'bã yî ngî ìyî tã lâràkò Yésù drí 'élé tólã nã tã lâ trá gólîyî drí.

46 Kãyî äzã sî, Yésù drí nîzó kpã ó'dí Kãnã tîbè gólã drí ìmvü jãzó òdrã ró 'á lâ rî 'álã. Gõ'dá ägò ämbã äzã kũmü Èródë kã zélé bê jãrîbã äzã zîlí Kãpëranómã nã 'á. Mvã ägò ämbã 'dî kã trá ngá lâzé ró änyî 'è'á drälé.

47 Gõ'dá ägò ämbã 'dî ârîlí bê tã kî'á nî rî, Yésù äãcã trá Yúdãyã lésî Gãlîláyã 'á, gõ'dá gólã äâ'dô bê Kãnã 'álã rî, ägò ämbã 'dî drí ngãzó 'wãã nîlí Yésù ngálã. Gõ'dá ägò 'dî câ bê Yésù rî úsúlî rî, gólã drí rú'bã lò'bãzó Yésù rú kî, "Óò, kúmú, mvã ágó ámakã ngá lâzé ró ämbúkũ lâ cé pîpîsîlí 'á, ní â'dô ânî'á fî trá pãlã má drí òdrã 'ásî yã?"

48 Gõ'dá Yésù drí tã-drî jãzó ägò 'dî drí trã kî, "Änî òjílã Gãlîláyã kã nõ 'bã yî, òzò nî òndrë tã lâràkò má drí rî'á 'èlã rî kò rî, nî gã dó tã lëlé kî, pãtîî Ôvãrî äjò mã nî."

49 Gõ'dá ägò ämbã 'dî drí tã lògòzó Yésù drí kî, "Ämbã, ní ânî, mã nî ró bê 'wãã'wã ämã mvã ágó nõ trá 'è'á lòvó-lòvó äyélé!"

50 Gõ'dá nîngá sî, Yésù drí tã átãzó ägò 'dî drí kî, "Tãndî ró, ânî mvã ágó 'dî drãã kò, ä'dô ngá pã'á. Nî nî gólé ní drí 'bã 'álã." Ägò ämbã 'dî drí tã lëzó úlî Yésù kã 'dî 'á, gõ'dá gólã drí ngãzó nî'á gólé yî drí 'bã 'álã.

51 Gõ'dá ägò ämbã 'dî ngã bê nî'á gólé yî drí 'bã 'álã rî, gólã òtirî câã änyî yî drí 'bã bê rî, gólã drí rü úsúzó rü ì'bü 'bã ìyíkã yî bê lãtî 'á. Gõ'dá kòrò rü ì'bü 'bã gólãkã 'dî 'bã yî drí ngãzó tã átálé gólã drí kî, "Änî mvã ágó ngã trá ngá lâzé 'ásî! Gólã rî rú'bã äcã trá tãndî ró!"

⁵² Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã ãjízó rú ì'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí tị kĩ, “Dĩ tã pậtĩ 'i yã? Gólâ rí rú'bạ âcâ tãndí ró 'dĩ ángô tú yã?” Gõ'dá gólĩyĩ drí tã-drĩ jãzó kĩ, “Ậgĩ ãtú drí drĩ dĩrĩ 'á kôrô gólâ rí rú'bạ ẵbạ ẵmê 'bá 'dĩ drí ậ'dízó, gõ'dá mbârâkâ lâ drí ẵgỗzó rú'bạ lâ 'á.”

⁵³ Gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ drí nĩzó lâ kĩ, ngá lâzê fõ trá íyĩ mvá rú sĩ té ãtú-pá gólâ Yészũ drí ùlĩ ẵtázó yí drí kĩ'á nĩ rĩ, yí ẵnĩ 'bã 'álâ, íyĩ mvá ágô ẵậdô ngã'á ngá lâzê 'ásĩ 'dĩ 'á. Gõ'dá ãgô ẵbạ 'dĩ drí tã lếzó pậtĩ-pậtĩ ró pịpịsịlĩ ẵlô sĩ Yészũ 'á, gõ'dá ẵjĩlã gólâkâ 'bã kã ndrĩ drí tã lếzó kpá pịpịsịlĩ ẵlô sĩ ẵzô gólâ kâtĩ.

⁵⁴ 'Dĩ tã lârâkô rĩ lâ Yészũ drí 'êlê Gãlĩlâyã 'álâ ẵgỗ-ẵgỗ gólâkâ Yũdâyã lészĩ rĩ vớĩ rĩ ã'dĩ.

5

Tã Yészũ drí ngá lâzê 'bá ẵzã êdészó kậyĩ lỏvô kã sĩ rĩ

¹ Tã Yészũ drí 'êlê Gãlĩlâyã 'álâ 'dĩ 'bá yí vớĩ rĩ, gólâ drí ngãzó kpá ó'dĩ Gãlĩlâyã 'ásĩ nĩlĩ Yêrỗsãlémã 'álâ kãrãmã Yũdã yí kã 'êlê.

² Gõ'dá Yêrỗsãlémã 'á tólâ rĩ, ẵpậrĩ ẵzã bê rú lâ Bếtếzãdã tị Yũdã yí kã sĩ, ẵnyĩ ẵtị ẵjãrĩbạ kã zĩlĩ ẵtị Kậbĩlĩkĩ kã rĩ lặgậtị. Gõ'dá ẵpậrĩ 'dĩ tị rĩ, ù'dị pậtrã trá tólâ nị.

³⁻⁴ ẵjĩlã gólĩyĩ ngá lâzê 'bá ró rĩ rĩ ãyĩ trá pậtrã 'dĩ 'bá yí 'ásĩ, gólĩyĩ lịfĩ ẵkó rĩ 'bá yí, lĩsĩ ró rĩ 'bá yí bê gõ'dá rĩ 'bá ẵgỗ ró rĩ 'bá yí bê. (Tãlã mẫlâyĩkã Ôvãrĩ kã rĩ ẵnĩlĩ lịmvũ ẵpậrĩ 'dĩ kã íyálê kãgbã-kãgbã. ẵzô ẵjĩlã ẵzã ngá lâzê bê rĩ ẵdê trá sịsị lịmvũ ẵpậrĩ 'dĩ kã rĩ 'bá rú íyálê 'dĩ 'á rĩ, kôrô ngá lâzê gólâkâ 'dĩ drí rú ndếzó.)* 'Dĩ ngá lâzê 'bá 'dĩ 'bá yí rĩ lịmvũ 'dĩ rú ãyã-ẵyã lâ tẻlê.

⁵⁻⁶ Gõ'dá Yészũ yí cã bê ẵpậrĩ 'dĩ tị 'álâ rĩ, gólĩyĩ drí ẵgỗ ẵzã ùsúzó tólâ, ẵyĩ'á gbũrũkũ dĩrĩ ngá lâzê bê, ẵgỗ rĩ 'dĩ 'ê trá ndrô nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-nị-drĩ-lã-nã ngá lâzê íyíkâ 'dĩ bê. Gõ'dá Yészũ ndrẻlê bê ẵgỗ ngá lâzê bê 'dĩ ẵyĩrĩ 'á vũdrĩ rĩ, dĩrĩlã nĩzó lâ kĩ, ẵgỗ 'dĩ 'ê trá ndrô ẵbạ lẵgỗ ngá lâzê íyíkâ 'dĩ kã bê. Gõ'dá Yészũ drí ẵgỗ rĩ 'dĩ ãjízó kĩ, “Ámã ẵdrủpĩ, nĩ lẻ ngãlẻ ngá lâzê ẵnĩkã 'dĩ 'ásĩ yã?”

⁷ Gõ'dá ẵgỗ ngá lâzê bê 'dĩ drí tã lỏgỗzó Yészũ drí kĩ, “Ôỗ ẵbạ, mã ẵjĩlã ẵkó ẵmã zẻlẻ 'wãã lịmvũ 'dĩ 'á tólâ, ẵzô lịmvũ 'dĩ ẵtĩrĩ rú ãyã kãgbã-kãgbã rĩ. Tãlã má ẵtĩrĩ ẵmãkã dĩrĩ rĩ ẵmã sẻlẻ mẫnĩsĩ rĩ, ẵkũ ró ẵjĩlã gólĩyĩ mbârâkã bê rĩ 'bá yí 'dẻ ãyĩngã trá sịsị má drí lịmvũ 'á tólâ.”

⁸ Gõ'dá Yészũ drí tã ẵtázó gólâ drí kĩ, “Nĩ ngã ùrũ! Nĩ pã gbũrũkũ ẵnĩkã, nĩ ngã nĩ'á lậmũ bê!”

⁹ ẵtĩ rĩ, kôrô ẵgỗ 'dĩ pã lâ drí ẵbạzó ó'dĩ, té ẵzô ẵkũ rĩ tị. Gõ'dá dĩrĩlã ngãzó ùrũ gbũrũkũ íyíkã pẻlẻ nĩzó lậmũ bê.

'Dĩ Yészũ ãngã ẵgỗ 'dĩ ngá lâzê 'ásĩ, té kậyĩ Yũdã yí kã lỏvô kã 'á.

¹⁰ Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, dĩrĩ-'bạ ẵngĩ Yũdã yí kã ẵzã 'bá yí ndrẻ bê ẵgỗ Yészũ drí ãngãlẻ ngá lâzê 'ásĩ 'dĩ nĩ'á lậmũ bê lậtị 'ásĩ gbũrũkũ íyíkã bê yí dĩrĩ kậyĩ ãyĩkã lỏvô kã sĩ rĩ, gólĩyĩ drí 'bãzó ẵwậ ró ẵgỗ 'dĩ bê. Gõ'dá gólĩyĩ drí tã ãjízó ẵgỗ 'dĩ tị kĩ, “Nĩ, tãlã ẵậdô 'i nĩ drí rĩzó ngá nịlĩ kậyĩ ẵmãkã kậyĩ lỏvô kã sĩ yã? Nĩ nị kĩ'á nĩ rĩ, ẵndrỗ nô rĩ kậyĩ ẵmãkã rậtãã 'ẻ kã 'i rĩ kỏ yã? 'Dĩ rĩ'á tã ẵnị 'i.”

¹¹ Gõ'dá ẵgỗ 'dĩ drí tã-drĩ lỏgỗzó gólĩyĩ drí kĩ, “Tã ẵmãkã bê yã? Mã ẵmẫngã kỏ ẵyĩ'á ngá lâzê ẵmãkã bê gõ'dá ẵgỗ ẵzã drí ẵnĩzó ẵmã ãngãlẻ

* 5:3-4 5.3-4 Sịsị rĩ, ùlĩ nõ 'bá yí vẻrẻsĩ nõ 'á, ãgĩ kỏ búkũ Yỗwãní kã nõ 'á.

ngá lâzé ámakâ 'dĩ 'ásĩ, gō'dá drílâ tâ átázó má drí kī, má ōngâ má ōtrō gbūrūkū ámakâ, má ōnī lâmú bê. Ī'dī má drí rīzó nīlí nō.”

¹² Gō'dá drīlīyī tâ átázó āgō 'dĩ drí kī, “Ōjílā ōnjí rī gógó gólâ tâ átá 'bá ní drí kī'á nī rī, ní ōtrō gbūrūkū ánikâ nīzó ĩ'dī bê lâ kâyī ámakâ rātáā 'ē kâ nō 'á nō íyíkâ ā'dī ĩ'dī yā?”

¹³ Gō'dá āgō 'dĩ ícá kô tâ ĩjī gólīyíkâ 'dĩ tâ-drī lâ lôgōlé, tâlá gólâ nījī ōjílā íyī íngá 'bá ngá lâzé 'ásĩ 'dĩ rú lâ kô. Tâlá Yésū íngá gólâ bê ngá lâzé 'ásĩ rī, Yésū drí íyíngá kôrô fīzó 'wāā ōjílā ō'bí ápâṛī tī 'dĩ 'bá yī lâfálé.

¹⁴ Tâ ndrī 'dĩ vósī rī, āgō íngalé ngá lâzé 'ásĩ 'dĩ drí ngázó kpá nīlí jó ángí Ôvârí kâ rī 'álâ. Gō'dá Yésū drí gólâ rī ūsúzó kpá ó'dí jó Ôvârí kâ nâ 'álâ. Gō'dá Yésū drí tâ átázó gólâ drí kī, “Ámâ âdrúpī, ópâ ní trá! Ngbāāngbānō rī, ní âyê tâ ōnjí 'ē'ē. Ōzō ní ââyê tâ ōnjí 'ē'ē kô rī, ngá āzâ ōnjí tētē lâ â'dô â'dó'á ní bê gārā sīsī 'dĩ drī sī.”

¹⁵ Gō'dá āgō 'dĩ drí ngázó nīlí 'wāā'wâ drī-'bá ángí Yúdā yī kâ tībē gólâ rī ĩjī 'bá sīsī rī yī ngálâ. Gō'dá drílâ tâ átázó gólīyī drí kī, “Āgō tībē ámâ íngá 'bá ngá lâzé 'ásĩ ānī drí rī'á tâ lâ ĩjīlí má tī rī, gólâ ĩ'dī āgō gólâ rī'á zīlá Yésū rī.”

¹⁶ Gō'dá drī-'bá ángí Yúdā yī kâ 'dĩ 'bá yī ârī íyī bê tâ 'dĩ ĩtī rī, gólīyī 'bāā Yésū rī lôvó gō'dá kô, tâlá tâ Yésū drí 'élé kâyī gólīyíkâ rātáā kâ 'dĩ 'á 'dĩ tāsī. Gō'dá gólīyī drí rīzó zāā Yésū rī ĩkpókpolōlé úlī sī.

¹⁷ Gō'dá Yésū drí tâ átázó gólīyī drí gólīyī ĩfī drī 'á kī, “Tâlá ā'dô 'ī nī lēé tâ gólâ má drí rī'á 'ēlá nō kô yā? Nī nījī kô kī'á nī rī, ámâ átá Ôvârí rī lôsī 'élé kâyī vósī cé yā? Gólâ rī zāā ānī vó ndrēlé kâyī rātáā kâ 'á. Tâlá ĩ'dī 'dĩ má drí rīzó kpá lôsī 'élé kâyī rātáā kâ sī 'dĩ, ōzō ámâ átá kâtī.”

¹⁸ Úlī Yésū kâ 'dĩ drí drī-'bá ángí Yúdā yī kâ 'dĩ 'bá yī 'bāzó â'dólé āwā ró rōō. Yésū rī lôvó drí fōzó gólīyī 'ásĩ zāā gbádú. Gō'dá drīlīyī rīzó lâtī lôndalé, ā'dô ró bê Yésū rī fūzó volé. Tâ ífī gólīyī drí 'bāzó āwā ró Yésū bê rī, tâlá Yésū ró lâ'bī gólīyíkâ kī'á nī rī, kâyī rātáā kâ 'dĩ āā'dô kâyī lôvô kâ 'ī ōjílā ō'ē lôsī 'á lâ kô rī kô. Gō'dá ngíngí lâ, tâ pātījī gólâ Yésū drí Ôvârí rī zīzó íyī átá ró 'dĩ 'bā gólīyī trá â'dólé āwā ró rōō, tâlá tâ ĩsū gólīyíkâ 'á rī, úlī Yésū kâ 'dĩ rī â'dálâ kī, Yésū āāmā yī trá â'dólé Ôvârí ró.

Drī-ācē Ôvârí drí fēlé Yésū drí rī

¹⁹ Gō'dá drī-'bá ángí 'dĩ 'bá yī rī íyī bê Yésū rī tī ānyalé rī, Yésū drí gōzó tâ átalé gólīyī drí kī, “Má átā ānī drí tâ pātī-pātī ró, má ícá kô tâ 'élé cú ĩtī ámâ átá ākó. Má rī cé tâ Ôvârí drí rī'á 'ēlá rī 'bá yī 'élé ĩ'dī. Má lē cé ngá gólâ drí lēlé má drí 'élé rī 'élé ĩ'dī.

²⁰ Tâlá ámâ átá lē má íyī mvá trá rōō, ĩ'dī 'dĩ gólâ drí ngá yī drí lēlé 'élé rī â'dázó ndrī má drí. Má átā ānī drí, ámâ átá ā'dô ámâ 'bā'á tâ tândí āzâ 'bá yī 'élé gārā tâ gólâ ānī drí ndrēlé nō drī sī. Nī ōtírī ámâ ndrēé 'ērē lâ 'á rī, gō'dá ānī tī ā'dô â'dī'á â'dī.

²¹ Ámâ átá rī ōjílā lídrílí ōdrā 'ásĩ gólīyī 'bālē â'dólé lédrē-lédrē ró, ōzō drílâ lēlé rī tī. Má rī gógó gólâ rī mvá ró nō ā'dô kpá ōjílā lídrí'á ōdrā 'ásĩ gólīyī 'bālē â'dólé lédrē-lédrē ró, ōzō má drí lēlé rī tī, nyé ōzō ámâ átá kâtī.

²² Gō'dá ámâ átá fē drī-ācē trá ndrī má drīgá, má drí tâ-vó ōjílā ndrī kâ kīzó.

²³ Gólâ 'ē tâ 'dĩ ĩtī 'dĩ rī, tâlá ōjílā ndrī ĩnjī ró má bê íyī mvá ró, ōzō gólīyī ā'dô fī gólâ rī ĩnjī 'bá 'ī rī. Ōzō ōjílā āzâ ĩnjī má Ôvârí rī mvá ró nō kô rī, ōjílâ rī gógó 'dĩ ĩnjī ámâ átá gólâ tībē ámâ ájó 'bá nō kpá kô.

24 “Má âta ãní drí tã pãtĩ-pãtĩ ró, òzò òjílã àzã àârí úlì má drí rĩ'á âtalá rĩ 'bá yí trá, gō'dá òjílã rĩ 'dĩ drí tã lèzó kī, Ôvârí àjò má nĩ rĩ, òjílã rĩ gógó 'dĩ â'dô lédrê-lédrê àdũkũ àkó rĩ ùsú'á. Òjílã rĩ 'dĩ rú'bá ìnyákú lá òdrã lé rĩ, lòvó-lòvó lá â'dô rĩ'á zãà gbádú àdũkũ àkó òdrã gólâkã vósì, tãlã lãṅò má drí 'ě'á fêlã gólã drí tã ònjí gólâkã tãsí rĩ, má fěé gō'dá kò. Gólã lãvũ trá òdrã 'ásì fílí lédrê-lédrê àdũkũ àkó rĩ 'á.

25 Má âta tã pãtĩ ró, kãyì àcã trá tã ó'dí drí rú 'ězò ngbãangbãnò! Gō'dá má rĩ gógó Ôvârí rĩ mvá ró nõ â'dô tã âtã'á òjílã gólíyì òdrã 'bá rĩ yí drí, gólíyì drí àmã gbórókò àrízó, gō'dá drílíyì ngázó àfòlè òdrã 'ásì rílí lédrê-lédrê ró zãà gbádú àdũkũ àkó.

26 Tãlã àmã átã fê mbârãkã trá má drí òjílã ìngázó òdrã 'ásì ó'dí rílí lédrê-lédrê ró zãà gbádú àdũkũ àkó, nyé òzò gólã drí ngá ndrĩ lò'bãrè tí, gòzó ngá ndrĩ 'dĩ 'bá yí vó lá ndrèlè â'dólé lédrê-lédrê ró cé iyì úlì sī.

27 Gō'dá lãtì àlò-àlò 'dĩ 'ásì, àmã átã Ôvârí àfê drĩ-àcê kpá trá má drí tã-vó òjílã ndrĩ kã kízó, tãlã má gólã rĩ mvá 'ì, gō'dá ì'dí gólã drí àmã àjózó ùrú lésì.

28 “Àní tì rĩ à'dílì úlì má drí rĩ'á âtalã nõ 'á tãlã à'dô 'ì yã? Nĩ lè tã úlì má drí âtalé nõ 'á. Kãyì àbí àcã'á, má drí òjílã gólíyì ndrĩ òdrã 'bá trá rĩ yí zìzó, drílíyì lãzì àmãkã àrízó, gō'dá drílíyì ngázó àfòlè òdrã 'ásì.

29 Gō'dá òjílã gólíyì tã tãndí 'ě 'bá kãyì drílíyì 'bázó lédrê-lédrê ró rĩ sī rĩ, â'dô ngã'á òdrã 'ásì rílí lédrê-lédrê ró zãà gbádú àdũkũ àkó. Gō'dá òjílã gólíyì tã ònjí 'ě 'bá kãyì drílíyì 'bázó drè lédrê-lédrê ró ìnyákú drĩ nongã nõ 'á rĩ, â'dô ìyì lãṅò zãà gbádú àdũkũ àkó rĩ ùsú'á.

30 Tã ndrĩ má drí rĩ'á 'èlã rĩ, â'dó kò tã àmã nyãányã kã ì'dí. Má rĩ kò tã àmã nyãányã drí lèlé rĩ 'èlé ì'dí. Má â'dô tã-vó òjílã kã kĩ'á, nyé òzò àmã átã drí â'dalé trá má drí rĩ kãtí. Òzò 'dĩ rĩ kãtí rĩ, má rĩ tã-vó òjílã kã kílì lãtì mbì 'ásì, tãlã má rĩ té tã gólíyì àmã átã àmã àjò 'bá rĩ drí lèlé rĩ 'èlé ì'dí.”

Tã tã â'dã 'bá kī, Ôvârí àjò Yésũ nĩ rĩ

31 “Má âta ãní drí, nĩ ìsũ àníkã bê rĩ, má lóngò 'dĩ àmã tã 'ì yã? À'dó ìtí kò. Òzò má òró nõ rĩ àmã nyãányã tã lóngólé ì'dí rĩ, tí tã ndrĩ má drí rĩ'á âtalã nõ 'bá yí â'dô 'bã'á ndrĩ tã tãkó ró.

32 Pãtĩ-pãtĩ ró, àmã átã Ôvârí â'dã tã pãtĩ àmãkã rĩ nĩ ãní drí. Gō'dá má nĩ trá kī, tã drílã â'dalé àmã tãsí rĩ rĩ'á tã pãtĩ 'ì.

33 Nĩ jò òjílã trá Yōwánì ngálã, gólíyì à'dô ró tã gólâkã àrílì. Gō'dá Yōwánì drí tã pãtĩ àtázó gólíyì drí àmã tãsí.

34 Tã bê â'dó 'bá tãndí ró lãvũlì gãrã úlì òjílã mvá òzò Yōwánì kãtí rĩ kã drĩ sī. Gō'dá má rĩ tã nõ âtalé úlì Yōwánì kã tãsí, tãlã úlì gólâkã 'dĩ àagã ró bê àní drĩ, gō'dá nĩ àdĩ ró drĩ bê tã ònjí àníkã rĩ 'ásì ànílì má ngálã, má pã ró àní bê.

35 Yōwánì rĩ'á òzò ngá ì'ì gólã tìbè rĩ 'bá lãtì ì'ìlì ãní drí rĩ kãtí. Gō'dá nĩ â'dô trá àyìkò ró tã lèlé úlì gólâkã 'á kãyì dã sī.

36 Tã tìbè â'dó 'bá 'bãlè tãndí ró lãvũlì gãrã úlì Yōwánì kã drĩ sī rĩ'á tã gólíyì má drí rĩ'á 'èlã nõ rĩ, gólíyì rĩ tã â'dalé kī, Ôvârí àjò má nĩ. Má rĩ nõ té tã àmã átã drí âtalé má drí 'èlé rĩ 'èlé ì'dí ndèlé.

37-38 “Òzò pãtĩ nĩ ùnì úlì Ôvârí kã fí trá dódó rĩ, nĩ â'dô nĩ'á lâ kī, pãtĩ Ôvârí àjò má nĩ, tãlã búkũ gólâkã 'á rĩ, gólã âta tã àmã àcã-àcã kã trá àní drí. Gō'dá nĩ gã trá dó tã lèlé úlì gólâkã 'dĩ 'á, nĩ àrí gólã rĩ úlì kò àní bí sī, gō'dá nĩ ndrè gólã kpá kò àní ìfí sī.

³⁹ Nĩ rĩ zāâ kárá búkū Ôvârí kâ rĩ zĩlĩ mánĩsĩ, tãlã ãnĩ drĩ tã mbĩ úsúzó lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rĩ tãsĩ, gō'dá tãlã ã'dô 'ĩ ãnĩ drĩ tã lészó kô kĩ, búkū Ôvârí kâ 'dĩ rĩ ámã tã átálé 'ĩ'dĩ ãnĩ drĩ yã?

⁴⁰ Gō'dá nĩ rĩ ámã gãlé dó ã'dô tãsĩ yã? Mã 'ĩ'dĩ ôjĩlã lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rĩ fē 'bá 'ĩ.

⁴¹⁻⁴³ “Mã nĩ trá, ãnĩ ndrĩ, nĩ lēé Ôvârí kô ãlólã, tãlã nĩ lēé kô tã lēlé tã âtĩ-âtĩ má drĩ ãnĩzó 'ĩ'dĩ bê lâ nõ 'á. Ámã átã Ôvârí ãjô mã nĩ ãnĩlĩ ãnĩ ãmbálé. Gō'dá mã ndrē bê rĩ, nĩ 'è ãnĩkã tã lēlé cé ôjĩlã gólã ãnĩ 'bá íyĩ tã lóngô-lóngô bê kĩ, yĩ ãã'dô íyĩkã 'ĩ'dĩ gãrã rĩ 'á! Mã rĩ gógó nyãnyã lâ nõ, tã ãsũ ámãkã rĩ ã'dó kô cé ãnĩ ôjĩlã drĩ ámã lúyĩlĩ 'ĩ'dĩ. Mã lē ámãkã cé ãnĩ drĩ tã lēlé tã âtĩ-âtĩ ámãkã nõ 'á 'ĩ'dĩ.

⁴⁴ Tĩ nĩ ã'dô tã lē'á mã 'á ángô tí, ôzô nĩ ô'bã lĩfĩ nõ gbô zãâ ngã gólĩyĩ ãngó nõ kâ rĩ 'bá yĩ vó, tãlã ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ ãlũyĩ ró ãnĩ rú bê kĩ, ãnĩ ã'dô ôjĩlã tãndĩ 'ĩ rĩ yã? 'Dĩ gō'dá nĩ lēé kô tã gólĩyĩ sũ 'bá Ôvârí rú rĩ 'bá yĩ 'elé.

⁴⁵ “Ãnĩ, nĩ gã úlĩ ãnĩ á'bĩyã Músã kã kpã trá dó, tĩbē ãnĩ drĩ kĩ'á nĩ, ãã'dô tã ãnĩ drĩ lĩfĩ 'bãzó vó lâ rĩ átã'á nĩ ãnĩ tãsĩ Ôvârí ágálé rĩ. Gō'dá nĩ gã bê úlĩ gólãkã ámã tãsĩ rĩ kpã trá dó 'dĩ rĩ, Músã rĩ gógó ã'dô ãdrē'á gō'dá kpã nĩ Ôvârí ágálé ãnĩ ãlĩ ãnõlê. Á'dó kô mã rĩ gógó nõ 'ĩ'dĩ.

⁴⁶ Nĩ ndrē trá, tí nĩ ôró úlĩ Músã kã átálé rĩ lēé rĩ, tí nĩ lē tã kpã trá úlĩ ámãkã 'á, tãlã Músã rĩ tã átálé ãcã-ãcã ámãkã rĩ tãsĩ.

⁴⁷ Gō'dá nĩ lēé bê tã tã Músã drĩ ãgĩlĩ trá rĩ 'á kô rĩ, ãtĩ rĩ, tí nĩ ã'dô tã lē'á úlĩ mã drĩ átálé rĩ 'á ángô tí yã?” ‘Dĩ úlĩ Yésũ drĩ átálé drĩ-'bã ángĩ Yúdã yĩ kã drĩ Yērōsãlēmã 'álã rĩ 'ĩ'dĩ.

6

Tã Yésũ drĩ ngã nyãnyã fészó ô'bĩ drĩ rĩ

(Mátáyô 14.13-21; Mārãkô 6.30-44; Lúkã 9.10-17)

¹ Gō'dá 'dĩ vósĩ rĩ, Yésũ yĩ drĩ ãgōzó Yērōsãlēmã lészĩ gólé Gãlĩláyã 'álã lãjóbã íyĩkã rĩ 'bã yĩ bê. Kãyĩ ãzã sĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó filĩ kólóngbô 'á mbãlé lĩmvũ ãndrē Gãlĩláyã* kã rĩ 'á'á lé drĩ lâ lészĩ.

²⁻⁴ 'Dĩ rĩ'á kãyĩ kãrãmã Yúdã yĩ kã zĩlĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã rĩ trá ãnyĩ. Gō'dá ôjĩlã ndrē bê tã lãrãkô Yésũ drĩ rĩ'á 'elã rĩzó ôjĩlã ãngálé ngã lãzé 'ásĩ 'dĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó 'dó 'délé gólã vósĩ. Nĩngã sĩ, Yésũ yĩ drĩ nĩzó mbãlé lütú drĩ 'álã, gō'dá gólĩyĩ drĩ rĩzó vũdrĩ lãjóbã íyĩkã rĩ 'bã yĩ bê dĩrĩ yĩ lãgãtĩ sĩ.

⁵ Gō'dá Yésũ ôtirĩ rĩ lãjóbã íyĩkã 'dĩ 'bã yĩ lĩfĩ lâ yĩ ãcĩlĩ rĩ, 'dĩ ôjĩlã ãzã 'bã yĩ kpã bê dũũ rĩ'á íyĩ ãnĩ'á gólã ngálã. Gō'dá Yésũ jã lĩfĩ bê gólĩyĩ ndrēlé dĩrĩ rĩ, drĩlã ngãzó tã ãjĩlĩ Fílĩpô tĩ kĩ, “Fílĩpô, mã ã'dô ngã nyãnyã úsú'á ã'dô 'ásĩ gĩlĩ fēlé ôjĩlã ô'bĩ nõ 'bã yĩ drĩ nyãlé yã?”

⁶ Yésũ ãjĩ tã 'dĩ Fílĩpô tĩ 'dĩ, ã'dô ró tã ãsũ Fílĩpô kã újũzó, ngãtã Fílĩpô lē tã trá kĩ, yĩ Yésũ cú rĩ'á mbãrãkã bê ngã nyãnyã úsúzó fēlé ôjĩlã dũũ rĩ 'bã ãnĩlĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ yã. Tãkô gólã nĩ íyĩngã tã yĩ drĩ 'è'á 'elã rĩ trá.

⁷ Gō'dá nĩngã sĩ, Fílĩpô drĩ tã 'dĩ drĩ lâ jãzó Yésũ drĩ kĩ, “Mã ã'dô ngã nyãnyã rĩ 'dĩ úsú'á ôjĩlã ô'bĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ ãtĩ 'dĩ ã'dô 'ásĩ yã? Ôzô kpálé óotrô ãdĩ kãyĩ kãmã-rĩ kã ãmbãtã gĩzó rĩ, ãcã ôjĩlã ô'bĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ nyãlé cé tĩtĩ kô.”

⁸ Gō'dá nĩngã sĩ, lãjóbã Yésũ kã Símõnã Pétērô rĩ ãdrúpĩ ró rú bê ãndĩrĩyã rĩ drĩ tã átãzó Yésũ drĩ kĩ,

* **6:1 6.1** *Lĩmvũ ãndrē Gãlĩláyã kã* 'Dĩ rú lâ ãzã kpã lĩmvũ ãndrē Tĩbĩrĩyã kã.

9 “Ágámvá āzâ bê rî'á nō, gólâ cú āmbātâ dādāwá bê nĭ, gólâ kpá cú ĩ'bĭ fĭnyá-fĭnyâwá bê rĭ. Gõ'dá õzõ kpálé mã õfē āmbātâ nĭ 'dĩ gõ'dá ĩ'bĭ rĭ 'dĩ 'bá yĭ bê õjĭlā õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ drĭ nyālé rĭ, ícá gólĭyĭ drĭ kô.”

10 Gõ'dá ĩtĭ rĭ, Yésũ drĭ tã átázó lājó'bá íyĭkâ rĭ 'bá yĭ drĭ, gólĭyĭ āâtâ ró tã õjĭlā õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ drĭ, tãlâ õrĭ ró ĩyĭ bê vūdrĭ ngá nyālé. Gõ'dá õjĭlā õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ drĭ rĭzõ vūdrĭ õmã řú drĭ ngá nyānyā tēlé. Õjĭlā rĭ 'bá 'dĩ 'bá yĭ rĭ'á kútũ-nĭ. 'Dĩ ólã cé āgõ ĩ'dĩ, gõ'dá ólãã õkó 'dĭyĭmvá bê kô.

11 Gõ'dá nĭngá sĭ, Yésũ drĭ āmbātâ nĭ 'dĩ trözó, gõ'dá drĭlâ rātáã 'ézó Ôvârĭ drĭ, gõ'dá drĭlâ fēzõ lâ lājó'bá íyĭkâ 'dĩ 'bá yĭ drĭ, gólĭyĭ õlânĭ ró õjĭlā õ'bĭ gólĭyĭ rĭ 'bá vūdrĭ 'dĩ 'bá yĭ drĭ. Gõ'dá gólâ drĭ ĩ'bĭ rĭ 'dĩ 'bá yĭ 'ézó kpá ĩtĭ. Mbârākã Ôvârĭ kã sĭ, āmbātâ nĭ 'dĩ 'bá yĭ gõ'dá kpá ĩ'bĭ rĭ 'dĩ 'bá yĭ bê drĭ õjĭlā õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ ícázó ndrĭ.

12 Gõ'dá õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ nyā ĩyĭ ngá nyānyā bê ícálé dũũ rĭ, Yésũ drĭ tã átázó lājó'bá íyĭkâ 'dĩ 'bá yĭ drĭ, gólĭyĭ ũũ'dũ ngá nyānyā āmbúkũ õjĭlā õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ drĭ nyālé āyélé 'dĩ 'bālé dódó, õzõ kô rũ ízãã.

13 Gõ'dá ĩtĭ rĭ, lājó'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yĭ drĭ āmbātâ āmbúkũ ĩ'bĭ bê lâkĭ 'bá 'dĩ ũ'dúzó ívõ 'ásĭ dũũdũ. 'Dĩ cé āmbātâ dādāwá nĭ gõ'dá ĩ'bĭ fĭnyá-fĭnyâwá bê rĭ Yésũ drĭ rātáã 'ézó drĭ lâ rĭ drĭ õjĭlā õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ ícázó, gõ'dá āmbúkũ lâ drĭ kpá lâkízó ívõ 'ásĭ mũdrĭ-drĭ-lâ-ngâ-rĭ.

14 Gõ'dá nĭngá sĭ, õjĭlā õ'bĭ 'dĩ 'bá yĭ ndrĕ ĩyĭ bê tã lârákõ Yésũ drĭ 'élé mbârākã Ôvârĭ kã sĭ ngá nyānyā 'dĩ 'ézó ácálé dũũ rĭ, tĭ lâ ĩyĭ drĭ â'dízó. Gõ'dá drĭlĭyĭ tã ĩsũzõ kĭ, “Á'dõ ĩtĭ rĭ, 'dĩ trá pãtĭ 'díyĭ pã 'bá gólâ Ôvârĭ drĭ tã lâ 'bālé trá búkũ íyĭkâ 'á 'é'á âjólâ āmã pālé rĭ ĩ'dĩ, ĩ'dĩ gólâ ácã trá.”

15 Gólĭyĭ lē trá Yésũ rĭ 'bālé â'dólé kúmú gólĭyĭkâ ró mbârākã sĭ, tãlâ gólâ õdrõ ró bê řjú-'bá-āzĭ gólĭyĭkâ vólé. Tákõ, Yésũ nĭ tã ĩsũ gólĭyĭkâ 'dĩ trá řkũ, gõ'dá tã ĩsũ gólĭyĭkâ 'dĩ sũ gólâ rũ kô, gõ'dá gólâ drĭ íyĭngá 'bēzõ kĭrĭ élēwálâ ró nĭlĭ íyĭ lãpĭlĭ únĭ lãfálé.

*Tã Yésũ drĭ âcĭ tözó ĩmvũ drĭ sĭ rĭ
(Mātáyõ 14.22-33; Mārākõ 6.45-52)*

16-17 Gõ'dá ngá drĭ ânĭrĭ 'á, Yésũ drĕ zãã únĭ lãfá 'álâ. Lājó'bá gólâkã 'dĩ 'bá yĭ drĭ ngãzõ nĭlĭ gólé ĩmvũ ândrĕ tĭ 'álâ, ā'dõ ró nĭ'á kólóngbõ mbālé nĭzõ gólé Kãpērānómã 'álâ ró. Gõ'dá Yésũ rĭ gógó āgõó drĕ kô gólĭyĭ ngálâ. Gõ'dá ngá ânĭ bê gólĭyĭ ũsúlĭ drĕ ākpã ĩmvũ ító 'á 'á rĭ, 'dĩ Yésũ ácã drĕ zãã gólĭyĭ ngálâ kô.

18 Gõ'dá gólĭyĭ câ bê kólóngbõ bê ĩmvũ ândrĕ 'dĩ kã 'dĩ ító 'á lâ 'á rĭ, kãgũmãã ândrĕ drĭ ítõzõ rĭ'á řsĭlĭ mbârākã sĭ. Gõ'dá ĩmvũ drĭ drĭ rĭzõ rũ íyálé mbârākã sĭ kãgbã-kãgbã.

19 Gõ'dá 'dĩ gólĭyĭ nĭ trá õzõ kĭlõmĭtĭrĭ nĭ kátĭ ĩmvũ ândrĕ 'dĩ tĭ sĭ, drĭlĭyĭ ngá ndrĕzõ vólé rĭ, drĭlĭyĭ õjĭlā āzã ndrĕzõ ânĭ'á gólĭyĭ ngálâ ĩmvũ drĭ sĭ, kôkõ ũrĭ drĭ gãzõ gólĭyĭ rũ.

20 Gõ'dá Yésũ ácã bê ānyĭ rĭ, gólâ drĭ tã átázó gólĭyĭ drĭ kĭ, “Nĭ 'é ũrĭ kô! Nĭ nĭ kô kĭ, nõõ mã ĩ'dĩ yã?”

21 Gõ'dá lājó'bá 'dĩ 'bá yĭ drĭ 'bãzõ ndrĭ āyĭkõ ró, drĭlĭyĭ Yésũ rĭ řzĭzõ mbālé kólóngbõ 'á ĩyĭ ngálâ. Gõ'dá 'wãã ró, kólóngbõ 'dĩ drĭ cãzõ tãndĭ ró ĩmvũ tĭ 'álâ.

Tã õjĭlā õ'bĭ drĭ Yésũ rĭ lõndãzõ rĭ

22 Gõ'dá cĭnõ ázã lâ sĭ rĭ, õ'bĭ gólĭyĭ Yésũ drĭ ngá nyānyā fēzõ drĭlĭyĭ rĭ drĭ ngãzõ rĭ'á Yésũ rĭ lõndãlé võ ngá nyānyā fēzõ drĭlĭyĭ 'dĩ 'á nĭngá, tãlâ gólĭyĭ nĭ trá kĭ, řgĭ rĭ, kólóngbõ kó cé ãlõ lājó'bá Yésũ kã drĭ mbãzõ

'á lâ nīlī Kāpērānómā 'álâ rī ĩ'dī, gō'dá gólīyī nī kpá trá kī, Yēsū mbāá kō kōlóngbō 'dī 'á nīlī lājó'bán íyíkâ yí bē.

²³ Gō'dá kōlóngbō āzâ 'bá yī drí kpá âcázó jārībā Tībērīyā kâ rī lésī ádrélé ānyī vō Yēsū drí ngá nyānyā fēzó ō'bí 'dī 'bá yī drí 'dī lājáṭī nīngá.

²⁴ Gō'dá ō'bí 'dī 'bá yī lōndā ĩyī bē Yēsū trá kpī, gō'dá lājó'bán gólákâ â'dô bē kpá tólâ yū'dawá rī, gólīyī drí mbázó kōlóngbō âcá 'bá Tībērīyā lésī 'dī 'bá yī 'á, â'dô ró nīlī Kāpērānómā 'álâ Yēsū rī lōndālé tólâ.

Tā Yēsū drí ĩmbálé ō'bí drí ĩyī nyānyā tāsī kī, yí â'dô āmbātā

úrú lésī rī ĩ'dī rī

²⁵ Gō'dá Kāpērānómā 'á tólâ rī, ōjílâ 'dī 'bá yī drí Yēsū rī ūsúzó jó tā Ôvârí kâ ârí kâ 'á ōjílâ bē dūū. Gō'dá drīlīyī Yēsū rī ĩjízó kī, “Līfī ĩmbá 'bá, ní âcâ nōngá ángô tí yā?”

²⁶ Nīngá sī, Yēsū drí tā átázó gólīyī drí kī, “Nī rī âmâ lōndālé tálâ â'dô 'í yā? Nī rī âmâ ndālé nō cé ngá nyānyā má drí fēlé ānī drí ḡḡ rī tāsī, â'dô kō tā lārâkô má drí 'ēlé trá rī tāsī.

²⁷ Pātī-pātī ró, má átâ ānī drí, nī âyē nyāsá tībē 'ē 'bá lāvālé ānī 'ásī 'wāâ rī ndāndā lâ. Nī ndā nyāsá gólâ tībē 'ē 'bá ānī pālē gbádú rī ĩ'dī, tálâ lédrē-lédrē ḡḡkū ākó rī fēlé ānī drí. 'Dī ngá nyānyā tībē mâ rī gógó ānī 'bá úrú lésī nō drí 'ē'á fēlá ānī drí rī ĩ'dī. Âmâ átá Ôvârí ḡḡ mâ nī ngá nyānyā fēlé ānī drí, gō'dá tā âmákâ sū trá gólâ rú rōō.”

²⁸ Gō'dá Yēsū átâ bē úlí 'dī ĩtí rī, ōjílâ 'dī 'bá yī drí tā ĩjízó gólâ tī kī, “Ōzō ā'dô ĩtí rī, mā â'dô ā'dô 'ē'á ĩ'dī sūlī Ôvârí līfī yā?”

²⁹ Yēsū drí gōzó kpá tā-drī lōgōlé gólīyī drí kī, “Tā Ôvârí drí lēlé ānī drí 'ēlé rī cé ĩ'dī nō, ānī drí tā lēlé mâ rī gógó gólâ Ôvârí drí ḡḡlé nō 'á.”

³⁰ Gō'dá ōjílâ 'dī 'bá yī drí kpá Yēsū rī ĩjízó kī, “Ā'dô ĩtí rī, 'dōvó ní 'ē tā lārâkô āzâ, â'dô ró bē mbârâkâ áníkâ â'dalé âmâ drí. Gō'dá mā 'dē gbō nīlâ kī, pātī Ôvârí ḡḡ ní nī, gō'dá âmâ drí gōzó tā lēlé bē ní 'á.

³¹ Mí ndrē drē, âmâ á'bíyá yī ōtírī lāmú ōmā 'álâ rī, Músā fē ngá nyānyā trá gólīyī drí. Íḡḡ trá búkū Ôvârí kâ 'á kī, 'Gólâ âfē ngá nyānyā trá úrú lésī gólīyī drí nyālē.* Gólīyī rī trá ngá nyānyā 'dī nyālē ĩtú vósī cé ndrô drīlīyī rīzó lāmúlí ōmā 'álâ rī 'bá yī sī.”

³² Gō'dá nīngá sī, Yēsū drí gōzó kpá tā-drī lōgōlé gólīyī drí kī, “Má átâ tā pātī ānī drí, ngá nyānyā gólâ ódrí fēlé ānī á'bíyá yī drí nā rī, âmâ átá âfē nī, â'dô kō Músā ĩ'dī. Ngá nyānyā rī 'dī trá ngá nyānyā rú'bán ĩnyákú kâ 'í. Gō'dá ngá nyānyā pātī-pātī tībē úrú lésī rī, âmâ átá lé trá fēlá ānī drí āndrō nō.

³³ Ōjílâ gólâ Ôvârí drí ḡḡlé trá úrú lésī rī, gólâ ĩ'dī rī 'bá ngá nyānyā gólâ rī 'bá lédrē-lédrē ḡḡkū ākó rī fēlé ōjílâ drí rī fēlé rī.”

³⁴ Gō'dá ōjílâ 'dī 'bá yī drí tā-drī lōgōzó Yēsū drí kī, “Tāndí ró kúmú, ā'dô ĩtí rī, ní âfē ngá nyānyā rī gógó 'dī âmâ drí kâyī vósī cé!”

³⁵ Gō'dá Yēsū drí gōzó tā átalé gólīyī drí kī, “Nī ârí drē, âmâ nyānyā ĩ'dī ngá nyānyā lédrē-lédrē ḡḡkū ākó rī fē 'bá 'í. Ōjílâ gólâ tībē tā lē 'bá má 'á pīpīsilī ālô sī, gō'dá kpá íyī nyānyā fē 'bá ndrī má drí pātī-pātī rī, má â'dô gólâ rī 'bā'á lōfó drí ícázó gō'dá gólâ rī 'ēlé kō, gō'dá ĩmvú lōvó fú gólâ kpá kō. Drílâ rīzó lédrē-lédrē ró zāâ gbádú ḡḡkū ākó.

³⁶ Gō'dá nī ndrē mbârâkâ âmákâ bē kpálé trá rī, nī lēé tā drē zāâ kō kī, Ôvârí ḡḡ mâ nī.

* **6:31 6.31** Áfō-áfō 16.4gō'dá kpá Lōngó 78.24.

37 Òjílǎ ndrǐ gólǐyí áamá átá drí áfèlé má drí rí â'dô tâ lè'á má 'á. Gõ'dá má â'dô gólǐyí ndrǐ lǎgú'á áyĩkò àmbá sǐ â'dólé òjílǎ ámakà ró.

38 Ôvârí àjò má trá úrú lésǐ àngó nõ 'á tâ gólákà 'èlé. Má ànǐ kò tâ áamá nyānyā kà 'èlé ì'dí.

39-40 Tā áamá átá Ôvârí drí lèlé má drí 'èlé rí ì'dí nõò. Òjílǎ gólǐyí gólá drí áfèlé má drí rí, gõ'dá tâ lè 'bá má Ôvârí rí mvá ró rí 'á rí, gólá lè má drí vó lá ìyí ndrèlé dódó, òjílǎ àzâ gólǐyí lǎfálé 'ásǐ àvǐ kò. Ôvârí lè kpá má drí lédrè-lédrè àdùkù àkó rí fèlé gólǐyí drí. Gõ'dá kǎyì àdùkù 'á rí, má â'dô gólǐyí lídrí'á òdrǎ 'ásǐ."

41 Gõ'dá òjílǎ ò'bí 'dǐ 'bá yí àrǐ ìyí bè úlǐ Yésù kà átálé kí'á nǐ rí, yí àâ'dô ì'dí ngá nyānyā gólá úrú lésǐ rí ì'dí rí, gólǐyí drí ngázó rǐ'á lòzolé ìyí vò 'ásǐ Yésù rú.

42 Gõ'dá drǐlǐyí tâ átázó kí, "Àgò 'dǐ rí tâ átálé ìtí tǎlá à'dô 'í yǎ? Gólá â'dó kò cé Yésù Yòsépá rí mvá ró nõ ì'dí, tǐbè áamá drí átá lá rí nǐlǐ trá àndrè lá bè nõ yǎ? Gólá kí, yí ànǐ úrú lésǐ rí àngó tí ró yǎ?"

43 Gõ'dá ìtí rí, Yésù drí ngázó tâ átálé gólǐyí drí kí, "Nǐ àyè drè lòzò-lòzò ànǐkà má rú ànǐ lǎfálé 'ásǐ 'dǐ. Nǐ àrǐ drè úlǐ ámakà nõ.

44 Tā pǎtǐ ró, má àtâ ànǐ drí, òjílǎ àzâ ìcá kò tâ lèlé má 'á cú ìtí áamá átá Ôvârí gólá áamá àjò 'bá rí drí gólá rí àzǐ àkó. Gõ'dá má â'dô òjílǎ rí 'dǐ lídrí'á òdrǎ 'ásǐ kǎyì àdùkù 'á.

45 Tā àngù 'bá yí ìgǐ trá búkù Ôvârí kà 'á kí, 'Ôvârí â'dô òjílǎ ìmbá'á nǐ'. Pǎtǐ má àtâ ànǐ drí, òjílǎ gólǐyí tâ ìmbâ-ìmbâ Ôvârí kà àrǐ 'bá dódó rí, gólǐyí â'dô ìyí tâ lè'á má 'á.

46 Gõ'dá òjílǎ àzâ àlò ànǐ lǎfálé sǐ áamá átá rí ndrè 'bá rí yù. Má rí gógó nõ ndrè Ôvârí cé nǐ, tǎlá má ànǐ Ôvârí ngá lésǐ.

47 "Má àtâ ànǐ drí tâ pǎtǐ-pǎtǐ ró, òjílǎ tǐbè tâ lè 'bá má 'á pǐpǐsǐlǐ àlò sǐ rí ùsù lédrè-lédrè àdùkù àkó rí trá.

48 Mǐ ndrè drè, má ngá nyānyā gólá òjílǎ 'bǎ 'bá rǐlǐ zǎà gbádú àdùkù àkó rí ì'dí!

49 'Dòvó nǐ ìsù tâ ànǐ à'bìyá yí tǎsǐ. Gólǐyí ndrǐ nyā ìyí bè ngá nyānyā Músá drí fèlé gólǐyí drí rí bè rí, gólǐyí zǎà bè rǐ'á lédrè-lédrè ró yǎ? À'dó ìtí kò, gólǐyí òdrǎ trá ndrǐ!

50 Gõ'dá má ngá nyānyā ànǐ 'bá úrú lésǐ rí ì'dí. Òjílǎ gólá ngá nyānyā 'dǐ nyā 'bá rí drǎá kò.

51 Má àtâ ànǐ drí kpá ó'dí, ngá nyānyā lédrè-lédrè àdùkù àkó fè 'bá 'dǐ rǐ'á áamá rú'bá 'í. Má ànǐ trá úrú lésǐ, gõ'dá má rǐ'á njǎá áamá rú'bá fèlé drǎlé ànǐ òjílǎ àngó nõ kà pǎlé tâ ònjǐ ànǐkà 'ásǐ. Òzò nǐ ònyā áamá rú'bá trá rí,* ànǐ drí rǐzò lédrè-lédrè ró zǎà gbádú àdùkù àkó."

52 Gõ'dá òjílǎ ò'bí 'dǐ 'bá yí àrǐ ìyí bè úlǐ Yésù kà kí'á nǐ ìyí rú'bá â'dô ì'dí ngá nyānyā ànǐ 'bá úrú lésǐ rí ì'dí rí, gólǐyí drí ngázó àwǎ ró, gõ'dá rǐ'á ìyí úlǐ átálé ìyí lǎfálé 'ásǐ kí, "Àgò nõ â'dô ìyí rú'bá áfè'á áamá drí nyǎlé 'dǐ ìyíkà àngó tí ró yǎ?"

53 Gõ'dá Yésù drí kpá tâ-drǐ jǎzò gólǐyí drí kí, "Pǎtǐ-pǎtǐ ró, má àtâ ànǐ drí, má gólá Ôvârí drí àjólé trá úrú lésǐ rí, òjílǎ gólá áamá rú'bá nyā 'bá kò gõ'dá áamá àrǐ mvù 'bá kpá kò rí, ùsù lédrè-lédrè àdùkù àkó rí kò!

54 Pǎtǐ-pǎtǐ má àtâ ànǐ drí, òjílǎ gólá áamá rú'bá nyā 'bá gõ'dá kpá áamá àrǐ mvù 'bá rí, â'dô rǐ'á lédrè-lédrè ró zǎà gbádú àdùkù àkó. Má â'dô gólá rí lídrí'á òdrǎ 'ásǐ, kǎyì àdùkù 'á.

* 6:51 6.51 Yésù rí rú'bá nyānyā 'dǐ, tâ ìfí lá kí, tâ lèlé Yésù 'á pǐpǐsǐlǐ àlò sǐ.

⁵⁵ Mĩ ndrê drê, âmâ rú'bá gō'dá âmâ ári bê rĩ ì'dí cé ngá nyānyā gólâ 'ě 'bá òjílâ 'bãlé rĩlí lédrê-lédrê ró zââ gbádú ădũkũ ăkó rĩ.

⁵⁶ Òjílâ gólâ tíbê âmâ rú'bá nyā 'bá gō'dá kpá âmâ ári mvũ 'bá rĩ, gólâ â'dô rĩ'á má bê ngá ălô ró, gō'dá má â'dô kpá rĩ'á gólâ bê.

⁵⁷ Nĩ âri drê, âmâ átá ì'dí rĩ 'bá lédrê-lédrê âfêlé rĩ. Gō'dá gólâ 'bã mâ kpá nĩ rĩlí lédrê-lédrê ró. Ítí rĩ, òjílâ gólâ âmâ rú'bá nyā 'bá rĩ â'dô rĩ'á kpá lédrê-lédrê ró mbârâkâ âmákâ sĩ zââ gbádú ădũkũ ăkó.

⁵⁸ Kpá ì'dí òzô má drí âtálé trá ânî drí rĩ kâtí, mâ rĩ'á ngá nyānyā úrú lésĩ rĩ ì'dí. 'Dĩ â'dó kô òzô ngá nyānyā gólâ ânî á'bíyá yí drí nyále trá rĩ kâtí, gō'dá 'dĩ vósĩ rĩ, gólíyí drá trá ndrĩ. Gō'dá gólíyí tíbê âmâ rú'bá nyā 'bá rĩ â'dô íyíkâ rĩ'á lédrê-lédrê ró zââ gbádú ădũkũ ăkó."

⁵⁹ Úlĩ 'dĩ 'bá yí Yésũ âtâ trá òjílâ 'dĩ 'bá yí drí, drílâ rĩrĩ tâ ímbálé Kăpêrănómă 'álâ jó tâ Ôvârí kâ âri kâ rĩ 'á.

Tă tâ âri 'bá Yésũ kâ rĩ 'bá yí drí lâfálé căzô úlĩ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yí tăsĩ rĩ

⁶⁰ Gō'dá tâ âri 'bá Yésũ kâ ũrũkâ 'bá yí âri ìyí bê úlĩ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yí ndrĩ rĩ, tĩ lâ yí drí â'dízó, gō'dá drílíyí úlĩ Yésũ kâ 'dĩ găzô dó. Gō'dá drílíyí ngăzô rĩ'á úlĩ âtálé ìyí lâfálé 'ásĩ kĩ, "'Áá, úlĩ 'dĩ âmbâ trá rôô òjílâ drí tâ lészó 'á lâ!"

⁶¹ Gō'dá Yésũ nĩ trá cú ítí kĩ, tâ âri 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí lâfálé sĩ, ăzâ 'bá yí lée úlĩ yí drí âtálé 'dĩ 'bá yí kô. Gólâ drí gôzô tâ ìjílí gólíyí tĩ kĩ, "Úlĩ má drí âtálé 'dĩ sú ânî rú kô, ì'dí ânî drí 'ězô âmâ âyéle gôzô vólé yă?

⁶² Òzô nĩ òndrê mâ gôrê 'á vólé úrú 'álâ, vô âmâ âjózó rĩ 'álâ sĩ rĩ 'álâ rĩ, tâ ìsũ âníkâ tâ 'dĩ tăsĩ rĩ â'dô 'bã'á ángô tí yă?

⁶³ Má âtâ ânî drí, nĩ ìsũ úlĩ má drí âtálé ânî drí âmâ rú'bá nyā kâ 'dĩ ífĩ lâ dódó. Mbârâkâ òjílâ mvá kâ ícá lédrê-lédrê ădũkũ ăkó rĩ fêlé ânî drí kô. Tă 'dĩ tăsĩ rĩ, úlĩ âmákâ 'dĩ 'bá yí â'dó kô rú'bá ìnyákú nô tăsĩ. Úlĩ 'dĩ 'bá yí rĩ'á Líndrí Tândí Ôvârí kâ tăsĩ, gólâ 'ě 'bá ânî 'bãlé rĩlí lédrê-lédrê ró zââ gbádú ădũkũ ăkó tâ lělê âníkâ má 'á rĩ sĩ rĩ.

⁶⁴ Gō'dá ngbâangbânô rĩ, mâ rĩ'á tâ ìsũ ró, tălâ ânî ũrũkâ 'bá yí lée drê zââ tâ kô má 'á." Yésũ âtâ tâ 'dĩ ítí 'dĩ rĩ, tălâ gólâ nĩ tâ ìsũ tâ âri 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí kâ trá ndrĩ ăkpâkâ'dă kâyí gólíyí drí 'dézó yí vósĩ rĩ 'á. Gólâ nĩ gólíyí tâ íyíkâ lē 'bá kô rĩ yí trá ndrĩ. Gō'dá gólâ nĩ lâjô'bá gólâ ángô rĩ ì'dí tíbê 'ě 'bá íyí drĩ-bã fêlé fũlĩ rĩ kpá trá.

⁶⁵ Tălâ gólâ âtâ trá sísí lâjô'bá íyíkâ rĩ yí drí kĩ, òjílâ ăzâkâ ícá kô ânílí yí ngálâ cú ítí tâ ìsũ gólâkâ sĩ. Ôvârí â'dô gólâ rĩ pĩpĩsílí ájá'á nĩ ì'dí 'dê gbô tâ lélê yí 'á.

⁶⁶ Gō'dá úlĩ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yí vósĩ rĩ, tâ âri 'bá gólâkâ ăzâ 'bá yí dũú drí ngăzô ìyí gólâ rĩ âyéle, nízó gólé ìyí drí 'bã 'ásĩ. Gólíyí drí tâ ímbâ-ímbâ Yésũ kâ âyézó.

⁶⁷ Gō'dá Yésũ drí lĩfĩ jăzô lâjô'bá íyíkâ mũdrĩ-drĩ-lâ-gâ-rĩ tíbê gólâ drí êpêlé nĩ sísí rĩ yí ngálâ, gō'dá drílâ tâ ìjízó gólíyí tĩ kĩ, "Ânî, nĩ lē kpá trá âmâ âyéle nízó, òzô gólíyí nĩ 'bá 'dĩ 'bá yí kâtí yă?"

⁶⁸⁻⁶⁹ Gō'dá Símônă Pétêrô drí tâ-drĩ jăzô Yésũ drí kĩ, "Kúmú, mâ â'dô âmákâ nĩ'á nô 'bô ángô lé ró yă? Mă nĩ trá, mâ lē tâ kpá trá kĩ, nĩ rĩ'á òjílâ ndĩndĩ 'í pătĩ Ôvârí kâ rĩ ì'dí, úlĩ âníkâ âtálé rĩ â'dô âmâ 'bã'á nĩ rĩlí zââ gbádú ădũkũ ăkó, òjílâ ăzâkâ yũ'dăwă âmâ drí 'dézó vó lâ 'ásĩ òzô ání kâtí."

⁷⁰ Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bán íyíkã 'dĩ 'bá yí drí kī, “Má zĩ ânî nĩ mûdrĩ-drĩ-lã-gã-rĩ lãjó'bán ámakã ró, gõ'dá kpálé rĩ, ânî lãfálé sĩ rĩ, ámã ãjú-'bã-ãzĩ bẽ ãlô tĩbê 'ẽ 'bã ámã drĩ-bã fêlé fũlĩ rĩ.”

⁷¹ Yésũ âtã tã 'dĩ ãtĩ 'dĩ rĩ Yúdã Símónã Ìsĩkãrĩyótã rĩ mvã rĩ tãsĩ. Gõ'dá kpálé Yúdã rĩ'á lãjó'bán ãlô lãjó'bán Yésũ kã mûdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ lãfálé sĩ rĩ, Yésũ nĩ trá kī, ãtĩ 'á tólã gólã ãã'dô íyĩ drĩ-bã fẽ'á nĩ fũlĩ.

7

Tã Yésũ rĩ âdrúpĩ yí drí Yésũ rĩ ìcízó mbârãkã íyíkã â'dálé õ'bí 'á rĩ

¹ Gõ'dá Yésũ drẽ rĩ'á Gãlĩláyã 'álã rĩ, drílã nĩzó lãmú bẽ õjĩlã lĩfĩ ãmbã bẽ jãrĩbã Gãlĩláyã kã 'ásĩ. Gólã lëé kô cãlé Yúdáyã 'álã õjĩlã lĩfĩ ãmbálé, tãlã drĩ-'bã ángĩ Yúdã yí kã Yërõsãlémã 'álã rĩ lë trá gólã rĩ fũlĩ.

² Gõ'dá kãyĩ gólĩyĩ kãrãmã Yúdã yí kã zĩlĩ kãrãmã gũgũ kã rĩ kã trá ãnyĩ.*

³ Gõ'dá kãyĩ gólĩyĩ kãrãmã 'dĩ kã cã bẽ rĩ, Yésũ rĩ âdrúpĩ yí drí ngãzó Yésũ rĩ ìcílĩ tã lãrãkô gólã drí rĩ'á 'ëlã rĩ 'bã yí tãsĩ, gõ'dã drílĩyĩ tã âtázó drílã kī, “Hé, tí gõ'dã ní nĩ Yërõsãlémã 'álã õjĩlã lĩfĩ ãmbálé kãyĩ gólĩyĩ ãmbã kãrãmã nõ kã 'á mbârãkã ánikã â'dálé tólã õ'bí 'á, tãlã õjĩlã dũũ õ'dê ró bẽ ní vósĩ rĩ kô yã?”

⁴ Nĩ lë ánikã tã lãrãkô 'ëlé nõ cé nõngã kíri ùgũ ró ã'dô tãsĩ yã? Òzõ ní òlë õjĩlã dũũ drí 'dêlé ní vósĩ rĩ, ní nĩ tã lãrãkô 'ëlé õ'bí 'á Yërõsãlémã 'á tólã, õ'bí nã 'bã yí õndrê ró mbârãkã ánikã bẽ.”

⁵ Gõ'dã 'dĩ zãã Yésũ rĩ âdrúpĩ yí lëé íyĩ drẽ tã kô Yésũ 'á.

⁶ Gõ'dã Yésũ drí tã lógõzó íyĩ âdrúpĩ yí drí kī, “Ìtũ ámakã nĩzó Yërõsãlémã 'álã rĩ cá drẽ kô. Ânĩ drí rĩ, kãyĩ íyíkã ndrĩ rĩ'á tãndĩ ró ânĩ drí nĩzó Yërõsãlémã 'álã.

⁷ Ánikã rĩ, õjĩlã ãngó nõ kã 'bã íyíkã ânĩ lówó 'bã'bã, gõ'dã gólĩyĩ 'bãã íyíkã ámã lówó kô, tãlã má rĩ bẽ kãrã tã õnjĩ gólĩyíkã rĩ'á 'ëlã rĩ tã lã â'dálé gólĩyĩ drí rĩ sĩ.

⁸ Ânĩ rĩ gógó, nĩ lãvũ sĩsĩ kãrãmã 'á tólã. Má ìcã nĩlĩ tólã ngbãangbã nõ kô, tãlã ãtũ ámakã nĩ kã cá drẽ kô.”

⁹ Ìtĩ rĩ, úlĩ Yésũ kã 'dĩ vósĩ rĩ, âdrúpĩ lã yí drí ngãzó nĩlĩ Yërõsãlémã 'álã. Gõ'dã Yésũ drí rĩzó Gãlĩláyã 'á nĩngã.

¹⁰ Gõ'dã Yésũ rĩ âdrúpĩ yí lãvũ bẽ Yërõsãlémã 'álã rĩ, kãyĩ ãzã sĩ, Yésũ drí ngãzó kpã nĩlĩ Yërõsãlémã 'á tólã kíri ùgũ ró.

¹¹ Gõ'dã kãyĩ kãrãmã gũgũ kã 'dĩ kã rĩ 'bã yí sĩ rĩ, Yërõsãlémã 'á tólã rĩ, drĩ-'bã ángĩ Yúdã yí kã rĩ 'bã yí drí rĩzó Yésũ rĩ lówó ò'bí lãfálé 'ásĩ. Drílĩyĩ nĩzó tã ãjĩ bẽ õjĩlã tĩ sĩ kī, “Ãgô rú bẽ Yésũ rĩ, rĩ rĩlĩ ángô lé ró yã? Nĩ ndrê gólã kô yã?”

¹² Gõ'dã õjĩlã 'dĩ 'bã yí drí rĩzó tã âtálé íyĩ lãfálé 'ásĩ ãyãyã sĩ. ãzã 'bã yí kī, “Ãgô rú bẽ Yésũ 'dĩ ãgô tãndĩ 'ĩ.” Gõ'dã ãzã 'bã yí kī íyíkã, “'É'ẽ, ãgô 'dĩ rĩ õjĩlã ãdólé õnjõ sĩ.”

¹³ Gõ'dã õjĩlã ãzãkã yũ'dãwã úlĩ âtálé Yésũ rĩ tãsĩ drĩ-bãlãyĩ ró ngbãlã-ngbãlã, tãlã õjĩlã ndrĩ 'dó ùrĩ ró, drĩ-'bã ángĩ Yúdã yí kã õzó ngãã kô ãwã ró íyĩ bẽ.

Tã Yésũ drí ãmbálé jó ángĩ Ôvãrĩ kã 'álã rĩ

* **7:2 7.2 Kãrãmã gũgũ kã** Kãrãmã rĩ 'dĩ 'á rĩ, Yúdã yí rĩ ndrõ íyĩ á'bíyã yí drí rĩzó ã'dú kô bẽ gũgũ 'ásĩ gólĩyĩ drí ãfõrê Mãsjĩ lésĩ rĩ tã lã ãsũlĩ. Gõ'dã kãyĩ rĩ 'dĩ òcã trá rĩ, õjĩlã Yúdã yí kã ndrĩ drí nĩzó íyĩ Yërõsãlémã 'álã, nĩ'á kãrãmã rĩ 'dĩ 'ëlé.

14 Gõ'dá òjílã 'è ìyí kàrámã 'dì bẹ cǎlé kǎyì nà sǐ rí, Yésũ drí nǐzó fílí jó ǎngí Ôvǎrí ká rí 'álá, drílá ìtòzó rǐ'á ò'bí rí 'bá tólá nǎ 'bá yí ìmbálé.

15 Gõ'dá drǐ-'bá ǎngí Yúdǎ yí ká àrì ìyí bẹ tǎ ìmbá Yésũ ká 'dǐ rí, tǐ lǎ yí drí à'dízó. Drílǐyí ngǎzó tǎ àtálé gólá rí tǎsǐ kǐ, "Gólá ùsũ ìyíká tǎ nǐnǐ tǎ ìmbá ká nǒ ã'dô 'ásǐ yǎ? Gólá rǐ'á cú ìtí tǎ ìmbá 'bá àkó."

16 Gõ'dá Yésũ àrì tǎ gólǐyíká rǐ'á àtálá 'dǐ bẹ rí, gólá drí tǎ-drǐ lògòzó gólǐyí drí kǐ, "Tǎ gólá má drí rǐ'á ìmbálá nǒ à'dó tǎ ìmbá-ìmbá àmá nyǎányá ká ì'dí kò, má rí tǎ ìmbá Ôvǎrí gólá àmá àjó 'bá rí ká ìmbálé ì'dí.

17 Òjílã gólǐyí tǎ Ôvǎrí ká 'è 'bá rí 'bá yí à'dô ìyí nǐ'á lǎ pǎtǐ kǐ, ngátá tǎ má drí rǐ'á ìmbálá nǒ àmá nyǎányá ká ngǎ tǎ ìmbá Ôvǎrí ká ì'dí yǎ rí.

18 Òzò má òrì nǒ tǎ àmá nyǎányá ká ìmbálé ì'dí rí, nǐ à'dô nǐ'á lǎ kǐ, má lẹ cé òjílã drí lǎnjǐ 'bǎlé má rú ì'dí. Gõ'dá à'dó kò ìtí. Má ànǐ tǎ Ôvǎrí gólá àmá àjó 'bá rí ká ìmbálé ì'dí, tǎlǎ ó'bǎ ró bẹ lǎnjǐ gólá rú. Tǎ ìmbá àmáká 'dǐ à'dó kò ònjò 'ì, rǐ'á tǎ pǎtǐ 'ì.

19 Gõ'dá ànǐ, nǐ rí àmá lǒndǎlé fúlí tǎkó ã'dô tǎsǐ yǎ? Nǐ rí tǎ à'bǎlé kǐ, yí àrì tǎ 'bǎ'bǎ Ôvǎrí ká Músǎ drí à'dǎlé ànǐ drí rí trá. Tǎkò, ànǐ rǐ'á nǐǎ àmá fúlí. Nǐ àrì tǎ 'bǎ'bǎ Músǎ ká 'dǐ kó kò."

20 Gõ'dá òjílã àmbá gólǐyí lǎfálé 'ásǐ rí yí drí tǎ-drǐ lògòzó Yésũ drí kǐ, "À'dǐ 'è tǐ ànǐ fúlí nǐ yǎ? Nǐ lǐfò-lǐfò! Òjílã àzà yù'dǎwǎ 'è 'bá ànǐ fúlí!"

21 Gõ'dá Yésũ drí ngǎzó tǎ àtálé gólǐyí drí kǐ, "Má ìngá òjílã ngǎ lǎzé 'ásǐ àndǎlǎ àlò kǎyì àmáká rǎtǎá 'è ká sǐ, gõ'dá nǐ kǐ, má ò'è 'dǐ tǎ ònjí 'ì tǎ lǎ drí lǎzézó ànǐ rú ì'dí ànǐ drí ngǎzó má bẹ ǎwǎ ró tǎ lǎrǎkò má drí 'èlé 'dǐ 'á yǎ?

22 Gõ'dá tǎ 'dè'dè ká bǎsǎ 'á rí, nǐ rí 'èlǎ kǎyì lǒvò-lǒvò ká sǐ. Músǎ 'bǎ tǎ Yúdǎ yí drí mvá lǎ yí 'bèlé bǎsǎ 'á. 'Dè'dè bǎsǎ 'á rí à'dó kò cé tǎ Músǎ drí 'bǎlé 'dǐ ì'dí. 'Dè'dè bǎsǎ 'á rí ìtò trá àmá ǎ'bǐyǎ Ābǎrǎyámǎ drǐ sǐ.

23 Òzò kǎyì 'dǐyǐmvá ká 'dè ká bǎsǎ 'á rí ò'dè trá kǎyì lǒvò-lǒvò ká 'á rí,* nǐ 'bǎá 'dǐyǐmvá 'dèlé bǎsǎ 'á kò yǎ? Nǐ rí 'èlǎ! Gõ'dá má ìngá bẹ òjílã ngǎ lǎzé 'ásǐ kǎyì lǒvò-lǒvò ká 'á rí, tǎ lǎ sù ànǐ drí kò tǎlǎ ã'dô 'ì yǎ? Nǐ ìsũ ànǐká bẹ rí, tǎ 'dè'dè ká bǎsǎ 'á Músǎ drí 'bǎlé rí tǎ lǎ lǎvũ gǎrǎ tǎ 'bǎ'bǎ kǎyì lǒvò-lǒvò ká ká drǐ sǐ.

24 Nǐ àyè tǎ gólá ànǐ drí rǐzó lǎ'bí ànǐká tǎ lǎ trólé ì'dí 'bǎlé gǎrǎ 'dǐ. Nǐ 'è tǎ 'è'è gólá tǎndí ró mbǐmbǐ rí ì'dí."

Tǎ òjílã drí ìsũlǐ Yésũ rí tǎsǐ rí

25 Gõ'dá nǐngǎ sǐ, Yésũ àtá bẹ úlǐ 'dǐ 'bá yí ìtí rí, òjílã àzà 'bá yí rǐ 'bá rǐlǐ ìyí jǎrǐbǎ Yēròsǎlémǎ ká 'á rí drí ngǎzó ìyí tǎ àtálé ìyí vò 'ásǐ kǐ, "'Dǐ à'dó kò àgò gólá drǐ-'bá àmáká rí yí drí 'è'á fúlá rí ì'dí yǎ?"

26 Gõ'dá òjílã àzà 'bá yí àkpǎ gólǐyí lǎfálé 'ásǐ drí tǎ-drǐ lògòzó kǐ, "Drǐ-'bá àmáká 'dǐ 'bá yí àyè ìyí gólá rǐ'á tǎ ìmbálé òjílã drí drǐ-bǎlǎyí ró tǎlǎ ã'dô 'ì yǎ? Drǐ-'bá àmáká 'dǐ 'bá yí èdrée ìyí gólá tǎ ìmbá 'dǐ 'ásǐ kò, tǎlǎ gólǐyí ìsũ tǎ bẹ rí kǐ, àgò 'dǐ àà'dô 'dǐyí pǎ 'bá 'ì yǎ?"

27 Gõ'dá òjílã àzà 'bá yí drí kpá tǎ-drǐ lògòzó kǐ, "Àgò nǒ à'dô 'bǎ'á 'dǐyí pǎ 'bá ró 'dǐ àngò tǐ yǎ? Mǎ nǐ jǎrǐbǎ gólá drí rǐzó 'á lǎ rí trá! Gólá Nǎzǎrétǎ lé 'bá 'ì! Gõ'dá òjílã ìcá kò vò 'dǐyí pǎ 'bá drí 'èzó ànǐlǐ àfólé 'álá sǐ rí nǐlǐ."

28 Gõ'dá Yésũ bẹ drè zǎá tǎ ìmbá'á jó ǎngí Ôvǎrí ká rí 'álá rí gõ'dá àrì úlǐ òjílã 'dǐ 'bá yí ká àtálé 'dǐ bẹ rí, drílá tǎ àtázó drílǐyí ngbǎlǎ-ngbǎlǎ kǐ, "Nǐ ìsũ ànǐká bẹ rí, nǐ ùnǐ mǎ trá. Nǐ ùnǐ jǎrǐbǎ má drí ànǐzó 'álá 'ásǐ rí trá.

* 7:23 7.23 Òjílã Yúdǎ yí ká rí ìyí 'dǐyǐmvá ìyíká 'bèlé bǎsǎ 'á kǎyì nǐ-drǐ-lǎ-rǐ tǐtǐ lǎ ká rí vósí.

Gõ'dá nĩ nĩjĩ kũ kĩ, ã'dĩ ãjũ mã nĩ ãngũ nõ 'á yã rĩ. Ámã átã Ôvãrĩ ãjũ mã nĩ. Mã ãnĩĩ kũ drĩ-ãcẽ ámãkã sĩ. Mã ãnĩ trã drĩ-ãcẽ ámã átã gólã ámã ãjũ 'bã rĩ kã sĩ. Gólã Ôvãrĩ pãtĩ-pãtĩ rĩ ã'dĩ. Gõ'dá nĩ nĩjĩ gólã kũ.

²⁹ Gõ'dá mã nĩ gólã trã, tãlã mã ãnĩ gólã ngã lésĩ, gólã ãjũ mã nĩ."

³⁰ Gõ'dá drĩ-'bã ángĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ ãrĩ ãyĩ bẽ úlĩ Yésũ kã átãlẽ 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzũ 'ẽ'á gólã rĩ rũlĩ rĩ, gõ'dã gólĩyĩ ícã kũ gólã rĩ rũlĩ, tãlã kãyĩ Ôvãrĩ drĩ 'bãlẽ gólã rĩ rũzũ 'á lã rĩ ãcã drẽ kũ.

³¹ Gõ'dã õjĩlã dũũ õ'bí 'dĩ 'bã yĩ lãfãlẽ sĩ lẽ ãyĩ tã trã Yésũ 'á, drĩlĩyĩ ngãzũ gõ'dã tã átãlẽ kĩ, "Ãgũ gólã Yésũ nõ 'dĩyĩ pã 'bã 'ĩ pãtĩ. Ícã kũ õjĩlã ãzã drĩ ã'dólẽ 'dĩyĩ pã 'bã rũ tã lãrãkũ 'elẽ lãvũlĩ gãrã tã lãrãkũ Yésũ drĩ 'elẽ 'dĩ 'bã yĩ drĩ sĩ." 'Dĩ ã'dã trã kĩ, Yésũ ã'dĩ 'dĩyĩ pã 'bã 'ĩ.

³² Gõ'dã Pãrũsĩ yĩ ãrĩ ãyĩ bẽ tã õjĩlã dũũ 'dĩ 'bã yĩ drĩ rĩ'á átãlã tã lãrãkũ ãmbã Yésũ kã 'elẽ rĩ tãsĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ 'bãzũ ãwã rũ. Drĩlĩyĩ ngãzũ nĩlĩ drĩ-'bã ángĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ ngãlã tã ã'bĩlĩ Yésũ rũ. Gõ'dã drĩlĩyĩ ãjũ 'bũ 'bã ãyĩkã jũzũ nĩlĩ Yésũ rĩ ãrũlĩ.

³³ Gõ'dã ãjũ 'bũ 'bã 'dĩ 'bã yĩ nĩ ãyĩ bẽ cãlẽ Yésũ ngãlã rĩ, Yésũ drĩ rĩzũ zãã tã ãmbãlẽ kĩ, "Mã ã'dũ 'bã'á drẽ zãã bẽ ãnĩ bẽ nõngã kãyĩ fĩnyãwã sĩ. 'Dĩ vósĩ rĩ, mã ã'dũ gõ'á ámã átã gólã ámã ãjũ 'bã rĩ ngãlã.

³⁴ Ôzũ nĩ õrĩ ámã lõndãlẽ sĩsĩ 'álã rĩ, nĩ ícã kũ ámã ãsũlĩ, tãlã vũ gólã mã drĩ 'ẽzũ nĩlĩ 'álã rĩ, nĩ ícã kũ nĩlĩ cãlẽ tólã."

³⁵ Gõ'dã õjĩlã Yúdã yĩ kã ãrũkã 'bã yĩ ãrĩ ãyĩ bẽ úlĩ Yésũ kã átãlẽ 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzũ rĩ'á ãyĩ úlĩ átãlẽ ãyĩ lãfãlẽ 'ásĩ kĩ, "Ãgũ nõ rĩ ãyĩkã kũ úlĩ átãlẽ nõtĩ nõ ángũ tĩ yã? Gólã 'ẽ ãyĩkã nĩlĩ nõngã sĩ nõ 'bũ ángũ lẽ yã ãmã drĩ 'ẽzũ gólã rĩ lõndãlẽ kũ, gõ'dã gólã rĩ ãsũzũ kũ rĩ? Gólã 'ẽ nĩlĩ 'bãdrĩ Gĩrĩkĩ kã 'álã vũ gólã õjĩlã ámãkã drĩ rĩzũ rĩ 'álã, õjĩlã Gĩrĩkĩ kã ãmbãlẽ tólã yã?"

³⁶ Úlĩ Yésũ kã átãlẽ kĩ'á nĩ rĩ, õzũ mã õrĩ ãyĩ lõndãlẽ rĩ, mã ícã kũ ãyĩ ãsũlĩ, tãlã vũ yĩ drĩ 'ẽzũ nĩlĩ 'álã rĩ, mã ícã kũ cãlẽ 'á lã 'dĩ tã ífĩ lã ã'dũ 'ĩ yã?"

Tã Yésũ drĩ 'ẽ'á 'elẽ õjĩlã gólĩyĩ tã lẽ 'bã gólã 'á rĩ 'bã yĩ drĩ rĩ

³⁷ Gõ'dã kãyĩ ãdũkũ kãrãmã gũgũ kã 'dĩ kã sĩ rĩ,* Yésũ drĩ ãfũzũ ãdrẽlẽ kũ ó'dĩ jũ ángĩ Ôvãrĩ kã 'á. Drĩlã ngãzũ rĩ'á õ'bí 'dĩ 'bã yĩ lĩfĩ lã yĩ ãmbãlẽ rẽ-rẽ ãrũ kĩ, "Nĩ ãrĩ drẽ tã nõ, ãnĩ ndrĩ, õzũ õjĩlã ãzã ã'dũ lĩmvũ lõvũ bẽ rĩ, õjĩlã rĩ 'dĩ ããnĩ mã ngãlã rĩ, mã ã'dũ lĩmvũ lãnjã fẽ'á õjĩlã rĩ 'dĩ drĩ.

³⁸ Ôjĩlã gólĩyĩ tã lẽ 'bã trã mã 'á pĩpĩsĩlĩ ãlũ sĩ rĩ, õzũ gólĩyĩ ãmvũ lĩmvũ mã drĩ fẽlẽ gólĩyĩ drĩ rĩ trã rĩ, lĩmvũ 'dĩ ã'dũ rĩ'á ãdĩlĩ gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ 'ásĩ õzũ órũ kãtĩ. Lĩmvũ rĩ 'dĩ ã'dũ lãdrẽ-lãdrẽ ãdũkũ ãkũ rĩ fẽ'á gólĩyĩ drĩ, õzũ Ôvãrĩ drĩ átãlẽ trã rĩ kãtĩ."

³⁹ Úlĩ gólã Yésũ drĩ átãlẽ lĩmvũ kã 'dĩ, gólã rĩ 'dĩ Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã rĩ tã lã átãlẽ ã'dĩ. Ôjĩlã gólĩyĩ tĩbẽ tã lẽ 'bã trã yĩ 'á rĩ, yĩ ã'dũ Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã ãjũ'á gólĩyĩ drĩ. Yésũ õtĩrĩ rĩlĩ úlĩ 'dĩ 'bã yĩ átãlẽ rĩ, gólã drãã drẽ kũ ãfũlẽ ó'dĩ õdrã 'ásĩ gólẽ ãrũ 'álã Lĩndrĩ Tãndĩ rĩ 'dĩ ãjũlẽ.

Tã ãsũ õjĩlã kã úlĩ Yésũ kã átãlẽ 'dĩ 'bã yĩ tãsĩ rĩ

⁴⁰ Gõ'dã õ'bí 'dĩ 'bã yĩ ãrĩ úlĩ Yésũ drĩ átãlẽ 'dĩ bẽ trã rĩ, ãrũkã 'bã yĩ drĩ ngãzũ ãyĩ rĩ'á tã átãlẽ kĩ, "Ã'dũ ãtĩ rĩ, ãgũ nõ pãtĩ tã ángũ 'bã Ôvãrĩ drĩ kĩ'á nĩ rĩ, yĩ ã'dũ ãjũ'á lã ãmã drĩ rĩ ã'dĩ!"

* **7:37 7.37** Kãyĩ gólã nã 'á rĩ, õjĩlã Yúdã yĩ kã rĩ ãyĩ Ôvãrĩ rĩ lũyĩlĩ, tãlã Ôvãrĩ fẽ lĩmvũ trã ã'bĩyã lã yĩ drĩ, rĩrĩ gólĩyĩkã õmã 'álã vũ 'ã'ĩ 'á rĩ sĩ.

41 Gõ'dá āzâ 'bá yí kǐ ìyíkâ, "Pâtĩ ró, 'dĩ 'díyí pã 'bá 'í." Gõ'dá òjílã āzâ 'bá yí lěé ìyíkâ tã 'dí kô. Gólíyí kǐ ìyíkâ rí, "Āgô nõ â'dó kô 'díyí pã 'bá 'í, tãlã āgô nõ rĩ'á Gālíláyã lé 'bá 'í. Gõ'dá 'díyí pã 'bá ícá kô ânílí Gālíláyã lésí.

42 Mã nǐ trá ndrĩ búkũ Ôvârí kã kǐ nĩ rĩ, "Díyí pã 'bá 'dĩ â'dô â'dó'á Dãwúđĩ rĩ ózōwá yí 'ásí, gõ'dá ââ'dô tĩ'á lâ Bêtêlémê* 'álã, jãrĩbã Dãwúđĩ kã rĩ 'á.' "

43 Tã ìsũ ò'bí 'dĩ 'bá yí kã â'dó kô ãlô ìyí lãfálé 'ásí. Ûrũkã 'bá yí lě ìyí tã trá Yésũ 'á. Gõ'dá āzâ 'bá yí gã ìyí volé dó tã lělé Yésũ 'á.

44 Drĩ-'bá ąngí Yúdã yí kã rĩ 'bá yí gõ'dá ąjú 'bũ 'bá ìyíkâ rĩ 'bá yí bē lě ìyí bē kpálé Yésũ rĩ rũlĩ rĩ, òjílã āzâ ãlô gólíyí lãfálé 'ásí drĩ dõ 'bá Yésũ rĩ rĩ yũ, tãlã gólíyí ndrĩ 'dó ùrĩ ró.

45 Gõ'dá ąjú 'bũ 'bá gólíyí jólé Yésũ vó rĩ drĩ ągōzō ìyí cú ìtí Yésũ rĩ rũ ąkó drĩ-drĩ ró drĩ-'bá ąngí Yúdã yí kã gõ'dá Pãrúsĩ yí bē 'dĩ 'bá yí ngálã. Gõ'dá drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí drĩ ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí ìjízó kǐ, "Nĩ ągô cú ìtí Yésũ rĩ ąrũ ąkó ą'dô tãsí yã? ą'dô tã â'dô nĩ ąnĩ drĩ ągōzō ąmã ngálã drĩ-drĩ ró nõ yã?"

46 Gõ'dá ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí drĩ tã-drĩ lógōzō drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí drĩ kǐ "Úlĩ Yésũ drĩ ątálé rĩ 'bã ąmã ndrĩ â'dólé ùrĩ ró tã ònjĩ 'élé gólã drĩ, tãlã gólã rĩ úlĩ ątálé mbárakã sĩ. Mã úsũ drē òjílã āzâ kô úlĩ ątã 'bá òzō Yésũ kátí."

47 Gõ'dá drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí Pãrúsĩ yí bē drĩ ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí ìjízó kpá ó'dí ąwã sĩ kǐ, "Āgô 'dĩ ądô ąnĩ kpá trá úlĩ gólãkã sĩ òzō drílã òjílã āzâ 'bá yí ądórē tí yã?"

48 Nĩ úsũ drĩ-'bá ąngí ąmákã Yúdã yí kã āzâ 'bá yí tã lě 'bá ągô 'dĩ 'á rĩ trá yã?

49 'Dĩ òjílã gólíyí tã lě 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yí gólíyí lã'bí ąmákã nĩ 'bá kô rĩ rĩ'dĩ. Lãñõ ąngí ò'dē gólíyí drĩñ."

50 Gõ'dá Pãrúsĩ āzâ ãlô gólíyí lãfálé 'ásí rĩ bē Nĩkōdímã rĩ, gólã tĩbē nĩ 'bá trá sĩsĩ ngáčĩ bē tã ìjílĩ Yésũ tĩ rĩ, drĩ tã ątázó ìyí ązĩ-ązĩ yí drĩ kǐ,

51 "Ícã fĩ trá lãñõ fězō òjílã āzã drĩ cú ìtí tã gólãkã kǐ ąkó yã? Ícã kô! Tã 'bã'bã ąmákã vó ró, sĩsĩ ąâ'dô tã gólãkã ąrĩ'á zãlô."

52 Gõ'dá Nĩkōdímã rĩ ązĩ-ązĩ yí drĩ tã-drĩ lógōzō gólã drĩ ąwã sĩ kǐ, "Ndã nĩ, ní rĩ úlĩ ątálé ìtí rĩ, nĩ kpá Gālíláyã lé 'bá 'í yã? 'Dõvó ní ątã bē trá ìtí rĩ, ní nĩ drē ndãlã búkũ Ôvârí kã 'á, ngátã ní â'dô tã úsũ'á kǐ, tã ąngũ 'bã ąâ'dô ąfõ'á Gālíláyã lésí yã rĩ!"

Tã Yésũ drĩ òkó āzã rũlĩ ągô bē rĩ ąyézó tã ònjĩ ìyíkã 'ásí rĩ*

53 Gõ'dá drĩ-'bá ąngí Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí ndã ìyí lãtĩ bē trá kpĩñ 'ězó Yésũ rĩ rũlĩ rĩ, gbõ drílíyí ngãzō lã'búlĩ nílí gólé ìyí drĩ 'bã 'ásí.

8

1 Gõ'dá Yésũ ndē bē tã ìmbã-ìmbã gólã drĩ rĩ'á ìmbálã jó ąngí Ôvârí kã nã 'álã rĩ, gólã drĩ ngãzō nílí únĩ fē dõ kã bē yí drĩñ nã 'álã ą'dú kólé tólã.

2 Gõ'dá võ ąfõ bē ąwúlĩ ąkpãkã'dã cĩnó rĩ, Yésũ drĩ ngãzō kpá ó'dí gólé jó ąngí Ôvârí kã nã 'álã. Òjílã òtĩrĩ ìyí Yésũ rĩ ndrēē rĩ, 'wãã drílíyí rĩ ê'bézó kpá ó'dí dũũ dĩrĩ gólã rĩ sĩ tã gólãkã ąrĩlĩ. Gõ'dá Yésũ ndrē bē òjílã 'dĩ 'bá yí dũũ ìtí rĩ, gólã drĩ rĩzō vũdrĩ òjílã rĩ ê'bē 'bã 'dĩ 'bá yí ìmbálé.

* 7:42 7.42 Bêtêlémê 'Dĩ rĩ'á 'bãdrĩ rĩ bē Yúdã yí rĩ 'á, â'dó kô Gālíláyã 'á. * 7:52 7.53 Sĩsĩ rĩ, ìngĩ úlĩ vérési 7.53-8.11 nõ 'bá yí 'á kô búkũ Yōwání kã nõ 'á.

³ Gõ'dá Yésũ òtírí rĩ òjílã ò'bí 'dĩ 'bá yí ìmbálé rí, kòrò Pãrúsí yí gõ'dá kpá gólíyí lã'bí ìmbá 'bá yí bē drí òkó àzà drílíyí rùlì àgò àzà bē àyírí 'á rí àtròzò 'bãlé àdrélé Yésũ àndrá ò'bí 'dĩ 'bá yí bē.

⁴ Gõ'dá drílíyí tã àtázò Yésũ drí kī, “Ní tíbē tã ìmbá 'bá ró nò, mã lē àní ìjílí tã nò tāsī. Ní ndrē drē òkó nò, mã rù gólá trá àyírí 'á ìyí àgò àzà tíbē à'dò 'bá kò gólá rí àgò ró rí bē.

⁵ Tã 'bã'bã àmákà Músã drí 'bãlé rí vó ró rí, ìcã trá òkó 'dĩ lùvũlì kúnì mvá sī drálé volé.” Gõ'dá drílíyí Yésũ rí ìjízò kī, “Gõ'dá ngbãangbãnò rí, tã ìsũ àníkà rí àngò tí tã òkó nò drí 'èlé rí tāsī yã?”

⁶ Tã ìjì òjílã 'dĩ 'bá yí kã 'dĩ 'á rí, gólíyí rí 'dĩ Yésũ rí ùjũ'á. Òzò gólá ààtá ùlì trá ànyà ró tã 'bã'bã ìyíkà rú rí, yí à'bã ró bē tã gólá rú, tãlã tã gólákà kízò bē tã rí 'dĩ tāsī.

Gõ'dá Yésũ lògòò tã-drí gólíyíkà 'dĩ kò. Ítí rí, gólá drí àndžízò vùdrí rĩ'á tã ìgílì ìnyákú drí ìyí drí-mvá sī.

⁷ Gõ'dá Pãrúsí yí lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bē, drílíyí rízò Yésũ rí ìjílì kpá ó'dí, tãlã gólá àà'dã ró bē tã ìsũ ìyíkà tã òkó 'dĩ kã tāsī rí. Gõ'dá nĩngá sī rí, Yésũ drí ngázò àdrélé ùrù ìyí àcê vó 'ásí tã àtálé gólíyí drí kī, “Òzò òjílã àzà à'dò bē àlò àní lãfálé sī ìyí ndrē 'bá trá kī yí àà'dò tã ònjí àkó rí, 'dòvò gólá òtrò kúnì mvá nĩ òkó 'dĩ vùzò sísí.”

⁸ Gõ'dá drílã àndžízò kpá ó'dí, rĩ'á tã ìgílì ìnyákú drí.

⁹ Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yí àrì ìyí bē ùlì Yésũ kã àtálé 'dĩ rí, kòrò òjílã gólíyí òkó 'dĩ àrù 'bá àjílì Yésũ ngálã 'dĩ 'bá yí drí ngázò lã'bùlì àlò-àlò. Gólíyí àràkã ró rí 'bá yí drí 'dèzò lãvũlì sísí, gõ'dá àmbúkũ lã 'dĩ 'bá yí drí 'dèzò gólíyí vósí. Àyè cé Yésũ yí ì'dí òkó 'dĩ bē gõ'dá ò'bí tólã nã 'bá yí bē.

¹⁰ Gõ'dá òjílã gólíyí òkó 'dĩ àjì 'bá 'dĩ 'bá yí lã'bù ìyí bē ndrì rí, Yésũ drí gòzò ngálé ùrù tã ìjílì òkó 'dĩ tì kī, “Òjílã 'è 'bá ìyí àní fùlì nò 'bá yí àngò lé yã? Òjílã àlò lãkì 'bá gólíyí lãfálé 'ásí lãṅò fē 'bá ní drí rí bē yã?”

¹¹ Òkó 'dĩ drí tã lògòzò Yésũ drí kī, “'È'è ìfì ìmbá 'bá, òjílã àzà àlò lãṅò fē 'bá má drí rí yù'dáwá.” Gõ'dá Yésũ drí tã àtázò òkó 'dĩ drí kī, “'À'dò bē trá ìtí rí, mã àyè ní trá tã ònjí àníkà 'ásí. Ní nĩ, gõ'dá ní 'è tã ònjí 'dĩ kpá kò ó'dí.”

Tã Pãrúsí yí drí Yésũ rí ìjízò tã à'dalé ìyí drí kī ùlì gólákà 'dĩ rĩ'á tã pãtí-pãtí 'ì yã rí

¹² Gõ'dá nĩngá sī, Yésũ drí ìtòzò kpá ó'dí òjílã ò'bí 'dĩ 'bá yí ìmbálé. Gólá kī, “Mã ì'dí Ngá ì'í 'ì òjílã ndrì àngò nò kã rí 'bá yí drí. Òjílã gólá tã lē 'bá mã 'á rí, gólá à'dò lãmú'á ngá ì'í 'ásí. Gõ'dá gólá lãmú ìnìrìkúwá 'ásí kò. Ítí rí, ngá ì'í mã drí 'è'á fèlã òjílã rí 'dĩ drí rí à'dò lédrē-lédrē àdúkũ àkó rí fè'á gólá drí.”

¹³ Gõ'dá Pãrúsí yí tíbē rí 'bá ìyí lãtì lòndalé 'èzò Yésũ rí fùlì rí kpá bē ìyí òjílã ò'bí Yésũ drí rĩ'á ìmbálã 'dĩ 'bá yí lãfálé. Gõ'dá drílíyí ngázò ùlì àtálé Yésũ drí kī, “Ní, à'dí à'dò kò tã lē'á nĩ ùlì àníkà ní drí rízò àní lòmbélé àtálã 'dĩ 'bá yí 'á, ní drí 'bãzò cú ìtí ùgúlì àtì 'bá àkó nò yã?”

¹⁴ Gõ'dá Yésũ drí tã-drí lògòzò gólíyí drí kī, “Mã à'dò kpálé ùgúlì àtì 'bá àkó rí, ùlì mã drí rĩ'á àtálã àmã tāsī nò rĩ'á tã pãtì 'ì. Àní, nĩ ndrē vò mã drí ànìzò 'álã sī gõ'dá mã drí 'èzò kpá gólé 'álã rí kò. Mã rí gógó, mã nĩ trá kī, mã àní Òvãrì ngá lésí, gõ'dá mã à'dò gõ'á kpá Òvãrì ngálã ùrù 'álã.

¹⁵ Nĩ 'bã tã ìsũ àníkà cé lã'bí àníkà 'á ì'dí. Tã 'dĩ tāsī rí, àní drí tã à'bãzò mã rú kī, mã àà'dò tã ònjí 'bá 'ì. Tã ìsũ àmákà rí à'dò ìtí kò, tãlã mã zì òjílã àzà àlò kò tã ònjí 'bá ró.

16 Gõ'dá õzõ má òlẽ tã-vó ãníkã kílí rî, má â'dô kî'á lâ mbî, tãlã má â'dó kô élê tã ìsũ rî 'dî 'á. Tã ndrî má drí ìsũlî 'èlê rî, rî'á ámã átã gólã ámã âjõ 'bã rî kã ì'dî.

17 Tã 'bã'bã ãníkã 'á rî, ìngĩ trá kî, 'Õzõ õjílã rî òlẽ ìyî tã-drî trá 'dó úlî ãlõ 'á rî, úlî rî 'dî trá úlî pãtĩ 'î.'

18 Ìtí rî, úlî má drí rî'á átálã 'dî 'bã yî, mã rî gógó ãkpã ì'dî ùgúlî àtî 'bã ámã nyãányã kã, gõ'dá ámã átã gólã ámã âjõ 'bã rî kpá ì'dî ùgúlî àtî 'bã ãzã tã ndrî má drí rî'á átálã nõ 'bã yî kã ì'dî, tãlã úlî ãmãkã ámã átã bê ndrî 'dó rî'á úlî ãlõ 'î.'

19 Gõ'dá nĩngã sî, gólîyî drí Yésũ rî ìjízõ kî, "Ánî átã íyíkã ã'dî ì'dî yã? Gólã bê ángõ lé yã?" Gõ'dá Yésũ drí tã-drî lògõzõ gólîyî drí kî, "Õzõ nî òlẽ tã trá má 'á rî, nî â'dô ámã átã rî nî'á. Gõ'dá õzõ nî òlẽ tã má 'á kô rî, nî nî'á ámã átã kpá kô."

20 Yésũ rî úlî 'dî 'bã yî átálê 'dî gólã drí rîrî tã ìmbálê jõ ạngí Ôvãrí kã rî 'álã rî 'á, ãnyî jõ gólã rîzõ ngã fêfê rî'á fêlã Ôvãrí drí rî 'bãlê 'álã rî 'á. Gõ'dá õjílã ãzãkã dõõ drí Yésũ rú kô, tãlã kãyî 'èzõ gólã rî rûlî rî ãcã drê kô.

Tã drî-'bã ạngí Yúdã yî kã drí úlî Yésũ kã tã ífí lâ yî nîzõ kô rî

21 Gõ'dá Yésũ drí tã átázõ drî-'bã ạngí Yúdã yî kã 'dî 'bã yî drí kpá ó'dí kî, "Má átã ãnî drí tã pãtĩ ró, má â'dô nî'á nõngã sî volê. Nî â'dô ámã ndã'á kpî. Võ gólã má drí 'èzõ nîlî 'álã rî, nî cá kô tólã, gõ'dã nî â'dô ôdrã'á tã õnjí ãníkã 'á, tãlã nî lêé tã ãmãkã kô."

22 Gõ'dá nĩngã sî, drî-'bã ạngí Yúdã yî kã 'dî 'bã yî ãrî ìyî bê úlî Yésũ kã átálê 'dî rî, drîlîyî tã átázõ ìyî lãfálê 'ásî kî, "Úlî gólãkã átálê kî, mã ìcã kô cãlé võ yî drí 'èzõ nîlî 'álã rî 'á rî, tã ífí lâ ángõ tí yã? Gólã â'dô ìyî nyãányã fũ'á yã?"

23 Nĩngã sî, Yésũ drí tã átázõ drîlîyî tã lê ãkõ gólîyíkã tãsî kî, "Má átã ãnî drí, ãnî rî'á cé õjílã ãngõ nõ kã 'î, gõ'dã mã rî gógó â'dó kô cé õjílã ãngõ nõ kã 'î, mã ãnî ùrú lésî.

24 Ìtí rî, mã átã ãnî drí, õzõ nî òlẽ tã kô kî, mã ì'dî 'díyî pã 'bã 'î rî, lãngõ tã õnjí ãníkã rî kã â'dô gõ'á ãkpã ãnî drî. Nî â'dô ôdrã'á tã õnjí ãníkã 'á."

25 Gõ'dá drî-'bã ạngí Yúdã yî kã 'dî 'bã yî drí tã ìjízõ Yésũ tî kî, "Ní â'dã drê tã ãmã drí trá, nî ã'dî ì'dî yã?" Yésũ drí gõzõ tã-drî lògólê gólîyî drí kî, "Má õjílã gólã má drí rî'á tã lâ átálê ãnî drí ìtú vósî cé rî ì'dî.

26 Mã rî'á tã bê dũ 'è'á â'dálã ãnî drí tã õnjí ãníkã rî'á 'èlã rî 'bã yî tãsî. Gõ'dã mã rî nõ kpá té tã gólã ámã âjõ 'bã rî kã átálê ì'dî ãnî õjílã ãngõ nõ kã drí. Gõ'dã gólã ámã âjõ 'bã rî, rî íyíkã zãã úlî pãtĩ átálê ì'dî."

27 Gõ'dá drî-'bã ạngí Yúdã yî kã 'dî 'bã yî nî kô kî, Yésũ rî 'dî tã ìyî átã Ôvãrí tîbê ìyî âjõ 'bã rî kã átálê ì'dî gólîyî drí.

28 Ìtí rî, Yésũ drí tã átázõ gólîyî drí kî, "Má nî trá kî, õzõ kãyî ãnî drí 'èzõ ámã fũlî 'á lâ rî òtîrî ãcã rî, nî â'dô ámã ìpã'á fê lãlî-lãlî drî ùrú. Gõ'dã õzõ nî ò'è trá ìtí rî, ãnî drí gõzõ nîlã ãdũ lésî kî, pãtĩ, mã ì'dî 'díyî pã 'bã tîbê Ôvãrí drí ãjólê ùrú lésî rî. Nî â'dô nî'á lâ kpá kî, tã ndrî má drí rî'á ìmbálã rî 'bã yî, â'dó kô tã ámã nyãányã kã ì'dî. Gõ'dã mã rî tã ámã átã drí ã'dálê rî ìmbálê ì'dî.

29 Ôvãrí ámã âjõ 'bã rî, gólã bê rî'á mã bê kãyî vósî cé, tãlã mã rî tã gólã drí lèlê rî 'èlê ì'dî."

30 Gõ'dã õjílã 'dî 'bã yî ãrî ìyî tã ìmbã-ìmbã Yésũ drí ìmbálê 'dî bê rî, õjílã dũ gólîyî lãfálê 'ásî drí ngãzõ tã lèlê Yésũ 'á.

Tā Yésū drí ìmbálé tā òjílā ìnjí kâ tā ònjí 'ásí rí tāsí rí

31 Nīngá sī, Yésū drí ngázó tā átálé òjílā gólíyí tā lě 'bá trá yí 'á 'dī 'bá yí drí kī, “Má átâ ânî drí pătî-pătî ró, úlí Ôvârí kâ má drí rí'á ìmbálâ ânî drí nō, òzō nī ùnjû trá rú lâ rí, nī â'dô 'bâ'á pătî tã ârí 'bá ámakâ ró.

32 Gõ'dá nī â'dô úlí Ôvârí kâ 'dī ífí lâ nì'á. Òzō nī ùnjí úlí rí 'dī ífí lâ trá rí, úlí rí 'dī â'dô ânî ìnjí'á lâṅō tā ònjí âníkâ rí kâ 'ásí. Nī â'dó gõ'dá rãgĩ tã ònjí kâ ró kô.”

33 Gõ'dá Pãrúsí yí túbê tā Yésū kâ lě 'bá kô rí yí drí tã lôgõzó Yésū drĩ kī, “Ní kī â'dô yã? Mã â'dó rãgĩ òjílâ äzâ kâ 'í kô! Âmã rí'á Ābārâyámã rí ózōwá yí ì'dí. Ní â'dô âmã ìnjí'á ángò tí yã?”

34 Gõ'dá Yésū drí tã-drĩ lôgõzó gólíyí drí kī, “Má átâ tã ânî drí, òjílâ gólâ túbê rí 'bá zãâ tã ònjí 'èlé rí, gólâ rí'á rãgĩ tã ònjí kâ 'í.

35 Nī nì trá tãndí ró kī, rãgĩ rí zãâ lôsī 'èlé íyí lípí gólâ drí rízó lôsī 'èlé drílâ rí bê kô, tãlâ lípí lâ ícã trá gólâ rí gĩlí volé òjílâ äzâ drí. Gõ'dá mvá ágó ró 'bã-lípí kâ rí â'dô rí'á cé nī zãâ átá lâ rí mvá ró.

36 Ítí rí, mã rí gógó Ôvârí rí mvá ró rí, òzō mã ìnjí ânî trá tã ònjí âníkâ 'ásí rí, pătî ró, ââ'dô ânî 'bâ'á drĩ-báláyí ró rãgĩ tã ònjí kâ 'dī 'ásí.”

Tā Yésū drí ìmbálé òjílâ pătî Ôvârí kâ Ābārâyámã rí mvá yí ró

rí tāsí rí

37 Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí kpá tã átázó Pãrúsí 'dī 'bá yí drí kī, “Má nī trá kī, ânî Ābārâyámã rí ózōwá yí ì'dí. Gõ'dá nī 'è âmã fūlú â'dô tāsí yã? Má ndrê bê rí, nī 'è âmã fūlú 'dī, tãlâ nī lée tã ámakâ rí'á ìmbálâ rí kô.

38 Pătî ró, má átâ ânî drí tã gólíyí má drí rí'á ìmbálâ nō rí'á âmã átá drí â'dalé má drí 'èlé rí ì'dí. Gõ'dá nī rí âníkâ tã gólâ ânî átá äzákôlâ 'dī drí átálé ânî drí 'èlé rí 'èlé ì'dí.”

39 Gõ'dá òjílâ 'dī 'bá yí ârí ìyí bê úlí Yésū kâ átálé 'dī 'bá yí rí, drílíyí tã-drĩ lôgõzó gólâ drí kī, “Pătî âmã átá rí'á Ābārâyámã ì'dí.”

Gõ'dá Yésū drí tã-drĩ lôgõzó gólíyí drí kī, “Tí òzō nī â'dô pătî Ābārâyámã rí mvá yí ì'dí rí, tí nī â'dô tã lě'á úlí ámakâ nō 'bá yí 'á, òzō Ābārâyámã drí tã lërê úlí Ôvârí kâ 'á rí tí.

40 Má rí nō pătî ró tã Ôvârí drí â'dalé trá má drí rí átálé ì'dí. Kpálé ítí rí, nī lě âmã fūlú. Ābārâyámã 'é tã äzâ kô òzō ânî drí 'è'á 'èlâ rí kâtí!

41 Ā'dô ítí rí, nī â'dó kô Ābārâyámã rí mvá yí ì'dí. Ânî átá bê rí'á ngĩ, tãlâ nī rí tã gólâkâ 'èlé ì'dí.”

Gõ'dá òjílâ 'dī 'bá yí ârí ìyí bê úlí Yésū kâ átálé 'dī rí, drílíyí kpá tã-drĩ lôgõzó Yésū drí ãwã sī kī, “Tã pătî ró, mã â'dó kô mörögíyã mvá 'í. Âmã átá íyíkâ kó cé älô Ôvârí ì'dí.”

42 Ítí rí, Yésū drí kpá tã átázó òjílâ 'dī 'bá yí drí kī, “Òzō tíkó ânî â'dô pătî-pătî Ôvârí rí mvá 'í rí, âmã lôvó â'dô 'bâ'á ânî 'á, nī â'dô âmã lě'á. Má ânî kô âmã nyãányã sī. Má ânî drí-ãcê Ôvârí kâ sī. Gólâ ájô mã nī.

43 Úlí má drí rí'á átálâ ânî drí rí, tã ífí lâ fí kô ânî drĩ â'dô tāsí yã? Nī gá volé dó, tãlâ nī lée úlí 'dī ârílî tã lâ 'èzó kô!

44 Má nī trá kī, ânî Sātánã rí mvá yí ì'dí. Tãlâ ì'dí 'dī ânî drí lëzó tã Sātánã drí lëlé rí 'èlé ì'dí. Tã gólâ drí lëlé rí íyíkâ zãâ tã òjílâ úfú kâ ì'dí. Gólâ lëlé tã mbî Ôvârí kâ rí kô. Gólâ átâ íyíkâ zãâ úlí ònjô kâ òjílâ âdózó rí ì'dí, gólâ 'è íyíkâ kpá zãâ tã íyí pîpîsílí drí lëlé rí ì'dí, tãlâ gólâ â'dó kô tã pătî átá 'bá 'í. Gólâ rí'á ònjô lípí 'í.

45 Gõ'dá má rí gógó âdó ònjõ kô, gõ'dá má rí zââ tâ pätĩî âtalé ï'dí. Tã 'dí tãsí rí, ï'dí ânî drí volé gãzó dó tâ lélé úlî má drí âtalé rí 'á.

46 Mí ndrê drê, tâ ndrî má drí rĩ'á 'êlâ rí 'bá yî, tâ ònjí bê 'á lâ yã? Òzõ tâ má drí rĩ'á âtalâ rí 'bá yî ã'dô tâ pätĩî 'î rí, gõ'dá nî lée tâ kô 'á lâ ã'dô tãsí yã?

47 Òzõ ã'dô trá ïtí rí, nî â'dó kô Ôvârí rí mvá yî ï'dí, tâlâ nî gã úlî Ôvârí kâ trá dó! Òzõ tí nî ã'dô pätĩ-pätĩ ró Ôvârí rí mvá yî ï'dí rí, nî â'dô tâ lã'á úlî Ôvârí kâ má drí rĩ'á âtalâ nõ 'bá yî 'á."

Tã Pãrusĩ yî drí volé gãzó dó tâ lélé Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró rí

48 Gõ'dá nĩngá sî, òjilã Yúdã yî kâ 'dĩ 'bá yî drí tâ âtázó Yésũ drí 'dásí sî kî, "Tíkó mã nñî kô kî, nî rĩ'á Sãmáryã lé 'bá 'î, cú línđrí ònjí bê ní 'á yã?"

49 Ìtí rí, Yésũ drí tâ-drĩ lógõzó òjilã 'dí 'bá yî drí kî, "Má â'dó línđrí ònjí bê kô. Má rí nõ âmâ átá Ôvârí rí ïnjĩ'á. Gõ'dá nî gã dó âmâ ïnjĩlî.

50 Má âtã ânî drí tâ pätĩî ró, má 'bãá âmâ nyãányã nî kô òjilã ïnjĩ ró mã bê. Ôvârí lë nî òjilã drí âmâ ïnjĩlî, gõ'dá Ôvârí â'dô tâ gólíyíkã kî'á nî.

51 Má âtã ânî drí tâ pätĩ-pätĩ ró, òzõ òjilã ãzã òlë tâ trá úlî âmákã rĩ'á âtalâ nõ 'bá yî 'á rí, òjilã rí 'dĩ drãã kô, gólã â'dô rĩ'á lédrê-lédrê ró zãã."

52-53 Gõ'dá òjilã 'dí 'bá yî ârí ïyî bê úlî Yésũ kâ âtalé 'dí rí, drílíyî tâ âtázó gólã drí kî, "Úlî âmâ drí âtalé rí fõ trá 'alã sî pätĩî. Ægô 'dĩ rĩ'á cú línđrí ònjí bê yî 'á. Âmâ á'bíyã Æbãrãyãmã tâ ângũ 'bá ãkú rí 'bá yî bê rí ôdrã ïyíkã trá. Gõ'dá òjilã ãzã kpá bê ângó nõ 'á drã 'bá kô yã? Gõ'dá ânî nyãányã, ní âtã tâ kî, òzõ mã ãârî úlî áníkã trá rí, mã ícã kô drãlé rí! Ní ïsũ áníkã bê rí, nî ã'dí ï'dí yã? Ìtí rí, mbãrãkã áníkã rí lãvũ gãrã mbãrãkã gólíyî tìbê drã 'bá 'dĩ 'bá yî kâ drĩî sî yã?"

54 Gõ'dá nĩngá sî, Yésũ drí tâ-drĩ lógõzó kpá ó'dí gólíyî drí kî, "Ní ïsũ âníkã bê rí, má 'bã âmâ nyãányã nî â'dólé ãmbã ró yã? Á'dó ïtí kô. Tí òzõ má òró âmâ nyãányã 'bãã nî â'dólé ãmbã ró rí, tí úlî âmákã nõ â'dô 'bã'á ãzã-ãzã ró ânî drí. Gólã tìbê âmâ 'bã 'bá ãmbã ró rí, rĩ'á âmâ átã tìbê ânî drí rĩ'á ïnjĩlã kî, ãã'dô Ôvârí âníkã ï'dí rí ï'dí.

55 Gõ'dá nî nñî gólã kô. Má nñî gólã trá cé nî. Tí òzõ mã ãâtã kî, mã ãnñî gólã kô rí, má â'dô 'bã'á ònjõ 'bá ró òzõ ânî kãtí. Má nñî gólã trá tãndí ró, gõ'dá má rí nõ té tâ gólã drí lélé má drí 'êlé rí 'êlé ï'dí.

56 Ækú ró drê ãkpã Æbãrãyãmã drãã kô rí, gólã 'bã lĩfĩ trá âcã-âcã âmákã drĩî, gõ'dá gólã rĩ'á ãyĩkõ ró âmâ ndrêlé. Gõ'dá tâlã ã'dô 'î ânî gólã rí ózõwã yî drí âmã lëzó kô yã?"

57 Gõ'dá Pãrusĩ 'dí 'bá yî drí kpá tâ lógõzó Yésũ drí kî, "Wããwã, ní rí tâ âtalé ïtí 'dĩ ã'dô tãsí yã? Ndrô áníkã cá drê nyã'dí-rĩ-drĩ-lã-ngã-mũdrí kô. Âmã á'bíyã Æbãrãyãmã drã trá ãkú ró, gõ'dá ní ãkĩ'á nî rí, yî òndrê gólã trá 'dĩ ángô tí yã?"

58 Yésũ drí tâ-drĩ lógõzó drílíyî kî, "Má âtã ânî drí tâ pätĩ-pätĩ ró, sîsî drê Æbãrãyãmã rí tĩ ãkó rí, mã bê rĩ'á ãkú ró Ôvârí ngálã."

59 Gõ'dá nĩngá sî, Pãrusĩ yî ârí ïyî úlî Yésũ drí âtalé 'dí bê rí, kôrô drílíyî ngãzó ãwã ró, nî'á kúnî mvá lóndãlé 'ëzó Yésũ rí lúvũlî ï'dí sî lâ fũlî, tâlã gólã âmã yî trá â'dólé Ôvârí ró.* Gõ'dá kôrô Yésũ drí íyĩngã 'bëzó dĩ volé gólíyî ágálé sî ã'dí-drĩ jó ángí Ôvârí kâ kâ 'dĩ 'ásí.

* 8:59 8.59 Lã'bí Yúdã yî kã vó ró rí, 'dũ rĩ'á lãñõ rĩ'á fêlã òjilã gólã íyî âmã 'bã Ôvârí ró rí drí rí ï'dí.

9

Tā Yésū drí āgô gólâ tĩlĩ lĩfĩ ākó rĩ lĩfĩ lâ nĩjzó kạyĩ lỏvỏ-lỏvỏ kạ sĩ rĩ

¹ Kạyĩ āzạ sĩ, Yésū yĩ rĩ'á lậvũ'á lặjỏ'á íyĩkạ rĩ 'bạ yĩ bẻ lậtị đrị sĩ. Gỏ'dá drilĩyĩ nĩjỏ āgỏ āzạ úsủlĩ, útị āgỏ rĩ 'dĩ kỏ lặfĩ ākỏ 'álee sĩ.

² Lặjỏ'á Yésū kạ 'dĩ 'bạ yĩ ndrẻ ãyĩ bẻ āgỏ 'dĩ lặfĩ ākỏ rĩ, drilĩyĩ Yésū rĩ ãjỏ kĩ, “Tạ ãmbạ 'bạ, tạ õnjĩ rĩ gỏgỏ āgỏ nỏ 'bạ 'bạ gỏlạ rĩ tặjỏ 'álee sĩ lặfĩ ākỏ nỏ ả'dĩ kạ ã'dĩ yả? 'Dĩ tạ õnjĩ áta lạ yĩ kạ ã'dĩ ảndrẻ lạ bẻ, ngạtạ tạ õnjĩ gỏlạ rĩ nyảanyạ kạ ã'dĩ yả?”

³ Gỏ'dá Yésū drĩ tạ-drị jặjỏ gỏlĩyĩ drĩ kĩ, “Tặtặ āgỏ 'dĩ kạ lặfĩ ākỏ 'dĩ rĩ ả'dỏ kỏ tạ õnjĩ õjĩlạ ảzạ ảlỏlạ kạ tặsĩ. Tặtặ gỏlặkạ lặfĩ ākỏ 'dĩ, Õvạrĩ lẻ má drĩ mbạrặkạ íyĩkạ ả'dále āgỏ nỏ rủ lặfĩ lâ nặnjặ sĩ.

⁴ Rĩ'á tặndĩ rỏ ảmạ drĩ lỏsĩ Õvạrĩ gỏlạ ảmạ ảjỏ 'bạ rĩ kạ rĩ 'ẻjỏ ngbẫngbẫnỏ ảkpặkặ'dạ ngạ ảnặ đrẻ kỏ. Tặlạ ãtủ õfĩ trá rĩ, õjĩlạ ảzạ gỏ'dạ yủ'dạvạ lỏsĩ 'ẻlee ngặcặ sĩ.

⁵ Gỏ'dá nĩ ndrẻ đrẻ, kạyĩ má drĩ 'bặjỏ đrẻ bẻ rĩ'á lẻdrẻ-lẻdrẻ rỏ ảngỏ nỏ 'ả rĩ, má ã'dĩ rĩ'á Ngạ ã'ĩ 'ĩ õjĩlạ ảngỏ nỏ kạ drĩ.”

⁶ Gỏ'dá Yésū ảtále bẻ úlĩ 'dĩ ãtị lặjỏ'á íyĩkạ 'dĩ 'bạ yĩ drĩ rĩ, gỏlạ drĩ ảndặjỏ tủ wủlĩ ãnyặkủ đrị, gỏ'dá drilạ tủ 'dĩ ỏnjặjỏ ãnyặkủ bẻ gỏjỏ ãlủtrạ lạ 'dĩ bẻlee āgỏ 'dĩ lặfĩ ãnyĩrĩkỏ lạ 'ả.

⁷ Gỏ'dá nĩngạ sĩ, drilạ tạ ảtặjỏ āgỏ 'dĩ drĩ kĩ, “Nĩ nĩ ảnặ lặfĩ jĩlĩ ảpặrặ gỏlạ zặlĩ Sỉlỏmạ* nả 'ảlạ.” Gỏ'dá āgỏ 'dĩ drĩ ngặjỏ nĩlĩ ảpặrặ rĩ 'dĩ tặ 'ảlạ. Gỏlạ cạ bẻ tỏlạ rĩ, drilạ íyĩ lặfĩ jặjỏ lủmvủ ảpặrặ 'dĩ kạ sĩ, ỏjỏ Yésū drĩ ảtále gỏlạ drĩ rĩ kặtị. Kỏrỏ āgỏ 'dĩ lặfĩ lạ drĩ rủ nặjỏ, drilạ vỏ ndrẻjỏ ngbẫngbặ. Gỏ'dá āgỏ 'dĩ drĩ ngặjỏ gỏlee 'bạ 'ảlạ.

⁸ ãtị rĩ, õjĩlạ gỏlĩyĩ 'bạ-tặ-'dặ-ảzị gỏlặkạ rỏ rĩ yĩ gỏ'dạ kpạ gỏlĩyĩ gỏlạ rĩ ndrẻ 'bạ trá sặsặ rĩrĩ 'ả lậtị gạrạ đrị 'ả rĩ'ả ngạ zặlĩ õjĩlạ tặ sĩ rĩ drĩ tạ ảtặjỏ kĩ, “Hẻ, ảkặ 'dặ fặ āgỏ lặfĩ ākỏ rĩ 'bạ rĩlĩ ngạ zặlĩ kạrá õjĩlạ tặ sĩ lậtị gạrạ đrị 'ả rĩ ã'dĩ kỏ yả? Gỏlạ gỏ rĩ ngạ ndrẻlee nỏ ảngỏ tặ rỏ yả?”

⁹ Gỏ'dá õjĩlạ ảzạ 'bạ yĩ kĩ, “'Dặ ả'dỏ kỏ gỏlạ ã'dĩ! ảgỏ ảzạ bẻ rĩ'ả nyẻ ỏjỏ gỏlạ tặ.” Gỏ'dá āgỏ lặfĩ lạ drĩ rủ nặlĩ trá 'dĩ ảrĩlĩ bẻ tạ õjĩlạ 'dĩ 'bạ yĩ drĩ rĩ'ả ỏjặlạ ãyĩ lặfặlee 'ảsĩ 'dĩ rĩ, drilạ gỏjỏ tạ ảtále gỏlĩyĩ drĩ kĩ, “Mạ ã'dĩ tặbẻ lặfĩ ākỏ rĩ 'bạ ngạ zặlĩ õjĩlạ tặ sĩ lậtị gạrạ đrị 'ảsĩ rĩ. Má rĩ vỏ ndrẻlee nỏ nĩ pặtặ, tặlạ ảmạ lặfĩ nặ rủ trá!”

¹⁰ Gỏ'dá õjĩlạ 'dĩ 'bạ yĩ tặ lạ yĩ drĩ ả'dặjỏ ndrĩ. Gỏ'dá drilĩyĩ āgỏ 'dĩ ãjỏ kĩ, “Ảnặ lặfĩ nặ rủ nặ drĩ rặjỏ vỏ ndrẻlee 'dĩ ảngỏ tặ yả?”

¹¹ ảgỏ 'dĩ drĩ tạ-drị lỏgỏjỏ gỏlĩyĩ drĩ kĩ, “Ảgỏ gỏlạ rủ bẻ Yésū rĩ nặ ảmạ lặfĩ nĩ. Gỏlạ wủ tủ nặ ãnyặkủ ỏnjặjỏ ã'dĩ sĩ lạ, gỏjỏ ãlủtrạ lạ 'dĩ bẻlee ảmạ lặfĩ 'ả. Gỏ'dá gỏlạ drĩ ảmạ jỏjỏ nặlĩ ảpặrặ zặlĩ Sỉlỏmạ rĩ tặ 'ảlạ ảmạ lặfĩ jĩlĩ lủmvủ lạ sĩ. Gỏ'dá má jặ ảmạ lặfĩ lủmvủ nả sĩ bẻ rĩ, kỏrỏ ảmạ lặfĩ drĩ rủ nặjỏ má drĩ vỏ ndrẻjỏ ngbẫngbặ!”

¹² Gỏ'dá õjĩlạ 'dĩ 'bạ yĩ drĩ kpạ gỏlạ rĩ ãjỏ kĩ, “Gỏ'dá āgỏ rĩ gỏgỏ 'dĩ bẻ ảngỏ lee yả?” ảgỏ 'dĩ drĩ tạ-drị lỏgỏjỏ gỏlĩyĩ drĩ kĩ, “Mạ nặ vỏ gỏlạ drĩ 'bặjỏ 'ả lạ rĩ kỏ.”

Tạ Pặrủsặ yĩ drĩ lẻjỏ tạ nặlĩ tạ āgỏ lặfĩ ākỏ rĩ lặfĩ lâ nặjỏ rĩ tặsĩ rĩ

¹³ Gỏ'dá nĩngạ sĩ, õjĩlạ 'dĩ 'bạ yĩ drĩ ngặjỏ āgỏ lặfĩ lâ nặlĩ trá 'dĩ trỏlee ảjĩlĩ Pặrủsặ yĩ ảndrạ tạ lạ ả'dále gỏlĩyĩ drĩ.

* 9:7 9.7 Sỉlỏmạ Rú 'dĩ rĩ tạ ãfĩ lạ kĩ, lặmvủ tặbẻ ảjỏlee õjĩlạ drĩ mvủlĩ rĩ.

14 Gólíyí àjì āgô 'dī Pārúsì yí ngálâ, tâlá kâyî gólâ Yésù drí āgô 'dī lîfî lâ nǎjîzó 'á lâ rî rî'á kâyî lôvô kâ 'î.

15 Gõ'dá Pārúsì yí drí āgô 'dī ìjízó kî, “Ánî lîfî nǎjî rû trá ángô tí ró vò ndrêlé yã?” Gólâ kî, “Āgô rú bê Yésù rî ònjâ ñnyákú nǎjî tũ sî ùlútrá lâ trôlé bêlé áamá lîfî 'á, gõ'dá gólâ kî, má ònǎ nǎjî'á áamá lîfî jîlí. Gõ'dá má jî áamá lîfî bê rî, kôró áamá lîfî drí rû nǎjîzó vò ndrêlé dódó nò!”

16 Gõ'dá Pārúsì yí àrílí bê úlî āgô 'dī drí ngílí gólíyí drí 'dī rî, kôró drílíyí ngázó rî'á tî ànyálé ìyî lâfálé 'ásì. Āzâ 'bá yí kî, “Ā'dô ìtí rî, āgô Yésù 'dī tâ ònjí 'bá 'î. Ôvârí àjô gólâ nǎjî kô, tâlá gólâ wã trá tâ 'bã'bã ãmákâ kâyî rãtãã kâ rî kâ drî sî.” Gõ'dá āzâ 'bá yí kî ìyíkâ rî, “Ôjílâ gólâ 'bã 'bá tâ ònjí 'bá ró rî â'dô ìyíkâ mbârâkâ úsú'á tâ lârákô ãmbá ìtí 'dī 'èzô 'dī ã'dô 'ásì yã?”

17 Ìtí rî, Pārúsì 'dī 'bá yí drí āgô 'dī ìjízó kpá ó'dí kî, “Ní gólâ túbê lîfî lâ nǎjî nò, ní àtâ drê tâ nò tãndí ró ãmâ drí. Tã ìsũ ánikâ āgô gólâ ání lîfî nǎjî 'bá 'dī tã sî rî ìyíkâ ángô tí yã?” Gõ'dá āgô 'dī drí tâ-drî lôgôzó gólíyí drí kî, “Āgô áamá lîfî nǎjî 'bá 'dī, gólâ rî'á tâ àngû 'bá Ôvârí drí àjólé rî ì'dí!”

18 Gõ'dá kpálé tâ ndrî āgô 'dī drí ngílí Pārúsì 'dī 'bá yí drí 'dī 'bá yí 'ásì rî, gólíyí gâ ìyî volé dó tâ lélé kî, pãtǎi āgô 'dī tǎrî lâ 'ásì rî gólâ rî'á lîfî ãkó, gõ'dá Yésù nǎjî lîfî lâ nǎjî vò ndrêlé dódó. Gõ'dá drílíyí vòrã jôzó āgô 'dī átá lâ yí vó àndré lâ bê gólíyí àzílí ànílí ìyî ngálâ.

19 Gõ'dá āgô 'dī átá lâ yí àcâ bê àndré lâ bê rî, Pārúsì 'dī 'bá yí drí kpá gólíyí ìjízó kî, “Nò pãtǎi mvá ágó ànî drí tǎlî lîfî ãkó 'alé lésì rî ì'dí yã? Ôzô ã'dô pãtǎi gólâ ì'dí rî, lîfî lâ gô nǎjî rû rî'á vò ndrêlé ãmbã drî nò ángô tí ró yã?”

20 Gõ'dá āgô 'dī átá lâ yí àndré lâ bê drí tâ-drî lôgôzó Pārúsì 'dī 'bá yí drí kî, “Áwô pãtǎi, nò mvá ágó ãmákâ rî ì'dí, mã nǎjî trá pãtǎi kî, mã tî gólâ trá lîfî ãkó.

21 Gõ'dá mã nǎjî lãtî ãmâ mvá 'dī lîfî lâ drí rû nǎjîzó rî kô, ngãtã ã'dí nǎjî lîfî lâ nǎjî vò ndrêlé yã rî. Ní â'dô ìjî'á lâ fí gólâ tî, gólâ ãã'dã ró ìyî tî sî ànî drí, tâlá gólâ trá ôjílâ ãmbá 'î.”

22 Āgô 'dī átá lâ yí àndré lâ bê àtâ ìyî tâ 'dî ìtí 'dî rî, tâlá gólíyí ùrî ró tâ 'bã'bã Yúdã yí kâ tã sî kî'á nǎjî rî, òzô ôjílâ āzâ òlê tâ trá Yésù 'á kî, gólâ ãã'dô 'díyî pã 'bá 'î rî, áã'dô ôjílâ rî 'dî drô'á volé jó tâ Ôvârí kâ àrî kâ 'ásì.

23 'Dî tâ ìfí āgô 'dī átá lâ yí àndré lâ bê drí tâ àtázó Pārúsì 'dī 'bá yí drí, gólíyí ñjî mvá 'dî ãã'dã ró bê cú ìyî tî sî, tâlá gólâ trá ãmbá ró rî ì'dí.

24 Gõ'dá Pārúsì 'dī 'bá yí drí āgô lîfî lâ nǎjîlî 'dî àzízó kpá ó'dí tâ ìjízó tî lâ kî. “Ní ã'dã drê tâ pãtî-pãtî Ôvârí rî ñnǎjîzó rî ãmâ drí Ôvârí ágálé, pãtǎi āgô rú bê Yésù 'dî nǎjî ání lîfî fí nǎjî yã? Mã ñjî nǎjî nò rî, tâlá mã nǎjî trá āgô gólâ Yésù 'dî rî'á tâ ònjí 'bá 'î.”

25 Gõ'dá āgô 'dī drí tâ-drî lôgôzó Pārúsì 'dī 'bá yí drí kî, “Mã nǎjî kô ngãtã Yésù tâ ònjí 'bá 'î yã ngãtã ã'dô kô tâ ònjí 'bá 'î yã rî. Tã mã drí nǎjî rî ìyíkâ cé tâ ãlô 'î, áamá lîfî ndrê vò kô kô ãkpã áamá tǎrî lésì. Gõ'dá ngbãangbã nò rî, Yésù nǎjî áamá lîfî trá, áamá lîfî ndrê vò gõ'dá trá dódó.”

26 Níngã sî, Pārúsì 'dī 'bá yí drí āgô 'dî ìjízó kpá ó'dí kî, “Ní àtâ drê tâ mbî rî ì'dí ãmâ drí! Gólâ 'è ã'dô tâ 'î ání lîfî drí rû nǎjîzó vò ndrêlé nò yã?”

27 Gõ'dá āgô 'dī drí ngázó tâ-drî lôgólé gólíyí drí kî, “Ní rî áamá ñjîlî kpá ó'dí tâ ãlô nò tã sî 'dî tâlá ã'dô 'î yã? Tí òzô mã òró tâ-drî lôgô ãnî drí kô rî, rî'á tãndí ró! Ní ñjî mã 'dî, tâlá nǎjî lè kpá trá ã'dólé tâ àrî 'bá Yésù kâ ró yã?”

28 Gõ'dá Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí drí ngãzó ăwă ró úlí 'dĩ 'bá yí tãsí. Drílĩyĩ ägô 'dĩ 'dãzó gõ'dá tã âtázó drílã kĩ, “Mã ndrê bê rĩ, nĩ rĩ gógó rĩ'á tã ârí 'bá äzâ ãlô Yésũ kã rĩ ï'dĩ. Gõ'dá mã rĩ ãmákã tã 'bã'bã Músã kã rĩ ârílĩ gõ'dá 'ëlé ï'dĩ.

29 Tãlã mã nĩ trá kĩ, Ôvãrí âtã úlí trá ãmã ă'biyã yí drí Músã sĩ, rĩ'á úlí pãtĩĩ 'ĩ. Gõ'dá mã nĩ tã äzãkã kô Yésũ rĩ tãsí. Gõ'dá mã nĩ vö gólã drí ânĩzó 'álã sĩ rĩ kpã kô.”

30 Nĩngã sĩ, ägô 'dĩ drí kpã tã-drĩ lögözó 'wãã gólĩyĩ drí kĩ, “Dĩ úlí ängô rĩ ï'dĩ ânĩ drí rĩ'á âtálé ïtĩ 'dĩ yã? Nĩ kĩ, yĩ ùnĩ vö gólã drí ânĩzó 'álã sĩ rĩ kô! Nĩ ïsũ tã mbãrãkã gólãkã tãsí. Útĩ mã rĩ'á lĩfĩ äkó, gõ'dá ngbãangbãno rĩ, gólã nĩ ãmã lĩfĩ nĩ mã drí rĩzó vö ndrêlé dódó nō!

31-33 Ìtĩ äkũ lâ sĩ tã ómvó ngã 'ásĩ rĩ, nĩ ârĩ tã äzã trá kĩ, ôjĩlã mvã äzã bê êdê ôjĩlã gólĩyĩ fĩlĩ lĩfĩ äkó rĩ 'bá yí trá, gõ'dá lĩfĩ lâ yí drí rũ nĩzó vö ndrêlé dódó yã? Ôzö mbãrãkã Yésũ drí ãmã lĩfĩ êdézó nō ã'dô Ôvãrí kã kô rĩ, gólã ïcã tã lâràkô ïtĩ 'dĩ 'ëlé kô, tãlã Ôvãrí fêe mbãrãkã iyĩkã kô ôjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá tã ònjĩ 'ëlé rĩ 'bá yí drí, gólã rĩ cé tã ôjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá tã gólãkã 'ëlé rĩ kã ârílĩ ï'dĩ.”

34 Gõ'dá Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí ârĩ ïyĩ tã ägô 'dĩ drí lögölé ïyĩ drí 'dĩ bê rĩ, drílĩyĩ â'dózó ăwă ró rōo. Gõ'dá drílĩyĩ tã âtázó ägô 'dĩ drí kĩ, “Útĩ nĩ lĩfĩ äkó 'dĩ äkĩ fĩ tã ònjĩ ânĩkã drí sĩ kô yã? ãmã gólĩyĩ tã Ôvãrí kã nĩ 'bá trá tãndĩ ró rĩ, nĩ ã'dô ãmã ïmbã'á tã Ôvãrí kã sĩ ängô tí yã?” Gõ'dá drílĩyĩ ägô 'dĩ drözó volé ïyĩ lâfálé sĩ.

35 Gõ'dá Yésũ ârílĩ bê kĩ, Pãrusĩ yí drö ägô yí drí lĩfĩ lâ nĩlĩ 'dĩ trá rĩ, gólã drí 'dézó rĩ'á ägô 'dĩ lōndãlé. Gõ'dá gólã ùsúlĩ bê ägô 'dĩ rĩ, gólã drí ägô rĩ 'dĩ ïjízó kĩ “Pãtĩĩ, nĩ lã tã fĩ trá 'diyĩ pã 'bã Ôvãrí drí äjólé ùrũ lésĩ rĩ 'á yã?”

36 Ägô 'dĩ drí tã-drĩ lögözó Yésũ drí kĩ, “Ämbã, nĩ ã'dã drê 'diyĩ pã 'bã rĩ gógó 'dĩ mã drí, tãlã mã lã ró tã bê gólã 'á.”

37 Nĩngã sĩ, Yésũ drí gözó tã-drĩ lögölé gólã drí kĩ, “Nĩ ndrê gólã trá ânĩ lĩfĩ sĩ. Gólã rĩ gógó ï'dĩ rĩ 'bã tã âtálé nĩ bê ngbãangbãno rĩ.”

38 Gõ'dá ägô 'dĩ ârílĩ bê tã Yésũ kã âtálé 'dĩ rĩ, gólã drí 'ã'ĩ fĩzó vũdrĩ Yésũ rĩ ïnĩlĩ. Gõ'dá drílã tã âtázó kĩ, “Kúmú, mã nĩ trá kĩ, nĩ ï'dĩ 'diyĩ pã 'bã Ôvãrí drí äjólé trá rĩ. Ngbãangbãno rĩ, mã lã tã trá nĩ 'á.”

Tã Yésũ drí Pãrusĩ yí zĩzó lĩfĩ äkó lé 'bã ró rĩ

39 Tã 'dĩ 'bá yí vósĩ rĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé ägô yí drí lĩfĩ lâ nĩlĩ trá 'dĩ drí kĩ, “Mã ânĩ ängó nō 'á nō, tãlã ôjĩlã gólĩyĩ lĩfĩ äkó tã Ôvãrí kã nĩ 'bã drê kô rĩ 'bã yí lĩfĩ lâ yí ùnĩ ró rũ bê tã Ôvãrí kã nĩlĩ, gõ'dã gólĩyĩ kĩ 'bã nĩ, yĩ ùnĩ tã Ôvãrí kã trá dódó rĩ, lĩfĩ lâ yí drí äsĩzó kpãäkũ. 'Dĩ tã ïfĩ gólã mã drí ânĩzó ängó nō 'á rĩ ï'dĩ 'dĩ.”

40 Gõ'dá Yésũ ôtirĩ rĩlĩ úlí 'dĩ 'bá yí âtálé rĩ, Pãrusĩ äzã 'bã yí kpã bê ädré'á tólã. Gõ'dá drílĩyĩ tã ïjízó Yésũ tĩ kĩ, “Úlí gólã nĩ drí âtálé 'dĩ 'bã yí 'ásĩ rĩ, nĩ ïsũ ânĩkã bê rĩ, ãmã kpã lĩfĩ äkó yã?”

41 Yésũ drí tã-drĩ lögözó gólĩyĩ drí kĩ, “Tĩ ôzö nĩ ôró tã-drĩ lãe nō kĩ, nĩ ã'dô lĩfĩ äkó rĩ, nĩ ã'dô ânĩ'á Ôvãrí ngálã, gõ'dã gólã ã'dô ânĩ äyé'á tã ònjĩ ânĩkã 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dã nĩ âtálé bê trá kĩ, yĩ ã'dô cú lĩfĩ bê vö ndrêzó rĩ, nĩ ã'dô 'dĩ ânĩ nyãányã 'ĩ. Gõ'dã Ôvãrí ã'dô lâno fê'á ânĩ drí tã ònjĩ ânĩkã tãsí.”

10

Tā Yésū drí úlì mǎnīgō átázó tā òjílā íyíkà vó lâ yì ndrēndrē kà tāsī òzō kǎbīlīkī kátí rí

¹ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí ngázó úlì mǎnīgō átálé Pǎrúsī 'dī 'bá yì drí kī, “Má átā ānī drí tā pǎtī-pǎtī ró, òjílā gólá fī 'bá kò jó tǐlī-tǐ kǎbīlīkī lókí 'bá kà rí 'ásī, gō'dá mbā 'bá íyíkà ābē drī 'ásī filí jó 'álá rí, gólá rī'á ùgú 'í.

² Gō'dá òjílā gólá ānī 'bá filí jó 'álá kòrò jó tǐlī-tǐ 'ásī rí, rī'á kǎbīlīkī lókí 'bá 'í.

³ Kǎbīlīkī lípì 'dī â'dô ānī'á âcálé áṭī tǐ. Ítí rí, kòrò tǐ vó ndrē 'bá 'dī â'dô áṭī nǐ'á drílá. Gō'dá gólá â'dô kǎbīlīkī íyíkà 'dī 'bá yì zǐ'á rú sī ālô-ālô. Gō'dá kǎbīlīkī gólákà 'dī 'bá yì ndrī â'dô gólá rí gbórókò nǐ'á, gō'dá drílíyì ānīzó gólá ngálá, drílá gólíyì lófōzó ívì 'álá.

⁴ Gólá â'dé'á sísì, gō'dá kǎbīlīkī gólákà 'dī 'bá yì drí 'dézó gólá vósì. Ítí rí, kǎbīlīkī 'dī 'bá yì â'dô ìyì 'dē'á ndrī nílí vó lâ sī ùrǐ ākò, tǎlā gólíyì nǐ gólá rí gbórókò trá tǎndí ró. Gólá â'dô gólíyì drī'á nǐ'á àjílā vó òmā bē rí 'álá.

⁵ Gō'dá òzō â'dô òjílā lídì 'í rí, kǎbīlīkī 'dī 'bá yì â'dô 'bā'á ìyì ùrǐ ró 'délé vó lâ sī, gólíyì â'dô lárá'á volé, tǎlā gólíyì nǐ gólá rí gbórókò kò.”

⁶ Ítí rí, Pǎrúsī 'dī 'bá yì ārī ìyì bē úlì Yésū kà átálé 'dī rí, tā ífí lâ fí gólíyì drī kò, tǎlā gólá átā úlì 'dī 'bá yì úlì mǎnīgō sī.

Tā Yésū drí tā átázó kī, yì â'dô ì'dī Kǎbīlīkī lókí 'bá tǎndí 'í rí

⁷ Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó ó'dí Pǎrúsī 'dī 'bá yì drí kī, “Má átā tā pǎtǐ ró ānī drí kī, mà ì'dí rí 'bá òjílā ámakà rí 'bá yì vó lâ yì ndrēlé dódó òzō kǎbīlīkī lókí 'bá drí rǐrǐ kǎbīlīkī íyíkà vó lâ yì ndrēlé rí kátí. Gō'dá mà rí gógó ì'dí áṭī jó tǐlī-tǐ kà ì'dí gólíyì drí ndrī.

⁸ “Gō'dá òjílā āzà 'bá yì ānī 'bá sísì má drí sī rí 'bá yì 'bā ìyì nyānyā trá â'dolé kǎbīlīkī lókí 'bá ró, tákò gō'dá gólíyì rī'á ùgú 'í. Tā 'dī tāsì rí, kǎbīlīkī gā dó gólíyì gbórókò ārílí 'dézó gólíyì vósì.

⁹ Ítí rí, mà ì'dí rí'á áṭī tǐ 'í kǎbīlīkī drí. Kǎbīlīkī gólíyì fī 'bá jó 'álá kòrò má sī rí â'dô ìyì ngá pā'á. Má â'dô gólíyì vó ndrē'á, ngá ònjí 'é gólíyì kò. Òzō gólíyì òtírí ìyì 'ēē áfólé nǐ'á òmā nyǎlé rí, gō'dá drílíyì ágōzó filí jó 'álá lāṇò āzà ākò.

¹⁰ Ùgú ānī ìyíkà cé kǎbīlīkī ùgūlì, gō'dá kpá gólíyì ùfúlì volé. Gō'dá mà rí gógó, má ānī nò, tǎlā kǎbīlīkī ámakà rí 'bá yì ùsù ró ngá pāpā bē, ngá pāpā gólá 'ē 'bá gólíyì 'bālé rílí zāá lédrē-lédrē ró āyīkò sī mbārākā Òvārí kà sī rí.

¹¹ “Mà ì'dí rí'á “ ‘Kǎbīlīkī lókí 'bá tǎndí’ ’ rí 'bá vó kǎbīlīkī íyíkà vó lâ yì ndrēlé dódó rí ì'dí. Mà rí'á njāā ámā nyānyā fēlé drālé gólíyì pālé tā ònjí 'ásì.

¹² Òjílā gólá rí 'bá kǎbīlīkī vó ndrēlé cé lāfā tāsì rí ndrē kǎbīlīkī vó dódó kò, tǎlā gólá â'dó kò kǎbīlīkī 'dī 'bá yì lípì lâ 'í. Òzō gólá òndrē kíákélówá trá ānīrǐ 'á kǎbīlīkī rǐlì rí, gólá â'dô rā'á kǎbīlīkī 'dī 'bá yì áyélé kíákélówá 'dī drí rǐlì, gō'dá kpá gólíyì lāpēlé lā'bulì fāā.

¹³ Kǎbīlīkī vó ndrē 'bá 'dī rā kǎbīlīkī 'dī 'bá yì áyélé, tǎlā gólá 'è lōsì 'dī cé lāfā ùsúzó. Tí òzō kǎbīlīkī vó ndrē 'bá 'dī òró 'bāā ngá lēlé bē kǎbīlīkī 'dī 'bá yì vó lâ yì ndrēndrē tāsì rí, gólá ícá rǎlé gólíyì áyélé kò.

¹⁴⁻¹⁵ “Mà rí gógó ì'dí “ ‘Kǎbīlīkī lókí 'bá tǎndí’ ’ rí 'bá kǎbīlīkī ámakà rí 'bá yì vó lâ yì ndrēlé dódó rí ì'dí. Āmā rí'á ámā átá bē ngá ālô 'í. Má nǐ gólá trá tǎndí ró, gō'dá gólá nǐ mà kpá trá tǎndí ró. Kpá ìtí, kǎbīlīkī ámakà

rî 'bá yî nî ãyî mâ trá dódó, kpá òzò má drí gólíyî nîrî dódó rî kátí. Mâ rî'á njâá drâlê gólíyî pâlê tâ ònjí 'ásí.

¹⁶ Kábilíkí àzâ 'bá yî kpá bê.* Má â'dô gólíyî 'bâ'á â'dólé kábilíkí ámakâ ró. Ngbâângbânô gólíyî rí kô vò ãlô 'á kábilíkí ámakâ nô 'bá yî bê. Gõ'dá má â'dô gólíyî âzî'á kpá ânîlí má ngálâ, tâlâ gólíyî òrî ró ãyî bê ngá ãlô ró kábilíkí ámakâ nô 'bá yî bê. Gólíyî â'dô ámâ gbórókô nî'á. Gõ'dá má â'dô gólíyî ê'bé'á ndrî vò ãlô 'á â'dólé kábilíkí ámâ nyãányâ kâ ró. Mâ lôkí 'bá gólíyíkâ ã'dí ndrî.

¹⁷ Má â'dô ámâ nyãányâ fê'á drâlê. Òzò má òdrâ trá rî, má â'dô lídrí'á kpá ó'dí òdrâ rî 'dî 'ásí, tâlâ òjílâ ámakâ rî 'bá yî pâlê. 'Dî tâ ámâ átá drí 'bâlê má drí 'èlé rî ã'dí.

¹⁸ Òjílâ àzâ yû 'è 'bá ámâ fúlí cú ãtí mbârâkâ íyíkâ sî. Má â'dô ámâ nyãányâ fê'á nî drâlê. Mâ kpá rî'á mbârâkâ bê lídrízó òdrâ rî 'dî 'ásí. Tâlâ 'dî rî'á tâ gólâ ámâ átá Òvârí drí 'bâlê má drí 'èlé rî ã'dí."

¹⁹ Gõ'dá drî-'bá ángí Yúdâ yí kâ 'dî 'bá yî ârî ãyî bê úlî Yésù kâ átálé 'dî rî, gólíyî lèé ãyî tâ-drî kô ãyî lâfálé 'ásí úlî Yésù kâ átálé 'dî 'bá yî tãsí, gõ'dá drílíyî lâfálé cãzó.

²⁰ Òjílâ dũú gólíyî lâfálé sî kî, "Yésù â'dô cú líndrí ònjí bê yí 'á rî'á gólâ rî 'bâlê â'dólé lífô-lífô ró. Tâlâ â'dô 'í ânî drí rízó tâ gólâkâ árílí yã?"

²¹ Gõ'dá òjílâ àzâ 'bá yî gólíyî lâfálé sî kî ãyíkâ rî, "Òjílâ gólâ líndrí ònjí bê rî ícá kô úlî átálé ãtí. Líndrí ònjí â'dô mbârâkâ úsú'á òjílâ gólíyî lífí lâ yí drí vò ndrêlé kô rî 'bá yî lífí lâ yî nîjízó â'dô 'ásí yã?"

Tã Pãrusî yî drí ngãzó àwã ró Yésù bê rî

²² Tã 'dî 'bá yî vósí ndrî, kâyî Yúdâ yí kâ kãrãmã jó ángí Òvârí kâ 'bã kâ â'dólé cé Òvârí drí rî'á 'èlâ ndrô vósí cé vò à'dí sî Yèrôsãlémã 'alâ rî drí ácãzó. Gõ'dá ãtí rî, Yúdâ yí drí ngãzó nílí ndrî kãrãmã rî 'dî 'alâ.

²³ Kãrãmã nã 'á tólâ rî, kâyî àzâ sî, Yésù drí ngãzó nílí lâvúlí à'dí-drî jó ángí Òvârí kâ rî kâ 'dî 'ásí, nî'á gólé jó-bílí Sólômô kâ rî 'alâ.

²⁴ Gõ'dá Yésù drí rîrî lâvúlí rî 'á rî, drî-'bá ángí Yúdâ yí kâ drí ânízó gólâ rî êdrêlé gõ'dá ádrézó ãyî rú lâ sî dirî. Níngá sî, drílíyî gólâ rî ãjízó àwã sî kî, "Ní â'dô kó ámâ drî 'bã'á rî'á líjálé nôtí nô búúú ángô tú yã? Ní átâ drê ámâ drí hâ, òzò ní â'dô pãtî 'díyî pã 'bá tîbê Òvârí drí ájólé rî ã'dí rî."

²⁵ Gõ'dá níngá sî, Yésù drí tâ-drî lôgòzó gólíyî drí kî nî rî, "Má átâ tâ 'dî trá ânî drí àkú ró kî, mâ 'díyî pã 'bá tîbê Òvârí drí ájólé rî ã'dí, gõ'dá nî gâ vólé dó úlî ámakâ átálé 'dî árílí, gbô lé nî ndrê bê tâ lâràkô gólâ má drí 'èlé trá ngá lâzé 'bá íngázó mbârâkâ Òvârí kâ sî rî 'bá yî rî. Gõ'dá tâ lâràkô 'dî 'bá yî rî tâ â'dalé kî, mâ ã'dí pãtî òjílâ gólâ má drí tâ lâ átálé trá ânî drí rî ã'dí.

²⁶ Gõ'dá nî gâ vólé dó tâ lèlé má 'á, tâlâ nî â'dó kô kábilíkí ámakâ ã'dí.

²⁷ Kábilíkí ámakâ rî 'bá yî rî ãyíkâ zãá kárâ tâ ãmbâ ámakâ rî 'bá yî árílí 'èlé tãndí ró, gõ'dá má rî gógó, má nî gólíyî trá ãlô-ãlô kábilíkí ámakâ ró, gõ'dá gólíyî rî 'dèlé má vó pîpîsílí ãlô sî tâ árí 'bá ámakâ ró.

²⁸ Mâ rî gógó, má â'dô gólíyî 'bã'á rílí zãá gbádú àdükú ákó. Gõ'dá gólíyî òdrãá kô zãá gbádú. Gõ'dá ãtí rî, òjílâ àzâ ícá kô gólíyî òpálé má drígá sî.

²⁹ Mî ndrê drê, ámâ átá Òvârí áfê gólíyî nî má drí, gõ'dá mbârâkâ gólâkâ lâvú trá gãrã ngá ángó nô kâ rî 'bá yî drî sî ndrî. Tã 'dî tãsí rî, òjílâ àzâ ícá kô gólíyî òpálé ámâ átá drígá sî.

* **10:16 10.16** Kábilíkí àzâ 'bá yî 'dî rî'á òjílâ 'bãsurú lídí àzâ 'ásí rî 'bá yî ã'dí.

30 Mĩ ndrê drê, âmâ âmâ átá bê rĩ'á ngá ãlô 'í."

31 Gõ'dá Pãrusĩ 'dĩ 'bá yĩ ârĩ ãyĩ bê úlĩ Yésũ kã 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzó ãwã ró rōo gõ'dá kúnĩ mvá ù'dúlĩ ãyĩ drĩgã, tĩkó yĩ ùlũvũ ró Yésũ ã'dĩ sĩ lâ drãlé vólé.

32 Nĩngá sĩ, Yésũ drĩ gōzó ngãlé tã átálé gólĩyĩ drĩ kĩ, "Ãnĩ ndrĩ, nĩ ndrê òjĩlã gólĩyĩ ngá lâzé bê má drĩ rĩ'á ãngálã ngá lâzé 'ásĩ mbãrãkã âmâ átá Ôvãrĩ kã sĩ rĩ 'bá yĩ trá ãnĩ lĩfĩ sĩ tãndĩ ró. Gõ'dá tã gólã sũ 'bá ãnĩ rú kô, ãnĩ drĩ 'ëzó âmâ lũvũlĩ kúnĩ mvá sĩ fũlĩ vólé nõ ãyĩkã ángô rĩ ã'dĩ yã?"

33 Gõ'dá Pãrusĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã-drĩ lōgōzó Yésũ drĩ kĩ, "Mã 'ê ãnĩ fũlĩ nõ, ã'dó kô tã tãndĩ ãnĩkã 'ëlé 'dĩ tãsĩ. Mã 'ê ãnĩ fũlĩ nõ, tãlã úlĩ 'dásĩ ãnĩkã ã'bãlé Ôvãrĩ rĩ gógó rú kĩ'á nĩ rĩ, yĩ ãã'dô ãlô Ôvãrĩ bê nõ tãsĩ. Nĩ òjĩlã mvá tãkó nõ ã'dĩ, nĩ ã'dô ãnĩkã ãnĩ lōmbé'á 'bãlé ãlô Ôvãrĩ bê 'dĩ ángô tí yã?"

34 Gõ'dá Yésũ drĩ kpá tã-drĩ lōgōzó gólĩyĩ drĩ kĩ, "Ngã gõ'dá úlĩ Ôvãrĩ drĩ átálé ãgĩlĩ búkũ gólãkã 'á rĩ kĩ ã'dô yã? Gólã ãtã tã trá kĩ, tã kĩ 'bá yĩ drĩ 'bãlé òjĩlã ãyĩkã drĩlĩ rĩ 'bá yĩ rĩ'á òzô yĩ Ôvãrĩ tí.

35 Mã nĩ trá kĩ nĩ rĩ, úlĩ gólã Ôvãrĩ drĩ rĩ'á átálã rĩ rĩ'á pãtĩ-pãtĩ ró zãã gbádú. Gõ'dá ãtĩ rĩ, Ôvãrĩ zĩ tã kĩ 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ ôvãrĩ yĩ ró. 'Dĩ òjĩlã gólĩyĩ tã ãtĩ-ãtĩ gólãkã ãfëzó trá drĩlĩyĩ rĩ ã'dĩ.

36 Gõ'dá òzô má tí rĩ, âmâ átá ãjô mã trá ãngó nõ 'á. Bê trá ãtĩ rĩ, nĩ ãcã tã átálé kĩ, mã ãã'bã tã 'í, tãlã mã ããtã tã trá kĩ, mã ãã'dô Ôvãrĩ rĩ mvá 'í rĩ ángô tí ró yã?

37 Nĩ ãrĩ drê úlĩ nõ, tí òzô tã lãrãkô ndrĩ má drĩ rĩ'á 'ëlã nõ 'bá yĩ, mã ò'ê mbãrãkã âmâ átá kã sĩ kô rĩ, nĩ lã tã má 'á kô.

38 Òzô gõ'dá má òrĩ fĩ tã lãrãkô 'dĩ 'ëlé ndrĩ mbãrãkã âmâ átá kã sĩ rĩ, 'dövó nĩ lã tã má 'á, tãlã tã lãrãkô ndrĩ má drĩ rĩ'á 'ëlã 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á Ôvãrĩ kã ã'dĩ, gólã fë mbãrãkã lâ nĩ 'ëzó lâ, gõ'dá âmâ gólã bê ngá ãlô 'í."

39 Gõ'dá Yésũ rĩ ãjú-'bã-ãzĩ 'dĩ 'bá yĩ ãrĩ ãyĩ bê úlĩ Yésũ drĩ átálé 'dĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ kpá ngãzó ãyĩ, tãlã úũrũ ró Yésũ bê fũlĩ, gõ'dá Yésũ drĩ ãyĩngã 'bëzó gólĩyĩ drĩgã sĩ ãyĩngã nĩlĩ vólé.

Tã òjĩlã dũu Jõrõdénĩ rĩ 'á'á lé drĩ lésĩ rĩ drĩ tã lëzó Yésũ 'á rĩ

40 Nĩngá sĩ, Yésũ drĩ ngãzó Yërsãlãmã rĩ ãyélé nĩzó áyágã zĩlĩ Jõrõdénĩ rĩ mbãlé, nĩzó lãvũlĩ rĩlĩ võ sísĩ Yōwánĩ bãbãtízĩ 'ê 'bá ró rĩ drĩ rĩzó tã Ôvãrĩ kã pëlé gõ'dá kpá òjĩlã gólĩyĩ tã lã 'bá trá rĩ ãbãbãtízãlé rĩ 'álã.

41 Gõ'dá Yésũ ã'dô bê tólã rĩ, òjĩlã dũu drĩ rĩzó ãnĩlĩ tã ãmbã gólãkã 'dĩ ãrĩlĩ. Gõ'dá òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ãrĩ ãyĩ bê tã ãmbã gólãkã 'dĩ, gõ'dá ndrê ãyĩ bê kpá tã lãrãkô gólãkã rĩ'á 'ëlã 'dĩ 'bá yĩ rĩ, drĩlĩyĩ tã átázó kĩ, "Pãtĩlĩ, ãgô nõ rĩ'á 'dĩyĩ pã 'bá Yōwánĩ drĩ tã lâ ãmbãlé trá ãmã drĩ kĩ'á nĩ rĩ, ãã'dô ãcã'á Ôvãrĩ ngá lésĩ rĩ ã'dĩ, tãlã ãmã rĩ'á tã lãrãkô gólã drĩ rĩ'á 'ëlã rĩ ndrê'á. Gbõ lé Yōwánĩ 'é bê tã lãrãkô ãmã drĩ ndrêlé kô rĩ, úlĩ Yōwánĩ kã átálé Yésũ rĩ tãsĩ rĩ rĩ'á ndrĩ pãtĩlĩ ró."

42 Gõ'dá tã 'dĩ kã rĩ tí rĩ, òjĩlã dũu võ 'dĩ 'á 'dĩ drĩ ãyĩ tã lëzó Yésũ 'á kĩ, pãtĩlĩ Yésũ rĩ'á 'dĩyĩ pã 'bá gólã Ôvãrĩ drĩ ãjólé rĩ ã'dĩ.

11

Tã Yésũ drĩ ãyĩ rũ-lë-ãzĩ Lázãrõ rĩ ãngãzó òdrã 'ásĩ rĩ

1-2 ãgô ãzã bê rú lâ Lázãrõ, gólã rĩ'á ãzó bê zãlõ rĩ, rú lâ yĩ rĩ'á Mãríyã gõ'dá ãzã rĩ rú lâ ãyĩkã Mãrãtã. Gólĩyĩ nĩ ãyĩ rũ trá Yésũ yĩ bê tãndĩ ró. 'Bã

gólíyíkâ jãribã zǐlǐ Bětánĩ* rĩ 'álâ. Gõ'dá Māriyã rĩ Lázārõ rĩ ízó ró 'dĩ â'dô dô lâgî-lâgî lâ drí lậvũlǐ gặặặ rĩ dĩa kpa nĩ Yēsũ rĩ pá drĩ ịzátú.

Gõ'dá kậặặ ấặặ sĩ rĩ, Lázārõ drí 'dẽzỏ ngá lặặặ bẻ Yēsũ vớặặ sĩ.

³ Gõ'dá nĩngá sĩ, Lázārõ rĩ ízó yĩ ndrẻặặ bẻ ngá lặặặ Lázārõ kả 'dĩ lậặặ-lậặặ rỏ kĩ, gỏặặ ấặặ kỏ ngá pặặặ 'álâ sĩ rĩ, drỉlặặặ ngặặặ vớặặ jỏặặ Yēsũ drỉ kĩ, "Kủmủ, ảnỉ rủ-lẻ-ấặặ tẩndỉ Lázārõ trá ngá lặặặ bẻ lậặặ-lậặặ rỏ ảnyỉ 'ẻ'ả drảặặ."

⁴ Gõ'dá Yēsũ ảnỉlỉ bẻ ngá lặặặ Lázārõ kả 'dĩ tả lả rĩ, gỏặặ drỉ tả ảtázỏ lặặ'bả ỉyỉkả drỉ kĩ, "Ngá lặặặ Lázārõ kả 'dỉ ỉyỉkả fỉ lậặặ-lậặặ rỏ rĩ, gỏ'dả gỏặặ ỉcả drảặặ trỏặặ 'bảặặ 'bủ 'ả zầ kỏ, tầlả ngá lặặặ gỏặặkả 'dỉ ả'dỏ ỉtỉ 'dỉ, ả'dỏ rỏ bẻ mbảrảkả Ôvảrỉ kả ả'dázỏ, gỏ'dả kpa nặặặ lả kĩ, pặặặ Ôvảrỉ ảjỏ mả nỉ mbảrảkả ỉyỉkả 'dỉ bẻ."

⁵ Tả pặặặ rỏ, Yēsũ lẻ Lázārõ trá rỏỏ ízó lả yỉ bẻ.

⁶ Gbỏ lẻ Yēsũ ảnỉ tả bẻ kĩ, ngá lặặặ Lázārõ kả lậặặ-lậặặ rỏ, gỏ'dả gỏặặ ỏpả ngá 'ả lả sỉ kỏ 'dỉ tả lả rĩ, gỏặặ ngá kỏrỏ nỉlỉ Lázārõ rỉ ndrẻặặ kỏ. Vỏ 'dỉ 'ả rỉ, gỏặặ 'ẻ kậặặ zầlỏ rỉ vớặặ 'dỉ ảnỉ-ảnỉ lả vớặặ drỉ 'ảsỉ.

⁷ 'Dỉ vớặặ rĩ, Yēsũ drỉ tả ảtázỏ lặặ'bả ỉyỉkả drỉ kĩ, "Mả nỉ gỏặặ kpa vớặặ Yủdặặ 'ảlả, tầlả mả nỉ rỏ bẻ Bětánỉ 'ảlả."

⁸ Gõ'dả lặặ'bả gỏặặkả drỉ tả-drỉ lỏgỏỏ gỏặặ drỉ kĩ, "Tả ỉmbả 'bả, ảndrậặặ drỉ-'bả ảngỉ Yủdặặ yỉ kả rỉ 'bả yỉ 'ẻ ỉyỉ kpa ảnỉ fủlỉ tỏlả kỏ yả? Gỏlặặ ả 'bả'ả nỏ zầ rỉ'ả lậặặ lỏndả'ả 'ẻỏ ảnỉ fủlỉ. Gỏ'dả nỉ lẻ nỏ kpa ảmả drỉ gỏỏỏ tỏlả ỏ'dỉ yả?"

⁹⁻¹⁰ Gõ'dả nĩngá sĩ, Yēsũ drỉ ngặặặ ủlỉ ảtảlẻ gỏlặặ drỉ tầlả ừặặ gỏlặặkả 'dỉ tầsỉ kĩ, "Nỉ 'ẻ ừặặ kỏ, Ôvảrỉ ả'dỏ ảmả vỏ ndrẻ'ả bủủủ mả drỉ lỏsỉ gỏặặkả ndrẻỏ. Kậặặ bẻ drẻ rỉ'ả ảmbả, mả ả'dỏ kỏ ừặặ rỏ tả gỏlặặ drỉ 'ẻỏ ảmả fủlỉ 'dỉ 'ả."

¹¹ Gõ'dả Yēsũ ảtả bẻ ủlỉ 'dỉ ỉtỉ rỉ, gỏặặ drỉ kpa tả yỉ drỉ lẻlẻ 'ẻ'ả 'ẻlả Yủdặặ 'ảlả rỉ ảtázỏ kĩ, "Ảmả rủ-lẻ-ấặặ Lázārõ bẻ rỉ'ả ả'dủ kỏ'ả Bětánỉ 'ả tỏlả, mả nỉ, gỏ'dả mả nỉ rỏ bẻ gỏặặ rỉ ỏlỏlẻ ả'dủ 'ảsỉ."

¹² Gõ'dả lặặ'bả gỏặặkả 'dỉ 'bả yỉ drỉ tả-drỉ lỏgỏỏ gỏặặ drỉ kĩ, "Kủmủ, ỏzỏ Lázārõ ảả'dỏ ả'dủ kỏ'ả rỉ, rỉ'ả tẩndỉ rỏ, gỏặặ ả'dỏ lặặ nặ'ả trá ả'dủ rỉ 'dỉ 'ảsỉ."

¹³ Gõ'dả nĩngá sĩ, tắkỏ tả Yēsũ kả ảtảlẻ lặặ'bả ỉyỉkả 'dỉ 'bả yỉ drỉ kỉ'ả nỉ rỉ, Lázārõ ảả'dỏ ả'dủ kỏ'ả nỏ rỉ, ỉyỉngả rỉ'ả ủlỉ mảnỉgỏ 'ỉ, gỏặặ nỉ trá tẩndỉ rỏ kĩ, Lázārõ drả trá. Gỏ'dả lặặ'bả gỏặặkả 'dỉ 'bả yỉ nặặ ỉyỉkả ủlỉ mảnỉgỏ gỏặặkả ảtảlẻ 'dỉ ỉfỉ lả kỏ, gỏlặặ ỉsủ ỉyỉkả rỉ kĩ, tả pặặ-pặặ rỏ, Lázārõ ảả'dỏ ả'dủ tắkỏ rỉ kỏ'ả 'dỉ.

¹⁴ Gõ'dả Yēsũ drỉ tả yỉ drỉ ảtảlẻ 'dỉ ỉfỉ lả lỏfỏỏ gỏlặặ drỉ trặ, tầlả gỏlặặ ừặặ rỏ ỉyỉ ỉfỉ lả bẻ. Ỉtỉ rỉ, gỏặặ kĩ, "Lázārõ drả trá!

¹⁵ Gõ'dả mả rỉ'ả ảyỉkỏ rỏ, tầlả Lázārõ drả trá mả vớặặ sỉ, 'dỉ trá rỉ'ả tẩndỉ rỏ, tầlả nỉ lẻ rỏ tả bẻ mả 'ả pặặ-pặặ rỏ. Bẻ trá ỉtỉ rỉ, 'dỏvỏ nỉ ảnỉ mả nỉ rỏ bẻ ảwỏ vỏ 'ảlả."

¹⁶ Gõ'dả nĩngá sỉ, lặặ'bả Yēsũ kả rủ bẻ Tỏmả* rỉ drỉ ngặặặ tả ảtảlẻ ỉyỉ ấặặ-ấặặ yỉ drỉ kĩ, "Ả'dỏ trá ỉtỉ rỉ, 'dỏvỏ mả nỉ gỏlặặ bẻ ảwỏ 'dỉ vỏ lả 'ả, tầlả ỏzỏ ỏỏlẻ gỏặặ rỉ fủlỉ rỉ, ỏgỏ rỏ bẻ ảmả ừfủlỉ ndrỉ gỏlặặ bẻ." Gỏ'dả ỉtỉ rỉ, Yēsũ yỉ drỉ ngặặặ nỉlỉ Bětánỉ 'ảlả lặặ'bả ỉyỉkả 'dỉ 'bả yỉ bẻ ndrỉ.

¹⁷⁻¹⁸ Gỏ'dả Yēsũ yỉ ngả bẻ nỉlỉ lặặ'bả ỉyỉkả yỉ bẻ rỉ, gỏ'dả cầlẻ ảnyỉ jặặặ Bětánỉ kả 'dỉ rủ rỉ, drỉlặặặ rủ ừsủỏ ỏjỉlả ấặặ 'bả yỉ bẻ. Gỏ'dả ỏjỉlả rỉ 'dỉ 'bả

* **11:1-2 11.1-2 Bětánỉ** 'Dỉ Bětánỉ gỏặặ ảnyỉ Yẻrỏsảlẻmả lặặặ rỉ 'ỉdỉ. * **11:16 11.16 Tỏmả** Ủặặ gỏặặ kpa Lậặặgỏ.

yí drí tã átázó gólíyí drí kī nī rí, yí ò'bã Lázārō trá 'bú 'á, 'dīí gólâ 'ê trá kâyî sũ 'bú 'á.

¹⁹ Ítí rí, òjílã Yúdã yí kã äzã 'bá yí düü ânî ìyí kpá trá nĩ'á äwó ngölé Mārātã yí ngálã Māríyã bê gō'dá kpá tã tãndí lôgölé gólíyí drī, tãlã ìzã òzó gólíyí 'èè rōô kô.

²⁰ Gō'dá Mārātã ârî tã bê kī'á nī rí, Yésũ äâ'dô trá ânî'á, gō'dá gólâ äâcã trá änyî rí, Mārātã drí ngãzó rãlé nĩ'á Yésũ rí drī tēlé látî 'álâ. Gō'dá Māríyã drí íyíkã rízó äkpã äwó jó 'á tólâ.

²¹ Gō'dá nĩngá sī, Mārātã ndrê Yésũ bê rí, gólâ drí tã átázó Yésũ drí kī nī rí, “Óô kúmú, tíkó ní òró 'bãã nōngá rí, âmã lōnyí nō drãá kô, tí ní ìngã gólâ nō trá ngã lâzé gólâ rí fũ 'bá trá nō 'ásī.

²² Gō'dá má nî trá kī, Ôvârí â'dô tã ndrî ní drí ìjílí gólâ tî rí 'è'á, Lázārō òdrã gbô lé rí.”

²³ Gō'dá nĩngá sī, Yésũ drí tã átázó Mārātã drí kī, “Mārātã âmã ìzó, ânî lōnyí â'dô lîdrí'á òdrã 'ásī.”

²⁴ Gō'dá ítí rí, Mārātã drí tã-drī lôgōzó kpá Yésũ drí kī, “Äwô, má nî trá, Ôvârí â'dô gólâ rí 'è'á lîdrílí òdrã 'ásī kâyî Ôvârí drí òjílã íyíkã lîdrízó ndrî rí 'á.”

²⁵ Gō'dá nĩngá sī, Yésũ drí tã-drī lôgōzó kpá Mārātã drí kī, “Mārātã, má rĩ'á cú mbârãkã òjílã lîdrí kã bê òdrã 'ásī. Gō'dá òjílã gólâ tã lē 'bá trá má 'á rí, òzô gólâ òdrã kpálé ängó nō 'ásī rí, gólâ â'dô lîdrí'á kpá ó'dí òdrã 'ásī.

²⁶ Òzô òjílã rí 'dī òlîdrí trá òdrã 'ásī rí, gólâ drãá gō'dá kô älôwálâ. Ítí rí, Mārātã, ní lē tã trá úlî má drí ätálé nō 'á yã?”

²⁷ Gō'dá nĩngá sī, Mārātã drí tã-drī lôgōzó Yésũ drí kī, “Äwô kúmú, má lē tã trá úlî 'dī 'á, tãlã má nî trá, ní ânî Ôvârí ngã lésî 'díyî pâ 'bá ró. Má nî trá, nî Ôvârí rí mvã 'î.”

²⁸ Gō'dá Mārātã ätã úlî 'dī bê Yésũ drí ítí rí, gólâ drí ngãzó nílí 'bã 'álâ tã ätálé íyî ämvúpî Māríyã drí kírî ró kī, “Tã ìmbã 'bã ämãkã äcã trá, gólâ kī, yí òlê úlî ätálé ní bê.”

²⁹ Gō'dá nĩngá sī, Māríyã ârílí bê úlî ämvúpî lâ drí ätálé 'dī rí, gólâ drí ngãzó ävũ ûrũ nílí 'wãâ'wã Yésũ ngálâ.

³⁰ 'Dīí Yésũ drê zãã ädré'á látî 'á vö tîbê Mārātã drí gólâ rí äyézó 'álâ rí 'á. 'Dīí gólâ cá drê zãã äwó vö 'dī 'álâ kô.

³¹ Gō'dá òjílã ò'bí Yúdã yí kã rĩ 'bá ìyî Mārātã yí lãgátî Māríyã bê äwó vö 'álâ nã 'bá yí ndrê bê ìyî Māríyã nĩ'á 'wãâ'wã rí, gólíyí drí kpá ngãzó 'dēlé Māríyã vósî, tãlã gólíyî ìsũ ìyíkã bê rí kī, Māríyã òrî nílí 'dī ló'dé drī 'álâ.

³² Nĩngá sī, Māríyã yí nî bê cãlé Yésũ rí ùsúlî rí, Māríyã drí ârázó 'ã'î tîjî Yésũ ândrá äwó bê, gō'dá drílã tã átázó Yésũ drí kī, “Óô kúmú, tí ní òró 'bãã nō kó nōngá rí, tí âmã lōnyí nō drãá kô, tãlã tí ní pâ gólâ nō trá ngã lâzé 'dī 'ásī.”

³³ Gō'dá Yésũ ndrélé bê Māríyã òjílã düü 'dē 'bá vó lâ sī 'dī 'bá yí bê 'dó äwó ngõ'á ìyî rí, kôró ìzã drí gãzó gólâ rú.

³⁴ Gō'dá drílã tã ìjízó gólíyî tî kī, “Nî 'bã gólâ rí ävö nô ängó lé ró yã?”

Gō'dá drílíyî tã-drī lôgōzó Yésũ drí kī, “Kúmú, ní ânî, mã nî ró bê vö gólâ rí 'bãzó rí â'dálé ní drí.”

³⁵ Gō'dá ítí rí, kôró ìlîndrî drí lâdãzó Yésũ ìfî sī.

³⁶ Gō'dá òjílã gólíyî ânî 'bá 'dī 'bá yí ndrê ìyî Yésũ bê äwó ngõ'á rí, äzã 'bá yí drí ngãzó tã ätálé kī nī rí, “Nî ndrê drê, gólâ lē Lázārō trá rōô!”

³⁷ Gõ'dá òjílã rî 'dĩ àzâ 'bá yî àtâ ìyíkâ tâ kî, “Dĩ à'dó kô tí àgò gólâ rî 'bá òjílã ìfí èdélé rî ì'dí yâ? Tí gõ'dá gólâ ìngá rû-lê-âzî lâ ngá lâzé òdrã kâ 'dĩ 'ásî kô ã'dô tãsí yâ?”

³⁸ Gõ'dá Yésũ ndrélé bê òjílã dũũ 'dó rû ê'bé 'bá àwó ngólé Mārīyã yî bê 'dĩ 'bá yî rî, gólīyī ìzã drí gólâ rî 'èzò rōô, ì'dí gólâ drí rīzò àwó ngólé 'dĩ. Ìtí rî, Yésũ yî òtírī nñ cãlé ló'dé drī 'álâ rî, gólâ drē zãà àwó ngõ'á. Ó'bã Lázārō rî àvō 'dĩ ùgí 'á, gōzò kúnì ùngũ àtrólé 'bãlé kpãákũ tị lâ.

³⁹ Nīngá sī, Yésũ yî cã bê ló'dé drī 'álâ rî, gólâ drí tã àtázó gólīyī drí kī, gólīyī òlílì kúnì ùngũ 'bãlé ùgí tị 'dĩ volé.

Gõ'dá ìtí rî, Mārātã drí tã àtázó Yésũ drí kī, “Kúmú, àvō àyí 'bá trá 'bú 'á kàyí sũ nō rî àà'dô tị lâ nñ'á àngò tí ró yâ? Àjì lâ ngũ nō trá ònjí ró.”

⁴⁰ Gõ'dá nīngá sī, Yésũ drí tã-drī lōgōzò Mārātã drí kī, “Mārātã, tã má drí àtálé rî fí drē zãà ní drī kô yâ? Má kī ní drí rî, òzò ní òlè tã trá má 'á pīpīsìlì àlò sī rî, ní à'dô mbârãkã Ôvãrì kã ndrē'á.”

⁴¹ Nīngá sī, drīlīyī kúnì ùngũ ùgí tị 'dĩ lílìzò volé. Gõ'dá Yésũ drí ìfí ìngázó ùrú 'álâ, gōzò rãtãã 'èlé Ôvãrì drí kī, “Tátá, àwô-ìtí àà'dô ní drí, má luyí nî, tãlã ní rî ìtú vósì cé zãà rãtãã àmãkã àrìlì mbârãkã àfèzò má drí.

⁴² Má nñ trá kī, ní àfè mbârãkã trá ndrī má drīgá. Gõ'dá má ìrãtã nñ nō rî, tãlã òjílã gólīyī má lãgátì nō 'bá yî ùnñ ró ìyí tã bê kī, pãtì-pãtì ró ní àjò mã nñ.”

⁴³ Gõ'dá nīngá sī, Yésũ ndè rãtãã ìyíkâ 'dĩ bê ndrī rî, gólâ drí Lázārō rî zīzò ngbãlã-ngbãlã kī, “Lázārō, àmã rû-lê-âzīyã, ní àfō ìvì 'á nòlè!”

⁴⁴ Gõ'dá nīngá sī rî, Lázārō tìbè drã 'bá trá 'dĩ rî drí ìdrízó òdrã 'ásì àfòlè ìvì ùgí 'dĩ 'ásì. Ìtí rî, gólâ drē zãà ìtã gólâ rî 'bãzò rî bê yî rú, gõ'dá ìtã tị òmbélé kpãákũ drī lâ 'á rî drē kpá zãà bê.

Nīngá sī, Yésũ drí tã àtázó òjílã rî 'bá ìyí àdrélé 'dĩ 'bá yî drí kī, “Nĩ ìnjì ìtã 'dĩ 'bá yî gólâ rú sī, ìtã drī lâ 'á 'dĩ bê, mã nñ ró bê 'bã 'álâ.”

Tã drī-'bá àngí Yúdã yí kã drí tã ì'bìzò 'èzò Yésũ rî fùlì rî

⁴⁵ Gõ'dá òjílã gólīyī àwó vō 'á 'dĩ 'bá yî ndrélé bê ìyí tã ìlãrãkô Yésũ drí 'èlé Lázārō rî ìngázó òdrã 'ásì 'dĩ rî, àmbã vō lâ yî drí ngãzò ìyí 'dó tã lèlé Yésũ 'á.

⁴⁶ Gõ'dá àzâ 'bá yî drí ìyíkâ rãzò bê-rî nñ'á tã ìlãrãkô Yésũ kã 'èlé 'dĩ tã lâ àtálé ì'dí Pãrúsì yî drí.

⁴⁷ Gõ'dá Pãrúsì yî drī-'bá àngí rî 'bá yî bê àrì ìyí bê tã 'dĩ rî, gólīyī drí à'dózó ndrī àwã ró. Nīngá sī rî, drīlīyī tã kī 'bá Yúdã yí kã ró rî 'bá yî àzízó ndrī rû ê'bélé vō àlò 'á tã ì'bìlì Yésũ rú. Gõ'dá ê'bé rû ìyí bê ndrī rî, drīlīyī rīzò tã ì'bìlì kī, “Mã à'dô ã'dô 'è'á ì'dí àgò nō èdrèzò, tã gólãkã rī'á 'èlã nō 'ásì yâ? Gólã rī'á òjílã drī ìzã'á tã ìlãrãkô ìyíkâ 'dĩ sī nō.

⁴⁸ Òzò mã àâyè gólâ trá rī'á zãà tã 'dĩ 'èlé ìtí rî, gólâ à'dô òjílã drī ìzã'á ndrī 'dó 'délé yí vósì, tã ìyíkâ rî lèlé ì'dí! Gõ'dá òzò mīrī Rómã kã ààrì ìyí tã lâ trá rî, gólīyī à'dô ngã'á àmã bê àwã ró, gólīyī à kī'á nñ rî, mã ì'ì'bì tã 'dó nñ gólīyī bê tã 'dĩ 'bá yî 'èzò 'dĩ. Gõ'dá gólīyī à'dô ànñ'á àjù 'bũ 'bá ìyíkâ yí bê ànñ'á àmã rùlì òjálé volé kùmũ àmãkã 'ásì.”

⁴⁹ Gõ'dá drī-'bá drī-'bá Yúdã yí kã rî kã ndrô 'dĩ sī zīlì Kãyífã rî drí ngãzò tã àtálé gólīyī drí kī nñ rî, “Ûrī ànìkã nòtí nō kó ã'dô kã 'ì yâ? Nĩ nñ tã àmã ìnjízó ìlãṅṅ 'dĩ 'ásì rî kô yâ?

⁵⁰ Nĩ nñ kô kī'á nñ rî, rī'á tãndí ró òjílã àlò drí drãlé òjílã dũũ drī tìlì yâ? Òjílã rî 'dĩ à'dô drã'á 'bãsurú àmãkã Yúdã yí kã pãlé, tãlã mīrī Rómã kã òzò kô ànñ òjílã àmãkã ùfùlì ndrī.”

⁵¹ Kāyífā âtâ úlî 'dî ìtí 'dî, tâlâ úúfú ró Yésū bê. Gólâ nǎi kô kî, Ôvâri 'bâ úlî 'dî nǎi yí sǎlî âtálé ìtí, òzô tâ ângû 'bâ kâtí kî, Yésū ââ'dô dră'á 'bâsúru Yúdă yí kâ tāsī ndrī,

⁵² gō'dá kpá 'bâsúru âzâ 'bâ yí ngǐngî rî yí pâlê. Drădră Yésū kâ 'dî 'á rî, gólâ â'dô ôjîlâ gólîyî tîbê ôjîlâ íyîkâ ró rî yí 'bâ'á â'dólê ngá âlô ró íyî mvá yí ró.

⁵³ Gō'dá drî-'bâ ângî Yúdă yí kâ 'dî 'bâ yí ârî ìyî bê úlî Kāyífā kâ âtálé 'dî rî, gólîyî kî íyîkâ, âwô-'dî yí úsû lătî trá Yésū rî fúzô. 'Dîi vósî rî, 'â lâ ìyî drî íyîkâ gôzô gîlî Yésū rú rōô lăvûlî sîsî rî drîi sî.

⁵⁴ Gō'dá Yésū nǎi bê trá kî'á nǎi rî, gólîyî lē trá íyî fûlî rî, gólâ drî rîzô íyî lăpîlî lăpî, gō'dá drîlâ nǎzô nǎ'á rîlî jăribă mvá zîlî Ēfêremă rî 'âlâ lăjô'bâ íyîkâ yí bê kăyî dă sî. Jăribă 'dî rî'á ânyî vō gólâ 'bâ âkô rî lăgătî.

⁵⁵ Tă 'dî 'bâ yí vósî rî, kăyî Yúdă yí kâ kărâmă lăvû-lăvû kôrô kâ rî trá ânyî. Gō'dá ôjîlâ dūu trá 'dô rî'á ìyî nǎ'á Yêrôsălémă 'âlâ kărâmă rî 'dî tāsî.

⁵⁶ Gō'dá Yúdă yí âzâ 'bâ yí câ bê ìyî Yêrôsălémă 'âlâ rî, lîfî lâ yí íyîkâ trá 'dô pávô 'á Yésū rî tē'á âcálê ã'dî-drî jó ângî Ôvâri kâ rî kâ 'dî 'âlâ. Gō'dá âzâ 'bâ yí íyîkâ tâ ìjî'á ìyî lăfálê 'ásî ngătá Yésū ââ'dô âcá'á fî tē trá kărâmă 'dî 'á yă rî.

⁵⁷ Ìtî rî, âkû drî-'bâ ângî Yúdă yí kâ Părúsî yí bê rî, 'bâ ìyî tâ trá lănjî-lănjî ró gólîyî íyîkâ ró rî 'bâ yí drî. Ôzô ôjîlâ âzâ ôndrê vō Yésū drî 'băzô 'á lâ rî trá rî, gólîyî ânî kôrô tâ lâ âtálê ìyî drî, tâlâ yî ònî ró bê gólâ rî ârúlî.

12

*Tă Măriyă drî dô dăzô Yésū rî pá ũgúlî 'á gólâ rî ìnjîzô rî
(Mătáyô 26.6-13; Mărăkô 14.3-9)*

¹⁻² Gō'dá nǎngá sî, Yésū yí drî ngăzô gólê kpá ó'dî Bêtânî 'âlâ vō Lăzărô gólâ Yésū drî ìngálê ôdră 'ásî rî drî rîzô rî 'âlâ rî, 'dîi kăyî âmbúkû âyê trá cé nǎi-kăziyă kărâmă lăvû-lăvû kôrô kâ drî âcázô. Tólâ rî, ôjîlâ âzâ 'bâ yí drî Yésū rî zîzô lăjô'bâ íyîkâ yí bê ngá nyălê Yésū rî lăgúzô, gō'dá Lăzărô kpá bê ngá nyănyă 'dî vō lâ 'á. Mărătă rî nǎi rû ì'bûlî gólîyî drî ngá nyănyă 'dî vō lâ 'á tólâ.

³ Gō'dá Yésū yí ôtirî 'bââ ngá nyă'á rî, Măriyă drî ânîzô dô âjî bê tûrû-tûrû lăgî lâ drî lăvûlî kôrô rî bê mălăngî 'á dūu. Drîlâ ânîzô kôrô dô 'dî bê útúlâ Yésū rî pá ũgúlî 'á gólâ rî ìnjîzô, gō'dá rîzô lîlâ íyî drî-'bî sî. Gō'dá dô rî 'dî âjî lâ drî lă'búzô jó 'dî 'álê lâ 'ásî ndrî tûrû-tûrû.

⁴ Ìtî rî, lăjô'bâ âzâ Yésū kâ rú bê Yúdă Īsîkărîyôtă rî kpá bê vō 'dî 'á. Yúdă rî gógô ì'dî 'ê 'bâ tîbê Yésū rî drî-bă fêlê âjû-'bâ-âzî Yésū kâ rî yí drî rî. Gō'dá Yúdă ndrê bê tâ Măriyă drî 'êlê 'dî rî, gólâ drî ngăzô tâ âtálê âwă sî kî,

⁵ "Dô lăgî lâ drî lăvûlî kôrô 'dî órî ìzălâ ìtî â'dô drî yă?" Tí gólâ gî dô 'dî vólê gôzô lăfâ lâ úsúlî âfêlê âmă drî lănjîlî ngá âkô lé 'bâ drî kô â'dô drî yă?"

⁶ Tă Yúdă kâ âtálê 'dî rî â'dô kô kî, gólâ lē pătîlî lăfâ 'dî fêlê ngá âkô lé 'bâ drî. Yúdă âtâ tâ 'dî ìtî 'dî rî, tâlâ gólâ ì'dî lăfâ âzî-âzî lâ 'dî 'bâ yí kâ vó lâ ndrê 'bâ 'î. Gólâ lē òzô óôfê lăfâ 'dî trá yí drî vó lâ ndrêlê rî, yí ôrî ró bê rî'á ũgûlâ nǎzô íyî tî nyă bê.

⁷ Yúdă âtâ úlî 'dî bê ìtî rî, Yésū drî tâ âtázô gólâ drî kî, "Ní ìkpókpolô ôkô 'dî kô! Gólâ 'ê 'dî tâ tândî 'î. Tă gólâ drî 'êlê dô dăzô âmă pá rú 'dî rî â'dálâ kî, gólâ êdê 'dî âmă rú'bâ 'î njăâ 'bălê 'bú 'á.

* 12:5 12.5 Lăgî dô 'dî kâ lăfâ lâ â'dô îcá'á fêlê ôjîlâ drî lôsî 'êzô ndrô âlô.

⁸ Ōzō ní òlě ngá àkó lé 'bá pālè rí, gólíyí bē àní bē nōngá ìtú vósí cé àní drí rí'á pālâ. Gõ'dá mâ rí gógó nǒ, má â'dó kô rí 'bá 'î àní bē nōngá ìtú vósí cé. Má â'dô nǐ'á volé 'wǎâ."

⁹ Nǐngá sǐ, òjílǎ gō àrǐ ìyí bē tā kǐ'á nǐ rí, Yésū à'dô bē Bētánǐ 'álâ rí, drílíyí ngázó nǐlǐ tólâ, à'dô ró bē Yésū rí ndrèlé, gō'dá lǎvũlǐ bē gǎrǎ lâ, gólíyí lě Lázārō tǐbē Yésū drí ìngálé òdrǎ 'ásǐ rí ndrèlé.

¹⁰ Gõ'dá drǐ-'bá ǎngǐ Yúdǎ yí kâ àrǐ ìyí bē kpá tā kǐ, òjílǎ dũu nǐ ìyí trá 'dó Lázārō rí ndrèlé rí, drílíyí kpá tā 'bǐzò ìyí lǎfálé 'ásǐ 'èzò Lázārō rí fũlǐ volé,

¹¹ tǎlâ mbâràkâ Yésū drí Lázārō rí ìngázó ì'dí sǐ lâ òdrǎ 'ásǐ 'dǐ pǎtũ Òvârí kâ ì'dí. Ìtí rí, mbâràkâ àkǐ 'dǐ drí tā â'dázó òjílǎ ò'bǐ 'dǐ 'bá yí drí kǐ, pǎtũ Yésū Òvârí rí mvá 'î. Òjílǎ àmbá gólíyí lǎfálé rí 'bá yí drí drǐ-'bá ǎngǐ Yúdǎ yí kâ 'dǐ 'bá yí àyézó, gō'dá 'dézó Yésū vósí tā àrǐ 'bá ró.

*Tǎ òjílǎ drí Yésū rí lǎgúzó kúmú ìyíkâ ró fǐrǐ 'á Yērōsǎlémǎ 'álâ rí
(Mǎtáyō 21.1-11; Mǎrǎkō 11.1-11; Lúkǎ 19.28-40)*

¹² Gõ'dá kǎyǐ àzâ rí sǐ, Yésū yí drí ngázó lǎjò 'bá ìyíkâ yí bē nǐlǐ Yērōsǎlémǎ 'álâ. Lǎtǐ 'á, lǎjò 'bá 'dǐ 'bá yí drí dōngǐ àtrōzò à'dô ró bē Yésū drí mbázó bē drǐ lâ 'á nǐlǐ fǐlǐ Yērōsǎlémǎ 'álâ. Ìtí rí, òjílǎ ò'bǐ tǐbē ànǐ 'bá gólâ rí ndrèlé Lázārō bē Bētánǐ 'á nǐngá rí, ndrè ìyí bē Yésū nǐ'á Yērōsǎlémǎ 'álâ rí, drílíyí 'dézó kpǎâ Yésū yí vó. Gõ'dá òjílǎ ò'bǐ àzâ 'bá yí ànǐ 'bá Yērōsǎlémǎ 'álâ kǎrámǎ lǎvũ-lǎvũ kōrô kâ 'èlé rí, àrǐ ìyí bē tā kǐ'á nǐ, Yésū àâ'dô bí ànǐ'á rí, drílíyí nǐzò gólâ rí lúyí bē àjǐlǐ Yērōsǎlémǎ 'álâ.

¹³ Drílíyí ngázó ndrǐ 'dó mbírǎ bí òngòlé ìyí drǐgǎ rǎzò nǐ'á Yésū rí drǐ tǐlè lǎtǐ 'álâ. Gõ'dá drílíyí rǐzò kpá Yésū rí lúyǐlǐ gō'dá kpá ìnjǐlǐ úlǐ àtâ-àtâ bē ngbǎlǎ-ngbǎlǎ kǐ, "Àmâ ndrǐ, mǎ lúyí Òvârí! Mǎ lúyí nǐ gólâ àcá 'bá Òvârí ngá lésí rí. Nǐ ànǐ rǐlǐ kúmú ǎngǐ àmákâ Ìsǐrǎ'élè kâ ró!"

¹⁴ Yésū rí rǎlé dōngǐ drǐ nyé òzò búkũ Òvârí kâ drí àtálé rí kâtí kǐ'á nǐ rí,

¹⁵ "Ànǐ òjílǎ Yērōsǎlémǎ kâ, nǐ 'è ùrǐ gō'dá kô.

Nǐ ndrè kúmú ànǐkâ bí ànǐ'á!

Nǐ ndrè gólâ rí'á ànǐ'á dōngǐ jōrǎ drǐ."

Zĕkǎrǐyǎ 9.9

¹⁶ Ìtí rí, lǎjò 'bá Yésū kâ 'dǐ 'bá yí nǐlǐ ìyí tā rú 'è 'bá 'dǐ ífí lâ kô. Yésū ngá té nǐ zǎlò òdrǎ 'ásǐ, drílíyí gōzò úlǐ ífí ìgǐlǐ búkũ Òvârí kâ 'á nǎ nǐlǐ. Yésū òtírǐ ngâ òdrǎ 'ásǐ rí, drílíyí nǐzò lâ kǐ, tā Yésū drí àcázó dōngǐ drǐ òjílǎ drí gólâ rí lúyízó nǎ 'è rú trá té òzò búkũ Òvârí kâ drí tā lâ â'dalé rí tí.

¹⁷⁻¹⁸ Òjílǎ ò'bǐ 'dǐ 'bá yí ngá ìyí ndrǐ 'dó nǐ'á Yésū rí lǎgúlǐ 'dǐ rí, tǎlâ gólíyí àrǐ tā gólâ kǐ'á nǐ rí, Yésū ìngá Lázārō trá òdrǎ 'ásǐ rí ì'dí. Tǎlâ òjílǎ gólíyí Yésū rí ndrè 'bá cú Lázārō rí ìngárè 'á òdrǎ 'ásǐ rí yí, gólíyí rí nǐ nǐlǐ vōrǎ lâ lǎnjí bē òjílǎ drí kǐ, Yésū àâ'dô cú mbâràkâ Òvârí kâ bē.

¹⁹ Gõ'dá Pǎrúsǐ yí ndrè ìyí bē òjílǎ dũu 'dó Yésū rí lúyí'á rí, drílíyí 'bázó gō'dá tā ìsũ ró rōò. Drílíyí rǐzò tā àtálé ìyí vō 'ásǐ kǐ, "Mǎ à'dô Yésū rí èdrè'á ǎngò tí yǎ? Nǐ ndrè drè gbō òjílǎ ò'bǐ rí 'bá 'dèlé gólâ sǐ 'dǐ 'bá yí."

Tǎ Yésū drí àtálé òdrǎ ìyíkâ tā lâ tǎsǐ rí

²⁰ Òjílǎ ò'bǐ àmbá ànǐ 'bá Yērōsǎlémǎ 'á Òvârí rí ìrátálé kǎyǐ kǎrámǎ kâ 'dǐ 'á 'dǐ, 'bǎsúrú Gǐrǐkǐ kâ kpá bē lǎfálé lâ ìyí 'á.

21 Gõ'dá òjílã Gĩrĩkĩ kã ùrũkã 'bá yĩ drĩ ânĩzó tã átálé Fílĩpõ* drĩ. Gólĩyĩ kĩ gólã drĩ rĩ, “Ámbá, mã lě Yésũ rĩ ndrélé.”

22 Gõ'dá Fílĩpõ drĩ ngãzó nĩlĩ tã òjílã Gĩrĩkĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drĩ átálé yĩ drĩ 'dĩ átálé Āndĩrĩyã drĩ, gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzó kpãrãtĩ Āndĩrĩyã bẽ nĩ'á òjílã 'dĩ 'bá yĩ ãjĩlĩ Yésũ ngálã. Drĩlĩyĩ ngã òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ lělé rĩ tã lã átázó ndrĩ Yésũ drĩ.

23 Gõ'dá Yésũ árĩlĩ bẽ ngã òjílã gólĩyĩ Gĩrĩkĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drĩ lělé 'dĩ tã lã rĩ, gólã drĩ ngãzó úlĩ átálé gólĩyĩ drĩ ndrĩ lãjõ'bá iyĩkã 'dĩ 'bá yĩ bẽ kĩ, “Kãyĩ gólã Ôvãrĩ drĩ ámã â'dázó gólã tĩbẽ yĩ drĩ ãjólé ùrũ lésĩ rĩ âcã trá. Ôvãrĩ â'dô tã lã â'dã'á gólĩyĩ drĩ òdrã ámakã sĩ lĩdrĩ-lĩdrĩ ámakã òdrã 'ásĩ rĩ bẽ.

24 Nĩ árĩ tã mã drĩ 'ẽ'á átálã nõ dódó, mã â'dô 'ẽ'á drãlé 'bãlé 'bũ 'á, nyé òzõ ãdrũgũ ífĩ ì'dĩrĩ kãtĩ. Òzõ ní òlẽ ãdrũgũ ífĩ ãlõ rĩ drĩ tĩlĩ dũũ rĩ, ní â'dô ãdrũgũ ífĩ ãlõ 'dĩ ì'dĩ'á zãlõ 'bũ 'á, ãdrũgũ ífĩ 'dĩ drĩ gõzó áfõlé ó'dĩ mbãlé âcẽ, drĩlã fõzó, drĩlã gõzó ífĩ 'bãlé dũũ. Rĩ'á tãndĩ ró ãdrũgũ ífĩ rĩ 'dĩ ì'dĩzó zãlõ 'bũ 'á, drĩlã gõzó áfõlé dũũ. Tĩ òzõ ìì'dĩ 'bũ 'á kô rĩ, ífĩ lã 'dĩ â'dô 'bã'á kô zãã cẽ ãlõ ìtĩ. Ìtĩ rĩ, ìcã trá mã drĩ drãlé ámã 'bãzó 'bũ 'á.

25 Òjílã gólã tã ãngó nõ kã lě 'bã ì'dĩ rõõ gãrã mã drĩ sĩ rĩ, gólã â'dô drã'á zãã gbãdũ ãdũkũ ãkó. Gõ'dá òjílã gólã iyĩ nyãanyã fẽ 'bã drãlé ámã tã sĩ rĩ, gólã â'dô lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rĩ ùsũ'á.

26 Òzõ òjílã ãzã pãtĩ-pãtĩ ró òlẽ trá 'dělé mã vó rĩ, òrĩ iyĩ ãnyĩ mã bẽ nõngã tã árĩ 'bã ámakã ró. Gbõ lé òólẽ ãmã fũlĩ gólĩyĩ bẽ rĩ, gólĩyĩ òrã kô vólé. Òzõ gólĩyĩ ãtũ fĩ trá 'dũwã mã bẽ rĩ, ámã átã â'dô drĩ-ã fẽ'á gólĩyĩ drĩ.”

27 Gõ'dá Yésũ drĩ ngãzó tã ìsũ iyĩkã â'dálé gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Ng-bããngbãno rĩ, mã tã ìsũ bẽ rõõ. Mã nĩ kô, ngãtã mã ãkĩ'á nĩ rĩ ã'dô yã rĩ. Ngãtã mã ìjĩ ãmã átã mã òzó kô drãã yã? Kó, mã ìcã kô tã ìjĩlĩ ìtĩ, tãlã mã ânĩ trá ãngó nõ 'á lãõõ tã ònjĩ kã trõlé mã drĩ òjílã ndrĩ pãlé.

28 Ìtĩ rĩ, ámã átã, mã fẽ ámã nyãanyã ní drĩgã. Nĩ â'dã mbãrãkã ánikã òjílã drĩ òzõ ãmã drĩ ì'bĩlĩ trá ní bẽ rĩ kãtĩ!”

Gõ'dá Yésũ átã bẽ úlĩ 'dĩ ìtĩ rĩ, Ôvãrĩ drĩ tã átázó ùrũ lésĩ kĩ, “Mã â'dã mbãrãkã ámakã trá, gõ'dã mã kpã trá njãã â'dálã òjílã drĩ ngbããngbãno ó'dĩ ró ní sĩ.”

29 Òjílã ndrĩ võ 'dĩ 'á 'dĩ drĩ iyĩ úlĩ â'ú 'bã ùrũ lésĩ Ôvãrĩ drĩ átálé 'dĩ árĩzó ndrĩ. Gõ'dã òjílã ãzã 'bã yĩ kĩ iyĩkã rĩ, 'dĩ ãã'dô mõgbãrá 'ì. Gõ'dã ãzã 'bã yĩ kĩ, mãlãyĩkã Ôvãrĩ kã ããtã tã nĩ Yésũ drĩ ùrũ lésĩ.

30 Gõ'dã Yésũ drĩ tã átázó òjílã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ, “Áwõ, Ôvãrĩ átã úlĩ 'dĩ nĩ, gólã átã tã 'dĩ kô ámã pãlé, gólã átã tã 'dĩ ámã â'dálé ãnĩ drĩ Ôvãrĩ rĩ mvã ró.

31 Mã â'dô Sãtãnã gólã iyĩ 'bã 'bã kũmũ ró ãngó nõ 'á nõ pẽ'á ngbããngbãno, mã drĩ gólã rĩ drõzó vólé. Gõ'dã òjílã võ 'ásĩ ndrĩ gólĩyĩ tĩbẽ rĩ 'bã tã Sãtãnã kã rĩ 'ělé ì'dĩ rĩ drĩ iyĩ jãzó 'dělé mã vó tã ámakã rĩ 'ělé ì'dĩ.

32 Òzõ ììngã mã trá fẽ drĩ rĩ, gõ'dã òjílã ndrĩ drĩ ãgõzó 'dělé mã vósĩ.”

33 'Dĩ tã Yésũ drĩ òdrã lãrãkõ iyĩ ãjũ-'bã-ãzĩ yĩ drĩ 'ezó iyĩ fũlĩ rĩ â'dázó rĩ ì'dĩ.

34 Gõ'dã Yésũ átã tã 'dĩ bẽ ìtĩ rĩ, òjílã ãzã drĩ tã átázó õ'bĩ 'dĩ 'bã yĩ lãfãlé sĩ kĩ, “Úlĩ ánikã átálé 'dĩ 'bã ãmã drĩ gõ'dã trá nõlé ìjãlé ìjã. Ígĩ trá búkũ Ôvãrĩ kã 'á kĩ, 'dĩyĩ pã 'bã Ôvãrĩ drĩ 'ẽ'á ãjólã rĩ òdrãã kô, ãã'dô rĩ'á zãã

* 12:21 12.21 Āgõ rũ bẽ Fílĩpõ 'dĩ Gãlĩlãyã lé 'bã 'ì, 'bã gólãkã rĩ'á Bětãsédã 'álã, gólã kpã lãjõ'bã Yésũ kã ì'dĩ.

gbádú ãdúkū ákó rí, gō'dá ní âtâ tâ k'á nĩ rí, ìíngâ gólâ tíbê ájólé trá úrú lésí 'dĩ fê drī rí ã'dô tāsī yā? Gólâ tíbê ájólé trá úrú lésí ní drí tâ âtálé tâ lâ tāsī 'dĩ ã'dĩ ì'dĩ yā?"

³⁵ Nīngá sī rí, Yésū drí tâ âtázó kpá gólīyī drí kī, "Mâ bē ãní bē ngá ì'ī ró ãní drí cé káyī fīnyáwá sī. Bē trá ìtí rí, nĩ tō àcì drē ãkpā ngá ì'ī drē bē nō, tálâ vō òtírī gō'dá àní rí, nĩ ícá gō'dá àcì tólé ìnìrìkúwá 'ásī kō, ìnìrìkúwá 'ásī rí, òjílâ ícá kō vō yí drí lélé nīlī 'álâ rí ndrēlé dódó.

³⁶ Nĩ lē tâ má 'á ngbāangbānō pīpīsilī ãlō sī má drí 'bārē bē nōngá nō 'á nō! Òzō nĩ òlē tâ trá má 'á ngá ì'ī látī Òvārí kâ â'dá 'bá rí ró rí, ãní drí â'dózó òjílâ ámakâ ró â'dólé cú ngá ì'ī ámakâ bē. Ìtí rí, nĩ ã'dô látī Òvārí kâ nī'á dódó àcì tōzó drī lâ sī mbīmbī ró." Gō'dá Yésū âtâ úlī 'dĩ bē ìtí rí, gólâ drí ngázó gólīyī àyélé ndrī 'dó nīngá nīzó ìyī lāpīlī ìyī àjú-'bá-ãzī yī līfī drī 'ásī kírī ró.

Tā Yésū drí tâ Yúdā yī drí volé gāzó dó tâ lélé yī 'á rí tâ lâ âtázó rí

³⁷ Gbō lé Yésū â'dâ yī bē òjílâ Yúdā yī kâ rí 'bá yī drí àndalé tâ lārâkō dūū sī kī, Òvārí àjō yī nĩ rí, òjílâ dūū gâ volé trá dó tâ pātī 'dĩ lélé.

³⁸ Gólīyī gâ volé trá dó tâ pātī rí lélé, nyé òzō òjílâ gólīyī àkū volé gā 'bá 'dó dó tâ lélé rí yī kátí. Tā àngū 'bá Ísáyā àngū tâ gólīyī tāsī kī nĩ rí, "Òvārí, òjílâ nō 'bá yī ãlólâ lēé tâ kō úlī àníkâ àmâ drí rī'á âtálâ gólīyī drí nō 'á!

Òjílâ àzâ fí bē ãlō gólīyī lāfálé sī mbārâkâ àníkâ ndrē 'bá yā?"

Ísáyā 53.1

³⁹ Òjílâ gólīyī tâ lē 'bá Yésū 'á kō 'dĩ, gólīyī nyé òzō òjílâ gólīyī gā 'bá dó tâ lārâkō tī drí à'dízó à'dī Òvārí drí rī'á 'èlâ Ísáyā drí rīrī tâ ìmbalé gólīyī drí rí 'á rí kátí. Gō'dá Òvārí âtâ kpá ìtí Ísáyā tī sī òjílâ gólīyī tâ lē 'bá Yésū 'á kō 'dĩ 'bá yī tāsī. Gólâ kī nĩ rí,

⁴⁰ "Gólīyī drī rī'á àmbâ-àmbâ ró tâ ámakâ Òvārí kâ drí fīzó 'á lâ.

Gō'dá gólīyī àmbê ìyī līfī kpá trá gágá.

Tí òzō ã'dô kō ìtí rí, tí gólīyī ã'dô ícá'á pātī tâ ámakâ ndrēlé ìyī līfī sī nīzó lâ.

Tí tâ âtí-âtí ámakâ ã'dô fī'á gólīyī drī,

tálâ gólīyī àadī ró drī tâ ònjí 'ásī àgōzó má ngálâ.

Ìtí rí, má ã'dô gólīyī èdé'á â'dólé dódó."

Ísáyā 6.10

⁴¹ Ísáyā âtâ tâ 'dĩ tâ àngū 'bá ró tâ òjílâ drí Yésū rí gāzó dó rí ã'dázó, tálâ Òvārí ã'dâ mbārâkâ Yésū kâ trá Ísáyā drí.

⁴² Gbō lé drī-'bá àngí Yúdā yī kâ 'dĩ 'bá yī àmbá lâ gâ volé bē dó tâ lélé Yésū 'á rí, gō'dá àzâ 'bá yī gólīyī lāfálé 'ásī lē ìyíkâ tâ kpá trá Yésū 'á. Gō'dá gólīyī àzâ 'bá yī 'dó tâ lē 'bá trá Yésū 'á 'dĩ rí, gólīyī lēé ìyī kō à'dálâ ò'bí 'á kī, yī òlē tâ trá Yésū 'á, tálâ gólīyī ùrī ró ìyī àzī-àzī Pārúsī ró 'dĩ 'bá yī tāsī. Tálâ Pārúsī 'dĩ 'bá yī 'bā ìyī tâ trá kī, òjílâ tíbê tâ lē 'bá trá Yésū 'á rí, gólīyī trá ndrī òjílâ ònjí 'í, ááyé gólīyī kō filí jó tâ Òvārí kâ àrī kâ 'á.

⁴³ Tálâ Pārúsī tíbê tâ lē 'bá Yésū 'á 'dĩ 'bá yī, lēé ìyī kō ìyī àzī-àzī yī drí ìyī zīlī òjílâ ònjí ró, gólīyī lē tâ ìsū ìyī àzī-àzī Pārúsī ró rí 'bá yī kâ gārā tâ ìsū Òvārí kâ rí drī sī.

Tā Yésū drí tâ âtázó kī, òjílâ gólīyī tâ lē 'bá yī 'á kō rí 'bá yī

lélé ìyī tâ Òvārí 'á kpá kō rí

44 Gõ'dá kâyî âzâ sî rî, Yésû kpá rî'á òjílâ lîfî ìmbá'á. Ítí rî, Yésû drí tã âtázó ùrú gólîyî drí kî, “Òzõ òjílâ òlê tã trá má 'á rî, gólâ lê tã 'dî kpá Ôvârí tîbê ámâ àjò 'bá nõ 'á. Gólâ lê tã 'dî â'dó kò cé má 'á.

45 Òjílâ gólâ ámâ nî 'bá trá tãndí ró kî, mâ Ôvârí rî mvá 'î rî, 'dî gólâ nî Ôvârí kpá trá.

46 Má ânî àngó nõ 'á nõ â'dólé ngá î'î ró ânî drí. Òjílâ gólâ tîbê tã lê 'bá trá má 'á rî, òjílâ rî 'dî â'dó íyíkâ zãã rî'á âcî tólê ngá î'î 'ásî, gõ'dá gólâ rí kò ìnîrîkúwá 'á.

47-48 “Òzõ òjílâ âzâ òlê tã lélé tã ìmbâ ámákâ 'á gõ'dá kpá má 'á kò rî, òjílâ rî 'dî â'dó lãṅṅò lãṅṅî-lãṅṅî úsú'á. Tã lê àkò gólâkâ 'dî â'dó tã-vó gólâkâ kî'á àkpã nî. Mâ rî gógó â'dó kò òjílâ gólâ 'ê 'bá tã-vó gólâkâ kîlî rî î'dî, tãlâ má ânî trá àngó nõ 'á nõ òjílâ pãlê tã ònjí gólîyíkâ 'ásî, â'dó kò lãṅṅò fêlê drîlîyî tã ònjí gólîyíkâ tãsî.

49 Tã gólâ má drí rî'á âtálâ ânî drí nõ rî â'dó kò úlî ámákâ î'dî, ámâ átá ùrú 'alâ rî âtá úlî nõ nî má sîlî. Gólâ kî nî rî, má àânî âtálâ ânî drí, nyé òzõ yí drí âtálê má drí rî kâtí.

50 Má rî nõ té tã gólâ drí âtálê má drí rî âtálê î'dî ânî drí nõ. Má nî kpá trá tãndí ró, òzõ òjílâ âzâ òlê tã trá úlî ámâ átá kâ nõ 'á rî, òjílâ rî 'dî â'dó lédre-lédre àdükü àkò rî úsú'á.”

13

Tã Yésû drí ngá lèlê íyíkâ â'dázó lãjò'ba íyíkâ rî 'bá yí drí

gólîyî pá jîjî sî rî

1 Kâyî Yésû drí kâramã lãvũ-lãvũ kôro rî kâ* 'èzò lãjò'ba íyíkâ rî 'bá yí bê rî drí ácázó. Gõ'dá Yésû drí tã â'dázó lãjò'ba íyíkâ yí drí kî, yí lê gólîyî trá kó ítò vò 'ásî bũúũ kâyî gólâ yí drí rîzò gólîyî bê àngó nõ 'á ngá lèlê â'dalé gólîyî drí 'dî 'á. Kâyî 'dî 'á rî, Yésû nî trá kî, kâyî yí drí drãzò rî àbí ácá'á. Ítí rî, Yésû â'dá ngá lèlê íyíkâ lãjò'ba íyíkâ rî yí drí lãtî nõ 'bá yí 'ásî.

2 Kâyî rî gógó 'dî 'bá yí 'á rî, Yúdã Īsîkãrîyótã Sîmónã rî mvá, 'bã 'bá bê kpá lãjò'ba Yésû kâ ró rî, Sâtánã fî trá pîpîsîlî lâ 'á, gólâ ò'ê Yésû rî drí-bã fêlê. Ítí rî, kâyî kâramã lãvũ-lãvũ kôro rî kâ 'dî lãṅjãtúlî lâ sî rî, Yésû yí lãjò'ba íyíkâ yí bê è'bê rû ìyî trá 'dó vò àlò 'á ngá nyãlê.

3 Gõ'dá Yésû nî trá kî, íyî átá fê mbârãkã trá ndrî 'dó yí drîgã tã 'bã 'bá bê rî 'bá yí ndézó. Gõ'dá gólâ nî kpá trá kî, yí ânî Ôvârí ngá lésî, gõ'dá yí â'dó 'è'á kpá gólê ngbãangbãno Ôvârí ngálâ.

4 Gõ'dá gólîyî drí 'bãrê ngá nyã'á lãjò'ba íyíkâ yí bê rî, Yésû drí ngá nyãnyã àyézó, gõ'dá ngãzò àdrélê ùrú, gòzò ítá íyíkâ àmbá rî'á àsálâ yí rú ítá àzî drî rî àngízó 'bãlê vüdrî, gòzò ítá rú'ba lî kâ àtrólê àmbélé íyî ìpítíkú 'á.

5 Nîngá sî rî, gólâ drí lümvü àdãzò lümvü dã kâ 'á òzõ rãgî tãndí kâtí, gõ'dá ngãzò rî'á lãjò'ba íyíkâ 'dî 'bá yí pá lâ yí jîlî àlò-àlò gòzò lîlâ ítá rú'ba lî kâ 'dî sî.

6 Gõ'dá Yésû rî bê lãjò'ba íyíkâ 'dî pá lâ yí jîlî àlò-àlò cãzò î'dí bê lâ bũúũ Sîmónã Pétèrò rú, gõ'dá kpá yí òjî ró Pétèrò rî pá rî, Pétèrò ní drí volé

* **13:1 13.1 Kâramã lãvũ-lãvũ kâ** Kâramã 'dî òjílâ Yúdã yí kâ rî drí kâyî gólîyî à'bîyá yí drí àfözó Mãsîrî 'ásî rî, Ôvârí kî, gólîyî ùufü kãbîlîkî àrî lâ lôbêlê gólîyî drí àtî tî sî, â'dó ró bê lãmbé ró mãlãyíkã drí ndrêlê lãvüzó bê kôro àtî tî sî tã lâ òzò mvá drî-kákã gólîyíkã ágó ró rî 'bá yí úfú kò.

gāzó dó. Ní kǐ Yésū drí rí, “Kúmú, má lěé kô ní drí ámá pá jǐzó òzò rǎgǐ ámáká kátí!”

⁷ Gõ'dá Yésū drí tǎ-drǐ lôgõzó Pétērõ drí kǐ, “Pétērõ, ní nǐ drē tǎ má drí rǐ'á 'èlâ nõ ífí lâ kô, gõ'dá ní â'dô ífí lâ nǐ'á trá tǎndí ró.”

⁸ Ítí rí, Pétērõ gâ volé zǎâ dó Yésū drí íyí pá jǐzó. Gólâ kǐ nǐ rí, “Kúmú kó kô, ní â'dô ání lôgõ'á òjílâ rǎgǐ ró ámá pá jǐlǐ 'dǐ kó ángò tí yǎ? Má lěé kô!” Gõ'dá Yésū drí kpá tǎ-drǐ lôgõzó Pétērõ drí kǐ, “Pétērõ, òzò má òjǐ ání pá kô rí, ní â'dó gõ'dá kô lâjò'bá ámáká ì'dí.”

⁹ Nǐngá sǐ rí, gbõ Pétērõ drí tǎ-drǐ lězó Yésū drí íyí pá jǐzó. Gólâ kǐ, “À'dô ìtí rí Kúmú, 'dõvó ní jǐ kpá ámá drǐ yí ámá drǐ bē, má â'dô ró bē zǎâ áníkâ ró.”

¹⁰ Gõ'dá Yésū drí tǎ-drǐ lôgõzó Pétērõ drí kǐ, “Ní ndrē drē, òjílâ gólâ tǐbē lǔmvú dǎ 'bá trá rí, rú'bá lâ trá ndrǐ ngbángbá. Òzò òjílâ rí 'dǐ òtò àcǐ trá rí, rǐ'á tǎndí ró gólâ drí cé íyí pá jǐzó ì'dí. Ání lâjò'bá ámáká rí 'bá yí, ání trá ngbángbá, gõ'dá cé òjílâ ãlò ání lâfálé 'ásǐ gólâ â'dó kô ngbángbá.”

¹¹ Yésū átá tǎ 'dǐ ìtí 'dǐ rí, tǎlâ gólâ nǐ trá kǐ, lâjò'bá íyíkâ rí 'bá yí lâfálé sǐ rí, ãlò rí â'dô íyí drǐ-bǎ fě'á nǐ íyí àjú-'bá-àzǐ yí drí. Ì'dí gólâ drí tǎ átázó kǐ, “Nǐ â'dó kô ndrǐ ngbángbá ìtí.”

¹² Gõ'dá Yésū jǐ bē lâjò'bá íyíkâ 'dǐ 'bá yí pá lâ yí ndrǐ rí, gólâ drí ítá íyíkâ àtròzó sòlè yí rú ngǎzó gólè íyí vò 'álâ. Drílâ gòzó tǎ ìjílǐ lâjò'bá íyíkâ 'dǐ 'bá yí tǐ kǐ, “Nǐ nǐ tǎ gólâ má drí 'èlè ání drí 'dǐ ífí lâ trá yǎ?

¹³ Rǐ'á tǎndí ró ání drí rǐzó ámá zǐlǐ “ ‘Tǎ ìmbá 'bá” ’ gõ'dá kpá “ ‘Kúmú” ’, òzò má drí 'bǎrē àmbá áníkâ ró rí tǐ rí.

¹⁴ Nǐ ìsū drē ngbǎangbânò, má drí ngǎzó ùrú ání pá jǐlǐ ndrǐ òzò rǎgǐ áníkâ kátí ngá lèlè sǐ 'dǐ, má lè kpá ání drí tǎ gólâ má drí 'èlè ání drí 'dǐ 'èlè ání lâfálé 'ásǐ, ání àzǐ-àzǐ yí pá jǐlǐ kpá, òzò má drí áníkâ jǐrǐ tǐ.

¹⁵ Má lè ání drí ání lòvò 'bǎlè ání lâfálé 'ásǐ, nyé òzò má drí rú ì'būrǐ ání drí ngbǎangbânò rí kátí.

¹⁶ Nǐ àrǐ ùlǐ má drí 'è'á átálâ nõ tǎndí ró. Ngbǎangbânò, nǐ ndrē má gólâ tǐbē 'bǎ 'bá kúmú áníkâ ró nõ trá rú ì'būrǐ 'á ání lâjò'bá ámákâ ró rí 'bá yí drí, ìtí rí, má lè kpá ání drí rú ì'būlǐ ání àzǐ-àzǐ yí drí, òzò má drí 'èlè 'dǐ kátí.

¹⁷ Òzò nǐ ò'è tǎ má drí â'dalé nõ trá ání àzǐ-àzǐ yí drí rí, Òvǎrǐ â'dô 'bǎ'á àyíkò ró ání bē.”

Tǎ Yésū drí tǎ átázó kǐ lâjò'bá íyíkâ ãlò rí â'dô

íyí drǐ-bǎ fě'á nǐ rí

(Mátáyò 26.20-25; Mǎrǎkò 14.17-21; Lúkǎ 22.21-23)

¹⁸ 'Dǐl vósǐ rí, Yésū drí kpá tǎ átázó lâjò'bá íyíkâ 'dǐ 'bá yí drí kǐ, “Ání gólǐyí ámákâ ró má drí njǐlǐ nǐ rí, má nǐ tǎ ìsū áníkâ trá tǎndí ró. Gõ'dá ání lâfálé 'ásǐ rí, má nǐ trá kǐ, òjílâ ãlò â'dô 'bǎ'á nyé òzò òjílâ gólâ tǎ lâ ìgǐlǐ trá àkù ró búkù Òvǎrǐ kǎ 'á rí kátí kǐ'á nǐ rí, ‘Òjílâ gólâ ámá drí rǐzó ngá nyǎlè gólâ bē ngá ãlò 'á rí â'dô ámá drǐ-bǎ fě'á àkpǎ nǐ.’ Gõ'dá tǎ má drí átálé 'dǐ â'dô rú 'è'á ngbǎangbânò.

¹⁹ Má átá tǎ 'dǐ ání drí drē àkpākǎ'dǎ tǎ lâ 'é rú drē kô. Gõ'dá òzò tǎ rí 'dǐ ò'è rú trá rí, nǐ lè ró tǎ bē kǐ, pǎtǐ, má Òvǎrǐ rí mvá 'ì.

²⁰ Nǐ àrǐ ùlǐ ámákâ nõ tǎndí ró, ání nõ 'bá yí lâjò'bá ámákâ rí 'bá yí ì'dí. Òzò òjílâ òlè tǎ trá ùlǐ ání drí átálé gólǐyí drí rí 'á rí, 'dǐl gólǐyí lè tǎ 'dǐ kpá ùlǐ ámákâ 'á, òzò gõ'dá gólǐyí òlè tǎ trá ùlǐ pǎtǐ-pǎtǐ ró ámákâ nõ 'á rí, 'dǐl gólǐyí lè tǎ 'dǐ kpá Òvǎrǐ rí gógó ámá àjò 'bá rí 'á.”

21 Gõ'dá Yésũ átâ bê úlĩ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ rĩ, 'dĩĩ vósĩ rĩ, drílâ 'bãzó ìzã ró rōô íyĩ pĩpĩsílĩ 'á tã íyĩ drĩ-bã fēfē kã 'dĩ tãsi. Ítĩ rĩ, gólâ drĩ ngãzó kpá ó'dĩ tã átálé ngbãlã-ngbãlã lãjó'bá íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, "Nĩ ârĩ drē, òjílã ãlô ãnĩ lãfálé sĩ â'dô âmã drĩ-bã fē'á nĩ âmã ãjú-'bã-ãzí yĩ drĩ rũlĩ."

22 Yésũ gō átâ tã 'dĩ bê ítĩ rĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ lâ ìyĩ gō'dá trá 'dó lĩjã-lĩjã ró úlĩ 'dĩ 'bá yĩ tãsi, gólĩyĩ nĩ lãjó'bá Yésũ drĩ tã lâ átálé 'dĩ kô, gō'dá drĩlĩyĩ ngãzó rĩ'á ìyĩ lōndrélé ìyĩ lãfálé 'ásĩ.

23 Gõ'dá lãjó'bá ãzã Yésũ drĩ lélé rōô rĩ, rĩ íyíkã trá ãnyĩ Yésũ lãgátĩ.

24 Gõ'dá Símónã Pétērō drĩ tã átázó lãjó'bá Yésũ drĩ lélé rōô 'dĩ drĩ lĩfĩ sĩ kĩ, gólâ ìjĩ drē Yésũ ngátã òjílã gólâ drĩ tã lâ átálé 'dĩ ã'dĩ ì'dĩ yã rĩ.

25 Gõ'dá lãjó'bá rĩ 'dĩ drĩ rũ êsézó ãnyĩ Yésũ rũ tã ìjĩlĩ kĩ, "Kúmú, òjílã ní drĩ tã lâ átálé 'dĩ ã'dĩ ì'dĩ yã?"

26 Yésũ drĩ tã-drĩ lōgōzó kĩ, "Òjílã rĩ 'dĩ â'dô 'bã'á òjílã gólâ má drĩ 'èzó ãmbãtã má drĩgã nō sōlé átó 'á fēlé drílâ rĩ ì'dĩ." Gõ'dá kōrō Yésũ drĩ ãmbãtã yĩ drĩgã 'dĩ sōzó átó 'á fēlé Yúdã Símónã Ísĩkãrĩyótã rĩ mvã drĩ.

27 Gõ'dá Yúdã ní drĩ ãmbãtã 'dĩ trōzó nyálé, gō'dá ní nyã ãmbãtã 'dĩ bê rĩ, kōrō Sātãnã drĩ fĩzó ání pĩpĩsílĩ 'á. Ítĩ rĩ, Yésũ drĩ tã átázó Yúdã drĩ kĩ, "Nĩ nĩ tã ní drĩ 'è'á 'èlé rĩ 'èlé 'wãã'wã!"

28 Òjílã ãlô lãjó'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ lãfálé 'ásĩ úlĩ Yésũ drĩ átálé Yúdã drĩ 'dĩ ífĩ lâ nĩ 'bã rĩ yũ.

29 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yĩ, ãzã 'bã yĩ gólĩyĩ lãfálé sĩ ìsũ íyíkã bê-rĩ kĩ, Yésũ ããtã úlĩ 'dĩ ítĩ 'dĩ, tãlã gólã òlẽ Yúdã ònĩ ró ngã nyãnyã ãlĩpĩ gĩlĩ, ãzã 'bã yĩ ìsũ íyíkã kĩ, ngátã Yésũ òlẽ Yúdã rĩ jōlé nĩ'á lãfã fēlé ngã ãkó lé 'bã drĩ,* gólĩyĩ ìsũ tã 'dĩ ítĩ, tãlã Yúdã ì'dĩ lãfã vó ndrē 'bã 'ì.

30 Gõ'dá Yúdã nyã ãmbãtã Yésũ drĩ fēlé 'dĩ bê rĩ, kōrō gólâ drĩ ngãzó fōlé ìvĩ 'álã. 'Dĩĩ gō'dá trá ngãcĩ bê.

Tã Yésũ drĩ átálé òdrã íyíkã tã lâ tãsi rĩ

31 Gõ'dá Yúdã fō bê ìvĩ 'álã nĩlĩ rĩ, Yésũ drĩ gōzó tã átálé lãjó'bá ãmbúkũ lãkĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ, "Tã â'dô 'è'á rũ 'èlé ngbããngbãnō 'wãã tĩbē ãmbã ámakã â'dázó òjílã drĩ gólĩyĩ ùnĩ ró bê kĩ, mã ì'dĩ gólã tĩbē ájólé trá ùrũ lésĩ rĩ. Nĩ â'dô ãmbã Òvãrĩ kã ndrē'á mbãrãkã gólãkã 'è'á â'dálã ãnĩ drĩ rĩ sĩ. Tã 'dĩ tãsi rĩ, òjílã ndrĩ â'dô Òvãrĩ rĩ lũyĩ'á.

32 Ngbããngbãnō, Òvãrĩ â'dô ãmbã íyíkã â'dã'á mbãrãkã íyíkã bê tã 'è'è ámakã sĩ. Tã 'dĩ sĩ, gólã â'dô ãmbã ámakã â'dã'á òjílã lĩfĩ drĩ 'á.

33 "Ámã rũ-lē-ãzí yĩ, mã â'dô 'è'á rĩlĩ ãnĩ bê cé dã ítĩ, tãlã mã 'è'á nĩlĩ ngbããngbãnō volé. Nĩ â'dô 'bã'á cú âmã lōvó bê ndrélé, gō'dá nĩ ícã kô âmã ùsúlĩ. Gõ'dá ngbããngbãnō mã átã ãnĩ drĩ, nyé òzō mã drĩ átálé drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ drĩ rĩ kãtĩ. Nĩ ícã cãlé vō mã drĩ 'èzó nĩlĩ 'álã rĩ 'á kô.

34 "Ngbããngbãnō, mã trá tã ó'dĩ nō 'bã'á ãnĩ drĩ 'èlé nō, nĩ 'bã ãnĩ ãzí-ãzí yĩ lōvó nyé òzō mã drĩ ãnĩ lōvó 'bãrē kãtĩ.

35 Òzō nĩ òlẽ ãnĩ trá ãnĩ vó 'ásĩ ítĩ rĩ, òjílã drĩ nĩzó lâ kĩ, pãtĩ-pãtĩ ãnĩ lãjó'bã ámakã ì'dĩ."

Tã Yésũ drĩ átálé kĩ, Pétērō ã'dô tĩ gã'á yĩ rũ sĩ rĩ (Mátáyō 26.31-35; Mãrãkō 14.27-31; Lúkã 22.31-34)

* 13:29 13.29 Kãyĩ kãrãmã 'dĩ nyã kã 'dĩ rĩ'á kãyĩ ngã fē kã 'ì ngã ãkó lé 'bã yĩ drĩ.

³⁶ Gõ'dá Símónā Pétērō drí Yésū rí ìjízó kī, “Kúmú, ní 'è nílí ángò lé yā?” Yésū drí tā lògòzó kī, “Ní ícá kò cǎlé vò má drí 'èzó nílí nò 'á ngbāngbānō nò. Gõ'dá ìzátú rí, nī â'dô cǎ'á nī'á rílí má bē tólá.”

³⁷ Tā Yésū drí átálé 'dī ícá Pétērō drē zāâ kò, Pétērō drí kpá tā átázó àndálé kī, “Kúmú, má 'dé ní vósí kò â'dô drí yā? Mā â'dô nī'á ní bē gbò lé â'dô òdrā 'í rí, má njāâ 'è'á drálé ní bē.”

³⁸ Yésū drí kpá tā-drī lògòzó Pétērō drí kī, “Ní kī, má â'dô drā'á yí bē yā? Ní ârī tā má drí 'è'á átálá nò. Má nī trá kī, pǎtī ró, ngàcì bē nò ní â'dô tì gǎ'á má rú sī àndálá ná ùrī drí sī, drē àkpākā'dā 'à'ú-lúgú 'bé cǐrī kò.”

14

Tā Yésū drí átálé mbârâkâ sòlé lājó'ba íyíkâ rí 'bá yí 'á rí

¹ Gõ'dá Yésū drí kpá zāâ rǐzó úlì átálé kī, “Ní ìsū tā kò rōô tā gólá má drí 'èzó ànì àyélé nò 'á. Vò lá 'á rí, nī 'bā ìfī Òvârí drī, gólá òrī ró bē zāâ ànì vò ndrélé. Gõ'dá nī gò ró ìfī 'bálé kpá má drī, má rí ró kpá bē ànì vò ndrélé.

² Má 'è nílí vò èdéle ànì drí àmâ átá Òvârí ngálá. Vò rīrī ká bē rī'á dūù àmâ átá Òvârí drí 'bā 'álá. Tí òró 'bāâ ìtí kò rí, tí má átá tā lá ànì drí ìtí kò.

³ Gõ'dá òzò má èèdè vò ànìkâ trá ndèlé rí, má drí gòzó àgòlé ànì drīlì nǐzó ì'dí bē lá vò má drí èdéle ànì drí nā 'álá, tǎlá má rí ró bē kpākā àlò ànì bē tólá.

⁴ Vò gólá má drí 'èzó nílí 'á lá 'á rí, nī nī trá gõ'dá nī nī lǎtì lá cǎzó 'á lá rí kpá trá.”

⁵ Gõ'dá lājó'ba àzâ zīlì Tómmā rí drí tā ìjízó Yésū tì kī, “Kúmú, má nī vò ní drí 'èzó nílí 'álá 'dī kò. Ìtí rí, má â'dô lǎtì nǐzó vò 'dī 'á tólá rí nī'á ángò tí yā? Ní â'dá lǎtì lá àmâ drí kē!”

⁶ Ìtí rí, Yésū drí gòzó tā-drī jǎlé Tómmā drí kī, “Mā ì'dí lǎtì mbì Òvârí ká rí â'dá 'bá lá 'í ànì drí, gõ'dá má kpá ì'dí lédrē-lédrē àdükù àkó rí fē 'bá lá 'í ànì drí. Tā ìmbá 'bá tǎndí àzâ yú 'è 'bá tā mbì àmâ átá Òvârí ká ìmbálé ànì drí rí, kó cé má ì'dí.

⁷ Ànì gólìyì lājó'ba àmákâ ró rí 'bá yí, nī nī má trá tǎndí ró. Òzò nī ùnì má trá ìtí rí, nī nī àmâ átá kpá trá. Gõ'dá nī ndrè má trá. Òzò ànì drí àmâ ndrèrè tí rí, ì'dí nī ndrè àmâ átá kpá trá. Gõ'dá ngbāngbānō zāâ nī'á àtì 'álá rí, nī â'dô àmâ átá rí nī'á gǎrǎ sísì rí drī sī.”

⁸ Gõ'dá nǐngá sī, lājó'ba àzâ rú bē Fílìpō rí drí kpá tā átázó kī, “Kúmú, má bē tā bē àlò 'è'á ìjílá ní tì. Ní â'dá átá gólá rí 'bá ùrú 'álá rí àmâ drí kē, tǎlá má nī ró gólá bē dódó. 'Dī rī'á cé tā gólá àmâ drí lèlé ní drīgá sī rí ì'dí.”

⁹ Ìtí rí, Yésū drí gòzó tā-drī Fílìpō ká 'dī lògòlé kī, “Fílìpō, má rí trá ànì bē nǐngá àkù ró būùù ngbāngbānō. Gõ'dá nī nī má trá tǎndí ró, gõ'dá 'dī rí, nī nī àmâ átá kpá trá. Òzò nī òndrè má trá tā 'èrè 'á rí, 'dī nī ndrè tā 'è'è àmâ átá ká kpá trá ì'dí 'dī. Nī nī drē zāâ tā 'è'è àmákâ rí kò ànì drí rǐzó zāâ àmâ ìjílì ìtì, kǐ'á nī, má àâ'dá átá ànì drí rí yā?

¹⁰ Nī lèé drē zāâ tā kò kǐ'á nī rí, tā 'è'è àmákâ rí nyé òzò àmâ átá ká rí tí yā? Àmâ átá rí nī tá má drí rī'á ìmbálá ànì drí nò â'dalé, ì'dí má drí rǐzó ànì ìmbálé ì'dí sī lá nò. Àmâ átá rí má 'á, gõ'dá gólá rí kpá nī rī'á mbârâkâ fèlé má drí rǐzó tā ndrī má drí rī'á 'èlá rí 'èlé.

11 Ōzō nī ōlē drē zāâ tā úlī má drí átálé nō 'á kô rī, 'dōvó nī ìsū drē tā lâràkô má drí rī'á 'èlâ rī 'bá yī vó lâ, 'dīlī nī â'dô kôrô tā lē'á 'wāâ tândí ró má 'á. Tā pătī ró, âmâ âmâ átá bê, âmâ rī'á ngá ãlô ró.

12 “Gō'dá nī ârī drē úlī má drí 'è'á átálâ nō! Ōzō òjílâ âzâ ōlē tā trá má 'á pătī-pătī ró pīpīsilī ãlô sī rī, òjílâ rī 'dī â'dô tā lâràkô má drí rī'á 'èlâ rī 'è'á, gō'dá má â'dô mbâràkâ fē'á gólâ drí tā 'èzô gără má drí rī'á 'èlâ rī 'bá yī drī sī, tãlâ mâ trá nī'á gólé âmâ átá ngálâ.

13 Má â'dô tā ndrī ânī lâj'óbá ámakâ rī 'bá yī drí ìjílí âmâ rú sī rī 'è'á ânī drí, tãlâ mâ Ôvârí rī mvá 'í, gō'dá má lē òjílâ ùlúyî ró gólâ bê.

14 Má âtâ tā pătī ró, ōzō ânī òjílâ ámakâ rī 'bá yī ìjî tā trá má tî sī rī, má â'dô 'è'á lâ ânī drí.”

Tã Yésū drí 'bãlé Líndrí Tândí Ôvârí kâ tãsī rī

15 Gō'dá nīngá sī, Yésū drí kpá tā âzâ átázó lâj'óbá íyíkâ drí kī, “Âmâ rû-lê-âzî yî, ōzō nī ò'bâ âmâ lôvó trá rī, nī â'dô tā ìmbâ gólâ má drí ìmbálé ânī drí rī ìnjî'á 'èlé.

16 Gō'dá ōzō má òcâ trá úrú 'álâ âmâ átá ngálâ rī, má â'dô gólâ rī ìjî'á, tãlâ gólâ òfē ró Líndrí Tândí íyíkâ bê rílí ânī bê zââ gbádú ânī âmú 'bá ró, gō'dá kpá òrî ró bê mbâràkâ fēlé ânī drí.

17 Líndrí Tândí Ôvârí kâ 'dī â'dô rī'á ânī ìmbálé tā pătī rī sī. Gō'dá ânī drí gólâ rī nīzô ndrī, tãlâ Líndrí Tândí 'dī â'dô rī'á ânī bê mbâràkâ sô 'bá ró rílí zââ ânī 'á. Gō'dá òjílâ ângó nō 'á gólíyî â'dó 'bá kô ámakâ ró rī, â'dô íyíkâ gólâ rī gâ'á dó, tãlâ gólíyî ícá kô gólâ rī ndrélé íyî ìjî sī gō'dá nîjî íyî â'dô-â'dô gólâkâ rī kpá kô.

18 Ōzō má ònī trá rī, má ícá kô ânī âyélé rílí ânī drī sī ōzō ìmvá-ânjî kâtí. Má â'dô kpá âgō'á trá ânī pãlé.

19 “Kâyî ândrô nô kâ vósî rī, òjílâ ângó nô kâ ícá gō'dá kô âmâ ndrélé kpá ó'dí. Gō'dá ânī gólíyî ámakâ ró rī 'bá yî â'dô âmâ ndrē'á cé nī kâyî dâ vósî, tãlâ mâ 'è'á lídrílí kpá ó'dí. Gō'dá lídrî-lídrî ámakâ sī rī, má â'dô ânī 'bã'á rílí zââ gbádú.

20 Ōzō gō'dá má òlîdrî trá ó'dí rī, ânī drí gōzô nîlâ pătī-pătī ró kī, âmâ rī'á ngá ãlô ró âmâ átá Ôvârí bê. Ítî rī, ânī drí gōzô kpá nîlâ tândí ró kī, pătī ânī ámakâ í'dí gō'dá mâ kpá âníkâ í'dí.

21 “Ōzō òjílâ âzâ âârî gō'dá ìnjî tā 'bã'bã ámakâ rī 'bá yî trá rī, 'dīlī má â'dô nî'á lâ kī, òjílâ rī 'dī lē má trá pīpīsilī ãlô sī. Gō'dá mâ rī gógó â'dô kpá òjílâ rī gógó 'dī lē'á, gō'dá âmâ átá â'dô kpá gólâ rī lē'á. Gō'dá má â'dô âmâ nyãányâ â'dá'á kpá òjílâ rī gógó 'dī drí.”

22 Nīngá sī, lâj'óbá âzâ kpá bê ãlô rú lâ Yúdã* gólâ â'dó kô Yúdã Ìsîkârîyótâ í'dí. Gō'dá gólâ drí ngázó tā ìjílí Yésū tî kī, “Kúmú, ní â'dô ânī nyãányâ â'dá'á cé âmâ drí gō'dá â'dó kô òjílâ ângó nô kâ drí â'dô tãsî yâ?”

23 Gō'dá nīngá sī, Yésū drí tã-drî lôgôzô lâj'óbá 'dī 'bá yî drí ndrî kī, “Nî ârî drē, ōzō òjílâ âzâ ōlē mâ fí trá rī, òjílâ rī 'dī â'dô tā ìmbâ ámakâ ìnjî'á 'èlâ. Ōzō òjílâ rī 'dī ìnjî tā ìmbâ ámakâ trá rī, âmâ átá Ôvârí drí kpá gólâ rī lēzô gō'dá âmâ drí ânîzô kpârătî rílí òjílâ rī 'dī 'á.

24 Gō'dá ōzō òjílâ âzâ ōlē mâ kô rī, gólâ ícá kô tá ìmbâ ámakâ ìnjîlî gō'dá 'èzô lâ. Gō'dá nî nî trá ndrî kî nî rî, tá ìmbâ má drí rī'á ìmbálâ ânī drí nō ânî âmâ átá ngá lésî. Má ìmbá tá kô cú ítî drî-âcê ámakâ sî. Âmâ átá âjô mâ trá tá 'dî ìmbálé.

* 14:22 14.22 Gólâ íyíkâ í'dí kpá zîlî Tãdáyô, Yákóbâ rî mvá ró rî.

25 “Má lē tā 'dí 'bá yī â'dalé ānī drī drē ākpākā'dā má drī 'bārē ānī bē nō 'á nō.

26 Gō'dá ōzō Líndrī Tāndí áamá átá kâ ōtírī ānī gólâ ngá lésī rílí ānī bē ānī pālē áamá vō 'á rī, gólâ â'dô tā áamá ndrī ímbá'á ānī drī tāndí ró, ānī drī gōzó tā má drī ímbalé ānī drī rī nīlī tāndí ró, mbârākā gólâkâ sī, gō'dá tā ndrī gólīyī má drī ímbalé trá ānī drī rī â'dô ágá'á ānī drī.

27-28 “Gbō lé má â'dô bē 'ē'á nīlī volé ānī áyéle rī, má â'dô tā ǎ'dí áamá áyé'á ānī pīpīsílí 'á. Má lē ānī drī â'dózó cú tā ǎ'dí bē ānī pīpīsílí 'á. Tā ǎ'dí má drī 'ē'á fēlá ānī drī rī â'dô lāvū'á gārā tā ǎ'dí gólâ ngá āngó nō kâ rī 'bá yī drī ícalé fēlé ānī drī rī drī sī. Má lē kō ānī drī â'dólé ūrī ró gō'dá kpá tā ísū ró, ōzō má ōtírī ānī áyé rī. Ōzō nī ōlē má pīpīsílí ālō sī rī, nī â'dó kō tā ísū ró, tālá tā gólâ má drī átálé ānī drī kí'á nī rī, 'Má â'dô 'ē'á nīlī volé ānī rú sī' rī tāsī, tālá má â'dô ágō'á trá ānī ngálâ. Tí nī â'dô 'bā'á áyīkō ró, tālá má 'ē nīlī 'dī áamá átá mbârākā lá drī lāvūlī gārā má drī rī ngálâ, gō'dá mā â'dô ró bē kpá āmbá ró ó'dí gólâ bē.

29 Nī ārī drē, má átá tā nō 'bá yī ānī drī drē ākpā 'é rú kō, tālá ōzō tā lá ō'ē rú trá rī, nī lē ró tā bē má 'á dódó.

30 “Ngbāāngbānō rī, má gō'dá trá kàyī āzā ākó dūū ānī bē má drī rīzō zāā rī'á ānī ímbalé, tālá Sātānā kúmú āngó nō kâ ró rī, trá 'ē'á tā ōnjí 'ēlé ngbāāngbānō má drī, má ōzó kō lōsī Ōvārī kâ nō ndēē. Gō'dá kpálé rī, gólâ ícá kō áamá pēlé.

31 Má rī gógó trá njāā drālē, tālá má ndē ró tā áamá átá drī 'bālē má drī rī bē. Má lē ōjílā ndrī ūnī ró íyī bē kí, pātī-pātī ró, má lē áamá átá trá. Nī ngā, mā nī ró bē vō rī gógó áamá rī 'álá.”

15

Tā ōjílā Yésū kâ drī 'bāzō Yésū bē ngá ālō ró rī

1 Gō'dá ítí rī, Yésū drī rīzō zāā bǎdī úlī átálé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drī kí, “Má átá ānī drī pātī-pātī ró áamá ádrúpī yī, má rī nī mbârākā fēlé ānī drī. Áamá ānī bē kpākā ālō ōzō fē rī 'bá 'wālē rī kâtí. Má íyíkâ í'dī ōzō ámbāndī lá kâtí. Gō'dá áamá átá íyíkâ ámvú līpī rī 'bá áamá vó ndrēlé rī í'dī.

2 Ōzō gárá lá āzā 'bá yī ō'wā lō'wā kō rī, gólâ drī ágāzó lá volé, gólīyī rī 'bá lō'wā 'wālē rī áyézo í'dī. Gō'dá kpá gárá gólīyī ōnyíkō ró 'wā 'bá dódó kō 'dī 'bá yī, gólâ drī drī lá ágāzó volé, tālá ō'wā ró gō'dá bē gārā sīsī rī drī sī.

3 Ānī lājó'bá áamá rī 'bá yī, áamá átá Ōvārī njī ānī trá â'dólé áamá gárá ró. Tā ímbā gólâ má drī rī'á ímbalā ānī drī nō drī rīzō ānī 'bālē â'dólé ōzō fē gárá gólâ lō'wā 'bá rōō rī kâtí Ōvārī rī līfī drī 'á.

4 Ānī ndrī, nī rī ngá ālō ró má bē, ítí rī, má â'dô kpá rī'á ngá ālō ró ānī bē. Tālá fē gárá āzā yū'dáwá lō'wā 'wā 'bá ōzō ōōgá trá volé ámbāndī lá rú sī rī. Fē gárá rī 'wālē, ōzō â'dô drē ākpā ámbāndī lá rú rī í'dī. Gō'dá ānī kpá ítí, nī ícá kō tā Ōvārī drī lēlé ānī drī 'ēlé rī 'ēlé cú ítí má ākó.

5 “Má átá ānī drī kpá ó'dí nōtí kí, áamá ānī bē rī'á kpākā ālō ōzō fē rī 'bá 'wālē rī kâtí. Má áamá í'dī ámbāndī lá 'í, gō'dá ānī ānīkâ í'dī ōzō gárá lá kâtí. Ōzō ōjílā āzā ōrī trá ngá ālō ró má bē rī, gólâ â'dô tā tāndí gólâ Ōvārī drī lēlé rī 'ē'á í'dī gārā sīsī rī drī sī. Nī ārī drē, nī ícá kō tā Ōvārī drī lēlé ānī drī 'ēlé rī 'ēlé cú ítí má ākó.

6 Gō'dá ōzō ōjílā āzā ōrī zāā ngá ālō ró má bē kō rī, ōjílā rī 'dī â'dô 'bā'á, ōzō fē gárá gólâ 'í 'bá trá rī kâtí. Ámvú līpī rī fē gárá gólâ 'í 'bá trá rī ágālē

vólé vŭlí vŭdrí, ō'í ró bê dódó. Gõ'dá gára 'dĩ â'dô 'bã'á tândí ró cé lãsí ró rí ì'dí.

⁷ Gõ'dá òzō ãní drí 'bãrē trá ngá ãlô ró má bê tâ ìmbâ ámákâ ìnjĩ-ìnjĩ sī 'élé rí kátí rí, tâ ndrĩ ãní drí ìjílí má tí sī rí, má â'dô 'è'á lâ ãní drí.

⁸ Nĩ ârí drē, tâ 'è'è tândí ãníká rí â'dô òjílã 'bã'á nĩ ámâ átá Ôvârí rí lúyílí, òzō nĩ ãâ'dâ trá pătĩ-pătĩ kí ãní lãjó'bán ámákâ ì'dí tâ 'è'è tândí ãníká 'dĩ sī rí.

⁹ “Ámâ átá lē mâ trá rōô. Gõ'dá má lē ãní kpá trá rōô òzō ámâ átá drí ámâ lērē kátí. Ítí rí, nĩ rí zãâ ngá lēlē ámákâ ãní drí 'dĩ 'á, tãlã má lókí ró ãní bê tândí ró lövō ámákâ 'dĩ sī.

¹⁰ Ání gõ'dá òzō nĩ òrĩ zãâ tâ ìmbâ ámákâ 'élé rí, nĩ â'dô rĩ'á zãâ ngá lēlē ámákâ ãní drí 'dĩ 'á, gõ'dá má drí ãní lókízó tândí ró. Nĩ â'dô ámâ ìnjĩ'á gõ'dá tâ ámákâ 'ézó, nyé òzō má drí rĩrĩ ámâ átá rí ìnjílí gõ'dá tâ gólákâ 'ézó, gõ'dá drílã rĩzó ámâ vó ndrēlē tândí ró rí kátí.

¹¹ Má rí tâ nô ìmbálé ãní drí nõ rí, tãlã nĩ ũúsú ró äyĩkō gólã má drí úsúlí ámâ átá rí ìnjĩrĩ 'á rí bê, gõ'dá kpá äyĩkō ãníká ã'dô ró bê gãrã.

¹² “Nōô tâ 'bã'bã ámákâ ì'dí ãní drí. Nĩ lē ãní ãní vó 'ásĩ, òzō má drí ãní ãlô-ãlô lērē rí kátí.

¹³ Má lē bê ãní trá rōô rí, ì'dí 'dĩ má trá nĩ'á drälé ãní tãsí. Àkú lâ sī, nĩ ndrē tâ ìtí 'dĩ 'bã yí trá rú 'è'á, òjílã ãlô drí iyí nyãányã fëzó drälé iyí äzí-äzí yí pãlé yã? 'Dĩ rĩ'á ngá lēlē ạngí 'ì!

¹⁴ Ítí rí, ãní gõ'dá trá ámâ rú-lē-ãzí yí ì'dí, tãlã nĩ rí trá zãâ tâ ìmbâ ámákâ ãní drí rí 'élé ì'dí.

¹⁵ Gõ'dá ngbãngbãno rí, má zí gõ'dá ãní kô cé lãjó'bán ámákâ ró, tãlã lãjó'bán yí nĩ tâ ndrĩ gólíyí ãmbá gólíyíkã rí drí rĩ'á 'èlã rí kô. Ání trá ámâ rú-lē-ãzí yí ì'dí, tãlã tâ gólíyí má drí ârílĩ ámâ átá tí sī rí, má âtã trá ndrĩ ãní drí.

¹⁶ Ítí rí, nĩ njĩ má nĩ kô, má njĩ ãní nõ nĩ, tãlã nĩ nĩ ró bê zãâ tâ ámákâ nõ ìmbã bê òjílã drí, gólíyí drí tâ lëzó 'á lâ pĩpĩsílí ãlô sī. Òzō nĩ òrĩ trá tâ 'dĩ 'élé ìtí rí, Ôvârí â'dô tâ ãní drí ìjílí gólã tí ámâ rú sī rí 'è'á ãní drí.

¹⁷ Ítí rí, tâ ạngí má drí lēlē ãní drí 'élé rí ì'dí nõ. Nĩ lē ãní ãní vó 'ásĩ.”

Tã òjílã ãngó nõ kã drí lãñõ fëzó lãjó'bán Yësũ kã drí rí

¹⁸ Gõ'dá nĩngá sī, Yësũ drí tâ âtázó lãjó'bán iyíkã yí drí kí, “Má âtã ãní drí, òjílã gólíyí ãngó nõ 'á nõ â'dô 'è'á ãní gälé dó òjílã ámákâ ró, tãlã gólíyí gã má kpá trá dó sísí ãní drí sī.

¹⁹ Tí nĩ òró rĩ nõ zãâ tâ 'élé nyé òzō òjílã ãngó nõ 'á rí drí rĩ'á 'élé rí kátí rí, tí òjílã ãngó nõ 'á nõ â'dô ãní lē'á òjílã iyíkã ró. Gõ'dá â'dó kô ìtí, â'dô-â'dô ãníká trá ngĩ gólíyíkã rí yí drĩ sī, tãlã má njĩ ãní trá rí drí sī â'dólé òjílã ámákâ ró tâ ámákâ 'élé. Ítí rí, ãní lôvó fõ trá gólíyí 'ásĩ.

²⁰ Tã má drí âtálé ãní drí rí 'bã yí ũvĩ ãní drĩ sī kô, kí'á nĩ rí, lãjó'bán äzãkã yũ'dáwã ìnjílí gãrã ãmbá gólákã drĩ sī rí. 'Dĩ kã rí tí rí, òjílã ãngó nõ kã â'dô lãñõ fë'á ãní drí, nyé òzō drílíyí lãñõ fërē má drí rí tí. Tí òzō gólíyí òrĩ trá tâ ìmbã ámákâ ârílĩ rí, tí gólíyí â'dô tâ ãníká ârí'á.

²¹ Ání lôvó â'dô fõ'á gólíyí 'ásĩ, tãlã ãní trá òjílã ámákâ ì'dí, tãlã gólíyí gã vólé dó tâ lēlē kí, pătĩ Ôvârí äjõ má nĩ.

²² Mã ì'dí gólã Ôvârí drí äjólé tâ iyíkã pēlē òjílã ãngó nõ kã drí rí, gõ'dá gólíyí gã tâ âtĩ-âtĩ Ôvârí kã 'dĩ trá dó. Tí má òró ãní tâ âtĩ-âtĩ 'dĩ bê gólíyí drí kô rí, tí gólíyí â'dô 'bã'á tâ ònjí tâ âtĩ-âtĩ 'dĩ gãgã lâ kã ãkó. Gõ'dá ngbãngbãno rí, gólíyí ícã gõ'dá kô iyí nyãányã pãlé lãñõ tâ ònjí 'dĩ kã 'ásĩ kí, iyí ãâ'dô tâ ònjí 'dĩ ãkó.

23 “Má âtâ ânî drí, òjílâ gólâ áamá gã 'bá dó rí, 'dĩ gólâ gã 'dĩ kpá áamá átá gólâ áamá âjó 'bá rí 'dĩ.

24 Tí gólâ òró áamá ndrêê tâ lârákô áamáká gólíyí òjílâ âzâ 'bá yí drí ícálé kô 'èlâ rí 'èrê 'á kô rí, tí lâṅṅō tâ ònjí gólâká áamá gã kâ dó 'dĩ kâ ícá kô â'dólé gólâ drí lậvũlị gặặ. Gõ'dá gólâ ndrê bê tâ lârákô má drí rí'á 'èlâ rí trá, gólâ drí gòzò áamá gálé dó kpặặặ áamá átá bê rí, gõ'dá tâ ònjí tètê gólâká áamá gázò dó 'dĩ íyíkâ trá gólâ rí òmbé'á òzò bặặ kậặ.

25 Òjílâ gólíyí áamá gã 'bá dó 'dĩ 'bá yí rí'á íyí, nyé òzò òjílâ gólíyí tâ lâ ígílí búkũ Òvârí kâ 'á kí'á nĩ rí, 'Gólíyí 'bặặ áamá lậvó kô tặặ ítí, má 'é tâ âzâ ònjí lâ gólíyí drí rí kpá kô.'

Lôngó 35.19; 69.4

26 “Áamá rú-lê-âzí yí, nĩ ìsũ tâ kô. Òzò má òcâ trá áamá átá ngálâ rí, má â'dô Líndrí Tándí tâ pặặặ â'dá 'bá ró rí ájó'á 'wặặ ânî pặặ. Òzò Òvârí âặặ Líndrí Tándí íyíkâ 'dĩ trá rí, Líndrí Tándí 'dĩ â'dô tâ gólíyí má drí ímbále trá ânî drí 'dĩ ífí lâ â'dá'á ngbá-lí-ngbá-lí ânî drí.

27 Ítí rí, ânî drí gòzò úlị áamáká â'dalé òjílâ drí ndrĩ, tâlâ ânî 'dĩ òjílâ gólíyí â'dó 'bá áamáká ró kó ítò vồ lész rí, gõ'dá nĩ nị tâ ímbâ áamáká rí 'bá yí trá tándí ró.”

16

1 “Má rí tâ òjílâ 'dĩ 'bá yí kâ 'èzò ânî lậvó 'bále kô 'dĩ átalé ânî drí nồ, tâlâ nĩ âdrê ró bê gặặ, nĩ òzò kô tâ lặặ âníkâ má 'á rí âyé ùrị drí sĩ, òzò òjílâ 'dĩ 'bá yí òtírí íyí ítòò tâ ònjí 'èlê ânî drí rí.

2 Má âtâ ânî drí, kặặ lâ òtírí ácá rí, òjílâ 'dĩ 'bá yí, âzâ 'bá yí â'dô íyí ânî drõ'á volé jó gólíyíkâ tâ Òvârí kâ ârí kâ rí 'ásí. Ázâ 'bá yí â'dô íyí rú cặ'á ânî fặặ, gõ'dá gólíyí â'dô kí'á nĩ rí, yí òrí tâ 'dĩ 'èlê 'dĩ lặặ pặặ rízò Òvârí rí ìnặặ rí 'ásí.

3 Gólíyí â'dô tâ 'è'á ânî drí ítí 'dĩ rí, tâlâ gólíyí nặặ áamá átá Òvârí kô, gõ'dá gólíyí nặặ má kpá kô.

4 Ngbặặngbặặ rí, má âtâ tâ gólíyí 'è 'bá rú 'èlê ânî drí rí yí trá, tâlâ òzò nĩ òndrê tâ 'dĩ 'bá yí trá rú 'è'á ânî drí rí, tâ má drí átalé ânî drí 'dĩ âặặ ró bê ânî drí ânî pặặ âdrélé gặặ.”

Tâ Yész drí átalé mbặặkặ sồlê lặặ'á íyíkâ rí 'bá yí 'á rí

Gõ'dá Yész drí kpá zặặ rízò tâ átalé lặặ'á íyíkâ 'dĩ 'bá yí drí kí, “Má átá tâ 'dĩ 'bá yí ânî drí sĩ sĩ ânî drí ítòrê 'dèlê má vồ rí 'á kô, tâlâ má drê bê ânî bê nồngá rí drí sĩ.

5 Gõ'dá ngbặặngbặặ rí, má 'è trá nĩ'á gồlê gólâ tặặ áamá ájó 'bá rí ngálâ. Gõ'dá â'dô kpále ítí rí, òjílâ âzâ âlò ânî lặặlê sĩ áamá íjị 'bá nịnĩ áamáká 'dĩ tặặ rí yù.

6 Gõ'dá má âtâ tâ 'dĩ 'bá yí bê ânî drí rí, ânî gõ'dá trá ndrĩ tâ ìsũ ró rồò.

7 Má âtâ tâ pặặ ânî drí, gồgồ áamáká ùrú 'alâ nồ â'dô 'è'á tâ tándí âfèlê ânî drí. Tặặ má â'dô Líndrí Tándí Òvârí kâ ájó'á 'wặặ, âanĩ ró bê ânî pặặ tâ ímbá 'bá âníkâ ró. Tí òzò má ònĩ volé kô rí, tí Líndrí Tándí Òvârí kâ 'dĩ ícá kô ânílí ânî ngálâ.

8 Gõ'dá òzò Líndrí Tándí Òvârí kâ 'dĩ âặặ trá rí, gólâ â'dô â'dá'á lâ òjílâ ângó nồ kâ nồ drí mbặặ kí, gólíyí ndrĩ 'è íyí tâ ònjí trá, gõ'dá tâ mbặặ gólâ sủ 'bá Òvârí rú rí íyíkâ ângô rí 'dĩ, gõ'dá tâ pặặ ró Òvârí â'dô tâ-vồ gólíyíkâ kí'á.

9 Línđrí Tāndí 'dī â'dô â'dá'á lâ gólīyī drí mb̄imb̄i kī nī rī, lāṅō tā ōnjí gólīyíkā ká â'dô 'dē'á ākpā gólīyī dr̄ī, tālā gólīyī gā dó tā lēlé má 'á 'díyī pā 'bá gólīyíkā ró.

10 Línđrí Tāndí 'dī â'dô kpá tā â'dá'á gólīyī drí tā mb̄i 'ē'ē tāsī kī, p̄t̄ījī má rī kárá tā mb̄i gólīyī sū 'bá Ôvārí rú rī 'bá yī 'ēlé ī'dī. Línđrí Tāndí 'dī â'dá tā mb̄i 'dī nī, tālā mā rī gógó bí nī'á gōlé áamá átá Ôvārí ngálá, gō'dá nī ndrē má kō nōngá.

11 Gō'dá Línđrí Tāndí 'dī â'dô kpá â'dá'á lâ gólīyī drí kī, Ôvārí â'dô tā-vó gólīyíkā kī'á tā ōnjí gólīyíkā tāsī, tālā Ôvārí kī tā-vó Sātánā tībē ōjílā āngó nō ká ádó 'bá rī ká trá kī, gólā tā ōnjí tētē 'ē 'bá 'ī.

12 “Mā rī'á úlí bē dūū 'ē'á átálā ānī drí, gō'dá ngbāangbānō rī, tā n̄n̄ī ānīkā drē ngbāā dā ítí, gō'dá nī ícá kō tā rī 'dī 'bá yī ífí lâ n̄l̄ī ndrī.

13 Gō'dá ōzō Línđrí Tāndí gólā tībē tā p̄t̄ījī â'dá 'bá 'dī ācā trá rī, gólā â'dô tā gólā má drí ímbálé ānī drí rī ífí lâ â'dá'á ānī drí tāndí ró. Línđrí Tāndí rī 'dī â'dô tā má drí 'ē'á átálā gólā drí rī ímbá'á ī'dī ānī drí. Gō'dá gólā ímbá tā kō cé drí-ācē íyíkā rī sī. Gólā â'dô tā gólīyī 'ē 'bá rú 'ēlé áamá tāsī gō'dá kpá ānī tāsī rī ífí lâ â'dá'á ānī drí.

14 Gō'dá gólā â'dô kpá mbārākā ámákā rī â'dá'á ānī drí tā ímbā ámákā gólā drí ímbálé ānī drí rī sī.

15 Áamá átá Ôvārí 'bā mā nī tā ndrī íyíkā rī ímbálé ōjílā drí. Tālā ī'dī 'dī má drí tā átázó ānī drí kī'á nī rī, tā ímbā gólā Línđrí Tāndí 'dī drí 'ē'á tā ífí lâ â'dalé ānī drí 'dī, 'dī rī'á tā ímbā ámákā ī'dī.

16 “Nī ārī drē, ĩtú-pá dā vósī má â'dô āvī'á ānī lāfálé sī, gō'dá nī ndrē má kō. Gō'dá k̄yī dā vósī rī, nī â'dô áamá ndrē'á kpá ó'dí ānī lāfálé.”

17 Gō'dá lājó'á gólākā āzā 'bá yī drí rīzó tā ĩjílí ĩyī vō 'ásī kī, “Úlī gólākā átálé 'dī ífí lâ íyíkā āngó tí kī'á nī rī, ĩtú-pá dā vósī mā ōndrē yī kō, gō'dá k̄yī dā vósī mā āâ'dô ĩyī ndrē'á kpá ó'dí 'dī, tā ífí lâ ā'dô 'ī yā? Gō'dá nīnī Yésū ká ĩyī átá ngálā rī, tā lâ ĩcū rú úlí gólākā Línđrí Tāndí tāsī 'dī bē 'dī íyíkā āngó tí ró yā?”

18 Lājó'á 'dī 'bá yī drī lâ ĩyī gō'dá trá lījā-lījā ró, tālā gólīyī n̄ī úlí Yésū ká átálé “ ĩtú-pá dā” ' gō'dá kpá “ k̄yī dā” ' ká 'dī ífí lâ kō.

19 Ítí rī, Yésū n̄ī trá ĩyī p̄p̄s̄l̄í 'á tólā kī, lājó'á íyíkā 'dī 'bá yī lē trá íyī ĩjílí úlí íyíkā 'dī ífí lâ tāsī. Gō'dá Yésū drí gólīyī ĩjízó kī, “Nī rī tā ĩjílí ānī vō 'ásī tā gólā má drí átálé ānī drí kī'á nī rī, ĩtú-pá dā vósī nī ndrē má kō, gō'dá nī â'dô áamá ndrē'á k̄yī dā vósī' nō tā ífí lâ tāsī yā?”

20 Nī ārī drē, má â'dô úlí 'dī 'bá yī ífí lâ â'dá'á ānī drí. ĩtú-pá rī 'dī 'á rī, nī â'dô áamá āwó ngō'á. Gō'dá gólīyī áamá lôvó 'bā 'bá kō rī 'bá yī â'dô ĩyī 'bā'á āyīkō āmbá bē. Gō'dá ōzō nī ōtírī áamá ndrēē kpá ó'dí rī, āwó ānīkā 'dī drí gōzō rú jālē āyīkō āndrē ró.

21 ĩzā ānīkā 'dī â'dô 'bā'á nyé ōzō ōkó gólā mvá drí rīzó lāzélé 'á lâ 'ē'á t̄lā rī k̄atí. Ōkó rī 'dī rī āwó ngōlé rōō mvá lāzē-lāzē 'dī drí, gō'dá mvá 'dī ōtírī kpá āfōō ĩvī rī, ngá lāzē-lāzē āmbá rī 'bá lāzélé 'dī tā lâ vī trá gólā 'ásī, tālā āyīkō cī trá gólā rú mvá drílā t̄l̄ī 'dī tāsī.

22 Ngbāangbānō rī, â'dô 'ē'á â'dolé ānī drí kpá ítí. Á'dô 'bā'á ĩtú-pá ĩzā ká 'ī ānī drí. Gō'dá ōzō nī ōtírī áamá ndrēē kpá ó'dí rī, nī â'dô â'dó'á āyīkō ró rōō, ōjílā āzā ícá kō ānī 'bālē āyīkō 'dī āyéle.

23 “Ítí rī, k̄yī gólā má drí 'ēzō āgōlé rī sī, ícá kō ānī drí áamá ĩjílí tā āzā 'bá yī sī, ífí lâ â'dalé ānī drí, tālā 'dī gō'dá nī ícá trá cú tā ĩjílí áamá átá t̄ī sī. Nī ārī drē, tā ndrī ānī drí ĩjílí áamá átá t̄ī sī rī, gólā â'dô 'ē'á lâ ānī drí, tālā ānī rī'á ōjílā ámákā ī'dī.

24 Gõ'dá cälé bũũ ngbãangbânõ, nĩ â'dô bê lé ámakâ ì'dí rí, nĩ ìjì drē zãã ngá áamá átá tí sĩ áamá drì-âcê sĩ rí kô. Gõ'dá ngbãangbânõ rí, nĩ ìjì tã ìtí áamá rú sĩ ngá ânì drí lélé rí yí tãsí, gõ'dá gólá â'dô fê'á lâ ânì drí, tãlâ ânì p̄p̄s̄l̄l̄ ã'dô ró bê äȳk̄o ró.

25 “Bũũ ngbãangbânõ rí, má rí ânì ìmbálé zãã úlì mǎn̄gõ sĩ í'dígówá bê. Gõ'dá s̄s̄l̄ 'álá rí, má â'dô gõ'dá ânì ìmbá'á ífí sĩ áamá átá Ôvârí rí tãsí, tãlâ tã áamá átá kâ nõ òfí ró bê ânì dr̄l̄ l̄n̄õ ãkó.

26 Tã 'dí vósí rí, nĩ â'dô áamá átá rí ìjì'á ngá ânì drí lélé rí yí tãsí. Gõ'dá tãlâ ânì òjílã ámakâ ì'dí, gólá â'dô âfê'á lâ ânì drí tãkó ìtí. Á'dó kô má ì'dí tã ânìkâ ìjì 'bá ró. Nĩ â'dô 'è'á lâ ânì.

27 Gólá â'dô ngá 'dĩ 'bá yí âfê'á ânì drí lòvó 'bã'bã gólákã sĩ, tãlâ nĩ lē má trá rō gõ'dá tã lēzó k̄i, p̄t̄l̄ Ôvârí âjô má trá ânì drí.

28 Má ânì ãngó nõ 'á nõ áamá átá ngá lésí. Gõ'dá ngbãangbânõ rí, ìtú-pá lâ câ trá má drí ãngó nõ âyézó n̄zõ gólé gólá ngálá.”

29 Gõ'dá lǎjõ'á Yésũ kã 'dĩ 'bá yí drí tã âtázó Yésũ drí k̄i, “Ngbãangbânõ Kúmú, nĩ gõ'dá trá úlì âtá'á áamá drí hã. Úlì ánìkã â'dó gõ'dá kô úlì mǎn̄gõ ró.

30 Ngbãangbânõ rí, mã n̄i gõ'dá trá k̄i, ní n̄i tã ámakâ trá ndr̄i, tãlâ tã ìjì gól̄ȳi áamá drí ìs̄l̄ 'è'á ìjílã ní tí rí, drē ãkpãkã'dã mã ìjì kô ní tí ãkũ ró, ní lògõ tã-dr̄i lâ trá áamá drí. Ìtí rí, mã n̄i gõ'dá trá p̄t̄l̄-p̄t̄l̄ k̄i, ní ânì trá Ôvârí ngá lésí.”

31 Gõ'dá Yésũ drí tã-dr̄i lògõzó gól̄ȳi drí k̄i, “D̄ȳi mǎn̄i, nĩ lē gõ'dá tã trá má 'á ngbãangbânõ!

32 Ânì ìf̄i òmbã ânì rú. Tã â'dô 'è'á ácalé ngbãangbânõ ânì drí â'dózó ndr̄i ùr̄i ró gõ'dá ânì drí rãzó ndr̄i 'dó volé má rú sĩ, nĩ'á ânì l̄p̄i bê, áamá âyéle élêwálã áamá ãjú-'bã-ãzì yí dr̄igã. Òzõ nĩ äâyê mã gbõ lé élêwálã rí, gõ'dá má â'dó kô élêwálã, tãlã áamá r̄i'á kárã áamá átã bê, gólã rí nĩ áamá lók̄il̄i.

33 Má âtã tã 'dí 'bá yí ndr̄i ânì drí, tãlã nĩ òlê ró tã bê má 'á p̄p̄s̄l̄l̄ ãlô sĩ, gõ'dá tã lélé 'dí ò'bã ró ânì bê â'dólé tã ã'dí bê k̄ȳi l̄n̄õ kã 'á. Tãlã òjílã äzã 'bá yí ãngó 'á nõngã â'dô ìȳi l̄n̄õ fê'á ânì drí rōo áamá tãsí. Gõ'dá nĩ âtũ ânì f̄i tã lélé ânìkã má 'á 'dĩ 'á tãndí ró, tãlã mã cú mbârãkã bê ḡãr̄ã òjílã 'dí 'bá yí dr̄l̄ sĩ ânì vó ndr̄ezó l̄n̄õ 'dí 'bá yí 'ásĩ ndr̄i!”

17

Tã Yésũ drí rãtãã 'èzó átã lâ Ôvârí drí lǎjõ'á ìȳikã tãsí rí

1 Gõ'dá n̄ngã sĩ, Yésũ átã úlì bê ndélé lǎjõ'á ìȳikã 'dĩ 'bá yí drí rí, drílã ìf̄i ìngázó ùr̄i 'álã rãtãã 'èzó Ôvârí drí. Gólã k̄i, “Tátã, mã n̄i trá k̄i, ìtú-pá ámakã drã kã rí trá ãnȳi, òzõ ní drí 'bãlé trá rí kãtí! Nĩ ìnj̄i mã mbârãkã ánìkã fêfê lâ mã drí rí sĩ, tãlã mã ìnj̄i ró ní kpã bê òjílã ìf̄i dr̄i 'á mbârãkã 'dí sĩ.

2 Nĩ ìnj̄i mã, tãlã mã cú dr̄i-âcê ánìkã bê 'díȳi pã 'bã ró òjílã gól̄ȳi ní drí âfêlé mã dr̄igã nõ 'bã yí 'bãzó r̄il̄i zãã gbãdú ãdũkũ ãkó.

3 Gõ'dá mã â'dô lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rí fê'á gól̄ȳi drí, òzõ gól̄ȳi òlê tã trá k̄i, nĩ â'dô ì'dí Ôvârí ãlô tìbê 'bã 'bã Ôvârí p̄t̄l̄-p̄t̄l̄ ró rí, gõ'dá gól̄ȳi òlê tã kpã trá k̄i, ní âjô mã Yésũ nĩ ân̄il̄i ãngó nõ 'á òjílã pãlé rí.

4 Tátã, mã â'dã ämbã ánìkã trá dódó òjílã drí ãngó nõ 'á nõngã, gõ'dá gól̄ȳi drí ân̄i l̄ȳizó tã lâ tãsí, tãlã mã rí trá tã ní drí 'bãlé trá mã drí 'élé rí 'élé ndr̄i dódó.

⁵ Ngbāāngbānō rī, tátá, má ìjì nī, ní sō mbārākā má 'á má drí tã 'dí 'bá yī ndézó dódó, gō'dá ní trō ró má kpá ó'dí úrú 'alá rīlī ní bē kūmū áníkā zélé, òzō àmā drí rīrī ní bē ìtō vō 'ásī drē àkpākā'dā ó'bāá drē àngó nō kō rī kátí.

⁶ "Tátá, má ìrátā nī òjílā gólīyī ní drí njílī àngó nō 'á àfèlé má drí nō 'bá yī tāsī. Má ìmbā tã áníkā trá gólīyī drí, drílīyī ánì nīzò dódó. Ní 'bā òjílā áníkā trá tã lèlé má 'á, gō'dá gólīyī ìnjì ìyī ní trá tã áníkā 'è'è là sī.

⁷⁻⁸ Ìtí tátá, má ìmbā gólīyī trá tã àtì-àtì tándí áníkā sī, gō'dá gólīyī lē tã trá 'á là pīpīsílí àlò sī. Ìtí rī, ngbāāngbānō rī, gólīyī nī tã trá pātī ró kí, ní àjò má nī tã áníkā à'dalé òjílā drí.

⁹ "Ngbāāngbānō tátá, má 'è rātāā òjílā áníkā ní drí njílī àfèlé má drí nō 'bá yī tāsī. Gō'dá má ìrátāá nī nō kō òjílā gólīyī ndrī àngó nō 'á rī 'bá yī tāsī.

¹⁰ Òjílā amákā ró rī 'bá yī ndrī kpá áníkā ì'dí. Ní 'è gólīyī trá ndrī 'dèlé má vó, gō'dá òjílā àzà 'bá yī nī ìyī àmbā amákā trá gólīyī sī.

¹¹ Tátá, òjílā gólīyī ní drí àfèlé trá má drí nō 'bá yī, má 'è'á trá gólīyī àyélé àngó nō 'á nōngá ìyī drī sī òjílā gólīyī ní drí njílī kō nō 'bá yī lāfálé, òzō má òtírī gōō ní ngálà úrú 'alá rī. Tátá tándí, má ìjì nī ngbāāngbānō, ní àtī gólīyī gá mbārākā áníkā sī, gólīyī òrī ró bē zāā òjílā tándí áníkā ró, gō'dá gólīyī òrī ró bē ngá àlò ró ìyī lāfálé 'ásī, òzō àmā drí 'bārē ní bē nō kátí.

¹² Ní àfè mbārākā trá má drí, gō'dá má ìmbā gólīyī trá gólīyī àtīlī gágá mbārākā áníkā 'dī sī. Má lòkí gólīyī trá ndrī tándí ró. Gō'dá ìtí rī, cé òjílā àlò gólīyī lāfálé sī gá vólé íyíkā trá dó tã àrílí, gólā ì'dí tìbè lātī ònjí nī 'bá ró, òzō tã àngū 'bá áníkā rī yī drí tã là ìgílí trá àkú ró búkú áníkā 'á rī kátí.

¹³ "Ngbāāngbānō rī, má trá 'è'á òjílā amákā 'dī 'bá yī àyélé nīzò gólé ní ngálà úrú 'alá. Má rī ánì ìjílí gólīyī pālè ìtí drē àkpākā'dā má drí 'bārē bē gólīyī bē nō 'á, tálà má lē gólīyī òrī ró bē zāā ánì ìnjílí, gō'dá gólīyī à'dò ró bē àyíkò ró ìyī pīpīsílí 'á òzō amá kátí.

¹⁴ Má ìmbā gólīyī trá tã àtì-àtì áníkā sī, drílīyī gō'dá tã lèzò 'á là. Gō'dá òjílā gólīyī àngó nō 'á nō 'bāá gólīyī lòvó kō tã 'dí tāsī, tálà gólīyī 'é gō'dá tã òjílā àngó nō ká drí lèlé rī ì'dí kō, nyé òzō má drí gō'dá tã àngó nō ká 'èrē kō rī kátí.

¹⁵ Tátá, ní fè mbārākā gólīyī drí rīzò tã áníkā 'èlé àngó nō 'á. Má rī ánì ìjílí nō, ní lòkí ró gólīyī bē, òzō gólīyī òtírī rī òjílā àngó nō 'á nō 'bá yī lāfálé rī. Ní pà gólīyī, tálà Sātánā òzò gólīyī àdó kō.

¹⁶ Tátá, ní ndrē òjílā amákā nō 'bá yī à'dó ìyī gō'dá kō tã àngó nō ká 'è 'bá là 'ì, òzō má rī gógó drí rīrī tã àngó nō ká 'è àkó rī tí.

¹⁷ Tátá, ní èdè gólīyī njāā tã pātī áníkā sī, gólīyī drí rīzò tã áníkā ndrī 'èlé dódó. Ní rī tã pātī à'dalé gólīyī drí tã ìmbā áníkā sī.

¹⁸ Tátá má trá 'è'á gólīyī jólé nī'á tã àtì-àtì tándí áníkā nō ìmbá bē òjílā àngó nō ká rī 'bá yī drí, òzō ní drí amá àjórē ànìlì tã àtì-àtì tándí áníkā nō ìmbalé òjílā àngó nō ká lāfálé rī kátí.

¹⁹ Ìtí rī, gō'dá má fè amá nyāanyā trá dralé gólīyī tāsī, tálà gólīyī òrī ró bē lòsī áníkā nō 'èlé tándí ró mbārākā áníkā sī.

²⁰ "Tátá, má rī ánì ìjílí lājó'bá amákā nō 'bá yī tāsī. Gō'dá má ìjì nī kpá òjílā gólīyī 'è 'bá tã lèlé má 'á tã pèpè gólīyíkā sī rī yī tāsī.

²¹ Tátá, ní fè mbārākā gólīyī drí, tálà tã ìsū gólīyíkā à'dò ró bē àlò, nyé òzō tã ìsū amákā drí 'bārē ní bē àlò rī kátí. Ní pà gólīyī, gólīyī òrī ró bē ngá àlò ró amá bē, tálà òjílā gólīyī àngó nō 'á nō ùnì ró ìyī bē kí, pātí-pātí ní àjò má nī.

22 Má â'dâ tâ áníkâ rî 'bá yî trá ndrî gólîyî drí, òzò ní drí â'darê lâ trá má drí rî kâtí. Má lě gólîyî òrî ró ngá ãlô ró ìyî lâfálé 'ásî, nyé òzò ãmâ drí rîrî ngá ãlô ró ní bê rî kâtí.

23 Gõ'dá òzò ãmâ drí 'bārē ní bê ãlô rî kâtí rî, má lě gólîyî drí 'bālē kpá kpākā ãlô má bê. Â'dô bê ìtí rî, òjílā āngó nō 'á rî 'bá yî â'dô nî'á lâ kî, ní âjô mâ nî, gõ'dá ní lě òjílā ãmákâ 'dî 'bá yî rōô, nyé òzò ní drí ámâ lērē rōô rî kâtí.

24 Tátá, má lě gólîyî ùnî ró bê pătî-pătî kî, ní fē drî-âcê ngá kâ trá ndrî má drîgá drē ākpākā'dâ ó'bāá drē āngó nō kô, tâlâ ní lě mâ trá rōô rî drí.

25 “Tátá tâ mbî 'bá ró rî, gbō lé ámâ ājú-'bá-āzî yî ògā ìyî dó â'dô-â'dô áníkâ nîlî rî, má nî â'dô-â'dô áníkâ trá tândí ró! Gõ'dá òjílā ámákâ nō 'bá yî nî ìyî trá kî, pătî nî âjô mâ nî.

26 Ìtí rî, Tátá, má ìmbâ gólîyî trá tândí ró â'dô-â'dô áníkâ tāsî, gõ'dá má â'dô kpá zāâ rî'á gólîyî ìmbálé. Tátá, má lě gólîyî òlê ró ìyî āzî-āzî yî bê rōô, òzò ní drí ámâ lērē kâtí. Gõ'dá má lě kpá má drí rîzò bê gólîyî pîpîsîlî 'á ngá ãlô ró gólîyî bê. Ââ'dô ìtí.”

18

Tā Yēsū rî rüzó rî

(Mātáyō 26.47-56; Márākō 14.43-50; Lúkã 22.47-53)

1 Gõ'dá Yēsū ndē bê rātāā 'ē'ē rî, gólîyî drí ngāzò nîlî lâjóbá íyíkâ yî bê. Gólîyî drí áyágá mvá zîlî Kîdrónā rî mbāzò. Áyágá 'dî 'á'á lé drî lâ lésî rî, ámvú āzâ bê rî'á fê dō kâ zîlî òlívî rî bê dūū 'á lâ. Gólîyî drí cāzò ámvú rî 'dî 'á tólā.

2 Āgô gólā rú bê Yúdā tîbê Yēsū rî drî-bā fē 'bá rî nî vō tîbê Yēsū yî drí 'ēzò â'dú kōlé 'á lâ lâjóbá íyíkâ yî bê rî trá, tâlā 'dî vō Yēsū yî drí rîzò 'á lâ ândálé ândálé rî ì'dî.

3 Gõ'dá Yúdā tîbê Yēsū rî drî-bā fē 'bá rî drí 'dēzò sîsî òjílā tîbê drî-'bá ángî Yúdā yî kâ rî 'bá yî drí ájólé rî yî ágálé nî'á Yēsū rî vō â'dálé rûlî. Ājú 'bū 'bá rî 'bá yî kpá bê rî'á lómígówá gõ'dá jó ángî Ôvârî kâ rî kâ rî 'bá yî bê gólîyî bê. Gólîyî 'dó ngá ájú 'bū kâ bê, lîgú ārāwā âcê-âcê, ájú yî bê. Gõ'dá āzâ 'bá yî íyíkâ cú lâsî yî bê ìyî drîgá sî nyānyā, â'dô ró bê vō ndrēzò ngáčî bê 'dî.

4 Gõ'dá Yēsū ndrē bê òjílā 'dî 'bá yî ânî'á rî, gólā drí ngāzò âfōlé lâjóbá íyíkâ 'dî 'bá yî lâfálé sî âdrélé sîsî 'álā, â'dô ró bê gólîyî drí íyî ndrēzò bê tō, tâlā gólā nî tâ gólîyî drí 'ē'á 'èlā yî drí rî trá ndrî. Gõ'dá òjílā ájólé 'dî 'bá yî âcā ìyî bê ānyî rî, Yēsū drí tâ ìjízó gólîyî tî kî, “Nî rî â'dî rî ndālê ì'dî yā?”

5 Gólîyî drí tâ-drî lôgōzò kî, “Mā rî Yēsū tîbê ânî 'bá Nāzārētā lésî rî ndālê ì'dî.” Gõ'dá Yēsū drí tâ-drî lôgōzò gólîyî drí kî, “Mā ì'dî rî'á nō.” 'Dî Yúdā 'ē 'bá gólā rî drî-bā fēlé rî kpá bê rî'á âdré'á ānyî gólā lâgátî ìtí.

6 Gõ'dá Yēsū lôgō tâ-drî bê gólîyî drí kî'á nî rî, yî rî'á nō rî, gólîyî drí ngāzò ìyî wālê gólé vólé dā, gõ'dá drîlîyî lô'dézó 'dó vūdrî ūrî drí.

7 Gõ'dá nîngá sî, Yēsū drí tâ ìjízó kpá ó'dî gólîyî tî kî, “Nî rî â'dî rî lôndā'á ì'dî yā?” Gólîyî ájólé 'dî 'bá yî drí tâ-drî lôgōzò kpá ó'dî kî, “Mā ndā Yēsū ânî 'bá Nāzārētā lésî rî ì'dî.”

8 Yēsū drí gōzò tâ âtálé gólîyî drí kpá ó'dî kî, “Mā âtâ trá ânî drí kî nî rî, mâ ì'dî rî'á nō. Òzò ânî drí ámâ úsúrî tî rî, 'dōvó nî âyê lâjóbá ámákâ nō 'bá yî ònî ró ìyî vólé. Nî ìkpókpolō gólîyî kô.”

9 Tā 'dî â'dô ìtí 'dî, tâlā úlî gólā drí âtálé trá kî nî rî, “Òjílā tîbê ní drí âfēlé má drí rî, má ìvîí ãlólā kô” rî â'dô ró bê tâ pătî ró.

10 Gõ'dá lājó'ba Yésū kâ ãlô rú bê Símónā Pétērō rī rī'á cú lǐgú mbêlēsō bê, gõ'dá gólâ drí lǐgú 'dī ângízó fókâ lâ 'ásī āgô gólīyī ájólé 'dī 'bá yī ãlô* rī 'bá âdrélé ānyī yī lǎgátı̄ ĩtí 'dī bı̄ lâ drı̄-ágó lésı̄ rı̄ gāzó nǐyá volé.

11 Gõ'dá Yésū drı̄ tã âtázó Pétērō drı̄ kī nī rı̄, “Ītí kô Pétērō, ní lógô lǐgú ánikâ fókâ lâ 'á! Ní ĩsū ánikâ bê rı̄, má ũnjī lãñō tı̄bê âmâ átá drı̄ êdélé trá má drı̄ nõ kô yã? Má â'dô nǐ'á lâ.”

12 Gõ'dá nǐngá sī kôrô, drı̄-'bá ǎjú 'bũ 'bá gólīyī ájólé 'dī 'bá yī kâ drı̄ tã âtázó ǎjú 'bũ 'bá íyıkâ drı̄, gólīyī ũrú ró Yésū. Gõ'dá ĩtí rı̄, drı̄līyī Yésū rı̄ rũzó ômbélé.

13 Gõ'dá rú ĩyī Yésū bê ômbélé rı̄, drı̄līyī gólâ rı̄ trôzó ǎjılı̄ âmá ĩyıkâ rı̄ 'bá yī ngálâ. Sı̄sı̄ rı̄, gólīyī ǎjı̄ gólâ âmá drı̄-'bá ǎngı̄ ôjılı̄ Yúdâ yı̄ kâ rı̄ 'bá yı̄ kâ rı̄ 'bá yı̄ kâ ágálé, tı̄bê rı̄'á zılı̄ Ánāsı̄ rı̄. Ánāsı̄ 'dī rı̄'á Kāyifā* rı̄ ǎ'bı̄ ĩ.

14 Kāyifā ĩ'dı̄ tı̄bê tã átá 'bá ôjılı̄ ĩyıkâ Yúdâ yı̄ kâ drı̄ kī'á nī rı̄, “Rı̄'á tãndı̄ ró ôjılı̄ ãlô drı̄ drãzó, â'dô ró bê ôjılı̄ ndrı̄ drı̄ tılı̄ rı̄.”

Tã Pétērō drı̄ tı̄ gāzó Yésū rú sı̄ rı̄

(Mātáyō 26.69-70; Mārākō 14.66-68; Lúkã 22.55-57)

15 Gõ'dá nǐngá sı̄, Símónā Pétērō yı̄ drı̄ 'dēzó kpã ôjılı̄ gólīyī Yésū rı̄ rũ 'bá 'dī 'bá yı̄ vósı̄. Gõ'dá lājó'ba Yésū kâ ǎzã ãlô* rı̄ drı̄ 'dēzó kpá gólīyī vó. Gõ'dá drı̄-'bá drı̄-'bá Yúdâ yı̄ kâ rı̄ kâ 'dī nı̄ lājó'ba ãlô 'dī trá tãndı̄ ró. Tã 'dī tãsı̄ rı̄, ôjılı̄ gólīyī Yésū rı̄ trô 'bá 'dī 'bá yı̄ ôtırı̄ ĩyī cãã ǎtı̄ ǎ'dı̄-drı̄ gólâkâ rı̄ kâ 'á rı̄, lómígówá gólâkâ 'dī 'bá yı̄ drı̄ lājó'ba 'dī áyézó filı̄ ǎ'dı̄-drı̄ 'álâ Yésū rı̄ ǎjılı̄.

16 Gõ'dá gólīyī áyé ĩyıkâ Pétērō kô filı̄ ǎ'dı̄-drı̄ 'dı̄ 'álâ. Gólâ âdré íyıkâ ǎkpã ǎtı̄ ǎgã kâ tı̄. Gõ'dá lājó'ba ǎzã ãlô fı̄ 'bá cú ǎ'dı̄-drı̄ 'álâ nã rı̄ ndrê Pétērō bê âdré'á ĩvı̄ 'álâ rı̄, gólâ drı̄ tã âtázó rǎgı̄lı̄ ôkó ró ǎtı̄ ǎgã kâ vó lâ ndrélé 'dī drı̄, ǎâyê ró Pétērō bê filı̄ ǎ'dı̄-drı̄ 'álâ.

17 Gõ'dá ôkó 'dī drı̄ ĩfı̄ jãzó Pétērō ngálâ tã ĩjılı̄ gólâ tı̄ kī, “Tı̄ ní â'dó lājó'ba āgô zılı̄ Yésū rı̄ kâ ǎkıpálâ ĩ'dı̄ kô yã?” Gõ'dá Pétērō drı̄ tı̄ gāzó dó ôkó rǎgı̄lı̄ ró 'dī drı̄ kī, “'Á'ã! 'Á'dó má ĩ'dı̄ kô!”

18 Ītí, rǎgı̄lı̄ kpá lómígówá yı̄ bê ĩcı̄ ĩyī lǎsı̄ trá ǎtı̄ ǎgã kâ tı̄ ĩtí ĩyī drı̄ rı̄'á yãlâ ĩ'dê drı̄ sı̄, gõ'dá Pétērō drı̄ kpá ânızó âdrélé gólīyī lǎfálé 'á lǎsı̄ yãlê ĩ'dê drı̄ sı̄.

Tã Yésū drı̄ âdrézó drı̄-'bá drı̄-'bá Yúdâ yı̄ kâ rı̄ kâ ândrá rı̄

(Mātáyō 26.59-66; Mārākō 14.55-64; Lúkã 22.66-71)

19 Gõ'dá áǎjı̄ bê Yésū drı̄-'bá âmá zılı̄ Ánāsı̄ 'dī ágálé rı̄, gólâ drı̄ Yésū rı̄ ĩjızó lājó'ba gólâkâ rı̄ 'bá yı̄ tãsı̄ gõ'dá kpá tã gólâ drı̄ rı̄'á ĩmbálâ gólīyī drı̄ rı̄ tãsı̄.

20 Nǐngá sı̄, Yésū drı̄ tã-drı̄ jãzó gólâ drı̄ kī nī rı̄, “Má rı̄ ĩtú vósı̄ cé rı̄'á ôjılı̄ ĩmbálé gbórokō rê-rê sı̄. Má lǎpı̄ rú kô ôjılı̄ ĩmbárê 'á. Má rı̄ trá ôjılı̄ ĩmbálé vō Yúdâ yı̄ drı̄ rızó rú ê'bélé úlı̄ Ôvãrı̄ kâ ǎrılı̄ rı̄ 'á. Ngá ǎzã yũ má drı̄ ĩmbálé ũgũ ró âmâ drı̄ 'bãrê cé âmâ drı̄ sı̄ rı̄ 'á.

21 Ngã ní ĩjı̄ mâ ĩtí ǎ'dô tãsı̄ yã? Nı̄ nı̄ ôjılı̄ gólīyī rı̄ 'bá tã má drı̄ rı̄'á ĩmbálé rı̄ ǎrılı̄ rı̄ yı̄ ngálâ, gólīyī ǎ'dô tã mbı̄ lâ ǎ'dá'á ní drı̄, ngátá má ĩmbã tã ǎnyã 'ı̄ yã rı̄.”

* **18:10 18.10** Āgô bı̄ lâ gálé 'dī rú lâ Málākã, gólâ ĩ'dı̄ rú ĩ'bũ 'bá drı̄-'bá drı̄-'bá Yúdâ yı̄ kâ rı̄ 'bá yı̄ kâ rı̄ kâ. * **18:13 18.13** Kāyifā 'dī ĩ'dı̄ tı̄bê â'dó 'bá drı̄-'bá drı̄-'bá Yúdâ yı̄ kâ rı̄ 'bá yı̄ kâ ndrô 'dī 'á rı̄. * **18:15 18.15** Lājó'ba ãlô fı̄ 'bá Yésū bê jó 'álâ 'dī rú lâ Yōwānı̄ búkũ nõ ĩgı̄ 'bá rı̄ ĩ'dı̄.

22 Gõ'dá Yésũ âtâ bê tâ 'dĩ ìtí rî, lómígówá ãlô rî 'bá drĩ-'bá ãmbá 'dĩ vó lâ ndrêlé gólâ rî 'bá ãnyî Yésũ lãgátí ìtí 'dĩ rî drí Yésũ rî áyá' bú sãzó íyî drí sî, gõzó kpá tâ âtálé kî, “Dĩ ùlî ní drí âtálé òjílã ãmbá drí rî 'dĩ yã?”

23 Gõ'dá Yésũ drí tâ âtázó drĩ-'bá ãmbá Ánãsí 'dĩ drí kî, “Òzô má ãâtâ ùlî ányâ 'î rî, 'dõvó ní â'dâ drê ùlî ányâ má drí âtálé 'dĩ. Ócã òjílã rî 'bá tâ mbî âtálé 'dĩ rî kpá bê yã?”

24 'Dĩ vósî rî, Ánãsí drí Yésũ rî jôzó Kãyífã ngálâ, drê zãâ òmbê-òmbê ró, tâlã Kãyífã 'dĩ drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yí kâ gólâ rî 'bá tâ ạngí kílî rî.

*Tã Pétêrô drí tî gãzó Yésũ rú sî kpá ó'dí rî
(Mátáyô 26.71-75; Márãkô 14.69-72; Lúkã 22.58-62)*

25 Gõ'dá nĩngá sî, Sîmónã Pétêrô kpá zãâ rî'á âdré'á lãsí yã'á ìtí. Gõ'dá òjílã gólîyî rî 'bá kpá âdréle Pétêrô bê 'dĩ 'bá yí drí tâ ìjízó Pétêrô tî kî, “Tí nî fí lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ yã?” Pétêrô drí tî gãzó dó kî, “'É'ê! Má â'dó 'dĩ kô.”

26 Nĩngá sî, ãgô ãzã kpá bê rî'á âdré'á lãsí lãgátí 'dó Pétêrô yí bê. ãgô rî 'dĩ rú 'bũ 'bá drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yí kâ rî kâ, gõ'dá kpá ãgô tîbê Pétêrô drí bí lâ gálé njíyá Yésũ rî rürî 'á rî áró lâ 'î. Gõ'dá drílã kpá tâ ìjízó mbârãkã sî Pétêrô tî kî, “Ní â'dó kô 'dĩ má drí ndrêlé Yésũ yí bê ámvú fê dô kâ bê nã 'álâ rî yã?”

27 Gõ'dá Pétêrô drí kpá tî gãzó dó ó'dí kî, yí nñî ãgô 'dĩ kô. Gõ'dá nĩngá sî, kôrô, 'à'ù-lúgú drí cîrî 'bêzó.

*Tã drĩ-'bá ạngí Yúdã yí kâ rî 'bá yí drí kúmú Pílátô rî ìcízó tâ kílî Yésũ rú rî
(Mátáyô 27.1-2, 11-31; Márãkô 15.1-20; Lúkã 23.1-5, 13-25)*

28 Gõ'dá nĩngá sî, tâ Kãyífã drí Yésũ rî ìjízó rî vósî rî, ãkpã cîínó ìtú drí âfôrê 'á, gólîyî drí Yésũ rî âdrîzó Kãyífã drí 'bã lésî ájílî kúmú Rómã yí kâ zîlî Pílátô rî drí 'bã 'álâ. Drĩ-'bá ạngí Yúdã yí kâ 'dĩ 'bá yí fí ìyíkã cú jó kúmú Pílátô kâ 'álâ kô, óõzó ìyî 'bãâ â'dólé ònjî ró Ôvãrî ìfî drí 'á,* tâlã kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kâ trá ãnyî. Á'dô lã'bí gólîyíkã vó ró rî, ìcã trá gólîyî drí â'dózó tãndí ró Ôvãrî ìfî nyãså kãrãmã 'dĩ kâ nyãrê 'á. Gõ'dá gólîyî drí võrã jôzó kúmú Pílátô vó.

29 Gõ'dá Pílátô âfô bê ìvî rî, gólâ drí tâ ìjízó drĩ-'bá ạngí Yúdã yí kâ 'dĩ 'bá yí tî kî, “Ãgô nõ 'ê tâ ònjî ã'dô kâ 'î ãnî drí gólâ rî ájízó má ngálã nõ yã?”

30 Gõ'dá drĩ-'bá ạngí Yúdã yí kâ 'dĩ 'bá yí drí tâ-drĩ lógôzó Pílátô drí kî, “Òzô òjílã ò'ê tâ ònjî têtê ãzã kô rî, mã â'dô fí gólâ rî ájî'á trá ní ágálé yã? Mã rî ãmãkã fí zãâ òjílã tâ ònjî têtê 'ê 'bá ájílî 'dĩ ní ágálé.”

31 Gõ'dá ìtí rî, Pílátô drí tâ-drĩ jãzó gólîyî drí kî, “Òzô ã'dô trá ìtí rî, ãnî nyãányã, nî 'ê ngá ãnî drí lélê 'élê gólâ drí rî, nyé lã'bí ãnikã Yúdã yí kâ rî vó ró.”

Gõ'dá nĩngá sî, drĩ-'bá ạngí Yúdã yí kâ drí tâ-drĩ lógôzó Pílátô drí kî, “Ãnî mîrî Rómã kâ áyê ãmã kô òjílã gólîyî ãmã drí ùsúlî trá tâ ònjî têtê bê rî yí ùfúlî, nî kî, yí â'dô òjílã tâ ònjî têtê 'ê 'bá ùfú'á cé nî.”

32 'Dĩ lãtî tîbê drĩ-'bá ạngí Yúdã yí kâ yí drí ùsúlî Pílátô rî 'bãzó Yésũ rî fúlî fê lãlî-lãlî drî rî 'dĩ. Tã rî gógó 'dĩ Yésũ ạngũ kó trá ãkpãkã'dã sísí kî'á nî rî, Yúdã yí ã'dô íyî fũ'á, íyî ìpã-ìpã sî fê lãlî-lãlî drî.

* **18:28 18.28** Lã'bí Yúdã yí kâ kî, òzô gólîyî òfî trá jó òjílã â'dó 'bá kô òjílã Yúdã yí kâ ró rî kâ 'á rî, gólîyî ãâ'dô trá ònjî ró Ôvãrî ìfî drí 'á. **18:32 18.32** Nî zî Yōwání 12.32-33.

33 Gõ'dá Pílatõ drí fızó kpá ó'dí jó 'alâ, drílâ tâ 'bázó Yésũ rí âjızó yí ngálâ jó 'á tólâ. Gõ'dá áâjî bê Yésũ gólâ ngálâ rí, gólâ drí Yésũ rí îjızó kî, "Má lē nîlâ kî, nî kúmú ąngí ôjílâ ánikâ Yúdâ yí kâ kâ î'dí yâ?"

34 Nîngá sî, Yésũ drí tâ-drî lôgõzó Pílatõ drí kî, "Ní rí tâ 'dî îjílí má tî 'dî, tâlâ pătî nî rí gógó lē nî nîlâ kî, mâ î'dí kúmú Yúdâ yí drí rî'á tēlâ rí î'dí yâ, ngátá 'dî tâ îjî gólâ ôjílâ âzâ 'bá yí drí lēlé nî ní drí âmâ îjızó î'dí sî lâ rí î'dí yâ?"

35 Gõ'dá kúmú Pílatõ drí kpá tâ-drî jázó Yésũ drí kî, "Ní îsũ ánikâ bê rí, mâ ôjílâ Yúdâ yí kâ î'dí yâ? Ní ndrê trá, ôjílâ áni nyáanyâ kâ gõ'dá drî-'bá ąngí ánikâ ró rí 'bá yí bê, ârú îyî nî nî âjílí má ágálé. Ní 'ê ã'dô 'î õnjí ró gólîyî 'bálé ąwâ ró ní bê yâ?"

36 Yésũ drí tâ-drî jázó kpá ó'dí Pílatõ drí kî, "Ní ndrê drē, kũmũ ámakâ rí â'dó kô õzô kũmũ ôjílâ ánikâ ąngó nõ 'á rí kátí. Tí õró 'bââ nõ ítí rí, lâjõ'bá ámakâ fú rú nõ trá ąjú 'bũ 'bá ôjílâ drí ąjólé âmâ ârúlí 'dî 'bá yí bê, gõ'dá tí gólîyî ícá kô âmâ ârúlí. Ní ndrê drē, kũmũ ámakâ rí â'dó kô kũmũ ánikâ ąngó nõ kâ rí tí. Ítí rí, kũmũ ámakâ rî'á kũmũ úrú 'alâ rí kâ 'î."

37 Gõ'dá Pílatõ drí kpá tâ îjızó Yésũ tî ó'dí, "Má kî, nî kúmú 'î yâ?" Gõ'dá Yésũ drí tâ-drî lôgõzó kpá Pílatõ drí kî, "'Dî rî'á tâ mbî 'î, mâ kúmú 'î pătî. Áâjô mâ tîlî ąngó nõ 'á ôjílâ mvá ró nõ kó tâ 'dî sî, tâlâ má îmbâ ró tâ pătî mbî Ôvârí kâ nõ bê ôjílâ drí ndrî. Tâlâ ôjílâ tîbê tâ lē 'bá trá tâ pătî 'dî 'á, âmâ nî 'bá trá, gõ'dá rî 'bá tâ mbî lôbēlé î'dí rí, gólâ â'dô tâ má drí âtalé rí 'ê'á pătî."

38 Gõ'dá Pílatõ drí kpá tâ-drî lôgõzó Yésũ drí kî, "Ícá fí trá tâ pătî nîzô yâ?"

Pílatõ lēé gõ'dá kô tâ Yésũ drí âtalé 'dî ârílí, gõ'dá gólâ drí ngázó fólé îvî 'alâ. Nîngá sî, drílâ tâ âtázó ôjílâ Yúdâ yí kâ gólîyî rî 'bá tâ kîkî gólâkâ tēlé 'dî 'bá yí drí kî, "Má úsú tâ ányâ ągô nõ kâ kô.

39 Nî ârî drē, lâ'bí ánikâ ąkú ró rí kî, kâyî kâramâ lâvũ-lâvũ kôró rí kâ 'á rí, âmâ mîrî Rómâ kâ drí ôjílâ Yúdâ yí kâ 'bálé gąnimâ 'á rí lôfólé cé âlô gąnimâ 'ásî nílí 'bâ 'alâ. Gõ'dá ngbâąngbânô rí, nî lē má ôlôfô ã'dí î'dí gąnimâ 'ásî ânî drí yâ, ągô gólâ áni Yúdâ yí ũrúkâ 'bá yí drí rî'á zílâ kúmú ánikâ ró nõ î'dí yâ?"

40 Gõ'dá ítí rí, Yúdâ yí drí tâ-drî jázó Pílatõ drí ngbálâ-ngbálâ, "'É'ê, mã lēé ní drí ągô 'dî lôfólé î'dí kó kô. Mã lē ní lôfô Bârabâ î'dî." Bârabâ 'dî rí ągô gólâ âsî 'bá ąwâ bê 'ê'á mîrî Rómâ kâ jâlé rí î'dí, gõ'dá mîrî Rómâ kâ drí gólâ rí rúzó vŭlî gąnimâ 'á 'dî.

19

1 Gõ'dá 'dî vósî rí, Pílatõ drí tâ 'bázó ąjú 'bũ 'bá íyíkâ rí 'bá yí drí, gólîyî õtrô ró Yésũ volé nî'á cālâ õnjóró'bí sî, tâ lâ úsú ró bê ôjílâ Yúdâ yí kâ 'dî 'bá yí rú.

2 Gõ'dá nîngá sî, ąjú 'bũ 'bá Pílatõ kâ 'dî 'bá yí drí Yésũ rí trôzó rî'á lârákô lâ 'elē gõ'dá kpá cālē. Gõ'dá drílîyî kpá ąsôpá púrŭcî ró rí gárâ lâ ągázó pālē õzô ítî kátí ąpâ kũmũ kâ ró ąsálé gólâ drî mbârákâ sî âtrâ. Gõ'dá gólîyî drí kpá ítá ąkú kũmũ kâ kâákâ ítí âtrôzó ąkólé gólâ rú.

3 Gõ'dá ąjú 'bũ 'bá 'dî 'bá yí drí rîzó 'dásî 'elē gólâ rú, rîzó rî'á ânílí ândálé ândâ ányî Yésũ rú pá-sîlî ągbî gólâ ândrá nyé õzô ąjú 'bũ 'bá drí rîrî 'elâ kúmú íyíkâ drí rí kátí, gõ'dá rîzó îyî kpá tâ âtalé Yésũ drí ândâlâ dũu kî, "Áâ, kúmú ąngí Yúdâ yí kâ nõ, mã 'ê nî-bê-yâ ní drí." Úlî âtâ-âtâ bê, gõ'dá drílîyî ąsîzó ányî Yésũ rú rî'á gólâ rí lîfî sálé drí sî ąkpîyâ ąkpîyâ.

4 Gõ'dá nĩngá sī, ǎjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ndē ÿyĩ bē Yēsũ rĩ lārākō 'ē'ē rĩ, Pīlātō drĩ ngāzō áfōlē ïví 'álâ kpá ó'dí òjílã Yúdã yĩ kâ dũũ 'dĩ 'bá yĩ ngálâ. Gõ'dá drílâ tâ âtázó òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kī, “Nĩ ârĩ drē, mâ trá nĩ'á gólâ rĩ lófōlē nĩlí vólé, tâlá má úsú tâ ònjí gólâ drĩ 'èlé rĩ kô.”

5 Gõ'dá Pīlātō âtâ tâ 'dĩ bē ïtí rĩ, ǎjú 'bũ 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ Yēsũ rĩ lófōzō ïví 'álâ cú ápã êdélé púrũcĩ gárâ 'ásĩ 'dĩ bē yĩ drĩ gõ'dá kpá ítá kãákâ âmá kũmũ kâ kũndrũ-kũndrũ rĩ bē yĩ rú. Gõ'dá nĩngá sī rĩ, Pīlātō drĩ tâ âtázó gbórókō vāvávã sī òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kī, “Nĩ ndrē drē lãñō fēlé ãgō nō drĩ nō, ïcâ trá 'dĩ, nĩ âyē gólâ ònĩ ró.”

6 Gõ'dá drĩ-'bá ǎngĩ 'dĩ 'bá yĩ sīsĩ lé 'bá gólĩyĩkâ 'dĩ 'bá yĩ bē ndrē ÿyĩ bē Yēsũ rĩ, gólĩyĩ drĩ ángbázó tâ bē kãwō kī, “Nĩ ïpâ gólâ! Nĩ ïpâ gólâ! Nĩ ïpâ gólâ fē lãlĩ-lãlĩ drĩ drãlé vólé!”

Gõ'dá bē ïtí rĩ, Pīlātō drĩ tâ âtázó gólĩyĩ drĩ kī, “ǎnĩ nyãányã òtrō gólâ nĩ nĩ'á fũlá, ǎrĩ lâ ògō ró bē ǎnĩ drĩ, tâlá má ndrē ámakâ tâ ònjí gólâ drĩ 'èlé rĩ kô.”

7 Nĩngá sī, òjílã Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngāzō ángbálé ÿyĩ úlĩ bē kī, “Lã'bĩ âmákâ kī, òjílã tĩbē tâ âmã 'bá kĩzō nĩ rĩ, yĩ â'dô Ôvãrĩ rĩ mvã 'ĩ rĩ íyĩkâ kó fũlí vólé. Úfũ gólâ kó vólé.”

8 Gõ'dá Pīlātō ǎrĩlí bē úlĩ gólĩyĩ drĩ átalé kĩ'ánĩ rĩ, Yēsũ òkĩ, yĩ ǎã'dô Ôvãrĩ rĩ mvã 'ĩ 'dĩ rĩ, ùrĩ drĩ gōzō gãlé Pīlātō rú gãrã sīsĩ rĩ drĩ sī.

9 Gõ'dá drílâ ngāzō kpá fĩlí ó'dí jó 'álâ, gólâ drĩ tâ âtázó ǎjú 'bũ 'bá íyĩkâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ Yēsũ rĩ trōzō lófĩlí jó 'álâ kpá ó'dí. Gõ'dá tólâ rĩ, gólâ drĩ tâ ïjízó Yēsũ tĩ kī, “Nĩ ǎnĩ nō vō ángō rĩ lésĩ yã?” Gõ'dá Yēsũ lógōō tâ 'dĩ drĩ lâ kô.

10 Gõ'dá Pīlātō drĩ tâ âtázó Yēsũ drĩ kī, “Tĩ ní gã vólé dó tâ kōlé má tĩ rĩ, ní nĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, má â'dô cú rĩ'á drĩ-ǎcē bē ngátã ǎnĩ fũzō yã ngã kpá ǎnĩ áyézó nĩlí yã rĩ?”

11 Gõ'dá nĩngá sī, Yēsũ drĩ tâ-drĩ lógōzō Pīlātō drĩ kī, “Tĩ Ôvãrĩ òró âmã drĩ-bã fēē ní drĩgã fũlí kô rĩ, nĩ rĩ'á mbãrãkã ǎkó âmã fũzō. Tã rĩ gógó 'dĩ tãsí rĩ, òjílã gólâ âmã rũ 'bá ǎjĩlí ní ǎndrá, 'dĩ rĩ, tâ ònjí gólâkâ rĩ lãvũ íyĩkâ gãrã ǎnĩkâ rĩ drĩ sī.”

12 Gõ'dá Pīlātō ǎrĩ úlĩ Yēsũ drĩ átalé 'dĩ bē rĩ, kôrô Pīlātō drĩ rĩzō zãâ tâ ï'bĩlí drĩ-'bá ǎngĩ Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ bē kī, yĩ lē trá Yēsũ rĩ áyélé nĩlí vólé. Gõ'dá òjílã Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ tâ-drĩ lógōzō Pīlātō drĩ kī, “Nĩ ndrē ní dódó! Ôzō ní ǎâyē ǎgō 'dĩ trá nĩlí vólé rĩ, tãkō, ní â'dó kô kúmú âmá Rómã kâ Sízã rĩ rũ-lē-ǎzĩyã ï'dĩ. Nĩ ndrē trá! Ôzō òjílã ǎzã ǎátã tâ trá kī, yĩ ǎã'dô kúmú 'ĩ, gõ'dá Sízã 'bãã gólâ nĩ kô rĩ, òjílã rĩ gógó 'dĩ rĩ 'dĩ òjílã ǎzĩ lĩfĩ ïcí'á ngãlé ǎwã 'bēlé Sízã bē.”

13 Gõ'dá Pīlātō ǎrĩ úlĩ gólĩyĩ drĩ átalé 'dĩ bē rĩ, gólâ drĩ tâ âtázó ǎjú 'bũ 'bá íyĩkâ rĩ 'bá yĩ drĩ Yēsũ rĩ lófōzō kpá ó'dí ïví 'álâ. ïtí rĩ, gólâ drĩ gōzō rĩlí gã kĩtĩ íyĩkâ kũmũ kâ drĩ.*

14 Gõ'dá nĩngá rĩ,* drílâ tâ âtázó drĩ-'bá ǎngĩ Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kī, “Nĩ ndrē drē, kúmú ǎnĩkâ rĩ'á nō!”

15 Gõ'dá ïtí rĩ, drĩ-'bá ǎngĩ Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ trēzō úlĩ bē ùrũ kī, “Nĩ trō gólâ nĩngá sī vólé! Úfũ gólâ vólé ngbãángbãñō!”

Gõ'dá nĩngá sī, Pīlātō drĩ tâ-drĩ lógōzō gólĩyĩ drĩ kī, “Nĩ lē má ùfũ kúmú ǎngĩ ǎnĩkâ vólé yã?” Gõ'dá gólĩyĩ drĩ tâ-drĩ lógōzō Pīlātō drĩ kī, “Mã lēé

* 19:13 19.13 Vō kĩtĩ kũmũ kâ bē 'dĩ úzĩ rú lâ tĩ ǎrãmãyã kâ sī Gãbãtã. Êdē jó 'álé lâ kũnĩ mvã sī.

* 19:14 19.14 Tã 'dĩ 'è rũ trá kãyĩ Yúdã yĩ kâ drĩ rĩzō lósĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kâ rĩ kâ 'èlé rĩ sī, òzō ïtũ gãgãlĩ-fã sī.

gólâ kô, gólâ â'dô kô kúmú ãmákâ ï'dí! Mă nĭ ãmákâ cé Síză kúmú ąngĭ ãmákâ Rómă kă ró rĭ ï'dĭ.”

¹⁶ Bê trá ĩtĭ rĭ, Pĭlătô drĭ gbô tă-drĭ lĕzó Yĕsũ rĭ fũzó ĩpă-ĭpă lâ sĭ fĕ lăĭ-lăĭ drĭ, tălă gólâ lĕé kô ĩyĭ nyăányă 'bălé Síză rĭ ąjú-'bă-ăzí ró.

*Tă Yĕsũ rĭ ĩpázó fĕ lăĭ-lăĭ drĭ drălé rĭ
(Mătáyô 27.32-44; Mărăkô 15.21-32; Lúkă 23.26-43)*

Ā'dô bê trá ĩtĭ rĭ, ąjú 'bũ 'bă Pĭlătô kă 'dĭ 'bă yĭ drĭ Yĕsũ rĭ drĭzó nĭzó ĩ'dĭ bê lâ vő ôjĭlă fũ kă rĭ 'álă. 'Dĭ gólĭyĭ drĭ ągô ăză 'bă yĭ rĭ ngă ôpă 'bă ró rĭ 'bă yĭ kpă kpăâ Yĕsũ bê nĭ'ă kpă fũlă ĩyĭ.

¹⁷ Gô'dă nĭngă sĭ rĭ, gólĭyĭ drĭ Yĕsũ rĭ 'băzó fĕ lăĭ-lăĭ 'ĕzó gólâ rĭ ĩpălé drĭ lâ 'á rĭ nĭjĭlĭ kpăâ nĭzó ĩ'dĭ bê lâ vő 'ĕzó gólâ rĭ ĩpălé rĭ 'álă. Gô'dă vő 'ĕzó nĭ'ă gólâ rĭ ĩpălé 'álă nă, úzĭ rú lâ Gölögótă.* Vő rĭ 'dĭ rĭ'ă ănyĭ Yĕrôsălémă rú.

¹⁸ Vő rĭ nă 'á rĭ, drĭlĭyĭ Yĕsũ rĭ ĩpázó fĕ lăĭ-lăĭ drĭ 'dô ągô rĭ ngă ôpă 'bă ró ădrĭlĭ ĩyĭ kpăâ Yĕsũ bê 'dĭ 'bă yĭ bê. 'Dĭ ĩpă ălô rĭ ĩyĭkă Yĕsũ rĭ drĭ-ągô drĭ lésĭ, gô'dă ăză rĭ ĩyĭkă Yĕsũ rĭ drĭ-lĭjĭ drĭ lésĭ.

¹⁹ Drĕ Yĕsũ bê ăkpă kúmú Pĭlătô drĭ jó 'álă rĭ, Pĭlătô 'bă tă trá tă ĩgĭ 'bă ĩyĭkă drĭ tă â'bă-ă'bă ĩgĭzó lămbé ró ĩpălé ũrú fĕ lăĭ-lăĭ rú Yĕsũ rĭ drĭlĭ 'á, ôzô ôótĭrĭ gólâ rĭ ĩpă fĕ lăĭ-lăĭ drĭ ũrú rĭ. Gólâ kĭ, tă ĩgĭ 'bă ĩgĭ kĭ,

NŌŌ YĒSŪ NĀZĀRĒTĀ LĒ 'BĀ RŌ KŪMŪ ĄNGĬ
YŪDĀ YĬ KĀ RŌ RĬ Ĭ'DĬ

²⁰ ĩtĭ rĭ, ĩgĭzó lâ tĭ nă nő yĭ sĭ: 'dĭ tĭ Yúdă yĭ kă sĭ, tĭ Rómă lé 'bă kă sĭ, gô'dă kpă tĭ Gĭrĭkĭ kă sĭ, tălă ôjĭlă dũ rĭ 'bă ĩyĭ lăvũlĭ lătĭ 'ásĭ rĭ 'bă yĭ ũzĭ ró ĩyĭ bê.

²¹ Gô'dă drĕ ăkpăkă'dă ĩpă Yĕsũ drĕ kô fĕ lăĭ-lăĭ drĭ rĭ, drĭ-'bă ąngĭ Yúdă yĭ kă 'dĭ 'bă yĭ zĭ ĩyĭ bê tă ĩgĭlĭ trá 'dĭ rĭ, gólĭyĭ drĭ ngăzó tă ătălé Pĭlătô drĭ gbórókô ămbă sĭ kĭ, “ĭgĭ kô Kúmú ãmákâ Yúdă yĭ kă! ĩgĭ kĭ, ‘Ăgô 'dĭ ă'bă tă kĭ nĭ rĭ, yĭ ăă'dô kúmú Yúdă yĭ kă.’ ”

²² Gô'dă nĭngă sĭ, Pĭlătô drĭ găzó dó, gô'dă gólâ drĭ tă ătázó kĭ nĭ rĭ, “Tă ĩgĭlĭ trá rĭ, ĩgĭ trá, ôjĭlă jă 'bă lâ yũ.”

²³⁻²⁴ Gô'dă ąjú 'bũ 'bă 'dĭ 'bă yĭ ndĕ ĩyĭ bê Yĕsũ rĭ ĩpă-ĭpă fĕ lăĭ-lăĭ drĭ ndrĭ rĭ, gólĭyĭ drĭ ągôzó ítă gólăkă rĭ'ă ăkólă yĭ rú ĩvĭ lésĭ ró ăcĕ rĭ ătrôzó ôsĭlĭ lăfălă călĕ ĩyĭ lăfălĕ 'ásĭ ălô-ălô sũ cé. Gô'dă gólĭyĭ ôsĭ ĩyĭ ítă Yĕsũ kă drĭlă rĭ'ă sôlă 'alé lésĭ rĭ kô, tălă ítă rĭ gógó 'dĭ ó'dĭ drĭ sĭ, lărăkô lâ ngĭ, sũsũ ró gô'dă ĩcũ vő lâ yũ. ąjú 'bũ 'bă sũ 'dĭ 'bă yĭ ndrĕ ítă 'dĭ sũsũ lâ bê rĭ, drĭlĭyĭ tă ĩ'bĭzó kĭ, rĭ'ă tăndĭ ró ĩyĭ drĭ gômărĭ vũzó ĩ'dĭ tălă ítă rĭ 'dĭ trôzó. Tă rĭ 'dĭ ă'dô ĩtĭ 'dĭ, tălă úlĭ ăză Ôvărĭ drĭ ătălĕ bũkũ ĩyĭkă 'ă ă'dô ró bê pătĭ. Gólâ kĭ,

“Gólĭyĭ drĭ ítă ămákă lănjĭzó ĩyĭ lăfălĕ 'ásĭ
gô'dă ítă sôlĕ 'alé lésĭ rĭ vũzó gômărĭ sĭ.”

Lôngó 22.18

²⁵ Gô'dă ąjú 'bũ 'bă 'dĭ 'bă yĭ ôtĭrĭ rĭlă tă ĩyĭkă 'dĭ 'bă yĭ lô'élé ndrĭ 'dĭ rĭ, ôjĭlă ăză 'bă yĭ ĩyĭkă kpă rĭ'ă ĩyĭ ădrĕ'ă fĕ lăĭ-lăĭ Yĕsũ rĭ ĩpázó drĭ lâ 'dĭ lăgătĭ ĩtĭ. Ôjĭlă 'dĭ 'bă yĭ lăfălĕ rĭ rĭ'ă Yĕsũ rĭ ăndrĕ Măriyă yĭ ămvũpĭ lâ bê, gô'dă kpă Măriyă gólâ Kĭlôpă rĭ ôkó ró rĭ bê, gô'dă kpă Măriyă gólâ ănĭ 'bă jăřĭbă zĭlĭ Măgădălă rĭ lésĭ rĭ 'dô ĩyĭ bê ădrĕ'ă nĭngă.

* 19:17 19.17 Gölögótă 'dĭ ĩfĭ lâ kĭ, vő ăvô drĭ-fă kă 'ĭ.

26 Gõ'dá ìtí rî, Yésù drí ìfî jázó ândré lâ yî ngálâ lājó'báná gólâ drí lélé rōô rî bē. Gõ'dá drílâ tâ âtázó íyî ândré drí kî, “Ámâ ândré, ngbāangbānō amâ rû-lē-āzīyā nō òndrē ání vó, òzō ání mvá ágó ró rî kátí.”

27 Gõ'dá drílâ kpá ìfî jázó lājó'báná íyíkâ lélé rōô 'dî ngálâ, gõ'dá kpá tâ âtázó lājó'báná rî 'dî drí kî, “Ámâ rû-lē-āzīyā, amâ ândré gõ'dá trá rî'á 'dî, ngbāangbānō ní ndrē vó lâ, òzō ání ândré kátí.” Gõ'dá tâ 'dî 'báná yî vósí ndrî rî, lājó'báná 'dî drí Yésù rî ândré rî trözó 'bálé rîlí yí bē òzō íyî ândré kátí.

*Tā Yésù drí íyî nyāányā áyézó drālè rî
(Mātáyō 27.45-56; Mārākō 15.33-41; Lúkã 23.44-49)*

28 Tā 'dî 'báná yî vósí rî, Yésù nî trá kî, yí ndē lōsî tîbê íyî átá drí lélé yí drí 'élé rî trá ndrî. Ìtí rî, gólâ drí tâ âtázó kî, “Mâ ìmvú lówó ró.” Gõ'dá gólâ âtâ tâ 'dî bē rî, úlí tîbê ìgîlí búkū Ôvârí kâ 'á rî drí âcázó pätîí.

29 Tákō òjílâ gólâ rî ìpá 'báná fê lâlî-lâlî drî 'dî 'báná yî âtrō íyî òdrá ã'dî trá kpāá íyî lãgätî nîngá. Gõ'dá Yésù âtâ bē tâ kî'á nî rî, yí ã'dô ìmvú lówó ró rî, ãjú 'bû 'báná 'dî 'báná yî ãlô rî drí ngázó ngá cõfõ-cõfõ òzō cõfó kátí rî êrèlè fê mvá sílî sölè òdrá rî 'dî 'á ìjölè 'bálé Yésù tî.

30 Gõ'dá Yésù âmbê òdrá rî 'dî bē rî, gólâ drí tâ âtázó kî, “Lōsî má drí ânî'á 'élâ rî ndē rû trá!” Gõ'dá ìtí rî, kôrô gólâ drí lówó-lówó áyézó. Gõ'dá drî lâ drí ã'dézó ãlè'bê ágásí drî 'á.

Tā ãjú 'bû 'báná drí ngá ôpá 'báná ìpálé Yésù bē rî 'báná yî pá lâ yí òngözó gõ'dá Yésù rî gārã 'dizó rî

31 Gõ'dá 'dîí vósí rî, kâyî ìdrú rî tí rî rî'á kâyî rātáã kâ 'î, â'dó kô tândí ró òjílâ ãvō drí rîzó fê lâlî-lâlî drî cälé búúú kâyî rātáã kâ 'dî 'á. Gõ'dá bē trá ìtí rî, drî-'báná ángí Yúdã yí kâ drí íyî ngázó nîlí Pílátō ngálâ gólâ rî ìjílî, gólâ ò'bã ró tâ, ãjú 'bû 'báná gólâkâ drí ònî ró íyî nî'á Yésù yí ìpálé ngá ôpá 'báná rî 'dî 'báná yí bē 'dî pá lâ yí òngölè vólé, tälâ gólîyî òòdrã ró bē 'wãã, gõ'dá òò'bã ró ãvō lâ íyî bē 'bú 'á drē ãkpãkã'dã ìtú fí kô.*

32 Gõ'dá ãjú 'bû 'báná Pílátō kâ árî íyî bē tâ Pílátō drí 'bálé gólîyî drí kî'á nî rî, gólîyî òcã Yésù yí pá òngölè 'dî rî, gólîyî drí ìtözó ägô gólîyî ìpálé Yésù rî gārã drî 'á rî 'dî 'báná yí pá lâ íyî òngölè sísí.

33 Gõ'dá âcã íyî bē Yésù rú tí kpá yí òcã ró Yésù rî pá òngölè rî, 'dîí gõ'dá Yésù drã íyîngá trá ãkú ró. Gõ'dá gbō drîlîyî áyézó lâ.

34 'Dîí vósí, ãjú 'bû 'báná ãlô rî drí ngázó Yésù rî gārã 'dîlî ãjú sí, kôrô ãrí drí âdãzó kpãkã ãlô ìmvú bē lãzé 'dîlî 'dî 'ásí, tâ ã'dã ró kî, Yésù drã trá pätîí.

35 Mâ rî gógó* rî, má ndrē tâ 'dî 'báná yí trá cú amâ ìfî sí. Má âtâ tâ pätîí 'î kî, tâ 'dî 'báná yí 'è rû trá ndrî. Má ìgî tâ lâ nō ânî drí, nî lè ró tâ bē Yésù 'á.

36 Tã 'dî 'báná yí 'è rû ìtí 'dî, tälâ tâ gólîyî ìgîlí búkū Ôvârí kâ 'á rî 'báná yí, ã'dô ró bē pätîí ró kî nî rî, “Gólîyî ñóó fã lâ kô ãlôwálã”,

37 gõ'dá kpá kî nî rî, “Gólîyî ã'dô òjílâ gólâ tîbê gārã lâ 'dîlî rî ndrē'á” rî.

*Tā Yésù rî ãvō 'bãzó 'bú ùgí ró rî 'á rî
(Mātáyō 27.57-61; Mārākō 15.42-47; Lúkã 23.50-56)*

38 Gõ'dá 'dîí vósí, ägô äzã rú lâ Yôsépã Ārãmätáyã lé 'báná ró rî drí ngázó nîlí Pílátō rî ìjílî Yésù rî ãvō tãsí, yí äãtrō ró nî'á 'bãlá. Gõ'dá Yôsépã rî 'dî

19:28 19.28 Lôngó 69.21. * 19:31 19.31 Kâyî rātáã kâ 'dî ìtō trá ìtú drí fîrî 'á. * 19:35 19.35 'Dîí Yōwání 'dî, búkū nō ìgî 'báná ró rî. 19:36 19.36 Lôngó 34.20. 19:37 19.37 Zëkãrîyã 12.10.

rĩ'á kpá òjílâ gólâ tâ lě 'bá trá kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ 'díyĩ pã 'bá 'í rĩ 'ĩ'dí. Gõ'dá tâ lělě gólâkã rĩ'á lãpî-lãpî lâ ró, tâlâ gólâ rĩ'á ùrĩ ró drĩ-'bá ángí Yúdã yí kã drí. Gõ'dá ùrĩ gólâkã 'dĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ, gólâ drí fĩ ãtũzó ânĩzó Pílátõ ngálâ Pílátõ rĩ ìjílí Yésũ rĩ ãvõ tãsí, yí ããtrõ ró fê lãlî-lãlî drĩ sĩ nĩ'á 'bãlã ùgí 'á. Ítí Pílátõ drí tâ-drĩ lězó gólâ drí. Gõ'dá drílâ gõzó Yésũ rĩ ãvõ ãtrõlê fê lãlî-lãlî drĩ sĩ vũdrĩ nĩ'á 'bãlã ùgí 'á.

³⁹ Gõ'dá ãgõ rù bê Nìkòdímbã rĩ drí kpá ânĩzó Yõsépã rĩ pãlê Yésũ rĩ ãvõ n̄jĩn̄jĩ sĩ. Nìkòdímbã 'dĩ rĩ'á drĩ-'bá ángí Yúdã yí kã tìbê sísí ânĩ 'bá kírí ró ngáçí bê Yésũ rĩ ìjílí rĩ 'ĩ'dí. Gõ'dá Nìkòdímbã ãtrõ ãlókõ ãvõ 'bã kã kpãã. Ælókõ ãvõ 'bã kã gólâ drí ãtrõlê 'dĩ rĩ'á cú ãmbã.*

⁴⁰ Gõ'dá gólíyĩ drí Yésũ rĩ ãvõ n̄jízó ãjílí 'bú ùgí ró rĩ 'álâ. Tólâ rĩ, drílíyĩ ãlókõ ãvõ 'bã kã 'dĩ ìnízó Yésũ rĩ ãvõ rù, gõ'dá drílíyĩ gólâ rĩ gõzó ítã tãndí sĩ, ã'dô lâ 'bí gólíyĩkã rĩ vó ró.

⁴¹ Ùgí gólâ Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó 'á lâ 'dĩ rĩ'á ãnyĩ vò Yésũ rĩ ìpázó fê lãlî-lãlî drĩ rĩ lãgátí. Ùgí 'dĩ rĩ drê rĩ'á ó'dí ró, ó'bãã ãvõ ãzãkã drê 'á lâ kô. Ùgí rĩ 'dĩ lãgátí lâ rĩ'á sũsũ ró.

⁴² Nĩngá sĩ, Yõsépã yí drí Yésũ rĩ ãvõ trõzó 'wãã'wã, tâlâ ìtú ábí fĩ'á rù êdézó kãyĩ rãtãã kã rĩ tãsí. Ítí, drílíyĩ Yésũ rĩ ãvõ trõzó 'bãlê ùgí ãnyĩ vò lâ drí sũlĩ sũsũ 'dĩ 'á. Gõ'dá gólíyĩ drí gõzó kúnĩ ùngũ ángí lĩlĩlĩ ã'bãlê kpããkũ ùgí rĩ 'dĩ tĩ.

20

*Tã Mãríyã drí Yésũ rĩ ãvõ ùsúzó ùgí 'á kô rĩ
(Mãtáyõ 28.1-8; Mãrãkõ 16.1-8; Lúkã 24.1-12)*

¹ Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, kãyĩ Yúdã yí kã rãtãã kã vósĩ rĩ, kãyĩ Gímã kã sĩ ãkpãkã'dã çĩnó, Mãríyã Mãgãdãlã lé 'bá ró gõ'dá ãzĩ-ãzĩ lâ yí bê drí ngãzó nĩlĩ ìyĩ ùgí Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó rĩ 'álâ. Gõ'dá gólíyĩ câ bê tólâ rĩ, Mãríyã drí vò ndrẽzó ùgí tĩ 'álâ rĩ, gõ'dá ùgí tĩ trá rĩ'á hũwã, kúnĩ ùngũ lĩlĩlĩ 'bãlê kpããkũ tĩ lâ rĩ ólĩlĩ trá vólê.

² Ítí rĩ, Mãríyã drí ngãzó ãcálê ãnyĩ ùgí tĩ, gõ'dá gólâ ìndrĩ bê vò ùgí 'álâ rĩ, Yésũ rĩ ãvõ gõ'dá trá yù tólâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, Mãríyã yí drí ngãzó pá sòlê ngú 'á rãlê gólê vólê vò gólíyĩ drí ânĩzó 'álâ sĩ rĩ 'álâ. Gõ'dá Mãríyã câ bê tólâ rĩ, drílâ Símónã Pétẽrõ rĩ ùsúzó lãjõ'bã ãlõ Yésũ kã rĩ'á lělã rõõ rĩ bê. Gõ'dá Mãríyã drí tâ yí drí ndrêlê trá 'dĩ ãtãzó gólíyĩ drí kĩ, "Ówũ, nĩ òtírĩ ãnikã rĩlĩ nõtí nõ rĩ, òtrõ ìyĩngã kúmú ãmãkã Yésũ rĩ ãvõ trá vólê ùgí 'bãzó lâ rĩ 'ásĩ. Mã n̄jĩ kô ngãtã ãjĩ yí trá ángõ lé yã rĩ."

³ Tólâ sĩ, Pétẽrõ yí lãjõ'bã 'dĩ bê drí ìyĩ ngãzó ùrũ pá sòlê ngú 'á rãlê Yésũ rĩ ló'dé drĩ 'álâ, nĩ'á tâ rù 'ê 'bá trá 'dĩ ndrêlê.

⁴ Gõ'dá lãjõ'bã gólâ Yésũ drí lélê rõõ nõ rĩ rã ìyĩkã gõ'dá kôrõ Pétẽrõ rĩ lãvũlĩ, gõ'dá gólâ câ nĩ sísí ló'dé drĩ 'álâ Pétẽrõ drí sĩ.

⁵ Gõ'dá drílâ ãndĩzó vò ìndrĩlĩ ùgí 'álâ rĩ, drílâ ítã mvêêmvê gólê Yésũ rĩ ãvõ rù rĩ ndrẽzó nyé tũ vũdrĩ vò ãlõ 'á, òzõ gõrê lâ Yésũ rĩ ãvõ rù rĩ tĩ. Gõ'dá gólâ fĩ cú ùgí 'álâ kô.

⁶ Gõ'dá Pétẽrõ drí ìyĩkã ãcãzó vólê lésĩ ró kôrõ fĩlĩ ùgí 'álâ. Gõ'dá gólâ fĩ bê rĩ, gólâ drí kpá ítã mvêêmvê Yésũ rĩ ãvõ gõzó 'á lâ rĩ ndrẽzó tũ vò ãlõ 'á, Yésũ rĩ ãvõ gõ'dá trá 'á lâ yù.

* **19:39 19.39** Ælókõ 'dĩ kílõ lâ rĩ'á nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-mũdrĩ. Nìkòdímbã ònjã ãlókõ tĩ trá rĩ, múrã gõ'dá kpã ãlõ bê.

⁷ Pétērō drí kpá íta gólâ ômbélé Yésū rí ãvō rí drī rú rí ndrēzó rī'á kpá nyé tū vō ãlō 'á drīlī lâ lésī, â'dó kô kpākā ãlō íta gólé gólâ rí ãvō rú rí yí bē.

⁸ Gō'dá lājó'ba gólâ tíbē Yésū drí lélé rōō gō'dá rā 'bá cālé sísí ũgí tī 'álâ rí drí kpá fízó ũgí 'álâ Pétērō ngálâ. Gō'dá gólâ drí kpá íta 'dī 'bá yí ndrēzó cú ítí Yésū rí ãvō ãkó. Gō'dá ítí rí, tā lâ 'dī drí fízó gólâ drī, gō'dá gólâ drí kpá tā lēzó kī, Yésū lídrī trá òdrā 'ásī.

⁹ Sísí gólīyī lēé tā 'wāâ kô kī'á nī rí, Yésū lídrī trá òdrā 'ásī rí, tãlâ tā gólâ ígīlī búkū Ôvārī kâ 'á rí fí drē zãâ gólīyī drī kô.

¹⁰ 'Dī vósī rí, Pétērō yí drí ngāzó gólé vō drīlīyī ârázó 'álâ sī rí 'álâ lājó'ba Yésū kâ lélé rōō 'dī bē.

*Tã Mārīyã drí Yésū rí úsúzó lédrē-lédrē ró rí
(Mātáyō 28.9-10; Mārākō 16.9-11)*

¹¹ Gō'dá nīngá sī, Mārīyã Māgādálâ drí ngāzó gólé Yésū rí ló'dé drī 'álâ, gō'dá âdrélé ãkpã ívī ló'dé drī 'á tólâ, rī'á áwó ngólé.

Gō'dá gólâ drē zãâ áwó ngō'á rí, gólâ drí ândīzó vō ñndrīlī ũgí Yésū rí ãvō 'bãzó nō 'álâ kpá ó'dí.

¹² Tólâ rí, kôró drílâ mālāyíkã rī ndrēzó íta lãgû-lãgû bē rī'á ãyī vō Yésū rí ãvō 'bãzó rí 'á, ãlō drīlī lésī, gō'dá ãzã rí íyíkã pálé lésī.

¹³ Nīngá sī, mālāyíkã rī 'dī 'bá yí drí tā íjízó gólâ tī kī, “Âmâ ízó, ní rí áwó ngólé nō ã'dô tãsí yã?” Gō'dá Mārīyã drí tã-drī lôgōzó gólīyī drí kī nī rí, “Âyē, ótrō íyīngá Kúmú tãndí ãmákã nō ãvō lâ trá ũgí 'ásī volé, má nī kô, ngátá ótrō íyī trá 'bãlé ã'dô 'á yã rí! Í'dí má drí rīzó áwó lâ ngólé nō.”

¹⁴ Gō'dá Mārīyã òtírī kpá úlī 'dī âtá ítí mālāyíkã 'dī 'bá yí drí rí, kôró gólâ drí íyī jãzó vō ndrélé dīrī. Gō'dá gólâ jã yí bē rí, kôró drílâ Yésū rí ndrēzó âdré'á tólâ cú ítí Yésū rí nī ãkó.

¹⁵ Gō'dá nīngá sī, Yésū drí gōzó tā íjílī tī lâ kī, “Ôkó nō, ní rí áwó ngólé ã'dô tãsí yã? Ní ndã ã'dí í'dí yã?”

Gō'dá Mārīyã ãsū íyíkã kī, 'dī ã'dô òjílã gólâ rī 'bá vō 'dī vó lâ ndrélé rí í'dí. Tólâ rí, kôró Mārīyã drí tã-drī jãzó Yésū drí kī, “Âmbá, òzō ní òtrō kúmú ãmákã Yésū rí ãvō nī rí, ní ã'dã vō ní drí 'bãzó lâ 'á lâ rí má drí, tãlâ má nī ró bē nī'á âtrólâ 'bãlé vō tãndí 'á.”

¹⁶ Gō'dá ítí rí, Yésū drí gólâ rí zīzó kī, “Mārīyã.” Gō'dá Mārīyã ârī lãzī Yésū drí zīlī 'dī bē rí, kôró Mārīyã ní drí ngāzó trélé tā bē kī, “Tã ãmbá 'bá ãmákã!” Gō'dá drílâ drí dōzó Yésū rú.

¹⁷ Gō'dá Yésū drí tã âtázó drílâ, “Ní rí drí dólé má rú kô, Mārīyã, ní âyē mâ, tãlâ má cá drē kô úrú 'álâ ãmâ átá ngálâ. Ní nī gólé vō ãmâ âdrúpī yí drí rīzó rí 'álâ, ní âtã tā gólīyī drí kī, má trá ãnyī 'ē'á gólé úrú 'álâ Ôvārī ãmâ átá ró ãní bē rí ngálâ.”

¹⁸ Ítí rí, kôró Mārīyã drí úlī Yésū drí âtálé yí drí 'dī ârízó, gō'dá drílâ ngāzó rãlé gólé kpá ó'dí lājó'ba Yésū kâ rí 'bá yí ngálâ. Gō'dá gólâ câ bē gólīyī ngálâ rí, gólâ drí tã âtázó ãyíkō sī lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yí drí kī, “Má ndrē kúmú ãmákã Yésū trá! Gólâ lídrī trá òdrā 'ásī, gō'dá gólâ bē rī'á lédrē-lédrē ró.” Gō'dá nīngá sī rí, drílâ kpá úlī Yésū kâ âtálé yí drí 'dī 'bá yí ã'dázó gólīyī drí.

*Tã Yésū drí íyī ã'dázó lājó'ba íyíkã drí rí
(Mātáyō 28.16-20; Mārākō 16.14-18; Lúkã 24.36-49)*

¹⁹ Kãyī ãlólâ Yésū drí lídrízó òdrā 'ásī 'dī lãnjátúlī lâ 'dī sī rí, lājó'ba gólâkã rí 'bá yí drí rú è'bézo íyī ndrī jó 'á, íyī tī ã'bãlé kpãákū jó 'á ũrī drī-'bá ãngí Yúdã yí kâ rí 'bá yí kâ drí sī, tãlâ gólīyī ãsū íyíkã tā kī, drī-'bá ãngí

Yúdǎ yí kǎ 'dǐ 'bá yí â'dô ǎjú 'bũ 'bá ìyíkǎ ǎjó'á ǎnǐlǐ ìyí ùrúlí. Gõ'dá nyĩ ró, Yésũ drí ǎfǒzó gólíyí lǎfálé cú ìtí ǎtí nǐ ǎkó. Gõ'dá Yésũ drí nǐ-bê-yǎ fězó gólíyí drí úlí nǒ 'bá yí sǐ kǐ, "Tǎ ǎ'dí ǎǎ'dô ǎnǐ bē."

²⁰ Gõ'dá gólá fē nǐ-bê-yǎ bē gólíyí drí rǐ, gólá drí kpá ǎlǐbǐ íyí gārǎ 'á íyí drí yí bē rǐ â'dázó gólíyí drí. Gõ'dá lǎjó'bá 'dǐ 'bá yí drí â'dózó ndrǐ ǎyíkó ró rǒô, tǎlǎ gólíyí ndrē kúmú ìyíkǎ Yésũ trá lédrē-lédrē ró kpá ó'dí.

²¹ 'Dǐlǐ vósí, Yésũ drí tǎ ǎtázó kpá ó'dí gólíyí drí kǐ nǐ rǐ, "Tǎ ǎ'dí ǎǎ'dô ǎnǐ bē. Ōzō ǎmǎ ǎtá drí ǎmǎ ǎjórē trá ǎnǐlǐ ǎngó nǒ 'á ǎnǐ lǐfǐ ìmbálé rǐ tǐ rǐ, ngbǎangbǎnǒ má jò kpá ǎnǐ nǐ'á ǒjǐlǎ lǐfǐ ìmbá bē."

²² Gõ'dá nǐngǎ sǐ rǐ, Yésũ drí drǐ-ǎcē Ôvǎrǐ kǎ fězó drǐlǐyí lǒvó-lǒvó íyíkǎ vǒzó gólíyí drǐlǐ ǒmbǐ kǎ sǐ. Vó lǎ sǐ rǐ, gólá kǐ gólíyí drí rǐ, "Mbǎrǎkǎ Lǐndrǐ Tǎndǐ Ôvǎrǐ kǎ rǐ kǎ ǒrǐ ǎnǐ bē.

²³ Má fē kpá mbǎrǎkǎ ǎnǐ drí ǒjǐlǎ ǎyézó tǎ ǒnjǐ gólíyíkǎ rǐ 'bá yí 'ásǐ. Ōzō nǐ ǎâyē tǎ ǒnjǐ ǒjǐlǎ ǎzǎ kǎ trá rǐ, gõ'dá Ôvǎrǐ â'dô kpá tǎ ǒnjǐ ǒjǐlǎ rǐ gógó 'dǐ kǎ ǎyé'á. Ōzō nǐ ǎâyē tǎ ǒnjǐ ǒjǐlǎ rǐ 'dǐ kǎ kô rǐ, Ôvǎrǐ ǎyē tǎ ǒnjǐ gólákǎ kpá kô." Gõ'dá Yésũ ǎtálé bē úlí 'dǐ 'bá yí ndrǐ ndélé rǐ, kôrô gólá drí gólíyí ǎyézó.

Tǎ Yésũ drí íyí â'dázó Tómmǎ drí rǐ

²⁴ Kǎyí gólá Yésũ drí íyí â'dázó lǎjó'bá íyíkǎ yí drí rǐ sǐ, lǎjó'bá gólákǎ ǎzǎ ǎlǒ rú bē Tómmǎ Lǎtǐgó rǐ yú'dǎwǎ ǎzǐ-ǎzǐ lǎ yí lǎfálé.

²⁵ Gõ'dá Tómmǎ ǎcǎ bē volé lesǐ rǐ, lǎjó'bá ǎzǐ lǎ yí drí tǎ 'dǐ ǎtázó gólá drí kǐ nǐ rǐ, "Kúmú ǎmǎkǎ Yésũ bē rǐ'á lédrē-lédrē ró, má ndrē gólá trá." Gõ'dá lé ìtí rǐ, Tómmǎ gǎ volé dó tǎ lélé úlí íyí ǎzǐ-ǎzǐ yí drí ǎtálé yí drí 'dǐ 'á. Gólá kǐ gólíyí drí rǐ, "Ōzō má ǒndrē ǎlǐbǐ gólá rǐ ìpázó drǐ 'á gõ'dá kpá gólá rǐ gārǎ 'dǐlǐ ǎjú sǐ 'dǐ ǎlǐbǐ lǎ ǎmǎ lǐfǐ sǐ kó, gõ'dá ǒzō má ǒdô kpá ǎmǎ drǐ-mvá sǐ kô rǐ, má lēé tǎ gbǒ té kô úlí ǎnǐ drí ǎtálé má drí 'dǐ 'á."

²⁶ Gõ'dá kǎyí nǐ-drǐ-lǎ-rǐ vósí rǐ, lǎjó'bá Yésũ kǎ rǐ 'bá yí ê'bē rú kpá trá ó'dí jò ǎlǒ-ǎlǒ lǎ 'dǐ 'á íyí tǐ â'bǎlé kpǎǎkũ. Kǎyí rǐ 'dǐ 'á rǐ, Tómmǎ gõ'dá bē gólíyí bē jò 'á tólá. Gólíyí â'bǎ bē gbǒ lé ǎtǐ kpǎǎkũ rǐ, nyĩ ró Yésũ drí ǎfǒzó gólíyí lǎfálé ǎndálé kpá ó'dí gõ'dá ǎdrélé gólíyí ǎndrá. Nǐngǎ sǐ, drǐlǎ nǐ-bê-yǎ 'ézó gólíyí drí kǐ nǐ rǐ, "Tǎ ǎ'dí ǎǎ'dô ǎnǐ bē."

²⁷ Gõ'dá nǐngǎ sǐ rǐ, gólá drí íyí jǎzó Tómmǎ ngálá gõ'dá Tómmǎ rǐ zǐlǐ kǐ, "Tómmǎ, nǐ ǎnǐ ǎlǐbǐ ǎmǎ drǐ ǎgálé 'á nǒ 'bá yí ndrélé. Nǐ ǎnǐ dǒlǎ cú ǎnǐ drǐ-mvá sǐ. Nǐ ndrē kpá ǎlǐbǐ ǎmǎ gārǎ 'á nǒ, nǐ gō ró kpá dǒlǎ ǎnǐ drǐ sǐ, tǎlǎ nǐ lē ró tǎ bē. Nǐ ǎyē tǎ gólá rǐzó tǎ ìsúlǐ rǐ rǐ 'dǐ volé. Gõ'dá ìtí rǐ, nǐ lē tǎ pǐpǐsǐlǐ ǎlǒ sǐ ngbǎangbǎnǒ kǐ, má bē rǐ'á lédrē-lédrē ró!"

²⁸ Gõ'dá nǐngǎ sǐ, Tómmǎ drí tǎ-drǐ lǒgǒzó Yésũ drí kǐ, "ǎwô, Kúmú! Má lē tǎ trá nǐ 'á ngbǎangbǎnǒ. Gõ'dá má nǐ kpá trá kǐ nǐ rǐ, nǐ rǐ'á Kúmú ǎmǎkǎ ì'dǐ! Pǎtǐlǐ ró, nǐ rǐ'á Ôvǎrǐ ì'dǐ!"

²⁹ Gõ'dá nǐngǎ sǐ, Yésũ drí tǎ-drǐ lǒgǒzó Tómmǎ drí kǐ nǐ rǐ, "Tómmǎ, nǐ lē tǎ ngbǎangbǎnǒ kǐ'á nǐ rǐ, má bē lédrē-lédrē ró nǒ, tǎlǎ nǐ ndrē má trá ǎnǐ lǐfǐ sǐ rǐ drí sǐ yǎ? Má ǎtǎ nǐ drí, rǐ'á tǎndǐ ró rǒô ǎtǐ 'á tólá ǒjǐlǎ gólíyí tǎ lē 'bá kǐ má bē lédrē-lédrē ró, gõ'dá cú ìtí gólíyí ndrē má kô rǐ 'bá yí drí."

Tǎ-vó ǎtǐ-ǎtǐ Yōwánì kǎ búkũ íyíkǎ nǒ 'á nǒngǎ rǐ

³⁰ Yésũ 'ê tǎ lǎrǎkô ǎzǎ 'bá yí trá rǒô lǎjó'bá íyíkǎ rǐ 'bá yí lǐfǐ drǐ lǎ yí 'á, gõ'dá ìgǐlǐ kô ndrǐ 'dó búkũ nǒ 'á nǒngǎ.

³¹ Gõ'dá gólá fǐnyǎwǎ ìgǐlǐ nǒ, ìgǐlǐ trá, tǎlǎ ǒjǐlǎ ǒlē ró íyí tǎ bē kǐ, Yésũ rǐ'á Ôvǎrǐ rǐ mvá 'í. ǒjǐlǎ gólá tǐbē tǎ lē 'bá trá Yésũ 'á kǐ'á nǐ rǐ, Yésũ ì'dǐ

'díyî pâ 'bá Ôvârí drí âjólé trá, gō'dá gólâ Ôvârí rî mvá 'î rî, gólâ â'dô â'dó'á cú lédrē-lédrē âdūkū âkó rî bê tâ lēlē gólâkâ 'dī sī.

21

Tā Yēsū drí iyî â'dázó kpá ó'dí lājó'ba iyíkâ rî 'bá yî drí rî

¹ Gō'dá kâyî âzâ sī, Yēsū drí kpá iyî â'dázó ó'dí lājó'ba iyíkâ n̄jî-drī-lâ-rī rî 'bá yî drí 'î'bî 'ērē ìmbá sī ìmvû ândrê z̄lī Gālīláyā* rî 'á.

² Nīnī gólīyíkâ 'î'bî 'élé ìmbá sī 'dī rî, tâ lâ â'dô trá nōtí. Lājó'ba n̄jî-drī-lâ-ngâ-rī 'dī 'bá yî rú lâ iyî, Sīmónā Pétērō, Tó mā, Nātānélé 'bālē bê Kánā lé 'bá ró Gālīláyā 'álâ rî, Zēbédáyō rî mvá yī Yākóbā gō'dá Yōwání bê, gō'dá kpá lājó'ba rī âzâ 'bá yī bê, rī'á iyî ndrī 'dó vō âlô 'á.

³ Pétērō drí ngāzō tâ âtálé lājó'ba âzi iyíkâ n̄jî-kázíyá 'dī 'bá yî drí kī, “Mā lē ámakâ trá nī'á 'î'bî 'élé ìmvû ândrê nā 'álâ.” Gō'dá lājó'ba âzi gólâkâ 'dī 'bá yî drí tâ-drī lōgōzō gólâ drí kī, “Mā â'dô nī'á ní bê, mā nī ró kpá 'î'bî 'élé.” Gō'dá ití rî, gólīyī drí ngāzō nīlī cālē ìmvû ândrê 'dī tī 'á tólâ. Gō'dá gólīyī câ bê tólâ rî, drīlīyī nīzō kōlóngbō sī ìmvû ândrê 'dī drī sī 'î'bî 'ē bê ngâcī gīrī, gō'dá gólīyī úsú 'î'bî âlôlâ kō.

⁴ Gō'dá vō drī drí 'bārē pōwā rî 'á, drīlīyī Yēsū rî ndrēzō âdré'á anyī 'á'á lé drī lésī ìmvû ândrê 'dī tī, gō'dá gólīyī nījī kō kī nī rî, 'dīlī â'dô Yēsū 'î'dī, tâlâ ngá âwú drē dódó ōjīlā ndrēzō nīlī tō rî kō.

⁵ Gō'dá nīngá sī, kōrō Yēsū drí tâ ijízó gólīyī tī kī, “Ámâ âdrúpī yī, nī ūrū 'î'bî fī té trá yā?” Gō'dá drīlīyī tâ-drī lōgōzō Yēsū drí kī, “'É'ē, mā rú âlôwálâ kó kō.”

⁶ Gō'dá ití rî, Yēsū drí tâ-drī jázó gólīyī drí kī, “Nī 'bê drē ìmbá âníkâ 'dī gólē drī-ágó drī 'álâ ró.” Gō'dá gólīyī drí gōzō ìmbá iyíkâ 'dī 'bēlé, ōzō Yēsū drí âtálé trá rî kâtí. Ití, tâ lâ rō ró rî, drīlīyī 'î'bî rūzō dūū ìmbá iyíkâ 'dī 'á. Gō'dá nīngá sī, gólīyī ngá bê ìmbá âsélé gólē kōlóngbō 'álâ rî, gólīyī âsē gō'dá kpī, tâlâ 'î'bî 'dē trá dūū 'á lâ.

⁷ Gō'dá lājó'ba gólâ Yēsū drí lēlé rō rî ndrē bê 'î'bî iyî drí âsélé dūū 'dī rî, kōrō gólâ drí nīzō lâ kī, ōjīlā âdré 'bá 'á'á lésī 'dī Yēsū 'î'dī. Gō'dá gólâ drí tâ âtázó 'wāâ Pétērō drí kī, “Wūū, âgō rī 'bá âdrélé nā Kúmú âmakâ Yēsū 'î'dī!” Gō'dá Pétērō ârīlī bê tâ kī'á nī rî, âgō rī 'bá âdrélé 'á'á lé drī lésī nā kúmú iyíkâ Yēsū 'î'dī rî, 'wāâ ró gólâ drí itá iyíkâ ūrūkâ 'bá yī drīlā ângílī trá volé 'î'bî 'ézó rî âtrōzō solé yī rú, gōzō wālē ìmvû ândrê 'dī 'á gbōjō yālē nīzō Kúmú Yēsū ngálâ ìmvû tī 'álâ iyî âzi-âzi yī âyéle kōlóngbō 'á ìmvû ândrê 'dī 'á tólâ.

⁸ Gō'dá âzi-âzi lâ yī drí iyíkâ ânīzō kōlóngbō sī, 'î'bî tībē drīlīyī rūlī ìmbá 'á dūū 'dī âsélé kpá fōzō 'î'dī bê lâ 'á'á 'álâ Yēsū ngálâ. Vō gólīyī drí 'î'bî rūzō 'dī jēé 'á'á lé drī rú sī kō.*

⁹ Gō'dá gólīyī câ bê 'á'á lésī rî, gólīyī drí gōzō ârīlī kōlóngbō 'ásī, gólīyī drí lāsī ândrā-ândrā ndrēzō cú 'î'bî bê drī lâ 'á lô'bí'á, gō'dá kpá âmbātā bê.

¹⁰ Gō'dá kōrō Yēsū drí tâ âtázó gólīyī drí kī nī rî, “Nī âjī 'î'bî ânī drí rūlī 'dī ūrūkâ 'bá yī nōlé.”

¹¹ Gō'dá Pétērō ârī tâ 'dī bê rî, kōrō gólâ drí ngāzō filī kōlóngbō 'álâ kpá ó'dí, gō'dá gólīyī drí ìmbá tī rūzō lājó'ba âzi 'dī 'bá yī bê âsélé 'í'á'á ìmvû lésī. Gō'dá gólīyī âsē ìmbá bê cú 'í'á'á rî, gólīyī drí 'î'bî tândī úsúzó 'á lâ dūū, ndrī 'dó rī'á kámá-âlô-nyâ'dī-rī-drī-lâ-ngâ-mùdrī-drī-lâ-nâ (153). 'î'bî

* **21:1 21.1** Rómā lé 'bá yī zī ìmvû ândrê 'dī Tībérīyā. * **21:8 21.8** Óolā pá lāfálé sī rī â'dô 'bā'á kámá-âlô.

tāndí āmbā-āmbā lâ â'dô bê gbõ lé dūu ìmbá 'dī 'á rī, ìmbá 'dī ôkí kô ālôlá. Gõ'dá Pétērõ drí ì'bì 'dī ùrùkâ 'bá yì àtrõzó fèlé Yésũ drí.

¹² 'Dī vósì, Yésũ drí tã àtázó gólìyì drí kī, “Nī ànì ngá nyálé.” Nīngá sī rī, gólìyì ìjì tã kī'á nī rī, gólá ã'dì ì'dì yã rī kô, tãlã gólìyì trá ndrī lãrõ-lãrõ ró, tãlã gólìyì nì trá kī, 'dī Kúmú Yésũ gólá drã 'bá trá, gõ'dá līdrí 'bá kpá trá òdrã 'ásì rī ì'dì.

¹³ Nīngá sī, gólìyì ànì bê ìyì ndrī rīlì vūdrí rī, Yésũ drí ngãzó nī'á ì'bì lô'bì 'bá trá gõ'dá āmbātã lâ bê 'dī trólé fèlé gólìyì drí nyálé.

¹⁴ 'Dī rī'á Yésũ rī rú â'dã-â'dã àndãlã nã lâ lãjõ'bá íyíkã drí līdrí-līdrí gólãkã òdrã 'ásì rī vósì rī ì'dì.

Tã Yésũ drí Pétērõ rī àtízó rī

¹⁵ Gõ'dá gólìyì nyã bê ìyì ngá ndrī ndélé rī, Yésũ drí ngãzó tã àtálé Pétērõ drí kī, “Sīmónã Pétērõ Yōwání rī mvã, ní lã mã lãvũlì kôrõ yã?” Gõ'dá Pétērõ drí tã-drí lògõzó gólã drí kī, “Áwô Kúmú, ní nì trá kī, mã lã nì trá.” Gõ'dá ìtí rī, Yésũ drí tã àtázó kī, “Òzõ ã'dô bê trá ìtí rī, 'dõvó ní ndrê kãbìlìkì ámakã vó lâ.”

¹⁶ 'Dī vósì, Yésũ drí Pétērõ rī ìjízó kpá ó'dì 'wãã ró kī, “Pétērõ, tã pãtĩ ró, ní lã mã trá yã?” Pétērõ drí tã-drí lògõzó kī, “Kúmú, ní nì trá tãndí ró kī, mã lã nì trá.” Gõ'dá Yésũ drí gõzó kpá tã àtálé kī, “Òzõ ní òlã mã trá pãtĩ rī, 'dõvó ní ndrê kãbìlìkì ámakã vó lâ tãndí ró.”

¹⁷ Gõ'dá Yésũ drí tã ìjì ãlô-ãlô 'dì ìjízó kpá ó'dì Pétērõ tì àndãlã nã lâ ró kī, “Pétērõ, pãtĩ-pãtĩ ró, ní lã mã fí trá yã?” Tã ìjì 'dì 'bã Pétērõ gõ'dá trá â'dólé tã ìsũ ró kpá ìzã ró, tãlã Yésũ ìjì tã ìjì ãlô-ãlô 'dì trá àndãlã nã gólã tì. Gõ'dá ìtí Pétērõ drí tã-drí lògõzó kpá kī, “Kúmú, ní nì tã trá ndrī. Ní nì trá kī, mã lã nì fí trá pìpìsìlì ãlô sī!” Gõ'dá Yésũ drí gõzó kpá tã àtálé kī, “Òzõ pãtĩ-pãtĩ ró ní òlã mã trá rī, 'dõvó ní ndrê kãbìlìkì ámakã 'dì 'bá yì vó lâ yì tãndí ró.”

¹⁸ Nīngá sī, Yésũ drí tã àtázó Pétērõ drí zãã bãdì kī, “Pãtĩ-pãtĩ ró, mã àtã ní drí, Pétērõ, kãyì ní drí 'bãzó drẽ ãgõ ãnjì ró ìfì bê rī, ànì nyãányã, ní rī trá itã ánikã sölé ní rú, gõ'dá ní rī kpá trá lãmúlì lãtì ní drí lèlé rī yì 'ásì. Gõ'dá ní òtírì cãã ãrãkã ró rī, òjìlã ãzã â'dô ànì drí rũ'á nì lâsélé nìzó vó gólã ní drí lèlé nìzó 'álã kô rī 'álã.”

¹⁹ Gõ'dá Yésũ àtã ùlì mãnìgõ 'dì Pétērõ drí ìtí 'dì rī, ã'dô ró bê gólã rī ìfì ìmbálé òdrã lãrãkõ gólã 'è 'bá â'dólé gólã drí ìzátú rī tãsì.* 'Dī rī â'dálé kī, gólã Pétērõ ìnjì Ôvãrì trá. Òzõ Pétērõ rī àzì-àzì yì òndrê gólã trá fī ãtũ'á òdrã lãrãkõ ìtí 'dì 'á rī, gólìyì â'dô Ôvãrì rī rú lùyì'á. Gõ'dá nīngá sī, Yésũ drí tã àtázó Pétērõ drí kpá kī, “Ní àrì ùlì ámakã, gõ'dá ní 'dê mã vó pìpìsìlì ãlô sī.”

²⁰ Gõ'dá ìtí rī, Pétērõ drí gõzó ìfì jãlé volé, drílã ìfì 'bèzó lãjõ'bá gólã tìbê Yésũ drí lèlé rõõ rī rú. Lãjõ'bá rī gógó 'dì rī'á ànì'á volé gólìyì vó. Lãjõ'bá rī 'dì kpá ì'dì tìbê íyì àtĩ 'bá Yésũ rú* kãyì gólìyì drí rìzó ngá nyãnyã àdũkũ nyálé Yésũ yì bê drẽ àkpãkã'dã úfú drẽ Yésũ kô, gõ'dá kpá tã ìjì 'bá kī'á nī rī, “Kúmú, ã'dì â'dô ànì drí-bã fẽ'á nī yã rī.”

²¹ Gõ'dá Pétērõ ndrê lãjõ'bá 'dì bê rī, Pétērõ drí tã ìjízó Yésũ tì kī, “Kúmú, ã'dô tã â'dô gõ'dá â'dó'á nì lãjõ'bá rī 'bá ànìlì nã bê, àã'dô kpá gólã rī fũ'á yã?”

²² Gõ'dá Yésũ drí tã-drí lògõzó Pétērõ drí kī, “Mã àtã kpá ó'dì ní drí, Pétērõ, ní 'è tã mã drí àtálé ní drí 'èlé rī ì'dì. 'Dī à'dó kô tã ánikã ì'dì, òzõ

* **21:19 21.19** Ùlì mãnìgõ 'dì tã ífì lâ kī, àã'dô Pétērõ rī rũ'á 'balé gãnìmã fũlì volé. * **21:20 21.20** Nī zì Yōwání 13.21-25 lãjõ'bá 'dì nìzó.

má òlě gólâ òdrâ kô bũũ kâŷî má drí 'ězó âgôlé rî tú rî. Tã áníkâ bê 'á lâ yã? Nî rî gógó, ní ârî úlî ámakâ ì'dî."

²³ Úlî 'dî 'bá yî tāsî rî, tã ârî 'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí tã ìsũzó kî, Yésũ òkî, lâjô'bá yî drí lélé rōô 'dî òdrâá kô. Tákô úlî Yésũ drí átálé Pétērô drí 'dî ífí lâ â'dó íyîngá ìtí kô. Ífí lâ kî íyîngá, òzô yî Yésũ òlě lâjô'bá 'dî drí rîlî lédrê-lédrê ró bũũ kâŷî yî rî gógó Yésũ drí âgôzó ângó nô 'á rî sî rî, 'dî â'dó kô tã Pétērô kâ ì'dî.

²⁴ Lâjô'bá gólâ Yésũ drí lélé rōô 'dî ìgî tã nô nî, gô'dá gólâ ndrê tã 'dî 'bá yî trá rû 'èrê 'á ndrî. Gólâ ìgî nô tã pătî-pătî 'î. Âmâ tã ârî 'bá gólîyî sîsî-lésî rî yî nî gólâ trá, gólâ ìtú vósî cé rî íyîkâ zãã tã mbî pătî-pătî rî átálé ì'dî.

²⁵ Nôô trá úlî ãdũkũ ìgîlî búkũ nô 'á rî ì'dî. Yésũ 'ê tã ãzâ 'bá yî trá dũûdũ ângó nô 'á nōngá, tîbê má drí ìgîlî búkũ nô 'á kô rî. Òzô tí má òró tã rî 'dî 'bá yî ìgî ndrî rî, òjîlâ ndrî ângó 'á rî ícá kô nîlâ, tãlâ búkũ lâ â'dô 'bã'á ángí ró lậvũlî kôô. Ì'dî 'dî.

Tã 'ē'ē lājó'ba kã Tã 'Ē'ē

Tã 'ē'á zĩlã nĩlĩ sĩsĩ rĩ

Nõo rĩ'á búkũ Lúkã kã rĩ lã ró ìgĩlĩ òjĩlã ãmbá rú bê Tĩyõfilẽ rĩ drĩ rĩ ì'dĩ. Búkũ nõ 'á rĩ, rĩ'á 'dó í'dígówá tã gólĩyĩ rĩ 'bá rú 'élé Yésũ rĩ òdrã gõ'dá kpá ngãngã lâ bê rĩ volé sĩ rĩ ì'dĩ. Í'dígówá 'dĩ rĩ'á tã gólã lājó'ba yĩ drĩ ùjũzó 'ē'á tã 'bã'bã ãdũkũ Yésũ kã gólĩyĩ drĩ kĩ'á nĩ rĩ gólĩyĩ òlã'bũ ìyĩ Yērõsãlémã lésĩ 'bãdrĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ ãrĩlĩ rĩ ì'dĩ. Gõ'dá kpá tã gólã Líndrĩ Tãndĩ Òvãrĩ kã drĩ gólĩyĩ vó ndrẽzó, gõ'dá kpá mbãrãkã fẽzó kãñĩsã drĩ gõ'dá drĩ-'bã lâ yĩ bê rĩ.

Lājó'ba yĩ drĩ tã gólã Yésũ drĩ â'dózó tótó òjĩlã Yúdã yĩ kã drĩ kô, bê-rĩ òjĩlã òrĩ ãngó drĩ rĩ 'bã yĩ drĩ ndrĩ rĩ ìlĩzó. Kápĩtã 15 â'dã tã gólã lājó'ba yĩ drĩ rú è'bézó Yērõsãlémã 'á, gõ'dá drĩlĩyĩ tã-drĩ lẽzó tã 'dĩ 'á rĩ ì'dĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ drĩ-ãcê fẽzó Póólõ drĩ â'dózó lājó'ba ró òjĩlã gólĩyĩ â'dó 'bã kô òjĩlã Yúdã yĩ kã ró rĩ 'bã yĩ drĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ngã ãzã ìcã kô tã âtĩ-âtĩ tãndĩ lôgálẽ lã'bũ ãkó vó 'ásĩ ndrĩ.

Gõ'dá kápĩtã 21 'ásĩ 'bũũ ãdũkũ lâ 'álã rĩ, ìyĩkã tã kúmú ngĩngĩ gólĩyĩ rĩ 'bã tã Póólõ kã kĩlĩ rĩ 'bã yĩ kã ì'dĩ, gõ'dá kpá tã gólã rú 'ē 'bã Póólõ rĩ jõjõ Rómã 'álã nĩ'á tã lâ kĩ rĩ bê.

¹ Kúmú Tĩyõfilẽ, ùlĩ gólĩyĩ má drĩ ìgĩlĩ ní drĩ búkũ drĩ-kákã ámakã rĩ 'á rĩ â'dó ìyĩ trá ndrĩ tã gólĩyĩ Yésũ drĩ ìtõlẽ 'élé gõ'dá kpá tã gólĩyĩ gólã drĩ ìtõzó òjĩlã lĩfĩ ìmbálẽ ì'dĩ sĩ lâ rĩ yĩ ì'dĩ,

² cãlẽ bũũũ kãyĩ gólã Òvãrĩ drĩ gólã rĩ trõzó ùrú 'álã rĩ 'á. Gõ'dã ãkpãkã'dã Òvãrĩ trõó drẽ gólã ùrú 'álã kô rĩ, Líndrĩ Tãndĩ Òvãrĩ kã drĩ gólã rĩ 'bãzó tã â'dálẽ lājó'ba gólãkã gólã drĩ nĩlĩ trá sĩsĩ tã gólĩyĩ Òvãrĩ drĩ lãlẽ gólĩyĩ drĩ 'élé rĩ yĩ tãlĩ.

³ Yésũ rĩ òdrã gõ'dá kpá gólã rĩ lídrĩ-lídrĩ volé drĩ 'ásĩ, gólã rĩ trá ãnyákú drĩ nõngã kãyĩ nyã'dĩ-rĩ ìyĩ nyãányã â'dálẽ lājó'ba ìyĩkã rĩ 'bã yĩ drĩ ãndãlã dũũ, tãlã 'dĩlĩ gólĩyĩ ùnĩ ró dódó kĩ, pãtĩlĩ yĩ rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró. Lājó'ba 'dĩ 'bã yĩ ndrẽ ìyĩ gólã trá, gõ'dã gólã rĩ trá rĩ'á tã ùrũkã 'bã yĩ âtãlẽ gólĩyĩ drĩ tã gólã Òvãrĩ drĩ òjĩlã 'bãzó â'dólẽ kúmũ ìyĩkã zélé rĩ tãlĩ.

Tã Líndrĩ Tãndĩ Òvãrĩ kã drĩlã tã lâ 'bãlẽ ngã fẽfẽ ró rĩ tãlĩ

⁴ Nĩngá sĩ, kãyĩ ãzã sĩ, Yésũ yĩ è'bẽ rú bê ngã nyãlẽ lājó'ba ìyĩkã rĩ 'bã yĩ bê rĩ, drĩlã tã 'bãzó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Mĩ rĩ drẽ tãkõ Yērõsãlémã 'á nõngã fĩnyáwã, gõ'dã nĩ tẽ ró Líndrĩ Tãndĩ gólã ámã átã drĩ tã lâ 'bãlẽ trá sĩsĩ kĩ, yĩ ãã'dô ãfẽ'á lâ mbãrãkã sòlẽ ãnĩ 'á rĩ.

⁵ Sĩsĩ rĩ, Yõwãní 'è bãbãtízĩ ìyĩkã òjĩlã drĩ lĩmvũ sĩ, gõ'dã kãyĩ fĩnyáwã volé drĩ 'ásĩ rĩ, Òvãrĩ â'dó ìyĩkã bãbãtízĩ 'ē'á ãnĩ drĩ Líndrĩ Tãndĩ ìyĩkã sĩ."

Tã Yésũ rĩ trõzó ùrú 'álã kũlũndũndũ ró rĩ

⁶ Gõ'dã kãyĩ ãzã sĩ, lājó'ba Yésũ kã ùsũ ìyĩ rú bê ó'dĩ gólã bê rĩ, drĩlĩyĩ gólã rĩ ìjĩzó kĩ nĩ rĩ, "Kúmú ámakã, nõo trá ì'dĩ ngbããngbãno kãyĩ gólã ní drĩ 'bãlẽ â'dózó kúmú ãngĩ ámakã ró, gõ'dã òjĩlã ámakã Ìsĩrã'élẽ kã 'bãlẽ 'bãdrĩ ámakã trõlẽ òjĩlã lídĩ drĩgã sĩ rĩ ì'dĩ yã?"

7 Gõ'dá gólâ kî gólîyî drí rî, “Ámâ átá cé ì'dí élê â'dô â'dó'á nî drî-âcê bê kâyî tã 'dí 'bá yî drí 'èzô â'dolé rî 'bã'á nî. Ícá kô ãnî drí kâyî tã rî 'dí 'bá yî drí 'èzô rû 'élé rî nîlî.

8 Gõ'dá nî ârî drê tã nô. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô â'dé'á ãnî drî mbârâkã sôlé ãnî 'á, tãlâ nî nî ró bê â'dolé lífî drî 'bá ró má drí, tã ámákâ â'dalé ôjílâ Yêrôsâlemã 'á rî drí nongá, gõ'dá vô ùrûkâ 'bá yî Yūdáyã kâ 'ásî ndrî, gõ'dá 'bãdrî zílî Sãmáryã rî 'álâ, nîngá sî rî, ôjílâ 'bãdrî ãzã 'bá yî kâ drí ndrî.”

9 Gõ'dá Yésû âtalé bê úlî 'dí 'bá yî ndrî rî, Ôvârí drí gólâ rî trôzô nîzó ùrú 'álâ nyé kûlûndúndú ró. 'Dî lãjô'bá gólâkâ rî 'bá yî lífî drî lâ yî 'á. Nîngá sî, mbârãsã drí gólâ rî límózó lãpílî, gõ'dá gólîyî ícá kô gólâ rî ndrêlé kpá ó'dí.

10 Yésû ôtirî rî nîlî 'bûû 'álâ rî, gólîyî zãã rî'á gólâ rî vô ndrê'á. Nîngá sî 'wãã, ãgô ãzã 'bá yî rî sô ìyî ítã mvêêmvê kpírî-kpírî 'î, drílîyî ágázô âdrêlé gólîyî gãrã drî 'á.

11 Gõ'dá ôjílâ rî 'dí 'bá yî drí ngãzó tã âtalé kî nî rî, “Ánî ôjílâ Gãlíláyã kã nô 'bá yî, nî ìsû tã kô. Yésû rî gólâ ãnî drí ndrêlé trá tã nîrî 'á 'bûû 'álâ nã, kâyî ãzã sî, gólâ â'dô ágô'á kpá ó'dí ãngó nô 'á, kpá nyé ôzô lãtî gólâ ãnî drí gólâ rî ndrêzó trá nîrî 'á volé 'dí tí. Gõ'dá ngbããngbãno, nî rî âdrêlé rî'á vô ndrêlé 'bûû 'álâ ró kô. Tã ndê rû trá!”

Tã gólâ Mãtyã rî nîzô lãjô'bá ró Yúdã rî vô 'á rî

12 Tã rî 'dí â'dô trá únî gólâ fê dô kã zílî ôlívî rî bê rî drî 'álâ, vô rî 'dí jêé kô, â'dô 'bã'á ôzô áyágá ãlô kãtí Yêrôsâlemã rú sî. Tólã sî, lãjô'bá Yésû kã 'dí 'bá yî drí ngãzó gólê filí jãribã Yêrôsâlemã kã rî 'álâ.

13 Gólîyî mbã trá nîlî jó 'alé ùrú lésî gólîyî drí rîzó rílî rî 'á lâ. Lãjô'bá Yésû kã 'dí 'bá yî rú lâ yî rî'á ì'dí nô: Pétêrô, Yôwãní, Yãkóbã, Ændírîyã, Fílîpô, Tómmã, Bãtôlôméyô, Mãtáyô, Yãkóbã Ælãpáyã, Sîmónã, * gõ'dá Yúdã* Yãkóbã.

14 Gólîyî rî trá rû ê'belé vô ãlô 'á rãtãã 'élé kpãkã ãlô pîpîsílî ãlô sî ôkó gólîyî rî 'bá lãmúlî Yésû yí bê rî 'bá yí bê, gõ'dá Mãryã Yésû rî ândrê ró rî, gõ'dá Yésû rî âdrúpî yí bê.

15 Nîngá sî, kâyî ãzã sî, ôjílâ gólîyî tã lã 'bá trá Yésû 'á rî 'bá yî drí ngãzó rû ê'belé tû vô ãlô 'á. Gólîyî rî'á ôzô kãmã-ãlô-drî-lã-nyã'dî-trã kãtí. Nîngá sî, Pétêrô drí ngãzó âdrêlé ùrú tã âtalé gólîyî drí kî nî rî,

16 “Ámâ âdrúpî yí ámã ízó yí bê, ícã trá úlî Ôvârí kã gólîyî ìgílî trá tã ìgî-ìgî ìyíkã 'á nô drí rû 'élé Yúdã drí. Åkû ró åkû ró nã rî, Líndrí Tãndí gólâkã 'bã kúmú Dãwúdî trá tã âtalé tã 'è 'bá rû 'élé ãtî 'álâ vô Yúdã kã lãjô'bá ró rî tãsî, Yúdã gólâ ãjú 'bû 'bá yî âtrô 'bá Yésû rî rûlî rî,

17 kpálé Yésû nîlî bê Yúdã rî gógó 'dí trá nî lãjô'bá ró lôsî 'élé ãmã ãzî-ãzî ró rî.”

18 (Pétêrô rî rî'á úlî 'dí 'bá yî âtalé Yúdã rî ôdrã tãsî, tãlã ôfélê bê lãfã gólâ Yésû rî gî kã ró Yúdã drí rî, gõ'dá drílã ámvú gîzó ì'dí sî lâ. Nîngá sî, kâyî ãzã sî, Yúdã drí drãzó ámvú rî 'dí 'á tólã. Gólâ 'dê vûdrî gõ'dá 'ã lâ drí fúzô kpêérê, fîlî lâ drí âtúzô ãdrû ñnyákú drî.

19 Ôjílâ ndrî gólîyî rî 'bá Yêrôsâlemã 'álâ rî 'bá yî drí Yúdã rî ôdrã tã 'dí ârízó. Gõ'dá gólîyî drí ámvú rî 'dí rú lâ zîzó tî ìyíkã rî sî kî, *Åkélê Dãmã*, tã ífî lâ kî, *Åmvú Árí kã*.)

* **1:13 1.13** Sîmónã ì'dí gólâ fî 'bã trá ômã 'á åjú 'bûlî 'bãdrî ìyíkã tãsî rî. * **1:13 1.13** Yúdã kpá zílî Tãdáyô rî.

20 Nĩngá sĩ, Pétērō drí tã átázó kpá ó'dí Yúdã rĩ tāsĩ kĩ, “Ígĩ trá ăkũ ró Lôngó Dăwúđĩ kã 'á kĩ nĩ rĩ, 'Jó gólăkã ōrĩ ngbôrôngólô tăkó ĩtĩ ōjĩlă āzâ ăkó 'á lâ.’

Lôngó 69.25

Gõ'dá ĩgĩ kpá trá tólă lôngó āzâ rĩ 'á kĩ, 'Óō'bă ōjĩlă āzâ vō íyĩkă lôsĩ 'ê kă rĩ 'á.’

Lôngó 109.8

21-22 “Ītĩ tălă úlĩ 'dĩ 'bá yĩ tāsĩ rĩ, má âtâ ânĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, ĩcâ trá âmâ drĩ ōjĩlă āzâ nĩzô â'dólé âmá bê, gólă â'dó 'bá ĩfĩ đrĩ 'bá ró Yésũ rĩ ĩdrĩ-ĩdrĩ ōdră 'ásĩ rĩ tāsĩ. Īcâ trá âmâ drĩ ōjĩlă āzâ â'dó 'bá âmâ lămũ-ăzí ró kăyĩ ndrĩ âmâ drĩ lămúzó Kúmú âmăkă Yésũ bê ĩtũ gólă Yōwánĩ drĩ gólă rĩ ĩbábátízăzó rĩ 'á călé bũũ kăyĩ Ôvărĩ drĩ gólă rĩ trôzó vólé ũrũ 'ălă rĩ 'á rĩ nĩ'á ĩ'dĩ.”

23 Ītĩ rĩ, ōjĩlă rũ ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã ĩsũ ĩyĩkă ăđũkũ lâ trôzó 'bălé ōjĩlă rĩ rũ. 'Đĩ rĩ'á Mătĩyă gõ'dá āzâ lâ gbō Yōsépă Sábă rĩ mvá ró rĩ'á zĩlă kpá Yúsētũ rĩ.

24 Nĩngá sĩ, drĩlĩyĩ ngăzó rătăă 'élé Ôvărĩ drĩ kĩ, “Kúmú âmăkă, ní nĩ tã ĩsũ ōjĩlă kă ndrĩ gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ nĩ. Ītĩ rĩ, ní â'dă âmâ drĩ gólĩyĩ rĩ nô 'bá yĩ lăfălé 'ásĩ ní drĩ nĩlĩ trá

25 lôsĩ lăjó'bá Yésũ kă rĩ kă 'élé Yúdă rĩ vō 'á rĩ, tălă Yúdă âyê lôsĩ 'dĩ trá, gõ'dá nĩzó vō gólă ní drĩ nĩlĩ cé nĩ rĩ 'á.”

26 Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drĩ gômărĩ vũzó ĩ'dĩ ōjĩlă ălô rĩ nĩzô. Gõ'dá ĩtĩ rĩ, gômărĩ drĩ Mătĩyă rĩ vũzó ĩ'dĩ â'dólé lôfĩlĩ lăjó'bá Yésũ kă ró Yúdă rĩ vō 'á. Gõ'dá gólĩyĩ â'dô trá lăjó'bá ró mũdrĩ-drĩ-lă-ngă-rĩ Mătĩyă sĩ.

2

Ānĩ-ănĩ Lĩndrĩ Tăndĩ Ôvărĩ kă rĩ kă mbărăkă fėlé ōjĩlă tã lě 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ drĩ

1 Kăyĩ kărămă Pēnĩtăkósĩtĩ* rĩ kă âcâ bê rĩ, ōjĩlă gólĩyĩ ndrĩ tã lě 'bá trá Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ drĩ rũ ê'bézó vō ălô 'á Yērōsălémă 'ălă.

2 Nĩngá sĩ, 'wăă drĩlĩyĩ ngă ăyĩ ămbă ârízó ũrũ lésĩ, 'ũ'ũ lâ â'dô trá ōzô ĩlĩ gólă vĩ 'bá mbărăkă sĩ rĩ kătĩ. Gõ'dá ōjĩlă ârĩ ngă ăyĩ rĩ 'dĩ trá vō gólĩyĩ drĩ rĩzó rĩlĩ rĩ 'ásĩ ndrĩ.

3 Gõ'dá gólĩyĩ drĩ ngă gólĩyĩ â'dó 'bá ōzô lăsĩ lăndră mbělē-mbělē rĩ kătĩ rĩ ndrēzó lăfălé că'á nĩzó rĩlĩ ălô-ălô gólĩyĩ đrĩ sĩ cé tĩtĩ.

4 Nĩngá sĩ, Lĩndrĩ Tăndĩ Ôvărĩ kă drĩ ânĩzó mbărăkă íyĩkă fėlé gólĩyĩ drĩ, gõ'dá drĩlă gólĩyĩ 'băzó rĩ'á úlĩ âtălé ălô-ălô tĩ lĩdĩ gólĩyĩ drĩ nĩlĩ ăkũ lâ sĩ kô rĩ 'bá yĩ sĩ.

5 Jăřĩbă Yērōsălémă kă 'á tólă rĩ, ōjĩlă Yúdă yĩ kă gólĩyĩ ânĩ 'bá trá 'băđrĩ đũũ ngĩngĩ 'ásĩ Ôvărĩ rĩ ĩrátălé rĩ 'bá yĩ kpá bê rĩ'á ĩyĩ đũũ.

6 Gõ'dá ōjĩlă ârĩlĩ bê úlĩ tã lě 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ'á âtălă tĩ ngĩngĩ sĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngăzó rũ ê'bélé ăcălé ōjĩlă ĩtĩlĩlĩ ró. Ītĩ rĩ, ōjĩlă ĩtĩlĩlĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ nĩlĩ tã rũ 'ê 'bá 'dĩ kô, tălă tã lě 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ lăfălé 'ásĩ ălô-ălô rĩ'á úlĩ âtă'á tĩ ōjĩlă rĩ 'bá úlĩ rĩ 'dĩ ârĩlĩ rĩ 'bá yĩ kă sĩ.

* 2:1 2.1 **Pēnĩtăkósĩtĩ** Úlĩ 'dĩ ĩtô kă kĩ, “'kăyĩ nyă'dĩ-rĩ-drĩ-lă-ngă-mũdrĩ'”. Kăyĩ nyă'dĩ-rĩ-drĩ-lă-ngă-mũdrĩ 'dĩ ĩtô kăyĩ rătăă kă gĩmă kărămă lăvũ-lăvũ kôrô kă rĩ kă rũ sĩ. Kărămă Pēnĩtăkósĩtĩ kă 'dĩ rĩ'á ăyĩkô ăđrũgú zĩlĩ gămĩyă rĩ nõ kă 'ĩ.

7 Tãlã tã rî 'dĩ tãsi, òjílã tì drí à'dízó ndrúndrú. Gõ'dá drílíyí ngázó rĩ'á tã átálé iyí lãfálé 'ásí kī nī rī, “Nõô iyíkã à'dó 'bá tã lãrãkô 'í yã? Òjílã gólíyí rī 'bá úlí átálé nõngá nõ, gólíyí rĩ'á iyí ndrī Gãlíláyã lé 'bá 'í.

8 Ícã ángô tí ró gólíyí drí úlí átázó tì ãmã nyãányã kã rī 'bá yí sī yã?

9-11 Nõngá rī, ãmã bê rĩ'á 'bãdrī ngĩngĩ nõ 'bá yí 'ásí, Pãrãtíyã, Mẽdíyã, Ēlãmã, Mõsõpõtãmíyã, Yũdáyã, Kãpãdõsíyã, Põnĩtõ, Ásíyã, Fãrĩgíyã, Pãmbílíyã, Mãsĩrĩ, Kërétẽ, Sãwõdíyã, gõ'dá kpá vò gãrã drĩ ãzã Libíyã kã rī ãnyí jãrĩbã Kírénẽ kã rī rú, gõ'dá Rómã lésí rī, rĩ'á ãmã gólíyí pãtĩ Yúdã ró rī, gõ'dá gólíyí rú jã 'bá trá Ôvãrĩ rī ñnjílí à'dã tã Yúdã yí kã ró rī 'bá yí. ãmã òjílã ndrī 'bãdrī tì ngĩngĩ nõ 'bá yí kã nõ, àrĩ òjílã rī 'dĩ 'bá yí trá rĩ'á úlí átã'á iyí tì ngĩngĩ ãmã nyãányã kã sī tã ạngí Ôvãrĩ drí 'èlé trá rī 'bá yí tãsi.”

12 Ítí rī, òjílã ndrī ò'bí 'dĩ 'bá yí, tì lá yí drí à'dízó tã rī 'dĩ drí sī, gõ'dá tã 'dĩ drí gólíyí drĩ lĩjãzó. Gõ'dá gólíyí drí ngázó rĩ'á tã ìjílí iyí vò 'ásí kī nī rī, “Tã ífí tã lãrãkô rī 'bá rú 'èlé nõ kã ã'dô 'í yã?”

Tã Pétẽrõ drí tã lãrãkô 'dĩ tã ífí lá à'dázó òjílã ìtĩlĩ 'dĩ 'bá yí drí rī

13 Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yí drí úlí 'dásí átázó tã lã 'bá Yésũ 'á rī 'bá yí drí kī nī rī, “Ãyẽ, ngá òdrã òcĩ gólíyí kpá nī nõ iyíkã ã'dô 'í.”

14 Nĩngá sī, Pétẽrõ yí drí ngázó àdrélé ùrũ lãjó'bá Yésũ kã ùrũkã mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-ãlõ rī 'bá yí bê. Gõ'dá drílã ngázó úlí átálé ngbãlã-ngbãlã òjílã ìtĩlĩ 'dĩ 'bá yí drí kī nī rī, “Ãnĩ, ãmã òjílã Yúdã yí kã rī 'bá yí, gõ'dá kpá ãnĩ ãzã 'bá yí gólíyí rī 'bá nõngá Yẽrõsãlãmã 'á rī yí, nĩ àrĩ drẽ tã má ngãã nõlẽ, tãlã má ngĩ ró tã ãnĩ drí àrĩlĩ 'dĩ ífí lá ãnĩ drí mbĩmbĩ.

15 Nĩ àtã tã kĩ'á nī rī, òdrã òcĩ ãmã nĩ òjílã nõ 'bá yí bê ã'dô tãsi yã? Drẽ rĩ'á ìtũ-pã nĩ-drĩ-lã-sũ 'í cĩnõ. Òdrã ícã kpá bê òjílã cĩlĩ ãkpãkã'dã cĩnõ ìtĩ yã? Tã rī 'dĩ à'dó ìtĩ kô. Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã 'bã ãmã nĩ úlí átálé tì 'dĩ 'bá yí sī ìtĩ.

16 Tã rī 'dĩ kpá rĩ'á òzõ tã gólã tã ạngũ 'bá Ôvãrĩ kã Yõwélẽ rī drí ạngũlĩ trá ãkũ ró nãtĩ kī nī rī,

17-18 'Ôvãrĩ àtã kī, “Kãyĩ ãdũkũ rī 'bá yí sī,

mã à'dô Lĩndrĩ Tãndĩ ámãkã lôfí'á òjílã gólíyí rī 'bá rú ì'bũlĩ má drí rī 'á, vò 'ásí ndrī.

Nĩngá sī, ãnĩ mvã òkó gõ'dá ãgõ ró rī 'bá yí à'dô iyí úlí má drí fèlẽ gólíyí drí rī 'bá yí átã'á òjílã ãzã 'bá yí drí.

Mã à'dô ãgõ ãnjĩ gõ'dá kpá ãgõ àrãkã ãnĩkã rī 'bá yí 'bã'á àbĩ-àbĩ àbĩlĩ tã ámãkã ñizõ 'èlé.

19 Gõ'dá mã à'dô kpá ngã gólíyí tì drí à'dízó drí lã sī rī yí 'bã'á à'dólẽ ñnyãkũ drĩ nõngã, gõ'dá kpá 'bũũ 'álã.

Nĩ ndrẽ drẽ, àrĩ à'dô à'dó'á gõ'dá lãsí gõ'dá òcĩkã ànĩ 'bá gũndrĩ-gũndrĩ ñnyãkũ drĩ lĩmólẽ rī.

20 Gõ'dá 'bũũ 'álã rī, ñnĩrĩkũwã à'dô àsí'á àmvũ ìtũ lĩfĩ 'á, gõ'dá parã lĩfĩ à'dô rú jã'á à'dólẽ kããkã ró òzõ àrĩ kãtĩ.

Tã rī 'dĩ 'bá yí à'dô à'dó'á sísí, gõ'dá vó lã sī rī, kãyĩ ạngí rī gógó mã drí 'èzõ àgõlẽ àcálẽ ñnyãkũ drĩ nõngã tã òjílã kã kĩlĩ rī drí à'dózó.

21 Gõ'dá gólíyí ndrĩ ãmã zĩ 'bá iyí pãlẽ rī yí, mã à'dô gólíyí pã'á pãtĩ ró, tãlã gólíyí à'dô ró lãdrẽ-lãdrẽ ãdũkũ àkó rī bê.”

Yõwélẽ 2.28-32

22 “Ãnĩ òjílã ámãkã Ìsĩrã'èlẽ kã, nĩ àrĩ úlí ámãkã Yésũ gólã Nãzãrãtã lé 'bá ró rī tãsi nõ 'bá yí, tã à'dã-à'dã Ôvãrĩ kã ãnĩ drí rī kī, Yésũ ì'dĩ gólã yí

drí àjólé ànì drí 'díyí pã 'bá ró, tã lâràkô gólá yí drí Yésù rí 'bázó 'èlâ òjílã pãlê rí 'bá yí sî. Yésù rí gógó 'è tã lâràkô 'dî 'bá yí ànì lâfálé 'á nǒngá, gǒ'dá mî nî tã rí 'dî 'bá yí trá dódó.

²³ Gǒ'dá Ôvârí nî tã gólá ànì drí 'è'á 'èlâ Yésù drí rí trá sîsî, gǒ'dá ì'dî gólá drí tã lâ lészó ànì drí kî, nî ò'è tã rí 'dî 'bá yí Yésù drí. Ítí rí, Ôvârí drí gólá rí àyézó ànì drígá, gǒ'dá ànì drí Yésù rí gógó fészó òjílã tã 'bã'bã Músâ kâ rí 'bá yí ìnjî 'bá kô'dáwá rí 'bá yí drígá ìpálé fê lâlî-lâlî drî, ìtí rí, gǒ'dá ànì drí gólá rí füzó.

²⁴ Gǒ'dá Ôvârí ìngâ gólá trá ngá lâzé òdrã kâ gólá rí ìmvú 'bá trá rí 'ásî, gǒ'dá gólá rí 'bázó ìdrílí, tãlã òdrã ìcá kô tã trólé gólá drígá sî.

²⁵ Rî'á òzô tã gólá kúmú àngî Dãwúđî drí àtálé àkù ró nã sî Yésù rí tãsî rí tí, kî nî rí,

'Má ndrê nî Ôvârí Yãkóvã rî'á ànyî má bê kâyî vósî cé,
tãlã nî rî'á ànyî má bê rí drí, ngá àzã ìcá kô àmâ ìkpókpólólé, gǒ'dá
kpá àmâ 'bãlé à'dólé ùrî ró.

²⁶ Tãlã tã rí 'dî tãsî rí, àmâ pîpîsîlî à'dî trá ndrúndrú,
gǒ'dá má lûyî nî àyîkô àmbá sî.

Má à'dô rî'á ìfî 'bã'bã sî àmâ àvô tãsî,

²⁷ tãlã òzô má òdrã trá rí,

nî Ôvârí òzó kô àmâ àvô àyé ñãlé ló'dé 'á.

Mí nî trá má rî'á rú ì'bû 'bá tãndí ànîkâ rí ì'dî.

²⁸ Ní à'dã lãtî ìdrí kâ òdrã 'ásî rí trá má drí.

Má rî'á àyîkô ró, tãlã nî rî'á má bê.'

Lôngó 16.8-11

²⁹ "Àmâ àdrúpî yí àmâ ìzó yí bê, má àtã tã ànì drí àmâ á'bíyá kúmú àngî Dãwúđî rí tãsî àndrô nô trá. Gólá drã trá àkù ró nã sî, ó'bã àvô lâ trá 'bú 'á, gǒ'dá gólá rí ló'dé rî'á nǒngá ànyî àmã bê.

³⁰ Mã nî trá Dãwúđî àtã úlî 'dî 'bá yí tã àngû 'bá ró, tãlã gólá nî tã Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá yí drí rí trá. Mî ndrê drê, Ôvârí 'bã tã trá lãtrítrí ró kî nî rí, 'Má à'dô òjílã àlô ànì ózôwá yí lâfálé 'ásî rí 'bã'á à'dólé kúmú àngî ró òzô ní tí.'

³¹ Dãwúđî ndrê tã gólá Ôvârí drí 'è'á 'èlâ àtî 'á tólã rí trá. Tãlã tã rí 'dî tãsî, gólá drí úlî nò 'bá yí àtázó kî nî rí, 'Ôvârí àyé àmã àvô kô ñãlé ló'dé 'á', 'dî Dãwúđî rí úlî 'dî àtálé ìdrí-ìdrí òjílã gólá Ôvârí drí ñjílí trá àmã pã 'bá ró òdrã 'ásî rí tãsî.

³² Mî ndrê drê, Yésù ì'dî gólá Ôvârí drí 'èlê ìdrílí òdrã 'ásî rí. Àmã ndrî lãjóbã ró rí 'bá yí ndrê gólá rí trôtrô nyé kúlúndúndú ró nîzó gólé úrú 'álã rí trá àmã ìfî nyãányã sî.

³³ Gǒ'dá 'dî vósî, Ôvârí drí gólá rí trôzó 'bãlé íyî drí-ágó drî kúmú ró. Ôvârí àjô Líndrí Tãndí íyîkâ Yésù drí òzô gólá drí tã lâ 'bãlé trá àkù ró nã sî rí kãtî kî nî rí, yí à'dô àjóbã lâ rí tí. Gǒ'dá ngbãngbãno rí, gólá àjô Líndrí Tãndí íyîkâ 'dî trá àmã drí, òzô ànì drí ndrêlé trá gǒ'dá kpá àrílí rí tí.

³⁴ Mã nî trá kî nî rí, kúmú gólá nî 'bá cú kúlúndúndú ró rí à'dó kô rî'á kúmú àngî Dãwúđî ì'dî, tãlã gólá àtã trá 'díyí pã 'bá àmãkâ tãsî kî nî rí,

'Ôvârí Yãkóvã àtã trá Kúmú àmãkâ drí kî,

"Ní rí má lãgãtî àmã drí-ágó drí lészó kúmú ró drí-àcê bê.

³⁵ Gǒ'dá má à'dô àjú-'bã-àzî ànîkâ rí 'bá yí 'bã'á rílí ànì pá zêlé." '

Lôngó 110.1

³⁶ Nĩngá sī, 'dōvó ãnī ndrī òjílā ámakā Īsīrā'élē ká ùnī tã pătĩ ró kī nī rī, Yésū* nō gólá ãnī drī ípálé trá fê lălì-lălì drī rī ĩ'dī, gólá ĩ'dī Ôvârí drī njílí 'díyī pã 'bá ró rī. Gólá kpá ĩ'dī òjílā gólá Ôvârí drī 'bälé kúmú ró ãngó drī ndrī rī ĩ'dī. Tã ámakā ãnī drī rī ãdūkū lâ ĩ'dī 'dī.”

Tã-drī gólá òjílā dūú 'dī 'bá yī drī lògólé úlī Pétērō ká rī 'bá yī

tāsī rī

³⁷ Gõ'dá òjílā dūú 'dī 'bá yī árílí bē úlī Pétērō ká 'dī 'bá yī rī, úlī 'dī 'bá yī drī gólīyī 'bázó tã ĩsū ró rōō. Nĩngá sī, gólīyī rú'bá drī ádázó sōlī, gõ'dá drīlīyī ngázó rú'bá lô'bälé Pétērō drī lājó'bá Yésū ká ázâ 'bá yī bē kī nī rī, “Ámâ ãdrúpī yī, mã â'dô gõ'dá ã'dô 'è'á ĩ'dī yã?”

³⁸ Ītí rī, Pétērō drī tã-drī lâ lògōzó gólīyī drī kī nī rī, “Nī ádī drī volé tã ònjí ãnīkâ rī 'bá yī 'ásī, gõ'dá íbábátízã ró ãnī bē, tãlâ nī â'dô ró bē òjílā Yésū Krístō ká ró. Nĩngá sī, Ôvârí â'dô tã ònjí ãnīkâ rī 'bá yī áyé'á, gõ'dá Línđrí Tãndí íyíkâ fēzó ãnī drī,

³⁹ tãlâ ãkū ró nã sī, gólá átã tã trá kī nī rī, yī ãã'dô Línđrí Tãndí íyíkâ áfē'á òjílā ámakâ gólīyī yī drī ázílí rī yī drī ndrī, ãnī ngbãângbãnō nōngá nō 'bá yī drī ãnī mvá yī bē, gõ'dá kpá gólīyī rī 'bá jējē ró rī 'bá yī bē.”

⁴⁰ Nĩngá sī, Pétērō drī tã ázâ 'bá yī átázó dūú òjílā 'dī 'bá yī drī Yésū rī tāsī Yésū rī á'dalé 'díyī pã 'bá ró gólīyī drī, gõ'dá gólīyī árí ró ĩyī tã Yésū ká bē. Gõ'dá drílã kpá rú lô'bázó gólīyī rú úlī átã sī kī nī rī, “Nī 'bã Yésū òpã ãnī lânō gólá 'è 'bá á'dólé tã ònjí 'bá yī drī rī 'ásī.”

⁴¹ Gõ'dá ĩtí, òjílā dūú 'dī 'bá yī drī úlī Pétērō ká 'dī 'bá yī árízó, gõ'dá gólīyī íbábátízãzó. Kãyī rī 'dī sī, òjílã tã lē 'bá trá Yésū 'á rī rī'á ĩyī òzō kútū-nã kátí, gõ'dá gólīyī drī rú è'bézó kpākã ãlô gólīyī tã lē 'bá trá Yésū 'á rī 'bá yī bē.

⁴² Gõ'dá òjílã rī 'dī 'bá yī drī rīzó rī'á tã kãkãrã gólīyī lājó'bá Yésū ká drī rīzó gólīyī ímbalé ĩ'dī sī lâ rī 'bá yī árílí áyíkō sī. Gõ'dá gólīyī ndrī drī rīzó rú è'bélé kpākã ãlô vō ãlô 'á kãyī vósī cé. Gólīyī rī trá ngá ãlô ró ngá lēlē sī ázī-ází yī bē, ngá nyälé kpākã ãlô, gõ'dá Ôvârí rī ĩnjílí rãtãã 'è'è sī.

Rīrī tã lē 'bá Yésū ká sīsī rī 'bá yī kã lõvō sī rī

⁴³ Kãyī rī 'dī 'bá yī sī, Ôvârí 'bã lājó'bá Yésū ká 'dī 'bá yī trá rī'á tã lãrãkō dūú tī drī á'dízó drīlīyī sī rī 'élé. Tãlã tã 'dī tāsī rī, òjílã ázâ 'bá yī dūú drī gólīyī rōzó.

⁴⁴ Gõ'dá gólīyī ndrī tã lē 'bá Yésū 'á rī 'bá yī drī rīzó zãã rú è'bélé kpākã ãlô, gõ'dá gólīyī drī rīzó ngá ãmúlí ĩyī vó 'ásī ngá-tī ĩyíkã rī 'bá yī sī.

⁴⁵ Kãyī ázâ 'bá yī sī, gólīyī rī trá ngá-tī ĩyíkã rī 'bá yī 'bälé gílí volé, gõ'dá áđí lãfálé lâ cãzó fēlé gólīyī ĩzã ró rī 'bá yī drī, tãlã gólīyī ã'dô ró ĩyī bē cú ngá gólīyī drī á'dózó ãkó lâ rī 'bá yī bē.

⁴⁶ Kãyī vósī cé, gólīyī rī trá zãã rú è'bélé á'dī-drī jó ángí Ôvârí ká rī ká 'á ngá ãlô ró. Gólīyī rī kpá rī'á ngá nyälé kpākã ãlô ĩyī drī 'bã 'ásī drī-báláyí ró áyíkō sī.

⁴⁷ Gólīyī rī kpá Ôvârí rī lúyílí. Gõ'dá òjílã ítílílí ĩnjí ĩyī gólīyī òjílã tãndí ró. Gõ'dá kãyī vósī cé, Ôvârí rī'á òjílã pã'á tã ònjí ĩyíkã 'ásī, gõ'dá gólīyī lófílí tã lē 'bá ázī yī lãfálé.

* 2:36 2.36 Pétērō á'dã tã kī nī rī, úlī Dãwúdĩ drī rī'á átãlã 'dī 'bá yī á'dô rī'á Yésū rī tāsī.

3

Tã gólâ Pétērō yī Yōwánī bê drí āgō òṅō ró rī êdézó rī

¹ Kàyì āzâ sī, Pétērō yī Yōwánī bê drí nīzò jó ạngí Ôvârí kâ rī 'álâ, ìtú-pá nâ sī lạnjátúlí bê, tâlá 'dĩ rī'á ìtú-pá rātáã 'ê kâ Ôvârí drí rī ì'dĩ.

² Gõ'dá gólíyí câ bê ạtì āzâ ndōgō ã'dị-drị kâ jó ạngí Ôvârí kâ rī kâ gólâ rī'á zĩlá Sũ-ākĩ 'dĩ tị rī, drílíyí òjílã āzâ 'bá yī ùsúzò rī'á ìyí āgō āzâ gólâ rī 'bá òṅō ró rī nị'á. Útị āgō 'dĩ kó òṅō ró ìtí. Kàyì vósí cé, órì trá āgō rī 'dĩ nịlị gõ'dá 'bálé vò rī 'dĩ 'á rílí ãdị zĩlị òjílã gólíyí rī 'bá nílí jó ạngí Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rī yī tị sī.

³ Gõ'dá āgō òṅō ró 'dĩ ndrélé bê Pétērō yī Yōwánī bê rī'á ìyí ânĩ'á jó ạngí Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rī, drílã ngázó ãdị zĩlị gólíyí tị sī.

⁴ Ìtí rī, Pétērō yī Yōwánī bê drí ngázó rī'á ìyí gólâ rī ndrélé dĩ, gõ'dá Pétērō drí ngázó tâ átalé kī nī rī, “Ní ndrê vò ãmá ngáá nòlé.”

⁵ Nĩngá sī, āgō òṅō ró 'dĩ drí vò ndrêzò gólíyí ngálâ ìfị 'bã'bã bê. Gólâ ìsũ ìyíkã kī nī rī, ãwò-'dĩ, gólíyí ã'dô ìyí trá 'ê'á ãdị fêlé yī drí.

⁶ Gõ'dá Pétērō drí tâ átázó kī nī rī, “Á'dó kô ngá gólâ ãdị ró rī ì'dĩ má drí 'ê'á fêlá ní drí. Gõ'dá vò lá 'á rī, má ã'dô ngá gólâ ã'dó 'bá má bê rī fê'á ì'dĩ. Má áttã tâ ní drí nò mbârâkã gólâ Yésũ Krístô gólâ Nãzãrétã lésĩ rī kâ sī, 'dôvó ní ngá ùrũ gõ'dá ãcị tólé.”

⁷ Gõ'dá Pétērō ní drí òṅō 'dĩ drí-ágó lá rüzó ạngbũ, ã'dô ró bê gólâ rī 'bálé ngälé ãdrélé ùrũ. Gõ'dá 'wã òṅō 'dĩ pá lá yī gõ'dá pá ìfị lá yī bê drí ãmbázó.

⁸ Gõ'dá drílã ngázó ãdrélé ùrũ ìyí pá nyãányã drị, gõ'dá ngälé rī'á lậmúlị. Drílã ngázó Ôvârí rī lùyílị ãyĩkô ãmbá sī. Gõ'dá drílíyí ngázó nílí 'dũwạ Pétērō yī bê jó ạngí Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ Ôvârí rī lùyílị. Gõ'dá ãyĩkô drí sī rī, āgō rī 'dĩ drí ngázó nĩ'á lậmú bê gõ'dá kpá lówã bê.

⁹ Gõ'dá òjílã ndrị gólíyí ã'dó 'bá tólã jó ạngí Ôvârí kâ nã 'álâ rī 'bá yī ndrê ìyí bê āgō rī 'dĩ rī'á lậmú'á gõ'dá kpá rī'á Ôvârí rī lùyí'á rī,

¹⁰ drílíyí gólâ rī nịzò kī, gólâ ì'dĩ āgō òṅō ró gólâ rī 'bá rílí ãnyí ạtì tị kàyì vósí cé rī'á ãdị zĩlị òjílã tị sī rī ì'dĩ. Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yī tị lá yī drí ã'dízò ndrúndrú, tâlá tâ lârâkô gólâ rũ 'ê 'bá trá āgō 'dĩ drí rī tãĩ.

Tã gólâ Pétērō drí mbârâkã Yésũ kâ āgō òṅō ró 'dĩ êdézó rī ã'dázó òjílã drí rī

¹¹ Nĩngá sī, òjílã tị lá yī drí ã'dịlị trá ndrúndrú 'dĩ 'bá yī ndrê ìyí āgō rī 'dĩ trá ãdré'á ãnyí Pétērō yī lặgạtị Yōwánī bê jó bịlị gólâ zĩlị jó bịlị kúmú Sólômô kâ rī 'á. Ìtí, òjílã dũu drí ngázó rälé gólíyí ngáá tólã.

¹² Gõ'dá Pétērō ndrélé bê òjílã tịlịlị rũ ê'bé'á rī, drílã ngázó tâ átalé gólíyí drí kī nī rī, “Òjílã ámakã Ìsĩrã'élê kâ, ãnị tị ã'dị tâ nô tãĩ ã'dô drí sī yã? Gõ'dá nĩ rī ãmã ndrélé dĩ ìtí ã'dô tãĩ yã? Nĩ rī ìsũlã kī nī rī, mã êdê āgō rī nò mbârâkã ámakã sī ngátã rĩrĩ ámakã mbị Ôvârí ìfị rī sī yã? Á'dó kô rĩ'á ìtí.

¹³ Nôô tâ gólâ Yésũ drí 'êlé trá rī ì'dĩ. Gólâ rī'á rũ ì'bũ 'bá Ôvârí gólâ ãmã ậ'bịyạ Ābãrãyãmã, Ìsãkã, Yãkóbã, gõ'dá kpá ùrũkạ 'bá yī drí rôlé rī kâ. Ôvârí 'bã Yésũ rī lạnjị trá tákányí ì'dĩ, drílã mbârâkã fêzò Yésũ drí ã'dózò ngá-tị ãmbá dũu nò drịlị ndrị. Gõ'dá ã'dólé bê trá ìtí rī, nĩ ãṅô gólâ rī ãlị trá drí-ãcê 'bá drí gõ'dá gólâ rī gázó dó kúmú Pĩlátô ãndrã, gbô lé Pĩlátô lē tâ bê drí ãyézò Yésũ rũ sī rī.

14 Yésũ rĩ'á òjílã tãndí ró gólã tã Ôvârí kã 'è 'bá rĩ ì'dí, gõ'dá nĩ gã gólã trá dó Pílátõ àndrá, gõ'dá Pílátõ rĩ ìjízó àvõ fũ 'bá àzákòlã 'dĩ ìnjílí ì'dí Yésũ rĩ gógó võ là 'á.

15 Yésũ gólã nõ ànì drí 'èlé drálé 'dĩ, gólã ì'dí rĩ'á àlò gólã òjílã 'è 'bá à'dólé lédrè-lédrè ró zãà gbádú rĩ. Gólã rĩ òdrã vósì, Ôvârí 'bã gólã trá lídrílí òdrã 'ásì. Àmã nyãányã ndrè gólã trá kpá ó'dí cú àmã ìfí sì.

16 Rĩ'á mbàràkã Yésũ rĩ 'dĩ kã, gólã àgò òṅò ró ànì drí ndrèlé trá ndrĩ nõ 'bã 'bá à'dólé dódó 'dĩ. Gólã lè tã trá Yésũ 'á. Tã rĩ 'dĩ tãsí, Yésũ drí fãfã fèzó gólã drí ngázó àçì tólé, òzò ànì drí ndrèlé nõ tí.

17 “Àmã àdrúpì yì, má nĩ tã gólíyì ànì drí 'èlé drì-'bá àníkã rĩ 'bá yì bè Yésũ rú gólã rĩ àlì àṅòzò drálé rĩ trá, gõ'dá nĩ 'è tã rĩ 'dĩ 'bá yì ití 'dĩ rĩ, tãlã mĩ nĩ kò kĩ nĩ rĩ, rĩ'á gólã Ôvârí drí 'è'á àjólã àngó nõ 'á 'díyì pã 'bá ró rĩ ì'dí.

18 Gõ'dá àkù ró nã sì, Ôvârí 'bã tã àngũ 'bá íyíkã rĩ 'bá yì trá tã àngũlì kĩ nĩ rĩ, 'díyì pã 'bá rĩ 'dĩ à'dò lãṅò úsú'á gòzò drálé. Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, yì àyè tã rĩ 'dĩ trá à'dólé òzò 'dĩ kátí.

19 “Ànì àmã àdrúpì yì, tã rĩ 'dĩ 'bá yì tãsí rĩ, má lò'bã rú'bã ànì drí, nĩ àdì drì tã òṅjì àníkã rĩ 'bá yì 'ásì, gõ'dá rú jálé ulì Ôvârí kã rĩ 'bá yì àrílí gõ'dá ìnjílí ì'dí, tãlã Ôvârí òjì ró bè tã òṅjì àníkã volé ngbã.

20 Ôvârí à'dò Yésũ rĩ gógó gólã drí njílí àkù ró nã sì 'díyì pã 'bá ró rĩ àjó'á ànì ngálã, tãlã gólã òsò ró mbàràkã íyíkã bè ànì 'á òjílã íyíkã ró.

21 Yésũ bè 'bũ 'álã, rĩ'á tólã bũúú kàyì tìbè gólã drí ngá 'èzó ndrĩ ó'dí ró òzò sísí rĩ kátí rĩ.* Àkù ró nã sì, Ôvârí 'bã tã àngũ 'bá íyíkã rĩ 'bá yì rĩ'á tã rĩ 'dĩ 'bá yì ngílí.

22 Tã à'dálã ró, Músã àtã tã Yésũ rĩ tãsí kĩ nĩ rĩ, 'Ôvârí Yãkòvã à'dò òjílã àzã ànì 'ásì 'è'á à'dólé tã àngũ 'bá ró má tí. Ícã trá ànì drí tã cé títì tã àngũ 'bá rĩ 'dĩ drí àtálé ànì drí rĩ àrílí 'èlé,

23 tãlã gólíyì gólã rĩ àrì 'bá kò'dáwá rĩ, Ôvârí à'dò gólíyì trõ'á volé òjílã íyíkã rĩ 'bá yì lãfálé sì úfúlí.' 'Dĩ ulì Músã kã ì'dí.

24 Gõ'dá má àtã kpá ó'dí ànì drí drì àdílí tã òṅjì àníkã rĩ 'bá yì 'ásì, tãlã Sãmòwélé gõ'dá tã àngũ 'bá ùrùkã 'bá yì bè ndrĩ, gólíyì tã àtì-àtì Ôvârí kã àtã 'bá trá rĩ àngũ ìyì tã trá tã gólíyì Yésũ drí 'è'á 'èlã kàyì àmákã nõ 'bá yì 'á rĩ tãsí.

25 “Ìtí rĩ, ícã trá ànì drí ànì drì àdílí tã òṅjì 'ásì, tãlã tã gólíyì Ôvârí drí tã là 'bálé trá 'èlé tã àngũ 'bá íyíkã rĩ 'bá yì sì àkù ró nã rĩ kpá rĩ'á ànì drí, gõ'dá tã-drì lèlè gólã Ôvârí drí 'bálé àkù ró nã sì ànì à'bìyà yì bè rĩ rĩ'á kpá ànì drí. Gólã àtã trá Àbàràyámã drí kĩ nĩ rĩ, 'Má à'dò ànì ózòwá yì 'bã'á àndrà-tãndí fèlé òjílã àngó drì kã drí ndrĩ.'

26 Má àtã tã ànì drí kĩ nĩ rĩ, Yésũ ì'dí rĩ'á gólã Ôvârí drí njílí lãjò'bá íyíkã ró gõ'dá gólã rĩ àjózó ànì drí sísí tã òṅjì àníkã àyélé, tãlã Yésũ òsò ró mbàràkã íyíkã ànì 'á rìzò tã mbì 'èlé ì'dí òjílã íyíkã ró.”

4

Tã gólã Pétèrò yì Yòwánì bè drí àdrézó vò òjílã Yúdã yì kã

drí rìzò tã kílí rĩ 'á rĩ

* 3:21 3.21 Sísí 'álã rĩ, àngó nõ à'dò 'bã'á lãṅò àkò, té òzò kàyì Ôvârí drí àngó nõ 'bãzò rĩ 'á rĩ kátí.
3:23 3.23 Tã 'Bã'bã Àndã 18.15-19. 3:25 3.25 Tã Ómvò Ngá 22.18.

1 Pétērō yī Yōwánī bē ōtírī rī tã 'dī 'bá yī átálé ōjílã drí rí, drī-'bá lã'bí 'ē kã ūrúkã 'bá yī drí âcázó Sãdúsī ūrúkã 'bá yī bē, gō'dá kpá drī-'bá lómígówá jó ángí Ôvârí kã rí 'bá yī kã lómígówá iyíkã ūrúkã 'bá yī bē.

2 Gólīyī rī'á ăwă ró, tãlã úlī gólīyī Pétērō yī drí rīzó ōjílã ìmbálé kí'á nī rí, Yésū ōlīdrī trá ōdrã 'ásī rí tãsi, tãlã úlī 'dī 'bá yī â'dã tã līdrī-līdrī ōjílã kã ōdrã 'ásī rí trá rī'á tã pătī 'î.

3 Â'dólé bē trá ítí rí, drīlīyī Pétērō yī Yōwánī bē rüzó 'bãlé gănīmă 'á â'dú kólé tólã ngáčî ãlô, tãlã trá rī'á lãnjátúlī drī lésī ró, gō'dá ãtú-pá ícã kô tã kí 'bá âzízó ndrī tã gólīyíkã kílī kâyī rí 'dī sī.

4 Gō'dá kpálé bē ítí rí, ōjílã gólīyī túbé úlī Pétērō kã árí 'bá trá rí iyī lãfálé sī rí, ōjílã dūū ádí iyī drī trá tã ōnjí iyíkã 'ásī tã lélé Yésū 'á. Bē trá ítí rí, ōjílã gólīyī tã lē 'bá trá Yésū 'á rí yī drí âcázó ōzō kútū-njī kátí.

5 Cjínó lâ sī, tã kí 'bá Yúdă yī kã 'dī 'bá yī drí rú ê'bézó kpākã ãlô vō ãlô 'á tólã Yērōsálémã 'alã tã Pétērō yī kã kílī.*

6 Gō'dá Ánãsi gólã â'dô trá sīsī nã sī ãmbá drī-'bá Yúdă yī kã rí 'bá yī kã rī'á gólīyī bē, gō'dá ōjílã â'dó 'bá kpá bē rí yī rī'á Kãyífã, Yōwánī, Ālêkězándã gō'dá ōjílã äzã 'bá yī 'bã 'alé Ánãsi kã rí 'ásī â'dó 'bá kpá drī-'bá lã'bí 'ē kã ró rí 'bá yī bē.

7 Nĩngá sī, gólīyī drí Pétērō yī âzízó âdrélé iyī ândrá kpākã ãlô ägô gólã ōjō ró édélé trá rí bē. Gólīyī ijī Pétērō yī trá kí nī rí, "Ānī, nī édê ägô ōjō ró nõ ängô tí yã? Ā'dī fē mbârãkã äñī drí drī-äcê bē tã 'dī 'ëzô rí nī yã?"

8 Nĩngá sī, Pétērō drí tã lôgōzô mbârãkã Līndrī Tãndí Ôvârí kã sī kí nī rí, "Drī-'bá ōjílã ämãkã rí yī kã gō'dá sīsī-lésī ämãkã rí 'bá yī bē,

9 nī rí rī'á ämã ijílī nõ tã tãndí ämãkã 'élé ägô ōjō ró nõ 'ëzô â'dólé dódó rí tãsi yã?

10 'Dōvó nī lē bē trá tã nĩlī tã lâ 'dī tãsi rí, má âtã äñī drí gō'dá kpá ōjílã ämãkã Īsīrã'élē kã drí ndrī kí nī rí, rī'á drī-äcê Yésū Krístō Nãzãrētã lé 'bá ró rí kã ĩ'dī ägô ōjō ró nõ pã 'bá â'dólé dódó gō'dá kpá gólã rí 'bãlé âdrélé nõngã äñī ândrá ändrō ōjílã ndĩndĩ ró nõ. Yésū ĩ'dī ällôlã gólã äñī drí ipálé drãlé fê lãlī-lãlī drī rí, gō'dá Ôvârí 'ê gólã trá līdrīlī ōdrã 'ásī.

11 "Ānī drī-'bá ōjílã ämãkã rí 'bá yī kã, nī äñī drē úlī ämãkã nõ. Gólã rī'á ĩ'dī kó ãlô äjũ ró tã ĩgĩzô tã lâ sī búkũ Ôvârí kã 'á kí'á nī rí, 'Ājũ gólã jó 'đī 'bá drí gãlé dó rí ä'dô gō'dá trá äjũ tãndí ró tã lâ drí lâzélé rōo jó 'đizô rí ĩ'dī.'

Lôngó 118.22

12 Ítí rí, má lē äñī drí nĩlã dódó kí nī rí, gólã cé ĩ'dī ãlô gólã ícã 'bã ämã ōjílã mvã pãlé rú izã gō'dá kpá ōdrã ämãkã rí 'bá yī 'ásī tãlã tã ōnjí ämãkã sī, Ôvârí äfëé drī-äcê tã 'dī 'ëzô ōjílã äzãkã drí kó kô."

13 Nĩngá sī, tã kí 'bá gólīyī rú ê'bé 'bã 'dī 'bá yī tĩ lâ yī drí â'dízó, tãlã úlī gólīyī Pétērō yī drí átálé Yōwánī bē ngbãngã lâ ró ūrĩ äkó 'dī yī sī, tãlã gólīyī nĩ trá kí nī rí, Pétērō yī Yōwánī bē ōjílã tãkó 'î, zĩ iyī tã kô. Gólīyī ndrē iyī Pétērō yī Yōwánī bē kí nī rí, gólīyī â'dô rī'á Yésū rí äzĩ-äzĩ 'î, tãlã tã 'ê'ê gólīyíkã rī'á nyé ōzō Yésū kã rí tĩ.

14 Gō'dá ägô gólã ōjō ró pãlé trá rí rī'á ädré'á tólã dódó Pétērō gō'dá Yōwánī yī bē. Tã rí 'dī sī, gólīyī ícã gō'dá kô tã ōnjí äzãkã átálé úlī Pétērō kã átálé trá 'dī rú.

* 4:5 4.5 Tã kí 'bá Yúdă yī kã 'dī 'bá yī rī'á nyã'dī-nã-drī-lã-ngã-múdrī. Ūrúkã 'bá yī rī'á lã'bí ìmbã 'bã 'î, ūrúkã 'bá yī sīsī-lésī rí 'bá yī ĩ'dī, gō'dá ūrúkã 'bá yī drī-'bã lã'bí 'ê 'bã rí kã rí 'bã yī ĩ'dī.

15 Nīngá sī, drīlīyī Pétērō yī gō'dá āgō ōṅō ró rī bê lôfōzó volé īví 'álá jó rú ê'bê kâ 'dī 'ásī. Gō'dá gólīyī drī ngāzó rī'á tā ì'bīlī īyī vō 'ásī kī nī rī,

16 “Mā â'dô â'dô 'ē'á ì'dī ōjīlā 'dī 'bá yī drī yā? Tā pātī rō, ōjīlā ndrī rī 'bá rīlī īyī Yērōsālēmā 'á nōngá rī 'bá yī nī trá kī nī rī, gólīyī 'ē tā tī drī â'dízó 'dī nī, gō'dá mā gāá tī lâ kō.

17 Gō'dá mā 'bā tā gólīyī drī, gólīyī ōzó kō tā átá Yésū rī tāsī ālōwálā ōjīlā āzākā drī, tālā tā rī 'dī ōzó lâ'bú ōjīlā rōō drī kō.”

18 Gō'dá nīngá sī, tā kī 'bá 'dī 'bá yī drī ngāzó Pétērō yī âzilī Yōwánī bê āgōlé jó 'álá. Nīngá sī, drīlīyī tā 'bāzó Pétērō yī drī, gólīyī īmbā ōjīlā kō ó'dí Yésū rī tāsī ngātá cé Yésū rī rú zīlī ì'dī ōjīlā drī yā rī.

19 Gō'dá Pétērō yī drī ngāzó ūrū Yōwánī bê tā-drī gólīyīkâ 'dī lôgōlé kī nī rī, “Dōvó nī nī drē, tā gólá ángō rī ì'dī Ôvârí drī ndrēlé tândí ró rī, tā ānikâ ārīlī ì'dī, ngātá tā Ôvârí kâ ārīlī ì'dī.

20 Āmā drī rī, mā ícá kō tī cīlī gá tā gólīyī āmā drī ndrēlé trá Yésū drī 'élé gō'dá kpá tā gólīyī āmā drī ārīlī trá gólá drī rī'á átálá rī 'bá yī drī.”

21 Gō'dá ítī rī, tā kī 'bá 'dī 'bá yī nī gō'dá lâ'tī lâṅō fēzó Pétērō yī drī rī kō, tālā ōjīlā trá ndrī rī'á īyī Ôvârí rī lūyī'á ì'dī āgō ōṅō ró 'bālē trá â'dólé dódó 'dī tāsī. Tā rī 'dī tāsī rī, gólīyī drī cé ulī īyīkâ ālō 'dī 'bá yī átázó ì'dī ngbálí-ngbálí ó'dí Pétērō yī drī Yōwánī bê, gō'dá drī yīzó gólīyī rú sī.

22 Pétērō yī Yōwánī bê 'ē īyī trá tā lâ'râkō ángī 'ī, tālā āgō ōṅō ró 'bālē â'dólé dódó 'dī, ndrō lâ rī'á kôrō nyâ'dī-rī drī sī.

Tā gólá tā lē 'bá yī drī rātāā 'ēzó Ôvârí drī tālā ulī átázó bê

drī-báláyī ró ūrī ākó rī

23 Gō'dá óyīlī bê drī Pétērō yī rú sī Yōwánī bê rī, drīlīyī ngāzó gólē āzī-āzī lâ yī ngálá, gō'dá tā gólá drī-'bá Yúdā yī kâ 'dī 'bá yī drī átálé trá 'dī ngīlī gólīyī drī.

24 Nīngá sī, ōjīlā āzā 'bá yī ārīlī bê īyī tā 'dī ítī rī, gólīyī drī ngāzó ndrī Ôvârí rī lūyīlī kpá rātāā 'élé kpākā ālō kī, “Kúmú āmákâ gólá āmā drīlī āngó nō 'á rī, ní 'bā āmā nī 'būū bê, ñnyákú bê, ñmvū andrē bê, gō'dá ngá ndrī gólīyī â'dó 'bá 'á lâ rī 'bá yī bê.

25-26 Gō'dá ní nī tā āmákâ trá. Nī ì'dī tā nô átá 'bá sīsī ulī ífī sī āmā á'bíyá Dāwúdī drī, gólá â'dó 'bá tā áníkâ 'ē 'bá ró rī. Líndrī Tândí áníkâ 'bā gólá trá tā átálé kī nī rī,

'Kúmú ángī 'bādrī kâ rī 'bá yī â'dô īyī trá āwā ró Kúmú āmákâ Ôvârí rú.

Gólīyī drī rú ê'bézó ālō tā ōnjī ì'bīlī kpīlī āwā 'élé gólá rú lô'wā ākó.

Gólīyī lē trá kpá ombā 'élé 'díyī pā 'bá gólá Ôvârí drī 'ē'á ájólá āngó nō 'á rī rú.'

Lôngó 2.1-2

27 “Gō'dá ngbāangbānō rī, ulī Dāwúdī kâ 'dī 'ē rú trá, tālā kúmú ángī Ērōdē gō'dá drī-'bá ñnyákú drī kâ Pōnītíyō Pīlātō drī tā ì'bízó jārībā nō 'á nōngá ōjīlā lídí Rómā lésī rī 'bá yī bê gō'dá kpá ōjīlā Ísīrā'élé kâ bê Yésū rú, lâjóbá áníkâ gólá ní drī ájólé 'díyī pā 'bá ró āngó nō 'á rī.

28 Ōzō kpálé gólīyī ì'dī ōjīlā tā ì'bī 'bá tā ōnjī 'dī 'bá yī 'ēzó rī, ní 'bā tā rī 'dī 'bá yī nī â'dólé, tālā 'dīlī rī'á tā gólá ní drī lélé trá rī ì'dī, gō'dá nī trá cú mbârākā lâ bê drīlā rú 'ēzó.

29 “Kúmú āmákâ Ôvârí, mí nī tā ōnjī gólīyī ōjīlā āmákâ sīsī-lésī rī 'bá yī drī lélé 'ē'á 'ēlā āmā rú rī trá, tālā āmā drī tā Yésū kâ pēzó ōjīlā drī rī sī. Āmā rī'á lâjóbá áníkâ ì'dī, ní âfē mbârākā āmā drī ulī áníkâ nō 'bá yī átázó ōjīlā drī Yésū rī tāsī cú ítī ūrī ākó.

³⁰ Ní â'dâ ánî mbârâkã òjílã drí tã 'ē'ē gólâ nõ sî. Ní 'bã ãmâ ngá lâzé 'bá pãlé â'dólé dódó, gō'dá kpá tã lâràkô àzâ 'bá yî 'élé drí-âcê gólâ lâjò'bá tãndí áníkã Yésũ kã sî."

³¹ Gō'dá gólīyī ndélé bê rãtãã rî, wõ gólīyī drí rû ê'bézó 'á lâ 'dī drí rû iyázó gbī gbī gbī. Gō'dá nīngá sī, Líndrī Tãndí Ôvãrī kã drí mbârâkã fëzó gólīyī drí rōô, gō'dá gólīyī drí ngãzó rī'á tã âti-âti Ôvãrī kã pélé òjílã drí cú ìtí ùrī ãkó.

Lávī tã lē 'bá drí rīzó rīlī ngá ãlô ró rī

³² Ìtí rī, kàyī rī 'dī 'bá yī sī, òjílã ndrī gólīyī tã lē 'bá Yésũ 'á rī drí rīzó iyī ngá ãlô ró, tã ìsũ gólīyíkã kpá ãlô. Gō'dá gólīyī kárã lē trá ngá 'élé wõ ãlô 'á. Gō'dá òjílã àzâ yù'dawá ãlô gólīyī lâfálé sī ngá gólīyī iyī nyãányã kã lâpílí cé iyī ífífí drí. Gólīyī ndrī rī trá iyī àmúlí iyī lâfálé 'ásī.

³³ Lãjò'bá rī iyī trá mbârâkã àmbá sī kárã tã iyálé òjílã drí kī nī rī, Kúmú Yésũ lídrī trá òdrã 'ásī. Gō'dá Ôvãrī rī trá àndrã-tãndí félé gólīyī drí tákányī.

³⁴⁻³⁵ Ìtí rī, gólīyī â'dó 'bá trá gólīyī lâfálé 'á àmvú yí bê gō'dá kpá jó yí bê rī 'bá yī trá rī'á iyī njãã 'bãlã iyī gílí volé gō'dá lâfã lâ trólé félé lâjò'bá drí lânjílí òjílã gólīyī ìzã bê rī 'bá yī lâfálé 'ásī â'dô ìzã gólīyíkã rī 'bá yī wó ró. Gō'dá ìtí rī, òjílã àzãkã trá yù'dawá ìzã ró gólīyī lâfálé 'ásī.

³⁶ Àgô àzã rú bê Yôsépã rī 'ê tã 'dī nī té ìtí. Gólã rī'á 'bãsurú Lávī kã rī 'ásī, gō'dá útí gólã 'bãdrī zílí Sãyīpãrásī rī 'álã. Gō'dá gólã kpá ì'dí tìbê lâjò'bá drí zílí kpá Bãrãnãbã rī. Ìtô lâ kī nī rī, òjílã gólã rī 'bã mbârâkã sôlé àzì-àzì 'á rī.

³⁷ Yôsépã Bãrãnãbã rī gógó gí àmvú iyíkã àzã volé gō'dá lâfã lâ trôzó félé lâjò'bá drí, â'dô ró bê òjílã ìzã ró rī 'bá yī pãzó ì'dí sī lâ.

5

Tã ònjí Ànãnyã yí kã òkó lâ Sãfirã bê rī

¹⁻² Gō'dá àgô àzã bê rú lâ Ànãnyã, gō'dá òkó lâ rī rú iyíkã rī'á Sãfirã. Ànãnyã ndrê tã Bãrãnãbã kã 'élé àmvú iyíkã gīzó volé gō'dá àdì lâ trôzó félé ngbã tã lē 'bá gólīyī ngá ãkó lé 'bá ró rī 'bá yī drí rī trá. Gō'dá kàyī àzã sī rī, Ànãnyã yí kpãrãtí òkó lâ bê drí kpá ngãzó àmvú iyíkã àzã 'bãlé gílí volé, tãlã tã lē 'bá gólīyī ìzã ró rī 'bá yī pãzó lâfã lâ sī. Tãkô tã ìsũ gólīyíkã bê rī'á ngī, gólīyī trô lâfã rī 'dī ùrũkã lâ lâpílí ìnìnì ró iyī drí, gō'dá â'dô ró cé ùrũkã lâ trôzó ì'dí félé lâjò'bá drí òjílã ìzã ró rī 'bá yī pãzó ì'dí sī lâ. Nīngá sī rī, Ànãnyã drí lâfã 'dī ùrũkã lâ trôzó cé ì'dí félé Pétērô drīgã nī'á lânjílã ngá ãkó lé 'bá yī drí.

³ Nīngá sī, Pétērô nī tã Ànãnyã kã 'élé 'dī trá. Ì'dí Pétērô drí tã àtázó Ànãnyã drí kī nī rī, "Ànãnyã, ní âdô ònjô 'í. Ní àyê tã ìsũ ònjí Sãtãnã kã filí ánî pìpìsílí ìzãlé ìtí ã'dô tãsī yã? Tã ní drí 'élé 'dī rī'á tã ònjí 'í. Tã 'dī rī'á tã Sãtãnã kã 'í, gólã 'bã nī nī àndrô ònjô àdólé Líndrī Tãndí Ôvãrī kã drí kī, lâfã àmvú 'dī kã gīzó volé rī, ní fê trá ndrī ngá ãkó lé 'bá yí drí, gō'dá ní drí ùrũkã lâ trôzó ànīngá lâpílí ánî nyãányã drí 'dī.

⁴ Sísí rī, àmvú 'dī trá áníkã ì'dí, gō'dá ní gílí bê volé rī, lâfã lâ trá kpá áníkã ì'dí ngá gólīyī ní drí lélé rī 'bá yí 'èzó ì'dí sī lâ. Gō'dá ní ìsũ tã tã ònjí nõ 'èzó ã'dô tãsī yã? Ní rī 'dī kô ònjô àdólé 'dī cé ãmã lâjò'bá Yésũ kã rī yí drí, ní rī ònjô 'dī àdólé 'dī kpá Ôvãrī rī nyãányã drí!"

⁵ Ítí, Ānānīyā, ní drí rīrī úlí nō árílí rí 'á rí, ní drí ngāzó 'délé gbū ñnyákú drī ãvō ró kīnī-kínī. Gō'dá ání drādrā 'dī ũrī lâ drí fízó rōō òjílā gólīyī tā lâ árí 'bá trá rí 'bá yī rú. Gólīyī â'dô trá ũrī ró mbârākā Ôvârí kâ 'dī tāsī.

⁶ Nīngá sī, āgō mvá āzâ 'bá yī drí ânīzó ãvō lâ gólé ítá sī gō'dá nīzó lâ vólé 'bālé 'bú 'á.

⁷ Gō'dá ìtú-pá lậvũ trá nâ rí kâtí, òkó lâ Sāfírā drí gōzó âcálé Pétērō ngálā, gō'dá gólā nī drē tā gólā rú 'ê 'bá ágó lâ drí rí kô.

⁸ Nīngá sī, Pétērō drí tā âtázó Sāfírā drí kī nī rí, “Ní âtā drē má drí lāfā gólā ámvú gīzó vólé rí vó lâ trá 'dī rī'á ndrī má drīgá nō yā?” Ítí rí, Sāfírā ní drí tā kōzó kī, “Áwô, lāfā vó ámvú gīzó rí rī'á ndrī 'dī 'dī.”

⁹ Gō'dá nīngá sī, Pétērō drí ngāzó gólā rí ñjílí kī nī rí, “Āní ání ágó bê, nī dī mǎnī Líndrí Tāndí Ôvârí kâ ádózó â'dô tāsī yā? Ní ndrē trá, òjílā gólīyī ání ágó rí ãvō trō 'bá 'bālé 'bú 'á rí trá rī'á ânī'á ñyī jó tílí-tí 'á nō. Gólīyī â'dô kpá ání ãvō nī'á ngbāngbānō vólé nī'á 'bālā 'bú 'á.”

¹⁰ Nīngá sī 'wāā, Sāfírā ní drí ngāzó 'délé vūdrí Pétērō ándrá gō'dá kpá drālé. Gō'dá āgō mvá 'dī 'bá yī áfílí bê jó 'álā rí, gólīyī drí ãvō lâ ndrēzó áyí'á tólā ndrāā. Nīngá sī, āgō mvá 'dī 'bá yī drí ãvō lâ nīzó vólé nī'á 'bālā kpá 'bú 'á ágó lâ rí ló'dé gārā drī 'á.

¹¹ Nīngá sī, ũrī drí fízó òjílā ndrī kǎñsǎ kâ 'á rōō, gō'dá kpá òjílā ũrūkâ 'bá yī ndrī tā 'dī árí 'bá trá rí yí bê.

Tã lājó'ba drí ngá lāzé 'bá dūu pāzó â'dólé dódó rí

¹² Káyí rí 'dī 'bá yī sī, lājó'ba Yésū kâ 'ê ñyī tā lārākô gólīyī òjílā tí drí á'dízó drí lâ yí sī rí trá dūu, òzō gólīyī drí Ôvârí rí ñjízó ñyī pālé 'êlā rí kâtí. Gō'dá tā lē 'bá Yésū 'á rí 'bá yī rí ñyī trá kárā rú ê'bélé vō ãlô 'á á'dí-drí jó ángí Ôvârí kâ rí kâ 'á.*

¹³ Gbō lé òjílā tā lē 'bá Yésū 'á kô rí 'bá yī 'bā ñyī bê lậñjī gólīyī rú rí, gō'dá gólīyī rī'á ũrī ró rú ê'bélé vō ãlô 'á òjílā 'dī 'bá yí bê.

¹⁴ Gō'dá â'dô bê kpálé ítí rí, tólā káyí rí 'dī 'bá yī 'á rí, āgō òkó āzâ 'bá yí bê dūu, drílyī kpá tā lēzó Kúmú Yésū 'á, gō'dá gólīyī drí ñyī lófízó òjílā tā lē 'bá Yésū 'á rí 'bá yí lāfálé.

¹⁵ Nīngá sī, tálā tā lārākô lājó'ba Yésū kâ rí 'bá yí drí rī'á 'êlā rí 'bá yí tāsī rí, òjílā drí ngāzó rī'á ngá lāzé 'bá ñyíkâ lójílí lô'bālé ñyī ndrī lậtí* lājó'ba yí kâ rī'á trólā 'dī rí gārā drī lâ 'ásī gbārākā drī sī gbūrūkū yí bê, â'dô ró bê, òzō Pétērō òtírí lậvũu rí, gólā òdô ró ngbāā gólīyī dōdō ngátá gbō ngbāā gólā rí líndrí ògō ró ngá lāzé 'bá ũrūkâ 'bá yí drī sī, gólīyī tā ñsū bê kī, áâ'dô ngá lāzé 'bá 'dī 'bá yí 'bā'á â'dólé dódó.

¹⁶ Nīngá sī, òjílā tílílí drí ânīzó 'bādrī mvá gólīyī ãnyī Yērōsálémā rú rí lésí rī'á ngá lāzé 'bá ñyíkâ lójílí gō'dá kpá gólīyī líndrí ònjí bê rí 'bá yí bê. Ítí rí, gólīyī â'dô trá ndrī 'dó dódó.

Tã gólā lājó'ba Yésū kâ rí 'bá yí úrúzó ômbélé 'bālé gǎñimā 'á rí

¹⁷ Gō'dá nīngá sī, tā drí 'dēzó Káyífā drī-'bá drī-'bá Yúdā yí kâ rí kâ 'á òjílā gólākā rī'á zílā Sǎdúsí rí 'bá yí bê lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yí rú, tálā tā 'ê'ê lājó'ba 'dī 'bá yí kâ tā lâ ágí trá gólīyī lịfị.*

¹⁸ Nīngá sī, gólīyī drí lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yí úrúzó ômbélé 'bālé gǎñimā 'á.

* 5:12 5.12 Vō rí 'dī rī'á jó-bjílí kúmú ángí Sólōmō kâ zélé. * 5:15 5.15 Lậtí rí 'dī rī'á lậtí nīzó jó ángí Ôvârí kâ rí 'álā rí 'dī. * 5:17 5.17 Drī-'bá drī-'bá Yúdā yí kâ rí kâ 'dī kpá tā kī 'bá 'í.

19 Gõ'dá mālāyíkā Ôvârí kâ drí ânĩzó ngácì sī áťĩ gǎnĩmǎ kâ 'dĩ 'bá yī nǐlĩ hōwé-hōwéě, gõ'dá lǎjóbá 'dĩ 'bá yī lōfōzó vólé. Gõ'dá mālāyíkā 'dĩ drí tã âtázó gólĩyī drí kī nī rī,

20 “Mĩ nī ǎ'dĩ-drĩ jó ǎngĩ Ôvârí kâ rī kâ 'álâ, gõ'dá nī âtâ ró tã lédrē-lédrē ó'dĩ Yésũ 'á nõ tāsĩ ndrĩ ôjílã drí.”

21 Nĩngá sī, lǎjóbá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yī drí úlĩ 'dĩ ârízó. Gõ'dá cǐnó lâ sī, gólĩyī drí ngāzó nĩlĩ ǎ'dĩ-drĩ jó ǎngĩ Ôvârí kâ rī kâ 'álâ rĩlĩ ôjílã ãmbálé tólã.

Gõ'dá kpá ǐtú-pá rī 'dĩ sī, drĩ-'bá ôjílã Yúdǎ yī kâ rī kâ 'dĩ 'bá yī drí ngāzó ôjílã Yúdǎ yī kâ sísí-lésĩ rī 'bá yī ǎzilĩ ndrĩ rú ê'bélé ỹyī ǎlô vō tã kī kâ 'á. Nĩngá sī, drĩlĩyī ngāzó lómígówá jólé ỹyī nĩlĩ lǎjóbá 'dĩ 'bá yī ǎdrĩlĩ ǎjílĩ ỹyī drí gǎnĩmǎ lésĩ.

22 Gõ'dá lómígówá 'dĩ 'bá yī calé bê ỹyī gǎnĩmǎ 'álâ rī, gólĩyī úsú lǎjóbá 'dĩ 'bá yī tólã kô'dáwá. ǐtĩ rī, gólĩyī drí ngāzó gólé gõ'dá tã âtálé tã kī 'bá 'dĩ 'bá yī drí kī nī rī,

23 “Mã calé bê gǎnĩmǎ 'á tólã rī, mã úsú áťĩ áâ'bã trá ngárá-ngárá, gõ'dá lómígówá lâ yī rĩ'á ỹyī lĩfĩ ngiyá ró áťĩ 'dĩ ndrē'á. Gõ'dá mã nǐlĩ bê áťĩ lâ 'dĩ rī, mã úsú ôjílã ǎzākã jó 'á tólã kô.”

24 Gõ'dá drĩ-'bá lómígówá jó ǎngĩ Ôvârí kâ rī kâ rī 'bá yī kâ gõ'dá drĩ-'bá ôjílã Yúdǎ yī kâ rī kâ 'dĩ 'bá yī ârílĩ bê úlĩ 'dĩ 'bá yī rī, ǐtô lâ fĩ gólĩyī drĩ kô, gõ'dá gólĩyī tĩ drí ǎ'dízó kī, “ǎ'dô tã â'dô nī yã?”

25 Nĩngá sī, ôjílã ǎzã drí ngāzó ânĩlĩ gõ'dá tã âtálé kī nī rī, “Nĩ ndrē drē, ôjílã gólĩyī ǎnĩ drí 'bálé trá gǎnĩmǎ 'á rī 'bá yī ỹyĩngá rĩ'á ỹyī ǎ'dĩ-drĩ jó ǎngĩ Ôvârí kâ rī kâ 'álâ ôjílã lĩfĩ ãmbá'á ỹyī tólã.”

26 Gõ'dá nĩngá sī, gólĩyī ârílĩ bê ỹyī tã 'dĩ rī, drĩ-'bá lómígówá kâ rī drí ngāzó lómígówá ỹyíkã yī bê gõ'dá nĩlĩ lǎjóbá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yī ǎdrĩlĩ ǎjílĩ tã kī 'bá 'dĩ 'bá yī drí. 'Dĩ, gólĩyī ǎdrĩlĩ lǎjóbá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yī mbârákã sī kô, tãlã gólĩyī rĩ'á ũrĩ ró kī, ôjílã ǎâ'dô ngã'á òmbã ró, òzô yĩ òlô'ê lǎjóbá 'dĩ 'bá yī lârákô lâ ỹyī trá rī, gõ'dá ôjílã ǎâ'dô kpá ỹyī lúvũ'á kúnĩ mvá sī.

27 Gõ'dá nĩngá sī, lómígówá 'dĩ 'bá yī drí ngāzó lǎjóbá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yī ǎdrĩlĩ gõ'dá gólĩyī 'bálé âdrélé tã kī 'bá yī ǎndrá. Nĩngá sī, Kǎyífã drí tã âtázó òmbã sī lǎjóbá 'dĩ 'bá yī drí kī,

28 “Sísí nã sī, mã 'bã trá ǎnĩ drí ngbálĩ-ngbálĩ â'dó kô tã Yésũ rī tāsĩ rī ãmbálé ôjílã drí. Gõ'dá ngbãangbãno, tã rī 'dĩ vō lâ 'á rī, tã ãmbã ǎnĩkã lâ'bũ trá ôjílã Yērôsãlémã kâ drí ndrĩ, gõ'dá nĩ lē nõ ǎmã rú ãzálé òdrã Yésũ kâ 'dĩ tāsĩ. Nĩ 'ê tã ònjĩ 'dĩ ǐtĩ ǎ'dô tāsĩ yã?”

29 Nĩngá sī, Pétērô yī lǎjóbá ǎzã 'bá yī bê, drĩlĩyī ngāzó tã-drĩ lògólé gólĩyī drí kī nī rī, “ǎmbã ǎmákã, mã lē trá tĩkó tã ǎnĩkã ârílĩ. Gõ'dá òzô tã ǎnĩkã 'dĩ ò'bã ǎmã tã Ôvârí kâ rī gálé dó rī, gõ'dá rĩ'á mbĩ ǎmã drí lânjĩ 'bãzó Ôvârí rú, â'dó kô ôjílã mvá rú.

30 Gõ'dá ǎnĩ nyãányã tāsĩ rī, ǎnĩ ǐ'dĩ gólĩyī Yésũ rī ǐpá 'bá fê lâlĩ-lâlĩ drĩ drálé òdrã ǎnyĩ kâ ró rī sī, gõ'dá Ôvârí rī ǐ'dĩ gólã Yésũ rī 'bã 'bá lĩdrĩlĩ òdrã 'ásĩ rī, â'dô trá kpá Ôvârí rī gógó 'dĩ ǐ'dĩ gólã ǎmã ǎ'bĩyã yī drí rĩ'á ǐnjílã rī.

31-32 Gõ'dá Ôvârí 'bã lânjĩ trá Yésũ rú gólã rī 'bãzó rĩlĩ yī Ôvârí rī drĩ-ágó drĩ lésĩ ró 'bũu 'álâ drĩ-ácê bê Kúmú ǎmákã ró, gõ'dá kpá 'dĩyĩ pã 'bá ró. Gõ'dá ǎmã rī gógó nyãányã lâ yī tāsĩ rī, mã rī tã nõ 'bá yī âtálé ôjílã ǎmákã ǐsĩrã'élé kâ drí, tãlã gólĩyī ũnĩ ró bê, gólã 'dĩyĩ pã 'bá 'ĩ, gõ'dá gólĩyĩ ǎãdĩ ró ỹyī drĩ tã ònjĩ ỹyíkã rī 'bá yī 'ásĩ, tãlã gólã ǎâyê ró tã ònjĩ gólĩyíkã bê. Mã ǐcã trá tã 'dĩ 'bá yī âtálé, tãlã tã gólĩyī Yésũ drí 'élé rī 'bá yī rĩ'á ndrĩ ǎmã

İfı drı 'á. Gõ'dá Líndrí Tándı gólâ Ôvârí drı âjólé gólıyı tã iyıkâ ârí 'bá rı yı drı kpá rı'á İfı drı 'bá ró tã pätıı â'dalé gólıyı drı."

³³ Gõ'dá nıngá sı, tã kı 'bá ârílı bē İyı úlı 'dı 'bá yı rı, gólıyı drı ngázó õmbã ró lâvũlı kôró. İtı rı, gólıyı lē trá lâjó'ba Yésũ kâ 'dı 'bá yı úfúlı.

³⁴ Gõ'dá tã kı 'bá âzâ âló drı ngázó âdrélé úrú vó tã kı kâ 'dı 'á. Tã kı 'bá rı 'dı rú lâ Gãmälélē, gólâ rı'á Părúsı gólâ tã 'bã'bã Ôvârí kâ rı 'bá yı İmbá 'bá 'ı õjılã drı, gõ'dá õjılã cé tıtı İnjı İyı gólâ trá. Gõ'dá nıngá sı, drılã tã 'bãzó lómıgówá 'dı 'bá yı drı kı nı rı, gólıyı õtrõ lâjó'ba Yésũ kâ 'dı 'bá yı tãkõ fınyáwá İvı 'álâ.

³⁵ 'Dıı vósı, drılã ngázó tã âtalé tã kı 'bá âzı 'dı 'bá yı drı kı nı rı, "Änı õjılã âmã âzı-âzı yı ró İsrã'élē kâ nõ 'bá yı, nı İsũ tã dódó tã gólâ ânı drı 'ê'á 'êlá ägõ nõ 'bá yı drı rı tãsı, tãlá nı õzó tã anyã 'êê kô.

³⁶ Nı İsũ tã tã gólâ Túdã kâ rı tãsı, gólâ sısı tã âmã 'bá kı nı rı, yı ä'dõ õjılã tã lâ drı lâzélé kôró rı İ'dı. Gólâ ngá rú jãlé äjú 'bũlı kúmú 'bãdrı nõ kâ bē. İtı rı, õjılã düü 'dē 'bá gólâ vósı äjú 'bũ 'bá ró rı rı'á õzõ kámá-sũ kátı. Gõ'dá úfúlı bē gólâ rı gógó trá rı, gólıyı 'dē 'bá trá gólâ vósı rı 'bá yı drı rú lâpēzó, gõ'dá tã rı 'dı drı â'dózó gbõ tã gólâ cú İtı İfı äkõ rı ró.

³⁷ "Gõ'dá tã 'dı vósı rı, Yúdã gólâ õjılã Gãlıláyã kâ ró rı drı kpá drı İngázó kãıyı gólâ rızó õjılã lâlé rú lâ yı İgı-İgı bē rı sı. Öjılã düü 'dē İyı kpá trá gólâ vósı äjú 'bũlı kúmú 'bãdrı nõ kâ bē. Gõ'dá ódrı kpá gólâ rı füzó. Nıngá sı, gólıyı 'dē 'bá trá gólâ vósı rı 'bá yı drı kpá rú lâpēzó İyı.

³⁸ Bē trá İtı rı, ä'dõ tã õjılã nõ 'bá yı kâ tãsı nõngá rı, má âtã ânı drı, nı 'ê tã õnjı ânı drı lēlé 'élē rı gólıyı drı kô'dáwá. Nı äyē gólıyı nılı drı-báláyı ró. Tãlá õzõ tã İsũ gólıyıkâ 'dı 'bá yı gõ'dá tã 'ê'ê gólıyıkâ rı yı bē ä'dõ cé tã gólıyıkâ rı İ'dı rı, tã rı gógó yı ä'dõ ä'dó'á kpá cú İtı İfı äkõ, õzõ tã Túdã yı kâ Yúdã bē rı kátı.

³⁹ Gõ'dá õzõ tã rı gógó ä'dõ İyı Ôvârí kâ İ'dı rı, İcá kô gólıyı lôgálé, tãlá nı ä'dõ ânı nyãnyã úsú'á äjú 'bũ'á Ôvârí bē."

⁴⁰ Nıngá sı, tã kı 'bá 'dı 'bá yı drı úlı Gãmälélē kâ kızó nı rı, úũfũ lâjó'ba Yésũ kâ 'dı 'bá yı kô'dáwá rı tã-drı lâ lēzó. İtı, drııyı lâjó'ba 'dı 'bá yı äzızó lôfılı gölé jó 'álâ. Gõ'dá nıngá sı, lâjó'ba rı 'dı 'bá yı 'bãzó cãlé õnjóró'bí sı, gõ'dá tã 'bãzó gólıyı drı kı, gólıyı âatã İyı tã kó kô ó'dı Yésũ rı tãsı, gõ'dá gólıyı äyézó.

⁴¹ Nıngá sı, lâjó'ba Yésũ kâ 'dı 'bá yı drı äfözó İvı 'álâ vó tã kı kâ rı 'ásı. Gólıyı trá äyıkõ ró, tãlá gólıyı úsú lâñõ trá tã Yésũ kâ tãsı. Gõ'dá Ôvârí ndrē gólıyı kpá trá İcã-İcã ró lâñõ úsúlı tã Yésũ kâ tãsı.

⁴² Gõ'dá tã 'dı 'bá yı vósı, lâjó'ba 'dı 'bá yı rı İyı trá zãá rılı kãıyı vósı cé rı'á tã İmbálé õjılã drı Yésũ rı tãsı ä'dı-drı jó ängı Ôvârí kâ rı kâ 'á gõ'dá kpá õjılã drı 'bã 'ásı. Gólıyı 'bã õjılã trá tã nılı kı, Yésũ ää'dõ İ'dı 'dıyı pã 'bá ró gólâ Ôvârí drı tã lâ 'bãlé trá äjólé sısı rı.

6

Tã gólâ õjılã nı-drı-lã-rı nızó äyızı pãlé ngá lânjı-lãnjı sı rı

¹ Kãıyı rı 'dı 'bá yı sı, tã lē 'bá Yésũ kâ ä'dólé bē trá İyı lızó'á rõõ rı, tã lē 'bá gólıyı lâfálé sı ä'dó 'bá İyı õjılã Yúdã yı kâ ró rı 'bá İyı Gırıkı tı âtalé İ'dı rı 'bá yı, drııyı ngázó rı'á tã gılı gólıyı Yúdã ró rı 'bá cé İbũrũ tı âtalé İ'dı rı 'bá yı rú. Gólıyı kı nı rı, "Äyızı ämakã rı 'bá yı rı İyı gõ'dá ngá nyãnyã gólıyıkâ gólâ rı'á lânjılã kãıyı vósı cé äyızı drı ndrı rı úsúlı kô."

² Ítí rí, lājó'bá mùdrí-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'dĩ 'bá yí drí ngāzó ìyí tã lē 'bá Yésù ká rí 'bá yí àzìlì rù è'bélé vò ãlò 'á. Gõ'dá drílìyí tã átázó tã lē 'bá 'dĩ 'bá yí drí kī nī rí, "Rĩ'á fí dó ãmâ drí ngāzó lôsī tã âtí-âtí Ôvârí ká âtâ ká òjílâ drí rí àyézó gõ'dá ngāzó nílì rĩ'á lôsī ngá nyānyā lānjì ká 'èlé ì'dĩ yā?"

³ 'Dĩ vò lâ 'á rí, ãmâ âdrúpì yí, rĩ'á tãndí ró ãnì drí ìcázó òjílâ n̄jì-drĩ-lâ-rĩ n̄jìlì ãnì lāfálé sī, gólìyí ãnì drí n̄lì trá kī, Líndrí Tãndí Ôvârí ká bê ìyí 'á rí 'bá yí gõ'dá kpá â'dó 'bá ìyí tã n̄n̄jì bê rōô rí. Ítí rí, mã â'dô gólìyí 'bã'á lôsī 'dĩ 'èlé.

⁴ Gõ'dá ãmâ rí gógó nyānyā lâ tāsī rí, lôsī ãmákâ â'dô ró zã rātãã 'è'è ì'dĩ, gõ'dá úlì Ôvârí ká rí 'bá yí âtâ-âtâ lâ ì'dĩ òjílâ drí."

⁵ Ítí rí, òjílâ ndrĩ drí tã 'dĩ drĩ lâ lēzó ì'dĩ gõ'dá gólìyí drí ngāzó òjílâ tãndí n̄jì-drĩ-lâ-rĩ rí 'bá yí n̄jìlì. Òjílâ rí 'dĩ 'bá yí lāfálé rí, gólìyí n̄jì Sītífánò gólâ tã lē 'bá trá Yésù 'á rōô p̄p̄s̄l̄ì ãlò sī gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí ká bê yí 'á dũu rí kpá trá. Gõ'dá gólìyí n̄jì-kázíyá n̄jìlì Sītífánò bê rí 'bá yí rĩ'á: Fílìpò ãzâ, Pörökärö, Níkōnórâ, Tímōnō, Pārāmónâ gõ'dá Níkólâ.*

⁶ Nĩngá sī, òjílâ 'dĩ 'bá yí drí òjílâ ìyí drí n̄jìlì trá n̄jì-drĩ-lâ-rĩ 'dĩ 'bá yí àzìzó 'bãlè lājó'bá 'dĩ 'bá yí àndrá. Gõ'dá lājó'bá 'dĩ 'bá yí drí drí 'bãzó gólìyí drĩ, ã'dô ró bê gólìyí 'bãlè ngá lānjì 'bá ró òjílâ àyìzì ró rí 'bá yí drí. Gõ'dá drílìyí rātãã 'èzó ngá lānjì 'bá rí 'dĩ 'bá yí tāsī Ôvârí drí, tãlâ gólâ òpâ ró gólìyí lôsī rí 'dĩ 'èrè lâ 'á.

⁷ Gõ'dá nĩngá sī, kàyì rí 'dĩ 'bá yí sī, òjílâ ìt̄l̄l̄l̄ì drí ngāzó rĩ'á tã lèlè úlì Ôvârí ká 'á. Ì'dĩ ìt̄l̄l̄l̄ì, tã lē 'bá Yésù 'á rí 'bá yí drí lízózó àcálé dũu Yērōsālémã 'álâ. Gõ'dá drĩ-'bá lã'bí 'è ká rí 'bá yí dũu drí kpá tã lēzó tã âtí-âtí tãndí Ôvârí ká 'dĩ 'á.

Tã gólâ Sītífánò rí rüzó tã lâ kílì ònjò sī rí

⁸ Gõ'dá Ôvârí rí trá àndrá-tãndí fèlè rōô Sītífánò drí gõ'dá kpá rĩ'á mbârākã fèlè gólâ drí tã dũu t̄ì drí à'dízó rí 'èzó òjílâ dũu àndrá.

⁹ Nĩngá sī, òjílâ Yúdã yí ká ùrùkâ 'bá yí drí ngāzó ìyí rĩ'á t̄ì ànyálé gólâ bê mbârākã Ôvârí drí fèlè drílâ rí tāsī. Gólìyí rĩ'á òjílâ j̄ar̄ib̄ã gólìyí z̄l̄l̄ì Sírénè gõ'dá Àlèkèzãndírìyã rí 'bá yí ká, gólìyí rí trá lã'bí Yúdã yí ká 'èlé ndrĩ.* Òjílâ rí 'dĩ 'bá yí drí ngāzó fílì ìyí òjílâ ùrùkâ 'bãdrĩ gólìyí z̄l̄l̄ì Sílìsìyã gõ'dá Ásìyã* bê rí 'bá yí ká lāfálé t̄ì ànyálé Sītífánò bê.

¹⁰ Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí ká 'bã Sītífánò trá â'dólé tã n̄n̄jì bê ìcálé tã trölè òjílâ rí 'dĩ 'bá yí t̄ì sī.

¹¹ Ítí, òjílâ 'dĩ 'bá yí drí ngāzó nílì òjílâ ãzâ 'bá yí l̄l̄f̄ì lâ yí gílì, tãlâ ònjò àdólé Sītífánò rú tã átálé kī nī rí, "Mã àrì àgò nō gbórókō lâ trá rĩ'á Ôvârí yí lò'dá'á ãmâ à'bìyá Músã bê."

¹² Ítí rí, úlì 'dĩ 'bá yí drí sī rí, òjílâ Yērōsālémã ká gõ'dá gólìyí s̄ìs̄ì-lés̄ì rí 'bá yí gõ'dá lã'bí ìmbá 'bá gólìyíkã rí 'bá yí bê drí ngāzó ìyí àwã ró Sītífánò bê. Gõ'dá nĩngá sī, tã rí 'dĩ tāsī rí, gólìyí drí ngāzó àrálé àwã sī Sītífánò ngálâ gõ'dá gólâ rí r̄l̄l̄ì àjílì vò tã kī ká rí 'álâ drĩ-'bá Yúdã yí ká àzìlì tã kī 'bá ró rí 'bá yí àndrá.

¹³ Nĩngá sī, gólìyí drí tã átázó òjílâ ùrùkâ 'bá yí drí l̄at̄ì gólâ àngò rí ì'dĩ gólâ rí mōndrà fèzó ònjò sī yã. Gõ'dá gólìyí kī nī rí, "Kàyì vósì cé, àgò

* **6:5 6.5 Níkólâ** 'Dĩ rĩ'á òjílâ Ànìtìyókã ká ró gólâ ìyí jã 'bá Ôvârí rí ìn̄jìl̄ì â'dô tã Yúdã yí ká ró rí ì'dĩ. * **6:9 6.9** Òjílâ 'dĩ 'bá yí rí ìyí trá rātãã 'èlé jó tã Ôvârí ká àrì ká rĩ'á z̄l̄l̄ì jó òjílâ gólìyí drĩ-báláyì ró rí 'bá yí ká rí 'á. * **6:9 6.9** Ásìyã rĩ'á z̄l̄l̄ì ngbãàngbànò rí Túrùkì rí.

nõ rî zãâ tâ ònjí àtálé 'í'dí jó ángí Òvârí kâ rú gô'dá kpá tâ 'bã'bã Òvârí kâ góllyí Músã drí lôpélé àtí 'álâ àmâ drí rî 'bá yí rú.

¹⁴ Mã àrî gólâ trá gólâ òtírí àtálâ kí'á nî rî, Yésũ òjílã Nãzãrétã kâ ró rî àã'dô jó ángí Òvârí kâ rî úfú'á gô'dá kpá lã'bí góllyí Músã drí ìmbálé trá àmâ drí rî 'bá yí òjá'á volé."

¹⁵ Ítí rî, òjílã góllyí rî 'bá rílí vò tâ kí kâ 'á rî 'bá yí drí ngãzó ìyí vò ndrèlé Sítifánò ngálâ, tãlã tâ gólâ drí 'è'á àtálâ rî àrílí, gô'dá góllyí ndrè gólâ rî nílí trá rî'á lãgú'á òzò mälâyíkã nílí kâtí.

7

Tã gólâ Sítifánò drí lôgölé òjílã gólâ rî mōndrã fē 'bá rî yí drí

tã kí 'bá àndrá rí

¹ Nĩngá sī, drī-'bá drī-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yí kâ drí ngãzó tâ ìjílí Sítifánò tì kí nî rî, "Úlì góllyí òjílã nõ 'bá yí drí rî'á àtálâ ní rú nõ 'bá yí pätï yã?"

² Gô'dá Sítifánò drí ngãzó tâ 'dí lôgölé gólâ drí kí nî rî, "Àmbá àmákã, mōndrã òjílã 'dí 'bá yí kâ má rú 'dí à'dó kò tâ pätï 'í. Àmâ àdrúpì yí gô'dá àní sīsì-lésì rî 'bá yí bē, nî àrî drē úlì àmákã nõ 'bá yí. Àkú ró nã sī rî, Òvârí gólâ à'dó 'bá mbârâkã bē ngá àmbá nõ 'bá yí drī sī ndrī rî à'dã ìyí nyãányã trá àmâ á'bíyã Àbãrãyámã drí òzò àní drí nílí trá rî kâtí. Kãyì rî 'dí sī, Àbãrãyámã rî trá rílí 'bãdrī gólâ rî'á zílã Mōsöpötãmíyã rî 'álâ, 'dī gólâ nī drē kò rílí Hãránã 'álâ.

³ Gô'dá nĩngá sī, Òvârí à'dalé bē ìyí nyãányã trá Àbãrãyámã drí rî, Òvârí drí ngãzó tâ àtálé Àbãrãyámã drí kí nî rî, 'Ní ngá 'bãdrī nõ 'ásì òjílã àní átã kâ rî 'bá yí lãfálé sī nílí 'bãdrī gólâ má drí 'è'á à'dalã ní drí àtí 'álã nã 'á.'

⁴ "Ítí rî, Àbãrãyámã yí àtí-drī ìyíkã rî 'bá yí bē drí ngãzó nílí 'bãdrī rî 'dí 'ásì nílí rílí Hãránã 'álã.* Vò rî 'dí 'álã rî, átã lâ drí drãzó. Gô'dá átã lâ rî òdrã volé drī 'ásì rî, Òvârí drí gólâ rî àjózó Hãránã 'á tólã sī ànílí rílí 'bãdrī Kãnãnã kâ gólâ àmâ drí à'dózó ngbãangbãnò 'álã nõ 'á.

⁵ Gô'dá kãyì rî 'dí 'bá yí sī rî, Òvârí fēé vò drī mvã àzãkã gbúrúwã lâ à'dólé Àbãrãyámã rî nyãányã kâ ró rî kò. Gô'dá Òvârí 'bã tâ lâ trá gólâ drí kí, yí àã'dô fē'á lâ gólâ drí kãyì àzã sī ìzátú à'dólé 'bãdrī góllyí nyãányã kâ ró gólâ rî òzówã yí bē. Òvârí òtírí tâ 'dí 'bãã ìtí rî, 'dī Àbãrãyámã drē cú ìtí 'dīyímvã àkó.

⁶ Gô'dá sīsì kãyì rî 'dí drí sī rî, Òvârí àtã tâ kpá kí nî rî, 'Ání òzówã yí à'dô nĩ'á rílí ìyí ngá àwã ró 'bãdrī àtrã 'á. Gô'dá òjílã 'bãdrī 'dí kâ à'dô góllyí 'bã'á lósì ìyíkã 'èlé rãgĩ ró gô'dá àã'dô rî'á góllyí 'èlé ònjí ró ndrò kãmã-sù sī.

⁷ Gô'dá nĩngá sī, má à'dô lãgò fē'á òjílã góllyí 'bãdrī 'dí kâ góllyí àní òzówã yí 'bã 'bá trá rãgĩ ró rî 'bá yí drí. Nĩngá sī, àní òzówã yí à'dô àfõ'á volé 'bãdrī 'dí 'ásì ànílí 'bãdrī gólâ má drí 'è'á fēlã góllyí drí nõ 'álã, gô'dá góllyí à'dô àmã ìnjì'á 'bãdrī nõ 'á.'

⁸ "Nĩngá sī, Òvârí drí tâ àtãzó Àbãrãyámã drí òjílã gólãkã àgò àmbã ró rî 'bá yí gô'dá kpá àgò mvã ró rî 'bá yí bē 'dèlé ìyí bãsã 'á lãmbé tã-drī lèlè Òvârí yí kâ Àbãrãyámã bē rù-lè-àzì ró rî ró. 'Dī volé drī lâ 'ásì, Àbãrãyámã drí ìyí mvã Ísãkã rî tìzò, gô'dá Ísãkã rî gógó àjízó 'dèlé bãsã

7:3 7.3 Tã Ómvó Ngá 12.1. * 7:4 7.4 'Bãdrī Mōsöpötãmíyã 'dí rú lâ àzã kpá rî'á Kãlídéyã. 7:7 7.7 Tã Ómvó Ngá 12.7; 15.13-14.

'á, 'dīi drē kâyi gólâ rî t̄izó rî rī'á cé n̄i-dr̄i-lâ-nâ. Gõ'dá vó lâ sī, Īsákā drī Yākóbā rī t̄izó gõ'dá ájízó lâ kpá 'dēlé bāsā 'á. Gõ'dá vó lâ sī, Yākóbā drī 'dīyimvá t̄izó mūdri-dr̄i-lâ-ngâ-r̄i â'dó 'bá iyī á'bíyá ró 'bāsúru āmákā mūdri-dr̄i-lâ-ngâ-r̄i rī 'bá yí kâ ró rī, gõ'dá Yākóbā drī kpá gólīyi ájízó ndrī 'dēlé bāsā 'á.

⁹ “Nīngá sī, Yākóbā rī mvá rú bê Yōsépā rī, tā lâ drī ágizó âdrúp̄i lâ yi l̄if̄i. Gõ'dá gólīyi drī ngāzó gólâ rī gīlī volé ōjilā gólīyi gólâ rī trō 'bá r̄æḡi ró M̄as̄ir̄i 'álâ rī yi drī. Gõ'dá Ôvâri bê rī'á kárâ Yōsépā bê ândrâ-tāndī fēlé gólâ drī.

¹⁰ Gõ'dá nīngá sī, Ôvâri drī kpá gólâ rī pāzó izā gólākā rī 'bá yi 'ásī ndrī, gõ'dá Ôvâri 'bā gólâ trá tā n̄in̄i bê, t̄âlâ kúmú M̄as̄ir̄i kâ ā'dô ró t̄āndī ró gólâ bê. Gõ'dá kúmú 'dī 'bā Yōsépā trá â'dolé drī-âcê bê M̄as̄ir̄i dr̄il̄i gõ'dá kpá â'dolé ngá cé t̄it̄i 'bā iyīkâ 'á rī vó lâ ndrē 'bá lâ ró.

¹¹ “Dīi vósī, l̄ōfó ōnjī tētē drī 'dēzó M̄as̄ir̄i 'ásī ndrī gõ'dá kpá 'b̄adr̄i Kānānā kâ nō bê gõ'dá ōjilā 'bālē ndrī rú izālē kōrō.* Gõ'dá t̄âlâ l̄ōfó 'dī tāsī rī, āmā á'bíyá gólīyi â'dó 'bá Kānānā 'álâ rī 'bá yi ícá iyī gõ'dá ngā-iyínyā āzākā ūsúlī kō.

¹² Gõ'dá Yākóbā árīlī bê tā kī'á nī rī, âdrúgú āā'dô bê M̄as̄ir̄i 'álâ rī, drīlā iyī mvá yi j̄ozó M̄as̄ir̄i 'á tólâ nī'á âdrúgú ágīlī tólâ sī.*

¹³ Gõ'dá gólīyi ândalé bê iyī rú nī'á âdrúgú gīlī kpá ó'dí M̄as̄ir̄i 'álâ rī, Yōsépā drī gólīyi 'bāzó iyī n̄ilī gólīyi âdrúp̄i ró, gõ'dá gólâ drī kpá iyī âdrúp̄i yi 'dī 'bá yi â'dázó kúmú M̄as̄ir̄i kâ 'dī drī.

¹⁴ 'Dīi vósī, Yōsépā drī kpá tā átízó âdrúp̄i lâ yi s̄ilī átá lâ Yākóbā drī tólâ, gólâ ān̄i ró M̄as̄ir̄i 'álâ ōjilā iyīkâ 'bā kâ rī 'bá yi bê ndrī. Ōjilā Yōsépā kâ ndrī rī'á nyā'di-nâ-dr̄i-lâ-ngâ-mūdri-dr̄i-lâ-ngâ-n̄i.

¹⁵⁻¹⁶ Ítī rī, Yākóbā yi drī ngāzó nīlī M̄as̄ir̄i 'álâ. Gõ'dá volé drī lâ 'ásī, Yākóbā drī dr̄ázó ākpākā'dā M̄as̄ir̄i 'á tólâ. Gõ'dá gólâ rī mvá yi drī āvō lâ trōzó 'b̄adr̄i Kānānā kâ 'álâ 'bālē ūgī 'á, vō gólâ Ābārāyāmā drī gīlī trá âdī sī ākū ró rī 'álâ. Gõ'dá vó lâ sī, Yākóbā rī mvá yi ôdrā iyī kpá trá 'dó ndrī M̄as̄ir̄i 'á tólâ. Gõ'dá mvá lâ yi drī gólīyi āvō trōzó Sēkémē 'álâ gõ'dá 'bālē ūgī āzā 'á.*

¹⁷ “Gõ'dá nīngá sī, kâyi gólâ Ôvâri drī tā 'bā'bā iyīkâ ândrâ-ōnjī kâ Ābārāyāmā drī rī 'ēzó vó lâ átīlī rī âcâ bê trá ānyī rī, 'dīi āmā á'bíyá yi l̄izó trá dūū M̄as̄ir̄i 'álâ.

¹⁸ Gõ'dá kúmú āzā gólâ Yōsépā rī tā n̄i 'bá kō rī 'dī rī'á drī-âcê bê M̄as̄ir̄i dr̄il̄i sī ndrī.

¹⁹ Kúmú rī 'dī âdô āmā á'bíyá yi trá m̄ānī sī, gõ'dá dī gólīyi drī kpá trá 'bālē izā n̄ilī. Gõ'dá kúmú rī 'dī 'bā gólīyi trá rī'á iyī mvá ōdē ró rī 'bá yi trōlé 'bālē âyéle ōmā 'álâ, t̄âlâ ōōdrā ró iyī bê volé.

²⁰ “Nīngá sī, kâyi rī 'dī 'bá yi sī, Músā rī t̄izó. Gólâ rī'á mvá sūsū t̄āndī 'i Ôvâri l̄if̄i. Ândrē lâ yi trōó gólâ kō vūlī âyéle ōmā 'álâ. Ímbā gólâ zālô cālē pará nâ átá lâ drī j̄ó 'á.

²¹ 'Dīi vósī, gólâ rī trōzó l̄ap̄ilī ōmā 'á, gõ'dá mvá ānjó kúmú M̄as̄ir̄i kâ rī kâ drī gólâ rī ūsúzó, gõ'dá drīlā trōzó lâ 'bā 'álâ, ā'dô ró yi drī vó lâ ndrēlé mvá ró iyī nyāányā drī.

* **7:11 7.11 Kānānā** 'Dīi rī'á 'b̄adr̄i gólâ Ôvâri drī tā lâ 'bālē 'ē'á fēlā Ābārāyāmā yi drī rī 'dī.

* **7:12 7.12** Nī zī 'dígówá tā nō 'bá yí kâ búkū Tā Ómvó Ngá kâ 'á kápītā 41–46. * **7:15-16 7.15-16** 'Dīi ūgī gólâ átá lâ yi drī gīlī trá âdī sī ākū ró Kānānā 'álâ ōjilā Āmórā kâ rī 'bá yi dr̄igá sī rī 'dī.

22 Ítí rí, Músã drí gōzó tã nĩnĩ gólá òjílã Mąsĩrĩ ká rí 'bá yí ká ìlízó ì'dí nĩlĩ ndrĩ. Gólá â'dô trá cú mbârâkã bê úlĩ âtâ-âatâ 'á gō'dá kpá tã 'è'è 'á.

23 “Gō'dá nĩngá sĩ, gólá rí ndrô â'dólé bê trá nyâ'dĩ-rĩ rí, drílã tã ìsüzó nĩzó nĩ'á òjílã íyíkã Ìsĩrã'élè ká ró rí 'bá yí lòmílí.

24 Gō'dá gólá calé bê vō rí 'dĩ 'á tólã rí, gólá drí òjílã Mąsĩrĩ ká ndrèzó rĩ'á òjílã Ìsĩrã'élè ká cã'á, gō'dá gólá drí ngāzó gbō òjílã āzĩ íyíkã Ìsĩrã'élè ká ró 'dĩ pālè, gō'dá gólá rí gógó òjílã Mąsĩrĩ ká ró nō rüzó calé kpādĩ-kpādĩ tã-vō lògō ró, gō'dá òjílã 'dĩ drí drāzó.

25 Gólá ìsũ íyíkã kĩ nĩ rí, òjílã íyíkã rí 'bá yí â'dô nĩ'á lâ kĩ, yí â'dô ì'dĩ gólá Ôvãrĩ drí lèlè 'è'á gólĩyĩ pālè ìzã íyíkã rí 'bá yí 'ásĩ rí ì'dĩ. Gō'dá gólĩyĩ nĩ tã lâ kō ìtĩ.

26 “Gō'dá kàyĩ tã 'dĩ ká rí vósĩ rí, gólá ndrélè bê òjílã Ìsĩrã'élè ká rú fũ'á ìyĩ rí, gólá ngá trá rú cèlè gō'dá tã ã'dĩ 'bālè ì'dĩ gólĩyĩ lãfálè 'á. Gō'dá gólá kĩ nĩ rí, 'Ānĩ, nĩ ârĩ drè tã má ngáá nōlè, ānĩ 'dó âdrúpĩ āzĩ ró. Gō'dá nĩ rí rú fũlĩ ānĩ lãfálè 'ásĩ ã'dô tāsĩ yã?’

27 Gō'dá gólá ăwă ìtō 'bá rí ngá íyíkã kôrô Músã rí zèlè zèzè volé, gō'dá ngāzó tã âtalé kĩ nĩ rí, 'Nĩ, ã'dĩ 'bã nĩ nĩ tã kĩ 'bá ró âmã drĩlĩ tã âmákã rí kílĩ nĩ yã?’

28 Nĩ lè nō kpá âmã fũlĩ òzō ní drí Mąsĩrĩ lé 'bá nã fũrĩ âgĩ rí kátĩ yã?’

29 “Gō'dá Músã ârĩlĩ bê tã ìjĩ 'dĩ rí, ũrĩ drí gāzó rú lâ, gō'dá gólá drí ngāzó rālè volé Mąsĩrĩ 'ásĩ nĩlĩ rĩlĩ 'bãdrĩ Mĩdĩyãná ká rí 'álã ngá ăwã ró. 'Dĩ vósĩ rí, drílã òkó gĩzó gōzó mvá tĩlĩ rĩ tólã.

30 “Ndrô nyâ'dĩ-rĩ Músã drí 'élè trá Mĩdĩyãná 'álã rí vósĩ rí, kàyĩ āzã sĩ, gólá nĩ trá òmã 'álã ānyĩ únĩ ąngĩ zĩlĩ Sĩnáyĩ rí rú. Gō'dá tólã rí, Ôvãrĩ drí rú â'dázó gólá drí lãsí lãndrã rĩ 'bá kólè fè rú rí 'á.

31 Gō'dá Músã ndrélè bê lãsí rí 'dĩ rí, tĩ lâ drí â'dízó. Gō'dá nĩngá sĩ, gólá drí ngāzó rú èsèlè ānyĩ lãsí rí gógó 'dĩ rú, tãlã yí òndrè ró bê dódó tã ìfĩ lâ nĩzó. Gō'dá drílã Ôvãrĩ rí gbórókō ârízó úlĩ âtã'á gólá drí kĩ nĩ rí,

32 ‘Mã rĩ'á Ôvãrĩ gólã rĩ 'bã ânĩ ă'biyã Ābãrãyãmã, Ìsákã gō'dá Yãkóbã yĩ vó ndrè 'bã ró rí ì'dĩ.' Nĩngá sĩ, Músã drí ngāzó rĩ'á lèlè ũrĩ drí, gō'dá gólã ìcã kō fĩ ãtũlĩ rĩzó vō ndrèlè lãsí lãndrã rĩ 'bã kólè 'dĩ ngálã ãlólã.

33 “Ítĩ rí, Ôvãrĩ drí ngāzó tã âtalé gólá drí kĩ nĩ rí, 'Vō ní drí âdrézó 'á lâ 'dĩ rĩ'á vō mã Ôvãrĩ ká ì'dĩ.* Ítĩ rí, ní ângĩ ká'bókã áníkã pá 'á 'dĩ volé.

34 Músã, ní ârĩ drè, âmã nyãányã ndrè trá pãtĩ kĩ, òjílã âmákã rĩ'á ìzã nĩ'á rōo Mąsĩrĩ 'álã, gō'dá mã ârĩ ăwó gólĩyĩkã trá, ì'dĩ mã drí ânĩzó ũrú lésĩ ąngó nō 'á, tãlã gólĩyĩ pālè ìzã gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yí 'ásĩ. Ítĩ rí, Músã, ní ngã, mã jô ró nĩ gólè 'bãdrĩ Mąsĩrĩ ká rí 'álã.'

35 “Ítĩ rí, âmã âdrúpĩ yĩ, mã âtã ānĩ drí kĩ nĩ rí, rĩ'á Músã rí gógó ì'dĩ gólã òjílã drí gālè trá dó kĩzó nĩ rí, 'Ā'dĩ 'bã nĩ nĩ tã kĩ 'bã ró âmã drĩlĩ tã âmákã kílĩ yã?’ Rĩ'á gólã ì'dĩ Ôvãrĩ drí âjólè trá gólĩyĩ drí, â'dólè drí-âcè bê gólĩyĩ drĩlĩ gō'dá kpá gólĩyĩ pālè ìzã gólĩyĩkã rí 'bá yí 'ásĩ. Ôvãrĩ 'bã tã 'dĩ 'bá yí Músã drí kàyĩ tĩbè gólã drí ìyĩ â'dázó Músã drí vō lãsí drí kōzó fè rú rí 'álã rí sĩ.

36 “Nĩngá sĩ, Músã drí 'dèzó sĩsĩ òjílã Ôvãrĩ ká lófólè volé 'bãdrĩ Mąsĩrĩ ká rí 'ásĩ tã 'è'è gólĩyĩ tĩ drí â'dízó rí 'bá yí sĩ 'bãdrĩ 'dĩ 'álã gō'dá kpá ìmvũ

7:28 7.28 Nĩ zĩ Āfō-ăfō kápĩtã 2. * 7:33 7.33 Sītĩfãnō lè tã â'dálè kĩ, Ôvãrĩ rí kō rĩlĩ cè jó ąngĩ Ôvãrĩ rí gógó ká Yērōsãlémã 'álã rí 'á. Gō'dá gólã â'dã ìyĩ nyãányã trá Ābãrãyãmã drí gō'dã kpã Músã drí kàyĩ gólĩyĩ drí rĩzó 'bãdrĩ âtrã jējē ró rí 'bã yí 'ásĩ rí 'á. Nĩ zĩ Āfō-ăfō kápĩtã nã.

ândrê zĩlĩ Lĩmvũ Kãã rĩ 'álâ, gã'dá gólâ drĩ rĩzô zãã rĩlĩ tã gólĩyĩ tĩ drĩ â'dízô drĩlâ sĩ rĩ 'èlê gólĩyĩ pãzó òmã 'álâ ndrô nyâ'dĩ-rĩ sĩ.

³⁷ Gõ'dá rĩ'á kpá Músã ĩ'dĩ gólâ tã átá 'bá òjĩlã Īsĩrã'élê kã drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Ôvãrí â'dô ãzákôlã 'dĩ 'è'á ãnĩ ózôwã yĩ lãfálê 'ásĩ â'dólê úlĩ Ôvãrí kã lópê 'bá ró má tí.'

³⁸ Músã rĩ 'dĩ â'dô kpá trá òjĩlã Īsĩrã'élê kã bê kãyĩ gólâ gólĩyĩ drĩ rĩzô kpãkã ãlô òmã 'álâ ãnyĩ únĩ ángĩ zĩlĩ Sĩnáyĩ rĩ rú rĩ 'á. Nĩngá rĩ, Ôvãrí drĩ tã átázô gólâ drĩ ãmã á'bíyã yĩ bê, gôzó tã 'bã'bã íyíkã lédrê-lédrê áfê 'bá òjĩlã drĩ rĩ 'bá yĩ trôzó fêlê drĩlã, tãlã gólâ òlópê ró kpá tã 'bã'bã rĩ 'dĩ 'bá yĩ bê ãmã drĩ 'èlê.

³⁹ "Gõ'dá Músã â'dô bê drê ãkpã únĩ ángĩ Sĩnáyĩ drĩ 'álâ rĩ, ãmã á'bíyã yĩ lèê ĩyĩ gólâ rĩ tēlê kô. Ītĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ gólâ rĩ gãzó dó. Gólĩyĩ ĩsũ tã trá, ã'dô ró nĩzó gólê Mãsĩrĩ 'álâ.

⁴⁰ Ītĩ rĩ, drĩlĩyĩ tã átázô Ārónã Músã rĩ âdrúpĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Gõ'dá Músã, ãnĩ âdrúpĩ ró gólâ ãmã átrô 'bá Mãsĩrĩ lésĩ rĩ, mã nĩ tã gólâ â'dó 'bá gólâ bê tólã rĩ kô. Â'dólê bê trá ĩtĩ rĩ, ní â'dô drĩ-'bá ãmãkã ró gólâ rĩ vò 'á. Nĩ êdê ôvãrí ãmã drĩ âdĩ 'ásĩ, tãlã mã nĩ ró bê kpãã 'bálê ãmã ándrá ãmã pãlê gôgô ãmãkã Mãsĩrĩ 'álâ rĩ sĩ.'

⁴¹ Ītĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ Ārónã rĩ 'bãzó ôvãrí lĩndrĩ ãbãrãdãgô êdélê ĩtĩ jôrã lãrãkô kãtĩ. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ rĩzô kôrõnyã zãlê fêlê drĩlã gã'dá kpá kãrãmã lâ 'ézô, tãlã ôvãrí ãbãrãdãgô gólĩyĩ nyãányã drĩ êdélê trá 'dĩ tãsĩ.

⁴² "Gõ'dá Ôvãrí rĩ'á òmbã ró gólĩyĩ bê tã rĩ 'dĩ tãsĩ. Ī'dĩ drĩlã gólĩyĩ gãzó dó gôzó gólĩyĩ áyélê rĩ'á ĩtũ, párá gã'dá ĩ'bĩ'bĩwã yĩ írátãlê ĩ'dĩ. Gólĩyĩ tã â'dô trá òzô tã ángũ 'bá Ôvãrí kã Āmósê drĩ ĩgĩlĩ trá rĩ kãtĩ kĩ'á nĩ rĩ, 'Ānĩ òjĩlã Īsĩrã'élê kã, â'dó mã ĩ'dĩ kô ãnĩ drĩ rĩzô kôrõnyã ĩlĩ zãlê drĩlã òmã 'álâ ndrô nyâ'dĩ-rĩ sĩ rĩ.

⁴³ 'Dĩlĩ vò lâ 'á rĩ, nĩ nĩ mãsãmã bĩ ró rĩ kpãã gũgũ 'dĩzô ĩ'dĩ sĩ lâ lĩndrĩ ró ôvãrí ãbãrãdãgô ãnĩkã zĩlĩ Mólêkã rĩ drĩ, gõ'dá nĩ nĩ ôvãrí ãbãrãdãgô lĩndrĩ zĩlĩ Rêpãnã gólâ pãlê fê 'ásĩ ĩ'bĩ'bĩwã lãrãkô ró rĩ kpãã.

Nĩ êdê ôvãrí ãbãrãdãgô lãrãkô 'dĩ 'bá yĩ nĩ, gã'dá ãnĩ drĩ rĩzô gólĩyĩ írátãlê. Nĩngá sĩ, tã 'dĩ tãsĩ rĩ, mã â'dô ãnĩ drô'á volé nĩlĩ gã'dá rĩlĩ átĩ'bá ró 'bãdrĩ ãwã 'á Bãbĩlónã ũgũ 'álâ.'

Āmósê 5.25-27

Ītĩ rĩ, ãnĩ òjĩlã gólĩyĩ kãyĩ ngbãangbãnô kã rĩ 'bá yĩ kpá rĩ'á ãndôtô ró òzô ãnĩ á'bíyã yĩ kãtĩ.

⁴⁴ "Kãyĩ ãmã á'bíyã yĩ drĩ rĩzô rĩlĩ òmã 'álâ rĩ sĩ, gólĩyĩ rĩ'á cú lĩndrĩ 'dĩlĩ ítã 'ásĩ gũgũ ró rĩ bê Ôvãrí rĩ ĩnjĩzó 'á lâ, tãlã 'dĩlĩ únĩ ró kĩ'á nĩ rĩ, Ôvãrí ãã'dô bê ĩyĩ bê. Êedê gũgũ rĩ 'dĩ òzô Ôvãrí drĩ átálê trá Músã drĩ rĩ kãtĩ, â'dô cú lãrãkô lâ gólâ Ôvãrí drĩ â'dálê gólâ drĩ rĩ vó ró.

⁴⁵ Vó lâ 'ásĩ, ãmã á'bíyã yĩ drĩ gũgũ rĩ 'dĩ lópézô átlĩlĩ ĩyĩ mvã yĩ drĩ. Gõ'dá vó lâ sĩ, mvã lâ yĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngã gólĩyĩ gũgũ 'dĩ kã 'dĩ 'bá yĩ trôzó ãnĩzó drĩ-'bá gólĩyĩkã Yásôwã yĩ bê ácalé 'bãdrĩ gólâ nõ Ôvãrí drĩ òjĩlã lâ lâdrólê nĩ gólĩyĩ drĩ nõ 'á. Gõ'dá gũgũ rĩ 'dĩ rĩ trá ácalé búũũ kãyĩ gólĩyĩ ãmã á'bíyã Dãwúdĩ kã rĩ 'bá yĩ tú.

46 “Gõ'dá tã Dăwúđĩ rĩ 'dĩ kã sũ trá Ôvârí rú. Ítí rĩ, Dăwúđĩ drĩ ngăzó Ôvârí rĩ ìjílí, tãlã tã-drĩ lélé yí drĩ jó 'đĩzọ òjílã Īsĩrã'élé kã drĩ Ôvârí rĩ ìnjĩzó 'á lâ.

47 Gõ'dá Sólômô, Dăwúđĩ rĩ mvá ì'dĩ gólã Ôvârí drĩ 'bãlé jó rĩ 'dĩ 'đĩlĩ yí Ôvârí drĩ rĩ.*

48 “Gõ'dá má âtã drē tã ãnĩ drĩ, òzô Ôvârí ò'bã òjílã kpálé vò íyĩ ìnjĩzó 'á lâ rĩ 'bá yĩ êdélé ítí rĩ, gólã rĩ rĩlĩ jó gólĩyĩ òjílã mvá drĩ 'đĩlĩ nĩ rĩ 'bá yĩ 'á kô, tãlã Ôvârí rĩ'á ãmbá kôrô. 'Đĩ rĩ'á nyé òzô úlĩ gólãkã tã ãngũ 'bá Īsáyã drĩ âtalé trá ãkũ ró nã sĩ rĩ kãtĩ kĩ'á nĩ rĩ,

49 “Bũũ rĩ'á kĩfĩ kũmũ ámakã rĩ kã ì'dĩ má drĩ rĩzó drĩ lâ kúmú ãngĩ ró tã kĩlĩ
gõ'dá ãnyákú drĩ nô íyĩkã má drĩ òzô tókpóró kãtĩ má drĩ ámã pá tőzó gá drĩ lâ.

Ítí rĩ, â'dô ícã'á ángô tí ró ãnĩ òjílã mvá drĩ jó 'đĩzó má drĩ yã?

Â'dô ícã'á ángô tí ró ãnĩ drĩ vò êdézó má drĩ lôvózó 'á lâ yã?

50 Nĩ ícã kô vò êdélé má drĩ. Mã rĩ'á gólã ngá lô'bã 'bá kãkãrã ndrĩ ãkĩ ãkó rĩ ì'dĩ.' ”

Īsáyã 66.1-2

51 Gõ'dá nĩngã sĩ, Sītĩfãno drĩ tã âtázó kĩ, “Ámã âdrúpĩ yĩ, nĩ ârĩ drē úlĩ ámakã nõ 'bá yĩ! Ænĩ rĩ'á òjílã gólĩyĩ drĩ lâ yĩ drĩ âmbálé âmbã rĩ 'bá yĩ ì'dĩ! Ænĩ ì'dĩ rĩ'á gólĩyĩ úlĩ Ôvârí kã ìnjĩ 'bá kô'dáwã rĩ. Ænĩ rĩ'á nyé òzô ãnĩ á'bíyã yĩ kãtĩ. Ænĩ gõ'dá ãnĩ á'bíyã yĩ bê, nĩ rĩ trá rĩ'á Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã gãlé kãrá dó.

52 Ænĩ á'bíyã yĩ fē lâno tã ãngũ 'bã Ôvârí kã rĩ 'bã yĩ drĩ ndrĩ, gõ'dá gólĩyĩ úfũ òjílã gólĩyĩ tã íyã 'bã kĩ'á nĩ rĩ, Ôvârí â'dô òjílã mbĩmbĩ 'díyĩ pã 'bã ró rĩ âjój'á ãnyákú nõ drĩ rĩ kpã trá. Nĩngã sĩ, kãyĩ rĩ 'dĩ 'bã yĩ sĩ, 'díyĩ pã 'bã drĩ âcázó, gõ'dá ãnĩ drĩ tã â'bãzó gólã rú, gõ'dá gólã rĩ fũzó vólé.

53 Kpálé mĩ nĩ tã 'bã'bã Ôvârí kã gólã mālãyĩkã yĩ drĩ â'dálé ãnĩ á'bíyã yĩ drĩ rĩ trá rĩ, nĩ ìnjĩ kô'dáwã.”

Tã gólã Sītĩfãno rĩ fũzó rĩ

54 Úlĩ Sītĩfãno kã 'dĩ 'bã yĩ fĩ bê tã kĩ 'bã Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngăzó òmbã ró kôrô sĩ-gílĩ cĩlĩ íyĩ gólã rú.

55 Gõ'dá nĩngã rĩ, Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã drĩ fĩzó mbãrãkã bê Sītĩfãno 'á gólã rĩ 'bãlé vò ndrélé 'bũũ 'álã gõ'dá lâgũ-lãgũ Ôvârí kã rĩ ndrélé, gõ'dá Yésũ rĩ'á âdré'á Ôvârí rĩ drĩ-ágó drĩ.

56 Nĩngã sĩ, Sītĩfãno drĩ tã âtázó kĩ, “Nĩ ndrê, má ndrê áfĩ rĩzó fĩlĩ 'bũũ 'álã rĩ trá hã. Gõ'dá tólã rĩ, Yésũ gólã Ôvârí drĩ âjólé trá ãmã pã 'bã ró rĩ rĩ'á âdré'á gólé Ôvârí rĩ drĩ-ágó drĩ lésĩ ró.”

57 Gõ'dá òjílã tã kĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ ngăzó íyĩ rĩ'á ôtrélé íyĩ ùrũ, gõ'dá kpã drĩ 'bãzó kpãkũ íyĩ bĩ-'bãlé 'ásĩ, tãlã yĩ òzó úlĩ Sītĩfãno kã 'dĩ 'bã yĩ ârĩ kô'dáwã. Vó lâ sĩ, gólĩyĩ drĩ ngăzó ndrĩ ùrũ rãlé Sītĩfãno ngálã.

58-60 Gõ'dá drĩlĩyĩ gólã rĩ rũzó ãngbũ gõ'dá gólã rĩ trőzó mbãrãkã sĩ vólé jãrĩbã 'ásĩ. Nĩngã sĩ, gólĩyĩ drĩ gólã rĩ lùvũzó kúnĩ mvá sĩ fũlĩ vólé. Gólĩyĩ òtĩrĩ rĩ Sītĩfãno rĩ lùvũlĩ rĩ, drĩlã ngăzó lâzĩ zĩlĩ rãtãã sĩ kĩ nĩ rĩ, “Yésũ Kúmú ámakã rĩ, ní trô ámã líndrí.” Nĩngã sĩ, gólã drĩ 'ã'ĩ tĩzó vũdrĩ gõ'dá

* 7:47 7.47 Ôvârí lée kô Dăwúđĩ drĩ jó 'dĩ 'đĩlĩ, tãlã gólã úfũ òjílã trá röö. Nĩ zĩ búkũ drĩ-kákã Ídígówã Kúmú yĩ kã rĩ kã 22.7-9.

tã âtázó kî, “Kúmú ámakâ, ní âyê òjílã nô 'bá yî tã ònjí nô 'ásî. Ní fê lãṅô gólíyî drí tã lâ tãsí kô.”

Gõ'dá gólã âtã bê úlî ãdükû nô rî, kôrô gólã drí lôvó-lôvó âyézó â'dízó.

Òjílã gólíyî rî 'bá Sítífánô rî lùvùlî kúnî mvá sî rî 'bá yî, sísí gólíyî ângî ítá ângî ìyíkã trá volé trôlé fêlé ágámvá ãzã rú bê Sóólô rî drí sùzó rú lâ 'á ìyî drí.

8

¹ Sítífánô rî òdrã tã drí sùzó ágámvá Sóólô 'dî rú.

Tã gólã lãṅô drí 'dézó tã lã 'bá yî drî rî

Kâyî gólã Sítífánô drí drázó rî sî, gólíyî tã lã 'bá Yésù 'á Yêrôsãlémã 'álã rî 'bá yî drí ngãzó rî'á lãṅô úsulî rôô. Níngá sî, òjílã dùú gólíyî lãfálé sî rî drí ngãzó lâ'búlî volé 'bãdrî dãdã gólíyî Yúdáyã kã gõ'dá kpá Sãmáryã kã rî 'bá yî 'ásî ngá pãlé lãṅô rî 'dî 'ásî. Gõ'dá lãjó'bá Yésù kã rî 'bá yî lâkî ìyíkã nî âkpã Yêrôsãlémã 'álã.

² Kpálé lãṅô â'dô bê rôô tólã rî, òjílã ùrúkã rî 'bá Ôvãrí rî ìnjílî rî 'bá yî drí fîi zázó gôzó nílî Sítífánô rî ãvô trôlé 'bãlé 'bú 'á. Gólíyî 'é Sítífánô rî ìzã rôô lúlû 'bê'bê sî.

³ Gõ'dá Sóólô drí ngãzó nílî rî'á òjílã tã lã 'bá Yésù 'á rî lôndã bê. Ôzô gólã ùúsù gólíyî trá rî, ìyíkã kôrô rúlî ägô ôkó bê ndrî tílílî ìyî drí 'bã 'ásî, gõ'dá gólíyî âmbézó lô'bãlé gänimã 'á. 'Dîi lãtî gólã Sóólô drí rî'á júlã 'ézó kãnisã ìzãlé rî ì'dî.

Tã âtî-âtî Ôvãrí kã Fílîpô drí âtálé Sãmáryã 'álã rî

⁴ Tã lã 'bá Yésù kã rî 'bá yî lâ'búlî bê ìyî trá 'bãdrî mvá ãzã 'bá yî 'ásî rî, gólíyî drí rízó zãã tã âtî-âtî Yésù rî tãsí rî âtálé òjílã drí.

⁵ Gõ'dá níngá sî, Fílîpô* ní drí ngãzó nílî jãribã ângî zílî Sãmáryã rî 'álã rílî tólã, rî'á tã âtálé òjílã drí Yésù rî tãsí kî, Yésù ãã'dô 'díyî pã 'bá gólã Ôvãrí drí âjólé trá 'bûú lésî rî ì'dî.

⁶ Níngá sî, òjílã tílílî drí ngãzó ìyî bî ìgálé úlî Fílîpô kã 'dî 'bá yî ârílî dódó, tãlã gólíyî ndrê gólã trá rî'á tã tî drí â'dízó rî 'bá yî 'é'á.

⁷ Gólã lâdrô líndrí ònjí rî 'bá yî volé òjílã gólíyî líndrí ònjí rî 'dî 'bá yî drí òmbélé trá rî 'bá yî 'ásî. Gõ'dá líndrí ònjí lôkpô ìyî cú ôtrê-ôtrê bê ùrú ngbálã-ngbálã. Dró 'dîi drîi sî rî, Fílîpô drí kpá òjílã tílílî gólíyî òṅô ró rî 'bá yî gõ'dá kpá òjílã gólíyî pá lâ yî drí ôdrãlé rî 'bá yî bê êdézó.

⁸ Ítî rî, âyîkô drí cízó òjílã jãribã 'dî kã 'dî 'bá yî rú tã rî 'dî 'bá yî tãsí.

Tã Sîmónã ójó ró rî tãsí

⁹ Ägô ãzã bê rî'á ójó 'î jãribã 'dî 'á, gólã rî rú rî'á Sîmónã. Gõ'dá gólã rî trá rî'á tã tî drí rízó â'dílî rî 'bá yî 'élé òjô ìyíkã 'dî sî òjílã drí ndrô dùú sî. Gólã 'bã yî â'dólé òjílã âmbã ró.

¹⁰ Tãlã tã rî 'dî tãsí rî, òjílã ndrî jãribã 'dî kã rî trá kãrá rî'á úlî Sîmónã kã rî 'bá yî ârílî ì'dî dódó. Gõ'dá gólíyî âtã tã trá kî nî rî, “Ägô nô rî'á mbãràkã bê âmbã tã lâràkô 'ézó! Ôkîzô 'dîi mbãràkã Ôvãrí kã ì'dî!”

¹¹ Ítî rî, gólíyî drí úlî gólãkã rî 'bá yî ârízó tãndí ró, tãlã òjô âmbã gólãkã rî'á 'élã gólíyî lãfálé 'á rôô 'dî tãsí.

* **8:5 8.5 Fílîpô** 'Dîi rî'á òjílã ãlô gólã njílî òjílã ãzã 'bá yî bê rílî ngá nyãnyã lânjílî äyízî yî drí rî ì'dî. Ní zî í'dígówã lâ búkû Tã 'È'è kã nô 'á kãpítã 6 'á.

12 Fílípō āatā tā ātī-ātī tándí kǔmū Ôvârí kâ tāsī gō'dá kpá Yésū Krístō rī tāsī ōjílā Sāmáryā kâ drí rī, gō'dá gólīyī tā lē 'bá Yésū 'á úlí gólákâ 'dī tāsī rī, drílā gólīyī íbábátízázó āgō ró rī 'bá yī ōkó bē ndrī.

13 Ítí rī, Sīmónā rī 'dī lē tā kpá trá úlí Fílípō kâ 'dī 'bá yī 'á, gō'dá Fílípō ní drí kpá gólá rī íbábátízázó. Nīngá sī, gō'dá Sīmónā ní drí ngāzó rī'á rílí kára Fílípō bē, gō'dá ánī tī drí rīzó â'dílí tā lârákô gólīyī Fílípō drí rī'á 'ēlá rī 'bá yī drí sī.

14 Gō'dá lājó'bá Yésū kâ Yērōsālemā 'álá rī 'bá yī árílí bē tā kī nī rī, ōjílā Sāmáryā kâ lē íyī tā trá úlí Ôvârí kâ 'á rī, gólīyī drí Pétērō yī Yōwánī bē jōzó nílí ōjílā Sāmáryā kâ 'dī 'bá yī ngāá tólá.

15-16 Gō'dá Pétērō yī Yōwánī bē cá íyī bē tólá rī, gólīyī úsū Fílípō íbábátízā gólīyī tā Yésū kâ lē 'bá rī yī trá rú Yésū Krístō kâ rī sī, gō'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ ácá drē kô filí gólīyī 'á mbârâkâ bē.

Nīngá sī, gólīyī drí ngāzó rātāā 'ēlé Ôvârí rī íjílí Líndrí Tándí íyíkâ 'bālé filí ōjílā 'dī 'bá yī 'á mbârâkâ bē.

17 Gō'dá nīngá sī, gólīyī drí íyī drí 'bāzó ōjílā rī 'dī 'bá yī drī, gō'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ drí fízó gólīyī 'á.

18 Nīngá sī, Sīmónā rī 'dī ndrē bē kī'á nī rī, Líndrí Tándí Ôvârí kâ fī trá ōjílā 'dī 'bá yī 'á drí 'bā'bā Pétērō yī kâ Yōwánī bē gólīyī drī rī sī rī, gólá drí ngāzó âdī âtrólé 'ē'á fēlá gólīyī drí tā âtā-âtā bē kī nī rī,

19 "Nī âfē mbârâkâ 'dī kpá má drí, tálā ōzō má ō'bā áamá drí trá ōjílā āzá 'dī drī rī, Líndrí Tándí Ôvârí kâ ōfī ró kpá bē gólá 'á."

20 Nīngá sī, Pétērō drí tā lôgōzó gólá drī kī nī rī, "Ngā tí ní fī gbō lāsí ândrē rā'dā rī 'á âdī áníkâ 'dī bē! Ní ísū áníkâ kī, órī mbârâkâ Ôvârí drí fēlé ōjílā drí rī gílí gīgī âdī sī yā?"

21 Lôsī Ôvârí kâ nō â'dó kô rī'á áníkâ í'dī. Ní ícá kô úsúlā, tálā tā ísū áníkâ rī'á ísúlā rī â'dó kô mbī Ôvârí rī lífí drí 'á.

22 'Dōvó ā'dó bē trá ítí rī, ní âyē tā ōnjí ró rī 'bá yī volé, gō'dá ní íjī Ôvârí rātāā 'á, gólá āyē ró nī bē tā ísū ōnjí ítí 'dī 'bá yī 'ásī,

23 tálā má nī trá kī, nī rī'á âgí-âgí ró, gō'dá tā ōnjí áníkâ ōmbē nī kpá trá njírí-njírí."

24 Ítí rī, Sīmónā ní drí ngāzó rú lô'bālé Pétērō yī drí Yōwánī bē kī, "Āyē! Nī 'ē rātāā Ôvârí drí áamá tāsī, tálā gólá ōzó kô tā gólīyī ânī drí átálé trá 'dī 'bá yī 'bāā â'dólé má drí!"

25 Gō'dá 'dīlí vósí rī, Pétērō yī Yōwánī bē drí ngāzó íyī tā âtī-âtí Kúmú Yésū rī tāsí rī ímbálé ōjílā drí. Gō'dá gólīyī ndē bē tā drílīyī rī'á ímbálā 'dī rī, drílīyī ngāzó gólé Yērōsālemā 'álá Fílípō yī bē. Ācī 'dī 'á rī, gólīyī nī kpá zāā nī'á âdré bē 'bādrī mvá dūū 'bādrī Sāmáryā kâ 'á rī 'bá yī 'ásí tā âtī-âtí tándí Yésū kâ átá bē ōjílā drí vō 'dī 'bá yī 'ásí ndrī.

Tā gólá Fílípō drí tā âtī-âtí Ôvârí kâ ngīzó ōjílā āmbá Sōdánī

lésí rī drí rī

26 Nīngá sī, mālāyíkâ Ôvârí kâ drí ngāzó tā átálé Fílípō drí kī nī rī, "Ní ngā nílí drí-ágó drī 'álá ró kôrô lätí gólá nīzó Yērōsālemā 'ásí Gázā 'álá rī 'ásí." Ōjílā lāmú lätí rī 'dī drí sī nīzó Māsīrī 'álá. Ōjílā yū'dawá 'bā bē lätí rī 'dī drī.

27 Gō'dá nīngá sī, Fílípō ní drí tā 'dī 'ēzó té ítí. Ní drí ngāzó nílí tólá, gō'dá ní drí āgō āzá Sōdánī lésí rī úsúzó nyī ró lätí rī 'dī drī. Āgō rī 'dī

rĩ'á òjílã àmbá òkó gólá kúmú àngí rĩ 'bá Sòdánĩ 'álá rĩ ká rĩ ì'dí.* Gólá rĩ nĩ sùlĩ àdĩ kàkàrê ndrĩ òkó gólá kúmú àngí ró 'dĩ ká rú. Gólá cá kpá trá Yēròsàlémã 'álá Ôvãrí rĩ ìnjĩlĩ tólá kàyì àzã sĩ.

28 Gõ'dá ngbãangbânò rĩ, gólá trá gõ'á yí drí 'bãdrĩ 'álá àrãbíyã íyíkã òsánĩ drí rĩ'á sêlá nĩ rĩ 'á. Gõ'dá gólá òtírĩ rĩ nĩlĩ àrãbíyã 'dĩ 'á rĩ, gólá rĩ'á úlĩ Ôvãrí ká gólíyì tã àngũ 'bá Ísáyã drí ìgĩlĩ trá rĩ zĩ'á.

29 Gõ'dá nĩngá rĩ, Líndrí Tãndí Ôvãrí ká drí tã àtázó Fílípõ drí kĩ nĩ rĩ, "Mí nĩ ànyì àrãbíyã 'dĩ rú sĩ."

30 Ítí rĩ, Fílípõ drí ngãzó rãlé nĩlĩ ànyì àrãbíyã 'dĩ rú 'álá. Gõ'dá gólá drí àgò àmbá àrãbíyã 'dĩ 'á 'dĩ gbórókò lá àrízó, rĩ'á tã gólá tã àngũ 'bá Ísáyã drí ìgĩlĩ trá rĩ 'bá yì zĩ'á. Nĩngá sĩ, drílã tã ìjízó kĩ, "Mí nĩ tã ífí gólá ní drí rĩ'á zĩlã nõ 'bá yì trá yã?"

31 Gõ'dá àgò àmbá 'dĩ drí tã-drĩ lògòzó kĩ nĩ rĩ, "Má à'dò ìcá'á nĩlã àngò tí ró cú ítí òjílã àzã drí ítò lá ngĩ àkó má drí yã?"

Gõ'dá Fílípõ lè tã-drĩ bè trá ítò lá ngízó gólá drí rĩ, kòrò gólá drí Fílípõ rĩ àzízó mbãlé rĩlĩ íyì gãrã drĩ 'á àrãbíyã 'álá íyì àjílĩ.

32 Úlĩ gólíyì àgò 'dĩ drí rĩ'á zĩlã búkũ Ôvãrí ká 'ásĩ rĩ rĩ'á ì'dí nõ 'bá yì,

"Àgò rĩ nõ rĩ trá rĩlĩ òzò kàbìlìkì gólá ódrí trólé fùlĩ rĩ kátí,

gõ'dá gólá à'dò kpá trá òzò kàbìlìkì gólá òzò òtírĩ rĩ 'bí lá rèle rĩ ànèé kò rĩ kátí.

Té ítí, gólá àtá úlĩ kò'dáwá.

33 Úgũ gólá trá gũgũ gõ'dá ókí tã gólákã mbìmbì ró kò.

Úfùlĩ bè gólá trá vólé àngó nõ 'ásĩ 'wãã'wã ró mvá tĩ àkó ró rĩ.

Mvá yũ gólá rĩ tã lópélé sísì 'álá."

Ísáyã 53.7-8

'Dĩ 'bá yì rĩ'á úlĩ gólíyì àgò 'dĩ drí rĩ'á zĩlã rĩ 'bá yì ì'dí.

34 Nĩngá sĩ, àgò àmbá 'dĩ drí tã àtázó Fílípõ drí kĩ nĩ rĩ, "Ísáyã íyíkã à'dí ì'dí rĩ'á tã àtálé úlĩ nõ 'bá yì tãsí yã? Gólá rĩ tã àtálé nõ íyì nyáanyã tãsí ngátá òjílã àzákòlá 'dĩ tãsí yã?"

35 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fílípõ drí ngãzó rĩ'á úlĩ ífí gólíyì Ísáyã ká Yésũ rĩ tãsí rĩ 'bá yì ngĩlĩ, gõ'dá drílã kpá tã àtí-àtí tãndí Yésũ rĩ tãsí rĩ àtázó àgò rĩ 'dĩ drí.

36 Gõ'dá gólíyì òtírĩ rĩ nĩlĩ íyì lãtì drĩ sĩ rĩ, gólíyì drí àcázó àpãpã àzã 'á. Gõ'dá àgò àmbá 'dĩ ndrè bè àpãpã rĩ 'dĩ rĩ, drílã tã àtázó kĩ, "Ní ndrè drè, ìmvũ rĩ'á nõ. Ítí rĩ, ngã àzã bè 'è 'bá àmã lògálé ìbábátízálé ìmvũ nõ 'á nòngá yã?"

37 (Gõ'dá Fílípõ drí tã lògòzó gólá drí kĩ, "Òzò ní òlè tã trá Yésũ 'á pìpìsílì àlò sĩ rĩ, àà'dò ànì ìbábátízã'á." Gõ'dá àgò rĩ 'dĩ drí tã lògòzó kĩ, "Má lè tã trá kĩ nĩ rĩ, Yésũ Krístò rĩ'á Ôvãrí rĩ mvá 'ì.")*

38 Nĩngá sĩ, àgò 'dĩ drí tã 'bãzó òsánĩ rĩ 'bá àrãbíyã gólákã sélé rĩ 'bá yì drí àdrézó té nĩngá. Gõ'dá gólíyì Fílípõ bè drí ngãzó nĩlĩ fílì ìmvũ 'á, gõ'dá Fílípõ drí àgò rĩ 'dĩ ìbábátízázó ìmvũ àpãpã rĩ 'dĩ ká sĩ.

39 Gõ'dá gólíyì àfòlé bè íyì ìmvũ 'ásĩ rĩ, Líndrí Tãndí Ôvãrí ká drí Fílípõ rĩ trózó vólé, gõ'dá àgò rĩ 'dĩ ndrè gólá gõ'dá kò àlólã. Lé rĩ, àgò rĩ 'dĩ drí nízó zãã àtílì àcì íyíkã 'dĩ 'á àyìkò sĩ ròò.

40 Gõ'dá Fílípõ ní drí ànì ífífí ùsúzó, nĩ trá gĩã vò zĩlì Àzótò* rĩ 'álá. Ítí, ní drí ngãzó tólã sĩ gõ'dá nĩlĩ 'bãdrĩ à'dó 'bá ànyì rĩ 'bá yì 'ásĩ ndrĩ tã àtí-àtí

* 8:27 8.27 Òjílã rĩ íyì òkó gólá kúmú àngí ró 'bãdrĩ rĩ 'dĩ drílì rĩ zìlì Kãndásì. * 8:37 8.37 Úlĩ gólíyì vérèsì 37 'á 'dĩ úúsú tã ìgì gólíyì sísì rĩ 'bá yì 'á kò. * 8:40 8.40 Sísì rĩ, òjílã Fílìsítíyã ká zì íyì vò 'dì Àsãdódã.

tãndí Yésũ rí tãsí rí átá bê òjílã drí búũ ní drí cãzó jãribã zĩlĩ Sēsārēyã rí 'álã.

9

Tã gólã Yésũ drí Sóolõ rí jãzó â'dolé òjílã iyíkã ró rí

¹ Sóolõ drê kpá zãâ lãtĩ ãzã lônã'á lãṅõ fẽzó òjílã tã lã 'bá Yésũ 'á rí 'bá yí drí, tãlã gólã átã tã kĩ nĩ rí, yí òlã trá gólĩyí úfúlí volé. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólã árílí bê kĩ, tã lã 'bá ùrúkã 'bá yí òrã iyí trá jējē ró jãribã zĩlĩ Dãmāsékē rí 'álã rí, gólã drí ngãzó nĩlĩ drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdã yí kã rí 'bá yí kã ngálã,

² tãlã gólã rí ijílí wárãgã 'diyí â'dã kã igílí yí drí trólé yí drígã nĩzó Dãmāsékē 'álã iyí â'dázó drĩ-'bá jó òjílã Yúdã yí kã drí rĩzó tã Ôvãrí kã árílí rí 'bá yí kã rí 'bá yí drí, gólĩyí ijílí iyí pãlã òjílã gólĩyí 'dã 'bá trá Kúmú Yésũ lãtĩ ró rí vósĩ Dãmāsékē 'á tólã rí úsúlí, â'dô ró bê yí drí ícãzó úrúlã iyí, ãgô ró rí 'bá yí òkó bê ndrĩ, tãlã yí trõ ró bê lògólé volé Yērõsãlēmã 'álã 'bãlé gãnimã 'á.

³ Nĩngá sĩ, Sóolõ yí drí âcĩ íngãzó nĩzó Dãmāsékē 'álã wárãgã 'dĩ bê. Gõ'dá gólĩyí bê lãtĩ drĩ ãnyí cãzó Dãmāsékē 'álã rí, 'wãã vò ì'ĩ ndrãã kã'dã-kã'dã úrú lésĩ drí vò gólĩyí gãrã drĩ 'ásĩ rí ì'izó ngbãngbã.

⁴ Gõ'dá ítí rí, Sóolõ drí ngãzó 'dãlã ãdrũ vũdrĩ ãnyákú drĩ vò ì'ĩ 'dĩ drí sĩ. Gõ'dá gólã drí gbórókõ árízó rĩ'á úlí átã'á gólã drí 'bũũ lésĩ kĩ nĩ rí, "Sóolõ! Sóolõ! Ní rí rĩ'á lãṅõ ònjí fãlã má drí rõõ nõtí ã'dô tãsí yã?"

⁵ Nĩngá sĩ, Sóolõ drí ngãzó tã ijílí tã rõrõ sĩ kĩ nĩ rí, "Kúmú, nĩ ã'dĩ ì'dĩ yã?"

Ítí, gbórókõ rí 'dĩ drí tã-drĩ lògõzó kĩ nĩ rí, "Mã Yésũ ì'dĩ, mã gólã ní drí rĩ'á lãṅõ fãlã drílã rí ì'dĩ.

⁶ Gõ'dá ngbãangbãno rí, ní ngã úrũ nĩlĩ filí Dãmāsékē 'álã, tãlã áã'dã ró lósĩ má drí 'bãlé ní drí 'èlã má drí rí tã lã ní drí."

⁷ Gõ'dá vò rí 'dĩ 'á rí, òjílã Sóolõ bê rí 'bá yí rĩ'á iyí âdrã'á njũrũ ùrĩ drí sĩ, tãlã gólĩyí árí gbórókõ lù'ũ trá cú ítí tã ífí lã nĩ ãkó gõ'dá kpá òjílã gbórókõ lã drí lù'úlí 'dĩ ndrã ãkó.

⁸ Gõ'dá nĩngá sĩ, Sóolõ drí ngãzó ãvũ âdrãlã úrũ iyí lĩfĩ nĩlĩ. Gõ'dá lĩfĩ lã nĩ rú bê rí, lĩfĩ lã ndrã vò gõ'dã kô. Tã rí 'dĩ tãsí rí, ãzĩ-ãzĩ lã yí drí gõzó gólã rí drí rũlĩ sãlã kũdũ-kũdũ ãjílí filí Dãmāsékē 'álã.

⁹ Gõ'dã Sóolõ drí rĩzó tólã kãyĩ nã vò ndrã ãkó. Kãyĩ nã rí 'dĩ 'bá yí sĩ rí, gólã rí cú ítí 'álã 'ã'í ró.

¹⁰ Tã lã 'bá Yésũ 'á ãzã bê rĩ'á Dãmāsékē 'á tólã rú lã ãnãnyã. Kúmú Yésũ drí rú â'dázó gólã drí òzõ âbĩ-âbĩ kãtí, gõ'dã gólã rí zĩlĩ kĩ nĩ rí, "ãnãnyã!" Gõ'dã gólã drí ngãzó tã kólã kĩ nĩ rí, "Kúmú, mã rĩ'ã nõ."

¹¹ Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã átãlã gólã drí kĩ nĩ rí, "Mí ngã úrũ gõ'dã nĩlĩ lãtĩ gólã rĩ'ã zĩlã Lãtĩ Mbĩ rí 'álã. Mí nĩ nĩ'ã ãgô ãzã Tãrãso lã 'bã ró zĩlĩ Sóolõ rí úsúlí. Gólã rĩ'ã Yúdã drí jó 'álã, gõ'dã gólã rĩ'ã ngbãangbãno rãtãã 'ã'á má drí.

¹² Mã â'dã tã trá gólã drí âbĩ-âbĩ 'á, gólã ndrã ní ãnãnyã trá rĩ'ã ânĩ'á jó gólã drí rĩzó 'dĩ 'álã, gõ'dã ânĩ drí 'bãlã gólã drĩ, ã'dô ró bê gólã drí vò ndrãzó kpá ó'dí."

¹³ Gõ'dã nĩngá sĩ, ãnãnyã drí ngãzó tã-drĩ lògólã kĩ nĩ rí, "Kúmú, mã árí ãgô 'dĩ tã lã trá òjílã dũũ sĩlĩ sĩ. Gólĩyí átã kĩ nĩ rí, gólã 'bã lãṅõ 'dãlã òjílã ãmãkã Yērõsãlēmã 'álã rí 'bá yí drĩ úfũ-úfũ lã yí rõõ.

14 Gõ'dá ngbãangbânõ rî, ókĩ nĩ rî, drĩ-'bá Yúdã yí kã rî 'bá yí îgĩ tã trá fêlé gólã dríggá, tãlã gólã drí âtrôlé ânĩzó nõngá òjílã gólĩyí ndrĩ rĩ 'bá ánì ìnjĩlĩ rĩ 'bá yí ùrúlĩ 'bãlé gãnimã 'á."

15 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólã drí kĩ, "Ní ìsũ tã kô. Mí nĩ! Gólã rĩ'á ãgô gólã má drí njĩlĩ trá rû ì'bũlĩ má drí rî ì'dĩ, tãlã gólã òpê ró tã âtĩ-âtĩ ámakã bê gólĩyí ngá ãwã ró rî yí drí kúmú lâ yí bê ndrĩ gõ'dá kpá òjílã Ìsĩrã'élê kã rî 'bá yí drí.

16 Má â'dô rû ìzã tibê òjílã drí 'élê gólã rú amã tãsĩ rî â'dá'á nĩ gólã drí."

17 Ítĩ rî, ãnãnyã drí úlĩ Yésũ kã 'dĩ 'bá yí ârízó, gõ'dá ngãzó nĩlĩ 'bã gólã Sóólõ drí rĩzó 'á lâ rî ndalé. Gõ'dá gólã úsũ 'bã 'dĩ bê rî, drílã fizó jó 'álã Sóólõ rî úsúlĩ. 'Dĩ vósĩ rî, gólã drí ngãzó drí 'bãlé Sóólõ drĩ, gõ'dá drílã tã âtázó kĩ nĩ rî, "Sóólõ amã ázĩ-ázĩ, Kúmú Yésũ âjô mã trá nĩ ní ngálã. Gólã ì'dĩ gólã ní drí úsúlĩ lãtĩ 'á rî. Gólã âjô mã trá ánì 'bãlé vò ndrêlé kpá ó'dí, tãlã Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã òfĩ ró kpá ní 'á mbãrãkã bê."

18 Nĩngá sĩ 'wãã, ngá ãzã 'bá yí ókĩzõ ì'bĩ ò'bõrõkõ 'ì rî kãtĩ rî 'bá yí drí rĩzó rĩ'á lô'delé Sóólõ rî ìfĩ 'ásĩ, gõ'dá gólã drí ngãzó rĩ'á vò ndrêlé kpá ó'dí. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólã drí ngãzó ùrũ, gõ'dá ãnãnyã drí gólã rî ìbãbãtizãzó.

19 Gõ'dá 'dĩ vósĩ, Sóólõ drí nyãsã nyãzó gõ'dá rú'bã lâ drí ãmbãzó ãgõlê vò lâ 'á ó'dí. Nĩngá sĩ, Sóólõ drí rĩzó tã lã 'bá Yésũ 'á rî 'bá yí bê kãyĩ fĩnyãwã sĩ Dãmãsekê 'álã.

Tã gólã Sóólõ drí 'élê Dãmãsekê 'álã rî

20 Gõ'dá nĩngá sĩ, Dãmãsekê 'á tólã rî,* Sóólõ drí ngãzó nĩlĩ jó tã Ôvãrĩ kã ârĩ kã rî 'bá yí 'ásĩ kãyĩ vósĩ cé, tãlã yí ngĩ ró tã bê Yésũ 'diyĩ pã 'bá ró rî tãsĩ òjílã drí ngbãlĩ-ngbãlĩ kĩ nĩ rî, pãtĩ ró, Yésũ ì'dĩ rĩ'á Ôvãrĩ rî mvã 'ì.

21 Nĩngá sĩ, òjílã ndrĩ gólĩyĩ tã gólãkã ngĩlĩ 'dĩ 'bá yí ârĩ 'bã rî 'bá yí, tĩ lâ yí drí â'dízó ndrú. Gõ'dá gólĩyĩ drí rĩzó tã âtálê ìyĩ vò 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Ãgô rî nõ, gólã â'dó gólã rĩ 'bá òjílã gólĩyĩ rĩ 'bá Yésũ rî ìnjĩlĩ Yërõsãlãmã 'álã rî ùfúlĩ rî ì'dĩ kô yã? Gõ'dá gólã drí ânĩzó nõngá nõ kpá tã lã 'bá Yésũ 'á gólĩyĩ nõngá rî 'bá yí ùrúlĩ trólê fêlé drĩ-'bá Yúdã yí kã rî 'bá yí kã drí yã?"

22 Gõ'dá tã ìsũ òjílã 'dĩ 'bá yí kã rî â'dô bê kpá trá lé rĩ rĩ ìtĩ ró rî, Sóólõ drí rĩzó tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yésũ kã pèlé dódó ìtĩ mbãrãkã sĩ, tãlã 'dĩ òjílã gólĩyĩ tã lã 'bá trá úlĩ gólãkã 'á gólĩyĩ lãfálê 'á rî 'bá yí òlĩzó ró bê ácalé dũũ. Gõ'dá gólã rî trá tã pèlé òjílã Yúdã yí kã gólĩyĩ rĩ 'bá Dãmãsekê 'álã rî yí drí kĩ nĩ rî, Yésũ ì'dĩ rĩ'á 'diyĩ pã 'bã gólã Ôvãrĩ drí âjólê ãngó nõ 'á rî. Ítĩ rî, gólĩyĩ ícã kô tĩ ãnyálê úlĩ gólãkã 'dĩ 'bá yí 'á.

23 Gõ'dá kãyĩ dũũ vósĩ, òjílã ùrũkã Yúdã yí kã Dãmãsekê 'álã rî 'bá yí drí rû ê'bézó ìyĩ vò ãlô 'á tã ì'bĩlĩ Sóólõ rî fũzó bê volé.

24 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sóólõ drí tã gólĩyĩkã ì'bĩlĩ 'dĩ tã lâ ârízó. Gólĩyĩ rî rĩlĩ ìtũ ngãcĩ gĩrĩ ãtĩ ãgã jãrĩbã kã rî tĩ gólã rî tãlê fũlĩ, òzõ gólã òtĩrĩ 'êê áfólê nĩlĩ rî.

25 Â'dólê bê trá ìtĩ rî, ngãcĩ ãlô sĩ, tã ârĩ 'bã ùrũkã gólãkã rî 'bã yí drí ngãzó nĩlĩ gólã rî pãlé fólê volé jãrĩbã 'dĩ âyélê. Gólĩyĩ nĩ gólã ìvõ ãngĩ sĩ trólê ìngálê ìrĩlĩ bãgõ sĩ kôrõ ùpĩ ãgã kã drĩ sĩ vũdrĩ 'álã ãgã 'dĩ ùgúlĩ lêsĩ.

Tã gólã Sóólõ drí 'élê Yërõsãlãmã 'álã rî

26 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sóólõ drí nĩzó cãlé Yërõsãlãmã 'álã. Tólã rî, gólã lã trá fĩlĩ tã lã 'bã Yésũ kã tólã nã 'bã yí lãfálê lâ yí 'á, gõ'dá tã lã 'bã 'dĩ 'bã yí

* 9:20 9.20 Â'dô 'bã'á trá òzõ Sóólõ nĩ trá s̄is̄ Sãwõdiyã 'álã, gõ'dá gólã òtĩrĩ gõõ Dãmãsekê 'álã nĩ'á tã Yésũ kã pèlé rî kãtĩ. Nĩ zĩ Gãlãtĩyã lã 'bã 1.17-18.

gã ìyì dó tã lèlé kǐ nǐ rǐ, pǎtǐí gólâ òlè tã trá Yésù 'á. Ítí rǐ drí sǐ, gólíyí drí â'dózó ndrǐ zǎâ ùrǐ ró gólâ drí sǐ.

²⁷ Tã 'dǐ tǎsǐ rǐ, Bǎrǎnábǎ drí ngǎzó nǐlǐ gólâ rǐ pǎlé tã âtalé lǎjǐ'ba Yésù kǎ rǐ 'bá yí drí gólâ rǐ tǎsǐ. Bǎrǎnábǎ drí tã ngǐzó gólíyí drí gólâ rǐ tǎsǐ, tǎlâ tã gólâ Yésù drí rú â'dázó gólâ drí lǎtǐ 'á gǒ'dá kpá tã Yésù drí âtalé gólâ drí rǐ tǎsǐ. Gǒ'dá Bǎrǎnábǎ ngǐ tã kpá gólíyí drí kǐ nǐ rǐ, Sóólô ìyǎ tã âtí-âtí tǎndí Yésù rǐ tǎsǐ rǐ trá dódó cú ítí ùrǐ ákó Dǎmǎsékè 'álâ. Tǎlâ úlǐ Bǎrǎnábǎ kǎ 'dǐ 'bá yí tǎsǐ rǐ, gólíyí drí tã-drǐ lèzó Sóólô drí â'dózó tã ârǐ 'bá Yésù kǎ ró.

²⁸ Ítí Sóólô drí fǐzó lǎjǐ'ba Yésù kǎ rǐ 'bá yí lǎfálé, gǒ'dá gólíyí drí rǐzó rǐ'á lǎmúlǐ wǒ Yērǒsǎlémǎ kǎ rǐ 'bá yí 'ásǐ ndrǐ, tã âtí-âtí tǎndí Yésù rǐ tǎsǐ rǐ pèlé drǐ-bǎláyǐ ró òjǐlǎ drí ùrǐ ákó.

²⁹ Gǒ'dá ítí rǐ, Sóólô rǐ kpá rǐ'á tã pèlé òjǐlǎ Yúdǎ yí kǎ gólíyí rǐ 'bá Gǐrǐkǐ tǐ âtalé ì'dǐ rǐ 'bá yí drí. Gólâ rǐ trá kǎrá rǐ'á tǐ ânyálé gólíyí bè tã Yésù kǎ tǎsǐ. Tǎlâ tã 'dǐ tǎsǐ rǐ, drǐlǐyí rǐzó lǎtǐ tǎndí lǒndǎlé gólâ rǐ fúzó bè volé, gólâ òzó lǎ'bí Yúdǎ yí kǎ ìzǎâ.

³⁰ Nǐngǎ sǐ, tã lè 'bá Yésù 'á rǐ 'bá yí drí tã 'bǎlé 'èzó Sóólô rǐ fǐlǐ 'dǐ ârízó. Gǒ'dá nǐngǎ sǐ, gólíyí drí ngǎzó Sóólô rǐ trǒlé âjǐlǐ jǎrǐbǎ Sēsǎrèyǎ kǎ rǐ 'álâ, gǒ'dá gólâ rǐ 'bázó kǒlǒngbǒ ǎngǐ 'á jǒlé tólâ sǐ nǐlǐ jǎrǐbǎ gólâkǎ zǐlǐ Tǎrǎsǒ rǐ 'álâ.

³¹ Gǒ'dá kǎyǐ rǐ 'dǐ 'bá yí sǐ rǐ, òjǐlǎ ndrǐ gólíyí tã lè 'bá Yésù 'á rǐ 'bá yí rǐ ìyǐ trá rǐlǐ cú ítí òjǐlǎ ãzǎkǎ rǐ 'bá lǎnǒ fèlé gólíyí drí rǐ ákó 'bǎdrǐ gólíyí zǐlǐ Yúdáyǎ, Gǎlǐláyǎ, gǒ'dá kpá Sǎmǎrǐyǎ rǐ 'á. Gǒ'dá Lǐndrǐ Tǎndí Ôvǎrǐ kǎ sǒ mbǎrǎkǎ trá gólíyí 'á gǒ'dá kpá òjǐlǎ dǔû ãzǎ 'bá yí 'èzó tã lèlé tã âtí-âtí tǎndí Yésù rǐ tǎsǐ rǐ 'á. Gǒ'dá Lǐndrǐ Tǎndí 'dǐ 'è kpá tã nǐnǐ gólíyíkǎ Yésù rǐ tǎsǐ rǐ mbǎlé nǐ'á ǎtǐ 'álâ. Ítí rǐ, gólíyí drí rǐzó zǎâ rǐ'á Ôvǎrǐ rǐ ìnjǐlǐ rǐrǐ gólíyíkǎ rǐ 'bá yí sǐ.

Tã Pétērō drí 'elē Lídā 'álâ gǒ'dá kpá Yópā 'álâ rǐ

³² Gǒ'dá kǎyǐ rǐrǐ kǎ lǎnǒ ákó 'dǐ 'bá yí sǐ rǐ, Pétērō kpá jǎrǐbǎ 'alé Yúdǎ yí kǎ rǐ 'bá yí trá ndrǐ. Kǎyǐ ǎlô sǐ, gólâ drí ngǎzó nǐlǐ tã lè 'bá Yésù 'á gólíyí rǐ 'bá Lídā 'álâ rǐ 'bá yí lǒmǐlǐ.

³³ Nǐngǎ sǐ, jǎrǐbǎ rǐ 'dǐ 'á rǐ, gólâ drí ǎgǒ ãzǎ rú bè ǎyǐnèyǎ rǐ ùsúzó pá lâ yí ôdrǎ-ôdrǎ ndrǒ nǐ-drǐ-lâ-nâ sǐ, gólâ tó ǎcǐ kǒ ngǎtá ngbǎâ ìyǐ ìngǎlé ùrú gbǎrǎkǎ drǐ sǐ.

³⁴ Gǒ'dá Pétērō ndrè gólâ bè rǐ, Pétērō drí tã âtázó kǐ, “ǎyǐnèyǎ, Yésù Krístō 'bǎ nǐ trá â'dólé dódó. Mǐ ngǎ ùrú gbǎrǎkǎ drǐ ǎnǐkǎ 'dǐ èdélé ǎ'dô ró bè dódó.”

Gǒ'dá 'wǎâ ǎyǐnèyǎ drí ngǎzó ǎvǔ ùrú gbǎrǎkǎ drǐ ìyǐkǎ èdélé.

³⁵ Gǒ'dá tólâ sǐ, òjǐlǎ dǔû Lídā kǎ gǒ'dá kpá òjǐlǎ fǎfǎ Sǎrǒnǎ kǎ rǐ 'bá yí kǎ bè drí gólâ rǐ ndrèzó lǎmú'á. Tǎlâ tã tǐ drí â'dǐzó 'dǐ drí sǐ rǐ, gólíyí drí tã lèzó tã âtí-âtí tǎndí Kúmú Yésù rǐ tǎsǐ rǐ 'á.

³⁶ Gǒ'dá nǐngǎ sǐ, òkó ãzǎ kǎnǐsǎ kǎ bè rǐ'á jǎrǐbǎ Yópā kǎ rǐ 'á. Òkó rǐ 'dǐ rú lâ Tǎbítǎ.* Gólâ rǐ trá kǎrá rǐ'á tã 'è'è tǎndí 'elē ì'dǐ òjǐlǎ drí gǒ'dá kpá rǐ'á òjǐlǎ ngǎ ákó rǐ 'bá yí pǎlé.

³⁷ Gǒ'dá Pétērō drè bè zǎâ Lídā 'álâ rǐ, ngǎ lǎzé drí òkó rǐ 'dǐ 'èzó rǒô, gǒ'dá drǐlǎ drǎzó. Nǐngǎ sǐ, òjǐlǎ drí lǔmvú dǎzó ǎvǒ lâ 'dǐ rú, gǒ'dá nǐjǐzó lâ 'bǎlé jǒ 'alé ùrú lésǐ gǎ ǎzǐ drǐ rǐ 'á drǐlǎ 'bǎ 'á.

* **9:36 9.36 Tǎbítǎ** Rú lâ ãzǎ kpá Dǒrǒkǎ. Gǒ'dá rú rǐ 'dǐ 'bá yí ìtǒ lâ yí kǐ ǎngbǒrǒwǎ. Úzǐ gólâ rǐ rú ítí 'dǐ, tǎlâ gólâ sǔsǔ ngbǒlǒ-ngbǒlǒ òzǒ ǎngbǒrǒwǎ kǎtǐ.

³⁸ Vò gólâ Yópã 'dĩ rĩ'á ãnyí Lídã rú. Ítí rĩ, òjílã kãnyĩsã kã drí ãgô rĩ jòzó nílí Lídã 'álá vòrà bê Pétērō vó, tãlã gólíyí àrĩ trá kĩ, gólâ ãã'dô bê Lídã 'á tólâ. Gõ'dá ãgô rĩ 'dĩ 'bá yí cã ìyí bê tólâ rĩ, drílíyí tã átázó Pétērō drí kĩ nĩ rĩ, “Òzō ìicã trá ní drí rĩ, ní ànĩ drē 'wãã ãmã ngáá nòlé.”

³⁹ Ítí rĩ, Pétērō drí ngãzó nílí Yópã 'álâ. Gõ'dá gólâ cã bê tólâ rĩ, òjílã drí gólâ rĩ trózó jó 'alé gá àzĩ drĩ ùrú lésĩ ãvō bê 'dĩ 'álâ. Gõ'dá àyízí dũũ drí rĩzó ìyí ìfílí gbãã gólâ rú sĩ tólâ ìzã 'è'á ìyí rōô, gõ'dá kpá ítá gólíyí Tãbitã drí lôsélé trá drē Tãbitã rĩ gógó drí â'dózó ìfíyí bê rĩ àtrózó â'dalé Pétērō rĩ drí ndrēlé.

⁴⁰ Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétērō ní drí ngãzó òjílã ndrĩ lôfōlé ìvĩ 'álâ jó rĩ 'dĩ 'ásĩ vólé. Gõ'dá ní drí 'ã'ì fìzó vùdrí gõ'dá rãtãã 'èzó Ôvãrí drí. 'Dĩ vósĩ, gólâ drí rú jãzó gōlé ãvō 'dĩ ngálâ tã átálé kĩ, “Tãbitã, ní ngá ùrú.”

Nĩngá sĩ, Tãbitã ãvō ró 'dĩ drí ìfíyí nĩjzó. Gõ'dá gólâ ndrē Pétērō bê rĩ, drílã ngãzó rĩlĩ ùrú òdó drĩ.

⁴¹ Nĩngá sĩ, Pétērō drí drí lâ rüzó ìngalé, tãlã gólâ ìicã ró bê àdrélé ùrú. Gõ'dá Pétērō drí àyízí 'dĩ 'bá yí àzízó, gõ'dá kpá òjílã ãzã 'bá yí kãnyĩsã kã rĩ 'bá yí bê Tãbitã rĩ â'dázó gólíyí drí, gõ'dá trá rĩ'á lédrē-lédrē ró.

⁴² Gõ'dá nĩngá sĩ, tã fí drí â'dízó 'dĩ drí lù'úzó lã'búlí òjílã Yópã kã drí ndrĩ. Gõ'dá òjílã dũũ gólíyí lãfálé 'ásĩ rĩ 'bá yí drí tã lèzó Kúmú Yésù 'á.

⁴³ Ítí rĩ, Pétērō drí 'èzó lâ tólâ kãnyí dũũ, rĩ'á rĩlĩ ãgô ãzã rú bê Símónã rĩ bê.*

10

Tã gólâ Ôvãrí drí Pétērō rĩ 'bãzó tã ìyíkã â'dalé Kõrõnãlĩyã drí rĩ

¹ ãgô ãzã bê rú lâ Kõrõnãlĩyã, gólâ rĩ rĩlĩ jãrĩbã gólâ Sësãréyã rĩ 'álâ. Gólâ rĩ'á àjú 'bũ 'bá Rómã kã ì'dĩ, gólâ kpá ì'dĩ drĩ-'bã 'ì àjú 'bũ 'bá nyã'dĩ-njĩ zĩlĩ ìyí àjú 'bũ 'bá Ítãlĩyã kã rĩ 'bá yí drĩlĩ.

² Gólâ â'dó kô rĩ'á òjílã Yúdã yí kã 'ì, gõ'dá gólâ rĩ trá Ôvãrí rĩ ìnjĩlĩ òjílã ìyíkã 'bã kã bê ndrĩ rãtãã 'è'è sĩ. Gõ'dá gólâ rĩ trá kpá kãrá rĩ'á ngá ãkó lé 'bá Yúdã yí kã rĩ 'bá yí pãlé.

³ Gõ'dá kãnyí ãlô sĩ, gólâ drí rĩrĩ Ôvãrí rĩ ìrãtãlé* rĩ 'á, 'wãã mãlãyíkã Ôvãrí kã drí rú â'dázó gólâ drí tã â'dã ró, gõ'dá gólâ rĩ zĩlĩ kĩ nĩ rĩ, “Kõrõnãlĩyã.”

⁴ Gõ'dá Kõrõnãlĩyã àrĩ ìyí rú bê rĩ, drílã ngá ndrèzó dĩ mãlãyíkã 'dĩ ngálâ. Gõ'dá gólâ trá ùrĩ ró rōô. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã ìjĩlĩ kĩ, “Ãmbã, ã'dô 'ì yã?”

Gõ'dá mãlãyíkã drí tã lôgõzó kĩ nĩ rĩ, “Ôvãrí rĩ'á àyĩkô ró rãtãã ànĩkã sĩ gõ'dá kpá ngá pãpã ànĩkã ngá ãkó lé 'bá drí rĩ tãsĩ. Gõ'dá gólâ lã ní drí tã ìyíkã nĩlĩ dódó.

⁵ Ítí rĩ, mí ngá lãjó'bã ànĩkã rĩ 'bá yí jōlé Yópã 'álâ, nĩ'á ãgô ãzã zĩlĩ Símónã Pétērō rĩ àdrĩlĩ ànĩlĩ ní ngálâ tã Ôvãrí kã â'dalé ní drí.

⁶ Gólâ bê rĩ'á ãgô ãzã rú bê Símónã gólâ ìyíkã ìnyírikó èdé 'bá ró rĩ drí 'bã 'álâ. 'Bã gólãkã 'dĩ rĩ'á ãnyí ìmrvũ àndrē rú.”

⁷ Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã 'dĩ drí Kõrõnãlĩyã rĩ àyézó.

Nĩngá sĩ, Kõrõnãlĩyã drí lãjó'bã ìyíkã rĩ rĩ 'bá yí àzízó kpá àjú 'bũ 'bá ãzã ãlô gólâ rĩ 'bá ngá 'èlé gólâ drí gõ'dá kpá gólâ Ôvãrí rĩ ìnjĩ 'bá ró rĩ bê.

* **9:43 9.43** Símónã rĩ nō gólâ rĩ'á ìnyírikó èdé 'bã 'ì. * **10:3 10.3** Rãtãã rĩ 'dĩ rĩ'á ìtũ-pã nã 'á lãnjãtũlĩ sĩ òjílã Yúdã yí kã rĩ 'bá yí drí.

⁸ Nĩngá sī, gólá drí ngāzó tã mālāyíkā 'dī ká átálé gólá drí 'dī ngīlī ōjīlā gólīyī nā gólá drí àzīlī 'dī 'bá yī drí, gō'dá drīlā gólīyī jōzó nīlī Pétērō rī àzīlī ànīlī Yópā lésī.

⁹ Kàyī 'dī vósī rī, lājó'bán Kōrōnālīyā ká à'dô īyī bē trá ānyī 'è'á cālē Yópā rú ĩtú gāgāligā sī rī, Pétērō drí ngāzó nī'á mbālē jó drī bē sālārā rī drī 'álā rīlī rātāā 'èlē tólā.

¹⁰ Gō'dá rātāā vósī rī, lōfó drí gólá rī 'ézó, gō'dá gólá lē nyāsá nyālē. Gō'dá àā drē nyāsá lā'dí'á gólá drí rī, tã drí rú à'dázó gólá drí tã à'dā ró.

¹¹ Tã à'dā rī 'dī 'á rī, gólá ndrē ngá àngī ōzō ítá bī kátī, àrī'á 'būū lésī. Ítá rī 'dī rī ànīlī ókīzō úúrū tī lā sū rī 'bá yī trá 'dó úúrū.

¹² Gō'dá ítá rī 'dī 'á rī, rī'á kōrōnyā lārākō 'ī dūū, ngá lédrē-lédrē dī 'bá dīdī rī 'bá yī, gō'dá àrīwá yī bē.

¹³ Gō'dá nĩngá sī, gbórókō drí à'úzó tã átálé gólá drí kī nī rī, “Pétērō, ní ngá úúrū, ní úfú ró ngá nō 'bá yī, tálā ní nyā ró gólīyī bē, má fē gólīyī nī ní drí ngá nyānyā ró.”

¹⁴ Nĩngá sī, Pétērō drí ngāzó tã-drī lōgōlé kī nī rī, “Kó kō, Kúmú, má ícá kō 'dīlī 'èlē. Má nyá drē kó ngá àzākā gólá tã 'bā'bā Ôvārī ká drí 'balé trá ōnjī ró àmā ōjīlā Yúdā yī ká drí nyālē rī kō'dáwá.”

¹⁵ Gō'dá gbórókō 'dī drí 'úzó kpá ó'dí kī nī rī, “Ngá gólīyī Ôvārī drí rī'á zīlā tándí ró ōjīlā mvá drí nyālē rī 'bá yī, ní zī kō ōnjī ró.”

¹⁶ Tã rī 'dī 'è rú trá ĩtí àndālā nā. Gō'dá ítá 'dī drí ngāzó gōlé 'būū 'álā.

¹⁷ Nĩngá sī, Pétērō drē rī'á tã à'dā rú à'dá 'bá yī drí 'dī ĩtō lā ĩsū'á rī, gō'dá ōjīlā gólīyī Kōrōnālīyā drí àjólé rī 'bá yī drí 'bā gólá Sīmónā ká 'dī úsúzó gōzó cālē àdrélé tī lā.

¹⁸ Nĩngá rī, drīlīyī lāzī zīzó gōzó tã ĩjīlī kī nī rī, “Ūmú àzā zīlī Sīmónā Pétērō rī bē rī'á nōngá yā?”

¹⁹ 'Dīlī Pétērō drē zāā rī'á jó-drī 'álā rī'á tã ĩsū'á tã 'dī tāsī, ĩtí Líndrī Tándí Ôvārī ká drí tã átázó gólá drí kī nī rī, “Ní àrī drē mā. Ōjīlā nā àcā ĩyī trá rī'á ĩyī ànī lōndā'á.

²⁰ Ítí rī, mí ngá úúrū, àrīlī vūdrī 'álā gólīyī ngálā. 'Dīlī vósī, mī nī gólīyī bē. Àmā nyānyā 'bā gólīyī nī ànīlī. Bē trá ĩtí rī, 'dōvó ní gā kō nīlī gólīyī bē. Mí nī!”

²¹ Nĩngá sī, Pétērō drí ngāzó nīlī ōjīlā 'dī 'bá yī ngálā gō'dá tã átálé gólīyī drí kī nī rī, “Mā ĩ'dī ōjīlā gólá ànī drí rī'á lōndālā rī. Nī ànī má ngálā à'dô tāsī yā?”

²² Gō'dá ōjīlā 'dī 'bá yī drí tã-drī 'dī lōgōzó kī nī rī, “Drī-'bá àjú 'bū 'bá Rómā ká rī ká rú bē Kōrōnālīyā rī àjō àmā lājó'bán íyíkā rī nī ní ngálā. Gólá rī'á ōjīlā tándí 'ī, gō'dá gólá ĩnjī Ôvārī ĩnjī-ĩnjī, gō'dá ōjīlā Yúdā yī ká ndrī 'bā lānjī trá gólá rú. Mālāyíkā Ôvārī ká àzā àtā tã nī gólá drí tã 'bāzó ànī àzízó ànīlī yī drí 'bā 'álā, tálā yī àārī ró tã ní drí 'è'á átálā yī drí Ôvārī ká ró rī.”

²³ Gō'dá nĩngá sī, Pétērō drí gólīyī àzízó 'bā 'álā, gō'dá drīlā ngá nyānyā fēzó gō'dá kpá vō àyī ká èdézó gólīyī drí à'dú kōzó 'á lā.

Cījínó lā sī rī, Pétērō yī drí ngāzó nīlī ōjīlā 'dī 'bá yī bē. Gō'dá tã lē 'bá Yésū ká ūrūkā 'bá yī Yópā 'álā rī 'bá yī drí nīzó ĩyī 'dūwā gólīyī bē.

²⁴ Gō'dá kàyī àzā rī sī, drīlīyī cāzó Sēsārēyā 'álā. Tólā rī, Kōrōnālīyā yī trá rī'á gólīyī tē'á. Gólá àzī ōjīlā íyíkā trá gō'dá íyī àzī-àzī yī bē rú è'belé ĩyī bē vō àlō 'á Pétērō yī drī tēlé.

²⁵ Gō'dá Pétērō yī àcā bē àfīlī à'dī-drī 'á rī, Kōrōnālīyā drí ngāzó rú úsúlī gólá bē nĩngá, gō'dá drīlā 'à'ī tīzó vūdrī Pétērō rī ĩnjīzó.

26 Gõ'dá Pétērō drí Kōrōnālīyā rī drí rüzó íngalé âdrélé úrû, gólâ kí nī rī, “Ní ngâ úrû, Kōrōnālīyā. Ní tị 'ã'î má ândrá vüdrī ítí kô, tãlâ mâ kpá cé rī'á òjílã mvá 'î òzô ní tí.”

27 Gõ'dá nīngá sī, Pétērō yī drí rīzó rī'á tã ngīlí Kōrōnālīyā bê, gõ'dá gólīyī fī bê Kōrōnālīyā drí jó 'álâ rī, gõ'dá gólâ drí òjílã ndrēzó dūū ê'bê rû ìyī trá jó 'á tólâ.

28 Nīngá sī, gólâ drí tã âtázó òjílã rī 'dī 'bá yī drí kí nī rī, “Ănī ndrī, nī nī trá kí, lâ'bí Yúdă yī kâ rī rī âmâ âyéle rû ê'bélé ânī òjílã lídí bê ngátá fílí ânī drí 'bã 'ásī kô. Gõ'dá Ôvârí â'dâ tã trá má drí kí, òjílã lídí â'dó ìyī kô ònjí ró yī līfī.

29 Gõ'dá nīngá sī, lâjô'bá ánikâ rī 'bá yī ìjílí bê mâ ânīlí ní ngálâ rī, má gāá kô dó ânīlí, gõ'dá má ângâ trá 'wāâ kôrô ânīlí. Gõ'dá nōô rī, má lē trá ârílâ dódó cú ní tị sī tã gólâ Ôvârí kâ ró ní drí tị jōzó má vó ânī'á âtálâ ní drí rī.”

30 Gõ'dá Kōrōnālīyā drí tã âtázó kí nī rī, “Kâyī sū lăvũ 'bá trá nã sī ìtú-pá nâ lănjátúlí sī rī, má rī trá râtáâ 'ê'á Ôvârí drí má drí 'bã 'á nōngá. Gõ'dá nyī ró, âgô âzâ gólâ sô ítá lăgû-lăgû 'î drí âgázó má ândrá íyī â'dalé má drí.

31 Ăgô rī 'dī âtâ úlí trá má drí kí nī rī, 'Kōrōnālīyā, Ôvârí ârī râtáâ ánikâ trá, gõ'dá ngá pãpã ánikâ rī'á 'êlâ òjílã ngá âkó lé 'bá drí rī, tã lâ sū trá gólâ rû.

32 Ítí rī, ní jô lâjô'bá ánikâ rī 'bá yī Yópã 'álâ, tãlâ gólīyī âzâzî ró bê âgô âzâ zīlí Sīmónâ Pétērō rī ânīlí ní ngálâ. Gólâ bê rī'á Sīmónâ âzâ gólâ rī 'bá ìnyíríkó êdéle rī drí 'bã 'álâ ìmvũ rû 'álâ.’

33 Ítí, 'wāâ má drí lâjô'bá ámakâ rī 'bá yī jōzó nī'á ânī âdrīlí, gõ'dá nī rī'á òjílã tãndí 'î âmâ drí, ní drí ângázó ânīlí rī sī. Ngbâângbânō rī, âmâ ndrī, mã ê'bê rû trá nōngá Ôvârí ândrá, gõ'dá mã lē úlí gólīyī Kúmú Ôvârí drí fêlé ní drí âtálé âmâ drí rī ârílí.”

Úlí gólīyī Pétērō drí ngīlí Kōrōnālīyā yī drí rī

34 Gõ'dá nīngá sī, Pétērō drí ngázó rī'á tã ngīlí gólīyī drí kí nī rī, “Tã pãtǐ ró, ngbâângbânō rī, gõ'dá má nī trá kí, Ôvârí ndrê 'bãsúru ndrī 'dó ngá âlô ró yī līfī.

35 Gõ'dá gólâ rī'á âyīkô ró òjílã âzákôlâ 'bãsúru âzákôlâ 'ásī gólâ íyī ìnjī 'bá gõ'dá tã tãndí 'ê 'bá rī bê.

36 Nī nī trá ngbâângbânō tã âtî-âtî tãndí gólâ Ôvârí drí âjólé âmâ òjílã Ísīrâ'élê kâ drí. Tã âtî-âtî tãndí 'dī kí, ombâ Ôvârí kâ âmâ rû rī â'dî trá, tãlâ gólâ âjô Yésũ Krístô trá drâlê âmâ pâlê tã ònjí ámakâ 'ásī. Gõ'dá ngbâângbânō rī, âmâ tã sū trá Ôvârí rû tã Yésũ kâ 'dī tãsí. Yésũ ì'dî rī'á Kúmú âmbá 'î 'bãsúru drīlí ndrī kâkâř.

37 Gõ'dá mī nī tã gólīyī Yésũ drí 'êlé trá 'bãdrī Yúdă yī kâ 'ásī rī 'bá yī kpá trá ndrī. Gólâ ítô rī'á tã rī 'dī 'bá yī 'êlé sísí 'bãdrī Gálíláyâ kâ 'álâ kâyī gólâ Yōwání drí rīzó tã bãbâtízí kâ âtálé òjílã drí rī sī.

38 Gõ'dá mī nī kpá trá kí, Ôvârí âjô Líndrí Tãndí íyíkâ trá gõ'dá kpá mbârâkâ íyíkâ bê Yésũ Názâretâ lé 'bá ró rī drí, tãlâ gólâ ìcâ ró bê nī'á lâmú bê tã tãndí 'ê bê òjílã drí, gõ'dá kpá òjílã gólīyī Sâtánâ drí rī'á ìkpókpolôlâ rī 'bá yī pã bê. Yésũ 'ê tã rī 'dī ítí, tãlâ Ôvârí bê rī'á gólâ bê mbârâkâ fêlé gólâ drí tã 'dî 'bá yī 'ezó.

39 “Ămâ lâjô'bá Yésũ kâ rī 'bá yī ndrê tã gólīyī gólâ drí 'êlé rī trá 'bãdrī ámakâ òjílã Yúdă yī kâ rī 'bá yī kâ 'ásī rī trá ndrī âmâ līfī sī. Mã â'dô ícá'á

ngbãangbânō tā átálé mb̄imb̄i gólâ rî tāsī. Úfũ gólâ, gólâ rî ípâ-ípâ sī fê lâlî-lâlî dr̄i.

⁴⁰ Gõ'dá k̄âyî nâ sī rî, Ôvâri drí gólâ rî íngázó òdrâ 'ásī, gõ'dá òjílâ ùrúkâ 'bá yî 'ezó gólâ rî ndr̄elé ìyî ìf̄f̄ sī.

⁴¹ Gõ'dá â'dó kô òjílâ ndr̄i ndr̄e ìyî gólâ trá, cé r̄í'á âmâ gól̄iyî Ôvâri drí n̄jílî trá s̄is̄i tā nô p̄elé òjílâ drí rî 'bá yî ì'di. Mã ndr̄e gólâ trá, gõ'dá mã nyâ ngá, gõ'dá mã mvũ ngá kpá trá gól̄iyî b̄e gólâ rî lídr̄i-lídr̄i òdrâ 'ásī rî vósī.

⁴² K̄âyî rî 'dī 'bá yî sī rî, gólâ átâ tā âmâ drí tā âti-âti íyíkâ átázó òjílâ drí gõ'dá òjílâ 'b̄alé n̄lâ k̄i, r̄í'á yî rî gógó ì'di gólâ Ôvâri drí n̄jílî tā òjílâ ndr̄i gól̄iyî òdrâ 'bá trá rî 'bá yî gõ'dá kpá gól̄iyî dr̄e lédr̄e-lédr̄e ró rî 'bá yî kâ k̄ilí.

⁴³ Ākú ró nâ sī, tā àngũ 'bá ndr̄i gól̄iyî Ôvâri kâ rî 'bá yî r̄a ìyî tā gólâkâ trá. Tã lâ k̄i, gól̄iyî ndr̄i tā l̄e 'bá trá gólâ 'á rî 'bá yî, Ôvâri â'dô tā ònjí gól̄iyíkâ rî 'bá yî àyé'á."

⁴⁴ Ítí rî, Pét̄erō òtír̄i r̄i dr̄e úlí átálé rî, Líndr̄i Tãndí Ôvâri kâ drí f̄izó gól̄iyî ndr̄i n̄ngá r̄i 'bá ìyî úlí rî 'dī 'bá yî àr̄ilí rî 'bá yî 'ásī.

⁴⁵ Gõ'dá òjílâ Yúd̄a yí kâ tā l̄e 'bá trá gõ'dá ân̄i 'bá ìyî kp̄ã Pét̄erō yí b̄e Yópã lésī rî 'bá yî, t̄i lâ yí drí â'dízó, tãlâ Ôvâri f̄e Líndr̄i Tãndí íyíkâ kpá trá gól̄iyî â'dó 'bá kô òjílâ Yúd̄a yí kâ ró rî 'bá yî drí.

⁴⁶ Gól̄iyî àr̄i ìyî òjílâ lídí 'dī 'bá yî trá ítõ'á tā átálé t̄i lâràkô àzâ dr̄il̄iyî átâ-átâ lâ n̄l̄i kô s̄is̄i lâ sī rî 'bá yî sī, gõ'dá gól̄iyî kpá r̄í'á ìyî Ôvâri rî l̄uyí'á.

Gõ'dá Pét̄erō drí ngázó tā átálé tā l̄e 'bá gól̄iyî ân̄i 'bá kp̄ã yí b̄e r̄i 'bá yí drí k̄i,

⁴⁷ "N̄i ndr̄e dr̄e, Líndr̄i Tãndí Ôvâri kâ f̄i trá òjílâ nô 'bá yî 'á kpá òzō dr̄ilâ f̄ir̄i s̄is̄i âmâ 'á r̄i k̄atí. 'Dõvó â'dô b̄e trá ítí r̄i, ícá kô òjílâ àzākâ àlólâ drí âmâ lògálé gól̄iyî íbábátizāl̄e."

⁴⁸ Gõ'dá n̄ngá sī, Pét̄erō drí tā 'bázó òjílâ Kōrōnāl̄iyã kâ 'dī 'bá yî íbábátizázó, â'dólé òjílâ Yésũ Kr̄istō kâ ró.

Gõ'dá òjílâ 'dī 'bá yî drí gólâ rî ìjízó, tãlâ gólâ òr̄i ró dr̄e ìyî b̄e k̄âyî f̄inyáwá sī, gõ'dá gólâ drí tã-dr̄i lâ l̄ezó.

11

Tã gólâ Pét̄erō drí lògólé tā l̄e 'bá Yērōsālēmã 'álâ r̄i 'bá yî drí Kōrōnāl̄iyã yí tāsī r̄i

¹ Gõ'dá n̄ngá sī, l̄ájó 'bá Yésũ kâ Yūd̄ayã 'á gõ'dá kpá tā l̄e 'bá àzâ 'bá yí b̄e àr̄i ìyî tā trá k̄i n̄i r̄i, òjílâ lídí àzâ 'bá yî l̄e ìyî tā trá tā âti-âti Yésũ kâ 'á.

² Gõ'dá Pét̄erō n̄l̄i b̄e gólé Yērōsālēmã 'álâ r̄i, gól̄iyî tā ìsũ gól̄iyíkâ drí â'dólé k̄i òjílâ lídí ò'de zālô b̄asã 'á gõ'dá dr̄il̄iyî â'dózó òjílâ Ôvâri kâ ró r̄i 'bá yî drí ngázó t̄i ànyalé Pét̄erō b̄e.

³ Gól̄iyî ìj̄i Pét̄erō k̄i, "Mí r̄i ùmú òjílâ 'd̄e 'bá b̄asã 'á kô r̄i 'bá yí kâ ró gõ'dá kpá r̄ilí ngá nyalé gól̄iyî b̄e â'dô tāsī yã? 'D̄i r̄i'á tā ànyã 'í."

⁴ N̄ngá sī, Pét̄erō drí ngázó tā gól̄iyî ndr̄i r̄u 'ê 'bá trá r̄i 'bá yî nḡilí àkí àkó òmvor̄e lâ lésī gól̄iyî drí.

⁵ Pét̄erō nḡi tā k̄i n̄i r̄i, "Mã trá Yópã 'álâ. Gõ'dá k̄âyî àlô sī, mã òtír̄i r̄atãã nd̄e r̄i, tā drí r̄u â'dázó mã drí tā â'dâ ró. Tã â'dâ r̄i 'dī 'á r̄i, mã drí ngá àzâ òzō ítá b̄i ànḡi k̄atí r̄i ndr̄ezó â'dé'á v̄udr̄i 'bũu lésī, ítá r̄i 'dī r̄i â'délé v̄udr̄i òk̄izō úrũ ḡarã t̄i lâ sũ r̄i 'bá yí trá r̄urũ r̄i k̄atí. Gõ'dá dr̄ilâ â'dézó ànyí mã l̄aḡatí.

⁶ Gõ'dá má drí ngázó vō ndrēlé dódó ítá bí rî 'dĩ 'á. Má drí kōrōnyā tî lārākō ndrī òmā kâ gõ'dá 'bā kâ bê gõ'dá ngá gólīyī dĩ 'bá dĩ dĩ rî 'bá yī bê gõ'dá ārīwá yī bê ndrēzó 'dó ítá bí rî 'dĩ 'á.

⁷ Nīngá sī, má drí gbórókō àrízó. Gbórókō 'dĩ átā tā kī nī rî, 'Pétērō, mí ngá ùrū gõ'dá ní ùfū ngá 'dĩ 'bá yī nyālé.'

⁸ "Ítí rî, má gā dó, má kī nī rî, 'Kúmú, má lēé kō ngá 'dĩ 'èlé. Má nyá drē kō ngá āzākā gólā tā 'bā'bā gólā Ôvârí kâ drí 'bālé trá ònjí ró nyālé rî kō.'

⁹ Nīngá sī, gbórókō 'dĩ drí kpá â'úzó ó'dí 'būū lésī kī nī rî, 'Ngá gólīyī Ôvârí drí zīlī trá tândí ró òjílā mvá drí nyālé rî 'bá yī, ní zī kō ònjí ró.'

¹⁰ "Tã 'dĩ 'è rú trá ândâlâ nâ, gõ'dá ngá rî 'dĩ 'bá yī drí ngázó gólé ùrú 'álâ.

¹¹ "Nīngá sī, 'wāâ ágô āzâ 'bá yī zālô nâ, drīlīyī ânīzó ìyī 'bā gólā má drí rīzó rīlī rî 'á. Áájô gólīyī má ngálâ 'dĩ Sēsārēyā lésī.

¹² Gõ'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí tā átázó má drí, tālâ mã ònī ró ágô rî 'dĩ 'bá yī bê, gólā kī má drí rî, má ògā kō'dáwá nīlī gólīyī bê. Ítí rî, má drí ngázó nīlī gólīyī bê, gõ'dá âmâ âdrúpī gólīyī tā lē 'bá ró n̄jī-kázīyá nō 'bá yī nī ìyī kpá kpāâ âmá bê. 'Dĩ vósī, âmâ drí cázó Kōrōnālīyā vōrā jō 'bá má drí ânīzó rî drí 'bā 'álâ gõ'dá filí drílâ jō 'álâ.

¹³ "Gõ'dá Kōrōnālīyā rî 'dĩ átā tā âmâ drí kī, yī ndrē mālāyíkā Ôvârí kâ trá rī'á ádré'á yī drí 'bā 'á tā átá'á kī nī rî, 'Ní jō lājó'á ánīkâ rî 'bá yī Yópā 'álâ, nī'á ágô āzâ rī'á zīlā Sīmónā Pétērō rî âzīlī ânīlī ní ngálâ,

¹⁴ tālâ gólā ââtâ ró bê tā gólā ángô tí rî 'dĩ ânī pázó lāņō tā ònjí kâ 'ásī òjílâ ánīkâ 'bā kâ rî 'bá yī bê ndrī.'

¹⁵ "Ítí rî, má drí ngázó tā átálé gólīyī drí, gõ'dá má òtírī drē rīlī úlī átálé rî, Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí ânīzó filí gólīyī 'á nyé òzō drílâ fīrī âmâ 'á sīsī rî tí.

¹⁶ Gõ'dá úlī gólīyī kúmú âmákâ Yésū kâ kī'á nī rî, 'Yōwānī 'è bābātízī íyíkâ òjílâ drí rî lūmvū sī, gõ'dá Ôvârí â'dô bābātízī 'è'á ânī drí Líndrí Tândí íyíkâ sī' rî 'bá yī drí ágázó má drīlī.

¹⁷ Nīngá sī, mã ndrē kī, Ôvârí fē Líndrí Tândí íyíkâ trá òjílâ lídí 'dĩ 'bá yī drí, té òzō gólā drí âfērē lâ trá sīsī âmâ drí kâyī gólā âmâ drí tā lēzó tā âtī-âtī tândí Kúmú âmákâ Yésū Krístō rî tāsī rî 'á rî tí. Má â'dô ícá'á lōsī Ôvârí kâ lôgálé ángô tí ró yā?"

¹⁸ Tólâ sī, òjílâ gólīyī rī 'bá tî ânyálé Pétērō bê sīsī 'dĩ 'bá yī ârīlī bê ìyī úlī 'dĩ 'bá yī rî, gólīyī drí tî ânyâ-ânyâ Pétērō bê 'dĩ âyézó. Tã 'dĩ vō lâ 'á rî, gólīyī drí ngázó rī'á Ôvârí rî lūyīlī kī, "Ngbāngbānō rî, mã ndrē trá kī, Ôvârí fē lâtī trá òjílâ lídí ró rî 'bá yī drí drī âdīzó vólé tā ònjí íyíkâ rî 'bá yī 'ásī, tālâ gólīyī òrī ró ìyī lédrē-lédrē ró zāâ gbádú âdūkū ákó!"

Tã tā lē 'bá Yésū 'á rî 'bá yī drí tā âtī-âtī Yésū rî tāsī rî pēzó òjílâ lídí Ānītīyókā 'álâ rî 'bá yī drí rî

¹⁹ Kâyī lāņō drí 'dēzó tā lē 'bá drīlī Sītīfánō rî òdrā vósī rî sī, tā lē 'bá Yésū 'á dūū lā'bū ìyī trá vólé Yērōsālēmā 'ásī. Gólīyī 'ásī, āzâ 'bá yī nī trá cālē gīā Fōnīsīyā 'álâ, gõ'dá ùrūkâ 'bá yī Sāyīpārāsī 'álâ, gõ'dá ùrūkâ 'bá yī íyíkâ Ānītīyókā 'álâ ró. Gõ'dá vō rî 'dĩ 'bá yī 'ásī rî, gólīyī átā tā âtī-âtī Yésū rî tāsī rî trá cé òjílâ Yúdâ yī kâ drí.

²⁰ 'Dĩ vósī rî, tā lē 'bá Yésū 'á āzâ 'bá yī gólīyī â'dó 'bá Sāyīpārāsī lé 'bá ró gõ'dá Kīrēnē lé 'bá ró rî 'bá yī bê drí rāzó Ānītīyókā 'álâ. Gõ'dá gólīyī câ bê tólâ rî, gólīyī drí tā âtī-âtī tândí Yésū rî tāsī rî átázó òjílâ Yúdâ yī kâ drí gõ'dá kpá gólīyī 'bāsurú āzâ kâ vō rî 'dĩ 'á rî 'bá yī drí.

21 Nĩngá sī, Ôvârí drí mbârâkã fêzó gólĩyĩ drí lôsĩ íyíkã 'dĩ 'èzó, gô'dá ítí rĩ, òjílã dũũ drí tã lèzó tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Kúmú Yésũ rĩ tãsí 'dĩ 'á. 'Dĩ rĩ'á òjílã Yúdã yí kã gô'dá kpá gólĩyĩ òjílã lídí ró rĩ 'bá yí bē.

22 Gô'dá 'dĩ vósĩ rĩ, òjílã kãńsã kã Yērōsālēmã 'álã rĩ 'bá yí drí tã 'dĩ ârízó, ítí gólĩyĩ drí Bārānábã rĩ jōzó nĩlí Ānītĩyókã 'álã tã rĩ 'dĩ mbĩmbĩ lâ ârílí.

23-24 Bārānábã rĩ'á òjílã tãndĩ 'ĩ. Gólã trá cú rĩ'á mbârâkã Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã rĩ kã bē dũũ lãvũlĩ kôró. Ítí rĩ, gólã lē tã trá tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Kúmú Yésũ rĩ tãsí rĩ 'á pĩpĩsílĩ ãlô sī. Nĩngá sī, gô'dá gólã câ bē trá Ānītĩyókã 'álã rĩ, gólã ndrē trá kĩ, Ôvârí fē ândrã-tãndĩ trá tã lē 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yí drí rōó. Tã 'dĩ tãsí rĩ, gólã rĩ'á ãyĩkō ró ãmbã, gô'dá gólã drí òjílã rĩ 'dĩ 'bá yí lĩfĩ lâ yí ãmbázó rĩlí zãã òjílã Kúmú Yésũ kã ró pĩpĩsílĩ ãlô sī. Gô'dá nĩngá sī rĩ, òjílã dũũ ãzã 'bá yí drí tã lèzó kpá tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Kúmú Yésũ rĩ tãsí 'dĩ 'á.

25 Gô'dá nĩngá sī rĩ, Bārānábã lē lôsĩ Ôvârí kã 'ē ází úsúlĩ. Gô'dá tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, gólã drí ngãzó Ānītĩyókã 'ásĩ nĩlí lãvũlĩ jējē ró Tãrásō 'álã Sóólō rĩ lōndãlē.

26 Gô'dá gólã úsúlĩ bē Sóólō rĩ, drílã Sóólō rĩ âdrĩzó kpãã ânĩlí Ānītĩyókã 'álã lôsĩ 'ē 'bá ází gólãkã ró. Gô'dá gólĩyĩ kpãrãtĩ drí fĩzó íyĩ òjílã kãńsã kã 'á tólã ndrō ãlô sī rĩ'á òjílã dũũ ãmbálē. Gô'dá â'dô trá Ānītĩyókã 'á tólã, òjílã kãńsã kã zĩzó íyĩ sĩsĩ lâ ró " 'krístō 'bã" ' rĩ.

27 Gô'dá kãyĩ 'dĩ 'bá yí sī rĩ, tã ângũ 'bá ũrũkã Ôvârí kã ró rĩ 'bá yí drí ânĩzó íyĩ Yērōsālēmã lésĩ nĩlí Ānītĩyókã 'álã.

28-30 Gô'dá Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã drí òjílã ãlô gólĩyĩ 'ásĩ zĩlí Ágãbã rĩ 'èzó âdrélē úrũ tã átálē kĩ, lōfó ònjĩ tètē ãã'dô 'dē'á ângó drĩ 'ásĩ ndrĩ. Ítí rĩ, gô'dá òjílã kãńsã Ānītĩyókã 'álã rĩ kã ârílí bē íyĩ úlĩ Ágãbã kã 'dĩ rĩ, drílĩyĩ tã lèzó âdĩ ãmbã íyĩ nyãányã kã fēlé òzō gólĩyĩ drí ícálē fēlé rĩ tí, ã'dô ró bē íyĩ âdrũpĩ yí 'bãdrĩ Yūdãyã kã 'álã rĩ 'bá yí pãzó 'dĩ sī lâ. Gô'dá nĩngá sī, gólĩyĩ drí âdĩ rĩ 'dĩ ù'dúzó ê'bélē vō ãlô 'á gô'dá trólē fēlé Bārānábã yí drĩgã Sóólō bē, tãlã gólĩyĩ òtrō ró âdĩ rĩ 'dĩ fēlé òjílã ãmbã-ãmbã kãńsã kã Yērōsālēmã 'álã rĩ 'bá yí drí. Lōfó ònjĩ tètē rĩ 'dĩ 'dē trá kãyĩ gólã Kãlōdíyã drí 'bãzó drē kúmú ângĩ Rómã kã ró rĩ sī.

12

Tã gólã mālãyíkã drí Pétērō rĩ ãnjízó gãńĩmã 'ásĩ rĩ

1 Bārānábã yí Sóólō bē drē íyĩ rĩ'á zãã Ānītĩyókã 'álã rĩ, kúmú ângĩ Ēródē Āgãrípã drí ngãzó rĩ'á lãņō fēlé rōó drĩ-'bã kãńsã kã Yērōsālēmã 'álã rĩ 'bá yí drí.

2 Gólã 'bã tã trá òjílã drí Yãkóbã, Yōwãní rĩ âdrũpĩ ró rĩ fũzó vólē lĩgũ mbēlēsō sī.

3 Gô'dá gólã ndrē bē trá kĩ, tã 'dĩ úsũ trá drĩ-'bã Yúdã yí kã rĩ 'bá yí rũ rĩ, gólã drí kpá ngãzó tã ònjĩ ãzã 'èlé. Gólã 'bã tã lómígówã íyíkã rĩ 'bá yí drí nĩzó Pétērō rĩ rũlí. Pétērō rĩ rũrũ 'dĩ â'dô trá kãyĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôró rĩ kã rĩ sī.*

4 Gô'dá úrũlĩ bē Pétērō trá rĩ, gólã rĩ trōzó 'bãlé gãńĩmã 'á gô'dá lómígówã mùdrĩ-drĩ-lã-njĩ-kázĩyã drí rĩzó íyĩ gólã rĩ vó ndrélē, 'dĩ gólĩyĩ

* 12:3 12.3 Kãrãmã rĩ 'dĩ úzũ kpá kãrãmã ãmbãtã âkũ âkó rĩ nyã kã.

rĩ'á sù sù ìtú-pá vósí cé.* Kúmú ạngí Ēródē lē trá gólá rĩ fūlì òjílā àndrá gímā lāfálé kārámā lậvũ-lậvũ kôrô kâ rĩ vólé drị lâ 'ásí.

⁵ Ítí, gólá drị Pétērō rĩ àyézó òmbê-òmbê ró gặnịmặ 'á. Gõ'dá òjílā kặnịsặ kâ ìyíkâ zầ rĩ'á Òvârí rĩ ìjì'á rầtầ 'è'è sị Pétērō rĩ pầlé.

⁶ Gõ'dá ngặcị gólá sịsị kậyị gólá Ēródē drị tầ lềzó 'èzó Pétērō rĩ fūlì rĩ sị rĩ, Pétērō rĩ'á ậ'dú kồ'á gặnịmặ 'á lómígówá rị gólá rĩ òmbézó gặ rú lâ yị nyầrị kặgặ'dầ sị rĩ lầfálé. 'Dầ lómígówá ầzầ 'bá yị ìyíkâ rĩ'á ặtị gólá gặnịmặ kâ rĩ vó lâ ndrề'á.

⁷ Gõ'dá 'wầ mầlầyịkầ Òvârí kâ drị rồ ậ'dázó, gồ'dá ngá ì'ị drị vồ ìwázó kầ'dầ-kầ'dầ jó 'alé rĩ gặnịmặ kầ 'dầ 'ásí. Gõ'dá mầlầyịkầ 'dầ drị ngầzó Pétērō rĩ òlólé ậ'dú 'ásí. Gõ'dá mầlầyịkầ rĩ 'dầ drị tầ ậtázó Pétērō drị kầ nầ rĩ, "Mị ngầ drề 'wầ ùrồ." Gõ'dá nầngá sị rĩ, nyầrị kặgặ'dầ-kặgặ'dầ gólá rĩ òmbézó 'dầ 'bá yị drị rồ ìnjịzó gólá rĩ drị òmbê 'ásí.

⁸ Gõ'dá mầlầyịkầ 'dầ drị tầ ậtázó kầ nầ rĩ, "Nị òmbê gầsị ítá ánikâ 'dầ kầ, gồ'dá nị sồ ró kầ'bókầ ánikâ 'dầ 'bá yị nị pá." Gõ'dá Pétērō nị drị tầ ậtálé 'dầ 'èzó té ìtí. Gõ'dá nầngá sị rĩ, mầlầyịkầ drị tầ ậtázó kầ nầ rĩ, "Nị sồ ítá ánikâ ạngí 'dầ, gồ'dá nị ầnầ mầ nầ ró nị bề."

⁹ Ítí, Pétērō drị ngầzó 'dềlề mầlầyịkầ 'dầ vồ fồlề vólé gặnịmặ 'ásí. Gõ'dá 'dầ gólá nặ kồ ngầtầ tầ gólá mầlầyịkầ 'dầ drị rầ'á 'èlầ 'dầ rầ'á tầ pầtầ 'ì yầ rĩ. Pétērō ìsù ìyíkâ kầ nầ rĩ, yị ầầ'dồ rầ'á ầbầ'á.

¹⁰ Gõ'dá gồlịyị ngầ bề ầfồlề rĩ, gồlịyị nầ sịsị kồrồ jó tầlị-tị gặnịmặ gólá Pétērō rĩ òmbézó 'á lâ rĩ tị sị. Gõ'dá nầngá sị rĩ, gồlịyị drị nầzó kồrồ jó tầlị-tị ầzầ lómígówá ầzầ 'bá yị drị kpá rầzó ầdrềlề rầ 'alầ. Ậdủkủ lâ ró rĩ, gồlịyị drị ầcázó ặtị tị ậdị ró ầgầ ạngí bềlề bề ậ'dị-drị gặnịmặ kầ rĩ kầ tị, gồ'dá fồlề vólé nầ'á jầrịbặ 'alầ. Ậtị rầ gồgó 'dầ rầ'á ậdị nầnầ rồ rầ 'ásí. Bề kpálề ìtị rầ, ặtị rầ 'dầ drị rồ nầjịzó hồwềề, tầlầ 'dầ gồlịyị drị ìcázó cú fồlề ìvị 'alầ gồ'dá nầlị lậtị ạngí jầrịbặ kầ rầ 'ásí. Nầngá sị, nyầ rồ, mầlầyịkầ 'dầ drị ậvịzó Pétērō lặgầtị sị.

¹¹ Nầngá sị, Pétērō nặ tầ ậ'dồ 'bá yị drị 'dầ trá, gồ'dá ì'dầ gólá drị tầ ậtázó kầ nầ rĩ, "Ngbầầngbầnồ rầ, má nặ trá pầtầ kầ, Òvârí ầjồ mầlầyịkầ ìyíkâ trá ầmầ pầlề Ēródē drịgặ sị, gồ'dá kpá rồ ìzầ gólá drị-'bá gồlịyị Yúdặ yị kầ rầ 'bá yị drị 'è'á 'èlầ má drị rầ 'bá yị 'ásí."

¹² 'Dầ vồsị, Pétērō nặ bề trá kầ, pầtầ Òvârí pầ yị trá rầ, gólá drị ngầzó nầlị Yồwầnầ ầzầ gólá kpá rầ'á zầlầ Mầrầkồ rầ ầndrề lâ Mầrịyầ drị 'bầ 'alầ. Gõ'dá 'dầ òjílầ dầ ìkặnịsặ kầ è'bề rồ ìyị trá tồlầ, gồ'dá rầ'á ìyị rồ'bặ lồ'bầ'á Òvârí drị Pétērō rầ pầzó bề.

¹³ Gõ'dá Pétērō drị ngầzó ặtị tị ậ'dị-drị 'dầ kầ gầlề kồwầ-kồwầ, gồ'dá ìzầmvá ầzầ gólá rầ 'bá lồsị 'èlề 'bầ 'dầ 'á zầlị Rồdầ rầ drị ngầzó ầnầlị ặtị tị 'alầ òjílầ ặtị tị gầ 'bá 'dầ nầlị.

¹⁴ Gõ'dá Pétērō zị lặzị bề rầ, ìzầmvá rầ 'dầ drị ngầzó gólá rầ gbồrókồ nầlị. Gõ'dá ầyịkồ drị cầzó ìzầmvá rầ 'dầ rồ rồồ, drầlầ ngầzó rầlề gồlề tầ lâ ậtálề òjílầ ầzầ 'bá yị drị cú ìtị drề ặtị nầ ầkồ. Gólá kầ gồlịyị drị rầ, "Pétērō ì'dầ rầ'á ầdrề'á ìvị 'á tồlầ."

¹⁵ Ítí rầ, òjílầ 'dầ 'bá yị drị ngầzó tầ ậtálề ìzầmvá rầ 'dầ drị kầ, "Nầ lầfồ-lầfồ." Gõ'dá ìzầmvá 'dầ drị nầjồzó zầầ rầ'á tầ ậtálề òjílầ rầ 'dầ 'bá yị drị kầ, "Tầ pầtầ rồ, Pétērō ì'dầ rầ'á ầdrề'á tồlầ." Gõ'dá gồlịyị drị tầ lồgồzó kầ nầ rầ, "'Dầ ầ'dồ Pétērō ì'dầ kồ, 'dầ rầ'á mầlầyịkầ gólá rầ 'bá gólá rầ vồ ndrềlề rầ ì'dầ."

* 12:4 12.4 Lómígówá 'dầ 'bá yị lồ'bầzó vồ 'ásí sù sù rầlị ìyị Pétērō rầ vồ ndrềlề ìtú-pầ nặ-kầzịyầ kậyị kầ sị ìtú vồsị cé.

16 Gõ'dá 'dĩ Pétērō íyíkâ drē zãâ rĩ'á áťĩ tĩ gã'á. Ạdũkũ lâ ró rĩ, gólĩyĩ drĩ áťĩ 'dĩ n̄jĩzọ gõ'dá Pétērō rĩ ndrēzọ, gõ'dá tĩ lâ yĩ drĩ â'dízọ ndrú.

17 Gõ'dá n̄ngá sĩ, Pétērō drĩ ngãzọ drĩ ìngálé ìyálé gólĩyĩ drĩ, tãlã gólĩyĩ òrĩ ró bê n̄jũrũ. Gõ'dá drĩlã ngãzọ tã gólã Ôvârí drĩ íyĩ âtrözó volé g̃n̄ímã 'ásĩ rĩ ngĩlĩ gólĩyĩ drĩ. Gõ'dá gólã drĩ kpá tã âtázọ gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Mĩ ngĩ tã rĩ nō drĩ-'bá ãmákâ Yākóbã* drĩ gõ'dá kpá ãmã äzi-äzi yĩ drĩ.” N̄ngá sĩ, gólã drĩ ngãzọ n̄lĩ vō äzã 'bá yĩ 'ásĩ.

18 Gõ'dá vō äfō bê âwúlĩ rĩ, g̃n̄ímã 'álã rĩ, lómígówá 'dĩ 'bá yĩ trá 'dó ũrĩ ândrē bê, tãlã gólĩyĩ ùsú Pétērō jó 'álé ìyíkâ rĩ 'á kō'dáwá. Gólĩyĩ n̄jĩ tã gólã rũ 'è 'bá Pétērō drĩ rĩ kō.

19 N̄ngá sĩ, Ēródē drĩ tã 'bãzọ gólĩyĩ drĩ n̄lĩ Pétērō rĩ ndälé, gõ'dá gólĩyĩ ùsú gólã kō'dáwá. Ītĩ rĩ, Ēródē drĩ gólĩyĩ tĩ trĩzọ rōô tã ìjĩ-ìjĩ sĩ. Gõ'dá n̄ngá sĩ, drĩlã tã 'bãzọ ä'dô ró gólĩyĩ ùfúzọ volé.

Tólã sĩ, Ēródē drĩ ngãzọ n̄lĩ volé 'bãdrĩ Yūdáyã kã 'dĩ 'ásĩ n̄lĩ rĩlĩ Sēsäreýã 'álã.

Tã Ôvârí drĩ kúmú ángĩ Ēródē rĩ fũzọ rĩ

20 'Dĩ vósĩ rĩ, kúmú ángĩ Ēródē rĩ fĩ drĩ gĩzọ òjĩlã Tírã kã rĩ 'bá yĩ rũ Sĩdónã bê. N̄ngá sĩ, òjĩlã jãrĩbã rĩ 'dĩ 'bá yĩ kã drĩ ngãzọ n̄lĩ ìyĩ Ēródē rĩ ngálã äwã gólã 'á 'dĩ, sĩ lâ â'dĩlĩ. Sĩsĩ lâ ró rĩ, gólĩyĩ gĩ òjĩlã* gólã rĩ 'bá 'bã kúmú ángĩ Ēródē kã vō lâ ndrēlé rĩ ìfĩ lâ, tãlã gólã òpã ró bê ìyĩ rũ è'bē ìyíkâ 'dĩ vō lâ rãlé. Òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ ìjĩ ìyĩ tã gólã tĩ tã ä'dĩ 'bãzọ ì'dĩ gólĩyĩ lãfálé Ēródē bê, tãlã ä'dô ró ìcã-ìcã ró òjĩlã ìyíkâ drĩ ädrúgú gĩzọ 'bãdrĩ Ēródē kã nō 'ásĩ.

21 Ītĩ rĩ, kúmú Ēródē drĩ ngãzọ kã yĩ rũ è'bē kã 'dĩ ìyálé trã. Gõ'dá kã yĩ rĩ 'dĩ tú rĩ, gólã drĩ ngãzọ ítã ìyíkâ kũmũ kã sölé, gõ'dá n̄izọ rĩlĩ kĩtĩ ìyíkâ kũmũ kã rĩ drĩ. Gõ'dá n̄ngá sĩ, drĩlã tã âtázọ òjĩlã drĩ ndrĩ.

22 Gõ'dá n̄ngá sĩ, òjĩlã ârĩlĩ bê ùlĩ gólãkã 'dĩ 'bá yĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzọ gólã rĩ ìnjĩlĩ rōô kĩ nĩ rĩ, “Nōô ä'dó kō rĩ'á òjĩlã mvã 'ì ùlĩ âtã'á, gólã rĩ'á ôvârí 'ì.”

23 N̄ngá sĩ, mälâyíkã Ôvârí kã drĩ ânĩzọ 'wãã gólã rĩ 'bälé ä'dólé ngã lãzé ró, ì'bũ drĩ gólã rĩ nyãzọ kōrō drälé ìndĩ-ìndĩ ró äwãlãkã ìyíkâ 'dĩ bê, tãlã gólã äyē òjĩlã ìyĩ lùyĩlĩ ì'dĩ, òzō Ôvârí kãtĩ cú ìtĩ, tã âtã äkó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, rĩ'á cé Ôvârí ì'dĩ òjĩlã drĩ lùyĩlĩ.

Tã gólã tã lē 'bá Yēsũ 'á rĩ 'bá yĩ drĩ lĩzózọ ä'dólé dũũ rĩ

24 Kã yĩ 'dĩ 'bá yĩ sĩ rĩ, tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvârí kã rĩ drĩ lã'búzọ. Gõ'dá òjĩlã dũũ drĩ tã lēzọ 'á lâ. Tã lē 'bá Yēsũ 'á rĩ 'bá yĩ drĩ äcázọ ä'dólé dũũ.

25 Gõ'dá tólã sĩ, Bãrãnãbã yĩ Sólō bê ndē ìyĩ lōsĩ ìyíkâ Yērōsälēmã 'álã rĩ bê rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzọ gólē Änĩtĩyókã 'álã. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ Yōwãnĩ zĩlĩ Mãrãkō 'dĩ kpãã ìyĩ bê.

13

Tã Bãrãnãbã yĩ n̄jĩzọ Sólō bê jölé vōrã bê Yēsũ rĩ tãsĩ rĩ

1 Änĩtĩyókã gólã 'bãdrĩ Sírĩyã kã rĩ 'álã rĩ 'á rĩ, òjĩlã kãñĩsã kã rĩ 'bá yĩ lãfálé rĩ, tã ängũ 'bá Ôvârí kã ùrũkã 'bá yĩ bê rĩ'á ìyĩ gõ'dá kpá ìfĩ ìcĩ 'bá ùlĩ Ôvârí kã sĩ rĩ 'bá yĩ bê. Rú lâ yĩ rĩ'á Bãrãnãbã gõ'dá Sĩmónã gólã zĩlĩ

* 12:17 12.17 *Yākóbã* Yākóbã rĩ nō rĩ'á Yēsũ rĩ ädrũpĩ ì'dĩ. Gólã rĩ'á drĩ-'bá kãñĩsã Yērōsälēmã 'álã rĩ kã ì'dĩ. * 12:20 12.20 Òjĩlã drĩlĩyĩ ìfĩ lâ gĩlĩ trá 'dĩ rũ lâ Bãlãsétō.

Nìgèrè rí, gò'dá Lùkíyã òjílã Kìrénè ká ró rí, gò'dá kpá Mánéyã gólá â'dó 'bá trá lùmù-àzì kúmú Èròdè Ìnítípã ká ró 'dìmvã gólíyíkã 'á rí, gò'dá àzà lá drí â'dózó Sóólò ì'dí.

² Gò'dá kàyì àzà sī, òjílã kànìsã ká òtírì ìyì rī Òvârì Yākóvã rí ìrátalé, gò'dá kpá rīzó 'alé 'ã'í ró ngá nyã àkó rí, Líndrí Tándí Òvârì ká drí tã àtázó gólíyì drí kī, “Mī nã Bārānábã yī Sóólò bē lósī 'è 'bá ámaká ró, tãlã gólíyì òlùmù ró vò 'ásī ndrī lósī gólá má drí 'bálé gólíyì drí rí 'èlé ì'dí.”

³ Ítí, òjílã kànìsã ká 'dī 'bá yī drí tã 'dī drī lá lèzó. Gò'dá kàyì àzà sī, drílíyì rīzó kpá ó'dí ìyì 'alé 'ã'í ró gò'dá rātáá 'èzó, gò'dá drílíyì drí 'bázó Bārānábã yī drī Sóólò bē àndrã-tãndí ró, gò'dá gólíyì jòzó nílì àcì gólíyíkã 'dī 'á lósī Òvârì ká 'èlé.

Tã gólá Bārānábã yī Sóólò bē drí tã lògòzó ójó àzà drī

Sãyĩpārásī 'álá rí

⁴ Níngá sī, Líndrí Tándí Òvârì ká jólé bē Bārānábã yī Sóólò bē nílì rí, gólíyì drí ngázó nílì jārībã Sālūsíyã ká ìmvú àndrè gārã drī 'á rí 'álá. Gò'dá tólá sī rí, gólíyì drí ngázó nílì kòlóngbò sī 'bãdrī zīlì Sãyĩpārásī rí 'álá.

⁵ Ítí rí, gólíyì drí cãzó jārībã zīlì Sálámī rí 'álá, gò'dá rílì ìyì rī'á úlì Òvârì ká pè bē jó gólíyì òjílã Yúdã yī ká drí rīzó tã Òvârì ká àrílì tólá nã 'bá yī 'ásī. Gò'dá Yówánì Mārākò nī 'bá kpãã gólíyì bē rí bē, rī'á gólíyì pálé lósī 'è'è sī.

⁶ Níngá sī, 'bãdrī Sãyĩpārásī 'dī 'á tólá rí, gólíyì drí ngázó nílì pá sī Sálámī 'ásī cãlé búúú jārībã Páfò rí 'álá. Níngá rí, gólíyì drí ójó ònjò 'bá àzà kī 'bá nī rí, yī àã'dò tã àngũ 'bá Òvârì ká ì'dí rí úsúzó. Gólá rī'á òjílã Yúdã yī ká 'í rú lá Bārã-Yásowã. Gólá rí rú àzà kpá rī'á Èlímã, tã ífí lá drí â'dólé kī, ójó rí.

⁷ Gólá rī'á lùmù-àzì kúmú Rómã lé 'bá ká gólá rī 'bá 'bãdrī 'dī drílì rí ká. Kúmú rí 'dī rú lá rī'á Sērāgíyã Póólò, gólá rī'á àgò tã nī 'bá 'í. Gò'dá níngá sī, kúmú rí gógó 'dī drí ngázó Bārānábã yī Sóólò bē àzílì ànílì yī ngálá tã àtí-àtí tãndí Òvârì ká 'dī ngílì yī drí.

⁸ Gò'dá ójó rí 'dī drí ngázó Bārānábã yī tì ànyalé Sóólò bē, tãlã à'dò ró bē kúmú 'dī òzó kò tã lèlè íyíkã 'bãã tã àtí-àtí tãndí Yésũ rí tãsī 'dī 'á.

⁹ Gò'dá níngá sī, Sóólò gólá zīlì kpá Póólò rí drí vò ndrèzó mbì ójó rí 'dī ngálá tã ìsũ ònjí ójó 'dī ká nìzó, tãlã Líndrí Tándí Òvârì ká sò mbârākã trá Sóólò 'á.

¹⁰ Gò'dá drílã tã àtázó ójó rí 'dī drí kī nī rí, “Ní Sātánã rí mvá nò! Ní rī'á àjú-'bá-àzì tã ndrī â'dó 'bá tãndí rí ká 'í. Ní rī'á òjílã àdó 'bá 'í, gò'dá rīzó àdì gólíyíkã nyalé! Ní rí kárã rī'á tã àtí-àtí tãndí Òvârì ká rí òjálé 'bálé â'dólé ònjò ró!

¹¹ Ngbãangbãno rí, má àtã ní drí kī, Òvârì Yākóvã rí drí 'è'á lãṅò fèlé ní drí. Gólá â'dò ànì 'bã'á â'dólé ìfí àkó, tãlã ní òzó ngá àzãkã ndrèê kò'dáwã àlówálã tãkò.”

Níngá sī, 'wãã vò drí ànìzó àmvũ ójó rí 'dī ìfí. Gò'dá drílã ngázó nī'á òjílã ànjú bē à'dò ró íyì sèlé, tãlã gólá trá kũdũ-kũdũ ró.

¹² Gò'dá níngá sī, kúmú rí 'dī ndrélé bē tã rí 'dī rú 'è'á rí, gólá rí tì à'dì trá mbârākã 'dī tãsī drílã tã lèzó. Gò'dá ìtí rí, drílã rú jázó tã lèlé tã àtí-àtí tãndí Yésũ rí tãsī 'dī 'á.

Tã gólá Póólò yī Bārānábã bē drí 'èlé Ìnítíyókã àzà gólá â'dó 'bá ànyì 'bãdrī zīlì Pīsídíyã rí 'álá rí

13 Gō'dá tólá sī, Póólō yī drí ngāzó ÿyī āzī-āzī yī bê ãmvũ ândrê drī mbälé kōlóngbō sī Páfō rī âyézó 'á'á lé drī āzâ rī lésī nīzó Pērógā gólâ â'dó 'bá jārībâ ró 'bâdrī zīlī Pāmbīlīyā kâ rī 'álâ. Nīngá sī, Yōwánī Mārākō âyé gólīyī tólâ, gō'dá ngāzó gólé Yērōsālémâ 'álâ.

14 Gō'dá Póólō yī Bārānābā bê drí ngāzó Pērógā rī âyéle nīzó zāâ cälé Ānītīyókā āzâ gólâ â'dó 'bá ānyī 'bâdrī zīlī Pīsīdīyā rú rī 'álâ. Gō'dá kâyī gólâ rātāā Yúdâ yī kâ kâ sī rī, gólīyī drí ngāzó nīlī jó tā Ôvârí kâ ârī kâ rī 'álâ, gō'dá rīlī ÿyī vūdrī āâ'dâ ró ÿyī tā bê kī, yī lē ôjīlâ ãlīfī ãmbälé.

15 Gō'dá tā 'bā'bā gólâ Músâ drí ãgīlī gō'dá kpá tā ãgī gólīyī tā ângũ 'bá Ôvârí kâ rī 'bá yī drí ãgīlī rī 'bá yī zīzī lâ vósī rī, drī-'bá gólīyī jó tā Ôvârí kâ ârī kâ 'álâ 'dī 'bá yī kâ drí ngāzó Póólō yī Bārānābā bê âzīlī ânīlī tā pēlé ÿyī drí. Gólīyī kī, “Āmâ âdrúpī yī, ôzō nī ā'dô cú úlī āzâ bê mbârākā sölē ôjīlâ 'á rī, mā lô'bā rú'bâ ānī drī, nī âtâ.”

16 Gō'dá nīngá sī, Póólō drí ngāzó ũrũ, gō'dá ÿyī drí ãngázó ũrũ, tälâ gólīyī ôrī ró bê nǵrũ tā ârīlī yī tī sī, gō'dá gólâ kī gólīyī drí rī, “Ānī ôjīlâ āmākâ Īsīrā'élē kâ gō'dá kpá ānī ôjīlâ lídī ró gólīyī Ôvârí rī ãnjī 'bá rī yī, nī ârī tā má sīlī sī nô.

17 Mī nī trá dódó kī, Ôvârí gólâ āmâ ôjīlâ Īsīrā'élē kâ drí rī'á ãnjīlâ rī, gólâ ĩ'dī āmâ á'bīyá yī nǵ 'bá â'dólé ôjīlâ íyīkâ ró rī. Kâyī gólīyī drí 'bázó drē rī'á ngá āwā ró Māsīrī 'álâ rī, gólâ 'é gólīyī trá lūtīlī âcálé dūũ ôrī mbârākâ bê rī ró. Gō'dá tólá sī, gólâ drí gólīyī âtrózó volé Māsīrī 'ásī mbârākâ íyīkâ sī.

18 Gō'dá 'dīlī vósī rī, gólīyī â'dô bê kpálé ârīmâ ākó rī, gólâ rī trá 'á ã'dī bê gólīyī tāsī ndrô nyâ'dī-rī sī, 'dīlī gólīyī drí rīzó drē rīlī ômâ 'álâ vō 'á'í 'á, nī'á vō kpâ bê nīngá kô nīngá rī.

19 Nīngá sī, gólâ 'é gólīyī tā trólé volé âwâ sī 'bâsúrú gólīyī nǵi-drī-lâ-rī rī 'bá rīlī 'bâdrī zīlī Kānānā rī 'álâ rī 'bá yī drīgá sī, tälâ yī fē ró 'bâdrī rī 'dī gólīyī nyāányâ kâ ró.

20 Tā 'dī 'bá yī 'é rú trá ndrī ĩtī ndrô kámá-sũ-nyâ'dī-rī-drī-lâ-ngâ-múdrī sī.

“Gō'dá Ôvârí drí tā kī 'bá āzâ 'bá yī lô'bázó âlô-âlô gólīyī drīlī ÿyī ãlīfī ró búũũ âcálé kâyī tā ângũ 'bá gólâkâ Sāmōwélē kâ rī sī.

21 Nīngá sī, kâyī Sāmōwélē drí â'dózó drē gólīyī drīlī tā ângũ 'bá ró rī, gólīyī drí gólâ rī ãjízó, tälâ Ôvârí ô'bâ ró bê ôjīlâ āzâ â'dólé kúmú ângī ró ÿyī drīlī ndrī. ĩtī, Ôvârí drí âmâ rú-āzī Sóólō Kísī rī mvá ró rī nǵzó â'dólé kúmú ângī ró gólīyī drīlī. Sóólō rī 'dī rī'á 'bâsúrú Bēnjīmónā kâ 'ásī, gō'dá gólâ rī trá ôjīlâ Īsīrā'élē kâ drīlī ndrô nyâ'dī-rī sī.

22 Gō'dá 'dīlī vósī, Ôvârí drí Sóólō rī nāzó volé, tälâ Sóólō ârī tā Ôvârí kâ kô, gō'dá drīlâ Dâwúđī rī 'bázó ĩ'dī â'dólé kúmú ângī ró. Tā Dâwúđī kâ 'bâ Ôvârí â'dólé âyīkô ró, gō'dá drīlâ úlī nô 'bá yī âtázó Dâwúđī rī tāsī. Gólâ kī nī rī, 'Dâwúđī Yésē rī mvá rī tā 'bâ má trá â'dólé âyīkô ró. Tälâ gólâ rī trá tā gólīyī má drí lēlé rī 'élē ĩ'dī ndrī.’

23 “Āmâ âdrúpī yī, má lē tā âtálé ānī drí Dâwúđī rī ózōwá gólâ â'dó 'bá āmbá ró rī tāsī. Rú lâ Yésũ. Gólâ ĩ'dī rī'á Ôvârí drí âjólé ôjīlâ Īsīrā'élē kâ pälé tā ônjī gólīyīkâ rī 'bá yī 'ásī, ôzō gólâ drí tā lâ 'bälé trá âkú ró nā 'bá yī sī rī kâtī rī ĩ'dī.

24 Gõ'dá drē sísí Yésū ítōó tã 'è'è iyíkã tã pēpē kã ñnyákú dr̃ñ rí kò rí, Yōwánī ngá trá rĩ'á tã pélé òjílã Īsīrã'élē kã drí kī nī rí, gólíyī àadī dr̃ñ tã ònjí gólíyíkã rí 'bá yī 'ásī, gõ'dá nīngá sī, yí íbábátizã ró gólíyī bē.

25 'Dĩ vósī, gõ'dá Yōwánī à'dólé bē 'è'á tã 'è'è 'bálé yí drí 'élé rí ndélé rí, gólã kī òjílã drí rí, 'Ní ñsū àníkã bē rí, mà ã'dí ì'dí yã? Má à'dó kò rĩ'á 'díyī pã 'bá ànī drí rĩ'á tēlã rí ì'dí. Ní àrī drē, òjílã àzã rĩ'á ànī'á nōngá 'díyī pã 'bá ró àmã volé dr̃ñ 'ásī. Àmbã gólãkã rí lãvũ kòrô àmãkã rí dr̃ñ sī. Má ícã kò z̃l̃l̃ òjílã tãndí ró ngbãã kã'bókã gólãkã pá 'á rí àngílí volé.'

26 "Ítí, má àtã ànī drí àmã àdrúp̃i yí, ànī Àbārāyãmã rí ózōwá yí ró rí yí, gõ'dá kpá ànī òjílã lídí ró rí 'bá Ôvãrī rí ñnj̃l̃l̃ rí 'bá yí, àmã ì'dí rĩ'á gólíyī Ôvãrī drí 'bálé tã òjílã pã kã tã ònjí 'ásī nō àjózó dr̃l̃l̃yī rí 'bá yí ì'dí.

27 Tãlã òjílã Yērōsālēmã kã dr̃ñ-'bá iyíkã rí 'bá yí bē ñj̃ kò kī nī rí, Yésū ì'dí rĩ'á 'díyī pã 'bá gólã Ôvãrī drí àjólé trá àngó nō dr̃ñ rí ì'dí. Gólíyī rí trá tã àt̃i-àt̃i tãndí gólã tã àngũ 'bá yí drí ñg̃l̃l̃l̃ yí trá àkũ ró nã 'bá yí sī rí z̃l̃l̃l̃ k̃ỹỹ rãtãã kã vósī cé. À'dô kpálé ítí rí, tã ífí tã àt̃i-àt̃i tãndí 'dĩ kã fí gólíyī dr̃ñ kò. Ì'dí tãlã gólíyī rĩ'á cú ítí tã lã ñj̃ àkó, gólíyī drí Yésū rí àl̃l̃l̃ àñōzó f̃l̃l̃l̃. Ítí rí, gólíyī drí úl̃l̃ tã àngũ 'bá 'dĩ 'bá yí kã 'dĩ 'èzó à'dólé tã p̃t̃t̃l̃l̃ ró.

28 Kpálé gólíyī ùsúl̃l̃ bē tã ònjí Yésū drí 'élé trá tã k̃z̃ó gólã rú gólã rí f̃z̃ó tã lã tãsī kò'dáwá rí, gólíyī drí kúmú P̃l̃l̃t̃ó rí ñj̃z̃ó, tãlã Yésū rí 'bálé úf̃ú ró bē.

29 "Tólã sī, gólíyī drí tã ndr̃l̃ gólíyī tã àngũ 'bá drí àtálé trá kī'á nī rí, à'dô à'dó'á Yésū rú rí 'èzó. Àdũkũ lã ró rí, gólíyī drí gólã rí ñpázó fê l̃l̃l̃l̃-l̃l̃l̃l̃ dr̃ñ dr̃l̃é volé. 'Dĩ vósī, gólíyī drí àvõ lã tr̃z̃ó volé fê l̃l̃l̃l̃-l̃l̃l̃l̃ dr̃ñ sī, gõ'dá ñz̃ó 'bãlã ùg̃l̃ gólã r̃z̃ó àvõ 'bálé rí 'á.

30 Gõ'dá Ôvãrī 'è gólã kpá trá l̃dr̃l̃l̃ volé òdrã rí 'dĩ 'ásī.

31 Vó lã 'ásī, gólíyī nī 'bá trá sísí lã sī gólã bē 'bãdr̃ñ Gãl̃l̃áyã kã rí 'ásī j̃ãr̃l̃bã Yērōsālēmã kã rí 'álã rí ndr̃l̃ ñyí gólã trá kpá ó'dí k̃ỹỹ dũũ sī. Ngbãàngbãñ òjílã rí 'dĩ 'bá yí trá rĩ'á tã àtã'á òjílã Īsīrã'élē kã drí ndr̃l̃ tã rí 'dĩ tãsī.

32 "Gõ'dá à'dô àmã tãsī rí, mà ànī trá tã àt̃i-àt̃i tãndí Ôvãrī ngá lésī nō àtálé ànī drí, tãlã m̃i ñj̃ ró bē kī, tã gólã Ôvãrī drí àtálé trá àmã à'bìyã yí drí kī nī rí, yí à'dô 'è'á lã rí,

33 gõ'dá ngbãàngbãñ rí, gólã 'è trá àmã gólíyī ózōwá yí drí. Gólã 'bã Yésū trá l̃dr̃l̃l̃ òdrã 'ásī. Úl̃l̃ rí Ôvãrī kã 'dĩ trá rĩ'á ñg̃l̃-ñg̃l̃ lã ró Lôngó r̃l̃ lã ró Yésū rí tãsī rí 'á. Lôngó rí rĩ'á nõtí,

'Àndrõ nò 'ásī rí, òjílã à'dô tã ñj̃'á.

Ní rĩ'á àmã mvá 'í l̃s̃l̃ àmãkã 'élé.'

Lôngó 2.7

34 Nīngá sī, Ôvãrī àtã úl̃l̃ nō 'bá yí trá àkũ ró nã 'bá yí sī Yésū rí l̃dr̃l̃-l̃dr̃l̃ òdrã 'ásī rí tãsī kī nī rí, gólã rí àvõ òñã kò'dáwá. Gólã kī,

'Tã p̃t̃t̃l̃l̃ ró, tã tãndí gólíyī má drí tã lã 'bálé trá Dãwúd̃l̃ drí kī nī rí, má à'dô 'è'á lã gólã rí ózōwá yí drí rí, má à'dô 'è'á lã ànī drí.'

Īsáyã 55.3

Tã tãndí 'dĩ rĩ'á ì'dí nō, Yésū l̃dr̃l̃ trá òdrã 'ásī l̃dr̃l̃-l̃dr̃l̃ ró à'dólé tã èdē 'bá ró òjílã lãfálé Ôvãrī bē rí 'á.

35 Tã rí 'dĩ tãsī, Dãwúd̃l̃ drí kpá úl̃l̃ àtãz̃ó Ôvãrī drí kī nī rí,

'Ní ícã kò rú ñ'bũ 'bã tãndí àníkã rú'bã ñnyĩr̃k̃õ lã àyélé ñalé ló'dé 'á.'

Lôngó 16.10

³⁶ Úlì 'dĩ 'bá yí ícá kô â'dólé Dăwúđĩ rí tāsĩ, tãlã mã nĩ trá kĩ nĩ rĩ, Dăwúđĩ 'è trá tã gólã Ôvârí drí lėlé trá gólã drí 'ėlé drē gólã rĩ'á lédrē-lédrē ró rĩ ĩ'dĩ. 'Dĩ vósĩ, gólã drí drázó, gô'dá gólã rĩ ävô trözó 'bãlé á'bíyá lâ yí lăgátĩ, gô'dá gólã rĩ ävô drí ñázó ñãñã.

³⁷ Gô'dá rĩ'á Yésũ ĩ'dĩ gólã Ôvârí drí 'ėlé lĩdrĩlí ôdrã 'ásĩ rĩ. Gólã rĩ ävô ĩ'dĩ gólã ñã 'bá kô'dáwá ló'dé 'á rĩ. ĩ'dĩ ĩtĩ, úlì Dăwúđĩ kã 'dĩ 'bá yí rĩ'á Yésũ rĩ tāsĩ. Á'dó kô yí Dăwúđĩ rĩ tāsĩ.

³⁸ “Ámã âdrúpĩ yí, tã nô ôfĩ ânĩ drĩ, òzô nĩ òlê tã Yésũ 'á rĩ, Ôvârí â'dô ícá'á tã ònjĩ ânĩkã âyélé.

³⁹ Sísĩ nã rĩ sĩ, tã 'bã'bã Músã kã rĩ ícá kô ânĩ 'bãlé â'dólé drĩ-báláyĩ ró tã ònjĩ ânĩkã rĩ 'bá yí 'ásĩ, gô'dá òjĩlã gólã tã lē 'bá trá Yésũ 'á rĩ gólã trá rĩ'á drĩ-báláyĩ ró lãñô tã ònjĩ gólãkã rĩ 'bá yí kã 'ásĩ ndrĩ.

⁴⁰⁻⁴¹ ĩtĩ rĩ, má âtã ânĩ drí nõtĩ. Ânĩ ĩfĩ òmbã ânĩ rú, tãlã tã gólĩyĩ Ôvârí drí âtálé trá ãkũ ró nã sĩ tã ãngũ 'bá íyĩkã rĩ 'bá yí tĩ sĩ rĩ òzó rũ 'èè ânĩ drí kô. Gólĩyĩ âtã trá kĩ nĩ rĩ,

‘Ânĩ òjĩlã gólĩyĩ úlì gólĩyĩ ámãkã ró rĩ gũ 'bá gũgũ rĩ 'bá yí, 'dövó nĩ ndrê, gô'dá ânĩ tĩ ãñ'dĩ ró, tãlã tã gólã má drí 'è'á 'èlã kãyĩ ânĩkã rĩ 'bá yí sĩ rĩ,
òzô kpálé òjĩlã äzã òngĩ tã ífĩ lâ ânĩ drí rĩ, nĩ ícá kô tã lėlé 'á lâ.

ĩtĩ rĩ, 'dövó, nĩ ôdrã, tãlã nĩ ârí tã kô'dáwá.’ ”

Hãbãkã 1.5

Nôo rĩ'á tã âtã-âtã ãdũkũ Póólô kã ĩ'dĩ.

⁴² Gô'dá ñĩngá sĩ, Póólô yí Bãrãnãbã bê ngã ĩyĩ bê nĩlí vólé jó tã Ôvârí kã ârí kã rĩ 'ásĩ úlì 'dĩ vósĩ rĩ, òjĩlã drí ngãzó gólĩyĩ âzĩlí, gólĩyĩ äãgô ró kpá ó'dí kãyĩ ñjĩ-drĩ-lã-rĩ vósĩ, kãyĩ äzã rãtãã kã rĩ sĩ â'dólé tã gólĩyĩ 'dĩ 'bá yí ĩtô lâ ngĩlí ó'dí ĩyĩ drí.

⁴³ Ñĩngá sĩ, òjĩlã drí ngãzó lâ'búlì vólé jó tã Ôvârí kã ârí kã rĩ 'ásĩ gólé 'bã 'ásĩ. Gô'dá òjĩlã dũu gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ â'dó 'bá Yúdã yí ró gô'dá kpá òjĩlã lídí* ró rĩ 'bá yí drí ngãzó nĩlí ĩyĩ Póólô yí vósĩ Bãrãnãbã bê. Gô'dá Póólô yí drí ngãzó Bãrãnãbã bê tã Yésũ kã âtálé òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yí drí, gô'dá gólĩyĩ drí kpá mbãrãkã sôzó òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yí 'á, tãlã gólĩyĩ äãdrê ró bê gágá tã lėlé sĩ mbãrãkã Ôvârí kã rĩ sĩ.

⁴⁴ Gô'dá ñĩngá sĩ, kãyĩ äzã gólã rãtãã kã rĩ sĩ, òjĩlã dũu jãrĩbã 'dĩ kã rĩ 'bá yí drí ngãzó ânĩlí ĩyĩ tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvârí kã ârílí.

⁴⁵ Gô'dá òjĩlã Yúdã yí kã ùrũkã 'bá yí ndrê ĩyĩ òjĩlã dũu 'dĩ 'bá yí bê rĩ, tã lâ yí drí ägízó gólĩyĩ ĩfĩ, gô'dá drĩlĩyĩ 'dēzó rĩ'á tĩ ânyálé ònjĩ lâ ró úlì Póólô kã rĩ rũ, gô'dá kpá Póólô rĩ gógó lô'dã-lô'dã bê.

⁴⁶ Ñĩngá sĩ, Póólô yí Bãrãnãbã bê òtĩrĩ tã Yúdã 'dĩ 'bá yí drí tã âtĩ-âtĩ Yésũ rĩ tāsĩ rĩ gãzó rĩ ndrêê rĩ, gólĩyĩ drí ngãzó úlì âtálé trãkũ-trãkũ Yúdã rĩ 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, “Ôvârí lē trá ãmã drí úlì íyĩkã pėlé sísĩ ânĩ drí, gô'dá nĩ gã trá dó, gô'dá nĩ lēé tã lâ kô filí ânĩ drĩ ânĩ 'bãlé rĩlí lédrē-lédrē ró zãã ãdũkũ äkô. Tãlã tã ârí äkô ânĩkã sĩ, mã â'dô ânĩ âyé'á, gô'dá ñizô òjĩlã lídí ró rĩ 'bá yí ngálã.

⁴⁷ Kúmú Ôvârí äfē tã 'bã'bã nô trá ãmã drí, 'Má 'bã trá tã 'bã'bã ró ânĩ drí â'dólé vò ĩ'ĩ-ĩ'ĩ kãtĩ òjĩlã lídí ró rĩ 'bá yí drí, tãlã lãtĩ pãtĩ rĩ â'dálé òjĩlã 'bãdrĩ ndrĩ kã drí, tãlã 'dĩ òpã ró gólĩyĩ bê tã ònjĩ gólĩyĩkã rĩ 'bá yí 'ásĩ.’ ”

Ĭsáyã 49.6

* 13:43 13.43 Òjĩlã lídí 'dĩ 'bá yí òjã ĩyĩ trá Ôvârí rĩ ĩñjĩlĩ â'dô tã Yúdã yí kã vó ró.

48 Gõ'dá òjílã lídí 'dĩ 'bá yí àrílí bē ìyí úlí Póólò ká 'dĩ rí, àyìkò drí cīzò gólíyí rú rōò, gõ'dá drílíyí ìyí nyāányā fēzò Ôvârí drí úlí góláká drí sī. Gõ'dá òjílã ndrī gólíyí Ôvârí drí lélé rílí rīrī ó'dí ãdūkū ákó rí sī òjílã íyíká ró rí 'bá yí drí tã lēzò tã àtī-àtī Yésū rí tāsī rí 'á.

49 Tólá sī, tã lē 'bá gólíyí ó'dí ró 'dĩ 'bá yí drí ngāzò ìyí nílí lāmú bē 'bãdrī 'dĩ 'ásī kākârâ nī'á tã àtī-àtī Ôvârí ká 'dĩ pē bē òjílã drí. Ítí rí, tã àtī-àtī rí 'dĩ drí lã'búzò vō á'dó 'bá 'bãdrī 'dĩ 'á rí 'bá yí 'ásī ndrī.

50 Gõ'dá Yúdã yí ngā ìyíká gõ'dá nī'á tã ícì bē ì'dí drī-'bá jãrībã 'dĩ ká rí 'bá yí 'á, òkó àmbâ-àmbâ gólíyí ìyí jã 'bá Ôvârí rí ìnjílí á'dô tã Yúdã yí ká vó ró àzâ 'bá yí bē, tãlã 'dĩ gólíyí ò'bã ró bē Póólò yí Bãrãnábã bē ìzã kòkò 'á. Gólíyí drí Póólò yí drōzò Bãrãnábã bē volé ìyí drí 'bãdrī 'ásī.

51 Nīngá sī, Póólò yí Bãrãnábã bē àyélé bē vō 'dĩ rí, gólíyí drí tãpílíndrī gólá vō 'dĩ ká 'dĩ yázò volé ìyí pá ágálé 'ásī tã ònjí á'dâ-á'dâ ró òjílã 'dĩ 'bá yí rú. Tólá sī, gólíyí drí ngāzò nílí jãrībã zílí Ìkōníyã 'bãdrī Lìkōníyã ká 'á rí 'álá.

52 Gõ'dá tã lē 'bá gólíyí lâkí 'bá Ñnītīyókã 'álá rí 'bá yí rí trá àyìkò àmbã sī mbârākã Líndrī Tãndí Ôvârí ká rí ká sī.

14

Tã gólíyí rú 'è 'bá Ìkōníyã 'álá rí

1 Nīngá sī, Ìkōníyã 'á tólá rí, tã drí rú 'èzò Póólò yí drí Bãrãnábã bē kpá nyé òzò drílã rú 'èrē gólíyí drí Ñnītīyókã 'álá rí kâtí. Gólíyí ngā nílí jó Yúdã yí ká rīzò tã Ôvârí ká àrílí 'á lâ rí 'álá, gõ'dá gólíyí drí úlí Ôvârí ká àtázò tólá mbârākã sī, á'dólé Yúdã yí dūú gõ'dá kpá òjílã lídí ró rí 'bá yí drí tã lēzò Yésū 'á.

2 Gõ'dá Yúdã yí àzâ 'bá yí gólíyí tã àtī-àtī Yésū rí tāsī rí gã 'bá dó rí yí drí ngāzò nílí ìyí òjílã dūú 'bãsurú jãrībã 'dĩ ká àzâ 'bá yí 'bálé á'dólé àwã ró Póólò yí rú Bãrãnábã bē, òzò òjílã Ñnītīyókã 'álá rí yí drí 'èlè rí kâtí.

3 Gõ'dá kpálé ítí rí, Póólò yí Bãrãnábã bē drí rīzò ìyí tólá kâyì dūú sī gõ'dá rílí tã àtī-àtī tã ònjí àyè-àyè ká cú ítí ngá àzâ ákó Kúmú Yésū rí tāsī rí àtálé mbârākã sī ùrī ákó òjílã drí. Yésū fē mbârākã trá gólíyí drí tã gólíyí tì drí à'dízò rí 'bá yí 'èzò, á'dô ró bē kī, tã àtī-àtī gólíyíká á'dalé tã pãtī rí.

4 Tã ndrī 'dĩ 'bá yí tāsī rí, òjílã jãrībã 'dĩ ká drí ácázò á'dólé lãfálé cãcã ró. Ùrúkã lâ yí àtī ìyíká Póólò yí ì'dí Bãrãnábã bē, gõ'dá àzâ 'bá yí àtī ìyíká Yúdã yí gólíyí tã àtī-àtī 'dĩ gã 'bá dó rí yí ì'dí.

5 Nīngá sī, òjílã Yúdã yí ká 'dĩ 'bá yí drí ngāzò tã ì'bílí òjílã gólíyí òjílã lídí ró rí 'bá yí bē gõ'dá kpá drī-'bá jãrībã 'dĩ ká rí 'bá yí bē tí á'dô ró bē 'dēzò Póólò yí drī gólíyí lúvūlì kúnì mvá sī ùfúlì volé.

6 Gõ'dá Póólò yí àrílí bē tã tã 'bálé trá 'dĩ tāsī ítí rí, gólíyí drí ngāzò Ìkōníyã rí àyélé gōzò rálé jãrībã Lìkōníyã ká àzâ 'bá yí 'álá.

7 Lìkōníyã 'á tólá rí, gólíyí nī sísí jãrībã Lísitrã ká rí 'álá, gõ'dá nīngá sī, Dérébē 'álá, gólíyí lāmú kpá trá jãrībã mvá gólíyí á'dó 'bá ànyí tólá nã 'bá yí 'ásī. Vō rí 'dĩ 'bá yí 'ásī ndrī rí, gólíyí rí trá tã àtī-àtī tãndí Yésū rí tāsī rí pē bē òjílã drí.

Tã gólíyí rú 'è 'bá Lísitrã 'álá rí

8 Gõ'dá nīngá sī, jãrībã Lísitrã ká 'dĩ 'á tólá rí, àgò àzâ bē rī'á òjò ró. Gólá tó àcì kò àlôwálá tīrī lâ 'ásī.

9 Kâyì àlô sī, Póólò drē rī'á zã Lísitrã 'álá tã Yésū ká pē'á òjílã drí rí, àgò 'dĩ bē rī'á tólá tã Póólò drí rī'á pēlã 'dĩ àrí'á. Gõ'dá Póólò drí vō ndrēzò

kôro mbî gólâ drî. Ítí rî, Póólô rî drí nîzó lâ kí, ãgô rî 'dî lē tā trá mbârâkâ Yésû kâ 'á, tálâ Ôvârí ôpâ ró yî bê.

¹⁰ Á'dô bê trá ítí rî, Póólô drí ngázó tā átálé úrú ãgô rî 'dî drí kí, “Mí ngâ ádrélé mbîmbî úrú ânî pá drî.”

Gõ'dá nîngá sî, ãgô rî 'dî drí ngázó ãvũ úrú gõ'dá kôro lâ mú bê íyî pá sî.

¹¹ Gõ'dá nîngá sî, ôjílâ tîlîlî gólîyî tā Póólô kâ 'élé tî drí ã'dízó drílâ sî 'dî ndrê 'bá rî 'bá yî drí ngázó rî'á ôtrélé úrú tî íyîkâ Lîkônîyâ lé 'bá kâ sî kí, “Mí ndrê mbârâkâ ãgô nō 'bá yî kâ. Ôvârí gólîyî rú jâ 'bá trá á'dólé ôjílâ mvá ró rî ânî íyî trá âmâ ngálâ vüdrî 'á nölé.”

¹² Gõ'dá ítí rî, gólîyî drí ôvârí ángî gólîyîkâ rú bê Zéyô rî rú lâ ápázó Bārānābā drî gõ'dá ôvârí āzā rú bê Ērēmē* rî rú lâ ápázó íyîkâ Póólô drî, tálâ Póólô tā pē 'bá 'î.

¹³ Ôvârí ābārādāgô Zéyô 'dî, jó ángî gólâ ôjílâ drí rîzó íyî ñjílâ rî á'dô trá ívî 'álâ jārîbā 'dî 'ásî. Gõ'dá ôjílâ gólâ kōrōnyā lî 'bá ró ôvârí Zéyô 'dî drí rî drí ítí ãgô ró rî 'bá yî átrōzó rî, gõ'dá kpá gólâ drí fê fôô átrōzó ânîzó í'dí bê lâ á'tî jārîbā kâ 'dî tî 'álâ, nîzó í'dí bê lâ jó ángî 'dî 'á. Kōrōnyā lî 'bá rî 'dî gõ'dá ôjílâ bê ndrî, lē íyî tā trá kōrōnyā 'dî 'bá yî lîlî lîlî ngá fêfê ró Bārānābā yî drí Póólô bê ôvârí yî ró.

¹⁴ Gõ'dá Bārānābā yî Póólô bê ndrê íyî bê tā ôjílâ 'dî 'bá yî kâ 'ē'á 'ēlâ íyî drí 'dî rî, drílîyî ngázó ítá íyî rú rî 'bá yî ôsílî ráá ráá. 'Dîlî á'dálâ kí, yî lēé tā-drî gólîyîkâ 'ē'á 'ēlâ 'dî kô'dáwá. Gõ'dá ítí rî, Bārānābā rî gógó yî Póólô bê drí ngázó rálé íyî nílî 'bélé ô'bí lāfálé 'á tā átâ-átâ bê úrú kí,

¹⁵ “Ānî ôjílâ, nî rî nō á'dô 'ē'á yā? Nî lî kōrōnyā kô á'dólé ngá fêfê ró âmâ ñjílî! Âmâ rî'á cé ôjílâ mvá 'î ôzô ânî tí! Âmâ á'dó kô ôvârí 'î!”

'Dîlî vósî rî, ôjílâ ô'bí 'dî 'bá yî ôtîrî ngāá úlî Póólô yî kâ árîlî rî, Póólô yî drí tā átázó gólîyî drí kí, “Mā ânî trá nōngá tā átî-átî tândî Ôvârí pătîlî gólâ lédrê-lédrê ró rî kâ rî pélé í'dî ânî drí, tálâ nî āâyê ró bê ôvârí tākó ânî drí rîzó lānî 'bālê rú lâ 'á 'dî 'bá yî. Gõ'dá vō lâ 'á rî, nî ñjî cé Ôvârí pătîlî rî í'dî. Gólâ í'dî 'būū 'bā 'bá ñnyákú drî bê gõ'dá lîmvú lô'bā 'bá ngá-tî 'á lâ rî 'bá yî bê ndrî rî.

¹⁶ Ākú ró rî, gólâ áyê ôjílâ ndrî tā gólîyî nyāányā drí lélé rî 'bá yî 'élé í'dî.

¹⁷ Gõ'dá gólâ rî trá kárâ rî'á á'dô-á'dô tândî íyîkâ á'dálé ânî drí tā tândî gólîyî gólâ drí 'élé trá ânî drí rî sî. Gólâ 'bā ôzê trá 'dîlî ânî drí ndrî, gõ'dá gólâ 'bā ngá-ãrú ámvú 'á rî 'bá yî lô'wâ lófólé á'dólé tândî ró, tálâ ânî ndrî á'dô ró bê cú ngá-íyínyā bê rōô nyálé, gōzó á'dólé rîlî ndrî āyîkō sî. Ítí rî, nî ñjî cé gólâ í'dî.”

¹⁸ Póólô yî átálé bê úlî rî 'dî 'bá yî kpálé ítí rî, gólîyî úsú tā 'dî trá âmâ-âmâ ró ôjílâ 'dî 'bá yî íkízó kōrōnyā 'dî 'bá yî lîlî, tálâ íyî ñjîzó. Ādūkú lâ ró, gólîyî drí ôjílâ 'dî 'bá yî íkízó.

¹⁹ Gõ'dá kâyî āzā sî, Yúdā yî úrúkâ 'bá yî gólîyî á'dó 'bá ômbā ró Póólô rú rî 'bá yî drí ángázó ânîlî íyî Lísîtrā 'álâ Ānîtyókā Písîdiyā 'álâ rî lésî, gõ'dá kpá Īkônîyā lésî. Gõ'dá drílîyî tā sōzó ôjílâ dūū 'á, tálâ gólîyî ūlúvū ró bê Póólô fūlî volé kúnî mvá sî. Nîngá sî, drílîyî Póólô rî lúvūzó kúnî mvá sî kpólōmvē vüdrî. 'Dîlî vósî, gólîyî drí ngázó gólâ rî sélé volé jārîbā 'dî 'ásî, tálâ gólîyî ñsū íyîkâ kí, gólâ ôdrā trá. Tākō, Póólô, ní drāá ánîngá kô'dáwá.

* **14:12 14.12** Ôjílâ jārîbā 'dî 'á rî 'bá yî ñsū íyî tā ányā ró kí, ôvârí á'dô bê dūū. Tā ñsū gólâ lā'bî gólîyîkâ vó ró kí nî rî, Zéyô íyîkâ ôvârí gólâ rî 'bá kúmú ró ôvârí gólîyîkâ drî rî í'dî, gõ'dá Ērēmē íyîkâ ôvârí gólâ tā pē 'bá ró rî í'dî lāj'ô'vârí kâ āzā 'bá yî drí ndrî.

20 Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, òjílã gólìyĩ tã lě 'bá trá úlí Póólõ kã Yésũ rĩ tāsĩ rĩ 'bá yĩ 'á rĩ drí ânĩzó ìyĩ àdrélé gbãã Póólõ rú sĩ. Gólìyĩ òtírĩ rĩ àdrélé tólã rĩ, gólã drí ngãzó ùrũ gõ'dá nĩlĩ gólé volé jãrĩbã 'dĩ 'álã. Gõ'dá kàyĩ drĩzõ là vósĩ, Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ drí ngãzó nĩlĩ Dérébẽ 'álã.

Tã ãmbúkũ àcĩ Póólõ yĩ kã Bãrãnábã bẽ rĩ tāsĩ

21 Nĩngá sĩ, Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ drí tã àtĩ-àtĩ tãndĩ Òvãrĩ kã àtázó òjílã drí Dérébẽ 'á tólã. Gõ'dá tã àtĩ-àtĩ gólìyĩkã 'dĩ tāsĩ rĩ, òjílã dũũ drí tã lězó Yésũ 'á. Póólõ yĩ drí rĩzó tã Yésũ kã ìmbálé tã lě 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí. Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, gólìyĩ drí ngãzó nĩ'á gólé Lísitrã 'álã, Ìkõnìyã 'álã gõ'dá Ænĩtìyókã gólã Pìsìdíyã 'álã rĩ 'álã.

22 Vò rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ àlô-àlô, gólìyĩ pẽ úlí trá tã lě 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ drí, tãlã gólìyĩ ìcílí gõ'dá kpá mbãrãkã lófílí gólìyĩ 'á, rĩzó tã lělé pĩpìsìlĩ àlô rĩ sĩ Yésũ 'á. Ìtĩ rĩ, Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ kĩ, “Àmã ndrĩ, mã à'dò lãṅò úsú'á rõò àngó nõ 'á òjílã gólìyĩ tã lě 'bá kò Yésũ 'á rĩ drĩgã sĩ sísí drẽ mã cá kò 'bũũ 'álã, vò gólã Òvãrĩ drí èdéle àmã drí gõzó rĩlĩ 'á là gólã bẽ kũmũ àngí gólãkã zélé rĩ 'á.”

23 Vò àlô-àlô 'ásĩ, Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ èpẽ ìyĩ òjílã àzã 'bá yĩ 'bãlé à'dóle drĩ-'bá ró òjílã kãníšã kã rĩ 'bá yĩ drĩlĩ. Gólìyĩ 'è rãtãã trá òjílã 'dĩ 'bá yĩ bẽ, gõ'dá gólìyĩ drí ndrĩ rĩzó kpá 'álé 'ã'í ró. Drĩ-'bá 'dĩ 'bá yĩ fẽ ìyĩ nyãányã trá Ìfĩ 'bã'bã sĩ Òvãrĩ drĩ. Ìtĩ rĩ, Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ 'bã gólìyĩ trá Òvãrĩ drĩgã, tãlã gólã òndrẽ ró bẽ gólìyĩ vó dódó.

24 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ drí ngãzó àcĩ tólé ìyĩ kòrò 'bãdrĩ Pìsìdíyã kã rĩ 'ásĩ, gõ'dá cãlé 'bãdrĩ Pãmbìlìyã kã rĩ 'álã.

25 Gõ'dá 'bãdrĩ 'dĩ 'á tólã rĩ, drìlìyĩ úlí Òvãrĩ kã àtázó òjílã drí jãrĩbã Përógã kã 'álã. Gõ'dá drìlìyĩ lãvũzó nĩlĩ jãrĩbã Ætãlìyã rĩ 'álã.

26 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, gólìyĩ drí ngãzó mbãlé kòlóngbõ 'á nĩzó gólé volé Ænĩtìyókã 'álã 'bãdrĩ Sírìyã kã rĩ 'álã, kãníšã gólã gólìyĩ àjózó rĩ lésĩ, tãlã lòsĩ Òvãrĩ drí fèlé gólìyĩ drí 'èlé mbãrãkã ìyĩkã sĩ rĩ ndẽ rú trá.

27 Ìtĩ, gólìyĩ àcã bẽ rĩ, gólìyĩ drí ngãzó òjílã kãníšã kã è'bélé ndrĩ kpãkã àlô tã àtázó gólìyĩ drí tã ndrĩ gólìyĩ Òvãrĩ drí 'èlé trá gólìyĩ sĩ rĩ tāsĩ. Vò 'ásĩ ndrĩ rĩ, Òvãrĩ 'è òjílã dũũ trá tã lělé Yésũ 'á, òjílã Yúdã yĩ kã gõ'dá kpá gólìyĩ à'dó 'bá kò òjílã Yúdã yĩ kã ró rĩ yĩ bẽ.

28 'Dĩ vósĩ, Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ drí rĩzó ìyĩ òjílã kãníšã kã gólìyĩ Ænĩtìyókã 'álã 'dĩ 'bá yĩ bẽ parã dũũ sĩ.

15

Tã ì'bi-ì'bi Yērōsālēmā 'álã òjílã lídí gólìyĩ tã lělé bẽ Yésũ 'á

rĩ 'bá yĩ tāsĩ

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, òjílã ùrũkã Yúdã yĩ kã gólìyĩ tã lě 'bá trá Yésũ 'á rĩ drí àcázó Ænĩtìyókã 'álã 'bãdrĩ Yũdáyã kã rĩ lésĩ. Gõ'dá gólìyĩ drí ngãzó rĩ'á òjílã kãníšã kã ìmbálé kĩ, “Ànì òjílã gólìyĩ à'dó 'bá kò Yúdã ró rĩ, òzõ nĩ ò'dé bãsã 'á kò'dáwã tã 'bã'bã gólã Músã drí ìgílí trá àkũ ró nã vó ró rĩ, Òvãrĩ ìcã kò ànì pãlé tã ònjí ànìkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ.”

2 Gõ'dá Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ drí ngãzó ìyĩ rĩ'á tĩ ànyálé rõò mbãrãkã sĩ tã ìmbã-ìmbã òjílã 'dĩ 'bá yĩ kã rú. Gólìyĩ kĩ nĩ rĩ, “À'dó kò mbì tã Músã kã lãnjĩ là 'bãlé òjílã lídí nõ 'bá yĩ drĩ.” Gõ'dá òjílã kãníšã kã drí tã lězó lãjõ'bã Yésũ kã drí tã 'dĩ kílí Yērōsālēmā 'álã. Drìlìyĩ Póólõ yĩ Bãrãnábã bẽ

gõ'dá òjílã ùrúkà gólìyì lāfálé 'ásì rì èpèzó nílí Yērōsālémā 'álâ, nĩ'á tã 'dĩ òjálé lājó'bá Yésũ kâ rì 'bá yí bē, gõ'dá kpá òjílã āmbâ-āmbâ kănìsã kâ tólâ nã 'bá yí bē.

³ Nĩngá sī, òjílã kănìsã kâ Ānītìyókā kâ rì 'bá yí jólé bē gólìyì nílí Yērōsālémā 'álâ rì, gólìyì drí ngāzó nílí kôró 'bãdrĩ Fōnìsìyā kâ rì 'bá yí 'ásì Sāmáriyā bē. Gõ'dá 'bãdrĩ rì 'dĩ 'bá yí 'ásì rì, gólìyì rì trá tã Ôvârí kâ â'dalé tã lē 'bá Yésũ 'á rì 'bá yí drí kī, òjílã gólìyì òjílã lídí ró rì 'bá yí jã ìyì rù trá tã lēlé Yésũ 'á rì, gõ'dá tã lē 'bá 'dĩ 'bá yí drí â'dózó ndrĩ àyìkō ró āmbá tãlã tã 'dĩ tãsí.

⁴ Gõ'dá nĩngá sī, gólìyì calé bē Yērōsālémā 'álâ rì, òjílã kănìsã kâ drĩ- 'bá ìyìkâ rì 'bá yí bē gõ'dá kpá lājó'bá Yésũ kâ rì 'bá yí bē drí gólìyì trōzó pìpìsìlì ǎ'dì sī ùmú ró. Gõ'dá nĩngá rì, Póólō yí drí ngāzó tã lārākō gólìyì Ôvârí drí 'èlé ìyì nyāányā sī 'dĩ 'bá yí ngílí òjílã rì 'dĩ 'bá yí drí, tãlã ò'è ró bē òjílã lídí 'dĩ 'bá yí tã lēlé ìyìkâ 'bãlé tã àtì-àtì Yésũ rì tãsí rì 'á.

⁵ Gõ'dá Pārúsì ùrúkà tã lē 'bá trá ìyì Yésũ 'á rì 'bá yí drí ngāzó tã átálé kī, “Òjílã lídí gólìyì tã lē 'bá Yésũ 'á rì, nĩ 'bã tã gólìyì drí 'dèlé bāsã 'á, gõ'dá gólìyì drí tã 'bã'bã gólìyì Músã drí ìgílí trá rì 'bá yí 'èlé ndrĩ.”

⁶ Tã rì 'dĩ tãsí, lājó'bá Yésũ kâ gõ'dá drĩ- 'bá òjílã kănìsã kâ ùrúkà 'bá yí bē drí ngāzó ìyì rù è'bélé vō ãlô 'á tã 'dĩ drĩ lâ òjálé.

⁷ Gõ'dá ùlì gólìyì drí átálé trá mání ìyì vō 'ásì 'dĩ vósì rì, Pétērō drí ngāzó àdrélé ùrú gõ'dá tã átálé gólìyì drí kī nĩ rì, “Ámâ àdrúpì yí, nĩ nĩ trá kī, sísì rì, Ôvârí nĩ má trá ānì lāfálé 'ásì, tãlã òjílã gólìyì òjílã lídí ró ùrúkà 'bá yí āârì ró bē tã àtì-àtì tãndí gólâ nõ má sìlì sī. Gõ'dá nĩngá sī, gólìyì òlè ró tã bē Yésũ 'á.

⁸ Ôvârí gólâ tã ìsũ òjílã kâ rì nĩ 'bá ndrĩ rì, â'dã trá kī, yí lē gólìyì òjílã lídí ró 'dĩ trá òjílã ìyìkâ ró Líndrì Tãndí ìyìkâ àfē-àfē lâ sī gólìyì drí, té òzō gólâ drí àfèlé trá āmâ drí sísì rì kátì. Gólâ 'è tã rì 'dĩ trá ìtì, tãlã â'dalé āmâ òjílã Yúdã yí kâ drí kī, gólâ lē gólìyì trá kpá òjílã ìyìkâ ró.

⁹ Gólâ 'é gólìyì kô ngũ āmâ rú sī. Gólâ nĩ trá kī, gólìyì lē trá Yésũ 'á. Ī'dĩ gólâ drí tã ònjí gólìyìkâ rì 'bá yí àyézó.

¹⁰ Gõ'dá bē trá ìtì rì, nĩ lē Ôvârí rì ùjũlì ā'dô tãsí yã? Nĩ lē tã lãnjĩ-lãnjĩ gólâ 'bãlé āmâ ǎ'bìyá yí drí 'èlé tìbē āmâ nyāányā drí ìcalé 'èlã kô rì 'bãlé tã lē 'bá yí drĩ ã'dô tãsí yã?

¹¹ Kúmú āmákâ Yésũ rĩ'á 'á ǎ'dì tã àyê-àyê kâ bē āmâ òjílã Yúdã yí kâ drí āmâ 'bãlé tã lēlé ùlì gólâkâ 'á cú ìtì, gõ'dá kpá āmâ pãlé. Gõ'dá ngbāngbānō rì, gólâ 'è trá kpá tã ãlólâ 'dĩ ì'dì òjílã gólìyì â'dó 'bá kô Yúdã yí ró rì 'bá yí drí.”

¹² Gõ'dá ùlì Pétērō kâ 'dĩ 'bá yí 'ásì rì, òjílã cé tìtì drí rĩzó njürũ. 'Dĩ vósì rì, Bārānábã yí Póólō bē drí ngāzó ìyì rĩ'á tã gólìyì Ôvârí drí 'èlé òjílã lídí lāfálé 'á rì 'bá yí ngílí. Ôvârí 'bã gólìyì trá tã tì drí ǎ'dìzó drí lâ sī rì 'èlé, ā'dô ró bē gólìyì òjílã lídí ró rì 'bá yí drí rù jãzó tã lēlé Yésũ 'á.

¹³ Nĩngá sī, Bārānábã yí Póólō bē ndē bē ùlì ngĩngĩ rì, drĩ- 'bá kănìsã kâ Yākóbã drí ngāzó tã átálé kī, “Ámâ āzì-āzì yí, nĩ àrì drē ùlì má tì nõ.

¹⁴ Símónã Pétērō ngì tã gólâ lǎtì sísì nã sī Ôvârí drí òjílã lídí lòvó 'bãzó, òjílã njìzó gólìyì lāfálé 'ásì â'dolé òjílã ìyìkâ ró rì trá.

¹⁵ Gõ'dá ùlì Ôvârí kâ gólâ tã àngũ 'bá gólâkâ rì 'bá yí drí ìgílí trá ǎkũ ró nã sī rì àtã kpá tã ãlólâ 'dĩ ì'dì kī nĩ rì,

¹⁶⁻¹⁷ 'Sísì 'álâ, má â'dô àgõ'á 'bãsurú Dãwúđì kâ gólâ rù ìzã 'bá trá rì èdélé ó'dí.

Â'dô â'dó'á mbârâkâ bê ó'dí sísí rí kâtí.
 Má â'dô pávó ó'dí nǎ'á òjílã ndrĩ drí áamá ìnjǎzó,
 òzò jó úfúlí gǒzó bēlá ó'dí ró rí kâtí.
 Má â'dô 'è'á lá ìtí, tálá 'bâsúrú ndrĩ ùnǎ ró bê kǎ,
 mã rǎ'á kúmú ǎngí 'í gólǎyí drǎlǎ.
 Tã 'dĩ tāsĩ rí, òjílã lídí gólǎyí mã drí 'bālé trá â'dólé òjílã áamá nyǎányâ kâ
 ró rí 'bá yí ǎǎnǎ ró ìyí bê mã ngálâ.'

Ămósē 9.11-12

18 'Dĩ rǎ'á Ôvǎrĩ rí tǎ-vò 'í, gǒ'dá gólâ 'bâ ǎamá trá nǎlâ kǎyí ǎkú nǎ 'bá yí sǎ.

19 "Ă'dô tã ìsũ áamá kâ rí vó ró rí, mã ǎtâ kǎ, òjílã lídí gólǎyí tã lē 'bá trá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yí, mã ǎyē gólǎyí ìkpókpolò-ìkpókpolò 'dē'dē bāsã 'á rí sǎ tã 'bâ'bâ Músã kâ rí 'bá yí bê.

20 'Dĩ vò lá 'á rí, mã ìgĩ wǎrǎgǎ gólǎyí drí úlǎ nǎ 'bá yí sǎ kǎ, 'dǒvó gólǎyí ònyâ ǎ'wá gólâ fēlé òvǎrĩ ǎbǎrǎdǎgǒ drí rí kǒ'dáwá, tálá ǎ'wá rí 'dĩ rǎ'á ònjǎ ró òjílã Ôvǎrĩ kâ rí 'bá yí ìfǎ drǎ lá yí 'á. Gǒ'dá gólǎyí ònyâ kǒrǒnyâ gólǎyí òmbē lá yí ìlǎ ìlǎ kǒ'dáwá rí kǒ, gǒ'dá kpá rí, gólǎyí ònyâ ngá gólǎyí ǎrĩ bê rí kǒ'dáwá. Gǒ'dá gólǎyí ò'bâ òjílã gólâ á'dó 'bá kǒ gólǎyí òkó ró ngátá ágó ró rí kǒ ǎ'dú kǒzó ì'dí bê lá.

21 Mĩ ndrē drē, tã 'bâ'bâ gólǎyí Músã drí ìgĩlí trá ǎkú ró ǎkú ró nǎ sǎ gólâ lǎtǎ rǎrǎ tǎndí rí kâ ǎ'dá 'bá rí, mã rí trá tã 'dĩ 'bá yí zǎlǎ kǎyí rǎtǎá kâ vósĩ cé jó áamá kâ rǎzó tã Ôvǎrĩ kâ ǎrĩlí rí 'á, vò 'ásĩ ndrĩ tã 'bâ'bâ 'dĩ 'bá yí nǎlǎ dódó. Mã â'dô tã 'dĩ ìgĩ'á gólǎyí drí, tálá gólǎyí ùnǎ ró rǎrǎ áamá kâ rí bê."

Tã wǎrǎgǎ lǎjǒ'bá drí ìgĩlí òjílã lídí gólǎyí tã lē 'bá trá Yésũ 'á

rí 'bá yí drí rí tāsĩ

22 Gǒ'dá lǎjǒ'bá Yésũ kâ gǒ'dá òjílã ndrĩ kǎnǎsã kâ drǎ-'bá sísĩ-lésĩ ìyíkâ rí 'bá yí bê drí tã ìsũ 'bázó òjílã ǎzâ 'bá yí épēzó ìyí lǎfálé 'ásĩ á'dólé jǒlé ǎnǎtǎyókâ 'álâ Póólò yí bê gǒ'dá kpá Bǎrǎnábâ bê tã pǎtǎtǎ á'dalé òjílã ǎnǎtǎyókâ kâ drí. Gólǎyí épē drǎ-'bá ìyíkâ rí 'bá yí rǎ, Sílâ yí ì'dĩ Yúdǎ gólâ rǎ'á zǎlâ Bǎrǎsábâ rí bê.

23 Nǎngá sǎ, gólǎyí drí wǎrǎgǎ ìgǎzó òjílã 'dĩ 'bá yí drí trǒlé kpǎâ. Gǒ'dá nǒ ò rǎ'á úlǎ wǎrǎgǎ rí 'dĩ 'á rí ì'dĩ.

Ămâ lǎjǒ'bá Yésũ kâ rí 'bá yí gǒ'dá drǎ-'bá kǎnǎsã kâ rí 'bá yí bê rǎ'á ìyí ǎnǎ ǎdrǎpǎ yí ì'dĩ. ì'dĩ mã ìgĩ wǎrǎgǎ nǒ ǎnǎ òjílã kǎnǎsã ǎnǎtǎyókâ kâ gǒ'dá jǎrǎbâ ǎzâ 'bá yí Sírǎyâ kâ gǒ'dá kpá Sílísĩyâ kâ gólǎyí á'dó 'bá Yúdǎ ró kǒ rí 'bá yí drí. Mã 'è nǎ-bē-yâ ǎnǎ drí.

24 Mã ǎrĩ trá kǎ, òjílã ǎzâ 'bá yí nǎ ìyí trá ǎnǎ ngálâ nǒngá sǎ, gǒ'dá ìkpókpolò ìyí ǎnǎ trá úlǎ ìyíkâ rí 'bá yí sǎ. Gǒ'dá gólǎyí pēé ìyí úlǎ rí 'dĩ 'bá yí kǒ drǎ-ǎcē áamá kâ sǎ.

25 Tálâ tã ǎnǎ ìkpókpolòzó 'dĩ tāsĩ rí, ǎmâ drí rú è'bézó ǎmâ vò 'ásĩ gǒ'dá tã ì'bǎlǎ òjílã ǎzâ 'bá yí épēzó jǒlé ǎnǎ ngálâ, Bǎrǎnábâ yí gǒ'dá Póólò bê gólǎyí ǎmâ drí lǒvó lá yí 'bālé tákányĩ rí 'bá yí,

26 gǒ'dá kpá ìyí nyǎányâ fē 'bá trá lǒsĩ kúmú áamá kâ Yésũ Krístò kâ 'élé pǎpǎsǎlǎ ǎlò sǎ rí.

27 Ìtí rí, ǎmâ bí Yúdǎ yí jǒ'á Sílâ bê ǎnǎ ngálâ Póólò yí bê. Gólǎyí á'dô tã ǎlólâ ǎmâ drí ìgĩlí wǎrǎgǎ nǒ 'á nǒ ngĩ'á trá ǎnǎ drí ìyí tǎ nyǎányâ sǎ.

28 Líndrĩ Tǎndí Ôvǎrĩ kâ 'bâ ǎamá trá tǎ-drǎ lēlé kǎ, á'dó kǒ ǎmâ drí ngá lǎnjǎ 'bālé ǎnǎ drǎ. Gǒ'dá tã gólǎyí ìcá 'bá ǎnǎ drí 'élé rí rǎ'á ìyí ì'dĩ nǒ:

29 Nĩ nyâ kǒrǒnyâ gólǎyí fēlé ngá fēfē ró òvǎrĩ ǎbǎrǎdǎgǒ drí rí kǒ, nĩ nyâ kǒrǒnyâ gólǎyí òmbē lá yí ìlǎ ìlǎ kǒ'dáwá rí 'bá yí kǒ, nĩ nyâ ngá gólǎyí

ãrí bê rí kô, gô'dá nĩ 'bã òjílã gólíyì á'dó 'bá kô ãní òkó ró ngátá ágó ró rí kô à'dú kózó ì'dí bê lâ. Òzô nĩ òrì trá cú ìtí tã rí 'dĩ 'bá yí 'è ãkó rí, 'dĩ nĩ 'è trá dódó.* 'Dĩ rĩ'á ngá gólíyì ãmá drí lèlé átálé ãní drí rí 'bá yí ì'dí. Ì'dí 'dĩ.

³⁰ Tólá sī, òjílã kǎnísǎ ká Yērōsālēmā 'álá rí 'bá yí drí ngázó òjílã 'dĩ 'bá yí jòlé wárāgā 'dĩ trólé fèlé òjílã gólíyì kǎnísǎ Ānītīyókā ká 'álá rí 'bá yí drí. Òjílã 'dĩ 'bá yí cá bê Ānītīyókā 'álá rí, gólíyì è'bè òjílã kǎnísǎ ká 'dĩ 'bá yí kpākā ãlò gô'dá wárāgā 'dĩ fèzó drílíyì.

³¹ Gô'dá nǐngá sī, òjílã kǎnísǎ ká 'dĩ 'bá yí zǐlì bê ìyì wárāgā rí 'dĩ rí, drílá gólíyì 'bázó á'dólé àyìkò ró rōò, tǎlā tǎ ìgǐlì 'á lâ rí 'bá yí sō mbārākā trá gólíyì 'á.

³² Gô'dá 'dĩ vósí rí, Yúdǎ yí Sílā bê drí rǐzó òjílã 'dĩ 'bá yí bê kǎyì dūú sī. Gólíyì rĩ'á òjílã gólíyì tǎ Òvǎrì ká ngǐ 'bá ngbálí-ngbálí rí 'bá yí ì'dí. Nǐngá sī, úlì gólíyìkǎ 'dĩ 'bá yí drí òjílã tólá nǎ 'bá yí pázó tǎ lèlé gólíyìkǎ Yésū 'á rí 'bǎlé ádrélé gǎgǎ rǎkǎ fè kátí.

³³⁻³⁴ Gô'dá ǎdūkū lâ ró rí, tǎ lè 'bá Yésū 'á 'dĩ 'bá yí drí gólíyì jòzó gólé volé rú'bá à'dí sī òjílã kǎnísǎ ká Yērōsālēmā 'álá gólíyì ájó 'bá rí 'bá yí ngálá.*

³⁵ Gô'dá Póólò yí Bǎrǎnábǎ bê drí rǐzó ìyì kǎyì dūú sī Ānītīyókā 'á. Gólíyì gô'dá òjílã ǎzǎ 'bá yí bê rí ìyì trá rĩ'á òjílã ìmbá bê gô'dá kpá tǎ átí-átí tǎndí Kúmú Yésū rí tǎsī rí pè bê.

Tã Póólò yí drí lǎfálé cǎzó Bǎrǎnábǎ bê rí

³⁶ 'Dĩ vósí, Póólò drí tǎ átázó Bǎrǎnábǎ drí kǐ, “Dòvó mǎ nĩ gólé tǎ lè 'bá kúmú ǎmákǎ Yésū 'á rí 'bá yí lómílì vò kǎkǎrǎ gólíyì ãmá drí tǎ átí-átí tǎndí Yésū rí tǎsī rí pèzó sǐsǐ 'álá sī rí 'ásí, tǎlā mǎ ndrè ró tǎ lèlé gólíyìkǎ bê.”

³⁷ Gô'dá Bǎrǎnábǎ lè trá Yòwǎnì Mǎrǎkò rí drǐlì kpǎà ìyì bê.

³⁸ Gô'dá Póólò kǐ nĩ rí, á'dó kô tǎndí ró gólá drí nǐzó kpǎà ìyì bê, tǎlā sǐsǐ nǎ sī gólá àyè ìyì trá Pǎmbǐlǐyǎ 'álá cú ìtí ìyì drí drè lòsǐ 'dĩ 'è ãkó ndèlé.

³⁹ Nǐngá sī, tǐ ǎnyá-ǎnyá ǎndrè drí 'dèzó gólíyì lǎfálé 'á tǎ rí 'dĩ tǎsī, té gólíyì drí lǎfálé cǎzó. Bǎrǎnábǎ yí Yòwǎnì bê drí ngázó gólé ìyì kòlóngbò sī 'bǎdrǐ Sǎyǐpǎrǎsǐ ká rí 'álá.

⁴⁰ Gô'dá Póólò drí Sílā rí nǐzó nǐlì yí bê. Gô'dá nǐngá sī, òjílã kǎnísǎ ká tólá Ānītīyókā 'álá rí drí rǎtǎā 'èzó Òvǎrì drí gólíyì vó ndrèzó.

⁴¹ Gô'dá Póólò yí Sílā bê drí ngázó nǐlì kòrò 'bǎdrǐ gólíyì Sírǐyǎ ká Sílísǐyǎ bê rí 'ásí. Vò 'ásí cé tǐtǐ, gólíyì nĩ ìyì trá zǎā tǎ lè 'bá Yésū 'á rí 'bá yí lǐfǐ lâ yí ícì bê, tǎlā gólíyì òrì ró bê pǐpǐsǐlì ìdú-ìdú sī tǎ lèlé Yésū 'á rí 'á.

16

Tã Póólò yí gô'dá Sílā bê drí Tǐmátīyǎ rí drǐzó ǎcǐ tólé ìyì bê rí

¹ Gô'dá nǐngá sī, Póólò yí Sílā bê drí ngázó ìyì rĩ'á nǐlì ǎcǐ ìyìkǎ 'á, gô'dá gólíyì drí cǎzó jǎrǐbǎ gólá zǐlì Dérèbè rí 'álá, gô'dá drílíyì nǐzó cǎlé jǎrǐbǎ zǐlì Lísitrǎ rí 'álá. Gô'dá tǎ lè 'bá ǎzǎ bê rĩ'á Lísitrǎ 'á tólá, rú lâ Tǐmátīyǎ, gólá rí ǎndrè rĩ'á òjílã Yúdǎ yí ká gólá tǎ lè 'bá trá Yésū 'á rí ì'dí. Gô'dá gólá rí átá ìyìkǎ Gǐrǐkǐ lé 'bá 'í.

² Tǐmátīyǎ rí gógó 'dĩ, òjílã kǎnísǎ Lísitrǎ ká gô'dá Ìkòníyǎ ká bê 'bǎ ìyì gólá rí lǎnǐ rōò, gô'dá gólíyì átá tǎ trá kǐ nĩ rí, gólá ǎá'dò rĩ'á òjílã tǎndí 'í.

* 15:29 15.29 Ó'bǎá òjílá lídì 'dĩ 'bá yí 'dèlé kò bǎsǎ 'á. * 15:33-34 15.33-34 Gô'dá Sílā 'bǎ tǎ ìsū ìyìkǎ trá rǐzó ǎkpǎ Ānītīyókā 'á.

³ Tã 'dĩ tāsī rī, Póólō lē Tīmátīyā rī 'dĩ trá nílí ìyí bē lōsī 'è 'bá āzī ró. Gõ'dá òjílā Yúdā yí ká gólīyī rī 'bá 'bādrī rī 'dĩ 'á rī 'bá yí nī ìyí trá kī, Tīmátīyā rī'á Gīrīkī mvá 'ì, gõ'dá gólā 'dé drē bāsā 'á kō. Gõ'dá ìtí rī, Póólō drí gólā rī 'bēzō bāsā 'á, òjílā Yúdā yí ká òzō gólā rī gāā kō dó.

⁴ Nīngá sī, Póólō yí drí nīzō kōrō jārībā 'bādrī 'dĩ ká rī 'bá yí 'ásī. Gõ'dá vō 'dĩ 'bá yí 'ásī cé tītī rī, gólīyī fē wārāgā bī lājó'bá Yésū ká rī 'bá yí ká, gõ'dá kpá òjílā āmbā-āmbā kānīsā Yērōsālémā 'álā rī 'bá yí ká bē trá òjílā kānīsā ká rī 'bá yí drí. Gõ'dá gólīyī kī gólīyī drí rī, gólīyī ò'è tā wārāgā bī rī 'dĩ 'á rī 'bá yí.

⁵ Gõ'dá bē trá ìtí rī, òjílā kānīsā rī 'dĩ 'bá yí ká 'dĩ 'bá yí drí rīzō tā lēlē sī Yésū 'á pīpīsilī ìdū-ìdū sī. Kāyī vósī cé rī, òjílā āzā 'bá yí drí rīzō tā lēlē ìyíkā 'bālē Yésū 'á. Ìtí rī, tā lē 'bá Yésū 'á rī 'bá yí drí rīzō līzólé dūū. Nīngá sī, gólīyī drí ìyí lófízó òjílā kānīsā ká 'dĩ 'bá yí lāfálé.

Tã gólā Ôvārí drí à'dalé Póólō drí ābī-ābī 'á nīzō Mēkēdónīyā 'álā rī

⁶ Gõ'dá nīngá sī rī, Líndrī Tāndí Ôvārí ká drí Póólō yí lōgázó dó nílí Ásīyā 'álā nílí tā ātī-ātī Ôvārí ká pēlē òjílā tólā nā 'bá yí drí. Gõ'dá bē trá ìtí rī, gólīyī drí nīzō kōrō 'bādrī Fārīgīyā ká gólā à'dó 'bá Gālātīyā 'álā rī 'ásī.

⁷ Gõ'dá 'dĩ vósī, gólīyī ácalé bē èsè-drī Mīsīyā ká 'á rī, gólīyī 'è trá nílí kōrō 'bādrī Bitīnīyā ká rī 'ásī rī, gõ'dá Líndrī Tāndí Ôvārí ká drí gólīyī lōgázó dó nílí kōrō tólā sī ró.

⁸ Nīngá sī, gólīyī drí ngāzó nílí kōrō 'bādrī zīlī Mīsīyā rī 'ásī, būúū cālē jārībā zīlī Trówā rī 'álā.

⁹ Gõ'dá ngácī lā 'dĩ sī rī, Póólō drí ngāzó ābīlī. Ābī-ābī rī 'dĩ 'á rī, gólā drí āgō āzā 'bādrī Mēkēdónīyā ká lésī rī ndrēzó rī'á ādré'á, gõ'dá kpá rī'á gólā rī zī'á kī, "Ní ānī āmā pālē Mēkēdónīyā 'á nōlé."

¹⁰ Ābī-ābī Póólō ká 'dĩ vósī rī, āmā* drí āmā édézó njāā, tālā nīzō 'wāā Mēkēdónīyā 'álā, tālā ābī-ābī 'dĩ à'dā tā trá āmā drí kī, Ôvārí jō āmā trá nílí tā ātī-ātī tāndí íyíkā pēlē òjílā 'bādrī 'dĩ ká drí.

Tã gólā Lúđīyā drí tā lēzó Yésū 'á Fīlípī 'álā rī

¹¹ Gõ'dá nīngá sī, āmā drí ngāzó mbālē kōlóngbō 'á Trówā 'á tólā, gõ'dá nílí kōlóngbō rī 'dĩ sī cālē íkīmā āndrē zīlī Sāmōtrákē rī 'álā. Gõ'dá káyī 'dĩ vósī, āmā drí àcī ìngázó zāā kōlóngbō sī nílí cālē jārībā zīlī Nēyāpólī rī 'álā.

¹² Gõ'dá tólā sī, āmā drí nīzō pá sī Fīlípī 'álā. Gõ'dá āmbā Fīlípī rī 'dĩ ká lāvū gārā jārībā āzā 'bá yí 'bādrī Mēkēdónīyā ká rī 'bá yí ká drī sī. Òjílā Fīlípī ká āmbā vō lā yí rī'á ìyí Rómā lé 'bá 'ì. Gõ'dá āmā drí rīzō tólā káyī fīnyáwá sī.

¹³ Gõ'dá káyī rātāā ká sī, āmā drí fōzó jārībā 'alé 'ásī áyágá tī 'álā, tālā mā ārī tā trá kī, vō rātāā ká Yúdā yí drí rī bē tólā. Gõ'dá tólā rī, mā úsū òkó āzā 'bá yí è'bē ìyí rú trá rātāā 'èlé. Ìtí rī, āmā drí rīzō vūdrī tā pēlē òkó 'dĩ 'bá yí drí.

¹⁴ Nīngá rī, òkó āzā bē rī'á gólīyī lāfálé rú lā Lúđīyā. Gólā rī'á Tīyātírā lé 'bá 'ì, gõ'dá gólā ítá lāmúrī-lāmúrī tāndí rī lāzī 'bá lā 'ì. Gõ'dá gólā kpá rī'á òjílā lídí gólā Ôvārí rī ìnjī 'bá ró rī 'dĩ. Ìtí rī, Póólō pēlē bē tā ātī-ātī Yésū rī tāsī rī òkó dĩ 'bá yí drí rī, Ôvārí drí Lúđīyā rī 'bāzó tā Póólō ká 'dĩ ārílí dódó, gõ'dá gólā drí tā lēzó Yésū 'á.

* 16:10 16.10 Āmā Úlī nō rī, Lúkā gólā tībē búkū nō ìgī 'bá nō rī à'dalé Póólō yí bē.

15 Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, ãmã drí gólĩyĩ ìbábátízāzó òjílā gólākā 'bã kã rĩ 'bã yĩ bē. Ítí rĩ, gólā drí ngāzó tã átálé ãmã drí kĩ, “Òzō nĩ òndrē trá kĩ, má òlē tã trá Yēsũ 'á rĩ, 'dòvó nĩ ànĩ má drí 'bã 'álā, gõ'dá rĩlĩ ùmú ámākā ró.” Nĩngá sĩ, gólā drí ãmã vó ndrēzó dódó ùmú íyíkā rĩ 'bã yĩ ró.

Tã gólā Póólō yĩ 'bāzó gānīmā 'á Sílā bē rĩ

16 Kàyĩ āzā sĩ, ãmã kpá trá rĩ'á nĩ'á vō rātāā kã 'álā ó'dí, gõ'dá ãmã drí ízámvá āzā gólā líndrĩ ònjí bē rĩ ùsúzó. Líndrĩ ònjí 'dĩ rĩ gólā rĩ 'bālē tã gólĩyĩ 'ē 'bã á'dólé àtĩ 'álā rĩ 'bã yĩ ngĩlĩ òjílā drí. Gólā rĩ'á rāgĩ 'ì, ítí rĩ, gólā rĩ lípì yĩ rĩ ìyĩ trá rĩ'á àdì ùsúlí gólā drĩ tã àngũ-àngũ gólākā 'dĩ sĩ.

17 Ízámvá rĩ 'dĩ rĩ trá ãmã vó lòbēlé, gõ'dá nĩ'á òtré bē òjílā drí kĩ, “Àgò nō 'bã yĩ rĩ'á ìyĩ rù ì'bũ 'bã Ôvārĩ gólā 'bālē bē ãmbá 'bũ 'álā rĩ kã 'dĩ. Gólĩyĩ á'dò lātĩ 'díyĩ pã kã á'dá'á nĩ ànĩ drí.”

18 Gólā 'è tã rĩ 'dĩ trá kàyĩ dũu sĩ, gõ'dá tã líndrĩ ònjí 'dĩ kã drí ngāzó Póólō rĩ ìkpókpolólé rōō. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólā drí rù jázó tã átálé líndrĩ ònjí 'dĩ drí kĩ, “Má 'bã tã ní drí drí-ácē Yēsũ Krístō kã rĩ sĩ, ní àfō volé ízámvá nō 'ásĩ.” Nĩngá sĩ 'wāā, líndrĩ ònjí 'dĩ drí àfōzó ízámvá rĩ 'dĩ 'ásĩ.

19 Gõ'dá ízámvá rĩ 'dĩ lípì lā yĩ ndrélé bē ìyĩ kĩ, yĩ ùsú gõ'dá àdì ízámvá 'dĩ drĩ kò rĩ, gólĩyĩ drí á'dózó òmbā ró, tãlā Póólō drō líndrĩ gólā mbārākā fē 'bã ízámvá 'dĩ drí rĩ trá volé. Gõ'dá ízámvá 'dĩ lípì lā yĩ drí ngāzó Póólō yĩ rùlĩ Sílā bē gólĩyĩ trólé fēlē òjílā jārībā kã vō tã kĩ 'bã kã 'á rĩ 'bã yĩ drí.

20 Gõ'dá tólā rĩ, gólĩyĩ drí tã átázó tã kĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí kĩ, “Àgò nō 'bã yĩ rĩ'á ìyĩ òjílā Yúdā yĩ kã 'dĩ, gõ'dá gólĩyĩ rĩ'á òjílā ìkpókpoló'á ìyĩ jārībā 'á nōngá.

21 Gólĩyĩ rĩ'á òjílā lífì ícì'á lā'bí gólā ãmã drí gālē dó rĩ yĩ sĩ. ãmã òjílā Rómā lé 'bã ícá kò lā'bí gólĩyíkā 'dĩ 'èlé.”

22 Gõ'dá bē trá ítí rĩ, òjílā tìlìlì rù è'bé 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí ngāzó tã átálé Póólō yĩ rù Sílā bē. Gõ'dá tã kĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí lómígówá 'bāzó ítá gólĩyíkā òsílì trāā trāā volé gõ'dá kpá gólĩyĩ cālē pìdrìgú sĩ.

23 Ítí, lómígówá 'dĩ 'bã yĩ drí gólĩyĩ cāzó ònjí lā drĩ gõ'dá trólé 'bālē gānīmā 'á. Gõ'dá tã kĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí tã 'bāzó òjílā gānīmā kã drí òjílā āzā ndrélé 'bālē gólĩyĩ vó lòkílì dódó, tãlā gólĩyĩ òzó ícá kò rālē volé gānīmā 'ásĩ.

24 Drĩ-'bã gānīmā kã 'dĩ àrì úlì tã kĩ 'bã kã 'dĩ bē rĩ, gólā drí gólĩyĩ trōzó sòlé jó 'á gānīmā ító 'á 'á, gõ'dá pá lā yĩ ícìzó gágá fē lālā rĩ lāfálé nyārĩ sĩ.

Tã gólā drĩ-'bã gānīmā kã drí rù jázó tã lēlé Yēsũ 'á rĩ

25 Ngácì ító 'á 'á, Póólō yĩ Sílā bē rĩ'á rātāā 'ē'á gõ'dá kpá lóngó ngõ'á ìyĩ Ôvārĩ rĩ ìnjìzó. Gõ'dá òjílā gānīmā kã āzā 'bã yĩ rĩ'á tã gólĩyíkā 'dĩ àrì'á.

26 Gõ'dá àtrūkũ'dũ ró, àgbìgbì drí ngāzó rĩ'á vō ìyálé gbì gbì gbì, mbārākā lā lāvũ trá kòrò. Gõ'dá vō gólā gānīmā 'á rĩ ngā trá ndrĩ 'dó rĩ'á rù ìyálé ònjí lā ró. Gõ'dá àtĩ drí rù nǝzó ndrĩ hũwà-hũwà, gõ'dá kpá nyārĩ òjílā gólĩyĩ gānīmā 'á rĩ 'bã yĩ pá rĩ drí àtìzó ngbá volé.

27 Àgbìgbì ìyā vō bē rĩ, drĩ-'bã gānīmā kã drí ngāzó nílì vō lòmílì gānīmā 'ásĩ. Gólā òtírì vō ndrēē rĩ, àtĩ nǝ rù trá ndrĩ hũwà. Gólā ìsũ tã trá kĩ, òjílā gólĩyĩ gānīmā 'á rĩ 'bã yĩ òrā ìyĩ trá ndrĩ volé. Ítí rĩ, gólā drí lígú àndrē mbēlēsō íyíkā àtrōzó 'èzó íyì fùlì 'dĩ sĩ lā.*

28 Gõ'dá Póólō drí trēzó ùrù gólā drí kĩ, “Ní lòfō ànì àrì 'á àkpā nĩ kò. ãmã drē bē ndrĩ rĩ'á nō.”

* 16:27 16.27 Rĩ'á ònjí ró drĩ-'bã gānīmā kã drí òjílā gānīmā 'á rĩ 'bã yĩ àyézó rālē.

29 Nĩngá sī, drī-'bá 'dī drí tã 'bãzó lãsí î'ílí âfêlé, gō'dá drílâ ngãzó rãlé nĩ'á jó gólâ Póólô yí drí 'bãzó 'á lâ Sílâ bê rí 'álâ. Tólâ rí, gólâ drí ngãzó 'ã'í ñlĩ gólĩyí ândrá, 'dĩ rú'bá lâ rĩ'á lã'á kpã kpã kpã ũrĩ drí sī, tãlâ gólâ ndrê mbârâkã Ôvârí kã trá.

30 Nĩngá sī, gólâ drí gólĩyí trôzó lôfôlé ñví 'álâ gō'dá tã âtázó gólĩyí drí kī, “Âmbá yí, má â'dô ã'dô 'è'á î'dí Ôvârí drí âmâ pãzó yã?”

31 Gō'dá ñtí rí, Póólô yí drí tã 'dī drī lâ lôgôzó gólâ drí kī, “Ní lã tã Kúmú Yésũ 'á, gō'dá gólâ â'dô ânĩ pã'á kpá ôjílâ áníkã 'bã kã rí 'bá yí bê ndrĩ.”

32 Nĩngá sī, gólĩyí drí ngãzó tã âtĩ-âtĩ tãndí Kúmú Yésũ rí tãsí rí ngílí ãgô rí 'dī drí ôjílâ gólâkã 'bã kã bê ndrĩ.

33 Gō'dá ngácĩ ãlôlâ 'dī sī rí, ãgô rí 'dī drí lãzé gólĩyí drí ũsúlí gólĩyí cãrê 'á rí 'bá yí jízó ngbángbá. Nĩngá sī, Póólô yí drí drī-'bá rí 'dī ñbábátízãzó ôjílâ gólâkã 'bã kã bê ndrĩ.

34 Gō'dá vó lâ sī, gólâ drí gólĩyí trôzó yí rí gógó drí 'bã 'álâ gō'dá ngã nyãnyã fëzó gólĩyí drí. Nĩngá sī rí, ôjílâ gólâkã 'bã kã rí 'bá yí drí â'dózó ndrĩ 'dó ãyĩkô ró, tãlâ gólĩyí lã tã trá Yésũ 'á.

35 Cĩjínó lâ 'dī sī rí, tã kī 'bá jãrĩbã 'dī kã rí 'bá yí drí ngãzó drī-'bá ãjú 'bũ 'bã ñyíkã rí 'bá yí kã rí jôzó tã âtĩ-âtĩ bê drī-'bã gãñímã 'dī kã 'dī drí kī, 'dôvó ãgô rĩ 'dī 'bá yí ããfô volé.

36 Gō'dá drī-'bã gãñímã kã 'dī drí nĩzó úlí 'dī 'bá yí ngílí Póólô yí drí kī, “Tã kī 'bã ãjô ñyí tã trá kī, nĩ ãã'dô nĩ'á cú ñtí drī-'bãláyí ró. Bê trá ñtí rí, nĩ ãfô gō'dá mĩ nĩ ró rú'bã ã'dí sī.”

37 Gō'dá nĩngá sī, Póólô drí tã âtázó trã drī-'bã gãñímã kã 'dī drí drī-'bã ãjú 'bũ 'bã kã ãjólé 'dī 'bá yí bê kī, “Âmã gólĩyí nyãányã lâ Rómã kã ró rí 'bá yí î'dí.* Rĩ'á ñnjí ró lãñô fêlé ôjílâ Rómã kã drí drê tã kíkĩ ãkó. Gō'dá â'dô bê kpálé ñtí rí, tã kī 'bã 'dī 'bá yí 'bã ñyí tã trá lãñô fêlé âmã drí ô'bí ñfĩ drī 'á âmã lâràkô 'è'è sī lâcáca sī cú ñtí tã âmãkã kī ãkó tãndí ró. Gólĩyí 'bã âmã gãñímã 'á nongã tãkó. Gō'dá ngbãangbãno rí, gólĩyí lã trá âmã lôfôlé jólé volé ô'bí ñfĩ drī ãkó. Tã 'dī sú kô. Gólĩyí nyãányã â'dô ânĩ'á nĩ âmã lôfôlé volé nongã sī.”

38 Nĩngá sī, drī-'bã ãjú 'bũ 'bã kã 'dī 'bá yí drí ngãzó gólé úlí Póólô kã 'dī 'bá yí trólé nĩ'á âtálâ tã kī 'bã 'dī 'bá yí drí. Gō'dá tã kī 'bã 'dī 'bá yí ãrílí bê kĩ'á nĩ rí, Póólô yí Sílâ bê rĩ'á ñyí ôjílâ Rómã kã î'dí rí, ũrĩ drí fízó gólĩyí 'á.

39 Tã rí 'dī tãsí rí, gólĩyí nyãányã drí ngãzó nĩlí gãñímã 'álâ Póólô yí ñjílí â'dólé tã âyélé ñyí drí. Gō'dá gólĩyí drí Póólô yí lôfôzó Sílâ bê volé gãñímã 'ásí, gō'dá gólĩyí drí Póólô yí ñjízó fólé volé jãrĩbã ñyíkã 'ásí.

40 ñtí lâ 'dī ró, Póólô yí drí ngãzó gãñímã âyélé. Sísí gólĩyí ngã nĩlí Lúdĩyã drí 'bã 'álâ gólĩyí tã lã 'bã trá Yésũ 'á rí lômílí. Gō'dá gólĩyí â'dólé bê rĩ'á rãtãã 'è'á ñyí kpãkã ãlô rí, Póólô yí Sílâ bê drí tã lã 'bã Yésũ 'á 'dī 'bá yí ñfĩ lâ yí ñcízó âdrélé gágá rákã fê kátí kãyí lãñô kã 'á. Gō'dá 'dĩ vósí, Póólô yí Sílâ bê drí ngãzó ñyí jãrĩbã 'dī âyélé nĩzó Tësãlôníkã 'álâ.

17

Tã gólâ ôjílâ Yúdã yí kã Tësãlôníkã 'á rí ũrũkã 'bã yí drí ômbã 'èzó Póólô yí rú rí

1 Gō'dá nĩngá sī rí, Póólô yí drí ngãzó nĩlí Sílâ bê kôro jãrĩbã zĩlí ñyí ãmbĩpólã gō'dá ãpôlôníyã bê rí 'bã yí 'ásí, gō'dá gólĩyí drí cãzó jãrĩbã zĩlí

* 16:37 16.37 Â'dólé ôjílâ Rómã kã ró rí, 'dĩ rĩ'á â'dô tã lãnjã ôjílâ drí rĩ'á 'èlã rí vó ró. Gō'dá rĩ'á ñnjí ró tã ñnjí 'èzó gólĩyí rú.

Tësälôníkã rî 'álâ. Gõ'dá jó òjílã Yúdã yí kâ drí rîzò tã Ôvârí kâ ârílí 'á lâ rî bê rî'á tólâ.

² Ítí rî, Póólò yí drí nîzò tólâ nî'á fílí òjílã Yúdã yí kâ rî 'bá yí lâfálé, òzò gólíyí drí rî'á 'èlá rî kâtí. Kâyî rãtãã kâ gólíyí drí 'èlé tólâ ândâlâ nâ nã sî rî, gólíyí drí nîzò tólâ úlí Ôvârí kâ ígílí trá 'díyí pã 'bá tãsí rî 'bá yí ngílí òjílã tólâ nã 'bá yí bê.

³ Úlí rî 'dî 'bá yí sî rî, Póólò â'dâ tã trá kî, ícã trá 'díyí pã 'bá gólã Ôvârí drí âjólé ângó nò 'á rî drí lâṅṅò úsúlí, tãlá gólã òdrã ró, gõ'dá òlîdrí ró kpá òdrã 'ásí. Nîngá sî, gólã drí tã âtázó kpá kî, “Yésù rî gólã má drí tã lâ âtálé âní drí 'dî gólã rî'á 'díyí pã 'bá gólã Ôvârí drí tã lâ 'bálé âjólé rî ì'dî.”

⁴ Gõ'dá òjílã Yúdã yí kâ 'dî 'bá yí ùrúkã lâ yí drí úlí Póólò kâ 'dî 'bá yí tã-drî lâ lèzò. Gõ'dá gólíyí drí rû è'bézó Póólò yí bê kpãkã âlò â'dólé òjílã Yésù kâ ró. Òjílã Gîrîkî kâ ùrúkã 'bá yí rî 'bá Ôvârí rî ìnjîlí rî drí kpá ìyî lôfízó gólíyí lâfálé, 'dó òkó gólíyí dùú âmbâ-âmbâ ró rî 'bá yí bê.

⁵ Gõ'dá nîngá sî, tã rî 'dî drí âgízó òjílã Yúdã yí kâ ùrúkã 'bá yí ìfî, tãlá òjílã dùú trá rî'á rû è'bé'á Póólò yí bê. Ítí rî, òjílã Yúdã yí kâ 'dî 'bá yí drí ngázó rî'á tã âsé 'bá ùrúkã 'bá yí rî 'bá ìyíkã kó kára vò ngá lâzî kâ 'ásí tãkó ngá 'è âkó rî yí âzilí gólíyí 'bálé â'dólé âwã ró Póólò yí bê. Nîngá sî, tã âsé 'bá 'dî 'bá yí drí rû è'bézó òjílã Yúdã yí kâ 'dî 'bá yí bê â'dólé ò'bí âwã kâ rî ró, nî'á òtré bê kôrò jãrîbã 'ásí. Gõ'dá gólíyí drí nîzò 'délé Yásônã drí 'bã 'álâ âwã bê. Gólíyí fî nî'á Póólò yí lônðalé rûlí, ã'dò ró bê ódrí tã gólíyíkã kîzò.

⁶ Gõ'dá nîngá rî, gólíyí úsú Póólò yí kô. Gbõ gólíyí drí Yásônã rî rûzò ì'dî òjílã ùrúkã 'bá yí tã lè 'bá trá Yésù 'á rî 'bá yí bê gõ'dá gólíyí trólé âjílí tã kî 'bá gólíyíkã rî 'bá yí ândrá. Gõ'dá gólíyí drí ngázó òtrélé tî-vò âṅṅò-âṅṅò bê tã kî 'bá 'dî 'bá yí ândrá kî nî rî, “Òjílã gólíyí rî 'bá òjílã ìkpókpolólé vò 'ásí ndrî rî 'bá yí âní ìyî kpá trá nongá.

⁷ Gólíyí rî tã gólíyí tã 'bã'bã kúmú âmbâ-âmbâ Rómã kâ rî 'bá yí drí 'bálé trá 'èlé kô rî 'bá yí 'èlé. Mî ndrê drê, gólíyí kî nî rî, òjílã âzã ãã'dô bê rî'á kúmú ângí 'î kúmú Rómã kâ rî vò lâ 'á, òjílã 'dî ãã'dô íyíkã rî'á zîlá Yésù rî ì'dî. Gõ'dá Yásônã rî gógó nò ndrê gólíyí vó trá ùmú ró yí drí 'bã 'álâ.”

⁸ Nîngá sî rî, tã kî 'bá 'dî 'bá yí gõ'dá ò'bí 'dî 'bá yí bê drí ngázó ìyî 'dó âwã ró tãlá úlí 'dî 'bá yí tãsí.

⁹ Ítí rî, gólíyí drí Yásônã rî 'bãzò âḍḍí fèlé, ã'dô ró bê gólíyí âyézó. Gõ'dá gólíyí kî, Póólò yí ò'è gõ'dá lâṅṅò âzã ó'dí kô. 'Dî vósí, gólíyí drí drí yîzò Yásônã yí rú sî.

¹⁰ Gõ'dá câ trá vò drí ânîrî sî 'dî, tã lè 'bá Yésù 'á rî 'bá yí drí ngázó Póólò yí jólé Sílã bê nîlí jãrîbã gólã Bèrîyã rî 'álâ. Gõ'dá Bèrîyã 'á tólã rî, Póólò yí drí ngázó nîlí jó òjílã Yúdã yí kâ drí rîzò tã Ôvârí kâ ârílí 'á lâ rî 'álâ tã Yésù kâ âtálé gólíyí drí.

¹¹ Gõ'dá òjílã Yúdã yí kâ rî 'dî 'bá yí drí úlí Póólò kâ ârízó dódó. Gãá ìyî tã âtî-âtî Póólò yí kâ 'dî òzò òjílã Yúdã yí kâ ùrúkã 'bá yí gólíyí Tësälôníkã 'álâ rî 'bá yí drí gãrê lâ tí kô'dáwá. 'Dî vò lâ 'á rî, gólíyí lè trá ròò tã rî 'dî ârílí Póólò yí tî sî. Kâyî vósí cé, gólíyí rî trá tã ìgî-ìgî Ôvârí kâ zîlí. Ítí rî, drîlîyî ndrêzò lâ kî, úlí tã ìgî-ìgî Ôvârí kâ 'á 'dî 'bá yí 'bê drî trá úlí gólíyí Póólò yí kâ Sílã bê rî'á âtálã rî bê.

¹² Gõ'dá ndrê ìyî bê tã ìmbã 'dî mbî rî, òjílã Yúdã yí kâ dùú tólã rî 'bá yí drí tã lèzò Yésù 'á, gõ'dá kpá âgò Gîrîkî kâ ùrúkã 'bá yí gõ'dá òkó âmbâ-âmbâ Gîrîkî kâ rî 'bá yí bê drí kpá tã lèzò Yésù 'á.

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, òjílã Yúdã yí kã Tēsālōnĩkã 'álã gólĩyĩ tã 'bã 'bá Póólō yí rú rĩ àrĩ ìyĩ bē kĩ Póólō kpá trá rĩ'á úlĩ Ôvãrĩ kã pē'á Bēriyã 'álã rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó nĩ'á cãlé tólã òjílã è'belé tĩlĩlĩ ró, tãlã gólĩyĩ òngã ró bē àwã ró Póólō yí bē.

14-15 Bē trá ìtĩ rĩ, 'wãã tã lē 'bá Yēsũ 'á rĩ 'bá yí drĩ Póólō rĩ jãzó volé jãrĩbã 'ásĩ tã lē 'bá ùrũkã 'bá yí bē. Gõ'dá Sílã yí Tĩmátĩyã bē rĩ ìyĩkã àkpãkã'dã Bēriyã 'á tólã. Gõ'dá nĩngá sĩ, tã lē 'bá Bēriyã kã gólĩyĩ Póólō rĩ àjĩ 'bá rĩ 'bá yí drĩ ngãzó nĩlĩ Ìmrvũ àndrē tĩ 'álã. Gõ'dá drĩlĩyĩ gólã rĩ àjĩzó kòlóngbõ sĩ àcĩ àngĩ gólãkã 'dĩ 'á bũúú jãrĩbã zĩlĩ Àtēnã rĩ 'álã. 'Dĩ vósĩ, Póólō drĩ òjílã 'dĩ 'bá yí jòzó gólé volé tã 'bãlé Sílã yí drĩ Tĩmátĩyã bē ànĩlĩ 'wãã yí ngálã Àtēnã 'álã.

Lafĩ gólã Póólō drĩ òjílã ìmbázó Àtēnã 'álã rĩ

16 Gõ'dá Póólō drē bē rĩ'á Àtēnã 'álã Sílã yí tē'á Tĩmátĩyã bē rĩ, gólã drĩ òvãrĩ àbãrãdãgõ líndrĩ ndrēzó dùũ jãrĩbã 'dĩ 'á. Tã 'dĩ drĩ gólã rĩ 'bãzó à'dólé tã ìsũ ró rõ.

17 Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, gólã rĩ trá kárã nĩlĩ jó òjílã Yúdã yí kã drĩ rĩzó tã Ôvãrĩ kã àrĩlĩ 'á lã rĩ 'álã, rĩ'á tã àtálé Yēsũ rĩ tãsí gólĩyĩ bē gõ'dá kpá òjílã lídí gólĩyĩ Ôvãrĩ rĩ ìrátã 'bá ró tólã nã 'bá yí bē. Kãyì vósĩ cé, gólã rĩ kpá nĩlĩ vò ngá làzì kã 'álã tã Yēsũ kã ngĩlĩ gólĩyĩ ànĩ 'bá tólã nã 'bá yí bē,

18 gõ'dá kpá Ìfĩ ícĩ 'bá gólĩyĩ zĩlĩ Ēpĩkórĩyã* gõ'dá kpá ùrũkã 'bá yí zĩlĩ Sítowã* rĩ yí bē. Tãlã tã ngĩngĩ rĩ 'dĩ 'bá yí tãsí rĩ, òjílã ùrũkã 'bá yí kĩ, "Tĩ àgõ rĩ nõ cē rú nõ 'è'á à'dò tã pélé ì'dĩ úlĩ fãrãngãngã ìyĩkã nõ 'bá yí bē nõ yã?" Gõ'dá ùrũkã 'bá yí kĩ ìyĩkã, "Ngãlẽ ngãtã gólã rĩ tã pélé òvãrĩ àbãrãdãgõ àzã 'bá yí tãsí yã?" Gólĩyĩ àtã trá ìtĩ lã 'dĩ kãtĩ, tãlã Póólō rĩ trá tã pélé Yēsũ rĩ tãsí gõ'dá kpá gólã rĩ lídrĩ-lídrĩ òdrã 'ásĩ rĩ tãsí.

19 Ìtĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ gólã rĩ àzĩzó ànĩlĩ tã pélé tã ìmbã 'bá gólĩyĩkã zĩlĩ Ārĩyópãgõ rĩ 'bá yí drĩ,* gõ'dá gólĩyĩ kĩ mãnĩsĩ rĩ, "Mã lē tã ìmbã-ìmbã ó'dĩ ànĩkã 'dĩ àrĩlĩ.

20 Tã ùrũkã ní drĩ àtálé rĩ 'bá yí, mã àrĩ kó kò sĩsĩ lã sĩ. Àmã rĩ'á làrõ-làrõ ró drĩ lã sĩ. Nĩngá sĩ rĩ, mã lē ìtõ lã yí nĩlĩ."

21 Gólĩyĩ àtã tã 'dĩ ìtĩ, tãlã òjílã Àtēnã kã gõ'dá òjílã ndrĩ 'bãdrĩ àzã 'bá yí 'ásĩ rĩ 'bá yí bē tólã rĩ 'bá yí lē ìyĩ àmbã lã tã gólã rĩzó rĩ'á tã àtálé gõ'dá kpá tã àrĩlĩ tã ó'dĩ tãsí rĩ ì'dĩ tákanyĩ.

22-23 Nĩngá sĩ, Póólō drĩ ngãzó àndrélé òjílã rú è'bé 'bá 'dĩ 'bá yí àndrã gõ'dá tã àtálé gólĩyĩ drĩ ndrĩ kĩ, "Ànĩ òjílã Àtēnã kã, mã kpã jãrĩbã 'alé ànĩkã rĩ trá ndrĩ, gõ'dá mã ndrē òvãrĩ líndrĩ dùũ ànĩkã rĩ 'bá yí trá. Tãlã tã 'dĩ tãsí rĩ, mã nĩ trá kĩ, ànĩ rĩ'á òjílã gólĩyĩ òvãrĩ ànĩkã 'dĩ 'bá yí ìnjĩ 'bá rõ rĩ yí ì'dĩ. Gõ'dá kpá mã ndrē vò gólã kòrõnyã Ì kã òvãrĩ àzã drĩ rĩ trá tã ìgĩ-ìgĩ nõ 'bá yí bē drĩ lã 'á,

VÕ ÔVÃRĨ GÓLÃ NĪLĪ KÕ RĨ ÌNJĪZÓ RĨ

Gõ'dá Ôvãrĩ gólã ànĩ drĩ ìnjĩlĩ cú ìtĩ nĩ àkõ lã kĩ gólã à'dĩ ì'dĩ yã rĩ, gólã ì'dĩ Ôvãrĩ gólã mã drĩ ànĩzó nõngã tã pélé ànĩ drĩ tã lã sĩ rĩ ì'dĩ.

* **17:18 17.18 Ēpĩkórĩyã yí** Òjílã 'dĩ 'bá yí Ìfĩ ícĩ 'bá gólĩyĩ rĩ 'bá ngã ìyĩ 'bã 'bá à'dólé àyĩkõ ró rĩ lòndalé rĩ yí ì'dĩ. Gólĩyĩ lēé tã-drĩ kĩ'á nĩ rĩ, Ôvãrĩ àã'dò bē rĩ'á rĩ kò. * **17:18 17.18 Sítowã yí** Gólĩyĩ ìyĩkã ì'dĩ Ìfĩ ícĩ 'bá gólĩyĩ tã ìsũ bē kĩ, lafĩ tã pãtĩjĩ úsũ kã àã'dò tã ìsũ òjílã kã ì'dĩ. Tã ìsũ gólĩyĩkã 'á rĩ, ngã ndrĩ àngõ nõ 'á rĩ àã'dò rĩ'á ìyĩ òvãrĩ 'ì. Gólĩyĩ gã ngã àyĩkõ kã trá dó tãlã mbãrãkã solé ìyĩ nyãányã 'á. * **17:19 17.19 Ārĩyópãgõ** Únĩ gólã rĩzó tã ìmbã 'bá 'dĩ 'bá yí ìmbãlã drĩ lã 'dĩ, úzì rú lã kpá Ārĩyópãgõ.

24 “Ôvârí rî 'dĩ rĩ'á Ôvârí pătĩ 'î. Gólâ 'bã 'bũũ nĩ ñnyákú drĩ bê gô'dá ngá ndrĩ 'á lâ rî 'bá yí bê, gô'dá gólâ 'dĩ rĩ'á kúmú 'î, drĩ-âcê bê ngá lédrê-lédrê 'á lâ rî 'bá yí drĩ ndrĩ. Bê trá ítí rî, gólâ rí jó gólĩyî òjílâ drí 'dĩlĩ nĩ Ôvârí drí rî 'á kô.

25 Gólâ 'bã òjílâ nĩ kōrōnyā bê ndrĩ rĩlí lédrê-lédrê ró gô'dá gólâ âfê ngá-tĩ cé tĩtĩ gólĩyî drí â'dózó ìzā lâ bê rî kpá nĩ gólĩyî drí. Nĩngá sī, gólâ rĩ'á ìzā àkó òjílâ mvá drí ngá àzākā fēzó ngātá 'èzó yí drí íyî pālê.

26 Àkú ró rî, gólâ 'bã àgô àzā Ádāmā trá â'dólé à'bíyà òjílâ mvá kâ ró ndrĩ. Gô'dá tólâ sī rî, gólâ drí òjílâ 'bázó nĩlí nĩ'á rĩlí vō 'ásí ndrĩ àngó drĩ sī. Gô'dá drē sísí gólâ 'bāā òjílâ drē kpá kô'dáwá rî, gólâ nĩ vō gólĩyî òjílâ rî 'dĩ 'bá yí drí 'èzó rĩlí rî 'bá yí trá àlô-àlô, gô'dá gólâ nĩ kâyî gólĩyî drí 'è'á 'èlâ ñnyákú drĩ rî 'bá yí kpá trá ndrĩ.

27 Gólâ 'è tã 'dĩ ítí, tálâ 'dĩ òzō ngātá òjílâ àzā 'bá yí òlōndā ìyî yí rî, gólĩyî àñjũ ró vō bê dīrĩ gô'dá àdūkũ lâ ró rî, gólĩyî àacâ ró ngũ yí rú. Nĩ ndrê drē, gólâ bê rĩ'á ànyî àmâ lăgátí àlô-àlô.

28 Rĩ'á òzō òjílâ àníkâ àzā drí àtálé trá rî kátí kī, 'Gólâ 'dĩ àmâ 'bã 'bá à'dólé lédrê-lédrê ró gô'dá rĩlí zāā àtĩlĩ àtĩlĩ ró lāmúlĩ àngó nō drĩ sī.' Gô'dá kpá rĩ'á òzō úlĩ lōngó ngō 'bá àníkâ àzā 'bá yí kâ rî 'bá yí kátí kī, 'Àmâ ndrĩ rĩ'á 'dīyĩmvá gólâkâ 'dĩ.

29 “Ítí rî, òzō àmâ à'dô fí 'dīyĩmvá Ôvârí kâ 'dĩ rî, à'dó kô rĩ'á àmâ drí tândí ró àmâ drí tã ìsūzó kī nĩ rî, gólâ rĩ'á ngá àzákólâ gólâ òjílâ tã nĩ 'bá ró rî drí dīlĩ nĩ àdĩ 'ásí ngātá pālê fê 'ásí rî 'dĩ kô. 'Dĩ cé rĩ'á tã nĩ àkô 'î.

30 Gô'dá Ôvârí ndrê vō trá tàyî kâyî gólĩyî sísí drē òjílâ drí íyî nĩzó kô'dáwá rî 'bá yí drĩ sī. Gô'dá ngbāàngbānō rî, gólâ 'bã trá òjílâ drí ndrĩ vō 'ásí àkí àkó drí àdílí tã ònjí ìyíkâ rî 'bá yí 'ásí à'dólé cé íyî ñnjílĩ 'dĩ, tálâ yí òzó lāṅṅō fēē kô gólĩyî drí.

31 Nĩ àrĩ drē, gólâ 'bã kâyî ìyíkâ trá tã òjílâ ndrĩ àngó nō kâ nō 'bá yí kâ kīzó mbĩmbĩ. Kâyî rî 'dĩ sī, gólâ à'dô òjílâ gólâ drí nĩlí trá à'dólé tã kī 'bá ró 'dĩ 'bã'á tã òjílâ kâ kīlí. Gô'dá gólâ à'dá òjílâ rî 'dĩ trá òjílâ drí àkí àkó tã kī 'bá gólĩyíkâ ró, òjílâ rî 'dĩ 'è'è lâ sī lídrílí òdrā 'ásí.”

32 Ítí, òjílâ rû è'bé 'bá 'dĩ àrílí ìyî bê úlĩ Póólō kâ òjílâ lídrĩ-lídrĩ kâ òdrā 'ásí 'dĩ rî, gólĩyî ùrúkâ 'bá yí drí gólâ rí gūzó. Gô'dá àzā 'bá yí kī, “Mā lē nĩ tã à'dalé rōō àmâ drí tã 'dĩ tāsī kâyî àzā sī.”

33 Gô'dá tólâ sī, Póólō drí ngāzó nĩlí volé rû è'bê vō 'dĩ 'ásí.

34 Gô'dá òjílâ ùrúkâ 'bá yí drí ìyî lōfízó gólâ bê, gô'dá tã lēzó Yésũ 'á. Àlô òjílâ rî 'dĩ 'bá yí 'ásí rî àzā rú lâ úzĩ Dīyōnósīyā, gólâ tã ìmbá 'bá Àrīyópāgō kâ 'dĩ. Gólĩyî òkó zīlĩ Dāmārí rî 'bá yí bê gô'dá kpá òjílâ àzā 'bá yí bê.

18

Tã gólâ Póólō drí rĩ'á 'èlâ Kōrínītō 'álâ párá dūũ sī rí

1 Gô'dá kâyî àzā sī, Póólō drí ngāzó Átēnā 'ásí nĩlí jārībā zīlĩ Kōrínītō rí 'álâ.

2 Tólâ rî, gólâ drí 'bãdrĩ àzĩ òjílâ Yúdâ kâ ró àzā rú bê Àkōwílâ rî ùsúzó. Útĩ Àkōwílâ rî 'dĩ trá 'bãdrĩ zīlĩ Pónītō rí 'álâ. Sísí rî, gólâ rî trá Rómā 'álâ. Gô'dá kúmú àngĩ Rómā kâ zīlĩ Kālōdíyā rî 'bã trá kī, òjílâ Yúdâ yí kâ ndrĩ òfō volé Rómā 'ásí. Nĩngá sī, tálâ tã 'dĩ tāsī rî, Àkōwílâ rî 'dĩ drí ngāzó fōlé volé 'bãdrĩ Ítálīyā kâ 'ásí òkó lâ Pīrīsílâ bê. Gólĩyî àcâ drē ngbāā 'dĩ Kōrínītō 'á nĩngá.

³ Ítí, Póólò drí ngázó nílí gólíyí lómílí tólá Kōrínītō 'álá. Gō'dá tálá lósí gólíyíká gūgū ítá 'ásí rí lósê ká 'déle bê trá dā góláká bê rí, gólá drí rīzó gólíyí bê tólá lósí gūgū lósê ká 'dī 'élé gólíyí bê.

⁴ Kàyì rātáã ká vósí cé, gólá rí trá nílí jó tã Ôvârí ká ârí ká rí 'álá tã ngílí òjílá bê tólá, 'dī rī'á òjílá Yúdã yí ká gō'dá kpá 'bāsúru ázâ 'bá yí bê, ã'dô ró yí drí gólíyí jászó tã lélé Yésú 'á.

⁵ Gō'dá nīngá sī, Sílá yí Tīmátíyã bê drí âcázó ìyí Mēkēdóníyã lésí. 'Dī vósí, Póólò ícã trá rílí cú ítí lósí ítá lósê ká gūgū ró rí 'è ákó, gō'dá rílí tã âtí-âtí Ôvârí ká pélé í'dí òjílá Yúdã yí ká drí kī, Yésú í'dí 'díyí pã 'bá gólá Ôvârí drí ájólé trá āngó nō 'á rí.

⁶ Gō'dá òjílá Yúdã yí ká ázâ 'bá yí ànyá ìyí tì trá àwã sī gólá bê. Tálá tã 'dī tāsí rí, drílá ngázó tãpílindrí ìyálé ngbōò ítá íyíká 'ásí lāmbé ró gólíyí rú kī nī rí, Ôvârí gã gólíyí trá dó. Gō'dá gólá sō drí-mbílí trá gólíyí līfí kī nī rí, “Òzō nī ààvī lätì Ôvârí drí 'èzò àní pālè lāṅō tã ònjí ká 'ásí rí trá rí, 'dī cé tã àní nyáanyá ká í'dí. Má ùjū trá kpī àní pālè. Ngbāngbānō zāã nī'á àtí 'álá, má ã'dô nī'á tã Ôvârí ká pē bê òjílá 'bāsúru ázâ 'bá yí ká rí 'bá yí drí.”

⁷ Nīngá sī, gólá drí ngázó gólíyí àyéle jó gólíyíká tã Ôvârí ká ârí ká 'dī 'á, gō'dá nīzò òjílá 'bāsúru ázâ ká rú bê Títíyō Yōsétō gólá Ôvârí ìnjí 'bá ró rí drí 'bã 'álá tã pélé òjílá drí tólá. Jó góláká rī'á ànyí jó rīzò tã Ôvârí ká àrílí 'dī rú.

⁸ Gō'dá drí-'bá gólá jó tã ârí ká 'dī ká zīlì Kīrísīpō gō'dá òjílá íyíká 'bã ká bê ndrī drí tã lèzò ìyí Kúmú Yésú 'á. Kōrínītō lé 'bá dūu ázâ 'bá yí drí úlí Póólò ká Yésú rí tāsí rí àrízó. Gō'dá gólíyí drí tã lèzò Yésú 'á, gō'dá gólíyí ìbábátízázó.

⁹ Gō'dá ngácì ázâ sī, Kúmú Yésú drí íyí à'dázó Póólò drí àbī-àbī 'á. Gólá kī Póólò drí rí, “Ní ã'dô kô ùrī ró àmã àjù-'bá-àzì yí drí, mí nī zāã àtí 'álá tã âtí-âtí àmáká pē bê òjílá drí, ní cì àní lāndrã kô tã àmã tāsí rí drī.”

¹⁰ Má bê rī'á njã àdrélé ndūu ní ngá lésí, òzō òjílá ázākã ò'è trá àní dōlé rí. Mí rí nōngá, tálá òjílá má drí zílí à'dólé òjílá àmáká ró rí bê dūu jārībã nō 'á nōngá.”

¹¹ Ítí rí, Póólò drí rīzò Kōrínītō 'á tólá ndrô ãlô parã nḡ-kázíyá rī'á òjílá līfí ìmbálé tã âtí-âtí Ôvârí ngá lésí Yésú rí tāsí rí sī. Ítí rí, pätḡ òjílá dūu drí à'dózó òjílá Yésú ká ró.

¹² Gō'dá òjílá Yúdã yí ká gólíyí Póólò rí gã 'bá dó rí 'bá yí drí ngázó rú è'bélé ãlô Póólò rí èdrélé tã pēpē 'ásí tã ònjí 'è'è sī gólá drí. Drílíyí gólá rí rüzó trólé àjílí vō tã kī ká rí 'álá tã lá kílí. Kúmú ázâ zīlì Gálíyō rí trá drí-ácê bê kúmú ró 'bãdrí Gīrīkī* ká 'dī drī ndrī.

¹³ Nīngá rí, gólíyí drí tã 'bázó Póólò rú kúmú Gálíyō àndrá kī, “Àgô nō rí rī'á tã pē bê òjílá drí Ôvârí ìnjízó tã gólíyí tã 'bã'bã drí lôgálé dó òjílá drí 'élé rí 'bá yí sī.”

¹⁴ Gō'dá Póólò 'élé bê tã átálé rí, Gálíyō, ní gō ní ngã nī kôro tã átálé sísí. Ní kī nī rí, “Àní òjílá Yúdã yí ká rí 'bá yí, nī àrí drē úlí má tì sī nō. Tí òzō nī àatrō àgô nō àjílí má àndrá nōngá nō ngátá tã 'è'è góláká ònjí ró ùrúkã 'bá yí mīrī rú rí tāsí yã ngã tálá tã àdô-àdô góláká ùrúkã 'bá yí mīrī rú rí tāsí yã rí, tí ã'dô à'dó'á tãndí ró má drí úlí àníkã rí 'bá yí àrízó.

* 18:12 18.12 'Bãdrí Gīrīkī ká 'dī úzì rú lá Àkáyã. Jārībã Kōrínītō 'dī rī'á Àkáyã rí 'dī 'á.

15 Gõ'dá tã rî gógó nõ íyíngá trá cé úlí yí tāsī, rú yí tāsī gõ'dá tã 'bã'bã ãnī òjílã nyáanyã Yúdã yí kã rî 'bá yí kã rî tāsī rî. Bê trá ítí rî, nĩ â'dô ãníngá vó lâ átí'á ãnī. ã'dô mã rî, má gã trá dó tã 'dĩ 'bá yí kílí."

16 Gõ'dá nĩngá sī, gólã drí gólíyí drözó volé vò tã kī kã 'dĩ 'ásī.

17 Nĩngá sī, òjílã düü rĩ 'bá tólã rî 'bá yí drí ngãzó 'délé Sõsõténĩ gólã â'dó 'bá òjílã ãmbá ró jó Yúdã yí kã rĩzó tã Ôvãrí kã ârílí rî kã rî drĩ. Gólíyí drí Sõsõténĩ rî cãzó vò tã kī kã 'dĩ 'á tólã. Gõ'dá Gálíyõ ndrê tã rî 'dĩ bê rî, gólã jã íyíngá ùgúlí ì'dĩ tã rî 'dĩ drí.

Âcì Póólõ kã Kõrínitõ 'ásī gõzó ãnĩtíyókã gólã â'dó 'bá 'bãdrĩ zĩlĩ Sírĩyã rĩ 'á rĩ 'álã rĩ

18-19 Gõ'dá nĩngá sī, Póólõ drí rĩzó Kõrínitõ 'á tólã tã lã 'bá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yí bê kãyì düü sī. Gõ'dá drílã ngãzó mí-rĩ-gbõ 'élé tã lã 'bá 'dĩ 'bá yí drí gõ'dá ngãzó nĩlí Sẽnẽkõrãyã 'álã pá sī ãzĩ-ãzĩ lâ yí bê, nĩ'á kólóngbõ ùsúlí íyí nĩlĩ ãjílí 'bãdrĩ Sírĩyã 'dĩ 'álã. ãzĩ-ãzĩ 'dĩ 'bá yí rĩ'á ãkõwílã yí ì'dĩ òkó lâ Pĩrĩsílã bê. Gólíyí lã nĩlí bũúũ Ēfésõ 'álã, gõ'dá Póólõ lã íyíkã nĩlí lãvũlĩ bũúũ Yërõsãlãmã 'álã, gõ'dá gólã tólã sī jãrĩbã íyíkã ãnĩtíyókã 'álã. Sẽnẽkõrãyã 'á tólã rî, gólã fá íyí drĩ-'bí trá volé, tãlã lâtrĩtrĩ gólã drí 'bãlé Ôvãrí drí rî kãyì lâ ndẽ rú trá.* Gõ'dá ítí rî, Póólõ yí drí ngãzó nĩlí volé kólóngbõ sī. Póólõ yí âcã bê jãrĩbã Ēfésõ 'á rî, gólã drí ngãzó ãkõwílã yí âyélé nĩzó jó tã Ôvãrí kã ârĩ kã Ēfésõ 'á tólã rî 'á tã Yésũ rî tāsī rî ngílí òjílã Yúdã yí kã tólã nã 'bá yí bê.

20 Òjílã rî 'dĩ 'bá yí ìjĩ íyí gólã trá rĩlí íyí bê kãyì düü sī, gõ'dá Póólõ lã tá-drĩ lâ kô.

21 Gólã 'ê mí-rĩ-gbõ ì'dĩ òjílã rî 'dĩ 'bá yí drí gõ'dá tã âtãzó gólíyí drí kī nĩ rî, "Ôzõ Ôvãrí òlõpê mã trá rî, má â'dô âgõ'á trá ãnĩ ngálã ìzátú." Gõ'dá Póólõ drí kólóngbõ ùsúzó tólã íyí nĩlĩ, tãlã yí lõpê ró âcì íyíkã âtĩ 'álã nĩzó Yërõsãlãmã 'álã. Ítĩ, drílã ngãzó Ēfésõ lãsĩ kólóngbõ sī nĩlí Yũdãyã 'álã.

22 Gõ'dá gólã câ bê trá jãrĩbã gólã Sēsãrãyã rî 'á rî, gólã drí ngãzó âfõlé kólóngbõ 'ásī gõ'dá nĩlí Yërõsãlãmã 'álã pá sī nĩ-bê-yã fãlã òjílã kãñĩsã kã rî 'bá yí drí tólã. Nĩngá sī, gólã drí lãvũzó nĩlí ãnĩtíyókã 'álã,

23 gõ'dá rĩlí tólã kãyì fĩnyáwã sī. Gõ'dá nĩngá sī rî, gólã drí ngãzó âcì ítõlé kpá ó'dĩ kôrõ 'bãdrĩ Gãlãtíyã kã gõ'dá Fãrĩgíyã bê rî 'bá yí 'ásī òjílã kãñĩsã kã ìfĩ lâ yí ícĩ bê, tãlã gólíyí pĩpĩsílĩ ã'dô ró bê ìdũ-ìdũ ró.

Tã ãpólõ gólã rĩ 'bã òjílã ìmbãlé Yésũ rĩ tāsī Ēfésõ 'álã rĩ tāsī

24 Kãyì 'dĩ 'bá yí sī, òjílã Yúdã yí kã ãzã rú bê ãpólõ rĩ drí âcãzó Ēfésõ 'á. Útĩ ãpólõ rĩ 'dĩ ãlãkãzãndĩrĩyã* 'álã. Gólã ícã trá úlí pãlé dódó, gõ'dá gólã nĩ tã ìgĩ-ìgĩ Ôvãrí kã kpã trá tãndĩ ró.

25 Ícĩ gólã trá lãtĩ mbĩ sī kī, Kúmú Yésũ ãã'dô ì'dĩ 'díyĩ pã 'bã 'î tã ònjĩ 'ásī. Gõ'dá gólã rî gógó ícĩ òjílã ìfĩ trá pĩpĩsílĩ ãlõ sī tã ndrĩ gólíyí gólã drí nĩlĩ trá Yésũ rî tāsī rî 'bá yí sī. Gõ'dá bãbãtĩzĩ ãlõ gólã drí nĩlĩ trá rĩ'á gólã Yõwãní drí rĩ'á 'èlã trá òjílã drí rĩ ì'dĩ. Gólã nĩlĩ bãbãtĩzĩ gólã Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã drí fĩzó tã lã 'bã 'á rĩ drẽ kô.

26 Kãyì ãzã sī, ãpólõ rĩ'á tã Ôvãrí kã âtã'á drĩ-bãlãyì ró jó tã Ôvãrí kã ârĩ kã 'á rî, ãkõwílã yí Pĩrĩsílã bê drí gólã rî gbórókõ ârízó. Nĩngá sī, gólíyí

* 18:18-19 18.18-19 Nĩ zĩ búkũ 'Díyĩ Lãlã kã kãpĩtã 6 tã lâtrĩtrĩ kã tāsī. * 18:24 18.24 ãlãkãzãndĩrĩyã Nõõ rĩ'á jãrĩbã ângĩ Mãşĩrĩ kã gólã â'dó 'bã ìfĩ ícĩ tãndĩ bê rĩ ì'dĩ.

drí gólâ rí trôzó ÿyî drí 'bã 'álâ, nĩ'á tã âtî-âti tãndí Ôvârí kâ Yésũ rí tãsi rí ngĩlí mbîmbî ró rõô Āpólô rí gógó drí.

²⁷ 'Dĩ vósĩ, Āpólô lē trá nĩlí 'bãdrĩ gólâ Ğĩrĩkĩ kâ rí 'álâ tã âtî-âti tãndí Yésũ rí tãsi rí pelé tólâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, õjĩlã kãñisã kâ Ēfésõ kâ tólâ rí 'bã yĩ drí gólâ rí pãzó wárãgã ïgĩ-ïgĩ sĩ õjĩlã kãñisã kâ 'bãdrĩ Ğĩrĩkĩ kâ 'álâ rí 'bã yĩ drí, tãlã gólĩyĩ òtrõ ró bê gólâ drí rĩ sĩ tã ìmbã 'bã Ôvârí kâ ró. Gõ'dá Āpólô câ bê tólâ rí, gólâ drí rĩzó ngá pãpã 'elē rõô õjĩlã gólĩyĩ tã lē 'bã trá Yésũ 'á pĩpĩsĩlĩ tãndĩ Ôvârí kâ rí sĩ rí 'bã yĩ drí.

²⁸ Gólâ rí kpá trá tã ngĩlí õjĩlã Yúdã yĩ kâ ãzã 'bã yĩ bê õ'bĩ lãfálé 'á lĩfĩ lõmbã sĩ gõzó tã trõlé gólĩyĩ tĩ sĩ, tã gólĩyĩ úlĩ Ôvârí kâ â'dá 'bã mbî trã kĩ, Yésũ ãã'dô ï'dĩ 'díyĩ pã 'bã gólâ Ôvârí drí ãjólé trá ãngó drĩ 'á rí 'bã yĩ sĩ.

19

Tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fĩzó tã lē 'bã Ēfésõ 'álâ rí 'bã yĩ 'á rí

¹ Ōzõ Āpólô drí â'dózó drē Kõrĩnĩtõ 'álâ õjĩlã lĩfĩ ìcí'á rí tí rí, Póõlõ rí gógó rí trá âcĩ tólé lãtĩ kôrõ Fãrĩgĩyã 'ásĩ rí 'ásĩ, nĩ'á 'bãdrĩ mvã ãzã 'bã yĩ 'ásĩ cãlé jãrĩbã gólâ Ēfésõ rí 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê Ēfésõ 'á tólâ rí, gólâ drí tã lē 'bã ùrũkã 'bã yĩ ùsúzó tólâ.

² Gõ'dá gólâ drí tã ïjízó gólĩyĩ tĩ kĩ nĩ rí, "Ītĩ rí, ãnĩ drí tã lēzó Yésũ 'á rí sĩ rí, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ fĩ fĩ té trá mbãrãkã bê ãnĩ 'ásĩ yã?"

Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyĩ lôgõ tã 'dĩ drĩ lâ kĩ, "'É'ê, mã ári tã kĩ'á nĩ rí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãã'dô bê filĩ rĩlí õjĩlã mvã 'ásĩ rí kô'dáwã."

³ Nĩngá sĩ, Póõlõ árilĩ bê tã kĩ'á nĩ, gólĩyĩ nũ tã drē kô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tãsi rí, gólâ drí gólĩyĩ ïjízó kĩ, "Gõ'dá ïbãbãtízã ãnĩ ángõ tí ró yã?" Gõ'dá gólĩyĩ lôgõ tã-drĩ kĩ, "Ībãbãtízã ãmã gbõ cé õzõ Yõwãní drí rĩrĩ õjĩlã ïbãbãtízãlē rí kãtĩ."

⁴ Nĩngá sĩ, gólâ drí tã átázó kĩ, "Yõwãní 'dĩ ïbãbãtízã õjĩlã â'dálã kĩ, gólĩyĩ ããdĩ ÿyî drĩ trá tã õnjĩ ÿyĩkã rí 'bã yĩ 'ásĩ, gõ'dá Yõwãní rí gógó âtã tã kpã õjĩlã Īsĩrã'elē kâ drí tã lēzó gólâ ãlõ kĩ'á nĩ rí, ãã'dô ãcã'á lôsĩ 'elē yĩ vó rí 'á kĩ, 'dĩ rĩ'á Yésũ ï'dĩ."

⁵ Gõ'dá õjĩlã 'dĩ 'bã yĩ árilĩ bê ÿyî úlĩ Póõlõ kâ átálé Yésũ rí tãsi rí, drĩlĩyĩ tã lēzó tã âtî-âti tãndí 'dĩ 'á, gõ'dá Póõlõ drí gólĩyĩ ïbãbãtízãzó Kúmú Yésũ rí rú sĩ.

⁶ Nĩngá sĩ, Póõlõ drí drĩ 'bãzó gólĩyĩ drĩ, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fĩzó gólĩyĩ 'ásĩ mbãrãkã bê gólĩyĩ 'bãlé úlĩ átálé tĩ lídí ãzã 'bã yĩ sĩ gõ'dá tã âtî-âti tãndí Ôvârí kâ pē bê.

⁷ Ōjĩlã rí 'dĩ 'bã yĩ ndrĩ 'dó rĩ'á õzõ mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ kãtĩ.

⁸ Nĩngá sĩ, Póõlõ rí trá kãrã rĩ'á nĩlí kãyĩ õjĩlã Yúdã yĩ kâ drí rĩzó rãtãã 'elē Ôvârí drí rí vósĩ cé jó tã Ôvârí kâ ári kã rí 'álâ cú ïtĩ ùrĩ ãkõ, tã átálé õjĩlã tólã nã 'bã yĩ drí gõ'dá kpã tã ngĩlí gólĩyĩ bê, tãlã gólĩyĩ ïcã ró bê â'dólé rĩlí kũmũ Ôvârí kâ rí zelē. Gólâ rí trá tã 'dĩ 'elē ïtĩ tólã parã nã sĩ.

⁹ Gõ'dá õjĩlã ãzã 'bã yĩ bê tólã rĩ'á ÿyî drĩ ãmbã-ãmbã bê, gõ'dá gólĩyĩ gã tã âtî-âti gólãkã 'dĩ trá dó. Gólĩyĩ âtã tã, õnjĩ ró õjĩlã dũũ drí lãtĩ gólâ Yésũ drí â'dálé 'dēzó 'á lâ sĩ rí tãsi. Tãlã tã rí 'dĩ tãsi rí, Póõlõ drí drĩ yĩzó gólĩyĩ rú sĩ gõ'dá cé gólĩyĩ tã ári 'bã 'dũwã yĩ bê rí 'bã yĩ trôzó ï'dĩ. Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drí ngãzó nĩlí jó lĩfĩ ìcĩ kã ãgõ zĩlĩ Tĩrãnã rí kã rí 'álâ. Gõ'dá jó 'dĩ 'á rí, Póõlõ drí rĩzó tã Yésũ kâ ìmbãlé õjĩlã tólã nã 'bã yĩ drí kãyĩ vósĩ cé.

10 Gólâ rî trá tã 'dî ìmbálé ìtí ndrô rî sî. Tãlâ tã 'dî tãsí rî, òjílâ dùú gólíyî rî 'bá ìyî 'bãdrî ndrî Ásíyã kâ rî 'ásí, gō'dá òjílâ Yúdã yí kâ gō'dá kpá Gíríkî kâ rî 'bá yí bê árí ìyî tã áti-áti tãndí trá Kúmú Yésù rî tãsí.

Tã gólâ Sêkévã rî mvá yí drí rú cêzó kpî línđrí ònjí lôfôlé ãgô ãzã 'ásí rî

11 Kãyî 'dî 'bá yí sî rî, Ôvãrí 'bã Póólô trá â'dólé rî'á tã túbê òjílâ tî drí â'dízó drílâ sî rōô rî 'bá yí 'èlé.

12 Ôzô gō'dá òjílâ òtrô gbô cé ítá Póólô drí sôlé trá yí rú rî ì'dî, ngátá ítá úrî lí kâ gólâkâ rî ì'dî fêlé ngá lâzé 'bá drí dôlé rî, ngá lâzé gólíyíkâ 'dî drí kízó. Gō'dá kpá ìtí, gólíyî línđrí ònjí drí òmbélé trá rî 'bá yí drí â'dózó kpá tãndí ró cé ítá 'dî 'bá yí dôdô lâ sî.

13 Níngá sî, òjílâ Yúdã yí kâ ùrûkâ 'bá yí bê rî'á ìyî tólâ kárã nî'á ìyî âcî tō bê ðîrî, gō'dá nî'á ìyî úlî áti bê kî nî rî, yí ìicã trá línđrí ònjí lôfôlé volé òjílâ 'ásí. Gólíyî ùjû trá línđrí ònjí lôfôlé òjílâ 'ásí Kúmú Yésù rî rú sî kî nî rî, "Má 'bã tã ní drí mbârãkã Yésù gólâ Póólô drí rî'á tã átalé tã lâ sî rî kâ sî."

14 Ôjílâ gólíyî tã 'è 'bá ìtí rî rî'á ìyî 'dîyímvã nî-drî-lã-rî drî-'bá ángî lâ 'bí 'è kâ zîlí Sêkévã rî kâ ì'dî.

15 Níngá sî, kãyî ãzã sî, gólíyî drí tã 'bãzó 'èzó línđrí ònjí ãzã drôlé volé ãgô ãzã 'ásí. Gō'dá línđrí ònjí rî 'dî drí tã-drî lôgôzó gólíyî drí kî nî rî, "Mã nî mbârãkã Yésù kâ trá, gō'dá mã nî tã kpá trá Póólô lâjô'á Yésù kâ ró rî tãsí. Gō'dá ãnî rî gógó nyãányã lâ ìyíkã ã'dî yí ì'dî yã?"

16 Níngá sî, línđrí ònjí 'dî drí mbârãkã fêzó ãgô 'dî drí 'dêzó gólíyî drî, gō'dá ãgô 'dî drí ngãzó gólíyî lûvûlî ngbã vûdrî sî gō'dá gólíyî cãzó ònjí lâ drî ítá gólíyíkã ôsîzó ngbã volé. Níngá sî rî, gólíyî drí ìyî pãzó rãlé volé 'bã 'dî 'ásí ùndú ró.

17 Gō'dá níngá sî, òjílâ Yúdã yí kâ ndrî gō'dá òjílâ Gíríkî kâ bê gólíyî rî 'bá Èfésô 'álâ rî 'bá yí drí tã 'dî árízó. Gō'dá gólíyî drí â'dózó ùrî ró, gō'dá drílíyî mbârãkã Kúmú Yésù kâ rî rōzó rōô.

18 Gō'dá níngá sî, gólíyî tã lã 'bá trá Yésù 'á rî 'bá yí drí vō lâ ùsúzó kî, rî'á ònjí ró gólíyî drí rîzó cú ngá òjô kâ bê gō'dá kpá ngá ãlókô kâ ngátá lãndrí kâ bê.

19 Gō'dá òjílâ dùú gólíyî lâfálé 'ásí rî 'bá ìyî tã òjô kâ 'èlé kpá tã ãlókô kâ 'èlé síjí rî 'bá yí drí búkû ìyíkã òjô kâ kpá ngá ãlókô kâ rî átrôzó lôzálé ngbã volé òjílâ lífî drî 'á ãlô-ãlô. Búkû gólíyíkã 'dî 'bá yí rî'á cú úlî gbãwû kâ rî 'bá yí bê gō'dá kpá cú rî'á tã ìmbã lârákô gólíyî tã òjô kâ rî 'bá yí tãsí rî 'bá yí bê. Lãgî búkû lôzálé trá 'dî 'bá yí kâ ólã bê rî, ácã rî'á rōô.*

20 Ìtí rî, mbârãkã tã 'è'è 'dî 'bá yí kâ gãrã 'dî drí òjílâ dùú 'bãzó tã lèlé úlî Kúmú Yésù kâ 'á, gō'dá kpá tã áti-áti tãndí Yésù kâ drí lâ'búzó mbârãkã bê ãmbã.

Tã Póólô drí 'èzó nîlí Yêrôsãlémã 'álâ gō'dá kpá Rómã 'álâ rî

21 Tã 'dî vósí rî, Póólô drí tã ìsúzó ìyî nyãányã sî 'èzó nîlí âcî tólé kôrô Mèkêdóniyã 'ásí, 'bãdrî Gíríkî kâ bê gō'dá kpá ãdúkû lâ ró rî nîlí Yêrôsãlémã 'álâ. Tã 'dî tãsí rî, Póólô drí úlî átiázó kî nî rî, "Nîní ámãkã Yêrôsãlémã 'álâ rî vósí rî, mã lã ágólé cãlé búúú jãrîbã ángî Rómã kâ rî lômílî."

22 Níngá sî, Póólô rî drí ngãzó Tímátíyã yí Èrésítô bê ìyî pã 'bá ró rî yí jólé nîlí síjí 'álâ Mèkêdóniyã 'álâ, gō gólâ rî gógó drí ìyíkã rîzó drê ãkpã níngá kãyî fínyáwã sî jãrîbã Èfésô rî 'á.

* 19:19 19.19 Ôjílâ drí lâgî lâ 'dî ùsúzó rî, â'dô ngá 'è'á kãyî kútû nyã'dî-rî-drî-lã-mùdrî.

Tã gólâ Dēmétrīyō drí Ēfēsō lé 'bá 'ēzō ngālē āwā ró rī

²³ Kāyī Póōlō drí rīzō Ēfēsō 'álá rī 'bá yī sī rī, ōjílā Ēfēsō ká drí rú è 'bézō āwālākā bē tákányī gō'dá ôtrê-ôtrê bē tā átī-átī tándí Yésū rī tāsī rī rú.

²⁴ Tã 'dī 'è rú trá nōtí. Óká 'bá āzā bē rú lâ Dēmétrīyō. Gólâ rī trá líndrī ōnyíkō jó ōvârí ābārādāgō zīlī Ārītīmísā rī ká édélé dáābō mvēemvê 'ásī rī, gō'dá gólīyī rī 'bá lōsī 'élé gólâ bē rī úsú ìyī lāfâ rōō lōsī rī 'dī 'ásī.

²⁵ Gō'dá Dēmétrīyō rī 'dī ndrélé bē ōjílā dūū 'dó rī'á tā lē'á Yésū 'á rī, drílâ â'dózó ōmbā ró. Drílâ ngāzō lōsī 'è 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī āzīlī rú è 'béle vō ālō 'á kpá gólīyī āzā 'bá yī rī 'bá lōsī ālō 'dī 'élé rī 'bá yī bē.

Gō'dá gólâ drí tā átázó gólīyī drí kī nī rī, “Ānī ōjílā, mī nī trá kī, mā rī lāfâ āmákâ úsúlī lōsī nō 'ásī.

²⁶ Gō'dá mī ndrê kpá trá, gō'dá nī ârí kpá trá tā āgō gólâ Póōlō 'dī ká rī'á 'èlâ rī, gólâ átā kī nī rī, ngá gólīyī āmā ōjílā mvá drí rī'á édélâ rī 'bá yī āâ'dó ìyī kó kō ngá gólīyī ōjílâ drí ìnjīlī ōvârí ró rī 'bá yī ì'dī. Ítí lâ 'dī ró rī, gólâ 'è ōjílâ dūū trá úlī íyíkâ 'dī 'bá yī lélé, Ēfēsō 'á nōngá gō'dá kpá 'bādrī ngōlō Ásīyā ká nō 'ásī ndrī!

²⁷ Má nūjī kō ngātá tā rī 'dī tāsī rī, ōjílâ â'dô ngá gólīyī āmā drí rī'á 'èlâ rī 'bá yī ndrê'á â'dólé cú ítí tā ífí ākó lâ ró, gō'dá ngātá gólīyī áyé gīgī lâ yī kō yā rī! Gō'dá â'dô trá ítí rī, gólīyī â'dô ícá'á átálâ kī, jó ândrê Ārītīmísā ká āâ'dô kpá trá rī'á tā ífí ākó, gō'dá gólīyī â'dô kpá úlī ányâ átá'á ōvârí āmákâ ōkó ró gólâ ngbāangbānō ōjílâ ndrī Ásīyā ká gō'dá kpá 'bādrī āzā 'bá yī ká bē drí rī'á ìnjīlâ rī rú, â'dô ró bē āmbā gólâkâ ìzālê!”

²⁸ Gō'dá ōjílâ ârílī bē tā 'dī rī, gólīyī drí ngāzō ōmbā ró rōō, gō'dá rī'á ôtrélé kī, “Ārītīmísā ì'dī ōvârí āmā gólīyī Ēfēsō lé 'bá ró rī 'bá yī ká! Gólâ rī'á gāřā lāvūlī kōrô!”

²⁹ Nīngá sī, ōjílâ ndrī jārībā ká drí ngāzō rú è 'béle ìyī āwā bē, gō'dá gólīyī drí Gáyō yī Ārīsītārókō bē â'dó 'bá lāmû-āzī Póōlō ká ró rī 'bá yī rüzó.* Gólīyī ngá nīlī 'wāā ōjílâ rī 'dī 'bá yī bē vō gólīyíkâ rú è 'bē ká rī 'álâ.

³⁰ Gō'dá nīngá sī, Póōlō ârí tā bē tā 'dī tāsī rī, gólâ lē trá nīlī lāmû-āzī gólâkâ 'dī 'bá yī pālê ōjílâ rú è 'bé 'bá ngbā'ū 'dī 'bá yī drīgá sī, gō'dá tā lē 'bá Yésū 'á rī 'bá yī lôgâ gólâ dó nīlī.

³¹ Gō'dá kpá ōjílâ āmbâ-āmbâ ūrūkâ 'bá yī Ēfēsō ká, gólīyī â'dó 'bá gólâ rī rú-lê-āzī ró rī 'bá yī drí tā átízó gólâ drí kī, gólâ ōnī tólâ kō. Tã 'dī tāsī rī, Póōlō nīlī gō'dá tólâ kō.

³² Gō'dá vō rú è 'bē ká 'dī 'á tólâ rī, ōjílâ dūū 'dī 'bá yī drē zāā ôtrê'á āzī-vó āzī-vó. Ūrūkâ lâ yī ôtrê tā āzā 'bá yī sī, gō'dá ūrūkâ lâ yī ôtrê ìyíkâ tā āzā 'bá yī sī, tālâ āmbá lâ gólīyī 'ásī rī 'bá yī nūjī ìyī tā ífí ìyī drí rú è 'bézō rī kō'dáwá.

³³ Gō'dá nīngá sī, ōjílâ Yúdâ yī ká drí āgō āzā gólīyī lāfálê 'ásī zīlī Ālêkēzándâ rī 'bāzō nī'á âdrélé ō'bí ândrá â'dólé tā átā 'bá ró ìyī ngá lésī. Ōjílâ ūrūkâ 'bá yī drí tā gólâ 'è'á nī'á átálâ rī átázó gólâ drí. Nīngá sī, Ālêkēzándâ rī drí drí ìngázó ūrú ōjílâ drí rīzō bē njūrū, tālâ yī ngī ró bē tā ìyī ngá lésī gólīyī drí.

³⁴ Gō'dá ōjílâ nī ìyī bē kī, gólâ rī'á ōjílâ Yúdâ yī ká 'ì rī, gólīyī drí ngāzō kpākâ ālō rī'á ôtrélé kī nī rī, “Cé Ārītīmísā ì'dī gólâ ōvârí āmákâ ōkó ró rī! Gólâ rī'á ōvârí āmbâ 'ì gāřā lāvūlī kōrô!” Ítí rī, gólīyī rī trá ôtrélé ÿtú-pá rī sī.

* 19:29 19.29 Gólīyī kpārätī â'dô trá Mēkēdónīyā lé 'bá 'ì.

³⁵ Nīngá sī, ǎdūkū lâ ró rī, gólâ tâ ĩgī 'bá āmbá jǎribǎ kâ ró rī drí ngāzó ânīlí gólīyī 'bālé rīlí njūrū. Gō'dá drílâ tâ átázó kī, “Ānī ōjílâ ámakâ Ēfēsō kâ ró rī 'bá yī, ōjílâ cé tītī nī trá kī nī rī, āmâ Ēfēsō lé 'bá ĩ'dī rī 'bá jó āndrē gólâ rīzó Ārītīmísā rī ĩnjīlí rī vó lâ ndrēlé rī. Mā ndrē āmakâ kúnī mvá lânjā â'dé 'bá trá úrú lesī gólâ āmâ drí ĩnjīlí Ārītīmísā ró rī vó lâ ĩ'dī.

³⁶ Ógǎá tī tâ 'dī 'bá yī drī kō. Ítí rī, ícâ trá ānī drí āgízó tītī ró gō'dá â'dó kō tâ ōnjī 'ézó ĩ'dī tâ 'dī 'bá yī tāsī.

³⁷ Gō'dá āgō rī nô 'bá yī tāsī rī, kpálé gólīyī ũgūú ngá kō jó ōvārī āmakâ rī kâ 'ásī gō'dá gólīyī 'dá ōvārī āmakâ ōkó ró Ārītīmísā kpálé kō'dáwá rī, nī rú gólīyī trá ātrōlé ājīlí nōngá.

³⁸ “Nīngá sī, ōzō Dēmétrīyō ōjílâ iyíkâ rī 'bá yī bê ā'dô ĩyī cú tâ bê 'bālé ōjílâ āzâ rú rī, gólīyī â'dô ōjílâ rī 'dī ātrō'á 'bālé kúmú āndrá kǎyī gólâ tâ kī kâ rī sī gō'dá tâ rī 'dī ngízó dódó kúmú drí.

³⁹ Gō'dá ōzō ānī ndrī ōlē kpá tâ āzâ 'élé tâ 'dī tāsī rī, ítí rī, trá rī'á tǎndí ró āmâ drí ōjílâ ndrī jǎribǎ nô kâ ê'bézó kīlâ mbīmbī ró.

⁴⁰ ǎwǎ gólâ ānī ndrī drí 'élé trá āndrō rī tāsī rī, mâ ũrī ró, tǎlâ ōjílâ āzâ â'dô nī'á tâ 'bālé āmâ rú kúmú ǎngī Rómā kâ āndrá tâ lâ sī. ǎwǎ 'dī tâ ífí lâ yū'dáwǎ, gō'dá mā ícá kō ngīlâ kúmú Rómā kâ drí mbīmbī ró.”

⁴¹ Gō'dá tâ ĩgī 'bá āmbá 'dī ndē tâ átâ-átâ bê trá rī, gólâ drí ngāzó ōjílâ 'bālé lâ'búlí gólé ĩyī drí 'bā 'ásī.

20

Tã gólâ Póólō drí ngāzó nīlí tâ lē 'bá yī lómīlí 'bǎdrī Mēkēdónīyā kâ rī 'álâ, gō'dá kpá jǎribǎ Kōrínītō kâ rī bê rī

¹ Gō'dá ōjílâ Ēfēsō kâ ndélé bê ǎwǎ ũjǎ ĩyíkâ 'dī rī, Póólō drí ngāzó tâ lē 'bá Yésū 'á rī 'bá yī ê'bélé tū vō ālō 'á. Gō'dá drílâ tâ átázó gólīyī drí, tǎlâ gólīyī ōrī ró bê pīpīsílí âtū-âtū sī. 'Dīl vósī, gólâ drí mí-rī-gbō 'ézó gólīyī drí gō'dá ngāzó nīlí Mēkēdónīyā 'álâ.

² Mēkēdónīyā 'álâ rī, gólâ tō ǎcī trá nī'á mbārākā sō bê gólīyī tâ lē 'bá trá Yésū 'á rī 'bá yī 'á úlí tǎndí rī 'bá yī sī. 'Dīl vósī rī, gólâ drí ngāzó lâvūlí jǎribǎ Kōrínītō 'bǎdrī Ĝīrīkī kâ 'á rī 'álâ.

³ Gō'dá gólâ drí rīzó jǎribǎ Kōrínītō 'dī 'á tólâ pará nâ sī. Gō'dá tólâ sī rī, gólâ lē trá ǎngálé āgōlé 'bǎdrī Sírīyā kâ 'álâ kōlóngbō sī gōzó Yērōsālémā 'álâ. Gō'dá gólâ árī tâ kī, ōjílâ Yúdǎ yí kâ ũrúkâ 'bá yī Ĝīrīkī 'álâ rī 'bá yī âyī ĩyī tâ trá 'ézó gólâ rī fūlí. Tã rī 'dī tāsī rī, gólâ drí ngāzó gólé volé pá sī kōrō 'bǎdrī Mēkēdónīyā kâ rī 'ásī.

⁴ Gō'dá gólīyī nī 'bá kpāá gólâ bê rī 'bá yī rī'á Sōpátērā Pírā rī mvá ró gólâ Bērīyā lé 'bá ró rī, Ārīsītārókō gō'dá Sēkóndō bê gólīyī Tēsālōnīkâ lé 'bá 'í, gō'dá nīngá sī, Gáyō āzâ Dērēbē lé 'bá ró rī, gō'dá Tīmátīyā, gō'dá Tíkíkō yī Trōfīmō bê, gólīyī ĩyíkâ kpǎrǎtī Ásīyā lé 'bá 'í.

⁵ Ōjílâ rī 'dī 'bá yī lâvū ĩyíkâ sīsī ǎtī 'álâ kōlóngbō sī āmâ* tēlé Póólō bê Trówā 'álâ.

⁶ Mā rī trá jǎribǎ Fīlípī rī 'á kārāmā gólâ rīzó āmbātā gólâ rī'á 'bēlá cú ítí ǎkú ǎkó rī nyálé rī 'élé tólâ. 'Dīl vósī rī, āmâ drí Fīlípī rī âyézo. Trō āmâ rī'á kǎyī nī kōlóngbō sī cǎzó ōjílâ gólīyī lâvū 'bá sīsī 'álâ rī 'bá yī úsúlí Trówā 'álâ āmâ tērē 'á. Gō'dá nīngá rī, āmâ drí 'ézó lâ kǎyī nī-drī-lâ-rī.

Tã gólâ Póólō drí Yūtúkū rī lúdrízó Trówā 'álâ rī

* 20:5 20.5 **Āmâ** Úlí nô tâ ífí lâ Lúkâ yí Póólō bê.

7 Kàyì òjílǎ Yúdǎ yí kǎ rǎtǎǎ 'è kǎ rí vósí lǎnjátúlí sǐ rí, ǎmǎ drí ngǎzó rú è'bélé rǎtǎǎ 'à ǎmú kǎ tǎsǐ. Gõ'dá Póólò drí úlí Ôvǎrí kǎ pèzó òjílǎ drí. Gólǎ lè trá ngǎlé lǎvũlí tólǎ sǐ ìdrú rí kǎtí. Ítí rí, gólǎ drí rǐzó tǎ Ôvǎrí kǎ pèlé òjílǎ drí bũúũ ǎ'bí ító 'á.

8 Mǎ è'bè rú trá jó 'alé lǎkũ gólǎ úrú lésí ǎzǐ drǐ lǎmbǎ dũú drí rǐzó kólé rí 'á.

9 Nǐngǎ sǐ, ágá ǎzǎ rú lâ Yũtúkũ gólǎ rǐ 'bá ùpǐ ǎbè kǎ 'á rí, ǎ'dú drí ǎsízó Ìfí lâ 'á lǎnò rǐrǐ kǎ 'dǐ drí sǐ. 'Dǐ Póólò dré zǎǎ rǐ'á tǎ pè'á ǎtǐlǐ ǎtǐlǐ ró ròò. Gõ'dá ǎdũkũ lâ ró rí, Yũtúkũ drí gbò lítízó ǎ'délé 'yará ùpǐ 'ásí ìnyákú drǐ.

Gõ'dá òjílǎ ngǎ bè nǐlí gólǎ rí ìngǎlé úrú rí, gólǐyí gò ùsú gólǎ trá kǐnǐ-kǐnǐ ǎvò ró.

10 Nǐngǎ sǐ, Póólò drí ngǎzó nǐlí rú ùtúlí gólǎ drǐ gò'dá rǐ'á rú'bǎ lâ ǎnjúlí. Gõ'dá Póólò rí drí tǎ ǎtázó òjílǎ drí, tǎlǎ gólǐyí ǎǎyè ró ǎwó ngǎngò. Gólǎ kǐ, "Nǐ ǎyè ǎwó, gólǎ lǐdrí trá."

11 Gõ'dá nǐngǎ sǐ, Póólò drí ngǎzó mbǎlé gólé úrú 'alá jó 'dǐ 'á tólǎ kpá ó'dí ǎmbǎtǎ 'à ǎmú kǎ rí nyǎlé ngǎ mvũmvũ bè tǎ lè 'bá Yésũ 'á rí 'bá yí bè, gò'dá kpá rǐlí tǎ ngǐlí gbíyǎ ǎcè ró bũúũ vò drí ǎwúzó. Gõ'dá volé drǐ lâ 'ásí rí, gólǎ drí ngǎzó nǐlí.

12 Nǐngǎ sǐ, òjílǎ 'dǐ 'bá yí drí ágá Yũtúkũ Póólò drí lǐdrǐlí trá 'dǐ drǐzó ǎjǐlí gólé yí drí 'bǎ 'alá, 'dǐ gólǐyí gò'dá trá 'dó ǎyǐkò ró tǎlǎ tǎ 'dǐ tǎsǐ.

Tǎ Póólò drí nǐzó Mèlétò 'alá gò'dá úlí ǎdũkũ íyíkǎ ǎtǎlé drǐ-'bá kǎnǐsǎ kǎ Ēfésò 'alá rí 'bá yí drí rí

13 Nǐngǎ sǐ, Póólò drí tǎ ǎtázó ǎmǎ drí nǐzó mbǎlé kólóngbò ǎndrè 'á gò'dá nǐlí ǎtǐlǐ ró, tǎlǎ gólǎ lè íyíkǎ vò kǐlí pá sǐ mbǐ nǐlí ǎsósò 'alá. Ítí rí, ǎmǎ drí ǎmákǎ nǐzó lǐgò bè kólóngbò sǐ cǎlé ǎsósò 'alá gólǎ rí ùsúlí tólǎ.

14 Gõ'dá mǎ ùsú gólǎ bè tólǎ rí, gólǎ drí mbǎzó fǐlí ǎmǎ bè kólóngbò 'á. Gõ'dá ǎmǎ drí nǐzó zǎǎ Mǐtòlénè 'alá ǎ'dú kólé tólǎ.

15 Gõ'dá cǐnó ǎzǎ rí sǐ rí, ǎmǎ drí ngǎzó nǐlí kólóngbò sǐ tólǎ sǐ cǎlé ǎnyí 'bǎdrǐ zǐlí Kíyò rí rú. Kàyì ǎzǎ rí sǐ rí, ǎmǎ drí nǐzó zǎǎ kólóngbò sǐ Sámò 'alá. Gõ'dá drǐzó lâ sǐ rí, ǎmǎ drí nǐzó nǐ'á cǎlé jǎrǐbǎ zǐlí Mèlétò rí 'alá.

16 Póólò lè trá nǐlí kòrò mbǐ Mèlétò 'alá cú ítí cǎ ǎkò Ēfésò 'alá,* tǎlǎ yí òzó kò nǐ lípí bè 'bǎdrǐ ǎsǐyǎ kǎ 'dǐ 'ásí. Gólǎ lè nǐlí 'wǎǎ'wǎ Yèròsǎlémǎ 'alá, tǎlǎ òzò ìncǎ trá rí yí drí ǎ'dózó bè Yèròsǎlémǎ 'alá kàyì Pènǐtǎkósǐtǐ kǎ sǐ.

17 Gõ'dá nǐngǎ sǐ, Póólò drí ngǎzó tǎ ǎtǐlí drǐ-'bá kǎnǐsǎ kǎ Ēfésò 'alá rí 'bá yí drí ǎnǐzó íyí ùsúlí Mèlétò 'á tólǎ.

18 Gõ'dá drǐ-'bá 'dǐ 'bá yí cǎ bè tólǎ rí, Póólò drí nǐ-bè-yǎ fèzó gólǐyí drí, gò'dá gólǎ drí tǎ ǎtázó gólǐyí drí kǐ, "ǎnǐ nyǎányǎ nǐ rǐrǐ ǎmákǎ má drí rǐzó rǐlí kàyì vósí ndrǐ, má drí ǎ'dózó ǎnǐ bè kàyì drǐ-kákǎ má drí ǎcázó 'bǎdrǐ ǎnǐkǎ ǎsǐyǎ kǎ rí 'á, bũúũ cǎlé kàyì gólǎ má drí lǎvũzó rí sǐ rí trá.

19 Má 'è lósí Kúmú Yésũ kǎ trá rú lògò dǎ rí sǐ. Má ngò ǎwó trá ròò Ôvǎrí drí ǎnǐ tǎsǐ, tǎlǎ nǐ ǎǎdrè ró bè pǐpǐsǐlǐ ǎtũ-ǎtũ sǐ kàyì lǎnò kǎ rí sǐ. Gõ'dá má rí gógó ùsú lǎnò kpá trá ròò òjílǎ Yúdǎ yí kǎ gólǐyí tǎ ǎyí 'bá trá má rú rí yí drǐgǎ sǐ, ndrò gólǐyí má drí rǐzó lósí Ôvǎrí kǎ 'èlé ǎnǐ lǎfǎlé rí 'bá yí sǐ.

20 Lǎnò rí 'dǐ ǎ'dò bè kpǎlé ítí rí, má rí trá zǎǎ rǐ'á tǎ ǎtǐ-ǎtǐ tǎndí Ôvǎrí kǎ pèlé ǎnǐ drí, gò'dá kpá ǎnǐ ìmbǎlé ò'bí lǎfǎlé gò'dá kpá ǎnǐ drí 'bǎ 'ásí, cú ítí tǎ Ôvǎrí drí 'èlé trá ǎnǐ pǎzó rí ǎzǎkǎ lâ lòkí ǎkò ǎlòwǎlá ǎnǐ drí.

* 20:16 20.16 Tǎ 'dǐ tǎsǐ, sǐsǐ rí, gólǎ zǐ kólóngbò gólǎ nǐ 'bá kòrò mbǐ Mèlétò 'alá ǎdrè ǎkò Ēfésò 'á rí 'dǐ.

21 Má âtâ úlî trá ngbálî-ngbálî òjílâ drí ndrî, â'dó kô cé òjílâ Yúdâ yí kâ drí. Má âtâ tâ trá gólîyî drí drî âdîzó vólé tâ ònjî gólîyîkâ rî 'bá yî 'ásî, tâlá gólîyî ìnjî ró Ôvâri gô'dá kpá tâ lèlé Kúmú àmákâ Yésù 'á.

22 “Ngbâangbânô rî, má âtâ ânî drí kî, Líndrí Tândí Ôvâri kâ trá ámâ jô'á ì'dî nô nílî Yērōsālemā 'álâ, gô'dá má nñî tâ òjílâ drí 'è'á 'èlá má drí tólâ rî kô.

23 Gô'dá má nñî cé tâ nô 'bá yî ì'dî, jārîbâ gólîyî cé tîtî má drí rîzó trá 'á lâ 'ásî rî 'bá yî 'ásî rî, Líndrí Tândí Ôvâri kâ rî â'dâ tâ trá má drí kî nî rî, kâyî àzâ sî, òjílâ â'dô ìyî ámâ vû'á gānîmâ 'á gô'dá ámâ 'bâlê lânô ùsúlî.

24 Gô'dá tâ ìsù àmákâ rî'á ìsùlâ rî 'á rî, â'dó kô rî'á tâ àngî 'î òzô má òdrâ ngâtá má òdrâ kô'dáwá rî. Tã àngî má drí rî rî'á lôsî gólâ Kúmú Yésù drí tâ lâ 'bâlê trá má drí 'èlé rî ndélé búúú kâyî má drí drâzó rî sî. 'Dî rî'á tâ âtî-âtî tâ tândí Ôvâri drí 'èlé trá òjílâ pázó rî tāsî rî ì'dî.

25 Sîsî lâ sî rî, má rî trá gbíyá rôô ânî lâfálé tâ âtálé ânî drí kùmú àngî Ôvâri kâ tāsî.

“Gô'dá ngbâangbânô rî, nî ndrê ámâ ìfî gô'dá kó kô ó'dí.

26-27 Ítî rî, má âtâ tâ gólîyî ndrî Ôvâri drí lèlé 'èlá rî trá ânî drí. Má cí tî tâ àzākâ drî ânî drí kô. Bê trá ítî rî, má âtâ ânî drí àndrô, òzô nî àâyê rîrî látî mbî ró rî kâ trá gô'dá lânô ùsúzó rî, 'dî â'dó gô'dá kô tâ 'è'è ànyâ àmákâ rî tāsî. Gô'dá 'dî rî'á tâ ânî nyāányâ kâ rî ì'dî.

28 “Gô'dá ítî rî, nî ndrê ânî vó dódó ndrî 'dó òjílâ kâñîsâ kâ gólîyî Líndrí Tândí Ôvâri kâ drí ânî 'bâlê trá vó lâ yî ndrêlé rî 'bá yî bê. Nî ìmbâ tâ mbî Yésù kâ gólîyî drí ngbálî-ngbálî, gô'dá kpá gólîyî àtîzó òzô lôkî 'bá drí kâbîlîkî íyîkâ àtîrî kâtî, tâlá gólîyî rî'á òjílâ Ôvâri kâ ì'dî gô'dá gólâ gî gólîyî trá â'dólé íyîkâ ró òdrâ mvá lâ Yésù kâ rî sî.

29 Má nñî trá kî, má àâyê ânî trá rî, vólé drî lâ 'ásî, òjílâ àzâ 'bá yî â'dô ânî'á ânî ngálâ tâ ànyâ ìmbálé òjílâ kâñîsâ kâ àdólé tâ lèlé gólîyîkâ ìzâlê, òzô kōrōnyâ ònjî drí kâbîlîkî rūrî fúlî nyálé rî kâtî.

30 Gô'dá òjílâ àzâ 'bá yî ânî lâfálé sî â'dô kpá ngā'á rî'á ònjô àdólé, tâlá òjílâ kâñîsâ kâ 'bâlê 'dèlé ìyî vósî Yésù rî vó 'á.

31 Tãlá tâ rî 'dî tāsî rî, nî 'è lôsî Ôvâri kâ 'dî ìfî lômbâ sî, tâ 'dî òjá kô ânî drî sî. Nî 'è tâ òzô má drí 'èlé trá rî kâtî. Má rî trá ânî ìmbálé ndrî àlô-àlô òjílâ àlô rî àyé àkó ndrô nâ sî. 'Dî rî'á ngâcî ítú bê ndrî. Gô'dá má ngô àwó kpá trá rôô ânî tāsî, à'dô ró bê ânî drí 'dézó tâ Ôvâri kâ vósî pîpîsîlî àlô rî sî.

32 “Ítî ngbâangbânô rî, má fê ânî Ôvâri drígá, gólâ òndrê ró bê ânî vó. Gô'dá má âtî ânî úlî gólâkâ àrîlî 'èlé, tâlá úlî rî 'dî 'bá yî ò'bâ ró ânî bê tâ lânjâ gólâkâ gólâ rî gógó drí àfèlé cú ítî tákó ânî drí rî nñî. Tã âtî-âtî rî 'dî â'dô ânî 'bā'á àdrélé pîpîsîlî ìdû-ìdû sî, tâlá Ôvâri ìicâ ró bê àndrâ-tândí gólîyî gólâ drí lèlé 'è'á fèlá òjílâ íyîkâ drí ndrî rî fèlé ânî drí àtî 'álâ.

33 “Mî nñî tâ gólîyî má drí 'èlé sîsî rî 'bá yî trá ndrî, má â'dó kô lâfâ ngâtá ítá lôvó bê trólé ânî àzākâ drígá sî.

34 Ânî rî gógó nyāányâ lâ nñî trá kî, kâyî ndrî má drí rîzó trá ânî lâfálé rî sî rî, má rî trá ngā 'èlé ámâ drî sî ngā gólîyî ndrî àmâ drí lèlé àmâ àzî-àzî yí bê rî ùsúzó.

35 Ítî lâ 'dî ró rî, má â'dâ trá ânî drí kî, kâyî vósî cé nî ò'è lôsî mbârâkâ sî, à'dô ró bê gólîyî ícâ 'bá ngā 'èlé kô'dáwá rî 'bá yî pázó. Gô'dá kpá úlî Kúmú àmákâ Yésù kâ nô 'bá yî òrî ânî drî. Gólâ kî nñî rî, 'Òjílâ gólâ ngā fê

'bá rí â'dô ândrâ-tândí Ôvârí kâ úsú'á rōô lậvũlị ọjilă gólâ rĩ 'bá ngá trōlê rĩ drị sĩ.' "

³⁶ Nĩngá sĩ, Póolō ndê tã drílâ rĩ'á átálâ 'dĩ 'bá yí bê rĩ, góllyĩ ndrĩ drị-'bá kậnsĩ kâ rĩ 'bá yí bê drí ngázó ìyí 'ã'ì ìlị vữdrị gō'dá rătăã 'èzó Ôvârí drí.

³⁷ Nĩngá sĩ, góllyĩ ndrĩ 'dó drí Póolō rĩ âmvózó gō'dá mí-rĩ-gbō 'èzó gólâ drí ảwó ngōngō rōô rĩ sĩ.

³⁸ Góllyĩ trá tã ìsũ ró ảmbá, tălâ gólâ átâ tã trá kĩ nĩ rĩ, góllyĩ ìĩcá gō'dá kô ìyí ndrêlê ó'dí. 'Dĩ vósĩ, góllyĩ drí gólâ rĩ vó 'bázó nĩlĩ mbălê filí kōlóngbō 'álâ.

21

Tã ậcị Póolō yí kâ Yêrôsălémă 'álâ rĩ tāsĩ

¹ Gō'dá tólâ sĩ, ảmâ drí mí-rĩ-gbō 'èzó drị-'bá Êfêsô lésĩ rĩ 'bá yí drí tã ìsũ ảmbá sĩ. Gō'dá ảmâ drí ngázó nĩlĩ Mêlétô 'ásĩ kōlóngbō sĩ lậvũlị ậcị ảmákâ bê Yêrôsălémă 'álâ. Mă ngá nĩlĩ kôrô mbị lịmvũ ândrê drị sĩ, gō'dá ảmâ drí cázó ảkĩrĩ zịlị Kósă rĩ 'álâ. Ítí drịzô lâ sĩ rĩ, ảmâ drí ngázó nĩlĩ nĩngá sĩ ảkĩrĩ zịlị Ródă rĩ 'álâ. Gō'dá cịnô lâ sĩ, ảmâ drí nĩzó jặrịbặ zịlị Pătără rĩ 'álâ.

² Tólâ rĩ, ảmâ drí kōlóngbō ảmâ drí ảnĩzó ì'dĩ sĩ lâ 'dĩ ảyézó, gō'dá kōlóngbō ândrê ảzâ úsúzó. Kōlóngbō 'dĩ rĩ nĩ'á vồ mvá zịlị Fônĩsĩyă 'bặdrị Sírĩyă kâ 'á rĩ 'álâ. Gō'dá bê ìtí rĩ, ảmâ drí mbázó filí kōlóngbō 'dĩ 'á, gō'dá nĩzó lịmvũ ândrê drị sĩ kậyị dũũ sĩ.

³ Ítí ró rĩ, ảmâ drí nĩzó zăă zăă, gō'dá nĩngá sĩ, ảmâ drí 'bặdrị zịlị Săyĩpărăsĩ rĩ ndrêzó jệjệ ró. Gō'dá ảmâ drí lậvũzó 'bặdrị rĩ 'dĩ rú sĩ gồlê ảmâ drị-lịjị drị ró nĩ'á călê 'bặdrị Sírĩyă rĩ 'álâ. Gō'dá ảmâ drí cázó ảdrêlê jặrịbặ zịlị Tíră rĩ 'á 'bặdrị Sírĩyă 'dĩ 'á nĩngá, tălâ ọjilă góllyĩ kōlóngbō kâ 'dĩ 'bá yí lẹ ìyí ngá lậnjị ìyĩkă kōlóngbō rĩ 'dĩ 'á rĩ 'bá yí ìrịlĩ ndrĩ vólê kōlóngbō 'ásĩ gō'dá rĩzó nĩngá kậyị dũũ sĩ.

⁴ Tíră 'á nĩngá rĩ, ảmâ drí ngázó nĩlĩ tã lẹ 'bá Yésũ 'á nĩngá rĩ 'bá yí úsúlị. Gō'dá ảmâ drí rĩzó góllyĩ bê nĩngá kậyị nặ-drị-lă-rị sĩ. Gō'dá nĩngá rĩ, góllyĩ drí tã â'dázó Póolō drí ngbálĩ-ngbálĩ kĩ, gólâ ỏnĩ Yêrôsălémă 'álâ kô, tălâ Línđrị Tândí Ôvârí kâ â'dă tã trá góllyĩ drí kĩ, Póolō â'dô lậngô úsú'á tólâ.

⁵ Gō'dá kậyị kōlóngbō 'dĩ kâ 'è'á 'èlă Tíră 'á nĩngá rĩ ndêlê bê rú trá rĩ, ảmâ drí ảmâ êdézó njăă ngălê nĩlĩ. Ítí rĩ, ọjilă ndrĩ ôkó lâ yí bê gō'dá kpá mvá lâ yí ảmâ drí rĩzó trá góllyĩ bê 'dĩ 'bá yí drí ảmâ vó 'bázó jặrịbặ 'ásĩ lậtị 'á. Nĩngá sĩ, mă ảcă bê lịmvũ ândrê tị rĩ, ảmâ góllyĩ bê ndrĩ drí ngázó 'ã'ì ìlị lịmvũ ândrê sĩnyítă bê 'dĩ tị rătăã 'èzó Ôvârí drí. 'Dĩ vósĩ rĩ, ảmâ drí ngázó mí-nĩ-gbō 'èlê ảmâ vó 'ásĩ.

⁶ Nĩngá sĩ rĩ, ảmâ drí ảmákâ mbázó filí kōlóngbō 'á, gō'dá góllyĩ drí ìyĩkă gbō ngázó gồlê lậ'búlị ìyí drí 'bă 'ásĩ.

⁷ Gō'dá tólâ sĩ rĩ, ảmâ drí nĩzó Tíră 'ásĩ Póolō yí bê zăă gō'dá nĩ'á călê Pêtôlêmáyă 'álâ. Nĩngá rĩ, ảmâ drí nĩzó nĩ-bê-yă 'èlê tã lẹ 'bá Yésũ kâ nĩngá 'dĩ 'bá yí drí gō'dá ậ'dú kôzó góllyĩ bê kậyị ảlô.

⁸ Gō'dá drịzô lâ sĩ rĩ, ảmâ drí nĩzó zăă kōlóngbō sĩ gō'dá călê Sêsărêyă 'álâ. Nĩngá rĩ, ảmâ drí ngázó nĩlĩ rịlị Fílípô ảgô gólâ tã átĩ-átĩ tândí Yésũ kâ pề 'bá ró rĩ drí 'bă 'álâ. Gólâ kpá ì'dĩ ảlô ọjilă nặ-drị-lă-rị góllyĩ tã lẹ 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yí drí nặlị trá Yêrôsălémă 'álâ ngá nyănyă fềlê ôkó góllyĩ ậyịzị ró rĩ 'bá yí drí rĩ ì'dĩ.

⁹ Gólâ rĩ'á cú mvá ãnjó ágó ãkó rĩ 'bá yí bê sù ndrĩ 'dó ãyĩ tã Ôvârí kã ngĩ 'bá 'ĩ tã ãngũ 'bá ró.

¹⁰ Mã rĩ gólĩyĩ bê tólâ kãyĩ fĩnyáwá sĩ. Gõ'dá tã ãngũ 'bá ãzâ rú lâ Ágãbã, gólâ drĩ ãcázó Yērōsālémã lésĩ.

¹¹ Gólâ ãnĩ trá ãmã válâ Fílĩpō drĩ 'bã 'álâ. Gõ'dá gólâ drĩ gásĩ Póólō kã ãtĩzó Póólō pí sĩ, ãyĩ pá gõ'dá ãyĩ drĩ bê ãmbézó ã'dĩ sĩ lâ, gõ'dá ngãzó tã ãtálé kĩ, “Nōô rĩ'á tã gólâ Líndrĩ Tãndĩ drĩ ã'dálé trá kĩ'á nĩ rĩ, ãjĩlã gólâ gásĩ ãpĩ kã nō drĩ ã'dólé gólãkã rĩ, ãjĩlã Yúdã yí kã ã'dô gólâ rĩ ãmbé'á ãzō nōô kãtĩ Yērōsālémã 'álâ gõ'dá trólé fêlé Rómã lé 'bá yí drĩ ãmbéle 'bãlé gãnímã 'á.”

¹² Gõ'dá mã ãrĩ bê úlĩ 'dĩ 'bá yí rĩ, ãmã gõ'dá tã lē 'bá Yésũ kã ãzâ 'bá yí tólâ rĩ 'bá yí bê drĩ ngãzó rú lô'bãlé Póólō rú ãndálé ãndã, tãlã gólâ ãzó nĩ kō Yērōsālémã 'álâ.

¹³ Gõ'dá gólâ lôgō ãyĩngã tã-drĩ ãmã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Mĩ rĩ rĩ'á ãwó ngólé ãtĩ 'dĩ ã'dô tãsĩ yã? Mĩ rĩ rĩ'á ãmã fũlĩ ãzã sĩ nōtĩ ã'dô tãsĩ yã? ã'dô bê trá ãtĩ rĩ, mã trá ngã'á nĩlĩ. Mã ã'dó kō ãrĩ ró gãnímã Yērōsālémã kã tãsĩ, gõ'dá mã ã'dó kpã kō ãdrã ãrĩ bê drãlé tólâ Kúmú Yésũ rĩ tãsĩ.”

¹⁴ Nĩngã sĩ rĩ, mã ãcã gõ'dá kō tã lôgólé gólâ drĩ. ãtĩ rĩ, ãmã drĩ gbō úlĩ ãtã-ãtã gólâ drĩ rĩ ãyézó volé tã rĩ 'dĩ tãsĩ. Gólâ ãmã drĩ ãtálé rĩ cé “Ôvârí drĩ lēlé rĩ vó ró.”

¹⁵ Rĩrĩ gólãkã tólâ rĩ vósĩ, ãmã drĩ ngã ãmãkã rĩ 'bá yí êdézó njãã ngãzó nĩlĩ Yērōsālémã 'álâ.

¹⁶ Nĩngã sĩ, tã lē 'bá Yésũ 'á Sēsãréyã kã rĩ 'bá yí drĩ ngãzó ãmã ãjĩlĩ látĩ nĩzó Yērōsālémã 'álâ rĩ drĩ. Gólĩyĩ trō ãmã ãjĩlĩ bũúũ cãlé tã lē 'bá ãzã rú bê Mĩnãsonã rĩ drĩ 'bã 'álâ rĩlĩ tólâ tãkō. Mĩnãsonã rĩ'á Sãyĩpãrásĩ lé 'bá ró gólâ ã'dó 'bá tã lē 'bá Yésũ kã ãkũ ró nã rĩ ã'dĩ.

Tã gólâ drĩ-'bã kãníšã kã Yērōsālémã 'álâ rĩ 'bã yí drĩ lēlé Póólō drĩ 'êlé ãyĩ nyãányã ã'dálé tã mbĩ 'bã ró rĩ

¹⁷ Gõ'dá ãmã Póólō yí bê, mã cã bê Yērōsālémã 'á rĩ, ãjĩlã kãníšã kã tólâ nã 'bã yí drĩ ãnĩzó nĩ-bê-yã fêlé ãmã drĩ ãyĩkō sĩ.

¹⁸ Nĩngã sĩ, drĩzō lâ sĩ rĩ, ãmã Póólō yí bê drĩ ngãzó nĩlĩ drĩ-'bã Yãkóbã yí ndrēlé, gõ'dá ãjĩlã kãníšã kã rĩ 'bã yí drĩ kpã rú ê'bézó ndrĩ ãmã bê tólâ.

¹⁹ ãtĩ rĩ, Póólō drĩ ngãzó nĩ-bê-yã fêlé gólĩyĩ drĩ, gõ'dá kpã tã tãndĩ ndrĩ gólĩyĩ Ôvârí drĩ 'êlé trá ãjĩlã lídí gólĩyĩ ã'dó 'bã Yúdã ró kō rĩ 'bã yí lãfálé 'á rĩ 'bã yí ngĩlĩ sĩrũ-sĩrũ, tãlã lôsĩ gólâ drĩ 'êlé trá gólĩyĩ lãfálé 'á rĩ sĩ.

²⁰ Gõ'dá Yãkóbã yí ãrĩ tã Póólō drĩ ngĩlĩ 'dĩ 'bã yí bê rĩ, gólĩyĩ drĩ Ôvârí rĩ lúyĩzó ãmbã, tãlã ãjĩlã lídí dũũ lē ãyĩ tã trá Yésũ 'á vō 'ásĩ ndrĩ.

Gõ'dá nĩngã sĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó tã ãtálé Póólō drĩ kĩ nĩ rĩ, “Ãmã ãdrúpĩ, ãmã rĩ'á ãyĩkō ró rōô tã Ôvârí drĩ 'êlé lôsĩ ãnĩkã sĩ rĩ tãsĩ. Gõ'dá kpã jãrĩbã ãmãkã 'á nōngã ãjĩlã dũũ Yúdã yí kã lē ãyĩ tã trá Yésũ 'á, gõ'dá gólĩyĩ ndrĩ rĩ'á ngĩyã ró tã 'bã'bã Músã kã ãnjĩlĩ kōrō.

²¹ ãjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yí ãrĩ úlĩ fã-fã trá ní rú kĩ nĩ rĩ, ní ãrĩ tã ãmbálé kĩ, ãjĩlã Yúdã yí kã gólĩyĩ rĩ 'bã ãjĩlã lídí lãfálé rĩ 'bã yí ã'ê ãyĩ tã 'bã'bã 'dĩ 'bã yí kō, gõ'dá kpã 'dĩyĩmvã lâ yí drĩ 'dēlé bãsã 'á gõ'dá kō, kpã kō lã'bĩ ãmãkã rĩ 'bã yí 'dãlé ãlōwãlã.

²² Nōô rĩ gólĩyĩ ã'dô tã ãrĩ'á kĩ, ní ãcã trá nōngã. Gõ'dá bê trá ãtĩ rĩ, mã ã'dô tã ní drĩ ãcã'á 'ê'á 'êlã tã lâ sĩ rĩ ã'dã'á ní drĩ.

²³⁻²⁴ Rĩ'á dó kĩ, ní 'ê ngã gólâ ãmã drĩ ãtálé ní drĩ nō tã ã'dálé kĩ, ní zãã rĩ'á tã 'bã'bã Músã kã rĩ 'bã yí 'ê'á. Ágō ãzã 'bã yí ãmãkã bê sù rĩ'á ãyĩ nōngã. Gólĩyĩ 'bã lãtrĩtrĩ trá Ôvârí drĩ. Ngbãangbãno, gólĩyĩ lē trá lãtrĩtrĩ

'dĩ ndélé dódó. Mĩ nĩ gólíyí bē jó ǎngí Ôvârí kâ rĩ 'álâ. Tólâ nĩ 'dâ lâ'bí 'díyí â'dâ kâ ngbángbá Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ gólíyí bē. Nĩngá sĩ, ní fē ró lâfâ lâ'bí rĩ 'dĩ 'dâ kâ drĩ-'bá lâ'bí 'è kâ drí gólíyí tāsĩ ndrĩ, tálâ gólíyí òfâ ró ìyí drĩ-'bí lâmbé ró kĩ nĩ rĩ, yĩ âtĩ lâtrírí ìyíkâ Ôvârí drí rĩ trá. 'Dĩ rĩ â'dô â'dá'á lâ òjílâ ãlô-ãlô drí kĩ, tã â'bã-â'bã ní rú rĩ rĩ'á ònjõ 'ì. Mĩ rĩ lâ'bí Músã yí kâ rĩ 'èlé ì'dí.

²⁵ “Gõ'dá òjílâ lídí gólíyí tã lē 'bá trá Yésũ 'á rĩ 'bá yí tāsĩ rĩ, mí nũ trá ngbãangbânõ kĩ, mã jô wárãgã trá ǎkũ ró ǎkũ ró nã sĩ tã 'bã'bã bē kĩ, gólíyí ònyâ ã'wá gólâ òmbé lâ lĩlĩ lĩlĩ kô rĩ kô'dáwá, gõ'dá gólíyí ònyâ ngá árí drí 'bãzó drē bē 'á lâ rĩ kô, gõ'dá kpá gólíyí ò'bã òjílâ gólíyí â'dó 'bá kô ìyí òkó ró ngátá ìyí ágó ró rĩ kô ìyí ùgúlí ǎ'dú kózó ì'dí bē lâ. Ícá kô gólíyí drí lâ'bí Yúdã yí kâ 'èlé ndrĩ.”

²⁶ Gõ'dá Póólõ drí tã 'dĩ 'èzó té ìtí. Cĩnó ǎzâ rĩ sĩ, Póólõ yí drí ngãzó nĩlĩ jó ǎngí Ôvârí kâ 'álâ ǎgô gólíyí sũ 'dĩ 'bá yí bē lâ'bí 'díyí â'dâ kâ ngbángbá ró Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á 'dĩ 'dálé gólíyí bē. Nĩngá sĩ, Póólõ drí ngãzó nĩlĩ jó 'álâ tã âtalé drĩ-'bá lâ'bí 'è kâ drí kâyì 'bãzó kôrõnyã zãzó lâ'bí gólíyíkâ 'dĩ vó lâ âtizó.

Tã gólâ òjílâ Yúdã yí kâ drí â'dózó òmbã ró Póólõ rú

gõ'dá 'èzó gólâ rĩ fũlĩ rĩ

²⁷ Nĩngá sĩ, Póólõ yí drē rĩ'á jó ǎngí Ôvârí kâ rĩ 'á kâyì n̄jì-drĩ-lâ-rĩ lâ'bí â'dózó ngbángbá Ôvârí ágálé rĩ kâ drí rú ndērē rĩ sĩ, Yúdã yí ùrũkâ gólíyí ânĩ 'bá trá Ásìyã lésĩ jó ǎngí Ôvârí kâ 'dĩ 'á rĩ drí ìyí Póólõ rĩ ndrēzó. Gõ'dá gólíyí drí ngãzó tã 'bélé òjílâ ò'bí ró 'dĩ 'bá yí drí, tálâ gólíyí â'dô ró bē ǎwã ró Póólõ bē. Ìtí rĩ, gólíyí drí ngãzó 'délé Póólõ rĩ rũlĩ ǎwã sĩ.

²⁸ Gõ'dá nĩngá sĩ, gólíyí drí ngãzó tã rĩ 'dĩ ìyálé kĩ nĩ rĩ, “Òjílâ ǎmákâ Yúdã yí kâ, nĩ pã ǎmã lâñõ félé ǎgô nõ drí. Nõõ rĩ'á ǎgô rĩ gógó gólâ rĩ 'bá òjílâ ìmbálé võ 'ásĩ cé tĩtĩ kĩ nĩ rĩ, òjílâ ǎmákâ, gõ'dá tã 'bã'bã Músã kâ rĩ 'bá yí, gõ'dá jó ǎngí Ôvârí kâ ǎmákâ nõ ǎâ'dô ìyí ndrĩ rĩ'á tã ìfí ǎkó rĩ ì'dí.* Gõ'dá ngbãangbânõ rĩ, gólâ ânĩ kpá trá òjílâ lídí lôfílí jó ǎngí ǎmã drí rĩzó Ôvârí ìnjĩlĩ nõ 'á ìzālâ.”

²⁹ Gólíyí âtã tã ìtí, tálâ sísí gólíyí ndrē Trõfímõ gólâ òjílâ lídí Èfēsõ kâ ró rĩ trá lâmú'á ìyí Póólõ bē jãrĩbã 'ásĩ. Gõ'dá ìtí rĩ, gólíyí ìsũ tã trá ǎnyã ró kĩ nĩ rĩ, Póólõ ǎãtrõ gólâ nĩ ǎjílí jó ǎngí Ôvârí kâ rĩ 'á.

³⁰ Gõ'dá nĩngá sĩ, òjílâ võ rĩ 'dĩ 'á nĩngá rĩ 'bá yí ndrĩ kâkâretã drí ngãzó rú ǎmõlé ǎwã sĩ. Ìtí gólíyí drí ngãzó 'dũwã kpãkã ǎlô 'délé Póólõ rĩ rũlĩ. Gõ'dá drílyí gólâ rĩ sēzó vólé jó ǎngí Ôvârí kâ 'dĩ 'ásĩ, gõ'dá ǎtĩ jó ǎngí 'dĩ kâ rĩ 'bá yí â'bãzó kpãákũ kpãákũ.

³¹ Nĩngá sĩ, gólíyí trá 'è'á Póólõ rĩ fũlĩ lâcáca sĩ, gõ'dá òjílâ ǎzâ drí ngãzó nĩ'á tã 'dĩ ngõlé ǎmbá ǎjú 'bũ 'bá kâ Rómã kâ drí kĩ, òjílâ ndrĩ Yērõsálémã kâ 'dĩ 'bá yí è'bē rú ìyí trá ǎwã bē.

³² Gõ'dá ǎmbá rĩ 'dĩ ǎrĩ tã rĩ 'dĩ bē ìtí rĩ, 'wãã gólâ drí ngãzó nĩlĩ ǎjú 'bũ 'bá ìyíkâ rĩ 'dĩ 'bá yí bē ò'bí rĩ 'dĩ lâpélé vólé. Gõ'dá ò'bí rĩ 'dĩ 'bá yí ndrē ìyí ǎjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí bē rĩ, drílyí Póólõ rĩ cãcã ǎyézó.

³³ Nĩngá sĩ rĩ, ǎmbá 'dĩ drí ǎnĩzó ǎnyí Póólõ rú gõ'dá gólâ rĩ rũlĩ. Nĩngá sĩ, gólâ drí tã 'bãzó ǎjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí drí Póólõ rĩ òmbézó nyãrĩ ǎngí

* **21:28 21.28** Tálâ gólíyí Ásìyã lésĩ rĩ 'bá yí nũ tã Póólõ drí rĩ'á 'èlâ òjílâ lídí lâfálé rĩ trá. Póólõ rĩ trá tã âtalé, ìcã trá òjílâ lídí 'dĩ 'bá yí drí cé tã lélé Yésũ 'á lâ'bí Yúdã yí kâ 'è ǎkó.

àngí rĩ sĩ. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã ìjílí kǐ, Póólô ãâ'dô íyíkâ ã'dí ì'dí yã, gõ'dá tã ònjí gólâkâ 'èlé trá rĩ ã'dô 'í yã.

³⁴ Gõ'dá òjílã ùrùkâ 'bá yí òtrê ìyíkâ úlí ãzâ 'bá yí ì'dí, gõ'dá ùrùkâ 'bá yí òtrê ìyíkâ úlí ngíngí ãzâ 'bá yí ì'dí. Gõ'dá úlí 'dĩ 'bá yí ndrĩ trá tã ífí ãkó. Ítí rĩ, ãmbá 'dĩ ícá gõ'dá kô tã lôgô tã ìjĩ íyíkâ 'dĩ kâ ùsúlí mbì. Gõ'dá tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, gólâ drí tã 'bãzó ãjú 'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí drí Póólô rĩ trôzó ãjílí ùrú 'álâ nĩzó ã'dĩ-drĩ ìyíkâ 'bárãñã bê dírí yí rú sĩ rĩ 'á.

³⁵ Gõ'dá nĩngá sĩ, ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí drí cãzó Póólô bê bũúũ pá tã vò rĩzó mbãlé ùrú 'álâ rövö ró rĩ drĩ sĩ. Gõ'dá ìtí rĩ, òjílã trá rĩ'á ìyí 'è'á Póólô rĩ sèlé òmbã sĩ gólíyí drígá sĩ vólé. Bê trá ìtí rĩ, ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí drí gólâ rĩ nĩzó lôpélé ùrú 'álâ ró pá tã vò drĩ 'álâ.

³⁶ Nĩngá sĩ, òjílã 'dĩ 'bá yí drí 'dèzó zãã gólíyí vó òtrê-òtrê bê kǐ nĩ rĩ, "Úfũ gólâ fũfũ vólé!"

Tã gólâ Póólô drí ìyí nyãnyã ã'dázó òjílã Yúdã yí kâ drí kǐ,

yí ã'dô gólíyí ãzi-ãzi 'í rĩ

³⁷ ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí 'è ìyí bê 'è'á Póólô rĩ lôfílí ìyí drí ã'dĩ-drĩ 'álâ rĩ, Póólô drí ngãzó tã ãtálé ãmbá gólíyíkâ rĩ drí Gĩrĩkĩ tĩ sĩ kǐ, "Ãmbá, ní ãyê drê mã tã ãtálé ní drí."

Ítí rĩ, ãmbá 'dĩ drí tã ãtázó kǐ nĩ rĩ, "Mí nĩ Gĩrĩkĩ tĩ trá!

³⁸ Ítí rĩ, ní ã'dó kô Mãsĩrĩ lé 'bá gólâ ãkũ ró ãjú 'bũ 'bá trá mĩrĩ ãmákâ Rómã kâ bê gólâ rã 'bá trá òmã 'álâ òjílã 'díyí úfú 'bá ró rĩ bê kútũ-sũ rĩ ì'dí yã?"

³⁹ Gõ'dá Póólô kǐ, "Ítí kô! Mã rĩ'á òjílã Yúdã yí kâ ì'dí. Útĩ mã Tãrásô 'álâ, Tãrásô 'dĩ rĩ'á jãrĩbã 'bãdrĩ Sílísíyã kâ tã lâ drí ã'dólé lãnjĩ-lãnjĩ ró rĩ ì'dí. ãyê, ní ãyê mã tã ã'dálé òjílã nô 'bá yí drí."

⁴⁰ Gõ'dá ìtí rĩ, ãmbá 'dĩ drí gólâ rĩ ãyézó tã pèlé òjílã 'dĩ 'bá yí drí. Nĩngá rĩ, gólâ drí ngãzó ãdrélé ùrú pá tã vò drĩ, gõ'dá ìyí drí ìngázó ùrú òjílã 'bãlé ã'dólé njürũ. Vó lâ sĩ, gólâ drí tã ãtázó gólíyí drí tĩ Ìbũrũ kâ sĩ.

22

¹ Gólâ kǐ gólíyí drí rĩ, "Ãmã áta yí ãmã ãdrúpĩ yí, nĩ ìgã drê bĩ má ngálã, mã ã'dã ró drê tã mbì ãmákâ ãnĩ drí."

² Ò'bí 'dĩ 'bá yí ãrílí bê ìyí gólâ rĩ'á tã ngĩ'á tĩ ìyí nyãnyã kâ Ìbũrũ kâ rĩ sĩ ìtí rĩ, gólíyí drí gôzó rílí tĩtĩ ró rõô.

³ Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí tã ãtázó kǐ nĩ rĩ, "Mã rĩ gógó rĩ'á òjílã Yúdã yí kâ 'í. Útĩ mã jãrĩbã Tãrásô gólâ ã'dó 'bá 'bãdrĩ Sílísíyã kâ 'á rĩ 'álâ. Gõ'dá mã mbã Yërôsãlémã 'á nõngá. Gãmãlélê* ícĩ ãmã Ìfĩ nĩ tã 'bã'bã gólíyí Ôvãrí drí fèlé trá ãmã ã'bíyã yí drí rĩ 'bá yí ìnjílí 'èlé kpádí-kpádí. Mã rĩ'á kãyí vósĩ cé njãã úlí Ôvãrí kâ rĩ 'bá yí ãrílí 'èlé, nyé òzô ãnĩ drí ã'dórê ãndrô njãã 'èlá rĩ tĩ.

⁴ Nĩngá sĩ, mã fê lãnô trá òjílã gólíyí 'dê 'bá trá lãtĩ gólâ Yésũ kâ rĩ vó rĩ yí drí ònjí lâ ró rõô. Mã 'è ùrùkâ lâ yí trá òdrãlé, gõ'dá ùrùkâ 'bá yí òkó ãgô bê mã ùrú gólíyí trá òmbélé vùlĩ gãnĩmã 'á.

⁵ Drĩ-'bá Yúdã yí kâ rĩ 'bá yí gõ'dá sísí lé 'bá ãmákâ rĩ 'bá yí bê ndrĩ ícã ìyí trá ã'dálã ãnĩ drí kǐ, úlí ãmákâ 'dĩ 'bá yí rĩ'á tã mbì 'í. Gõ'dá gólíyí ì'dí rĩ'á òjílã tĩbê wãrãgã ìgĩ 'bá fèlé mã drígá trólé nĩ'á fèlá òjílã ãmákâ Yúdã

* 22:3 22.3 Nĩ zĩ Tã 'Ê'ê 5.34 tã Gãmãlélê kâ tãsí.

yí kâ rî 'bá yí drí Dãmāsékê 'álâ, ã'dô ró bê òjílâ Yésù kâ tólâ nã 'bá yí ùrúzó lãṅō fězó gólīyí drí rî.

6 “Gõ'dá má bê rĩ'á nĩ'á lãṭi drĩ sĩ Dãmāsékê 'álâ rî, gõ'dá má âcâ bê ãnyí jãribã ândrê 'dĩ 'á, ãtú gbílí-gbílí sĩ rî, ãtrũkũ'dũ ró, vò drí lãṅúzó vò ìwálé âmã gãrã 'ásĩ 'bũũ lésĩ ngá ì'ílí má rú sĩ dírí.

7 Nĩngá sĩ rî, má drí 'dězó vũdrí, gõ'dá má drí gbórókõ úlĩ âtâ-âtâ bê ârízó tã âtã'á má drí kĩ nĩ rî, 'Sóólõ, Sóólõ, ní rî rĩ'á lãṅō ònjĩ fělé má drí rõô ã'dô tã sĩ yã?’

8 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí tã âtázó kĩ, 'Kúmú, nĩ ã'dĩ ì'dĩ yã?’ Gõ'dá gbórókõ 'dĩ drí tã lógòzó má drí kĩ nĩ rî, 'Má Yésù ì'dĩ. Má gólâ ní drí rĩzó lãṅō fělé drílâ rî ì'dĩ.’

9 Òjílâ gólīyí má bê rî 'bá yí ndrê ãyí vò ì'ĩ kã'dã-kã'dã 'dĩ kpá trá. Lé ìtí rî, gólīyí árí úlĩ gólīyí âtálé má drí rî kô'dáwá.

10 “Nĩngá sĩ, má drí tã ãjízó kĩ nĩ rî, 'Kúmú, bê trá ìtí rî, má ã'dô ìcã'á ã'dô 'èlé ì'dĩ yã?’ Gõ'dá ìtí rî, Kúmú Yésù drí ngãzó tã âtálé má drí kĩ nĩ rî, 'Nĩ ngá ùrú nĩlĩ Dãmāsékê 'álâ. Tólâ rî, òjílâ ãzã bê ã'dô tã ndrĩ gólīyí Ôvãrí drí 'bãlé ní drí 'èlé rî 'bá yí âtã'á ní drí 'èlé.’

11 Vò ì'ĩ-ì'ĩ túbê kã'dã-kã'dã 'dĩ 'bã má trá ã'dólé ìfĩ ùdúdũ ró. Nĩngá sĩ rî, òjílâ gólīyí má bê rî 'bá yí drí âmã drí rũzó rĩzó âmã sélé kũdũ-kũdũ nĩzó filí má bê Dãmāsékê 'álâ.

12 “Gõ'dá ãḡô ãzã bê Dãmāsékê 'á tólâ, rú lâ ãnãnyã. Gólâ rĩ'á Ôvãrí rî ãnjĩ 'bá 'ì gõ'dá kpá tã 'bã'bã Ôvãrí kâ rî árí 'bá lâ 'ì. Òjílâ ãmãkã Yúdã yí kâ ndrĩ ã'dó 'bá tólâ rî 'bá yí 'bã ãyí lãṅjĩ trá gólâ rú òjílâ tãndĩ mbĩmbĩ rî ró.

13 Nĩngá sĩ, drílâ ânĩzó âcálé jó má drí rĩzó 'á lâ rî 'á, drílâ âdrézó âmã gãrã drĩ 'á gõ'dá ngálé tã âtálé kĩ nĩ rî, 'Sóólõ, âmã âdrúpĩ, 'dõvó ánĩ ìfĩ ùnjĩ rú vò ndrêlé ó'dí.’ Gõ'dá ìtí rî, âmã ìfĩ drí rú nĩzó vò ndrêlé kpá ó'dí, gõ'dá má drí ngá ndrêzó gólâ ngálâ.

14 “Gõ'dá nĩngá rî, ãnãnyã drí ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, 'Ôvãrí gólâ ãmã á'bíyã yí drí rĩ'á ãnjĩlã rî njĩ nĩ nĩ, tãlã tã yí drí lèlé ní drí 'è'á 'èlã rî nĩlĩ. Gólâ njĩ nĩ pávó mbĩ 'díyí pã kâ rî ã'dálé òjílâ drí. Tã 'dĩ tã sĩ, Yésù ã'dã rú trá ní drí úlĩ âtâ-âtâ sĩ ãyí ã'dálé ní drí 'díyí pã 'bá gólâ tã mbĩ 'bá ró rî ró.

15 Nõõ rĩ'á tã gólâ Yésù drí ánĩ nĩzó 'èlã rî ì'dĩ, tãlã ní ã'dã ró bê tã gólâ ní drí ndrêlé trá gólâ rî tã sĩ gõ'dá árílĩ kpá trá gólâ tĩ sĩ rî òjílâ drí ndrĩ.

16 Bê trá ìtí rî, ní tẽ ngá ãzã gõ'dá kô ãlólã. Nĩ ngá ìbãbãtízã ró nĩ. Nĩ 'è rãtãã Ôvãrí drí, tãlã gólâ ãâyè ró nĩ tã ònjĩ ánĩkã rî 'bá yí 'ásĩ.’

17-18 “Gõ'dá 'dĩ vósĩ rî, má drí ãngázó ãḡólé Yërõsãlémã 'á nõngã. Gõ'dá kãyĩ ãzã sĩ, má nĩ bê jó ãngĩ Ôvãrí kâ rî 'álâ rãtãã 'èlé rî, Kúmú Yésù drí rú ã'dázó má drí òzõ ãbĩ-ãbĩ kãtĩ. Tã ã'dã 'dĩ 'á rî, gólâ kĩ, 'Òjílâ jãribã nõ kã ìcã ãyí kô tã ní drí âtálé âmã tã sĩ rî árílĩ. Ìtí rî, mí ngá 'wãã'wã vò nõ ãyélé.’

19 Gõ'dá má drí tã âtázó gólâ drí kĩ, 'Gõ'dá kúmú, má ìcã kô nĩlĩ vólé. Òjílâ vò 'ásĩ ndrĩ nĩ ãyí trá kĩ, sĩsĩ nã sĩ rî, má tã ãcĩ trá vò drĩ 'ásĩ gbãã, nĩ'á tã lẽ 'bá trá ní 'á rî 'bá yí ùrú bê jó dũdũ rĩzó tã Ôvãrí kã árílĩ rî 'bá yí 'ásĩ, gõ'dá kpá gólīyí cã bê.

20 Gõ'dá gólīyí fúlĩ bê Sítifãno trá tã lèlé gólãkã ní 'á rî tã sĩ rî, 'dĩ má bê rĩ'á tólâ tã-drĩ gólâ rî fũfũ kã 'dĩ lẽ'á gõ'dá kpá rĩ'á ítã ãngĩ gólīyí gólâ rî fũ 'bá 'dĩ 'bá yí kã vó lâ ndrê'á.’

21 Nĩngá sī, Yésū drí tã átázó má drí kī, 'Mí ngá ùrú nīlí. Mâ rī'á áni jō'á jējē ró tã ámakâ pélé gólīyī â'dó 'bá òjílā lídí ró rī 'bá yī drí, tãlā gólīyī â'dó ró bē òjílā ámakâ ró.' "

22 Ò'bí 'dī 'bá yī rī ìyī trá rī'á úlī Póólō kâ 'dī 'bá yī árílí, gō'dá gólīyī árí úlī 'dī 'bá yī òjílā lídí tāsī bē rī, gólīyī drí ngāzó rī'á òtrélé kī nī rī, "Úfú gólā! Á'dó kô rī'á mbì òjílā gólā lárākô bē ítí 'dī drí rīzó lédrē-lédrē ró āngó nō 'á!"

23 Ò'bí 'dī 'bá yī rī ìyī trá òtrélé ùrú āwā sī. Gólīyī nī'á ítá ìyíkâ ìyá bē gō'dá kpá tǎpílíndrī lōdā bē ùrú sī āwā sī.

24 Tã rī 'dī tāsī rī, drī-'bá ājú 'bū 'bá 'dī 'bá yī kâ drí tã 'bāzó ājú 'bū 'bá ìyíkâ rī 'bá yī drí Póólō rī átrōzó lōfílí ā'dí-drī ìyíkâ rī 'álā. Gólā 'bā tã kpá trá gólīyī drí, tãlā Póólō rī cāzó ònjóró'bí sī, tãlā gólā òlōfō ró tã ònjí gólā drí 'élé ò'bí 'dī 'bá yī 'bā 'bá òtrélé āwā sī gólā rú rī.

25 Gō'dá ājú 'bū 'bá 'dī 'bá yī drē zāá gólā rī òmbé'á cālē rī, gólā drí ngāzó tã átálé drī-'bá ājú 'bū 'bá kâ āzā â'dó 'bá tólā nā drí kī nī rī, "Ítí rī, tã 'bā'bā Rómā kâ lōgá āni kô òjílā gólā â'dó 'bá pătī rō Rómā kâ rī cālē cú ítí tã gólākā kī ākó yā?"

26 Gō'dá drī-'bá ājú 'bū 'bá kâ 'dī árí úlī 'dī 'bá yī bē rī, gólā drí gōzó ngālē nīlí drī-'bá āmbá ājú 'bū 'bá kâ rī ngálā, gō'dá gólā rī ìjílí kī, "Mí nī tã ònjí gólā āmā drí 'é'á 'élā nō trá yā? Āgō gólā nāā rī rī'á òjílā pătī Rómā kâ 'í. Ní lē fí āmā drí gólā rī cālē yā?"*

27 Nĩngá sī, āmbá rī 'dī drí ngāzó nīlí Póólō ngálā gólā rī ìjílí, "Ní â'dá drē tã má drí, nī fí rī'á òjílā pătī Rómā kâ 'í yā?" Gō'dá Póólō drí tã-drī lōgōzó kī nī rī, "Āwô, mâ òjílā pătī Rómā kâ 'í."

28 Gō'dá nĩngá sī rī, drī-'bá āmbá 'dī drí tã átázó kī, "Mâ rī gógó nō fē àdì àngí 'dī má drí â'dózó òjílā Rómā kâ ró." Gō'dá Póólō drí tã átázó kī, "Āmā tāsī rī, útī mâ trá òjílā Rómā kâ ró."

29 Gō'dá nĩngá sī, ājú 'bū 'bá gólīyī 'è 'bá Póólō rī cālē rī 'bá yī drí ngāzó lōwālē gólē volé ùrī drí sī, gō'dá drī-'bá 'dī drí kpá â'dózó ùrī ró, tãlā gólā 'bā tã 'bā'bā trá Póólō gólā òjílā Rómā kâ ró rī òmbézó.

Tã gólā Póólō drí átálé tã kī 'bá Yúdā yí kâ rī 'bá yī àndrá rī

30 Drīzō āzā rī sī rī, drī-'bá àngí 'dī lē drē zāā tã ífí gólā òjílā Yúdā yí kâ rī 'bá yī drí tã 'bāzó yí àndrá Póólō rú rī nīlí mbìmbì. Nĩngá sī, gólā drí Póólō rī lōfōzó volé gānīmā 'ásī, gō'dá drílā tã 'bāzó drī-'bá àngí àngí Yúdā yí kâ rī 'bá yī drí rú è'bélé vō tã kī kâ Yúdā yí kâ rī 'á, tãlā tã Póólō kâ rī kílí. Gō'dá nĩngá sī, gólā drí Póólō rī átrōzó 'bālē àdrélé gólīyī àndrá ndrī tã lā kílí.

23

1 Gō'dá nĩngá sī, Póólō drí vō ndrēzó mbì òjílā gólīyī rú è'bé 'bá tã ìyíkâ kílí 'dī 'bá yī ngálā, gō'dá tã átázó gólīyī drí kī nī rī, "Āmā àdrúpī yí, tã ìsū ámakâ vó ró rī, má nī trá kī, má rī trá ñnyákú drī nō 'á òjílā tãndí rī ró Ôvārí àndrá lōsī gólākā má drí 'élé trá gólā drí rī tāsī būúú àcālē ìtú àndrō nō 'á."

2 Gō'dá nĩngá sī, āgō āzā rú bē Ānānīyā gólā āmbá drī-'bá lā'bí 'è kâ rī 'bá yí kâ drí tã 'bāzó òjílā àdré 'bá ìyī Póólō rī gārā 'á rī 'bá yí drí, gólīyī òsā ró gólā tī 'á, tãlā tã ìsū gólīyíkâ 'á rī, Póólō òlē trá ìyī nyāányā 'bālē òjílā āmbá ró.

* 22:26 22.26 Tã 'bā'bā Rómā kâ àyé òjílā Rómā kâ kô cālē drē cú ítí òkí drē tã ònjí gólākā rī kô.

³ Nĩngá sī, Póólō drí tã átázó kī, “Ní, tã pătĩ ró, Ôvârí â'dô kpá ánî sã'á, ní rû ôjá 'bá ró nō, ní ì'dí rĩ'á òzō àbē àkù àgã 'bá trá trãtrã gólâ gō'dá ndrũzó lâ ófó sī mvélé kpírí-kpírí, tãlâ ùsù ró bē ìfí drĩ 'á rí kâtí. Mí rí tólâ ámâ tã kílí tã 'bã'bã gólíyí Ôvârí drí félé Músã drí rí 'bá yí sī, gō'dá ní rí gógó, ní ró áníkâ tã 'bã'bã rí 'dĩ 'bá yí kô'dáwá, ì'dí ní drí tã 'bázó òjílâ drí ámâ sãzó tĩ 'á 'dĩ àkpākã'dã úlí ámakâ drí ndē àkó.”

⁴ Gō'dá òjílâ â'dó 'bá tólâ ànyí Póólō bē rí 'bá yí drí gólâ rí ìjízó kī nĩ rí, “Ní 'dâ drĩ-'bá gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá àmbá drĩ-'bá lâ'bí 'è kâ rí 'bá yí kâ ró rí ã'dô tãsí yã?”

⁵ Ítí, Póólō drí tã-drĩ lôgōzó gólíyí drí kī nĩ rí, “Má nĩ kô kī, àgô 'dĩ rĩ'á drĩ-'bá àngí 'ì drĩ-'bá lâ'bí 'è kâ rí 'bá yí drĩlì. Rĩ'á tã ìgĩ-ìgĩ Ôvârí kâ 'á kī, 'Ní àtã tã kô ònjí ró drĩ-'bá òjílâ áníkâ rí 'bá yí drĩlì rí rú.”

⁶⁻⁸ Gō'dá Póólō nĩ trá kī nĩ rí, tã kī 'bá 'dĩ 'bá yí, ùrùkâ 'bá yí rĩ'á ìyí Sãdúsí 'ì, gō'dá ùrùkâ 'bá yí ìyíkâ Pãrúsí 'ì. Sãdúsí yí àtã ìyíkâ kī nĩ rí, òjílâ òlídri kô òdrã 'ásí, gō'dá mālâyíkã àâ'dô kpá yù'dáwá, gō'dá òjílâ líndri àâ'dô kpá yù'dáwá. Gō'dá Pãrúsí yí lē ìyíkâ tã-drĩ tã 'dĩ 'bá yí kâ rí ndrĩ. Ítí rí, Póólō drí ngãzó tã átálé gólíyí drí ngbálá-ngbálá kī, “Ámâ àdrúpí yí, má Pãrúsí 'ì, gō'dá ámâ átá kpá Pãrúsí 'ì. Gō'dá ngbãangbãno rí, àã trá tã ámakâ kĩ'á nōngá, tãlâ má nĩ trá kī, òjílâ gólâ drã 'bá trá rí â'dô líndri'á òdrã 'ásí.” Gō'dá Póólō àtã úlí 'dĩ 'bá yí bē rí, gólíyí â'dó 'bá Pãrúsí ró rí 'bá yí drí ngãzó ìyí rĩ'á lâwãlé gólíyí Sãdúsí ró rí 'bá yí bē, tãlâ tã kĩ'á nĩ rí òjílâ àâ'dô líndri'á òdrã 'ásí rí tãsí. Ítí rí, tã kī 'bá 'dĩ 'bá yí drí lâfálé cãzó.

⁹ Gō'dá nĩngá sī, gbálálá àwã kâ gō'dá trá rōô. Gō'dá lâ'bí ìmbá 'bá ùrùkâ 'bá yí â'dó 'bá ìyí Pãrúsí ró rí yí drí ngãzó ìyí ùrú lâwãlé àwã sī Sãdúsí yí bē. Gólíyí kī nĩ rí, “Mã ùsú tã ònjí àzãkã kô àgô nō rú. Ngãtã mālâyíkã àtã úlí nĩ gólâ drí ngã lãjóbã Ôvârí kâ yã rí.”

¹⁰ Nĩngá sī, tã kī 'bá 'dĩ 'bá yí drí ngãzó àwã bē. Gō'dá Pãrúsí yí drí rĩzó Póólō rí lâsélé ìyí lâfálé 'ásí Sãdúsí yí bē. Gō'dá tã rí 'dĩ tãsí rí, drĩ-'bá àjú 'bũ 'bá yí kâ 'dĩ drí â'dózó ùrĩ ró kī, àâ'dô Póólō rí fũ'á gólâ rí lâsê-lãsê 'dĩ sī. Ítí rí, gólâ drí tã 'bázó àjú 'bũ 'bá ìyíkâ rí 'bá yí drí ònĩ ró ìyí fílí gólíyí lâfálé 'á Póólō rí ànjólé ànízó gólâ bē à'dí-drĩ ìyíkâ rí 'álâ.

¹¹ Gō'dá tã 'dĩ 'bá yí volé drĩ lâ 'ásí ngácì lâ 'dĩ sī rí, Kúmú Yésú drí ìyí â'dázó Póólō drí gō'dá tã átázó gólâ drí kī nĩ rí, “Ní ìdú ánî fĩ! Tãlâ ní pē úlí ámakâ trá òjílâ drí Yērōsãlémã 'á nōngá. Ítí rí, má â'dô kpá ánî 'bã'á nílí úlí ámakâ pélé òjílâ drí jãrìbã àngí Rómã kâ nã 'á tólâ.”

Tã gólâ Yúdã yí drí tã àyízó òmbélé ngóló 'èzó Póólō rí fúlí rí

¹² Cjínó drĩzō lâ àzã rí sī rí, òjílâ Yúdã yí kâ ùrùkâ 'bá yí drí rú è'bézó tã àyílí Póólō rú. Gólíyí 'bã tã trá làtrítrí ró kī nĩ rí, yí ònyá ngá kô, gō'dá yí ùmvú ngá mvũmvũ kpá kô, té òzō yí ìicã trá Póólō rí fúlí rí vósí.

¹³ Òjílâ gólíyí làtrítrí 'dĩ ìtrí 'bá rí 'bá yí rĩ'á kôro nyã'dí-rĩ drĩ sī.

¹⁴ Gō'dá nĩngá sī, gólíyí drí ngãzó nílí drĩ-'bá lâ'bí 'è 'bá kâ rí 'bá yí ngálâ gólíyí â'dó 'bá sísí-lésí rí 'bá yí bē tã â'dálé gólíyí drí kī nĩ rí, “Mã 'bã tã trá 'dó kpākã àlô làtrítrí ró kī, mã ícã kô ngá àzãkã nyãlé ngá mvũmvũ bē té òzō mã ùfú Póólō rí 'dĩ trá rí vósí.

¹⁵ Nĩngá sī 'dôvó, ànî gō'dá tã kī 'bá àzã 'bá yí bē, nĩ jô tã àtí-àtí drĩ-'bá àjú 'bũ 'bá Rómã kâ rí 'bá yí drĩlì rí drí kī, nĩ lē tã Póólō kâ 'dĩ ìfí lâ ùsúlí dódó, gólâ ìnjí drí Póólō rú sī ànílí àdrélé ànî àndrá tĩ lâ ìjílí. Ítí rí, mã

â'dô âmákâ rû lậpị'á pávó gārā drị 'á njāā Póólō rị fũlị drē ākpākā'dā gólá cá drē ānị rú kô."

¹⁶ Gõ'dá Póólō rị ádrā, ỉzó lâ rị mvá ró rị drị tã âyịlị trá Póólō rú 'dĩ ârízó. Nĩngá sị, drílâ ngázó nĩlị filị ậ'dị-drị ậjụ 'bũ 'bá Rómā kã 'dĩ 'bá yị kã rị 'álá, nĩ'á Póólō rị úsúlị, tãlã tã âyịlị trá gólá rú 'dĩ átálé gólá drị.

¹⁷ Gõ'dá ỉtị, Póólō ârị tã rị 'dĩ bê rị, gólá drị ngázó drị-'bá ậjụ 'bũ 'bá kã âzã zịlị gõ'dá tã âtázó drị-'bá rị 'dĩ drị kị, "Ágá nō rĩ'á cú tã lậnjị-lậnjị bê átálé ảmbá ảnị drịlị rị drị. Ỉtị rị, ní trõ gólá ảjịlị ảmbá rị 'dĩ ngálá."

¹⁸ Gõ'dá nĩngá sị, drị-'bá 'dĩ drị ágá rị 'dĩ drịzọ ảjịlị ảmbá rị 'dĩ ngálá gõ'dá tã âtázó ảmbá rị 'dĩ drị kị, "Póólō gólá 'bãlé gặnimặ 'á rị zị mả gõ'dá tã âtázó má drị kị, ágá nō â'dô rĩ'á cú tã lậnjị-lậnjị bê átálé ní drị. Gõ'dá má ậđdrị gólá ảjịlị ní ngálá."

¹⁹ Gõ'dá ảmbá rị 'dĩ drị ágá rị 'dĩ drị lâ rũzó sếlé fĩnyáwá gārā drịlị ỉyị rị-wálá gõ'dá gólá rị ỉjızó ỉnịnị ró kị nĩ rị, "Nị lế ả'dô tã átálé má drị yã?"

²⁰ Gõ'dá ágá rị 'dĩ drị tã lỏgỏzó ảmbá rị 'dĩ drị kị, "Ổjịlã Yúdặ yị kã ừrủkặ 'bá yị ê'bê ỉyị rú trá ảlỏ 'ê'á ảnị ỉjịlị Póólō rị ảjọlé ảdrếlé ỉyị ảndrã rú ê'bê ỉyịkã ỉdrủ rị 'á, tãlã yị ỉjị ró bê gólá tã ỉjị-ỉjị ừrủkặ 'bá yị sị, ả'dô ró bê tã gólákã kịzó mbịmbị.

²¹ Ỉtị rị, ní lế tã-drị gólịyịkã 'dĩ kô. Ắgỏ gólịyịkã ảzã 'bá yị bê rĩ'á ỉyị kỏrỏ nyã'dị-rị drịlị sị, gólịyị lậpị ỉyị trá pávó gārā drị 'ásị Póólō rị rũlị fũlị vólé. Gólịyị ỉtrị lậtrịtrị trá kị nĩ rị, yị ỏnyá ngá kỏ ngá mvũmvũ bê tề ỏzỏ yị ừfủ Póólō trá rị ỉ'dị. Gõ'dá ngbảngbảnỏ rị, gólịyị rĩ'á tótó tã ní drị 'bã'á lỏgỏ'á lâ rị tề'á ỉ'dị."

²² Gõ'dá nĩngá sị, ảmbá 'dĩ drị drị-mbịlị sỏzó ágá 'dĩ lịfị, gõ'dá tã âtázó drílâ kị nĩ rị, "Nị ảtã tã kỏ ổjịlã ảzãkã drị kị, ní pề tã rị 'dĩ trá má drị." Nĩngá sị, ảmbá rị 'dĩ drị ágá rị 'dĩ jỏzó vólé.

²³ Tỏlã sị, gólá drị drị-'bá ậjụ 'bũ 'bá kã yị zếlé rị rị 'bá yị ảzızó ảnịlị yị ngálá. Gõ'dá gólá drị tã âtázó gólịyị drị kị nĩ rị, "Nị ảzị ậjụ 'bũ 'bá ảnịkã rị 'bá yị kámá-rị gõ'dá kpá nyã'dị-nả-drị-lả-mủdrị ậjụ 'bũ 'bá gólịyị rã 'bá bê ỏsảnị drịlị rị 'bá yị, gõ'dá kpá ổjịlã gólịyị ậjụ bê rị 'bá yị kámá-rị 'dỏ rú ê'bếlé vỏ ảlỏ 'á ả'dỏlé njãã ngắlé nịlị Sếsảrếyã 'ảlã ỉtủ-pá nị-drị-lả-sủ ngặcị nỏ rị kã sị.

²⁴ Gõ'dá mị 'bã ỏsảnị ảzã 'bá yị kpá njãã Póólō yị drị nızó drị lâ 'á ỉyị, tãlã nị ỉcã ró bê gólá rị ảjịlị kủmủ ảngị Fềlịkã ngálá cú ỉtị tã ỏnị ừsủ ảkỏ lậtị 'á."

²⁵ Gõ'dá nĩngá sị, gólá drị wảrảgã ỉgızó jỏlé gólịyị bê kị nĩ rị,

²⁶ Mả Kảlỏđịyã Lịsịyã ỉgị wảrảgã nỏ nị nị kủmủ ảmákã Fềlịkã drị. Má 'ê nị-bề-yã ảmbá ảmbá ní drị.

²⁷ Ắgỏ nỏ má drị rĩ'á jỏlã ní ngálá nỏ, gólá rĩ'á ảgỏ tịbề ổjịlã Yúdặ yị kã rị 'bá yị drị rũlị trá gõ'dá lếlé trá fũlã rị ỉ'dị. Gõ'dá má ừsủ vỏ lâ trá kị nĩ rị, gólá ảả'dỏ fị ổjịlã pậtị Rómã kã ỉ'dị. Bề trá ỉtị rị, má drị ngázó ậjụ 'bũ 'bá ảmákã rị 'bá yị jỏlé, nĩ'á gólá rị ảpále ổjịlã Yúdặ yị kã 'dĩ 'bá yị drịgá sị.

²⁸ Nĩngá sị, má lế trá tã gólá gólịyị drị tã ả'bãzó gólá rú tã lâ sị nịlị rị, má drị gólá rị trỏzó ảjịlị rú ê'bề gólịyịkã vỏ tã kị kã rị 'ảlã.

²⁹ Ỉtị rị, má ừsủ trá rú ê'bề vỏ rị 'dĩ 'á kị, ảả'bã tã gólá rú tã ừrủkặ fĩnyáwá tã 'bã'bã gólịyị nyảanyã kã rị tãsị. Ắ'dỏ kỏ rĩ'á tã lậnjị-lậnjị 'ỉ gólá rị fũzó ngả kpále ỏmbếlé 'bãlé gặnimặ 'á.

³⁰ Gõ'dá 'dịlị vỏsị, ágá ảzã drị ngázó tã ả'dále má drị kị nĩ rị, ổjịlã Yúdặ yị kã 'dĩ 'bá yị ảyị ỉyị tã trá ảgỏ nỏ rú fũlị vólé. Ỉtị rị, má drị gólá rị jỏzó

'wãâ ní ngáá tólâ, gô'dá má 'bã tâ kpá trá gólíyî tâ âyî 'bá trá gólâ rú rî 'bá yî drí nîzó ní ngálâ, tâlá tâ gólíyî drí â'bâlê ägô rî rú 'dî ngílí ní drí ìyî ò sî. 'Dî tâ má drí 'bâlê ní drí nîlî rî ì'dî. Ì'dî 'dî.

³¹ Gô'dá nîngá sî, äjú 'bû 'bá tîlîlî 'dî 'bá yî drí tâ gólâ 'bâlê trá ìyî drí 'êlé rî 'êzó. Gólíyî trô Póólô trá ngáčî 'dî sî äjílî bûúú jãrîbã Änîtîpátrô kâ rî 'álâ.

³² Gô'dá kâyî äzâ sî rî, äjú 'bû 'bá ùrûkâ 'bá yî pá sî rî 'bá yî drí ngãzó gólê ìyî drí rî-vô 'á Yêrôsälémâ 'álâ. Gô'dá gólíyî ôsánî drî rî 'bá yî lâvû ìyîkâ zãâ ätî 'álâ Póólô yî bê.

³³ Gô'dá gólíyî drí nîzó cälé Sêsäreýâ 'álâ. Gô'dá gólíyî drí wárägâ 'dî fêzó kúmú ängî Fêlíkâ drí, gô'dá Póólô rî fêzó äyéle gólâ drígâ.

³⁴ Nîngá sî, kúmú ängî Fêlíkâ drí ngãzó wárägâ rî 'dî zîlí. Gô'dá drílâ Póólô rî ìjízó 'bãdrî gólâ rî tîzó 'álâ 'á rî tãsí. Nîngá sî, Póólô drí tâ-drî lôgôzó drílâ kî, úútî yî Sílísîyâ 'álâ.

³⁵ Gô'dá nîngá sî, Fêlíkâ drí tâ âtázó gólâ drí kî nî rî, "Tândí ró! Ôzô gólíyî tâ â'bã 'bá ní rú 'dî 'bá yî äâcâ trá rî, má â'dô tâ áníkâ kî'á trá."

Ìtí rî, gólâ drí tâ 'bãzó äjú 'bû 'bá ìyîkâ rî 'bá yî drí Póólô rî vô ndrêlé dódó jó ängî äzâ kúmú Êródê kâ ró rî 'á.

24

Tã Póólô drí âdrézó kúmú ängî Fêlíkâ ândrá rî

¹ Gô'dá kâyî nî vólé drî 'ásî rî, ämbá drî-'bã lâ'bî 'ê 'bá kâ rî 'bá yî kâ gólâ rú bê Änâníyâ rî drí ngãzó nîlî ìyî gólíyî rî 'bá âdréle sîsî-lésî ró rî 'bá yî bê Sêsäreýâ 'álâ, 'dî ägô äzâ rú bê Têrätólô gólâ tâ lôpé 'bá ró tâ kî 'bá drí rî nî kpá kpãâ Änâníyâ yî bê. Gô'dá nîngá sî, gólíyî cã bê Sêsäreýâ 'álâ rî, gólíyî drí nîzó kúmú ängî Fêlíkâ ngálâ tâ äñólé gólâ ândrá Póólô rú.

² Ìtí rî, kúmú Fêlíkâ drí Póólô rî äzízó ânîlí âdréle ìyî ândrá. Nîngá sî, Póólô drí ânîzó âdréle ôzô 'bâlê trá 'dî kâtí. Gô'dá nîngá sî, Têrätólô drí ngãzó tâ Yúdâ yî kâ ngílí Fêlíkâ ândrá kî nî rî, "Kúmú ängî ämákâ, nî trá ì'dî drî-âcê bê 'bãdrî ämákâ nô drîlî tâ nîñî bê rôô. Gô'dá ní 'ê tâ tândí kpá trá düú 'bãdrî ämákâ 'á. Ní 'bã ôjílâ ämákâ trá rîlí tâ ä'dî sî ndrô ämbá sî.

³ Tãlá tâ rî 'dî 'bá yî tãsí rî, ämâ rî'á äyîkô ämbá bê kúmú áníkâ tãsí. Gô'dá ìtí rî, mã lûyî nî äwô-ìtí 'ê'ê sî ädükû äkó.

⁴ Bê trá ìtí rî, mã lêé kô ìtú-pá áníkâ 'bâlê nîlí tãkó ìtí, gô'dá má lô'bã rú'bã ní drí úlî ämákâ kútúwã nô 'bá yî ärilí.

⁵ Mã úsû trá nîngá ôjílâ ämákâ rî 'bá yî bê kî, ägô Póólô nô rî'á ägô gólâ lâñô äsé 'bá rî ì'dî. Gólâ 'bã ôjílâ ämákâ Yúdâ yî kâ ngälé ômbã ró mîrî Rómã kâ rú vô 'ásî ndrî. Gólâ kpá ì'dî rî'á drî-'bã 'î ôjílâ ämâ drí zîlí " 'ôjílâ Nãzãrétã kâ rî 'bá yî" * drí rî.

⁶⁻⁷ Gólâ újû kpá trá jó ängî Ôvãrí kâ Yêrôsälémâ 'álâ rî ìzälé, gô'dá mã rú gólâ cú äkpãkã'dã drê gólâ 'é tâ rî 'dî kô.*

⁸ Ôzô ání nyãányâ ìjî tâ ìjî nî gólâ tî rî, ní â'dô tâ gólíyî ämâ drí âtálé gólâ rú ní drí nô 'bá yî úsú'á ndrî 'dó tâ pãtî-pãtî ró."

⁹ Gô'dá nîngá sî, Têrätólô ndê úlî ìyîkâ rî'á âtálâ rî 'bá yî bê rî, Yúdâ yî äzâ 'bá yî drí tâ älolâ rälé Póólô rú 'dî 'bá yî âtázó kî, rî'á tâ mbî 'î.

¹⁰ Nîngá sî, Fêlíkâ drí ngãzó tâ â'dálé Póólô drí ngälé ùrû tâ ngílí. Ìtí rî, Póólô drí ngãzó âdréle ùrû gô'dá tâ âtálé kî, "Kúmú ämákâ ró rî, mã nî trá

* **24:5 24.5** Ôjílâ Yúdâ yî kâ zî tâ lê 'bá rî 'bá yî ôjílâ Nãzãrétã kâ rî 'bá yî, tâlá gólíyî lê tâ trá Yésû Nãzãrétã lê 'bá ró rî 'á. * **24:6-7 24.6-7** Tã 'Ê'ê 21.27-29 â'dô tâ ìsû Yúdâ yî kâ â'dá'á.

kĩ nĩ rĩ, nĩ trá rĩ'á tã kĩ 'bá 'í òjílã àmákã rĩ 'bá yĩ drĩlĩ ndrô àmbá sĩ. Bê trá ìtí rĩ, mà rĩ'á àyĩkò ró tã àmákã rĩ ngílí trậ ní drí sírú-sírú.

¹¹ Òzò ní ìjĩ òjílã àzã 'bá yĩ tị rĩ, ní à'dô ùsú'á lâ cú ìtí lãnõ àkó kĩ, lậvũ trá cé kậyị mùdrị-drị-lã-ngã-rị ì'di má drí nĩzò Ôvãrì rĩ ìnjĩlĩ Yērōsālēmã 'á tólã rĩ.

¹² Gõ'dá òjílã gólĩyì tã ànõ 'bá má rú 'dĩ 'bá yĩ ùsú mà kô tị ànyá'á tã 'bã'bã gólĩyìkã rú òjílã bê jó ạngị Ôvãrì kã rĩ 'á. Gólĩyì ùsú mà kpá kô tã sô'á òjílã 'á, tãlã gólĩyì òngã ró bê òmbã ró jó tã Ôvãrì kã àrì kã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ jãrìbã 'dĩ 'á.

¹³ Gólĩyì rĩ'á cú ìtí tã àzãkã àkó à'dalé ní drí kĩ, tã gólĩyì drí ànõlê má rú rĩ rĩ'á ìyì tã pậtị-pậtị 'í.

¹⁴ “Tã pậtị rĩ ì'di rĩ'á nũ, má ìnjĩ Ôvãrì gólã àmã à'bìyá yĩ Yúdã yĩ ró rĩ 'bá yĩ drí kpá rĩ'á ìnjĩlã rĩ ì'di, lậtị gólã Yésũ kã rĩ vó ró. Ìtí ró rĩ, òjílã 'dĩ 'bá yĩ àtã ìyì kĩ, àà'dô rĩ'á ànyã ró. Gõ'dá má lê tã trá ùlĩ gólĩyì ndrì ìgílí trá búkũ gólĩyì tã 'bã'bã Ôvãrì kã bê yì 'á rĩ 'bá yĩ 'á gõ'dá kpá búkũ tã àngũ 'bá gólãkã rĩ 'bá yì kã 'á.

¹⁵ Gõ'dá mà kpá rĩ'á ìfĩ 'bã'bã bê Ôvãrì drĩlĩ kĩ, pậtị gólã à'dô òjílã ndrì tã tãndí 'bá gõ'dá kpá ònjí rĩ 'bá yì bê ìdrì'á òdrã 'ásĩ. Gõ'dá òjílã Yúdã yì kã nũ 'bá yì kpá rĩ'á ìyì ìfĩ 'bã'bã bê gólã drĩlĩ tã 'dĩ tãsí.

¹⁶ Gõ'dá tãlã tã 'dĩ tãsí rĩ, mà rĩ'á kára rú cê'á rōô, à'dô ró bê rĩzò òjílã tã mbị 'bá ró Ôvãrì àndrá gõ'dá kpá òjílã àndrá.

¹⁷ “Má rĩ bê trá vō àzã 'bá yì 'ásĩ ndrô dũũ sĩ rĩ, má drí ngãzò gólê tólã Yērōsālēmã 'alã àdị àtrólê òjílã àmákã Yúdã yì kã gólĩyì ìzã ró rĩ yì drí, gõ'dá kpá ngá fêfê ró fêlê Ôvãrì drí jó ạngị gólãkã 'á.

¹⁸ Gõ'dá má drí rĩrĩ lã'bì 'dìyì à'dã kã à'dólê ngbángbã Ôvãrì rĩ ìfĩ drì 'á rĩ 'èrê 'á jó ạngị Ôvãrì kã 'dĩ 'á rĩ, òjílã 'dĩ 'bá yì ùrũkã lâ yì ùsú ìyì mà trá tólã. Gõ'dá 'dĩ rĩ'á, òjílã tịlịlị è'bé rú drê bê kô má rú rĩ, gõ'dá òmbã drê kpá yũ'dawá.

¹⁹ Gõ'dá Yúdã yì ùrũkã 'bá yì Ásíyã lésĩ rĩ 'bá yì bê rĩ'á Yērōsālēmã 'á tólã. Gõ'dá gólĩyì nyãnyã àtã tã nĩ má rú. Òzò gólĩyì òlê trá ícícíyá 'èlê má rú tãlã óòfê ró lãnõ bê má drí rĩ, 'dõvó gólĩyì àànĩ ìyì nòlê ícícíyá 'èlê má rú ní àndrá.

²⁰ Òjílã nò 'bá yì gólĩyì ànĩ 'bá kpá trá nōngã nũ, 'dõvó gólĩyì àatã ní drí ngãtã gólĩyì nị tã ònjí àzãkã trá gólĩyì drí ùsúlí trá tã àmákã kílí rú è'bê gólĩyì nyãnyã kã rĩ tú rĩ.

²¹ Gõ'dá rú è'bê rĩ 'dĩ 'á rĩ, tã àlô gólĩyì drí ùsúlí má rú rĩ rĩ'á ùlĩ gólĩyì má drí àtálê trá kĩ'á nĩ rĩ, 'Mĩ rĩ tã àmákã kílí àndrô nũ, tãlã má lê tã trá kĩ, òjílã gólĩyì òdrã 'bá trá rĩ 'bá yì àà'dô ìdrì'á ìyì òdrã 'ásĩ' rĩ drí rĩ ì'di. Nĩ ìsũ tã kĩ, ùlĩ má drí àtálê tã àmákã à'dalé ngbálí-ngbálí tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yì àndrá rĩ rĩ'á ònjí ró yã? Ùlĩ àmákã àdũkũ lâ ì'di 'dĩ.”

²² Gõ'dá Fêlìkã nị tã trá tãndí ró tã ìmbã lậtị Yésũ kã rĩ tãsí. Ìtí rĩ, gólã drí rú è'bê 'dĩ ndézò cú ìtí tã gólã ànõlê Póòlõ rú 'dĩ kĩ àkó. Gólã kĩ nĩ rĩ, “Lìsíyã drị-'bá ạngị àjú 'bũ 'bá kã 'dĩ òtírì àcã rĩ, má à'dô tã 'dĩ kĩ'á trá.”

²³ Nĩngã sĩ, gólã drí tã 'bãzò drị-'bá àjú 'bũ 'bá kã àzã drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ndrê Póòlõ rĩ vó gặnimặ 'á, gõ'dá gólã òrì drị-bàláyị ró. Gõ'dá nĩ àyê òjílã kpá ngá à'dó 'bá bê rĩ 'bá yì àjílí gólã drí.”

²⁴ Gõ'dá kậyị fĩnyáwá volé drị 'ásĩ, Fêlìkã yì òkó lâ Dõrõsílã òjílã Yúdã kã ró rĩ bê drí tã jòzò ìyì, Póòlõ àànĩ ró gặnimặ lésĩ tã àtálê ìyì bê. Nĩngã

sĩ, Póólò âcâ bê rî, Fèlíkã yí drí úlí Póólò kã tã lèlè Yésũ Krístò 'á 'dĩ tãsí rî ârízó.

²⁵ Tólá sĩ, Póólò drí kpá tã átázó rĩrĩ tãndí gólá sũ 'bá Ôvârí rú rî tãsí gô'dá 'diyí nyáanyá âtũ-âdũ gô'dá kâpí Yésũ kã 'èzó âgólé tã òjílã ndrĩ kã kílí rî tãsí. Fèlíkã ârílí bê tã kĩ'á nĩ, Ôvârí â'dô rĩrĩ òjílã kã kĩ'á rî, gólá drí â'dózó ùrĩ ró rôô. Ítí rî, gólá drí tã átázó Póólò drí kĩ, “Ní gô drê tãkô volé. Má â'dô ânĩ âzĩ'á trá ânĩlí má ngálá ó'dí òzô má ùsũ ìtú-pá tãndí trá rî.”

²⁶ Úlí Póólò kã 'dĩ 'bã Fèlíkã trá â'dólé ùrĩ ró, kpálé rî, Fèlíkã lè kpá rôô Póólò drí íyí ìfí gílí âdĩ sĩ. Tã rî 'dĩ tãsí, gólá rî trá kára Póólò rî âzĩlí ânĩlí yí ngálá. Gô'dá gólíyí drí rĩzó úlí âtálé Póólò bê.

²⁷ Gô'dá ndrô rĩ volé drĩ 'ásĩ, òjílã âzã rú lâ Pörösíyã Fésitô rî 'bãzó kúmú àngí ró òjílã Yúdã yí kã drĩlí Fèlíkã rî vò 'á. Gô'dá Fèlíkã kpálé trá 'è'á nĩlí volé rî, gólá ìnjí Póólò kô'dáwá gãnimã 'ásĩ, tãlá gólá lè íyí tã ùsũ ró bê òjílã Yúdã yí kã rú.

25

Tã Póólò drí âdrézó kúmú àngí Fésitô ândrá rî

¹ Kâpí nã Fésitô drí âcázó trá 'bãdrĩ 'dĩ 'á rî vósĩ, drílã ngázó Sēsãréyã 'ásĩ nĩlí Yērōsālēmã 'álã.

² Gô'dá Yērōsālēmã 'álã rî, drĩ-'bá àngí lã'bí 'è 'bá kã rî 'bá yí gô'dá kpá drĩ-'bá Yúdã yí kã âzã 'bá yí bê drí ngázó nĩlí ìyí kúmú Fésitô ngálá, nĩ'á tã âtálé gólá drí tã gólíyí drí â'bálé trá Póólò rú 'dĩ 'bá yí tãsí.

³ Gólíyí ìjĩ kúmú Fésitô trá tã ìyíkã rî lèlè cé ì'dĩ, gólá àãjô ró Póólò ânĩlí Yērōsālēmã 'álã. Gólíyí âtã tã 'dĩ ìtí, tãlá gólíyí àyí tã trá Póólò rî füzó làtí drĩ nĩrĩ Yērōsālēmã 'álã rî 'á.

⁴ Gô'dá kúmú Fésitô drí tã átázó gólíyí drí kĩ nĩ rî, “Lómígówá ámakã rî 'bá yí rĩ'á Póólò rî lôkí'á gãnimã 'á Sēsãréyã 'álã. Gô'dá âmã nyáanyá lè trá gólé volé tólã ngbãangbãndô.

⁵ Òzô gólá ò'è tã ònjí trá rî, 'dôvó drĩ-'bá ànikã rî 'bá yí àânĩ ícícíyá 'èlè gólá rú tólã.”

⁶ Ítí rî, kúmú Fésitô drí rĩzó tólã cãlé òzô kâpí nĩ-drĩ-lã-nã, ngátã kpá mùdrí kátí. Vó lâ sĩ, drílã ngázó gólé Sēsãréyã 'álã. Gô'dá drĩzó âzã rî sĩ, gólá drí rĩzó vò tã kĩ kã rî 'á, gô'dá drílã vòrã jòzó Póólò vò ânĩlí yí ngálá.

⁷ Gô'dá nĩngá sĩ, Póólò âcâ bê vò tã kĩ kã 'dĩ 'á rî, drĩ-'bá Yúdã yí kã gólíyí ânĩ 'bá Yērōsālēmã lésĩ rî 'bá yí drí ngázó ìyí âdrélé gbãã gólá rú sĩ, gô'dá rĩ'á ìyí tã ònjí-ònjí âtálé tã gólá drí 'èlè rî rú. Gô'dá gólíyí ícã kô úlí ìyíkã Póólò rú rî 'bá yí 'bálé â'dólé pãtĩ mbĩmbĩ ró.

⁸ Ítí rî, Póólò drí ngázó tã ìyíkã rî 'bá yí ngílí kĩ nĩ rî, “Má ìnjí tã 'bã'bã gólíyí Yúdã yí kã rî 'bá yí trá cú ìtí tã ònjí àzãkã àkó. Má ìzãá jó Ôvârí kã kô'dáwá, gô'dá má âtã tã ònjí kpá kô'dáwá kúmú àngí Rómã kã rú.”

⁹ Gô'dá kúmú Fésitô lè òjílã Yúdã yí kã 'bálé â'dólé àyĩkô ró yí drígá sĩ. Ì'dĩ gólá drí tã lògòzó Póólò drí kĩ, “Ní lè tã-drĩ trá ngázó nĩlí Yērōsālēmã 'álã, tãlá má drí tã ânĩ tãsí rî kizó bê tólã yã?”

¹⁰ Gô'dá nĩngá sĩ, Póólò drí tã-drĩ lògòzó kĩ nĩ rî, “Vò nô nòngá rĩ'á vò tã kĩ kã kúmú àngí Rómã kã rî kã ì'dĩ, gô'dá mã rĩ'á òjílã Rómã kã 'í. Nô rĩ'á vò mbĩ túbè tã ámakã kizó rî ì'dĩ. Má 'é tã àzãkã ònjí lâ ró òjílã Yúdã yí kã rú kô, òzô ní drí nĩrĩ lâ trá rî tí.

¹¹ Tí òzô má ò'è tã âzã 'bá yí trá ònjí ró âmã füzó tã lâ 'á rî, má ìjĩ nĩ kô âmã pãlé òdrã rî 'dĩ 'ásĩ. Gô'dá tã gólíyí òjílã nô 'bá yí drí tã âtrözó â'bálé má rú tã lâ sĩ nô, òzô ní òndrè tã gólíyíkã 'dĩ ònjô ró rî, 'dĩ ì'á kô rĩ'á tã

mbì ró àmâ trözó fêlé volé gólîyî drîgá. Má lô'bã rú'bá ní drí, kúmú ąngí Rómã kã ôkî tã ámakã nî.”

¹² Gõ'dá nîngá sî, kúmú Fésîtõ drí ngãzó nîlí tã 'dî ífí lâ ôjálé ôjílã íyíkã gólîyî tã lôgõ 'bá ró yí drí rî 'bá yí bê. Ítí rî, drílã tã lôgõzó Póõlõ drí kî, “Á'dó kô õnjí ró. Ní lô'bã rú'bá trá ãmbá, kúmú ąngí ãmakã Rómã 'álã rî ãârî ró tã ánikã 'dî rî, ítí rî, ní â'dô nî'á gólã ngáá tólã.”

Tã gólã kúmú Fésîtõ yî drí tã Póõlõ kã âtázó kúmú ąngí

Āgārípã bê rî

¹³ Kâyî fînyáwá vósî, kúmú ąngí Āgārípã* drí nîzó Sēsārēyã 'álã îzó lâ Bērēnîsî bê, nî'á kúmú Fésîtõ rî lăgúlî kúmú ó'dí ró.

¹⁴ Gõ'dá gólîyî rîlí bê tólã gbiyá ãcê rî, Fésîtõ drí tã Póõlõ kã ngîzó Āgārípã drí kî nî rî, “Ôjílã ãzã drē zãã bê rî'á nōngá, gólã Fêlíkã drí 'bãlê gāñîmã 'á ąkû ró nã sî rî.

¹⁵ Mã nîlí bê Yērōsālēmã 'álã rî, drî-'bá gólîyî lâ'bí 'ê 'bá kã rî 'bá yí gõ'dá sîsî lé 'bá Yúdã yí kã rî 'bá yí 'bã íyî tã trá má ândrá gólã rú. Gõ'dá ítí rî, gólîyî îjî mã trá tã gólãkã kîlí, tãlã ã'dô ró bê gólã rî fûzó volé.

¹⁶ Gõ'dá má lôgõ tã gólîyî drí kî nî rî, rî'á lâ'bí ãmâ ôjílã Rómã kã rî 'bá yí kã 'dî, sîsî ôjílã zîlí âdrélé kúmú ândrá gólîyî tã 'bã 'bá gólã rú rî 'bá yí bê, tãlã gólã õngî ró bê tã íyíkã cú íyî tî sî. Gõ'dá ítí rî, má fêé ôjílã kô gólîyî tã 'bã 'bá trá gólã rú rî 'bá yí drîgá drē cú ítí má ndēé tã rî 'dî kô.

¹⁷ “Á'dólé bê trá ítí rî, mã âcã bê nōngá gólîyî tã 'bã 'bá ągõ 'dî rú 'dî 'bá yí bê rî, mã njãã kô. Drîzõ ãzã rî sî rî, mã drí kôrõ ngãzó nîlí rîlí võ tã kî kã rî 'álã, gõzó tã 'bãlê ągõ 'dî âtrözó ąjílî âdrélé má ândrá.

¹⁸ Má îsũ ámakã kî, ôjílã gólîyî tã 'bã 'bá gólã rú 'dî 'bá yí ãã'dô íyî tã 'bã'á kî, gólã õrî trá tã õnjî 'êlé. Gõ'dá 'dî gólîyî 'é kô.

¹⁹ 'Dî võ lâ 'á rî, gólîyî ânyã tî cé gólã rú, tãlã tã ũrûkã gólîyíkã Ôvârî íyíkã rî ñnjî kã rî tãsî gõ'dá kpá Yēsũ ągõ ãzákõlã 'dî ró rî tãsî. Yēsũ rî 'dî drã trá ąkû ró, gõ'dá ągõ Póõlõ 'dî ã'bã tã kî nî rî, gólã ôlîdrî trá gõ'dá ãã'dô bê rî'á lédre-lédre ró.

²⁰ Gõ'dá mã nñî tã mbî úsúlî tã Póõlõ kã 'dî tãsî rî kô. Ítí rî, má drí Póõlõ rî îjízó ngátã gólã ã'dô ícã'á tã lélé nîzó Yērōsālēmã 'álã má drí tã gólãkã kîzó bê yã rî.

²¹ Gõ'dá nîngá sî rî, gólã drí ngãzó rú'bá lô'bãlé kî, má ñcã trá íyî vó ndrélé bũũ mã ñcã ró bê íyî jólé Rómã 'álã kúmú ąngí ãmakã drí tólã tã íyíkã kîlí. Nîngá sî, má drí tã 'bãzó lómígówá yî drí gólã rî lôkîlí nōngá bũũ õzõ ñcã trá má drí gólã rî jõzó kúmú ãmakã ąngí ró 'dî ngálã rî.”

²² Gõ'dá nîngá sî, Āgārípã drí tã âtázó kî, “Ámã nyãnyã lē kpá tã ągõ 'dî kã ârîlí.”

Gõ'dá Fésîtõ drí tã-drî lôgõzó drílã kî, “Ní ã'dô úlî gólãkã ârî'á trá ñdrú.”

Tã gólã Póõlõ rî âtrözó ąjílî kúmú ąngí Āgārípã ândrá

tãlã tã gólãkã ârîzó bê rî

²³ Gõ'dá kâyî ãzã sî rî, kúmú ąngí Āgārípã yî Bērēnîsî bê drí ânîzó íyî âcálé fîlí ôjílã ãmbã-ãmbã ró jó ąngí rú ê'bê kã rî 'á. Ôjílã dũ gólîyî âdré 'bá ndrî pávó gãrã 'ásî rî 'bá yí drí gólîyî lăgúzó tãndî ró kôrõ. Gõ'dá gólîyî drí fîzó jó rú ê'bê kã 'dî 'á drî-'bá ąjú 'bũ 'bá drîlí rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá ôjílã jãrîbã 'dî kã lãnjî 'bá lãnjî rî 'bá yí bê. Nîngá sî, Fésîtõ drí tã 'bãzó Póõlõ rî âtrözó ąjílî âdrélé íyî ândrá.

* 25:13 25.13 Āgārípã Nõõ rî'á kúmú Ēródê rî ózówá rî mvá 'dî.

24 Nĩngá sī, kúmú Fésītō drí tã átázó kī nī rī, “Kúmú ąngí Āgārípā gō'dá kpá ąnī gólīyī rú ê'bé 'bá trá ąmá bē nōngá nō 'bá yī, nī ndrē drē vō ągō nō ngálá. Gólá ĩ'dī rī'á ągō ọjílā ndrī Yúdạ yí ká Yērōsālémā 'álá gō'dá kpá nōngá nō 'bá yī drí rī'á ícícíyá 'élé rú lâ rī ĩ'dī. Gō'dá gólīyī rī trá ọtrélé tã átá-átá bē má drí kī nī rī, má ũfũ gólá volé.

25 Gō'dá tã góláká tāsī rī, ámá nyānyā úsú tã ązāká gólá drí 'élé trá ọnjí ró, gólá rī 'bā 'bá ą'dólé fūlī fūfū tã lâ sī rī kō. Gō'dá nĩngá sī, Póólō lō'bā rú'bạ trá tã ĩjílí kī, kúmú ąngí ąmáká Rómā 'álá rī ąą'dô tã íyíká rī kī'á nī. Ítí rī, má ịsũ tã trá gólá rī jōzó Rómā 'á tólá.

26 Gō'dá má nị úlí gólīyī má drí 'è'á ịgĩlā wárągā 'á jólé kúmú ąngí nā drí gólá rī tāsī rī drē kō. Gō'dá bē ítí rī, má ątrō gólá trá ąndrō nōngá ąnī ọjílā ąndrá gō'dá ngĩngí lâ nī kúmú Āgārípā ąndrá, tálá mā ndrē ró tã góláká bē kpāká ąlō. Nĩngá sī rī, má ą'dô ícá'á cú tã ũrúkạ 'bá yī úsúlí gólá rī tāsī ịgĩlī wárągā 'á kúmú ąngí nā drí,

27 tálá má nị trá kī, ą'dó kō rī'á dó ọjílā gąnimạ 'á rī jōzó kúmú ąngí drí Rómā 'álá cú ítí tã ọnjí góláká rī 'bá yī ngí ąkō.”

26

Tã Póólō drí úlí íyī nyānyā ká átázó kúmú ąngí Āgārípā ąndrá rī

1 Gō'dá nĩngá sī, kúmú ąngí Āgārípā drí Póólō rī ąyézó úlí yí ngá lésī rī 'bá yī átálé. Nĩngá sī, Póólō drí ngázó íyī drí ịngalé ũrũ, gō'dá ngázó tã íyíká rī 'bá yī ngĩlī kī nī rī,

2 “Kúmú Āgārípā, má rī'á ąyíkō ró ąmbá ąndrō nō, tálá trá rī'á ní ąndrá ĩ'dī má drí ícázó tã gólá Yúdạ yí ká lō'bálé trá má rú nō ngĩlī.

3 Mā rī'á ąyíkō ró ngĩngí lâ tã ąmáká nō ngĩlī ní drí kúmú, tálá nī rī'á ọjílá gólá lā'bí Yúdạ yí ká nị 'bá ndrī gō'dá kpá tã gólīyī ąmá drí tã-drī lèzó tã lâ sī kō ąmá lāfálé 'ásī rī 'bá yī bē. Bē trá ítí rī, má lō'bā rú'bạ ní drí úlí ąmáká nō 'bá yī ąrílí mánísī dódó.

4 “Ọjílá Yúdạ yí ká ndrī nị ĩyī rĩrĩ tándí ąmáká rī 'bá yī trá ndrī ọjílá ąmá nyānyā ká Yúdạ yí ró rī 'bá yī lāfálé kó 'dĩmvā 'ásī, sịsị lâ rī'á 'bądrī ąmá nyānyā ká rī 'á, gō'dá kpá Yērōsālémā 'álá.

5 Ọzō gólīyī ọlè trá tã mbịmbị rī átálé ĩ'dī ąmá tāsī rī, gólīyī ą'dô átá'á lâ kī nī rī, yī nị trá kī, má rī trá rílí Pạrúsị tándí ró. ą'dô Pạrúsị yí ká rī vó ró rī, má rī trá ụjũlị kára rōō rī'á tã 'bā'bā gólīyī Ọvārí ká rī 'bá yī 'bálé 'élé ndrī kōrō ọjílá ązā 'bá yī drịi sī.

6 Bē trá ítí rī, má drí ịfị 'bázó tã kī'á nī rī, Ọvārí ąą'dô ọjílá 'è'á lĩdrílí ọdrā 'ásī ọzō gólá drí átálé trá ąkũ ró ąkũ ró nā 'bá yī sī, ąmá ą'bịyá yí drí rī kátí rī drịi. Gō'dá ngbāngbānō rī, ąątrō má ądrélé ní ąndrá ąndrō nō rī tã lĩdrí-lĩdrí rī gógó 'dĩ ká tāsī.

7 Gō'dá ọjílá Yúdạ yí ká 'bạsũrũ mũdrí-drí-lá-ngá-rị rī 'bá yī ndrī ụjũ ĩyī Ọvārí rī ịnjílí kạyị vósí cé, ą'dô ró bē ĩyī drí ícázó Ọvārí rī ndrélé ọjílá lĩdrírí 'á ịzátú. Gólīyī 'bā ịfị drí lâ kī, pạtịi Ọvārí ą'dô ọjílá 'è'á lĩdrílí ọdrā 'ásī. Gō'dá ngbāngbānō, Yúdạ yí 'dĩ 'bá yī nyānyā lâ rī'á ĩyī ąlólá gólīyī tã átá 'bá má rú tálá tã lèlè ąmáká tã 'dĩ 'á rī tāsī rī yí ĩ'dī.

8 Ąnī ọjílá ndrī, nī rī tã ịsũlị kī, Ọvārí ąą'dô rī'á cú ítí mbāráká ąkō ọjílá lĩdrízó ọdrā 'ásī rī ą'dô tāsī yā?

9 “Mā rī gógó nyānyā lâ kpá ịsũ tã trá sịsị nā sī kī, rī'á tã mbị 'í má drí rízó ọjílá gólīyī tã lè 'bá trá Yésũ Nązārétá ká rī 'á rī 'bá yī ịkpókpolólé.

10 Nĩngá sǐ, má ìkpókópólò òjílà 'dì 'bá yí trá Yērōsālēmā 'álà. Drī-'bá lā'bí 'è 'bá ká rí 'bá yí drí drī-ácê fězò má drí tã lē 'bá dūū Yēsū 'á rí 'bá yí ūrúzó òmbélé 'bálé gānīmā 'á. Ōzō gō'dá òókí tã gólīyíkā trá kī, gólīyí òdrā rí, má drí kpá tã-drī lēzò tã rí 'dī 'á.

11 Má rí trá kàyì vósì kárá rī'á lānō félé gólīyí drí jó gólīyí drí rīzò tã Ôvārí ká árílí rí 'ásì ndrī, ā'dò ró bē gólīyí 'bálé tã lēlē ìyíkā Yēsū 'á rí gālédó. Mā trá òmbā ró rōò gólīyí bē. Ítí rí, òmbā ámakā 'bā má trá nílí jārībā ātrā āzā 'bá yí 'ásì nī'á gólīyí ūrú bē.

12 “Gō'dá tálá tã 'dī tāsī rí, drī-'bá lā'bí 'è 'bá ká rí 'bá yí drí drī-ácê fězò má drí wārāgā bē nīzò tã ālólá 'dī 'bá yí 'èlè gólīyí tã lē 'bá ró rí 'bá yí drí kpá Dāmāsékē 'álà.

13 Óò kúmú Āgārípā, má bē drē rī'á nī'á lātì drī sī Dāmāsékē 'álà rí, ìtú gbílí-gbílí sǐ, má drí vò ì'í-ì'í ndrēzò lāgù-lāgù ró kāngbē-kāngbē kōrò ìtú drī sǐ. Íwā vò 'būū lésì gō'dá vò ì'ílí āmā gārā 'ásì gbāā òjílá má bē rí 'bá yí bē.

14 Gō'dá tálá ngá ì'í 'dī tāsī rí, āmā drí ngāzò ndrī lò'délé ìnyákú drī. Nĩngá sǐ rí, má drí gbórókò árízó úlí átá'á má drí tì āmakā Yúdā yí ká sǐ kī nī rí, 'Sóólò, Sóólò, ní rí lānō félé má drí ā'dò tāsī yā? Ōzō ní ū'bū ājù má bē rí, ní rí 'dī lānō sō'á ākpā ánì ífífí rú!'

15 “Nĩngá sǐ, má drí tã lògōzò drílá kī nī rí, 'Kúmú, ní ā'dī ì'dī yā?'

“Gō'dá ìtí rí, gbórókò rí 'dī drí tã kōzò má tì kī, 'Mā Yēsū gólá ní drí rīzò lānō félé drílá rí ì'dī.

16 Gō'dá ní ngá ūrú. Má â'dâ má trá ní drí āndrō ánì 'bálé â'dólé lājó'bá ámakā ró. 'Dōvó ní 'dè nílí tã gólá ní drí ndrélé trá ámā tāsī āndrō nò nò pélé òjílá drí gō'dá kpá tã gólá má drí 'è'á â'dálá ní drí ìzátú rí.

17 Má â'dò ánì pā'á òjílá ánì nyāányā Yúdā yí ká drīgá sǐ gō'dá kpá òjílá lídì āzā 'bá yí bē. Má jò ní gólīyí ngálá

18 gólīyí 'bálé tã nílí ámā tāsī. Gō'dá ní â'dò gólīyí 'bā'á rú jálé áfōlé ìnìrìkúwá Sātánā ká rí 'ásì ānílí vò ì'í-ì'í Ôvārí ká rí 'á, tálá gólīyí 'bálé tã lēlè má 'á. Ítí rí, Ôvārí â'dò gólīyí áyè'á tã ònjí gólīyíkā rí 'bá yí 'ásì. Gō'dá gólá â'dò gólīyí 'bā'á â'dólé òjílá gólīyí gólá drí zílí trá yí drí rí 'bá yí lāfálé.'

19 “Kúmú Āgārípā, gbórókò gólá â'ú 'bá 'būū lésì rí, má árí fí úlí 'dī 'bá yí trá 'èlè dódó.

20 Má nī trá úlí Ôvārí ká pélé sísì Dāmāsékē 'álà, gō'dá Yērōsālēmā 'álà, gō'dá kpá 'bādrī ndrī Yúdā yí ká rí 'bá yí 'ásì. Gō'dá má nī kpá trá tã rí 'dī pélé òjílá 'bāsúru āzā 'bá yí ká drí. Má pē tã trá gólīyí drí drī ādīzò volé tã ònjí ìyíkā rí 'bá yí 'ásì, gō'dá úlí Ôvārí ká rí 'bá yí árízó 'èlè ì'dī. Má átá tã, gólīyí òrì tã tándí 'èlè ì'dī. 'Dī ì'dò â'dálá kī, pātī gólīyí ādī drí trá tã ònjí gólīyíkā rí'á 'èlā ākú ró nā 'bá yí 'ásì.

21 “Ítí, rī'á tálá tã gólīyí má drí pélé trá 'bāsúru āzā 'bá yí drí 'dī tāsì, òjílá Yúdā yí ká drí ngāzò ámā rūlì ã'dì-drī jó ąngí Ôvārí ká rí ká 'ásì, tì 'ézó ámā fūlì fūfū volé.

22 Gō'dá Ôvārí drí rīzò ámā pálé gólīyí drīgá sǐ būūū ácalé ìtú gólá āndrō nò rí sǐ nò. Gō'dá má rí trá drē zāā lédrē-lédrē ró úlí Ôvārí ká ālólá nò pē'á òjílá gólīyí â'dó 'bá āmbā-āmbā ró gō'dá fínyáwá rí 'bá yí drí ndrī. Ítí rí, úlí ámakā rí 'bá yí sǐ gárá úlí gólīyí Músā yí ká, gō'dá tã āngū 'bá Ôvārí ká āzā 'bá yí bē drí átálé ìyí ākú ró nā sǐ 'díyí pā 'bá rí tāsì kī, āâ'dò â'dó'á rí bē kò.

²³ Gólíyí ạngũ tã trá kǐ, “Díyí pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'è'á àjólâ ạngó nǒ 'á rí, áà'dô fũ'á lâ. Nǐngá sǐ rí, gólâ à'dô à'dó'á òjílâ gólâ 'è 'bá lǐdrílí sísí òdrã 'ásí gǒ'dá rílí zãâ gbádu áduku ákó, tãlã lãtí pãtĩ rí à'dalé òjílâ Yúdã yí kã drí gǒ'dá kpá òjílâ 'bãsurú àzã kã rí 'bá yí bẽ drí ngá pãzó rí ì'dí.”

Tã ìsũ kúmú Āgārípã yí kã Fésitō bẽ úlǐ Póolō kã rí 'bá yí tãsĩ rí

²⁴ Póolō drẽ zãâ rí'á tã 'dĩ 'bá yí àtã'á rí, Fésitō drí ngãzó trẽlẽ úrũ kǐ nǐ rí, “Póolō, ní rí 'dĩ úlǐ drí ònjĩ kã àtã'á, búkũ dũũ àmbá ní drí zǐlǐ trá 'dĩ 'bá yí 'bã nǐ trá àcalé drí ònjĩ bẽ tã mbì àtã ákó.”

²⁵ Nǐngá sǐ rí, Póolō drí tã-drĩ lògõzó gólâ drí kǐ nǐ rí, “Kúmú àmákã Fésitō, má à'dó kô drí ònjĩ bẽ, gǒ'dá úlǐ àmákã 'dĩ 'bá yí à'dó kô drí ònjĩ kã 'í. Úlǐ 'dĩ 'bá yí rí'á úlǐ pãtĩ 'í.

²⁶ Má nǐ trá kǐ, kúmú ạngí Āgārípã nǐ tã kpá trá tã rí 'dĩ 'bá yí tãsĩ. Tãlã tã 'dĩ tãsĩ rí, mã trá rí'á úlǐ àtã'á gólâ drí trẽ ró nǒ. Má nǐ trá kǐ, gólâ àrĩ tã trá ndrĩ tã rí 'dĩ 'bá yí tãsĩ, tãlã tã rí 'dĩ 'bá yí 'é rũ lãpì-lãpì ró kô.

²⁷ Kúmú Āgārípã, ní lẽ tã trá tã gólíyí tã ạngũ 'bá drí àtalé trá àkũ ró àkũ ró nã sǐ 'díyí pã 'bá rí tãsĩ rí 'á yã? Má nǐ trá kǐ, pãtĩ ní lẽ tã trá úlǐ gólíyíkã 'dĩ 'bá yí 'á.”

²⁸ Gǒ'dá nǐngá sǐ rí, Āgārípã drí tã-drĩ lògõzó Póolō drí kǐ, “Póolō, mí rí nǒ 'è'á tã ìcílí má 'á, tãlã má à'dô ró bẽ òjílâ Yésũ kã ró ngbãangbãno yã?”

²⁹ Gǒ'dá ìtí rí, Póolō drí tã-drĩ lògõzó drílã kǐ, “Má 'è rãtãã nǒ Ôvârí drí kǐ, ngãtã ngbãangbãno ngã kãpì dũũ volé drí 'ásí yã rí, 'dõvó Ôvârí ò'è ànĩ gǒ'dá gólíyí àzã 'bá yí àmã úlǐ àrĩ 'bá trá àndrõ nǒ rí yí bẽ à'dolé òjílâ Yésũ kã ró nyé òzõ mã tí, gǒ'dá tótó nyãrĩ gólíyí àmã ìcízó nǒ 'bá yí ákó.”

³⁰ Nǐngá sǐ rí, kúmú Āgārípã, kúmú Fésitō, Bèrènisĩ gǒ'dá òjílâ àzã 'bá yí gólíyí à'dó 'bá kpãkã àlô gólíyí bẽ rí 'bá yí bẽ drí ngãzó úrũ gǒ'dá nǐlĩ ìyí volé.

³¹ Nǐngá sǐ, drílíyí nǐzó nĩ'á tã àtã bẽ ìyí lãfálé 'ásí kǐ, “Àgô 'dĩ 'é tã ònjĩ àzãkã gólâ rí 'bã 'bá fũlǐ ngãtã òmbélé gãnimã 'á tã lâ sǐ rí kô'dává.”

³² Gǒ'dá ìtí rí, Āgārípã drí tã àtãzó Fésitō drí kǐ. “Tí òzõ àgô nǒ òró rú'ba lô'bãã kô kǐ, kúmú ạngí Rómã kã àà'dô tã ìyíkã kĩ'á nĩ rí, tí ìcã trá gólâ rí ìnjílí volé gãnimã 'ásí.”

27

Tã àcì Póolō kã gólâ rí jõzó Rómã 'álâ kǒlóngbõ sǐ rí tãsĩ

¹ Gǒ'dá nǐngá sǐ, Fésitō lẽ trá Póolō rí jólé Rómã 'álâ, tãlã tã 'bãlẽ trá gólâ rú rí ngílí kúmú ạngí Rómã kã drí ìyí tĩ nyãányã sǐ. Ìtí rí, Fésitō drí Póolō yí gãnimã lé 'bá ùrũkã 'bá yí bẽ fẽzó drí-'bã àzã zǐlǐ Yũlǐyã* rí drĩgã trólẽ nĩ'á àjílã ìyí 'bãdrĩ Ìtãlĩyã rí 'álâ jãrĩbã Rómã rí 'álâ. Yũlǐyã 'dĩ lẽ tã-drĩ trá àmã* drí nǐlĩ Póolō yí bẽ.

² Bẽ trá ìtí rí, gólâ drí òjílâ ùrũkã 'bá yí Ædrãmítĩ lésĩ gólíyí lẽ 'bã nǐlĩ kǒlóngbõ àndrẽ ìyíkã sǐ jãrĩbã ùrũkã 'bá yí 'á 'bãdrĩ Ásĩyã kã rí 'álâ rí 'bã yí ùsúzó. Gǒ'dá nǐngá sǐ rí, Yũlǐyã drí tã 'bãzó àmã drí ngãzó filí kǒlóngbõ àndrẽ gólíyíkã 'dĩ 'á nǐlĩ Ásĩyã 'álâ. Gǒ'dá 'dĩ rí, Ærĩsĩtãrókõ* bẽ rĩ'á àmã bẽ. Tólã sǐ, àmã drí lãvũzó kǒlóngbõ àndrẽ rí 'dĩ sǐ 'bãdrĩ 'dĩ 'ásí.

* **27:1 27.1 Yũlǐyã** Òjílã rí 'dĩ rí'á drí-'bã 'í àjú 'bũ 'bã ùrũkã 'bã yí zǐlǐ kĩ'á nĩ rí, àjú 'bũ 'bã kúmú ạngí kã ró rí 'bã yí drĩlǐ rí ì'dí. * **27:1 27.1** Àmã 'dĩ Lúkã yí ì'dí krístõ 'bã àzã 'bã yí bẽ. * **27:2 27.2 Ærĩsĩtãrókõ** 'Dũ rí'á Tèsãlõnikã lé 'bã 'í 'bãdrĩ Mèkèdõnĩyã kã rí lésĩ. Gólã rí'á kpá gólíyí lãmũ-àzĩ 'í.

³ Ítí drĩzō āzā rĩ sī, āmā drĩ cāzō jārībā Sīdōnā rĩ 'álā. Yūlīyā rĩ'á ōjīlā tāndí 'í Póólō drĩ. Drē āmā drĩ â'dózō Sīdōnā 'álā rĩ, gólā âyē Póólō trá âfōlé kōlóngbō 'dĩ 'ásī nĩ'á āzī-āzī lâ yī lōmílí tólā, tālā gólīyī ōfē ró bē ngá gólā drĩ lēlē rĩ 'bá yī gólā drĩ.

⁴ Gō'dá nīngá sī, āmā drĩ ngāzō Sīdōnā rĩ âyéle kōlóngbō ândrē ālōlā 'dĩ sī, gō'dá āmā drĩ rīzō īlī-sī anyā trōlé ĩ'dĩ, nīzō sīsī 'álā. Nīngá sī, ĩcā trá āmā drĩ vō ndrāzō gōlé drĩ-lījī drĩ 'álā ró anyī ākīrī ạngí Sāyīpārāsī ká 'dē 'bá vō tāndí 'á īlī drĩ sīzō ōnjī ró kō rĩ 'álā ró.

⁵ Gō'dá tólā sī rĩ, āmā drĩ ngāzō nīlī līmuvū ândrē zīlī Mēdītērēnī rĩ 'dĩ ító 'á lâ 'ásī lāvūlī 'bādrī gólīyī Sīlīsīyā ká gō'dá Pāmbīlīyā bē rĩ 'ásī. Gō'dá nīngá sī, āmā drĩ ngāzō cālē jārībā zīlī Mīrā 'bādrī gólā Līsīyā rĩ 'á rĩ 'álā.

⁶ Gō'dá Mīrā 'á tólā rĩ, Yūlīyā drĩ ōjīlā ũrūkā 'bá yī ũsúzó jārībā Ālēkēzāndīrīyā ká rĩ lēsī nĩ'á ĩyī kpá kōlóngbō* ândrē sī Ítālīyā 'álā. Ítí rĩ, Yūlīyā drĩ tã lēzō āmā drĩ nīzō kōlóngbō rĩ Ālēkēzāndīrīyā lé 'bá ká 'dĩ sī Ítālīyā 'álā.

⁷ Gō'dá āmā drĩ ngāzō lāvūlī tólā sī kōlóngbō rĩ 'dĩ sī. Gō'dá â'dô trá ândrā-ōnjī ró āmā drĩ, āmā trá kăgūmăă cĩrĩ drĩ. Tã 'dĩ tāsī rĩ, āmā drĩ ĩcázō nīlī mánīsī ătĩ 'álā lānō āmbá sī kăyī dūū sī, té āmā drĩ cāzō anyī jārībā zīlī Kīnīdō rĩ rú. 'Dĩ vósī, kăgūmăă 'dĩ 'bāā āmā kō nīlī sīsī 'álā. Ítí rĩ, āmā drĩ ngāzō vō jālē lāvūzō jārībā zīlī Sālāmōnā ākīrī ândrē Kērētē rĩ 'á rĩ rú sī. Gō'dá nīngá sī, āmā drĩ nīzō zāā gōlé drĩ-lījī drĩ ākīrī 'dĩ ká rĩ lēsī.

⁸ Mā rĩ trá zāā nīlī lānō ândrē sī anyī gōlé līmuvū tĩ 'álā ró kăgūmăă rĩ 'dĩ drĩ sī, gō'dá té āmā drĩ âcázō vō gólā rīzō kōlóngbō vō ndrēlé 'á lâ dódó rĩ 'á anyī jārībā Lāsēyā rĩ rú.

⁹ Gō'dá āmā drĩ rīzō vō rĩ 'dĩ 'á kăyī dūū sī. Gō'dá kăyī ạngí ōjīlā Yūdā yī ká drĩ rīzō 'álē 'ā'í ró rĩ âcā trá. 'Dĩ rĩ'á kăyī gólā līmuvū ândrē drĩ rīzō â'dólē ōnjī lâ ró kōlóngbō drĩ lāvūzō 'á lâ sī kō rĩ ĩ'dĩ.* Â'dô bē trá ítí rĩ, Póólō drĩ ngāzō drĩ-mbīlī sōlé ōjīlā ndrī gólīyī â'dó 'bá bē kōlóngbō 'á rĩ 'bá yī līfī. Gō'dá gólā kī gólīyī drĩ rĩ,

¹⁰ “Ānī ōjīlā nō 'bá yī, má nĩ trá kī nĩ rĩ, ōzō mā ōngā trá vō nō âyéle ngbāangbānō rĩ, ăcĩ āmákā 'ē'á tōlā rĩ â'dô 'bā'á lānō ạngí ró āmā drĩ. Ngá gólīyī kōlóngbō nō drĩ njīlī rĩ 'bá yī â'dô rú ĩzā'á, gō'dá kōlóngbō â'dô rú ĩzā'á, gō'dá āmā ũrūkā 'bá yī â'dô kpá ôdrā'á vólē.”

¹¹⁻¹² Gō'dá kpálē tã Póólō drĩ âtálē trá 'dĩ 'bá yī kătí rĩ, kōlóngbō lĩpĩ gō'dá āgō gólā pĩ 'bá lâ ró rĩ bē lēē ĩyī tã Póólō ká âtálē 'dĩ 'bá yī kō'dáwá. Gólīyī gō'dá ngá 'ē 'bá kōlóngbō 'á rĩ 'bá yī bē ĩsū ĩyī kī, vō kōlóngbō drĩ rīzō âdrélē tólā 'dĩ āâ'dó kō tāndí ró gólīyī drĩ rīzō 'á lâ kăyī gólīyī kăgūmăă ōnjī 'dĩ 'bá yī ká sī ndrī. Gō'dá â'dô bē trá ítí rĩ, ōjīlā dūū lē ĩyī trá nīlī ĩyī tólā sī kōlóngbō rĩ 'dĩ sī. Gō'dá kōlóngbō rĩ 'dĩ lĩpĩ lâ gō'dá pĩ 'bá lâ bē drĩ tã sōzō Yūlīyā 'á kī, rĩ'á tāndí ró kōlóngbō 'dĩ drĩ ăcĩ ĩtōzō kpá ó'dĩ nīlī ătĩ 'álā. Nīngá sī, Yūlīyā árí ulĩ Póólō ká 'dĩ kō. Gólā lē tã-drĩ trá gólīyī drĩ ũjūlī nīlī cālē Fōnīkīsī 'álā, tālā gólīyī ĩcā ró bē rīlī tólā kōlóngbō 'dĩ bē pará gólīyī kăgūmăă 'dĩ ká 'dĩ 'bá yī sī. Fōnīkīsī 'dĩ rĩ'á kpá vō āzā gólā kōlóngbō drĩ rīzō âdrélē 'á lâ lānō ākó rĩ ĩ'dĩ 'bādrī Kērētē rĩ 'á gōlé lānjī drĩ lēsī ró.

Tã Póólō yī drĩ lānō ũsúzó kăgūmăă ândrē drĩ sī rĩ

* **27:6 27.6** Kōlóngbō 'dĩ 'è trá nīlī ădrúgú trōlé ăjīlī Rómā 'álā. * **27:9 27.9** Kăgūmăă ōnjī tētē bē rĩ'á pará nā 'ē 'bá ānīlī rĩ 'bá yī 'á.

13 Nīngá sī, kăgŭmăă drí ngăzó rī'á vīlī cé mănísī drī-ĭjī drī lésī ró. Tā 'dī tāsī rī, ōjīlā kōlóngbō kâ 'dī 'bá yī drī tā ĩsŭzó kī, mǎ ōngā ró nīlī Fōnīkīsī 'álâ. Ītí rī, gólīyī drī ngăzó âđī sī pātrākā lạnjī-lạnjī ró ĩtí kōlóngbō drī rīzó âdrélé rú lâ rī âsélé bāgó lâ sī lógólé kōlóngbō 'álâ, tālâ kōlóngbō ōnī ró bē. Gō'dá nīngá sī, âmâ drī vō rī 'dī âyézó nīzó ătī 'álâ zāâ ânyī ânyī gōlé ĩmvû tī 'álâ ró.

14 Gō'dá 'wāâ kăgŭmăă* drí ngăzó vīlī ōnjī lâ ró ĩvī lésī ró vījī vījī.

15 Drīlâ vīzó kōlóngbō âmâ bē yī 'á 'dī rú mbârākā ōnjī sī gō'dá kōlóngbō ĩyálé kândâ-kândâ. Tā 'dī tāsī rī, mǎ ĩcá kô nīlī sīsī 'álâ. Gō'dá bē ĩtí rī, âmâ drī gbō kōlóngbō âyézó kăgŭmăă 'dī drī zélé nīzó gōlé ĩ'dī bē lâ ĩlī sī drīlâ rīzó vīlī gōlé 'álâ rī drījī.

16 Gō'dá nīngá sī rī, âmâ drī cǎzó ânyī âkīrī zīlī Kódâ rī rú, tālâ â'bălê fīnyáwá cǎcǎ ró âmâ ngá lésī kăgŭmăă 'dī drī sī. Nīngá sī, âmâ drī rú cēzó tákanyī kōlóngbō fīnyáwá gólâ 'līlī kōlóngbō ândrê âmâ bē 'dī ũgúlī rī âsélé.

17 Nīngá sī, âmâ drī ĩcázó kōlóngbō mvá rī 'dī ĩngálé cú kōlóngbō ândrê 'dī 'á, tālâ ōzó kô lété dīnyī ĩmvû 'á. Gō'dá ōjīlâ kōlóngbō ândrê 'dī 'á rī 'bá yī ũrŭkâ lâ yī drī ĩyīkâ gbúrúđīyâ âtrôzó ĩ'dī kōlóngbō ândrê 'dī rú'bá lâ gōzó ômbélé njírī-njírī, tālâ 'bālâ â'dólé gágá. Gō'dá gólīyī kpá rī'á ũrī ró kī, kăgŭmăă 'dī ââ'dô kpá kōlóngbō 'dī zē'á ânyī ĩmvû tī 'băđrī Lībīyâ kâ sīnyītâ ró rōô rī 'álâ, gō'dá kōlóngbō drī vólé gǎzó, kăgŭmăă drī zēzó lâ rú ĩzálé. Tālâ gólīyī lēé kô tā ōnjī 'dī drī rú 'élé rī, gólīyī drī ngăzó ítá bī 'bărăgâ ángī gólâ kăgŭmăă drī rī'á zēlâ kōlóngbō drī nīzó rī ĩrīlī dâ vŭđrī. Gō'dá gólīyī drī kpá âđī lạnjī-lạnjī kōlóngbō drī rīzó âdrélé rú lâ rī ĩrīzó bāgó lâ sī ĩmvû 'á. Gō'dá tā ōjīlâ 'dī 'bá yī drī 'élé 'dī drī kōlóngbō 'bāzó rī'á nīlī mănísī ró.

18 Gō'dá vō lâ sī, kăgŭmăă drī rīzó zāâ rī'á vīlī ōnjī lâ ró kpá ó'dī ĩmvû drī rú cǎzó kōlóngbō rú ōnjī ró. Gō'dá ĩtí kâyī âzâ rī sī rī, ōjīlâ 'dī 'bá yī drī ngá lạnjī ũrŭkâ âmâ kōlóngbō 'á rī 'bá yī lŭvŭzó ĩmvû 'á.

19 Gō'dá kâyī âzâ 'dī vósī rī, gólīyī drī kpá drī-ngá ngá 'é kâ ũrŭkâ 'bá yī kōlóngbō kâ â'dúzó lŭvŭlī kpá ĩmvû 'á ndrī.

20 Nōô lạnjō ũsŭ âmâ trá rōô. Mǎ ndrê kô lâ ngbāâ ĩtú ĩ'bī'bīwá yī bē kâyī dŭŭ sī tālâ mŭkŭkŭ drī sī. Ītí rī drī sī rī, mǎ ĩcá kô nīlâ kī, kōlóngbō rī nīlī 'dī ángô lé ró yā rī. Gō'dá nīngá sī, kăgŭmăă ĩyīkâ kpá fī zāâ vī'á ōnjī ró rōô. Gō'dá mǎ ĩsŭ tā gbō kī, lătī âzâ gō'dá kó trá yŭ'dáwá âmâ drī ngá pǎzó 'á lâ sī.

21 Gō'dá vō lâ sī, ōjīlâ kōlóngbō 'dī 'á rī 'bá yī rī ĩyī trá kâyī dŭŭ sī lōsī 'élé kōlóngbō 'á 'álé 'ă'í ró. Kâyī 'dī 'bá yī vósī rī, Póôlô drī âdrézó gólīyī ândrá tā âtálé gólīyī drī ndrī kī, "Tí ĩcá kó trá â'dólé tândí ró ânī drī tā má drī âtálé trá ânī ândrá Kêrétê 'álâ rī ârízó. Tí ōzô mǎ âângâ drê kó kô Kêrétê lésī rī, mǎ ĩcá kô lạnjō nô ũsŭlī, gō'dá kpá ngá gólīyī kōlóngbō kâ rī 'bá yī ĩcá kô lŭvŭlâ ĩmvû 'á âvīlī.

22 Gō'dá ngbāângbânô rī, má lē ânī ĩfī ĩmbálé â'dólé pĭpĭsīlī ĩdŭ-ĩdŭ bē. Nī ndrê drê, ōjīlâ âzākâ yŭ'dáwá ânī lâfálé 'ásī 'dêlé ĩmvû 'á ĩmvŭlī drálé. Gō'dá kōlóngbō â'dô rú ĩzâ'á cé nī.

23 Má nī 'dīlī trá tā pătĭlī ró, tālâ Ôvârī âmákâ má drī rī'á ĩnjīlâ rī âjô mālâyīkâ ĩyīkâ má drījī ngáčī gólâ âwú 'bá ândrô nô sī tā rī 'dī âtálé má drī.

* 27:14 27.14 Úzī kăgŭmăă 'dī Yōrōkīlô, ĩtô lâ kī, kăgŭmăă gólâ vī 'bá gōlé drī-ĭjī drījī ĩtú drī âfōrê lésī rī. 'Dīlī kăgŭmăă rī 'bá âcálé mīlī bē rī ĩ'dī.

24 Mälāyikā 'dī kī má drí rī, 'Póōlō, ní 'è ũrī kō! Ôvârí â'dô ání 'bā'á â'dólé lédrē-lédrē ró bũũú ní drí té cāzō Rómā 'álâ tâ ánikā ngīlí kúmú ángí tólâ nã ándrá ání tī sī. Gõ'dá Ôvârí rī 'â â'dô kpá â'dí'á ânī rú ndrī, gõ'dá ânī ndrī âcī 'dī drī rī 'bá yī â'dô 'è'á ngá pälé ôdrā Ìmvú ká 'dī 'ásī.'

25 Ítí rī, má âtâ ânī ôjílâ drí ndrī, 'dôvó nī rī fī ìdú-ìdú sī. Má lē tâ-drī trá kī, Ôvârí â'dô âmâ pā'á ndrī té ítí ôzō gólâ drí âtalé trá má drí 'dī kâtí.

26 Gõ'dá kăgũmăă â'dô kōlóngbō âmákâ zē'á âkírī âzâ 'á rú ìzâlé cīnyí cīnyí."

27 Nīngá sī, kăyī mùdrī-drī-lâ-ngâ-sù âmâ drí ngāzō lăvũlí Kērétē 'ásī rī vósī, kăgũmăă drē zâ kōlóngbō zē'á âmâ bê Ìmvú ândrē 'dī drī sī. Gõ'dá tólâ sī â'bí ító 'â 'á, ôjílâ kōlóngbō ká drí tâ ìsüzó kī, mã âcâ trá ânyí âkírī ũrúkâ 'bá yī rú.

28 Ítí rī, gólīyī drí ngāzō kúní mvá ômbélé trá bāgó sī rī ìrílí Ìmvú 'á tâlâ Ìmvú fīfī ùjüzó rú lâ. Gõ'dá gólīyī âsélé bê kúní mvá rī 'dī gõ'dá bāgó ômbézó lâ 'dī ndrēzó rī, gólīyī drí ùsúzó lâ kī, Ìmvú 'dī fīfī lâ rī'á pá lâfálé nyâ'dí-rī. Gõ'dá 'dī vósī, mã nī bê fīnyáwá âtí 'álâ rī, gólīyī drí kpá Ìmvú fīfī ùjüzó ó'dí. Gõ'dá nīngá rī, gólīyī drí fīfī lâ ùsúzó rī'á cé pá lâfálé nyâ'dí-âlô-drī-lâ-ngâ-mùdrī.

29 Ítí rī, ũrī drí gāzō gólīyī rú, tâlâ kōlóngbō â'dô nī'á rú 'bélé kúní rú gõ'dá rú ìzâlé volé. Nīngá sī, gólīyī drí ngāzō âdī sī pātrākâ lănjī-lănjī ró ítí sù kōlóngbō drí rīzō âdrélé rú lâ 'á rī ìrílí bāgó sī Ìmvú 'á kōlóngbō ũgúlí lésī, tâlâ kōlóngbō ââdrē ró bê nī âkó sīsī 'álâ. Gõ'dá nīngá sī, gólīyī âlô-âlô drí rātāâ 'èzō ôvârí ngīngī ìyíkâ rī 'bá yī drí, tâlâ vō âwû ró bê 'wââ.

30 Gõ'dá ôjílâ ũrúkâ gólīyī kōlóngbō 'dī ká rī 'bá yī lē ìyī trá 'è'á âvīlí kírí ró kōlóngbō 'dī 'ásī ìyī nyānyā pälé. Gólīyī âtrō kōlóngbō tībē fīnyáwá ró ômbélé ômbē kōlóngbō ândrē 'dī rú rī trá ìrílí Ìmvú 'á bāgó sī, gõ'dá drīlīyī ônjō gāzō kī, yī ôrī rī'á nīlí âdī lănjī-lănjī kōlóngbō ká rī 'bá yī ìrílí Ìmvú 'á sīsī lésī ró, tâlâ ô'bâ ró kōlóngbō 'dī bê nī âkó.

31 Gõ'dá bê lé ítí rī, Póōlō nī tâ gólīyíkâ 'dī trá. Gõ'dá gólâ drí ngāzō tâ lâ âtalé Yūlíyâ drí âjú 'bũ 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī bê kī nī rī, "Ôzō ôjílâ 'dī 'bá yī ôrī kō âmâ bê kōlóngbō nô 'á rī, mã ícá kō â'dólé ngá pälé ôdrā 'ásī Ìmvú ândrē nõ drī nōngá."

32 Gõ'dá Yūlíyâ ârí úlí 'dī 'bá yī bê rī, drílâ tâ 'bāzō âjú 'bũ 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí bāgó gólīyī kōlóngbō mvá 'dī ômbézó gágá gólâ âmbá rī rú 'dī 'bá yī ômvälé ngbá volé, gõ'dá kōlóngbō mvá 'dī drí 'dézó.

33 Gõ'dá nīngá sī, vō drí 'èrē âwúlí rī sī 'dī, Póōlō ní drí ngāzō tâ 'bälé gõ'dá ôjílâ gólīyī ndrī kōlóngbō ândrē 'á 'dī 'bá yī drí, ônyâ ró ìyī ngá bê. Ítí rī, gólâ kī nī rī, "Nī 'è trá rī'á kăyī mùdrī-drī-lâ-ngâ-sù ândrō nô rī'á ngá gólīyī kōlóngbō ká rī 'bá yī vó lâ ndrélé ì'dí cú ítí ngá nyānyā âzākâ dô âkó âlôwâlâ.

34 Gõ'dá má 'bâ ânī drí ngá nyānyā nyälé ândrō, â'dô ró bê mbârākâ sölé ânī rú, ânī nyānyā pāzō ôdrā 'ásī. Má 'bâ ânī drí tâ pătī ró kī, ôjílâ âlô drāá kō Ìmvú nõ 'á."

35 Nīngá sī, Póōlō drí âmbâtâ* trözó gōzō âwô-ítí 'élé Ôvârí drí tâ lâ sī ôjílâ 'dī 'bá yī ândrá ndrī. Gõ'dá drílâ tī mvá lâ pīzō gõ'dá sölé yī sīlí nyälé.

36 Ítí, ôjílâ ndrī 'dī 'bá yī pīpīsílí lâ yī drí â'dízó, gõ'dá drīlīyī kpá ngá nyānyā nyāzō.

* 27:35 27.35 Nôô â'dó kō âmbâtâ 'â âmû ká 'í.

37 Âmâ kâkârà ndrĩ kòlóngbò rĩ 'dĩ 'á rĩ, rĩ'á dũũ.*

38 Gõ'dá nĩngá sĩ, âmâ ndrĩ nyálé bê ngá nyãnyã ícalé dũũ rĩ, òjílã kòlóngbò 'dĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngãzó ãdrúgú lãkí 'bá kòlóngbò drĩ rĩ'á nĩlã rĩ âtrôzó lúvũlĩ Ìmvũ 'á, tãlã lãnĩ-lãnĩ lâ òzó kò kòlóngbò írĩ Ìmvũ zélé.

Tã gólã kòlóngbò drĩ rũ ìzãzó rĩ

39 Gõ'dá ìtú âfõ bê rĩ, òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ ìnyákú ndrèzó. Gõ'dá lé bê ìtĩ rĩ, gólĩyĩ nĩ kò kĩ 'bãdrĩ rĩ 'dĩ ángò rĩ ì'dĩ yã. Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drĩ vò 'ã'í gólã sínyítã bê rĩ ndrèzó, âfõ trá Ìmvũ tĩ lésĩ ró. Ìtĩ rĩ, gólĩyĩ lã trá kòlóngbò 'bãlé âdrélé 'á lâ tólã.

40 Ìtĩ òjílã ùrúkã 'bá yĩ kòlóngbò 'dĩ kâ drĩ ngãzó bãgó âdĩ lãnĩ-lãnĩ kòlóngbò drĩ rĩzó âdrélé rú lâ 'á 'dĩ kâ òmválé tú tú vólé, ã'dò ró bê âdĩ lãnĩ-lãnĩ ró 'dĩ 'bá yĩ drĩ âvĩzó Ìmvũ 'á. Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yĩ ìnjĩ ìyíkã ngá kúdrãlĩ kátĩ rĩ ìrĩlĩ Ìmvũ 'á, ã'dò ró bê njãã kòlóngbò pĩzó ì'dĩ sĩ lâ. Gõ'dá ùrúkã 'bá yĩ ìngã ìyíkã ítã bĩ âmbélé kòlóngbò tĩ lésĩ ró, tãlã kãgũmã òzê ró kòlóngbò 'dĩ bê gólé Ìmvũ tĩ 'álã ró.

41 Gõ'dá gbò nyĩ ró, kòlóngbò ândrè nõ drĩ ngãzó nĩ'á ìyĩ 'bélé ngárã sínyítã ã Ìmvũ zélé rĩ rú tólã. Vò lâ sísí lésĩ rĩ drĩ vólé gãzó ngárã-ngárã gõ'dá ícã kò rú ì'wãlé fĩnyáwã lâ. Gõ'dá tãlã Ìmvũ cú rĩ'á mbârãkã bê rõ rĩ drĩ sĩ rĩ, drĩlã vò lâ vólé lésĩ rĩ pĩzó cõlé òjólé rõ'bó-rõ'bó.

42 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã lèzó 'èzó gãnĩmã 'bá ùfúlĩ ndrĩ, tãlã gólĩyĩ òzó kò Ìmvũ yã fõzó Ìmvũ tĩ 'álã gõ'dá rãlé 'bélé ã ìyĩ drĩgã sĩ.

43 Gõ'dá Yũlĩyã rĩ gógó gólĩyĩ drĩlĩ ndrĩ rĩ lée kò Póólõ drĩ drãlé. Ìtĩ rĩ, gólã lée tã-drĩ kò ãjú 'bũ 'bá drĩ gãnĩmã 'bá ùfúzó. Tã rĩ 'dĩ vò lâ 'á rĩ, gólã drĩ tã 'bãzó gólĩyĩ Ìmvũ yã 'bá bê rĩ 'bá yĩ drĩ lówãzó sísí Ìmvũ 'á Ìmvũ yálé fõzó Ìmvũ tĩ 'álã.

44 'Dĩ vòsĩ, gólã drĩ tã 'bãzó òjílã lãkí 'bá rĩ yĩ drĩ 'dèzó gólĩyĩ vó, gólĩyĩ òmbã ìyíkã fê ãlĩ gólĩyĩ òjõ 'bá kòlóngbò ândrè 'dĩ kâ lãnĩ 'bá kò rĩ 'bá yĩ drĩ, ícã ró bê gólĩyĩ drĩ fõzó Ìmvũ tĩ 'álã cú ìtĩ lèté ãkó Ìmvũ 'á. Ìtĩ rĩ, âmâ drĩ tã 'dĩ 'èzó té ìtĩ, gõ'dá âmâ drĩ ngãzó ndrĩ fólé Ìmvũ tĩ 'álã rú'bã ã'dĩ sĩ.

28

Tã gólĩyĩ Póólõ drĩ 'élé ãkĩrĩ Málãtã kã 'álã rĩ 'bá yĩ

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, mã câ bê dódó Ìmvũ tĩ 'álã rĩ, âmâ drĩ 'bãdrĩ rĩ 'dĩ nĩzó òjílã tólã nã 'bá yĩ tĩ sĩ kĩ, ãã'dò ãkĩrĩ rú bê Málãtã rĩ ì'dĩ.

2 Gõ'dá òjílã ãkĩrĩ 'dĩ kã rĩ'á ìyĩ òjílã tãndĩ 'ì âmâ drĩ. Òzê ìtõ trá rĩ'á 'dĩlĩ gõ'dá vò trá ã'dĩ ró rõõ. Ìtĩ rĩ, òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngãzó lãsí ícĩlĩ âmâ drĩ yálé. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ kpã âmâ vó ndrèzó dódó ìtĩ.

3 Nĩngá sĩ, Póólõ drĩ ngãzó nĩ'á ngá zázã ã'dúlĩ lãsí ró. Gõ'dá gólã 'bã ngá zázã 'dĩ bê lãsí 'á rĩ, nyĩ ró, ìnjĩ drĩ âfõzó ngá zázã rĩ 'dĩ 'ásĩ, tãlã ngá âmé lãsí kã 'dĩ drĩ sĩ, gõ'dá Póólõ rĩ drĩ cĩlĩ. Gõ'dá drĩlã njũzó gágã rú lâ.

4 Gõ'dá nĩngá sĩ, òjílã vò 'dĩ kã rĩ 'bá yĩ ndrélé bê ìnjĩ 'dĩ njũ trá ìtĩ Póólõ rĩ drĩ rú rĩ, gólĩyĩ drĩ rĩzó tã âtálé ìyĩ vò 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, "Ãgõ nõ ã'dò 'bã'á tã pãtĩ ró òjílã ùfú 'bá 'ì. Gólã pã yĩ trá òdrã Ìmvũ kã rĩ 'ásĩ, gõ'dá òvãrĩ ãzã 'bá yĩ gólĩyĩ tã òjílã kã kĩ 'bá ró rĩ ã'dò lãnõ fẽ'á gólã drĩ drãzó vólé."

* 27:37 27.37 Gólĩyĩ ndrĩ rĩ'á ìyĩ kámã-rĩ-drĩ-lã-ngã-nyã'dĩ-nã-drĩ-lã-ngã-mùdrĩ-drĩ-lã-njĩ-kãzĩyã (276), 'dĩ ãjú 'bũ 'bá yĩ gõ'dá ngá 'è 'bá yĩ gãnĩmã 'bá yĩ bê ndrĩ.

⁵ Nĩngá sī, Póólō drí ngāzó ìnĩ 'dĩ ìyálé ìyí drí 'ásĩ lǎsĩ 'á. Nĩngá rí, ngá àzà ònjí lá 'é rú kò Póólō rí drí bē.

⁶ Gõ'dá òjílǎ 'dĩ 'bá yí drí rízó gólá rí tēlé, drí lá ògá ró bē, gõ'dá gólá ò'dé ró bē zālò zī ãvò ró vūdrí, gõ'dá gólíyí drí rízó kp̄ĩ. Ngá àzākā ònjí lá ró rí 'é rú gbō kó kò gólá drí àlòwálá. Ítí rí, tã ìsū gólíyíká Póólō rí tāsĩ rí drí rú jázó. Nĩngá rí, gólíyí drí tã átázó kī, Póólō àà'dò òvârí àzà 'ì.

⁷ Ànyí vò rí 'dĩ rú rí, 'bã àngí drí-'bá 'bãdrí 'dĩ ká rí ká bē rĩ'á. Drí-'bá rí 'dĩ rú lá rĩ'á Pübilyá. Ítí rí, àgò rí 'dĩ drí àmâ trözó drí rĩ sī yí drí 'bã 'álá kâyí nâ sī ùmú ìyíká ró. Gólá ndrê àmâ vó tãndí ró ìtí.

⁸ Gõ'dá àgò rí 'dĩ átá lá bē rĩ'á àyí'á gbārākā drí 'á lǎzé bē gõ'dá kpá è'dē bē rōò. Gõ'dá Póólō àrĩ tã rí 'dĩ bē rí, drílá ngāzó nílí filí jó àgò rí 'dĩ ká 'álá, gõ'dá ìyí drí 'bálé gólá rú rātáã 'èzó Òvârí rí ìjízó gólá rí ìngalé ngá lǎzé rí 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá ngá lǎzé àgò 'dĩ ká drí rú ndrêzó.

⁹ Gõ'dá tálá tã rí 'dĩ tāsĩ rí, ngá lǎzé 'bá àzà 'bá yí ndrĩ àkírĩ 'dĩ 'á rí 'bá yí drí ngāzó ànílí ìyí Póólō ngálá. Gõ'dá ìtí rí, Póólō drí gólíyí èdézó ngá lǎzé ìyíká rí 'bá yí 'ásĩ.

¹⁰ Gõ'dá nĩngá sī rí, àmâ dré zãã rĩ'á Málátã 'á tólá rí, òjílǎ 'dĩ 'bá yí drí drí-ngá fèzó àmâ drí dũù, àwò-ìtí 'èzó àmâ drí rōò. Gõ'dá 'dĩ vósĩ rí, kâyí àmâ drí 'èzó vò 'dĩ àyélé rí sī, gólíyí drí kpá ngāzó ngá gólíyí àmâ drí lélé àcì tözó rí 'bá yí àfélé àmâ drí.

Tã cãcã Póólō yí ká Rómã 'álá rí tāsĩ rí

¹¹ Nĩngá sī, àmâ drí rízó Málátã 'álá párá nâ. 'Dĩ vósĩ, àmâ drí òjílǎ Àlèkèzãndĩrĩyã ká ùrúkã 'bá yí gólíyí rí 'bá trá Málátã 'álá párá kãgũmã ònjí ká 'dĩ 'bá yí sī rí 'bá yí ùsúzó. Gólíyí trá 'è'á ngalé nílí Ítálíyã 'álá kólóngbõ* àndrê ìyíká sī.

¹² Ítí rí, àmâ drí nízó kólóngbõ rí 'dĩ sī cǎlé jãrĩbã zĩlĩ Sĩrãkósã rí 'álá. Gõ'dá àmâ drí rízó tólá kâyí nâ.

¹³ Nĩngá sī, àmâ drí ngāzó gõ'dá nílí kólóngbõ sī jãrĩbã zĩlĩ Rēgíyã rí 'á 'bãdrí Ítálíyã ká rí 'álá. Gõ'dá kâyí àzà rí sī rí, kãgũmã drí ngāzó rĩ'á vĩlĩ tãndí ró àmâ ùgúlí lésĩ ró kólóngbõ zélé 'wãã'wã ró. Gõ'dá àmâ drí ngāzó cǎlé jãrĩbã zĩlĩ Põtēyólí rí 'á kâyí rĩ gólá àmâ drí àngázó Rēgíyã lésĩ rí sī.

¹⁴ Gõ'dá jãrĩbã rí 'dĩ 'á rí, àmâ drí tã lē 'bá Yésũ 'á rí àzà 'bá yí ùsúzó. Nĩngá rí, gólíyí drí àmâ trözó rílí ìyí bē ìyí drí 'bã 'álá kâyí nĩ-drí-lá-rí sī. Gõ'dá vó lá sī rí, àmâ drí ngāzó tólá sī nílí pá sī Rómã 'álá.

¹⁵ Gõ'dá òjílǎ kãníśã ká Rómã 'álá rí 'bá yí àrĩ bē ìyí tã kī, àmâ àà'dò bí ànĩ'á rí, gólíyí drí ngāzó ànílí àmâ ùsúlí lǎtí drí. Ùrúkã 'bá yí ùsú àmâ vò ngá lǎzĩ ká Àpíyã ká rí 'á. Gõ'dá àzà 'bá yí ùsú àmâ vò gólá rĩ'á zĩlǎ " 'Jó-nâ-ùmú-ká-rí-'bá-yí" ' 'álá. Gólíyí ànĩ àmâ lǎgúlí gõ'dá àmâ drí Rómã 'álá. Gõ'dá Póólō ndrê òjílǎ rí 'dĩ 'bá yí bē rí, mbârākã drí fízó gólá 'á. Gõ'dá gólá drí àwò-ìtí 'èzó Òvârí drí tálá gólíyí tāsĩ.

¹⁶ Gõ'dá mã cã bē Rómã 'álá rí, drí-'bá gãnĩmã ká drí gãnĩmã 'bá àzà 'bá yí trözó 'bálé gãnĩmã 'á, gõ'dá gólá drí Póólō rí àyézó rílí jó àzà 'á lómígówá àzà bē àlò gólá rí vò ndrêlé, tálá gólá òzó kò rãã.

Tã gólá Póólō drí tã Yésũ ká átázó òjílǎ Yúdã yí ká drí Rómã 'álá rí

¹⁷ Gõ'dá kâyí nâ Póólō rí cãcã Rómã 'álá rí volé drí 'ásĩ rí, gólá drí ngāzó drí-'bá òjílǎ Yúdã yí ká rí ká gólíyí à'dó 'bá tólá rí 'bá yí àzĩlĩ ànílí yí ngálá. Ítí rí, gólíyí drí ànízó gólá rí ùsúlí. Gõ'dá nĩngá sī, drílá tã átázó gólíyí

* 28:11 28.11 Kólóngbõ 'dĩ úzĩ rú lá " 'Òvârí-gólíyí-rí-'bá-lǎtí-ró'" rí.

drí kî, “Ámâ âdrúpî yî, má âzî ânî ânîlí má ngálâ, tâlá má ngî ró bê tâ ámakâ ânî drí. Má 'é ngá âzâ ònjí lâ ró kô òjílâ ámakâ Yúdâ yí kâ rî 'bá yî drí. Gõ'dá má ízâá lâ'bí ámâ á'bíyá yí kâ rî kô. Á'dô kpálé ítí rî, òjílâ Yērōsālēmā kâ rú má trá gõ'dá fêlé drî-'bá Rómā kâ rî 'bá yî drígá.

18 Gõ'dá drî-'bá Rómā kâ 'dî 'bá yî ndrê tâ ámakâ bê rî, gólîyî ìsũ tâ trá kî nî rî, má ò'é tâ ònjí âzākā kô gólâ lâṅṅ fêzó má drí tâ lâ 'á rî. Bê trá ítí rî, gólîyî lê trá ámâ ìnjíí vólé gānimā 'ásí.

19 Gõ'dá drî-'bá ámakâ Yúdâ yí kâ Yērōsālēmā 'álâ rî 'bá yî gā ìyî trá dó kî nî rî, ìnjî má kô'dáwá vólé gānimā 'ásí. Tâlá tâ rî 'dî tāsî rî, tâ ãlô má drí ícálé trá 'êlá ámâ pázó rî rî'á kúmú ąngí Rómā kâ rî ìjílí ì'dî tâ ámakâ kílí. Gõ'dá má lêé kô tâ átálé òjílâ ámâ nyāanyā kâ Yúdâ yí kâ rî 'bá yî rú gólâ ándrá.

20 Tâlá tâ rî 'dî 'bá yî tāsî rî, má âzî ânî ânîlí má ngálâ nõ úlí ámakâ rî 'bá yî árílí. Mî ndrê drê, óombê má trá nyārî nõ sî, tâlá 'díyî pā 'bá gólâ òjílâ Yúdâ yí kâ drí ndrî ìfî 'bázó gólâ rî âcâ-âcâ vó rî tāsî.”

21 Nîngá sî rî, òjílâ Yúdâ yí kâ 'dî 'bá yî drí tâ-drî lôgōzó gólâ drí kî nî rî, “Mā úsú wárāgā âzākā gólâ òjílâ ámakâ Yúdâ yí kâ drí ájólé áni tāsî rî kô, gõ'dá kpá òjílâ gólîyî ácá 'bá trá Yūdáyâ lésî rî átá tâ ní rú ònjí ró kô.

22 Gõ'dá mã nî trá kî, 'bãdrî ámbá nõ 'bá yî 'ásí òjílâ átâ tâ ònjí trá ânî gólîyî 'dê 'bá trá Yésũ vó rî 'bá yî rú. Gõ'dá ítí rî, mã lê trá tâ ìsũ-ìsũ ánikâ árílí tâ Yésũ kâ rî tāsî ámâ bí sî.”

23 Nîngá sî rî, drî-'bá 'dî 'bá yî drí kâ'yî 'bázó ìyî drí rú ê'bézó 'á lâ Póólô yí bê. Gõ'dá kâ'yî rú ê'bê 'dî kâ sî rî, òjílâ Yúdâ yí kâ dûú drí ânîzó ìyî vó gólâ Póólô drí rîzó rílí rî 'á. Gõ'dá ítólé cîjínó rî lésî cälé búúú ngácî 'á, Póólô ngî tâ âtî-âtî tândí látî gólâ òjílâ drí rîzó kúmú Ôvârí kâ zélé Yésũ 'ásí rî tāsî rî trá gólîyî drí. Gólâ átâ trá gólîyî drí kî nî rî, “Yésũ ì'dî 'díyî pā 'bá gólâ Ôvârí drí tâ lâ 'bälé trá ájólé rî.” Gólâ átâ 'dî tâ gólâ Músâ yí tâ ąngũ 'bá yí bê drí ìgílí trá ąkũ ró ąkũ ró nā sî 'díyî pā 'bá rî tāsî rî ngîngî lâ sî.

24 Gõ'dá nîngá rî, òjílâ Yúdâ yí kâ 'dî 'bá yî ùrûkâ lâ yí drí tâ lêzó úlí Póólô kâ 'dî 'bá yî 'á, gõ'dá ùrûkâ 'bá yî lêé kô.

25 Ítí, gólîyî bê trá njâá 'ê'á ìyî Póólô rî áyélé rî, gólîyî lêé tâ-drî kô ãlô úlí 'dî 'bá yî 'á ìyî lâfálé 'ásí. Gõ'dá ítí rî, Póólô drí tâ ádûkũ nõ átázó gólîyî gā 'bá dó tâ Ôvârí kâ 'dî árílí 'dî 'bá yî drí kî, “Pâtîí ró, má átâ tâ ânî drí, nî gā tâ Ôvârí kâ kô dó. Nî 'ê tâ òzô ânî á'bíyá yí drí 'êlé rî tí kô, tâlá Líndrí Tândí Ôvârí kâ átâ úlí trá gólîyî tāsî tâ ąngũ 'bá Ísáyâ sîlí ąkũ ró ąkũ ró kî nî rî,

26 'Ní ngá gõ'dá ní nî ró òjílâ ánikâ Yúdâ yí kâ 'dî 'bá yî ngálâ, gõ'dá ní átâ ró tâ gólîyî drí kî,

“Nî rî úlí má drí átálé rî árílí, gõ'dá nî ícá kô tâ ífí lâ nîlí!

Nî rî ngá ndrêlé, gõ'dá nî ndrê ngá má drí rî'á 'êlá rî kô!”

27 Ní átâ tâ gólîyî drí ítí, tâlá gólîyî drî rî'á ámbâ-ámbâ ró tâ ámakâ rî drí fízó 'á lâ.

Gõ'dá gólîyî já ìyî bí kpá trá vólé gõ'dá kpá ìfî ámbézó gágá.

Tí òzô á'dô kó kô ítí rî, tí gólîyî á'dô ícá'á pātîí tâ ámakâ ndrêlé ìyî ìfî sî nîzó lâ,

gõ'dá úlí ámakâ árílí ìyî bí sî tâ ífí lâ nîzó.

Tí tâ âtî-âtî ámakâ á'dô fî'á gólîyî drî,

tâlá gólîyî áádî ró drî tâ ònjí 'ásí ágōzó má ngálâ.

Ítí rî, má á'dô gólîyî êdé'á á'dólé dódó.' ”

Ìsáyã 6.9-10

²⁸⁻²⁹ Gõ'dá nǐngá sǐ, Póõlõ àtã tã kpá òjílã ãmbã-ãmbã Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí kǐ, “Má lē ànì drí nǐlã kǐ, Ôvãrí àfē tã àtì-àtì tãndí lãtì lédrē-lédrē kã kã nõ trá òjílã gólìyì à'dó 'bá kô òjílã Yúdã yí kã ró rì 'bá yí drí. Gólìyì à'dô tã àtì-àtì rì 'dĩ àrí'á nǐ, tãlã gólìyì òlè ró tã bē 'á lã.” Nǐngá sǐ rì, òjílã Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí ngãzó nǐlì ìyì Póõlõ rì àyélé.

³⁰ Gõ'dá nǐngá sǐ, Póõlõ drí rǐzó Rómã 'álã ndrô rǐ jó rǐzó rǐlì 'á lã àdì sǐ rì 'á. Gólã rì zãã rǐlì tãndí ró òjílã gólìyì rì 'bá rǐ'á gólã rì lómìlì tólã rì 'bá yí bē.

³¹ Gólã rì trá rǐ'á tã ngǐlì gólìyì drí tã àtì-àtì tãndí lãtì òjílã drí rǐzó kùmù Ôvãrí kã zélé rì tãsǐ. Gólã ìmbã gólìyì trá tã Kúmú Yésù Krístõ rì tãsǐ rì 'bá yí sǐ. Gõ'dá gólã ìcã trá tã àtì-àtì 'dĩ àtálé òjílã gólìyì ndrǐ ànǐ 'bá gólã ngálã rì 'bá yí drí cú ìtì ùrǐ ãkó, tãlã tólã rì, ófēé lãṅõ kô drílã tã àtì-àtì 'dĩ tãsǐ. Ì'dì 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póólõ kê Rómã lé 'bá yî drí Rómã lé 'bá

Tã 'ě'á zĩlá nĩlĩ sĩsĩ rĩ

Lājó'bá Póólõ òtírĩ wárāgā nô îgĩ rĩ, gólâ cá drē jārībā gólâ Rómã rĩ lómílĩ kò. Gólâ îgĩ wárāgā nô íyĩ ífífí tã â'dázó gō'dá kpá tã yí drí rĩ'á pēlá, drē yí drí cã ākó tólâ rĩ tã lâ bē. Póólõ átá tã āzâ 'bá yí kǎnĩsǎ tāsĩ rĩ kò òzõ gólâ drí 'élé wárāgā āzâ 'bá yí 'á rĩ tí, tǎlá gólâ nĩ gólĩyĩ kò.

Póólõ lē tã gólâ Ôvârĩ drí òjílâ pázó ndrĩ rĩ â'dalé, ã'dô òjílâ Yúdã yí kã ï'dĩ, ngátá òjílâ Yúdã yí kã 'ĩ kò, ópâ gólĩyĩ ndrĩ 'dó tã lēlē gólĩyĩkã Yēsũ 'á rĩ tāsĩ.

Kápĩtã 1-5 Póólõ kĩ, òjílâ ndrĩ 'é ïyĩ tã gólâ Ôvârĩ drí lēlē rĩ ï'dĩ kò. Òjílâ Yúdã yí kã rĩ 'bá yí ïnjĩ ïyĩ tã 'bã'bã Ôvârĩ kã âfēlé gólĩyĩ drí Músã sĩ rĩ kò. Gō'dá òjílâ gólĩyĩ â'dó 'bá òjílâ Yúdã yí kã ró kò rĩ gã ïyĩkã dó tã ïsũlĩ Ôvârĩ rĩ tāsĩ kpálé Ôvârĩ â'dá yí trá gólĩyĩ drí lǎtĩ ngĩngĩ 'ásĩ rĩ.

Kápĩtã 6-8 ã'dô trá ïtĩ rĩ, lē òjílâ ndrĩ drí â'dolé mbĩ Ôvârĩ ïfĩ. Bē-rĩ gólĩyĩ ïyĩngá rĩ'á rǎgĩ 'ĩ tã ònjĩ drí, gō'dá ícá ïyĩ kò ïyĩ ífífí pālē. Rĩ'á cé â'dolé ngá ãlò ró Yēsũ rĩ òdrã bē, 'dĩ rĩ gōzó gólĩyĩ lófólē volé tã ònjĩ 'ásĩ.

Kápĩtã 9-11 Póólõ â'dá tã gólâ òjílâ Yúdã yí kã drí lǎtĩ Ôvârĩ drí 'ězó gólĩyĩ pālē tã lēlē Yēsũ 'á rĩ sĩ rĩ gázó dó, gō'dá òjílâ gólĩyĩ â'dó 'bá kò Yúdã yí kã āacã ïyĩ trá òjílâ Ôvârĩ kã ró rĩ ï'dĩ. Gō'dá Póólõ kĩ, ïzátú ǎtĩ 'á tólâ rĩ, òjílâ Yúdã yí kã rĩ 'bá yí āã'dô ïyĩ kpá āgō'á tã Yēsũ kã lēlē.

Kápĩtã 12-16 Póólõ â'dá ïyĩkã lǎtĩ gólâ krístõ 'bá yí drí 'ězó rĩlĩ āngó 'á nōngá òjílâ Ôvârĩ kã ró rĩ ï'dĩ.

¹ Mā Póólõ rũ ï'bũ 'bá Yēsũ Krístõ kã ró rĩ ï'dĩ. Ôvârĩ nĩ mā trá â'dolé lājó'bá Yēsũ kã ró. Gólâ nĩ mā trá â'dolé tã âtĩ-âtĩ Yēsũ rĩ tāsĩ rĩ pēlé òjílâ drí.

² Pǎtĩ ró, gólâ 'bã tã trá ǎkũ ró ǎkũ ró nã sĩ tã ǎngũ 'bá ïyĩkã rĩ 'bá yí tĩ 'díyĩ pã 'bá rĩ ǎjózó, té òzõ ïgĩlĩ trá tã îgĩ tǎndĩ gólâkã 'á rĩ kǎtĩ.

³ Gō'dá tã âtĩ-âtĩ tǎndĩ rĩ 'dĩ rĩ'á Kúmú āmákã Yēsũ Krístõ Ôvârĩ rĩ mvá rĩ tāsĩ. Yēsũ rĩ â'dô-â'dô òjílâ mvá ró rĩ tāsĩ rĩ, gólâ rĩ'á kúmú ǎngĩ Dǎwúdí rĩ ózõwá 'ĩ.

⁴ Gō'dá â'dô-â'dô gólâkã Ôvârĩ ró rĩ tāsĩ rĩ, Ôvârĩ 'é tã trá mbârãkã sĩ tã â'dalé kĩ, pǎtĩ Yēsũ Krístõ 'dĩ rĩ'á ïyĩ mvá nyānyā 'ĩ. ïtĩ rĩ, gólâ 'bã Yēsũ trá ïdrĩlĩ òdrã 'ásĩ.

⁵ Tã gólâ Yēsũ drí 'élé âmã pázó rĩ tāsĩ rĩ, Ôvârĩ drí tã lǎnjã 'ězó má drí. Gólâ 'bã mā trá â'dolé lājó'bá ró Yēsũ drí, â'dolé òjílâ òrĩ ndrĩ ïmbálé tã lēlē Yēsũ 'á gō'dá kpá gólĩyĩ ïmbálé tã Ôvârĩ kã ǎrĩlĩ. Má 'é lōsĩ rĩ nō Yēsũ drí.

⁶ Gō'dá ǎnĩ òjílâ gólĩyĩ Rómã kã ró rĩ 'bá yí drí rĩ, Ôvârĩ zĩ òjílâ kpá ǎnĩ lǎfálé sĩ â'dolé tã lē 'bá yí ró Yēsũ Krístõ 'á.

⁷ Gō'dá ïtĩ rĩ, má rĩ tã nô 'bá yí ïgĩlĩ ǎnĩ ndrĩ Rómã lé 'bá ró gólĩyĩ Ôvârĩ drí lówó lâ yí 'bálé gō'dá kpá gólĩyĩ gólâ drí zĩlĩ trá â'dolé òjílâ ïyĩ nyānyā kã ró rĩ 'bá yí drí. 'Dõvó bē ïtĩ rĩ, Ôvârĩ âmã átá gō'dá Kúmú āmákã Yēsũ Krístõ bē òfē òrē ǎnĩ drí tã ǎ'dĩ bē.

Āyīkō Póōlō kã Rómã lé 'bá gólīyī tã lē 'bá Yésū 'á rī 'bá yī tāsī rī

⁸ Ānī rú līkū trá vō 'ásī ndrī tãlã tã lēlē ānīkã Yésū 'á pīpīsilī ālō sī rī tāsī. Gō'dá tãlã 'dī tāsī rī, tã drī-kákã má drī lē'á átálã ānī drī rī ī'dī nō. Má 'è āwō-ītī āmbá Ôvâri drī ānī tāsī Yésū Krīstō rī rú sī.

⁹ Má rī rãtãã 'èlè Ôvâri drī ānī tāsī kâyī vósī cé. Ôvâri nī trá kī nī rī, má rī tã pãtī ró rī'á rãtãã 'èlè ānī tāsī. Ôvâri rī gógó kpá ī'dī gólã má drī rīzō tã 'èlè drīlã pīpīsilī ālō sī rī, gō'dá gólã 'bã má kpá rī'á tã âti-âti tãndī mvã lâ rī tāsī rī pēlè òjīlã drī.

¹⁰ Kâyī vósī cé, òzō má òtīrī rãtãã 'èè ānī tāsī rī, má 'è rãtãã kī, òzō fī kó Ôvâri òlè nī rī, gólã â'dô lãtī nī'á trê má drī nīzō ānī lômīlī tólã.

¹¹ Ītī rī, ānī lôvó rī'á âmã 'è'á rōô ndrēlè, tãlã má īimbã ró tã Ôvâri kã bê ānī drī, ānī drī mbârãkã úsúzó âdrézó gágã tã lēlē ānīkã 'á.

¹² Nī ndrē drē, òzō mã ââ'dô rú è'bè'á kpãkã ālō rī, mã â'dô ícã'á mbârãkã úsulī âmã pãzō âmã vō 'ásī tã lēlè âmãkã Yésū 'á rī sī.

¹³ Âmã âdrúpī yī âmã ízō yī bê, má âtã nō tã pãtī 'ī ānī drī nīlī, má ũjū trá kpī kâyī dūu sī ândálè ândálè, tikó 'èzō nīlī tólã ānī lômīlī rī, gō'dá ícã drē kó má drī nīzō. Lé ĩtī rī, mã drē zãã tã ïsū bê nīzō òjīlã äzã 'bã yī 'bãlè ānī lâfálè sī tã lēlè Yésū 'á, nyè òzō Ôvâri drī âmã 'bãzō 'èlã òjīlã òrī äzã 'bã yī rī 'bã vō äzã 'bã yī 'ásī rī 'bã yī drī rī kãtī.

¹⁴ Nī ndrē drē, ícã trá má drī úlī Ôvâri kã pëzō òjīlã drī ndrī, gólīyī Ğirīkī tī âtã 'bã ró rī 'bã yī drī gō'dã kpã gólīyī Ğirīkī tī âtã 'bã kô rī 'bã yī drī, tã nī 'bã rī 'bã yī drī gō'dã kpã tã nī 'bã kô rī 'bã yī bê.

¹⁵ Gō'dã â'dô trá ĩtī rī, má lè trá rōô nīzō nī'á tã âti-âti Ôvâri kã pēlè Rómã 'á tólã.

Mbârãkã tã âti-âti Ôvâri kã kã òjīlã pãzō rī tāsī

¹⁶ Gō'dã má lè tã pãtī ró tã Ôvâri kã pēlè òjīlã drī ndrī. Nī ndrē drē, má nī tã trá pãtī ró kī, mbârãkã bê rī'á rōô tã âti-âti tãndī Ôvâri kã drī òjīlã ndrī gólīyī tã lâ lè 'bã rī 'bã yī pãzō tã ònjī 'ásī. Lãtī sīsī lâ ró rī rī'á trê òjīlã Yúdã yī kã rī 'bã yī drī tã gólã Ôvâri kã ârízó cé ïyī nī, gō'dã ngbãngbãno rī, lãtī kpã trá gō'dã trê òjīlã òrī äzã 'bã yī kã drī kpã ndrī ârízó lâ.

¹⁷ Tã âti-âti tãndī 'dī â'dã lãtī mbī òjīlã drī, tãlã gólīyī â'dô ró bê òjīlã tã mbī 'bã ró Ôvâri rī līfī drī 'á. Ītī rī, lãtī äzã trá yū'dãwã 'díyī pãzō tã ònjī 'ásī. Rī'á cé tã lēlè Yésū 'á pīpīsilī ālō sī rī ī'dī. Rī'á nyè òzō tã ĩgī-ĩgī Ôvâri kã drī rī'á átálã rī kãtī kī, "Òjīlã gólīyī â'dó 'bã tã mbī 'bã ró Ôvâri rī līfī drī 'á tãlã tã lēlè gólīyīkã tāsī rī, gólīyī ī'dī 'è 'bã rīlī rīrī gólã lãtī Ôvâri kã 'á rī ī'dī."

Tã gólīyī Ôvâri rī 'bã 'bã â'dólè òmbã ró òjīlã bê ndrī rī 'bã yī

¹⁸ Ôvâri gólã 'būu 'álã rī trá ãwã ró tãlã tã gólīyī ònjī ró ndrī òjīlã drī 'èlè trá rī 'bã yī tāsī. Tã ònjī gólīyīkã rī 'bã yī 'bã gólīyī trá rú dīlī volé tã gólīyī pãtī ró Ôvâri kã rī 'bã yī rú sī gō'dã â'dózó ïyī nī äkó lâ. Gō'dã nīngã sī, tãlã gólīyī trá bī äkó rī, gólīyī drī gãzō dó tã pãtī Ôvâri kã ârīlī.

¹⁹ Lé ĩtī rī, lãtī rī'á trê gólīyī drī tã pãtī Ôvâri kã ârízó, tãlã Ôvâri â'dã tã pãtī íyīkã trá trê òjīlã drī.

²⁰ Nī ndrē drē, äkū ró äkū ró ïtō vō 'ásī Ôvâri drī ängó drī nô 'bãzō rī, gólã â'dã íyī nyãányã trá òjīlã drī mbârãkã gãrã līpī ró ngã-tī dūu ndrī gólīyī gólã drī lô'bãlè rī 'bã yī sī. Gō'dã nīngã sī, âcálè būuü ändrō nô rī,

òjílã á'dô ícá'á nílã kí, pãtĩĩ Ôvârí bê rĩ'á, òzô kpálé gólĩyĩ òndrê gólã kô cú ìyĩ Ìfí sĩ rĩ. Bê trá ìtí rĩ, tã mbì tãndí yù'dawá gólĩyĩ tì lógólé Ôvârí drí àrímákô ìyíkã drí sĩ.

²¹ Nĩ ndrê drê, òzô kpálé gólĩyĩ ùnĩ trá kí Ôvârí àã'dô bê rĩ'á rĩ, gólĩyĩ gã dó gólã rĩ ìnjĩlĩ Ôvârí ró, gô'dá kpá àwô-ìtí 'èlé gólã drí. 'Dĩ vò lá 'á rĩ, gólĩyĩ drí drí rù ìzãzó bãndí-bãndí, gô'dá tã ìsũ gólĩyíkã 'bãlé á'dólé cú ìtí tã ífí àkó.

²² Òzô kpálé gólĩyĩ àãmã tã á'dózo cú tã nĩzó rĩ, tã ìsũ-ìsũ gólĩyíkã rĩ'á pãtĩĩ ró àzã-àzã lá ró.

²³ Gólĩyĩ lée kô Ôvârí gólã rĩ 'bá zãã gbádú zãã 'bũũ 'alã rĩ ìnjĩlĩ àlôwálã. 'Dĩ vò lá 'á rĩ, gólĩyĩ jã rù rĩ'á ngá líndrí gólĩyĩ lópálé trá fè 'ásĩ rĩ 'bá yĩ ìnjĩlĩ ì'dí ôvârí ró, ngátã líndrí rĩ 'dĩ á'bã'á òjílã mvá kã 'í yã, ngátã kòrõnyã kã 'í yã, ngã àríwá 'í yã, gô'dá ngã ngá-tì gólĩyĩ àngó nõ drĩ nõ 'bá yĩ kã bê yã rĩ.

²⁴ Gô'dá tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, Ôvârí gã gólĩyĩ trá dó. Ìtí rĩ, gólã kí, "Tãndí ró, 'dõvó gólĩyĩ ò'dê gbõ tã ònjí lòvó gólĩyĩ pĩpĩsílí kã gólã rĩ 'bá gólĩyĩ ádólé rĩ vósĩ." Á'dô bê trá ìtí rĩ, gólĩyĩ òjã rù rĩ'á tã lãrãkô ndrĩ ànyĩ kã rĩ 'èlé ì'dí ìyĩ àzĩ-àzĩ yĩ bê.

²⁵ Gólĩyĩ jã rù gô'dá rĩ'á tã ònjõ kã àrílí ì'dí tã pãtĩĩ gólã Ôvârí kã ró rĩ vò lá 'á. Gólĩyĩ jã rù kpá rĩ'á ngá gólĩyĩ àngó nõ kã rĩ 'bá yĩ ìnjĩlĩ ì'dí. Gô'dá gólĩyĩ rí kô rĩ'á Ôvârí 'bũũ 'alã gólã ngá rĩ 'dĩ 'bá yĩ lò'bã 'bã nĩ rĩ ìnjĩlĩ. Gólã ì'dí rĩ'á gólã gólĩyĩ drí ícálé lùyílã zãã gbádú àdũkũ àkó rĩ. Àã'dô ìtí.

²⁶⁻²⁷ Ìtí, tãlã gólĩyĩ 'è tã ònjí trá rĩ drí sĩ rĩ, Ôvârí dĩ ùgúlí trá gólĩyĩ drí. Ìtí gólã kí gólĩyĩ drí rĩ, "Tãndí ró, 'dõvó gólĩyĩ ò'dê gbõ ngá gólĩyĩ ànyĩ kã tã lòvó gólĩyĩ rù'bã kã drí gólĩyĩ àsélé 'èlã rĩ 'bá yĩ 'èlé ì'dí." Gô'dá ìtí rĩ, òkó lòvó fõ trá volé àgô 'ásĩ gô'dá cé àgô àzĩ lòvó ì'dí à'dú kòzó ì'dí bê lá òkó ró. Ìtí gólĩyĩ drí rĩzó tã ànyĩ kã 'èlé ì'dí ìyĩ vò 'ásĩ àgô àzĩ ró. Nĩngá sĩ, òkó drí kpá ngãzó ìyĩ dĩlí volé àgô rù sĩ gô'dá rĩzó àyílí àkpã ìyĩ vò 'ásĩ. Gô'dá ìtí rĩ, Ôvârí drí lãñõ gólã ícá 'bá tã ànyĩ 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ bê rĩ fèzó gólĩyĩ drí ndrĩ.

²⁸ Gô'dá á'dô bê trá ìtí rĩ, Ôvârí àyê gólĩyĩ trá, tã ìsũ-ìsũ gólĩyíkã àãdô ró gólĩyĩ bê lãvũlĩ kòrô, gólĩyĩ drí ìzã ró rù ndrĩ á'dólé rĩ'á tã gólĩyĩ ícá 'bá kô mbì gólĩyĩ drí 'èlé rĩ 'bá yĩ 'èlé ì'dí.

²⁹⁻³⁰ Nĩngá sĩ, tã ònjí gólĩyíkã rĩ 'bá yĩ lízô trá àcálé rõô. Gólĩyĩ 'è tã ndrĩ gólĩyĩ tã ònjí tètê ró rĩ 'bá yĩ trá òjílã àzã 'bá yĩ drí. Gólĩyĩ rĩ'á ngá lòvó bê dũũ á'dólé ìyĩ nyãanyã drí. Gô'dá àzĩ-àzĩ lá yĩ àgĩ-àgĩ gólĩyĩ Ìfí. Gólĩyĩ rĩ trá rù cãlé ìyĩ lãfálé 'ásĩ, gô'dá kpá rĩzó ìyĩ àzĩ-àzĩ yĩ ùfúlí. Gólĩyĩ rĩ trá rĩ'á ònjõ ádólé ìyĩ àzĩ-àzĩ yĩ drí. Gólĩyĩ pĩpĩsílí rĩ'á ònjí ró àzĩ-àzĩ lá yĩ rù. Gólĩyĩ rĩ trá rĩ'á àzĩ-àzĩ lò'dalé gô'dá kpá rĩ'á tã ngólé àzĩ-àzĩ lá yĩ rù. Ìtí rĩ, gólĩyĩ lée Ôvârí kô àlôwálã. Gólĩyĩ 'bã ìyĩ nyãanyã òjílã àmbã-àmbã ró, gô'dá gólĩyĩ drí ìyĩ 'bãzó á'dólé drí-'bã ró ìyĩ àzĩ-àzĩ yĩ drí. Gólĩyĩ rĩ ìyĩ trá rĩ'á ìyĩ àrúlí. Gô'dá gólĩyĩ rĩ trá rĩ'á tã àzã ànyĩ kã ró rĩ 'bá yĩ lòndalé ì'dí 'èlé. Gólĩyĩ àrĩ tã ìyĩ àndrê yĩ kã ìyĩ átã yĩ bê rĩ kpá kô.

³¹ Ìtí rĩ, gólĩyĩ trá rĩ'á tã àzã-àzã 'bá ró. Gólĩyĩ 'è tã gólã gólĩyĩ drí kí'á nĩ rĩ yĩ á'dô 'è'á lá rĩ kô. Gô'dá gólĩyĩ 'bãã àdrúpĩ lá yĩ lòvó kpá kô. Gô'dá gólĩyĩ ndrê ìzã lá ìyĩ kpá kô.

³² Lé rĩ, gólĩyĩ nĩ tã Ôvârí drí 'bãlé rĩ trá dódó kí, Ôvârí á'dô lãñõ òdrã sĩ rĩ fè'á òjílã gólĩyĩ rĩ 'bá tã ànyĩ kã ìtí 'dĩ 'èlé rĩ 'bá yĩ drí. Kpálé gólĩyĩ nĩlĩ

bê tã rî 'dĩ trá rî, gólĩyĩ âyé tã ányâ ònjí ìyíkâ 'dĩ 'bá yí kô. Gólĩyĩ rî trá zãâ 'èlâ ìyĩ. Gõ'dá gólĩyĩ âdô ìyĩ âzĩ-âzĩ yí kpá tã ònjí àlô-àlô 'dĩ 'bá yí 'èlé.

2

Tã kĩkĩ Òvârí kâ òjílã rú àkí àkó rî

¹ Ámâ âdrúpĩ yí âmâ ìzó yí bê, nĩ rî ànìkâ bê ìsũlâ rî kĩ, ànì òjílã Yúdã yí kâ rî àâ'dô ìyĩ ì'dĩ òjílã tãndí gólĩyĩ ícá 'bá drĩ-báláyì ró tã gólĩyĩ àzĩ-âzĩ kâ rî 'bá yí kílí yã? À'dĩ 'bã ànì à'dólé tã kĩ 'bá gólĩyíkâ ró rî nĩ yã? Òzõ nĩ àâtâ tã kĩ, òjílã àzâ ò'è tã àzákôlâ 'dĩ trá ònjí ró rî, 'dõvó nĩ ìsũ tã tã ànì nyãányâ kâ rî 'bá yí tãsí. Nĩ 'è tã ònjí ró rî 'bá yí kpá trá, nyé òzõ tã ònjí gólĩyíkâ rî 'bá yí kátí. Ítí rî, nĩ lè trá lãnjĩ lãnõ tã ònjí 'dĩ 'bá yí kâ rî kâ njlĩ nĩ yã?

² Òvârí ì'dĩ rĩ'á gólâ tã òjílã gólĩyĩ tã ònjí 'dĩ 'bá yí 'è 'bá rî 'bá yí kâ kĩ 'bá lâ 'ì. Mã nĩ trá kĩ, gólâ rî tã kílí ndrĩ dódó mbì ró.

³ À'dô bê trá ìtí rî, ànì gólĩyĩ cé òjílã mvá ró nõ ìsũ tã kĩ, yí àâ'dô ícá'á tã gólĩyĩ àzĩ-âzĩ kâ rî 'bá yí kílí nĩ rî à'dô tãsí yã? Òzõ ànì nyãányâ ò'è tã àlôlâ ònjí ró gólĩyĩ ànì drí kĩ'á nĩ rî Òvârí àâ'dô lãnõ fè'á àzĩ-âzĩ drí tã lâ sĩ rî kpá rî, gõ'dá nĩ ìsũ ànìkâ bê rî, nĩ à'dô ícá'á ngá pãlé lãnõ rî gólâ ànì drí lèlé à'délé òjílã àzĩ àzâ 'bá yí drĩ 'dĩ 'ásí yã?

⁴ Nĩ nĩ pĩpĩsílí tãndí ã'dí ró Òvârí kâ kô. Ítí rî, nĩ njâ pĩpĩsílí tãndí ã'dí ró Òvârí kâ gólâ drí lèlé à'dálâ ànì drí tã ònjí ànì nyãányâ kâ rî tãsí rî rú njãnjà yã? Òvârí rî pĩpĩsílí rĩ'á ã'dí ró ànì rú. Gólâ 'bãá 'alé àdrã íyíkâ kô 'wãá à'dólé ànì rú, tãlã gólâ rî ànì tèle ndrĩ à'dólé tã ònjí ànìkâ rî 'bá yí njlĩ zãlô, gõ'dá vó lâ sĩ rî, nĩ àãdĩ ró drĩ bê volé 'á lâ yí 'ásí. À'dó kô tãndí ànì drí tã 'dĩ ndrèlé tã fínyáwá ró.

⁵ Gõ'dá òzõ ànì drĩ àambâ àmbâ tã ònjí ànìkâ tãsí rî, 'dĩ ànì trá rĩ'á gólâ rî 'alé 'bã'á gílí ànì rú à'dólé lãvũlĩ gãrã kôrô. Ítí, gõ'dá kãyì gólâ drí tã òjílã ndrĩ kâ kízó rî sĩ rî lãnõ ànìkâ rî à'dô à'dó'á àmbá gãrã. Kãyì rî 'dĩ tú, òjílã ndrĩ à'dô ìyĩ nĩ'á lâ kĩ, Òvârí rĩ'á tã gólĩyíkâ kĩ'á mbìmbì ró.

⁶ Òvârí à'dô tã òjílã àlô-àlô kâ kĩ'á té à'dô tã gólĩyĩ òjílã rî 'dĩ drí rĩ'á trá 'èlâ rî kâ vó ró.

⁷ Òjílã ùrùkâ 'bá yí rî rĩ'á tã gólĩyĩ à'dó 'bá mbìmbì ró rî 'bá yí 'èlé ì'dĩ, à'dô ró bê tã gólĩyíkâ drí sũzó Òvârí rú, tãlã ìyĩ drí rìzó zãâ gbádú gólâ bê àdũkũ àkó. Ítí rî, Òvârí à'dô gólĩyĩ 'bã'á rílí yí bê zãâ gbádú àdũkũ àkó.

⁸ Gõ'dá òjílã àzâ 'bá yí rî ìyíkâ rĩ'á cé tã gólĩyĩ ìyĩ nyãányâ tãsí rî 'bá yí 'èlé ì'dĩ. Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsí rî, gólĩyĩ gã dó tã pãtĩ gólĩyĩ Òvârí kâ ró rî 'bá yí lèlé 'èlé. 'Dĩ vó lâ 'á rî, gólĩyĩ rî gõ'dá tã gólĩyĩ ònjí lâ ró rî 'bá yí 'èlé ì'dĩ Òvârí rú. Ítí rî, tã pãtĩ ró, Òvârí rî fĩ à'dô gĩ'á gólĩyĩ rú.

⁹ Nĩ ndrè drè, Òvârí à'dô lãnõ fè'á òjílã ndrĩ tã ònjí 'è 'bá rî 'bá yí drí, ngátá à'dô ìyĩ gbõ òjílã Yúdã yí kâ gõ'dá òrĩ àzâ 'bá yí bê rî ì'dĩ rî. Gõ'dá gólâ à'dô ngìngì lâ lãnõ fè'á òjílã Yúdã yí kâ gólĩyĩ gã 'bá dó tã gólâkâ rî 'bá yí àrílí rî yí drí.*

¹⁰ Gõ'dá rî, Òvârí à'dô òjílã ndrĩ gólĩyĩ tã mbìmbì 'è 'bá rî 'bá yí ìnjĩ'á, ìtí gõ'dá gólĩyĩ à'dô tã tãndí úsú'á Òvârí drìgá sĩ, à'dô ró bê gólĩyĩ drí ícázó rílí ã'dí ró. Òvârí à'dô tã tãndí 'dĩ 'è'á ìtí, ngìngì lâ òjílã Yúdã yí kâ gólĩyĩ

* 2:9 2.9 Òvârí à'dô lãnõ fè'á òjílã Yúdã yí kâ drí lãnjĩ-lãnjĩ ró, tãlã gólĩyĩ 'è tã ònjí trá Òvârí rú, kpálé gólĩyĩ nĩ tã mbì Òvârí kâ bê trá rî.

tã gólâkâ 'ê 'bá rî yî drí, gô'dá gólâ â'dô kpá tã tãndí 'ê'á òjílã ndrî òrî äzâ 'bá yî kâ gólîyî tã gólâkâ 'ê 'bá rî 'bá yî drí.

¹¹ Nî ndrê drê, Ôvâri â'dô tã òjílã kâ kî'á ndrî îcâ-îcâ ró, â'dó kô rú nîñî vó ró.

¹²⁻¹³ Gô'dá òjílã Yúdã yî kâ tãsi rî, Ôvâri â'dô tã gólîyîkâ rî 'bá yî kî'á â'dô tã 'bã'bã gólâ Músã drí fêlé rî vó ró, tãlã gólîyî rî rîlí tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî zélé. Gô'dá nîngá sî, gólîyî 'ê tã òñjî rî 'bá yî bê trá îtî tã 'bã'bã 'dî 'bá yî rú rî, Ôvâri â'dô lânõ fê'á gólîyî drí tã 'dî 'ê âkô lâ yî tãsi. Nî ndrê drê, òzô nî âârî tã 'bã'bã 'dî 'bá yî cé ânî bî sî gô'dá cú îtî tã lâ yî 'êzô kô'dáwá rî, Ôvâri ndrê ânî kô òjílã tã mbî 'bá yî ró.

Gô'dá kpá òjílã òrî äzâ 'bá yî kâ rî 'bá yî tãsi rî, òzô kpálé gólîyî òrî kô tã 'bã'bã 'dî 'bá yî zélé rî, Ôvâri â'dô tã kî'á kpá gólîyî rú, tãlã tã òñjî gólîyî drí rî'á 'êlã rî 'bá yî tãsi.

¹⁴⁻¹⁵ Òzô kpálé òjílã òrî äzâ 'bá yî kâ ùñî ìyî tã 'bã'bã gólîyî âfêlé kôrô Músã sî 'dî 'bá yî kô'dáwá rî, gô'dá gólîyî òtîrî rî rî'á tã 'êlé â'dô tã tã 'bã'bã 'dî 'bá yî kâ vó ró gbô îtî lâ 'dî kâtî rî, 'dîî â'dâ tã kî, Ôvâri lôfî tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî ífî lâ yî trá gólîyî drîî sî. Îtî rî, tã ìsü gólîyîkâ sî rî, gólîyî nî trá kî, tã ángô rî 'bá yî î'dî rî'á dódó gô'dá tã ángô rî 'bá yî î'dî rî'á anyâ ró. Rî'á òkîzô gólîyî nî tã 'bã'bã 'dî 'bá yî trá rî kâtî, tãlã tã ìsü gólîyîkâ â'dâ tã trá gólîyî drí kî, tã gólîyî drí rî'á 'êlã rî 'bá yî rî'á tãndí ró, ngátá òñjî ró yã rî.

¹⁶ Ôvâri nî tã gólîyî â'dó 'bá òjílã pîpîsîlí 'á rî 'bá yî trá ndrî, gô'dá kâyi gólâ drílã Yésü Krîstô rî 'bãzô tã òjílã kâ kîlí ndrî rî sî rî, Yésü â'dô tã òjílã kâ kî'á âlô-âlô â'dô tã rî 'dî 'bá yî kâ vó ró. Gô'dá â'dô rú 'ê'á té òzô má drí ìmbálé trá òjílã drí rî 'bá yî kâtî.

¹⁷ Nî äzâ, òzô ní â'dô òjílã Yúdã yî kâ î'dî rî, ní ìsü tã kô kî, yî äâ'dô rî'á òjílã tãndí Ôvâri kâ rî î'dî, cé tãlã ní rî rîlí tã 'bã'bã gólâ drí 'bãlé nî 'êlé rî zélé.

¹⁸ Nî ìsü ánîkâ kî, ní nî tã gólîyî sü 'bá Ôvâri rú rî 'bá yî trá. Gô'dá ní ìsü trá kî, tã tãndí Ôvâri kâ rî 'bá yî äâ'dô trá ânî drí ágálé 'á, cé tãlã ìmbâ nî trá tã gólîyî tã 'bã'bã gólâkâ kâ rî 'bá yî sî. Gô'dá îtî rî, tã nîñî ánîkâ 'dî cú îtî tã lâ 'ê âkô îcâ kô ânî pälé.

¹⁹ Nî äzâ òjílã Yúdã yî kâ ró rî, ní âtã tã kî, ní îcâ trá òjílã gólîyî ìfîî âkô tã gólîyî Ôvâri kâ rî 'bá yî ndrêzô rî 'bá yî âtîlî gá, â'dô ró bê gólîyî drí tã pãtîî Ôvâri kâ nîzô. Nî ìsü bê rî kî, úlî ánîkâ 'dî 'bá yî äâ'dô â'dó'á òzô lâmbã kâtî kôlé lãtî Ôvâri kâ î'îlí òjílã gólîyî rî 'bá ìyî ìnîrîkúwá 'á rî 'bá yî drí.

²⁰ Gô'dá ní ìsü tã kpá kî, ní nî tã Ôvâri kâ trá tãndí ró â'dólé ní drí îcázó tã lâ ìmbálé òjílã gólîyî tã lâ nî 'bá kô'dáwá rî yî drí, cé tãlã ní rî'á cú tã 'bã'bã gólîyî Ôvâri kâ îgîlí trá búkû gólâkâ 'á rî bê rî drí sî.

²¹ Gô'dá nî bê trá rî'á tã Ôvâri kâ ìmbá'á äzî-äzî drí îtî lâ 'dî kâtî rî, ngã gô ní rî rîlí cú îtî tã rî gógó gólîyî Ôvâri drí 'bãlé trá ní drí 'êlé 'dî 'bá yî 'ê âkô â'dô tãsi yã? Òzô ní òrî trá rî'á tã pélé òjílã drí kî, ní ùgü ngá kô, ngã ní rî gógó rî ngá ùgûlí îyîkâ â'dô tãsi yã?

²² Òzô ní òrî òjílã ìmbálé rîlí cé ìyî òkó yî bê rî, ngã ní ngã ánîkâ líyá ró nî'á â'dú kôlé òkó gólâ â'dó 'bá kô ânî òkó ró rî bê â'dô tãsi yã? Òzô ní ògã tã òvâri äbãrãdãgô kâ trá dó rî, gô'dá ní rî filí jó òvâri äbãrãdãgô 'dî 'bá yî kâ 'ásî nî'á ngá gólîyî sü 'bá ní ìfîî rî ùgûlí â'dô tãsi yã?

²³ Nî gólâ ání nyãányâ 'bã 'bá â'dólé sîsî tãlã ní nî tã Ôvâri kã rî 'bá yî trá, gô'dá ní gã dó rîlí rî'á tã gólâkã rî 'bá yî 'êlé dódó ã'dô tãsî yã? Gô'dá ní gã tã Ôvâri kã bê trá íti rî, 'dîí ní 'dã 'dî gólâ í'dî.

²⁴ Ôvâri âta tã trá ãkû ró tã ònjí ánikã tãsî tã ãngû 'bá Ísáyã sîlí tã ígî íyíkã 'á. Ísáyã kí,

“Ôjílã òrî ãzã 'bá yî kã rî 'bá yî â'dô ìyî Ôvâri rî rú ízã'á,
tãlã tã ònjí ãní òjílã Yúdã yî kã rî kã drí sî.”

Ísáyã 52.5

Tã Ôvâri drí ìsûlí 'dê'dê bãsã 'á rî tãsî rî

²⁵ Æní gólîyî 'dê 'bá trá bãsã 'á ãní pãzó rî tãsî rî, 'dê'dê bãsã 'á 'dî â'dô ãní pã'á cé òzõ nî òrî tã 'bã'bã Ôvâri drí fêlé trá Músã sî òjílã drí 'êlé rî 'bá yî 'êlé ndrî rî. Gô'dá òzõ nî ãâyê tã 'bã'bã Ôvâri kã ãlô rî trá 'ê ãkó lâ rî, 'dê'dê bãsã 'á ãnikã 'dî rî'á ngã tãkó 'î.

²⁶ Gô'dá òjílã gólîyî 'dê 'bá kô bãsã 'á rî 'bá yî tãsî rî, òzõ tí gólîyî ìicã tã 'bã'bã 'dî 'bá yî 'êlé ndrî rî, tí Ôvâri â'dô gólîyî ndrê'á òjílã íyíkã ró nyé òzõ òjílã íyíkã gólîyî 'dê 'bá trá bãsã 'á rî kãtî.

²⁷ Ôzõ tí gólîyî ìicã trá tã 'bã'bã 'dî 'bá yî 'êlé ndrî rî, tí tã tãndí gólîyíkã â'dô ãní òjílã Yúdã yî kã rî 'bá yî â'dã'á tã ònjí 'bá ró, tãlã ãní gólîyî 'dê 'bá trá bãsã 'á rî, rî tã ònjí 'êlé, gô'dá ní nî bê tã 'bã'bã Ôvâri kã kpálé tãndí ró rî.

²⁸⁻²⁹ Tã gólâ òjílã 'bã 'bá â'dólé òjílã pãtîí Ôvâri kã ró rî â'dó kô cé tã 'dê'dê bãsã 'á 'dî kã tãsî. Ôjílã ãzã ícã kô â'dólé òjílã Ôvâri kã ró cé lâ'bí òjílã Ôvâri kã rî 'bá yî kã 'ê'ê lâ sî. Íti rî, òjílã â'dô ícã'á â'dólé òjílã Ôvâri kã ró, cé òzõ Ôvâri òjã â'dô-â'dô gólâkã trá rî. 'Dîí tã Líndrí Tãndí Ôvâri kã rî kã í'dî. Gô'dá òzõ òjílã â'dô trá òjílã Ôvâri kã ró rî, Ôvâri í'dî gólâ rî 'bá òjílã 'dî lûyîlí rî. Â'dó kô òjílã ãzã 'bá yî drí gólâ rî lûyîzó nî.

3

Tã Ôvâri drí úlí íyíkã ìnjîzó 'ê'ê lâ sî mbî rî

¹ Áatã trá kí ní rî, “Ôzõ tã 'dê'dê kã bãsã 'á rî ò'bã ãmã òjílã Yúdã yî kã rî 'bá yî kô â'dólé òjílã Ôvâri kã ró rî, gô'dá íti rî, rî'á tã tãndí 'î Ôvâri rî ìíí drí 'á ngãtã ãmã rî'á òjílã Yúdã yî kã í'dî rî drí yã?”

² Tã-drî má drí lôgôlé tã 'dî 'á rî rî'á òzõ nôtí. Æwô, tã â'dózó òjílã Yúdã yî kã ró rî rî'á tãndí ró kôrô òrî òjílã ãzã 'bá yî kã drî sî. Tã ãngí gólâ ãmã ãmú 'bá rî rî'á í'dî nôtí kí, Ôvâri ãfê tã 'bã'bã íyíkã tîbê 'bãlé òjílã drí 'êlé rî trá ãmã òjílã Yúdã yî kã rî 'bá yî drí.

³ Gô'dá íjî tã kpã trá kí, “Ôzõ òjílã ùrûkã Yúdã yî kã rî 'bá yî òrî ìyî gô'dá kô tã gólîyî Ôvâri drí 'bãlé gólîyî drí rî 'êlé rî, 'dîí rî â'dã tã kí, tã lê ãkô ngãtã tã ári ãkô gólîyíkã 'dî â'dô Ôvâri rî 'bã'á rû jãlé tã gólîyî yî drí 'bãlé trá 'êlé òjílã drí rî 'bá yî 'êlé yã?”

⁴ Íti rî, má lôgô tã rî 'dî drî lâ nôtí kí, â'dó kô rî'á òzõ 'dîí rî kãtî ãlôwálã. Tãlã Ôvâri rî'á tã gólîyî gólâ drí 'bãlé 'êlé òjílã drí rî 'ê'á kãyî vósî ìtú-pã bê kãrá. Úlí Ôvâri kã rî 'bá yî rî'á kãyî vósî kãrá pãtîí ró, òzõ kpálé úlí rî gógó 'dî 'bá yî ãã'dã ìyî tã kí, tã ìsû òjílã ndrî kã ìyî tãsî rî ãã'dô ányã ró rî. Gô'dá íti rî, úlí Dãwúđî kã rî 'bá yî â'dã tã trá kí, úlí Ôvâri kã rî 'bá yî rî'á pãtîí ró. Gólâ kí Ôvâri drí rî,

“Tã gólĩyĩ ní drí kílí má rú rĩ 'bá yĩ rĩ'á ãyĩ ngbá mbĩmbĩ ró.
 Òzõ gõ'dá òjílã äzã äätã tã ònjí trá ní rú rĩ,
 ní â'dã tã kãyĩ vósĩ kárã kĩ, tã kíkĩ ánikã rĩ'á mbĩmbĩ ró.”

Lôngó 51.4

⁵ Òjílã ùrũkã 'bá yĩ â'dô ãyĩ tĩ ànyã'á 'dĩ drĩ sĩ kĩ, “Òzõ tã ònjí àmákã rĩ
 äã'dã tã kĩ Òvãrí rĩ nyãányã äã'dô tãndĩ ró rĩ, rĩ'á tã ànyã 'ĩ Òvãrí drí tã
 kĩzó àmã rú tãlã tã ònjí àmákã 'dĩ tãsí yã?”

⁶ Gõ'dá má àtã tã kĩ, â'dó ìtĩ kô. Úlĩ 'dĩ 'bá yĩ â'dó kô mbĩ. Òzõ tí â'dô trá
 ànyã ró Òvãrí drí lãnõ fẽzó àmã drí tãlã tã ònjí àmákã tãsí rĩ, gõ'dá gólã
 ícã kô àlôwãlã tã òjílã àngó drĩ 'á nõ kã kílí.

⁷ Gõ'dá nĩngã sĩ, àtã tã kpã kĩ, “Ònjõ má drí àdólé rĩ â'dã kpã tã kĩ, úlĩ
 Òvãrí kã rĩ 'bá yĩ rĩ'á kãkãrã pãtĩ rĩ. Gõ'dá òzõ ònjõ àmákã 'dĩ 'bá yĩ ò'bã
 òjílã trá Òvãrí rĩ ìnjĩlĩ úlĩ pãtĩ àtã 'bá ró ìtĩ lã 'dĩ kãtĩ rĩ, gõ'dá ìtĩ rĩ, Òvãrí
 â'dô ícã'á àngó tí ró tã kílí má rú tã rĩ 'dĩ tãsí tã ònjí 'bá ró yã?”

⁸ Nĩ ãsũ tã úlĩ ànyã rĩ 'dĩ 'bá yĩ tãsí. À'dô â'dó'á ókĩzõ má àtã kĩ, 'dõvõ
 mã ò'è tã ònjí ró rĩ 'bá yĩ â'dô ró bẽ kĩ, tã gólĩyĩ tãndĩ ró rĩ 'bá yĩ â'dô rú
 'è'á tãlã tã rĩ 'dĩ tãsí. Gõ'dá òjílã ànyã ùrũkã 'bá yĩ àmã ãyĩ tã kĩ, 'dĩ äã'dô
 rĩ'á tã gólĩyĩ àmã drí rĩ'á ìmbãlã rĩ 'bá yĩ ì'dĩ. Gõ'dá ìtĩ rĩ, úlĩ gólĩyĩkã 'dĩ
 'bá yĩ rĩ'á 'dó ànyã ró. Rĩ'á mbĩ Òvãrí drí lãnõ fẽzó drĩlĩyĩ tãlã tã àtã-àtã
 gólĩyĩkã àmã rú ònjí ìtĩ 'dĩ tãsí.

Tã mbĩmbĩ Òvãrí kã tã òjílã ndrĩ kã kĩzó tã ònjí 'bá ró rĩ

⁹ Òvãrí àfẽ tã ìmbã ãyĩkã trá àmã òjílã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ drí. Ìtĩ rĩ, tã
 rĩ 'dĩ ìtõ lã kĩ, àmã ì'dĩ òjílã tãndĩ 'ĩ lãvũlĩ kôrõ tã òjílã ùrũkã 'bá yĩ kã rĩ
 drĩ sĩ yã? 'É'è, â'dó ìtĩ kô. Mã àtã trá ànĩ drí sĩsĩ nã sĩ kĩ, Òvãrí rĩ tã kílí
 àmã rú ndrĩ tã ònjí 'bá ró. Òjílã Yúdã yĩ kã gõ'dá òjílã òrĩ äzã 'bá yĩ kã bẽ
 ndrĩ nĩ ãyĩ 'dó ngã lãnĩ tã ònjí kã.

¹⁰ Rĩ'á òzõ tã ìgĩ Òvãrí kã drí àtãlã trá rĩ kãtĩ kĩ nĩ rĩ,
 “Òjílã äzãkã yũ'dãwã gólã rĩ 'bá ãyĩkã kárã rĩ'á tã mbĩmbĩ Òvãrí rĩ lĩfĩ drĩ
 'á rĩ 'èlẽ ì'dĩ.

¹¹ Òjílã äzãkã yũ'dãwã rĩ 'bá tã gólĩyĩ Òvãrí kã rĩ 'bá yĩ nĩlĩ gõ'dá 'èlẽ rĩ.

Òjílã äzãkã kpã yũ gólã rĩ 'bá Òvãrí rĩ lõndãlã rĩ.

¹² Gõ'dá òjílã cẽ tĩtĩ dĩ ãyĩ trá volé Òvãrí rú sĩ àkĩ àkó.

Ìtĩ rĩ, Òvãrí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ, gólĩyĩ trá cú ìtĩ tã ífĩ àkó,

cẽ rĩlĩ ãyĩ rĩ'á tã ònjí tẽtẽ ró rĩ 'bá yĩ 'èlẽ ì'dĩ.

Ìtĩ rĩ, òjílã äzã àlõ kpã yũ gólã rĩ 'bá kárã rĩ'á tã mbĩ 'èlẽ ì'dĩ rĩ.

Lôngó 14.1-3

¹³ Gõ'dá úlĩ ndrĩ gólĩyĩ drí àtãlã rĩ 'bá yĩ â'dã tã kĩ,
 â'dô-â'dô gólĩyĩkã rĩ rĩ'á àñã ró, òzõ àvõ gólã ñã 'bá trá rĩ kãtĩ.
 Gólĩyĩ rĩ trá rĩ'á ònjõ àgãlã ì'dĩ òjílã drí.

Lôngó 5.9

Tã ònjí gólĩyĩ drí rĩ'á àtãlã ãyĩ òjílã äzã 'bá yĩ rú rĩ rĩ'á ókĩzõ ìñĩ gĩlĩ 'ĩ rĩ kãtĩ.

Lôngó 140.3

¹⁴ Gólĩyĩ rĩ trá rĩ'á òjílã lõ'dãlã àwã sĩ.

Lôngó 10.7

¹⁵ Gólĩyĩ rĩ'á ñjã òjílã ùfũlĩ 'wãã cú ìtĩ tã ífĩ àkó.

¹⁶ Gólĩyĩ rĩ trá võ ìzãlã gõ'dã kpã ìzã fẽlẽ òjílã drí võ gólĩyĩ drí lãmúzõ rĩ
 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ.

¹⁷ Gólĩyĩ nĩlĩ ãyĩ rĩrĩ àzĩ-àzĩ yĩ bẽ à'dĩ ró rĩ kô.

Īsáyã 59.7-8

18 Gólíyî úrĭĭ Ôvârí kô tâ ònjĭ íyíkâ 'è'è lâ sĭ."

Lôngó 36.1

'Dĩ tâ gólíyî Ôvârí drĭ átálé òjĭlã ãngó nô kâ rĭ 'bá yĭ tãsĭ rĭ ĩ'dĭ.

19 Mã nĭ trá kĭ, tâ gólíyî Ôvârí drĭ 'bãlé Músã sĭ òjĭlã drĭ 'èlé rĭ rĭ'á ĩyĭ ndrĭ òjĭlã Yúdã yĭ kâ gólíyĭ rĭ 'bá tâ rĭ 'dĭ 'bá yĭ zélé rĭ drĭ. Gõ'dá úlĭ rĭ gógó 'dĭ 'bá yĭ átã tâ trá kĭ nĭ rĭ, kpálé òjĭlã Yúdã yĭ kâ rĭ 'bá yĭ rĭ'á ĩyĭ òjĭlã ònjĭ-ònjĭ 'ĭ rĭ, tâ 'dĭ tãsĭ rĭ, gólíyĭ ãzãkã ícã kô tâ-drĭ lôgôlé Ôvârí tâ kĭ 'bá ró rĭ drĭ tâ ònjĭ gólíyĭkã tãsĭ. Ítĭ rĭ, Ôvârí rĭ tâ kĭlĭ òjĭlã rú ndrĭ.

20 Nĭ ndrê drê, òjĭlã ãzãkã ãlô ícã kô â'dólé nyé òjĭlã tâ mbĭ 'bá ró Ôvârí rĭ ĩfĭ drĭ 'á tâ 'bã'bã 'dĭ 'bá yĭ ĩnjĭ-ĭnjĭ lâ yĭ sĭ. Tãlã tâ 'bã'bã rĭ 'dĭ 'bá yĭ ícã ĩyĭ cé tâ ònjĭ òjĭlã kâ rĭ 'bá yĭ â'dálé ĩ'dĭ gólíyĭ drĭ.

Látĭ Ôvârí drĭ òjĭlã ndrêzó tâ mbĭ 'bá ró Yésũ sĭ rĭ

21 Ngbãangbãno rĭ, Ôvârí nĭ látĭ trá trê òjĭlã drĭ â'dózo tâ mbĭ 'bá ró. 'Dĩ â'dó kô látĭ gólã tâ 'bã'bã ĩnjĭ kâ rĭ ĩ'dĭ. Gõ'dá Ôvârí átã tâ trá látĭ tãndĭ ngá pãzó rĭ kâ tãsĭ tâ ĩgĭ-ĭgĭ íyíkã 'á. Gólã átã tâ trá tâ lâ sĭ ãkũ ró ãkũ ró nã sĭ tâ ãngũ 'bá íyíkã rĭ 'bá yĭ sĭlĭ.

22 Látĭ rĭ ĩ'dĭ rĭ'á nôtĭ. Ôvârí rĭ òjĭlã 'bãlé â'dólé mbĭ yĭ ĩfĭ rĭ, òzô gólíyĭ òlê tâ trá Yésũ Krĭstô 'á rĭ, Ôvârí rĭ rĭ'á òjĭlã pãlé ndrĭ látĭ ãlôlã 'dĭ 'ásĭ. Ôvârí cá òjĭlã lâfã kô tâ 'dĭ tãsĭ.

23 Nĭ ndrê drê kpá, òjĭlã ndrĭ 'è ĩyĭ tâ ònjĭ trá. Òjĭlã ãzãkã yũ'dãwã gólã ícã 'bá tâ gólíyĭ Ôvârí drĭ lélé gólíyĭ drĭ 'èlé rĭ 'bá yĭ 'èlé ndrĭ.

24 Kpálé ĩtĭ rĭ, Ôvârí pã òjĭlã ndrĭ gólíyĭ tâ lē 'bá Yésũ Krĭstô 'á rĭ yĭ drĭ-báláyĭ ró tãlã pĭpĭsĭlĭ ã'dĭ tãndĭ gólãkã tãsĭ. Tãlã òdrã Yésũ kâ tâ ònjĭ òjĭlã kâ tãsĭ rĭ sĭ, Ôvârí ícã trá òjĭlã pãlé lâŋô tâ ònjĭ gólíyĭkã rĭ 'bá yĭ kâ 'ásĭ, gólã tĭ ãmã drĭ ró bê.

25 Ôvârí âfê Yésũ ĩpálé fê lâlĭ-lâlĭ drĭ ngá fêfê ró yĭ drĭ òmbã íyíkã â'dízó, ã'dô ró bê yĭ Ôvârí drĭ ícãzó bê tâ ònjĭ òjĭlã kâ áyéle tãlã Yésũ rĭ ãrĭ tãsĭ. Ôvârí 'è tâ 'dĭ ĩtĭ, ã'dô ró bê yĭ drĭ tâ â'dázó kĭ, yĭ rĭ tâ 'èlé ndrĭ mbĭmbĭ ró tâ ònjĭ tãsĭ. Bũũ ãndrô nô rĭ, Ôvârí rĭ trá pĭpĭsĭlĭ ã'dĭ sĭ tâ ònjĭ òjĭlã kâ rĭ 'bá yĭ tãsĭ. Gólã fêé lâŋô gólíyĭ drĭ 'wãã kô'dãwã.

26 Gõ'dá ngbãangbãno rĭ, Ôvârí â'dã tâ trá kĭ, yĭ rĭ tâ 'èlé mbĭmbĭ ró tâ ònjĭ òjĭlã kâ rĭ 'bá yĭ tãsĭ. Nĭ ndrê drê, tãlã òdrã Yésũ kâ tâ ònjĭ tãsĭ rĭ tãsĭ, Ôvârí ícã trá tâ kĭlĭ mbĭmbĭ ró tâ ònjĭ tãsĭ gõ'dá kpá tâ ònjĭ 'bá gólíyĭ tâ lē 'bá Yésũ 'á rĭ 'bá yĭ 'bãlé â'dólé tâ mbĭ 'bá ró yĭ ĩfĭ.

27 Gõ'dá bê trá ĩtĭ rĭ, mã â'dô ícã'á ãmã ârúlĭ ã'dô tâ tãsĭ yã? Ngá ãzãkã kó yũ! Tã Ôvârí drĭ ãmã ndrêzó tâ mbĭ 'bá ró rĭ, tâ ífĭ lâ íyíkã ã'dô 'ĭ yã? Tã rĭ 'dĭ ífĭ lâ kĭ, mã ĩnjĭ tâ 'bã'bã yã? Â'dó ĩtĭ kô, gõ'dá cé ãmã drĭ tâ lélé Yésũ 'á 'díyĭ pã 'bá ró.

28 Adũkũ lâ ró rĭ, Ôvârí rĭ òjĭlã 'bãlé â'dólé mbĭmbĭ ró cé tâ lélé gólãkã pĭpĭsĭlĭ ãlô sĭ rĭ tãsĭ. Â'dó kô tâ tâ 'bã'bã kâ 'èlé rĭ sĭ.

29 Ôvârí rĭ cé òjĭlã Yúdã yĭ kâ rĭ 'bá yĭ pãlé ĩ'dĭ yã? Gõ'dá â'dó kô kpá drĭlã òjĭlã gólíyĭ Yúdã ró kô rĭ 'bá yĭ pãlé yã?

30 Ôvârí rĭ'á cé ãlô, gõ'dá gólã 'è tâ ãlô trá òjĭlã pãlé ndrĭ. Gólã 'bã òjĭlã Yúdã yĭ kâ rĭ 'bá yĭ gõ'dá kpá gólíyĭ â'dó 'bá kô òjĭlã Yúdã yĭ kâ ró rĭ 'bá yĭ bê â'dólé mbĭmbĭ yĭ ĩfĭ látĭ ãlô sĭ, tâ lélé gólíyĭkã Yésũ 'á rĭ sĭ.

³¹ Tã 'díyî pãpã tâ lëlê sî rî kã 'dî ìtô lâ kî, mã ãâyê tâ tâ 'bã'bã ìnjî kã volé yã? Ítí kô ãlôwálã. 'Dîi vò lâ 'á rî, mã âmô tâ 'bã'bã gágá drî-mvá mùdrî sî tâ lëlê ãmákã tãsî.

4

Tã gólã tâ lëlê Ābārāyāmã kã drî ãmã ìmbázó rî

¹ Tã ãmã á'bíyá Ābārāyāmã kã drî ìcázó tâ ìmbálé ãmã drî tâ ngá pãpã kã tâ lëlê sî gō'dá pávó Ôvâri drî rîzô ôjîlã pälé tâ ònjî 'ásî rî tãsî.

² Tíkó ôzô Ôvâri ôpã Ābārāyāmã trá tâ ònjî gólãkã 'ásî tãlã tâ tãndí gólîyî Ābārāyāmã drî 'ëlé rî tãsî rî, gō'dá gólã â'dô ìcá'á â'dólé iyî ârúlî, tâ gólã drî â'dózó ôjîlã Ôvâri kã ró rî sî, tãlã â'dô â'dó'á tâ tîbê gólã rî nyãányã drî 'ëlé nî rî ró. Gō'dá Ôvâri nî tâ pãtîî nî ngá pãpã Ābārāyāmã kã rî tãsî. Ítí ró rî, Ābārāyāmã ìcá kô iyî ârúlî tâ rî 'dî tãsî Ôvâri ândrá.

³ Nî ndrê drê, tâ ìgî-ìgî Ôvâri kã âtã tâ trá kî,
 “Ābārāyāmã lë tâ trá Ôvâri 'á pîpîsîlî ãlô rî sî,
 gō'dá ìtî rî, Ôvâri drî gólã rî 'bázó â'dólé ôjîlã mbîmbî ró tâ lëlê gólãkã
 'dî tãsî.”

Tã Ómvó Ngá 15.6

⁴ Ôzô ôjîlã ôrî lôsî 'ëlé âdî tãsî rî, úzî âdî fêlé trá gólã drî 'dî ngá fêfê ró kô. Gō'dá tâ gólã Ābārāyāmã rî pázó 'dî â'dó kô kî, Ābārāyāmã 'è lôsî 'î tâ lâ tãsî rî.

⁵ Gō'dá rî, ngá pãpã â'dó kô lôsî 'è'è sî. Ícã trá ôjîlã drî tâ lëzó Ôvâri 'á ngá pãpã tâ ònjî 'ásî rî úsúzó. Ítí rî, Ôvâri â'dô ôjîlã 'bã'á nî â'dólé ôjîlã mbîmbî rî ró drî-báláyî bê tâ lëlê gólãkã sî. Â'dó kô kî tãlã lôsî äzãkã drîlã 'ëlé rî tãsî.

⁶ Gō'dá âkû ró nã sî rî, kúmú ángî Dãwúđî âtã tâ kpá trá tâ rî 'dî tãsî. Gólã âtã tâ ôjîlã gólã Ôvâri drî 'bã'á ndrêlã ôjîlã mbîmbî ró rî tãsî kî, Ôvâri rî ôjîlã 'bälé â'dólé ôjîlã mbîmbî ró iyî ìfî drî 'á cú ìtî tâ tãndí gólãkã ndrê âkó, gō'dá ôrê fëzó drîlã.

⁷ Kúmú Dãwúđî kî nî rî,
 “Rî'á tãndí ró tákányî â'dózó ôjîlã gólã Ôvâri drî tâ ònjî gólãkã âyézó trá
 rî ró.

⁸ Ôzô gō'dá Ôvâri ôkî tâ ôjîlã gólã tâ ònjî 'è 'bã trá rî rú kô rî,
 'dîi rî, Ôvâri fê ôrê trá rôô gólã drî.”

Lôngó 32.1-2

⁹ Ítí rî, áâ'dô ôrê rî 'dî fê'á cú ìtî ôjîlã Yúdã yî kã rî 'bã yî drî ôjîlã 'dê 'bã iyî trá bãsã 'á rî 'bã yî ró yã? Â'dó ìtî lâ 'dî ró kô, tãlã ôrê kpá bê rî'á ôrî äzã 'bã yî drî. Nî ìsû tâ Ābārāyāmã rî tãsî. Ôvâri ndrê gólã trá ôjîlã mbîmbî ró iyî ìfî drî 'á, tãlã gólã lë tâ trá Ôvâri 'á pîpîsîlî ãlô sî.

¹⁰ Ôvâri ndrê Ābārāyāmã â'dólé ôjîlã mbîmbî ró ángô tú, gō'dá tâ rî 'è rú 'dî Ābārāyāmã rî 'dê'dê bãsã 'á rî vósî yã? Ítí kô. 'Dôvó má âtã drê tâ ãnî drî, Ôvâri 'è tâ rî 'dî trá ìtî drê âkpãkã'dã sîsî Ābārāyāmã 'dé bãsã 'á kô.

¹¹⁻¹² 'Dê'dê Ābārāyāmã kã bãsã 'á rî rî'á lâmbé 'î tâ â'dalé kî, gólã gō'dá trá ôjîlã Ôvâri kã ró, tãlã tâ lëlê gólãkã Ôvâri 'á rî sî. Ābārāyāmã ì'dî rî'á ôjîlã drî-kákã gólã Ôvâri drî 'bälé â'dólé mbîmbî tãlã tâ lëlê gólãkã Ôvâri 'á rî tãsî. Bê ìtî rî, gólã drî â'dózó átã ró ôjîlã gólîyî Ôvâri drî 'bälé â'dólé mbîmbî tãlã tâ lëlê gólîyîkã tãsî rî drî, ôzô kpälé gólîyî â'dô kô ôjîlã Yúdã yî

kã ì'dí rí. Ābārāyámã rĩ'á p̄t̄ĩĩ āmã Yúdã yí ǎ'bíyǎ 'í. Ā'dó kô kí'á nĩ rí mǎ 'dé trá bāsã 'á rí drí sī, gō'dá tǎlã mǎ lē tã trá Ôvãrí 'á kpá òzō Ābārāyámã gólã ìtō 'bá trá tã lēlē Ôvãrí 'á drē s̄s̄s̄ gólã 'dé bāsã 'á kô rí kãtí.

¹³ Ôvãrí 'bã tã trá kī, yí ã'dô drĩ-ǎcê fē'á Ābārāyámã yí drí ózōwá lâ yí bē â'dózó òjílã āngó drĩ kã drĩlĩ. Ôvãrí 'bã tã trá tã tãndí 'ēzó gólĩyĩ drí ìtí, tǎlã Ôvãrí 'bã Ābārāyámã trá â'dólé mb̄mb̄ ró tã lēlē gólãkã sī, â'dó kô kī tǎlã tã 'ē'ē tã 'bã'bã Ôvãrí kã vó ró rí tāsĩ.

¹⁴ Nĩ ndrē drē, òzō t̄kó Ôvãrí òfē tã tãndí íyíkã t̄bē drílã 'bãlē 'dĩ 'bá yí òjílã drí, tǎlã gólĩyĩ ò'ē ró tã â'dô tã 'bã'bã kã vó ró cé ìyĩ drĩ sī rí, gō'dá tí ícã kô tã lēzó Yēsũ 'á. Gō'dá tí tã rí 'dĩ â'dô kpá tã gólĩyĩ Ôvãrí drí 'bãlē trá 'ēlē òjílã íyíkã drí 'dĩ 'bá yí 'bã'á â'dólé cú ìtí tã ífí ãkó rí ró. Gō'dá tã rí 'dĩ 'bá yí â'dó kô ìtí.

¹⁵ Òzō tí tã 'bã'bã òjílã drí 'ēlē rí 'bá yí ã'dô yũ rí, tí òjílã ícã kô tã 'ēlē tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí rú. Gō'dá p̄t̄ĩĩ ró, tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí bē òjílã drí 'ēlē. Gō'dá Ôvãrí â'dô lãṅō fē'á gólĩyĩ tã lâ yí 'ē 'bá ndrĩ kô rí 'bá yí drí òmbã íyíkã sī.

¹⁶ Bē trá ìtí rí, Ôvãrí drí tã 'bãzó tã tãndí 'ēzó Ābārāyámã yí drí ózōwá lâ yí bē tǎlã tã lēlē Ābārāyámã kã Ôvãrí 'á p̄p̄s̄lĩ ãlô sī rí tāsĩ. Ôvãrí 'ē tã rí 'dĩ ìtí, ã'dô ró bē kī, yí ícã ró drĩ-báláyĩ ró tã tãndí gólã drí tã lâ yí 'bãlē òjílã íyíkã drí 'dĩ fēlē. Tã tãndí rí 'dĩ 'bá yí â'dó kô cé Ābārāyámã rí ózōwá yí gólĩyĩ rĩ 'bã tã 'bã'bã Ôvãrí drí âfēlē trá Músã sī rí ìnjĩlĩ ì'dí rí 'bá yí drí. Gō'dá tã tãndí 'dĩ 'bá yí kpá rĩ'á òjílã ndrĩ gólĩyĩ tã lē 'bá trá Ôvãrí 'á òzō Ābārāyámã kãtí rí 'bá yí drí. Ìtí rí, Ābārāyámã â'dô gō'dá trá ǎ'bíyǎ ró òjílã ndrĩ gólĩyĩ tã lē 'bá ìyĩ Ôvãrí 'á rí 'bá yí drí.

¹⁷⁻¹⁸ Ôvãrí âtã tã Ābārāyámã drí tã ìgĩ íyíkã 'á kī, “Má â'dô ání 'bã'á â'dólé átã ró òjílã dũũ drí.” Ābārāyámã lē tã Ôvãrí kã 'bãlē 'dĩ 'bá yí trá p̄p̄s̄lĩ ãlô sī. Gō'dá Ôvãrí âtã tã bē Ābārāyámã drí kī, “Ání ózōwá yí â'dô lĩzó'á, ícã lãlã ìyĩ kô'dáwá” ìtí rí, Ābārāyámã lē tã 'dĩ trá, kpálé gólã trá āgō ārãkã ró cú ìtí 'dĩyĩmvã ãkó rí. Nĩ ndrē drē, òzō Ābārāyámã òndrē cé íyĩ rú'bã nyãányã ì'dí rí, gólã rĩ'á òzō ãvō kãtí. Gō'dá gólã nĩ trá kī, Ôvãrí â'dô ícã'á ãvō 'ēlē lĩdrĩlĩ òdrã 'ásĩ, gō'dá Ôvãrí â'dô ícã'á tã ãzã 'bá yí rú 'ē 'bá drē kô s̄s̄s̄ lâ sī rí 'bá yí 'bãlē rú 'ēlē. Nĩngã sī, tǎlã Ābārāyámã lē tã Ôvãrí kã trá p̄p̄s̄lĩ ãlô sī 'dĩ kãtí rí, gólã rĩ'á kpá átã 'í ãmã tã lē 'bá ró rí 'bá yí drí Ôvãrí ândrá. Ìtí rí, Ābārāyámã trá ǎ'bíyǎ ró òrĩ dũũ drí.

¹⁹ Nĩ ndrē drē, Ābārāyámã rí trá zãã tã lēlē p̄p̄s̄lĩ sī Ôvãrí 'á. Kãyĩ rí 'dĩ 'bá yí sī, gólã rí ndrô câ trá rĩ'á ãnyĩ nyã'dĩ-njĩ. Nĩngã sī rí, gólã drí n̄zô lâ kī, ndrô íyíkã òlãvũ trá kôrô ndrô òjílã gólã 'bã'á drē zãã 'dĩyĩmvã tĩ'á rí kã drĩ sī, gō'dá íyĩ òkó Sárã rĩ'á óndó 'í. Ā'dô bē kpálé ìtí rí, tã lēlē gólãkã Ôvãrí 'á rí kí kô. Gólã rí trá zãã tã lēlē Ôvãrí 'á p̄p̄s̄lĩ ãlô sī kī, Ôvãrí ãã'dô tã tãndí 'ē'á yí drí òzō gólã drí 'bãlē trá rí kãtí.

²⁰ Ìtí rí, tã ìsũ gólãkã â'dó kô ãndõtô drĩ ró. Gólã lēbē zãã tã Ôvãrí drí 'bãlē rí rú lēbē. Gō'dá tã lēlē gólãkã Ôvãrí rí tāsĩ rí drí l̄p̄zô â'dólé gãrã. Ìtí gólã drí ãwô-ìtí 'ēzô Ôvãrí drí tǎlã tã tãndí gólã Ôvãrí drí 'ē'á 'ēlã gólã drí ǎtĩ 'álã rí tāsĩ.

²¹ Gólâ nĩ trá kĩ, pãtĩĩ Òvârí â'dô ícá'á 'dĩyímvá âfêlé yí drí òzõ gólâ drí tã lâ 'bãlé trá rĩ kãtĩ.

²² Tãlã tã lãlã gólâkã 'dĩ tãsí rĩ, Òvârí ndrê gólâ trá òjílã mbĩmbĩ ró.

²³ Gõ'dá úlĩ gólĩyĩ ígĩlí kĩ'á nĩ, Òvârí ndrê Ābārāyāmã tã mbĩ 'bá ró 'dĩ 'bá yĩ â'dó kô cé rĩ'á tã ìmbá'á ì'dĩ Ābārāyāmã rĩ tãsí.

²⁴ Úlĩ rĩ ígĩlí 'dĩ 'bá yĩ rĩ ìyĩ kpá tã â'dalé kĩ, Òvârí ãâ'dô kpá ãmã ndrê'á yĩ ìfĩ òjílã tã mbĩ 'bá ró, tãlã mã lã tã trá Òvârí 'á, tãlã gólâ ì'dĩ ãlô gólâ Kúmú ãmãkã Yésũ Krístõ rĩ 'ê 'bá trá lĩdrĩlí òdrã 'ásĩ rĩ.

²⁵ Òvârí âfê Yésũ fũlí tãlã tã ònjĩ ãmãkã rĩ 'bá yĩ tãsí, tãlã gólâ ò'bã ró ãmã bê â'dólé mbĩmbĩ ró yĩ ìfĩ. Gõ'dá gólâ 'bã Yésũ lĩdrĩlí òdrã 'ásĩ, â'dô ró bê ãmã drí ndrêlé kĩ, Òvârí 'bã ãmã trá â'dólé òjílã mbĩmbĩ rĩ 'bá yĩ ró yĩ ìfĩ.

5

Tã tã tãndĩ gólĩyĩ Òvârí drí 'bãlé trá 'elã ãmã òjílã gólĩyĩ â'dó 'bã mbĩmbĩ ró yĩ ìfĩ rĩ 'bá yĩ drí rĩ tãsí

¹ Òvârí ndê tã tã ònjĩ ãmãkã ãmã lãfálé 'á yĩ bê rĩ kã trá, tãlã mã lã tã trá Yésũ 'dĩyĩ pã 'bá ró rĩ 'á. Bê trá ìtĩ rĩ, ãwã Òvârí kã ãmã rú rĩ â'dĩ trá, gõ'dá mã ícã trá ãgõlé gólâ ngálã òjílã gólâkã ró rĩlí tãndĩ ró gólâ bê, tãlã Kúmú ãmãkã Yésũ Krístõ rĩ òdrã sí.

² Mã ícã trá tã tãndĩ ndrĩ gólĩyĩ Òvârí drí 'elã drĩ-báláyĩ ró ãmã gólĩyĩ tã lã 'bá trá Yésũ 'á pĩpĩsĩlí ãlô sí rĩ 'bá yĩ drí rĩ nĩlí. Ngbãângbãno Yésũ sí rĩ, ãmã trá rĩ'á ãyĩkõ ró ãmbã, tãlã mã nĩ trá kĩ, Òvârí â'dô pãtĩĩ ìyĩ sũsũ tã tãndĩ 'ê kã gõ'dá kpá mbãrãkã bê rĩ â'dã'á trá ãmã drí.

³ Gõ'dá mã ícã ró bê kpá gólâ rĩ lũyĩlí kãyĩ gólâ lãno drí ãmã ùsúzõ rĩ tú, tãlã ãmã òjílã Yésũ kã nĩ tã trá kĩ, lãno rĩ gógó 'dĩ â'dô ãmã 'bã'á fĩ ãtũlí 'ã ã'dĩ sí.

⁴ Òzõ mã ìicã trá fĩ ãtũlí ìtĩ rĩ, gõ'dá ãmã drí â'dózõ mbãrãkã bê rĩlí òjílã Òvârí kã ró. Gólâ rĩ ndrêlá kĩ, mã â'dô â'dó'á ãmólé drĩ-mvá mùdrĩ sí njĩrí-njĩrí kãyĩ gólâ lãno kã rĩ sí. Gõ'dá bê trá ìtĩ rĩ, mã ícã trá ìfĩ 'bãlé tã tãndĩ gólĩyĩ Òvârí drí 'bãlé 'ê'á 'elã ãmã drí rĩ drĩ.

⁵ Tã pãtĩĩ ró, mã nĩ trá kĩ, Òvârí â'dô fĩ tã gólĩyĩ ãmã drí ìfĩ 'bãzó trá drĩ lâ rĩ 'bá yĩ 'ê'á ãmã drí, tãlã gólâ lã ãmã trá tãkányĩ. Lĩndĩ Tãndĩ gólâ Òvârí drí fêlé trá ãmã drí ngã fêfê ró 'dĩ â'dã tã 'dĩ nĩ ãmã drí ngbãlí-ngbãlí.

⁶ Nĩ ndrê drê, Òvârí ndrê trá kĩ, ãmã rĩ'á cú ìtĩ mbãrãkã ãkõ ãmã nyãnyã pãzó. Ìtĩ rĩ, gólâ drí ãmã pãzó kãyĩ tĩbê gólâ drí Yésũ Krístõ rĩ 'bãzó drãlé ãmã tã ònjĩ 'bã ndrĩ tãsí rĩ sí. 'Dĩ rĩ'á tã ãngĩ 'ì.

⁷ Ìtĩ rĩ, òjílã ãzã fĩ bê rĩ'á ãngõ nõ 'á nõngã ícã 'bã drãlé ìyĩ ãzĩ-ãzĩ rĩ tãsí yã? Â'dô â'dó'á ãngõ tí òzõ ãzĩ-ãzĩ rĩ 'dĩ ã'dô òjílã tãndĩ 'ì rĩ yã? Â'dĩ nĩ nĩ yã? Òzõ òjílã rĩ 'dĩ ãâ'dô fĩ rĩ'á pãtĩĩ òjílã tãndĩ 'ì dódó rĩ, gõ'dá òjílã ãlô drí fĩ ãtũzó â'dólé mbãrãkã bê drãlé gólâ rĩ pãlé rĩ.

⁸ Gõ'dá tã gólâ Òvârí drí 'elã ãmã drí rĩ lãvũ trá gãrã tã tãndĩ rĩ 'dĩ drĩ sí. Òvârí â'dã tã trá kĩ, ãmã lõvõ bê rĩ'á dũũ yĩ 'á lãvũlí kôro lõvõ òjílã ãngõ nõ kã rĩ 'bá yĩ kã ìyĩ lãfálé 'ásĩ rĩ drĩ sí. Nĩ ndrê drê, Òvârí ãjõ ìyĩ mvã Yésũ Krístõ ãnĩlí drãlé tãlã ãmã pãlé, drê ãmã rĩ'á tã ònjĩ têtê 'bã ró rĩ sí.

⁹ Yésũ Krístõ drã trá tã ònjĩ ãmãkã rĩ 'bá yĩ tãsí. Ìtĩ rĩ, tã ãzãkã yũ'dãwã Òvârí drí tã kĩzó ãmã rú tã lâ sí. Gõ'dá ngbãângbãno rĩ, Òvârí ndrê ãmã bê trá òjílã tãndĩ ìyĩkã rĩ 'bá yĩ ró tãlã Yésũ rĩ òdrã sí rĩ, ìtĩ mã â'dô ícã'á

pătĩ nĩlã kĩ, gólã ícã gã'dá kô â'dólé ăwă ró âmã bê, tãlã Yésũ pâ âmã trá ăwă rĩ 'dĩ 'ásĩ.

¹⁰ Sísĩ lâ sĩ rĩ, âmã rĩ'á Ôvãrí rĩ ăjú-'bã-ăzí yĩ ĩ'dĩ, gã'dá 'dĩ vósĩ rĩ, gólã drĩ âmã 'bãzó â'dólé íyĩ rũ-lẽ-ăzí yĩ ró tãlã mvá lâ rĩ ôdrã sĩ. Gõ'dá ngbãngbãnõ âmã bê trá gólã rĩ rũ-lẽ-ăzí yĩ ĩ'dĩ rĩ, gólã â'dô rĩ'á zãã tã pătĩ ró âmã pãlé lânõ íyĩkã âmã drĩ rĩ 'ásĩ, â'dô ró bê âmã drĩ rĩzó zãã gbădú lédrẽ-lédrẽ ró, tãlã Yésũ trá ngbãngbãnõ lédrẽ-lédrẽ ró ó'dĩ.

¹¹ Dró 'dĩ drĩ rĩ, mã ícã ró bê kpã Ôvãrí rĩ lúyĩ mvá lâ Yésũ Krístõ gólã âmã 'bã 'bã â'dólé ngá ãlõ ró gólã bê rĩ tãsí.

Tã Ôvãrí drĩ tã õnjĩ Ádãmã kã nãzó volé ârĩmã Yésũ kã tãsí rĩ

¹² Tã ómvó ngá 'á rĩ, âmã ă'bíyã ãlõ rũ bê Ádãmã rĩ 'ê tã õnjĩ trá Ôvãrí rũ. Ítĩ rĩ, tã õnjĩ drĩ âfízó ăngó nõ 'á õjĩlã ndrĩ drĩ rĩ'á 'ëlã. Gõ'dá tã õnjĩ rĩ 'dĩ drĩ ôdrã lôfízó õjĩlã drĩ ndrĩ kăkără, tãlã õjĩlã cé tĩtĩ 'ê íyĩ tã õnjĩ trá ăkĩ ăkõ.

¹³ Drẽ ăkpăkã'dã sísĩ Ôvãrí âfêé tã 'bã'bã íyĩkã rĩ 'bã yĩ õjĩlã drĩ 'élé Músã sĩ kô rĩ, õjĩlã ăngó nõ drĩ rĩ 'bã yĩ rĩ íyĩ trá tã õnjĩ 'élé. Gõ'dá ítĩ rĩ, mã ícã kô tã âtalé kĩ, tã õnjĩ ĩ'dĩ rĩ'á cé tã tã 'bã'bã kã rĩ 'bã yĩ 'ê ăkõ lâ 'ĩ. Ôjĩlã rĩ trá rĩ'á tã õnjĩ 'élé 'dĩ drẽ tã 'bã'bã yũ'dăwã rĩ'á ĩnjĩlã.

¹⁴ Gõ'dá ítólé kăyĩ gólĩyĩ Ádãmã kã rĩ 'bã yĩ rũ sĩ âcalé kăyĩ Músã kã rĩ rũ rĩ, trá rĩ'á õjĩlã drĩ ôdrãzó, kpálé õzõ gólĩyĩ õgã kô dó tã ăzãkã ngĩngĩ tã 'bã'bã Ôvãrí kã kã 'élé õzõ Ádãmã drĩ 'êrẽ lâ kátĩ rĩ.

Ádãmã rĩ nyãányã â'dô trá lĩndrĩ õjĩlã gólã Ôvãrí drĩ 'ê'á ăjólã 'díyĩ pâ 'bã ró rĩ kã ĩ'dĩ.

¹⁵ Nĩ ndrẽ drẽ, tã kpărătĩ gólĩyĩ drĩ 'élé íyĩ rĩ, 'bã tã rũ 'élé õjĩlã ndrĩ tãsí. Gõ'dá tã lâ yĩ rĩ'á ngĩ. Sísĩ rĩ, ngá fêfê Yésũ rĩ ôdrã kã gólã Ôvãrí drĩ âfêlé õjĩlã pãlé rĩ â'dó kô rĩ'á ícã-ícã ró tã õnjĩ Ádãmã kã rĩ 'bã yĩ bê. Tãlã ăgõ ãlõ Ádãmã 'dĩ 'ê tã õnjĩ trá. Gõ'dá ítĩ rĩ, õjĩlã dũũ ôdrã trá. Gõ'dá tã Ôvãrí rĩ pĩpĩsĩlĩ ă'dĩ kã drĩ-băláyĩ ró õjĩlã pãzó rĩ lăvũ kôrõ tã tã õnjĩ têtẽ õjĩlã kã rĩ 'bã yĩ kã drĩ sĩ. Â'dô bê trá ítĩ rĩ, Ôvãrí ícã trá drĩ-băláyĩ ró tã lã 'bã ndrĩ 'bã'á â'dólé íyĩ mbĩ ró yĩ lĩfĩ, tãlã gólã âfê õjĩlã ãlõ trá, Yésũ Krístõ ĩ'dĩ ngá fêfê ró drãlé tãlã tã õnjĩ õjĩlã dũũ kã tãsí.

¹⁶ Tã rĩ gólã tã õnjĩ Ádãmã kã 'bã 'bã ngĩ tã tãndĩ Yésũ kã rũ sĩ rĩ rĩ'á ĩ'dĩ nõ. Tãlã tã õnjĩ sísĩ Ádãmã kã tãsí rĩ, Ôvãrí kĩ tã trá âmã õjĩlã rũ kpăkã ãlõ gólã bê tã õnjĩ 'bã yĩ ró, tãlã lânõ fêzó âmã drĩ. Gõ'dá ngá fêfê Ôvãrí kã rĩ tã lâ â'dó ítĩ kô. Ôvãrí ăjõ Yésũ trá ngá fêfê ró, tã õnjĩ dũũ õjĩlã ăngó nõ kã drĩ 'élé rĩ volé drĩ lâ 'ásĩ. Tãlã Yésũ rĩ ôdrã tãsí rĩ, Ôvãrí 'ê õjĩlã trá dũũ â'dólé mbĩmbĩ ró yĩ lĩfĩ.

¹⁷ Nĩ ndrẽ drẽ, tã õnjĩ ăgõ ãlõ Ádãmã kã 'dĩ 'ê õjĩlã ăngó nõ kã trá ôdrãlé. Gõ'dá mbârăkã Yésũ kã 'díyĩ pâ 'bã ró rĩ lăvũ Ádãmã kã trá gără rĩ, gã'dá ítĩ, tã gólã ăgõ ãlõ Yésũ Krístõ drĩ 'élé âmã pãzó 'dĩ lăvũ tã tã õnjĩ gólã âfĩ 'bã tãlã tã õnjĩ Ádãmã kã rĩ 'bã yĩ kã drĩ sĩ. Â'dô bê trá ítĩ rĩ, õjĩlã ndrĩ gólĩyĩ ngá fêfê ngá pãpã kã gólã Ôvãrí drĩ âfêlé drĩlĩyĩ drĩ-băláyĩ sĩ ôdrã Yésũ kã sĩ, â'dô ró bê Ôvãrí drĩ gólĩyĩ 'bãzó â'dólé tã mbĩ 'bã ró rĩ úsũ 'bã rĩ, â'dô íyĩ rĩ'á tã pătĩ ró zãã gbădú kúmú ró Yésũ bê 'bũũ 'álã.

¹⁸ Ítĩ rĩ, tã õjĩlã ãlõ kã ĩjõ rũ trá õjĩlã drĩ ndrĩ. Tã õnjĩ Ádãmã kã 'bã õjĩlã ndrĩ trá rĩlĩ lânõ Ôvãrí kã njĩlĩ. Gõ'dá tã tãndĩ gólã Yésũ drĩ 'élé íyĩ ôdrã

sĩ fê lậ-lậ drị rí ìnjĩ òjílã trá lậgõ tã ònjĩ kã 'ásĩ góllyĩ drí rızó bê zãã gbádú ró Ôvârí bê.

¹⁹ Yésũ ì'dĩ rĩ'á òjílã ãlô gólã rĩ 'bá kárã rĩ'á cé tã mbị Ôvârí kã rí 'bá yĩ 'èlé rí ì'dĩ. Bê trá ìtĩ rí, Ôvârí ìcã trá òjílã 'bãlé ndrĩ â'dólé mbịmbị ró yĩ lịfị tãlã tã mbị 'è'è Yésũ kã tãsi, kpá òzõ tã ònjĩ Ádãmã kã drí òjílã ndrĩ 'bãrê â'dólé tã ònjĩ 'bá ró rí kãtĩ.

²⁰ Òzõ tã 'bã'bã Ôvârí kã Músã sĩ rí 'bá yĩ ò'bã ãmã kô â'dólé mbịmbị ró rí, ngã gõ'dá gólã ãfê tã 'bã'bã rí 'dĩ 'bá yĩ kó ã'dô tãsi òjílã drí 'èlé yã? Ôvârí ãfê tã 'bã'bã rí 'dĩ 'bá yĩ òjílã drí tã nızó bê dódó kĩ, yĩ 'è tã ònjĩ trá Ôvârí rú. Òzõ kpálé tã ònjĩ lịpị bê trá ácalé dũũ rí, mbârãkã pịpịsịlị tãndĩ Ôvârí kã rí kã drí kpá lịpịzõ lậvũlị kôrô tã góllyĩ tã ònjĩ 'dĩ 'bá yĩ kã rí yĩ drị sĩ.

²¹ Ìtĩ òjílã ndrĩ 'è ìyĩ tã ònjĩ gõ'dá òdrãzõ ìyĩ tãlã tã ònjĩ rí 'dĩ 'bá yĩ drí sĩ. Gõ'dá mbârãkã Ôvârí rí pịpịsịlị tãndĩ kã rĩ'á ãmbã lậvũlị kôrô. Gólã rĩ'á drị-báláyị ró òjílã 'bãlé â'dólé mbịmbị ró yĩ lịfị Kúmú Yésũ Krístõ sĩ, ã'dô ró bê gólã drí ãmã 'bãzõ ríli zãã gbádú ãdũkũ ãkó.

6

Tã Póólõ drí tã ìsũ ãnyã òjílã kã lôtózõ â'dô-â'dô ãlô ró Yésũ bê rí tãsi rí

¹ Òzõ tã ònjĩ dũũ òjílã kã rí ò'bã Ôvârí trá pịpịsịlị tãndĩ ìyikã â'dalé góllyĩ drí rí, òjílã ãzã ãlô ãnĩ lãfálé sĩ ã'dô tã ìsũ'á kĩ, "Dõvõ mã òrĩ rĩ'á tã ònjĩ 'èlé ì'dĩ rõõ, ã'dô ró bê Ôvârí drí ìcãzõ tã ònjĩ dũũ ãmãkã 'dĩ 'bá yĩ ãyéle tãlã pịpịsịlị tãndĩ gólãkã 'dĩ sĩ."

² Tã-drị lậgõ ãmãkã tã 'dĩ tãsi rí kĩ, rĩ'á ngbã ãnyã lâ ró. Á'dó kô mbị ãmã drí rızó rĩ'á tã ònjĩ 'èlé. Ìcã trá ãmã drí rızó ãmã nyãányã ndrêlé òjílã mvã góllyĩ ìcã 'bã rĩ'á tã tã ònjĩ 'èzõ rí gálé dó rí yĩ ró. Mbârãkã Yésũ kã fũ mbârãkã tã tã ònjĩ 'è 'bã ãmã 'èlé rí kã trá.

³ Nĩ ìsũ tã tã bãbãtízĩ kã tãsi. Íbãbãtízã ãmã bê â'dólé ngã ãlô ró Yésũ bê rí, rĩ'á tã ã'dã 'ì kĩ, mã drã trá Yésũ bê.

⁴ Gõ'dá nĩngã sĩ, ìbãbãtízã ãmã bê rí, rĩ'á òkızõ ó'bã ãmã kpá 'bú 'á Yésũ bê ãlô. 'Dĩ 'bã tã tã ònjĩ 'è kã â'dólé mbârãkã ãkó ãmã pèlé. Ìtĩ ãmã bê trá ngã ãlô ró Yésũ bê, gõ'dá òzõ Ôvârí drí Yésũ rí 'èzõ trá lịdrilí òdrã 'ásĩ mbârãkã ãmbã ìyikã sĩ 'dĩ tí rí, 'dĩ gólã 'è ãmã kpá drị ãdìlì volé tã ònjĩ 'ásĩ gõ'dá ríli ãngó nõ 'á òjílã ó'dí ró.

⁵ Gõ'dá mã ã'dô bê trá ngã ãlô ró Yésũ bê gólã rí òdrã sĩ rí, ãmã gõ'dá kpá ngã ãlô 'ì gólã bê gólã rí lịdrì-lịdrì sĩ. Tãlã tã 'dĩ tãsi rí, ãmã trá ngbãangbãno òjílã ó'dí góllyĩ ìcã 'bã tã ònjĩ gálé dó rí 'bá yĩ ró.

⁶ Gõ'dá mã nị trá dódó kĩ, úfũ ã'dô-â'dô ãmãkã ãkũ rí trá volé fê lậ-lậ drị Yésũ bê. Ôvârí 'è tã trá ìtĩ, ã'dô ró bê Yésũ rí mbârãkã drí tã trızó bê mbârãkã tã ònjĩ ãmãkã rí 'bá yĩ kã drị sĩ. Ngbãangbãno rí, mã ìcã trá tã nịlì tã góllyĩ tã ònjĩ ró rí 'bá yĩ gãzõ dó.

⁷ Ìtĩ rí, ìnjĩ ãmã trá mbârãkã tã ònjĩ ãmã drị rí kã 'ásĩ, òzõ ãvõ drí ìcãrê tã ònjĩ 'èlé kô rí kãtĩ.

⁸ Tãlã mã drã trá ngã ãlô ró Yésũ bê ìtĩ, mã nị trá ngbãangbãno kĩ, mã ã'dô kpá rĩ'á kpãkã ãlô gólã bê zãã gbádú zãã.

⁹ Nĩ ndrê drê, mã nị trá kĩ, Ôvârí 'è Yésũ trá lịdrilí òdrã 'ásĩ. Gõ'dá ngbãangbãno rí, gólã trá rĩ'á 'bũũ 'álã. Ìcã gõ'dá kô gólã drí drãzõ kpá ó'dí. Ìtĩ rí, òdrã gõ'dá trá cú ìtĩ mbârãkã ãkó tã trızó gólã drịgã sĩ.

10 Gõ'dá gólâ drã bê fê lãlî-lãlî drĩ rî, gólâ drã 'dî òjílã pãlé ngbã tã ònjí ìyíkã rî 'bá yí 'ásí. Gõ'dá lîdrî-lîdrî Yésũ kã òdrã 'ásí rî tãsí rî, gólâ rĩ'á lédrê-lédrê ró àndrô nô, rĩ'á Ôvãrí bê ngá ãlô ró.

11 Ítí, nĩ ndrê tã ònjí lôvókô gólíyí rî 'bá ãní lâsélé òzô ngá gólíyí àvô ró rî kâtí mbârãkã ãkó tã trôzó ãní drígá sî. 'Dôvó nĩ ndrê ãní nyãányã òjílã ó'dí ró ngĩ rĩrĩ gólâ sísí rî kã drĩ sî, tãlã nĩ rî ró bê rĩ'á Ôvãrí rî ìnjílí ngá ãlô ró Yésũ Krístô bê.

12 Bê trá 'dĩ rî kâtí rî, nĩ àyê tã lôvókô gólíyí rî 'bá ãní lâsélé nĩ'á tã ònjí 'élé rî 'bá yí kô ãní pélé. Nĩ àyê tã lôvókô ãní rú'bã ìnyĩrìkô kã ãní 'bãlé tã ònjí 'élé ã'dô tãsí yã? ãní rú'bã ìnyĩrìkô rĩ'á cé ngá tãkó gólâ ícã 'bá cú drãlé rî ì'dí.

13 Nĩ àyê ãní nyãányã kô â'dólé rílí mbârãkã tã ányã lôvókô kã rî 'bá yí zélé, tã lâ òzó ìyí kô ãní 'bãã tã ònjí ró rî 'bá yí 'élé Ôvãrí rú ãní rú'bã ìnyĩrìkô sî. Nĩ 'bã bê-rî ãní nyãányã nyé Ôvãrí drígá, ã'dô ró bê gólâ drí ãní 'bãzó â'dólé òzô òjílã ó'dí gólíyí lîdrî 'bã trá òdrã 'ásí rî 'bá yí kâtí. Nĩ àyê Ôvãrí cé ãní 'bãlé tã gólíyí tãndí ró rî 'bá yí 'élé cé ì'dí ãní rú'bã ìnyĩrìkô sî ndrĩ.

14 Nĩ àyê tã ònjí kô ðílí kôrô ãní drĩ sî, ãní lîpî ró ãlôwálã. Nĩ ndrê drê, nĩ rí drê kô tã 'bã'bã gólíyí Ôvãrí drí 'bãlé trá 'élé Músã sî rî zélé. Ôvãrí 'bã ãní trá â'dólé òjílã ìyíkã ró cú ìtí pîpîsílí tãndí ìyíkã sî. Gõ'dá gólâ rî mbârãkã âfêlé ãní drí tã ònjí gãzó dó.

15 Tã ángô rî ì'dí mbîmbî 'élé yã? Òjílã ãzã tã ìsũ ányã bê rî â'dô lôgô'á lâ kí, "'Dôvó mã òrî rĩ'á tã gólíyí ònjí ró rî 'bá yí 'élé ì'dí, tãlã ícã kô ãmã drí tã gólíyí Ôvãrí kã 'bãlé ãmã drí 'élé ã'dô ró bê yí drí ãmã pãzó rî 'bá yí 'élé. Gólâ 'bã tã trá ãmã pãzó cú ìtí tãlã pîpîsílí tãndí gólãkã 'dĩ sî." Gõ'dá pãtĩ ró, tã ìsũ rî 'dĩ rĩ'á ányã lâ 'í.

16 Gõ'dá òzô nĩ òfê ãní nyãányã trá tã òjílã ãzã kã rôlé cé ì'dí rî, 'dĩ gólâ ðí trá kôrô ãní drĩ sî. Nĩ â'dô trá rãgĩ gólãkã ró. Ítí rî, òzô nĩ òfê ãní nyãányã trá tã ònjí gólíyí sũ 'bã kô Ôvãrí rú rî 'bá yí 'élé rî, gõ'dá 'dĩ nĩ â'dô trá mbârãkã tã ònjí rî 'dĩ 'bá yí kã zélé. Gõ'dá tã ònjí rî 'dĩ 'bá yí â'dô ãní ìzã'á. Ôvãrí â'dô kpá ãní gã'á dó zãã. Gõ'dá òzô nĩ òfê ãní nyãányã cú Ôvãrí drí, rízó tã gólãkã rôlé ì'dí rî, 'dĩ nĩ â'dô â'dó'á drí-ãcê gólãkã zélé, gõ'dá nĩ â'dô â'dó'á òjílã mbîmbî gólãkã rî 'bá yí ró.

17-18 Gõ'dá mã 'ê àwô-ítí ãmbã Ôvãrí drí ãní tãsí, tãlã nĩ àdĩ drí trá vólé tã ònjí ãníkã rî 'bá yí 'ásí, tãlã tã ònjí 'dĩ 'bá yí òzó gõ'dá kpá kô ðĩ ãní drĩ sî ãní òmbélé ó'dí. Nĩ àdĩ ãní trá àgôlé Ôvãrí ngálã tã gólãkã rî 'bá yí 'élé ì'dí pîpîsílí ãlô rî sî, â'dô tã pãtĩ gólíyí ãní ìmbãzó trá ì'dí sî lâ rî 'bá yí vó ró. Gõ'dá ngbãangbãno rî, tã gólíyí rî 'bã ðílí kôrô ãní drĩ sî 'dĩ 'bá yí rĩ'á ìyí tã mbî Ôvãrí kã ró rî 'bá yí ì'dí.

19 Má àtã úlî ãní drí trã úlî mãnîgô â'dózó rãgĩ tã ònjí kã ró rî tãsí, ã'dô ró bê ãní pãlé úlî ámãkã nô 'bã yí tã ífí lâ yí nĩzó bê tãndí ró. Sísí rî, nĩ fê ãní nyãányã trá rãgĩ kâtí rĩ'á tã ònjí ró ãnyí kã gólíyí tã lôvókô ãníkã drí ãní ãsélé trá rĩ'á 'élã rî 'bã yí 'élé ì'dí. Nĩngã sî rî, nĩ rî trá rĩ'á tã gólíyí ònjí ró rî 'bã yí 'élé rôô ì'dí. Nĩ gã dó tã Ôvãrí kã rî 'bã yí 'élé. Gõ'dá ngbãangbãno rî, 'dôvó nĩ fê ãní nyãányã Ôvãrí drí pîpîsílí ãlô sî, tãlã nĩ rî ró bê rĩ'á cé tã gólãkã mbîmbî rî 'bã yí 'élé ì'dí, òjílã tãndí gólãkã rî 'bã yí ró. Tã gólíyí rî 'bã ðílí kôrô ãní drĩ sî 'dĩ 'bã yí rĩ'á ìyí tã mbî Ôvãrí kã ró rî 'bã yí ì'dí.

²⁰ Sísí ãní drí â'dózó drē rǎgǎĩ tã ònjí kã ró rí, tã mbîmbî gólíyî Ôvârí kã ró rí 'bá yí ðí drē kô kôró ãní drǎĩ sî.

²¹ Kâyî rí 'dî 'bá yí sî rí, tã tãndí gólíyî ãní drí úsúlí rí 'bá yí â'dô 'î, tã ònjí gólíyî ãní drí 'êlé trá rí 'bá yí 'ásí yã? Tã tãndí yú'dáwá. Ngá ãní drí úsúlí rí rí'á cé ãnyî ï'dî lâṅô bê Ôvârí dríḡá sî.

²² Gõ'dá ngbâangbânô rí, Ôvârí tî ãní drí trá mbârâkã rǎgǎĩ tã ònjí kã rí kã 'ásí. Gõ'dá gólâ trô ãní trá 'bãlé òjílâ gólíyî rí 'bá tã tãndí ró rí 'bá yí 'êlé ï'dî íyî âṭṭízó rí 'bá yí ró. Ngbâangbânô rí, nî â'dô trá rǎgǎĩ Ôvârí kã ró. Gõ'dá ïtí rí, gólâ â'dô kpá ãní 'bã'á â'dólé rílí zãâ gbádú ãḍũkũ ãkó yí bê.

²³ Nî ndrê drê, òjílâ gólâ rí 'bá íyíkã rí'á tã ònjí 'êlé ï'dî rí â'dô íyíkã cé òdrã úsú'á ï'dî. Ìtí rí, Ôvârí â'dô gólâ rí gã'á dó zãâ gbádú. Gõ'dá òjílâ gólâ íyî nyãányã fê 'bá Ôvârí drí pîpîsílí ãlô sî rí tãsî rí, Ôvârí â'dô ngá fêfê fê'á gólâ drí drí-báláyî ró â'dólé gólâ rí 'bãlé rílí ngá ãlô ró Kúmú ãmákã Yésú Krístô bê zãâ gbádú ãḍũkũ ãkó.

7

Tã tã 'bã'bã Ôvârí kã ãmã drí 'êlé rí 'bá yí tãsî rí

¹ Ámã âdrúpî yí ãmã ízó yí bê, má nî trá kî, ãní rí'á òjílâ gólíyî tã tã 'bã'bã gólíyî Ôvârí drí 'bãlé trá òjílâ drí 'êlé rí kã nî 'bá rí 'bá yí ï'dî. Ìtí rí, 'dôvó nî ïsú tã dódó tã tã 'bã'bã rí 'dî 'bá yí kã 'ê'ê lâ tãsî. Ícã trá cé òjílâ drí tã tã 'bã'bã rí 'dî 'bá yí kã 'ézó ï'dî drē gólâ bê rí'á zãâ lédrê-lédrê ró rí.

² Tã lâgî kã rí tã 'dî â'dalé ãmã drí. Gõ'dá â'dô tã 'bã'bã Ôvârí kã rí vó ró rí, ícã trá òkó jó kã drí ágó lâ rí ïnjílí, tãlã rízó bê ágó rí 'dî bê ngá ãlô ró kâyî gólíyî ágó rí 'dî kã â'dózó drē zãâ lédrê-lédrê ró rí 'bá yí kã sî.

³ Gõ'dá òzô gólâ rí ágó 'dî òdrã trá rí, 'dî gólâ trá rí'á drí-báláyî ró tã 'bã'bã gólíyî drí rízó rílí ágó lâ 'dî bê ngá ãlô ró 'dî kã 'ásí. Nî ndrê drê, òzô òkó ãlô ãâyê ágó lâ gólâ â'dó 'bá drê bê lédrê-lédrê ró rí trá gôzó ngalé íyî dîlí gãrã drǎĩ âyílí ãgô ãzã volé kpá ágó ró rí bê rí, 'dî ãâ'dô tã kî'á gólâ rú â'dólé gólâ rí zílí tã ònjí têtê 'bá ró. Gõ'dá òzô ágó lâ 'dî òdrã trá drã rí, 'dî gólíyî cá lâgî lâfã trá. 'Dî vósî rí, òzô òkó rí 'dî úúsú íyîngá ágó ãzã trá trôlé rí, 'dî gólâ ícã gõ'dá kô zílí tã ònjí têtê 'bá ró.

⁴ Ámã âdrúpî yí ãmã ízó yí bê, tã ãníkã rí rí'á òzô 'dî rí kâtí. Tãlã Yésú drãlé bê rí, â'dô trá kpá òzô nî drã trá 'dũwã gólâ bê rí kâtí, gõ'dá â'dô kpá trá òzô nî drã trá tã tã 'bã'bã gólíyî Ôvârí drí âfêlé trá Músã sî rí 'bá yí kã tãsî rí kâtí. Ìtí rí, Ôvârí yí drí trá ãní rú sî tã 'ê'ê tã 'bã'bã 'dî 'bá yí kã 'ásí, â'dô ró bê ãní drí rízó tã gólíyî Yésú kã rí 'bá yí 'êlé ï'dî. Gõ'dá nî â'dô trá ngá ãlô ró Yésú gólâ lídrí 'bá trá òdrã 'ásí rí bê, â'dô ró bê ãní drí ícázó rí'á Ôvârí rí gógó ïnjílí tã mbîmbî gólâkã rí 'bá yí 'ê'ê lâ yí sî.

⁵ Sísí rí, mã újúlí bê tã tãndí 'êlé mbârâkã ãmákã sî rí, tã ònjí lôvókô ãmákã rí 'bá yí ðí trá kôró ãmã drǎĩ sî. Gõ'dá mã nílí bê tã ángô rí 'bá yí ï'dî Ôvârí drí 'bãlé ãmã drí 'êlé rí, mã lëé kô tã 'êlé tã 'bã'bã 'dî 'bá yí vó ró. Ìtí rí, mã rí trá rí'á tã ònjí ró rí 'bá yí 'êlé ï'dî rôô. Tãlã tã rí 'dî tãsî rí, lâṅô Ôvârí kã lâsî sî rí trá 'ê'á â'delé ãmã drǎĩ.

⁶ Gõ'dá ngbâangbânô rí, Ôvârí ïnjî ãmã trá volé tã gólíyî tã 'bã'bã 'dî 'bá yí kã rí 'ásí. Mã âcã gõ'dá trá òzô òjílâ ãvô ró rí 'bá yí kâtí tã tã 'bã'bã rí 'dî 'bá yí kã tãsî Yésú rí òdrã sî. Bê trá ïtí rí, mã ícã trá drí-báláyî ró tã 'êlé Ôvârí drí lãṭî gólâ ó'dí ró rí sî, â'dô ró tã gólíyî Lídrí Tãndí Ôvârí kã

drí ãmâ pãzó 'èlâ rí vó ró. Mã âyê tâ gólíyî ãmâ drí 'è'á 'èlâ Ôvârí drí cú ìtí mbârâkã ãmâ nyãányã kã sî tâ 'bã'bã Ôvârí kã gólíyî ìgílí trá ãkú ró rí vó ró rí trá.

⁷ Ngá tâ rí 'dî drí ìmbálé ãmâ drí rí ã'dô 'î yã? Tã 'bã'bã Ôvârí kã rí 'bá yî 'bã ãmâ trá tâ ònjí 'èlé yã? Á'dó ìtí kô ãlôwálâ! Tã 'bã'bã Ôvârí kã â'dâ tâ trá má drí, tâ gólíyî ángô rí 'bá yî ì'dî ònjí lâ yî ró 'èlé yã. Nî ndrê drê, òzô tíkó má ã'dô trá cú ìtí tâ 'bã'bã Ôvârí kã ãkó kî'á nî rí, mã òlê ngá òjílã ãzã 'bá yî kã kô ãmâ nyãányã drí rí, tíkó má ícã kô nîlã kî, ngá òjílã ãzã 'bá yî kã rí 'bá yî lôvó lâ 'bã'bã rî'á tâ ònjí 'î.

⁸ Gõ'dá tâ ònjí lôvókô ámakã rí 'bá yî 'bã mã trá rú jãlé tâ ònjí 'èlé, á'dó kô tâ 'bã'bã 'dî vó ró. Má lê tâ trá rôô ìfî 'bãzó ngá gólíyî òjílã ãzã 'bá yî kã ró 'dî 'bá yî drî. Tíkó òzô tâ 'bã'bã ã'dô kô'dáwá ìtí lâ 'dî kâtí rí, mã ícã kô tâ ìsû ámakã rí 'bãlê ngá òjílã ãzî kã 'dî 'bá yî drî.

⁹ Sísí rí, mã nî kô kî, tâ gólíyî ángô rí ì'dî Ôvârí drí 'bãlé má drí 'èlé ngátã tâ ángô rí 'bá yî ì'dî gólã drí 'bãlé má drí 'èlé kô rí. Má ìsû tâ trá ányã ró kî, mã rî'á òjílã tãndí 'î. Gõ'dá nîngá sî, mã nî tâ bê tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî tãsí rí, gõ'dá má drí vó lâ úsúzó kî, mã 'è tâ ònjí ró rí 'bá yî trá tâ 'bã'bã rí 'dî 'bá yî rú.

¹⁰ Gõ'dá má úsû vó lâ kpá kî, tâ ònjí ámakã rí 'bá yî câ ãmâ lâfálé trá Ôvârí bê. Má ìsû tâ trá ányã ró kî, tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî ã'dô ícã'á ãmâ pãlé rîlî rî'á tâ gólíyî mbîmbî rí 'bá yî 'èlé lâṅṅô ãkó, ìtí rí, mã drí ícãzó rîlî zãã gbádú ró Ôvârí bê. Gõ'dá 'é rú kô á'dólé ìtí. Gõ'dá má úsû vó lâ kî, tâ tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî kã 'è'è lâ ícã kô ãmâ pãlé. Tã pãtî rí, Ôvârí á'dô lâṅṅô fê'á má drí.

¹¹ Má ìsûlî bê tâ tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî tãsí rí, tâ lôvókô ámakã rí 'bá yî drí ngãzó rî'á ãmâ ádólé, ã'dô ró bê má drí rú jãzó tâ ònjí ró rí 'bá yî 'èlé tâ 'bã'bã rí 'dî 'bá yî rú. Tã 'bã'bã rí 'dî 'bá yî tãsí rí, mã ìnjî tâ Ôvârí kã rí 'bá yî kô. Ìtí rí, lâṅṅô òdrã kã trá njãã á'délé má drî.

¹² Gõ'dá tâ 'bã'bã gólíyî Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí 'èlé rí 'bá yî rî'á tãndí ró tâ mbî Ôvârí kã rí 'bá yî á'dalé ãmâ drí.

¹³ Ìtí rí, á'dó kô tâ 'bã'bã rí 'dî 'bá yî ì'dî ãmâ 'è 'bá tâ ònjí 'èlé á'dólé lâṅṅô Ôvârí kã òdrã kã drí 'èzó 'è'á á'délé má drî. Gõ'dá rî'á tâ lôvókô ámakã gólíyî rí 'bá ãmâ 'bãlé tâ ònjí 'èlé rí ì'dî. Ìtí rí, tâ 'bã'bã Ôvârí kã 'dî 'bá yî nyãányã lâ rî'á tãndí ró, gõ'dá tâ lôvókô ámakã drí ãmâ 'bãzó ìnjî-ìnjî lâ gálé dó. Gõ'dá má 'è tâ ònjí bê rí, tâ 'bã'bã tãndí 'dî 'bá yî á'dâ tâ má drí kî, tâ ònjí gólíyî má drí 'èlé rí 'bá yî rî'á pãtî ònjí tètê lâ ró. Gõ'dá má úsû vó lâ kî, tâ ònjí tètê ámakã 'dî 'bá yî ìzã mã trá Ôvârí rí ìfî drî 'á.

Tã rú fũfũ ãmâ 'á kã tâ ònjí 'è'è tãsí rí

¹⁴ ãmâ ndrî, mã nî trá kî, tâ 'bã'bã gólíyî Ôvârí kã 'dî 'bá yî rî'á tâ gólíyî Ôvârí drí áfêlé ãmâ drí Líndrí Tãndí íyíkã rí sî rí ì'dî. Gõ'dá mã rí gógó tãsí rí, tâ lôvókô ámakã rí 'bá yî ðí trá má drî sî. Ìtí rí, mã á'dô trá rãgî gólã ícã 'bá tâ ònjí 'èlé rí ró.

¹⁵ Má nî kô tãlã ã'dô 'î má drí rîzó tâ 'dî 'bá yî 'èlé rí. Má ícã gõ'dá kô tâ tãndí má drí lèlé rí 'bá yî 'èlé. Má rí bê-rí tâ ònjí gólíyî má drí lèlé kô kô 'èlã rí 'èlé ì'dî.

¹⁶ Ìtí rí, mã nî trá kî, tâ gólíyî má drí rî'á 'èlã rí 'bá yî rî'á ìyî ònjí ró. Gõ'dá má lèé kpá kô 'èlã ìyî, tãlã mã nî trá kî, tâ 'bã'bã Ôvârí kã rí 'bá yî rî'á 'dó tãndí ró mbîmbî.

17 Gõ'dá Ôvârí 'bãlé bê mâ trá â'dólé òjílã ó'dí ró, tâ 'dî tãsí rî, â'dó kô ámã nyãányã ì'dî gólã lē 'bã tâ ònjí 'èlé rî, gõ'dá tâ lôvókô má 'á rî drē zãã mbârãkã bê rōô ámã 'bãlé tâ ònjí 'èlé.

18 Gõ'dá tâ lôvókô gólíyî má 'á 'dî 'bã yî rî'á jãrá'bítí ònjí ró cú ìtí tâ mbîmbî ãkó ìyî 'á. Má lē trá rōô tâ mbîmbî rî 'bã yî 'èlé ì'dî, tãlã má trá òjílã Ôvârí kã ì'dî, gõ'dá má rî'á cú ìtí mbârãkã ãkó 'èzó lâ ìyî gbõ ìtí lâ 'dî kâtí.

19 Nî ndrê drē, má 'é tâ tãndí gólíyî má drí lē'á 'èlã rî 'bã yî kô, gõ'dá rî'á bê-rî tâ ònjí gólíyî má drí lē'á 'èlã kô rî 'bã yî ì'dî má drí rî'á 'èlã.

20 Gõ'dá má lēé bê kô pãtî tã ònjí 'dî 'bã yî 'èlé rî, tâ rî 'dî rî â'dálã kî, ámã nyãányã â'dó kô cé ì'dî ãlô rî 'bã rî'á tâ ònjí 'dî 'bã yî 'èlé gbõ ìtí lâ 'dî kâtí. Rî'á mbârãkã tâ ònjí lôvókô kã má 'á rî 'bã mâ nî 'èlã.

21 Nî ndrê drē kpá, òzõ má òlê trá tâ mbîmbî 'èlé rî, tâ ònjí lôvókô má 'á rî âsî lãtî lâ trá ndũũ má drí 'èzó lâ.

22 Tã ìsũ ámãkã 'á rî, má nî tâ 'bã'bã Ôvârí kã 'dî 'bã yî trá rî'á ìyî tãndí ró má drí 'èlé. Má lē tâ 'bã'bã rî gólãkã 'dî 'bã yî trá rōô.

23 Òzõ kpálé ìtí rî, mbârãkã ngî lâ ãzã bê rî'á má 'á, 'dî rî'á mbârãkã tâ ònjí lôvókô ámãkã rî 'bã yî drí lôfilí nî rî ì'dî. Mbârãkã rî 'dî rî rû fûlî tâ ìsũ tãndí ámãkã bê, tãlã tâ ònjí lôvókô ámãkã 'dî òtrõ ró tâ bê má drígã sî.

24 Mã rî'á tâ ìsũ ró ãmbã! Mã trá rî'á cú ìtí mbârãkã ãzã ãkó tâ tãndí 'èzó ì'dî sî lâ. Ìtí rî, ã'dî â'dô ámã âtî'á nî volé mbârãkã tâ lôvókô kã gólã ámã 'bã 'bã tâ ònjí 'èlé nō 'ásî yã? Mbârãkã rî 'dî ìcã trá ámã ìzãlé.

25 Má lûyî Ôvârí rōô, tãlã gólã ì'dî ìcã 'bã ró ámã pãlé tâ ãngí 'dî 'ásî Kúmú ãmãkã Yésũ Krístõ sî.

Gõ'dá ìtí rî, tâ ámãkã rî'á nõtí. Má 'bã mâ trá rî'á tâ Ôvârí kã rî 'bã yî 'èlé ì'dî, â'dô tâ 'bã'bã gólãkã rî 'bã yî vó ró. Gõ'dá tâ lôvókô ámãkã rî 'bã yî òmbê mâ kpá â'dólé tâ ònjí tètê 'èlé.

8

Tã tâ rîrî kã Líndrí Tãndí Ôvârí kã vó ró rî tãsí

1 Gõ'dá áwô-ìtí ãã'dô Ôvârí drí, gólã ndrê ãmã nyé òjílã mbîmbî ró tâ lēlé Yésũ Krístõ 'á rî sî. Bê trá ìtí rî, ngbãangbãno tâ ònjí gõ'dá trá yù'dãwã Ôvârí drí tâ kîzó ãmã rû tâ lâ tãsí.

2 Sîsî rî, tâ lôvókô ámãkã gólíyî ámã 'bã 'bã trá tâ ònjí tètê 'èlé rî ðî trá kôro ámã drî sî. Ìtí rî, lãṅõ òdrã kã trá 'è'á â'délé ámã drî. Gõ'dá lé ìtí rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kã ìnjí ámã trá tâ rî 'dî 'ásî. Gólã 'bã ámã trá rílí òjílã Ôvârí kã ró, tãlã mã â'dô trá ngã ãlô ró Yésũ Krístõ bê.

3 Nî ndrê drē, tâ 'bã'bã gólíyî Ôvârí kã 'bãlé trá ámã drí 'èlé rî 'bã yî rî'á mbârãkã ãkó ámã 'bãlé tâ tãndí Ôvârí kã rî 'bã yî 'èlé, tãlã ámã nyãányã rî'á cú ìtí mbârãkã ãkó tâ lôvókô gólíyî ámã 'è 'bã trá tâ ònjí 'èlé rî 'bã yî gãzó dó. Gõ'dá Ôvârí pã ámã trá ì'dî ìyî mvã Yésũ rî âjózó òjílã mvã ró, òzõ ámã gólíyî rî 'bã tâ ònjí 'èlé rî 'bã yî kâtí. Ìtí rî, Yésũ ìcã trá drãlé ámã tãsí tâ ònjí ámãkã trólé volé. Lãṅõ tâ ònjí ámãkã rî kã 'dê trá gólã drî ãmã vō 'á.

4 Ôvârí 'è tâ 'dî ìtí, tãlã Yésũ sî ámã gólíyî rî 'bã tâ gólíyî tâ lôvókô ámãkã drí lēlé 'èlé rî áyélé volé tâ gólíyî Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí lēlé rî 'èlé rî, mã ìcã trá tâ tãndí ndrî gólíyî Ôvârí drí 'bãlé òjílã drí 'èlé rî 'bã yî 'èlé.

5 Gõ'dá nî ndrê drē kpá, òjílã gólíyî rî 'bã tâ lôvókô ìyíkã rî 'bã yî 'èlé ì'dî â'dô lâ vó ró rî 'bã yî, rî ìyî 'dî cé rî'á tâ lôvókô gólíyíkã gólíyî 'bã 'bã

trá 'ëlâ rî 'bá yî tâ lâ ðsũlî ï'dî. Gõ'dá õjílã gólîyî 'dê 'bá ðyíkâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ vó rî 'bá yî, rî ðyíkâ rî'á tâ gólîyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí lëlé gólîyî drí 'ëlé rî tâ lâ ðsũlî ï'dî.

⁶ Gõ'dá kpá õjílã gólîyî tâ ðsũ ðyíkâ 'bã 'bá â'dólé â'dô tâ lôvókô ðyíkâ rî 'bá yî 'ëzó ï'dî rî 'bá yî, â'dô lânõ Ôvârí kâ ôdrã kâ ñã'á ðyî drî. Gõ'dá gólîyî rî 'bá ðyíkâ tâ ðsũ ðyíkâ 'bãlé tâ gólîyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí lëlé gólîyî drí 'ëlé rî 'ëlé ï'dî rî, â'dô ðyî rî'á lédrë-lédrë ró zãã gbãdú tâ ð'dî sî Ôvârí bê.

⁷ Nî ndrê drë, õjílã gólîyî rî 'bá rî'á tâ õñjî 'ëlé ï'dî â'dô tâ lôvókô gólîyíkâ drí gólîyî sëzó trá 'ëlâ rî vó ró rî 'bá yî gã trá dó tâ 'bã'bã Ôvârí kâ ðñjîlî, tâlá gólîyî 'bã ðyî nyãanyã trá â'dólé ðjú-'bã-ãzí Ôvârí kâ ró. Ítí rî, gólîyî ícã kô rû jãlé tâ 'bã'bã rî 'dî 'bá yî ðñjîlî gõ'dá kpá 'ëlé.

⁸ Gõ'dá õjílã lâràkô rî 'dî 'bá yî tâsî rî, tâ gólîyíkâ ícã kô Ôvârí rî 'bãlé â'dólé ðyîkô ró.

⁹ Gõ'dá ãñî tâ â'dó kô õzõ 'dî rî kâtí. Tãlá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî'á ï'dî ãñî 'á, gólã ícã trá 'dëlé sîsî ãñî drí, gõ'dá gólã ícã kpá trá mbãràkã sölé ãñî 'ásî, tâlá tâ lôvókô ãñíkã õzó kô ðjî kôrô ãñî drî sî ãñî 'bãlé tâ õñjî 'ëlé. Ôzõ õjílã ãzã â'dô trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dî ãkó yî 'á rî, pãtjî ró, õjílã rî 'dî â'dó kô kô krístõ 'bá 'í.

¹⁰ Ôzõ gõ'dá Krístõ â'dô bê rî'á ãñî 'á ítí rî, 'dî líndrí ãñíkã rî 'bá yî kpá bê rî'á lédrë-lédrë ró zãã gbãdú ró, tâlá Ôvârí ndrê ãñî õjílã mbîmbî ró, õzõ kpálé ãñî rû'bã ãâ'dô ôdrã'á tâ õñjî drí rî.

¹¹ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã Yésũ Krístõ nî lídrílî ôdrã 'ásî. Gõ'dá nîngá sî, õzõ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dózó trá ãñî 'á 'dî kâtí rî, Ôvârí â'dô kpá ãñî 'ë'á lídrílî ôdrã 'ásî rû'bã ðnyîrîkô ó'dî rî sî mbãràkã Líndrí Tãndí ðyíkâ rî kâ sî.

¹² Ámã ðdrúpî yî ámã ðzó yî bê, trá ítí rî, rî'á ícã-ícã ró ãñî drí cé tâ 'ëlé rîzó rîlî tâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí rî'á lëlá rî 'ëlé ï'dî â'dô lâ vó ró. Gõ'dá â'dó kô ícã-ícã ró ãñî drí rîzó rîlî tâ gólîyî ãñî drí lôvó lâ yî 'bãlé ï'dî ãñî drî, gõ'dá rî 'bã ãñî sëlé vólé rî 'bá yî 'ëlé ï'dî.

¹³ Ôzõ õjílã ãzã õrî trá cé rî'á tâ tâ lôvókô gólãkã rî 'bá yî drí gólã rî 'bãzó trá 'ëlâ rî 'ëlé ï'dî rî, ítí rî, gólã trá pãtjî ñjãã lânõ Ôvârí kâ ôdrã kâ drí 'dëzó gólã drî vëlé lâsî 'á zãã ðdükũ ãkó. Gõ'dá õzõ mbãràkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ ðkî õjílã ãzã 'bá yî trá tâ õñjî gólîyî tâ lôvókô gólîyíkã gólîyî sê 'bá vólé 'ëlâ rî 'ëlé rî 'ásî rî, ítí rî, gólîyî â'dô rî'á lédrë-lédrë ró zãã gbãdú Ôvârí bê.

¹⁴ Gõ'dá õjílã gólîyî pãtjî Ôvârí rî mvá yî ró rî 'bá yî rî'á ðyî õjílã gólîyî Líndrí Tãndí gólãkã áyé 'bã rî'á 'dëlé sîsî gólîyî drí tâ 'ásî ndrî rî 'bá yî ï'dî.

¹⁵ Tã ãñíkã tâsî rî, Líndrí Tãndí gólã Ôvârí drí âfëlé trá ãñî drí rî, rî kô rî'á ãñî 'bãlé â'dólé rãgî ðrî kâ ró kpá ó'dí. Ôvârí âfë Líndrí Tãndí ðyíkã gólã ãñî 'bã 'bã â'dólé ðyî mvá yî ró rî trá ãñî drí. Ítí rî, Líndrí Tãndí gólãkã 'dî ñjî látî trá trã ãñî drí gólã rî zîzõ " "Tátá" " '.

¹⁶ Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dî â'dã tâ kpá ãñî drí ãñî pîpîsîlî 'ásî kî nî rî, pãtjî ró, ãñî rî'á Ôvârí rî mvá yî ï'dî.

¹⁷ Bê trá ítí rî, mã â'dô õrë gólîyî Ôvârí drí tâ lâ yî 'bãlé fëlé ðyî mvá yî drí rî ðsú'á ndrî, kpá õzõ gólã drí õrë âfëré trá Yésũ Krístõ drí rî kâtí. Ôzõ rû ðzã gólîyî ãlólã rî 'bã Krístõ rî 'ëlé rî 'bá yî â'dô ï'dî ngbãngbãno rî'á

ãní 'ě'á rî, gô'dá mã nî trá kî, Ôvâri â'dô ãní 'bã'á rîlí yí bê 'bũũ 'álâ zãã gbádú, òzô Krístô drí rîrî tólâ gólâ bê rî kâtí.

Tã lânjã gólîyî Ôvâri drí 'ě'á âfêlé ãmã drí ñzátú rî

¹⁸ Gô'dá tã ñsũ ámákã 'á rî, òzô kpálé rû ñzã ãngó drî nô kã rî 'bã yí ãã'dô rî'á rôô rî, rû ñzã rî 'dî 'bã yí rî'á tã fínyáwá 'î, òzô mã òtírî tã ñsũũ tã lânjã ãmbã gólîyî Ôvâri drí 'ě'á 'ělã ãmã òjílã íyíkã ró rî 'bã yí drí ñzátú rî tãsí ndrî rî.

¹⁹ Gô'dá ngá-tî ndrî gólîyî Ôvâri drí 'bãlé ãngó nô drî rî, rî'á ñyî ñîfî 'bã'bã bê kâyî gólã Ôvâri drí 'ězó tã â'dálé ngbálî-ngbálî kî òjílã ángó rî ñ'dî rî'á gólã rî mvã pãtî ró rî 'bã yí ñ'dî yã rî.

²⁰ Nî ndrê drê, kâyî gólã Ádãmã drí tã ònjí 'ězó rî sî rî, ngá-tî gólîyî ndrî ãngó drî nô kã rî 'bã yí drí rû ñzãzô ácálé bãrãbãnyã ró, tãlã Ôvâri áyê tã 'dî rû 'ělê ñtî 'dî, gô'dá gólã nî tã tãndí gólã drí 'ě'á 'ělã tã rî 'dî tãsí ñzátú rî trá.

²¹ Gô'dá ñzátú, kâyî ãlólã 'dî tú rî, Ôvâri â'dô íyî mvã yí òjã'á â'dólé yí tí, gólã â'dô ngá-tî ãngó nô kã rî 'bã yí lôtó'á mbîmbî ró ndrî gô'dá 'bãlé ndrî â'dólé kpã ngá ó'dí ró, òzô yí drí 'ělê ãmã íyî mvã yí drí rî kâtí.

²² Gô'dá ngbãangbãno rî, mã ndrê trá kî, ñtôlé kâyî Ádãmã drí tã ònjí 'ězó rî sî ácálé bũũũ ãndrô nô rî, ngá-tî ãmbã ndrî gólîyî Ôvâri drí lô'bãlé rî 'bã yí trá rî'á lôzó'á ngã lãzé-lãzé drí sî òzô òkó gólã 'ě 'bã mvã ñlî rî kâtí, tãlã rû ñzã gólîyî ãngó drî nô kã rî 'bã yí drí sî. Gólîyî rî'á ñîfî 'bã'á kâyî Ôvâri drí 'ězó tã gólîyíkã êdélé mbî rî drî.

²³ Ôvâri âfê Líndrí Tãndí íyíkã trá ãmã drí ngbãangbãno tã â'dálé ãmã drí kî, gólã â'dô tã lânjã yí drí 'bãlé trá âfêlé rî âfê'á trá ãmã drí ñzátú. Á'dô kpálé ñtî rî, ãmã rî gógó kpã rî'á ãzã'á tã ñsũ bê ãmã pîpîsílî 'ásî òzô mã òtírî rî kâyî Ôvâri drí 'ězó tã lânjã 'dî 'bã yí âfêlé ãmã drí rî tãlé rî. Gô'dá mã rî kpã ñîfî 'bãlé kâyî Ôvâri drí 'ězó rû'ã ó'dí âfêlé ãmã drí rî drî.

²⁴ ñtôlé kâyî gólã Ôvâri drí ãmã pãzó rî sî, mã 'bã ñîfî trá tã 'dî 'bã yí drî. Òzô gô'dá mã ùsũũ tã rî 'dî 'bã yí trá ngbãangbãno rî, ícã gô'dá kô ãmã drí ñîfî 'bãzó drî lâ kî, Ôvâri â'dô âfê'á lâ ñyî trá ñzátú rî.

²⁵ Gô'dá ngbãangbãno, ãmã rî'á ñîfî 'bã'bã bê tã lânjã gólîyî â'dó 'bã drê kô ãmã drí gã rî drî pîpîsílî ã'dí sî, Ôvâri drí tã lâ yí 'bãlé trá 'ě'á âfêlã ãmã drí ñzátú 'dî drî, tãlã mã nî trá kî, Ôvâri â'dô pãtî tã rî 'dî 'bã yí 'ě'á ãmã drí.

²⁶ Ôvâri âfê Líndrí Tãndí íyíkã kpã trá tã ñnî ãfêlé ãmã drí rãtãã 'ězó. Òzô mã òrî tã ñsũ-ñsũ sî rôô gô'dá kpã â'dózó mbãrãkã ãkó rãtãã 'ězó mbîmbî rî, Líndrí Tãndí gólãkã bê rî'á tã rî 'dî ngî'á tãndí ró gólã bê ãmã pãzó. Gólã â'dô tã lãnjî-lãnjî 'dî tã lâ â'dã'á Ôvâri drí mbîmbî ró mbãrãkã íyíkã sî, tãlã ùlî ãtã-ãtã ícã kô tã lãnjî rî 'dî â'dálé mbîmbî ró.

²⁷ Gô'dá Ôvâri tã tã ómvó ãmã pîpîsílî 'á rî 'bã yí trá, gô'dá ãrî tã gólîyî Líndrí Tãndí gólãkã drí ngîlî gólã drí tã ámákã tãsí rî kpã trá, tãlã ãmã rî'á òjílã gólãkã ñ'dî. Gô'dá Líndrí Tãndí Ôvâri kã â'dô rãtãã 'ě'á ãmã tãsí nyé òzô Ôvâri drí lãlé drílã 'ělê rî kâtí.

²⁸ Gô'dá ãmã òjílã gólîyî Ôvâri rî lã 'bã trá pîpîsílî ãlô sî rî 'bã yí, mã nî trá kî, Ôvâri 'bã tã 'dó ndrî â'dólé, tãlã òpã ró ãmã gólîyî gólã drí ñjílî trá òjílã íyíkã ró rî 'bã yí bê ãmbãlé tãmbãrã tã lãlé ámákã 'á, â'dô tã gólîyî gólã drí ñjílî 'ělê ãmã tãsí rî vó ró.

29 Ẹkú ró ẹkú ró nã sī rī, Ôvârí nǐ trá ọjílã ángô rī 'bá yī â'dô tâ lě'á nǐ yí 'á. Gõ'dá Ôvârí nǐ gólíyī ọjálé â'dolé íyī mvá Yésũ kátí. Ítí rī, Yésũ rǐ'á mvá sísí Ôvârí kâ ì'dí, ọjílã tâ lě 'bá drí 'dézó bê vó lâ sī ìyī ẹdrúpǐ ró gõ'dá kpá lônýí ró.

30 'Dĩ 'bá yī rǐ'á ọjílã gólíyī Ôvârí drí njílí â'dolé íyíkâ ró rī 'bá yī ì'dí. Gólã nǐ ọjílã rī 'dĩ 'bá yī nótí. Sísí gólã ẹzì gólíyī trá 'délé gólã vósí. Gõ'dá nǐngá sǐ, gólã 'bã gólíyī â'dolé ọjílã mb̄mb̄ rī 'bá yī ró yí lǐfí. Bê trá ítí rī, gólã â'dô kpá ọjílã rī 'dĩ 'bá yī 'bã'á â'dolé ẹmbã ẹngí bê ọzõ Yésũ kátí.

Tã lõvõ Ôvârí kâ ẹmã drí rī tāsí rī

31 Ítí rī, nǐ ìsũ tâ tâ gólíyī ndrǐ tâ â'dá 'bá trá ẹmã drí kǐ Ôvârí 'bã ẹmã lõvõ trá rõô rī tāsí. Ítí rī, ọzõ kpálé ẹjú-'bá-ẹzì ọrǐ ìyī trá ẹmã lâràkô 'élé rī, gólíyī â'dô fí ícá'á trá tâ trólé Ôvârí gólã ẹdré 'bá ndũũ ẹmã ngá lésí rī drígá sǐ yã?

32 Ôvârí ẹfẹ íyī mvá nyãányã Yésũ trá drǎlé ẹmã pǎlé tâ ọnjí ẹmákâ rī 'bá yī 'ásí ndrǐ. Tã rī 'dĩ â'dá tâ kǐ, Ôvârí â'dô tâ ndrǐ gólíyī ẹmã ẹmú 'bá rī 'bá yī ẹfẹ'á trá ẹmã drí dró ọzõ gólã drí Yésũ rǐ ẹfẹrẹ trá ẹmã drí rǐ kátí drǐ-báláyí ró pǐpǐsílí tãndĩ gólãkâ sǐ.

33 Ôvârí ndrẹ ẹmã gólíyī yí drí njílí ọjílã íyíkâ ró rī 'bá yī trá yí lǐfí ọjílã gólíyī mb̄mb̄ rī 'bá yī ró tâlá Yésũ rǐ tāsí. Bê trá ítí rī, ọjílã ẹzã fí bê rǐ'á gólã ícá 'bá ícícíyá 'élé ẹmã rú Ôvârí drí tâ kǐzó ẹmã rú yã?

34 Ẹ'dí â'dô ícá'á tâ kǐlí ọjílã Ôvârí kâ rī 'bá yī rú nǐ, lẹ̀nõ ẹmã'á ró bê gólíyī drǐ yã? Yésũ Krístõ rǐ nyãányã drǎ trá tâlá tâ ọnjí ọjílã ẹlólá 'dĩ 'bá yí kâ tāsí. Gõ'dá Ôvârí drí gólã rǐ 'ẹzó lídrílí ọdrã 'ásí. 'Dĩ vósí rǐ, Yésũ drí ngázó gólé rílí Ôvârí bê 'bũũ 'álá võ gólã ìnjílí ìnjí rǐ 'á kúmú ró. Gõ'dá Yésũ rǐ kpá ẹlólá drǎ 'bá trá ẹmã tāsí nõ kpá ì'dí gólã rǐ 'bá rílí ngbãangbãno Ôvârí rǐ gārã drǐ 'á tâ ẹmákâ ẹdélé tâ ẹzã gólã ẹtálé ẹmã rú rǐ tāsí.

35 Tã ángô rǐ â'dô ícá'á nǐ ẹmã lõnyílí volé Yésũ gólã ẹmã lõvõ 'bã 'bá rǐ rú sǐ yã? Gõ'dá rú ìzã ẹmã'á trá ẹmã drǐ rǐ, tâ rǐ 'dĩ â'dá kǐ, Yésũ 'bãá gõ'dá ẹmã lõvõ kô yã? Ẹ'dó ítí kô ẹlówálá. Ọzõ ngã mã â'dô trá ítá ìzã bê rǐ, tâ rǐ 'dĩ â'dá kǐ, Yésũ 'bãá kpá ẹmã lõvõ kô yã? Ẹ'dó kpá ítí kô. Ọzõ ngã lõfó ọnjí tètẹ ẹmã'á trá ẹmã drǐ rǐ, tâ rǐ 'dĩ kǐ, Yésũ 'bãá ẹmã lõvõ kô yã? Ẹ'dó ítí kô ẹlówálá! Ẹ'dô ngátá ìzã 'í yã ngã lâ'dá 'í yã ngã ẹjú 'í â'dé trá ẹmã drǐ yã rǐ, tâ rǐ 'dĩ 'bá yí 'bãá Yésũ kô ẹlówálá â'dolé ẹmã lõvõ 'bã ẹkó.

36 Rú ìzã ẹmákâ rǐ rǐ'á ọzõ rú ìzã gólã kúmú ẹngí Dẹwúdǐ drí tâ ẹtázó trá tâ lâ sǐ kǐ,

“Ẹjú-'bá-ẹzì ẹmákâ rǐ 'bá yí rǐ rǐ'á ìyí rú cẹlé kára ẹmã ùfúlí gbõ ọzõ kẹbílíkí ùfúrǐ kátí,

tãlá ẹmã rǐ'á ọjílã ẹnókâ rǐ 'bá yí ì'dí.”

Lôngó 44.22

37 Ẹlõ rú ìzã rǐ 'dĩ 'bá yí 'ásí rǐ ícá kô ẹmã pélé tâ lẹlẹ ẹmákâ ẹyélé. Yésũ 'bã ẹmã lõvõ trá rõô. Gólã rǐ mbârãkã ẹfẹlé ẹmã drí kẹyí lẹ̀nõ kâ rǐ 'bá yí sǐ.

38-39 Má nǐ trá kǐ, mbârãkã lõvõ Ôvârí kâ ẹmã drí rǐ kâ rǐ rǐ'á ẹmbã lẹ̀vũlǐ mbârãkã tâ ndrǐ ẹzã 'bá yí kâ drǐ sǐ. Ítí rǐ, ngá ẹzã yú gólã ícá 'bá lõvõ gólãkâ ẹmã drí rǐ 'élé rú ndélé, ngátá ọdrã tâ 'í yã, ngã lẹ̀nõ rǐrǐ ẹngó nõ 'á rǐ kâ ì'dí yã, ngátá mǎláyíkã ngá lésí yã, ngã Sátánã yí ngá lésí ọzõ ọlẹ kátí rǐ yã, ngátá tâ rǐ 'bá rú 'élé ngbãangbãno rǐ ì'dí yã, ngátá ìzátú rǐ ì'dí yã, ngátá kpá tâ ùrú 'álá gólíyí cú mbârãkã bê gẹrẹ ẹmã drǐ sǐ rǐ drígá sǐ

yã, ngátá gólíyî ñnyákú zélé lésî òzô ôvâri âmâ á'bíyá yí kâ rî 'bá yí kâtí rî ì'dí yã rî. Ngá ãzãkã yû ngá ndrî gólíyî ãngó drî ñô 'bá yí lâfálé sî ícá 'bá lõvô Ôvâri kâ âmâ drí rî êdrêlé, tâlá Ôvâri 'bã âmâ lõvó trá rôô zãã gbádú. Mã ñî tâ rî 'dî trá, tâlá tâ Kúmú âmákâ Yésû Krístô drí 'êlé trá âmâ pázô rî sî.

9

Tã gólá Ôvâri drí ôjílã yí drí lélé â'dólé ôjílã íyíkã ró rî 'bá yí ñjízô rî

¹⁻³ Ámbá ôjílã âmákâ Yúdã yí kâ rî 'bá yí gã ìyî trá dó tâ lélé Yésû 'á 'díyî pã 'bá ró. Gõ'dá tâ rî 'dî tãsî rî, ìzã 'ê mã trá rôô gõ'dá âmâ 'bãlé ãwó ngôlé cú ì'dí ôjílã âmákâ Yúdã yí kâ rî 'bá yí tãsî. Má âtã ñô úlî gólíyî pãtîî rî 'bá yí ì'dí ânî drí Líndrí Tãndí Ôvâri kâ gólã rî 'bá âmâ pãlé úlî ñô 'bá yí âtálé ânî drí rî sî. Má lë trá rôô Ôvâri drí ôjílã âmákâ Yúdã yí kâ rî 'bá yí pãlé ôjílã tâ lë 'bá trá Yésû 'á rî ró rî, mã âdó ònjô kô ãlôwálã ôjílã Yésû kâ ró. Gõ'dá mã ìsû tâ ìzã ôjílã âmákâ kâ Ôvâri rî gãzó dó 'dî rî tãsî rî, mã trá rî'á ñjãã, ã'dô ró bê Ôvâri drí âmâ gãzó kpá dó ôjílã Yésû kâ rî ró, tâlá gólã ôfê ró lâñô bê mã drí lâsî sî, òzô tí 'dî rî, úúpî látî trá ôjílã âmákâ Yúdã yí kâ rî 'bá yí drí tâ lëzó Yésû 'á 'díyî pã 'bá ró rî.

⁴⁻⁵ Ákú ró ñã sî, Ôvâri 'bã tâ trá âmâ á'bíyá Ābārāyāmā yí drí kî, yí â'dô gólíyî ózôwá yí ôjílã Īsīrā'élē kâ ró rî 'bá yí ñjî'á â'dólé ôjílã íyíkã rî 'bá yí ró. 'Dî vósî rî, ôjílã Īsīrā'élē kâ rî 'bá yí ôtírî rî ìyî lâmú bê fãã ñngá kô ñngá vô 'ã'í ró rî 'ásî rî, Ôvâri â'dã ãmbã íyíkã trá gólíyî drí ândâlã düü. Gõ'dá Ôvâri rî trá rî'á tâ-drî lélé 'bãlé gólíyî bê â'dólé ôjílã íyíkã rî 'bá yí ró. Ítî rî, Ôvâri fê kpá tâ 'bã'bã íyíkã lélé gólíyî drí 'êlé rî 'bá yí gólíyî drí, drî-'bã gólíyíkã Músã sî. Gõ'dá gólã â'dã látî mbî pãtîî íyî ñnjî kâ rî kpá gólíyî drí. Gõ'dá gólã 'bã tâ âmâ á'bíyá yí drí kî, yí ãã'dô òrê fê'á gólíyî drí ãmbã ózôwá lâ yí bê. Gõ'dá òrî gólíyíkã drí â'dózó òrî gólã Yésû Krístô gólã yí drí 'ê'á ájólã ôjílã pãlé ndrî rî tîzó 'á lâ rî ró. Gõ'dá ngbãangbãñô rî, Yésû bê rî'á 'bûû 'alã ngá-tî düü ndrî ãngó drî kâ ñô 'bá yí drî ñjî. Gólã ì'dí Ôvâri 'í. Bê trá ítî rî, 'dôvó ñî 'dê mã 'ê ãwô-ítî gólã drí ãmbã tâlá tâ rî 'dî tãsî. Āã'dô ítî.

⁶ Tã ôjílã düü Yúdã yí kâ rîzó rî'á Yésû rî gãlé dó 'dî, rî kô tâ-drî lélé Ôvâri kâ 'bãlé trá gólíyî á'bíyá yí bê rî ìzálé volé. Ñî ndrê drê, rî'á cé ôjílã ùrúkã Īsīrā'élē kâ rî 'bá yí ì'dí â'dó 'bã pãtîî ôjílã Ôvâri kâ ró rî.

⁷⁻⁸ Ítî rî, Ôvâri ñjî Ābārāyāmā rî ózôwá yí ndrî â'dólé ôjílã íyíkã ró yã? Ā'dó ítî kô. Ôvâri âtã tâ kî, â'dô â'dó'á Īsákã rî mvá yí ì'dí gólíyî ícá 'bã â'dólé 'dîyímvá íyíkã ró rî. Ôvâri ñjî Ābārāyāmā rî ózôwá gólíyî tâ lë 'bã yí 'á rî 'bã yí trá â'dólé ôjílã íyíkã ró, â'dó kô kî, Ābārāyāmā rî ózôwá yí ñjî ndrî. Ôvâri âtã tâ Ābārāyāmā drí kî ñî rî, "Ánî ózôwá pãtîî rî 'bã yí â'dô â'dó'á 'dîyímvá gólíyî tîlî ánî mvá Īsákã sî rî 'bã yí ì'dí." Gõ'dá úlî rî 'dî 'bã yí â'dã tâ kî, ãã'dô rî'á cé 'dîyímvá gólíyî tîlî, tâlá Ābārāyāmā lë tâ gólã Ôvâri drí tâ lâ 'bãlé trá 'êlé gólã drí rî 'á rî 'bã yí, gólíyî rî'á 'dîyímvá gólíyî Ôvâri drí ndrêlé ôjílã íyíkã ró rî 'bã yí ì'dí.

⁹ Tã Ôvâri drí 'bãlé trá 'êlé Ābārāyāmā drí tîtî Īsīmélê kâ vósî rî ì'dí ñô, "Ndrô ãlô volé drî 'ásî rî, mã â'dô ãgô'á ánî òkó Sárã rî 'êlé ícálé mvá tîlî."

Gõ'dá úlí rí 'dĩ 'bá yí â'dâ tâ kî, Ôvârí gã Ābārāyāmā rí mvá Īsīmélē trá dó â'dólé á'bíyá ró òjílā íyíkā rí 'bá yí drí.

10 'Dīyímvá Rēbékā kâ rí 'bá yí â'dâ kpá tâ ālôlá 'dĩ rí'dĩ âmâ drí. Âmâ á'bíyá Īsákā rí'dĩ rí'á 'dīyímvá rí Rēbékā kâ lätí ró 'dĩ 'bá yí átá 'í.

11 Drē ākpākā'dā sísí útí lätí 'dĩ 'bá yí kò'dáwá gõ'dá 'dĩ gólíyí â'dó kpá kò drē ícálé tâ tándí ngátá tâ ònjí 'élé rí, Ôvârí â'dâ tâ kî, yí āâ'dô cú drí-âcê bê òjílā yí drí lélé â'dólé íyíkā ró rí njízó.

12 Ítí rí, â'dó kò rí'á tâ gólíyí ángô rí 'bá yí kâ rí'dĩ òjílā rí 'dĩ drí 'élé rí, ngátá gõ'dá kpá tâ kî'á nĩ rí, òjílā rí 'dĩ átá lâ íyíkā ã'dĩ rí'dĩ yā rí. Nĩ ndrē drē, Ôvârí âtâ tâ trá Rēbékā drí lätí gólá drí 'ē'á t̄lā 'dĩ 'bá yí tāsī kî, "Lätí gólá t̄lī sísí rí â'dô rí'á lätí āzâ gólá t̄lī yí vó rí zélé rú ì'būlī drílā."

13 Tā àngū 'bá Ôvârí kâ āzâ âtâ tâ kpá kî nĩ rí, "Má lē Yākóbā yí trá rōô ózōwá lâ yí bê, gõ'dá má gã Ēsáwō yí dó ózōwá lâ yí bê â'dólé òjílā âmákā rí 'bá yí ró."

14 Òjílā āzâ ānī lāfálé sī â'dô ícá'á tâ ìjílí kî, "Ôvârí āâ'dô òjílā ūrūkâ 'bá yí gã'á dó gbō cú ítí rírí gólíyíkā rí ndrē ákó yā? Ítí rí, gólá rí 'dĩ kò tâ mbì rí 'élé." Gõ'dá má â'dô tâ 'dĩ drí lâ lògō'á kî, "Ôvârí rí trá kárá tâ mbì 'élé. Tí Ôvârí âfē lāṅō nô trá òjílā drí ndrī tâ ònjí tētē 'bá ró."

15 Gõ'dá Ôvârí rí'á cú mbârākā bê òjílā yí drí lélé rí 'bá yí njízó gbō ítí lâ 'dĩ kâtí. Nĩ ìsū drē tâ gólá Ôvârí drí âtálé Músā drí kî'á nĩ rí, "Má â'dô tâ ònjí òjílā gólíyí má drí njílí â'dólé âmákā ró rí 'bá yí kâ áyē'á. Má â'dô òjílā má drí njílí 'dĩ 'bá yí pā'á tâ ònjí 'ásí."

Áfō-áfō 33.19

16 Ôvârí njí òjílā nĩ â'dólé òjílā íyíkā ró. Â'dó kò kî'á nĩ rí, rí'á òjílā rí 'dĩ 'bá yí rí'dĩ gólíyí tâ lē 'bá nĩ â'dólé òjílā Ôvârí kâ ró rí. Â'dó kpá kò kî, tâlā òjílā rí 'dĩ 'bá yí 'é ìyí tâ Ôvârí kâ trá rí drí sī. Gõ'dá Ôvârí njí òjílā ūrūkâ 'bá yí gbō ítí â'dólé òjílā íyíkā ró, tâlā yí pā ró gólíyí lāṅō tâ ònjí gólíyíkā rí 'bá yí kâ 'ásí p̄p̄sílí tándí íyíkā sī.

17 Ôvârí âtâ tâ kúmú àngí Māsīrī kâ drí Músā sílí kî nĩ rí, "Má 'bā nĩ trá â'dólé drí-âcê bê kúmú àngí Māsīrī kâ ró, ã'dô ró bê mbârākā âmákā â'dázó òjílā drí, òzō má ò'ê tâ trá ní rú ònjí ró tâlā drí âmbâ-âmbâ áníkā tāsī rí. Gõ'dá tâlā tâ gólíyí má drí 'élé ní drí rí 'bá yí tāsī rí, âmâ rú â'dô ìkú'á ìkú àngó drī ndrī."

18 Úlí rí nõ 'bá yí â'dâ tâ kî, Ôvârí cú rí'á mbârākā bê tâ gólíyí yí drí lélé 'élé òjílā àngó nõ 'á rí drí rí 'ézó. Ítí rí, p̄p̄sílí tándí gólákā sī rí, gólá rí'á drí-báláyí ró òjílā gólá drí lélé pālē rí 'bá yí pázó. Gõ'dá gólá rí kpá òjílā gólíyí yí drí lélé drí lâ yí drí âmbálé rí 'bá yí drí lâ yí 'bālē âmbálé âmbâ, â'dô tâ gólá drí lélé rí vó ró.

19 Òjílā āzâ ānī lāfálé sī â'dô ícá'á tâ ìjílí kî, "Â'dô bê trá ítí rí, gõ'dá Ôvârí rí zāá rílí tâ kílí âmâ rú ã'dô tāsī yā? Ítí rí, gólá rí 'dĩ kò tâ mbìmbì rí 'élé rí'dĩ. Ā'dĩ â'dô ícá'á nĩ tâ gólákā lélé 'élé rí ìkílí yā?"

20 Ítí rí, má â'dô tâ 'dĩ drí lâ lògō'á kî, "Ānī rí'á gbō cé òjílā mvá 'í rí, gõ'dá nĩ ìsū tâ kî, nĩ āâ'dô ícá'á tâ-drí lògōlé ã'dô ró bê kî, tâ Ôvârí kâ āâ'dô rí'á ányā ró rí ángô tí yā? Drē ítí rí, límvo ícā fí trá tâ ìjílí rú 'bá lâ t̄í kî nĩ rí, 'Ní rú mâ nōtí nõ â'dô tāsī yā?" "

21 Drē ítí rí, límvo rū 'bá cú rí'á tã mbî bê ngá yí drí lélé 'élé lõdrí sî rí 'ézó. Gólâ â'dô ícá'á cú ngá gólíyî sũ 'bá sũsũ ró rí 'bá yí rũlî gô'dá ngá gólíyî sũ 'bá kô ígígírâlê kô â'dó 'bá cé lôsî 'ézó ï'dî sî lâ ïyî rí rũlî 'dó lõdrí kũlũtũtũ ãlô 'dî 'ásî. Tã rí nõ â'dâ tã kî, Ôvârí ícâ trá tã gólíyî yí drí lélé 'élé òjílâ yí drí 'bãlé nî rí 'bá yí tãsî rí 'élé.

22 Ítí rí, Ôvârí trá rí'á njãã ăwă ró òjílâ bê tãlâ tã ònjí gólíyíkâ rí 'bá yí tãsî. Gólâ cú rí'á mbârâkâ bê lânõ fêzô òjílâ gólâ tã ònjí 'ê 'bá rí drí. Gô'dá kpálê bê ítí rí, Ôvârí rí trá rí'á kâyî mbî gólâ lânõ íyíkâ drí â'dézó tã ònjí 'bá yí drî rí tã'á ï'dî. Gólâ 'ê ítí, tãlâ gólâ rí pîpîsîlî rí'á ă'dî ró gólíyî tãsî, òzô kpálê òô'bã òjílâ rí 'dî 'bá yí lânõ fêzô gólíyî drí rí.

23 Ôvârí fêé lânõ gólíyî drí 'wãã kô, ă'dô ró bê kî, òjílâ gólíyî yí drí lélé pãlé rí 'bá yí ïcã ró ïyî bê ămbã íyíkâ nîlî, nîngá sî yí âyê ró bê tã ònjí gólíyíkâ, tãlâ gólíyî ïcã ró bê â'dólê Yésũ kâtí rîlî Ôvârí bê 'bũũ 'álâ.

24 Gólâ nî ămã òjílâ gólâ drí lélé pãlé òjílâ íyíkâ ró rí 'bá yí 'bãsurú Yúdă yí kâ gô'dá kpá ăzã 'bá yí kâ rí 'bá yí bê rí 'ásî. Ôvârí jã rú òjílâ yí drí gãlé trá dó sîsî rí 'bá yí nîlî.

25 Tã 'dî rí'á òzô tã ăngũ 'bá Ôsêyã drí úlî âtázó trá ăkũ ró nã kâtí kî, "Má â'dô òjílâ gólíyî â'dó 'bá kô ámákâ ró rí 'bá yí nîjî'á, tãlâ gólíyî ă'dô ró bê ïyî òjílâ ámákâ rí 'bá yí ró. Má 'bãã òjílâ 'dî 'bá yí lõvó lâ kô sîsî, gô'dá ngbãangbãnô rí, má jã rú trá gólíyî lõvó 'bãlé gãrã."

Ôsêyã 2.23

26 "Sîsî òjílâ ãlôlâ 'dî 'bá yí Ôvârí zî trá kî, 'Ănî â'dó kô rí'á òjílâ ámákâ ï'dî.' Gô'dá 'dîlî vósî, ăâ'dô gólíyî zî'á " "dîyîmvã Ôvârí mbârâkâ ăkî bê rí kâ rí 'bá yí ró." ' ' "

Ôsêyã 1.10

27 Gô'dá tã ăngũ 'bá Ĩsáyã âtã úlî kpá kî, "Ôjílâ Ĩsîrã'élê kâ lûtî ïyî trá ăcálê dũũ òzô sînyítã ònyíkô ìmvũ ândrê tí rí 'bá yí kâtí.

Ôzô kpálê ítí rí, Ôvârí â'dô cé ũrũkâ 'bá yí pã'á ï'dî gólíyî lâfálê 'ásî â'dólê òjílâ íyíkâ ró.

28 Nî ndrê drê, Ôvârí â'dô pãtîlî lânõ fê'á òjílâ ndrî gólíyî tã gólâkâ gã 'bá dó rí 'bá yí drí 'wãã, ă'dô ró bê yí drí gólíyî úfúzô."

Ĩsáyã 10.22-23

29 Ĩsáyã âtã tã kpá ămã tã ònjí 'bá ró rí 'bá yí tãsî kî, "Ôvârí gólâ mbârâkâ bê gãrã rôô rí 'ê tã ămã tãsî â'dô pîpîsîlî tãndî íyíkâ rí vó ró, gólâ âyê ămã ózôwã ũrũkâ 'bá yí rîlî lédrê-lédrê ró.

Ôzô ă'dô tíkô ítí kô rí, tã ámákâ rí âtî vó nõ trá ngbã, nyé òzô gólíyî Sôdómô kâ Gômórã bê Ôvârí drí úfúlî ndrî ngbã rí kâtí."

Ĩsáyã 1.9

Tã òjílâ Yúdă yí kâ drí tã lëzô kô Yésũ 'á 'dîyî pã 'bá ró rí

30 Ngbãangbãnô rí, nî ârî úlî ámákâ nõ 'bá yí, òzô kpálê òjílâ gólíyî Yúdă yí ró kô rí 'bá yí òrî kô lâtî mbî Ôvârí drí gólíyî ndrêzô òjílâ mbîmbî íyíkâ ró rí 'bá yí lõndãlé rí, ũrũkâ 'bá yí úsũ lâtî 'dî trá, tãlâ gólíyî lë tã trá Yésũ 'á. Ítí rí, Ôvârí ndrê gólíyî trá tã mbî 'bá ró tã lélé gólíyíkâ tãsî.

³¹ Gõ'dá õzõ kpálé òjílã Yúdã yí kã òcê rû ìyí kp̃î â'dózó tã mb̃î 'bá ró ìyí Ôvârí Ìf̃î tã 'bã'bã gólâkã rí 'bá yí ìnj̃î-ìnj̃î lâ yí s̃î rí, gól̃iyí îcã kô tã 'bã'bã rí 'dĩ 'bá yí ìnj̃îl̃î ndrĩ. Tãlã tã 'dĩ tãs̃î rí, gól̃iyí â'dó kô mb̃î Ôvârí Ìf̃î.

³² Â'dô trá ìtí, tãlã gól̃iyí l̃éé tã kô Ôvârí gólã îcã 'bá gól̃iyí 'bãlé mb̃imb̃î ró rí 'á. Gól̃iyí rí ìyìngá gbõ rĩ'á rû c̃élé tã tã 'bã'bã gólâkã 'dĩ 'bá yí kã bê â'dózó òjílã mb̃î ró Ôvârí Ìf̃î, tãlã tã gól̃iyíkã 'èlé trá rí 'bá yí tãs̃î. Gõ'dá Yésũ drã bê trá rí, tã rí 'dĩ 'bã gól̃iyí gõ'dá gãlé dó tã l̃élé Yésũ 'á 'd̃iyí pã 'bá ró. Ôdrã Yésũ kã â'dô trá gól̃iyí drí õzõ kúñî gólã dr̃l̃iyí r̃ízó pá s̃ìl̃î rú lâ ìyí r̃ízó lô'délé ṽũdr̃î rí k̃atí, tãlã gól̃iyí ñj̃î tã íf̃î lâ kô.

³³ Gõ'dá ìtí rí, gól̃iyí gã dó Yésũ rí ñl̃î 'd̃iyí pã 'bá ró, té õzõ tã àngũ 'bá Ìsáyã drí àngũl̃î trá rí k̃atí k̃î,

“Nĩ ndrê drê, má 'bã kúñî trá òjílã ámakã Yúdã yí kã lãfálé,
kúñî rí 'dĩ, òjílã dũũ â'dô pá s̃î'á rú lâ lô'dézó ngbã ṽũdr̃î.

Gõ'dá òjílã àlô-àlô gólã tã l̃é 'bá trá kúñî rí 'dĩ 'á rí â'dô îcã'á njũl̃î gágã tã gólâkã rú,

tãlã gól̃iyí ñj̃î trá k̃î, gólã â'dô tã 'è'á mb̃imb̃î gól̃iyí pãzó.”

Ìsáyã 8.14; 28.16

10

¹ Âmã àdrúp̃î yí âmã ìzó yí bê, tã gólã má drí l̃élé rõõ p̃ip̃is̃il̃î àlô s̃î rí rĩ'á Ôvârí drí òjílã âmã nyãányã Yúdã yí kã rí 'bá yí pãlé. Má rí rãtãã 'èlé rõõ Ôvârí drí, tãlã gólã òpã ró gól̃iyí tã ònj̃î gól̃iyíkã rí 'bá yí 'ás̃î.

² Má àtã nõ tã p̃at̃f̃î 'î àñî drí, gól̃iyí rĩ'á Ìf̃î 'bã'bã bê Ôvârí dr̃j̃î p̃ip̃is̃il̃î àlô s̃î, ã'dô ró bê gólã drí ìyí ndrêzó òjílã mb̃imb̃î ró. Gõ'dá gól̃iyí l̃éé kô lát̃î gólã mb̃î Ôvârí drí â'dalé gól̃iyí drí â'dózó 'álã s̃î mb̃imb̃î ró rí trólé.

³⁻⁴ Ôvârí àf̃é Yésũ trá drãlé lát̃î gólã cé àlô òjílã drí ngã pãzó rí ró. Ìtí rí, gól̃iyí tã l̃é 'bá trá Yésũ 'á rí 'bá yí rĩ'á gól̃iyí Ôvârí drí ndrêlé òjílã íyíkã mb̃imb̃î ró rí 'bá yí ì'dĩ. Gõ'dá òjílã Yúdã yí kã gã tã 'dĩ trá dó. Gõ'dá gól̃iyí ùjũ tã trá kp̃î 'd̃ézó lát̃î ìyí nyãányã kã rí 'ás̃î tãlã â'dózó bê mb̃imb̃î ró Ôvârí Ìf̃î. Gõ'dá Yésũ àñî bê drãlé tã ònj̃î àmakã rí 'bá yí tãs̃î rí, tã gólâkã îcã ñî àmã tã l̃é 'bá ró rí 'bá yí 'bãlé mb̃imb̃î cú ìtí. Îcã kô tã 'bã'bã 'è'è àmakã drí àmã 'bãlé â'dólé mb̃imb̃î ró Ôvârí Ìf̃î.

Lát̃î mb̃î Ôvârí drí tã lâ 'bãlé òjílã drí ngã pãzó rí

⁵ Tãlã lát̃î gólã mb̃î Ôvârí rí ùsúzó rí tãs̃î rí, Músã ìgĩ tã trá àkũ ró nã s̃î tãlã tã 'bã'bã gól̃iyí Ôvârí drí 'bãlé òjílã drí 'èlé rí 'è'è lâ tãs̃î k̃î ñî rí, “Òjílã gólã l̃é 'bá trá r̃il̃î òjílã Ôvârí kã ró rí, îcã trá gólã drí r̃ízó rĩ'á tã gól̃iyí ndrĩ Ôvârí drí 'bãlé òjílã drí 'èlé rí 'bá yí 'èlé ì'dĩ àk̃î àkó.”

⁶ Gõ'dá Ôvârí ndrê àñî yí Ìf̃î òjílã mb̃imb̃î íyíkã rí 'bá yí ró, tãlã ñî l̃é tã trá p̃ip̃is̃il̃î àlô s̃î Yésũ 'á. Gólã â'dã tã rí 'dĩ trá trã tã ìgĩ íyíkã rí 'á k̃î, “Dõvó ñî ìj̃î tã kô k̃î ñî rí, ‘Ã'dĩ â'dô ngã'á ñl̃î 'bũũ 'álã Yésũ Krístõ rí àtrólé ṽũdr̃î 'á ñl̃é àmã drí rí ñî yã?’

⁷ Gõ'dá ñî ìj̃î tã àñî nyãányã 'á kô k̃î, ‘Ã'dĩ â'dô ñî'á ñî bũũ ṽõ gólã òjílã òdrã 'bá trá rí 'bá yí drí r̃ízó r̃il̃î rí 'álã, ñî'á Krístõ rí àtrólé tólã s̃î àj̃il̃î àmã drí ìnyákũ dr̃j̃î àmã pãlé rí ñî yã?’ ”

⁸ 'Dĩ ṽõ lâ 'á rí, òjílã gól̃iyí tã l̃é 'bá trá Ôvârí 'á rí 'bá yí îcã trá úl̃î àtalé k̃î, “Â'dó kô àmbã-àmbã ró tã àt̃î-àt̃î tãndí Ôvârí kã ñj̃zó. Nĩ â'dô îcã'á tã

lã nĩlĩ dódó ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'ásĩ gō'dá kpá tã lã átálé dódó." Tã átĩ-átĩ tãndĩ Ôvãrí kã ãmã drĩ rĩ kĩ, 'dōvó mã lã tã Yésũ Krístõ 'á gólã ãmã drĩ tã pëzó tã lã sĩ kĩ'á nĩ rĩ,

9-10 òzõ òjĩlã ãzã ãlõ ãnĩ 'ásĩ òlẽ tã trá pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ kĩ, Ôvãrí 'ê Yésũ trá lĩdrĩlĩ lédrẽ-lédrẽ ró òdrã 'ásĩ, gō'dá òzõ gólã ãtã tã iyĩ tĩ nyãányã sĩ ãzĩ-ãzĩ ãzã 'bá yĩ ãndrá kĩ, Yésũ ì'dĩ rĩ'á Kúmú gólã Ôvãrí drĩ ájólé ãmã pãlé rĩ, ìtĩ Ôvãrí â'dô gólã rĩ pã'á tã ònjĩ gólãkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ â'dólé yĩ drĩ ndrèlé tã mbĩ 'bá ró yĩ lĩfĩ.

11 Gō'dá tã ìgĩ Ôvãrí kã Yésũ rĩ tãsĩ rĩ kĩ, "Òjĩlã ndrĩ gólĩyĩ tã lã 'bá Yésũ 'á 'diyĩ pã 'bá ró rĩ 'bá yĩ â'dô nĩ'á lã kĩ, pãtĩĩ Ôvãrí â'dô gólĩyĩ pã'á trá tã ònjĩ 'ásĩ òrẽ iyĩkã fëzó drĩlĩyĩ òjĩlã iyĩkã ró."

12 Nĩ ndrè drẽ, Ôvãrí rĩ òjĩlã ndrĩ pãlé lãtĩ ãlõlã 'dĩ 'ásĩ. Ìtĩ rĩ, gólã rĩ kô òjĩlã Yúdã yĩ kã pãlé lãtĩ ngũ lã ãzã 'ásĩ lãtĩ gólã drĩ rĩzó òjĩlã òrĩ ãzã 'bá yĩ kã pãlé rĩ rú sĩ. Yésũ ì'dĩ rĩ'á kúmú ãlõ gólã Ôvãrí drĩ 'bãlé drĩ-ãcê bê òjĩlã iyĩkã drĩlĩ òrĩ ndrĩ ngĩngĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ. Yésũ fë òrẽ trá ãmbã òjĩlã ndrĩ gólĩyĩ lãkpã 'bá trá gólã rú rĩ 'bá yĩ drĩ.

13 Tã ìgĩ Ôvãrí kã kĩ, "Òjĩlã ndrĩ gólĩyĩ Kúmú ãmãkã 'dĩ âzĩ 'bá ãnĩlĩ iyĩ pãlé rĩ ãâ'dô gólĩyĩ pã'á."

14 Gō'dá òjĩlã ãzãkõlã 'dĩ â'dô tĩ ãnyã'á tã ìjĩ sĩ kĩ, "Â'dô kó ìcã'á ángõ tĩ ró òjĩlã drĩ nĩzó Kúmú Yésũ ngálã iyĩ pãlé, òzõ ngã gólĩyĩ òlẽ tã gólã 'á kô'dáwã rĩ yã? Gō'dá gólĩyĩ â'dô ìcã'á ángõ tĩ ró tã lãlé Yésũ 'á, òzõ lãtĩ ã'dô trá yũ'dãwã gólĩyĩ drĩ tã ãrízó gólã rĩ tãsĩ rĩ yã? Ngã gō'dá òzõ òjĩlã ãzã ã'dô trá yũ'dãwã Yésũ rĩ tã pãlé gólĩyĩ drĩ rĩ, gō'dá ã'dô ìcã'á ángõ tĩ ró gólĩyĩ drĩ tã nĩzó gólã rĩ tãsĩ yã?"

15 Ngã gō'dá Ôvãrí òjõ tã pã 'bá kô òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, gō'dá òjĩlã ãzã ã'dô nĩ'á tã pãlé gólĩyĩ drĩ Yésũ rĩ tãsĩ rĩ ángõ tĩ ró yã?" Nĩ ndrè drẽ, tã ìgĩ Ôvãrí kã átã tã ãmã drĩ kĩ, "Òzõ òjĩlã ãzã 'bá yĩ òcã òjĩlã ngálã tã Yésũ kã pãlé rĩ, tã gólĩyĩkã ã'dô òjĩlã gólĩyĩ tã átĩ-átĩ gólĩyĩkã Yésũ rĩ tãsĩ rĩ ãrĩ 'bá rĩ 'bã'á ã'dólé ãyĩkõ ró tã átĩ-átĩ 'dĩ tãsĩ."*

16 Òzõ gō'dá òjĩlã ããnĩ trá tã átĩ-átĩ tãndĩ Ôvãrí kã Yésũ rĩ tãsĩ rĩ pãlé òjĩlã ãmãkã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, cã rĩ'á òjĩlã rĩ gógó Yúdã yĩ kã ùrũkã 'bá yĩ lã iyĩ tã nĩ ùlĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'á ã'dólé tã pãtĩĩ ró. Ákũ ró nã sĩ rĩ, tã ãngũ 'bá Ìsáyã átã ùlĩ trá gólĩyĩ tãsĩ òjĩlã gólĩyĩ tã lãlé ãkó rĩ 'bá yĩ ró. Gō'dá gólã ìjĩ tã kĩ nĩ rĩ, "Òjĩlã ãzãkã fĩ bê rĩ'á gólã tã átĩ-átĩ ãmãkã ãnĩ tãsĩ rĩ lã 'bá trá rĩ ró yã?"

17 Nĩ ndrè drẽ, òzõ òjĩlã Ôvãrí drĩ jólé rĩ ãtã ùlĩ trá Yésũ Krístõ rĩ tãsĩ rĩ, 'dĩ Ôvãrí nĩ lãtĩ trá trã òjĩlã drĩ tã átĩ-átĩ tãndĩ iyĩkã Yésũ rĩ tãsĩ rĩ ãrízó. Gō'dá òzõ gólĩyĩ ããrĩ tã átĩ-átĩ rĩ 'dĩ trá rĩ, 'dĩ gólĩyĩ ìcã trá tã lãlé 'á lã.

18 Gō'dá má ìjĩ drẽ tã ãnĩ tĩ kĩ, "'Dĩ fĩ rĩ'á tã pãtĩ-pãtĩ 'ì kĩ'á nĩ rĩ, òjĩlã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ ããrĩ iyĩ tã átĩ-átĩ Ôvãrí kã Yésũ Krístõ rĩ tãsĩ rĩ kô'dáwã yã?" Ìtĩ rĩ, má ìcã trá tã 'dĩ lógõlé kĩ, "Òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ pãtĩĩ ãrĩ iyĩ tã átĩ-átĩ 'dĩ trá. Órĩ trá pã bê lã võ ndrĩ gólĩyĩ drĩ rĩzó rĩlĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ." Gō'dá ã'dô tã Ôvãrí kã rĩ vó ró rĩ, Dãwúdĩ átã trá kĩ, "Tã átĩ-átĩ gólĩyĩkã pãlé trá 'dĩ kpã võ drĩ trá ndrĩ ãkĩ ãkó.

10:8 10.8 Tã 'Bã'bã Ændã 30.12-14. 10:13 10.13 Yõwélẽ 2.32. * 10:15 10.15 Ùlĩ lã yĩ átã tã kpã kĩ, òjĩlã gólĩyĩ tã átĩ-átĩ 'dĩ ãrĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ã'dô gólĩyĩ lùyĩ'á òjĩlã sũsũ ró. Ìsáyã 52.7 10:16 10.16 Ìsáyã 53.1.

Tã âti-âti tãndí Ôvârí kã lã'bù trá vò ãngó drĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ â'dólé òjílã ndrĩ drĩ ícálé ârílã ìyĩ."

Lôngó 19.4

19 'Dõvó òzõ òjílã ìyĩ tã má tí kĩ, "Tã tã lèlè Yésũ 'á rĩ tãsí 'dí fĩ fĩ trá òjílã Ìsĩrã'élè kã rĩ 'bá yĩ drĩ gõ'dá drĩlĩyĩ tã âti-âti Ôvârí kã árizó ã'dô ró bê gólĩyĩ drĩ tã lâ nĩzõ 'èlé yã" rĩ, tã lôgõ ámakã gólã drĩ rĩ â'dô 'bã'á nõtí, "Áwô, tã âti-âti 'dí fĩ trá gólĩyĩ drĩ 'á tã lâ nĩzõ." Gõ'dá tã âti-âti 'dí fĩ trá kpá òjílã òrĩ ãzã 'bá yĩ drĩ lâ yĩ 'á. Àkũ ró nã sĩ, Músã ãngũ tã trá tã 'dí tãsí. Úlĩ gólãkã vó ró, Ôvârí âti tã trá òjílã Ìsĩrã'élè kã drĩ kĩ, "Tãlã nĩ gã trá dó tã lèlé má 'á rĩ drĩ sĩ rĩ,

má â'dô òjílã gólã ãnĩ drĩ ndrèlé fõlõgã ró cú ìtĩ tã Ôvârí kã nĩ ãkó rĩ njĩ'á.

Gõ'dá tã rĩ gógó 'dí â'dô âgĩ'á âgĩ ãnĩ ìfĩ.

Nĩ â'dô ngã'á ãwã ró, tãlã má fè òrè trá òjílã gólĩyĩ ámã tã nĩ 'bá sĩsĩ lâ sĩ kô rĩ 'bá yĩ drĩ."

Tã 'Bã'bã Ándã 32.21

20 Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, tã ãngũ 'bã Ìsáyã ìgĩ tã ãzã kpá tã rĩ 'dí tãsí kĩ nĩ rĩ,

"Òjílã gólĩyĩ òrĩ ãzã 'bá yĩ kã gólĩyĩ ámã lõndã 'bã kô rĩ, gólĩyĩ rĩ'á òjílã ámã ùsú 'bã tã lèzõ má 'á rĩ 'bã yĩ ì'dĩ.

Mã â'dã ámã nyãnyã trá òjílã gólĩyĩ tã ámakã ìjĩ 'bã kô 'dí 'bã yĩ drĩ, tãlã gólĩyĩ ùnĩ ró mã bê.

21 Òjílã ámakã rĩ 'bã yĩ gã tã ámakã rĩ trá dó.

Gõ'dá mã rĩ trá ámã drĩ ìjõlé kpĩ,

ã'dô ró bê gólĩyĩ 'bãzõ rĩlĩ vũdrĩ dódó

kãyĩ gólã gólĩyĩ òtĩrĩ âgõô mã ngálã rĩ sĩ."

Ìsáyã 65.1

11

Tã 'ã ã'dĩ Ôvârí kã tãsí òjílã dũũ Ìsĩrã'élè kã rĩ 'bã yĩ drĩ rĩ

¹ Ngãtã òjílã ãzã ãlô ãnĩ lâfálé sĩ â'dô tã ìjĩ'á kĩ nĩ rĩ, "Ôvârí gã òjílã Ìsĩrã'élè kã trá ndrĩ dó â'dólé ìyĩ òjílã ìyĩkã ró yã?" Á'dó kô ìtĩ, Ôvârí gãã ãmã kô ndrĩ â'dólé òjílã ìyĩkã ró. Nĩ ìsũ tã drè tã ámakã rĩ tãsí, mã rĩ'á òjílã Ìsĩrã'élè kã gólã 'bãsurũ Bẽnĩmõnã kã rĩ 'ásĩ rĩ ì'dĩ. Mã rĩ'á Ábãrãyamã rĩ ózõwã gólã Ôvârí drĩ gãlé dó kô'dãwã rĩ ì'dĩ.

² Gõ'dá ìtĩ rĩ, Ôvârí gãã òjílã gólĩyĩ Ìsĩrã'élè kã gólĩyĩ gólã drĩ njĩlĩ trá sĩsĩ tã lèlé yĩ 'á â'dólé òjílã ìyĩkã ngĩngĩ lâ ró 'dí 'bã yĩ kô dó. Nĩ ìsũ tã tã ìgĩ Ôvârí kã tã ãngũ 'bã Èlĩyã rĩ tãsí rĩ tãsí. Gólã âti tã trá Ôvârí drĩ òjílã Ôvârí kã Ìsĩrã'élè kã rú kĩ,

³ "Ôvârí Yãkõvã, úũfũ tã ãngũ 'bã ánikã rĩ 'bã yĩ trá ndrĩ. Gõ'dá gólĩyĩ lâpè vò gólĩyĩ bêlé trá kõrõnyã zã kã ró ngã fèfè ró áni ìnjĩzõ rĩ 'bã yĩ kpá trá vólé. Lãkĩ gõ'dá trá cé ãlô mã tã ãngũ 'bã ró rĩ ì'dĩ tãkõ drè zãã rĩ'á lédrè-lédrè ró. Gõ'dá ngbããngbãno rĩ, gólĩyĩ trá rĩ'á ámã lõndã'á â'dólé ìyĩ drĩ fũlĩ kpá vólé òzõ drĩlĩyĩ ámã ãzĩ-ãzĩ yĩ úfũrĩ kãtĩ."

⁴ Ôvârí lôgõ tã-drĩ Èlĩyã kã rĩ ángõ tí yã? Ôvârí lôgõ tã-drĩ rĩ 'dí kĩ nĩ rĩ, "Áni lĩndrĩ ò'bê kô ã, Èlĩyã, òjílã kũtũ njĩ-drĩ-lã-rĩ drè bê zãã rĩ'á mã drĩgã njĩrĩ-njĩrĩ. Gólĩyĩ rĩ'á òjílã gã 'bã ìyĩ trá dó 'ã'ĩ fĩlĩ vũdrĩ ôvâri ãbãrãdãgõ zĩlĩ Bãálã 'dí ìnjĩlĩ rĩ ì'dĩ, tãlã gólĩyĩ lè tã trá rĩlĩ cé ámã ìnjĩlĩ ì'dĩ Ôvâri ró."

⁵ Rĩ'á gbõ ìtí lâ 'dĩ kâti òjílã Yúdã yí kâ rí 'bá yí tãsi ãndrõ nô. Òjílã ùrúkã 'bá yí bê rĩ'á òjílã ãmákã Yúdã yí kâ rí 'bá yí lãfálé 'ásí gólíyí drí jã 'bá trá â'dózó tã lélé Yésù 'díyí pã 'bá ró rí 'á. Ôvâri nji ãmã cú ìtí drí-báláyí ró â'dólé òjílã íyíkã ró, tãlã pìpìsílí tãndí gólákã rí sî.

⁶ Ìtí rí, 'dõvó nĩ ìsũ drẽ tã tã gólã Ôvâri drí ãmã njizó cú ìtí drí-báláyí ró â'dólé íyíkã ró 'dĩ tãsi. Tã lâ â'dó kô kî, tã tãndí gólíyí òjílã drí 'élé trá rí 'bá yí 'bã Ôvâri nĩ gólíyí njílí. Òzõ tí Ôvâri ònjí òjílã tãlã tã gólíyí drí 'élé rí 'bá yí tãsi rí, gõ'dá rí, tí gólã pá ãmã kô cú ìtí drí-báláyí ró tãlã pìpìsílí tãndí gólákã 'dĩ tãsi.

⁷ Ìtí rí, gõ'dá nĩ ìsũ drẽ tã tã ãzã nô tãsi. Òjílã Ìsĩrã'élé kâ rí 'bá yí ùjũ ìyí tã trá kpî Ôvâri drí ìyí ndrẽzó bê òjílã íyíkã mbîmbî rí 'bá yí ró. Gólíyí ícã kô ngá pãpã rí 'dĩ ùsúlí, gõ'dá òjílã gólíyí Ôvâri drí njílí òjílã íyíkã ró gólíyí lãfálé 'ásí rí 'bá yí ùsũ ngá rí 'dĩ trá. Gõ'dá òjílã Ìsĩrã'élé kâ ãmbúkũ lâ yí drí drí ãmbázó ãmbã, gõ'dá rílí zãã tã Ôvâri kã âri-âri lâ galé dó.

⁸ Gõ'dá tã gólíyíkã rĩ'á òzõ ùlí gólíyí tã ìgĩ-ìgĩ Ôvâri kã 'á rí tí kĩ'á nĩ rí, "Ôvâri 'è gólíyí â'dólé rílí drí ãkó lé 'bá ró tã âti-âti íyíkã ârílí, òzõ òjílã gólíyí òdrá drí cílí nĩ gõ'dá ícã 'bá kô tã nílí dódó rí kâti.

Ìsáyã 29.10

Gólíyí rĩ'á ìfí ãkó ngá Ôvâri kã rí 'bá yí ndrẽzó,

gõ'dá gólíyí rĩ'á kpá bí ãkó ùlí Ôvâri kã rí 'bá yí ârízó.

'Dĩ rĩ'á tã pãtĩ ró òjílã Ìsĩrã'élé kâ rí 'bá yí tãsi bũũ ãndrõ nô."

Tã 'Bã'bã Ândã 29.4

⁹ Gõ'dá kúmú ạngí Dãwúdĩ âtã ùlí kpá ìtí lâ 'dĩ kâti òjílã gólíyí gã 'bá dó tã lélé Ôvâri 'á rí 'bá yí tãsi kî nĩ rí,

"'Dõvó ngá nyãnyã tãrãbízã drĩ ạngí gólã gólíyí 'bã 'bá â'dólé ãyíkõ ró rí òjã rú â'dólé bãfí cãlé trá rí ró gólíyí drí lâ'izó gbõ 'á lâ.

'Dõvó ngá nyãnyã ạngí gólíyíkã rí 'dĩ òjã rú gbõ ònyã ró ójã sílí gólíyí drí ânizó tãlã lâ'izó ngãrã rú lâ.

'Dõvó ngá tãndí rí 'dĩ 'bá yí ò'è gólíyí gbõ 'délé â'dú kólé kãyí gólã lãñõ drí 'ézó 'è'á â'délé gólíyí drĩ rí sî, ã'dô ró bê gólíyí ùfúlí.

¹⁰ 'Dõvó gólíyí ìfí ậậ kphãkũ, tãlã gólíyí òzó ícã kô ngá Ôvâri kã rí ndrêlé. Gõ'dá kpá rí, 'dõvó gólíyí ùnjí ngá lãnjĩ-lãnjĩ ìyí drĩ sî, ã'dô ró bê gólíyí ùgúlí drí árá ãvázó bê gõ'dá rílí zãã dặgũ ìtí gbãdú."

Lôngó 69.22-23

¹¹ Òjílã ãzã ãnĩ lãfálé sî â'dô tã ìjĩ'á kî, "Gõ'dá òjílã Yúdã yí kâ 'dê bê trá ìyí tãlã tã lã ãkõ tãsi Yésù 'á rí, ìtí rí, tã ònjí gólíyíkã 'dĩ cã gólíyí lãfã trá Ôvâri rú sî zãã pãtĩ ró yã?" Ìtí rí, má â'dô tã 'dĩ drí lâ lôgõ'á nõtí kî, "Â'dó ìtí kô! Tã ònjí gólíyíkã rí 'bá yí já gólíyí kô volé Ôvâri rú sî zãã ró." Nĩ ndrê drẽ, òjílã Ìsĩrã'élé kã 'è ìyí tã ònjí bê ìtí rí, Ôvâri drí rú jãzó òjílã dũ òrĩ ãzã 'bá yí kâ rí 'bá yí pãlé. Gõ'dá tã rí 'dĩ 'è òjílã dũ Ìsĩrã'élé kã rí 'bá yí ãgílí ãgĩ-ãgĩ tãlã tã tãndí gólíyí òjílã ãzã 'bá yí drí ùsúlí 'dĩ 'bá yí tãsi.

¹² Gõ'dá òjílã Ìsĩrã'élé kã 'dĩ 'bá yí 'è ìyí tã ònjí bê rí, 'dĩ nji lặtặ trá trặ Ôvâri drí òrẽ dũ fẽzó òjílã òrĩ ãzã 'bá yí kã ãngó drĩ 'á rí 'bá yí drí. Gõ'dá nĩngã sî, òjílã Ìsĩrã'élé kã rí 'bá yí ãvĩ tã tãndí gólíyí Ôvâri drí lélé félé gólíyí drí rí 'bá yí trá rí, gõ'dá òjílã òrĩ ãzã 'bá yí kã rí 'bá yí drí ìyĩngã ùsúzó lâ Ôvâri drĩgã sî. Gõ'dá bê trá ìtí rí, Ôvâri ã'è òjílã Ìsĩrã'élé kã gólíyí yí drí njílí trá íyíkã ró rí 'bá yí ndrĩ tã lélé Yésù 'á rí, ìtí tã tãndí gólíyí òjílã ãngó drĩ nô kã rí 'bá yí drí ùsúlí tã lâ sî rí â'dô lặvũ'á kôrô tã tãndí

gólíyî drílíyî úsúlí trá kâyî òjílã Īsīrã'élē kã drí Ôvârí rî gãzó dó rî sî rî drî sî.

Úlî mǎnīgō ngá pǎpǎ òjílã òrī āzâ 'bá yí kã rî kã tāsī rî

¹³ Gõ'dá ngbãangbânõ rî, má lē trá átálã ãnî òjílã ndrî gólíyî â'dó 'bá òjílã Yúdã yí kã ró kô rî 'bá yí drí. Ôvârí 'bã mã trá â'dólé lǎjõ'bá íyíkã ró tã íyíkã átálé ngîngî lâ ãnî òjílã Yúdã yí kã ró kô nõ 'bá yí drí. Â'dô bê trá ítí rî, má ndrê trá kî, rî'á âmã tã 'î â'dózó ãnî lǎfálé lǎjõ'bá ró ngîngî lâ tã Ôvârí kã rî 'bá yí â'dálé ãnî drí.

¹⁴ Gõ'dá má lē kpá tákányî Ôvârí drí òjílã âmã nyãányã kã Yúdã yí kã pǎlé. Nîngá sî, òzõ tã 'è'è âmákã ãnî òjílã òrī āzâ 'bá yí kã lǎfálé rî ò'bã òjílã âmákã Yúdã yí kã rî 'bá yí â'dólé ágílí ágî tǎlã tã tǎndí ãníkã drí sî rî, ítí rî, má lē tã trá rõõ tã rî 'dî drí òjílã dũũ òjílã âmákã 'dî 'bá yí lǎfálé sî 'bǎlé kpá rû jǎlé tã lēlé Yésũ 'á.

¹⁵ Nî ndrê drê, òzõ Ôvârí òpã òjílã dũũ òrī āzâ 'bá yí kã trá kâyî gólã drí òjílã Yúdã yí kã rî 'bá yí gãzó rî sî rî, ítí òzõ gõ'dá gólíyî òjã rû trá zãã gbádú Ôvârí drí tã gólãkã rî lēlé ì'dî rî, tã rî 'dî â'dô â'dó'á tǎndí ró lǎvũlî kôrõ. Â'dô â'dó'á òkîzõ Ôvârí 'è gólíyî trá lîdrílí òdrã 'ásî rî kâtí.

¹⁶ Âmã á'bíyã yí â'dô trá pǎtîî òjílã Ôvârí kã ró. Bê trá ítí rî, Ôvârí â'dô kpá âmã gólíyî ózõwá yí ndrê'á òjílã íyíkã ró. Òzõ fê índrîgõ ã'dô tǎndí ró rî, fê gárã â'dô kpá 'bã'á tǎndí ró.

¹⁷ Òzõ ã'dô kpálé ítí ìzátú rî, ngbãangbânõ òjílã dũũ Īsīrã'élē kã rî'á íyî òzõ fê rî 'dî gárã lâ yí Ôvârí drí ágǎlé trá njíyã-njíyã vólé, tǎlã gólíyî gã tã Ôvârí kã trá dó rî tāsî rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá ãnî òjílã òrī āzâ 'bá yí kã gólíyî tã lē 'bá Yésũ 'á rî 'bá yí rî'á òzõ fê gárã gólíyî Ôvârí drí 'bǎlé trá njũlî fê rî 'dî rû 'dî gárã lâ yí gólã drí ágǎlé trá njíyã-njíyã vólé 'dî 'bá yí drí sî rî kâtí. Gõ'dá ngbãangbânõ rî, Ôvârí 'bã ãnî trá njũlî ngárã fê íyíkã 'dî rû. Ítí rî, ãnî trá rî'á fǎfã úsú'á fê rî 'dî 'ásî, tǎlã â'dózó rîlî dódó òjílã gólíyî Ôvârí kã rî 'bá yí ró. Gõ'dá Ôvârí rî'á tã lēlé âmã á'bíyã yí kã rî 'è'á ãnî pǎlé tã lēlé gólã ãnî nyãányã kã rî 'bá yí 'ásî.

¹⁸ Â'dô bê trá ítí rî, nî 'bã ãnî nyãányã kô â'dólé gǎrã lǎvũlî òjílã gólíyî Īsīrã'élē kã gólíyî Ôvârí drí gǎlé trá dó fê gárã íyíkã ró 'dî 'bá yí drî sî. Òzõ gõ'dá nî òngã trá rî'á ãnî ârúlî tǎlã ândrã-tǎndí ãníkã 'dî tāsî rî, 'dõvó tã lâ âãgã ãnî drî kî, ãnî rî'á cé fê gárã gólã fê 'dî índrîgõ lâ yí drí â'dólé ãnî drí mbãzó bê rî ì'dî.

¹⁹ Òjílã ùrùkã 'bá yí ãnî lǎfálé sî rî'á íyî ârú'á tã átázó kî, "Fê gárã Ôvârí kã ãzâ 'bá yí áãgã trá njíyã-njíyã vólé, ã'dô ró bê gõ'dá âmã 'bãzó ì'dî njũlî fê rî 'dî rû gólíyî võ 'á."

²⁰ Má kô tã ãníkã 'dî drî lâ kî, "'Dî rî'á tã pǎtîî 'î, gõ'dá òjílã Īsīrã'élē kã rî 'bá yí áãgã trá njíyã-njíyã vólé, tǎlã gólíyî lēé tã Ôvârí 'á kô.'" Gõ'dá gólíyî võ 'á rî, ó'bã trá ãnî ì'dî njũlî ngárã fê rî 'dî rû tǎlã tã lēlé ãníkã Ôvârí 'á rî tāsî. Â'dó kô kî nî rî, â'dô-â'dô tǎndí ãníkã rî lǎvũ kôrõ gólíyíkã rî drî sî. Ítí rî, nî ârú ãnî kô tã rî 'dî tāsî. 'Dõvó nî rî bê-rî rîlî Ôvârí rî ìnjî-ìnjî sî.

²¹ Nî ìsũ tã kpá ó'dí tã òjílã Ôvârí kã gólíyî â'dó 'bá òzõ fê 'dî kâtí rî 'bá yí tāsî mǎnísî ró. Òzõ Ôvârí ònjî trá fê gárã gólã mbã 'bã trá fê 'ásî ítõ võ lâ 'ásî rî gǎlé vólé rî, ítí rî, gólã ìcã kpá trá ãnî gǎlé njíyã vólé òjílã íyíkã rî 'bá yí lǎfálé sî. ãnî gõ'dá trá fê gárã gólíyî Ôvârí drí 'bǎlé trá njũlî fê rî 'dî rû rî ì'dî.

22 'Dõvó ìtí rî, mã ìsũ tâ Ôvârí rî tãsí. Gólâ rî'á pîpîsîlî tãndî ró rî bê takányî, gõ'dá gólâ kpá ì'dî rî'á nyé mbîmbî ró lãnõ fêrê 'á òjílã gólîyî tâ ònjí 'è 'bá rî 'bá yî drí. Ìtí rî, gólâ pãtîî fê lãnõ trá òjílã Yúdã yí kâ gólîyî gólâ rî gã 'bá dó rî 'bá yî drí. Gõ'dá gólâ â'dâ kpá òjílã lówó íyíkâ ãní gólîyî rî 'bá zãâ njũlî gólâ rú lówó sî rî 'bá yî drí, tãlã lówó tîbê gólâ drí rî'á â'dálã ãní drí 'dî tãsí. Gõ'dá òzõ nî òjã rú tâ gólâkã gãlé dó rî, gólâ â'dô ãní gã'á vólé fê rî 'dî rú sî.

23 Gõ'dá òjílã Ìsîrã'élê kâ gólîyî â'dó 'bá sîsî òjílã Ôvârí kâ ró gõ'dá Ôvârí drí ágãlé vólé fê rî 'dî rú sî rî 'bá yî tãsí rî, òzõ gõ'dá gólîyî òjã rú kpá gólé tâ lélé Ôvârí 'á ó'dí rî, 'dîî Ôvârí â'dô ícã'á gólîyî lôgólé njũlî fê rî 'dî rú, ã'dô ró bê gólîyî drí â'dózó òjílã íyíkâ ró kpá ó'dí.

24 Nî ndrê drê, ãní sîsî lâ sî trá rî'á òzõ fê gárã gólâ mbã 'bá trá fê ãzã rú òmã 'álã rî kâtí. Gõ'dá 'dîî vósî rî, Ôvârí drí ãní áfózó 'yará vólé fê rî 'dî rú sî átrólé yí drí lâkpãlé fê gólâ íyî nyãányã kâ ró rî rú. Gõ'dá gólâ 'è tâ tãndî 'dî bê ìtí rî, gólâ â'dô rî'á ãyîkõ ró òjílã Yúdã yí kâ rî 'bá yî drí kpá drí ádîzõ tâ lélé 'díyî pã 'bá gólîyíkã rî 'á, tãlã gólîyî drí â'dózó bê òjílã íyíkâ ró kpá ó'dí. 'Dîî â'dô â'dó'á òkîzõ gólâ fê gárã gólîyî gólâ drí áfólé trá 'yará fê íyíkã rî rú sî sîsî, ã'dô ró bê yí drí ícãzõ ó'dí lâ lâkpãlé lãnõ ãkó fê íyíkã rú tãlã òmbã ró bê ó'dí rî kâtí.

Tã Ôvârí drí 'è'á 'élã òjílã íyíkã Ìsîrã'élê kâ pãzó rî

25 Ámã ádrúpî yí ámã ízó yí bê, ãní gólîyî â'dó 'bá kô òjílã Yúdã yí kâ ró rî 'bá yî, mã lã drê tâ gólâ Ôvârí drí â'dálé mã drí òjílã Ìsîrã'élê kâ 'dî 'bá yî tãsí rî átálé ãní drí, nî òzõ ãní ârú tâ gólâ Ôvârí drí ãní njîzó òjílã Yúdã yí kâ vò 'á rî tãsí. Òjílã ãmbã Ìsîrã'élê kâ rî 'bá yî ãã'dô rî'á íyî drí ãmbã-ãmbã sî cãlé bũũũ kãpî gólâ Ôvârí drí 'ézó òjílã ndrî òrî ãzã 'bá yí kâ rî kâ gólîyî yí drí njîlî trá â'dólé íyíkã ró rî 'bá yî pãzó rî sî.

26 Gõ'dá 'dîî vósî rî, Ôvârí â'dô òjílã ãmbúkũ ndrî Ìsîrã'élê kâ rî 'bá yî pã'á, nyé òzõ drílã átálé trá tâ ígî íyíkã 'á rî kâtí, gólâ kî,
 "Díyî pã 'bá gólâ mã drí 'è'á ájólã rî ãã'dô tî'á lâ òjílã Ìsîrã'élê kâ ró.
 Ìtí rî, gólâ â'dô òjílã Ìsîrã'élê kâ rî 'bá yî pã'á ndrî tâ ònjí gólîyíkã rî 'bá yî 'ásî â'dólé òjílã mbîmbî rî 'bá yî ró.

Ìsáyã 59.20-21

27 Gõ'dá mã â'dô tâ ònjí gólîyíkã rî 'bá yî áyé'á,
 â'dô tâ-drî lélé gólâ ãmã drí 'bãlé trá gólîyî bê rî vó ró."

Ìsáyã 17.9

28 Gõ'dá òjílã Ìsîrã'élê kâ gólîyî tâ Ôvârí kâ gã 'bá trá dó 'dî 'bá yî trá rî'á íyî gólâ drí ájú-'bã-ãzí ró. Gõ'dá tâ lã ãkõ gólîyíkã 'dî pã ãní òjílã òrî ãzã 'bá yí kâ rî trá. Kpálé ìtí rî, òjílã Ìsîrã'élê kâ 'dî 'bá yî lówó lâ yí zãâ bê Ôvârí 'á, tãlã tâ-drî lélé Ôvârí kâ gólîyî á'bîyã yí bê rî tãsí.

29 Tã ìsũ Ôvârí kâ já rú kô òjílã Ìsîrã'élê kâ drîî sî. Ákú ró ákú ró nã sî rî, gólâ njî gólîyî trá lówó sî â'dólé òjílã íyî nyãányã kâ rî 'bá yî ró.

30 Sîsî rî, ãní nyãányã gã tâ Ôvârí kâ kpá trá dó. Gõ'dá òjílã Ìsîrã'élê kâ drí tâ gólâkã gãzó trá dó rî vólé drî lâ 'ásî rî, gólâ drí gózó rú jãlé pîpîsîlî tãndî íyíkã rî â'dálé ãní drí gólîyî vò 'á.

31 Gõ'dá ngbãangbãno rî, Ôvârí kpá rî'á njãã òjílã Ìsîrã'élê kâ rî 'bá yî pãlé, òzõ gólâ drí ãní pãrê tí, ã'dô ró bê gólîyî drí rú ájãzó â'dólé òjílã íyíkã ró kpá ó'dí.

³² Ôvârí âyê ôjílã trá ndrĩ rãgĩĩ tã ònjí kã ró, tãlã yí pã ró gólĩyí bè drĩ-báláyí sĩ tã ònjí gólĩyíkã 'dĩ 'bá yí 'ásĩ pĩpĩsílí tãndĩ íyíkã rí sĩ.

Tã gólĩyí Póðlõ drí Ôvârí rí lúyízó tã lâ sĩ rí 'bá yí

³³ Má lúyí Ôvârí trá rõ tãlã ãmbã gólâkã tãsí. Gólâ 'ê tã lãnã trá dũũdũ ôjílã íyíkã rí 'bá yí drí. Gólâ rĩ'á cú tã nĩnĩ bè. Gólâ nĩ tã ndrĩ dódó â'dózó rĩ'á tã kílí ndrĩ mbĩmbĩ ró. Tã gólâkã rí 'bá yí rĩ'á ndrĩ lãnĩ-lãnĩ ró, mã ícã kô nĩlã tãndĩ ró. Gólâ nĩ tã ángô rí ì'dĩ rĩ'á tãndĩ ró ãmã drí rí 'bá yí nĩ gãrã ãmã nyãányã drí ícálé nĩlã rí drĩ sĩ.

³⁴ Tã rí 'dĩ rĩ'á òzõ úlí gólĩyí ìgĩlí trá búkũ gólâkã 'á gólâ rí nyãányã tãsí rí kátí kĩ,

“Ôjílã ãzã fí bè rĩ'á tã nĩnĩ bè gãrã kĩ 'bá nĩ rí, yí nĩ tã ìsũ Ôvârí kã trá yã? Gõ'dá ôjílã ãzã fí bè tã nĩnĩ bè lãvũlí kôrô Ôvârí kã rí drĩ sĩ, ícálé Ôvârí rí ìmbálé yã?

Ìsáyã 40.13

³⁵ Æ'dí fẽ drẽ ngá trá Ôvârí drí, ã'dô ró bè Ôvârí drí lôgólé gólâ drí rí nĩ yã?”

Yóbõ 41.11

Tã ãzã kó yũ'dãwã ìtí lâ 'dĩ kátí.

³⁶ Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí rí nyãányã lô'bã ngá-tĩ ndrĩ ãngó nõ drĩ rí 'bá yí nĩ. Gõ'dá ngá rí 'dĩ 'bá yí ndrĩ rí â'dólé 'dĩ gólâ sĩ, gõ'dá kpá â'dólé gólâ drí, gólâkã ró. Ìtí rí, mã lúyí Ôvârí rí rú zãã gbãdú ãdũkũ ãkó tãlã tã rí 'dĩ 'bá yí tãsí. Æã'dô ìtí.

12

Tã rú ì'bũzó nyé Ôvârí drí rí

¹ Æmã ãdrũpĩ yí ãmã ízó yí, Ôvârí âyê ãnĩ trá 'á ã'dí sĩ tã ònjí ãnĩkã rí 'bá yí 'ásĩ, tãlã gólâ 'bã ãnĩ lôvó trá rõ. Bè trá ìtí rí, mã lô'bã rú'bã ãnĩ drí ãlô-ãlô kĩ, nĩ fẽ ãnĩ nyãányã nyé tãndĩ ró Ôvârí drí rĩlĩ zãã gólâkã ró tã ndrĩ gólĩyí gólâ drí lã'á 'ëlã rí 'bá yí 'élé ì'dĩ ãkĩ ãkó. Gõ'dá ìtí rí, ãnĩ nyãányã fẽfẽ Ôvârí drí 'dĩ ã'dô Ôvârí rí 'bã'á ã'dólé ãyĩkõ ró rõ. Ìtí rí, nĩ ã'dô gólâ rí ìnjĩ'á dódó, tã 'dĩ 'ẽ'ẽ lâ sĩ.

² Rĩrĩ ãnĩkã ndrĩ rí 'bá yí tãsí rí, nĩ 'dê kô tã ìsũ ôjílã ãngó nõ kã rí 'bá yí kã vósĩ. 'Dĩ vò lâ 'á rí, 'dõvó Ôvârí ôjã tã ìsũ-ìsũ ãnĩkã, ã'dô ró bè ãnĩ drí tã gólâkã 'ézó bè ôjílã ó'dí ró rí 'bá yí kátí. Òzõ nĩ ò'è tã trá ìtí rí, gõ'dá nĩ ã'dô ícã'á tã gólĩyí Ôvârí drí lãlã ãnĩ drí 'élé rí 'bá yí nĩlĩ dódó. Tã gólĩyí Ôvârí drí lãlã rí 'bá yí rĩ'á ndrĩ 'dó tãndĩ ró, nyé mbĩmbĩ ró, gõ'dá ãã ãyĩkõ ì'dĩ gólâ rú.

³ Ôvârí nĩ mã trá lãjõ'bã íyíkã ró cú ìtí tãkó tãlã pĩpĩsílí tãndĩ gólâkã rí sĩ. Æ'dólé bè trá ìtí rí, mã lô'bã rú'bã ãnĩ drí ãlô-ãlô ndrĩ kĩ, nĩ 'bã ãnĩ nyãányã kô ã'dólé ãmbã lãvũlí kôrô ã'dô-ã'dô ãnĩkã pãtĩ rí drĩ sĩ. 'Dĩ vò lâ 'á rí, 'dõvó nĩ ndrê ãnĩ nyãányã mbĩmbĩ ró, òzõ Ôvârí drí ãnĩ ndrêrê kátí. Gõ'dá gólâ ì'dĩ rĩ'á ãnĩ 'bã 'bã ícálé tã gólĩyí ãnĩ drí 'élé rí 'bá yí 'élé, tã ãnĩ drí lãlã gólâ rí tãsí rí vó ró.

⁴⁻⁵ Æmã ndrĩ tã lã 'bá ró rí 'bá yí kpãkã ãlô rĩ'á òzõ Krístõ rí rú'bã kátí. Ôjílã mvã rú'bã rĩ'á ngá gólâ cú lúkũ-lúkũ bè dũũ ngĩngĩ rí ì'dĩ. Gõ'dá lôsĩ rú'bã lúkũ rí 'dĩ 'bá yí kã rĩ'á 'ëlã rí kpã rĩ'á ngĩngĩ ró. Gõ'dá ãmã tã lã 'bá yí ãlô-ãlô rĩ'á rú'bã lúkũ Krístõ kã rí ì'dĩ. Ìtí rí, ãmã rĩ'á ãzĩ-ãzĩ ró ãmã lãfálé 'ásĩ, ã'dólé tã 'élé ãzĩ-ãzĩ pãzó ãlô-ãlô.

⁶ Lôsĩ âmã drí rĩ'á 'ëlã Krístõ drí ãlô-ãlô rĩ rĩ'á ngĩngĩ âmã ãzí-ãzí yĩ kã rĩ drĩ sĩ. Ôvãrí fẽ mbârãkã trá âmã drí ãlô-ãlô cú ítĩ tãkó, tãlã mã ìcã ró bê lôsĩ tĩ ngĩngĩ dũũ 'dĩ 'bá yĩ 'élé. Ôzõ Ôvãrí õ'bã õjĩlã ãzãkõlã trá úlĩ íyĩkã nĩlĩ ngĩlĩ trã ãzí-ãzí drí rĩ, gõ'dã gólã õngĩ úlĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ mbĩmbĩ ró, â'dõ tã gólĩyĩ Ôvãrí drí rĩ'á âtalã gólã drí rĩ vó ró.

⁷ Ôzõ õjĩlã ãzã ìcã trá tã 'élé íyĩ ãzí-ãzí yĩ pãzó rĩ, 'dõvó gólã õ'è tã rĩ 'dĩ 'bá yĩ dódó. Ôzõ õjĩlã ãzã ìcã trá tã Ôvãrí kã ìmbálẽ õjĩlã ãzí drí rĩ, 'dõvó gólã õ'è tã 'dĩ dódó.

⁸ Ôzõ õjĩlã ãzã ìcã trá úlĩ âtalẽ â'dólẽ mbârãkã sölẽ íyĩ ãzí-ãzí yĩ 'á tã lãlẽ íyĩkã tãsí rĩ, 'dõvó gólã õ'è tã rĩ 'dĩ dódó. Ôzõ gõ'dã õjĩlã ãzã ìcã trá ngã íyĩkã rĩ 'bá yĩ fãlẽ õjĩlã ìzã lâ bê rĩ 'bá yĩ pãzó rĩ, 'dõvó gólã õfẽ ngã rĩ ndrĩ gólã ìcã'á fãlã rĩ 'bá yĩ pĩpĩsĩlĩ ãlõ tãndĩ rĩ sĩ. Gõ'dã õzõ õjĩlã ãzã ìcã trá 'dãlẽ sĩsĩ õjĩlã Ôvãrí kã rĩ 'bá yĩ drí rĩ, 'dõvó gólã õ'dẽ sĩsĩ gólĩyĩ drí dódó mbĩmbĩ ró pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ. Ôzõ Ôvãrí õfẽ pĩpĩsĩlĩ ã'dĩ ìzã õjĩlã kã ndrẽzó rĩ õjĩlã ãzã drí rĩ, gólã õndrẽ ìzã gólĩyĩkã dódó ãyĩkõ sĩ.

⁹ Tã pãtĩ ró, nĩ 'bã ãnĩ ãzí-ãzí yĩ lôvó pĩpĩsĩlĩ ãlõ rĩ sĩ. Nĩ rĩ kô cẽ rĩ'á tã âtalẽ ì'dĩ lôvõ tãsí. Nĩ gã tã gólĩyĩ ndrĩ õnjĩ lâ yĩ ró rĩ 'bá yĩ trá dó. Nĩ sõ tã gólĩyĩ tãndĩ ró mbĩmbĩ rĩ 'bá yĩ vósĩ cẽ, rĩ'á tã tãndĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'élé ì'dĩ.

¹⁰ Nĩ 'bã ãnĩ lôvõ ãnĩ vó 'ásĩ dódó, õzõ ãnĩ drí ãnĩ âdrúpĩ yĩ lôvó 'bãrẽ kãtĩ. 'Dõvó nĩ 'è tã drĩ-kãkã õjĩlã ãzã 'bá yĩ ìnjĩ-ìnjĩ lâ yĩ sĩ. Gólĩyĩ tã õlãnjĩ ãnĩ ìfĩ gãrã ãnĩ nyãányã drĩ sĩ.

¹¹ Ítĩ rĩ, nĩ rĩ kô rĩlĩ cú ítĩ ngã ãzãkã 'è ãkó. Nĩ 'è ngã mbârãkã ãnĩkã sĩ ndrĩ, tãlã â'dózó bê njãã tã Ôvãrí kã 'élé pĩpĩsĩlĩ ãlõ rĩ sĩ.

¹² Gõ'dã nĩ 'bã ìfĩ tã tãndĩ gólĩyĩ Ôvãrí kã ró Ôvãrí drí 'è'á 'ëlã ãnĩ drí ìzãtú rĩ 'bá yĩ drĩ, tãlã nĩ ìcã ró bê â'dólẽ rĩlĩ ãyĩkõ sĩ. ã'dõ trá kãyĩ lãnjõ kã rĩ tú rĩ, nĩ rĩ ró 'ã ã'dĩ ró fĩlĩ ãtũ-ãtũ sĩ. Ítĩ rĩ, nĩ rĩ rãtãã 'è'è sĩ Ôvãrí drí kãyĩ vósĩ cẽ.

¹³ Ôzõ krístõ 'bá yĩ gólĩyĩ ìzã bê rĩ ããcã trá ãnĩ ngãlã ìzã íyĩkã bê rĩ, 'dõvó nĩ fẽ ngã ãnĩkã rĩ 'bá yĩ ùrũkã lâ gólĩyĩ pãzó. Gõ'dã ãnĩ ìfĩ ãã'dõ trã ùmũ õjĩlã lĩdĩ ró rĩ 'bá yĩ drĩ rĩlĩ ãnĩ drí 'bã 'ásĩ.

¹⁴ Ôzõ kpálẽ õjĩlã ãzã õ'è tã õnjĩ trá ãnĩ drí rĩ, gõ'dã nĩ trĩ gólã kô. Nĩ 'è bê-rĩ tã tãndĩ ì'dĩ gólã drí. Nĩ 'è rãtãã ì'dĩ Ôvãrí drí õrẽ fẽzó gólã drí.

¹⁵ Ôzõ tã tãndĩ õ'è rũ trá ãnĩ ãzí-ãzí ãzã 'bá yĩ drí gólĩyĩ 'bãlẽ â'dólẽ ãyĩkõ ró rĩ, nĩ ã'dõ kpã ãyĩkõ ró gólĩyĩ bê tãlã tã tãndĩ gólã rũ 'è 'bã trá 'dĩ tãsí. Ôzõ ngãtã ìzã 'ì ãnĩ ãzí-ãzí ãzã 'bá yĩ 'è'á yã rĩ, nĩ 'dẽ kpã kpãkã ãlõ ãwõ ngõlẽ gólĩyĩ bê ìzã gólĩyĩkã 'dĩ drí sĩ.

¹⁶ Ítĩ rĩ, nĩ rĩ rĩlĩ õjĩlã ndrĩ ãzã 'bá yĩ bê tã ã'dĩ sĩ. Nĩ trõ gólĩyĩ 'bãlẽ â'dólẽ ãnĩ drí ótõ-rũ'bã-lã'bẽ-ãzí ró. Gõ'dã nĩ 'è ãrũ-ãrũwã kô. Ítĩ rĩ, nĩ ã'dõ njãã õjĩlã gólĩyĩ võ ndrẽzó tãyĩ drĩ lâ íyĩ sĩ rĩ 'bãlẽ kpã ãnĩ ótõ-rũ'bã-lã'bẽ-ãzí yĩ ró. Gõ'dã nĩ 'bã ãnĩ kô â'dólẽ õjĩlã lãnjĩ 'bã lãnjĩ tã nĩnjĩ bê rõõ rĩ 'bá yĩ ró.

¹⁷ Ôzõ õjĩlã ãzã 'bá yĩ õtĩ õkã kpálẽ ãnĩ ìfĩ rĩ, nĩ lôgõ võ lâ kô gólĩyĩ drí. Gõ'dã nĩ 'è cẽ tã gólĩyĩ ã'dó 'bã tãndĩ ró õjĩlã ìfĩ rĩ 'bá yĩ ì'dĩ õjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ drí.

¹⁸ Ítĩ rĩ, nĩ 'è tã gólĩyĩ ndrĩ ãnĩ drí ìcã'á 'è'á 'ëlã rĩ 'bá yĩ tãlã rĩzó bê õjĩlã bê ndrĩ tã ã'dĩ sĩ.

¹⁹ Âmã ãzí-ãzí yĩ gólĩyĩ tã lã 'bã trá Yésũ 'á rĩ, nĩ lôgõ tã õnjĩ võ kô tã õnjĩ sĩ gólĩyĩ tã õnjĩ 'è 'bã trá ãnĩ drí rĩ 'bá yĩ drí. Nĩ ãyẽ tã rĩ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ Ôvãrí drĩgã, tãlã ãwã gólãkã ã'dõ ró nĩ õjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ bê. Nĩ ndrẽ drẽ,

Ôvârí âtâ tâ kî nî rî, “Mâ cé ì'dî rî'á gólâ â'dó 'bá drî-âcê bê lânõ fêzô òjílâ gólîyî tâ ònjí 'ê 'bá rî 'bá yî drí, gô'dá tâ pătîí ró, má â'dô tâ rî 'dî 'bá yî 'ê'á.”

²⁰ Ítí rî, nî 'ê tâ tândí ì'dî òjílâ gólâ tâ ònjí 'ê 'bá ânî drí rî drí. Tâ îgî Ôvârí kâ rî â'dálâ kî,
 “Ôzô ãjú-'bá-âzí ánikâ â'dô lõfó ró rî, gô'dá ní fê nyásá drílâ nyälé.
 Ôzô gólâ â'dô lûmvú lõvó ró rî, gô'dá ní fê lûmvú gólâ drí mvülí.
 Ôzô ní ò'ê tâ tândí trá gólâ rî pázó ítí rî, 'dîí gô'dá tâ tândí ánikâ rî 'bá yî
 â'dô gólâ rî 'bá'á drî âsólé ânî drí vüdrí,
 gô'dá rú jälé tâ ònjí drílâ rî'á 'êlá ânî drí rî 'bá yî âyéle.”

Úlî Mânîgô 25.21-22

²¹ Ítí rî, nî âyé tâ ònjí rî 'dî 'bá yî kô ðílí kôrô ânî drîí sî. Nî rî bê-rî rî'á tâ gólîyî tândí ró rî 'bá yî 'êlé ì'dî, â'dô ró bê tâ tândí ánikâ 'dî 'bá yî drí ðızó bê kôrô tâ gólîyî ònjí ró 'dî 'bá yî drîí sî.

13

Tâ òjílâ mîrî kâ ìnjîzó drî-âcê gólîyîkâ tāsî rî

¹ 'Dôvó òjílâ âlô-âlô ânî lâfálé 'ásî ìnjî drî-'bá gólîyî mîrî kâ rî 'bá yî drî-âcê gólîyîkâ tāsî, tâlá Ôvârí lô'bâ gólîyî nî â'dólé drî-âcê 'dî 'bá yî bê. Gô'dá tâ ndrî kâkârâ 'dó rî'á gólâ drígá sî.

² Gô'dá bê trá ítí rî, òjílâ âzá gólâ drî já 'bá trá tâ gólîyî mîrî drí 'bälé rî 'bá yî gázó dó ìnjîlá rî, 'dîí tâ pătîí ró gólâ rî'á tâ Ôvârí kâ gâ'á kpá dó. Tâlâ Ôvârí lô'bâ òjílâ mîrî kâ 'dî 'bá yî nî drî-âcê bê. Ôjílâ gólâ rú já 'bá trá mîrî rú ítí 'dî â'dô lânõ âsé'á â'délé íyî nyáányâ drîí.

³ Nî ndrê drê, â'dó kô òjílâ gólîyî rî 'bá tâ mbîmbî rî 'bá yî 'êlé rî ì'dî rî 'bá íyî drî-âcê mîrî kâ rî 'bá yî ùrîlí rî. Gô'dá rî'á cé gólîyî rî 'bá tâ gólîyî ányâ ró rî 'bá yî 'êlé rî 'bá yî ì'dî. Ítí rî, nî lè trá rîlí cú ítí ùrî drî-âcê mîrî kâ rî kâ âkó yâ? 'Dôvó nî rî rîlí cé tâ gólîyî mbîmbî ró rî 'bá yî 'êlé ì'dî. Gô'dá â'dô trá ítí rî, drî-âcê 'bá 'dî 'bá yî â'dô ânî lûyí'á tâlá tâ mbîmbî ánikâ 'dî 'bá yî tāsî.

⁴ Ó'bâ drî-'bá rî 'dî 'bá yî cú drî-âcê rî 'dî 'bá yî bê ítí 'dî, tâlá gólîyî rî'á rú ì'bû 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî ì'dî, â'dólé rî'á òjílâ gólîyî â'dó 'bá nyé kûmû gólîyîkâ zélé rî 'bá yî âmúlí. Gô'dá ôzô nî ò'ê tâ gólîyî ányâ ró rî 'bá yî rî, ítí nî â'dô â'dó'á drî-âcê 'bá 'dî 'bá yî ùrî lá yî bê. Tâlâ tâ pătîí ró gólîyî cú rî'á drî-âcê bê lânõ fêzô tâ ònjí 'ê 'bá 'dî 'bá yî drí. Ôzô gólîyî òfê lânõ trá tâ ònjí 'bá 'dî 'bá yî drí ítí rî, 'dîí rî, gólîyî rî'á lôsî Ôvârí kâ 'ê'á, tâlá âwâ Ôvârí kâ rî 'délé òjílâ gólîyî tâ ònjí têtê 'ê 'bá ró rî 'bá yî drîí.

⁵ Ítí rî, gô'dá nî rî rîlí kûmû mîrî kâ zélé pîpîsílí ã'dí sî rî'á tâ gólîyîkâ ìnjîlí ì'dî. Nî 'ê tâ mbîmbî ró rî 'bá yî ì'dî, tâlá óózó kô lânõ fêê ânî drí. Nî rî tâ mbîmbî 'êlé ítí, tâlá nî nî trá kî, 'dîí rî'á tâ gólîyî Ôvârí drí lélé ânî drí 'êlé rî 'bá yî ì'dî.

⁶ Bê trá rî'á ítí rî, kpá rî'á tâ mbî ró ânî drí ômbê gîzó, tâlá â'dô ró bê òjílâ mîrî kâ drí rîzó lôsî ìyîkâ 'êlé rî. Gô'dá tâ pătîí ró, gólîyî rî lôsî rî 'dî 'ê'á Ôvârí drí.

⁷ Nî 'ê tâ gólîyî â'dólé bê mbîmbî ró rî 'bá yî ì'dî òjílâ âzá gólâ 'bälé trá drî-âcê bê ânî drîlí rî drí. Ôzô ìnjîí ânî trá ômbê gîlí rî, nî gî ômbê rî 'dî 'bá yî. Ôzô lôsî mîrî kâ âzá â'dô bê òjílâ mîrî kâ drí 'êlé ânî drí âdî sî rî, 'dôvó

nĩ fě ãđĩ mbĩmbĩ rĩ ì'dĩ lôsĩ rĩ 'dĩ tāsĩ. Ítĩ rĩ, gõ'dá nĩ 'bã lãnjĩ òjĩlã ndrĩ gólĩyĩ lô'bãlẽ ãnĩ drĩlĩ rĩ rú, gõ'dá nĩ ìnjĩ ró bê kpá gólĩyĩ ãnĩ drĩ rĩ'á ìnjĩlã rĩ 'bá yĩ.

Tã tã mbĩmbĩ 'ězó ãzĩ-ãzĩ drĩ rĩ

⁸ Òzõ nĩ ããmũ ngá ãzã trá òjĩlã ãzĩ drĩgá sĩ rĩ, nĩ lògõ ngá rĩ gógó 'dĩ 'wãã òjĩlã rĩ 'dĩ drĩ. Nĩ rĩ kò rĩlĩ cú ìtĩ dáyĩnĩ òjĩlã kã fě ãkó. Tã gólã ícã 'bã rĩlĩ zãã òzõ dáyĩnĩ kãtĩ rĩ rĩ'á cé tã gólã ãnĩ drĩ ã'dózó lõvõ bê ãnĩ lãfálẽ 'ásĩ ãzĩ-ãzĩ bê rĩ ì'dĩ. Gõ'dá òzõ nĩ òlẽ gólĩyĩ trá pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ rĩ, 'dĩ ãnĩ trá rĩ'á tã mbĩmbĩ gólĩyĩ ndrĩ Ôvãrĩ drĩ tã lã 'bãlẽ ãnĩ drĩ 'elẽ òjĩlã drĩ rĩ 'ẽ'á.

⁹ Ôvãrĩ 'bã tã 'bã'bã rĩ nõ 'bã yĩ nĩ ãmã drĩ 'elẽ òjĩlã ãzã 'bã yĩ tãsĩ nõtĩ. ãgõ ãyã 'dãzĩ rĩ òkó bê kò, gõ'dá kpá òkó ãyã 'dãzĩ rĩ ágó bê kò. Nĩ fũ òjĩlã ãzĩ kò. Nĩ ùgũ ngá ãzĩ-ãzĩ kã kò. Nĩ 'bã ngá ãzĩ-ãzĩ kã lõvó lã kò ã'dólẽ ãnĩ nyãányã drĩ. Gõ'dá òzõ nĩ òlẽ trá rĩlĩ tã 'bã'bã ndrĩ nõ 'bã yĩ ìnjĩlĩ rĩ, 'dõvó nĩ 'bã òjĩlã ndrĩ gólĩyĩ ãnĩ drĩ ùsúlĩ rĩ 'bã yĩ lõvó lã ìyĩ, nyé òzõ ãnĩ drĩ ãnĩ lõvó 'bãrẽ kãtĩ.

¹⁰ Gõ'dá òzõ nĩ ò'bã òjĩlã lõvó trá ìtĩ rĩ, nĩ ã'dõ ícã'á rĩlĩ cú ìtĩ tã ònjĩ ãzãkã 'ẽ ãkó gólĩyĩ rú. Ítĩ rĩ, ãzĩ-ãzĩ lõvó 'bã'bã rĩ'á tã 'bã'bã gólĩyĩ ndrĩ Ôvãrĩ kã ró rĩ 'bã yĩ ìnjĩ-ìnjĩ lã 'ĩ.

¹¹ 'Dõvó nĩ ãrĩ ùlĩ ãmãkã nõ 'bã yĩ tã lã ìyĩ 'ězó, tãlã rĩ'á mbĩ ãnĩ drĩ rĩzõ njãã kãyĩ nõ 'bã yĩ sĩ. Nĩ kò ã'dú trá tãkányĩ. Ngbããngbãnõ, nĩ njĩ ìlĩfĩ ã'dú 'ásĩ! Kãyĩ gólã Yésũ drĩ ãgõzõ ãngó nõ 'á òjĩlã ìyĩkã rĩ 'bã yĩ pãlẽ rĩ trá ãnyĩ ãndrõ nõ lãvũlĩ kãyĩ sĩsĩ gólã ãmã drĩ tã lãzõ Yésũ 'á rĩ drĩlĩ sĩ.

¹² Gõ'dá rĩrĩ ãmãkã ãngó nõ 'á rĩ, rĩ'á òzõ ìnĩrĩkúwã kãtĩ. Gõ'dá lã rĩ, ìnĩrĩkúwã 'dĩ trá 'ẽ'á rú ndelẽ. Ítũ 'ẽ trá ãfõlẽ. Gõ'dá 'dõvó mã ãyẽ tã ònjĩ gólĩyĩkã rĩ 'bã yĩ 'ẽ'ẽ lã ndrĩ vólẽ. Mã rú bê-rĩ drĩ-lãfã ãmãkã rĩ 'bã yĩ ì'dĩ njĩrĩ-njĩrĩ, ã'dõ ró bê ãmã drĩ ãdrézõ ìtũ sĩ rú fũlĩ tã ònjĩ gólĩyĩ ìnĩrĩkúwã kã rĩ 'bã yĩ bê.

¹³ Ítĩ rĩ, 'dõvó mã rĩ rĩlĩ cé tã mbĩmbĩ rĩ 'bã yĩ 'elẽ ì'dĩ, òzõ òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã võ ì'ĩ Ôvãrĩ kã 'á rĩ 'bã yĩ kãtĩ. Nĩ mvũ òdrã kò ãnĩ cĩlĩ, tãlã òzõ kò ãnĩ 'bãã ìtõlẽ rĩ'á tã ãnyĩ kã rĩ 'bã yĩ 'elẽ ãyĩkõ ãnĩkã rĩ 'bã yĩ sĩ. Nĩ 'bã kãrãmã kò òdrã mvũmvũ sĩ ìtĩ. Nĩ 'bã ìlĩfĩ kò 'dãzĩ rĩ ágó ngãtã òkó drĩlĩ, tãlã nĩ òzõ kò tã ãnyĩ kã 'ẽẽ gólĩyĩ bê. ãzĩ-ãzĩ ããgĩ kò ãnĩ ìlĩfĩ. Nĩ lãwã kò ngãtã nĩ fũ rú kò ãzĩ-ãzĩ bê.

¹⁴ Tã lõvókõ ãnĩkã rĩ 'bã yĩ ò'bã ãnĩ kò nĩ'á tã gólĩyĩ ònjĩ ró rĩ 'bã yĩ 'ẽ bê ì'dĩ. 'Dõvó nĩ rú bê-rĩ tã Kúmũ Yésũ Krĩstõ kã rĩ 'bã yĩ ì'dĩ gãgã zãã bãđĩ, òzõ ítã sõrẽ rú'bã 'á rĩ kãtĩ, cé tã gólã mbĩ rĩ 'ězó ì'dĩ. Nĩ lãmũ kò pãvó tã ònjĩ kã 'ásĩ.

14

Tã tã ãzĩ-ãzĩ kã kĩzõ kò'dãwã rĩ tãsĩ rĩ

¹ ãmã tã lã 'bã ndrĩ lãfálẽ sĩ, tã ìsũ ãmãkã gólã tã mbĩmbĩ tã lã 'bã Yésũ 'á rĩ 'bã yĩ drĩ 'elẽ rĩ tãsĩ rĩ, rĩ'á ngĩngĩ. Gólĩyĩ ãmã lãfálẽ 'á tã lãlẽ bê fĩnyãwã ró rĩ 'bã yĩ tãsĩ rĩ, nĩ ãyẽ tĩ ãnyã-ãnyã gólĩyĩ bê rĩ tã gólĩyĩkã rĩ'á ìsũlã rĩ 'bã yĩ tãsĩ.

² Nĩ ndrẽ 'dõvó drẽ, tã lã 'bã ùrũkã 'bã yĩ ãmã lãfálẽ 'ásĩ, tã gólĩyĩkã rĩ'á ìsũlã rĩ 'bã yĩ 'bã gólĩyĩ ícãlẽ nyãsã tĩ ndrĩ nyãlẽ. Gõ'dá tã lã 'bã ãzã 'bã yĩ ãmã lãfálẽ 'ásĩ gólĩyĩ tã lãlẽ gólĩyĩkã drĩ ã'dólẽ Yésũ 'á fĩnyãwã ró rĩ 'bã yĩ, ãtã ìyĩ tã kĩ, yĩ ícã kò ã'wã nyãlẽ. Yĩ ícã ìyĩkã cé rĩ'á ãtúbĩ nyãlẽ ì'dĩ.

³ Gõ'dá ânî tâ lë 'bá gólîyî tâ âtá 'bá kî, â'dô rî'á tâ mbî 'î nyäsá tî lâràkô nyázó ndrî rî, nî 'ê 'dásí kô ânî âzî-âzî yî tâ lë 'bá ró gólîyî â'wá nyä 'bá kô rî 'bá yî rú. Ôvârí rî nyäänyä 'bã kpá gólîyî lôvó ôjílã íyíkâ rî 'bá yî ró. Gõ'dá ânî tâ lë 'bá gólîyî rî 'bá rîlî cú ítí â'wá nyä âkó rî 'bá yî, nî kî tâ kô ânî âzî-âzî yî tâ lë 'bá ró gólîyî nyäsá tî lâràkô ndrî nyä 'bá rî 'bá yî rú gólîyî zîlî tâ ònjí 'bá ró, tâlá Ôvârí lë gólîyî kpá trá.

⁴ Gõ'dá nîngá sî rî, kristô 'bá âzî 'dî 'bá yî â'dó îyî kô rú ì'bû 'bá âníkâ rî 'bá yî ì'dî. Yésù ì'dî rî'á kúmú gólîyîkâ ró. Ítí rî, nî â'dô ícá'á ángô tí ró ânî nyäänyä 'bälé tâ kî 'bá ró tâ ôjílã gólîyî â'dó 'bá ânî zélé kô rî 'bá yî kâ kílî yä? Tã lë 'bá âlô-âlô ícâ âdrélé cé íyî lîpî Yésù ândrá tâ kî 'bá íyíkâ ró. 'Dôvó Yésù ìsù nî ngátá gólá rî'á pätîjî ôjílã mbîmbî 'î yä rî. Yésù ícá trá gólá rî rûlî dódó gá ôjílã íyíkâ ró.

⁵ Tã â'dâ âzâ gólá tâ â'dá 'bá kpá kî, tâ ìsù âníkâ ânî lâfálé 'ásî rî rî'á ngîngî rî ì'dî nô. Ôjílã ùrúkâ ânî lâfálé 'ásî rî 'bá yî nî kâpî âlô gímã vósî cé ngîngî lâ rîzó râtãã 'élé Ôvârí drî 'á lâ. Gõ'dá âzâ 'bá yî ânî lâfálé 'ásî rî ndrê íyíkâ kâpî Gímã kâ 'dî cé tîtî â'dolé râtãã 'ézó 'á lâ íyî. Ítí rî, 'dôvó ôjílã âzâ ânî lâfálé sî âlô-âlô ìsù tâ tâ 'dî tãsî dódó, â'dô ró bê ânî drî tâ ìsù âníkâ tâ lâ sî rî nîzó Ôvârí rî ìnjîzó rîrî âníkâ mbîmbî rî sî.

⁶ Nî ndrê drê, ôjílã gólîyî kâpî Gímã kâ nî 'bá âlô ngîngî lâ ró rîzó Ôvârí rî ìnjîlî 'á lâ rî, lë íyî Kúmú âmákâ Yésù rî ìnjîlî tâ ìsù íyíkâ rî sî. Gõ'dá gólîyî íyî nyäänyä âyé 'bá nyäsá tî ndrî nyälé rî 'bá yî, rî íyî âwô-ítí 'élé Ôvârí drî nyäsá rî 'dî tãsî. Tãlá tâ rî 'dî tãsî rî, gólîyî ìnjî Kúmú âmákâ Yésù rîrî gólîyîkâ rî sî. Gõ'dá gólîyî íyíkâ gã 'bá dó â'wá nyälé rî, lë íyî kpá Kúmú âmákâ Yésù rî ìnjîzó tâ rî 'dî sî. Ítí rî, gólîyî 'ê kpá âwô-ítí Ôvârí drî nyäsá gólîyî drî nyälé rî tãsî.

⁷ Ôjílã âzãkã yû'dáwá ânî lâfálé sî gólá ícá 'bá rîlî gbô rî'á tâ gólîyî drílã lë'á 'ëlâ rî 'bá yî 'élé ì'dî. Gõ'dá gólá ícá kô gbô kâpî âzâ gólá sù 'bá gólá rú rî 'bälé â'dolé kâpî gólá drî drázó 'á lâ rî ró.

⁸ Ítí rî, tâ âmákâ â'dó kô âmâ drígá, tâlá kâpî ndrî âmákâ rîzó rîlî ángô nô drî rî sî rî, ícá trá âmâ drî rîlî tâ gólîyî sù 'bá Kúmú âmákâ Yésù rú rî 'bá yî 'élé ì'dî. Gõ'dá nîngá sî, kâpî gólá Ôvârí drî 'bälé âmâ drî ôdrázó rî sî rî, 'dôvó mã 'bã kpá tâ ìsù âmákâ cé sùlî Kúmú âmákâ Yésù rú. Nîngá sî, ôzô kpálé mã ôrî trá rîlî zãã lédrê-lédrê ró, ngátá mã â'dô ôdrã'á 'wãã yä rî, âmâ rî'á ôjílã Yésù kâ ì'dî drî-âcê gólákâ zélé.

⁹ Yésù Krístô drã gõ'dá kpá lídrízó ôdrã 'ásî, tâlá â'dózó Kúmú ró ôjílã ndrî drîlî, ôjílã gólîyî ôdrã 'bá trá rî 'bá yî gõ'dá kpá gólîyî drê lédrê-lédrê ró rî 'bá yî bê.

¹⁰ Ítí rî, ânî gólîyî â'wá nyä 'bá kô'dáwá rî 'bá yî rî tâ kílî íyî âzî-âzî yî rú gólîyî zîlî tâ ònjí 'bá ró â'dô tãsî yä? Gõ'dá ânî gólîyî rî 'bá nyäsá tî ndrî nyälé rî 'bá yî, nî rî 'dásí 'élé ânî âzî-âzî yî gólîyî â'wá nyä 'bá kô rî 'bá yî rú ngá gólîyî fínyáwá tâ lëlë ndîndî âkó rî 'bá yî ró â'dô tãsî yä? Tã ìsù rî 'dî rî'á anyä ró. Âmâ ndrî 'dó â'dô âdré'á Ôvârí ândrá, tâ âmákâ rî 'bá yî kîzó.

¹¹ Ôvârí â'dâ trá tâ îgî-îgî íyíkâ nô 'á tâ 'dî tãsî kî,
 “Ôvârí Yãkóvã kî nî rî, ‘Má îtrî lâtrîtrî mã gólá rî 'bá lédrê-lédrê ró zãã gbádú rî ró,
 ôjílã ndrî ángô drî nô kâ â'dô íyî 'ã'î tî'á vüdrî má ândrá ôjílã má zélé rî 'bá yî ró.

Gõ'dá gólîyî ndrî â'dô nî'á lâ kî, mã rî gógó nyäänyä lâ rî'á Ôvârí 'î.' ”

Īsáyã 49.18; 45.23

12 Gõ'dá bê ĩtí rí, îcâ trá âmâ ndrĩ drí tã âmákâ rí 'bá yí lô'bälé Ôvârí ândrá, ã'dô ró bê gólâ rí nyãányâ drí â'dózó nĩ kilâ.

13 Bê ĩtí rí, nĩ âyê tã gólĩyî ânĩ âzĩ-âzĩ yí kâ rí kĩkĩ lâ. Nĩ 'bã bê-rĩ ânĩ nyãányâ rĩlĩ zãã cú ĩtí tã âzãkã gólâ tã lã 'bã âzĩ 'ê 'bã 'dêlê tã õnjĩ 'êlê rí 'ê ãkó.

14 Tã ĩsũ âmâ nyãányâ kâ sĩ, tãlã âmâ rĩ'á ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê rí, má ndrê ngá âmábã ndrĩ ĩnyákú drĩ nõ 'bá yí 'dó ngá gólĩyî tãndĩ ró Ôvârí drĩgã sĩ rí 'bá yí ró. ĩtí rí, ngá ãzã yũ'dáwã âmâ izãlé Ôvârí rí ĩfĩ drĩ 'á. Gõ'dá õzõ õjĩlã ãzã ânĩ lâfálê sĩ õndrê ngá âzãkólã 'dĩ trá ngá gólâ îcã 'bã âmâ izãlé Ôvârí rí ĩfĩ drĩ 'á rí ró rí, gõ'dá 'dĩ pãtĩĩ â'dô 'bã'á tã anyã ró gólâ drí ngá rí 'dĩ nyãzó. Gõ'dá nĩ îcĩ gólâ kô ngá rí 'dĩ nyãlé. 'Dĩ rí â'dô gólâ rí 'ê'á tã õnjĩ 'êlê.

15 Dró 'dĩ rí drĩ rí, õzõ gólâ õndrê nĩ rĩ'á ngá rí tĩbê gólâ drí tã lâ âtalé ãã'dô õjĩlã izã'á Ôvârí rí ĩfĩ drĩ 'á rí nyã'á rí, 'dĩ rí gõ'dá ngá nyãnyã ânĩkã rĩ'á nyãlã 'dĩ dã izã trá gólâ rú. Ôzõ nĩ ĩngã ânĩ âzĩ-âzĩ yí pĩpĩsĩlĩ trá ûrũ tãlã ngá ânĩ drí nyãlé rí tãsĩ rí, 'dĩ rí, nĩ rí 'dĩ kô lõvõ â'dã'á ânĩ âzĩ-âzĩ 'dĩ 'bã yí drí. Yésũ Krístõ 'bã gólĩyî lõvó trá rõõ gõzó drãlé gólĩyî tãsĩ. Bê trá ĩtí rí, nĩ âyê nyãsã âzãkã gólâ ânĩ drí nyãlé rí kô tã ĩsũ gólĩyĩkã izãlé.

16 Nĩngã sĩ rí, nĩ rí cé rĩ'á tã gólĩyî ânĩ drí nĩlĩ trá ânĩ pĩpĩsĩlĩ 'á tãndĩ lâ ró rí 'bã yí 'êlê ĩ'dĩ, tãlã nĩ õzó kô lâtĩ âyê trã âzĩ-âzĩ drí tã ânĩ drí rĩ'á 'êlã rí 'bã yí zĩlĩ õnjĩ lâ yí ró.

17 Nĩ ndrê drê, tã tã lâ yí drí lânjĩlĩ lânjĩ gólĩyî Ôvârí drí âmã lãzó 'êlã õjĩlã iyĩkã rí 'bã yí ró rí, â'dó kô tã gólĩyî kĩ, nyãsã ángõ rí ĩ'dĩ nyãlé ngãtã ngá ángõ rí ĩ'dĩ mvũlĩ yã rí ĩ'dĩ. Ôvârí ĩfĩ rí, tã gólĩyî lânjĩ 'bã rí 'bã yí rĩ'á âmã drí rĩzó rĩ'á cé tã gólĩyî â'dó 'bã nyê mbĩmbĩ rí 'bã yí 'êlê ĩ'dĩ, gõ'dá rĩzó bê tã ã'dĩ sĩ âmã âzĩ-âzĩ yí bê, gõ'dá âmã drí â'dózó âyĩkõ ró tã Ôvârí kã 'êrê 'á. Gõ'dá rĩ'á cé Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã ĩ'dĩ gólâ îcã 'bã mbãrãkã âfêlê âmã drí tã tãndĩ rí 'dĩ 'bã yí 'êzó.

18 Ôzõ nĩ õrĩ trá rĩ'á tã tãndĩ rí 'dĩ 'bã yí 'ê'á ĩtí rú ĩ'bũ 'bã Krístõ kã rí 'bã yí ró rí, ĩtí tã ânĩkã rí 'bã yí â'dô sũ'á Ôvârí rú rõõ gõ'dã õjĩlã ndrĩ â'dô lânjĩ 'bã'á ânĩ rú.

19 Gõ'dá bê trá ĩtí rí, 'dõvó mã õrĩ rĩlĩ tã gólĩyî â'dó 'bã âmã 'bãlé rĩlĩ pĩpĩsĩlĩ ã'dĩ sĩ âzĩ-âzĩ bê rí 'bã yí 'êlê ĩ'dĩ. Mã õrĩ tã 'êlê âmã âzĩ-âzĩ yí pãzó ĩ'dĩ sĩ lâ âdrézó gã tã lãlê âmákâ rí sĩ.

20 Nĩ âyê tã nyãsã kã kô lõsĩ Ôvârí kã izãlé ânĩ lâfálê 'ásĩ. Pãtĩĩ ró, rĩ'á tã mbĩ 'î, nyãsã tĩ nyãzó ãkĩ ãkó. Gõ'dã õzõ nyãsã rí ânĩ drí nyãlé 'dĩ õ'ê õjĩlã ãzã tã õnjĩ 'êlê â'dô tã ĩsũ gólãkã vó ró rí, ĩtí rí, rĩ'á tã anyã ró ânĩ drí nyãsã rí 'dĩ nyãzó.

21 Tã mbĩmbĩ ânĩ krístõ 'bã yí drí 'êlê, ã'dô ró bê krístõ 'bã âzĩ yí pãzó rĩlĩ cú ĩtí tã õnjĩ 'ê ãkó rí, ĩ'dĩ rĩ'á ânĩ drí rĩzó cú ĩtí ã'wã nyã ãkó, ngãtã ânĩ drí rĩzó cú ĩtí õdrã mvũ ãkó ngãtã rĩlĩ cú ĩtí tã âzãkã gólâ 'bã'á ânĩ krístõ 'bã âzĩ yí âsêlê tã õnjĩ 'êlê rí ãkó.

22 Gõ'dã õzõ tã ãzã 'bã yí gólĩyî krístõ 'bã ãzã 'bã yí drí ndrêlê tã anyã ró 'êlê rí ã'dô bê rí, gõ'dã ânĩ nyãányã õndrê trá kĩ, ãã'dô rĩ'á tã mbĩ 'î ânĩ drí 'êlê rí, 'dõvó tã ĩsũ ânĩkã 'dĩ õrĩ cé ânĩ lâfálê 'ásĩ Ôvârí bê. Nĩ ûjũ kô ânĩ krístõ 'bã âzĩ yí 'bãlé tã ĩsũ iyĩkã jãlé â'dózó tã lãzó ĩ'dĩ ânĩ bê. Nĩ rí 'dĩ gólĩyî âsê'á tã õnjĩ 'êlê. Krístõ 'bã ãzã 'bã yí õrĩ rĩ'á tã tĩbê gólĩyî drí ndrêlê kô tã õnjĩ ró rí 'bã yí 'êlê. ĩtí rí, gólĩyî tã sũ trá Ôvârí rú.

²³ Ōzō tā ìsũ àníkã ã'dô rĩ rĩ tā àzã tãsí rĩ, ìtí rĩ, tā rĩ 'dĩ rĩ'á ànyã ró àní drí 'èlé. Ōzō nĩ ò'è tā àzã gólã à'dó 'bá kô mbî ró rĩ trá à'dô tā lèlè àníkã Yésũ 'á rĩ vó ró rĩ, 'dĩĩ gô'dá nĩ rĩ 'dĩ trá tā ònjí 'è'á.

15

¹ Ìmã gólíyĩ àdré 'bá ngárá tā lèlè àmákã 'á, tãlã àmã drí à'dózó bē drĩ-báláyĩ ró ngá-tĩ ndrĩ nyálé rĩ 'bá yĩ, 'dövó mã ìnjĩ àmã àzĩ-àzĩ yĩ tā lè 'bá ró gólíyĩ rĩ 'bá iyĩ tā ìsũlĩ kĩ, yĩ ìcá kô à'wá nyálé rĩ. Gô'dá mã ò'è tā gólíyĩ àmã àzĩ-àzĩ 'dĩ 'bá yĩ pãlé rĩ 'bá yĩ ì'dĩ rĩ, mã ò'è kô cé tā gólíyĩ sũ 'bá àmã rú rĩ 'bá yĩ ì'dĩ.

² Ìtí rĩ, 'dövó òjílã àlô-àlô àmã lãfálé sĩ ò'è tā gólíyĩ à'dó 'bá sũlĩ àmã àzĩ-àzĩ yĩ tā lè 'bá ró rĩ 'bá yĩ rú rĩ ì'dĩ, à'dô ró bē àmã drí tā gólíyĩ tãndĩ ró rĩ 'bá yĩ 'èzó ì'dĩ gólíyĩ drí. À'dô trá ìtí rĩ, mã à'dô ìcá'á tā lèlè gólíyĩkã 'bãlé à'dólé ngárá-ngárá ró rōô.

³ Kpá Yésũ Krístõ rĩ tãsí rĩ, gólã rĩ kô gbõ rĩ'á tā gólíyĩ cé gólã drí lèlé rĩ 'bá yĩ 'èlé ì'dĩ. Gólã lè tā-drĩ trá tā Ôvãrí drí 'bãlé yĩ drí 'èlé rĩ 'èzó. Tã ìsũ gólãkã rĩ'á òzõ tā ìsũ kúmú àngĩ Dãwúdĩ kã nõ kãtĩ kĩ'á nĩ rĩ, “Ōzõ òjílã òlô'dã nĩ Ôvãrí trá rĩ, 'dĩĩ gólã lô'dã 'dĩ trá kpá mã lãjõ'á àníkã ró rĩ ì'dĩ.”

⁴ Gô'dá tā gólíyĩ ndrĩ ìgĩlĩ trá búkũ Ôvãrí kã 'á sũsĩ rĩ 'bá yĩ, Ôvãrí 'bã trá rãrã lâ yĩ ró, à'dô ró bē tā ìmbálé àmã drí, tãlã gólã lè ùlĩ iyĩkã 'dĩ 'bá yĩ drí àmã 'bãlé ìfĩ 'bãlé cé yĩ drĩ, à'dô ró bē àmã drí ìcázó àmã fĩ ãtũlĩ gã kãyĩ lãñõ kã rĩ sĩ, gô'dá à'dô ró bē kpá Ôvãrí drí mbãrãkã sõzõ bē àmã 'á ùlĩ iyĩkã 'dĩ 'bá yĩ sĩ.

⁵ Ôvãrí rĩ'á gólã mbãrãkã àfè 'bá àmã drí fĩ ãtũzõ ì'dĩ sĩ lâ rĩ ì'dĩ. Gólã rĩ nĩ tā lèlè àmákã gólã 'á rĩ 'èlé ìpĩlĩ ãtĩ 'álã, tãlã àmã drí àdrézó bē rãkã fè kãtĩ. Ìtí rĩ, mã ìrátã gólã àní 'bãlé rĩlĩ rú'bã ã'dĩ sĩ àní võ 'ásĩ cú ìtĩ lãwã-lãwã àkó tā gólíyĩ gólã drí lèlé krístõ 'bá yĩ drí 'èlé rĩ 'bá yĩ tãsí. Gô'dá gólã ò'è àní ndrĩ à'dólé cú à'dô-à'dô Yésũ Krístõ kã rĩ bē ì'dĩ.

⁶ Mã ìrátã Ôvãrí àní tãsí, tãlã àní ndrĩ àmũ ró bē àní kpãkã àlô gólã rĩ lùyĩlĩ gbórókõ lù'ù àlô rĩ sĩ Ôvãrí àníkã rĩ ró gô'dá kpá Yésũ Krístõ rĩ átã ró.

⁷ Ìtí rĩ, 'dövó àní tā lè 'bá yĩ ndrĩ Rómã 'á tólã rĩ 'bá yĩ ò'bã lõvõ àní lãfálé 'ásĩ, òzõ Yésũ Krístõ drí àmã lõvõ 'bãrè kãtĩ. Gô'dá òzõ nĩ ò'è tā tãndĩ trá ìtí rĩ, gô'dá 'dĩ rĩ, àà'dô Ôvãrí rĩ lùyĩ'á tā rĩ 'dĩ tãsí.

⁸ Yésũ àní àngó nõ 'á àmã òjílã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ àmũlĩ tā tãndĩ 'è'è sĩ. Gólã 'è tā àmã drí àmã àmũ-àmũ sĩ ìtĩ 'dĩ, tãlã mã nĩ ró bē kĩ, pãtĩ Ôvãrí à'dô tā 'bã'bã gólíyĩ gólã drí 'bãlé trá 'èlé àmã à'bíyã yĩ drí rĩ 'bá yĩ 'è'á Yésũ sĩ.

⁹ Gô'dá gólã àjõ Yésũ àngó nõ 'á drãlé tãlã tā ònjĩ àmákã tãsí, kpá pĩpĩsĩlĩ tãndĩ iyĩkã rĩ à'dálé tā ã'dĩ sĩ òrĩ òjílã kã ndrĩ àngó drĩ 'á nõ 'bá yĩ drí, gólíyĩ ndrĩ ùlùyĩ ró Ôvãrí bē pĩpĩsĩlĩ tãndĩ gólãkã 'dĩ tãsí. Ìtí rĩ, Dãwúdĩ lùyĩ gólã trá kĩ,

“Mã à'dô àní lùyĩ'á, òzõ mã òtĩrĩ rĩlĩ òjílã òrĩ ngĩngĩ rĩ 'bá yĩ lãfálé rĩ.

Mã à'dô lõngó ngõ'á ndrĩ 'dũwã àní lùyízõ.”

Lôngó 18.49

¹⁰ Gô'dá Músã àtã tā kpá tā rĩ 'dĩ tãsí kĩ,

“Ănî ôjílă ôrî ăzâ 'bá yí kâ rî, nî ănî rû ê'béle kpākă ălô ămă ôjílă Īsrā'élé kâ gólîyî ôjílă Ôvârí kâ ró rî 'bá yí bê, ă'dô ró bê ămă drî Ôvârí rî lúyîzó.”

Tă 'Bă'bă Ăndă 32.43

11 Gõ'dá kúmú Dăwúđî ătă tă kpá tă rî 'dî tăsî lóngó ăzâ nŏ 'á kî,

“Dŏvó ôjílă ôrî ăzâ 'bá yí ĩnĵî Ôvârí rŏô.

'Dŏvó ôjílă ălô-ălô ăkî ăkó gólîyî rî 'bá ăngó nŏ 'á rî ôlúyî kpá Ôvârí.”

Lóngó 117.1

12 Gõ'dá nĳngă sî, tă ăngŭ 'bá Īsáyă ătă tă kpá tă rî 'dî tăsî kî,

“Bă-tĵ Yésē rî mvă Dăwúđî kâ 'ăsî rî, kúmú ăngĵî ă'dô ă'dó'á rĳlĵ ôrĳ ăngó nŏ kâ rî 'bá yí drĳlĵ ndrĳ.*

Gõ'dá ôjílă ôrĳ ăzâ 'bá yí kâ rî 'bá yí ă'dô ĩcá'á lĳĳĳ 'bălé gólă drĳĳ ădrélé tă sĳlĳ ĩyĳ ngă lésĳ.”

Īsáyă 11.10

13 Ôvârí ămă drĳ lĳĳĳ 'băzó drĳ lâ rî ô'bă ănĳ rĳlĳ pĳpĳsĳlĳ ă'dĳ sĳ ănĳ lăfălé 'ăsĳ tă lĳlĳ ănĳkă gólă 'á rĳ sĳ, gŏ'dă kpá ănĳ drĳ rĳzó ăyĳkŏ sĳ, tă rĳ 'dĳ 'bá yĳ tăsĳ. 'Dŏvó Lĳndrĳ Tăndĳ gólăkă ôfĳ mbărăkă ănĳ drĳ lĳĳĳ 'băzó Ôvârí drĳĳ rŏô tă lĳlĳ gólă mbă 'bá ă'dóle gără rĳ sĳ kĳ, gólă ă'dô pătĳĳ ngă gólă drĳ tă lâ yĳ 'bălé trá ndrĳ 'élé ănĳ drĳ rĳ 'bá yĳ 'ê'á.

Tă Pŏŏlŏ kă ĩgĳlĳ Rŏmă lé 'bá yĳ drĳ tă ĩgĳ ĩyĳkă gólîyĳ drĳ rĳ tăsĳ

14 Ămă ădrŭpĳ yĳ ămă ĩzó yĳ bê, ămă nyăányă nĳ trá kĳ, pătĳĳ ró, nĳ lĳ rĳlĳ rĳ'á tă gólîyĳ mbĳmbĳ tăndĳ gólîyĳ ănĳ ăzĳ-ăzĳ tă lĳ 'bá ró rĳ 'bá yĳ tăsĳ rĳ 'élé. Gŏ'dă nĳ nĳ trá dŏdŏ tă ndrĳ gólîyĳ Ôvârí drĳ lĳlĳ ănĳ drĳ nĳlĳ rĳ. Nĳ ĩcă kpá trá tă rĳ 'dĳ 'bá yĳ ĩmbălé ănĳ ăzĳ-ăzĳ yĳ drĳ.

15 Gŏ'dă má ĩgĳ tă tră ănĳ drĳ tă ĩgĳ tă ăzâ 'bá yĳ tăsĳ nŏ 'á, ă'dô ró bê tă rĳ 'dĳ 'bá yĳ drĳ ăgázŏ ănĳ drĳĳ. Má ĩgĳ tă trá ănĳ drĳ tă rĳ 'dĳ 'bá yĳ tăsĳ, tălă Ôvârí ă'dă pĳpĳsĳlĳ tăndĳ ĩyĳkă trá mă rĳ gŏgŏ drĳ ămă jăzó rĳ'á tă gólîyĳ ĩyĳkă ró rĳ 'bá yĳ 'élé ĩ'dĳ.

16 Gŏ'dă gólă nĳ mă trá ă'dóle lăjŏ'bă ró Yésŭ Krĳstŏ drĳ, tălă má ô'ê ró bê lôsĳ gólăkă ôjílă ôrĳ ăzâ 'bá yĳ kâ rĳ 'bá yĳ lăfălé. Má rĳ trá rĳ'á tă ătĳ-ătĳ tăndĳ gólăkă Yésŭ rĳ tăsĳ rĳ ĩmbălé gólîyĳ drĳ, tălă tă gólîyĳ tă lĳ 'bá Yésŭ 'á rĳ 'bá yĳ kâ ôjílă ôrĳ ăzâ 'bá yĳ kâ 'dĳ 'bá yĳ lăfălé 'ăsĳ rĳ ũsŭ ró bê rŏô Ôvârí rŭ, nyĳ ôzŏ ngă fĳfĳ tĳbĳ ătrŏlé fĳlé gólă drĳ rĳ drĳ sŭrĳ gólă rŭ rĳ kătĳ. Lĳndrĳ Tăndĳ Ôvârí kâ rĳ 'ê gólîyĳ nĳ ă'dóle ĩyĳ ôjílă nyăányă gólăkă ró.

17 Gŏ'dă mă bê trá rĳ'á ngă ălŏ 'ĳ Yésŭ Krĳstŏ bê rĳ, ĩtĳ rĳ, má ĩcă trá tă ătălĳ cé lôsĳ gólă Ôvârí drĳ 'bălé má drĳ 'élé rĳ tăsĳ.

18 Má lĳé kŏ tă ătălĳ tă ăzâ 'bá yĳ tăsĳ. ĩtĳ rĳ, má ă'dô ũlĳ ătă'ă mbărăkă sĳ cé tă gólă Yésŭ Krĳstŏ drĳ 'élé má sĳ ôjílă ôrĳ ăzâ 'bá yĳ kâ rĳ 'bá yĳ 'ĳzó tă lĳlé gólă 'á rĳ tăsĳ. Yésŭ 'ê ũrŭkă 'bá yĳ gólîyĳ lăfălé sĳ tă lĳlé tălă ũlĳ ămăkă gólă rĳ tăsĳ rĳ 'bá yĳ tăsĳ. Gŏ'dă gólă 'ê kpá gólîyĳ ăzâ 'bá yĳ tă lĳlé tă gólîyĳ má drĳ 'élé gólîyĳ lăfălé 'á rĳ 'bá yĳ sĳ.

19 Gŏ'dă gólă 'ê gólîyĳ kpá tă lĳlé yĳ 'á tă ndrĳ tĳ drĳ ă'dĳzó drĳlă sĳ gólîyĳ Ôvârí drĳ 'bălé lămbĳ ró tă ĩyĳkă ă'dălĳ ôjílă ôrĳ ăzâ 'bá yĳ kâ 'dĳ 'bá yĳ drĳ rĳ sĳ. Rĳ'ă mbărăkă Lĳndrĳ Tăndĳ Ôvârí kâ rĳ kâ sĳ gólă drĳ tă tĳ drĳ ă'dĳzó drĳlă sĳ 'dĳ 'băzó rŭ 'élé gólîyĳ lăfălé 'á má sĳ. ĩtĳ rĳ, má ĩcă trá tă pĳlé Yésŭ

* 15:12 15.12 Dăwúđĳ rĳ ôzŏwă gólă ă'dŏ 'bá kúmú ăngĳ 'dĳ ró rĳ'ă Yésŭ ĩ'dĳ.

rî tāsî ítölé Yērōsālēmā 'ásî, gō'dá kpá vō gólīyî ndrî má drî âcî tōzō 'álâ sî rî 'bá yî 'ásî cälé bũúú 'bãdrî gólâ zîlî Īlīrīkómā rî 'álâ.

²⁰ Gō'dá má lē trá pätî tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kã Yēsũ rî tāsî rî pēlé ôjílâ gólīyî rî 'bá vō gólīyî drē tã âtî-âtî Yēsũ rî tāsî rî drî cãzō drē kō 'álâ sî rî 'á rî 'bá yî drî, tãlâ má ôzō kō tã âtî-âtî 'dî âtã gólīyî ârí 'bá lâ trá âkũ ró ôjílâ âzã tî sî rî 'bá yî drî.

²¹ Gō'dá tã gólâ má drî lēlé 'ēlé 'dî rî'á nyé ôzō Ôvârí drî îgílî trá búkũ iyíkã 'á rî kâtî. Gólâ kî nî rî,

“Ôjílâ gólīyî ódrî tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kã pēzō drē kō drīlīyî rî â'dô iyî tã iyíkã ârí'á.

Gō'dá ôjílâ gólīyî kó drē Ôvârí rî rú ârí 'bá kō'dáwá rî â'dô iyî tã Ôvârí kã ârí'á 'ēlé.”

Īsáyã 52.15

Tã Póólō kã rãlé nî'á 'ēlá Rómã 'álâ rî

²² Má Póólō ícã drē kō cälé ânî lômílî Rómã 'á tólâ, ôzō kpálé má ôlē trá tíkó nî'á ânî ndrēlé ândâlâ dũú sîsî nã sî rî.

²³ Gō'dá ngbãangbãno rî, má ndē lôsî gólâ Ôvârí drî âfēlé má drî 'ēlé 'bãdrî ndrî gólīyî má drî âcî tōzō 'álâ sî rî 'bá yî 'ásî rî trá. Gō'dá ndrô dũú sî, má lē nô trá nílî Rómã 'á tólâ ânî ndrēlé.

²⁴ Tãlâ tã rî 'dî tāsî rî, ngbãangbãno mã trá rî'á ámã êdé'á nílî filí 'bãdrî âníkã Ītálīyã 'dî 'álâ, nî'á ânî ndrēlé Rómã 'á tólâ. Má lē trá rílî ânî bē tólâ kãyî dã sî, tãlâ má lē tã ngílî rōô ânî bē. Gō'dá 'dîi vósî rî, má â'dô ícã'á âcî íngálé lâvũzō nî'á 'bãdrî Īsīpáyīnã rî 'álâ. Gō'dá ôzō nî ĩcã trá ámã pãlé ngã mvá fínyáwá sî âcî rî 'dî tōzō rî, 'dîi rî â'dô â'dó'á tãndí ró.

²⁵ Gō'dá sîsî rî, ícã trá má drî nîzō Yērōsālēmã 'álâ ngbãangbãno. Má lē ôjílâ Ôvârí kã tólâ nã 'bá yî pãlé ngã fēfē sî.

²⁶ Gō'dá kristō 'bá gólīyî â'dó 'bá iyî 'bãdrî gólīyî Mēkēdónīyã kã 'á gō'dá Gīrīkī kã bē rî 'bá yî 'bã tã ĩsũ iyíkã trá ngã fēfē ê'bézō drī-báláyî ró, â'dô ró bē má drî trōlé nî'á fēlá tã lē 'bá gólīyî ĩzã ró rî 'bá Yērōsālēmã 'álâ rî 'bá yî drî.

²⁷ Gólīyî nyáanyã pätî lē iyî âzî-âzî gólīyî tã lē 'bá ró ĩtî 'dî 'bá yî pãlé. Gō'dá rî'á tã mbî 'î gólīyî drî rīzō iyî âzî-âzî gólīyî ĩzã ró rî 'bá Yērōsālēmã 'á rî 'bá yî pãlé ĩtî, tãlâ sîsî rî, ôjílâ Yúdã yí kã nî trá nî'á tã âtálé ôjílâ ôrī âzã 'bá yí kã drî tãlâ tã lânjã gólīyî Ôvârí drî 'ēlé trá gólīyî drî Yēsũ sî rî tāsî, Ôvârí ôjã ró ôjílâ 'dî 'bá yî bē â'dólé ôjílâ iyíkã ró kpākã âlô gólīyî bē. ĩtî rî, rî'á ngbãangbãno mbî ôjílâ ôrī âzã 'bá yí kã 'dî drî ngã iyíkã rî 'bá yî lônyízō dã dã fēlé ôjílâ Yúdã yí kã gólīyî tã lē 'bá Yēsũ 'á rî 'bá yî drî ôjílâ ĩzã ró rî 'bá yî pãzō.

²⁸ Ôzō má ôní trá cälé Yērōsālēmã 'álâ rî, má â'dô ngã fēfē 'dî fē'á tã lē 'bá tólâ nã 'bá yî drî. Gō'dá 'dîi vósî rî, má â'dô ngã'á lâvũlî nî'á ânî lômílî Rómã 'á tólâ, gō'dá âcî íngázō nílî Īsīpáyīnã 'álâ.

²⁹ Ôzō má ôcã trá ânî ndrēlé tólâ rî, má nî trá kî, Yēsũ Krístō â'dô ôrē fē'á âmã drî rōô ânî bē.

³⁰ Âmã âdrúpî yí âmã îzō yí bē, âmã ânî bē ndrî kpākã âlô rî'á ôjílâ Kúmú âmãkã Yēsũ kã ĩ'dî. Líndrî Tãndí Ôvârí kã 'bã âmã trá lõvō 'bãlé âmã vó 'ásî. Bē trá ĩtî rî, má lô'bã rú'bã rōô ânî drî, nî 'ê rãtãã rōô Ôvârí drî ámã tāsî.

³¹ Nî 'ê rãtãã, tãlâ Ôvârí ũsũ ró bē má rú ôjílâ Yúdã yí kã Yērōsālēmã 'álâ gólīyî tã lē 'bá kō Yēsũ 'á rî 'bá yî drīgã sî. Nî 'ê rãtãã kpã kî, tã lē 'bá

gólġyġi ōjġlã Yúđã yġ kã ró tólã nã 'bá yġ ūũsũ ró ġyġ ngá gólġyġi má drġ trōlē ōjġlã gólġyġi ġzã ró rġ 'bá yġ pãzó 'đġ 'bá yġ äyġkō sġ.

³² Nġngá sġ, ōzō Ōvãrġ ōlē nġ rġ, má â'dô ġcã'á nġ'á cãlē ânġ ngá 'á Rómã 'á tólã äyġkō sġ. Gō'dá ōzō mã ōndrē âmã trá âmã vó 'ásġ rġ, mã â'dô ġcã'á mbãrãkã sōlē âmã 'á âmã vó 'ásġ äġlō-äġlō.

³³ Ōvãrġ gólã âmã 'bã 'bá rġġ pġpġsġġġ ä'dġ sġ rġ äã'dô ânġ bē ndrġ. Äã'dô ġtġ.

16

Tã tã ġġġ nō trō 'bá fēlē Rómã lé 'bá yġ drġ rġ tã sġ rġ

¹ Má jō tã ġġġ-ġġġ nō ânġ drġ âmã ġzó Fóyġbē drġġã. Gólã rġ tã Ōvãrġ kã 'ēlē tãndġ ró ândrē kãġsã kã ró ġãrġbã zġġ Sēnēkōrēyã rġ 'álã.

² Nġ lãġũ gólã tãndġ ró dódó äzġ-äzġ tã ġē 'bá Kúmũ âmãkã Yēsũ 'á rġ ró. Rġ'á tã mbġ 'ġ ōjġlã Ōvãrġ kã drġ ġyġ äzġ-äzġ yġ 'ēzó tãndġ ró dódó ġtġ. Nġ pã gólã ngá gólã drġ â'dózó ġzã ġã bē rġ 'bá yġ sġ, tãġã gólã rġ nyãányã pã mã trá rōō gō'dá kpã ōjġlã dũũ äzã 'bá yġ bē.

Tã Póólō drġ nġ-bē-yã 'ēzó ōjġlã äzã 'bá yġ Rómã 'álã rġ 'bá yġ drġ rġ

³ Má 'ē nġ-bē-yã âmã âmã Äkōwġlã yġ drġ ōkó ġã Pġrġsġlã bē. Gólġyġi ġ'dġ lōsġ Yēsũ Krġstō kã 'ē 'bá 'ġ má bē.

⁴ Gólġyġi ġã ġyġ ōdrã pá trá ngġġ rũ âmã tã sġ. Má 'ē äwō-ġtġ âmã Ōvãrġ drġ tãġã tã rġ 'đġ tã sġ, gō'dá ōjġlã ōrġ äzã 'bá yġ kã gólġyġi tã ġē 'bá trá Yēsũ 'á tãġã lōsġ âmãkã gólġyġi ġãfãlē rġ tã sġ rġ 'bá yġ 'ē ġyġ äwō-ġtġ kpã âmã Ōvãrġ drġ tãġã gólġyġi drġ âmã pãzó trá ōdrã 'ásġ rġ tã sġ.

⁵ Gō'dá má 'ē nġ-bē-yã kpã krġstō 'bá yġ ndrġ gólġyġi rũ 'ē'bē 'bã tũ vō äġlō 'á Ōvãrġ rġ ġġġġ Äkōwġlã yġ drġ 'bã 'á rġ 'bã yġ drġ.

Nġ-bē-yã kpã Ēpēnētō drġ. Gólã rġ lōvó rġ'á má 'á dũũ ōjġlã drġ-kákã Ásġyã* ġésġ gólã tã ġē 'bã Yēsũ 'á rġ ró.

⁶ Gō'dá má 'ē nġ-bē-yã kpã âmã Mãrġyã gólã lōsġ 'ē 'bã rōō Yēsũ drġ ânġ âmũzó rġ drġ.

⁷ Má 'ē nġ-bē-yã äzã kpã Ändrónġkã yġ drġ ōkó ġã Yũġyã bē gólġyġi rġ'á âmã äzġ-äzġ yġ Yúđã yġ kã ró rġ 'bã yġ ġ'dġ, gō'dá kpã 'bãlē trá ġãġġmã 'á má bē tãġã tã ġēlē gólġyġikã Yēsũ 'á rġ tã sġ rġ. Gólġyġi rġ'á krġstō 'bã yġ gólġyġi ġãj'ó'bã yġ drġ rġ'á ġġġ ġã ġyġ rġ ġ'dġ. Gólġyġi nyãányã ġã rũ trá tã ġēlē Yēsũ 'á sġsġ má drġ sġ.

⁸ Má 'ē nġ-bē-yã Ämbġġyãtō gólã má drġ lōvó ġã 'bãlē tã ġē 'bã Kúmũ âmãkã Yēsũ 'á rġ ró rġ drġ.

⁹ Nġ-bē-yã äzã Ōrōbãnō drġ. Gólã 'ē lōsġ kpã trá Yēsũ drġ kpãkã äġlō âmã bē. Má 'ē nġ-bē-yã kpã Sġtãkġsġ drġ. Má 'bã gólã rġ lōvó kpã âmã äzġ-äzġ ró.

¹⁰ Nġ-bē-yã Äpēlē drġ. Gólã rġ trá tã ġēlē pġpġsġġġ äġlō rġ sġ Yēsũ 'á, ōzō kpãlē gólã ūũsũ ġãġ rōō rġ. Má 'ē nġ-bē-yã kpã Ärġsġtōbōlō yġ drġ ōjġlã gólãkã 'bã kã bē ndrġ.

¹¹ Gō'dá má 'ē nġ-bē-yã kpã Hērōđġyónã äzġ-äzġ tã ġē 'bã Yēsũ 'á ōjġlã Yúđã yġ kã ró rġ drġ. Má 'ē nġ-bē-yã kpã tã ġē 'bã gólġyġi 'bã 'álē Nãrãsġsō kã 'á rġ 'bã yġ drġ ndrġ.

¹² Nġ-bē-yã Trġfēnã yġ drġ âmũvũġ ġã Trġfósã bē. Gólġyġi kpãrãtġ 'ē ġyġ lōsġ trá rōō Kúmũ âmãkã Yēsũ drġ. Nġ-bē-yã Pērēsġ gólã má drġ kpã lōvó ġã 'bãlē rġ drġ. Gólã 'ē lōsġ kpã trá rōō Kúmũ Yēsũ drġ.

* 16:5 16.5 'Bãđrġ Ásġyã 'đġ, ändrō nō, úzġ rũ ġã Túrukġ.

¹³ Nî-bê-yã âmbá Rũfúsã drí. Rĩrĩ tãndí gólákã krístõ 'bá ró rî sũ trá rõõ Kúmú Yésũ rú. Gõ'dá nî-bê-yã kpá ândrê lâ drí. Gólã 'bã âmã lõvó trá té õzõ mvá lâ nyãányã kâtí.

¹⁴ Má 'è nî-bê-yã kpá õjílã nô 'bá yî drí, Āsĩnĩkĩrítõ, Fĩlëgónã, Ērémë, Pãtrõbósã, Ērémã yî ndrĩ tã lë 'bá äzã 'bá yî gólĩyî rú è'bé 'bá gólĩyî bê rî 'bá yî drí.

¹⁵ Má 'è nî-bê-yã kpá Fĩlõlógõ yî drí rĩ Jũlĩyã bê, gõ'dá Nërëyósã yî drí ìzó lâ Òlĩmbósã bê, gõ'dá kpá tã lë 'bá äzã 'bá yî rú è'bé 'bá võ älø 'á gólĩyî bê rî 'bá yî drí.

¹⁶ Gõ'dá kpá äñĩ lãfálé sĩ rĩ, õzõ nĩ õtĩrĩ rú è'bé võ älø 'á rĩ, nĩ 'è nî-bê-yã äñĩ lãfálé sĩ lõvõ sĩ tã lë 'bá äzĩ yî ró. Krístõ 'bá yî kãñĩsã 'ásĩ ndrĩ 'è ìyĩ kpá nî-bê-yã ìyĩkã äñĩ drĩ ndrĩ.

Tã Póõlõ drí drĩ-mbílí sõzõ tã lë 'bá yî lĩfĩ õjílã gólĩyî rĩ 'bá

gólĩyî 'èlë rĩ'á lãwãlé ìyĩ võ 'ásĩ rĩ 'bá yî tãsĩ rĩ

¹⁷ Âmã âdrúpĩ yî âmã ìzó yî, má sõ drĩ-mbílí äñĩ lĩfĩ tãlã äñĩ drí â'dózõ lĩfĩ ngiyã bê gõ'dá kpá â'dólé sũlĩ äñĩ rú õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã âtálé äñĩ 'bãlé lãwãlé äñĩ äzĩ-äzĩ yî bê rî 'bá yî tãsĩ. Gólĩyî ùjũ trá äñĩ ädólé drĩ jãlé vólé Ôvãrĩ rú sĩ. Gõ'dá tã gólĩyî drí rĩ'á ìmbãlã rĩ 'bá yî â'dó kô tã âtĩ-âtĩ pãtĩĩ Ôvãrĩ kã rĩ ì'dĩ. Nĩ ârĩ tã gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yî äzãkã lâ kô äløwãlã. Nĩ nyĩ äñĩ vólé 'á lâ sĩ.

¹⁸ Gólĩyî rĩ 'dĩ kô tã Kúmú âmãkã Yésũ kã rĩ 'èlé ì'dĩ rú ì'bũ 'bá tãndí rĩ ró. Gólĩyî lë 'dĩ bê-rĩ cé tã gólĩyî sũ 'bá gólĩyî rú rĩ 'èlé ì'dĩ. Gólĩyî rĩ rĩ'á ùlĩ gólĩyî ásó 'bá äsõ rĩ 'bá yî âtálé ì'dĩ õnjõ ró äñĩ 'bãlé tã ìsũ ìyĩkã änyã ró 'dĩ 'bá yî tã-drĩ lâ lëlé. Òjílã gólĩyî rĩ 'bá njãã tã drĩlĩyî ârĩlĩ ndrĩ rĩ lëlé rĩ 'bá yî lë ìyĩ ùlĩ gólĩyî 'dĩ tã-drĩ lâ gbõ ìtĩ, tãlã äsõ-äsõ lâ ìyĩ sĩ.

¹⁹ Gõ'dá tã lë 'bá võ âmbã düũ 'ásĩ rĩ 'bá yî ârĩ ìyĩ tã trá kĩ nĩ rĩ, äñĩ nyãányã rĩ trá rĩlĩ tã lëlé sĩ tã âtĩ-âtĩ mbĩ Ôvãrĩ kã rĩ 'á pĩpĩsĩlĩ älø sĩ. Gõ'dá âmã nyãányã trá äyĩkõ ró âmbã tãlã tã lëlé äñĩkã ndã 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá má lë nô äñĩ lĩfĩ ìcĩlĩ â'dólé rĩlĩ tã nĩnĩ sĩ rõõ Ôvãrĩ ngã lésĩ, tãlã nĩ õrĩ ró bê cé tã gólĩyî mbĩmbĩ ró sũ 'bá gólã rú rĩ 'bá yî 'èlé ì'dĩ. Nĩ rĩ tã äkõ lé 'bá ró, tãlã nĩ õzõ kô rĩ rĩ'á tã äzãkã gólĩyî õnjĩ ró rĩ 'bá yî 'èlé äløwãlã.

²⁰ Òzõ nĩ õrĩ rĩrĩ tãndí sĩ ìtĩ rĩ, 'dĩĩ Ôvãrĩ gólã âmã 'bã 'bá nĩ ndrĩ rĩlĩ ä'dĩ ró rĩ â'dõ mbãrãkã äfë'á äñĩ drí äjũ 'büzõ Sãtãnã bê. Gõ'dá gólã â'dõ Sãtãnã rĩ 'è'á äñĩ drí lõtólé kpãnyã-kpãnyã äñĩ pá ágálé sĩ tã trõzõ drĩgã lâ sĩ.

Ôvãrĩ äãfë õrë äñĩ drí â'dõ pĩpĩsĩlĩ tãndí gólãkã 'dĩ vó ró.

Nî-bê-yã Póõlõ rĩ lãmũ-äzĩ yĩ kã krístõ 'bá Rómã kã rĩ 'bá yî drí

²¹ Tĩmãtĩyã gólã rĩ 'bá lõsĩ 'èlé má bê nõlé nõ 'è nî-bê-yã äñĩ drí tólã âmbã âmbã. Gõ'dá kpá âmã äzĩ-äzĩ yî õjílã Yúdã yĩ kã ró tã lë 'bá ìyĩ trá Yésũ 'á rú bê ìyĩ Lũkĩyã, Yãsonã gõ'dá Sõsĩpãtõ 'è ìyĩ nî-bê-yã kpá äñĩ drí.

²² Mã Tërãtĩyõ, má rĩ rĩ'á wãrãgã nô ìgĩlĩ nĩ Póõlõ drí tã ìgĩ 'bã gólãkã ró. Má 'è nî-bê-yã kpá äñĩ drí âmbã äzĩ-äzĩ tã lë 'bá trá Kúmú âmãkã Yésũ 'á rĩ ró.

²³ Gãyõ 'è nî-bê-yã kpá äñĩ drí. Mã Póõlõ ngbãangbãnõ rĩ, rĩ'á gólã drí 'bã 'á. Gõ'dá tã lë 'bã gólĩyî ndrĩ nõlé nõ 'bã yî è'bé ìyĩ rú kpá 'dó gólã drí 'bã 'á rãtãã 'èlé Ôvãrĩ drí. Ērësĩtõ 'è nî-bê-yã kpá äñĩ drí. Gólã rĩ'á õjílã rĩ 'bã sũlĩ ädĩ rú jãrĩbã nõ 'á rĩ ì'dĩ. Gõ'dá âmã äzĩ-äzĩ tã lë 'bã ró zĩlĩ Kãrãtõ rĩ 'è kpá nî-bê-yã äñĩ drí.

²⁴ (Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ õfě õrě ãnî drí ndrĩ. ãã'dô ãtĩ.)*

Tã Póõlõ drí tã-vó íyíkâ átízó Rómã lé 'bá yí drí rí

²⁵ 'Dõvó ãtĩ rí, mã lùyì Ôvârí ãmbá. Gólâ rĩ'á ã'dí gólâ ícá 'bá tã lělě ãníkâ Yésũ 'á rí 'bãlé â'dólé mbârâkâ bê tã âtî-âtî tãndí Yésũ rí tãsí mã drí rĩ'á pělâ õjílâ drí rí sî. Sísí rí, tã âtî-âtî Yésũ Krístõ rí tãsí rí rĩ'á lãpì-lãpì lâ ró ndrô dũũ sî. ãmâ á'bíyá yí ícá ãyí kô tã lâ nĩlĩ ndrĩ. Gõ'dá ngbãangbãno rí, õjílâ ndrĩ ícã trá nĩlã.

²⁶ Tã gólíyí tã ãngũ 'bá Ôvârí kã rí 'bá yí drí ígílí trá ãkũ ró mã 'bá yí sî rí, Ôvârí 'bã ãmã trá nĩlã ngbãangbãno. Gõ'dá Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãã gbádú ãdũkũ ãkó rí 'bã tã õjílâ õrĩ drí ndrĩ tã rí 'dĩ 'bá yí ãrízó, tãlã gólíyí õlě ró tã Ôvârí 'á gõ'dá tã gólíyí gólâ drí lělé rí 'bá yí 'ězó.

²⁷ Ôvârí ã'dí rĩ'á gólâ tã nĩnĩ bê ndrĩ rí. 'Dõvó ãtĩ rí, mã lùyì gólâ zãã ãdũkũ ãkó Yésũ Krístõ sî. ãã'dô ãtĩ.

---

* **16:24 16.24** Úlĩ vérēsĩ 24 nõ kã ígĩĩ kô wãrãgã bí búkũ Rómã lé 'bá nõ kã ãzã 'bá yí 'á.

Tã ìgĩ-ìgĩ drĩ-káká Póólō kâ Kōrínītō lé 'bá yĩ drí 1 Kōrínītō lé 'bá

Tã 'ě'á zĩlá nĩlĩ sísí rĩ

Kōrínītō rĩ'á jãrĩbã ángí 'í 'bãdrĩ Gĩrĩkĩ kâ 'á, gō'dá òjĩlã Yúdã yĩ kâ bê dũũ jãrĩbã rĩ 'dĩ 'á tólã. Póólō rĩ trá Kōrínītō 'álã ndrô ãlô cú ító 'á lâ bê. Nĩ ã'dô tã gólã rũ 'ě 'bá tólã rĩ ùsú'á búkũ Tã 'Ē'ě kâ 'á kápĩtã lâ 18. Sôsóténĩ, gólã wárãgã nô ìgĩ 'bá ìyĩ Póólō bê rĩ ìyĩkã rĩ'á drĩ-'bá Yúdã yĩ kâ ãlólã tólã gólã tã lē 'bá trá tã Póólō drí rĩ'á pēlã kĩ, Yēsũ ãã'dô 'díyĩ pã 'bá 'í rĩ 'á rĩ ì'dĩ. Úzĩ búkũ nô wárãgã drĩ-káká gólã búkũ nô 'á Póólō drí ìgĩlĩ krístō 'bá gólĩyĩ Kōrínītō 'álã rĩ 'bá yĩ drí rĩ ì'dĩ. Gō'dá Póólō ìgĩ wárãgã ãzã trá sísí gólĩyĩ drí rĩ, gō'dá wárãgã rĩ 'dĩ ãvĩ trá.

Òjĩlã Gĩrĩkĩ kâ rĩ 'bá yĩ 'bã ìyĩ tã ìsũ ìyĩkã kĩ, tã nĩnĩ ãã'dô rĩ'á ngá gólã tã lâ drí lãnjĩlĩ kôrô rĩ ì'dĩ. Gólĩyĩ rĩ rĩ'á òvãrĩ ãbãrãdãgô ngĩngĩ ìnjĩlĩ ì'dĩ. Òvãrĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á ìyĩ cú pãrãndã ìyĩkã bê ngĩngĩ ãlô-ãlô, òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drí rĩzô rĩ'á ngá fēfē fēlē òdrã 'ásĩ ngátã ngá nyãnyã 'ásĩ òvãrĩ ìyĩkã 'dĩ 'bá yĩ drí tĩ lâ ìyĩ sĩ. Òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ rĩ ìyĩ kpã rĩ'á ngá fēfē ìyĩkã pãrãndã tĩ sĩ 'dĩ 'bá yĩ ùrũkã lâ yĩ nyãlē ãkpã pãrãndã tĩ nĩngã ìyĩ ãzĩ-ãzĩ ãzã 'bá yĩ bê. Gō'dá òkó ãzã 'bá yĩ rĩ ìyĩkã kpã rĩ'á rĩlĩ vō pãrãndã kâ 'dĩ 'bá yĩ lãgátĩ sĩ, tãlã ãgô òrĩ ró bê ãyĩlĩ ìyĩ bê. Gō'dá òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ãcã bê ìyĩ krístō 'bá ró rĩ, rĩ'á ãmbã-ãmbã ró gólĩyĩ drí lã'bí ònjĩ ìyĩkã 'dĩ 'bá yĩ ãyézó.

Tã ãzã 'bá yĩ ã'dô trá tólã kãnisã 'á rōo, ì'dĩ Póólō drí drĩ-mbĩlĩ sōzō òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ lĩfĩ tã lâ sĩ. Tã rĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á òzō nōo 'bá yĩ kãtĩ, lãfãlē cãcã ngĩngĩ tũ tũ, gō'dá kpã lãwã-lãwã ìyĩ lãfãlē sĩ, krístō 'bá ãzã 'bá yĩ drí rĩzô krístō 'bá ãzĩ ãjĩlĩ tã kĩ 'bá gólĩyĩ tã Yēsũ kã lē 'bá kô rĩ 'bá yĩ ãndrã, ãgô ãzã drí ãyízó ìyĩ átã rĩ òkó bê, gō'dá òjĩlã kãnisã kã ãtã ìyĩ tã tã 'dĩ 'á kô, gō'dá ãzã 'bá yĩ ããdô ìyĩkã trá ìyĩ tã ìmbã gólĩyĩ ònjō ró rĩ 'bá yĩ sĩ.

Wárãgã nô 'á rĩ, Póólō rĩ kpã rĩ'á tã ìjĩ krístō 'bá ãzã 'bá yĩ kã jōlē gólã drí rĩ tã-drĩ lâ yĩ lōgōlē. Tã ìjĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á tã ágó yĩ kã òkó bê rĩ tãsĩ, gō'dá kpã ngá gólĩyĩ fēlē ngá fēfē ró òvãrĩ lĩdĩ drí rĩ nyãnyã lâ tãsĩ, gō'dá kpã rũ ãmũ Yēsũ rĩ tã ìsũzô rĩ 'ě'ě lâ mbĩ rĩ 'á rĩ tãsĩ. Gólã lōgô kpã tã-drĩ ãzã 'bá yĩ trá mbãrãkã ngĩngĩ gólã Lĩndrĩ Tãndĩ drí rĩ'á fēlã rĩ 'bá yĩ tãsĩ. Gólã gō ã'dã kpã tã Yēsũ rĩ ngãngã kã òdrã 'ásĩ rĩ ngbãlĩ-ngbãlĩ gólĩyĩ drí, gō'dá kpã tã ngãngã krístō 'bá kã òdrã 'ásĩ rĩ tã lâ bê.

¹⁻² Mã Póólō tĩbē Òvãrĩ drí njĩlĩ nĩ ã'dólē lãjō'bá Yēsũ Krístō kã ró rĩ, ìgĩ wárãgã nô nĩ ãnĩ krístō 'bá rĩ 'bá Kōrínītō 'álã rĩ yĩ drí. ãmã, ãmã ãdrúpĩ Sôsóténĩ bê, mã 'ě nĩ-bē-yã ãnĩ drí ndrĩ. Mã ìgĩ wárãgã nô ãnĩ gólĩyĩ tĩbē Òvãrĩ drí njĩlĩ trá ã'dólē òjĩlã ìyĩkã nyãnyã lâ ró Yēsũ Krístō sĩ rĩ yĩ drí. Gō'dá kpã krístō 'bá vō 'ásĩ ndrĩ rĩ 'bá Yēsũ rĩ ìnjĩlĩ Kúmũ ìyĩkã ró ãmã bê rĩ yĩ drí ndrĩ.

³ Òvãrĩ ãmã átã gō'dá Kúmũ ãmãkã Yēsũ Krístō bê òfē ìyĩ òrē ãnĩ drí tã ã'dĩ bê.

Tã òrē Òvãrĩ drí ãfēlē rĩ tãsĩ

⁴ Mã rĩ zãã ãwô-ítĩ 'èlē Òvãrĩ drí ãnĩ tãsĩ, tãlã gólã fē òrē trá ãnĩ drí rōo Yēsũ Krístō sĩ.

⁵ Gō'dã nĩ ã'dô bê trá ngá ãlô ró Yēsũ Krístō bê rĩ, Òvãrĩ fē òrē tã nĩnĩ kã gō'dã mbãrãkã tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ ìyĩkã rĩ pē kã tãndĩ ró rĩ trá ãnĩ drí rōo.

⁶ Ānī ndrī, nī lē tā trá tā Yésū Krístō rī tāsī nō 'á p̄p̄isílí ãlō sī, ítí rī, tā nō ínđrīgó lâ fī trá ãnī p̄p̄isílí 'á gágá.

⁷ Tā rī 'dī tāsī rī, Ôvârí fē òrē trá ãnī drí rōô, dró gólâ 'ē'á fēlâ ãnī drí rī dr̄ñ, ãnī drí r̄r̄ĩ ãgō-ãgō Yésū kâ rī tēlé ãnīlí mbârâkâ íyíkâ â'dalé òjílâ drí ndrī rī 'á.

⁸ Ôvârí â'dô ãnī âťĩ'á gágá gō'dá kpá ãnī 'bâlé r̄lí tā lēlē bē p̄p̄isílí ãlō sī búúú cālē kâyĩ ãđũkũ ãngó nō kâ 'á, tãlâ nī âdrē ró Ôvârí ândrá òjílâ tãndí ró tā ònjí ãkó ãnī rú kâyĩ Kúmú ãmákâ Yésū Krístō drí 'ēzô ãgólē rī sī.

⁹ Mā n̄í trá kī, Ôvârí â'dô tā gólĩyĩ gólâ drí tā lâ 'bâlé trá 'ēlé rī 'ē'á tā p̄ťĩ-p̄ťĩ ró. Gólâ ĩ'dĩ tībē ãnī n̄ĩ 'bá ã'dô rô bē r̄lí ngá ãlô ró íyĩ mvá Yésū Krístō Kúmú ãmákâ ró rī bē rī.

Tã Póólō drí tā lôgôzô krístō 'bá yĩ dr̄ñ kī gólĩyĩ òrĩ ngá ãlô ró rī

¹⁰ Âmâ ândré rī mvá yĩ, má lô'bã rú'bã ãnī rú drĩ-âcē Yésū Krístō kâ rī sī, nī âyē lãwã-lãwã ãnī lãfálé 'ásĩ, nī cã ãnī lãfã r̄zô ngĩngĩ kô. Tã 'dĩ 'bá yĩ vō lâ 'á rī, nī â'dô ngá lēlē ãlô bē ãnī lãfálé 'ásĩ, nī ĩ'bĩ tā ãnī lãfálé 'ásĩ ãlô tā Ôvârí kâ nō tāsĩ.

¹¹ Âmâ ândré rī mvá yĩ, má âťã tā 'dĩ ítĩ 'dĩ rī, tãlâ òjílâ ãzã 'bá yĩ Kólówē drí 'bã lésĩ kī íyĩ nī rī má drí rī, nī òrĩ lãwãlé ãnī lãfálé 'ásĩ.

¹² Ānī ãlô-ãlô, nī 'bã tā trá r̄zô 'dēlé òjílâ ngĩngĩ vósĩ. Òjílâ ãzã 'bá yĩ ãnī lãfálé sī kī íyíkâ, yĩ òlē tā Póólō kâ ĩ'dĩ gō'dá ãzã 'bá yĩ kī, yĩ òlē tā Āpólō kâ ĩ'dĩ. Gō'dá ãzã 'bá yĩ kī, íyíkâ yĩ òlē tā Pétērō kâ ĩ'dĩ, gō'dá ãzã 'bá yĩ kpá ãnī lãfálé sī kī yĩ òlē íyíkâ cé tā Yésū kâ ĩ'dĩ.

¹³ Ānī drĩ yú yã? Ócã gō'dá Yésū Krístō rī lãfã trá ngĩngĩ yã? Òjílâ gólâ ĩpálé fē lãlĩ-lãlĩ dr̄ñ ãnī tāsĩ rī mâ Póólō ĩ'dĩ yã? Ó'ē bãbãtízĩ ãnī drí mâ Póólō rī rú sī yã?

¹⁴ Gō'dá tãlâ tā 'dĩ tāsĩ rī, má 'ē ãwô-ítĩ ãmbã Ôvârí drí, tãlâ mâ rī gógó nyãányã lâ má 'ē bãbãtízĩ trá cé òjílâ dã drí ãnī lãfálé sī. Má 'ē bãbãtízĩ trá cé Kírísĩpō yĩ drí Gáyō bē.

¹⁵ Ā'dô bē trá ítĩ rī, òjílâ ãzã yũ'dãwã 'ē 'bá tā âťálé kī, má ò'ē bãbãtízĩ íyĩ drí âmã rú sī.

¹⁶ Āwô, tā v̄ĩ trá má dr̄ñ sī, má 'ē bãbãtízĩ kpá Sítĩfãnásĩ yĩ drí òjílâ gólâkâ 'bã kâ bē. 'Dĩ dr̄ñ sī rī, má 'é bãbãtízĩ kô òjílâ ãzãkã drí ãlólâ.

¹⁷ Nī ndrē drē, Yésū ãjô mâ ãnīlí ãnī lãfálé lãjó'bã íyíkâ ró nō, â'dó kô cé r̄'á òjílâ ĩbãbãtízãlé ĩ'dĩ. Gólâ ãjô mâ lãjó'bã íyíkâ ró nō, ã'dô ró bē tā âťĩ-âťĩ tãndí íyíkâ nō pēlé òjílâ drí. Ítĩ rī, gō'dá má rī tā ã'dô kâ pēlé ĩ'dĩ yã? Má rī gō'dá cé òdrã tā Yésū Krístō kâ rī pēlé ĩ'dĩ mbârâkâ gólâkâ òjílâ pã kâ rī tā lâ bē. Tĩ má òró r̄ĩ nō tā n̄ĩn̄ĩ òjílâ mvá drĩgã sī rī tā lâ pēlé ĩ'dĩ rī, tí nī ícã ngá pãpã úsúlĩ kô, tãlâ ngá pãpã úsũ-úsũ cé r̄'á tā âťĩ-âťĩ Yésū rī tāsĩ rī lēlē lâ sī.

Tã tā n̄ĩn̄ĩ p̄ťĩ Ôvârí ngá lésĩ rī tāsĩ

¹⁸ R̄'á tãndí ró má drí r̄zô tā âťálé tā n̄ĩn̄ĩ Ôvârí ngá lésĩ rī tāsĩ. Òjílâ gólĩyĩ Ôvârí drí 'ē'á pãlã kô rī, ícã kô tā âťĩ-âťĩ tãndí òdrã Yésū Krístō kâ rī tāsĩ nō tā âr̄lí dódó, tãlâ tā âťĩ-âťĩ tãndí rī 'dĩ rī íyĩ ndrēlã tā tãkó ró íyĩ ĩfĩ. Gō'dá ãmã gólĩyĩ Ôvârí drí r̄'á pãlã nō 'bá yĩ drí rī, tā âťĩ-âťĩ tãndí 'dĩ r̄'á cú mbârâkã Ôvârí kâ bē rōô.

¹⁹ R̄'á nyé òzô Ôvârí drí âťálé trá búkũ íyíkâ 'á tí k̄'á nī rī, "Má â'dô tā n̄ĩn̄ĩ òjílâ gólĩyĩ ãngó nō dr̄ñ rī yĩ drĩgã sī rī ïzã'á ndrī. Má â'dô tā n̄ĩn̄ĩ gólĩyíkã 'dĩ 'bá yĩ jã'á ndrī â'dólé ngá tãkó ró."

Īsáyā 29.14

20 Ōzō ā'dô gō'dá trá ítí rí, gō'dá òjílā gólíyí tã nĩ 'bá ró āngó nō drĩ rí ā'dô ìyí kǐ'á nĩ rí, tã nĩnĩ ìyíkã 'dĩ āā'dô Ôvârí rí tãsí yã? Lĩfĩ ícì 'bá gólíyí āngó nō drĩ rí yí ā'dô ìyí tã ā'dô kã ìmbá'á ì'dĩ ānĩ drí Ôvârí rí tãsí yã? Ôjílā gólíyí rí 'bá ìyí tã átálé tãndí ró tã nĩnĩ ìyíkã sǐ 'dĩ 'bá yí ícá ìyí kô tã mbĩ átálé tã Ôvârí kã rí tãsí. Ôvârí 'bã tã nĩnĩ òjílā kã tã ìsũ gólíyíkã bê trá ā'dólé ngá tãkó ró.

21 Nĩ ndrê drê, Ôvârí 'bã trá âmbâ-âmbâ ró òjílā āngó nō drĩ rí yí drí ìyí nĩzó cé tã nĩnĩ gō'dá tã ìsũ-ìsũ gólíyíkã sǐ. Ôvârí lē nĩ òjílā pālē tã lēlē gólíyíkã tã átí-átí gólá āmã drí rǐ'á pēlá nō 'á rí tãsí. Tã átí-átí gólá òjílā āngó nō drĩ rí yí drí rǐ'á ndrēlá tã tãkó ró nō.

22 Ôjílā Yúdã yí kã rí ìyíkã tã lâràkô lônðálé ì'dĩ tã ā'dalé ìyí drí kǐ, tã átí-átí àzákôlá rǐ'á pēlé 'dĩ āā'dô pătĩ. Gō'dá òjílā Ğírĩkĩ kã lē ìyíkã tã ìmbâ òjílā tã nĩ 'bá kã rí yí ì'dĩ ìyí drí gōzó tã lēlē tã ìmbâ rí 'dĩ 'á.

23 Gō'dá ítí rí, āmákã rí, mã rí āmákã òdrã tã Yésũ Krístô kã fê lâlĩ-lâlĩ drĩ rí tã lâ pēlé ì'dĩ. Ôdrã Yésũ Krístô kã fê lâlĩ-lâlĩ drĩ 'dĩ 'bã òjílā Yúdã yí kã rí 'bá yí Yésũ rí gālē dó 'díyí pã 'bá Ôvârí drí ájólé rí ró. Gō'dá òjílā āzã 'bá yí ā'dó 'bá òjílā Yúdã yí kã ró kô rí yí kǐ ìyíkã, tã 'dĩ ā'dô tã tãkó ró.

24 Gō'dá òjílā gólíyí Ôvârí drí nĩlĩ trá 'ē'á pãlá òjílā Yúdã yí kã lâfálé sǐ gō'dá kpá Ğírĩkĩ kã lâfálé sǐ rí yí drí rí, tã Yésũ Krístô rí tãsí rí ā'dã tã kǐ, Ôvârí āā'dô mbâràkã âmbã bê òjílā pãzó, gō'dá Ôvârí āā'dô kpá cú tã nĩnĩ bê gãrã.

25 Nĩ ndrê, tã gólá Ôvârí drí 'elē 'dĩ trá, òjílā gólíyí āngó nō drĩ nō yí ndrê tã 'dĩ ìyí lĩfĩ tã tãkó ró, gō'dá tã rí 'dĩ rí ā'dalé kǐ, tã nĩnĩ Ôvârí drĩgã sǐ rí lâvũ gãrã tã nĩnĩ òjílā āngó nō drĩ nō 'bá yí drĩgã sǐ rí drĩ sǐ. Ôjílā āzã yũ'dãwã ãlôlá tã nĩnĩ lâ drí cãlé tã nĩnĩ Ôvârí kã rí bê. Gō'dá òjílā āngó nō drĩ rí ndrê ìyí tã 'dĩ tã tãkó ró mbâràkã ãkó, gō'dá tã 'dĩ mbâràkã lâ lâvũ gãrã mbâràkã òjílā mvã kã rí drĩ sǐ.

26 Ámã ândrê rí mvã yí, nĩ ìsũ drê ānĩ tã drê ãkpãkã'dã Ôvârí drí ānĩ âzĩ ãkó ā'dólé ìyí mvã yí ró rí, ānĩ ángô tí ró.

27 Ôvârí lē tã-drĩ té òjílā gólíyí tã nĩ 'bá kô rí 'bá yí nĩzó 'dĩ, ā'dô ró bê tã ā'dalé kǐ, òjílā gólíyí tã nĩ 'bá 'dĩ 'bá yí ngá tãkó 'í tã nĩnĩ ìyíkã 'dĩ 'bá yí bê. Gō'dá Ôvârí nĩ òjílā gólíyí mbâràkã ãkó 'dĩ 'bá yí kpá té ì'dĩ, ā'dô ró bê tã ā'dalé kǐ, mbâràkã òjílā mvã kã rí rǐ'á ngá tãkó 'í.

28 Gólá nĩ té òjílā gólíyí òjílā āngó nō drĩ rí drí rǐ'á ìyí ndrēlé ngá tãkó ró rí yí ì'dĩ, ā'dô ró bê tã ā'dalé kǐ, ngá tãbê òjílā āngó nō drĩ rí drí rǐ'á ndrēlá lĩfĩ ró āngó nō 'á nō ā'dô rú ìzã'á ndrĩ.

29 Gólá 'é tã 'dĩ ítí 'dĩ rí, tãlá mã òzó kô rĩ lómbé-lómbéwã 'elē Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á kǐ, Ôvârí nĩ āmã nō rí, tãlá āmã òjílā tã lâ drí lâzélé gãrã āzĩ-āzĩ drĩ sǐ rí ì'dĩ rí drí.

30 Ôvârí ì'dĩ ānĩ 'bã 'bá ā'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístô bê rí. Gō'dá Ôvârí âyê tã ònjĩ ānĩkã rí 'bá yí trá ndrĩ, tãlá Yésũ drã trá ānĩ vò 'á. Ítí rí, gō'dá ólô'bãã tã āmã rú Ôvârí ândrã kô. Yésũ ì'dĩ tãbê āmã ìnjĩ 'bá ā'dólé drĩ-bãlãyĩ ró tã ònjĩ 'ásĩ rí.

31 Ítí rí, gō'dá mã rí tã 'elē, nyé òzô tã ìgĩ Ôvârí kã drí átálé trá rí kãtĩ kǐ, "Ôjílā gólíyí lē 'bá lómbé-lómbéwã 'elē rí, gólíyí òlômbê ìyí tã gólá Ôvârí drí 'elē trá gólíyí drí rí tãsí ì'dĩ."

2

¹ Ámâ ândré rî mvá yî, kâyî má drí cǎzó ãnî ngálâ tâ âti-âti Ôvâri kâ pêlé rî, má pée tâ âti-âti rî 'dî ãnî drí úlî lãnjî-lãnjî sî kô ã'dô ró bê ãnî drí tâ lészó.

² Má 'bâ tâ ámakâ trá cé Yésũ Krístõ rî õdrã tâ pëzó ï'dî ãnî drí, tâ gólâ rî ïpázó fê lãlî-lãlî drî, ã'dô ró ãnî pãlé tâ õnjî ãnikâ 'ásî rî bê.

³ Má drí â'dózó drê bê ãnî lâfálé tólâ tâ pè'á rî, má âcã trá õzõ õjílã tâkó mbârâkã ãkó rî kâtí, gõ'dá ùrî fî trá má 'á rõõ bũúũ âmâ 'bãlé lélé rõõ.

⁴ Gõ'dá má drí rízó tâ âti-âti Ôvâri kâ nõ pêlé ãnî drí rî, má rí kô pêlá ãnî drí tâ nînjî õjílã mvá drígá sî rî sî. Nî lè tâ tâ âti-âti 'dî 'á, â'dó kô kî, tâlá má rî tâ âti-âti rî 'dî pêlé tâ nînjî õjílã ãngó nõ kâ drígá sî rî sî rî drí. Gõ'dá Ôvâri â'dâ úlî má drí rî'á pêlá 'dî trá ãnî drí mbârâkã Líndrí Tãndí íyíkã rî kâ sî.

⁵ Má 'ê tâ 'dî ïtí 'dî rî, tâlá nî õlè ró tâ Yésũ rî tãsí mbârâkã Ôvâri kâ sî, â'dó tâ nînjî õjílã mvá drígá sî rî sî kô.

⁶ Úlî gólîyî ãmâ drí rî'á pêlá krístõ 'bá gólîyî tâ lè 'bá trá tâ Ôvâri kâ 'á pîpîsílî ãlõ sî rî yî drí rî, rî'á úlî tâ nînjî Ôvâri kâ bê rî ï'dî. Gõ'dá tâ nînjî rî gógó 'dî â'dó tâ nînjî õjílã mvá drígá sî rî ï'dî kô. Tã nînjî rî 'dî â'dó kô drî-'bá ãngó nõ kâ rî 'bá yî ngá lésî, tâlá tâ nînjî drî-'bá gólîyî ãngó nõ kâ nõ 'bá yî ngá lésî rî ã'dô rû ndè'á ndè 'dũwã gólîyî bê.

⁷ Gõ'dá tâ nînjî gólâ ãmâ drí rízó tâ âtálé ï'dî sî lâ nõ rî'á tâ nînjî ngî 'î. 'Dî tâ nînjî gólâ Ôvâri drí lâpîlî trá ñî õjílã drí rî ï'dî. Drê ãkpãkã'dã gólâ 'bãã drê ãngó nõ kô rî, ãkú ró, gólâ 'bã tâ nînjî rî 'dî tâ lâ trá ãmâ drí.

⁸ Gõ'dá õjílã gólîyî â'dó 'bá drî-'bá ãngó nõ kâ ró nõ 'bá yî tâ nînjî lârákõ ïtí 'dî, tâ lâ fî gólîyî drî kô. Tí tâ nînjî rî 'dî tâ lâ õró fî trá gólîyî drî rî, tí gólîyî ícã kô Kúmú Yésũ rî ïpálé fê lãlî-lãlî drî.

⁹ Gõ'dá tâ rî gógó 'dî ã'dô trá nyé õzõ Ôvâri drí âtálé trá búkũ íyíkã rî 'á rî kâtí kî,

“Ngá gólîyî Ôvâri drí êdélé trá 'è'á 'èlá ãmâ õjílã íyíkã gólâ rî lè 'bá trá rî yî drí rî rî'á ngî lãnjä ró tákanyî.

Õjílã ícã kô ngá lãnjä rî gógó 'dî ndrêlé ïyî lîfî sî ngátá tâ lâ árílí ïyî bí-'bálé sî.”

Ïsáyã 64.4

¹⁰ Gõ'dá Ôvâri â'dâ tâ íyíkã lâpî-lâpî ró 'dî trá cé ãmâ gólîyî krístõ 'bá ró rî yî drí Líndrí Tãndí íyíkã sî. Líndrí Tãndí gólâkã 'dî rî tâ ndrî gólâ drí rî'á 'èlá rî 'bá yî nîljî, ã'dô tâ lãnjî-lãnjî gólâ drí rî'á ïsúlâ rî 'bá yî ï'dî rî.

¹¹ Ngá gólâ rî 'bá tâ ïsũ-ïsũ õjílã kâ nîljî rî cé õjílã rî 'dî ï'dî. Kpá ïtí, Líndrí Ôvâri kâ rî cé nî tâ ïsũ-ïsũ pãtî-pãtî gólâkã rî nîljî ndrî.

¹² Mî ndrê drê, Líndrí gólâ túbê ãmâ gólîyî tâ lè 'bá trá rî yî drí â'dózó ï'dî bê lâ nõ rî, â'dó kô líndrí ãngó nõ kâ ï'dî. Ôvâri ãjõ Líndrí íyî nyãányã kã trá rílí ãmâ 'á, tâlá mã ùnjî ró tâ tãndí ndrî gólâ Ôvâri drí âfêlé trá ãmâ drí tâkó nõ 'bá yî bê.

¹³ Gõ'dá ã'dô bê trá ïtí rî, mã rí úlî tâ ïsũ ãmâ nyãányã kã âtálé ï'dî kô. Líndrí Tãndí Ôvâri kâ rî nî rî'á ãmâ ïmbálé úlî ícã 'bá ïyî ãmâ drí 'è'á ïmbálã ãmâ ãzî-ãzî gólîyî ã'dó 'bá kpá cú Líndrí Tãndí Ôvâri kâ bê ïyî 'á rî yî drí rî sî.

¹⁴ Gõ'dá òjílã gólìyì Líndrí Tándí Ôvârí kâ ákó ìyì 'á rì yì, gã ìyì tã Ôvârí kâ nõ dó. Tã 'dì ícá filí òjílã 'dì 'bá yì dr̃i kô, tãlã 'dũ tã gólìyì Líndrí Tándí Ôvârí kâ drí 'è'á â'dálã cé nĩ gólìyì drí rì ì'dì, ìtí rì, gõ'dá gólìyì ndrê ìyìkã tã rì 'dì ìyì l̃ifí 'á tã tãkó ró.

¹⁵ Òjílã gólã 'bã 'bá bê cú Líndrí Ôvârí kâ bê yì 'á rì, â'dô ícá'á cú tã ífí tã l̃añjĩ-l̃añjĩ 'dì kâ ñlĩ ndrĩ. Gõ'dá ícá kô òjílã gólã Líndrí Ôvârí kâ ákó rì drí ñzó lâ,

¹⁶ nyé òzõ búkũ Ôvârí kâ drí âtalé trá rì kâtí kĩ,

“Ã'dì â'dô ícá'á kó tã ìsũ-ìsũ Ôvârí kâ ñlĩ nĩ yã?

Òjílã kó yũ.

Ã'dì â'dô ícá'á nĩ tã lògólé Ôvârí dr̃i yã?

Òjílã àzãkã kó yũ.”

Ìsáyã 40.13

Gõ'dá cé ãmã nyãányã gólìyì ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rì, mã nĩ tã ìsũ gólãkã rì 'bá yì cé nĩ, tãlã Líndrí Tándí Ôvârí kâ â'dã nĩ ãmã drí.

3

Tã Póólõ yì Āpólõ yì bê drí 'â àmúzó kpãkã ãlô lôsĩ 'èzõ lãjõ'bá Ôvârí kâ ró rì

¹ Ámã ândré rì mvá yì, kàyì má drí 'bãzó ãní bê rì sĩ rì, má rì tã âtalé ãní drí òzõ krístõ 'bá gólìyì tã l̃e 'bá trá Ôvârí 'á p̃p̃s̃ilĩ ãlô sĩ rì kâtí kô. Má rì trá rĩ'á tã âtalé ãní drí òzõ rĩrĩ tã âtalé òjílã gólìyì rĩ 'bá ìyìkã cé tã lòvó tã ãngó nõ kâ rì kâ bê drí rì kâtí. ãní dr̃e cé 'd̃iyĩmvá òdé kâtí tã l̃el̃e ãníkã Yésũ Krístõ 'á rì 'á.

² Ìtí rì, nĩ ícã ãníkã dr̃e cé bã ndrõlé ì'dì. Nĩ ícã dr̃e nyãsã àmbã-àmbã nyãlé t̃el̃e kô.

³ Nĩ ícã kô, tãlã nĩ rì ãníkã dr̃e zãã rĩ'á ngá gólìyì ãngó nõ 'bá yì kâ rì yì 'èlé ì'dì. ãní dr̃e zãã p̃p̃s̃ilĩ 'bã'bã bê ãní àzĩ-àzĩ yì rú, gõ'dá ãní dr̃e kpã zãã rĩ'á lâwã'á ãní lâfálé 'ásĩ.

⁴ Gõ'dá ãní drí ãní lâfálé cãzó ngĩngĩ, nyé òzõ òjílã gólìyì ãngó nõ kâ t̃ibê tã l̃e 'bá ìyì Yésũ Krístõ 'á kô rì 'bá yì kâtí. Àzã 'bá yì kĩ, yì òl̃e ìyìkã Póólõ ì'dì gõ'dá àzã 'bá yì kĩ, yì òl̃e ìyìkã Āpólõ ì'dì.

⁵ ãní lâfã cãcã ìtí 'd̃i rĩ'á tã tãkó 'ì. Āpólõ ìyìkã ã'dì ì'dì yã? Gõ'dá mã Póólõ ìyìkã ã'dì ì'dì yã? Ámã àmãkã cé lãjõ'bá Ôvârí kâ t̃ibê rĩ 'bá tã tã l̃el̃e kã Yésũ 'á nõ â'dalé ãní drí rì yì ì'dì. Ámã ãlô-ãlô mã rì àmãkã nõ cé lôsĩ gólã Ôvârí drí â'dalé ãmã drí 'èlé rì 'èlé ì'dì.

⁶ Mã àmãkã ì'dì ùlĩ Ôvârí kâ nõ ì'dĩ 'bá lâ 'ì ãní 'á. Gõ'dá Āpólõ ìyìkã ì'dì ùlĩ Ôvârí kâ mã drí ì'dilĩ trá ãní 'á gõ'dá àfõ 'bá trá 'd̃i 'â lâ lùkũ 'bá 'ì. Gõ'dá Ôvârí rì ìyìngã ùlĩ rì gógó ãmã drí rĩ'á lôsĩ lâ 'èlé 'd̃i 'bãlé nĩ rĩ'á mbãlé ãní p̃p̃s̃ilĩ 'á, gõ'dá ãní drí gõzó tã gólãkã l̃el̃e.

⁷ Gõ'dá lôsĩ àmãkã kp̃ar̃atĩ ngá ì'dĩ 'bá gõ'dá 'â lâ lùkũ 'bá bê rì, â'dó kô lôsĩ ạngĩ 'ì. Lôsĩ Ôvârí kâ gólã t̃ibê rĩ 'bá ngá ãmã drí lôsĩ lâ 'èlé 'd̃i 'bá yì 'bãlé mbãlé rì, ì'dì rĩ'á lôsĩ ạngĩ 'ì.

⁸ Ìtí rì, gõ'dá Ôvârí rì òjílã ngá ì'dĩ 'bá ró gõ'dá 'â lâ lùkũ 'bá ró 'd̃i 'bá yì ndr̃el̃e yì l̃ifí ndrĩ 'dó ngá ãlô ró. Ìtí rì, Ôvârí â'dô 'è'á dr̃i-â gólìyìkã f̃el̃e â'dô lôsĩ gólìyì drí 'èlé rì vó ró.

⁹ Má âta tâ 'dī ití 'dī rī, tâlâ âmâ kpārātī Āpólō bê lôsī-'ē-āziyā 'i, mã rī 'dó lôsī Ôvâri kâ 'élé 'dī kpākâ ãlô gólâ bê. Gõ'dá ãnī trá õzõ ámvú Ôvâri kâ gólâ âmâ drí rīzõ lôsī 'élé nī 'á lâ rī kâtí.

Ānī gõ'dá kpá trá õzõ jó Ôvâri kâ kâtí.

¹⁰ Mbârâkâ gõ'dá tâ nīnī bê gólâ Ôvâri drí fēlé trá má drí rī sī rī, mã 'ē lôsī jó 'dī 'dī' dī lâ kâ trá. Gõ'dá má itõ trá jó rī 'dī 'dīlī õzõ jó 'dī 'bá tândí tâ nīnī jó 'dī kâ bê rī kâtí. Nīngá sī rī, gõ'dá õjílâ āzâ 'bá yī ãnī trá jó 'dī ámbúkū lâ 'dīlī ndēlé. Gõ'dá â'dô bê trá ití rī, õjílâ gólīyī 'ē 'bá lôsī ámbúkū 'dī 'élé 'dī 'bá yī, õ'ē iyī lôsī 'dī dódó.

¹¹ Tâlâ Ôvâri 'bâ Yésū Krístõ trá â'dólé 'dī jó 'dī itõ-itõ lâ ró. Jó 'dī itõ-itõ lâ tândí āzâ õzõ Yésū tí rī yū.

¹² Ōjílâ āzâ 'bá yī ùjū trá jó Ôvâri kâ 'dīlī ngá gólīyī 'ē 'bá rú izalé 'wāâ kô rī sī, gólīyī itõ 'dīlā lâré âmbá 'bá âmbâ rī yī sī, jó-drī âmbá 'bá âmbâ rī yī bê gõ'dá kpá õmâ tândí bê, gõ'dá āzâ 'bá yī 'dī iyíkâ trá fē âmbá 'bá dódó kô rī 'bá yī sī õmâ rī 'bá ñalé 'wāâ rī bê 'dī 'bá yī iyíkâ ngá tībē 'ē 'bá rú izalé 'wāâ rī yī 'dī.

¹³ Ōzõ Yésū Krístõ òtírī āgõõ āngó nõ 'á nõngá rī, gólâ â'dô lôsī krístõ 'bá yī kâ ùjū 'á ãlô-ãlô ndrī. Kâyī lâ 'dī tú rī, Ôvâri â'dô 'ē 'á āgólé õzõ kãgũmãã kâtí lôsī õjílâ gólīyī jó 'dī 'bá yī kâ kâ ùjūlī ãlô-ãlô ngátá gólīyī 'dī jó Ôvâri kâ 'dī ngá tândí sī yā rī.

¹⁴ Ōzõ kãgũmãã rī 'dī āacâ trá rī, õzõ gõ'dá jó áníkâ 'dīlī 'dī õ'dē kô rī, Ôvâri â'dô drī-'â fē 'á ní drí lôsī ní drí 'élé 'dī tāsī.

¹⁵ Gõ'dá õzõ kãgũmãã õzē jó áníkâ 'dīlī rī trá vūdrī rī, ní â'dô ngá pã'á, gõ'dá lôsī rī 'dī trá õnjí ró, 'dīlī rī, ní úsú gõ'dá drī-'â lôsī áníkâ 'dī kâ kô, ní â'dô áníkâ fõ'á lôsī vó 'dī 'ásī drī-drīlī ró, õzõ õjílâ gólâ jó gólâkâ drí vélé nyé ngá gólâkâ jó kâ bê ndrī 'á lâ gõ'dá drílâ iyíkâ ákpózó jó rī 'dī 'ásī drī-drīlī ró rī kâtí.

¹⁶ Nī nījī kô kī, ãnī ndrī 'dó jó Ôvâri kâ 'dī yā? Gõ'dá Líndrī gólâkâ rī rīlī ãnī 'á yā?

¹⁷ Ōzõ õjílâ āzâ iizā ãnī trá tâ ìmbâ ányâ sī rī, Ôvâri â'dô kpá õjílâ rī 'dī izā'á, tâlâ ãnī rī'á jó Ôvâri kâ 'dī, gõ'dá gólâ 'bâ ãnī kpá trá â'dólé õjílâ iyī nyáányâ kâ ró.

¹⁸ Nī ádô ãnī ífífí kô. Ōzõ õjílâ gólâ āngó nõ drīlī rī iisū tâ trá kī, yī rī gógó ázákólâ 'dī ùnī tâ trá rōõ rī, nī rī gógó ázákólâ 'dī ní nī tândí ró kī, nī rī'á tâ nīnī ákó, ní drí tâ nīnī Ôvâri ngá lésī pātīlī rī isūzó.

¹⁹ Má âta tâ 'dī ãnī drí ití 'dī rī, tâlâ ngá gólīyī õjílâ āngó nõ drīlī drí ndrélé iyī līfī tâ nīnī ró 'dī 'bá yī, Ôvâri ndrē iyíkâ yī līfī ngá tãkó ró. Ití rī, tâ igī Ôvâri kâ âta kī,

“Ôvâri rī ákpākâ'dā tâ nīnī õjílâ gólīyī iyī 'bâ 'bá tâ nī 'bá ró 'dī 'bá yī kâ jalé 'dī gólīyī 'bälé â'dólé ngá tãkó ró.”

Yóbõ 5.13

²⁰ Gõ'dá Ôvâri âta kpá búkū iyíkâ 'á kī,

“Ôvâri nī trá kī, tâ isū-isū tâ nī 'bá āngó nõ kâ rī kâ rī'á ngá tãkó 'i.”

Lôngó 94.11

²¹⁻²² Gõ'dá â'dô bê trá ití rī, nī rī ãnī lômbélé kô tótó õjílâ mvá tāsī. Âmâ ndrī, âmâ Póólō Āpólō gõ'dá kpá Pétērō rī'á 'dó ãníkâ 'dī. Ngá âmbá nõ 'bá yī rī'á 'dó ãníkâ 'dī, āngó nõ, rīrī lédrē-lédrē ró, gõ'dá kpá õdrā bê, gõ'dá kâyī gólâ āndrō rī gõ'dá kpá gólâ idrú rī bê.

23 Gõ'dá ãní trá ndrĩ Yésũ Krístõ kã tã gólâkã rĩ 'bá yĩ 'èlé ì'dĩ, gõ'dá Yésũ Krístõ íyíkã kpá trá Ôvârí kã ì'dĩ gõ'dá tã Ôvârí kã rĩ 'bá yĩ 'èlé ì'dĩ.

4

Tã tã lãjóbá Yésũ Krístõ kã drí â'dózó rû ì'bũ 'bá ró rĩ tãsí

1 Nĩ ndrê drê, ãmã Ápólõ yĩ bê, ãmã ãmákã cé rû ì'bũ 'bá Yésũ Krístõ kã tĩbê Ôvârí drí lôsĩ fêzõ drígá lâ, mã òpê ró tã íyíkã lãpílĩ lãpĩ ró rĩ òjílã drí rĩ kãtĩ.

2 Òjílã gólĩyĩ tĩbê rĩ 'bá lôsĩ ãmbã ìtĩ 'dĩ 'èlé 'dĩ 'bá yĩ, òlê drílĩyĩ â'dólé tã ìsũ ãlõ bê 'èrê lâ 'á Ôvârí drí.

3 ãmákã rĩ, òzõ òjílã gólĩyĩ ãngó nõ kã nõ 'bá yĩ òlê ìyĩ tã-vó ãmákã kílĩ â'dô tã nĩnĩ òjílã ãngó nõ kã drígá sĩ rĩ vó ró rĩ, tã lâ lâzé mã rú kô. Òjílã gólã 'è 'bá tã ãmákã kílĩ nõngá rĩ ã'dĩ ì'dĩ yã? Òjílã kó yũ'dawá, cé gólã tĩbê ãmã âjõ 'bá lôsĩ íyíkã 'èlé rĩ ì'dĩ.

4 Mã ndrê tã ònjĩ mã drí 'èlé lôsĩ gólã mã drí rĩ'á 'èlã nõ 'á kô. Gõ'dá 'dĩ ã'dó kô kĩ, mã cú ìtĩ tã ònjĩ ãkó rĩ. Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ â'dô tã-vó ãmákã kí'á nĩ mbũ.

5 ã'dô gõ'dá trá ìtĩ rĩ, ã'dó kô tãndĩ ró ãní drí tã-vó ãní ãzĩ-ãzĩ yĩ kã kĩzó, nĩ tẽ kãyĩ gólã ícã 'bá 'èzó tã-vó kílĩ rĩ, rĩ'á kãyĩ Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ drí 'èzó ãgõlê ãngó nõ 'á rĩ ì'dĩ. Kãyĩ rĩ 'dĩ tú rĩ, gólã â'dô tã gólĩyĩ lãpĩ-lãpĩ ró òjílã pĩpĩsílĩ 'á rĩ lófõ'á ndrĩ, ã'dô ró bê tã lâ kílĩ. Gõ'dá Ôvârí drí drí-â gólĩyíkã fêzõ gólĩyĩ drí â'dô ngá gólĩyĩ drí 'èlé rĩ vó ró. Ìtĩ rĩ, gõ'dá nĩ kĩ tã-vó lãjóbá Yésũ kã rĩ kã kô drê ãkpãkã'dã Yésũ drí ãgõ ãkó.

6 Nõngá rĩ, ãmã rĩ'á ãmã 'bã'á Ápólõ bê â'dólé tã â'dã ró tã lãjóbá Ôvârí kã rĩ kã tãsí, tãlã nĩ ìlĩ ró tã ãmã drí rĩ'á 'èlã nõ ì'dĩ. Nĩ 'è tã kô lãvũlĩ tã gólã tã 'bã'bã Ôvârí kã 'á rĩ drĩ sĩ. Á'dó kô ãní drí kí'á nĩ rĩ, ìlĩ ícĩ 'bá ãzã rĩ òlãvũ íyíkã ãzã drĩ sĩ rĩ.

7 ã'dĩ 'bã íyíkã ãní nĩ ã'dólé gãrã ãní ãzĩ-ãzĩ yĩ drĩ sĩ rĩ yã? Tã nĩnĩ ãníkã 'dĩ, Ôvârí fêé nĩ ãní drí tãkó kô yã? Òzõ gõ'dá tã nĩnĩ gólĩyĩ ãní drí rĩzó tã ndrĩ 'èlé ì'dĩ sĩ lâ, 'dĩ 'bá yĩ Ôvârí òfê nĩ ãní drí tãkó rĩ, gõ'dá nĩ rĩ ãníkã ãní lõmbélé tã lâ sĩ 'dĩ ã'dô drí yã?

8 Nĩ nĩ tã gõ'dá trá rõõ yã? Nĩ ùsũ gõ'dá ngá ãní drí lélé rĩ 'bá yĩ trá ndrĩ yã? Nĩ ndrê gõ'dá ãníkã ãní kúmú ãngĩ ró òjílã ãzĩ drĩ sĩ yã? Rĩ'á dó òzõ ãní drí kũmũ ãmãrê trá ãní nyãányã drí 'dĩ kãtĩ rĩ. Mã ãtã ãní drí ã'dólé kúmú ró, tãlã mã ã'dô ró bê ãní bê drĩ-ãcê bê.

9 Mã lè tã rĩ 'dĩ ìtĩ 'dĩ, tãlã Ôvârí 'bã ãmã, lãjóbá íyíkã ró rĩ trá pãtũ ã'dólé ãmã lógõlê vũdrĩ 'álã òjílã drí ndrĩ, òzõ òjílã gólĩyĩ úfúlĩ ò'bĩ 'á òjílã dũũ ãndrá rĩ 'bá yĩ kãtĩ, tãlã òjílã ãngó nõ drĩ rĩ 'bá yĩ ndrĩ, mãlãyíkã úrú 'álã rĩ 'bá yĩ bê òndrê ró ìyĩ bê.

10 Òjílã ndrĩ rĩ ìyĩ trá ãmã ndrêlé òzõ ngá tãkó kãtĩ, tãlã mã rĩ tã Yésũ kã pélé ì'dĩ rĩ drí. Gõ'dá ãníkã rĩ, nĩ 'bã ãníkã ãní nyãányã sísĩ 'álã tã nĩ 'bá ró lãtũ gólã Yésũ rĩ vó lóbê kã nõ 'á. ãmã ãmákã cú ìtĩ mbãrãkã ãkó, gõ'dá nĩ 'bã ãníkã ãní nyãányã sísĩ 'álã mbãrãkã 'bã ró. Gõ'dá òjílã rĩ íyíkã ãmã ndrêlé ngá tãkó ró rĩzó 'dásĩ 'èlé ãmã rú, gõ'dá rĩ íyíkã bê-rĩ ãní ìnjĩzó ì'dĩ.

11 Ìtĩ rĩ, bũũũ ãcálê ãndrõ nõ ãmã gólĩyĩ rû ì'bũ 'bá Yésũ Krístõ kã yĩ ró rĩ yĩ, mã rĩ rĩlĩ kãyĩ ãzã 'bá yĩ sĩ lófõ sĩ lũmvũ lóvó bê gõ'dá rĩ'á lãmúlĩ ítã ìrĩkũ bê. Órĩ ãmã cãlé. Gõ'dá ãmã drí rĩzó lãmú bê 'bã tãndĩ ãmákã ãkó.

12 Ítí rî, âmâ drí rîzô lôsî 'êlé rōô âmâ drí sî, ã'dô ró bê ngá nyānyā ūsúzô. Gõ'dá ôzô ôjílã ô'dã âmâ trá rî, mã rî âmákã úlî tãndí átálé ì'dí gólîyî drí gõ'dá kpá Ôvârí rî ìjílî bê rî ì'dí òrê fêlé gólîyî drí. Ôzô ôjílã ôfê lânõ âmâ drí rî, mã rî fîi âtûlî.

13 Gõ'dá ôzô ôjílã ôgã ônjõ âmâ rú rî, mã rî âmákã gõ'dá úlî âsô-âsô átálé ì'dí gólîyî drí. Ôjílã ângó nõ drîi nõ yî ndrê ìyíkã âmâ ngá tãkó ró ìtölê kó kâyî gólã âmâ drí lôsî ìtôzô tólã nã sî âcálé búúú ândrô nõ.

14 Âmâ mvá yî tîbê má drí lèlé rōô nõ 'bá yî, má rî tã ndrî rî 'bá âmâ 'êlé 'dî 'bá yî ìgílî ânî drí, 'dîi â'dó kô kî, ãnyî ò'ê ró ânî bê. Má ìgî tã 'dî 'bá yî ânî drí, 'dîi rî ìimbã ró ânî bê látî âmbã-âmbã gólã rú ì'bû 'bá pãtî-pãtî Yésû kã drí rî'á trólã rî â'dálé ânî drí, tãlã má lè ânî trá rōô rî drí.

15 Ôzô gbõ lé ânî ã'dô ìfî ìcî 'bá bê dũu tîbê rî 'bá ânî ìmbálé látî gólã Ôvârí kã nõ 'á rî, gõ'dá mã âmákã ì'dí ôzô ânî átã kâtî, tãlã mã ìmbã ânî trá sîsî ânî 'bãlé tã lèlé tã Yésû kã 'á, ì'dí ândrô ânî drí â'dózô krístô 'bá ró 'dî.

16 Â'dô gõ'dá bê trá ìtí rî, 'dôvó nî rî nyé ôzô ámã kâtî.

17 Tã rî 'dî tãsî rî, mã trá Tîmátîyã rî jô'á ânî pãlé â'dólé nyé ôzô má tí. Gólã nyé ôzô âmã mvá má drí lèlé rōô rî kâtî, tãlã mã âcã trá gólã bê ngá ãlô ró Yésû Krístô 'á. Má nî trá tãndí ró kî, gólã â'dô ngã má drí lèlé gólã drí 'êlé rî 'è'á. Má jô gólã trá ânî ngálã, tãlã úlî gólã drí 'è'á ìmbálã ânî drí rî ò'bã ró ânî bê látî gólã má drí rîzô ôzô krístô 'bã kâtî, gõ'dá kpá tã gólîyî má drí rî'á ìmbálã kãnyîsã 'á vò 'ásî ngîngî rî 'bã yî ìsûlî.

18 Gõ'dá ôjílã âzã 'bã yî ânî lâfálé sî ìsû ìyíkã bê-rî kî, mã ìicã gõ'dá gólé kpá ó'dí ânî ndrêlé tólã kô, ì'dí gólîyî drí rîzô ìyî lômbélé 'dî.

19 Ítí rî, gõ'dá Ôvârí ôlôpê mã trá rî, mã â'dô cã'á ânî ndrêlé ngbãangbãno. Mã rî gógó nyãányã lâ, mã gô ró ndrêlã ngãtã ôjílã gólîyî rî 'bã ìyî lômbélé 'dî 'bã yî mbãrãkã gólîyíkã lâvũ gãrã, ôzô gólîyî drí átálé ìyî tî sî 'dî tí yã rî.

20 Nî nî tãndí ró kî, látî gólã tîbê Ôvârí drí rîzô ôjílã 'bãlé â'dólé ôjílã ìyíkã ró rî â'dó kô cé úlî tî kã 'dî ì'dí. Rî'á tã mbãrãkã Ôvârí kã kã ì'dí.

21 Ítí rî, nî lè má ãânî ânî ngálã látî ângô rî 'ásî yã? Nî lè má ãânî ânî cãlé ônjóró'bí sî, ngãtã nî lè má ãânî ânî ngálã ngã lèlé sî tã átálé ânî drí mânîsî yã?

5

Tã tã gólã krístô 'bã âzã gólîyî lâfálé rî drí tã ônjî têtê 'èzô rî tãsî rî

1 Má ârí tã ókî nî rî, ôjílã âzã ânî lâfálé sî ò'ê tã ônjî têtê ãnyî kã trá. ãgô âzã ôrî âyîlî átã lâ rî ôkó bê. Tã ônjî rî gógó 'dî lâvũ gãrã tã ônjî ôjílã gólîyî Ôvârí rî nî 'bã kô rî drí rî'á 'êlã rî 'bã yî drîi sî.

2 Â'dô gõ'dá trá ìtí rî, nî gô nî rî âníkã ânî lômbélé rîrî âníkã krístô 'bã ró rî tãsî 'dî ã'dô drí yã? Tí vò lâ 'á rî, tã ônjî gólîyî ìtí 'dî 'bã yî â'dô ânî 'bã'á â'dólé tã ìsû ró. Nî drô ãgô 'dî vólé ânî lâfálé sî.

3-4 Gbõ lé má â'dó bê kô ngbãangbãno ânî lâfálé tólã rî, tã ìsû âmákã bê ânî bê tólã. Gõ'dá mã rî gógó nyãányã lâ drî-âcê Yésû Krístô kã sî âtã tã trá kî, rî'á tãndí ró tã-vó âgô 'dî kã kîzô. Nî ê'bê rú vò ãlô 'á Ôvârí rî ìrátálé, nî nî tãndí ró kî, nongã rî, mã â'dô rãtãã 'è'á Ôvârí drí ânî pãzô, gõ'dá drî-âcê Yésû Krístô kã rî â'dô 'bã'á ânî bê tólã.

5 Nî drô ãgô rî gógó 'dî vólé ânî lâfálé sî, gõ'dá nî âyê gólã Sãtãnã drîgã, Sãtãnã ìizã ró gólã rî rú'bã 'dî vólé ngã lâzé sî. Â'dô lânõ 'dî fê'á gólã drí

ĩtí, tãlã gólã ããdĩ ró drĩ bê tâ õnjĩ íyíkã 'dĩ 'ásĩ, tâ mbĩ rĩ 'èlé ĩ'dĩ, gõ'dá Yésũ Krístõ õpã ró gólã bê kãyĩ drĩlã 'èzõ ãgõlé tâ-võ õjĩlã kã kĩlĩ rĩ tú.

⁶ Rĩ'á õnjĩ ró ãnĩ drĩ ãgõ õnjĩ 'dĩ ãyézõ zãã rĩlĩ ãnĩ lãfálé, gõ'dá ãnĩ drĩ kpá rĩzõ ãnĩ lômbélé kĩ, ĩyĩ ãã'dõ krístõ 'bá 'ĩ. Nĩ nĩ úlĩ mãnĩgõ gólã átálé nõ kĩ, “Åkú lõngá fĩnyáwá rĩ ã'dõ õdrã mõrã 'á dũũ rĩ 'bã'á ãngálé gõ'dá gĩlĩ kpá gãlãhã.”* Kpá ĩtĩ, tâ õnjĩ õjĩlã ãlõ kã ã'dõ lã'bú'á krístõ 'bá ãzĩ ĩzálé ndrĩ.

⁷ ã'dõ bê trá ĩtĩ rĩ, gõ'dá nĩ drõ tâ õnjĩ 'bá 'dĩ vólé ãnĩ lãfálé sĩ, tãlã nĩ ã'dõ ró bê ngbãngbã tâ õnjĩ ãkõ, nyé õzõ ãmã Yúdã yĩ drĩ lófõrẽ lã ãmã lãfálé sĩ ãmbãtã åkú ãkõ rĩ 'bẽ'bẽ lã sĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrõ kã 'á rĩ tí. Nĩ ndrẽ, úfũ Yésũ Krístõ trá ĩ'dĩ kãbĩlĩkĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrõ kã ró, tãlã gólã õpã ró ãmã bê tâ õnjĩ ãmãkã 'ásĩ.

⁸ ĩtĩ rĩ, mã 'è kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrõ kã 'dĩ tãndĩ ró. Mã njũ kõ zãã ãmbãtã ãmãkã åkú bê tĩbê ã'dõ 'bá ĩ'dĩ tâ 'è'è õnjĩ ãmãkã rĩ rú ã'dólé ĩ'dĩ ngã nyãnyã kãrãmã rĩ 'dĩ kã ró. Bê-rĩ, mã trõ ãmbãtã gólã åkú ãkõ rĩ ĩ'dĩ, gólã ã'dõ 'bá tâ 'è'è õnjĩ ãmãkã ãkõ rĩ. ãmbãtã gólã ã'dõ 'bá åkú ãkõ 'dĩ rĩ, rĩ'á rĩrĩ tãndĩ ãmãkã gõ'dá tâ lãzõ ĩ'dĩ tâ pãtĩĩ Ôvãrĩ kã nõ 'á rĩ ĩ'dĩ.

⁹ Wãrãgã mã drĩ ĩgĩlĩ sĩsĩ ãnĩ drĩ nã 'á rĩ, mã kĩ ãnĩ drĩ rĩ, nĩ õrĩ kõ kpãkã ãlõ õjĩlã gólĩyĩ ãvẽ 'bá ró 'dĩ 'bá yĩ bê.

¹⁰ Tã gólã mã drĩ ĩgĩlĩ ãnĩ drĩ 'dĩ, tâ ífĩ lã ã'dõ kõ kĩ, õjĩlã tĩbê ã'dõ 'bá ĩyĩ krístõ 'bá ró kõ rĩ yĩ ĩ'dĩ. Õzõ nĩ õlẽ ãnĩ lãfálé cãlé tâ õnjĩ 'bá gólĩyĩ Ôvãrĩ rĩ nĩ 'bá kõ, rĩ 'bá ĩyĩ tâ õnjĩ gólĩyĩ nõ 'bá yĩ 'èlé rĩ yĩ, åyĩlĩ õkõ bê ngãtã ãgõ bê ĩyĩ õkõ yĩ ngãtã ágó yĩ bê drĩlĩ sĩ, ãvẽ 'bá, 'dõ-mã-drĩ 'bá, ũgũ, õvãrĩ ãbãrãdãgõ írãtã 'bá yĩ rú sĩ rĩ, ícã kõ, té nĩ ã'dõ ãngó tâ õnjĩ kã nõ ãyé'á ĩ'dĩ vólé.

¹¹ Tã õnjĩ 'bá mã drĩ tâ lã ĩgĩlĩ ãnĩ drĩ kĩ'á nĩ rĩ, nĩ õcã ãnĩ lãfálé gólĩyĩ rú sĩ 'dĩ 'bá yĩ, åkpã ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ gólĩyĩ ĩyĩ zĩ 'bá krístõ 'bá ró gõ'dá kpã zãã rĩ'á ĩyĩ tâ õnjĩ 'è'á 'dĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ. Õzõ krístõ 'bá ãzã ã'dõ ãnĩ lãfálé sĩ õrĩ zãã rĩ'á åyĩlĩ õkõ bê ngãtã ãgõ bê íyĩ ágó ngãtã õkõ drĩlĩ sĩ, ã'dõ ãvẽ 'bá 'ĩ, ã'dõ 'dõ-mã-drĩ 'bá 'ĩ, õrĩ õvãrĩ ãbãrãdãgõ írãtãlé ĩ'dĩ, õrĩ úlĩ õnjĩ-õnjĩ átálé õjĩlã ãzĩ rú, õrĩ õdrã mvũlĩ õdrã drĩ rĩzõ gólã rĩ cĩlĩ rõõ, gõ'dá ã'dõ ũgũ 'ĩ rĩ, 'dĩĩ õjĩlã gólĩyĩ mã drĩ tâ lã ĩgĩlĩ ãnĩ drĩ kĩ'á nĩ rĩ, nĩ õcã ãnĩ lãfã gólĩyĩ rú sĩ rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ. Gõ'dá nĩ nyã ngã kpã kõ gólĩyĩ bê võ ãlõ 'á.

¹²⁻¹³ Mã ãtã úlĩ 'dĩ ĩtĩ 'dĩ rĩ, tãlã õjĩlã gólĩyĩ ã'dõ 'bá kõ krístõ 'bá yĩ ró 'dĩ rĩ, tâ gólĩyĩkã rĩ ã'dõ kõ tâ ãmãkã rĩ ĩ'dĩ. Ôvãrĩ ã'dõ tâ-võ gólĩyĩkã kĩ'á nĩ. Gõ'dá ãnĩkã rĩ rĩ'á tãndĩ ró ãnĩ drĩ krístõ 'bá 'dĩ 'bá yĩ rĩrĩ gólĩyĩkã vó lã årĩlĩ. Nĩ 'è tâ gólã búkũ Ôvãrĩ kã drĩ átálé rĩ ĩ'dĩ nyé õzõ ãgõ gólã åyĩ 'bá ĩyĩ átã rĩ õkõ bê 'dĩ kãtĩ 'dĩ kĩ'á nĩ rĩ, “Nĩ drõ õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá zãã tâ õnjĩ 'èlé ãnĩ lãfálé rĩ 'bá yĩ ãnĩ lãfálé sĩ vólé.”

Tã 'Bã'bã ãndã 17.7

6

Tã tã gólã krístõ 'bá yĩ drĩ rĩzõ ĩyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ åyĩlĩ tâ kĩ 'bá

ãndrã rĩ tãsĩ

* **5:6 5.6 Åkú** Åkú 'dĩ rĩ'á úlĩ mãnĩgõ 'ĩ. ãmbãtã gólã åkú ãkõ rĩ'á nyã'á kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrõ kã rĩ 'á 'dĩ rĩ'á tâ ã'dã 'ĩ kĩ, õjĩlã Ôvãrĩ kã drĩ rĩlĩ tâ õnjĩ ãkõ.

1 Ókī nī rī, krístō 'bá āzā 'bá yī rī ìyī āzì-āzì yī àjílí tã kī 'bá gólìyī Òvârí rī nī 'bá kô 'dī 'bá yī àndrá. Ángô tí ró yã? Òjílã Òvârí kã rī 'bá yī rī ìyī tã ìyíkã vó lâ êdéle àkpã ìyī lâfálé 'ásì.

2 Nī nǎjì kô kī, òjílã Òvârí kã rī 'bá yī â'dô 'bã'á ìyī âgô-âgô Yésũ kã àngó 'á nōngá rī vósì tã-vó kī 'bá ró òjílã àngó nō kã drí yã? Òzô ã'dô gô'dá trá ìtí rī, nī ìcá kô tã gólìyī fínyáwá-fínyáwá ànì lâfálé 'dī 'bá yī ndélé yã?

3 Nī nǎjì kô kī, àmã gólìyī òjílã Òvârí kã ró nō 'bá yī â'dô tã-vó mǎlǎyíkã kã kī'á yã? ã'dô trá ìtí rī, mã â'dô ìcá'á cú tã-vó àngó nō kã kílí.

4 Ìtí rī, â'dó kô mbì, òzô tã ànyã ã'dô bê krístō 'bá lâfálé rī, ànì drí trözó lâ àjílí tã kī 'bá gólìyī Òvârí rī nī 'bá kô gô'dá kpá lôsì àkó kǎnǎsã 'á rī 'bá yī àndrá.

5 'Dī nī 'è 'dī tã ànyã 'ì. Òjílã ànì krístō 'bá lâfálé sī 'è 'bá tã-vó kílí rī 'bá yī yù'dáwá yã?

6 Gô'dá nī rī krístō 'bá āzì àjílí tã kī 'bá gólìyī â'dó 'bá kô krístō 'bá ró rī yī àndrá, òjílã gólìyī Òvârí nī 'bá kô rī yī drí rìzò tã gólìyíkã àrílí.

7 Tã gólã ànì drí rī'á 'èlã ìtí 'dī rī â'dálã kī, tã rī 'dī pē ànì trá lē. Rī'á tãndí ró ànì drí rìzò vūdrí ànì vò 'ásì krístō 'bá yī ró tã â'dó 'bá bê ànì lâfálé 'ásì rī êdéle, â'dó kô àjízó lâ bê-rí ì'dí òjílã gólã Òvârí rī nī 'bá kô rī àndrá. ã'dô 'bã'á tí tãndí ró, òzô ànì āzì-āzì krístō 'bá ró rī yī ò'è tã ònjí ànì drí rī, ànì drí àyézó lâ tã 'dī vò lâ lôgô àkó.

8 Tã gólã 'dī 'bá yī vò lâ 'á rī, gô'dá ànì āzã 'bá yī rī gô'dá kpá rī'á tã ònjí 'èlé ìyī āzì-āzì yī gólìyī krístō 'bá ró rī yī rú. Ànì āzã 'bá yī, nī rī gô'dá kpá àkpã ngá ànì āzì-āzì yī krístō 'bá ró rī yī kã ùgùlì.

Tã Póólò drí tã ífí gólã kìzò nī rī àyì-àyì 'dãzì rí òkó ngãtã

ágó bê rí rī'á ònjí ró rí â'dázó rí

9-10 Nī nǎjì kô kī, òjílã gólìyī rī 'bá tã ònjí 'èlé rī ìcá ìyī kô pǎtì-pǎtì ró fílí vò 'bũù 'álã rī 'á. Nī àdô ànì nyãnyã kô. Òzô nī ã'dô drē zãã àyì'á 'dãzì rí òkó bê ngãtã 'dãzì rí ágó bê rí, òzô nī ã'dô drē zãã àyì'á àgô āzì ngãtã òkó āzì bê rí, òzô nī ã'dô drē zãã òvârí àbãrãdãgô ìrãtã'á ì'dí, òzô nī ã'dô drē zãã rī'á ngá ànì āzì-āzì yī kã ùgù'á rí, òzô nī ã'dô drē zãã àrò-àrò bê, òzô nī òrì drē zãã rī'á òdrã mvùlì rī'á ànì cìlì gô'dá kpá rìzò āzì-āzì lô'dálé ì'dí sī lâ rí, gô'dá òzô ànì ã'dô drē zãã rī'á tã ònjí 'dī 'bá yī àkípálã yī 'è'á rí, nī ìcá kô fílí vò 'bũù 'álã nã 'á.

11 Sísì rí, òjílã āzã 'bá yī ànì lâfálé sī rí trá rī'á tã ònjí 'dī 'bá yī 'èlé. Gô'dá ngbãangbãno rí, Òvârí jì gólìyì trá ngbãngbã tã ònjí gólìyíkã 'dī 'bá yī 'ásì. Ìtí rí, gô'dá ngbãangbãno rí, nī àyè tã ònjí 'dī 'bá yī trá tãlã ànì trá òjílã Òvârí kã ì'dí. Gólã 'bã ànì trá â'dólé òjílã tã mbì 'bá ró drí-àcê Kúmú àmákã Yésũ Krístô kã rí sī gô'dá Línrí Tãndí Òvârí kã rí sī.

12 Òjílã āzã òkì yī ã'dô cú drí-báláyì bê ngá ndrì 'èzò rí, gô'dá má â'dô tã-drí lôgô'á òjílã rí 'dī drí nótí, â'dó kô tã pǎtì ró kī, ngá ndrì ní drí 'èlé rí ã'dô ànì pã'á. Nī àyè ngá ndrì ànì drí rī'á 'èlã rí 'bá yī kô ànì 'bãlé rǎgù ìyíkã ró.

13 Ìtí rí, òjílã āzã 'bá yī ã'dô kī'á nī rí, ó'bã 'à ìyíkã kó ngá nyãzò 'á lâ, gô'dá má ã'dô lôgô'á lâ òjílã rí 'dī drí nótí, ùlì 'dī 'bá yī ìyíkã rī'á mbì, gô'dá ìzátú rí, àmã 'à 'dī ã'dô 'è'á rú ndélé kpǎrǎtì ngá nyãnyã 'dì bê. Úlì mǎnìgò 'dì, tã ífí lâ kī, Òvârí 'bãã ànì rú'bã 'dì kô ànì drí tótó àvè 'èzò ì'dí sī lâ. Òvârí 'bã àvè nī, gô'dá ã'dó kô tãndí ró àyízó òkó bê ngãtã àgô bê òzô ní

drí lèlé rí tí. Ôvârí 'bâ ãní rú'bá 'dĩ ã'dô ró bê ãní drí íyí ìnjízó ì'dí sī lá. Gõ'dá Ôvârí rí gógó bê njââ ãní pâlè ngá ãní rú'bá drí lèlé rí yí sī.

¹⁴ Nĩ ndrê drê, Ôvârí ìngâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rí rú'bá òdrã 'ásĩ. Gõ'dá gólâ â'dô ãmâ rú'bá yí ìngá'á kpá ìtí òdrã 'ásĩ mbârâkã íyíkâ 'dĩ sī.

¹⁵ Nĩ n̄jĩ kô kī, gõ'dá ãní rú'bá 'dĩ trá Yésũ Krístõ rí rú'bá 'ì yã? Ìtí rí, rĩ'á tãndí ró ãní drí gòzó Yésũ Krístõ rí rú'bá 'bãlé â'dólé rú'bá ãvê 'bá kâ ró yã? 'Dĩ sù kô.

¹⁶ Òzõ òjílã äzâ äyî trá òkó ävê 'bá ró 'dĩ 'bá yí bê ngätá ägô ävê 'bá ró 'dĩ 'bá yí bê yã rí, 'dĩ gólíyí äcã trá ngá älö ró òkó ngätá ägô ävê 'bá ró 'dĩ bê, tãlá tã ìgĩ Ôvârí kâ äzâ ätã tã trá kī,

“Ágó yí òkó lá bê ämũ rú ìyí äcálé òjílã älö ró.”

Tã Ómvó Ngá 2.24

¹⁷ Gõ'dá má ätã ãní drí, òjílã gólâ íyí ämũ 'bá älö Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê rí, gólíyí äcã trá ngá älö ró Yésũ Krístõ bê.

¹⁸ Ìtí rí, gõ'dá nĩ â'dó kô òjílã ävê 'bá ró älölä. Òjílã gólâ tã ònjí ìtí 'dĩ 'è 'bá rí, gólâ ìzã trá cú íyí rú'bá 'ì. Tã ònjí äzã 'bá yí òjílã drí rĩ'á 'èlä rí 'bá yí, ìzãä ìyí gólâ rí rú'bá kô.

¹⁹ Nĩ n̄jĩ kô kī, ãní rú'bá 'dĩ jó Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kâ ì'dí yã? Ôvârí rí rĩ'á Líndrí Tãndí íyíkâ äjólé rílí ãní 'á. Nĩ â'dó kô ãní nyãányã kâ ì'dí rĩ'á tã 'èlé ãní drĩ sī. Äní òjílã Ôvârí kâ ì'dí.

²⁰ Nĩ ndrê trá, gólâ gĩ ãní trá lâgĩ ämbá sī. Ìtí rí, nĩ 'è gõ'dá tã gólíyí rĩzó gólâ rí ìnjílí rí ì'dí ãní rú'bá 'dĩ sī.

7

Tã rĩrĩ tãndí ágó kâ gõ'dá òkó bê rí tãsi

¹ Tã gólâ tìbê ãní drí ìjílí má tì 'dĩ 'á rí, má â'dô tã-drĩ lá lògõ'á ãní drí nõtí, má â'dô kĩ'á nĩ rí, äwô, òzõ òjílã äzã ìicã cú rílí tãkó òkó gĩ äkó, gõ'dá òkó lòvó 'è gólâ kpá kô rí, rĩ'á tãndí ró.

² Gõ'dá kpálé ìtí rí, má n̄jĩ trá tãndí ró kī, ävê 'è òjílã rõô. Gõ'dá â'dô bê trá ìtí ró rí, rĩ'á tãndí ró òjílã drí òkó ngätá ágó trõzó kó älö gòzó ìjĩ 'bãlé cé íyíkâ òkó ngätá ágó rí 'dĩ drĩ ì'dí.

³ Ìtí rí, gõ'dá ágó òfê íyí nyãányã äyízó òkó lá bê dódó, gõ'dá òkó òfê íyí nyãányã kpá äyízó ágó lá bê dódó cú ìtí íyí rú'bá lògã äkó íyí ágó ngätá òkó drí, òzõ lòvó lá ò'è gólâ rí ágó ngätá òkó trá rí.

⁴ Òkó mbârâkã äkó íyí rú'bá drĩ, gõ'dá ágó lá ì'dí mbârâkã bê drĩ lá. Kpá ìtí, ágó lá mbârâkã äkó íyí rú'bá drĩ, gõ'dá òkó ì'dí mbârâkã bê drĩ lá.

⁵ Ägô ngätá òkó ì'dí yã rí, òlõgã yí kô äyílí íyí òkó bê ngã ágó bê tãkó ìtí. Òzõ nĩ òlê rílí ngĩngĩ ä'dô ró bê rãtãã 'èzó Ôvârí drí rí, 'dĩ rĩ'á tãndí ró, gõ'dá äã'dô cé kãyí dã sī. Kãyí rí 'dĩ vósí, nĩ ägõ kpá ó'dí äyílí võ älö 'á ágó ró òkó ró, òzõ ãní drí rĩ'á 'èlä sísí rí kãtí, tãlá Sãtãnã òzó kô ãní ädó äyílí òjílã 'dãzĩ rí òkó ró ngätá ágó ró rí bê ãní òkó ngätá ágó drĩlí sī.

⁶ Gõ'dá ulí ámákã má drí ätálé ãní drí òkó trõtrõ kã ngätá ágó trõ kã nõ ä'dó kô tã 'bã'bã ró ãní drí.

⁷ Gõ'dá tã ìsũ ámákã 'á rí, rĩ'á tãndí ró ãní drí rílí òkó äkó òzõ ámã kãtí. Gõ'dá má n̄jĩ trá kī, Ôvârí fê mbârâkã òjílã drí ngĩngĩ älö-älö ndrĩ ngã ngĩngĩ 'èzó. Ôvârí fê mbârâkã trá òjílã äzã 'bá yí drí rĩzó òkó bê tãndí ró, gõ'dá gólâ fê mbârâkã kpá trá äzã 'bá yí drí rĩzó tãndí ró òkó ngätá ágó äkó.

8 Má lě tã átálé ānī gólīyī ánjúlí ró rī 'bá yī drí, gō'dá kpá ānī gólīyī ágó ngátá òkó lá yī drí ôdrálé trá rī 'bá yī drí. Rī'á tãndí ró ānī drí rīzó cú ítí ágó ngátá òkó ãkó, òzō má drí rīrī nò kátí.

9 Gō'dá òzō ní ā'dô cú ítí mbârákã ãkó ānī vó ndrélé rīlí òkó ngátá ágó ãkó rī, 'dôvó nī trô òkó ngátá ágó cé ãlô. Â'dolé òkó bê ngátá ágó bê ãlô rī sù nī gólâ ānī drí â'dózó òkó ngátá ágó ãkó gō'dá ävê drí rīzó ānī fūlí rī drī sī.

10 Mâ kpá úlí äzâ bê átálé ānī krístô 'bá gólīyī â'dó 'bá òkó bê ngátá ágó bê rī yī drí, úlí rī gógó 'dī â'dó kô âmâ nyãányã kã ï'dí, rī'á úlí Yésũ Krístô kã ï'dí. Òkó òngã ágó lá drígá sī kô.

11 Òzō òkó rī 'dī òngã trá ágó lá drígá sī rī, òkó rī 'dī òtrô gō'dá ágó äzâ kô kô. Òzō ïncã ïcã rī, gólīyī èèdè ïyī lãfálé ágó lá âyélé 'dī bê, gō'dá gólâ ògô ró té ágó lá drígá. Gō'dá krístô 'bá gólīyī ägô ró òkó bê rī 'bá yī drí kpá ítí, gólīyī ïngã ïyī òkó yī kpá kô.

12-13 Ítí rī, gō'dá má lě kpá tã äzâ átálé ānī drí, tã rī 'dī â'dó kô tã 'bã'bã Kúmú ãmákã Yésũ Krístô kã ï'dí. Òzō krístô 'bá ä'dô rī-ãzì bê gō'dá rī-ãzì 'dī â'dô krístô 'bá 'í kô rī, òzō ngátá rī-ãzì 'dī gólâ tã lě 'bá kô Yésũ Krístô 'á 'dī òlè tã-drī trá rīzó kpãkã ãlô ágó lá ngátá òkó tã lě 'bá ró 'dī bê rī, rī'á tãndí ró ágó ngátá òkó krístô 'bá ró 'dī ïngã rī-ãzì íyíkã 'dī kô, gólīyī òrī ï'dí bê lá ngã ãlô ró.

14 Má âtã tã 'dī ítí 'dī rī, tãlã Ôvãrí â'dô ïcã'á òrè fèlè rī-ãzì 'dī gólâ krístô 'bá ró kô rī drí, tã lèlè ágó gō'dá òkó krístô 'bá ró rī kã sī. Tí òró 'bãã ítí kô rī, Ôvãrí â'dô 'dīyímvã gólīyī drí tīlí rī yī ndrè'á òjílã gólīyī Ôvãrí rī nī 'bá kô rī yī ró. Gō'dá tã pãtīí ró, Ôvãrí ndrè 'dīyímvã 'dī 'bá yī kpá òjílã íyíkã ró.

15 Gō'dá òzō òjílã gólâ tībè tã lè 'bá kô 'dī òlè trá íyī rī-ãzì tã lè 'bá ró 'dī âyélé rī, rī-ãzì 'dī äâyè gólâ 'èlã ítí. Ícã gō'dá kô ānī drí rīzó zãã rī-ãzìyã ró, tãlã Ôvãrí lè ānī drí rīlí tã ã'dí sī ānī lãfálé 'ásí.

16 Ānī gólīyī tībè krístô 'bá òkó ró rī 'bá yī, nī âyè ānī ágó gólīyī tībè â'dó 'bá kô krístô 'bá ró rī yī kô. Nī rī kpãkã ãlô gólīyī bê, Ôvãrí nī tã tãndí 'è 'bá â'dolé ānī ágó 'dī 'bá yī drí rī trá ndrī. Únīí kô, nī â'dô gólīyī jã'á ïzátú â'dolé òjílã tãndí Yésũ Krístô kã ró. Gō'dá ānī krístô 'bá gólīyī ägô ró rī yī drí kpá ítí.

17 Ānī ndrī ò'è ïyī tã íyíkã nyé òzō Ôvãrí drí 'bãlè trá gólīyī drí 'èlè rī kátí. Gólīyī òrī zãã lôsī tībè gólīyī drí rī'á 'èlã Ôvãrí drí gólīyī äzìzò 'álã sī â'dolé òjílã íyíkã ró rī 'èlè. 'Dīí tã gólīyī má drí rī'á ïmbálã kãñísã ndrī má drí rīzó lãmúlí 'álã sī rī 'bá yī 'ásí rī yī ï'dí.

18 Òzō Ôvãrí ùzì òjílã gólâ 'dè 'bã bãsã 'á rī ï'dí â'dolé òjílã íyíkã ró rī, òjílã rī 'dī 'é ngã äzã kô ä'dô ró bê ãlībì gólâ yí drí 'dèzò trá bãsã 'á 'dī jãlè volé yí rú sī. Kpá ítí, òzō Ôvãrí ùzì òjílã gólâ 'dè 'bã kô bãsã 'á rī ï'dí â'dolé òjílã íyíkã ró rī, òjílã rī 'dī ããnī gō'dá kô 'dèlè bãsã 'á, tãlã yí ä'dô ró bê òjílã Ôvãrí kã ró.

19 Má âtã tã 'dī ítí 'dī rī, tãlã 'dè'dè bãsã 'á 'dī rī'á ngã tãkó 'í Ôvãrí rī ïfí drí 'á. Ngã gólâ tã lá drí lãvùlí gãrã Ôvãrí rī ïfí drí 'á rī, rī'á tã 'bã'bã gólãkã rī ïnjí-ïnjí lá ï'dí.

20 Ānī ãlô-ãlô òrī íyíkã fí nyé òzō yí drí 'bãrè tí.

21 Kpá ĩtí, ȳzō nī āzā ā'dō rāgĩĩ ȳjĩlā āzā ká, gō'dá Ôvârí drí ánĩ âzízó â'dólé ȳjĩlā íyíká ró rĩ, ní ĩsũ tã kô tã lâ tãsí. Gō'dá ȳzō ánĩ lípĩ 'dĩ ȳlě trá ánĩ âyéle nĩlí drĩ-báláyĩ ró rĩ, 'dĩ rĩ'á tãndĩ ró.

22 Má âtã kĩ, ânĩ kristō 'bá gólĩyĩ rāgĩĩ ró rĩ yĩ ȳ'ê ũrĩ kô 'dĩ rĩ, tãlã Ôvârí ȳtĩrĩ ânĩ âzĩ ȳjĩlā íyíká ró rĩ, Ôvârí 'bã ânĩ trá â'dólé drĩ-báláyĩ ró rāgĩ tã ȳnjĩ kã 'ásĩ. ĩtĩ rĩ, gō'dá ânĩ kristō 'bá gólĩyĩ tĩbê â'dó 'bá kô rāgĩĩ ró Ôvârí drí zĩlĩ trá â'dólé ȳjĩlā íyíká ró 'dĩ 'bá yĩ, ânĩ kpá trá rĩ'á rāgĩĩ Yésũ Kristō kã ĩ'dĩ.

23 Ôvârí ĩ'dĩ rĩ'á ânĩ lípĩ 'ĩ. Gólã gĩ ânĩ trá lâgĩ āmbã sí. Gō'dá â'dô bê trá ĩtĩ rĩ, nĩ 'bã gō'dá ânĩ kô ȳjĩlā āzã drĩ ânĩ drĩ ĩzãlé.

24 ĩtĩ rĩ, âmã ândré rĩ mvã yĩ, nĩ rĩ nyé ȳzō Ôvârí drĩ ânĩ 'bãrē kãtĩ, tãlã nĩ rĩ ró bê gólã bê.

25 Gō'dá tã gólã ânĩ drĩ ĩgĩlĩ má drĩ ȳjĩlã gólĩyĩ ánjúlĩ ró 'dĩ 'bá yĩ tãsí rĩ, tã 'bã'bã Ôvârí kã 'bãlé tã 'dĩ 'á rĩ yũ. ĩtĩ rĩ, má lě gō'dá tã ĩsũ âmãkã tã 'dĩ 'á rĩ â'dálé ĩ'dĩ ânĩ drĩ, ȳzō ȳjĩlã gólã tã nĩ 'bã kĩ yĩ rĩ zãã tã pãtĩĩ âtalé ĩ'dĩ mbãrãkã Ôvârí kã sí rĩ kãtĩ.

26 ĩtĩ rĩ, gō'dá lâŋȳ gólã rĩ 'bã āmbã ȳjĩlã Ôvârí kã 'êlé nȳ tãsí rĩ, má ĩsũ bê rĩ, rĩ'á tãndĩ ró ȳjĩlã drĩ rĩzó ánjúlĩ ró.

27 Ôzō gō'dá ânĩ ā'dô cú ȳkó bê rĩ, nĩ drō kô volé. Ôzō gō'dá ânĩ ā'dô kpã ȳkó ākó rĩ, nĩ rĩ ĩtĩ ȳkó ākó.

28 Gō'dá ȳzō nĩ ĩsũ tã trá 'ezó ȳkó ngãtã ágó trȳlé rĩ, 'dĩ rĩ â'dó kô tã ȳnjĩ 'ĩ. Ôzō ȳkó mvã gólã tã āgô kã nĩ 'bã kô rĩ ȳlě ágó trȳlé rĩ, 'dĩ â'dó kô tã ȳnjĩ 'ĩ. Gbō lé â'dó kô tã ȳnjĩ 'ĩ ȳkó ngãtã ágó trȳzó rĩ, gō'dá ȳjĩlã gólã ȳkó ngãtã ágó trȳ 'bã trá rĩ, â'dô lâŋȳ ũsũ'á rȳȳ ōngó nȳ 'á. Gō'dá ȳjĩlã gólã rĩ 'bã ánjúlĩ ró rĩ pã ngã trá lâŋȳ 'dĩ 'ásĩ.

29 Âmã ândré rĩ mvã yĩ, ngã gólĩyĩ ndrĩ āngó nȳ 'á nȳ 'bã yĩ â'dô rũ ndě'á 'wãã. ĩtĩ rĩ, ngãtã ânĩ gólĩyĩ ȳkó bê ngãtã ágó bê rĩ 'bã yĩ ngã ȳjĩlã gólĩyĩ 'bã 'bã ánjúlĩ ró rĩ yĩ ĩ'dĩ yã rĩ, ȳ'ê ĩyĩ lȳsí Ôvârí kã pĩpĩsílĩ ālȳ sí.

30 ĩtĩ rĩ, ngãtã ânĩ gólĩyĩ āwó vȳ 'á rĩ yĩ, ngã ânĩ gólĩyĩ â'dó 'bã āyĩkȳ ró rĩ yĩ ĩ'dĩ yã rĩ, ȳ'ê ĩyĩ lȳsí Ôvârí kã pĩpĩsílĩ ālȳ sí. Gō'dá ngãtã ânĩ â'dó 'bã cú ngã bê dũũ rĩ, ngã ngã ākó yã rĩ, ȳ'ê ĩyĩ lȳsí Ôvârí kã pĩpĩsílĩ ālȳ sí.

31 Nĩ âyé ngã āngó nȳ kã 'dĩ 'bã yĩ, nĩ 'ê ró lȳsí Ôvârí kã ĩ'dĩ. Má âtã tã 'dĩ ĩtĩ 'dĩ rĩ, tãlã ngã ndrĩ āngó nȳ 'á nȳ 'bã yĩ â'dô rũ ndě'á ndě.

32 Má lě ânĩ drĩ â'dólé cú ĩtĩ ngã lâŋjĩ-lãŋjĩ ũrĩ ngã āngó nȳ 'bã yĩ kã tãsí rĩ kã ākó. ȳjĩlã gólĩyĩ ánjúlĩ ró rĩ â'dô ĩcã'á cú lȳsí Ôvârí kã 'êlé pĩpĩsílĩ ālȳ sí, tãlã gólĩyĩ ĩyĩngã tã ĩsũ-ĩsũ ākó rȳȳ. Gólĩyĩ lě kpã Ôvârí rĩ 'bãlé â'dólé āyĩkȳ ró.

33 Gbō lé ĩtĩ rĩ, gō'dá ȳjĩlã gólã â'dó 'bã cú ȳkó bê ngãtã ágó bê rĩ, rĩ íyíkã ĩtũ vȳsí cã zãã ũrĩ ró ngã gólĩyĩ āngó nȳ 'bã yĩ kã nȳ 'bã yĩ tãsí, tãlã gólã lě kpã íyĩ ȳkó rĩ 'bãlé â'dólé āyĩkȳ ró.

34 ĩtĩ rĩ, tã ĩsũ-ĩsũ ȳjĩlã 'dĩ 'bã yĩ kã rĩ'á rĩ, ālȳ 'bã ĩyíkã tãsí, gō'dá rĩ lâ kpã tã Ôvârí kã tãsí. Nĩ ndrē, ȳkó gólã ágó ākó rĩ fē íyíkã íyĩ nyãányã nyé lȳsí Ôvârí kã 'êlé ĩ'dĩ, â'dólé Ôvârí drĩ lȳsí íyíkã bê ndrĩ. Gō'dá ȳkó gólã ágó bê rĩ kã rĩ, gólã lě kpã tã ĩsũlĩ tã āngó nȳ 'bã yĩ kã rĩ tãsí. Gólã lě kpã íyĩ ágó rĩ 'bãlé â'dólé āyĩkȳ ró.

35 Má âtã úlĩ 'dĩ ĩtĩ 'dĩ rĩ, ā'dô ró bê tã ĩsũ ânĩkã êdélé, nĩ ā'dô ró bê tã â'dĩ bê ânĩ pĩpĩsílĩ 'á. Má lě ânĩ drĩ tã mbĩ rĩ 'êlé ĩ'dĩ, gō'dá kpã tã Ôvârí kã 'êlé pĩpĩsílĩ ālȳ sí.

³⁶ Gbõ lé ìtí rí, òzõ ãgô ì'ì'bí tã trá òkó bē rú trõzó gõ'dá tã lâ édé rú drē 'wãâ kô, gõ'dá ãvê ã'dô trá ãgô rí 'dĩ bē rõô rí, gólá òtrõ òkó 'dĩ. 'Dĩ ã'dó kô ònjí ró. Gõ'dá kpá òzõ òkó 'dĩ ãã'dô bí ácá'á ãrãkã ró trõó rú ìyí drē zãâ kô, òkó 'dĩ òlê trá ãgô 'dĩ trõlé 'wãâ rí, gólíyí òtrõ rú.

³⁷ Gõ'dá òzõ ãgô rí 'dĩ òkó 'dĩ bē ì'ì'bí tã rí 'dĩ trá p̄p̄s̄ilí ãlô s̄í r̄ízó tãkõ ãnjúlí ró, gõ'dá ãcã kpá cú íyí rú'bá vó ndrêlé ãvê dr̄igá s̄í rí, 'dĩ r̄í'á tãndí ró ãgô 'dĩ drí r̄ízó tãkõ òkó rí 'dĩ trõ ãkó.

³⁸ Ìtí rí, ãgô gólá tã-dr̄í lē 'bá òkó gólá ndrêlé trá yí drí rí trõzó rí, ãgô rí 'dĩ 'è 'dĩ tã tãndí 'í. Gõ'dá ãgô gólá tã ìsũ 'bá òkó gólá ndrêlé trá yí drí rí trõzó kô rí, 'è 'dĩ kpá tã tãndí 'í.

³⁹ Ìtí rí, òkó gólá ágó trõ 'bá trá rí, rí r̄ílí tã 'bã'bã ágó lâ kã zélé k̄ayí ágó drí 'bãzó drē bē lédrē-lédrē ró 'dĩ 'ásí ndr̄í. Gõ'dá òzõ ágó lâ 'dĩ òdrã trá rí, gólá gõ'dá trá dr̄í-báláyí bē ãgô ãzã tã lâ drí s̄ulí gólá rú rí trõlé, òzõ ãgô rí 'dĩ ã'dô krístõ 'bá 'í òzõ gólá tí rí.

⁴⁰ Gõ'dá tã 'dĩ 'bá yí 'ásí ndr̄í rí, tã ìsũ ámakã 'á rí, tí krístõ 'bá gólíyí ãyízí ró rí 'bá yí, r̄í'á tãndí ró gólíyí drí r̄ízó cú ìtí ágó ngátá òkó ãzã trõ ãkó. Má ìsũ bē rí, tã ìsũ-ìsũ ámakã 'dĩ 'bá yí, Líndrí Tãndí Ôvãrí kã rí n̄í ã'dálá má drí.

8

Tã ngá gólá 'bãlé trá pãrãndã t̄í rí nyãzó kô rí tãsí rí

¹ Ngbããngbãno rí, tã gólá ãn̄í drí ìḡilí má drí, k̄í'á n̄í rí, ãã'dô r̄í'á tãndí ró krístõ 'bá drí ngá gólá f̄elê trá pãrãndã t̄í rí nyãzó ngátá r̄í'á ònjí ró yã rí tãsí rí.* N̄í ãtã trá tãndí ró k̄í, ãmã krístõ 'bá ãã'dô 'dó ndr̄í tã n̄in̄í bē. Gbõ lé ìtí rí, n̄í ìsũ ãnikã bē rí tã 'dĩ 'bã ãn̄í trá ngá ãn̄í drí l̄elê rí yí 'elê, tãlã n̄í n̄í trá k̄í, ngá gólá lã'bí ãn̄í á'bíyá yí kã 'dãzó dr̄í lâ rí mbãrãkã ãkó ãn̄í ìzãlê Ôvãrí rí ìf̄í dr̄í 'ásí rí drí s̄í. N̄í ndrê drē, tã n̄in̄í ãnikã rõô 'dĩ 'bá yí rí ãn̄í 'bãlé ã'dólê lómbé-lómbewá 'bá ró, ìtí rí r̄í'á tãndí ró tã 'èzó lóvó s̄í ãn̄í ãzì-ãzì yí drí. Lóvõ ãnikã ãn̄í ãzì-ãzì yí drí rí ã'dô gólíyí 'bã'á tã l̄elê Ôvãrí 'á p̄p̄s̄ilí ãlô s̄í.

² Òzõ òjílã ãzã ìsũ tã k̄í, yí ùn̄í tã trá ndr̄í rí, gõ'dá gólá tã n̄in̄í ãkó.

³ Ìtí rí, gõ'dá òjílã gólá Ôvãrí rí lóvó 'bã 'bá rí ã'dô 'bã'á òjílã gólá Ôvãrí drí tã ãtãzó gólá rí tãsí k̄í, gólá ãã'dô òjílã p̄t̄t̄í 'í rí ì'dí.

⁴ Ngbããngbãno rí, má ã'dô gõ'dá tã ãtã'á ngá gólá f̄elê trá pãrãndã t̄í rí tãsí. Mã n̄í trá tãndí ró k̄í, ãn̄í á'bíyá yí òvãrí r̄í'á mbãrãkã ãkó. Gõ'dá mã n̄í kpá trá tãndí ró k̄í, Ôvãrí p̄t̄t̄í rí bē kó r̄í'á cé ãlô.

⁵ Mã n̄í trá k̄í, ngá bē r̄í'á d̄ũũ ãngó n̄ó 'á gõ'dá kpá úrú 'álã t̄ibê òjílã drí r̄í'á ìrátãlã tã n̄í ãkó s̄í òvãrí ró kpá kúmú ró rí yí.

⁶ Gólíyí cú mbãrãkã ãkó, Ôvãrí íyîngá r̄í'á cé ãlô, t̄ibê ã'dó 'bá ãmã átã úrú 'álã rí ì'dí. Gólá 'bã ngá ãngó n̄ó 'á n̄ó 'bá yí n̄í ndr̄í, mã rí n̄ó cé tã gólãkã rí 'elê ì'dí. Gõ'dá Kúmú ãngí ámakã bē kpá r̄í'á cé ãlô, Yésũ Krístõ ì'dí. Ôvãrí 'bã ngá ndr̄í ãngó 'á n̄ó gólá rí drí s̄í. Gólá t̄í ãmã dr̄í tã ònjí ámakã 'ásí, tãlã mã òr̄í ró bē ãdũkũ ãkó.

⁷ Kpálê ìtí rí, krístõ 'bá ãzã 'bá yí n̄í tã 'dĩ dódó kô. Gólíyí rí zãâ ìyí á'bíyá yí òvãrí yí ndrêlé òvãrí p̄t̄t̄í ró mbãrãkã bē. Gõ'dá ìtí rí, òzõ gólíyí

* **8:1 8.1 Pãrãndã** Kōrīnītō lé 'bá yí rí ìyí kōrōnyã f̄ulí ì'dí pãrãndã t̄í ngá f̄ef̄é ró òvãrí ãbãrãdãgõ ìyíkã rí 'bá yí drí. Gõ'dá rãtãã gólíyíkã òvãrí ãbãrãdãgõ ìyíkã 'dĩ 'bá yí drí rí vósí rí, dr̄ilíyí kōrōnyã f̄ulí 'dĩ ã'wã lâ nyãzó ìyí ãzì-ãzì lâ yí bē. Krístõ 'bá yí ìjì Póólõ k̄í, ãã'dô tã ònjí 'í ã'wã pãrãndã t̄í s̄í rí nyãzó yã, tãlã krístõ 'bá ãzã 'bá yí k̄í 'dĩ ãã'dó tã ònjí 'í kô, tãlã òvãrí ãbãrãdãgõ 'dĩ ãã'dô r̄í'á ngá tãkó 'í.

ōnyâ ngá pārandā kâ rî, kî tã ðsũ gólíyíkâ 'á rî, gólíyî ðnjî ðyî á'bíyá yî ôvârí yî trá. Ítí rî, gólíyî â'dô 'bã'á tã ðsũ ró, tãlã tã ðsũ gólíyíkâ 'á rî, ãã'dô ònjí ró.

⁸ Gõ'dá ngá nyānyā āzã 'bá yî nyāzó ngátá nyāzó lâ kô yã rî, rî'á cú íti mbârākã ákó òjílã 'bãlé â'dólé ònjí ró ngátá tãndí ró Ôvârí rî ðfî drî 'á.

⁹ Ānî krístō 'bá yî gólíyî tã ðsũ 'bá kî'á nî rî yî ãã'dô tã nînjî bê rî, nî ârî drê. Tã ðsũ âníkã 'á rî, ânî ãã'dô drî-báláyî bê ngá ndrî 'êlé ngátá ngá pārandā kâ rî nyálé. Gõ'dá má kî ânî drí rî, nî ndrê tãndí ró, tãlã drî-báláyî âníkã tã 'dî kâ 'dî òzó òjílã āzî gólíyî tã nînjî âníkã 'dî tí rî ákó rî yî 'bãã ngá gólíyî drí ndrêlé ðyî ðfî tã ònjí ró rî yî 'êlé kô. Nî 'bã gólíyî drî ðjálé tã íti 'dî 'bá yî sî.

¹⁰ Gõ'dá mã drê tã 'dî ífî lâ ngî'á ânî drí tãndí ró. Òzō nî ònyâ ngá pārandā kâ gõ'dá krístō 'bá āzã 'bá yî gólíyî tã ðsũ 'bá kî'á nî rî tã 'dî ngá ònjí 'î rî, òndrê ânî rî, gólíyî â'dô kî'á nî rî, nî ò'dã 'dî lâ'bí pārandā kâ í'dî. Gõ'dá gólíyî â'dô kî'á nî rî, tã ânî drí 'êlé 'dî ãã'dô trá tã tãndí 'î krístō 'bá drí 'êlé. Gõ'dá drílíyî kpá rízó tã 'dî 'êlé. Gõ'dá íti rî, gólíyî drî â'dô ðjã'á ðjã. Gõ'dá ícã ðyî kô nîlã dódó kî, tã gólã Ôvârí drí lélé ðyî drí 'êlé rî íyíkã ángô rî í'dî yã.

¹¹ Gõ'dá íti rî, ânî gólíyî tã nînjî bê rî 'bá yî ðzã tã lélé ânî āzî-āzî gólíyî tã nînjî bê dã rî kâ trá. Tã 'dî â'dô tã āmbá ró, tãlã Yésũ Krístō drã trá gólã rî pãlé.

¹² Ítí rî, 'dî nî 'è tã ònjí trá Yésũ Krístō rú, tãlã tã gólã ânî drí 'êlé 'dî 'bã ânî âdrúpî yî gólíyî krístō 'bá āzî ró rî yî trá tã ònjí 'êlé. Tã ânî drí 'êlé 'dî ðzã tã ðsũ gólíyíkã tã ònjí rî nîzó rî trá.

¹³ Gõ'dá òzō ã'dô trá íti rî, ámakã rî, ngá mã drí nyálé rî drí ámã āzî-āzî yî 'bãzó tã ònjí 'êlé rî, gõ'dá mã lée kó kô ngá rî 'dî nyálé ãlôwálã.

9

Tã drî-ácê Póólō kâ â'dózó lãj'ó'bá Yésũ kâ ró rî tãsî

¹ Ôvârí fêé drî-ácê mã drí tã mã drí lélé rî 'ézó kô yã? Mã â'dó lãj'ó'bá Yésũ Krístō kâ í'dî kô yã? Mã ndrê Yésũ ámã ðfî sî kô yã? Nî ácã â'dólé òjílã Ôvârí kâ ró 'dî â'dó kô lôsî Kúmú ámakã Yésũ Krístō kâ mã drí 'êlé ânî drí rî tãsî kô yã?

² Gbõ lé òzō òjílã āzã 'bá yî ògã mã dó â'dólé lãj'ó'bá Yésũ Krístō kâ ró rî, nî ícã kô ámã gálé dó â'dólé lãj'ó'bá Yésũ Krístō kâ ró. Tã gólã 'è 'bá â'dálã òjílã drí kî pãtîjî mã lãj'ó'bá Yésũ kâ í'dî rî ânî í'dî, tãlã nî ácã trá ngá ãlô ró Yésũ Krístō bê úlî gólãkã mã drí pélé ânî drí rî sî.

³ Òzō òjílã āatã ðyî tã trá mã drí kî, mã ãã'dó kô lãj'ó'bá Yésũ Krístō kâ í'dî rî, mã â'dô tã-drî lógõ'á gólíyî drí nõtí.

⁴ Ícã kô ngá nyānyā fëzó ámã drí ngá mvũmvũ bê lôsî ámakã nõ 'êrê lâ Bãrãnbã bê rî 'á yã?

⁵ Mã ícã kô òkó trólé rízó lãmúlî í'dî bê lâ òzō lãj'ó'bá āzã 'bá yî kãtí yã? Pétêrō yî, Kúmú ámakã Yésũ rî âdrúpî bê gõ'dá kpá lãj'ó'bá āzã 'bá yî bê rî ðyî áçî tólé ðyî òkó yî bê.

⁶ Ítí rî, ámã Bãrãnbã bê, mã rî ámakã nî, rî'á lôsî 'êlé ámã drí sî, ã'dô ró bê ámã drí ámã tî nyāzó tãlã ã'dô 'î yã?

⁷ Ájù 'bũ 'bá yî gólíyî rî ngá nyānyā gílî âðî ðyíkã sî yã? Òzō òjílã āzã ðj'ðj' ngá-ðyínyã ámvú 'á rî, gólã ícã kô ãlôwálã nyálé yã? Òzō kãbîlîkî vó ndrê 'bá òtírî rî kãbîlîkî vó ndrêlé rî, gólã ícã kô bã ðmvú kãbîlîkî 'dî 'bá

yí ká 'dī mvūlì yā? Gō'dá òzō ā'dô trá ítí rí, ìcâ trá âmâ drí ngá trōzò lōsī âmákâ 'èlé 'dī drī.

⁸ Tā gólâ má drí âtalé 'dī cé tā ìsū òjílâ āngó nō kâ rí 'bá yí ká 'dī yā? Á'dó kô ítí, Ôvârí âta kpá trá ítí búkū íyíkâ 'á.

⁹ Músâ kí nī rí,
“Ní âyê kōrōnyā áníkâ 'bâ kâ rí 'bá yí ngá nyālé dódó, tálâ gólìyì rí nī ání pālè.”

Tā 'Bâ'bâ Ândâ 25.4

Úlì gólâ Ôvârí drí âtalé 'dī 'á rí, Ôvârí rí íyíkâ 'dī cé kōrōnyā 'bâ kâ yí tá âtalé 'dī pālè yā?

¹⁰ Úlì 'dī 'bá yí rí'á âmâ tāsī, tálâ òjílâ gólâ ngá-ìyínyâ íyíkâ 'dī 'bá trá ámvú íyíkâ 'á rí, 'bâ íyì līfì nyé ngá-ìyínyâ íyíkâ gólâ 'è 'bá âfólé ámvú 'dī 'ásī 'dī drī íyì pālè. Òjílâ gólìyì 'è 'bá ãdrúgú 'dī àṅólé ámvú lésī, gō'dá 'è 'bá cālâ rí, á'dô 'bâ'á íyì kpá 'dó līfì 'bâ'bâ bē ãdrúgú 'dī fèlé íyì drí.

¹¹ Má 'dī úlì Ôvârí kâ kpá trá ání 'á. Ítí rí, ìcâ kô âmâ drí ngá úsúzó ání drígá sī yā?

¹² Òjílâ ázâ 'bá yí úsú ngá trá ání drígá sī. Á'dó kô mbì âmâ drí kpá ngá úsúzó ání drígá sī gāṛṛ òjílâ 'dī 'bá yí drī sī yā? Gbō lé ítí rí, âmákâ rí, mā ícì ání kô ícì ngá fèlé âmâ drí mbârâkâ sī. Ítí rí, mā rí trá ngá ákó lé 'bá ró, tálâ mā òzó kô tá lèlè áníkâ Yésū Kristō 'á 'dī ìzāá ngá zìzì ání tì rí sī.

¹³ Nī nī drē, òjílâ gólìyì rí 'bá rí'á lōsī 'èlé jó ángì Ôvârí kâ 'á rí, gō'dá kpá drī-'bá jó ángì Ôvârí kâ rí kâ yí bē gólìyì rí ngá nyānyā gólìyì fèlé ngá fèfè ró Ôvârí drí rí nyālè 'dī.

¹⁴ Kpá ítí, Kúmú âmákâ Yésū Kristō 'bâ tá trá kí, âmâ gólìyì tìbè rí 'bá tá âtì-âtì tándì íyíkâ rí pèlé rí, ìcâ-ìcâ âmâ drí ngá gólìyì âmâ drí lèlé rìzò rí úsúzó lōsī âmâ drí rí'á 'èlâ 'dī 'ásī.

¹⁵ Gō'dá âmákâ rí, mā zì ngá kô ání tì sī fèlé, á'dô ró bē âmâ pālè lōsī Yésū Kristō kâ nō 'èrē 'á. Mā lē âmákâ tákányì lōsī 'èlé Ôvârí drí tākó ítí, cú ítí ngá trō ákó drī lá òjílâ mvá drígá sī. 'Dī kâ rí tì rí, tá ìsū âmákâ 'á rí, rí'á tándì ró má drí drāzó lōfó sī gólâ má drí nìzò nī'á ngá zìlì ání tì sī rí drī sī. Má lèé kô òjílâ àlólâ drí tá âmákâ lōsī 'è kâ tākó Ôvârí drí tìbè âmâ 'bâ 'bá àyìkō ró 'dī jálé á'dólé ngī.

¹⁶ Ítí rí, lōsī âmákâ má drí rí'á 'èlâ rìzò tá âtì-âtì tándì Ôvârí kâ nō pèlé tākó ngá ákó 'dī, á'dó ngá má drí rìzò âmâ lômbélé drī lá rí 'dī kô, tálâ Yésū Kristō 'bâ tá lá nī má drí 'èlé ítí. Gō'dá òzō má ìcâ kô tá Ôvârí kâ pèlé rí, 'dī má á'dô á'dó'á ìzā ró.

¹⁷ Tí òzō má òrì lōsī tá âtì-âtì tándì pē kâ nō 'èlé tá lèlè âmákâ rí tì rí, gō'dá ìcâ trá ódrì ngá fèlé má drí lōsī 'dī tāsī. Gō'dá Ôvârí nī mâ trá, má òpè ró tá âtì-âtì tándì nō rāgī gólâkâ ró. Ítí rí, gō'dá óòfè drī-'á má drí yā?

¹⁸ Ngá 'è'á fèlâ má drí drī-'á ró rí 'dī nō. Mā cú ândrâ-tándì bē úlì Ôvârí kâ pē kâ òjílâ drí tākó ítí ngá zì ákó gólìyì tì fèlé má drí.

¹⁹ Ítí rí, má á'dô tá gólâ má drí lèlé 'èlé rí 'è'á drī-báláyì ró. Òjílâ ázâ yù'dawá āngó nō 'á nōngá âmâ līpì ró. Gō'dá má 'bâ má á'dólé òzō rāgī òjílâ ndrī kâ kâtí, tálâ má òjâ ró òjílâ làrâkô ngíngì rí 'bá yí bē ndrī 'dó á'dólé òjílâ Yésū Kristō kâ ró.

²⁰ Ítí rí, òzō má òrì 'bâsúrú Yúdâ yí kâ lāfálé rí, má rí á'dólé nyé òzō òjílâ Yúdâ yí kâ kâtí, tálâ má òjâ ró gólìyì bē á'dólé òjílâ pätì-pätì Yésū Kristō kâ ró. Gbō lé á'dô bē kô má drí tá länjì-länjì ró òzō má ìnjì tá 'bâ'bâ Músâ kâ rí kô rí, má 'dâ lā'bì Yúdâ yí kâ 'dī 'bá yí ndrī kàyì má drí rìzò gólìyì

lāfálé rī sī. Má 'ê tā 'dī 'bá yī ítí 'dī rī, tālā òjílā Yúdā yī ká 'dī 'bá yī òlě ró ìyī tā bē Yésū Krístō 'á 'díyí pā 'bá gólá Ôvârí drí àjólé rī ró.

²¹ Kpá ítí, òzō má òrī 'bāsúrú àzā 'bá yī lāfálé rī, má 'dá lā'bí òjílā Yúdā yī ká 'dī 'bá yī ká rī kô, tālā òlě ró ìyī tā kpá bē Yésū Krístō 'á. Má gāá tā 'bā'bā Ôvârí ká kô dó. Pàtĩ ró, mā rī bē-rī tā 'bā'bā Yésū Krístō ká rólé ì'dí.

²² Ítí rī, òzō má òtírī rī òjílā gólīyī tā lēlě gólīyíká drí 'bálé cé fínyáwá rī lāfálé rī, gō'dá má 'é tā gólīyī drí ndrélé ìyī līfī ányá ró rī kô, tālā má îcá ró bē gólīyī àjílí Yésū Krístō ngálá, Yésū Krístō òpá ró gólīyī bē tā ònjí gólīyíká 'ásí.

²³ Má rī tā 'dī 'bá yī 'èlé ítí 'dī rī, tālā tā àtí-àtí tándí Ôvârí ká nō òlâ'bù ró bē vō 'ásí 'bāsúrú ngíngí drí ndrī. Ítí rī, gō'dá mā ùsù ró òrē gólá Ôvârí drí 'è'á fēlā òjílā íyíká drí rī bē gólīyī bē.

²⁴ Nī ndrē drē, îcá trá ànī drí ànī nyāányā sēlé nīlí àtí 'álá nīlí zāá drí-'à ùsúlí.

²⁵ Ítí rī, gō'dá òjílā gólá lē 'bá ngú rālě gō'dá yī ò'dē ró sísí àzì-àzì drí ndrī rī, gólá rī kàyí vósí cé zāá rī'á íyī rú'bá ùjūlì ngú rārā sī dódó. Gólá rī tā 'dī 'èlé ítí 'dī rī, yī ùsù ró drí-'à, gbō lé drí-'à rī àà'dô 'è'á rú ìzālě 'wāá rī. Gō'dá àmáká rī, mā rī àmáká lósí 'èlé rōô nō rī, mā ùsù ró drí-'à Ôvârí drí 'è'á fēlě àmá drí rī bē. Drí-'à rī gógó 'dī ìzāá rú kô àlólá.

²⁶ Ítí rī, má 'é lósí Ôvârí drí mbârākā sī kpá pīpīsílí àlô sī, òzō ngú rā 'bá gólá rī 'bá rālě zāá mbì cāzó 'wāá vō nā àdūkū lâ 'álá sísí rī kátí. Gō'dá má kpá òzō òjílā gólá rī 'bá àwā 'èlé íyī àjú-'bá-àzì bē, gō'dá rī 'bá íyíká íyī àjú-'bá-àzì rī sīlì íyíká zāá téké-téké rī kátí. Gólá sīlì íyī àjú-'bá-àzì 'dī dírí-dírí kô. Má rī lósí Ôvârí ká 'èlé kpá ítí dódó.

²⁷ Ítí rī, má 'bā gō'dá àmá rú'bá cé rī'á tā sū 'bá Ôvârí rú rī 'èlé ì'dí. Má ì'dí àmá rú'bá 'dī lípì lâ 'ì, tālā má òtírī rī tā pēlě àmá àzì-àzì yī drí rī, Ôvârí îcá kô tā ányā ùsúlí má rú, gō'dá drí-'à gólá 'è'á fēlā má drí rī lógázó dó má drí kô.

10

Tā òvârí àbārādāgō ìrátā-ìrátā tāsì rī

¹ Àmá àndrē rī mvá yī, nī ìsù drē tā gólá à'dó 'bá òjílā Yúdā yī ká yī drí kàyí Músā ká 'á rī. Ôvârí 'dē trá sísí gólīyī drí mbārāsāsā 'á, à'dô ró bē lätì à'dalé gólīyī drí nīzó vō àgàngbèlě 'ásí. Gō'dá Ôvârí cā līmvú àndrē lāfā kpá trá, à'dô ró bē gólīyī drí lāvūzó 'álá sī 'á'á lé drí àzā rī lésí rī 'álá.

² Ítí rī, 'dē'dē mbārāsāsā ká gólīyī drí sísí 'dī 'á gō'dá kpá lāvū-lāvū līmvú àndrē lāfā cā 'bá rī 'dī 'ásí rī, rī'á òzō gólīyī ìbábátízálé trá 'dēlě Músā vósí rī kátí. Ítí rī, gō'dá ó'bā gólīyī ngá àlô ró Músā bē, òzō àmá 'bārē ngá àlô ró Yésū bē bābátízì sī rī kátí.

³ Ítí rī, òjílā 'dī 'bá yī nyā ìyī trá ngá nyānyā àlô gólá Ôvârí drí àfēlě nī ùrú lésí rī ì'dí.

⁴ Gō'dá gólīyī mvú ìyī kpá trá līmvú àlô gólá Ôvârí drí àfēlě nī rī ì'dí. Gólīyī mvú trá līmvú gólá àfō 'bá únì 'ásí Ôvârí drí únì rī 'dī 'bálé rī'á nīlì 'dūwā gólīyī bē rī ì'dí. Nī ndrē drē, únì rī 'dī trá nyé òzō Yésū Krístō tí.

⁵ Gbō lé Ôvârí rī bē nī rī'á gólīyī pālě gólīyī òtírī rī nīlì vō àgàngbèlě 'dī 'ásí rī, àmbá vō lâ yī, rīrī gólīyíká sù Ôvârí rī līfī drí 'á kô. Tā rī 'dī tāsì rī, Ôvârí 'bā gólīyī trá òdrālě òmā 'álá.

⁶ Ítí rí, òdrā òjílā 'dī 'bá yí ká rí tā â'dalé âmâ drí kī, mā ò'è gō'dá tā ònjí kò kpá òzō gólīyí kátí.

⁷ Gō'dá òjílā āzā 'bá yí gólīyí lāfálé sī rí ìyíkâ trá rí'á òvârí ābārādāgō ìrátālè ì'dí. Ní 'è tā ònjí gólīyí drí 'èlé trá 'dī gō'dá kò. Tā rí 'dī 'á rí, tā ìgī Òvârí ká âtâ tā gólīyíkâ kī, “Gólīyí è'bê rù trá gō'dá gólīyí drí rīzò vūdrí kārāmā nyâlè ngá gólīyí fèlé trá òvârí ābārādāgō ìnjīzò rí sī, gō'dá kpá rīzò òdrá lâ yí mvūlì. Tā rí 'dī vósí, gō'dá òdrá 'dī òcì gólīyí trá rí, gólīyí drí ngázò àndú tólé gō'dá rīzò àyílì òkó bē vò 'dī 'á nīngá.”

⁸ Gō'dá mā àyè kpá àyì-àyì òkó gólīyí à'dó 'bá kò âmâ òkó rí 'bá yí bē rí. Òjílā dùú gólīyí lāfálé sī rí 'è ìyí tā ònjí ìtí 'dī trá. Ítí rí, Òvârí drí gólīyí ùfúzò kútù nyâ'dí-trá-drì-lâ-ngâ-nâ 'dó kàyì àlò sī tā gólīyí drí 'èlé 'dī tāsí.

⁹ Gō'dá nī ùjū Òvârí kò tā ònjí 'è'è sī. Òjílā 'dī 'bá yí 'è bē ìtí rí, Òvârí àjò ìnjì gólīyí ùfúlì volé.

¹⁰ Gō'dá nī âtâ úlì ònjí kpá kò drì-'bá ànikâ Òvârí drí 'balé trá ànì drì rí yí drí. Òjílā Yúdā yí ká 'dī 'bá yí 'è bē ìtí rí, Òvârí àjò mālāyíkâ ànìlì gólīyí ùfúlì volé.

¹¹ Tā gólīyí ndrì rù 'è 'bá òjílā Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drí 'dī 'bá yí, 'è rù 'dī, à'dò ró bē âmâ ìfì ímbalé. Tā à'dó 'bá gólīyí drí 'dī rí, ìgī búkū 'á 'dī rí, à'dò ró bē âmâ ìfì ímbalé, mā òzò kpá kò tā ònjí àlò-àlò 'dī 'èè. Ní ìsū kī, kàyì àdūkū àngó nò ká rí trá ànyí, tā-vó àmákâ kīzò.

¹² Ní gólá kī 'bá nī rí, yí àadrè trá gágá tā lèlè íyíkâ 'á òzò rákâ fè kátí, yí ò'è tā ònjí kò rí, 'dòvò ní ndrè ní dódó, ní òzò kò 'dèè.

¹³ Ànì ndrì, nī àrì drè, gō'dá òzò Sātánā òtírì ànì sèè tā ònjí 'èlé rí, gō'dá nī nì kpá tándí ró kī, tā gólá rí 'bá ànì ùjūlì 'dī rí, rí kpá trá òjílā āzā 'bá yí ùjūlì ìtí. Tā ùjū rí 'dī à'dó kò tā ó'dí 'ì. Òvârí nī tā ànikâ trá. Gólá à'dò ànì pā'á, nyè òzò gólá drí 'balé trá âmâ drí rí kátí. Gólá à'dò lètì nǹ'á ànì drí fòzò tā ùjū-ùjū 'dī 'ásí tā íyíkâ rí 'èlé ì'dí. Gólá ícá kò tā ùjū rí gógó 'dī àyélè ànì 'èlé gārè ànì mbârākâ drì sī.

Tā gólá Póólò drí kī'á nī rí krístò 'bá yí àà'dò kò ngá àlò ró

òvârí ābārādāgō bē rí

¹⁴ Ànì, âmâ rù-lè-àzì yí má drí lèlè rōò nò 'bá yí, nī 'bā tā gólá má drí ìgīlì 'dī vīlì ànì drì sī kò. Ní ìrátā òvârí ābārādāgō kò.

¹⁵ Má ìgī tā nò ànì drí nò, òzò òjílā gólīyí tā nǹ'á bē rí 'bá yí kátí. Ní ìsū drè úlì àmákâ 'dī dódó, nī nì ró bē ngátá 'dīlì úlì pātì 'ì yā rí.

¹⁶ Ní ìsū drè ngá gólá fèlé trá pārandā zèlé rí tā là. Rù àmù tándí tāsí rí, òzò mā ùmvù ngá trá ìgā gólá Òvârí drí òrè fèzò trá drì lâ rí 'á rí, 'dīlì mā rí 'dī àwò-ìtí 'è'á Òvârí drí Yésū Krístò rí òdrā tāsí. 'Dīlì mā rí 'dī rù àmù'á ngá àlò ró Yésū Krístò rí òdrā bē. Gō'dá àmbātā gólá âmâ drí rí'á nyâlâ rù àmù tándí Yésū rí tā ìsúzò rí 'á 'dī, òzò mā ònyà trá rí, 'dīlì mā rí rù àmù'á ngá àlò ró Yésū Krístò rí rù'bá 'á.

¹⁷ Àmbātā gólá àngì 'bā 'bá kò àlò rí'á 'à lâ nòlè òjílā drí nyâlè 'dī, 'dīlì rí tā â'dalé kī, âmâ gólīyí dùú àmbātā àlò pìlì 'dī nyā 'bá 'dī, gólīyí gō'dá trá ndrì ngá àlò 'ì Yésū Krístò bē, tálâ mā nyā trá ndrì 'dó àmbātā àlò 'dī ì'dí.

¹⁸ Gō'dá nī ìsū drè kpá òjílā Yúdā yí ká tā là. Gólīyí òtírì ngá nyānyā gólīyí fèlé ngá fèfè ró Òvârí drí rí ùrúkâ lâ nyāâ rí, 'dīlì rí à'dalá kī, gólīyí àmù rù trá ngá àlò ró.

19 Kpá ítí, òzō nī ònyâ ngá gólíyí fělé pārandā zélé 'dī trá rí, 'dī rí â'dálá kī, ânî trá ngá ãlô ró ânî á'bíyá yí òvârí yí bê. Má âtâ tâ 'dī ítí 'dī rí, â'dó kô kī, òvârí 'dī 'bá yí cú mbârâkâ bê. Gõ'dá má âtâ kpá kô kī, ngá gólâ fělé pārandā zélé rí cú mbârâkâ bê.

20 Â'dó kô ítí, tákô tâ má drí âtalé 'dī ífí lâ kī, ngá gólâ fělé pārandā zélé 'dī, ófěé 'dī kô Ôvârí pătĩ gólâ úrú 'álâ rí drí, ófě 'dī ǎjú-'bá-ǎzí Ôvârí kâ rí yí drí. Ítí rí, má lée kô ânî drí âcalé ngá ãlô ró ǎjú-'bá-ǎzí Ôvârí kâ rí 'bá yí bê.

21 Â'dó kô tândí ró ânî drí rízó ngá mvũlĩ ĩgā rĩ 'ásĩ, ĩgā Kúmú âmákâ Yésū Krístō kâ 'ásĩ gõ'dá kpá ĩgā òvârí âbārādāgō kâ 'ásĩ. Nī ícá kô ngá nyálé rĩ rĩ, rú âmú tândí Yésū rí tâ ĩsũzó rí 'á gõ'dá kpá kārāmā òvârí âbārādāgō drí rí 'á. Mā â'dô 'bā'á òvârí bê rĩ, Yésū Krístō gõ'dá kpá òvârí âbārādāgō 'dī íyíkâ kó ángô tí ró yā?

22 Ítí rí, mã lée kô Kúmú âmákâ Yésū Krístō rí 'balé â'dólé ǎwǎ ró tâ 'dī 'á, gólâ òzó kô lâṅō fěé âmâ drí rōō. Mã nī trá tândí ró kī, mbârâkâ gólâkâ lâvũ gǎrǎ âmákâ drĩ sī.

Tā gólâ âmâ drí Ôvârí rí 'bázó ǎyĩkō ró âmâ ǎzí-ǎzí yí lělē sī rí

23 Gõ'dá òjílâ ǎzâ 'bá yí rí ĩyí trá tâ âtalé kī, yí ǎâ'dô drĩ-báláyí bê tâ ndrĩ 'ézó òzō ĩyí drí lělē rí kâtí. 'Dī rí tâ pătĩ 'í. Gõ'dá tâ ndrĩ â'dó kô tândí ró âmâ drí 'élé. Ítí rí, tâ ndrĩ âmâ drí â'dólé drĩ-báláyí bê 'ērē lâ 'á 'dī yí, âmá vō lâ ícá kô âmâ ǎzí-ǎzí yí pālē nīlĩ sīsĩ 'álâ tâ lělē ĩyíkâ bê.

24 Ítí rí, nī 'è kô cé tâ gólâ 'è 'bá ânî ífífí pālē rí ĩ'dī. Nī 'è tâ gólíyí 'è 'bá ânî pālē ndrĩ ânî ǎzí-ǎzí yí bê rí ĩ'dī.

25 Òzō gõ'dá nī ũûsũ ǎ'wá vō ngá lâzĩ kâ ngá gĩ kâ bê rí 'á rí, nī ĩjĩ tâ kô kī'á nī rí, ǎ'wá 'dī ǎ'wá gólâ fělé trá pārandā zélé rí ĩ'dī yā rí. Nī ícá kpá kô tâ ĩjílĩ kī'á nī rí, rĩ'á mbĩ ǎ'wá 'dī nyázó yā rí. Nī gĩ nyálé.

26 Má âtâ tâ 'dī ítí 'dī rí, tâlâ ĩgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kī,
“Ngá ndrĩ ǎngó nō 'á nō Ôvârí kâ ĩ'dī.”

Lôngó 24.1

Ítí rí, gólâ ǎfē ǎ'wá 'dī òjílâ drí nyálé.

27 Gõ'dá òzō ânî rú-lē-ǎzíyā yí â'dó 'bá ĩyí krístō 'bá ró kô rí ǎǎzĩ ânî ĩyí drí 'bā 'álâ ǎ'wá nyálé rí, nī nyā ǎ'wá rí 'dī cú ítí tâ ĩjĩ ǎkó.

28 Gõ'dá òzō òjílâ ǎzâ 'bá yí òsō drĩ-mbílĩ trá ânî ĩfífí kī, 'dī ǎ'wá fělé trá pārandā zélé rí ĩ'dī rí, nī nyā ǎ'wá rí gógó 'dī gõ'dá kô, tâlâ nī òzó kô òjílâ gólâ tâ 'dī âtâ 'bá ânî drí 'dī 'bāâ tâ ònjĩ 'élé.

29 Gbō lé â'dó kô tâ ònjĩ 'í ngá gólâ fělé trá pārandā zélé rí nyázó ânî drí tâ ĩsũ-ĩsũ ǎníkâ rí vó ró rí, nī nyā kô, tâlâ nī òzó kô tâ ĩsũ-ĩsũ ânî ǎzí-ǎzí yí kâ ngá 'dī ndrēzó ĩyí ĩfífí tâ ònjĩ ró 'dī ĩzāâ.

Ítí rí, gõ'dá òjílâ ǎzâ 'bá yí ânî lâfálé sī â'dô tâ-drĩ lôgō'á kī, “Â'dô ítí rí, tâlâ ǎ'dô 'í âmâ drí rízó tâ ĩsũ-ĩsũ âmâ ǎzí-ǎzí yí kâ 'élé ĩ'dī yā?

30 Gõ'dá òzō mã ò'è ǎwô-ítí trá Ôvârí drí ngá gólâ âmâ drí 'è'á nyálâ 'dī tāsĩ rí, â'dó kô mbĩ âmâ drí ngá rí 'dī nyázó yā?”

31 Gõ'dá má â'dô tâ ǎníkâ 'dī drĩ lâ lôgō'á nōtĩ, tâ lâvũ 'bá kó rōō rí cé Ôvârí rí ĩnjĩ-ĩnjĩ ĩ'dī. Â'dó kô ngá ní drí nyálé ngátá mvũlĩ rí ĩ'dī, nī 'bā tâ ndrĩ ânî drí rĩ'á 'elâ rí ǎâ'dô tâ gólíyí òjílâ 'bā 'bá Ôvârí rí ĩnjílĩ rí ĩ'dī.

32 Nī 'è tâ gólíyí 'è 'bá òjílâ ǎzí 'balé tâ ònjĩ 'élé Ôvârí rú rí ĩ'dī kô, ngátá òjílâ rí 'dī òjílâ Yúdâ yí kâ ngátá â'dó kô òjílâ Yúdâ yí kâ 'í yā rí, ngátá

ōjílā rī 'dī ōjílā Ôvârí kâ 'î yā rī. Tā 'dī 'bá yī vō lâ 'á rī, nī 'ê tā gólīyī 'ê 'bá gólīyī 'bálé tā lélé Yésū Krístō 'á pīpīsílí ãlô sī rī 'dī.

³³ Mâ rī gógó nyānyā lâ, má rī ùjūlí ìtú vósī cé zāâ rī'á tā gólīyī ōjílā āzí 'bā 'bá â'dólé āyīkō ró rī 'èlé 'dī. Nī ùjū gō'dá kpá 'èlâ ìtí. Má â'dó kô cé ngá 'ê 'bá cé âmâ nyānyā pālê rī 'èlé 'dī. Má ùjū kpá ngá gólīyī 'ê 'bá ōjílā āzí pālê rī 'èlé, tãlâ Ôvârí òpâ ró gólīyī bê tā ònjí gólīyíkâ 'ásī.

11

¹ Nī 'bī'âmâ vó 'dī, kpá òzō má drí rīrī Yésū Krístō rī volé 'bīlī rī kâtí.

Tã gólâ Ôvârí rī irátãzó látī mbī 'ásī rī

² Má rī'á āyīkō ró, tãlâ tã âmákâ vī ãnī drī sī kô. Nī rī trá zãâ tã gólâ má drí ìmbálé ãnī drí rī 'èlé 'dī.

³ Ìtí rī, gō'dá má lē ãnī drí tã nô nīlī kī, Yésū Krístō 'dī rī'á ōjílâ drīlī sī ndrī. Gō'dá kpá ìtí, āgô kpá cú mbârâkâ bê ìyī òkó yī drīlī. Gō'dá Ôvârí iyíkâ kpá cú mbârâkâ bê Yésū Krístō drī.

⁴ Gō'dá ìtí rī, òzō āgô āzâ òrī nī rī'á rãtãã 'èlé Ôvârí drí ngátá rī'á tã âtí-âtí tãndí Ôvârí kâ nô pëlê cú itá bê yī drī rī, āgô rī 'dī 'ê 'dī trá tã ãnyī kâ 'î drī-'bá iyíkâ Yésū Krístō drí.

⁵ Gō'dá òzō òkó āzâ òrī nī rī'á rãtãã 'èlé Ôvârí drí ngátá rī'á tã âtí-âtí tãndí Ôvârí kâ nô pëlê cú ìtí itá ãkó yī drī rī, 'dī òkó rī 'dī 'ê trá tã ãnyī kâ 'î ìyī ágó drí. Tãlâ tã 'dī rī, trá nyé òzō òkó gólâ tã ònjí ãnyī kâ 'ê 'bá gōzó drī-'bí lâ fãlê volé rī kâtí.*

⁶ Ìtí rī, gō'dá òzō òkó ògã trá dó ìyī drī âkólê kpãákū itá sī ò'bí 'á rī, 'dī òkó rī 'dī ãnyī gólâkâ rī trá nyé òzō òkó gólâ drī lâ fãlê kólêrê ngbángbá rī kâtí. Gō'dá òzō òkó ògã trá dó drī âkólê itá sī ò'bí 'á rī, rī'á tãndí ró gō'dá òkó rī 'dī òfâ ìyī drī gbô volé kúlúró ró ãnyī iyíkâ 'dī â'dálê. Ìtí rī, òkó ãâyê ìyī drī húwâ kô.

⁷ Gō'dá â'dó kô ícã-ícã ró āgô drí ìyī drī âkózó kpãákū, tãlâ Ôvârí 'bã āgô nyé òzō ìyī ífífí kâtí, â'dó ró bê ōjílâ drí ìyī ìnjízó, yī â'dó 'bá gólâ drīlī rī. Gō'dá òkó kâ rī, Ôvârí 'bã òkó, â'dó ró bê ōjílâ drí ágó lâ rī ìnjílí, ágó lâ â'dó 'bá gólâ drīlī rī.

⁸ Má âtã tã 'dī ìtí 'dī rī, tãlâ Ôvârí 'bã āgô sísí, gólâ 'bãã āgô kô òkó fã 'ásí, gólâ 'bã bê rī, òkó 'dī ãgô fã 'ásí.

⁹ Gō'dá Ôvârí 'bãã āgô kpá kô òkó drí, gólâ 'bã bê rī, òkó 'dī ãgô drí.

¹⁰ Ìtí rī, itá òkó drí rī'á âkólâ yī drī kpãákū 'dī rī, rī'á lâmbé 'î tã â'dálê kī, òkó rī 'dī rī trá ágó lâ zélê, rī'á tã ágó lâ kâ ârílí 'dī. Ìtí rī, rī'á tãndí ró òkó drí ìyī drī âkózó kpãákū, tãlâ málâyíkâ Ôvârí kâ òndrê ró bê kī, gólīyī ìnjī ìyī ágó yī trá mbī.

¹¹ Gō'dá Ôvârí 'bálê bê āgô òkó bê rī, òkó ícã kô rílí tãndí ró ágó ãkó. Gō'dá āgô ícã kpá kô rílí tãndí ró òkó ãkó.

¹² Tã pãtī ró Ôvârí 'bã òkó trá āgô rú'bã 'ásí, gō'dá òkó tī āgô kpá nī. Ìtí rī, āgô âfô kpá òkó 'ásí. Ôvârí 'bã tã 'dī 'bá yī ndrī 'dó nī.

¹³ Gō'dá nī nī â'dô 'î tã 'dī tãsí yã? Rī'á tã mbī 'î òkó drí rízó rãtãã 'èlé Ôvârí drí ò'bí 'á cú ìtí itá âkô-âkô ãkó yī drī kpãákū yã?

* **11:5 11.5** Lã'bí Yúdã yí kâ 'á rī, òkó gólâ drī ákó 'bá kô 'dī rī nyé òzō òkó rülí āgô bê gōzó drī lâ fãlê kúlúró ró tã ònjí 'dī drí rī kâtí. Gō'dá òkó kâ rī, gólīyī drí ìyī drī âkólê kpãákū, â'dó ró bê tã â'dálê kī, gólīyī fê ìyī trá rílí ìyī ágó yī zélê tã ágó lâ yí kâ ârílí 'dī, tãlâ òzō ōjílâ āzã 'bá yí òndrê gólīyī trá drī bê âkô-âkô ró itá sī kpãákū rī, ōjílâ drí gólīyī ágó yī ìnjízó bê.

14 Tã pãtĩ ró, rĩ'á tã ànyĩ kã 'í àgò drí ìyí drĩ-'bí àyézó n̄jĩlĩ 'dũũ'dũ èdè àkó là.

15 Gõ'dá òkó kã rĩ, òkó drĩ-'bí ùnjĩ trá kpũyã-kpũyã rĩ, 'dĩ drí òkó rĩ 'dĩ 'bázó sũlĩ sũ rōò. Ítí rĩ, gõ'dá drĩ-'bí òkó kã à'dé 'bá kpũyã-kpũyã 'dĩ rĩ, rĩ gólá rĩ drĩ-fã à'bálé kpãákũ.

16 Gõ'dá òzò òjílã àzã òkĩ nĩ rĩ, tã má drí átálé 'dĩ 'bá yĩ à'dò ònjò 'í rĩ, má à'dò kí'á nĩ gólá drí rĩ, àmã krístò 'bá yĩ kãńsã 'ásĩ ndrĩ, 'dĩ trá là'bí àmákã ì'dĩ, òkó drí ìyí drĩ àkólé kpãákũ itá sĩ Òvãrí rĩ ìrátálé 'á ò'bí 'á rĩ.

Tã rú àmũ tãndí Yésũ rĩ tã ìsũzó rĩ tãsí

17 Má lè kpá trá tã àzã átálé ànĩ drí. Má àrĩ tã kí nĩ rĩ, nĩ òrĩ rĩ'á tã ànyã 'èlé ì'dĩ, òzò nĩ è'è'bè rú trá rãtãã rú àmũ tãndí tã Yésũ kã ìsũzó 'á là rĩ kã 'èlé rĩ. Má ícã kò à'dólé ànĩ bè àyĩkò ró tã gólá 'dĩ 'á.

18 Sísí rĩ, má àrĩ kí, òzò nĩ òtírĩ rú è'bé vò àlò 'á Òvãrí rĩ ìrátálé rĩ, nĩ rĩ kò òzò ngá àlò kátí. Nĩ rĩ ànĩ làfálé cãlé ngĩngĩ. Tã ìsũ àmákã 'á rĩ, tã gólĩyĩ má drí àrĩlĩ ànĩ tãsí 'dĩ rĩ, rĩ'á tã pãtĩ 'í.

19 Tã ìsũ ànìkã 'á rĩ, nĩ lè ànĩ làfálé cãlé ngĩngĩ, tãlã nĩ nĩ ró bè ngãtã àngò rĩ 'bá yĩ rĩ ìyĩkã nĩ tã gólá Òvãrí rĩ 'bã 'bá àyĩkò ró rĩ 'èlé yã rĩ.

20 Gõ'dá nĩ òtírĩ rú è'bé vò àlò 'á ngá nyãlé à'dò ró bè rú àmũ tãndí Yésũ rĩ tã ìsũzó rĩ 'èlé rĩ, nĩ rĩ 'èlã làtĩ mbĩ rĩ 'á kò.

21 Gõ'dá nĩ è'bè rú bè ngá nyãnyã 'dĩ nyãlé rĩ, òjílã ùrũkã 'bá yĩ ìtò ìyĩkã gõ'dá ngá nyãlé sísí 'wãã'wã. Gólĩyĩ lèé ìyĩ kò ìyĩ àzĩ-àzĩ yĩ tèle àcálé zãlò. 'Dĩ kã rĩ tí rĩ, gõ'dá nyãsã ndè gbò òjílã àzã 'bá yĩ àyéle rĩlĩ lófó sĩ. Gõ'dá òjílã ùrũkã 'bá yĩ gò mvũ ìyĩkã òdrã kpá rōò, bũũũ òdrã drí gólĩyĩ cĩzò cĩ, àzã 'bá yĩ ùfúzò cú ùfũ.

22 'Dĩ rĩ tã ònjí 'í. Òzò òjílã àzã òlè ngá nyãlé rōò ngãtã òdrã mvũlĩ íyĩ cĩlĩ yã rĩ, gólá ò'è tã 'dĩ 'bá yĩ yí drí 'bã 'álã. Nĩ lè kãńsã Òvãrí kã ìzãlé, tãlã nĩ lè òjílã gólĩyĩ ngá nyãnyã àkó 'dĩ 'bá yĩ ànyĩ ògã ró gólĩyĩ drĩ yã? Má à'dò kí'á nĩ ànĩ drí tã ànìkã 'dĩ 'á rĩ à'dò yã? Má ícã kò ànĩ tã lóngólé tã 'dĩ 'á.

23 Tã gólá tìbè Kúmú àmákã Yésũ Krístò drí átálé má drí rú àmũ gólá rĩ tã ìsũzó rĩ tãsí rĩ, má à'dò átã'á là ànĩ drí nõtí. Ngãcì gólá rĩ àlĩ àņòzó 'dĩ sĩ, gólá drí àmbãtã àzã àtròzó ìngálé.

24 Gõ'dá drílã àwò-ìtí 'èzó Òvãrí drí tã là sĩ, drílã pĩzó là, gõ'dá tròzó là fèlè làjò'bá ìyĩkã rĩ 'bá yĩ drí tã àtã-àtã bè kí nĩ rĩ, "Nĩ trò nōò, nĩ nyã. Nōò rĩ'á àmã rú'bã gólá má drí 'è'á fèlã ànĩ pãlé rĩ ì'dĩ, nĩ 'è zãã nõtí kãrá, à'dò ró bè àmã òdrã tã ìsũzó."

25 Gõ'dá kpá ìtí, ngá nyãlé 'dĩ vósí, drílã ìgã mvã òdrã kã àtròzó ìngálé gòzó fèlã làjò'bá ìyĩkã 'dĩ 'bá yĩ drí tã àtã-àtã bè kí, "Ànĩ ndrĩ, nĩ mvũ nōò. Nōò àmã àrĩ 'í tìbè à'dó 'bá tã-drĩ lèlè ó'dí Òvãrí kã ró ànĩ bè rĩ ì'dĩ. Nĩ 'è zãã nõtí, nĩ òtírĩ rĩ mvũlã rĩ, à'dò ró bè àmã òdrã tã ìsũzó."

26 Nĩ ndrè drè, nĩ òtírĩ rĩ àmbãtã nyãlé gõ'dá kpá rĩ'á ngá mvũlĩ ìgã mvã 'dĩ 'ásí rĩ, 'dĩ rĩ nĩ rĩ 'dĩ tã à'dá'á òjílã drí kí, Kúmú àmákã Yésũ Krístò drã nò, à'dò ró bè gólĩyĩ pãlé tã ònjí gólĩyĩkã 'ásí ndrĩ. Nĩ rĩ tã rĩ 'dĩ 'èlé ìtí bũũũ kãyĩ gólá Kúmú Yésũ drí 'èzó àgólé àngó nō 'á rĩ sĩ.

27 Tã 'dĩ tãsí rĩ, gõ'dá òzò òjílã àlò rú è'bé 'bá vò àlò 'á ngá nyãlé, à'dò ró bè rú àmũ tãndí Yésũ rĩ tã ìsũzó rĩ 'èlé 'dĩ à'dò mbĩ kò rĩ, 'dĩ gólá 'dã Yésũ Krístò rĩ rú'bã gõ'dá àrĩ là bè 'dĩ trá.

28 À'dò gõ'dá bè trá ìtí rĩ, nĩ èdè ànĩ pĩpĩsílĩ zãlò drè sísí ànĩ drí rú àmũ Yésũ rĩ tã ìsũzó 'dĩ 'è àkó.

29 Nī ndrê drê, òzō òjílā ònyâ Yésū rī rú'ba 'dī trá gō'dá ūmvû kpá ārí lá 'dī trá cú tā ònjí bē rī, 'dīí gólá ásē tā trá yí drī, tálá gólá ízā tā-drī lēlé ó'dí Yésū drí 'bálé 'dī trá.

30 Ítí rī, òjílā dūū ānī lāfálé sī rī, gólíyí ásē tā trá íyí drī, tā gólíyí drí ásélé íyí drī rī drí sī í'dí, drílíyí rízó rílí mbârákâ ákó gō'dá ngá lâzé drí kpá rízó gólíyí 'élé kára, gō'dá ázâ 'bá yí drí rízó ôdrálé 'dī.

31 Ítí rī, mā ârī āmâ vó sísí, āmâ drí nízó lá zâlô dódó kí, āmâ rī'á tā ònjí ákó Yésū ándrá rī, 'dīí mā ícá kô tā ásélé āmâ drī.

32 Gō'dá gbô lé Yésū òfē lânō āmâ drí tā ònjí āmákâ 'élé 'dī tāsī rī, 'dīí rī'á tándí ró, ā'dô ró bē lífí lōmbâ félé āmâ drí, mā ágō ró bē tā tándí rī 'élé í'dí, gólá òzó kô lânō ángí rī fēē āmâ drí kâyí gólá drí 'ézó ágólé tā-vó òjílā gólíyí íyí ìnjí 'bá kô āngó nō 'á rī yí kâ kílí rī tú.

33 Ítí rī, āmâ âdrúpí yí āmâ ízó yí bē, òzō nī êê'bē rú trá kpákâ ãlô ngá nyálé, ā'dô ró bē rú âmû tándí Yésū rī tā ìsüzó rī 'ézó rī, nī rī tú ānī āzī-āzī yí tēlé, nī nyá ró ngá bē 'dūwâ.

34 Òzō òjílā ázâ ānī lāfálé sī ā'dô lōfó ró rī, gólá ònyâ ngá zâlô yí drí 'bá lésí, tálá gólá òzó kô ānī rī'á ngá nyálé òzō lăbăgū kátí, Ôvârí òzó kô tā-vó gólákâ kíí ònjí ró, nī òtírí rú è'bé rī'á rú âmû tándí Yésū rī tā ìsüzó 'dī nyálé rī. Gō'dá ā'dô tā gólá ázâ ānī drí ígílí má drí 'dī 'á rī, má ā'dô tā lá átá'á trá ānī drí, òzō má òtírí cāâ tólá nī'á ānī ndrêlé rī.

12

Tā tā Líndrí Tándí Ôvârí kâ drí mbârákâ fēzó ngíngí òjílā drí

rī tāsī

1 Ámâ âdrúpí yí āmâ ízó yí bē, tā gólá ānī drí íjílí má tị Líndrí Tándí Ôvârí kâ drí mbârákâ ngíngí rī fēzó òjílā drí 'dī tāsī rī, má lē tā ìsü ānīkâ 'bálé mbî.

2 Nī nī trá tándí ró, drê sísí ānī drí tā lēzó tā Yésū Krístô kâ 'á kô rī, òjílā ádô ānī trá lăfí ngíngí 'ásí, gō'dá ānī drí rízó lá'bí ôvârí ābâradăgô gólá 'bâ 'bá mbârákâ ákó rī kâ 'dálé í'dí.

3 Gō'dá bē trá ítí rī, má lē tā gólá tîbê tā pătî nízó rī â'dalé ānī drí. Òzō òjílā òrī tā átálé Líndrí Tándí Ôvârí kâ rī sī rī, òjílā rī gógó 'dī ícá gō'dá kpá kô Yésū Krístô rī 'dálé. Kpá ítí rī, òjílā ā'dô tā átá'á kí, "Yésū Krístô Kúmú āmákâ í'dí" rī, té òzō Líndrí Tándí Ôvârí kâ ā'dô bē gólá 'á gólá rī 'bálé tā lēlé pîpîsílí ãlô sī rī.

4 Ôvârí fē mbârákâ trá krístô 'bá yí drí ngíngí Líndrí Tándí íyíkâ sī. Gō'dá ítí rī, Líndrí Tándí Ôvârí kâ ãlô 'dī fē mbârákâ ngíngí 'dī 'dó nī.

5 Gō'dá krístô 'bá yí rī kpá trá lôsí ngíngí 'élé, gō'dá gólíyí 'dó rī'á rú ì'bū 'bá Kúmú āmákâ ãlô Yésū kâ rī 'bá yí ró.

6 Gō'dá kpá Ôvârí drí tā 'ézó krístô 'bá yí drí ngíngí gō'dá Ôvârí rī'á 'dó Ôvârí ãlô 'dī í'dí.

7 Ítí rī, Líndrí Tándí Ôvârí kâ fē mbârákâ trá ngíngí krístô 'bá yí drí. Gólá fē mbârákâ 'dī, ā'dô ró bē gólíyí drí krístô 'bá āzī pázó í'dí sī lá.

8 Mbârákâ gólá Líndrí Tándí drí félé 'dī rī'á òzō nōô 'bá yí tí. Ôjílā ázâ drí rī, Líndrí Tándí Ôvârí kâ fē íyíkâ mbârákâ gólá drí tā ígílí búkú Ôvârí kâ 'á rī ífí lá nízó dódó. Gō'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ fē íyíkâ mbârákâ òjílā ázâ rī drí gólá rī 'bálé tā gólá Ôvârí drí lēlé òjílā íyíkâ drí 'élé rī nîlí.

9 Gõ'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ ãlô-ãlô 'dĩ fě kpá mbârâkâ tâ lě kâ Ôvârí 'á p̄p̄s̄l̄l̄ ãlô s̄ĩ k̄ĩ, Ôvârí ãã'dô ícá'á cú tâ ãzâ 'bá yí 'élé. Gõ'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ ãlô-ãlô 'dĩ fě kpá mbârâkâ òjílã ìngâ kâ ngá lãzé 'ásĩ r̄ĩ kâ òjílã ùrûkâ 'bá yí drí.

10 Gõ'dá gólã fě kpá mbârâkâ tâ lârâkô ãzâ 'bá yí 'ě kâ òjílã ùrûkâ 'bá yí drí. Gõ'dá òjílã ãzâ drí r̄ĩ, Líndrí Tándí fě íyíkâ mbârâkâ gólã r̄ízó tâ átálé Ôvârí r̄ĩ t̄ĩ s̄ĩ òjílã yí Ôvârí kâ drí r̄ĩ 'dĩ. Gõ'dá gólã fě íyíkâ mbârâkâ òjílã ãzâ 'bá yí drí r̄ízó ùl̄ĩ òjílã kâ r̄ĩ'á átálã r̄ĩ n̄l̄ĩ, ngátã gólã r̄ĩ ùl̄ĩ Líndrí Tándí kâ r̄ĩ átálé 'dĩ, ngátã líndrí ònjí kâ 'í yã r̄ĩ. Gõ'dá gólã 'bã òjílã ãzâ 'bá yí t̄ĩ gól̄iyí drí n̄l̄ĩ kô r̄ĩ 'bá yí átálé. Gõ'dá gólã 'bã òjílã ãzâ 'bá yí t̄ĩ gól̄iyí drí n̄l̄ĩ kô r̄ĩ íf̄ĩ lâ âr̄il̄ĩ lófólé ãzĩ-ãzĩ drí.

11 Ítĩ r̄ĩ, Líndrí Tándí Ôvârí kâ ãlô 'dĩ lě nĩ mbârâkâ nḡĩngĩ 'dĩ 'bá yí fělé òjílã drí nḡĩngĩ, òzõ tâ íyíkâ lělé r̄ĩ tí.

Tã krístõ 'bá yí drí â'dózó ngá ãlô ró r̄ĩ

12 ãmã rú'bã yí r̄ĩ'á ngá ãlô 'í, gõ'dã r̄ĩ'á rú ìcùmã bê nḡĩngĩ. Gõ'dã kpá r̄ĩ'á ítĩ ãmã krístõ 'bá yí kpá r̄ĩ'á òzõ rú ìcùmã Yésũ Krístõ r̄ĩ rú'bã kâ ró r̄ĩ tí, ê'bê rú kpá âcálé ngá ãlô ró, â'dó 'bá Yésũ Krístõ 'dĩ r̄ĩ.

13 Kpá ítĩ, ãmã krístõ 'bá yí dũũ nō yí r̄ĩ'á ndrĩ 'dó ngá ãlô 'í Yésũ Krístõ bê, ngátã ãmã Yúdã yí 'dĩ ngátã ãmã 'bãsurú nḡĩ 'ásĩ yã r̄ĩ, ngátã ãmã rãḡĩ 'í ngátã ápí 'í yã r̄ĩ. Ó'ê bãbãtizĩ ãmã drí ndrĩ Líndrí Tándí Ôvârí kâ ãlô 'dĩ s̄ĩ ãmã drí â'dózó bê ngá ãlô ró Yésũ bê. Gõ'dã Ôvârí fě Líndrí Tándí íyíkã 'dĩ trá ndrĩ ãmã drí, r̄il̄ĩ ãmã 'á mbârâkã fělé ãmã drí.

14 Nĩ ndrê drê, rú ìcùmã rú'bã kâ r̄ĩ â'dó kô cé ãlô. Rú ìcùmã bê r̄ĩ'á dũũ.

15 Ítĩ r̄ĩ gõ'dã, pá òkĩ nĩ r̄ĩ, yí ãã'dó ùrûkã rú'bã kâ 'í kô, tãlã yí ãã'dó kô drí 'dĩ r̄ĩ, 'dĩ r̄ĩ'á ùl̄ĩ ãzã-ãzã 'í, gõ'dã ùl̄ĩ r̄ĩ 'dĩ ícã kô pá r̄ĩ 'bãlé â'dólé nḡĩ rú'bã rú s̄ĩ.

16 Gõ'dã òzõ bĩ ããtã kpã k̄ĩ, yí ãã'dó kô ùrûkã rú'bã kâ 'í, tãlã yí ãã'dó kô l̄if̄ĩ 'dĩ r̄ĩ, ùl̄ĩ gólãkã 'dĩ 'bá yí ícã kpã kô gólã r̄ĩ 'bãlé â'dólé nḡĩ rú'bã rú s̄ĩ.

17 Ítĩ r̄ĩ, gõ'dã òzõ òjílã rú'bã ã'dô gõ'dã ndrĩ cé l̄if̄ĩ 'dĩ ángĩ ró ãlô r̄ĩ, òjílã r̄ĩ 'dĩ ã'dô gõ'dã tâ âr̄ĩ'á íyíkã ã'dô s̄ĩ yã? Gõ'dã òzõ òjílã rú'bã ndrĩ ã'dô cé bĩ 'dĩ ángĩ ró ãlô r̄ĩ, òjílã r̄ĩ 'dĩ ã'dô íyíkã gõ'dã ngá ãngũ'á kó drê ã'dô s̄ĩ yã?

18 Võ lâ 'á r̄ĩ, Ôvârí 'bã ngá 'dĩ 'bá yí nḡĩngĩ ítĩ â'dólé 'dó rú'bã rú 'dĩ r̄ĩ, gólã lě rú'bã ò'ê ró lôsĩ bê ndrĩ 'dó tãndĩ ró.

19 Tĩ òjílã rú'bã òró 'bãã cé ngá-t̄ĩ ãlô r̄ĩ 'dĩ r̄ĩ, ã'dô lôsĩ 'ě'á ángô tí yã?

20 Tã ã'dó 'bã bê pãt̄ĩ r̄ĩ 'dĩ nō, rú'bã r̄ĩ'á ngá bê dũũ yí rú, 'dó lôsĩ bê nḡĩngĩ r̄ĩ'á lôsĩ 'élé rú'bã drí.

21 Gõ'dã ã'dô bê trá ítĩ r̄ĩ, ícã kô l̄if̄ĩ drí átázó lâ drí drí k̄ĩ, "Má lěé nĩ kô." Gõ'dã ícã kpã kô dr̄ĩ drí tâ átázó pá drí k̄ĩ, "Má lěé nĩ kô."

22 Nĩ ndrê drê, ngá ãzã 'bá yí ãmã rú'bã 'á r̄ĩ, r̄ĩ ìyĩ lëndrélé ãmã l̄if̄ĩ lôsĩ ãkó, gõ'dã mã ícã kô lôsĩ 'élé tãndĩ ró òzõ ngá 'dĩ 'bá yí ã'dô yũ r̄ĩ.

23 Gõ'dã ngá ãzã 'bá yí bê ãmã rú'bã 'á, lëndrê ãmã l̄if̄ĩ sũsũ ró kô, gõ'dã mã r̄ĩ ãmãkã vó lâ yí ndrêlé dódó. Gõ'dã ngá ãzã 'bá yí ãmã rú'bã 'á r̄ĩ yí, mã r̄ĩ ã'dálã ìyĩ ò'bĩ 'á kô. Mã r̄ĩ r̄ĩ'á ítã sũl̄ĩ 'dĩ dr̄ĩ lâ ìyĩ.

24 Gõ'dã ngá ãzã 'bá yí ãmã rú'bã 'á r̄ĩ mã r̄ĩ lãp̄ilã kô. Gõ'dã ítĩ r̄ĩ, Ôvârí 'bã ngá nḡĩngĩ 'dĩ 'bá yí trá 'dó rú ìcúl̄ĩ rú'bã ãlô rú, tãlã mã r̄ĩ ró bê tâ r̄õr̄õ 'élé ngá ãmã rú'bã 'á gól̄iyí r̄ĩ 'bã ndrêlã kô r̄ĩ 'bá yí drí, gõ'dã kpã vó lâ ìyĩ ndrêlé dódó.

²⁵ Gõ'dá ìtí rî, ngá rú'bá kâ ngíngí 'dĩ 'bá yî, cá ìyî lãfálé kô. Gõ'dá rî ìyî àtĩlì ìyî vò 'ásì.

²⁶ Gõ'dá òzò ngá àlò rú'bá 'á rî ã'dô trá lâzê-lâzê ró rî, 'dĩ, rú'bá kpá trá ndrî lâzê-lâzê ró. Gõ'dá òzò ngá àlò rú'bá 'á rî ã'dô trá ã'dí ró rî, 'dĩ rî rú'bá kpá trá ndrî ã'dí ró.

²⁷ Nĩ ndrê drê, krístò 'bá ndrî rú ìcú 'bá â'dólé ngá àkó ró rî, rĩ'á Yésù rî rú'bá 'î. Ànì àlò-àlò rĩ'á ngíngí. Gõ'dá lè bè rî, ànì àlò-àlò 'dĩ drí rú ìcúlì àzì-àzì rú.

²⁸ Gõ'dá nòò rĩ'á lòsì ngíngí òjílã kãñisã kâ drí rĩ'á 'èlâ rî ì'dí. Sísì rî, rĩ'á ìyíkâ lãjó'bá yî ì'dí.

Gõ'dá rî lá ró rî, ìyíkâ tã àngũ 'bá yî, òjílã gólìyî rî 'bá úlì àtálé Ôvârí rî tì sî rî yî ì'dí.

Gõ'dá nâ lâ ìyíkâ ìfì ícì 'bá yî ì'dí.

Gõ'dá gólá 'bã àzâ 'bá yî rĩ'á tã lâràkô 'èlé.

Gõ'dá gólá 'bã àzâ 'bá yî rĩ'á ngá lâzé 'bá ìngálé ngá lâzé ìyíkâ 'ásì.

Gõ'dá gólá 'bã àzâ 'bá yî kpá trá rĩ'á òjílã àzì pãlé.

Gólá 'bã àzâ 'bá yî kpá trá mbâràkã bè 'dèlé sísì lòsì krístò 'bá kâ èdélé.

Gõ'dá gólá 'bã àzâ 'bá yî kpá trá tì gólìyî drí nìlì kô rî 'bá yî àtálé.

²⁹ Krístò 'bá yî â'dó kô ndrî 'dó lãjó'bá Yésù Krístò kâ ì'dí. Krístò 'bá yî â'dó kô kpá ndrî tã àngũ 'bá 'î. Krístò 'bá yî â'dó kô ndrî 'dó tã ìmbá 'bá 'î úlì ífì Ôvârí kâ ìmbálé òjílã drí. Krístò 'bá yî â'dó kô ndrî 'dó mbâràkã tã lâràkô 'è kâ bè.

³⁰ Krístò 'bá yî â'dó kô ndrî 'dó mbâràkã òjílã ìngá kâ bè ngá lâzé 'ásì. Krístò 'bá yî â'dó kô ndrî 'dó mbâràkã tì gólìyî drí nìlì kô rî àtã kâ bè gõ'dá tã nìñì tì gólìyî drí nìlì kô rî àrì kâ bè ífì lâ lògólé àzì-àzì drí.

³¹ Ìtí rî, gõ'dá mbâràkã gólá ícá 'bá ànì drí lèlé rî, mbâràkã gólá ngá lãvũ 'bá gãrã rî 'èzó rî ì'dí.

Tã òjílã lòvó 'bã kâ

Ngbãàngbãno rî, má lè trá tã òjílã àzì lòvó 'bã kâ tìbè lãvũ 'bá gãrã mbâràkã gólá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fèlé trá ànì drí 'dĩ drî sî rî àtálé ànì drí.

13

¹ Gõ'dá òzò ní àzâ, gbò lé ní àâtã ànìkã tì gólìyî ní drí nìlì kô rî 'bá yî ndrî, gbò lé ní àâtã tì málâyíkã gólìyî úrú 'álá rî 'bá yî kâ ndrî, gõ'dá òzò ní òrì tì rî 'dĩ 'bá yî àtálé cú ìtí lòvó òjílã àzì kâ àkó rî, 'dĩ úlì ànìkã rĩ'á àtálá 'dĩ rĩ'á nyé òzò àrìwá àwó kâtí.

² Òzò gõ'dá ní àâtã tã àtì-àtì tãndí Ôvârí kâ nò òjílã drí òzò tã àngũ 'bá kâtí, gõ'dá ní òrì tã àtì-àtì rî àtálé lòvó àkó rî, 'dĩ tã ànìkã rĩ'á àtálá 'dĩ 'bá yî 'dó tã tãkó 'î. Òzò gõ'dá ní ùñì ànìkã tã gbò ndrî ní drí tã Ôvârí kâ lãpílì lãpì rî 'bá yî nìzò ndrî, gõ'dá ní ã'dô lòvó àkó rî, 'dĩ 'bá yî ndrî tã tãkó 'î. Ìtí rî, ní òlè ànìkã gbò lé tã Yésù Krístò kâ pìpìsìlì àlò sî, gõ'dá ní drí tã àtázó únì drí kî, gólá èèsè rú vò gólá yí drí 'bãzó 'álá sî 'dĩ 'ásì vò àzâ 'á, únì rî 'dĩ drí rú èsézó, gõ'dá òzò ní ò'bã òjílã àzì lòvó kô rî, 'dĩ ndrî 'dó tã tãkó 'î gõ'dá tã lèlé ànìkã àmbá 'dĩ trá 'dó tã tãkó 'î Ôvârí rî ìfì drí 'á.

³ Ìtí rî, gõ'dá òzò ní òfè kpá té ngá 'bã 'bá bè ní drìgá rî yî ndrî òjílã ngá àkó lé 'bá ró rî pázó, òzò gõ'dá ní ò'è tã rî 'dĩ lòvó àkó rî, 'dĩ tã tãndí ànìkã 'èlé 'dĩ ìyíkã trá ndrî tãkó ìtí Ôvârí rî ìfì drí 'á. Gõ'dá gbò lé ní àzâ, ní òfè ànì rú'bá ànì àjú-'bá-àzì yî drí fúlì tã Yésù Krístò kâ 'á, gõ'dá òzò ní ò'bã

kpá ǎjú-'bá-ǎzí 'dĩ 'bá yí lówó lá yí kô rí, 'dĩ ǒdrā ániká 'dĩ íyíká trá vǒ tǎkó 'á Ôvǎrí rí lǐfí drǐ 'á.

⁴⁻⁵ Ngá lǎlǎ ániká ǎní ǎzí-ǎzí yí drí rí ǎǎ'dô nǒtí, nǐ ǎtũ fǐi ǎní ǎzí-ǎzí yí lǎzó, ǒzǒ kpálé gólǐyí ǒ'è tā ǒnjí ǎní drí rí. Nǐ lǎ ǎní ǎzí-ǎzí yí, ǎ'dó kô pǐpǐsǐlǐ 'bázó ì'dí gólǐyí rú, gǒ'dá ǎ'dó kpá kô ǎní ǎrúlǐ gólǐyí drí, ngátá úlǐ ǒnjí-ǒnjí lógólé ì'dí gólǐyí drí. Nǐ lǎ ǎní ǎzí-ǎzí yí, ǎ'dó kô ǎní 'bǎlé sǐsǐ 'álá gólǐyí drí. Nǐ rí kô rǐ'á ngǎlé ǎwǎ ró, gǒ'dá kpá rǐ'á tā ǒnjí ǎní ǎzí-ǎzí yí drí 'élé ǎní drí rí rǐ'á tā lá 'bǎlé ǎní drǐ.

⁶ Nǐ ǎ'dô kô ǎyǐkǒ ró ǒzǒ ngá gólǐyí ǒnjí-ǒnjí rí 'bá yí ǎ'dô trá ǎní ǎzí-ǎzí yí drí rí. Bê-rí, ngá gólǐyí 'è 'bá ǎní 'bǎlé ǎyǐkǒ ró rí, ǎǎ'dô tā gólǐyí mbǐmbǐ tǎndí ró rí 'bá yí drí ǎ'dólé nǐ. 'Dĩ rǐ'á tā gólá lǒvǒ ká rí ì'dí.

⁷ ǒzǒ nǐ ǒ'bǎ ǒjǐlǎ ǎzí lówó trá rí, nǐ ǎ'dô fǐi ǎtũ'á tā ǒnjí ndrǐ gólǐyí drí rǐ'á 'èlǎ ǎní drí rí yí 'ásí. Gbǒ lé gólǐyí ǒ'è tā ǒnjí ǎní drí rí, lówó ániká gólǐyí drí rí ǒjá rú kô. Nǐ ǎ'dô ániká kó zǎá rǐ'á lǐfí 'bǎlé bê-rí ì'dí Ôvǎrí drǐ lǎṅṅ rí 'dĩ 'bá yí 'ásí ndrǐ. Gǒ'dá ǎní drí rǐzó bê-rí kpá cé lǐfí 'bǎlé ì'dí ngá gólǐyí tā lá 'bǎlé trá 'è'á 'èlǎ ǎní drí rí drǐ.

⁸ Ítí rí, tā gólá ǒjǐlǎ ǎzí lówó 'bá ká 'dĩ rí, lǎvũ gǎrǎ mbǎrǎkǎ ndrǐ Líndrí Tǎndí Ôvǎrí ká drí fǎlé ngá ngǐngǐ 'ézó rí drǐ sǐ, tǎlǎ lówó ndéé rú kô. Tǎ gólǐyí Ôvǎrí drí ǎtálé tā ǎngũ 'bá íyíká rí yí drí pǎlé ǎní drí, 'dĩ ǎ'dô 'è'á rú ndélé. Tǎ nǐnǐ gólá tǐ ngǐngǐ ǎní drí nǐlǐ kô rí ǎtá ká 'dĩ ǎ'dô kpá rú ndé'á. Gǒ'dá tā nǐnǐ tā Ôvǎrí ká ìmbá ká 'dĩ ǎ'dô kpá rú ndé'á.

⁹ Tǎ rí 'dĩ ǎ'dô ǎ'dó'á ítí, tǎlǎ mã nǐ tā Ôvǎrí ká cé fǐnyáwá ítí. Mã nǐnǐ tā gólǐyí Ôvǎrí drí 'è'á 'èlǎ ìzátú tólá rí kô. Gǒ'dá Ôvǎrí rí kpá cé tā ngá ǎzǎ 'bá yí ká tā lá ǎ'dalé ì'dí tā ǎngũ 'bá íyíká drí ǎtálé ǒjǐlǎ drí. Gólá ǎtá tā yí drí 'è'á 'èlǎ rí yí ndrǐ kô.

¹⁰ Gǒ'dá ǒzǒ Ôvǎrí èèdè ngá yí drí lǎlé rí yí trá ndrǐ rí, ngá 'dĩ 'bá yí ǎ'dô 'è'á rú ndélé ndrǐ.

¹¹ Kǎyǐ sǐsǐ rí, mã rí rǐ'á tā ǎtálé ǒzǒ 'dǐyǐmvá kátí. Gǒ'dá mã rí kpá rǐ'á tā ìsǐlǐ ǒzǒ 'dǐyǐmvá kátí. Gǒ'dá ítí rí, ngbǎangbǎnǒ rí, mã mbá gǒ'dá trá ǎ'dólé tā lǎlé bê ǎmbá, gǒ'dá tā gólǐyí mã drí rǐ'á 'èlǎ ǒzǒ 'dǐyǐmvá kátí rí ndé trá. Gǒ'dá ítí rí, nǐ ǎ'dô ǒzǒ 'dǐyǐmvá kátí tā ìsǐ ǎniká rí 'á.

¹² Ítí rí, ngbǎangbǎnǒ rí, mã rí tā Ôvǎrí ká rí ndrǐlé ǒzǒ líndrí gólǐyí ǎmá drí rǐ'á ndrǐlǎ ngǎnǎ 'á cé fǐyǎ-fǐyǎ rí kátí. Gǒ'dá ìzátú rí, mã ǎ'dô 'è'á ǎdrélé cú Ôvǎrí ǎndrá ǎmá drí gǒzó gólá rí ndrǐlé dódó ǎmá nyǎányǎ sǐ. Ngbǎangbǎnǒ rí, mã nǐnǐ trá fǐnyáwá ítí Ôvǎrí rí tǎsǐ. Gǒ'dá ìzátú rí, mã ǎ'dô 'è'á gólá rí nǐlǐ tǎndí ró dódó ítí.

¹³ Ítǒlé ǎndrǒ nǒ nǐlǐ zǎá sǐsǐ 'álá, tā gólǐyí ǎmá drí 'bǎlé drǐ 'á 'élé zǎá bǎḍḍ nǐzó ì'dí bê lá sǐsǐ 'álá rí ì'dí nǒ 'bá yí, tā lǎlé Yésũ á pǐpǐsǐlǐ ǎlǒ sǐ, lǐfí 'bǎlé ǎgǒ-ǎgǒ góláká drǐ, gǒ'dá ǒjǐlǎ ǎzí lówó 'bǎ'bǎ. Tǎ gólǐyí nǎ 'dĩ 'bá yí 'ásí rí, tā gólá ǒjǐlǎ ǎzí lówó 'bǎ ká 'dĩ lǎvũ tā rǐ 'dĩ 'bá yí drǐ sǐ ndrǐ.

14

Tǎ tā mbǎrǎkǎ Líndrí Tǎndí Ôvǎrí ká drí fǎlé ngǐngǐ ǒjǐlǎ drí

tǎ 'ézó rí tǎsǐ

¹ Tǎ gólá tā sǐsǐ ró, gǒ'dá lǎvũ 'bá bê gǎrǎ rí rǐ'á ǎní drí ǎní ǎzí-ǎzí yí lówó 'bǎlé. Gǒ'dá nǐ ìjǐ ró Ôvǎrí ǎǎfǐ ró mbǎrǎkǎ gólá Líndrí Tǎndí drí rǐ'á fǎlé nǎ ǎní drí, gǒ'dá kǒrǒ rí, mbǎrǎkǎ gólá rǐzó tā ǎtálé Ôvǎrí rí tǐ sǐ 'dí.

2 Má âtâ tâ 'dī ìtí 'dī, tálâ òzō nī āâtâ úlì tì òjílâ ázì drí nǐlì kô rí sī rí, úlì rí ãnì drí rí'á âtálâ 'dī rí Ôvârí ârì ífí lâ cé nī élêwálâ, òjílâ ázì ârì kô. Gõ'dá nī rí gógó rí 'bá úlì 'dī âtálé 'dī nǐlì úlì rí gógó ífí lâ kpá kô, tálâ úlì rí 'dī â'dó kô úlì tâ ìsũ òjílâ kâ 'ásì rí ì'dí, gõ'dá â'dô 'bã'á tâ lâràkô 'í.

3 Kpálé ìtí rí, gólâ rí 'bá tâ âtî-âtî Ôvârí ngá lésì rí pèlé ì'dí òjílâ drí, gólìyì ãârì ró rí, gólâ pâ 'dī ázì-ázì 'í. Úlì Ôvârí kâ rí 'dī â'dô mbâràkâ sô'á òjílâ 'á tâ lèzó Yésũ 'á pìpìsílì ãlô sī, gõ'dá gólìyì pìpìsílì 'bálé kpá â'dolé ã'dí ró.

4 Gõ'dá gólâ rí 'bá tâ âtálé tì òjílâ drí nǐlì kô rí sī 'dī rí, gólâ pâ íyìkâ 'dī cé íyì nyãányâ ì'dí. Gõ'dá òjílâ rí 'bá tâ âtî-âtî Ôvârí ngá lésì rí pèlé ázì-ázì drí, ázì-ázì ãârì ró bê rí, 'dī gólâ pâ òjílâ ázì trá ndrì, gõ'dá sô mbâràkâ kpá trá òjílâ 'dī 'bá yì 'á tâ lèzó Yésũ 'á pìpìsílì ãlô sī.

5 Ìtí rí, rí'á tãndí ró òjílâ drí â'dózó cú mbâràkâ tì nǐlì kô rí âtâ kâ bê. Kpálé ìtí rí, lãvũ 'bá gãrã lâ òjílâ â'dô cú mbâràkâ tâ âtî-âtî Ôvârí ngá lésì rí pè kâ òjílâ ãârì ró rí bê rí, â'dô òjílâ pâ'á gãrã, té òzô òólógô tì rí nǐlì kô 'dī trá, tálâ òjílâ ãârì ró íyì úlì rí 'dī ífí lâ bê rí ì'dí.

6 Âmâ ândrè rí mvá yì, tí má òró âcá tâ âtî-âtî ázâ Ôvârí ngá lésì rí pèlé ãnì drí tì gólâ ãnì drí nǐlì kô rí sī rí, tâ gólâ má drí pèlé ãnì drí 'dī â'dô ãnì pâ'á ángô tí ró yã? Gõ'dá òzô má òpè tâ âtî-âtî Ôvârí ngá lésì rí ì'dí ãnì drí, ngátá má ãâ'dâ tâ nǐnǐ ázâ 'bá yì Ôvârí ngá lésì rí ì'dí, ngátá má ìmbâ ãnì ì'dí tâ ázâ 'bá yì sī tì gólâ ãnì drí nǐlì trá rí sī rí, gõ'dá ìtí rí, 'dī tâ gólâ 'è 'bá ãnì pálé rí yì ì'dí.

7 Nī ndrè drè, úlì Ôvârí kâ nō ârì-ârì lâ tì nǐlì kô rí sī rí, rí'á âmbâ-âmbâ ró. Rí'á nyé òzô òjílâ gólâ rí 'bá lóngó cãlè lãrì sī rí kâtí. Gõ'dá òzô òjílâ 'dī òcã lãrì dódó kô rí, òjílâ â'dô lóngó ngô'á gòzó ândú tólé tãndí ró rí íyìkâ ángô tí yã?

8 Òzô gõ'dá òjílâ òvô gùnìyá ãjú 'bũ kâ dódó kô rí, òjílâ â'dô ìyì èdé'á njãã, nī'á ãjú 'bũlì ìyì ãjú-'bá-ázì yì bê rí ángô tí yã?

9 Kpá ìtí, òzô gõ'dá nī āâtâ tâ Ôvârí kâ tì gólâ òjílâ drí nǐlì kô rí sī rí, òjílâ â'dô úlì 'dī ífí lâ ârì'á tãndí ró ángô tí yã? Úlì ãnìkâ rí'á âtálâ 'dī â'dô 'bã'á vò tãkó 'á, òjílâ â'dô rí'á ìyì ârìlâ nyé òzô ârìwá áwó kâtí, gõ'dá ìlì drí trözó lâ vólé ãkpã nǐngá.

10 Tì ndrì ângó nō 'á nō 'bá yì rí'á cú ìyì ífí lâ ngíngì bê òjílâ drí ârìlì.

11 Gõ'dá òzô mã ãârì tì òjílâ drí rí'á âtálâ rí kô rí, 'dī mã â'dô òjílâ rí 'dī ndrè'á òjílâ áwã ró, gõ'dá gólâ â'dô âmâ ndrè'á kpá òjílâ áwã ró.

12 Ìtí rí, òzô nī òlè trá Ôvârí rí ìjílì mbâràkâ tâ ngíngì 'è kâ fèlé ãnì drí rí, nī ìjì gólâ òfè ró mbâràkâ ãnì drí Líndrì Tãndí gólâkâ rí sī, mbâràkâ gólâ rí 'bá òjílâ ázì pálé gõ'dá mbâràkâ sölè gólìyì 'ásì ndrì tâ lèlé Yésũ 'á pìpìsílì ãlô sī rí ì'dí.

13 Ìtí rí, òjílâ gólìyì Ôvârí drí mbâràkâ tì nǐlì kô rí âtâ kâ fèlé trá gólìyì drí rí, gõ'dá gólìyì ìjì kpá Ôvârí rí mbâràkâ tì gólìyì drí nǐlì trá 'dī lògô-lògô lâ kâ fèlé gólìyì drí tì rí 'dī ífí lâ lògòzó òjílâ drí ífí lâ ârìzó bê.

14 Nī ndrè drè, òzô nī òrì ràtãã 'èlé tì ãnì drí nǐlì kô rí sī rí, 'dī rí ãnì pìpìsílì rí cé nī, rí'á ràtãã 'dī 'èlé gõ'dá tâ ìsũ ãnìkâ ràtãã rí 'dī 'á yù, tálâ nī ârì úlì ràtãã 'dī kâ 'dī ífí lâ kô.

15 Gõ'dá â'dô bê trá ìtí rí, nī â'dô â'dô 'è'á ì'dí yã? Ìtí rí, rí'á ìcã-ìcã ró ãnì drí rìzó ràtãã rí 'dī 'èlé ãnì pìpìsílì sī gõ'dá kpá tâ ìsũ sī kpãrãtì, tálâ nī nì ró ífí lâ bê. Gõ'dá kpá rí'á tãndí ró ãnì drí lóngó ràtãã 'dī kâ 'dī ngòzó ãnì pìpìsílì sī ndrì gõ'dá kpá tâ ìsũ sī ndrì.

16 Ōzō gō'dá nī ũlúyî Ôvârí cé ânî pîpîsílí sī tî ânî drí nîlî kô rî sî, gō'dá ôjílâ ázâ 'bá yî tî 'dî nî 'bá kô rî, â'dô ÿyî tî âníkâ Ôvârí rî lúyízó 'dî kō'á ángô tí yā? Gólîyî ícá kô úlî âníkâ Ôvârí rî lúyî kâ 'dî ífí lâ ârílí.

17 Tí úlî âníkâ râtáã 'dî 'á 'dî â'dô 'bã'á tãndí ró rî, gō'dá ícá kô ôjílâ pãlé, tãlá gólîyî ârí úlî rî 'dî ífí lâ kô.

18 Mâ rî gógó nyãányâ lâ, má 'ê âwô-ítí âmbá Ôvârí drí, tãlá Líndrí Tãndí gólâkâ fê mbârâkã trá má drí, má ââtâ ró tî má drí nîlî kô rî 'bá yî gãrã ânî drî sî.

19 Ítí rî, gō'dá ôzō ôjílâ êê'bê rû trá vō ãlô 'á Ôvârí rî ñnjílí rî, rî'á tãndí ró gólîyî drí tã ãlô má drí âtálé gólîyî drí rî ífí lâ ârízó dódó, gólâ má drí tã âtázó dũu gólîyî drí ífí lâ ârízó kô rî drî sî.

20 Âmâ ândré rî mvá yî, nî âyê tã ðsũ âníkâ ôzō 'dîyímvá kâtí kî'á nî rî, tî âtálé ôjílâ ázî drí nîlî kô 'dî ôrî 'dîyî 'bãlé ôjílâ âmbá ró 'dî. Gō'dá cé â'dô âníkâ rî ãâ'dô íyíkâ ôzō 'dîyímvá tã ònjí 'ê 'bá dũu ôjílâ ázâ drí kô rî yî kâtí.

21 Gō'dá nî ðsũ drê úlî ñgílí búkũ Ôvârí kâ 'á kî nî rî, "Má â'dô ôjílâ âwã ájó'á ôjílâ ámákâ rî 'bá yî ngálâ tã âtálé gólîyî drí tî gólîyî drí nîlî kô rî sî.

Gbō lé má ò'ê ítí rî, gólîyî â'dô volé gã'á zãá dó úlî ámákâ ârílí."

Ísáyã 28.11-12

22 Ítí rî, gō'dá tã âtâ-âtâ tî nîlî kô rî sî rî rî'á drí-mbílí sôsô Ôvârí kâ í'dî 'êzó lâñô fêlé ôjílâ gólîyî tã gólâkâ lè 'bá kô rî yî drí, gō'dá âãdî ró ÿyî drí tã ònjí 'ásí. Á'dó kô drí-mbílí sôsô 'í ôjílâ tã Ôvârí kâ lè 'bá rî yî drí. Gō'dá mbârâkã gólâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ pè kâ ôjílâ drí 'dî rî, rî tã ñmbálé ôjílâ gólîyî tã lè 'bá trá Yésũ 'á rî yî drí, gólîyî ùnî ró tã gólâkâ bê dódó, â'dó kô gólîyî tã lè 'bá kô Yésũ 'á rî yî pãlé.

23 Ítí rî, gō'dá nî òtírí rû ê'bé kpãkã ãlô Ôvârí rî ñnjílí rî, ôzō gō'dá ôjílâ ázâ 'bá yî ñtô trá 'dó ñtú-pá rî 'dî 'á tî ngíngí drílîyî nîlî kô rî yî âtálé í'dî rî, gō'dá ítí rî, ôzō ôjílâ gólîyî tã lè 'bá kô rî yî â'dô ÿyî bê nîngá rî, gólîyî â'dô ðsũ'á lâ kî, ânî rî 'bá tî nîlî kô 'dî 'bá yî âtálé 'dî òlífô ÿyî trá.

24 Gō'dá ôzō nî ôrî úlî Ôvârí ngá lésí rî â'dalé ôjílâ drí, tî gólîyî ôjílâ drí nîlî trá rî sî rî, 'dî ôjílâ gólîyî tîbê drê tã lè 'bá Yésũ 'á kô rî yî ôfí úlî rî 'dî ârílí rî, gólîyî â'dô ífí lâ ârí'á. Gō'dá úlî 'dî â'dô ôjílâ gólîyî tã lè 'bá kô 'dî 'bá yî 'bã'á tã ònjí ÿyíkâ nîlî, gō'dá áâ'dô tã-vó gólîyíkâ kî'á.

25 Gō'dá gólîyî òtírí ânî ârí tã pè'á tã ònjí ÿyíkâ tîbê rî'á 'êlá gō'dá rî'á kpá lâpílâ ÿyî pîpîsílí 'á rî yî tãsî rî, kôrô drílîyî tã ònjí ÿyíkâ 'dî lófôzó gō'dá âyézo lâ 'dêzó vũdrí Ôvârí rî írátãlé. Gō'dá drílîyî nîzó lâ kî, Ôvârí bê ânî lâfálé nîngá.

Tã tã Ôvârí rî ñnjî-ñnjî kâ látî mbî 'ásí rî tãsî

26 Âmâ ândré rî mvá yî, má â'dâ drê látî mbî gólâ tîbê rîzó Ôvârí rî írátãlé, ôzō nî êê'bê rû trá vō ãlô 'á gólâ rî ñnjílí rî ânî drí. Nî â'dô ngã'á ndrî ãlô-ãlô Ôvârí rî ñnjílí mbârâkã gólâ drí fêlé trá ânî drí rî vó ró. Ôjílâ ãlô â'dô íyíkâ lóngó ngõ'á. Ázâ â'dô íyíkâ tã ñmbá'á í'dî. Ázâ â'dô íyíkâ tã gólâ Ôvârí drí â'dalé trá gólâ drí â'dalé ôjílâ drí rî pè'á í'dî. Ázâ â'dô íyíkâ tã âtî-âtî nō pè'á í'dî tî gólâ nîlî kô rî sî. Gō'dá ázâ â'dô íyíkâ úlî gólâ âtálé tî nîlî kô rî sî 'dî ífí lâ lófô'á í'dî. Ítí rî, tã gólîyî ndrî ôjílâ 'dî 'bá yî drí 'êzó ânîlî í'dí bê lâ 'dî 'bá yî ãâ'dô ndrî tã gólîyî 'ê 'bá krístô 'bá ázî 'dî 'bá yî pãlé rî í'dî.

27 Ōzō òjílā āzā 'bá yí ā'dô ìyí bè òlè ìyí úlí átálé tì gólìyí drí nǎlì kô rí sǐ rí, òjílā rǐ ngátá nā āātá úlí rí 'dǐ cé nǐ tì nǎlì kô 'dǐ sǐ krístō 'bá āzǐ yí drí, gō'dá gólìyí ò'è ìyí trá úlí rí 'dǐ átálé rí, gólìyí āātá ālô-ālô. Ōjílā ālô āātá ìyíkā trá ndēlé rí, āzā ògō ró ìyíkā átálé, gō'dá òjílā ālô òlògō ró tā ífí lá.

28 Ítí rí, òzō òjílā āzā ā'dô yú'dawá 'è 'bá úlí 'è'á átálá tì nǎlì kô rí sǐ 'dǐ ífí lá lògòlé rí, òjílā gólìyí 'è 'bá úlí rí 'dǐ 'bá yí átálé tì nǎlì kô rí sǐ 'dǐ òrì ìyí tì, āātá ìyí úlí rí 'dǐ kô. Gō'dá gólìyí āātá úlí rí 'dǐ cé Òvârí drí tì rí 'dǐ sǐ ìyí pǐp̄sílí 'á tólá títí ró.

29 Gō'dá òjílā rǐ ngátá nā āā'dá ìyí tā âti-âti Òvârí ngá lésǐ â'dalé òjílā āzǐ drí rí, gō'dá āzā 'bá yí òrì ìyíkā rǐ'á úlí gólìyí drí rǐ'á â'dalá 'dǐ 'bá yí ífí lá ìsūlì ngátá tā gólìyí drí rǐ'á átálá 'dǐ tā mb̄ 'í yā rí.

30 Gō'dá òzō òjílā āzā ā'dô trá rǐ'á tā âti-âti Òvârí ngá lésǐ 'dǐ â'dá'á gō'dá Òvârí āā'dá tā âti-âti ngǐ kpá trá 'wāâ ró òjílā āzā drí â'dalé rí, òjílā gólá tǐbè rǐ 'bá tā â'dalé sǐsǐ 'dǐ òndè úlí ìyíkā 'dǐ, òjílā rí gógó Òvârí drí tā âti-âti â'dázó drílá 'wāâ ró 'dǐ òngá ró ìyíkā 'dǐ â'dalé.

31 Ítí rí, ānì gólìyí â'dó 'bá úlí bè 'è'á â'dalá krístō 'bá yí drí rí 'bá yí, āātá ìyí ālô-ālô, tǎlá úlí ānì drí rǐ'á átálá 'dǐ òjílā 'dǐ 'bá yí ìmbâ ró tā bè 'á lá sǐ gō'dá òsō ró mbârākā kpá bè gólìyí 'á tā lèzó bè Yésū 'á pǐp̄sílí ālô sǐ.

32 Gō'dá gólìyí Líndrì Tāndí Òvârí kâ drí mbârākā tā âti-âti â'dá kâ fèzó trá drílìyí tā â'dázó òjílā āzǐ drí Òvârí rí tì sǐ rí yí, â'dô ìyí ícá'á cú rǐlì tì òzō drílìyí lèlé rí tì,

33 tǎlá Òvârí rí tā ìyíkā rí 'bá yí 'èlé 'dó lǎtì mb̄ rí 'ásǐ.

Â'dô gō'dá bè trá ítí rí, nǐ òtírì rú è'bé vò ālô 'á Òvârí rí ìnjílì rí,

34 òkó òrì ìyíkā títí. Má âta tā rí 'dǐ ítí 'dǐ rí, tǎlá â'dó kô mb̄ gólìyí drí rǐzó úlí átálé kǎnǐsǎ 'á. Gólìyí òrì drí-âcè ìyí ágó yí kâ zèlé, nyé òzō Músǎ drí 'balé trá gólìyí drí 'èlé rí kâtí.

35 Ōzō gólìyí òlè tā āzā 'bá yí nǎlì tā Òvârí kâ tāsǐ rí, gólìyí ìjǐ ìyí ágó yí. Má âta tā 'dǐ ítí 'dǐ, tǎlá â'dó kô mb̄ òkó drí rǐzó tā átálé kǎnǐsǎ 'á.

36 Ítí rí, ānì Kōrínītō lé 'bá yí, nǐ ìsū drè tā nô â'dô trá cé ānì ì'dí tā Òvârí kâ nõ nǐ 'bá lá 'í yā? Nǐ nǐ trá kǐ, má ìmbâ tā Òvârí kâ nõ nǐ ānì drí. 'Dòvò nǐ ârì úlí ámakâ.

37 Ōzō gō'dá òjílā āzā òkǐ, yí āā'dô cú tā âti-âti bè Òvârí ngá lésǐ átálé ngátá òkǐ Líndrì Tāndí Òvârí kâ òfè mbârākā trá yí drí tā āzā 'bá yí 'èzó rí, òjílā rí 'dǐ ùnǐ kǐ, tā má drí ìgílì ānì drí 'dǐ 'bá yí rǐ'á tā gólìyí Òvârí drí 'balé ānì drí 'èlé rí yí ì'dí.

38 Ōzō gō'dá òjílā rí 'dǐ ògâ volé trá dó úlí ámakâ 'dǐ 'bá yí ndrèlé tā Òvârí ngá lésǐ rí ró rí, gō'dá nǐ ndrè òjílā rí 'dǐ kô lǎjò'bá Òvârí kâ ró.

39 Ámâ ândré rí mvá yí, tā ãdükü ámakâ ānì drí tā gólá tā âti-âti Òvârí ngá lésǐ rí âta kâ gō'dá kpá úlí âta-âta tì gólá nǎlì kô rí sǐ 'dǐ tāsǐ rí ì'dí nõ 'bá yí. Nǐ ndā mbârākā gólá tā âti-âti Òvârí rí tì sǐ átázó rí ì'dí gǎrǎ, gō'dá nǐ âta tā kô òjílā drí kǐ, òlèé kô gólìyí drí tā átálé tì nǎlì kô rí sǐ.

40 Ítí rí, nǐ lè tā rí 'dǐ 'bá yí 'èlé ndrì lǎtì mb̄ 'ásǐ tā ǎ'dí sǐ, gō'dá cú ítí tā 'è'è bārábányá rí ákó.

15

Tā âfō-âfō Yésū kâ òdrā 'ásǐ rí tāsǐ

¹ Ámâ ândrê rî mvá yî, nî ìsũ drê tâ gólâ má drí pélé ânî drí Yésũ Krístõ rî tāsî rî, ânî drí tâ lészó trá 'á lâ p̄p̄s̄l̄l̄ ãlô s̄i 'dî, gõ'dá tâ lélé âníkâ âdrézó trá 'á lâ gágá rákâ fê kâtí 'dî.

² Gõ'dá nî njû bê trá gágá tâ âti-âti tândí Yésũ rî tāsî 'dî rú rî, Ôvâri â'dô ânî pã'á tâ õnjí âníkâ 'ásî. Tí òró 'bãâ ìtí kô rî, tâ lélé âníkâ Yésũ Krístõ 'á 'dî trá vò tãkó 'á.

³ Tã gólâ má drí ìmbálé ânî drí rî rî'á tâ lãvũ 'bá gãrã rî ì'dî, gõ'dá kpá tâ ãlô-ãlô gólâ Yésũ Krístõ drí âtalé má drí kí'á nî rî, yí òdrã nô ãmã pãlé tâ õnjí ãmákâ 'ásî rî ì'dî, òzõ Ôvâri drí 'bãlé trá búkũ íyíkâ 'á rî kâtí.

⁴ Gõ'dá Yésũ rî ãvõ 'bãzó 'bú 'á. 'Dîi vósî rî, gólâ drí âfõzó ãvõ 'ásî kãyi nã lâ 'á, òzõ Ôvâri drí 'bãlé trá búkũ íyíkâ 'á rî kâtí.

⁵ Nĩngá s̄i rî, Yésũ Krístõ drí íyî â'dázó lédrê-lédrê ró Pétêrõ drí, gõ'dá 'dîi vósî rî, lãjõ'bá íyíkâ mùdrî-drî-lã-ngã-rî 'dî 'bá yî drí.

⁶ 'Dîi vósî rî, gólâ drí kpá íyî nyãnyã â'dázó gólíyî 'dê 'bá trá gólâ vó dũũ kámã-njî rú è'bé 'bá ndrî vò ãlô 'á rî 'bá yî drí. ãndrõ nô rî, õjílã rî 'dî 'bá yî ãmbã vò lâ yí drê zãã bê lédrê-lédrê ró, ùrũkã 'bá yî trá ì'dî gõ'dá ã'dí 'í.

⁷ 'Dîi 'bá yî vósî rî, gólâ drí kpá íyî â'dázó íyî âdrúp̄i Yãkóbã drí, gõ'dá kpá lãjõ'bá íyíkâ drí ndrî kpá ó'dí.

⁸ Gõ'dá ãdũkũ lâ ró gólâ drí gõzó íyî â'dalé nyîi ró má drí òzõ mvá ãdũkũ t̄l̄l̄ rî kâtí.

⁹ Mã ámákâ mvá ãdú 'í, gõ'dá ãmbã ázi-ázi yí kã rî lãvũ gãrã ámákâ rî dr̄i s̄i. Gõ'dá má ícã kpá kô ndrêlé lãjõ'bá Yésũ kã ró, tãlá má rî trá s̄is̄i rî'á lãnõ fêlé õjílã gólíyî tâ lē 'bá Yésũ 'á rî yî drí rõõ.

¹⁰ Gbõ lé má 'ê tâ õnjí ìtí bê rî, Ôvâri â'dã 'á ã'dí íyíkâ trá má drí. Tã 'dî tāsî rî, gólâ drí ámã jãzó â'dólé õjílã íyíkâ ró òzõ ãndrõ nô kâtí nõ. Tã tândí gólâ drí 'élé má drí 'dî â'dó kô tãkó ìtí, tãlá má 'ê lôsî gãrã lãjõ'bá ázi dr̄i s̄i, gbõ lé má rî bê lôsî rî 'dî 'élé mbãrãkã ámákâ s̄i kô rî. Mbãrãkã Ôvâri kã rî nî lôsî 'dî 'élé má 'á 'dî.

¹¹ Nî nî tândí ró kí, tâ âti-âti Ôvâri ngá lésî nõ rî'á tâ pãt̄i 'í. Gbõ lé má õpê mã ngãtã õjílã ãzã õpê nî yã rî, nî lē tâ 'á lâ tâ pãt̄i-pãt̄i ró.

Tã âfõ-âfõ krístõ 'bá yí kã òdrã 'ásî rî tāsî

¹² Gõ'dá òzõ tâ âti-âti pãt̄i ró ãmã drí rî'á pélé rî ã'dô ì'dî kí, Yésũ Krístõ ããfõ trá lédrê-lédrê ró òdrã 'ásî rî, gõ'dá õjílã ãzã 'bá yî ânî lãfálé 'ásî rî ã'dô kí'á nî rî, õjílã ããfõ kô òdrã 'ásî 'dî ángõ tí yã?

¹³ Òzõ tí gõ'dá õjílã ìicã âfõlé òdrã 'ásî kô rî, tí Yésũ Krístõ ícã kpá kô âfõlé òdrã 'ásî.

¹⁴ Gõ'dá tí Yésũ Krístõ pãt̄i òró âfõ òdrã 'ásî kô rî, tâ âti-âti má drí pélé rî ã'dô 'bã'á tâ tãkó 'í, gõ'dá nî ã'dô 'bã'á kpá tâ tândí ãkó tâ lészó 'á lâ.

¹⁵⁻¹⁶ 'Dîi ã'dô ã'dalã kí, mã rî 'dî õnjõ âtã'á ì'dî Ôvâri rî tāsî, tãlá mã pē tâ trá kí, pãt̄i Ôvâri ìngã Yésũ Krístõ trá òdrã 'ásî lédrê-lédrê ró. Nî ndrê drê, tí òzõ õjílã ìicã kô âfõlé òdrã 'ásî rî, tí Ôvâri ícã Yésũ rî ìngalé òdrã 'ásî kô.

¹⁷ Tí òró 'bãâ nõ ìtí rî, Yésũ Krístõ ã'dô 'bã'á nõ drê zãã ãvõ ró, gõ'dá tâ lélé âníkâ ã'dô 'bã'á nõ tí vò tãkó 'á. Gõ'dá tí òdrã Yésũ Krístõ kã rî ã'dô 'bã'á mbãrãkã ãkó ânî pãlé tâ õnjí âníkâ 'ásî. Tí nî ãvî nõ trá zãã lát̄i Ôvâri kã 'ásî, gõ'dá nî ã'dô 'bã'á nõ drê zãã lãnjî-lãnjî lãnõ tâ õnjí âníkã kã njî'á.

¹⁸ Tí òró 'bãâ nõ pãt̄i kí, Yésũ ãã'dô nõ drê zãã ãvõ ró rî, gõ'dá tâ lē 'bá gólíyî drã 'bá Yésũ 'á rî ícã íyî lédrê-lédrê ãdũkũ ãkó rî ùsũl̄i kô. Gõ'dá lãnõ Ôvâri kã ã'dô 'bã'á nõ, rî'á gólíyî 'é'á ãndrõ nõ rõõ.

19 Tí ȳzō mā ȳró lǐfǐ 'bāā nō cé tā tǎndí gólǐyí Yésū drí 'èlé āmā drí āngó nō 'á rí drǐí ĩ'dí rí, gō'dá tí mā â'dô 'bā'á ngá ākó lǐfǐ 'bāzó drí lâ ȳzátú ālôwálâ. 'Dǐi ĩzā kōkō 'í.

20 Ītí rí, gō'dá tā pǎtǐí rí ĩ'dí nō, Yésū Krístō ngá trá ȳdrā 'ásí. Gólâ ĩ'dí ȳjílâ ngá 'bá sǐsǐ ȳdrā 'ásí â'dalâ āmā drí kǐ, ȳjílâ gólâkâ drā 'bá trá ngá ālô rô gólâ bê rí, â'dô ĩyí kpá ngá'á ȳdrā 'ásí gólâ kátí.

21 Nĩ ndrê drê, ȳzō ȳjílâ ālô drí ȳdrā pá âséré nĩ ȳjílâ ndrĩ drǐí rí tí rí, gō'dá ngāngā ȳdrā 'ásí rí âcâ kpá trá ȳjílâ ālô sĩ.

22 Nĩ ndrê drê, tā rí gógó 'dĩ â'dô trá nōtí. Ádāmā gā bê dó tā Ôvârí drí 'bālê drílâ rí 'èlé rí, tā ârí ākō gólâkâ 'dĩ âsê ȳdrā pá trá gólâ rí ȳzōwá yí drǐí ndrĩ. Kpá ĩtí, Yésū Krístō drā bê gō'dá ngázó kpá lédrê-lédrê ró ȳdrā 'ásí rí, gólâ nǐí lǎtǐ kpá trá ȳjílâ gólǐyí tā lē 'bá trá gólâ 'á rí yí drí ngázó ȳdrā 'ásí lédrê-lédrê ró.

23 Ītí rí, gō'dá ȳjílâ â'dô ngá'á ȳdrā 'ásí kǎyí gólâ Ôvârí drí 'bālê rí 'á. Sǐsǐ rí, Ôvârí 'bā trá Yésū ĩ'dí âfōlé ȳdrā 'ásí. Ītí rí, gō'dá Yésū Krístō ȳtírĩ âgōō āngó nō 'á rí, krístō 'bá yí ndrĩ ȳdrā 'bá rí yí â'dô lídrí'á ȳdrā 'ásí.

24 Gō'dá Yésū Krístō drí ȳjílâ ndrĩ āngó nō drǐí gólǐyí rú jâ 'bá trá Ôvârí rú rí 'bá yí gō'dá kpá líndrí ȳnjí ndrĩ gólǐyí āngó nō drǐí rí yí pēzó ndrĩ. Gō'dá gólâ drí āngó nō fēzó kǔmũ íyíkâ bê ndrĩ íyí átá Ôvârí drǐgá. Ītí rí, āngó nō drí rú ndēzó.

25 Nĩ ndrê drê, Yésū Krístō â'dô rĩ'á āngó nō drǐí kǔmũ ró, bũũũ gólâ drí íyí âjú-'bá-âzí yí pēzó ndrĩ 'bālê íyí pá zélé 'á.

26 Ītí rí, âjú-'bá-âzí âdũkũ gólâ drí 'è'á ĩzālâ volé rí ȳdrā ĩ'dí, tǎlâ krístō 'bá yí ȳzô gō drāâ kō kǎyí rí nā 'bá yí 'á.

27 Mā nĩ tā rí 'dĩ 'bá yí â'dolé tā pǎtǐí ró, tǎlâ tā Ôvârí kâ búkũ 'á tā átá 'bá kĩ'á nĩ rí, "Ôvârí 'bā Yésū trá â'dolé ngá ndrĩ drǐí", rĩ'á cé Ôvârí rí ífífí ĩ'dí Yésū drí â'dózó kǔmũ ró drǐí lâ 'á kō rí.

28 Gō'dá ȳzō Ôvârí ȳ'bā ngá trá ndrĩ Krístō zélé gólâ drí â'dózó kǔmũ ró gólǐyí drǐí rí, gō'dá Krístō rí gógó drí gōzó íyí nyāányâ 'bālê Ôvârí zélé, Ôvârí ȳgō ró ngá ndrĩ rǔlǐ 'bũũ.

29 Tí ȳzō gō'dá ȳjílâ āáfō ȳdrā 'ásí kō rí, ānĩ ũrũkâ 'bá yí gō'dá rĩ'á bābātízĩ 'èlé ānĩ nyāányâ drí ānĩ áró ȳdrā 'bá rí yí vō lâ 'á â'dô drí yā? Gō'dá bābātízĩ rí gógó 'dĩ â'dô 'è'á ȳjílâ āníkâ ȳdrā 'bá trá 'è 'bá âfōlé kō 'dĩ pǎ'á āngó tí yā?

30 Ā'dô ĩtí rí, gō'dá āmā rú ĩ'bũ 'bá Yésū kâ ró nō, mā â'dô gō'dá kó rĩ'á āmā 'bālê rĩ'á tā âtĩ-âtĩ 'dĩ pēlé Yésū rí tāsĩ kǎyí vósĩ cé, gō'dá ȳjílâ 'bālê 'è'á āmā úfúlǐ 'dĩ íyíkâ kó â'dô tāsĩ yā? Tí ȳzō mā ȳró ĩsũlâ kǐ, āmā rú'bá āáfōō ȳdrā 'ásí kō rí, tí mā ícâ kō tā 'dĩ 'èlé ĩtí.

31 Ámâ ândré rí mvá yí, má âtâ ānĩ drí, lâŋō gólâ ámâ 'è 'bá má drí 'èzó drālê kǎyí vósĩ cé nō, má âtâ nō tā mbĩ 'í, má rĩ'á njāâ drālê tā tǎndí gólâ Kǔmũ Yésū Krístō drí 'èlé ānĩ drí rí tāsĩ.

32 ȳzō gō'dá ȳjílâ āáfō kō ȳdrā 'ásí rí, gō'dá kó tǎlâ íyíkâ â'dô 'í má drí lâŋō úsúzó Ēfésō 'álâ ámâ âjú-'bá-âzí yí drǐgá sĩ, nyé ȳzō lâŋō gólâ ȳjílâ gólâ kǎmĩ drí 'délê drí lâ rí drí úsúlǐ rí kátí yā? Tā ĩsũ ȳjílâ kâ 'á rí, tā tǎndí má drí 'è'á úsúlâ āngó nō 'á tā ȳngí má drí 'èlé 'dĩ 'á rí íyíkâ kó â'dô 'í yā? Ā'dô ĩtí rí, rĩ'á tǎndí ró má drí cé tā gólǐyí 'è 'bá ámâ 'bālê āyĩkō ró rí 'èlé ĩ'dí, ȳzō âtalé trá búkũ Ôvârí kâ 'á rí kátí kǐ, "Mā ȳrĩ cé rĩ'á ngá nyālê gō'dá kpá ngá mvũlǐ ĩ'dí, â'dô ró bê āmâ 'bālê āyĩkō ró,

tālâ ãdrú rî ãmâ trá 'è'á drälé, òdrâ rî'á njââ ãmâ tē'á."

Ìsáyã 22.13

³³ Nĩ àyê òjílã àzâ 'bá yí kô ãní àdólé tã ányá 'dĩ sī, tã pătĩ rî 'bá yí ì'dí rî'á nō 'bá yí, "Àní àzì-àzì yí rî 'bá ãyí tã ònjí 'èlé 'dĩ 'bá yí, à'dô ãyí ãní ìzã'á tã tãndí ãníkã rî'á 'èlé 'dĩ 'ásí gō'dá rú jãlé tã ònjí ãyíkã rî'á 'èlã rî 'bá yí 'èlé ì'dí."

³⁴ Ítí rî, ãní ìfí òmbã ãní drĩ, nĩ jã tã ãsũ-ãsũ ãníkã. Gō'dá nĩ àyê tã ònjí ãníkã. Má sō drĩ-mbíli ãní ìfí. Má kĩ, ãní ùrúkã 'bá yí nĩ Òvãrí kô ãlólã.

Tã rú'bã lâràkô 'è 'bã àfólé òdrâ 'ásí rî tãsí

³⁵ Gō'dá gbô lé má pē bē tã lĩdrĩ-lĩdrĩ kã òdrã 'ásí rî ãní drĩ rî, òjílã ùrúkã 'bá yí ãní lâfálé sī ãyíkã kpá zãã tã ãjĩ'á kĩ, òjílã à'dô ãyíkã lĩdrĩ'á òdrã 'ásí 'dĩ kó ángô tí ró yã? Òzô òjílã ò'è lĩdrĩlĩ òdrã 'ásí rî, rú'bã lâràkô gólĩyí drĩ 'ézó lĩdrĩlĩ ì'dí bē lâ 'dĩ à'dô 'bã'á ãyíkã kó ángô tí yã?

³⁶ Tã nĩ ãkô ãníkã ìtí 'dĩ à'dô kã 'í yã? Nĩ ãsũ drē tã ngá ífí kã. Òzô nĩ ãjĩ'dĩ ngá ífí trá 'bú 'á rî, à'dô drã'á zãlô drĩlã gōzó àfólé mbãlé bí bē ãrú ró kã'dã-kã'dã. ãmã rú'bã à'dô drã'á kpá ìtí, gō'dá Òvãrí òtĩrĩ ãmã 'bãã lĩdrĩlĩ ó'dí òdrã 'ásí rî, gólã drĩ rú'bã ó'dí àfēzó ãmã drĩ.

³⁷ Ngá gólã ãní drĩ ì'dĩlĩ 'dĩ rî'á cé ngá ífí 'í òzô mbãmú kãtí, cé fĩnyáwã gō'dá ngá gólã àfô 'bã mbãlé ùrú rî, lâràkô lâ rî'á ngĩ ngá ífí rú sī.

³⁸ Gō'dá Òvãrí fē lâràkô trá ngá ífí 'dĩ 'bã yí drĩ ngĩngĩ nyé òzô gólã drĩ lēlé rî kãtí ãkú ró.

³⁹ Gō'dá kpá ìtí, ngá gólĩyí lēdrē-lēdrē ró Òvãrí drĩ 'bãlé rî, kpá trá ãyí rú'bã lâràkô ngĩngĩ bē. Òjílã mvã trá rú'bã lâràkô bē ngĩ. Kōrōnyã kpá trá rú'bã lâràkô bē ngĩ òjílã mvã rú sī. Àrĩwã kpá trá rú'bã lâràkô bē ngĩ, gō'dá ì'bĩ kpá trá rú'bã lâràkô ãyíkã bē ngĩ kōrōnyã àzã 'bã yí drĩ sī.

⁴⁰ Gō'dá kpá ìtí, ngá gólĩyí ùrú 'álã rî 'bã yí lâràkô lâ kpá ngĩ ngá gólĩyí ãngó nō 'á nō 'bã yí rú sī. Ngá gólĩyí ùrú 'álã rî 'bã yí sūsũ lâ kpá ngĩ ngá gólĩyí ãngó nō kã rî 'bã yí rú sī.

⁴¹ Gō'dá mvēmvē ãtú kã rî ngĩ mvēmvē párá kã rî rú sī, gō'dá kpá ngĩ lâgũ-lâgũ ì'bĩ'bĩwã kã rî rú sī. Ítí rî, gólĩyí rî lâgúli 'dó ngĩngĩ. Lé ìtí rî, lâgũ-lâgũ ì'bĩ'bĩwã kã ãyí vō 'ásí rî kpá rî'á ngĩngĩ, ãlô rî lâgũ ãyíkã kpá gãrã ãyí àzì-àzì drĩ sī.

⁴² Gō'dá à'dô 'bã'á kpá ìtí, Òvãrí à'dô 'è'á òjílã gólã drĩ 'è'á ãngálã òdrã 'ásí rî ãyí rú'bã lâ yí òjálé ngĩ. Rú'bã gólã 'bãlé 'bú 'á 'dĩ rî'á ngá gólã drã 'bã trá gō'dá 'è 'bã ñãlé rî ì'dí. Gō'dá rú'bã gólã Òvãrí drĩ 'è'á lĩdrĩlã òdrã 'ásí rî, ñã kô. À'dô 'è'á à'dólé rú'bã gólã tĩbē 'è 'bã drälé kô gō'dá 'è 'bã ñãlé kpá kô rî ì'dí.

⁴³ Ítí rî, rú'bã gólã tĩbē ãngó nō kã 'bãlé 'bú 'á 'dĩ rî fãfã ãkó, rî'á rú'bã lâṅô kã 'í, gō'dá Òvãrí òtĩrĩ lĩdrĩlã òdrã 'ásí rî, à'dô 'è'á 'bãlé lâṅô ãkó. Kãyì 'bãzó lâ 'bú 'á rî, mbãràkã lâ yũ, gō'dá Òvãrí òtĩrĩ lĩdrĩlã rî, à'dô 'bã'á cú mbãràkã bē gãrã.

⁴⁴ Kãyì 'bãzó lâ 'bú 'á rî, rî'á ngá ãngó nō kã 'í. Gō'dá Òvãrí òtĩrĩ lĩdrĩlã rî, à'dô 'bã'á gō'dá ngá 'bũũ kã 'í. Gō'dá à'dô bē trá kĩ'á nĩ rî, rú'bã ãmãkã nō ãã'dô ngá ãngó nō kã 'í rî, gō'dá rî'á tã pătĩ 'í ãmã rú'bã ó'dí rî à'dô 'è'á 'bãlé rú'bã vō ùrú 'álã rî kã ì'dí.

⁴⁵ Ádãmã bē rî'á rî. Úli Òvãrí kã àtã tã trá ãmã drĩ Ádãmã sĩsĩ rî tãsí kĩ, "Òvãrí 'bã Ádãmã sĩsĩ rî trá à'dólé òjílã mvã ró."

Tã Òmvó Ngá 2.7

Gõ'dá Ôvârí 'bã Ádãmã rĩ lâ ró rĩ, Yésũ Krístõ ì'dí tíbê 'è 'bá òjílã 'bãlé lédrê-lédrê ró rú'bạ lâràkô ó'dí bê rĩ.

46 Ítí rĩ, rú'bạ lâràkô sịsị Ôvârí drí 'bãlé ãmã drí nō rĩ'á rú'bạ ãngó nō kã 'ì, rú'bạ nō vósĩ rĩ, gólã â'dô rú'bạ vō ùrú 'álã rĩ kã fê'á ãmã drí.

47 Ôvârí 'bã Ádãmã sịsị rĩ trá ãnyákú 'ásĩ. Ádãmã rĩ 'dĩ rĩ'á òjílã ãngó nō kã 'ì. Gõ'dá Yésũ Krístõ â'dó 'bã Ádãmã rĩ lâ ró rĩ, íyíkã ùrú lésĩ. Kậỵ Ôvârí drí gólã rĩ ãngázó òdrã 'ásĩ rĩ, Ôvârí fê rú'bạ lâràkô ó'dí rĩ kã ùrú 'álã rĩ trá gólã drí.

48 Ítí rĩ, ãmã ndrĩ òjílã gólĩyĩ ãngó nō 'á nō rĩ'á ìyĩ rú'bạ ãnyákú bê, òzõ Ádãmã gólã 'bãlé ãnyákú 'ásĩ rĩ kâtí. Gõ'dá rú'bạ 'è'á fêlã ãmã drí ìcázó rĩlĩ ùrú 'álã rĩ, lâràkô lâ â'dô 'è'á 'bãlé òzõ Yésũ Krístõ kã rĩ tí.

49 Ítí rĩ, ngbããngbãno rĩ, ãmã cú rú'bạ bê òzõ Ádãmã kâtí tíbê 'bãlé ãnyákú 'ásĩ rĩ, gõ'dá â'dô 'è'á drãlé drã. Ítí rĩ, gõ'dá mã â'dô bê trá ngã ãlô 'ì Yésũ Krístõ bê rĩ, gõ'dá mã â'dô lĩdrĩ'á òdrã 'ásĩ rú'bạ ó'dí bê òzõ Yésũ Krístõ kâtí, tãlã ãmã drí rĩzõ bê ùrú 'álã gólã bê.

50 ãmã ãndrê rĩ mvá yĩ, mã ãtã ãnĩ drĩ, rú'bạ ãmãkã ãmã drĩ â'dózó ì'dí bê lâ ãngó nō 'á nō, ìcã kô filĩ rĩlĩ ùrú 'álã vō gólã Ôvârí drí 'bãzó ì'dí kúmú ró ngã ndrĩ drĩlĩ rĩ 'á, tãlã rú'bạ rĩ 'dĩ rĩ'á cê ã'wã 'ì ãrĩ bê. ãmã rú'bạ tíbê 'è 'bã drãlé gõ'dá ñãlé nō, ìcã kô rĩlĩ zãã. Ítí rĩ, mã lê rú'bạ ó'dí ì'dí rĩzõ ùrú 'álã.

51-52 Nĩ ãrĩ drê, mã ãtã drê tã lâràkô nō ãnĩ drĩ. Yésũ Krístõ â'dô ãgõ'á ãmã ãzã 'bã yĩ ùsúlĩ drê zãã lédrê-lédrê ró. Ítí rĩ, gõ'dá mãlãyíkã Ôvârí kã òtĩrĩ gũnĩyã vōo rĩ, Ôvârí drĩ ãmã rú'bạ òjãzó ndrĩ â'dólé rú'bạ ó'dí ró. Tã rĩ 'dĩ â'dô 'è'á rú 'èlé 'wãã ró, nyé òzõ lĩfĩ ãcãrê kâtí. Gõ'dá òtĩrĩ gũnĩyã rĩ 'dĩ vōo rĩ, òjílã gólĩyĩ ãmã lãfãlé sị òdrã 'bã trá rĩ yĩ drĩ lĩdrĩzõ òdrã 'ásĩ lédrê-lédrê ró kpã ó'dí. Gõ'dá â'dólé cú rú'bạ ó'dí tíbê 'è 'bã drãlé kpã ó'dí kô rĩ bê. Gõ'dá ãmã ãmbúkũ gólĩyĩ lédrê-lédrê ró òdrã 'bã drê kô'dãwã 'dĩ 'bã yĩ, Ôvârí â'dô kpã ãmã òjã'á rú'bạ ó'dí ãfêzó ãmã drĩ.

53 Tã lâ rĩ'á ìcã-ìcã ró, Ôvârí drĩ ãmã rú'bạ gólĩyĩ rĩ 'bã òdrãlé òdrã gõ'dá ñãlé kpã ñã nō 'bã yĩ òjãlé rú'bạ ó'dí gólĩyĩ tíbê 'è 'bã òdrãlé kô rĩ 'bã yĩ 'á.

54 Gõ'dá tã rĩ 'dĩ òtĩrĩ rú 'èê rĩ, gõ'dá ùlĩ gólã búkũ Ôvârí kã drĩ ãtãlé rĩ drĩ ãcázó tã pãtĩ rĩ ró kĩ 'bã nĩ rĩ,

“Ôvârí ìzã ãjú-'bã-ãzĩ íyíkã, Ôdrã-trã.

Gólã 'bã tã trá, òjílã òzó òdrãã kô.

Gólã ndrê òdrã rĩ mbãràkã trá ndrĩ.”

Ìsãyã 25.8

55 Ítí rĩ, gõ'dá Ôvârí ãtã tã kpã trá búkũ íyíkã 'á kĩ,

“Ôdrã, mbãràkã ãnĩkã rĩzõ ãmã ùfúlĩ rĩ gõ'dá ã'dô 'á yã?

Mbãràkã ãnĩkã ãmã drĩlĩ rĩ ndrê trá.

Nĩ ìcã gõ'dá ãmã ùfúlĩ kô.”

Õsãyã 13.14

56 Tã ònjĩ ãmãkã rĩ'á 'èlã rĩ, rĩ nĩ rĩ'á mbãràkã fêlé òdrã drĩ rĩzõ ãmã ùfúlĩ nō. Gõ'dá tã gólĩyĩ Ôvârí drĩ 'bãlé trá ãmã drĩ 'èlé rĩ, rĩ nĩ tã ã'dãlé ãmã drĩ kĩ, òdrã cú mbãràkã bê ãmã pëzó, ì'dí ãmã drĩ rĩzõ drãlé nō, tãlã tã 'bã'bã rĩ 'dĩ rĩ tã ã'dãlé kĩ, Ôvârí ãã'dô lãñõ fê'á ãmã drĩ tã ònjĩ ãmãkã rĩ'á 'èlã 'dĩ 'bã yĩ tãsi.

57 Ítí rĩ, nĩ 'dê, mã ngã ndrĩ 'dó Ôvârí rĩ lũyĩlĩ, tãlã gólã 'bã ãmã nĩ òdrã rĩ pèlé tã ònjĩ bê, tãlã tã gólã Yésũ Krístõ drĩ ãfõzó òdrã 'ásĩ nō tãsi.

⁵⁸ Ámâ ândré rî mvá yî, ã'dô gō'dá trá ítí rî, 'dōvó nî 'dê, mã njû tâ lēlē ãmákâ rú gágá, gō'dá mã âdrê ró òzō rákã fê kátí. Nî rî gō'dá zãã lôsî Yésû Krístô kã rî 'èlé ì'dí dódó. Nî nî tãndí ró kî, lôsî 'è'è Yésû Krístô drí rî â'dó kô tâ tãkó 'î.

16

Tã lãfã ê'bê kã jölé krístô 'bá Yērōsālémã 'álâ rî 'bá yî drí rî

¹ Tã lãfã ê'bê kã jölé krístô 'bá gólîyî Yērōsālémã 'álâ rî 'bá yî pãzó rî tãsî rî, nî 'è kpá nyé òzō mã drí âtalé òjílã gólîyî Gãlãtíyã 'álâ rî 'bá yî drí 'èlé rî kátí.

² Kãyî rãtãã kã vósî cé rî, òjílã ãlô òcã lãfã íyíkã lãfálã lãfã ndrî gólã drí úsúlî rî 'bá yî 'ásî trölé fêlé drî-'bá ãníkã drígá, gólîyî òndrê ró vó lâ bũũũ kãyî mã drí 'èzó cãlé ãnî ngáá tólã rî 'á. Nî 'è tâ rî 'dî ítí, tãlã mã òtírî cãã tólã rî, mã òzó kô kpá rî lãfã zîlî ãnî tî sî.

³ Gō'dá òzō mã òcã trá tólã rî, mã gō ró cé wárãgã ígílî ì'dí fêlé òjílã gólîyî ãnî drí njílî trá lãfã 'dî ãjílî rî Yērōsālémã 'álâ rî 'bá yî drígá, ã'dô ró bê gólîyî â'dalé kî, gólîyî lãjó'bá ãníkã ãnî drí jölé rî yî ì'dí.

⁴ Òzō ìicã trá mã drí kpá nîzó òjílã rî 'dî 'bá yî bê kãyî rî 'dî 'á rî, gō'dá mã drí nîzó.

Tã Póólô drí 'è'á 'èlã rî

⁵ Mã lē nîlî Mēkēdónîyã 'álâ, nî'á òjílã Ôvãrí kã tólã mã 'bá yî ndrélé. Òzō mã òtírî nîlî Mēkēdónîyã 'álâ rî, gō'dá 'dîlî vósî rî, mã â'dô 'è'á cãlé bũũũ ãnî ngáá tólã.

⁶ Òzō mã òcã trá ãnî ngálã tólã rî, mã lē rílî ãnî bê kãyî ãmbá sî, â'dô 'bã'á bũũũ cãlé mîlî ãdũkũ 'á. Gō'dá 'dîlî ã'dô ãnî 'bã'á cú lãfã úsúlî ãmã pãzó ãcî ámákã mã drí 'è'á tólã nîzó sîsî 'álã mã 'á.

⁷ Ngbããngbãno rî, mã nîlî drê tólã kô, tãlã mã lēé kô rílî ãnî bê cé kãyî dã sî òzō mã òcã trá ãnî ngáá tólã rî. Òzō Ôvãrí òlôpê mã trá cãlé tólã rî, mã lē 'èlã ãnî bê kãyî dũũ.

⁸ Mã â'dô 'è'á rílî Ēfēsô 'á nōngá cãlé bũũũ kãyî kãrãmã Pēnîtãkósîtî kã 'á,*

⁹ tãlã mã drê cú ândrã-tãndî bê lôsî Ôvãrí kã 'èzó nōngá. Gō'dá òjílã dũũ rî'á tâ lē'á tâ Ôvãrí kã 'á. Gbõ lé ámã ãjú-'bã-ãzî yî â'dô bê rî'á lãtî lōndã'á 'èzó lôsî mã drí rî'á 'èlã 'dî ìzãzó rî.

¹⁰⁻¹¹ Ítî rî, Tîmãtîyã òtírî cãã ãnî ngáá tólã rî, nî lãgũ gólã kpá, nyé òzō ãnî drí 'èrê ámã lãgúlî rî kátí, gólã rî kpá lôsî Kúmũ ámákã Yésû Krístô kã ãlô-ãlô mã drí rî'á 'èlã nō 'èlé ì'dí. Nî ndrê gólã òjílã tãkó ró kô. Nî pã gólã lãfã sî, ã'dô ró bê gólã drí ãcî íyíkã 'è'á tólã 'dî tōzó pîpîsîlî tãndî sî tâ ìsũ ãkó, tãlã gólã ããgõ ró bê 'wãã mã ngáá nōlé ãdrúpî ãzî ãzã 'bá yî bê.

¹² Gō'dá ãmã ãdrúpî Āpólô rî tãsî rî, mã âtã tâ trá kpîlî gólã drí nîzó ãmã ãdrúpî gólîyî nî 'bã 'dî 'bá yî bê ãnî ngálã, gólã lēé nîlî ãnî ndrélé ngbããngbãno kô. Gō'dá gólã â'dô nî'á trá, òzō Ôvãrí òlê trá gólã drí rî.

Úlî ãdũkũ Póólô kã

¹³ Ænî ìfî òmbã ãnî rú, nî âdrê gágá òzō rákã fê kátí tâ lēlé pîpîsîlî ãlô sî Yésû Krístô 'á, nî ãtũ fîlî lãnõ 'ásî ndrî mbãrãkã Ôvãrí kã sî.

¹⁴ Nî rî tâ 'èlé ãnî ãzî-ãzî yî drí ndrî 'dó lôvó sî.

* **16:8 16.8 Pēnîtãkósîtî** 'Dîlî rî'á kãrãmã Yúdã yî kã ì'dí, gō'dá krístô 'bá yî ìsũ íyíkã kãyî Líndrî Tãndî drí ãnîzó gólîyî drîlî sî rî tâ lâ ì'dí.

¹⁵ Ámâ ândré rî mvá yî, nî nî tã Sītīfānásī yí kâ trá tândí ró. Gólīyî òjílã drī-káká tã lē 'bá Yésũ Krístõ 'á Gīrīkĩ 'álâ rî ĩ'dī, òjílã 'dī 'bá yî 'bã ĩyî trá lôsī 'elē òjílã Ôvârí kâ drí pīpīsílí ãlô sī.

¹⁶ Má lô'bã rú'bã ãnî drí, nî rî ró bê drī-'bá tândí ãníkã òzõ Sītīfānásī yí kâtí rî 'bá yî zélé òjílã gólīyî rī 'bá lôsī 'elē gólã bê Ôvârí drí rî 'bá yí bê.

¹⁷ Má rī'á ãyīkõ ró, tãlã Sītīfānásī, Fōrõtōnátõ gō'dá Ākāyīkã yí ácã ĩyî trá ãmã ngálã ãmã pãlé, òzõ má òtírī rī ãnî tã ĩsūlí ãnî ndrē ãkõ drí rī.

¹⁸ Gólīyî rî trá mbârâkã sōlé má 'á, òzõ drīlīyî rīrī 'elã ãnî drí tólã nã kâtí. Ītí rî, nî ĩnjī gólīyî tândí ró.

Nî-bê-yã ãdūkũ Póõlõ kã

¹⁹ Krístõ 'bá gólīyî Ásīyã 'álâ rî 'bá yî 'ê ĩyî nî-bê-yã ãnî drí rōõ. Ākōwílã yí Pīrīsílã bê krístõ 'bá gólīyî rú ê'bé 'bá Ôvârí rî ĩrátãlé gólīyî drí 'bã 'álâ rî 'bá yí bê 'ê ĩyî nî-bê-yã ãnî drí, Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ rī rú sī.

²⁰ Gō'dá kpá ãnî ãzī-ãzī yí ndrī tībê tã lē 'bá trá Yésũ Krístõ 'á rî yî 'ê ĩyî nî-bê-yã kpá ãnî drí ndrī. Nī òtírī rú ê'bé vō ãlô 'á rî, nî 'ê nî-bê-yã ãmã ãdrúpī yí drí lówó sī.

²¹ Má Póõlõ, má ĩgī nî-bê-yã nô cú ámã drí sī ãnî drí.

²² Òzõ òjílã ãlô ãnî lãfálé sī ò'bã Kúmú ãmákã Yésũ rī lówó kô rī, lãṅõ â'dô gólã rī 'ê'á. Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ ããgõ 'wãã.

²³ Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ òfē òrē ãnî drí.

²⁴ Má lē ãnî ndrī, tãlã ãmã ãnî bê trá ndrī ngá ãlô 'í Yésũ Krístõ bê. Ī'dī 'dī.

Tã ìgĩ-ìgĩ Póólō ká rĩ lâ Kōrínītō lé 'bá yĩ drí rĩ 2 Kōrínītō lé 'bá

Tã 'ě'á zĩlá nĩlĩ sísí rĩ

Póólō ìgĩ tã nô krístō 'bá gólĩyĩ Kōrínītō 'alá rĩ 'bá yĩ drí, tã-drĩ tã gólĩyĩká rĩ'á lãsélá gólá rú rĩ 'bá yĩ ká lógōzó gólĩyĩ drí. Gólĩyĩ rĩ tã átálé kí, Póólō òlées yĩ kò, tãlã gólá gōó drē kò gólĩyĩ ndrélé kpá ó'dí òzō drílã tã 'bázó 'élé sísí rĩ kátí. Āzã 'bá yĩ ìsũ ìyĩká kí, Póólō ãã'dó íyĩngá lãjó'bá 'í kò, gō'dá tã átĩ-átĩ gólá drí rĩ'á pēlá gólĩyĩ drí rĩ ãã'dó kò tã pãtĩ 'í. Gō'dá kpá krístō 'bá lĩfĩ ící 'bá āzã 'bá yĩ rĩ ìyĩ trá ácálé Kōrínītō 'á nĩngá rĩ'á tã ngũ āzã 'bá yĩ ìmbálé Póólō ká 'dĩ rú sĩ. Póólō kí nĩ rĩ, lĩfĩ ící 'bá 'dĩ 'bá yĩ ãã'dó ìyĩ rĩ'á ãdĩ lówó bē rōó, gō'dá gólĩyĩ ãã'dá ìyĩ tã 'ě'ě Yēsũ ká rĩ mbĩ òjĩlá drí kò. Gólĩyĩ rĩ rĩ'á tã lãrãkò āzã 'bá yĩ 'élé, rĩ'á òjĩlá tĩ 'bãlé ã'dĩlĩ. Gólĩyĩ rĩ kpá rĩ'á ìyĩ tã lóngólé tã nĩnĩ gólĩyĩká Ôvãrĩ rĩ tã sĩ rĩ tã lâ 'á. Tãlã Póólō rĩ tã ìtĩ 'dĩ 'bá yĩ 'élé kò rĩ drí sĩ rĩ, gólĩyĩ drí rĩzó tã ìsũlĩ rĩ rĩ kí, Póólō ãã'dó fĩ trá 'bãlé pãtĩ drĩ-'bá krístō 'bá ká 'í yã rĩ. Gō'dá tã Póólō ká ã'dó kò ìtĩ. Gólá ãtũ ìyĩ fĩ trá lãṅō ùsúzó tã lēlē gólãkã Yēsũ 'á rĩ tã sĩ. Gólá lē tã lē 'bá gólĩyĩ ó'dí ró yĩ drí ìmbálé Yēsũ rĩ tã sĩ 'dĩ 'bá yĩ rōó. Gólá ã'dó kò lãfã lówó 'bá 'í, ngãtã tã ãmbã lówó bē. Ìtĩ rĩ, gólá rĩ'á tã ã'dã-ã'dã drĩ-'bá krístō 'bá ká rĩ tãndĩ ká rĩ ró gólĩyĩ drí.

Gō'dá Póólō ã'dã trá kí, krístō 'bá gólá pãtĩ rĩ ã'dó 'ě'á lãṅō ùsúlĩ, gō'dá āzãngá sĩ, ãã'dó fũ'á lâ kpá òzō Kúmú gólĩyĩká Yēsũ tí. Yĩ rĩ gógó ífĩfĩ lâ ó'bã yĩ trá gãnimã 'á, gō'dá ócã yĩ trá, tãlã òjĩlá Yúdã yĩ ká rĩ 'bá yĩ gã ìyĩ tã átĩ-átĩ yĩ drí rĩ'á pēlá rĩ trá dó. Òzō gólĩyĩ drí ã'dórē trá krístō 'bá ró 'dĩ tí rĩ, gólĩyĩ ò'bã ìyĩ lĩfĩ kò kizó nĩ rĩ, rĩrĩ ìyĩká rĩ ãã'dó 'bã'á cú ìtĩ lãṅō āzã 'bá yĩ ãkó, gō'dá òjĩlá ãã'dó rĩ'á ìyĩ ìnjĩlĩ òzō lĩfĩ ící 'bá āzã nã 'bá yĩ ká nã tí.

Gólá rĩ zãã cãcã ìyĩká gólĩyĩ ngálã rĩ tã lâ 'bãlé lãfã ù'dũ-ù'dũ ká krístō 'bá gólĩyĩ ngã ãkó Yērōsãlēmã 'alá rĩ 'bá yĩ pãzó rĩ ãtã-ãtã sĩ.

¹ Mã Póólō tĩbē Ôvãrĩ drí nĩlĩ nĩ ã'dólé lãjó'bá Yēsũ Krístō ká ró rĩ, mã ìgĩ wãrãgã nô nĩ ãnĩ krístō 'bá Kōrínītō 'alã nã 'bá yĩ drí gō'dã ãnĩ gólĩyĩ ã'dó 'bá 'bãdrĩ Gĩrĩkĩ ká 'alã rĩ yĩ drí. Āmã ámã ãdrúpĩ Tĩmãtĩyã bē, 'é nĩ-bē-yã ãnĩ drí ndrĩ.

² Ôvãrĩ ãmã átã gō'dã Kúmú ãmãkã Yēsũ Krístō bē òfē òrē ãnĩ drí tã ã'dĩ bē.

³ Mã luyĩ Ôvãrĩ Kúmú ãmãkã Yēsũ Krístō rĩ átã ró rĩ gólá tĩbē 'ã lâ drí ã'dĩlĩ trá ãmã rú nõ, Ôvãrĩ rĩ gólá kpá ì'dĩ mbãrãkã sō 'bã ãmã rú rĩ.

⁴ Òzō lãṅō ãã'dó trá ãmã 'ě'á rĩ, gólá drí ãmã 'bázó fĩ ãtũlĩ. Gólá pã ãmã ìtĩ 'dĩ rĩ, tãlã mã òpã ró òjĩlá gólĩyĩ lãṅō drí 'ě'á gólĩyĩ 'élé rĩ kpá ìtĩ.

⁵ Òzō lãṅō ò'è ãmã rōó tã lēlē ãmãkã Yēsũ Krístō 'á rĩ tã sĩ rĩ, gō'dã Yēsũ Krístō ã'dó ãmã pĩpĩsĩlĩ 'bã'á ã'dĩlĩ ã'dĩ gō'dã rĩzó mbãrãkã ìyĩká fēlé ãmã drí rōó.

⁶ Òzō gō'dã lãṅō ã'dó trá ãmã 'ě'á rĩ, tã 'dĩ ã'dó ró bē ãnĩ pãlé. Òzō Ôvãrĩ ò'bã ãmã pĩpĩsĩlĩ trá ìdũlĩ kãyĩ lãṅō drí rĩzó ãmã 'élé rĩ 'á rĩ, tã rĩ 'dĩ ã'dó ãnĩ pã'á tã nĩlĩ kí nĩ rĩ, Ôvãrĩ ã'dó kpã ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'bã'á ìdũlĩ òzō lãṅō òtĩrĩ rĩ ãnĩ 'élé rĩ.

⁷ Ítí rí, má lě tã trá pãtĩ-pãtĩ pĩpĩsílí ãlô sĩ kĩ, Ôvãrí â'dô tã 'dĩ 'ě'á kpá ítí ãní drí. Lãnõ tĩbê ãmã 'ě 'bá rí, â'dô kpá ãní 'ě'á. Gõ'dá ítí rí, Ôvãrí â'dô kpá pĩpĩsílí tã âtũ kã fě'á ãní drí gõ'dá kpá ãní pĩpĩsílí 'bãlé â'dílí â'dĩ òzõ drílã 'ěrě lâ má drí rí kãtí.

⁸ Âmã âdrúpĩ yĩ âmã ìzó yĩ bẽ, má lě lãnõ gólã ãmã 'ě 'bá 'bãdrĩ Ásĩyã* kã 'álã rí tã lâ 'bãlé kpá ãní drí nĩlĩ. Lãnõ rí 'dĩ lãnĩ trá kôrô, gõ'dá mbãrãkã lâ lãvũ trá gãrã ãmã drĩ sĩ. Ítí rí, mã kĩ ãmãkã rí, lãnõ rí 'dĩ ãã'dô ãmã fũ'á.

⁹ Mã kĩ ãmãkã rí, pãtĩ-pãtĩ kãyĩ ãmãkã drã kã rí ããcã trá. Tã rí 'dĩ â'dô ítí 'dĩ rí, tãlã mã òzó kô ùjũũ nĩ ãmã nyãányã pãlé, mã òfě ró ãmã bẽ rí cẽ Ôvãrí drĩgã ì'dĩ, Ôvãrí tĩbê rĩ 'bá òjílã ìngálẽ òdrã 'ásĩ rí.

¹⁰ Ôvãrí gólã tĩbê ãmã pã 'bá nĩ lãnõ ãmbã tĩbê 'ě 'bá ãmã fũlĩ ítí 'dĩ 'ásĩ 'dĩ rí, gólã ì'dĩ Ôvãrí tĩbê ãmã drí 'ězõ tã lělẽ 'á lâ pĩpĩsílí ãlô sĩ rí. Ìzãtũ rí, gólã â'dô kpá zãã rĩ'á ãmã pãlé lãnõ 'ásĩ,

¹¹ tãlã nĩ òrĩ trá zãã rĩ'á gólã rí ìrátãlé ãmã tãsĩ rí. Ítí rí, òjílã dũũ â'dô ìcã'á cú Ôvãrí rí lùyílĩ, tãlã gólĩyĩ ndrẽ gólã pã ãmã trá kãyĩ lãnõ kã 'ásĩ.

Tã Póólõ drí tã yĩ drí 'ě'á 'ělã rí jãzó ngũ rí tã lâ âtãzó rí

¹² Âmã âdrúpĩ yĩ, tã ìsũ ãmãkã vó ró rí, Ôvãrí nĩ trá kĩ, mã rí trá ãngõ nõ drĩ òjílã tãndĩ rí ró gõ'dá tã gólĩyĩ má drí rĩ'á 'ělã ãní drí rí 'bã yĩ rĩ'á cú tã ònjĩ ãkó. Mã rí tã gólĩyĩ sũ 'bã Ôvãrí rú rí yĩ 'ělẽ ì'dĩ ãní drí, â'dô mbãrãkã gólã drí fělẽ má drí rí vó ró.

¹³ Tã gólĩyĩ má drí ìgĩlĩ ãní drí nõ 'bã yĩ, mã ìgĩ trá tã mbĩ 'ì gõ'dá kpá dódó tã gólĩyĩ ãní drí 'ě'á ìfĩ lâ nĩlĩ dódó rí yĩ ì'dĩ.

¹⁴ Gõ'dã nĩ nĩ tã ãmãkã 'dĩ drẽ cẽ dã ítí, gõ'dã má lě ãní tã ãmãkã rí nĩlĩ ngbãlĩ-ngbãlĩ ìzãtũ, tãlã mã lě ãmã ârũlĩ ãní tãsĩ, gõ'dã nĩ ârũ ró kpá ãní ãmã tãsĩ, kãyĩ gólã Kúmũ ãmãkã Yésũ Krístõ drí 'ězõ âgõlẽ ãngõ nõ 'á rí 'á.

¹⁵ Tã ìsũ ãmãkã 'á rí, tã 'dĩ fĩ trá ãní drĩ. Ítí rí, má lě trá cãlẽ ãní ngãã tólã ândãlã rĩ, tãlã nĩ â'dô ró bẽ ãyĩkõ bẽ mã drí ãní pãzó ândãlã rĩ.

¹⁶ Mã lě trá ãní ndrẽlẽ sĩsĩ, mã òtĩrĩ nĩ nĩ'á 'bãdrĩ Měkẽdõnĩyã kã 'álã rí. Gõ'dã má lě kpã trá cãlẽ ãní ngãlã mã òtĩrĩ âgõõ Měkẽdõnĩyã lèsĩ rí, tãlã nĩ pã ró mã bẽ âdĩ sĩ fĩnyãwã mã drí nĩzó ì'dĩ sĩ lâ 'bãdrĩ Yũdãyã kã 'álã.

¹⁷ Nĩ ìsũ bẽ-rĩ, mã rĩ'á òjílã tã ìsũ-ìsũ bẽ rĩ rĩ rí ì'dĩ yã? Nĩ ìsũ bẽ-rĩ mã òjílã gólã rĩ 'bã tã yĩ drí 'bãlé trá 'ělẽ rí 'ě 'bã kô rí ì'dĩ yã?

¹⁸⁻¹⁹ Ôvãrí nĩ trá kĩ, mã â'dó kô òjílã ítí 'dĩ ì'dĩ. Mã rí zãã tã mbĩ rí âtãlé ì'dĩ, tãlã Ôvãrí rí mvã Yésũ Krístõ, tã gólãkã âtãlé rí ìyĩkã kó zãã ãlõ. Gólã ì'dĩ tĩbê ãmã Sĩlĩvãnõ* yĩ bẽ gõ'dã Tĩmãtĩyã yĩ bẽ drí tã lâ pělẽ ãní drí rí.

²⁰ ã'dô tã gólĩyĩ Ôvãrí drí 'bãlé trá dũũ 'ě'á 'ělã ãmã drí 'dĩ 'bã yĩ tãsĩ rí ì'dĩ rí, mã nĩ trá kĩ, tã pãtĩ ró, Ôvãrí â'dô tã 'dĩ 'bã yĩ 'ě'á tãlã Yésũ Krístõ rí tãsĩ. Òzõ gõ'dã ã'dô trá ítí rí, 'dĩ tã ãmã drí rĩzó tã âtãlé kĩ, "Ãã'dô ítí", òzõ mã òrĩ trá Ôvãrí rí lùyílĩ Yésũ Krístõ rí rú sĩ rí ì'dĩ.

²¹⁻²² Ôvãrí ì'dĩ gólã tĩbê ãmã 'bã 'bã ndrĩ ãní bẽ â'dólẽ ngã ãlõ ró Yésũ Krístõ 'á rí, gõ'dã ãmã 'bãlé rĩlĩ zãã tã lělẽ sĩ, tã ìyĩkã 'á. Gólã nĩ ãmã trá lõsĩ ìyĩkã 'ělẽ. Gõ'dã gólã 'bã lãmbẽ kpã trá ãmã rú òzõ ngã gólã 'bã 'bã ngã ìyĩkã ró rí kãtí, Lĩndrĩ Tãndĩ ìyĩkã fěfě lâ sĩ rĩlĩ ãmã pĩpĩsílĩ 'á. Gólã âfě Lĩndrĩ Tãndĩ ìyĩkã trá rĩlĩ ãmã pĩpĩsílĩ 'á sĩ, òzõ ngã drĩ-kãkã gólã drí

* **1:8 1.8** 'Bãdrĩ 'dĩ rĩ'á gólã rĩ'á zĩlã ngbããngbãnõ Túrukĩ rí ì'dĩ. * **1:18-19 1.18-19** Sĩlĩvãnõ 'dĩ rú lâ ãzã kpã bẽ rĩ'á Sĩlã.

'ē'á 'ēlá āmā drí rí kátí, tálâ mã ùnĩ ró bê kī, p̄t̄ĩ-p̄t̄ĩ ró Ôvârí â'dô āmā 'bā'á rīlĩ ālô Yēsũ bê ùrú 'álâ.

²³ Ôvârí ĩ'dĩ ĩfĩ drĩ 'bá ámákâ ró tã lâ â'dalé kī, òzō má ògō cālē būúũ Kōrīnītō 'á tólâ kô rí, má 'ē tã rí 'dĩ ĩtĩ 'dĩ rí, ã'dô ró bê ãnĩ p̄zō má òzō kô tã lògō ãnĩ drí ònjĩ ró rō.

²⁴ Mã lēē rīlĩ ãnĩ drĩ òzō kúmú kátí rí kô. ĩtĩ rí, tákō mã rí bê-rĩ rĩ'á lōsĩ 'ēlē kpākā ālô ãnĩ bê, tálâ nĩ â'dô ró bê gágá tã lēlē ãníkâ Yēsũ Krístō 'á rí 'á òzō rākā fē kátí.

2

¹ ĩtĩ rí, má 'bã tã ĩsũ ámákâ kī'á nĩ rí, má cá kô ãnĩ ndrēlé rí trá, tálâ mã òcã tólâ rí, má â'dô ãnĩ 'bã'á â'dólé tã ĩsũ ró.

² Gō'dá òzō má ò'bã ãnĩ trá â'dólé tã ĩsũ ró rí, ã'dĩ â'dô gō'dá ámā 'bã'á â'dólé ãyĩkō ró nĩ yã?

³ Má ĩgĩ tã 'dĩ sīsĩ ãnĩ drí 'dĩ rí, tálâ nĩ lōbē ró Ôvârí rí vó bê tãndĩ ró, tálâ mã lēē kô â'dólé tã ĩsũ ró tã ònjĩ ãníkâ drí. Òzō mã òcã tólâ rí, rĩ'á tãndĩ ró má drí â'dózó ãyĩkō ró tã 'ē'ē tãndĩ ãníkâ sĩ. Nĩ ndrē trá, má nĩ trá kī, òzō má â'dô trá ãyĩkō ró rí, â'dô kpá ãnĩ 'bã'á â'dólé ãyĩkō ró.

⁴ Kãyĩ gólâ mã drí wárãgã ĩgĩzō ãnĩ drí sīsĩ nã rí, tã 'ē'ē ãníkâ ĩkpókpolō mã trá rōō gō'dá 'bã ámā p̄p̄ĩsĩlĩ trá â'dólé ĩzã ró, gō'dá būúũ mã drí ãwó ngōzó kãyĩ gólâ mã drí rĩzō wárãgã nã ĩgĩlĩ nã 'á. Mã lēē kô úlĩ ámákâ nō drí ãnĩ 'bãlé â'dólé tã ĩsũ ró. Mã lē bê-rĩ úlĩ ámákâ nō drí tã â'dalé ãnĩ drí kī, mã lē ãnĩ trá rō.

Póólō â'dã tã krístō 'bá yĩ drí tã ònjĩ òjĩlã ãzã gólĩyĩ lãfálé sĩ

rĩ kã âyélé

⁵ Sīsĩ òjĩlã rí ãnĩ lãfálé sĩ gólâ tĩbē tã ònjĩ 'ē 'bã trá 'dĩ rí, gólâ 'bã mã trá â'dólé tã ĩsũ ró, gō'dá 'bã bê-rĩ ãmbá lâ ãnĩ ĩ'dĩ â'dólé tã ĩsũ ró rō.

⁶ Lãṅō gólâ ãnĩ 'dĩ 'bã yĩ drí fēlé gólâ drí 'dĩ ĩcã trá 'dĩ.

⁷ ĩtĩ rí gō'dá, ngbãangbãnō rí, nĩ âyē gólâ tã ònjĩ gólâkã 'dĩ 'ásĩ. Nĩ âtã úlĩ ã'dĩ ĩ'dĩ gólâ rí 'bãlé â'dólé ãyĩkō ró, tálâ ĩzã òzō kô gólâ rí 'ēē rō.

⁸ ĩtĩ rí, mã lô'bã rú'bã ãnĩ drí, nĩ â'dã gólâ drí kī, nĩ lē gólâ trá.

⁹ Wárãgã ãzã mã drí ĩgĩlĩ sīsĩ ãnĩ drí nã rí, ã'dô ró bê ãnĩ ùjũzō, tálâ mã lē nĩlã ngátã tã gólĩyĩ ndrĩ mã drí 'bãlé ãnĩ drí rí 'bã yĩ, ãnĩ njãã 'ēlá yã rí.

¹⁰ Òzō nĩ ãâyē tã ònjĩ ãgō 'dĩ kã trá rí, 'dĩlĩ rí mã âyē gólâ kpá trá tã ònjĩ íyĩkã 'dĩ 'ásĩ drĩ-ãcē Yēsũ Krístō kã rí sĩ. Mã rí tã 'dĩ 'bã yĩ 'ēlē ĩtĩ 'dĩ rí, ã'dô ró bê ãnĩ pãlé, tálâ Sātãnã òzō kô lãtĩ úsú rĩzō drĩ-ãcē bê ãnĩ drĩ,

¹¹ tálâ ámā ãnĩ bê mã nĩ mãnĩ Sātãnã kã rĩzō ámā ádólé rí trá tãndĩ ró.

Tã tã ĩsũ Póólō kã nĩzō Trówã 'álâ rí tãsĩ rí

¹² Mã cã bê Trówã 'álâ nĩ'á tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yēsũ rí tãsĩ nō pēlé tólâ rí, kúmú ámákâ Yēsũ nĩ lãtĩ trá mã drí lōsĩ 'ēzō tólâ yĩ drí.

¹³ Gō'dá gbō lé ĩtĩ rí, mã rí kô p̄p̄ĩsĩlĩ ã'dĩ sĩ, tálâ mã úsú ámā ãdrúpĩ Títō tólâ vōrã bê mã drí ãnĩ ngá lésĩ kô. ĩtĩ rí gō'dá, mã drí ngãzō Trówã rí âyélé nĩzō Mēkēdónĩyã 'álâ gólâ rí lōndalé.

Tã Póólō drí â'dózó lãjō'bã Yēsũ gólâ tã trō 'bã trá Sātãnã drĩgã sĩ rí kã ró rí

¹⁴ ĩtĩ rí, gō'dá mã 'dē mã 'ē ãwō-ĩtĩ Ôvârí drí rōō, tálâ gólâ 'bã ámā trá kárã ámā drí rĩzō tã trōlé ãjú 'ásĩ ãjú-'bã-ãzi yĩ drĩgã sĩ, tálâ mã â'dô trá ngã ālô ró Yēsũ Krístō bê. Ôvârí rí rĩ'á tã Yēsũ Krístō rí tãsĩ rí íyálé ámā

sī òjílā drí vò 'ásī ndrī, tā Yésū rī tāsī 'dī rī'á nyé òzō ngá àjì bē tūrū-tūrū rī àjì lá drí rīrī lẹ'bulí sūsū ró rī kátí.

¹⁵ Úlì gólìyì àmà drí rī'á pèlā Yésū Krístō rī tāsī nò rī 'bā Ôvârí â'dólé àyīkō ró. Àjì lá rī'á ngī òjílā gólìyì Ôvârí drí 'è'á pālā rī 'bá yì drí gō'dá kpá ngī gólìyì Ôvârí drí 'è'á zālā lẹsì sī rī yì drí.

¹⁶ Gō'dá gólìyì Ôvârí drí 'è'á pālā rī 'bá yì drí rī, úlì àmákâ 'dī 'bá yì àjì lá ìyíkâ gólìyì drí ngá gólá 'è 'bá gólìyì 'bálé rīlì zāà gbàdú àdūkū àkó rī ró. Gō'dá òjílā gólìyì Ôvârí drí 'è'á zālā rī 'bá yì drí rī, úlì àmákâ 'dī àjì lá gólìyì àngū ìyíkâ ìyì òdrā àjì ró.* À'dô gō'dá bē trá ìtí rī, à'dí â'dô ícá'á nī tā àngí gólá ìtí tā pèpè Yésū rī tāsī 'dī 'èlé nī yā?

¹⁷ Mā â'dó kô òzō òjílā gólìyì lē 'bá ìyíkâ úlì Ôvârí kâ nò gīlì òjílā drí lāfā sī rī 'bá yì kátí kô. Gō'dá tálā Ôvârí rī nyāányā nī àmà nī â'dólé tā Yésū Krístō rī tāsī nò pè 'bá lá ró, mā rī àdrélé gólá rī līfī drī 'á rī'á tā pătí-pătí rī pèlè ì'dí òjílā àzì yì drí.

3

Tā tā-drī lèlè ó'dí Ôvârí kâ tāsī rī

¹ Nī ìsū ànìkâ bē rī, má rī nò àmà lòmbe'á yā? Nī lē wárāgā ì'dí fèlé ànì drí, à'dô ró bē àmà â'dalé ànì drí ngātā ànì drìgá sī àfèlé àmà drí, à'dô ró bē lòsì má drí rī'á 'èlā nò â'dalé yā?

² 'É'è! Bè-rī ànì nyāányā ì'dí òzō wárāgā àmákâ tā àmákâ â'dalé òjílā drí rī kátí. Tā ànìkâ ìgī trá àmà pīpìsìlì 'á. Òjílā àzā 'bá yì ndrè ànì trá, gō'dá gólìyì nī tā tándí má drí rī'á 'èlā ànì drí rī 'bá yì trá ndrī.

³ Ìtí rī, rīrī tándí ànìkâ 'dī rī nī tā â'dalé òjílā drí kī, ànì ì'dí òzō wárāgā gólá Yésū Krístō drí àjólé tā ìyíkâ ró àmà sī rī kátí. Òjílā mvá ìgīlì nī ìbírìbì drī kô. Ìgī trá Líndrí Tándí Ôvârí kâ tìbè â'dó 'bá lédrè-lédrè ró zāà gbàdú àdūkū àkó rī sī. Ìgīlì kô ìbírìbì drī, ìgī trá òjílā mvá pīpìsìlì 'á.

⁴ Mā rī tā 'dī àtálé ìtí 'dī, tálā mā nī trá tā pătí-pătí ró kī, Ôvârí àfè mbârākā trá àmà drí lòsì ìyíkâ 'èzò Yésū Krístō sī.

⁵ Tā gólá má drí àtálé 'dī ìfí lá â'dó kô kī, mā â'dô lòsì 'dī 'è'á mbârākā àmákâ sī rī. Ôvârí rī nī mbârākā fèlé má drí.

⁶ Gólá àfè mbârākā nī àmà drí â'dózò lājó'á bā tā-drī lèlè ó'dí gólâkâ gólá drí 'bálé trá òjílā drí nò kâ ró. Ìtí rī, tā-drī lèlè ó'dí gólâkâ 'dī â'dó kô tā 'bā'bā gólá ìgīlì trá rī ì'dí, ìyíngá bē-rī tā Líndrí Tándí Ôvârí kâ rī drìgá sī rī ì'dí. Tā 'bā'bā gólá tìbè Músà drí ìgīlì 'dī, rī ìyíkâ rī'á òdrā pá àsélé ì'dí òjílā drī. Gō'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ rī, rī ìyíkâ bē-rī rī'á òjílā 'bálé rīlì zāà gbàdú àdūkū àkó.

⁷ Tā 'bā'bā gólìyì ìgīlì kúnì mvá drī 'dī rī àsè òdrā pá trá òjílā drī. Gbò lé ìtí rī, tā 'bā'bā àfèlé 'dī â'dá àmbā Ôvârí kâ trá òjílā drí, gō'dá Músà rī nīlì 'bálé kpá lẹgúlì lẹgù. Gō'dá òjílā Ìsīrā'élè kâ ícá ìyì gō'dá kô gólá rī nīlì ndrèlè lẹgù-lẹgù lá drí sī. Gō'dá ìtí rī, Músà drí ìyì nīlì àkózò kpàákū ítá sī, gbò lé lẹgù-lẹgù rī gógó 'dī ìtò trá rī'á rù ndèlé rī.

⁸ Gō'dá ngbāângbânò rī, tā-drī lèlè ó'dí Ôvârí kâ tìbè Líndrí Tándí gólâkâ àfè 'bá àmà drí nò rī, àmbā lá rī'á kôrô.

* 2:16 2.16 Gólìyì volé gá 'bá dó tā lèlé úlì 'dī 'á rī, Ôvârí â'dô gólìyì zā'á lẹsì sī.

9 Nĩ ndrê, òzò tā 'bā'bā gólâ túbê lâṅō 'bā 'bá òjílâ drīī tā ònjí 'bá ró rí, à'dô trá tãndí ró rí, gō'dá tā 'bā'bā gólâ ngá pãpã fê 'bá ì'dí rí tãndí lâ à'dô lâvũ'á gãrã.

10 Ítí rí, tā 'bā'bā 'dí 'bá yí, mã ndrê fínyáwá ró, mã ndrê bê-rí tā-drī lèlê ó'dí Ôvârí kâ òjílâ pãzó nõ rí tā àmbá ró lâvũlí gãrã.

11 Òzò gō'dá tā 'bā'bā tā lâ drí 'è'á rú ndélé rí, àà'dô rí'á tā àmbâ-àmbâ bê rí, gō'dá tā-drī lèlê ó'dí túbê 'è 'bá ríí zãâ gbádú ãdũkũ àkó nõ, àmbâ-àmbâ lâ à'dô lâvũ'á gãrã gólâ tā 'bā'bā kâ nã drīī sī.

12 Ítí rí, mã 'bā gō'dá tā ìsũ àmákâ nõ ndrī 'dó tā-drī lèlê ó'dí nõ drīī. Tã 'dí tãsí rí, mã à'dô nĩ'á Ôvârí ngálâ cú ítí ùrī àkó.

13 Mã à'dó kô òzò Músã kátí. Gólâ à'bā íyí nĩlí kpãákũ ítá sī tãlá òjílâ Ìsírã'élê kâ òzó kô íyí nĩlí rí 'bá lâgúlí 'dí ndrêê, gō'dá lâgû-lâgû gólâ rí nĩlí 'á 'dí drí àvĩzó.

14 Òjílâ gólíyí Ìsírã'élê kâ 'dí 'bá yí, tā ìsũ gólíyíkâ áà'bā trá kpãákũ, tãlá tā mbî Ôvârí kâ nõ òzó fĩ gólíyí drīī kô. Ítí rí, gō'dá àndrô nõ rí kpá ítí, tā ìsũ gólíyíkâ à'bálê kpãákũ nã rí, áà'bā úlí ífí tā-drī lèlê àkũ Ôvârí kâ gólíyí à'bíyá yí bê nã kâ kpá trá, gólíyí òtírí zílâ rí. Ítí rí, Yésũ Krístô à'dô tā gólâ rí 'bá tā ìsũ gólíyíkâ à'bálê kpãákũ 'dí nĩ'á cé nĩ.

15 Àndrô nõ rí, òzò gólíyí ùzî tā 'bā'bā Ôvârí drí àfêlé Músã sī nã rí, tā ífí lâ fí gólíyí drīī kô.

16 Gō'dá òzò òjílâ òjâ tā ìsũ íyíkâ trá Kúmú àmákâ Yésũ Krístô rí vó bèle ì'dí rí, Yésũ Krístô drí tā rí 'bá gólíyí ìfí à'bálê kpãákũ 'dí nĩzó lâ, tãlá gólíyí ùnî ró tā Ôvârí kâ nõ ífí lâ bê.

17 Kúmú àmákâ 'dí, gólâ fê lédrê-lédrê nĩ àmâ drí. Tã pãtí-pãtí ró gólâ 'bã àmâ trá drī-báláyí ró tā lânjî tā ònjí àmákâ kâ 'ásí.

18 Ítí rí, àmâ ndrī mã à'dô vò ndrê'á kôró Yésũ drīī cú ítí àmâ ìfí à'bã àkó, à'dô-à'dô àmákâ rí à'dô tã tãndí Ôvârí kâ rí à'dá'á lâgúlí òzò ngãná kátí. Gō'dá Líndrí Tãndí drí rízó zãâ à'dô-à'dô àmákâ rí jálê à'dólê òzò Yésũ kátí, gō'dá àmbã Ôvârí kâ à'dalé gãrã.

4

Tã tā Ôvârí kâ pèpè lâ tãsí rí

1 Tãlá Ôvârí à'dâ pĩpĩsílí tãndí íyíkâ trá má drí, ítí rí, gólâ drí lôsí íyíkâ àfèzó má drí rí'á 'èlá. Gō'dá à'dô bê trá ítí rí, gō'dá àmâ rú'bã njá kô.

2 Má gã volé trá dó 'dèlé làtî ònjî-ònjî gólâ rí 'bá ànyí àjílí rí 'ásí. Má àdó òjílâ kô. Gō'dá ítí rí, má rí kpá kô úlí gólíyí Ôvârí drí 'bálê trá má tî rí yí òjálê. Má rí rí'á tā pãtíí Ôvârí kâ 'dí ìmbálê tãndí ró Ôvârí rí ìfí drí 'á, gō'dá òjílâ gólíyí tā ìsũ mbî bê rí à'dô nĩ'á lâ dódó ítí.

3 Òzò tā ífí tā àtî-àtî tãndí kâ gólíyí má drí rí'á pèlá nõ òfí òjílâ drīī kô rí, 'díí íyíkâ cé òjílâ gólíyí Ôvârí drí 'è'á ìzálâ tā ònjí gólíyíkâ drí rí yí ì'dí.

4 Sãtãnã gólâ à'dó 'bá ì'dí kúmú òjílâ àngó nõ drīī nõ kâ ró rí àdô gólíyí trá, gō'dá gólíyí drí à'dózó òzò òjílâ gólíyí ìfí lâ yí drí àsílí trá rí yí kátí. Ítí rí, gō'dá gólíyí ícá kô tā àtî-àtî tãndí Yésũ tãsí nõ ndrêlé dódó, Yésũ Krístô à'dó 'bá nyé òzò Ôvârí kátí rí.

5 Tã gólâ má drí rí'á pèlá rí, à'dó tã àmâ nyãányã kâ rí ì'dí kô. Tã gólâ má drí rí'á pèlá rí, rí'á tã Yésũ Krístô kâ à'dózó Kúmú àmákâ ró rí ì'dí, gō'dá mã rí'á cé rú ì'bũ 'bã ànikã ì'dí, tã Yésũ drí 'èlé má drí rí drí.

⁶ Sísí rí, Óvârí drí tã âtázó kí, “Áâ'dô ngá í'í'á ìnríkúwá 'á, vò í'ílí ngbángbá.” Óvârí rí nyáányá 'bã ngá í'í íyíkã nĩ rĩ'á vò í'ílí ãmã p̄p̄sílí 'á, tãlã mã ùn̄í ró ãmbã íyíkã tíbê ãmã drí ndrêlé Yésũ Krístõ rí n̄l̄í 'á rí.

Tã gólã Óvârí drí rızó ãmã p̄lê mbârâkã íyíkã s̄í rí

⁷ Tã n̄n̄í gólã Óvârí drí âfêlé ãmã drí Yésũ s̄í nô rĩ'á tã sũ 'bá rōô rí í'dí ãmã p̄p̄sílí 'á. Gõ'dá Óvârí l̄ap̄i tã rí 'dĩ trá ãmã rú'bã gólã mbârâkã ãkó 'ê 'bá kpá drãlé drã nõ 'á. Óvârí 'ê tã rí 'dĩ ítí 'dĩ rí, tãlã mã ùn̄í ró bê kí, mbârâkã ãmã drí â'dózó í'dí bê lâ 'dĩ rí, yí âfê nĩ. Á'dó kô mbârâkã ãmã nyáányá kã í'dí.

⁸ Lãṅõ ãmbã rí trá rĩ'á ãmã 'elê ìtú vósí cé, gõ'dá gbõ lé ítí rí, lãṅõ rí gógó 'dĩ p̄é ãmã kô. K̄ȳi ãzã 'bá yí s̄í rí, mã n̄l̄í tã mb̄i ãmã drí 'ê'á 'elã rí 'bá yí kô, gõ'dá ítí rí, tã n̄i ãkô ãmãkã 'dĩ 'bãã ãmã kô tã ìs̄ulí kí, ãmã trá 'ê'á drãlé.

⁹ Órĩ lãṅõ fêlé ãmã drí rōô 'dĩ rí tãlã tã l̄el̄ê ãmãkã Yésũ Krístõ 'á rí tãsĩ. Gõ'dá ítí rí, Óvârí áyê ãmã kô ãlôwálã. Ócã ãmã 'dêlé vūdrí, gõ'dá mã drãã kô.

¹⁰ Lãṅõ ònjí tētē òdrã kã ãmã 'ê 'bá rí, drílã ãmã 'bãzó òdrã Yésũ Krístõ kã rí ãmúlí, tãlã òjílã òndrê ró â'dô-â'dô tãndí Yésũ Krístõ kã rí bê ãmã rú'bã 'á.

¹¹ Nĩ ndrê drê, òjílã rí l̄el̄ã íyíkã zãã ãmã fūl̄i kárã, tãlã tã l̄el̄ê ãmãkã Yésũ Krístõ 'á rí tãsĩ. Tã rí 'dĩ â'dô ítí 'dĩ, tãlã òjílã ãzã 'bá yí òndrê ró â'dô-â'dô Yésũ Krístõ kã bê ãmã rú'bã tíbê 'ê 'bá drãlé nõ 'á.

¹² Ítí rí, ãmã gólíyí lãj'óbã Yésũ Krístõ kã ró nõ 'bá yí ãmã ãmãkã zãã 'ê'á drãlé drã. Tãlã 'dĩ tãsĩ rí, nĩ â'dô rĩ'á Yésũ Krístõ bê zãã gbãdú ãdũkũ ãkó.

¹³ Ígĩ trá búkũ Óvârí kã 'á kí nĩ rí, “Má l̄ê tã trá Óvârí 'á. Tã rí 'dĩ kã rí tí rí, má drí rızó tã âtálê Óvârí rí tãsĩ.” Gõ'dá mã Póólõ l̄ê tã kpá trá Yésũ Krístõ á rí drí s̄í í'dí mã drí rızó gólã rí tã p̄lê nõ.

¹⁴ Óvârí ìngã Yésũ Krístõ trá òdrã 'ásĩ. Gõ'dá ítí rí, mã n̄i trá kí, Óvârí â'dô kpá ãmã ìngã'á òdrã 'ásĩ òzõ gólã drí Yésũ Krístõ rí ìngãrê tí. Gõ'dá gólã â'dô ãmã trõ'á ãnĩ bê ndrĩ 'dó rílí Yésũ Krístõ bê ãdũkũ ãkó.

¹⁵ ãmã rĩ'á njãã lãṅõ úsúlí, tãlã Óvârí ò'ê ró tã tãndí 'dĩ 'bá yí bê ãnĩ drí. Gõ'dá gólã â'dã p̄p̄sílí tãndí íyíkã bê òjílã dũũ drí rí, gõ'dá gólíyí ò'ê ãwô-ítí ãmbã gólã drí. Ítí rí, áâ'dô Óvârí rí rú l̄uyí'á rōô.

¹⁶ Gõ'dá â'dô bê trá ítí rí, mã rí zãã f̄i ãtūl̄i tã l̄el̄ê Óvârí 'á rí tãsĩ. Mã gá volé kô l̄ôsĩ gólãkã 'elê. ãmã rú'bã ìnyákú nõ rí ãcálê mbârâkã ãkó, òzõ mã ã'dô trá ãrãkã ró rí. Òzõ ã'dô gbõ lé ítí rí, gõ'dá ãmã p̄p̄sílí òjã íyíkã trá â'dólê mbârâkã bê k̄ȳi vósí cé.

¹⁷ Ítí rí, lãṅõ gólã rí 'bã ãmã 'elê ìnyákú nõ dr̄i nõ, ngá nõ 'bá yí cé f̄inyáwá ítí. Lãṅõ rí 'dĩ 'bá yí â'dô ãmã 'ê'á cé k̄ȳi dã s̄í. Ítí rí gõ'dá, lãṅõ rí 'dĩ 'bá yí rí íyíkã 'dĩ l̄at̄i n̄jĩ'á ãmã drí mbârâkã Óvârí kã úsúzó tã lãnjã gólãkã tíbê l̄avũ 'bã ḡãrã lãṅõ gólã rí 'bã ãmã 'elê rí 'bá yí dr̄i s̄í rí bê.

¹⁸ Nĩ ndrê drê, mã rí l̄if̄i 'bãlé nõ ngá gólíyí òjílã drí ndrêlé ìyí l̄if̄i s̄í ãngó nõ kã rí dr̄i kô. Mã rí bê-rí l̄if̄i 'bãlé ngá gólíyí 'bũũ 'álã òjílã drí ndrêlé ìyí l̄if̄i s̄í kô rí dr̄i. Mã rí tã rí 'dĩ 'elê ítí 'dĩ rí, tãlã ngá gólíyí ãmã drí rĩ'á ndrêlã ãmã l̄if̄i s̄í ãngó nõ 'á nõ 'bá yí â'dô rú ndê'á ndrĩ 'wãã ró, gõ'dá ngá

gólīyī Ôvârí kâ âmâ drí ndrêlé âmâ līfī sī kô 'dī 'bá yī â'dô rī'á zââ gbádu ădūkū ăkô.

5

¹ Nī ndrê drê, âmâ rú'bá nō rī'á nyé ôzô gūgū gólâ tībê âmâ pīpīsilī drí rīzó 'á lâ būúú 'ē 'bá rú izâlê rī kâtí. Gō'dá ítí rī, mã nī trá kī, ôzô âmâ rú'bá rī gógó ôzô gūgū kâtí nō, ïzâ rú trá rī, Ôvârí êdê rú'bá âzâ trá âmâ drí rīzó 'á lâ, úrú 'álâ zââ gbádu ădūkū ăkô. Â'dó rú'bá gólâ ôjílâ mvá drí êdêlé nī rī ï'dí kô.

² Ăngó nō 'á rī, mã rī rīlí jó gólâ âmâ rú'bá ró nō 'á rī, ïzâ sī. Mã rī rī'á lēlá rōô, Ôvârí ăăfē ró rú'bá ó'dí 'dī âmâ drí rīzó ï'dí bê lâ úrú 'álâ.

³ Nī ndrê trá, mã ícá kô â'dólé rú'bá ăkô. Ôvârí â'dô rú'bá ó'dí fē'á âmâ drí, tálâ âmâ pīpīsilī ôzó rī tákó ítí.

⁴ Ngbăângbânō rī, âmâ drí 'bázó drê rī'á rú'bá ïnyákú nō 'á rī, ïzâ rī trá rī'á âmâ 'élé rōô gō'dá rī'á âmâ 'bâlê rī'á tã gīlí. Gō'dá mã ícá kô rīlí cú ítí rú'bá ăkô. Mã lê tí Ôvârí ăăfē ró rú'bá gólâ dră 'bá kô rī âmâ drí, tálâ mã â'dô ró bê rú'bá ó'dí bê, âmâ drí rīzó bê gbádu ădūkū ăkô úrú 'álâ.

⁵ Ôvârí 'bã tã 'dī nī âmâ rú'bá drí rīzó rú ôjálê ítí 'dī, tálâ mã ôrī ró bê yī bê zââ gbádu ădūkū ăkô. Gólâ ăfē Líndrí Tândí íyíkâ trá, ă'dô ró bê tã â'dalé kī, tã pătī-pătī ró yī ăă'dô rú'bá ó'dí ăfē'á âmâ drí.

⁶ Gō'dá â'dô bê trá ítí rī, âmâ gō'dá trá cú úrī ăkô ôdră tāsī. Mã nī gō'dá trá kī, ôzô gō'dá mã ă'dô drê zââ rú'bá ïnyákú nō bê rī, mã ícá kô rīlí Kúmú ămákâ Yésū Krístō bê úrú 'álâ.

⁷ Ítí rī, rī'á ícâ-ícâ ró âmâ drí rīzó ăngó nō 'á nōngá tã lēlé sī Yésū Krístō 'á, ôzô gbô lé mã ôndrê gólâ âmâ līfī sī kô rī.

⁸ Ítí rī, mã Póólō, má âtâ tã nô kpá ăndalé ó'dí ănī drí kī, mã â'dô ïtú vósí cé zââ līfī 'bã'bã bê tã úrú 'álâ rī 'bá yī tāsī. Gō'dá ngá gólâ âmâ drí lēlé rī íyíkâ rú'bá ïnyákú ămákâ nō ăyéle nīzó rīlí bê-rī ï'dí Kúmú ămákâ Yésū Krístō bê.

⁹ Ítí rī, tã gólâ lâvū 'bá gặặ âmâ drí 'ē'á 'ēlá rī ï'dí nō, lê tã 'ē'ē ămákâ drí Yésū rī 'bâlê â'dólé ăyíkô ró, ngátá âmâ drê zââ rī'á rú'bá ïnyákú nō 'á, ngátá mã ăyé rú'bá ïnyákú nō trá rīzó úrú 'álâ yā rī.

Tã Póólō drí â'dalé tã yī drí rīzó lôsī 'élé rōô ôjílâ jázó Ôvârí rī ïnjīlí rī tāsī rī

¹⁰ Nī ndrê drê, rī'á ícâ-ícâ ró âmâ drí ădrézó ndrī 'dó Yésū Krístō ăndrá gólâ drí tã-vó ămákâ kīzó tã-vó kī 'bá ămákâ ró. Gō'dá gólâ drí tã-vó ămákâ kīzó ndrī ălô-ălô tã 'ē'ē ămákâ âmâ drí rī'á 'ēlá drê âmâ drí â'dózó drê ăkpákâ'dá rú'bá ïnyákú nō 'á rī vó ró, ngátá mã rī tã tândí 'élé ï'dí ngátá tã ônjí 'élé ï'dí yā rī.

¹¹ Ítí rī, tálâ mã nī trá kī, Kúmú ămákâ Yésū Krístō â'dô tã-vó ămákâ kī'á rī, gō'dá mã rī rī'á zââ tã ătálê ôjílâ gólīyī tã lê 'bá kī mã ăă'dó pătī lăjó'bá Yésū kâ ï'dí kô rī 'bá yī drí. Ítí rī, Ôvârí rī gógó nyăányă lâ nī trá kī, má â'dô trá pīpīsilī tândí bê. Gō'dá mã lê nī nī ró kpá ítí.

¹² Má rī nō kô 'ē'á âmâ 'bâlê sīsī 'álâ ănī līfī drī 'á, ôzô ôjílâ nã 'bá yī drí ătálê rī kâtí. Má lê nô cé tã gólīyī âmâ drí 'élé trá rī tã lâ â'dalé ï'dí ănī drí, tálâ nī 'ē ró ăyíkô bê âmâ tāsī. Ítí rī, gō'dá ănī drí â'dózó tã tândí bê â'dalé ôjílâ gólīyī rī 'bá íyíkâ cé íyī lômbele ngá gólīyī drí rī'á ndrêlá íyī līfī sī ăngó nō 'á nō 'bá yī tāsī rī yī drí. Tã 'dī vō lâ 'á rī, lê ôjílâ 'dī 'bá yī drí íyī â'dólé pīpīsilī tândí bê.

13 Õjílā rī trá rī'á tā átálé kī, má òlífō trá. Òzō gólīyī òndrē trá ìyī ìfī sī kī, má òlífō trá rī, 'dī à'dò 'bā'á cé Ôvârí lúyízó. Òzō má à'dò lífō-lífō ró kò rī, 'dī rī rī'á ànī pālé.

14 Tā gólīyī ndrī àmā drí zāā rī'á 'èlé nō rī, rī'á lòvó Yésū Krístō ká rī sī, tálā gólá lē àmā trá rōō. Àmā ndrī, mā nī trá kī, Yésū Krístō drā trá, à'dò ró bē òjílā pālé ndrī. Mā nī kpá trá kī, mā drā trá ndrī rīrī àkù gólá àmā drí rīzò rīlī rī 'á.

15 Gólá drā trá òjílā tāsī ndrī, tálā òjílā gólīyī 'è 'bá lédrē-lédrē ó'dí gólákā 'dī úsúlí rī, rīrī gólīyíkā rī à'dó gō'dá rīrī gólá tā lá drí súlí cé gólīyī ífíí rú rī ì'dí kò. Rīrī gólīyíkā rī, tā lá à'dò bē-rī sū'á Krístō gólá drā 'bá gólīyī tāsī, gō'dá kpá ngā 'bá trá òdrā 'ásī rī rú.

16 Ítí rī, gō'dá mā àyē tā-vó àzī-àzī ká kīkī lá à'dò tā ìsū àngó ká gólīyī tāsī rī vó ró rī trá. Sísí rī, tā ìsū ànyā ítí 'dī mā ìsū trá Yésū rī tāsī, gólá drí 'bázó drē òjílā mvá ró rī. Gō'dá ngbāangbānō rī, tā ìsū àmákā gólá rī tāsī rī, gō'dá trá ngī.

17 'Dī tā ífí lá kī, òjílā gólīyī àcá 'bá trá krístō 'bá ró rī yī gō'dá ìyī trá 'dó òjílā ó'dí 'í. Gólīyī à'dó gō'dá kò òzō drīlīyī à'dórē sísí rī tí àlólá, tálā rīrī gólá àkù rī lāvū trá, rīrī ó'dí ítō gō'dá trá.

18 Ôvârí rī nī tā 'èlé àmā drí. Gō'dá gólá drí àmā jázó àjú-'bá-àzī 'ásī à'dólé rú-lē-àzī íyíkā ró Yésū sī. Ítí rī, gólá drí gōzó lósí tā pēpē ká kī yí àà'dò òjílā àzā 'bá yí jā'á à'dólé rú-lē-àzī íyíkā ró 'dī àfēzó àmā drí.

19 Nī ndrē, Ôvârí rī lósí gólá òjílā jā ká à'dólé rú-lē-àzī íyíkā ró 'dī 'èlé Yésū Krístō sī. Tálā òdrā Yésū Krístō ká sī, Ôvârí drí tā 'bázó tā ònjí òjílā ká àyézó. Gō'dá tā àtí-àtí tándí íyíkā tā ònjí òjílā ká àyē ká 'dī àfēzó àmā drí, tálā mā àtá ró bē tā lá òjílā gólīyī àngó nō ká rī 'bá yí drí.

20 Ítí rī, gō'dá Ôvârí drí àmā 'bázó à'dólé vōrā 'bá íyíkā rò, tálā yí Ôvârí òpē ró tá Yésū Krístō ká nō bē òjílā drí àmā tī sī. Ítí rī, gō'dá nī àrī úlí àmákā òzō lājí Ôvârí ká rīzò ànī zīlī rī kátí nō. Ítí rī, gō'dá má lò'bā rú'bá ànī rú tá Yésū Krístō ká nō tāsī, nī àdī drī tā ònjí àníkā 'ásī à'dólé Ôvârí rī rú-lē-àzī ró.

21 Yésū Krístō rī trá cú ítí tā ònjí àzākā 'è àkó, gō'dá àmā tāsī rī, Ôvârí drí gólá rī 'bázó lànō úsúlí tá ònjí àmákā rī tāsī àmā vō 'á. Gólá 'è tá 'dī ítí 'dī rī, tálā Ôvârí ò'bā ró àmā bē à'dólé òjílā mbì ró ngá àlò ró Yésū Krístō bē.

6

1 Mā rī lósí 'èlé 'dūwā Ôvârí bē, gō'dá ítí rī, nī gā tā gólá Ôvârí drí pīpīsilí tándí íyíkā à'dázó ànī drí nō dó kò.

2 Ôvârí kī,
“Kâyí gólá ícá 'bá trá rī, má àrī tā àníkā trá.
Kâyí gólá ícá 'bá trá ànī pázó rī, má pā ànī trá.”

Ìsáyā 49.8

Nī àrī drē, kâyí gólá Ôvârí drí 'èzó òjílā pālé rī rī'á àndrō nō. Nī ndrē tā 'dī tā tākó ró kò.

3 Má lēé kò tá gólá 'è 'bá tā lēlē òjílā ká Yésū Krístō 'á rī ìzālé rī 'èlé àlówálá, tálā òjílā àzākā òzó kò tá ànyā ìsūú lósí àmákā rī'á 'èlā tā àtí-àtí tándí Ôvârí ká nō pē ká nō 'á.

4 Ítí rī, tā ndrī gólīyī má drí rī'á 'èlā rī 'bá yí, àà'dá ró bē kī, má rī'á lājó'bá Ôvârí ká ì'dí. Ítí rī, gō'dá má rī rīlī pīpīsilí à'dí sī lànō ndrī gólīyī rī 'bá àmā 'èlé rī 'bá yí 'ásī ndrī.

⁵ Órî trá rî'á ámâ cǎlé, gō'dá 'bǎlé gǎnīmǎ 'á. Gō'dá òjílǎ ò'bí è'bê rù ìyí trá ùrî sǒlé má 'á. Ó'bǎ má trá lǒsǐ 'èlé rǒò. Ó'bǎ má trá ngá drí ǎwúzó má drǐ ǎ'dú kǒ ǎkó, gō'dá kpá ngá nyānyā ǎkó.

⁶ Gbǒ lé ǎ'dô bê trá ìtí rî, rîrî ámakâ rî zǎâ ǎ'dálâ kǐ, má lǎjǒ'bá Ôvârí kâ ì'dí. Ìtí rî, má rî zǎâ rî'á tǎ mbî gólâ Ôvârí drí lélé má drí 'èlé rî 'èlé ì'dí. Má cú tǎ nǐnǐ bê Ôvârí ngá lésǐ. Má rî rî'á fǐ ǎtǔlǐ tǎ ǎnyâ rî'á 'èlá má drí rî 'bá yí 'ásǐ. Má rî tǎ tǎndí 'èlé ì'dí òjílǎ ǎzǐ drí. Gō'dá má rî kpá òjílǎ ǎzǐ lélé pǎtǐ-pǎtǐ ró ámâ pǐpǐsǐlǐ sǐ. Nǐ ǎ'dô ndrè'á lâ tǒ kǐ, pǎtǐ-pǎtǐ Lín drí Tǎndí Ôvârí kâ rî rǐlǐ má 'á.

⁷ Má rî úlǐ pǎtǐ-pǎtǐ Ôvârí tǐ sǐ nǒ pélé mbârâkâ gólâkâ sǐ. Gō'dá ǎ'dô-ǎ'dô tǎndí ámakâ rî rî'á òzǒ ngá ǎjǔ 'bǔ kâ gólâ Ôvârí drí ǎfélé má drí rî kâtí, má drí ǎjǔ-'bá-ǎzǐ rî 'bá ǎnǐlǐ má rú sǐ dǐrǐ gbǎâ rî pèzó ì'dí sǐ lâ rî.

⁸ Má rî tǎ mbî 'èlé ì'dí, rǐzó ámâ lúyǐlǐ gō'dá òjílǎ ǎzǎ 'bá yí ìyíkâ kpá zǎâ ámâ lô'dá'á. Gbǒ lé òjílǎ ǎzǎ 'bá yí rî ámâ ndrélé ònjǒ 'bá ró, gō'dá nǐ nǐ tǎndí ró kǐ, má rî 'dǐ ámakâ tǎ mbî pǎtǐ-pǎtǐ ró rî ǎtálé ì'dí.

⁹ Òjílǎ kǐ, únǐlǐ má kǒ, gō'dá òjílǎ dùu nǐ má trá 'dó tǎndí ró. Órî bê ndrélé rî, ókǐ, má ǎâ'dô trá 'è'á drǎlé drǎdrǎ. Gō'dá nǐ ndrè drè, má drè zǎâ rî'á lédrè-lédrè ró nǒ. Ócâ má trá ǎmbá ǎmbá, gō'dá úfú drè zǎâ má kǒ.

¹⁰ Gbǒ lé lǎjǒ 'è bê má rǒò ìtí rî, gō'dá má rî rǐlǐ ǎyǐkǒ sǐ. Gbǒ lé má ǎ'dô bê ngá ǎkó rî, má rî trá rî'á ngá ǎkó lé 'bá 'bǎlé ǎ'dólé ngá tǎndí Ôvârí drígá sǐ rî bê.

¹¹ Gō'dá má ǎtǎ tǎ trá ǎnǐ krístǒ 'bá Kōrínītǒ 'álâ rî yí drí ngbálí-ngbálí.

¹² Ókǐ má òlélé ǎnǐ kǒ, gō'dá má rî trá ǎnǐ lélé, nǐ lée bê-rí má kǒ.

¹³ Má rî tǎ nǒ ǎtálé ǎnǐ drí nǒ rî, nyé òzǒ má drí rǐrǐ tǎ ǎtálé ámâ mvá yí drí rî kâtí. Ìtí rî, nǐ 'è má kpá nyé òzǒ má drí ǎnǐ lèrè trá tǎndí ró rî kâtí.

Tǎ Póólǒ drí drǐ-mbǐlǐ sǒzó krístǒ 'bá yí lǐfǐ òjílǎ gólǐyí tǎ lè 'bá Yésǔ Krístǒ 'á kǒ rí 'bá yí tǎsǐ rí

¹⁴ ǎnǐ krístǒ 'bá yí, nǐ ǎmù ǎnǐ kǒ òjílǎ gólǐyí lè 'bá ìyí tǎ lélé Yésǔ Krístǒ 'á kǒ rí 'bá yí bê. Tǎ tǎndí ǎ'dô ícá'á fǐ trá rù ǎmúlǐ tǎ ònjǐ bê yǎ? Ngá ì'í ǎ'dô ícá'á fǐ trá rù ǎmúlǐ ìnǐrǐkúwá bê yǎ? 'Dǐ ícá rù 'èlé kó kó.

¹⁵ ǎ'dô ícá'á fǐ trá Yésǔ Krístǒ drí drǐ 'bǎlé Sǎtánǎ bê límvo ǎlǒ 'á yǎ? Ìtí rî, gō'dá krístǒ 'bá ǎ'dô ícá'á fǐ trá tǎ 'èlé kpǎkǎ ǎlǒ òjílǎ kǔmǔ Sǎtánǎ kâ 'á rí bê yǎ?

¹⁶ ǎnǐ gólǐyí ǎ'dó 'bá nǒ 'bá yí rî'á òzǒ jó ǎngǐ Ôvârí drí rǐzó 'á lâ rí kâtí, ǎ'dô ícá'á fǐ trá kǐ, ǎnǐ kpá ôvârí ǎnǐ ǎ'bǐyá yí kâ ǎ'dó 'bá Ôvârí pǎtǐlǐ ró kǒ rí ìrátǎ'á yǎ? Ôvârí ǎtǎ tǎ trá kǐ, “Má ǎ'dô rî'á òjílǎ ámakâ bê, má ǎ'dô rî'á lǎmúlǐ gólǐyí lǎfálé sǐ. Má ǎ'dô 'bǎ'á Ôvârí gólǐyíkâ ró. Gō'dá gólǐyí drí ǎ'dózó òjílǎ ámakâ ró.”

¹⁷ Gō'dá gólâ drí kpá drǐ-mbǐlǐ sǒzó òjílǎ ìyíkâ 'dǐ 'bá yí lǐfǐ kǐ,

“Ìtí rî, nǐ ǎyè òjílǎ 'dǐ 'bá yí, nǐ cǎ ǎnǐ lǎfǎ ngǐ gólǐyí rú sǐ.

Nǐ dô ngá gólǐyí ònjǐ-ònjǐ rí 'bá ǎnyǐ ǎjǐlǐ rí 'bá yí kǒ.

Òzǒ nǐ ò'è tǎ ámakâ 'dǐ 'bá yí trá rí, má drí ǎnǐ lǎgúzǒ.”

Ìsáyǎ 52.11

¹⁸ Ôvârí tǐbè mbârâkâ lâ drí 'bǎlé ǎkǐ Kúmú ǎmakâ ró rí 'bǎ tǎ kpá trá 'è'á 'èlá ǎmâ drí kǐ,

“Má ǎ'dô 'bǎ'á ǎnǐ ǎtá ró. ǎnǐ drí 'bǎzó ámâ mvá yí ró.”

2 Sǎmǒwélè 7.14

Ítí rí, úlí 'dĩ 'bá yí ndrĩ rí tã â'dalé kī nĩ rí, Ôvârí 'bã âmã trá â'dólé ngĩ òjílã íyíkã ró.

7

¹ Âmã rû-lê-âzíyã yí, òzō Ôvârí drí tã 'bãrê trá 'ê'á 'êlã âmã drí rí tí rí, mã âyê gō'dá tã ònjĩ-ònjĩ gólíyí rĩ 'bã âmã rú'bã tã ìsũ bê 'bãlé â'dólé ìzãlé rí 'bá yí ndrĩ. Ítí rí, mã rí ró gō'dá cé tã mbị rí 'êlé ì'dĩ, ãã'dã ró bê kī, mã ìnjĩ Ôvârí trá rōô.

Tã gólã Póólō rí 'bã 'bá â'dólé ãyĩkō ró rí

² Nĩ nĩ ãnĩ pĩpĩsílí tã ámakã nõ árizó. Mã âtã kī, mã 'é tã ányã ãzã kô ãlôwálã ãnĩ drí. Mã 'é tã ányã ãzã kô tã ìsũ ãníkã ìzãlé tã lèlè ãníkã Yésũ Krístō 'á rí 'ásĩ. Mã ádó òjílã ãzã kô âđĩ gólãkã nyãzó ãlôwálã.

³ Mã rí tã 'dĩ 'bá yí âtalé 'dĩ â'dó kô ãnĩ rú. Mã lè tã nõ â'dalé ãnĩ drí, òzō mã drí âtalé trá ãnĩ drí rí kátí kī, mã lè ãnĩ trá rōô, mã lè tíkó zãã rílí ãnĩ bê vō ãlō 'á òzō mã òdrã ngátã mã lédrê-lédrê ró yã rí.

⁴ Mã nĩ trá dódó kī, nĩ â'dô rĩ'á zãã tã Ôvârí kã rí 'êlé ì'dĩ. Tã rí 'dĩ tãsĩ rí, ì'dĩ mã drí rĩzó âmã ârúlí ãnĩ tãsĩ. Ítí rí, ârĩmã ãníkã sō mbârãkã trá mã rú. Gbō lé lãṅṅ ò'ê mã rōô rí, mã ámakã zãã ãyĩkō ró.

⁵ Tã 'dĩ bê trá ítí rí, mã câ bê 'bãđrĩ Měkêdónĩyã kã 'álã rí, mã ícã kô lówólé ãlólã. Lãṅṅ 'ê mã trá rōô vō 'ásĩ ndrĩ. Gō'dá mã rí rílí cú tã ìsũ-ìsũ bê.

⁶ Gō'dá Ôvârí rĩ 'bã nĩ mbârãkã sölé òjílã gólíyí ìzã drí rĩ'á gólíyí 'êlé rí 'bá yí rú sĩ rí, sō mbârãkã nĩ mã rú Títō rí âcã-âcã tólã sĩ rí sĩ ãnĩlĩ âmã pãlé.

⁷ Ítí rí, âcã-âcã Títō kã rí 'bã mã â'dólé ãyĩkō ró, tã gólã drí âtalé mã drí tã tãndí gólíyí ãnĩ drí rĩ'á 'êlã tólã nã tãsĩ rí tãsĩ. Gólã âtã tã kī, ãnĩ ãã'dô ãyĩkō ró 'ê'á âmã ndrêlé kpá ó'dí. Gólã kī, ãnĩ ãã'dô rĩ'á tã ìsũ ró tã ányã gólíyí ãnĩ drí 'êlé sísí rí 'bá yí tãsĩ. Gō'dá gólã drí tã gólã ãnĩ drí â'dózó njãã 'ê'á tã tãndí âtalé âmã tãsĩ òjílã rĩ 'bã tã ònjĩ âtalé mã rú rí yí drí rí tã lâ âtázó mã drí. 'Dĩ rí 'bã gō'dá mã trá â'dólé ãyĩkō ró gãṛã lãvũlĩ sísí rí drĩ sĩ.

⁸ Wárãgã gólã mã drí ìgĩlĩ sísí ãnĩ drí rí 'bã ãnĩ â'dólé tã ìsũ ró, mã â'dô kpã trá tã ìsũ bê ãnĩ tãsĩ. Gō'dá ngbãângbãno rí, mã â'dó kô tã ìsũ ró.

⁹ Mã ãyĩkō bê. Mã â'dó kô ãyĩkō ró 'dĩ tã gólã ãnĩ drí â'dózó ìzã ró 'dĩ tãsĩ. Gō'dá mã trá ãyĩkō ró, tãlã nĩ âyê tã ányã ãnĩ drí rĩ'á 'êlã rí 'bá yí trá, gōzó âgölé tã mbị Ôvârí kã rí 'êlé ì'dĩ. Ôvârí pã ãnĩ trá ãnĩ drĩ âdĩlĩ tã ányã ãníkã 'ásĩ 'dêlé yí vó tã ìsũ ãníkã 'dĩ sĩ. Ítí rí, mã 'é tã ònjĩ kô, wárãgã 'dĩ ìgĩzó ãnĩ drí 'dĩ.

¹⁰ Nĩ ndrê tã ìsũ gólã Ôvârí drí 'bãlé 'dĩ, ã'dô ró bê yí drí ãnĩ pãzó tã ònjĩ ãníkã 'ásĩ, gō'dá tã ìsũ gólã rĩ 'bã òjílã 'êlé rí òzō gólíyí ããđĩ drĩ tã ònjĩ íyíkã 'ásĩ kô rí, âđũkũ lâ â'dô íyíkã 'bã'á òdrã ì'dĩ gólíyí drí, ùsú íyí lédrê-lédrê âđũkũ ãkó rí kô.

¹¹ Nĩ ndrê tã tãndí gólã Ôvârí drí 'êlé ãnĩ drí tã ìsũ ãnĩ 'ê 'bã 'dĩ 'á trá. Tã ìsũ 'dĩ 'bã ãnĩ rĩrĩ ãníkã jãlé pãtĩ-pãtĩ ró. Nĩ lè tã tãndí 'êlé ì'dĩ, ã'dô ró bê ãnĩ 'bãzó â'dólé mbị Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á. Nĩ 'bã ãnĩ nyãányã trá â'dólé ãwã ró ãnĩ ífifí bê tã ányã gólã òjílã ãnĩ lãfálé 'ásĩ rí drí 'êlé sísí, ãnĩ drí âyélé 'wãã kô rí tãsĩ. Ítí rí, nĩ ítō trá ùrĩlĩ âmã tãsĩ. Gō'dá nĩ lè kpã zãã rōô âmã ndrêlé ó'dí, tãlã mã êêdê ró âmã lãfálé bê ãnĩ bê. ãnĩ njãã tã tãndí âtalé

ámâ tāsī gō'dá kpá lāṅō fēlé ọjílā gólá tā ọnjí 'ě 'bá trá rí drí. Ānī nyāányà, nī à'dâ trá má drí kī, nī 'é tā ọnjí kô tā 'dī tāsī.

¹² Kàyì gólá má drí úlì tā àmbâ-àmbâ bê rí ìgīzò ànì drí rí 'á rí, má ìgī kô cé ọjílā àlô gólá tā ọnjí 'ě 'bá 'dī drí ngátá cé ọjílā drílá tā ọnjí 'dī 'ézó rú lā rí drí. Àmbá lā, má ìgī tā à'dalé ànì drí ndrī kī, Ôvârí rí līfī drī 'á rí, nī lē má trá tā pātī ró yā.

¹³ 'Dī ngá gólá mbârākā sō 'bá àmâ rú rí 'dī.

Kpá ìtí, úlì Títō ká àtálé ànì tāsī rí sōó cé mbârākā 'dī má rú kô, gō'dá 'bā má kpá àcalé àyīkō ró rōô. Gō'dá tā 'ě 'ě tándí ànìkà 'bālè bê Títō rí gógó à'dólé àyīkō ró rí, ngbāangbānō gólá gō'dá trá pīpīsílì ẹ'dí bê ànì tāsī.

¹⁴ Nī ndrē trá, drē sīsì, gólá drí nīzò drē tólá kô rí, má lóngô ànì tā trá gólá drí. Má kī, ànì drē zāà rí'á tā Ôvârí ká rí 'bá yī 'ě 'á 'dī. Gō'dá ìtí rí, tā 'ě 'ě tándí ànìkà rí 'bá yī rí trá tā à'dalé gólá drí kī, tā tándí má drí àtálé ànì tāsī 'dī rí'á tā pātī-pātī 'ì. Nī 'bāà má kô à'dólé ànyī ró.

¹⁵ Títō drē zāà rí'á ànì tā ìsū'á rōô tā gólá ànì drí gólá rí lẹgúzò rí tāsī. Nī rō gólá trá. Gō'dá kàyì rí nā sī rí, ànì trá njāà tā gólá drí 'bālè ànì drí rí 'bá yī 'élé. Gō'dá tā rí 'dī tāsī rí, lówó góláká ànì tāsī rí àcá gō'dá trá rōô lẹvūlì sīsì rí drī sī.

¹⁶ Má gō'dá trá ngbāangbānō àyīkō ró tā ànìkà tāsī. Ìtí rí, má nī trá tā pātī-pātī ró kī, nī à'dô tā 'dī 'bá yī 'ě 'á mbì zāà.

8

Tā ngá fēfē ká krístō 'bá àzì drí rí

¹ Gō'dá ngbāangbānō rí, àmâ àdrúpì yī àmâ ìzò yí bê, má lē trá pīpīsílì tándí gólá Ôvârí drí fēlé ọjílā ìyíkà 'bādrī gólá Mēkēdóniyā ká 'álà rí 'bá yī drí rí tā lā nīlì.

² Lāṅō 'dē trá gólìyì drī tā ùjū-ùjū ró, gō'dá kpá gólìyì trá ngá àkó lé 'bá ró. Gō'dá gbō lé à'dô bê trá ìtí rí, gólìyì fē ngá fēfē ìyíkà trá rōô pīpīsílì àlô sī, tálá gólìyì rí'á àyīkō ró, tálá Ôvârí fē pīpīsílì tándí rí trá gólìyì drí rōô.

³ Má àtá tā ànì drí, gólìyì fē ngá gólìyì drí ícá'á fēlā rí trá ndrī. Gō'dá gólìyì fē kpá trá gārā 'dī drī sī. Ìtí rí, gólìyì fē ngá fēfē ìyíkà 'dī 'bá yī trá drī-báláyì ró, ọjílā àzà àtá nī gólìyì drí fēzò lā ìtí kô.

⁴ Ìtí rí gō'dá, gólìyì ló'bā rú'bá trá àmâ rú, má àâyè ró ìyì bê ngá fēfē fēlé ìtí, à'dô ró bê jólé ọjílá gólìyì ngá àkó lé 'bá ró Yūdáyā 'álà nā 'bá yī pázò 'dī sī lā.

⁵ Gō'dá ìtí rí, gólìyì fē trá gārā gólá àmâ drí līfī 'bázó drī lā 'ě 'á fēlā rí drī sī. Sīsì rí, gólìyì fē ìyì nyāányà trá Kúmú àmáká Yésū Krístō drí 'délé sīsì ìyì drí tā ìyíkà rí 'ézó. Gō'dá gólìyì drí gōzò kpá ìyì nyāányà fēlé tā àmâ drí à'dalé rí 'élé.

⁶ Ìtí rí gō'dá ànìkà rí, nī 'è kpá tā tándí trá ìtí. Má àtá tá trá Títō drí kī, gólá ọngá ró bê nīlì gólé ànì ngálá. Gō'dá má 'è trá Títō rí jólé nī'á lósì gólá ngá fēfē ká krístō 'bá gólìyì ngá àkó lé 'bá ró Yūdáyā 'álà rí 'bá yī drí, gólá drí ìtòlé trá ànì bê nā ndélé.

⁷ Gō'dá nī 'è tā Ôvârí ká trá tándí ró. Nī lē tá trá Yésū Krístō 'á pīpīsílì àlô sī. Gō'dá ànì rí'á cú tā nīnī Ôvârí ngá lésì rí bê, gō'dá nī pē tá lā kpá trá tándí ró ọjílá àzì drí. Gō'dá nī lē àmâ trá rōô. À'dô bê trá ìtí rí, nī fē ngá gārā, à'dô ró bê krístō 'bá gólìyì Yūdáyā 'álà rí 'bá yī pázò.

⁸ Má 'bā nōô à'dó kô tā 'bā'bā ró ànì drí ngá fēzò, gbō lé krístō 'bá yī 'bādrī àzà 'bá yī 'ásì rí fē ìyì bê ngá rōô ìyì àzì-àzì yī Yūdáyā 'álà rí 'bá

yī pázó rī. Gõ'dá ngá ãníkâ fêlé rī, ã'dô ró bê, má drí nǐzó lâ kǐ, nǐ lē ãní ãzí-ãzí yī trá pǐpǐsǐlǐ ãlô sǐ.

⁹ Nǐ nǐ pǐpǐsǐlǐ tãndí Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ rī trá. Nǐ nǐ tã gólâ drí 'êlé ãní pázó rī trá. Nǐ nǐ trá kǐ, gólâ ngá tãndí tǐ bê dũũ átá lâ Ôvârí bê, gõ'dá gólâ drí ngá 'dǐ 'bá yī âyézó ndrǐ ãnizó drâlê, ã'dô ró bê ãní pázó, tãlâ ãní nyãányâ nǐ ùsú ró ngá tãndí bê dũũ Ôvârí drǐgá sǐ.

¹⁰ Gõ'dá ã'dô bê trá ítí rǐ, tã ìsũ ámákâ 'á rǐ, rǐ'á tãndí ró ãní drí tã ngá fêfê kâ gólâ ãní drí ítólê trá ndrô ãzí rǐ ndêlé ngbãangbãno. Nǐ êdê tã ìsũ 'dǐ nǐ, gõ'dá ãní ì'dí òjǐlâ gólǐyǐ ítõ 'bá lâ 'êlé sǐsǐ rǐ 'bá yī.

¹¹ Ítí rǐ, ìcâ trá ãní drí tã gólâ ãní drí ítólê trá sǐsǐ pǐpǐsǐlǐ ãlô sǐ 'dǐ ndêlé. Nǐ fê ngá gólǐyǐ ãní bê ìcâ 'bá trá ãní drí 'ê'á fêlâ rǐ 'bá yī ngbãangbãno.

¹² Nǐ ndrê drê, òzõ nǐ òfê ngá gólǐyǐ ã'dó 'bá ãní bê rǐ òjǐlâ ãzí pázó rǐ, Ôvârí ã'dô 'bã'á ãyǐkõ ró ãní bê, gõ'dá ãã'dô ngá fêfê ãníkâ 'dǐ tã-drǐ lâ lê'á, òzõ gbõ lé ã'dô fínyáwá ítí rǐ.

¹³ Ítí rǐ, gõ'dá nǐ ìsũ kô kǐ, lãñõ ãní ãzí-ãzí yǐ kâ ngá ãkó kâ 'dǐ, má lê trá 'bãlâ ãní drǐ ngá fêfê gólâ ãní drí fêlé gólǐyǐ pázó 'dǐ sǐ. Má lê òjǐlâ drí rǐlǐ ndrǐ ãyǐkõ sǐ ìzã ngá kâ ãkó.

¹⁴ Ngbãangbãno rǐ, ãní rǐ'á ngá bê dũũ. Gõ'dá ngá ãní drí ã'dózó ì'dí bê lâ dũũ 'dǐ rǐ, drǐ lâ rǐ 'bá lâyǐlǐ 'dǐ, nǐ fê, ã'dô ró bê òjǐlâ gólǐyǐ ngá ãkó lé 'bá ró rǐ 'bá yī pázó. Gõ'dá ìzátú tólâ, òjǐlâ gólǐyǐ ngá ãkó lé 'bá ró 'dǐ 'bá yī òtírǐ 'bãã ngá bê rǐ, gõ'dá gólǐyǐ drí rú jãzó kpá ãní pãlé kãyǐ ãní drí 'bãzó ngá ãkó rǐ 'á. Lãtǐ 'dǐ 'á rǐ, krístõ 'bá yī ã'dô rǐ'á òzõ ngá ãlô kãtǐ, ìzã ngá kâ ãkó.

¹⁵ ã'dô 'bã'á nyé òzõ Ôvârí drí ãtálê búkũ íyǐkâ 'á rǐ kãtǐ, "Òjǐlâ gólâ ngá nyãnyã ê'bê 'bá dũũ rǐ, ã'dó kô rǐ'á ngá nyãnyã bê rõõ, gõ'dá òjǐlâ gólâ ngá ìyínyã ê'bê 'bá dã rǐ, ã'dó kô ìzã ngá nyãnyã kâ bê nyãlé."

Áfõ-áfõ 16.18

Tã Títõ rǐ jõzó Kōrīnītõ 'álâ rǐ

¹⁶ Mã 'ê ãwõ-ítí ãmbá Ôvârí drí, tãlâ gólâ 'bã Títõ trá ã'dólê njãã ãní pãlé, gõ'dá gólâ 'ê ãní tã kpá trá rõõ, nyé òzõ ámákâ rǐ tǐ.

¹⁷ Nǐ ndrê drê, mã ìjǐ gólâ bê nǐlǐ ãní ngálâ rǐ, gólâ lê tã-drǐ lâ trá, pǐpǐsǐlǐ ãlô sǐ tã gólâ rǐ ífǐfǐ drí lêlé trá 'êlâ rǐ ró.

¹⁸ Gõ'dá mã jô Títõ trá ãní ngálâ 'dũwã krístõ 'bá ãzí ãmákâ nólê rú lâ nǐlǐ trá kãñǐsã 'ásǐ ndrǐ tã ãtí-ãtí tãndí Ôvârí kâ pêpê lâ sǐ nô bê.

¹⁹ Gõ'dá ãmã ãdrúpǐ rǐ gógó 'dǐ kpá ì'dí òjǐlâ kãñǐsã kâ drí njǐlǐ rǐ'á lâmúlǐ 'dũwã ãmã bê ngá fêfê gólâ 'êzó òjǐlâ Yũdáyã 'álâ rǐ 'bá yī pãlé rǐ trólê nǐzó rǐ ì'dí. Lõsǐ rǐ 'dǐ ã'dô òjǐlâ 'bã'á Kúmú Yésũ Krístõ rǐ lùyǐlǐ. Gõ'dá ã'dô kpá tã ã'dá'á kǐ, ãmã rǐ'á njãã krístõ 'bá ãzí pãlé.

²⁰ Mã 'ê tã rǐ 'dǐ dódó, tãlâ òjǐlâ òzó kô tã ònjǐ ùsú ãmã rú ngá fêfê ãmbá 'dǐ vó lâ ndrêrê 'á.

²¹ Gõ'dá mã rǐ zãã tã mbǐ rǐ 'bá yī 'êlé ì'dí Ôvârí rǐ ìfǐ drǐ 'á, gõ'dá kpá òjǐlâ ãzí ìfǐ drǐ 'á.

²² ãmã kpá trá ãmã ãdrúpǐ ãzã jõ'á 'dũwã Títõ yǐ bê. Mã ùjũ ãmã ãdrúpǐ rǐ gógó 'dǐ trá ãndálê ãndálê ã'dô-ã'dô gólâkâ nǐzó. Sǐsǐ mã ùsú trá kǐ, gólâ lê rõõ ãzí-ãzí pãlé. Ítí rǐ, ngbãangbãno rǐ, gólâ lê trá rõõ ãmã pãlé, tãlâ gólâ nǐ trá kǐ, nǐ ã'dô tã mbǐ rǐ 'ê'á ì'dí.

²³ ã'dô íyǐkâ Títõ rǐ tãsǐ rǐ, gólâ ãmã ãzí-ãzí 'ì tã gólâ ãmã drí rǐ'á 'êlâ ãní pázó nõ 'á. ã'dô gõ'dá ãmã ãdrúpǐ ãzí gólǐyǐ nǐ 'bá Títõ bê 'dǐ 'bá yī

ĩ'dí rí, gólíyí rí'á lājó'bá kǎnıs̄á ká 'í. Gõ'dá rĩrĩ gólíyíká 'bã òjílã trá Yésũ rí rú lúyílí.

²⁴ Ítí rí, gõ'dá nĩ lậgũ ẵmã ậdrúpĩ 'dĩ 'bá yĩ lỏvỏ sĩ, tẵlã gólíyĩ ỏndrẻ rỏ yĩ lỏvỏ ẵnĩkã krĩstỏ 'bá ẵzĩ drĩ rĩ bẻ. Ítí rí, gõ'dá krĩstỏ 'bá yĩ drĩ nẵzỏ lẵ ndrĩ kĩ, mẵ rĩ ẵnĩ tẵ lỏngỏlẻ nỏ tẵkỏ tẵ mbậ sĩ.

9

Tẵ ẵzẵ krĩstỏ 'bá ngỏ ẵkỏ rĩ 'bá yĩ pẵpẵ lẵ yĩ tẵsĩ

¹ Ícã gõ'dá kỏ má drĩ tẵ ìjızỏ ẵnĩ tặ tẵ gỏlẵ ngỏ fẻfẻ kã òjílã Ôvảrĩ kã Yủdậyẵ 'alẵ rĩ 'bá yĩ pẵzỏ rĩ tẵsĩ,

² tẵlẵ má nặ trá kĩ, nặ lẻ trá òjílã 'dĩ 'bá yĩ pẵlẻ. Gõ'dá ìtĩ rĩ, má lỏngỏ ẵnĩ tẵ trá krĩstỏ 'bá gólíyĩ Mẻkẻdỏnẵyẵ 'alẵ rĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, ẵnĩ krĩstỏ 'bá gólíyĩ Gựrĩkĩ 'alẵ rĩ 'bá yĩ rĩ'á nẵã ngỏ fẻfẻ 'dĩ jẻlẻ ìtỏlẻ kỏ ndrỏ ẵzĩ. Gõ'dá krĩstỏ 'bá yĩ gólíyĩ Mẻkẻdỏnẵyẵ 'alẵ rĩ 'bá yĩ ẵrĩ bẻ kĩ, ẵnĩ rĩ'á nẵã ngỏ fẻfẻ 'dĩ jẻlẻ rĩ, gõ'dá gólíyĩ drĩ kpỏ ìtỏzỏ ẵ'dỏlẻ nẵã ngỏ fẻlẻ, ẵ'dỏ rỏ ngỏ ẵkỏ lẻ 'bá pẵzỏ.

³ Ítĩ rĩ gõ'dá, ẵmẵ trá ẵmẵ ậdrúpĩ yĩ krĩstỏ 'bá ẵzĩ rỏ nỏ jỏ'á ẵnĩ ngỏlẵ, tẵlẵ ẵẵ'dỏ rỏ bẻ òjílã drĩ kĩ, ẵnĩ tẵ ẵmẵ drĩ rĩ'á lỏngỏlẵ tẵ ngỏ fẻfẻ kã tẵsĩ nỏ ẵẵ'dỏ vỏ tẵkỏ 'á kỏ. Nặ ẵ'dỏ nẵã ngỏ fẻfẻ 'dĩ fẻlẻ, nyẻ òzỏ ẵmẵ drĩ ẵtẵlẻ trá gólíyĩ drĩ ẵnĩ drĩ 'ẻ'á 'ẻlẵ rĩ kẵtĩ.

⁴ Nặ ndrẻ drẻ, òzỏ krĩstỏ 'bá gólíyĩ Mẻkẻdỏnẵyẵ 'alẵ nẵ 'bá yĩ ẵlỏ rĩ, ỏnặ kpẵẵ má bẻ nặ'á ẵnĩ ndrẻlẻ rĩ, gõ'dá òzỏ nặ ẵ'dỏ kỏ nẵã ngỏ fẻfẻ ẵnĩkã fẻlẻ rĩ, gõ'dá 'dẵ rĩ ẵ'dỏ ẵnyẵ fẻ'á ẵmẵ drĩ rỏỏ, tẵlẵ mẵ ẵtẵ tẵ trá gólíyĩ drĩ sặsặ kĩ nặ rĩ, mẵ nặ trá nặ ẵ'dỏ ngỏ fẻfẻ fẻ'á ẵmbẵ.

⁵ Tẵ 'dĩ kã rĩ tặ rĩ, gõ'dá má drĩ ìsủzỏ lẵ kĩ, rĩ'á tẵndĩ rỏ ẵmẵ ậdrúpĩ nỏ 'bá yĩ jỏzỏ sặsặ ẵnĩ ngỏlẵ cú ìtĩ drẻ ẵmẵ drĩ cẵ ẵkỏ. Gõ'dá gólíyĩ ỏpẵ rỏ ẵnĩ bẻ ngỏ fẻfẻ ẵnĩkã 'ẻ'á fẻlẵ rĩ ẻ'bẻlẻ nẵã. Gõ'dá lậtặ ẵnặ rỏ rủ bẻ ẵnĩ drĩ ngỏ fẻfẻ fẻzỏ rỏỏ, òzỏ ẵnĩ drĩ tẵ lẵ 'bẵlẻ trá 'ẻ'á fẻlẵ rĩ kẵtĩ. Ítĩ rĩ, ngỏ fẻfẻ ẵnĩkã 'ẻ'á fẻlẵ krĩstỏ 'bá gólíyĩ Yủdậyẵ 'alẵ rĩ 'bá yĩ drĩ rĩ ẵ'dỏ 'bẵ'á nẵã ẵmẵ drĩ trỏlẻ kpẵẵ ẵmẵ bẻ, òzỏ mẵ ỏcẵ trá ẵnĩ ngỏá tỏlẵ rĩ. Ítĩ rĩ, 'dẵ ẵ'dỏ ẵ'dẵ'á lẵ òjílã ẵzĩ drĩ kĩ, nặ rĩ ngỏ fẻfẻ fẻlẻ, tẵlẵ nặ lẻ kỏ trá fẻlẵ rĩ drĩ. ẵ'dỏ kỏ tẵ gỏlẵ ẵmẵ drĩ ẵnĩ ìcızỏ ìcặ 'ẻlẵ rĩ ì'dĩ.

⁶ Tẵ nỏ ỏrĩ ẵnĩ drẵ. Ỏzỏ òjílã ỏ'wẵ ngỏ ngbẵẵ fínyắwắ ìtĩ rĩ, gỏlẵ ẵ'dỏ ngỏ ìyínyẵ ẻ'bẻ'á kpỏ ngbẵẵ fínyắwắ ìtĩ. Gõ'dá òzỏ òjílã ỏ'wẵ ngỏ ẵmbẵ ìtĩ rĩ, gỏlẵ ẵ'dỏ ngỏ ìyínyẵ ẻ'bẻ'á kpỏ ẵmbẵ ìtĩ.

⁷ Ỏjílẵ ẵlỏ ẵnĩ lẵfẵlẻ sặ ỏfẻ ngỏ íyíkẵ, nyẻ òzỏ gỏlẵ rĩ pặpặsặlặ drĩ lẻlẻ rĩ kẵtĩ. Gỏlẵ ỏfẻ kỏ tẵ ìsủ rặ rặ sặ. Gõ'dá gỏlẵ ỏfẻ kpỏ kỏ, gbỏ tẵlẵ ìcẵ kỏ gỏlẵ drĩ fẻzỏ lẵ kỏ rĩ drĩ. Gõ'dá gỏlẵ ỏfẻ lỏvỏ sặ drặ-bắlắyặ rỏ gõ'dá kpỏ ẵyặkỏ sặ, tẵlẵ Ôvảrĩ lẻ òjílẵ gỏlẵ ngỏ fẻ 'bá drặ-bắlắyặ rỏ ẵyặkỏ sặ rĩ ì'dĩ.

⁸ Gõ'dá òzỏ nặ ỏ'ẻ tẵ 'dĩ trá ìtĩ rĩ, nặ nặ tẵndĩ rỏ kĩ, Ôvảrĩ cú mbỏrắkẵ bẻ ngỏ fẻlẻ ẵnĩ drĩ gặrặ ngỏ gỏlẵ ẵnĩ drĩ lẻlẻ rĩ drặ sặ, tẵlẵ nặ ẵ'dỏ rỏ bẻ ngỏ bẻ dủu gõ'dá nặ pẵ rỏ òjílẵ gólíyĩ ngỏ ẵkỏ lẻ 'bá rỏ 'dặ 'bá yĩ bẻ.

⁹ Rặ'á nyẻ òzỏ Ôvảrĩ drĩ ẵtẵlẻ trá búkủ íyíkẵ 'á rĩ kẵtĩ,
“Ỏjílẵ Ôvảrĩ kã rĩ ngỏ fẻfẻ fẻlẻ drặ-bắlắyặ rỏ ngỏ ẵkỏ lẻ 'bá yĩ drĩ,
tẵ tẵndĩ gỏlắkẵ 'dặ tẵ lẵ ìcẵ vặlặ drặ 'ẵsặ kỏ zẵẵ gbắdủ ậdủkủ ẵkỏ.”

Lỏngỏ 112.9

¹⁰ Gõ'dá Ôvảrĩ rĩ nặ rặ'á ỏrặ ẵfẻlẻ òjílẵ drĩ rặ'á ì'dặlẵ. Gỏlẵ rĩ kpỏ nặ rặ'á ngỏ nyẵnyẵ ẵfẻlẻ òjílẵ drĩ nyẵlẻ. Ítĩ rĩ, gỏlẵ ẵ'dỏ kpỏ ngỏ ẵnĩ drĩ lẻlẻ rĩ ẵfẻ'á nặ ẵnĩ drĩ, nặ ẵ'dỏ rỏ bẻ ngỏ fẻlẻ ẵzặ-ẵzặ yĩ pẵzỏ.

¹¹ Nĩ ndrê drê, gō'dá Ôvârí â'dô ngá tândí âfê'á ãnî drí dũũ tãlâ ngá ãnî drí fêlé ôjílâ ãzí pãzó 'dĩ tãsí. Tãlâ ôzô mã ôtírí ngá fêfê ãníkâ 'dĩ 'bá yí fêé ãnî âdrúpí yí ngá ãkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yí drí rí, gólíyí â'dô ãwô-ítí 'ê'á Ôvârí drí rōô ngá 'dĩ 'bá yí tãsí.

¹² Ítí rí, tã tândí gólâ ãnî drí 'êlé ãnî ãzí-ãzí yí drí 'dĩ â'dô gólíyí 'bã'á ngá gólíyí drí â'dólé ízã lâ bê rí 'bá yí úsúlí. 'Dĩ â'dô gō'dá kpá ôjílâ ãzã 'bá yí 'bã'á ãwô-ítí 'êlé Ôvârí drí rōô ngá ãnî drí fêlé 'dĩ 'bá yí tãsí.

¹³ Nĩ ndrê trá, ngá fêfê tândí ãnî drí fêlé 'dĩ â'dô â'dálâ kí, nĩ lē tã trá Ôvârí 'á pīpīsílí ãlô sí. Gō'dá ôzô ôjílâ ôndrê ãnî trá tã rí 'dĩ 'ê'á ítí rí, gólíyí â'dô Ôvârí rí lùyí'á rōô tã rōrō ãníkâ 'dĩ tãsí, gō'dá kpá ngá fêfê ãníkâ drí-báláyí ró ôjílâ gólíyí ngá ãkó lé 'bá ró rí yí pãzó 'dĩ tãsí.

¹⁴ Krístô 'bá rí gógó Yūdáyâ 'álâ rí 'bá yí rí'á rãtãã 'ê'á ãnî tãsí rōô lôvó sí, tãlâ Ôvârí â'dã pīpīsílí tândí íyíkâ rí trá gólíyí drí ãnî tãsí.

¹⁵ Nĩ 'dê mã 'ê ãwô-ítí Ôvârí drí ãmbã, tãlâ ngá fêfê ángí gólâ drí fêlé ãmã drí ãmbã lâ drí lãvũlí trá gãrã ãmã tì drí â'dízó tã lâ 'á nõ tãsí, ngá fêfê rí 'dĩ rí'á Yésũ í'dí.

10

Tã Póólô drí úlí âtalé yí rú rí tã-drí lâ lôgôzó rí

¹ Mã Póólô ãmã nyãányã, mã lē ãnî drí úlí ámákã mã drí âtalé ãnî drí mãnisí rú lôgô sí vũdrí pīpīsílí â'dí sí ôzô Yésũ Krístô kátí nõ ãrílí. Áâtã trá kí, kãyí mã drí 'bãzó ãní bê nã, mã lôgô mã trá â'dólé gbô ngá fínyáwã ró ãnî ãndrá. Gō'dá ôzô mã ôtírí 'bãã ãnî lãfálé yú rí, mã drí gôzó rí'á úlí ãmbã-ãmbã âtalé ãnî drí.

² Ôzô gō'dá mã ôcã trá ãnî ngálâ rí, mã â'dô úlí ãmbã-ãmbã âtã'á í'dí ôjílâ gólíyí tã átã 'bá kí, mã áatã úlí ãmbã-ãmbã íyí lĩfí drí 'á kô 'dĩ 'bá yí drí. Gō'dá mã lēé kô úlí ãmbã-ãmbã âtalé ãnî nyãányã drí.

³ Nĩ ndrê trá, gbô lé mã â'dô ôjílâ mvã 'í rí, mã rí kô ãjú 'bũlí ãmã ãjú-'bã-ãzí yí bê tã ãsũ ãngó nõ kã rí sí.

⁴ Nĩ ndrê trá, gō'dá drí-fê ãmã drí rızó ãjú 'bũlí í'dí sí lâ rí â'dó kô ôzô drí-fê ôjílâ mvã kã rí 'bá yí kátí. Gō'dá ãmã rí'á cú drí-fê Ôvârí kã mbãrãkã bê gãrã ãmã drí rızó ãmã ãjú-'bã-ãzí Sãtãnã rí 'bũlí í'dí sí lâ rí bê. Drí-fê gólâ Ôvârí drí âfêlé 'dĩ cú rí'á fãfã bê vó Sãtãnã kã rızó rílí 'á lâ kúmú ró ãmã drílí rí ízãzó.

⁵ Gō'dá gólíyí â'dô tã ãsũ gólâ lómbé-lómbéwã kã Sãtãnã drí rí'á 'êlá ãmã drí, ãmã 'bã 'bã Ôvârí rí nĩlí kô rí ízã'á drí-fê 'dĩ sí. Gō'dá mã rí rú fũlí tã árí ãkô ãmákã Ôvârí drí rí bê drí-fê 'dĩ sí, gō'dá tã ãsũ ãmákã 'bãlé tã Yésũ Krístô kã ãrílí í'dí.

⁶ Ítí rí, gō'dá nĩ fê ãnî trá ndrí tã Ôvârí kã ãnjílí dódó rí. Gō'dá ãmã rí'á njãã lãñô fêlé ôjílâ gólíyí Ôvârí rí ãnjí 'bã dódó kô rí 'bá yí drí.

⁷ Ámã ãzí-ãzí yí, tã ãsũ-ãsũ ãníkâ rí â'dó kô mbí. Ôzô ôjílâ ãzã 'bá yí òrí íyí tã ãsúlí kí, yí ãã'dô ôjílâ Yésũ Krístô kã í'dí rí, gō'dá nĩ ãsũ kpá kí, ãmã kpá ôjílâ Yésũ Krístô kã í'dí ôzô gólíyí tí. Gō'dá ãmã kpá cú drí-ãcê bê tã âtãzó ãnî drí ítí.

⁸ Tã ãsũ-ãsũ ãníkâ 'á rí, mã rí rí'á ãmã lômbéle drí-ãcê gólâ Kúmú ãmákã Yésũ Krístô drí âfêlé ãmã drí nõ tãsí yã? Drí-ãcê rí 'dĩ rí'á tã lēlé ãníkã 'bãzó â'dólé gágá í'dí sí lâ, â'dó kô ãnî ízãzó.

⁹ Gō'dá mã lēé kô wãrãgã ãmákã ígílí ãnî drí nõ drí ãnî 'bãlé â'dólé ùrĩ ró.

¹⁰ Nĩ ndrê trá, áâtâ trá kĩ, mâ Póólō, úlí ámákâ ígĩlí wárāgā ámákâ 'á rí, tã lâ íyíkâ âmbâ-âmbâ ró, gō'dá mâ rí gógó drí 'bázó ãní bê tólâ rí, má ãã'dô íyíkâ mbârākã ákó. Gō'dá úlí ámákâ átálé ãmâ lâfálé 'á rí ãã'dô íyíkâ úlí tákó rí 'bá yí ì'dí.

¹¹ Nĩ ndrê drê, òjílã ùnĩ tã nô dódó, tã gólâ má drí ígĩlí wárāgā 'á rí, ícá kô â'dólé ngĩ, tã gólâ má drí 'è'á átálâ ãní drí, má drí 'bārē cú tólâ rí 'á rí drĩ sĩ. Má ígĩ wárāgā ãní drí ngbãangbânō rí, tãlâ má â'dó kô ãní bê tólâ rí drí. Gō'dá má òtírĩ cã ãní ngáá tólâ rí, má â'dô úlí átá'á ãní drí kpá ìtí drí-ácê gólâ Ôvârí ngá lésĩ má drí wárāgā ígĩzó ì'dí sĩ lâ 'dĩ sĩ.

¹² Ìtí rí, gō'dá má ìsũú tã kô ámâ nyãányã 'bázó â'dólé sĩsĩ òjílã ázĩ drí. Gō'dá gólíyĩ kĩ íyíkâ rí, íyĩ tã òlãvũ nĩ gãrã òjílã ázĩ drĩ sĩ. Gō'dá gólíyĩ rí íyíkâ íyĩ ì'bĩlĩ nõ gbō ákpãkã'dã íyĩ vó 'ásĩ, ngátá ã'dĩ lãvũ nĩ yã rí nĩzó bê. Tã rí gógó ìtí 'dĩ, rí â'dálâ kĩ, gólíyĩ nĩ tã kô, tãlâ gólíyĩ ìsũ íyíkâ bê rí, gólíyĩ kĩ íyĩ ãã'dô íyĩ nyãányã kã ì'dí.

¹³ Ìtí rí, gō'dá ámákâ rí, má rí ámákâ ámâ lômbélé nõ tã mbĩ drĩ. Má rí ámâ lômbélé cé lôsĩ gólâ Ôvârí drí áfêlé má drí 'èlé ãní lâfálé rí drĩ.

¹⁴ Má rí ámâ lômbélé rōo yã? Nĩ nĩ trá tãndĩ ró kĩ, má ì'dĩ òjílã drĩ-káká gólâ pávó tĩ ácê nõ trō 'bá nĩzó cãlé tã átĩ-átĩ tãndĩ Ôvârí kã nõ bê ãní drí tólâ rí.

¹⁵ Ìtí rí, gō'dá má rí kô ámâ ârúlĩ lôsĩ ázĩ-ázĩ drí 'èlé nĩ rí drĩ. Vō lâ 'á rí, gō'dá má lã tã lãlã ãníkã Ôvârí 'á rí drí mbãlé â'dólé gãrã, tãlâ lôsĩ ámákâ 'èlé ãní lâfálé rí òmbã ró bê, nyé òzō tã Ôvârí drí 'bãlé trá má drí 'èlé rí kãtĩ.

¹⁶ Gō'dá má nĩ ró bê nĩ'á úlí Ôvârí kã nõ 'bá yí pē bê sĩsĩ 'álã vō ãzã 'bá yí 'ásĩ. Má lã nĩlĩ vō ó'dĩ 'ásĩ nĩ'á tã átĩ-átĩ tãndĩ Ôvârí kã nõ átã bê, tãlã má òzó kô rĩ lômbé-lômbéwã 'èlé lôsĩ ámâ ázĩ-ázĩ yí drí 'èlé nĩ rí yí drĩ kĩ'á nĩ rí, 'dĩ 'bá yí ãã'dô lôsĩ má drí 'èlé nĩ rí yí ì'dí.

¹⁷ Gō'dá áâtâ trá tã ígĩ Ôvârí kã 'á kĩ nĩ rí,
“Òzō òjílã ázã òlã trá íyĩ ârúlĩ rí,
gólã ârũ yí cé tã Ôvârí drí 'èlé rí tãsĩ.”

Yērēmíyã 9.24

¹⁸ Gō'dá òjílã gólã rĩ 'bá íyĩ tã lóngólé rí, Ôvârí lëé kô. Gō'dá Ôvârí rí íyíkã cé òjílã yí drí ndrêlé tãndĩ rí 'bá yí lãlé ì'dí.

11

Tã Póólō drí tã átázó tã ìmbã 'bá ònjō kã ró rí 'bá yí rú rí

¹ Ámã âdrúpĩ yí ámã ízó yí bê, má nĩ trá kĩ, â'dó kô rĩ'á tã Ìfĩ lõmbã kã ró má drí rĩzó ámã lômbélé.

² Mã rĩ'á tã ìsũ-ìsũ bê nyé tã lãlã ãníkã Yésũ Krístō 'á rí tãsĩ, nyé òzō Ôvârí drí 'bārē tã ìsũ-ìsũ bê òjílã íyíkã tãsĩ rí kãtĩ. ãní gō'dá trá nyé òzō òkó mvã gólã ndrêlé trá 'è'á gĩlã òkó ró Yésũ Krístō drí rí kãtĩ, tĩbê tã lã 'bá trá kĩ, Yésũ Krístō drí â'dózó cé nĩ íyĩ ágó ró rí kãtĩ. Ìtí rí, gō'dá má lëé kô ãní drí tã ònjĩ 'èlé gólã rú.

³ Gō'dá mã rĩ'á ùrĩ ró, tãlã òjílã ázã 'bá yí lã trá ãní âdólé tã lãlã Yésũ Krístō 'á pĩpĩsĩlĩ ãlō sĩ rí áyélé, nyé òzō ìnĩ drí Áwã rí âdórē rí tí.

⁴ Má nĩ trá, nĩ rí rĩ'á tã ìmbã òjílã tĩ sĩ ndrĩ Yésũ Krístō rí tãsĩ rí ârĩlĩ, òzō kpálé tã ìmbã rí 'dĩ ã'dô ngĩ ámákã rí rú sĩ rí. Má nĩ trá, nĩ rí rĩ'á lĩndrĩ gólã â'dó 'bá ngĩ rí 'bá yí lãgúlĩ Lĩndrĩ Ôvârí kã má drí tã lâ pélé trá ãní

drí rí dr̄ĩ sī. Gō'dá nĩ rí kpá rĩ'á tā lélé tā âti-âti ngũ âzâ 'bá yí 'á tā âti-âti tãndí gólâ má drí pélé trá ãnĩ drí rí dr̄ĩ sī.

⁵ ã'dô tā ìmbá 'bá gólĩyĩ ngũ ãnĩ drí rĩ'á tā gólĩyíkâ árílí 'dĩ 'bá yí tãsí rí ì'dĩ rí, òjílã gólĩyĩ ókĩzō nĩ rí, ãã'dô ìyĩ lãjó'bá ạngí ró 'dĩ 'bá yí drí, má ìsũu kô kĩ, ãmbã gólĩyíkâ lãvũ mã dr̄ĩ sī.

⁶ Gbō lé má ãâtã tā dódó kô rí, má â'dã tā trá ãnĩ drí ngbálí-ngbálí kĩ, má rí tā Ôvãrí kã pélé ãnĩ drí nõ tá nĩnĩ Ôvãrí ngá lésĩ rí sī.

⁷ Gō'dá kãyĩ gólâ má drí rĩzō tá âti-âti tãndí Ôvãrí kã nõ pélé ãnĩ drí rí, má ìjĩ ãnĩ kô ãđĩ ãfélé má drí. Gō'dá má lógō mã trá â'dólé ngá fínyáwá ró, gō'dá nĩ â'dô ró bẽ gãřã. Tã gólâ má drí 'élé 'dĩ tá ònjĩ 'í yã?

⁸ Ìtí rí, gō'dá krístō 'bá vō ãzâ 'bá yí 'ásĩ rí 'bá yí ãfē ãđĩ bẽ má drí rí, má trō ãđĩ 'dĩ trá ãnĩ pãzō ì'dĩ sĩ lâ.

⁹ Kãyĩ mã drí 'bãzō ãnĩ bẽ tólã rí, gbō lé má ã'dô bẽ ngá ãkó rí, má ìkpókpólóo ãnĩ kô ngá mã drí â'dózó ìzã lâ bẽ 'dĩ tãsí ãfélé mã drí, tãlã krístō 'bá gólĩyĩ ãcã 'bá Měkédónĩyã lésĩ rí 'bá yí ãfē ngá ìzã lâ drí ãmã 'élé rí nĩ mã drí. Nĩ ndrê trá, sísĩ rí mã 'bãã lãņō ãmãkã kô ãnĩ dr̄ĩ. Gō'dá ìzátú rí, mã ìcã kpá kô 'bãlã ãnĩ dr̄ĩ.

¹⁰ Tã pãtĩ ró, mã âtã tá ãnĩ drí Yésũ Krístō rí rú sĩ, mã ìcã kô tá 'dĩ âtã-âtã lâ ãyélé 'bãđrĩ ãnĩkã Gĩrĩkĩ kã nõ 'ásĩ nōngã. Mã â'dô ãmãkã kô zãã rĩ'á ãmã lōmbélé tá gólâ mã drí ãđĩ trōzó ãnĩ drĩgã sĩ kô 'dĩ 'á.

¹¹ Ìtí rí, tá gólâ mã drí ãđĩ trōzó ãnĩ drĩgã sĩ kô 'dĩ ìfĩ lâ ã'dô 'í yã? ã'dó kô kĩ, mã lēã ãnĩ kô rí. Ôvãrí nĩ trá kĩ, mã lē ãnĩ trá rōo.

¹² Ìtí gō'dá mã â'dô zãã rĩ'á tá gólâ mã drí rĩ'á 'ělã ngbãangbãno ãđĩ trōzó ãnĩ drĩgã sĩ kô rí 'élé ì'dĩ, tãlã òjílã gólĩyĩ ònjō kã 'dĩ 'bá yí òzó kô rĩ ìyĩ lōmbélé kĩ'á nĩ rí, yĩ òrĩ lōsĩ 'élé Ôvãrí drí, kpá té òzō ãmã drí rĩrĩ 'ělã rí kãtĩ.

¹³ Nĩ ndrê trá, òjílã 'dĩ 'bá yí â'dó kô ìyĩ pãtĩ-pãtĩ lãjó'bá Yésũ Krístō kã ì'dĩ. Gólĩyĩ lãjó'bã rĩ 'bã òjílã ãdólé ònjō sĩ rí 'bã yí ì'dĩ. Gólĩyĩ òjã ìyĩ ã'dólé nyé òzō lãjó'bã Yésũ Krístō kã rí yí kãtĩ.

¹⁴ Ìtí rí, nĩ 'bã tá 'dĩ òlĩjã ãnĩ drĩ kô. Kpá ìtĩ, Sãtãnã â'dô kpá ìyĩ òjã'á, òjílã òndrê ró yí bẽ òzō mãlãyíkã Ôvãrí ngá lésĩ rí kãtĩ.

¹⁵ Ìtí rí, gō'dá â'dó kpá kô ãmbã-ãmbã ró lãjó'bã Sãtãnã kã drí ìyĩ òjãzó kpá ã'dólé nyé òzō lãjó'bã Yésũ Krístō kã rĩ 'bã tá âti-âti tãndí gólãkã pélé rí kãtĩ. Gō'dá òtĩrĩ cãã kãyĩ ãđũkũ sĩ rí, Ôvãrí â'dô mã-vó gólĩyíkã kĩ'á kpá té tá 'ē'ẽ gólĩyíkã gólĩyĩ drí 'élé rí vó ró.

Tã lãņō Póolō drí nĩlĩ lãjó'bã Yésũ kã ró rí tãsí rí

¹⁶ Mã ãndã drē mã nõ kpá ó'dĩ ãnĩ drí. Tã ìsũ-ìsũ ãnĩkã 'á rí, mã rí mã âtálé mã nĩnĩ sĩ kô. Gō'dá gbō lé ìtĩ rí, gō'dá nĩ ãrĩ mã ãmãkã gólâ mã drí ãmã lōmbézó mã lâ sĩ nõ.

¹⁷ Tã gólâ mã drí 'é'á âtálã ãnĩ drí rí, mã rí âtálã 'dĩ mã nĩ ãkō ãmãkã 'dĩ sĩ, ã'dó kô mã âtálé òzō Yésũ Krístō kãtĩ rí ì'dĩ.

¹⁸ Òjílã dũu rí ìyĩ trá rĩ'á ìyĩ lōmbélé ãngó nõ 'á, ìtĩ rí, gō'dá mã â'dô kpá ãmã lōmbé'á ãnĩ drí.

¹⁹ Nĩ ã'dô ãnĩkã bẽ mã nĩ 'bã ró rí, 'dõvó nĩ ã'dô kpá òjílã gólĩyĩ mã nĩnĩ ãkó rí yí lãgúlĩ.

²⁰ Mã âtã ãnĩ drí mã pãtĩ-pãtĩ ró, nĩ ãyē òjílã 'dĩ 'bã yí trá ãnĩ 'bãlé rãgũ ìyíkã ró. Gólĩyĩ drí rĩzō ãnĩ ãdólé ãđĩ ãnĩkã nyãzó, ãnĩ lô'dálé ãnĩ ndrēzó ngá fínyáwá ró, gō'dá kpá rĩzō mã ãnyĩ kã 'élé ãnĩ drí.

21 Nĩ ndrê drê, má ícá kô tâ ònjí ìtí 'dĩ 'èlé ànì drí. Gõ'dá tálá à'dô 'í ànì drí rízó tâ òjílá 'dĩ 'bá yí ká àrílí ì'dí tâ ámáká rí àrì-àrì lá vò 'á yā?

Gõ'dá òzō òjílá 'dĩ 'bá yí òrì ìyí lòmbéle tá ìyíká tāsì rí, gõ'dá má à'dô kpá ámá lómbe'á tá ámáká rí tāsì. Ngbāangbānō rí, má rí úlí átálé nō, nyé òzō tâ nĩ àkō lé 'bá kátí.

22 Gólíyí kī, ìyí à'dô òrì Ìbūrū ká 'í. Mā kpá òrì Ìbūrū ká 'í. Gólíyí Àbārāyāmā rí ózōwá yí ì'dí. Gõ'dá má kpá Àbārāyāmā rí ózōwá 'í.

23 Gólíyí kī, ìyí à'dô rú ì'bū 'bá Yésū Krístō ká 'í. Gõ'dá má kpá rú ì'bū 'bá Yésū Krístō ká ì'dí gólíyí lāvūlì ndrì. Ngbāangbānō rí, úlí ámáká nō gõ'dá trá pātí úlí tâ nĩ àkō lé 'bá ká 'í. Gõ'dá lé ìtí rí, má 'è lōsì trá Ôvārí drí rōo gāṛṛ gólíyí lāvūlì. Gõ'dá òombē má trá 'bālē gānīmā 'á àndalé lōsì Ôvārí ká nō 'erē lá 'á gāṛṛ gólíyíká drī sī. Ócā má trá àndalé àndalé ònjí tètē, tí à'dô ró kó má drí drāzó volé.

24 Gõ'dá òjílá drī-'bá Yúdā yí ká rí cā má trá ònjóró'bí sī nyā'dí-trá-drī-lā-ngā-múdrī-drī-lā-ngā-njī-drī-lā-sū àndalé àndalā njī.

25 Gõ'dá drī-'bá Rómā ká cā má kpá trá fē sī, àndalā nā. Kāyí àlō sī, òjílá drí kpá ámá lūvūzó kúnì mvá sī, à'dô ró má òdrā ró volé. Gõ'dá kōlóngbō 'è trá rú àkólé má bē ìmvū àndrē 'á àndalā nā, gõ'dá kāyí àlō sī, kōlóngbō drí 'èzó rú àkólé ámá bē ìmvū àndrē 'á rí sī rí, má àgō trá kōlóngbō rú ìmvū drī, ìtú gīrī ngācì gīrī ìtú-pá nyā'dí-àlō-drī-lā-ngā-sū sī, à'dô ró ámá nyānyā pālē.

26 Má tō àcì jējē trá vò 'ásì dūū, àcì tōtō 'dĩ 'bá yí vò 'ásì rí, má 'bē drī trá tâ ònjí-ònjí bē dūū, ìmvū àndrē tītí, ngá òpá 'bá, òjílá ámáká Yúdā yí ká rí yí drí 'èzó ámá fūlì, gõ'dá kpá gólíyí à'dó 'bá kô òjílá Yúdā yí ká ró rí 'bá yí bē. Gõ'dá jārībā 'á ngátá òmā 'á yā rí, má rí ámáká kó zāā drī 'bélē tá ònjí-ònjí bē. Gõ'dá má òtírì nĩ ìmvū àndrē drī sī kōlóngbō sī rí, má 'bē drī ìyíká kpá zāā tâ ònjí-ònjí bē. Ìtí rí, gõ'dá òjílá gólíyí rí 'bá ìyí tâ àmālē kī, ìyí àà'dô krístō 'bá yí ì'dí rí, rí ìyí kpá rí'á tâ ònjí-ònjí 'èlé má drí.

27 Má rí lōsì 'èlé rōo búúú lāṅō drí fízó má rú. Kāyí àzā 'bá yí sī rí, má 'è lōsì ngācì gīrī, má kó à'dú kô. Kāyí àzā 'bá yí sī rí, má trá lōfó ró ìmvū lōvó bē. 'Dĩ 'è rú trá ìtí àndalé dūū. Gõ'dá kāyí àzā 'bá yí sī rí, má trá ngá nyānyā àkó nyālē. Má rí trá ítá tándí àkó sōlē è'dē drí, gõ'dá kpá jó tándí àkó rízó 'á lá, òzō òcā trá òzē ìmvū bē rí.

28 Gõ'dá tâ 'dĩ 'bá yí drīlì sī ndrì rí, má nĩ lānjī-lānjī lōsì ámáká 'dĩ ká 'dĩ ndrì kànìsā tāsì. Mā tâ ìsū ró gólíyí tāsì kāyí lāṅō ká 'ásì.

29 Òzō gõ'dá òjílá à'dô trá mbārākā àkó rí, gõ'dá má ícá kpá kô à'dólé mbārākā àkó òzō gólíyíká tí yā? Gõ'dá òzō àààdō òjílá àzā trá tâ ònjí 'èlé rí, 'dĩ 'bā má à'dólé tá ìsū ró rōo.

30 Gõ'dá à'dô bē trá ìtí rí, òzō má òlē trá ámá àrúlí rí, 'dōvó má àrū má ngá gólíyí rí 'bá à'dálá kī, má rí'á mbārākā ámá ífífí ká rí àkó rí tāsì.

31 Ôvārí rí nyānyā nĩ trá kī, má rí 'dĩ à'dó kô ònjō àdólé ì'dí. Gólá Kúmú ámáká Yésū Krístō rí átá 'í, úluyí gólá zāā gbádú àdūkū àkó.

32 Kāyí Àrētásì drí 'bāzó kúmú àngí ró kúmú àzì drīlì ndrì, má drí drē rízó rílì jārībā Dāmāsékē 'álá rí, kúmú jārībā rí 'dĩ ká 'è ámá rúlì òmbélē 'bālē gānīmā 'á. Ìtí rí, gõ'dá gólá drí àjú 'bū 'bá ìyíká 'bāzó dīrì jārībā rú sī, à'dô ró bē ámá rúlì, òzō má àáfō trá rí.

33 Gõ'dá ámá rú-lē-àzì yí pā má trá. Gõ'dá ùpì bē àgā jārībā 'dĩ ká 'á, gõ'dá gólíyí drí ámá 'bāzó ívō 'á gōzó bāfí àcē òmbélē ívō rí 'dĩ tì ámá ìrízó kōrō ùpì rí 'dĩ 'ásì. Ìtí rí, gõ'dá má drí ngá pāzó kúmú 'dĩ drīgá sī.

12

Tā lârâkô gólâ Ôvâri drí â'dalé Póólô drí rî

¹ Gõ'dá má â'dô rî'á zââ amâ lômbê-lômbê bê ãtí 'álâ, gbô lé tâ má drí rîzô amâ lômbélé tâ lâ sî 'dî rî ôpá má kô rî. Gõ'dá má â'dô tâ lârâkô Ôvâri drí â'dalé má drí rî tâ lâ âtá'á ânî drí, gõ'dá kpá tâ gólâ má drí âbîlí Ìfî ngbâ ró rî bê.

²⁻³ Ndrô mùdrí-drî-lâ-ngâ-sù lậvũ 'bá nã 'bá yî vósî rî, ótrô mâ trá nîzô ì'dí bê lâ úrú 'álâ. Gõ'dá má nị kô ngátá ótrô mâ trá nîzô ì'dí bê lâ úrú 'álâ kũlũtũtũ ró ngátá âbî-âbî 'î yã rî, gõ'dá tâ gólâ â'dó 'bá rî, Ôvâri nị íyîngá nị.

⁴ Kâyî amâ trôzô úrú 'álâ rî sî rî, má ârî tâ trá dũu tîbê má drí ícálé tâ lâ ngîlí ânî drí kô rî. Ôvâri lếé kô amâ ôjílâ mvá drí tâ ìtí 'dî 'bá yî tâ lâ âtálé.

⁵ Tí má â'dô amâ lômbé'á tâ gólîyî ìtí 'dî 'bá yî tãsî. Gõ'dá ìtí rî, má ícá kô amâ lômbélé âkpá amâ nyãányã tãsî. Má â'dô amâ lômbé'á tâ gólâ má drí â'dózô mbârâkã ãkó 'á lâ rî tãsî.

⁶ Gõ'dá gbô lé má ôlê amâ lômbélé tâ 'dî tãsî rî, gõ'dá má ícá kô amâ lômbélé amâ nyãányã tãsî, tâlá má lếé kô ôjílâ drí nị lâ kî, âmbã amákã rî ôlậvũ gặặ tá gólîyî drí amâ ndrếzô 'êrê lâ 'á ngátá âtárê lâ rî 'á 'dî drî sî.

⁷ Ìtí rî, gõ'dá Ôvâri lếé kô má drí amâ lômbélé ngá gólîyî yî Ôvâri drí â'dalé má drí 'dî 'bá yî tãsî. Ìtí rî, gólâ âyê vôrã 'bá Sâtánã ngá lếsî rî trá lậõ âfêlé amâ rú'bá 'á, tâ lâ ôlázê ró má rú, tâlá má ôzô kô rî amâ lômbélé tákányî.

⁸ Ìtí rî, má lô'bã rú'bá trá Kúmú amákã Yésũ Krístô rú ândâlâ nã, gólâ ótrô ró lậõ ạngí 'dî bê volé má rú sî.

⁹ Gõ'dá gólâ 'é tâ má drí ìjílí 'dî kô, gólâ kî bê má drí rî, mbârâkã lỏvó íyíkã kã 'dî ìicã trá má bê amâ pãlé kâyî lậõ 'dî kã 'á. Gólâ kî, ôzô má ã'dô mbârâkã ãkó rî, gõ'dá mbârâkã íyíkã drí 'bãzô má 'á gặặ. Tãlá úlî 'dî tãsî rî, má Póólô, má rî'á ãyîkô ró amâ lômbélé ânî drí tâ gólîyî amâ 'bã 'bá â'dólé mbârâkã ãkó 'dî tãsî. Tãlá tâ 'dî 'bá yî tãsî rî, mbârâkã Yésũ Krístô kã â'dô rî'á má 'á gặặ amâ rũlî gặặ.

¹⁰ Tãlá tâ 'dî 'bá yî tãsî rî, má rî'á ãyîkô ró ôzô lậõ ò'ê má trá rî. Ngátá ngá gólîyî amâ 'bã 'bá â'dólé mbârâkã ãkó rî 'bá yî ì'dí ngátá lâ'dá 'î, ngátá rîrî âmbã-âmbã ạngó nỏ 'á nỏ ì'dí yã rî, ngátá lậõ 'î yã rî, má njãã lậõ 'dî 'bá yî lârâkô lâ yî nịlî ndrî Yésũ Krístô sî. Nị ndrê trá, gõ'dá ôzô lậõ 'dî 'bá yî ò'bã má trá â'dólé mbârâkã ãkó rî, gõ'dá mbârâkã ãkî Yésũ kã 'dî drí amâ pázô.

Tã lỏvó Póólô kã krístô 'bá yî drí rî tãsî

¹¹ Má nị trá kî, má rî úlî âtálé ôzô tâ nịnị ãkó lé 'bá kâtí, gõ'dá nị 'bã má nị â'dólé ìtí tâ nị ãkó lé 'bá ró 'dî. Tí rî'á tãndí ró ânî drí amâ lủyílî lỏsî gólâ má drí 'êlé âmbã ânî lâfálé nỏ tãsî. Nị ndrê trá, gbô lé má ã'dô tâ nị ãkó lé 'bá 'î rî, má nị trá, lặjỏ'bã 'dî 'bá yî rî'á ngî. Gólîyî ânî drí rî'á rú lâ ìyî lủyílî 'dî 'bá yî, âmbã gólîyíkã rî lậvũũ âmbã amákã rî kô.

¹² Kâyî má drí 'bãzô ânî bê tólâ rî, má 'ê tâ trá dũu, ã'dô ró bê tâ â'dã ró kî, pặtặ má lặjỏ'bã Yésũ Krístô kã ì'dí. Má rî trá rî'á lỏsî lặjỏ'bã kã 'êlé ânî lâfálé dỏdỏ tâ nịnị sî, tâ lârâkô gólîyî Ôvâri drí amâ 'bãlé 'êlã 'dî 'bá yî bê.

¹³ Nị ndrê drê, tâ ndrî má drí 'êlé trá ôjílâ kặnặsặ ãzã 'bá yî kã drí rî, má rî kpá 'êlã ânî drí. Tã gólâ má drí 'êlé ânî drí kô rî, rî'á cé má ìjî ânî kô âdị âfêlé má drí amâ vỏ ndrếzô. Má 'ê 'dî tâ ányã 'î yã?

14 Ngbāangbânō rî, nōô trá tã ândâlâ nâ lâ 'î má drí 'ëzó nílí ãnî ndrêlé rî. Gõ'dá âcî rî nō 'á rî, má â'dô volé gã'á kpá dó âdî zîlî ãnî tî sî. Má lëé ngá ãnî drí'gá sî kô. Má lë íyíkâ bê-rî ãnî drí ãnî nyãányâ fêlé 'î'dî Ôvârí drí. Nî ndrê trá, â'dó kô tãndí ró 'dīyímvá drí rīzó nī rī'á átá lâ yî vó ndrêlé ândrê lâ bê. Átá yî ândrê bê rî, rî ÿyî nī rī'á mvá lâ yî vó ndrêlé. Gõ'dá ãnî trá nyé õzõ ámâ mvá yî kâtí.

15 Ítí rî, gõ'dá má rī'á ãyīkō ró ngá ámakâ fêlé ndrī ãnî pázó. Gõ'dá má â'dô kpá cú ámâ nyãányâ fê'á nyé ãnî pázó. Gõ'dá má lë ãnî trá rōô. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí ÿyíkâ ámâ lëzó dódó kô rî yã?

16 Gbõ lé nī lë tã-drī trá kī, má zī âdî ãnî tî sî ámâ pázó kô rî, õjílâ ãzâ 'bá yî ãnî lâfálé sî kī, má ãâ'dô līfī lõmbâ 'bá 'î. Má õrī ãnî âdólé õnjõ sî.

17 Gõ'dá tã rî 'dī â'dô íyíkâ 'bã'á ítí 'dī ángô tî yã? Kãyî gólâ má drí lâjõ'bá 'dī 'bá yî jõzó ãnî ngáá tólâ rî, má ùjũ trá ãnî âdólé lâjõ'bá 'dī 'bá yî tî sî yã?

18 Má lô'bã rú'bá trá Títõ drí nīzó ãnî pãlé krístõ 'bá ãzâ bê. Kãyî rî nã sî rî, Títõ âdô ãnî trá ngá trõzó ãnî drí'gá sî íyî ífífí drí yã? Nī nīj kô kī'á nī rî, ãmâ kpãrãtī Títõ bê rî tã tãndí 'êlé ãnî pázó yã?

19 Nī ÿsũ ãnīkâ bê rî, mã rî ãmakâ nō cé ãmâ tã âtalé 'î'dî ãnî drí, tãlâ nī ÿsũ ró tã bê kī, ãmâ õjílâ tãndí 'î yã? Á'dó kô ítí. Ámâ âdrúpī yî ámâ ízó yî bê, mã rî nō cé tã gólâ Kúmú ãmakâ Yésũ Krístõ drí lëlé ãmâ drí âtalé ãnî drí rî âtalé 'î'dî Ôvârí rî līfī drī 'á. ãnî ãmâ rû-lë-ãzīyã gólīyī ãmâ drí lëlé rōô rî yî 'î'dî. Ítí rî, tã ndrī gólīyī ãmâ drí rī'á 'êlá 'dī 'bá yî, mã rî 'êlá 'dī, ã'dô ró bê mbârâkã sôlé ãnî rú lôsī Ôvârí kâ 'ëzó.

20 Gõ'dá má rī'á ùrī ró, tãlâ má õtírī cãã ãnî ngálâ tólâ rî, má ícá kô ãnî ùsúlí, nyé õzõ má drí lëlé rî kâtí. Gõ'dá má ícá kpá kô â'dólé õzõ ãnî drí lëlé rî kâtí. Má rī'á ùrī ró, tãlâ má õtírī cãã ãnî ngáá tólâ rî, má â'dô tã õnjī-õnjī nō 'bá yî ùsú'á ãnî lâfálé, lâwã-lãwã, pīpīsilī 'bã'bã ngá ãzī-ãzī kã rú, ãwã, lâfã cãcã, lâ'dá, tã ngõngõ, lómbé-lómbéwá gõ'dá tã bãrábányá rî 'bá yî bê.

21 Má rī'á tã ÿsũ ró, tãlâ má õtírī cãã tólâ rî, Ôvârí â'dô ámâ 'bã'á â'dólé ãnyī ró tã ãnīkâ tãsī, tãlâ nī âdīí drī kô tã õnjī ãnīkâ 'ásī. Má â'dô ãwó ngõ'á rōô õjílâ gólīyī dũũ rī 'bá zãã rī'á tã õnjī ÿyíkâ sīsī rī 'bá yî 'êlé 'dī 'bá yî tãsī. Gólīyī âdīí drē zãã drī kô tã õnjī ÿyíkâ rī'á 'êlá sīsī rī 'bá yî 'ásī. Gólīyī drē zãã rī'á â'dú kô'á õjílâ gólīyī â'dó 'bá kô gólīyī òkó ró ágó bê rî 'bá yî bê fãã.

13

Tã Póólõ drí drī-mbílí sōzó krístõ 'bá gólīyī Kōrínītõ 'álâ rî 'bá yî līfī, tãlâ gólīyī òlê ró tã bê Yésũ 'á pīpīsilī ãlô sī rî

1 Má trá nī'á 'dī ãnî ndrêlé ngbāangbânō ândâlâ nâ lâ ró. Nī nī tãndí ró kī, má â'dô tã 'ê'á nyé õzõ úlī Ôvârí kâ drí âtalé trá rî kâtí, “Õzõ õjílâ ãzâ ã'dô bê tã bê rî, rī'á tãndí ró õjílâ drí â'dózó bê rī ngátá nâ â'dólé līfī drī 'bá ró tã-drī lëlé kī, pãtī tã rî 'dī â'dô trá ítí.”

2 Gõ'dá má sô drī-mbílí trá ãnî līfī sīsī tã õnjī ãnīkâ ãzâ tãsī, kãyî gólâ má drí â'dózó ãnī bê ândâlâ rī lâ ró rī 'á. Ngbāangbânō rî, má lë kpá tã 'dī ândalé ãnî drí wãrãgã má drí 'ê'á ígílâ ãnî drí nō 'á. Má õtírī cãã tólâ 'wãã ró rî, õjílâ gólâ má drí ùsúlí trá tã õnjī bê rî ícá kô ngá pãlé. Má â'dô lâñõ fê'á õjílâ gólīyī tã õnjī 'ê 'bá trá rî 'bá yî drí ndrī.

Tã îgĩ-îgĩ Póólô kâ Gālātíyã lé 'bá yî drí rî Gālātíyã lé 'bá

Tã 'ě'á zĩlâ nĩlĩ sĩsĩ rî

Póólô îgĩ wárāgā nô tã 'diyî pāpā kâ â'dalé ngbálí-ngbálí krístô 'bá ró 'bãdrĩ gólâ Gālātíyã nã rî 'á, vò gólâ yî drí cāzó 'álâ âcĩ drĩ-káká yî drí tólé rî 'á rî 'bá yî drí. (Tã 'Ĕ'ě kápĩtã 13-14.) Tã ìmbá 'bá gólíyî ònjô 'bá ró rî 'bá yî 'dê iyî trá Póólô vó cālélé tólâ gô'dá tã átálé krístô 'bá yî drí kî, Póólô āā'dó kô lājó'bá pātĩ rî ĩ'dĩ, gô'dá tã ìmbá gólâkâ kĩ'á nĩ rî òzô òjílâ āācã trá krístô 'bá ró rî, ò'ê gô'dá lã'bí Yúdã yî kâ kô 'dĩ āā'dô ányã ró.

Kápĩtã 1-2 Nôô â'dã tã kî pātĩ yî lājó'bá 'î, Yésũ njĩ yî nĩ tã âtĩ-âtĩ gólâ ngá pāpā kâ nô pélé òjílâ gólíyî â'dó 'bá kô 'bãsurú Yúdã yî kâ 'ásĩ rî 'bá yî drí. Póólô kî nĩ rî, lājó'bá āzĩ gólíyî Yērôsálémã 'álâ rî 'bá yî fē ĩyî drĩ-âcē nĩ yî drí tã 'dĩ 'ězô.

Kápĩtã 3-4 Póólô kî nĩ rî, â'dó tã āmbá 'î lã'bí Yúdã yî kâ rî 'ězô kô. Bê-rî lãtĩ gólâ â'dózó mbĩ Ôvãrí lĩfĩ rî gô'dá 'diyî pãzó rî, āā'dô rĩ'á tã lélé ĩ'dĩ Yésũ 'á.

Kápĩtã 5-6 Nôô â'dã tã kî, ótilĩ bē āmã drĩ trá lãṅô āmãkã tã ònjĩ āmãkã tãsí rî 'ásĩ drãdrã Yésũ kâ āmã vò 'á rî sĩ rî, gô'dá Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kâ â'dã lãtĩ gólâ rĩrĩ kâ drĩ-báláyĩ ró, gô'dá â'dózó kô rãḡĩ Sātãnã kâ ró rî trá āmã drí.

1-2 Mã Póólô tĩbê â'dó 'bá bē lājó'bá Yésũ Krístô kâ ró gô'dá āmã āzĩ-āzĩ gólíyî krístô 'bá ró tĩbê 'bã 'bá bē má bē nólé nô, mã îgĩ tã nô 'bá yî nĩ jólé ānĩ gólíyî krístô 'bá ró kãñĩsã 'bãdrĩ Gālātíyã kâ 'á nã 'bá yî drí. Nĩ nĩ trá tãndĩ ró kî, òjílâ mvã njĩ mã nĩ kô â'dólé lājó'bá Yésũ kâ ró nô. Gô'dá Yésũ Krístô rî nyãanyã átã lã Ôvãrí tĩbê gólâ rî lídrĩ 'bá òdrã 'ásĩ rî bē, gólíyî njĩ mã nĩ â'dólé lājó'bá Yésũ kâ ró nô.

3 Ôvãrí tĩbê 'bã 'bá bē āmã átã ró nô gô'dá Kúmú āmãkã Yésũ Krístô bē òfē ĩyî òrē ānĩ drí tã ã'dĩ bē.

4 Nĩ nĩ lãtĩ gólâ tĩbê Yésũ Krístô drí iyî nyãanyã fēzó drãlé tã ònjĩ āmãkã rî 'bá yî tãsí, ā'dô ró bē yî drí āmã drĩ tĩzó āngó tã ònjĩ kâ nô 'ásĩ, té òzô Ôvãrí drí lélé gólâ drí 'èlé rî kãtĩ.

5 Ītĩ rî, Ôvãrí rî rú āā'dô ĩnjĩ-ĩnjĩ lã ró zãã gbãdú ãdũkũ ākó. Āā'dô ĩtĩ.

Tã tã âtĩ-âtĩ tãndĩ pātĩ Ôvãrí kâ ĩnjĩzó ĩ'dĩ 'èlé rî

6 Mã rĩ'á lãrô-lãrô ró gô'dá tã ĩsũ-ĩsũ ró tã má drí ārĩlĩ trá ānĩ tãsí rî tãsí. Ānĩ rĩ'á gólíyî tĩbê Ôvãrí drí njĩlĩ trá â'dólé òjílâ iyĩkã ró, tãlã lõvô gólâkã ānĩ drí tãkó ĩtĩ Yésũ sĩ 'dĩ tãsí, gô'dá nĩ jã ānĩ kpã trá 'wãã tã âtĩ-âtĩ tãndĩ gólâkã nô áyélé gôzó tã âtĩ-âtĩ gólâ ányã ró gô'dá zĩlĩ kpã kĩ'á nĩ āā'dô tã âtĩ-âtĩ Ôvãrí kâ 'î nô ārĩlĩ 'èlé ĩ'dĩ! Nĩ â'dô tã 'dĩ 'ě'á ĩtĩ ró 'dĩ kó āngô tí ró yã?

7 Nĩ ārĩ drē, tã âtĩ-âtĩ tãndĩ pātĩ rî bē kó cé ālô. Òjílâ āzã 'bá yî bē rĩ'á ānĩ ádó'á tã âtĩ-âtĩ tãndĩ pātĩ gólâ tĩbê ngá pāpā kâ nô jãjã lã sĩ ányã ró. Gólíyî 'bã ānĩ drĩ trá lĩjãlé.

8 Mã âtã ānĩ drí pãtĩ-pãtĩ ró kî, òzô òjílâ āzã, gbô lé mã, ngãtã āmã āzĩ-āzĩ yî, ngãtã mālãyĩkã úrú lésĩ rî ĩ'dĩ yã rî òpē tã âtĩ-âtĩ gólâ ngá pāpā kâ nô

trá ngĩ tã gólâ âmâ drí rĩ'á pēlâ ânî drí sísí rĩ drĩĩ sĩ rĩ, nĩ ârĩ tã gólâkâ 'dĩ kô. Ôvârí ôfē lãnō òjílâ rĩ 'dĩ drí.

⁹ Má âtâ tã nô kpá ândalé ó'dí ngbálí-ngbálí ôfí ró bê ânî drĩĩ dódó, òzō òjílâ âzâ ìmbâ tã âtî-âtî tândí gólâ ngá pãpã kâ nô trá ânî drí ngĩ tã gólâ âmâ drí ìmbalé ânî drí sísí rĩ drĩĩ sĩ rĩ, óòtrō òjílâ rĩ gógó 'dĩ vùlì lãsí gólâ âdrâ 'bá kô rĩ 'bá zââ rã'dã ãdũkũ ãkó rĩ 'á òvê ró volé.

¹⁰ Úlì gólâ má drí âtálé 'dĩ, má rĩ âtálâ 'dĩ, â'dó kô òjílâ 'bãlé ì'dí â'dólé ãyĩkō ró. Má lē cé Ôvârí rĩ 'bãlé ì'dí â'dólé ãyĩkō ró. Ôzō tí má ò'è 'dĩ cé òjílâ 'bãlé ì'dí â'dólé má bê ãyĩkō ró rĩ, má â'dó kô pãtì-pãtì ró rù ì'bũ 'bá Yésũ Krístō kâ ì'dí.

Tã Póolō drí tã âtázó kī, tã âtî-âtî tândí yí drí rĩ'á âtálâ 'dĩ,

yí ârĩ tã lâ Yésũ rĩ gógó tì sĩ rĩ

¹¹ Âmâ âdrúpì yí âmâ ìzó yí bê, má lē â'dálâ ânî drí nōtí kī, tã âtî-âtî tândí má drí rĩ'á âtálâ nô rĩ'á tã Ôvârí kâ ì'dí, gō'dá â'dó kô tã òjílâ mvá kâ 'ì.

¹² Ítí rĩ, má ârĩ tã âtî-âtî tândí rĩ 'dĩ kpá kô òjílâ âzâ tì sĩ. Gō'dá òjílâ âzâ ãlólâ ìmbá kpá nĩ má drí kô. Yésũ Krístō rĩ nyãányã ìmbâ nĩ má drí.

¹³⁻¹⁴ Nĩ ârĩ drē! Lãtì má drí rĩzó ãkũ ró má drí âmâ nyãányã fēzó nyé p̄p̄s̄l̄l̄ ãlō s̄l̄ òjílâ Yúdã yí kâ ró rĩ. Gō'dá má drí lã'bí âmâ á'bíyã yí kâ rĩ 'bá yí tã lâ 'bãzó ndrĩ drĩ 'á gãrã âmâ âzî-âzî yí drĩĩ sĩ. Tã 'dĩ kâ rĩ tí rĩ, má rĩ trá lãnō fēlé òjílâ Ôvârí kâ rĩ 'bá yí drí ònjí ró gō'dá lãtì lōndalé gólĩyì ùfúzó ngbá volé.

¹⁵⁻¹⁶ Gō'dá Ôvârí â'dâ p̄p̄s̄l̄l̄ tândí iyíkâ trá má drí. Ì'dí ìtí, gólâ drí tã 'bãzó iyì mvá Yésũ rĩ â'dázó má drí. Drē ãkpã útì mâ kô rĩ, Ôvârí n̄jì mâ trá â'dólé òjílâ iyíkâ ró ìzátú. Kãyì gólâ drí n̄jìlì rĩ s̄l̄ rĩ, drílâ âmâ 'bãzó iyì mvá rĩ n̄lì, tãlâ má ìcã ró bê iyì mvá 'dĩ tã lâ pēlé ânî òjílâ 'bãsurú âzâ 'bá yí gólĩyì tìbê â'dó 'bá kô òjílâ Yúdã yí kâ ró rĩ 'bá yí drí. Gō'dá má â'dô bê òjílâ Yésũ kâ ró tã gólâkâ pēlé rĩ, má ìjì òjílâ âzâ kó kô ãlōwálâ, ã'dô ró bê tã má drí 'è'á pēlâ rĩ â'dalé má drí.

¹⁷ Gō'dá má n̄jì kpá kô Yērōsālēmã 'álâ n̄jì'á gólĩyì tìbê â'dó 'bá trá lãjò'bá Yésũ kâ sísí rĩ yí ìjìlì tã gólâ má drí 'è'á pēlâ rĩ tã s̄l̄. 'Dĩ vō lâ 'á rĩ, má ngã kōrō n̄lì 'bãdrĩ Sãwōdíyã kâ rĩ 'álâ, n̄jì'á r̄lì tólâ. Gō'dá 'dĩ vósì rĩ, má drí ngãzó gólé Dãmāsékē 'álâ.

¹⁸ Gō'dá ndrō nã vósì rĩ, má drí gōzó ngalé n̄lì Yērōsālēmã 'álâ, n̄jì'á rù ùsúlì Pētērō bê drĩ-kákã lâ ró. Âmâ drí rĩzó gólâ bê tólâ kãyì mùdrì-drì-lã-ngã-n̄jì s̄l̄.

¹⁹ Gō'dá má drí 'bãzó tólâ rĩ, má drí kpá Kúmú Yésũ rĩ âdrúpì rù bê Yãkóbã rĩ ùsúzó. 'Dĩ 'bá yí cé lãjò'bá Yésũ kâ gólĩyì má drí ùsúlì tã ngĩzó gólĩyì bê rĩ 'bá yí ì'dí.

²⁰ Tã má drí rĩ'á âtálâ ânî drí nô rĩ'á tã pãt̄t̄ 'ì. Má ìtrì lãtrìtrì Ôvârí ágálé, má âdó nô ònjō 'ì kô.

²¹ Gō'dá 'dĩ vósì rĩ, má drí ngãzó n̄lì n̄jì'á tã pēlé Sírĩyã 'álâ gō'dá kpá Sílísĩyã 'álâ.

²² Kãyì 'dĩ 'bá yí 'á rĩ, òjílâ gólĩyì kãnísã 'á 'bãdrĩ Yūdáyã kâ 'álâ rĩ 'bá yí ndrē ìyì mâ cú ìyì ìfì s̄l̄ kô.

²³ Gō'dá gólĩyì ârĩ cé âmâ tã ì'dí ìyì bí s̄l̄ ândalé ândalé kī, ãgō gólâ tìbê rĩ 'bá lãnō fēlé ìyì drí ònjí ró tã âtî-âtî tândí gólâ tã lē kâ Yésũ 'á nô pērē 'á rĩ, ãã'dô gō'dá kpá trá rĩ'á tã âtî-âtî tândí tìbê yí drí 'è'á êdrēlâ 'dĩ pē'á òjílâ drí.

24 Gõ'dá gólíyî ârî ìyî tâ 'dî bê ìtí rî, gólíyî drí ngázó rî'á Ôvârí rî rú lùyílí tâ tândí Ôvârí drí 'èlé má drí 'dî tāsī.

2

Tā drī-'bá kǎnísǎ kâ drí lôsī Póólō kâ tã-drī lâ lēzó rî

1-2 Ndrô mûdrí-drī-lâ-ngâ-sû vósī rî, Ôvârí drí tâ âtázó má drí Ānītiyókā 'álâ kī, má ôgō Yērōsālémā 'álâ.s Gõ'dá âmâ drí nǐzó Bārānābā bê. Âmâ drí Títō rî drīzó kpāâ âmâ bê. Gõ'dá mã câ bê Yērōsālémā 'álâ rî, âmâ drí tâ ngǐzó drī-'bá kǎnísǎ kâ tólâ nǎ 'bá yí bê, má drí lôsī gólâ má drí rī'á 'èlâ tâ âtî-âtî tândí pēpē kâ ôjílâ gólíyî â'dó 'bá kô ôjílâ Yúdǎ yí kâ ró nō 'bá yí drí rî yí tâ lâ âtázó cé gólíyî drí. Má ngí lôsī rî 'dī tâ lâ gólíyî drí dódó 'dī rî, tâlâ lôsī gólâ tâ pēpē kâ má drí rī'á 'èlâ ânî lâfálé gõ'dá kpá âmâ drí 'ē'á 'èlâ ânî bê ìzátú rî, ôzó kô â'dó vō tākó 'á.

3 Lǎ'bí Yúdǎ yí kâ vó ró, ôjílâ îcâ trá 'dèlé bāsā 'á tâlâ â'dózó bê ôjílâ Ôvârí kâ ró. Gõ'dá drī-'bá kǎnísǎ kâ 'dī 'bá yí 'bāâ tâ kô Títō gólâ â'dó 'bá kô ôjílâ Yúdǎ yí kâ ró rî, drí 'dēzó bāsā 'á. Gólíyî ndrê gólâ trá cú ìtí ôjílâ Ôvârí kâ ró.

4 Nī ndrê trá, ôjílâ āzâ 'bá yí tībê ìyî zī 'bá kī, yī āâ'dô kpá krístō 'bá 'î rî, âfi ìyî trá âmâ lâfálé kírí ró tâ ìmbâ âmákâ nǐlǐ, ā'dô ró bê drī-báláyî Yésū Krístō drí âfèlé trá âmâ drí nō ìzālê, tâlâ yī ò'bā ró âmâ bê lâ'bí Yúdǎ yí kâ nō ìnjǐlǐ kpá ó'dí.

5 Ìtí rî, gbō lé gólíyî âtâ bê âmâ drí mbârākâ sī, mã ò'bā ró Títō 'dèlé bāsā 'á rî, âmâ drī-'bá kǎnísǎ kâ 'dī 'bá yí bê gâ ìyî vólé dó tâ gólíyíkâ 'dī ârílí. Mã 'è tâ 'dī ìtí 'dī rî, tâlâ tâ mbî tâ âtî-âtî tândí ngá pāpā kâ nō kâ ôrî ró bê ânî pǐpǐsǐlǐ 'á gágá ôzō rākâ fê kâtí zāâ gbádú ãdükū ākó.

6 Tã pǎtǐ-pǎtǐ ró, ôjílâ gólíyî tībê ndrêlé drī-'bá kǎnísǎ kâ ró 'dī 'bá yí, gólíyî âtá tâ kô ònjí ró tâ âtî-âtî tândí âmâ drí rī'á pèlâ nō rú. (Ôzō ôjílâ òndrê gólíyî ôjílâ âmá ró rî, â'dó kô tâ ạngí ró má drí, tâlâ Ôvârí ndrê âmâ ndrī ìyí lǐfǐ 'á ôjílâ ãlô ró.)

7 Ìtí rî, drī-'bá 'dī 'bá yí nǐ ìyî trá kī, Ôvârí nǐ mã nǐ, ā'dô ró bê tâ âtî-âtî tândí Yésū rî tāsī nō pèlé ânî gólíyî tībê â'dó 'bá kô ôjílâ Yúdǎ yí kâ ró nō 'bá yí drí, kpá nyé ôzō gólâ drí Pétērō rî nǐrī tâ tândí ãlô-ãlô nō pèlé ôjílâ Yúdǎ yí kâ drí rî kâtí.

8 'Dī kâ rî tí rî, gõ'dá tâ 'dī fī trá gólíyî drī kī, tākō pǎtǐ Ôvârí rī'á lôsī 'ē'á má sī, ânî ôjílâ gólíyî â'dó 'bá kô ôjílâ Yúdǎ yí kâ ró rî òlê ró ìyî tâ kpá bê tâ âtî-âtî tândí nō 'á, kpá nyé ôzō Ôvârí drí 'èrê lâ sǐsǐ Pétērō sī ôjílâ Yúdǎ yí kâ drí rî kâtí.

9 Ìtí rî, Pétērō, Yākóbâ gõ'dá Yōwání yí bê tībê ndrêlé ìyî ôjílâ âmâ-âmâ kǎnísǎ kâ ró rî 'bá yí, gólíyî ârílí bê tâ gólâ Ôvârí drí ândrâ-tândí fēzó âmâ drí Bārānābā bê lôsī âmâ drí rī'á 'èlâ tâ âtî-âtî tândí kâ 'dī tāsī âmâ tǐ sī rî, gólíyî drí âmâ lâgúzó âyīkō sī gōzó âmâ drí ìyálê nî-bê-yâ 'èrê 'á tâ â'dâ ró kī, yī òlê tâ âtî-âtî gólâ âmâ drí rī'á ìmbálâ ôjílâ gólíyî â'dó 'bá kô Yúdǎ yí ró rî lâfálé 'dī trá. Ìtí rî, yī â'dô ìyíkâ kpá zāâ rī'á tâ âtî-âtî tândí rî 'dī pèlé ôjílâ Yúdǎ yí kâ drí.

10 Ìtí rî, tâ gólíyî drí âmâ ìjízó 'èlâ rî kó cé ãlô, gólíyî lê âmâ drí krístō 'bá gólíyî ngá ākó Yērōsālémā 'álâ rî 'bá yí pālê, gõ'dá âmâ rī'á âyīkō ró tâ gólíyî drí ìjílí 'dī 'á.

Tã Póólō drí tâ lôgōzó Pétērō drī rî

11 'Dĩ vósí rí, Pétērō drí ngāzó nílí rílí Ānītīyókā 'álâ, gō'dá gólâ drí rīzō àvīlī tā āzâ 'bá yī 'á, má drí tā lōgōzó gólâ drī tã ányâ gólâkâ 'dĩ tāsī krístō 'bá yī līfī drī 'á.

12 Nī ndrê drê, sísí rí, Pétērō rí ngá nyâlê kpākâ ãlô krístō 'bá gólīyī tībê â'dó 'bá kô òjílâ Yúdâ yī kâ ró rí 'bá yī bê vō ãlô 'á. 'Dĩ vósí rí, gō'dá krístō 'bá gólīyī òjílâ Yúdâ yī kâ ró gólīyī Yākóbâ drí ájólê rí 'bá yī âcâ bê īyī Yērōsālémâ lésí rí, Pétērō ní drí gōzó kpá ngá gálê dó nyâlê krístō 'bá gólīyī â'dó 'bá kô òjílâ Yúdâ yī kâ ró rí 'bá yī bê. Gólâ 'ê tã 'dĩ ítí 'dĩ rí, tálâ gólâ trá ūrī ró tã ĩsū gólīyīkâ kī 'bá nī ícâ trá òjílâ drí 'dêlê zālô bāsâ 'á ògō ró â'dólê òjílâ Ôvârí kâ ró rí kâ rí tāsī.

13 'Dĩ vósí rí, drī-'bá krístō 'bá kâ gólīyī â'dó 'bá òjílâ Yúdâ yī kâ ró āzâ 'bá yī 'dê īyī kpá trá Pétērō vósí, gbō lé gólīyī nī trá kī nī rí, 'dĩ rí'á tã ányâ 'í rí. Gō'dá Bārānābā ní drí áníkâ kpá ání nyāányâ âdózó, ní drí kpá ítōzō tã Pétērō kâ 'êlê 'dĩ 'êlê 'í'dí.

14 Gō'dá má ndrê tã 'dĩ bê ítí rí, gólīyī rí 'dĩ kô tã âtī-âtī tândí pătī Ōvârí kâ nō lôbêlê 'í'dí, má drí tā lōgōzó Pétērō drī òjílâ līfī drī 'á kī, "Ní Pétērō, ní òjílâ Yúdâ yī kâ 'í'dí, ní áyê tã 'ê'ê òjílâ Yúdâ yī kâ rí 'bá yī kâ trá, gō'dá ní rí rílí nyé òzō òjílâ gólīyī â'dó 'bá kô Yúdâ yī ró rí kátí. Gō'dá tálâ ã'dô 'í ní drí áníkâ lēzó ngá lānjī-lānjī lā'bí âmákâ Yúdâ yī kâ rí kâ 'bālê òjílâ gólīyī â'dó 'bá kô Yúdâ yī ró rí yī drī rí yā?"

15 Útī âmâ trá òjílâ Yúdâ yī kâ ró. Tã ĩsū âmákâ Yúdâ yī kâ 'á rí, mā â'dó kô tã ònjí 'bá 'í òzō 'bāsúrú āzâ 'bá yī kátí tībê tã 'bā'bā Ōvârí kâ nī 'bá kô rí.

16 Gō'dá gbō lé âmâ òjílâ Yúdâ yī kâ 'í'dí rí, âmâ gólīyī krístō 'bá ró rí, mā nī trá kī, Ōvârí ndrê cé òjílâ gólīyī tã lē 'bá trá Yésū Krístō 'á rí yī 'í'dí òjílâ tã mbī 'bá ró. Mā nī trá tândí ró kī, òjílâ ícâ kô Ōvârí rí 'bālê â'dólê āyīkō ró cé tã 'bā'bā 'dĩ 'bá yī 'ê'ê lā sī. Tã 'dĩ kâ rí tí rí, mā lē tã trá Yésū 'á pīpīsílí ãlô sī, ã'dô ró bê âmâ drí ngá pāpā úsúzó. Tã lēlê âmákâ Yésū 'á rí â'dô âmâ 'bā'á nī â'dólê tã mbī 'bá ró Ōvârí rí līfī drī 'á, tã gólâ 'ê 'bá âmâ 'bālê â'dólê tã mbī 'bá ró Ōvârí rí līfī drī 'á rí â'dó kô lā'bí âmákâ Yúdâ yī kâ nō ĩnjī-ĩnjī lā 'í'dí.

17 'Dĩ kâ rí tí rí, òzō gō'dá mā òlê trá â'dólê tã mbī 'bá ró Ōvârí rí līfī drī 'á tã lēlê sī Yésū Krístō 'á rí, â'dó kô lā'bí Yúdâ yī kâ rí ĩnjī-ĩnjī lā sī, 'dĩ òjílâ Yúdâ yī kâ drí âmâ 'bāzó â'dólê tã ònjí tētê 'bá ró. 'Dĩ â'dô â'dálâ kī, Yésū 'bā âmâ nī tã ònjí 'êlê yā? Á'dó kô ítí!

18 Tã gólâ 'ê 'bá âmâ 'bālê â'dólê tã ònjí 'bá ró tákányī rí, â'dô 'bā'á gōgō kpá ó'dí lā'bí Yúdâ yī kâ ĩnjīlī ã'dô ró ngá pāzó rí 'í'dí. Mā â'dô kpá zāā rī'á tã ònjí 'êlê, òzō mā òtírī tã 'bā'bā 'dĩ ãlólâ ñôô rí.

19 Gō'dá tã pătī rī'á nōtí. Sísí rí, má cê rú trá kpī ã'dô ró bê lā'bí 'dĩ 'bá yī ĩnjīzó. 'Dĩ lā'bí 'dĩ kī tã-vó âmákâ trá â'dólê tã ònjí 'bá ró lédrê-lédrê àdūkū ãkó rí ãkó. Ítí rí, gō'dá má áyélê bê tã gólâ kī'á nī rí òrī ngá pāpā úsúlí lā'bí ĩnjī-ĩnjī sī, má drí gōzó tã lēlê Yésū 'á rí, 'dĩ 'bā mā trá â'dólê tã mbī 'bá ró Ōvârí rí līfī drī 'á.

20 Nī ndrê drê, Yésū drā bê fê lălî-lălî drī âmâ tāsī rí, 'dĩ rī'á ókīzō má drā trá kpāā Yésū bê rí kátí. Á'dô bê trá ítí rí, rīrī âmákâ â'dó gō'dá kô òzō àkū rí tí. Ngbāngbānō rí, Yésū Krístō rí gō'dá trá nī má 'á. Má rí gō'dá kpá trá tã lēlê sī Yésū Krístō tībê â'dó 'bá Ōvârí rí mvá ró tībê âmâ lē 'bá trá tákányī gō'dá íyī nyāányâ fê 'bá drālê âmâ pālê rí 'á.

21 Ôvârí pâ mâ nõ cú ítí tākó ítí, â'dó kô kî, má ìnjî tâ 'bâ'bâ gólâkâ trá. Má ícá gô'dá kó kô pîpîsílí tândí Ôvârí kâ 'dî gálé dó. Tí òzô â'dô tâ pătîjî 'î òjílâ â'dô ngá pâ'á cú ítí tâ 'bâ'bâ Ôvârí kâ 'è'è sî rî, 'dîi rî â'dálâ kî, Yésù Krístô drâ íyíkâ nõ kó vò tākó 'á.

3

Tā gólâ tā lēlē Yésù 'á rî drí 'bāzô cé 'î'dî látî ngá pāpā kâ ró rî

1 Ānî òjílâ Gālātíyā kâ tâ nî ãkô lé 'bá ró nõ 'bá yî, ā'dî âdô ānî nî, ānî drí gāzô dó tâ pătîjî rî nîlî nõ yā? Tā gólâ āmâ drí átálé trá ānî drí dódó kî, ìpâ Yésù Krístô fê lâlî-lâlî drîi nõ tâ ònjî āmákâ tāsî rî vî trá ānî drîi sî yā?

2 Ítí rî, 'dôvó nî â'dâ drē cé tā ālô nõ 'î'dî má drí. Ófê Líndrí Tândí Ôvârí kâ ānî drí 'dî, tálâ nî ìnjî lâ'bí Yúdâ yî kâ trá rî drí yā? Kó kô, â'dó ítí kô. Nî ârî tâ âtî-âtî tândí Ôvârí kâ nõ 'î'dî ānî drí gōzô tā lēlé 'á lâ pîpîsílí ālô sî, 'î'dî Ôvârí drí gōzô Líndrí Tândí íyíkâ fēlé ānî drí 'dî.

3 Bê trá ítí rî, gô'dá nî â'dô tâ nî ãkô lé 'bá ró ítí ā'dô drí yā? Sísî rî, nî lē tâ trá Yésù 'á mbârâkâ Líndrí Tândí Ôvârí kâ rî kâ sî. Gô'dá tálâ ā'dô 'î ānî drí kpá ítōzô tâ 'élé mbârâkâ ānî nyāányâ kâ sî yā?

4 Ā'dô ítí rî, gô'dá lâṅô ndrî gólîyî rû 'è 'bá trá ānî krístô 'bá ró rî drí rî â'dô trá tākó ítí yā?

5 Ôvârí âjô Líndrí Tândí íyíkâ trá ānî drí, gô'dá Líndrí Tândí rî 'dî 'è tā lârákô trá ānî lâfálé 'á dūû. Ôvârí âjô Líndrí Tândí íyíkâ trá tā lârákô 'dî 'bá yî 'élé ānî lâfálé 'dî rî, tálâ nî ìnjî tâ 'bâ'bâ gólâkâ trá rî drí sî yā? 'É'è, â'dó ítí kô. Gólâ 'è tā 'dî ítí 'dî rî, tálâ nî ârî tâ âtî-âtî tândí gólâkâ 'dî trá gô'dá nî lē tâ trá 'á lâ pîpîsílí ālô sî rî drí.

6 Tā ngá pāpā kâ 'dî rî'á nyé òzô tā Ābārāyāmā kâ ìgîlî trá búkû Ôvârí kâ 'á ãkû ró nâ rî kâtí. Ígî trá kî, "Ābārāyāmā lē tâ trá úlî Ôvârí kâ 'á, 'î'dî 'dî gólâ drí 'bāzô tā mbî 'bá ró Ôvârí rî lîfî drî 'á tā lēlē gólâkâ 'dî drí sî."

7 Nî ìsû drē tâ 'dî. Tā 'dî â'dâ tâ āmâ drí kî, gólîyî tîbê tā lē 'bá trá Ôvârí 'á rî yî â'dô 'bâ'á ìyî òjílâ Ôvârí kâ ró, òzô Ābārāyāmā rî ózōwá yî drí â'dórē òjílâ Ôvârí kâ ró rî kâtí.

8 Gô'dá ìgî kpá trá búkû Ôvârí kâ 'á ãkû ró kî, Ôvârí āâ'dô kpá òjílâ gólîyî 'bāsúru lídî kâ ró rî 'bá yî ndrē'á tā mbî 'bá ró íyî lîfî drî 'á, òzô gólîyî òlê tâ trá yî 'á pîpîsílí ālô sî rî. Mā nî tâ 'dî trá úlî Ôvârí drí átálé Ābārāyāmā drí nõ 'bá yî sî. Gólâ kî nî rî, yî â'dô òrē fē'á 'bāsúru āzâ 'bá yî drí ndrî Ābārāyāmā sî.

9 Ítí rî, òjílâ gólîyî ndrî tâ lē 'bá trá Ôvârí 'á pîpîsílí ālô sî rî, Ôvârí â'dô òrē fē'á gólîyî drí, òzô gólâ drí fērē lâ Ābārāyāmā drí tā lēlē gólâkâ tāsî rî kâtí.

10 Ítí rî, gô'dá gólîyî íyíkâ tā ìsû 'bá kî, Ôvârí â'dô ìyî ndrē'á tā mbî 'bá ró gólâ lîfî tálâ yî ìnjî tâ 'bâ'bâ gólâkâ trá rî drí rî, Ôvârí â'dô gólîyî trî'á ârîmâ ãkô gólîyíkâ tāsî. Nî ndrē drē, òjílâ gólâ ícá 'bá tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yî 'élé ndrî ìtú vósî cé rî yû'dáwá. Gô'dá ìgî trá búkû Ôvârí kâ 'á kî, "Òjílâ ndrî gólîyî rî 'bá íyíkâ ùjûlî tâ Ôvârí drí 'bâlê trá búkû íyíkâ 'á òjílâ drí rî 'élé ndrî rî, gbô lé òzô tā ònjî gólîyíkâ tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yî tāsî rî ā'dô cé ālô rî, lâtrî íyíkâ â'dô 'bâ'á gólîyî drîi."

11 Mā nǐ trá dódó ānǐ bē kǐ nǐ rǐ, òjílā āzā yù'dáwá â'dó 'bá tā mbǐ 'bá ró Ôvârí rǐ lǐfǐ drǐ 'á tā 'bā'bā gólâkâ 'è'è lâ sǐ, tǎlâ ígǐ kpá trá búkū gólâkâ 'á kǐ, “Gólíyǐ tǐbê Ôvârí drǐ ndrélé tā mbǐ 'bá ró íyǐ lǐfǐ drǐ 'á, tǎlâ gólíyǐ lē tā trá gólâ 'á rǐ, â'dô íyǐ rǐ'á zāâ gbádú ădūkū ăkó.”

12 Tā gólâ cé tā 'bā'bā 'ézó ĩ'dǐ rǐ rǐ'á tā ngǐ 'í. Â'dó kô tā lēlê Ôvârí 'á rǐ tāsǐ, tǎlâ tā ígǐ Ôvârí kâ âtâ kpá trá kǐ, òjílā gólâ lē 'bá trá tā 'bā'bā Ôvârí kâ 'èlê ĩ'dǐ â'dô ró bē ngá pǎpǎ úsúzó rǐ, 'dôvó gólâ ôrǐ zāâ tā 'bā'bā rǐ 'dǐ 'bá yǐ 'èlê ndrǐ, â'dô ró bē ngá pǎpǎ úsúzó.

13 Nǐ ndrê drê, lâtrǐ Ôvârí kâ bē âmâ drǐ sǐ ndrǐ, tǎlâ mā 'é tā 'bā'bā gólâkâ ndrǐ kô. Gô'dá Yésū Krístô ĩ'dǐ tǐbê âmâ drǐ tǐ 'bá ró lâtrǐ Ôvârí kâ 'dǐ 'ásǐ gô'dá lâtrǐ rǐ 'dǐ 'bá yǐ trólê ndrǐ 'dó yǐ drǐ âmâ vó 'á. Mā nǐ trá kǐ, gô'dá ótrǐ gólâ trá ĩ'dǐ âmâ vó 'á, tǎlâ ígǐ kpá trá búkū Ôvârí kâ 'á kǐ, “Ôjílā gólíyǐ 'ílǐ trá fê drǐ rǐ 'bá yǐ, lâtrǐ Ôvârí kâ bē gólíyǐ drǐ sǐ.”

14 Yésū Krístô tǐ âmâ drǐ 'dǐ kâyǐ ódrǐ gólâ rǐ 'ízó fê drǐ ípâ-ípâ lâ sǐ rǐ 'á ítǐ 'dǐ rǐ, tǎlâ òjílā 'bădrǐ 'ásǐ ndrǐ rǐ 'bá yǐ ũúsú ró íyǐ ôrê tǐbê ălô-ălô lâ Ăbārâyámā drǐ úsúlǐ rǐ bē kpá té lǎfǐ Ăbārâyámā drǐ úsúzó lâ rǐ 'ásǐ Yésū Krístô sǐ. Gólâ 'è tā 'dǐ ítǐ 'dǐ rǐ, tǎlâ yǐ ăăfê ró Líndrǐ Tândǐ íyíkâ bē âmâ gólíyǐ tā lē 'bá trá yǐ 'á rǐ yǐ drǐ, nyé ôzô yǐ drǐ 'bălê trá 'è'á 'èlâ âmâ drǐ rǐ kâtǐ.

Tā gólâ, tā 'bā'bā Ôvârí kâ òjílā drǐ 'èlê rǐ ôjá tā 'bā'bā drílâ

'bălê 'èlâ âmâ drǐ rǐ â'dólê ngá tǎkó ró rǐ kô rǐ

15 Âmâ ădrúpǐ yǐ âmâ ízó yǐ bē, má lē trá tā âmákâ â'dalé ānǐ drǐ ngá gólíyǐ ăngó nō 'á nō 'bá yǐ sǐ. Ôzô òjílā āzā ũmvú íyǐ ărǐ trá òjílā āzā bē rǐ, òjílā āzākâ ícá kô tā gólíyíkâ ĩ'bǐlǐ ărǐ mvúzó 'dǐ ízâlê. Gô'dá òjílā āzākâ ícá kpá kô tā āzā âtrólê ăsólê 'á lâ.

16 Kpá ítǐ, Ôvârí 'bā tā trá 'è'á 'èlâ Ăbārâyámā drǐ gólâ rǐ ózôwá bē kâyǐ yǐ drǐ tā-drǐ lēlê 'bázó Ăbārâyámā bē rǐ 'á. Tā ígǐ Ôvârí kâ 'dǐ âtâ kô kǐ, “'ánǐ ózôwá yǐ” '. Gô'dá ígǐ trá kǐ, “'ánǐ ózôwá” '. 'Dǐ rǐ â'dalâ kǐ, cé òjílā ălô 'í, tǎlâ úzǐ trá cé “'ózáwá” '. Ózáwá rǐ gógó tā lâ ígǐlǐ 'dǐ Yésū ĩ'dǐ.

17 Má â'dô tā 'dǐ ífǐ lâ ngǐ'á ānǐ drǐ nôtǐ. Ăkú ró rǐ, Ôvârí 'bā tā-drǐ lēlê trá Ăbārâyámā bē. Gô'dá ndrô dũúdú vósǐ,* gólâ drǐ gôzó tā 'bā'bā íyíkâ ăfêlê òjílā íyíkâ rǐ 'bá yǐ drǐ 'èlê. Gô'dá tā 'bā'bā 'dǐ 'bá yǐ ícá kô tā-drǐ lēlê gólâkâ 'bălê trá òjílā gólâkâ rǐ 'bá yǐ bē sǐsǐ rǐ ízâlê. Tā 'bā'bā 'dǐ 'bá yǐ ícá kô úlǐ gólâ ôrê kâ âtalé Ăbārâyámā drǐ rǐ ízâlê.

18 Gô'dá bē trá ítǐ rǐ, tǎlâ â'dô 'í ānǐ drǐ rǐzó tā âtalé kǐ, Ôvârí ăâ'dô lédrê-lédrê ădūkū ăkó fê'á ānǐ drǐ, tǎlâ nǐ ĩnjǐ tā 'bā'bā gólâkâ trá yā? Tǐ ôzô â'dô trá pătǐ ítǐ rǐ, 'dǐ 'bā tā-drǐ lēlê Ôvârí kâ 'bălê 'è'á 'èlâ Ăbārâyámā drǐ rǐ trá ăcalé tā tǎkó ró. 'Dǐ rǐ â'dalâ kǐ, â'dó kô pătǐ Ôvârí drǐ ôrê íyíkâ fêlê âmâ drǐ cú ítǐ, tǎlâ tā gólâ drǐ 'bălê trá 'è'á 'èlâ Ăbārâyámā drǐ rǐ tāsǐ. Gô'dá mā nǐ trá tândǐ ró kǐ, Ôvârí fê ôrê trá Ăbārâyámā drǐ cú ítǐ tā tândǐ 'è'è gólâkâ ăkó, cé tǎlâ gólâ 'bā tā trá 'è'á 'èlâ Ăbārâyámā drǐ rǐ drǐ.

19 Gô'dá nǐ â'dô tā ĩjǐ'á kǐ, “Ôzô â'dô ítǐ rǐ, gô'dá tǎlâ â'dô 'í Ôvârí drǐ tā 'bā'bā íyíkâ 'bázó âmâ drǐ 'èlê yā?” 'Dǐ má â'dô tā-drǐ lâ lôgô'á ānǐ drǐ nôtǐ, Ôvârí 'bā tā 'bā'bā íyíkâ òjílā drǐ 'dǐ rǐ, tǎlâ ăâ'dâ ró bē òjílā drǐ kǐ,

3:11 3.11 Hăbákâ 2.4. 3:12 3.12 Lăvǐ 'Bá yǐ 18.5. 3:13 3.13 Tā 'Bā'bā Ăndâ 21.23. * 3:17 3.17 Ndrô 'dǐ 'bá yǐ rǐ'á kámâ-sú-drǐ-lâ-ngâ-nyâ'dǐ-ălô-drǐ-lâ-ngâ-múdrǐ.

gólíyí tã ònjí 'ě 'bá 'í. Gólâ 'bã tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí trá òjílã drí cé cãlé bũúũ kâyî gólâ Ābārāyāmā rí ózōwá yí drí tã lâ 'bãlé 'ě 'bá âcálé rí tú. Ôvârí âfě tã 'bã'bã íyíkâ 'dĩ 'bá yí âmâ drí mālāyíkâ yí sī, gō'dá mālāyíkâ yí drí fězó lâ Músã drí, Músã drí gōzó â'dólé tã êdé 'bá ró òjílã Ôvârí kâ drí Ôvârí bē.

²⁰ Gō'dá tã êdé 'bá rí íyíkâ òjílã gólâ drí rĩ'á lãfálé lâ êdé 'dĩ 'bá yí 'bãlé ïyí ndrĩ âyîkō ró, gō'dá kâyî Ôvârí drí tã 'bãzó 'ě'á 'ělâ Ābārāyāmā drí rí sī, gō'dá gólâ â'dô bē cé élêwálâ tã êdé 'bá ãkó rí, gólâ 'ě íyíkâ tã íyíkâ trá drí-âcê íyíkâ rí sī.

²¹ Gō'dá nĩ âkĩ'á nĩ rí, “Tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'bãlé òjílã íyíkâ drí 'élé rí îzã tã gólâ Ôvârí drí 'bãlé 'ě'á 'ělâ òjílã íyíkâ drí rí yí trá.” 'É'ě, â'dó kô ïtí. Ícá kô òjílã mvá drí tã 'bã'bã Ôvârí kâ rí 'bá yí 'ězó ndrĩ. 'Dĩ kâ rí tí rí, òjílã ícá kô â'dólé tã mbî 'bá ró Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á lãtî 'dĩ sī. Ôzō tí tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'bãlé òjílã mvá drí 'élé rí ïcã lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó fělé òjílã drí rí, tí â'dô òjílã 'bã'á â'dólé lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rí bē tã 'bã'bã 'dĩ 'ě'ě sī.

²² Gō'dá búkũ Ôvârí kâ âtã trá kĩ, tã ònjí òjílã drí 'élé rí â'dô gólâ rí 'bã'á â'dólé rãgĩ tã ònjí kâ ró, tãlã gólíyí ndrĩ ícá ïyí kô tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'bãlé gólíyí drí 'élé rí yí 'élé ndrĩ. Gō'dá bē trá ïtí rí, òrē gólíyí Ôvârí drí tã lâ yí 'bãlé 'ě'á âfělâ gólíyí tã lē 'bá trá yí 'á rí yí drí rí, gólâ â'dô gō'dá âfě'á lâ cé òjílã gólíyí tã lē 'bá trá Yésũ Krístõ 'á rí yí drí.

²³ ïtí rí, drē ãkpã sísí pávó tî nĩjĩ rú drē kô âmâ òjílã drí tã lězó Yésũ 'á rí, tã 'bã'bã Ôvârí drí fělé òjílã drí Músã sī rí, rí nĩ âmâ òjílã òmbélé â'dólé rãgĩ ró, bũúũ cãlé kâyî gólâ Ôvârí drí lãtî gólâ tã lělē kâ Yésũ Krístõ 'á rí â'dázó âmâ drí rí 'á.

²⁴ Ākũ ró rí, tã 'bã'bã Ôvârí kâ fělé Músã sī 'dĩ 'bá yí trá âmâ drí lôkí 'bá ró âmâ âjílí Yésũ ngálâ rí, tãlã mã òlě ró tã bē Yésũ 'á òzō Yésũ òtírĩ âcá rí, gō'dá mã â'dô ró bē tã mbî 'bá ró Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á tã lělē Yésũ Krístõ 'á rí sī.

²⁵ Gō'dá ngbãangbãno rí, Ôvârí â'dã lãtî trá âmâ drí ngá pãzó, tã lělē ï'dĩ Yésũ 'á. ïtí rí, ícá kô âmâ drí tã 'bã'bã Ôvârí kâ Músã sī 'dĩ 'bá yí ndrēzõ âmâ drí lôkí 'bá ró.

Tã gólâ òjílã drí â'dózó òjílã Ôvârí kâ ró lãtî ãlô 'ásĩ rí

²⁶ Nĩ ndrē drē, lãtî ãnĩ drí ndrĩ â'dózó òjílã Ôvârí kâ yí ró rí cé tã lělē ãnikâ Yésũ Krístõ 'á rí sī.

²⁷ Kâyî gólâ ãnĩ ïbábátízãzó ãnĩ drí ãnĩ nyãányã â'dázó krístõ 'bá ró rí, 'dĩ nĩ âcã trá kpãkã ãlô Yésũ bē.

²⁸ Kpá ïtí, ãnĩ ndrĩ nĩ â'dô trá òjílã Yésũ Krístõ kâ ró kpá lãtî ãlô-ãlô 'dĩ 'ásĩ. Lãtî tã lělē kâ kó cé ï'dĩ ãlô 'dĩ, òjílã Yúdã yí kâ drí kpá 'bãsurú ãzã 'bá yí drí, gō'dá kpá gólíyí ngá tãkó ró gō'dá kpá gólíyí òjílã ãmbã-ãmbã ró rí 'bá yí drí, gō'dá kpá òkó ãgô bē rí 'bá yí drí ndrĩ.

²⁹ 'Dĩ kâ rí tí rí, òzō ãnĩ gólíyí 'bãsurú ãzã 'bá yí kâ ró rí â'dô gō'dá trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bē rí, ãnĩ gō'dá trá kpá Ābārāyāmā rí ózōwá yí ï'dĩ. ïtí rí, ãnĩ ndrĩ, nĩ â'dô kpá òrē gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ě'á fělé Ābārāyāmā drí ózōwá lâ yí bē rí úsú'á.

4

¹ Nĩ ndrē drē, tã âmákã rí â'dã-â'dã lâ â'dô 'bã'á nyé òzō ãgô gólâ ngã-tî dũũ bē drã 'bá mvá lâ drí 'bãzó drē fínyáwá rí kãtí. Mvã lâ drí 'bãzó gō'dá nyé òzō rãgĩ kãtí. Gbõ lé ngã-tî dũũ ãmbã átã lâ kâ 'dĩ â'dô â'dó'á gólãkã ï'dĩ rí.

² Gõ'dá gólâ â'dô bê drē 'dīyímvá ró rî, gólâ rî drē zââ òjílâ âzâ drígá. Òjílâ rî 'dî drí kpá rîzò ngá gólâkâ 'dî 'bá yí vó lâ ndrêlé nî ítí búúú gólâ drí mbâzò ángí, gõ'dá kâyî átá lâ drí njílí trá ãkú ró ngá 'dî 'bá yí fêzò gólâkâ ró drílâ vó lâ ndrêlé nî rî drí âcázó.

³ Gõ'dá âmákâ rî kpá ítí. Drē sísí âmâ drí Yésũ Krístõ rî nîzò kô rî, âmâ drē nyé òzò 'dīyímvá fínyáwá rî 'bá yí kâtí. Lâ'bí âmâ drí 'êlé trá âmâ pázó rî 'bá yí òmbê âmâ trá nyé òzò rãgĩĩ kâtí.

⁴ Ítí rî, gõ'dá kâyî gólâ Ôvârí drí njílí rî 'á, gólâ drí gòzò íyí mvá rî âjólé àngó nò 'á nòngá. Òkó drí gólâ rî tìzò òjílâ mvá tĩrĩ kâtí 'bâsúrú Yúdâ yí kâ 'á rílí tã 'bã'bã Músã kâ zélé.

⁵ Ôvârí âjò íyí mvá Yésũ Krístõ àngó nò 'á nòngá nò, tãlâ gólâ ànî ró bê âmâ gólíyí àngó nò 'á rî 'bá mbârákâ tã 'bã'bã kâ zélé nò ìnjílí rílí drí-báláyí ró mbârákâ tã 'bã'bã kâ 'ásí, gõ'dá mã ùúsù ró ngá gólíyí âmâ átá Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'è'á 'èlâ âmâ drí rî bê gólâ rî mvá yí ró.

⁶ Ítí rî, tãlâ nî â'dô bê gõ'dá trá Ôvârí rî mvá yí ì'dî rî, gõ'dá Ôvârí drí Línđrí Tãndí íyí mvá kâ âfêzò ànílí rílí ànî pìpìsílí 'á 'dî. Línđrí Tãndí mvá lâ kâ 'dî drí gòzò rî'á tã átálé âmâ tì sî mã òtírĩ rĩ rãtãã 'èlé rî, ì'dî gõ'dá âmâ drí rîzò Ôvârí rî zĩlĩ " 'Tátá" ', gõ'dá kpá " 'âmâ átá" '.

⁷ Bê trá ítí rî, nî â'dó gõ'dá kô zââ rãgĩĩ 'ì. Ànî gõ'dá trá ngbãàngbânõ Ôvârí rî mvá yí ì'dî. Tã 'dî kâ rî tì rî, ngá tìbê gólâ drí 'è'á fêlâ íyí mvá yí drí rî, gólâ â'dô kpá fê'á lâ ànî drí.

Tã gólâ Póólõ drí tã átázó krístõ 'bá Gālātíyã kâ rî 'bá yí drí gólíyí ògõ ró ìyí tã mbì 'èlé ì'dî rî

⁸ Ákú ró, drē sísí ànî drí drē Ôvârí pãtĩĩ rî nîzò kô rî, ànî trá ndrĩ 'dó rãgĩĩ òvârí àníkâ rî 'bá yí kâ ì'dî, tìbê â'dô-â'dô lâ yí drí â'dólé kô 'è'á ìnjĩ lâ ìyí Ôvârí pãtĩĩ ró rî.

⁹ Gõ'dá ngbãàngbânõ rî, nî nĩ gõ'dá trá tãndí ró Ôvârí pãtĩĩ rî ì'dî ànî átá ró. Gõ'dá tã âmá rî rî'á nõtí. Ôvârí gõ nĩ ànî trá ì'dî íyí mvá yí ró. Gõ'dá ítí rî, tãlâ â'dô 'ì ànî drí kpá 'èzò gólé ó'dí â'dólé rãgĩĩ òvârí 'dî 'bá yí kâ ró yã?

¹⁰ Tãlâ â'dô 'ì ànî drí kpá 'èzò ànî nyãányã fêlé kpá ó'dí rî'á lâ'bí gólíyíkâ rî'á 'èlâ kãrámã kâyî lãnjà kâ sî kãrámã párá lãnjà kâ bê gõ'dá kpá kãrámã ndrô lãnjà kâ bê yã? Tã 'dî 'bá yí sù trá Ôvârí rú yã?

¹¹ Mã rî'á tã ìsũ ró tã àníkâ 'èlé 'dî 'á! Mã tã ìsũ ró, tãlâ lôsĩ âmákâ 'èlé ànî lãfálé 'á 'dî òzò kô 'bãã tãkó ítí.

¹² Âmâ àdrúpĩ yí âmâ ìzò yí bê, mã lô'bã rú'bã ànî rú, nî 'è tã gólâ mã drí 'èlé rî ì'dî, tãlâ sísí rî, mã kpá ànî tì ítí. Sísí lâ sî, nî 'é tã àzâ ònjí lâ kô mã drí.

¹³ Nî nĩ trá tãndí ró kî, sísí mã òtírĩ nĩ tã àtî-àtî tãndí Ôvârí kâ nò pèlé ànî drí tólâ rî, ngá lãzé 'è mã nî. Tã 'dî 'bã mã trá rílí zãã tã Ôvârí kâ 'dî pèlé vò àníkâ nã 'á tólâ.

¹⁴ Kâyî nã 'bá yí 'á rî, ngá lãzé âmákâ nã â'dô trá ngá lãnjí ró ànî drí njílí. Gõ'dá tã 'dî 'bá yí 'ásí ndrĩ rî, nî gãã mã kô dó. Nî lãgũ mã trá òzò ànî drí málâyíkâ Ôvârí kâ lãgúrĩ ngátá Yésũ Krístõ rî gógó nyãányã lâ lãgúrĩ kâtí.

¹⁵ Sísí rî, ànî trá àyĩkõ ró mã bê. Gõ'dá â'dô 'bã ànî nî tã ìsũ àníkâ jãlé yã? Mã nĩ trá, sísí rî, tì óòró ànî ìjĩ kî, nî àngí ànî ìfĩ àfêlé mã drí 'bãlé âmákâ rî vò lâ 'á rî, tì nî àngí ànî ìfĩ nò trá àfêlé mã drí.

16 Tā âti-âti pătĩ má drí pélé ânî drí 'dĩ 'bã ânî gō'dá âmâ ndrêlé âjú-'bá-âzí ânîká ró â'dô tāsī yā?

17 Gō'dá tā ìmbá 'bá âzâ 'bá yî ìyíkâ rĩ'á tā tândí âtalé ânî drí ânî âdolé sélé tā lélé tā âti-âti anyâ gólíyíkâ 'á. Gólíyî lée kô tā tândí drí â'dolé ânî drí. Gólíyî lē ânî lâfá cãlé âmâ rú sî, tâlâ nî òlê ró tā bê cé tā ìmbá anyâ ìyíkâ 'dĩ 'á ì'dí.

18 Â'dô 'bã'á tândí ró òjílâ drí ânî lészó pătĩ ró kára, kâyî vósí cé, â'dó kô cé kâyî má drí 'bázó ânî bê rî 'á.

19 Âmâ mvá yî, pătĩ ró, má lē ânî rōô, gō'dá má òtírĩ tā kĩ 'bá nî, nî rî tā lélé ònjô tā ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yî kâ rî 'á rî ârí rî, tā lâ lâzê trá má rú rōô, nyé òzô mvá lâzê 'bá òkó 'á tĩrĩ lâ 'á rî kâtí. Tā 'dĩ â'dô lâzê'á má rú ìtí búúú má drí ndrészó lâ kî, nî âyé ònjô 'dĩ 'bá yî trá tā Yésū Krístō kâ âtĩlĩ gá drí rĩ sî.

20 Pătĩ ró, má lē trá nílí tólâ rílí ânî bê ngbãangbânō. Tí òzô má òrî trá ânî bê tā 'dĩ ì'bílí ânî bê ìtí rî, tí má â'dô ìcá'á tā ìsū âmákâ â'dalé ânî drí mânísí ânî drí ârílî dódó. Gō'dá ngbãangbânō, mâ rĩ'á tā ìsū bê ânî tāsí.

Úlî mǎnīgō Hǎgārā yî tāsī Sárā bê rî

21 Ânî gólíyî lē 'bá rílí tā 'bã'bã Músâ kâ zélé â'dô ró bê ngá pǎpǎ úsúzó tā 'dĩ 'bá yî 'è'è lâ sî rî, nî ârí drē úlî gólâ ìgílî búkū Ôvârí kâ 'á nō.

22 Ígĩ trá 'á lâ kî, Âbārâyámā ââ'dô trá rĩ'á mvá ágó bê rî, ãlô rî Ísímélê òkó gólâ rǎgĩ ró rú bê Hǎgārā rî drí tĩlî rî, gō'dá mvá ágó âzâ rú bê Ísákâ òkó rú bê Sárā gólâ â'dó 'bá kô rǎgĩ ró rî drí tĩlî rî.

23 Mvâ ágó gólâ òkó rǎgĩ ró rî drí tĩlî rî, útî ìyíkâ trá nyé òzô òjílâ mvá drí kó rĩrĩ mvá tĩlî rî kâtí. Gō'dá mvá ágó gólâ òkó gólâ â'dó 'bá kô rǎgĩ ró rî drí tĩlî rî, útî ìyíkâ mbârâkâ Ôvârí kâ sî, tā 'bã'bã gólâ Ôvârí drí 'bãlê trá 'è'á 'èlâ Âbārâyámā drí rî vó ró.

24-25 Tā òkó gólíyî rî 'dĩ 'bá yî kâ trá úlî mǎnīgō 'î tā ìmbalé âmâ drí. Tā òkó rî 'dĩ 'bá yî kâ rî, rî tā gólâ tâ-drĩ lélé Ôvârí kâ 'bãlê trá òjílâ ìyíkâ drí rî rî 'bá yî â'dalé ì'dí. Tā-drĩ lélé sísí rĩ'á tâ-drĩ lélé tā 'bã'bã kâ Ôvârí drí 'bãlê Músâ sî rî gō'dá rî lâ rĩ'á tâ-drĩ lélé tā gólâ drí 'bãlê trá 'è'á 'èlâ Âbārâyámā drí rî 'bá yî kâ. Òkó rǎgĩ ró rú bê Hǎgārā gólâ mvá tî 'bá 'dó rǎgĩ ró rî, rî 'dĩ lâmbé tâ-drĩ lélé gólâ Ôvârí drí tā 'bã'bã ìyíkâ âfêzó òjílâ ìyíkâ Ísírâ'elê kâ drí únî zĩlî Sínáyî 'bãdrĩ Sǎwōdíyā kâ rî 'á rî drĩ rî â'dá'á. Gō'dá Hǎgārā 'dĩ rî kpá Yērōsālémā gólâ ãngó nō kâ nō â'dalé, tâlâ òjílâ Yērōsālémā 'dĩ kâ rĩ'á ìyî 'dó rǎgĩ tā 'bã'bã Músâ kâ rî kâ ì'dí.

26 Gō'dá âmâ rĩ'á nyé òzô Sárā rî mvá kâtí tâ-drĩ lélé rî lâ 'dĩ zélé. Sárā 'dĩ rî kpá âmâ gólíyî Yērōsālémā ó'dí úrú 'álâ rî lé 'bá ró rî 'bá yî â'dalé. Mā â'dó kô rǎgĩ 'î ngá âzākâ gólíyî â'dó 'bá bê ãngó nō 'á nō 'bá yî drí. Âmâ rĩ'á drĩ-báláyî ró òjílâ Ôvârí kâ 'î.

27 Tā ìgĩ Ôvârí kâ â'dâ trá âmâ drí kî,
"Nî òkó gólâ óndó ró nō, ní â'dô âyíkō bê.

Nî gólâ mvá tĩtĩ lâzê-lâzê ôtójô 'bá kó kô nō, ní ôtrê âyíkō sî,

tâlâ ânî mvá yî â'dô lízó'á dûú gǎrǎ òkó gólíyî ágó drígá mvá bê 'dĩ 'bá yî drĩ sî."*

Ísáyā 54.1

* 4:27 4.27 Úlî 'dĩ 'bá yî ìfî lâ kî, òjílâ tā lē 'bá Yésū 'á rî yî â'dô lízó'á â'dolé gǎrǎ gólíyî ìyíkâ rî 'bá tā 'bã'bã ìnjílî ì'dí ngá pázó rî yî drĩ sî.

28 Ámâ âdrúpĩ yí ámâ ízó yí bê, ãnî rĩ'á mvá gólíyí òlì mbârâkâ Ôvârí kâ sī òzō Ìsákâ rĩ òrĩ kâtí, tâ gólâ Ôvârí drí 'bálé trá 'è'á 'èlâ Ābārāyámâ drí rĩ vó ró.

29 Kàyì 'dīyímvá Ābārāyámâ kâ rĩ 'dī 'bá yí drí â'dózó drē 'dīyímvá ró rĩ, mvá gólâ òlì lätì gólâ kó òjílâ mvá drí rízó mvá òlì rĩ 'ásí rĩ, fē lāṅō trá rōō mvá gólâ òlì mbârâkâ Ôvârí kâ sī rĩ drí. Tā gólâ 'dī âcâ trá tâ pätĩ ró kpá ānrō nô. Òjílâ gólíyí òlì trá Ābārāyámâ rĩ ózōwá ró gólíyí tâ lē 'bá trá tâ 'bā'bā Ôvârí kâ ìnjī-ìnjī lâ 'á rĩ 'bá yí, gólíyí rĩ trá lāṅō fēlê ãmâ gólíyí â'dó 'bá tâ lē 'bá ró Yésū 'á mbârâkâ Ôvârí kâ rĩ sī rĩ drí.*

30 Ítí rĩ, úlì Ôvârí kâ rĩ âtâ ā'dô tâ 'í tâ 'dī tāsī yā? Úlì Ôvârí kâ kī, “Ní drô òkó gólâ rāḡĩ ró 'dī volé mvá lâ 'dī bê. Tālâ mvá ágó òkó gólâ rāḡĩ ró rĩ drí òlì 'dī ícá kó kô drí-vó gólâ 'è 'bá â'dolé mvá ágó òkó gólâ â'dó 'bá kô rāḡĩ ró rĩ kâ drí rĩ trólé.”

31 Ítí rĩ, ámâ âdrúpĩ yí ámâ ízó yí bê, ãmâ gō'dá trá 'dīyímvá òkó gólâ â'dó 'bá kô rāḡĩ ró rĩ kâ 'dī. Gō'dá kpá ítí rĩ, mã â'dó gō'dá kô rāḡĩ 'í tâ 'bā'bā àkù 'dī 'bá yí zélé.

5

Tā kī'á nī, mã ùnjū gágá drī-báláyì ãmákâ Yésū drí fēlê rĩ rú rĩ

1 Yésū Krístō tī ãmâ drí trá, mã òrĩ ró bê drī-báláyì ró ngá lānjī tâ 'bā'bā kâ 'ásí. Á'dô bê gō'dá trá ítí rĩ, 'dōvó mã njū gágá drī-báláyì ãmákâ Yésū drí âfēlê 'dī rú, gō'dá mã âyê ãmâ nyāányâ kô tâ 'bā'bā Yúdâ yí kâ 'dī 'bá yí drí ãmâ 'bāzó rāḡĩ ró kpá ó'dí.

2 Nī ârī drē, mã Póólō, má âtâ ãnî drí nōtí, òzō nī āâyê ãnî nyāányâ trá 'dēlê bāsā 'á ngá pāpā úsúzó rĩ, 'dī gō'dá drādrā Yésū Krístō kâ fē lāḡĩ-lāḡĩ drī rĩ â'dô trá ngá tākó ró ãnî drí.

3 Má â'dâ tâ ãnî drí kpá ó'dí, òzō má drí â'darē lâ trá sīsī ãnî drí kâtí kī'á nī rĩ, òjílâ gólâ íyí nyāányâ âyê 'bá trá 'dēlê bāsā 'á ngá pāpā úsúzó rĩ, 'dī òjílâ rĩ 'dī 'bā íyí nyāányâ trá tâ 'bā'bā Yúdâ yí kâ 'dī 'bá yí ìnjīlì, gō'dá ícá trá gólâ drí tâ 'bā'bā 'dī 'bá yí 'èlê ndrī àkí àkó.

4 Ænî òjílâ gólíyí 'è 'bá ãnî 'bálé Ôvârí drí ndrēlê tâ mbī 'bá ró tâ 'bā'bā ìnjī-ìnjī sī 'dī rĩ, nī kī ãnî lāfálé trá volé Yésū Krístō rú sī. Nī gā pīpīsílì tāndī gólâkâ ãmâ pázó rĩ trá dó.

5 Gō'dá ãmákâ rĩ, mã lē ãmákâ tâ trá Yésū Krístō 'á pīpīsílì ãlô sī. Tā 'dī kâ rĩ tí rĩ, Líndrī Tāndī Ôvârí kâ 'bā ãmâ trá līfī 'bálé kī, ãmâ trá tâ mbī 'bá 'í Ôvârí rĩ līfī drī 'á tâ lēlê ãmákâ 'dī sī.

6 Tālâ ãmâ gólíyí â'dó 'bá trá ãlô Yésū Krístō bê nõ 'bá yí rĩ, ngátá mã 'dē trá bāsā 'á ngátá mã 'dé kô yā rĩ, Ôvârí ndrē ãmâ ndrī 'dó ngá ãlô ró yí līfī òjílâ íyíkâ ró. Ôvârí drí rĩ, ngá tâ lâ drí 'bálé gāḡē rĩ cé tâ lēlê 'dī Yésū Krístō 'á. Gō'dá 'dī â'dô kpá ãmâ 'bā'á ãmâ āzī-āzī yí lēlê.

7 Ítí rĩ, drē àkpā sīsī rĩ, nī rĩ trá lōsī Yésū kâ 'èlê dódó. Gō'dá ã'dī âdô ãnî nī ãnî drí gōzó volé gālê dó tâ pätĩ Yésū kâ 'èlê rĩ yā?

8 Ôvârí gólâ ãnî àzī 'bá Yésū Krístō ngálâ rĩ lēé kô ãnî drí tâ 'dī 'èlê. Tā 'dī â'dó kô tâ gólâkâ 'dī.

9 Tā ìmbâ ányâ rĩ'á nyé òzō ngá ãṅâ kâtí. Ngá ãṅâ rĩ 'bá ngá āzâ 'bá yí lāfálé 'á vō ãlô 'á rĩ â'dô ngá 'dī 'bá yí 'bā'á 'dó ṅálé.

* 4:29 4.29 Úlì nõ 'bá yí tâ ífí lâ kī, òjílâ Yúdâ yí kâ rĩ'á íyí lāṅō fē'á krístō 'bá yí drí. 4:30 4.30 Tā Òmvó Ngá 21.10.

¹⁰ Gõ'dá má nĩ trá tãndí ró tã lëlê ãníkã Yésũ 'á rĩ sĩ rĩ, nĩ â'dô úlĩ gólã má drí átálé ãní drí nõ tã-drĩ lâ lë'á. Gõ'dá õjílã gólã rĩ 'bá ãní drĩ ìzãlê 'dĩ, Ôvãrí â'dô lânõ fë'á gólã drí, ngátá gólã ã'dĩ ì'dĩ yã rĩ.

¹¹ Âmã âdrúpĩ yĩ âmã ìzó yĩ bê, áãdô ãní trá õnjõ sĩ tã ìmbã ámakã tãsí. Tí õzõ gõ'dá má õrĩ kpá zãã rĩ'á tã pëlê kí'á nĩ rĩ 'dê'dê bãsã 'á rĩ ãã'dô tãndí ró Ôvãrí drí âmã ndrêzó tã mbĩ 'bá ró íyĩ ìfĩ drĩ 'á rĩ, gõ'dá Yúdã yĩ rĩ ìyĩ lânõ fëlê má drí ã'dô tãsí yã? Tã gólíyĩ drí 'bãzó õmbã ró rĩ rĩ'á tã má drí ìmbálê kí, cé õdrã Yésũ kã rĩ ì'dĩ gólã ícã 'bá õjílã pãlê tã õnjĩ gólãkã 'ásĩ rĩ.

¹² Ôjílã gólíyĩ rĩ 'bá ìyĩ tã sölê ãní 'á 'dêlê bãsã 'á 'dĩ 'bá yĩ, má ìsũ tã tíkõ gólíyĩ õnĩ nĩ'á ìyĩ ñölê vólê, tãlã gólíyĩ õrĩ ró 'bãñã ró.

Tã âmã drí rĩzó zãã tã Líndrí Tãndí Ôvãrí kã rĩ kã 'ëlê ì'dĩ rĩ

¹³ Âmã âdrúpĩ yĩ âmã ìzó yĩ bê, Ôvãrí âzĩ ãní trá â'dólê drĩ-báláyĩ ró tã 'bã'bã 'ë'ë tãsí. Gõ'dá drĩ-báláyĩ rĩ 'dĩ, tã ífĩ lâ â'dó kô ãní drí ãní âyéle ngá gólíyĩ ãní rúbã drí lõvó lâ 'bãlê â'dó 'bã tã õnjĩ ró rĩ yĩ 'ëzó. Nĩ ì'bũ rũ bê-rĩ ì'dĩ ãní ãzĩ-ãzĩ yĩ drí lõvõ sĩ.

¹⁴ Má âtã tã 'dĩ ìtĩ 'dĩ rĩ, tãlã tã 'bã'bã Ôvãrí kã ólõgõ trá ndrĩ 'dó ãlõ tã 'bã'bã gólã tã âtã 'bã kí'á nĩ rĩ, "Nĩ lë õjílã ãzĩ õzõ ní drí ãní nyãányã lërê kãtĩ."

¹⁵ Ìtĩ rĩ, õzõ gõ'dá nĩ õrĩ ãní tĩ òcílĩ ãní võ 'ásĩ ãní ìzãlê rĩ, nĩ âyê tã rĩ gógó ìtĩ 'dĩ vólê, tãlã nĩ õzó kô ãní ãzĩ-ãzĩ yĩ úfú.

¹⁶ Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, má âtã ãní drí, nĩ rĩ lãtĩ gólã Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí â'dálê trá ãní drí rĩ 'ásĩ. Õzõ nĩ õ'ê trá tã gólã Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí â'dálê trá ãní drí rĩ yĩ ì'dĩ rĩ, 'dĩ nĩ ícã gõ'dá ngá gólíyĩ ãní rúbã drí lëlê rĩ 'ëlê kô, tãbê 'ë 'bã ãní ãjílĩ tã õnjĩ 'á rĩ.

¹⁷ Má âtã tã 'dĩ ìtĩ 'dĩ rĩ, tãlã tã lõvó âmã rúbã kã rĩ lë ìyĩkã zãã tã gólíyĩ Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí lëlê kô rĩ 'bã yĩ 'ëlê ì'dĩ. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvãrí kã lë âmã drí kpá tã gólíyĩ tã lõvó âmã rúbã kã drí lëlê kô rĩ 'ëlê ì'dĩ. Líndrí Tãndí Ôvãrí kã gõ'dá tã lõvó âmã rúbã kã rĩ bê rĩ, rĩ ìyĩ ìtũ vósĩ cé rũ fũlĩ. Ìtĩ rĩ, gólíyĩ lëe ìyĩ rũ kô, gólíyĩ ãjú-'bã-ãzĩ 'ì. Tãlã ì'dĩ 'dĩ, âmã drí ícãzó tã gólíyĩ âmã drí lëlê 'ëlã rĩ 'ëlê kô 'dĩ cú ìtĩ mbãrãkã ámakã sĩ.

¹⁸ Gõ'dá õzõ nĩ õrĩ tã Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí â'dálê ãní drí rĩ 'ëlê rĩ, nĩ â'dô rĩ'á tã mbĩ 'ëlê, gõ'dá tã 'bã'bã Músã kã ícã kô ãní õmbélê õzõ rãgũ kãtĩ.

¹⁹ Ìtĩ rĩ, âmã ndrĩ mã nĩ trá tãndí ró tã õnjĩ gólíyĩ tã lõvó âmã rúbã kã drí âmã 'bãlê 'ëlã rĩ, gólíyĩ ì'dĩ nõ 'bã yĩ: â'dú kókõ òkõ ngátã ágõ â'dó 'bã kô ãní òkõ ró ngátã ágõ ró kô rĩ bê rĩ, ngá gólíyĩ õnjĩ ró ãnyĩ ãjĩ 'bã rĩ yĩ 'ë'ë lâ, ãvê ngátã ngá gólíyĩ tã lõvó rúbã kã drí lëlê sũ 'bã kô rĩ yĩ,

²⁰⁻²¹ ôvãrí ãbãrãdãgõ ìrátã-ìrátã õzõ pãrãndã tĩ rĩ kãtĩ, bêngê gõ'dá mõndrã fëfë, pĩpĩsílĩ 'bã'bã õjílã ãzĩ rũ, rũ fũfũ ngátã ãwã 'ë'ë õjílã ãzĩ bê, pĩpĩsílĩ 'bã'bã ngátã ágĩ-ágĩ ngá õjílã ãzĩ kã rũ, õjílã ãzĩ 'bã'bã gãrã õjílã ãzã 'bã yĩ drĩ sĩ, lãfã cãcã õjílã gólíyĩ ãní lë 'bã rĩ yĩ êpêzó ì'dĩ rĩ, 'díyĩ fũfũ õdrã sĩ, kãrãmã gólíyĩ õdrã drí 'díyĩ 'bãzó rĩ'á tã õnjĩ-õnjĩ ãnyĩ kã 'ëlê rĩ 'ë'ë lâ, gõ'dá tã gólíyĩ ndrĩ sũ 'bã kô rĩ 'bã yĩ 'ë'ë lâ. Má sõ drĩ-mbílĩ ãní ìfĩ kpá ó'dĩ, õzõ má drí 'ëlê trá sısĩ rĩ kãtĩ, õjílã gólíyĩ rĩ 'bã zãã tã õnjĩ gólíyĩ lãlê 'dĩ 'bã yĩ 'ëlê rĩ ícã ìyĩ kô cãlê ãngõ Ôvãrí kã úrũ 'alã rĩ 'á.

²² Gõ'dá tã gólíyĩ Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí âmã 'bãlê 'ëlã rĩ yĩ kpá ngĩ, gólíyĩ ì'dĩ nõ 'bã yĩ: õjílã ãzĩ lëlê, â'dólê ãyĩkõ bê âmã pĩpĩsílĩ 'á, rĩlĩ tã ã'dĩ

sĩ, rĩlí fĩl ătũ-ătũ sĩ, rĩlí ăjĩlă bê tândĩ ró, tă tândĩ 'ě'ě sĩ, rĩlí zăă tă lělě sĩ Ôvârí 'á,

²³ tă 'ě'ě mănĩsĩ rĩ, gô'dá tă trô 'bá ró lówó rú'bạ kâ drĩgạ sĩ. Tă 'bă'bă ăzâ yũ'dạwạ gặrặ 'dĩ 'bá yĩ drĩ sĩ ămă êdrələ tá tândĩ 'dĩ 'bá yĩ 'ələ ndrĩ.

²⁴ Ĩtĩ rĩ, ămă gólĩyĩ tĩbê ă'dó 'bá trá ăjĩlă Yésũ Krĩstô kâ ró nŏ 'bá yĩ, mă gă gô'dá tă lówó rú'bạ kâ tĩbê rĩ 'bá ămă 'bălě tá ănjĩ 'ələ rĩ yĩ trá ndrĩ 'dó. Tă lówó 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á ăzô ăvô kătĩ mbârăkă ăkô ămă 'bălě tá ănjĩ 'ələ.

²⁵ Gô'dá Líndrĩ Tândĩ Ôvârí kâ rĩ bê trá nĩ ămă 'bălě rĩlí ăzô ăjĩlă Ôvârí kâ drĩ rĩrĩ rĩlí rĩ kătĩ rĩ, 'dôvô mă ăâyê ămă nyăányă nyé gólă drĩgạ tă 'ě'ě ămăkă rĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ gólă ô'dê ró nĩ sĩ sĩ ămă drĩ.

²⁶ Mă 'bă ămă nyăányă kô ă'dólé gặrặ ămă ăzĩ-ăzĩ yĩ drĩ sĩ, tălă 'dĩ rĩ ă'dô pĩpĩsĩlĩ ănjĩ gô'dá rũ lě ăkô bê ăjĩ'á ămă lăfălě 'ásĩ.

6

Tă gólă tă tândĩ 'ězô ănĩ ăzĩ-ăzĩ yĩ drĩ rĩ'đĩ rĩ

¹ Ămă ădrúpĩ yĩ ămă ĩzó yĩ bê, ăzô nĩ ăndrê ănĩ ăzĩ-ăzĩ krĩstô 'bá ró rĩ 'bá yĩ trá tă ănjĩ 'ě'á rĩ, ănĩ gólĩyĩ rĩ 'bá tă gólĩyĩ Líndrĩ Tândĩ Ôvârí kâ drĩ rĩ'á ă'dălă nĩ rĩ 'bá yĩ 'ələ rĩ'đĩ rĩ, nĩ ănĩ tă lógólé ănĩ ăzĩ-ăzĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ gô'dá lặtặ mbặ rĩ ă'dázó rĩ'đĩ gólĩyĩ drĩ mănĩsĩ pĩpĩsĩlĩ ă'đĩ sĩ. Ĩtĩ rĩ, nĩ ă'dô trá lặtặ tândĩ rĩ 'dĩ ă'dá'á gólĩyĩ drĩ rĩ, gô'dá nĩ ndrê ănĩ vó kpá tândĩ ró, nĩ ăzô gô'dá kpá tă ănjĩ 'ě'ê kô.

² Ĩtĩ rĩ, ănĩ ndrĩ, nĩ pă ănĩ ăzĩ-ăzĩ yĩ lăŋô gólĩyĩ drĩ ă'dózó rĩ'đĩ bê lâ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ. ăzô nĩ ô'ê trá ĩtĩ rĩ, 'dĩ ănĩ trá tă gólĩyĩ Krĩstô drĩ 'bălě ănĩ drĩ 'ələ rĩ yĩ 'ě'á.

³ ăzô ăjĩlă ăză ô'bă yĩ trá ă'dólé gặrặ íyĩ ăzĩ-ăzĩ yĩ drĩ sĩ rĩ, gólă rĩ 'dĩ rĩ íyĩ nyăányă ădó'á, tălă gólă cé rĩ'á ngă tăkô 'ĩ.

⁴ Ĩtĩ rĩ, ănĩ ălô-ălô ndrĩ, nĩ ĩsũ drê tă gólĩyĩ ănĩ nyăányă drĩ rĩ'á 'ələ rĩ 'bá yĩ tă lâ ndrĩ, gô'dá ăzô tă ndrĩ ănĩ drĩ rĩ'á 'ələ rĩ 'bá yĩ ă'dô trá ndrĩ tândĩ ró rĩ, nĩ ă'dô ícá'á ă'dólé ăyĩkô ró tă tândĩ ănĩkă 'dĩ 'bá yĩ tă sĩ, cú ĩtĩ ănĩ ĩ'bĩ ăkô tă 'ě'ě ăjĩlă ăză kâ bê.

⁵ Ănĩ ălô-ălô, tă ănĩkă 'dĩ ăndrê ănĩ rĩ'đĩ.

⁶ Gô'dá ănĩ gólĩyĩ tĩbê ĩmbălě trá tă Ôvârí kâ sĩ rĩ 'bá yĩ, nĩ pă tă ĩmbă 'bă ănĩkă gólĩyĩ rĩ 'bă ănĩ ĩmbălě rĩ ngă ănĩ drĩgạ rĩ 'bá yĩ sĩ.

⁷ Nĩ ădô ănĩ nyăányă kô, tălă ăjĩlă ăză yũ'dạwạ 'ě 'bă 'dásĩ 'ələ Ôvârí rũ. ăjĩlă ă'dô íyĩkă kpá té ngă gólĩyĩ drĩ rĩ'đĩlĩ rĩ lŏ'wă lâ ê'bé'á rĩ'đĩ 'bălě íyĩ drĩ êró 'á.

⁸ ăzô gô'dá ăjĩlă ôrĩ cé tă gólĩyĩ ănjĩ-ănjĩ tă lówó rú'bạ kâ drĩ lělě rĩ yĩ 'ələ rĩ'đĩ, ă'dô ró bê íyĩkă cé tă lówó rú'bạ kâ ícázó rĩ'đĩ rĩ, gólă ă'dô íyĩkă ôdră lăŋô ăđũkũ ăkô rĩ bê rĩ úsú'á rĩ'đĩ lŏ'wă lŏsĩ íyĩkă 'ələ 'dĩ kâ ró. Gô'dá ăzô gólă ô'ê tă gólĩyĩ Líndrĩ Tândĩ Ôvârí kâ rĩ 'bă 'bă ăyĩkô ró rĩ yĩ rĩ'đĩ rĩ, gólă ă'dô kpá lédre-lédre ăđũkũ ăkô rĩ úsú'á Líndrĩ Tândĩ Ôvârí kâ drĩgạ sĩ rĩ'đĩ lŏ'wă lŏsĩ íyĩkă 'ələ 'dĩ kâ ró.

⁹ Ă'dô gô'dá bê trá ĩtĩ rĩ, lăŋô tă tândĩ 'ě kă ô'ê ămă kô, tălă ăzô lăŋô tă tândĩ 'ě kă ô'ê gô'dá ămă kô rĩ, mă ă'dô tă tândĩ úsú'á rŏô Ôvârí drĩgạ sĩ kặyặ gólă drĩ njĩlĩ trá Yésũ rĩ ăjŏzó ăgólé rĩ 'á.

¹⁰ ăzô ă'dô gô'dá trá ĩtĩ rĩ, ăzô ĩcă trá ămă drĩ tă tândĩ rĩ 'ězô ămă ăzĩ-ăzĩ yĩ drĩ rĩ, mă ô'ê tă tândĩ rĩ gógó 'dĩ gólĩyĩ drĩ pĩpĩsĩlĩ ălô sĩ kặyặ vŏsĩ cé, ngĩngĩ lâ ămă ăzĩ-ăzĩ gólĩyĩ krĩstô 'bá ró rĩ yĩ drĩ.

Úlì ãdūkū Póólō kâ Gālātíyā lé 'bá yî drí rî

¹¹ Nî ndrê drê tã îgî ángí trãkũ má drí îgîlí ãnî drí ámâ drí sî nõ, má îgî 'dî ãnî drí nî zî ró bê dódó.

¹² Õjílã gólíyî rî 'bá íyî tã átálé ãnî drí mbârákã sî, tãlã nî ò'dê ró bê bãsã 'á 'dî 'bá yî, gólíyî rî tã 'dî 'bá yî átálé ãnî drí ítí 'dî, tãlã òjílã Yúdã yî kã ã'dô ró bê ãyíkô ró íyî bê. Gólíyî lée kô lânõ úsulí, tãlã tã ímbã kí'á nî rî, cé òdrã Yésũ Krístõ kã fê lãlî-lãlî drî rî ãã'dô ãmã pã'á nî rî tãsî.

¹³ Gõ'dá gbõ lé òjílã 'dê 'bá trá bãsã 'á 'dî 'bá yî rî, ìnjîí íyî tã 'bã'bã Yúdã yî kã 'dî 'bá yî kpá ndrî kô. Ítí rî, gólíyî lè íyíkã nõ, nî ò'dê ró bê bãsã 'á cé tãlã yî òlombê ró íyî tã bê ãnî sî íyî ãzî-ãzî yî òjílã Yúdã yî kã drí kí, yî ò'bã ãnî nî 'délé bãsã 'á.

¹⁴ Á'dô íyíkã ámákã rî ì'dî rî, má lè ámákã ámã lômbélé cé tã ãlô tãsî, cé òdrã Yésũ Krístõ kã fê lãlî-lãlî drî rî tãsî. Òdrã Yésũ Krístõ kã fê lãlî-lãlî drî 'dî tãsî rî, tã ãngó nõ kã rî 'bá yî gõ'dá trá mbârákã ãkó má drí. Gõ'dá òjílã ãngó nõ kã ndrê mã trá tótõ ró íyî lîfî 'á ngá tãkó ró.

¹⁵ Tã gólã tã lâ drí lâzélé gãrã 'èlé rî á'dó kô 'dê'dê bãsã 'á rî ì'dî. Tã gólã tã lâ drí lâzélé gãrã rî ì'dî nõ, Ôvârí jã ãmã trá á'dólé òjílã ó'dí ró ãmã pãpã sî.

¹⁶ Gõ'dá òjílã gólíyî rû jã 'bá rîlí zãã tã Ôvârí kã 'èlé rî 'bá yî, gólíyî trá pãtîí ró òjílã Ôvârí kã rî yî ì'dî. Ítí rî, Ôvârí òndrê gólíyî ìzã pîpîsîlí tãndí sî, gõ'dá gólã òfê tã ã'dí gólãkã kpá gólíyî drí ndrî.

¹⁷ Ædūkũ lâ ró rî, má átã ãnî drí, òjílã ãzã òrî kô zãã rî'á lânõ fêlé má drí lôsî gólã mã drí rî'á 'èlã lãjõ'bá Yésũ kã ró nõ 'á, tãlã mã rî gógó nõ má úsú lâzé trá lânõ bê rõô 'á lâ, tã á'dalé kí, pãtîí mã ì'dî lãjõ'bá Yésũ Krístõ kã.

¹⁸ Ámã âdrúpî yî ámã ízó yî bê, Kúmú ámákã Yésũ Krístõ òfê òrê ãnî drí pîpîsîlí tãndí sî. Áã'dô ítí.

Tã ìgĩ-ìgĩ Póólô kâ Ĕfésô lé 'bá yî drí Ĕfésô lé 'bá

Tã 'ě'á zĩlâ nĩlĩ sísí rí

Tã ìgĩlĩ Ĕfésô lé 'bá drí rí rĩ'á tã âtĩ-âti 'i krístô 'bá yî drí ndrĩ, ìgĩlĩ òzô wárāgā kâtí jólé kǎnĩsǎ ngĩngĩ 'ásĩ. Tã lâ rĩ'á tã Ôvârí kâ ìsũlĩ 'ě'á 'ělâ kǎnĩsǎ drí rí 'ĩ'dĩ. Tã ìgĩ nô cú rĩ'á tã lǎnjĩ-lǎnjĩ bê nâ krístô 'bá yî drí.

1. Ôvârí cú rĩ'á tã ìsũ lǎnjĩ bê 'ě'á 'ělâ āngó 'á, gō'dá kpá òjílā yí drí êdélé rí 'bá yî drí. Gō'dá rí, tã gólĩyĩ rĩ 'bá rú 'élé ndrĩ āngó 'á rí, yí 'ĩ'dĩ drĩlĩ lâ yí 'á ndrĩ, yí 'ě 'ĩtĩ 'dĩ, tǎlā tã íyíkā ìsũlĩ 'ě'á 'ělâ rí āâcā ró bê tã pǎtĩĩ ró. Gbô lé Ôvârí rí ǎjú-'bá-ǎzĩ Sātánā, lě yí ìzā ró lôsĩ Ôvârí kâ āngó 'á rí, gō'dá gólā ícá tã ìsũ Ôvârí kâ 'ě'á 'ělâ rí lǎvũlĩ tã íyíkā rí sĩ kô.
2. Yésũ 'ĩ'dĩ gólā tã ìsũ Ôvârí kâ 'ě'á 'ělâ rí ndě 'bá 'i, ngá ndrĩ tǎndĩ ró Ôvârí drí rĩ'á fělā āmā drí rí 'bá yî ǎkĩ ǎkó rí â'dólé ndrĩ Yésũ sĩ. Gō'dá rí, mǎ ícá ngá 'dĩ 'bá yî ùsũlĩ kô, té òzô mǎ ǎ'dô trá ngá ǎlô ró gólā bê rí 'ĩ'dĩ.
3. Tã ìsũ Ôvârí kâ 'bǎlé rí kĩ, tã ìsũ íyíkā 'ě'á 'ělâ rí 'ĩ'dĩ òjílā ndrĩ drí gólĩyĩ â'dó 'bá lédrě-lédrě ró, gō'dá ôdrā 'bá trá gō'dá kpá ngá ndrĩ yí drí 'bǎlé āngó nō 'á rí 'bá yí bê, gō'dá kpá gólĩyĩ úrú 'álā rí 'bá yí bê 'bǎ'á ìyĩ Yésũ Krístô rí ìnjĩlĩ kúmú íyíkā ró.

Tã ìgĩlĩ Ĕfésô lé 'bá drí 'dĩ ónyĩ lǎfálā rĩ. Sísí rí, ìtòlé lâ 'ásĩ cǎlé kápĩtā 3 vérēsĩ 21 'á. 'Dĩ rĩ'á rǎtǎā ǎcē 'i rĩzó Ôvârí rí lùylĩ tã Yésũ drí drǎzó gō'dá drílā ngǎzó ôdrā 'ásĩ, tã ìsũ Ôvârí kâ 'bǎlé 'élé, gólā drí tã lâ ìsũlĩ drě ǎkpākā'dā ó'bǎā āngó nō kô rí ndélé rí 'ĩ'dĩ. Mǎ ndrě drě tã rí gógó āmā ìfĩ sĩ kô, tǎlā Ôvârí drě zǎā āmā āyě'á, tǎlā mǎ ǎādĩ ró drĩ tã ònjĩ āmákā 'ásĩ. Tǎlā Yésũ sĩ rí, Ôvârí rĩ'á òjílā ǎzā 'bá yí njĩ'á â'dólé tã â'dā ró āngó 'á, òjílā Yúdǎ yí kâ gō'dá kpá òjílā ǎzā 'bá yí 'bǎsúrú ǎzā 'bá yí 'ásĩ rí ndrĩ. Òjílā 'dĩ 'bá yí ndrĩ 'dó â'dô ìyĩ 'bǎ'á gólākā ífifí lâ ró rí 'bá yí 'ĩ'dĩ, gō'dá â'dô ìyĩ 'bǎ'á 'dó ǎlô ngá 'ě 'bá gólākā 'ĩ'dĩ.

Gō'dá rĩ lâ ró, Póólô rí krístô 'bá ìmbá'á tã 'ě'ě gólĩyíkā tāsĩ, òzô tã gólā sísí nǎ òfĩ trá gólĩyĩ drĩlĩ rí. Gólā drí tã â'dā ǎzā trōzó Lôngó 68 vérēsĩ 18 'ásĩ. Gō'dá gólā drí â'dázó lâ kĩ, vérēsĩ 'dĩ â'dā kĩ, Yésũ â'dô ngá fěfě fě'á kǎnĩsǎ drí ôdrā gólākā rí vólé drĩ lâ 'ásĩ. Gō'dá 'dĩ vósĩ rí, ǎādô gólā rí ìnjĩ'á ìnjĩ úrú 'álā lǎvũlĩ kôrô.

Póólô ìmbá òjílā bê kĩ, ágó yí òkó yí bê drí ìyĩ tã mbĩ 'élé 'ĩ'dĩ ìyĩ lǎfálé 'ásĩ rí, gólā trō tã â'dā lâ kĩ, Yésũ ǎādô 'ĩ'dĩ òzô ágó gólā tǎndĩ rí kâtí, kǎnĩsǎ gólā drí rĩ'á vó lâ ndrělé tǎndĩ ró, òzô rĩrĩ ìyĩ òkó rí vó ndrělé rí kâtí rí sĩ.

Tã ìgĩ Ĕfésô lé 'bá drí rí âtā kpá tã āmā drí āmbá, tã āmā drí rĩzó āmā lókĩlĩ āmā ǎjú-'bá-ǎzĩ Sātánā drĩgá sĩ, gō'dá kpá lǎjó'bá íyíkā rí 'bá yí bê rí tāsĩ. Póólô lógô tã kpá āmā drí kĩ, Yésũ òtrô tã trá Sātánā drĩgá sĩ, gō'dá rí ìzǎā drě Sātánā rí gógó ndélé kô. 'Dĩ rí, gō'dá rĩ'á tã āmákā 'ĩ'dĩ āmā drí āmā vó ndrělé gólā drĩgá sĩ. Gō'dá â'dó kô ònjô gólākā rí 'bá yí ǎrĩlĩ gō'dá kpá rĩzó gólā rí rólé. Òzô mǎ òrĩ kǎyĩ vósĩ cé zǎā rĩ'á ngá ǎjú 'bũ kâ ǎđĩ 'ásĩ rí sòlé, 'ĩ'dĩ āmā rú gólā rí tāsĩ rí, gólā ícá kô āmā dólé.

Nĩ-bě-yā Póólô kâ

1-2 Mâ Póólō tíbê Ôvârí drí njílí trá â'dólé lājó'ba Yésū Krístō kâ ró rî, îgĩ wárāgā nô nĩ ânî òjílā Ôvârí kâ rî 'bá Ēfēsō 'álâ, gólīyī rī 'bá zāâ tā lēlé tā Yésū Krístō kâ 'á pīpīsilī ālō sī rī 'bá yī drí. Ôvârí āmā átá, gō'dá Kúmú āmákā Yésū Krístō bê ôfē òrē ânî drí tā ậ'dị bê.

Tā Póólō drí ậwô-ítí 'ězó Ôvârí drí Yésū Krístō rī tāsī rī

3 Nĩ 'dê mã lúyị Ôvârí tíbê â'dó 'bá Kúmú āmákā Yésū Krístō rī átá ró, gō'dá kpá tíbê Yésū Krístō rī gógó Kúmú āmákā ró rī drí rī'á ìnjílā ì'dí Ôvârí íyíkā ró rī. Gō'dá nĩ 'dê mã átā tā kī, “Ôvârí nĩ ì'dí gārạ ngá ndrī drīlị, tālā ní ậfē òrē áníkā tíbê â'dó 'bá bê rī yī trá ndrī āmā drí, tālā āmā trá rī'á ngá ālō ró Yésū bê.”

4 Òrē lâ yī ì'dí rī'á nōtí, ậkú ró, drē ậkpākā'dā Ôvârí 'bāā āngó nô kô rī, gólā lē āmā trá rōô, gō'dá gólā nĩ āmā krístō 'bá trá â'dólé òjílā íyī nyāányā kâ ró āmā 'bā'bā sī â'dólé ngá ālō ró Yésū Krístō bê. Gólā 'ê tā rī 'dĩ ìtí 'dĩ rī, tālā gólā lē āmā ndrēlē ngbāngbā tā ònjí ậkó yī lịfị.

5 Tālā gólā lē āmā trá rōô rī drí rī, ậkú ró rī, gólā drí tā ìsũzô āmā 'bāzô â'dólé íyī mvá yī ró òdrā Yésū Krístō kâ sī. 'Dĩ tā gólā Ôvârí drí ìsũlị trá ậkú ró 'ê'á 'êlā, íyī 'bālē ậyĩkô ró rī ì'dí.

6 Ítí rī, gō'dá nĩ 'dê mã lúyị Ôvârí pīpīsilī mvēēmvē gólākā 'dĩ tāsī, tālā gólā 'bā āmā trá ngá ālō ró íyī mvá yī drí lēlé rōô rī bê.

7 Tālā úfũ Yésū Krístō trá āmā tāsī rī drí rī, Ôvârí â'dô ícá'á tā ònjí āmákā ậyélé, gō'dá āmā ìnjízô volé mbārākā Sātānā kâ rī 'ásī. Wúúwú! Tā tādĩ Ôvârí kâ āmā tāsī rī, rī'á āmbá.

8 Gō'dá ngá lēlé Ôvârí kâ āmā tāsī rī rī'á kôrô. 'Dĩ tā ònjí 'ì yā? Nĩ ndrē trá, āmā tā fī trá gólā drīlị tādĩ ró ndrī, gō'dá gólā nĩ āmā pāpā kạyị vósí cê rī trá.

9 Gō'dá gólā â'dā tā ífí íyíkā Yésū rī ậjózô āngó 'á nô trá. 'Dĩ tā tíbê gólā drí tā lâ ìsũlị trá kírí ró ậkú ró 'ê'á 'êlā rī ì'dí.

10 Gō'dá kạyị ícá 'bá trá rī tú rī, Ôvârí â'dô tā íyíkā 'bālē trá rī 'ê'á rú ndēlé. Ítí rī, gō'dá Ôvârí â'dô òjílā ndrī gólīyī â'dó 'bá lédrē-lédrē ró, gō'dá kpá òdrā 'bá trá āngó nô 'á nōngá rī, gō'dá kpá ngá ndrī yī drí 'bālē āngó nô 'á rī 'bá yī bê, gō'dá kpá gólīyī úrú 'álâ rī 'bá yī bê 'bā'á íyī Yésū Krístō rī ìnjílí kúmú íyíkā ró. Yésū Krístō ì'dí gólā tíbê rī 'bá āngó nô drīlị vō úrú 'álâ rī bê rī.

11 Nĩ ndrē drē, Ôvârí nĩ mã trá āmákā òjílā Yúdạ yī kâ rī 'bá yī bê, â'dólé òjílā íyī nyāányā kâ ró āmā 'bā'bā sī â'dólé ngá ālō ró Yésū Krístō bê. Ôvârí ìsũ tā trá 'ězó lâ ìtí drē ậkpākā'dā gólā 'bāā āngó nô kô. Gō'dá gólā 'ê ngá 'dĩ 'bá yī kpá nĩ â'dólé té òzô tā yī drí ìsũlị trá 'ê'á 'êlā rī kátí.

12 Gō'dá āmā òrī Yúdạ yī kâ gólīyī lịfị 'bā 'bá sịsị ậcâ-ậcâ 'dịyị pā 'bá kâ rī drīlị rī, Ôvârí nĩ āmā trá, â'dô ró mã òrī ró íyī lúyịlị mbārākā íyíkā lậvũ 'bá gārạ tā tādĩ íyíkā bê 'dĩ tāsī.

13 Gō'dá ngbāngbānō rī, ânî gō'dá kpá trá òzô āmā tí, tālā ânî drí tā átí-átí tādĩ pậtịlị gólā Ôvârí drí 'bālē ânî pázô nô árizó rī sī. Nĩ lē tā bê 'á lâ tā pậtịlị ró rī, gō'dá Ôvârí drí ânî 'bāzô â'dólé ngá ālō ró Yésū Krístō bê. Gō'dá Ôvârí drí lāmbé íyíkā 'bāzô ânî drīlị. Lāmbé rī 'dĩ rī'á ngá fēfē gólākā tíbê â'dó 'bá Líndrị Tādĩ gólākā gólā drí tā lâ 'bālē trá ậkú ró 'ê'á ậfēlā ânî drí rī ì'dí.

14 Gō'dá ngá fēfē gólā Líndrị Tādĩ Ôvârí kâ ró 'dĩ drí rī, mã â'dô kpá nị'á lâ kī, mã ậậ'dô kpá drị-'ậ gólā drí tā lâ 'bālē trá āmā drí rī úsú'á. Gō'dá

ãdũkũ lâ ró rî, gólâ â'dô kpá ãmâ ìnjí'á Sātánã drígá sī â'dólé drī-bálayī ró zãã. Gõ'dá mã lùyi Ôvâri tâ tãndĩ gólâkâ 'dĩ tãsi.

Tã Póólō drí rãtãã 'ēzō òjilã gólīyi 'ē 'bá wãrãgã iyíkã rī zīlī

rī yi tãsi rī

¹⁵⁻¹⁶ Gõ'dá mã ârī tâ bê kī'á nī rī, nī òlẽ tâ trá tâ Kúmú ãmãkã Yésũ Krístõ kã 'á, gõ'dá nī òlẽ òjilã Ôvâri kã kpá trá rōô rī, mã drī rīzō ãwô-iti 'élé Ôvâri drī ãmbã tâ rī 'dĩ tãsi. Iti rī, gõ'dá tâ rī ãgálé mã drī mã drī kpá rīzō rãtãã 'élé Ôvâri drī ãnī tãsi.

¹⁷ Gõ'dá mã rī Ôvâri gólâ tībê Yésũ Krístõ rī âjó 'bá ãngó nõ 'á, gõ'dá kpá â'dô 'bá i'di ãmã átã ró úrú 'álã rī, ijilí Líndrī Tãndi iyíkã ãfélé ãnī drī, â'dô ró bê ãnī 'bãlé tâ iyíkã nīlī, gõ'dá kpá ãnī 'bãlé â'dô-â'dô iyíkã nīlī, tãlã nī â'dô ró bê ngã ãlô ró gólâ bê.

¹⁸⁻¹⁹ Nĩngã sī rī, gõ'dá mã rī kpá rī'á rãtãã 'élé Líndrī Tãndi Ôvâri kã 'dĩ ñci ró ãnī līfī bê tâ Ôvâri kã ãzã 'bá yi tãsi. Gõ'dá tâ rī yi gógó i'di Ôvâri drī tâ lâ 'bãlé trá ãnī drī, gõ'dá gólâ drī ãnī ãzizó ãnī'á úsúlã Yésũ Krístõ sī nõ. Iti rī, gõ'dá ãmã rī'á òjilã gólâ rī nyãnyã kã i'di, gõ'dá gólâ â'dô mbãrãkã iyíkã 'bã'á ãmã pãlé. Iti rī, kãyi ãmã drī ngã tãndi gólâ drī tâ lâ 'bãlé trá ãmã drī rī úsúzó rī tú rī, ãmã tī â'dô â'di'á â'di. Gõ'dá mã nī kpá dódó kī, gólâ rī'á fãfã bê ãmbã rīzō gólīyi tâ gólâkã lē 'bá rī 'bá yi pãlé. Wúwú! Ayikõ! Mã â'dô 'bã'á ayikõ ãndrê bê rīlī ãnyī Ôvâri lãgãtī gólâ rī mvã yi ífífí lâ yi ró.

²⁰⁻²¹ Gõ'dá mbãrãkã rī gógó 'dĩ kpá i'di mbãrãkã ãlólã gólâ drī Yésũ Krístõ rī ñgãzō òdrã 'ásī i'di sī lâ 'bãlé ñnjī-ñnjī ró, gõ'dá kpá drī-ãcê bê rīlī ãnyī yi lãgãtī Kúmú ró úrú 'álã rī. 'Dĩ rī â'dãlã kī, Yésũ Krístõ i'di ngã ndrī drīlī, ngãtã líndrī ònjí 'i, ngãtã 'buli-'bã 'i, ngãtã òvâri ãnī ã'biyã yi kã i'di, ngãtã ólé 'i, drī-'bã yi bê, mãlãyi kã yi bê yã rī. Yésũ Krístõ i'di Kúmú ró gólīyi drīlī ndrī. Gõ'dá kpá Kúmú 'i ndrī òjilã ãngó 'á nõ 'bá yi drīlī.

²² Yésũ Krístõ i'di rī'á ngã ndrī ãmã drī rī'á ndrêlã ãngó 'á nõ drīlī. Ôvâri 'bã òjilã trá ndrī drī-ãcê gólâkã zélé, ngbãangbãno gõ'dá kpá zãã gbãdú ãdũkũ ãkó. Gõ'dá Ôvâri nī gólâ kpá trá â'dólé drī-'bã ró kãñisã Ôvâri kã drīlī.

²³ Gõ'dá òjilã Ôvâri kã zīlī kãñisã ró rī 'bá yi trá, nyé òzō gólâ Yésũ rī rú'bã kãtī. Iti rī, mbãrãkã gólâkã fī gõ'dá trá rīlī gólīyi 'ásī rōô, gõ'dá gólâ rī kpá mbãrãkã félé ngã ãzã 'bá yi drī lãtī ãlô-ãlô lâ 'dĩ 'ásī.

2

Tã Ôvâri drī ãmã ñcúzō trá rīlī ngã ãlô ró Yésũ bê rī

¹ Gõ'dá ãkũ ró drē ãkpãkã'dã nī nīlī Ôvâri kô rī, tâ ñsũ-ñsũ ãnĩkã ãnī 'bã 'bã Ôvâri rī nīlī rī trá ãvõ kãtī. Nī â'dô trá itī, tãlã nī ró Ôvâri kô, gõ'dá nī rī trá rī'á tâ ònjī-ònjī 'élé.

² Rī'á tâ pãtī-pãtī ró, kãyi rī nã 'bá yi sī rī, nī rī trá rī'á tâ ònjī 'élé kpá nyé òzō òjilã ãzī gólīyi ãngó 'á nõ 'bá yi kãtī. Gõ'dá nī rī trá rī'á rú 'i'bũlī i'di Sātãnã kúmú líndrī ònjī ãngó nõ drīlī rī 'bá yi kã rī drī. Gõ'dá gólâ i'di rī'á drī-ãcê bê òjilã gólīyi lē 'bã kô tâ Ôvâri kã rólé 'dĩ 'bã yi drīlī.

³ Kpálé rī, ãmã gólīyi òrī Yúdã yi kã ró nõ 'bá yi kpá rī'á itī. Mã rī trá cé ngã gólīyi ãmã rú'bã ngãtã tâ ñsũ ãmãkã drī lélé rī yi 'élé i'di. Tã pãtī

ró, Ôvârí â'dô 'ě'á lãṅō fělé kpá ãmâ drí tã gólâ ãmâ drí volé gãzó dó tã gólâkâ ârílí 'dĩ tãsí.

⁴ Kpálé ítí rí, Ôvârí rĩ'á pĩpĩsílí mvěemvê bê, gō'dá gólâ lē ãmâ trá rōō.

⁵ Gō'dá mã ã'dô bê gbō lé ãvō ró tã ãsũ-ãsũ ãmákâ Ôvârí 'á rí sī, tãlã mã gâ volé trá dó tã gólâkâ ârílí rí, Ôvârí íyíkâ zãã ãmâ lē'á. Ítí rí, gólâ 'bã tã ãsũ ãmákâ íyí tãsí rí trá â'dólé lédrě-lédrě ró, gō'dá ãmâ ãcúzó ngá ãlô ró Yésũ Krístō bê. Ôvârí pã ãmâ trá, tãlã gólâ rĩ'á tãndí ró pĩpĩsílí mvěemvê bê rí ĩ'dĩ.

⁶⁻⁷ Gō'dá mã ã'dô bê trá ngá ãlô ró Yésũ Krístō bê rí, gō'dá 'dĩ rí Ôvârí fě ãmbã kpá trá ãmâ drí, ãmâ 'bãlé rílí kúmú ró Yésũ bê. Gō'dá Ôvârí 'ê tã rí 'dĩ ítí 'dĩ rí, tãlã yí â'dâ ró bê ãmâ drí kí, tã íyíkâ ãmâ drí rí lãvũ trá gãrã òjílã drí rĩ'á ãsũlã rí drĩ sī. Gō'dá gólâ 'ê tã rí 'dĩ 'bá yí trá ãmâ drí ítí òdrã Yésũ Krístō kã ãmâ tãsí nô sī.

⁸⁻⁹ Má âtã ãní drí ãmâ ândré rí mvá yí, Ôvârí pã ãmâ ãní bê nõ, tãlã Ôvârí rí gógó rĩ'á pĩpĩsílí mvěemvê bê rí drí, gō'dá òzō nĩ òlě tã trá tã Yésũ Krístō kã 'á rí, gólâ drí ãní pãzó, 'dĩ rĩ'á ngá fěfě gólâ Ôvârí ngá lésí, tíkó ãmâ drí ãcázó 'ě'á ãsũlã kô rí ĩ'dĩ. Gō'dá â'dó kpá kô kí'á nĩ rí, mã 'ê tã tãndí ãzã 'í ãmâ drí rĩzó lómbé-lómbéwá 'ělé tã lã sī, ícã kô ãmâ drí ãmâ lómbézó ngãtã ãmâ tã lóngózó tã lã sī.

¹⁰ Ítí rí, Ôvârí 'bã ãmâ nĩ ngbãangbãno ãmâ drí â'dózó gólâ rí mvá yí ró nõ, ãmâ 'bã'bã sī â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístō bê rí. Gō'dá Ôvârí fě mbãràkã kpá trá ãmâ drí tã gólĩyí tãndí tãndí yí drí tã lã ãsũlĩ trá ãmâ drí 'élé rí yí 'ézó.

Tã ãmâ drí â'dózó ndrĩ òrĩ ãlô ró Yésũ Krístō 'á rí

¹¹ Gō'dá nĩ â'dó kô òrĩ Yúdã yí kã 'í. ãní rĩ'á òrĩ gólĩyí òrĩ Yúdã yí kã drí rĩ'á zílã " 'òrĩ 'dē 'bá íyí bãsã 'á kô rí 'bá yí" ' ró rí ĩ'dĩ. Gō'dá ítí rí, sísí rí, nĩ â'dó kpá kô òrĩ gólĩyí Ôvârí drí njílí trá â'dólé íyíkâ ró rí yí ĩ'dĩ. Gō'dá 'dē'dē bãsã 'á 'dĩ íyíkâ cé tã gólĩyí òjílã drí rĩ'á 'ělã íyí drí sī rí ĩ'dĩ.

¹² Gō'dá nĩ nĩ kpá tãndí ró kí, sísí rí, ãní rĩ'á ãrō ãkó Yésũ Krístō bê, ãní rĩ'á òjílã lídí 'í, gō'dá â'dó kpá kô òrĩ gólĩyí Ôvârí drí njílí trá â'dólé íyíkâ ró rí yí ĩ'dĩ. Ítí rí, gō'dá ãní rĩ'á yũ'dãwã tã-drĩ lělě gólâ Ôvârí drí 'bãlé òrĩ Yúdã yí kã bê rí 'á. Tã-drĩ lělě 'dĩ 'bã òjílã Ôvârí kã nĩ â'dólé ngá ãlô ró gólâ bê. Gō'dá ãní rí trá lífí 'bã'bã ãkó ngá tãndí ãsũlĩ Ôvârí drĩgã sī, gō'dá nĩ nĩ gólâ kpá kô.

¹³ Gō'dá ngbãangbãno rí, â'dó ítí kô. Nĩ â'dó gō'dá kô jējě ró Ôvârí rú sī. ãní gō'dá trá ngá ãlô ró Yésũ Krístō bê. Ôvârí êsê gō'dá ãní trá ãnyí yí lãgátí, tãlã Yésũ Krístō drã trá fě lãlĩ-lãlĩ drĩ ãní tãsí.

¹⁴ Ítí rí, Yésũ Krístō rí gógó nyãnyã lã âjĩ tã ã'dĩ kpá trá ãní lãfálé òrĩ Yúdã yí kã bê rí 'á, Ôvârí ndrê gō'dá ãní nyãnyã ndrĩ 'dó òrĩ ãlô ró. Sísí rí, â'dó ítí kô. ãgã ãngí â'dô trá òrĩ Yúdã yí kã lãfálé lã òrĩ ãzã 'bã yí ndrĩ ãngó 'á nõ 'bã yí bê rí 'á. Gō'dá Yésũ Krístō ãfũ ãgã rí 'dĩ trá ndrĩ volé drãdrã gólâkã fě lãlĩ-lãlĩ drĩ rí sī, tãlã ãgã ãní lãfálé 'á òrĩ ãzĩ bê 'dĩ rĩ'á ãjũ-'bã-ãzĩ 'í.

¹⁵ Òrĩ Yúdã yí kã rí 'bã yí rĩ'á tã 'bã'bã, gō'dá kpá lã'bí bê dũũ, gō'dá Yésũ Krístō ãfũ tã 'dĩ 'bã yí trá ndrĩ. Gō'dá tã gólâ Yésũ drí lělě 'ělã rí, gólâ lē òrĩ Yúdã yí kã, gō'dá kpá gólĩyí â'dó 'bã kô òrĩ Yúdã yí kã ró rí yí 'bãlé kpãkã ãlô â'dólé íyí rú'bã ró. Ítí rí ngbãangbãno rí, tã ã'dĩ bê ãmâ lãfálé 'á.

16 Tālā mā âcâ gō'dá trá ndrī ōjīlā ālō rī rú'bá lâ ró. Ítí rī, gólā lē kpá âmâ lôgólé ndrī volé Ôvârí ngálā â'dólé ōjīlā rú'bá ālō ró ōdrā íyíkâ fê lậ-lậ đrị rī sī. Gō'dá ōdrā Yēsū Krístō kâ fê lậ-lậ đrị rī ndē ậwậ âmâ lậfálé 'ásī rī trá ndrī.

17 Ítí rī, gō'dá Yēsū Krístō âcâ bê rī, gólā pē tā âtī-âtī tândí gólā ōrī Yúdạ yí kâ lậfálé lâ êdê-êdê kâ ōrī âzī bê rī trá.

18 Tā pậtị ró, cé rī'á ōdrā Yēsū Krístō kâ fê lậ-lậ đrị rī tāsī, ì'dī âmâ âyézó âcálé ânyī Ôvârí rú 'dī. Líndrī Tândí Ôvârí rī gógó kâ rī nī âmâ pále tá 'dī 'élé 'dī.

19 Ítí rī, gō'dá ânī gólīyī tībê â'dó 'bá kô ōrī Yúdạ kâ ró rī, nī â'dó gō'dá kô ōjīlā ậwậ 'ì. Gō'dá ânī ndrī trá ōrī ālō Ôvârí kâ ì'dī. Ânī gō'dá kpá trá gólā rī mvá yī ì'dī.

20-21 Gō'dá ânī trá gólīyī bê ōzō lāré tândí jó ạngí Ôvârí kâ 'dịzó ì'dī sī lâ rī kâtí. Lāré rī 'dī 'bá yī ú'dị 'bú lâ trá vō tândí 'á filí dị. 'Bú gólā 'dịlị vō tândí 'á fī 'bá dị 'dị rī'á ōzō tā ậngũ 'bá gólīyī rī 'bá úlị Ôvârí kâ pélé lậj'ó'bá yī bê rī kâtí. Gō'dá ânī ndrī ōrī Yúdạ yí kâ bê íyíkâ ì'dī ōzō lāré tândí sölé 'bú 'á jó ạngí Ôvârí kâ 'dịzó đrị lâ rī kâtí. Ítí rī, gō'dá Yēsū Krístō íyíkâ ì'dī lāré gólā tá lâ đrī lậzélé kôrô rī. Gō'dá gólā kpá ì'dī jó rī 'dī 'bá 'bá â'dólé 'dũwậ nyé lélé rī kâtí, gō'dá kpá rī'á mbále âcálé jó ạngí Ôvârí rī ìnị kâ ró 'á lâ rī.

22 Gō'dá ânī trá ndrī 'dó ngá ālō ró Yēsū Krístō bê, gō'dá ânī ālō-ālō trá ndrī 'dó jó Ôvârí đrī rịzó rịlị 'á lâ Líndrī Tândí íyíkâ bê rī 'bá yī ì'dī.

3

Tā gólā lậ-lậ ró tā Yēsū kâ tāsī rī

1 Mā Póólō lậj'ó'bá Yēsū Krístō kâ ró rī, ó'bā mā gậnịmậ 'á tā gólā má đrī rịzó rị'á tā âtī-âtī tândí Yēsū rī tāsī nô pélé ânī gólīyī â'dó 'bá kô ōrī Yúdạ yí kâ ró nô đrī rī tāsī.

2 Ítí rī, tā pậtị ró, nī nị trá kị, Ôvârí âfê lôsī gólā tá pē kâ ânī đrī 'dī trá má đrī ōzō ngá fêfê kâtí. Ôvârí 'bā má trá tā íyíkâ lậ-lậ ró rī nịlị.

3 Gō'dá gólā â'dá tā lậ-lậ íyíkâ 'dī kpá trá má đrī, ì'dī má ìgị tá lâ kpá trá ânī đrī wárạgạ nô 'á nô.

4 Ítí rī, ōzō nī âârī tā gólīyī má đrī ìgịlị wárạgạ nô 'á ânī đrī nô trá rī, 'dịlị nī â'dô nị'á lâ kị, pậtị mả nị tá lậ-lậ 'dī trá.

5 Gō'dá âcálé bũũ ngbẫngbẫnō rī, Ôvârí â'dá đrē zầ tá lậ-lậ íyíkâ 'dī ōjīlā ậzạ 'bá yī đrī kô, gō'dá gólā â'dá íyíkâ trá lậj'ó'bá íyī nyầnyầ kâ rī 'bá yī đrī, gō'dá kpá gólīyī rī 'bá tá âtī-âtī tândí íyíkâ átále rī 'bá yī bê. Gólā â'dá trá gólīyī đrī Líndrī Tândí íyíkâ sī.

6 Gō'dá tá Ôvârí kâ lậ-lậ ró 'dī rī'á nôtí, tá âtī-âtī tândí ōdrā Yēsū Krístō kâ tāsī nô 'bā lậlị trá â'dólé hủwậ ōrī Yúdạ yí kâ, gō'dá kpá gólīyī â'dó 'bá kô ōrī Yúdạ yí kâ ró rī yī đrī ōrē Ôvârí kâ úsúzó. Gólīyī gō'dá trá ndrī ōrī ālō 'ì, gō'dá gólīyī â'dô kpá tá gólā ālō-ālō Ôvârí đrī 'bále trá 'ézó ōjīlā pále, tầlạ gólīyī trá ngá ālō 'ì Yēsū Krístō bê rī úsú'á.

7 Gō'dá Ôvârí 'bā má trá rị'á tá âtī-âtī tândí 'dī pélé. 'Dịlị trá ngá fêfê gólakâ má đrī rī ì'dī, gō'dá gólā âfê fậfậ ngị rī kpá trá má đrī rịzó tá rī 'dī pélé ì'dī sī lâ dódó.

8 Rị'á tá pậtị 'ì, má rī gógó â'dó 'bá íyíkâ ōjīlā áyábalá ró lậj'ó'bá âzī lậfálé sī nô, ónị kpá trá tá tândí Ôvârí kâ tị đrī â'dịzó â'dị tá lâ sī Yēsū Krístō sī rī kâ nô pélé ōjīlạ gólīyī â'dó 'bá kô ōrī Yúdạ kâ ró nô 'bá yī đrī.

⁹ Gõ'dá Ôvârí 'bã mã trá tã lậậ-lậậ rí 'dĩ pėlé ọjílã drí ndrĩ kĩ, yí ãã'dô ọjílã pã'á ọrĩ 'ásĩ ndrĩ. Yí gólã ẵngó nồ 'bã 'bá ngá góllyĩ 'á lâ rí 'bá yí bê ndrĩ nô, yí ịsũ tã rí gógó 'dĩ trá ỉtí kó ỉtồ vồ 'ásĩ.

¹⁰ Ôvârí 'ê tã rí 'dĩ 'bá yí ỉtí 'dĩ, tãlã gólã lế ọjílã íyíkã â'dó 'bá kặặặ rồ rí 'bãlế tã â'dalế mặặặ kặặ kặặ drí ndrĩ, gồ'dá línđrĩ góllyĩ ẵngó nồ 'á nồ 'bá yí drí ndrĩ kĩ nĩ rí, yí rĩ'á tã nặặ bê rồồ, gồ'dá kpá tã ịsũ íyíkã ọjílã íyíkã góllyĩ tầbề â'dô 'bá kặặặ íyíkã rồ rí tầsĩ rí, bê rĩ'á tầđđ rồ.

¹¹ Ôvârí 'ê tã 'dĩ 'bá yí trá, nyề ỗỗ yí đrĩ tã lâ ịsũlĩ 'ế'á 'ềlã đrề ắkpắkắ'dã yí 'bầầ đrề ẵngó nồ kồ rí tí. Ỉtí rí, gólã 'bã Yếսũ Krítồ trá ỉ'dĩ tã rí 'dĩ 'bá yí đrĩ â'dốố gólã sĩ.

¹² Gõ'dá ẵmầ trá ngá ằồ rồ Yếսũ Krítồ bê, gồ'dá mã 'bã lặặ gólã đrừ, tầlầ tầ rí 'dĩ sĩ rí, mã â'dồ ẵũ ậậ'á cú ậậố ẵnyỉ Ôvârí rú tầ ậậlế gólã đrĩ ừừ ắkồ.

¹³ Ỉtí rí, mã rĩ'á Ôvârí rí ỉjĩ'á ỗỗ rồ mắắắkắ ẵnầ đrĩ, ừừ ỗố kồ ẵnầ 'ềề lắồ gólã má đrĩ rĩ'á nặặ ẵnầ tầsĩ nồ tầsĩ. Mã rĩ'á ẵykkồ rồ lắồ 'dĩ 'bá yí đrĩ ắmầ 'ế vồ 'á ẵnầ tầsĩ, tầlầ ẵnầ rĩ'á ngá lắặặ-lắặặ 'ỉ Ôvârí đrĩ.

Rầầầ Pồồồ kầ krítồ 'bá tầsĩ rầ ndềềề lầ

¹⁴⁻¹⁵ Ỉtí rí, mã rĩ'á 'ã'ỉ tặ'á vừừ rừ rừ rầầầ 'ềề Ôvârí ẵmầ áttá đrĩ ừừ 'áầ tầbề ờờ ndrĩ ừừ 'áầ, gồ'dá kpá ẵngó nồ đrừ rầ 'bã 'bá rầlầ lểđrề-lểđrề rồ nồ.

¹⁶ Gõ'dá má rầ gólã rầ ỉjầlầ tầ nặặ gólắkắ lậvũ 'bá kồồ lồvồ bê, gồ'dá kpá mắắắkắ bê, gồ'dá ndề 'bá kpá kồ nồ tầsĩ, gólã ồ'bầ rồ Línđrĩ Tầđđ íyíkã bê mắắắkắ fềề ẵnầ đrĩ, â'dồ-â'dồ ẵnầkầ â'dồ rồ bê ỗỗ Yếսũ Krítồ kầtầ.

¹⁷⁻¹⁸ Ỉtí rí, gồ'dá nầ fề ẵnầ nyầầnyầ ndrĩ 'dồ Yếսũ Krítồ đrĩ tầ ịsũ ẵnầkầ bê. Nầ â'dồ ỉcá'á tầ 'dỉ 'ềề, ỗỗ nầ ờờ trá lặặ 'bầ'bầ bê cề gólã đrừ rầ ỉ'dĩ. Gồ'dá nầ 'bầ tầ ndrĩ ẵnầ đrĩ 'ế'á 'ềlầ rầ 'bá yí â'dồlề, ỗỗ nầ lề Ôvârí trá rồồ rầ tí, gồ'dá kpá ỗỗ nầ lề ọjílã ắzầ trá rồồ rầ tí. Mã rầ rầầầ 'ềề Ôvârí đrĩ, tầlầ gólã ỉcầ rồ ẵnầ lặặ bê 'dừừ ọjílã íyíkã rồ rầ 'bá yí bê, nầ nặ rồ bê kĩ, Yếսũ Krítồ lề ẵnầ trá rồồ lậvũlặ gặặ.

¹⁹ Ọjílã ắzắkầ ỉcá kồ ẵmầ lồvồ Ôvârí kầ ẵnầ đrĩ rầ kầ nặlầ, gồ'dá ỉcá kpá kồ ỉ'bầlầ. Gồ'dá má 'ề rầầầ Ôvârí đrĩ, nầ ừừ rồ lồvồ rầ 'dỉ bê ẵnầ pặặặlặ 'á, gồ'dá nầ â'dồ rồ bê ỗỗ Ôvârí kầtầ â'dồ-â'dồ ẵnầkầ rầ 'á.

²⁰ Gồ'dá ỗỗ Ôvârí ỗỗ mắắắkắ íyíkã trá ẵmầ đrĩ rầ, â'dồ ỉcá'á ẵmầ đrĩ gồố tầ 'ềề gặặ gólã ẵmầ đrĩ ịsũlĩ 'ế'á 'ềlầ rầ đrừ sầ, gồ'dá kpá gặặ gólã ẵmầ đrĩ ỉjầlầ Ôvârí đrĩ ẵmầ pầlề 'ềlầ rầ đrừ sầ.

²¹ Ỉtí rí, nầ 'đề ẵmầ ndrĩ tầbề â'dồ 'bá kặặặ Ôvârí kầ rồ rầ 'bá yí, ừừ ừừ Ỗvârí zầầ gặặ đừừ ắkồ, tầlầ Yếսũ Krítồ rầ tầsĩ.

4

Tầ krítồ 'bá đrầ â'dốố, nyề ỗỗ rầ ậậậ rầ'ắ kầ rầ kầtầ rầ

¹ Tầ gólã ắmầ 'bầố gặặặ 'á nồ rầ'á tầlầ tầ má đrầ â'dốố lắjồ'ắ Yếսũ kầ rồ rầ tầsầ. Gồ'dá ỉtầ rầ, má lề tầ ắzầ 'bầlề ẵnầ đrầ. Nầ ndrề đrề, Ôvârí nầ ẵnầ trá â'dồlề ọjílã góllyỉ ỉyỉ nyầầnyầ kầ rầ 'bá yí rồ. Ỉtầ rầ, gồ'dá tầ 'ế'ề ẵnầkầ rầ 'bá yí ờờ zầầ â'dầlầ kĩ, ẵnầ ọjílã gólắkầ rầ 'bá yí ỉ'dầ.

² Nầ lồgồ ẵnầ vừừ 'áầ rồ. Gồ'dá nầ 'ề tầ tầđđ ỉ'dầ ọjílã ắzầ đrầ, nầ â'dồ mắắsầ rồ pặặặ ậậ-ậậ bê tầ 'ásầ ndrầ. Nầ lề ẵnầ ắzầ-ắzầ yầ lểlể, nầ ngồ tầ góllyỉ rầ kồ.

³ Ītí rî, gō'dá nī â'dô bê trá ngá ãlô ró Líndrí Tāndí Ôvârí kâ bê 'dī rî, 'dōvó nī ũjũ dódó ãnī drí rīlī zāâ ĩtí tã tãndí sī āzī-āzī bê.

⁴ Nī ndrê drê, âmâ trá gárá rú'bá kâ rú ìcú 'bá ngíngí rú'bá ãlô rú, gō'dá Líndrí Tāndí drí ìcúzó lâ 'dó nī rú'bá ãlô 'dī rú rî yī ĩ'dī. Gō'dá ónjī âmâ trá ndrī 'dó nī â'dólé ìfī 'bã'bã bê ndrī 'dó ngá ãlô vó.

⁵ Âmâ gō'dá trá ndrī 'dó cé kúmú ãlô bê. Gō'dá Ôvârí pã âmâ trá ndrī lătī ãlô-ãlô 'dī 'ásī, gō'dá ó'è bābātízī trá âmâ drí ndrī tã ãlô-ãlô 'dī tāsī.

⁶ Ītí rî, mã rî gō'dá kpá trá Ôvârí ãlô-ãlô 'dī ĩnjīlī ĩ'dī, gō'dá Ôvârí rî gógó 'dī kpá trá ĩ'dī òjílã átá 'ī ndrī. Gólã ĩ'dī ngá ndrī drīlī, gō'dá gólã rī kpá nī òjílã ndrī 'bãlé tã gólã yī drí lélé 'élé rī yī 'élé. Gólã bê vó 'ásī ndrī.

⁷ Nī ndrê drê, Yésū Krístō fē lósī trá âmâ drí 'élé ndrī 'dó ngíngí. Ītí rî, gō'dá lósī rî 'dī trá nyé òzō ngá fēfē ngátá òrē kátí āáfē trá, èró âmá gólã òrē bê yī 'á dūu rī 'ásī.

⁸ Tãlã ĩ'dī 'dī, ĩgīzó lâ búkū Ôvârí kâ 'á kī,

“Kăyī gólã drí ngázó gólé úrú 'álã rī,

gólã trô tã ĩyī ăjũ-'bã-āzī yī ró rī drīgá sī, gō'dá úrú gólīyī trá.
Gō'dá gólã drí ngá fēfē fēzō òjílã ĩyíkã rī 'bá yī drī.”

Lôngó 68.18

⁹⁻¹⁰ Ītí rî, gō'dá úlī 'dī 'bá yī ĩgī trá Yésū Krístō rī tāsī, gō'dá ífī lâ kī nī rī, drê ãkpākã'dã gólã drí ngá ãkó gólé úrú 'álã rī, gólã ânī trá sísī ãngó nō 'á nōngá úrú lésī. Sísī rī, gólã ânī trá ãngó nō 'á, gō'dá ngbãàngbãno rī, gólã ngá trá nī'á gólé úrú 'álã. Tãlã ĩ'dī 'dī, Yésū drí â'dózó vó 'ásī ndrī rī.

¹¹ Gō'dá Yésū Krístō fē ngá fēfē trá òjílã ĩyíkã drí ndrī ãlô-ãlô. Gólã nī òjílã ũrúkã 'bá yī trá â'dólé lãjó'bá ró, ũrúkã 'bá yī ĩyíkã â'dólé tã ãngũ 'bá ró, ũrúkã 'bá yī ĩyíkã â'dólé tã âtī-âtī tãndí pē 'bá ró, ũrúkã 'bá yī ĩyíkã òjílã Ôvârí kâ vó lâ ndrê 'bá ró, gō'dá āzã 'bá yī ĩyíkã ìfī ìmbã 'bá ró.

¹² Yésū Krístō fē ngá fēfē 'dī 'bá yī trá òjílã Ôvârí kâ drí, tãlã ò'bã ró gólīyī bê kãñisã Ôvârí kâ pãlé mbãlé â'dólé mbârãkã bê.

¹³ Ītí rî, gō'dá lósī rī 'dī 'bá yī â'dô rú 'è'á ĩtí búuũ âmâ drí ndrī âcázó â'dólé òrī ãlô ró lătī gólã âmâ drí â'dózó 'dó ìfī 'bã'bã bê Ôvârí vó rī 'á, gō'dá tã gólã âmâ drí Ôvârí rī mvá Yésū Krístō rī nīzó trá rī 'á. Ītí rî, gō'dá âmâ drí â'dózó ndrī òjílã gólīyī mbã 'bá trá ąngí tã nīnī bê rī 'bá yī kátí, gō'dá kpá nyé òzō âmâ pã 'bá Yésū Krístō kátí.

¹⁴ Ītí rî, gō'dá mã â'dó kô zãâ òzō 'diyímvã kátí, tībê rī 'bá tã lélé tã ndrī gólīyī òjílã drí rī'á âtálã gólīyī drí òzō tã pătī kátí rī 'á. Ītí rî, gō'dá mã lée tã kô ònjō ìfī lõmbã kã òjílã gólīyī rī 'bá rī'á ãnī âdólé tã ìmbã-ìmbã ányã Ôvârí rī tāsī mvá lâ Yésū Krístō bê rī kã 'á.

¹⁵ Mã pē bê-rī tã pătī gólã Ôvârí rī tāsī rī ĩ'dī lõvō sī òjílã drí. Òzō mã òrī trá rī'á 'élã ĩtí rî, âmâ drí â'dózó Yésū Krístō gólã â'dó 'bá drī-'bã âmákã ró rī kátí rōô.

¹⁶ Gō'dá Yésū Krístō tībê â'dó 'bá nī drī-'bã âmákã ró rī, rī nī rī'á tã lē 'bá ndrī tībê â'dó 'bá lúkùmã ĩyī rú'bá kã ró rī 'bá yī vó lâ ĩyī ndrêlé, lúkùmã rú'bá kã 'dī 'bá yī ìcú rú ĩyī trá rú'bá rú â'dólé ndrī òzō ngá ãlô kátí. Ītí rî, gō'dá lúkùmã rú'bá kã 'dī 'bá yī ìcú rú ĩyī trá ndrī ãlô-ãlô āzī-āzī rú, gō'dá lúkùmã 'dī 'bá yī rī ĩyī trá rī'á lósī ĩyī nyãányã kã 'élé, â'dô ró bê rú'bá 'bãlé mbãlé, gō'dá kpá 'bãlã â'dólé fãfã bê. 'Dī rī â'dô-â'dô lâ ĩ'dī krístō 'bá drí â'dózó lõvō bê rīzō ĩyī āzī-āzī yī lélé rōô 'dī.

Tã òjílã gólīyī ìcúlī trá ãlô Yésū Krístō bê rī òrī ró ĩyī lătī ó'dí 'á rī

17-18 Gõ'dá mâ cú drí-âcê Kúmú Yésũ kê rî bê, ì'dî má drí tâ âtázó ânî drí kízó nî rî, nî âyê tâ 'ě'ě âkũ ânîkâ rî 'bá yî rî. Gõ'dá nî rî kô rîlí zââ òzõ òjílâ gólîyî Ôvârí rî nî 'bá kô rî 'bá yî kâtí. Òjílâ rî 'dî 'bá yî tâ ìsũ âkó. Gólîyî nîjî tâ kô, tâlá gólîyî gâ volé dó tâ Ôvârí kê ârîlí rî drí. Ítí rî, gõ'dá Ôvârí îcá kô gólîyî pâlê. Gólîyî pîpîsílî rî'á ònjî ró, gõ'dá gólîyî kpá rî'á ârîmâkô 'bá 'î.

19 Gõ'dá ânyî 'é gólîyî kô kô tâ ònjî-ònjî gólîyî drí rî'á 'êlâ rî 'bá yî 'ásî ndrî, gõ'dá gólîyî fê ìyî nyâányâ trá, nyé rî'á tâ ònjî-ònjî 'ê bê ì'dî. Ítí rî, gólîyî lè zââ rî'á tâ ònjî-ònjî tî 'êlé cé tîtî ndrî.

20-21 Gõ'dá tâ gólîyî Yésũ Krístõ drí ìmbálê ânî drí rî â'dó kô 'dî 'bá yî ì'dî. Má nî trá kî, ìmbâ ânî trá tâ pätîjî rî 'bá yî sî.

22-23 'Dõvó nî âyê rîrî gólâ sîsî ânî drí rîzõ rîlí nâ. Gõ'dá rîrî gólâ ânî drí rîzõ rîlí sîsî nâ rî ìzâ ânî trá, tâlá tâ gólîyî ònjî-ònjî ânî drí rî'á 'êlâ rî 'bá yî âdô ânî trá. 'Dî rî gõ'dá trá nyé òzõ òjílâ drí ítá òwê 'bá trá cākālāwō, vūlî trá ísá drî 'âlâ rî âtrōrē kpá ó'dí sölê dró ítá ó'dí gólâ ngbāngbā ìndîkũ âkó ódrî fêlé trá gólâ drí rî drîjî rî kâtí. Nî sô cé ítá ó'dí 'dî 'bá yî.

24 Ítí rî, gõ'dá ìmbâ trá ânî drí kî, nî ââ'dô gõ'dá trá òjílâ ó'dí â'dô-â'dô gólîyîkâ drí â'dólê nyé òzõ Ôvârí kê tí rî yî ì'dî, gõ'dá â'dô-â'dô gólîyîkâ drí â'dólê ìtú vósî cé tâ tândî 'bá ró rî 'bá yî ì'dî.

25 Ítí rî, gõ'dá nî âdô ònjõ kô, nî rî zââ ìtú vósî cé tâ pätîjî â'dó 'bá mbî rî 'bá yî âtálê ì'dî tâ lè 'bá âzî drí. Tâlâ âmâ ndrî 'dó Krístõ kê ì'dî, nyé òzõ rú'bâ drí â'dórê drî kê rî kâtí.

26 Òzõ gõ'dá nî òngâ trá òmbâ ró ânî âzî-âzî yî bê rî, nî 'bâ òmbâ 'dî kô ìtú drí fizó drî lâ ânî 'á, tâlá òzõ kô ânî 'bââ tâ ònjî 'êlé. Gõ'dá nî ndê òmbâ rî gógó 'dî ânî lâfálê 'ásî drê âkpākâ'dâ ìtú fî kô ró.

27 Òzõ gõ'dá nî òrî trá òmbâ 'dî bê ânî pîpîsílî 'á bũúũ ìtú drí fizó rî, 'dî nî fê ânî trá â'dólê mbârákâ Sātánâ kê zêlé.

28 Òzõ nî â'dô ùgú 'î rî, nî âyê ùgú 'dî volé, gõ'dá nî 'ê lôsî mbârákâ sî, â'dô ró bê ânî drí ânî tî nyázó, gõ'dá nî pâ ró kpá ngá âkó lé 'bá âzâ 'bá yî bê ngá gólîyî ânî drí ùsúlî trá 'dî 'bá yî sî.

29 Nî âtâ úlî ònjî-ònjî kô ânî âzî-âzî yî drí. Gõ'dá nî rî zââ rî'á úlî gólîyî tândî rî 'bá yî âtálê ì'dî ânî lâfálê 'ásî, úlî òjílâ âzî pâ 'bá bê rî. Úlî tândî ânî drí rî'á âtálâ 'dî â'dô ró bê òzõ òrê kâtí ânî ngá lésî òjílâ âzî drí.

30 Gõ'dá nî 'bâ Líndrí Tândí Ôvârí kê ânî 'á 'dî kô â'dólê ìzâ ró úlî ònjî-ònjî âtâ-âtâ sî òjílâ âzî drí. Ôvârí fê Líndrí Tândí íyîkâ trá ânî drí, ââ'dâ ró bê tâ kî, ânî òjílâ íyîkâ ì'dî. Gõ'dá nî â'dô bê trá cú Líndrí Tândí Ôvârí kê bê ânî 'á 'dî rî, nî â'dô nî'á lâ kî, Líndrí Tândí rî 'dî â'dô ânî vó ndrê'á tândî ró bũúũ cālê kâyî gólâ Ôvârí drí 'bâlê 'ezó ânî pâlê zââ rî tú.

31 Gõ'dá nî gâ tâ tâ ònjî âyê-âyê kê dó kô, nî âyê pîpîsílî 'bâ'bâ òjílâ âzî rú rî 'bá yî, nî âyê lâwâ-lâwâ òjílâ âzî bê rî 'bá yî, gõ'dá nî âyê kpá lâ'dá tâ ngõngõ bê.

32 Gõ'dá tâ rî 'dî 'bá yî vō lâ 'á rî, nî â'dô tândî ró òjílâ âzî bê, gõ'dá kpá gólîyî pâlê. Nî âyê òjílâ âzî tâ ònjî gólîyîkâ 'ásî, òzõ Ôvârí drí ânî âyêrê tâ ònjî ânîkâ 'ásî Yésũ Krístõ sî rî tí.

5

Tâ gólâ tâ tândî drí 'bázó ngũ tâ ònjî rú sî òzõ ngá ì'î drí 'bâlê ngũ ìnîrîkúwá rú sî rî tí rî

1 Ōzō 'dīyímvá drí â'dórē nyé átá lâ yí kâtí rî, 'dōvó nī â'dô kpá nyé ōzō ânî átá Ôvârí drí â'dórē tí.

2 Gõ'dá nī â'dô cú ânî âzî-âzî yî lôvó bê, tâlá Yésũ Krístō 'bã ãmâ lôvó trá rōô ï'dî gólâ drí ânîzô drälé ãmâ tāsī nô. Tã rî 'dī 'ērē 'á rî, gólâ fē iyî nyãányã trá ngá fēfē ró Ôvârí drí ãmâ tāsī, gõ'dá tã rî 'dī 'bã Ôvârí trá â'dólé ãyîkō ró tákányī.

3-4 Ítí rî, gõ'dá nī â'dô bê trá ôjílâ Ôvârí kâ ï'dî rî, 'dōvó nī 'ê ãvē kô. Nī 'bã p̄p̄s̄l̄l̄ ngá ôjílâ âzî kâ tāsī kô, gõ'dá nī â'dô kô âd̄î lôvó bê rōô. Nī âtâ úl̄î âzâ-âzâ ânî lâfálé 'ásī ngátá lōtī ònjî-ònjî tīlī ânî lâfálé 'ásī kô. Gõ'dá tã 'ê'ê âníkâ ãâ'dô nyé ōzō tã 'ê'ê ôjílâ Ôvârí kâ rî 'bá yí kâtí. Nī rî ïtú vósī cé zãâ rī'á ãwô-ítí 'élé ï'dî Ôvârí drí.

5 Ítí rî, gõ'dá nī n̄î tãndí ró kī, ôjílâ gólīyī ãvē 'bá ró ngátá gólīyī 'dó-má-drí 'bá ró 'dī 'bá yī, vō gólīyī drí úrú 'álâ yū'dawá. Gõ'dá ôjílâ gólīyī rī 'bá tã ítí 'dī 'bá yī 'élé ï'dî 'dī 'bá yī, rī ïyī 'dī rī'á rú ï'būl̄î ôvârí lídí drí.

6-7 Nī 'bã l̄l̄f̄í ící 'bá gólīyī ònjō 'bá ró 'dī 'bá yī ããdô ânî kô, tâlá Ôvârí â'dô 'ê'á 'bãlé ãwá ró ôjílâ gólīyī ítí 'dī 'bá yī bê, gõ'dá nī â'dô kpá kô gólīyī rú-lē-ãzî yī ró.

8 S̄s̄s̄í rî, nī rî trá rīl̄í ïn̄r̄íkúwá 'á, gõ'dá ânî p̄p̄s̄l̄l̄ trá ãvō ró. Gõ'dá ngbãangbãno rî, ânî trá Ôvârí kâ ï'dî, ânî gõ'dá trá ngá ï'í 'á, ânî p̄p̄s̄l̄l̄ gõ'dá trá lédrē-lédrē ró. Nī rî gõ'dá ítí.

9 Gõ'dá ânî p̄p̄s̄l̄l̄ â'dô bê trá ngá ï'í ró dūú 'dī rî, 'dōvó nī 'ê gõ'dá cé zãâ tã gólīyī tãndí ró gõ'dá p̄t̄t̄í ró rī yī ï'dî.

10 Gõ'dá nī ùjū kpá tã gólīyī Yésũ rī 'bã 'bá â'dólé ãyîkō ró rī 'bá yī 'élé ï'dî

11-12 Ítí rî, gõ'dá ôjílâ âzâ 'bá yī òtírī ïyíkâ rīl̄í tã ònjî-ònjî 'élé rî, nī fī kô gólīyī bê tã ònjî-ònjî 'dī 'bá yī 'élé. Gólīyī rī tã ònjî-ònjî 'dī 'bá yī 'élé 'dī rî, tâlá gólīyī p̄p̄s̄l̄l̄ ïn̄r̄íkúwá ró rī drí. Gõ'dá tã rî 'dī vō lâ 'á rî, nī 'bã tã 'ê'ê âníkâ ãâ'dâ gólīyī drí kī, tã 'ê'ê gólīyíkâ 'dī 'bá yī rī'á ònjí ró. Â'dó kpá kô ânî drí rīzô tã ngólé gólīyī rú ôjílâ âzâ 'bá yī bê tã ònjí gólīyíkâ rī'á 'élâ 'dī 'bá yī tāsī.

13-14 Ngá ï'í rî ôjílâ 'bãlé vō ndrēlé ngbãngbã. Gõ'dá ítí rî, tã 'ê'ê tãndí âníkâ rī 'bá yī rī'á ōzō vō ï'í kâtí, tã â'dalé ôjílâ 'dī 'bá yī drí kī, tã 'ê'ê gólīyíkâ rī'á ònjí ró. Ítí rî, ún̄ñî kô ôjílâ âzâ 'bá yī â'dô ïyī jã'á, gõ'dá kpá â'dólé 'dīyímvá ngá ï'í kâ ró tã 'ê'ê tãndí âníkâ 'dī sī. 'Dīl̄í rī drí â'dózó nyé ōzō lōngó tã átá 'bá kī'á nī rî, "Nī n̄ñî l̄l̄f̄í yã ânî â'dú kô 'bá nō, nī ngá ôdrã 'ásī. Yésũ â'dô ngá ï'í'á ânî dr̄l̄l̄" rī kâtí.

15 Ítí rî, nī rî gõ'dá kô ōzō ôjílâ gólīyī tã n̄î 'bá kô rī 'bá yí kâtí. Nī rî ōzō tã n̄î 'bá kâtí, gõ'dá rīrī l̄l̄t̄î mb̄î rī 'ásī rī ï'dî.

16 Nī ùjū k̄ȳî vósī cé zãâ rī'á tã tãndí rī 'bá yī 'élé ï'dî, tâlá nōô gõ'dá trá k̄ȳî gólīyī ôjílâ dūú drí rīzô rī'á tã ònjî-ònjî rī 'bá yī 'élé rī 'bá yī ï'dî.

17 Nī â'dô kô tã n̄î ãkó lé 'bá ró, gõ'dá nī rî zãâ rī'á tã gólīyī Ôvârí drí lēlé ânî drí 'élé rī 'bá yī lōndalé ï'dî 'élé.

18 Nī 'bã ânî kô â'dólé ôdrã lôvó 'bá ró rōô, ôdrã gólâ tībê cé 'ê 'bã ânî ïzālé ï'dî rî. 'Dīl̄í vō lâ 'á rî, nī 'bã Líndrī Tãndí Ôvârí kâ rī ï'dî 'bã 'd̄l̄l̄î ânî 'â.

19 Gõ'dá nī rî úl̄î Ôvârí kâ ïḡl̄í rī 'bá yī âtalé ï'dî ânî âzî-âzî yī drí, lōngó Ôvârí rī l̄ȳî kâ rī 'bá yí bê.

20 Gõ'dá ïtú vósī cé, nī rî zãâ ãwô-ítí 'élé ï'dî Ôvârí drí tã ndrī â'dó 'bá bê rī 'bá yí tāsī. Mã â'dô tã rī 'dī 'bá yí 'ê'á ndrī 'dó Yésũ Krístō sī.

Tā òkó yí tāsī ÿyí ágó yí bē rí

21-23 Ānì ágó yí gō'dá kpá òkó yí bē, nī àrì ànì ànì vó 'ásī, tǎlâ 'dǔ rí nī ìnjī Yésū Krístō trá. Gō'dá ànì òkó yí, nī ìnjī ànì ágó yí, òzō ànì drí Yésū Krístō rí ìnjīrī tí, tǎlâ ágó rí'á òkó lâ drǐlǐ, nyé òzō Yésū Krístō drí â'dórē kǎnísǎ drǐlǐ rí kâtí. Yésū Krístō rí nī kǎnísǎ pǎlê òzō ÿyí rú'bá kâtí.

24 Nyé òzō kǎnísǎ drí rírī Yésū Krístō rí ìnjīlǐ rí kâtí, 'dòvó ànì òkó yí nī ìnjī ànì ágó yí kpá ítí.

25-26 Gō'dá ànì ágó yí, nī lē ànì òkó yí kpá, té òzō Yésū Krístō drí kǎnísǎ ÿyíkâ lērē kâtí. Kǎnísǎ Yésū kâ 'dī òjílâ gólâkâ rí 'bá yí ì'dí. Yésū Krístō drá fê lǎlǐ-lǎlǐ drǐlǐ àmâ tāsī, tǎlâ yí fê ró àmâ ngá fēfē ró Ôvârí drí, ó'ê àmâ trá â'dólê ngbángbá tǎ ònjí àkó, bābâtízí sī, gō'dá kpá tǎ lófō-lófō kí'á nī rí mǎ lē tǎ trá tǎ Yésū kâ 'á rí sī.

27 Ôdrā Yésū kâ rí 'ê àmâ trá â'dólê ngbángbá tǎ ònjí àkó, tǎlâ yí drí àmâ trōzō òkó ó'dí gólâ sūsū ró tǎ ònjí àkó rí kâtí.

28 Gō'dá 'dǔ lǒvō lārâkô tíbê ágó yí drí 'èzō ÿyí òkó yí lélé ì'dí sī lâ rí ì'dí 'dī. Ágó òlê ÿyí òkó kpá nyé òzō ÿyí nyāányā kâtí.

29-30 Tǎlâ òjílâ āzâ yù'dǎwǎ ÿyí rú'bá nyāányā gǎ 'bá dó rí, gólâ rí ngá nyānyā fêlê ÿyí rú'bá drí, gō'dá kpá vó lâ ndrêlê dódó. 'Dǐlǐ lǎtǐ gólâ Yésū Krístō drí rǐzō ÿyí rú'bá tíbê â'dó 'bá kǎnísǎ ró nō vó lâ ndrêlê rí ì'dí.

Gō'dá ítí rí, àmâ ndrī 'dó ùnjúkū rú'bá 'dī kâ 'í.

31 Úlǐ Ôvârí kâ âtâ trá kī,

“Ágó yí òkó lâ bē àyê ÿyí átá yí ÿyí àndré yí bē,
gō'dá rú àmúzó ÿyí àcalé òjílâ àlô ró.”

Tā Ómvó Ngá 2.24

32 Úlǐ 'dī 'bá yí ífí lâ yí rí'á lǎpǐ-lǎpǐ ró. Gō'dá tǎ ìsū ámakâ 'á rí, úlǐ 'dī 'bá yí tǎ ífí lâ kí nǒtí, Yésū Krístō yí kǎnísǎ bē àmù rú trá àlô òzō rú'bá àlô kâtí.

33 Gō'dá úlǐ rí 'dī ífí lâ kí, kpá ágó yí ndrī òlê ÿyí òkó yí òzō gólǐyí drí ÿyí rú'bá nyāányā lērē kâtí, gō'dá òkó ndrī ìnjī ÿyí ÿyí ágó yí.

6*Tā 'dīyímvá tāsī átá lâ yí bē, gō'dá kpá àndré yí bē rí*

1 'Dīyímvá, nī ìnjī ànì àndré yí átá yí bē, tǎlâ ànì rí'á 'dīyímvá Ôvârí kâ ì'dí, 'dǐlǐ tǎ gólâ ícá 'bá ànì drí 'èlê rí ì'dí,

2-3 tǎlâ Ôvârí âtâ trá kī, “Nī ìnjī ànì átá yí ànì àndré yí bē, tǎlâ Ôvârí òfê ró òrê bē ànì drí, ndrô àníkâ rǐzō ñnyákú drǐlǐ nǒngá rí â'dô ró bē dūū.” Gō'dá tǎ 'bā'bā Ôvârí kâ 'dī kpá rí'á tǎ 'bā'bā òrê kâ bē yí 'á 'è'á àfêlâ.

4 Gō'dá àndré yí átá yí bē, nī 'ê tǎ ònjí tíbê 'è 'bá ànì mvá yí 'bālê â'dólê ǎwǎ ró rí kô gólǐyí drí, gō'dá nī ìmbâ bē-rí gólǐyí ì'dí, nyé òzō Yésū Krístō drí ànì ìmbárê tí.

Tā lósī 'è 'bá yí kâ lǐpǐ lâ yí bē

5 Ānì lósī 'è 'bá yí, nī ìnjī ànì lǐpǐ yí àngó drǐ 'á nǒngá nō 'bá yí pǐpǐsǐlǐ àlô sī kpá, nyé òzō ànì drí ànì lǐpǐ Krístō rí ìnjīrī tí.

6-7 Gō'dá nī ì'bǐ òjílâ gólǐyí rí 'bá lósī 'èlê tǎndí ró, cé òzō lǐpǐ lâ yí à'dô trá gólǐyí bē rí volé lâ yí kô. Tǎ 'dī vǒ lâ 'á rí, nī 'è lósī fǎfǎ sī gbǒ lé ànì lǐpǐ yí à'dô yù'dǎwǎ ànì bē rí. Nī 'è lósī fǎfǎ sī, tǎlâ ànì lósī 'è 'bá Yésū Krístō kâ ì'dí, gō'dá nī rí rú ì'būlǐ 'dī Yésū drí, â'dó kô òjílâ mvá drí.

8 Nī àrì úlǐ nō tǎndí ró, Ôvârí â'dô òrê fê'á òjílâ gólâ tǎ 'è 'bá mbì rí drí ngátá gólâ lǐpǐ lósī 'è 'bá kâ ngátá lósī 'è 'bá 'í yǎ rí.

⁹ Ānī lǐpī lōsī 'ē 'bá yí kâ, nī â'dô tândí ró lōsī 'ē 'bá āníkâ yí bē. Nī tō ūrī kô gólīyī 'á lāŋō fēfē gólīyī drí rī sī. Nī nī tândí ró kī, ānī lǐpī bē ūrū 'álâ 'dó gólīyī bē tibē rī 'bá tã 'ēlé ōjílâ drí ndrī 'dó ālô rī.

Tã tã trōtrō krístō 'bá kâ ājū 'būrī 'á Sātánâ bē rī tāsī

¹⁰ Nī ndrē drē, tã ãdūkū ró ānī drí ndrī rī, nī 'bã fãfã āníkâ āānī Ôvârí ngá lésī.

¹¹⁻¹² Nī sō ítá ājū 'būzô rī 'bá yí ĩ'dī rīzô njãã gō'dá ngá ndrī ājū 'bū kâ gólīyī Ôvârí drí fēlé nī ānī drí ānī lōkízô tã ĩsū ōnjī-ōnjī Sātánâ kâ 'ēzô ānī ĩzālê rī drīgá sī rī bē. Ānī lǐfī ōmbâ ānī rú, tãlâ mã rī ājū 'būlī nō kô ōjílâ mvá yí bē, gō'dá mã rī bē-rī ājū 'būlī línđrī ōnjī yí bē, gólīyī tibê kúmú ĩyíkâ yí bē â'dô 'bá cú mbârákâ bē āngó tã ōnjī kâ nō drīlī rī, gō'dá kpá rī 'bá kúmú gólīyī 'bãdrī nō 'bá yí kâ nō drīlī rī. Nī ndrē ānī vō dódó gólīyī drīgá sī.

¹³ Gō'dá â'dô bē trá ĩtí rī, Ôvârí â'dô ānī vó lōkí'á nī ngá íyíkâ rī 'bá yí sī, nī trō ngá ājū 'bū kâ 'dī 'bá yí ndrī ājū 'būzô ĩ'dī sī lâ, tãlâ nī âdrē ró bē ngírī-ngírī ājū 'būlī línđrī ōnjī-ōnjī 'dī 'bá yí bē, gólīyī ōzô kô ānī pēē.

¹⁴ Gō'dá nī nī tã pãtī Ôvârí rī tāsī rī, gō'dá nī ōmbê ró gágá ānī pīpīsílī 'á ōzô gásī ĩpítíkú kâ ōmbéré gágá rī kátí. Gō'dá nī â'dô ōjílâ mbī ró, 'dī rī â'dô ānī pīpīsílī lōkí'á ōzô ítá ágásī kâ âđī ró ājū 'bū 'bá drí rī'á sōlâ rī kátí.

¹⁵ Gō'dá ōzô nī â'dô trá njãã nīlī tã âtī-âtī gólâ tã âtá 'bá kī'á nī rī, Yēsū ūfū mbârákâ línđrī ōnjī kâ trá ndrī rī pē bē rī, 'dī gō'dá trá nyé ōzô ānī drí ngá pá kâ ājū 'bū kâ nyãrã'wã rī sōrē ngá lãndré ōzô ānī sī kô 'dēlé vūđrī ājū 'būrī 'á rī kátí.

¹⁶ ĩtí rī, gō'dá kâyī vósī cé rī, nī rī zãã tã lēlê gólâ â'dô 'bá pãtī-pãtī rī bē tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'á, 'dī gō'dá trá nyé ōzô ājū 'bū 'bá drí dárãgã 'bãrē kpãákū yí ngá lésī ājū 'būrī 'á rī kátí. Gō'dá tã lēlê pãtī-pãtī āníkâ 'dī â'dô ānī lōkí'á ōnjō Sātánâ kâ â'dô 'bá í'yá âmê-âmê gólâ rī 'bá ōjílâ zālê zã rī kátí 'dī 'ásī.

¹⁷ Gō'dá nī nī kpá kī, pãtī-pãtī Yēsū Krístō rī'á 'díyī pã 'bá āníkâ ĩ'dī. 'Dī â'dô gō'dá â'dó'á nyé ōzô ápã ājū 'bū 'bá drí rī'á âkólâ ĩyī drī lōkílī rī kátí. Nīngá sī, nī nī gō'dá, nī pē zãã ulī Ôvârí kâ ĩgílī búkū 'ásī rī 'bá yí ĩ'dī tibê 'ē 'bá â'dólê nyé ōzô ājū ārãwã cī 'bá rōô rī kátí 'dēzô Sātánâ drī.

¹⁸ ĩtí rī, gō'dá nī 'ē tã 'dī 'bá yí ndrī 'dó rãtãã 'ē'ē sī rōô Ôvârí drí, gō'dá Línđrī Tândí Ôvârí kâ ānī 'á 'dī ârī-ârī lâ sī, gō'dá kpá ĩjī-ĩjī lâ sī ngá gólīyī ānī drí lēlé rī yí tāsī. Gō'dá nī rī zãã rī'á rãtãã 'ēlé krístō 'bá āzī tāsī ndrī gō'dá kpá âmã tāsī.

¹⁹ Nī ĩjī Ôvârí âmã tāsī, gólâ āãfē ró tã pãtī rī bē má drí, tãlâ ōzô má ōtírī tã âtá rī, má âtã ró tã lãpílī lãpī tã âtī-âtī tândí Yēsū Krístō rī tāsī nō rī bē ūrī ãkó.

²⁰ Gō'dá Ôvârí ājô mã trá kó ānīlī tã âtī-âtī tândí nō pēlé. Gō'dá ngbãangbãno rī, mã rī'á pē'á lâ gãnimã 'á nōlé. Nī 'ē rãtãã, tãlâ mã âtã ró bē ūrī ãkó.

Nī-bē-yã Póólô kâ krístō 'bá yí drí rī

²¹⁻²⁴ Mã trá âmã âdrúpī Tikíkô tibê âmã drí lēlé rōô nō jō'á ānī ngálâ, tãlâ gólâ ōpē ró tã ndrī gólīyī rī 'bá rú 'ēlé mã bē nōlé nō 'bá yí bē ānī drí. Gólâ rī'á rú ĩ'bū 'bá tândí 'í, gō'dá gólâ rī kpá lōsī Ôvârí kâ 'ēlé tândí ró. Mã â'dô gólâ rī jō'á, nī nī ró rīrī âmákâ nōlé nō bē, gō'dá ōsô ró kpá mbârákâ bē ānī 'á.

Ôvârí tîbê ãmâ átá ró, gō'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístō òfě tã ậ'dị lǒvǒ bē, gō'dá kpá tã lēlē bē ãnī drí. Gō'dá ǒrē Ôvârí kâ ǒrī ãnī gólǐyī tîbē Yésũ Krístō rī lē 'bá trá p̄p̄s̄l̄l̄ ãlô s̄i rī 'bá yī bē ndrĩ. Ī'dī 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póólô kê Fílípĩ lé 'bá yî drí Fílípĩ lé 'bá

Tã 'ě'á zĩlá nĩlĩ sísí rí

Póólô îgĩ wárāgā nô Fílípĩ lé 'bá krístô 'bá ró rí yî drí. Nĩ zî Tã 'Ě'ě kápĩtã 16, tã sísí Póólô drí tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yésũ rí tãsí rí pězô Fílípĩ 'álâ rí, nĩ â'dô úsú'á lâ tólâ, gô'dá ôjĩlã ũrũkã tólâ rí 'bá yî drí â'dózô krístô 'bá ró. Ngbãāngbānô rí, Póólô rĩ'á gānĩmã 'á. Tĩmátĩyã bê gólâ bê. Gólâ ïsũ trá kĩ, áâ'dô iyĩ lófô'á 'wãā gānĩmã 'ásĩ, gô'dá gólâ kpá tã ïsũ āzã bê kĩ, āzã 'bá yî āâ'dô iyĩ fũ'á. Gólâ îgĩ tã ôjĩlã 'dĩ 'bá yî drí kĩ, gólĩyĩ ïsũ tã rōô iyĩ tãsí kô, tãlã yĩ ïlĩ tã gólâ rĩzó rĩlĩ āyĩkô sĩ rí trá, ā'dô gānĩmã 'á ngātã gānĩmã 'á kô yã rí. Gólâ nĩ trá kĩ, yĩ trá rĩ'á ngã ālô 'ĩ Yésũ bê.

Wárāgā nô 'á rí, Póólô 'è āwô-ĩtĩ trá krístô 'bá 'dĩ 'bá yî drí, âđđĩ gólĩyĩ drí âjólé Ěpāfārōđĩtô lãjô'bá ïyĩkã ró rí drĩgã gólâ rí pãzó rí tãsí. Gólâ âtã tã krístô 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã 'ě'ě Yésũ kê rí 'bá yî vó lâ bélé ĩ'dĩ, gô'dá kpá tã yĩ Póólô drí rĩ'á âtálã gólĩyĩ drí rí 'bá yî ōrĩ āgálé gólĩyĩ drĩ. Gólĩyĩ āārĩ tã ôjĩlã gólĩyĩ kĩ 'bá nĩ, ōólôbê lâ'bĩ Yúdã yĩ kê rí 'bá yî vó lâ ĩ'dĩ, tãlã â'dózô ôjĩlã Ôvãrĩ kê ró rí 'bá yî kô. Tã 'dĩ 'bá yî ōnjô 'ĩ. Gólĩyĩ drí tótó tã lėlé Yésũ 'á, gô'dá Ôvãrĩ â'dô gólĩyĩ 'ě'á â'dólé ngã ālô ró Yésũ bê. Ā'dózô ngã ālô ró Yésũ bê rí rĩ'á tã gólâ lãvũ 'bá kôrô rí ĩ'dĩ, tãlã krístô 'bá yî ōrĩ ró ïyĩ zãã kãrá āyĩkô sĩ, gô'dá kpá āwô-ĩtĩ lôgô-lôgô bê Ôvãrĩ drí, ōzô kpálé lãñô ā'dô bê rí.

¹ Mã Póólô îgĩ wárāgā nô nĩ ānĩ gólĩyĩ ôjĩlã Ôvãrĩ rí nyãányã kê Fílípĩ 'álâ rí 'bá yî drí. Āmã Tĩmátĩyã bê, āmã gólĩyĩ â'dó 'bá rũ ĩ'bũ 'bá Yésũ Krístô kê ró rí 'è nĩ-bê-yã ānĩ drí. Mã rí tã îgĩlĩ ānĩ ndrĩ gólĩyĩ rĩ 'bá ngã ālô ró Yésũ Krístô bê rí yî drí gô'dá kpá ānĩ drĩ-'bá kãnĩsã kê rí 'bá yî drí, gô'dá kpá ānĩ kãnĩsã vó ndrē 'bá ró rí yî bê.

² Ôvãrĩ āmã átã gô'dá Kúmú āmãkã Yésũ Krístô bê, ōfē ïyĩ ōrē ānĩ drí tã ã'dĩ bê.

Tã gólâ Póólô drí rãtãã 'ězô krístô 'bá gólĩyĩ Fílípĩ 'álâ rí 'bá yî tãsí rí

³ Ōzô ānĩ tã āāgã trá má drĩ rí, má drí rĩzó āwô-ĩtĩ 'ėlé Ôvãrĩ drí, gô'dá má drí rĩzó rãtãã 'ėlé ānĩ tãsí.

⁴ Gô'dá ōzô má ō'è rãtãã trá Ôvãrĩ drí ānĩ tãsí rí, ó'bã mã â'dólé āyĩkô ró,

⁵ tãlã mã ïsũ tã ngã gólĩyĩ tãndĩ ró ndrĩ ānĩ drí 'ėlé âmã pãzó lôsĩ tã âtĩ-âtĩ Ôvãrĩ kê nõ pězô, ĩtôlé kãyĩ drĩ-kákã mã drí ānĩzó ānĩ ngãlã rí sĩ bũũũ ngbãāngbānô rí ĩ'dĩ.

⁶ Tãlã tã 'dĩ tãsí rí, tã pãtĩ rí, mã lē tã trá kĩ, Ôvãrĩ â'dô lôsĩ tãndĩ gólâ drí ĩtôlé trá 'ėlé ānĩ 'á 'dĩ lópé'á bũũũ kãyĩ gólâ Yésũ Krístô drí 'ězô ācálé āgólé āngó nõ 'á rí sĩ lôsĩ tãndĩ rí gógó 'dĩ drí gôzó rũ ndélé ngbã.

⁷ Rĩ'á tã mbĩ 'ĩ mã drí 'bãzó āyĩkô ró ānĩ tãsí, tãlã ānĩ lôvó bê mã 'ã rōô. Ngātã mã â'dô bê gānĩmã 'á, ngã mã â'dô bê gānĩmã 'á kô yã rí, mã drí rĩzó tã Ôvãrĩ kê pėlé mbĩmbĩ kĩ, tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yésũ rí tãsí rí rĩ'á pãtĩ rí, nĩ âmũ drí trá lôsĩ âmãkã gólâ Ôvãrĩ drí rí 'á.

⁸ Ôvãrĩ rí lĩfĩ drĩ 'á, mã 'bã ānĩ lôvó trá rōô, lôvô gólâ Yésũ drí 'bãlé ôjĩlã ïyĩkã drí rí sĩ. Mã lē rōô ānĩ ndrēlé kpá ó'dĩ.

9-10 Má 'ê rātaā Ôvârí drí ãnî tāsî kî, lõvõ ãníkâ Ôvârí rî tāsî òjílâ äzí bê rî ùlípî ácalé rōô. 'Dîi kpārāti tā nîñî Ôvârí rî tāsî rî bê, nî îcâ ró bê tā gólîyî mbîmbî rî nîlî ì'dî gō'dá 'élé dódó. Gō'dá ìtî rî, kâyî gólâ Yésû drí âgōzó ãngó nõ 'á rî, áâñōó tā ãnî rú tā ònjî tāsî rî kpá kô ãlôwálâ,

11 òzō nî òrî zââ tā tândî mbî rî 'bá yî 'élé mbârâkâ Yésû Krístô kâ rî sî rî. Gō'dá ìtî rî, òjílâ ndrî â'dô Ôvârí rî ìnjî'á gō'dá lûyîzó lâ.

Tā Póolô drí 'bázó äyîkô ró òzô kpálé óô'bâ bê gólâ gänîmâ 'á rî

12 Ámâ âdrúpî yî ámâ îzó yî bê, má lē tā âtalé ãnî drí kî, lãñõ gólîyî ámâ 'ê 'bá rî 'bá yî, 'bãá mã kô lósî tā âti-âti tândî pēpē kâ nõ âyéle. Vò lâ 'á rî, tā âti-âti tândî Ôvârí kâ rî trá mbâlê nî'á âti 'álâ òjílâ drí tā lēzó 'á lâ.

13 Gō'dá äjú 'bû 'bá gólîyî rî 'bá kúmú rî vó ndrêlé rî 'bá yî, äjú 'bû 'bá yî ndrî gólîyî rî 'bá jãribã 'á nõ, gō'dá kpá òjílâ äzâ 'bá yî ndrî nõlé rî yî bê, nî ìyî trá kî, ó'bã mã trá gänîmâ 'á, tãlã tā pēpē ámakâ Yésû Krístô rî tāsî rî drí sî.

14 Gō'dá kpá ámâ âdrúpî yî krístô 'bá ró rî 'bá yî trá rî'á ãmbá tā lēlé bê gārã Kúmú ámakâ Yésû 'á, gō'dá gólîyî îcâ kpá trá tā âti-âti Ôvârí kâ pēlé òjílâ drí cú ìtî ùrî ãkó, tãlã gólîyî ndrê tā gólâ Kúmú ámakâ Yésû drí ámâ pázó gänîmâ 'á rî trá.

15 Rî'á tā pätî 'î kî, òjílâ ùrûkâ 'bá yî rî cé tā pēlé Yésû rî tāsî, tãlã tā 'dî âgî-âgî gólîyî lîfî. Gō'dá ìtî rî, lē ìyî òjílâ òndrê ró ìyî òjílâ tā lâ yî drí lãnjîlî lãnjî rî 'bá yî ró òjílâ äzâ 'bá yî drî sî. Gō'dá lé ìtî rî, òjílâ ùrûkâ 'bá yî bê rî'á ìyî, gólîyî pätî tā pē 'bá ró Krístô rî tāsî pîpîsîlî tândî sî.

16 Gólîyî rî 'bá pēlá pîpîsîlî tândî sî 'dî rî ìyî 'dî pēlá tãlã lõvõ gólîyîkâ ámâ drí Yésû bê rî tāsî. Gólîyî nî trá kî, Ôvârí 'bã tā trá ódrî ámâ 'bázó gänîmâ 'á, tãlã â'dálâ kî, tā pēpē ámakâ Yésû rî tāsî rî rî'á pätî.

17 Gólîyî rî 'bá tā pēlé Yésû rî tāsî pîpîsîlî ònjî sî rî 'bá yî, ìsû ìyî tótó ìyî nyãányã tā ì'dî. Gólîyî ìsû kî, yî ãã'dô îcã'á rú îzã fēlé mã drí rōô mã drí 'bázó drē gänîmâ 'á nõ rî sî.

18 Má lô'bē pîpîsîlî kô òjílâ rî 'dî 'bá yî tāsî, tãlã gólîyî rî rî'á tā âti-âti Yésû rî tāsî rî pē'á òjílâ drí. Má lē tā âti-âti rî 'dî ópē ró kárã lätî gólâ îcã 'bá bê â'dóle rî 'ásî. Ngátã pîpîsîlî tândî sî yã ngã ònjî lâ sî yã rî, má lē ámakâ cé tā âti-âti Yésû rî tāsî rî òlã'bû ró bê híyã. Má â'dô ãwô-ìtî 'ê'á Ôvârí drí tā 'dî tāsî.

19 Mã äyîkô bê, tãlã mã nî trá kî, mã â'dô rî'á fîi âtû-âtû sî, gō'dá mã âyé tā kô 'dēzó Yésû vósî rātaā ãníkâ ámâ tāsî, gō'dá kpá rú ãmû Líndrí Tândî Yésû Krístô kâ rî kâ sî.

20 Tã gólâ mã drí lēlé pîpîsîlî ãlô sî, gō'dá rî'á lîfî 'bãlé drî lâ rî rî'á nõtî, tā äzãkã òpē mã kô ãlólã. Má lē â'dóle fîi âtû ãmbá bê kâyî vósî cé, ngîngî lâ ngbãangbãñõ kâyî lãñõ kâ nõ sî, tā Ôvârí drí lēlé mã drí 'élé rî 'ézó, tãlã mã ìnjî ró Krístô bê ngã ndrî gólîyî mã drí 'élé rî 'bá yî sî, ngátã mã â'dô rî'á lédrē-lédrē ró, ngã drã'á yã rî.

21 Tã gólîyî tā lâ yî drí lãnjîlî mã drí rîrî tāsî rî ã'dô 'î yã? Mã lîfî rî, 'dēlé Yésû vó ì'dî. Bê trá ìtî rî, drãdrã rî'á tândî ró, tãlã mã â'dô ngã ängî úsú'á gārã gólâ mã drí â'dózó ì'dî bê lâ ãngó nõ 'á rî drî sî.

22 Kpálé ìtî rî, òzô mã òrî ámâ rú'bã ìnyîrîkô nõ bê rî, mã â'dô îcã'á rîlî rî'á lósî tândî 'élé Ôvârí drí ãngó nõ 'á. Gō'dá bê ìtî rî, tā ängô rî 'bá yî ì'dî rî'á dódó nîlî yã? Rîrî lédrē-lédrē ró, ngátã drãlé yã? Mã nî kô.

23 Tã ìsû ámakâ rî'á rî rî tā 'dî 'á. Má lē ãngó drî nõ âyéle, tãlã mã drí îcãzó bê rîlî Krístô bê, gō'dá mã nî trá, 'dî rî'á tā tândî 'î.

24 Kpálé ìtí rí, ànì tāsì rí, rí'á ìcâ-ìcâ ró kǐ, má òrì lédrē-lédrē ró áamá rú'bá ìnyĩrìkò bē, tǎlá má ìicâ ró bē rǐlì rí'á ànì ìmbálé.

25 Gõ'dá nǐngá sǐ, má nǐ trá kǐ nǐ rí, má â'dô rí'á lédrē-lédrē ró. Gõ'dá rí, má â'dô drē rí'á zǎâ ànì bē ndrī àngó nò 'á, tǎlá â'dô ró bē tǎ lēlē ànìkà Yésù 'á rí ùlǐpì ró â'dólé àtì 'álá, gõ'dá kpá àyìkò tǎ lēlē ànìkà ká 'dǐ 'bǎlé ìpǐlì kpá àtì 'álá.

26 Òzò Ôvǎrì òfē àndrâ-tǎndī má drí ànì ndrēzò kpá ó'dí rí, gõ'dá nǐ â'dô Yésù rí lúyí'á, tǎlá gólá pǐ lǎtì nǐ ànì drí áamá ndrēzò kpá ó'dí.

27 Nǐ 'bǎ tǎ ìsù ànìkà tǎ gólá àlò nò 'élé. Ànì òjílǎ Ôvǎrì ká ró rí 'bá yí, nǐ rí tǎ 'élé â'dô tǎ àtì-àtì Krístò rí tāsì rí vó ró. Gõ'dá ìtí rí, òzò má ìicâ nǐlì ànì ndrēlé, ngátá òzò má ìicâ kò â'dólé ànì bē tólá rí, má lē àrìlǎ kǐ, ànì rí'á ngárá-ngárá kpākā àlò tǎ lēlē ànìkà tǎ àtì-àtì Ôvǎrì ká 'á rí 'á.

28 Nǐ àyē àjú-'bá-àzì ànìkà rí 'bá yí kò ànì 'bǎlé ùrǐlì. Òzò nǐ ààdrē gágá ùrǐ àkò ìtí rí, â'dô â'dó'á lǎmbé 'í tǎ â'dalé ànì àjú-'bá-àzì yí drí kǐ, Ôvǎrì â'dô gólìyì ùfú'á, gõ'dá Ôvǎrì rí gógó â'dô ànì pǎ'á.

29 Nǐ ndrē drē, Ôvǎrì nǐ ànì trá tǎ lēlē Yésù 'á. Ìtí rí, gólá â'dô kpá ànì 'bǎ'á lǎnò ùsúlì tǎlá tǎ lēlē ànìkà Yésù 'á 'dǐ sǐ,

30 òzò ànì drí áamá ndrērē rí'á lǎnò ùsú'á, tǎlá má lē tǎ trá Yésù 'á rí drí sǐ rí tí. Tǎlá ànì rí'á rú cē'á kǎyì lǎnò ká sǐ kpá òzò ànì drí áamá ndrērē kátì rú cē'á ì'dí bē lá sísì rí, gõ'dá kpá zǎâ ànì drí rí'á àrìlǎ rí kátì kǐ, má drē zǎâ rú cē'á ì'dí bē lá nòtì.

2

Tǎ Póólò drí àtálé kǐ â'dô-â'dô àmákà àâ'dô òzò Yésù ká tí rí

1 Ànì rí'á ngá àlò ró Yésù Krístò bē. Gõ'dá ìtí rí, gólá sò mbârākā trá ànì 'á. Gõ'dá gólá 'bǎ ànì pǐpǐsílì trá â'dǐlì â'dì, tǎlá nǐ nǐ trá kǐ, gólá lē ànì trá rōò. Lǐndrì Tǎndī Ôvǎrì ká ìcù ànì rú'bá trá ngá àlò ró, gõ'dá nǐ nǐ àzì-àzì ìzǎ bē gólìyì pǎzò 'á lá sǐ dódó.

2 Bē trá ìtí rí, 'dòvó nǐ 'è tǎ gólìyì nò 'bá yí ì'dí áamá 'bǎlé â'dólé àyìkò ró rōò. Tǎ ìsù ànìkà àâ'dô kpākā àlò, nǐ 'bǎ ànì àzì-àzì yí lówó, nǐ rí ngá àlò ró pǐpǐsílì 'á.

3 Nǐ 'è tǎ kò, â'dô ró bē ànì nyǎányà 'bǎzò â'dólé sísì, àmbā ùsúzó ànì nyǎányà drí. Nǐ àrú ànì kò cú ìtí tǎ ífì àkò. Vò lá 'á rí, nǐ 'bǎ ànì nyǎányà ngá fínyáwá ró ànì àzì-àzì yí àndrǎ. Nǐ 'è tǎ gólá gólìyì 'bǎ 'bá â'dólé ànì drí sísì rí ì'dí kárá.

4 'Dòvó ànì àzà àlò ò'è tǎ gólìyì íyì àzì-àzì yí pǎzò rí ì'dí, gõ'dá nǐ 'è kò cé tǎ ànì nyǎányà pǎzò rí ì'dí.

5 Tǎ ìsù ànìkà àâ'dô àlò tǎ ìsù Yésù Krístò ká bē.

6 Òzò kpálé gólá bē trá Ôvǎrì 'í rí, gólá rú àmbā íyíkà njírì-njírì Ôvǎrì ró kò.

7 'Dǐlì vò lá 'á rí, gólá 'bǎ àmbā íyíkà gārā drǐlì gōzó íyì nyǎányà tǎ njǎlé gõ'dá â'dózó òzò rú ì'bù 'bá kátì, ì'dí ìtí útì gólá kpá â'dólé òjílǎ mvá ró.

8 Gõ'dá â'dô-â'dô gólákà òjílǎ mvá ró 'dǐ, gólá 'bǎ íyì nyǎányà trá gbò â'dólé òjílǎ gólá tǎ lá drí lǎnjǐlì lǎnjì kò rí ró. Ìtí rí, gólá rò Ôvǎrì trá búúú cǎlé íyì nyǎányà àyélé fúlì. Gólá lē tǎ-drǐ kpá drázó fē lǎlì-lǎlì drǐlì òzò tǎ ònjì 'bá kátì.

9 Tǎlá tǎ 'dǐ tāsì rí, Ôvǎrì 'bǎ gólá trá â'dólé ìnjǐlì ìnjì gõ'dá gólá rí trōzó ùrú 'álá. Ìtí rí, Ôvǎrì fē drǐ-àcē trá gólá drí â'dózó drǐ-àcē bē gǎrǎ ngá lédrē-lédrē ùrúkà àzà 'bá yí ká rí drǐlì sǐ,

10 tálâ òjílâ ìcâ ró ìyî bê Yésù rî ìnjílî. Òjílâ ndrî 'bũû 'álâ rî 'bá yî, gò'dá kpá gólíyî àngó drî nōngá rî 'bá yî, kpá gólíyî òdrâ 'bá trá rî 'bá yî bê, â'dô ìyî 'á'î tî'á ndrî Yésù àndrá Kúmú ìyíkâ ró.

11 Gólíyî ndrî â'dô tâ átá'á húwâ kî, Yésù Krístô rî'á Kúmú ąngî 'î kôro òjílâ drî sî ngá lédrê-lédrê bê ndrî. Ítí rî drí sî, áâ'dô âmâ átá Ôvârí rî lúyí'á.

Tā gólâ tā mbî rî 'ezó ì'dî òjílâ ndrî àndrá rî

12 Gò'dá bê trá ítí rî, àní âmâ rû-lê-âzî yî gólíyî má drí lôvó lâ yî 'bâlé rî yî, 'dôvó nî rî úlî âmákâ rî 'bá yî ârí-ârí lâ yî sî, òzô àní drí rî'á trá 'èlâ kâyî má drí rîzô rîlî tólâ àní bê rî 'á rî kâtí. Gò'dá ngbâangbânô, òzô má drí â'dorê kô tólâ àní bê rî tí nō, 'dôvó nî 'è tâ mbârákâ sî rîzô zââ úlî Ôvârí kâ rî 'bá yî ârílî ì'dî. Nî 'è tâ gólíyî ícâ 'bá òjílâ Ôvârí kâ drí rî'á 'èlâ rî 'bá yî ì'dî mbârákâ sî àní pázó.

13 Nî ícâ rîlî tâ tândí 'dî 'bá yî 'èlé ì'dî, tálâ Ôvârí â'dô tâ 'dî 'bá yî lôvó lâ 'bâ'á àní 'á àní drí 'èlé, gólâ â'dô àní 'bâ'á tâ gólíyî sũ 'bá yî ìfî rî 'bá yî 'èlé mbîmbî. Gólâ gò'dá âfê mbârákâ kpá trá àní drí 'ezó lâ ì'dî sî lâ.

14 Nî 'è tâ ndrî tâ gîgî àkó, gò'dá kpá lâwâ-lâwâ àkó àní àzî-âzî yî bê,

15 tálâ ózô kô tâ àņôô àní rú tâ ònjî tāsî àlôwâlâ, gò'dá tálâ nî â'dô ró bê Ôvârí rî mvá ró cú ítí tâ ònjî àkó. Àní drí rîlî òjílâ mbîmbî ró òjílâ gólíyî òjílâ mbî ró kô rî 'bá yî lâfálé. Á'dô ítí rî, nî â'dô lâgú'á, òzô ì'bî'bîwâ gólíyî 'bũû 'álâ rî 'bá lâgúlî vò ì'lî rî 'bá yî kâtí.

16 'Dôvó nî átâ tâ âtî-âtî tândí gólâ 'è 'bá lédrê-lédrê ądũkũ àkó rî fêlé rî ì'dî òjílâ gólíyî â'dó 'bá tâ mbî 'bá ró kô 'dî 'bá yî drí. Nî 'è òzô 'dũ kâtí, tálâ má ìcâ ró bê âmâ àrúlî àní tāsî kâyî ądũkũ Yésù drí 'ezó àgólé tâ kî 'bá ró àngó nō 'á rî sî. Tâ tândí 'è'è àníká â'dô â'dá'á lâ kî, lôsî âmákâ àní lâfálé 'á rî â'dó kô cú ítí, tâ ífî àkó òzô ápé fąrąngąngá kâtí.

17 Tâ lèlé àníká Ôvârí 'á gò'dá lôsî àníká gólâ drí rî bê rî'á ngá fêfê 'î Ôvârí drí. Òzô nî òrî rîlî rîrî tândí sî rî, ítí òzô kpálé má òdrâ âmâ àrí drí rāzô cārā-cārā, òzô òdrá gólâ rî'á dālâ ngá fêfê ró Ôvârí drí rî kâtí rî, 'dũ 'dó rî'á ngá fêfê kâtí kpākā àlô ngá fêfê àníká Ôvârí drí ngá 'è'è àníká gólâ drí rî sî rî bê.

18 Ítí rî, má â'dô 'bâ'á àyîkô ró tâ lâ sî, gò'dá mã â'dô Ôvârí rî lúyí'á kpākā àlô àní bê. Nî â'dô ícâ'á kpá â'dólé àyîkô ró gò'dá kpá Ôvârí rî lúyílî kpākā àlô má bê.

Tā Tīmátīyā yî tāsî Ēpāfārōdītō bê

19 Òzô Kúmú âmákâ Yésù òlôpê mâ rî, má â'dô Tīmátīyā rî jō'á 'wāâ àní ngálâ, tálâ gólâ àāgō ró bê tâ gólâ 'è 'bá âmâ 'bâlé â'dólé àyîkô ró rî bê má drí àrílî.

20 Tīmátīyā cé ì'dî rî'á òjílâ àzākā má bê nōlé âmâ drí àní lôvó 'bázó gólâ bê rî ì'dî.

21 Nî ndrê drê, òjílâ àzâ 'bá yî ìsũ ìyî tâ cé tâ ìyî nyāányâ kâ rî 'bá yî tāsî. Gólíyî ìsũũ tâ, tâ Yésù Krístô kâ rî 'bá yî tāsî kô dódó.

22 Gò'dá àní nyāányâ nî trá kî, Tīmátīyā â'dâ rû trá àní drí ngá 'è 'bá tândí ró Ôvârí drí. Gólâ 'è tâ dódó kpākā àlô má bê tâ âtî-âtî Ôvârí kâ pè bê, òzô mvá tândí drí lôsî 'èrê kpākā àlô ìyî átá bê rî kâtí.

23 Òzô má ùñî âmâ nyāányâ tâ trá, ngátá áâ'dô drí ìnjí'á fî trá má rú sî yā rî, má ìsũ tâ trá gólâ rî józó 'wāâ àní ngálâ.

24 Gõ'dá pătĩ ró, má 'bã tâ lële ámakâ Ôvâri 'á kî, gólâ â'dô látĩ nĩ'á má rî gógó drí nĩzó nĩ'á ãní ndrêlé 'wãã.

25 Gõ'dá ngbãangbânõ rî, má ìsũ tâ, rĩ'á ìcã-ìcã ró má drí Ēpãfãrödítõ gólâ rĩ 'bá wãrãgã ámakâ nõ trôle ãní drí nõ jõzó gõzó ãní vá tólâ. Sísí nĩ âjõ gólâ nõlé võrã bê má drí gõ'dá kpá ámã vó ndrêlé. Gõ'dá má ndrê gólâ ámã âdrúpĩ ró, gõ'dá kpá ngá 'ẽ 'bã áziyã ró, gõ'dá nĩngá sĩ rî kpá ãjú-'bũ-ãziyã ró lôsĩ ámakâ Ôvâri kã rî 'á.

26 Gólâ rĩ'á njãã nĩlĩ nĩ'á ãní ndrêlé ndrĩ kpá ó'dí. Gólâ rĩ'á tâ ìsũ ró ãmbã, tâlã nĩ ârĩ trá kî, gólâ rî ãmbúkũ lâkĩ gbíyã dã drãlé ngá lâzé drí sĩ.

27 Rĩ'á tâ pătĩ 'ì, ngá lâzé ìzã gólâ trá rõõ. Ótó kãã 'è trá 'dêlé gólâ rî bí 'á. Gõ'dá Ôvâri ndrê ìzã kõkõ ámakâ gólâ bê rî trá ngá lâzé gólâ rî êgbé 'bã 'dĩ sĩ, Ôvâri pá gõ'dá gólâ trá, tâlã ìzã kõkõ gólâ rî õdrã kã rî õzó ngá lãnĩ ãzã âtrãã má drĩ dró gólĩyĩ ndrĩ ámakâ ãzã 'bã yĩ ró rî yĩ bê.

28 Tãlã ngá lâzé gólãkã kî drẽ trá drí sĩ rî, má lẽ trá rõõ gólâ rî jõlé ãní ngáã tólã ngbãangbânõ, tâlã nĩ â'dô ró ãyĩkõ sĩ, õzõ nĩ õndrê gólâ kpá trá ó'dí rî. 'Dĩ, má rî gógó â'dô 'bã'á kpá ãyĩkõ ró kpãkã ãlõ ãní bê gólâ rî tãsi. Gõ'dá 'dĩ rî â'dô ìzã kõkõ rî ámã nyãanyã kã rî 'bã'á â'dolé ngbãã dã vó bê.

29 Ítĩ õzõ gólâ õcã trá tólã rî, nĩ rû gólâ drí rĩ sĩ ãní âdrúpĩ Krístõ 'á rî ró, tâlã Kúmú ámakâ Yésũ sĩ. Nĩ 'bã lãnĩ õjílã õzõ gólâ tí rî 'bã yĩ rú,

30 tâlã gólâ trá gbíyã 'ẽ'á ãngó áyélé, tâlã lôsĩ gólâ drí rĩ'á 'ëlã Yésũ drí rî sĩ. Gólâ tó pá nyãnyã drĩ tâlã ãnĩzó ámã pãlé ámã vó ndrê 'bã ró, õzõ ãní nyãanyã drí rĩrĩ cú ítĩ ìcã ãkõ ãnĩlĩ ámã pãlé rî kãtĩ 'dĩ.

3

Tã 'ëzó â'dolé õzõ Yésũ tí tâ 'ẽ'ẽ 'ásĩ ndrĩ rî

1 Ámã âdrúpĩ yĩ ámã ìzó yĩ bê, tâ ãdükũ ámakâ ãní drí rî ì'dĩ nõ. Nĩ â'dô ãyĩkõ ró, tâlã ãní trá ngá ãlõ 'ì Kúmú ámakâ Yésũ bê. Á'dó kô rĩ'á tâ lãnĩ 'ì má drí tâ má drí átálé trá ãní drí sísí rî ãndázó kpá ó'dí, tâlã úlĩ ámakâ nõ 'bã yĩ ìcã kpá trá ãní pãlé.

2 ãní ìfĩ õmbã ãní rú õjílã Yúdã yĩ kã gólĩyĩ rĩ'á õzõ õké kãtĩ rî 'bã yĩ drí sĩ, õjílã gólĩyĩ lẽ 'bã ãní 'bêlé bãsã zélé, tâlã nĩ â'dô ró bê õjílã Ôvâri kã ró 'dĩ rî ìyĩ 'dĩ rĩ'á tâ õnjĩ rõõ rî 'ẽ'á.

3 Mã ìsũ tâ kô 'dê'dê bãsã 'á rî drĩ ãmã õjílã mvã 'bãlé â'dolé õjílã Ôvâri kã ró. Ámã gólĩyĩ rĩ 'bã Ôvâri rî ìnjĩlĩ kôrõ Líndrí Tãndí gólãkã 'ásĩ rî 'bã yĩ ì'dĩ rĩ'á gólĩyĩ pătĩ 'dê 'bã trá bãsã 'á rî. Ámã ãyĩkõ ró â'dolé ngá ãlõ ró Yésũ Krístõ bê, gólâ ì'dĩ rĩ'á látĩ pătĩ 'ì â'dózó õjílã Ôvâri kã ró.

4 Tĩ õzõ tâ gólĩyĩ õjílã drí 'ëlé rî 'bã yĩ ìcã trá pătĩ gólâ rî 'bãlé â'dolé õjílã Ôvâri kã ró rî, tí má â'dô ìcã'á ìfĩ 'bãlé tâ gólĩyĩ má drí 'ëlé trá rî 'bã yĩ drĩ. Ózõ õjílã ãzã 'bã yĩ ìcã ìfĩ 'bãlé tâ gólĩyĩ ìyĩ drí 'ëlé ìyĩ pãzó rî drĩ rî, má 'è tâ trá rõõ â'dô lã'bĩ ámakâ õjílã Yúdã yĩ kã kã vó ró gãrã gólĩyĩkã rî 'bã yĩ drĩ sĩ.

5 Má 'dê bãsã 'á, 'dĩ mã drẽ rĩ'á kãyĩ nĩ-drĩ-lã-nã. Útĩ mã õjílã Ísirã'élẽ kã ró 'bãsurú Bẽnjimónã kã rî 'á. Mã rĩ'á õjílã Ìbũrũ kã 'ì, ámã átã gõ'dã ámã ãndrê yĩ bê. Mã ìnjĩ lã'bĩ ámã õjílã Yúdã yĩ kã kã ndrĩ gõ'dã Pãrúsĩ yĩ kã bê tãndí ró.

6 Má rî trá, rĩ'á kó njãã lãnõ fêlé õjílã kãnyĩsã kã drí, â'dô ró bê vó drí sũzó Ôvâri rú rõõ. Má 'è tâ ndrĩ tâ 'bã'bã 'ëlé rî kã mbĩmbĩ ró.

7 Tã gólíyí má drí rí'á tã lâ yí ìsùlì kî, ãã'dô ámâ 'bã'á â'dólé sísí 'álâ ró òjílã gólã tã lâ drí sùlì Ôvârí lîfî rí ró rí, mã trá rí'á njãã 'bãlã ìyí mã ùgúlí Yésù rí tãsí.

8 Gõ'dá â'dó kô cé tã rí 'dî 'bá yí ì'dî. Má ndrê ngá ãzã 'bá yí kpá ndrî òzõ 'dîi kâtí. Má âyê ngá rí 'dî 'bá yí trá ndrî, ã'dô ró bê mã drí ícázó Yésù Krístõ rí nîlî Kúmú ámákã ró. Gólã rí nîñî lãvũ gãrã kôró ngá ndrî ãzã 'dî 'bá yí drîi sî. Ngá ãzã 'bá yí 'dî lëndrê mã lîfî tõtõ mã drí kùlî òmvólé dãlé vólé òmã 'á rí ró, ã'dô ró bê mã drí 'bãzó òjílã Yésù kã rí ró.

9 Má lã trá â'dólé ngá ãlô ró Yésù bê. Má â'dó kô 'è'á ámâ nyãányã 'bãlé â'dólé òjílã mbîmbî ró tã 'bã'bã gólíyí Ôvârí kã rí 'bá yí sî, tãlã 'dîi ícã kó. Võ lâ 'á rí, rí'á Ôvârí ì'dî 'è'á fãfã fêlé mã drí rízó òjílã mbî ró, tã lèlê ámákã Yésù 'á rí sî. 'Dîi rí'á lãtî pãtîi Ôvârí kã rí ì'dî â'dózó òjílã mbîmbî ró. Má ùsù trá tã lèlê ámákã Yésù 'á rí sî.

10 Tã gólã pãtîi mã drí lèlé rí rí'á Yésù rí nîlî dódó gõ'dá mbârãkã gólãkã gólã Ôvârí drí gólã rí lîdrízó òdrã 'ásí rí bê. Gõ'dá mã lã lãñõ gólã rí 'è 'bã 'dî ãmúlí gólã bê, tãlã mã â'dô ró bê gólã tí tã Ôvârí kã rí ìnjîlî bũúũ drãzó,

11 tãlã â'dózó ìtí rí tãsí rí, mã â'dô lédrê-lédrê ó'dí ùsú'á òzõ òjílã gólã lîdrílî òdrã 'ásí rí kâtí.

Tã gólã tã 'è'è kã pîpîsîlî ãlô sî drî-'á ùsúzó Ôvârí drígã sî rí

12 Má rí nõ kô tã ãmãlé kî, mã ùsù ngá gólíyí mã drí lèlé rí 'bá yí trá ngbálã. Má rí nõ kô tã ãmãlé kî, mã trá kãkãrã òjílã mbîmbî 'í cú ìtí tã ònjí ãkó rîrî ámákã 'á. Gõ'dá mã rí nõ bê-rí zãã bãđî rú cêlé â'dózó òzõ 'dîi rí kâtí ámã nyãányã drí, tãlã Yésù Krístõ 'bã mã trá â'dólé òjílã ìyíkã ró.

13 Ámã ãdrúpî yí ámã ìzó yí bê, mã ndrê ámã nyãányã kó òzõ òjílã gólã ngá 'dî ùsú 'bã lâ ró rí drê kô rí kâtí. Gõ'dá mã drí rízó gbõ rí'á tã gólíyí nõ 'èlé. Tã gólíyí mã drí 'èlé sísí rí 'bá yí jã trá mã drîi sî, gõ'dá mã drí ámã fêzó nîlî ãtî 'álã tãndí ró lãtî Ôvârí kã 'á.

14 Má sê ámã nyãányã nîlî ãtî 'álã 'dî nîlî drî-'á gólã Ôvârí drí ámã zîzó ãnî'á ùsúlã 'dî ùsúlí 'bũú 'álã Yésù Krístõ sî.

15 Ámã ndrî gólíyí lîfî cîcîyã ró krístõ 'bã ró rí ìsù tã kpá òzõ 'dîi kâtí. Òzõ tã ìsù ãnî ùrúkã 'bã yí kã ã'dô ngüingî tã 'dî 'bá yí tãsí rí, Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á tã ìsùlî mbîmbî dódó tã lâ yí tãsí.

16 Òzõ ò'è rú kpálé ìtí rí, nî 'dê mã nî zãã sísí 'álã ró tã 'èlé, â'dô tã tãndí gólíyí ãnî drí 'èlé sísí rí vó ró.

17 Ámã ãdrúpî yí ámã ìzó yí bê, nî rí kpãkã ãlô tã 'èlé òzõ mã drí 'èlé rí kâtí. Má â'dã â'dílínyã tãndí trá ãnî drí. Gõ'dá bê ìtí rí, ãnî lîfî ãyî òjílã gólíyí rí 'bã tã 'èlé â'dô lãtî ámã drí â'dálé ãnî drí rí vó ró rí 'bá yí drîi, ã'dô ró bê ãnî drí tã 'èzó kpá ìtí.

18 Nî ndrê drê, mã sõ drê drî-mbílî trá ãnî lîfî sísí kó tã 'dî tãsí ãndálé ãndálé dũú. Gõ'dá ngbãangbãno rí, mã lã drî-mbílî sölé ãnî lîfî tã rí ãlólã nõ tãsí áwó ngõngõ sî ãnî drí kî, òjílã dũú ãnî lãfálé 'á rí ìyí rîlî ãjú-'bã-ãzî Yésù kã ró. Gólíyí jã rú trá tã ãtî-ãtî kî'á nî rí, Yésù pã òjílã trá tã ònjí ìyíkã 'ásí òdrã gólãkã fê lãlî-lãlî drîi rí sî rí rú.

19 Ôvârí â'dô lãñõ fê'á òjílã rí 'dî 'bá yí drí lãsî sî võ gólã lãñõ ònjí fê kã rí 'á, tãlã gólíyí 'dê trá rí'á tã lówó ìyí rú'bã kã rí 'bá yí vó cú ìtí 'dê ãkó Yésù vó. Võ sù trá gólíyí rú rîrî ònjí gólíyíkã rí tãsí. Gõ'dá ãnyî 'é gólíyí tã rí 'dî 'bá yí tãsí kô. Gólíyí rí cé tã ñnyãkú drî nõ kã nõ ìsùlî ì'dî.

20 Gõ'dá ãmâ tãsí rî, ãmâ ãmákâ bê-rî rî'á òjílã vò 'bũũ 'álã rî kã ì'dí. ãmâ trá njãã rî'á 'díyî pã 'bá ãmákâ Kúmú Yésũ Krístõ rî tẽ'á ânìlì ãmâ trólé nĩ'á rílì yí bê.

21 Gólã â'dô ãmâ rú'bá ìnyĩrĩkõ tãkó drã 'bá bê nõ ôjá'á ngĩ, tãlã ã'dô ró ìyî bê òzõ ìyíkã ngĩ lâ ró 'dĩ kátí. Gólã â'dô tã rî 'dĩ 'bá yí 'ẽ'á ìyî mbârãkã gólã ìyî 'bã 'bá â'dólé ngá-tì drĩlì kãkãrã ndrĩ rî sĩ.

4

1 Ámã âdrúpì yí ãmã ìzó yí bê ãnì rî'á gólìyì má drí lòvó lâ yí 'bãlé rî ì'dí. Má lã tã rõõ ãnì ndrẽzó kpá ó'dí. Nĩ 'bã mã trá â'dólé ãyĩkõ ró. ãnì kpá gólìyì ãmã 'bã 'bá drĩ lâ drí pèlé rî tãlã tã lèlẽ ãnìkã Yésũ 'á rî sĩ rî ì'dí. Bê trá ìtí rî, nĩ rî zãã fĩ ìdũ-ìdũ sĩ tã lèlẽ ãnìkã Yésũ 'á rî sĩ.

Úlì ãdũkũ Póólõ kã rî 'bá yí

2 Èwõdíyã ãnì Sìnĩtíkẽ bê, mã lò'bã rú ãnì drí rú lèlé ãnì vó 'ásì ãmvúpì ázì gólìyì kpãrãtì tã lã 'bá trá Kúmú ãmákã Yésũ 'á rî ró.

3 Gõ'dá nì lòsì 'ẽ 'bá ázì ãmákã gólã pãtĩ rĩ 'bá trá lòsì Ôvãrì kã 'èlé dódó rî, mã ìjì nì òkó gólìyì rĩ nõ 'bá yí pãlé, tãlã gólìyì òrì ró tã ã'dí sĩ. Gólìyì ãdrẽ trá mã bê lòsì 'èlé tãndí ró, ã'dô ró bê tã àtì-àtì Ôvãrì kã drí lã'búzó òjílã drí ndrĩ. Gólìyì 'è kpá lòsì trá dódó 'dũwã Kèlémènètì yí bê gõ'dá lòsì 'ẽ 'bá ãmákã ãzã 'bá yí gólìyì rú lâ yí ìgílì trá búkũ Ôvãrì kã 'á gólìyì òjílã lédre-lédre zãã gbádú ãdũkũ ãkó rî rú lâ yí bê rî.

4 'Dõvó ãnì ndrĩ kãyì vósì cé òrì ãyĩkõ sĩ, tãlã nĩ rî ngá ãlõ ró Kúmú ãmákã Yésũ bê. Mã átã ãnì drí kpá ó'dí, nĩ ã'dô ãyĩkõ ró.

5 'Dõvó nĩ 'è tã òjílã ndrĩ ãnì drí ùsúlì rî 'bá yí drí mãnisì 'dó pĩpìsìlì tãndí sĩ, gõ'dá òjílã ndrĩ òndrẽ ró bê ãnì òjílã tãndí gólìyì rĩ 'bá tã tãndí 'èlé mãnisì pĩpìsìlì ãlõ sĩ rî 'bá yí ró. Kúmú ãmákã Yésũ ábì 'è'á ãgólé ãngó nõ 'á 'wãã.

6 Nĩ ìngã pĩpìsìlì kô ùrú tã ãzãkã ãzã 'bá yí tãsí. 'Dĩ vò lâ 'á rî, nĩ 'è rãtãã Ôvãrì drí tã tì cé tìtì tãsí. Nĩ 'è rãtãã Ôvãrì drí tã gólìyì ãnì drí lèlé gólã drí 'èlé ãnì drí rî 'bá yí tãsí. Nĩ rî rãtãã 'èlé zãã ãwô-ìtì 'è'è sĩ gólã drí.

7 Ìtì rî, gólã â'dô tã ã'dí fẽ'á ãnì drí tã rî 'dĩ 'bá yí tãsí. Tã ã'dí gólã Ôvãrì drí 'è'á fèlã rî lãvũ tã gólìyì ãmã drí ìcã'á nĩlã ãmã drĩ sĩ rî 'bá yí kôrõ. Ôvãrì â'dô ãnì òjílã gólìyì â'dó 'bá ngá ãlõ ró Yésũ Krístõ bê rî ãmó'á njírì-njírì. Gólã â'dô ãnì pĩpìsìlì vó ndrẽ'á dódó, tãlã tã ã'dí ìyíkã tãsí.

8 Ámã âdrúpì yí ãmã ìzó yí bê, tã ãdũkũ ró ãnì drí, 'dõvó nĩ ìsũ tã tã nõ 'bá yí tãsí, tã gólìyì â'dó 'bá pãtĩ rĩ 'bá yí, tã gólìyì ìnjìlì ìnjì rĩ 'bá yí, tã gólìyì â'dó 'bá mbìmbì rĩ 'bá yí, tã gólìyì â'dó 'bá cú ìtì tã ònjì ãkó rĩ 'bá yí, tã gólìyì ãyĩkõ lâ drí cìlì rĩ 'bá yí, tã gólìyì tã tãndí ró rĩ 'bá yí, gõ'dá tã òjílã ãzã 'bá yí kã gólã ãnì drí ìcã'á Ôvãrì rĩ lùyìlì tã lâ sĩ rĩ 'bá yí. 'Dõvó nĩ ìsũ tã cé ngá gólìyì tãndí ró ndrĩ 'dĩ 'bá yí tãsí ì'dí.

9 'Dõvó ìtì rî, nĩ ìnjì úlì ãmákã rĩ 'bá yí tã gólìyì mã drí ãnì ìcìzó ì'dí sĩ lâ rĩ 'bá yí 'èzó ndrĩ. Nĩ 'è tã gólìyì ãnì drí ãmã ndrẽzó rĩ'á 'èlã rĩ ì'dí. ã'dô trá ìtì rî, Ôvãrì gólã tã ã'dí fẽ 'bá trá ãnì drí rĩ ã'dô rĩ'á ãnì bê.

Tã gólã Póólõ drí ãwô-ìtì 'èzó Ôvãrì drí ngá fèfè Fílípì lé 'bá kã ájólé yí drí rî tãsí rî

10 Má 'è ãwô-ìtì ãmbã rõõ Ôvãrì drí, tãlã ãmã ìzã gã trá ãnì drí, ãmã tã rĩ zãã ãgálé ãnì drĩ. Nĩ 'bã ãnì kpá trá â'dólé ãmã tãsí ó'dí lãtì ùsúlì ãmã

pázó àdì àníkà sī. Gõ'dá má nǐ trá kǐ, sísí rǐ, nǐ lě trá áamá pǎlé, gõ'dá búúú ácalé ngbāangbānō rǐ, nǐ úsú látì tǎndí àdì rǐ 'dǐ àjózó má drí rǐ kō.

¹¹ Má rǐ kō úlǐ átálé àdì tāsī tǎlá ìzā gólá rǐ 'bá áamá 'èlé nō sī, tǎlá má nǐ tǎ trá à'dózó rǐlǐ pǐpǐsǐlǐ à'dǐ sī à'dō rǐrǐ tǎ tǐ lâràkō dūú rǐ 'bá áamá 'èlé rǐ 'á.

¹² Má nǐ trá látì à'dózó rǐlǐ ìzā ngá ùrúkà 'bá yǐ kà bè, gõ'dá má nǐ kpá trá látì à'dózó rǐlǐ cú ngá-tǐ dūú bè rōō. Má nǐ tǎ kǐrǐwá látì gólá rǐzó àyǐkō ró rǐ kà kpá trá nōtǐ. Rǐrǐ pǐpǐsǐlǐ à'dǐ sī tǎ lâràkō rǐ 'bá áamá 'èlé rǐ 'á, ngátá má cú nyāsá bè nyǎlé yǎ ngá má rǐ lǒfó sī yǎ, ngátá má cú rǐ'á ngá bè rōō áamá nyáányá drí yǎ, ngá má rǐ'á ngá 'dǐ 'bá yǐ ìzā lâ bè yǎ rǐ.

¹³ Má ícá trá ngá-tǐ ndrǐ 'èlé Yésū gólá mbàràkà àfē 'bá má drí 'èzó lâ rǐ sī.

¹⁴ Íyíkà rǐ'á tǎ tǎndí 'í rōō ànǐ drí áamá pázó kǎyǐ lâpō drí áamá úsúzó rōō rǐ sī.

¹⁵ Ànǐ krístō 'bá Fìlípì 'álà rǐ yǐ, nǐ nǐ trá dódó kǐ, ànǐ cé rǐ'á òjǐlǎ gólǐyǐ áamá pǎ 'bá àdì sī rǐ 'bá yǐ 'í'dǐ, lōsǐ ámakà 'èzó kǎyǐ má drí ànǐ àyézó tólá Mèkèdonīyá 'álà tǎ lèlè àníkà 'bálé sísí tǎ àtǐ-àtǐ pǎtǐ Òvǎrǐ kà 'á rǐ volé drǐ lâ 'ásǐ.

¹⁶ Gõ'dá kpá kǎyǐ má drí à'dózó rǐ'á Tēsālōnǐkà 'álà rǐ, kǎyǐ vósǐ cé, nǐ rǐ bè àrǐlǎ kǐ, má trá ìzā ngá kà bè rǐ, nǐ àjō àdì trá má drí áamá pázó 'í'dǐ sī lâ.

¹⁷ Gõ'dá ngá gólǐyǐ ànǐ drí àjólé má drí sísí nǎ rǐ, má lèé kō gbō ngá zǐlǐ ànǐ drǐgá sī. Má lè bè-rǐ Òvǎrǐ òfē ró òrē ànǐ drí rōō tǎlá ngá fēfē àníkà má drí rǐ sī.

¹⁸ Ngbāangbānō rǐ, má úsú àdì ndrǐ ànǐ drí àjólé má drí Ēpǎfārōdítō drǐgá rǐ trá. Gõ'dá Òvǎrǐ fē òrē trá má drí rōō ànǐ sī. Má úsú drǐ-'à lōsǐ ámakà tāsī rǐ trá dūú. Ngá fēfē àníkà 'dǐ rǐ'á òzō ngá fēfē Òvǎrǐ drí rǐ kǎtǐ, 'bǎ Òvǎrǐ à'dólé àyǐkō ró àmbá.

¹⁹ Òvǎrǐ cú rǐ'á òrē bè rōō fèlé ànǐ drí Yésū Krístō sī. Gólá à'dō ngá gólǐyǐ ànǐ drí lèlé rǐ 'bá yǐ fē'á ànǐ drí, à'dō látì gólákà rǐzó òrē fèlé òjǐlǎ gólákà drí rǐ sī, tǎlá ànǐ rǐ'á ngá àlō ró Yésū bè.

²⁰ 'Dōvó mǎ rǐ Òvǎrǐ àmá átá rǐ lúyǐlǐ 'būú 'álà àmbá zǎà gbǎdú àdūkū àkó.

²¹⁻²² Mǎ Póolō 'è nǐ-bè-yǎ òjǐlǎ Òvǎrǐ kà ndrǐ gólǐyǐ à'dó 'bá ngá àlō ró Yésū Krístō 'á tólá nǎ 'bá yǐ drí ndrǐ kǎkǎrǎ. Gõ'dá òjǐlǎ Òvǎrǐ kà nǒlé rǐ 'bá yǐ 'è iyǐ kpá nǐ-bè-yǎ ànǐ drí tólá, ngǐngǐ lâ gólǐyǐ rǐ 'bá nǒlé lōsǐ 'èlé jó àndrè kúmú ǎngǐ Sízǎ kà 'á rǐ 'bá yǐ.

²³ 'Dōvó ìtǐ rǐ, Kúmú àmakà Yésū Krístō àà'dō ànǐ bè, tǎ lânjǎ íyíkà fèlé ànǐ drí. 'Í'dǐ 'dǐ.

Tã ìgĩ-ìgĩ Póólõ kã Kõlósĩ lé 'bá yĩ drí rĩ Kõlósĩ lé 'bá

Tã 'ě'á zĩlã nĩlĩ sísĩ rĩ

Póólõ rĩ wárãgã nõ ìgĩ'á krístõ 'bá gólĩyĩ Kõlósĩ 'álã rĩ 'bá yĩ drí kãyĩ gólã drí 'bãzõ gãnĩmã 'á rĩ sĩ. Gólã ìgĩ wárãgã nõ 'dó kãyĩ gólĩyĩ gólã drí wárãgã ìgĩzõ Fĩlẽmõnã yĩ drí gõ'dã kpá krístõ 'bá yĩ Ēfésõ kã bẽ rĩ 'á. Gólĩyĩ rĩ'á Tĩmátĩyã bẽ. Póólõ cá drẽ gólĩyĩ lãmúlĩ tólã kô, gõ'dã Ēpãfãrásĩ pẽ tã átĩ Yésũ rĩ tãsí rĩ trá tólã gõ'dã kpá gólã ìtõ kãnĩsã trá tólã.

Póólõ ìgĩ wárãgã nõ gólĩyĩ drĩ, tãlã õjĩlã ãzã 'bá yĩ bẽ tólã, ìtõ ìyĩ trá rĩ'á tã ányã ìmbálẽ krístõ 'bá yĩ drĩ. Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, ìyĩ ãã'dõ cú tã nĩnĩ bẽ kôrõ Póólõ yĩ drĩ sĩ. Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, krístõ 'bá yĩ drĩ kpá lĩndrĩ ãzã 'bá yĩ ìnjĩlĩ õzõ Yésũ rĩ ìnjĩrĩ kátĩ. Gólĩyĩ ìmbã kpá tã 'bã'bã dũũ ãzã 'bá yĩ trá kĩ, óõnyã ngã ãzã 'bá yĩ kô. Gõ'dã gólĩyĩ õrĩ ró kpá lã'bĩ ãzã 'bá yĩ 'dãlé, õzõ parã sũ kã 'dĩ tí rĩ yĩ rĩ. Tã ìmbã 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ õnjõ 'ĩ. Gõ'dã wárãgã nõ 'á rĩ, Póólõ ìgĩ tã trá krístõ 'bá yĩ drĩ kĩ, õzõ gólĩyĩ õ'ẽ ìyĩ tã ìmbã ányã 'dĩ 'bá yĩ trá rĩ, 'dĩ rĩ gólĩyĩ áyẽ lãtĩ Yésũ kã rĩ trá. Póólõ kĩ nĩ rĩ, õjĩlã ãzã yũ'dãwã õzõ Yésũ tí rĩ. Gólã rĩ'á pãtĩjĩ Óvãrĩ tí, gõ'dã gólã rĩ'á lãrãkõ õjĩlã mvã kã rĩ ró. Gólã 'bã ngã lédrẽ-lédrẽ ndrĩ nõ 'bá yĩ, õjĩlã yĩ bẽ, gõ'dã kpá mãlãyĩkã yĩ bẽ, gõ'dã kpá lĩndrĩ ãmbã nõ 'bá yĩ bẽ rĩ yĩ 'dõ nĩ, tã ìyĩkã rólẽ gõ'dã 'elẽ gõ'dã kpá ìyĩ ìnjĩlĩ. Yésũ drã bẽ fẽ lãlĩ-lãlĩ drĩ rĩ, gólã ìzã mbãrãkã Sãtãnã kã lĩndrĩ ìyĩkã rĩ 'bá yĩ bẽ õjĩlã mvã drĩlĩ rĩ trá ndrĩ.

Gõ'dã Póólõ ndẽ tã ìyĩkã 'dĩ tã ã'dã-ã'dã sĩ õjĩlã Óvãrĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, tã 'ẽ'ẽ gólĩyĩkã rĩ ãã'dõ nyẽ õzõ Kúmũ gólĩyĩkã Yésũ kã rĩ tí.

1-2 Mã Póólõ gólã Óvãrĩ drĩ njĩlĩ ã'dólẽ lãjõ'bã Yésũ Krístõ kã rĩ ró ìgĩ wárãgã nõ nĩ ãnĩ gólĩyĩ õjĩlã nyãányã Óvãrĩ kã Kõlósĩ 'álã rĩ yĩ drĩ. ãnĩ ì'dĩ tã lẽ 'bá yĩ Yésũ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ rĩ. ãmã, ãmã ãdrũpĩ Tĩmátĩyã bẽ, 'ẽ nĩ-bẽ-yã ãnĩ drĩ. Óvãrĩ ãmã átã õfẽ õrẽ ãnĩ drĩ tã ã'dĩ bẽ.

Tã Póólõ drĩ rãtãã 'ẽzõ Óvãrĩ drĩ krístõ 'bá gólĩyĩ Kõlósĩ 'álã

rĩ 'bá yĩ tãsí rĩ

³ Ózõ mã õtĩrĩ rĩ rãtãã 'elẽ Óvãrĩ, Kúmũ ãmãkã Yésũ Krístõ rĩ átã ró rĩ drĩ rĩ, mã rĩ trá rĩ'á ãwõ-ĩtĩ 'elẽ gólã drĩ ãnĩ tãsí.

⁴ Gõ'dã tã gólã ãmã drĩ rĩzõ ãwõ-ĩtĩ 'elẽ rĩ ì'dĩ nõ, mã ãrĩ tã ãnĩ tãsí kĩ, nĩ õlẽ tã trá Yésũ Krístõ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ, gõ'dã nĩ õlẽ krístõ 'bá ãzĩ kpá trá rõõ.

⁵ Nĩ rĩ tã 'dĩ 'bá yĩ 'elẽ, tãlã ãnĩ rĩ'á lĩfĩ 'bã'bã bẽ ãyĩkõ gólã Óvãrĩ drĩ rĩ'á ãdãlã ãnĩ drĩ rĩzõ 'álã ùrũ 'álã nã drĩ. Nĩ nĩ ãyĩkõ 'dĩ tã lã kãyĩ gólã tã átĩ-átĩ tãndĩ pãtĩ-pãtĩ Yésũ Krístõ rĩ tãsí nõ tã lã pẽzõ ãnĩ drĩ rĩ 'á.

⁶ Ītĩ rĩ, gõ'dã ãngõ 'á nõngã rĩ, õzõ óõpẽ tã átĩ-átĩ 'dĩ trá rĩ, tã lã drĩ lã'búzõ võ 'ãsí ndrĩ, gõ'dã õjĩlã õjãlẽ rĩlĩ rĩrĩ ó'dĩ tãndĩ rĩ sĩ. Gõ'dã tã rĩ 'dĩ ã'dõ kpá trá ãnĩ drĩ ĩtĩ, kãyĩ gólã ãnĩ drĩ tã átĩ-átĩ tãndĩ Yésũ Krístõ rĩ tãsí nõ ãrĩzõ rĩ 'á rĩ, nĩ nĩ trá kĩ, tã rĩ 'dĩ rĩ'á tã pãtĩjĩ 'ĩ, gõ'dã tã lãnjã Óvãrĩ kã drĩlã tã õnjĩ õjĩlã kã áyẽzõ tãkõ nõ, tã lã drĩ fĩzõ ãnĩ drĩ.

⁷ Ēpãfãrásĩ ìmbã tã rĩ 'dĩ nĩ ãnĩ drĩ. Gólã ì'dĩ rũ ì'bũ 'bã tãndĩ Yésũ kã tĩbẽ ãmã drĩ jólẽ nĩ'á tã rĩ 'dĩ ìmbálẽ ãnĩ drĩ rĩ.

8 Gõ'dá gólâ âtâ tâ nî ãmâ drí kî, nî òlê òjílâ Ôvârí kâ trá rōō, tâlá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ òfi trá ãnî pîpîsílí 'á.

9-10 Gõ'dá â'dô bê trá ítí rî, mã ârî tâ rî 'dî bê rî, mã ítô trá rî'á rãtãã 'élé ãnî tãsí. Mã rî trá rî'á rãtãã 'élé Ôvârí drí, Líndrí Tãndí gólâkâ ãâ'dâ ró, ngá gólíyî gólâ drí lélé ãnî drí nîlî rî ndrî ãnî drí tâ ányâ ákó 'á lâ gõ'dá nî îcâ ró kpá bê rîlí rîrî tãndí gólâ Ôvârí rî 'bã 'bá â'dólé äyîkô ró rî sí. Mã rî gõ'dá kpá rî'á Ôvârí rî îjílí òfê ró mbârâkã ãnî drí tâ tãndí 'ëzô òjílâ drí, tâ tãndí gólâ tîbê 'ë 'bá òjílâ 'bãlé ãnî ápi Ôvârí rî înjílí rî. Gõ'dá ãmâ kpá rî'á gólâ rî îjî'á gólâ ò'ê ró ãnî íyî nîlî gãrã.

11 Gõ'dá ãmâ kpá rî'á rú'bã lô'bã'á gólâ drí, tâlá gólâ ò'bã ró ãnî bê â'dólé tâ nînjî bê, tâlá òzô gbô lé rîrî òtírî ácã ámbã-ámbã ró rî, nî rî ró bê mãnisí fîi âtû-âtû sí, tâlá gólâ rî nî mbârâkã fêlé ãnî drí.

12 Gõ'dá nî lûyî kpá Ôvârí ãmâ átá ró rî äyîkô sí, tâlá gólâ 'bã ãmâ trá â'dólé rîlí yî bê òjílâ íyîkã nyãanyã lâ ró, kûmû íyîkã 'á vô î'î-î'î 'á rî.

13-14 Gõ'dá Ôvârí înjî ãmâ trá kûmû Sâtãnã kâ ínîríkúwã ró rî kâ 'ásí, gõ'dá trólé tãndí ró 'bãlé kûmû mvã lâ drílâ lélé rōō rî kâ 'á, gõ'dá gólâ Yésû Krístô î'dî tîbê ãmâ înjî 'bã â'dólé drî-bãláyî ró tâ ònjí drígã sí rî. Ítí rî, ãmâ gõ'dá trá gólâkâ î'dî gõ'dá ólô'bãã tâ ãmâ rú Ôvârí ândrá kô. Gõ'dá Ôvârí âyê tâ ònjí ãmãkã rî 'bã yî trá ndrî tâlá Yésû drã trá ãmâ vô 'á.

Tã Yésû Krístô drí â'dózó òjílâ drîlî gõ'dá kpá ngá ndrî ãngó 'á nõngã nõ, mãlãyîkã, òvârí òjílâ gólíyî òdrã 'bã trá rî yî kã, 'búlî-'bã, gõ'dá kpá ólé yî bê rî

15 Òjílâ äzã ãlô Ôvârí rî ndrê 'bã trá rî yû, gõ'dá óndrê íyîkã Yésû Krístô trá. Gõ'dá gólâ rî â'dô-â'dô rî'á nyé òzô Ôvârí tí. Gólâ rî'á Ôvârí rî mvã î drê äkpãkã'dã ólô'bãã drê ngá äzãkã ãngó 'á nõ 'bã yî kô. Gólâ kpá î'dî ngá ámbã Ôvârí drí lô'bãlé nõ 'bã yî drîlî ndrî.

16 Gõ'dá Ôvârí lô'bã ngá ndrî ãngó 'á nõ 'bã yî gólâ rî drí sí. Ítí rî, gõ'dá Yésû lô'bã ngá ndrî ãmâ drí rî'á ndrêlá ãmâ lîfî sí ãngó nõ 'á nõ nî, gõ'dá gólâ lô'bã ngá ndrî ãmâ drí ndrêlé ãmâ lîfî sí kô rî 'bã yî kpá nî, tâ â'dã-â'dã lâ î'dî mãlãyîkã yî, gõ'dá líndrí ònjí yî, òvârí òjílâ gólíyî òdrã 'bã trá rî yî kã, 'búlî-'bã yî, gõ'dá kúmú gólíyîkã kûmû íyîkã 'á rî 'bã yî bê ndrî. Gõ'dá Ôvârí lô'bã ngá 'dî 'bã yî trá ndrî 'dó Yésû Krístô rî drí sí, gõ'dá Ôvârí lô'bã gólíyî trá ndrî 'dó gólâ drí, gólâ rî rôlé.

17 Ítí rî, gõ'dá Yésû Krístô bê rî'á drê äkpãkã'dã ólô'bãã ngá ndrî ãngó 'á nõ 'bã yî kô, gõ'dá gólâ rî mbârâkã 'è ngá 'dî 'bã yî nî rî'á rîlí nõ, tâlá gólâ lô'bã ngá 'dî 'bã yî ndrî nî yî drí.

18 Ítí rî, gõ'dá Yésû Krístô íyîkã rî'á nyé òzô drî kâtí, gõ'dá òjílâ gólâkâ rî 'bã yî íyîkã rî'á nyé òzô gólâ rî rú'bã kâtí. Gõ'dá gólâ kpá òjílâ drî-kákã lídrí 'bã òdrã 'ásí rî î'dî. Ítí rî, gõ'dá Yésû Krístô rî'á òjílâ drîlî ndrî, òvârí òjílâ gólíyî òdrã 'bã trá rî 'bã yî kã bê ndrî gõ'dá kpá ngá ndrî drîlî.

19 Gõ'dá Ôvârí lë gólâ drí â'dólé nyé òzô yî Ôvârí tí drî-ácê gólâkâ bê, gõ'dá kpá â'dô-â'dô gólâkâ rî bê.

20 Gõ'dá Ôvârí êdê tâ trá íyî lãfálé 'á ngá ndrî yî drí 'bãlé rî 'bã yî bê òdrã Yésû Krístô kã fê lãlî-lãlî drîlî rî sí. Gõ'dá òdrã Yésû Krístô kã 'dî 'bã tâ ã'dí trá â'dólé Ôvârí yî lãfálé òjílâ íyîkã bê rî 'á.

21 Gõ'dá sîsî rî, ãnî Kölösí lé 'bã yî rî trá ngû Ôvârí rú sí, tâ îsû-îsû ãnîkã 'bã ãnî trá â'dólé äjú-'bã-ãzí Ôvârí kã ró, gõ'dá nî ró tâ 'bã'bã gólâkâ kô.

²² Kpálé rí, ngbãangbânō rí, Ôvârí 'bã ãní trá â'dólé íyî rû-lê-ãziyã yî ró. Tã rí 'dĩ â'dô trá ítí, tãlã Yésũ Krístō útí trá ãngó 'á nōngá ãmã òjílã mvá ró drálé fê lãlî-lãlî drî. Gõ'dá lõ'wã lâ ró rí, Ôvârí âjî tã ã'dî trá íyî lãfálé 'ásí ãní bê, gõ'dá ngbãangbânō rí, îcã trá cú ãní drí âdrézó Ôvârí ândrá ngbãngbã tã ònjí ãkó ãní rú.

²³ Ítí rí, nĩ rí zãã tã lèlê ì'dí tã 'dĩ 'á, gõ'dá nĩ rí kpá zãã rĩ'á lĩfî 'bãlé ì'dí ngá gólíyî Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'è'á 'èlã ãní drí íyî mvá yî ró rí drî tã âtî-âtî Yésũ rí tãsí rí sî. Tã âtî-âtî tãndí Yésũ rí tãsí nô ópê trá òrĩ dũũ òjílã gólíyî ãngó nõ 'á nõ 'bá yí kã drí. Gõ'dá 'dĩ kpá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí ãlô-ãlô mã Póólō drí rĩ'á pè lâ nõ rû ì'bũ 'bá Ôvârí kã ró rí ì'dí.

Tã Póólō drí lãñō ùsúzó tãlã òjílã tìbê â'dó 'bá kô òrĩ Yúdã

yí kã ró rí yí ããrĩ ró íyî tã Yésũ rí tãsí rí

²⁴ Ngbãangbânō rí, mã rĩ'á lãñō ùsú'á gãnimã 'á nólé. Kpálé rí, mã rĩ'á ãyĩkô ró tãlã ãmã rú'bã rí lãñō ùsúlí nõ ândrá-tãndí tãsí ãní drí. Ítí rí, ngá ãzã 'bá yí bê Yésũ Krístō drí drê zãã rĩ'á lãñō ùsúlí 'á lâ ãmã tìbê â'dó 'bá Kãnisã ró gólã rí rú'bã ró rí yí 'á sî. Ítí rí, gõ'dá lãñō gólíyî mã drí rĩ'á ùsúlã ngbãangbânō rí, 'dĩ íyíkã trá lãñō rí gógó ãmãkã ró mã drí 'è'á ùsúlã rí ì'dí.

²⁵ Ôvârí zĩ mã trá â'dólé rû ì'bũ 'bá Kãnisã kã ró, tãlã mã òpã ró ãní òjílã íyíkã bê, tã âtî-âtî tãndí nõ tã lâ òfî ró bê ãní drî dódó.

²⁶ Gõ'dá tã âtî-âtî rí 'dĩ trá rĩ'á tã gólã tìbê Ôvârí drí lãpílí trá lãpî òjílã drí ndrĩ ítō vō 'ásí bũúũ ácalé ngbãangbânō rí ì'dí. Ítí rí, gõ'dá trá kãpî gólã drí â'dázó lâ ngbálí-ngbálí òjílã íyíkã drí ndrĩ rí ì'dí.

²⁷ Ôvârí ìsũ tã tã rí 'dĩ â'dalé ngbã òjílã íyíkã rí 'bá yí drí gõ'dá kpá ãní tìbê â'dó 'bá kô òrĩ Yúdã yí kã ró rí yí drí. Tã kíriwã tìbê lãpílí lãpî 'dĩ rĩ'á Yésũ Krístō tìbê ãní drí â'dózó ngá ãlô ró gólã bê 'dĩ ì'dí, nĩ ããmũ ró ngá tãndí gólãkã úrú 'álã rí bê gólã bê. 'Dĩ ngá gólã ãmã drí rĩzó lĩfî 'bãlé vó lâ ãyĩkô sî rí ì'dí.

²⁸ Ítí rí, gõ'dá tãlã ì'dí 'dĩ ãmã drí rĩzó rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Yésũ Krístō rí tãsí nô pèlê òjílã gólíyî ndrĩ ãmã drí rĩ'á ùsúlã ãlô-ãlô rí 'bá yí drí rí. Gõ'dá mã rí rĩ'á tã 'dĩ pèlê òjílã drí mbî gõ'dá kpá pãtĩfî ró, tãlã òjílã ããdrê ró bê Ôvârí rí lĩfî drî 'á cú ítí tã ònjí ãzãkã ãkó gõ'dá kpá lĩnjî-lĩnjî ró tã 'è'è tãndí bê nyé òzō Yésũ Krístō kãtí.

²⁹ 'Dĩ tã ífî gólã mã drí rĩzó lôsî 'èlê mbâràkã sî, gõ'dá kpá rĩ'á rû cèlé nõ, gõ'dá kpálé ítí rí, mbâràkã â'dó 'bá Yésũ kã nõ rí rí nĩ lôsî rí gógó 'èlê mã sî.

2

¹ Nĩ ndrê trá, mã lè rû cècè gólã mã drí rĩzó rû cèlé ãní tãsí, gõ'dá kpá krístō 'bá gólíyî Lõdísíyã 'álã rí 'bá yí tãsí, gõ'dá kpá krístō 'bá gólíyî mã drí ndrêlê kô rí 'bá yí bê nõ tã lâ 'bãlé ãní drí nĩlî.

² Gõ'dá mã 'è rãtãã ãní drí â'dólé gágá òzō rãkã fê kãtí tã lèlê ãníkã 'á gõ'dá nĩ lè kpá ãní ãzî-ãzî yí rōō. Gõ'dá mã 'è rãtãã kpá ãní drí â'dólé tã ìsũ-ìsũ mbî bê tã nĩnjî ãníkã Ôvârí 'á rí tãsí, gõ'dá kpá tã gólãkã lãpî-lãpî ró tìbê â'dó 'bá Yésũ Krístō tìbê ãní drí â'dózó ngá ãlô ró gólã bê 'dĩ ì'dí rí tãsí.

³ Ítí rí, Yésũ Krístō ì'dí tã nĩnjî mbî gõ'dá kpá lĩfî lõmbã pãtĩfî rí ápí lâ 'ì ndrĩ.

Tã Póólō drí drî-mbílí sōzó krístō 'bá lĩfî óōzó kô gólíyî ádó

tã ìmbâ ányâ sî rî

⁴ Má âtâ tã 'dî ìtí 'dî rî, tãlâ òjílâ ázâ òzó kô ãnî ádó úlî ìfî lómbâ kâ sî túbê á'dó 'bá ònjô ró rî.

⁵ Gbô lé má â'dô bê jējē ró ãnî rú sî rî, má rî zãã rî'á ãnî tã ìsùlî kárá tã 'è'á 'èlâ ãnî tãsi rî bê. Gõ'dá mâ rî'á àyíkô ró, tãlâ rîrî ãníkâ rî'á mbî, gõ'dá nî lē tã kpá trá Yésù Krístô 'á p̄p̄sílî ãlô sî.

⁶ Gõ'dá òzô ãnî drí tã-drî lērē trá kî Yésù Krístô ãâ'dô kúmú ãníkâ 'î 'dî rî, 'dôvó nî 'bã ãnî nyãányã rílî ngá ãlô ró gólâ bê.

⁷ Gõ'dá ìtí rî, nî 'bã ãnî ìndrîgô òfî ðî Yésù Krístô 'á òzô fê gólâ ìndrîgô lâ drí filí trá ðî ñnyákú tãndí 'á rî kâtí. Gõ'dá nî 'bã Yésù Krístô ì'dî â'dolé ñnyákú tãndí ãníkâ ró ãnî ìndrîgô drí fîzô bê 'á lâ ðî gágá gõ'dá kpá rî 'bá ngá nyãnyã tãndí fêlé ãnî drí gõ'dá kpá ãnî pãlé rî. Gõ'dá ìtí rî, nî ã'dô ró gágá tã lēlē gólâ ãnî drí lēlē trá tã p̄t̄t̄î gólâ ãnî ìmbázó 'á lâ nō 'á, gõ'dá nî rî ró zãã àwô-ìtí 'è'è bê Ôvârí drí.

⁸ Ænî ìfî òmbâ ãnî rú óòzó ãnî ádó úlî ìfî lómbâ kâ sî tã lēlé tã ìmbâ túbê á'dó 'bá òjílâ mvá kâ ró, gõ'dá 'bã 'bá ònjô ró rî 'á. Tã p̄t̄t̄î ró, tã ìmbâ lârákô rî gógó 'dî ãnî íyíkâ kôró lãjô 'bá Sâtánã kâ rî 'bá yî tî sî, gólîyî òjílâ ãngó nō kâ nō 'bá yî drîlî kúmú ró rî. Gõ'dá tã ìmbâ lârákô rî 'dî á'dó kô Yésù Krístô ngá lésî.

⁹ Yésù Krístô cé ì'dî á'dô-á'dô lâ drí 'bãlé nyé òzô Ôvârí kâtí gõ'dá kpá mbârâkã Ôvârí kâ bê ndrî gólâ rî rú 'bá ñnyákú 'á rî.

¹⁰ Ìtí rî, gõ'dá ãnî rî'á ìzã òrē kâ ãkó Ôvârí drîgá sî, tãlâ ãnî trá rî'á ngá ãlô ró Yésù bê, gõ'dá gólâ ì'dî mbârâkã ndrî ãngó 'á nō 'bá yî drîlî, mälâyíkã tãndí ngátá lîndrî ònjî, 'búlî-'bá yî bê, gõ'dá kpá olé yî bê ndrî.

¹¹ Mã ícá kô á'dolé ngá ãlô ró Ôvârí bê 'dē'dē bāsã 'á túbê á'dó 'bá tótó ãmã ñnyîrîkô ñõñõ ì'dî drí òjílâ mvá kâ rî sî rî. Vô lâ 'á rî, Ôvârí 'bã ãmã trá á'dolé ngá ãlô ró Yésù bê tã lôvókô gólâ ãmã 'á, rî 'bã ãmã 'bãlé tã ònjî 'èlé rî ñõñõ lâ sî volé ãmã p̄p̄sílî 'ásî.

¹² Ìtí rî, gõ'dá bãbâtízî ãníkâ rî kpá rî'á tã 'dî 'bá yî á'dalé, tã rî 'dî òrî ró bê ãnî drî. Tã rî 'dî rî tã á'dalé kî, òzô ãnî drí á'dorē trá ngá ãlô ró Yésù Krístô bê rî tí rî, gõ'dá ó'bã tã lôvókô tã ònjî ãníkâ rî kâ trá 'bú 'á 'dũwã Yésù Krístô rî àvô bê, gõ'dá nî ngá gõ'dá kpá trá òdrã 'ásî 'dũwã gólâ bê. Tã 'dî 'bá yî rî'á tã p̄t̄t̄î 'î ãnî drí, tãlâ nî lē tã trá Ôvârí 'á mbârâkã gólâkã ãkî gólâ drí Yésù Krístô rî ñngázó ì'dî sî lâ òdrã 'ásî 'dî 'á.

¹³ Gõ'dá tã rî 'dî á'dô trá nôtí, tã lôvókô ãníkâ Ôvârí rî lē kâ rî drã trá ãnî p̄p̄sílî 'ásî volé, tãlâ tã ònjî ãníkâ 'èlé Ôvârí rú rî drí. Ìtí rî, Ôvârí àyē ãnî trá tã ònjî ãníkâ 'ásî gōzó kpá tã lôvókô ãnî p̄p̄sílî 'á íyî lē kâ rî lôgólē á'dolé lédrē-lédrē ró Yésù Krístô bê.

¹⁴ Gõ'dá Ôvârí lí ícícíyá ndrî ãmã rú tã gólâ ãmã drí tã 'bã'bã íyíkâ rōzó kô rî trá ndrî 'dó volé. Gólâ ìzã tã ònjî ãmãkã ñgílî trá vūdrî rî trá ndrî ìpã-ìpã lâ sî, fê lãlî-lãlî drî Yésù Krístô bê.

¹⁵ Tólã fê lãlî-lãlî nã drî rî, Yésù Krístô trô mbârâkã Sâtánã kâ trá drî-ácê gólâkã bê, gõ'dá kpá lîndrî gólîyî ndrî rî 'bá Sâtánã rî ñnjîlî rî kâ yî bê. Gõ'dá fê lãlî drî tólã rî, gólâ pē gólîyî cú, gõ'dá gólâ á'dã kpá ãngó drí kî, gólîyî gõ'dá trá mbârâkã ãkó.

¹⁶ Ìtí rî, gõ'dá á'dó kô tãndí ró òjílâ ázã drí tã 'bã'bã 'bázó ãnî drí kî, nî ònyã ngá ázã 'bá yî kô ngá mvũmvũ ázã 'bá yî bê. Gõ'dá nî ãrî tã gólîyíkã kpá kô òzô gólîyî ò'bã tã trá ãnî drí kî nî rî, nî ò'è lã'bí ázã 'bá yî nyé òzô lã'bí òrî Yúdã yî kâ pará sí kâ 'dî tí rî, ngátá kàyî n̄jî-drî-lã-rî kâ 'dî yã rî.

17 Tã 'dí 'bá yí ndrĩ â'dô trá sísí â'dô âcâ-âcâ Yésũ Krístõ kã ängó drĩ nõngá rĩ â'dalé, gõ'dá 'dĩ â'dô kpá õzõ tã pãtĩ lĩndrí kãtí. Gõ'dá tã gólã â'dó 'bá tã pãtĩ ró, gõ'dá kpá mbĩ ró rĩ íyĩngá Yésũ Krístõ ì'dí.

18 Nĩ âyê õjílã äzã ällõlä äädõ äñĩ kô, gõ'dá nĩ 'bã änyĩ õ'è äñĩ kô tã gólã äñĩ drĩ lâ'bí 'dãzó kô ngãtã õvãrí äñĩ á'bíyã yí kã rĩ írátãzó kô 'dĩ 'á. Ítí rĩ, õjílã gólíyĩ rĩ 'bá tã 'dí 'bá yí 'èlé 'dĩ rĩ, gólíyĩ rĩ ìyĩ lõmbélé äbĩ-äbĩ ìyíkã rĩ'á äbílã rĩ 'bá yí tãsí ì'dí. Tã ndrĩ gólíyíkã rĩ'á ätãlã rĩ 'bá yí rĩ'á lõsĩ äkõ, tãlã tã ìsũ gólíyíkã ìyíkã cé ìyĩ tã 'bãlé ì'dí â'dólé gãrã.

19 Ítí rĩ, õjílã rĩ 'dĩ 'bá yí â'dó gõ'dá kô nyé õzõ Yésũ Krístõ rĩ rú'bã tĩbê Yésũ drĩ â'dózó nĩ drĩ lâ ró rĩ yí kãtí. Yésũ Krístõ cé ì'dí ämã drĩ 'ì tĩbê ämã è'bé 'bã kpãkã ällõ, gõ'dá kpã rĩ 'bã ämã vó ndrèlé, tãlã mã õmbã ró bê lætĩ gólã Ôvãrí drĩ lèlé ämã drĩ mbãzó rĩ 'ásí.

20-21 Ítí rĩ, gõ'dá tã lõvókõ tã õnjí äñíkã rĩ kã drã trá Yésũ Krístõ bê, tãlã äñĩ trá ngã ällõ ró gólã bê. Gõ'dá gólã ìnjĩ äñĩ trá mbãràkã lĩndrí õnjí gólíyĩ tĩbê rĩ 'bã õjílã ängó nõ kã nõ 'bã yí drĩlĩ kúmú ró rĩ 'bã yí kã 'ásí. Gõ'dá tãlã ä'dõ 'ì äñĩ drĩ gõzó kpã zãã rĩ'á tã 'èlé õzõ äñĩ drĩ 'bãrê kpã zãã mbãràkã lĩndrí ängó kã rĩ kã drĩgã rĩ kãtí yã? Äñĩ drĩ gõzó kpã zãã tã 'bã'bã gólíyíkã vó lâ lõbélé ì'dí kĩ'á nĩ rĩ, nĩ nyã ngã nã kô, nĩ dõ ngã nã kô rĩ.

22 Ngã 'dĩ 'bã yí â'dõ rũ ndrĩ. Ôjílã mvã rĩ tã 'bã'bã 'dĩ 'bã yí 'bãlé cé nĩ.

23 Tã 'bã'bã 'dĩ 'bã yí lændrê ìyíkã fí tãndí ró rĩ, â'dõ äñĩ 'bã'á lændrèlé nyé õzõ nĩ læ Ôvãrí trá rõõ rĩ kãtí, gõ'dá äákĩ'á nĩ rĩ, nĩ lõgõ äñĩ trá vũdrĩ 'älã rĩ kãtí, gõ'dá äákĩ'á nĩ rĩ kpã, nĩ äâ'dõ ìcã'á cú äñĩ rú'bã vó ndrèlé rĩ kãtí. Kpálé ìtí rĩ, tã 'bã'bã rĩ 'dĩ 'bã yí mbãràkã äkõ tã lõvókõ tã õnjí 'è kã äñĩ 'á rĩ fũlĩ.

3

Tã ämã drĩ â'dózó rĩrĩ ó'dí bê Yésũ Krístõ 'á rĩ

1-3 Nĩ ärí drê, ìngã äñĩ trá 'dũwã Yésũ Krístõ bê õdrã 'ásí rĩrĩ ó'dí 'á gólã bê, ìtí rĩ, gõ'dá nĩ 'bã lĩfĩ cé tã tãndí gólã Ôvãrí drĩ tã lâ 'bãlé trá 'è'á 'èlä äñĩ drĩ úrú 'älã Yésũ Krístõ yí drĩ â'dózó ì'dí kúmú lâ ró Ôvãrí bê rĩ drĩ ì'dí. Nĩ ìsũ gõ'dá cé ngã gólíyĩ úrú 'älã rĩ 'bã yí, tã lâ ì'dí, gõ'dá â'dó kô äñĩ drĩ gõzó rĩ'á ùrĩ 'èlé ì'dí, ngã gólíyĩ ängó nõ 'á 'è 'bã ìyĩ rũ ndrèlé ndrê nõ 'bã yí tãsí. Tã lõvókõ äkũ äñĩ 'á rĩ 'bã äñĩ 'bãlé ngã gólíyĩ ängó nõ kã nõ 'bã yí tã lâ ìsũlĩ rĩ drã trá vólé, gõ'dá äñĩ trá cú rĩrĩ ó'dí bê ngã ällõ ró Yésũ Krístõ bê, gõ'dá kpã Ôvãrí bê úrú 'älã.

4 Gõ'dá ämã rĩ'á rĩrĩ tãndí äzã äkõ ängó 'á nõngã, rĩrĩ tãndí cé rĩrĩ gólã ämã drĩ 'è'á ämúlã Yésũ Krístõ bê rĩ ì'dí. Gõ'dá kãyĩ äzã sí, Yésũ Krístõ â'dõ ägõ'á ängó 'á nõngã, gõ'dá ämã drĩ kũmũ gólãkã úrú 'älã rĩ ämúzõ gólã bê.

5 Ngããngbãno rĩ, nĩ äyê tã õnjí gólíyĩ äñĩ drĩ rĩ'á 'èlä sísí, drê äñĩ drĩ â'dózó kô ngã ällõ ró Yésũ bê rĩ. Ítí rĩ, nĩ kô ä'dú gõ'dá cé äñĩ õkõ ngãtã ágó bê ì'dí, nĩ 'bã äñĩ drĩ kô cé rĩ'á tã õnjĩ-õnjĩ rĩ 'bã yí ìsũlĩ ì'dí, nyé õzõ ävê kãtí, gõ'dá 'dó-mã-drĩ bê, gõ'dá kpã ägĩ-ägĩ ngã õjílã äzĩ kã rú rĩ bê. Ítí rĩ, ävê, 'dó-mã-drĩ bê rĩ, rĩ õjílã 'bãlé â'dólé ìyĩ nyãányã kã ró, gõ'dá â'dó kô â'dólé õjílã Ôvãrí kã ró.

⁶ Gõ'dá tã gólíyí ìtí 'dĩ 'bá yí rí Ôvârí rí 'bálé â'dólé ăwă ró tákányí gõ'dá gólá drí lâŋô fězó ôjílã rĩ 'bá tã ìtí 'dĩ 'bá yí 'èlé rí yí drí, gõ'dá gólíyí volé gã 'bá dó tã 'bã'bã íyíkã ìnjílí rí 'bá yí bē.

⁷ Nĩ rí trá tã ònjí-ònjí gólíyí ìtí 'dĩ 'bá yí 'èlé drē ăkpākã'dã kăyî gólíyí ănĩ drí tã Yésũ Krístõ kã nĩzõ kô rí 'á.

⁸ Ìtí rí, nĩ âyê gõ'dá tã rí gógó ònjí-ònjí 'dĩ 'bá yí volé, nyé ôzõ ăwă kâtí, âgí-âgí, tã 'bã'bã ôjílã ăzí rú, ôjílã ăzí 'dã'dã, ngátá tã ònjí átálé ôjílã ăzí rú rí.

⁹⁻¹⁰ Nĩ ădô ònjõ kô, tãlã nĩ âyê rĩrĩ ăkũ ăníkã ănyã ró rí yí trá gõ'dá nĩ ìtõ trá rĩrĩ ó'dí rílí ì'dĩ. Ănĩ gõ'dá trá ndrĩ ôjílã ó'dí 'í. Ìtí rí, gõ'dá â'dô-â'dô ăníkã trá ôzõ â'dô-â'dô Ôvârí tíbê ănĩ 'bã 'bá rí kâtí.

¹¹ Gbõ lé nĩ ă'dó kô òrĩ Yúdă yí kã 'í 'dĩ, ngátá nĩ 'dê trá bãsã 'á ngátá nĩ 'dé kô yã rí, ngátá ănĩ ôjílã gólíyí ăzí-ăzí drí gálé dó rí ì'dĩ yã rí, ngátá ôjílã ăzí-ăzí drí ndrélé ngá ònjí ró rí ì'dĩ yã rí, ngátá ănĩ ngá-tì bē dũũ, ngátá ănĩ ngá ăkó lé 'bá 'í yã rí, Yésũ Krístõ drí rí, ôjílã íyíkã ndrĩ ngá ălô ró. Ìtí rí, Yésũ Krístõ rí íyíkã rílí ămã pĩpĩsílí 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá 'dĩ ngá gólá tã lâ drí lâvũlĩ găřă rí ì'dĩ.

¹² Gõ'dá Ôvârí lē ănĩ trá rõô, gólá drí ănĩ nĩzõ â'dólé ôjílã íyí nyãányã kã ró 'dĩ. Gõ'dá tã rí gógó 'dĩ tãsí rí, nĩ 'è zãã tã tãndí ì'dĩ ôjílã ăzí drí, gõ'dá nĩ ă'dô kpá pĩpĩsílí ă'dí bē ôjílã rú kăyî vósĩ cé ăyĩkõ sĩ. Nĩ ă'dô mănĩsĩ gõ'dá kpá fĩ ătũ-ătũ bē, gõ'dá nĩ 'è lómbé-lómbéwã kô.

¹³ Nĩ âyê ănĩ ăzí-ăzí yí tã ònjí gólíyí drí 'èlé trá ănĩ drí rí 'ásĩ, tãlã Ôvârí âyê ănĩ kpá trá tã ònjí ăníkã 'ásĩ rí drí sĩ.

¹⁴ Ìtí rí, nĩ 'è tã 'dĩ 'bá yí ndrĩ, gõ'dá tã gólá lâvũ 'bã găřă ănĩ drí 'èlé rí, ănĩ drí ănĩ ăzí-ăzí yí lélé ì'dĩ. Gõ'dá ôzõ nĩ ôlê ănĩ ăzí-ăzí yí trá rí, ănĩ drí rĩzõ ngá ălô ró, tãlã ănĩ trá gárã rú'bã kã rú ìcú 'bã ngĩngĩ rú'bã ălô rú rí ì'dĩ, gõ'dá gólá nĩ ănĩ trá, tãlã nĩ rí ró bē ngá ălô ró tã ă'dí íyíkã 'á.

¹⁵ Ìtí rí, gõ'dá tã ă'dí gólá Yésũ Krístõ drí ăfêlé rí òrĩ tã ìsũ ăníkã 'á kăyî vósĩ cé, tãlã Ôvârí nĩ ămã trá rú è'bélé ngá ălô ró ôzõ lúkũmã ngĩngĩ drí rú è'bérē rú'bã ălô rú rí kâtí. Nĩ rí ró bē zãã rĩ'á ăwô-ìtí 'èlé ì'dĩ Ôvârí drí.

¹⁶ Gõ'dá tã ătí-ătí tãndí Yésũ Krístõ rí tãsí rí òrĩ zãã kăyî vósĩ cé ănĩ drĩ. Nĩ rí ăzí-ăzí ìmbálé lóngó Ôvârí kã ngõngõ lâ sĩ búkũ gólãkã 'ásĩ, gõ'dá kpá lóngó ăzã 'bá yí rĩzõ gólá rí lúyílí rí 'bá yí bē.

¹⁷ Nĩ 'bã ngá ndrĩ ănĩ drí rĩ'á 'èlã rí 'bá yí, tã ănĩ drí rĩ'á átálã rí 'bá yí bē Yésũ Krístõ rí 'bálé â'dólé ăyĩkõ ró. Nĩ 'è ăwô-ìtí Ôvârí ămã átã drí Yésũ Krístõ rí tãsí.

¹⁸ Ănĩ ôkó yí, nĩ ărĩ tã ănĩ ágó yí kã, tãlã 'dĩ tã Ôvârí drí lélé ănĩ drí 'èlé rí ì'dĩ.

¹⁹ Gõ'dá ănĩ ágó yí, nĩ lē ănĩ ôkó yí dódó, gõ'dá nĩ ă'dô tãndí ró gólíyí drí.

²⁰ Ănĩ 'dĩyĩmvã, nĩ ìnjĩ ănĩ ăndrē yí átã yí bē kăyî vósĩ cé. Ôzõ nĩ ô'è trá ìtí rí, Ôvârí ă'dô ă'dó'á ănĩ bē ăyĩkõ ró.

²¹ Gõ'dá átã yí, nĩ 'è tã ònjí tíbê 'è 'bã ănĩ mvã yí 'bálé â'dólé ăwă ró rí kô gólíyí drí. Ôzõ nĩ òrĩ 'èlã ìtí, ôzõ gólíyí ôlê trá tã tãndí 'èlé rí, drílíyí ăyézó lâ.

²² Gõ'dá ănĩ rú ì'bũ 'bã ró rí yí, nĩ ìnjĩ ănĩ lĩpĩ yí kăyî vósĩ cé. Nĩ ìnjĩ gólíyí ôzõ gólíyí ă'dô bē ănĩ bē rí, gõ'dá kpálé ìtí rí, ôzõ gólíyí ă'dô yũ'dăwã rí, nĩ ì'bũ rú gólíyí drí pĩpĩsílí ălô sĩ.

23-24 Ítí rí, òzō nī ā'dô trá lôsī 'ē'á rí, nī ùjũ lôsī 'élé tándí ró. Rí'á ícâ-ícâ ró ānī drí 'ézó lâ ítí, tálâ rú ì'bũrĩ 'á rí, nī rí rú ì'bũlĩ 'dĩ kúmú āmákâ Yésũ Krístō drí. Ítí rí, nī nī trá kī, gólâ â'dô drí-'â fē'á ānī drí úrú 'álâ.

25 Ítí rí, gō'dá nī ìsũ kpá kī, Kúmú Yésũ â'dô lânō fē'á òjílâ gólĩyĩ rĩ 'bá tã ònjí 'élé rí yí drí. Gō'dá gólâ â'dô òjílâ ndrĩ 'ē'á lätĩ ãlô 'ásĩ.

4

1 Ānī lôsī 'ē 'bá lípĩ ró rí 'bá yí, nī â'dô pĩpĩsílĩ mvēēmvē bê lôsī 'ē 'bá āníkâ yí drí, nī fē ngá gólĩyĩ drí lélé ā'dô ró rĩzó rí gólĩyĩ drí, ānī rĩ'á kpá ānī lípĩ bê úrú 'álâ.

2 Nī rí zāâ rātāā 'ē'ē sī Ôvârí drí, gō'dá ānī lĩfĩ òrĩ zāâ ngiyá, gō'dá nī rí kpá zāâ āwō-ítĩ 'élé Ôvârí drí.

3 Gō'dá nī ìjĩ Ôvârí āmâ tāsĩ, gólâ òfē ró lätĩ bê āmâ drí tã átĩ-átĩ tándí iyíkâ pēzó òjílâ drí. Nī ìjĩ Ôvârí, tálâ gólâ òpâ ró āmâ bê tã gólâkâ lãpĩ-lãpĩ ró, gō'dá gólâ drí â'dalé trá òjílâ drí nō pélé òjílâ drí. 'Dĩ tã ífĩ gólâ má drí â'dózó gānĩmã 'á nō ì'dĩ.

4 Gō'dá nī ìjĩ kpá Ôvârí, tálâ gólâ ò'bã ró mâ bê tã átĩ-átĩ tándí gólâkâ nō pélé mbĩ òjílâ drí, tã lâ òfĩ ró bê òjílâ drĩ dódó.

5 Gō'dá òzō ānī ā'dô trá òjílâ gólĩyĩ tībē â'dó 'bá krístō 'bá ró kô rí lãfálé rí, nī lōndā lätĩ iyíkâ zāâ tã Yésũ kã nō átázó ì'dĩ gólĩyĩ drí.

6 Ítí rí, òzō nī āā'dô trá tã rí 'dĩ òjã'á gólĩyĩ bê rí, nī â'dô cú 'díyĩ ìnjĩ-ìnjĩ bê gō'dá kpá tã ìsũ-ìsũ tándí bê, tálâ nī ícâ ró bê tã gólĩyĩ drí rĩ'á òjílâ rí lógólé dódó.

Tã Póólō drí nĩ-bē-yã krístō 'bá āzĩ kã fēzó rí

7-8 Mā trá āmâ âdrúpĩ āzĩ rú bê Tíkĩkō rí jō'á ānī ngálâ nō. Gólâ â'dô āmâ tã átã'á nī ānī drí. Tíkĩkō rĩ'á āmâ rú-lē-āzĩ tándí tībē āmâ drí rĩzó lôsĩ kúmú āmákâ Yésũ Krístō kã nō 'élé gólĩyĩ bê tándí ró rí ì'dĩ. Gólâ â'dô mbârākã sō'á ānī 'á.

9 Gólĩyĩ â'dô nĩ'á Ōnēsímō gólâ tībē â'dó 'bá kpá òjílâ āníkâ ró rí bê. Ōnēsímō rí gógó kpá òjílâ tībē 'dē 'bá trá Yésũ Krístō vó pãtĩ-pãtĩ ró rí ì'dĩ. Gō'dá gólĩyĩ â'dô ngá gólĩyĩ ndrĩ â'dó 'bá nōlé nō tã lâ ngĩ'á nī ānī drí tólâ.

10 Gō'dá Ārīsītārókō gólâ tībē â'dó 'bá má bê gānĩmã 'á nōlé nō fē nĩ-bē-yã ānī drí tólâ. Gō'dá Mārākō Bārānábã rí âdrúpĩ ró rí fē kpá nĩ-bē-yã ānī drí. Ítí rí, má átã Mārākō rí tã trá sīsĩ ānī drí, òzō gólâ òcã trá tólâ rí, nī lãgũ gólâ āyĩkō sī.

11 Gō'dá Yásōwã tībē zĩlĩ kpá Yúsētũ rí fē kpá nĩ-bē-yã ānī drí. Ítí rí, òjílâ gólĩyĩ nã 'dĩ 'bá yí òjílâ gólĩyĩ òrĩ āmákâ Yúdã yí kã 'ásĩ rĩ 'bá ìyĩ lôsĩ 'élé 'dũwã má bê nōlé Ôvârí drí rí ì'dĩ. Gólĩyĩ sō mbârākã trá má 'á.

12 Ēpãfãrãsĩ, krístō 'bá gólâ â'dó 'bá òjílâ āníkâ ró rí fē nĩ-bē-yã kpá ānī drí. Gólâ nōlé zāâ rĩ'á rú cē'á rātāā 'ē'ē bê Ôvârí drí, Ôvârí ò'bã ró ānī bê â'dólé gágã tã lélé āníkâ 'á, gō'dá nī â'dô ró bê òjílâ lãrākō Ôvârí drí lélé rí yí ró.

13 Ítí rí, gō'dá gólâ rĩ'á rātāā 'ē'á rōō ānī tāsĩ òjílâ Lōdīsíyã kã bê gō'dá kpá òjílâ Hērãpólĩ kã bê.

14 Dēmásĩ yí āmâ rú-lē-āzĩ āmbã Lúkã tībē â'dó 'bá dōkōtórō ró rí bê fē ìyĩ kpá nĩ-bē-yã ānī drí.

15 Mā fē nĩ-bē-yã āmákâ krístō 'bá gólĩyĩ Lōdīsíyã 'álâ rí 'bá yí drí, gō'dá kpá Nīmífã yí drí krístō 'bá gólĩyĩ rĩ 'bá rú ê'bélé gólâ drí 'bã 'álâ rí 'bá yí bê.

¹⁶ Òzò gò'dá úũzì wárāgā nô trá ānì drí rì, nì gò ró lópélá kpá kǎnìsǎ Lōdīsíyā 'álá rì drí úzì ró bē kpá tólá krístō 'bá tólá nǎ 'bá yì drí. Gò'dá nì zì kpá wárāgā gólá má drí jǒlé ngī òjílǎ Lōdīsíyā ká drí nǎ.

¹⁷ Gò'dá nì átá Ākípā drí kǐ, gólá ũnì tǎndí ró gólá drí lōsǐ Ôvârí drí fēlé trá gólá drí 'dǐ ndēlé.

¹⁸ Gò'dá má rì gógó Póólō, má fē nî-bē-yā ānì drí, má rì gógó nyǎányâ lá má trá ámâ rú ìgǐ'á nō. Ámâ tǎ ũvǐ ānì drǐ sǐ gǎnǐmǎ 'á nōlé kô, nì 'è rǎtǎā bē ámâ tǎsǐ. Ôvârí āā'dô ānì bē ndrǐ. Ī'dǐ 'dǐ.

Tā îgĩ-îgĩ drĩ-káká Póólō kâ Tēsālōnikā lé 'bá yĩ drĩ 1 Tēsālōnikā lé 'bá

Tā 'ē'á zĩlâ nĩlĩ sĩsĩ rĩ

Póólō rĩ ífífí ìtō kãńsã trá Tēsālōnikā 'álâ, 'bãdrĩ Ğiríkĩ kâ 'álâ. Krístō 'bá ó'dí tólâ nã 'bá yĩ jâ ìyĩ trá, gō'dá âyê ìyĩ gō'dá ôvârí gólĩyíkâ âkũ ró ôjílâ gólĩyíkâ drĩ rĩ'á ìnjĩlâ rĩ trá, gō'dá ìtō ìyĩ trá tã lélé Yésũ 'á. Gō'dá 'dĩ vósĩ rĩ, trá Póólō drĩ rãzó volé nĩngá sĩ, tãlâ ôjílâ Yúdã yĩ kâ âzâ 'bá yĩ ùjũ ìyĩ trá 'ē'á gólâ rĩ fũlĩ.

Gō'dá Póólō rá bê nĩngá sĩ rĩ, gólâ drĩ gōzó Tĩmátĩyã rĩ jōlé, nĩ'á tã tólâ rĩ âtrōlé âgōzó ì'dí bê lâ yĩ drĩ. Ì'dí gólâ drĩ wárãgã drĩ-káká îgĩzó gólĩyĩ drĩ tã ìjĩ gólĩyíkâ âzâ 'bá yĩ tã-drĩ lâ lógōzó, gō'dá kpá mbârãkã sōlé gólĩyĩ 'á. Gō'dá krístō 'bá 'dĩ 'bá yĩ 'ē ìyĩ ôjílâ âzâ 'bá yĩ kpá trá dũũ tã lélé Yésũ 'á. Gō'dá ìtĩ rĩ, âzâ 'bá yĩ âyê ìyĩ lôsĩ 'ē'ē trá, gō'dá rĩ ìyĩ trá cé Yésũ rĩ âgō-âgō tēlé ì'dĩ. Gō'dá kpá rĩ, âzâ 'bá yĩ gō'dá ìyíkâ tã ìsũ ró kĩ, â'dô â'dô rũ 'ē'á ìyíkâ gō'dá nĩ krístō 'bá gólĩyĩ ôdrã 'bá drē sĩsĩ Yésũ âgōó drē kô rĩ 'bá yĩ drĩ yã? Gō'dá Póólō drĩ tã Yésũ kâ 'ēzó âgōlé rĩ â'dalé gólĩyĩ drĩ tãndĩ ró, gō'dá kpá rĩrĩ gólĩyíkâ Yésũ rĩ tēlé rĩ bê.

Gō'dá wárãgã rĩ lâ ró rĩ 'á rĩ, krístō 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ lâ ìyĩ drē zãã lĩjã-lĩjã ró âgō-âgō Yésũ kâ rĩ tã lâ 'á. Gō'dá ôjílâ âzâ 'bá yĩ kĩ ìyíkâ rĩ, Yésũ âãgō trá âkũ ró. Gō'dá Póólō drĩ ngá 'ē 'bá rũ 'ēlé sĩsĩ, Yésũ drĩ gōzó âgōlé rĩ tã lâ âtalé gólĩyĩ drĩ. Sĩsĩ rĩ, tã ònjĩ â'dô nĩ'á ãtĩ 'álâ, gō'dá ôjílâ gólâ tã ònjĩ âsé 'bá rĩ drĩ âcãzó. Gō'dá Póólō kĩ, krístō 'bá yĩ òrĩ zãã tã Yésũ kâ lélé ì'dĩ lãṅō rĩ 'bá gólĩyĩ 'ēlé rĩ 'ásĩ ndrĩ. Gō'dá gólĩyĩ ò'ē kpá zãã lôsĩ ìyíkâ, gō'dá gólĩyĩ âãyê kpá tã tãndĩ 'ē'ē kô. Ì'dĩ 'dĩ.

¹ Mâ Póólō, má îgĩ wárãgã nô ãnĩ ôjílâ ãmã átã Ôvârí gō'dá Kúmũ ãmãkã Yésũ Krístō bê rĩ kã rĩ 'bá Tēsālōnikā 'álâ rĩ 'bá yĩ drĩ. ãmã, Sĩlĩvãno yĩ bê, gō'dá Tĩmátĩyã yĩ bê 'ē ìyĩ nĩ-bê-yã ãmbã ãnĩ drĩ. Ôvârí ôfē òrē ãnĩ drĩ tã ã'dĩ bê.

Ãwô-ìtĩ 'ē'ē Tēsālōnikā lé 'bá tãsĩ

² ãmã kãrá rĩ'á ãwô-ìtĩ 'ē'á Ôvârí drĩ ãnĩ tãsĩ. Gō'dá mã ngô ãwó kpá kãrá gólâ drĩ ãnĩ tãsĩ.

³ ãmã drē kpá zãã rĩ'á ãnĩ tã ìsũ'á ãmã átã Ôvârí ágálé, tãlâ nĩ â'dã tã lélé ãnikã ngbálĩ-ngbálĩ Ôvârí 'á rĩ trá, gō'dá kpá ôjílâ lôvó ãnikã tãkãnyĩ rĩ 'bá yĩ bê tã ãnĩ drĩ 'ēlé rĩ 'bá yĩ sĩ. Gō'dá ãnĩ kpá nĩngá sĩ ìfĩ 'bã'bã bê Yésũ Krístō rĩ âgō-âgō tē'á.

⁴ ãmã âdrũpĩ yĩ ãmã ìzó yĩ bê, mã nĩ trá tã pãtĩĩ ró kĩ nĩ rĩ, ãnĩ lôvó bê Ôvârí drĩ gō'dá gólâ drĩ kpá ãnĩ êpēzó â'dólé ôjílâ ìyíkâ ró.

⁵ 'Dĩ mã nĩ, tãlâ kãyĩ ãmã drĩ cãzó tólâ tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yésũ rĩ tãsĩ rĩ âtalé ãnĩ drĩ 'dĩ sĩ, pãtĩĩ ró tã ãmã drĩ âtalé 'dĩ 'bá yĩ â'dó kô cú ìtĩ ífĩ lâ yĩ âkó. Nĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, tã 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á tã pãtĩĩ 'ĩ mbârãkã Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã rĩ kã sĩ. Nĩ nĩ kpá trá kĩ, tã âtĩ-âtĩ rĩ'á pãtĩĩ, tãlâ mã 'ē tã tãndĩ trá dũũ ãmã drĩ rĩrĩ ãnĩ bê 'dĩ sĩ.

⁶ Gō'dá nĩ ùsũ lãṅō trá, tãlâ nĩ 'dê trá Yésũ vósĩ ãmã bê. Kpálé ôjílâ ñzã ãnĩ rĩ, Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã â'dô ãnĩ 'bã'á â'dólé ãyĩkô ró, gō'dá nĩ rĩ trá tã lélé sĩ Ôvârí 'á.

⁷ Gō'dá ngbāangbānō rī, krístō 'bá ndrī 'bādrī Ğiríkī ká 'álá rī 'bá yī 'dē ìyī trá 'dó tā ānī drī rī'á 'èlā rī 'èlé ì'dí.

⁸ Gō'dá kpá Ğiríkī ũgú 'álá rī, òjílā āzā 'bá yī átā tā āmā drī tā lēlē ānīkā Yésū 'á 'dī tāsī. Ícá kō āmā drī tā āzā átálé drīlīyī ānī tāsī.

⁹ Áátā trá kī nī rī, òzō mā āacā trá ānī ngálá rī, nī árī āmā úlī árī-árī āyīkō sī. Gō'dá nīngá sī rī, ānī drī ípálé jázó ì'dí òvārī ābārādāgō ānī á'bíyá yí ká rī rú sī, gōzó ándrá-gá-sílí jalé Ôvārī pātīī rī drī.

¹⁰ Gō'dá ānī āā'dō drē Ìfī 'bā'bā ró āgō-āgō Ôvārī rī mvá Yésū ká úrú lésī rī tē'á gólá Ôvārī drī gólá rī íngalé līdrílí òdrā 'ásī rī, gō'dá gólá 'è 'bá āgólé āmā pālé òmbā Ôvārī ká āmā drī tā ònjí āmákā tāsī rī 'ásī rī.

2

Tā tā drī āgázó Póólō drīī nīnī gólākā gólīyī ndrēlé rī tāsī rī

¹ Ámā ādrúpī yī āmā ízó yí bē, nī nī trá kī, lósī āmákā ānī lāfálé rī á'dó kō tā ākó ìtí.

² Ítú āmā drī 'bázó Fīlípī 'álá rī sī rī, ò'è āmā trá ònjí ró, gō'dá áátā tā ònjí trá āmā rú, drē āmā drī cā ākó Tēsālōnikā á tólá rī. Kpálé ìtí rī, Ôvārī āfē mbārākā íyíkā trá āmā drī tā átī-átī íyíkā pēzó ānī drī. Gbō lé òjílā bē dūū rī 'bá tā ònjí átálé ì'dí āmā rú rī, mā rī āmákā zāā tā 'dī 'èlé mbārākā āmákā rī sī ndrī.

³ Gō'dá nī ndrē trá kī, mā rī kō tā 'dī pēlé tā ìsū-ìsū ònjí sī āmā pīpīsilí 'á ngátá ānī ádólé ì'dí.

⁴ Ôvārī 'bā Ìfī āmā drīī á'dólé tā átī-átī íyíkā tándí ró 'dī pēlé, tálá cé gólá ì'dí tā ómvó tō 'bá tō āmā 'á rī. Mā lē tótó Ôvārī rī 'bálé ì'dí á'dólé āyīkō ró, á'dó kō òjílā āzī 'bálé ì'dí. Gō'dá mā rī kpá kō rī'á mánī 'èlé ānī drī.

⁵ Mā rī kō rī'á úlī āsō-āsō átálé ì'dí ānī drī, tálá nī āāfē ró ādī bē āmā drī. 'Dīī Ôvārī nī trá ndrī.

⁶ Mā lēé kō ānī òjílā āzā 'bá yí bē rī drī āmā lūyílí.

⁷ Íyíkā fí rī'á mbī āmā drī ngá zīzó ānī tī, tálá āmā rī'á lājó'bá Yésū ká ì'dí rī drī. Gō'dá mā 'é kō. Bē-rī āmā rī'á ānī drī òzō āndrē tándí gólá rī 'bá íyī mvá ārómēyá ró rī vó lâ ndrēlé dódó rī kátí.

⁸ Mā átā tā átī-átī Ôvārī ká trá ānī drī, tálá ānī lówó bē rī'á āmā 'á rōō. Gō'dá mā 'è ngá tībē rī'á 'èlā rī trá ākí ākó ānī drī rī.

⁹ Mā 'è ngá trá úrī sī vō vō ìtú kárá būúū ngácī 'á, tálá āmā 'á tāsī. 'Dīī drē ìtú āmā drī á'dózó tólá tā átī-átī Ôvārī ká pē'á ānī drī rī sī. Mā 'è ìtí, tálá mā òzó kō rīī lāṅō ngá zīzī ká sōlé ānī rú.

¹⁰ Tā ākí ākó āmā drī átálé trá nō rī'á pātīī. Ānī nyāányā Ôvārī yí bē nī trá, mā 'è tā á'dó 'bá mbīmbī rī 'bá yī ì'dí ānī tā lē 'bá yī lāfálé.

¹¹ Mā 'è ānī ālō-ālō, té òzō mvá rī átá drī rīrī mvá lâ yī nyāányā ró rī yī 'èlé rī kátí,

¹² 'díyī ícī-ícī, gō'dá kpá tā-drī lògō-lògō tā mbīmbī Ôvārī rī 'bā 'bá á'dólé āyīkō ró rī 'bá yī 'èlé ì'dí rī sī. Gólá rī gógó ì'dí ānī āzī 'bá á'dólé íyíkā ró kūmū íyíkā zélé āmbā íyíkā nīlī rī.

¹³ Mā lūyī Ôvārī kárá, tálá nī òtírī tā átī-átī árī āmā sílī sī rī, nī ìsūú kō kī, 'dīī tā átī-átī òjílā sílī sī rī ì'dí. Nī nī ānīkā cé tā átī-átī rī 'dī āā'dō trá Ôvārī sílī sī. Ôvārī rī'á tā 'è'á úlī íyíkā 'dī sī ānī gólīyī tā lē 'bá gólá 'á rī yī drī.

14 Tã rî nõ 'ê rû ânî drí nõ, té õzõ drílã rû 'êrê trá kãnísã Ôvãrí kã võ ãzã 'bá yî 'ásî Yũdáyã 'álã rî 'bá yî drí rî tí. Ôjílã âníkã rî 'bá yî ìzã ânî kpá té õzõ õjílã Yúdã yî kã rî 'bá yî drí rîrî krístõ 'bá Yũdáyã 'álã rî 'bá yî ìzãlé rî kátí.

15-16 Ôjílã Yúdã yî kã rî 'bá yî ùfũ Kúmú Yésũ tá àngũ 'bá Ôvãrí kã yî bê nĩ, gã'dã nõõ gólíyî rĩ'á ãmã ìzã'á ìyî. Ôvãrí trá rĩ'á õmbã ró lãvũlí kôrõ tá gólíyî drí rĩ'á 'êlã 'dĩ tãsí. Mã nĩ trá kĩ nĩ rî, gólíyî já rû trá â'dólé àjú-'bã-ãzí ró õjílã drí ndrĩ, tãlã gólíyî lã 'dĩ rû lô'bãlé pávó tĩ â'bãzó bê ãmã drí, mã õzó lãtĩ Ôvãrí kã ngá pãzó rî tã lã átã õjílã â'dó 'bá õjílã Yúdã yî kã ró kô rî 'bá yî drí. Tã õnjĩ 'dĩ 'bá yî ê'bê rû trá lãvũlí kôrõ tá õnjĩ gólíyíkã ãzã 'bá yî drĩ sĩ. Gõ'dã ngbãangbãno rî, Ôvãrí â'dô pãtĩ lãno fẽ'á gólíyî drí.

Tã Póolõ kã 'êzõ nĩlĩ Tēsālōnikā lé 'bá ndrêlé rĩ

17-18 ã'dô cé ãmã rĩ gógó tãsí rî, ãmã àdrúpĩ yî ãmã ìzó yî bê, mã cá lãfãlé trá ânî rû sĩ àkũ ró. Gõ'dã ãmã kpá fĩ zãã rĩ'á ânî tã ìsũ'á. ãmã trá tã ìsũ-ìsũ àngĩ bê ânî ndrêzó ó'dí. Mã rî trá tã 'êlé ânizõ ânî ngálã. Mã Póolõ rĩ gógó nyãnyã lá ìtõnã trá tã ìsũlí cãzó tólã àndãlã rĩ, gã'dã Sãtãnã lógã mã dó.

19-20 ãmã, mã lã rĩ'á ânî ndrêlé ìtĩ lã 'dĩ ró, tãlã ânî rî gógó nyãnyã lá, ìtũ gólã Kúmú ãmãkã Yésũ Krístõ drí àgõzó rî tú, gólã â'dô tá átã'á kĩ nĩ rî, mã 'ê tá trá tãndĩ ró ânî tãsí. Gõ'dã volé drĩ lã 'ásî rî, mã â'dô 'bã'á àyĩkõ ró.

3

1-2 Tã ìsũ ãmãkã ânî tãsí rî ìcã trá lãvũlí kôrõ. Ì'dĩ 'dĩ, ãmã drí ngãzó tá ìsũlí Tĩmãtĩyã rî jõzó. Tĩmãtĩyã rî 'dĩ ãmã lãmũ-ãzíyã 'ì. Ôvãrí 'bã gólã ãmã bê rĩ'á tá ìyĩkã pãlé õjílã drí. 'Dĩ mã lãkĩ ãmãkã drẽ àkpãkã'dã Átãnã 'á nõngã. Nĩngã sĩ, ãmã drí tá átãzó gólã drí ânî ìcĩlí tá lãlã âníkã 'bãlé ãmbã Yésũ 'á,

3 tãlã õjílã ãzã ãlõ ânî lãfãlé 'ásî õzó ulĩ Ôvãrí kã àyã lãno drí sĩ. Gõ'dã nĩ nĩ kpá trá lãtĩ ãmãkã ânĩ bê rî rĩ'á lãno kã 'ì.

4 Kãyĩ ãmã drí â'dózó drẽ ânĩ bê tólã rî, mã pẽ ulĩ rî 'dĩ trá sĩsĩ ânĩ drí. Mã kĩ nĩ rî, nĩ â'dô kpã lãno ùsũ'á.

5 Gõ'dã ìtĩ rî, tá ìsũ-ìsũ ãmãkã ânî tãsí rî drí 'dẽzó libãlé àngĩ ró. Gõ'dã ãmã drí Tĩmãtĩyã rî jõzó ânî ngãá tólã, tãlã tá lãlã âníkã 'bãlé trá rî àrízó bê sĩlí lá 'ásî, ngã tí ã'dô trá tólã àngõ tí yã rî. Mã rĩ'á ùrĩ ró, tãlã mã ìsũ tá kĩ nĩ rî, Sãtãnã â'dô ânî àdó'á. Gõ'dã 'dĩ, tí tá ãmãkã 'êlé trá tólã nã â'dô à'dó'á àpé fãrãngãngã ró.

6 Gõ'dã Tĩmãtĩyã àgõ drẽ kpã trá ânî ngã lãsí. Gõ'dã gólã drí tá átãzó ãmã drí tá lãlã âníkã Ôvãrí 'á gã'dã kpã õjílã lôvó bê rî tãsí. Gõ'dã nĩngã sĩ, Tĩmãtĩyã rî gógó drí ngãzó kpã tá átãlé kĩ nĩ rî, ânî ãã'dô drẽ zãã rĩ'á tá ìsũ bê ãmã tãsí â'dólé ânî drí lãmũ-ãzíyã pãtĩ rî ró. Gõ'dã drílã ngãzó tá rî 'dĩ pá lá átĩlí kĩ nĩ rî, nĩ lã ãmã ndrêlé kpã nyã õzõ ãmã drí lãrẽ ânĩ ndrêlé rî kátí.

7-8 Ngbãangbãno rî, ãmã pĩpĩsĩlí à'dĩ trá ndrũndrũ. ã'dô kpãlé lãno ãmbã ãmã drí â'dózó ì'dĩ bê lá nõ rî, nĩ 'bã ãmã trá â'dólé àyĩkõ ró tá lãlã âníkã sĩ.

9 Mã 'ê àwõ-ìtĩ ãmbã ãmbã Ôvãrí drí àyĩkõ ânĩ drí ãmã 'bãzó trá 'á lá àndrõ nõ tãsí.

10 ãmã rĩ'á drẽ zãã àwõ ngõ'á mbãrãkã sĩ Ôvãrí drí, mã gã ró kpã bê ânĩ ngálã tá ãzã ngĩlí àtĩ 'álã ânĩ pãzó.

11 Mā ngō āwó Ôvârí âmâ átá drí gō'dá kpá Kúmú âmákâ Yésū bê kī nī rī, gólīyī nyānyā ũnjī látī trê âmâ drí nīzó bê cālê ānī ngálâ.

12 Gō'dá Ôvârí âmákâ rī ò'è ānī, ānī lôvó 'bālê ānī vó 'ásī lậvũlị kô rô ngbāngbānō rī drī sī, gō'dá kpá ānī 'bālê â'dólê òjílâ āzị lôvó bê ākí ākó ānī 'á, kpá té òzō âmâ nyānyā drí â'dórê ānī lôvó bê rī kátí.

13 Bê trá ítí rī, Yésū òsō mbârâkâ ānī 'á, tālâ âmâ átá Ôvârí òndrê ró ānī bê òzō òjílâ iyíkâ â'dó 'bá iyí tã ònjí ākó rī 'bá yí kátí, ịtú Kúmú âmákâ Yésū drí âgōzó òjílâ iyíkâ bê ndrī rī tú.

4

Tã gólâ sũ 'bá Ôvârí rú rī

1-2 Âmâ drê rī'á cé tã fínyáwá āzâ 'bá yí ìgī'á ì'dí ānī drí. Mā âtâ úlị ānī drí òzō òjílâ gólīyī rī 'bá iyí tã âtâ-âtâ Kúmú âmákâ Yésū kâ zêlé rī kátí. Gō'dá nīngá sī rī, mã lôgō tã kpá ānī drí ngbálí-ngbálí, mã kī nī rī, nī 'è ró tã tândí bê, té òzō âmâ drí âtálê trá ānī drí rī kátí, tālâ ùsù ró bê Ôvârí rú. Nī ítō trá ítí rī, trá rī'á tândí ró. Ā'dô ítí rī, 'dôvó nī 'è tã rī 'dī 'bá yí lậvũlị kô rô nōo drī sī. Nī ârī tã âmâ drí âtálê trá ānī drí sịsị Yésū kâ rī kpá trá,

3 Ôvârí lê ānī drí â'dólê òjílâ mbịmbị rī 'bá yí ró, gō'dá kô â'dólê òjílâ āvē 'bá ró.

4 Nī āā'dô tã trô 'bá ró lôvó rú'bạ kâ drịgạ sị. Ā'dô trá ítí rī, vō â'dô sũ'á Ôvârí rú, rīrī tândí rī 'dī tāsī.

5 Nī 'bã ānī kô āvē drí lôfílí tã ònjí-ònjí rī 'bá yí 'èlé, òzō òjílâ gólīyī Ôvârí nī 'bá kô rī 'bá yí kátí.

6 Nī âyị kô kristô 'bá āzị òkó bê. Nī 'è tã rī 'dī 'bá yí ãlôlâ kó kô, tālâ pậtị-pậtị ró Kúmú âmákâ Yésū â'dô lậgô ạngị fê'á òjílâ tã rī 'dī 'bá yí 'è 'bá rī yí drí. Ī'dí ítí, âmâ drí ândrô ngāzó tã âtálê ānī drí ngbálí-ngbálí tã rī 'dī 'bá yí tāsī.

7 Ôvârí lêé kô òjílâ iyíkâ drí rílí rīrī ányâ sị, bê-rí gólīyī drí rílí rīrī mbịmbị rī sị.

8 Òzō òjílâ āzâ ãlô ògã trá dó tã rī nō 'bá yí ârílí rī, tákô gólâ gãá dó 'dī kô cé tã òjílâ mvá āzị kâ ârílí, gólâ gã dó 'dī tã Ôvârí kâ rī 'bá yí ârílí ì'dí. Ôvârí lôfí Líndrí Tândí iyíkâ nī âmâ 'ásī.

9 Tã āzâ kpá bê rī'á nôtí lôvó tāsī. Úlị âmákâ lôvó tāsī rī rī'á cé fínyáwá ítí, tālâ Ôvârí â'dâ látī ānī drí ānī lôvó 'bázó ānī vó 'ásī rī trá.

10 Gō'dá tã pậtị ró, ānī trá 'dó tã rī 'dī 'è'á ítí ndrī kristô 'bá Mêkêdóniyã 'álâ rī 'bá yí bê. Ítí rī, nī 'è tã rī 'dī 'bá yí lậvũlị kô rô ngbāngbānō rī drī sị.

11 Bê trá ítí rī, nī rī âyĩkô sị lậwã-lậwã ākó. Nī sô ānī tị kô tã tíbê â'dó 'bá āníkâ ró kô rī 'á. Nī gô, nī 'è lôsị āníkâ mbârâkâ sị té òzō tã âmâ drí âtálê trá ānī drí rī tị.

12 Nī 'è tã rī 'dī 'bá yí té ítí, tālâ òjílâ gólīyī drê tã Ôvârí kâ ârī 'bá kô rī 'bá yí ịnị ró iyí ānī bê, gō'dá nī òzó ngá ndã nyálê.

Tã âgô-âgô Yésū kâ rī tāsī rī

13 Âmâ âdrúpị yí âmâ ìzó yí bê, mã lê ānī tã nịlị kristô 'bá ôdrã 'bá trá rī yí tāsī, tālâ nī òzó āwó ngôô, òzō òjílâ gólīyī ngá ākó lịfị 'bázó drị lậ rī 'bá yí kátí.

14 Gō'dá mã lê tã trá kī, Yésū lídrí trá ôdrã 'ásī rī, gō'dá mã lê tã kpá trá kī, Ôvârí â'dô kristô 'bá ôdrã 'bá trá rī yí ìngá'á, ā'dô ró bê gólīyī drí rú ùsúzó Yésū bê kậyị gólâ drí âgōzó ạngó drī rī sị.

15 Mā âtâ ânî drí nõ tâ Yésũ rî nyãányâ drí âtálé kî'á nî rî, krístõ 'bá â'dó 'bá drẽ zãâ lédrẽ-lédrẽ ró kâÿî Yésũ drí âgõzó rî sî rî, ícá ÿî kô nîlí sîsî krístõ 'bá ôdrã 'bá trá rî yî drí sî.

16 Áâ'dô tâ rî 'bã'á 'élé, gõ'dá mālāyíkã kúmú ró rî â'dô ngã'á ôtrélé, gõ'dá áâ'dô kpá gûnîyã võ'á tîlí'bá bê Ôvârí drí. Nîngá sî rî, Kúmú âmákâ Yésũ â'dô 'ẽ'á âgõlé úrú lésî. Gõ'dá krístõ 'bá ôdrã 'bá trá rî 'bá yî â'dô lídrí'á ÿî sîsî ôdrã 'ásî.

17 Gõ'dá nîngá sî, Ôvârí â'dô âmâ krístõ 'bá â'dó 'bá drẽ zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rî 'bá yî ê'bé'á vûdrî sî kâkâÿî ãlô trólé 'bũú 'alâ mbârãsã 'á âmâ âzâ 'bá yî tólâ nã 'bá yî bê rú úsúlî Kúmú âmákâ Yésũ bê. Vólé drî lâ 'ásî rî, mã â'dô rî'á zãâ gbádú ãdũkũ ãkó Kúmú âmákâ Yésũ bê.

18 Bê trá ítí rî, nî 'dê mã pẽ tâ lâ âmâ âzî-âzî yî drí ãkí ãkó, tâlâ âmâ rú'bã ãâ'dî ró bê ôdrã vólé drî 'ásî.

5

1 Âmâ tâ âzâ ãkó âtálé kâÿî Yésũ drí âgõzó rî tâsî.

2 Nî nî trá kî'á nî rî, gólâ â'dô âgõ'á ÿî tâ ájó ãkó, té õzõ ùgú gólâ ânî 'bá kîrî ngá ùgûlí rî kâtí.

3 Kâÿî rî 'dî sî rî, õjílâ â'dô rî'á tâ âtálé kî nî rî, "Âmâ lâŋõ ãkó." Nîngá sî, kôro lâŋõ âmá rî â'dô â'dé'á gólîyî drî, õzõ ngá lâzê-lâzê áfî 'bá 'wãã òkó 'ẽ 'bá trá ãnyî mvá tîlí rî drí rî kâtí. Gólîyî pá ngá kô ãlôwálâ tâ õnjí 'dî 'ásî.

4 Âmâ krístõ 'bá nî trá kî nî rî, Kúmú Yésũ â'dô âgõ'á 'wãã'wã ítí.

5 Tã rî 'dî tâsî rî, mã êdê âmâ nyãányâ njãã gólâ rî âgõ-âgõ tâsî. Âmâ rî'á âmâ lîfî bê ngbã. Ítí rî, tâ õnjí â'dé kô âmâ drî, tâlâ âmâ â'dó kô rî'á ñîrîkúwá 'á.

6 Ítí rî, mã ãâ'dô kákárá límú kâtí lîfî lõmbã bê. Mã â'dô kô tâ nîñî ãkó õzõ õjílâ drî lâ yî ãkólé ãkô-ãkô nyãsá límvo zélé rî 'bá yî kâtí.

7 Ôjílâ rî â'dú kólé ngácî sî, gõ'dá kpá ítí õjílâ rî ôdrã mvûlí rî'á gólîyî cîlí rõô rî kpá ngácî sî.

8 Gõ'dá â'dô ítí rî, mã 'ê tâ õjílâ 'dî 'bá yî kã rî kô. Mã ãâ'dô ró bê-rî õjílâ gólîyî rî 'bá zãâ lîfî bê ngbã tâ gólîyî 'ẽ 'bá rú 'élé rî tèle rî 'bá yî ró. Mã 'bã âmâ lõvó âmâ vó 'ásî, mã 'bã ró lîfî ãlô Ôvârí drî, gõ'dá mã gõ ró kpá rîlí lîfî 'bã'bã bê âgõ-âgõ Kúmú âmákâ Yésũ Krístõ kã rî tèle í'dî.

9 Ôvârí 'é õmbã ÿíkã kô â'délé âmâ drî. Gólâ lã âmâ pãlé Kúmú Yésũ rî ôdrã sî.

10 Ôzõ âmâ lîfî õmbã trá âmâ rú Yésũ drí âgõrẽ tú rî, mã â'dô rî'á tândí ró Yésũ rî gógó bê. Ôzõ â'dô kpálé ôdrã 'î âmâ drí sîsî Yésũ drí âgõ ãkó rî, mã â'dô kpá zãâ rî'á gólâ bê. Á'dô â'dó'á ítí, tâlâ âmâ pã 'bá Yésũ drã trá âmâ vó 'á.

11 Ítí rî, nî sô mbârãkã ânî âzî-âzî yî 'á. Gõ'dá nî lõpê gólîyî, tâ Ôvârí rî 'bã 'bá ãyîkô ró rî 'élé. Ânî rî'á tâ 'dî 'bá yî 'ẽ'á ítí ngbãngbãñõ.

Tã Póólõ kã lélé Tēsālōnikā lé 'bá drí 'élé rî

12 Âmâ ãdrúpî yî âmâ ñzó yî bê, mã lò'bã rú'bã ânî drí lâñjî 'bãzó bê õjílâ Ôvârí kã 'bãlé rî'á tâ ñmbálé, ânî lòkílî, gõ'dá kpá tâ Ôvârí kã 'ẽ 'bã mbârãkã sî rî 'bá yî drí.

13 Nî 'bã gólîyî lõvó kpá, tâlâ tâ drílîyî rî'á 'êlã ÿî rî sî. Nî rî tî òcî-òcî ãkó ãlôwálâ.

14 Mā lô'bā rú'bạ ãnì drí tã nô 'bá yì 'èlè ì'dì, nĩ àtì òjílã òvó ró rì 'bá yì, nĩ ìcì gólìyì à'dó 'bá ùrĩ ró tã 'díyì ìzã-ìzã kã tãsí rì, nĩ àmù drì gólìyì tã lèlè bẹ fínyáwá rì yì drì, nĩ àtũ fĩ tã ányà òjílã kã drì sĩ.

15 Nĩ lògò tã ònjí kò òjílã tã ònjí 'è 'bá trá ãnì drì rì drì. Á'dò kpálé ìtí rì, nĩ lònđã tã tãndí ì'dì 'èlè ãnì vó 'ásĩ, gò'dá kpá òjílã drì ndrĩ.

16 Nĩ à'dò àyĩkò ró ìtú vósĩ cé.

17 Nĩ rì zã rĩlì áwó ngölé Ôvârí drì ìtú kára.

18 Tã àzã 'bá yì ò'è rù kpálé rì, nĩ 'è àwô-ìtí àmbá ì'dì Ôvârí drì, tãlã àwô-ìtí 'è'è 'dì tã Ôvârí drì lèlè àrìlì gólìyì tã lè 'bá Yésù Krístò 'á rì yì sǐlǐ sĩ rì ì'dì.

19-20 Nĩ lògà òjílã kò òtírì rĩ ìyì úlì àtálé òzò tã àngũ 'bá Ôvârí kã rì tí rì, tãlã nĩ òzó tã Líndrí Tãndí Ôvârí kã drì rĩ'á 'èlã rì lògá.

21 Nĩ ìsũ úlì òjílã rì 'dĩ drì rĩ'á àtálã 'dì ìtò lá. Nĩ àrì tãndí ró úlì gólã à'dó 'bá Ôvârí kã ró rì, nĩ gò ró 'èlã.

22 Nĩ gã dó úlì gólìyì à'dó 'bá Ôvârí kã ró kò rì àrìlì.

23 Ôvârí rì nyãányã rĩ'á kó cé ì'dì tã tì dũũ nõ 'bá yì ndè 'bá 'ì. Ìtí rì, Ôvârí rì gógó nyãányã lá òndè ãnì èdè-èdè ìcálé rĩlì yì bẹ òjílã tã mbì 'bá ró. Gólã òndrè ãnì rì gógó vó lá tã ìsũ-ìsũ ànìkã bẹ, tã 'è'è ànìkã bẹ ndrĩ 'dó kækàrẹ, tãlã nĩ òzó à'dó tã ònjí tètè rì bẹ, ìtú Kúmú Yésù Krístò òtírì àgòò rì sĩ.

24 Ôvârí àzì ãnì trá à'dólé òjílã ìyìkã ró. Gò'dá tã pătĩ ró, gólã à'dò tã àmbá drìlã tã lá yì 'bãlè trá ndrĩ 'dì 'bá yì 'è'á.

25 Àmã àdrúpì yì àmã ìzó yì bẹ, nĩ ngò áwó Ôvârí drì àmã tãsí.

26 Nì-bè-yã àmákã ãnì drì tólã rù àmvô-àmvô sĩ.

27 Mã 'bã tã àtã-àtã àmákã ãnì drì Kúmú àmákã Yésù àndrá kĩ nĩ rì, ólã tã ìgĩ-ìgĩ àmákã nõ ãnì krístò 'bá yì drì ndrĩ.

28 Kúmú àmákã Yésù Krístò àã'dò ãnì bẹ. Ì'dì 'dì.

Tā ìgĩ-ìgĩ Póólō ká rĩ lâ Tēsālōnikā lé 'bá yĩ drí rĩ 2 Tēsālōnikā lé 'bá

¹ ãmâ Póólō, Sīlívánō,* Tīmátīyā yĩ bē, mã 'è nĩ-bē-yā āmbá ānĩ òjílā āmâ átá Ôvârí ká gō'dá Kúmú āmákâ Yésū Krístō ká rĩ bē rĩ 'bá Tēsālōnikā 'álâ rĩ 'bá yĩ drí.

² ãmâ átá Ôvârí gō'dá Kúmú āmákâ Yésū Krístō bē, òfē ìyĩ òrē ānĩ drí tā ã'dí bē.

Tā Póólō drí rātáã 'èzò krístò 'bá yĩ tāsĩ òzò ã'dò trá

kâyĩ lànḡ ká 'á rĩ

³ ãmâ ãdrúpĩ yĩ ãmâ ìzó yĩ bē, rĩ'á tā mbĩ ró ãmâ drí rĩzó Ôvârí rĩ lùyílí kára tálâ ānĩ tāsĩ, tā lēlē ānikâ Ôvârí 'á rĩ trá rú lópé'á ãtĩ 'álâ. Gō'dá lówó ānikâ āzĩ-āzĩ drí ākĩ ākó rĩ kpá trá rú lópé'á rō ãtĩ 'álâ.

⁴ ã'dólé bē trá ìtĩ rĩ, ãmâ rĩ gógó rĩ'á ānĩ rú lùyí'á krístò 'bá vō āzâ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ yĩ drí kĩ nĩ rĩ, ānĩ drē zāã rĩ'á tā lēlē bē Ôvârí 'á kâyĩ ãndrò rú ìzā-ìzā ká gō'dá kpá lànḡ bē nō sī.

⁵ Gō'dá mã nĩ trá 'á lâ sī kĩ nĩ rĩ, Ôvârí ã'dò tā kĩ'á mbĩmbĩ ró, gólâ òtírĩ tā ãdūkũ ìyíkâ átá kĩ'á nĩ rĩ, ānĩ rĩ'á ìcâ-ìcâ ró ã'dólé òjílâ ìyíkâ ró rĩ.

⁶ Ôvârí ã'dò tā mbĩmbĩ rĩ 'è'á ì'dĩ. Gólâ ã'dò lànḡ ãfē'á òjílâ gólīyĩ rĩ 'bá rĩ'á ānĩ ìzālē ìtĩ rĩ yĩ drí.

⁷ Gólâ ã'dò ãmâ 'bã'á ānĩ bē lówólé rú ìzā-ìzā 'ásĩ, mã òtírĩ Yésū rĩ ndrēē ānĩrĩ 'á ùrú lésĩ rĩ, cú lãşĩ kòkò lãrũ-lãrũ rĩ bē kpá mālāyíkâ ìyíkâ mbârākã ākĩ rĩ 'bá yĩ bē rĩ.

⁸ Ôvârí ã'dò lànḡ fē'á òjílâ gólâ rĩ nĩ 'bá kò rĩ yĩ drí, tálâ gólīyĩ gã dó tá ãtĩ-ãtĩ tãndĩ gólâkã Yésū rĩ tāsĩ rĩ árílí.

⁹⁻¹⁰ Lãnḡ rĩ 'dĩ ã'dò 'bã'á zãã gbádú ãdūkũ ākó. Áã'dò òjílâ 'dĩ 'bá yĩ drō'á volé Yésū gólâ mbârākã bē gãrã rĩ lãgãtĩ sī, kâyĩ gólâ drí 'èzò ãgólé ãngó nō 'á, òjílâ gólâkã nyãányã lâ yĩ ró rĩ drí rĩzó gólâ rĩ lùyílí, gō'dá kpá rĩ'á lãnḡ 'bãlé gólâ drĩ rĩ 'á. Gō'dá ānĩ ìfífí ã'dò 'è'á 'bãlé òjílâ gólīyĩ rĩ 'bá gólâ rĩ lùyílí 'dĩ 'bá yĩ lãfálé, tálâ ānĩ rĩ'á tā lēlē bē tá ãtĩ-ãtĩ Yésū rĩ tāsĩ rĩ 'á.

¹¹ Ìtĩ rĩ, ãmâ rĩ'á kára āwó ngō'á Ôvârí drí ānĩ tāsĩ kĩ nĩ rĩ, Ôvârí ò'è ānĩ ìcálé ã'dólé òjílâ ìyíkâ ró, òzò gólâ drí ānĩ ãzĩrĩ trá nō kãtĩ. Ôvârí ããfē mbârākã kpá ānĩ drí yĩ ngá lésĩ, ã'dò ró bē tá tãndĩ ānĩ drí lēlē 'è'á 'èlâ tá lēlē ānikâ gólâ 'á rĩ tāsĩ rĩ 'èzò ì'dĩ sī lâ ndrĩ.

¹² Òzò Ôvârí ò'è tá nò 'bá yĩ trá ānĩ drí rĩ, áã'dò Yésū rĩ lùyí'á tá ānĩ drí 'èlé trá 'dĩ tāsĩ. Gō'dá Yésū ã'dò tá ãtã'á kĩ nĩ rĩ, nĩ 'è tá trá dódó. Kúmú āmákâ Yésū ã'dò tá 'dĩ 'bá yĩ 'è'á cú ìtĩ vō lâ lógò ākó.

2

Tā òjílâ gólâ tá ònjĩ ásé 'bá rĩ tāsĩ

¹ ãmâ ãdrúpĩ yĩ ãmâ ìzó yĩ bē, mã lē tá ãtálé ānĩ drí ãgō-ãgō Kúmú āmákâ Yésū Krístō ká tāsĩ, gō'dá kpá ãmâ rú è'bē-è'bē rú ùsúlí gólâ bē vō ãlò 'á rĩ tāsĩ.

² Nĩ 'bã tá ìsũ-ìsũ ānikâ kò ã'dólé rú ònjã-ònjã ró gólâ rĩ ãgō-ãgō tāsĩ. Òzò òjílâ āzã ìmbã tá trá kĩ'á nĩ rĩ, kâyĩ rĩ 'dĩ ãcã trá rĩ, nĩ lē tá-drĩ lâ kò.

* 1:1 1.1 Sīlívánō Sīlívánō rĩ rú āzã rĩ'á Sílã.

Ōzō āzā ōpē íyíkā tā kī, yí āābī íyíkā tā rī 'dī ābī rī, nī lē tā-drī lā kpá kō. Gō'dá kpá ōzō āzā rī ōjō íyíkā trá tā ígī-ígī 'í kī'á nī rī, nōō ā'dō Póólō rī tī-vō 'í rī, nī lē tā-drī lā kpá kō.

³⁻¹¹ Nī āyē ōjílā āzā kō ālōwálā ānī ádólé, tálā mā átā tā 'dī 'bá yí trá ndrī ānī drí. Á'dō āgō-āgō Yésū ká tāsī rī, tā āzā 'bá yí á'dō rú 'ē'á sīsí. Kāyī āndrō nō sī, Sātánā rī'á ōjílā sē'á ūgū sī tā átā-átā Ōvārí ká ārī-ārī lā gālé dó. Ízátú rī, ōjílā āzā á'dō á'dó'á tā ōnjí ásé 'bá ró. Gō'dá ngbāāngbānō rī, ígbálákā áťí trá drílā ōzō áfōō ñnyákú drī ōzō ānī drí nīrī rī kátí. Nīngá sī, ítú-pá mbī 'á, gólá áťí ígbálákā 'bá rī, á'dō nī'á lā. Gō'dá ōjílā rī tā ōnjí ásé 'bá ró 'dī á'dō rú á'dá'á trá ñnyákú drī nōngá. Vólé drī lā 'ásī, ōjílā āngó 'á rī á'dō íyī rú jā'á kpúrūkélē Ōvārí rú. Gólīyī á'dō gā'á dó tā pātī-pātī ró rī ārílí. Ōvārí pātī-pātī ró rī gō'dá ōvārí ābārādāgō āzā 'bá yí bē ōjílā drí lūyílí Ōvārí ró rī, ōjílā tā ōnjí ásé 'bá ró 'dī á'dō á'dó'á ōvārí 'dī 'bá yí drí ndrī ājú-'bá-āzī ró. Gólá á'dō íyī nyāányā 'bā'á á'dólé lānjī-lānjī ró lāvūlī kōrō gólīyī drī sī ndrī. Gólá á'dō nī'á rílí vūdrī jó āngí Ōvārí ká rī 'álá. Gō'dá gólá á'dō úlí átá'á kī nī rī, yí āā'dō Ōvārí í'dí. Sātánā á'dō mbārākā āmbá fē'á ōjílā tā ōnjí ásé 'bá ró 'dī drí, tálā gólá ō'ē ró bē tā lārākō ōjílā tī drí á'dízó á'dī-á'dī drílā sī rī. Gólá á'dō ōjílā dūū ádó'á tā lārākō 'dī 'bá yí sī. Ōvārí á'dō tā ísū-ísū ōjílā 'dī 'bá yí ká 'ē'á á'dólé rú ōnjā-ōnjā ró, tálā gólīyī lē ádōmā ōjílā tā ōnjí ásé 'bá ró 'dī ká trá. Vólé drī lā 'dī 'ásī, Kúmú Yésū á'dō ácá'á. Yésū rī mbārākā á'dō lāvū'á gāṛṛā mbārākā ōjílā 'dī ká rī drī sī, á'dō ró bē ōjílā 'dī mbārākā lā 'bālē á'dólé tā ífí ākó. Mbārākā āgō-āgō Kúmú āmákā rī ká á'dō gólá rī fū'á.

¹² Tā rī 'dī 'bá yí ādūkū lā á'dō á'dó'á nōtí. Ōjílā gólīyī ndrī tā pātī rī lē 'bá kō gō'dá rī 'bá íyī tā ōnjí tētē 'ē'ē lōvó 'élé í'dí rī, Ōvārí á'dō lānjō ōnjí tētē ādūkū ākó rī fē'á í'dí drílīyī ndrī 'dó ōjílā gólá tā ōnjí ásé 'bá ró 'dī bē.

Tā ōjílā drí ádrélé ōzō rākā fē kátí rī

¹³ Ānī nyāányā drí, āmā ádrúpī yí āmā ízó yí bē, rī'á tā mbī ró āmā drí āwō-ítí 'ēzó ānī tāsī Ōvārí drí ānī gólīyī Kúmú drí lēlé, tálā tā nō 'bá yí tāsī rī. Ōvārí ēpē ānī ōjílā drī-káká gólá drí pālē rī yí ró, gólá rī Líndrí Tāndí á'dō ānī 'bā'á ícálé mbīmbī ōjílā íyíkā ró, gō'dá tā lēlé ānīkā sī tā mbī 'á.

¹⁴ Ōvārí ājō āmā tā átī-átī íyíkā pēlé ānī drí, tálā tā āmbá 'dī 'bá yí ndrī á'dō ró bē, gō'dá Kúmú Yésū āātā ró bē kī nī rī, nī 'ē trá dódó.

¹⁵ Ōzō á'dō ítí rī, āmā ádrúpī yí āmā ízó yí bē, nī ádré rākā fē kátí, rī'á tā āmā drí ímbálé úlí átā sī gō'dá ígī-ígī lā ró rī 'bá yí bē 'bālē á'dólé āāgā ró ānī drī.

¹⁶⁻¹⁷ Kúmú āmákā Yésū Krístō yí Ōvārí āmā átā bē lē íyī āmā trá rōō, gō'dá sō fāfā trá āmā 'á āmā 'bālē trá rī'á lífí 'bālē ngá gólīyī drí tā lā 'bālē trá 'ē'á fēlá āmā drí rī drī. Gólīyī ōsō fāfā gāṛṛā ānī pīpīsílí 'á, nī 'ē ró tā gō'dá kpá nī átā ró úlí gólīyī á'dó 'bá ndrī tāndí ró rī 'bá yí í'dí.

3

Tā Póólō drí lēlé Tēsālōnikā lé 'bá ō'ē ró rātāā tā lā sī rī

¹ Āmā ádrúpī yí āmā ízó yí bē, úlí āmákā ānī drí rī cé fínyáwá ítí. Nī ngō āwó Ōvārí drí āmā tāsī kī nī rī, tā átī-átī Ōvārí ká ōlā'bū ró 'wāā'wā, ōjílā āārī ró bē tā āngí ró, kpá té ōzō ānī drí 'élé trá rī kátí.

² Nī ngō āwó, Ōvārí āā'dō āmā pā'á ōjílā ōnjí drē zāā rī 'bá íyī úlí nō ārílí kō rī yí drīgá sī.

3 Pătĩ ró, Ôvârí â'dô mbârâkâ âfê'á, gô'dá kpá ânî gārâ drĩ ì'í'á tã ònjí tāsĩ.

4 Ôvârí 'bã âmâ pĩpĩsílí trá â'dílí â'dí tã âmâ drí 'bálé ndrĩ ânî drí gôzó rĩ'á 'êlâ rí yí tāsĩ. Nĩngá sĩ, mã nĩ ânî trá kĩ nĩ rí, nĩ â'dô kpá úlí âmâ drí 'ê'á pēlâ ânî drí nō ârí'á dódó.

5 Ôvârí ô'bã ânî nĩlâ kĩ nĩ rí, ânî lôvó bê rĩ'á gólâ drĩ, gô'dá Kúmú âmákâ Yésũ Krístô â'dô 'â âtũ-â tũ âfê'á nĩ ânî drí rízó bê tã lēlē sĩ Ôvârí 'á.

Tã lôsĩ 'ê'ê tāsĩ

6 Âmâ âdrúpĩ yí âmâ ízó yí bê, mã âtâ tã nô ânî drí Kúmú âmákâ Yésũ Krístô rí vō 'á kĩ nĩ rí, nĩ òngĩ ářĩ âníkâ, nĩ gô ró ótó fã ôjílâ gólíyĩ ânî lâfálé 'á òvō 'êlé bê rí 'bá yí kâ âyélé, tãlâ gólíyĩ 'dĩ 'bá yí 'é iyíkâ lôsĩ kô òzō âmâ drí ìmbálé ânî drí 'êlé rí kâtí.

7-8 Ânî nyāányâ nĩ trá kĩ'á nĩ rí, rĩ'á tã mbĩ 'í lôsĩ 'ézó té òzō âmâ drí 'êlé trá ânî lâfálé 'á tólâ nã kâtí. Mã 'ê ngá cú úřĩ bê âmâ rú'bã 'ásĩ vō vō ìtũ kárâ bũũ ngáčĩ 'á, tãlâ mã òzó nyāsá âníkâ nyāâ kô cú ìtĩ lâfâ lâ fē âkó.

9 Rĩ'á tã mbĩ 'í ânî drí nyāsá fēzó ôjílâ gólíyĩ ânî ìmbá 'bá rí yí drí. Â'dô kpálé ìtĩ rí, mã 'ê ngá 'ê'ê trá nyāsá âmâ rú'bã kâ rí tāsĩ, â'dô ró bê tã â'dâ ró lãtĩ lôsĩ 'ê'ê kâ rí ró ânî nyāányâ drí.

10 Gô'dá mã 'bã tã âtâ trá kpá ânî drí kĩ nĩ rí, òzō ôjílâ ôlē lôsĩ 'ê'ê kô rí, ôfē nyāsá kô drílâ.

11 Mã âtâ tã ânî drí òzō nōô 'bá yí kâtí, tãlâ mã ârĩ trá kĩ nĩ rí, ôjílâ âzâ 'bá yí ânî lâfálé 'ásĩ rĩ'á iyĩ pătĩ òvó ró cú ìtĩ lôsĩ 'ê'ê âzâ âkó âlôwálâ. 'Dĩ gólíyĩ rĩ'á cé iyĩ tĩ sō'á ì'dĩ tã ôjílâ âzâ 'bá yí kâ 'á.

12 Ôjílâ gólíyĩ rĩ 'bã tã 'êlé ìtĩ 'dĩ 'bá yí, mã 'bã tã nô trá gólíyĩ drí ngbálí-ngbálí Kúmú âmákâ Yésũ rí vō 'á kĩ nĩ rí, gólíyĩ ôrĩ lôsĩ 'êlé iyĩ drí pĩpĩsílí â'dí sĩ, nyāsá iyíkâ úsúzó bê ì'dĩ sĩ lâ.

13 Ôjílâ âzâ 'bá yí â'dô kpálé òvó ró rí, âmâ âdrúpĩ yí âmâ ízó yí bê, nĩ rí ânĩngá gbō cé lôsĩ pătĩ rí 'êlé ì'dĩ dódó.

14 Ôzō ôjílâ âzâ ôgã dó úlí âmâ drí ìgĩlĩ ânî drí nō ârĩlĩ rí, nĩ ndrê gólâ ìřĩ sĩ, gô'dá nĩ òngĩ cé ářĩ âníkâ ì'dĩ, nĩ âyê ró gólâ rí ótó fã, tãlâ gólâ â'dô ró bê ânyĩ ró, gô'dá rú jálé tã mbĩ rí 'êlé ì'dĩ.

15 Úlí nō ìtō lâ â'dó kô ânî drí gólâ rí lôvó 'bázó kó rí kô, nĩ rí zã tã ìsũlĩ kĩ nĩ rí, gólâ ânî ôjílâ âzĩ 'í, gô'dá nĩ sō ró drĩ-mbilĩ gólâ rí ìřĩ 'á tãlâ tã 'dĩ tāsĩ.

Nĩ-bê-yã Póólô kâ Tēsālōnikā lé 'bá yí drí

16 Ìtĩ rí, Kúmú âmákâ rí nyāányâ lâ ô'bã ânî rĩlĩ âyĩkô sĩ tã ânî drí rĩ'á 'êlâ ndrĩ kárâ rí tāsĩ. Kúmú tã â'dí kâ rí ôfē tã â'dí ânî drí.

17 Â'dálé ânî drí kĩ'á nĩ rí, má ìgĩ wárãgã nô nĩ ânî drí rí, ngbãangbãnō, mã Póólô ìgĩ âmâ rú nō trá âkpã nĩ âmâ drí nyāányâ sĩ ânî drí. Nĩ nĩ âmâ drí vō trá.

18 Ôvârí ââ'dô ânĩ bê ndrĩ. Gólâ ââfē ôrē ânî drí cú tãkó ìtĩ. Ì'dĩ 'dĩ.

Tã ìgĩ-ìgĩ drĩ-káká Póólô kã Tímátíyã drí 1 Tímátíyã

Tã 'ě'á zĩlã nĩlĩ sísí rĩ

Tímátíyã rĩ'á krístô 'bá gólã á'dó 'bá drě ãgô ãnjĩ ró rĩ 'bá lãmúlĩ Póólô bẽ lãmũ-ãzĩyã ró rĩ ì'dĩ. Póólô rĩ'á òzô gólã rĩ átã kãtĩ, gólã rĩ ìmbã-ìmbã 'bãlẽ àtĩ 'álã tã lělẽ gólãkã Yésũ 'á rĩ sĩ. Póólô rĩ Tímátíyã rĩ jólẽ nĩ'á fãfã sólẽ krístô 'bá gólĩyĩ ó'dĩ ró vò ãzã 'bá yĩ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ rú. Gõ'dá tã 'dĩ tãsí rĩ, Póólô drí drĩ-mbílĩ sôzó gólã lĩfĩ tã ìmbã 'bá gólĩyĩ ònjô kã 'dĩ 'bá yĩ tãsí. Gõ'dá Póólô drí kpá lãtĩ rĩzó tã lẽ 'bá ó'dĩ 'dĩ 'bá yĩ èdélẽ sírú-sírú rĩ á'dázó gólã drí, lãtĩ rĩzó drĩ-'bã tãndĩ nĩlĩ kãnjĩsã vò 'ásĩ ngũngĩ rĩ 'bá yĩ drí rĩ gõ'dá kpá lãtĩ á'dózó rú ì'bũ 'bã tãndĩ Yésũ kã ró rĩ.

Gõ'dá wãrãgã rĩ lã ró Tímátíyã drí 'dĩ rĩ iyĩkã gõ'dã ãnyĩ 'èlẽ Póólô rĩ fũlĩ rĩ 'á. Gólã lẽ fãfã sólẽ Tímátíyã 'á, gólã ònĩ ró zãã bãdĩ àtĩ 'álã òzô àjú 'bũ 'bã kãtĩ, drĩ-ãcẽ Yésũ kã zèlẽ, gõ'dã gólã drí rĩlĩ tĩtĩ ró òzô ã'dô lãnjô 'ĩ rĩ. Gõ'dã gólã drí rĩlĩ zãã tã àtĩ-àtĩ Ôvãrĩ kã pèlẽ. Gõ'dã gólã drí kpã 'bãlẽ iyĩ vò ndrẽndrẽ bẽ tã ìmbã 'bã gólĩyĩ ònjô kã rĩ 'bã yĩ drĩgã sĩ. Gõ'dã kpã gólã drí rãlẽ vólẽ tã ònjĩ gólĩyĩ rĩ 'bã ãgô ãnjĩ rũlĩ rĩ 'bã yĩ 'ásĩ.

¹ Mã Póólô, tĩbẽ 'bãlẽ lãjô' 'bã Yésũ Krístô kã ró tã Ôvãrĩ ãmã pã 'bã ró rĩ kã rĩ sĩ gõ'dã kpã tã Yésũ Krístô, gólã ãmã drí rĩzó lĩfĩ 'bãlẽ drĩ lã rĩ sĩ.

² Mã ìgĩ wãrãgã nô ní drí, Tímátíyã. Nĩ rĩ'á òzô ãmã mvã ífĩfĩ kãtĩ, tãlã ní lẽ tã trá Yésũ Krístô 'á. Ôvãrĩ tĩbẽ ãmã átã ró gõ'dã Kúmú ãmãkã Yésũ Krístô bẽ, gólĩyĩ 'á ãã'dĩ ní rú, òfẽ òrẽ ní drí tã ã'dĩ bẽ.

Tã òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã tã ãnyã ìmbãlẽ rĩ 'bã yĩ tãsí rĩ

³ Mã 'bã tã nô ní drí ngbãangbãno, òzô mã drí tã 'bãrẽ ní drí ãtũ gólã mã drí 'èzó nĩlĩ Mèkèdónĩyã 'álã rĩ tí. Nĩ rĩ ãnĩkã ãkpã Èfèsô 'á tólã, tãlã ní 'bã ró tã òjĩlã ãzã 'bã yĩ drí, gólĩyĩ ããyẽ ró tã ìmbã-ìmbã ãnyã 'dĩ vólẽ.

⁴ Gõ'dã gólĩyĩ ããyẽ ró kpã tĩ òcízó í'dígówã gólĩyĩ tã ífĩ ãkó rĩ 'bã yĩ tãsí rĩ, gõ'dã kpã tã gólĩyĩ drí òjĩlã lãfãlẽ cãzó á'dô iyĩ á'bĩyã yĩ rú vò ró rĩ. Òjĩlã òtĩrĩ rĩ tã 'dĩ 'bã yĩ á'dálẽ gólĩyĩ drí rĩ, gólĩyĩ rĩ iyĩngã gõ'dã lãwãlẽ ì'dĩ. Tã 'dĩ 'bã yĩ ìcã kô òjĩlã pãlẽ ãlôwãlã, lãtĩ gólã òjĩlã pã 'bã rĩ, á'dô tã lělẽ Yésũ 'á rĩ ì'dĩ.

⁵ Tã ífĩ mã drí tã 'dĩ átãzó 'dĩ, tãlã krístô 'bã yĩ ndrĩ òlẽ ró iyĩ ãzĩ-ãzĩ bẽ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ, tãlã gólĩyĩ rĩ tã ònjĩ ãkó tã ãsũ gólĩyĩkã 'á, gõ'dã kpã tãlã gólĩyĩ lẽ tã trá Yésũ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ.

⁶⁻⁷ Òjĩlã ãzã 'bã yĩ ãvĩ lãtĩ gólã á'dó 'bã mbĩ rĩ trá. Gõ'dã gólĩyĩ lẽ bẽ kpálẽ tã 'bã'bã Ôvãrĩ kã ìmbãlẽ rĩ, gólĩyĩ rĩ cẽ tã ífĩ ãkó rĩ ì'bĩlĩ ì'dĩ, tãlã gólĩyĩ nĩ tã ífĩ úlĩ iyĩ ífĩfĩ kã rĩ 'á kô, gõ'dã gólĩyĩ nĩ tã mbĩ drĩlĩyĩ rĩ'á átãlã tã nĩnĩ lã sĩ rĩ kô.

⁸ Mã nĩ trá tã 'bã'bã Músã kã rĩ'á tãndĩ ró tã á'dázó òjĩlã drí 'èlẽ, òzô òjĩlã ò'è tã lã òzô lãtĩ gólã tã lã 'bãzó rĩ tí rĩ.

⁹ Tã 'bã'bã 'dĩ ó'bãã kô tã kĩzó òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã tã mbĩ 'èlẽ ì'dĩ rĩ 'bã yĩ rú. Bẽ-rĩ ó'bã tã kĩzó òjĩlã gólĩyĩ tã Ôvãrĩ kã gã 'bã dó rĩ rú. 'Dĩ 'bã yĩ rĩ'á òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã tã ònjĩ 'èlẽ rĩ 'bã yĩ ì'dĩ, òzô òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã òjĩlã ãzĩ fũlĩ rĩ yĩ, ãzã 'bã yĩ ìcã 'bã cú ãndrẽ lã yĩ fũlĩ ngãtã átã lã yĩ fũlĩ rĩ yĩ tí,

¹⁰ òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã ãyĩlĩ òjĩlã 'bã 'bã ágó lã ró ngãtã òkó lã ró kô rĩ 'bã yĩ bẽ rĩ yĩ, ngãtã ãyĩlĩ ãgô ãzĩ bẽ gõ'dã kpã 'dĩyĩmvã bẽ rĩ yĩ, òjĩlã gólĩyĩ

rī 'bá òjílā āzī ùgūlī gīlī rāgīlī ró rī yī, òjílā gólīyī rī 'bá ònjō àdólé ì'dī rōō rīzō tā 'bālé 'élé lātrī sī, gō'dá 'é tā lá 'dī kō rī yī tí,

¹¹ gō'dá kpá ìtí òjílā gólīyī volé gā 'bá trá dó tā má drí ìmbálé trá gólīyī drí Yésū rī tāsī gólā Ôvârí āmbá āmákâ rī drí tā lá átálé trá má drí pēlé gólīyī drí rī ārílí rī yī bē.

Tā Póólō drí āwô-ìtí 'ēzō Yésū drí gólā rī zīzī tāsī rī

¹² Ámákâ rī, má 'é āwô-ìtí Kúmú āmákâ Yésū Krístō drí, tálā gólā áfē fāfā nī má drí lōsī 'dī 'ēzō. Má 'é āwô-ìtí gólā drí, tálā gólā ìsū tā nī kī, má ā'dô ícá'á cú lōsī lānjā íyíkâ 'dī 'élé. Tā 'dī kâ rī tí rī, gólā drí ámâ zīzō à'dólé íyī līfī ró rú ì'būlī yī drí.

¹³ Yésū nī trá kī nī rī, àkù ró rī, má rī trá tā ònjí átálé yī rú, gō'dá kpá rī'á gólā rī mālé. Má rī trá òjílā gólākâ ìzálé. Gō'dá má 'élé bē tā ònjí 'dī kpálé gólā drí rī, gólā rī 'á à'dì trá má rú, tálā má 'é tā 'dī 'bá yī ndrī 'dó tā nī àkō sī, má nī lātì mbì à'dô-à'dô kâ kô, gō'dá má lēé bē tā gólā 'á drē kô rī.

¹⁴ Ngbāngbānō rī, Kúmú āmákâ à'dâ ngá lēlé trá má drí gārā. Ìtí rī, má lē tā trá Yésū Krístō 'á, gō'dá má lē gólā trá rōō.

¹⁵ Ní ndrē drē, tā átâ-átâ tībē òjílā drí à'dózó mbì tā lēlé 'á lá rī ì'dī nō, “Yésū Krístō rī gógó útì āngó 'á nō tā ònjí 'bá pālé.” Gō'dá má rī gógó, má ndrē ámâ ífífí bē rī, má rī'á tā ònjí 'bá 'ì gārā tā ònjí 'bá āzī drī sī.

¹⁶ Ōzō má drí à'dórē trá kpálé tā ònjí 'bá 'ì 'dī tí rī, Yésū rī gógó áyē tā ònjí āmákâ trá ndrī. Gólā 'é 'dī ìtí, ā'dô ró bē pīpīsilī à'dì gólākâ à'dalé òjílā drí. Pīpīsilī à'dì gólākâ má tībē tā ònjí 'bá ró gārā rī drí rī tāsī rī, tā Yésū drí ámâ pázó rī à'dô 'bā'á tā à'dâ-à'dâ ró òjílā gólīyī tā lē 'bá gólā 'á àtì 'á tólā rīzō gbádú zāâ rī yī drí.

¹⁷ Mā ìnjī Kúmú Yésū zāâ gbádú àdūkū àkó.

Mā luyī gólā rī rú zāâ gbádú àdūkū àkó.

Kūmū gólākâ à'dô à'dó'á zāâ gbádú àdūkū àkó.

Ōdrā fú gólā kô àlōwálā.

Gō'dá ícá kô gólā rī ndrēlé līfī sī.

Gólā cé ì'dī Ôvârí pātì-pātì 'ì. Àā'dô ìtí.

Tā drī-ācē Póólō drí fēlé Tīmátīyā drí rī tāsī

¹⁸ Ámâ mvá Tīmátīyā, má 'bā tā trá ní drí à'dózó àjú 'bū 'bá tándí Yésū Krístō kâ ró. Má 'é trá ìtí, tálā úlī gólā Ôvârí drí átálé òjílā āzā tì lá sī àkū ró ánì tāsī nā rī tāsī. Úlī átálé ánì tāsī rī āāgā ní drī.

¹⁹ Ní rī tā lēlé sī Ôvârí 'á gō'dá ní rī tā mbì 'élé ì'dī. Òjílā āzā 'bá yī gā ìyī trá dó tā ìmbâ-ìmbâ gólā mbì rī lēlé. Tā ìmbâ-ìmbâ tándí 'dī vō lá 'á rī, gólīyī lē ìyīngá gō'dá tā ìmbâ ányâ ì'dī.

²⁰ Àgō gólīyī rī Hēmínásī yī Àlēkēzándā bē lē ìyīngá tā ìmbâ-ìmbâ ányâ ì'dī. Ngbāngbānō rī, má áyē gólīyī trá Sātánā drīgá, gólīyī ùnī ró bē kī nī rī, yī ìmbâ gō'dá tā ìmbâ-ìmbâ ányâ Yésū tāsī rī kô.

2

¹ Má 'bā tā àngí nō ní drí. Ámâ krístō 'bá ró rī yī, mā ìjī Ôvârí ngá gólā ícá 'bá ámâ drí ndrī rī áfēlé ámâ drí. Mā 'é kpá āwô-ìtí tā gólā Ôvârí drí 'élé ámâ drí rī tāsī. Mā 'é rātāā Ôvârí rī ìjílí ngá āzā 'bá yī tāsī òjílā āzā 'bá yī drí.

2 Mā 'è rātaā kúmú ąngí ąngí rí 'bá yí tāsī, gō'dá kpá ọjílā ndrī â'dó 'bá ìyí lątí gólá tǎ gólá 'dē 'bá vǔdrí kô kǎ 'á rí tāsī, tǎlā mǎ rí ró bē ậ'dí ró lǎnō ắkó, gō'dá ămā rí gógó drí rǐzó zǎā tǎ â'dó 'bá mbị rí 'èlè ì'dí.

3 'Dĩ yí tǎ gólíyí â'dó 'bá tǎndí ró ămā drí 'èlè rí yí ì'dí. Drílíyí Ôvǎrí gólá ămā pǎ 'bá rí 'bǎzó â'dólé ấyĩkô ró.

4 Ôvǎrí ì'dí lē 'bá ọjílā pǎlè ndrī. Gólá lē kpá ămā drí ndrī tǎ ìmbā gólá â'dó 'bá mbị rí nǐlǐ ì'dí gō'dá kpá 'èlā. Tǎ ìmbā 'dĩ drí â'dózó nǒtí.

5 Ôvǎrí gólá pǎtǐ rí rí rí'á cé ălô ọjílā drí ǎngó 'á nǒngá ndrī. Gō'dá kpá ọjílā rí'á cé ălô tǎ èdè 'bá ró ămā lǎfǎlè Ôvǎrí bē rí 'á, gólá rí'á Yésū Krístō ì'dí.

6 Gólá drǎ trá ămā ọjílā ndrī rí drí, drǐ tǐ 'bá ró. Ítí rí, kǎyí ícǎ 'bá rí 'á rí, Yésū â'dá tǎ trá ọdrǎ gólákǎ rí sǐ kǐ, Ôvǎrí lē ọjílā pǎlè ndrī.

7 Â'dô bē ítí rí, ì'dí gólá drí ámā zǐzó â'dólé lǎjó'bá ró tǎ ătí-ătí Yésū rí tāsī rí pèlè gō'dá tǎ lèlè pǎtǐ ìmbálé 'bǎsúrú ǎngó nǒ kǎ 'ásí ndrī. Má ắdó ọnjǒ 'í kô, má rí tǎ pǎtǐ-pǎtǐ ătǎlè ì'dí.

8 Gō'dá ọzō nǐ ọtírí rú è'bé rǎtaā 'èlè Ôvǎrí drí rí, nǐ 'è rǎtaā gólá drí tǎ ọnjí lǎpì-lǎpì ắkó ắnǐ pǐpìsǐlǐ 'á, gō'dá kpá ọmbǎ ắkó ọjílā ắzǎ bē, gō'dá kpá tǎ ịsū gólá lǎwǎ-lǎwǎ ọjílā ắzǎ bē rí kǎ ắkó.

9 Gō'dá ắdô tǎ ọkó kǎ rí tāsī rí, má lèè ọkó drí rǐlǐ ítá gólíyí 'bǎ 'bá ǎgô drí lèzó ậyǐlǐ gólíyí bē rí sǒlè kô. Gólíyí ọrǐ cé rí'á ìyí èdèlè ì'dí sǔzó kô, â'dó rǐzó drí 'dǐlǐ dáǎbō sǒzó 'á lǎ, ngǎtǎ bǐ 'á, ngǎtǎ ọmbè 'á yǎ rí kô.

10 Tǎ 'dĩ vō lǎ 'á rí, gólíyí ọ'è tǎ ìyí drí 'bǎzó sǔsū ró rí ì'dí, â'dô tǎ 'è'è mbị rí sǐ. Gólíyí ọ'è tǎ tǎndí ì'dí, ọzō ọkó gólíyí rí 'bá pǎtǐ-pǎtǐ Ôvǎrí rí ịnjǐlǐ rí kǎtí.

11 Gō'dá ọkó ịlǐlǐ tǎ kpá rǐzó íyí ífífí 'bǎlè rǐzó mǎnísí ró ọjílā gólá 'bǎ 'bá mbǎrǎkǎ bē gólíyí drǐ rí drí.

12 Má lèè ọkó drí rǐzó ǎgô ịlǐfǐ ícǐlǐ tǎ Ôvǎrí kǎ 'á kô, ngǎtǎ 'bǎzó ắmbá ró ǎgô drǐ yǎ rí kô. 'Dĩ vō lǎ 'á rí, má lē ọkó drí rǐlǐ tǐtǐ ró.

13 Tǎlǎ Ôvǎrí èdè Ắdǎmǎ sǐsǐ, gō'dá 'dĩ vósí rí, drílǎ gǒzó Ắwǎ rí èdèlè Ắdǎmǎ drí ọkó ró.

14 Gō'dá nǐngǎ sǐ rí, Ắdǎmǎ â'dó kpá ì'dí sǐsǐ Sǎtǎnǎ drí ắdólè rí kô, Sǎtǎnǎ ắdô ọkó ì'dí. Tǎ 'dĩ kǎ rí tǐ rí, ọkó 'è tǎ ọnjí trá tǎ 'bǎ'bǎ Ôvǎrí kǎ rú.

15 Ọzō ắdô kpálè ítí rí, Ôvǎrí pǎ ọjílā trá ndrī mvǎ gólá ọkó ắzǎ drí tǐlǐ rí sǐ. Ítí rí, ọkó rí 'bá yí ọrǐ tǎ lèlè sǐ Ôvǎrí 'á. Gólíyí ọrǐ ọjílā lǒvó bē. Gólíyí ọrǐ tǎ gólá Ôvǎrí rí cǐ 'bá rí 'èlè ì'dí zǎā bǎdǐ.

3

Tǎ drǐ-'bá ọjílā Ôvǎrí kǎ rí kǎ tāsí

1 Tǎ drǐ-'bá ọjílā Ôvǎrí kǎ rí kǎ tāsí rí, tǎ ătǎ-ătǎ ắzǎ rí'á nǒtí tǐbè tǎ lèzó 'á lǎ pǎtǐ rí kǐ nǐ rí, ọzō ọjílā ắzǎ ọcè rú trá 'èzó 'bǎlè drǐ-'bá ọjílā Ôvǎrí kǎ rí kǎ ró rí, gō'dá lē lǒsǐ tǎndí 'èlè ì'dí.

2 Ọjílā gólá â'dó 'bá drǐ-'bá ọjílā Ôvǎrí kǎ rí kǎ ró drí rǐlǐ cú ítí tǎ ắnyǎ ắzǎ 'è ắkó, tǎlǎ ọjílā ắzǎ ọzó tǎ ọnjí ắzǎ úsú gólá ngǎ lésí kô. Gólá ọrǐ rǐrǐ â'dô 'è'á 'bǎlè nǒtí, ắâ'dô cé ọkó bē ălô. Gólá ắâ'dô tǎ trǒ 'bá ró lǒvó rú'bǎ kǎ drǐgǎ sǐ. Gólá ọrǐ mǎnísí, gólá ắâ'dô ịnjǐ-ịnjǐ ró, â'dô rǐrǐ gólákǎ rí 'ásí. Gólá ắâ'dô ọjílā gólá ụmú ró yí drí 'bǎ 'á rí lǒvó lǎ 'bǎ 'bá ró. Gólá ắâ'dô ícǎ'á cú tǎ ìmbálè dódó ắzǐ-ắzǐ drí.

³ Gõ'dá gólâ ãâ'dô õdrá mvũ 'bá ró rĩ'á gólâ rĩ cĩlí kô. Gólâ ãâ'dô 'alé âdrâ 'bá ró rĩ'á rũ fũlí kô. Gõ'dá gólâ ãâ'dô 'dõnyá-ãzí drĩ tũ ró, gólâ õrĩ lâwâlê kpá kô. Gólâ ãâ'dô ãrõ-ãrõ 'bá 'î lâfâ tãsí kô.

⁴ 'Dĩ rĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ, gólâ ãâ'dô íyíkâ njââ íyĩ òkó rĩ ìcĩlí dódó lậậ ãzâ 'bá yĩ 'ásĩ. Gólâ ìcĩ íyĩ mvá yĩ dódó íyĩ rólê kpá íyĩ ìnjĩlĩ gặặ.

⁵ Õzõ õjĩlã ãzâ ìcĩ 'bã 'alé íyĩ ífĩfĩ kâ vó lâ ndrêlê kô rĩ, gólâ ìcá kpá kô â'dólê drĩ-'bá ró õjĩlã Ôvârí kâ drĩ.

⁶ Drĩ-'bá õjĩlã Ôvârí kâ rĩ kâ ãâ'dô drê õjĩlã gólâ tã Ôvârí kâ drĩ 'è'á jó 'dĩlĩ 'á lâ rĩ ì'dĩ kô, gólâ õzó â'dó áru-áruwá 'bá ró, Ôvârí drĩ tã-vó lâ kĩlí, õzõ gólâ drĩ tã-vó Sâtánã kâ kĩrĩ áru-áruwá gólakã tãsí rĩ tí.

⁷ 'Dĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ, drĩ-'bá õjĩlã Ôvârí kâ rĩ kâ õrĩ rĩrĩ dódó sĩ, tãlã õjĩlã ãzâ 'bá yĩ â'dó 'bá krĩstõ 'bá ró kô rĩ ùnĩ ró ìyĩ bê, gólâ rĩ'á õjĩlã tãndĩ 'î, tãlã õjĩlã õzó tã ányã átã gólâ rũ, gõ'dá gólâ â'dô 'dê'á bãfĩ Sâtánã drĩ cãlê gólâ drĩ rĩ 'á.

⁸ Gõ'dá ã'dô tã ngá kãnisã kâ vó lâ ndrê 'bá rĩ tãsí rĩ, gólĩyĩ õrĩ mãnĩsĩ, gólĩyĩ ãâ'dô ìnjĩ-ìnjĩ ró â'dô rĩrĩ gólĩyĩkã rĩ 'ásĩ. Gólĩyĩ ãâ'dô õdrá mvũ 'bá ró rĩ'á gólĩyĩ cĩlí kô. Gólĩyĩ ã'dô ãrõ-ãrõ 'bá 'î lâfâ tãsí kô.

⁹ Gólĩyĩ òlê tã pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ tã ìmbã gólâ tĩbê Ôvârí drĩ â'dalê ãmã drĩ ngbãangbãnwõ úlĩ Yésũ kã sĩ rĩ 'á.

¹⁰ Òlê ngá kãnisã kâ vó lâ ndrê 'bá ndrêlê ndrêndrê dódó zĩlí ngãtã gólâ õjĩlã tãndĩ 'î ngã kô yã rĩ. Õzõ 'dĩ rĩ vósĩ, ùjũ gólâ trá dódó cú ìtĩ tã ányã ãzã ãkó rĩ, 'dĩ gólâ ì'dĩ õjĩlã tãndĩ ró ãnĩ drĩ 'bãlê ngá kãnisã kâ vó lâ ndrê 'bá ró.

¹¹ Ìtĩ rĩ, ã'dô drĩ-'bã kãnisã kâ rĩ òkó lâ yĩ tãsí rĩ, gõ'dá kpá ãndrê kãnisã kâ rĩ tãsí rĩ, òlê gólĩyĩ drĩ rĩlĩ kpá dódó. Gólĩyĩ drĩ rĩlĩ tã ìnjĩ-ìnjĩ sĩ, gólĩyĩ ãâ'dô tã mbĩ 'è 'bá ró. Gólĩyĩ õrĩ rĩ'á úlĩ ònjĩ átãlê õjĩlã rũ kô. Gólĩyĩ õrĩ õdrã mvũlĩ rõõ kô.

¹² Ngá kãnisã kâ vó lâ ndrê 'bã yĩ drĩ 'bãlê kpá òkó bê cê ãlô. Gólĩyĩ õrĩ kpá 'dĩyĩmvá ìyĩkã vó lâ ndrêlê kpá 'bã 'alé ìyĩkã ndrêlê dódó.

¹³ Õzõ ngá kãnisã kâ vó lâ ndrê 'bã 'dĩ 'bã yĩ ò'è tã 'dĩ 'bã yĩ dódó rĩ, gõ'dá õjĩlã â'dô gólĩyĩ ìnjĩ'á. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ kpá rĩzó tã gólĩyĩ drĩ lèlê Yésũ Krĩstõ 'á pặặ rĩ rĩ tã lâ átãlê õjĩlã drĩ fãfã sĩ.

¹⁴⁻¹⁵ Tímátíyã, õzõ má òlê kpálê 'è'á nĩlĩ ánĩ ndrêlê ngbãangbãnwõ rĩ, gõ'dá õzõ má õngã drê nĩlĩ 'wãã kô rĩ, wãrãgã nõ â'dô lậậ gólâ õjĩlã gólĩyĩ 'bã 'alé Ôvârí kâ rĩ kâ drĩ rĩzó lỏsĩ Ôvârí kâ 'èlê rĩ â'dã'á nĩ drĩ. ãmã õjĩlã Ôvârí gólâ rĩ 'bã zãã gbặặ rĩ kâ ì'dĩ, gõ'dã rĩ 'bã tã mbĩ gólâ rĩ tãsí rĩ ạặặ rĩ 'bã yĩ ì'dĩ.

¹⁶ Nĩ ãrĩ drê, tã lậậ-lậậ ró gólâ ãmã õjĩlã 'bã 'bã â'dólê ngã ãlô ró Ôvârí bê rĩ Yésũ ì'dĩ.

Yésũ ì'dĩ ãnĩ 'bã ùrũ lẻsĩ tặặ 'bã 'bã õjĩlã mvá ró ãmã drĩ tĩ 'bã ró rĩ.

Gólâ kpá ì'dĩ Líndrĩ Tãndĩ Ôvârí kâ drĩ ìngãlê õdrã 'ásĩ â'dalê ãmã drĩ tĩ 'bã ró rĩ.

Mãlãyĩkã â'dô kpá trá gólâ bê lặặ drĩ 'bã ró gólâ drĩ.

Gõ'dã Ôvârí trõ gólâ trá ùrũ 'alã võ kã'dã-kã'dã ìyĩkã rĩ 'á.

Gõ'dã gólâ ì'dĩ ãmã drĩ rĩ'ã tã gólakã pẻlê ãngó ãmbã nõ 'bã yĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ.

Gõ'dã gólâ kpá ì'dĩ õjĩlã ãzã 'bã yĩ drĩ tã lẻlê 'á lâ ãngó 'ásĩ ndrĩ pặặ ãlô sĩ rĩ.

4

Tã tã ìmbã ányã tãsí rĩ

1-2 Tímátīyā, Líndrí Tāndí Ôvârí kâ â'dâ tâ trá ãmâ drí tâ mbî ró kî nî rî, ngbãangbânô rî, tâ ãmbâ 'bá ãzâ 'bá yî â'dô tâ lã'á tâ ányâ gólâ líndrí ònjí drí â'dalé gólīyî drí rî 'á. Drílīyî tâ lãlã ãyíkâ Yésū 'á rî âyézó. Gõ'dá gólīyî nî bê tâ 'dí kpálé tâ ányâ ró rî, gólīyî rî trá zãâ tâ lãlã 'á lâ. Gólīyî â'dô trá òzô òjílã gólâ rú'bá lâ drí ârílí âdî ãmé ôtójô 'bá kô rî kâtí. Nĩngá sî rî, gólīyî kî nî rî, yî ãâ'dô òjílã Yésū kâ, rî'á òjílã ázî ádólé ònjô sî.

3-4 Tã ãmbâ gólīyíkâ rî'á nõ, gólīyî lãé kô òjílã drí â'dólé òkó bê. Gõ'dá gólīyî âtã kpá trá kî nî rî, â'dô kô tãndí ró òjílã drí rĩzó ã'wá ãzâ 'bá yî nyãlé, tãlã Ôvârí òzô 'bãâ òmbã ró òjílã 'dî 'bá yî bê. 'Dĩ 'dó ònjô 'î, tãlã ngá 'dĩ 'bá yî Ôvârí 'bã nî fãlé gólīyî drí ngá nyãnyã ró. Ôvârí ãsū trá nõtí kî nî rî, gólīyî tâ lã 'bá trá pãtĩ tã ãmbâ-ãmbâ mbî Yésū rî tãsî rî 'á rî yî drí ãwô-ítí 'ézó yî drí ngá nyãnyã ndrî 'dî 'bá yî tãsî. Má âtã ã'dî nõ, tãlã ngá ndrî Ôvârí drí 'bãlé rî rî'á tãndí ró, â'dô kô ngá gólâ Ôvârí drí âfãlé 'dĩ òjílã drí ãkípálã gãlé.

5 Má âtã nõtí, tãlã ãtô vö 'á rî, Ôvârí 'bã ngá ãmbã nõ 'bá yî bê ndrî rî, gólâ drí ndrãzó lâ rî'á tãndí ró, ã'dô ró òjílã drí. 'Dĩ 'ásî ndrî rî, òjílã ãnî ró bê kî nî rî, ngá ndrî 'dî 'bá yî, Ôvârí âfã nî ãmâ drí. Mã õ'è ãwô-ítí ãmbã Ôvârí drí tâ lâ tãsî.

6 Tímátīyā, òzô ní òrî tâ má drí âtálé trá ní drí rî 'bá yî ãmbálé ání âdrúpĩ krístô 'bá ró rî yî drí rî, áâ'dô ání â'dá'á rú 'bũ 'bá tãndí Yésū Krístô kâ ró. Òzô ní õ'è tâ 'dĩ ãtí rî, ní â'dô rî'á fãfã úsúlí kôrô tâ âtî-âtî gólâ ãmãkã ãmã drí rî'á ãmbálã nõ sî. Tã âtî-âtî nã rî'á tâ ãmbã tãndí 'î ní drí tâ lãzó ndrî 'dó 'á lâ.

7 Gõ'dá ní ârî 'dí gówá ányâ 'dĩ 'bá yî kô. Gólīyî tâ ífí ãkó. Gõ'dá ní ãjũ ání ífí 'bãlé tâ 'èlé gãrã tâ gólīyî ãyĩkô lâ drí Ôvârí rî cĩlí rî 'á.

8 Ní 'è ãtí, tãlã òzô òjílã ãzã ãjũ íyî rú'bá 'bãlé â'dólé mbãrãkã bê rî, áâ'dô gólâ rî pã'á kpá fĩnyáwá. Gõ'dá òjílã ãzã òrî zãâ tâ gólâ ãyĩkô lâ drí Ôvârí rî cĩlí rî 'èlé ã'dî rî, áâ'dô gólâ rî pã'á lãvũlí kôrô. Má âtã ãtí, tãlã rĩrĩ tãndí ãmãkã â'dô ãmã pã'á tâ Ôvârí drí lãlé ãmã drí 'èlé ngbãangbânô rî nĩlí gãrã, gõ'dá kpá ãmã 'bãlé drí-ã úsúlí òdrã ãmãkã vósî.

9 Ní ndrã drã, tâ âtã-âtã tĩbã òjílã drí â'dózó mbî tâ lãlã 'á lâ rî ã'dî nõ,

10 Ôvârí gólâ rî 'bá zãâ rî ã'dî ãmã drí lĩfî 'bãzó drí lâ 'díyî pã 'bá òjílã ndrî tâ gólãkã lã 'bá trá rî 'bá yî kâ ró.

11 Ní ãmbã tâ 'dĩ 'bá yî ndrî, gõ'dá ní 'bã tâ lâ òjílã 'dĩ 'bá yî õ'è ró.

12 Tímátīyā, ní 'bã â'dô-â'dô áníkã ã'dô lãnjĩ-lãnjĩ ró òjílã ázî lĩfî, drí-ãcã ãmãkã 'dĩ bê, òzô ní ã'dô kpálé 'dĩyĩmvã ró rî. Kpá ãtí rî, ní â'dã tâ òjílã gólīyî tâ lã 'bá Ôvârí 'á rî 'bá yî drí, gólīyî drí lãtî tĩbã drílīyî 'ézó rĩlí tãndí ró rî nĩzó. Ní âtã úlí tãndí ã'dî gõ'dá ní 'è tâ mbĩmbî tãndí ró, ní lã òjílã, ní lã tâ Ôvârí 'á pĩpĩsílí ãlô sî, ní â'dô pĩpĩsílí bê tãndí ró tâ ndrî ní drí rî'á 'èlã rî 'á. Ní â'dã lĩfî òkó drí kô.

13 Tãlã má ãgõõ drã 'wãã ání ngálã kô rî, má lã ní sô fãfã tâ lã 'bá yî 'á, ã'dô ró drílīyî Ôvârí rî ãnjĩzó. Ní â'dô njãã úlí Ôvârí kã pãlé ázî-ãzî drí, òzô òtĩrĩ ãyî rú 'èbé vö ãlô 'á rî, ní ãmbã úlí 'dĩ 'bá yî tãndí ró.

14 Ní njã fãfã gólâ Ôvârí drí âfãlé ní drí tâ ãmbãzó cú ãtí rî rú kô, ãmã drí-'bã kãnisã kã òtĩrĩ drí 'bãã ní drĩ rãtãã 'ézó ní drí rî. Ní ndrã tãndí ró fãfã gólâ fãlé ní drí 'dĩ, ní 'è tâ lâ tãndí ró, tâ lâ 'bã nî trá njãã tâ ãmbálã. Úlí gólâ Ôvârí drí âtálã òjílã ãzã tĩ lâ sî ání tãsî rî 'bã nî trá njãã mbãrãkã bê tâ ãmbálã.

¹⁵ Ní 'bā ání p̄p̄ìs̄ìl̄ì āl̄ò â'dólé â'dô-â'dô tândí s̄ì āz̄í-āz̄í lāfálé, gō'dá kpá tã ìmbâ-ìmbâ tândí ìmbálé ì'dí. Òzō ní ò'è ìtí r̄í, òjílā ndr̄í â'dô ndr̄é'á lâ k̄í, tã l̄èl̄è áníkà r̄í'á mbā'á. Ní gō'dá r̄í'á tã nô 'bá ȳí 'è'á ḡar̄ə s̄ìs̄ì r̄í dr̄ī s̄ì.

¹⁶ Tã ndr̄í 'd̄í 'bá ȳí 'ás̄ì r̄í, ní mbā ní dr̄ī r̄ílí dódó gō'dá kpá tã ìmbâ-ìmbâ tândí ìmbálé ì'dí. Ní r̄í 'èlā ìtí. Tālā ní ò'è ìtí r̄í, â'dô ání ífífí p̄ā'á òdrā áníkà vós̄ì, â'dô kpá òjílā gólā r̄í 'bá tã áníkà ār̄ílí r̄í p̄ā'á.

5

¹⁻² Ní átã tã mb̄ì òjílā gólīȳí ārākā ró r̄í ȳí dr̄í m̄ánis̄ì, òzō ní dr̄í tã mb̄ì â'dar̄é ání átã dr̄í r̄í tí, tãlā gólīȳí òr̄í ró b̄è tândí ró. Gō'dá ní â'dã tã mb̄ì ì'dí kpá òkó gólīȳí ārākā ró r̄í ȳí dr̄í, òzō ní dr̄í tã mb̄ì â'dar̄é ání ândr̄é dr̄í r̄í tí, kpá gólīȳí āgō mvá ró r̄í dr̄í, òzō ání âdr̄úp̄ì dr̄í r̄í k̄atí, gō'dá kpá òkó mvá ró r̄í ȳí dr̄í, òzō ání ìzó ȳí dr̄í r̄í k̄atí. Òzō ní āâ'dô bí tã átã'á òkó dr̄í r̄í, ní â'dã l̄īf̄ì dr̄ílīȳí k̄ò.

Tã āȳíz̄ì tās̄ì r̄í

³⁻⁴ Ání ndr̄í, n̄ì ndr̄é āȳíz̄ì gólīȳí â'dó 'bá áró ākó r̄í 'bá ȳí vó lâ ȳí. Gō'dá òzō āȳíz̄ì r̄í 'd̄í â'dô mvá b̄è ngātá ózōwá b̄è r̄í, áró gólākā 'd̄í 'bá ȳí â'dô gólā r̄í vó ndr̄é'á n̄ì. Gólīȳí â'dô â'dó'á ngá ìzã lâ dr̄í ìȳí ândr̄é ngātá d̄èd̄é 'd̄í 'è 'bá r̄í 'èl̄é s̄ìs̄ì dr̄ílā, tãlā ngá gólā gólīȳí ândr̄é 'd̄í dr̄í 'èl̄é dr̄ílīȳí dr̄é ākpā gólīȳí dr̄í â'dózó dr̄é f̄inyáwá r̄í v̄ò lâ 'á. 'D̄ī tã gólā āȳīk̄ò lâ dr̄í Ôv̄ar̄í r̄í c̄ílí r̄í ì'dí.

⁵ Òzō āȳíz̄ì â'dô áró ākó p̄āt̄ī r̄í, 'd̄ī r̄í gólā r̄í l̄īf̄ì 'balé tótó Ôv̄ar̄í dr̄ī. Gō'dá gólā dr̄í r̄ízó r̄ātãā 'èl̄é ìtú vós̄ì cé Ôv̄ar̄í dr̄í ìȳí p̄alé.

⁶ Gō'dá â'dô āȳíz̄ì gólā r̄í 'bá cé ngá gólā āȳīk̄ò lâ dr̄í gólā r̄í c̄ílí r̄í l̄èl̄é ì'dí r̄í, gólā l̄èe tã gólā â'dó 'bá Ôv̄ar̄í kã ró r̄í k̄ò.

⁷ Tímátīyā, ní 'bã tã kr̄ist̄ò 'bá ȳí dr̄í k̄í n̄ì r̄í, gólīȳí ò'è tã 'd̄í ìtí dódó, tãlā òózó tã ányã átã gólīȳí r̄ú.

⁸ Òzō òjílā āzã òndr̄é 'bã 'alé ìȳí áró ȳí kã vó lâ k̄ò tândí ró r̄í, nḡinḡì lâ ìȳí ândr̄é ȳí ngātá ìȳí d̄èd̄é ȳí vó k̄ò r̄í, 'd̄ī kpá r̄í'á òzō gólā dr̄í úlí Ôv̄ar̄í kã âȳér̄é tí. Tã ònjí gólākā r̄í l̄av̄ũ trá k̄ôrò òjílā gólā tã l̄è 'bá Ȳesũ 'á k̄ò r̄í kã dr̄ī s̄ì.

⁹ Āȳíz̄ì āní dr̄í 'è'á r̄ú lâ ȳí ìḡílí p̄alé ngá-ìȳínyã s̄ì r̄í āâ'dô gólīȳí ndr̄ò lâ ȳí dr̄í l̄av̄ũl̄í trá nyã'dí-nã dr̄ī s̄ì r̄í ì'dí, gō'dá kpá āȳí 'bá āgō āzã b̄è ágó lâ dr̄ī s̄ì k̄ò r̄í ì'dí.

¹⁰ Gō'dá kpá gólā r̄í r̄ú dr̄í r̄í'á l̄ik̄úlí tã 'è'è tândí ìȳíkã 'á r̄í ì'dí. Gólā dr̄í r̄ízó òjílā p̄alé kpálé l̄an̄ò āmbá gólīȳí 'è 'bá 'd̄í 'bá ȳí 'ás̄ì r̄í, dr̄ílā 'd̄īȳímvá ìȳíkã l̄īf̄ì lâ ìc̄ízó dódó. Gō'dá gólā kpá r̄í'á s̄ì b̄è ār̄í ró òjílā gólīȳí l̄an̄ò b̄è r̄í dr̄í, r̄í'á ngá nyãnyã f̄èl̄é gólīȳí dr̄í 'wãã'wã. Gólā dr̄í â'dólé ìtú vós̄ì cé njãã tã tândí 'èl̄é ì'dí òjílā Ôv̄ar̄í kã dr̄í.

¹¹⁻¹² N̄ì ìḡì āȳíz̄ì gólīȳí òkó mvá ró 'd̄í 'bá ȳí r̄ú lâ ȳí gólīȳí ní dr̄í 'è'á p̄alā r̄í lāfálé k̄ò. Tālā gólīȳí ìtí 'd̄í 'bá ȳí dr̄é ìȳí zãã ágó l̄ovó b̄è 'èzó ágó āzã tr̄ol̄é. Ìtí r̄í, gólīȳí 'bã l̄ãtr̄ítr̄í trá ȳí tr̄oó ágó āzã k̄ò, gō'dá òzō gólīȳí gō'dá òtr̄ò ágó āzã trá ó'dí r̄í, gólīȳí njã ìȳí l̄ãtr̄ítr̄í gólīȳí dr̄í 'bãl̄é 'd̄í tã lâ trá, 'd̄ī trá gō'dá tã ònjí 'ì, 'é ìȳí tã 'bã'bã ìȳíkã Ȳesũ dr̄í r̄í tã lâ k̄ò.

¹³ Gō'dá â'dô trá ìtí r̄í, ìḡì gólīȳí r̄ú k̄ò, gólīȳí òzó r̄ī ìȳíkã gb̄ò ìtí tãkó n̄ì'á 'bã-t̄ì kpã b̄è n̄ì'á t̄ì s̄ol̄é úlí òjílā kã 'ás̄ì. Gólīȳí r̄í kpá n̄ì'á l̄amú b̄è úlí ùnúnúwá tã nḡonḡò b̄è 'bã-t̄ì 'ás̄ì òjílā r̄ú, 'd̄ī r̄í â'dó tã dr̄ílīȳí 'èl̄é r̄í ì'dí k̄ò.

14 'Dĩ rí tí rí, má ìsù tã trá nõtí. Àyízí gólíyí 'bã 'bá òkó mvá ró rí yí òtrõ ìyí ágó ó'dí ùtì ró ìyí mvá àzã òndrè ró ìyí 'bã 'alé ìyíkã vó lâ bê tãndí ró. Gólíyí ò'è cé tã à'dó 'bá tãndí rí ì'dí òzó àní rú ìzãã.

15 Má àtã tã 'dí ìtí 'dĩ, tãlã àyízí àzã 'bá yí rí'á, gólíyí njã Ôvãrí rí tã trá gõ'dá gólíyí cé òzõ Sãtãnã rí àzì-àzì kãtí.

16 Òzõ òjílã àzã tã lè 'bá Ôvãrí 'á rí, à'dô àyízí bê ìyí áró ró rí, gólã òndrè vó lâ dódó, òzó lãṅṅ ò'dí àyè òjílã kãṅisã kã drí rízó àyízí 'dĩ vó lâ ndrèlé cé nĩ kô. Gõ'dá òjílã kãṅisã kã òrì ró cé àyízí gólíyí 'bã 'bá ìzã ró áró àkó ìcã 'bá ìyí vó ndrèlé kô rí 'bá yí vó lâ ndrèlé cé ì'dí.

Tã drĩ-'bã tãsí rí

17 Krístõ 'bá yí àã'dô drĩ-'bã ìyíkã rí ìnjĩ-ìnjĩ lâ bê tãndí ró. Àmbã lâ, gólíyí ìnjĩ drĩ-'bã ìyíkã tã Ôvãrí kã pè 'bá òjílã drí rí, gõ'dá kpá gólíyí rí 'bá ìcílã rí 'bá yí bê.

18 Nĩ ìnjĩ gólíyí ngá fèfè sǐ drílyí, tãlã tã ìgĩ Ôvãrí kã àtã trá kǐ nĩ rí, "Nĩ àyè kòrõnyã àníkã 'bã kã rí 'bá yí ngá nyãlé dódó, tãlã gólíyí rí nĩ àní pãlé." Gõ'dá àátã kpá nõngá kǐ nĩ rí, òjílã gólã lôsĩ 'è 'bá rí tã lâ 'dé vũdrí kô drĩ-'ã fèzó drílã.

19 Òzõ òjílã àzã àátã ùlĩ àzã 'bá yí trá drĩ-'bã òjílã Ôvãrí kã rí kã rí 'bá yí rú rí, nĩ lè tã-drĩ kô 'wãã'wã tã gólíyíkã 'dĩ bê, té òzõ lĩfĩ drĩ 'bã à'dô bê rí ngátã nã tã ònjí gólãkã 'dĩ ndrè 'bã kǐ'á nĩ rí, gólã 'è trá pãtĩ rí ró rí.

20 Òzõ drĩ-'bã àzã ò'è tã ònjí trá pãtĩ rí, nĩ à'dã tã ònjí gólãkã 'dĩ gólã drí òjílã gólíyí kãṅisã kã ndrĩ 'dĩ 'bá yí àndrá, tãlã àmbúkũ lâ 'dĩ 'bá yí òrõ ró ìyí tã bê tã ònjí 'èzó ìyí ìfífí rú.

21 Nĩ à'dô tã 'è'è bê ìtí ndrĩ drĩ-'bã kãṅisã kã drí. Òzõ nĩ ò'è tã 'dĩ 'bá yí trá ìtí rí, nĩ àmbè lĩfĩ kô tã ònjí àní àzì-àzì drĩ-'bã ró rí kã drĩ. Má lè àní drí lãtrírí 'bãlé Ôvãrí àndrá gõ'dá kpá Yèsù Krístõ bê gõ'dá kpá málãyíkã Ôvãrí kã yí bê kǐ nĩ rí, nĩ 'è tã má drí àtãlé 'dĩ 'bá yí ìtí drĩ-'bã tãsí.

22 Òzõ nĩ òtírí 'èè òjílã àzã 'bãlé drĩ-'bã kãṅisã kã ró rí, nĩ àrĩ gólã rí ùgúlí zãlõ dírí tã 'è'è gólãkã nĩzó, à'dó kô gólã rí 'bãzó cú ìtí òmvórè lâ nĩ àkó. Tãlã òzõ nĩ ò'bã òjílã tã ònjí 'è 'bá rí ì'dí drĩ-'bã ró àní drí rí, nĩ pã ìfítí ngá lãnjĩ-lãnjĩ ìtí 'dĩ 'bá yí nĩzó.

23-25 Má àtã ì'dí àní drí nõ, nĩ 'bã òjílã kô drĩ-'bã àníkã ró cú ìtí òmvórè lâ nĩ àkó tã ònjí gólãkã tãsí. Nĩ ndrè drè, òjílã àzã 'bá yí rí ìyíkã rí'á tã ònjí 'èlé ì'dí, gõ'dá àzì-àzì drí tã ònjí gólíyíkã 'dĩ nĩzó tõ. Gõ'dá òjílã àzã 'bá yí bê rí, tã ònjí gólíyíkã rí'á 'èlã ìnínì ró rí, rí rú à'dã'á ìzátú àtí 'á tólã, kpá rí'á ìtí òjílã àzã 'bá yí tã tãndí gólíyíkã rí'á 'èlã rí únĩ tõ. Gõ'dá àzã 'bá yí tã tãndí gólíyíkã ìcã kpá nĩlã kô, à'dô rú à'dã'á kpá àtí 'á tólã.

Tímátíyã, nĩ rí'á 'à lãzé bê kãrá. Ní rí cé ìmvú mvũlĩ ì'dí ngá lãzé àníkã 'dĩ bê kô, ní ònjã òdrã dã lũmvú bê ní drí mvũlĩ, tãlã àlókõ bê 'á lâ àní 'à drí à'dízó.

6

Tã rú ì'bũ 'bã tãsí

1 Rú ì'bũ 'bã gólíyí krístõ 'bá ró rí yí ndrĩ ùnĩ ìyí tã gólã kǐ'á nĩ rí, ìyí lĩpì ró rí 'dó ìyí drí ìnjĩlĩ lãtĩ ndrĩ 'ásí. Gólíyí ò'è ìtí, tãlã òjílã òzó ùlĩ ànyã àtã Ôvãrí rú kô, gõ'dá kpá gólíyí òzó rĩ tã àtãlé tã àtĩ-àtĩ àmã drí rí'á ìmbálã nõ rú.

2 Rú ì'bũ 'bã gólíyí tìbè lĩpì lâ yí drí 'bãlé krístõ 'bá ró rí òrõ kpá gólíyí, tãlã gólíyí lĩpì 'dĩ rí'á gólíyí àdrúpĩ Kúmú Yèsù 'á rí ì'dí. 'Dĩ kã rí tí rí,

gólīyī â'dô īyī līpī yī pā'á gārā, tālā gólīyī rī 'dī kpá rī'á tā lē 'bá āzī pā'á mbârākā gólīyīkā 'dī sī.

Tā tā ìmbá 'bá anyā tāsī

Má lē ní drī ōjīlā ìmbálé mbârākā sī tā 'dī 'bá yī 'élé ndrī.

³ Tā gólā āmā drī rī'á ìmbálā rī iyīkā tā âti-âti tândí Ôvârí kâ ī'dī, tā gólā āmā 'bā 'bá rīlī tândí ró āyīkō lâ drī Ôvârí rī cīlī rī ī'dī. Ôzō ōjīlā āzā ìmbā iyīkā tā âti-âti ngī āzā ī'dī āmākā rú sī, gō'dá gólā ōlē tā té tā âti-âti tândí mbī Yésū Krístō Kúmú āmākā ró rī tāsī rī 'á kō rī,

⁴ gólā áru-áruwá 'bá 'ī, gō'dá gólā ári úlī Ôvârí kâ nō mbī kō. 'Dī rī gō'dá, gólā lē iyīkā rīlī lâwā-lâwā 'bálé ī'dī anyā ró tā ījī gólā tā ífī ákō rī 'á, gō'dá kpá lâwālé úlī ífī ālō-ālō 'á īyī lâfálé 'ásī. Tālā gólīyī ndrī 'alé lâ yī âdrā trá īyī āzī-āzī yī rú, gólīyī rī kpá úlī anyā âtalé īyī āzī-āzī yī rú. Gólīyī rī tā īsūlī kī nī rī, īyī āzī-āzī yī āâ'dô tā īsū-īsū anyā bē. Gō'dá gólīyī drī rīzō tā anyā 'élé ī'dī.

⁵ Gólīyī drī kpá rīzō āzī-āzī 'alé ikólé, ōngā ró bē ōmbā ró. Drī lâ īyī izā rú trá kpá pātī ró. Gólīyī īsī īyī bī-'balé trá yī ōzō tā ári kō. Gō'dá tā 'dī kâ rī tí rī, gólīyī īsū bē-rī kī, āâ'dô rī'á tândí ró īyī drī lâfā úsúzó ōjīlā drīgá sī tā Ôvârí kâ rī tāsī.

⁶ Látī gólā āmā ōjīlā drī tā tândí úsúzó rī fī ī'dī nō, rīrī tândí gólā āyīkō lâ drī Ôvârí rī cīlī rī, gō'dá kpá 'bálé āyīkō ró rīrī āmākā 'á, ngá gólā fīnyáwá āmā drī 'bázō ī'dī bē lâ rī 'bá yī bē ndrī.

⁷⁻⁸ Mā zīlī tā lâ kō, ícā trá āmā drī, tālā āmā cú ítá bē kpá ngá nyānyā bē, tālā rīrī āmākā nō rī'á nōtī, kâyī gólā āmā tīzō āngó nō 'á rī, ā'dô 'ī āmā drīgá yā? Ngá yū. Gō'dá mā ōtīrī drāā rī, mā â'dô gō'á kpá ngá ákō āmā drīgá.

⁹ Ôzō ā'dô kpálé ítī rī, ōjīlā āzā 'bá yī lē iyīkā īyī drī â'dólé ārō-ārō 'bá ró. Tālā tā 'dī tāsī rī, gólīyī drī rīzō âvīlī 'wāā látī gólā mbī rī 'ásī rī'á tā ōnjī 'élé, gō'dá kpá rī'á áyábalá ngá lôvó kâ ró. Tā nī ákō sī, gólīyī rī iyīkā āmbá lâ ngá anyā tā īsūlī ī'dī īyī ífīfī tāsī. Gólīyī izā rú trá ndrī.

¹⁰ Rī'á nōtī, ārō-ārō lôfī tā ōnjī tī dūū, tālā ōjīlā ōrī āmbá lâ tā lâfā kâ īsūlī ī'dī rī, tā ōnjī āmbá nō 'bá yī drī â'dózó gólā bē. Tā â'dalé ī'dī nō, ārō-ārō â'dô ōjīlā āzā 'bá yī âsé'á tā lēlē iyīkā Yésū 'á rī 'ásī, drīlīyī rīzō izā kōkō 'bálé â'delé īyī drī.

Tā gólā āyīkō lâ drī Ôvârí rī cīlī rī

¹¹ Ā'dô ánī tāsī rī Tímátīyā, ní â'dô tā ákō 'élé ngá ndrī gólīyī â'dó 'bá anyā ró 'dī 'bá yī bē, tālā nī rī'á ōjīlā gólā 'dē 'bá trá Ôvârí vó rī ī'dī. Ní 'bā tā īsū-īsū ánīkā ā'dô cé tā gólā â'dó 'bá mbī Ôvârí drī lēlē ní drī 'élé rī drī. Ní lē tā gólā 'á pīpīsilī ālō sī, ní â'dô kpá ōjīlā āzī lôvó bē. Ní â'dô pīpīsilī â'dī bē. Ní â'dô kpá fīlī âtū-âtū bē kâyī gólā ní drī lâṅō úsúzó rī 'á.

¹² Ní āmbē līfī gá tā gólā Ôvârí kâ ní drī tā lēzō 'á lâ nō 'ézō ndrī mbârākā sī. Ní rī mbī â'dô tā lēlē ánīkā 'dī vó ró. Tā 'dī kâ rī tí rī, ní drī nīzō lâ pātī kī nī rī, yī â'dô lédrē-lédrē ādūkū ákō rī úsú'á. Ní 'é lôsī Ôvârí drī mbârākā sī, tālā gólā zī nī trá â'dólé lédrē-lédrē ādūkū ákō nō úsúlī. Ní 'bā tā nō ní drī. Ākū ró rī, ní īyā tā kpá trá ōjīlā āmbá ágálé kī nī rī, yī lē tā trá tā âti-âti tândí Ôvârí kâ nō 'á, yī â'dô â'dó'á tā rōrō bē tā lâ sī. Tā 'dī kâ rī tí rī, ní âdrē gágá tā lēlē ánīkā 'á.

¹³⁻¹⁴ Mā 'bā trá ní drī nōtī lâtrītrī sī Ôvârí ândrá, Ôvârí gólā tībē lôvó-lôvó âfē 'bá ngá lédrē-lédrē drī ndrī rī, gō'dá kpá Yésū Krístō ândrá gólā

rĩ 'bá úlĩ átalé fĩ ìdũ-ìdũ sĩ kúmú Põnĩtĩyõ Pĩlátõ drĩ rĩ. Nĩ â'dâ tâ 'dĩ kpá òzõ Yésũ drĩ 'èrè lâ tí. Nĩ 'è tâ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ ìtĩ ãkĩ ãkó, té bũũ Yésũ drĩ ãgõrè tú rĩ, tâlá òzõ tá 'è'è ãzã úsú ní rú kô.

¹⁵ Ôvãrí ì'dĩ tĩbê 'è 'bá Yésũ rĩ â'dalé ãmã drĩ Kúmú ąngĩ ró kạyĩ tãndĩ nã 'á rĩ. Gólã ì'dĩ tĩbê ãmã drĩ rĩ'á lùyĩlã rĩ.

Gólã ì'dĩ Kúmú 'ĩ ąngó drĩ ndrĩ, kúmú ãzã yũ'dạwạ ì'bĩlĩ gólã bê.

¹⁶ Gólã cé ì'dĩ rĩ 'bá zãã gbạdũ drã ãkó rĩ.

Võ gólã Ôvãrí drĩ rĩzõ rĩ rĩ'á lậgũ-lậgũ ró rõõ, õjĩlã ãzã yũ'dạwạ ndrẽlã íyĩ ìfĩ sĩ.

Gólã rĩ rú ã'dô lùyĩ-lùyĩ ró kára.

Kạyĩ vósĩ cé, gólã rĩ'á mbãrãkã ãkĩ bê ặdũkũ ãkó. ãã'dô ìtĩ.

Tã átã-átã ngá-tị ẵmbã 'bã tãsi rĩ

¹⁷ Nĩ 'bã tâ õjĩlã gólĩyĩ â'dó 'bã ngá-tị bê dũũ ąngó 'á nõngã nõ 'bã yĩ drĩ ngbãngbã nõ kĩ nĩ rĩ, gólĩyĩ õ'bã íyĩ ífĩfĩ gặrặ ãzĩ-ãzĩ drĩ sĩ kô. Gólĩyĩ õlẽ tâ kô rõõ ngá-tị ẵmbã íyĩkã 'dĩ 'á. Ngá-tị ẵmbã 'dĩ ã'dô gólĩyĩ pã'á cé ẵkpã ẵngó 'á nõngã, tâlá õjĩlã ngá-tị ẵmbã bê rĩ nĩ kô kĩ nĩ rĩ, yĩ ã'dô njã'á ngã íyĩkã 'dĩ 'bã yĩ bê bũũ ąngõ tú yã rĩ. ã'dô ã'dó'á cé Ôvãrí ì'dĩ gólĩyĩ drĩ tâ lẽzõ 'á lâ, tâlá gólã ì'dĩ ngã ndrĩ gólã ãmã 'bã 'bã ẵyĩkõ bê rĩ ẵfẽ 'bã ãmã drĩ rĩ.

¹⁸ Gólã ẵfẽ ngã õjĩlã ngá-tị ẵmbã bê rĩ drĩ, tâlá gólĩyĩ õ'è ró bê tâ tãndĩ ẵzĩ-ẵzĩ drĩ ngã 'dĩ 'bã yĩ sĩ, rĩlĩ njãã ngã fẽlẽ õjĩlã drĩ, gólĩyĩ ẵmũ ngã gólĩyĩ drĩ 'bãzõ ì'dĩ bê lâ rĩ ẵzĩ-ẵzĩ bê ngã lõvõ ãkó.

¹⁹ Tãlã ngã fẽfẽ gólĩyĩkã 'dĩ tãsi rĩ, gólĩyĩ ã'dô tâ tãndĩ ẵmbã ê'bẽ'á íyĩ ífĩfĩ drĩ ặtặ 'á lâ tólã úrũ 'á lâ. Gólĩyĩ õ'è ìtĩ, tâlá gólĩyĩ ùsũ ró lẽdrẽ-lẽdrẽ pặtặ-pặtặ ró rĩ bê ặdũkũ ãkó.

Tã tã átĩ-átĩ Ôvãrí kã ẵmõ-ẵmõ lâ tãsi

²⁰ Tĩmátĩyã, ní ẵmõ tâ Ôvãrí drĩ 'bãlẽ ní drĩgặ 'dĩ gặgặ. Nĩ fĩ tâ átã-átã ẵnyã ãzã 'bã yĩ 'á kô õzõ ẵnĩ ẵsẽ Ôvãrí rú sĩ. Tã ìmbã-ìmbã ẵnyã ãzã bê rĩ'á zĩlã ìfĩ lõmbã. ã'dó kô pặtặ. Gõ'dã lẽẽ tã-drặ kô tâ Ôvãrí kã bê. Nĩ ẵrĩ tã lâ kó kô.

²¹ Mã átã tâ 'dĩ ìtĩ, tâlá õjĩlã gólĩyĩ tâ átã 'bã kĩ'á nĩ rĩ, yĩ ã'dô ìfĩ lõmbã bê rĩ ẵdrẽ íyĩ trá tâ lẽlẽ gólã ndrĩ ãmã drĩ tâ lẽzõ 'á lâ nõ 'ásĩ.

Ôvãrí õfẽ õrẽ ní drĩ. ì'dĩ 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póólõ kê rĩ lâ Tímátĩyã drí 2 Tímátĩyã

1-2 Mâ Póólõ, má îgĩ tâ nô nĩ ní drí, Tímátĩyã. Nĩ nĩ trá, Ôvârí zĩ má nĩ â'dólé lâjõ'bá Yésũ Krístõ kê ró, tâlá má 'è ró tâ yí drí lèlé rĩ. Gólâ zĩ má, tâlá má â'dâ ró tâ nô bê òjílã drí, gólâ 'bã tâ trá 'èzó lédrê-lédrê âdũkũ âkó rĩ fèlé gólĩyĩ drí tâ lèlé gólĩyĩkâ Yésũ Krístõ 'á rĩ sĩ. Tímátĩyã, nĩ rĩ'á òzõ âmã mvã ífífí kâtí. Ôvârí tíbê âmã átã ró gõ'dã Kúmú âmãkâ Yésũ Krístõ bê, gólĩyĩ 'á ââ'dĩ ní rú, ââfê òrê ní drí tâ â'dĩ bê.

Tã Póólõ drí âwô-ítĩ lôgõzó Ôvârí drí Tímátĩyã rĩ tãsí rĩ

3 Má 'è âwô-ítĩ Ôvârí drí ânĩ tãsí, Ôvârí gólâ má drí rĩ'á ññjĩlã pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ òzõ âmã á'bíyã yĩ drí rĩ'á ññjĩlã rĩ tí rĩ. Má rĩ rãtãã 'èlé Ôvârí drí ânĩ tãsí ãtũ vósĩ cé gõ'dã kpá ngacĩ bê ndrĩ.

4 Áwó ní drí ngólé âmã drí lâfálé cãrê 'á ní bê rĩ tâ lâ ágã trá má drĩ. Ítĩ rĩ, má lè kpá tákányĩ ânĩ ndrèlé ó'dĩ âyĩkõ 'èlé ní bê.

5 Má nĩ trá, ní lè tâ trá Yésũ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ, òzõ sĩsĩ ânĩ dèdè Lóisĩ gõ'dã kpá ânĩ ândrè Yúnĩsĩ yĩ drí tâ lèrê kâtí.

6 Tãlá má nĩ trá, ní lè tâ Yésũ kê trá ì'dĩ, má drí átãzó lâ ândálé ní drí, 'dĩlĩ tâ Ôvârí drí 'bálé ní drí rĩ 'èzó â'dô mbârãkã gólâ drí fèlé ní drí rĩ ró, ãtũ gólâ má drí drí 'bãzó ní drĩ rĩ 'á. Nĩ 'è tâ 'dĩ zãã nĩzó sĩsĩ 'álã.

7 Nĩ 'è ãtĩ, tâlá Ôvârí âfê Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã trá âmã drí. Ngã gólã drílã âfèlé âmã drí nõ fãfã 'ĩ âmã drí lôsĩ 'èzó yĩ drí, lôvó òjílã kê, gõ'dã kpá fãfã rĩzó âmã ífífí lôkĩlĩ. Líndrĩ Tãndĩ gólãkã 'bã âmã trá cú ãtĩ ãrĩ ãkó.

Tã fĩlĩ âtũ-âtũ kê lâñõ ùsúrĩ 'á rĩ

8 Á'dô trá ãtĩ rĩ, ní òtĩrĩ tâ âtĩ-âtĩ Kúmú âmãkâ Yésũ rĩ tãsí rĩ átã rĩ, ní 'è ãrĩ kô ãlôwálã. Gõ'dã ní 'è ãrĩ kpá kô mã gólã â'dó 'bã gãñĩmã 'á tâ Kúmú âmãkâ Yésũ Krístõ kê tãsí nõ tãsí. Nĩ â'dô njãã lâñõ ùsúlĩ òzõ má drí ùsúrĩ lâ kâtĩ tâ âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvârí kê nõ tãsí. Nĩ âtũ fĩlĩ mbârãkã Ôvârí kê rĩ sĩ.

9 Nĩ ndrè trá, Ôvârí pã âmã trá gõ'dã zĩ âmã trá, mã â'dô ró bê òjílã tãndĩ íyĩkã ró jãrã'bítĩ. Gólã 'è tâ 'dĩ ãtĩ, tâlá gólã rĩ ífífí lè âmã trá rõõ, gõ'dã 'á lâ nĩ trá âmã rú. Gólã 'è tâ 'dĩ âmã drí 'dĩ tâ âmã drí rĩ'á 'èlã rĩ 'á kô. Ákũ ró Ôvârí 'bãã drè ãngó nõ kô rĩ, Ôvârí 'bã tâ trá tâ tãndĩ 'èzó âmã drí tâ Yésũ Krístõ kê sĩ.

10 Ngbããngbãñõ rĩ, âcã-âcã Yésũ Krístõ âmã pã 'bã kê rĩ â'dã tâ tãndĩ tíbê Ôvârí drí 'è'á 'èlã âmã drí rĩ trá. Gólã ì'dĩ tíbê mbârãkã òdrã kê rĩ trõ 'bã, gõ'dã lâñõ gólã âmã drí rĩzó zãã lédrê-lédrê ró rĩ â'dã 'bã âmã drí tâ âtĩ-âtĩ tãndĩ sĩ rĩ.

11 Mã âmã ífífí ózĩ trá â'dólé tâ âtĩ-âtĩ tãndĩ nõ pèlé võ dũũ 'ásĩ, gõ'dã kpá tâ ífĩ lâ ãmbálé òjílã drí.

12 Gõ'dã â'dô ãtĩ rĩ, mã ùsũ lâñõ kpálé gãñĩmã 'á rĩ, mã â'dó kô ãrĩ ró, tâlá má nĩ trá pãtĩlĩ Yésũ Krístõ má drí tâ lèlé 'á lâ rĩ, cú mbârãkã bê lâjõ'bã ãzã ùsúlĩ tâ âtĩ-âtĩ tíbê gólã drí âtĩlĩ má sĩlĩ rĩ lôpèlé cú ãtĩ drílã âvĩ ãkó, té búũũ gólã drí ágõzó ãngó 'á nõlé.

13 Má âtã ì'dĩ ní drí nõ, ní pè té tâ âtĩ-âtĩ rĩ gógó gólã ní drí ârĩlĩ má sĩlĩ sĩ rĩ ì'dĩ òjílã drí. Òzõ ní òtĩrĩ rĩlĩ âtãlã rĩ, ní lè tâ Yésũ Krístõ kê, té òzõ mbârãkã gólã drí fèlé ní drí rĩ kâtí.

14 Ní àyè òjílā āzā kò tā àtí-àtí tándí Òvârí drí àtílí ní sílì 'dì jálè àlòwálá. Ní àtí zāà gágá mbàràkā Líndrí Tándí Òvârí kà tíbè rí 'bá ní 'á 'dì sí.

15 Kàyì gólá àmā drí 'bāzò Rómā 'álá rí, kristò 'bá yí àmbá ànì 'bá ìyì Ásīyā lésì rí àyè mā trá cú ìtí àmā pā àkó. Gõ'dá kpá Fígélè yí Èrēmógèñè bē à'dó 'bá ìyì àmā āzì-āzì ró àmā pālè rí àyè ìyì mā kpá trá.

16-17 Gõ'dá Ònēsifórā, Òvârí rí 'à àḡ'dì 'bā 'alé gólákā rí rú, tálā tā tándí gólá drí 'èlé má drí 'dì tāsì. Má à'dò bē kpálé gānīmā 'á nò rí, gólá à'dó kò ùrì ró àmā pālè. Ní ndrè drè, gólá àcā bē Rómā 'á nōngá rí, drílā làkpāzò zāà bḡḡ àmā ndālè, té gólá drí àmā ùsúzó.

18 Gõ'dá ní nḡ trá tándí ró tā ndrì tíbè gólá drí 'èlé àmā pāzò Èfèsò 'álá rí. Òvârí rí 'à àḡ'dì gólá rú kàyì gólá drí àgōzó àngó 'á nōngá rí 'á.

2

1 Àmā mvá Tímátíyā, má àtā ì'dì ní drí nò, ní à'dò mbàràkā gólá Yèsù drí àfèlè ní drí drì-báláyì ró nò bē.

2 Gõ'dá ní nḡ trá, tā àtí-àtí tíbè má drí àtílí ní sílì 'dì kpá ì'dì tā àtí-àtí àlò-àlò lá tíbè làjò'bá āzā 'bá yí drí àtálé ní drí rí. Ní ànì ífífí ngbāāngbānò, ní lópè zāà síjì 'álá òjílā tíbè tā ìsù tándí bē rí yí drí, tálā gólìyì ìcì ró ìyì āzì-āzì yí ìfìfì bē tā àtí-àtí gólá ní drí gólìyì ìfìfì ìcìzó ì'dì sí lá 'dì sí.

3 Kàyì gólá ní drí rìzó lànḡ ùsúlì rōò tā Òvârí kà 'è vò 'á rí sí rí, ní àtū ànì fī gágá òzò àmā kátì, òzò àjù 'bū 'bá tándí Yèsù Krístò kà rí tí.

4 Àjù 'bū 'bá gólá tándí rí ìfìfì lá àyì 'dó drì-'bá íyìkà drì, tálā drì-'bá íyìkà à'dò ró bē àyìkò ró yí bē. Ítí rí, gólá lèé kò íyì àkpālè tā òjílā tákó kà rí 'bá yí bē. Gõ'dá à'dò trá ìtí rí, ní 'bā ngá āzā 'bá yí kò ànì àsélè tā Yèsù drí 'bālè ní drí 'èlé rí 'ásì àlòwálá.

5 Ní à'dò òzò òjílā lè 'bá ngú rālè, tálā yí ò'dè ró síjì ngá tándí ùsúlì, gólá rā 'bá mbì lāmbé sílì gólá drí rí drì sí rí kátì, òzò gólá òrā mbì lāmbé 'dì drì sò kò rí, gólá ùsú ngá kò.

6 Gõ'dá ní à'dò kpá òzò òjílā gólá rí 'bá zāà ngá 'èlé àmvú íyìkà 'á rí kátì. Gólá à'dò kpá ngá tándí ùsú'á ì'dì àmbá àmvú gólákā 'ásì. Ní à'dò kpá tā 'è 'bá tándí Yèsù Krístò kà ró, tálā gólá òfè ró drì-'à tándí bē ní drí.

7 Ní ìsù tā drè úlì àmbá má drí àtálé ní drí 'dì 'á dódó, ní 'è ró tā bē té ìcálé ì'dì bē lá. Òzò ní ò'è trá ìtí rí, Kúmú àmákā Yèsù à'dò tā nḡnḡ fè'á ní drí tā ní drí lèlé rí nḡzó dódó.

8 Ní àtū fī, tā ìsù-ìsù ànìkà tā Yèsù Krístò kà tāsì rí sí. Gólá ì'dì Kúmú àmákā tíbè Òvârí drí ìngalé àvò 'ásì rí.* 'Dì tā àtí-àtí má drí pèlé ì'dì.

9 Mā rí'á lànḡ ùsú'á òjílā gólìyì ìyì 'bā 'bá àjù-'bá-āzì ró tā àtí-àtí 'dì rú rí drìgá. Óòmbè mā trá gānīmā 'á nyārì sí òzò tā ònḡ tètè 'è 'bá kátì. Gõ'dá tā àtí-àtí gólá tándí Òvârí ngá lésì rí óòmbè kò, zāà rí'á nḡ'á síjì 'álá.

10 Òzò à'dò ìtí rí, mā rí'á njāà fī àtūlì lànḡ gólá àmbá má drí ùsúlì nò 'á. Má à'dò rí'á zāà úlì Òvârí kà àtálé òjílā gólìyì Òvârí drí zílì rí drí, à'dò ró bē kpá Yèsù Krístò drí gólìyì pāzò, gõ'dá ò'bā ró gólìyì bē rílì yí bē ùrú 'álá.

11 Ní nḡ tā mbìmbì úlì nò 'bá yí kà trá, Òzò mā à'dò trá ngá àlò ró Yèsù bē gólá rí òdrā sí rí, ìtí rí, àmā trá ngá àlò 'ì gólá bē gólá rí lídrì-lídrì sí.

12 Òzò mā òrì zāà fī àtū-àtū sí kàyì lànḡ kà 'á rí, mā à'dò rí'á gólá bē kúmú ró.

* 2:8 2.8 Gólá ì'dì kúmú Dāwúḡ rí ózōwá 'ì.

Ōzō mā ōgā gólá rí tì trá dó kâyî lãṅō kâ 'á rí,
 ìzátú rí, gólá â'dô kpá ãmâ tì gã'á dó.

¹³ Kpálé mā ò'è tā tìbê ãmâ drí 'bálé rí kô rí,
 gólá rí gógó â'dô tā tìbê yí drí 'bálé rí 'è'á ndrī, tálá gólá já â'dô-â'dô
 iyíkâ kô.

Drí-mbílí sôsô òjílã rī 'bá tā Ôvârí kâ ícílí rí yí līfí

òzô ìyí lãwãâ ìyí vó 'ásí

¹⁴ Ní â'dâ tā gólá má drí átálé ní drí rí kpá ó'dí tā lē 'bá yí drí, ní gō ró
 kpá drí-mbílí sōlé gólíyí līfí Ôvârí ândrá kī, yí lãwã kô ìyí lãfálé 'ásí úlí
 Ôvârí kâ tā ífí lâ tãsí, tálá lãwã-lãwã gólíyíkâ 'dī â'dó kô tãndí ró ãlólá.
 Â'dô òjílã tā gólíyíkâ 'dī ârí 'bá rí drí lâ yí ìzã'á.

¹⁵ Ní mbâ ání ífíí drī tãndí ró â'dólé òjílã gólá rīrī gólákâ drí sūlí Ôvârí
 rú rí ró. Ní â'dâ té tā âtí-âtí Ôvârí kâ nō ì'dí mbîmbî ró.

¹⁶ Ōzō òjílã äzâ äâ'dô rī'á úlí Ôvârí kâ nō tā ífí lâ â'dá'á ányâ ró rí, ní lē
 tā-drī kô tā 'dī 'bá yí âtázó gólíyí bē, tálá úlí ányâ âtâ-âtâ drí rí, â'dô òjílã
 âsé'á volé Ôvârí rú sí,

¹⁷ Tálá úlí gólíyí ítí 'dī 'bá yí â'dô òjílã äzâ 'bá yí ìzã'á, òzō lãzé drí 'èrē
 ãmâ rú'bá ìnyīrīkō òvórólé ndrī rí kâtí. Hēmīnásí yí Fīlétã bē ì'dí òjílã rī
 tìbê rī 'bá úlí òjílã 'è 'bá ngá ìzãlé rí átálé rí.

¹⁸ Gólíyí pée té tā âtí-âtí gólá â'dó 'bá mbî rí ì'dí kô. Gólíyí âtâ úlí ányâ
 ì'dí kī nī rí, “Ōjílã gólíyí ôdrã 'bá trá rí ìngã trá ãkú ró lédrē-lédrē ró.”
 Tálá úlí gólíyíkâ 'dī tãsí rí, òjílã äzâ 'bá yí rí kpá tā lélé tá ányâ rī'á átálã
 tā âtí-âtí tãndí Ôvârí kâ rí rú rí 'á.

¹⁹ Tã âtí-âtí gólá Ôvârí kâ nō ì'dí rī'á tā mbî ró pätī. Rī'á òzō jó äjû gólá
 'dīlī kãälü 'bú 'á gágá rí kâtí. Ôvârí kī nī rí òjílã tãsí rí, “Kúmú ãmákâ Yésü
 Krístô nī trá pätī òjílã ángô rí 'bá yí ì'dí òjílã iyíkâ ró. Ōjílã gólíyí ndrī
 tìbê Yésü Krístô rí zī 'bá Kúmú iyíkâ ró rí, äâyê ìyí tā ònjí 'è'è volé.”

²⁰ Má ngí drē í'dígówá äzâ ní drí â'dô rīrī ãmákâ rí tãsí. Ōjílã ngá-drī
 bē ämbá rí 'bá yí drí jó 'á rí, ní â'dô sãání tìbê dáãbō 'ásí lãgú-lãgú ró rí
 úsú'á, gō'dá kpá sãání gólá édélé fē 'ásí rí úsú'á límvo ñnyákú 'ásí rí bē.
 Lípí lâ â'dô 'è'á ngá tìbê dáãbō 'ásí 'dī lófólé ìvī lósí 'ézó rí, té kâyî ämbá
 òzō kãrãmã kâtí rí sí. Ngá gólá fē 'ásí rí, â'dô rī'á âtrólã ì'dí ngá dãzó 'á lâ
 kâyî vósí cé.

²¹ Ōzō òjílã äâyê tā ònjí rīrī iyíkâ 'ásí rí, gólá â'dô â'dó'á njãã tā lãnjã
 tãndí 'élé ãmâ lípí Ôvârí drí. Ōzō mã òrī zãã tā ònjí 'è'è áyéle rí, 'dī rí kâtí
 rí, Ôvârí â'dô ãmâ 'bã'á rī'á tā ndrī tãndí ró gólá drí lélé rí 'bá yí 'élé ì'dí.

²² Ōzō ä'dô trá ítí rí, ní 'è tá ònjí ání ägô änjí äzí yí drí lélé ní drí 'élé rí
 kô ãlôwálã. Ní 'bã ání ífíí cé tá gólá mbî rí 'élé ì'dí. Ní rí tá lélé sí tá gólá
 â'dó 'bá mbî rí 'á pīpīsílí ãlô sí. Ní lē Ôvârí, ní 'bã kpá òjílã äzí lówó. Ní
 â'dô pīpīsílí ä'dí bē ání äzí-äzí yí rú. Ní 'è tá 'dī 'bá yí ì'dí òjílã gólíyí â'dó
 'bá pīpīsílí ngbãgbã bē rí 'bá Ôvârí rí zīlī ìyí pãlé rí 'bá yí bē.

²³ Má âtã tá 'dī kpá ì'dí ändálé ní drí nō tá âtã-âtã ányâ tãsí rí. Ōzō òjílã
 òlē trá tá ányâ ì'bīlī ní bē rí, ní lē tá-drī lâ kô tá ányâ 'dī âtázó gólíyí bē,
 tálá ní nī trá tá âtã-âtã ányâ 'bã òjílã rī'á lãwãlé.

²⁴ Äní gólíyí lãjó'bã Ôvârí kâ ró rí 'bá yí, nī rí lãwãlé òjílã bē kô. Gō'dá
 äní 'ã òrī mãnísí òjílã bē ndrī. Ní â'dô tá ìmbã 'bã tãndí ró. Ní rí tá lògölē
 òjílã drí mãnísí.

²⁵ Gõ'dá nĩ rĩ òjílā gólíyĩ rĩ 'bá úlí átálé tã átí-átí tãndí Ôvârí kã nõ rú rĩ êdéle mánísí. Nĩ â'dô 'bã'á ítí, ã'dô ró bê lânõ ãkó Ôvârí drí tã ïsũ gólíyíkã jãzó, ã'dô ró bê ítí, òjílā òlê ró tã-drĩ bê kĩ nĩ rĩ, tã átí-átí gólá ãnĩ drí rĩ'á átálá nõ rĩ'á mbì.

²⁶ Òjílā gólíyĩ ícícíyá ányã bê rĩ áàsê trá mbõkõ gólá Sâtánã drí êdéle rĩ zélé. Sâtánã ãdô gólíyĩ trá tã yí drí lélé rĩ 'élé ì'dí. Òzõ nĩ èèdê gólíyĩ mánísí rĩ, nĩ â'dô gólíyĩ ãngí'á â'dólé drĩ-báláyì ró mbõkõ Sâtánã kã zélé sĩ.

3

Tã òjílā drí 'èzó tã ònjí 'élé lãvũlì kôrô rí

¹ Tímátíyã má â'dã tã ní drí kĩ nĩ rĩ, kãyì nõ 'bá yí sĩ, té bũũ ãgõ-ãgõ Yésũ kã rĩ tú rĩ, òjílā â'dô 'è'á tã ònjí 'élé zãã bãđì lãvũlì kôrô.

² Â'dô â'dó'á ítí, tãlã òjílā tã ányã 'bá â'dô cé ngá gólá 'è 'bá iyí 'bãlé sísí 'álã rĩ 'è'á ì'dí. Æzã 'bá yí â'dô â'dó'á òjílā gólíyĩ lã 'bá lãfã ù'dúlì iyí ífífí drí rĩ ró. Æzã 'bá yí â'dô â'dó'á lõmbê-lõmbê 'bá ró. Æzã 'bá yí â'dô rĩ'á tã ányã átálé òjílā ãzã 'bá yí rú. Æzã 'bá yí ró iyí átã yí kô iyí andré yí bê. Æzã 'bá yí 'é ãwõ-ítí kô Ôvârí drí tã tãndí gólá drí rĩ'á 'èlã gólíyĩ drí rĩ tãsí.

³ Æzã 'bá yí ìnjĩ òjílā ãzí kô. Æzã 'bá yí lãé iyí áró yí kô. Æzã 'bá yí gã iyí dó tã êdéle iyí lãfálé 'ásĩ. Æzã 'bá yí rĩ iyí kpá ònjõ ádólé òjílā ãzí rú. Æzã 'bá yí lãé ãzí-ãzí drí iyí íkílì kô. Æzã 'bá yí ícã kpá kô iyí ífífí íkílì. Gólíyĩ lãé iyíkã tã tãndí kô.

⁴ Gólíyĩ drí kpá ãzí-ãzí drĩ-bã fãzó. Æzã 'bá yí drí rĩzó cé ngá gólá ãyĩkõ lã drí gólíyĩ cìlì rĩ 'èlã ì'dí. Gólíyĩ 'é tã tãbê Ôvârí rĩ cĩ 'bá rĩ kô.

⁵ Òjílā 'dĩ 'bá yí â'dô rú jã'á òzõ òjílā Ôvârí kã kãtí, gõ'dã gólíyĩ lãé iyí jãlé tã ònjí 'è'è 'ásĩ kô, tãlã gólíyĩ ïjĩ Ôvârí mbãràkã fãlé gólíyĩ drí â'dô-â'dô iyíkã rĩ jãzó kô. Nĩ rĩ kô òjílā 'dĩ 'bá yí bê.

⁶⁻⁷ Òjílā 'dĩ 'bá yí â'dô iyí òkó gólíyĩ tã ïsũ lã yí drí â'dólé ãlõ kô rĩ 'bá yí ádó'á, tãlã òkó 'dĩ 'bá yí nũ lãtì gólá Ôvârí drí 'èzó tã ònjí gólíyíkã áyélé rĩ kô. Òkó 'dĩ 'bá yí rĩ'á zãã 'délé tã ìmbã ãzã 'bá yí vósĩ, gõ'dã gólíyĩ nũ tã mbì rĩ dódó kô.

⁸⁻⁹ Ægõ gólíyĩ òkó ádó 'bá rĩ yí drí iyí ífífí jãzó 'bãlé ònjí ró tã pãtĩ rú. Tã ïsũ-ïisũ tãndí gólíyíkã ïzã rú trá, gõ'dã ïsũ iyí cé tã ònjí ì'dí. Gólíyĩ jã ùgúlì trá tã átí-átí gólá Ôvârí kã rĩ rú sĩ, tãlã gólíyĩ lãé tã tãndí kô. Kpálé gõ'dã gólíyĩ ádô bê òjílā ãzã 'bá yí rĩ, gólíyĩ ícã òjílā ádólé ndrĩ kô, tãlã òjílā ãmbã nĩ iyí trá mbì ró kĩ, òjílā 'dĩ 'bá yí rĩ'á tã ányã 'bá 'ì. Kpã ítí, ãkpãkã'dã ãkũ ró nã rĩ, ãgõ ãzã 'bá yí rĩ Yáné yí Yãmbãrã bê drílíyĩ rú jãzó ãkpã Músã rú. Æmã á'bíyã yí nũ iyí trá kĩ nĩ rĩ, tã ïsũ gólíyíkã rĩ'á ányã ró.

Tã átã-átã Póõlõ kã Tímátíyã drí tã lãzó kôrô rí

¹⁰ Tímátíyã, nĩ ãnĩ ífífí, ní rĩ zãã tã 'èlé tãndí ró òzõ ámã kãtí, tãlã ní nũ tã gólá ndrĩ má drí rĩ'á ìmbãlã rĩ trá. Nĩ nũ tã gólá má drí 'èlé rĩ trá ndrĩ. Gõ'dã nĩ nũ tã gólá ámã 'bã 'bã tã 'dĩ 'bá yí 'èlé rĩ trá. Nĩ nũ tã lãlé ámãkã Ôvârí 'á rĩ kpã trá, rĩrĩ ámãkã mánísí òjílā bê, gõ'dã lãtì má drí gólíyĩ lãzó, gõ'dã lãtì má drí fĩ ãtüzó lânõ ãmbã má drí ùsúlì rĩ 'ásĩ.

¹¹ Òjílā drí lânõ fãzó má drí Ænítíyókã, Ìkõníyã, gõ'dã Lísitrã bê rĩ 'álã. Â'dô bê kpálé ítí rĩ, má ãtũ fĩ trá. Kãyì vósĩ cé, gólíyĩ fã bê lânõ má drí rĩ, Ôvârí rĩ trá ámã pãlé gólíyĩ drĩgã sĩ.

¹² Tā pātī ró, òjílā gólīyī ndrī lē 'bá rīlí tā Ôvârí drí lélé rī 'élé, tálā gólīyī drí â'dózó òjílā Yésū Krístō kâ ró rī, áâ'dô kpá lâṅṅ fē'á gólīyī drí.

¹³ Gõ'dá kpá òjílā ònjí 'dī 'bá yī â'dô ìyī 'ě'á 'bálé dūū, gõ'dá drīlīyī kpá òjílā âdózó dūū.

¹⁴ Gõ'dá nī Tímátīyā, ní rī zāā tā lélé ódrí ìmbálé ní drí rī 'á, tálā ngbāangbānō rī nī trá tā lélé bē rōō kī nī rī, tā 'dī 'bá yī fī pātī ró.

¹⁵ Gõ'dá ní lē tā 'dī 'bá yī kpá trá, tálā ní ârī úlí Ôvârí kâ búkū 'á nō trá drē ní drí â'dózó âkpā 'dīyímvá ró rī. Tā ìgī-ìgī 'dī 'bá yī 'ásī rī, ní â'dô trá tā nī 'bá ró, gõ'dá Ôvârí pā nī trá tā lélé áníkâ Yésū Krístō 'á 'dī sī.

¹⁶ Ní nī tā pātī úlí nō 'bá yī kâ trá. Ôvârí â'dâ nī òjílā 'dī 'bá yī drí ìgīlí. Úlí 'dī 'bá yī rī'á tándí ró tā mbī ìmbázó, kpá âmâ 'bálé tā ònjí âmákâ nīlí, kpá âmâ 'bálé tā ònjí âmákâ âyélé, kpá âmâ 'bálé tā mbī 'bá ró tā mbī 'élé ì'dī.

¹⁷ Tálā tā âtī-âtī tándí Ôvârí kâ nō rī tā tándí 'élé âmâ drí, gõ'dá òjílā gólá 'dē 'bá Ôvârí vó rī â'dô 'bā'á njāā tā tándí ndrī yī drí 'ě'á 'ělā rī 'élé.

4

Tā tā pēpē tāsī tā āzā 'bá yī bē Tímátīyā drí 'élé rī

¹ Má âtā ní drí nō tā âmbâ-âmbâ 'ì. Ôzō tā 'bā'bā gólá Ôvârí tí sī, gõ'dá kpá Yésū Krístō tí sī rī ró, gólá ì'dī 'ě 'bá âgólé āngó nō 'á kúmú lâ ró, gõ'dá kpá 'ě 'bá bē â'dólé tā kī 'bá òjílā kâ ró ndrī rī.

² Ìtú cé ní â'dô njāā, ní rī tā âtī-âtī mbī rī pélé ì'dī òjílā drí, gólīyī ùnī ró ngá gólīyī ònjí rī bē. Ní âtā gólīyī drí āâyē ró ìyī tā ònjí 'ě'ě. Gõ'dá ní â'dâ tā tándí gólīyī drí 'ě'á 'ělā rī drīlīyī. Ôzō ní òtírī rī tā ìmbálé drīlīyī rī, ní â'dô mánísī ró gólīyī bē.

³ Ní 'ě ìtí, tálā sīsī 'á tólā kâyī â'dô ácá'á gõ'dá òjílā òtírī tā ìmbâ-ìmbâ mbī rī gāā rī. Gõ'dá gólīyī rī gólé cé tā ó'dí gólīyī āyīkō lâ drí gólīyī cīlí rī ìmbá 'bá lâ rī ârīlí ì'dī, tálā gólīyī lē rīlí tā ònjí ìtí 'dī 'bá yī 'élé ì'dī.

⁴ Tálā gólīyī ìsī ìyī bí trá, yī òzó tā gólá 'bálé bē mbīmbī rī ârí kō. Tálā gólīyī lē ìyīngá cé í'dígówá lârákō tībē òjílā 'bā 'bá tā lélé 'á lâ ányā ró rī ârīlí ì'dī.

⁵ Má 'bā tā āzā nō kpá ní drí, òzō ní āâ'dô 'dē'á Kúmú âmákâ vó rī, ní 'é tā tībē ndrī ódrí 'bálé ní drí 'élé rī ì'dī. Ní 'bā ânī drī ìtú vósī cé â'dólé zāā mbī. Ní â'dô njāā lâṅṅ úsúlí, ní rú zāā tā òjílā âsē-âsē kâ Yésū Krístō rī drí rī ì'dī. Ní ndē lósī áníkâ Ôvârí drí félé trá ní drīgá 'dī tándí ró.

⁶ Má â'dâ tā 'dī 'bá yī nō ní drí 'élé, tálā ìtú-pá câ trá má drí 'ézó â'dólé ngá fēfē ró, ó'ê trá âmâ fūlí tā Yésū kâ rī tāsī.

⁷ Á'dô tā âtī-âtī tándí Ôvârí kâ nō vó ró rī, má 'bū ājú lâ trá má trá njāā. Má ndē tā âmá Ôvârí drí 'bálé má drí 'élé rī 'bá yī trá ndrī. Á'dô tā má drí lélé rī tāsī rī, má rī âmákâ trá zāā pīpīsílí ãlô sī tā lélé 'á pātī ró.

⁸ Ngbāangbānō rī, má rī'á òzō òjílā gólá 'dē 'bá sīsī ngú rārē 'á rī tí. Tálā má rī tā mbī 'élé ì'dī, má â'dô drī-'â úsú'á. Kúmú Yésū gólá rī 'bá tā mbī 'élé rī, â'dô âfē'á lâ nī má drí, gólá òtírī rī drī-'â félé òjílā drí rī. Kâyī nā 'á rī, gólá â'dô kpá drī-'â fē'á òjílā gólīyī rī 'bá njāā gólá rī âgō-âgō tēlé rī yī drí ndrī.

Tā âtī-âtī Póólō kâ Tímátīyā drí ânīzō 'wāā rī

⁹ Tímátīyā, ní ùjū ânīlí 'wāā má ngáá nólé.

¹⁰ Ní ndrē drē, Kērēsēnē nī trá Gālātīyā 'álā. Gõ'dá Títō nī kpá trá Dālāmátīyā 'álā. Gõ'dá âmâ āzī-āzī Dēmásī âyē má trá vólé, tálā āyīkō

'bādrī nô kâ âsê gólâ trá volé. Tā 'dī kâ rī tí rī, gólâ âyê mâ trá gōzó Tēsālōnikā 'álâ.

¹¹ Ōjīlā gólīyī ânī 'bá áamá pālē nō 'bá yī lāfálé sī rī, cé Lúkã lâkī nī má bê nōngá. Nī rī gógó òtírī ânī má ngálâ rī, ní âdrī Mārãkō kpāâ ní bê, tãlâ gólâ rī'á ōjīlā tãndí 'ē 'bá áamá pālē rī 'dī.

¹² Gō'dá ní âdrī gólâ kpāâ ní bê â'dólé má drí rī-âzí ró, tãlâ má jô Tīkíkō trá Ēfēsō 'á tólâ ãkū ró.

¹³ Ōzō ní âacâ trá rī, ní âtrō ítá áamá ngbãkãtã rī'á âkólâ ítá âzí drī tībê má drí âyélé Trówã 'álâ Kãpãsí drí 'bã 'álâ rī kpāâ. Gō'dá ní âtrō búkū áamá nã 'bá yī, gō'dá wárãgã bí áamá nã 'bá yī kpāâ.

¹⁴ Tã Ālêkězãndã gólâ óká 'bá ró rī drí 'èlé rī ããgã ní drī. Gólâ 'è tã trá má drí ònjí ró. Tã gólãkã 'dī Kúmú Yésū Krístō â'dô lôgô'á lâ ãkpã gólâ drī.

¹⁵ Tã 'dī kâ rī tí rī, ânī līfī òmbã ní rú dódó gólâ rī tãsí, gólâ òzó kpá tã sôo krístō 'bá âzã 'bá yī 'á ânī tãsí, tãlâ gólâ rī ăwãlãkã lãvũ trá kôro tã âtī-âtī gólâ áamá drí rī'á pëlã rī rú.

¹⁶ Áãjī mâ bê tã kī 'bá ândrá tã Yésū kâ rī tãsí rī, gō'dá sīsī má drí rīrī tã âtalé áamá ífífí pãzó rī 'á rī, ōjīlã äzã yũ'dãwã â'dé 'bá ânīlī má bê līfī drī 'bá ró úlī tãndí âtalé má ngá lésī. Ōjīlã ndrī âyê ãyī mâ trá. Má kī, Ôvãrí äâyê ōjīlã 'dī 'bá yī tã gólīyī drí áamá âyézó 'dī 'ásī.

¹⁷ Ōzō ōjīlã ä'dô kpálé yũ áamá pālē rī, Ôvãrí rī gógó bê rī'á má bê mbãrãkã fê'á má drí, má â'dô ró bê njãã tã âtī-âtī gólãkã nō pëlê òrī ängó 'á nō 'bá yī drí ndrī. Má kī áamá rī, tã-vó kī 'bá 'dī 'bá yī ä'dô áamá fũ'á. Gō'dá Ôvãrí pâ mâ trá gólīyī drīgã sī, òzō ōjīlã drí ngã pãrê kãmī sīlī sī rī kãtī.

¹⁸ Má nī trá Ôvãrí ä'dô áamá pã'á ngã ämbã 'dī 'bá yī 'ásī, té gólâ drí áamá trólé cú ítí lãñō äkó úrú 'álâ. Ä'dô ítí rī, mã luyī gólâ ädũkũ äkó. "Äwô-ítí ämbã Ôvãrí drí."

Ni-bê-yã ädũkũ lâ ró rī

¹⁹⁻²¹ Mã ängã bê ânīlī Rómã 'álâ rī, má âyê Tröfímō trá Mëlétō 'álâ, tãlâ gólâ trá ngã lâzé ró. Ērésītō rī trá Kōrínītō 'álâ. Tímátīyã, ní újũ ânīlī má ngálâ äkpãkã'dã ôzê drí ägō äkó. Ädũkũ lâ ró, ní 'è nī-bê-yã áamá Äkōwílã yī drí ôkó lâ Pírīsílã bê. Gō'dá ní fê nī-bê-yã kpã ä'dī-drī Ōnēsífórã kã drí. Yũbúlã, Pödénê, Línō, Kúlídã yī bê 'è ãyī nī-bê-yã ní drí. Gō'dá krístō 'bá ämbã äzã 'bá yī 'è ãyī nī-bê-yã kpã ní drí.

²² Ôvãrí ää'dô ní bê, Tímátīyã, gō'dá òfê òrê ânī drí ndrī. Ī'dī 'dī.

Tã ìgĩ-ìgĩ Póólõ kâ Títõ drí Títõ

Tã 'ě'á zìlâ nìlì sísí rí

Wárāgā nō gólā Póólõ drí ìgĩlì Títõ drí gō'dá kpá wárāgā drílā ìgĩlì trá Tímátīyā drí rí bē rī'á 'dó ānyī 'élé trá gólā rí fūlì rí 'á. Gólā ìgĩ wárāgā 'dì 'bá yī gólīyī drí, tālā òsō ró fāfā gólīyī 'á lōsī gólīyīkâ tã âtī-âtī Yésū rí tāsī rí pēpē lâ kâ 'á gō'dá kpá tã lē 'bá gólīyī ó'dí rí 'bá yī vó lâ ìyī ndrēlé dódó.

Sísí rí, Títõ pā Póólõ trá Ēfēsō 'álā, gō'dá kpá Kōrínītō 'álā. Gō'dá Póólõ òtírī wárāgā nō ìgĩlì rí, Títõ rī'á 'bādrī Kērētē kâ rí 'álā, drī-'bá ēpē'á krístō 'bá ó'dí gólīyī jārībā ngūngī 'ásī rí 'bá yī drí, gō'dá kpá lāṭī â'dá'á gólīyī drí â'dózó âmbā-âmbā ró tã lēlē ìyīkâ 'á. Tã ònyīkō bē rī'á dūu krístō 'bá 'dī 'bá yī lāfálé.

Ītí rí, gō'dá Póólõ âtā tã Títõ drí drī-mbílì sōlé òkó âmbā-âmbā līfī tã ngōngō tāsī gō'dá kpá òdrá mvūmvū tāsī, gō'dá òkó mvá drí 'bā ìyīkâ vó lâ ndrēlé dódó, gō'dá kpá ágó lâ yī ìnjīlì. Gō'dá āgō āâ'dô kô òvó ró, gólīyī drí rīlì rīrī mbì sī.

Póólõ â'dá kpá lāṭī gólā 'ézó drī-'bá gólā rī 'bá rīrī mbì sī rí njīlì rí Títõ drí òzō nōo tí. Gólā kī, drī-'bá gólā Títõ drí 'ě'á njīlā rí, òkó bē ālō gō'dá āyī òkó āzā bē kō. 'Dīyīmvá gólīyīkâ āâ'dô tã rōrō bē átá lâ yī drí āndrē lâ yī bē. Gólīyī āâ'dô òjīlā gólīyī òjīlā āzī drí rī'á ìnjīlā rí 'bá yī ì'dī. Gólīyī ìnjī līfī āzī-āzī drí kō, gō'dá òdrá òcī gólīyī kpá rōo kō. Gō'dá gólīyī āâ'dô āḍī lōvó bē rōo kō. Gólīyī drí kpá ícálé tã tã lēzō rí òjálé òjīlā gólīyī tã lē 'bá kō rí 'bá yī bē, gō'dá kpá tã lē 'bá yī ìmbálé dódó. Póólõ âtā kpá kī, Títõ òsō drī-mbílì òjīlā gólīyī tã átá 'bá kī'á nī rí, krístō 'bá yī ò'ē kpá lā'bí Yúdā yī kâ rí 'bá yī līfī.

Nī â'dô tã Títõ rí tāsī rí āmbá lâ úsú'á Gālātīyā kápītā 2 'á, 2 Kōrínītō kápītā 2 'á gō'dá kpá kápītā 7 'á.

¹⁻⁴ Mā Póólõ rú ì'bū 'bá Ôvārì kâ ró gō'dá kpá lājó'á Yésū Krístō kâ ró rí ì'dī, má ìgĩ wárāgā nō nī ní drí Títõ, nī trá rī'á òzō ámā mvá nyāányā pātī rí tí, tālā āmā ní bē kpārātī lē tã trá Ôvārì 'á pīpīsílì ālō sī. Ôvārì jō má trá mbārākā sōlé òjīlā gólīyī Ôvārì drí njīlì òjīlā íyīkâ ró rí 'bá yī 'á gólīyī 'bālē â'dólé mbārākā bē gārā tã lēlē ìyīkâ 'á. Gólā lē má drí gólīyī ìmbálé tã pātī gólā gólīyī 'bā 'bá tã mbì gólā rí 'ē 'bá āyīkō ró rí 'élé rí, nìlì ì'dī. Ītí rí, gólīyī â'dô nī'á lâ kī, yī â'dô rī'á Ôvārì bē zāā gbádú. 'Dīlì rī'á tã gólā drí 'bālē trá 'élé āmā drí drē ākpākā'dā sísí gólā 'bā āngó nō kō rí ì'dī. Mā nī trá kī, gólā ádó ònjō kō. Ngbāāngbānō kàyī ícá 'bá rí sī, Ôvārì āmā pā 'bá ró rí â'dá tã íyīkâ trá āmā drí. Gō'dá Ītí rí, gólā āfē tã âtī-âtī íyīkâ trá má drí pēlé āzī-āzī āzā 'bá yī drí, òzō drílā 'bārē lâ trá má drí 'élé Ītí rí kâtí. Āmā átá Ôvārì gō'dá Yésū Krístō āmā pā 'bá ró rí òfē òrē ní drí tã ā'dì bē.

Tã drī-'bá kānīsā kâ rí 'bá yī tāsī

⁵ Mā āyē nī drē ākpā 'bādrī Kērētē kâ nā 'álā, tālā ní ndē ró lōsī āmákā tólā nā bē, gō'dá ní lāmú ró bē nī'á drī-'bá ēpē bē kānīsā drí jārībā 'ásī cē tīfī, òzō má drí átálé trá ní drí 'élé rí kâtí.

⁶ Rīrī òjīlā gólīyī ní drí ēpēlé drī-'bá kānīsā 'dī 'bá yī kâ ró rí kâ ícá trá â'dólé òzō nōo kâtí, 'dōvó òjīlā rí ní drí njīlì trá â'dólé drī-'bá ró rí, gólā ā'dô cú Ītí tã ányā 'ē ākó, tālā òjīlā òzō tã ònjí āzā úsú gólā ngá lésí kō. Ītí

rî, 'dôvó gólâ ââ'dô ôjílâ gólâ cé ôkó bê âlô rî ì'dî. Mvá lâ yî ââ'dô kpá tâ lèlê bê Yésù 'á, gô'dá rîrî mvá lâ yî 'dî 'bá yî kâ ââ'dô mbîmbî ró cú ìtí tâ gólîyî ãnyî kâ rî 'bá yî 'ê âkó, gô'dá kpá gólîyî ìnjî ìyî átá yî ìyî ândré yî bê.

⁷ Ôjílâ rî gógó ní drí njílî â'dólé drî-'bá ró 'dî ôrî cú ìtí tâ ònjî 'ê âkó, tâlá lôsî drî-'bá kânisâ kâ rî kâ rî'á rîlî lôsî gólâ Ôvârí kâ rî vó lâ ndrêlé.* Ìtí rî, gólâ ô'bâ ôjílâ yî zélé rî 'bá yî kô mbârâkâ sî tâ ìsù íyîkâ rî 'bá yî 'êlé, ôzô yî drí ìsùlî rî kâtí. Gô'dá ô'bâ yî kô ôdrá drí cîlî, ìnjî ìfî ázî-ázî drí kô. Gólâ ââ'dô kô lâfâ lôvó bê yî drî.

⁸ Bê-rî 'dôvó gólâ ââ'dô ôjílâ gólâ ùmú ró yî drí 'bâ 'á rî lôvó lâ 'bâ 'bá ró. Gô'dá rîrî gólâkâ ââ'dô ìnjî-ìnjî lâ ró. Gô'dá gólâ ââ'dô ôjílâ tâ mbî 'bá ró tâ gólîyî Ôvârí kâ ró rî rî'á 'êlá ì'dî.

⁹ Gólâ ùrú tâ âtî-âtî pätî Ôvârí kâ gágá, â'dô ìmbálé gólâ drí rî vó ró. Ôzô gólâ ô'ê trá ìtí rî, gólâ â'dô ícá'á cú ìmbálâ dódó ázî-ázî drí, tâlá gólîyî ô'bâ ró tâ lèlê bê tâ pätî ró rî 'á. Gô'dá gólâ â'dô kpá ícá'á tâ lôgölé mbî ôjílâ gólîyî rú jâ 'bá trá tâ pätî rî rú, gô'dá tâ lè 'bá tâ ìmbâ ányâ ró rî 'á rî 'bá yî drí.

¹⁰ Drî-'bá ícâ trá tâ ìmbâ ányâ lôtolé, tâlá ôjílâ düü bê rî'á gâ ìyî dó tâ âtî-âtî pätî Ôvârí kâ ârîlî. Gô'dá gólîyî jâ ìyî rú rî'á ázî-ázî âdólé tâ gólîyî lôsî âkó rî 'bá yî sî, nyãanyâ lâ rî'á gólîyî rî 'bá tâ lâ'bî Yúdâ yî kâ kâ 'bâlê ì'dî sísí rî.

¹¹ Rî'á ícâ-ícâ ró tâ ìmbâ ányâ gólîyîkâ 'dî lôgázó, tâlá gólîyî rî'á tâ lè 'bá 'bâ-tî ázâ 'bá yî 'ásî rî 'bá yî ìzâ'á ndrî tâ ìmbâ ányâ 'dî sí. Gólîyî rî ìmbálâ ìtí kpá lâfâ úsúzó bê drî lá.

¹² Ndá ägô tâ nî 'bá ázâ ôrî gólîyîkâ Kêrétê kâ lâfálé 'ásî rî, gólâ pè tâ trá kî nî rî, "Ämâ ôjílâ Kêrétê kâ rî kárâ rî'á tâ gólâ ònjô ró rî pèlé. Ämâ rî'á ôjílâ ôvó ró gólâ rî 'bá ngá nyälé kôrô rî ì'dî. Gô'dá ämâ kpá rî'á ôzô äligí ämbâ-ämbâ kâtí tâ ìsù ämákâ 'á."

¹³ Gô'dá ulî gólâkâ 'dî 'bá yî bê trá pätî ró rî, ìtí rî 'dôvó ní âtâ ulî ôjílâ 'dî 'bá yî drí, tâlá gólîyî ôjâ ró bê drî tâ lèlé Ôvârí 'á pîpîsîlî älô sí.

¹⁴ Gô'dá gólîyî äâyê ró tâ lèlé í'dígówá ányâ äzâ 'bá yî ôjílâ Yúdâ yî kâ drí rî'á âtálâ rî 'bá yî 'á rî, gólîyî ôgâ ró kpá dó tâ gólîyî ôjílâ gólîyî gâ 'bá trá dó tâ pätî 'êlé rî 'bá yî drí 'bâlê trá rî yî 'êlé.

¹⁵ Nî ndrê drê, ôjílâ gólîyî rî 'bá tâ mbîmbî rî 'bá yî 'êlé dódó cé rî ndrê ìyîkâ ngá ndrî tândí ró. Gô'dá ôjílâ gólîyî tâ lè 'bá kô tâ pätî Ôvârí kâ 'á rî, ngá â'dô gólîyî drí ndrî tândí ró kô, gólîyî ì'dî rî'á tâ ònjî drí ìzälé trá rî. Gô'dá tâ ìsù-ìsù gólîyîkâ ìzâ rú kpá trá, ì'dî gólîyî nîjî tâ gólîyî â'dô 'bá mbî ìyî drí 'êlé rî kô'dáwá.

¹⁶ Gólîyî ämâ tâ kî, yî ùnjî Ôvârí trá, gô'dá tâ gólîyî drí rî'á 'êlé rî â'dâ tâ kî, gólîyî nîjî Ôvârí kô älôwálâ. Gólîyî 'bâä ôjílâ lôvó kô. Gólîyî gâ dó tâ Ôvârí drí 'bâlê gólîyî drí rî 'êlé. Ìtí rî, gólîyî ícâ kô tâ mbîmbî rî 'bá yî 'êlé älôwálâ.

2

Tâ mbîmbî gólîyî ôjílâ ngúngî ìmbâ kâ rî

¹ Nî ání nyãanyâ Títô, 'dôvó ní 'dê ní ìmbâ tâ gólîyî â'dô 'bá mbîmbî rî, â'dô gólâ Ôvârí drí 'bâlê trá rî vó ró.

* **1:7 1.7** Ulî gólâ Póolô drí igîlî nongá rî, tî Gîrîkî kâ sí rî, tâ ífî lâ kî, ôjílâ gólâ rî 'bá ôjílâ ázî vó ndrêlé rî. Gô'dá nîngá sí rî, 'dî rî'á ulî gólâ krîstô 'bá drí rî'á zîlá " 'bîsöpö'" rî ì'dî.

² Ní ìmbâ ãgô àmbâ-àmbâ à'dólé ìyí rílí tã ìnjĩ-ìnjĩ sī. Gólìyì àà'dô tã trõ 'bá ró lôvó rú'bá kâ dríḡá sī. Tã ìsũ gólìyíkâ àà'dô àlíká ró vò ì'ílí dódó. 'Dõvó gólìyì òlè tã Ôvârí 'á p̄p̄s̄ílí àlò sī. Ítí rí, gólìyì ò'bã ìyí kpá òjílã lôvó, gõ'dá gólìyì fĩ ìdũ ìdũ, òzõ gólìyì ùsũ lãnõ trá rí.

³ Ítí rí, òkó àmbâ-àmbâ tāsī rí, ní ìmbâ gólìyì kpá tã 'èlé, à'dô ngá tìbè gólìyì sũ 'bá Ôvârí rú rí yí sī. Gólìyì àà'dô kò tã ngõ 'bá ró òjílã àzã 'bá yí rú. Ôdrá ùḡì kò gólìyì dr̄ḡ sī. Bê-rí gólìyì ìmbâ cé tã gólìyì à'dó 'bá dódó mb̄ì rí 'bá yí ì'dí àzì-àzì lá yí drí.

⁴ Ítí lá 'dī sī rí, gólìyì à'dô ícá'á cú òkó mvá ìmbálé gólìyì ágò yí 'd̄yímvá yí bè lôvó lá yí 'bálé tãndí ró,

⁵ tã trõ 'bá ró lôvó rú'bá kâ dríḡá sī, à'dólé ìyí rú'bá vó ndrèlé dódó, tã 'bã kâ rí 'bá yí 'èzò dódó, à'dólé òjílã tãndí ró gõ'dá kpá rílí tã àtã ìyí ágò yí kâ zèlé tã ìnjĩ sī. Òkó mvá gólìyì 'dè 'bá Yèsũ vósī rí 'bá yí à'dô ìyí tã 'dī 'bá yí 'è'á ndrī kâkârà, tãlã òjílã òzò úlì ònjí àtã tã àtì-àtì Ôvârí kâ rú tã ònjí gólìyíkâ 'dī sī.

⁶ Ítí rí, ní àtã ãgô mvá drí ngbálí-ngbálí, gólìyì àà'dô tã trõ 'bá ró lôvó rú'bá kâ rí dríḡá sī.

⁷ Ítí rí Títõ, ní drè ãgô mvá ró, 'dõvó àní nyãnyã àà'dô tã à'dã tãndí rĩrĩ kâ rí ró ãgô mvá drí tã ndrī kâkârà ní drí 'èlé rí 'bá yí tāsī rí. Ní ìmbâ tã mb̄imb̄ì ró p̄p̄s̄ílí tãndí rí sī p̄t̄t̄ì ró gõ'dá kpá úlì ìnjílí ìnjĩ rí 'bá yí sī.

⁸ 'Dõvó ní àtã úlì mb̄imb̄ì gólìyì òjílã drí tã àtázó rú lá 'á kò rí 'bá yí ì'dí, tãlã àjú-'bã-àzì àníkâ à'dô ró ànyĩ ró à'dólé ní drí àjú-'bã-àzì ró, tãlã gólìyì ícá kò tã ànyã àzãkã ùsúlí àtálé àmã krístõ 'bá yí rú.

⁹ Rú ì'bũ 'bá yí tāsī rí, ní ìmbâ gólìyì rílí kára rĩ'á tã ìyí l̄p̄ì yí kâ rí 'bá yí àrílí ì'dí. 'Dõvó gólìyì ò'è tã tãndí gólìyì tã lá drí s̄l̄ì gólìyì l̄p̄ì yí rú rí ì'dí tã 'è'è ndrī gólìyíkâ rí 'bá yí 'ásī. Gólìyì àànyã ìyí l̄p̄ì yí t̄ì kò'dáwá tã gólìyì l̄p̄ì yí drí 'bálé gólìyì drí 'èlé rí sī.

¹⁰ Gólìyì ùũḡũ ngá gólìyì l̄p̄ì yí kâ kò. 'Dõvó gólìyì ò'dè gólìyì l̄p̄ì yí vó tãndí ró p̄p̄s̄ílí àlò rí sī. Òzõ gólìyì ò'è ìtí rí, rĩrĩ gólìyíkâ dódó 'dī à'dô òjílã 'bã'á tã lèlé tã ìmbâ-ìmbâ Ôvârí àmã pã 'bá ró rí tāsī rí 'á.

¹¹ Má kī, krístõ 'bá yí ndrī ò'è tã tãndí ró ìtí, tãlã Ôvârí à'dã p̄p̄s̄ílí tãndí ìyíkâ trá àmã drí àjò-àjò Yèsũ kâ sī, à'dô ró bè yí drí òjílã pãzò tã ònjí ìyíkâ rí 'bá yí 'ásī.

¹² P̄p̄s̄ílí tãndí gólákâ lôvó kâ 'dī à'dã tã àmã drí ngá gólìyì sũ 'bá gólá rú kò'dáwá rí 'bá yí ḡázó dó, gõ'dá kpá tã lôvókò àngó dr̄ḡ nô kâ rí 'bá yí ḡálé dó cú ìtí vó lá yí lôbè àkò. Lôvó rí 'dī ìmbâ àmã kpá fĩ àt̄l̄l̄ì ḡágá, gõ'dá rĩrĩ mb̄imb̄ì rí r̄zò ì'dí, gõ'dá tã gólìyì Ôvârí rí l̄ȳìzò rí 'bá yí 'èzò ì'dí.

¹³ Mã à'dô ícá'á trá rĩ'á 'èlã tãndí ró ìtí, òzõ àmã kpá zã l̄f̄ì 'bã'bã bè àgõ-àgõ àmã pã 'bá Yèsũ Krístõ gólá Ôvârí mbârâkã ḡãrã àmákâ ró rí kâ rí dr̄ḡ rí. Òzõ Yèsũ àagõ trá rí, gólá à'dô àmbã ìyíkâ à'dã'á àmã drí.

¹⁴ Gólá fè ìyí nyãnyã trá dr̄lè àmã tāsī, à'dô ró bè àmã p̄lè tã ònjí t̄ì 'ásī ndrī gõ'dá kpá àmã j̄l̄ì ngbángbã, tãlã mã à'dô ró bè òjílã ìyí nyãnyã kâ ró, cú ìtí tã ònjí àkò cé tã lèlé r̄zò tã tãndí ró rí 'bá yí 'èlé ì'dí.

¹⁵ Ítí rí Títõ, 'dõvó ní ìmbâ tã 'dī 'bá yí òjílã drí. Ní trá rĩ'á cú dr̄-àcè bè dr̄-'bã k̄n̄s̄ã kâ ró. Ní l̄f̄ì mbârâkã òjílã gólìyì ní drí rĩ'á ìmbálã rí 'bá yí 'á, dr̄-àcè àníkâ 'dī sī. Gõ'dá ní s̄õ dr̄-mb̄ílí kpá òjílã gólìyì rĩ 'bá tã ànyã 'èlé rí 'bá yí l̄f̄ì. Ní àyè òjílã àzãkã kò àlôwálã vò ndrèlé kòrò ní dr̄ḡ sī.

3

Tã rĩrĩ tãndí mbĩmbĩ rĩ tãsí

¹ Ní âtã tã nô tã lē 'bá yí drí ó'dí, tã lâ ãágã ró bê gólĩyĩ drĩ, gólĩyĩ òrĩ tíjí ró mĩrĩ ìyíkã zēlé gō'dá drĩ-'bá gólĩyĩ ndrĩ drĩ-ãcê bê mĩrĩ lésĩ rĩ 'bá yí zēlé, gólĩyĩ ãârĩ tã 'bã'bã drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí kã tãndí ró, gólĩyĩ òrĩ kãyĩ vósĩ cê njãã rĩ'á tã gólĩyĩ tãndí rĩ 'bá yí 'èlé ì'dí.

² Gólĩyĩ ãâtã úlĩ ònjĩ kô òjĩlã ãzãkã rú. Gō'dá gólĩyĩ òrĩ 'ã ã'dĩ sĩ cú ìtĩ lâwã-lãwã ãkô ìyĩ lãfálé 'ásĩ. Gólĩyĩ ò'ê tã mãnĩsĩ ró, gō'dá kpá tãndí ró òjĩlã drĩ ndrĩ.

³ Nĩ ndrê ãkũ ró rĩ, ãmã nyãányã rĩ'á ndrĩ tã nĩ ãkô lé 'bá ró. Mã gã dó tã Ôvãrĩ kã ìnjĩlĩ, lówó tã ãmãkã rĩ 'bá yí kã ãdô ãmã trá tã gólĩyĩ ãnyã ró rĩ 'èlé. Tã ìsũ-ìsũ ãmãkã òjĩlã ãzã 'bá yí tãsí rĩ trá rĩ'á ònjĩ ró. Ngã gólĩyĩkã rĩ 'bá yí ãgĩ-ãgĩ ãmã ìfĩ. Gō'dá ãmã ndrĩ, ãmã 'álé ãdrã trá ãmã lãfálé 'ásĩ.

⁴ Kpálé ìtĩ rĩ, Ôvãrĩ ãmã pã 'bá ró rĩ 'ê tã gólĩyĩ ã'dó 'bá tãndí ró dódó rĩ 'bá yí rĩ trá ãmã drĩ, gō'dá gólã 'bã ãmã lówó ndrĩ.

⁵ Gólã pá ãmã 'dĩ kô, tãlã tã tãndí ãzãkã ãmã drĩ 'èlé trá rĩ 'bá yí tãsí. Bê-rĩ gólã rĩ 'ã ã'dĩ nĩ ndrú ãmã rú. Gólã jĩ ãmã trá ã'dólé ngbãngbã tã ònjĩ ãmãkã rĩ 'bá yí 'ásĩ, gō'dá ãmã 'bãlé òjĩlã ó'dí gólãkã ró Lĩndrĩ Tãndí gólãkã rĩ sĩ.

⁶ Ôvãrĩ ãfē Lĩndrĩ Tãndí ìyíkã ãmã drĩ, tãlã Yésũ Krístõ pá ãmã trá rĩ drĩ.

⁷ Ôvãrĩ 'ê tã 'dĩ ìtĩ, tãlã yí 'bã ró ãmã ã'dólé òjĩlã tã mbĩmbĩ 'bá ró ìyĩ ìfĩ drĩ 'á tãlã pĩpĩsĩlĩ tãndí ìyíkã ãmã drĩ rĩ tãsí, gō'dá tãlã mã ìcã ró bê lédrē-lédrē ãdũkũ ãkô ãmã drĩ rĩ'á ìfĩ 'bãlé vó lâ rĩ ùsúlĩ.

⁸ Úlĩ ãmãkã 'dĩ 'bá yí ndrĩ rĩ'á pãtĩ.

Títõ, má lē ní drĩ tã 'dĩ 'bá yí ãtálé ngbãlĩ-ngbãlĩ òjĩlã gólĩyĩ ní drĩ ìmbálé trá 'dĩ 'bá yí drĩ, tãlã gólĩyĩ tã lē 'bá ró rĩ 'bá yí ò'bã ró ìyĩ nyãányã rĩ'á tã gólĩyĩ tãndí ró òjĩlã pá 'bã ndrĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rĩ 'bá yí 'èlé ì'dí.

⁹ Ní ãyê ãzĩ-ãzĩ ãzã 'bá yí kô tĩ òcĩlĩ ní bê tã gólĩyĩ tã ìfĩ ãkô ró rĩ 'bá yí tãsí. Gō'dá kpá gólĩyĩ ò'bã nĩ kô rĩzõ ãmã ã'bĩyã yí rú ngĩlĩ gólĩyĩ bê. Nĩ òjã tã kô tã gólĩyĩ tã 'bã'bã lã'bĩ kã ró rĩ tãsí. Tãlã tã òjã rĩ 'dĩ rĩ'á cú ìtĩ tã ìfĩ ãkô, gō'dá pá òjĩlã kô.

¹⁰ Ní sõ drĩ-mbĩlĩ ãndálã rĩ òjĩlã gólĩyĩ 'ê 'bá ìyĩ lãfã lónyĩlĩ ãzĩ-ãzĩ rú sĩ rĩ 'bá yí ìfĩ. Òzõ gólĩyĩ ãâyê tã rĩ 'dĩ kô'dãwã rĩ, vó lâ sĩ, ní ãyê òjĩlã rĩ ònjĩ ró 'dĩ 'bá yí zãã.

¹¹ 'Dõvó ní nĩ pãtĩ kĩ, òjĩlã ìtĩ 'dĩ rĩ'á tã ònjĩ 'bá 'ì. Tã ìsũ gólãkã rĩ'á tã nĩ ãkô kã ró, ìzã rú trá. Tã gólĩyĩ drĩlã rĩ'á 'èlã rĩ 'bá yí ã'dã tã drĩlã kĩ, gólã rĩ'á tã ãnyã 'è'á.

Tã ãdũkũ

¹² Mã trá 'è'á ãrĩtémã yí jólé Tíkĩkõ bê ní ngálã, nĩ'á lôsĩ kãnĩsã kã 'èlé tólã. Òzõ gólĩyĩ òcã trá tólã rĩ, ní ùjũ ãnĩlĩ 'wãã ró ãmã ùsúlĩ Nĩkõpólĩ 'á, tãlã mã 'bã tã trá nĩzõ rĩlĩ tólã parã gólĩyĩ òzê kã rĩ 'bá yí sĩ.

¹³ Ní ùjũ ró Zẽnãsí òjĩlã pá 'bá ró võ tã kĩ kã 'ásĩ rĩ gō'dá kpá ãpólõ yí pãlé ãcĩ gólĩyĩkã 'è'á tólã rĩ tãsí. Nĩ pá gólĩyĩ tãlã ngã gólĩyĩ drĩ lēlé rĩ 'bá yí sĩ ndrĩ.

¹⁴ 'Dõvó òjĩlã ãmãkã rĩ 'bá yí ìlĩ tã gólã ngã fē 'bá gólĩyĩ nyãányã drĩ tã tãndí 'èzõ rĩ 'bá yí ì'dí. Gólĩyĩ ìlĩ kpá tã ngã fēzõ gólĩyĩ ìzã lâ bê rĩ 'bá yí drĩ rĩ. Gō'dá gólĩyĩ òrĩ kô cú ìtĩ lôsĩ tãndí 'è ãkô.

¹⁵ Õjílã gólĩyî ndrĩ má bê nõlé nõ 'bá yî 'è nî-bê-yã ãnî drí rõô. 'Dõvó ní 'è nî-bê-yã ãmákâ õjílã ámâ ãzĩ-ãzĩ ró tã lã 'bá, gólĩyî ãmâ lôvó bê ãyî 'á tólá rî 'bá yî drí ãkí ãkó. Ītĩ rî, Ôvârí ãâ'dô ãnĩ bê ndrĩ. Ī'dĩ 'dĩ.

Tā îgĩ-îgĩ Póólō kâ Fılēmónā drí Fılēmónā

Tā 'ē'á zîlá nîlî sîsî rî

Póólō îgĩ wárāgā nô nî íyî rû-lē-āzî Fılēmónā gólâ â'dó 'bá rǎgǎî bē dūû rî drí. Tā ífî Póólō drí wárāgā nô îgízó nô, tǎlâ rǎgǎî Fılēmónā kâ ǎlô, rú bē Ōnēsímō rî râ trá vólé, gō'dá â'dô trá krístō 'bá ró. Póólō lē Fılēmónā ō'ê ró tǎ Ōnēsímō drí ōzō gólâ rî ǎdrúpǐ krístō 'bá ró rî tí, ōzō Ōnēsímō ōgō trá vólé gólâ ngálâ rî.

1-2 Mâ Póólō îgĩ wárāgā nô ní drí Fılēmónā gólâ â'dó 'bá âmâ ngá 'ē 'bá ǎzîyā ró. Âmâ Tîmátîyā yî bē, mǎ 'ê nî-bē-yā ǎnî drí ǎnî ōkó ǎpîyā gō'dá kpá ǎrîkîpō gólâ rî 'bá kpá tǎ Ōvârí kâ âtî-âtî rî pélé, gō'dá ndrî 'dó ōjîlâ Ōvârí kâ rú 'ê'bé 'bá vō ǎlô 'á ní drí 'bǎ 'álâ rî 'bá yî bē. Ōzō ǎnî drí nîlî rî kâtî, ngbǎangbânō rî, mǎ rî'á ōmbê-ōmbê ró gǎnîmǎ 'á, tǎlâ má 'dê trá Yésū Krístō vósî.

³ Ōvârí âmâ átá ró gō'dá Kúmú âmákâ Yésū Krístō bē, ōfē ōrē ǎnî drí tǎ ǎ'dî bē.

Tā Póólō drí ǎwô-îtî 'ēzô Ōvârí drí Fılēmónā rî tǎsî rî

4-5 Fılēmónā, âmâ ǎzî-ǎzî tǎndî 'dî, îtú-pá vósî cé má ōtîrî rî ǎwô ngólé Ōvârí drí rî, má rî kpá zǎâ rî'á ǎwô-îtî 'élé Ōvârí drí ǎnî tǎsî, tǎlâ má ǎrî trá kî nî rî, nî Fılēmónā rî'á ōjîlâ Ōvârí kâ rî 'bá yî lówó lâ bē dūû ní 'á, gō'dá kpá ní lē tǎ ǎnîkâ trá Kúmú âmákâ Yésū 'á.

6-7 Nî îcî krístō 'bá lîfî trá dūû úlî âtâ-âtâ sî gólîyî drí tǎ lélé ǎnîkâ Ōvârí 'á rî sî. 'Dîlî 'bǎ má trá â'dólé ǎyîkō ró ǎmbá. Ítî rî, má ngô ǎwô Ōvârí drí kî nî rî, ōzō ní ōtîrî tǎ rî 'dî 'ēê rî, ní nî ró bē tǎ tǎndî ndrî tîbê Yésū Krístō drí rî'á 'élâ âmâ drí rî yî.

Tā Ōnēsímō rî tǎsî

8-9 Má ǎ'dô kpálé mbârâkâ bē tǎ 'bǎlé ní drí Yésū Krístō ngá lésî rî, má â'dô ǎnî îjî'á cé ǎlô tǎ fînyáwá tǎsî, tǎlâ âmâ rî'á ní bē ǎzî-ǎzî ró. Mâ Póólō rî'á ǎgō ǎrâkâ 'î, gō'dá má kpá rî'á gǎnîmǎ 'á, tǎlâ má drí 'dézô Yésū Krístō vósî rî tǎsî.

¹⁰ Âmâ nyǎányâ lô'bǎ rú'bá ní drí tǎlâ âmâ mvá Ōnēsímō rî tǎsî. Gólâ 'bǎ tǎ trá tǎ lélé Yésū 'á, tǎlâ tǎ má drí âtálé trá gólâ drí, má drí â'dózô drē ǎkpâkâ'dǎ gǎnîmǎ 'á nólé rî sî rî.

¹¹ Ōnēsímō ōzō ǎ'dô kpálé trá rǎgǎî ǎnîkâ î'dî ǎkû ró rî, gólâ pá nî kô ǎmbá. Gō'dá ngbǎangbânō rî, gólâ â'dô âmâ pǎ'á cú kpǎrǎtî ní bē.

¹² Ōzō ǎ'dô kpálé îzǎ kōkō âmákâ kî'á nî rî, gólâ ǎbî âmâ ǎyé'á nô î'dî rî, má ǎbî gólâ rî jō'á lôgólé ní ngáá tólâ.

¹³ Má lē gólâ trá â'dólé rîlî má bē nólé, ǎ'dô ró bē gólâ drí rîzô rî'á âmâ vó ndrélé. Má drē gǎnîmǎ 'á nô, tǎlâ tǎ âtî-âtî Ōvârí kâ tǎsî. Gólâ rî âmâ pǎlé 'dî, tǎlâ nî yû'dǎwǎ âmâ pǎlé nólé rî drí sî.

¹⁴ Ōzō má ōlē rǎgǎî ǎnîkâ 'dî kpálé rîlî má bē nólé rî, â'dó kô mbî má drí 'élé kôrô îtî lâ 'dî ró cú îtî ní drí tǎ-drî lâ 'dî lē ǎkó. Ítî rî, ní 'ê tǎ â'dó 'bá mbî rî î'dî má drí Ōnēsímō rî tǎsî, tǎlâ ní lē 'élâ.

¹⁵ Tǎ îsū âmákâ ní drí rî rî'á kî nî rî, ōzō Ōnēsímō drí ǎnî ǎyéřē trá párá fînyáwá sî, gō'dá nô gólâ ǎbî gō'á ní ngálâ zǎâ gbǎdú 'dî.

16 Gólâ gōó 'dĩ kô â'dólé rĩ'á 'èlâ cé rãgĩ ró. Ní ìsũ tâ gólâ rĩ tāsĩ âdrúpĩ ní drí lôvó lâ 'bãlé rĩ ró. Gõ'dá âmâ nyãányâ 'bã gólâ rĩ lôvó bê trá rĩ, ní gō ní 'bã gólâ rĩ lôvó kpá rōô ãzí-ãzí ró gō'dá kpá krístō 'bá ãzí ró.

17 Õzō má â'dô fí pãtĩĩ ání ãzí-ãzí 'ì rĩ, ní lãgũ Õnēsímō rĩ nō kpá té òzō ní drí âmâ lãgũrĩ rĩ kátí.

18 Õzō ngátá gólâ ùngũ ngá 'ì ní drígá sī tólâ yã rĩ, má â'dô ngá rĩ drílâ ùngũlĩ trá 'dĩ vō lâ fě'á lôgōlé ní drí.

19 Mâ Póólō má ìgĩ âmâ rú nō tâ 'bã'bã ró ní drí kĩ'á nĩ rĩ, má â'dô ngá rĩ 'dĩ fě'á lôgōlé ní drí. Ngá ánikâ má bê 'dĩ rĩ'á cé fĩnyáwá ìtĩ, 'dōvó ní âyê, má pē drē tâ kpá ândálé ní drí kĩ nĩ rĩ, má 'è tâ ạngĩ trá ní drí gãrẽ tâ lãfã 'dĩ kâ drĩ sī, má drí lãtĩ tâ lēlē kâ Yésũ 'á rĩ â'dázó ní drí rĩ tú.

20 Âmâ âdrúpĩ, má ìjĩ ní âmâ pālē nō, tãlã âmâ kpãrãtĩ ní bê tâ lē 'bá Kúmú âmákâ Yésũ 'á. Ìtĩ rĩ, ní âjô Õnēsímō vólé má ngáá nōlé. Tã 'dĩ â'dô âmâ 'bã'á â'dólé ãyĩkō ró.

21 Má rĩ rĩ'á wárãgã nō ìgĩ'á nō ní drí. Gõ'dá má nĩ trá kĩ nĩ rĩ, ní â'dô tâ má drí ìjĩlĩ rĩ 'è'á.

22 Ââ'dô âmâ ìnjĩ'á gãnimã 'ásĩ, tãlã nĩ rĩ'á ãwó ngõ'á Ôvãrĩ drí âmâ tãsí. Â'dô bê ìtĩ rĩ, ní êdê vō má drí nĩzó rĩlĩ 'á lâ ní bê ùmú ró tãkō.

Nĩ-bê-yã Póólō kã òjĩlã drí

23 Êpãfãrásĩ kpá bê rĩ'á má bê nōlé gãnimã 'á, tãlã gólâ 'dê kpá Yésũ Krístō vósĩ. Gólâ 'è nĩ-bê-yã âmã ãní drí.

24 Âmâ ngá-'è-ãzíyã yĩ, Mãrãkō, Ærĩsĩtãrókō, Dēmãsí, gō'dá kpá Lúkã yĩ bê, 'è ìyĩ nĩ-bê-yã kpá âmã ãní drí tólã.

25 Kúmú Yésũ Krístō ò'bã ìyĩ drí ãní drĩ. Ì'dĩ 'dĩ.

Tã ìgĩ-ìgĩ 'bàsúró Ìbùrù ká drí Ìbùrù

Tã 'ě'á zìlâ nǐlǐ sísí rí

Wárāgā nò ìgĩ krístò 'bá gólíyí òjílā Yúdā yí ká 'bàsúró āzā 'bá yí drí rǐ'á zìlâ Ìbùrù rí 'bá yí drí. Gõ'dá krístò 'bá āzā 'bá yí gólíyí lāfálé gō ìyí trá vólé kpá tã lā'bí ìyíkā sísí àkù rí ká 'élé. Wárāgā nò ìgĩ 'bá lā kī, Yésù āā'dô tótó ì'dí òjílā gólā ā'dô-ā'dô Ôvârí ká ā'dá 'bá āmā drí ndrǐ ífí sǐ rí ì'dí, Ôvârí lô'bā ngá ndrǐ Yésù sǐ. Gõ'dá gólā rí ìyíkā zāā bādǐ Ôvârí rí mvá ró. Yésù ārǐ tã átá lā Ôvârí ká lānō gólā rí 'ě 'bá rí sǐ. Ítí rí gõ'dá rí, gólā rǐ'á tã àngū 'bá yí drǐlǐ, gõ'dá kpá mālāyíkā yí drǐlǐ ndrǐ, gõ'dá kpá Músā drǐlǐ. Ôjílā ndrǐ gólíyí tã Yésù ká lē 'bá rí, ópā gólíyí trá tã ònjí 'ásí, ũrǐ 'ásí, gõ'dá kpá òdrā 'ásí. Yésù ì'dí òjílā tã édé 'bá āmā lāfálé sǐ Ôvârí bē, òzō drǐ-'bá gólā drǐ-'bá āzǐ drǐlǐ ndrǐ rí kátí rí. Gólā rí gógó ífífí lā drā òzō drǐ tǐ 'bá kátí, tālā Ôvârí āāyē ró tã ònjí āmākā bē.

Wárāgā nò ìgĩ 'bá lā lōngō ìyí á'bíyá yí gólíyí rí 'bá zāā tã lēlē sǐ Ôvârí 'á bũũ òdrā gólíyíkā rí tú rí tã lā yí ì'dí kápítā 11 'á. Gõ'dá kápítā 12 'á rí, gólā ā'dā òjílā Ìbùrù ká drí kī, gólíyí òtrō kpá tã 'dǐ ì'dí 'élé, gõ'dá rǐzō zāā tã lēlē sǐ, gõ'dá Ìfí 'bālē Yésù drǐlǐ, gõ'dá kpá rǐlǐ tǐtǐ ró lānō 'ásí ndrǐ.

Tã Ôvârí rí mvá Yésù drí á'dózó āmbā bē gǎrǎ lāvũlǐ kôrô rí

¹ Ámā rú-lē-āzǐ yí, àkù ró nā 'bá yí sǐ rí, Ôvârí átā tã āmā á'bíyá yí drí tã àngū 'bá ìyíkā rí 'bá yí sǐlǐ. Gólā átā tã trá gólíyí drí ítí āndālā dũũ lǎtǐ dũũ ngǐngǐ āzā 'bá yí 'ásí.

² Gõ'dá ndrô nō 'bá yí sǐ rí, gólā ā'dā tã trá āmā drí ìyí mvá sǐ. Ítí rí, gólā nǐ ìyí mvá trá á'dólé ngá-tǐ ndrǐ lǐpǐ ró. Mvá lā sǐ, gólā 'bā ngá-tǐ ndrǐ āngó nō 'á nō 'bá yí nǐ.

³ Ôvârí rí mvá rǐ'á té òzō Ôvârí rí gógó kátí āmā drí Ôvârí rí ā'dô nǐzō dódó. Ítí rí, Ôvârí rí mvá rǐ'á Ôvârí rí sūsū ā'dá'á āmā drí ngbángbá. Úlǐ mvá 'dǐ ká rǐ'á cú mbârākā bē ngá-tǐ ndrǐ àtǐlǐ gágá, tālā ngá āngó nō ká rí 'bá yí òrǐ ró tǎndí ró lōsǐ Ôvârí ká 'élé dódó. Ôvârí rí mvá drā trá, ā'dô ró bē lǎtǐ òjílā jǐzō tã ònjí ìyíkā 'ásí rí nǐzō, tālā gólíyí ā'dô ró bē ngbángbá Ôvârí rí Ìfí drǐ 'á. 'Dǐlǐ vósǐ rí, drǐlā rǐzō vũdrǐ vō drǐ-ācē ká 'álā, Ôvârí gólā ā'dó 'bá mbârākā ākǐ bē rí drǐ-ágó drǐ lā 'álā.

Tã āmbā Ôvârí rí mvá ká drí á'dózó gǎrǎ āmbā mālāyíkā yí ká drǐlǐ sǐ rí

⁴ Ôvârí rí mvá drí rǐrǐ vũdrǐ Ôvârí lǎgátǐ ítí 'dǐ 'á rí, Ôvârí ā'dā tã trá kī, ìyí mvá āā'dô āmbá ró kôrô āmbā mālāyíkā ìyíkā rí 'bá yí ká drǐlǐ sǐ. Gõ'dá ārō Ôvârí yí lāfálé 'á ìyí mvá bē rí rǐ'á lǎnjǐ-lǎnjǐ ró kôrô ārō gólākā mālāyíkā gólākā rí 'bá yí bē rí drǐlǐ sǐ.

⁵ Nǐ ndrē drē, Ôvârí zǐ mālāyíkā ìyíkā rí 'bá yí āzākā lā kô ālō ìyí mvá ró. Gõ'dá rí, gólā átā tã trá Yésù rí tāsǐ kī,

“Nǐ rǐ'á āmā mvá ì'dí. Āndrō nō, òjílā ā'dô tã nǐ'á kī, mǎ rǐ'á ánǐ átá 'í.”*

Lōngó 2.7

Gõ'dá Ôvârí átā úlǐ nō 'bá yí kô mālāyíkā āzākā tāsǐ kī,

* **1:5 1.5** Úlǐ nō 'bá yí ā'dā tã trá kī, Ôvârí 'bā ìyí mvá Yésù trá rǐlǐ Kúmú ǎngǐ ró āngó nō drǐlǐ ndrǐ.

“Má ĩ'dĩ átá lâ 'î, gō'dá gólá ĩ'dĩ ámâ mvá 'î.”

2 Sāmōwélē 7.14

6 Ôvârí 'ê bê 'ě'á íyî mvá ãlôwá 'dĩ ãjólé ãngó nõ 'á rî, gólá âtâ tâ kî,
“Dōvó mālāyíkā ámakâ ndrī ĩnĵī gólá.”

Lôngó 97.7

7 Nōô 'bá yî rî'á úlĭ Ôvârí kâ ĩgĭlĭ trá mālāyíkā íyíkâ rî 'bá yî tāsĭ rî yî ĩ'dĩ,

“Ôvârí 'bā mālāyíkā íyíkâ rî 'bá yî lōsĭ 'ě 'bá íyíkâ rî ró rĭ'á tâ íyíkâ 'ělé 'wāâ'wā,

ōzō kăgŭmăă drĭ vĭrĭ kpĭ kpĭ rĭ kâtĭ lōsĭ Ôvârí kâ 'ěrĕ 'á,
gō'dá kpá ōzō lăşĭ lăndrâ drĭ â'dórĕ rĭ kâtĭ.”

Lôngó 104.4

8 Gō'dá ĩgĭ trá búkŭ Ôvârí kâ 'á gólá rĭ mvá rĭ tāsĭ kĭ,

“Ăwô Ôvârí, nĭ Ôvârí 'î. Kŭmŭ ánikâ â'dô rĭ'á zāâ gbădú nĭ drĭ ãngó ánikâ nõ rŭzó tâ mbĭ 'ě'ě sĭ.

9 Gō'dá nĭ rĭ'á cú tâ mbĭmbĭ rĭ 'bá yî lōvó bê nĭ 'á, gō'dá nĭ rĭ'á cú ĩtĭ tâ ányâ ró rĭ 'bá yî lōvó lâ ákó nĭ 'á.

Tălâ tâ 'dĩ tāsĭ rĭ, Ôvârí, Kŭmŭ ánikâ ró rĭ, 'bā nĭ â'dólé äyĭkô bê ämbā, tâlâ gólá nĭ nĭ â'dólé ämbā bê lăvŭlĭ gără ämbā ání äzĭ-äzĭ yĭ kâ rĭ drĭ sĭ.”*

Lôngó 45.6-7

10 Gō'dá ĩgĭ kpá trá búkŭ Ôvârí kâ 'á gólá rĭ mvá rĭ tāsĭ kĭ,

“Ôvârí, tâ ómvó ngá 'ásĭ rĭ, nĭ 'bā ãngó nõ nĭ.

Gō'dá ání nyāányâ drĭ kpá 'bŭŭ 'bāzó.

11-12 Ngá 'dĩ 'bá yî â'dô rŭ ĩzā'á ndĕlé ndrĭ ngbā,

gō'dá nĭ rĭ gógó â'dô rĭ'á zāâ gbădú ädŭkŭ ákó.

Nĭ â'dô ngá-tĭ ãngó nõ kâ rĭ 'bá yî vŭ'á volé ōzō ōjĭlâ drĭ ítá ĩrĭkŭ ätĭrĭ vŭlĭ volé gō'dá ngĭ lâ sōzó ĩ'dĩ rĭ kâtĭ.

Gō'dá ĩtĭ rĭ, nĭ rĭ gógó â'dô rĭ'á zāâ rŭ ôjā ákó ãlôwálâ.”

Lôngó 102.25-27

13 Gō'dá Ôvârí átá tâ nô kô mālāyíkā äzākā drĭ kĭ,

“Nĭ rĭ ámâ gārā drĭ 'á ámâ drĭ-ágó drĭ,

gō'dá má â'dô ání äjŭ-'bā-äzĭ yĭ 'bā'á ání pá zĕlé 'á.”

Lôngó 110.1

Gō'dá gólá âtâ tâ rĭ 'dĩ 'bá yĭ trá cé íyĭ mvá drĭ.

14 Gō'dá mālāyíkā ndrĭ rĭ'á ĩyĭ cé gólĭyĭ rĭ 'bá tâ 'ělé Ôvârí drĭ rĭ ĩ'dĩ. Ôvârí äjô gólĭyĭ ōjĭlâ gólĭyĭ drĭlâ 'bā'á pālâ ĩyĭ tâ ōnjĭ ĩyĭkâ rĭ 'bá yĭ 'ásĭ rĭ ämŭlĭ.

2

Tā drĭ-mbĭlĭ sōsō kâ ōjĭlâ ĩfĭ 'dĭyĭ pāpā Ôvârí kâ tâ lâ gāgā

dó rĭ tāsĭ rĭ

1 Á'dô ämbā Yĕsŭ kâ â'dózó gără lăvŭlĭ kôró rĭ tāsĭ rĭ, ämâ ĩfĭ ōmbā ämâ rŭ, tâlâ tâ gólĭyĭ ĩmbálé trá ämâ drĭ rĭ yĭ ärízó bê dódó 'ělé. Ōzō mã ō'ê trá ĩtĭ rĭ, ĩcá kô ämâ ädózó kŭlĭ mánĭsĭ volé lătĭ pătĭĭ Ôvârí kâ rĭ 'ásĭ.

2 Äâ'dâ trá ämâ drĭ kĭ, tâ 'bā'bā gólĭyĭ Ôvârí drĭ ĩmbálé ämâ drĭ 'ělé mālāyíkâ yĭ sĭ rĭ rĭ'á cú ĩtĭ drĭ vĕ ákó 'á lâ tâ pătĭĭ ró. Gō'dá mã nĭ trá kĭ,

* 1:9 1.9 Vĕrĕsĭ nõ 'á, Yĕsŭ rĭ äzĭ-äzĭ yĭ rĭ'á mālāyíkâ yĭ ĩ'dĩ ōjĭlâ mvá yĭ bê.

ōzō ōjilā āzā ō'bā tā lâ kô drī 'á 'ēlé yā rī, lânō tā ârîmâkô kâ â'dô gólâ rī ūsú'á.

³ Bê trá ítí rī, lânō â'dô kpá âmâ ūsú'á trá lậvũlị kôrô, ōzō mã ōnjá trá 'díyî pāpā ạngí Ôvârí drí âfêlé trá âmâ drí Yēsũ rī ōdrā sī rī rú rī. Kúmú âmákâ Yēsũ rī gógó â'dô nī sịsị tá âtálé 'díyî pāpā rī 'dī tāsī. Góllyî tá lâ ârí 'bá trá gólâ sịlị sī rī, drí iyî tá 'dī â'dázó âmâ drí tá pậtị ró.

⁴ Ôvârí rī gógó â'dâ tá kpá âmâ drí kī, tá âtī-âtī 'dī ââ'dô rī'á pậtị, tấlâ tá lârâkô Yēsũ yī drí 'ēlé trá lậjố'bá gólâkâ rī 'bá yī bê rī 'bá yī sī. Ôvârí 'bâ góllyî drí tá lârâkô 'dī 'bá yī 'ēlé â'dólé lấmbé tá tá âtī-âtī íyíkâ 'dī kâ â'dálé kī, ââ'dô rī'á pậtị rī ró. Gólâ âfê mbârâkâ drilyî tá tị drí â'dızó drílâ sī 'dī 'bá yī 'ēzó gồ'dá kpá mbârâkâ lôsī gólâkâ 'ēzó rī bê Líndrí Tándí íyíkâ sī, â'dô tá gólâkâ lélé rī vó ró.

Tā Yēsũ drí â'dózó ōjilā mvá ró rī

⁵ Ôvârí nịlị mấlâyikâ kô â'dólé drí-ăcê bê ăngó ó'dí* yī drí 'ē'á 'bălâ rī drilyî.

⁶ Gồ'dá vồ ăzâ bê rī'á búkũ Ôvârí kâ 'á gólâ ōjilā ăzâ drí tá ígızó trá tá ōjilā mvá drí lậnjố lậnjị Ôvârí rī lịfị drí 'á rī tāsī. Tā rī ígılı búkũ rī 'dī 'á rī kī,

“Ngá ōjilā mvá 'bâ 'bá â'dólé lậnjị-lậnjị ró nī Ôvârí rī lịfị drí 'á rī íyíkâ ă'dô ngá 'i yā?

Ngá gồ'dá ní rī vồ lâ yī ndrêlé dódó ă'dô tāsī yā?

Ă'dó kô tá ōjilā drí rī'á 'ēlâ rī sī.

⁷ Gồ'dá ní 'bâ ămbâ góllyikâ rī â'dólé rồô, gồ'dá rızó góllyî ìnjilyî.

Ămbâ mấlâyikâ yī kâ lậvũ trá gặrặ ămbâ góllyikâ rī drilyî sī cé fínyáwá ítí.

⁸ Gồ'dá nịngá sī, ní 'bâ ngá-tị ămbá nồ 'bá yī trá ndrī góllyî zélé.”

Lôngó 8.4-6

Gồ'dá Ôvârí 'bâ ngá-tị ămbá nồ 'bá yī bê ndrī góllyî zélé rī, gólâ âyé tá ăzākâ kô 'bălê â'dólé góllyî zélé. Gồ'dá lé ítí rī, ngbăângbănồ, mã ndrê drê ōjilā mvá kô ngá-tị ăngó nồ kâ rī 'bá yī 'bălê â'dólé iyî zélé.

⁹ Ngá gólâ âmâ drí ndrêlé rī íyíkâ Yēsũ 'dī gólâ túbê ngá ăngó nồ kâ ndrī rī 'bá yī 'bălê â'dólé yī zélé. Gồ'dá ndrô dă gólâ drí â'dózó ìnyákú drilyî rī sī rī, Ôvârí 'bâ ămbâ gólâkâ rī â'dólé ămbâ mấlâyikâ íyíkâ rī 'bá yī kâ rī zélé. Gồ'dá ngbăângbănồ rī, ămbâ gólâkâ lậvũ trá gặrặ â'dólé rồô. Ôvârí 'bâ lậnjị trá drí lâ kúmú ró ítí, tấlâ gólâ ūsú lânō trá gồzó kpá drălê tá ōnjí âmákâ rī 'bá yī tāsī. Gồ'dá tấlâ pịpịsịlị tándí Ôvârí kâ âmâ ōjilā drí rī sī rī, Yēsũ drí drázó ōjilā ndrī rī 'bá yī vồ lâ 'á, tấlâ lânō tá ōnjí góllyikâ rī kâ nịlị.

¹⁰ Ôvârí lô'bâ ngá-tị ămbá ndrī nồ 'bá yī nị, gồ'dá ngá-tị ămbá drílâ lô'bălê 'dī rī'á ndrī 'dó gólâ drí gồ'dá tá gólâkâ 'ēlé cé 'dī. Gồ'dá Yēsũ nị lậtị bê trá ōjilā íyíkâ pázó íyî ōdrā sī rī, trá rī'á tá mbị 'i kī, Ôvârí 'bâ Yēsũ trá tá íyíkâ 'díyî pāpâ kâ ndêlé lânō gólâ 'dê 'bá Yēsũ rī gógó drilyî rī sī. 'Díyî pāpâ 'dī sī rī, gólâ 'bâ ōjilā dũu trá â'dólé ōjilā íyíkâ ró, tấlâ ìnjị ró bê kpá góllyî.

¹¹ Yēsũ gólâ rī 'bá âmâ ōjilā 'bălê â'dólé tándí ró mbịmbị, gồ'dá âmâ rī gógó ălôlâ góllyî gólâ drí rī'á 'bălâ â'dólé tándí ró mbịmbị 'dī rī'á iyî ndrī

* 2:5 2.5 Ôvârí â'dô ōjilā pā'á tá ōnjí 'ásí góllyî drí â'dózó ōjilā ó'dí ró. Gồ'dá gólâ â'dô ăngó nồ êdê'á â'dólé ăngó ó'dí tá ōnjí ăkó rī ró.

'dó ngá ãlô 'í gólâ bê. Gõ'dá ãmâ átá rĩ'á ãlô Ôvârí ĩ'dí. Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, Yésũ rĩ'á ãnyĩ ãkó ãmâ zĩzó íyĩ âdrúpĩ yĩ ró gõ'dá kpá íyĩ ìzó yĩ ró.

¹² Yésũ òtírĩ tã átá rũ ìzã gólâ 'ě 'bá 'délé gólâ drĩ rĩ tãsí rĩ, gólâ zĩ ãmâ trá íyĩ âdrúpĩ yĩ ró íyĩ ìzó yĩ bê. Gólâ átâ tã Ôvârí drí Dãwúdĩ tí kĩ, "Má â'dô tã ánikâ pē'á ãmâ âdrúpĩ yĩ drí ãmâ ìzó yĩ bê. Òjílã ánikâ drí rũ è'béré 'á rãtãã 'élé rĩ, mã â'dô ání lúyĩ'á kpãkã ãlô." Lôngó 22.22

¹³ Gõ'dá gólâ átâ tã 'dĩ kpá Īsáyã tí Ôvârí rĩ tãsí kĩ nĩ rĩ, "Gõ'dá má fě ãmâ nyãányã ní drígá.

Mã rĩ'á nõ, 'dīyĩmvá Ôvârí kã âfélé trá má drí âdrúpĩ ró gõ'dá ìzó ró rĩ 'bá yĩ bê."

Īsáyã 8.17-18

¹⁴ Gõ'dá 'dīyĩmvá rĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á íyĩ òjílã mvá ró cú rú'bá ĩnyákú bê. Bê trá ítí rĩ, Yésũ rĩ gógó nyãányã lâ drí â'dózó kpá òjílã mvá ró gólĩyĩ kâtí, tãlã gólâ ĩcã ró bê drãlé gólĩyĩ tãsí. Lãtĩ ãlô gólâ drí tã trõzó Sãtãnã gólâ â'dó 'bá cú fãfã bê òjílã fũzó rĩ drígá sĩ gólâ rĩ pëzó rĩ, cé rĩ'á gólâ drí drãzó tã ònjĩ òjílã kã rĩ 'bá yĩ tãsí.

¹⁵ Òdrã gólãkã sĩ, gólâ ĩnjĩ òjílã gólĩyĩ òmbélé trá rãgĩĩ ró ndrô ndrô rĩ 'bá yĩ trá ũrĩ gólĩyĩkã òdrã kã rĩ 'ásĩ.

¹⁶ Mã nĩ trá kĩ, Yésũ pá mãlãyĩkã ĩ'dĩ kô. Gólâ pá ãmâ gólĩyĩ tã lě 'bá trá gólâ 'á òzõ Ābãrãyãmã drí tã lërë kâtí rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ.

¹⁷ Ítí rĩ, ĩcã trá Yésũ drí â'dólé òzõ íyĩ âdrúpĩ yĩ íyĩ ìzó yĩ bê kâtí tã 'ásĩ ndrĩ tãlã tã nõ 'bá yĩ tãsí, tãlã gólâ ĩcã ró bê â'dólé tã édé 'bá ró òjílã lãfálé 'á Ôvârí bê òzõ drĩ-'bá ąngĩ ngá lĩ 'bá félé Ôvârí drí rĩ 'bá yĩ kã tí. Gólâ fě íyĩ nyãányã trá òdrã sĩ gólĩyĩ pãlé tã ònjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ. Gõ'dá òdrã gólãkã sĩ rĩ, Ôvârí áyë tã ònjĩ ãmãkã rĩ 'bá yĩ trá, gõ'dá mã ã'dô ró ló'bó ãlô 'á Ôvârí bê.

¹⁸ Gõ'dá gólâ â'dô ĩcã'á kpá òjílã gólĩyĩ ùjũlĩ tã ònjĩ 'élé rĩ 'bá yĩ pãlé, tãlã tã 'dĩyĩ ùjũ-ùjũ kã tã ònjĩ 'élé rĩ trĩ gólâ trá rõô kpĩĩ. Ítí rĩ, gólâ ĩcã trá òjílã 'bãlé rĩlĩ gágá tã lělë gólĩyĩkã 'á kãyĩ ódrĩ gólĩyĩ ùjũzó tã ònjĩ 'élé rĩ sĩ.

3

Tã gólâ ĩcãzó Yésũ rĩ ĩnjĩlĩ gãrã Músã drĩ sĩ rĩ

¹ Ānĩ ndrĩ, ãmâ âdrúpĩ yĩ ãmâ ìzó yĩ bê gólĩyĩ Ôvârí drí zĩlĩ trá òjílã íyĩkã ró rĩ 'bá yĩ, 'dõvó ãnĩ ndrĩ, nĩ ĩsũ tã Yésũ rĩ tãsí. Ôvârí ájô gólâ trá ãmâ drí tã édé 'bá ró ãmâ lãfálé yĩ bê gõ'dá kpá gólâ ãmâ drí tã lëzó 'á lâ rĩ ró.

² Yésũ rĩ trá tã Ôvârí kã 'élé pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ, òzõ ãmâ ą'bĩyã Músã drí rĩrĩ tã Ôvârí drí átálé drĩlã rĩ 'élé lãvũlĩ kôrô rĩ kâtí.

³ Gõ'dá rĩ'á ĩcã-ĩcã ró Yésũ rĩ ĩnjĩlĩ rõô gãrã Músã drĩ sĩ. Nĩ ndrë drë, Músã rĩ'á cé òjílã ãlô òjílã Ôvârí kã lãfálé rĩ ĩ'dĩ. Gõ'dá Yésũ rĩ'á gólâ òjílã 'bã 'bá â'dólé òjílã Ôvârí kã ró rĩ ĩ'dĩ. Tã 'dĩ tãsí rĩ, rĩ'á mbĩ Yésũ rĩ ĩnjĩlĩ gãrã Músã drĩ sĩ.

⁴ Nĩ ndrë drë, 'bãsúrú cé tĩtĩ tãsí rĩ, ą'bĩyã bê rĩ'á 'bãsúrú rĩ 'dĩ 'bá yĩ lófõ 'bá ró, gõ'dá Ôvârí 'bã ą'bĩyã rĩ 'dĩ 'bá yĩ nĩ ndrĩ.

⁵ Òjílã Ôvârí kã rĩ 'bá yĩ lãfálé 'ásĩ rĩ, Músã rĩ trá rĩ'á tã Ôvârí kã 'élé pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rũ ĩ'bũ 'bá Ôvârí kã ró, gõ'dá tã 'ě'ě gólãkã ùlĩ drĩlã átálé trá rĩ 'bá yĩ bê rĩ trá tã Ôvârí drí 'ě'á 'ělã Yésũ sĩ rĩ â'dálé.

⁶ Ītí rí, Yésū Krístō rí íyíkâ tâ Ôvârí kâ 'élé kárá mvá lâ ró, cú drī-âcê bê òjílâ Ôvârí kâ drīlī rí ró. Gō'dá ãmâ nyáányâ gólīyī tâ lē 'bá Yésū 'á rí 'bá yī rī'á íyī òjílâ Ôvârí kâ 'dī ī'dī, òzō mã ũrū Yésū gágá kárá gō'dá līfī 'bázó drī lâ pīpīsilī ãlô sī rí.

Drī-mbílí sōsō tâ njānjā tâ Ôvârí kâ rú rí tāsī

⁷ Ītí rí, tâ pātīī ârīmâkô òjílâ kâ tāsī rí rī'á tâ Líndrī Tāndí Ôvârí kâ drī átálé trá nõô 'bá yī ī'dī,

“Āndrō nõ rí, 'dōvó nī ârī úlī Ôvârí kâ átálé ānī drī rí 'bá yī dódó.

⁸ Ānī drī āmbâ âmbâ kô, òzō ānī á'bīyá yī drī drī âmbárē trá sīsī kâyī drīlīyī rú jázó Ôvârí rú rí sī rí kâtí.

Gólīyī ũjū Ôvârí trá vō āgāngbêlē 'ā'í ró rí 'á ârīmâkô sī, tâlá nīzô lâ bê kī, ngátá gólâ á'dô rī'á zāâ gólīyī lóvó bê yā rí.

⁹ Ôvârí kī nī rí, 'Ānī á'bīyá yī rí bê vō 'ā'í 'dī 'á ndrô nyā'dī-rī sī rí, gólīyī ndrē tâ lâràkô āmbá má drī 'élé gólīyī pázó rí 'bá yī kpálé rí, gólīyī rí trá ámâ ũjūlī ârīmâkô sī.

¹⁰ Tā 'dī tāsī rí, mã trá õmbâ ró gólīyī bê kâyī rí 'dī 'bá yī sī.

Má âtâ úlī gólīyī drī kī, gólīyī jâ rú trá má rú ândâlâ dūū, gō'dá gólīyī gā trá dó tâ ámakâ ârīlī 'élé.

¹¹ Tā 'dī tāsī rí, má drī ngázó lâtrírí ítrílí gólīyī drī õmbâ sī kī, gólīyī ícá kô filí vō mã drī lélé trá félé gólīyī drī rīzô á'dī ró nā 'á ãlôlâ.'
”

Lôngó 95.7-11

¹² Gō'dá ĩtí rí, ámâ âdrúpī yī ámâ ízô yī bê, nī rí līfī lõmbâ sī, tâlá nī òzô rī cú ĩtí tâ lélé Ôvârí 'á rí ákó ānī pīpīsilī 'á. Nī 'bā ānī pīpīsilī kô á'dólé ísá drī ró ānī 'bálé ũgúlí jálé Ôvârí gólâ pātīī rī 'bá zāâ kárá rí drī.

¹³ Ītí rí, nī lôsô bê-rī mbârākā ī'dī ānī 'ásī ákí ákó kâyī ānī drī rīzô āngó nõ 'á rí vósī cé, tâlá ānī drī rīzô bê tâ lélé sī tâ Ôvârí kâ rí 'á. Nī âmū ānī ānī lâfálé 'ásī kâyī vósī cé, tâlá ózô kô òjílâ āzākā ānī lâfálé 'ásī rí ádó tâ õnjí 'élé gō'dá rú jálé Ôvârí rú gōzô á'dólé pīpīsilī õnjí bê.

¹⁴ Āmâ ndrī rī'á ngá ãlô ró Yésū Krístō bê, òzô mã ũrū tâ lélé ámakâ 'bálé trá sīsī gólâ 'á nā njírí-njírí rīzô zāâ ngá ãlô ró gólâ bê rí.

¹⁵ Nī ĩsū tâ búkū Ôvârí kâ drī átálé ānī drī òzô nõô rí kâtí rí,

“Āndrō nõ rí, 'dōvó nī ârī úlī Ôvârí kâ átálé ānī drī rí 'bá yī dódó.

Ānī drī āmbâ âmbâ kô, òzō ānī á'bīyá yī drī drī âmbárē trá sīsī kâyī drīlīyī rú jázó Ôvârí rú rí sī rí kâtí.”

Lôngó 95.7-8

¹⁶ Ā'dī ârī úlī Ôvârí kâ nī gō'dá rú jázó kpá gólâ rú rí nī yā? Rī'á òjílâ ndrī gólīyī Músā drī lófólé 'bādrī Māsīrī kâ 'ásī volé rí 'bá yī ī'dī.

¹⁷ Ôvârí trá õmbâ ró ndrô nyā'dī-rī rí ā'dī yī bê yā? Gólâ trá õmbâ ró òjílâ gólīyī tâ õnjí 'bá ró gō'dá ôdrā 'bá vō gólâ 'ā'í ró 'dī 'á 'dī 'bá yī bê.

¹⁸ Ôvârí âtâ úlī lâtrírí sī kī, gólīyī ícá kô ãlôwálâ filí 'bādrī gólâ yī drī lē'á fēlâ gólīyī drī vō gólīyíkâ rīzô á'dī ró rí 'á lâ rí 'á rí, ā'dī yī drī yā? Gólâ âtâ úlī 'dī 'bá yī lâtrírí sī òjílâ gólīyī gā 'bá dó tâ gólâkâ ârīlī rí 'bá yī drī.

¹⁹ Bê ĩtí rí, mã ndrē trá kī, gólâ áyé gólīyī kô filí 'bādrī rí 'dī 'álâ, gō'dá gólâ áyé gólīyī kpá kô rīlī pīpīsilī á'dī sī gólâ bê, tâlá gólīyī gā dó tâ lélé úlī gólâkâ rí 'bá yī 'á.

4

Tā ōjílā Ôvârí kâ drí nîzô rîlí ǎ'dí ró vō Ôvârí drí êdéle

trá rî 'álâ rî

¹ 'Dôvó mã nî trá kî nî rî, pătĩ Ôvârí 'bã tâ trá kî, mã â'dô fî'á vō gólâ yí drí 'ê'á fêlâ âmâ drí rîzô 'á lâ p̄p̄sílí ǎ'dí sî rî 'á. Bê trá ítí rî, 'dôvó âmâ lĩfĩ òmbâ âmâ rú tâ Ôvârí kâ 'êlé mb̄mb̄, tãlã tâ ãzã òzô kô â'dólé âmâ êdrêlé fĩfĩ âmákã tâ ǎ'dí Ôvârí kâ 'dĩ ndrêlé rî 'ásĩ.

² Nî ârí drê, óngî tâ âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ trá âmâ drí té òzô ngĩrĩ lâ trá âmâ ǎ'bíyá yí drí rî kâtí. Gõ'dá tâ âtî-âtî 'dĩ pá gólíyí kô, tãlã gólíyí ârí cé ãyí bí sî cú ítí tâ lē ãkó 'á lâ.

³ Gõ'dá âmâ gólíyí tâ lâ lē 'bã trá p̄p̄sílí ãlô sî rî 'bã yí, ãcã trá filí vō ǎ'dí Ôvârí kâ fêlé âmâ drí rî 'á. Òzô ngã mã ò'ê tâ rî gógó 'dĩ ítí kô'dáwã rî, â'dô â'dó'á trá òzô Ôvârí drí âtálé trá rî kâtí. Gólã kî, "Mã trá òmbã ró ōjílã 'dĩ 'bã yí bê.

Nĩngã sî rî, mã 'bã tâ trá lãtrítrí ró kî,

'Pătĩ ró, gólíyí ãcã kô ãlôwálã filí vō gólã âmákã ǎ'dí ró rî 'álã.' "

Lôngó 95.11

Gõ'dá òzô kpálé Ôvârí êêdê vō ǎ'dí rî 'dĩ gólíyí drí ǎkú ró kâyí gólã drí ãngó nõ 'bãzô rî sî rî, gólã â'dô gólíyí lògá'á ítí.

⁴ Gõ'dá tâ ãgĩ Ôvârí kâ âtã tâ kpã kâyí n̄j-drĩ-lã-rĩ lôvô-lôvô kã rî tãsĩ kî nî rî,

"Kâyí n̄j-drĩ-lã-rĩ tú rî, Ôvârí drí lôvózô lôsĩ íyíkã ngã ãngó nõ kã rî 'bã yí lô'bã-lô'bã rî kã tãsĩ."

Tã Ômvó Ngá 2.2

⁵ Gõ'dá Ôvârí âtã tâ trá tâ ãgĩ-ãgĩ sî kî, "Gólíyí ãcã kô ãlôwálã filí vō âmákã ǎ'dí ró rî 'álã lôvólé."

⁶ Drê zãã rĩ'á tâ pătĩ ró kî, ōjílã ũrũkã 'bã yí â'dô fî'á vō ǎ'dí Ôvârí kã rî 'álã lôvólé gólã bê. Gõ'dá ōjílã gólíyí s̄s̄ 'díyí pãpã Ôvârí kã tâ lâ ârí 'bã trá rî 'bã yí fí kô vō ǎ'dí Ôvârí kã rî 'álã, tãlã gólíyí 'é tâ Ôvârí kã drílíyí ârílĩ trá 'dĩ kô.

⁷ Gõ'dá â'dô bê trá ítí rî, Ôvârí drí kâyí ãzã 'bãzô ōjílã drí fízô vō ǎ'dí gólãkã 'dĩ 'álã, gõ'dã kâyí rî 'dĩ ã'dĩ rĩ'ã ãndrô nõ. Gólã pē tâ Dãwúdĩ s̄lĩ kâyí z̄lĩ ãndrô nõ fĩfĩ ōjílã íyíkã kã vō ǎ'dí íyíkã rî kã 'álã rî kã tãsĩ kî,

"Ãndrô, nî ârí tâ gólã Ôvârí drí âtálé rî, nî 'bã ãnĩ drĩ kô ãmbálé ãmbã tâ gólãkã rî sî."

Lôngó 95.7-8

⁸ Mã nî trá kî nî rî, vō Yásôwã drí ōjílã Ôvârí kã âjízô 'á lâ rî â'dó kô vō ǎ'dí gólã Ôvârí drí tâ lâ âtálé trá rî ã'dĩ, tãlã Ôvârí âtã tâ 'dĩ trá kâyí ãzã ngĩ tãsĩ.

⁹ 'Dĩ â'dã tâ pătĩ 'ĩ kî, vō ǎ'dí pătĩ ōjílã Ôvârí kã drí rî bê ǎtĩ 'álã.

¹⁰ Ōjílã ãzãkã gólã fĩ 'bã vō ǎ'dí Ôvârí kã rîzô rî 'á rî ãcã trá lôvólé lôsĩ íyíkã rî 'ásĩ, nyé òzô Ôvârí drí lôvórê lôsĩ íyíkã ngã lô'bã-lô'bã kã 'ásĩ rî kâtí.

¹¹ 'Dôvó mã n̄jũ kílĩkpã ró tâ gólíyí âmâ drí ãcã'á 'êlã rî 'bã yí rú, ã'dô ró bê fízô vō ǎ'dí Ôvârí kã 'dĩ 'álã, tãlã tâ tâ ǎ'dí 'dĩ kã òzô âmâ lãvũũ tâ lēlē ãkô âmákã drí sî kô, òzô tâ tâ ǎ'dí 'dĩ kã drí âmâ ǎ'bíyá yí lãvũũrĩ kôrô rî kâtí.

¹² ãnĩ lĩfĩ òmbã ãnĩ rú tâ 'dĩ tãsĩ, tãlã ulĩ Ôvârí kã rî 'bã yí rĩ'á òzô lĩgũ cĩcĩ néné rî kâtí, tãlã òsĩ ró bê âmã ãnyĩrĩkô ãkpērê trê fízô kãlũ dĩ âmã

pīpīsilī 'á. Úlī 'dī fī kǎlū dī 'dī tǎlá tā ĩsū āmā 'á gō'dá kpá tā āmā pīpīsilī 'á rī 'bá yī bē ānjūlī nīlī dódó tā lâ kǐzó mbīmbī.

¹³ Ícá kô tā āzākā āngó nō 'á rī lǎpízó Ôvârí rī līfī drī 'ásī. Gólâ ndrê tā trá ndrī. Aťī bē rī'á hūwâ gólâ drī rīzó tā ôjílâ kâ ndrêlé ndrī kôro 'á lâ sī dódó. Gólâ rī'á gólâ āmā drī 'ě'á âdrêlé tā āmákâ ngīlī ândrá lâ 'á rī ĩ'dī.

Tā Yésū drī 'bāzó tā êdé 'bá ró āmā lǎfálé 'á Ôvârí bē rī

¹⁴ Gō'dá ôjílâ āzâ bē gólâ tā êdé 'bá ró Ôvârí ândrá āmā pázó ôzô drī-'bá ángí ngá lī 'bá Ôvârí drī rī 'bá yī kâ rī kâtí. Rú lâ rī'á Yésū, Ôvârí rī mvá. Gólâ ngá trá gólê 'būū 'álâ rīlī Ôvârí lǎgátī tā ngīlī Ôvârí drī tā āmákâ 'élé rī 'bá yī tāsī. Ā'dô bē trá ĩtí rī, 'dôvó mǎ njū gágá tā lēlê āmákâ sī Yésū rī gógó rú.

¹⁵ Nī ndrê drē, Yésū tā êdé 'bá ángí ró āmā lǎfálé 'ásī Ôvârí bē rī nī āmā trá dódó. Gólâ nī â'dô-â'dô āmákâ â'dózó mbârâkâ ākó tā ônjí gǎlé dó rī kpá trá. Gō'dá gólâ rī'á njāā āmā pǎlé. Kǎyī gólâ drī â'dózó drē bē ôjílâ mvá ró āngó nō 'á rī sī rī, Sātánâ ûjū gólâ kpīlī tā ônjí 'élé tā cé tītī gólâ Sātánâ drī āmā ûjūzó 'á lâ tā ônjí 'élé rī sī. Gō'dá gólâ 'é tā ônjí kô ālôwálâ.*

¹⁶ Yésū bē rī'á kárâ āmā tā ngīlī Ôvârí drī. 'Dôvó ĩtí rī, mǎ rī ngírī-ngírī ró līfī 'bā'bā pǎtīlī rī sī Yésū drīlī, tǎlá āmā drī fīzó bē vō gólâ Ôvârí drī rīzó 'á lâ pīpīsilī tǎndī sī ôjílâ íyíkâ tāsī nǎ 'á, tǎlá gólâ ôndrê ró bē āmā ĩzā kǎyī gólīyī Sātánâ drī rīzó āmā ûjūlī tā ônjí 'élé rī sī, gō'dá gólâ ǎmū ró āmā mbârâkâ gólâ āmā drī â'dózó ĩzā lâ bē tā trôzó vólé tā ûjū-ûjū 'dī drīgá sī rī sī.

5

¹ ĩtí, drī-'bá ángí gólīyī rī 'bá kōrōnyā līlī fēlé Ôvârí drī rī 'bá yī ālô-ālô, ôjílâ ĩsīrǎ'élé kâ rī íyīngá njílâ nī āzī-āzī lâ yī lǎfálé sī ôzô Ôvârí drī lēlê rī kâtí. Lôsī āmbá njīlī trá 'dī kâ rī'á nīlī âdrêlé Ôvârí ândrá tā êdé 'bá ró ôjílâ ĩsīrǎ'élé kâ rī 'bá yī lǎfálé Ôvârí bē, tǎlá gólâ ôrī ró bē ngá fēfē ôjílâ ĩsīrǎ'élé kâ 'dī 'bá yī drīgá sī rī fēlé Ôvârí drī, gō'dá kpá rī'á kōrōnyā līlī tǎlá tā ônjí ôjílâ kâ tāsī.

² Gólâ rī nyāányâ rī'á cú ĩtí mbârâkâ ākó tā ndrī Ôvârí drī lô'bǎlé āmā drī 'élé rī 'bá yī 'ézó. Tā rī 'dī tāsī rī, gólâ ícá trá tā Ôvârí kâ â'dalé tā līkpā sī ôjílâ gólīyī rī 'bá tā ônjí 'élé tā ĩsū ākó kī'á nī rī, ngátá tā 'dī 'bá yī rī'á tā ônjí 'í yā rī 'bá yī drī.

³ Gō'dá kpá tǎlá mbârâkâ ākô gólâkâ tā ônjí gǎzó dó rī tāsī rī, ícá trá gólâ drī kōrōnyā līlī zǎlé fēlé Ôvârí drī, tǎlá tā ônjí gólâ rī nyāányâ kâ tāsī gō'dá kpá tā ônjí ôjílâ āzâ 'bá yī kâ rī bē.

⁴ Ôjílâ njīlī íyī nyāányâ nī kô â'dólé drī-'bá ángí kōrōnyā lī 'bá Ôvârí drī rī 'bá yī kâ, tǎlá ôjílâ ĩnjī ró íyī yī bē. Cé Ôvârí ĩ'dī gólīyī zīlī â'dólé drī-'bá ángí 'dī ró, nyé ôzô drílâ Ārónâ* rī zīrī ǎkú ró nǎ 'bá yī sī rī kâtí.

⁵ ĩtí rī, Yésū Krístô lōndāá ôjílâ kô íyī ĩnjīlī â'dólé tā êdé 'bá ró āmā lǎfálé Ôvârí bē. 'Dīlī vō lâ 'á rī, Ôvârí âtâ tā nī gólâ rī tāsī kī, "Nī rī'á āmā mvá nyāányâ 'í.

Āndrô nô rī, ôjílâ â'dô nī'á lâ kī, mǎ rī'á ánī átá 'í."

* **4:15 4.15** Tā nô â'dá tā kī, Yésū cú rī'á mbârâkâ bē tā trôzó tā ônjí āmákâ rī 'bá yī drīgá sī. * **5:4 5.4** Ārónâ 'dī rī'á Músâ rī âdrúpī ró rī ĩ'dī. Nī zī búkū Āfô-áfô kâ kápītâ 29.

Lôngó 2.7

⁶ Gõ'dá nǐngá sǐ, gólâ átâ tâ äzâ kpá Yésũ drí kǐ nǐ rǐ,
 “Ní â'dô 'bâ'á kâyǐ vósǐ cé tâ êdé 'bá ró ãmâ lâfálé 'ásǐ òjǐlâ ámakâ bê zââ
 gbâdú òzô Mälëkǐsêdékê drí rǐrǐ drǐ-'bá ró zââ gbâdú rǐ kâtí.”*

Lôngó 110.4

⁷ Yésũ drê bê rǐ'á nǒngá ängó nõ 'á rǐ, gólâ nǐ tâ trá kǐ, pätǐ Ôvârí cú
 rǐ'á mbârâkâ bê iyǐ pázó òdrâ 'ásǐ. I'dí ítí, gólâ drí rǐzó râtáâ 'élé Ôvârí drí
 ìlǐndrǐ sǐ rôô Ôvârí rǐ ìjǐlǐ iyǐ pälé. Gõ'dá Ôvârí ârí râtáâ gólâkâ 'dǐ mbârâkâ
 fêfê drílâ fǐlî âtüzó rǐ sǐ, tâlâ gólâ rǐ gógó 'bâ yǐ â'dolé nyé drǐ-âcê Ôvârí kâ
 zélé Ôvârí rǐ ìnjǐ-ìnjǐ sǐ.

⁸ Kpálé Yésũ bê trá Ôvârí rǐ mvá 'í rǐ, gólâ ìlǐ tâ tâ Ôvârí kâ ârízó 'élé rǐ
 trá rǐ ìzâ iyǐ 'ê 'bâ rǐ 'bâ yǐ sǐ.

⁹ Gólâ ìcâ trá lôsǐ tândí Ôvârí kâ 'élé dódó ngbá rǐ ìzâ tǐbê gólâ rǐ 'ê 'bâ
 rǐ sǐ. Gõ'dá gólâ ndê lôsǐ Ôvârí kâ 'dǐ bê rǐ, gólâ drí ìcázó òjǐlâ ndrǐ gólǐyǐ
 úlǐ gólâkâ ârí 'bâ 'élé rǐ 'bâ yǐ pázó tâ ònjǐ gólǐyǐkâ rǐ 'bâ yǐ 'ásǐ, tâlâ gólǐyǐ
 òrǐ ró Ôvârí bê zââ gbâdú ädükü äkó.

¹⁰ 'Dǐlǐ ì'dí rǐ'á lâtǐ gólâ Ôvârí drí Yésũ rǐ 'bâzó â'dolé tâ êdé 'bâ ãmbâ ró
 iyǐ lâfálé 'ásǐ òjǐlâ iyǐkâ rǐ 'bâ yǐ bê òzô Mälëkǐsêdékê drí â'dórê kâtí rǐ.

*Lâzǐ tâ lē 'bâ gólǐyǐ Ibūrū tǐ átâ 'bâ rǐ 'bâ yǐ zǐzó mbârâkâ tâ lēlē gólǐyǐkâ
 kâ 'bälé mbälé rǐ*

¹¹ Tâ bê rǐ'á düü gólǐyǐ ãmâ drí 'ê'á âtâlâ ânǐ drí tâ Yésũ kâ â'dózó tâ êdé
 'bâ ró ãmâ lâfálé 'ásǐ Ôvârí bê òzô Mälëkǐsêdékê drí â'dórê kâtí rǐ tâsǐ,
 gõ'dá rǐ'á tâ ãmbâ-ãmbâ ró tâ rǐ 'dǐ 'bâ yǐ ngǐzó fǐlǐ ânǐ drǐ, tâlâ nǐ ìcâ kô
 ítô lâ yǐ nǐlǐ dódó 'wââ'wâ.

¹² Ácálé bũüü ändrô nõ rǐ, tǐkó nǐ â'dô ìcâ'á nǐ úlǐ Ôvârí kâ ìlǐlǐ dódó
 ìcázó äzǐ-âzǐ ìmbálé ì'dí sǐ lâ. 'Dǐlǐ vó lâ 'á rǐ, drê rǐ'á zââ ìcâ-ìcâ ró òjǐlâ
 äzâ 'bâ yǐ drí tâ Ôvârí kâ ìmbázó ânǐ drí, gõ'dá kpá gólé tâ ítô-ítô tâ âtǐ-âtǐ
 tândí Ôvârí kâ rǐ kâ ìmbálé ânǐ drí kpá ó'dí. Mǐ rǐ rǐlǐ gbô zââ bâ bê sǐlǐ 'á
 kǒnô kǒnô gõ'dá ìcázó ã'wâ nyälé ì'dí kô ã'dô tâsǐ yâ?

¹³ Ôjǐlâ rǐ 'bâ iyǐ zââ bâ bê sǐlǐ 'á rǐ, nǐlǐ iyǐ tâ äzâkâ kô tâ mbǐ 'ê'ê rǐ tâsǐ.
 Gólǐyǐ ìcâ kô tâ nǐlǐ kǐ, tâ ängô rǐ ì'dí rǐ'á tâ mbǐmbǐ gólâ Ôvârí drí lēlē
 drǐlǐyǐ 'élé rǐ.

¹⁴ Gõ'dá ítí rǐ, ã'wâ bê rǐ'á òjǐlâ gólǐyǐ mbãmbã ndê 'bâ trá rǐ 'bâ yǐ drí
 ìcálé nyâlâ. Gólǐyǐ ìlǐ tâ trá nǐlǐ kǐ, tâ ängô rǐ 'bâ yǐ ì'dí rǐ'á mbǐ gõ'dá ängô
 rǐ 'bâ yǐ iyǐkâ ì'dí rǐ'á ányâ lâ ró, tâlâ gólǐyǐ rǐ iyǐ tâ gólâ Ôvârí kâ rǐ 'bâ yǐ
 'élé zââ zââ ró ì'dí.

6

¹ Â'dô bê trá ítí rǐ, 'dövä ãmâ ânǐ bê rǐ òlôpê rǐ ätǐ 'álâ tâ gólǐyǐ Ôvârí drí
 'bälé trá ãmâ ìnjǐ 'bâ trá rǐ yǐ drí nǐlǐ rǐ 'bâ yǐ 'élé dódó mbǐmbǐ. Gõ'dá mã
 rǐ kô rǐ'á cé tâ ítô-ítô gólǐyǐ ãmâ drí ârílǐ trá Yésũ rǐ tâsǐ rǐ 'bâ yǐ 'élé ì'dí.
 Mã ítô kô kpá ó'dí cé tâ ìmbálé ügúlǐ jälé tâ ònjǐ 'ásǐ gõ'dá tâ lēlē ámakâ
 'bälé Ôvârí 'á rǐ tâsǐ.

² Tâ ítô-ítô gólǐyǐ ãmâ drí ìcâ'á nǐlâ dódó rǐ 'bâ yǐ rǐ'á iyǐ ì'dí nõ: tâ
 bãbãtǐzǐ kâ, gõ'dá kpá tâ drǐ 'bã'bã kâ, gõ'dá kpá tâ Ôvârí kâ òjǐlâ lídrǐ kâ
 òdrâ 'ásǐ rǐ, gõ'dá kpá tâ Ôvârí kâ rǐzó tâ òjǐlâ kâ kǐlǐ, ã'dô ró bê lâñô úsúzó
 zââ gbâdú tâ ònjǐ tâsǐ rǐ. Ítí rǐ, mã gõ kô cé tâ rǐ 'dǐ 'bâ yǐ ìmbálé ì'dí.

* 5:6 5.6 Gõ'dá nǐ zǐ tâ Mälëkǐsêdékê drí Äbãrãyamã rǐ úsúzó rǐ Tã Ômvó Ngá 14.18-20 'á.

³ Ōzō Ōvârí òlòpê àmâ rî, 'dôvó mã 'dê mã nî sîsî 'álâ tâ àzâ 'bá yî Ōvârí kâ gólîyî gólâ drí lèlê àmâ lînjî 'bá trá rî 'bá yî drí nîlî rî 'bá yî ìlîlî ì'dî 'èlé.

⁴ Ì'dô òjílâ gólîyî rû jâ 'bá trá lâtî pătîjî tâ lèlê kâ Yésù 'á rî 'ásî rî tāsî rî, òzō gólîyî òrî tâ ònjî 'dî 'èlé rî, àâ'dô ìcá'á gólîyî 'èlé ángô tí ró tâ ònjî ìyíkâ rî 'bá yî àyélé volé, tálâ gólîyî ò'dê ró bê lâtî Ōvârí kâ rî drîjî kpá ó'dí yâ? 'Dî ìcá kô, tálâ sîsî rî gólîyî nî tâ pătîjî Ōvârí kâ rî trá, gō'dá gólîyî àmbê tâ tândí 'díyî pāpā kâ gólîyî Ōvârí drí fèlé gólîyî drí Yésù sî rî trá, gō'dá gólîyî ùsù mbârākā Líndrí Tândí Ōvârí kâ rî kâ trá, òzō òjílâ àzâ 'bá yî drí ùsúlî trá rî kâtí,

⁵ gō'dá gólîyî ndrê tâ kî 'bá nî tâ Ōvârí drí átálé rî 'bá yî rî'á tâ tândí 'î rî trá ìyî lîfî sî, gō'dá Ōvârí à'dâ íyî mbârākā gólâ yî drí 'bálé òjílâ drí à'dózó ì'dí bê lâ ìzátú rî trá gólîyî drí, òzō yî òtírî à'dó cé nî drî-ácê bê ángó nō drîjî rî.

⁶ Kpálé bê trá ìtî rî, àdū lésî ró rî, gólîyî gā tâ Ōvârí kâ dó. Bê trá ìtî rî, ìcá kô ngbāngbānō gólîyî 'bálé tâ ònjî ìyíkâ rî 'bá yî àyélé volé, tálâ gólîyî 'bā Yésù trá ìpálé kpá ó'dí fê lâtî-lâtî drîjî dralé gólîyî gāgā dó rî sî. 'Dî rî, gólîyî rî rî'á Yésù rî rú ìzā'á.

⁷ Nî àrî drê, òjílâ àzâ 'bá yî rî'á òzō ìnyákú tândí kâtí. Ōzō òzê òtírî rîjî 'dîlî rî, ngá-àrú 'á lâ rî drí ngázó àfòlê dódó ìtî 'wā 'bá lâ yî drí lō'wā lâ yî nyâlê. Ōvârí ì'dî tâ tândí 'è 'bá ìnyákú 'dî drí.

⁸ Gō'dá òjílâ àzâ 'bá yî rî'á òzō ìnyákú ònjî kâtí. Ōzō àmvú 'wā 'bá ò'wā àmvú trá gō'dá cé mǎgbūlū àsōpá ró rî 'bá yî drí àfōzó nî 'á lâ rî, gō'dá àmvú 'dî rî'á òzō àmvú gólâ Ōvârí drí trîlî trá trîtrî rî kâtí. Àdūkū lâ ró rî, lāsî à'dô mǎgbūlū 'á lâ rî zā'á nî túrú-túrú ngbá volé.

⁹ Àmâ rû-lê-àzî yî, má àtâ tâ ànî drí kpálé ìtî rî, má nî trá kî, tâ ànîkâ rî rî'á tândí ró lāvūlî kôrô tâ àmvú mǎgbūlū bê 'dî kâ drîjî sî. Nî à'dô òrê gólîyî Ōvârí drí àfèlé gólîyî gólâ drí pālê tâ ònjî ìyíkâ rî 'bá yî 'ásî rî yî drí rî ùsú'á.

¹⁰ Tā pătîjî ró, Ōvârí rî tâ gólâ mbîmbî rî 'èlé ì'dî kárâ. Ìtî rî, tâ 'è'è tândí ànî drí 'èlé trá àkū ró gólâ drí rî já gólâ drîjî sî kô. Ōvârí rî'á lōvō ànîkâ yî drí ànî drí rîzō òjílâ ìyíkâ àmúlî tâ 'è'è tândí ró rî 'bá yî sî rî ndrê'á.

¹¹ Gō'dá tâ gólâ má drí lèlê gārā ànî drí 'èlé rî, rî'á ànî drí rîzō zāâ rî'á tâ Ōvârí kâ 'èlé ìtî, té bûúú kâyî àdūkū ànîkâ ìnyákú nō drîjî nōngá rî sî. Nî rî tâ 'dî 'bá yî 'èlé ìtî, tálâ tâ tândí gólîyî ànî drí lîfî 'bázó drî lâ yî rî 'bá yî ùsúzó.

¹² Ànî rú'ba ùùtrâ kô tâ Ōvârí kâ rî 'èrê 'á. 'Dôvó nî rî bê-rî tâ 'èlé òzō òjílâ gólîyî rî 'bá tâ lèlê Ōvârí 'á pîpîsîlî àlô sî kâyî lānō kâ 'á rî 'bá yî kâtí. Ìtî rî, nî à'dô tâ tândí gólîyî Ōvârí drí tâ lâ 'bálé trá rî 'bá yî ùsú'á.

Tā Ōvârí drí 'èzô tâ yî drí 'bálé trá 'è'á 'èlé rî 'bá yî 'èlé pătîjî rî

¹³ Ōvârí òtírî tâ 'bā'bā 'bāâ òrê fēzō Àbārāyāmā drí rî, gólâ ìtrî lātrîtrî trá ìyî rú sî kî, yî Ōvârí àâ'dô tâ gólîyî yî drí tâ lâ 'bálé trá rî 'è'á pătîjî. Àmbā gólākâ rî rî'á gārā kôrô àmbā òjílâ mvá kâ rî drîjî sî. Bê trá ìtî rî, gólâ drí lātrîtrî ìtrîzô tâ 'dî 'bá yî 'èzô Àbārāyāmā drí ìyî rú nyāányā sî kî,

¹⁴ “Tā pătîjî ró, má à'dô òrê fē'á ní drí àmbā, à'dô ró bê ní drí à'dózó ózōwā bê dūū.”

15 Gō'dá Ābārāyāmā rī trá ndrô ndrô ró p̄p̄s̄l̄l̄ ă'd̄j̄ s̄ī, Ôvâri ô'ê ró tâ rī 'd̄i bê yí drí. Gō'dá đ̄ȳj̄ m̄ān̄i, Ābārāyāmā drí tâ gólâ Ôvâri drí 'bālê 'êlê 'd̄i ūsúzó.

16 Ôzô ôj̄l̄ā ôlê trá lātrítrí ítrílí tã-dr̄j̄ l̄êlê 'êzô rī, lônđā ãȳi zãā ngá gól̄ȳi tã lâ drí l̄ānj̄l̄i l̄ānj̄j̄ ḡãr̄ã rī 'bá yí rú lâ ĩ'd̄i s̄ís̄i, gō'dá lātrítrí rī 'd̄i ítrízó rú lâ s̄ī. Lātrítrí ítrílí tã-dr̄j̄ l̄êlê tās̄i rī rī tã â'dálê k̄i, p̄ãt̄j̄j̄ ró, gól̄ȳi â'dô tã tã-dr̄j̄ l̄êlê 'd̄i kã 'ê'á trá. Bê ítí rī, tã āzākã gō'dá trá yú ôj̄l̄ā āzã 'bá yí drí t̄j̄ ānyázó tã lâ s̄ī.

17 Ôvâri l̄ê â'dálâ tr̄j̄ ôj̄l̄ā gól̄ȳi yí drí tâ 'bãzô trá tâ 'êzô gól̄ȳi drí rī yí drí k̄i, yí â'dô p̄ãt̄j̄j̄ tã gól̄ȳi yí drí tâ lâ 'bālê 'd̄i 'bá yí 'ê'á, tâ ĩs̄ũ lâ já rú kô. Ítí rī, gólâ ítrí lātrítrí tã-dr̄j̄ l̄êlê 'êzô 'd̄i kã ĩ'd̄i íȳi rú s̄ī.

18 Gō'dá tã r̄j̄ 'd̄i 'bá yí tās̄i rī, tã-dr̄j̄ l̄êlê gólâkã gō'dá kpá lātrítrí gólâ drí ítrílí trá tã-dr̄j̄ l̄êlê 'd̄i tās̄i rī bê, r̄i'á ngá rú jã 'bá kô rī ĩ'd̄i. Tālâ tã 'd̄i 'bá yí â'dâ tã trá k̄i, Ôvâri â'dô p̄ãt̄j̄j̄ tã lâ yí 'ê'á. Gólâ ícã kô âmã ádólê tã rī 'd̄i tās̄i. Tã tã rī 'd̄i 'bá yí kã s̄õ mbârākã trá âmã gól̄ȳi rã 'bá trá gólâ ngálâ ngá pālê tã gól̄ȳi ányâ ró rī 'bá yí 'ás̄i rī 'bá yí 'á r̄õ. Tālâ tã gól̄ȳi Ôvâri kã r̄j̄ 'd̄i 'bá yí tās̄i rī, mã ícã trá tã âmã drí r̄ízó l̄j̄f̄i 'bālê dr̄j̄ lâ rī 'bá yí r̄ul̄j̄ gágá.

19 Tālâ tã 'd̄i 'bá yí rī âmã ât̄j̄l̄i tũ gágá Ôvâri rú, gō'dá rī kpá l̄ãt̄j̄ nj̄l̄i tr̄j̄ âmã drí f̄ízó kôrô mb̄j̄ v̄õ l̄ānj̄ã Ôvâri drí r̄ízó 'á lâ 'bũũ 'álâ nã 'á. Mã ícã trá filí kôrô ítã gólâ át̄j̄ t̄j̄ v̄õ l̄ānj̄ã rī 'd̄i kã rī ũgúl̄i l̄és̄i, n̄i'á kôrô ádrélê mb̄j̄ Ôvâri ándrã.

20 Nĩ ndrê drê, Yésũ câ trá tólâ s̄ís̄i âmã drí tâ êdê 'bá ró âmã lãfálê Ôvâri bê rī, r̄i'á zãâ gbádú ítí ôzô Mālêk̄is̄êdékê drí r̄ĩr̄i zãâ gbádú dr̄j̄-'bá ánḡj̄ ró rī kâtí. Yésũ r̄i'á tã 'd̄i 'ê'á ítí, tãlâ l̄ãt̄j̄ nj̄l̄i tr̄j̄ âmã drí f̄ízó v̄õ l̄ānj̄ã Ôvâri kã rī 'álâ.

7

Tã Mālêk̄is̄êdékê rī tās̄i rī

1 Tã Mālêk̄is̄êdékê kã r̄i'á n̄ótí. Mālêk̄is̄êdékê rī trá kúmú ánḡj̄ ró j̄ãr̄ibã Sālámô kã rī dr̄j̄l̄j̄, gólâ rī kpá trá dr̄j̄-'bá ánḡj̄ ró ngá f̄êf̄ê f̄êlê Ôvâri gólâ âmãkã âmã lâ drí l̄ãv̄ul̄i kôrô rī drí. Gō'dá Ābārāyāmā yí n̄ĩn̄i ngá ãȳikã gól̄ȳi kúmú ánḡj̄ ánḡj̄ ánḡó n̄õ kã s̄ũ rī 'bá yí drí ôpálê trá rī 'bá yí átrólê rī vós̄i rī, gō'dá Ābārāyāmā yí ôt̄ir̄i r̄i' ánḡólê áwã rī 'd̄i v̄õ lâ 'ás̄i rī, Mālêk̄is̄êdékê drí gól̄ȳi ūsúzó gō'dá ôrê f̄ezô Ābārāyāmā rī gógó drí.*

2 Gō'dá n̄ĩngá s̄i, Ābārāyāmā drí ngãzô ngã-t̄j̄ íȳikã gól̄ȳi ãȳi drí átrólê ágõzô áj̄jú 'ás̄i rī 'bá yí l̄õnyízó v̄õ 'ás̄i zālô m̄ũdr̄j̄, gō'dá dr̄l̄ã v̄õ ãlô rī tr̄õzô f̄êlê kôrô Mālêk̄is̄êdékê dr̄j̄-'bá ngá f̄êf̄ê kã rī ró rī s̄i ngá f̄êf̄ê ró Ôvâri drí. Rú Mālêk̄is̄êdékê 'd̄i ítõ lâ k̄i, kúmú ánḡj̄ r̄ĩr̄i tã mb̄j̄mb̄j̄ s̄i rī kã. Gō'dá gólâ kpá r̄i'á kúmú Sālámô kã ĩ'd̄i. Tã íf̄i lâ k̄i, kúmú tã ă'd̄j̄ kã.

3 Tã ãḡĩ-ãḡĩ yú'dãwã tã â'dálê âmã drí Mālêk̄is̄êdékê rī tās̄i k̄i, ngátã gólâ f̄i cú átã bê ngátã ándrê bê ngã ózõwã bê yã rī. Tã ãḡĩ-ãḡĩ kpá yú'dãwã â'dálâ k̄i, ngátã út̄j̄ gólâ t̄j̄t̄j̄ ngã gólâ drã trá yã rī. Gō'dá ók̄izô gólâ rī trá dr̄j̄-'bá gólâ tã êdê 'bá Ôvâri drí rī ró zãâ gbádú ítõ v̄õ lâ ákô gō'dá kpá áđũkũ lâ ákô. Bê trá ítí rī, gólâ r̄i'á ôzô Yésũ Ôvâri rī mvã gólâ r̄i 'bá zãâ gbádú ítõ v̄õ ákô gō'dá kpá áđũkũ ákô tã êdê 'bá ró rī kâtí.

* 7:1 7.1 Nĩ z̄j̄ tã áj̄jú 'd̄i kã gō'dá kpá tã Ābārāyāmā drí ngá l̄ānj̄j̄zô 'd̄i Tã Ômvô Ngá 'á kápítã 14.

⁴ Gō'dá ití rî, nî ïsũ drê tâ āmbā Mālêkīsēdekē kâ gólâ lăvũ 'bá kôro rî tāsî. Āmā á'bíyá ąngí Ābārāyāmā fê ngá-tî ālô-ālô ngá cé tîti mũdrî 'ásî tîbê drílâ â'dúlî āgōzō ï'dí bē lâ ąjú vō 'ásî rî 'bá yî ndrî Mālêkīsēdekē drî.

⁵ Ōjílâ 'băsurú Lăvî kâ rî kâ gólîyî â'dó 'bá drî-'bá ngá fêfê kâ Ôvâri drî rî 'bá yî tāsî rî, Ôvâri 'bă tâ trá gólîyî drî ngá ālô-ālô cé tîti mũdrî 'ásî rî ù'dúlî ōjílâ ïyíkâ Īsîrâ'élê kâ drîgá sî ngá fêfê ró Ôvâri drî rî 'bá yî trôlé. Drî-'bá gólîyî ngá fêfê ōjílâ kâ fê 'bá Ôvâri drî 'dî 'bá yî gō'dá kpá ōjílâ gólîyî ngá 'dî 'bá yî fê 'bá drîlîyî rî 'bá yî bē â'dô ïyî kpálé ōrî ālô 'ásî Ābārāyāmā rî ózōwá yî ró rî, rî'á tâ mbîmbî 'î ngá 'dî 'bá yî fêzō gólîyî drî-'bá ngá fêfê kâ ró rî 'bá yî drî.

⁶ Gō'dá drî-'bá ngá fêfê kâ Mālêkīsēdekē 'dî â'dó kô 'băsurú Lăvî yî kâ rî 'ásî kpálé ití rî, gólâ trô ngá ālô-ālô trá mũdrî 'ásî cé tîti á'bíyá Ābārāyāmā drîgá sî. Gō'dá gólâ fê ōrê kpá Ābārāyāmā gólâ Ôvâri drî tâ 'băzō ōrê fêzō drílâ rî drî.

⁷ Āmā ndrî nî trá kî, pătî rō, ōjílâ gólîyî sîsî-lésî rî 'bá yî rî ïyî nî ōrê fêlé gólîyî ądũ lésî rî 'bá yî drî. Ití rî, Mālêkīsēdekē 'dî rî'á sîsî-lésî ró Ābārāyāmā drî sî.

⁸ Ā'dô drî-'bá ngá fêfê kâ gólîyî â'dó 'bá Lăvî kâ rî 'bá yî tāsî rî, gólîyî rî'á ōjílâ gólîyî 'ê 'bá drălê gólîyî ngá ù'dú 'bá ró cé tîti ngá ālô-ālô mũdrî 'ásî âtrôlé fêlé ngá fêfê ró Ôvâri drî rî 'bá yî ï'dî. Gō'dá Mālêkīsēdekē rî tāsî rî, trá rî'á ókîzō drî-'bá ngá fêfê kâ gólâ rî 'bá zââ rîlî zââ bąđî ró gólâ ngá-tî ālô-ālô mũdrî 'ásî gólîyî Ābārāyāmā drî â'dúlî trá 'dî 'bá yî trô 'bá rî ï'dî.

⁹ Lăvî 'dî rî'á á'bíyá ró drî-'bá ngá fêfê kâ 'dî 'bá yî kâ ndrî gólîyî ngá trô 'bá trá ālô-ālô ïyî drî ngá cé tîti mũdrî âtrôlé ngá fêfê ró Ôvâri drî rî 'bá yî 'ásî rî, mǎ â'dô âtá'á lâ kpá kî, Lăvî rî gógó 'dî fê ngá kpá ālô-ālô cé tîti ngá ïyíkâ mũdrî âtrôlé ąjú lésî rî 'bá yî 'ásî ngá fêfê ró Mālêkīsēdekē drî-'bá ngá fêfê kâ 'dî drî kôro á'bíyá lâ Ābārāyāmā sî.* Ití rî, Mālêkīsēdekē 'dî rî'á sîsî-lésî ró kpá Lăvî yî drî sî.

¹⁰ Nî ndrê drê, kpálé útî drê Lăvî rî 'dî kô'dáwá rî, lëndrê ōzō gólâ trá njââ á'bíyá lâ Ābārāyāmā rî 'á tîlî kâyî gólâ Ābārāyāmā drî Mālêkīsēdekē rî ùsúzō ngá fêzō drílâ rî sî rî kâtî.

¹¹ Drê sîsî, tâ ngá âtrôlé fêlé drî-'bá ngá fêfê kâ gólîyî â'dó 'bá Lăvî kâ rî 'bá yî drî ngá fêfê ró Ôvâri drî rî, rî'á lătî ânîzō Ôvâri ngálâ tǎlâ gólâ āâyê ró ōjílâ bē tâ ōnjî ïyíkâ rî 'bá yî 'ásî rî ï'dî. Trá rî'á té ití kâyî gólâ Ôvâri drî tâ 'bă'bă ïyíkâ rî 'bá yî fêzō Músâ drî tǎlâ ōjílâ drî tâ lâ yî 'êzō bē rî sî. Gō'dá lătî rî 'dî gō'dá tâ 'bă'bă Músâ kâ 'ê'ê lâ bē rî ícá kô ōjílâ pǎlé tâ ōnjî ïyíkâ rî 'bá yî 'ásî ālólâ. Bē trá ití rî, rî'á ícá-ícá ró Ôvâri drî drî-'bá tâ êdé 'bá ró ngîngî ąjózō drî-'bá ngá fêfê kâ 'dî 'bá yî vō lâ 'á. 'Dîlî Yésũ ï'dî. Yésũ â'dó kô Lăvî rî ózōwá 'î ōzō Āronā tí, gō'dá gólâ rî'á drî-'bá tâ êdé 'bá ró â'dô tâ Mālêkīsēdekē kâ vó ró.

¹² Nî ndrê drê, ícá bē trá drî-'bá ngá fêfê kâ drî ngá fêlé Ôvâri drî tâ ōnjî tāsî rî lârâkô lâ jǎlé rî, ití rî, ícá kpá trá Ôvâri drî tâ drílâ 'bǎlé trá ōjílâ pǎzó rî jǎlé. Gō'dá ití rî, gólâ ąjô Yésũ trá ōjílâ pǎlé tâ ōnjî 'ásî.

¹³⁻¹⁴ Gō'dá Kúmú āmákâ Yésũ tâ lâ pélé trá búkũ Ôvâri kâ 'á 'díyî pǎ 'bá ró rî tāsî rî, gólâ â'dó kô 'băsurú Lăvî kâ 'ásî. 'Băsurú gólâkâ rî'á ngî, rî'á

* **7:9 7.9** Útî Lăvî drê kô. Gō'dá tǎlâ Ābārāyāmā â'dô Lăvî rî á'bíyá 'î, Ābārāyāmā fê ngá 'dî 'bá yî bē Mālêkīsēdekē drî-'bá ngá fêfê kâ ró rî drî, ókîzō ózōwá lâ yî ndrî ïnjî Mālêkīsēdekē 'dî trá ngá fêfê Ābārāyāmā drîgá 'dî sî.

'bāsúru Yúdã kã rî ì'dî.* Músã 'bälé bê tâ kî'á nî rî, ã'dî â'dô ícá'á nî â'dólé drî-'bá ngá fěfě kã ró rî nî yã rî tāsî rî, gólá âyé òjílã äzãkã Yúdã kã kô â'dólé drî-'bá ngá fěfě kã ró ãlôwálã, gbõ cé òjílã Lávî kã rî 'bá yî ì'dî.

Tã Yésũ drí â'dózó tã êdé 'bá ãmákã ró Ôvârí bê òzõ drî-'bá ngá fěfě kã Mälëkîsédékê kâtí rî

¹⁵ Ngbãangbãno rî, mã nî trá dódó rõo kî, Ôvârí nî lätî ó'dí òjílã pãzó rî trá, tã êdé 'bá ngî lâ gólá òzõ drî-'bá ngá fěfě kã Mälëkîsédékê kâtí rî äjózó tã êdéle ãmã lâfálé 'á Ôvârí bê. Tã êdé 'bá rî 'dî rî'á Yésũ ì'dî.

¹⁶ Gólá â'dó kô drî-'bá tã êdé 'bá ró â'dô tã gólîyî Músã drí 'bälé trá rî vó ró. Á'dó tã â'dózó té 'bāsúru mbîmbî rî 'ásî kô. Gólá â'dô trá tã êdé 'bá ró drî-âcê Ôvârí drí fělé gólá drí rî sî, tãlã mbârãkã gólá 'á tîbê gólá rî 'bã 'bá rîlî zãã gbádú ãdükü ãkó rî tāsî.

¹⁷ Ôvârí pẽ tã gólá rî tāsî kî nî rî,
“Ní â'dô 'bã'á kâyî vósî cé tã êdé 'bá ró ãmã lâfálé 'ásî òjílã ãmákã bê zãã gbádú òzõ Mälëkîsédékê drí rîrî drî-'bá ró zãã gbádú rî kâtí.”

Lôngó 110.4

¹⁸ Nî ndrê drê, Ôvârí nã lätî tã 'bã'bã 'è'è kã trá gãrã drî, tãlã tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî rî'á mbârãkã ãkó òjílã pälé.

¹⁹ Nî ndrê drê, tã 'bã'bã gólîyî Ôvârí drí âfělé Músã sî rî ícã ìyî kô òjílã äzãkã 'bälé â'dólé tã mbî 'bá ró. Tã 'dî tāsî rî, Ôvârí äjô Yésũ trá lätî ó'dí gólá â'dó 'bá tãndí ró rõo lätî tã 'bã'bã gólîyî âfělé kôro Músã 'ásî rî vó ró rî drî sî rî nîlî. Mã 'bã ìfî Yésũ drî lätî nîlî ãmã drí cãzó ãnyî Ôvârí rú.

²⁰ Rî'á tã lãnjî-lãnjî 'î kî, Ôvârí 'bã Yésũ trá tã êdé 'bá ró ìtî lâtrîtrî sî. Gõ'dá òjílã Lávî yî kã 'dî 'bá yî âcã ìyî trá â'dólé drî-'bá ngá fěfě kã ró cú ìtî lâtrîtrî ìtrî ãkó.

²¹ Gõ'dá Ôvârí ìtrî lâtrîtrî trá kâyî gólá drí Yésũ Krîstõ rî 'bãzó â'dólé tã êdé 'bá ãmákã ró Ôvârí bê rî tú. Gólá âtã tã trá Yésũ rî tāsî kî, “Mã Ôvârí Yãkõvã ìtrî lâtrîtrî trá tã 'dî tāsî. Mã já tã ìsũ ãmákã kô'dãwã. Mã 'bã tã trá kî,

'Ní â'dô 'bã'á kâyî vósî cé tã êdé 'bá ró zãã gbádú ãdükü ãkó.’ ”

Lôngó 110.4

²² Lätî gólá Ôvârí drí Yésũ rî 'bãzó tã êdé 'bá ró ãmã lâfálé 'á yî bê rî â'dã tã ãmã drí kî, tã-drî lělë ó'dí drílã 'bälé trá ãmã lâfálé 'á yî bê rî rî'á ì'dî tãndí ró gãrã tã-drî lělë gólá ãkú ró rî drî sî. Yésũ rî gógó rî'á mã-tî'tî 'î ãmã drí, pätî ró ãmã drí nîlî kî, Ôvârí â'dô pätî tã gólá drílã 'bälé tã-drî lělë ó'dí gólãkã vó ró 'dî 'è'á.

²³ Tã äzã bê gólá Yésũ rî 'bã 'bá â'dólé íyîkã tã êdé 'bá lâràkõ ngî lâ ró drî-'bá ngá fěfě kã rî 'bá yî drî sî rî. Ákú ró rî, drî-'bá ngá fěfě kã 'dî 'bá yî bê rî'á düü. Gõ'dá òzõ drî-'bá 'dî 'bá yî ãlólã òdrã trá rî, 'dîlî lôsî gólãkã âdrê trá, ícã trá òjílã äzã 'bälé â'dólé drî-'bá ró gólá rî vó 'á, tãlã lôsî ngá fěfě kã 'dî ònî ró bê sîsî 'álã.

²⁴ Gõ'dá Yésũ rî tāsî rî, gólá rî íyîkã zãã lédrê-lédrê ró tã êdé 'bá ró ãmã lâfálé 'á Ôvârí bê zãã gbádú ãdükü ãkó.

²⁵ Bê trá ìtî rî, gólá ícã trá òjílã gólîyî ãnî 'bã ácálé ãnyî Ôvârí ngálã kôro yî sî rî 'bá yî pälé ngbã zãã gbádú ãdükü ãkó, tãlã gólá rî'á tólã kâyî vósî kãrã lédrê-lédrê ró Ôvârí bê, rî'á rãtãã 'èlé Ôvârí drí tã êdé 'bá gólîyîkã ró tã gólîyîkã tāsî, ã'dô ró bê Ôvârí drí gólîyî pãzó.

* 7:13-14 7.13-14 Tã ãngü 'bã ãngü tã trá kî, 'díyî pã 'bã äã'dô äfõ'á 'bāsúru Yúdã kã rî 'ásî.

26-27 Ícâ trá âmâ drí Yésū rí trözó tâ êdé 'bá ąngí ămákâ ró tâ ămákâ tāsī ndrī. Nī ndrê drê, gólâ rĩ'á tándí ró jára'bítí cú ítí tâ ńjĩ ąkó yí 'á. Ítí rí, gólâ rĩ'á ngĩ drĩ-'bá ąngí ngá lĩ kâ Ôvârí drí gólĩyĩ â'dó 'bá tâ ńjĩ 'bá ró rí 'bá yĩ drĩ sĩ. Ôvârí ینگâ gólâ trá úrú ăm̄bâ lâ drí lậvũlĩ gặặ tâ úrú 'alâ rí kâ drĩ sĩ, ینگĩlĩ ینگĩ ăm̄bâ lậvũlĩ kôrô. Ícâ trá drĩ-'bá ąngí ązâ 'dĩ 'bá yĩ drí kôrõnyâ lĩlĩ ąndále ąndâ kậặ vósĩ cé, sịsị lâ, tấlấ tâ ńjĩ gólĩyĩ nyăányâ kâ rí 'bá yĩ tāsĩ, gồ'dá rĩ lâ kpá, tấlấ tâ ńjĩ ốjĩlấ ĩsĩrấ'élé kâ rí 'bá yĩ kâ tāsĩ ndrī. Gồ'dá ícâ kô Yésū drí tâ 'ézó ąndále ąndâ tâ ńjĩ tāsĩ ỏzỏ gólĩyĩ kátĩ. Gólâ 'bâ cé ngá ấlỏ 'dĩ ngá fệặ ró tấlấ tâ ńjĩ tāsĩ cú ítí tâ lâ ąndá ąkó. Gólâ fệ ỉyĩ nyăányâ ỉ'dĩ drấlé ngá fệặ ró Ôvârí drí. 'Dĩ rí ícâ trá Ôvârí drí tâ ńjĩ ốjĩlấ kâ rí 'bá yĩ ąyézỏ gólâ rí ỏdrấ sĩ.

28 Pậặ rỏ, tâ 'bâ'bâ gólĩyĩ ấfệặ kôrô Músậ sĩ rí 'bá yĩ 'bâ ốjĩlấ gólĩyĩ cú tâ ặặ-ặặ bệ rí 'bá yĩ ấ'dólé drĩ-'bá ąngí drĩ-'bá ngá fệặ kâ rí 'bá yĩ kâ ró. Gồ'dá vólé drĩ lâ 'ásĩ rí, Ôvârí drí lấtrĩtrĩ ỉtrĩzỏ ỉyĩ mvá nyăányâ rí 'bấlé ỉ'dĩ tâ êdé 'bá ąngí ămákâ ró. Ó'bấ gólâ cú ítí tâ ńjĩ ấzắkắ ąkó ấlỏwấlấ, tấlấ ấ'dỏ ró bệ tâ êdé 'bá tándí ró ăm̄bâ lấfấlé Ôvârí bệ rí 'á lậvũlĩ gặặ zấ gbắdú ặdũkũ ąkó.

8

Tă Yésū tă êdé 'bá ąngí ămákâ ró rí tāsĩ rí

1 Tă má drí rĩ'á ấtấlấ ấnĩ drí Yésū rí tāsĩ nỏ rĩ'á tâ ąngí 'ỉ. Kúmú ămákâ gólâ rĩ'á tâ êdé 'bá ró ăm̄bâ lấfấlé 'á Ôvârí bệ rí, gólâ rĩ'á ốjĩlấ lấnấ 'ỉ. Gólâ rí trá gólé Ôvârí rí drĩ-ągó drĩ lészỏ ró, vỏ Ôvârí drí rĩzỏ drĩ-ấcệ bệ 'bũũ 'alâ rí 'á. Vỏ rí 'dĩ rĩ'á vỏ ینگĩlĩ ینگĩ rỏỏ rí ỉ'dĩ.

2 Gólâ rí lỏsĩ ỉyĩkâ 'élé vỏ lấnấ pậặ Ôvârí kâ úrú 'alâ rí 'á, Ôvârí êdệ vỏ rí 'dĩ nĩ, ấ'dỏ kỏ ốjĩlấ mvá ỉ'dĩ.

3 Tă gólĩyĩ drĩ-'bá ąngí drĩ-'bá ngá fệặ kâ rí 'bá yĩ kâ cé tậặ 'bấlé 'élé rí, rĩ'á ngá fệặ fệlé gồ'dá kpá rĩ'á kôrõnyâ lĩlĩ fệlé Ôvârí drí. Ítí rí, ícâ trá Yésū drí ấ'dólé ngá bệ fệlé Ôvârí drí tâ êdé 'bá ąngí ămákâ ró tâ ńjĩ ămákâ tāsĩ.

4 Ỏzỏ Yésū ấ'dỏ tĩkỏ cé tâ êdé 'bá gólâ rĩ 'bá tâ 'élé ỉnyắkú drĩ nốngá rí, ỉ'dĩ rí, tĩkỏ ícâ kỏ gólâ rí 'bắzỏ tâ êdé 'bá ró, tấlấ ốjĩlấ ấzấ 'bá yĩ bệ gólĩyĩ 'bấlé trá ấ'dólé drĩ-'bá ngá fệặ kâ ró tâ êdélé, gồ'dá rĩ'á ỉyĩ cú ngá bệ fệlé ấ'dỏ tâ 'bấ'bấ Ôvârí kâ rí 'bá yĩ vỏ ró.

5 Lỏsĩ drĩ-'bá 'dĩ 'bá yĩ kâ 'dĩ rĩ'á cé lĩndrĩ lỏsĩ pậặ gólâ tâ êdé 'bá ămákâ drí rĩ'á 'ếlấ úrú 'alâ rí kâ ỉ'dĩ. Tấlấ tâ 'dĩ tāsĩ rí, Ôvârí 'bấ tâ Músậ drí vỏ 'dĩ tāsĩ drĩ-mbĩlĩ sỏsỏ sĩ. Músậ drê 'ế'á vỏ gólâ Ôvârí drí 'ézỏ rú úsủlĩ 'á lâ ốjĩlấ ỉyĩkâ bệ rí 'dĩ'á rí, Ôvârí drí tâ ấtắzỏ Músậ drí drĩ-mbĩlĩ sỏsỏ sĩ kĩ, "Nĩ êdệ ngá ndrĩ 'dĩ 'bá yĩ, nyẻ ỏzỏ vỏ pậặ ấmấ ینگĩzỏ úrú 'alâ gólâ má drí ấ'dále nĩ drí únĩ drĩ 'alâ rí kátĩ."

Áfỏ-ấfỏ 25.40

6 Gồ'dá nĩ ndrê drê, lỏsĩ gólâ Ôvârí drí fệlé Yésū drí rí, tâ lâ lậnấ-lậnấ rỏỏ gặặ lỏsĩ tĩbệ gólâ drí 'bấlé drĩ-'bá ngá fệặ kâ ấzấ 'dĩ 'bá yĩ drí 'élé rí yĩ drĩ sĩ. Nĩ ndrê drê, lậặ ó'dĩ gólâ Yésū drí êdélé ốjĩlấ drí nĩzỏ Ôvârí ngấlấ rí, rĩ'á tándí ró lậvũlĩ kôrô lậặ ặkũ Ôvârí kâ gólâ Músậ drí ấ'dále trá ăm̄bâ drí rí drĩ sĩ, tấlấ tâ gólâ Ôvârí drí rĩ'á tâ lâ 'bấlé 'élé ốjĩlấ ỉyĩkâ pắzỏ tâ lậặ ó'dĩ 'dĩ kâ tāsĩ rí rĩ'á tándí ró lậvũlĩ kôrô tâ 'bấ'bấ gólắkắ lậặ ặkũ rí kâ drĩ sĩ.

7 Nī ndrê drê, tíkó òzō lätî ãkû tâ-drî lëlê sîsî 'dî kâ ã'dô trá nyé ndrî tândî ró cú ítî tâ ãzākã ãkó ïzälâ rî, tí ícã kô Ôvârí drî lätî tâ-drî lëlê ó'dí kâ ãzã 'ëzô.

8 Gõ'dá Ôvârí â'dã tâ ányã yí drí úsúlî òjílã íyíkã tãsí tâ-drî lëlê yí drí 'bälé trá gólîyî bê rî vó ró rî úlî nõ 'bã yî sî.

“Ôvârí Yãkóvã âtã tâ trá kî nî rî,
'Kãyî ãã'dô ácã'á ïzátú má drí tâ-drî lëlê ó'dí 'ëzô
òjílã ámãkã Ìsîrã'élê kâ rî 'bã yî bê.

9 Tã-drî lëlê ó'dí rî 'dî â'dó kô òzô gólã sîsî má drí 'ëlé trá gólîyî á'bîyã yí bê

kãyî má drí gólîyî drî rûrî âsélé volé 'bãdrî Mãsîrî kâ 'ásî rî sî rî kâtî. Gólîyî 'dê trá ùgúlî drî tâ tâ-drî lëlê rî 'dî 'bã yî kâ 'ëlé.

Tälã tâ rî 'dî tãsí rî, má 'bãã lîfî gõ'dã kô gólîyî drî,
tälã gólîyî vó ndrêzô.

10 Nõõ rî'á tâ-drî lëlê ó'dí má drí 'ë'á 'ëlã ïzátú òjílã Ìsîrã'élê kâ bê rî ï'dî. Má â'dô gólîyî 'ë'á tâ 'bã'bã gólîyî má drí 'bälé gólîyî drí 'ëlé rî 'bã yî trôle 'bälé íyî pîpîsîlî 'á rî 'bã yî nîlî dódó.

Ítî rî, gólîyî â'dô rî'á tâ lâ yí 'ëlé tândî ró.

Mã â'dô â'dó'á ï'dî Ôvârí gólîyíkã ró.

Gõ'dã gólîyî â'dô â'dó'á òjílã ámãkã ró.

11 Ítî rî, â'dó kô ícã-ícã ró òjílã ãzākã òjílã ámãkã rî 'bã yî lãfálé sî drí 'bã-tî-'dî-ãzî íyíkã ró rî 'bã yî

ngátã âdrúpî lâ yí bê lîfî lâ yí ïmbázó Ôvârí Yãkóvã rî nîlî,
tälã gólîyî ndrî â'dô ámã nî'á,
ítölê òjílã gólã cú ítî ãmbã ãkó rî rú sî
cãlé búúú òjílã gólã ãmbã gólãkã drí â'dólé gãrã ndrî ãzî-ãzî lâ yí kâ
drî sî rî rú.

12 Má â'dô tâ ònjî gólîyíkã rî 'bã yî áyé'á pîpîsîlî tândî ámãkã rî sî.

Gõ'dã tâ ònjî rî 'dî 'bã yî tâ lâ ágã má drî kô ãlôwálã.' "

Yêrêmîyã 31.31-34

13 Gõ'dã Ôvârí zîlî bê tâ rî 'dî tâ-drî lëlê ó'dí íyíkã ró rî, 'dî 'bã gõ'dã tâ-drî lëlê sîsî gólãkã 'dî trá â'dólé tâ ãkû tâ ífî ãkó rî ró, tälã ngã gólã ãkû 'bã trá gõ'dã kpã tâ lâ drí ázálé trá rî â'dô rú ïzã'á 'wãã.

9

Tã Ôvârí rî ïnjî-ïnjî tãsí, â'dô tâ-drî lëlê gólãkã sîsî òjílã bê rî

vó ró rî

1 Gõ'dã â'dô tâ-drî lëlê sîsî Ôvârí kâ òjílã íyíkã Ìsîrã'élê kâ rî 'bã yî bê rî vó ró rî, Ôvârí 'bã tâ ãzã 'bã yî trá òjílã drí 'ëlé, ã'dô ró íyî ïnjîzô bê dódó mbî. Gõ'dã vö ãzã kpã bê rî'á, gólã 'dîlî trá Ôvârí rî ïnjîzô 'á lâ.

2 Ítî rî, ú'dî gũgũ rî 'dî trá. Gõ'dã òókî gũgũ rî 'dî 'álé lâ zãlô rî. Vö sîsî átlî tîlî sî rî, úzî trá “ ‘vö Ôvârí kã” ’. Vö rî 'dî 'á rî, órã äbélengówã trá njîrî â'dô lâ vó ró rî'á í'î lâ íyî lãmbã ró, gõ'dã tãrãbízã kpã bê vö rî 'dî 'á cú ãmbãtã gólã òrê 'bãzô trá drî lâ ngã fêfê ró Ôvârí drî rî 'bã yî bê.*

3 Vö rî lâ ró gũgũ 'dî 'á rî kpã bê, ócã lãfálé lâ vö sîsî rî rú sî ítã bî sî kpãákũ. Úzî vö rî 'dî “ ‘vö ngîngî lâ Ôvârí drî” ’.

* 9:2 9.2 Ámbãtã 'dî rî'á lãmbé ró ngã nyãnyã gólã Ôvârí drí fêlê trá òjílã Ìsîrã'élê kâ rî 'bã yî drí ndrô drîlîyî lãmúzô vö 'ã'í rî 'bã yî 'ásî rî 'bã yî sî.

4 Gō'dá vō rī 'dī 'á rī, ngá bê rī'á zālō rī. Ālō rī rī'á tārābízā 'ī, éédē dáābō 'ásī, rīzó ngá ājī bê tūrū-tūrū rī 'bá yī zālē drī lá 'á Ôvârí drí. Gō'dá sândúkū rú'bá lá ndrūlī dáābō sī kpá bê rī'á, 'dī rī'á cú ngá gólīyī â'dô tā-drī lēlē Ôvârí kâ rī 'bá yī bê yī 'á. Gō'dá ngá rī 'dī 'bá yī rī'á ī'dī nō: límvo mvá dáābō 'ásī cú ngá nyānyā zīlī mánā rī bê 'á lá, gō'dá pīdrīgú Ārónā kâ gólá bí lô'bā 'bá fōō yī bê ākū ró rī bê, gō'dá kpá kúnī mvá kpākārā-kpākārā rī gólīyī Ôvârí drí tā 'bā'bā íyíkā tā-drī lēlē sīsī ōjílā íyíkā bê rī kâ rī 'bá yī ígīzó drī lá 'á rī 'bá yī bê.

5 Gō'dá sândúkū 'dī drī lá ólōpā mālāyíkā líndrī ángī ángī 'ī zālō rī tī gārā lá rī rī 'bá yī 'ásī, tā â'dalé kī, pātīī Ôvârí rī rú ūsúlī ōjílā íyíkā bê vō 'dī 'á. Mālāyíkā líndrī 'dī 'bá yī úfú lá yī ákō rú 'dó gólē sândúkū 'dī drī 'álā ró, gō'dá 'dī rī'á vō gólá Ôvârí drí rīzó tā ōnjī ōjílā kâ rī 'bá yī áyéle 'álā rī ī'dī. Gō'dá ngbāāngbānō rī, má lēē kō rīlī tā āzā 'dī 'bá yī rālé ndrī gūgū 'dī tāsī ānī drí.

6 Gō'dá éédē gūgū 'dī bê ngá 'á lá 'dī 'bá yī bê ītī rī, drī-'bá ngá lī kâ rī 'bá yī rī īyī nī īyíkā filí cé 'alé lá kīlī trá sīsī ró rī 'dī 'álā āndalé āndalé rī'á tā Ôvârí rī īnjīzó rī 'ēlé.

7 Gō'dá gólīyī ícá kō filí 'alé lá ákīlī rī lá ró rī 'dī 'álā. Cé drī-'bá ángī drī-'bá ngá lī kâ rī 'bá yī kâ ālō rī ícá nī filí ítá tī āmbélé kpāákū gūgū 'dī 'á 'dī ūgúlī lá lésī, cālē vō ngīngī lá Ôvârí drí 'dī 'álā. Gō'dá gólá rī filí vō rī 'dī 'á cé āndālā ālō ndrō 'á. Kāyī gólá drí rīzó filí 'dī sī rī, ícá trá gólá drí kōrōnyā gólīyī līlī līlī rī 'bá yī ārī lá yī ātrōzó kpāā fēlé Ôvârí drí ngá fēfē ró tālā tā ōnjī íyī nyānyā kâ rī 'bá yī tāsī, gō'dá kpá tālā tā ōnjī ōjílā āzā 'bá yī drí 'ēlé trá cú ītī vó lá nīzó kō rī 'bá yī tāsī.

8 Tā rī 'dī 'bá yī sī rī, Líndrī Tāndí Ôvârí kâ â'dā tā āmā drí kī, lātī ōjílā drí fīzó ítá tī 'dī ūgú 'álā Ôvârí rī ūsúlī rī únjīī drē kō kāyī gólīyī drī-'bá ngá lī kâ 'dī 'bá yī drí rīzó drē rī'á lōsī īyíkā 'ēlé gūgū rī 'dī 'á rī 'bá yī sī.

9 Gō'dá tā gūgū 'dī kâ â'dā tā āmā gólīyī rī 'bá lédrē-lédrē ró āndrō nō rī 'bá yī drí. Tā rī 'dī ītō lá ī'dī rī'á nōtī. Kōrōnyā gólīyī ūlīlī trá ūlī-ūlī gō'dá kpá ngá āzā 'bá yī drī-'bá ngá lī kâ 'dī 'bá yī drí trōlé fēlé Ôvârí drí rī 'bá yī bê ícá kō â'dô-â'dô ōjílā gólīyī Ôvârí rī īnjī 'bá kâ édéle Ôvârí drí gólīyī ndrēzó bê tā mbī 'bá ró ngbāngbā yī līfī.

10 Tā ngá fēfē 'dī 'bá yī kâ Ôvârí drí rī tāsī rī, cé rī'á ngá gólīyī nyāle nyānyā gō'dá mvūlī mvūmvū gō'dá kpá tā gólīyī ōjílā drí rī'á trá 'ēlá īyī 'bālē â'dólē ngbāngbā Ôvârí līfī rī 'bá yī tāsī rī ī'dī. Gólīyī rī'á cé tā gólīyī Ôvârí drí 'bālē ōjílā drí 'ēlé īyī rú'bá sī rī ī'dī. Gō'dá lā'bī 'dī 'bá yī rī trá ītī būūū kāyī Ôvârí drí tā ndrī édézó ōjílā lāfálē 'á yī bê Yésū sī rī sī.

Tā gólá Yésū drí 'ēlé trá tā édé 'bá ró ōjílā lāfálē 'á Ôvârí bê rī

11 Gō'dá Yésū ācā trá 'díyī pā 'bá ró â'dólē tā édé 'bá ángī lá ró tā édéle āmā lāfálē 'ásī Ôvârí bê drī-'bá ángī ró, drī-'bá ángī drī-'bá ngá lī kâ rī 'bá yī kâ rī vō lá 'á tā tāndí gólīyī ngá pāpā kâ gólīyī ícá 'bá āmā drí rī 'bá yī āfēlé ngbāāngbānō. Gólá nī trá filí vō pātīī Ôvârí kâ rī 'á 'būū 'álā. Vō rī 'dī rī'á ndrī nyé tāndí ró lāvūlī kōrō gūgū drī-'bá ngá lī kâ gólīyī īnyákú drī nōngá nō 'bá yī kâ drī sī. Vō rī 'dī â'dó kō āngó nō kâ ī'dī. Ōjílā 'dī vō rī 'dī 'dī' dī kō.

12 Gō'dá Yésū fī bê vō rī 'dī 'á 'būū 'álā rī, 'dī gólá fī trá vō rī gógó gólá Ôvârí drí rīzó rī 'dī 'á. Gólá fī trá vō rī 'dī 'á cé āndālā ālō. 'Dī ícá trá āmā

pālē ndrī. Gólâ filí bê rī, gólâ trōó ĩndrī ārí ngātá ĩtí ārí kô nī'á fēlá ngá fēfē ró Ôvārí drí. Gō'dá gólâ fī trá íyī ārí nyāanyā gólâ ícá 'bá trá Ôvārí drí āmā pázó tā ōnjí āmákā rī 'bá yī 'ásī zāā gbádú cú ĩtí ădūkū ākó rī sī.

¹³ Ōzō drī-'bá ngá ĩ kâ 'dī 'bá yī ũlī kōrōnyā trá trōlé fēlé ngá fēfē ró Ôvārí drí rī, 'dīlī vósī rī, gólīyī trō ārí lâ yī lúvīlī vō Ôvārí kâ 'dī 'á, tálâ Ôvārí āâyē ró tā ōnjí ōjílâ gólīyī tā ōnjí gólīyíkâ drí gólīyī 'bálé â'dólé ōnjí ró Ôvārí ĩfī rī 'bá yī kâ bê, gō'dá gólīyī drí ófó ĩtí kâ gólīyī zálé trá Ôvārí drí rī 'bá yī ōnjálé ĩmvū sī rī lúvīzó ōjílâ 'dī 'bá yī drīlī. Tā ífī tā 'dī 'bá yī kâ kī, ngá rī 'dī 'bá yī ō'bā ró ōjílâ 'dī 'bá yī bê â'dólé ngbángbá Ôvārí rī ĩfī drī 'á. Gō'dá â'dô bê trá kī, ārí gō'dá ófó 'dī 'bá yī bê āâ'dô ícá'á pătīlī ōjílâ ĩlīlī fīnyáwá â'dólé ngbángbá ró ĩtí rī,

¹⁴ 'dōvó nī 'dē nī ĩsū tā drē mbârākā Yésū Krístō rī ārí kâ tāsī. Lōsī gólâ rī ārí kâ lāvū kōrō ārí kōrōnyā 'dī 'bá yī kâ rī drīlī sī. Yésū fē íyī nyāanyā bê drālē ngá fēfē ró Ôvārí drí ōjílâ pālē zāā gbádú ădūkū ākó mbârākā Líndrī Tāndí Ôvārí kâ rī kâ sī rī, 'dīlī gólâ rī rī'á ngá fēfē gólâ jārâ'bítí tāndí ró cú ĩtí tā ōnjí āzākā ākó yī 'á rī fē'á ĩ'dī Ôvārí drí, tálâ ĩcâ ró bê āmā pīpīsilī 'bálé â'dólé ngbángbá gō'dá āmā ĩnjílí tā 'ē'ē āzâ-āzâ gólīyī rī 'bá āmā drīlī lătī ōdrā kâ drīlī rī 'ásī, tálâ pătīlī mā ĩcâ ró bê tā Ôvārí gólâ rī 'bá lédrē-lédrē ró 'dī kâ 'élē ĩ'dī.

¹⁵ Tálâ tā rī 'dī tāsī rī, Yésū 'dīyī pā 'bá āmákā ĩ'dī rī'á ōjílâ gólâ tā tā-drī lēlé ó'dí Ôvārí bê rī kâ édé 'bá 'ī, ā'dô ró bê Ôvārí drí tā tāndí ũrú 'álâ ădūkū ākó gólīyī yī drí tā lâ yī 'bálé trá rī áfēzó gólâ sī cú ĩtí ōjílâ gólīyī yī drí âzilī trá â'dólé íyī nyāanyā kâ ró rī 'bá yī drí ndrī. Mā ícâ trá tā tāndí 'dī 'bá yī trōlé āmā drí ōzō drī-vó kátí, tálâ Yésū drā trá ōjílâ drī tīlī tā ōnjí gólâ gólīyī drí 'élē trá gólīyī drí ũjūzó trá kpīlī tā tā-drī lēlé drī-káká Ôvārí kâ rī kâ 'élē rī sī rī 'ásī. Tā tā-drī lēlé 'dī kâ pē gólīyī trá.

¹⁶ Ā'dô drī-vó tāsī rī, ōzō ōjílâ āâyē íyī tī-vō trá ngá íyíkâ ró rī 'bá yī lānjízó íyī ōdrā volé drī 'ásī rī, drē sīsī olānjí ngá gólâkâ 'dī 'bá yī kô'dáwá áró lâ yī drí rī, áâ'dô nī'á lâ zālô sīsī kī, pătīlī ōjílâ rī 'dī drā trá.

¹⁷ Tī-vō ōjílâ gólâ 'ē 'bá drālē rī kâ â'dô â'dó'á cú ĩtí tā ífī ākó drē gólâ ā'dô drē bê lédrē-lédrē ró rī. Ó'ē tā gólâ rī tī-vō kâ 'dī kô té būūū gólâ rī ōdrā volé drī 'ásī.

¹⁸ Ā'dô bê trá ĩtí rī, ōzō ā'dô tā-drī lēlé drī-káká Ôvārí kâ rī tāsī rī, drī-'bá ngá ĩ kâ 'dī 'bá yī ícâ trá tā lâ 'élē kpá ārí sī, 'dīlī rī tā â'dalé kī, kōrōnyā gólâ fēlé trá 'dī drā trá drādrā tā ōnjí ōjílâ kâ tāsī.

¹⁹ Tā gólīyī rālē trá tā-drī lēlé sīsī 'dī kâ â'dô trá nōtí. Sīsī lâ, Músā âtâ tā ndrī gólīyī 'bálé trá ōjílâ drí 'élē â'dô tā 'bā'bā gólīyī Ôvārí drí 'bálé trá gólâ drí rī 'bá yī vó ró rī trá. 'Dīlī vósī rī, gólâ drí ĩtí jōrā fūzó ĩndrī bê, gō'dá ārí lâ trōzó ōnjálé lūmvū sī. Gō'dá nīngá sī, fē zázá fē zilī hīsópā rī kâ āņōzó gō'dá kábīlīkī 'bí íkálé kākā ró rī âtrōzó ōmbélé fē rī 'dī sīlī ōzō sālāngā kátí, gō'dá trōzó lâ sōlé ārí ōnjálé 'dī 'á gō'dá āngílí lúvīlī búkū tā 'bā'bā Ôvārí kâ rī 'bá yī kâ drīlī sī gō'dá kpá ōjílâ ndrī tólâ nā 'bá yī drīlī sī.

²⁰ Gólâ bê rī'á ārí 'dī lúvī'á rī, gólâ rī tā átálé kī, “Nōô rī'á ārí gólâ â'dó 'bá má-tīlī ró tā-drī lēlé gólâ Ôvārí drí 'bálé ānī drí tā lâ yī ĩnjīlī ĩnjī ndrī rī kâ ĩ'dī.”

²¹ Gō'dá Músā lúvī ārí kpá ĩ'dī sī lâ gūgū gólâ kōrōnyā ũlī kâ Ôvārí drí 'á lâ rī 'dī drīlī sī gō'dá kpá ngá gólīyī ndrī rīzó lâ'bí 'dalé ĩ'dī sī lâ yī Ôvārí rī ĩnjīlī rī 'bá yī drīlī sī.

22 Â'dô tâ 'bā'bā gólīyī Ôvârí drí 'bālê òjílā drí 'èlé rí vó ró rí, îcâ trá â'dô ró bê ârí lâsózó lûvîlî ngá drî sî ndrî, tâlâ ngá rí 'dî 'bá yî â'dô ró bê ngbángbá Ôvârí lîfî. Ítí rí, Ôvârí rí tâ ònjí âyéélé cé òzō óòlâsô ârí trá lûvîlî rí.*

23 Tâlâ ngá gólīyī gūgū Ôvârí kâ 'dî kâ 'dî 'bá yî rî'á lâmbé tâ pătîjî Ôvârí kâ 'būū 'álâ rí 'bá yî â'dázó òjílā drí rí î'dî, îcâ trá ngá rí 'dî 'bá yî 'bázó â'dólé ngbángbá Ôvârí lîfî kōrōnyā ûlî-ûlî sî. Îcâ trá ngá gólīyī pătîjî 'būū 'álâ rí drí â'dózó tândí ró ngbángbá. Tâ 'dî tāsî rí, ngá 'è'á fûlâ rí îcâ trá â'dólé tândí ró lâvûlî kōrô tâ tândí kōrōnyā 'dî 'bá yî kâ rí drî sî, tâlâ cé rî'á òjílā gólīyī rî 'bá ngbángbá tândí ró rí îcâ trá filí 'būū 'álâ Ôvârí ngálâ.

24 Nî ndrê drê, 'díyî pā 'bá âmákâ Yésū fî kô vō rí gógó tândí gólâ òjílā drí êdéle drî-'bá ngá lî kâ rí 'bá yî drí rîzó Ôvârí rí úsúlî 'dî 'á. Vō rí 'dî rî'á cé lîndrî vō gólâ pătîjî Ôvârí kâ 'būū 'álâ rí kâ î'dî. Yésū fî trá vō rí gógó pătîjî gólâ Ôvârí drí rîzó 'būū 'álâ rí 'á, âdrélé Ôvârí ândrá tâ âmákâ ngîlî Ôvârí drí.

25 Drî-'bá ângî drî-'bá ngá lî kâ rí 'bá yî kâ iyîkâ rí îcâ nî filí vō ngîngî lâ ró ñnyákú nō drî Ôvârí drí rí 'á ndrô vósî cé kōrōnyā ârí drîlâ ûlîlî rí bê. Gō'dá Yésū fî iyîkâ kó cé ândâlâ âlô vō Ôvârí kâ rí 'á 'būū 'álâ iyî nyāányâ fêlé Ôvârí drí ngá fêfê ró. 'Dîî â'dó kô òzō tâ drî-'bá ngá lî kâ âzâ 'dî 'bá yî kâ rí tí.

26 Òzō tíkó tâ Yésū kâ â'dô trá tâ gólâ drîlâ îcálé ândâlâ ândâ òzō drî-'bá ngá lî kâ 'dî 'bá yî kâ rí, tí â'dô îcá'á lâṅō òdrâ kâ 'dî drí Yésū rí 'èzó ândalé dūūdū îtōlé kâyî gólīyī Ôvârí drí ângó nō 'bázó rí sî âcálé būūū ândrō nō. Vō lâ 'dî 'á rí, ngbāangbānō rí, kâyî gólâ Ôvârí drí 'èzó tâ ndrî gólīyī yî drí 'bālê 'èlé òjílā ângó nō kâ pázó rí 'bá yî ndézó rí tú, Yésū âní trá cé ândâlâ âlô iyî nyāányâ fêlé drâlê tâlâ lâṅō tâ ònjí kâ trôle vólé âmâ drî sî.

27 Îcâ trá òjílā drí ndrî ôdrâzó cé ândâlâ âlô, vó lâ 'ásî rí, Ôvârí â'dô tâ gólīyîkâ lôndâ'á kîlî.

28 Ítí rí, Yésū fê iyî nyāányâ bê drâlê ngá fêfê ró Ôvârí drí cé ândâlâ âlô rí, 'dîî rî'á îcâ-îcâ ró lâṅō tâ ònjí òjílā dūū kâ rí 'bá yî kâ trôle vólé. Gō'dá Yésū â'dô âgō'á ângó nō 'á kpá ó'dí. 'Dîî gólâ rí kô ânílî iyî nyāányâ fêlé kpá ó'dí tâlâ tâ ònjí tāsî, gō'dá gólâ rí ânílî 'dî òjílā gólīyī rî 'bá iyî lîfî 'bā'bā sî 'díyî pā 'bá rí âgō-âgō ângó nō 'á rí drî rí 'bá yî 'bālê â'dólé òzō yî kâ rí.

10

Tâ Yésū drí iyî nyāányâ fêzó òdrâ sî îcálé tâ ònjí ndrî òjílā kâ trôle vólé zââ gbádú rí

1 Tâ 'bā'bā gólīyī Ôvârí drí âfêlé òjílā iyîkâ drí Músâ sî rí 'bá yî îcá kô òjílā pâlê tâ ònjí 'ásî, tâlâ gólīyī rî'á cé lîndrî 'î tâ â'dalé âmâ drí cé fūyâ-fūyâ ró tâ tândí gólīyī Ôvârí drí tâ lâ 'bālê trá 'èlé âmâ drí Yésū sî ñzátú rí tāsî. Tâlâ tâ rí 'dî tāsî rí, òzō òjílā Îsîrâ'élê kâ 'dî 'bá yî âânî iyî trá ndrô vósî cé kōrōnyā âjîlî lîlî ngá fêfê ró Ôvârí drí â'dô tâ 'bā'bā gólâ Músâ kâ 'dî 'bá yî vó ró rí, ngá fêfê rí 'dî 'bá yî îcá kô òjílā gólīyī âní 'bá Ôvârí rí ñnjîlî ítí 'dî 'bá yî 'bālê â'dólé jârá'bití tândí ró Ôvârí lîfî.

2 Tíkó òzō ngá fêfê kōrōnyā 'dî 'bá yî sî rí îcâ fî trá òjílā 'bālê â'dólé jârá'bití ngbángbá ró tâ ònjí gólīyîkâ rí 'bá yî 'ásî rí, ítí rí, tíkó îcá kô

* 9:22 9.22 Ôvârí 'è tâ 'dî trá Yésū rí òdrâ sî. Nî zî vérêsi 26 kápîtà nō 'á.

drīlīyī ânīzó kpá ó'dí kōrōnyā bê līlī ândalé ândâ fēlé Ôvârí drí tā ōnjí ÿíká rī tāsī. Tíkó gólīyī â'dô ícá'á ngá fēfē 'dī 'bá yī fēfē lâ âyéle.

³ Gō'dá â'dó kô ôzō 'dīlī kâtí, ōjílā drí rīlī ânīlí ndrô vósī cé kōrōnyā fēlé ngá fēfē ró Ôvârí drí. Tā pātīlī ró, tā rī 'dī 'bā gólīyī rī'á tā ÿsūlī tā ōnjí ÿíká rī 'bá yī tāsī kpá ó'dí ndrô vósī cé.

⁴ Â'dô trá ítí, tálā ícá kô ārī kōrōnyā 'dī 'bá yī kâ 'dī drí Ôvârí rī 'bālē tā ōnjí ōjílā 'dī 'bá yī kâ âyéle.

⁵⁻⁶ Ítí Yésū Krístō ânī bê rīlī āngó nō 'á rī, gólā âtā tā trá kī nī rī, “Ôvârí, ní lēé tā kô ōjílā drí kōrōnyā yī gō'dá ngá āzā 'bá yī ôzō ngá fēfē kâtí rī 'bá yī bê fēlé ní drí ânī 'bālē tā ōnjí gólīyíkā âyéle.

Tā 'dī 'bá yī sú ní rú kô.

Gō'dá ní âfē bê-rī rú'bá í'dī má drí rīzó 'á lâ, má drí drāzó ngá fēfē ró ní drí tā ōnjí ōjílā kâ tāsī.

⁷ Gō'dá má lôgō tā 'dī drī lâ trá kī,

'Ní ndrē drē, Ôvârí, mâ rī'á nō.

Má ânī trá rīlī njāā tā gólīyī ní drí lēlé rī 'bá yī 'ēlé ōjílā pāzó, â'dô tā gólīyī ÿgīlī trá âmā tāsī búkū áníkā rī 'á rī vó ró.' ”

Lôngó 40.6-8

⁸ Gō'dá â'dô tā ÿgī-ÿgī Ôvârí kâ 'dī vó ró rī, Yésū Krístō âtā tā trá sīsī kī nī rī, “Ní lēé kô ōjílā drí kōrōnyā yī gō'dá ngá āzā 'bá yī bê fēlé ní drí ngá fēfē ró. Kōrōnyā gólīyī līlī zālē zāzā ngátā ngá āzā 'bá yī fēlé fēfē tā ōnjí trōlé rī, â'dó ÿyī kô ngá gólīyī āyīkō lâ yī drí ânī cīlī rī í'dī.” Gólā âtā úlī ítí lâ 'dī kâtí 'dī, ôzō 'dīlī 'bá yī â'dô kpálē tā 'bā'bā gólīyī Ôvârí drí 'bālē âmā drí 'ēlé rī 'bá yī í'dī rī.

⁹ 'Dīlī vósī rī, Yésū drí tā âtázó kpá kī, “Ôvârí, mâ bê rī'á nō, má ânī trá tā gólīyī ní drí âmā lēzó 'ēlá rī 'ēlé.” Gō'dá úlī rī 'dī 'bá yī â'dā tā kī nī rī, Ôvârí ndē tā sīsī íyíkā kōrōnyā úlī kâ tā ōnjí tāsī rī trá, â'dô ró bê yī drí ícázó gō'dá tā ó'dí 'ēlé í'dī ōjílā pāzó tā ōnjí 'ásī.

¹⁰ Tálā tā rī 'dī tāsī rī, Yésū drí íyī nyāányā fēzó drālē ândâlā âlô ngá fēfē tândí ró Ôvârí drí â'dô tā Ôvârí drí lēlé yī drí 'ēlé rī vó ró, tálā âmā 'bālē ndrī â'dólé jārā'bítí tândí ró Ôvârí līfī.

¹¹ Kāyī vósī cé, drī-'bá ngá lī kâ rī 'bá yī rī ÿyī âdrélé vō Ôvârí kâ rī 'á ngá 'ē'ē ÿyíkā 'ēlé Ôvârí drí. Gólīyī rī trá kōrōnyā lārākō âlôlā 'dī līlī fēlé ngá fēfē ró Ôvârí drí tā ōnjí tāsī ândâlā dūū. Gō'dá bê lé ítí rī, ngá fēfē rī 'dī 'bá yī ícá kô tā pātīlī ró tā ōnjí ōjílā kâ rī 'bá yī trōlé vólé.

¹² Gō'dá Yésū Krístō tā êdé 'bá ró âmā lāfálé 'á Ôvârí bê ôzō drī-'bá ngá lī kâ rī kâtí rī, fē íyī nyāányā trá drālē ngá fēfē ró Ôvârí drí tā ōnjí tāsī. Gō'dá ngá fēfē rī 'dī ícá trá tā ōnjí âmákā trōlé vólé zāā gbádú ãdūkū ákó. 'Dīlī vósī rī, gólā rī trá vūdrī 'būū 'álā Ôvârí rī drī-ágó drī lésī.

¹³ Gō'dá ngbāāngbānō rī, gólā bê rī'á tólā kāyī gólā ājú-'bá-āzī gólākā ndrī rī 'bá yī 'bāzó â'dólé gólā rī pá zēlé rī tēlé, tálā gólā drí â'dózó gólīyī drīlī drī-âcē bê kākārā ndrī.

¹⁴ Rī'á ítí, tálā Yésū fē íyī nyāányā bê drālē ngá fēfē ró Ôvârí drí tálā tā ōnjí tāsī rī, gólā ícá trá ōjílā íyíkā pālē tā ōnjí gólīyíkā rī 'bá yī 'ásī, â'dô ró bê gólīyī drí â'dózó bê jārā'bítí mbīmbī ró Ôvârí līfī rīlī zāā ítí gbádú.

¹⁵ Gō'dá Línđrī Tāndí Ôvârí kâ rī kpá úlī âtálé âmā drí līfī drī 'bá ró tā rī 'dī 'bá yī tāsī. Gólā âtā tā āngū 'bá Yērēmíyā tī kī nī rī,

¹⁶ “Tā-drī lēlé má drí 'ē'á 'ēlá gólīyī bê ÿzátú rī rī'á nōtí.

Má â'dô tâ ìmbâ-ìmbâ ámakâ 'bâ'á rílí gólíyî p̄p̄sílí 'ásí.
Má â'dô ìgĩ'á lâ rílí gólíyî dr̄î, tâlá gólíyî ô'ê ró bê."

Yērēmíyā 31.33

17 Gō'dá Líndrí Tándí Ôvârí kâ átâ úlí kpá kī nī rī,
"Tā ònjí gólíyíkâ rī 'bá yī gō'dá tâ gólíyî drí 'èlé trá tâ 'bâ'bâ ámakâ rú rī
'bá yī bê âgá kô âzākā lâ má dr̄î."

Yērēmíyā 31.34

18 Ítí tâlá Ôvârí âyê tâ ònjí 'dī 'bá yī trá ndrī ítí rī, ícá gō'dá kô kōrōnyā
Ìzò ì'dí kpá ó'dí Ôvârí drí tâlá tâ ònjí tāsí!

Tā gólíyî tâ Ôvârí kâ rúzò njírí-njírí ró rī

19 Gō'dá â'dô bê trá ítí rī, áamá âdrúp̄ yī áamá ízò yī bê, mā nī trá p̄t̄i-p̄t̄i
ró kī, mā ícá trá filí dr̄i-báláyî ró ūr̄i ákó vō rī gógó gólá Ôvârí drí â'dózò
rī 'á, tâlá òdrā Yésū kâ âmā p̄zò rī tāsí.

20 'Dī gólá rī òdrā n̄jī l̄t̄i ó'dí trá âmā drí fízò dr̄i-báláyî ró kôrô 'á lâ sī
âdrélé gá Ôvârí ândrá òzò fifi ítá* t̄i 'ílí gūgū 'álâ rī ūgū 'álâ rī kâtí. L̄t̄i
ó'dí 'dī rī'á hūwâ zāâ gbádú âdūkū ákó âmā drí fízò Ôvârí ngálâ.

21 Ítí rī, Yésū rī'á tâ édé 'bá ángí ámakâ Ôvârí bê gólá rī 'bá âmā òjílâ
Ôvârí kâ rī 'bá yī vó lâ yī ndrélé ndrī rī ì'dí.

22 'Dōvó mā nī Ôvârí ngálâ tâ l̄l̄é gólá 'á zāâ b̄d̄j̄ p̄p̄sílí ãlô rī sī. Ítí rī,
tā ìsū ámakâ rī ââ'dô kô rī rī, tâlá Yésū j̄i âmā p̄p̄sílí trá ngbángbá ngá
l̄n̄j̄i-l̄n̄j̄i tâ ònjí ámakâ rī kâ rī 'bá yī 'ásí. Gō'dá gólá j̄i âmā rú'bá trá ndrī
â'dólé ngbángbá tâ ònjí 'ásí ìmvū tándí sī.

23 'Dōvó mā n̄jū kílíkpâ ró tâ gólíyî âmā drí tâ l̄zò trá 'á lâ Yésū rī tāsí
rī rú p̄p̄sílí ãlô sī tâ ìsū ámakâ j̄a ákó, 'dōvó mā rī ìf̄i 'bâ'bâ sī Yésū dr̄î,
nyé òzò âmā drí átálé rī'á 'èlâ rī kâtí, tâlá mā nī trá kī, Ôvârí ââ'dô p̄t̄i
kárâ tâ gólíyî gólá drí tâ lâ 'bálé trá 'èlé rī 'è'á.

24 Ítí rī, 'dōvó mā âmū âmā âmā vó 'ásí l̄vō ámakâ â'dalé âmā âzì-âzì
yī drí gō'dá kpá tâ tándí 'èlé ì'dí âmā âzì-âzì yī drí.

25 'Dōvó ítí rī, mā rī rī'á zāâ rū è'bélé kpākā ãlô vō ãlô 'á Ôvârí rī l̄ȳl̄i.
'Dōvó ãlô âmā 'ásí rī òr̄i kô p̄trê ró cú ítí rū è'bé ákó vō ãlô 'á, òzò òjílâ
ūrūkâ 'bá yī drí rī'á 'èlâ rī kâtí. 'Dōvó mā rī bê-rī mbârākā sōsō sī âmā 'á
âmā vó 'ásí l̄vūl̄i kôrô tâ tándí gólíyî âmā drí 'èlé ngbāngbānō rī 'bá yī
dr̄î sī, tâlá k̄ȳi gólá Kúmú Yésū drí âgōzò rī trá 'è'á ácalé.

26 Ânì gólíyî tâ p̄t̄i Ôvârí kâ n̄jī 'bá ró rī, òzò nī âzâ ãd̄i dr̄i trá vólé rīrī
Ôvârí drí l̄l̄é rī rú sī rílí tâ ònjí 'èlé gólá rú rī, gō'dá tâ âzākā yū ní drí 'èlé
Ôvârí drí tâ ònjí áníkâ rī 'bá yī âyézó.

27 Ítí rī, ngá âzâ yū ánì p̄alé, ní ícá trá cé tâ t̄elē ūr̄i sī Ôvârí òkí ró tâ ní
rú. Gólá â'dô l̄n̄ō ángí f̄e'á òjílâ gólíyî rú p̄i 'bá trá yī rú rī drí ngbá l̄s̄i
ònjí r̄a'd̄a rī sī.

28 Òzò òjílâ âzâ ô'ê tâ ònjí trá â'dô tâ 'bâ'bâ gólíyî Ôvârí kâ âf̄elē kôrô
Músā sī rī vó ró rī, ítí rī, òzò ìf̄i dr̄i 'bá ã'dô trá cé r̄i ngátá nâ tâ â'dalé kī,
p̄t̄i òjílâ 'dì ô'ê tâ ònjí 'dī trá rī, 'dī ícá trá tâ kī 'bá drí tâ k̄zò gólá rú.
Ítí rī, úfū gólá trá ítí lâ 'dī kâtí cú ítí l̄t̄i dr̄ilâ íyī p̄zò l̄n̄ō 'dì 'ásí rī ákó.

29 Â'dô bê trá ítí rī, â'dô â'dô rú 'è'á nī òjílâ gólá rī 'bá íyíkâ kó Ôvârí
rī mvá rī ìnj̄l̄i kô'dáwá rī tāsí yā? L̄n̄ō gólá 'è 'bá 'd̄elē gólá dr̄î rī â'dô

* 10:20 10.20 Fifi Ôvârí ngálâ 'dī rī'á òzò dr̄i-'bá ángí dr̄i-'bá ngá ì kâ rī 'bá yī kâ drí f̄ir̄i ítá gólá
'ílí gūgū Ôvârí kâ 'á rī ūgū 'álâ rú ūsúlí Ôvârí bê rī kâtí. 10:28 10.28 Tā 'Bâ'bâ Ândá kâ 17.6.

â'dó'á ąngí ląvũlí gąřą. Yésũ áyê íyí ąrđ lądąlé ọjđlą rđ 'dđ jđlđ tą ọnjđ íyđką 'ąsđ ą'dđ tą tą-drđ lęlę ką rđ vđ rđ, gđ'dą ọjđlą rđ 'dđ ndrę ąrđ rđ 'dđ ą'dđlé tą ífđ ąkđ rđ mbąrąką ąkđ, ọkđzđ gđlą drđ Yésũ rđ lđtđrę pą sđ kpđđđ-kpđđđ rđ kątđ. Ítđ rđ, ọjđlą rđ 'dđ 'dą Lđndrđ Tąndđ Ọvąrđ ką gđlą pđpđsđlđ tąndđ ą'dą 'bą ř'dđ gđlą drđ drđ-bąląyđ rđ rđ trą. Nđ řsũ tą ląņđ ąngđ 'ę 'bą ą'dđlé gđlą drđ rđ tąsđ. Ląņđ rđ 'dđ ą'dđ ląvũ'ą kđrđ ląņđ ọjđlą gđlą gą 'bą trą dđ tą 'bą'bą gđlđyđ Músą ką rđ 'bą yđ řnđjđlđ rđ ką drđ sđ.

³⁰ Nđ ndrę drę, mą nđ trą kđ, Ọvąrđ ř'dđ gđlą tą ątą 'bą kđ nđ rđ, "Mą ř'dđ rđ'ą ląņđ fę 'bą 'đ ọjđlą gđlą tą ọnjđ 'ę 'bą rđ drđ rđ. Mą ą'dđ tą 'ę'ą gđlą rđ, ą'dđ tą ọnjđ gđląką 'ęlé trą rđ 'bą yđ vđ rđ. Mą Ọvąrđ Yąkđvą ą'dđ tą ọjđlą ąmąką rđ 'bą yđ ką kđ'ą nđ."

Tą 'Bą'bą Ąndą 32.35-36

³¹ Ląņđ Ọvąrđ gđlą řđ 'bą ząą gbądđ rđ drđ ąfęlé rđ, řđ'ą tą gđlą řđ rđ rđ rđ lđfđlđ ř'dđ.

³² 'Dđvđ ąnđ nyąąnyą, tą ąnđką sđsđ ną ąągą ąnđ drđ. Kąyđ ąnđ drđ rđ jązđ ą'dđlé krđstđ 'bą rđ rđ sđ, Ọvąrđ đđ ąnđ lđřđ trą tą íyđką nđlđ. Vđ lą sđ rđ, ọzđ ląņđ ọtđrđ ąnđ řsđ rđ, ląņđ rđ gđgđ 'dđ pęé ąnđ kđ.

³³ Kąyđ řrđką 'bą yđ sđ rđ, ọlđ'dą ąnđ gđ'dą kpą tą ąnyđ rđ rđ 'bą yđ 'ęzđ ąnđ drđ ọ'bđ 'ą. Gđ'dą kąyđ ązą 'bą yđ sđ rđ, nđ đđ trą ądręlé ąnđ ązđ-ązđ gđlđyđ řđ'ą lđ'dąlą rđ 'bą yđ gąřą drđ 'ą, tąlą ą'dđlé mbąrąką sđlé gđlđyđ 'ąsđ.

³⁴ Gđ'dą kpą kąyđ ązą 'bą yđ sđ rđ, nđ nđ řzą krđstđ 'bą gđlđyđ ọmbélé trą gąnimą 'ą rđ 'bą yđ ką trą, gđ'dą řtđ rđ, řzą lą yđ drđ kpą gązđ ąnđ lđřđ. Gđ'dą ọjđlą ọpą ngą ąnđką bę ndrđ ąnđ drđgą sđ tą ąnyą rđ rđ sđ rđ, nđ rđ trą ąyđkđ sđ, tąlą nđ nđ trą kđ, Ọvąrđ fę tą tąndđ gđlđyđ řđ 'bą ąnđką rđ ząą gbądđ rđ 'bą yđ trą ąnđ drđ.

³⁵ ą'dđ bę trą řtđ rđ, 'dđvđ nđ ątđ řđ gągą ąyđkđ sđ řzđ tą lęlé Ọvąrđ 'ą pđpđsđlđ ąlđ sđ. Ítđ rđ, Ọvąrđ ą'dđ tą tąndđ 'ę'ą ąnđ drđ řzátđ drđ-'ą rđ.

³⁶ 'Dđvđ nđ rđ ząą řđ ątđ-ątđ sđ tą lęlé Ọvąrđ 'ą řtđ, ą'dđ rđ bę ąnđ drđ řzđ kárą, řđ'ą tą gđlđyđ Ọvąrđ drđ lęlé ąnđ drđ 'ęlé rđ 'bą yđ 'ęlé ř'dđ. Ọzđ nđ ọ'ę trą řtđ rđ, 'dđ gđ'dą ąnđ drđ fđ tą tąndđ ndrđ gđlđyđ Ọvąrđ drđ tą lą yđ 'bąlé trą ąfęlé ąnđ drđ rđ 'bą yđ řsđzđ.

³⁷ Tą rđ 'dđ ą'dđ ą'dđ'ą ọzđ Ọvąrđ drđ řđ'ą ątąlą tą ąngđ 'bą Hąbąką tđ rđ kątđ kđ,

"Řđ'ą cé kąyđ řnyąwą vđlé drđ 'ąsđ,

ọjđlą gđlą mą Ọvąrđ drđ tą lą 'bąlé trą ąjđlé rđ drđ ącązđ. Gđlą nđąą kđ.

³⁸ Ọjđlą tą mbđmbđ 'bą rđ rđ 'bą yđ ą'dđ řđ'ą řyđ tą ndrđ 'ęlé tą lęlé sđ mą 'ą. Gđ'dą ọzđ ọjđlą ąmąką ązą ọđđ drđ trą gđzđ vđlé rđ, tą gđląką sđ gđ'dą mą rđ kđ."

Hąbąką 2.3-4

³⁹ ąmą nyąąnyą ą'dđ kđ řđ'ą ọjđlą gđlđyđ drđ đđ 'bą gđlé vđlé Ọvąrđ rđ sđ gđ'dą gđlđyđ Ọvąrđ drđ 'bą'ą řfđ'ą lą rđ 'bą yđ ř'dđ. Gđ'dą ąmą ąmąngą řđ'ą ọjđlą gđlđyđ řđ 'bą řlđ tą lęlé sđ Ọvąrđ 'ą gđlđyđ Ọvąrđ drđ pąlé řyđngą trą rđ yđ ř'dđ.

11

Tą tą lęlé Ọvąrđ 'ą rđ tąsđ

¹ Tą ífđ tą lęlé ką Ọvąrđ 'ą rđ ř'dđ řđ'ą nđtđ. Mą nđ trą kđ, tą gđlđyđ ąmą drđ lđřđ 'bązđ vđ lą Ọvąrđ rđ tąsđ rđ 'bą yđ ą'dđ pąřđđ ą'dđ'ą tę řtđ, ọzđ kpąlé mą ọndrę tą rđ 'dđ 'bą yđ kđ ngbąąngbąnđ ąmą lđřđ nyąąnyą sđ rđ.

² Nī ndrē drē, ākū ró nā 'bá yī sī rī, tā āmā ă'biyá yī drī iyī vó 'bāzó tā lēlé Ôvârí 'á pīpīsilī ālô sī rī, sū trá Ôvârí rú tákányī. Gō'dá nōô yī rī'á tā gólīyī ă'dó 'bá trá tā tā lēlé kâ tāsī ākū ró nā 'bá yī sī rī i'dī.

³ Tā lēlé Ôvârí 'á rī rī'á tā gólâ āmā 'bā 'bá tā nīlī kī nī rī, tā ómvó ngá 'ásī rī, Ôvârí lô'bā ngá gólīyī ndrī āngó nō kâ rī 'bá yī trá gbō cé ulī âtâ-âtâ sī. Itī rī, Ôvârí lô'bā ngá gólīyī āmā drī ndrēlé rī 'bá yī nī gō'dá ngá āmā drī ndrēlé āmā līfī sī kō'dáwá rī 'bá yī bē.

⁴ Ākū ró nā sī, tālâ Ábēlē lē tā trá Ôvârí 'á rī drī sī, gólâ drī ícázó ngá fēfē tândí iyíkâ fēlé Ôvârí drī lăvūlī kôrô âdrúpī lâ Káyīnâ kâ fēlé Ôvârí drī rī drī sī. Ábēlē rī tā sū trá Ôvârí rú rōô i'dī. Gō'dá Ôvârí drī gólâ rī ndrēzó ôjílâ tā mbī 'bá ró, gō'dá drílâ tā tândí âtázó ngá fēfē gólâkâ rī tāsī 'dī. Gō'dá nīngá sī, Ábēlē ícâ trá zââ tā tândí ă'dalé āmā drī ândrô nō tā lēlé gólâkâ Ôvârí 'á rī sī, ôzô kpálé gólâ ôdrâ kpá trá ākpākâ'dâ ākū ró nā sī rī.

⁵ 'Dī vósī rī, tālâ Ēnókâ lē tā kpá Ôvârí 'á pīpīsilī ālô sī rī drī sī rī, i'dī ícâ kô gólâ drī drázó drâdrâ. Ôvârí trô gólâ rī nyānyâ cú itī kûlûndûndû ró 'būû 'álâ, gō'dá úúsú gólâ kô ĩnyákú drī nōngá. Gō'dá tā ĩgī-ĩgī Ôvârí kâ âtâ trá kī, sīsī ākpākâ'dâ únjī Ēnókâ drē kô úrú 'álâ rī, gólâ rī tā sū trá Ôvârí rú rōô.

⁶ Gō'dá bē itī rī, ícâ kô ôjílâ āzākâ drī Ôvârí rī 'bāzó āyīkô ró cú itī tā lē ākó gólâ 'á. Nī ndrē drē, ôzô ôjílâ āzâ ôlē trá ânīlī Ôvârí ngálâ rī, ícâ trá gólâ drī tā lēzó kī, pătī Ôvârí bē, rī'á zââ lédrē-lédrē ró, gō'dá Ôvârí ă'dô pătī tā tândí 'ē'á ôjílâ gólīyī ânī 'bá gólâ ngálâ pīpīsilī ālô sī rī 'bá yī drī.

⁷ 'Dī vósī rī, tālâ Nówâ lē tā trá Ôvârí 'á pīpīsilī ālô sī rī drī sī rī, gólâ drī ícázó tā gólâ Ôvârí kâ drī-mbīlī sōzó gólâ līfī tā gólīyī 'ē 'bá ă'dólé ĩzátú drē gólâ ndrē kô rī tāsī rī ârízó 'élé. Gólâ drī Ôvârí rī ĩnjīzó tā 'dī tāsī. Gō'dá drílâ ngázó kōlóngbō ândrē pālé, té ôzô Ôvârí drī tā lâ 'bālē drílâ rī tí. Itī rī, Ôvârí drī gólīyī pázó ôjílâ gólâkâ rī 'bá yī bē ndrī kōlóngbō rī 'dī sī. Gō'dá tā gólâ Nówâ drī 'élé tā lēlé sī rī ă'dâ tā kī, ôjílâ āzâ 'bá yī ndrī āngó drī kâ rī'á iyī tā ōnjī 'bá gólīyī gâ 'bá trá dó tā Ôvârí kâ ârīlī rī 'bá yī i'dī. Itī rī, Nówâ drī ă'dózó ôjílâ ālô gólâ Ôvârí drī trōlé 'bālē tā mbī 'bá ró rī i'dī tālâ tā lēlé gólâkâ sī.

⁸ 'Dī vósī rī, Ābārāyāmâ lē tā kpá trá Ôvârí 'á. Tā rī 'dī tāsī rī, Ôvârí zīlī bē gólâ nī'á rīlī 'bădrī âtrâ āzâ gólâ Ôvârí drī tā lâ 'bālē fēlé gólâ drī rī 'álâ rī, gólâ ârī Ôvârí rī tī-vô 'dī té itī. I'dī drílâ ngázó 'bădrī iyíkâ rī âyéle nīzó, kpálé gólâ nī drē 'bădrī rī gógó Ôvârí drī gólâ rī lēzó nīlī 'álâ 'dī sīsī lâ sī kō'dáwá rī.

⁹ Tālâ tā lēlé gólâkâ tāsī rī, gólâ rī trá rīlī ôzô ôjílâ âtrâ kâtī 'bădrī gólâ Ôvârí drī tā lâ 'bālē trá 'ē'á fēlá gólâ drī ĩzátú 'dī 'á. Itī rī, Ābārāyāmâ rī trá gūgū 'á, gō'dá Īsákâ yī Yākóbâ bē rī iyī kpá trá ôzô Ābārāyāmâ kâtī gūgū 'ásī ndrô dūû sī. Īsákâ yī Yākóbâ bē 'dī 'bá yī, Ôvârí 'bâ tā kpá volé lésī 'bădrī ālólâ 'dī fēzó gólīyī drī.

¹⁰ Ābārāyāmâ lē tā-drī rīzó ôzô ôjílâ âtrâ kâtī 'dī, tālâ gólâ rī 'dī rī'á jārībâ ândrē gólâ Ôvârí drī 'ē'á tā lâ 'bālē gō'dá 'ē'á fēlá yī drī rīzó 'á lâ rī tēlé. Gō'dá Ôvârí 'dī jārībâ rī 'dī ă'dólé ndândâ zââ gbădú úfú ākó lâ.

¹¹ Ôzô Ābārāyāmâ ă'dô kpálé ôjílâ gólâ dē 'bá trá kpārādī rī i'dī rī, gō'dá ôzô kpálé ôkó lâ Sārâ ă'dô iyíkâ óndó 'i rī, Ābārāyāmâ ícâ trá ă'dólé mvá

átá ró, tálá gólá lē tā trá tā Ôvârí kâ 'á p̄p̄îs̄îl̄î ālô rî s̄î. Gólá lē tā trá k̄î, Ôvârí â'dô p̄ât̄î t̄ā gólá dr̄î 'b̄alé 'élé r̄î 'ē'á.

12 Gõ'dá õzõ kpálé Ābārāyāmā dr̄î â'dózó trá ārākā ró kpārādī ānyī 'ē'á drālé r̄î, Ôvârí 'b̄ā gólá trá â'dólé ă'b̄iyá ró ózõwá bê dūūdū. Gõ'dá gólá r̄î ózõwá yī lūt̄î trá âcálé õzõ ĩ'b̄î'b̄iwá gólīyī 'būū 'álá ngátá õzõ sín̄yítā gólá îcálé lālā kô l̄îmvū āndrē t̄î s̄î r̄î k̄at̄î.

13 Īt̄î r̄î, õjílā tā lē 'bā trá Ôvârí 'á p̄p̄îs̄îl̄î ālô s̄î 'dī 'bā yī ôdrā ĩyī trá cú ĩt̄î s̄îs̄î drē gólīyī ūsū tā gólīyī ndrī Ôvârí dr̄î tā lâ yī 'b̄alé 'élé gólīyī dr̄î r̄î kô. Gõ'dá r̄î, gólīyī n̄î trá k̄î, Ôvârí â'dô tā r̄î 'dī 'bā yī 'ē'á ĩzátú s̄îs̄î 'á tólá. Tálā tā 'dī tās̄î r̄î, gólīyī r̄î trá āȳkō s̄î. Gólīyī k̄î, ĩyī ā'dô õjílā ātrā k̄at̄î gõ'dá l̄amú 'bā ró õzõ ĩyī ā'dô drē bê r̄î'á nōngá ĩnyákú nō dr̄î r̄î.

14 Nī ndrē drē, õjílā gólīyī tā átá 'bā ĩt̄î 'dī 'bā yī r̄î, â'dā tā k̄î, gólīyī r̄î'á ĩf̄î 'bā'á â'dózó cú 'b̄adr̄î ĩyī nyāányā kâ gólīyī dr̄î l̄elé r̄î bê ât̄î 'á tólá r̄î dr̄î zāā gbádú ró.

15 Gólīyī r̄î kô tā ĩs̄ul̄î 'b̄adr̄î ĩyī átá yī kâ ĩyī dr̄î āyélé trá volé r̄î tās̄î. Ôzõ t̄î gólīyī ĩs̄ū tā trá 'b̄adr̄î r̄î 'dī tās̄î r̄î, t̄î gólīyī gō nô trá volé tólá.

16 'Dīl̄ vō lâ 'á r̄î, gólīyī 'bā ĩyī ĩf̄î 'b̄adr̄î gólá 'būū 'álá gólá 'bā'á â'dólé t̄āndī ró rōō l̄avūl̄î 'b̄adr̄î átá lâ yī kâ r̄î dr̄î s̄î r̄î dr̄î. Tálā 'dīl̄ tās̄î r̄î, Ôvârí êdē ĩj̄r̄ib̄ā āndrē trá 'būū 'álá gólīyī dr̄î r̄ízó 'á lâ, ā'dô ró bê yī Ôvârí dr̄î tā â'dázó k̄î, yī āā'dô r̄î'á cú ĩt̄î ānyī ākó gólīyī tās̄î. Gõ'dá gólá r̄î'á āȳkō ró, tálā gólīyī dr̄î ĩyī z̄ízó Ôvârí ĩyíkā ró r̄î s̄î.

17-18 Gõ'dá Ôvârí átá tā trá Ābārāyāmā dr̄î Īsákā r̄î tās̄î k̄î n̄î r̄î, "Īsákā â'dô lūt̄î'á n̄î â'dólé ní dr̄î ózõwá bê dūū, õzõ má dr̄î tā lâ 'b̄alé trá ní dr̄î r̄î k̄at̄î." Ôvârí 'bā tā kpálé tā 'dī 'élé Ābārāyāmā dr̄î Īsákā s̄î r̄î, Ôvârí ôt̄ir̄î tā ĩnj̄î-ĩnj̄î Ābārāyāmā kâ ūj̄ūū r̄î, Ābārāyāmā â'dô trá njāā ĩyī mvá Īsákā r̄î ômbē ĩl̄l̄î â'dólé ngá fēfē ró Ôvârí dr̄î, tálá gólá lē tā trá Ôvârí 'á p̄p̄îs̄îl̄î ālô s̄î. Gõ'dá tā l̄elē gólākā s̄î, gólá â'dô trá njāā mvá r̄î gógó gólá Ôvârí dr̄î tā 'bāzó trá ózõwá dūū fēzó ĩ'dī s̄î lâ r̄î 'dī f̄ul̄î.

19 Gõ'dá ā'dô bê trá tā Ôvârí dr̄î 'b̄alé trá r̄î ĩ'dī r̄î, Ābārāyāmā ĩs̄ū tā k̄î, Ôvârí îcā trá Īsákā r̄î l̄idr̄ílí ôdrā 'ás̄î, ā'dô ró bê tā yī dr̄î 'b̄alé trá 'dī 'ēzõ. Gõ'dá tā r̄î 'dī â'dô trá ók̄izõ Ôvârí l̄idr̄î Īsákā trá ātrólé lôgólé Ābārāyāmā dr̄î.

20 'Dīl̄ vós̄î r̄î, tálā Īsákā lē tā kpá trá Ôvârí 'á r̄î dr̄î s̄î r̄î, gólá dr̄î õrē fēzõ mvá lâ yī Yākóbā dr̄î gõ'dá Ēsáwō bê â'dô tā gólīyī 'ē 'bā â'dólé ĩzátú r̄î tās̄î, â'dô tā gólīyī Ôvârí dr̄î 'b̄alé trá r̄î vó ró.

21 'Dīl̄ vós̄î r̄î, tálā Yākóbā lē tā kpá trá Ôvârí 'á r̄î dr̄î s̄î r̄î, gõ'dá gólá ôt̄ir̄î 'ēē drālé r̄î, gólá dr̄î ngázó õrē fēlé 'd̄iyímvá Yōsépā kâ r̄î 'bā yī dr̄î â'dô tā Ôvârí kâ r̄î vó ró. Gõ'dá gólá fēlé bê õrē 'dī trá r̄î, gólá dr̄î r̄ízó ādrélé dr̄î ât̄î-ât̄î ró p̄idr̄ígú ĩyíkā rú ĩyī ât̄îl̄î gá, gõ'dá gólá dr̄î rātāā 'ēzõ Ôvârí dr̄î 'd̄iyímvá 'dī 'bā yī tās̄î.

22 Gõ'dá 'dīl̄ vós̄î r̄î, Yōsépā lē tā kpá trá Ôvârí 'á p̄p̄îs̄îl̄î ālô s̄î. Tálā tā r̄î 'dī tās̄î r̄î, gólá â'dólé bê 'ē'á drālé r̄î, gólá átā tā k̄î, Ôvârí ūnj̄î l̄at̄î trā õjílā ĩyíkā r̄î 'bā yī dr̄î fōzõ volé M̄ás̄r̄î 'ás̄î ĩzátú, õzõ dr̄ílā tā lâ 'b̄alé trá r̄î k̄at̄î. Gõ'dá gólá dr̄î tā átázó kpá ĩyī āvō tās̄î.*

* 11:22 11.22 Yōsépā lē õjílā Īsīrā'élé kâ r̄î 'bā yī dr̄î ĩyī āvō fā trólé volé n̄î'á 'bālā 'b̄adr̄î Ôvârí dr̄î tā lâ 'b̄alé fēlé gólīyī dr̄î r̄î 'á. Tā Ômvó Ngá 50.25

²³ Nīngá sī rī, Músā rī átá yī Músā rī ândrê bê lē ÿyī tā kpá trá Ôvârí 'á. Tā rī 'dī tāsī rī, útílí bê Músā rī, gólīyī drí gólâ rī lâpízó pará nâ sī, tãlâ gólâ sū trá rōô. Ī'dī gólīyī lēé kô tā gólâ kúmú ạngí Mạsĩrĩ kâ drí 'bãlé rī 'êlé, tãlâ kúmú Mạsĩrĩ kâ 'dĩ 'bã tā trá mvá ôdé ãgô ró Īsĩrã'élē kâ rī 'bá yī ùfúlí ndrĩ. Gólīyī rī trá cú ĩtí ùrĩ tā kúmú ạngí 'dĩ kâ 'bãlé 'dĩ kâ ãkó tãlâ tā lēlé gólīyíkâ 'dĩ tāsī.

²⁴ Gõ'dá Músā rī gógó lē tā kpá trá Ôvârí 'á pịpịsịlị ãlô sī. Ī'dī gõ'dá gólâ mbâ bê âcálé ãgô ãmbá ró rī, gólâ gã dó ôjílã drí íyī zịlị kúmú Mạsĩrĩ kâ 'dĩ mvá lâ ôkó ró rī mvá lâ ró.

²⁵ Gólâ 'bã bê-rī íyī nyáanyâ ĩ'dī â'dólé ôjílã Ôvârí kâ ró ôjílã Īsĩrã'élē kâ rī 'bá yī lâfálé, ã'dô ró bê lâņô drí íyī ùsúzó bê kpākã ãlô. Gólâ lēé tā kô rĩzó ãyĩkô tā ôņjĩ 'bá* Mạsĩrĩ kâ rī kâ 'á, ôzô ã'dô bê kpálé kạyị fínyáwá sī rī.

²⁶ Tã ĩsũ gólâkâ trá rĩ'á nōô rī tí. Rĩ'á tãndí ró íyī lô'dázó ôjílã Ôvârí pậtị kâ rī 'bá yī bê, 'dịyị pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'ê'á âjólâ ĩzátú rī tāsī. Tã rī 'dĩ lâvũ kôrô drí-ngá gólīyī dũ Mạsĩrĩ kâ gólīyī yī drí 'bã'á ùsú'á lâ ózôwá kúmú ạngí kâ ró rī drị sī, tãlâ gólâ rī íyī lịfị 'bãlé tā lâņã ndrĩ gólīyī Ôvârí drí 'bãlé trá 'êlé ôjílã íyíkâ drí rī 'bá yī drị.

²⁷ Tãlâ Músā lē tā trá Ôvârí 'á rī drí sī rī, ĩ'dī gólâ drí ícázó âfôlé Mạsĩrĩ 'ásĩ cú ĩtí ậwạ kúmú ạngí kâ rī ùrĩ lâ ãkó, gólâ rī trá zãã tā lēlé Ôvârí 'á, tãlâ ôkĩzô gólâ ícã trá Ôvârí gólâ ôjílã drí ícálé ndrêlâ kô ÿyī lịfị sī rī ndrêlé.

²⁸ Tãlâ tā lēlé Músā kâ Ôvârí 'á rī sī rī, gólâ drí tā Ôvârí kâ kạyị drị-káká lâvũ-lâvũ kôrô rī kâ 'êzô. Gólâ 'bã tā ôjílã íyíkâ Īsĩrã'élē kâ drí kạbịlịkị ãrĩ lúvızó ậtị tị íyíkâ rī 'bá yī tịlị sī cé tịtị, ã'dô ró bê mălâyíkâ gólâ âjólé ôjílã ùfúlí rī drí lâvũzô bê kôrô jó gólīyíkâ rī 'bá yī rú sī cú ĩtí gólīyī mvá drị-káká mvá ágô ró rī 'bá yī ùfú ãkó.

²⁹ Gõ'dá tãlâ ôjílã Īsĩrã'élē kâ rī 'bá yī lē tā kpá trá Ôvârí 'á rī drí sī rī, ĩ'dī gólīyī drí ícázó lịmvũ ândrê zịlị lịmvũ Kããkã rī mbãlé 'á'á lé drị ãzã rī lésĩ tãndí ró. Gõ'dá ôjílã Mạsĩrĩ kâ ùjũ íyī bê kpá 'ê'á lômbãlé vô rī gógó ãlôlã ôjílã Īsĩrã'élē kâ drí lômbãzó 'dĩ 'ásĩ tãlâ gólīyī ùrúlí rī, lịmvũ ândrê lâfã cã 'bá trá 'dĩ drí lâfã â'bãzó íyī vô 'á ôjílã Mạsĩrĩ kâ 'dĩ 'bá yī rú kạngbũ, gõ'dá gólīyī ùfúlí tịlịlị ngbã.

³⁰ Gõ'dá tãlâ ôjílã Īsĩrã'élē kâ lē tā trá Ôvârí 'á rī drí sī rī, gólīyī drí ngãzó ndrĩ rĩ'á lâmúlị mẽ'dê mẽ'dê mẽ'dê jạrịbạ ạngí zịlị Yérĩkô rī rú sī kạyị nị-drị-lã-rị sī ĩtú vósĩ zãã cé, nyé ôzô Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá rī tí. Gõ'dá tãlâ tā 'dĩ tāsī rī, ãbê gólâ ndôgô ró bêlé trá ngạrạ-ngạrạ dỉrị gbãã jạrịbạ ândrê 'dĩ rú sī rī drí ùtúzó rũ'bũ vũdrị.

³¹ Nīngá sī, Rãhãbã â'dô kpálé ãgô kpã 'bá ró sịsị jạrịbạ ândrê rī 'dĩ 'á rī, gólâ drí rú jãzó tā lēlé Ôvârí pậtị rī 'á. Gõ'dá gólâ drí tã lếzô kị, Ôvârí cú rĩ'á mbãrãkã bê ãmbã. Gõ'dá tãlâ tã rī 'dĩ tāsī rī, gólâ lâgũ tã ngô 'bã Īsĩrã'élē kâ rī 'bá yī trá.* ĩtí rī, Rãhãbã drí ngá pãzó kạyị gólâ ôjílã Īsĩrã'élē kâ rī 'bá yī drí fızó jạrịbạ rī 'dĩ ïzálé rī sī, gõ'dá ôjílã gólīyī tã lē 'bã kô Ôvârí 'á rī 'bá yī ùfúzó ndrĩ.

³² Tĩ rĩ'á tãndí ró má drí tã âtázó tã lēlé ôjílã ãzã 'bá yī kâ tāsī rī, gõ'dá ĩtú-pã ícã kô má drí 'êzô lâ ngbãângbãnô. Má átã tã drê kô tã gólīyī Gĩdêyónã

11:23 11:23 Âfô-âfô 1.16. * **11:25 11:25** Tã ôņjĩ 'bá Mạsĩrĩ kâ 'dĩ 'bá yī rī trá ôvârí ãbãrãdãgô ĩņjịlị ĩ'dĩ. * **11:31 11:31** Rãhãbã lâpị tã ngô 'bã Īsĩrã'élē kâ 'dĩ 'bá yī trá gõ'dá kpá gólīyī pãlé 'bêlé vólé jạrịbạ 'dĩ 'ásĩ. Yásôwã 2.1-14

kā rī 'bá yī tāsī, ngātá Bārākā kā Sāmōsónā kā, ngātá Yépētā* kā, ngā Dāwúđī* kā, ngā Sāmōwélē* kā gō'dá tā ạngũ 'bá āzā 'bá yī kā bê ndrī.

³³ Gō'dá tālā tā lēlē ọjílā āzā 'bá yī kā Ôvârí 'á pīpīsilī ālō sī rī tāsī rī, Ôvârí âmū gólīyī ọzō gólá drī tā lâ 'bālē trá rī kâtí. Ôvârí âmū gólīyī ọzō nōō 'bá yī kâtí. Tā kī 'bá āzā 'bá yī rī iyī trá tā kílí mbĩmbĩ lâ ró Ôvârí rī lĩfī drī 'á. Ọjílā āzā 'bá yī 'bū ẹjújú trá 'bāđrī āzā 'bá yī bê gō'dá tā trōzō ẹjújú-'bá-āzī lâ yī 'bāđrī 'dī 'bá yī ká drīgá sī. Gō'dá āzā 'bá yī tā lē 'bá trá Ôvârí 'á rī, Ôvârí 'è kāmī rīlī cú ítí gólīyī ôcí ākó fūlī nyālē volé.

³⁴ Gō'dá ọjílā āzā 'bá yī ọlē tā trá Ôvârí 'á rī, Ôvârí 'é lāsī ândrē rā'dā rī 'dī kō gólīyī zālē vélé. Gō'dá ọjílā āzā 'bá yī lē tā trá Ôvârí 'á bê rī, Ôvârí nǎ lātī trá gólīyī drī ngá pázó volé ẹjújú-'bá-āzī 'è 'bá gólīyī úfúlí drī-lāfā sī rī 'bá yī drīgá sī. Gō'dá ọjílā āzā 'bá yī gólīyī mbārākā ākó rī 'bá yī, úsú iyī mbārākā kpá Ôvârí drīgá sī tālā tā lēlē gólīyíkā Ôvârí 'á rī tāsī. Ôvârí fē mbārākā kpá ọjílā āzā 'bá yī drī ẹwā 'ézó, tālā gólīyī otrō ró tā bê ẹjújú-'bá-āzī ātrā ró rī 'bá yī drīgá sī gólīyī úfú-úfú sī dínýí-dínýí.

³⁵ Gō'dá kpá ọkó ũrúkà 'bá yī lē tā bê trá Ôvârí 'á rī, Ôvârí 'è gólīyī áró ọdrā 'bá trá rī 'bá yī līdrílí ọdrā 'ásí.

Gō'dá ọzō ọjílā ọnjí ũúrú ọjílā Ôvârí ká ũrúkà lâ trá lô'élé fūlī rī, tā lē 'bá rī 'dī 'bá yī gā iyī dó tā lēlē iyíkā Ôvârí 'á rī áyélé. 'Dī rī, gólīyī rú iyī tá Ôvârí ká gágá njírí-njírí, tālā yī ọrī ró bê Ôvârí bê zāā gbádú. Tā 'dī sù nī lậvũlĩ gặặ tá gólá ọjílā drī līdrízó ọdrā 'ásí gō'dá drīlīyī ícázó drālē kpá ó'dí rī drīlī sī.

³⁶ Ọjílā ọnjí rī trá tā lē 'bá ũrúkà 'bá yī gūlĩ gō'dá kpá cālā iyī ọnjóró'bí sī. Gólīyī ọmbē ọjílā āzā 'bá yī nyārī sī trólē 'bālē gặặmặ 'á tālā tā lēlē gólīyíkā Ôvârí 'á rī tāsī.

³⁷ Nĩngá sī rī, úúfú ọjílā Ôvârí ká ũrúkà 'bá yī lủvủ-lủvủ lâ yī kúnĩ mvá sī rī sī. Ázā 'bá yī ọómvā 'á lâ iyī mọséré sī tú tú, gō'dá úúfú āzā 'bá yī iyíkā lịgú ạngị mbēlēsó-mbēlésô rī 'bá yī sī. Ọjílā Ôvârí ká āzā 'bá yī bê rī'á ngá ākó lé 'bá ró, gólīyī rī lậmú bê cé kặặlịkặ ínyíríkó ngātá ịndrị ínyíríkó sọsọ ítá ró rī sī. Ítí rī, ọjílā 'è tā ẵnyĩ ká trá gólīyī drī gō'dá kpá gólīyī lậrākô 'è'è bê.

³⁸ Ítí rī, ọjílā rī 'dī 'bá yī ndrī â'dô trá tẵndí ró lậvũlĩ kôrô ọjílā gólīyī ẵngó nō ká rī 'bá yī drīlī sī. Ọjílā ẵngó nō ká ícá kô â'dólē ẵmbā gólīyíkā nẵlĩ tẵndí ró. Gō'dá ũrúkà 'bá yī kpā vồ trá ẵgẵngbêlē 'ásí nẵ'á rĩ bê únĩ lẵfálē sī, ẵgặ 'ásí, gō'dá kpá 'bú 'ásí.

³⁹ Tā ọjílā rī 'dī 'bá yī ká sù trá Ôvârí rú rồ, tālā tā lēlē gólīyíkā tāsī. Gō'dá ọzō â'dô trá kpálē ítí rī, gólīyī úsú drē tā lậnjā ndrī gólīyī Ôvârí drī lēlē fēlē ọjílā iyíkā drī rī kô.

⁴⁰ Ôvârí lē trá tểlā bủủ ịtú-pá ngbẵngbẵnồ ká sī tā lậnjā āzā 'dī 'bá yī 'ézó ẵmā drī. Ícā trá ọjílā ndrī 'dī 'bá yī drī â'dólē 'dủwặ ẵmā bê, gō'dá gólīyī drī tá lậnjā gólīyī Ôvârí drī ếđếlế ọjílā iyíkā drī Yếsủ sī rī úsúzó bê ndrī.

* **11:32 11:32** Úúsú tā Gịđyónā yị ká, Bārākā yị ká, Sāmōsónā yị ká gō'dá kpá Yépētā ká búkú Tā Kĩ 'Bá yị ká 'á kápítá lâ yị 4-12. * **11:32 11:32** Úúsú tā Dậwúđị ká búkú drị-káká Sámōwélē ká 'á kápítá lâ yị 16-31 gō'dá kpá búkú Sámōwélē ká rị lâ 'á kápítá lâ yị 1-24. * **11:32 11:32** Úúsú tā Sámōwélē ká búkú drị-káká Sámōwélē ká 'á kápítá lâ yị 1-16.

12

Tā līfī 'bāzō Yésū drī rī

¹ 'Dōvó mā įsū drē tā ōjīlā dūū tā lē 'bá trá sīsī 'dī 'bá yī tāsī. Gólīyī ícā trá tā tándī â'dalé āmā drī tā lēlē Ôvārī 'á pīpīsilī ālō sī rī tāsī. Â'dô bê trá ítí rī, 'dōvó mā āyē tā gólīyī ndrī āmā 'á rī 'bá āmā lôgálé dó njūlī gágá tā Ôvārī kâ rī 'bá yī rú rī volé, ngīngī lâ tā ōnjī gólīyī āmā rū 'bá trá āngbū gō'dá ānjólé volé tā Ôvārī kâ rī rūrī 'ásī njírī-njírī rī 'bá yī volé. Gō'dá ítí rī, mā 'dē mā râ zāâ bāđī ātīlī ātīlī ró fīlī âtū-âtū sī tā gólīyī Ôvārī drī 'bālē trá āmā drī 'ēlé rī 'bá yī 'ēlé ĩ'dī.

² 'Dōvó āmā līfī āadrē cé Yésū drī, gólā āmā 'ē 'bá â'dolé tā lēlē bê sīsī Ôvārī 'á, gō'dá kpá gólā āmā 'ē 'bá tā lēlē āmākā drī mbāzō â'dolé cú mbārākā bê gārā āmā drī rīzō zāâ rī'á 'dēlé gólā vó ĩ'dī rī, tālā Yésū âtū fīlī trá drāzō fē lālī-lālī drī. Gō'dá gólā ndrē ānyī ōdrā lārākō rī gógó 'dī kâ rī yī līfī ngá fīnyáwá ró, tālā gólā rī līfī 'bālē āyīkō gólā Ôvārī drī 'bālē gólā drī įzátú rī drī ĩ'dī. Gō'dá ngbāāngbānō rī, gólā trá rī'á Ôvārī rī drī-ágó drī lésī ró vō gólākā â'dózó cú drī-âcē bê āngó nō drīlī rī 'á.

³ Bē trá ítí rī, 'dōvó nī įsū tā tā gólākā tāsī. Gólā âtū āwā tā ndrī gólīyī ōjīlā ōnjī gólīyī gólā rī lōvó 'bā 'bá kō ālōwālā rī 'bá yī drī 'ēlé gólā rú rī 'bá yī kâ trá. Ōzō nī įsū tā trá tā gólākā tāsī rī, nī â'dô kpá ícá'á cú fīlī âtūlī kâyī gólā lāņō kâ rī sī, cú ítí tā rōrō gólā 'ē 'bá ānī 'bālē tā lēlē tā Ôvārī kâ 'á rī āyē-āyē lâ ākō.

⁴ Nī ndrē drē, ōzō nī ōtírī rī rū cēlé tā ūjū-ūjū tā ōnjī 'bá yī drī 'ēlé ānī rú rī rú rī, âcálé būúú āndrō nô rī, 'dīlī úufú ānī drē kō tā 'dī tāsī. Bē trá ítí rī, nī ādrē gágá tā lēlē Yésū 'á.

Tā Ôvārī drī íyī mvá yī âtízó ĩ'dī sī lâ rī

⁵ Úlī gólīyī Ôvārī kâ âtálé mbārākā sōlé ānī 'á kâyī ódrī ānī zīzō 'dīyīmvá gólākā ró rī 'bá yī jā trá ānī drī sī yā? Nōô yī rī'á úlī gólīyī Ôvārī drī rī'á âtálā ānī drī Sólōmō tī rī 'bá yī ĩ'dī.

“Ámā mvá yī, ōzō Ôvārī Yākóvā ōtírī ānī âtí rī,
'dōvó nī įsū tā mánísī dódó tā tībē gólā drī lēlé ĩmbálé ānī drī.
Ōzō gólā āâtī ānī rī, tā rī 'dī ō'bā ānī kō â'dolé tā įsū ró rōô tā gólā tā mbī
'ēzó rī āyélé.

⁶ Nī ndrē drē, Ôvārī â'dô ōjīlā gólīyī yī drī lōvó lâ ĩyī 'bālē rī 'bá yī âtí'á ndrī lāņō fēfē sī,
tālā gólīyī ōrī ró bê rī'á tā mbīmbī rī 'ēlé ĩ'dī.
Gólā â'dô ōjīlā ndrī gólīyī gólā drī trōlé íyī mvá yī ró rī 'bá yī âtí'á.”

Úlī Mānīgō 3.11

⁷ 'Dōvó nī âtū 'alé lāņō rī 'bá ānī 'ēlé rī 'bá yī drī sī. Nī trō lāņō rī 'dī â'dolé 'dīyī âtī-âtī ró ānī átá ūrú 'alā rī drīgá sī. Ôvārī rī tā 'ēlé ānī drī, ōzō íyī mvá nyāányā ró rī 'bá yī kâtí. Gō'dá mvá āzā fī bê átá lâ drī âtīlī kō'dáwá drílā â'dózó tā mbī 'bá ró yā?

⁸ Órī bê āmā âtīlī ndrī cé tītī. Ōzō gō'dá 'dīyī âtī-âtī â'dô trá yū āmā drī rī, tī 'dīlī gō'dá Ôvārī rī 'dī kō tā 'ē'á āmā drī ōzō íyī mvá pātī rī 'bá yī kâtí. Gō'dá ítí rī, āmā rī'á ōzō 'dīyīmvá gólīyī tīlī cú ítí átá lâ yī nīlī kō'dáwá rī 'bá yī kâtí.

⁹ Gō'dá āmā átá nyāányā gólīyī āmā tī 'bá trá įnyákú drī nōngá rī 'bá yī tāsī rī, gólīyī rī āmā âtīlī 'dī kpá 'dīyīmvá ĩyīkâ rī 'bá yī ró. Tālā tā rī

'dī 'bá yī tāsī rī, mā ñnjī gólīyī. Gõ'dá tā lạnõ 'díyī âtī-âtī kâ gólâ Ôvâri drí âfêlé ãmâ drí rī trözó rī lậvũ trá gặặ 'díyī âtī-âtī gólâ ãmâ átá ñnyákú nõ kâ rī 'bá yī kâ drị sī. Ítí rī, rī'á tā lạnjị-lạnjị 'í rōô ãmâ nyãányã 'bázó tā ñnjị sī ãmâ átá 'bũũ 'álâ rī zêlé, ãmâ drí rızó rịrị tãndí sī gólâ rī mvá yī ró.

10 Gõ'dá ãmâ átá gólīyī ñnyákú drị nõngá nõ 'bá yī rī ãmâ âtílí lạnõ fêfê sī cé kậyị kútúwạ sī ãmâ 'dĩmvã drị ãmâ pãlé, â'dô tā ñsũ gólīyíkâ rī vó ró. Gõ'dá Ôvâri nị tá gólīyī ndrị ãmâ drí tãndí ró rī 'bá yī trá. Gólâ rī lạnõ fêlé ãmâ drí tãlã ãmâ pãzó, ã'dô ró bê ãmâ drí â'dózó bê jãrá'bití tãndí ró õzõ íyí kâtí.

11 Ôzõ óófê lạnõ trá ãmâ drí rī, lạnõ rī 'dĩ 'bã ãmâ â'dólé ñzã ró ãmbã. Mã â'dó kô ãyíkô ró tá lâ tãsī. Gõ'dá vó lâ sī rī, õzõ lạnõ rī 'dĩ ñcã trá ãmâ 'bãlé tá mbị rī 'bá yī 'êlé tá mbị 'bá Yésũ kâ rī 'bá yī ró rī, ítí rī, 'dĩ ãmâ pịpịsịlị â'dô ã'dị'á ndrúndrú, tãlã mã â'dô ícã'á cú rílí rị'á tá mbịmbị rī 'bá yī 'êlé Ôvâri rī lịfị drị 'á.

12 Nĩngá sī, bê trá ítí rī, 'dõvó ãnị gólīyī ndrị ôkô 'bá trá kôlôfó-kôlôfô ró lạnõ ãmbã 'dĩ 'bá yī drí sī rī, ùúsũ ñyị mbãrãkã kpá ó'dí âdrézó bê rákã fê kâtí tá Yésũ kâ ãtịlị gặặ kậyị lạnõ kâ 'dĩ 'bá yī sī.

13 Nĩ êdê lậtị tá Ôvâri kâ 'ê kâ rī tãndí ró mbị, tãlã lịsị 'bá pá õzó ùfúdậ kô. Gõ'dá vó lâ 'dĩ 'á rī, êédê ró pá lâ 'dĩ bê.

Drị-mbílí sôsô tá Ôvâri kâ gặặ dó rí tãsị

14 'Dõvó nị 'ê tá tãndí ró pịpịsịlị ãlô sī, ã'dô ró bê ãnị drí rızó pịpịsịlị ã'dị sī òjílã bê ndrị. 'Dõvó nị ùjũ kpá zãã rị'á tá gólīyī Ôvâri kâ mbịmbị rī 'bá yī 'êlé ñ'dí ngbã. Gõ'dá õzõ òjílã ãzãkã òrị kô rílí cé tá gólīyī Ôvâri kâ mbịmbị rī 'bá yī 'êlé ñ'dí rī, gólâ ícã kô cãlé Kúmú Ôvâri ngálã.

15 Bê trá ítí rī, 'dõvó nị ndrê ãnị vó dódó, tãlã nị õzó kô kũũ vólé lậtị Ôvâri gólâ lê 'bá tá gólīyī lạnjã ró rī 'bá yī 'êlé ñ'dí ãnị drí pịpịsịlị tãndí sī rī kâ rú sī. 'Dõvó kpá ítí rī, ãnị lịfị òmbã ãnị rú, tãlã tá ònjí ãzãkã õzó ãnị 'bãã kô â'dólé pịpịsịlị gặặ bê lậvũlị kôrô òjílã dũũ rī 'bá yī drị lâ ñzãlé.

16 'Dõvó ítí rī, òjílã ãzãkã ãnị lãfãlé sī rī ò'ê tá gólīyī ãnyị kâ õzõ ãvê kâtí 'dãzị rī ôkô drị rızó ãyızó ñ'dí bê lâ rī kô. Gõ'dá kpá rī, nị â'dô kô cú ítí tá Ôvâri kâ rī 'bá yī ñnjị ãkô. 'Dĩ rị'á tá ònjí Êsãwô kâ rī ñ'dí. Gólâ fê vó íyíkã â'dózó mvá sịsị ró rī ãdrúpị lâ drí tãlã nyãsã fínyáwá ùsúzó nyãlé.

17 Ítí rī, mĩ nị Êsãwô rī tá trá. Gõ'dá gólâ drí vó íyíkã â'dózó mvá sịsị ró rī fêzó vólé rī vósị rī, gólâ lê gõ'dá íyí átá òfê ró òrê yí drí, gõ'dá ícã kô â'dólé ítí. Lậtị ãzã yũ'dậwạ átá lâ drí tá gólâ rú 'ê 'bá trá 'dĩ jãzó, õzõ kpãlé Êsãwô rī gógó òlôndã lậtị kpị ñlindrị sī rōô tá íyíkã jãzó rī.

Tã gólâ tá-drị lêlê ó'dí Ôvâri kâ Yésũ sị rí drí lậvũzó kôrô

sịsị rí drị sị rí

18 Gõ'dá rí, ãnị tá trá rị'á ngĩ tá òjílã Ísĩrã'êlê kâ sịsị 'dĩ 'bá yí kâ rú sī. Gólīyī câ trá ùnị ạngị rị'á dõlã cú dõdõ drị sị ạngó nõ kâ rī 'álã. Gólīyī câ trá ùnị ạngị zịlị Sĩnáyĩ gólâ â'dó 'bá cú lặsị kôkô Ôvâri kâ bê rī 'dĩ 'álã. Gõ'dá ùnị rī 'dĩ 'á tólã rí, òjílã rí 'dĩ 'bá yí drí ñnịrịkúwạ ndrêzó gõ'dá ñzã kôkô ùsúzó gõ'dá kpá kặặmặặ kpị kpị rí bê.

19 Gõ'dá òjílã rí 'dĩ 'bá yí ãrị kpá ngá võvõ õzõ tìlì'bá yí kâtí gũnịyạ yí bê rí 'bá yí gõ'dá kpá gbórókô 'bũũ lésị gólâ gólīyī 'ê 'bá â'dólé ùrị ró rōô rí, ítí rí, gólīyī lô'bã rú'bá trá, tãlã yí õzó kô ùlị ári gbórókô 'dĩ 'ásị ãlôlã.

20 Tālā gbórókō rī 'dī 'bā tā trá kī nī rī, “Ōzō ā'dô cé kōrōnyā 'i úní ǎngí 'dī dō 'bá trá yā rī, áá'dô gólíyī úfú'á lúvū-lúvū lá yī sī kúní mvá sī.” Á'dô á'dó'á ǎngó tí ró ōzō ōjílā mvá ōdō úní ǎngí rī 'dī trá rī yā? Ítí rī, tā 'bālé 'dī rī'á lǎnjī-lǎnjī ró kōrō ōjílā 'dī 'bá yī drí trōlé 'bālé ìyī drī.

21 Gō'dá Músā rī nyānyā tāsī rī, gólā ndrē bē tā ūrī-gā-dē ró 'dī 'bá yī rī, ūrī drí gāzó gólā rú, gō'dá drílā tā átázó kī, “Mā rī'á lē'á tákányī ūrī drí.”

22 Gō'dá ānī nyānyā tāsī rī, ānī tā á'dó kō ōzō tā 'dī rī kátí, tálā nī ānī trá ácalé jārībā āndrē Ôvārí gólā lédrē-lédrē ró rī ká 'á, 'būū 'álā zīlī Yērōsālēmā ó'dí* rī ì'dí. Gō'dá tólā rī, mālāyíkā bē rī'á ìyī dūūdū lǎvūlī kútū drī sī, gō'dá gólíyī è'bē rú trá Ôvārí rī lúyílí.

23 Nī ānī trá Ôvārí rī lúyílí vō ālō 'á kpākā ālō ōjílā gólākā ndrī rú lá yī ìgílí trá búkū gólākā 'á 'būū 'álā rī 'bá yī bē. Nī ānī trá Ôvārí rī nyānyā ngálā. Gólā ì'dí tā kī 'bá ōjílā ndrī ǎngó nō 'á rī 'bá yī ká. Ôvārí ndrē ōjílā íyíkā rī 'bá yī ndrī ìyī mvá sīsī tā lá yī drí lǎnjīlī lǎnjī rī 'bá yī ró. Nī ānī trá vō gólā ōjílā Ôvārí ká ndrī gólíyī ōdrā 'bá trá ǎkú ró rī 'bá yī drí rú è'bézó trá rī 'á. Ôvārí 'bā gólíyī trá á'dólé jārā'bití tándí ró tā ōnjí āzākā ākó ālōwálā.

24 Gō'dá 'dī, nī ānī kpá trá Yésū ngáá tólā. Gō'dá gólā rī gógó ì'dí rī'á tā-drī lēlé ó'dí Ôvārí yī lǎfálé 'á ōjílā íyíkā bē rī èdé 'bá lá 'i. Ítí rī, Yésū rī ārí lādā trá āmā pālé, á'dô ró bē Ôvārí drí āmā áyézó tā ōnjí āmākā 'ásī. Ítí rī, tā Yésū rī ārí ká rī lǎvū kōrō tā Ábēlē rī ārí ká rī drī sī.

25 Gō'dá nīngá sī rī, ānī līfī ōmbā ānī rú, á'dó kō gálé dó tā Ôvārí rī nyānyā drí rī'á átálā ānī drí rī 'bá yī ārílī. Gō'dá ōjílā gólíyī gā 'bá trá dó tā Ôvārí ká ārízó 'élé ñnyákú drī nōngá Músā sī rī ícá ìyī kō 'bēlé lǎjō āndrē 'è 'bá gólíyī úsúlí rī 'ásī. Á'dô bē trá ítí lá 'dī ró rī, ngā á'dô á'dó'á ǎngó tí ró āmā drí ōzō mā ōjā ūgúlí trá Ôvārí gólā rī 'bá úlí átálé 'būū lésī Yésū sī rī drí rī yā? Mā ícá kō tā pǎtī ró 'bēlé dī lǎjō Ôvārí ká rī 'ásī.

26 Sīsī Ôvārí drí tā átázó Músā drí rī sī rī, gólā rī gbórókō 'ū 'bá rī 'bā ñnyákú rú ìyálé kīnyī-kīnyī. Gō'dá ngbāngbānō rī, Ôvārí 'bā tā trá kī nī rī, “Mā á'dô ñnyákú 'bā'á rú ìyálé rōō cé āndālā ālō sīsī 'álā. Gō'dá 'būū á'dô kpá rú ìyá'á gbī gbī āmā gbórókō sī.”

Hägáyē 2.6

27 Ôvārí átā tā bē kī nī rī, yī á'dô ñnyákú ìyá'á cé āndālā ālō sīsī 'álā rī, úlí rī 'dī 'bá yī á'dā tā trá āmā drí kī, gólā á'dô ngá gólíyī ndrī gólā drí lō'bālé ǎngó nō 'á rī 'bá yī ìyá'á úfúlí ngbā, á'dô ró bē ngá gólíyī 'è 'bá lākílí rī 'bá yī drí á'dózó cé ngá rī gógó gólíyī ícá 'bá kō rú ìyálé rī 'bá yī ì'dí.

28 Ngá gólíyī ndrī tándí ró gólíyī Ôvārí drí á'dózó ì'dí bē lá yī āmā gólíyī rī 'bá kūmū gólākā zēlé rī 'bá yī drí rī rī'á ngá gólíyī ícá 'bá kō rú ìyálé rī 'bá yī ì'dí. Ítí rī, mā á'dô rī'á trá zāā ōjílā Ôvārí ká ró. Ítí rī, mā 'è āwō-ítí āmbā Ôvārí drí, gō'dá mā ñnjī ró gólā kpá tā rōrō sī. 'Dī rī'á tā sū 'bá gólā rú rī 'bá yī ì'dí.

29 Ítí rī, 'dōvó āmā līfī ōmbā āmā rú dódó tā Ôvārí ká 'élé tándí ró, tálā 'álé ādrā Ôvārí ká rī rī'á ōzō lǎsī gólā ícá 'bá ngá kākārā ndrī zālé ngbā vólé rī kátí.

12:20 12.20 Áfō-áfō 19.12-13. 12:21 12.21 Tā 'Bā'bā Ándā 9.19. * 12:22 12.22 Úzī Yērōsālēmā ó'dí 'dī kpá Únjí Ziyónā ì'dí. 'Dī rī'á úlí mǎnīgō tā ífí bē kī, vō gólā ōjílā drí ícázó rú úsúlí Ôvārí bē rī 'álā rī ì'dí. Ōjílā ícá trá calé vō 'dī 'álā tā lēlé gólíyíkā Yésū 'á rī sī.

13

Tā gólīyī sū 'bá Ôvârí rú rí 'bá yí

¹ 'Dōvó nī 'dê nī rí ānī lōvó 'bā'bā sī ānī āzī-āzī yí bē krístō 'bá yí ró.

² 'Dōvó nī 'dê rī'á òjílā gólīyī ānī drí nīlī kō rí 'bá yí lậgúlí ānī drí 'bā 'ásī drí tāndí rí sī. Gō'dá òzō òjílā ũrúkâ 'bá yí ò'ê tā 'dī trá ítí rí, 'dī gólīyī lậgú mālāyíkâ Ôvârí kâ rí 'bá yí trá cú ítí nị ākó lâ kī, 'dī 'bá yí āā'dô mālāyíkâ yí ì'dí.

³ 'Dōvó kpá tā òjílā gólīyī òmbélé trá gānīmā 'á rí 'bá yí kâ āāgā ānī drī. Nī āmū gólīyī òzō ānī drí lélé òjílā āzâ 'bá yí drí 'élé ānī drí rí kâtí, òzō òòombê ānī trá gānīmā 'á rí. 'Dōvó nī nī kpá ìzâ òjílā gólīyī lậgô bē rí 'bá yí kâ kpá òzō òjílā gólīyī lậgô rí ālôlâ 'dī bē rí 'bá yí kâtí.

⁴ Nīngá sī, 'dōvó nī ìnjī tā gólīyī lāgī kâ rí 'bá yí. Āgô gō'dá òkó lâ bē òrī ngá ālô ró ìyí vó 'ásī ậtílí ậtílí cú ítí lịfị 'bā ākó òkó āzâ 'bá yí drī, gō'dá kpá ítí, òkó drí rílí lịfị 'bā ākó āgô āzâ 'bá yí drī. Rī'á ítí tā pậtị ró òzō nī āzákôlâ lịfị 'bā 'bá trá òkó āzâ 'bá yí vó ậyízó ì'dí bē lâ ì'dí, gō'dá ngátá òkó lịfị 'bā 'bá āgô āzâ 'bá yí vó ậyízó ì'dí bē lâ ì'dí rí, 'dī ậkú ró, òjílā rí 'dī drī lâ â'dê trá. Ôvârí â'dô lậgô fê'á gólīyī drí.

⁵ 'Dōvó nī rí cú ítí lāfâ lōvó ākó ānī 'á. Nī â'dô āyīkō ró ngá gólīyī ānī drí â'dózó ì'dí bē lâ drí 'á rí 'bá yí tāsī, tālâ Ôvârí 'bā tā trá ānī drí kī nī rí, "Má ícá kô ālôwálâ ũgúlí dīlī ānī drí. Má âyé ānī kó kô."

Tā 'Bā'bā Āndâ 31.6

⁶ Gō'dá â'dô bē trá ítí rí, 'dōvó mǎ sō āmā pá ādrézó ndrândrá ulí Dậwúđí kâ átázó trậ cú ítí ũrị ākó kī nī rí,

"Ôvârí Yākóvā ì'dí rī'á gólâ āmā pā 'bá ró rí.

Gō'dá ítí rí, mǎ ícá kô â'dólé ũrị ró.

Ôjílā mvá ícá kô tā 'élé āmā drí tā gólâ Ôvârí drí lélé 'élé āmā drí rí ìzālê ālôwálâ."

Lôngó 118.6

⁷ Nī ìsū drē drī-'bá ānīkâ gólīyī tā âtī-âtī tāndí Ôvârí kâ ìmbá 'bá trá ānī drí ậkú ró sịsị rí 'bá yí tā lâ. Nī ìsū tā dódó rīrī gólīyíkâ mbìmbì kậyì ndrī drīlīyī rızó āngó nō 'á rí sī rí tāsī, â'dô ró bē ānī drí tā lészó Ôvârí 'á pịpịsịlị ālô sī, òzō drī-'bá rí 'dī 'bá yí drí 'élé rí tí.

⁸ Yésū Krístō rí iyíkâ kó zāâ yí ró ậtílí ậtílí zāâ gbádú. Ā'dô-â'dô gólâkâ rí òjá rú kô. Tā 'è'è gólâkâ ậkú rí kpá nyé rī'á òzō āndrō nō rí kâtí, gō'dá kpá ìzátú rí kâtí.

⁹ Ítí rí, nī âyé tā ìmbâ-ìmbâ ányâ lārâkô dūu rí 'bá yí āzākâ lâ kô ānī âdólé ānī bīlị ányâ ró tā ìmbâ-ìmbâ gólâ mbìmbì rí 'ásī. Rī'á tā tāndí 'ì Ôvârí drí mbârâkâ sōzó āmā 'á pịpịsịlị tāndí iyíkâ rí sī, tālâ āmā drí āmbázó ì'dí sī lâ. Ícá kô mbârâkâ lâ 'dī lārâkô lâ ùsúlí lâ'bí gólīyī ngá nyānyā āzâ 'bá yí kâ rí 'è'è lâ yí sī. Ôjílā gólīyī drí âmó 'bá trá njírí-njírí lâ'bí rí 'dī 'bá yí rú rí, ícá ìyí gō'dá kô ìyí nyānyā pālê tā rí 'dī sī.

¹⁰ Gō'dá drī-'bá ngá fēfē kâ gólīyī rí 'bá lōsī 'élé vō gólâ òjílā Yúdâ yí kâ drí rızó Ôvârí rí ìnjílí ngá fēfē iyíkâ sī 'dī 'á rí ícá ìyí kô ngá pāpā gólâ āmā drí ùsúlí Yésū rí òdrā sī rí ùsúlí gbō cú ítí tālâ gólīyī drí â'dózó drī-'bá ngá fēfē kâ ró rí tāsī.

¹¹ Ítí rí, rī'á drī-'bá ạngí drī-'bá ngá lị kâ rí 'bá yí kâ rí ì'dí kōrōnyā ārī lịlị trá rí trólé fızó ì'dí bē lâ ítá ậtị tị rí ũgú 'álâ vō ngìngì Ôvârí drí rızó rí 'á, tālâ gólâ òfē ró ārī 'dī Ôvârí drí tālâ tā ònjí òjílâ kâ tāsī. Gō'dá únjị kōrōnyā rí 'dī āvō lâ lófólé vólé táyā 'ásī nī'á zālâ.

12 Kpá ĩtí, Yésū úsú lánjō gō'dá drāzó ĩví 'álá Yērōsālémā 'ásī,* tálā ōjílā 'bálé á'dólé ngbángbá tā mbì 'bá ró Ôvârí rí ĩfí drí 'á árí iyí nyáányá ká rí sī.

13 Bê trá ĩtí rí, 'dōvó mā ngā, mā nī Yésū rí úsú lí ĩví 'álá ró lā'bí āmā nyáányá ká rí áyéle vólé, tálā mā ā'dô ró bê njāā ānyī tībē gólā rí 'ē 'bá rí drí kpá āmā ōjílā gólākā ró rí 'bá yí 'ézó.

14 Nī ndrē drē, nōngá ĩnyákú drī rí, jārībā yū'dawá āmā drí rīzó 'á lā zāā gbádú tā ǎ'dí sī. Bê ĩtí rí, āmā trá rí'á ĩfí 'bā'bā sī jārībā 'būū 'álá tībē Ôvârí drí rí'á tā lā 'bálé āmā drí rīzó 'á lā yí bê rí drī.

15 ĩtí rí, 'dōvó mā rí Ôvârí rí lúyì-lúyì sī rōō káyì vósì cé ngá fēfē āmákā gólā āmā drí fēlē Ôvârí drí rí ró. Mā fē ngá fēfē rí 'dī āmā tì sī Yésū sī, ōzō mā ōtírí tā átá kī Ôvârí āā'dô ĩ'dí rí'á drī-ācē bê āmā drī rí.

16 Tā ōjā ānī drī sī kō tā tándí 'ézó ĩ'dí ānī āzì-āzì yí drí. 'Dōvó nī āmū ānī ānī vó 'ásī ngá fēfē gólā ānī drí ícá'á fēlā Ôvârí drí rí ró. 'Dī rí'á tā gólā sū 'bá Ôvârí rú rí ĩ'dí.

17 'Dōvó nī sō drī drī-'bá āníkā krístō 'bá ró rí 'bá yí zélé tā 'bā'bā ndrī gólīyíkā rí 'bá yí ĩnjī-ĩnjī lā iyí sī. Nī 'ē tā rí 'dī ĩtí, tálā drī-'bá āníkā 'dī 'bá yí rí iyí nī ānī vó ndrēlē tálā tā gólīyī ānī lídrí-lídrí ká rí 'bá yí tāsī sīsī-lésī ró Ôvârí āndrá. Ōzō nī ĩnjī gólīyī trá rí, gólīyī á'dô tā iyíkā rí 'ē'á ānī drí āyīkō sī. Gō'dá ōzō nī ĩnjī gólīyī kō rí, gólīyī á'dô tā 'ē'á tā ĩsū sī. Ōzō nī ō'bā tā 'ē'ē gólīyíkā á'dólé āmbā-āmbā ró rí, 'dī á'dô ícá'á ānī pālē ángō tì ró yā?

18 'Dōvó nī rí Ôvârí rí írátā-írátā sī āmā tāsī āmā āzì-āzì yí bê. Mā nī trá kī, mā 'é tā ányā āzākā kō ānī tāsī, gō'dá āmā trá nī'á ǎtì 'álá, nī'á rīlī tā mbīmbī rí 'élé ĩ'dí kōrō.

19 Mā rí gógó, má lô'bā rú'bā ānī drí rōō, tálā nī 'ē ró bê rātāā Ôvârí drí lǎtì njīzō trá má drí gōzō bê ānī ngáá tólā 'wāā.

Tā ǎdūkū gólīyī ĩgīlī ōjílā Ibūrū ká rí 'bá yí drí rí

20-21 'Dōvó Ôvârí gólā á'dó 'bá tā ǎ'dí áfē 'bá ró āmā pīpīsílí 'ásī rí āāfē mbārākā ānī drí á'dózó ĩzā ró tā lā sī rí 'bá yí ānī drí ndrī Yésū sī, á'dô ró bê ānī drí ícázó tā tándí gólīyī gólā drí lēlē ānī drí 'élé rí 'ézó. Gō'dá Kúmú Yésū ĩ'dí rí'á lōkí 'bá ǎngī āmákā kǎbīlīkī iyíkā ró rí, tálā gólā drā trá ngá fēfē ró Ôvârí drí tā ōnjī āmákā rí 'bá yí tāsī. Gō'dá gólā rí árí lādā 'bá fē lǎlī-lǎlī drī rí á'dā tā kī nī rí, tā rí 'dī ũnjī ǎtì tì trá tā-drī lēlē ó'dí Ôvârí ká ōjílā iyíkā rí 'bá yí bê drí rīzó zāā gbádú zāā. Gō'dá Ôvârí lídrí gólā trá ōdrā 'ásī tā á'dalé kī, tā-drī lēlē ó'dí 'dī sū trá gólā rú. Má 'ē rātāā kī, Ôvârí āā'dô tā tándí 'ē'á ānī drí dódó Yésū Krístō sī, tálā rīrī āníkā á'dô ró bê sūsū ró gólā Ôvârí rú. 'Dōvó Krístō ōrī rí'á lúyílā zāā gbádú ǎdūkū ākó. Áā'dô ĩtí.

22 Ámā ǎdrúpī yí āmā ĩzó yí bê, má lô'bā rú'bā ānī drí bī ĩgázó mánísī tā átí-átí gólā má drí ĩgīlī trá mbārākā sōlē ānī 'á nō árízó drē. Gō'dá tā ĩgī-ĩgī āmákā nō rí'á cé kútúwá ĩtí.

23 Má átā ānī drí nīlī kī, ĩnjī āmā ǎdrúpī Tímátīyā trá gǎnīmā 'ásī. Ōzō gólā ĩcā trá ānīlī má ngálā 'wāā rí, má á'dô gólā rí drí'á kpāā má bê, ōzō má ōtírí nī ānī ndrēlē tólā rí.

* 13:12 13.12 Ōdrā Yésū ká ĩví 'álá Yērōsālémā 'ásī rí á'dā tā kī, gólā trō tā ōnjī ōjílā ká trá vólé ōzō kpá kōrōnyā ávō lófólé táyā 'ásī rí drí tā á'dalé tā ōnjī tāsī rí kátí.

²⁴ Má 'è nî-bê-yā ānî gólīyî ǒjílā Ôvârí kâ ró rî 'bá yî drí ndrĩ kpākā ālô drĩ-'bá āníkâ rî 'bá yî bê. Gõ'dá krístõ 'bá yî gólīyî ānĩ 'bá Ítálīyā lésĩ rî 'bá yî 'è ìyî nî-bê-yā kpá āmbá ānî drí.

²⁵ Ôvârí āā'dô ānî bê ndrĩ tã tãndĩ 'èlé ānî drí íyî p̣p̣ṣílí tãndĩ rî ṣĩ. Ī'dĩ 'dĩ.

Tā îgĩ-îgĩ Yākóbā drígá sī Yākóbā

Tā 'ě'á zīlā nīlī sīsī rī

Yākóbā îgĩ wárāgā nô krístō 'bá drí ndrī. Gólá lē âmā drí rīrī âmákā āngó drī nōngá 'ězó rīlī krístō 'bá ró rī tā lâ nīlī dódó. Gólá âta tā trá dūū â'dólé krístō 'bá yī drí nīlī, ōzō rīrī gólá â'dózó ngá ākó rī kátí, Sātánā rī bāfī cācā ōjīlā drí 'dēzō 'á lâ tā ōnjí 'élé, ngá gólá âmā drí 'ě'á 'ělā ōzō lāṅō ngátá ngá lāzé āâ'dô âmā 'ě'á rī, tālā â'dô-â'dô lómbé-lómbéwá 'bá ró rī, áru-áruwá, rīlī mānīsī tā âta-âta âmákā âmā āzī-āzī yī drí rī 'bālé látī mbī 'á, gō'dá kpá tā rātāā 'ě'ě ká Ôvārī drí rī bē.

1 Mā Yākóbā rú ì'bū 'bá Ôvārī ká ró gō'dá kpá Kúmú Yésū Krístō ká rī ĩ'dí. Má 'è nī-bē-yā ānī ōjīlā Ôvārī ká nyāányā lâ ró vō drī āzā 'bá yī 'ásī rī yī drí ndrī kākāṛā.

Tā gólá fīlī âtū-âtū ká kâyī lāṅō ká rī 'bá yī sī rī

2 Âmā âdrúpī yī âmā îzō yī bē, ōzō tā újū gō'dá lāṅō bē rī ūúsū ānī trá rī, nī ndrē lāṅō rī 'dī ngá ōnjí ró kō. Nī trō â'dólé ngá tādī ró, tālā 'dūlī â'dô â'dó'á nōtī.

3 Ōzō tā újū 'dī ō'è ānī trá kpīlī līfī 'bā'bā āníkā Ôvārī drīlī rī áyélé rī, â'dô ānī 'bā'á gō'dá fīlī âtūlī kōrō.

4 Ōzō nī ōrī fīlī âtū-âtū sī kárā rī, nī â'dô ícá'á cú rīlī līnjī-līnjī ró. Ngá āzākā pēē ānī kō ākí ākó.

5 Ōzō ōjīlā āzā ānī lāfálé 'ásī ūnī tā āzā Ôvārī drí lēlé yī drí 'élé kâyī tībē tā jūjū 'dī ká rī sī rī kō rī, ícā trá gólá drí tī írátālē Ôvārī drí, tālā Ôvārī rī gógó āâ'dā ró bē tā gólá drí 'ě'á 'ělā rī. Ôvārī â'dô ícá'á gólá rī pālē, tālā Ôvārī ĩ'dí ngá āfē 'bá 'í drī-báláyī sī ōjīlā drí līfī âmbe ākó kpāákū ngá fērē 'á.

6 Ngá āzā rī'á ālō. Nī â'dô kō tā ìsū ôjā 'bá ró. Nī 'bā ānī līfī â'dô Ôvārī drīlī kī nī rī, gólá â'dô tā mbīmbī rī 'ě'á trá. Ōjīlā gólá tā áyī 'bá rī â'dô â'dó'á té ōzō fē drīlī ĩlī drí rī'á ôjálā nōngá kó nālē nōngá kó nālē rī kátí.

7-8 Gō'dá nīngá sī, tā ìsū gólákā â'dô 'bā'á līfī rī rī 'á ká rī tī, nō kpá gō'dá nā kpá rī. Gólá nīlī tā mbīmbī 'élé rī kō'dáwá. Gólá rī gógó 'dīlī sū kō kī nī rī, Ôvārī â'dô tā nīnī āfē'á yī drí. Ôvārī fēē íyíkā ngá āzākā drílā gbō kó kō'dáwá.

9 Âmā âdrúpī yī âmā îzō yī bē, ōzō ānī â'dô kpálé ngá ākó rī, nī â'dô áyīkō ró, tālā Ôvārī â'dô ānī 'bā'á â'dólé ōrē bē.

10-11 Ngá gō'dá ānī rī gógó â'dó 'bá ngá-tī bē dūū rī 'bá yī, ōzō ōjā ānī trá kpálé ūgúlī 'á rī, nī â'dô áyīkō ró, tālā gólīyī ngá-tī íyíkā rī 'bá yī bē â'dô â'dó'á té ōzō fē fō ōmā ká gō'dá gólá āndrá 'bá 'wāā háwō ĩtú āmé drí sī rī kátí. Ítí ró rī, ōjīlā ngá-tī bē íyī drígá dūū rī â'dô drā'á 'wāā ĩtú gólīyī drí rīzō tā íyī nyāányā ká rī 'bá yī 'élé rī sī.

12 Ōzō nī ōrī fīlī âtū-âtū sī kâyī lāṅō ká rī tú rī, Ôvārī â'dô ōrē fē'á ānī drí. Má âta tā rī nō ānī drí ĩtí, tālā ōzō nī ōlāvū trá tā 'dī 'ásī rī, Ôvārī â'dô ānī 'ě'á rīlī zāā lédrē-lédrē ró gbádú drī-â āníkā ró, ōzō gólá drí tā lâ 'bārē trá fēlé ānī gólá rī lōvó bē rī 'bá yī drí rī kátí.

13 Kâyî lãnõ kâ rî tú rî, nî âtâ kô kî nî rî, ãâ'dô Ôvâri ĩ'dî ãnî ùjũ'á tã ònjí 'èlé, tãlã Ôvâri lée kô tã ònjí 'èzõ ãlôwálã, gô'dá gólã jũú òjilã ãzãkã kpá kô ãlôlã tã ònjí 'èlé.

14 'Dĩ tã lówókô ãnî nyãányã kâ rî â'dô ãnî ãsé'á nî tã ònjí 'èlé.

15 Tãlã tã lówókô ãsé iyíkã tã ònjí, gô'dá volé drĩ lâ 'ásĩ rî, tã ònjí gô'dá ãsé iyíkã òdrã.

16 Âmã izó yî âmã âdrúpĩ yî bê, áádô ãnî kô âfi-âfi tã ònjí kâ rî sî.

17 Ngá âmã átã Ôvâri drĩ âfêlé âmã drĩ rî 'bá yî rĩ'á jãrá'bití tãndí ró. ã'dô kpálé vó iwã ĩtú kã párá bê rî òjã rú nî rî, Ôvâri rî nyãányã gólĩyĩ lô'bã 'bá rî òjá rú iyíkã kô ãlôwálã. ĩtĩ rî, mã nĩ trá kî nî rî, Ôvâri ùjũú âmã kô'dáwã tã ònjí 'èlé.

18 Ôvâri 'bã âmã trá â'dólé òjilã iyíkã ró tã âtĩ-âtĩ pãtĩ iyíkã Yésũ rî tãsi âfêlé âmã drĩ rî sî, té nyé òzõ gólã drĩ lélé 'èlé rî kãtĩ, tãlã mã ã'dô ró bê ngá drĩ-kákã ró ngã-tĩ tã lâ drĩ lâzélé rõô rî ró, ngã-tĩ ãzã 'bá yî lédrẽ-lédrẽ bê drĩlã lô'bãlé trá rî 'bá yî drĩ sî.

Tã tã Ôvâri kã ârĩ-ârĩ lâ gô'dá 'è'è lâ bê rĩ tãsi

19 Âmã izó yî âmã âdrúpĩ yî bê, nî ârĩ drẽ úlĩ nõ, nî ã'dô bê rĩ'á rî, nî rî rĩlĩ bílĩ ãgã-ãgã sî kãrá njãã tã âtãlé rî 'bá yî ârízó 'wãã. Gô'dã nî ã'dô kpã mãnisĩ ró úlĩ ĩtõ vó âtãlé rî 'á. Gô'dã nî ã'dô kpã mãnisĩ ró 'álé âdrã-âdrã tãsi.

20 Mã âtã nõtĩ ró, tãlã rĩrĩ mbĩmbĩ gólã Ôvâri drĩ lélé âmã drĩ rĩzó rî â'dó kô 'álé âdrã sî.

21 ĩtĩ rî, 'dõvó nî âyê tã lârákô tã ònjĩ-ònjĩ rî 'bá yî, gô'dã 'álé âdrã bê volé, nî 'dê nî trõ ró úlĩ Ôvâri kã ĩ'dĩ lôfilĩ ãnî 'á, gõzó rĩlĩ zélé lâ 'á ĩnĩnĩ ró. Úlĩ gólãkã 'dĩ ã'dô ãcã'á ãnî 'bãlé nî ã'dólé rĩlĩ mbĩmbĩ ró.

22 Nĩ ârĩ úlĩ gólã Ôvâri kã rî ĩ'dĩ. Nĩ ĩsũ kô kî nî rî, ãcã trá cé úlĩ rî 'dĩ lĩngô-lĩngô lâ ârízó ĩ'dĩ. Nĩ 'ê kpã tã Ôvâri drĩ âtãlé rî ĩ'dĩ.

23-24 Òzõ nĩ ãârĩ úlĩ 'dĩ lĩngô-lĩngô lâ ĩ'dĩ gô'dã 'èzõ lâ té vó lâ 'ásĩ kô'dáwã rî, ãnî tã ã'dô ã'dó'á òzõ òjilã gólã ngãã âtrõ 'bá iyĩ lĩfĩ ĩndrízó 'á lâ, gô'dã 'wãã ngãzó nĩlĩ gô'dã nĩlĩ lâ lârákô drĩlã ĩndrĩlĩ ngãã 'á 'dĩ drĩ jãzó drĩ lâ 'ásĩ rî tĩ.

25 Òzõ òjilã ãnî lâfálé 'ásĩ òrĩ trá kãrá úlĩ tãndĩ Ôvâri kã 'dĩ yî ĩsũlĩ dódó, gô'dã tã lâ 'èzõ rî, tã 'dĩ ã'dô sũ'á Ôvâri rú, tãlã nĩ rî 'dĩ tã úlĩ gólãkã tãndĩ 'dĩ drĩ ã'dálé 'dĩ 'è'á ĩ'dĩ. Úlĩ 'dĩ 'bá yî cú mbãrákã bê âmã ĩnjilĩ tã ònjí âmãkã 'ásĩ.

26 Nĩ ãâ'dô ãnĩkã ĩsũ'á lâ kî nî rî, ĩyĩ ãâ'dô rĩ'á 'dê'á lãtĩ Ôvâri kã rî 'bá yî vósĩ, gô'dã nĩngã sĩ rî, nĩ òrĩ zãã úlĩ ònjĩ-ònjĩ âtãlé ĩ'dĩ òmbã sĩ ãzĩ-ãzĩ drĩ rî, 'dĩ rî 'dê'dê ãnĩkã Ôvâri vósĩ 'dĩ rĩ'á lôsĩ ãkó.

27 Lãtĩ gólã rĩzó 'dêlé Ôvâri vósĩ mbĩ rî ĩ'dĩ rĩ'á gólã drĩ âtãlé rî 'èlé ĩ'dĩ, òzõ kĩ'á nĩ rî ãnî drĩ ĩmvã-ãnjĩ pãlé gô'dã kpã ãyĩzĩ yî bê ngã sĩ rî yî tĩ. Gô'dã ãnî drĩ 'dêlé kô lãtĩ ònjĩ òjilã gólĩyĩ Ôvâri rî gã 'bá dó rî 'bá yî kã 'ásĩ.

2

Tã òjilã lâfã cãcã tãsi

1 Âmã âdrúpĩ yî âmã izó yî bê, nĩ lã trá Kúmú âmãkã Yésũ Krĩstõ gólã ã'dó 'bá sĩsĩ ãzĩ-ãzĩ drĩ sĩ rî 'á. ĩtĩ ró rî, nĩ 'bã òjilã ãzãkã kô ãlôlã ã'dólé gãrã òjilã ãzã 'bá yî drĩ sî.

2-3 Òzò òjílà àzà à'dó 'bá ngá-tì bē dūù rí àānī trá ítá lānjā bē yí rú g'dá kpá tó mó dáābō 'ásī bē íyī drí-mvá 'á, drílā ngāzó àfílí ànī lāfálé 'á ànī drí rú è'béré vō àlō 'á rí tú rí, g'dá nīngá sī, ànī drí ngāzó tā àtálé gólá drí kí'á nī rí, “Àgò àmbá, ní ànī àtí 'á nōlé rílí rī-vō tándí nō drī.” G'dá volé drī là 'ásī, àzà íyíkà ngá àkó lé 'bá 'í cú ítá lírìkū bē yí rú njāvō-njāvō, drílā ngātá íyíkà kpá ngāzó àcálé, g'dá ànī drí ànìkà ngāzó tā àtálé gólá drí kí'á nī rí, “Ní nī ànìkà rílí gīà ìnyàkú drī ìbírìbì nā drī nālè”, òzò ngātá nī àāyè gólá íyíkà àdrélé pá drī ùrú yā rí.

4 À'dí 'bā ànī òjílà lāfálé cālè rí nī yā? Òzò nī òcā òjílà lāfálé trá rí, 'dī nī 'è trá tā ònjí 'í.

5 Nī ndrè drè, àmā ìzó yí àmā àdrúpì yí bē, Kúmú àngì àmákà Ôvârí rí gógó èpè ngá àkó lé 'bá trá íyī tā lèlé ì'dí, tálà gólíyí òrì ró bē kùmū íyíkà rí zèlé cú tā tándí àmbá dūù yí Ôvârí drí 'bālè fèlé drí-'á ró gólíyí íyī lòvó bē 'dī 'bá yí drí 'dī bē.

6 À'dò kpálé ìtí rí, ànī nyānyā ìzā ngá àkó lé 'bá rú trá. À'dò à'dó'á ngá àkó lé 'bá ì'dí ànī lārâkò 'èlé yā? À'dò à'dó'á gólíyí ì'dí ànī lāsélé nílí àjì bē là kúmú àndrá sī yā? 'É'è, à'dò à'dó'á ngá-tì dūù lé 'bá ì'dí.

7 À'dò kpá 'bā'á gólíyí àlólá 'dī 'bá yí ì'dí ùlì ònjí àtá 'bá ànī gólíyí Yésū Kristò rí rú àpázó drí là rí yí rú rí. G'dá bē trá ìtí rí, nī 'bā lānjì ngá-tì dūù lé 'bá rú à'dò tāsī yā?

8 Òzò nī àārì tā gólá Ôvârí àmákà drí 'bālè àmā drí rí trá kí nī rí, “Ní 'bā àzì-àzì yí lòvó ndrì kpá té ànī drí ànī lòvó 'bārè kâtí” rí, 'dī à'dò à'dó'á tándí ró lāvùlì gārã.

9 G'dá òzò nī ò'bā òjílà àzà 'bá yí trá à'dólé gārã àzà 'bá yí drī sī rí, 'dī nī 'è tā ònjí tètè trá, tálà òòmbè ànī trá tā ìzā 'bá ró à'dò tā Ôvârí ká 'bālè 'èlé rí vó ró.

10 Òzò òjílà àlō ànī lāfálé 'ásī àārì tā Ôvârí ká 'bālè 'èlé rí trá ndrì, g'dá drílà àlō rí àyézó 'è àkó là rí, 'dī gólá trá tā Ôvârí ká 'bālè 'èlé rí àrì 'bá là kò rí ì'dí.

11 Rí'á ìtí là 'dī ró, tálà Ôvârí rí gógó àtá nī ngbálí-ngbálí kí nī rí, “Ní 'bā 'dāzì rí òkó ànī ùgúlì 'á kò.” G'dá Ôvârí àtá kpá nī kí nī rí, “Ní fù òjílà kò.” Tā rí 'dī tāsī rí, òzò kpálé nī ò'bā 'dāzì rí òkó kò ùgúlì 'á rí, g'dá òzò nī ùfù òjílà trá rí, 'dī ànī rí'á tā Ôvârí ká 'bālè 'èlé rí àrì 'bá kò rí ì'dí. Ìtí, òzò nī ìzā òjílà rú trá rí, àà'dò kpá lājò fè'á ànī drí lāvùlì kòrò.

12 Tā àtá-àtá ànìkà 'ásī ndrì g'dá kpá tā 'è'è ànìkà 'ásī ndrì rí, nī ìsù dódó kí, Ôvârí à'dò tā ànìkà kí'á à'dò tā gólákà kí 'bá nī rí, nī òlè àzì-àzì kpá òzò ànī drí ànī ífífí lèrè kâtí rí rú. Ôvârí 'bā tā 'dì àmā pázó mbârâkà tā ònjí ká rí 'ásī.

13 Òzò nī à'dò tā tándí 'è 'bá òjílà drí kò rí ì'dí rí, Ôvârí 'é tā tándí ànī drí kpá kò. Àà'dò tā ànìkà kí'á, té òzò tā ànī drí rí'á 'èlā òjílà drí rí vó ró. Tā tándí 'è'è 'dì à'dò Ôvârí rí 'bā'á à'dólé àyìkò ànī bē kàyì tā kíkí ká sī.

Tā tándí 'è'è rí à'dálá nī kí òjílà lè tā trá Ôvârí 'á rí

14 Àmā àdrúpì yí àmā ìzó yí bē, à'dò à'dó'á kó àngò tí yā, òzò nī àātá kí'á nī rí, nī 'bā tā lèlé ànìkà trá Ôvârí 'á, g'dá nīngá sī rí, nī gò nī 'é tā rí 'dī kò à'dò là vó ró rí yā? Pàtùtì tā lèlé ànìkà 'dī à'dò fí ànī pā'á trá yā? 'Dī ícá kò.

15-16 Òzò nī òndrè òjílà àzà trá àlō ànī lāfálé sī ítá ìzā bē ngātá ngá-ìyínyà ìzā bē, g'dá ànī drí ngāzó tā àtálé drílà kí'á nī rí, “Ôvârí àà'dò ní bē, ní

â'dô ró bê íta lânjā bê, gō'dá kpá ngá-iyínyā tándí bê”, cú ítí òjílā rí 'dī àmú àkó àlòwálā rí, 'dīi à'dā íyíkā à'dô 'í yā? 'Dīi rí'á cú ítí tā ífí àkó.

¹⁷ Ítí rí, tā lèlè àníkà élè tā là 'è àkó rí â'dô â'dó'á lósí àkó.

¹⁸ Òzō òjílā àzā àlò àtā tā má drí kí'á nī rí, “Íicā trá òjílā àzā drí rīzó cú tā lèlè Ôvārí 'á rí bê, gō'dá àzā àlò rí íyíkā rí'á cú tā 'è'è tándí bê òjílā drí” rí, má â'dô átá'á là drílā kí nī rí, “Gō'dá ní 'élé bê tā àzākā kò'dáwá rí, ní â'dô àníkà gō'dá â'dá'á là má drí kí'á nī rí, ní àâ'dô trá cú tā lèlè bê Ôvārí 'á rí íyíkā ángô tí ró yā? 'Dīi má â'dô tā lèlè ámakā â'dá'á ní drí cú ítí drí vè àkó, tálā tā 'è'è ámakā Ôvārí 'á rí sī.”

¹⁹ Nī lè tā trá kí'á nī rí, Ôvārí rí gógó rí'á àlò yā? Rí'á tándí ró. Sātánā yí lè iyí kpá ndrī 'dó tā 'dī. Ítí rí, Sātánā rí gólíyí rí'á ùrī bê kpā kpā kpā. Tā lèlè élèwálā tā 'è'è àkó rí ícá kò òjílā pālè.

²⁰ Gō'dá bê ítí rí, àní òjílā gólíyí tā nī àkó nō 'bá yí, nī lè má drí â'dázó là àní drí kí nī rí, tā lèlè Ôvārí 'á cú ítí 'è'è là àkó rí rí'á cú ítí lósí àkó yā?

²¹⁻²² 'Dōvó nī 'dē mā ndrē àmā à'bíyá Ābārāyāmā. Gólā ítò iyí mvá Ísákā rí fèlè ngá fèfè ró Ôvārí drí vō ngá lī ká Ôvārí drí rí drī. Gólā rí'á tā lèlè bê gō'dá kpá cú 'è'è là bê. Tálā 'dīi tāsī rí, Ôvārí ndrē gólā òjílā tā mbī 'bá ró. Nī àrī trá yā? Ítí rí, tā 'è'è gólākā â'dā tā lèlè gólākā rí 'í'dí.

²³ Gō'dá tā rí 'dī drí â'dózó òzō ígīlí trá rí kátí kí'á nī rí, “Ābārāyāmā 'bā tā lèlè íyíkā trá tā átā Ôvārí ká rí 'á, gō'dá tā rí 'dī tāsī rí, Ôvārí drí gólā rí zīzó òjílā tā mbīmbī 'è 'bá ró.”

Tā Ómvó Ngá 15.6

Gō'dá drílā ngázó zāâ rí'á Ābārāyāmā rí zīlí iyí lāmû-āzīyā ró.

²⁴⁻²⁶ Mā ndrē drē tā Rāhábā ká. Òzō gólā à'dô kpálé àgô kpā 'bá ró sīsí là sī rí 'í'dí rí, gólā lāgû lómígówá 'bāsúru Ísīrā'élè ká rí 'bá yí 'ásí ngá-iyínyā sī vō rú lāpízó òjílā rí 'bá gólíyí lōndālè rí 'bá yí drí sī rí bê, gō'dá drílā kpá gólíyí jōzó gólè vólè kòrò pávó tī ngīi àzā 'ásí, tálā gólíyí òpá ró ngá bê. Tā 'dī tāsī rí, Ôvārí drí Rāhábā rí ndrēzó tā mbīmbī 'è 'bá ró.

Tā 'è'è òjílā ká â'dô gólā rí 'bā'á nī â'dólè mbīmbī ró Ôvārí rí līfī drī 'á 'dó tā lèlè gólākā Ôvārí 'á rí bê. Tā lèlè gólākā élèwálā ícá kò gólā rí 'bālè â'dólè òjílā mbīmbī ró. Tā lèlè élèwálā tā 'è'è àkó rí rí'á òzō àvō lóvó-lóvó àkó yí 'á rí kátí.

3

Tā lāndrā tāsī

¹⁻² Àmā àdrúpī yí àmā ízó yí bê, nī kí kò, yí lè trá â'dólè tā Ôvārí ká ìmbá 'bá ró 'wāâ, tálā àmā ndrī 'dó tā ànyā átā 'bá 'í, mā â'dô ícá'á úlí ànyā ìmbálè. Tā ìmbá 'bá â'dô àdré'á Ôvārí ágálè tā là kílí lānjī-lānjī ró ítú tā-vó kíki ká rí sī. Òzō à'dô òjílā àzā ò'è tā ònjí kò tā drílā átálè rí tāsī rí, 'dīi òjílā rí 'dī trá rí'á līnjī-līnjī ró, gō'dá gólā trá cú yí drī.

³⁻⁴ Tā à'dā ngá fínyáwá ká â'dózó ngá àngí drīlī rí 'í'dí rí'á nō. Lôkí 'bá àlò â'dô òtòlò'bī ítí ká bī'á cé fè mvá fínyáwá sī. Ítí à'dô íyíkā kpálé àngí àngí ró cú mbārākā bê rí, lôkí 'bá â'dô ícá'á cú tī là yí bīlī fè mvá sī vō yí drí lèlè rí 'á.

⁵ Ítí rí, lāndrā à'dô kpálè ngá fínyáwá 'í rí, gólā kpá cú mbārākā bê tā àngí àngí 'èzó. Nī ndrē lāsí ilákò fū 'bá 'dèlè òmā 'á rí, zā vō àngí.

⁶ Lāndrā rí'á lāsí kátí. Ngá àmbá àmā rú'bá 'á rí yí drī sī, lāndrā 'í'dí rí 'bá òjílā kùlütütü izālè tā tī ònjí dūu rí 'bá yí sī rí. Gólā àsè tā ònjí nī

ĩtú úlĩ ìtōzò àtálé rĩ sī, kpá bũúũ ĩtú òdrā kà rĩ tú rĩ. Lāndrā ù'dù tā ònjí íyíkà 'dĩ 'bá yí 'dó Sātánā drígá sī. Gõ'dá tā ònjí lāndrā kà 'dĩ 'bá yí drí òjílā lófízó lāsí àndrē 'á.

⁷ Òzò òjílā òtrō tā bē kpálé kōrōnyā àrívá bē drígá sī ndrĩ rĩ,

⁸ gō'dá gólíyí ícá gbō kō tì cīlĩ ìyí lāndrā drī. Gólá nǹĩ tā ònjí tētē lāndrā drí 'ē'á 'ēlā rĩ kō. Lāndrā rĩ'á òzò ññĩ sị-'balé kátí cú gũ bē.

⁹ Àmā lāndrā àlò nō sī, mā lùyí kpá Òvārí àmā átá Kúmú ąngí ró rĩ, gō'dá nǹngá sī, mā gō mā trĩ kpá òjílā. 'Dĩ à'dò à'dó'á ąngó tí ró àmā drí tā ònjí àtázó òjílā Òvārí drí 'balé íyí lārākō kátí rĩ 'bá yí rú yā?

¹⁰ Lāndrā àlò nō sī, mā lùyí gō'dá mā àtā kpá tā ònjí. Àmā àdrúpĩ yí àmā ìzó yí bē, à'dó kō ìtí là 'dĩ ró.

¹¹ Bē rĩ'á ícá-íca ró pătĩ kī nĩ rĩ, ìmvú tándí drí kpá àfōzó ìmvú ònjí bē kpākā àlò óró àlò rĩ 'ásí yā?

¹² Fē-kāà à'dò ícá'á fí trá 'wālé púrūcị ífí ró yā? Ngā gō'dá púrūcị à'dò ícá'á fí trá 'wālé fē-kāà ífí ró yā? Ícá kō à'dólé ìtí là 'dĩ kátí.

Tā tā nǹñĩ gólá tā là drí sūlĩ Òvārí rú rĩ tāsĩ

¹³ Òzò òjílā àzā àlò ànĩ lāfálé 'ásí ññsũ tā trá kī nĩ rĩ, yí àà'dò pătĩ tā nǹñĩ gólá tā là drí sūlĩ Òvārí rú rĩ bē rĩ, 'dōvó tā 'ē'ē gólākā rĩ 'bá yí àà'dā pătĩ gólá tā nǹñĩ 'bá ró, tálā gólá rĩ 'dĩ rĩ'á tā tándí 'ē'á lătĩ dódó rĩ 'ásí lómbé-lómbéwá àkó.

¹⁴ Òzò àzĩ-àzĩ tā òrĩ zāà àgílĩ ànĩ ìfí rĩ, gō'dá kpá òzò nĩ òlè à'dólé òjílā àmbá ró rĩ, nĩ àrú ànĩ kō tā nǹñĩ ànĩkā tāsĩ, tálā àrú-àrúwá ànĩkā 'dĩ rĩ'á ònjò 'í.

¹⁵ 'Dĩ rĩ, tā nǹñĩ ànĩkā 'dĩ Òvārí àfēé nĩ kō ànĩ drí. 'Dĩ òjílā kà 'í òzò tā nǹñĩ ñnyákú drí kà nō kátí. À'dó kō ngá tìbē Líndrí Tándí Òvārí kà rĩ drí àfēlé nĩ ànĩ drí rĩ 'dĩ. 'Dĩ Sātánā yí kà rĩ 'dĩ.

¹⁶ Má àtā ìtí, tálā òzò nĩ à'dò àgĩ-àgĩ 'bá 'í gō'dá kpá àrú-àrúwá 'bá 'í rĩ, 'dĩ 'bá yí rĩ'á tā gólíyí rĩ 'bá òjílā 'balé rĩ'á tā ònjí 'ēlé rōo gō'dá kpá rĩ 'bá tā 'balé à'dólé kpōrōkōnyā rĩ 'dĩ.

¹⁷ Gō'dá tā nǹñĩ gólá Òvārí drí àfēlé rĩ íyíkā rĩ'á jára'bítí tándí ró. Ítí rĩ, gō'dá òjílā gólá à'dó 'bá tā nǹñĩ tándí 'dĩ bē rĩ, gólá à'dò 'bā'á òjílā gólá tā à'dí lē 'bá 'dĩ rĩ ró, gō'dá gólá lāwāà àzĩ-àzĩ bē kō gō'dá tā ònjí lògō àkó àzĩ-àzĩ drí. Gō'dá gólá ícá kpá kō rĩ'á tā ònjí àtálé àzĩ-àzĩ rú.

¹⁸ Gō'dá ìtí rĩ, à'dò íyíkā tā tándí lófō'á 'dĩ tā ònjí rĩ vó là 'á. Gō'dá à'dò kpá tā à'dí lófō'á 'dĩ tā ònjā-ònjā kpōrōkōnyā rĩ vō là 'á.

4

Tā tā lówókò àmā rú'ba kà rĩ drí rızó tā ònjí lófílí àmā lāfálé rĩ

¹ Ngá ànĩ 'ē 'bá rĩ'á lāwālé gō'dá kpá rú fūlĩ ànĩ lāfálé 'ásí rĩ à'dò 'í yā? Tā lówókò ndrĩ ànĩ 'á rĩ 'dĩ.

² Nĩ ndrē drē, ànĩ rĩ'á ngá àzā lówó là bē ànĩ 'á. Gō'dá nǹngá sī, nĩ úsú ngá rĩ gógó 'dĩ kō. Ànĩ kpá rĩ'á ngá òjílā àzā kà lówó là bē ànĩ 'á. Gō'dá nǹngá sī rĩ, nĩ ícá kō ngá rĩ 'dĩ úsúlí. Gō'dá nǹngá sī, ngá rĩ 'dĩ drí ànĩ 'bázó rĩ'á lāwālé, rú fūfū yí bē. Ítí rĩ, ànĩ gō'dá rĩ'á njāà òjílā fūlĩ. Gō'dá ngbāangbānō, ànĩ cú ìtí ngá àzā àkó à'dò tāsĩ yā? 'Dĩ tálā nĩ ñjĩ Òvārí kō tā là tāsĩ.

³ Ngátá òzò nĩ ñjĩ tā gō'dá drē zāà nĩ úsú ngá rĩ 'dĩ kō rĩ, 'dĩ tálā nĩ lē ànĩngá ngá rĩ 'dĩ cé tā lówókò ànĩkā ndélé volé.

4 Nī nījī kô kī'á nī rī, ōzō nī ōlē ngá gólīyī āngó 'á nō ī'dī rī, nī ícá kô â'dólé Ôvârí rī rû-lē-āzī ró.

5 'Dī tā ífī gólâ Ôvârí drī tā átázó kī nī rī, Líndrī Tāndí íyíkâ yí drī 'bālé āmâ 'á 'dī lē mā ōrī ró zāâ tótó Ôvârí rī lēlé rī ī'dī.

6 Gō'dá Líndrī Tāndí íyíkâ āfē fāfā trá āmâ drī gāzó dó tā gólâ lōvókô āmâ rû'bá kâ rī drī lēlé āmâ drī 'èlé rī 'èlé. Búkū Ôvârí kâ kī nī rī, "Ôvârí rī'á ājú-'bā-āzī ró ōjílâ gólīyī áru-áruwá 'bá ró gō'dá tā íyíkâ gā 'bá dó rī yī drī.

Gō'dá gólâ íyíkâ bê-rī rû-lē-āzīyā ró ōjílâ gólīyī īyī ífífī fē 'bá gólâ zélé rī 'bá yī bê."

Úlī Mānīgō 3.34

Rû jājā Ôvârí ngálâ rī

7 Bē trá ítí rī, nī sō drī Ôvârí zélé, gō'dá nī gā Sātānā dó. Gō'dá nīngá sī rī, Sātānā â'dô ānī âyé'á.

8 Nī êsê rû ānyī Ôvârí lăgátī, gō'dá Ôvârí â'dô kpá rû êsê'á ānyī ānī lăgátī. Ānī tā ōnjī 'bá, nī jī ānī drī ngbāngbā tā ōnjī āníkâ 'ásī. Ānī rī'á tā įsū-įsū bê rī. Ítí rī, nī 'bā tā įsū-įsū āníkâ â'dô cé ālô Ôvârí rī tāsī.

9 Nī ā'dô tā įsū ró tā ōnjī āníkâ rī 'bá yī tāsī. Nī 'ê izā, nī ngô āwó ī'dī tālâ tā ōnjī āníkâ tāsī.

10 Nī sō ānī drī Ôvârí zélé ngá fínyáwá ró Kúmú ándrá, nīngá sī, gólâ â'dô ānī íngá'á â'dólé ōjílâ íyíkâ ró.

Tā ōjílâ lăfálé cācā tāsī

11 Ámâ âdrúpī yī ámâ izó yī bê, nī ngô tā kô ānī āzī-āzī yī rû ōjílâ āzâ 'bá yī drī. Ōzō nī ō'ê trá ítí rī, nī 'bā ānī trá âdrélé tā kī 'bá ró ānī āzī-āzī yī drī sī. 'Dī rī 'á rī, nī rī 'dī tā 'bā'bā Ôvârí kâ rī ōņō'á, gō'dá nī rī 'dī įnjílâ kô. Tā āníkâ bê-rī tā 'bā'bā 'dī įnjī-įnjī lâ ī'dī. Á'dó kô tā āzī-āzī kâ rī kīkī lâ ī'dī.

12 Cé rī'á Ôvârí ī'dī gólâ 'ē 'bá tā-vó ōjílâ kâ kīlī rī. Gólâ ī'dī rī'á cú fāfā bê ōjílâ pázó, gō'dá kpá fāfā bê lāņō fēzō ōjílâ drī. Gō'dá â'dô bê ítí rī, nī kī tā kô ānī āzī-āzī yī rû gólīyī zīzī sī ōjílâ ōnjī ró.

Tā áru-áruwá tāsī

13 Nī árī drē, ānī gólīyī tā įsū 'bá kī, īyī ā'dô 'ē'á lâ ōzō sū 'bá īyī rû rī tí rī, nī átâ tā trá kī nī rī, "Āndrō, cú ítí tā āzâ ākó, āmâ trá nī'á įāribā rī gógó nā 'á tólâ. Mā â'dô rī'á tólâ ndrō ālô ngá āmákâ gīlī gō'dá kpá lăzílī gīlī. Gō'dá nīngá sī, mā â'dô â'dó'á cú lăfā bê dūū."

14 Pătī-pătī ró, nī nījī ngbā tā gólâ 'ē 'bá â'dólé įdrú rī kô. Āmâ rīrī ōzō â'dô kátī yā? Āmâ rīrī āngó nō 'á rī rī'á ōzō lūmvū āmé ōcīkâ kátī ndrēlé cé ngbāāngbānō tí, drē ākpākā'dā drílâ âvī ākó ilī 'á rī.

15 Úlī āmbá 'dī 'bá yī volé drī lâ 'á, nī átâ cé kī nī rī, "Ōzō Ôvârí ōlē trá rī, áâ'dô āmâ lōpé'á, tālâ mā â'dô ró fī kpá zāâ lédrē-lédrē ró įdrú, gō'dá mā â'dô tā āzâ nō 'ē'á gō'dá kpá nā rī 'ézó."

16 Gō'dá nī rī ānī árułī tā gólâ ānī drī lēlé 'èlé rī tāsī. Áru-áruwá 'dī rī'á ōnjī ró.

17 Ōzō nī ūņī tā mbīmbī 'èlé rī trá gō'dá âyézó lâ 'ē ākó lâ rī, 'dī nī 'é tā sū 'bá Ôvârí rī līfī drī 'á kô rī trá.

5

Drí-mbíli sōsō ngá-tị dūu 'bá lịfị rị

¹ Ānị ọjílā ngá-tị dūu lē 'bá rōo rị 'bá yí, nī árí drē tā nō. Nī á'dô kpá tā ịsū ạngí bē, tálá tā pátị rí ró tá ạngí á'dô 'è'á á'délé ānị drị.

²⁻³ Ọzō ịtú tá kíkí ká rị ọcá trá rị, ngá-tị ānịkà dūu 'dị 'bá yí á'dô rú ịzā'á ndrị. Ítá lánjā ānịkà 'dị 'bá yí, édrégó á'dô nyā'á lá ndrị. Gō'dá lāfā ānịkà á'dô lāká'á rú ịzālẹ. Nīngá sī, lāfā lāká 'bá 'dị á'dô tá pátị ānịkà á'dá'á nī. Lāfā rị 'dị á'dô ānị lōzā'á ọzō lịsị kátí.

⁴⁻⁶ Nī nị trá kị nī rị, nī gā trá dó drị-á fēlé ọjílā ngá 'è 'bá ānị drí ọmvú 'á rị 'bá yí drí. Tā 'è'è ānịkà ịzā gólíyí tá mb̄mb̄ Ọvārí ká 'è 'bá rị trá, tálá gólíyí ọdrā ró bē. Ítí rị, gólíyí ícá kó ānị ọtūlị. Gō'dá Ọvārí íyí mb̄rākā sī ndrị árí gólíyí gbálálá áwó bē rị trá. Nī gō nī rị trá cé dō 'á ị'dí bē lá, gō'dá cé rílí ānị tá ịsūlị ị'dí ịnyákú drị nōngá. Gō'dá ítí rị, ānị trá ọzō kábìlịkị 'bō 'bá 'bō'bō gólá Ọvārí drí 'èlā lịlā rị kátí. Ānị trá njā fūlị.

⁷ Nī ndrē trá kị nī rị, tá ạngí ọnjí 'è'á á'délé ngá-tị dūu 'bá drị. Á'dólẹ bē trá ítí rị, ámá ịzó yí ámá ọdrúpị yí bē, nī rị drē títí ró fī ọtū-ọtū sī Yésū rị ągō-ągō tēlẹ. Nī á'dô ọzō ọjílā gólá ngá ị'dí 'bá yí drí ọmvú 'á rị kátí. Tálá gólá lē ngá-ịyinyā dūu ị'dí, gólá drí rızó zāā ngá-ọrú yí drí ọfūlị ọmvú 'á 'dị vó lá ndrēlẹ, té búúú ngá-ịyinyā 'dị drí lịnjízó gōzó ọlā 'bālẹ ẹrọ 'á.

⁸ Ítí rị, nī ọdrē Ọvārí rị mb̄rākā sī rākā fē kátí, tálá Kúmú ọmáká Yésū trá 'è'á ácalẹ ągólẹ.

⁹ Ámá ọdrúpị yí ámá ịzó yí bē, nī lōzō kó rú ịzā ānịkà tāsī, tálá Ọvārí ọzó lāņō fēē ānị drí. Nī ndrē drē, Yésū tá ọmáká lāfálá cā 'bá rị trá rī'á ọnyí ácalẹ ągólẹ.

¹⁰ Ámá ọdrúpị yí ámá ịzó yí bē, tá ąngū 'bá gólíyí ọkú ró ulị Ọvārí ká átá 'bá trá ānị ọ'bíyá yí drí, tá 'è'è gólíyíkà rị ọā'dā rú ānị drí. Gólíyí rị trá títí fī ọtū-ọtū sī ịtú ọjílā drí rızó rī'á gólíyí ịzālẹ, drílíyí drē rızó ulị pēlẹ Ọvārí rị vō 'á rị sī.

¹¹ Mā ndrē gólíyí ọjílā tá 'è'è lá yí drí sūlị Ọvārí rú rị yí ró, tálá gólíyí ọtū fī trá ọtū-ọtū. Nī árí trá ągō zílí Yóbō rị ọtū fī ọtū-ọtū ịtú gólá rị ịzāzó rị sī. Gō'dá nī nị kpá trá kị nī rị, ọdūkū lá sī Ọvārí drí ngá fēzó gólá drí. Ọvārí rị gógó nyāanyā lá rī'á ọjílā ịzā ndrē 'bá 'í, gō'dá kpá ọjílā pā 'bá 'í.

¹² Ámá ọdrúpị yí ámá ịzó yí bē, tá ạngí bē rī'á nōtí. Nī ịtrí lātrítrí kó'dáwá ọlówálá Ọvārí rị rú sī gō'dá kpá rú ọzā sī. Ọzō nī ọkí nī rị áwō rị, nī kị nī rị cé áwō. Gō'dá nī ọkí nī rị ítí kó'dáwá rị, nī kị rị cé ítí kó'dáwá, tálá Ọvārí rị 'alẹ ọzó kó ọdrāā ānị rú.

Tā rātáā 'è'è tāsī

¹³ Ámá ọdrúpị yí ámá ịzó yí bē, ọzō nī á'dô trá tá ịsū bē rị, nī 'dē nī íratā ānị tị Ọvārí drí. Ọzō ọyíkō á'dô trá ānị cī'á rị, nī ngó lóngó Ọvārí rị lúyízó rị ị'dí.

¹⁴ Ọzō nī á'dô trá ngá lāzé bē rị, nī zị drị-'bá kạnịsẹ ká rị 'bá yí ānị ngálá, gólíyí ịnị ró dō ānị rú tá átā-átā bē Kúmú Yésū rị rú sī, gō'dá kpá gólíyí ọ'è ró rātáā Ọvārí drí ānị tāsī.

¹⁵ Nī 'è'í, tálá tị drílíyí íratálẹ tá átā-átā tá lēlẹ ká 'dị sī rị á'dô ānị rú'bá 'bā'á ọ'dílí. Ọzō ngátá ngá lāzé ānịkà 'dị á'dô tá ọnjí ānịkà tāsī rị, nī nị tị drí lá 'ásí, á'dô ró bē Ọvārí drí tá ọnjí ānịkà ọyézó.

¹⁶ Tālā ngá lāzé rí âfílí òzò 'dīlī kâtí, nī rí zāâ rīlī tā ònjí ànìkà ànì lāfálé 'ásí rí àngílí, gò'dá nī â'dò ró ìzā ró. Nī àngí tā, gò'dá nī 'è ró rātàā àzì-àzì drí ìtú rú'bá àgí-àgí ká rí sī, tálā Ôvârí â'dò tā ìdrí dā'á ànì rú.

Òzò òjílā tā mbì 'bá òtírí íyí tì ìrátāâ rí, Ôvârí 'è tā àngí ì'dí tì drílā ìrátālé 'dī drī lâ lôgòzó.

¹⁷ 'Dòvó nī ìsū drē tā Èlìyā rí tāsī, gólā cé rī'á òjílā mvá 'ì àmā drí â'dórē tí. Gólā ìrátā íyí tì pìpìsílí àlô sī kī nī rí, “Ôzê ù'dì kô.” Gò'dá nīngá sī rí, ôzê 'dì kô ndrô zālô nā párá nḡ-kázíyá 'á.

¹⁸ 'Dīlī vólé drī lâ 'ásí rí, gólā drí kpá tì ìrátāzó ó'dí kī nī rí, “Ôzê ù'dì”, gò'dá ôzê drí ngāzó rī'á 'dīlī cōrō-cōrō, ngá-àrú drí ngāzó àfùlì 'bōlā-'bōlā vūdrí sī ndrī.

¹⁹ Àmā àdrúpì yí àmā ìzó yí bē, òzò òjílā àzā ùkù trá lätì tā ànyā rí ká drīlī rí, nī 'dē nī èdrē gólā lätì tā mbì rí ká drīlī.

²⁰ Àmā ndrī, mã nī trá tándí ró kī nī rí, òjílā gólā tā ònjí 'bá èdrē 'bá lätì mbìmbì rí drīlī rí pá gólā ì'dí òdrā 'ásí, gò'dá tā ònjí àmbá 'dī 'bá yí â'dò àyé'á lâ. Ì'dí 'dī.

Tã ìgĩ-ìgĩ drĩ-káká Pétērõ kâ 1 Pétērõ

Tã 'ě'á zĩlá nĩlĩ sísí rĩ

Pétērõ lājó'bá Yésũ kâ ró rĩ ìgĩ wárāgā nô gólá drĩ 'bārē trá ārākā ró, gō'dá kpá trá ānyĩ 'ērē gólá rĩ fũlĩ rĩ 'á. Gólá ìgĩ wárāgā nô krístõ 'bá gólĩyĩ 'bāsúrú Yúdā yĩ kâ 'ásĩ, gō'dá lậ'bú 'bá bē ìyĩ trá vō ngĩngĩ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ drĩ. Tã ìfĩ gólá drĩ wárāgā nô ìgĩzõ gólĩyĩ drĩ rĩ, tãlã òsõ ró fāfā bē gólĩyĩ 'á, gō'dá gólĩyĩ ậậtũ ró ìyĩ fĩ bē kậyĩ lậngõ drĩ 'dēzõ gólĩyĩ drĩ rĩ 'á. Gólá kĩ nĩ rĩ, krístõ 'bá yĩ āā'dõ rũ ìzā ùsú'á, tãlã gólĩyĩ rĩ trá 'dēlē tã Kúmú gólĩyĩkâ Yésũ kâ rĩ vó lã bēlē ì'dĩ rĩ drĩ sĩ. Gō'dá gólĩyĩ ò'ē ùrĩ kô lậngõ ùsúlĩ ā'dõ-ā'dõ gólĩyĩkâ krístõ 'bá ró rĩ tāsĩ. Bē-rĩ gólĩyĩ ò'bā ìyĩ lĩfĩ ngá gólĩyĩ Ôvārĩ drĩ tã lã 'bālē trá 'ě'á fēlã gólĩyĩ drĩ ùrũ 'álã ìyĩ mvá yĩ ró rĩ drĩ. Gólĩyĩ ùnĩ kĩ, Yésũ òtĩrĩ āgõõ āngó nõ 'á rĩ, Ôvārĩ ā'dõ gólĩyĩ lủyĩ'á, òzõ gólĩyĩ òrĩ zã gágá rákã fē kátĩ tã lēlē gólĩyĩkâ 'á rĩ. Gólĩyĩ òndrē ìyĩ vó kpá dódó Sātānā gólá 'ē 'bá gólĩyĩ ìzālē rĩ drĩgá sĩ.

¹ Mā Pétērõ ā'dó 'bá lājó'bá Yésũ Krístõ kâ ró nõ, má ìgĩ wárāgā nô nĩ ānĩ gólĩyĩ Ôvārĩ drĩ nĩlĩ trá ā'dólē òjĩlã ìyĩkã ró gō'dá rũ lậpē 'bá trá rĩlĩ òjĩlã āwā ró 'bậdrĩ Pónĩtõ kâ 'á, Gālātĩyā kâ 'á, Kāpādõsĩyā kâ 'á, Āsĩyā* kâ 'á gō'dá kpá Bĩtĩnĩyā kâ 'á rĩ 'bá yĩ drĩ.

² Ākũ ró, āmā átá Ôvārĩ ìsũ tã trá ānĩ nĩzõ ā'dólē òjĩlã ìyĩ nyāanyā kâ ró Lĩndrĩ Tāndĩ ìyĩkã sĩ, tãlã nĩ òrõ ró Yésũ Krístõ bē, gō'dá gólá āāyē ró ānĩ bē tã ònjĩ ānĩkã 'ásĩ tãlã òdrā Yésũ Krístõ kâ ānĩ vō 'á rĩ sĩ.

Ôvārĩ òrĩ zã òrē fēlē tã ậ'dĩ bē ānĩ drĩ āmbá.

Tã lĩfĩ 'bā'bā drĩ-ā Ôvārĩ drĩ 'ě'á fēlã āmā drĩ ìzátũ rĩ drĩ rĩ tāsĩ

³ Mā lủyĩ Ôvārĩ tĩbē ā'dó 'bá Kúmú āmākã Yésũ Krístõ rĩ átá ró rĩ, tãlã gólá pĩpĩsĩlĩ mvēēmvē bē āmā tāsĩ. Ītĩ rĩ, gólá 'bā trá āmā tĩlĩ zālõ ó'dĩ gólá rĩ mvá ró. 'Dĩ rĩ 'bā āmā trá lĩfĩ 'bālē drĩ-ā gólá Ôvārĩ drĩ 'ě'á fēlã āmā drĩ rĩ drĩ, tãlã Yésũ Krístõ ngá trá òdrā 'ásĩ.

⁴ Gō'dá Ôvārĩ rĩ'á drĩ-ā 'dĩ vó lã ndrē'á ānĩ drĩ ùrũ 'á tólã. Tã rĩ 'dĩ ìcã kô ñālē ngátã rũ ìzālē ngátã ndēlē.

⁵ Tã lēlē ānĩkã drĩ rĩ, gō'dá Ôvārĩ ā'dõ ānĩ lỏkĩ'á mbārākã āmbá ìyĩkã sĩ bũũ kậyĩ gólá drĩ ānĩ pázõ rĩlĩ yĩ bē ậđũkũ ākó rĩ 'á. 'Dĩ rĩ ā'dõ 'bā'á kậyĩ ậđũkũ āngó nõ kâ rĩ sĩ.

⁶ Gō'dá ìtĩ rĩ, nĩ ā'dõ āyĩkõ ró tã 'dĩ 'bá yĩ tāsĩ, gbõ lé nĩ ā'dõ tã ìsũ ró lậngõ gólá ānĩ drĩ rĩ'á ùsúlã rĩ 'bá yĩ tāsĩ rĩ, lậngõ 'dĩ ā'dõ ānĩ 'ě'á cē kậyĩ dã sĩ.

⁷ Gō'dá lậngõ 'dĩ 'dē ānĩ drĩ 'dĩ rĩ, ā'dõ ró bē tã lēlē ānĩkã Ôvārĩ 'á rĩ ùjũlĩ, tãlã nĩ ā'dõ ró bē gágá òzõ rákã fē kátĩ. Tã lēlē ānĩkã āā'dõ ùjũ'á lã zālõ lậsĩ lậngõ kã sĩ, rĩ'á òzõ dáābõ 'bārē té zālõ lậsĩ 'á, tãlã ònjĩ lã òvē ró bē vólē rĩ kátĩ. Gō'dá tã lēlē ānĩkã Ôvārĩ 'á rĩ, āmbã lã gặặ dáābõ drĩ sĩ. Nĩ ậậtũ ānĩ fĩ, gō'dá Ôvārĩ ā'dõ ānĩ lủyĩ'á kĩ nĩ rĩ, nĩ 'ē trá dódó, gō'dá gólá ā'dõ lậngĩ 'bā'á ānĩ rũ kậyĩ gólá Yésũ drĩ 'ēzõ āgõlē āngó nõ 'á rĩ sĩ.

* 1:1 1.1 'Dĩ 'bậdrĩ gólá zĩlĩ ngbāāngbānõ Túrũkĩ.

⁸ Gbõ lé nĩ òndrê Yésũ ànì ìfì nyáányà sǐ kò rí, nĩ lě gólá trá, gõ'dá nĩ 'bã tã ìsũ ànìkà trá nyé gólá drĩ. Ítí rí, ngbãangbânõ rí, ànì gõ'dá trá àyìkò àmbá gólá tíbê ícálé tã lâ átálé kò rí bē.

⁹ Drì-'à tã lělē ànìkà gólá 'á rí kà rí à'dô 'bã'á lédrē-lédrē àdũkũ àkó rí ì'dí.

¹⁰ Tã Ôvârí drí òjílã íyíkà pázó rí tāsī rí, tã àngũ 'bá Ôvârí kà 'dĩ 'bá yí àtã tã lâ trá àkũ ró. Tã àmbá 'dĩ tāsī rí, tã rí 'dĩ 'è rú trá àmã ìfì 'á, tã gólá drìlìyí rìzò úlì Ôvârí kà 'dĩ zìlì mánìsì ndrì,

¹¹ tãlã yí ùnì ró lätì 'díyì pãpã Ôvârí kà 'dĩ bē, gõ'dá kpá kàyì lâ àà'dô 'bã'á àngò tú yã rí. Gõ'dá gólìyì nù ìyì ífì lâ kò, gõ'dá Líndrí Tãndí Krístõ kà bē gólìyì 'á lãñõ gólá tíbê 'è 'bá Yésũ rí 'èlé ìzátú rí à'dalé, gõ'dá kpá ìnjì-ìnjì Ôvârí drí 'èzò Yésũ rí ìnjìlì gólá rí 'bã'bã sǐ òjílã drìlì ndrì rí bē.

¹² Gõ'dá Ôvârí à'dã tã kpá tã àngũ 'bá 'dĩ 'bá yí drí kǐ, tã gólá gólìyì drí àngũlì tã 'díyì pãpã kà 'dĩ tāsī rí, ícá kò rú 'èlé kàyì gólìyìkà rí 'á. Bē-rí tã 'dĩ 'è rú gõ'dá trá kàyì ànìkà rí 'á. Ngbãangbânõ rí, nĩ àrì tã àtì-àtì tãndí trá òjílã gólìyì rí 'bá ìyì pēlã ànì drí mbârãkã Líndrí Tãndí gólá tíbê Ôvârí drí àjólé ùrú lésì rí kà sǐ rí tì sǐ. Ítí rí, gõ'dá nĩ nù tã àngì ngá pãpã kà gólìyì málàyìkã Ôvârí kà drí kpá lělē rō ìfì 'bãlé nùlã rí yí trá.

Tã tã 'è'è tãndí gólìyì Ôvârí drí ànì zìlì 'èlã rí tāsī rí

¹³ Ítí rí, tã 'dĩ 'bá yí tāsī rí, 'dõvó nĩ rí ìfì lōmbã sǐ, nĩ rí njãã tã Ôvârí kà rí 'èlé. Nĩ 'bã ànì ìfì cé drì-'à Ôvârí drí 'è'á fēlã ànì drí kàyì gólá drí 'èzò Yésũ rí à'dalé 'díyì pã 'bá ró òjílã drí rí drĩ.

¹⁴ Ànì Ôvârí rí mvá yí ì'dí, nĩ rí zãã tã gólìyì Ôvârí drí lělē rí yí 'èlé ì'dí. Nĩ lògõ ànì nyáányà kò ngá gólìyì ònjì-ònjì ànì drí rí'á 'èlã drē àkpã nĩ nù Ôvârí kò rí yí 'èlé.

¹⁵ Bē-rí, nĩ rí gõ'dá zãã tã tãndí 'èlé ì'dí, nĩ jã ànì volé tã gólìyì ònjì-ònjì rí yí rú sǐ nyé òzõ Ôvârí gólá ànì njì 'bá à'dolé òjílã íyíkà ró 'dĩ kátì.

¹⁶ Ôvârí kǐ, “Nĩ rí zãã tã tãndí mbì rí 'èlé ì'dí kárã, gõ'dá ànì jãlé volé tã ònjì-ònjì rí yí rú sǐ, tãlã má rí zãã tã tãndí mbì rí 'èlé ì'dí kárã.”

¹⁷ Nĩ àrì drē, Ôvârí ànì átã gólá tíbê ànì drí rìzò rãtãã 'èlé drìlã rí, rí kpá tã-vó òjílã kà kílì ndrì 'dó lätì àlõ 'ásì. Òzõ à'dô gõ'dá trá ìtí rí, 'dõvó ànì drí rìlì òzõ òjílã ùmú ró àngó nõ drĩ rí kátì, 'dĩ gõ'dá nĩ rí zãã rí'á Ôvârí rí rōlé.

¹⁸ Nĩ ndrē drē, Ôvârí tĩ ànì drì trá à'dolé drì-báláyì ró lã'bí tíbê ànì à'bìyá yí drí 'dãlé ànì drí rí 'ásì, lã'bí gólìyì ícá 'bá ànì pãlé kò rí. Gõ'dá gólá tĩ ànì drì 'dĩ à'dó kò ngá gólá tãkò òzõ lãfã kátì rí sǐ.

¹⁹ Lãgì ànì drì tìzò rí lãvũ trá kòrõ. Gólã tĩ ànì drì Yésũ rí òdrã sǐ. Úlì Yésũ gólá tíbê tã ònjì àkó rí òzõ kábìlìkì drì tìtì kà gólá tãndí ró lísì àkò gõ'dá kpá àlìbì àkò yí rú rí kátì.

²⁰ Àkũ ró, drē àkpãkã'dã Ôvârí 'bãã àngó nõ kò rí, gólá njì Yésũ trá à'dolé drì tĩ 'bá àmãkã ró. Gõ'dá ngbãangbânõ kàyì àdũkũ nõ 'á rí, Yésũ àcã trá àngó nõ 'á ànì pãlé.

²¹ Gõ'dá Yésũ Krístõ sǐ, nĩ lě tã trá Ôvârí 'á. Gõ'dá tãlã Ôvârí ìngã Yésũ trá òdrã 'ásì gõ'dá kpá 'bãlé àmbã ró ngá ndrì drìlì, ìtí rí, nĩ 'bã ànì ìfì cé Ôvârí drì, gõ'dá nĩ lě tã kpá cé gólá 'á ì'dí.

22 Ítí rí, ãní drí ãní ãzí-ãzí yí lélé p̄p̄is̄il̄i ãlô s̄i òzō ãní âdrúp̄i yí kátí. Nĩ â'dô ícá'á 'èlâ ítí, tãlâ nĩ lē tã trá tã âtí-âtí tãndí Yésũ rí tãsí nõ 'á p̄t̄t̄i ró, gō'dá nĩ jã rĩrĩ ãníkã rí trá tã ònjí 'ásĩ, gō'dá krístō 'bá ãzí lélé ì'dí.

23 Æní drí ãní ãzí-ãzí yí lélé ḡãr̄ã, tãlâ útì ãní gō'dá trá ó'dí Ôvârí rí mvá yí ró. Lédrē-lédrē ó'dí gólã ãní drí â'dózó ì'dí bê lâ 'dĩ â'dó ãní átã yí ngãtã ândré yí ngã lésĩ rí ì'dí kô, tãlâ lédrē-lédrē ãní átã yí ngãtã ândré yí ngã lésĩ rí â'dô rú ndē'á òdrã s̄i. Gō'dá ítí rí, lédrē-lédrē ó'dí 'dĩ â'dô 'bã'á zãã gbãdú ãdũkũ ãkó, tãlâ útì ãní gō'dá trá ó'dí ró úlì Ôvârí kã gólã 'è 'bã rĩlì zãã gbãdú ãdũkũ ãkó rí s̄i.

24 Tã ãngũ 'bá Ísáyã drí tã âtãzó ítí, kĩ nĩ rí, "Õjílã mvá ndrĩ tã gólíyíkã rí yí bê rí rĩ'á òzō òmã kátí gō'dá fõõ lâ bê. Fõõ 'dĩ 'bã yí rĩ'á sũsũ ró.

Gō'dá drílĩyì 'ízó òmã 'dĩ 'bã yí bê gō'dá drãlé ngbã volé 'wãã.

25 Gō'dá úlì Ôvârí kã rí íyíkã zãã gbãdú ãdũkũ ãkó."

Ísáyã 40.6-8

Úlì Ôvârí kã 'dĩ rí rĩ'á tã âtí-âtí tãndí Yésũ rí tãsí p̄lé ãní drí rí ì'dí.

2

1 Gō'dá â'dô bê trá ítí rí, nĩ âyê tã ònjí tíbê ãní drí rĩ'á 'èlâ rí 'bã yí. Nĩ âyê ònjõ. Nĩ âyê tã 'è'è ãndõtô kátí rí, nĩ âyê âgí-âgí òjílã rú, nĩ âyê òjílã ãzí 'dã'dã.

2 Tã 'dĩ 'bã yí võ lâ 'á ndrĩ rí, ãní drí â'dólé tótó úlì Ôvârí kã rí lôvó lâ bê ãní 'á dũũ, rĩ'á ârílã òzō mvá òdé drí 'bãlé ândrê lâ rí bã ìmvũ lôvó bê dũũ rí kátí. Úlì tãndí Ôvârí kã 'è 'bã ãní 'bãlé â'dólé mbãrãkã bê gō'dá kpã 'è 'bã ãní pãlé tã ònjí ãníkã 'ásĩ rí ì'dí.

3 Æní, nĩ ùsũ tã lãnjã Kúmú ãmãkã rí kã trá.

Tã ãmã drí 'bãzó trá òjílã Ôvârí drí njílì trá rí ì'dí rí

4 Gō'dá nĩ âs̄i ãnyì Kúmú ãmãkã Yésũ Krístō lãgátì. Gólã òzō jó âjũ gólã jó ąngí Ôvârí kã 'á rí kátí. Õjílã ãngó nõ dr̄ĩ rí 'bã yí gã gólã trá dó, gō'dá tãkõ gólã íyíngã ì'dí tíbê Ôvârí drí njílì trá ąkũ ró tã lâ drí lâzélé kôrô rí ì'dí.

5 Gō'dá nĩ â'dô kpã òzō lãré jó kã kátí. Ôvârí lē ãní âtrólé è'bélé kpãkã ãlô jó ąngí íyíkã 'd̄izó ì'dí s̄i lâ. Gō'dá kpã nĩ ì'bũ ró rú bê yí drí òzō dr̄i-'bã íyì nyãnyã kã ró rí jó íyíkã 'á rí kátí, rĩ 'bã gólã rí lùyílì gō'dá kpã tã tãndí 'èlé gólã drí ngã f̄èf̄è gólã tíbê gólã rí 'bã 'bã ãyĩkõ ró rí f̄èlé gólã drí tãlã Yésũ Krístō s̄i rí.

6 Ôvârí âtã tã Yésũ rí tãsí rí trá búkũ íyíkã 'á ąkũ ró kĩ, "Nĩ ndrê drê, má njĩ jó âjũ tãndí tã lâ drí lâzélé kôrô rí trá 'bãlé òjílã ãmãkã lãfálé jó ąngí ãmãkã 'á Yērõsãlémã 'á.

Jó âjũ rí gógó 'dĩ tã lâ drí lâzélé kôrô jó ąngí ãmãkã 'd̄izó ì'dí s̄i lâ rí ì'dí.

Õjílã tíbê tã lē 'bã trá gólã 'á rí â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró.

Lãjõ ùsũ gólĩyì kô ãlólã."

Ísáyã 28.16

7 Ítí rí, ãní gólĩyì tíbê tã lē 'bã trá gólã 'á rí, gólã rí tã â'dô lâzè'á ãní rú kôrô. Gō'dá gólĩyì tã lē 'bã gólã 'á kô rí, â'dô ìyì lãjõ ùsũ'á gólã rí tãsí. Úlì Ôvârí kã vó ró, Ôvârí kĩ,

"Âjũ jó kã tíbê jó 'd̄i 'bã yí drí gãlé dó rí,

âcã gō'dá trá âjũ gólã tã lâ drí lâzélé kôrô jó ąngí ãmãkã 'd̄izó rí ró."

Lôngó 118.22

8 Gõ'dá úlí Ôvârí kâ âtâ kpá kî,

“Âjû âlô-âlô 'dî â 'dô ôjílâ pá sî'á kpá nî drílîyî 'dêzó vüdrî.”

Îsáyã 8.14

Gólîyî 'dê vüdrî, tâlá gólîyî lée úlí Ôvârí kâ ârílí kô rî drî. Ítí rî, gólîyî â 'dô lâņō gólâ Ôvârí drî 'bâlê trá fêlé gólîyî drî âkû ró rî úsú'á.

9 Gõ'dá ânî tāsî rî, ânî ôjílâ tîbê Ôvârí drî njílî trá â 'dólê ôjílâ íyíkâ ró rî yî î'dî. Nî â 'dô trá ânyî Ôvârí bê kárâ ûrî âkó drî-'bá ró. Ânî rî'á ôjílâ Ôvârí drî 'bâlê drî-'bá ró kûmû gólâkâ zêlé rî 'bá yî î'dî. Gõ'dá ânî rî'á gólâkâ ífífí lâ ró rî yî î'dî. Ôvârí 'ê tâ 'dî ítí 'dî rî, tâlá nî âtâ ró tâ gólîyî âmbá yî drî 'êlé ânî drî 'dî bê ôjílâ drî ndrî. Ôvârí î'dî kpá tîbê ânî âjû 'bá ânîlí volé kûmû Sâtánâ kâ ìnrîkúwá kâ 'ásî ânîlí kûmû íyíkâ vō î'î-î'î 'á sūsū ró rî 'á nō. Búkû Ôvârí kâ âtâ tâ trá kî,

10 “Drê âkpākã'dã sîsî rî, nî â 'dô kô ôjílâ Ôvârí kâ î'dî,

gõ'dá ngbâangbânō rî, ânî gõ'dá trá ôjílâ Ôvârí kâ î'dî.

Drê âkpākã'dã sîsî rî, nî nîjî drê Ôvârí rî pîpîsîlí ã'dî kô,

Gõ'dá ngbâangbânō rî, gólâ rî 'â ã'dî trá ânî rú âmbá, gõ'dá âyê tâ ônjî âníkã trá.”

Õséyã 1.9-10

11 Âmâ rû-lê-âziyã yî, nî rî rîlí ângó nō 'á ôzō ôjílâ ùmú ró ânî 'bá ânî rîlí tãkō 'ê 'bá lâvûlí kôrô lâvû rî yî kâtí. Ítí rî, má lô'bã rú'bã ânî rú lôvó gólâ ânî rú'bã kâ rî 'bá ânî 'bâlê tâ ônjî 'êlé 'dî gâlê dó, tâlá lôvó gólâ rú'bã kâ 'dî rî íyíkâ ìtú vósî cé zãâ rî'á rú fûlí ânî ífífí rú.

12 Nî rî zãâ rî'á tâ tândí 'êlé î'dî, ôzō nî â 'dô trá rî'á ôjílâ gólîyî Ôvârí rî nî 'bá kô 'dî 'bá yî lâfálê rî. Gbō lé gólîyî ôrî tâ ngölê ânî rú kî, nî ô'ê tâ ônjî trá rî, gõ'dá gólîyî â 'dô ânî ndrê'á gbō zãâ rî'á tâ tândí 'ê'á î'dî. Gõ'dá ítí rî, gbō gólîyî drî drî âdîzó tâ ônjî âyélé gōzó tâ tândí 'êlé î'dî Ôvârí rî lûyî-lûyî bê kâyî gólâ Yésû drî ânîzó tâ-vô ôjílâ kâ kîlí rî sî.

Tã ôjílâ gólîyî 'bâlê ânî drîlí rî ìnjî-ìnjî lâ kâ rî

13-14 Nî 'bã ânî nyãányã rîlí ôjílâ gólîyî 'bâlê ânî drîlí rî yî zêlé, ôzō â 'dô kúmú gólâ kúmú âmbá drî drî-âcê fêzó drílâ rî î'dî rî. Nî 'ê ítí, â 'dô ró bê Kúmú âmákã Yésû Krístō rî ìnjîzó. Ngátã â 'dô gõ'dá kúmú drî-âcê bê jãrîbã ángî âníkã drîlí rî î'dî yã rî, nî ìnjî gólâ kpá tâ kî 'bá ró, tâlá lôsî gólîyíkã rî'á tâ-vô ôjílâ kâ kîlí, lâņō fêlé gólîyî tâ ônjî 'ê 'bá trá rî yî drî gõ'dá gólîyî tâ tândí 'ê 'bá rî yî lûyîlí.

15 Gõ'dá Ôvârí lē zãâ ânî drî rîlí tâ tândí 'êlé î'dî, tâlá tâ tândí ânî drî rî'á 'êlá 'dî 'bá yî ô'bã ró ôjílâ gólîyî tâ nî âkó lé 'bá ró, rî 'bá íyî tâ ngölê ânî rú 'dî 'bá yî bê, tâ ngōngō íyíkã ânî rú 'dî 'bá yî âyélé volé.

16 Nî rî gõ'dá ôzō ôjílâ gólîyî rî 'bá drî-báláyî ró rî 'bá yî kâtí. Gõ'dá drî-báláyî âníkã 'dî, nî ìsû kô kî, ââ 'dô ânî drî tâ ônjî 'êzó, gõ'dá ânî drî rîlí ôzō rú î'bû 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî kâtí.

17 Nî ìnjî ôjílâ ndrî, nî lē ânî âzí-âzí yî krístō 'bá ró rî yî ndrî. Nî rô Ôvârí, gõ'dá nî ìnjî kpá kúmú âmbá âníkã rî yî.

Láŕî rú î'bû 'bá yî drî 'êzó rîlí íyî lîpî yî bê rî

18 Ânî gólîyî rú î'bû 'bá ró rî, nî fê ânî nyãányã nyé ânî lîpî yî ìnjîlí pîpîsîlí âlô sî gõ'dá kpá tâ gólîyî drî lélé ânî drî 'êlé rî yî 'êlé. Ôzō ânî lîpî yî â 'dô ôjílâ tândí 'î rî, nî ìnjî gólîyî, gõ'dá gbō lé gólîyî â 'dô ôjílâ ônjî 'î, ôrî íyî

lânḡ fêlê ânî drí rōô rî, nî âtũ ânî fîi ñnîni ró lânḡ 'dî nĵrĵi 'â, tâlâ nî nĵ rĵrĵi gólâ Ôvâri drí lêlê ânî drí rĵzó 'á lâ 'á rî yî trá.

¹⁹ Gõ'dá nĵ ô'ê trá ĩtĵ rĵ, Ôvâri â'dô ôrê fê'á ânî drí rĵrĵi tândĵ ânĵkâ 'dĵ tāsĵ.

²⁰ Gõ'dá ôzô ôófê lânḡ trá ânî drí tâ ônjĵ ânî drí 'elê rĵ tāsĵ rĵ, gõ'dá nĵ 'ê lómbé-lómbéwá kô fĵi ânî drí âtũlĵ lânḡ 'dĵ nĵzó 'dĵ tāsĵ. ĩtĵ rĵ, gõ'dá ôófê lânḡ ânî drí cú ĩtĵ ânî drí tâ ônjĵ 'ê âkó rĵ, ôzô nĵ âtũ fĵi trá lânḡ rĵ 'dĵ nĵrĵi 'á rĵ, gõ'dá Ôvâri â'dô 'bâ'á ânĵ bê âyĵkô ró âmbá.

²¹ Ôvâri 'bâ ânĵ trá lânḡ úsulĵ ĩtĵ 'dĵ rĵ, tâlâ Yésũ Krĵstô nĵi lânḡ kpá trá rōô ângó nō 'á âmâ pârê 'á rĵ drĵ. Lânḡ gólâ Yésũ Krĵstô drĵ nĵĵlĵ 'dĵ rĵ, rĵ'á tâ â'dâ 'ĵ âmâ drĵ 'elê ĩ'dĵ.

²² Nĵ ârĵ drê tâ úlĵ Ôvâri kâ drĵ âtalé Yésũ rĵ tāsĵ rĵ kĵ, "Gólâ 'é tâ ônjĵ âzâkâ âlôwâlâ kó kô.

Âarĵ gólâ kpá ônjĵ âtarê 'á kô."

Īsáyâ 53.9

²³ ĩtĵ rĵ, gõ'dá ó'dâ gólâ bê rĵ, gólâ lôgôó lâ'dá 'dĵ vō lâ kpá kô. Gõ'dá ôĵĵlâ fê lânḡ bê gólâ drĵ rōô rĵ, gólâ lôgôó lânḡ 'dĵ vō lâ gólĵyĵ drĵ kpá kô, gólâ fê bê-rĵ ĵyĵ nyâányâ ĩ'dĵ Ôvâri drĵgá, gólâ tĵbê 'ê 'bâ tâ-vó ĵyĵkâ kĵlĵ mbĵ rĵ drĵ.

²⁴ Gõ'dá ĵĵpâ gólâ rĵ rú'bâ bê fê lâĵĵ-lâĵĵ drĵĵi tâ ônjĵ âmákâ tāsĵ rĵ, gólâ drĵ tâ ônjĵ âmákâ trôzó ndrĵ yĵ rú. Gólâ 'ê tâ 'dĵ ĩtĵ 'dĵ rĵ, â'dô ró bê âmâ 'bâlê drĵ-bâlâyĵ ró mbârâkâ tâ ônjĵ kâ 'ásĵ, gõ'dá kpá mã ôrĵ ró bê tâ mbĵ 'bâ ró Ôvâri rĵ ĵĵĵ drĵ 'á. Lânḡ Yésũ Krĵstô kâ 'dĵ pâ âmâ nĵ.

²⁵ Sĵsĵ rĵ, ânĵ gõ'dá ôzô kâbĵlĵkĵ gólĵyĵ âvĵ 'bâ trá ômâ 'á rĵ 'bâ yĵ kâtĵ, gõ'dá ngbâangbânô rĵ, Yésũ Krĵstô âdrĵ ânĵ trá lôgólê pávó 'á ĵyĵ vó bêlê ĩ'dĵ lôkĵ 'bâ ró. Gólâ gõ'dá trá ĩ'dĵ 'ê 'bâ ânĵ vó ndrêlê kâbĵlĵkĵ ĵyĵkâ rĵ 'bâ yĵ ró rĵ.

3

Lâĵĵ ôkó yĵ drĵ 'êzô rĵlĵ ágó lâ yĵ bê rĵ

¹ Gõ'dá kpá ĩtĵ, ânĵ ôkó, nĵ fê ânĵ nyâányâ nyé ânĵ ágó yĵ ĵnĵĵlĵ. Nĵ 'ê ĩtĵ, ôzô gbô lé ânĵ ágó âzâ 'bâ yĵ ôlê ĵyĵ tâ Ôvâri 'á kô rĵ. Ôzô ôôndrê rĵrĵi tândĵ ânĵkâ 'dĵ trá rĵ, gbô gólĵyĵ drĵ kpá rú jâzó tâ lêlê Ôvâri 'á rĵrĵi tândĵ ânĵkâ 'dĵ tāsĵ. Īcá kô ânĵ drĵ gólĵyĵ jâzó tâ tândĵ 'elê cé úlĵ ânĵ drĵ âtalé gólĵyĵ drĵ rĵ 'bâ yĵ sĵ. Tâ tândĵ 'ê'ê lû'û gârâ úlĵ âtâ-âtâ drĵĵi sĵ.

² Tâlâ gólĵyĵ ôndrê ró ĵyĵ lâĵĵ tândĵ ânĵ drĵ rĵzó gólĵyĵ ĵnĵĵlĵ 'dĵ bê, gõ'dá gbô gólĵyĵ drĵ Ôvâri rĵ ĵnĵzó lâĵĵ ânĵkâ 'dĵ 'ásĵ.

³ Nĵ rĵ kô ngá gólĵyĵ ânĵ rú'bâ 'bâ 'bâ â'dólê sũsũ ró rĵ 'elê. Nĵ rĵ kô rĵ'á ânĵ drĵ-'bĵ ômbêlê lâĵĵ ngĵi âzâ 'bâ yĵ 'ásĵ, â'dô ró bê sũzó ĩ'dĵ sĵ lâ, gõ'dá nĵ ĵzâ âdĵ ânĵkâ kô ngá gólĵyĵ lô'ĵlĵ rú'bâ 'ásĵ sũzó rĵ yĵ drĵĵi, gõ'dá kpá ĵtá tândĵ sôlê sũzó 'dĵ 'bâ yĵ bê. Ngá gólĵyĵ ânĵ drĵ sũzó rĵ â'dó ngá 'dĵ 'bâ yĵ ĩ'dĵ kô.

⁴ Bê-rĵ nĵ ŵĵũ mbârâkâ ânĵkâ rĵ sĵ ndrĵ â'dólê tâ tândĵ 'elê ĩ'dĵ, gõ'dá kpá rĵlĵ mánĵsĵ ró, gõ'dá kpá pĵpĵsĵlĵ â'dĵ bê. 'Dĵi rĵ â'dô ânĵ 'bâ'á â'dólê sũsũ ró Ôvâri rĵ ĵĵĵ drĵ 'á. 'Dĵi rĵ'á sũsũ gólâ ĵcá 'bâ kô ndêlê rĵ ĩ'dĵ.

⁵ Gõ'dá kpá ĩtĵ, âmâ dêdê yĵ âkũ ró ndrĵ tĵbê tâ lê 'bâ ĵyĵ Ôvâri 'á nâ 'bâ yĵ 'ê ĵyĵ kpá trá ĩtĵ. Gólĵyĵ 'bâ ĵyĵ nyâányâ â'dólê sũsũ ró ĵyĵ fêfê sĵ ndrĵ ĵyĵ ágó yĵ ĵnĵĵlĵ.

⁶ Sárâ rĵ nyâányâ trá ĩtĵ. Gólâ ĵnĵi ĵyĵ ágó Âbârâyâmâ trá gõ'dá zĵ ĵyĵ ágó Âbârâyâmâ ĵyĵ lĵpĵ ró. Gõ'dá ôzô nĵ ô'ê kpá trá ôzô Sárâ kâ 'dĵ tĵ tâ mbĵ

'élé ĩ'dí, gō'dá ũrĩ 'é ānī gō'dá kpá kô rī. Tā 'ē'ē āníkā 'dī â'dô â'dá'á lâ kī, ānī gō'dá trá Sárā rī ózōwá yī ĩ'dí ōzō kpálé ānī ā'dô ōrī Yúdā yī kâ 'ásī kô rī.

Láfi ágó yī drí 'ēzō rīlī ōkó lâ yī bē rī

⁷ Gō'dá ānī gólīyī ágó ró rī 'bá yī drí rī, nī rī kpá tándí ró ānī ōkó yī bē. Nī ndrē gólīyī ĩzā bē, gō'dá â'dólé gólīyī vó ndrēlé tándí ró rīlī lówó ngá lēlē kâ ágó yī kâ ōkó bē rī sī. Nī ĩnjī gólīyī, tálā ānī fāfā gārā gólīyī drī sī. Gō'dá nī ĩnjī gólīyī kpá, tálā nī â'dô lédrē-lédrē ādūkū ākó rī úsú'á 'dó kpākā ālō gólīyī bē Ôvārī drīgá sī. Ōzō ānī ágó nī ō'ē trá ĩtí ānī ōkó yī drí rī, Ôvārī â'dô rātāā āníkā ārī'á.

Tā rīrī krístō 'bá kâ āzī-āzī lâ yī bē rī tāsī

⁸ Ādūkū lâ ró rī, nī rī zāā rīlī pīpīsilī ā'dí sī ānī lāfálé 'ásī. Nī rī ngá ālō ró. Nī ndrē ĩzā ānī āzī-āzī yī kâ bē, nī lē ānī āzī-āzī yī, nī â'dô ā'dí ró ānī āzī-āzī yī drí. Nī 'bā ānī nyānyā kô â'dólé gārā ānī āzī-āzī yī drī sī.

⁹ Gō'dá ōzō ānī āzī-āzī yī ō'ē tā ōnjí trá ānī drí rī, nī lōgō tā ōnjí 'dī vō lâ gólīyī drí kô. Gō'dá ōzō óō'dā ānī rī, nī lōgō lā'dá 'dī vō lâ kô lā'dá sī. Bē-rī nī ĩjī Ôvārī ĩ'dí ōrē fēlé ōjílā ānī 'dā 'bá 'dī 'bá yī drí. Tálā 'dīlī tā gólā Ôvārī drí ānī njizó ōjílā íyíkā ró 'elā rī ĩ'dí. Gō'dá gólā â'dô kpá ōrē fē'á ānī drí, ōzō nī ōfē ōrē trá ōjílā āzī drí rī.

¹⁰ 'Dīlī nyé ōzō ĩgīlī trá bókū Ôvārī kâ 'á rī tí kī,

“Ōzō ōjílā āzā ōlē â'dólé āyīkō ró āngó nō 'á gō'dá kpá ngá tándí úsúlī rī, ōjílā rī gógó 'dī āātā úlī ōnjí kô ōjílā āzī rú, gō'dá gólā āādō ōnjō kpá kô ōjílā āzī rú.

¹¹ Gólā āāyē tā ōnjí ndrī gō'dá rīzō tā tándí rī 'bá yī 'élé ĩ'dí.

Gólā ũújū ĩtú vósī cé rīlī 'á ā'dí sī āzī-āzī lâ yī bē.

¹² Gólā ō'ē tā 'dī 'bá yī ĩtí, tálā Ôvārī rī ōjílā tā mbī 'bá vó ndrēlé gō'dá kpá rātāā gólīyíkā ārīlī.

Gō'dá Ôvārī rī íyíkā íyī ũgúlī jālē jā ōjílā rī 'bá tā ōnjí 'élé rī yī drí.”

Lôngó 34.12-16

Tā gólā lāṅō úsú kâ â'dózó krístō 'bá ró rī tāsī rī

¹³ Ōzō gō'dá nī ōrī trá rī'á tā tándí rī 'élé ĩ'dí rī, ngá gólā 'ē 'bá íyíkā gō'dá kô ānī dólé rī ā'dô 'í yā?

¹⁴ Gō'dá ōzō gbō lé ōjílā āzā 'bá yī ōfē lāṅō ānī drí tā tándí ānī drí 'élé rī 'bá yī tāsī rī, nī ĩsū tā kô, Ôvārī â'dô ōrē fē'á ānī drí lāṅō fēlé ānī drí 'dī tāsī. Nī 'ē ũrī kô ōjílā gólīyī 'ē 'bá lāṅō fēlé ānī drí 'dī 'bá yī tāsī.

¹⁵ Nī rô cé Yésū Krístō ĩ'dí Kúmú āníkā ró pīpīsilī ālō sī. Nī rī ĩtú vósī cé njāā tā-drī lōgōlé ōjílā gólīyī 'ē 'bá ānī ĩjílī kī'á nī rī, nī ōrī ĩfī 'bālē Yésū Krístō drīlī 'díyī pā 'bá āníkā ró ā'dô tāsī yā rī yī drí.

¹⁶ Ōzō gō'dá nī āā'dô tā ĩjī rī 'dī drī lâ lōgō'á ōjílā gólā ānī ĩjī 'bá 'dī drí rī, nī lōgō mānisī pīpīsilī ā'dí sī. Nī rī tā gólīyī 'ē 'bá ānyī lōgōlé ānī drī rī 'élé kô! Tálā ōzō óō'dā ānī trá tā tándí gólā ānī drí rī'á 'elā rī 'bá yī tāsī rī, gólīyī â'dô 'bā'á ānyī bē gólīyī ōtīrī rīrī tándí āníkā 'dī ndrēē, tálā ānī ōjílā Yésū kâ ĩ'dí rī.

¹⁷ Ōzō Ôvārī ōlē nī ānī drí lāṅō úsúlī ĩtí, tā tándí gólīyī ānī drí rī'á 'elā 'dī 'bá tāsī rī, rī'á tándí ró ānī drí lāṅō rī gógó 'dī njizó tā tándí gólīyī ānī drí rī'á 'elā 'dī 'bá yī tāsī. Gō'dá nī ũnjī lāṅō tā ōnjí ānī drí 'élé rī yī tāsī rī, 'dīlī tā ngīngī 'í.

¹⁸ “Yésū Krístō tā mbī 'ē 'bá 'í,

gõ'dá gólâ nji lânõ trá drílâ drärē 'á,
 ã'dô ró bê ãmâ pázó tâ õnjí ãmákâ 'ásĩ.
 Gólâ drã trá cé ândâlâ ãlô ndê trá ï'dĩ 'dĩ.
 Gólâ 'é tâ õnjí kô, gõ'dá gólâ drã bê-rĩ ãmâ tâ õnjí 'bá nõ 'bá yí vò lâ 'á,
 ã'dô ró bê ãmâ âjílí Ôvârí ngálâ.
 Úfû gólâ rĩ rú'bá ñnyákú trá,

gõ'dá Ôvârí ñngá gólâ trá lédrê-lédrê ró Líndrí Tãndí iyíkâ sĩ."*

¹⁹ Kãyî 'dĩ 'á rĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kã sĩ, Yésũ ârĩ trá 'bú 'álâ, nĩ'á tâ Ôvârí kã pélé mälâyíkã õnjí tibê 'bälé trá gãnĩmã 'á tólâ nã yí drí.

²⁰ Mälâyíkã õnjí 'dĩ 'bá yí ró ñyĩ Ôvârí kô ãkũ ró ãkpãkã'dã kãyî Nówã kã rĩ sĩ.* Nówã õtĩrĩ rĩ kôlóngbõ ángĩ êdéle rĩ, Ôvârí rĩ trá 'ã ã'dĩ sĩ, ã'dô ró bê õjílã tèle drĩ ádíli tâ õnjí iyíkã 'ásĩ, gõ'dá õjílã ádíli drĩ kô. Gõ'dá ïtĩ rĩ, ôzê ândrê 'dĩ âcã bê 'díli gõ'dá ñmvũ lâ drí tĩzó gõ'dá kôlóngbõ drí ngãzó ñmvũ drĩ rĩ, õjílã ngã pã 'bá ñmvũ drí fũlí kô rĩ cé nji-drĩ-lã-nã, Nówã drí 'bã 'ásĩ rĩ 'bá yí ï'dĩ.

²¹ ñmvũ gólâ ñmvũ tĩtĩ kã 'dĩ rĩ rĩ'á tâ ã'dã bãbãtízĩ kã 'ĩ, gólâ ãnĩ pã 'bá trá ngbãângbãno Krístõ rĩ ngãngã õdrã 'ásĩ rĩ sĩ rĩ ï'dĩ. Gõ'dá ïtĩ rĩ, bãbãtízĩ pãtĩ rĩ ã'dó kô tótó ñmvũ dãdã rú'bá 'á rĩ ï'dĩ. Bê-rĩ bãbãtízĩ pãtĩ rĩ rĩ'á drĩ ádíli ï'dĩ ágõlé Ôvârí ngálâ pĩpĩsĩlí tãndí sĩ.

²² Yésũ Krístõ ngã trá gólé ùrú 'álâ rĩlí drĩ-ágó Ôvârí kã drĩ lésĩ rĩlí kúmú ró Ôvârí bê. Gõ'dá ngbãângbãno rĩ, gólâ rĩ trá mälâyíkã drĩlí ndrĩ gõ'dá kpá líndrí ãzã 'bá yí ã'dó 'bá cú drĩ-ãcê bê ùrú 'á tólâ nã 'bá yí drĩlí õjílã bê ndrĩ.

4

¹ Mã nĩ trá ãnĩ bê tãndí ró kĩ, Yésũ nji lânõ trá rõõ. ïtĩ rĩ, nĩ rĩ njãã fĩ ãtũ-ãtũ sĩ lânõ nji lí õzõ Yésũ kãtĩ. Nĩ rĩ njãã lânõ nji lí, tãlã õjílã gólâ tibê lânõ nji 'bá 'dĩ rĩ, gólâ lã trá látĩ tâ õnjí kã rĩ yí âyéle.

² Gõ'dá ïtĩ rĩ, ïtõlé nõngã sĩ bãũũ õdrã ãnĩkã rĩ sĩ rĩ, nĩ âyê tâ lõvó gólâ rú'bá kã rĩ 'bã ãnĩ 'bälé tâ õnjí 'elê 'dĩ. Nĩ 'è gõ'dá tâ gólĩyĩ Ôvârí rĩ 'bã 'bã ãyĩkõ ró rĩ ï'dĩ.

³ Sĩsĩ rĩ, nĩ rĩ trá rĩ'á tâ õnjĩ-õnjĩ 'elê ï'dĩ õzõ õjílã gólĩyĩ Ôvârí rĩ nĩ 'bã kô rĩ 'bã yí kãtĩ. Sĩsĩ rĩ, nĩ rĩ trá rĩ'á ãyĩlí õjílã gólĩyĩ ã'dó 'bã kô ãnĩ õkó ró ngãtã ágó ró kô rĩ 'bã yí bê, gõ'dá ãnĩ trá ãvê 'bã ró. Nĩ rĩ trá rĩ'á õdrã mvũlí rõõ rĩ'á ãnĩ cĩlí. ãnĩ drí rĩzó rũ ê'bélé tâ ãnyĩ kã sũ 'bã kô rĩ 'bã yí 'ê bê. Nĩ rĩ kpã trá rĩ'á ôvârí ãnĩ ã'bĩyã yí kã ã'dó 'bã Ôvârí pãtĩ ró kô rĩ ïrátã bê, tibê ã'dó 'bã tâ õnjí têtê ró rĩ.

⁴ ïtĩ rĩ, gõ'dá ngbãângbãno rĩ, nĩ gõ nĩ jã ãnĩ bê trá Ôvârí pãtĩ mbĩ rĩ rõlé ï'dĩ rĩ, õjílã gólĩyĩ tibê Ôvârí pãtĩ rĩ nĩ 'bã kô rĩ, drĩ lâ ñyĩ trá ñjã-ñjã ró, tãlã nĩ gã vólé trá dó tâ õnjí gólĩyĩkã 'dĩ 'bã yí 'elê kpãkã ãlõ gólĩyĩ bê rĩ drí. ïtĩ rĩ, gólĩyĩ drí gõ'dá ãnĩ lô'dázó.

⁵ Gõ'dá ã'dô gbõ lé ïtĩ rĩ, ñzátú rĩ, gólĩyĩ ã'dô ádrê'á Ôvârí tibê rĩ 'bã tã-vó õjílã ndrĩ kã kĩlí rĩ ágálé, tâ lâ yí kĩlí gõzó lânõ félé drĩlyĩ, õjílã gólĩyĩ 'bã 'bã bê drê lédrê-lédrê ró rĩ yí gõ'dá kpã gólĩyĩ õdrã 'bã trá rĩ 'bã yí bê.

⁶ Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, ópê tâ átĩ-átĩ tãndí Ôvârí kã trá õjílã gólĩyĩ õdrã 'bã trá rĩ drí drê ãkpãkã'dã gólĩyĩ drí drã ãkó, tãlã Ôvârí õkĩ ró tã-vó gólĩyĩkã bê tâ

* **3:18 3.18** Úlí 'dĩ 'bã yí ñgĩ ïtĩ 'dĩ, tãlã õjílã ãzã 'bã yí kĩ, 'dĩ rĩ ãã'dõ lõngó 'ĩ. * **3:20 3.20** Krístõ 'bã ãzã 'bã yí ñsũ iyíkã kĩ, 'dĩ 'bã yí ãã'dõ mälâyíkã gólĩyĩ vò ùrú 'álã rĩ âyê 'bã ãrízó ñyĩ õkó õjílã mvã ró rĩ yí tãsĩ.

'ē'ē gólīyíkā gólīyī drí â'dózó drē lédrē-lédrē ró āngó nō 'á rī vó ró. Ítí rī, gbō lé gólīyī drā trá rī, gólīyī ōrī ró bê zāâ gbádú ădūkū ākó ūrú 'álâ ōzō Ôvârí kâtí.

⁷ Nī ndrē trá, kâyī Ôvârí drí 'ēzō ngá ndrī āngó 'á nō 'bá yī ndélé rī âcâ trá. Ítí rī, nī rī līfī lōmbâ bê, nī ōrī ró bê zāâ rī'á rātaā 'élé Ôvârí drí kâyī vósī cé.

⁸ Gō'dá ítí rī, ngá tā lâ drí lăvŭlī gără ānī drí 'élé rī í'dī nō, nī lē ānī āzī-āzī yī ānī pīpīsilī ālō sī, tālâ ōjílā lēlē 'dī rī â'dô ānī 'bā'á njāâ ōjílā āzī áyélé tā ōnjī gólīyíkā 'élé ānī drí rī 'bá yī 'ásī.

⁹ Nī rī ōjílā āzī lăgŭlī ānī drí 'bā 'á cú ítí tā įsŭ-įsŭ rī rī rī ākó.

¹⁰ Ôvârí fē mbârākā lōsī íyíkā 'ē kâ trá ānī drí ālō-ālō ndrī ngīngī. Ítí rī, nī 'ē lōsī tībē gólâ drí mbârākā lâ fēlé trá ānī drí 'dī dódó ōzō rŭ į'bŭ 'bá tândí kâtí, â'dô ró bê ānī drí ānī āzī-āzī yī pázó í'dī sī lâ.

¹¹ Ítí rī, nī āzâ, ōzō Ôvârí ōfē mbârākā tā pēpē kâ í'dī ní drí rī, gō'dá ní pē tā âtī-âtī gólâ drí tā nīnī lâ fēlé trá ní drí 'dī dódó. Nī āzâ, ōzō Ôvârí ōfē ní drí mbârākā rŭ į'bŭ kâ í'dī ōjílā āzī drí rī, ní į'bŭ rŭ gólīyī drí fāfā gólâ Ôvârí drí fēlé trá ní drí 'dī sī ndrī. Ānī ndrī nī 'ē tā 'dī 'bá yī ítí, tālâ úlŭyī ró Ôvârí Yésŭ Krístō rī tāsī, tā gólīyī ānī drí 'élé 'dī 'bá yī tāsī. Kú mú Yésŭ mbârākā bê ngá ndrī drīlī rī āâ'dô įnjī-įnjī lâ ró zāâ gbádú ădūkū ākó. Āâ'dô ítí.

¹² Āmâ rŭ-lē-āzī yī má drí lēlé trá rōō rī 'bá yī, lăŋō gólīyī rī 'bá ānī 'élé rī ōlījā ānī drī kō. 'Dī ā'dó kō ngá 'ē 'bá ānī drī 'bālé lījālé rī í'dī.

¹³ Vō lâ 'á rī, nī â'dô āyīkō ró, tālâ nī rī 'dī lăŋō Yésŭ Krístō rī 'ē 'bá rī âmú'á gólâ bê. Ōzō ā'dô trá ítí rī, gō'dá nī â'dô 'bā'á āyīkō ró kpākā ālō Yésŭ bê kâyī gólâ drí 'ēzō āgōlé 'bālé įnjīlī rōō kpá â'dólé mbârākā bê āngó nō drīlī rī sī.

¹⁴ Ōzō ōōrī ānī lô'dalé tālâ ānī krístō 'bá 'í rī, 'é ngá kō, Ôvârí â'dô ōrē fē'á ānī drí. Líndrī Tândí Ôvârí kâ gólâ â'dó 'bá āmbâ lăvŭlī gără rī â'dô rī'á ānī bê ānī pālé mbârākā íyíkā sī.

¹⁵ Ōzō nī ūsŭ lăŋō rī, nī ūsŭ kō āzī-āzī fŭfŭ tāsī, ngátá ngá ōjílā āzī kâ ūgŭ-ŭgŭ lâ tāsī, ngátá tī sōsō tā ōnjī-ōnjī ōjílā āzī kâ 'á rī tāsī, ngátá ngá ndrī ōnjī-ōnjī āzâ 'bá yī 'ē 'bá lăŋō āsélé ānī drī rī 'bá yī 'ē'ē lâ tāsī.

¹⁶ Gō'dá ōzō nī ūsŭ lăŋō tālâ ānī krístō 'bá 'í rī, ānyī lâ ōgâ ānī drī kō. Nī lŭyī Ôvârí kâyī lăŋō 'dī kâ 'á, tālâ ānī rī'á ōjílā gólīyī Yésŭ Krístō rī rŭ bê rī í'dī.

¹⁷ Nī ndrē drē, Ôvârí rī'á tā-vó ōjílā kâ kī'á lăŋō rī 'bá gólīyī 'élé āngó 'á nō sī. Ôvârí â'dô rī'á tā-vó ōjílā nyānyā lâ íyíkā rī 'bá yī kâ kī'á sīsī. Ōzō gō'dá gólâ āâ'dô tā-vó āmâ ōjílā gólâkâ ró rī 'bá yī kâ kī'á rī, gō'dá lăŋō â'dô 'ē'á â'dólé ōjílā tā lē 'bá tā Ôvârí kâ nō 'á kō rī 'bá yī drī rī lăvŭlī gără āngó tī yā?

¹⁸ 'Dī rī, â'dô â'dó'á nyé ōzō bŭkŭ Ôvârí kâ drí âtalé trá rī kâtí,

“Ōzō â'dô gō'dá āmbâ-āmbâ ró ōjílā Ôvârí kâ drí ngá pázó rī,

â'dô tā â'dô íyíkā â'dó'á kó nī ōjílā gólīyī tā ōnjī 'bá ró Ôvârí rī rō 'bá kō rī 'bá yī drī yā?”

Úlī Mānīgō 11.31

¹⁹ Ōzō Ôvârí ōlē trá lăŋō drí ānī 'élé rī, 'dōvó nī 'bā ānī nyānyā nyé gólâ drīgá, gólâ ōndrē ró ānī vó nī lăŋō 'dī 'bá yī 'ásī ndrī. Gólâ í'dī tībē ānī 'bā 'bá rī, gō'dá gólâ ícá kō ānī áyélé ānī drī sī ítí.

5

Úlì mbâràkã sô kâ òjílã kâñsã kâ rú rî 'bá yî

¹ Gõ'dá ngbâangbânō má âtâ ânî gólîyî 'bã 'bá drî-'bá kâñsã kâ ró òzō má tí rî yî drí. Má rî gógó nyãányã lâ, má ndrê lânō Yésũ Krístō rî 'ê 'bá rî trá cú ámâ ìfî sî, gõ'dá má drí tã lâ âtázó òjílã ãzí drí. Ìzátú rî, má â'dô rî'á Krístō bê kâyî gólã Ôvârí drí 'èzô ãmbã gólâkã rî â'dalé òjílã ndrî drí rî tú. Má lô'bã rú'bã ânî drí kî,

² nî ndrê òjílã gólîyî Ôvârí drí fêlé trá ânî drí vó lâ ìyî ndrêlé rî yî dódó. Nî ndrê vó lâ ìyî dódó, tãlã pãtî nî lã trá 'èlã ìtí, â'dó kô kî, nî 'è 'dî tótó tãlã 'dî trá lôsî ânîkã rî'á 'èlé ãdî úsúzó 'á lâ rî ì'dî.

³ Nî 'bã ânî kô ãmbã ró òjílã gólîyî Ôvârí drí fêlé trá ânî drí vó lâ ìyî ndrêlé 'dî 'bá yî drîlî. Gõ'dá ìtí rî, nî rî ânîkã tãndí ró, tãlã gólîyî òtrô ró bê lâràkô ânîkã ì'dî.

⁴ Ìtí rî, gõ'dá Yésũ Krístō â'dó 'bá drî-'bá lôkí 'bá ró rî, òtírî âgôô rî, gólã drí ápã drî-'á ró gólã tîbê rî 'bá zãã gbádú ró rî fêzô ânî drí.

⁵ Gõ'dá má âtâ tã kpá ânî gólîyî rî 'bá drê mbãlé ó'dí rî 'bá yî drí. Nî ârî úlì òjílã gólîyî sîsî-lésî ânî drí rî 'bá yî kâ. Gõ'dá ânî ndrî rî'á òzô rú ì'bũ 'bá kâtí rú ì'bũlî ânî ãzí-ãzí yî drí. Nî 'bã ânî kô ãmbã ró gólîyî drîlî. Nî 'è tã 'dî 'bá yî ìtí, tãlã búkũ Ôvârí kâ âtâ kpá trá kî,

“Ôvârí gã dó òrê fêlé òjílã gólîyî lómbé-lómbéwá 'bá ró rî yî drí.

Gõ'dá ìtí rî, gólã fê òrê òjílã gólîyî ìyî 'bã 'bá â'dólé ngá fínyáwá ró rî 'bá yî drí.”

Úlì Mãnîgô 3.34

⁶ Gõ'dá â'dô bê trá ìtí rî, nî sô ânî drî Ôvârí mbâràkã ãkî bê rî zélé ngá fínyáwá ró, gõ'dá gólã â'dô òjílã 'bã'á ânî ìnjîlî.

⁷ Nî fê lânō gólîyî rî 'bá ânî 'èlé rî yî Ôvârí drîgá, tãlã gólã rî nî ânî vó ndrêlé dódó.

⁸ Ânî ìfî ombã ânî rú, tãlã ânî ãjú-'bã-ãzí Sâtánã, rî'á ânî lûndrũ'á òzô kãmî kâtí. Gólã rî'á ânî lôndã'á ìzãlé.

⁹ Ìtí rî, nî rî zãã tã lèlê sî Ôvârí 'á gágá òzô rákã fê kâtí pîpîsîlî ãlô sî. Nî fû rú Sâtánã bê mbâràkã Ôvârí kâ sî, tãlã Sâtánã òzó kô ânî pèê. Kâyî lânō kâ 'á rî, tã ããgã ânî drî kî, krístō 'bã ãzã 'bá yî kpá bê ãngó 'á rî'á ìyî lânō ãlô-ãlô ânî drí rî'á úsúlã 'dî 'bá yî úsú'á òzô ânî kâtí.

¹⁰ Ôvârí lã ânî rōô. Gólã nî ânî trá, ã'dô ró ãmbã íyíkã ãmúlî yî bê ãdũkũ ãkó, tãlã ânî trá ngá ãlô 'î Yésũ Krístō bê. Lãnō 'dî â'dô 'è'á ânî 'èlé cé kâyî dã sî. Gõ'dá 'dî vósî rî, Ôvârí rî nyãányã â'dô mbâràkã fê'á ânî drí ãdrézó gágá, tãlã ngá ãzã ãlôlã òzó kô ânî pèê.

¹¹ Òjílã ìnjî gólã gõ'dá ùlûyî ìyî kpá gólã Kúmú ìyíkã ró zãã gbádú ãdũkũ ãkó. Ââ'dô ìtí.

Tã Pétērō drí nî-bê-yã 'èzô rî

¹² Nôô 'bá yî úlì ámakã jôlé ânî drí rî yî ì'dî. Sîlîvánô ìgî nî má drí. Gólã òjílã tãndí rî ì'dî. Úlì ámakã 'dî 'bá yî òsô mbâràkã ânî rú ânî drí fî ãtüzó bê lânō ndrî 'ásî. Má lã úlì ámakã 'dî 'bá yî ãâ'dã ró tã ânî drí kî, pãtî-pãtî ró Ôvârí lã ânî trá cú ìtí tãkó ìtí, ngá ãzã 'è ãkó gólã drí. Nî lã tã lôvô gólãkã ânî drí tãkó 'dî 'á pîpîsîlî ãlô sî.

¹³ Gõ'dá krístō 'bá gólîyî Rómã 'álã rî 'bá yî 'è ìyî kpá nî-bê-yã ânî drí ndrî. Gólîyî kpá rî'á òjílã Ôvârí drí njîlî trá ânî tí rî yî ì'dî. Mârãkô gólã â'dó 'bá òzô ámã mvá ífíí kâtí rî 'è kpá nî-bê-yã ânî drí.

¹⁴ Nĩ 'ê nĩ-bê-yã ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ drí lõvõ sĩ. Tã ặ'dị ãâ'dô ãnĩ gólĩyĩ â'dó 'bá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rĩ yĩ drí. Ĩ'dĩ 'dĩ.

Tã ìgĩ-ìgĩ Pétěrõ kâ rĩ lâ 2 Pétěrõ

Tã 'ě'á zĩlâ nĩlĩ sísí rĩ

Sĩmónã Pétěrõ lãjõ'bá ró rĩ ìgĩ wárãgã rĩ lâ ró nõ drĩ-mbílí sۆzۆ krístõ 'bá yĩ lĩfĩ tã ìmbá 'bá gólĩyĩ ònjõ 'bá ró lě 'bá iyĩ gólĩyĩ ádólé ùgúlĩ jálé rĩ'á tã ònjĩ 'ělé rĩ 'bá yĩ tãsĩ. Wárãgã nõ rĩ'á dĩĩdĩ òzõ wárãgã mvá Yúdĩ kâ rĩ tí. Pétěrõ kĩ nĩ rĩ, krístõ 'bá yĩ ățățĩ tã pățĩ gólã lãjõ'bá Yésũ kâ rĩ 'bá yĩ drĩ ìmbálé gólĩyĩ drĩ Yésũ rĩ tãsĩ rĩ gágá. Gólĩyĩ ățãrĩ tã ìmbá 'bá gólĩyĩ ònjõ 'bá ró 'dĩ 'bá yĩ kâ, gۆzۆ ùgúlĩ dĩlĩ rĩzۆ tã ònjĩ gólĩyĩ drĩ rĩ'á 'ělã sísí rĩ 'ělé kō. Ôvãrĩ ățã'dō pățĩ rۆ lãņõ fě'á tã ìmbá 'bá gólĩyĩ ònjõ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ, òzõ òjĩlã gólĩyĩ lĩmvũ țĩțĩ drĩ ùfũlĩ rĩ 'bá yĩ tí, gۆ'dã kpã òzõ òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá tã ònjĩ tětě 'ělé jãrĩbã gólĩyĩ Sōdómō yĩ Gōmórã bê rĩ 'álã rĩ 'bá yĩ tí, gۆ'dã kpã òzõ mālãyĩkã gólĩyĩ tã Ôvãrĩ kâ lě 'bá kō rĩ 'bá yĩ tí. Yésũ ățã'dō 'ě'á ățgōlé 'wãã tã gólĩyĩkã kĩlĩ, gۆ'dã krístõ 'bá gólĩyĩ rĩ 'bá zãã tã lělě bê rĩ, ățã'dō pã'á lâ iyĩ, nĩ'á rĩlĩ ùrũ 'álã zãã gbãdũ ățdũkũ ățkō.

¹ Mã Sĩmónã Pétěrõ tĩbê rũ ì'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ ró gۆ'dã kpã lãjõ'bá ró rĩ ìgĩ wárãgã nõ nĩ ățnĩ gólĩyĩ tã lě 'bá tã ățlōlã gólã tã lâ drĩ lãvũlĩ gãrã nõ 'á ățãã bê nõ rĩ 'bá yĩ drĩ. Yésũ Krístõ, 'dĩyĩ pã 'bá ățããkã ró gۆ'dã kpã Ôvãrĩ ró, gólã tĩbê ățãã 'bã 'bã mbĩ Ôvãrĩ rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ, ățfě tã lělě 'dĩ nĩ ățãã drĩ.

² Ôvãrĩ ățã'dō ățnĩ bê òrě fělé ățnĩ drĩ tã ăț'dĩ bê lãvũlĩ gãrã, gólã rĩ nĩnĩ tãndĩ ró Kũmũ ățããkã Yésũ bê rĩ sĩ.

Tã rĩrĩ mbĩ gólã ăț'dã 'bã lâ kĩ, Ôvãrĩ nĩ ățnĩ nĩ ăț'dólé

òjĩlã iyĩkã ró rĩ tãsĩ

³ Ôzõ ățãã drĩ Ôvãrĩ rĩ nĩrĩ trá tãndĩ ró rĩ, Ôvãrĩ ățfě ngã gólĩyĩ ățãã drĩ lělé rĩ yĩ trá ndrĩ ățãã drĩ, ăț'dō ró ățãã drĩ ìcãzۆ rĩlĩ gólã bê zãã gbãdũ gۆ'dã kpã ăț'dólé òzõ iyĩ kãtĩ ăț'dō-ăț'dō ățããkã 'á, mbãrãkã ățkĩ gólãkã rĩ sĩ. Gólã nĩ ățãã trá ățmbã iyĩ ìfĩfĩ kã ățmũlĩ gۆ'dã ăț'dō-ăț'dō tãndĩ iyĩkã bê.

⁴ Gۆ'dã kpã mbãrãkã ățkĩ gólãkã 'dĩ sĩ rĩ, gólã ățfě ngã trá ățmbã ățãã drĩ tãkō ìtĩ, ngã gólã drĩ tã lâ 'bãlě trá ățãã drĩ rĩ yĩ. Gۆ'dã gólã 'bã ățãã tã trá tã ònjĩ ndrĩ ățngۆ drĩ 'á gólĩyĩ tã lówókō ățããkã drĩ ățãã 'bãlě 'ělé nõ 'bá yĩ ățyélé, gۆ'dã tã mbĩ rĩ 'ělé ì'dĩ, gۆ'dã ăț'dólé òzõ iyĩ kãtĩ ăț'dō-ăț'dō ățããkã 'á.

⁵ Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, ăț'dó kō ìcã-ìcã ró tótó tã lězۆ ì'dĩ tã Yésũ kã 'á. ățnĩ drĩ ùjũlĩ mbãrãkã ățnĩkã sĩ ndrĩ rĩlĩ lățĩ mbĩ rĩ 'á. Gۆ'dã kpã ățnĩ drĩ ăț'dólé rĩ'á zãã Ôvãrĩ rĩ nĩlĩ tãndĩ ró.

⁶ Gۆ'dã nĩ trۆ tã lówó rũ'bã kã drĩgã sĩ. Nĩ ăț'dō fĩ ățtũ-ățtũ bê kãyĩ lãņõ kã sĩ. Nĩ ăț'dō tãndĩ ró òzõ Ôvãrĩ tí.

⁷ Nĩ ùjũ mbãrãkã sĩ ăț'dólé ngã lělě bê ățnĩ krístõ 'bã ățzĩ yĩ bê gۆ'dã nĩ 'bã kpã ățnĩ ìfĩfĩ ăț'dólé ngã lělě bê òjĩlã ățzĩ yĩ drĩ ndrĩ.

⁸ 'Dĩ rĩrĩ gólã ățnĩ drĩ 'ězۆ rĩlĩ ățngۆ drĩ nōngã rĩ ì'dĩ, tãlã tã lělě ățnĩkã Kũmũ ățããkã Yésũ Krístõ 'á rĩ òzۆ kō 'bãã lōsĩ ățkō, ò'wã ró lō'wã bê tãndĩ ró.

⁹ Gۆ'dã òjĩlã gólĩyĩ tã gólã Ôvãrĩ drĩ lělé gólã drĩ 'ělé rĩ 'ě 'bã kō rĩ, gólĩyĩ rĩ'á nyé òzõ lĩfĩ ățkō lé 'bã kãtĩ, tãlã tã gólã Ôvãrĩ drĩ gólĩyĩ ățyézۆ tã ònjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ rĩ vĩ trá gólĩyĩ drĩ sĩ.

¹⁰ Ámâ âdrúpĩ yĩ ámâ izó yĩ bê, ã'dô bê gō'dá trá ítí rĩ, 'dōvó nĩ rĩ ùjũlĩ rĩ'á zãã tã tãndĩ 'ě 'bá tã â'dalé kĩ, pãtĩĩ Ôvârí nĩ ãnĩ nĩ â'dólé òjílã íyíkã ró rĩ yĩ 'elé ì'dĩ. Òzō nĩ òrĩ trá 'elã ítí rĩ, 'dĩ nĩ ícã kô 'dē'dē Yēsũ vósĩ rĩ âyélé.

¹¹ Gō'dá 'dĩ rĩ, Ôvârí â'dô ãnĩ 'bã'á rĩlĩ yĩ bê vō úrũ 'alã gólã Yēsũ Krístō 'díyĩ pã 'bá ãmákã ró rĩ drĩ rĩzō 'á lâ Kúmú ró rĩ 'alã.

¹² Ítí rĩ, má â'dô rĩ'á zãã tã átálé ãnĩ drĩ ândalé ândalé tã 'dĩ 'bá yĩ tãsĩ, gbō lé má nĩ trá kĩ, nĩ nĩ tã rĩ 'dĩ trá dódó, gō'dá ãnĩ rĩ'á gágã tã lélé ãnikã 'á òzō rákã fê kátĩ. Nĩ lē tã trá, 'dĩ rĩ'á tã pãtĩĩ 'ĩ.

¹³ Āwō-'dĩ, rĩ'á tãndĩ ró má drĩ rĩzō zãã rĩ'á tã 'dĩ átálé ãnĩ drĩ ândalé ândalé kãpĩ má drĩ 'bãzō drē zãã bê lédrē-lédrē ró nō 'á nō,

¹⁴ tãlã má nĩ trá kĩ, má â'dô 'ě'á dralé ngbãangbãnō, nyé òzō Kúmú ãmákã Yēsũ Krístō drĩ átárē lâ má drĩ rĩ kátĩ.

¹⁵ Gō'dá má â'dô tã gólĩyĩ má drĩ ícálé cú 'elã rĩ 'bá yĩ 'ě'á, tãlã tã 'dĩ 'bá yĩ òrĩ ró bê ãnĩ drĩ zãã ìzátú ámã òdrã volé sĩ.

¹⁶ Gō'dá mã âtã bê âgō-âgō Kúmú ãmákã Yēsũ Krístō kã mbârãkã bê ângó nō 'á rĩ tã lâ ãnĩ drĩ rĩ, mã âtã 'dĩ tã ònjō kã rĩ ì'dĩ òzō tã ìmbã 'bá ònjō kã rĩ 'bá yĩ tí yã? Gō'dá mã ndrē ãmbã gólãkã lãvũ 'bá gãrã rĩ trá cú ãmã ìfĩ sĩ.

¹⁷⁻¹⁸ Āmã gólã bê únĩ Ôvârí kã nã drĩ 'alã, mã ndrē Ôvârí ãmã átã ró rĩ drĩ gólã rĩ ìnjĩzō gãrã, gólã rĩ rũ'bã 'bãzō lãgũlĩ kãngbē-kãngbē lãgũ-lãgũ ró. Gō'dá Ôvârí gólã tãbē lãvũ 'bá gãrã ngã nō 'bá yĩ drĩ sĩ ndrĩ rĩ drĩ tã átázó kĩ, "Nōô ámã mvã nyãányã 'ĩ, gólã ì'dĩ tãbē má drĩ lélé rōô rĩ. Tã gólãkã sũ trá má rũ rōô." Mã ârĩ Ôvârí trá úlĩ 'dĩ 'bá yĩ átárē 'á úrũ lésĩ cú ãmã bí-'balé sĩ.

¹⁹ Gō'dá kpã mã zĩ tã gólĩyĩ tã ângũ 'bá Ôvârí kã ãkũ ró nã 'bá yĩ drĩ ìgĩlĩ rĩ trá. Mã nĩ trá kĩ, tã gólĩyĩ drĩ ângũlĩ trá 'dĩ 'bá yĩ â'dô rũ 'ě'á. Rĩ'á tãndĩ ró ãnĩ drĩ tã gólĩyĩ drĩ ìgĩlĩ trá 'dĩ tã lâ ìsũlĩ dódó, tãlã tã 'dĩ 'bá yĩ â'dô 'bã'á ãnĩ drĩ òzō ngã ì'ĩ rĩ 'bá vō ì'ĩlĩ ìnjĩkúwã 'ásĩ rĩ kátĩ. Tã gólĩyĩ drĩ ìgĩlĩ rĩ â'dô â'dó'á lãtĩ Ôvârí kã ró ãnĩ drĩ, bũúũ kãpĩ gólã Yēsũ Krístō drĩ 'ězō âgólé òzō mōrōbã kátĩ rĩ 'á, ãnĩ 'balé tã Ôvârí kã nĩlĩ.

²⁰ Nōô rĩ'á tã 'balé drĩ 'á rĩ ì'dĩ, úlĩ ndrĩ gólĩyĩ tã ângũ 'bá drĩ ìgĩlĩ trá 'dĩ rĩ, â'dó kô úlĩ gólã âfō 'bá cé gólĩyĩ drĩ sĩ rĩ ì'dĩ.

²¹ Úlĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á úlĩ Ôvârí ngã lésĩ rĩ ì'dĩ, mbârãkã Líndrĩ Tãndĩ kã sĩ rĩ ì'dĩ tã ângũ 'bá yĩ drĩ rĩzō úlĩ rĩ ãlô-ãlô lâ Ôvârí kã 'dĩ átálé.

2

Tã Ôvârí drĩ 'ězō lãñō fēlé tã ìmbã 'bá ònjō ró rĩ 'bá yĩ drĩ rĩ

¹ Ākũ ró rĩ, tã ângũ 'bá ãzã 'bá yĩ òjílã Ôvârí kã lãfálé sĩ rĩ, úlĩ gólĩyĩkã rĩ rĩ'á 'dó ònjō ró. Ítí rĩ ngbãangbãnō rĩ, òjílã ãzã 'bá yĩ ãnĩ lãfálé sĩ rĩ, rĩ trá ìyĩ tã ãmãlé kĩ, yĩ ãã'dô tã Ôvârí kã ìmbã 'bá 'ĩ. Gō'dá gólĩyĩ â'dô òjílã drĩ ìzã'á tã ìmbã ãnyã gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yĩ sĩ. Gō'dá tã ìmbã ãnyã ònjĩ tētē 'dĩ drĩ lã'búzō òjílã dũũ drĩ ìzãlé. Ítí rĩ, gólĩyĩ â'dô Yēsũ rĩ gã'á dó drĩ tĩ 'bá ìyĩkã ró. Gō'dá Ôvârí â'dô gólĩyĩ ìzã'á 'wãã tã ònjĩ gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yĩ tãsĩ.

² Tã ìmbã 'bá ònjō kã 'dĩ 'bá yĩ â'dô ìyĩ tã ònjĩ tētē 'ě'á dũũ, gō'dá òjílã dũũ ãnĩ lãfálé sĩ drĩ kpã 'dēzō ìyĩ tã ònjĩ gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yĩ 'elé ì'dĩ. Gō'dá tã 'dĩ tãsĩ rĩ, Ôvârí rĩ rũ drĩ rũ ìzãzō, gō'dá òjílã drĩ rĩzō lãtĩ Ôvârí kã nō lô'dalé.

³ Tã ìmbá 'bá ònjō kã 'dĩ 'bá yí 'dó ìyí ãrō-ãrō 'bá 'í ìyí, gólìyí lě ngá ndrĩ ã'dô ró 'dó ìyí nyãányã drí. Ítí rí, gólìyí ã'dô ãnì ãdó'á í'dígówá ãzã 'bá yí sī ìyí drĩ 'ásī, ã'dô ró bē ãdĩ ãnìkã nyãzó. Ôvãrí kī tã-vó gólìyíkã trá ãkũ ró, gō'dá gólã rí trá njãã ìfĩ 'bã'bã bē ngíyá ãnĩzó gólìyí ìzãlé.

⁴ Mã nĩ trá tãndí ró kī, Ôvãrí ã'dô lãnō fě'á tã ìmbá 'bá ònjō 'bá 'dĩ 'bá yí drí, tãlã sīsí rí, mālãyíkã gólìyí tã ònjí 'ě 'bá rí 'bá yí, Ôvãrí ãdrô gólìyí trá, òmbē gólìyí nyãrĩ sī 'bãlé vō lãnō kã ìnríkúwã ró rí 'álã rílí tólã bũũũ kãyì gólã yí drí 'ězó tã-vó kílí gólìyí ìzãzó rí 'á.

⁵ Gō'dá Ôvãrí fě lãnō kpá trá òjílã gólìyí rĩ 'bá kãyì Nówã kã 'á rí yí drí. Òjílã 'dĩ 'bá yí ndrĩ gã ìyí volé trá dó tã Ôvãrí kã ãrílí. Tã 'dĩ tãsí rí, Ôvãrí ãjō ìmvũ tĩtĩ trá ìnyákú drĩ étélé gólìyí ùfúlí ndrĩ volé. Gō'dá Nówã gólã tã mbì 'bá ró rĩ 'bá tã Ôvãrí kã pēlé rí, Ôvãrí pã gólìyí trá òjílã íyíkã ãzã 'bá yí 'bã kã nĩ-drĩ-lã-rĩ rí 'bá yí bē.

⁶ Gō'dá kpá òjílã Sódómō kã Gómórã kã bē rí tãsí, mã nĩ kpá trá tãndí ró kī, Ôvãrí kī tã-vó gólìyíkã rĩzó tã ònjí 'élé rí trá. Gólã 'bã lãsí trá gólìyí zãlé ngbálã, ã'dô ró bē tã ã'dã ró òjílã gólìyí rĩ 'bá volé gãlé dó tã Ôvãrí kã ãrílí rí yí drí, lãnō ãã'dô 'dē'á kpá gólìyí drĩ ìtí.

⁷ Ítí rí, Ôvãrí pã gō'dá cé Lótō yí ì'dĩ, tãlã gólã tã mbì 'bá 'í, gō'dá gólã rĩ'á ìzã ró tã ònjí òjílã gólìyí volé gã 'bá dó tã 'bã'bã Ôvãrí kã ãrílí rí 'bá yí kã tãsí.

⁸ Gō'dá Lótō rí bē òjílã 'dĩ 'bá yí lãfálé rí, gólã ndrē tã ònjí tētē gólìyí drí rĩ'á 'ělã rí 'bá yí trá, gō'dá gólã ãrì úlì ònjí gólìyí drí rĩ'á ãtálã kãyì vósí cé rí trá. Tã 'dĩ 'bá yí 'bã Lótō trá ã'dólé ìzã ró rōô.

⁹ Tã 'dĩ 'bá yí ndrĩ rí tã ã'dálé ãmã drí kī, Ôvãrí rĩ'á cú mbãrãkã bē òjílã tã mbì 'bá pãlé kãyì lãnō kã 'ásí. Gō'dá gólã nĩ lãtĩ gólã yí drí 'ězó lãnō fělé òjílã gólìyí tã ònjí 'bá ró rí drí bũũũ kãyì yí drí 'ězó tã-vó gólìyíkã kílí gólìyí ìzãzó rí sī rí trá.

¹⁰ Gólã ã'dô lãnō ãmbã 'bã'á 'dēlé ngìngì lã òjílã gólìyí rĩ 'bá tã ònjí gólìyí rú'bã lówó drí gólìyí 'bã'á 'ělã rí 'élé rí yí drĩ, gō'dá kpá gólìyí kũmũ Ôvãrí kã gã 'bá dó gō'dá kpá òjílã 'bãlé gólìyí drĩlĩ rĩ 'bá kúmú ró rí gã 'bá dó rí yí drĩ.

Tã ìmbá 'bá gólìyí ònjō 'bá ró 'dĩ 'bá yí, gólìyí rĩ'á lómbé-lómbéwã 'bá 'í gō'dá tã ãrì ãkó lé 'bá 'í. Gólìyí ró òjílã ãzãkã kō. Ítí rí, mālãyíkã 'dã'dã ùrĩ gã kpá gólìyí rú kō.

¹¹ Gō'dá gbō lé mbãrãkã mālãyíkã 'dĩ 'bá yí kã lãvũ kpálé gãrã gólìyí drĩ sī rí, mālãyíkã 'dĩ 'bá yí 'dá gólìyí kō, òzō mālãyíkã rí 'dĩ 'bá yí òtírĩ rĩ tã ònjí gólìyíkã rĩ'á 'ělã 'dĩ 'bá yí tã lã ãtálé Ôvãrí ágálé, gólã òkí ró tã-vó gólìyíkã bē rí.

¹² Ítí rí, tã ìmbá 'bá gólìyí rĩ 'bá òjílã lō'dálé tã gólìyí nyãányã drí ífí lã nĩlĩ kō rí tãsí rí, 'dĩ tã ìmbá 'bá rí 'dĩ 'bá yí tã nĩnĩ ãkó. 'Dĩ gólìyí nyé òzō kōrõnyã òmã kã rí 'bá yí kãtí, rĩ'á tã 'élé ìyí drí lélé rí kãtí. Gō'dá ìtí rí, kōrõnyã gólìyí òmã kã 'dĩ 'bá yí ùtí ìyíkã gólìyí kó cé rĩ'á ùfúlã. Ìzátú sīsí 'á tólã rí, Ôvãrí ã'dô tã ìmbá 'bá gólìyí ònjō kã 'dĩ 'bá yí ùfú'á, kpá òzō rĩrĩ kōrõnyã 'dĩ 'bá yí ùfúlí rí kãtí.

¹³ Ôvãrí ã'dô lãnō fě'á gólìyí drí, kpá nyé òzō gólìyí drí rĩrĩ lãnō fělé ãzĩ-ãzĩ drí 'dĩ 'bá yí kãtí. Gólìyí rí ìyíkã cé tã ònjí ìyíkã ãnyĩ kã 'dĩ 'élé ì'dĩ gbō lé ìtú-ãyí bē. 'Dĩ tã gólìyí drí rĩzó ãnì rú ìzãlé gō'dá ãnyĩ drí rĩzó gãlé ãnì

drī. Ītí rí, gō'dá gólīyī rí kpá tā ōnjí tētē tībē gólīyī rú'bá lówó drí gólīyī 'bālē 'élé rí 'bá yí 'élé, ōzō gólīyī ōtírī rī kārámā nyālē ānī bē rí.

14 Gō'dá gólīyī lē àyílí ōkó â'dó 'bá kō gólīyī ōkó ró rí 'bá yí bē kárá. Gólīyī lē zāā rī'á tā ōnjí-ōnjí 'élé ĩ'dí àyé ákó lá. Gólīyī âdō ōjílā gólīyī tībē tā lēlē lá yí drí â'dólé fínyáwá rí tā lēlē tā ndrī gólīyī drí rī'á átálā gólīyī drí ōzō tā pātī kátí rí 'á, rīzó tā ōnjí 'élé gólīyī bē. Gólīyī rī'á ārō-ārō 'bá 'í, gō'dá tā ndrī gólīyī drí rī'á 'elā 'dī 'ásī rí, Ôvârí â'dô tā ōnjí lá lógō'á ākpā gólīyī drī.

15 Gólīyī àyé tā mbī Ôvârí kâ rí trá tā ōnjí 'ēzō âdī tāsī ōzō Bālámā, Bérō rí mvá ró rí kátí.

16 Bālámā lē âdī, gō'dá dōngí Bālámā kâ átálé bē úlī gólā drí rí ĩ'dí, ĩtí Ôvârí drí Bālámā rí êdrēzō tā ōnjí 'ē'ē 'ásī.*

17 Ītí rí, Ôvârí êdē vō trá tā ĩmbá 'bá ōnjō kâ 'dī 'bá yí drí tólā, vō lá ĩniríkúwá ró rōō, gólīyī ngá tākó ró nyé ōzō óró gólā ĩmvū lá drí sēlé trá tókórō rí kátí. Gō'dá gólīyī kpá nyé ōzō mūkūkū ōzē lá drí 'dīlī kō rí kátí.

18 Tā ĩmbá 'bá ōnjō kâ 'dī 'bá yí rí ĩyī lōmbélé úlī tākó sī. Gólīyī rí ōjílā gólīyī tā lē 'bá drē ó'dí ró Yésū 'á rí âdólé ágōlé tā ōnjí 'dī 'bá yí 'élé â'dô rīrī ōnjí gólīyīkâ 'dī sī.

19 Gólīyī rí tā átálé ōjílā drí kī, gólīyī āâ'dô drī-báláyī bē tā ndrī gólīyī drí lēlé 'élé rí yí 'ēzō. Gō'dá gólīyī nyāányā rī'á ōzō rāgī kátí, tálā tā ōnjí rī'á gólīyī līpī 'í.

20 Nī ndrē drē, ōzō ōjílā āādī drī trá tā ōnjí íyíkâ 'ásī tā lēlé Yésū Krístō 'á 'díyī pā 'bá íyíkâ ró rí, â'dô íyíkâ gō'dá 'bā'á kó ángō tí ró, ōzō ōjílā rí gógó pālē trá tā ōnjí 'ásī 'dī āāgō kpá trá tā ōnjí 'élé ó'dí rí yā? Áâ'dô gólā rí pā'á kpá ó'dí tā ōnjí 'dī 'ásī yā? Tā gólākâ rí â'dô lāvū'á ōnjí ró gārā ōjílā gólīyī tā lē 'bá kó kō Yésū 'á ālōwálā rí 'bá yí kâ rí drī sī.

21 Ōzō â'dô trá ĩtí rí, tí â'dô 'bā'á tândí ró ōjílā 'dī drí tā mbī Ôvârí kâ nō nīzó kó kō, gō'dá ōjílā rí 'dī drí tā mbī Ôvârí kâ nō nīzó trá zālō gōzó kpá àyélā fīzó gōlé tā ōnjí 'á rí drī sī.

22 Úlī mánīgō nô 'bá yí rí tā pātī átálé ĩ'dí kī,
 “Ōké ágō kpá ó'dí ngá drílā lô'délé trá rí nyālē,” gō'dá
 “Ngbíkpí 'bā kâ tībē íyī jī 'bá trá ngbángbá rí ágō kpá ó'dí íyī nālē ũlútrá
 'á.”

'Dī tā ĩmbā 'bá gólīyī ōnjō kâ 'dī 'bá yí gólīyī nyé ĩtí, gólīyī rí kpá gōlé tā ōnjí gólīyī drí àyélé trá rí yí 'élé ó'dí.

3

Tā Yésū drí 'ēzō ágōlé āngó 'á tā-vó ōjílā kâ kīlī rí

1 Ámā rú-lē-āzī yí, nōō tā ĩgī ámákâ rī lá 'í ānī drí. Má ĩgī wárāgā nô 'bá yí kpārātī 'dī ānī drí, óōsō ró mbârākā bē ānī rú, nī ĩsū ró úlī Ôvârí kâ tībē ānī drí árílí trá nō tā lá bē tândí ró.

2 Ītí rí, nī ĩvī úlī Ôvârí kâ tā àngū 'bá yí drí átálé trá ākū ró rí 'bá yí tā lá kō. Gō'dá nī ĩsū kpá tā 'bā'bā Yésū Krístō 'díyī pā 'bá ámákâ ró rí kâ kī'á nī rí, mā ōrī njāā, gólā tībē āmā lājó'á gólākâ ró rí drí tā lá átálé ānī drí rí.

3 Nī ndrē drē, kâyī ādūkū nô 'bá yí 'á drē ākpākā'dā Kúmú ámákâ Yésū Krístō ágōō drē kō rí, ōjílā āzā 'bá yí bē, â'dô ĩyī tā ōnjí gólīyī drí lēlé 'élé rí 'ē'á gō'dá kpá 'dásí 'élé ānī rú, kī nī rí,

* 2:16 2.16 Nī zī 'Díyī Lālā kápītā 22. Bālámā ĩ'dí tā â'dá ró tā ĩmbá 'bá ōnjō 'bá ró rí kâ rī 'bá ōjílā Ôvârí kâ âdólé tā ōnjí 'élé âdī tāsī rí.

4 “Hé, tí gō'dá Yésū rí gógó nō āgōō gō'dá āngó nō 'á kō ōzō gólá drí 'bálé trá rí tí nō ā'dô drí yā? Gólá gō'dá nō ā'dô 'á yā? Ākū ró nā 'ásī būúú āndrō nō rí, ngá gólīyī ndrī Ôvârí drí 'bálé trá āngó nō 'á nō gbō zāā īyī bē ndrō ndrō ôjá rú īyī kpá kō. Gō'dá Yésū rí gógó ā'dô āgō'á nō āngó tú āngó nō rŭlī rí yā?”

5 Gō'dá ōjílā 'dī 'bá yī ĩsū īyíkā tā trá gāzō dó tā gólá Ôvârí drí rīzō tā 'ēlé rí nīlī, ōzō tā gólá Ôvârí drí āngó nō 'bārē ítō vō 'ásī būúú ácalé ngbāāngbānō rí tí. Ôvârí átā cé úlī 'ī mbârākā íyíkā sī āngó nō drí ā'dózó, gō'dá kpá ĩmvū drí rú ē'bézó vō ālō 'á ĩnyákú drī drí āfōzō. Gō'dá gólá 'bā ĩnyákú ĩmvū sī.

6 Gō'dá Ôvârí fē lāņō kpá ōjílā gólīyī rú jā 'bá trá yī rú rí yī drí, ĩmvū sī. Gólá ājō ĩmvū tītī trá gólīyī ūfúlī ndrī vólé.

7 Ôvârí 'bā ĩnyákú 'būū bē trá ā'dólé mbârākā íyíkā sī, būúú cālē kâyī gólá drí 'ēzō āgōlé tā-vó ōjílā gólīyī gólá rí rō 'bá kō rí kâ kīlī, ā'dô ró bē gólīyī drí vēzō zāā ngbálá vólé lāsī sī rí 'á.

8 Ámā rú-lē-āzīyā yī, tā nō ūvī ānī drīī sī kō, kâyī ndrī 'dó Kúmú āmákā ĩfī kâyī ālō ró, ngátá kâyī ālō 'ī ngátá ndrō kútū-ālō 'ī yā rí. Gólá ā'dô tā íyíkā 'ē'á kâyī ícá 'bá trá 'ēlá rí sī.

9 Ōjílā āzā 'bá yī rí īyíkā ĩsūlā kī, Ôvârí ō'bāá Yésū nī āgōlé 'wāā tā-vó kī 'bá ró kō. Nī ndrē drē, Yésū āgōō drē kō tā-vó kī 'bá ró rí, ā'dô ró bē ōjílā ndrī drí drī ādīzō tā ōnjī 'ásī, tālá Ôvârí āndī íyīngá tā lāņō fēfē tā ōnjī 'bá drí rí kâ trá. Gólá lēé kō ōjílā ālō drí drālē tā ōnjī 'á. Gólá lē tā ōjílā drí ndrī drī ādīzō tā ōnjī īyíkā 'ásī tā lēzō ī'dī Yésū Krístō 'á.

10 Kâyī Yésū drí 'ēzō āgōlé tā-vó ōjílā kâ kīlī rí, ā'dô ácá'á trá. Yésū ā'dô 'ē'á āgōlé nōngá nyī ró, nyé ōzō ūgú drí āfīrī jó 'á ngá ūgūlī kâyī lâ nī ākó rí kátī. Kâyī gólá Yésū drí 'ēzō āgōlé tā-vó kī 'bá ró rí 'á rí, 'būū ā'dô rú ndē'á cú āyī āmbá bē, ōzō ĩlī-kúrú āndrē āyī kátī. Ôvârí ā'dô lāsī ājó'á ānīlī āngó nō zālē ndrī. Ngá ndrī āngó nō 'á nō 'bá yī ā'dô īyī vē'á ndrī vólé.

11 Ā'dô gō'dá trá ítí rí, ānī drí rīlī Ôvârí rōlé tā tāndī 'ē'ē sī.

12 Ānī drí ĩfī 'bálé āgō-āgō Yésū kâ drīī. Kâyī rí 'dī 'á rí, Ôvârí ā'dô ngá gólīyī 'būū 'álá rí 'bá yī zā'á ndrī ōlélé vólé.

13 Gō'dá Ôvârí ā'dô 'būū ó'dí gō'dá ĩnyákú ó'dí bē rí 'bā'á, ōjílā gólákā rí 'bá yī drí gōzō rīlī 'á lâ cé zāā rī'á tā mbī rí 'bá yī 'ēlé ī'dī. Ítí rí, āmā gólīyī krístō 'bá ró rí rī'á ĩfī 'bā'bā bē Ôvârí gólá tā 'dī 'bā 'bá 'ē'á 'ēlá āmā drí rí drīī.

14 Ítí rí, āmā rú-lē-āzīyā yī, nī 'bā ĩfī bē kâyī Ôvârí drí 'ēzō tā 'dī 'ēlé rí drīī ítí rí, nī ūjū ānī fāfā sī kâyī vósī cé rīlī rīrī mbī rí sī, gō'dá ā'dólé tā ā'dí bē ānī lāfálé Ôvârí bē rí 'á, tālá Ôvârí ōndrē ró ānī bē ōzō ōjílā íyíkā ā'dó 'bá īyī tā ōnjī ākó rí 'bá yī kátī.

15 Nī ĩsū drē tā nō 'bá yī dódó, Kúmú āmákā Yésū Krístō āndī tā trá āgōzō, tālá ōjílā ōjá ró īyī bē drī ādīlī ngá pāpā ūsúlī. Ámā ādrúpī Póólō átā tā rīrī mbī kâ 'dī 'bá yī kpá trá ānī drí kâyī gólá drí wārāgā ĩgīzō ānī drí rí 'á tā nīnī Ôvârí ngá lésī rí sī.

16 Póólō ā'dā tā átī-ātī ālō-ālō 'dī kpá trá ndrī wārāgā íyíkā ĩgīlī 'dī 'á. Gō'dá úlī gólá drí ĩgīlī 'dī 'bá yī, āzā 'bá yī rī'á āmbā-āmbā ró tā ífī lâ yī nīzō. Gō'dá ōjílā āzā 'bá yī gólīyī tā nī ākó lé 'bá ró rí 'bá yī, gólīyī gō'dá jā īyíkā úlī āmbá 'bá āmbā 'dī 'bá yī ífī lâ gō'dá ngī gō'dá ácalé tā átī-ātī

ányâ ró. Ítí rî, gólíyî 'ê kpá ítí úlí Ôvârí kâ rî ôjâ-ôjâ lâ sî. Gõ'dá Ôvârí â'dô lâṅõ fě'á gólíyî drí tã ònjí gólíyî drí 'èlé 'dĩ tãsí.

¹⁷ Amâ rû-lê-âzí yî, nî nî bê dódó kî, òjílâ âzâ 'bá yî bê 'ě'á ânî âdólé ítí rî, gõ'dá ânî lîfî òmbâ ânî rú gólíyî tãsí, óózó kô ânî âdó jálé tã lèlê âníkâ Yésũ 'á rî 'ásí.

¹⁸ Ítí rî, gõ'dá tã lèlê âníkâ Kúmú âmákâ Yésũ Krístõ 'á rî òmbâ íyíkâ zãâ nĩ'á àtí 'álâ lậvũlí gặrặ sịsị rị drị sị. Nĩ âdrê gặgặ tã lèlê âníkâ 'á òzõ rákã fê kátí, gõ'dá nî nî dódó kî, Yésũ Krístõ lẹ ânî trá rồ tãkó ítí. Ítí rî, mã ìnjị Kúmú âmákâ Yésũ ngá ndrị drịlị rị ngbẫngbẫnồ gõ'dá zãâ gbặdúặ đặkặ ặkồ. Ầặ'ồ ítí.

Tã ìgĩ-ìgĩ drĩ-káká Yōwánĩ ká 1 Yōwánĩ

Tã 'ě'á zĩlâ nĩlĩ sísí rĩ

Ōjílâ gólâ wárāgā nâ nō 'bá yĩ ìgĩ 'bá rĩ zĩ íyĩ ífífí " 'drĩ-'bá kǎnísǎ ká rĩ" 'gõ'dá krístõ 'bá yĩ ãmbá lâ ìsũ íyĩ bê rĩ, ãã'dô Yōwánĩ lǎjõ'bá Yésũ ká ró gólâ kpá Tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yōwánĩ ká rĩ ìgĩ 'bá gõ'dá kpá Tã â'dâ ìgĩ 'bá rĩ ì'dĩ. Ngá ãzâ 'bá yĩ bê dũũ búkũ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ, rĩ'á 'dó ãlô.

Wárāgā gólâ drĩ-káká lâ ró rĩ rĩ'á õzõ tã ìgĩlĩ krístõ 'bá yĩ drĩ võ ngĩngĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ kátĩ. Gõ'dá wárāgā gólâ rĩ lâ ró rĩ íyíkâ tã ìgĩ 'ĩ krístõ 'bá ãzâ võ ãzâ gólâ drĩ rú lâ zĩlĩ kô rĩ 'á rĩ drĩ. Gõ'dá nâ lâ íyíkâ ōjílâ ãzâ drĩ rú lâ Gáyõ.

Tã ífí wárāgā 'dĩ 'bá yĩ ìgĩzõ rĩ rĩ'á lĩfĩ lǒmbâ fèlè krístõ 'bá yĩ drĩ tã ìmbá 'bá dũũ gólĩyĩ tã ãmã 'bá kĩ, íyĩ ãã'dô krístõ 'bá yĩ 'ĩ, gõ'dá rĩ 'bá íyĩ gólĩyĩ ádólè õnjõ gólĩyíkâ Yésũ rĩ tãsí rĩ 'á, gõ'dá kpá tã pǎtĩjĩ gólĩyĩ lǎjõ'bá yĩ drĩ rĩ'á ìmbálâ krístõ 'bá yĩ drĩ rĩ 'á rĩ tãsí. Yōwánĩ kĩ nĩ rĩ, krístõ 'bá yĩ drĩ rĩlĩ zãã tã lèlè bê kĩ, Yésũ pǎtĩjĩ Ôvãrí rĩ mvá gólâ ãnĩ 'bá bê ãngó nō 'á ãmã pǎlè rĩ ì'dĩ. Íyĩ, lǎjõ'bá ãzâ 'bá yĩ bê, yĩ ndrè gólâ trá cú íyĩ lĩfĩ sĩ, yĩ dõ gólâ rĩ rú'bá trá, gõ'dá yĩ ãrĩ tã gólâ drĩ rĩ'á átálâ cú íyĩ bĩ sĩ rĩ trá. Lĩndrĩ Tãndĩ â'dâ kĩ, gólâ Ôvãrí rĩ mvá 'ĩ rĩ, gólâ rĩ ìbábátizãrè 'á, gõ'dá kpá gólâ drĩ drãrè 'á.

Wárāgā gólâkâ drĩ-káká lâ 'á rĩ, Yōwánĩ â'dâ lǎtĩ gólâ krístõ 'bá yĩ drĩ nĩzõ lâ dódó kĩ, ópã íyĩ trá tã õnjĩ íyíkâ 'ásĩ. Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, íyĩ gõ'dá trá Ôvãrí rĩ mvá yĩ rĩ ì'dĩ. Gólâ kĩ, gólĩyĩ jĩ'bĩ drè tã lèlè íyíkâ rĩ tã lèlè ōjílâ gólĩyĩ tã ãmã 'bá kĩ'á nĩ rĩ íyĩ ãã'dô krístõ 'bá 'ĩ rĩ 'bá yĩ ká rĩ bê ngá gólĩyĩ nâ nō 'bá yĩ sĩ. Ngá nâ nō 'bá yĩ ì'dĩ rĩ'á,

1. Tã lèlè kĩ, pǎtĩjĩ Yésũ Ôvãrí rĩ mvá gólâ ãnĩ 'bá drǎlè ãngó á nǒngá ãmã tãsí rĩ ì'dĩ.
2. Rĩlĩ zãã tã 'bã'bã Ôvãrí ká zèlè. Gõ'dá tótó tã gólâ ãyĩkõ lâ drĩ Ôvãrí rĩ lèlè rĩ 'èlè ì'dĩ, tãlâ mã lè gólâ trá.
3. Æzĩ-ãzĩ lèlè.

Yōwánĩ átã tã gólĩyĩ nâ 'dĩ ãndálè ãndálâ dũũ tã ìgĩ gólâkâ nâ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ.

1-2 Tã gólâ ãmã drĩ 'ě'á ìgĩlâ ãnĩ drĩ nō rĩ rĩ'á tã Yésũ Krístõ ká ì'dĩ. Ítõlè drè ãkpākã'dã Ôvãrí 'bãã drè ãngó nō kô rĩ, gólâ bê, gõ'dá ngbãangbãno rĩ, ãmã lǎjõ'bá gólâkâ ró rĩ, mã ndrè gólâ trá cú ãmã lĩfĩ sĩ, mã ãrĩ tã gólâ drĩ átálè rĩ trá cú ãmã bĩ-'balé sĩ, gõ'dá mã dõ gólâ rĩ rú'bá kpá trá. Gólâ ì'dĩ tã Ôvãrí ká pǎtĩjĩ rĩ â'dá 'bá ãmã drĩ rĩ. Gólâ ì'dĩ lèdrè-lèdrè ãdũkũ ãkó rĩ fè 'bá 'ĩ ōjílâ drĩ. Áwõ-'dĩ tã pǎtĩjĩ ró, mã ndrè gólâ trá ãmã lĩfĩ sĩ. Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, mã rĩ nō gõ'dá tã pǎtĩjĩ gólâkâ rĩ pè'á ãnĩ drĩ, gólâ ì'dĩ lèdrè-lèdrè ãdũkũ ãkó rĩ fè 'bá lâ 'ĩ, gõ'dá gólâ ì'dĩ kpá â'dó 'bá bê kárã ãmã átã Ôvãrí bê rĩ, gõ'dá Ôvãrí â'dâ gólâ trá ãmã drĩ.

³ Mã rĩ tã gólâ ãmã drĩ ndrèlè trá gõ'dá kpá ãrĩlĩ trá nō â'dá'á ãnĩ drĩ nō, tãlâ nĩ ãmũ ró rú bê kpākã ãlô ãmã bê, gõ'dá mã ãmũ ró ãmã ãnĩ bê kpākã ãlô, â'dólè ngá ãlô ró ãmã átã Ôvãrí bê gõ'dá kpá mvá lâ Yésũ Krístõ bê.

⁴ Ítĩ rĩ, ì'dĩ ãmã drĩ tã ìgĩzõ ãnĩ drĩ nō, tãlâ mã â'dô ró bê ãyĩkõ ãmbá bê ãnĩ bê tã rĩ 'dĩ tãsí.

Tā â'dózo ngá ãlô ró Ôvârí bê rî

⁵ Nôô tâ gólâ ãmâ drí ârílí Yésũ Krístô tî sî, gô'dá ãmâ drí rî'á pêlá ãní drí rî ì'dí. Tã 'è'è Ôvârí kâ rî íyîngá cé tâ tãndí ì'dí òzô ngá ì'í kâtí, gô'dá ìnìríkúwá tâ ònjí kâ rî íyîngá yû gólâ rî p̄p̄îs̄îl̄í 'á ãlôwálâ.

⁶ Ítí rî, òzô nî ãâtâ kî ìyî ãâ'dô ngá ãlô ró Ôvârí bê rî, gô'dá ãní drê kpá zãâ tâ ònjí 'è'á rî, 'dî ùlî ãníkâ 'dî ònjô 'í. Tãlã tâ 'è'è ònjí ãníkâ 'dî â'dô rî'á â'dálâ òjílã drí kî nî rî, nî lée tâ tâ p̄t̄î-p̄t̄î Ôvârí kâ nô 'á rî kô.

⁷ Bê-rî òzô mã òrî trá ndrî ngá ì'í Ôvârí kâ â'dó 'bá tâ tãndí ró rî 'á, zãâ tâ tãndí 'èlè ì'dí rî, 'dî rî kpá rî'á p̄t̄î-p̄t̄î ró mã ãmû ãmâ trá ãmâ ãzí-ãzí yí bê. Gô'dá kpá Ôvârí rî mvá, Yésũ Krístô rî òdrã tî ãmâ drî trá, gô'dá ãâ'dô ãmâ áyé'á tâ ònjí ãmákâ 'ásí.

⁸ Òzô mã òkî mã ò'é tâ ònjí kô rî, mã rî 'dî ãmâ nyãányã ádó'á, gô'dá mã n̄î tâ p̄t̄î Ôvârí kâ kô ãlôwálâ.

⁹ Bê-rî òzô gô'dá mã òlôfô tâ ònjí ãmákâ rî 'bá yí trá Ôvârí ándrá rî, Ôvârí â'dô ãmâ áyé'á tâ ònjí ãmákâ rî 'bá yí 'ásí. Gô'dá gólâ â'dô ãmâ jî'á ngbángbã tâ ònjí ãmákâ rî 'bá 'ásí, nyé òzô gólâ drí 'bãlè trá rî kâtí, gô'dá gólâ rî íyíkã ìtú vósí cé zãâ tâ mbî rî 'èlè ì'dí.

¹⁰ Òzô mã òkî mã ò'é tâ ònjí kô rî, 'dî nyé òzô ãmâ drí átãrè lâ kî'á nî rî, Ôvârí ãâ'dô ònjô 'bá 'í rî kâtí, tãlã Ôvârí átã trá kî, òjílã ndrî ángó 'á nô tâ ònjí 'è 'bá 'í. Gô'dá òzô mã ò'é trá ìtí rî, 'dî rî mã lée tâ gólákã rî kô ãlôwálâ.

2

¹ Ámã mvá yí má drí lèlè rôô nôô, má âtã tâ 'dî trá ãní drí nôô, tãlã nî òzó kô tâ ònjí 'èè. Gô'dá òzô mã ò'é tâ ònjí trá rî, òjílã bê 'è'á ádrélé ãmã ngá lésí Ôvârí rî ìjílí, tãlã Ôvârí ãâyè ró ãmã bê tâ ònjí ãmákâ 'dî 'bá yí 'ásí, gólã rî'á Yésũ Krístô ì'dí. Gólã cé ì'dí òjílã tãndí ró tâ ònjí ákó Ôvârí rî ìfî drî 'á rî.

² Gô'dá gólã kpá ì'dí tîbè drã 'bã ãmã vò 'á rî, ãmã drî tî 'bã ró tâ ònjí ãmákâ 'ásí rî, ìcã gô'dá trá cú Ôvârí drí tâ ònjí ãmákâ áyézo gô'dá kpá òjílã ángó nô kã nô kã bê ndrî nô, gólã rî tãsí.

³ Ámã mvá yí, má âtã ãní drí, lãtî gólã 'è 'bã â'dálã kî, p̄t̄î ãmã rî'á òjílã Ôvârí kã ì'dí rî, rî'á tâ 'bã'bã gólákã ìnjî-ìnjî lâ ì'dí.

⁴ Ítí rî, òzô òjílã ãní lãfálè sî òkî, yí ãâ'dô òjílã Ôvârí kã ì'dí, gô'dá òjílã rî 'dî ìnjî tâ 'bã'bã Ôvârí kã kô rî, 'dî òjílã rî 'dî ònjô 'bã 'í, gólã lée tâ tâ p̄t̄î Ôvârí kã nô 'á kô.

⁵ Bê-rî òzô mã ò'é tâ 'bã'bã Ôvârí kã trá rî, 'dî p̄t̄î-p̄t̄î ró mã lè gólã trá p̄p̄îs̄îl̄í ãlô sî. Nôô tâ gólã tâ â'dã 'bã kî, ãmã rî'á ngá ãlô ró Ôvârí bê rî ì'dí.

⁶ 'Dôvó mã rî zãâ tâ 'èlè, nyé òzô Yésũ Krístô drí rîrî 'èlã rî tí.

⁷ Ání má drí lèlè rôô nô 'bã yí, tâ 'bã'bã Yésũ kã má drí rî'á tâ lâ átálè ãní drí nô rî, â'dó kô tâ 'bã'bã ngî 'í, tãlã nî ìtô kó trá tâ lâ ârílí ákú ró drê ákpã ãní drí ìtõrè tâ lèlè Yésũ 'á rî 'á búúú ácálè ngbãângbãno. Tã 'bã'bã rî 'dî kî, nî òlè ãní ãzí-ãzí yí, ópè tâ rî 'dî trá ãní drí tâ âtî-âtî Ôvârí kã rî ró.

⁸ Ítí rî, tâ 'bã'bã nô rî'á cú tâ ífî lãnjî-lãnjî bê ãní drí, tãlã Yésũ Krístô â'dã lãtî ngá lèlè kã 'dî cú nî ãmã drí. Gô'dá ngbãângbãno rî, rîrî ãmákã rî, rî kpá trá lãtî tãndí ãzí-ãzí lè kã rî â'dálè ì'dí òjílã drí. Tãlã ìnìríkúwá

gólâ tâ ònjí kâ rí ítò trá rû ndélé tâ 'è'è àmákâ 'ásí gō'dá kpá â'dô-â'dô àmákâ 'ásí, mã òtírí rî tâ 'bâ'bâ Ôvârí kâ rí 'élé rí. Â'dô bê trá ítí rí, tâ rí 'dî rí gō â'dalâ àmâ drí kî, ìnrìkúwá bí ndē'á, gō'dá ngá í'í bí ítò'á vò í'lí.

⁹ Gō'dá òzō òjílâ àzâ òkî, yí òrî rílí ngá í'í Ôvârí kâ tâ tândí kâ 'á, gō'dá òjílâ rí 'dî lée íyî àzì-àzì yí kô rí, 'dî òjílâ rí 'dî drē rî'á zâ ìnrìkúwá tâ ònjí kâ 'á.

¹⁰ Ítí rí, òzō òjílâ àzâ òlè íyî àzì-àzì yí trá rí, 'dî òjílâ rí 'dî trá òjílâ ngá í'í kâ 'í. Gō'dá tâ àzākâ yû Ôvârí rí 'alé 'bâlè àdrâlè gólâ rú tâ lâ tāsí.

¹¹ Gō'dá òzō òjílâ àzâ òlè íyî àzì-àzì yí kô rí, 'dî gólâ drē zâ rî'á ìnrìkúwá 'á. Gō'dá gólâ drē zâ tâ ònjí 'è'á, gō'dá gólâ nî drē kpá látí Ôvârí kâ rí kô. Gólâ ícá kpá kô úsúlâ, tâlâ ìnrìkúwá tâ ònjí kâ rí 'è gólâ trá â'dolé ìfí ãkó lé 'bá ró.

¹² Má ìgí tâ nô ànî drí, ànî àmâ mvá yí,
Ôvârí àyè ànî trá tâ ònjí ànìkâ rí 'bá yí 'ásí ndrî,
tâlâ Yésù Krístò drâ trá ànî vò 'á.

¹³ Má ìgí tâ nô ànî drí, ànî gólíyî àgò àmbâ-àmbâ ró rí,
nî nî Yésù Krístò gólâ tìbè â'dó 'bá bê drē àkpākâ'dâ Ôvârí 'báá drē àngó nõ kô.

Má ìgí tâ nô ànî drí, ànî gólíyî drē àgò ànjí ró rí,
nî 'è àjú trá ànî àjú-'bá-àzì Sātánâ yí bê,
gō'dá nî pē gólâ trá.

Má ìgí tâ nô ànî drí àmâ mvá yí,
ànî í'dî gólíyî Ôvârí átá ró rí nî 'bá trá rí.

¹⁴ Má ìgí tâ nô ànî drí, ànî gólíyî àgò àmbâ-àmbâ ró rí 'bá yí,
nî nî Yésù Krístò gólâ tìbè â'dó 'bá bê drē àkpākâ'dâ Ôvârí 'báá drē àngó nõ kô.

Má ìgí tâ nô ànî drí, ànî gólíyî drē àgò ànjí ró rí 'bá yí,
ànî rî'á gágá úlí Ôvârí kâ 'á,
úlí Ôvârí kâ rí trá ànî pîpîsílí 'á,
nî 'è àjú trá ànî àjú-'bá-àzì Sātánâ bê,
gō'dá nî pē gólâ trá.

¹⁵ Ítí rí, mã àtâ ànî drí, nî 'bâ ànî ìfí kô cé rîrî àngó nõ kâ drî gō'dá ngá 'á lâ rí 'bá yí bê, tâlâ òzō òjílâ àzâ ò'bâ íyî ìfí trá cé rîrî àngó nõ kâ drî í'dî gō'dá ngá 'á lâ nõ 'bá yí bê rí, gólâ ícá gō'dá kô kpá íyî ìfí 'bâlè Ôvârí gólâ àmâ átá ró rí drî.

¹⁶ Tâ gólíyî àngó nõ kâ rí 'bá yí í'dî nõ 'bá yí, tâ lôvó rú'bá kâ, ngá-tì àmbá rí 'bá yí lôvó lâ 'bâ'bâ, gō'dá lómbé-lómbéwá. 'Dî 'bá yí tâ àngó nõ kâ í'dî, 'dî 'bá yí â'dó kô tâ àmâ átá Ôvârí kâ í'dî. Nî àyè tâ rí 'dî 'bá yí ndrî.

¹⁷ Tâlâ àngó nõ ngá 'á lâ rí 'bá yí bê ndrî â'dô 'è'á ndélé ndē, gō'dá òjílâ gólíyî ìfí 'bâ 'bá àngó nõ drî gō'dá ngá 'á lâ rí 'bá yí bê rí, â'dô íyî ndē'á kpá 'dūwá àngó nõ bê ngá 'á lâ rí 'bá yí bê ndrî. Gō'dá òjílâ gólíyî ìfí 'bâ 'bá úlí Ôvârí kâ drî í'dî gō'dá 'è 'bá lâ rí, â'dô íyî rî'á zâ gbádú àdūkū ãkó.

Tâ àjú-'bá-àzì Yésù kâ rí 'bá yí tāsí

¹⁸ Àmâ mvá yí, nî ndrē drē, àngó nõ â'dô rú ndē'á ndē, gō'dá kâyí drílâ 'ézó rú ndélé rí trá ànyí. Nî ìsū drē úlí àmâ drí átálè ànî drí sîsî kí'á nî rí, àngó nõ ngá 'á lâ rí 'bá yí bê òtírí 'èè rú ndélé rí àdūkū lâ 'á tólâ rí, àjú-'bá-àzì Yésù kâ àzâ â'dô ácá'á òjílâ àdólé. Ítí rí, 'dôvó nî ndrē drē,

ājú-'bá-āzī Yésū ká 'dī 'bá yī, āzā 'bá yī ācā iyī trá dūū, tālā ī'dī 'dī āmā drí nīzō lā kī'á nī rī, kâyī āngó nō ká 'ēzō rú ndélé rī trá ānyī.

¹⁹ Gō'dá Yésū rī ājū-'bá-āzī 'dī 'bá yī, sīsī rī, mā rī rīlī gólīyī bē kpākā ālō. Gō'dá drīlīyī ngāzō fōlé āmā lāfálé sī, tālā gólīyī ā'dó kō ōjílā Yésū ká ī'dī. Ōzō pātī-pātī gólīyī ā'dō ōjílā Yésū ká ī'dī rī, tí gólīyī fōō āmā lāfálé sī āmā āyélé kō. Ōvārī 'ē gólīyī fōlé āmā lāfálé sī 'dī, tālā gólīyī ā'dó kō ōjílā Yésū ká pātī-pātī lā ī'dī.

²⁰ Gō'dá āníkā rī, Yésū Krístō fē Líndrī Tāndí Ōvārī ká trá ānī drí. Ítí rī, nī ā'dó gō'dá kō ōjílā gólīyī tā nī 'bá kō rī yī ī'dī, gō'dá ānī trá ōjílā gólīyī tā pātī Ōvārī ká rī nī 'bá trá rī yī ī'dī.

²¹ Nī ĩsū tā kō kī, má ĩgī tā 'dī ānī drí ĩtí, tālā nī nī tā pātī Ōvārī ká kō rī. Á'dó ĩtí kō. Má rī nō ĩgílā, tālā nī nī tā pātī Ōvārī ká rī trá dódó ĩtí, gō'dá nī lēē tā ōnjō ká kō ālōwálā.

²² Nī ārī drē, ōzō ōjílā āātā kī, Yésū āā'dó gólā Ōvārī drí ājólé rī ī'dī kō rī, 'dī ōjílā rī 'dī ōnjō 'bá 'í. Gō'dá ōjílā rī gógó 'dī trá ājū-'bá-āzī Yésū Krístō ká rī ī'dī, tālā ōjílā rī 'dī gā tā Ōvārī āmā átá ró rī ká rī trá dó kpāřtī gólā rī mvá Yésū Krístō bē.

²³ Ítí rī, ōzō ōjílā ōgā tā Yésū Krístō gólā Ōvārī rī mvá ró rī ká trá dó rī, 'dī ōjílā rī 'dī ā'dó ngá ālō ró Ōvārī, Yésū rī átá ró rī bē kō. Bē-rī ōzō ōjílā āzā ōlē tā Yésū Krístō ká trá rī, 'dī ōjílā rī 'dī ā'dō 'bā'á ngá ālō ró Ōvārī bē iyī átá ró.

²⁴ 'Dōvó nī nju zāā gágá tā Ōvārī ká rú. 'Dī tā Ōvārī ká ānī drí ārīlī trá ākū ró ānī drí ĩtōrē tā lēlé Yésū 'á rī ī'dī. Ōzō nī ō'ē ĩtí rī, nī ā'dō rī'á ngá ālō ró Yésū Ōvārī rī mvá ró rī bē gō'dá kpá gólā rī átá Ōvārī bē.

²⁵ Ōzō mā ā'dō trá ngá ālō ró Ōvārī bē rī, mā ā'dō tā gólā Yésū drí 'bālē āmā drí kī'á nī rī, mā āā'dō rī'á ūrú 'álā zāā gbádú ādūkū ākó rī ūsú'á.

²⁶ 'Dī tā gólā má drí ĩgīlī ānī drí tā ōjílā ōnjī gólīyī lē 'bá ānīlī ānī ādolé rī 'bá yī ká tāsī rī ī'dī.

²⁷ Gō'dá āníkā rī, Yésū Krístō āfē Líndrī Tāndí Ōvārī ká trá ānī drí. Gō'dá Líndrī Tāndí Ōvārī ká 'dī rī rīlī ānī pīpīslī 'á. Ítí rī, ícá kō ōjílā āzā drí ānī ĩfī ĩmbálé ó'dí tā mbī pātī ró Ōvārī ká nō 'á. Tālā Líndrī Tāndí Ōvārī ká Yésū drí fēlé ānī drí 'dī rī'á ānī ĩfī ĩmbá'á. Líndrī Tāndí Ōvārī ká 'dī ícá kō ānī ādolé. Ōzō ā'dō gō'dá trá ĩtí rī, nī rī gō'dá ngá ālō ró Yésū bē.

²⁸ Má ātā ānī drí, āmā mvá yī, nī fē ānī pīpīslī rīzō ngá ālō ró Yésū Krístō bē, tālā ōzō gólā ōtírī āgōō āngó nō 'á rī, nī ādrē ró bē gágá ūrī ākó, ānyī ōzō kō kpá ānī 'ēē.

²⁹ Ítí rī, mā nī trá kī, Yésū Krístō cé ī'dī ōjílā tāndí 'í Ōvārī rī ĩfī drī 'á. Tālā mā nī trá kī, Yésū rī iyíkā zāā tā tāndí rī 'bá yī 'ēlé ī'dī. Ítí rī, mā nī kpá tāndí ró kī, ōzō ōjílā āzā ōrī zāā tā tāndí 'ēlé ī'dī rī, ōjílā rī 'dī ā'dō 'bā'á Ōvārī rī mvá ró.

3

Tā āmā drí 'bāzō Ōvārī rī mvá yī ró rī

¹ Nī ĩsū drē ngá lēlé āngī Ōvārī ká āmā drí nō. Ōvārī lē āmā trá rōō ī'dī gō'dá gólā drí āmā zīzō iyī mvá yī ró. Āwō-'dī, āmā pātī-pātī rī'á gólā rī mvá yī ī'dī. Gō'dá ōjílā āngó nō 'á nō gólīyī rú jā 'bá trá Ōvārī rú rī 'bá yī nī āmā Ōvārī rī mvá yī ró kō rī, tālā gólīyī nī Ōvārī kō rī drí.

2 ãmâ ândré rî mvá yî tîbê má drí lélé rōô nō, ãwô-'dî, ãmâ gō'dá trá Ôvârí rî mvá yî ì'dî. Gō'dá mã nî drê kô ngá tândí ãzâ bê Ôvârí drí 'è'á 'èlâ ãmâ drí ìzátú rî. Gō'dá mã nî dódó kî, òzō Yésū Krístō òtírî 'èè àgólé àngó nō 'á rî, ãmâ drí 'bázó nyé òzō Yésū tí, tâlâ mã â'dô gólâ rî ndrê'á ngbángbá.

3 Ìtí rî gō'dá, òjílâ gólîyî ìfî 'bâ 'bá trá tã rî 'dî drî rî, ãâyê ìyî tã ònjí 'è'è, tâlâ Ôvârí òndrê ró gólîyî bê tã ònjí ãkó nyé òzō Yésū Krístō drí 'bãrê tã ònjí ãkó rî kâtí.

4 Òzō òjílâ òrî kpá zãâ tã ònjí 'èlé rî, 'dî òjílâ rî 'dî gã tã Ôvârí kã trá dó, tâlâ tã ònjí 'è'è 'dî rî'á Ôvârí rî tî-vô árí ãkô 'î.

5 Nî nî dódó tã ífî gólâ Yésū drí ânîzó àngó nō 'á rî ì'dî, tã ònjí ìzâlê vólé. Gólâ cé ì'dî òjílâ tã ònjí ãkó rî.

6 Â'dólé bê trá ìtí rî, 'dövó mã rî ngá àlô ró Yésū bê gō'dá â'dô kô rî'á zãâ tã ònjí 'èlé ì'dî, tâlâ òzō mã òrî zãâ tã ònjí 'èlé rî, 'dî mã nî Yésū kô, gō'dá mã lèé tã kpá kô tã gólâkâ 'á.

7 ãmâ mvá yî, ãnî ìfî òmbâ ãnî rú dódó, tâlâ òjílâ ãzâ òzó kô ãnî ádó tã 'dî 'á. Òzō nî òrî zãâ tã tândí rî 'èlé ì'dî rî, nî â'dô 'bã'á tândí ró Ôvârí rî ìfî drî 'á nyé òzō Yésū Krístō kâtí.

8 Gō'dá ìtí rî, òzō òjílâ òrî zãâ tã ònjí 'èlé rî, 'dî gólâ â'dô Ôvârí rî mvá ì'dî kô. Bê-rî gólâ Sâtánâ rî mvá ì'dî, tâlâ Sâtánâ rî íyíkâ zãâ tã ònjí rî 'bá yî 'èlé ì'dî. Ìtô kó àkú ró drê Ôvârí drí àngó nō 'bã ãkó gólâ ì'dî tîbê tã ònjí 'è 'bá ró rî. Gō'dá tã ífî Ôvârí rî mvá drí ânîzó rî ì'dî, â'dô ró bê tã 'è'è ònjí Sâtánâ kã ìzâlê ndrî vólé.

9 Ìtí rî, òzō pätî-pätî ró ãnî â'dô Ôvârí rî mvá yî ì'dî rî, 'dövó nî rî zãâ tã ònjí 'èlé kô. Ícá gō'dá kô ãnî drí kpá rîzó zãâ tã ònjí 'èlé, tâlâ ãnî cú â'dô-â'dô Ôvârí kã bê ãnî pîpîsîlî 'á.

10 Ngá gólâ â'dá 'bá lâ ãmâ drí kî, 'dî pätî-pätî Ôvârí rî mvá yî ì'dî rî gō'dá 'dî íyíkâ Sâtánâ rî mvá yî ì'dî rî ì'dî nōô. Òzō òjílâ ãzâ ò'è tã gólâ sū 'bá Ôvârí rî ìfî drî 'á rî ì'dî rî, òjílâ rî 'dî rî'á Ôvârí rî mvá 'î. Gō'dá òzō òjílâ ãzâ ò'è tã gólâ sū 'bá Ôvârí rî ìfî drî 'á kô rî ì'dî rî ngá òzō òlê íyî àzî-àzî yî kô rî, òjílâ rî 'dî rî'á Sâtánâ rî mvá 'î.

Tã ãmâ drí ãmâ àzî-àzî yî lèzó rî tãsî

11 Ìtölê kó kâyî gólâ ãnî drí tã âtî-âtî Yésū rî tãsî rî lèzó sîsî rî lésî búúú ácalé ngbãàngbânô rî, nî rî trá tã ãmâ drí rú lèzó ãmâ lâfálé 'ásî rî árilí ì'dî.

12 Mã â'dô kô òzō Káyîná 'bã 'bá bê Sâtánâ rî mvá ífî ró íyî âdrúpî Ábêlê rî fû 'bá rî kâtí. Gólâ fû íyî âdrúpî tâlâ tã 'è'è gólâkâ rî'á ònjí ró. Gō'dá tã 'è'è âdrúpî lâ Ábêlê kã rî íyíkâ tândí ró Ôvârí rî ìfî drî 'á. Ìtí rî, Káyîná ní drí pîpîsîlî ònjí 'bázó ání âdrúpî rú.

13 Gō'dá ãnî ámâ âdrúpî yî, nî ìsü tã kô òzō òjílâ àngó nō 'á nō gólîyî rú jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî â'dô pîpîsîlî ònjí bê ãnî rú, nyé òzō Káyîná drí 'bãrê lâ íyî âdrúpî rú 'dî kâtí rî.

14 Ìtí rî, ãmákâ rî, mã nî trá kî, ãmâ drî-báláyî bê mbârâkâ òdrâ kã 'ásî, gō'dá ãmâ rî'á lédrê-lédrê âdükü ãkó rî bê, tâlâ ãmâ trá rî'á ãmâ lélê bê ãmâ lâfálé 'ásî ãmâ âdrúpî krístô 'bá yî ró rî yî bê. Gō'dá òjílâ gólâ íyî àzî-àzî rî lè 'bá kô rî, 'dî gólâ drê zãâ mbârâkâ òdrâ kã zélé.

15 Ítí rî, gō'dá òzō nî ògā ānî āzî-āzî yî dó rî, ānî rî'á Ôvârí rî lîfî drî 'á, nyé òzō òjílā fũ 'bá kâtí. Gō'dá nî nî kî, òjílā gólîyî òjílā āzî fũ 'bá ró rî yî, āā'dô lédrē-lédrē ădūkū ākó rî bê rî kô.

16 Nî ndrê drê, Yésū Krístō â'dâ ngá lēlē gólā pătî-pătî rî trá āmâ drí, iyî ífíí fēfē sî drālē āmâ drî tîlí tã ònjí āmákâ 'ásî. Ítí rî, rî'á îcâ-îcâ ró, āmâ drí kpá āmâ ífíí fēlé drālē āmâ āzî-āzî yî pālē, òzō îicâ trá āmâ drí 'ēzó lâ ítí rî.

17 Gō'dá òzō āmâ ā'dô ngá-drî āmbá bê, gō'dá mǎ òpâ āmâ āzî-āzî îzā ró rî 'bá yî ngá āmâ drí â'dózó î'dí bê lâ 'dî sî kô rî, 'dî mǎ â'dô kî'á nî rî, āmâ cú ngá lēlē Ôvârí kâ bê pîpîsîlî ālô sî ángô tí yǎ?

18 Ā'dô trá ítí rî, āmâ mvá yî, 'dôvó mǎ rî kô cé rî'á tã âtalé tî sî kî'á nî rî, mǎ lē āmâ āzî-āzî yî trá. Îcâ trá āmâ drí āmâ āzî-āzî yî lēzó tã tǎndí 'ē'ē sî.

19-20 'Dî tã gólā 'ē 'bá â'dálā kî'á nî rî, āmâ pătî-pătî òjílā Ôvârí kâ rî yî î'dí. Òzō pătî-pătî ró mǎ òrî trá zāā āmâ āzî-āzî yî lēlé rî, gō'dá mǎ â'dô 'bǎ'á ũrî ākó âdrélē Ôvârí ândrá, gbô lé mǎ nî bê trá kî, āmâ tã ònjí 'bá 'î, tǎlā Ôvârí nî tã āmâ pîpîsîlî 'á rî trá ndrî.

21 Ítí rî, āmâ mvá yî, òzō mǎ ũnî trá kî, āmâ āā'dô pîpîsîlî tǎndí bê rî, gō'dá mǎ rî kô zāā rî'á tã ònjí 'ēlé, gō'dá mǎ 'é ũrî kpá kô Ôvârí ágálē.

22 Òzō mǎ āānî trá āwó ngólē Ôvârí ândrá ngá āzā tāsî rî, Ôvârí â'dô ngá 'dî âfē'á āmâ drí. Gólā â'dô tã 'dî 'ē'á āmâ drí ítí, tǎlā āmâ òjílā gólákâ rî 'bá tã 'bǎ'bǎ gólákâ rî ñnjîlî rî 'bá yî î'dí, gō'dá kpá rî 'bá tã sū 'bá gólā rî lîfî drî 'á rî yî 'ēlé rî î'dí.

23 Nôô tã 'bǎ'bǎ Ôvârí drí 'bǎlé āmâ drí 'ēlé rî î'dí nô 'bá yî. Mǎ òlē tã Yésū Krístō gólā tîbê 'bǎ 'bá Ôvârí rî mvá ró rî 'á, gō'dá mǎ òlē āmâ āzî-āzî yî, té òzō Yésū Krístō drí 'bǎlé trá āmâ drí rî kâtí.

24 Ítí rî, òzō mǎ ò'ē tã Ôvârí kâ 'dî 'bá yî trá rî, 'dî mǎ â'dô rî'á ngá ālô ró Ôvârí bê. 'Dî ngá gólā 'ē 'bá â'dálā kî, Ôvârí pătî-pătî ró rî rî'á ngá ālô ró āmâ bê rî î'dí, gólā âjô Líndrí Tǎndí iyíkâ trá rîlî āmâ pîpîsîlî 'á, â'dálā kî, pătî-pătî ró āmâ trá ngá ālô 'î gólā bê.

4

Tã úlî òjílā kâ nîñî lâ pătî ngátá ònjô 'î yǎ rî tāsî

1 Āmâ rû-lē-āzî yî, má âtâ ānî drí, ānî lîfî òmbâ ānî rú, tǎlā òjílā dūū trá rî'á iyî nî'á tã âtâ bê kî, tã iyî drí rî'á pēlā rî āā'dô Líndrí Tǎndí Ôvârí kâ rî tî sî. Òzō gólîyî āātâ tã rî 'dî 'bá yî trá ítí rî, nî lē tã drê kôrô 'wǎā tã gólîyíkâ 'á kô. Bê-rî nî ârî tã òjílā rî 'dî kâ zālô dódó nî nî ró bê, ngátá tã gólákâ 'dî âfô Líndrí Tǎndí Ôvârí kâ ngá lésî pătî ró, ngǎ tã 'dî ānî iyîngá líndrí ònjî ngá lésî.

2 Ítí rî, lătî gólā ānî drí òjílā gólā Líndrí Tǎndí Ôvârí kâ bê rî nîzó rî î'dí nô. Òzō òjílā āzā āātâ tã trá kî, pătî Ôvârí âjô Yésū Krístō nî ānîlí āngó nô 'á òjílā mvá ró rî, 'dî òjílā rî 'dî trá Líndrí Tǎndí Ôvârí kâ bê yî 'á pătî-pătî ró.

3 Gō'dá òzō òjílā āzā āātâ tã kî, Ôvârí āājó Yésū nî āngó nô 'á òjílā mvá ró kô rî, 'dî òjílā rî 'dî Líndrí Tǎndí Ôvârí kâ ākó yî 'á. 'Dî òjílā rî 'dî trá âjû-'bá-āzî Yésū Krístō kâ rî î'dí, òzô má drí âtarē lâ trá ānî drí âkû ró rî kâtí, kî'á nî rî, âjû-'bá-āzî Yésū kâ â'dô âcá'á āngó nô 'á rî. Ājû-'bá-āzî rî

'dī âcâ trá, gō'dá trá rī'á mbârâkâ fē'á òjílâ ângó nō 'á nō gólīyī rú jã 'bá trá Ôvârí rú rī 'bá yī drí.

⁴ Ámâ mvá yī, òzō ã'dô trá ìtí rī, ũrī ò'è ãnī kô. ãnī trá Ôvârí rī mvá yī ì'dí. Ôjílâ gólīyī ònjō 'bá ró 'dī 'bá yī ícá ìyī ãnī âdólé kô, tãlâ Ôvârí rī rílí ãnī p̄p̄s̄l̄í 'á gō'dá rī'á mbârâkâ fēlé ãnī drí. Gō'dá mbârâkâ Ôvârí kâ rī rī'á ḡr̄ã mbârâkâ Sātánã rī 'bá fēlé Yésū rī ǎjú-'bá-ãzí yī drí rī kâ dr̄ī sī.

⁵ Yésū rī ǎjú-'bá-ãzí 'dī 'bá yī rī'á cé òjílâ ângó nō 'á nō gólīyī rú jã 'bá trá Ôvârí rú rī 'bá yī ì'dí. Ítí rī, gólīyī rī ìyíkâ cé tã gólīyī ângó nō kâ rī 'bá yī tã lâ âtálé ì'dí. Ítí rī, òjílâ gólīyī ângó nō kâ rī 'bá yī rī ìyíkâ kpá cé tã gólīyíkâ rī yī árílí ì'dí.

⁶ Gō'dá ãmâ gólīyī tíbê lājó'bá Yésū kâ rī 'bá yī rī'á Ôvârí rī mvá yī ró rī ì'dí. Gō'dá òjílâ gólīyī tã lē 'bá trá Ôvârí 'á rī, rī ìyíkâ kpá zãã tã gólīyī ãmâ drí âtálé rī yī árílí. Gō'dá òjílâ gólīyī tã lē 'bá Ôvârí 'á kô rī, gólīyī lēé tã úlí ãmâ drí âtálé rī 'bá yī 'á kpá kô. Ítí rī, 'dī tã gólīyī 'è 'bá â'dálâ ãmâ drí, òzō òjílâ òtírí úlí âtá rī ãmâ drí n̄zó lâ kī, úlí gólâkâ 'dī úlí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rī kâ, ngátá 'dī úlí Sātánã kâ rī 'bá yī ì'dí yã rī.

Tã Ôvârí drí l̄at̄i ǎzi-ǎzi l̄el̄e kâ rī â'dázó ãmâ drí rī

⁷ Ámâ rú-lē-ãzí yī, ãmâ drí ãmâ ǎzi-ǎzi yī l̄el̄e. 'Dī ngá gólâ tã lâ drí l̄av̄ul̄i ḡr̄ã rī ì'dí, tãlâ ngá l̄el̄e 'dī â'dô Ôvârí ngá l̄es̄i. Òzō nī òrī trá ãnī ǎzi-ǎzi yī l̄el̄e rī, 'dī ãnī trá Ôvârí rī mvá yī ì'dí. 'Dī rī kpá â'dálâ kī, p̄at̄i-p̄at̄i ró, nī lē tã trá Ôvârí 'á, gō'dá kpá nī n̄i Ôvârí rī â'dô-â'dô trá.

⁸ Ítí rī gō'dá, òjílâ gólâ íyī ǎzi-ǎzi yī lē 'bá kô rī, 'dī gólâ n̄i Ôvârí kô, tãlâ Ôvârí íȳngá ngá l̄el̄e l̄ip̄i 'i.

⁹ Tã gólâ ngá l̄el̄e Ôvârí kâ â'dá 'bá ãmâ drí rī ì'dí nō, Ôvârí ǎjô íyī mvá 'bã 'bá bē kó ǎlô, Yésū Krístô, ǎn̄l̄i ângó nō 'á, ã'dô ró ãmâ drí r̄izó bē zãã gb̄adú ǎd̄uk̄u ǎkó gólâ sī.

¹⁰ Mã ícá kô ngá l̄el̄e p̄at̄i rī l̄at̄i lâ ús̄ul̄i ngá l̄el̄e ãmâkâ Ôvârí drí rī sī. Bê-rī mã â'dô ngá l̄el̄e Ôvârí kâ ãmâ drí rī ndrē'á ì'dí tã â'dá ngá l̄el̄e kâ ró ãmâ drí 'el̄e. Ôvârí ǎjô íyī mvá 'bã 'bá bē kó ǎlô, gō'dá gólâ drí l̄el̄e kpá r̄ô rī dr̄al̄e ãmâ v̄o 'á dr̄i t̄i 'bá ró.

¹¹ Ámâ rú-lē-ãzí yī, òzō gō'dá Ôvârí òl̄e ãmâ trá tákányī ìtí rī, ãmâ drí gō'dá ãmâ ǎzi-ǎzi yī l̄el̄e kpá nyé òzō Ôvârí drí ãmâ l̄er̄e kátí.

¹² Ôjílâ ǎzã yú'daw̄ã Ôvârí rī ndrē 'bá trá íyī l̄if̄i sī rī. Gō'dá òzō mã òl̄e ãmâ ǎzi-ǎzi yī trá rī, 'dī Ôvârí rī'á ãmâ bē kpākã ǎlô. Gō'dá 'dī rī kpá â'dálâ kī, p̄at̄i-p̄at̄i ngá l̄el̄e Ôvârí kâ gólâ tíbê ãmâ 'bã 'bá ãmâ ǎzi-ǎzi yī l̄el̄e r̄ô rī bē ãmâ 'á.

¹³ Gō'dá Ôvârí ǎf̄e Líndrí Tãndí íyíkâ trá rílí ãmâ bē. Ítí rī, mã n̄i kī, ãmâ ngá ǎlô ró gólâ bē.

¹⁴ Gō'dá ãmâ lājó'bá ró rī 'bá yī, mã ndrē Ôvârí rī mvá kpá trá cú ãmâ l̄if̄i nyãányã sī. Ôvârí ǎjô gólâ trá òjílâ pã 'bá ró ndrī.

¹⁵ 'Dī kâ rī tí rī, òzō nī òl̄e tã trá kī'á nī rī, p̄at̄i-p̄at̄i Yésū Krístô Ôvârí rī mvá 'i rī, gō'dá tã lâ âtá bē òjílâ drí rī, 'dī ãnī trá òjílâ Ôvârí kâ p̄at̄i lâ 'i, gō'dá kpá ãnī trá ngá ǎlô ró Ôvârí bē.

¹⁶ Gō'dá ãmâkâ rī, mã n̄i trá kī, Ôvârí lē ãmâ trá tákányī. Gō'dá mã lē tã trá kī, gólâ â'dô rī'á zãã ãmâ l̄el̄e ìtí kárã.

Ôvârí rĩ'á ngá lèlè lípì 'í. Ôzō gō'dá mã òrì trá àmâ àzì-àzì yì lèlè rì, 'dĩ mã rì trá ngá àlô ró Ôvârí bê.

¹⁷ Ítí rì, ngá lèlè Ôvârí kâ rì, rì nĩ mbârâkâ fèlè àmâ drí rìzò àmâ àzì-àzì yì lèlè, té òzō Ôvârí drí lèlè àmâ drí 'èlè rì tí. Ì'dô trá ítí rì, kâyì Yésù Krístò drí 'èzò àgòlè tã kì 'bá ró rì tú rì, àmâ gō'dá trá ùrì àkò. Mã à'dô 'è'á àdrèlè gágá gólâ àndrá, tãlâ rìrì àmákâ àngó 'á nòlè rì, mã rì trá ngá àlô ró Ôvârí bê nyé òzō Yésù tí.

¹⁸ Ôzō nĩ òlè Ôvârí trá rì, nĩ à'dô gō'dá kpá gólâ rì ùrì 'è'á 'dì àngò tí yã? Ôzō ngá lèlè Ôvârí kâ èèdè ànì pìpìsílì trá rì, kòrò drílâ ùrì dròzò volé ànì pìpìsílì 'ásì. Ôjílâ rì ùrì 'èlè Ôvârí rì tãsí nò rì, tãlâ Ôvârí 'è lãṅò fèlè gólìyì drí rì drí. Ôzō gō'dá nĩ ò'è Ôvârí rì ùrì trá rì, 'dĩ ngá lèlè Ôvârí kâ èdè drè ànì pìpìsílì dódó kò.

¹⁹ Mã à'dô mbârâkâ ùsú'á Ôvârí rì lèzò gō'dá òjílâ àzì lèzò rì à'dô 'ásì yã? Ôvârí rì nĩ mbârâkâ 'dì 'bá yì fèlè àmâ drí, tãlâ gólâ lè àmâ kó trá sísì drè àkpákâ'dã mã ìtòó drè gólâ rì lèlè kò.

²⁰ Ôzō gō'dá nĩ ò'bã òjílâ àzì lòvó kò rì, nĩ à'dô àtá'á là kì'á nĩ rì, yì òlè Ôvârí trá pìpìsílì àlô sì 'dì kó àngò tí yã? 'Dĩ trá òṅjò 'í. Ôzō mã òlè àmâ àzì-àzì yì gólìyì àmâ drí rĩ'á ndrèlâ cú àmâ lífì sì rì kò rì, mã à'dô àmákâ gō'dá Ôvârí àmâ drí ndrèlè kò rì lè'á àngò tí yã?

²¹ Tã gólâ Ôvârí drí 'bálè àmâ drí 'èlè rì ì'dì nò, òzō òjílâ àzà òlè Ôvârí rì lèlè pãtì-pãtì ró rì, 'dòvó gólâ òlè iyì àzì-àzì yì zãlò, tãlâ àmâ Ôvârí rì mvá yì ì'dì.

5

Ngá gólâ 'è 'bá à'dálâ kì pãtìtì àmâ rĩ'á Ôvârí rì mvá yì ì'dì rì

¹ Ôjílâ gólìyì tã lè 'bá trá kì, Yésù àà'dô 'díyì pã 'bá gólâ Ôvârí drí àjólè àngó nò 'á rì ì'dì rì, 'dĩ òjílâ rì 'dì 'bá yì à'dô trá iyì Ôvârí rì mvá yì ì'dì. Ôjílâ gólìyì Ôvârí átá ró rì lè 'bá trá rì, 'dĩ gólìyì lè Ôvârí rì mvá yì kpá trá ndrì.

² Gō'dá ítí rì, òzō mã òlè Ôvârí trá rì, gō'dá mã àrì tã 'bã'bã gólâkâ rì 'bá yì kpá trá rì, 'dĩ rì à'dálâ kì, mã lè Ôvârí rì mvá yì kpá trá.

³⁻⁴ Gō'dá òzō mã òlè Ôvârí trá rì, 'dòvó mã àrì tã 'bã'bã gólâkâ rì dódó. Gō'dá tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dì 'bá yì à'dó kò àmbâ-àmbâ ró, tãlâ àmâ Ôvârí rì mvá yì ró rì 'bá yì rĩ'á cú mbârâkâ bê gãzò dó tã òṅjì 'èlè. Mã à'dô ìcá'á tã òṅjì pèlè, tãlâ mã lè tã Yésù kâ trá pìpìsílì àlô sì.

⁵ Ítí rì, òjílâ cú mbârâkâ bê tã òṅjì pèlè àngò tí yã? Ôjílâ gólìyì rì 'bá tã òṅjì pèlè rì, òjílâ gólìyì tã lè 'bá trá pìpìsílì àlô sì kì, Yésù àà'dô Ôvârí rì mvá 'í rì yì ì'dì.

⁶ Yésù Krístò ì'dì gólâ tìbè Ôvârí drí àjólè ànìlì àngó nò 'á rì, à'dô ró bê gólâ rì ìbábátízázò lùmvú sì, gō'dá 'dĩ vósì rì, úfú gólâ trá fè lãlì-lãlì drì. Tã pãtì-pãtì ró, Ôvârí jò gólâ trá à'dô ró bê gólâ drí drãzò à'dó kò cé gólâ rì ìbábátízálè.* Gō'dá Líndrì Tãndí Ôvârí kâ à'dã tã àmâ drí kì, tã 'dì 'bá yì àà'dô pãtìtì, tãlâ Líndrì Tãndí Ôvârí kâ 'dì rì iyìkâ zãã tã pãtì-pãtì rì 'bá yì àtálè ì'dì.

* **5:6 5.6** Yōwání à'dã tã 'dì 'bá yì, tãlâ gólìyì òzò kò tã lèè tã ìmbà lífì ìmbá 'bá òṅjò 'bá 'dì 'bá yì kâ kì'á nĩ rì, Ôvârí ìcá kò iyì mvá rì àyélè drálè àmâ tãsí rì 'á.

7 Ítí rí, tā bē nā gólíyí tíbē à'dá 'bá lâ ãmâ drí kī, Yésū Krístō tā pătı-pătı ró Ôvârí rí mvá 'í rí.

8 Tā drı-káká à'dá 'bá lâ rí, Líndrí Tándí Ôvârí kâ ãmâ 'á rí ĩ'dí. Rı lâ tā rú 'ē 'bá góláká rí íbábátízálé 'á rí ĩ'dí. Nâ lâ ró rí, gólá rí árí rā 'bá gólá rí ôdrâ ãmâ vō 'á rí 'á rí ĩ'dí. Ngá gólíyí nâ 'dĩ 'bá yí rí íyí tā átálé 'dó gbórókō ãlô sī kī, Yésū ãâ'dô Ôvârí rí mvá ífífí lâ 'í.

9 Ôzō ôjílâ ãzâ ãátâ tā gólá yí drí ndrélé trá íyí ĩfıfı sī rí ãní drí rí, nī ícá kô tā lélé 'á lâ yā? À'dô trá ítí rí, 'dövó mã lē tā kpá úlį gólá Ôvârí drí átálé ãmâ drí íyí mvá tāsı rí 'dĩ 'á.

10 Ítí rí, ôzō nī ôlē kī Yésū pătıfı Ôvârí rí mvá 'í rí, 'dĩ rí nī nı trá kī, tā Ôvârí drí à'dalé ãní drí rí rı'á pătıfı. Ôzō gō'dá ôjílâ ãzâ ôlē tā kô kī, Yésū pătıfı Ôvârí rí mvá 'í rí, ôjílâ rí 'dĩ zı Ôvârí trá ônjō 'bá ró, tálâ gólâ lēé tā kô úlį Ôvârí drí átálé kı'á nī rí, Yésū ãâ'dô íyí mvá 'í rí 'á.

11 Ítí rí, ngá gólá à'dá 'bá lâ ãmâ drí kī, tā Ôvârí drí átálé ãmâ drí rí rı'á tā pătı-pătı 'í rí ĩ'dí, Ôvârí pâ ãmâ trá, mã ôrı ró yí bē zââ gbádú ãdükü ãkó. Gólâ pâ ãmâ trá íyí mvá 'dĩ sī.

12 Ítí rí, ôzō nī ôrı zââ ngá ãlô ró Yésū bē rí, nī à'dô ngá pãpã úsú'á.

13 ãní tíbē tā lē 'bá trá kī, Yésū Ôvârí rí mvá 'í rí, 'dĩ tā gólâ má drí ígılı ãní drí rí ĩ'dí, tálâ má lē ãní drí nıłı tā pătı-pătı ró ópâ ãní trá, gō'dá nī à'dô 'ē'á rılı Ôvârí bē gbádú ãdükü ãkó.

14 Ítí rí, mã 'ē gō'dá ũrı kô rãtãã 'ērē 'á Ôvârí drí, tálâ mã nı trá kī, ôzō tā įsü ãmákâ à'dô ãlô Ôvârí kâ bē rí, gō'dá gólâ ãâ'dô rãtãã ãmákâ árí'á.

15 Gō'dá ôzō mã ũnı trá kī, Ôvârí rí rãtãã ãmákâ árílı rí, 'dĩ mã nı kpá trá kī, Ôvârí à'dô ngá gólíyí ãmâ drí gólá rí írátãzó tā lâ sı rí áfē'á ãmâ drí.

16 Ôzō nī ôndrē krístō 'bá ází trá tā ônjı 'ē'á rí, nī įjı Ôvârí ôpâ ró gólâ bē, gō'dá Ôvârí à'dô gólá rí 'bã'á rılı zââ gbádú ãdükü ãkó. Nī ndrē drē, tā ônjı ãzâ 'bá yí bē rí 'díyí lâfálé cãlé Ôvârí bē zââ gbádú ãdükü ãkó. Má átá tā ãní drí rãtãã 'ézó ôjílâ gólíyí tā ônjı ítí 'dĩ 'bá yí 'ē 'bá rı yí tāsı kô.

17 Tā ônjı ndrı à'dô árimã ãkô tā Ôvârí kâ tāsı rí ĩ'dí, gō'dá tā ônjı ãzâ 'bá yí rí tā ônjı 'bá lâfálé cãlé Ôvârí bē zââ gbádú ãdükü ãkó.

18 Ámâ rú-lē-ãzí yí, mã nı trá kī, Ôvârí rí mvá yí rı zââ tā ônjı-ônjı 'élé kô, tálâ Yésū Ôvârí rí mvá rı trá zââ rı'á gólíyí vó ndrélé rı drı. Ítí rí, Sãtãnã ícá gō'dá kô ngá ãzâ 'élé gólíyí bē.

19 Gō'dá ôjílâ ãngó nō 'á nō gólíyí rú jã 'bá trá Ôvârí rú rı 'bá yí rí įyıkã ndrı Sãtãnã drıgá. Gō'dá ãmâ gólíyí Ôvârí rí mvá yí ró nō rı, mã ró Sãtãnã kô,

20 tálâ mã nı trá kī, Yésū Ôvârí rí mvá âcã trá. Gō'dá gólâ fē mbãrãkã trá ãmâ drı tā lēzó Ôvârí gólâ 'bã 'bá pătı-pătı ró rı 'á ĩ'dí, gólâ ĩ'dí Ôvârí tíbē 'bã 'bá bē ãmbã úrú 'álâ rı. Gō'dá ó'bã ãmâ trá ngá ãlô ró gólâ bē, tálâ ãmâ trá ngá ãlô ró mvá lâ Yésū Krístō bē. Ôvârí pătıfı ãzâ yú'dãwã, gólâ cé ĩ'dí Ôvârí gólâ 'ē 'bá ãmâ 'bãlé rılı zââ gbádú ãdükü ãkó úrú 'álâ rı.

21 Ítí rí, ãmâ mvá yí, ãní ĩfı ômbã ãní rú, nī ôzó kô látı Ôvârí kâ áyé, gō'dá 'dézó ngá ôvârí ãbãrãdãgō rı ró rı vósı. ĩ'dí 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Yōwánĩ kâ rĩ lâ 2 Yōwánĩ

¹ Nôô tã îgĩ mâ rĩ gógó drĩ-'bá kãńsã kâ ró nõ kâ ĩ'dĩ. Má îgĩ tã nô kãńsã gólâ Ôvârí drĩ njĩlĩ trá rĩ drĩ, gō'dá kpá òjĩlã 'á lâ rĩ 'bá yĩ bê ndrĩ.* Má lē ãnĩ trá ndrĩ pãtĩĩ ró òzō Ôvârí drĩ ãnĩ lērē kãtĩ, gō'dá òjĩlã gólĩyĩ tĩbē ndrĩ tã nĩ 'bá trá tã pãtĩĩ Ôvârí kâ tãsí rĩ, lē ĩyĩ ãnĩ kpá rōô.

² Mã lē ãnĩ, tãlã mã rĩ zãã tã pãtĩ-pãtĩ Ôvârí kâ nĩlĩ, ícã kô ãvĩlĩ ãmã pĩpĩsĩlĩ 'ásĩ.

³ Má 'ê nĩ-bē-yã ãnĩ drĩ. Ôvârí gólâ tĩbē 'bã 'bá bê ãmã átã ró gō'dá kpá mvã lâ Yēsũ Krístō bê, òrĩ ãnĩ bê. Gō'dá gólĩyĩ 'ã ãđ'dĩ ãmã rú ãnĩ bê, gō'dá gólĩyĩ ããfē òrē ãmã drĩ tã ãđ'dĩ bê òzō ãmã drĩ tã lēlé trá tã pãtĩ-pãtĩ Ôvârí kâ nõ 'á, gō'dá kpá ãmã ãzĩ-ãzĩ yĩ lēzó trá pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ nõ tí nõ.

⁴ Mã rĩ'á ãyĩkō ró tãlã mã ãrĩ tã tĩbē òjĩlã ãzã 'bá yĩ ãnĩ lãfálē 'ásĩ rĩ drĩ tã lēzó trá tã pãtĩ-pãtĩ Ôvârí kâ 'á rĩ trá, nyē òzō tã 'bã'bã gólâ ãmã átã Ôvârí drĩ 'bãlé trá ãmã drĩ rĩ kãtĩ.

⁵⁻⁶ Ngbããngbãnō rĩ, mã lē tã ãtálē ãnĩ drĩ tã 'bã'bã Ôvârí kâ tãsí. Tã 'bã'bã 'dĩ rĩ'á lõvō kã ãzĩ-ãzĩ drĩ rĩ ĩ'dĩ. Á'dó kô tã 'bã'bã ó'dĩ 'ĩ, bê-rĩ 'dĩ rĩ'á tã 'bã'bã gólâ Ôvârí drĩ 'bãlé trá ãmã drĩ drē ãkpãkã'dã kãyĩ gólâ ãmã drĩ ãtãzó 'dēlé Yēsũ Krístō vósĩ rĩ 'á rĩ ĩ'dĩ. Ôzō mã òlē Ôvârí trá pãtĩĩ rĩ, mã ã'dô tã 'bã'bã gólãkã rĩ 'bá yĩ rō'á. Tã 'bã'bã rĩ gógó 'dĩ rĩ tã ãtálē kĩ, mã òlē ãmã ãzĩ-ãzĩ yĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ.

⁷ Ámã mvã yĩ, ãnĩ lĩfĩ òmbã ãnĩ rú, tãlã 'díyĩ ãdó 'bá ãngó nõ 'á bê dũũ. Òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ kĩ, Yēsũ Krístō ããńĩ ãngó nõ 'á òjĩlã mvã ró kô, 'dĩ òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á ònjō 'bá 'ĩ, gō'dá kpá Yēsũ rĩ ãjũ-'bã-ãzĩ yĩ ĩ'dĩ.

⁸ Ítĩ rĩ, ãnĩ lĩfĩ òmbã ãnĩ rú, tãlã òózó kô lõsĩ tãndĩ ãńĩkã Ôvârí drĩ bũũũ ãcálē ngbããngbãnō nõ rĩ ãzãã. Ôzō nĩ òrĩ zãã tã pãtĩ-pãtĩ Yēsũ rĩ tãsí nõ lēlé rĩ, Ôvârí ã'dô ngã tãndĩ gólâ drĩ tã lâ 'bãlé 'è'á fēlã ãnĩ drĩ rĩ fē'á ndrĩ ãnĩ drĩ ģzãtũ úrũ 'álã.

⁹ Gō'dá òzō nĩ ããyē tã pãtĩĩ Yēsũ rĩ tãsí nõ lēlé lâ nõ trá, gō'dá rĩzó lãmũ bê tã tãkó vósĩ ĩ'dĩ rĩ, 'dĩ nĩ ã'dó gō'dá ngã ãlô ró Ôvârí bê kô. Gō'dá òzō nĩ ãnjũ trá zãã tã ãmbã Yēsũ Krístō rĩ tãsí rĩ rú rĩ, 'dĩ ãnĩ gō'dá trá ngã ãlô ró Yēsũ bê, gō'dá ãnĩ kpá trá ngã ãlô ró Ôvârí Yēsũ rĩ átã ró rĩ bê.

¹⁰ Ítĩ rĩ, òzō 'díyĩ ãdó 'bá 'dĩ 'bá yĩ ããńĩ ĩyĩ trá ãnĩ ãmbálē tã ãmbã ãnyã Yēsũ rĩ tãsí rĩ sĩ rĩ, nĩ lãgũ gólĩyĩ kô. Nĩ pã gólĩyĩ kpá kô ngã gólĩyĩ drĩ ã'dózó ģzã lâ bê rĩ 'bá yĩ tãsí.

¹¹ Tãlã òzō nĩ òpã gólĩyĩ trá rĩ, 'dĩ nĩ jã ãnĩ kpá trá tã ònjĩ 'è 'bá ró òzō gólĩyĩ tí.

¹² Tã bê dũũ mã drĩ 'è'á ãtálã ãnĩ drĩ, gō'dá mã ícã kô ãgĩlã ãnĩ drĩ. Ôzō Ôvârí òlē lãtĩ njĩlĩ mã drĩ rĩ, mã ã'dô cã'á cú nĩ tólã ãnĩ ndrēlé, gō'dá tã ãtálē ãnĩ bê kpãkã ãlô, gō'dá tãlã mã ã'dô ró bê ndrĩ ãyĩkō ãmbã bê.

¹³ Ądũkũ lâ ró rĩ, òjĩlã gólĩyĩ Ôvârí kâ nõlé nõ 'bá yĩ 'è ĩyĩ nĩ-bē-yã ãnĩ drĩ ndrĩ. ĩ'dĩ 'dĩ.

* **1:1.1.1** Tĩ ģĩrĩkĩ kã sĩ rĩ, tã îgĩ 'dĩ rĩ, drĩ-'bã îgĩ nĩ fēlé òkó ãzã drĩ mvã lâ yĩ bê. Gō'dã krístō 'bã dũũ ģsũ ĩyĩ trá kĩ, tã îgĩ 'dĩ rĩ'á kãńsã ãzã drĩ. Gólã ģĩgĩ tã 'dĩ tã kĩrĩwã kãtĩ, tãlã gólã ró lãņō rĩ'á fēlã krístō 'bã yĩ drĩ rĩ ĩ'dĩ.

Tã ìgĩ-ìgĩ Yōwánĩ kâ nâ lâ 3 Yōwánĩ

¹ Nôô tã ìgĩ mâ rî gógó drĩ-'bá kãńsã kâ ró nõ kâ ì'dĩ âmâ rû-lẽ-ãzíyã tíbê má drí lélé pãtĩĩ ró Gáyõ drí.

² Âmâ rû-lẽ-ãzí Gáyõ, mâ rĩ'á rãtãã 'ẽ'á Ôvãrí drí ânĩ tãsi, tãlã Ôvãrí õfẽ ró õrẽ gõ'dá kpá mbârãkã bê ní drí, tãlã ânĩ rú'bã ãã'dĩ ró bê ndrúndrú, nyé õzõ ânĩ pĩpĩsĩlĩ drí 'bãrẽ tãndĩ ró tã lërẽ 'á Yésũ 'á 'dĩ kãtĩ.

³ Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlã âmã âdrúpĩ ãzã 'bá yĩ krístõ 'bá ró rĩ yĩ ânĩ ìyĩ ní ngáá tólã sĩ, gõ'dá drĩlĩyĩ tã ânĩkã âtázó má drí kĩ, ní ãã'dõ zãã rĩ'á tã pãtĩĩ Ôvãrí kâ rĩ 'bá yĩ 'ẽ'á ì'dĩ, gõ'dá má nĩ trá kĩ, ní zãã rĩ'á tã pãtĩ-pãtĩ nõ lẽ'á.

⁴ 'Dĩ tã gólã âmã 'bã 'bá ãyĩkõ ró rõõ gãrã tã ãzã 'bá yĩ drĩĩ sĩ ndrĩ rĩ ì'dĩ, má ârĩ bê kĩ, âmã mvá yĩ õrĩ trá zãã njũlĩ ulĩ pãtĩ-pãtĩ Ôvãrí kâ nõ rú rĩ.

⁵ Âmâ rû-lẽ-ãzí Gáyõ, ní rĩ'á tã tãndĩ 'ẽ'á, tãlã ní rĩ'á tã pẽ 'bá gólĩyĩ rĩ 'bá lãmú bê ìyĩ tã Ôvãrí kâ nõ pẽ bê rĩ 'bá yĩ pã'á. Gõ'dá ní trõ gólĩyĩ kpá trá ní drí 'bã 'álã, gbõ lé gólĩyĩ â'dõ bê õjĩlã ãwã, ní drí ndrẽlé sĩsĩ kô rĩ ì'dĩ rĩ.

⁶ Gõ'dá õjĩlã gólĩyĩ ní drí pãlé 'dĩ 'bá yĩ ãgõ ìyĩ bê âcálẽ nõngá rĩ, gólĩyĩ âtã tã gólĩyĩ ní drí rĩ'á 'ẽlã tólã nã trá ndrĩ õjĩlã kãńsã kâ nõlé rĩ 'bá yĩ drí gõ'dá kpá má drí. Gõ'dá má âtã ní drí, ní rĩ zãã rĩ'á õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ pãlé ìtĩ ngá gólĩyĩ drí lélé ãcĩ ìyĩkã 'dĩ tõzõ nĩ'á sĩsĩ 'álã rĩ sĩ. 'Dĩ tã gólã sũ 'bã Ôvãrí lĩfĩ rĩ ì'dĩ,

⁷ tãlã õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ rĩ ìyĩ ãcĩ 'dĩ tólẽ tãkõ kô. Gólĩyĩ rĩ lõsĩ Yésũ kã 'ẽ'á, ìcã gõ'dá kô gólĩyĩ drí nĩzõ ngá ndã bê õjĩlã gólĩyĩ tã lẽ 'bã kô Yésũ 'á rĩ yĩ drĩgã sĩ.

⁸ Ìtĩ rĩ, rĩ'á ìcã-ìcã ró, âmã õjĩlã gólĩyĩ tíbê Ôvãrí kâ rĩ 'bã yĩ drí gólĩyĩ pãlé, tãlã mã ãmũ ró rû bê kpãkã ãlõ gólĩyĩ bê tã pãtĩĩ Ôvãrí kã gólĩyĩ drí rĩzõ lãmú bê pẽ bê lâ 'dĩ 'á.

⁹ Sĩsĩ rĩ, má ìgĩ tã trá jõlé võ ãnikã 'á tólã. Gõ'dá Dĩyõtrẽfẽ lée tã má drí ìgĩlĩ 'dĩ kô. Gólã kĩ nĩ rĩ, yĩ ãã'dõ gõ'dá trá ì'dĩ õjĩlã ãmbã 'ĩ.

¹⁰ Ìtĩ rĩ, kãyĩ gólã má drí cãzõ tólã rĩ, má â'dõ tã 'dĩ 'bã yĩ ndrẽ'á trá. Dĩyõtrẽfẽ rĩ trá tã õnjĩ 'ële dũũ. Gólã rĩ trá rĩ'á tã ngõ bê âmã rú sĩ. Gõ'dá gólã lée kpã kô õjĩlã ãmãkã tíbê nĩ 'bã lãmú bê tã Ôvãrí kã nõ pẽ bê nõ 'bã yĩ trõlé yĩ drí 'bã 'álã, gõ'dá gólã lée kpã õjĩlã ãzã 'bã yĩ drí gólĩyĩ pãlé ngá gólĩyĩ drí â'dózõ ìzã lâ bê rĩ 'bã yĩ sĩ kô. Ôzõ õjĩlã ãzã õpã õjĩlã 'dĩ 'bã yĩ trá ngãtã õtrõ gólĩyĩ trá rĩlĩ ìyĩ drí 'bã 'álã rĩ, gólã drí õjĩlã gólã tã 'dĩ 'ẽ 'bã ìtĩ 'dĩ drõzõ volé kãńsã 'ásĩ.

¹¹ Âmã rû-lẽ-ãzí, ní 'ẽ tã õnjĩ kô õzõ Dĩyõtrẽfẽ kã 'dĩ tí. Ní 'ẽ zãã tã tãndĩ rĩ 'bã yĩ ì'dĩ, tãlã õjĩlã rĩ 'bã zãã tã tãndĩ rĩ 'bã yĩ 'ële ì'dĩ rĩ, 'dĩ gólĩyĩ Ôvãrí rĩ mvá yĩ ì'dĩ. Gõ'dá õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã zãã tã õnjĩ 'ële ì'dĩ rĩ, 'dĩ gólĩyĩ â'dõ kô Ôvãrí rĩ mvá yĩ ì'dĩ.

¹² Ìtĩ rĩ, Dẽmẽtrĩyõ, ìyĩngã ì'dĩ rĩ'á õjĩlã tãndĩ 'ĩ. Ôjĩlã ndrĩ rĩ âtãlã ìtĩ. Gólã õjĩlã tãndĩ tíbê njũ 'bã zãã tã pãtĩĩ Ôvãrí kã nõ rú rĩ ì'dĩ. Mâ rĩ gógó nyãányã lâ âtã kpã ìtĩ, gõ'dá ní nĩ trá tãndĩ ró kĩ, má rĩ õnjõ ãdólẽ kô.

¹³ Tã bê rĩ'á dũũ tíbê má drí 'ẽ'á âtãlã ní drí rĩ 'bã yĩ, gõ'dá má lée kô ìgĩlã.

¹⁴ Ōzō Ôvârí ùnjĩ lậậ trá má drí rî, má â'dô nĩ'á ánî ndrêlé, gō'dá mã â'dô tã âtá'á trá kpākã ãlô ní bê vồ ãlô 'á.

¹⁵ Ôvârí ãâ'dô ní bê, ôfê tã ậ'dị ní drí. Gō'dá ôjílã gólỹyí Ôvârí kâ nôle nồ 'bá yí 'ê ãyí nĩ-bê-yã ní drí rồồ. Ní fê nĩ-bê-yã ámakã ôjílã Ôvârí kâ tólã nã 'bá yí drí ndrĩ ãlô-ãlô rú sĩ. I'dĩ 'dĩ.

Tã ĩgĩ-ĩgĩ Yúdĭ kã Yúdĭ

Tã 'ě'á zĭlã nĭlĭ sĭsĭ rĭ

Yúdĭ ĩgĩ wárãgã mvá nõ nĭ. Gólĭyĭ Yãkóbã bê rĭ'á ĩyĭ Yésũ rĭ âdrúpĭ ĩ'dĭ. Gólã rĭ tã nõ ĩgĩlĭ krĭstõ 'bá gólĭyĭ õrĭ Yúdã yĭ kã 'ásĭ, gólĭyĭ í'dígówá Tã-drĭ Lĕlĕ Ẹkũ 'á rĭ 'bá yĭ nĭ 'bá trá rĭ 'bá yĭ drĭ kpá õzõ Pétērõ tí. Gólã sõ kpá drĭ-mbílĭ krĭstõ 'bá 'dĭ 'bá yĭ ĩfĭ tã ĩmbá 'bá õnjõ 'bá gólĭyĭ 'ě 'bá gólĭyĭ âdólé tã õnjĭ 'élé rĭ 'bá yĭ tãsĭ. Gólã lĕ krĭstõ 'bá 'dĭ 'bá yĭ âãdrĕ ró ĩyĭ gágá tã lĕlĕ ĩyĭkã 'á, gõ'dá gólĭyĭ õrĭ ró rĭrĭ mbĭ rĭ ĩ'dĭ, tãlã Yésũ 'ě'á âgõlĕ 'wãã lãṅõ fĕlĕ õjĭlã gólĭyĭ volé gã 'bá dó tã Ôvãrĭ kã 'élé rĭ 'bá yĭ drĭ.

¹ Mã Yúdĭ, Yãkóbã rĭ âdrúpĭ 'ĭ, mã rũ ĩ'bũ 'bá Yésũ Krĭstõ kã ró rĭ ĩ'dĭ. Mã ĩgĩ wárãgã nõ nĭ ãnĭ gólĭyĭ tĭbĕ Ôvãrĭ drĭ nĭlĭ trá íyĭkã ró nõ 'bá yĭ drĭ. ãnĭ ĩ'dĭ tĭbĕ Ôvãrĭ ãmã átã drĭ lĕlĕ rõõ rĭ gõ'dá kpá Yésũ Krĭstõ ãnĭ vó ndrĕ 'bá rĭ bê.

² Ôvãrĭ rĭ 'á ãṅ'dĭ ãnĭ rũ. Gólã õfĕ kpá lõvõ ãnĭ drĭ tã ã'dĭ bê rõõ.

Tã õjĭlã gólĭyĭ rĭ 'bá tã ányã ĩmbálé rĭ 'bá yĭ tãsĭ rĭ

³ Ámã rũ-lĕ-ãzĭ yĭ tĭbĕ mã drĭ lĕlĕ rõõ nõ 'bá yĭ, mã lĕ trá pãtĭ-pãtĭ ró tã ĩgĩlĭ ãnĭ drĭ tã tãndĭ gólã fĕlĕ trá ãmã drĭ Yésũ Krĭstõ 'díyĭ pã 'bá ãmãkã rĭ sĭ rĭ tãsĭ. Gõ'dá võ lâ 'á rĭ, ĩcã trá mã drĭ tã ĩgĩlĭ ãnĭ drĭ ãnĭ ĩfĭ õmbã ró bê ãnĭ rũ õjĭlã gólĭyĭ rĭ 'bá tã ányã ĩmbálé rĭ 'bá yĭ tãsĭ. Mã lĕ mbãrãkã sólé ãnĭ 'á ãnĭ drĭ tã pãtĭ tĭbĕ Ôvãrĭ drĭ âfĕlĕ õjĭlã íyĭkã nyãányã lâ drĭ âtĭlĭ gágá rũ jã ãkó gbádú ãdũkũ ãkó.

⁴ Gõ'dá õjĭlã ãzã 'bá yĭ âfĭ trá ãnĭ lãfálé kĭrĭ ró, ã'dõ ró bê ãnĭ âdólé. Gólĭyĭ kĭ, Ôvãrĭ ãâyĕ ãmã trá tã õnjĭ 'ásĭ, gõ'dá ãã'dó kô õnjĭ ró ãmã drĭ tã õnjĭ 'ézó. Gólĭyĭ gã volé trá dó Kúmú ãmãkã Yésũ Krĭstõ rĭ ĩnjĭlĭ. Pãtĭ ró, Ôvãrĭ ã'dõ gõ'dá lãṅõ fĕ'á gólĭyĭ drĭ tã rĭ 'dĭ tãsĭ, õzõ gólã drĭ átálé trá búkũ íyĭkã 'á ãkũ ró nã sĭ kĭ, yĭ ãã'dõ lãṅõ fĕ'á õjĭlã rĭ 'bá tã 'élé ĩtĭ rĭ 'bá yĭ drĭ rĭ kãtĭ.

⁵ Gõ'dá ã'dõ bê trá ĩtĭ rĭ, mã lĕ kpá tã gólã ãnĭ drĭ nĭlĭ trá dódó nõ átálé ó'dĭ ãnĭ drĭ. Gbõ lé Ôvãrĭ pã õjĭlã íyĭkã trá ngbã, lõfõ-lõfõ gólĭyĭkã Mãšĭrĭ 'ásĭ rĭ sĭ rĭ, gõ'dá 'dĭlĭ vósĭ rĭ, õjĭlã 'dĭ 'bá yĭ lãfálé 'ásĭ gólã ĩzã õjĭlã gólĭyĭ tã lĕ 'bá yĭ 'á kô rĭ trá.

⁶ Gõ'dá nĭ ĩsũ drĕ kpá tã mälãyĭkã gólĭyĭ tĭbĕ rũ jã 'bá tã ányã 'élé Ôvãrĭ rũ rĭ yĭ tã lâ. Gólĭyĭ ãyĕ drĭ-ãcĕ tĭbĕ Ôvãrĭ drĭ fĕlĕ trá gólĭyĭ drĭ rĭ volé. Gõ'dá ĩtĭ rĭ, Ôvãrĭ drĭ gólĭyĭ rüzó õmbélĕ nyãrĭ gólã ôkĭ 'bá kô rĭ sĭ, gõ'dá gólĭyĭ trözó vũlĭ võ gólã ĩnĭrĭkúwã ró rĭ 'á rĭlĭ tólã búũũ kãyĭ gólã Ôvãrĭ drĭ 'ézó lãṅõ fĕlĕ gólĭyĭ drĭ rõõ rĭ 'á.

⁷ ĩtĭ rĭ, nĭ ĩsũ drĕ kpá Sõdómõ yĭ tã Gõmórã bê, gõ'dá õjĭlã gólĭyĭ jãrĭbã ãnyĭ gólĭyĭ lãgátĭ rĭ 'á rĭ 'bá yĭ bê. Gólĭyĭ rĭ ĩyĭ trá rĭ'á tã õnjĭ tĕtĕ tĭ ãmbã nõ 'bá yĭ 'ě bê cé tĭtĭ.* Tã 'dĭ tãsĭ rĭ, õjĭlã 'dĭ 'bá yĭ vĕ trá ngbã lãsĭ sĭ, tã ã'dã ró lãṅõ lãsĭ gólã ãdrã 'bá kô rĭ kã gólã 'dĕ 'bá tã õnjĭ 'bá drĭlĭ rĭ tãsĭ.

⁸ ĩtĭ rĭ, õjĭlã gólĭyĭ rĭ 'bá tã ányã 'dĭ 'bá yĭ ĩmbálé rĭ, gólĭyĭ kĭ, Ôvãrĭ ããfĕ drĭ-ãcĕ ĩyĭ drĭ ãbĭ-ãbĭ sĭ, gólĭyĭ rĭ 'dĭ tã õnjĭ tĕtĕ 'ě'á. Gõ'dá gólĭyĭ gã tã

* **1:7 1.7** Ôzõ ãgõ drĭ rĭlĭ ãyĭlĭ ãgõ ãzĭ bê rĭ tí. Nĭ zĭ tã 'dĭ búkũ Tã Ômvó Ngã kã 'á, kápĭtã 18 gõ'dá kpá 19.

Ôvârí kâ dó drí-âcê ôjílâ âzâ 'bá yí kâ yí bê. Gõ'dá gólíyî rî mālâyíkâ Ôvârí kâ lô'dalé.

⁹ Gõ'dá kpálé ítí rî, âmbá mālâyíkâ yí kâ, Mâyíkölô rô Ôvârí tákányî, gólâ átâ úlí ònjí mālâyíkâ âzâ 'bá yí drí kô ôzô tâ ímbá 'bá ányâ 'dî 'bá yí kâtí. Kâyî Mâyíkölô drí rízó lâwâlê Sâtánâ bê Músâ rî âvô drî rî, gólâ 'dá Sâtánâ kô. Gólâ átâ tâ Sâtánâ drí kî nî rî, “Ôvârí ôfê lâṅô nî ní drí.”

¹⁰ Gõ'dá tâ ímbá 'bá ányâ 'dî 'bá yí kâ rî, gólíyî rî ìyíkâ ngá ndrî gólíyî drí nîlî kô rî lô'dalé lô'dâ. Gõ'dá drílíyî ìyíkâ rízó nyé ôzô kôrönyâ kâtí cú ítí tâ ìsû-ìsû âkô, rî'á tâ ìyî drí lélé rî 'élé ì'dî â'dólé ìyî ífíí ìzâlê.

¹¹ Ìzâ kôkô! Ôvârí â'dô lâṅô fê'á gólíyî drí. Gólíyî rî'á ôzô Káyîná gólâ íyî âdrúpî rî lôvó 'bâ 'bá kó kô rî kâtí, gõ'dá kpá ôzô Bálámâ gólâ ôjílâ Ôvârí kâ jâ 'bá lâtî mbî gólâ 'dézó Ôvârí vó rî 'ásî â'dô ró bê âđî úsúzó ì'dî sî lâ rî kâtí, gõ'dá kpá ôzô Kórâ gólâ tâ Ôvârí kâ gâ 'bá 'dó drí-âcê Músâ kâ yí bê rî kâtí. Ítí rî, Ôvârí â'dô gólíyî ìzâ'á kpá ôzô gólâ drí Kórâ rî ìzârê tí.

¹² Ôjílâ 'dî 'bá yí gólíyî òtírî ìyî âfí ânî lâfálê ngá nyâlê kâramâ gólâ rû âmû kâ lôvô Ôvârí kâ â'dázó rî 'á ânî bê rî, gólíyî 'bâ ìyî tâ trá cé ì'dî sîsî, tâ ányâ 'élé ùrî âkô. Gõ'dá gólíyî rî'á ôzô ôzê gólâ ânî 'bá cé ânî 'dî 'bá kô rî kâtí cé kâgûmâđ bê. Gõ'dá gólíyî kpá ôzô fê gólâ lô'wâ 'wâ 'bá kó kô drílâ drázó rî kâtí.

¹³ Gólíyî 'é ânî tâ ìsû âníkâ drí âvîzô ôzô ôjílâ drí 'bú gârê â'wá drí 'dézó 'á lâ rî kâtí, gõ'dá gólíyî rî'á ôzô ì'bî' bîwá gólâ sî 'bá nî'á âvîlî ìnîrîkúwá 'á rî kâtí, únîjî tâ gólíyî tāsî rî kô.

¹⁴ Ênókâ tîbê â'dó 'bá Ádâmâ rî ózôwâ ândâlâ nî-kázíyá ró rî ângû tâ trá ôjílâ 'dî 'bá yí tāsî âkú ró. Gólâ kî, “Ôvârí Yâkóvâ â'dô âgô'á mālâyíkâ ìtîlîlî ìyíkâ nyáányâ rî 'bá yí bê.

¹⁵ Gólâ â'dô 'é'á âgólê tâ-vó ôjílâ ndrî kâ kílî. Gólâ â'dô 'é'á lâṅô fêlê ôjílâ gólíyî ndrî gólâ rî ìnjî 'bá kô rî 'bá yí drí tâ ònjí têtê gólíyíkâ 'élé trá rî tāsî. Ôvârí â'dô 'é'á lâṅô fêlê gólíyî drí úlí ònjí gõ'dá kpá lâ'dá ndrî gólíyî drí rízó gólâ rî lô'dalé ì'dî sî lâ 'dî 'bá yí tāsî.”

¹⁶ Ôjílâ 'dî 'bá yí rî ìyíkâ kâyî vósî cé zââ rî'á tâ gílî. Gólíyî rî ìyíkâ gõ'dá kpá zââ rî'á ngá gólíyî rû' bâ lôvó drí lélé rî 'élé ì'dî. Gõ'dá gólíyî rî ìyíkâ kpá zââ rî'á tâ âmâlê kî, yî â'dô ìyíkâ ôjílâ tâ lâ drí lâzélê gârê rî ì'dî. Gõ'dá rî ìyî kpá rî'á úlí âsô-âsô âtálê rízó rî'á ôjílâ drî âdólê ì'dî sî lâ, ôjílâ 'dî 'bá yí ôlê ró tâ gólíyî ìyî nyáányâ drí lélé 'élé 'dî bê.

Tâ gólâ tâ lê 'bá drí súzó tâ lêlê ìyíkâ rû dódó rî

¹⁷ Âmâ rû-lê-âzîyâ yî tîbê má drí lélé rîô nõ 'bá yî, nî ìsû drê tâ gólâ tîbê lâjô' bâ Kúmú âmákâ Yésû Krístô kâ 'dî 'bá yí drí âtálê trá sîsî nâ 'bá yí sî nâ.

¹⁸ Gólíyî kî ânî drí rî, “Ôzô òtírî cãâ kâyî âđûkû nô 'á rî, ôjílâ ââ'dô rî'á 'dásî 'élé ânî rû, tâlâ ânî drí 'bázó trá krístô 'bá ró rî sî. Ôjílâ rî 'dî 'bá yî, ââ'dô ìyíkâ cé rî'á tâ gólíyî rû' bâ lôvó drí lélé rî 'élé ì'dî, ôjílâ gólíyî Ôvârí rî rô 'bá kô rî yî.”

¹⁹ Ôjílâ 'dî 'bá yî, gólíyî kpá ì'dî tîbê rî 'bá krístô 'bá lâfálê cãlê rî. Gólíyî ì'dî tîbê lôvó rû' bâ kâ drí gólíyî pèlê lê rî. Gõ'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ rî gólíyî 'á kô.

²⁰ Gõ'dá âníkâ rî, âmâ rû-lê-âzî yî má drí lélé rîô rî 'bá yî, tâ lêlê âníkâ Yésû Krístô 'á rî ômbâ zââ nî'á sîsî 'álâ, tâlâ nî â'dô ró bê gâgá tâ lêlê âníkâ

'á ōzō rākā fē kâtí. Nĭ rĭ zāā rātāā 'ēlé nyé ōzō Líndrĭ Tāndĭ Ôvârĭ kâ drĭ â'dalé trá ānĭ drĭ rĭ kâtĭ.

²¹ Gō'dá nĭ nĵŭ lõvō Ôvârĭ kâ ānĭ drĭ rĭ rú gágá, gō'dá lĭfĭ 'bázó cé kâŷĭ gólâ Kúmú āmákâ Yésū Krístō drĭ 'ēzó ágōlé rĭ drĭĭ, gólâ â'dô ānĭ 'bā'á rĭlĭ zāā gbádú ădūkū ākó yĭ bē, tālâ gólâ rĭ'á pĭpĭsĭlĭ tândĭ bē.

²² Nĭ sō mbârākâ ōjĭlâ gólĭŷĭ tĭbē drĭ lâ yĭ drĭ lĭjāzō trá tā ĩmbâ ányâ rĭ 'bá yĭ drĭ rĭ 'á.

²³ Gō'dá nĭ rĭ zāā gólĭŷĭ tĭbē tā ĩmbâ 'bá ányâ ró rĭ 'bá yĭ drĭ âdólé trá ngbá gō'dá drĭlĭŷĭ 'ēzó lâŋō ōnjĭ tētē ūsúlĭ Ôvârĭ drĭgá sĭ rĭ 'bá yĭ pālé, té bŭúŭ lâŋō rĭ gógó ōtĭrĭ 'ēē gólĭŷĭ ūsúlĭ rĭ 'á, gō'dá nĭ rĭ kpá pĭpĭsĭlĭ tândĭ bē ōjĭlâ drĭ ndrĭ. Gō'dá ānĭ lĭfĭ ōmbâ ānĭ rú ōzō kô ānĭ ífĭfĭ 'bāā tā ōnjĭ 'ēlé.

Rātāā Ôvârĭ rĭ lŷĭzō

²⁴ Mā lŷĭ nĭ Ôvârĭ tĭbē āmâ pā 'bá ró nō. Nĭ â'dô āmâ âtĭ'á gágá, mā ōzó kô tā lēlē āmákâ Yésū Krístō 'á rĭ âyé. Nĭ â'dô ĩcá'á āmâ 'bālē âdrélé nĭ ágalé cú ĩtĭ tā ōnjĭ ākó, tālâ mā rĭ ró bē āŷĭkō āmbá bē.

²⁵ Ôvârĭ, mā lŷĭ nĭ Ôvârĭ pătĭĭ ró tĭbē āmâ pā 'bá ró Kúmú āmákâ Yésū Krístō sĭ rĭ. Mā ĩnjĭ nĭ, tālâ nĭ ĩ'dĭ ōjĭlâ ndrĭ āngó 'á nō kúmú lâ yĭ ĩ'dĭ. Nĭ ĩ'dĭ rĭ'á mbârākâ āngĭ bē kárâ zāā gbádú ădūkū ākó. Āâ'dô ĩtĭ.

Tã â'dâ-â'dâ Yōwánĩ drí rí Tã Â'dâ

Tã 'ě'á zĭlâ nĭlĭ sĭsĭ rí

Búkũ tã â'dâ-â'dâ kã nõ â'dó kô õzõ búkũ äzâ 'bá yí kâtí. Ítí rí, búkũ rí gógó nõ rí rí'á tã gólâ rû â'dá 'bá trá tã ângũ 'bá Ôvârí kã Yōwánĩ drí ngá äzákôlâ õzõ âbĭ-âbĭ kâtí rí 'á gõ'dá kpá ngá líndrí äzákôlâ Ôvârí drí â'dalé gólâ drí ndrĕlé nĭ rí 'bá yí bĕ. Gõ'dá âbĭ-âbĭ Yōwánĩ kã nõ rí'á âbĭ-âbĭ ngĭngĭ 'í, â'dó kô cé kâÿĭ âlô sĭ. Yōwánĩ õtírĭ búkũ nõ îgĭ rí, 'dĭ gólâ drĕ gãnimã 'á gólâ drí tã lĕzó trá Yĕsũ 'á rí tãsĭ. Kâÿĭ rí 'dĭ 'bá yí sĭ rí, krístõ 'bá yí rí'á gólĭyĭ õjĭlã drí lô'dalé, gõ'dá kpá rí'á ĩyĭ õjĭlã âmbâ-âmbâ ângó drĭlĭ Rómã kã rí 'bá yí drí lôvó lâ yĭ 'bãlé kô'dává rí 'bá yí ĩ'dĭ. Ólô'bã õjĭlã trá kâÿĭ rí 'dĭ 'bá yí sĭ gãnimã 'á rõõ õzõ Yōwánĩ yĭ tí gõ'dá kpá õjĭlã ũrúkã 'bá yí ũfúlĭ trá tã lĕlĕ gólĭyĭkã Yĕsũ 'á rí tãsĭ rí 'bá yí bĕ. Gõ'dá búkũ rí nõ 'bã gólĭyĭ trá â'dólé cú tã ĩsũ gólâ ätĭ 'álã rí bĕ. Bĕ ítí rí, búkũ rí nõ rí tã âtĭ-âtĭ Ôvârí ngá lĕsĭ Krístõ 'bá yí drí ndrĭ tã gólĭyĭ 'ĕ 'bá â'dólé ângó drĭ 'á drĕ âkpãkã'dã Yĕsũ drí âcãrĕ âgõlé nõngá kô rí 'bá yí â'dalé ĩ'dĭ.

Yōwánĩ ũsũ âmbâ-âmbâ ró yĭ drí tã âtázó tã gólĭyĭ tĭ drí â'dızó drí lâ yĭ sĭ nõ 'bá yí tãsĭ, gõ'dá kpá rí'á âmbâ-âmbâ ró âmã drí tã rí 'dĭ 'bá yí ĩtõ lâ yĭ drí fĭzó âmã drĭ ngbã. Búkũ rí nõ kpá cú rí'á tã âtĭ-âtĭ kíriwã ró rí 'bá yí bĕ krístõ 'bá yí drí, tãlã úlĭ äzâ yĭ tãsĭ gõ'dá líndrí gólĭyĭ Tã-drĭ Lĕlĕ Äkũ rí 'ásĭ rí tãsĭ. Gõ'dá drĭ-'bã Rómã kã rí 'bá yí ĩcã kpá kô ĩtõ lâ nĭlĭ. Tã â'dâ lâ rí'á kápĭtã 18 'á, tã âtálé jãrĭbã Bãbĭlónã rí ũfũ-ũfũ tãsĭ rí. Gõ'dá Krístõ 'bá yí nĭ ĩyĭ trá kĭ, Yōwánĩ rí 'dĭ pãtĭ tã âtálé jãrĭbã ândrĕ zĭlĭ Rómã rí tãsĭ.

Ngá lãlã nĭ-drĭ-lã-rĭ 'dĭ, órĭ trá rí'á zĭlã ândalé ândãlã dũũ. ĩtõ lâ kíriwã ró rí bĕ rí'á krístõ 'bá yí drí. Krístõ 'bá yí jãrĭbã nĭ-drĭ-lã-rĭ 'ásĭ rí 'bá yĭ, 'dĭ rí'á úlĭ mãnĭgõ 'í krístõ 'bá yĭ drí, â'dã 'dĭ krístõ 'bá yĭ ĩ'dĭ ndrĭ. Gõ'dá ngá bĕlé í'dã sĭ rí 'bá yĭ bĕ kpá rí'á nĭ-drĭ-lã-rĭ, gõ'dá ngá õzõ gũnĭyã yĭ kâtí rí kpá bĕ rí'á nĭ-drĭ-lã-rĭ, ĩ'bĭ'bĭwã kpá nĭ-drĭ-lã-rĭ gõ'dá lãmbã kpá bĕ rí'á nĭ-drĭ-lã-rĭ.

Yĕsũ bĕ rí'á cú rú bĕ dũũ búkũ nõ 'á. Órĭ gólâ rí zĭlĭ rõõ rí Kãbĭlĭkĭ Ôvârí kã, tãlã úfũ gólâ trá tã õnjĭ tĕtĕ âmãkã tãsĭ âmã drĭ tĭ 'bá ró, ä'dõ ró bĕ âmã 'bãlé â'dólé ngbãngbã. Gõ'dá órĭ gólâ rí zĭlĭ Gólâ rí 'bã Ôvârí rí rölĕ búũũ ĩyĭ õdrã sĭ rí. Gólâ rí rú äzâ 'bá yĭ rí'á kpá õzõ nõõ rí 'bá yĭ kâtí,

Mõrõbã, Tã mbĭ 'bã, Tã ĩtõ 'bã, Tã ndĕ 'bã, Lídrĭlĭ sĭsĭ rí, Ngĭngĭ lâ Ôvârí kã rí, Lôkĭ 'bã, 'Dĭyĭ pã 'bã, Úlĭ Ôvârí kã, Kúmũ ndrĭ äzã 'bá yĭ drĭlĭ.

Mãlãyĭkã bĕ rí'á ĩyĭ dũũ búkũ nõ 'á gólĭyĭ rí 'bã lôsĭ Ôvârí kã 'ĕlé rí. Gólĭyĭ rí tã 'ĕlé lãjõ'bã gólãkã ró gõ'dá kpá äjú 'bũ 'bã gólãkã ró. Gólĭyĭ rí'á cú mbãrãkã bĕ âmãbã gõ'dá kpá cú drĭ-ãcĕ bĕ, mãlãyĭkã rí ĩyĭ kãrá lĕndrĕlé õzõ õjĭlã kâtí. Gõ'dá ngá lĕdrĕ-lĕdrĕ gólĭyĭ sũ rí 'bã ĩyĭ rí'á kĭtĭ kũmũ Ôvârí kã kã vó lâ ndrĕlé rí 'bá yĭ kpá rí'á ĩyĭ mãlãyĭkã 'í.

Äã'dã Sãtãnã rí líndrí ĩnĭ gólâ ũjã lâ ró rí rú, gõ'dá gólâ kpá cú rí'á lãjõ'bã ĩyĭkã rí 'bã yĭ bĕ. Gõ'dá gólĭyĭ äfõ 'bũ gólâ đĭ ngĭlĭ-ngĭlĭ ró ädũkũ äkó rí 'ásĭ lôsĭ gólãkã ũrĭ dã kã rí 'ĕlé, 'ĕzó õjĭlã Ôvârí kã ũfúlĭ gõ'dá kpá rĭlĭ rí'á õjĭlã rí 'dĭ 'bã yĭ âmbúkũ lâ lâkĭ 'bã drĕ rí'á rĭlĭ ângó drĭ rí 'bã yĭ ädólé.

Ôvârí ûfû Sâtánã yí trá lājó'bá íyíkã rí yí bê kâyî gólâ drí 'bãlé tã kâkârà ndrî ndězó rí sî. Búkû nô ólônýî 'â lâ trá nõtí:

Kápîtã 1-3 Tã ìtõ búkû nô kã 'ásî rî, Yōwánî rî tã Yésû kã íyî â'dázó yí Yōwánî drí rí ngílí gō'dá kpá tã Yésû rí drí rî'á átálâ Yōwánî rí drí tã átî-átî ígílí n̄jî-drî-lâ-rî kristō 'bá yí drí rí bê. Gō'dá tã átî-átî rí 'dî 'bá yí ãlô-ãlô â'dâ tã gólîyî kristō 'bá yí drí kî, Yésû Kristō n̄jî tã trá ndrî tã gólîyíkã rí 'bá yí tãsî, ì'dî gólâ rî'á cú mbârâkã ámbá bê, gólâ kî, gólîyî ñcã rî'á rîlí tã lèlè sî, ã'dô ró bê gólîyî drí ícázó ndrî ngá tãndí gólâ drí êdélé gólîyî drí 'bũû 'álâ rí úsúzó.

Kápîtã 4-7 Nīngá sî, Yōwánî ndrê ngá ãzã 'bá yí trá 'bũû 'álâ. Gólâ ndrê Ôvârí trá Kúmú 'bũû kã ró ãngó drî bê, ò'bí rî'á ñnjî'á lâ òjílã bê ákí ákó 'bũû 'á tólâ. Ôvârí fê wárãgã bí óómbê bãgó n̄jî-drî-lâ-rî sî rí ãzã Yésû gólâ rî'á zílã Kábîlíkî Ôvârí kã gō'dá gólâ kpá fúlí trá rí drí. Wárãgã bí rí 'dî â'dâ línđrî tã gólîyî 'ê 'bá â'dólé ñzátú ãngó drî rí 'bá yí kã rí ì'dî. Yésû cé ì'dî ãlô drî-ãcê bê wárãgã bí rí 'dî 'â lâ n̄jîzó, gō'dá bãgó tî lâ gōzó rí 'bá yí òkílí tú tú ãlô-ãlô rí. Gō'dá tã rí 'dî ìtõ lá kî, Ôvârí fê íyî drî-ãcê rí trá Yésû drí â'dózó tã gólîyî ndrî ãngó drî rí 'bá yí 'êzó. Òjílã gólîyî ndrî 'bũû 'á rí n̄jî tã rí 'dî trá gō'dá òjílã gólîyî ndrî ãngó nô 'á rí 'bá yí â'dô kpá tã rí 'dî n̄jî'á òzô gólâ òtírî rî rî'á ngá 'ê'ê 'élé mbârâkã ámbá sî rí.

Kápîtã 8-11 Yōwánî rí tã átálé lãṅṅ ònjí dũû 'ê 'bá â'délé ñnyákú drî gō'dá òjílã lâ yí bê ndrî rí tãsî. Gō'dá lé ìtí rí, òjílã nyãányã Ôvârí kã ró rí 'bá yí úsú lãṅṅ rí 'dî 'bá yí kô, tãlã áã'dô ádré'á ndũũ gólîyî ngá lésî. Gō'dá kristō 'bá gólîyî úfúlí trá tã lèlè gólîyíkã Yésû 'á rí tãsî rí 'bá yí ngô ãwó trá gólâ drí lãṅṅ fêzó bê gólîyî ñyî 'bã 'bá úfúlí rí 'bá yí drí, gō'dá ìtí rí, Yésû átã tã kî, "Nî tẽ drẽ, kâyî lâ drẽ bê fínyáwá." Gō'dá mälâyíkã yí ñyã ñyî ãnî-ãnî lãṅṅ kã rí gúnîyã vövö yí sî, gō'dá òjílã ãngó drî rí 'bá yí gã dó drî áđílí â'dózó rîlí kúmũ Yésû kã rí zèlê.

Kápîtã 12-13 Gō'dá nīngá sî, Sâtánã ññî ándrê ró rí rî'á tã ùjũ'á òjílã Ôvârí kã úfúzó, gō'dá lé rí, gólâ ícã kô 'êlã. Gólâ rí trá òjílã ámbá ãngó kã ádólé gãrã kî, yí ì'dî kúmú 'î. Ôvârí fê mbârâkã trá gólâ drí tã 'dî 'êzó fínyáwá.

Kápîtã 14-21 Nīngá sî rí, Ôvârí drí tã 'bãzó kî, kâyî tã 'dî kã ndê rú trá, gō'dá drílã tã òjílã ndrî ãngó drî rí 'bá yí kã kîzó. Ìtí ãngó drî drí ávîzó. Gō'dá Ôvârí drí drî-'â fêzó gólîyî rí 'bá tã lèlè Yésû 'á cãlé bũũũ gólîyî òdrã sî rí 'bá yí drí. Gō'dá gólîyî â'dó 'bá ngá ãlô ró gólâ bê rí 'bá yí, rí ñyî trá gólâ bê kpãkã vö ãlô 'á zãã gbãdú. Yōwánî ngî tã trá vö rí 'dî sũsũ lâ tãsî. Gō'dá gólîyî rí 'bá trá tólã rú jã 'bá kpúrükélé Yésû rú rí 'bá yí ófê lãṅṅ trá gólîyî drí Sâtánã yí bê zãã gbãdú áđũkũ ákó.

Ìtí rí, tã átî-átî búkû rí nô kã rî'á kî, Ôvârí 'bã Yésû trá â'dólé ájú-'bã-ãzî yí Ôvârí kã rí 'bá yí úfúlí ndrî, 'dî ndrî 'dó Sâtánã yí bê. Gō'dá nīngá sî, Yésû drí drî-'â fêzó òjílã Ôvârí kã gólîyî rí 'bá ñyî tã lèlè sî cãlé bũũũ gólîyî òdrã sî rí 'bá yí drí. Gō'dá gólîyî Ôvârí rí mvã nyãányã yí ró rí â'dô ñyî drî-'â úsú'á 'bũû ó'dí gólâ Ôvârí drí êdélé trá gólîyî drí rí 'álâ. Gō'dá kâyî gólîyî lãṅṅ kã sî rí, 'dövó mã rí zãã tã lèlè sî tã rí nô 'bá yí 'á gō'dá mã átu ãmã fî gágá.

¹ Tã ígî gólâ nô rî'á úlí Ôvârí kã rí 'bá yí ì'dî. Ôvârí lè trá tã ãzã 'bá yí

gólīyī 'ē 'bá â'dólé 'wāâ ró rī 'bá yī â'dalé rû ì'bū 'bá gólâkâ rī 'bá yī drī. Ítí rī, Ôvârí âtâ tâ rī 'dī 'bá yī trá Yésū Krístō drī, gō'dá Yésū drī mālāyīkâ íyīkâ rī âjózó tâ rī 'dī 'bá yī â'dalé mâ Yōwánī gólâ rû ì'bū 'bá gólâkâ ró rī drī.

² Gō'dá má ígī tâ gólīyī má drī ndrēlé trá ndrī rī 'bá yī trá té ítí, gō'dá kpá tâ gólīyī Yésū Krístō drī tâ lâ âtalé má drī rī, â'dô ró bê ânī drī nīzó lâ.

³ Gō'dá ândrâ-tândī â'dô â'dó'á òjílâ âzâ gólâ úlī gólīyī ígīlī trá búkū nô 'á rī 'bá yī zī 'bá òjílâ âzī drī rī 'bá yī drī. Gō'dá ândrâ-tândī â'dô â'dó'á òjílâ âzâ gólâ úlī gólīyī ígīlī trá búkū nô 'á rī 'bá yī ârí 'bá tâ ìsū lâ yī sī mánīsī rī yī drī, tâlâ kâyī tâ rī 'dī 'bá yī drī ndrī 'ēzó â'dólé rī trá rī'á ânyī rōô.

Yōwánī jô tâ âtī-âtī Yésū kâ òjílâ Ôvârí kâ rī 'bá yī drī

⁴ Mâ Yōwánī ígī tâ ígī-ígī nô nī òjílâ Ôvârí kâ gólīyī jâribâ gólīyī nji-drī-lâ-rī 'bâdrī Ásíyâ kâ 'á rī 'bá yī drī. Ôvârí rī 'alé ã'đī ânī rú, gō'dá gólâ òfē ró tâ ã'đī íyīkâ ânī drī. Gólâ ì'dī â'dó 'bá bê kárâ rī. 'Dōvó Líndrī Tândí Ôvârí kâ âdré 'bá Ôvârí ândrá rī òfē tâ sūsū gō'dá kpá tâ ã'đī bê ânī drī.*

⁵ Gō'dá Yésū Krístō gólâ rī 'bá tâ mbī 'bá ró zââ kárâ tâ Ôvârí kâ 'elé pãtī ró búúú gólâ rī fúzó rī òfē kpá tâ sūsū gō'dá tâ ã'đī bê ânī drī. Gólâ ì'dī rī'á òjílâ sísí Ôvârí drī íngalé òdrâ 'ásī rī. Gólâ rī'á kúmú 'ì kúmú âzī drīlī ndrī ângó nô 'á.

Óô, Yésū mã lúyī nī. Nī ì'dī âmâ lôvó 'bâ 'bá rōô gō'dá âmâ 'bâlé ínjilī volé mbârâkâ tâ ònjī âmákâ rī kâ 'ásī tâlâ ânī òdrâ sí rī.

⁶ Ní nji âmâ trá â'dólé 'bâlé kúmú yī ró, gō'dá kpá ní 'bâ âmâ trá â'dólé ânyī ânī átá Ôvârí bê kárâ ùrī âkó drī-'bá ró.

Bê trá ítí rī, 'dōvó òjílâ ìnjī nī gō'dá òlúyī íyī kpá nī kúmú íyīkâ ró zââ gbádú zââ. Ââ'dô ítí.

⁷ Nī ndrē drē, Yésū âbí 'ē'á âcalé vō lãgû-lãgû bê gbââ yī rú sí. Ítí rī, òjílâ ndrī â'dô íyī gólâ rī ndrē'á íyī līfī nyáanyâ sí, ngíngī lâ rī'á òjílâ gólīyī gólâ rī rú'bá ìnyīrīkō ã'đī 'bá trá ãjú sí rī 'bá yī, òrī Yúdã yī kâ tí rī. Gō'dá òjílâ òrī ndrī ângó drī kâ rī 'bá yī â'dô íyī âwó ngō'á íyī úrú ìlindrī sí, tâlâ gólīyī drī gólâ rī fúzó nī rī tāsī. Ítí tâ pãtī ró rī, tâ rī 'dī â'dô rú 'ē'á té òzō âtalé trá 'dī kâtí. Âwô-'dī.

⁸ Ôvârí âmâ līpī âtâ tâ kī, “Mâ rī'á gólâ tâ ndrī ítō 'bá ró rī ì'dī, gō'dá mã kpá ì'dī rī'á gólâ 'ē 'bá tâ-vó ndrī âtīlī rī. Mâ ì'dī â'dó 'bá bê kárâ rī. Mâ ì'dī rī'á gólâ mbârâkâ ndrī līpī ró rī.”

Tā Yésū drī íyī â'dázó Yōwánī drī rī

⁹ Mâ gólâ tâ nô ígī 'bá nô rī'á ânī âdrúpī Yōwánī ì'dī. Nī nji trá kī, mã nji lâṅô rú ízâ kâ tâlâ tâ lēlē âmákâ Yésū 'á. Gólâ âmâ drī âtūlī ânī bê cú ítí pīpīsīlī íngá âkó kpãkpã, tâlâ âmâ rī'á kúmū gólâkâ rī zélé rī drī. Sísí nã sí rī, úrú mã trá gō'dá 'bâlé gãnimã 'á âkírī zīlī Pâtómósã rī 'á tâlâ tâ Ôvârí kâ pēpē tāsī tâ âtī-âtī Yésū rī tāsī rī bê.

¹⁰ Kâyī Ôvârí rī íratã kâ âzâ sí rī, mbârâkâ Líndrī Tândí Ôvârí kâ kâ fī trá mã 'á mã drī gōzó Yésū rī ndrēlé. Gō'dá ítí rī, â'dô trá nōtí. Mã ârí òjílâ âzâ úlī lâ trá rī'á tâ âtá'á mã ùgúlī lésī. Òjílâ rī 'dī gbórókô lâ rī'á úrú òzō gúníyã kâtí.

* **1:4 1.4** Úlī gólīyī Yōwánī drī ígīlī nōngá rī rī'á 'lindrī Ôvârí kâ nji-drī-lâ-rī”. Òjílâ âmbá ìsū tâ kī, 'dīlī rī'á úlī mánīgō 'ì Líndrī Tândí Ôvârí kâ rī tāsī.

11 Gõ'dá òjílã rí 'dĩ kǐ nǐ rí, “Ní ìgĩ tã gólǐyí ní drí 'è'á ndrèlã rí 'bá yí búkũ 'á, gõ'dá ní jò ró bê kǎnǐsǎ gólǐyí nǐ-drǐ-lã-rǐ gólǐyí à'dó 'bá Èfésò 'álã, Sǐmǐrónã 'álã, Pèrègãmómã 'álã, Tàyàtírã 'álã, Sàràdísí 'álã, Fìlädèlífíyã 'álã gõ'dá kpá Lödísíyã 'álã rí 'bá yí drí.”

12-13 Gõ'dá nǐngá sǐ, má drí ngǎzó rú pǐlí 'bò òjílã gólã rǐ 'bá tã àtálé má drí nõ ndrèlé rí, má drí àzákòlã lèndrè òzò òjílã mva kátí rí ndrèzó àdré'á lãmbã nǐ-drǐ-lã-rǐ èdélé trá dáábò 'ásí rí lãfálé, cú ítã kùndrũ-kùndrũ bê yí rú búúú pá òmbè 'ásí, gõ'dá gólã kpá rǐ'á bǎgò kúmú kã èdélé dáábò 'ásí rí bê, óòmbè trá gbãà ágásí lã 'ásí.

14 Gõ'dá gólã rí drǐ-'bí mvèèmvè kpírí-kpírí kátòò kátí gõ'dá ìfí bè kò'á njārã-njārã òzò lǎsí kátí.

15 Gõ'dá pá-gbāyã lã yí kã trá ókǐzò àdì gólã rǐ'á vòlã kòvò sǐ ókã zèlé rí kátí. Gbórókò lã lònдрó ókǐzò ìmvú òlé drǐ rí kátí.

16 Gólã cú rǐ'á ì'bì'bìwá bê nǐ-drǐ-lã-rǐ iyí drí-ágó 'á, gõ'dá lígú àngí cǐcǐ ró néné rí àfò trá mbèlèsò sí-'balé lã 'ásí. Gõ'dá nǐlì lã rǐ'á kò'á òzò ìtú gólã drǐ-gbádã ndrǐ 'bá ì'dí rí ìfí lã kátí.

17 Gõ'dá má ndrè òjílã rí 'dĩ lãrãkò lã bê ìtí rí, má drí ngǎzó 'dèlé gbò àdrũ àvò kátí gólã àndrà. Drílã ngǎzó iyí drí-ágó tròlé 'bãlé má rú gõ'dá ngǎzó tã àtálé kǐ,

Ní 'è ùrǐ kò. Nòò rǐ'á má Yésũ gólã tã ìtò 'bá ró ndrǐ gõ'dá kpá gólã 'è 'bá tã-vò àtílí ndrǐ rí ì'dí.

18 Mã ì'dí à'dó 'bá bê kárã rí. Kàyí sǐsǐ nã sǐ rí, úfú mã trá, gõ'dá ngbãangbãno rí, mã bê rǐ'á lèdrè-lèdrè ró kpá ó'dí, gõ'dá à'dò rǐ'á lèdrè-lèdrè ró zãà gbádú àdũkũ àkò. Mã rǐ'á cú drǐ-àcè bê òdrã drǐlì.

19 Ní ìgĩ tã gólǐyí ndrǐ ní drí ndrèlé trá ngbãangbãno rí, gõ'dá kpá gólǐyí má drí 'è'á à'dálã ní drí àtí 'álã rí 'bá yí búkũ 'á.

20 Gõ'dá ì'bì'bìwá gólǐyí nǐ-drǐ-lã-rǐ àmã drǐ-ágó 'á nõ 'bá yí tãsí gõ'dá kpá lãmbã gólǐyí nǐ-drǐ-lã-rǐ èdélé dáábò 'ásí nõ 'bá yí tãsí rí, 'dòvò má lófò drè ìtò lã yí ní drí nòtí. Ì'bì'bìwá nǐ-drǐ-lã-rǐ 'dĩ 'bá yí rǐ'á òjílã gólǐyí rǐ 'bá àlò-àlò kǎnǐsǎ gólǐyí nǐ-drǐ-lã-rǐ 'dĩ 'bá yí vò lã yí ndrèlé rí 'bá yí ì'dí, gõ'dá lãmbã nǐ-drǐ-lã-rǐ 'dĩ 'bá yí rǐ'á kǎnǐsǎ rí gógó nǐ-drǐ-lã-rǐ 'dĩ 'bá yí nyãányã lã yí ì'dí.

2

Tã àtí-àtí Yésũ kã òjílã Òvãrí kã Èfésò 'álã rí 'bá yí drí

1 Ní ìgĩ tã nõ òjílã gólã rǐ 'bá òjílã àmãkã vò lã ndrèlé Èfésò 'álã rí drí nòtí kǐ nǐ rí,

Ní àrǐ drè! Mã rǐ'á òjílã gólã à'dó 'bá ì'bì'bìwá bê nǐ-drǐ-lã-rǐ àmã drǐ-ágó 'á, gõ'dá kpá òjílã gólã rǐ 'bá lãmúlì lãmbã nǐ-drǐ-lã-rǐ gólǐyí èdélé dáábò 'ásí rí 'bá yí lãfálé 'ásí rí ì'dí.

2-3 Má nǐ tã gólǐyí ànǐ drí rǐ'á 'èlã rí 'bá yí trá ndrǐ. Má nǐ trá kǐ, nǐ 'è ngá 'è'è trá mbãràkã sǐ ròò. Ní àdrè trá òzò rákã fè kátí fǐl àtũ-àtũ sǐ lãṅò 'ásí tãlã tã àmãkã rí 'bá yí tãsí. Má nǐ trá kǐ, nǐ àyé òjílã gólǐyí rǐ 'bá tã ànyã ìmbálé rí 'bá yí kò rǐlì ànǐ lãfálé. Gõ'dá kpá rí, nǐ ùjũ ùlì òjílã gólǐyí kǐ 'bá nǐ rí, iyí àà'dò lãjò'bá Òvãrí kã ì'dí, gõ'dá gólǐyí à'dó iyí ì'dí kò'dáwã rí 'bá yí kã trá. Gõ'dá nǐ nǐ trá kǐ, òjílã rí 'dĩ 'bá yí rǐ'á iyí ònjò 'bá 'ì.

4 Gõ'dá tã àzã bê rǐ'á àlò ànǐ drí rǐ'á 'èlã gólã àmã 'bã 'bá à'dolé drǐ-mbílì sòlé ànǐ ìfí rí. Tã rí gógó ì'dí rǐ'á òzò nõò rí kátí. Ní 'bãã gõ'dá àmã lòvò kò'dáwã ngbãangbãno òzò ànǐ drí rǐ'á 'èlã sǐsǐ nã sǐ rí kátí.

⁵ 'Dōvó ĩtí rí, nĩ ĩsũ drē tā tā gólâ nõ tāsĩ. Gõ'dá ángô tí ró ãnĩ drí tā 'ě'ě ãníkâ jázó ányâ ró tákányĩ yã? Nĩ ãdĩ drĩ vólé tā ònjĩ ãníkâ rí 'bá yĩ 'ásĩ, gõ'dá nĩ rí ró bê rĩ'á tā gólĩyĩ ãnĩ drí rĩ'á 'ělâ kâyĩ sĩsĩ ãnĩ drí â'dózó òjĩlâ ámákâ ró nã sĩ rí 'élé ĩ'dĩ. Òzõ gõ'dá nĩ ãådĩ drĩ kô vólé tā ònjĩ ãníkâ rí 'bá yĩ 'ásĩ rí, má â'dô ãnĩ'á ãnĩ ngálâ gõ'dá lãmbã ãníkâ 'dĩ trólé vólé ãnĩ drĩgã sĩ.

⁶ Gõ'dá lé ĩtí rí, tā ãlô bê rĩ'á gólâ ámâ 'bã 'bá â'dólé ãyĩkô ró rí. Tã 'dĩ ĩ'dĩ rĩ'á nõ, nĩ gã tā ònjĩ-ònjĩ gólĩyĩ lãjõ'bá Nĩkólã kã rí 'bá yĩ drí rĩ'á 'ělâ rí 'bá yĩ trá dó. Gõ'dá mã rí gógó gã tā ònjĩ 'ě'ě gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yĩ kpá dó.

⁷ ãnĩ òjĩlâ ámákâ rí 'bá yĩ, òzõ ãnĩ ã'dô fĩ té bĩ bê rí, 'dōvó nĩ ãrĩ tā gólâ mã drí rĩ'á átálâ ãnĩ drí Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã rí sĩ rí. Mã átã ãnĩ gólĩyĩ ndrĩ rĩ 'bá fĩ ãtũlĩ gõ'dá tā áyézó kô 'dēzó mã vósĩ rí, mã â'dô ãnĩ áyé'á lō'wã lédrē-lédrē kã ãmvú Ôvãrí kã 'á rí nyãlé rĩzó zãã gbãdú ãdũkũ ãkó. ĩ'dĩ 'dĩ.

Tã átĩ-átĩ Yésũ kã òjĩlã Ôvãrí kã Sĩmĩrónã 'álã rí 'bá yĩ drí

⁸ Nĩ ĩgĩ tā nõ òjĩlã gólâ rĩ 'bá òjĩlã ámákâ vó lâ ndrélé Sĩmĩrónã 'álã rí drí nõtĩ kĩ nĩ rí,

Nĩ ãrĩ drē! Mã ĩ'dĩ gólâ tā ĩtõ 'bã nĩ gõ'dá kpá gólâ 'ě 'bã â'dólé tã-vó lâ átĩlĩ nĩ rí. Mã ĩ'dĩ gólâ fũlĩ trá rí, gõ'dá mã kpá ĩ'dĩ lídrĩ 'bã ó'dĩ òdrã 'ásĩ rí.

⁹ Mã nĩ tā trá ndrĩ lãjõ rú ĩzã ãníkâ rĩ'á nĩlã rí 'bá yĩ tāsĩ. Gõ'dá mã nĩ kpá trá ãnĩ rĩ'á ngã ãkó ãngó 'á. Gõ'dá tā pãtĩjĩ ró rí, ãnĩ rĩ'á ngã bê rõõ ěró ãníkâ 'á võ 'bũũ 'á úrú 'álã rí 'á. Gõ'dá kpá rí, mã nĩ lã'dá gólĩyĩ òrĩ Yúdã yĩ kã ũrũkã 'bá yĩ drí rĩzó ãnĩ lô'dálé rí 'bá yĩ trá. Gólĩyĩ kĩ nĩ rí, yĩ ãã'dô òrĩ Ôvãrí rí nyãányã kã ĩ'dĩ, gõ'dá tā pãtĩjĩ ró rí, gólĩyĩ rí Sãtãnã rí ĩnjĩlĩ ĩ'dĩ kúmú ĩyĩkã ró. ĩtĩ rí, gólĩyĩ rí kô 'dĩ rĩ'á tā 'élé òjĩlã pãtĩjĩ Yúdã yĩ kã rí 'bá yĩ kãtĩ ãlõwãlã.

¹⁰ Lãjõ 'ě'á â'délé ãnĩ drĩjĩ, nĩ 'ě ũrĩ kô. ĩtĩ rí, mã átã drē tā ãzã ãnĩ drí, Sãtãnã lē ĩyĩkã nõ ãnĩ 'élé â'dólé 'délé mã vósĩ kô. Gólâ â'dô gõ'dá ãnĩ ũrũkã 'bá yĩ 'ě'á 'bãlé gãñĩmã 'á. ĩtĩ rí, nĩ ã'dô lãjõ ñã'á ãnĩ drĩjĩ kâyĩ ãzã 'bá yĩ sĩ.* Kpálé rí, 'dōvó nĩ rí tā lēlē sĩ mã 'á, òzõ kpálé ãã'dô bí ãnĩ úfú'á rí. Òzõ nĩ ò'ě trá ĩtĩ rí, mã â'dô ãnĩ 'bã'á rĩlĩ lédrē-lédrē ró zãã gbãdú úrú 'álã.

¹¹ ãnĩ òjĩlã ámákâ rí 'bá yĩ, òzõ ãnĩ ã'dô fĩ té bĩ bê rí, 'dōvó nĩ ãrĩ tā gólâ mã drí rĩ'á átálâ ãnĩ drí Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã rí sĩ rí. Mã átã tā ãnĩ drí, ãnĩ gólĩyĩ ndrĩ rĩ 'bá fĩ ãtũlĩ gõ'dá tā áyézó kô 'dēzó mã vósĩ rí, nĩ ã'dô rĩ'á ãdũkũ ãkó, â'dó kô òzõ gólĩyĩ òdrã 'bã lãsjĩ Ôvãrí kã 'á rí tí kô. ĩ'dĩ 'dĩ.

Tã átĩ-átĩ Yésũ kã òjĩlã Ôvãrí kã Pēřēgãmómã 'álã rí 'bá yĩ drí

¹² Nĩ ĩgĩ tā nõ òjĩlã gólâ rĩ 'bá òjĩlã ámákâ vó lâ ndrélé Pēřēgãmómã* 'álã rí drí nõtĩ kĩ nĩ rí,

Nĩ ãrĩ drē! Mã rĩ'á gólâ rí gógó â'dó 'bã cú lĩgú ãngĩ mbēlēsõ, sĩ lâ drí cĩlĩ cĩcĩ néné, gõ'dá rĩ'á ãfõ'á sĩ-'bálé lâ 'ásĩ rí bê rí ĩ'dĩ.

¹³ Mã nĩ trá kĩ, võ gólâ ãnĩ drí rĩzó rĩlĩ rí, rĩ'á võ Sãtãnã drí â'dózó kúmú lâ ró rí ĩ'dĩ. Kpálé rí, nĩ gãã tĩ kô kĩ, mã ĩ'dĩ rĩ'á kúmú ãníkâ. Gõ'dá kpálé rí, úfú ãnĩtĩpã rú ĩ'bũ 'bã ámákâ ró rí, ãnĩ lãfálé sĩ, tãlã gólâ rí trá

* **2:10 2.10** Úlĩ gólĩyĩ Yōwãní drí ĩgĩlĩ nõngã rí rĩ'á 'kâyĩ mũdrĩ" ĩ'dĩ. * **2:12 2.12** Jãřĩbã zĩlĩ Pēřēgãmómã 'á rí, órĩ trá rĩ'á kúmú ãngĩ Rómã drĩlĩ rí ĩnjĩlĩ 'á lâ òzõ Ôvãrí rí nyãányã kãtĩ. Òjĩlã Pēřēgãmómã kã ĩnjĩ ĩyĩ ĩnjĩ kpá trá òvãrí ró. 'Dĩ tā gólâ Yésũ drí kĩ'á nĩ rí, Sãtãnã ãã'dô ĩ'dĩ kúmú võ 'dĩ kã ró rí ĩ'dĩ.

tā Ôvâri kâ 'êlé ĩ'dî pătĭĩ ró mbĭ rĭ tāsĭ, nĭ rĭ trá tā lĕlē sĭ má 'á. Nĭ 'ê tā ámakâ nõ, õzõ kpálé nĭ õrĭ võ gólâ õjĭlâ dũũ drĭ rĭzõ rĭ'á Sātánâ rĭ ĩnjĭlĭ ĩ'dĭ rĭ 'á rĭ.

¹⁴ Gõ'dá tā ũrũkâ 'bá yĭ bê, má drĭ ânĭ rú ĩzãzõ tá lâ sĭ rĭ. Ôjĭlâ ãzâ 'bá yĭ bê ânĭ lâfálé sĭ, gólĭyĭ rĭ ĩyĭkâ tá gólĭyĭ Bálámâ drĭ õjĭlâ ĩmbázõ ĩ'dĭ sĭ lâ rĭ 'bá yĭ 'êlé ĩ'dĭ. Bálámâ* ĩ'dĭ tá â'dá 'bá Bálákâ drĭ õjĭlâ Ôvâri kâ jãzõ látĭ mbĭ gólâ 'dĕzõ Ôvâri vó rĭ 'ásĭ gólĭyĭ âdô-âdô sĭ âyĭlĭ òkó â'dó 'bá kô gólĭyĭ òkó ró rĭ 'bá yĭ bê rĭ, gõ'dá kpá rĭ, gólĭyĭ õnyâ ró bê nyásá fĕlé trá ôvâri âbãrãdãgõ drĭ ngá õzõ pãrãndã kâtĭ rĭ tĭ rĭ.

¹⁵ Ânĭ ũrũkâ 'bá yĭ rĭ kpá rĭ'á tá ányâ ãlólâ 'dĭ 'bá yĭ 'êlé ĩ'dĭ. Nĭ rĭ rĭ'á tá gólĭyĭ lâjõ'bá Nĭkólâ kâ rĭ 'bá yĭ drĭ rĭ'á ĩmbálâ rĭ 'bá yĭ 'êlé ĩ'dĭ.

¹⁶ Îcâ trá ânĭ drĭ tá õnjĭ 'dĭ 'bá yĭ âyéle volé. Ôzõ nĭ ââyê tá õnjĭ rĭ 'dĭ 'bá yĭ kô rĭ, má â'dô cã'á tólâ 'wã gõ'dá lĭgũ ángĭ mbĕlĕsõ ámâ sĭ-'balé 'á nõ sĭ lângõ fĕlé ânĭ gólĭyĭ rĭ 'bá tá õnjĭ 'dĭ 'bá yĭ 'êlé rĭ 'bá yĭ drĭ.

¹⁷ Ânĭ õjĭlâ ámakâ rĭ 'bá yĭ, õzõ ânĭ â'dô fĭ té bĭ bê rĭ, 'dõvõ nĭ ârĭ tá gólâ má drĭ rĭ'á âtalâ ânĭ drĭ Líndrĭ Tãndĭ Ôvâri kâ rĭ sĭ rĭ. Má âtâ tá ânĭ gólĭyĭ ndrĭ rĭ 'bá fĭi âtũlĭ gõ'dá tá âyézó kô 'dĕzõ má vósĭ rĭ, má â'dô nyásá gólâ Ôvâri kâ 'bũũ 'álâ rĭ fĕ'á ânĭ drĭ. Má â'dô kpá rú ó'dĭ zĭ'á ânĭ drĭ. Gõ'dá rú rĭ 'dĭ má â'dô ĩgĭ'á lâ kúnĭ mvá mvĕmvĕ rú fĕlé ânĭ drĭ. Ôjĭlâ ãlõwálâ nĭjĭ rú ó'dĭ rĭ 'dĭ kô cé ânĭ rĭ gógó má drĭ kúnĭ mvá rĭ 'dĭ fĕzó drĭlĭyĭ rĭ ĩ'dĭ. ĩ'dĭ 'dĭ.

Tā âti-âti Yésũ kâ õjĭlâ Ôvâri kâ Tãyãtĭrã 'álâ rĭ 'bá yĭ drĭ

¹⁸ Nĭ ĩgĭ tá nõ õjĭlâ gólâ rĭ 'bá õjĭlâ ámakâ vó lâ ndrĕlé Tãyãtĭrã 'álâ rĭ drĭ nõtĭ kĭ nĭ rĭ,

Nĭ ârĭ drĕ! Má Ôvâri rĭ mvá ĩ'dĭ, lĭfĭ lâ drĭ rĭ'á kólé njãrã-njãrã õzõ lâsĭ kâtĭ gõ'dá pá-gbãyã lâ drĭ kãzõ ókĭzõ âđĭ gólâ volé kõvõ sĭ óká zĕlé rĭ kâtĭ rĭ.

¹⁹ Má nĭ tá gólĭyĭ ânĭ drĭ rĭ'á 'êlâ rĭ 'bá yĭ trá ndrĭ. Má nĭ rú lĕlē ânĭkâ ânĭ vó 'ásĭ rõõ rĭ trá gõ'dá kpá rĭrĭ ânĭkâ tá lĕlē sĭ úlĭ ámakâ rĭ 'bá yĭ 'á rĭ trá ndrĭ. Ânĭ rĭ'á ngá 'ê 'bá ró ânĭ võ 'ásĭ, gõ'dá nĭ âtũ lângõ cú ĩtĭ tá gĭgĭ ãkó. Gõ'dá tá pătĭĩ ró rĭ, ânĭ rĭ'á tá tãndĭ 'ê'á rõõ lâvũlĭ sĭsĭ lâ drĭ sĭ.

²⁰ Kpálé rĭ, tá ãzâ bê rĭ'á ânĭ drĭ rĭ'á 'êlâ ányâ ró rĭ, tá rĭ 'dĭ 'bá yĭ ĩ'dĭ nõ, nĭ âyê òkó gólâ rĭ 'bá tá õnjĭ 'êlé õzõ Jĕzĕbĕlĕ tĭ rĭ rĭlĭ ânĭ lâfálé.* Gólâ rĭ tá âmãlé õnjõ sĭ kĭ nĭ rĭ, yĭ ââ'dô õjĭlâ gólâ rĭ 'bá tá âti-âti Ôvâri kâ âtalé tá ângũ 'bá ró rĭ ĩ'dĭ. Gõ'dá gólâ rĭ'á tá pătĭĩ ró õjĭlâ ámakâ âdó'á õnjõ sĭ, tãlâ gólĭyĭ õ'ê ró bê tá õnjĭ âyĭzó òkó â'dó 'bá kô gólĭyĭ òkó ró rĭ 'bá yĭ bê, gõ'dá kpá rĭ, gólĭyĭ õnyâ ró bê nyásá fĕlé trá ôvâri âbãrãdãgõ drĭ ngá õzõ pãrãndã kâtĭ rĭ tĭ rĭ.

²¹ Má âyê òkó 'dĭ trá rĭlĭ kãyĭ dã sĭ, tãlâ â'dô ró bê gólâ drĭ ĩcãzó bê drĭ âdĭlĭ volé tá õnjĭ 'ásĭ, gõ'dá gólâ gã ĩyĭngá volé dó tá õnjĭ ĩyĭkâ 'dĭ 'bá yĭ âyéle.

²² Nĭ ârĭ drĕ, má â'dô gólâ rĭ 'ê'á 'dĕlé ngá lâzé bê. Gõ'dá õjĭlâ gólĭyĭ rĭ 'bá âyĭlĭ gólâ bê òkó ró rĭ tāsĭ rĭ, má â'dô 'ê'á lângõ ândrĕ fĕlé gólĭyĭ drĭ, õzõ gólĭyĭ ââyê tá õnjĭ gólákâ rĭ'á 'êlâ 'dĭ 'bá yĭ vó lâ kô'dává rĭ.

²³ Má â'dô kpá gólĭyĭ rĭ 'bá 'dĕlé gólâ vósĭ rĭ 'bá yĭ ûfũ'á ndrĭ. Nĭngá sĭ rĭ, õjĭlâ ámakâ ndrĭ võ drĭ sĭ ãkĭ ãkó â'dô ĩyĭ nĭ'á lâ ĩyĭ kĭ, má ĩ'dĭ rĭ'á

* **2:14 2.14** Nĭ zĭ 'Dĭyĭ Lãlã kãpĭtã 25, kãpĭtã 26.1-2, gõ'dá kpá kãpĭtã 31.16. * **2:20 2.20** Nĭ zĭ Bũkũ drĭ-kákã Kũmũ kã, kãpĭtã 16.31 gõ'dá kpá Bũkũ rĭ Kũmũ kã kãpĭtã 9 tá Jĕzĕbĕlĕ kã nĭzõ.

gólá tā ìsù òjílà ká nǐ 'bá cé títì rí ì'dí, gō'dá má â'dô tā lôgō'á kpá gólíyí drí cé títì â'dô tā 'è'è gólíyíkà rí 'bá yí vó ró.

²⁴ Gō'dá ànì ùrúkà gólíyí Tāyātírā 'alà rí 'bá yí drí rí, nǐ lēé tā-drí tā ìmbà òkó 'dī ká 'dī 'á kò, tā ònjí kíríwá ró gólá rízó Sātánā rí ìnjílí 'dī. Gō'dá má àtā ànì drí kī, má rí'á tā 'bā'bā āzā ākó ànì drí 'èlé,

²⁵ cé nǐ rí tā lēlé sī gágá tā gólíyí ànì ìmbázó 'á lá gólíyí â'dó 'bá pātī rí rí yí 'á, té bũũ káyí má drí âgōzó kpá ó'dí àngó nō 'á rí sī.

²⁶ Má àtā tā òjílà gólíyí rí 'bá fī àtūlì gō'dá tā àyézó kò 'dézó má vósí rí, gólíyí ì'dí tìbè má drí 'ézó drí-âcè ámakà fèlé drílíyí, tálà gólíyí ìcà ró bē â'dolé kúmú ró òrì gólíyí tā Ôvārí ká gā 'bá dó rí 'bá yí drī rí.

²⁷⁻²⁸ Drí-âcè rí nō kpá rí'á gólá àlólà ámà átá drí âfèlé trá má drí rí ì'dí. Ôzō rí'á átálà rí kátí kī, “Ní â'dô â'dó'á cú drí-âcè bē òrì gólíyí tā Ôvārí ká gā 'bá dó 'dī 'bá yí drīlì mbârākā àngí sī, gō'dá ní â'dô kpá gólíyí lôtó'á 'bōórō-'bōórō òzō ngbílí drí 'dèrè límvo drī ùfúlà rí kátí.” Gō'dá má â'dô kpá ngá ìnjí ámakà fē'á gólíyí drí kpá òzō ngá ìnjí rí'á fèlá má drí zīlì Mōrōbā rí kátí.

²⁹ Ôjílà ámakà, òzō ànì â'dô fí té bì bē rí, 'dōvó nǐ àrì tā gólá má drí rí'á átálà ànì drí Líndrí Tándí Ôvārí ká rí sī rí. Ì'dí 'dī.

3

Tā àtí-àtí Yésù ká òjílà Ôvārí ká gólíyí Sārādísí 'alà rí 'bá yí drí

¹ Ní ìgī tā nō òjílà gólá rí 'bá òjílà ámakà vó lá ndrèlé Sārādísí 'alà rí drí nōtí kī nǐ rí,

Nǐ àrì drē! Má rí'á Líndrí Tándí Ôvārí ká bē* gō'dá kpá cú ì'bì'bìwá bē má drígá zālò nǐ-drí-là-rí rí ì'dí. Má nǐ tā ònjí gólíyí ànì drí rí'á 'èlá rí trá. Gō'dá ìtí rí, òkí ànì â'dô rí'á ótó lédrè-lédrè 'í, gō'dá tā pātī ró rí ànì rí'á ótó àvō 'í.

² 'Dōvó ànì òjílà ámakà rí 'bá yí, nǐ nǐ lǐfí â'dú 'ásí! Nǐ sù lédrè-lédrè àmbúkū fínyáwá gólá làkí 'bá 'dī rú dódó, tálà òzó ícà dralé zāà ndrì kò. Tā 'è'è ànìkà 'dé kò àlòwálà Ôvārí rí lǐfí drī bē.

³ Má àtā tā ànì drí tā gólíyí ìmbálé trá ànì drí gō'dá kpá tā gólíyí lēlé trá rí àagá ànì drī, nǐ rí rílí tā lēlé sī tā rí 'dī 'bá yí 'á pìpìsílí àlò sī. 'Dōvó nǐ àyè kpá tā gólíyí ònjí ró ànì drí rí'á trá 'èlá rí 'bá yí. Nǐ nǐ lǐfí â'dú 'ásí, tálà má òzó ácá ànì ngálà nyī ró òzō ùgú kátí gō'dá ànì tì drí â'dízó drílà sī.

⁴ Kpálé ìtí rí, ànì ùrúkà 'bá yí Sārādísí 'á rí 'bá yí rí ìyí trá rílí látì mbì tándí ró gólá ámakà rí 'ásí. Nǐ â'dô gō'dá lèmú'á nǐ má bē vò 'bũũ 'á ùrú 'alà rí 'á. Áâ'dô kpá ítá mvèèmvè rí 'bá yí sō'á ànì rú. 'Dī rí tā tándí ànìkà rí 'bá yí â'dalé ì'dí.

⁵ Nǐ àrì drē! Gólíyí rí 'bá fī àtūlì tā àyézó kò 'dézó má vósí rí, gólíyí â'dô ìyí kpá ítá mvèèmvè sō'á gō'dá gólíyí rú â'dô rí'á ìgī-ìgī lá ró búkū lédrè-lédrè ká rí 'á, 'dī rí'á òjílà gólíyí 'è 'bá rílí zāà gbádú ró rí 'bá yí rú lá ìyí làfálé 'á. Nǐngá sī, má â'dô tā pè'á ámà átá yí drí mālāyíkà â'dó 'bá ìyí gólákà ró rí 'bá yí bē kī, gólíyí 'dī 'bá yí rí'á ìyí òjílà ámakà ì'dí.

⁶ Ànì òjílà ámakà rí 'bá yí, òzō ànì â'dô fí té bì bē rí, 'dōvó nǐ àrì tā gólá má drí rí'á átálà ànì drí Líndrí Tándí Ôvārí ká rí sī rí. Ì'dí 'dī.

Tā àtí-àtí Yésù ká òjílà Ôvārí ká Fílādèlífíyā 'alà rí yí drí

2:27-28 2.27-28 Lôngó 2.9. * 3:1 3.1 Úlì gólíyí Yōwānì drí ìgílí nōngá rí rí'á 'línđrí Ôvārí ká nǐ-drí-là-rí" ì'dí. Ôjílà àmbá ìsù tā kī, 'dī rí'á úlì mǎnìgō Líndrí Tándí Ôvārí ká rí tāsí.

⁷ Ní ìgī tā nò òjílà gólá rī 'bá òjílà ámákà vó lá ndrélé Filādēlífíyā 'álá rí drí nǒtí kǐ nǐ rí,

Nǐ àrì drē! Mā ĩ'dī rī'á à'dô-à'dô ámákà drí 'bálé ngī òjílà ndrī má drí 'bálé rí 'bá yí drī sī, gō'dá kpá òjílà gólá à'dó 'bá tā mbì 'bá ró Ôvârí ngá lésí rí ĩ'dī pǎtǐ. Mā cú rī'á mǎfôtáā jǎrībā Ôvârí ká rí ká bē má drígá.* Òzō má ùnjì ǎtǐ āzákòlā 'dī trá tólá rí, òjílā āzākā yú gólá ícá 'bá ǎtǐ rí 'dī à'bálé rí. Gō'dá kpá òzō má āā'bā ǎtǐ rí 'dī trá kpǎákū rí, òjílā āzākā kpá yú gólá ícá 'bá njílā trè rí.

⁸ Ítí rí, má njì ǎtǐ rí 'dī trá trè ānì drí fízó Ôvârí ngálá. Mā nǐ tā gólíyí ānì drí rī'á 'èlā rí 'bá yí trá ndrī. Mā nǐ kpá trá kǐ, ānì mbàràkā à'dó kò rōò, gō'dá kpálé ítí rí, nǐ ìnjì tā gólíyí má drí átálé trá ānì drí 'èlé rí 'bá yí trá. Gō'dá kpá rí, ānì à'dó kò ùrì ró tā átálé kǐ, ānì rī'á òjílā gólíyí tā lē 'bá trá má 'á rí 'bá yí ĩ'dī.

⁹ Gō'dá òjílā gólíyí tā átá 'bá kǐ ìyí āā'dô òrī Ôvârí ká, Yúdǎ yí ká ró rí 'bá yí ĩ'dī rí tāsí rí, gólíyí àdô 'dī ònjō 'í, gólíyí rī'á òjílā Sātánā ká ĩ'dī. Gō'dá ítí rí, má à'dô ònjō 'bá 'dī 'bá yí 'bā'á ānìlì 'ǎ'í tǐlì vǔdrì ānì pá āmvózó, gō'dá gólíyí à'dô nǐ'á lá kǐ, ānì lôvó bē má 'á rōò.

¹⁰ Nǐ ìnjì tā Ôvârí ká gólá rǐzó rǐlì tā lèlè sī Ôvârí 'á, òzō ámá kátí rí trá òzō kpálé kǎyì lǎnō ká rí sī rí. Mā à'dô gō'dá ádré'á ānì ngá lésí kpǎákū cǎcā ró kǎyì lǎnō ǎngì ká gólá 'è 'bá à'délé òrī ndrī ǎngó nō ká drī ngbāangbānō tā ònjì gólíyíkā tāsí rí 'á.

¹¹ Mā à'dô ácá'á āgòlé ǎngó nō 'á ngbāangbānō. Ítí rí, nǐ rí tā ámákà rí 'bá yí lèlè lá yí sī, tǎlā óózó kò drí-à ānìkā gólá Ôvârí drí 'è'á fèlā ānì drí rí trōò.

¹² Mā átá òjílā gólíyí rí 'bá fǐlì ǎtǐlì gō'dá tā àyézó kò 'dézó má vósí rí, má à'dô gólíyí 'bā'á à'dólé ānyì Ôvârí bē kárá òzō ǎjù kátí jó ǎngì ámá átá Ôvârí ká 'būù 'álá gólá 'è 'bá rǐlì zāā gbádú nǎ ǎtǐlì. Ítí rí, òjílā āzākā yú gólíyí ádrólé volé jó rí 'dī 'ásí. Gō'dá kpá rí, má à'dô Ôvârí ámákà rí rú lá ìgī'á gólíyí ándrá-gǎ-sǐlì 'á jǎrībā Ôvârí ká rí rú lá bē. Jǎrībā rí 'dī rú lá Yērōsālēmā ó'dí gólá Ôvârí drí 'è'á 'bālā ānìlì 'būù lésí nōngá rí ĩ'dī. Gō'dá má à'dô kpá rú ó'dí ámákà ìgī'á gólíyí drī, à'dô ró bē gólíyí drí à'dózó òjílā ámákà ró.

¹³ Ānì òjílā ámákà rí 'bá yí, òzō ānì à'dô fí té bì bē rí, 'dövó nǐ àrì tā gólá má drí rī'á átálā ānì drí Líndrì Tǎndí Ôvârí ká rí sī rí. ĩ'dī 'dī.

Tā átí-átí Yésū ká òjílā Ôvârí ká Lōdīsíyā 'álá rí yí drí rí

¹⁴ Ní ìgī tā nò òjílā gólá rí 'bá òjílā ámákà vó lá ndrélé Lōdīsíyā 'álá rí drí nǒtí kǐ nǐ rí,

Nǐ àrì drē! Mā rī'á òjílā gólá rí 'bá ngá yí drí tā lá 'bálé 'èlé rí 'è 'bá té ĩ'dī rí ĩ'dī. Mā kpá rī'á lǐfì 'bāzó drī lá rí ĩ'dī, gō'dá kpá rī'á tā mbì 'bá 'í. Mā kpá rī'á òjílā gólá zāā kárá rí 'bá trá tā Ôvârí ká 'èlé ĩ'dī pǎtǐ ró būúú ámá fúzó rí ĩ'dī. Mā ĩ'dī rī'á Kúmú ró ngá ndrī gólíyí Ôvârí drí lò'bálé rí 'bá yí drīlì.

¹⁵ Mā nǐ tā gólíyí ānì drí rī'á 'èlā rí trá ndrī, gō'dá kpá tā ìsū ānìkā bē. Nǐ àrì tā ámákà rí kò 'èlé pǐpǐsǐlì ǎlò sī. Nǐ kǐ, ānì āā'dô ámá lē 'bá ró, gō'dá à'dó kò pǎtǐ ró.

* **3:7 3.7** Úlì gólíyí Yōwānì drí ìgīlì nōngá rí rī'á 'mǎfôtáā Dǎwúdǐ ká". Tā ífí úlì 'dī ká kǐ, mǎfôtáā gólá ǎtǐ fízó jǎrībā ándrè Ôvârí ká gólá 'būù 'álá gólá à'dó 'bá òzō Yērōsālēmā gólá kúmú Dǎwúdǐ drí bélé ǎngó nō 'á rí kátí rí tǐ lá njì ká trè rí ĩ'dī.

16 Änî rî'á má drí rî òzò àtó gólâ pêtêkê 'ä'í-nyá äkó rî kâtí, gô'dá tälâ äñî trá rî'á ítí rî drí sî rî, má lë trá äñî äwúlí vólé áamá sí-'bálé 'ásî.

17 Nî ätâ tâ kî, äñî äâ'dô trá cú ngá-tî bè dũû, nî kî nî rî, gô'dá ngá ïzâ ndëé äñî kô. 'Dîi nî nîjî tâ kô kî, äñî rî'á ngá äkó lé 'bá 'î, äpârâpâ üdúdü 'î gô'dá kpá rî'á ïyî ündú ró áamá lîfî drî 'á.

18 'Dövó má lôgô äñî fîi, tâlá nî äñî ró bê dáábô lâgû-lâgû ró rî úsúlí má drîgá sî, gô'dá kpá äñîlí ítá gólîyî ngbángbá mvêêmvê ró rî 'bá yî úsúlí má drîgá sî, ä'dô ró bê äñî drí sölé äñî rú'bä ündú 'dî drîjî, gô'dá kpá rî, nî äñî ró älókö úsúlí má drîgá sî lôtilí äñî lîfî 'ásî, tâlá nî îcâ ró bê võ ndrêlé pätîjî ró.

19 Má kî, äñî má drí lôvó lâ yî 'bälé rî 'bá yî täsî rî, má ä'dâ tâ ònjî äñîkâ trá äñî drí, gô'dá má fê lâgô kpá trá äñî drí, ä'dô ró bê äñî drí drî ädizó tâ ònjî 'è'è 'ásî. 'Dövó bè trá ítí rî, nî 'dê nî äyê tâ ònjî äñîkâ rî 'bá yî 'wää, gô'dá nî ítô ró bê 'dêlé má vósî pîpîsîlí äló sî.

20 Nî ndrê drê fî, mâ rî'á ädré'á ätî tî rî'á äñî rú zî'á. 'Dövó ítí rî, nî äñî áamá gbórokô gô'dá nî nîjî ró bê ätî. Gô'dá nîngá sî rî, má ä'dô fî'á äñî drí jó 'ásî. Gô'dá mã ä'dô nyäsá nyä'á äñî bê kpäkâ äló.

21 Nî äñî drê, gólîyî rî 'bá fîi ätûlí gô'dá tâ äyézó kô 'dézó má vósî rî, má ä'dô gólîyî äzî'á rîlí má bê kúmú ró. 'Dîi rî'á tâ älólä, òzò má drí ätálé trá kî má rî trá tâ lëlê sî, gô'dá nîngá sî áamá átá drí áamá zîzó rîlí kúmú ró yî bê rî kâtí.

22 Äñî òjîlá áamáká rî 'bá yî, òzò äñî ä'dô fî té bî bê rî, 'dövó nî äñî tâ gólâ má drí rî'á ätálâ äñî drí Líndrí Tändí Ôvârí kâ rî sî rî. 'î'dî 'dî.

4

Yöwánî ndrê Ôvârí võ 'büû 'álâ rî 'álâ

1 'Dîi vósî rî, äbî-äbî áamáká 'dî 'á rî, má drí kpá tâ äzâ ndrêzó, má ndrê ätî tî trá rî'á hówêê 'büû 'álâ. Nîngá sî rî, òjîlá rî gbórokô lâ drí lú'úlí òzò gúnîyá kâtí 'dî drí tâ ätázó má drí kî, "Nî äñî drê má ngáá nölé, tâlá má ä'dâ ró bê tâ gólâ 'è 'bá rú 'èlé ngbâangbânô rî ní drí."

2 Ítí rî, kôró 'wää mbârâkâ Líndrí Tändí Ôvârí kâ kâ drí fîzó má 'á, ä'dô ró bê má drí Ôvârí rî ndrêzó, gô'dá má drí Ôvârí rî ndrêzó rî'á kîjî ängí gólâká drîjî kúmú ró.

3 Nîlí lâ rî'á lâgú'á njärâ-njârâ òzò kúnî mvá gólîyî zîlí jásîpâ gô'dá gólîyî rî'á zîlá kâränêliyánî rî 'bá yî kâtí. Gô'dá äjúnî kpá bê rî'á ndrî gbââ kîjî gólâká rú sî, lâgú'á kâ'dâ-kâ'dâ, òzò kúnî mvá zîlí êmêräládâ rî kâtí.

4 Ôjîlá gólîyî ä'dó 'bá sísí-lésî rî 'bá yî kpá bê rî'á ïyî zälô nyâ'dî-trá-drî-lâ-ngâ-sû. 'Dîi gólîyî rî'á ïyî kîjî äzâ 'bá yî kîjî kúmú kâ rî gârâ drî lâ 'ásî rî 'bá yî drîjî sî. Ôjîlá rî 'dî 'bá yî sô ïyî 'dó ítá mvêê 'î gô'dá kpá cú äpâ drî-â ró dáábô 'ásî rî 'bá yî bê ïyî drîjî sî. Äpâ 'dî 'bá yî rî tâ ä'dalé kî, gólîyî trô tâ trá äjû-'bá-äzî drîgá sî tâ Ôvârí kâ ïnjî-ïnjî lâ sî.

5 Gô'dá kîjî ängí kúmú kâ 'dî 'ásî rî, võ 'dó rî'á lâgú'á nâ-nâ-nâ gô'dá mögbará kpá nî'á úfû bê kpîyâ-kpîyâ. Gô'dá kpá kîjî rî 'dî ändrá rî lâmbâ bê rî'á zälô nîjî-drî-lâ-rî 'dó rî'á kô'á ïyî tâ ä'dâ Líndrí Tändí Ôvârí kâ kâ ró.

6 Gô'dá ngá äzâ kpá bê òzò lîmvú ändrê kâtí rî'á lâgú'á kâ'dâ-kâ'dâ òzò ngänâ kâtí kîjî ängí Ôvârí kâ 'dî ändrá.

Ngá lédrê-lédrê ängí ängí lârákô äzâ 'bá yî bê rî'á zälô sû ädré'á ïyî gbââ kîjî 'dî rú sî. Gólîyî rî'á cú lîfî yî bê ïyî rú'bä 'ásî ndrî kâkâpâ.

7-8 Ngá lédrē-lédrē sù 'dĩ 'bá yí ãlô-ãlô rĩ'á ãyí úfú bē n̄jì-kázíyá gō'dá lĩfĩ lá yí rĩ'á kpá úfú zélé sī ndrĩ. Ngá lédrē-lédrē gólá sísí rĩ n̄lĩ lá rĩ'á òzō kãmĩ kátí, gō'dá rĩ lá ró rĩ n̄lĩ lá íyíká òzō ítĩ jōrã kátí, gō'dá nã lá ró rĩ íyíká n̄lĩ bē òzō òjílã mvá kátí, gō'dá sù lá ró rĩ íyíká n̄lĩ bē òzō ářĩ kátí. Gō'dá kãyĩ vósĩ cé rĩ, gólĩyĩ rĩ rĩ'á lóngó ngólé nõtí.

“Ôvãrí, nĩ ã'dĩ rĩ'á â'dô-â'dô ánikã drĩ 'bãlé ngũ òjílã ndrĩ ní drĩ 'bãlé rĩ 'bá yĩ drĩ sī rĩ.

Ôvãrí, nĩ ã'dĩ rĩ'á kúmú ángĩ 'ĩ.

Ôvãrí, nĩ mbãrãkã ndrĩ lĩpĩ ró rĩ ã'dĩ.

Nĩ ã'dĩ drĩ-'bã ró ngã-tĩ ndrĩ drĩ sī.

Ôvãrí, nĩ bē ãtō vō 'ásĩ gō'dá nĩ bē zãã gbádú ãdũkũ ákó.”

9 Òzō ãtĩ lá 'dĩ kátí, ngá lédrē-lédrē sù 'dĩ 'bá yí òtírĩ rĩ ãyí lóngó 'díyĩ ãn̄jĩ-ãn̄jĩ kã gō'dá ãwô-ãtĩ 'ē kã rĩ 'bá yí ngólé Ôvãrí gólá rĩ 'bã rĩlĩ kítĩ íyíkã drĩ kúmú ró, gō'dá kpá gólá rĩ 'bã zãã gbádú ró rĩ drĩ rĩ.

10 Gō'dá kpá ãtĩ gólĩyĩ sísí-lésĩ nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-sù 'dĩ 'bá yí drĩ ngãzō ãyĩ 'ã'ĩ ãlĩ vũdrĩ Ôvãrí rĩ 'bã kítĩ 'dĩ drĩ gólá rĩ 'bã zãã gbádú ró 'dĩ ándrã gō'dá gólá rĩ ãn̄jízó. Gólĩyĩ átrō ápã ãyíkã dáãbō 'ásĩ rĩ 'bã yí volé ãyĩ drĩ sī 'bãlé vũdrĩ pá-gbãyã lá yí lãgátĩ, gō'dá ngãzō ãyĩ lóngó ngólé kĩ,

11 “Ôvãrí, Kúmú ãmãkã, mã lũyĩ nĩ, tãlã áni â'dô-â'dô kó rĩ'á ngũ òjílã ndrĩ ní drĩ 'bãlé rĩ 'bá yĩ drĩ sī.

Ôvãrí, Kúmú ãmãkã, mã lũyĩ nĩ, tãlã nĩ rĩ'á mbãrãkã ãmbã bē.

Nĩ ã'dĩ tĩbē ãmã 'bã 'bã ngã-tĩ bē ndrĩ ãngó nō 'á tã ãsũ ánikã sī rĩ.

Ôvãrí, Kúmú ãmãkã, mã lũyĩ nĩ, tãlã ní vō lówó-lówó nĩ ãmã gō'dá ngã ndrĩ bē rĩ drĩ â'dózó lédrē-lédrē ró.”

5

Òjílã ndrĩ lũyĩ ãyĩ Yésũ gólá Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kã ró rĩ

1 Gō'dá, mã drĩ Ôvãrí rĩ ndrēzō cú rĩ'á wãrãgã bí bē ãyĩ drĩ-ágó 'á, wãrãgã bí 'dĩ ópã trá pãpã. Gō'dá wãrãgã bí 'dĩ 'á rĩ, ãngĩ tã trá drĩ lá 'á ágálé lá lésĩ, gō'dá kpá ãgúlĩ lá lésĩ, óombē trá bãgó n̄jì-drĩ-lã-rĩ sī gō'dá bãgó ãlô-ãlô rĩ òlóbē tĩ lá yí trá lóbē í'dã sī, tãlã òjílã ãzãkã òzō tĩ lá n̄jĩ kô.

2 Nĩngã sī, mã drĩ mãlãyĩkã ãzã Ôvãrí kã ndrēzō mbãrãkã bē ãmbã. Nĩngã sī, gólá drĩ tã ãyázó kĩ nĩ rĩ, “Ã'dĩ â'dô ãcã'á nĩ wãrãgã lóbélé vō 'ásĩ zãlô n̄jì-drĩ-lã-rĩ 'dĩ tĩ lá n̄jĩlĩ gō'dá ãn̄jízó lá rĩ nĩ yã?”

3 Gō'dá mãlãyĩkã ãzãkã yũ'dãwã 'bũũ 'álã, ngãtã òjílã mvá ãzãkã yũ'dãwã ãngó drĩ 'á ngã drã 'bã trá ãcã 'bã wãrãgã 'dĩ tĩ lá n̄jĩlĩ ndrélé, gō'dá tã ãgĩlĩ trá 'á lá tólã 'dĩ zĩzō rĩ.

4 Tãlã tã 'dĩ tãsĩ rĩ, mã drĩ ãwó ngõzō rōô, tãlã òjílã ãzãkã gólá ãcã 'bã wãrãgã 'dĩ tĩ lá n̄jĩlĩ gō'dá tã gólá ãgĩlĩ trá 'á lá 'dĩ zĩzō rĩ yũ'dãwã.

5 Nĩngã sī, ãlô gólĩyĩ sísí-lésĩ 'dĩ 'bã yí kã drĩ ngãzō tã átalé mã drĩ kĩ, “Nĩ ngô ãwó kô. Nĩ ndrē drē, Yésũ gólá rĩ'á zĩlã “ ‘Kãmĩ òrĩ Yúdã kã 'ásĩ” ’, “ ‘Kúmú ángĩ Dãwúdrĩ rĩ ózōwã ró lãvũ 'bã gãrã rĩ” ’, trō tã trá ãyĩ ãjũ-'bã-ãzĩ Sãtãnã drĩgã sī â'dólé gólá rĩ 'bãlé ãcãlé wãrãgã tĩ lá bélé ndã í'dã sī vō 'ásĩ zãlô n̄jì-drĩ-lã-rĩ 'dĩ n̄jĩlĩ hōwéé.”

6 Nĩngã sī rĩ, mã drĩ “ ‘Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kã ró” ’ gólá rĩ 'bã kpã rĩlĩ gã kítĩ Ôvãrí kã 'dĩ drĩ rĩ ndrēzō. Gō'dá ngã lédrē-lédrē gólĩyĩ sù gō'dá òjílã sísí-lésĩ zãlô nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-sù rĩ 'bã yí bē 'dó rĩ'á ãyĩ gbãã ãrĩ gólá rĩ sī. Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kã ró rĩ 'dĩ rĩ'á ókĩzō gólá fũlĩ trá fũfũ rĩ kátí. Í'yã ãfô

drī lâ 'ásī zālô n̄i-drī-lâ-rī. Gō'dá līfī lâ rī'á kpá zālô n̄i-drī-lâ-rī. Līfī 'dī 'bá yī â'dá īyī Líndrī Tāndī Ôvâri kâ* gólâ jólé trá āngó drī sī ndrī rī ī'dī.

⁷ Gō'dá Ôvâri drī wárāgā īyī drī-ágó 'á 'dī fēzó Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī 'dī drī.

⁸ Gō'dá Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī 'dī trô bê wárāgā 'dī trá rī, nīngá sī, ngá lédrē-lédrē gólīyī sū gō'dá ōjīlā gólīyī sīsī-lésī nyâ'dī-trá-drī-lâ-ngâ-sū 'dī 'bá yī bê drī ngāzó īyī 'dēlé vūdrī Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī 'dī pá lâ rú. 'Dī gólīyī sīsī-lésī rī 'bá yī ālô-ālô ndrī 'dó rī'á īyī kū'dī bê īyī drīgá sī cé tītī gō'dá kpá sāánī édélé dáābō 'ásī rī 'bá yī bê. Sāánī rī 'dī 'bá yī, ólôzā ngá ōzō bāhūrū kátī rī ājī bê tūrū-tūrū rī ī'dī drī lâ yī 'ásī. Gō'dá ōcīkā bāhūrū kâ rī 'dī â'dá rātāā ōjīlā Ôvâri kâ drī rī'á 'ēlā rī ī'dī.

⁹ Gólīyī sīsī-lésī 'dī 'bá yī ndrī ngá lédrē-lédrē sū 'dī 'bá yī bê drī lōngó drē kó árīlī sīsī lâ sī kô rī ngōzó Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī 'dī drī kī, "Nī, Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī'á, nī cé ī'dī gólâ ícá 'bá wárāgā 'dī trólé gō'dá í'dá tī lâ lôbēzó vō 'ásī n̄i-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī ōwélé.

Nī ícá nī tālā úfū nī trá.

Ānī ōdrā sī, ní gī āmā ōjīlā ōrī trá ndrī ākī ākó lôgólé â'dólé ōjīlā Ôvâri kâ ró.

¹⁰ Nī 'bā gólīyī trá â'dólé ōjīlā Ôvâri kâ gólīyī ānī ĩn̄jī 'bá kúmú ró, gō'dá kpá â'dólé 'bālē ānyī Ôvâri bê kárá ūrī ākó drī-'bá yī Ôvâri āmākā drī rī 'bá yī kátī.

Nī 'bā gólīyī kpá trá â'dólé kúmú ró īyī ōrī gólīyī tā Ôvâri kâ gā 'bá dó rī 'bá yī drīlī."

¹¹ Gō'dá nīngá sī rī, má drī kpá ngá āzā ndrēzó. Má ndrē mālāyīkā ítīlīlī ró ícá lālā īyī kô. Mālāyīkā rī 'dī 'bá yī rī'á âdré'á īyī kīfī āngí kúmú kâ 'dī lāgátī ngá lédrē-lédrē sū gō'dá kpá gólīyī sīsī-lésī rī 'bá yī bê.

¹² Má ārī mālāyīkā trá lōngó ngō'á īyī ngbálá-ngbálá ró kī, "Nī, Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī gólâ gólīyī drī fūlī trá rī, mā lūyī nī, tālā nī ī'dī rī'á mbârākā āngí bê.

Mā ĩn̄jī nī, tālā nī ī'dī ngá ndrī āngó 'á nō līpī lâ 'ī.

Mā lūyī nī, tālā nī ī'dī rī'á tā n̄n̄jī līpī 'ī."

¹³ Gō'dá má drī ngá ndrī rī 'bá īyī rīlī 'būū 'álā rī 'bá yī gbórókō lâ yī árízó ndrī 'dó kpá gólīyī ĩnyákú drīlī rī 'bá yī bê gō'dá kpá ōjīlā ōdrā 'bá trá rī 'bá yī kâ bê. Gólīyī ndrī 'dó lōngó ngō'á īyī kī,

"Ōō Ôvâri gólâ rī 'bá kīfī íyīkâ drīlī kúmú ró rī, mā lūyī nī.

Ōō Yésū, Kábīlīkī gólâ fūlī trá drī tītī kâ ró rī, mā lūyī nī.

Ōō Yésū, ānī Ôvâri bê ī'dī rī'á kúmú ró āmā drīlī mbârākā āngí bê zāā gbádú ādūkū ākó."

¹⁴ Gō'dá nīngá sī, ngá lédrē-lédrē sū 'dī 'bá yī drī kpá tā-drī kōzó kī, "Āwô-'dī." Gō'dá gólīyī nyâ'dī-trá-drī-lâ-ngâ-sū 'dī 'bá yī drī ngāzó īyī lô'délé vūdrī tā ĩn̄jī ró Ôvâri drī gō'dá kpá Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī drī.

6

Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī n̄jī í'dá n̄jī-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī ālô-ālô

¹ Gō'dá 'dīlī vósī rī, má drī Kábīlīkī drī tītī kâ ró rī ndrēzó rī'á vō gólâ sīsī ódrī wárāgā 'dī bēzó í'dá sī 'dī n̄jī'á. Gō'dá nīngá sī rī, má drī ngá

* **5:6 5.6** Úlī gólīyī Yōwānī drī ígīlī nōngá rī rī'á 'līndrī Ôvâri kâ n̄jī-drī-lâ-rī". Ōjīlā āmbá ĩsū tā kī, 'dīlī rī'á úlī mānīgō 'ī Líndrī Tāndī Ôvâri kâ rī tāsī.

lédrē-lédrē àlô sù 'dī 'bá yī 'ásī rī àrízó tã àtá'á àzákôlá 'dī drí kī, “Ní àní.” Gólá rī gbórókô lù'ù trá úrú òzô mǒgbará kátí.

² Nīngá sī, má drí gōzô òjílã àzã gólá rī 'bá rãlé òsánī mvěêmvê drīī rī ndrēzô àní'á. Gólá rī'á cú úsú bē yī drīgá gō'dá gólá rī àní-àní lèndrē nyé òzô òjílã gólá 'è 'bá tã trólé àjú 'ásī rī kátí. Gō'dá ófè àpà trá gólá drí gólá rī à'dalé kī, gólá trô tã trá àjú-'bá-àzī drīgá sī.

³ Gō'dá nīngá sī rī, Kàbīlīkī drī tītī kã ró rī 'dī drí vō rī lâ ró wárãgã 'dī bēzô í'dá sī rī nījzô, gō'dá ngá lédrē-lédrē rī lâ ró sù 'dī 'bá yī 'ásī rī drí tã àtázó kī, “Ní àní.”

⁴ Nīngá sī, má drí òjílã àzã rī 'bá rãlé òsánī kãákã ndrīndrī àrī kátí rī drīī rī ndrēzô. Gō'dá ófè drī-àcê trá òjílã gólá rī 'bá òsánī 'dī drīī rī drí àwà 'bázó àngó drīī, à'dô ró bē òjílã drí ìtòzô rī'á ìyī ùfúlí ìyī vō 'ásī. Gō'dá ófè līgú àndrē gólá òmbã 'è kã rī trá gólá drí.

⁵ 'Dī vósī rī, Kàbīlīkī drī tītī kã ró rī 'dī drí vō nã lâ ró wárãgã 'dī bēzô trá í'dá sī rī nījzô. Gō'dá nīngá rī, ngá lédrē-lédrē nã lâ ró sù 'dī 'bá yī lãfálé sī rī drí ngãzô tã àtálé kī, “Ní àní.” Nīngá sī, má drí òjílã àzã rī 'bá rãlé òsánī nīnī drīī rī ndrēzô àcã trá. Gō'dá òjílã 'dī rī'á cú ngá ngá nyãnyã ì'bī kã bē yī drīgá.

⁶ Má drí gbórókô àzã àrízó tã àtá'á kī, “Òjílã à'dô ngá 'è'è 'è'á mbârãkã sī àmbá ìtú kãálú cé kō'bélé nã ìfó ìfí kã tãsī. Gólīyī à'dô ngá 'è'á kpá ìtú kãálú cé kō'bélé nī-kázíyá 'à'ì-àrá kã tãsī. Gō'dá kpálé à'dô bē ìtí rī, nī ìcã kô fè lō'wã gólīyī rī 'bá dō ngãtã kpá òdrá lófólé rī ìzãlé.” Má ìsù tã trá kī, gbórókô má drí àrílí trá 'dī à'ù 'dī gólé ngá lédrē-lédrē sù 'dī 'bá yī ngá lésí.

⁷ Gō'dá 'dī rī vósī rī, Kàbīlīkī drī tītī kã ró rī 'dī drí vō sù lâ ró wárãgã 'dī bēzô trá í'dá sī rī nījzô, gō'dá ngá lédrē-lédrē àdūkū lâ ró rī drí ngãzô tã àtálé kī, “Ní àní.”

⁸ Gō'dá nīngá sī, má drí òjílã àzã rī 'bá rãlé òsánī fōrōyã-fōrōyã òzô òcīkã kátí rī drīī rī ndrēzô àcã trá. Gō'dá òjílã gólá òsánī rī 'dī drīī rī úzì “ ‘Òdrãdrī’ ’. Lãmú-àzī gólãkã rú lâ rī'á “ ‘Àvōró’ ’. Ófè drī-àcê trá gólīyī drí, à'dô ró bē gólīyī drí òjílã ùfúzô àlô sù àngó kã 'ásī àwà sī, lófó sī, ngá lãzé sī, gō'dá kpá kōrōnyã ònjí òmã kã rī 'bá yī sī.

⁹ Gō'dá nīngá sī, Kàbīlīkī drī tītī kã ró rī 'dī nīlī bē vō nī lâ ró wárãgã 'dī bēzô trá í'dá sī 'dī rī, má drí tãrãbízã drī lâ à'bãlé àdì gólá édélé dáãbō 'ásī rī sī rīzô ngá àjì bē òzô bãhúrū kátí rī zãlé drī lâ ngá fèfè ró Ôvãrī drí rī ndrēzô. Gō'dá zélé lâ 'á rī, má drí òjílã gólīyī Ôvãrī rī ìfífí kã ró ùfúlí trá tã lèlè gólīyíkã úlì Ôvãrī kã 'á rī tãsī gō'dá kpá tã ìyã-ìyã gólīyíkã Yésù rī tãsī rī tãsī rī ndrēzô.

¹⁰ Òjílã 'dī 'bá yī rī trá tã àtálé ngbálá-ngbálá ró kī, “Ní Ôvãrī gólá Kúmú àngí àmãkã rī, nī ì'dí rī'á à'dô-à'dô ànìkã drí 'bãlé ngī òjílã ndrī ní drí 'bãlé rī 'bá yī drīī sī, nī gólá kàyì vósì cé rī 'bá tã mbì 'èlé ì'dí rī. 'Dōvó ní àtã drē tã àmã drí, à'dô rī'á cãlé bũúú àngó tú sīsì drē ní drí tã àmãkã kīzô gō'dá ní drí kpá lãgō fèzô gólīyī rú jã 'bá trá ní rú gō'dá kpá gólīyī àmã ùfú 'bá rī yī drí yã?”

¹¹ Gō'dá 'dī vósī, Ôvãrī drí ítã mvěêmvê trōzô fèlé gólīyī drí àlô-àlô cé tītì sòlé, tã tãndí gólīyíkã rī 'bá yī à'dalé. Gō'dá nīngá rī, Ôvãrī drí ngãzô tã àtálé gólīyī drí kī, “'Dōvó nī tē drē fīnyáwá, tãlã òjílã ìcã drē kô, òjílã àzã 'bá yī ngá 'è 'bá àmãkã ró rī 'bá yī àã'dô kpá ùfú'á lâ ìyī.”

¹² Gō'dá nīngá sī, Kàbīlīkī drī tītī kã ró rī 'dī nīlī bē í'dá nī-kázíyá lâ ró wárãgã 'dī tì lâ bēzô 'dī rī, kôrô ìnyákú drí rú ìyázó ònjí lâ ró gbì-gbì

kĩnjĩ-kĩnjĩ, íniríkúwá drí â'dézó ãtú lĩfĩ gúndrĩ-gúndrĩ gô'dá párá lĩfĩ drí kãzó wãlãkãkã ári kátí.

¹³ Gô'dá ã'ĩ'ĩ'ĩ'wá gólĩyĩ úrú 'álâ rĩ 'bá yĩ drí sızó líkílĩ rĩ'á lô'délé ãnyákú drĩ rũtũtũ-rũtũtũ ózô fê lõ'wá kãgũmãã rĩĩ-kĩkĩ drí rĩ'á ãyálâ gô'dá lô'délé ãnyákú drĩ rĩ kátí.

¹⁴ Gô'dá vó úrú 'álâ rĩ drí rú pãzó ngóló-ngóló ózô gbũrũkũ pãrê kátí, gô'dá ávĩlĩ lĩfĩ drĩ 'ásĩ. Gô'dá únĩ drí sızó rĩ'á ávĩlĩ vó ãyĩkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ vó 'á'ĩ gólĩyĩ ãĩmvú ándrê ító 'á 'á rĩ 'bá yĩ bê.

¹⁵ Á'dô trá nõtí, drê ákpãkã'dã tã 'dĩ 'bá yĩ drí rú 'ê ákó rĩ, òjĩlã ndrĩ ákĩ ákó, kúmú gólĩyĩ ángó drĩlĩ rĩ 'bá yĩ, ámbã-ámbã ájú 'bũ 'bá yĩ kã rĩ 'bá yĩ, gólĩyĩ ngá-tĩ bê dũũ rĩ 'bá yĩ, gólĩyĩ drĩ-ácê bê rĩ 'bá yĩ, ngá 'ê 'bá yĩ gô'dá òjĩlã ázã 'bá yĩ bê ndrĩ drí ngázó ãyĩ lãrálé ãyĩ lãpĩlĩ úgĩ 'ásĩ, únĩ lãfálé 'ásĩ,

¹⁶ áwó ngõngõ bê únĩ yĩ drí rövó yĩ bê kĩ, "Nĩ áñĩ ásilĩ ámã drĩ, á'dô ró bê Ôvãrĩ ózó ámã ndrêê kô, gô'dá kpá á'dô ró bê ámã drí 'bêzó cú áwã Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kã ró rĩ 'dĩ kã 'ásĩ.

¹⁷ Kãyĩ rĩ 'dĩ ácã trá, kãyĩ gólã gólĩyĩ áwãlãkã drí ácázó tú lã rĩ ã'dĩ, gô'dá òjĩlã ázãkã ícã kô ãyĩ nyãányã pãlé gólĩyĩ ándrã sĩ."

7

Mãlãyĩkã lõ'bã lãmbé òjĩlã ãfĩfĩ Ôvãrĩ kã rĩ rú ngĩ òjĩlã ndrĩ ángó 'á rĩ 'bá yĩ drĩ sĩ

¹ 'Dĩ vósĩ rĩ, má drĩ kpá tã ázã ndrêzó. Tã má drĩ ndrêlé rĩ rĩ'á mãlãyĩkã ázã 'bá yĩ zãlô sũ rĩ'á ãyĩ ádré'á êsê ángó kã drĩ, ngá ndrĩngĩ lã sũ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ. Gólĩyĩ rĩ'á cú drĩ-ácê bê Ôvãrĩ ngá lésĩ ãlĩ ándrê ònjĩ têtê áyézó vĩlĩ ángó drĩ sĩ ndrĩ. Gólĩyĩ rú ãlĩ ándrê ngá ndrĩngĩ sũ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ trá gágã, tãlã ãlĩ ngá ndrĩngĩ sũ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ ózó rĩ kô vĩlĩ. Ítĩ rĩ, ãlĩ vĩ gô'dá kô vó ázãkã 'á álõlã, gô'dá lé ãĩmvú drĩ sĩ fê yĩ bê.

² Gô'dá nĩngã sĩ, má drĩ kpá mãlãyĩkã Ôvãrĩ kã ázã gólã áñĩ 'bá òjĩ lésĩ ró rĩ ndrêzó. Gólã cú rĩ'á kãngã Ôvãrĩ kã bê yĩ drĩgã lãmbé ró. Nĩngã rĩ, gólã drĩ mãlãyĩkã sũ 'dĩ 'bá yĩ ázízó gô'dá tã átázó gólĩyĩ drĩ kĩ, 'dõvó gólĩyĩ áyê drê drĩ kô ãlĩ rú sĩ ángó fũlĩ.

³ Gólĩyĩ òtê drê té bũũũ ózô òlõ'bã lãmbé Ôvãrĩ kã trá ndrĩ kãkãrã ngá 'ê 'bá Ôvãrĩ kã rĩ 'bá yĩ ándrã-gã-sĩlĩ lã yĩ 'ásĩ rĩ.

⁴ Gô'dá nĩngã sĩ rĩ, òjĩlã dũũ lãmbé Ôvãrĩ kã lõ'bãzó trá ándrã-gã-sĩlĩ lã ãyĩ 'á kãngã sĩ rĩ 'bá yĩ á'dázó ndrĩ má drĩ. Ólã gólĩyĩ cãlé kútũ kãmã-ãlõ-drĩ-lã-ngã-nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lã-sũ (144,000). Gólĩyĩ rĩ'á 'bãsurú mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ òrĩ òjĩlã Ísĩrã'élê kã rĩ 'bá yĩ kã 'ásĩ ndrĩ.

⁵⁻⁸ Gólĩyĩ rĩ'á ózô rãlé trá nõ kátí,

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Yúdã kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Rũbénê kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Gãdã kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Ásérã kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Nãfátãlĩ kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Mãnásê kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Sĩmõnã kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Lãvĩ kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Ísãkãrã kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Zãbũlãnã kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'bãsurú Yõsépã kã rĩ 'ásĩ

Kútũ mùdrì-drì-lâ-ngâ-rĩ 'bāsúrú Bēnjīmónā kâ rî 'ásì.

⁹ 'Dĩ vósì rî, má drí òjílā tìlìlì ndrēzó. Ícá kô gólìyì lālè. Òjílā òrì 'ásì cé tìtì, gō'dá vō àngó 'ásì rî 'bá yì 'ásì àkí àkó, gō'dá tì òjílā drí rì'á átá bē là rî 'bá yì cé tìtì ndrì 'dó bē rì'á tólā. Gólìyì bē rì'á àdré'á vō gólā Ôvârí drí rìzó kítì íyíkâ drì gō'dá Kàbìlìkì drì tìtì kâ ró rî bē rî àndrá. Gólìyì sō 'dó ítá mvēêmvē 'ì, gō'dá kpá rì'á mbírà bì bē ìyì drìgá sī.

¹⁰ Gō'dá gólìyì ndrì 'dó rì'á lóngó ngō'á ìyì kī nī rî, "Ôvârí kúmú àmákâ, mã lùyì nī, tálā ní pà àmâ trá. Kàbìlìkì drì tìtì kâ ró, mã lùyì nī, tálā ní rì'á àmâ pã 'bá 'ì."

¹¹ Mālāyíkâ ndrì Ôvârí kâ rî 'bá yì àdré ìyì trá kítì àngí gólákâ 'dì rú sī, gō'dá kpá gólìyì sísì-lésì ró rî 'bá yì ndrì ngá lédrē-lédrē sù 'dĩ 'bá yì bē. Gólìyì ngâ ndrì 'dó ìyì lìfì àkólé vùdrì gō'dá Ôvârí rî ìnjìzó.

¹² Gō'dá gólìyì kī nī rî, "Àwô-'dĩ, àwô-'dĩ. Rì'á Ôvârí àmákâ rî ì'dì, ícá trá òjílā ndrì drí ànì lùyìlì, àwô-ìtì 'èzó ní drí gō'dá kpá ànì ìnjìlì. Nì ì'dì mbârākâ ndrì lípì 'ì, gō'dá kpá tã nìñì lípì 'ì, gō'dá kùmú bē zāà gbádú. Àà'dô ìtì."

¹³ Gō'dá nīngá sī, sísì lé 'bá àlô drí ngāzó àmâ ìjìlì kī, "Nì nī òjílā ítá mvēêmvē sō 'bá nō 'bá yì trá yā? Nì nī vō gólìyì drí ànìzó rì trá yā?"

¹⁴ Ìtì rî, má drí tã-drì lôgōzó gólā drí kī, "Àmbá àmákâ, ní à'dô ícá'á nī tã 'dì à'dalé má drí." Ìtì gólā kī má drí rî,

Nôô 'bá yì rì'á òjílā gólìyì lànō àndrē nñì 'bá trá ìyì drì, gō'dá rì 'bá ìyì trá tã lèlè sī Ôvârí 'á rî 'bá yì ì'dì. Gólìyì jì ítá ìyíkâ rî 'bá yì trá Kàbìlìkì drì tìtì kâ ró rî àrì là sī, à'dô ró bē ítá rì 'dĩ 'bá yì drí wāzó bē ngbàngbá kólā-kólā.*

¹⁵ Tã ìfì gólìyì drí rìzó àdrélé kítì Ôvârí kâ àndrá ùrì àkó rì ì'dì rì'á 'dĩ. Gólìyì rì'á Ôvârí rì lùyì'á ìtú gō'dá ngácì zì jó Ôvârí kâ 'á. Gō'dá Ôvârí rì gógó ìfìfì là à'dô sù'á gólìyì rú, tálā tã àzākā òzó gólìyì dōô kô.

¹⁶⁻¹⁷ Lōfó 'é gólìyì kô ó'dí gō'dá kpá lìmúvù lówó bē. Ìtú àmé zāá gólìyì kpá kô ó'dí, tálā Kàbìlìkì drì tìtì kâ ró kúmú gólìyìkâ ró rì à'dô gólìyì vó ndrē'á òzō lòkì 'bá drí kàbìlìkì íyíkâ vó là ndrērē kátì. Gólā à'dô gólìyì bī'á àjìlì lìmúvù lédrē-lédrē àfē 'bá rì mvùlì óró sē 'bá kô rì 'álā. Gō'dá Ôvârí à'dô ìlìndrì lī'á ngbá gólìyì lìfì sī. Ìzā lànō kâ ícá gō'dá kô gólìyì 'èlé kpá ó'dí.

8

¹ 'Dĩ vósì rî, Kàbìlìkì drì tìtì kâ rî 'dĩ drí vō bélé nñì-drì-lâ-rĩ là ró rì nñìzó. Gō'dá gólā nñìlì bē í'dá rì 'dĩ zōényē ìtì rî, ngá cé tìtì drí àgízó rìlì kó nñürü dīdī cālè ìtú-pá àlô rì ító 'à là kátì.

Ôvârí 'bã lànō ònjì tètē gārã òjílā àngó drì rì 'bá yì 'èlé,

à'dô ró bē gólìyì drì drì àdìzó

² Nīngá sī, mālāyíkâ nñì-drì-lâ-rĩ gólìyì rì 'bá ìyì trá ànyì Ôvârí lăgátì 'dĩ 'bá yì ófē gúnìyá trá gólìyì drì àlô-àlô.

³ Gō'dá mālāyíkâ àzā drì ngāzó ànìlì àdrélé tārābízā rìzó ngá àjì bē òzō bāhúrū kátì rì zālè drì là rì àndrá. Tārābízā 'dì gólā drì là à'bälé àdì gólā

* **7:14 7.14** Nôô úlì mánìgō 'ì kī, gólìyì lè trá kī, Yésù drā trá ìyì drì tìlì, tálā Ôvârí àáyè ró tã ònjì ìyíkâ bē.

dáábõ 'ásì rí sī rí ì'dí rí'á kítĩ Ôvârí kâ ândrá. Mälâyíkã 'dī cú rí'á sãánĩ āzã êdéle dáábõ 'ásì rīzò ngá ãjĩ bē 'dī zālé 'á lâ rí bē yí drígá. Ófē ngá ãjĩ bē 'dī trá rōò, ā'dò ró bē gólá drí òcīkã lâ ê'belé kpākã ãlò rātáã bē òjílã ndrĩ Ôvârí kâ drígá sī tārābízã 'dī drĩ ngá fēfē ró Ôvârí drí.

⁴ Gõ'dá nīngá sī, òcīkã lâ òngá ró bē kũlĩ-kũlĩ ùrú Ôvârí ngálá rātáã òjílã Ôvârí kâ kâ rí 'bá yí bē.

⁵ 'Dĩ vósì, mälâyíkã rí 'dī drí lāsì ìlá âtrözó tārābízã 'dī drĩ sī dũũ 'bälé sãánĩ dáábõ ró 'dī drĩ gõ'dá dälé ängó drĩ gõ'dá mögbará drí ndrözó lĩ-lĩ-lĩ gõ'dá lậgũ-lậgũ bē nạ-nạ. Nīngá sī ñnyákú drí rú ìyázó kōgbō-kōgbō.

⁶ 'Dĩ vósì rí, mälâyíkã n̄jĩ-drĩ-lá-rĩ gólĩyĩ â'dó 'bá ìyĩ gũnĩyá n̄jĩ-drĩ-lá-rĩ 'dī 'bá yí bē rí drí ngázó ìyĩ 'délé gũnĩyá rí 'dī 'bá yí êdéle njãã vólé.

⁷ Gõ'dá, gólá sīsì rí drí íyíkã rí vözó. Gõ'dá ìtí rí, sī ìlāsì bē, rú ònjá 'bá trá ãrĩ bē ãlò rí drí â'dézó ñnyákú drĩ. Lāsì â'dé gõ'dá ãlò nã 'ásì ngá ängó kâ rí 'bá yí lözälé, fē yí bē gõ'dá kpá òmã yí bē ndrĩ.

⁸ Nīngá sī gõ'dá, gólá rĩ lâ ró rí drí kpá íyíkã rí vözó. Gõ'dá ìtí rí, ngá āzã òkĩzò únĩ ángĩ kátĩ, vē'á lāsì ró àpũ trá ìmvũ ândrê 'á, gõ'dá ìmvũ ândrê ãlò nã 'ásì rí drí rú jãzò â'dólé ãrĩ ró.

⁹ Ìtí rí, ãlò nã 'ásì ngá lédrē-lédrē ìmvũ 'dī 'á rí kâ drí ôdrázó, gõ'dá kpá ãlò nã 'ásì kòlóngbō ìmvũ 'dī 'á rí 'bá yí kâ drí òṅṅözó cĩnyĩ-cĩnyĩ.

¹⁰ Gõ'dá gólá nã rí drí kpá íyíkã rí vözó. Ìtí rí, ì'bì'bìwá ândrê drí â'dézó 'bũũ lésì nyã òkĩzò ãlíká ótó ì'ĩ kâ rí ì'dí. Gõ'dá drílã áyágá ìmvũ bē gõ'dá óró yí bē rí 'bá yí ãlò nã 'ásì lâ ìzázó ndrĩ.

¹¹ Úzì ì'bì'bìwá rí 'dī rú lâ “ 'Gĩgĩ” ’, tãlá gólá 'è ãlò nã 'ásì ìmvũ kâ trá 'dó â'dólé ãlĩ ró. Gõ'dá ìtí rí, òjílã dũũ òdrã trá ìmvũ rí 'dī mvũmvũ lâ drí sī.

¹² Gõ'dá nīngá sī, mälâyíkã sũ lâ ró rí drí kpá ngázó íyíkã rí vólé. Gõ'dá ìtí rí, ìtũ ìlĩfĩ ùrũkã, gõ'dá kpá párá ìlĩfĩ, gõ'dá ì'bì'bìwá ìlĩfĩ yí bē drí â'dézó 'dó ãgũ ñnĩrĩkúwá ró, ã'dò ró bē vò ì'ĩ drí â'dózó mvũmvũ ró. Gõ'dá vò ì'ĩ drí â'dózó kpá yũ'dáwá ìtũ-pá ùrũkã ìtũ kâ sī gõ'dá kpá ìtũ-pá ùrũkã ngácì kâ sī.

¹³ Nīngá sī, má drí árĩ ndrözó rí'á ngã'á ùrú 'bũũ ágá 'álã. Drílã ãwó ngözó ngbálã-ngbálã kĩ, “ Ìzã kőkò, ìzã kőkò. Ìzã kőkò trá ãcá'á gólĩyĩ rí 'bá ängó 'á rí 'bá yí drĩ, òzò gólĩyĩ ããrĩ ìyĩ gũnĩyá ãwó gólĩyĩ nã mälâyíkã lãkĩ 'bá nã rí 'bá yí drí 'è'á vò lâ rí trá rí.”

9

¹ Nīngá sī, mälâyíkã gólá n̄jĩ lâ ró rí drí gũnĩyá íyíkã rí âtrözó kpá vólé. Gõ'dá má drí òjílã āzã òzò ì'bì'bìwá kátĩ rí ndrözó â'dé trá ñnyákú drĩ 'bũũ lésì. Ófē mäfõtãã 'bú ândrê ðĩ ngĩlĩ-ngĩlĩ rí kâ trá gólá drígá 'bú rí 'dī tĩ lâ n̄jizó.

² Ìtí rí, òjílã rí 'dī drí 'bú ândrê rí 'dī tĩ lâ n̄jizó. Gõ'dá kôrò 'wãã òcīkã gólá ânĩ 'bá gũndrĩ-gũndrĩ rí drí vò âmbizó âfólé ìvĩ 'álã. Gõ'dá drílã ìtũ ìlĩfĩ ìmózó kpũũ-kpũũ-kpũkũ ndrĩ, gõ'dá vò jälé â'dólé ngácì ró.

³ Nīngá òcīkã rí 'dī 'ásì rí, òmbĩ drí ãdizó âfólé ònjĩ lâ ró ñnyákú drí bélé séré-séré. Ófē mbârãkã trá òmbĩ rí 'dī 'bá yí drí ngá lözázó òzò ótónyĩ drí ngá lözãrē rí kátĩ.

⁴ Áátã tã trá kpá òmbĩ rí 'dī 'bá yí drí kĩ, gólĩyĩ ònyã òmã bí gõ'dá fē bí bē kò'dáwá. Gõ'dá vò lâ 'á rí, gólĩyĩ òlözã bē-rĩ òjílã gólĩyĩ â'dó 'bá cú ìtĩ lãmbé Ôvârí kâ ãkò ìyĩ ándrá-gá-sílĩ 'ásì rí 'bá yí ì'dí.

⁵ Ólées tā-drī kô ômbí rí 'dī 'bá yí drí òjílā úfúzó úfú. Bê-rí, gólíyí òlô'ê òjílā lârákô ì'dí cǎlé párá nǎ. Lârákô 'ê'ê rí 'dī òôfí ró bê lâzélé òjílā rí 'dī 'bá yí rú òzô ótónyí drí 'díyí zǎrê trá nǎ rí kátí.

⁶ Gõ'dá párá nǎ rí 'dī 'bá yí 'á rí, òjílā â'dô iyí tā lē'á ôdrǎzó, gõ'dá ôdrǎ lēé tā kô gólíyí úfúzó.

⁷ Ômbí rí 'dī 'bá yí lèndrê ángí ángí ró gõ'dá kpá ùrī-gâ-dê ró òzô òsání gólíyí 'bǎlé trá njǎâ ǎwǎ 'êzó rí 'bá yí kátí. Gólíyí cú rǎ'á drī-gbádá bê lâgú-lâgú ró rôwâ-rôwâ. Nǎlǎ lâ yí lèndrê òzô òjílā mvá kâ rí 'bá yí tí.

⁸ Gõ'dá drī-'bí lâ yí 'dó rǎ'á âcê-âcê mǎlǎyá-mǎlǎyá òzô òkó ùrúkâ 'bá yí drī-'bí lâ kátí. Gõ'dá gólíyí sǎ 'dó rǎ'á ngílí-ngílí cǐcǐ ró òzô kǎmǎ kâ rí 'bá yí tí.

⁹ ǎgǎsǎ lâ yí rǎ'á kǎgǎ'dǎ ìtí òzô âdǎ gólá ǎjú 'bū 'bá yí kâ rǎ'á âsálá ìyí ǎgǎsǎ 'á ìyí pǎlé ǎjú 'bū vó 'ásí rí 'bá yí kátí. Gõ'dá úfú lâ yí ǎyí rǎ'á òzô ǎrǎbǎyǎ òsání drí rǎ'á òsélá nǎzó ǎjú 'būlǎ rí 'bá yí ǎyí lâ yí kátí kǎ-kǎ-kǎ.

¹⁰ Gólíyí kpá cú ǎvǎ bê, gõ'dá ǎvǎ lâ yí 'dī tǎ ǎdūkū 'ásí rí, ó'dógófí 'dó bê òzô ótónyí kátí. Mbârákâ lâṅô fêzó òjílā drí párá nǎ 'dī rǎ'á ǎvǎ rí gógó cú ó'dógófí bê 'dī 'á.

¹¹ Kúmú gólá ômbí rí 'dī 'bá yí drǎlǎ rí rǎ'á mǎlǎyíkâ ònjí gólá rǎ 'bá 'bú ândrê 'dī vó lâ ndrêlé rí ì'dí.*

¹² Nôô rǎ'á tā ǎdūkū lâṅô ángí sǎsǎ rí kâ ì'dí. Gõ'dá lâkǎ lâṅô ǎzâ 'bá yí rǎ 'ê 'bá trá âcǎlé rí 'bá yí ì'dí.

¹³ Gõ'dá nǎngá sǎ, mǎlǎyíkâ gólá nǎ-kázíyá lâ ró rí drí kpá gúníyá íyíkâ rí vózó. Gõ'dá gólá vó bê trá rí, gbórókô drí tā âtázó târǎbízâ rǎzó ngá ǎjǎ bê rí zǎlé drǎ lâ rí zélé lésí ró.

¹⁴ Ìtí rí, gbórókô 'dī drí tā âtázó mǎlǎyíkâ gólá nǎ-kázíyá ró cú gúníyá bê rí drí kǎ, "Ní ìnjí mǎlǎyíkâ Sâtánâ kâ gólíyí sù ômbélé iyí trá ìmvú zǎlǎ Yūfêrétê 'dī rú 'dī 'bá yí volé."

¹⁵ Gõ'dá ìtí rí, mǎlǎyíkâ rí 'dī 'bá yí ìnjízó, â'dô ró bê nǎlǎ nǎ'á ǎlô nâ 'ásí òjílā kâ ǎngó drǎ sǎ ndrǎ rí úfúlǎ. Óômbê mǎlǎyíkâ sù rí 'dī 'bá yí tólá sǎsǎ 'dī rǎ'á ìtú-pá rí gólá Ôvǎrǎ drí 'bǎlé trá kǎyí rí gógó 'dī sǎ, gõ'dá párá rí gógó ndrô rí 'dī 'á rí tēlé.

¹⁶⁻¹⁷ Mǎlǎyíkâ 'dī 'bá yí, má ndrê ǎjú 'bū 'bá gólíyíkâ trá ndrǎ òsání bê. Ââ'dâ gólíyí lâlá má drí ndrǎ rǎ'á zǎlô mǎlǎyónǎ kámá-rǎ (200,000,000). ǎjú 'bū 'bá rí 'dī 'bá yí 'dó rǎ'á ngá ǎjú 'bū kâ bê âdǎ 'ásí â'bô-â'bô ró gólíyí ǎgǎsǎ âkólé. Âdǎ rí 'dī rǎ'á kǎâkâ ró òzô lâsǎ kátí, gõ'dá kpá kǎ'dâ-kǎ'dâ ró òzô ìmvú ândrê drǎ kátí, gõ'dá kpá rǎ'á lâwâ-lâwâ ró. Gõ'dá òsání rí 'dī 'bá yí drǎ lâ rǎ'á òzô kǎmǎ kátí. Lǎsǎ, òcǎkâ bê gõ'dá kpá ngá ǎjǎ gǎgǎ bê rǎ'á âfô'á sǎ-'bǎlé lâ ìyí 'ásí.

¹⁸ Gõ'dá ǎlô nâ 'ásí òjílā kâ ǎngó 'á rí drí ôdrǎzó, tâlá ngá-tǎ nâ âfô 'bá òsání sǎ-'bǎlé 'ásí 'dī 'bá yí drǎ sǎ.

¹⁹ Mbârákâ òsání 'dī 'bá yí kâ òjílā úfúzó ì'dí sǎ lâ rí rǎ'á gólíyí sǎ-'bǎlé 'ásí gõ'dá gólíyí ǎvǎ bê. Gólíyí ǎvǎ drǎ rǎ'á òzô ìnjǎ drǎ kátí. Òsání rí 'dī 'bá yí ǎvǎ drǎ lâ ìcâ kpá rǎ'á òjílā ôcǎlǎ òzô ìnjǎ kátí.

²⁰ Gõ'dá rí, òjílā gólíyí lâkǎ 'bá ôdrǎ 'bá kô rí, lēé ìyí kô kô zǎâ drǎ âdǎlǎ. Gólíyí sô trá zǎâ rǎ'á ìfǎ 'bǎlé ngá gólíyí òzô òjô yí kátí rí vó, gõ'dá kpá rǎzó zǎâ rǎ'á ngá gólíyí òjílā drí êdélé nǎ òzô mélé kátí lândrǎ yí bê rí ìnjǎlǎ ì'dí Ôvǎrǎ pǎtǎlǎ rí ìnjǎ-ìnjǎ lâ vó 'á. Ngá rí 'dī 'bá yí ìcâ kô vó ndrêlé, ngátá tā ârǎlǎ gõ'dá kpá ngátá lâmúlǎ.

* **9:11 9.11** Gólá rí rú tǎ Yúdǎ yí kâ sǎ rí rǎ'á *ĪĀbādónê*, gõ'dá Gǎrǎkǎ tǎ sǎ rí íyíkâ *Āpǎlǎyónê*. Rú rí 'dī, ìtô lâ kǎ, òjílā gólá ngá úfú 'bá ró rí.

21 Öjílã rî 'dĩ 'bá yî áyê öjílã äzí úfú-úfú kpá kô'dáwá, ngátá ölä, ngátá ngbángá fêfê, ngátá ävê gö'dá ügü bê rî kpá kô. Gólíyî sô drî trá zãã rî'á 'élé iyî ì'dí.

10

Áátã tã Yöwánî drí tã Övârí kã pëzó

1 Nĩngá sî, tã ndrî 'dĩ 'bá yî volé drî lá 'ásî rî, má drí mälâyíkã äzã ndrëzó, gólã ânî 'bá cú mbârákã ängî bê 'büü lésî ñnyákú drî rî. Mbârasäsã lâgü-lâgü ñmô rú'bá lá trá ndrî. Äjúnî kpá bê rî'á gbãã dirî gólã rî drî rú sî. Gólã rî ñlî rî'á özö ãtú kâtí lâgü'á lâwü-lâwü, gö'dá gólã rî pá yî rî'á özö fê äli gólã lâsî drî rülî gö'dá rî'á cî'á nyãnyã rî kâtí.

2 Mälâyíkã rî 'dĩ rî'á cú wárãgã bî fínyáwá bê yî drîgá ññî-ññî lá ró. Gólã ânî iyî pá-ágó tölé ñmvü ändrê drî gö'dá kpá iyî pá-ññî tözó ñnyákú drî.

3 Gö'dá gólã drí trëzó gbórokô ämbá sî úli bê úrú özö kãmî drí tã ãrî kâtí. Gö'dá gólã trélé bê trá rî, má drí gözó mögbará úfú-úfú kpërê-kpërê rî 'bá yî ärlí ändälã ññî-drî-lã-rî. Mögbará úfú-úfú 'dĩ rî'á úli 'í.

4 Gö'dá mögbará 'dĩ úfú bê trá úli bê ändälã ññî-drî-lã-rî, ãtí rî, má trá änyî 'é'á tã gólíyî má drí ärlí 'dĩ 'bá yî ñgîlî, gö'dá Övârí rî úli drí ä'úzó 'büü lésî kî, "Ní ñgî tã 'dĩ 'bá yî kô, ní äyê tã rî 'dĩ 'bá yî rîlî tã kíriwá ró."

5 Gö'dá nĩngá sî, mälâyíkã gólã pá-ágó lá drí 'bälé ñmvü ändrê drî gö'dá pá-ññî lá drí 'bãzó ñnyákú drî 'dĩ drí iyî drî-ágó ñngázó gölé 'büü 'älã ró.

6 Gö'dá drílã ngázó tã 'bälé mbârákã Övârí gólã rî 'bá zãã gbádú ädükü äkó rî kã 'á, Övârí gólã vö úrú 'älã rî 'bã 'bá ängó drî bê gö'dá kpá ngá lédrê-lédrê 'á lá rî 'bá yî bê ndrî rî. Gólã kî ñî rî, "Övârí tée tã äzã gö'dá kô. ãtú-pá äcã trá ì'dí nô.

7 Ní ärlî drê, özö mälâyíkã gólã ññî-drî-lã-rî lá ró rî övô gûnyá trá rî, Övârí ä'dô tã iyíkã 'bälé trá rî 'é'á rü ndélé, nyé özö gólã drí ä'dalé trá sísí tã ängü 'bá iyíkã gólíyî rî 'bá tã ätî-ätî iyíkã ä'dalé öjílã drí rî 'bá yî drí rî tí kî ñî rî, yî tée ngá äzã gö'dá kô ämbá öjílã iyî ífíí kã ró rî 'bá yî pãzó gö'dá lâñö fëzó gólíyî tã iyíkã gã 'bá dó rî 'bá yî drí."

8 Gö'dá nĩngá sî, má drí kpá Övârí rî úli ärlí 'büü lésî kî, "Dövó ní ñî wárãgã fínyáwá tî lá ññílî ññî 'dĩ trölé mälâyíkã gólã rî 'bá ädrélé gö'dá pá lá älö rî drí 'bãzó ñmvü ändrê drî gö'dá äzã rî drí ä'dózó iyíkã ñnyákú drî 'dĩ drîgá sî."

9 Gö'dá ãtí rî, má drí ngázó ñlî mälâyíkã 'dĩ ngálã wárãgã rî 'dĩ ätrölé. Gö'dá gólã kî má drí rî, "Ní trö, ní nyã ró. Ä'dô ä'dó'á öre-öre ró özö äpé kâtí ní drí nyãrê lá 'á, gö'dá ä'dô ä'dó'á öñjî ró ní 'á lá."

10 ãtí rî, má drí wárãgã rî 'dĩ trözó drîgá lá sî gö'dá nyälé. Wárãgã rî 'dĩ rî'á öre-öre ró päññî özö äpé kâtí ämã sí-'bälé 'á, gö'dá má tã bê má 'á rî, rî'á öñjî ró.

11 Gö'dá nĩngá sî rî, mälâyíkã 'dĩ drí tã ätázó má drí kî, "Dövó ní rî zãã tã ätî-ätî Övârí kã ätálé örlî ndrî ängó drî kã rî 'bá yî drí äkî äkó gö'dá kpá kúmú gólíyíkã rî 'bá yî drí, ä'dô ró bê gólíyî drí drî ädízó tã öñjî iyíkã rî 'bá yî 'ásî."

11

*Tã tã mbî 'bá Övârí kã rî rî 'bá yî drí tã iyázó öjílã drí kî,
öjílã ndrî äädî drî ngbãangbãñö rî*

1 'Dĩ vósĩ rĩ, ódrĩ fê mvá ngá ì'bĩ kã fëzó má dríḡá. Yésũ kĩ má drĩ rĩ,
Nĩ ngá ùrũ nĩ'á vò gólã òjĩlã ámakã drĩ rĩzó rãtãã 'élé Ôvãrí drĩ rĩ ì'bĩlĩ,
gõ'dá nĩ ì'bĩ ró kpá tãrãbízã gólã rĩzó ngá ăjĩ bẽ rĩ zãlé drĩ lâ rĩ. Gõ'dá
nĩ lâ ró bẽ kpá òjĩlã rĩ 'bã rãtãã 'élé Ôvãrí drĩ tólã rĩ 'bã yĩ.

2 Kpálẽ ìtĩ rĩ, nĩ ì'bĩ ă'dĩ-drĩ gólã jó ăngĩ Ôvãrí kã 'dĩ kã kô. Nĩ âyẽ ì'bĩ
ăkô lâ, tãlã ă'dĩ-drĩ rĩ 'dĩ rĩ'á òrĩ ăzã 'bã yĩ ndrĩ rĩ kã. Òrĩ ăzã 'dĩ 'bã yĩ
ă'dô ìyĩ Yẽrõsãlẽmã rĩ rũ'á rĩzó 'á lâ parã nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lã-rĩ ăjú 'bũ 'bã tã
trõ 'bã trá rĩ yĩ 'bã yĩ ró.*

3 Má ă'dô tã mbĩ 'bã ámakã rĩ rĩ 'bã yĩ jõ'á. Gólĩyĩ ă'dô ítã ìzã kã sõ'á,
tãlã gólĩyĩ ă'dô tã ìyã'á òjĩlã ndrĩ drĩ drĩ ădĩzó. Má ă'dô drĩ-ăcẽ ámakã tã
ámakã ătãzó òjĩlã drĩ kãyĩ kũtũ-ălô-kãmã-rĩ-drĩ-lã-ngã-nyã'dĩ-nã (1,260) sĩ
rĩ fẽ'á gólĩyĩ drĩ.

4 Nĩ ndrẽ drẽ, fẽ rĩ gólĩyĩ rĩ 'bã dõ lófõlẽ 'dĩ 'bã yĩ gõ'dá kpá lãmbã rĩ
ădrẽ 'bã ănyĩ Ôvãrí gólã ăngó drĩ 'bã 'bã rĩ ăndrã 'dĩ 'bã yĩ ì'dĩ lãmbẽ rĩ
'bã tã mbĩ 'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ă'dãlé rĩ ì'dĩ.

5 Òzõ òjĩlã ăzã ălô ùũjũ tã trá 'ëzó tã ònjĩ 'élé tã mbĩ 'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ rĩ,
lãsĩ ă'dô ăfõ'á gólĩyĩ sĩ-'bãlé 'ásĩ òjĩlã rĩ gólĩyĩ ăjú-'bã-ăzĩ ró 'dĩ 'bã yĩ lõzãlé
ôdrãlé ngbã. Lãtĩ rĩ 'dĩ 'á rĩ, òjĩlã ăzã gólã tã ùjũ 'bã tã ònjĩ 'ëzó gólĩyĩ drĩ
rĩ, pãtĩ ădũkũ gólã 'dĩ kã ìyĩkã ìnyãkũ kã ă'dô 'dẽ'á nĩ gólã bĩlĩ.

6 Kãyĩ gólĩyĩ tã mbĩ 'bã rĩ 'dĩ drĩ rĩzó rĩ'á tã ătĩ-ătĩ Ôvãrí kã ìyãlé rĩ, gólĩyĩ
rĩ'á cú drĩ-ăcẽ bẽ ôzẽ 'bãzó 'dĩlĩ kô, gõ'dá kpá drĩ-ăcẽ bẽ ìmvũ ìnyãkũ drĩ
rĩ 'bã yĩ òjãzó ă'dólẽ ărĩ ró, gõ'dá kpá lãḡõ tĩ dũũ ăkĩ ăkô ăngó 'á rĩ 'bã yĩ
'bãlé ă'dólẽ, òzõ gólĩyĩ drĩ njĩlĩ 'élé rĩ tĩ.

7 Òzõ gólĩyĩ òndẽ tã ìyã-ìyã tã ătĩ-ătĩ Ôvãrí kã 'dĩ kã trá rĩ, kõrõnyã ăndrẽ
ũjã ùrĩ-gã-dẽ gólã ăjú 'bũ 'bã Sãtãnã kã ró rĩ ă'dô ăfõ'á 'bũ ăndrẽ dĩ ngĩlĩ-
ngĩlĩ 'dĩ 'ásĩ 'dẽlẽ òmbã bẽ tã mbĩ 'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ. Gólã ă'dô gólĩyĩ
ũfũ'á.

8 Gõ'dá tã mbĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ ăvõ lâ yĩ ă'dô ăyĩ'á lãtĩ ăngĩ gólĩyĩ jãrĩbã kã
rĩ 'bã yĩ 'á vò Kũmũ ămakã Yésũ rĩ fũzó rĩ 'á. Úlĩ mãnĩḡõ sĩ rĩ, úzĩ jãrĩbã
rĩ 'dĩ trá Sõdómõ, gõ'dá kpá Mãsĩrĩ, tãlã òjĩlã rĩ 'bã vò 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ rĩ ì'dĩ
rĩ 'bã òjĩlã Ôvãrí kã ùfũlĩ rĩ 'bã yĩ ì'dĩ.

9 Gólĩyĩ ăvõ ă'dô ăyĩ'á vũdrĩ kãyĩ nã cú ítõ 'á lâ bẽ, òjĩlã òrĩ cẽ tĩtĩ ălô-ălô
ă'dô ìyĩ ănĩ'á ndrẽlã. Gólĩyĩ ă'dô gã'á dó tã mbĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ ăvõ lâ yĩ trõlẽ
'bãlé 'bũ 'á.

10 Òjĩlã ăngó drĩ sĩ gólĩyĩ rũ jã 'bã trá Ôvãrí rũ rĩ 'bã yĩ ă'dô ă'dó'á ìyĩ
ăyĩkõ ró, tãlã òjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ăvõ lâ tãsĩ. Ìtĩ rĩ, gólĩyĩ ă'dô ngã fẽfẽ fẽ'á ìyĩ
ăzĩ-ăzĩ yĩ drĩ, tãlã tã ătĩ-ătĩ òjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ ìyãlé 'dĩ 'bã òjĩlã trá ndrĩ
òmbã ró.

11 Gõ'dá kãyĩ nã cú ítõ 'á lâ bẽ rĩ vósĩ, mã Yõwãní ndrẽ Ôvãrí trá rĩ'á
lõvõ-lõvõ lãdrẽ-lãdrẽ kã rĩ võ'á ăvõ rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'á, gõ'dá ăvõ rĩ yĩ drĩ ngãzó
ădrẽlé ùrũ lãdrẽ-lãdrẽ ró ìyĩ. Ìtĩ rĩ, ùrĩ tã 'dĩ kã drĩ gãzó òjĩlã rõõ gólĩyĩ tã
rĩ 'dĩ ndrẽ 'bã trá 'dĩ yĩ rũ.

12 Nĩngã sĩ, Ôvãrí drĩ tã ătãzó 'bũũ lãsĩ ngbãlã-ngbãlã tã mbĩ 'bã rĩ 'dĩ
'bã yĩ drĩ kĩ, "Nĩ ănĩ nõlé." Ìtĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó nĩlĩ mbãrãsãsã lãḡũ-lãḡũ
'ásĩ nĩ'á fĩlĩ vò gólã Ôvãrí kã rĩ 'álã, ăjú-'bã-ăzĩ ndrĩ gólĩyĩkã rĩ ìfĩ drĩ lâ yĩ
'á.

* **11:2 11.2** Parã nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lã-rĩ nõngã gõ'dá kãyĩ kũtũ-ălô-kãmã-rĩ-drĩ-lã-ngã-nyã'dĩ-nã rĩ 'bã
vãrẽsĩ 3 'á 'dĩ 'bã yĩ rĩ'á ùlĩ mãnĩḡõ 'ĩ. Tã ìfĩ lâ rĩ'á nõtĩ. 'Dĩ tũ ăzã gólã ăjú-'bã-ăzĩ drĩ rĩzó òjĩlã
Ôvãrí kã lãrãkõ lâ yĩ 'élé ònjĩ ró rĩ ì'dĩ. **11:4 11.4** Nĩ zĩ Zẽkãriyã kãpĩtã 4.

¹³ Gō'dá 'wāâ kôro ĩnyákú drí ngázó rú íyálé gbĭ gbĭ gbĭ rōô lâ ró. Ítí rí, ālô múdrĭ 'ásĭ jó jārĭbā 'dí kâ kâ ũrŭkâ lâ drí lô'dézó gō'dá ōjĭlā úfúlĭ zālô kútŭ nĭ-drĭ-lâ-ngâ-rĭ (7,000). Gō'dá ũrĭ drí gázó ōjĭlā ąmbúkŭ lâkĭ 'bá lédrē-lédrē ró rí 'bá yĭ rú, gō'dá gólĭyĭ drí 'dézó rĭ'á Ôvârí rí ĩnjĭlĭ ũrĭ drí. Gólĭyĭ kĭ, “Ôvârí gólâ 'bŭû 'álâ rí ĩ'dĭ rĭ'á ąmbá kôro.”

¹⁴ 'Dĭ ĩ'dĭ rĭ'á lâņō ąndrē ąndrē rĭ lâ ró rí 'bá yĭ ĩ'dĭ, gō'dá ngbāangbānō rí, lâņō ąndrē nâ lâ ró 'ĕ 'bá 'ĕ'á â'dólé rí ĩ'dĭ nō.

Tā mālāyĭkâ Ôvârí kâ nĭ-drĭ-lâ-rĭ lâ ró rí drí gŭnĭyá íyĭkâ

rĭ vōzó rĭ

¹⁵ 'Dĭ vōsĭ, mālāyĭkâ nĭ-drĭ-lâ-rĭ lâ ró rí drí ngázó gŭnĭyá íyĭkâ rĭ vólé. Gō'dá 'wāâ má drí ōjĭlā dŭû gbórókō ąrízó úlĭ átá'á 'bŭû lésĭ ngbálâ-ngbálâ kĭ,

“Ngbāangbānō, Ôvârí yĭ Yésŭ gólâ drí ąjólé ąngó nō 'á rĭ bē, gólĭyĭ ĩ'dĭ Kúmú ró kúmú ndrĭ ąngó 'á nō 'bá yĭ drĭlĭ ądŭkŭ ąkó zāâ.”

¹⁶ Gō'dá sĭsĭ lé 'bá gólĭyĭ nyâ'dĭ-trá-drĭ-lâ-ngâ-sŭ gólĭyĭ rĭ 'bá kĭtĭ kŭmŭ ĩyĭkâ kâ drĭ Ôvârí ąndrá rĭ drí ngázó ĩyĭ drĭ ąsōlé ĩnyákú drĭ gō'dá Ôvârí rĭ ĩnjĭlĭ.

¹⁷ Gólĭyĭ kĭ,

“Ôvârí Kúmú ąmákâ, nĭ rĭ'á mbârâkâ ndrĭ lĭpĭ ró,
nĭ â'dô trá bē kó ĩtō vō 'ásĭ gō'dá kpá â'dó 'bá bē ngbāangbānō,
mā 'ĕ ąwō-ĭtĭ nĭ drĭ, tālâ nĭ cú rĭ'á mbârâkâ ąmbá bē,
gō'dá tã ąnĭkâ â'dâ trá kĭ, nĭ rĭ'á kúmú 'ĭ ąngó drĭlĭ.”

¹⁸ Ōrĭ ndrĭ rĭ'á ĩyĭ 'álé ądrâ bē rōô ní rú,
gō'dá ąndrō nō rĭ trá rĭ'á kâyĭ gólâ gólĭyĭ drí 'álé ądrâ ąnĭkâ gólĭyĭ rú
rĭ ndrĕzó rĭ ĩ'dĭ.

Kâyĭ gólâ ní drĭ lâņō fĕzó gólĭyĭ ndrĭ ōjĭlā ąnĭkâ úfú 'bá rĭ 'bá yĭ drĭ rĭ ącâ trá.

Gō'dá kâyĭ gólâ ní drĭ drĭ-'â fĕzó lâjô'bá ąnĭkâ tã ąngŭ 'bá ró rĭ 'bá yĭ drĭ
gō'dá gólĭyĭ ndrĭ ąnĭ ĩnjĭ 'bá ró rĭ 'bá yĭ bē rĭ ĩ'dĭ nō.

Kâyĭ ącâ trá ōjĭlā gólĭyĭ ąngó 'á rĭ 'bá ązĭ-ązĭ ądólé tã ōnjĭ 'ĕlé rĭ 'bá yĭ úfúzó.”

¹⁹ Gō'dá nĭngá sĭ, jó tĭlĭ-tĭ jó Ôvârí kâ kâ gólâ 'bŭû 'álâ rĭ drĭ rú nĭjzó hōwĕĕ. Jó 'dĭ 'á tólâ rĭ, má ndrĕ sĕndŭkŭ gólâ cú tã-drĭ lĕlĕ Ôvârí kâ 'bālĕ ōjĭlā íyĭkâ bē rĭ bē yĭ 'á rĭ trá. Ítĭ rĭ, vō drĭ lâgúzó ndrąndrá, mōgbárâ drĭ lōndrózó, gō'dá ĩnyákú drĭ rú íyázó kōgbō-kōgbō, gō'dá sĭ drĭ lô'dézó ōnjĭ lâ drĭ.

12

Tā Sātánâ drĭ rú cĕzó kpĭ ōjĭlâ Ôvârí kâ úfúlĭ rĭ

¹ Nĭngá sĭ, má drĭ tã lârâkō ąndrĕ 'bŭû 'álâ rĭ ndrĕzó. Má ndrĕ ōkó ązâ trá, gólâ sō ítá lâgŭ-lâgŭ ĩtŭ kâtĭ ĩ'dĭ yĭ rú, gō'dá gólâ rĭ'á ądrĕ'á párá drĭ. Gólâ sō ngá gólâ ĩ'bĭ'bĭwâ múdrĭ-drĭ-lâ-ngâ-rĭ rĭ 'bá yĭ lô'ízó dĭrĭ gbāâ rú lâ sĭ rĭ ĩ'dĭ yĭ drĭ.

² Ōkó rĭ 'dĭ cú rĭ'á 'â bē gō'dá gólâ trá ąnyĭ 'ĕ'á tĭlĭ. Gō'dá mvá lâzé-lâzé tĭlĭ rĭ kâ drĭ sĭ rĭ, gólâ drĭ trĕzó úrŭ.

³ Nĭngá sĭ, má drĭ kpá tã lârâkō ązâ ndrĕzó. Má drĭ ĩnjĭ ąndrĕ kââkâ ũrĭ dâ 'bá ąkĭ má rú rĭ ndrĕzó. ĩnjĭ rĭ 'dĭ drĭ lâ yĭ rĭ'á nĭ-drĭ-lâ-rĭ cú í'yá bē rĭ'á zālô múdrĭ. Gō'dá gólâ sō ąpâ kúmú kâ rĭ ĩ'dĭ drĭ 'dĭ 'bá yĭ drĭ sĭ ąlô-ąlô.

4 Gólâ drí íyî āvî 'dī 'bāzó kóyó'bí ró gō'dá ālô nâ 'ásī ĩ'ḃī'ḃīwá kâ 'būū 'álâ rî 'bá yî âkūlī vólé lô'délé ĩnyákú drī. * ĩñî ândrê 'dī trá rī'á âdré'á ôkó gólâ 'ē 'bá trá mvá tīlī 'dī ândrá, tálâ ôzô úútī mvá rî 'dī trá rî, kôro yí drí tēzô lâ vólé.

5 Má ndrê ôkó 'dī tī mvá trá mvá ágó ró. Mvâ rî 'dī â'dô â'dó'á kúmú ró ôrī ndrī gólīyî āngó 'á rî 'bá yî drīlī, gō'dá gólâ â'dô kpá lâṅô fē'á āmbá gólīyî tā ōnjī 'ē 'bá rî yî drí. Gō'dá útīlī bē mvá 'dī trá rî, ódrī ĩngázó lâ trólé 'wāâ nīzô ĩ'dí bē lâ Ôvârí ngálâ.

6 Nīngá sī rī, mvâ rī 'dī ândrê lâ drí rāzô vólé ômā 'álâ. Tólâ rī, Ôvârí êdê vō trá gólâ drí rīzô, gólâ rī vō ndrêlé kâyī kútū-ālô-kámá-rī-drī-lâ-ngâ-nyâ'dī-nâ (1,260) sī. *

7-8 Gō'dá nīngá sī, má drí ājú 'dē 'bá vō Ôvârí kâ rī 'álâ rī ndrêzô. Gō'dá mālāyīkâ Ôvârí kâ āmbá ró zīlī Māyīkōlō gō'dá gólīyī 'dē 'bá gólâ vósī rī 'bá yī bē drí ngāzô ĩyī ājú 'būlī ĩñî ândrê 'dī bē gō'dá kpá gólīyī 'dē 'bá gólâ vósī rī 'bá yī bē. ĩñî ândrê 'dī gólīyī 'dē 'bá gólâ vósī rī 'bá yī bē 'bū ĩyī ājú trá tákányī. Lé ĩtī rī, Māyīkōlō yī ājú 'bū 'bá íyīkâ rī 'bá yī bē dī kôro gólīyī drī sī ājú 'bū 'bá gólâkâ rī 'bá yī bē.

9 Gō'dá ĩtī rī, Māyīkōlō yī drí ĩñî ândrê 'dī ruzô gō'dá âdrólé vólé vō 'būū 'álâ rī lésī âvūlī āngó drī ndrī 'dó gólīyī 'dē 'bá trá gólâ vósī rī 'bá yī bē. ĩñî ândrê rī 'dī rú lâ rī'á Sātānā, gólâ ĩ'dī rī'á kúmú líndrī ōnjī rī 'bá yī kâ. Gō'dá gólâ kpá ĩ'dī ĩñî gólâ ākū ró sīsī nā 'bá yī sī, rī 'bá trá rī'á ôjīlâ ndrī āngó drī 'á rī 'bá yī âdólé rī gō'dá kpá būū ngbāāngbānō rī ĩ'dí.

10 Gō'dá nīngá sī, má drí āzákólâ 'dī gbórokō lâ ârízó ngbálá-ngbálá vō 'būū 'álâ rī lésī kī,

“Ôvârí pâ ôjīlâ íyīkâ trá.

Ôjīlâ ndrī ndrê gólâ rī mbârākâ ākī Kúmú ró 'dī trá,

gō'dá gólīyī ndrê mbârākâ ākī Krístô gólâ drí njīlī āmâ pâ 'bá ró rī, kâ rī kpá trá.

Nī ndrê drē, Sātānā gólâ rī 'bá trá rī'á âdréle Ôvârí ândrá kárâ rīlī tā lô'bâlê ĩ'dī āmâ âdrúpī yī rú rī,

ââdrô gólâ trá vólé Ôvârí ngá lésī âvūlī āngó drī 'á.

11 Gō'dá āmâ âdrúpī yī trô tā gólâ drīgá sī,

tálâ gólâ lô'bâ tā ōnjī bē gólīyī rú Ôvârí drí rī,

gólīyī kī gólâ drí rī, 'Ôvârí âyê āmâ trá tā ōnjī āmákâ 'ásī,

tálâ Yésū Kāḃīlīkī drī tītī kâ ró rī úfū trá āmâ vō 'á.'

Gólīyī pē gólâ, tálâ gólīyī rī trá tā lēlê sī tā Yésū kâ 'á,

ôzô kpálé úfū gólīyī tā lâ tāsī rī.

12 Bē trá ĩtī rī, 'dōvó gō'dá, Āyīkō! Āyīkō!

Ānī ôjīlâ gólīyī ndrī rī 'bá 'būū 'álâ rī 'bá yī āâ'dô āyīkō ró.

Gō'dá ĩzā kōkō, ĩzā kōkō ānī ôjīlâ gólīyī ndrī rī 'bá āngó drī 'á tólâ rī yī drí!

Nī â'dô â'dó'á lâṅô ândrê bē, tálâ Sātānā câ trá āngó drī 'ásī.

'Dōvó gólīyī ĩzā ôgâ ānī līfī.

Sātānā rī'á ômbâ ró tálâ gólâ nī trá kī nī rī,

Ôvârí āâ'dô bí 'ē'á kâyī íyīkâ rī 'bâlê rú ndêlé.”

13 Gō'dá ĩñî ândrê ōnjī 'dī nī bē trá kī, ââvū yī trá vólé 'būū lésī ĩnyákú drī nōlé rī, drīlâ ngāzô rī'á ôkó gólâ mvá tī 'bá trá nō drólé.

* 12:4 12.4 ĩ'ḃī'ḃīwá 'dī 'bá yī â'dâ tā mālāyīkâ yī drí lēlê 'dēzô Sātānā vósī kúmú ró Ôvârí rī vō 'á rī ĩ'dí. * 12:6 12.6 Kâyī kútū-ālô-kámá-rī-drī-lâ-ngâ-nyâ'dī-nâ 'dī úlī mănīgō 'ī. Tā ĩfī lâ rī'á nōtī. 'Dī kâyī gólâ ājú-'bá-āzī drí rīzô ôjīlâ Ôvârí kâ lâràkô lâ yī 'élê ōnjī ró rī ĩ'dí.

14 Kpálé ìtí rí, ódrí úfú fězó rị òkó rí 'dĩ drí, tálà gólà òngà ró bē ì'dí sī lá òzò árí kátí ngá pǎlé volé ññi ònjí 'dĩ drí gá sī, nǎ'á vò èdélé trá gólà rí nyáanyá drí òmá 'álà nǎ 'álà, 'dĩ tálà órì ró gólà rí vó ndrélé tólà ndrò nǎ sī cú ító 'á lá bē.*

15 Gõ'dá nǎngá sī, ññi ònjí 'dĩ drí ìmvú lò'dézó yí 'ásí áyagá àndrè kátí gólé òkó 'dĩ ngálà, tálà ìmvú rí 'dĩ ùdì ró bē gólà bē volé.

16 Lé ìtí rí, ñnyákú drí lǎfà nyízó rị ìmvú 'dĩ sězó ngbá volé gõ'dá òkó 'dĩ drí ngá pázó.

17 Tálà tǎ 'dì tǎsì rí, ññi ònjí 'dĩ drí à'dózó òmbǎ ró ròò òkó 'dĩ bē, gõ'dá drílà ngázó nǎ'á àjú 'bùlì òkó 'dĩ mvá lá yí àzà gólíyí à'dó 'bá ndrì òjílà rí 'bá tǎ 'bǎ'bǎ gólíyí Òvǎrì kǎ rí ñnjìlì, gõ'dá kpá tǎ pǎtǐ gólà Yésù drí à'dalé trá gólíyí drí rí 'bá yí bē.

13

1 Nǎngá sī, ññi ònjí rí 'dĩ drí ngázó nǎ'á àndrélé ìmvú àndrè tì 'álà.

Tā Sātánā drí òjílā àngó drị rí 'bá yí àdózó kōrōnyā ònjí rị rí 'bá yí sī

Gõ'dá ññi àndrè ònjí 'dĩ òtírì rí àndrélé ìmvú àndrè 'dĩ tì tólà rí, má drí kōrōnyā àzákòlā ùrì-gà-dē ró rí ndrèzó rí'á àfò'á ìmvú àndrè 'dĩ 'ásí. Kōrōnyā rí 'dĩ cú rí'á drì bē ññi-drì-là-rì, gõ'dá kpá cú í'yá yí bē zálò mùdrì. Gólà àsá ápà kúmú kǎ rí 'bá yí ì'dí í'yá 'dĩ 'bá yí drì sī àlò-àlò cé tìtì. Gõ'dá gólà àmá Òvǎrì rí rú trá ìgìlì drì 'dì 'bá yí rú sī

2 Kōrōnyā 'dì rú'bá lá rí'á òzò àlígí kátí, gõ'dá pá lá yí ínyágó lá yí bē ìyíkà rí'á òzò kōrōnyā rí'á zílà bíyá rí kátí, gõ'dá tì lá rí'á òzò kǎmì kátí. ññi 'dì fē mbàràkǎ íyíkà trá kōrōnyā rí 'dĩ drí tǎ yí drí lélé rí 'èzó.

3 Gõ'dá kōrōnyā rí 'dĩ drì lá àlò rí rí'á cú lǎzé àndrè bē gólà rí 'bǎlé à'dólé òkìzò úfú trá fùfù rí kátí gõ'dá lǎzé rí 'dĩ jǎ trá jǎjǎ. Ìtí rí, òjílà ndrì àngó drì 'á rí 'bá yí tì lá yí drí à'dízó kōrōnyā rí 'dĩ drí sī, gõ'dá gólíyí drí ngázó rí'á ñnjìlǎ.

4 Ìtí rí, òjílà ndrì 'bǎ ìyí lǎnjì trá ññi àndrè 'dì rú, tálà gólà fē mbàràkǎ trá kōrōnyā rí 'dĩ drí. Gólíyí ññi kpá kōrōnyā rí 'dĩ nyáanyá lá tǎ àtǎ sī kǐ, "À'dí íyíkà ì'dí àmbá ró òzò kōrōnyā nò kátí yǎ? À'dí à'dò ícǎ'á rú fùlì gólà bē rí nǎ yǎ?"

5 Ááyè kōrōnyā rí 'dì trá íyí àrúlì íyí 'bǎlé à'dólé òvǎrì ró, gõ'dá kpá à'dólé mbàràkǎ bē párá nyá'dì-rì-drì-là-ngà-rì sī.*

6 Gólà ngá trá rí'á ùlì Sātánā kǎ àtálé ì'dí Òvǎrì rú, à'dò Òvǎrì kǎ rú, vò Òvǎrì kǎ rú gõ'dá kpá gólíyí ndrì rí 'bá Òvǎrì bē 'bùù 'álà rí 'bá yí rú.

7 Sātánā fē mbàràkǎ trá gólà drí àjú 'büzó òjílà Òvǎrì rí nyáanyá kǎ bē, gõ'dá kpá tǎ trözó volé drì gá lá yí 'ásí. Gõ'dá Sātánā fē kpá mbàràkǎ trá gólà drí à'dózó kúmú ró òrì drìlì ndrì àkí àkó, gõ'dá gólíyí 'bǎlé íyí rólé.

8 Òjílà ndrì àngó drì gólíyí rú jǎ 'bá trá Òvǎrì rú rí 'bá yí à'dò íyí kōrōnyā 'dì ñnjì'á, gõ'dá à'dò kò gólíyí rú lá ìgìlì trá àkù ró nǎ sī àkpàkǎ'dǎ Òvǎrì 'bǎá drē àngó kò búkù Kǎbìlìkì drì tìtì kǎ gólà fùlì trá rí kǎ 'á rí 'bá yí ì'dí. Búkù rí 'dì rí'á gólà òjílà gólíyí à'dó 'bá lédrè-lédrè ró zǎá gbádú rí 'bá yí rú lá yí ìgìzò 'á lá rí ì'dí.

* 12:14 12.14 Ndrò nǎ cú ító 'á lá bē gõ'dá kpá kǎyì kútù-àlò-kámá-rì-drì-là-ngà-nyá'dì-nǎ 'dì tǎ ífí lá rí'á nòtí. 'Dĩ kǎyì gólà àjú-'bá-àzì drí rìzò òjílà Òvǎrì kǎ lǎràkò lá yí 'èlé rí ì'dí. * 13:5 13.5 Párá nyá'dì-rì-drì-là-ngà-rì 'dì ùlì mǎnìgò 'ì. Tǎ ífí lá rí'á nòtí. 'Dĩ kǎyì gólà àjú-'bá-àzì drí rìzò òjílà Òvǎrì kǎ lǎràkò lá yí 'èlé rí ì'dí.

9 Ōjilā gólá â'dó 'bá cú bí bê rî, 'dövó gólá āârî úlî má drí 'ě'á âtálá nõ 'bá yî.

10 Ōzō Ōvârí ònjî nî trá òmbélé 'bǎlé gǎnimǎ 'á rî,
gõ'dá tǎ pǎtǐ ró, áâ'dô ání òmbé'á trólé 'bǎlé gǎnimǎ 'á.

Gõ'dá òzō Ōvârí ònjî nî trá 'ě'á fülá lígú ândrê sî rî,
pǎtǐ áâ'dô ání fũ'á té lígú ândrê sî.

Ítí rî, 'dövó ání òjilā Ōvârí kǎ ǎtũ fîi kǎyî gólá lâṅō kǎ rî sî, gõ'dá rîzó bê lǐfǐ 'bǎ'bǎ sî kúmú drǐ.

11 Gõ'dá 'dǐ vósî rî, má drí kōrōnyā ngǐ lâ ũrǐ-gǎ-dē ró rî ndrēzó, gólá âfō trá ñnyákú 'ásî. Í'yá lâ yî rǐ'á zǎlō rǐ òzō kǎbǐlǐkǐ í'yá kǎtí, gõ'dá âtá úlî gbórokō bê òzō ññî ândrê 'dǐ kǎ rî tí.

12 Gõ'dá kōrōnyā rî gógó 'dǐ âdrê kōrōnyā gólá sǐsǐ â'dó 'bá cú lâzé ândrê gólá jǎ 'bá kpá trá 'dǐ bê rî ândrá, gõ'dá gólá kpá cú mbârákǎ ǎlólá gólá sǐsǐ 'dǐ kǎ rî tí rî bê. Mbârákǎ rî 'dǐ sî rî, gólá 'bǎ òjilā ǎngó 'á gólǐyî rú jǎ 'bá trá Ōvârí rú rî 'bá yî ǎkǐ ǎkó kōrōnyā gólá sǐsǐ rî ññǐlǐ í'dǐ.

13 Kōrōnyā gólá rǐ lâ ró 'dǐ 'è tǎ tǐ drí â'dǐzó drílá yî sî rǐ trá rōō. Gólá 'bǎ lâsǐ â'délé vǔdrǐ 'bũú lésǐ ñnyákú drǐ òjilā ndrǐ lǐfǐ drǐ 'á.

14 Gólá âdô òjilā gólǐyî rú jǎ 'bá trá Ōvârí rú ndrǐ ǎngó drǐ rǐ 'bá yî trá, tǎlā tǎ dũú tǐ drí â'dǐzó drílá yî sî mbârákǎ lâ yî félé trá gólá drí rǐzó tǎ rǐ 'dǐ 'élé rǐ 'bá yî sǐ. Gólá 'è tǎ gólǐyî tǐ drí â'dǐzó 'dǐ 'bá yî 'dǐ kōrōnyā sǐsǐ lâzé lâ drí jǎlé trá nǎ 'bǎzó â'dolé ññǐlǐ ññǐ. Gólá âtá tǎ òjilā drí kōrōnyā gólá sǐsǐ lâzé bê gõ'dá jǎ 'bá trá 'dǐ líndrǐ lâ édélé.

15 Ófē mbârákǎ trá gólá drí, â'dô ró bê lédrê-lédrê fēzó líndrǐ kōrōnyā sǐsǐ 'dǐ kǎ òjilā drí édélé 'dǐ drí, â'dô ró bê líndrǐ rǐ 'dǐ drí ícázó úlî âtálé. Gõ'dá ófē mbârákǎ kpá drílá òjilā ndrǐ gólǐyî tǎ-drǐ lē 'bá kō líndrǐ kōrōnyā sǐsǐ 'dǐ kǎ ññǐzó rǐ 'bá yî úfúzó.

16 Gõ'dá gólá lô'bǎ kpá lâmbé ngǎ lǐpǐ kǎ rǐ 'bá yî trá òjilā ndrǐ rú sǐ, 'dǐ rǐ'á òjilā ǎngǐ ǎngǐ, òjilā tǎkó, ngǎ-tǐ dũú 'bá, ngǎ ǎkó lé 'bá, rǎgǐ gõ'dá kpá gólǐyî â'dó 'bá rǎgǐ ró kō rǐ 'bá yî bê. Ólô'bǎ lâmbé rǐ 'dǐ gólé drǐ-ágó lâ yî 'á ngǎtá ándrá-gǎ-sǐlǐ lâ yî 'ásî.

17 Ōzō nî ǎzǎ â'dô trá cú ítí lâmbé rǐ 'dǐ ǎkó rǐ, ngǎ gǐgǐ ngǎtá ngǎ lâzǐ-lâzǐ trá yũ'dǎwǎ ní drí. Lâmbé rǐ 'dǐ rǐ'á kōrōnyā 'dǐ rú lâ í'dǐ gõ'dá â'dá kpá ngǎ lǎlǎ gólá rǐ rú 'dǐ â'dá 'bá rǐ í'dǐ.

18 Ōzō nǐ ññsũ tǎ mǎnísî rǐ, nǐ â'dô nǐ'á lâ kǐ, úlî ñtō ngǎ lǎlǎ gólá 666 nõ kǎ rǐ'á òjilā rú 'í.

14

Tā Kǎbǐlǐkǐ drǐ tǐtǐ kǎ ró rǐ tǎsǐ òjilā gólákǎ rǐ 'bá yî bê

1 Gõ'dá má drí ngǎ ǎzǎ ndrēzó. Ngǎ gólá má drí ndrélé rǐ rǐ'á jǎrǐbǎ Ōvârí kǎ rǐ í'dǐ, úlî mǎñgō sǐ rǐ, úzǐ Zǐyónǎ. Ngǎ lédrê-lédrê sũ rǐ 'bá yî gõ'dá gólǐyî sǐsǐ-lésǐ ró rǐ 'bá yî rǐ'á íyǐ Ōvârí lâgǎtǐ sǐ dǐrǐ. Má ndrê Kǎbǐlǐkǐ drǐ tǐtǐ kǎ rô gõ'dá òjilā dũú cǎlé kútũ kámá-ǎlô-nyâ'dǐ-rǐ-drǐ-lâ-ngǎ-sũ (144,000) bê 'dó âdré'á tólá gólá bê Ōvârí ândrá. Íngǐ Kǎbǐlǐkǐ rǐ 'dǐ rú lâ trá átá lâ bê òjilā rǐ 'dǐ 'bá yî ándrá-gǎ-sǐlǐ lâ yî 'ásî ndrǐ kǎkǎrǎ.

2 Gõ'dá má drí lóngó gólá 'bũú lésǐ rǐ árízó, lú'ũ-lú'ũ lâ rǐ'á òzō lǐmvũ gólá rǐ 'bá lâdǎlé, ngǎtá lâsólé òlé drǐ sǐ rũũ rǐ kǎtí, gõ'dá kpá òzō mǒgbárá drí ndrōrê kǎtí, ǎsô-ǎsô ró bí 'á òzō kũ'dǐ ǎwó kǎtí.

³ Ōjilā dūū 'dī 'bá yī rī'á lóngó ó'dí ngō'á Ôvârí rī lùyízó. Ōjilā āzākā ālô ícá kô lóngó rī 'dī nīlī ngōlé, cé ōjilā gólīyī kútū kámá-ālô-nyâ'dī-rī-drī-lā-ngâ-sū Yésū drí drī lá yī tīlí trá rī 'bá yī i'dī.

⁴ Ōjilā rī 'dī 'bá yī ìnjī ìyī Ôvârí i'dī. Gólīyī ìzāá tā kô ìyī nyāányâ drí 'dēzó ôvârí ābārādāgō ró rī 'bá yī vósī. Gólīyī 'dē ìyīkâ zāâ Kābīlīkī drī tītī kâ rī vósī, vō drílâ nīzó 'á lâ rī 'bá yī 'ásī, tālâ Kābīlīkī rī 'dī njī gólīyī nī, gō'dá gī gólīyī kpá nī lógōlé ìyī ōjilā ndrī āngó drī kâ lāfálé sī â'dólé ngīngī lâ ōjilā Ôvârí kâ ró gō'dá íyī nyāányâ bê.

⁵ Ōjilā rī 'dī 'bá yī ádó ìyī āzī-āzī ōnjō sī rī kô. Sātānā áañōó tā gólīyī rú tā ōnjī tāsī rī kpá kô ālôwálâ.

Mālāyīkâ nâ drī-mbílī sō 'bá ōjilā ìfī drī ádīzó rī

⁶ Nīngá sī, má drí mālāyīkâ Ôvârí kâ āzâ ndrēzó rī'á ngā'á 'būū ágá 'álâ. Gólâ rī'á cú tā âtī-âtī Ôvârí kâ gólâ ādūkū lâ ró drī ádīzó rī bê ìyálé ōjilā āngó drī ākī ākó rī yī drí, â'dô ró bê gólīyī drí drī ádīzó tā ōnjī ìyīkâ rī 'bá yī 'ásī.

⁷ Gólâ ìyâ tā âtī-âtī rī 'dī trá ngbálá-ngbálá kī nī rī, “Ānī ōjilā, nī rô Ôvârí! Nī ìnjī gō'dá nī luyī ró āmbā gólâkâ rī, tálâ ìtú lâ âwū trá āndrō gólâ drí tā ōjilā kâ kīzó. Ítí rī 'dōvó, nī tī 'ā'î vūdrī gólâ drí, gólâ 'būū 'bā 'bá nī āngó drī bê gō'dá ngá ndrī kākārâ ākī ākó 'álâ rī 'bá yī bê rī drí.”

⁸ Gō'dá nīngá sī, mālāyīkâ āzâ drí â'dézó gólâ sīsī 'dī vó gō'dá tā âtálé kī, “Jārībâ ángī zīlī Bābīlónā 'dī, ó'è trá úfúlâ, tálâ kúmú jārībâ nā kâ nā rī ōjilā āngó kâ ádólé ndrī, â'dô ró bê gólīyī drí rīzó ôvârí ābārādāgō ìnjīlī i'dī, ōzō ōkó gólâ rī 'bá āgō ádólé ōdrá sī āyīlī yī bê āvē drí rī kátī.”

⁹ Gō'dá nīngá sī, mālāyīkâ gólâ nâ lâ ró rī drí âcázó, gō'dá drílâ tā âtázó kpá ngbálá-ngbálá kī,

Ōjilā āzâ gólâ kōrōnyā āndrē ūrī-gâ-dē ró 'dī líndrī lâ ìnjī 'bá rī, ngātá ōjilā āzâ gólâ â'dó 'bá cú lāmbé kōrōnyā rī 'dī kâ bê ándrá-gá-sīlī 'á ngātá drí 'á yā rī,

¹⁰ Ôvârí â'dô â'dó'á ōmbā ró gólâ bê, gólâ â'dô ōdrá gālāhā rī mvū'á ìgā mvá ōmbā ōnjī tētē Ôvârí kâ rī kâ rī 'ásī. Áâ'dô gólâ rī 'bā'á mvūlâ zāâ ngbálá, gō'dá gólâ â'dô ìzā kōkō njā'á yī drī lāsī sī gō'dá bārūtī sī mālāyīkâ Ôvârí rī nyāányâ kâ rī 'bá yī ándrá Kābīlīkī drī tītī kâ rī bê.

¹¹ Gō'dá ōcīkâ lāsī tībē gólâ rī zā 'bá 'dī kâ 'dī ndēé rú kô ālôwálâ. Ítí rī, ōjilā gólīyī rī 'bá kōrōnyā āndrē 'dī ìnjīlī líndrī lâ bê, gō'dá kpá gólīyī â'dó 'bá ìyī lāmbé lâ bê rī 'bá yī ícá ìyī kô rīlī tā ā'dī sī kpálé ngácī sī ngātá ìtú sī.

¹² Ítí rī, 'dōvó ōjilā Ôvârí kâ ōrī ìyī tā lēlē sī Ôvârí 'á. Gō'dá gólīyī ō'è ngá gólīyī Ôvârí drí rī'á tā lâ 'bálé gólīyī drí 'èlé rī i'dī, gō'dá ìfī 'bā'bā i'dī ālô Yésū vó.

¹³ Gō'dá nīngá sī, má drí ōjilā āzâ gbórokō lâ árízó 'būū lésī kī nī rī, “Ní ìgī tā nōtī. Ôvârí â'dô ándrá-tāndī fē'á ōjilā gólīyī rī 'bá drē zāâ tā lēlē sī Kúmú Yésū 'á rī 'bá yī drí, kâyī gólīyī drí ōdrázó lājó'bá Ôvârí kâ ró rī tú.” Gō'dá gólâ âtā tā kī, “Āwô, Líndrī Tāndī Ôvârí kâ âtā tā pātī 'í ìtōlé āndrō nô rī, lōsī ángī gólīyīkâ ndē rú trá, gólīyī â'dô rī'á títí ró, gō'dá gólīyī â'dô â'dó'á āyīkō ró, tálâ gólīyī â'dô drī-â úsú'á ngá gólīyī drí 'èlé trá rī 'bá yī tāsī.”

Ôvârí cá ōjilā āngó drī rī 'bá yī lāfâ lâ tálâ lāñō fēzó gólīyī

drî âdî 'bá kô rî 'bá yî drî

14 Gõ'dá má drí ngá âzâ ndrêzó. Ngá má drí ndrêlé rî rî'á mbârâsâsâ ângí mvêêmvê 'î, gõ'dá 'díyî pã 'bá úrú lésî rî ì'dî rî'á mbârâsâsâ ângí mvêêmvê 'dî drî.* Gólâ cú ápã drî-'â ró dáãbõ 'ásî rî bê yî drî, gõ'dá kpá cú lîgú ngá ámvú 'ásî rî 'bá yî òṅò kâ bê yî drígá.

15 Nĩngá sî, mālāyíkā jó Ôvârí kâ lésî rî drí âcázó, gõ'dá drílâ tâ ìyázó ngbálá-ngbálá òjílâ gólâ rî 'bá rílí mbârâsâsâ drî 'dî drí kî nî rî, "Ní trô lîgú ánikâ 'dî, gõ'dá ní nî ró bê ìtòlé ãdrúgú ṅòlé, tâlá ìtú lâ âwú trá ândrô. Ìtí, ãdrúgú ângó drî nô kâ gólíyî â'dó 'bá ndrî òjílâ Ôvârí kâ ró rî trá nyé lîṅjî-lîṅjî lâ ró ṅòlé."

16 Ìtí rî, 'wââ òjílâ mbârâsâsâ drî 'dî drí ngázó ãdrúgú tâ lâ 'bâlé trá 'dî ṅòlé. Gólâ ṅò ãdrúgú rî 'dî trá ndrî.

17 Gõ'dá nĩngá sî, mālāyíkā âzâ drí kpá âcázó jó Ôvârí kâ rî lésî. Gólâ kpá cú rî'á lîgú ngá ámvú kâ lîṅjî 'bá trá rî òṅò kâ bê yî drígá. Lîgú rî 'dî rî'á cîcî ró néné.

18 Nĩngá sî, mālāyíkā âzâ drí kpá âcázó târâbízâ rîzó ngá âjî bê rî zâlê rî tî lésî ró. Gólâ íyíkâ ì'dî gólâ rî 'bá rî'á lãsí gólâ rîzó ngá âjî bê rî zâlê rî vó lâ ndrêlé rî. Gõ'dá drílâ tâ âtázó mālāyíkā gólâ lîgú cîcî bê rî drí kî, "Ní ndrê fê lõ'wâ ângó drî 'á, gólâ rî'á zílâ gârápê rî lîṅjî, gõ'dá kâ trá. Fê lõ'wâ rî 'dî â'dâ òjílâ ndrî ângó drî 'á gólíyî Ôvârí rî rô 'bá kô rî 'bá yî ì'dî. Bê ìtí rî, ní trô lîgú ṅòzó lâ."

19 Ìtí rî, mālāyíkā 'dî drí lîgú trôzó nî'á ìvî bê lâ gõ'dá fê lõ'wâ 'dî 'bá yî âgázó trôlé nî'á dâlâ vò êdéle rîzó zâlâ òdrá kâtí rî 'álâ. Vò rî 'dî â'dâ lâṅò ìzâ kòkò bê Ôvârí drí rî'á fêlá rî ì'dî.

20 Vò rî 'dî rî'á gârâ drî Yērôsâlemâ 'ásî. Ózâ fê lõ'wâ rî 'dî lîmvú lâ drí âfôzó òzô árí kâtí vò rîzó zâlâ 'dî 'á ðílí òzô lîmvú áyágá kâ rî kâtí, 'dî ãcê lâ rî'á kílómítírî kámá-nâ gõ'dá fîfî lâ rî'á ânyî mítírî rî.

15*Tā mālāyíkā nḡ-drî-lâ-rî rî 'bá yî drî ìzâ kòkò dāzó nḡ-drî-lâ-rî sãánî 'ásî ângó drî 'á rî*

1 'Dî vósî, má drí tâ lârákô ândrê âzâ ndrêzó kpá 'bũú 'álâ gólâ cú tî drí â'dízó drílâ sî rî. Tâ lârákô rî 'dî â'dâ tâ gólâ 'ê 'bá â'dólé âtí 'álâ rî ì'dî. Má ndrê mālāyíkā nḡ-drî-lâ-rî ndrî 'dó sãánî lâṅò ìzâ kòkò kâ bê kpá nḡ-drî-lâ-rî. Ìzâ kòkò rî 'dî 'bá yî rî'á ìzâ kòkò gólíyî ãdũkũ lâ ró rî 'bá yî ì'dî, tâlá Ôvârí â'dô 'álê âdrâ íyíkâ rî 'ê'á â'dílí gólíyî sî.

2 Ngá má drí ndrêlé rî 'bá yî ì'dî rî'á nõtí. Sísí rî, má ndrê ngá âzâ kpá òzô lîmvú ândrê kâtí, kã'dâ-kã'dâ gõ'dá ngbángbá ókîzô ngãnã kâtí, gõ'dá kpá njārã-njārã òzô lãsí kâtí. Òjílâ trá rî'á ìyî âdrê'á lãgátí lâ sî. Òjílâ rî 'dî 'bá yî ì'dî rî'á gólíyî tâ trô 'bá trá âjú 'á kòrõnyã ândrê ùrî-gâ-dê ró 'dî drígá sî, gõ'dá lîndrí lâ bê gõ'dá kpá ngá lãlã tîbê gólâ rî rú â'dá 'bá rî bê rî. Ôvârí fê kũ'dí trá gólíyî drí cãlé ìyî lûyízó.

3 Òjílâ rî 'dî 'bá yî ngó lóngó gólâ Músã ngá 'ê 'bá Ôvârí kâ ró rî drí ngõlé âkũ ró âkũ ró nã 'bá yî sî Ôvârí drí gólíyî pãzó rî ì'dî. Lóngó 'dî â'dâ kpá tâ Ôvârí drí òjílâ pãzó tâlá Kábílíkî gólâ fùlî âmã tâsî drî títî 'bá ró rî tâsî rî ì'dî. Gólíyî kî,

* 14:14 14.14 Úlî gólíyî Yōwánî drí ìgílî nōngá rî rî'á 'òjílâ lèndrê 'bá òjílâ mvá kâtí". 'Dî rî'á úlî mánîgò 'î 'díyî pã 'bá rî tâsî. Tâ 'dî tâsî, ókî nî rî 'dî Yésú ì'dî. 15:3 15.3 Ní zî búkũ Áfô-áfô ká 15.1-19.

“Ní Ôvârí, rĩ'á ãmâ lípì 'í.
 Ní ì'dí rĩ'á gólâ mbârâkâ ndrĩ lípì ró rí.
 Tã áníkâ 'èlé rí 'bá yí rĩ'á tã ángí 'í,
     gõ'dá tã tì drí à'dízó rí 'bá yí ì'dí.
 Ní rĩ'á Kúmú 'í òrĩ ãngó drĩ rí 'bá yí drĩlì.
 Ní 'è tã 'dó mbîmbî ró.
 4 Ní Kúmú ãmákâ, òjílâ àzākâ yù'dàwà gólâ ání rō 'bá kō ró rí.
 Òjílâ àzākâ yù gólâ 'è 'bá kō à'dô-à'dô tãndí áníkâ rí ìnjílì.
 Ní ì'dí rĩ'á cé Ôvârí ãlô 'í.
 Òjílâ òrĩ kâ ndrĩ à'dô ìyí ànĩ'á ání ìnjílì,
     tãlâ gólìyí nì trá kî, nì rĩ'á tã kî 'bá 'í.
 Ní ì'dí rĩ 'bá tã kílì mbî gõ'dá kpá pãtĩ rí ró rí.
 Ní rí trá lãṅō félé òjílâ ání gã 'bá dó rí 'bá yí drí.”

5 'Dĩ vósí rí, má drí jó ángí Ôvârí kâ 'bũũ 'álâ rí ndrèzó. Jó 'álâ rí, má drí gũgũ gólâ búkũ gólìyí tã 'bã'bã Ôvârí kâ drí rĩzó rílì rí ndrèzó. Gũgũ rí 'dĩ tì lâ trá hōwéé.

6 Nĩngá sî, mālāyíkâ n̄jì-drĩ-lâ-rĩ gólìyí 'è 'bá ìzã kōkō n̄jì-drĩ-lâ-rĩ rí 'bá yí dālè 'dĩ 'bá yí drí àfōzó jó rí 'dĩ 'ásí. Gólìyí sō ítá mvēēmvē lãḡũ-lãḡũ ró rí ì'dí, gõ'dá gólìyí kpá cú rĩ'á ìyí bãḡó èdélé trá dáãbō 'ásí rí bē gbãã ìyí áḡásí 'ásí.

7 Gõ'dá ãlô ngá lédrē-lédrē sũ rí 'bá yí 'ásí rí drí ànĩzó sãánĩ félé ãlô-ãlô mālāyíkâ 'dĩ 'bá yí drí cé t̄t̄t̄. Ìzã kōkō gólâ ángó drĩ drí 'è'á úsúlâ tãlâ tã ònjí tãsí Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãã gbádú rí drígá sî rí ìcã dũũ sãánĩ rí 'dĩ 'bá yí 'á. Sãánĩ 'dĩ 'bá yí ìcã trá dũũ ngá gólâ òmbã Ôvârí kâ à'dá 'bá òjílâ gólìyí gólâ rí gã 'bá dó rí yí drí rí sî.

8 'Wãã ró, òcìkã límô jó rí 'dĩ 'álé lâ trá ndrĩ tãlâ ãmbã gõ'dá mbârâkâ Ôvârí kâ rí sî. Òcìkã 'dĩ à'dã kî, Ôvârí gólâ gãrã rí rĩ'á tólâ gõ'dá kpá gólâ mbârâkâ lípì ró rí. Ítí rí, òjílâ àzākâ yù'dàwà ìcálé filí jó rí 'dĩ 'álâ, té ìzã kōkō gólìyí n̄jì-drĩ-lâ-rĩ gólìyí mālāyíkâ drí à'dózó ì'dí bē lâ yí sãánĩ 'á rí 'bá yí à'dô rú ndè'á zãlô.

16

1 'Dĩ vósí rí, má drí Ôvârí rí gbórókō árízó vávávávã tã átã'á jó gólâkâ lésí mālāyíkâ n̄jì-drĩ-lâ-rĩ 'dĩ 'bá yí drí kî, “Nĩ nĩ nĩ'á sãánĩ gólìyí n̄jì-drĩ-lâ-rĩ 'dĩ 'bá yí trólé, nĩ gō ró bē ìzã kōkō gólìyí ìcã 'bá trá dũũdũ 'á lâ yí sî 'dĩ 'bá yí dālè vólé ángó drĩ 'á, tãlâ mã trá òmbã ró tã àrí ãkō gólìyíkâ drí sî.”

2 Ítí rí, mālāyíkâ sísí lâ ró rí drí nĩzó gõ'dá ngá íyíkâ rí dālè ñnyákú drĩ. Gõ'dá kôró 'wãã lãzé àndrê àndrê jã 'bá kó kô ró rí gõ'dá kpá lâzé 'bá ãkî, ndrô lô'dê rí drí ngãzó rĩ'á òjílâ ndrĩ gólìyí à'dó 'bá trá cú lãmbé kōrõnyã àndrê gólâ rólé rōó 'dĩ kã bē, gõ'dá kpá gólìyí rí 'bá gólâ rí líndrí ìnjílì rí 'bá yí bē rí nyálé ònjí lâ drĩ.

3 Gõ'dá nĩngá sî, mālāyíkâ rĩ lâ ró rí drí kpá ngá íyíkâ rí dãzó ìmvũ àndrê 'á. Gõ'dá 'wãã ìmvũ 'dĩ ìfí lâ drí rú jãzó à'dólé òzō ãvō àrí lãní 'bá lãní rí kãtí. Ítí rí, ngá lédrē-lédrē ndrĩ ìmvũ 'dĩ 'á rí 'bá yí drí òdrãzó ngbã vólé.

4 Nĩngá sî, mālāyíkâ gólâ nã lâ ró rí drí kpá ngá íyíkâ rí dãzó ndrĩ áyágá ìmvũ bē rí 'bá yí 'ásí gõ'dá kpá óró yí 'ásí ndrĩ. Gõ'dá ìtí rí, ìmvũ 'dĩ 'bá yí ìfí lâ yí drí rú òjãzó 'dó òzō àrí kãtí.

5 Gõ'dá nĩngá sî, má drí tã árízó, mālāyíkâ gólâ rĩ 'bá nĩ rĩ'á ìmvũ vó ndrèlé ndrĩ rí átã tã nĩ kî,

“Ní gólá à'dó 'bá trá lédrè-lédrè ró kó ìtò vò 'ásì,
 ní ì'dí rǐ'á à'dò-à'dò áníkà drí 'bálé ngǐ òjílà ndrǐ rǐ 'bá yí drǐ sǐ rǐ,
 gǒ'dá rǐ'á lédrè-lédrè ró ngbāangbānǒ, gǒ'dá gólá à'dò 'bǎ'á rǐlǐ zāā
 gbàdú rǐ,
 ìzā kǒkǒ ní drí tā ìsù 'bāzó trá drǐ là 'dǐ rǐ'á mb̄imb̄i p̄àt̄t̄i là ró.

6 Òjílà rǐ 'dǐ 'bá yí gólǐyí ùfú sǐsǐ là sǐ
 gólǐyí rǐ 'bá tā àtì-àtì Ôvârí kâ p̄élé rǐ 'bá yí trá gǒ'dá òjílà Ôvârí kâ rǐ
 'bá yí b̄e,
 ní f̄e àrǐ trá òjílà 'dǐ 'bá yí drí mv̄ulí.
 'Dǐ rǐ'á l̄an̄ò gólá ìcá 'bá té mb̄i rǐ ì'dǐ.”

7 Gǒ'dá n̄ngá sǐ, má drí kpá àzákòlâ 'dǐ 'bá yí gbórókò là àrízó ànyí
 tārābízā rízó àbélèngówá z̄élé drǐ là rǐ z̄élé tā àtá'á kǐ,

“Rǐ'á tā p̄àt̄t̄i 'ì. Ôvârí Kúmú àmákâ,
 Ní mb̄àràkâ r̄ò l̄ip̄i ró rǐ ì'dǐ,
 Ní rǐ zāā tā p̄àt̄t̄i ró rǐ àtálé ì'dǐ k̄ayí vósí kárá,
 Ní f̄e l̄an̄ò gólá ìcá 'bá té mb̄i rǐ ì'dǐ.”

8 Gǒ'dá n̄ngá sǐ, mālāyíkâ gólá sù là ró rǐ drí kpá ngá íyíkâ rǐ àdāzó ìtú
 ìf̄f̄i, à'dò ró b̄e drílâ vò zāzó àm̄e-à m̄e ró h̄awū-h̄awū òzò l̄así k̄atí, gǒ'dá
 drílâ òjílâ lôzāzó.

9 Ìtí rǐ, òjílâ ndrǐ v̄e ìyí trá ònjí là drǐ ngá àm̄e drí sǐ. Drǐ àdīzó tā ònjí
 ìyíkâ rǐ 'bá yí àyézó rǐ vò là 'á rǐ, gǒ'dá gólǐyí lô'dâ Ôvârí gólá à'dó 'bá nǐ
 mb̄àràkâ b̄e ìzā kǒkǒ rǐ 'dǐ 'bá yí drǐlǐ rǐ rú là ì'dǐ. Gǒ'dá gólǐyí 'bāá l̄an̄jǐ
 àmbā gólâkâ rú kpá kò.

10 N̄ngá sǐ rǐ, mālāyíkâ gólá n̄jǐ là ró rǐ drí ngá íyíkâ rǐ dāzó 'b̄adrǐ kùmū
 k̄or̄nyā àndr̄e ònjí ró rǐ kâ drǐ. 'Wāā vò 'b̄adrǐ kùmū gólâkâ z̄élé rǐ drí
 ànízó ndrǐ gúndrǐ-gúndrǐ. Gǒ'dá òjílâ gólâkâ rǐ 'bá yí trá ndrǐ rǐ'á ìyí sǐ-gílí
 òcǐ'á ngá l̄āzé-l̄āzé l̄an̄ò rǐ kâ 'dǐ drí sǐ.

11 Gǒ'dá gólǐyí lô'dâ Ôvârí 'būū 'álâ rǐ t̄alâ ngá l̄āzé-l̄āzé gǒ'dá l̄āzé gólǐyí
 m̄a dr̄a 'dūw̄a ró rǐ 'bá yí t̄así. Kpálé rǐ, gólǐyí àyè dr̄e zāā tā ònjí ìyíkâ kò.

12 Gǒ'dá n̄ngá sǐ, mālāyíkâ gólá n̄jǐ-kázíyá là ró rǐ drí kpá ngá íyíkâ rǐ
 dāzó áyágá àndr̄e ìmv̄u b̄e z̄ilí Yūf̄er̄et̄e rǐ 'á. Ìtí rǐ, ìmv̄u áyágá rǐ 'dǐ kâ
 drí s̄ezó ndrǐ t̄okórò gǒ'dá 'izó rǐlǐ k̄agā'dā, tákò 'dǐ àyè 'dǐ àndr̄a-t̄andǐ 'ì
 l̄at̄i ró kúmú àngí àngí rǐ 'bá yí drí àmbāzó àjù 'bū 'bá íyíkâ rǐ 'bá yí b̄e
 ḡolé òjǐ l̄esí ró.

13 Gǒ'dá n̄ngá sǐ, má drí l̄ajó'bá Sātánā kâ z̄alò nâ 'dó òzò àngbā k̄atí
 rǐ 'bá yí ndr̄ezó. Àlò rǐ àf̄ò ìn̄jǐ àndr̄e ònjí 'dǐ sǐ-'balé là 'ásì, gǒ'dá àlò rǐ
 k̄or̄nyā ùr̄jǐ-gā-d̄e ró sǐsǐ l̄āzé là drí j̄alé trá 'dǐ sǐ-'balé là 'ásì. Gǒ'dá àlò rǐ
 àf̄ò tā àngū 'bá gólá ònjógó 'bá ró kǐ 'bá nǐ rǐ, yí àat̄a 'dǐ tā àtì-àtì Ôvârí
 ngá l̄esí rǐ ì'dǐ rǐ sǐ-'balé là 'ásì. Tā àngū 'bá 'dǐ rǐ'á k̄or̄nyā ùr̄jǐ-gā-d̄e rǐ
 là ró gólá àf̄ò 'bá trá ìnyákú 'ásì rǐ ì'dǐ. Gólâ ì'dǐ òjílâ àdó 'bá rǐ'á k̄or̄nyā
 sǐsǐ àf̄ò 'bá ìmv̄u 'ásì rǐ ìnj̄ilí rǐ.

14 L̄ajó'bá Sātánā kâ gólǐyí nâ 'dǐ 'bá yí rǐ'á cú ìyí mb̄àràkâ b̄e tā t̄i drí
 à'dízó rǐ 'bá yí 'èzó. Sātánā àjò gólǐyí trá kúmú ndrǐ gólǐyí òrǐ gólǐyí àngó
 drǐ rǐ 'bá yí kâ ngálâ gólǐyí è'bélé tū vò àlò 'á à'dólé àjù 'būlǐ Ôvârí gólâ
 mb̄àràkâ ndrǐ l̄ip̄i ró rǐ b̄e k̄ayí Ôvârí rǐ gógó drí nj̄ilí trá l̄an̄ò f̄ezó ìyí
 àjù-'bá-àzǐ yí drí rǐ tū.

15 Úlǐ Yésū Krístò drí rǐ'á àtálâ kǐ, “Má à'dò àcá'á àḡolé kpá ó'dí nyǐ ró,
 òzò ùgú gólâ ànǐ 'bá ngá ùgūlǐ rǐ k̄atí. Ìtí rǐ, ànǐ ìf̄f̄i òmbā ànǐ rú itá s̄olé
 gǒ'dá à'dólé njāā. Ìtí rǐ, Ôvârí à'dò à'dó'á àyíkò ró ànǐ b̄e. Gǒ'dá ànyí 'e

ānī kô, òzô āgô gólâ ùgú drí ítá lâ ùgùlì gô'dá rĩ 'bá lāmúlì ùndú ró ò'bí lāfálé rĩ kátí."

¹⁶ Gô'dá nīngá sī, lājó'bá Sātánā kâ gólīyī nā 'dī 'bá yī drí kúmú 'dī 'bá yī è'bézó ndrī òjílā gólīyīkâ rĩ 'bá yī bē vō ālô 'á. Vō 'dī úzì rú lâ *Ārōmāgédōnō* tī Yúdā yī kâ rĩ sī.

¹⁷ Nīngá sī, mālāyīkâ gólâ nḡ-drī-lâ-rī lâ ró rĩ drí ngá íyīkâ rĩ dāzó lậ'búlì ìlì 'á. Gô'dá 'wāā Ôvârí drí tã áttázó vāvāvává ró kḡtì íyīkâ kùmú kâ jó ạngí gólākâ lésī rĩ drī sī kī, "Tã áttí vó trá."

¹⁸ Nīngá sī, vō drí lậgúzó nậ-nậ, mōgbárá drí ôsīzó ngbērê-ngbērê, gô'dá ñnyákú drí rú íyázó gbĩ-gbĩ. Gô'dá rú íyâ-íyâ lâ rĩ 'dī lậvũ trá kôró āzâ 'bá yī drī sī, kó Ôvârí 'bã āngó bē rĩ.

¹⁹ Gô'dá jārībā āndrê Bābīlónā 'dī drí lāfá nyīzó zālô nā. Lậtì rĩ 'dī 'á rĩ tã ònjī-ònjī òjílā Bābīlónā kâ rĩ 'bá yī kâ já Ôvârí drī sī kô. Gólâ 'bã gólīyī lậgô mvúlì ìgā mvá gólākâ 'álé gī kâ òzô òdrá gólâ gālāhā rĩ kátì rĩ 'ásī. Gô'dá jārībā gólīyī ndrī āngó drī 'á rĩ 'bá yī drí lô'dézó díný-díný òdrālê.

²⁰ Gô'dá ākīrī gô'dá únì yī drí àvīzó ālô-ālô ngbá lḡfì drī 'ásī zāā gbádú.

²¹ Gô'dá nīngá sī, sī ngbāngâ-ngbāngâ òzô kúnì úngú kátì rĩ 'bá yī drí lô'dézó úrú lésī òjílā drī. Sī úngú rĩ 'dī 'bá yī ālô-ālô lậnjì lâ kíló nyā'dī-rī-drī-lâ-ngâ-mùdrì. Ítí rĩ, òjílā lô'dā Ôvârí trá tālā sī lô'dé 'bá ònjì lâ ró gólīyī drī 'dī tāsī.

17

Tã gólâ jārībā ạngí zīlì Bābīlónā úlì mănīgō sī, gólâ Ôvârí drí ízālê tã ònjì òjílā 'á lâ rĩ 'bá yī kâ tāsī rĩ tāsī

¹⁻² Gô'dá 'dī vósī, ālô mālāyīkâ gólīyī nḡ-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī kâ sāánī bē rĩ drí ngázó tã áttalé má drí kī, "Ní ānī, má à'dô ìzā kōkō gólâ Ôvârí drí 'è'á fēlā òjílā Bābīlónā kâ rĩ 'bá yī drí rĩ à'dá'á ní drí. Bābīlónā rĩ'á jārībā gólâ 'dīlì ānyī áyágá gólīyī dūu rĩ 'bá yī lậgátì rĩ ì'dī. Gólâ rĩ'á òzô òkó gólâ rĩ 'bá āgô ádólé òdrá sī àyīlì yī bē àvê íyīkâ drí sī rĩ kátì, tālā òjílā gólākâ 'dī 'bá yī àdô kúmú ạngí ạngí gólīyī òrī ndrī kâ āngó drī rĩ 'bá yī trá, à'dô ró bē gólīyī drí rīzó ôvârí ābārādāgō ñnjìlì ì'dī."

³ Gô'dá nīngá sī rĩ, mbārākā Líndrì Tāndì Ôvârí kâ kâ drí fīzó má 'á gô'dá mālāyīkâ 'dī drí áttá trózó nĩ'á 'bālā vō òjílā āzākā ākó rĩ 'á. Gô'dá vō rĩ 'dī 'á tólā rĩ, má drí òkó āzā ndrēzó, gólâ rĩ'á rīlì kōrōnyā āndrê kākā drī. Ígī lậ'dá trá Ôvârí rú kōrōnyā rĩ 'dī rú'bá lâ 'ásī ndrī. Gô'dá kōrōnyā rĩ 'dī rĩ'á cú drī bē nḡ-drī-lâ-rī kpá í'yá bē zālô mùdrì.

⁴ Òkó rĩ 'dī sō ítá kākā lậgì lâ drí à'dólé rōo rĩ ì'dī. Gô'dá gólâ lô'ì yī kpá ngá lậgú 'bá lậgú rĩ 'bá yī sī. 'Dī rĩ'á tó mó òmvô kâ ñnjì drí kâ gô'dá tālālā bī kâ bē, éédê dáābō 'ásī gô'dá kpá kúnì lậgú-lậgú ró rĩ 'bá yī 'ásī. Gô'dá gólâ kpá cú rĩ'á ìgā mvá édelé dáābō 'ásī rĩ bē yī drīgá. Gô'dá ìgā mvá rĩ 'dī rĩ'á dūu pí'dī-pí'dī tã Sātánā kâ rĩ 'bá yī bē gô'dá kpá tã ònjī-ònjì gólâ drí rĩ'á 'èlā rĩ 'bá yī bē.

⁵ Gólâ rĩ ándrá-gá-sílì 'á rĩ āzákôlā 'dī ìgī rú lâ trá úlì mănīgō sī kī nĩ rĩ,

BĀBĪLÓNĀ,

JĀRĪBĀ ẶNGỊ ẶNDRÊ ẶGÔ ẶDÓ 'BÁ KĀ NDRĪ

GÔ'DÁ KPÁ TĀ KĀKĀRĀ NDRĪ ẶNYĀ RÓ RĪ 'BÁ

RŪ 'ÈLÉ KÓ KÓ RĪ 'BÁ YĪ KĀ.

⁶ Má ndrê òkó rĩ 'dī kpá trá òdrá ró, tālā gólâ mvú òjílā ífífì Ôvârí kâ ró gólâ drí úfúlì trá tālā tã lēlē gólīyīkâ Yésū 'á rĩ tāsī rĩ yī ārì lâ yī trá. Gô'dá

má ndrê òkó rí 'dĩ bē tólá rí, rĩ'á tã lârô ró má drí, tãlá Ôvârí fěé drē lãṅô gólá drí kô.

⁷ Nĩngá sī rí, mālāyíkā 'dĩ drí ngāzó ámā ìjílí kī nī rí,

Ánì tì à'dì tã 'dĩ drí sī à'dô tāsī yā? Ní ìsū tã kô! Má à'dô tã kíríwá òkó rí 'dĩ tāsī rí ngĩ'á ní drí gō'dá kpá kōrōnyā gólá drī bē nṅi-drī-lā-rī gō'dá í'yá yí bē mùdrí gólá drí rīzó rĩ'á rīlí drī lā 'á 'dĩ bē.

⁸ Sísí rí, kōrōnyā rí 'dĩ kó rĩ'á lédrē-lédrē ró. Gō'dá ngbāāngbānō rí, gólá à'dó kô lédrē-lédrē ró. Gō'dá kpálé ìtí rí, gólá à'dô àfō'á volé 'bú àndrē gólá ngīlí-ngīlí àdūkū àkó 'dĩ 'ásī lédrē-lédrē ró. Òjílā ndrī àngó drī 'á, tì lā yí à'dô à'dí'á, òzō gólīyí òtírī kōrōnyā rí 'dĩ ndrē lédrē-lédrē ró kpá ó'dí rí. Òjílā rí 'dĩ 'bá yí, ùgĩ gólīyí rú kô búkū òjílā gólīyí à'dó 'bá lédrē-lédrē ró àdūkū àkó rí 'bá yí ká 'á. Búkū rí 'dĩ rĩ'á búkū gólá òjílā Ôvârí ká rú lā yí ìgīzó 'á lā drē àkpākā'dā sísí Ôvârí 'bāá àngó kô rí ì'dí. Gō'dá kōrōnyā 'dĩ, Ôvârí à'dô fū'á lā kpá volé.

⁹ 'Dōvó tã nō òfí drē ànì drī. Drī gólīyí nṅi-drī-lā-rī 'dĩ 'bá yí à'dā úní nṅi-drī-lā-rī òkó 'dĩ drí rīzó rīlí drī lā rí 'bá yí ì'dí.

¹⁰ Drī gólīyí nṅi-drī-lā-rī 'dĩ 'bá yí à'dā kpá kúmú àngí gólīyí nṅi-drī-lā-rī rí 'bá yí ì'dí. Gō'dá kùmū kúmú nṅi gólīyí nṅi-drī-lā-rī 'dĩ 'bá yí 'ásī rí 'bá yí ká ndē rú trá, gō'dá àlô rí íyíká drē zāà kúmú ró, gō'dá àlô rí àcá íyíká drē kô. Òzō gólá àlô 'dĩ àacá trá rí, gólá à'dô rĩ'á kúmú ró cé fínyáwá ìtí.

¹¹ Kōrōnyā gólá à'dó 'bá trá sísí lédrē-lédrē ró gō'dá nō rí à'dó 'bá lédrē-lédrē àkó 'dĩ ì'dí kúmú nṅi-drī-lā-nā lā ró rí ì'dí, gbō lé rí, gólá rĩ'á àlô gólīyí nṅi-drī-lā-rī sísí rí 'bá yí lāfálé sī àgō 'bá kpá ó'dí rí ì'dí, gō'dá Ôvârí à'dô kpá gólá rí fū'á 'wā.

¹² Í'yá gólīyí mùdrí ní drí kpá ndrélé trá 'dĩ 'bá yí à'dā tã kúmú gólīyí mùdrí gólīyí kùmū ìtō 'bá drē kô. Gō'dá rí, Ôvârí à'dô drī-àcē fě'á gólīyí drí kùmū 'èzó àlô-àlô kōrōnyā 'dĩ bē cé kàyí fínyáwá sī rí ì'dí.

¹³ Látì tã ìsū-ìsū kúmú gólīyí mùdrí 'dĩ 'bá yí ká rí ká ndrī rĩ'á àlô, gō'dá gólīyí à'dô mbârākā gō'dá drī-àcē bē fě'á kōrōnyā 'dĩ drí.

¹⁴ Gō'dá gólīyí à'dô àjú 'bū'á Kábīlīkī drī tītī Ôvârí ká bē. Gō'dá lé rí, gólīyí ícá kô tã trólé Kábīlīkī 'dĩ drīgá sī. Gólá à'dô tã trō'á nī gólīyí drīgá sī, tãlá gólá rĩ'á kúmú 'í kúmú àzì drīlí ndrī, kùmū góláká rí rĩ'á gāṛā. Gō'dá òjílā góláká drílā nṅilí rí 'bá yí gō'dá kpá tã lē 'bá ìyí gólá 'á pìpìsìlì àlô sī 'dĩ à'dô ìyí kpá tã trō'á Kábīlīkī Ôvârí ká 'dĩ bē.

¹⁵ Áyágá dūú ní drí ndrélé trá 'dĩ 'bá yí rĩ'á vō gólá àgō àdó 'bá àndrē 'dĩ drí rīzó rīlí rí ì'dí. Gō'dá áyágá rí 'dĩ 'bá yí rí rĩ'á ò'bí gólīyí òrī ndrī 'ásī, gō'dá vō tì àlô-àlô àngó drī sī àgō àdó 'bá 'dĩ drí rīzó kúmú ró drī lā rí 'bá yí à'dalé ì'dí.

¹⁶ Gō'dá kōrōnyā kākā í'yá lā mùdrí 'dĩ 'bá yí bē à'dô ìyí gā'á dó òkó 'dĩ lówó lā 'bālé, gō'dá gólīyí à'dô 'dē'á òkó 'dĩ drī gō'dá àyézó lā ùndú ró. Gólīyí à'dô gólá rí à'wá nyā'á ngbá volé gō'dá gólá rí zāzó lāsì sī dāmú-dāmú.

¹⁷ Gō'dá ìtí rí, Ôvârí 'bā kúmú àngí mùdrí 'dĩ 'bá yí nī drī 'bélé tã ìsū àlô sī òkó 'dĩ fūzó volé, òzō yí drí lélé rí kátí. Rĩ'á Ôvârí ì'dí gólá kúmú 'dĩ 'bá yí 'bā 'bá mbârākā gō'dá drī-àcē bē félé kōrōnyā kākā 'dĩ drí, à'dô ró bē kúmú 'dĩ 'bá yí drí ícázó tã Ôvârí drí 'bālé trá sísí rí 'élé.

¹⁸ Nī ndrē drē, òkó gólá ní drí ndrélé 'dĩ à'dā jārībā àndrē gólá à'dó 'bá kúmú ndrī àngó drī 'á rí 'bá yí drīlí kúmú ró rí ì'dí.

18

Tā Ôvârí drí átálé Yôwánî drí kî 'bá nî, yí ã'dô jãrîbã zîlî Bãbîlônã rî ùfú'á rî

¹ Gõ'dá 'dîi vósî rî, má drí mälâyíkã äzâ ndrëzó ânî'á 'bũú lésî, ängó drî 'á nõngá gólâ cú rî'á mbârâkã bê gãřã. Vö î'î ânî trá gólâ ngá lésî vö îwálé vö tî ängó drî 'á rî 'bá yî 'ásî cé tîtî.

² Ítî rî, gólâ drí ngãzó trélé ùrú mbârâkã sî röö kî nî rî,

Jãrîbã ángî Bãbîlônã 'dî äâ'dô ùfú'á lâ trá, gõ'dá äyézó lâ ándró ró. Gõ'dá ä'dô rú jã'á cé vö gólâ líndrí ònjî gõ'dá lâjóbã ndrî Sätánã kã rî 'bá yî drí rîzó rîlí 'á lâ rî ró. Lögónö, bívö, lâbãgũ gõ'dá kôrönyã gólîyî òjílã mvá drí lôvó lâ yî 'bälé kô'dáwá rî 'bá yî trá rî'á îyî rú ê'bé'á tólã.

³ Äâ'dô gólâ rî ùfú'á trá, tãlã gólâ ädô òjílã òrî tî kã ndrî ängó drî kã ró rî 'bá yî, ngá îyî trá 'dó rî'á tã äzâ-äzã kpönyã ökö kpã kã rî 'élé gólâ bê. Gólîyî rî îyî trá ödrã gólãkã mvülî gõ'dá kúmú ángî ángî ängó drî 'á rî 'bá yî ndrî 'dó rî îyî nîlí gólâ drí 'bã 'álã rî'á äyîlí gólâ bê. Ngá lâzî 'bá ängó drî kã rî 'bá yî ä'dô îyî trá ngá-tî bê düü, tãlã òjílã jãrîbã 'dî kã rî 'bá yî lê îyî tã ngá kã röö îyî ífíí drí özö ökö gólâ ävê 'bá ró rî kâtí.

⁴ Gõ'dá nîngá sî, má drí äzákólã 'dî gbórökö lâ ärízó 'bũú lésî kî nî rî, Ôvârí kî,

Änî òjílã ámákã ró rî 'bá yî, nî ngá ùrú, nî äyê ró jãrîbã 'dî, tãlã nî ä'dô ró bê cú ítî ngá äzãkã äkö 'élé tã 'è'è änyã sũ 'bã kô gólãkã rî'á 'elã 'dî bê. Özö nî äâyê gólâ kô'dáwá rî, nî ä'dô lâñö ñã'á äñî drî kãkã älö gólâ bê.

⁵ 'Dövä nî ndrê drê, tã ònjî gólãkã rî 'bá yî ndrî já Ôvârí drî sî kô, tãlã tã ònjî rî 'dî 'bá yî trá rî'á îyî ädrö-ädrö lâ yî ró, özö ngá ädrö-ädrö ángî kâtí ítölé kó ñnyákú drî sî cálé bũüü ùrú 'álã.

⁶ 'Dövä ítî rî, tã ònjî gólãkã 'élé trá rî 'bá yî äägö äkpã gólâ drî. 'Dövä gólâ ùüsü ró lâñö gólâ ä'dó 'bã ändãlã rî gãřã lâñö gólâ drí 'élé trá äzî-äzî drí rî 'bá yî drî sî. Gólâ lôrö ödrã ònjî gälãhã äzî-äzî drí mvülî, 'dövä ítî rî, gólâ ùmvü ödrã ä'dó 'bã ònjî lâ ró ändãlã rî rî.

⁷ Gólâ fê ngá-tî tãndî tãndî düü ämbã trá ndrî 'dó îyî nyãnyã drí. Gõ'dá ngbãngbãñö rî, 'dövä gólâ ùñî drê ïzã kökö ngá äkö kã bê 'dî vö lâ 'á. Tãlã gólâ rî'á áru-áruwã 'bã 'î röö, gõ'dá tã ïsũ-ïsũ bê îyî nyãnyã drí kî, "Mã rî'á özö kúmú ángî kâtí, má ä'dó kô özö äyîzî kâtí ïzã ró, lâñö ùsü mã kô gõ'dá ämã 'bälé ïzã ró."

⁸ Gõ'dá tãlã tã ïsũ gólãkã trá ítî ró rî drí sî rî, lâñö ändrê ä'dô 'dê'á gólâ drî. Ngá lâzé ä'dô gólâ rî 'è'á kãyî älö sî, gólâ ä'dô 'bã'á tã ïsũ ró. Löfö ä'dô gólâ rî 'è'á gõ'dá lâsî ä'dô kpã gólâ rî zã'á. Ôvârí Kúmú ämákã rî rî'á cú mbârâkã bê. Ítî rî, rî'á gólâ î'dî ä'dó 'bã tã gólãkã kîlí rî.

⁹ Gõ'dá kúmú ángî ángî gólîyî ndrî òrî 'ásî sîsî äyî 'bã trá gólâ bê rî 'bá yî, gõ'dá kpã äyîkô 'è 'bã trá gólâ bê rî 'bá yî, özö öndrê îyî öcîkã trá ngã'á lâsî gólâ rî 'bã jãrîbã 'dî zälé rî kã rî, gólîyî ä'dô ïzã ngö'á.

¹⁰ Ítî rî, ùrî ä'dô gólîyî 'è'á, tãlã gólîyî ndrê lâñö trá rî'á 'dê'á òjílã 'dî 'bá yî drî, 'dîi gólîyî ä'dô ädré'á gîã jêjê ró gõ'dá rî'á tã átálé kî,

"Wúüwú, Bãbîlônã! ïzã kökö, ïzã kökö! Jãrîbã mbârâkã äkî,

lãñö änikã rî ä'dê trá gbö 'wãã ró, úufú nî trá cé ïtú-pã älö sî."

¹¹ Ngá lâzî 'bã ängó drî rî 'bá yî ä'dô îyî kpã ïzã ngö'á tãlã jãrîbã 'dî tãsî, tãlã òjílã ä'dô 'bã'á yü'dãwã ngá gólîyíkã gîlí.

12-13 'Dĩ rĩ'á ngá à'dó 'bá òzō nōô yí kátí rí 'bá yí, dáābō, kúní lậgú 'bá rí 'bá yí, ítá lậgí lậ yí drí 'bālẹ rōô lậ rōô ró rí 'bá yí, fẹ tándí rízó ngá ũrúkà 'bá yí édélé rí 'bá yí, ìnjígó sí yí, ngá sūsū édélé àdì 'ásì, gō'dá kúní mvèèmvè ró rí 'bá yí bẹ rí, girífā yí, dō gólíyí ặjị bẹ rí 'bá yí gáfálā gō'dá àlókō gólíyí à'dó 'bá òzō múrặ kátí rí 'bá yí, gō'dá dō gólíyí rí 'bá kólẹ cú ặjị bẹ tũrũ-tũrũ rí 'bá yí, òdrá, dō tándí rí 'bá yí, ítí, kạbìlìkị yí òsánì àrābíyā gólá òsánì drí rĩ'á sẹlā rí, gō'dá òjílā gólíyí rặgị ró rí 'bá yí bẹ rĩ'á gílā ìyí òzō kōrōnyā 'bā kạ yí kátí rí 'bá yí ì'dí.

14 Gō'dá ngá lậzị 'bá 'dĩ 'bá yí à'dô ìyí tā àtá'á kị,
 “Wúúwú, Bābílónā, ngá-tị ndrị àmā drí lịfị 'bázó vó lậ yí rú 'á rí 'bá yí ặvị ìyí trá ndrị.
 Ngá-tị àmákà dũu rí 'bá yí dị trá lịmvú bẹ ngbá, gō'dá mả ícá kô úsúlá ó'dí.”

15 Gō'dá ngá lậzị 'bá 'dĩ 'bá yí, ũrị à'dô gả'á gólíyí rú tầlā lậnō jặrịbặ 'dì kạ sị, gólíyí à'dô àdré'á gĩa jẹjẹ ró,

16 gō'dá à'dô ìyí tā àtá'á kị,
 “Wúúwú, Bābílónā! Ìzā kōkō, ìzā kōkō!
 Àyẹ ìzā jặrịbặ àndrẹ 'dì kạ gả trá àmā lịfị. Sịsị nả rí, gólá rĩ'á òzō òkó gólá ítá lậgú-lậgú sō 'bá ì'dì rí kátí,
 gólá lậ'ì ìyí nyáanyā trá ngá dáābō gō'dá kúní mvá lậgú-lậgú ró rí 'bá yí sị.

17 Ngbāangbānō rí, nyĩ ró, ngá-tị dũu gólákà 'dĩ 'bá yí drả trá ndrị.”

Kólóngbō àndrẹ àndrẹ lịpị yí gō'dá gólíyí ndrị rí 'bá lōsị 'élé lịmvú 'á rí 'bá yí bẹ, à'dô ìyí kpá àdré'á gĩa jẹjẹ ró.

18 Gō'dá gólíyí ndrẹ bẹ òcìkà àfō'á lặsị gólá rí 'bá jặrịbặ 'dì zălẹ rí kạ rí, gólíyí drí òtrézó ũrũ kị,

“Àlówálá kó ítō vō 'ásì rí, jặrịbặ àzā kó yú'dạwạ gặrặ gólá nōô rí drị sị.”

19 Ítí rí, gólíyí drí ngázó ófó òmvólẹ lódălẹ ìyí drị sị lúlũ bẹ kị,
 “Wúúwú! Bābílónā! Ìzā kōkō, ìzā kōkō!
 Jặrịbặ àndrẹ 'dì ìzā lậ gả trá àmā lịfị.
 Ặkũ ró rí, àmā òjílā ndrị kólóngbō kạ rí 'bá yí à'dô ìyí trá ngá-tị bẹ dũu tầlā jặrịbặ 'dì tầsị,

gō'dá nyĩ ró, gō'dá àcạ trá ặ'dị-drị àgàngbẹlẹ ró.

20 Òjílā ndrị 'bũu kạ rí 'bá yí, 'dōvó nị à'dô àyìkō ró, tầlā úúfũ Bābílónā trá. Ànì tầ àngũ 'bá Òvạrị kạ rí 'bá yí,

gō'dá lặjọ'á Òvạrị kạ rí 'bá yí bẹ gō'dá kpá gólíyí òjílā Òvạrị rí nyáanyā kạ rí 'bá yí bẹ, nị à'dô àyìkō ró,

tầlā Òvạrị fẹ lậnō trá drilá, tầlā gólá úfũ ànì trá.”

21 Gō'dá nịngá sị, mầláyìkà àzákólá mbàrākà àkị bẹ rí drí ànìzọ kúní cú òzō gólá ngá 'ízó rí kátí rí trózó vũlị lịmvú àndrẹ 'á, gō'dá tầ àtázó kị,

“Mị ndrẹ, jặrịbặ àndrẹ Bābílónā kạ 'dì àà'dô vũ'á lậ vũdrị ítí,
 gō'dá à'dô ặvị'á vólẹ.

22 Gō'dá tólá rí, ócạ gō'dá ngá kũ'dị kátí rí 'bá yí kô.

Ngátá ngá gólíyí rĩ'á vólá vōvō rí 'bá yí óvó kpá kô, lóngó ngōngō kpá yú. Gō'dá jặrịbặ rí 'dì 'á tólá rí, òjílā àzākà yú'dạwạ à'dólẹ ngá tándí ró rí 'bá yí édélé gílì gō'dá kpá 'ặ'ị-àrạ 'lị.

23 Òjílā yú'dạwạ lầmbā ì'lì tólá. Gō'dá àyìkō ặfũ lặgị kạ rí ícá kô à'dólẹ tólá kpá ó'dí.

Ngá lậzị 'bá gólíyí Bābílónā kạ rí 'bá yí à'dô ìyí kpá trá òjílā àngị àngị ró vō ndrị àngó drị 'á rí 'bá yí 'ásì.

Áâdô òrĩ àngó drĩ 'á rĩ 'bá yĩ trá ndrĩ òjô gólâkâ rĩ sĩ.

²⁴ Gõ'dá Ôvârí fê lâņô trá Bâbílônã drĩ, tâlâ gólâ úfû tâ àngũ 'bá gólĩyĩ
Ôvârí kâ rĩ 'bá yĩ trá,
gõ'dá kpá òjílã Ôvârí rĩ nyãányã kâ rĩ 'bá yĩ bê àngó drĩ sĩ ndrĩ."

19

Tã òjílã Ôvârí kâ rĩ 'bá yĩ drĩ lóngó ngôzó gólâ rĩ lùyízó,

tâlâ gólâ fê lâņô trá òjílã Bâbílônã kâ rĩ drĩ rĩ

¹⁻² 'Dũ vósĩ rĩ, má drĩ òjílã ârízó dũ 'bũ 'álâ lóngó ngô'á ãyĩ kĩ nĩ rĩ,
"Ôvârí, mã lùyĩ nĩ. Nĩ rĩ'á ãmã pã 'bá trá rĩ ã'dĩ.
Nĩ kpá cé ã'dĩ mbârâkã lípĩ 'ĩ, gõ'dá nĩ kpá cé ã'dĩ òjílã drĩ ãnjĩlĩ rĩ,
tâlâ kãyĩ vósĩ cé nĩ rĩ ãyĩkã zãã rĩ'á tâ pãtĩĩ ró rĩ átálé ã'dĩ.
Nĩ fê lâņô gólâ ícã 'bá té gá rĩ trá â'dô-â'dô ánikã rĩ vó ró.
Nĩ fê lâņô trá òjílã jãrĩbã àngĩ 'dĩ kâ rĩ 'dĩ drĩ,
Bâbílônã gólâ òjílã àngó drĩ 'á rĩ 'bá yĩ ãzã 'bá ãnyĩ tãĩ rĩ, â'dô ró bê gólĩyĩ
drĩ rĩzó òvârí âbârãdãgô ãnjĩlĩ rĩ.
Ítĩ rĩ, Ôvârí, nĩ fê lâņô ícã 'bá ícã gólâ bê rĩ trá drĩlã,
tâlâ gólâ úfû ngá 'ẽ 'bá ánikã rĩ trá."

³ Gõ'dá nĩngã sĩ, òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kpá lóngó â'bézó ó'dĩ kĩ,
"Dôvó mã lùyĩ nĩ Ôvârí Kúmú ãmãkã, tâlã nĩ ãzã jãrĩbã àngĩ Bâbílônã 'dĩ
trá lâņô gólâ tâ lâ drĩ ícálé vĩlĩ òjílã drĩ sĩ kô rĩ sĩ."

⁴ Gõ'dá 'dũ vósĩ rĩ, sísĩ-lésĩ ró nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-sũ rĩ 'bá yĩ, gõ'dá ngá
lédrẽ-lédrẽ gólĩyĩ sũ rĩ 'bá yĩ bê drĩ ãyĩ 'ã'ĩ tĩzó vũdrĩ Ôvârí àndrá rĩ'á kĩtĩ
íyĩkã kũmũ kâ rĩ drĩ. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ tâ átázó kpãkã ãlô kĩ, "Ãwô-'dĩ,
'dôvó mã lùyĩ nĩ Ôvârí."

⁵ Nĩngã sĩ, òjílã ãzã kĩtĩ kũmũ kâ Ôvârí kâ ngá lésĩ rĩ drĩ ngãzó tâ átálé
kĩ,

"Ãnĩ ndrĩ gólĩyĩ ngá 'ẽ 'bá ró Ôvârí kâ ró rĩ 'bá yĩ, gólĩyĩ gólâ rĩ ãnjĩ 'bá ró
rĩ 'bá yĩ,
'dôvó nĩ lùyĩ Ôvârí, ãnĩ ndrĩ ãkĩ ãkó, nĩ lùyĩ Ôvârí ãmãkã."

⁶ Gõ'dá nĩngã sĩ, má drĩ òjílã ò'bĩ àyĩ ârízó rũũ rũũ rũũ ókĩzó ãĩmvũ rĩ
'bá lâsólé òlé drĩ sĩ rĩ kãtĩ, gõ'dá kpá mōgbárã drĩ rĩrĩ lōndrólé úfũ-úfũ
bê rĩ kãtĩ. Gólĩyĩ átã tâ trá kĩ,

"Mã lùyĩ Ôvârí. Gólã rĩ'á Kúmú 'ĩ àngó drĩlĩ ndrĩ.

Gólã rĩ'á Ôvârí ãmãkã. Gólã ã'dĩ rĩ'á gólã mbârâkã ndrĩ lípĩ ró.

⁷ 'Dôvó ãtĩ rĩ, mã â'dô kpãkã ãlô ãyĩkô ró,

gõ'dá mã ãnjĩ ró gólã kpã,

tâlã kãyĩ ãndrô nô rĩ'á kãyĩ gólã Kãbĩlĩkĩ Ôvârí kâ drĩ 'ẽzó òkó ó'dĩ
íyĩkã àtrólé rĩ ã'dĩ.

Ókó ó'dĩ* rĩ 'dĩ êdê ãyĩ nyãányã trá njãã gólã rĩ trôzó ágó ró.

⁸ Ítĩ rĩ, Ôvârí fê ítã gólã ó'dĩ ró mvêmvê lãgũ-lãgũ ró kpĩrĩ-kpĩrĩ rĩ trá òkó
rĩ 'dĩ drĩ sölé."

(Ítã ó'dĩ rĩ 'dĩ â'dã tâ 'ẽ'ẽ tãndĩ gólĩyĩ òjílã Ôvârí kâ drĩ 'ẽ'á 'ëlã rĩ ã'dĩ.)

⁹ Gõ'dá nĩngã sĩ, gólã drĩ tâ átázó má drĩ tâ ãzã ãgĩlĩ. Tã rĩ 'dĩ ã'dĩ rĩ'á
nõtĩ. "Ã'dô 'bã'á tãndĩ ró â'dózó òjílã gólĩyĩ Ôvârí drĩ tâ ícãrãzó trá gólĩyĩ

* 19:7 19.7 Ókó ó'dĩ tâ ífĩ lâ kĩ, òjílã Ôvârí kâ, gõ'dá Kãbĩlĩkĩ 'dĩ íyĩkã Yésũ ã'dĩ.

drí ânĩzó àfù lāgī Kábīlīkī ká 'dī 'á rī 'bá yī lāfálé." Gõ'dá gólá àtá kpá má drí kī nī rī, úlī rī 'dī 'bá yī à'dô trá úlī pàtīī 'í Ôvârí ngá lésī.

¹⁰ Nīngá sī, má drí 'ā'ī tīzó mālāyíkā rī 'dī àndrá, ā'dô ró bē tíkó gólá rī ìnjīzó rī, gõ'dá gólá kī má drí rī, "Ní 'è tã ìtī lâ 'dī ró 'dī kô. Mâ rī'á cé ngá 'è 'bá Ôvârí ká ì'dī, kpá òzô ànī drí à'dórē ànī àdrúpī kristô 'bá ró gólīyī ndrī tã lē 'bá trá tã gólá Yésū drí à'dalé trá gólīyī drí rī 'á rī 'bá yī bē rī tí. Rī'á Ôvârí ì'dī gólá ní drí ìcálé ìnjīlā. Àmâ ndrī 'dó rī'á lājó'bá Ôvârí ká ì'dī kpākā àlô tã àngū 'bá yī bē, tálá gólīyī lē tã trá tã Ôvârí ká 'á bũũ òdrā gólīyīkā tú, òzô Yésū drí 'élé rī tí."

Tā Yésū drí òjīlā àngó 'á gólīyī rī 'bá tã Ôvârí ká gālé 'dó

rī 'bá yī ùfúzó rī

¹¹ Gõ'dá 'dī vósī rī, má drí ngá ndrēzó bũũ 'bũ 'álá, gõ'dá má drí Yésū rī ndrēzó rā'á òsánī mvēēmvē drīī. Gólá rī rú rī'á " 'Òjīlā ífífí" ' gõ'dá kpá " 'Pàtīī" '. Gólá rī tã ndrī kīlī mbī gõ'dá kpá lāṅō mbī rī fēlé ì'dī.

¹² Gólá rī līfī rī'á òzô lāsī kátī. Gõ'dá gólá kpá rī'á ápà kúmú àngí àngí ká yī bē dũũ yī drīī. Gólá cú rī'á rú àzà bē gólá ìgīlī trá gólá rú rī. Tã ífí rú 'dī ká fí òjīlā àzākā drīī kô gbō cé gólá rī nyāányā ì'dī élé.

¹³ Gõ'dá gólá sō itá gólá à'dó 'bá 'dó àrī ró rī ì'dī. Úzī kpá gólá rī rú, " 'Úlī Ôvârí ká" '.

¹⁴ Àjú 'bũ 'bá gólīyī ndrī 'bũ 'álá rī 'bá yī 'dē ìyī trá 'dó gólá vósī. Gõ'dá àjú 'bũ 'bá yī sō ìyī itá lāgú 'bá lāgú ngbángbá rī 'bá yī ì'dī. Gólīyī ndrī kpá 'dó òsánī mvēēmvē drīī sī.

¹⁵ Lígú mbēlēsō cī àkī drí àfōzó gólá rī sī-'bálé 'ásī tībē gólá drí 'èzó tã trólé ì'dī sī lâ òjīlā òrī gólīyī ndrī àngó drī ká rī 'bá ìyī Ôvârí rī àrīlī kô rī 'bá yī drīgá sī. Gólá à'dô rī'á gólīyī drīī pīdrīgú lānjī-lānjī kúmū ká àdī 'ásī rī sī. Gólá à'dô kpá àwālākā Ôvârí ká rī à'dá'á gólīyī drí tã ònjī òjīlā ká tāsī. Ôvârí gólá mbàràkā ndrī līpī ró rī à'dô òjīlā 'bā'á lāṅō ùsúlī òzô fē lō'wá ìpīlī mōrá 'á zālé òdrá ró rī kátī.

¹⁶ Itá gólākā rú gólá rī pàrà'bú drī 'á rī, Ôvârí ìgī tã trá nōtī,

KÚMÚ, KÚMÚ NDRĪ DRĪLĪ GÓLÁ KŪMŪ LĀ DRĪ À'DÓLÉ

NGÁ CÉ TĪTĪ DRĪ SĪ ÀKĪ ÀKÓ RĪ.

¹⁷⁻¹⁸ Gõ'dá nīngá sī, má drí kpá mālāyíkā àzà ndrēzó rī'á àdré'á mbī ìtú bē. Gólá drí trēzó lōgónō yī àzīlī ndrī àrīwá gólīyī kpá rī 'bá lōngalé 'bũ àgálé lōgónō kátī rī 'bá yī bē. Nīngá sī rī, gólá drí tã àtázó àrīwá 'dī 'bá yī drí kī, "'Dōvó nī ànī rú è'bélé àvō gólīyī Ôvârí drí 'è'á ùfúlā rī 'bá yī lōnyalé. Nī ànī kúmú yī à'wá gõ'dá àjú 'bũ 'bá yī bē gõ'dá kpá gólīyī sīsī-lésī rī 'bá yī bē à'wá lâ yī lōnyalé gõ'dá kpá òsánī yī òjīlā lōmbā 'bá drī lâ rī yī bē gõ'dá kpá òjīlā lārākō ndrī rī 'bá yī à'wá lâ yī lōnyalé volé."

¹⁹ Gõ'dá nīngá sī, má drí kōrōnyā àndrē kākā 'dī ndrēzó kúmú àngí àngí gólīyī òrī ndrī àngó drī 'á rī 'bá yī ká bē gõ'dá àjú 'bũ 'bá gólīyīkā rī 'bá yī bē. Èè'bē gólīyī trá kpākā vō àlô 'á àjú 'bũlī òjīlā gólá rī 'bá òsánī mvēēmvē drīī rī bē gõ'dá kpá àjú 'bũ 'bá gólākā rī 'bá yī bē.

²⁰ Gõ'dá ódrī kōrōnyā ùrī-gà-dē ró rī 'dī rūzó tã àngū 'bá gólākā rī 'bá òjīlā lāmbé kōrōnyā 'dī ká bē rī àdólé tã lārākō 'è'è sī, rī'á kōrōnyā 'dī līndrī lâ ìnjīlī rī bē. Úvũ kōrōnyā 'dī tã àngū 'bá gólākā rī 'bá ònjō àdólé 'dī bē kpārātī lédrē-lédrē ró ìmvũ àndrē gólá rī 'bá kōlé lāsī bārūtī ká sī rī 'á.

²¹ Lé ití rí, úúfú ãjú 'bũ 'bá ãmbúkũ gólíyíkâ rí 'bá yí lígú mbêlēsō cī ãkī gólâ âfō 'bá òjílâ gólâ rī 'bá òsánī drī rí sī-'bálé lâ 'ásī rí sī. Gō'dá ití rí, āríwá 'dī 'bá yí drī ãsízó gólíyī ā'wá lōnyálé té bũúũ 'à lâ iyī drī ácázó dũúú.

20

Tā Ôvârí drí Sātánâ rí ômbézó ndrô kútũ-âlô sī rí

¹ Gō'dá nīngá sī, má drí mālāyíkâ āzâ ndrēzó ânī'á 'bũú lésī āngó drī 'á nōngá. Gólâ cú rī'á mǎfōtāā ąťī 'bú ąđũkũ ākó dī ngīlī-ngīlī rí kâ bê yí drīgá, gō'dá kpá nyārī ąngī tāmbarā kągā'dā rí bê.

² Ití rí, gólâ drí ĩnī āndrē ōnjí tētē 'dī rüzó, 'dī rī'á ĩnī gólâ rī 'bá trá ndrô dũú sī, gólâ rī'á zīlâ Sātánâ kúmú líndrī ōnjí rí 'bá yí drīlī rí ĩ'dī. Gō'dá mālāyíkâ 'dī ômbê gólâ trá nyārī ąngī kągā'dā 'dī sī.

³ Gō'dá mālāyíkâ 'dī drí ĩnī rí 'dī trözó vūlī kǎłũ 'bú gólâ dī ngīlī-ngīlī ąđũkũ ākó 'dī 'á, gō'dá mālāyíkâ rí 'dī drí 'bú rí 'dī ąťī lâ â'bázó gō'dá ícízó lâ ngárá, tǎlâ Sātánâ ōzó kô kpá ngāâ áfōlé ĩvī rī'á òjílâ ádólé āngó drī 'á, té bũúũ ndrô kútũ-âlô ōndē rú trá rí ĩ'dī. Ndrô kútũ-âlô 'dī vósī rí, áâ'dô ĩnī rí 'dī ĩnjí'á kǎyī fínyáwá sī.

⁴ Gō'dá má drí kpá òjílâ āzâ 'bá yí ndrēzó rī'á iyī kĭťī kũmũ kâ rí 'bá yí drī sī. Òjílâ rí 'dī 'bá yí ó'ê gólíyī trá lídrílí ó'dí lédrē-lédrē ró. Ôvârí fē drī-ácê trá òjílâ rí 'dī 'bá yí drí rızó tǎ kīlī. Gólíyī kpá rī'á òjílâ gólíyī úfúlí trá, tǎlâ gólíyī átâ tǎ trá trǎtrǎ ō'bí 'á kī, Yésũ ĩ'dī rī'á kúmú iyíkâ ĩ'dī, gō'dá tǎlâ gólíyī átâ kpá úlī Ôvârí kâ rí 'bá yí trá òjílâ drí rí tāsī rí 'bá yí ĩ'dī. Òjílâ rí 'dī 'bá yí ĩnjī iyī kōrōnyā āndrē ōnjí tētē 'dī kô, ngátá gólíyī gā kpá trá líndrī lâ ĩnjīlī, ngátá lāmbé lâ 'bálé iyī ándrá-gǎ-sĭlī 'á ngátá drí 'á. Gō'dá gólíyī á'dô rī'á kpākâ álô Yésũ yí bê kúmú ró iyī ndrô kútũ-âlô sī.

⁵⁻⁶ Gō'dá tǎ rí nō rī'á tǎ drī-káká lídrī-lídrī kâ rí ĩ'dī. Òjílâ gólíyī 'é'á lídrílâ iyī ōdrā 'ásī sĭsĭ rí 'bá yí, rī'á òjílâ ngīngī lâ Ôvârí kâ rí 'bá yí ĩ'dī. Āyĭkō bê! Āyĭkō bê! Gólíyī á'dô á'dó'á āyĭkō ró. Ícá kô gólíyī drí ôdrázó ó'dí gólíyī lô'bê-lô'bê sī ĩmvú āndrē gólâ rī 'bá kōlé lǎsĭ ró rí 'á. Ití rí, gólíyī á'dô lōsī 'é'á Ôvârí yí drí Yésũ Krístō bê gólíyī sĭsĭ-lésĭ rí 'bá yí ró. Gō'dá gólíyī á'dô á'dó'á kúmú ró iyī Krístō bê ndrô kútũ-âlô sī. Ndrô kútũ-âlô 'dī vósī rí, òjílâ ąmbúkũ gólíyī ōdrā 'bá trá rí 'bá yí á'dô iyī kpá lídrí'á ōdrā 'ásī, á'dô ró tǎ gólíyíkâ kĭzó bê.

Tā Ôvârí drí Sātánâ rí vūzó ĩmvú āndrē lǎsĭ bǎrútĭ kâ ró rí 'á rí

⁷ Gō'dá ābī-ābī ámákâ 'á rí, má ndrē tǎ trá nōtí. Ndrô kútũ-âlô 'dī ōndē rú trá rí, Ôvârí ĩnjī Sātánâ trá nyārī 'ásī. Gō'dá drílâ áfōzó 'bú 'ásī.

⁸ Nīngá sī, gólâ ngá trá nīlī vō tĭ āngó drī rí 'bá yí 'ásī ākī ākó, nī'á òjílâ ōrī kâ ndrī ádó bê gólíyī é'bélé vō álô 'á, á'dô ró bê gólíyī drí ąjú 'bũzó Ôvârí bê.* Òjílâ trá rī'á dũú ōzō drī-'bí kátí.

⁹ Nīngá sī, má ndrē gólíyī drí ngázó vō kpálé āngó drī sī ndrī gō'dá cǎlé vō òjílâ Ôvârí kâ drí á'dózó tũ 'álâ álô rí kīlī gbāâ, 'dī rī'á òjílâ ĵǎrĭbǎ gólâ Ôvârí drí lōvó lâ 'bálé rōô rí 'á rí yí ĩ'dī. Kpálé ití rí, lǎsĭ á'dô á'dé'á 'bũú lésĭ gō'dá ąjú-'bá-āzĭ Ôvârí kâ 'dī 'bá yí zǎlé ngbá vólé.

* **20:8 20.8** Yōwánī zĭ ōrī rí 'dī 'bá yí drí Gógō āngó Mǎgógō kâ rí 'ásī. Tǎ ąngũ 'bá Ēzēkēlē átâ tǎ ōrī Gógō 'dī tāsĭ búkũ iyíkâ 'á kǎpĭtâ lâ yí rī'á 38, gō'dá kpá 39. Rú 'dī á'dâ òjílâ gólíyī ndrī ąjú-'bá-āzĭ Ôvârí kâ ró rí 'bá yí ĩ'dī.

¹⁰ Gõ'dá nǐngá sǐ rǐ, má ndrê Ôvârí drí Sâtánâ gólâ òjílâ rǐ 'dǐ 'bá yí ádó 'bá rǐ vǔzó ìmvú àndrê lǎsǐ bǎrúťǐ kâ ró rǐ 'á 'dó ndrǐ kōrōnyâ ũrǐ-gâ-dê ró 'dǐ 'bá yí bē, gõ'dá kpá tǎ àngũ 'bá gólâ ònjō àgā 'bá trá rǐ yí bē. Gólǐyí à'dô rǐ'á tólâ ìzā kōkō ñalé ìyí drǐ zāa gbádú ró.

Tā Ôvârí drí tǎ òjílâ ndrǐ kâ kǐzó rǐ

¹¹ Nǐngá sǐ, má drí Ôvârí rǐ ndrêzó gólâ cú rǐ'á rǐlǐ gá kǐťǐ gólâkâ mvêemvê ró rǐ drǐ. Gõ'dá gólâ à'dâ rú bē rǐ, gõ'dá 'bũũ àngó drǐ bē drí àvǐzó ngbá vólé má ìfǐ sǐ.

¹²⁻¹³ Gõ'dá nǐngá sǐ, má drí òjílâ ndrǐ gólǐyí òdrā 'bá trá rǐ 'bá yí ndrêzó. 'Dǐ rǐ'á àrākā gõ'dá 'dǐyǐmvá bē ndrǐ 'dó àdré'á ìyí kǐťǐ Ôvârí kâ àndrá. Òjílâ ndrǐ lété 'bá trá ìmvú zélé rǐ 'bá yí àfō trá vólé ìvǐ ìmvú 'ásǐ, gõ'dá gólǐyí ndrǐ lô'bǎlé trá 'bú 'á rǐ 'bá yí àfō trá kpá ndrǐ ìyí ló'dé 'ásǐ. Gõ'dá kpá gólǐyí òdrā 'bá àvō lâ yí lô'bǎlé 'bú 'á kô'dáwá rǐ, ìdrǐ ìyí kpá trá ndrǐ. Gõ'dá òjílâ àlô drí búkũ àzâ 'bá yí àtrōzó 'à lâ yí lōnyǐlǐ, gõ'dá kpá òjílâ àlô rǐ drí búkũ gólâ cú òjílâ gólǐyí 'è 'bá rǐlǐ zāa gbádú ró rǐ 'bá yí rú lâ yí bē rǐ nyǐzó. Gõ'dá Ôvârí drí tǎ òjílâ kâ kǐzó àlô-àlô. 'Dǐ té rǐ'á à'dô tǎ gólâ ìgǐlǐ trá tǎ 'è'è nǐ àlô rǐ kâ búkũ àzâ 'dǐ 'bá yí 'á rǐ vó ró. Ítǐ rǐ, gólâ à'dô tǎ nǐ àlô rǐ kâ kǐ'á kpá té à'dô tǎ gólâ ní drí 'èlé trá drē àkpā ní drāá kô rǐ vó ró.

¹⁴⁻¹⁵ Òzō òjílâ àzākā àlô, gõ'dá gólâ rǐ rú ìfǐgǐ kô búkũ òjílâ gólǐyí rǐ 'bá ìyí lédrē-lédrē ró zāa gbádú rǐ 'bá yí kâ 'á rǐ, úvũ gólâ ìyíkâ kôrô ìmvú lǎsǐ ró 'dǐ 'á. 'Dǐ vósǐ, òdrā gõ'dá trá yú'dáwá ló'dé yí bē. Úfũ ngá rǐ 'dǐ 'bá yí trá ìmvú àndrê lǎsǐ ró rǐ 'á ngbá. Zǐ ìyí ìmvú rǐ lǎsǐ ró 'dǐ rú lâ kǐ, “ Òdrā rǐ lâ ró zāa ” ’ rǐ.

21

Tā Ôvârí drí ngá ndrǐ lô'bǎzó ó'dí ró rǐ

¹ Nōô tǎ gólâ 'bũũ àkũ rǐ gõ'dá kpá ìnyákú drǐ àkũ rǐ bē rǐ 'bá yí drí àvǐzó dǐ ìfǐ drǐ 'ásǐ ndrǐ 'dó ìmvú àndrê àndrê yí bē rǐ tāsǐ. Má drí gõ'dá 'bũũ ó'dí gõ'dá ìnyákú ó'dí bē rǐ 'bá yí ndrêzó ì'dǐ.

² Má drí jǎrǐbâ Ôvârí rǐ nyāányâ kâ, Yērōsālémā ó'dí ró rǐ ndrêzó àrǐ'á Ôvârí ngá lésǐ ró 'bũũ lésǐ. Gólâ rǐ'á sūsũ ró tákányǐ, òzō òkó ó'dí èdéle trá ítá lǎnjā sǐ gõ'dá lô'ìlǐ kpá trá ngá sūsũ kôrô àzâ 'bá yí sǐ gõ'dá trá rǐ'á njāa ìyí àgó rǐ tē'á rǐ kátǐ.

³ Tǎ lâ rǐ'á nōtǐ, má drí gbórókō àzâ àrízó kǐťǐ Ôvârí kâ rǐ ngá lésǐ ró tǎ àtá'á kǐ, “Nǐ ndrê drē, 'bā Ôvârí kâ trá rǐ'á ngbāangbānō òjílâ gólâkâ rǐ lǎfálé. Gólâ à'dô rǐ'á gólǐyí lǎfálé 'á, gõ'dá gólǐyí à'dô à'dó'á òjílâ jó 'alé gólâkâ kâ rǐ 'bá yí ì'dǐ. Àwô, rǐ'á tǎ pǎťǐ ró, Ôvârí rǐ nyāányâ à'dô rǐ'á gólǐyí lǎfálé 'á.

⁴ Ítǐ rǐ, Ôvârí à'dô ìlǐndrǐ gólǐyí ìfǐ 'á rǐ lǐ'á ngbá vólé, gõ'dá òdrā ìcá kô à'dólé, gõ'dá ngá lǎzé yí bē gõ'dá kpá àwó ngōngō yí lǎnjō yí bē ìcá ìyí kpá kô à'dólé. Tǎ rǐ 'dǐ 'bá yí ndē rú trá ìtō vō lésǐ.”

⁵ Gõ'dá nǐngá sǐ, Ôvârí drí ngǎzó tǎ àtálé kǐ, “Nǐ ndrê drē, mà trá ngá-tǐ cé tǐtǐ 'è'á ndrǐ à'dólé ó'dí ró. Nǐ ìgǐ ulǐ gólǐyí má drí àtálé nō 'bá yí. Úlǐ àmákâ àtálé rǐ 'bá yí rǐ'á pǎťǐ ró, gõ'dá nǐ ìcá trá tǎ lélé 'á lâ ìyí.” Gõ'dá gólâ kǐ nǐ rǐ,

⁶ Óndē tǎ tǐ trá kǎkǎrâ ndrǐ. Àmâ nyāányâ ìtō tǎ tǐ ndrǐ nǐ, gõ'dá àmâ nyāányâ àtǐ tǎ tǐ vó kpá nǐ ndrǐ. Má à'dô ìmvú fē'á gólǐyí à'dó 'bá ìmvú

lédre-lédre àfē 'bá lówó ró rí 'bá yí drí cú ìtí gólíyí drí gĩ àkó là. Lìmvù rí 'dĩ rĩ'á óró àmákà gólá lédre-lédre àfē 'bá ì'dĩ rí 'ásì.

⁷ Òjílà àzà àlò gólá tã àtũ 'bá gō'dá rízó tã lèlè sī má 'á rí, à'dò tã tì rí 'dĩ 'bá yí ùsú'á ndrĩ. Má à'dò à'dó'á kpá gólá rí átá ró, gō'dá gólá à'dò à'dó'á àmà mvá ró.

⁸ Gō'dá òjílà gólíyí tã àtũ 'bá kò'dáwá gō'dá kpá tã lèlè 'bã 'bá ìyí kò má 'á rí 'bá yí bē, kpá gólíyí rí 'bá òvârí àbārādāgō àzà 'bá yí ìnjílí ì'dĩ gō'dá kpá gólíyí òjílà ùfú 'bá ró, gólíyí ìyí trō 'bá drí 'á ágó ngátá òkó àzì-àzì kà àyízó rí 'bá yí, gólíyí ólè ró gō'dá ójó ró gō'dá kpá drí-'bá ró rí 'bá yí, gō'dá gólíyí ònjō 'bá ró rí 'bá yí bē, àà'dò gólíyí lùvũ'á ndrĩ lāsì lìm̀vù àndrè kà rí 'bá kòlè zã gbádú rí 'á, gō'dá úzì 'dĩ rĩ'á òdrã rí là ró zã rí ì'dĩ.

⁹ Gō'dá nīngá sī, má drí àlò mālāyíkà gólíyí lāṅṅō nṅì-drĩ-lã-rĩ àdã 'bá àngó drĩ 'á 'dĩ 'bá yí 'ásì rí ndrèzò. Gólá ànĩ gō'dá tã àtálé má drí kī nĩ rí, "Nĩ ànĩ má à'dò òkó ó'dí gólá kàbìlìkì drí gílí trá rí à'dá'á ní drí."

¹⁰ Nīngá sī, mbārākà Líndrì Tãndí Òvârí kà rí kà drí fízó má 'á, gō'dá mālāyíkà 'dĩ drí àmà trözó àjílí únì tōrōngōlō rí àpírĩ là 'álá. Gō'dá mã cã bē tólá rí, gólá drí jãrìbã Òvârí kà zìlì Yērōsālémã ó'dí rí à'dázó má drí, àrĩ trá Òvârí vá lésì 'bũù lésì.

¹¹ Ìtí rí, jãrìbã rí 'dĩ rĩ'á lãgũ-lãgũ ró kã'dã-kã'dã, tãlã Òvârí bē rĩ'á tólá. Jãrìbã rí 'dĩ kpá rĩ'á kō'á njãã-njãã gō'dá kpá lãgú'á kã'dã-kã'dã ókìzō ngãnã 'ì.

¹² Gō'dá 'bárãṅã àndrè tōrōngōlō àbē kúnì mvá 'ásì rí bē rĩ'á gbãã jãrìbã rí 'dĩ rú sī, gō'dá àtĩ fízó 'bárãṅã rí 'dĩ 'á tólá rí rĩ'á mùdrì-drĩ-lã-ngã-rĩ, 'dó mālāyíkà bē tì là 'ásì cé tìtì rĩ'á lókílã. Gō'dá àtì rí 'dĩ 'bá yí tì sī àlò-àlò ìgĩ 'bãsurú rú mùdrì-drĩ-lã-ngã-rĩ òjílã Òvârí kà rí 'bá yí ró rí rú là yí trá 'bãsurú rú àlò àtì àlò rí rú.

¹³ Àtì tì gólíyí nã rí ndrè vò gólè òjí 'álá ró. Gō'dá nã àzà 'bá yí ìyíkã ìtú drí 'dèrè 'álá ró, gō'dá àzà nã rí 'bá yí ìyíkã gólè lījì drĩ 'álá ró, gō'dá àmbúkũ là yí nã rí ndrè vò gólè drì-ágó drì 'álá ró.

¹⁴ Óbē 'bárãṅã rí 'dĩ gá kúnì úngũ mùdrì-drĩ-lã-ngã-rĩ rí drĩ. Gō'dá kúnì úngũ rí 'dĩ 'bá yí drĩ sī àlò-àlò rí ìgĩ lãjò'bá àlò gólá lãjò'bá mùdrì-drĩ-lã-ngã-rĩ Kàbìlìkì kà rí 'bá yí 'ásì rí rú là trá drì là yí 'á sù cé.

¹⁵ Mālāyíkã gólá rí 'bá tã àtálé má drí 'dĩ cú rĩ'á fè mvá ngá ì'bì kà bē éèdè dáãbō 'ásì, à'dò ró bē rízó jãrìbã rí 'dĩ àcè là, ngãngã là úrú 'álá rí, gō'dá lãngbãngú là yí bē rí ì'bìzò.

¹⁶ Jãrìbã rí 'dĩ àcè là lãngbãngú là bē rí rĩ'á ìcã-ìcã ró àlò. Ìtí rí, mālāyíkã 'dĩ drí fè ngá ì'bì kà 'dĩ àtrözó, gō'dá drílã jãrìbã 'dì ì'bìzò ì'dĩ sī là. Ìtí rí, gólá ùsú àcè là rĩ'á kílòmítírì kútũ-rĩ-drì-lã-kámá-sù (2,400 km), gō'dá kpá lãngbãngú là yí ngãngã là úrú 'álá ró rí 'bá yí ì'bìzò rí, 'dó rĩ'á àlò.

¹⁷ Gō'dá nīngá sī, mālāyíkã 'dĩ drí kpá 'bárãṅã kúnì mvá 'ásì jãrìbã 'dì bēzò 'dì nṅìnjì là ì'bìzò gō'dá rĩ'á ànyí mítírì nyà'dì-nã-drì-lã-ngã-nṅì-kázíyã.

¹⁸ Éèdè jãrìbã rí 'dĩ dáãbō 'ásì lãgũ-lãgũ ró òzō ngãnã kátí ìtí. Gō'dá gólíyí 'bã kúnì ònyí ró lãgú 'bá ngbãngbã ngãnã kátí zìlì jásìpã rí ì'dĩ àbē 'bárãṅã 'dì kà bēzò.

¹⁹⁻²⁰ Kúnì úngũ gólíyí 'bárãṅã 'dì bēzò gá drì là 'dĩ 'bá yí rĩ'á ndrĩ ngíngí, gō'dá kpá ndrì rĩ'á ìyí 'dó sūsù ró.

Kúnì mvá rí sísì 'dĩ ìyíkã rĩ'á jásìpã 'ì,
gō'dá rí là ìyíkã lãgũ-lãgũ ró kã'dã-kã'dã ró, úzì rú là sãfírè,
gō'dá nã là rĩ'á ngĩ lãkã-lãkã ró mvèèmvè ìtí, úzì rú là ágètè,

gõ'dá sù lâ íyíkâ ngbángbá lădă-lădă ítí, úzì rú lâ ěmērăládă,
 gõ'dá n̄jì lâ íyíkâ rī'á cú úr̄jì bē ngĩngĩ dũũ, úzì rú lâ ònìkĩsĩ,
 gõ'dá n̄jì-kázíyá lâ ró rī íyíkâ rī'á kăákâ ró, úzì rú lâ kărănēlĩyănĩ,
 gõ'dá n̄jì-dr̄jì-lâ-r̄jì lâ ró rī íyíkâ rī'á ngbángbá lâwâ-lâwâ ró ítí, úzì rú lâ
 kīrīsōlátē,
 gõ'dá n̄jì-dr̄jì-lâ-nâ lâ ró rī íyíkâ rī'á ká'dă-ká'dă kă'dă-kă'dă ró ítí, úzì rú
 lâ bēr̄lē,
 gõ'dá n̄jì-dr̄jì-lâ-sù lâ ró rī íyíkâ rī'á kpírì-kpírì lâwâ-lâwâ ró ítí, úzì rú lâ
 t̄páză,
 gõ'dá mûdr̄jì lâ ró rī íyíkâ rī'á kpírì-kpírì kă'dă-kă'dă ró ítí, úzì rú lâ
 kīrīsīpărásē,
 gõ'dá mûdr̄jì-dr̄jì-lâ-ngâ-ălô lâ ró rī íyíkâ wăȳjì-wăȳjì ró ítí, úzì rú lâ
 jāsīnīsĩ,
 gõ'dá mûdr̄jì-dr̄jì-lâ-ngâ-r̄jì lâ ró rī íyíkâ lămúr̄jì-lămúr̄jì ró, gõ'dá úzì rú lâ
 âmăsāsītĩ.

21 Aṭ̄jì t̄jì ălô-ălô rī 'bá yī rī'á kúnì mvá mvēēmvē ōzō ĩnjígó sí kátì z̄jìl̄jì
 pērēlē rī ĩ'dĩ, gõ'dá lăt̄jì j̄ar̄jìbă 'dĩ kâ ēēdē ndr̄jì dáăbō nyăányă lâ ró rī sĩ.

22 Má ndrē jó ąngĩ ązākă j̄ar̄jìbă 'dĩ 'á r̄izó Ôvărì rī ĩnj̄jìl̄jì 'á lâ rī kô ălôwálă,
 tălă ôjìlă ndr̄jì rī ĩyĩ Ôvărì gólă Kúmú ámákâ ró mbârăkă ndr̄jì l̄jìp̄jì ró rī gõ'dá
 Kăb̄jìl̄jìk̄jì bē rī ĩnj̄jìl̄jì vō gólă gól̄jìyĩ dr̄jì â'dózó 'á lâ rī 'bá yī 'ásĩ.

23 Tólă rī, ĩtú yũ pará bē, j̄ar̄jìbă rī 'dĩ lēē gól̄jìyĩ kô, tălă ngă ĩ'ĩ Ôvărì kâ
 bē vō ĩwá'á tólă, gõ'dá Kăb̄jìl̄jìk̄jì rī nyăányă kpá rī'á vō ĩ'ĩ'á ngbángbá ōzō
 ĩtú kátì vō rī 'dĩ 'á.

24 Gõ'dá ōr̄jì ąngó dr̄jì 'á rī 'bá yī ndr̄jì â'dô ĩyĩ tă Kăb̄jìl̄jìk̄jì kâ rī 'ě'á ĩ'dĩ.
 Gõ'dá kúmú ąngĩ ąngĩ gól̄jìyĩ ndr̄jì ąngó dr̄jì kâ rī 'bá yī â'dô ĩyĩ ĩyĩ nyăányă
 fē'á dr̄jì-băláȳjì ró Kăb̄jìl̄jìk̄jì rī ĩnj̄jìl̄jì.

25 Aṭ̄jì t̄jì j̄ar̄jìbă rī 'dĩ kâ â'dô rī'á kpá zăă tră. Áâ'băá gól̄jìyĩ kô'dáwá ălôlă
 tălă ngăc̄jì â'dô 'bă'á yũ.

26 Ōr̄jì cé t̄jìt̄jì â'dô ĩyĩ ânĩ'á Ôvărì rī ĩnj̄jìl̄jì ĩyĩ nyăányă fēfē sĩ.

27 Kpálé rī, ngă ązākă gólă Sătánă kâ ró rī ĩcá kô filí tólă j̄ar̄jìbă rī 'dĩ 'á,
 gõ'dá kpá ítí gól̄jìyĩ rī 'bá tă gól̄jìyĩ Sătánă kâ rī 'bá yī 'ělē ĩ'dĩ rī 'bá yī ndr̄jì
 gól̄jìyĩ ōnjō 'bá ró rī 'bá yī bē. Íyĩngă rī'á cé ôjìlă gól̄jìyĩ ĩyĩ rú ĩgĩ 'bá trá
 búkũ gólă Kăb̄jìl̄jìk̄jì kâ gólă â'dó 'bá ôjìlă gól̄jìyĩ cú rú lēdrē-lēdrē kâ bē rī
 'bá yī ĩ'dĩ.

22

1 Gõ'dá nĩngă sĩ rī, mălăyíkă rī 'dĩ dr̄jì áyágá l̄jìmvũ lâ dr̄jì â'dólé kă'dă-
 kă'dă lēdrē-lēdrē âfē 'bá ĩ'dĩ rī â'dázó má dr̄jì. Áyágá rī 'dĩ ăđjì ărálé 'dĩ k̄jìt̄jì
 gólă Ôvărì yī kâ Kăb̄jìl̄jìk̄jì bē r̄izó r̄il̄jì rī ngă lésĩ.

2 Tólă sĩ rī, áyágá 'dĩ dr̄jì đ̄jìzó kôrô lăt̄jì ăndrē j̄ar̄jìbă 'dĩ lăfálé sĩ rī 'ásĩ.
 Gõ'dá fē gólă lēdrē-lēdrē fē 'bá rī mbâ trá áyágá rī 'dĩ gără dr̄jì lâ kp̄ar̄jìt̄jì
 kp̄ar̄jìt̄jì rī 'ásĩ. Fē rī 'dĩ rī 'wălē ăndălă mûdr̄jì-dr̄jì-lâ-ngâ-r̄jì ndrô ălô vósĩ
 cé. Gõ'dá b̄jì lâ rī'á ōzō ălókô kátì r̄izó ôjìlă ōr̄jì ndr̄jì kâ p̄jìp̄jìs̄jìl̄jì lâ yī ă'd̄jìl̄jì
 lăņō tă ĩsũ tă ōnjĩ kâ rī kâ 'ásĩ.

3 Gõ'dá, j̄ar̄jìbă 'dĩ 'á rī, tă ązākă ĩcá kô rú ĩzălē tă ōnjĩ dr̄jì sĩ zăă ăđũkũ
 ăkô. Ítĩ rī, Ôvărì yī kăb̄jìl̄jìk̄jì bē â'dô ĩyĩ rī'á tólă gõ'dá ôjìlă Ôvărì kâ rī 'bá
 yī â'dô ĩyĩ Ôvărì rī ĩnj̄jì'á tólă.

4 Gól̄jìyĩ â'dô ĩyĩ Ôvărì rī l̄jìf̄jì nyăányă ndrē'á, gõ'dá Ôvărì â'dô ĩyĩ rú ĩgĩ'á
 gól̄jìyĩ ăndră-gă-s̄jìl̄jì 'ásĩ.

⁵ Ítí rí, wô ícá kô á'dólé ìnríkúwá ró wô 'dì 'á tólá ó'dí. Gõ'dá òjílã lěé wô ì'í ìtú ká ngátá lãmbã ká rí kô tólá, tãlã Ôvârí rí nyãányã á'dô á'dó'á gólíyí drí wô ì'í ró, gõ'dá gólíyí á'dô á'dó'á ìyí kúmú ró zãã gbádú.

Tã Yésũ rí ágô-ágô ãngó drí 'á rí tãsí

⁶ Gõ'dá tã ndrĩ 'dì 'bá yí wósí rí, mālāyíkā 'dì drí tã átázó má drí kī, Tã gólíyí má drí 'ě'á átálá ní drí nõ rĩ'á tã pãtĩ 'ì, gõ'dá ní drí tã lělé 'á lá té ìtí. Ôvârí ajô mâ nĩ tã átĩ-átĩ íyíkã pělé ní drí, òzõ gólã drí tã àngũ 'bá íyíkã jólé trá àkú ró nã sĩ tã átĩ-átĩ íyíkã pělé òjílã drí mbárákã Líndrí Tãndí íyíkã rí ká sĩ rí tí.

⁷ Yésũ átã tã kī nĩ rí, “Nĩ àrĩ drě, mâ trá ácá'á àgólé ngbãangbãnwô.” Gõ'dá ìtí rí, mālāyíkã 'dì kī,

Á'dô á'dó'á tãndí ró òjílã ndrĩ drí úlí gólíyí ìgílí trá búkũ nô 'á rí 'bá yí àrízó gõ'dá ìnjĩlĩ tã ìsũ lâ yí sĩ mãnisĩ.

⁸ Ítí rí, mâ Yôwãní, àrĩ tã rí 'dĩ 'bá yí trá ndrĩ ámã bí sĩ. Gõ'dá má ndrě kpá trá ámã ìfĩ sĩ. Ítí gõ'dá má àrílí bē tã rí 'dĩ 'bá yí ámã bí sĩ gõ'dá kpá ndrězó lâ ámã ìfĩ sĩ rí, má drí ngãzó 'dělé vũdrĩ mālāyíkã gólã tã á'dá 'bá trá má drí 'dĩ pá lâ rú.

⁹ Gõ'dá mālāyíkã rí 'dĩ drí tã átázó má drí kī, “Nĩ ìnjĩ mâ kô ìtí lâ 'dĩ kãtí. Mâ rĩ'á cé ngá 'ě 'bá Ôvârí kã ì'dĩ, òzõ ànĩ drí á'dórě kpá ànĩ àdrúpĩ yí bē, tã àngũ 'bá yí bē gõ'dá òjílã ndrĩ tã lělé 'bã 'bá trá Ôvârí 'á, ngátá úlí búkũ nô 'á rí 'bá yí ìnjĩ 'bá trá rí 'bá yí bē ndrĩ drí á'dórě ngá 'ě 'bá Ôvârí kã ró rí kãtí. Rĩ'á cé Ôvârí ì'dĩ ní drí ìcálé ìnjĩlã.

¹⁰ “Tã gólíyí búkũ nô kã ànĩ 'bá trá Ôvârí ngá lésĩ nô 'bá yí, ní átã tã lâ yí òjílã drí ngbálí-ngbálí, tãlã ìtú lâ àwũ trá drílíyí 'ězó á'dólé ngbãangbãnwô 'wãã.

¹¹ Ítí rí, ìtú-pá lâkĩ trá ngbãã dãwã ìtí tã ìsũ tã 'ě'ě bē jãzó á'dólé tãndí ró. Gõ'dá kpálé ìtí rí, òjílã Sātãnã kã rí 'bá yí á'dô rĩ'á ìyí zãã tã 'ě'ě Sātãnã kã rí 'bá yí 'ělé ì'dĩ. Gõ'dá gólíyí rí 'bá tã tãndí mbĩ rí 'bá yí 'ělé ì'dĩ rí á'dô rĩ'á zãã, rĩ'á tã tãndí mbĩ rí 'bá yí 'ělé ì'dĩ. Gõ'dá òjílã Ôvârí kã ngĩngĩ lâ ró rí 'bá yí á'dô ìyí rĩ'á zãã òjílã ngĩngĩ Ôvârí kã rí 'bá yí ró.”

¹² Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã átázó má drí kī,

Mã trá ànĩ'á ngbãangbãnwô 'wãã. Òzõ má àãcã trá rí, mã á'dô ngá fě'á òjílã drí á'dô ngá 'ě'ě gólíyíkã rí wó lâ ró.

¹³ Mã ì'dĩ rĩ'á tã ndrĩ ìtõ 'bá ró rí gõ'dá kpá tã ndrĩ wó átí 'bá ró rí.

¹⁴ Ítí rí, á'dô á'dó'á tãndí ró òjílã gólíyí ítã ìyíkã jĩ 'bá trá wãlé ngbángbã rí 'bá yí drí, tãlã mã á'dô gólíyí àyé'á filí kôró átĩ tĩ gólã jãrĩbã 'dĩ kã 'ásĩ. Gõ'dá mã á'dô kpá gólíyí àyé'á fê lõ'wã gólã lédrě-lédrě àdúkũ àkó àfē 'bá ì'dĩ rí nyálé.

¹⁵ Kpálé rí, òjílã Sātãnã kã, gólíyí ólé ró, drĩ rũ 'bá 'dãzí rí òkó bē rí 'bá yí, àzĩ-àzĩ ùfú 'bá rí 'bá yí, gólíyí òvârí àbãrãdãgõ ìnjĩ 'bá ì'dĩ rí 'bá yí gõ'dá ònjõ àgã 'bá rí yí ndrĩ 'dó, gólíyí ndrĩ rĩ 'bá tã 'dĩ 'bá yí 'ělé rí 'bá yí fĩ kô àlôwálã jãrĩbã rí 'dĩ 'á.

¹⁶ Mã Yésũ ì'dĩ. Mã ajô mālāyíkã ámãkã nĩ ànĩlĩ tã nô 'bá yí átálé ní drí, á'dô ró bē ní drí lópélã òjílã ámãkã drí ndrĩ. Mã ì'dĩ rĩ'á gólã Dãwúdĩ rí ózõwã ró rí. Mã kpá ì'dĩ zĩlĩ Mõrõbã rí. Ì'dĩ 'dĩ.

¹⁷ Líndrí Tãndí Ôvârí kã gõ'dá òkó ó'dí Kábĩlĩkĩ kã, òjílã Ôvârí kã ró rí bē, kpãrãtĩ átã ìyí tã trá kī, “Nĩ ànĩ á'dólé ngá àlô ró Yésũ bē”, 'dõvõ òjílã àlô-àlô gólã tã nô 'bá yí àrĩ 'bá trá rí àãtã tã kpá kī, “Nĩ ànĩ á'dólé ngá àlô

ró Yésũ bê. 'Dõvó õjílã gólã ìmvû lédrẽ-lédrẽ âfẽ 'bá rî lôvó lâ bê mvũlí rî, 'dõvó gólã ããnĩ â'dólé trólã tãkó ìtí."

¹⁸ Ìtí rî, má sô drí-mbílí õjílã ãlô-ãlô gólã úlí búkũ nô kâ â'dó 'bá Ôvârí tí sî nô ârí 'bá lâ kô rî yî ìfí. 'Dõvó nî âdrô tã kô rõô, tãlã Ôvârí õzó kô lâṅõ tã lâ âtálé búkũ nô 'á nõ trõô 'bãlé ãnî drî.

¹⁹ Õzõ nî õõjã úlí búkũ nô 'ásî rî 'bá yî trá ányâ ró rî, Ôvârí ícá kô ãnî âyéle fê lô'wã gólã lédrẽ-lédrẽ kâ rî nyãlé. Gõ'dá gólã âyé ãnî kpá kô filí jãribã gólã tã lâ ngílí búkũ nô 'á nõ 'á.

²⁰ Gõ'dá Yésũ gólã rî 'bá zãã tã mbî 'élé ì'dî rî kî, "Mâ trá âcá'á ngbãângbânõ 'wãã." Ìtí rî, má Yõwãní kî, "Kúmú Yésũ, ãyẽ ní âcã ngbãângbânõ 'wãã. ãã'dô ìtí."

²¹ Má 'ê rãtãã Kúmú Yésũ drí â'dózó tãndí ró ãní bê. Ì'dî 'dî.